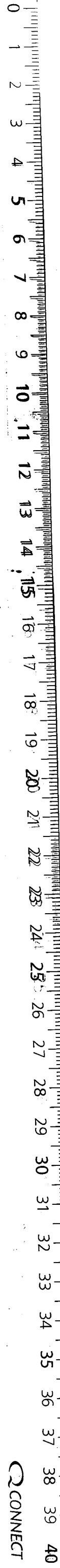

102

Handwritten notes at the top of the page, possibly including a date or reference number.

Biblioteca Universitaria	
GRAN	A
NUM.	30
CLAS.	B
PROV.	B

3

26 - 13

111521701

del Colegio de la Compania de Jesus de Granada

n. 103043a

COMPLUTIVVM

OPINIONVM

SYNTAGMA,

S I V E,

RECEPTARVM I. V.

SENTENTIARVM

TOMVS QVARTVS.

Jurisperitorum nomina, ex quibus decerptus est hic Tomus, sequens pagina docebit.

L V G D V N I,

M. D. LXXIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IVRISCONSULTORVM NOMINA,

È QVORVM SCRIPTIS

QVARTVS HIC TOMVS
collectus est.

Stephanus Ranchinus.	fol.1
Iodocus Damhouderius Brugensis.	163
Antonius Maria Coratius.	231
Macagnanus Azzoguidus.	288
Io. Neuizanus.	333

VIRVM AMPLISSIMVM

PETRVMA PAVISSO PRIMVM

PRAESIDEM IN SVPRAMA GENERALIVM CVRIA

Monspessuli, Stephanus Ranchinus, Senator in ea Curia, & Legum publicus
Professor in Academia illius ciuitatis, salutat.

VM tot tantaque sint Dei optimi beneficia, quae nobis omnibus conferuntur, vt ea non dicam à nobis comprehendi posse, sed neque satis dignè admirari licet. Tanta est enim nobis in reb. ip-
sis admirandis stupiditas, vt plane caecutiatur humanum iudicium, & tum, vel maximè in hoc vno
licet illius summi Dei omnipotentiam admirari: quòd quidam mortalium, ita inter se sunt nescio
quo naturæ instinctu ad omne odium prouocati, vt mutuo odio sese laceant atque prouocent: &
inuicem mordeant: Ita vt alter alteri insidietur & noceat: cum e contrario, alios videas ita inter se
animo beneuolo, studiisque ac morib. similib. vt natura quadam suadente perpetuò sese ament, foueant & mutua
benevolentia prosequantur, etiam si inter eos cesset consuetudo, quae certè ad ipsam amicitiam fouendam non
parum momenti ac ponderis videtur habere. Quod verissimum esse, vsus, & rerum experientia satis superque at-
testantur: & quod non solum hominibus, sed & brutis ipsis solet contingere. Cuius rei exemplum in promptu est
Delphini erga hominem, quem mira quadam benevolentia prosequitur: cum e contrario videas odium apertissi-
mum basilici erga hominem, vt primo visu & intuitu alter alterum enecet & occidat. In hominibus quidem ita ef-
fe ex quadam harmonia & complexionum consonantia quae inest inter aliquos quidam existimant: sicuti & odiu
ex inaequali proportione & complexionum dissimilitudine. Astrologorum autem ea est sententia, eam scilicet reci-
procam amicitiam morum & studiorum similitudinem: atque eam quae inter aliquos est sympathiam, fidei be-
neficio hoc procedere, quod in eorum natiuitate correspondeat: & sic ex similitudine & proportione signorum
caelestium, & planetarum, quae in eorum natiuitate concurrebat, procedere ex eorum sententia expeditum est. Quae
quidem aequalis proportio ita eos coniungit, vt eos beneuolos efficiat sicuti & planetarum & signorum caelestium
dissimilitudo improportionabilis, quosdam ita reddit dissimiles, atque disjungit, vt nusquam beneuolè sese inter-
uideant. quorum sententiae ad stipulantur verba discipuli ad Socratem praecceptorem apud Persium.

Non equidem hoc dubites, auctorum fœdere certo

Consentire dies, & ab vno sidere duci:

Nostra vel aequali suspendit tempora libra

Parcatenax veri, seu nulla fidelibus hora:

Diuidit in geminos concordia fata duorum:

Saturnumq; grauem nostro loue frangimus vna.

Nescio quod certe est, quod me tibi temperat astrum.

Vnde colligilicet, ex fidei beneficio, aut odio, nos iungi, aut odio separari, sed huiusce tantae rei certa ratio mini-
mè reddi potest. Quare puto, haec & cetera alia ad Dei optimi maximi prouidentiam referenda. Haec tamen non citra
rem adduxi, Praeses dignissime, si quidem ab eo tempore quo licuit uti tua praesentia & familiaritate, ita erga te fui
affectus, vt nihil mihi magis curae fuerit quam tibi inferuire, & neque spe me deceptum cognoui: me enim semper
hilari vultu, & domi tuae & vbique accepisti, vt neque me comite dedignatus fueris, & subinde tua in me beneuo-
lentia ita creuit, vt tuo beneficio & tuis persuasione hac dignitate senatoria donatus fuerim: & nusquam cessasti
me magis ac magis deuincire, quare & ego nusquam cessabo, tibi in omnibus inferuire. Fateborque ingenuè, me
tibi ita deuinctum, vt nullis officijs me liberari possim, & me totum tibi dedo, solum pulsu dignoscere cantus quid
solidum crepet. Et cum nihil aliud sit quod tibi pro tantis beneficijs offerre possim, tibi offero gratum ac memo-
rem animum tuorum beneficiorum: & cum nihil aliud adsit, grato animo accipies hunc libellum, primitias labo-
rum nostrorum, quem tibi à principio dedicandum putavi in pignus & memoriam eorum quae tibi debeo, quae tu pro
tua humanitate non reijcies, sed pro tua auctoritate illi addes robur: & hoc nomine vitium ingratitude si non
in totum retundam, saltem diminuam, aequi bonique si placet, quod potui consules, & Vale.

AD LECTOREM, RANCHINVS.

SAmetsi, Lector beneuole, tam multa & varia à varijs auctoribus circa ius nostrum Civile & Canonicum scri-
ptis mandata sint, vt tantum absit amplius circa ipsorum iurium interpretationem desiderari: vt certe uti-
lissimum foret, multa restringi ex his quae scripta sunt, & rescari: & ea vel ad insulas relegare. Effecit siqui-
dè varietas & numerus scribentium, & eorum mutua contradictio, ac digladiatio, vt multa confusa ac tu-
multuaria in ipsis iuribus videantur. Quae quauis verissima sint, non tamen ab officio me distraxerunt, quin
hoc qualequale sit opusculum in medium, & in lucem mittendum curare, & quod spero, Lector beneuole, utilita-
te illud repletum reperies. Si quidè, cum videre tam immensa, & varia opera à multis edita fuisse circa ipsum ius, in illisq; permi-
xtim varias decisiones & eas utiles intermixtas fuisse, & in varijs locis, & quae citra negotium reperiri minime possunt: & po-
tius

cuius casu quam labore sese offerunt. Videbam praterea ipsa opera in manu omnium non esse. Et quantumvis aliqui auctorum veritate donati essent, impliciti tamen vnde negotiorum, non facile illis licet libros euoluere: adeo ut tunc illis necessaria sit perquisitio, cum in promptu habendum esset quod efflagitant. Quare utilissimum duxi capita quedam Decisionum & Resolutionum, quasi in syluam quandam congerere ac reducere, & ex earum collectione, hoc opusculum conficere: ut scilicet culibet liceat depromere, quod desiderat & citra negotium. Collegi etenim ex nostris auctoribus, & ex magis approbatis, quasdam decisiones, & eas que magis facere videntur ad usum forensem & ad praxim, & que magis approbatae sunt ex communi doctorum opinione. Et quas operpretium esset prae oculis semper habere: cum sint veluti capita nostrarum legum. Et quod in omni arte, obseruandum est: & hoc ex Quintiliani sententia admonendo operam dandam esse, ut in qualibet arte memoria commendemus copiam & sententiarum & verborum: ut sint nobis in promptu cum opus fuerit. Quod nobis qui versamur in hoc iure, quod videtur, ut mare magnum, maxime necessarium est: ut scilicet habeamus decisionum cogerim, ut cum res & negotium expostulauerit, accommodare illis uti valeamus. Scio certe quam laboriosum sit huic nostro iuri operam dare ob molem librorum, & factorum diuersitatem, ita ut multi retrahantur ab illius lectione: & multoties in locis vel remotissimis, optimae decisiones reperiantur. Eas autem decisiones simpliciter reduxi, sepositis & argumentis, & facti narrationibus: locosque adduxi atque apposui, unde illa adducta & collecta fuerunt. Hoc plane & ingenue fatebor, ex meo cerebro prater inuentionem & dispositionem nihil aliud adduxisse: & ita credam hunc nostrum laborem gratiorem esse, & maxime cum citra omnem celestiam, quilibet vel vltro quod desiderat compertum habeat: & neque auctores euoluendi erunt, ex quibus iam collegi atque reduxi que magis in usu videbantur: non quod hic libellus omnia contineat, ut alterum Cornucopia videatur: sed haberi poterit pro quodam promptuario. Et neque propterea iniustus erit hic noster labor quod alij perantea, decisiones & elocupletatas ediderint: ut sunt decisiones Guidonis Papae, & aliorum, & nouissime sunt Boerij decisiones. nam vidimus eas refertas varijs argumentis & facti narratione: ita ut etiam in hoc la' or sit colligere quid tandem sentiant, & quid decidatur. Nos autem nuda capita & nudas eas decisiones adduximus, nudas quidem a facti narratione, ab argumentis & dubitandi rationibus: sed non nudis adduximus a rationibus & auctoritatibus quibus fulciuntur, & neque auctores celari a quibus dissumpta fuerunt: ut si quis de illarum veritate dubitet, poterit eos auctores euoluere, & opusculum hoc gratum (ut credo) omnibus erit, cum ad ea tempora deuenum sit, ut non ad leges, sed ad decisiones statim recurratur: tum quia iudicatur & consuitur iuxta communem opinionem ad quam semper recursus habetur. Ad hoc autem negotium conficiendum in ximum induxi meum, eo tempore quo Monspelluli plane ociofus eram, in anno Domini, 1562, circa mensem Iulium: quod ocium rerum necessitas, non voluntas, adduxerat. Quo tempore omnia confusa, & inordinata videbantur, ob factum & religionis controuersiam, que quibusdam ansam praeberat omnia tentandi, & audendi, & vti nam prater factum religionis, nihil aliud tentatum fuisset: res profecto facilius & felicius successisset. At sub religionis pallio multa inuidie commissi fuisse exitus demonstrauit. Inciderat profecto hac nostra ciuitas, & illius est publica, in manus quorundam, qui ut omnia agebant, & penes plebecula summa erum omnium erat, que & ipsi magistratibus imperitabat, & penes eam summa rerum omnium erat: magistratum autem maiestas sine civibus, & iam oppressa silebat, & contempta tacebat: plebs autem ad summum illud licentiae peruenerat, ut audaci quadam temeritate omnia tentaret, publicitus arma deferebantur, affluebant ex omni parte milites qui plebem ipsam audacitatem reddebant: & tunc plane cognouimus illud verissimum esse, plebem aut humiliter inserruire, aut superbe admodum imperare. Nullus dabatur locus causis agendis, leges inter arma silebant, iustitiam erat in ciuitate, & maxima pars plebis intenta erat, & domibus & temporibus & canonijs & publicis aedificijs diruendis & demoliendis: & eo tempore & scholae nostrae legales, quae extra ciuitatem erant diuinae & sacrae, & insimul turris ea vniuersitatis nostrae (opus certe magni laboris & artificij) affabre aedificata, ubi aderat campana vniuersitatis, dirupta fuit & solo adaequata, & adhuc vestigia videntur. Inter tanta discrimina, secreto domi latitabamus, dando operam nutriendis nostris militibus, quos ad nos mandabant nutriendos: & ibi persequeremur ocium, quale vis & temporum iniquitas veluti hostis quidam immanissimus nobis offerebat: & vi armorum a negotijs publicis & forensibus, & a nostris publicis lectionibus prohibiti, hoc nostrum institutum perfecimus, & circa illud eo tempore deploratissimo, lusimus operam, & neque eam ciuitatem deserui, sed & neque me languoribus dedi, & neque permisit summus ille rerum omnium artifex in tanto malorum discrimine, me doloribus diuimpi ac frangi: & tandem ab illis iantis malis nos pro sua bonitate liberauit. Non enim poterat tanta vis malorum diutius stare: vix enim sua sponte vis expers consilijs: hoc quidem plane fateor, cum maximo meroe & luctu me audiuisset ruinam & demolitionem scholae nostrarum humiliter vniuersitatis, quarum primus instaurator fuit Petrus Placentinus, in anno Domini 1100. circa annum sexagesimum, a quo tempore illa schola erecta fuit, usque ad illud tempus defunctusque fuit ipse Placentinus. In ea ciuitate Monspelluli & conditus terra in cimiterio beati Bartholomaei, anno 1598. & ibi aderat illius epitaphium, quod tamen illis diebus ablatum fuit: sum tamen memor horum versuum qui ibi erant, quorum primus hic erat.

Petra Placentini, corpus tenet hic tumulatum:

Sed petra, quae est Christus, animam tenet in Paradiso.

Infesto Eulalia tollitur nobis vir iste anno 1200. minus octo, fuitque primus omnium iura interpretatus in ea vniuersitate, & post eum Azo, Iacobus Rebuffus Vines, cuius meminit Boer. super Dynum in principio de reg. iur. in reg. ij. & hi & alij permulti eas scholas rexerunt ibidem iura publice profitendo. Quo tempore floruit profecto hac vniuersitas in ea ciuitate: & stant adhuc monumenta & argumenta quibus hoc facile deprehenditur: maxime ea tria scepra argentea quae adhuc videntur, & quae gerunt tres bideli ante Rectorem dictae vniuersitatis. At vi & iniuria temporum hac omnia cessarunt, seu potius intermissa sunt, quae tamen omnia renasci speramus, quod fiet aliquando summo Deo ita volente & ordinante. Tu ergo, Lector beneuole, cum conceptum animi acceperis, quos, ut hunc nostrum laborem aequi & boni consulas: Vale.

STEPHANI RANCHINI I. C.

CLARISSIMI AC SENATORIS APVD MON-

TEMPESSVLANVM IN SVPREMA GENERALIVM

Curia, Miscellaneorum Decisionum, seu Conclusio-
num ac Resolutionum vtriusque Iuris,

Pars prima.

Conclusio I.

OMMVNIS est haec decisio, per oblationem pecuniae debitorum a debitore, & consignationem illius factam loco congruo & tempore, debitorem a debito liberari: ita ut per ea consignatio facta loco congruo & tpe cursus vsura non impediatur, & faciat transire periculum casus fortuiti ad creditorem accipere recusantem. I. acceptam. C. de vsuris. l. ob signatione. C. de solu. & l. si solutus. ff. de solu. quod procedit vbi debitum est integre depositum. dic. l. ob signatione. Si tamen debitor consignatam & depositam pecuniam acceperit, & illam in proprios vsus conuertat, talis consignatio habere pro non facta. dic. l. acceptam. Bal. in dic. l. ob signatione. verbalis autem oblatio debitorem non liberat nisi in casibus sequentibus. Primus casus est, vbi debitum non est liquidum: ut est in eo qui est obligatus rationem reddere, cui sufficit offerre verbaliter, si vellet rationem reddere. l. statu liber. & l. seruus. ff. de statu libe. & in hoc casu si aliqua pars sit liquida, eam debitor offerre debet realiter: in reliquo autem quod non est liquidum, sufficit verbalis oblatio cum oblatione fideiusforis de soluendo, vbi summa liquida erit. Ang. & Alex. in l. si mora. ff. solu. matri. Item in expensis quae non sunt taxatae sufficit eas verbaliter offerre cum promissione de dando fideiusfori ad eas expensas soluendas vbi liquidae erunt. Bal. in l. vnica. nu. 5. C. ne liceat in vna. & c. Secundus casus in quo sufficit verbalis oblatio est, quando post oblationem verbalem a reo facta creditor ipse creditor recusaret, & dicat se nolle accipere: eo casu sola verbalis oblatio tantum operaretur quantum realis: & ea sola verbalis sufficeret. Pau. de Cast. & Ale. in l. qui Romae, in prin. ff. de ver. obl. Bal. in d. l. vnica. nu. 5. C. ne liceat vna cad. cauf. vbi tenet verbalis oblationem sufficere quae creditor declarat se nolle accipere quod sibi verbaliter offertur. l. si residuum C. de distract. pign. Idem Bal. in d. l. accepta. l. in dic. l. qui Romae. & ibi asserit hanc communem esse opinionem. & Nico. Boer. dec. 124. nu. 16. & 28. que tamen verbalis oblatio tollit vbi creditor se diceret paratum accipere quod sibi verbaliter offertur. Ale. in dic. l. si mora. Tertius casus est quando ea verbalis oblatio fieret in iudicio: nam verbalis oblatio in iudicio facta tantum operatur quantum consignatio extra iudicium. Bar. in d. l. si rem. §. si ff. de pign. ad. Bal. in l. si reus paratus. ff. de procur. Ale. in d. l. si mora. Boer. in ea. deci. nu. 29. Et hoc procedit quando illa verbalis oblatio fieret ante litem contestatam: secus si post, ut per Boer. in eo loco. Quartus casus erit quae quis esset debitor rei alicuius immobilis: quae tunc sufficeret verbaliter offerre rem immobilis absque vlla reali oblatione. l. ij. C. quan. & quibus quart. pars debet. Alex. in d. l. si mora. Sal. in d. l. acceptam. nu. 16. & l. in d. l. qui Romae. in prin. nu. 11. Idem in eo qui debet animal: cum in animalibus sufficiat verbalis oblatio cum animalis depositione in aliquo loco. Roma. & Alex. in d. l. si mora. & Sali. in d. l. accepta. vbi vult animal deponi debere in aliquo loco. quod si demum deperdat, peribit periculo recusantis accipere. & securius est ut hoc fiat in illis ergo casibus tantum operabitur verbalis oblatio quantum realis consignatio, ita ut post eam verbalis oblationem debitor liberatus erit a debito: & si sit debitor pecuniae & post verbalis oblationem dicat nolle accipere creditorem, si demum ea pecunia perdat, vel debitor efficiatur non soluendo, liberabit debitor ope exceptionis. Sali. in d. l. acceptam. nu. 18. & neque demum ad vsuras tenebitur, & neque ad poenae commissionem, & neque de interitu tenebitur. & plenè Chassa. consilio 41.

Conclusio II.

Vestes festiue & preciose quas maritus vxori curauit conficere post mortem mariti haeredibus suis sunt restitue de: cum ita censeantur magis vxori accommodate propter honorem mariti quam donate propterea ad haeredes mariti

debet pertinere. l. si ut certo. §. interdum ff. commo. l. ornamentorum ff. de aur. & arg. leg. vestes autem quotidianae & parui precij debent penes vxorem remanere, & ad eam pertinere. l. ex annuo. ff. de dona. inter vir. & vxor. nam sicuti constante matrimonio maritus vxorem suam tenetur alere. l. si cum dote. §. si autem. ff. sol. matri. Ita etiam tenetur vestire, cum victus nomine & vestis contineatur. l. verbo victus. ff. de verbo. sign. ergo presumendum erit illas vestes quotidianas vxori traditas ut essent suae. Roma. Pau. Cast. & alij in l. in his. §. seruus. ff. solu. matri. Roma. consil. 146. dec. Cape. Tholosa 336. & ibi Aufre. & haec vera est & communis decisio quam tenet Corne. consil. 31. nu. 10. in j. volu. Chassa. in comment. in consil. Burg. in tractatu, des enfans de plusie. r. s. l. iij. nu. 3. in verbo, pour l'empporter nu. 2. post mortem vero mariti & pendente anno luctus vidua debet vestiri vestibus lugubribus, & velis, expensis heredu mariti secundum qualitate personarum ac patrimonij quantitatem. Bal. & Ang. in l. decreto C. in quib. causis. & Aufre. in ea. decisio. 336. & Alex. consil. 42. in quinto volu. inquit vestes & anulos quae sunt in vsu quotidiano ad viduam soluto matrimonio pertinere.

Conclusio III.

Vidua intra annum luctus, & quando non habet unde se alere, debet ali ab haeredibus mariti, qui adhuc detinet dotem ipsius viduae. gl. in l. diuortio. in verbo, facto. ff. solu. matri. & quam approbant ibi Roma. Pau. Cast. Alex. & l. af. & ibi dicunt eam glofam obseruari. & l. af. ibi inquit in iudicando non esse recedendum a glofa opinione. & quam de consuetudine receptam esse asserit Ioan. Fabri. in l. vnica. C. de rei vxor. actione. & tenentur haeredes mariti viduae alimenta praestare secundum dotis quantitatem ipsius viduae. Alberic. de Rosat. in l. cum vnus. §. si. ff. de ali. & ciba. lega. q. si pendente anno luctus haeredes mariti recusarent viduam alere, ad dotem reddendam teneretur ipsi viduae, cum alias non habeat unde se alere, si des in pecunia consistat. Alex. in d. l. diuortio. est tamen in potestate haeredum mariti post mortem illius, reddere viduae dotem in pecunia consistentem, & viduam non alere durante anno viduitatis, aut eam alere eo anno durante & dote non reddere quando in pecunia consistit. l. vnica §. exactio C. de rei vxor. actio. Alex. in d. l. diuortio. l. af. in l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de verbo. oblig. haeredes autem mariti eo anno durante non tenentur eam viduam alere, nec dotem restituere in pecunia consistentem, quando ea vidua habet unde se alere. gl. & Alex. in d. l. diuortio. & Fabri in d. l. vnica. de rei vxor. actio. si tamen vidua diceret se pregnantem, & quamvis tunc haberet unde se aleret, deberet tunc ali ab haeredibus viri propter ventrem & quousque pepererit. l. curator. ff. si mulier ventris nomine. q. si vidua non petierit se alimentari ab haeredibus mariti pendente anno luctus non poterit demum petere alimenta preteriti temporis postea quam iam alimentata fuerit, nisi ea alimenta petierit, & haeredes fuissent in mora. l. af. in d. l. diuortio. nu. 21. ff. solu. matri.

Conclusio IIII.

Soluto matrimonio exactio quidem dotis in pecunia consistens non competit viduae nisi post annum luctus a haeredes mariti. l. vnica §. exactio. C. de rei vxor. actio. dotis autem exactio, quae consistit in rebus immobilibus competit viduae statim post mortem mariti, & quae bona immobilia statim illi viduae reddi debent. dicto §. exactio. verum ea dos etiam quae consistit in rebus immobilibus non illi viduae reddi debet, si pendente anno luctus ipsa vidua alatur in domo ipsorum haeredum. Na tunc est copensatio fructuum cum dictis alimentis. & si plus est in fructibus quam ascendunt alimenta, illud plus ipsi viduae reddendum erit. Bal. in l. diuortio. in prin. versic. sed quare quid. ff. solu. matri. quod si vidua rem immobilem datam in dote voluerit statim habere, sicuti potest post mortem mariti, ut dictum

est, tunc non esset alienda ab ipsis hereditibus. Ias. expressè in d.l. diuortio. nu. 13. & potest dos constitui & ante matrimonium, & eo constante. l. cum multa. C. de dona. ante nup. & per confessionem numerationis sicuti & per veram numerationem, nisi opponatur exceptio dotis non soluta intra certa tempora: aliàs elapso tempore non posset opponi. de Ancharano consi. 307.

Conclusio V.

Debitor ex contractu mutui reddendo rem debitam ante moram eiusdem bonitatis & qualitatis, liberatur: nec queritur an aestimatio creuerit an decreuerit, vt in debitorum vini, frumenti, olei, aut pecuniarum. nam tamen aestimatio vini, frumenti, aut olei vel pecuniarum sit maior tempore quo redditur, quam esset tempore contractus, non tamen ad plus tenebitur debitor, sed tradendo vinum aut aliam quantitatem acceptam mutuo, eiusdem bonitatis & qualitatis liberabitur. l. cum quid. ff. si cert. pet. operatur autem mora debitoris, vt ultra rem debitam ad quam reddenda teneatur debitor, veniat etiam vini aestimatio, vel frumenti. Bar. in l. 3. § in hac. ff. commo. idem & in mora actoris dicemus, qui si non accipiat vinum oblatum, & demum vinum pluris vendatur, poterit debitor defalcare aestimationem quanti plurimum nunc venditur. Bar. in d. § in hac. & Ias. in l. vinum. num. 8. ff. si cert. pet.

Conclusio VI.

Debitor in diem vel sub conditione, pendente die vel conditione capi non potest. l. cedere diem. ff. de verb. signi. si tam ipse debitor esset de fuga suspectus, posset tunc capi etiam die pendente & conditione. Bar. & Doct. in l. quæsitum. ff. de pignor. per illum text. Bal. in l. ad finem. C. de condi. ex leg. non requiritur autem quod debitor sit in actu fugiendi ad hoc vt dicatur de fuga suspectus, vel qd actualiter fugiat, sed satis erit qd sit suspectus, vel qd se preparat ad fugam. doct. in illis locis, & glo. in verbo, interit in d.l. quæsitum. vel etiam sufficit qd timeatur de fuga ex coinecturis licet aliàs vere non probetur. Bald. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. Ias. in l. vinum. nu. 345. & 6. ff. si cert. petat.

Conclusio VII.

Desolutionis appositus in instrumeto interpellat p homine absque alia interpellatione. l. magnam. C. de contra. & committen. stipula. l. vinum, & ibi docto. ff. si cert. pet. quod procedit etiam si post diem certam appositam essent in instrō hæc verba, promissit soluere in tali die, & ab inde ad beneplacitum creditoris. quæ verba non auferunt vim & effectum diei expressi & nihil operantur. l. cum stipulatus sum mihi à Proculo. ff. de verbo. oblig. Bal. in l. penul. C. quæ dies leg. cedit. & ea regula etiam procedit quamuis appositam essent ea verba, promissit soluere ad festum Paschæ, & quæ docunq; interpellatus fuerit, quæ verba etiam non auferunt vim & effectum diei appositam & expressam. Bal. in c. fin. de eo qui interfecit fratrem sui domini. in vlt. feud. & hæc regula etiam procedit in die tacita à lege interposita. l. ij. C. de iure emphy. & ibi doct. & Ias. in l. vinum. ff. si cert. pet. nu. 9. & procedunt superiora in debitorum qui est certus de eodem die, & qui scit se eo die debitorem: secus in eo qui potest probabiliter ignorare, vt est hæres debitoris qui ducitur iusta ignorantiam, cum succedat in locum alterius, per regulam, qui in ius de reg. iur. & tunc in eo hæredes requireretur interpellatio, per Bar. & Pau. Cast. in l. si quis inficiatus. ff. de posi. Ias. in d. l. vinum. incerta autem dies nunquam constituit debitorem in mora. Ias. in d. l. vinum.

Conclusio VIII.

Mulier secundò nubens et extantibus liberis primi matrimonij non tenetur prestare cautionem pro dotis restitutione filiis primi matrimonij, propterea qd nec filij primi matrimonij, nec alij habent aliquod ius in dote matris ea viuente: & nec secundus maritus cogetur se obligare ad dotis restitutionem alij quam ipsi vxori. Bal. cons. 19. incipien. factum tale. Boeri. deci. 200. per rub. C. ne fideiussores dotium dentur.

Conclusio IX.

Sumptus testibus fieri debent ab eo qui eos produxit in iudicio, & qui sunt eundo, stando, & redeundo. l. quonia. C. de testib. & debent sibi solui expensæ quas testis facit pro suo equo si qualitas personarum testis hoc patiat. l. idemque. §. Labeo. & ibi gl. ff. mandati. & in c. statutum. §. seredq. de re scriptis in 6. quos sumptus iudex ex suo officio competentes debet taxare vt dentur ipsi testi, non autem salarii, nisi esset vnus rusticus, aut alius qd quotidie lucratur suas dietas: quæ tunc ultra suas expensæ & salarii esset constituta. Guid. Papæ Deci. 68. & tales expensæ sunt dandæ antequam testis veniat. Bar. in d. l. qm. qd si illimet testes à parte aduersa produ-

cuntur, tunc ab eo tempore quo à parte aduersa essent producti, cogetur soluere expensæ ipsi testibus: & neque primus producens ad eas expensæ amplius tenebitur à tempore productionis ipsorum testium à parte aduersa. Bald. in l. Lucius. ff. famil. ercisc. Sali. in d. l. qm. idem Sali. in l. nimis graue. C. de testi. & ibi tenet qd si quis testem producat quem ego produxi, quod ille testis pro me examinabitur meis expensis, & pro parte aduersa suis expensis.

Conclusio X.

Si duo fratres aut duo focij habeant rem communem, seu domum, fundum, aut quid aliud pro indiuiso, & alter eorum domum ipsam inhabitauerit, & alter non: ille qd inhabitauerit, non tenetur alteri consocio soluere aliquam pensionem pro sua parte, cum ille iam vsus sit re communi ad vsum destinatum. Lucas de Penn. in l. in his. de prædiis & omnib. reb. nauicular. lib. 1. r. C. Ias. in l. serui electione. n. 17. ff. de leg. i. per l. Sabinus. ff. com. diui. Et si duo sint focij habentes sylvam cædua, & alter voluerit cedere arbores pro suo vsu, & alter non, hoc poterit facere inuito socio cum ea re vtatur ad vsum destinatum ipsius syluæ. l. arboribus. §. nauis. ff. de vsufr. Ias. in l. iuris gentium. §. hodie. nu. 7. ff. de pact.

Conclusio XI.

Emens rem aliquam alteri obligatam, & quam meliorauit, & pretiosorem & maioris valoris reddidit, contra creditorem agentem in eam rem audietur soluendo iuxta ipsius rei aestimationem. l. ij. de prædiis & omnib. reb. nauicular. lib. 1. r. C. & ibi Bar. & Io. de Platea. & hoc procedit vbi ille emens fecit ea melioramenta: secus si debitor qui eam obligauerat, quæ tunc ea melioramenta cum ipsa re essent obligata. l. si fundus. §. si rem ff. de pig. Ias. in l. creditor. ff. si cert. pet. qd si ille qui emit, & qui fecit ea melioramenta voluerit rem ipsam tradere creditori, essent tunc illi emptori exsoluenda sua melioramenta. Io. de Platea, in d. l. ij. de præd. & omnib. reb. nauicular. lib. xj. C.

Conclusio XII.

Emptor qui emit rem à tertio, & cuius bona sunt pro talliis & tributis obligata, non tenebitur pro talliis & tributis debitis ex aliis rebus ipsius venditoris: sed solum pro talliis & tributis ipsius rei emptæ. non enim talis emptio afficit totum patrimonium emptoris, vt scilicet fucus possit illam rem emptam pro omnibus talliis debitis ex aliis bonis venditoris distrahere: tenebitur tamē emptor pro tallis ex ea re quæ emit, & pro modo rei emptæ soluere. l. hi q. de præd. & aliis rebus. l. si. C. de debit. ciuitatū. li. 10. Io. de Platea in d. l. in his. Bal. in l. ij. C. sine censu vel reli. & de Platea in d. l. si. de debito. ciui. nu. 3. lib. 10. C.

Conclusio XIII.

Pensio quæ semel alicui domui vel loco fuit imposta iuxta aestimationem illius, non debet augeri quamuis domus ista amplietur vel augeatur, & solum tenebitur possidens soluere iuxta pensionem veterem, & iuxta valorem veterem, & non tenebitur ad illud quod adiuuctum fuit. Bart. & Lucas de Pen. in l. in his. de prædiis & omnib. reb. nauicular. lib. 1. r. C.

Conclusio XIII.

Communitas habens priuilegium exigendi vectigal ex venditione frumenti, aut vini ab aliquo emente frumentum, vinum aut saleem, aut quid aliud, aut habens ius exigendi gabellam salis, vini aut frumenti ab emente vinum, saleem, aut frumentum, vendens ius illud exigendi alicui tertio, aut si illud ius exigendi in firmam dederit, non poterit ille emptor, aut conductor petere ab ipsa communitate quæ emit saleem, vinum, aut frumentum aliquam gabellam, quia communitas vendendo vendit ius illud quod habet exigendi vectigal ab aliis: nihil autem se petebat, neque à se habebat: ergo talis emptor aut conductor non consequetur aliquam gabellam ab ipsa communitate quæ vendidit saleem, vinum, aut frumentum, cum aliis ipse emptor ab aliis vectigat aut gabellam consequi possit. Bal. & Salic. in l. emptor. C. de hered. vel act. vend. Boer. deci. 213.

Conclusio XV.

Si concessum sit hominibus alicuius castri vel ciuitatis vt possint capere, vel scindere ligna in aliquo nemore, quibus demum multi alij eo denenerint, & eum loco inhabitauerint, poterunt tamē omnes lignum capere. l. forma. §. quæ q. ff. de censibus. Boer. deci. 213. nu. 12. facit. l. j. & quæ ibi notat Io. de Platea, de priuileg. corporator. vrb. Romæ. lib. 1. r. C.

Conclusio XVI.

Bastardi in regno Franciæ etiam si patrem eorum naturalem habeant, possunt de eorum bonis disponere & inter viuos, & in vltima eorum voluntate, cum non sint in patris naturalis potestate. & hoc ex consuetudine generali regni Franciæ: cum inter bastardos esset legitima

successio: secundum Benedic. in repe. ca. Rainutius. in verb. & vxorem. nu. 147. & 151. in v. decif.

Conclusio XVII.

Incarceratus vel arrestatus in carcere, vel in arresto non debet recedere absque licentia superioris. l. si captiuus. ff. de capt. quod procedit etiam si ostium esset apertum. gloss. & ibi Bald. in l. succurritur. ff. ex quibus causis maiores. immo effugiens apertio ostii puniendus esset arbitrio iudicis. Boer. deci. 215. nu. 13. non qd effugiens apertio ostii habeatur pro confesso, & conuictio, nec quod teneatur poena effracti carceris. Ias. in l. admonendi. n. 172. ff. de iureiur. sed solum arbitrio iudicis. Boe. in ea decisione nu. 15. & 30. arrestatus ergo non debet recedere sine licentia: cum paria sint non comparere vel comparere & demum recedere sine licentia. Bar. in l. consentaneum. C. quæ, & quando iudex. si tamē qd propter timorem ignis, pestis, aut aquæ recederet à carcere, non propterea esset puniendus. Boe. ibi. n. 22. & 30. & incarcerationum pro debito ciuili ad instantiam creditoris non debet commentariensis relaxare absque iudicis mandato: qd si fecerit ille commentariensis punietur, sed non debitor qui soluit. Boer. deci. 27. in fin.

Conclusio XVIII.

Debitor speciei ante moram percepta specie liberatur. l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. & ita liberatur vt illi satis sit mortem probare, licet non probet casum. sufficit enim qd testes deponant vidisse animalia mortua absque eo quod dicant mortua fuisse casu. Cor. consi. 103. nu. 6. in j. v. aduersario autem seu ipsi creditoribus incumbit onus probandi culpam, vel moram ipsius debitoris. Cor. ibi: is tamē qui tenetur ad custodiam rei alicuius ratione officij publici, vt est commentariensis, & custos carceris, vel ratione officij priuati, vt in caprario, tenetur docere non solum de morte, sed & de casu propterea non sufficeret caprarium, aut custodem carceris docere de morte, nisi etiam doceat & de casu: & sic non liberaretur caprarius portado pelles animalium nisi etiam doceat de casu, & eum probet. Bal. in l. cum ita. §. species. ff. de leg. ij. Ias. in l. quod te nume. 11. ff. si cert. pet. Alex. consil. 158. vol. 2. Boer. deci. 216. & per cōsequens qui habet officium aut publicum aut priuatum, ratione cuius tenetur ad custodiam, quatumcumque probaret interitum rei cuius habeat custodiam, non liberaretur nisi etiam probaret casum mortalitatis. Boer. ibi. Cor. consil. 136. in j. vol. & consil. 28. vol. 9.

Conclusio XIX.

Socius expendens pro aliqua dignitate habenda pro suo filio, seu pro expensis quas facit eius filius in studiis, non debet expensæ adscribere societati, sed suæ portioni talis expensæ adscribi debet. Et sic de communitatis expensæ fieri non debet. Ro. consi. 145. quia talis expensæ non respicit vtilitatem societatis. quod procedit etiam si inter se essent focij omnium bonorum, vt ibi per Roma.

Conclusio XX.

Eximens captum pro debito ciuili ad instantiam creditoris tenetur illud debitum pro quo ille debitor erat captus, exoluere. l. si per alium. §. in eum. ff. ne quis eum qui. l. quoties. de exacto. tribu. lib. 10. C. quæ lex procedit tam in eo qui eximit captum pro debito publico, quam priuato. Ias. in l. j. hoc edictum. ff. ne quis eum. Et procedit in eo qui eximit captum tam à manibus familiarum, quam à carcere, vt ibi per Ias. & neque necesse erit creditoribus probare de debito, sed solum sufficere probare eum qui exemptus est, fuisse captum ad mandatum se asserentis creditorem esse: & neque audietur eximens si vellet probare eum qui fuit exemptus non esse debitorem. l. sed eximendi. §. j. ff. ne quis eum. ita capella. cons. 14. versi. quia ad hoc. Ang. in d. l. sed eximendi. Boer. deci. 217. nu. 13.

Conclusio XXII.

Eximens captum de carceribus, vel de manu familiarum pro debito ciuili, si eum exemptum remisit, aut remitti fecerit in carcerem, liberatus erit à debito, ad quod alius tenebatur. Boer. deci. 217. nu. 14. & 15. nihil enim creditori deperit ex quo captus in carcerem est remissus. l. si. C. de custodia. reorū. contra sententiam Sali. quem Ias. sequutus fuit in l. j. §. quod prætor. ff. ne quis eum. tñ propter talem temeritatem quæ ille eximens vsus fuit, tenetur creditori pro suo interesse quod ipse creditor fuit passus eo tempore quo debitor fuit absens. ita Boe. loco quo supra.

Conclusio XXIII.

Vis ad mortem condænatus non liberatur ad petitionem puellæ etiā meretricis, quod & de iure & consuetudine

obseruari asserit Guliel. Benedic. in rep. c. Rainutius. in verb. mortuo. l. j. nu. 269. & Boer. deci. 27. num. 20. licet Maffueri. teneat contrarium in titulo de penis.

Conclusio XXIII.

Mercator qui vendidit suas merces alteri creditori qui promissit soluere in certis terminis, & ante sententiam aufugit, non præferendus erit aliis creditoribus ipsius debitoris etiam respectu ipsarum mercium extantium. Qui creditor si sint anteriores tempore, audientur, & poterit executionem facere in illis mercibus extantium, in quibus ille vendens nullum habet priuilegium prælationis, vt præferatur aliis creditoribus prioribus tempore. l. quidam fundum. ff. de in rem ver. Ias. in l. creditor. ff. si cert. pet. mutans autem pecuniam expressè ad merces comparandas, & ex qua pecunia apparet merces fuisse comparatas, habet talis mutans priuilegium prælationis. d. l. creditor. & ibi Ias. & tunc præferetur aliis creditoribus habentibus expressam hypothecam. Ias. in l. qui Romæ. §. j. nu. 2. ff. de verb. oblig.

Conclusio XXIII.

Res empta ex pecunia mea mutuo data, non est propter cam mihi hypothecata, nisi hoc expressè conuentum esset inter partes vt ea res remaneret hypothecata: & eo casu ille mutans habens in eam expressam hypothecam præferetur ceteris creditoribus etiam priorem hypothecam habentibus. l. licet. C. qui potior. in pig. habe. Ias. in l. qui Romæ. §. j. nu. 2. ff. de verb. oblig.

Conclusio XXV.

Ciuitas puniri non potest ex delicto commisso per aliquos de ciuitate, etiam si commissum esset presentibus omnibus de ciuitate, nisi consilium committendi illud delictum præcederet, quare si homines alicuius ciuitatis facerent aliquam rebellionem, ciuitas ex hoc non deberet puniri, nisi appareret collegialis deliberatio super ea rebellionem: aliàs factes delictum & talem rebellionem deberent puniri. Bar. in l. aut facta. §. si. ff. de pœnis. & ciuitas tunc puniri debet quando commissa omnes de ciuitate consilio communicato deliquisse. Ias. ibi. & Deci. consi. 221.

Conclusio XXVI.

Administrator ciuitatis vel alicuius collegij accipiens pecuniam mutuo nomine ciuitatis, aut collegij, & cum expresso mandato à ciuitate aut à collegio obligat bona ciuitatis aut collegij, licet non doceat cam pecuniam veram fuisse in vtilitate ciuitatis aut collegij. l. habebat. in pr. ff. de inst. Bar. in l. ciuitas. & ibi Ias. n. 12. ff. si cert. pet. administrator aut ciuitatis sine speciali mandato ciuium accipiens pecuniam mutuo non obligat ciuitatem nisi imprimis doceat pecuniam fuisse versam in vtilitate ciuium. quod ipse administrator tenetur probare quando sine mandato accipit pecuniam. d. l. ciuitas. & ibi amplè doctores, & in hoc casu hæc praxis obseruatur, vt mutuas pecunias faciat conuenire administratori res ciuitatis qui nunc sunt, & nihilominus conuenietur is qui pecuniam accepit vt causæ assistat: qui si doceat se exposuisse eam pecuniam quæ mutuo accepit vt administrator, in rem ciuitatis, erit liberatus, & noui administratores qui pecuniam non acceperant, condēnabuntur. Bar. in d. l. ciuitas. qd si administrator accipiat pecuniam mutuo nomine ciuitatis præsentem consilio ipsius ciuitatis non tenebitur & ciuitas indistinctè obligatur. Bar. & Ias. in d. l. ciuitas. & hæc quæ dicta sunt in administratore accipiente pecunias mutuo locum habent & in aliis administratoribus capituli, collegij aut ecclesiæ. doct. ibi. & Hippolytus de Marsi. in rep. l. de vnoquoq; ff. de re iud. nu. 65.

Conclusio XXVII.

Attentata post appellationem à diffinitiuâ etiam ante inhibitiones debet reparari per iudicem ad quem appellatum est. iusta. de appella. l. 6. quod procedit vbi appellatio esset iusta. quod si esset deserta vel manifestè friuola, attentata non esset reparanda. Rebu. in consil. reg. in tractatu de appella. arti. 19. in glo. 2. num. 19. & 20. Guid. Papæ quæst. 213. in fine. idem Guid. Papæ consi. 4. num. 3. & consi. 69. nume. 12. & domini de rota decisione j. in nouis. attentata verò facta à diffinitiuâ post inhibitiones debent indistinctè reparari. de Ancha. in eo capit. non solum. vers. si vero. attentata autem post appellationem ab interlocutoria, & post inhibitiones factas reparari debet. d. c. non solum. facta autem ante inhibitiones post appellationem ab interlocutoria tunc debet reparari vbi appellatio esset iusta: quia si iniusta, non esset reparanda ea attentata Rebu. in illis cōmēt. arti. pri. nu. 103. & in tractatu de euoca. Panor. in cap. super quæstionum. §. fin. num. 26. de offi. & potest deleg. quare ea attentata quæ facta

sunt ante inhibitiones ab interlocutoria an sint reparanda an non, pendet a futuro euentu: quia si appellatio est iusta, reuocabuntur: si vero iniusta non reuocabuntur. Ita Pan. ibi. Conclusio XXVIII.

At tentata post appellationem altero de duobus modis possunt reparari per iudicem ad quem: vno modo prosequendo appellationem vna cum attentatorum reparatione: & hæc est via ordinaria, cum i libello appellatorio simul concluditur malè iudicatum & ad reparationem attentatorum. Domin. de S. Gemi. in d. cap. non solui. in prin. n. 3. de appella. in 6. & eo casu sicuti in simul conclusum fuit, ita & in simul omnia terminari debent, nisi in libello dicatur & petatur quod ante oia petitis sibi fieri super attentatis. Io. And. & de sanct. Gemi. in d. c. nō solui. tutius tñ est vt separatim petatur attentatorum reparatione antequam ad vltiora procedatur: alioquin vtrūque vna sententia terminandū erit. Phi. Decius in c. cōsultu. de appella. Altero modo petitur fieri reparatione attentatorum prosequendo solum per implorationem officij iudicis reuocationem ipsorum attentatorum. & hæc est via extraordinaria qua facilius expeditur & facilius appellati suc curritur. Gemi. loco quo supra. Pan. in ca. ex parte. ij. nu. 9. de resc. & licet ad iudicem appellacionis pertineat cognoscere de viribus appellacionis, tamen ratione accessiorij ad ipsum eam pertinet cognoscere de attentatis qua post appellacionem superueniunt. d. c. non solum. per l. cum ex causa. ff. de appella. Inn. in c. dilecta. vers. solue. de excep. & hoc modo procedendo non discussio articulo appellati fieri debet attentatorum reparatione. Gemin. in d. c. non solum. Decius in d. c. consulti. & quando proceditur per implorationem officij iudicis, qui petit reparationem attentatorum a diffinitua debet probare intentam diffinitiuam & appellacionem a diffinitiuam, & attentata. Bald. in l. appellacione. in prin. C. de appella. & neque requiritur quod deducatur iustitia appellacionis. Ioan. And. & Gemi. in d. c. non solum. & his tribus probatis obtinebit si ille appellans veniat per implorationem officij iudicis. Gemi. ibi in prin.

Conclusio XXIX.

Debitor ex pluribus causis, & in diuersis summis soluens aliquid summam potest in solutioe declarare ex qua causa soluit: aliàs datur facultas creditori declarandi in qua causam accepit eam pecuniam, dum tamen in continenti ille creditor hoc declarat. l. j. C. de solu. l. j. ij. & iij. ff. de solut. & dummodo etiam eam summam accipiat in duriorum seu causam grauiorem. dict. l. j. quod si nihil dictum fuerit, in duriorum causam censetur esse facta solutio a debitore. Et si vtraque aequè dura & grauis est, tunc in causam antiquiorem. l. cum ex pluribus. ff. de solu. durior autem causa est causa famosa quam ciuili: hypothecaria quam personalis. d. l. cum ex pluribus, & ea superiora sunt intelligenda in eo qui est debitor ex pluribus causis aequè principalibus: fecus in eo qui est debitor ex vna causa principali, & altera causa accessoria vsurarum: quia tunc solutio facta cedit in causam vsurarum. d. l. j. C. de solutio. & ibi Bar. & Bald. & Sali. & Bar. in d. l. cum ex pluribus. de solu. Paul. Castren. in d. l. j. ff. de solu. & Corn. consil. 295 in 3. vol.

Conclusio XXX.

Apellans in causa criminali non potest sue appellationi renunciare vbi est questio de morte naturali vel ciuili, vel de membri mutilatione, & hoc siue appellatio ab ipso condemnato interposita sit, siue a tertio pro ipso condemnato. Ang. in tract. malef. vers. presente dicto Caio. Rebuff. in cōmen. in constitut. regias, in tract. de appell. art. 15. in glo. j. n. 23. contra Bart. in l. qui vltimo. in si. ff. de pœnis. per l. non rātū. ff. de appella. non enim auditur perire volens. d. l. non rātū. in ciuili autem causa ante decem dies potest appellans sue appellationi renunciare, etiam inuito appellato cum appellatus de regni consuetudine nō iuuetur appellatione appellantis. Rebuff. loco quo supra in gloss. 2. nu. 17. post verò decem dies non potest renunciare inuito appellato.

Conclusio XXXI.

In alternatiuis summarum vel rerum debitoris est electio quam rem vel summam velit soluere. l. plerūque. ff. de iur. doti. reg. in alternatiuis. de reg. iur. quod procedit quando vtraque res debita est in rerum natura: verum si cum culpa vel dolo debitoris vna ex rebus debitis periret, eo casu ea res quæ superesset, præcisè deberetur & esset in obligatioe. Sed si sine dolo vel culpa debitoris altera res deberet, possit debitor liberari soluendo vel æstimationem rei, quæ periit, vel tradere rem tantam. l. cum res. ff. de si Stichus. ff. de leg. j. l. in l. non vti que. numero 3. ff. de eo quod certo loco.

In alternatiuis autem locorum electio est creditoris, quare si debitor promiserit soluere Romæ, vel Tholosæ, erit electioe creditoris debitorum conuenire in altero eorum locorum. l. iij. ff. de eo quod certo loco. aliàs talis obligatio esset inutilis, cum semper debitor vellet fugere, & reus conuentus in vno locorum possit creditorem eludere. verum reus conuentus in vno loco poterit in altero soluere de dictis locis: & non poterit compelli soluere vbi conuenitur. Et sic poterit eligere vbi velit soluere in vno ex illis locis, dummodo eligat ante litem contestationem ita vt electio loci quo ad petitionem sit creditoris in quo loco velit debitorum: venire: electio vero erit debitoris in quo loco velit soluere. & poterit eligere vsque ad litem contestationem: post verò nō. Bar. in l. non vti que. ff. de eo quod certo loco. quod si reus ante litem contestationem elegerit & obtulerit se soluturū in vno ex locis alternatiuis expressis, & actor vellet sibi solui in loco iudicij, tunc haberetur ratio interesse ipsius rei soluentis in loco iudicij, cum in sua potestate esset soluere in alio loco, & hoc casu ea actio possit dici arbitraria respectu rei, & nō respectu actoris. Socinus in ca. dilecti. vers. quartò. de foro compe.

Conclusio XXXII.

Promittens soluere Tholosæ, Nemausi, & sic in pluribus locis expressis copulatiue, in quolibet loco pro parte poterit conueniri, & contra eum pro parte agi potest, ita vt si duo loca copulatiue sint posita in contractu, in quolibet p dimidia poterit reus soluere: & si tria loca posita sint, pro tertia parte in quolibet loco agi poterit. l. iij. §. si quis ita. ff. de eo quod certo loco. quod si reus in vno loco ex locis expressis, cum tria essent loca adposita, fuerit conuentus, & soluerit pro tertia parte actio non erit arbitraria, sed bene pro duobus aliis partibus quando ibi in solidum conuenitur. Si autem in alio loco non expresso reus conueniatur, & neque opponeretur a reo fori declinatoria, tunc habebitur ratio totius interesse. Soci. in eo. c. dilecti. de foro comp. vers. j. principaliter.

Conclusio XXXIII.

Rector vniuersitatis debet esse clericus, & vniuersitas quoties conuenitur vt vniuersitas debet conueniri coram iudice seculari siue illa constet ex solis clericis, siue mixtim ex clericis & laicis: quia tunc vt vnum corpus consideratur, & non considerantur vt singulares: quia si vt singulares, tunc essent conueniendi coram proprio iudice. Dec. in ca. si quis clericus. vers. decima quarta. de foro compe.

Conclusio XXXIII.

Colonus coputatur inter testes domesticos. l. presenti. §. si. C. de his qui ad eccl. consu. quod procedit impropiisimè, quia proprie pater & filius, maritus & vxor sunt inter se domestici, impropiè autem familiares sunt inter se domestici: impropiissimè coloni & mercenarij. non tamen quod per hoc coloni repellantur in totum a testimonio ferendo pro his a quibus tenent, & habent res eorum: vt coloni qui tamen non sunt testes idonei: & illis res colonis minus creditur. glo. & doct. in c. in literis. de testi. Alex. consil. 32 in j. volu. & consil. 47 in 6. vol. & Dec. con. 100. nu. 7.

Conclusio XXXV.

Vbi aliàs veritas non potest apparere, iudex remouetur ab officio iudicandi propter necessitatem officij testificandi: & hoc si a parte petatur ante litem contestationem: quia si post, non remoueretur. Et ad hoc vt iudex remouetur ab officio iudicandi propter officij testificandi, requiritur summaria cognitio, & verisimilis coniectura per quã præsumatur quod iudex sit testis necessarius, & qui sciat veritatem de ea re super qua interrogandus est. Soci. in tracta. de testi. c. expe dita. tertia parte. vers. conclusio prima. Post didicita verò testificata, vel post latam sententiam non potest iudex produci in testem. Sali. in l. ne in arbitris. §. si autem. C. de arbi. Aufr. in deci. Cape. Tholo. deci. 142.

Conclusio XXXVI.

Vnus testis deponens aliquid quod sit remotū a natura alicuius contractus, non facit simplicem probationem ad hoc vt parti possit deferri iuramentū in defectū vberioris probationis. Bal. in tit. de consue. recti feudi. §. sacramētū. nu. 13. pacta etiā extranea non præsumuntur, & neque super eis iuramentum in supplementum est deferendum. Bal. in tit. quid sit inuestitura. §. si nu. 3. l. in repe. admonendi. num. 186. vers. octauo prædicta. ff. de iure iur. & est additio in verbo, idem tenet super Panor. in c. si. de iure iur.

Com

Conclusio XXXVII.

Index aequitate præ oculis debet habere. l. quod si Ephesi. ff. de eo quod certo loco. c. fin. de tran. placet. C. de iudi. quod procedit in aequitate iure informata: & sic non omnè aequitatem iudex debet habere præ oculis, sed solum æquitate iure informatam. c. ex parte. de offi. & potest. deleg. quia iudex ipsa lege non debet esse clementior. §. oportet. in auth. de iudi. quod facit contra illos qui dicunt se amplecti æquitatem spreta forma iuris: quia non dicitur æquitas, sed potius iniquitas. Panor. in d. cap. ex parte. num. 3. is enim qui ex æquitate procedit, non potest decidere contra casum alicuius legis, etiam si illa lex rigorem contineat, cum debeat non secundum æquitatem sui capitis decidere, sed secundum eam quæ reperitur scripta lege. Rom. consil. 149.

Conclusio XXXVIII.

Sola presentia & taciturnitas alicuius in aliquo actu non inducit illius consentum quando illius presentia contradicendo non potest actum impedire quin fieret, & sic eo casu presentia illius non potest sibi præiudicare. Vnde dato quod fuisset præfens fideicommissarius in alienatione fundi legati, nō hoc sibi præiudicaret. quin eum fundū posset vendicare adueniente conditione, & die fideicommissi. l. in l. si fundum per fideicommissum. nu. 6. ff. de leg. ij. per eam legem. vel si quis fuerit præfens venditioni suæ rei, quam vendit quidam tertius, talis enim presentia non sibi noceret: quia res aliena vendi potest. l. rem alienam. ff. de contra. emp. sola autem presentia in aliquo actu alicuius tunc demū inducit consentum, & sibi præiudicat quando potest contradicendo actum impedire. Bar. in l. Caius. ff. de pig. actio. l. in loco quo supra, & in l. quæ dotis. ff. solu. matr. nu. 76. & 95. quare testis descriptus in instrumento sibi in futurum præiudicat, & nocet, quando poterat contradicendo impedire ne esset testis, vel si res alicuius daretur in pignus ipso presente, sua presentia sibi præiudicaret: quia demonstrando rem suam esse, impediret talem pignorum dationem. Panor. in c. ex literis. de tranfact. quare si quis esset testis quando res sua datur pignori, sibi nocet: quia demonstrando rem suam esse, impediret res sua daretur in pignus. Si quis autem esset testis quando res sua venditur, sua presentia non sibi noceret, cum contradicendo non posset impedire, quia res aliena vendi possit.

Conclusio XXXIX.

Patronus seipsum presentare non potest, cum debeat esse differentia inter presentatum & presentatorem. c. fin. de instit. poterit tamen pater patronum filium suum presentare. ca. consiluit. vbi glo. & Panor. de iure patro. & neque obstabit quod dicitur patrem & filium esse vnā personam. l. si. C. de impube. quia illud procedit fictione iuris: in rei aut veritate sunt due personæ. Panor. in d. c. consiluit. Gulielm. Bene. in repe. cap. Rainutius. in verb. mortuo itaque. ij. nu. 58. de testa. Chaf. consil. 17. num. 12. & episcopus pater filio suo legitimo & naturali potest beneficium conferre dummodo sit idoneus.

Conclusio XL.

Narrata in rescripto probant contra impetrandem etiā si rescriptum esset subreptitum. Felin. in ca. capitulum. circa fin. de rescript. & in cap. examinata. de iudi. l. in l. j. C. de instit. & substi. & resti. sub condi. Chaffan. consilio 46. num. 8.

Conclusio XLI.

Ad hoc vt aliquis de aliquo crimine teneatur tanquā opem præbens & auxilium illi qui vulnus aliquod alteri intulit, debet contra illum probari quod ille ibi aderat ex proposito, nam si casu superuenisset, sicuti in dubio præsumitur, non esset praeniendus vt ferēs opem. Felin. in c. sicut dignum. num. 6. de homi. Chaf. consil. 57. num. 11.

Conclusio XLII.

Vulneratus ex vulnere mortali si moriatur, præsumendum erit eum ex vulnere decessisse, & vulneras de occiso tenebitur non habita ratione temporis, siue statim moriatur, siue post certū tempus dummodo constet illud vulnus fuisse mortale. Vulneratus autem ex vulnere nō letali si moriatur non præsumendum erit ex vulnere decessisse: propterea vulnerans non tenebitur de occiso, quod si incertum sit an vulnus sit letale vel non, & tunc si intra paucos dies vulneratus decesserit, præsumendum erit vulneratum ex vulnere decessisse, si semper vulnus in peius abierit. si verò post multum tempus mortuus fuerit ille vulneratus, & neque conualuerit, vulnerans semper tenebitur. Si vero conualuerit per tempus & demum vulnus recruduerit, eo casu nō

ex vulnere, sed potius ex malo regimine præsumendum erit vulneratum decessisse, & neque vulnerans de occiso tenebitur. Felin. in c. presbyterum. de hom. Sali. in l. j. C. de emed. seruo. Bce. deci. 323. Decius consil. 415. Corn. consil. 273. par. 3.

Conclusio XLIII.

Notarius pendente falsi accusatione non debet interim priuari sui officij possessione. Panor. post alios in capit. fraternitatis. de hereti. honestius tamen erit quod pendente accusatione falsi contra notarium vt interim ille abstineat ab instrumentorum receptione. Fran. Marc. Deci. 299. par. 2. & si quis producat instrumentum, & pars aduersa neget eum qui confecit illud instrumentum, fuisse notarium, tunc illi qui tale instrumentum produxit, incumbet onus probandi eum qui illud instrumentum recepit, fuisse notarium, nisi in antiquis, in quibus pro instrumentum præsumeretur. de Anchara. consil. 213.

Conclusio XLIII.

In his que sunt mere facultatis non currit præscriptio: quare si a longissimo tempore turris steterit collapsa, nulla opponi poterit præscriptio reficiendi eam turrim collapsam: & neque facultas turrim reficiendi per lapsum temporis tollitur. illud enim ius reficiendi est, & dependet ex mera facultate que non potest præscribi. Felin. in capit. consiluit. de iud. plenè Chaffa. consil. 11. num. 16. & consil. 4. & sic in his que sunt mere facultatis, vel in his que gratiosè conceduntur nulla currit præscriptio. l. in l. quominus. n. 28. ff. de fluminib.

Conclusio XLV.

Habentes villam & iurisdictionem in illis sunt immunes a collectis, & exempti a talliis: & ita multoties iudicatum asserit Chaffa. consil. 64. nu. 6.

Conclusio XLVI.

Nobiles exercentes officium villæ quam primum cessant ab exercitio eorum officiorum incipiunt gaudere priuilegiis nobilium quæ perdidit per exercitium eorum villæ officiorum a quibus vilibus officiis si desistit, gaudebit eorum antiqua nobilitate: quia exercitium eorum officiorum villium non potest nocere nisi pro tempore quo illa officia ab ipsis nobilibus exercentur. Chaffa. consil. 64. n. 34. 35. & 36.

Conclusio XLVII.

Procuratoris officium est vile: tamen procuratores exercentes officij procuracionis in curiis supremis, & in curiis senescalium in Francia, & procuratores etiam principis dicuntur exercere officium nobile. Chaffa. consil. 64. nu. 34. Nō possunt autem procuratores testes esse contra eorum clientulos nisi in defectum. l. si. de testi. Franc. Marc. Deci. 383. in 2. par.

Conclusio XLVIII.

Hodie vix reperiantur pacta nuda cum semper in contractibus & in instrumentis solent notarij pro partibus stipulari: ita vt ea pacta per stipulationem notariorum vestiuntur. & licet dubium sit an scilicet pacta apposta in aliquo contractu valeant in fauorem absentis, etiam si non sint in rerum natura, tamen propter stipulationem notariorum validabuntur, qui semper stipulantur pro absentibus. Bened. in rep. cap. Rainutius. in verbo, si absque liberis. in materia de fideic. substitutione, nu. 3. Chaffa. consil. 93. nu. 57.

Conclusio XLIX.

Fideicommissum relicum sub conditione vel in diem, si fideicommissarius ante euentum diei vel conditionis moriatur, non transmittitur ad quoscunque hæredes nec ad suos. l. j. §. si autem sub conditione. C. de cadu. toll. Bald. in l. j. C. de his qui ante apert. tabulas. l. in l. cum secundū. C. de fideicom. n. 3. Chaffa. con. 63. numer. 5. Bened. in ead. rep. c. Rainutius, in verbo, & vxorem. nume. 624. non enim transfertur fideicommissum vniuersale herede mortuo ante euentum conditionis vel diei, & neque ad suos transferretur, vt iam dictum est, & licet in fideicommissum filio relicto de restituenda hereditate cum morietur, subintelligatur ea clausula, si decedat sine liberis, l. cum auus. ff. de condi. & demort. l. cum acutissimi. C. de fideicō. tamen vbi filius grauetur sub alia conditione quam sub conditione mortis, vel post mortem suā, tunc non intelligitur ea clausula, si decedat sine liberis, quæ clausula solum subintelligitur, vbi filius post mortem suā est grauatus hereditatem restituere, sed non vbi sub alia conditione: vel si vnus grauatus esset hereditatem restituere. Alex. cōf. 93. n. 3. lib. 3. Chaffa. consil. 67. nume. 18. ergo in illis casibus vbi filius grauatus esset hereditatem restituere sub alia conditione, quæ sub conditione

Comm. opin. Tom. 4.

AAAA 3

mortis, conditio pritis esse adimplenda ante qua fideicommissum transmitteretur, ita vt nec liberorum habenda esset ratio. Ias. in d. l. cum secundum. C. de fideicommissis. Salic. in d. l. cum acutissimi. nu. 2. & hac clausula. si decedat sine liberis, non habet locum, neque subintelligitur in vulgari substitutione facta filio. vt Curtius Iunior testatur consilio 33. in princi. & solum locum habet in descendentes testatoris, qui sunt grauari post mortem, vt ibi per Curtium, & non in alijs grauatis, ita vt nec extendatur ead. l. cum auis. ad trasuersales grauatos. Alex. consil. 185. num. 23. in ij. vol.

Conclusio L.

Fideicommissum pure relicto transmittitur ad quoscunque haeredes etiam non agniti. l. cum filio. ff. de legat. j. & ibi Iaso. qui asserit hanc communem esse opinionem: propterea fideicommissarius moriens ante fideicommissi restitutionem transmittit illud ad quoscunque haeredes, ita vt haeres pure grauatus teneatur illud restituere haeredi ipsius fideicommissarii, qui iam mortuus est. l. vnica. §. in nouissimo. C. de caduc. tollen. Bened. in rep. c. Rainutius. in verbo, si absque liberis. in materia fideicommissi. nu. 62. & Ias. in ea. l. cum filio.

Conclusio LI.

Fiscus non tenetur cauere cum semper ille sit soluendo, & sic idoneus. l. ij. ff. de fundo dotali. propterea non tenetur cauere nec satisficere. l. ij. ff. vt lega. vel fidei. nomine caueatur. sed nec nuda cautione. Bar. ibi. Ciuitas autem seu respublica non tenetur satisficere per rebus publicis. Soler enim in illis casibus remitti satisficere. tenetur tamen promittere, id est, debet promittere nuda cautione. l. si quando. §. pia. ff. vt in poss. legato. & sic notandum est qd priuatus satisficat, ciuitas re promittit, f. scus autem nihil facit. d. l. si quando. Ias. in l. inter oēs. ff. qui satisfada. cogan. nu. 7.

Conclusio LII.

Pater dotando filiam suam simpliciter cessetur in dubio de suo proprio ipsius patris dotare, & non de bonis filiae etiam si ea filia propria bona habeat. l. si. C. de dotis promissis. est enim patris officium filias dotare. l. qui filios. ff. de ritu nupt. nisi expressè dictum esset patrem tam de suo proprio, quam de bonis filiae dotare ipsam filiam: quia talis expressio de bonis filiae faciat cessare casum dubium. Soc. con filio 100. volum. 3. numer. 8. Iaso. in l. ff. solut. matri. & qua uis pater promiserit dotem filiae tam de bonis suis, quam de bonis matris ipsius, nihilominus intelligitur dotem de suo proprio patrem promississe. Ias. in d. l. i. nume. 24. d. l. si.

Conclusio LIII.

Quoties competunt duae viae & duae actiones ad aliquid consequendum, vna electa altera tollitur. l. quod in haeredem. §. eligere. ff. de tribu. & sic non licebit ad alteram conuolare cum semel vna fuerit electa: tamē quando quis potest agere & per viam executionis & per viam actionis, & sic vbi competunt duae viae, vna per actionē & altera per executionem, quamuis quis viam actionis elegerit, poterit tamen eam relinquere, & illi actioni mota renunciare facta restitutione expensarum alteri parti: & demum poterit ab exequendo incipere. l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iud. l. liij. §. si ex conuentione. eod. Rebuff. in cōmen. in const. regias in tractatu de literis obligati. arti. 6. in glo. iij. nu. 7.

Conclusio LIII.

Executio literarum pro hypotheca non potest fieri in bonis haeredis qui est haeres sub beneficio inuentarij pro debito defuncti debitoris, sed inquiri debet bona defuncti & sup illis fieri debet executio. qd si ille talis esset haeres simpliciter, tunc etiam in suis bonis fieri posset executio cum per additionem haereditatis bona defuncti & haeredis sint eō fusa. Rebu. in tracta. de literis obligati. arti. 9. in glo. 2. nu. 8. in const. regias. quod procedit vbi non sunt alia bona defuncti quia illis extantibus super illis imprimis fieri debet executio. Rebu. in eo. tract. de lit. obli. arti. 3. in glo. ij. nu. 3. Et ibi inquit quod antequam fiat executio in bonis haeredis pro debito defuncti certū debere esse an bona defuncti sufficiat: qd tamen iretur ad bona haeredis si bona defuncti sufficiunt. bona enim haeredis non reperiuntur obligata creditori: quare super illis bonis non potest fieri executio, nisi in defectū bonorum defuncti obligati. Ioan. faber in §. sed olim. Inst. de lega. & Rebu. loco supra.

Conclusio LV.

Locans equum qui aestimatus est, sibi prauidicat. facit enim talis estimatio vt periculum ipsius equi traseat in conducentem, ita vt teneatur non solum de casu fortuito, sed & de culpa etiam leuissima. Bar. in l. si vt certo. §. nunc vi-

dendum. ff. commod. Ias. in l. actio. nume. 5. ff. de aestima. act. Conclusio LVI.

Si quis vt haeres sub beneficio inuentarij, poterit in executione sententiae opponere quod est haeres cum beneficio inuentarij contra talem sententiam: & si talis haeres cum beneficio inuentarij soluerit, & demū cōstat bona defuncti non sufficere pro exsoluendis omnibus creditoribus, poterit contra eum agere cui integrè soluit, vt sibi pro rata satisfaciatur. Ioan. Faber in §. extraneus. numero 7. Institut. de haere. quali.

Conclusio LVII.

In instrumento publico locus generalis apponi debet vbi cōtractus celebratus est, vt actum Tholosae, Nemausi, vel in alio loco, qui sit locus generalis. c. abbate fanē. de re iudi. in 6. Boc. deci. 33. nu. 27. neque tamen sufficeret locus indeterminate, & nimium generalem apponere, vt actum in dioecesi Nemausen. talis enim loci mentio cum sit nimium locus indeterminate, vitiaret contractum. Aufre. deci. 49. i. in decis. capel. Tholo. specialis autem loci insertio in instrumento non est necessaria pro validitate ipsius contractus. Boer. in ea. deci. 33. num. 27. & ibi asserit hanc communem esse opinionem, nisi de consuetudine requisitum esset, vt locus loci, & sic locus specialis apponeretur & exprimeretur. Aufre. in d. decisio. Ioan. de Platea in l. generali. de anno. & tribu. li. 10. C. Est quidem verum, quod licet locus specialis non exprimat in instrumento, non propterea corrumpit instrumentum, neque per hoc instrumentum vitiaretur, sed solum redderetur suspectum propter talem defectum loci specialis, & incumberet producenti illud instrumentum declarare locum speciale vbi factum fuit, quod procedit si a parte hoc peteretur. Aufre. loco quo supra. Ioan. Fabr. in §. item verborum. de inutilib. si ipu. in hoc casu tenet ibi contrarium, quod scilicet requiratur insertio loci specialis in instrumento: sed Boeri. loco quo supra, tenet regulam superiorem, quod locus loci non requiratur. quam inquit ibi esse magis veram & communem. scripturam autem priuatam loci defectus etiam non vitiaret. & neque locus est ibi de necessitate apponendus. docto. in illis locis.

Conclusio LVIII.

Cum auctoritate iudicis quis potest ingredi domum alterius ad perquirendas res furto subtractas, quod tamē sine iudicis licentia non liceret. §. conceptum. Inst. de obl. qua ex deli. na. & ibi Fab. & neque propterea is cuius domū iudex ingreditur ad partis requisitionem ad res furto subtractas perquirendas poterit agere actione iniuriarum contra ingredientem. Et hoc seruari asserit Boeri. deci. 174. contra opinionem Fabri in eo loco, qui ibi videtur vti aliqua diuisione super his, que tamē non seruatur, vt ibi per Boeri.

Conclusio LIX.

Omnia pacta de sui natura sunt realia, & ad haeredes tam actiue quam passiuē transferuntur. l. tale pactum. ff. de pactis. Guliel. Bened. in reperit. c. Rainutius. de testa. in verbo, duas habens. nu. 279.

Conclusio LX.

Barstardi in regno Francia non succedunt suis parētibus, sed & neque parētes eis succedunt, cum cesset legitima successio inter ipsos bastardos, & eorum parentes. Bened. in verbo, & vxorem. num. 713. in rep. cap. Rainutius. Sed fiscus eis bastardis succedet ac si nullos habeant parentes: vel domini temporales quibus illi bastardi sunt subditi, tribus tamen concurrentibus. Primò qd sint nati in terra eiusdem domini. Secundò quod ibi moram & residentiam faciant. Tertiò quod ibi moriantur, aliàs fiscus omnia occuparet. Bened. in eo. loco. ius enim agnationis tantum residet in legitimis, & non comperit illis qui illegitimè nati sunt. Deci. cōsilio 461. possunt tamen bastardi de eorum bonis testari etiā patre eorum naturali viuente. vt ibi per Benedicē.

Conclusio LXI.

Dos a patre naturali filiae naturali constituta, & filia demum mortua est sine liberis, debet ad patrem naturalem dotē constituentem, seu ad eius haeredes redire. Panor. consil. 115. volum. 2. & est additio super Bar. in l. i. in verbo, conditio. ff. solu. matri. quia sicut alimenta quae a patre naturali suae filiae naturali debentur, cessant per mortem ipsius filiae, ita & pater per hoc remanet liberatus a talibus alimentis, sic vt dos iam constituta per mortem ipsius filiae naturalis, ad ipsum patrem constituentem, vel eius haeredes redire debet. cum ea dos succedat in locum alimentorum. cap. cum haberet. de eo qui duxit in vxorem.

Conclusio LXII.

Omnēs contractus fieri possunt inter virum & vxorem excepto contractu donationis, qui inter ipsos coniuges prohibitus est. l. iij. ff. de dona. inter vi. & vxor. Boer. deci. 183. nu. 10. quare, licet fundus dotalis alienari non possit per eum titulum de fundo dotali non alienand. ff. & C. potest tamen cum viro permutari. Lucas de Penna in l. i. de fid. inst. lib. 10. C. Matueri. in tit. de dote. §. item maritus. & si maritus bona sua vxoris alienauerit, poterit demum eam compensare cum alijs suis bonis, & super illis cum ipsa vxore poterit contrahere illi alia bona remittendo. Papon idem tenet in suo recollector. des. vressis in titulo, du drou & est, arrefst der m. & Bal. in authen. si qua mulier. nu. 5. C. ad Velle. Bal. in l. i. ver. si item fallit. ff. solu. matri.

Conclusio LXIII.

Mulier vxorata non est in potestate mariti nisi quo ad obsequia. debitum carnis, & quo ad operas: in alijs vero non. l. vxorem. C. de condit. insert. propterea potest vxor conuenire & conueniri sine mariti sui auctoritate in patria quae scripto iure regitur. Papon in suo recueil, in tit. du droit est, arrefst 15. Bald. in authen. si qua mulier. nu. 5. C. ad Velleian.

Conclusio LXIII.

Testis ab aliquo productus si a parte aduersa fuerit demum reproductus non poterit reprobari neque reici. l. si quis testibus. C. de testi. nisi causa de nouo superuenerit, vel si sit alia causa quae nunc de nouo peruenerit ad notitiā. docto. in d. l. si quis testibus. In alia tamen causa poterit ille qui primò produxit eum testem ipsum reprobare. Papon in suo recueil in tit. des reproches de tesmoins arrefst 3.

Conclusio LXV.

Obiectus generaliter proponi possunt cōtra omnes testes a parte auersa productos: & neque requiritur quod singulariter contra quoslibet et producuntur, sed sufficit in summa cōtra omnes iunctim et auditis eos obiectus proponere: & ita productos recipiendos esse asserit ipse Papon. in eod. tit. des reproches, arrefst. 9.

Conclusio LXVI.

Locator potest suum conductorem expellere a domo conducta, si ibi pro suo vsu velit inhabitare, & dummodo illi conductori exoluat ipse locator damna & interesse quae ille conductor patitur. l. adem. C. locat. tamē si locator presus necessitate cogere tur domum suam alteri conductā recuperare, non cogere tur aliqua dāna aut interesse exolvere. Papon in suo recollector. in tit. du louage arrefst 3. est etiam sic currendum ei qui actum facit ex necessitate. l. si fideiusor. §. j. ff. qui satisfada. cogan.

Conclusio LXVII.

Filius in dubio praesumitur esse in potestate patris. l. si emancipati. C. de colla. & ibi Ias. post alios, ita vt asserenti contrarium incumbar onus probandi. & ibi per docto. quod tamen limitatur non procedere vbi filius per decennium scorsum a patre inhabitasset. tunc enim praesumeretur emancipatus. Ias. in d. l. si emancipati. Soci. consil. 23. num. 23. 14. in 4. vol. & Chassa. in consuetud. Burg. in titulo, des enfans. §. 3. in verbo, est reputē emancipi. Et hoc procedit vbi filius hoc allegaret, vt ibi per docto. in illis locis.

Conclusio LXVIII.

Mulier agenti hypothecaria etiam ad excludendos tertios possessores mariti sufficere ostendere instrumentum confessionis dotis, quod fidem faciat ac si instrumentum contineret veram numerationem ipsius dotis. Nam per confessionem factam a marito, probatur vera numeratio ac si verè pecunia ad dos fuisset numerata, dum tamen elapsum sit tempus intra quod exceptio dotis non numeratae opponi possit. ita Alex. consil. 25. nume. 6. 2. volu. & consil. 90. in 3. vol. Ias. in l. duobus in prin. ff. de iurciur. n. 8. mulier enim habens instrumentum confessionis super dote habet omnia priuilegia dotis: quia per eam confessionem dotis recepta factam a marito probatur pecuniae numeratio. l. pecuniar. C. de solu. Alex. ibi nu. 17.

Conclusio LXIX.

Filius potest donare causa mortis patre consentiente. l. rā is. §. ff. de dona. causa mortis. verum si filius voluerit facere donationem causa mortis suo patri, id facere debet iudice auctore. patre enim auctore hoc non posset in patris ipsius utilitate. non enim potest pater ad sui commodum eam donationem authorari. Bal. in l. j. C. vnde vir & vxor. & in l. si furiosus. in fi. C. de nup. & ibi habetur qd quis in suo fa-

cto non potest auctoritatem praestare. l. ff. de autho. praest. quare eo casu patris consensus & illius auctoritas non sufficeret, vbi filius vellet patri donationē causa mortis facere: quare per iudicis auctoritatem hoc supplendum esset. Bal. in d. l. si furiosus. Soci. consil. 23. num. 15. in 4. vol. Ias. tamen in l. j. quaesitum. ff. ad Treb. inquit patre filio consensum posse praebere vt donet causa mortis simpliciter: & tunc filius habito tali consensu poterit & ipsi patri donare causa mortis. & hanc opinionem inquit ibi teneri communiter: & quam tenuit Guliel. Benedicē. in repe. cap. Raynutius in verbo, matrem. num. 46. Et sic pater poterit simpliciter praebere consensum filio suo vt donet causa mortis, & demum filius habito tali consensu poterit ipsi patri donare causa mortis: sed non poterit ipse pater praebere consensum filio suo, vt ibi donet. Et hoc tenet Stephan. Bertrand. consil. 166. nume. 10. in j. volum. Soc. consil. 112. in j. vol. Decius superiorē & priorem tenet opinionem consil. 241. num. 6. & Cor. consil. 294. quam dicit communem. quod scilicet filius patri suo non possit donare causa mortis sine iudicis auctoritate.

Conclusio LXX.

Endum datur gratis & pro feudo, & ex natura feudi debetur seruitium personale: pro emphyteusi autem debetur census annuus vel quantitas annua. Bal. in l. liberti. num. 36. C. de op. liber. Bal. in additionibus ad Speculum in titulo de emphyteu. §. nunc aliqua. Barto. & alij in l. j. C. de iure emphyteu. qd si dicatur in instrumento, tale castrum concessum fuisse pro annua quantitate frumenti, illud non esset propriè feudum, sed potius emphyteusis. Non enim propriè feudum dum praestatur seruitium reale quod akerat naturam feudi. idem Chassa. in consil. Burgund. in tit. les jefs in rubrica, nu. 9. cum sequentibus & Deci. consil. 138.

Conclusio LXXI.

Ex diuisione facta inter fratres vel inter cohæredes nullū debetur laudimium. Bald. in l. & ideo. ff. de condi. furti. Guid. papa. q. 4. r. i. Boc. in commen. in consue. Bituri. in titulo, de consuetudine feu. §. viij. in glo. & lice. r. ex quibus. talis enim diuisione dicitur necessaria ex qua nullū debetur laudimium. Boeri. ibi.

Conclusio LXXII.

Licet nullus inuitus cogatur vendere, nec emere. l. nec emere. C. de iure deli. tempore tamen caritatis potest qd cogi ad vendendum res destinatas ad communē vsum, & ad annonam vendendum. Barto. in l. j. §. cura carnis. ff. de offic. pres. vt. & adhuc viliori pretio propterea quis cogi potest ad carnes vendendas, ad frumentum vendendum etiam minus iusto pretio. Bart. in l. annonam. ff. de extraordi. crimi. Felin. in ca. j. de iudicis. Ias. in d. l. nec emere. quod procedit etiam si frumentum non esset venum expositum. Aufre. in deci. cap. Tholosan. decis. 446. Alia autem victualia si exposita sunt venum quis cogi potest ad ea vendenda, aliàs non per d. l. j. §. cura carnis. & sicut in casibus illis quis cogitur vendere, ita & fauore reipublicae quis potest cogi emere, nempe si ciuitas habeat magnam quantitatem frumenti. potest ciuitas cogere ciues ad emendum frumentum pro prouisione ipsorum ciuium. Aufre. loco quo supra per l. j. vt nemini liceat in emp. speci. se excusare. libr. x. C. Felin. in cod. capitul. j. de iudicis. & in ead. l. j. illud decimum est quod per ciues illud statui potest vt quilibet ex ciuitate teneatur intra certum tempus emere certam frumenti quantitatem. Idem tenet Sali. in l. j. numer. 3. C. de episc. op. audi. alias autem res quis non potest cogi emere nec vendere. d. l. nec emere.

Conclusio LXXIII.

Licet contractus emptionis sit de contractibus permissis, tamen prohiberi potest, ne quis ultra indigentiam emat: & hoc ne alias res cariores reddat, & ne per hoc inducat incommoditatem eas res habendi. l. j. C. de episc. op. audi. & propter hoc hi qui habent curam fori, licitè possunt statuere vt nullus emat in foro ultra certam quantitatem, quae statuta erit. Salic. in d. l. j. de episc. audi.

Conclusio LXXIII.

Depositarius pro expensis factis in custodiendo equum, aut aliud animal, habet ius retentionis illius animalis depositi quo ad vsque de expensis sibi sit satisfactum. l. actione. C. de positi. l. in rebus. §. possunt. ff. commodat. Bald. & Salice. in l. si quis. C. de po. & ibi Placentinus hoc tenet, cuius opinio in glossatore approbatur in d. l. si quis.

Conclusio LXXV.

Receptans furem punitur sicut & ipse fur. l. ff. de recepta. dum tamen quis sciens eius conditionem receptet. fecus si quis ignorans conditionem illius eum in domo retineat.

Conclusio CI.

Mandatum procuratoris per testes probari potest, & hæc est opinio quam communem & receptam asserit Iaf. in l. j. C. de procura. quia in re aliqua pbanda parè vim habent testes & instrumenta. l. in exercitibus. C. de fid. instr. hæc tamen superior regula non procedit in probando mandatu ad pecuniam recipiendam. nam cum ille teneatur facere securitatem solventi, debet imprimis ostendere suum mandatum per instrumentum publicum. Bal. in l. falsus. num. 27. C. de fur. & per Cor. & Iaf. in dict. l. j. & Boer. deci. 281. nu. 2.

Conclusio CII.

Licet forma mandati debeat in forma sua adimpleri ita vt omne illud quod fit præter formam mandati sit ipso iure nullu. c. cum dilecta. de referi. l. illud. §. si ita, & ibi Bart. ff. quod quisque iuris. tamen quando mandatum pinguius ad impletur, quam sit illius tenor, non propterea censetur minus adimpletum illud mandatum. l. si quis mihi bona. §. penulti. vbi Alex. & Iaf. in l. si procurator. nu. 5. C. de procura. & satis est etiam qd in effectu tenor illius seruetur, licet non in sua forma superficiali Iaf. in d. §. penul. num. 4. & in l. qui quartam. ff. de leg. j.

Conclusio CIII.

Coniuncta persona admittitur in iudicio ad agendum sine mandato. l. sed & hæc personæ. ff. de procur. & appellatur in hoc casu coniunctæ persone vsque ad quartum gradum: & etiam transfuersales dicuntur vsque ad eum gradû. Alex. consil. 4. nu. 9. vol. 2. per l. petitionem. §. egredientem. C. de aduo. diuer. iudi. Bal. & Sali. in l. exigendi. C. de procu. coniuncta tamen persona non admittitur in his in quibus requiritur mandatum speciale. l. patri pro filio. & l. illud. §. j. ff. de minor. Iaf. in d. l. exigendi. nu. 9. C. de pc. quare coniunctæ personæ solui non potest, cum ad solutionem recipiendam requiratur speciale mandatu. l. vero procuratori. ff. de sol. Ale. in eo consil. non poterit etiam deserte iuramentum coniuncta persona, cum in delatione iuramenti requiratur mandatum speciale. l. nec filius. C. de reb. cred. & ibi Bal. & Iaf. in d. l. exigendi.

Conclusio CIIII.

Sententia per testes probari potest, vt est decisio domino Strum de Rota deci. 409. in nouis, per c. Albericus. de testibus. quando scilicet allegatur sententiam latam fuisse, & instrumentum sententiæ deperditum: & sunt duo probanda nempe tenor sententiæ, & illius amissio. & licet sententia sine scriptura ferri non possit per eum titulum, de senten. ex breu. recitan. tñ nõ oia in quibus requiritur scriptura p scripturam sunt probanda. Comp. in c. j. de elec. in 6. & de rota in ca. deci. alioquin sententia per testes probari non possit. acta enim iudiciaria in quibus scriptura est de substantia iudicij per testes non possunt probari, nisi probetur qd scriptura facta fuit deperdita. Cor. consil. 69. nu. 13. j. vol. Alex. consil. 59. num. 2. in 7. vol. & consil. 7. in 3. vol.

Conclusio CV.

In actis scriptis per notarium in curiis nõ requiritur testiu præsentia, gl. & Bar. in l. gesta. Cod. de re iudic. & consuetudo obseruat qd in actis iudiciariis non requirantur testes nisi in sententiis diffinitiuis & interlocutoriis. Feli. in ca. quoniã contra falsam. nu. 12. de proba. possunt tamen acta iudicij per testes probari. l. emancipatus. C. de fide instr. Pet. de Ancha. consil. 276. verum quamuis scripturis iudicum fides sit adhibenda non tamen tãta quin possint per duos testes reprobari. c. cum à nobis, & ibi de Imola. de testib. & plene Salic. in l. quoties. C. de hæreticis.

Conclusio CVI.

Doctores per testes probari potest: & per quos quis potest probare qd est doctor. Bal. in l. si solennibus. C. de fid. instr. additio super Bald. in l. falsus. ver. scias tamen. C. de fur. & seruo conu.

Conclusio CVII.

Quoties pater dissipat bona filiorum officio iudicis aufertur sibi administratio. l. si. C. de senten. passis. quoties enim pater dissipat bona filij subiecta restitutioni in vitilatem filioru post patris mortem, auferenda tunc est patri administratio, & possessio, & ea filijs danda est: vt tamen pater hinc alatur. l. imperator. ff. ad Trebel. si autem pater sua propria bona dissiparet, poterit tunc filij petere vt illis aliquid assignetur vnde viuere possint, cū pater eos alere teneatur. Bal. in l. defuncto. nu. 3. C. si in frau. patro. hanc opinionem veriorẽ & equiorẽ asserit Iaf. in l. si constante. ff. solut. matri. contra Salicetum ibi contrarium tenentem, & contra Bal. qui sibi videtur contrarius, in l. non potest. ff. de adop. &

opinionem ipsius Bal. in d. l. defuncto. sustinet Boer. deci. 7. nu. 17. & 18.

Conclusio CVIII.

De iure fur non debet mori sed solum fustigari de iure nouo. aurent. sed nouo iure. C. de fur. verum de consuetudine generali, fur qui conuictus est furari, & qui tria furta comisit furca suspendi debet Chaf. in consuetud. Burgund. in rubric. des iustices. §. quinto. in gloss. super verbo, pour la premiere fois. nu. 19.

Conclusio CIX.

Vnum furtu dicitur quando de vno loco vno contextu res plures furto subtrahuntur. l. eum qui. §. Idem respõ det. ff. de fur. Bal. in aurent. sed nouo iure. C. de fur. Item & vnum furtum dicitur si plures res diuerforum infimul furatæ sint. Alex. in l. si familia. ff. de iurisd. omn. iudicum. Item & vnum furtum est si quis plurib⁹ vicibus ex dolio aliquo, vnum abstulerit continuo tempore. l. vulgaris est quæstio. ff. de fur. Chaf. in commentar. in consuet. Burg. in rub. des iustices. §. v. in verbo, simple larrecin. nu. 10. Boer. deci. 219. & ad hoc vt dicantur plura furta, requiritur temporis intervallum, vt ibi per Boer. probatur autem furtum per coniecturas, seu probationes verisimiles aliàs nõ possent dici sufficientes probationes: vt probando qd ostium fuit ruptum, aut quia famulus aufugit, & similia. Alex. consil. 53. in 2. vol.

Conclusio CX.

Delicta alibi commissa aggrauant delictum nunc commissum. Bart. in l. sic ut §. ff. de accusa quare cum pro tribus furtis quis furca sit suspẽdendus. si quis alibi duo furta commiserit, & nunc tertium furtum fecerit, propter furta alibi commissa propter hoc quod nunc commisit, ille suspẽdi deberet: quia furta alibi commissa qualificat furtum nunc commissum, quod procedit etiam si de alijs duobus furtis commissis alibi ille fuisset punitus: quia hoc fit propter frequentiam ratione cuius acrius est puniendus. Chaf. in consuet. Burgund. in rubrica, des iustices. §. quinto. in verbo, simple larrecin. num. 17.

Conclusio CXI.

Filia nubens sine consensu sui patris etiam indigno non propterea potest exheredari. nõ est enim illud iusta causa exheredationis, vt que non numeratur inter causas exheredationis quæ descriptæ sunt in eo. §. causas. vt cum de appel. cogno. Chaf. in rub. des iustices. §. iiii. in gl. marriage. nu. 19. & poterit pater cogi ad dotem filia assignandũ iudicis officio, vt ibi per Chaf.

Conclusio CXII.

Vdex ponens indebitẽ aliquem ad torturam, si ibi moriatur, tenebitur, & debet iudex puniri pœna capitis. l. lege Cornelia. in prin. & ibi Bart. ff. ad leg. Cornel. de sicarijs. Iaf. in l. j. quod quisque iuris.

Conclusio CXIII.

Promissio ita facta inter aliquos contententes sibi inuicem de centum, si Rex sit mortuus, vel si tale quid fiat, valet: quia conditio ibi ponitur pro iusta causa, & valet ea conuentio quæ fit inter aliquos, si nauis in portum venerit salua, quæ est in mari onusta mercibus, dabis centu. & ego tibi promitto domum si periclitata fuerit. Pan. Castr. in l. in naue Saupheli. per illum textum. ff. loca. Iaf. in l. eum ad præfens. num. 2. ff. si cert. petat.

Conclusio CXIIII.

Bona debitoris pro tributis & tallijs sunt fisco tacitè hypothecata. l. ij. ff. in quib. causis. l. ii. C. eodem. tamen bona debitoris qui aliquid debet alicui ciuitati, non sunt tacitè obligata ipsi ciuitati: quia nulla ciuitas habet tacitam hypothecam nisi à principe hoc illi concessum sit. l. simile priuilegium. ff. ad muni. Bart. in rub. de iure fisci. lib. x. C.

Conclusio CXV.

Promittens indemnitate alicui creditori tenetur quẽadmodum fideiussor. Bald. in l. si pro ea. C. man. versicul. 12. num. 13. & ille qui promittit indemnitate, & sic aliquid indemnem conseruare, non tamen poterit conueniri ante principalem, & quem oportet excusum esse. Barto. in l. j. de conuen. fisci debito. lib. x. C. Iaf. in l. si stipulatus fuerit. §. j. ff. de verbo. obligat. num. 3. & promittens alicui pro tali, habeat vt fideiussor. Alex. consil. 159. vol. 2.

Conclusio CXVI.

Res empta ab vxore alicuius efficitur illius & non viri. l. & si instrumenta. & ibi Barto. C. de fid. instrumen. & iure hæstæ fise. lib. x. & non obstant leges quod quicquid acquirit vxor, censetur acquisiuisse de bonis viri. l. Quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. quod quidem verum est: sed illud

Iud non impedit contractu gestum ab ipsa vxore. præsumitur tamen mulierem exoluisset ex pecunia viri: quare ad eam pecuniam restituendam viro tenetur. Decius consil. 237. nisi aliunde vxor probet se eam pecuniam habuisse: & interim id quod ab vxore emptum erit, ad ipsam, & non ad virum pertinebit. l. j. & l. multu. C. si quis alteri vel sibi. Bar. in d. l. j. Si tamen in eo instrumento emptionis quam facit vxor, dicatur vxorem de sua pecunia exsoluisse, & emisse viro præfente & consentiente, talis tacita viri confessio sibi præiudicaret, vt non præsumatur eam pecuniam exolutam fuisse ex re mariti Salice. in l. eum propria. per cam. l. C. de dona. inter vir. & vxor. Io. de Platea in l. j. C. de iure fisci. & Soci. consil. 61. in 4. vol. & Boer. deci. 81. nu. 5.

Conclusio CXVII.

Clam dicitur aliquid fieri quod fit sine præfentia illius sine quo actus ille fieri non potest. l. fiant omnes. C. de his qui ex publicis rationibus pecu. mutuam acceperint. lib. 10. C. vel quando aliquid fit solemnitate omiffa per consuetudine introducta. Luc. de Penna in l. j. de iure fisci, propterea in actibus in quibus iudicis auctoritas requiritur, si talis actus fieret sine iudice, talis actus diceretur fieri clã. & cum matrimonia fiant de consuetudine in præfentia parentu, & coram multitudine, si illa fiant in eorum absentia, dicuntur clam facta. Barto. & de Platea, in d. l. fiant. Manifestum autẽ illud appellatur quando de eo per instrumentum apparet. l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fisci. quod procedit vbi conficitur instrumentum de rebus, in quibus nõ requiritur præfentia iudicis de Platea ibi.

Conclusio CXVIII.

Vbi quis seruire potest per substitutu semper debet subfistitue periculo suarum facultatum. Bar. in l. nullus. de decuri. lib. 10. C.

Conclusio CXIX.

Venditio facta per decretum iudicis & publicè, non impedit quin quis venire possit per remedium. l. j. Cod. de resc. vendi. contra Bar. opinionem in l. j. de præ. decurio. sine decreto non alie. Panor. in ca. cum causa. de emp. & vendi. & ibi additio in verbo, pro qua opinione. Io. de Platea & alij in d. l. j. de prædijs decur.

Conclusio CXX.

Is qui vult fieri doctor, debet examinari: verum quamuis in examine non fuerit repertus sufficiens, si tamen spes est qd possit proficere, debet in doctorem recipi. Inno. in c. cum in cunctis. de electio. Bar. in l. magistros. & ibi additio, de profess. & medi.

Conclusio CXXI.

Debitor in præiudicium & detrimentum creditorum nihil de debito poterit disponere. l. debitorum. Cod. de pactis.

Conclusio CXXII.

Quoties quis patitur aliquem casum amissionis merciu, vel eorum conductorum, vel alium casum in partibus remouit, debet illic facere examinare testes de eo casu coram indice illius loci vbi talis casus euenit: & illæ probationes ita factæ fidem facient coram indice competenti nõ obstante qd pars de cuius iudicio agitur, non fuerit citata. l. j. de naufr. lib. 11. C. & ibi Bar. & Ioan. de Platea.

Conclusio CXXIII.

In his quæ sunt domi, vel in collegio, vel in nauis, testes etiam domestici, coniuncti, & familiares admittuntur ad ea quæ facta sunt in eo loco probanda. l. consensu. C. de repu. Bart. in l. quoties. de naufr. lib. 11. C. quod procedit vbi agitur de ea re probanda quæ facta fuit domi, vel in collegio, vel in nauis, vbi extranei comuniter non interfunt. Si verò sit talis actus, qui extra domum, collegium aut nauim fieri poterit, & qui per extraneos potuerit præiuderi, tunc talis actus per extraneos probandus esset, vt si fiat contractus venditio nis, qui aliunde fieri poterat. Ioan. de Platea in d. l. quoties. de naufr. & sic testes domestici & familiares in eo casu admittuntur. & illi dicuntur testes domestici, qui viuunt ad eundẽ panem & vinum. Deci. consil. 133. vel etiam dicuntur domestici respectu in habitationis cum infimul cohabitant. Soci. consil. 17. j. vol.

Conclusio CXXIIII.

Custos animalium quando vnum animal aut duo moriuntur, quæ non pascebantur in grege, debet clarè mortem probare. l. si creditor. C. de pigno. actio. Si autem sit custos animalium quæ gregatim, vel in grege pascentur, tunc sufficit mortem probare eorum animalium per præfumptionẽ, quod scilicet eo anno mortua sunt tot animalia, vel qd dimi-

dia pars aut tertia pars animaliu quæ pascebatur in eo loco, vel in ea regione mortua est. durum enim esset de qualibet oue quæ sit mortua, habere testes de visu. quare sufficere pbare quod sic communiter accidit in ea regione. l. quo ad præfens. de murilegul. lib. 11. C. & ibi Bar. & Ioan. de Platea, vbi idem decidunt cum est quæstio de probanda morte alicuius qui erat in exercitu & in bello: quæ mors satis pbatur si probetur eum in aliquo conflictu fuisse, vel exercitu vbi decessit multitudo: & quod ab eo tempore non fuit visus. qd si de supelletilibus probandum esset, tunc sufficeret probare quod à tanto tempore illa supellex & res ipse potuerunt corrumpi verisimiliter. ita Bar. ibi.

Conclusio CXXV.

Confessio facta coram iudicibus non tamen in forma iudicij, sed coram ipsis iudicibus non sedentibus pro tribunali, & sic facta illis vt priuatis, non habet vim semiplenæ probationis. l. iubemus. & ibi glo. & docto. C. de lib. causa. faciet tamen fidem ad quæstionem habendam. Ro. consil. 8.

Conclusio CXXVI.

Confessio facta coram notario seu tabellione causarum nocet confidenti, nisi ille tabellio ex commissione iudicis iuramenta, confessiones, & similia reciperet. Io. de Platea in l. cum scimus. de agri. & censu. lib. 11. C. & ibi etiam Bar.

Conclusio CXXVII.

Confessio quæ facta est in forma & figura iudicij præiudicat. Bar. in l. cum scimus. de agri. & censu. lib. 11. C. ea tamen quæ non est facta in forma iudicij nõ quidem præiudicat, nisi bis illa emanauerit. nam tunc planè præiudicaret. Iaf. in rubrica, de verbo. oblig. nu. 10. quod procedit vbi illæ duæ confessiones separatim factæ fuissent, & ex intervallo, & non infimul. Iaf. in l. qui bis idem. nu. 3. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CXXVIII.

Vdex interesse luci cessantis ex suo officio debet aestimare. Bar. in l. j. de cois. llytan. li. 1. Cod. & refert Iaf. in l. iij. §. 5. nu. 8. ff. de eo quod cer. loco.

Conclusio CXXIX.

Quantus sit valor frumenti, vel aliarum rerum venaliu, incipit debet locus publici fori, & quanti ibi res venduntur. l. septem. de eroga. milita. annonæ. lib. 12. C. vnde si in alio loco, & extra forum illæ res plus vel minus venditæ sint, tale pretium non debet venire in consideratione, sed solum venditio secundum locum publici fori est consideranda. Bar. in dict. l. septem. & Iaf. in §. plus autem. nu. 7. de actio.

Conclusio CXXX.

Executio bonorum debitoris facta per vnum ex creditoribus cum ea legitime facta est, & per iudicem dictu fuit, legitime factam fuisse, & ipsum debitorem non esse soluedo, talis executio prodest & alijs creditoribus. Iaf. in §. itẽ si quis. nu. 82. de actio.

Conclusio CXXXI.

Bona tutorum vel curatorum qui tutelam vel curam alicuius administrant, sunt pro tali administratione tacitè hypothecata ipsi pupillo vel adulto absque eo quod aliquid factum eorum pupillorum vel adultorum interuenierit. l. pro officio. C. de admi. tuto. Iaf. in §. item Seruiana. num. 76. de actio.

Conclusio CXXXII.

Agens hypothecaria super re hypothecata quæ à debitore derinetur, debet probare contra ipsum debitorem solum possessionem ipsius debitoris. glo. in l. cum res. Cod. si res aliena pignori data sit. Agens autem hypothecaria contra tertium possessorem omnino extraneum, & nullam causam habentem ab ipso principali debitore, tenetur probare de dominio principalis debitoris, vel saltem de titulo & bona fide iuncta possessione. l. ante omnia. ff. de proba. gloss. in l. rem alienam. ff. de pigno. actio. Agens autem hypothecaria contra tertium possessorem qui habuit causam ab ipso debitore & qui se tuetur solum adminiculo sui authoris, & tunc illi sufficeret probare solum possessionem sui authoris, si autem ille vellet referre quæstionem domini, & quod eam rem habuerit titulo lucratiuo, teneatur solum probare authoris possessionẽ. quod si rem habuerit titulo oneroso, & tunc teneatur probare ipsius debitoris dominium.

Conclusio CXXXIII.

Actio de constituta pecunia quando oritur ex pacto nõ, do dicitur esse contra ius commune: cum verò oritur ex stipulatione non dicitur contra ius commune. Iaf. in §. in personam. nume. 22. de actio. Verum quando constitutu sit per stipulationem non datur actio de constituta, sed ex sti-

pulatu. & hanc communem opinionem esse asserit Ias. in eo loco, nu. 23.

Conclusio CXXXIII.

Lex vel statum quantumvis loquatur generaliter, recipit tamen restrictionem de habilitate, & de idoneitate. l. vt gradatum. §. si lege. ff. de munc. & hono. doct. in l. j. C. de sacro. eccle. vnde quantumvis statuto cautum sit, vt quilibet probatio sufficiat, intelligitur de solemnibus probatione & legitima. Bald. in l. j. C. de fide instr. Ias. in §. in personam. nu. 26. de adio. verum vbi tractatur de favore publico verba generalia non restringuntur ad personas habiles. nam & ad inhabiles referuntur. Ias. in l. si filius. ff. si cert. pet.

Conclusio CXXXV.

Contra creditorem mutuantem pecuniam filiosfamilias competit exceptio Macedoniana & patri & filio. gl. in l. si filiusfamilias. in verbo, exceptio. ff. si cert. pet. Ias. in §. actiones. nu. 37 de adio. cessat tamen hæc exceptio in filio familias mercatore. Bart. in l. macedoniani. C. ad macedo. qui non potest eam exceptionem opponere, nec etiam quado pecunia mutuata est filiosfamilias studiorum causa: poterit enim tunc ea pecunia repeti sine ea exceptione. dict. l. Macedoniani.

Conclusio CXXXVI.

Publicatis bonis filij qui habet peculium aduentitium, erit quidem publicatum & illud peculium aduentitium quo ad proprietatem, sed non quo ad vsumfructum, quo pater gaudebit vita sua durante. l. iij. C. de bonis proscript. & ibi Bald. & si bona paterna publicentur, etiam vsumfructus quem ille pater habet in bonis aduentitiis ipsius filij publicaretur quandiu pater viuet. Ias. in §. actiones autem. nume. 62. de act. Papo in suo recuile des arrefts, titulo, d'usuffruict, arrest 8. & Boer. deci. 172. num. 34. & ita multis arrestis decum fuisse refert idem Boer. deci. 7. in fine, quamuis contrariam partem veram esse ibi asserat: nempe qd publicatis bonis filij tamen proprietates nec vsumfructus peculij aduentitij & profectitij non debet publicari: sed aliter iudicatur.

Conclusio CXXXVII.

Pater pro condemnatione filij sui non tenetur soluere, nec illi tradere suam legitimam, nec eam fisco etiã dare: quia legitima filijs non debetur nisi post mortem patris. l. j. §. sed nec impuberis. ff. de colla. bono. & neque fiscus potest contra patrem agere pro filij condemnatione. docto. in l. si qua poena. ff. de his qui sunt sui. Bar. in d. l. j. §. sed nec impuberis. Ias. in §. actiones. nu. 9. 1. de actio. & ideo filio pro maleficio condemnato pater non debet molestari pro legitima filij. Deci. consi. 43. §. nu. 12.

Conclusio CXXXVIII.

Substitutio sub his verbis facta, Titium instituo, & post mortem eius substituo Caium, dicitur talis substitutio compẽ diosa. glo. in l. in testamento. C. de testa. mili. in glo. magna. Lancelotus Galiaul. in repet. l. centurio. numero 181. de vulga. ff.

Conclusio CXXXIX.

In publicatione testamenti nuncupatiui debent à petente publicationẽ formari capita, & interrogatoria, & testes debent deponere totũ renorẽ testamẽti. l. heredes palã. in princ. ff. de testa. Bald. in l. publicati. nu. 4. C. de testa. & debet fieri examen testium citatis omnibus quorum interest: & expedit facere articulum quod testes toti instrũ interfuerunt. ita Ioannes Dilcetus in suo libello de arte testand. lib. 2. cautel. 7. qd si quidam ex testibus mortui fuerint, remediũ erit qd saltem duo testes ex his qui interfuerint in eo testamento, examinentur super tenore testamenti, & super numero testium, & fiet etiã articulus super numero testium & super morte eorum testium qui interfuerunt in testamẽto: & hoc probato saltem per duos testes testamentũ ipsum validabitur. ita Ioan. dilectus, loco quo supra. & in titulo. 2. cautel. 2.

Conclusio CXL.

Registrum de aliquo instrumento producto in iudicio & quod demum fuit registratum de verbo ad verbum mandato iudicis, facit fidem sicut originalis scriptura. l. ij. & ibi Pau. Castr. per illum textum. C. de testa. ordinandis.

Conclusio CXXI.

Potentia adeundi hereditatem appellatur ius, & non facultas. l. si mater. in verbo, ius adeundi. C. de insti. & subst. & vitilis in hoc est, quia si esset facultas, nullo tẽpore prescriberetur: cum ea quæ sunt facultatis nõ possunt prescribi. l. viam publicam. ff. de via publi. Omne autẽ ius tollitur prescriptione temporis. l. sicut. C. de prescrip. trigin. vel quadra. anno. Pau. Castr. in d. l. si mater.

Conclusio CXLII.

Si quis uxorem suam hæredem fecerit quousque honeste & castè vixerit, & vitam vidualem seruauerit, & post mortem suam Titium hæredem fecerit, muliere secundo nubente perdetur hereditas quæ ad Titium substitutum debet peruenire, & non ad alios succedentes ab intestato ipsi testatori, vel ipsi mulieri. arg. l. si mater. Cod. de insti. & substi. sub condi. & ibi Pau. Castr. Alex. & Ias. qui ibi asserit eam opinionem communem esse, & in practica seruari, cõtra Soci. cini opinionem, consil. 5. in 3. vol. vbi tenet contrarium. per l. vxori. iij. ff. de vstif. lega. quæ intelligi debet vbi ad certum tempus vsumfructus alicui legatus fuisse, nempe vsque ad quinquennium, vel ad aliud certum tempus. Nam eo casu quoties ad certum tempus legatus est vsumfructus, & post illud tempus voluit testator vsumfructum ad aliũ pertinere, tunc mortuo vsumfructuario pendente eo tempore non veniret vsumfructus ad substitutum, nisi post tẽpus elapsum. Sed quando tempus non est limitatum, vt in questione proposta, & tunc procedit prior decisio. ita Ias. ibi, qui in iudicando & consulendo asserit à tali opinionione non esse recedendum.

Conclusio CXLIII.

Inter partes contrahentes per instrumentum locationis probatur possessio. Phil. Deci. i. c. inter dilectos. de fid. instr. per l. si quis conductionis titulo. C. de loca. & non solum inter ipsos contrahentes ea possessio probatur, sed & inter successores eorum etiam singulares. Soci. consil. 11. in iij. vol. n. 5. & generaliter inquit ibi instrumenta probare etiam cõtra singulares successores, n. j. & ibi etiam inquit per instrumenta locationis cum aliis indicijs dominium rei alicuius probari etiam cõtra alios. Bar. in l. ad probationem. C. locati. per l. indicia. C. de rei vend. licet aliàs per solum instrumentũ locationis non probetur dominium, vt per eam l. ad probationem. probatur, quia possessio per locationem contra conductores, & contra tertium probabitur per receptionẽ mercedis sibi factæ à suo conductore. Soci. consi. 106. in 3. vol.

Conclusio CXLIII.

Ex consuetudine generali regni Franciæ bastardi retinẽt nobilitatem generis, & illius retinent nomen & arma, cum tamen aliqua armorum differentia: quia non portant arma plana, sed in transfuerum portant barram in scuto armorum: vt per Guliel. Bened. in rep. cap. Rainutius. in verbo, Rainutius. nu. 3. 1. de testa. & asserit ibi eos bastardos portare arma ac si essent legitimi: super ad l. ut tamen eam barram per trãfuerum quæ incipit à sinistra, & ducit ad dextram: & habẽtur pro nobilibus. & hoc obseruari asserit ibi & in Gallia, Britania, & in aliis partibus regni: verum quamuis bastardi illi nobilitatem generis retineant, non tamen parentibus succedere possunt: quia tunc in successione non habentur vt nobiles: & iura communia seruari debent. Boer. deci. 127. num. 2. 1. cõ bastardi non sint ex domo nec familia seu agnatione patris. Bar. in l. si. Cod. de verbo. signi. & Benedi. loco quo supra.

Conclusio CXLV.

Bastardi nobiles portant arma prædecessorum cum tamen ea differentia, quia in armis eorum adest barra in transfuerum, quæ incipit à sinistra & ducit ad dextrã. Sed si barra in armis inciperet à dextra, & ad sinistram tẽderet, tunc illud demonstraret talem ea arma deferentem succedere ex linea foeminina, vel ex collateralis. ita Bened. in verbo, Rainutius. nu. 3. 1.

Conclusio CXLVI.

Meretrices prohiberi possunt vt i vestibus honestarum mulierum, vt sit aliqua differentia inter honestas mulieres, & inhonestas, ne fiat cõfusio honestatis & turpitudinis, castitatis & libidinis: & ne vna pro alia sumatur: & ne honestæ mulieres & matronæ scorta existantur. l. item apud Libeonẽ. §. si quis virgines. ff. de iniur. Bene. in rep. ca. Rainutius. nu. 6. 1. per l. nemini. & ibi Bal. C. de episc. audi.

Conclusio CXLVII.

In regno Franciæ & ibique parentes quantumvis infames etiam si mater esset meretrix, suis parentibus tanquam proximiores succedunt ab intestato si sint in gradu proximiores. Bened. in eo. c. Rainutius. in verbo, & uxorem. nu. 5. & non solum ab intestato succedere possunt, sed & ex testamento si hæredes instituantur. Ias. in l. iij. §. sed quod meretricis. ff. de condi. ob. turp. causam. neque enim hæredes hereditate priuantur quamuis sint infames nisi in casibus à iure expressis per l. in arenam. C. de ino. test. Bald. in l. Cassius. ff. de senat. & per consequens turpitudine vitæ non repellit quem à successio

cessione. Benedi. in c. Rainutius. in verbo, duas habes. nu. 3.

Conclusio CXLVIII.

Officiales formati & creati i presenti regno Franciæ sunt perpetui: tamen de iure essent annui et temporales. l. ij. ff. de in ius vocan. quare eorũ officio durante possunt dam. vocari. Barto. & Alex. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de dam. infect. possunt etiam cum subditis contrahere, possessiones acquirere, & ea libere tenere: & matrimonia contrahere. & cum tales magistratus sunt perpetui, nõ potest locum habere ille titulus de contractibus iudicum & l. principalibus. ff. si certum petatur. nec l. qui officii. ff. de contrahend. empti. quæ leges locum habent in officialibus annuis, & non in perpetuis. ita Benedi. in repetitione, c. Rainutius. in verbo, duas habens. numero, 47. & pariter locum habet l. fina. C. de crimi. falsi. que prohibet quem habere officium & ibi tenere in loco suæ originis, aut domiciliij: quia hodie quis potest tenere officium in loco suæ originis & sui domiciliij cum etiam extranci ob causam officij quod ibi exercet cõtrahant familiaritatem & affinitatem & maiores quam hi qui sunt ibi ordinandi. Benedi. in verbo, & uxorem. numero 1032.

Conclusio CXLIX.

Quilibet ex heredibus qui succedit alicui debitori audietur exoluendo pro sua parte creditor testatoris. l. ij. §. primo ff. de verbo. obliga. l. prima. C. de heredi. actio. dato qd si debitor viueret, non esset audiendus debitor pro parte offerendo quando illud liquidum est: et hoc procedit vbi de debito nulla est hypothea, vt ibi per docto.

Conclusio CL.

Si constitutus in discrimine suæ vitæ confiteatur se mutuũ à quodam accepisse vel dotem à sua vxore habuisse, hæres eius non poterit opponere exceptionem non numeratę pecunię. gloss. singularis in l. pri. C. de falsa causa adiect. quia postquam erat in mortis articulo non sperabat futuram numerationem. Baldus in titulo, de pace Constantiæ. §. consules. in verbo, quinquaginta. Benedi. in repet. c. Rainutius. in verbo, in extremis. nu. 14.

Conclusio CLI.

Vna cancellaria non potest concedere literas nisi in sua prouincia vbi est constituta: & nisi in suo ressortu nec potest Tolosanas impetrare à cancellaria Parisiensis. que libet enim cancellaria contenta esse debet ressortu sua: prouinciæ & sua iurisdictione. nam sicuti quod libet parlamentũ cõstitutum est p hominibus suæ iurisdictionis, & sui ressortu ita & cancellaria, alioquin mutuo sese impedirent, & confunderentur: & ipsa iurisdictione etiã confunderetur. Rebus. in comment. in regias consli. in præfatio. de rescript. nu. 25. & in titu. de rescrip. artic. 2. in gl. prima.

Conclusio CLII.

Si minor rescriptum impetrauerit vbi dicit se minorem & lesum vel deceptum vltra dimidiam si probet se minorem & lesum, quamuis nõ probet se lesum vltra dimidiam, debet obtinere quia minoribus deceptis etiam citra dimidiam succurritur. l. ij. ff. de mino. & ibi coniuncta in disiunctã resoluitur. Rebuffus in commen. in consli. regias in præf. de rescript. num. 57. scus autem in maiore qui debet probare lesionem vltra dimidiam. l. ij. C. de rescindenda vendi. Rebuffus ibi. neque enim requiritur enorme damnũ in restitut. minoris: immo leui damno restituendus est, quod curiæ obseruat: sed non pro minimo vel leui causa. Rebuffus in titu. de restitui. artic. pri. in gloss. prima, numero, 11. & in actibus etiam iudicialibus minor poterit petere restitutionem etiam si factus ille gestus fuerit presentẽ tutore vel curatore dum tamen minor ille deceptus fuerit. Boeri. deci. 79. nu. 5.

Conclusio CLIII.

Actus quantumvis nullus sustinet si pars nõ opponat. dicitur tamẽ nullus parte opponente: quia parti imputadũ est si nõ opponat de nullitate, cum tacendo videtur actum ipsum approbare: & actus in fauorem personarum nullus tacendo ratificari potest. l. filio. ff. de iniur. rup. Rebuffus in comẽ. in consli. regias in præf. de resti. numero, 97. propterea rescriptum quantumvis surreptitium est dum nullum aut falsum reddetur nullum si pars de subreptione opponat. Panor. in c. ceterum. de reser. & rescripta iusticiæ nõ durant nisi per annum. c. plerumque. de refc. quod procedit parte opponente. Rebus. in eo loco, nu. 96.

Conclusio CLIII.

Rescriptũ ex hoc impugnari nõ potest qd ex gestis aliqd omisum sit, dum tamen factũ sit simpliciter narratũ, & nõ tacuerit pars ex dolo illud quod potuisset concedentem

mouere ad negandum. l. j. C. si contra ius. ca. postulasti. de rescrip. Reb. in præf. de rescript. nu. 127.

Conclusio CLV.

Dicta testium si publicè examinentur non valent. gloss. in cap. quia propter. in verbo, secretè. de electio. quia secretè debent examinari vt ibi per doct. & Rebu. in titu. de refc. art. 4. in glo. 3. in princip.

Conclusio CLVI.

Contra impetrantem dilationem quinquennalem non potest creditor petere interim ea dilatione pendente vt debitor garniat, cū nec teneatur garnire. Rebus. in titu. de lites dilatoris, & anna. & quinquenn. articulo j. in gloss. j. numero 15.

Conclusio CLVII.

Quoties intra iurisdictionẽ alicuius quis exequitur sententiam iudicis alterius sub vno parlamento, vel arrestum illius parlamenti, sufficit obtinere literas de pareatis à Senescalo. vel à balliuo vbi ille literæ exequi debent. Sed arrestum alicuius parlamenti non potest exequi in territorio alterius parlamenti nisi obtineatur literæ annexę ab illo parlamento, vbi illud arrestum exequi debet. Rebu. in titulo, de literis requisito. nu. 6.

Conclusio CLVIII.

Licet de iure sit dubium coram quo iudice sit petenda restitutio in integrũ ad aliquẽ cõtractum rescindendũ: in regno tamẽ Fraciæ est in electione impetrantis obtinere regias literas que dirigi poterunt vel coram iudice domiciliij defensoris, vel coram iudice in cuius territorio res sita est, dummodo iudex ad quem literæ diriguntur, sit iudex regius. Rebu. in com. in consli. regi. in tracta. de refc. contra. art. 1. in glo. 3. 1. nu. 13.

Conclusio CLIX.

In rescripto quod tendit ad rescissionem contractus, si cū vno contractum sit, & res quæ petitur possideatur ab alio, in praxi hoc obseruatur, quod literæ obtineri debent & contra primum venditorem cum quo fuit contractum, & ad videndum rescindi talem contractum: & etiam cõtra possessorẽ ipsius rei vt rescisso eo contractu rem restituat, ita vt in vno iudicio rescindens ac rescisso iũ cumulentur ad circuitum cuitandum. Rebuffus in præf. de restitui. nu. 34. per textum in l. in causa. cl. j. in fine, ibi & puto tutius aduersus vtrumque. ff. de minoribus.

Conclusio CLX.

Religiosus si post factam professionẽ habitum dimittat, nõ poterit successione recuperare: nam qd semel amissum est, nõ potest sine aliorum facto recuperari. bona enim iam sunt per religionis ingressum confanguineis acquisita: & quamuis denum ille fiat secularis, bona iam aliis acquisita nõ recuperabit. l. quod si minor. §. j. Rebus. in tract. de resti. arti. j. in gloss. ij. num. 2. & in procem. consli. regiarum in glo. 5. nu. 23. & sic sunt tales religiosi inhabiles ad succedendum, & si semel facta professione monasterium exierit, & de facto matrimonium contraxerint, adhuc erunt inhabiles ad succedendum. Verum si fuerint coacti exire monasterium, quia facultates non erant sufficientes, tunc solct illis decerni & adiudicari prouisio quandiu viuent pro eorum alimentis, & victu, non qd eis tradatur proprietates, aut rei alicuius possessio, sed solum pensio. & ita pluribus arrestis decisum fuisse refert Bened. in repe. c. Rainutius. in verbo, & uxorem. nu. 262.

Conclusio CLXI.

Si quis restitutionem petat tanquam minor, debet probare quod existens minor, & intra annos viginti quinque fecit actum quem petit vt rescindatur, & neque sufficeret probare se eum actum fecisse intra aliud tempus, ne ape intra quadriennium intra quod potest petere restitutionẽ: & quod tempus minoribus datur ad eam restitutionem petendam. l. si. C. de temp. in inte. resti. petẽ. ob id debet ille minor probare quod minor contraxit. l. si minorem & l. minoribus. C. de in integr. resti. minor. Rebus. in titu. de resti. arti. j. in glo. 3. nu. 2. Neque enim restituitur quis de his que ges sit post viginti quinque annos, licet sit in eo quadriennio petendi restitutionem. Rebus. in eo. titulo. art. 2. in fin.

Conclusio CLXII.

Minor quando se lesum dicit, debet allegare quod sui facilitate sit lesus, non quod eam facilitatem teneatur probare cum ea resultat ex iuris præsumptione. l. j. ff. Commu. opin. Tom. 4. BBBB

mino. & ex lesione fati & dol' & facilitas re ipsa colligitur. I. si quis cum aliter. ff. de verborum obligation. & ita in curijs Francie obseruari affert Rebuf. in eo tractatu, de restit. artic. 2. glossa 3. numero 27.

Conclusio CLXIII

Rescissio contractus propter simulationem potest peti intra triginta annos. I. sicut. C. de pfect. 30. vel. 40. an. licet quidam voluerunt talem rescissionem contractus ratione simulationis intra decem annos petendam esse, per ordinationem Regis in hoc vulgata: tamen contrarium concludit Rebuf. in eo tractatu de restit. articu. primo in glossa, s. numero, 18. & hoc quia ea ordinatio non exprimit simulationem: ergo ea non erit extendenda. argumen. I. preter ait. ff. de iudi.

Conclusio CLXIII.

Restitutio in integrum est beneficium personale, & non reale. argum. I. quia tale. ff. solu. matri. licet illa restitutio transeat ad successores. I. non solum. ff. de restit. in integrum. nam per hoc non definit esse personale: quia competit hæredis minoris, qui personam illius repræsentat. in authenti. de iurc. à mori. præst. ita Rebu. in titu. de restit. articu. 2. in gloss. 3. nume. 4.

Conclusio CLXV.

Quando sit prohibitio à testatore ne aliqua domus alienetur, quia vult in familia remanere, si demum qui eam detinet alienauerit, proximior de familia eam poterit reperire, etiam pretio non restituto. I. vn um ex familia. §. peto. ff. de leg. ij. & Rebuf. in tractu. de resciss. contract. in præsa. num. 4. I. si tamen prohibitio inter viuos facta esset, alienatio demum facta post eam prohibitionem valebit, sed contra alienationem agendum esset ad id quod interest. I. si ita quis. §. ea lege. ff. de verborum obligationibus. Rebuffus eo loco, numero. 42.

Conclusio CLXVI.

Nullitas contractus potest deduci vsque ad triginta annos & vsque ad illud tempus de ea nullitate agi potest, vt scilicet talis contractus nullus declaretur. I. & eleganter. ff. de dolo. gl. in l. sicut. C. de pfect. 30. vel. 40. ann. Rebuf. in tractu. de resciss. contract. artic. viij. in gloss. 19. nu. 21.

Conclusio CLXVII.

Quoties iudex procedit super aliquo delicto ex presumptionibus debet multam suam sententiam moderari, & non debet eam ad penam debitam cõdemnare. Ab. in c. auditis. de pfect. Bal. in l. si. circa finem, C. de procura. I. si. seruum. nu. 30. C. de seru. fugi. & Alex. consi. 2. vol. 7.

Conclusio CLXVIII.

Hec verba, faciã vindictam de te, possunt sumi dupliciter. primo de facto scilicet te verberando: secundo per viam iuris te accusando: & in dubio per viam iuris intelligi debet. lex enim potius ea verba interpretatur in bonam partem quam in malam. Iaso. in l. seruum. nu. 26. & 27. C. de ser. fugi. hoc enim verbum vlcifici dupliciter intelligitur, de facto scilicet, item iuris viam mediante accusando. & in dubio ad viam iuris refertur. glo. in l. j. C. de his qui. vt indig. per quam inferunt doctores, quod si iniuriatus alicui minatus sit alteri q' vlcificetur, & demum illi cui facta sunt ille minæ reperiatur mortuus: propterea ex illis verbis non potest sumi probatio sufficiens: quia intelligitur quod vlcificetur accusando & sic via iuris. Iaso. in l. prima nu. 3. Bal. in l. rogatu. §. si cui. ff. si cert. peta. Decius consi. 189. numero 3. ea enim verba que sunt dubia, & que ad bonum & malum trahi possunt in dubio in bonum sumi debet. Decius ibi.

Conclusio CLXIX.

Testis ad hoc vt incidat i falsum, & ad hoc vt de falso puniri possit, oportet q' deponat falsum super facto principali, in quo consistat substantia negotij, & propter quod negotium, ille testis interrogatur & examinatur: iecus si super alijs: quia tunc licet testis mentiatur, non tamen committit falsum, nec de falso puniri debet. Iac. But. in l. Lucius. ff. de his qui notã. in fa. & ibi Alberic. de Rosar. ponendo exemplũ in teste qui dicit nõ se cognatũ parti, cũ tamen esset illi cognatus, vel dicit q' sit pauper cũ sit diues, & hoc procedit etiam vbi illud quod deponit, esset impertinens ad causam, & nec rem ipsam tangeret: aliã fecus dicendũ esset. Iaso. in l. bonoru. nu. 26. C. de bono. poss. quia licet testis addat aliquã falsitatem in suo dicto, cũ tamen illa falsitas nõ tangat substantiam negotij super quo deponit, valebit eius dictũ. Bar. in l. eos. ff. de fall. Iaso. in d. bonoru. & neque vitaretur dictum testis, si illi testes in aliquo modico ad inuicem se cõtradictũ: & neque per hoc dicerentur varij, & neque dictum eorum

reprobaretur. Iaso. ibi nu. 17. & neque modica varietas in facto principali nocet. Decius consi. 342. nu. 6. sed vbi probandũ esset aliquid formaliter, puta verba formalia acta in aliquo actu vel loco, tunc non sufficeret testes in effectu concordare, sed verba, vt dicta fuere, dicenda essent. Iaso. ibi nu. 18.

Conclusio CLXX.

Quamuis in filia nupta sit sine dote, potest à patre petere, vt se detet. gl. in l. obligamur. §. leg. ff. de actio. & oblig. & quamuis ibi Bar. teneat cõtrariũ, glossam tamen sequuntur Bal. & Ange. in authentica, res qua. C. communi. de leg. & quod magis est, quamuis maritus nullam petat dotem, quia forte mulierem gratis accepit. filia tamen officio iudicis à patre dotem petere poterit. Iaso. in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. nu. 8.

Conclusio CLXXI.

Donatio ob causam fieri poterit à patre filio in potestate. athen. vnde si parens. C. de inoff. testa. l. Aquilius. ff. de dona. tribus tamen concurrentibus: primum q' de meritis fiat mentio in specie, & que in instrumento sint inferenda in specie, & demum per donatarium probari debent, & sic de illis verè debet constare: & neque in hoc stare dicitur patris, & neque illius assertioni si dicat se multa à filio recepit: quia de his expressè debet constare. Secundo q' talia merita sint æquivalentia rei donata, hoc est q' filius tale meritum patri exhibuerit, quod si extraneus præstisset, tunc debuisset obtinere. c. relatum. de testa. Tertium est quod talia merita non sint obsequialia ad q' filius aliã teneatur, quæ non exigunt remunerationem, sed debent esse officialia vel artificialia procedentia ex superabundanti charitate. Sali. in l. filia. C. fami. circũd. l. filia. C. de patria potest. Bal. & moder. in l. si donatione. C. de collatio. Sali. in d. l. si filia. C. fami. circũd. & vide etiam in sequen. decisione. & hæc proprie procedunt in donatione remuneratoria que fit à patre filio existenti in potestate, ad cuius vtilitatem ea tria requiruntur, & quæ largo modo donatio ob causam dici potest. nam in alijs donationibus ob causam, & maxime in donatione facta fauore matrimonij, quæ quamuis dicatur donatio ob causam, potest tamen fieri etiam illis tribus non interuenientibus. d. athen. vnde si parens. ea tamen donatio remuneratoria si ea tria non interueniant, & pater cum ea voluntate decesserit, morte patris confirmari poterit, si res tradita sit. est additio super Alexand. in d. l. si donatione.

Conclusio CLXXII.

In donationibus à iure prohibitis & quæ sũt inter personas à iure prohibitas, tunc illæ donationes quæ sunt remuneratorie factæ inter personas prohibitas, vt illæ quæ sunt inter patrem & filium, matrem & vxorẽ, per l. donationes. C. de dona. inter vir. & vxor. tunc non sufficeret in genere facere mentionem meritorum, sed tunc ea tria que dicta sunt in præcedenti decisione debent interuenire. in donationibus verò remuneratorijs que sũt inter personas non suspectas, sufficeret sola meritorum mentio in genere absque vlla expressione in specie. & licet de illis aliter non constet, quia tunc soli donantis assertioni stat, cum asserit se multa seruitia à tali accepisse, & propter quæ facit talem donationẽ. Bar. in l. si forte. ff. de cõli. pecu. Rom. in l. Aquilius. ff. de dona. Iaso. & alij in l. si donatione. C. de collatio.

Conclusio CLXXIII.

Si pater filio suo cessionem faciat de re aliqua, & confiteatur pater pecuniam quam recepit à filio pro ea cessione esse de pecunia ipsius filij, talis patris assertio non faciet fidẽ, & neque stabitur tali assertioni. Bald. in l. iubemus. §. j. C. ad Trebel. Iaso. in l. si donatione. nu. 3. C. de colla. Decius consi. 96. talis tamen patris confessio iustificabitur si filius lucraretur in aliquo exercitio. Decius ibi.

Conclusio CLXXIII.

Dvo sunt fratres qui patre mortuo habent patrum patrimonio commune, & nondum diuisum: alter habet magnam familiam, vxorem scilicet & liberos, nutrices, & similes personas, & gerebat totam curam rei domesticæ: alter frater nullã familiam habebat, & nullam et curam ipsius domus: tẽpore diuisionis ille frater qui nullã familiã habebat nõ poterit à suo fratre petere expensas vxoris, & liberorum quas ipse domi fecit, per l. si socius pro filia. ff. pro socio. vbi nõ attenditur q' vnus habuit familiã & alter nõ: quia inter fratres

fratres acerbe non est agendum, & sufficit quod ille qui habebat familiam sustinuerit onus ipsius domus, & alter nihil fecerit. Paul. Cast. in l. vt nemini. in fi. C. de colla. quem ibi sequitur Iaso.

Conclusio CLXXV.

Dvo sunt fratres qui patre mortuo itant in communione bonorum paternorum, vnus ex illis habet filios, qui tota die laborant, & lucrantur, & omne lucrum exponunt in communi vel in communi laborant: alter autem frater nullos filios habet: tẽpore diuisionis debet haberi ratio illarum operarũ quas filij exposuerunt, & quibus filiis imprimis exolui debet. Iaso. in §. si quis. ff. de dona. inter vir. & vxor. Alex. consi. 99. nu. 2. in vol. 2. Iaso. in l. vt nemini. nu. 6. C. de colla. idem dicendum in duobus rusticis sociis quorum alter habet familiam apam ad laborandam, alter verò non, & interim per longum tempus ita bona ea administrata sunt: certè tẽpore diuisionis debet haberi ratio dictarum operarum, quas filij exposuerunt. ita Alex. ibi, nume. 2. & nu. 4. & debet ille qui habet filios plus de lucro percipere: quia etiam plus operari ille exposuit: & hoc arbitrio boni viri iuxta verisimilem qualitatem operarum. Bal. in l. si patruus. C. cõmu. vtri. iudi. Iaso. in l. vt nemini circa finem. C. de colla.

Conclusio CLXXVI.

Collatio nusquam locum habet nisi inter solos descendentes succedentes suis ascẽdẽtibus. I. illud. C. de colla. & tria requiruntur ad hoc, vt locum habeat illa collatio. primũ quod descendentes veniant ex primo capite. Secundo, q' sint in pari gradu, aut q' succedant titulo vnuerfali: & inter eos descendentes solum profectitia conferuntur. I. vt. C. de colla. Iaso. in l. si emancipati. C. de colla. n. 26. Boer. decis. 302. aliã autem quando descendens cõcurrit in successione ex testamento vel ab intestato cum alio quàm cum descendente, cessat collatio. Cor. consi. 105. in j. vol.

Conclusio CLXXVII.

Animal meum si ab armeris à me ablatũ fuerit, & postea illud reperitur in manibus tertij, potero ego illud recuperare licet non dicam nominatim à quo animal illud fuerit ablatum. Boer. deci. 218. nu. 3. & sufficit q' probem ablatum à me fuisse imperfonali. Iaso. in §. quadrupli. num. 48. de actio.

Conclusio CLXXVIII.

Quamuis filius prohibeatur vedere aut alienare à patre in testamento extra familiam, tamen filius filij hæredis & sic nepos testatoris non censetur prohibitus quin possit alienare: & talis prohibitio facta filiis ne alienent extra familiam, non extenditur ad nepotes. Bal. & Sali. in l. voluntas. C. de fideic. Alex. consi. j. in j. vol. n. 17. Antonius Rubeus Alexandri. consi. j. nu. 2. nisi testator dixisset q' vult bona sua semper & omni tẽpore remanere in familia: quia tunc talis prohibitio ad nepotes extendereetur. Alex. vbi supra.

Conclusio CLXXIX.

An antiquum factum illud appellatur quod excedit tempus centum annorum: & tale tempus dicitur longum. Inno. in c. veniens. de verbo. signi. Bar. in l. si quidem. C. solu. matr. & hanc opinionem vt communem asserit esse Iaso. in l. cum aliquid. C. de iure deli. & Decius consi. 13. nu. 8.

Conclusio CLXXX.

Confinia quæ sunt, & reperiuntur descripta in aliquo instrumento per verba enuntiatia, nõ probant nisi inter contrahentes vt si in aliquo instrumento reperiatur quẽ vendidisse talem domum confrontatam cum domo talis. illud quidem inter contrahentes bene probaret. inter alios autem talia verba non probarent. gl. in l. optimam. C. de cõtra. & commit. stipula. & hæc est communis opinio & conclusio q' instrumenta probant inter personas inter quas instrumentum conficitur, & tantum quo ad eorum præiudicium cũ notarius de eorum cõsensu illud dicatur appositum. ff. de l. optimam. & quæ ibi notantur. & alijs personis que nõ sunt ibi descripta: ea verba non possunt præiudicare nisi essent instrumenta de antiquo quæ mentionem faciunt de cõfinibus, vel de plebe, vel de territorio. probant enim instrumenta quæ sunt de antiquo. Bald. & Sali. in l. cum aliquis. C. de iure delibe. & ibi etiam Iaso. & Feli. in c. cum causam. de p. ba. dum tñ sunt plura instrumenta antiqua q' facerent cõmunem opinionem, quæ in antiquis sufficerent. glo. & docto. in d. l. cum aliquis. Alex. consi. 89. nu. 2. in v. vol.

Conclusio CLXXXI.

Frater patre mortuo retinendo patris hæreditatem iam defuncti in communi, per hoc non censetur societate contraxisse. I. ex parte. §. si filius. ff. fa. her. & in l. cũ duobus. §.

si fratres. ff. pro socio. Iaso. in l. quãquam. nu. 5. C. quicquid. fac. poss.

Conclusio CLXXXII.

Si fratres patre mortuo diu, seu longo tẽpore in simul habitauerint, & cõmunibus expensis sine cõpoto vixerint, & neuter eorum negotiatus sit, vt quia sint nobiles, tunc ex his præsumendũ erit societatem inter eos fuisse contractã. I. j. in fi. cũ. l. sequenti. ff. de his qui deie. vel effude. quod colligitur ex diuturnitate temporis, ex communi vsu viuendi, & sanguinis coniunctione concurrente, aliã non præsumetur contracta societas, & ita obseruati conuetudo cũ fratres sunt maiores. Iaso. in l. j. n. 1. C. q. test. fac. pos. Si verò alter eorum esset pupillus, non censetur cõtracta societas quãuis non essent nobiles. I. vt in conductionibus. ff. pro socio. etiam si pupillus ille sese exercent vt si habeant apothecam communem quã eorum pater reliquit eis filius in qua ipse pupillus se exercet in ea apotheca, non adhuc censetur esse contracta societas nisi pupillus tutorem haberet, qui cũ alijs fratribus & frater cum ipso tutore inuicem cõmunicarent. d. l. vt in conductionibus. Iaso. in d. l. j. nu. 6.

Conclusio CLXXXIII.

Quando patre mortuo alter ex fratribus tantum negotiatur & alter non, minimè dicitur inter eos contracta societas, cũ alter nihil ponat. I. j. in fi. ff. p. socio. vñ ea q' sunt ab altero quæ sita, non debent alteri fratri communicari. I. si patruus. C. cõmunia vtriusque iud. q' si vterque negotietur in sua arte, & omne in cumulum reponatur, tunc censendũ esset contractam inter eos fuisse societatem. Iaso. in l. j. C. qui testa. fac. poss.

Conclusio CLXXXIII.

Quando patre mortuo oēs fratres in simul morantur & sic omnes negotiantur etiã in actibus differentibus, & sic exercent diuersas negotiationes, & lucra inter se cõferant, ex his censetur inter eos esse contracta societas, quod procedit quando post mortem patris in simul fratres negotiantur. Iaso. in d. l. j. nu. 13.

Conclusio CLXXXV.

Adultus habens curatorem potest testari etiam sine suo curatore. I. Aurelio. §. Caius. ff. de libe. leg. & ibi gloss. & Bar. in l. si frater. & ibi Iaso. C. q. testa. fac. poss. & quãuis adultus non possit nec cõtrahere sine curatore, nec stare in iudicio, I. j. C. qui legit. perfo. & toto titulo de auctori. præstan. Iaso. in l. seniam. n. 5. C. qui testa. fac. poss. donare causa mortis tñ poterit atque testari sine curatore. Iaso. in l. j. nu. 13. ff. de leg. j.

Conclusio CLXXXVI.

Filius etiam cũ patris consensu testari non potest. I. qui in potestate. ff. de testa. poterit tamen donare causa mortis & sufficit patre consensum præstare etiam ante donationem factã. nec enim requiritur vt in ipso actu donationis præstetur ille consensus, sed & post, & ex intervallo, & ante præstari poterit. I. si filius familias. §. pari ratione. ff. de dona. & ibi Bar. & poterit talis consensus præstari per nuncium vel per epistolã: per eã l. j. q' si filius consensu sui patris testamentum fecerit cum clausula codicillari, & cum clausula, si non valet iure testamenti, q' valeat iure codicilloru, vel iure cuiuscũq; vltimæ voluntatis, tunc tale testamentum sustineretur vt donatio causa mortis. Alex. in l. senium. C. qui testa. fac. pos. & operatur ea clausula idẽ ac si esset facta mentio donationis mortis causa. c. qui ad agendum. de proc. in 6. cum donatione causa mortis sit vltima voluntas, q' si solum in eo testamento esset adiecta sola clausula codicillaris, tunc testamentum illud non possit valere vt donatio causa mortis. Iaso. in l. j. §. si quis ita. nu. 22. ff. de verbo. oblig. Sed & magis valebit illud testamentum si esset apposta ea clausula, si testamentum non valet vt testamentum, quod valeat vt donatio causa mortis: & eo casu illud testamentum conditum à filio cum consensu sui patris, valeret vt donatio causa mortis. Soci. consi. 123. in 3. volum. qui ibi dicit hanc opinionem esse communem.

Conclusio CLXXXVII.

Adultus habens curatorem non poterit res suas immobiliæ sine curatoris autoritate, & decreto iudicis alienare. I. lex quæ tuores. C. de administ. tutorum. tamẽ adultus in testamento quod potest facere sine curatoris auctoritate, vt dictum fuit superius, deci. 185. poterit dare licentiã suis executoribus alienandi res suas immobiles sine curatore & iudicis licentia. Bal. in l. prædium. C. quando decret. opus non est. Bal. in l. j. ff. de rebus eorũ. Iaso. in l. si frater. C. q. testa. fac. poss. Commu. opin. Tom. 4.

ff. ad l. Aquili. & quamvis in dependentibus ab animo stetur iuramento alicuius. glo. in cap. significasti. in prin. de homi. c. fallit ubi stat praesumptio in contrarium. cap. j. de praesump. & haec procedunt ubi actus sonat omnino in delictum. ubi autem aliquis actus potest indifferenti sumi in malum, & in bonum, in bonum potius praesumeretur. Bar. in l. no. solum. §. sed & reprobari. ff. de noui ope. nunc. Felin. in cap. j. de praesump.

Conclusio CCXIII.

Quoties famulus aufugit a domo domini, & certare reperitur deperditae, quae ad dominum pertinebant, videtur ex hoc praesumptio contra famulum qui aufugit, quod fecisset eas res furto subtraxerit. glo. in §. si in authen. de exhib. Fel. in c. nullus. nu. 5. de praesump.

Conclusio CCXIII.

Licet in causa fratris alter frater non sit testis idoneus in causis grauioribus. Soci. consil. 130. num. 10. j. vol. quia tamen ubi in causa duorum fratrum vnus ex illis fratribus alium fratrem adduceret in testem, tunc ille frater testis non posset repelli testificando in causa aliorum duorum fratrum. Bar. in l. qui testamento. ff. de testa. quia par causa afectionis suspicionem tollit. l. non solum. ff. de ritu nup. Fel. in cap. literas. de praesump. nu. 4. & 13. & eo casu quo frater contra fratrem in testem producit, poterit & pro eo frater testificari. Salice. in l. parentes. C. de testi. nu. 2. & in causa ciuili frater posset quidem admitti in testem contra extraneum, non quod sit testis idoneus. l. iij. ff. de testi. ita vt ibi requiratur testes idoneos admitti, & tunc frater pro fratre contra extraneum non posset admitti. Bal. in l. si. C. de proba. in causa autem criminali non admittitur frater pro altero fratre nisi ad eius innocentiam probandam. Aufre. in tracta. de reprobata. testium. & ad purgandum innocentiam contra fiscum admittitur frater pro fratre. Constantinus articulo. 155. in suo comment. in consil. regias. Alex. consil. 119. nu. 10. in 7. vol. & in causis leuioribus frater pro altero fratre qui seorsum inhabitat est testis idoneus. Soci. consil. 130. num. 10. j. vol. & consil. 17. j. vol. in causa autem matrimoniali frater pro fratre esset testis idoneus ubi conditio eorum pro quibus deponit frater, esset aequalis, alias non. Soci. ibi.

Conclusio CCXV.

Quando agitur de reprobando errore notarii qui aliquid omisit in testamento, quod est circa substantiam voluntatis testatoris, vel si agatur de probanda voluntate testatoris omissa per notarium, tunc requiruntur septem testes ad hoc probandum: & oportet quod sint septem illi testes de illis qui fuerunt rogati in eo testamento & neque alij testes in hoc sufficerent. Bal. in l. cum proponeretur. ff. de lega. ij. Si autem ageretur de probanda aliqua qualitate in testamento omissa errore notarii, etiam si esset circa substantiam testamenti, & tunc duo testes sufficerent. glo. in l. haeredes palam. §. si quis. ff. de testa. & ibi But. & intelligitur esse de substantia testamenti circa limitatum ad hoc vt per septem testes probandum sit, quando est talis substantia quae consistat in voluntate defuncti testatoris: si autem esset aliud substantiale, vt sit in testamento solum ad sint sex testes, & haeres vellet probare adfuisse septem, & tunc hoc per duos testes probandum esset. Ias. in l. errore. num. 7. C. de testa. & in notario error potius quam falsitas praesumeretur, & semper praesumentum est notarium errasse in omittendo, vel in plus scribendo, potius quam falsum scripsisse. Boer. deci. 116.

Conclusio CCXVI.

Appellatione testis non venit contractus, nec appellatio- ne contractus venit testamentum. in l. verba contraxerunt. ff. de verbo. signi. Bal. in l. j. Cod. de leg. fusi. cani. tollē. & Bal. in l. testamento. C. de testa.

Conclusio CCXVII.

Quamvis aliquis contractus coram aliquo iudice infinuatur, non requiritur quod iudex aliquid dicat, vel faciat: sed & neque requiritur quod decretum suum interponat in ea infinuatio: sed sufficit quod eo praesente scriptura fiat in actis. Bar. in l. Modestinus. ff. de dona. Ias. in l. omnium. C. de testa. nu. 4. & Soci. consil. 46. in 3. par. & ubi in ipsa donatione requiritur infinuatio, potest dici quod ipsa infinuatio interuenit quando ille actus gestus fuit coram iudice loci, & hoc sufficit pro infinuatio. Alex. consil. 20. in 3. vol.

Conclusio CCXVIII.

Statu confessioni factae in libello supplicatorio portet- ato principi, sicut statu confessioni factae in libello con- uentionali. l. cum precum. C. de libe. causa. dato quod talis confessio facta sit parte absente eo quod facta sit in scriptura, &

semper loquitur. Bart. in l. certum. §. si quis absente. ff. de co. fess. Ias. in l. conditioni. nu. 4. Cod. de insti. & substi. & resti. sub condi. factis.

Conclusio CCXIX.

Testio secundum, non facit conditionem. l. si testamen- tum. C. de insti. & substi. & resti. sub cond. factis. idem in dictione dummodo, quae etiam non facit conditionem. gl. in c. non potest. in verbo, retinere. de praebend. in 6. vnde se- quitur quod si quis receptus sit in ciuilem, dummodo soluat col- lectas, quod illis non solutis non propterea desinet esse ci- uis: sed cogi poterit ad eas soluendas. Bar. in l. j. ff. de condi. & demonitra. & sequitur etiam quod si iudex condemnauerit aliquem ad quid soluendum singulis annis secundum quod sui praedecessores faciebant, quod si demum appareat suos praedecessores nihil soluisse, quod nihilominus ille cogetur sol- uere: quia talis particula secundum, nullam facit conditionem. Bar. in l. eum qui. §. Iulianus. ff. de condi. pecu. & ibi Pau. Cast. & Ias. in l. penul. C. de insti. & substi. Alex. in l. Stichum qui. nu. 2. ff. de leg. j. & Deci. consil. 63. punitur nonnunquam haec par- ticula secundum, limitatiue. vt per Deci. con. 19. 5.

Conclusio CCXX.

Concessio alicui facta sub nomine contractus emphyteu- ticarij, vel sub titulo conductionis secundum formam antecessorum, si demum de ea forma non appareat, talis con- cessio erit nulla propter incertitudinem pensionis, quae no- declaratur nec per se, nec per relationem antiquae formae, de qua non constat. arg. l. certum. ff. si cert. peta. Nam sicuti emp- tio & venditio non valent sine pretij constitutione. §. pretium. in l. de emp. & vendi. ita locatio & conductione non valent pretio non constituto. l. si merces. ff. locati. l. j. C. de con- trah. emp.

Conclusio CCXXI.

Substitutio ita facta, si filius meus liberos non habuerit, stalem substituo, cessat substitutio liberis susceptis, quam- uis mortui sint viuo eo: & ita substitutus excludetur, deficit enim conditio susceptis liberis quamuis statim moriantur. l. haeredibus. in prin. ff. ad Trebel. quod si apposta sit conditio sub his verbis, instituo filium, & si moriatur sine liberis, ta- lem substituo: tunc ad hoc vt substitutus excludatur, requiri- tur quod filij sint suscepti, & quod stent tempore mortis he- redis instituti. euanescit enim substitutio stantibus liberis te- pore mortis heredis quamuis demum statim post mortem here- dis ipsius decesserint. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebe. Deci. 21. §. 5. §. si filij mortui essent ante institutum, ita vt te- po- re mortis illius nulli liberi starent, substitutus admittitur. Ias. in l. si quis. nu. 2. C. de insti. & substi. & resti. nam quamuis filius institutus liberos suscepit, tamen si illi praemoriuntur viuo instituto, verum erit dicere haeredem sine liberis deces- sisse, & consequenter conditionem substitutis esse impleta. d. l. ex facto §. si quis rogatus. stantibus autem liberis tempo- re mortis heredis cessabit substitutio, & neque curatur licet filij statim decesserint. Oldrad. consil. 21. nu. j. quia sufficit eam conditionem momento fuisse adimpletam. l. cum vxori. C. quando dies legati cedit.

Conclusio CCXXII.

Filius quamuis renuntiet omni successioni etiam genera- liter, in tali generali renuntiatione non intelligitur fuisse legitima renuntiatum, nec iuri petendi supplementum legi- timae, nisi de ipsa legitima in ipsa renuntiatione fuisse facta mentio. l. si quando §. si. C. de inoff. testamento. & ibi Ias. infert, si frater alteri fratri vel sorori assignet fundum pro sua legitima, quamuis illi dicat se contentam, & promittat nihil amplius petere, quod nihilominus poterit sua legitima sup- plementum petere nisi expresse dictum fuerit, quod nec sup- plementum petet. Bal. & alij in eo. §. si. & neque etiam filius per talem renuntiationem videtur substitutioni de se factae renuntiasse. Deci. consil. 26. in prin. & Bertachinus in verbo, substitutio.

Conclusio CCXXIII.

Si pater aliquid filio suo pro sua legitima relinquat, & pa- ter eam clausulam appouerit, per quam pater iubet eum filium esse contentum de ea re, quam sibi relinquit, ita vt ni- hil aliud possit petere occasione sua legitima, & adhuc adie- cerit pater quod eo casu quo filius plus petet, priuat eum tali legato: quamuis demum filius illud relictum acceperit, & qui- tationem generalem fecerit, non prohibetur quin semper possit petere suam integram legitimam, & illius supplementum. §. & generaliter. l. si quando. C. de inoff. testamento. & ibi Ias. post Paul. Cast. qui inquit, ibi tales clausulas haberi pro non adpositis, nisi de legitima expresse in renuntiatione fa-

ctae

ctae esset mentio per renuntiantem. Alexand. consil. 8. nume. 15. vol. 3.

Conclusio CCXXIII.

Prohibens vendere frumentum extra territorium, pro- hibetur etiam farinam vendere, & panem: quia in tali pro- hibitione non sonus verborum, sed effectus attenditur. Guid. Pap. decif. 373. Boer. decifio. 177.

Conclusio CCXXV.

Testator in haerede instituto non solum expresse potest Trebellianicam prohibere, per auth. sed cum testator. C. ad l. fal. sed etiam & tacite ex verbis generalibus: quia ex- pressa testatoris voluntas colligitur ex verbis generalibus. Bar. in l. j. ff. de vulg. Lancelotus Galiuala in repe. l. centurio. ff. de vul. nu. 353. quod fit si apponantur haec verba, grauio haeredem vt pleno iure haereditatem restituar. per l. decem, iuncta ibi glo. ff. de fideicom. liberta. Bal. in d. authen. sed cu testator. ff. ad l. fal. Gui. Pap. deci. 51. & 537. & hanc opinio- nem communem esse asserit, & obseruari Guid. Pap. in ea deci. vel etiam si apponantur ea verba, volo talem meam haereditatem sine vlla diminutione ad talem pertinere: vel totam integram. Lancelo. in d. l. centurio. nu. 352. & 355. quod si solum dicebat testator, volo meam haereditatem, vel om- nia bona mea ad talem pertinere, vel peruenire, per ea ver- ba non censeretur prohibita Trebellianica, vt per Lanc. Gali. in d. l. centurio. nu. 354. in filiis tamen primi gradus Trebel- lianica non potest prohiberi. l. iubemus. C. ad Trebel. Guid. Pap. deci. 51. & haec obseruari asserit Ias. in l. Marcellus. num. 55. ff. ad Trebel. Roma. consil. 206. num. 6. Alex. consil. quin- to. vol. 3. Bald. & Salice. in d. l. iubemus. Et ibi inquit eam opinionem communem esse. idem Alex. consil. 201. nu. 14. in 6. vol. Deci. consil. 218. nu. 5.

Conclusio CCXXVI.

Compendiosa substitutio facta a pagano per verba com- munita filio impuberi, valet iure directo intra tempora pubertatis: post vero tempus pubertatis valet vt fideicom- missaria: & haec est recepta & approbata doctorum opinio in l. precipibus. C. de impub. & aliis substitut. quare si filius moriatur in pupillari aetate, substitutus admittitur ad omnem haereditatem, & ad omnia bona ipsius pupilli. quod si post mortem substitutus ad patris haereditatem admittitur in vim substitutionis fideicommissariae, detracta prius legitima quae illi filio debita est in bonis patris, & quarta trebellianica quae ei debetur: quia fuit grauatus: & haec duae quartae haeredi filij debebuntur. reliquum vero bonorum paternorum substitu- to debebitur. vt ibi per docto.

Conclusio CCXXVII.

Compendiosa substitutio facta a pagano filio impuberi per verba communia intra tempora impubertatis valet iure directo etiam matre in medio existente, ita vt per eam institutionem ita factam mater omnino excludatur a bonis filij: post vero tempora impubertatis valet iure fideicom- missi. Ias. in l. precipibus. nume. 15. C. de impu. Guliel. Bene. in rep. c. Rainutius. I verbo, si absque liberis. in materia compen- diose substitutionis. nu. 45. & hanc communem opinionem comprobatur per c. si pater. de testamentis in 6. & ibi doctores asserentes eam opinionem obseruari. quare si filius moria- tur in pupillari aetate, substitutus ad omnia bona in totum ad- mittetur matre exclusa. si vero moriatur post pupillarem aeta- tem iure fideicommissi substitutus admittitur, mater vero & alij venientes ab intestato admittentur ad legitimam, & trebellianica: quarta quartae ipsi filio grauato debita erant, & bona subiecta restitutioni substituto dabuntur. ita Bened. ibi & Guid. Pap. deci. 521. & 533. idem Io. Fabri. in dict. l. precipibus.

Conclusio CCXXVIII.

Milites ad hoc vt gaudere possint priuilegijs datis mili- tibus circa factionem testamētorum, & in alijs rebus, & ad hoc vt veri milites dicantur, debent esse destinati & ob- ligati ad sumenda arma pro republica: & debent esse stipen- diata a principe. gloss. in l. penul. ff. ex quibus causis maio. Lance. Galiuala in l. centurio. n. 16. & 17. ff. de vulg. & habet hoc priuilegium milites existentes in discrimine belli, vel dum sunt in tentorijs, vel dum pergunt ad bellum. Boer. deci. 204. num. 14.

Conclusio CCXXIX.

Per quamcumque dispositionem quamuis generalem, non censetur derogatum priuilegijs clausis in corpore iuris etiam dicatur, non obstantibus quibuscumque priu- ilegijs glo. & Bar. in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oporteat. Galiuala in l. centurio. nu. 78. ff. de vulg.

Conclusio CCXXX.

Testator videtur constituere vxorem suam tutricem suo- rum liberorum si ita dicat, relinquo vxori meae, vel ma- tri filiorum tutelam, vel curam bonorum, vel si iubeat ma- trem morari cum suis liberis. his enim casibus mater videt constituta tutrix testamentaria suorum liberorum. Paul. Cast. in l. si vir vxori. §. cum vir. ff. de codi. & demonitra. Galiuala in repe. l. centurio. nume. 4. §. 2. ff. de vulg. vel etiam si testator ita dixerit, relinquo filium meum in sua matris potestate. Nam etiam per ea verba videtur testator matrem tutricem reliquis- se. Galiuala ibi.

Conclusio CCXXXI.

Filius institutus & grauatus de restituenda haereditate po- test duas quartas detrachere: vnam tanquam filius, quae est legitima: alteram tanquam grauatus, quae est quarta tre- bellianica, quam detrahit vt quilibet haeres grauatus. c. Rai- nutius. de testamē. & ea est communis doctorum conclusio in eo. cap. Rainutius. & in l. filium quem. C. famil. herc. Et p- per has duas quartas poterit filius sextantem alienare. Iaso. in l. i. numer. 10. C. de pac. & haec procedunt ubi filius est he- res institutus & grauatus sub conditione. quod si pure grauatus esset, vnam solum quartam detraheret. docto. in illis locis. Guid. Pap. deci. 92. vel etiam quando succedit in vim clausu- lae codicillaris, vt quando est praeteritus in testamento, & suc- cedit ab intestato: & cogitur denum in vim illius clausulae codicillaris restituere haereditatem: quo casu vnam solum quartam detrahit. Deci. consil. 320.

Conclusio CCXXXII.

Filius in suam legitimam non computat officium nec be- neficium illi a patre donatum: quod nec vendi, nec ad he- redes transmitti potest: sed & neque expensas a patre factas in prosecutione illius officij aut beneficij, & neque illud bene- ficium aut officium tenetur conferre cum suis fratribus: & nec expensas factas in prosecutione illius officij aut bene- ficij. Salic. Paul. Cast. & Ias. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testa. Boer. decif. 14. num. 3.

Conclusio CCXXXIII.

Quando plures vocantur sub nomine collectiuo cum ali- quo tertio, vt si dicat, instituo fratres meos & Titium, tunc illi vocati sub nomine collectiuo reputantur pro vna persona, & solum facient vnam partem. & ita tertius voca- tus alteram partem, nisi esset adiecta haec particula, & equaliter, vel vt pro virili succedant, quia tunc omnes pro virili suc- cederent. Soci. consil. 108. volum. 3. Ias. in l. si. C. de impu. quod si plures vocantur sub proprijs nominibus, in viriles cen- sentur inuitati. l. si mihi & Titio. ff. de verbor. obliga. Idem si vocarentur sub proprijs nominibus & appellatiuis: quia tunc etiam in viriles vocantur. Corn. consil. 72. volu. 2.

Conclusio CCXXXIII.

Clausula codicillaris apposta in testamento semper ha- bet vim fideicommissi vniuersalis quocumque modo tes- tamentum irritetur, vel ex defectu solemnitatis, vel ex causa praeteritionis aut exheredationis filij testatoris. Bart. in l. ge- neraliter. §. ex testamento. ff. de fideic. libert. Bart. in l. ex ca. ff. de testa. Paul. Cast. consil. 41. i. j. parte. Bart. consil. 139. volu. 2. & operatur etiam ea clausula ubi testamentum efficeretur ca- ducum: vt si haeres viuo testatore moriatur. Decius consilio 240. & ideo si filius a patre praeteratur in suo testamento, in quo est ea clausula codicillaris, tunc filius censetur in vim il- lius clausulae codicillaris grauatus restituere haereditatem scrip- tis haeredibus iure fideicommissi: & sic operatur vt succedēs ab intestato censetur grauatus restituere haeredi scripro in eo testamēto, illud in quo directe erat haeres institutus. l. que rebatur. §. vtrum. ff. de milita. testamento. Alex. consil. 161. nu. 3. volu. 2. & operatur etiam ea clausula vt legata que ex testa- mento non possunt deberi, debeantur ab intestato. Deci. cof. 242. & plenē Alex. consil. 50. in 6. vol. & sic operatur ea clau- sula, vt rumpens testamētum teneatur scriptis haeredibus ha- reditatem restituere dempta sua legitima. & hoc siue sciebat testator vxorem suam grauadam, siue ignorabat. Alexan. ibi. numer. 9. Et eo casu filius praeteritus non detrahet nisi vnam quartam, cum eo casu pure censetur grauatus. Iaso. in l. si fi- lius. nu. 13. de liber. & posthu.

Conclusio CCXXXV.

Clausula codicillaris operatur effectum in testamento in quo posthumus est praeteritus, etiam si post testamentum posthumus natus fuerit, & validabit testamentum per eam clausulam codicillarem. & hanc opinionem communem & magis aequam asserit Ias. in authent. ex causa. C. de libe. prate. & quam veram putat Guliel. Bened. in repet. cap. Rainutius.

in verbo, in eodem testamento. il primo. nu. 247. quod pro-

Conclusio CCXXXVI.

Filius habens patrem vel matrem, & filios ex suo matrimo-

Conclusio CCXXXVII.

Filia que renunciauit in fauorem alicuius ex fratribus ac-

Conclusio CCXXXVIII.

Is qui iurat, debet precise iurare, et, vel non est, & non satis

Conclusio CCXXXIX.

In casibus in quibus admittitur variatio, semel tantum lice-

Conclusio CCXL.

Error post litem contestatam corrigi potest probato de-

Conclusio CCXLI.

Accipiens uxorem intuitu pacti facti & promissi ab ali-

Conclusio CCXLII.

Ex consuetudine regni Francie institutio & substitutio fa-

Conclusio CCXLIII.

Renuntiatio per filiam facta in contractu matrimonij de-

& firmata iuramento, nocet non solum sibi, sed & eius filijs

Conclusio CCXLIII.

Filia que dote mediante renunciauit paternę successioni nō

Conclusio CCXLV.

Filia que renunciauit successioni paternę aut maternę ex-

Conclusio CCXLVI.

Quavis renuntiatio futurę successionis iuramento firmata

Conclusio CCXLVII.

Filius vel filia renuntians, & quitans successioni paternę

Conclusio CCXLVIII.

Filia que quitauit, facit partem & numerum liberorum, li-

Conclusio CCXLIX.

Syndicus qui constituitur a consilio generali representan-

cum libera, vel in quibus requiritur mandatū speciale, & con-

Conclusio CCL.

Tutor in causa pupilli potest compelli ad iurandum super

Conclusio CCLI.

Index non tenetur sequi iuramentum affectionis, quod v-

Conclusio CCLII.

Inter donationibus causa mortis, & in legatis fieri possit

Conclusio CCLIII.

Mulier grauida excusatur a comparando personaliter e-

Conclusio CCLIII.

Proposens positiones in iudicio debet iurare quod ere-

Conclusio CCLV.

Si pars que petit alteram iurare non proposuerit formam

Conclusio CCLVI.

Condemnatio capitalis aut membri aut banni perpetui,

Conclusio CCLVII.

Hæres alicuius ante nouem dies computandos ab o-

Conclusio CCLVIII.

Confanguiueus præsumitur scire facta sui consangu-

Conclusio CCLIX.

Vri adeudi hæreditatē præscribitur spatio triginta annorū

Conclusio CCLX.

Contra eum qui iurauit aliquo deferente, nihil opponi

Conclusio CCLXI.

Maritus relinquendo uxorem suam dominam, usufru-

Mulier grauida excusatur a comparando personaliter e-

Conclusio CCLXII.

Vxori relictus usufructus certarum rerum, earum rerū

Conclusio CCLXIII.

Relictum usufructus omnium bonorum factum extra-

Conclusio CCLXIII.

Administratores qui tenentur de administratis rationē

ea decif. & adminiftratores qui tenentur rationem reddere, tenentur & inuentarium facere, in quo figillatim omnia de-

Conclusio CCLXV.

Fiſcus adiens hereditatem alicuius, & illi ſuccedens ex teſta-

Conclusio CCLXVI.

Certus de viribus hereditariis poteſt adire vel repudiare

Conclusio CCLXVII.

Quoties certum eſt nos habere certum aduerſarium vel

Conclusio CCLXVIII.

Contra preſumptionem iuris & de iure non admititur pro-

Conclusio CCLXIX.

Matrimonium inter aliquos eſſe probabitur probando

Conclusio CCLXX.

Filiatio reſpectu matris probari aperte poteſt: cum mater

Conclusio CCLXXI.

Quando ex contractu geſto inter aliquos eſt ius queſtitu

ſtante. ver. q. ſi de contractu. C. de dona. ante nupt.

Conclusio CCLXXII.

Ius iam tertio queſtitum ex contractu inter aliquos inito,

Conclusio CCLXXIII.

Prohibita alienatio extra familiam adiecta cauſa vt fami-

Conclusio CCLXXIII.

Res pupilli immobiles ſine decreto iudicis poterunt

Conclusio CCLXXV.

Iconuentio facta inter aliquos coſortes adſtringat coſor-

titulo, per quos fiat inueſtitura. Bald. & Salice. in l. ij. Cod. de

Conclusio CCLXXVI.

Tunc dicitur conſtare de debito, quando de eo appareat

Conclusio CCLXXVII.

Si quis promiſerit ſoluere illud quod talis iudex iudicabit, ſi

Conclusio CCLXXVIII.

Promittens ſoluere nomine Titij quicquid eum debere

Conclusio CCLXXIX.

Impugnans uoluntatem alicuius teſtatoris vt falſam, vel

Conclusio CCLXXX.

Impugnans actum aliquem non poterit demum ex eo ſe

Conclusio CCLXXXI.

Veniens contra transactionem, vel aliam conuentionem,

Conclusio CCLXXXII.

Haeres pendente iudicio ad conſtituendum inuentarium

Conclusio CCLXXXIII.

Si filius poſt mortem patris domum paternam habitauerit

hered. laſ. in l. j. C. de repud. hered. vbi inquit quod poſſidens

Conclusio CCLXXXIII.

Confefſio de dote recepta facta per maritum conſtante

Conclusio CCLXXXV.

Exceptio falſi oppoſita in iudicio poſſeſſorio contra ha-

Conclusio CCLXXXVI.

In iudicio poſſeſſorio ſufficiet heredi producere teſtamē-

Conclusio CCLXXXVII.

Quoties apparent duo inſtrumenta eodem die coſecta,

Conclusio CCLXXXVIII.

Appellatio interpoſita per vnum ex condēnatis, non ſuf-

Conclusio CCLXXXIX.

Liect impuberes in criminalibus non ſunt teſtes idonei ad

Conclusio CCXC.

Inſtrumenti appellatione venit teſtamentum & codicilli.

Conclusio CCXCI.

In teſtamenti imperfecit nūquam intelligitur ea clauſu-

Conclusio CCXCII.

Vbi alimenta debentur ex diſpoſitione teſtatoris alicui

Conclusio CCXCIII.

Vbi legatarius cui ſunt legata alimenta in domo heredi

malos mores, fœuitiâ eius, aut propter honoris suspitione tunc illi debent dari alimenta in alia domo. Bal. & Iaf. in l. j. C. de leg. spectat autem onus probandi fœuitiam, aut aliâ causam ad legatarium, quod scilicet cum hæredem non potest stare. Iaf. ibi. Vbi autem non esset dictum qd alimenta in domo præstarentur, sed illud legatum simpliciter relictum fuisset, tunc extra domum possent peti alimenta. Et hanc opinionem tenet Bar. & alij in l. libertus. §. i. ff. de alim. & ciba. leg. Bertrandi consi. 183 in 2. vol. & ibi inquit hanc opinionem communem esse. & Iaf. in l. diuortio, in prin. nu. 24. ff. sol. matri.

Conclusio CCXCIII.

Vir uxorem tenetur in domo alere etiam nulla dote constituta. l. si cum dote. §. si autem. ff. solu. matri. Guid. Papæ deci. 439. in prin. Sitamen vxor propter viri fœuitiam aut aliâ propter aliquam iustam causam aufugerit, tenebitur etiam maritus ei præstare alimenta & extra domum sumptibus ipsius mariti. quod si mulier sua culpa discederet a viro, non tenetur maritus ad aliqua alimenta. Iaf. in l. j. C. de leg. Panor. in ca. per tuas. de resti. spoliato. Guid. Papæ. deci. 439. quod procedit etiam si dos soluta fuerit: quia si mulier & vxor sua temeritate a domo viri recedat, tunc ei seorsum habitanti nulla alimenta essent præstanda. Soci. consi. 286. & eo casu quo vxor a viro discedit, propter factum mariti, si pater, aut alius vxori alimenta præstiterit, poterit ea a marito repetere etiam nulla facta protestatione, nam quoties vni præstatur alimenta, & onus alimentandi ad aliû pertinet, repeti poterunt contra eum quia ea alimenta tenebatur. Soci. consi. 64. in 4. vol.

Conclusio CCXCV.

Alimenta relicta vxori & viduæ in testamento, si cum filiis morabitur, nec aliter expresserit, qd stet in habitu viduali, statim & simulatque mulier secundo nupsit, cessabunt ea alimenta & neque amplius debebuntur, & poterunt liberi eorum matrem & viduam vnâ cum eius secundo marito a domo expellere: quia iam perdidit legatum alimentorum secundo nubendo. docto. & præcipue Iaf. in l. j. C. de leg. quos sequitur de Ripa in l. fœminâ in 2. dubio. C. de secud. nup. nu. 41. glo. in l. qui concubinâ. §. vxori. ff. de leg. iij. quod procedit etiam si vellet cum filiis morari: & quauis ille secundus vir esset honestissimus, & ipse enim mater esse suspecta filiis primi matrimonij secundo nubendo. l. lex qua tutores. C. de administ. tuto. relictum enim tale factum a marito suæ vxori donec steterit in domo cum suis filiis intelligitur si steterit in habitu viduali, aliâs secus. Iaf. ibi. Si autem legatum vfructum simpliciter vxori relictus esset, per transfirum ad secunda vota non perderetur. authen. quod locum. C. si secundo nupsit. & de Ripa loco quo supra. Iaf. in l. am biguitates. nu. 2. C. de indi. vidui. tollie. quod verû est si post annum luctus transeat ad secunda vota: quia si pendente anno luctus secundo nubere, tunc omnino priuaretur. Iaf. ibi. Si tamen adiecta essent ea verba, quousque thorum viduæ seruauerit, vel manserit in viduitate & eo casu statim priuata esset secundo nubendo. docto. in illis locis & vide infra deci. 131. par. 2.

Conclusio CCXCVI.

Testator pignorando rem legatam non intelligitur per hoc legatum reuocare, & eo casu hæres cogetur rem ipsam luere, & eam legatario restituere. §. si quis rem: in l. de leg. l. qui post. C. de leg. q. si testator rem legatam vendidisset, legatum conferret reuocatum. l. rem legatam. ff. de adi. lega. quia testator vendendo videtur velle vt res ipsa sit perpetuo penes emptorem, quod secus est in pignorando eum pignus fiat ad tempus. docto. in illis locis, quod procedit vbi testatur voluntate rem ipsam alienare: secus si ex necessitate. vt infra deci. 282. parte. 3.

Conclusio CCXCVII.

Familia appellatio continentur filij qui cum patre habitant, quod si sint aliqui ex filiis qui seorsum habitarent, non venient familiae appellatione: quia proprie illi sunt de familia qui insimul habitant. l. tria onera. ff. de excus. tuto. vnde promittens coquerere vel molere pro se & sua familia non teneretur coquerere pro filiis seorsum habitantibus: in relicto tamen quod quis facit alicui & suæ familiae bene comprehendentur & filij seorsum habitantes, quia in testamentis familia largius capitur quam in contractibus vbi strictius sumi debet. l. si ibi Iaf. C. de verbo. signi.

Conclusio CCXCVIII.

Legatum factum virgini si non nupsit, talis conditio reuocatur & legatum remanebit purum, & debebitur illi

virgini siue nubat, siue non nubat. legatû verò factû viduæ si nō nupsit valer, & nubedo perdit legatû. & intelligitur prima conclusio quando ea conditio si non nupsit, est perpetua, quia si ad certum tempus appositâ fuisset, tunc teneret: vel si legatû factum fuisset virgini si non nupsit certæ personæ, quia ex quo aliis nubere potest, si contrarium fecerit, perderet legatum. l. cui relictum. C. de indi. vidui. tollen.

Conclusio CCXCIX.

Licet dare pecuniam mutuo ad vsuram peccatum sit, tamen ex parte accipientis non est semper peccatum, quâdo scilicet hoc facit ex causa necessitatis: quia in hoc est diuersa ratio inter dantem & accipientem. Anchar. in cle. j. de vsuris. in cle. Iaf. in l. vlti. nu. 2. l. C. de indi. vidui. tollend.

Conclusio CCC.

Debitor petendo minorem summam ex maiore summa que sibi debetur, & sic petens minus quam sibi debitum sit, non impeditur quin residuum petere possit quauis debitor eam minorem summam petitam exoluerit. Nō enim sibi præiudicat creditor, qui minus petit, cum plus sibi debitum esset. Ioan. Fab. in §. si minus. in l. de actio. Guid. Papæ. deci. 177. nisi creditor petendo eam summam apposuerit dictionem taxatiuam tantum, vel eam summam petierit pro resto, seu pro residuo maioris summe. Iaf. in l. si quidē. num. 4. C. de tranfact. Guid. Pap. in ea deci. Bal. & Saice. in ea l. si quidem. Franciscus marc. deci. 911. in 2. par.

Conclusio CCCI.

Si res aliqua pluribus legata fuerit, vel si plures hæredes sint instituti, & eos grauauit testator, ne possint alienare, vel ex causa alienationem prohibuerit adiciendo vt pars illius qui alienauerit accrescat aliis, qui non alienauerint, tunc si omnes alienarent, vel si ij quibus pars alienantis deberet accrescere consentiant, valebit ea alienatio. l. quoties, & ibi Iaf. C. de fideicom.

Conclusio CCCII.

Dictio plus, a teste prolata nihil releuat, & hanc opinionem vt communem approbat Iaf. in l. etsi post. ff. si quis cautio. nu. 7. & idem in dictione, & vltra, a teste prolata, quæ etiam nihil operatur. Iaf. ibi. quod procedit vbi aliquid certi esset probandum, quod si aliquid incerti probandum esset, illud posset plus operari. Iaf. ibi. vt si in interdicto vti possidetis testes essent vtrinque pares, vt testes alterius partis dicerent de eodem tempore eû dictione & plus, melius probarent. Iaf. in l. j. n. 5. ff. solu. matri. Iaf. in d. l. & si post tres. Felin in c. pastoralis. vers. sed aduerte. de refc.

Conclusio CCCIII.

In fideicommissio vniuersali facto verbis generalibus hæredem instituto & cui facta fuerint prælegata si sint appositâ verba collectiua, quicquid ad hæredem peruenerit ex bonis meis, vel ex mea hæreditate, volo vt ea restituat: vel si testator hæredem rogauerit restituere omnia sua bona, & tunc hæres rogatus non solum hæreditatem ipsam sed & prælegata omnia cogetur restituere. l. cum virum. C. de fidei. & ibi Iaf. post alios doctores, quod si fideicommissum indefinitè factum esset vt quia testator dixit, rogo vt restituas bona, & tunc prælegata non essent restituenda sed solum hæreditas. Boer. deci. 26. in prin. quod si non appositâ essent verba vniuersalia, & tunc aut primo rogauit, & postea prælegauit, & eo casu prælegata nō debentur. l. Titio. ff. ad l. falci. & Boer. loco quo supra nu. 8. quod si primo ipse testator prælegauit & postea rogauit de restituenda portione suæ hæreditatis & prælegata non debentur fideicommissario: quia aliud est hæreditas & aliud est prælegatum. Si verò simpliciter hæres grauatus sit restituere portionem cui iam prælegata facta fuerant, & debebantur prælegata. gloss. in dict. l. cum virum. Boer. eo loco num. 8. & num. 9. nisi adiectum esset signum vniuersale, quicquid, quia tunc totum venire restituendû, vel si hæres esset grauatus filio testatoris restituere, vel si talia essent prælegata quæ totam hæreditatem absorberent, & his casibus tota hæreditas cum ipsi prælegatis esset restituenda. Iaf. in d. l. cum virum.

Conclu

Conclusio CCCIII.

Substitutus vulgaris hæredi instituto non accipiet prælegata relicta hæredi instituto, & cui datus erat ille substitutus vulgaris, quoniam prælegata in substitutione vulgari nō veniunt. l. miles. §. pro parte. ff. de lega. 2. Ioan. Fabri & Iaf. in ea l. cum virum. C. de fidei. Boer. deci. 280. nu. 6. l.

Conclusio CCCV.

In restitutione fideicommissi non veniunt bona hæredis, sed nec bona testatoris quæ ad hæredem ex contractu inter viuos, & aliâs quàm ex vltima voluntate peruenerunt, si aliquid ad hæredem peruenerit ex donatione quæ non statim valet, sed morte donantis confirmata fuit. l. sequens questio. ff. de leg. i. Boer. deci. 280. nu. 7. testator enim rogâdo hæredem generaliter de restituenda hæreditate, censendum est rogasse ipsum hæredem vt restitueret alias res, & non donatas & quas res hæres capit non in vim testamenti.

Conclusio CCCVI.

Liberatio rationis reddendæ de administratione præterita à testatore fieri potest. l. cum necessitatē. C. de fidei. vn. de testator possit tutoribus & curatoribus minorum relinquere liberationem reddendæ rationis à tutela vel cura iam præterita in suo testamento, licet adultus habens curatorē non potuisset inter viuos de ea re disponere, in vltima tamē voluntate hoc posset, cum solus de omnibus suis bonis testari possit. l. Aurelius. §. Caio. ff. de lib. leg. liberatio tamē reddendæ rationis à futura tutela non potest fieri, & talis remissio à patre facta tutoribus & curatoribus nō valet: quia per eam inuitarentur ipsi tutores & curatores ad delinquendû contra l. conuenire. ff. de pact. dotal. & neque dicitur esse facta remissio si pater testator ita dixerit, facio seu lego remissionem reddendæ rationis à futura tutela: & si apparuerit in futurum eum tutorem aliquid debere, illud totum illi lego, adhuc per hæc verba non esset tutor liberatus. Salicet. in d. l. cum necessitatem. Operabuntur tamen ea verba vt per ea videatur esse remissa inquisitio scrupulosa rationis reddendæ. glo. in l. quidam decedens. ff. de administ. tuto. Iaf. in d. l. cum necessitatem, sed non qd propterea illi tutores liberati sint quin ad reddendam rationem teneantur. Soci. consi. 21. par. 2.

Conclusio CCCVII.

Licet expressè à futura administratione non possit fieri neque legari liberatio, vt dictum est in præcedenti decisione, tamen fieri poterit vt testator tutori remittat inuentarij confessionem quod facere potest. l. i. C. arbitr. tuto. tñ licet hoc mandauerit testator, iudex nihilominus pro vtilitate pupilli cogere potest tutorem ad inuentarij confessionem pro pupillorum vtilitate. docto. in d. l. i. & Iaf. in ea l. cū necessitatem.

Conclusio CCCVIII.

Promittens debitori reddere instrumentû debiti cæcella tum qñ exoluet quod debet, vel promittens reddere literas excambij cum exoluerit pecuniam debitam, si demum instrumentû debiti non reperitur, vel si literæ excambij nō reperiantur, vel quia deperditæ sint, vel instrû deperditum sit, cogetur ipse debitor pecunia exoluere, & sufficere ipsi debitori qd sibi fiat instrû cautionis, aut liberationis à creditore pro sua securitate. l. instrumenta. & ibi plenè Iaf. C. de fidei. & est rex. in l. huiusmodi. §. si ita. ff. de leg. j.

Conclusio CCCIX.

Licet mulier adulterâdo dotem perdat, per c. plerumque. de dona. inter vir. & vxor. l. consensu. C. de repud. tamen vidua propter stuprum commissum in viduitate non perdit dotem: cum in pœnis non sit facienda extensio, & hæc opinio à Paul. Castren. sustinetur in l. fororem. C. de his qui. vt indi. & ibi Alex. & Iaf. in l. j. ff. solu. matri. & eam opinionem sustinet Boer. deci. 338. ex sententia Decij in ca. pastoralis. de iudicijs. per l. si vxor. §. j. ff. de adult. & ita fuisse iudicatum asserit Boer. in ea deci. in fine, quod procedit vbi vidua stuprum commiserit post annum luctus: secus si pendente anno luctus: quia tunc perderet dotem, & vide infra deci. 414. par. 2.

Conclusio CCCX.

Hæredes mariti non possunt obijcere dotem repetenti viduæ, adulterium commissum viuente marito. Specu. in titu de dote post diuort. §. j. vers. qd si mulier agit. Bar. in l. rei iudicata. ff. solu. matri. & hanc Speculatoris opinionem, & Bartoli communem esse asserit Boer. deci. 338. nu. 7. arg. l. vir vsuras. ff. de dona. inter vir. & vxor. quia sicut maritus moriens potest vsuras remittere, ita & pœnâ adulterij, quod procedit nisi maritus ita repente decesserit vt illi non liceat vxorē de adulterio accusare. tunc enim hæres possit obijcere de adulterio. Boer. eo loco. vel nisi maritus viuus fuisset

set conquestus, licet eam vxorem non accusauerit, vel si maritus improbasset delictum vxoris, ita vt eam a domo expulisset, Alex. in d. l. rei iudicata. per tex. in l. j. in fi. vers. conquestus. ad Silleianum, & superiora procedunt in suis hæredibus, quia si essent extranei, vel si qd esset singularis successor non posset vxori seu viduæ adulterium quod commisit viuente marito obijcere. Boer. in ea deci. nu. 8. Alex. 2l. 189. in 6. vol.

Conclusio CCCXI.

Hæres vniuersalis detrahit quartam Trebellianicâ, per eum titulum ad senatuf. Trebel. secundus autē fideicommissarius aduersus alterum fideicommissariû potest detrahere eum nō sit hæres directus: nec alius eam Trebellianicâ detrahere potest qui non sit hæres directus. l. j. §. denique. & §. inde Neratius. & gl. in illis locis. ff. ad Trebel. sed & neque legatarius qui grauatus est alteri legatario restituere, aduersus alterum legatariû detrahere potest: quia non est hæres directus, cui soli illa detractio competit. l. lex Falcidia. §. nūquam. ff. ad leg. Falci. Iaf. in l. cum filio. nu. 2. ff. de leg. j.

Conclusio CCCXII.

Fideicommissum relictum post mortem grauati, cœsetur esse conditionale si fideicommissarius superuuiat ipsi grauato. vnde si fideicommissarius præcedat, extinguit fideicommissum deficiente conditione. l. cum filio. & ibi Iaf. nu. 24. ff. de leg. j. l. hæres meus. in prin. ff. de condi. & demonstr. nō enim transmittitur fideicommissum vniuersale conditionale, si fideicommissarius pendente conditione moriatur. l. vni. §. si autem. C. de cadu. tollend.

Conclusio CCCXIII.

Faciens aliquid quod mihi prodest & alij nocet non debet impediri, sed si facio id quod mihi nō prodest & alij nocet, tunc debet impediri. l. j. §. denique. ff. de legat. j. & ibi Iaf. nu. 18.

Conclusio CCCXIII.

Legans testator vxori suæ domum, aut quid aliud hoc adiecto qd si domus valeat minus ducentarum librarû, hæres suppleat vsque ad eam summam, ita vt sit mens testatoris qd vxor habeat eam domum illius valoris: si forte reperitur eam domum pluris valere, nō tenebitur mulier ad illud plus restituendû: quia inducta ad augmentû non debent operari diminutione. l. legata. & ibi Iaf. per eum tex. ff. de legat. j.

Conclusio CCCXV.

Testator in suo testamento reliquerit alicui quindecim salmas vini aut aliam quantitatem certam, & hæres mortuo testatore velit ex bonis testatoris dare legatario vnâ vineâ ex qua legatarius accipiat vnû legatû relinquendo illi curam dictæ vineæ audiendus erit ipse hæres: & hoc fauore exercentis munificentiam. l. si quis argentum. §. si vero. C. de dona. & ibi Bal. per eum tex. quem valde quotidianû ad hoc asserit Iaf. in l. non amplius. §. cum bonorum. num. 3. ff. de legat. j.

Conclusio CCCXVI.

In legato quotæ bonorum estimatio est in solutione. l. generali. §. vfructum. ff. de vsu. legato. l. non amplius. §. cû bonorum. ff. de lega. j. quare si testator in suo testamento legauerit Titio tertiam partem bonorum suorum, poterit hæres in distinctè soluere illius tertie partis Titio legatario etiâ inuito quamuis bona possint recipere commodam diuisio nem. Ita Iaf. in d. §. cum bonorum, quod procedit si legatum quotæ bonorû extraneo factû sit, secus si filio. ita Iaf. ibi. n. 5.

Conclusio CCCXVII.

Confessio erronea potest reuocari non solum per eum qui errauit sed & per eius hæredem. l. non iccirco. C. de iuris & fact. igno. Iaf. in l. si quis à filio. §. si quis plures. nu. 6. ff. de leg. j. Iaf. in l. inter stipulantē. §. si Stichum. ff. de ver. obl.

Conclusio CCCXVIII.

Licet permissum sit parti in iudicio declarare suum libellû obscurum & ambiguum, per l. si quis intentione ambigua. ff. de indi. tamen eius hæredi hoc non liceret, neque eû hoc hæredi permissum est, tametsi potuisset defunctus declarasse obscurum libellum. gl. in l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. obl. Iaf. in l. si quis à filio. §. si quis plures. nu. 4. ff. de le. j.

Conclusio CCCXIX.

Illud quod non potest expediri sine licetia principis, cœset & est ita difficile, quod reputatur impossibile. l. apud Iulianû. §. constat. ff. de leg. j. verum vbi ea essent impetranda quæ per principem solita essent concedi, & tunc ea non censerentur impossibilia. d. §. constat. vers. cum distrahi non solent, quia beneficium & officium quod consuetum est à principe cœcedi, censetur possibile atque impetrabile. l. j. §. permittitur. ff. de aqua cotidi. & æstiuâ. Iaf. in d. §. constat. nu. 13. & 14.

Commu. opi. To. 4.

CCCC

Conclusio CCCXX.

Qvis nō tenetur soluere gabellam, nec pedagiū aliquod pro rebus quas quis portat ad suum propriū vsum. l. vniuersi. C. de vecti. & commis. propterea nec scholares pro libris quos secum portant, non tenentur ad gabellam soluendam nec pedagiū. Iaf. in §. si quis ad opus. nu. 9. l. cetera. ff. de leg. j. & statuerunt iuramento ipsius casus res portantis quod eas res portat pro suo vsu. gl. in clem. si. in verbo, negotiandi. de decimis. Bal. in l. cum proponas. C. de nauti. foenore. Iaf. in d. §. si quis. & vbi gabella est soluenda, debet solui ab emptore, & non a venditore, nisi aliter statutum sit. l. debet. ff. de adil. edic. deci. Capel. Tholof. 4. 5. 1.

Conclusio CCCXXI.

Pro debito & publico & priuato affixa adibus non debent euelli: quinimo lex prohibet ipsa affixa euelli. l. apud Iul. §. hoc senatusconsultum. ff. de leg. j. vnde infertur domos eorum qui non soluent gabellas, tributa, aut condemnationes publicas non debere destrui: item & officiales publici non debent facere executionem, nec accipere p executione tegulas de testis, vel trabes, aut ostia, aut alia domib' affixa, vt vē dantur pro debito vel publico vel priuato. Item & iniuncta domibus separari & vendi non debent pro debito etiam publico nec pro solutione debiti publici. d. §. hoc senatusconsultum. & ibi Iaf. nu. 2. & 3.

Conclusio CCCXXII.

Si filius familias intestatus moriatur sine liberis, omnia quae in castris filius adquisiuerat vsque retro a tempore acquisitionis finguntur fuisse patris. l. seruum filij. ff. de leg. j. l. hereditas. in prin. & l. si in princ. ff. de castren. pecu. nam quamuis filius familias sit miles, non tamen propterea liberatur a patria potestate. l. 3. ff. de castren. pecu. quare mortuo filio ab intestato pater iure proprio poterit accipere omnia eius bona, quae ipso iure ipsi patri sunt quaesita: cū quicquid acquirit filius patri acquirat. verum ex priuilegio militari ea erant ipsius filij quo priuilegio cū filius non fuit vsus testādo sicut poterat testari, ergo omnia eius bona patri debent remanere. d. l. seruum filij. vnde infertur qd si filius familias miles propter delictum deportetur, peculium eius castrēse nō publicabitur, sed patri remanebit. l. 3. C. de bonis q' lib. quē text. Bal. ibi notauit in hoc singularem. & Iaf. in d. l. seruum filij. in prin. filius enim familias miles licet ille possit testari tam in bonis castrensis quam in bonis quasi castrensibus, tamē si non testatus sit, non habet hereditē ab intestato, sed pater iure quodam omnia occupat. Iaf. in l. post dotem. nu. 9. l. ff. solu. matri.

Conclusio CCCXXIII.

Res prohibita alienari in vltimis voluntatibus per testamentum, poterit tñ ex causa dotis aut donationis propter nuptias alienari. Anto. Rub. Alex. in auth. res. qua. C. commu. de lega. & hoc procedit non solum in tacita prohibitione quae resultat ex causa fideicommissi, sed etiā quando expressē testator prohibuisset in testamento alienationē. nam adhuc ex causa dotis posset fieri ea alienatio. Bart. in l. filius familias §. diui. ff. de leg. j. Secus autem dicendū esset si in dōtibus alienatio prohibita esset, tunc enim nec ex causa dotis posset fieri ea alienatio. Iaf. in l. quae de legato. ff. de lega. j. qñ talis esset prohibitio quae impediret translationem dominij vt ibi per Iaso. & hanc communem opinionem dicit esse, & durū ab ea recedere in iudiciō. Iaf. in d. l. filius §. diui. nu. 6. 5.

Conclusio CCCXXIII.

Si vendam rem aliquā cum termino vnius anni ad soluen dū pretium conuentū cursus illius anni incipiet currere à tempore traditionis ipsius rei, à quo tempore p̄ctus habet suā perfectionē. l. tali. in prin. ff. de iure dotiū. Bart. & Iaf. in l. si cui legetur. ff. de leg. j. vbi reputat hoc singulare.

Conclusio CCCXXV.

Interest quidem creditoris habere debitorē locupletē, tñ creditor in causa sui debitoris potest esse testis, & adferre pro eo & in eius fauorem testimoniuū. Iaf. in l. si quis nec cau sam. nu. 14. ff. si cert. pet. & in l. si cui leget §. si Titio. ff. de le. j.

Conclusio CCCXXVI.

Haeres expendens in re subiecta restitutioni, nō videtur expendere animo donandi, sed potius animo repetendi expensas factas in ea re quae est subiecta restitutioni. & hoc adueniente die restitutionis, quāuis interim res sit sua quousque dies restitutionis aduenierit. & ideo tūc eas expensas repetere & deducere poterit, & neq; cogetur cōpensare fructus quos ex ea re percepit cū illis expēis: qa eos fructus p̄cepit tanquā heres, & ex ea re q̄ interim erat sua. l. domos. & ibi Pau. Cast. & Iaf. ff. de leg. j. quod p̄cedit vbi illē expēse est.

sent necessariē facte ad ppetuā rei vtilitatē, aut vtilēs. vbi viderē esset expēsa mediocris, cōpensaretur cū fructib. Boer. de. c. 44. nu. 22. Conclusio CCCXXVII.

Aestimatio refectionis adificiorum quam refectionē fecit heres grauatus in adificijs subiectis restitutioni, debet fieri talis aestimatio habito respectu ad valorem adificio rum, vt est de presenti, & in eo tempore in quo restituito fieri debet, & non debet haberi ratio ipsius refectionis sicuti facta fuit, & illius temporis quo facta fuit. Nā si haeres expendit centum in domo reficiēda, & postea superuixit tantū tempus ira vt adificiū illud penē attritum fuit, fieri debet aestimatio quantum nunc valet non habita ratione quantum haeres expendit: quia interim vsus fuit ea re. l. domos. & ibi Iaf. ff. de leg. j. qui textus in hoc est singularis ex sententia Pau. Cast. ibi propterea nō habetur ratio expēsarum quas fecit haeres grauatus in rebus subiectis restitutioni sed habetur ratio valoris ipsius rei prout est tempore restitutionis q̄ fieri debet.

Conclusio CCCXXVIII.

Testator si in suo testamēto relinquat vxori suę victū & vestitum, & grauet haeredes ne vxorem molestant & si eam molestauerint priuat eos haeredes haereditate sua & nō dixit cui eius haereditas sit applicanda: tunc adueniente casu qd sit locus priuationi ea haereditas non vxori applicanda erit, licet eius cōtemplatione sit facta priuatio, sed vadet ea haereditas ad alios haeredes non grauatos vel ad substitutum. Barto. in l. vxorem §. haeres. per illum textum. ff. de legat. 3. & Iaf. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de legat. 3.

Conclusio CCCXXIX.

Testator legans simpliciter centum corbes frumenti, vel certam vini quantitatem, in dubio intelligitur legare de eo vino quod erat in suo patrimonio ita vt haeres inuito legatario de alio dare non possit. Bar. in l. 3. ff. de vino oleo tritico legato. & Iaf. in l. si domus. ff. de leg. j.

Conclusio CCCXXX.

Testator legans vxori habitationem domus si solū vnam domum testator habeat, illius domus habitationē cēset legare: si autē plures domos testator habuerit, tunc haeres vnam domū eliget quam dabit viduae pro sua habitatione. l. si domus. ff. de lega. j. dū tamen sit in eo loco vbi debebat defunctus: quia si alia domus esset in alio loco, non posset haeres eligere. Iaf. in d. l. si domus, nō qd debeatur domus in qua testator faciebat suam habitationem, sed haeres eligat quam daturus sit, non qd cogatur haeres ad pensionem aliam domum conducere: sed sufficet qd tradat vnam ex illis quae ad defunctum pertinebant. Iaf. in d. l. si domus.

Conclusio CCCXXXI.

Per sententiam non nouatur prima actio quae ab initio cōpetebat. Non enim nouat sententia primam actionem, leuidenter. ff. de excep. rei iudic. & conditio eorum qui litē contestantur, non solet effici deterior. l. nō solet. de reg. iur. sicuti & per promissionē non nouatur actio ex sententiā, nisi hoc actum sit. l. 4. §. si ex cōuentione. ff. de re iudi. & hoc certum est, qd per sententiā accumulatur noua actio nō autē extinguitur vetus, cum ea sententia habeat vim nouationis ac cumulatiuē, & non extinctiuē gl. in l. vbi doctō. C. de iudic. Iaf. in l. si domus §. de euictione. nu. 1. 8. ff. de leg. j.

Conclusio CCCXXXII.

Si quis fundum vendiderit plenū fructibus saluo tñ iure scolarum, & demum nullus reperiat colon' prater eummet venditorem qui suis manibus fundum ipsum laborauerat, non poterit ille vendens aliquā partē detrahare ex ipsis fructibus, qui communiter colon'o sunt dandi. fuit enim facta talis exceptio ppter colonū, qui cū nō reperiat, nullus ergo ius illi debetur: & dominus non potuit esse dominus & colonus sui fundi, licet eum coluerit suis manibus. l. si qs legauerit. & ibi Iaf. post alios. ff. de leg. j. per l. si mercedē §. si. ff. de actio. emp. & ibi Bar. qui inquit ibi qd si rusticus vendiderit fundum saluo iure coloni, & demum nullus reperiat colonus ppter dñm, qd nihil illi dño ex illis fructib. debebit.

Conclusio CCCXXXIII.

Presumptio legis nō est p̄sumptio iuris & de iure: quare qd cā admittit p̄batio in p̄rium per aliam coniecturā. licet Imperator. & ibi Iaf. ff. de leg. j. sed qd p̄sumptionem iuris & de iure nō admittitur p̄batio in p̄rium. gl. in l. si. ff. quod metus causa. nisi p̄ partis confessionē, vt per doctores in illis locis.

Conclusio CCCXXXIII.

Voluntas testatoris est ex cōiecturis colligēda. l. si plures. in ff. de vulg. tñ illē cōiecturē ex ipsomet testō colligi debent, & ex verbis ipsius testatoris positis in testamēto. Iaf. in l. licet Imperator. nu. 14. ff. de leg. j. Dec. conf. 4. 17. nu. 4.

Conclusio

Conclusio CCCXXXV.

Si testator legauit vxori suę vestimenta & iocalia quae est imauit valere decenta, si demum appareat non tanti valere, & quantumuis minus valeant, nō poterit vxor petere vt suppleatur quod min' valet, & id quod deest aestimatiōni facta per testatorē, quasi voluerit testator decenta legare: ad quod nō est aduertendū. sicuti est rō si ea iocalia vel vestimēta pluris valeāt nō poterit haeres illud plus petere, nec aliqd diminuerē ex eo legato: sed vestes & iocalia vti sunt debent vxori dari nō autēta aestimatiōne testatoris, cū ea aestimatio testatoris nō sit attendēda. l. si fundū sub cōditione §. si liber tus. ff. de leg. j. & l. cū pater §. qui filio. ff. de legat. ij. & ibi Bart. per eos textus. Cuius opinio approbata est à Iaf. in d. l. si fundum §. si liber tus. qd si testator mandaret rem suam vēdi pro tali pretio, tñ tali aestimatiōni stādū esset: quia quāuis ea res plus valeat, testator videtur illud plus donare, ita vt nec in eo casu locum habeat remedium. l. 2. C. de resc. vend.

Conclusio CCCXXXVI.

Testator filiū suū impuberē haeredē fecit, & si in aetate pupillari moriatur, Titiuū substituit, si in eo testō vir simpliciter reliquerit vxorē suā dominā, & vsufructuariā: & pupillus in etate pupillari moriatur tātūmodo aimenta ipsi vī due debebuntur a filio haerde instituto: quia vnū legatum est, & nō variatur per tempora: & cum legatū inceperit vim habere in persona filij, & sic substitutus non poterit in plus teneri. Si autē testator dixerit filio suo haerde instituto, & cui ea pupillaris substitutio facta est, relinquo vxorem meā dominā & vsufructuariā donec castē vixerit, vel vitā vidua lem seruauerit, mortuo filio vidua habebit totum vsufructum, & quem habitura esset extraneo haerde instituto, qa propter particulā, donec, legatū ceperit esse annuū: & sic primo anno legatum est purū, pro sequentibus vero annis erit conditionale. l. cū in annos. ff. de annu. lega. & per cōsequēs pupillo mortuo incipit tūc legatum deberi ex persona substituti qui cū sit extraneus accipiet vidua totū vsufructū. ita Bar. in l. si fundum §. si pater. ff. de leg. j. & ibi Iaf. qui asserit hoc verum esse.

Conclusio CCCXXXVII.

Creditor debitori soluenti tenetur reddere instrumentū debiti cācellatū, per l. dissolute. C. de condi. ex lege. tenetur etiā instrumentum liberationis facere. l. huiusmodi §. si ita. & ibi Iaf. post alios. ff. de leg. j. & tutius semper est habere instrumentum liberationis, vt est ibi text.

Conclusio CCCXXXVIII.

Stipulatio facta sine causa non valet in effectu: quia petēti obstat exceptio doli. l. 2. §. circa. ff. de doli except. si tñ facta cōditionaliter valebit, qa dditio habet p̄ causa. l. à Titio. in prin. & ibi Bar. ff. de ver. ob. Iaf. in l. filius §. diui. nu. 7. ff. de le. j.

Conclusio CCCXXXIX.

Est differentia inter liberos, & posteros: quia liberi vocantur vsque ad trinepotem, abhinc vero ceteri vocantur posteri. l. iurisconsultus §. parentes. ff. de grad. Bar. in l. libero rum. ff. de verbo. signif.

Conclusio CCCXL.

Emptor, & sic singularis successor in re aliqua quā emit, non tenetur stare colono & locationi factae per venditorē rem. l. emptorē. C. locati. verū, est vnus casus in quo tenet stare, si in ipso contractu locationis appositum esset pactum qd res conducta non possit in aliu alienari: & si contra fiat qd alienatio sit nulla cum obligatione rei conductae expressē pro praedictorū obseruantia: & tunc nō posset transferri dominuū in aliu in praedictiū coloni non consentiens. lmo. & Roma. in l. qui absentis §. j. ff. de acquir. posses. & hanc praeticam bonam & vtilem inquit Iaf. in d. l. filius §. diui. num. 92. ff. de leg. j. & Soc. conf. 90. in 4. volu. tenet qd colonus ratione hypothecae quam habet in re conducta non poterit expelli etiam si illi ab emptore offerretur interesse. & hanc opinionem communem esse, & esse de mente doctorū asserit ibi, quando scilicet colonus habeat obligata bona locata.

Conclusio CCCXLI.

Prohibitio alienationis facta à testatore nuda à persona & causa non impedit dominij translationem. l. filius §. diui. ff. de leg. j. quod p̄cedit vbi talis prohibitio fieret dispositiuē: secus si cum conditione, quia tunc valerēt talis prohibitio etiam sine expressione causae vel personae. l. iiii §. j. & ibi Bald. ff. de condit. insti. tunc enim conditio habetur pro causa. l. à Titio. ff. de verbo. oblig. & ibi Bart. simplex autem prohibitio alienationis habet vim consilij, quod quis nō tenetur sequi. l. 2. §. si. ff. mand. & ad hoc vt valeat talis prohibitio, fieri debet cum causa vel intuitu certae personae. d. §. diui.

Conclusio CCCXLII.

Valet prohibitio alienationis facta à testatore in testamēto cū causae infertione per haec verba, vel similia, nolo talem domū meā alienari, quia fuit mihi ab amico meo donata, vel quia fuit maiorum meorum, in qua re consistit affectio. l. si in emptione. ff. de minor. vel si dixerit, nolo alienari extra familiam. gl. in l. filius §. diui. ff. de leg. j. & talis prohibitio facta cum causa impedit dominij translationem. d. §. diui. & talis prohibitio facta cum causa infertione extra familiam non inducit fideicommissum, nisi secuta contrauentio ne. qd si vltra prohibitionem alienationis verba principaliter dispositiua reperiuntur, vel si ratio prohibitionis praecise al legatur, quia semper voluit testator bona sua remanere in familia, & tūc inter eos qui sunt de familia absolūtē fideicommissum nascitur etiam absque vlla contrauentione. Dec. 26. 2. 3. nu. 5. & impedit alienationem voluntariam, non qd per eā creditoribus praedictetur, quia ea prohibitionem non obstante poterunt creditores autoritate iudicis in illis bonis executionem facere. l. peto §. praedicti. ff. de leg. j. & ibi Bart. & pro legitima filiorum exoluenda ille res capi poterunt & alienari. & illa est cautela seu remedium per quod res prohibite alienari etiam cum causa poterunt alienari. talis enim prohibitio creditoribus non nocet. Iaf. in d. l. filius §. diui. nu. 27.

Conclusio CCCXLIII.

Prohibitio alienationis facta à testatore respectu alicui' personae, vel cum adiectione certae personae quae posset agere de contemptu, vel fieret ea alienatio, & quae respiciat fauorem alicuius, impedit ipsius rei alienationem, & ea reddit nullam. l. filius §. diui. ff. de leg. j. l. peto. ff. de leg. ij. vt si testator dixerit, prohibeo talem rem alienari, & si contra fiat, volo vt ad talem perueniat, quae tamen prohibitio creditoribus nō nocet quin possint agere, & neque impedit quin pro dote alienari possint. vt iam dictum fuit in decisione superiori.

Conclusio CCCXLIII.

Si pecunia aliena detur mutuo sine consensu domini, & sper recipientem ea pecunia consumatur bona fide, tunc consumpta pecunia acquiritur actio domino ignoranti ex eo mutuo poterit tamen dominus eam pecuniam vindicare si stet: qd si cōsumpta sit, agatur ex mutuo. l. rogasti §. si feruus. ff. si cer. petat. reconciliatur enim mutuum per consumptionem, & ea consumptio pecuniae tantū operatur quātū a principio datio mutui, per cum §. & Iaf. in l. si a furioso. ff. si cert. petat. qd si quis mutuo dedisset pecuniam cōmūne quo ad partē socij inuiti per cōsumptionē nō reconciliaret mutui. §. si. l. si a furioso. ff. si cert. pet. Iaf. in d. l. si a furioso. nu. 2.

Conclusio CCCXLV.

Debitor quantitatis vel generis nō liberatur per casum fortuitum. l. incendium. C. de rebus credi. tamen debitor quantitatis vel generis liberatur quando res pro qua debitor erat obligatus periret culpa creditoris. l. sine haereditaria. ff. de neg. gest. per quam ea lex incendium limitatur. Bal. in ea l. incendium.

Conclusio CCCXLVI.

Tempore belli nō licet ad hostes deferre merces licitas, nec illicitas, quod seruare inter reges asserit Boeri. dec. 178. num. 2. r. & hoc ne alieni regni scrutentur arcana: quia per talem modum daretur occasio explorandi secreta sui inimici: & si tunc tales merces apportarentur, confiscari deberent, licet aliās cessante bello hoc liceret.

Conclusio CCCXLVII.

Si merces prohibite portentur cum illicitis & prohibitis, omnes merces tam prohibita, quam non prohibita confiscari debent tam portatis quam alterius, si ille fuerit scies & consentiens: alias merces illius qui non est consentiens non essent confiscandae. l. cotem ferro §. dominus. ff. de publi. & vecti. & hanc opinionem communē esse asserit Boer. deci. 178. nu. 2. Bar. & Salic. in l. cum proponas. C. de nauti. foenore. Guid. Papae. decif. 172.

Conclusio CCCXLVIII.

Merces illius qui trāsit per locum vbi debetur pedagiū, si pedagiū non soluerit, confiscantur tam merces, p quibus debetur pedagiū, quā aliae pro quibus non debetur pedagiū. Boer. dec. 178. nu. 26. vnā cum animalibus eas merces deferentibus. quae opinio per ordinationes regias approbatur vt ibi per Boeri. Si tamen animal illud esset alicuius ignorantis, non confiscaretur. l. cotem ferro §. dominus. ff. de publi. & ibi glossi. & Boeri. in ea decisione. nu. 28.

Conclusio CCCXLIX.

Vidua intra annum luctus nubens cui facta fuerant multa legata à suo marito liberis non stantibus ex eo matri. Commu. opi. Tom. 4. CCCC 2

monio non perdit ea legata. Corn. conf. 308. quod de consuetudine obseruari aasserit Boeri. decif. 186. nume. 3.

Conclusio CCCL.

SI lite inter aliquos pendente reus soluerit creditorum summa petitam, vel si actor & creditor cum debitor conuenierit ut sibi solueretur, vel si aliter creditor soluta sit pecunia, vel res petita, quamuis de expensis nihil dictum sit, poterit creditor expensas petere. Deci. cap. Tholosa. quinta. & ita de facto obseruari ibi aasserit Aufre. & Guid. Pap. deci. 55. inquit curiam parlamentaria obseruare. in poenis tamen creditor recipiendo sortem principalem sibi praeiudicat: quia per sortis receptionem poena censetur remissa. Soci. conf. 8. j. vol. nisi & de poena fuisset protestatum.

Conclusio CCCLI.

SERUO vel filiofamilias qui fecit contractum, solui potest. SI. quod seruus ff. de depos. & ibi Bart. l. seruus. ff. de solut. tamen seruus non potest dare dilationem ad soluendum sicut nec procurator, nec filius qui etiam non possunt facere pactum de non soluendo. Ias. in l. seruus. C. de pact.

Conclusio CCCLII.

SI alter litigantium renuntiet vel cedat liti, in expensis erit condemnandus. Bald. in l. postquam liti. C. de pact. quod procedit nisi ex causa renuntiet, quae de nouo superuenit. quia tunc ab expensis excusandus esset. Bald. vbi (supra) Aufre. in deci. Cape. Thol. dec. 5. vt quia videt reus instrumentum a parte aduersa productum: quo viso statim cedit liti: tunc enim ab expensis est excusandus. docto. in l. si quis inficiatus. ff. de depos.

Conclusio CCCLIII.

NON solum in donationibus sed & in conuentionibus heritoriis, & in pactis de non petendo, in finuatio requiritur, & hoc tenetur ex sententia Ias. in l. creditori tuo. C. de pact.

Conclusio CCCLIII.

SI post haec verba, sub ea conditione sequatur particula, vt tunc ea verba non facient conditionem sed modum. I. ea conditione & ibi Bald. C. de rescin. vendi. unde infertur quod si quis fundum in emphyteusim recipiat sub ea conditione, vt eum fundum teneat vt Titius tenebat, tunc ea verba, sub ea conditione, nullam denotant conditionem: sed intelliguntur ea verba, id est sub eo modo vel sub eiusmodi modis & pactis sub quibus Titius solebat tenere. d. l. ea conditione. C. de rescin. vendi. & ibi Bald. & Salice. & Ias. in l. debitori. C. de pact.

Conclusio CCCLV.

QVANDO plures confitentur se pecuniam recepisse, & eo stat ad vnum solum pecuniam peruenisse, illi qui nihil receperunt, in nihilo tenebuntur, nisi reos debendi in solidum se confutissent, vel quod inuicem fideiussissent. Bald. in l. si non singuli. C. si cert. petat. Soc. conf. 71. in 3. vol.

Conclusio CCCLVI.

AESTIMATIO rei alicuius fit duobus modis: aliquando vt faciat emptionem, aliquando vero vt demonstrat va lor ipsius rei. vt docet Bald. in l. quoties. C. de iure deliber. in dubio autem aestimatio rei dotalis facit emptionem. I. ex co uentione. C. de pact. l. j. & ibi gl. C. de iure dot. & vbi cum que fit mentio pretii, talis aestimatio fit vt faciat emptionem. gl. in l. si inter virum. C. de iure dotium. & ibi Bald. secus autem si appareat eam aestimationem solum fieri ad cognoscendum rei valorem, vt in posterum de eo valore possit constare & probari, si res damnificetur. vt per docto. in l. si aestimatis. C. de iure dotium. & hoc etiam procedit si aestimatio in princi pio fieret in illa rei traditione: secus si post. quia tunc non fa ceret emptionem. Bald. & Salicetus in d. l. ex conuentione. & haec regula in animalibus non procedit, quae dantur in so cidam, quae licet aestimentur, tamen talis aestimatio non facit emptionem, ex quo emolumentum non in totum spectat ad pastorem. Bald. in l. si pascenda. C. de pact. Item & ea regu la quae aestimatio facit emptionem procedit in re dotali qua do maritus est soluendo: aliam non. Bald. & Salic. in l. interest. C. de vfusu.

Conclusio CCCLVII.

QVOTIES animal datur a domino pastori in socidam si do minus illius dominum retinuerit, eius erit periculum si animal deperdat. l. pignus. C. de pignor. actio. nisi dolus aut culpa pastoris interueniat. Quae animal aestimatum datu fit non quidem ea aestimatione quae facit emptionem, tunc si pereat animal, periculum commune erit. I. cum duobus s. damna. ff. pro socio, & sic talis deperditio respicit domini & pastoris periculum. nam cum utilitas communis sit & domi

ni & pastoris, ergo & periculum comune erit. Quae animalia ve dita fuissent, totum periculum ad ipsum pastorem pertine ret. Bald. in d. l. si pascenda. & ibi Salicet. & Paul. Castren.

Conclusio CCCLVIII.

SI quis in suo testamento de rebus Titij disposuerit, eo Ti tio praesente, & tacente, nihil sibi ex hoc praerudicaret nisi illi testatori in hoc consentisset expressè. aliàs sola illius praesentia non induceret consentum ad hoc vt sibi praerudicaret. Ias. in l. cum proponas. C. de pact.

Conclusio CCCLIX.

VEndens rem subiectam restitutioni praesente & tacente fideicommissario, non sibi praerudicat ille fideicom missarius, & neque sibi nocet sua praesentia: quia praesentia illius qui contradicendo non potest impedire actum qui fiat, non sibi nocet. l. Casus. cum gloss. ibi. ff. de pignor. actio. Bald. in l. j. C. de bonis mater. & hanc communem opinionem esse aasserit Ias. in l. cum proponas. C. de pact. reprobando ibi glossam quae contrarium tenebat. quia certum est res restitu tioni subiectas alienari posse pendente conditione: sed ea co ditione adueniente reuo cabitur talis alienatio. l. iij. §. pen. C. commu. de leg. & fidei. quare ne interim ea res alienetur, non potest impedire fideicommissarius: ergo illius praesentia in tali alienatione non debet sibi nocere. & hec decisio procedit siue ille fuerit sciens, siue ignorans eam rem quae venditur fuit restituioni sibi subiectam. Ias. in l. cum proponas. C. de fidei. quod tamen non procedit vbi ille vendens affirmaret rem quae venditur nulli fideicommissario subiecta eo fideicommissario praesente & tacente: tunc enim illius praesentia illi noceret in eam rem vendicando. arg. l. si sine. C. ad Velleia. & non procedit etiam vbi ille fideicommissarius praesens consentiret, vel vbi ille de euictione fideiuberet ipsi emptori de ea re quae venditur quam sciebat restitutioni subiectam. his enim casibus ille fideicommissarius sibi praerudicaret, aliàs sola sui praesentia & tacitura: non sibi noceret in venditione rei sub iectae restitutioni. Ias. in l. cum proponas. C. de pact. vbi tamen fideicommissarius consentiret tali alienationi rei subiectae: restituitio in sui utilitatem, adueniente conditione possit tunc ad pretium agere. Bar. in l. si fundum. ff. de leg. j. Curt. Iun. conf. 4. nu. 22. & Cor. conf. 339. in i. vol. & conf. 3. nu. 7. vol. 3.

Conclusio CCCLX.

SI sint plures rei debendi in solidum, & creditor ab vno ipsorum recipiat partem suam cum tangentem, & recipiat eum soluentem suo nomine & ex summa principali his interuenientibus creditor eam partem accipiendo videtur suum debitum diuissimè inter eos debitores pro rata, ita vt non possit nisi a quolibet partem petere. l. si creditores. C. de pac. nisi creditor eam partem accipiendo saluo iure quod non intendit sibi per hoc praerudicare. aliam autem si partem aliquam accipiat non quae quemlibet tangeat, non induceretur diuissio debiti. gl. in l. inter eos. §. verbo, soluit. ff. de fideiuss. vel si simpliciter creditor accipiat vnam partem ex debito, non sibi praerudicat: quia ea solutio ita simpliciter facta, videtur esse facta ad diminuendum cumulum debiti, & non ad inducendam debiti diuisionem. Ias. in d. l. si creditor. Inducitur et diuissio debiti per petitionem virilis portionis factam a creditore contra vnum ex debitoribus & correis debendum. libe rum. C. de fideiuss. Ias. in l. si ex toto. §. si ita scriptum. ff. de leg. j. diuissio etiam inducitur si creditor omnes debitores simpliciter conueniat. Alex. in d. §. si ita scriptum.

Conclusio CCCLXI.

IVS offerendi quod quis habet in re aliqua, non potest praerudicari. I. cum notissimi. §. sed cum illud. C. de praescript. trigint. anno. Anto. Rubens Alexandr. conf. 3. nu. 3. quod procedit in eo iure offerendi quod quis habet per modum cuiusdam facultatis: nam ea quae sunt facultatis sunt imprescriptibilia. Bart. in d. §. sed cum. in l. cum notissimi. est autem duplex ius offerendi: vnum est quod competit per modum iuris vt est illud quod habet secundus creditor quod praerudicatur spatio triginta annorum: alterum est quod competit per modum facultatis quod non praerudicatur. Chassa. conf. 11. nu. 17.

Conclusio CCCLXII.

PACTUM de retrouendendo factum quacumque soluat pretium ad voluntatem venditoris praerudicatur spatio triginta anno. non obstantibus verbis illis, quacumque. Ias. in l. petens. C. de pact. nu. 10. & pactum de retro vendendo factum sub his verbis, quoties pretium reddatur, et spatio triginta annorum praerudicatur. Io. Fabri & docto. in l. cum notissimi. C. de praescript. trigint. ann. Illa enim particula, quacumque, vel ea verba, quoties quoties, recipiunt interpretationem, a iure: & praesumendum est contraheutes se velle conformare cum dispositione iuris commu

communis vt est iuris praesumptio. in l. si duo. ff. de acquirere. haered. & ibi Paul. Castren. illa autem est iuris communis dispositio vt omnes actiones praerudicantur spatio triginta annorum. l. omnes. & l. sicut. C. de praescript. vel quadra. ann. Ergo inter partes ita videtur esse actum tum vt ea infinitas euiretur. ita Antho. Rub. Alexandr. conf. 13. Ias. in d. l. petens. C. de pact. Boer. dec. 182. in prin. & ibi inquit quod pacta de retrouenden. in perpetuum vel ad certum tempus non possunt praerudicari minori spatio quam triginta annorum. & Chassaneus idem tenet conf. 11. in prin.

Conclusio CCCLXIII.

AD hoc vt confessio dicatur geminata & vt operetur effectum geminatae confessionis, debet esse facta pluries & diuersis temporibus, alioquin non sufficeret sapius fuisse reiterata vnomet & eodem tempore. Bald. in l. j. & Ias. in l. si certis annis. C. de pact.

Conclusio CCCLXIII.

SOCIETAS omnium bonorum non contrahitur nisi expresse & specialiter dicatur inter contrahentes, quod contrahitur societas omnium bonorum. l. 3. §. j. & l. si societatem vniuersorum. ff. pro socio. Guid. Pap. conf. 28. numer. 10. in 4. col. tacite etiam contrahi posse aasserit Corn. conf. 61. in j. vol. & neque inducitur societas omnium bonorum per ea verba, quod debent viuere communiter. Deci. confilio 442. tenet etiam Dec. conf. 66. societatem omnium bonorum tacite contrahi posse. & intelligitur tacite societatem omnium bonorum fuisse contractam, quando aliqui simul inhabitant & communiter fructus omnes in comuni reponunt, & insimul sunt participes lucris & quaevis & damni. vt ibi per Decium, & conf. 68.

Conclusio CCCLXV.

IN societate omnium bonorum omnia praesentia ipsorum contrahentium efficiuntur communia ipso iure, & in illis nulla desideratur traditio, cum ex eo contractu societatis omnium bonorum nulla traditio desideretur. transferunt enim & possessio & dominium ex eo contractu inter ipsos socios: & ea quae acquiruntur, sunt communicanda, & in illis traditio desideratur. l. j. §. ff. pro socio. & ibi Bald. & ita in vim huius societatis omnium bonorum quae est expresse facta, omnes res proprio ipsorum contrahentium efficiuntur communes inter ipsos. Corne. conf. 310. num. 3. 4. vol. & Guid. Pap. conf. 20. nume. 10. & inter ipsos socios omnia sunt conferenda. l. si fratres. §. si socium. ff. pro socio. Ias. in l. si socius. ff. si cert. petat. Corn. conf. 187. nu. 2. vol. 3. in ea tamen societate quantumuis generali bona emphyteutica acquirata ab vno ex sociis non veniunt communicanda, ne dominus habeat aliam emphyteutam, aut vasallum de quo non cogitauerit. ita Dec. conf. 435. num. 6. & Alex. conf. 48. in 2. volu.

Conclusio CCCLXVI.

IN societate quae inter aliquos tacite contrahitur, id est non expresse, & sit societatis omnium bonorum, & sic in societate tacita seu simpliciter vel generaliter coepta, ea solua sunt coepta, quae ex qtu eorum veniunt, & sic lucra in persona lia veniunt communicanda. l. coiri societatem & ibi Bal. ff. pro soc. & in l. si patrus. C. commu. vtriusque iud. l. socii. §. j. ff. pro socio. Guid. Pap. conf. 20. num. 10. Corn. conf. 319. nu. 7. & 8. volu. 4. & in tali societate contracta tacite non venit haereditas quae alicui obuenit pendente societate: quae tamen haereditas bene veniret communicanda in societate omnium bonorum expresse. Alex. conf. 76. nu. 9. in 4. volu.

Conclusio CCCLXVII.

SI fratres insimul habitant communicantes inuicem fructus eorum bonorum, & lucra eorum negotiationum & operationum, inter eos praesumetur tacitam societatem esse contractam respectu quaevis communis prouenientis ex dictis negotiationibus inter eos: & eorum lucra veniunt inter eos communicanda non quae ex dictis actibus socialibus colligatur ipsos fratres voluisse communicare eorum bona propria, sed solum lucra & damna ex eorum negotiationibus. Guid. Pap. conf. 20. nu. 10. & 11.

Conclusio CCCLXVIII.

SI vnus ex sociis inter quos non erat contracta expressa societas omnium bonorum, sed erat quaedam societas sed non omnium bonorum cum pacto expresse, quae emptiones fierent communiter, rem aliquam emerit, ille eam rem emptam alijs teneat sociis communicare. l. actio. §. si in rem. ff. pro socio. & eo pacto cessante teneretur solum pecunia communicare pro qua communicanda datur actio ad pretium: res tamen empti remanet ipsius socij emeritis. l. si vnus. §. j. ff.

pro socio. Guid. Pap. conf. 29. num. 12. Si autem essent socij omnium bonorum, & sic in societate omnium bonorum vniuersali vnus ex socijs aliquid emens etiam proprio nomine, illud teneretur socijs omnibus communicare. Iaso. in l. si socius. ff. si cert. petat. Bal. in l. si vt proponis. C. de rei vendic. & hoc in societate vniuersali contracta expresse vel tacite. Bald. in d. l. si vt proponis. in fi. Corn. conf. 61. in fin. j. volu. & Ias. in ea. l. si socius.

Conclusio CCCLXIX.

QVAESITA per filium sine patris substantia, & ex solo labore ipsius filij non sunt patri quae sita, nisi quo ad vfum fructum, exceptis tamen his, quae filius acquiruit ex contractu vel quali, quae in totum filio quaruntur. l. cum oportet. C. de bonis quae liberis. Alia autem per filium quaesita sine patris substantia censetur aduentitia: in quibus pater habet vfum fructum, filius autem proprietatem. d. l. cum oportet. C. de bonis quae libe. Soci. conf. 192. vol. 2.

Conclusio CCCLXX.

QVAESITUM ex pecunia patris a filio est ipsius patris, excepto eo quod laboribus, & filij industriae esset tribuendum. Bald. & docto. in l. cum oportet. C. de bonis quae libe. Soci. conf. 62. & 192. volu. 2. Ita vt solet dici in hac conclusionem, quae si filius ex pecunia paterna cum suo labore aliquid fuerit lucratus, medietas illius lucris quiritur patri tanquam profectitium, & cum fratribus illud esse communicandum. Altera vero medietas censetur tanquam aduentitium, & industriae filij attribuetur, & per consequens non esse communicandum, neque veniret in collationem cum alijs fratribus sicuti nec alia aduentitia. l. vlti. C. de colla. ita Bar. in l. j. §. nec castrense. nu. 5. ff. de colla. bonor. & in d. l. cum oportet. quem ibi sequitur Castren. & Salice. Bart. in l. j. C. pro socio. Bal. in d. l. cum oportet. dicit iudicio iudicis relinquendum. quae in effectu conuenit cum opinione Bart. & Ias. in l. illud. C. de colla. nu. 7. & hoc procedit siue filius simpliciter negotietur, siue suo nomine. Chassa. in consuetud. Burgu. in titu. des enfans de plusieurs liez. §. j. nu. 10. & hanc opinionem communem esse aasserit Soci. conf. 162. & 192. & eam obseruari aasserit Chassa. in suis consuet. Burg. in titu. des enfans de plusieurs liez. §. 2. nu. 7. & 8. & Cor. conf. 151. vol. 3. §. si filius ex pecunia patris negotietur, & patris nomine, totum lucrum ad patrem pertinere. Roma. in d. authen. ex testamen. to. & Ias. in d. l. illud.

Conclusio CCCLXXI.

SI filius lucratus aliquid fuerit cum pecunia paterna sine aliquo suo labore, & opera, totum illud iudicium erit profectitium & totum in collationem veniet. Bar. in l. j. §. nec castrense. ff. de colla. bonor. vt quia pecuniam apud campfore tenebat. Ias. in l. illud. C. de collation.

Conclusio CCCLXXII.

RES empti a filio ex pecunia paterna nomine ipsius filij erit ipsius filij, tenebitur tamen fratribus eam pecuniam pro rata cuiusque communicare vel restituere. Paul. Castren. in l. cum oportet. nu. 7. C. de bonis quae libe. quia res empti ex pecunia mea, mea non est, sed emeritis. I. si ex ea pecunia. C. de rei vendi. Soc. conf. 61. in 4. vol. idem in fratre acquirente qui si de pecunia communi rem aliquam proprio nomine emerit, talis res erit sua: pecuniam autem tenetur restituere. Soci. co. conf. 61.

Conclusio CCCLXXIII.

QVOTIES filius aliquid acquirit, & non constat an ex pecunia paterna, an ex sua industria id adquisitum fuerit, illud ex coniecturis decidendum erit. quia si pater & filius insimul habitant, & pater esset diues, & industriosus, filius vero non, & tunc ex substantia paterna illud censetur adquisitum. Si vero filius esset industriosus, & diligens, pater vero pauper, & aliàs ociofus, & eo casu ex industria filij illud censetur adquisitum. Bald. & docto. in l. cum oportet. C. de bonis quae libe. quae omnia iudicis arbitrio sunt relinquenda. Soci. conf. 192. in j. vol.

Conclusio CCCLXXIII.

QVANDO testator in suo testamento facit mentionem de filiis eos instituendo, substituendo, permittendo, vel relinquendo, tunc appellatione filiorum & nepotes includuntur. l. Lucius vili. ff. de haeredi. insti. Bar. in l. Gallus. §. institutioes. ff. de libe. & posthu. & Dec. conf. 391. vnde infertur quod relictu factu alicui, vel substitutio alicui facta, si decedat sine liberis, et si additu sit, suis liberis ex suo corpore natis, exspirabit ea substitutio, vel legatum nepotibus suscepiis, & relictis. Bart. Com. opin. Tom. 4. CCCC

in l. liberorum. ff. de verbo. signi. & hanc communē opinionem asserit Soci. conf. 17. vol. 4. & hoc procedit ubi ea profusio fieret ab ascendentibus in utilitatem ipsorum descendendum: scilicet si fieret ab aliquo extraneo. Socin. consil. 13. part. j. q. si à coniuñto fieret mentio, tunc & nepotes venient appellatione liberorum. Alex. consil. 9. in 3. vol. quando verò testator prouidet dando tutores filiis suis, tunc filiorū appellatione nepotes non continentur. l. q. si nepotes. ff. de testa. tutela. & Soc. consil. 14. par. j.

Conclusio CCCLXXV.

Verba ambigua prolata ab vno ex litigantibus in quibus iudicium sustinetur, semper pro eo sunt interpretanda, siue sit actor siue reus, qui ea verba protulit, & cui permissum est ea verba interpretari. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. Dyn. in reg. contra eum. de reg. iur. li. vj. l. in l. inter stipulantem. §. si Stichum. nu. 8. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CCCLXXVI.

Ex confessione rei in causa criminali iudex potest procedere ad condemnationem contra ipsum reum etiam ex inordinato processu. gl. in l. si confessus. ff. de custo. reorum. in notoriis non requiritur iuris ordo. cap. ad nostram. ii. de iureiur. sed confessio facit notorium. ca. si de cohab. cleri. ergo ex tali notorio quod resultat ex ea confessione quis poterit condemnari. l. in l. inter. §. si Stichum. nu. 1. ff. de verb. obliga. quod procedit ubi principaliter delictum confiteretur ut per Bart. ibi. dum tamen talis confessio fuerit facta coram iudice competenti, aliis non sufficeret. Nam tunc si nullas processus procederet ex defectu iurisdictionis quis ex talis confessione facta coram iudice incompetente non posset condemnari. Hippoly. de marf. in sua practica causarum criminalium in verbo, postquam. nu. 12. & 13. & hoc etiam procedit ubi ultra confessionem constaret de crimine. & cum Bartoli opinionem sustinet Iaso. in l. inter. §. si Stichum. ff. de verbor. obliga. & Panorm. in ca. at si clerici. de iudic. & l. in l. iurandam. §. procurator. numero 20. ff. de iureiurando.

Conclusio CCCLXXVII.

Confessio in iudicio facta per accusatum liberè & absq; formidine tormentorum, facit plenam probationem ita ut absque alia perseveratione sit sufficiens ad condemnandum. l. si confessus. & in l. si. C. de custo. reorum. & hanc opinionem communem esse asserit Guid. Pap. dec. 339. Bald. in l. si quis in hoc. C. de episcop. & cleric. Bart. in l. j. C. de confe. quod procedit dummodo constet de casu. Guid. Pap. in ea decisione in si. l. in l. iurandam. §. procurator. nu. 23. ff. de iureiur. aliis soli confessioni ab accusato facta non statuitur nisi constet de delicto, & de casu de quo quis accusatur. Franciscus Marc. deci. 92. in 2. par.

Conclusio CCCLXXVIII.

Confessio in iudicio facta metu tormentorum non sufficit ad condemnandum, nec standum est tali confessioni sine perseveratione. sed si post tormenta perseveret in ea confessione, teneat talis confessio repetita, aliis non. l. j. §. si quis ultro. & ibi Bartol. ff. de quaestio. Guido Pap. quaestio. ne. 339.

Conclusio CCCLXXIX.

Confessio facta in causa civili in iudicio minus legitime instituto sufficit ad condemnandum, ita ut sententia ita lata in confessum super libello inepto teneat. & hoc observari asserit Guid. Pap. de cif. 120. per notata per gl. & Bart. in l. si confessus. ff. de custo. reorum.

Conclusio CCCLXXX.

Si testator in suo testamento uxori suae vsum fructum omnium bonorum suorum legauerit donec castè vixerit, habebit vsum fructum, si secundo anno non vixerit castè nullum vsum fructum habebit, quem non recuperabit licet ad castitatem redierit. non enim reassumit vsum fructum quem iam perdidit. Bald. in l. penult. ff. de excu. tutor. per cum text. & Iaso. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. obligat. semel extincta non reuiuiscit, quamuis demum impedimentum cesset.

Conclusio CCCLXXXI.

Legatum factum alicui loco pio, vel hospitali, aut ecclesiae pro pauperibus alimentandis, eo loco pio destructo legatum illud non amplius debebitur. Gemini. in ca. licet. de electio. in 6. Iaso. in l. inter stipulantem. §. sacram. nu. 30. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CCCLXXXII.

Maritus uxori suae se potest ad poenam certam obligare, si concubinam teneat, vel si repetierit consuetudinem concubinam. l. ex ea parte. §. mulier. ff. de verbo. oblig. quia interest vxoris q. maritus non teneat concubinam, ne fraudetur debito carnali. & hoc tendit ad bonos mores conseruandos. Nam exasperant vxores quantumvis caste per retentionem concubinarum. §. mulieres. in authentica de nupt. Iason in d. §. mulier. l. ex ea parte. ff. de verborum obligationibus.

Conclusio CCCLXXXIII.

Maritus quamvis concubinam teneat, & quamuis ille adulterium committeret cum vxore alterius, non tamen à sua vxore adulterij posset accusari. l. j. & ibi gl. & doct. C. de adult. Angel. & Paul. Castren. in l. ex ea parte. §. mulier. ff. de verbo. oblig. Maritus autem vxorem suam adulterij accusare potest. & ratio datur in vtroque casu, quia maius praedictum proli ex vxoris adulterio, quam vxori ex adulterio mariti. Abbas in c. tua. de procurato. & l. in d. §. mulier. preter autem maritum actio de adulterio non datur extraneis, per l. j. C. ad leg. Iuliam de adulter. & hodie soli marito competit accusatio adulterij contra suam vxorem, vt per Papon in suo recueil des arrets, in titulo, qui sont receuables à accuser. arret dernier.

Conclusio CCCLXXXIII.

Quamuis mulier non possit maritum tenentem concubinam de adulterio accusare, potest tamen mulier implorare officium iudicis ad hoc vt iudex etiam secularis compellat eum maritum remedijs secularibus ad eam dimittendam: cum ad officium iudicis pertineat vt homines honestè viuant. l. iustitia. ff. de iusti. & iure. puniitio autem ad iudicem ecclesiasticum spectaret & non ad iudicem secularem. Iaso. plenè in §. mulier. l. ex ea parte. ff. de verbo. oblig. & l. in l. iustitia. nu. 11. de iusti. & iure. potest etiam vxor agere ad thori separationem, & etiam ad dotis repetitionem, & lucrum dotationis propter in iustitiam, si maritus concubinam teneat. Dec. conf. 530. vbi etiam tenet quod vxoris instantiam, & co iunctorum posset maritus compelli concubinam relinquere.

Conclusio CCCLXXXV.

Promissio illa valet per quam quis alteri promittit non ludere: & casu quo ludet, promittit pecunia nomine poenae: quae promissio est iusta ad bonos mores conseruandos, nam vbiunque aliquid sit contra bonos mores, potest q. ab eo abduci poena indicta. l. ex ea parte. §. mulier. ff. de verbo. oblig. per quem text. probatur quod valet stipulatio poenalis interposita ex honesta causa quamuis nullum contineat peculiare interesse, vt ibi per Iaso.

Conclusio CCCLXXXVI.

Appellatione mortis proprie venit mors naturalis, non autem mors ciuili, nisi in casibus à iure expressis. gloss. in cap. susceptum. de rescript. in 6. l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de verbor. obligat. & sic mors naturalis non aequiparatur morti ciuili, nisi vbi habet eundem effectum quem habet & ipsa mors naturalis: vt plenè per Iaso. in eo. §. in insulam. & Ol dradus consil. 284. & ibi additio.

Conclusio CCCLXXXVII.

Is qui habet facultatem rem aliquam eligendi, si ille predecedat priusquam eligat, talis facultas eligendi peruenit ad eius haeredes, & ad eos haeredes ea facultas eligendi transmittitur, qui poterunt eligere, sicuti poterat eorum praedecessor. l. si stipulatus fuero illud. ff. de verbor. oblig. & l. in l. quidquid. ff. de verbor. obligat. facultas autem declarandi ad haeredes non transmittitur. l. in l. cum stipulatus sum mihi. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CCCLXXXVIII.

In casibus in quibus variatio admittitur, solum licet semel variare. l. si quis iurandam. C. de rebus credi.

Conclusio CCCLXXXIX.

Si citatus vt compareat infra octo dies, dicat & respondeat se nolle venire, iudex nihilominus debet expectare lapsum illius dilationis, & quod terminus octo dierum elaboratur, pendente quo termino contumacia non debet accusari nec dari: quia interim ille potest voluntatem mutare. Bald. in l. deberi. per eum text. C. de fideicom. liber. Iason in l. cum stipulatus sum. ff. de verborum obligationibus. & talis citatus

citatus qui dicit se nolle venire, non est ulterius citandus. c. i. de dol. & q. in 6. gl. magna in l. si & ibi Bar. ff. de integ. res. min. Chaffa consil. 4. nu. 2. quauis aliàs citandus esset. Alex. consil. 8. in iij. vol. dummodo per verba futuri temporis, & quae respiciant futurum tempus ille citatus respondeat. Alex. ibi.

Conclusio CCCXC.

Facultas arbitrari non transit ad haeredes. l. cum stipulatus sum. & l. si quis arbitratus. ff. de ver. ob. l. in d. l. cum stipulatus.

Conclusio CCCXCI.

Fideiusor potest renunciare authentica, praesente. C. de fideius. & si renunciauerit, poterit conueniri ante principalem. Bal. & Sal. in d. authen. praesente. Aufre. in dec. Capel. Tholosa. dec. 196. & Pano. in c. peruenit. de fideius.

Conclusio CCCXCII.

Per librum. compesij, siue cadastrum non probatur dominium quo ad plenam probationem, sed solum quo ad praesumptionem, quae transfert onus probandi in volentem dicere colonarium. l. in d. l. decem. ff. de ver. obl.

Conclusio CCCXCIII.

Debitor in mora non potest constitui quando stipulatio est omnino pura, nisi ille interpelletur, p. l. quod te. ff. si cer. pct. l. si ex legati causa. ff. de ver. obl. quod procedit et si dictum fuisset quod solueret hodie. Bal. in l. si mihi & tibi. §. j. per illum textum. ff. de leg. j. l. in l. liber homo. §. decem. nu. 5. ff. de ver. obl.

Conclusio CCCXCIII.

Si partes in compromisso facto in arbitrium alicuius promiserint stare laudo, & sententia arbitri, & non petere reductionem ad boni viri arbitrium sub certa poena, si ille arbiter inique fuerit arbitratus, poterunt partes nihilominus reductionem petere: quia semper intelligitur tacite ea clausula, si arbiter laudum aequum tulerit. Ergo si inique fuerit arbitratus, reductio semper peti poterit, ne detur materia delinquendi. Bar. & doct. in l. si societate. §. arbitrorum. ff. pro socio. & neque partes possent expresse compromittere, q. non liceat redire ad arbitrium boni viri, & neque cum iuramento renunciari posset vt non liceat redire ad boni viri arbitrium. l. si libertus. ff. de ope. liber. & hanc opinionem communem esse asserit Iaso. in l. quidam cum filium. nu. 22. ff. de verbo. obl. quod procedit ubi esset enormis laesio: aliàs bene licet cum iuramento illi reductioni renunciare. Bal. ibi.

Conclusio CCCXCIV.

Appellationi per partem renunciari potest. l. si. in fi. C. de tempo. appella. & hoc, quia bene praesumitur de iudicibus, cum illi à superioribus deputentur ad administrandū iustitiam partibus: & iurant illi iudices se bene iudicare. l. j. ff. de offi. praef. vrbis. propterea partes confidentes in eorum iudicio illud poterunt approbare: & si appellauerint, poterunt illi appellationi renunciare. l. in l. quidam cum filium. nu. 23. ff. de ver. obl.

Conclusio CCCXCV.

Regulariter contractus omnes, & omnes obligationes ad haeredes transeunt, licet de haeredibus non sit facta mentio. l. veteris. C. de contra. & committ. stipu. Bald. in l. j. C. de consil. pecunia. vnde infertur clausulam illam notarium esse superfluum, cum in instrumentis faciant mentionem non solum de contrahentibus, sed de haeredibus eorum. l. eū qui. & ibi Pau. Cast. ff. de ver. obl. quaelibet enim cōuentio in dubio censetur realis, & per consequens ad haeredes transitoria, dato q. persona acquirentis sit in cōuentione. inserta est enim ea contrahentium intentio, vt & haeredibus prouideatur. l. si pactum. ff. de proba. quod procedit in his rebus q. ad haeredes sunt transitorie. l. in l. quidam cum filium. nu. 13. ff. de verbo. obliga. vel nisi factū cohaereret personae promissoris, vel quia esset electa industria personae. tunc enim obligatio ad haeredes promissoris non transiret. l. in eo loco. nu. 19.

Conclusio CCCXCVI.

Emphyteuta quis praesumitur si pensionem alicui persoluerit per decennium, ita vt ille dominus recipiens & qui iam recepit talem pensionem non poterit eum soluentem reicere. satis enim pbatur q. sit emphyteuta ex tali solutione. & habet ille soluens praesumptionem q. sit emphyteuta ex tali solutione. Iaso. in lege, si certis annis. C. de pac. & si ipse emphyteuta nollet amplius soluere, & qui iam diutius soluit, contra eum esset praesumptio q. sit emphyteuta, ita vt sufficiat ad pbandum directum dominium probare eā tam longam possessionem ipsius pensionis seu canonis. l. i. titibus.

de agri. & cens. lib. 1. r. C. Bal. & Pau. de Cast. in l. iudicia. C. de rei vendi. Alex. consil. 8. in 7. vol.

Conclusio CCCXCVIII.

Promittens rem reuendere pro eodem pretio infra certum terminum eo termino elapso non tenetur amplius reuouendere, nec ad id promittens compelli potest. l. 2. & l. cōmissoriae. de pactis inter emp. & vendito. pendente quidem termino promittens compelli potest, sed eo termino elapso ad id non potest teneri, alioquin frustratoria esset ea adiectio temporis, & nihil operaretur, quod planè absurdum esset. per l. si quando. ff. de leg. 3. l. in si ita quis. §. ca. nu. 10. ff. de verb. obliga.

Conclusio CCCXCIX.

Si quis in vno met instrumento, & in eodemmet contractu alicui duo praedia locauerit, vel duas domos, & conductor in vna male versetur, poterit ille expelli ab vtraque, sicuti si vna solum locata esset, & male versaretur in parte, nam in totum posset expelli. l. adem. & ibi Albe. de Rosa. C. de locato. Iaso. in l. si ita quis. §. ea lege. nu. 5. ff. de verborum obliga.

Conclusio CCCC.

Hodie & olim debitor modicae quantitatis, non prohibetur quin possit esse tutor alicuius pupilli, vel curator adulti. debitor verò magna quantitatis non potest esse tutor nec curator per eum titulum, vt hi qui obligatas se perhibet habere res minorum. in authenticis. quae autem sit magna vel parua quantitas id iudicis arbitrio relinquatur, non qd requiratur q. sit de media parte bonorū sicuti olim gl. post litrem. ff. de excusa. tuto. quae corrigitur vt per Ang. in princ. in eo titulo, vt hi qui. nu. 5. mater autem aut auia quauis sit debetrix, potest esse tutrix. authen. vt matri & auia. Ange. in d. authen. vt hi qui.

Conclusio CCCC.

Si quis tanquam emphyteuta re semel recognouerit, demum cogi poterit adhuc recognoscere, quamuis specialiter ad id non fuerit obligatus. §. emptoribus. in authent. de non alie. & ita in iudicando seruati asserit Guid. Pap. dec. 47.

Conclusio CCCCII.

Si duo sint correi debendi, & renunciauerint diuisioni, tunc contra quemlibet eorum executio insoluidum fieri poterit. authen. hoc ita. C. de duo. reis. Rebuffus in tractatu, de literis obligatorijs. arti. 2. in glo. prima. nu. 33. quod si non renuntiarēt, quilibet solum pro sua parte teneretur. d. authen. hoc ita. & Rebuffus in eo loco.

Conclusio CCCCIII.

Sententia quae transfuit in rem iudicatam, non potest retractari, nec contra eam aliquid probari poterit in contrarium. tamen si pars pro qua fuit lata ea sententia, fateatur eā inquam & iniustam, propter talem partem confessionem posset ea sententia retractari, ita vt amplius non mereatur executionem. Imola in c. plerumque. de immu. eccles. Pano. in c. is qui fidem. de sponsa. Iaso. in l. cum te. numero 8. C. de transa.

Conclusio CCCCIII.

Confessio de credulitate facta per partem aequè prauidetur sicuti ea quae fit de veritate. gloss. in capitulo ex literis. de iureiuran. Iaso. in l. cum te transegit. C. de transa. & responsio facta per verbum credit, idē prauidetur prout confessio de veritate. Cor. consil. 108. j. volumine, numero 5. debet autem confessio per duos testes probari. Cor. consil. 100. nu. 9. in 2. vol.

Conclusio CCCCIV.

Quoties in contractibus innominatis interponitur stipulatio, tunc propter stipulationem contractus ille redetur firmior. Regulatur tamen stipulatio secundum naturam contractus super quo interponitur: contractum quidē innominatum reddit firmiorem. hanc communem opinionem asserit Iaso. in l. cum mota. nu. 12. C. de transa. & in rubr. de verborum obliga. nu. 20. & cum notarij in omnibus contractibus solent apponere stipulationem, propter eam stipulationem tales contractus amplius redduntur firmiores. Bar. ibi. & Bal. in l. explicito. C. de rer. perm. & l. in d. cum mota. de transa. & l. in d. l. cum mota.

Conclusio CCCCVI.

In contractibus innominatis locus est poenitentiae. l. si pecuniam. ff. de condi. ob causam. cessat tamen poenitentia ubi adest stipulatio per quam ille firmatur. Bal. in l. quamuis. C. de transa. & l. in d. l. cum mota.

Conclusio CCCCVII.

In contractibus innominatis locum habet conditio ob causam. l. si. C. de condi. ob causam. si tamen stipulatio apposita sit in eo contractu cessabit conditio ob causam. l. cum precibus. C. de rer. permu. l. in ea. l. cum mota. C. de transactio.

Conclusio CCCCVIII.

Stipulatio interposita in aliquo contractu regulatur secundum naturam contractus super quo interponitur non solum in hoc ut detur efficacius, sed ut detur in plus vel in minus quam non competebar actio ex illo contractu. Bal. in l. si fideiussor. §. qui in iurium. ff. si quis cautio. Alexand. in l. j. ff. de pactis. l. in d. l. cum mota. nu. 10. de trans. & idem l. in rub. de ver. obl. nu. 20.

Conclusio CCCCIX.

Si filius in potestate sit prateritus in testamento patris, & moriatur priusquam dixerit testamentum illud nullum, ius dicendi testamentum nullum quamuis non agnatum quod sibi competebar, transit ad suos liberos solum, & hoc beneficio legis vnicæ, de his qui ante apertas tabulas. sed quo ad extraneos tale ius dicendi nullum ad extraneos non transmittitur. ita l. in l. cum mota. nu. 16. C. de transact.

Conclusio CCCCX.

Reuocatio donationis quæ fieri potest ex causa ingratitudinis ipsius donatarii non transmittit ad hæredes donatoris nisi donator in vita litem inchoauerit. l. j. & fi. C. de reu. donatio. c. fi. de dona. & ibi Pano. quod procedit nisi donans ignorasset talē causam: quia tunc donanti nihil poterat imputari vnde hæres eam causam ingratitudinis contra donarium poterit proponere. Pano. in d. c. fi. & l. in l. cum mota. nu. 18. C. de trans. vel etiam nisi donator in vita se preparasset ad agendum & reuocandū talem donationem, vel si donator causam donationis inciperet: nam tunc hæres incipiam causam poterit perficere. ita Henricus Boich in d. c. fi. de dona. & Guido Papæ dec. 214.

Conclusio CCCCXI.

Si quis iudicio fundum aliquem ex vna causa petierit, & super ea causa facta fuerit transactio, deinde agit ad eummet fundum ex alia causa, & reus conuentus opponat de exceptione transactionis, iudex poterit interloqui, & videre an ex alia causa fundus petatur quam super ea super qua fuit facta transactio, & tunc agentem poterit recipere: quod si super eamet causa, repellat agentem. l. in l. fratris tui. C. de transac. nu. 3.

Conclusio CCCCXII.

Quando aliquid se habet ad lucrum & ad damnum, licet demum damnum casualiter contingat, non per hoc aliquid dicitur lædi: & si sit minor, non poterit in integrum restitui tanquam læsus. l. de fideicommissio. C. de transac. Bal. per eum textum in l. cum Archimedoram. C. vt in posse. legatorum. l. in d. l. de fideicommissio. & Rebuffus in suis cōmen. in consli. regias in tractatu de restitutionibus artic. j. in gl. 2. nu. 8.

Conclusio CCCCXIII.

Emens redditus aliquos cuiusdā fundi pro trecētis aureis pro toto tempore suæ vitæ, si contingat cum tanto tempore viuere ita vt a ceperit fructus qui ad plus ascendunt, esset illa summa pecuniæ, alter non propterea poterit conueniri: quia etiam ille in primo anno poterat mori, & cū tale pactum se habeat ad damnum & ad lucrum, est seruandum, & iustum est censendum propter dubium euentum. d. l. de fideicommissio. & ibi l. as.

Conclusio CCCCXIII.

Non succurritur minori quando læditur ex aliquo accidenti, sed tunc demum cum læsio resultet ex solo contractu. l. nō videtur. C. de integritate resti. l. de fideicommissio. & ibi l. as. in fine. C. de trans.

Conclusio CCCCXV.

Pater quando est legitimus administrator bonorum aduentitiorum filij sui in potestate, qui est minor, quo casu ipse pater habet vsum fructum bonorum aduentitiorum sui filij, per l. cum oportet. in prin. C. de bonis quæ libe. & ibi docto. si vigeat aliqua necessitas pro filio, vt quia fortasse ars alienum pro eo filio est soluendum, & sic adest causa alienationis, tunc alienatio dicitur necessaria, & poterit pater res filij alienare sine decreto iudicis, etiā si filius sit minor. Azo in summa. C. de bonis quæ libe. & poterit alienare etiam sine illis solēnitatibus quæ requiruntur in alienationibus bonorum minoris, de quibus in l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. Bald. in l. j. ff. de rebus eorum. Bal. Pau. de Cast.

Alex. & l. as. in l. præses prouinciar. nu. 5. C. de tras. & nec tenetur pater facere inuentarium de bonis aduentitijs sui filij. Bal. in d. l. cum oportet. Verum licet non teneatur facere inuentarium propterea quod nō est simplex administrator bonorum sui filij, sed usufructuarius, cogetur tamen facere descriptionem de bonis ipsius filij: & honestè faciet hoc faciēdo: quia ea bona filij post mortem patris sunt filio reddēda: Boer. deci. 61. nu. 7. & maximè si pater sit suspectus, vt si dissiptet bona sui filij, vel si ad secunda vota transierit: quod procedit respectu bonorum mobilium aduentitiorum filij. Bal. in d. l. cum oportet. §. non solum. Boer. in d. decis. nu. 14. sed nec eo casu quo pater est ita legitimus administrator, tene rationem reddere. l. cum oportet. §. fi. C. de bonis quæ libe. & hoc verum esse asserit l. as. in d. l. præses. nu. 3. & Boer. loco quo supra nume. 6. & pro illis bonis poterit pater in iudicio procuratorem cōstituere. Bart. cum gl. in l. j. C. de bonis mater. & l. as. in d. l. præses. Dec. confi. 209. Salic. in l. si super sitite. C. de dolo. & Papon en son recueil des arrefts, in titulo des inuentaires, arreft premier.

Conclusio CCCCXVI.

Pater eo casu quo non est legitimus administrator bonorum filij, nempe cū filius est emancipatus, vel si sit in potestate, & à matre vsufructus patri prohibitus sit, iuxta athen. excipit. C. de bonis quæ liberis. potest tunc pater creare tutor vel curator sui filij, & eo casu non possit res filij alienare non obseruatis solēnitatibus, quæ à iure requiruntur in alienationibus bonorū minoris, de quibus in l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. & in l. lex quæ tutores. C. de admini. tuto. sicuti alij tutores non possunt alienare absque obseruatione ipsarum solēnitatum, & tenentur partes tūc inuentarium de rebus filij facere, & rationem de administratione reddere ad instar tutoris & nō habebit vsum fructū in illis rebus. d. l. si super sitite. vbi Bald. de dolo. l. as. in d. l. præses. de transactio. Boer. deci. 61. numero 6. Salic. in dict. l. si super sitite.

Conclusio CCCCXVII.

Petitio hæreditatis & rei vindicatio non possunt in vno & eodem libello proponi. Bald. in l. 2. ff. de peti. hæredit. quia petitio hæreditatis competit hæredi ante adeptam possessionem rerum hæreditariarum: post verò adeptam possessionem quia iam hæres est effectus dominus, si forte cadet à possessione rei alicuius, poterit proponere rei vindicationem. Nam petitio hæreditatis non potest amplius competere. gl. in l. si in verbo, sciendum. vbi Bar. ff. de fidei. hæredit. petitio. ergo petitio hæreditatis, & rei vindicatio non possunt insimul concurrere. l. as. in l. vt responsum. C. de transac.

Conclusio CCCCXVIII.

Reus transigendo cum accusatore suo super delictis in quibus non est licita transactio, de quibus in l. transigere. C. de transac. intelligitur tacite crimen confiteri, & sic habetur pro confesso & conuicto. l. quoniam. §. qui, pacificatur ff. de his qui notantur infamia: ita vt iudex possit eum reum extranfectione condemnare. l. 2. C. de abol. l. as. in d. l. transigere. nisi reus transigeret super eo crimine nō quia crimen esset verum, sed vt euitet litem dispendiū. l. as. ibi. vel nisi fieret pactum gratuitum: quia tunc gratis pacificando nō intelligitur crimen confiteri. l. in fisci. ff. de iure fisci. nisi in casibus specialibus de quibus in d. l. quoniam.

Conclusio CCCCXIX.

Si dicant testes se agnouisse delinquentem per vocem faciunt indicium ad torturam in criminalibus. l. as. in l. non minorem. C. de transac.

Conclusio CCCCXX.

Simulatio contractus nō potest liquidò probari: ideo sufficiunt coniecturæ liquidissimæ, sicuti in doli probatione. l. dolum. C. de dolo. Pau. de Cast. confi. 82. & 326. l. as. in l. cum ea quæ. C. de transac. in his enim quæ à communiter accidentibus sunt difficilis probationis, sufficit præsumptua probatio, & sufficit verisimilis coniectura. arg. l. nō oēs. §. à Barbaris. ff. de re milit. l. consensu. C. de repud. & cū simulatio non possit plenè probari, sufficit ea probatio præsumpta per coniecturas. l. as. in l. cum ea. C. de trans.

Conclusio CCCCXXI.

Contractus probatur vsurarius ex præsumptionibus & coniecturis ex quibus ille contractus conuincitur vsurarius. c. cum in d. c. c. ver. si tamen argumentis, de vsuris. quare pp difficultatem probationum admittent probationes quæ aliàs essent insufficientes, de Anc. in c. ad nostram. de emp. & vendi. & l. as. in l. cum ea. de transac.

In his

Conclusio CCCCXXII.

In his quæ sunt difficilis probationis, sufficit præsumptua probatio per coniecturas verisimiles. l. consensu. C. de repud. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milita. quæ enim nō possunt liquidè probari, sufficit informatio ex præsumpta opinione. d. §. à Barbaris. & in clandestinis casibus sufficit probatio per coniecturas. l. as. in plenè l. cum ea. C. de transac.

Conclusio CCCCXXIII.

Communis sententia est q notario asserenti in suo instrumento quem esse sanæ mentis, non statur, neque illius asserenti: quia nemo in facto suo est testis idoneus. l. nullus. ff. de testi. sed factum dicit proprium quando ex eo sequi pot honor, vel verecūdia vt in hoc casu in notario. Inn. in c. ex literis. de transac. quare illi notario ita asserenti non statur. l. as. in l. sanum. C. de transac.

Conclusio CCCCXXIII.

Dolus dans causam contractui bonæ fidei annullat ipso iure contractum. l. & eleganter. ff. de dolo. quod procedit si ille qui doli passus est, hoc petierit, & voluerit: quia si vellet contractum valere, teneret ille cōtractus non ob stare tali dolo. nō illud quod est inuentum meum fauorem, in eius odium torqueretur, §. l. quod fauore. C. de legib. ita gl. in d. l. & eleganter. cogi tamen possit declarare an vellet stare cōtractui an non. Bar. in l. Iulianus. §. si quis. ff. de actio. empti. l. as. in l. transactio. C. de transac.

Conclusio CCCCXXV.

Clausula generalis sequens refertur, & restringitur ad re & causam prius specificatam. l. si de certa re. C. de transac. l. legatorū. §. i. ff. de leg. 2. & ibi Bar. facit, quia verba generalia indefinitè prolata restringuntur, & recipiunt interpretationem à verbis specialibus. l. quoties. & ibi Bal. C. fami. here. quare restrictio generalis restringitur ad specialem satisfactionem. l. si ex maiori. & ibi Bal. C. de excep. & renūtiatio §. tumuis generalis restringitur ad contractum specialem super quo interponitur. l. iubem. & ibi Bal. C. ad vellei. quod procedit vbi talia verba restringi possunt salua ratione recti sermōnis. l. as. in d. l. si de certa. & etiam est hæc regula, quod si enumeratis quibusdam indiuiduis subiiciatur clausula generalis, nō propterea ampliat indiuiduorum enumerationem: immo stat in suis iuribus sicut prius. Oldradus confi. 8.

Conclusio CCCCXXVI.

Transactio quantumuis generalis facta per verba generalia restringitur ad re super qua litigabatur. l. si de certa. C. de tras. quod procedit etiam in cōpromisso. l. si cū dies. §. plenum. ff. de arbitris. nisi id esset accessoriū illius rei quæ petebatur: vt puta fructus vel pœna. l. 2. in princ. ff. si quis cautio. vel nisi esset de appendicibus illius rei. l. si cum tibi. C. de iud. & ibi gl. vel nisi esset connexa cum re super qua facta fuit transactio. gl. in c. accusatus. de hæreti. in 6. & l. as. in d. l. si de certa re. C. de transac.

Conclusio CCCCXXVII.

Licet actus metu gestus rescindi possit per metum reuerētialem. l. j. §. quæ oneranda. ff. quar. rerum actio non datur: tamen si interuenierit amicorum vel cognatorum presentia, talis allegatio metus reuerentialis cessabit. Bar. in l. si. ff. si quis aliquem testari prohibuerit. quod procedit etiam si renuntiatio esset facta patri per filium, vel marito per vxorē. nam validabitur per presentiam amicorum, quia patris reuerētia non plus potest quam mariti. l. as. in l. transactio. C. de transac.

Conclusio CCCCXXVIII.

Quoties per statutum requiritur quod in contractibus minorum vel mulierū interueniat consensus propinquorum, sufficit duos proximios consentire, quamuis non sint de proximioribus & hoc de cōsuetudine obseruari asserit l. as. in l. transactionem. C. de transac.

Conclusio CCCCXXIX.

Ille qui dat mercatoribus ad dimidiam lucri & damni nō potest petere rationem calculi nisi in fine anni. Bartolus in l. neminem, per illum textum de suscepto. & arcariis. lib. x. C. nisi expressè actum esset quod quādoque peti posset ipsius calculi ratio, tunc eius ante finem anni peti posset ipsa ratio calculi dummodo hoc fiat sine calumnia. l. tandiu. C. pro socio. Bar. in l. Lucius. ff. pro socio. l. as. in l. j. C. de errore calculi.

Conclusio CCCCXXX.

Error calculi in causa appellationis deduci potest, siue ille error deductus fuerit in causa principali siue non: nisi super eo errore deducto in prima instantia, & non obstante

allegatione iudicatum fuisset, & à tali sententia non fuisset appellatum, vel nisi super eo transactum fuisset. l. j. C. de errore calculi. aliàs deduci poterit. Paul. Cast. confi. 19. par. 2. ex modico tamen errore calculus non vitatur. l. quamuis. ff. de condi. & demon. & l. as. in l. j. C. de errore calculi.

Conclusio CCCCXXXI.

Confessio in iudicio facta non potest reuocari prætextu erroris quando illi cōfidenti datus fuit terminus ad deliberandū, & eum terminum acceptauerit, & deinde respondit de veritate in facto proprio: aliàs autem confessio talis prætextu erroris reuocari poterit. l. as. in l. j. C. de errore calculi.

Conclusio CCCCXXXII.

Quando error est taliter in sententia expressus vt oculo corporis legi & inspicì possit in ea sententia, tunc ea sententia redditur ipso iure nulla. Bar. in l. j. C. de errore calculi. cuius opinionem l. as. ibi asserit communem esse, & eam tenendā, quod procedit vbi talis error non possit aliquo modo tolerari: alioquin non. l. as. ibi. nu. 11.

Conclusio CCCCXXXIII.

Stipulatio prætextu erroris calculi bene rescinditur. l. j. C. de erro. cal. transactio autem prætextu erroris calculi nō rescindi debet. d. l. j. & is est communis intellectus super ea. l. j. & ibi per l. as.

Conclusio CCCCXXXIII.

Hæc verba quæ cōmuniter ponuntur in arrestis vel sententijs, quod quis restituatur in locis contentiosis in statu in quo erat defunctus: ponuntur causatiue & non conditionaliter, propterea ille qui petit executionem non tenetur docere de eo statu: & si pars aduersa petat vt ante omnem executionem doceat de primo statu, non esset audienda, & ita iudicatu fuisse refert Boer. dec. 16. propterea si quis mādetur restitui in eo statu in quo erat tempore motæ litis, licet ille non reperiat spoliatum, sed defuitus, erit restitutus. Pano. in c. si. nu. 12. de restit. spolia.

Conclusio CCCCXXXV.

Ea quæ principi competunt in signum supremæ potestatis non possunt præscribi, per l. comperit. C. de præscript. trig. annorum. vt tributi solutio quæ fit in signum subiectionis. sic nec præscribi potest contra supremam principis potestatem, quædam verò sunt quæ sunt principi referuata in signū cuiusdam prerogatiuæ, & ea præscribi possunt. Pano. in c. cum contingat. de foro compe.

Conclusio CCCCXXXVI.

Communis est illa opinio, quod actio nō est in libello exprimenda sed factum ita narrandum est, vt ex propositione facti possit elici modus agendi. c. dilecti. de iud. & ibi docto. & Pano. in c. examinata. de iudi.

Conclusio CCCCXXXVII.

Vililbet capere potest criminofum repertum in domo, & cum ibi per viginti horas detinere vt interim delictum iudici patefaciat. l. capite quinto. ff. ad legem Iuliam de adult. Pano. in c. cum non ab homine. de iudi.

Conclusio CCCCXXXVIII.

Colligens oliuas maturas inscio domino, tenetur eas restituere ipsi domino: & perdit expēas quas exposuit in colligendo illas oliuas & competit actio legis Aquiliæ ipsi domino pro damno dato. nam quamuis colligendo oliuas maturas nullum damnum dederit, ex quo eas restituit, tamē per hoc non tollitur quin pro malo animo alia pœna etiam furti teneatur contrectando rem alienam inuito domino. punitur enim malum quamuis inde bonum sequatur. c. re legātes. & ibi gl. 2. q. 5. si autem quis oliuas immaturas colligeret, teneret ad damnum actione legis Aquiliæ. l. si seruus. §. oliuam. ff. ad l. Aquiliam. Pano. in c. nouit ille. de iudi. numero 29.

Conclusio CCCCXXXIX.

Interferens delictum in libello contra aduersariū tenetur illi actione iniuriarum. l. item apud Labonem. §. si quis libellos. ff. de iniurijs. quia proponens libellum videtur fateri contenta in eo libello esse vera, ita vt teneatur actione iniuriarum si aliquod delictum contra aduersarium proposuerit. Pano. in c. examinata. de iudi. similiter videtur quis fateri quod proponit in articulis seu capitulis. Spe. in titulo de pofitio. §. 10. ver. j. vbi inquit quod producat positiones videtur fateri omnia in eo contenta.

Conclusio CCCCXL.

Si vir & vxor in vno instrumento vendant rem aliquam quæ sit vnus ipsorum, vel insimul, & pecuniam accipiant & fateantur se eam pecuniam accepisse, præsumendum erit totam

totam pecuniam ad maritum pervenisse, & mulierem possitam in instrumento fuisse pro cautela ipsius emptoris vt videatur colorem quem adhibuit fuisse per presentia ipsius vxoris. & hoc satis experientiam docere asserit Boer. decif. 2. 3. nu. 6. & 7. & hanc partem veriore esse concludit ibi, quam tenuit Bal. in athen. si qua mulier. C. ad vellei. nisi expresse & verè probetur quòd realiter medietas pecunie pervenit ad utilitatem vxoris, per eam auth. si qua mulier. idem Roma. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matri. & hoc de consuetudine observari asserit Boeri. in tit. de consue. si. perso. vbi inquit qd solu. matri. tenebitur maritus totum restituere hæredibus vxoris si fundus ille venditus fuisset ipsius vxoris.

Conclusio CCCXXLI.

Si pater & filius insimul rem vendunt, vel si insimul in instrumento fateantur se pecuniam recepisse, præsumendum erit pro media parte ad vtrūque pecuniam pervenisse. §. cum in tabulis. l. eos. ff. de duo. reis. hanc eodem opinionem asserit esse Boer. dec. 2. 3. nu. 10. nisi aliter probetur totā pecuniam ad gubernatorem pervenisse. Franciscus Curt. consilio 54. vt quia pater omnia regebat aut filius. Boeri. in ca. decif. numero 10.

Conclusio CCCXXII.

Si mater & filius fateantur se pecuniam recepisse in aliquo instrumento, præsumendum erit ad quemlibet eorum pecuniam pro media parte pervenisse, nisi mater filium gubernaret, vel nisi probetur ad vnum eorum totam pecuniam pervenisse. Boer. dec. 2. 3. nu. 11. & 12.

Conclusio CCCXXIII.

Tot modis contrañus dici potest simulatus, quibus fraus potest dici. l. emptor. ff. de aqua plu. arcen. & ibi Bar. quia vbi non est proprie fraus, ibi etiam proprie non est simulatio. Bal. in l. si sub specie. in fi. C. de postu.

Conclusio CCCXXIV.

Aduocatus non potest facere pacta cum suo clientulo de quota litis: sed nec de minima parte quotæ suo nomine. l. si qui aduocatorum. C. de postu. & faciēdo tale pactū debet priuari officio aduocationis, per eam l. sed & nec pacisci potest super re litigiosa, super alia autem re non litigiosa, vel super pecunia potest facere pactum de ea re non litigiosa lucrandā, vel de ipsa pecunia lucrandā. Bald. in dicta lege si qui. & poterit fieri pactum inter aduocatum & clientulum quòd ille aduocatus mediante re certa litem vsque ad sine persequeretur. l. vnica. C. de suffragio. & si causa per sententiam finiat, vel per amicabilem compositionem, rem promissam consequi poterit ille aduocatus, Guido Papæ dec. 102.

Conclusio CCCXXV.

Aduocatus id quod lucratur sine ex salario publico, siue aliā, id quod habet à suis clientulis est censendum peculium quasi castrense, dum tamen ille sit aduocatus approbatus publica autoritate, & receptus in album aduocatorum. l. fori. & ibi Bal. C. de aduo. diuer. iudi. propterea de illis acquisitis factis ab ipso aduocato, poterit ille disponere, ac de illis testari, ac si esset pater familias. l. vlti. C. de inoff. testamento, & Bal. in d. l. final.

Conclusio CCCXXVI.

Homines sunt in collecta exequendi & taxandi secundū facultates. l. sancimus. & ibi gl. & Bald. C. de aduo. diuer. iudi. & id fit per res & libram & pro modo facultatū. Lucas de Pen. in rub. de anno. & tribu. nisi esset collecta quæ imponeretur pro muris edificandis, vel pro salariis magistratū, vel aliorum officialiū: quo casu collecta imponi potest per capita, per eum titulum de annonis & capitaciones administratū. C. ita Lucas de pen. in l. si in questione 11. & 12. de quibus muneribus & præsta. lib. 10. C. & ibi Ioannes de platea. & in l. j. nu. 8. de apo. publi. lib. 10. C. & Bar. in l. 4. §. actor municipi. ff. de re iudica. fiet etiam impositio per capita si cā impositionis respiciat ipsas personas. Iaf. in d. §. illius l. si se non obtulit. quæ est l. iiii.

Conclusio CCCXXVII.

Statut assertioni doctoris mediāte iuramento super sciētia & peritia sui discipuli & scholaris: neque per hoc in causa sui scholaris debet suspectus reputari. l. nemi. & ibi Bald. C. de aduo. diuer. iudi. & Bar. in j. cōsi. ff. in §. omnium.

Conclusio CCCXXVIII.

Omnes deponentes super peritia artis vel ratione artis vel peritie debent iurare priusquam deponant. l. nemi. C. de aduo. diuer. iudi. & ibi Bald. gloss. in l. j. ff. de ventre in posse. mittendo.

Conclusio CCCXXIX.

Nomine suorum non continentur transfereales, nisi vsque ad quartum gradum. l. petitionem. C. de aduo. diuer. iudi. & ibi Bal. l. femina. C. ad Turpi. aliquando suorum hæredum nomine continentur etiam extranei. l. sciendum. ff. de ver. sign. quod procedit etiam si dictio suis, proferatur simpliciter: vt do Titio & suis. nam ad extraneos illud trāsfertur qui sunt hæredes Titij. Iaf. in l. Gallus. §. etiam. nu. 12. & 13. ff. de liberis & posthum. & ibi ponit quasdam limitationes in hoc.

Conclusio CCCXXX.

Assertio supplicantis vel libellantis facit transire onus probandi negatiuum in eum libellantem, vel supplican tē. in dubio enim statuerit assertioni facte in libello, vel in supplicatione per l. cum precum. C. de libe. causa. si tamē demū supplicans dicat se errasse, debet errorem probare: quia cōtra eum est præsumptio suæ assertionis quam fecit in colibello. l. errores. C. de errore aduo. & ibi Bal.

Conclusio CCCXXXI.

Dictio prout, est limitatiua. Dec. consi. 362. nu. 1. vnde infertur qd si quis respondendo positioni aduersarij confiteatur positionem prout in tali instrumento continetur, si demum in eo instrumento non sic contineatur, illa confessio habetur pro non facta licet ille dixerit, confiteor. quia per hoc redditur inefficax. l. j. & ibi Bald. C. de erro. aduocatorum.

Conclusio CCCXXXII.

In libellis in causa ciuili iudex non potest recedere à conclusione libelli. c. examinata. de iudic. & ibi nota. in causis verò criminalibus iudex non habet considerare modū conclusionis in libello, sed qualiter lex pcludat secundū delicti qualitatem. c. licet. de simonia. Bal. in l. & si seuerior. nu. 13. C. ex quibus causis irroge. in fa. cum enim agitur in causa ciuili, iudex non debet in aliu. cōdemnare quā petitum sit. l. fi. C. de fidei. liber. nisi ex necessitate rei veniat quòd quis in estimatione condemnandus sit. l. si seruum. ff. de verbo. obli. tunc enim emergit illa estimatio cum res dari non possit. vt per Bal. ibi.

Conclusio CCCXXXIII.

Vxor non cogitur plorare de morte viri defuncti, sed & neque induere habitum nigrum, si non vult: quia viduitas non stat in lachrimis nec in habitu, sed in continentia viuiali. l. decreto. & ibi Bal. C. ex quibus causis in fa. irrogat.

Conclusio CCCXXXIV.

Si quis in libello mentionem faciat de cessione, debet tūc edi copia instrumenti cessionis ante litem contestatam. Bal. in l. qui stipendia. C. de procu. Iaf. in rubri. de edēdo. nu. 3. nisi ille iuret se non posse edere: quia tunc procedetur ad vltiora. Bal. ibi. Aufre. in decisione Capellæ Tholofa. dec. 294. post verò litem contestatam non est dubium quòd ad victoriam debet ille docere de illa cessione si velit obtinere. Bal. ibi.

Conclusio CCCXXXV.

Maritus vxori infirmæ tenetur subuenire de alimentis, medicinis, & alijs omnibus necessarijs. & hoc ex proprio. l. quod in vxorem. C. de nego. gestis. Nam quamdiu durat matrimonium, tenetur subire onera. per l. hætenus. ff. de vsufruct. l. doce ancillam C. de rei vèdi. l. ab hostibus. §. si vir. ff. sol. matri. & d. l. quod in vxorem. postquā verò vxor mortua est, & sic finitum est matrimonium, non tenetur ad alia onera: & ideo non tenetur eam sepelire suis sumptibus: sed sepultura faciēda est de patrimonio vxoris, tenetur quidē curare vt ea sepeliatur, sed hoc fiet in extenuatione dotis. l. sic pro rata. ff. de religiof. & sumpt. funer. Bal. ibi. & Boer. dec. 244. nu. 11.

Conclusio CCCXXXVI.

Si pater aliquid expenderit in medicinis pro filia maritata, poterit id quod expendit à marito repetere, cum maritus ad id teneatur, vt iam dictum est in superiori decisione & ibi Bal.

Conclusio CCCXXXVII.

Si quis alteri rem suam vendiderit, & facta venditione res illa remanserit in catastro venditoris, & tallias ratione illius rei exsoluerit, poterit demū tallias exsolutas repetere ab ipso emptore: ea est decisio, quā ponit Bal. in l. si negotium. C. de negotiis gestis, quia ad possessorem rei qui fructus percipit, spectat et & onus soluendi tallias, licet alius reperiat descriptus & nominatus in estimio alterius vbi ea res adhuc est. l. oēs. C. sine censu vel reliquijs. & repetet inquam id quod exsoluit actione negotiorum gestorū vtili, vt ibi per Bal.

Conclusio

Conclusio CCCCLVIII.

Vis non admittitur ad testificandum quando commo dum vel incommo dum suæ depositionis ad eum potest spectare. vt si produco testem qui dicat se apportasse cētū Titio, quæ sibi dicat dedisse, talis testis est suspectus cum per suam depositionem consequi deberet liberationē. quia si non tradidisset, remaneret obligatus ad eam pecuniam reddendam. Dominicus de sancto Geminiano in c. fin. de testi. in 6.

Conclusio CCCCLIX.

Non solum in vi expulsiua sed & in quolibet genere violentiæ damnū & interesse probatur per iuramentum. l. si quando. C. vnde vi. Bal. in l. j. C. quod metus causa.

Conclusio CCCCLX.

Aductus habens curatorem vel pupillus habens tutorē non potest contrahere etiam cum decreto iudicis sine autoritate sui tutoris vel curatoris quia cum lex requirit in illis contractibus & decretum iudicis & autoritatē tutoris vel curatoris, alterum sine altero non debet sufficere. Bal. in l. si curatorem habens. per eam l. C. de in integ. resti. mino. quòd si ille pupillus careret tutore, aut minor curatore, tūc iudex posset defectum supplere. Bal. ibi. quod procedit in his quæ prout ipsi pupillis, vel minoribus, non autem in præiudicialibus vt ibi per Bal.

Conclusio CCCCLXI.

Minor qui est doctor in legibus, si in sua causa quadam omiserit allegare, non poterit petere se restitui in integrum, quòd fuerit læsus ex sua facilitate, & imperitia: nam tunc illi obici potest, professio & desiderium tuum inter se discrepant. Bal. in l. j. C. qui & aduersus quod procedit vbi ille doctor se allegaret læsum in omissione allegationum iuris: tunc certè non deberet audiri: quia tunc suam turpitudinē allegaret: sed audiendus esset quamuis doctor si se læsum diceret in aliquo contractu & in aliquo facto: tunc læsus in facto & circa contractum esset audiendus ille doctor minor. Boer. dec. 3. 50. fallunt enim facta etiam prudentissimos.

Conclusio CCCCLXII.

In actibus in quibus quis est approbatus cessat restitutio in integrum & quam minor eo casu non potest obtinere: quia non est verisimile quòd ille qui est diligēs & industrius, fuerit læsus sua facilitate. l. j. C. qui & aduersus quos. tamen posset probari in contrarium vt recedat ab eo verisimili vt ibi per Bal.

Conclusio CCCCLXIII.

Notarius causæ non potest recipere testes nec iuramentū ab ipsis etiam de consensu partium sine iudicis voluntate & commissione. Bal. in titulo de pace constan. ver. secundum. Boer. dec. 2. 58. nu. 3.

Conclusio CCCCLXIII.

Appellatione actorum vel processus venit sententia. c. j. de re iud. Bar. in l. actorum. in fi. ff. de re iud. Boer. dec. 2. 58. nu. 6. Bal. in l. supplicare. vt lite penden.

Conclusio CCCCLXV.

Consiiliarij, aduocati & grapharij ex leui causa recusant & recusatō contra eos proposita probari potest per solum iuramentum partis. Alex. consi. 104. vers. circa secundum. lib. 5. Boer. dec. 2. 58. nu. 7.

Conclusio CCCCLXVI.

Aduocatus & procurator regius non de facili recusant nisi quando sunt de cōsilio partis aduersæ, cui possent secreta omnium productionum pādere. Boer. dec. 2. 58. nu. 8.

Conclusio CCCCLXVII.

Vbi grapharius per iudicem constitutus est, aut per superiorē, tūc iudex tenetur ipsum accipere in causis quarum coram eo vertuntur: & non solum in causis quæ vertuntur coram eo iudice vt ordinario, sed & coram eo qui procedit vt delegatus ab alio. Bal. in l. cum scimus. C. vbi & apud quem. & hoc verum esse & observari asserit Boer. dec. 2. 58. tam in iudicijs secularibus quā ecclesiasticis.

Conclusio CCCCLXVIII.

Dilatio quæ semel data est in iudicio efficitur communis vtrique parti, ita vt per eam ius vtrique quæsitum sit, propterea vna pars in præiudicium alterius renuntiare non potest illi dilatori. Bal. in l. petendē. nu. 6. C. de tempo. in integ. resti. peten. & in dilationibus datis vterque potest vt tali dilatori, & facere suas probationes: cū illæ dilationes efficiantur communes. Sal. ibi.

Conclusio CCCCLXIX.

Minoritas non plenè probatur probando quòd quis habuit curatorem in eo tempore. Rebus. in commen. in consi. regias, in titu. de restit. arti. j. in gl. 3. nu. 3. est quidem verum qd quis litigando cum curatore minoris iuris præsumptio eum reputat minorem. Si tamen probaretur maioritas, ea datio curatoris redderetur nulla. Bal. in l. principales. §. qd observari. nu. 10. C. de iure iur. ppter calum. quare qs debet esse cāutus ne litiget cum curatore alicuius: quia per hoc vñ eum minorem approbare: ita Bal. ibi. & quamuis onus probandi ætatē incumbat ei qui se fundat in ætate, tamen is qui adducit decretum iudicis pro se per quod apparet ei datum fuisse curatorem vt minori, & tunc erit præsumptio quòd fuerit minor: & onus probandi in contrarium incumberet aduersario. Alex. consi. 147. in 7. vol.

Conclusio CCCCLXX.

Si plures correi obligati in solidum sint condemnati simpliciter per sententiam, censentur esse condemnati in viriles & non tenentur amplius, nisi in partes viriles, per titulū si plures vna sententia condemnati fuerunt, quod procedit vbi contra eos ageretur actione in factum ex ea sententia. & ita procedit ille titulus, si plures vna sententia. scus si cōtra eos ageretur prima actione quæ per sententiam non est extincta, cum sententia habeat vim nouationis cumulatiuæ & non extinctiuæ. la. in l. j. nu. 17. C. de iudicijs.

Conclusio CCCCLXXI.

Si quis fideiussit pro eo qui conduxerat domū vsque ad duos annos pro mercede illius domus, & finito eo tempore duorum annorum eam domū ille locator eidem relocauerit absente fideiussore, & eo inficso, ille fideiussor non tenebitur vltra suum tempus p quo fideiussit. finita em fuit obligatio fideiussoris quare absque illius consensu non potuit rursus obligari. l. ff. de part. litem quaritur. §. qui impleto. ff. locati. Iaf. in l. j. nu. 13. C. de iudi. Soc. cōsi. 2. 1. nu. 10. in j. par. & ibi inquit fideiussorē non teneri ad tempus prorogatum.

Conclusio CCCCLXXII.

Si quis fuerit fideiussor constitutus in compromisso quod per certū tempus debet durare, & hic sub pœna fuisse rit pro obseruatione contentorum in instrumento, finito tempore compromissi erit liberatus ille fideiussor, & neque amplius tenebitur quamuis tempus cōpromissi fuerit prorogatum, modo ea prorogatio fiat absque eius consensu, & eo absente. Bal. in l. si cum hermes. C. locati. Iaf. in l. j. C. de iudi. nu. 18. Alex. consi. 72. in 6. vol. & Dec. consi. 93.

Conclusio CCCCLXXIII.

Fideiussor pro aliquo debitore vsque ad certum tempus, puta vsque ad annum, si post illud fiat prorogatio alterius termini, non tenebitur ille fideiussor, nisi illi prorogationi consenserit. l. Labeo. & ibi Bar. ff. locati. limitata enim causa & effectum producit limitatum. qd obligatio debitoris & fideiussoris sit pura, sed solutio differatur ad certum tempus, fideiussor tunc remanet obligatus quamuis cognorante sit facta prorogatio termini ipsi debitori à creditore, quia etiam nulla facta prorogatione termini ipsi debitori à creditore post tempus fideiussor semper tenetur: & simplicem termini prorogationem accessoriē non tolluntur. Iaf. in d. l. j. C. de iudi. & hanc opinionem tenet Aufre. deci. 181. in dec. Capellæ Tolofanæ, vbi inquit, eam cōmuniter à doctoribus teneri. & quam tenet Pet. de Anch. & alij in c. cōstitutus. de fidei. Iaf. in d. l. j. de iudi. & in l. lecta. ff. si cer. peta. & Dec. consi. 93.

Conclusio CCCCLXXIII.

Iudex semper etiam in casu dubio debet appellationē admittere, aliā puniendus esset. l. qm. C. de appella. Bal. in l. j. pperandum §. sinaurē. C. de iudi. qualibet enim appellatio cēsetur permissa, nisi reperiat prohibita. gl. in l. qui restituer. in gl. ff. de rei vendi. ergo debet admitti à iudice à quo. facit & hoc vnum, quia an sit deferendum appellationi, iudex ad quem id debet cognoscere, & non iudex à quo. Bar. in l. j. ff. nihil nouari pen. appella. & si semel iudex appellationē admiserit, aut detulerit ei appellationi, non poterit amplius procedere in ea causa etiam si eam admiserit, nisi si & iniquum. Cor. consi. 305. par. 3.

Conclusio CCCCLXXV.

Compromissum inter aliquos factū impedit cursum instanzæ in cā appellationis, & donec durat tempus cōpromissi, tempus instantiæ non currit. Iaf. in l. properandū. nu. 23. in prin. C. de iudi. per athen. si tñ. C. de tēpo. appella. nisi em currit tempus ei qui semper litigat. Bal. in d. l. properandum. nu. 5.

Conclusio

Conclusio CCCCLXXVI.

Contumacia alicui non potest nocere, nisi illa in iudicio accusetur. l. proferendum. §. si quidem. vbi Bald. & Iaf. C. de iudi. Rebus in cōmentariis, in constituto. reg. in tractatu de contumacia, in gl. vnica. nu. 2. nusquam enim debet cōtumacia alicui nocere, nisi eam aduersarius in termino cōparens eam accusauerit. Alex. consi. 100. in 5. vol.

Conclusio CCCCLXXVII.

In casibus in quibus sola citatio interruptit prescriptionem, non sufficeret quem citatum fuisse nisi etiam in termino comparens & se presentans eam contumaciam in iudicio accusauerit in termino. Rebus. loco quo supra. nu. 3. & Bal. in l. j. ff. de in ius vocand.

Conclusio CCCCLXXVIII.

Quoties proceditur contra aliquem vt cōtumacem, antequam perueniatur ad sententiam definitiuam debet iudex pronuntiare defectus debite fuisse obtentos, & cōtinuos, & eum verè fuisse contumacem & deficientem ab omnibus suis exceptionibus cecidisse, & hoc expressim dici debere inquit Rebus in loco quo supra. arti. octauo. in gl. j. nu. 10. & hoc per interlocutoriam pronuntiandum est antequam ad definitiuam procedatur.

Conclusio CCCCLXXIX.

Contumax si soluerit expensas ratione cōtumaciae quā cuius demum vincat in principali cum expensis, non tñ recuperabit eas expensas solutas ratione contumaciae. Bart. in l. si pignore. ff. de pigno. actione. Rebus. loco quo supra. arti. 13. in gl. vnica. nu. 37.

Conclusio CCCCLXXX.

Creditur nūcio & seruienti, si dicat quem citasse & citatum ei respondisse nolo venire. Bar. in l. ex consensu. §. si ff. de appella. & in l. si ff. de in integ. resti. mi. & in l. tres denūtiationes. C. quomodo. & quād. iud. Pano. in c. cū parati. de appella. Iaf. in l. proferendum. §. si quidem. nu. 9. C. de iudi. Phi. Decius in d. c. cum parati. & ibi hanc dicit esse veram opinionē: quia creditur nūcio in his quae pertinent ad suū officium. d. c. cum parati. sed responsio citati qualiscunque sit, est de pertinentibus ad ipsam citationem, & respicit effectum citationis: quare ad talem responsionem nūcij commissio se extendi debet. vbi per Decium.

Conclusio CCCCLXXXI.

Inferiores iudices praecise iudicare debent secundum leges. auth. hodie iurant. C. de iudi. maiores autem iudices debent iudicare secundum quod eis melius, & iustus videbitur. & possunt ex causa transgredi leges. illi enim maiores iudices iurare debent iudicare secundum quod eis melius & iustus videbitur. Isti autem inferiores iurāt seruare leges & statuta. Iaf. in d. authen. hodie. & ibi etiam Bal. & Iaf. in §. ex maleficiis nu. 15. de actio. & Hippo. de marfilis in practica causarum criminalium in verbo, diligenter. nu. 176.

Conclusio CCCCLXXXII.

Comparer & patrinus repellit non possunt a testimonio tanquam suspecti in causa patris vel compatri, nec e contrario. Iaf. in l. generatiter. ff. de in ius vocando. ita Bald. & Salice. in l. parentes. C. de testi. vbi expresse ponit casum in eo qui aliquē leuauerit de sacro fonte. Bald. in l. j. C. qui accus. pos. & de compare q̄ pro compare possit esse testis, tenet Barb. super Pano. in c. in literis. 2. de testi. & tenet Iaf. in l. aper tissimi. nu. 9. C. de iudi. editum enim de testibus est prohibitum certarum personarum: & quilibet qui non est prohibitus, potest esse testis: & cum non reperitur prohibitum comparem vel patrinum a ferendo testimonio pro altero compare vel pro suo patris, ergo in testem poterit admitti.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Iudex potest declarari vt suspectus si est compater alterius partis, vel si leuauerit quem a sacro fonte. nam per hoc alteri parti poterit esse suspectus. Iaf. in l. apertissimi. C. de iudi. nu. 7. quod procedit vbi magna familiaritas, vel quid aliud accederet vñ cum cōpateritate: alioquin hodie sola cōpateritas si aliud non accedat, non sufficeret ad indicē recusandum. Rebus. in cōmentariis in consi. regias in tracta. de recusatio. arti. 9. nu. 29. & asserit Stepha. Aufre. in suo tractatu de recusationibus. ver. 34. se vidisse in curia parlamēti declarari solam compateritatem non sufficere ad recusandum. idem tenet Boer. dec. 233. & Bene. in rep. c. Rainutius, in verbo, in eodem testamento. 2. nu. 20.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Doctores non potest recusari vt suspectus in cā sui scholastici. Bal. in authen. habita. C. ne filius pro patre. Pano. in

c. cum R. canonicus. de offi. & potestate iudic. deleg. & hoc etiam tenet Iaf. in l. apertissimi. C. de iudi. quod procedit vbi vertitur quaestio inter duos discipulos eiusdem doctoris: aliās secus: quia tunc posset recusari. Barb. in additionibus ad Bal. in d. authen. habita.

Conclusio CCCCLXXXV.

Quoties in aliqua ciuitate abest ille corā quo actus fieri debet, vel si ille nō praestet sui copiam, tunc talis actus coram alio expediri poterit. l. cum specialis. & ibi Iaf. nu. 2. C. de iudi. vnde infertur quod si in aliquo loco non recipit alius iudex quā spiritualis, poterit ille tēporalem iurisdictionem exercere. Bal. in c. 2. de postula. prela. & idem dicendum erit de iudice causarum criminaliū, qui in absentia iudicis causarum ciuiliū poterit cognoscere de causis ciuilibus. Iaf. plenè in l. cum specialis. C. de iudi.

Conclusio CCCCLXXXVI.

Minor potest agere in iudicio possessorio etiam sine auctoritate curatoris. l. i. & l. momentanea. C. qui leg. perso. habet in iudicio. quod introductū est in fauorem minorum, vt possunt esse in iudicio possessorio eo casu quo ipsi agunt: Ceterū defendēdo etiam in causa possessoria nō possunt esse in iudicio. possunt enim agere sed non conueniri: neque eo casu possunt stare in iudicio defendendo sine curatoris auctoritate. Bal. in d. l. momentanea. nu. 5. ne quod inuentum est in fauorem minorum, in eorum odium retorquetur. Bal. ibi.

Conclusio CCCCLXXXVII.

Eo casu quo minor agit in iudicio possessorio sine curatore, si succumbat, poterit petere restitutionem in integrit. Bal. in d. l. momentanea. C. qui legiti. perso. & hoc verū esse ibi asserit Bal.

Conclusio CCCCLXXXVIII.

Emergens quaestio est illa quae concernit processum quō ordine procedatur, vel an persona sint legitima, vel an sit danda dilatio, vel non. l. a pcedente. C. de dila. & haec quaestiones seorsum a principali examinantur: incidentes verō quaestiones ille sunt ex quibus dependet substantia vel defectus petitionis, vel actionis intetate. l. si quidem. C. de excep. Bal. in l. j. C. de ordi. cogni.

Conclusio CCCCLXXXIX.

Quando terminus assignatur alicui in sui absentia, debet illi notificari: aliās talis terminus nō posset sibi preiudicare. Bar. in l. Labeo. ff. de iureiu. Bal. in l. si quis alterius. nu. 3. C. vbi in eam actio.

Conclusio CCCXC.

Vbi testamentum est nullum venientes ab intestato censentur rogati restituere haereditatem haeredi scripto: & hoc in vim illius clausulae codicillaris. authen. ex causa. C. de posthu. haere. insti.

Conclusio CCCXC.

Supplementum legitimum non potest peti actione ex testamento: sed illud petendum est conditione ex leg. omnimodo. C. de inoff. testamento. & ibi Iaf. nu. 3. Roma. in l. j. nu. 19. ff. de acquiren. hēredi. relictā vero in testamento actione ex testamento peti possunt. Bald. in authen. presbyteri. C. de epif. & cleric.

Conclusio CCCXCII.

Ratio illegitimè & malè reddita iterum reddi debet. l. non putauit. §. non quauis. ff. de bono. posse. contra tabu. Socin. consi. 159. libr. 2. quod si plenè & sufficienter reddita sit, non erit iterum reddenda. & dicitur verè reddita, quando data & accepta relata fuerunt. Socin. consilio 92. in 4. volu.

Conclusio CCCXCIII.

Vsfructuarius potest vsfructum alienare ad sui libitum. l. arboribus. §. vsfructuarius. ff. de vsfructu.

Conclusio CCCXCIII.

Vicarius episcopi ad hoc vt possit beneficia conferre, multa quidem requiruntur. primum est quod sit vicarius generalis, constitutus tam in spiritualibus quā temporalibus. c. constitutus. de concess. prebend. secundum est quod expresse illi committatur collatio beneficiorum. cap. 2. de offi. vicarij. Soc. consi. 260. nu. 17. in 2. vol. & neque alterum sine altero sufficeret vt ibi per Soc. & Oldradus consilio 77.

Conclusio CCCXCIV.

Mulier excusatur si filijs suis egenis, & propter eorum paupertatem tutorem non petierit. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertu.

Conclusio

Conclusio CCCXCVI.

Alimenta relicta Titio & eius vxori futuræ censentur relicta & secundæ & tertiae vxori. Alex. consi. 172. li. 2. de Ripa in rubri. de secun. nup. nu. 1.

Conclusio CCCXCVII.

Viramentum praestitum scholastico de non se doctorando alibi quā in tali vniuersitate, intelligitur rebus sic stantibus. Anto. de Butri. in ca. cū P. de renuntia. Guid. Pap. in tractatu de gabellis. in 2. parte. nu. 5.

Conclusio CCCXCVIII.

In causa aliqua post didicita testificata, vel etiam in causa appellationis publicatis attestacionibus possunt testes produci super nouis articulis etiā dependentibus ex prioribus. Speculator & ibi Ioan. Andre. in §. satis vtiliter. in tit. de testibus. vers. & breuiter. & possunt etiam examinari super nouis articulis non directè contrariis primis articulis. l. si. de testi. vel etiam si sint articuli, diuersi a primis in causa traditis, poterit super illis articulis testes examinari post publicationē.

Barto. in l. cum furti. ff. de in litem iurā. plenè Guido Papae consi. 100.

Conclusio CCCXCIX.

Actum de non succedendo a filio vel a filia factum patri vel matri, valet, quando ille filius vel filia renuntians tantum a patre vel matre accepisset quantum ascendit eius legitima. l. j. §. si vel parens. ff. si quis a parente fuerit manumissus. Bal. & Ange. in l. stipulatio ff. de verbo. oblig. & in aestimanda tali legitima, considerabitur tempus renuntiationis, & non tempus mortis patris vel matris. Roma. in dict. l. stipulatio. Bal. in l. quamuis. C. de fideic. Gul. Bened. in rep. c. Rainutius. in verbo. duas habens. nu. 242.

Conclusio CCCC.

Sper viam publicā nō possit cōmodè transiri, vicinus debet viam praestare per suum fundum. glo. & Bald. in l. per agrum. C. de serui. & aqua. glo. in c. omnis. i. distin. & facit l. si locus. §. fin. ff. quē admodum serui amittantur. Guid. Papae consi. 92.

STEPHANI RANCHINI I. C.

CLARISSIMI, AC SENATORIS APVD MONTEMPESSVLANVM IN SVPREMA GENERALIVM

Curia, Miscellaneorum Decisionum, seu Conclusionum ac Resolutionum vtriusque Iuris,

Pars Secunda.

Conclusio I.

I pater dotem filiae suae promiserit, & dote promissa & non soluta decedat institutus filio, & ea filia haeredibus, nō poterit filia ab ipso fratre coherede partem dotis constituta petere p sua parte haereditaria. l. j. §. filiam. ff. de colla. dotis. quem textum in hoc singularem & admirabilem asserit Ludo. Ro. in l. post dotem. nu. 6. ff. sol. matri. & ibi hoc etiam notat Alex. & Iaf. in l. auus neptis. nu. 7. ff. de pactis. quamuis ea decisio videatur contraria dispositioni iuris per quam cauetur onera haereditaria pro parte pro qua succedat euoluenda esse. per titulum de heredit. actio. C. tamen est in ea l. j. §. filiam. decisio q̄ illud onus dotis soluenda quae per patrem promissa fuerit, non spectare ad filiam pro sua parte, sed totum erit in parte filiae. Iaf. ibi.

Conclusio II.

Dos data filiae propter ingratitudinem non reuocatur. q̄ si promissa sit non impediatur solui preterito ingratitudinis: & sic dos soluta non reuocatur propter ingratitudinē, nec promissa impediatur solui ratione ingratitudinis. l. dotem. C. de iure dotium. l. cum post duortium. §. patrona. ff. de iure dotium. & ibi Bart. quamuis Bald. in l. fin. C. de dotis promiss. velit contrarium vt dos promissa impediatur solui propter ingratitudinem. quem sequitur Iaf. in l. patre furioso. nu. 29. ff. de his qui sunt sui. sed praecedēs opinio verior est quam sequitur Boer. deci. 27. in fi. per d. l. si cum dotem. & sicuti dos nou reuocatur propter ingratitudinem, ita nec donatio facta fauore matrimonij nō reuocatur propter ingratitudinem. Guido. Pap. deci. 145. & Boer. in ea decisione iam allegata.

Conclusio III.

In legato annuo solutio fieri debet in principio cuiuslibet anni. l. qui hoc anno. vbi gloss. & docto. ff. de verbo. oblig. tamen si legetur frumentum & annuum ex tali fundo, tale frumentum non debetur nisi in tempore messis & non in principio anni. l. Firmio. §. si pater. ff. quando dies leg. cedit. Roma. in dict. l. qui hoc anno. & Iaf. in l. j. nu. 4. ff. de iusti. & iure.

Conclusio IIII.

Vbia probatio testis non releuat probantem. l. non probat. vel si deponat per verbum credo, quia est verbum dubitatum. gloss. & doctores in l. testium. Cod. de testibus. vel si dicat testis pro certo credere, etiam non probat. capitulo tertio loco. de probationib. nec probat etiā testis si dicat, videre meo. Bal. in l. de quibus. deleg. nec etiam probat si testis deponat suo iudicio. arg. l. sciendum. ff.

de verb. oblig. non enim valet dictū testis quando respōdet dubitatiue. Speculator. in tit. de teste. §. j. ver. itē si testis. quod tamen limitatur vt non procedat vbi testis vtendo vno ex illis verbis dubitatiuis, adderet rationem sui dicti conclusionem per sensum corporis. tūc enim benè probaret, aliās non nisi testis deponat super eo de quo non potest per veritatem habere notitiam, nisi per credulitatem. Ange. in titulo de haere. & falci. in authen. §. hinc nobis. nu. 35. vt in hoc exemplo, vidi numerari centū ni fallor, quae talis dedit mutuo: hoc modo bñ probaret: ga est ibi ratio dicti ex hoc verbo, vidi. sed si absq; ratioe diceret, mutuaui centū ni fallor, tūc nihil probaret, & hoc ex regula quā ponit Bal. in l. cōuenticula. C. de epif. & cler. vbi inquit q̄ vbi testis in dicto min⁹ pbat, & in ratione efficacius dicit, q̄ tūc semper in teste attenditur ratio. Nā ratio in teste est quae dat esse rei: id est esse suo dicto. Bal. in l. solā. C. de testi. Iaf. in l. j. nu. 13. vsque ad numerū. 27. ff. de iusti. & iure & in l. j. ff. si cert. peta.

Conclusio V.

Ad pbandā innocentia & defensionem alicuius accusati multa sunt ordinata in fauore illi. Primò quo ad pbandū innocentia, & rei defensionē admittitur testes deponētes p verbū credo. Alex. cōf. 76. j. vol. quāuis aliās testes de credulitate non pbent. l. testiu. C. de testi. itē & testes et̄ domestici & familiares & cōsanguinei admittuntur ad defensionē & innocentia alicuius rei. Specula. in titulo, de inquisit. §. j. vers. sed nunquid. vñ in hoc casu frater pro fratre admittitur ad probandū fratris innocentia. Bal. in l. parētes. C. de testibus, & licet aliās magis creditur duobus testibus affirmantibus q̄ cētū negātib⁹. gl. in l. diē pferre. ff. de arbitris. in criminalib⁹ tñ ad pbandā alicuius defensionem duobus deponentib⁹ super negatiua creditur. Ro. in l. in illa. ff. de verb. oblig. itē & probatur p cōiecturas q̄ reus aliquid fecit ad suā defensionē, & q̄ arbitrio iudicis relingitur. Bal. in l. j. C. de cōfess. Iaf. in l. vt viui. n. 4. vsque ad nu. 8. ff. de iusti. & iure. itē & statur testibus deponentibus homicidium commissum fuisse ad defensionē alicuius, licet non deponant de aliqua ratione. Decius consi. 469.

Conclusio VI.

Eo ipso q̄ q̄ est insultatus, psumit q̄ defendēdo id fecit ad suā licitā defensionē. Bal. l. j. §. cū arietes. ff. si quadrupes paup. fec. dic. nec regriū q̄ q̄ pber aliter se aduersariū occidisse ad sui defensionē, dūmodo pber, q̄ fuit aggressus. & q̄ aduersari⁹ tenēs esse, vel gladiū veniebat cōtra ipsū. nā si tūc ille aggressus reperiat occisus ab eo q̄ fuit aggress⁹, satis ille pbauit q̄ fecit ad suā defensionē: & per hoc remanebit excusatus. Alex. cōf. 109. j. vol. Nec requiritur q̄ probet aliter se nō posse euadere. non eū debet q̄ expectare q̄ vulneretur, sed pōticipere. Bar. & oēs i. j. C. vñ vi. Iaf. i. l. vt vi. ff. de iusti. & iur.

Conclusio VII.

Locatio facta per nouem annos cum pacto renouandi de nouennio in nouennium non valet: quia est alienatio. Alex. consi. 68. j. vol. quod procedit in his qui non possunt alienare, qui per consequens non possunt ita ad tam longu tempus locare: vt in casu quando quis locat personae adeo potenti vt nulla sit spes recuperationis. arg. l. qui habebat. ff. de leg. iij. Ias. in l. manumissiones. nu. 79. ff. de iusti. & iure.

Conclusio VIII.

In area mea non possum habere ventum nisi ab vna parte admittes triturandas, & tu in ea parte velles edificare, poteris prohibere ne hoc facias. tex. singularis in l. si. §. fi. C. de ferui. & aqua. Ange. in §. imperatores. institut. de ferui. vrb. praed. & Ias. in l. ex hoc iure. n. 14. ff. de iusti. & iure.

Conclusio IX.

Homicidium commissum in persona alicuius affinis aut consanguinei praesumitur casuale & non factum ex dolo. glo. & doct. in l. i. C. ad l. Corne. de sicariis. Bal. in l. si. C. de hared. in fi. Ias. in l. lex est. nu. 2. ff. de legi.

Conclusio X.

Remedium. l. ij. C. de rescin. vend. locum habet non solum in contractibus emptionum, sed & in omnibus contractibus bonae fidei. l. iij. & glo. Bar. & Bal. C. commu. vtriusque iudicij, non tamen locum habet in contractibus stricti iuris. doct. in d. l. si. Ias. in l. de quibus. num. 29. ff. de legi. & locum etiam habet eadem in contractibus innominatis per cam. l. iij. & locum habet in contractibus permutationis. Decius cons. 2. 10.

Conclusio XI.

Consuetudo vel praescriptio tanti temporis cuius non stat memoria in contrarium, habet vim priuilegij, & priuilegio aequiparatur expressè à principe concessio ex certa scientia. c. super quibusdam. §. praeterea. & ibi glo. & doctores. de verbo. signi. l. hoc iure. §. ductus aquae. in verbo, constituti. ff. de aqua pluuiaria arcen. Ias. in l. de quibus. num. 43. de legi.

Conclusio XII.

Ad inducendam praescriptionem sufficit tempus decem annorum. glo. & doct. in l. ij. C. quae sit long. consue. & Bald. in rubri. illius tituli. & illud tempus decem annorum incipit currere à tempore primi actus celebrati in populo. Bar. in l. de quibus. de legi. & hoc procedit siue inducatur ea praescriptio praeterius civile, siue contra illud ius. Ias. in l. de quibus. nu. 13. nisi induceretur consuetudo in his quae principi sunt reserua ta in signum supremae potestatis, tunc consuetudo nihil posset operari nisi tanta esset, cuius memoria in contrarium non stare: vt in facultate imponendi noua vectigalia. l. vectigalia. C. noua vecti. imp. non posse. Ias. in d. l. de quibus. nu. 45. §. si induceretur consuetudo praeter ius canonicum, sufficeret illud tempus decem annorum: quod si contra ius canonicum, requireretur praescriptio quadraginta annorum. ca. fi. de consuet. & ibi doct. & Ias. in d. l. de quibus.

Conclusio XIII.

Potestas imponendi noua vectigalia est de reseruatibus principi. l. vectigalia. cu lege sequenti. C. noua vecti. imponi non posse. Ias. in l. de quibus. nu. 45. ff. de legi. quae imponi non possunt nisi à principe, & p concessione factam ab ipso. c. super quibusdam. §. praeterea. de verbo. signi. & si sint imposita, solum non debent per cam. l. vectigalia. illud ergo ius exigendi vectigal acquiritur ex concessione principis vel ex consuetudine tanti temporis cuius memoria in contrarium non extet. d. §. praeterea. ca. super quibusdam. de verbo. signi. Salice. in d. l. vectigalia. num. 4. quod tempus etiam sufficeret ad acquirendam consuetudinem inducendi vectigalia, pedagagia seu salinaria & similia. d. §. praeterea. & Ias. in d. l. de quibus. nu. 45.

Conclusio XIII.

Notarius creatus non adiecto loco poterit in toto regno instrumenta conficere. Ioan. Faber in l. secundum. C. de dona. Rebus. in tractatu de liter. obligati. art. 2. in glo. j. nu. 53. §. si creatus esset certo loco, in quo debet adesse certus numerus notariorum, & tunc extra locum vbi est creatus, siue constitutus non poterit ille notarius suum officium exercere. Rebus. eo loco. n. 52. cum creatus sit in vna prouincia in alio loco non erit notarius. Rebus. in codic. articulo. n. 51. & 52.

Conclusio XV.

Consuetudo quantumuis notoria, vel factu quantumuis notorium debet à partibus in iudicio allegari: alioquin si partes illud factum notorium non allegent, iudex non pos-

set supplere, quamuis illa consuetudo esset notoria, aut factum esset notorium. Alex. in l. j. C. vt quae defunt aduo. non enim requiritur quod factum notorium probetur, sed solum quod illud allegetur. nam notoria egent sola allegatione, & non probatione, & releuat notorium ab onere probandi sed non ab onere allegandi & proponendi. c. cum euidentia. de accusa. & ibi doct. quod Ias. videtur firmare in l. de quibus. nu. 88. de legi. §. si consuetudo quae allegatur non esset notoria, aut stylus non esset notorius, posset iudex ex suo officio se informare de eo solo, aut consuetudine. ita. Alex. ibi. per l. iij. ff. de testi. & ibi Bar. & in notoriis non supplet iudex, neque se interponit nisi parte petente, vel allegante. Anto. Butri. in c. exceptionem. & in c. bona. j. de postula. praes. Alex. in d. l. j. & poterit pars demum illud notorium allegare, nisi de illo notorio constaret ex actis. c. cum olim. de verbo. signi.

Conclusio XVI.

Verba alicuius libelli debent non solum sumi largè, sed & impropriari vt libellus sustineatur. Bar. in l. si olei. C. locati. Ias. in l. de quibus. nu. 9. ff. de legi. & in l. si feruum. §. si. nu. 4. ff. de verbo. oblig.

Conclusio XVII.

Dvo actus cum lapsu decennij inducunt consuetudinem. Ias. post alios in l. de quibus. nu. 9. ff. de legi.

Conclusio XVIII.

Testes dicuntur concordēs, & in facto conuenire, quando conueniunt in substantia & in effectu, licet variè recitent factum. c. nihil obstat. & ibi Panor. de verbo. signi. Ias. in l. quae extrinsecus. ff. de verbo. oblig. nu. 5. Cor. consi. 2. in j. vol. nisi verba materialia & formalia probanda essent per testes. nam tunc nisi testes conuenirent in verbis, & in forma verborum, essent inter se contrarij, & si quis in articulis dixerit quod testis dixit, facio te heredem, tunc si vnus testis dicat testatorem dixisse, infirmitur, & alius testis dixerit, quod testator dixit, talis est haeres eo casu icet testes in effectu conueniant, quia tamen non conueniunt in verbis, non dicuntur inter se conuenire. Ias. in ca. l. quae extrinsecus. de verbo. oblig. & Pano. in c. nihil. iunc enim verborum formalitas est probanda.

Conclusio XIX.

Confessio post diffinitiuam sententiam praetextu erroris non potest reuocari. c. fi. de confessi. error. C. de iuris & facti igno. quod procedit & in praescripto facto de soluendo quando illud fuisset factum cum cognitione causae: quod si fuisset factum praecipuum de soluendo post confessionem, aut absque alia causae cognitione, & tunc error & post deduci potest. Panor. in c. ex parte. nu. 7. de verbo. signi.

Conclusio XX.

Preceptum iudicis de soluendo, quod facit iudex illi qui confessus est, est interlocutoria sententia. habens tamen vim diffinitiuam. l. creditor. §. iustus. ff. de appella. Henricus Boich in c. in literis. de offi. delegati. Guid. Pap. deci. 12. Si tamen tale preceptum de soluendo esset latum cum causae cognitione, diceretur sententia diffinitiuam.

Conclusio XXI.

Per actus mere facultatis etiam multo tempore continuetos non inducit aliqua consuetudo aut seruitus. doct. in l. ij. C. quae sit long. consue. glo. & Panor. in c. abbate. nu. 10. de verbo. signi. quare quamuis ad molendum alicuius quis iuerit ad molendum, non potest in futurum cogi ad ibi molendum, cum illud sit mere facultatis, quae non importat necessitatem in futurum, vt ibi per Panor.

Conclusio XXII.

Consuetudo induci potest ex actibus extraiudicialibus, quamuis non fuerit obtentum in contradictorio iudicio. Panor. in c. fi. de consue. & in c. abbate. de verb. signi. sufficit enim ad consuetudinem inducendam consensus populi etiam tacitus. l. de quibus. ff. de legi. qui consensus haberi potest non solum in actu iudiciali, sed & in actu extraiudiciali. Pano. in eo loco. & Guid. Papae. consi. 13. 1. nu. 4.

Conclusio XXIII.

Pertinentiarum appellacione continentur illae res quae sunt alicui deputatae, & antiquitus ordinatae. Bal. in l. à procuratore. versi. in contrarium. C. manda. Alexan. consi. 23. nu. 7. in 5. vol. inquit quod appellacione pertinentiarum alicuius castri, veniunt omnia accessoria. & ideo quis vendendo, vel donando castrum cum pertinentiis, includuntur res quae sunt propria pertinentia ipsius castri, non quod veniant res acquisite extra castrum, & alias acquisite. Ale. in l. iij. in prin. ff. de acquir. possess. vers. circa ista questionem. Ias. in l. beneficium. nu. 8. de co. sit. prin. Bald. in l. à procuratore. C. mandati.

Conclusio XXIII.

Testator legans uxori suae vestes, & iocalia quae dicit esse centum librarum, si forte plus valeant, non poterit heredes aliquid diminueri & sic mulier totum consequetur, etiam si essent plures. quod si essent minoris valoris, non poterit mulier illud minus petere: sed accipiet vestes & iocalia vt sunt. l. cum pater & pater qui filio. ff. de leg. iij. Guil. Bened. in repe. c. Rainutius. in verbo. & hortum. n. 13. & Ias. si fundum per fideicommissum. §. libertus. nu. 7. ff. de leg. j.

Conclusio XXV.

Beneficia principum sunt quidem latissime interpretanda. quae motu proprio concessa sunt. reg. beneficium. de reg. iuris. lib. vj. verum si respiciant danum vel iniuriam tertij strictè erunt interpretanda, ne tertio iniuriam faciant. l. nec auus. & ibi Bal. C. de emanci. libe. l. impubes. ff. de adm. nito. propterea si princeps aliquid concederet, vel daret, intelligi debet sine alterius prauidicio. Bald. in l. j. ff. de consti. prin. debent quidem ea principum beneficia amplè interpretari contra principem, & dum tangunt iura concedentium: strictissime autem cum damnum tertij respiciunt. c. olim. de verbo. signi. nisi expressè concederetur non obstante tertij prauidicio quod potest princeps facere. l. ij. §. merito. & §. si quid à principe. ff. ne quid in loco publico. & eo casu suffice ret clausula generalis, cum prauidicio tertij, licet expressè nomen tertij non exprimat. Pau. Castr. in l. Titius. per cum tex. ff. de libe. & posthu. & quando fit mentio de tertij prauidicio intelligitur de paruo tertij prauidicio, & non de magno. gl. fin. in l. sed cum hared. ff. ad Trebel. Ias. in l. beneficium. nu. 19. vsque ad numerum 24. ff. de consti. prin. quod si ea principum beneficia derogant publicae utilitati, strictè intelligenda essent. l. si quando. C. de operib. publi. Ias. in d. l. beneficium. num. 32. item & si ad partis postulationem concederetur strictè beneficium esset interpretandum. dict. l. si quando.

Conclusio XXVI.

Priuilegium alicui personae, vel alicui loco concessum, & per quod conceditur facultas aliqui agendi, perditur per lapsum decennij. l. j. ff. de num. & ibi notat Bal. quod hoc procedit quando quis voluntarie, & cum posset vti, non fuerit usus eo priuilegio. sed si quis non fuerit usus, quia non auerit occasio, tunc non perderetur tale priuilegium, nulla enim culpa imputari potest cum non fuerit data facultas vtendi. & propter hoc non perderetur etiam si per mille annos cessatum fuisset. l. beneficium. & ibi Ias. nu. 53. ff. de consti. prin.

Conclusio XXVII.

Ea quae per procuratorem fieri non possunt, si tamen fiant, & nihil opponatur à parte, valebunt. Bar. in l. post mortem. §. j. in fine. ff. de adoptio.

Conclusio XXVIII.

Confessio patris facta in suo testamento in quo constituitur se debitor alicuius, non debet filio prauidicare quo ad diminuendam suam legitimam: quia sic aperiretur via ad fraudandos filios eorum legitima. Bar. in l. quidam decedes. §. codicillis. ff. de leg. iij. Panor. in ca. quamuis. de re iudi. & Ias. in l. si arrogator. nu. 25. ff. de adop. & in arthen. vnde si parēs. nu. 13. C. de inof. testamento. nisi illa confessio à patre fieret parte praesente, aut notario pro absente stipulante. Chassa. in consue. Burg. in tit. des successions. §. 2. in verbo, si non. num. 29.

Conclusio XXIX.

Filius in sua legitima non potest grauari, quam debet habere absque vlla dilatione, vilo grauamine, & onere, ita vt nec onere fideicommissi grauari possit. l. omnimodo. C. de inof. testamento. per substitutionem pupillarem quam pater filio suo impuberi facit & existenti in potestate posset filius in sua legitima praegravari onere fideicommissi. l. si fundum per fideicommissum. §. si. ff. de leg. j. cum l. sequenti. Bar. & alij in l. ex tribus. C. de inof. testamento. potest etiam pater filio impuberi in legitima directo substitueri ad tempus pubertatis. doct. in d. l. ex tribus. C. de inof. testamento. & talis substitutio fideicommissaria ita facta filio impuberi in sua legitima durat solum quamdiu durat tempus impubertatis & non vltra. Ias. in d. l. ex tribus. & in l. si arrogator. nu. 28. & 30. ff. de adopt.

Conclusio XXX.

Rescriptum postquam in iudicio praesentatum est, efficitur coe vtrique parti, nec pars quae illud praesentauit, poterit illud reuocare inuito alio. Inno. & alij in c. olim. de cens.

Bal. in l. vnica. C. vt quae defunt aduocatis. Ias. in l. si arrogator. ff. de adop. numero 55. tamen ante praesentationem posset impetrans à tali rescripto desistere. Zabarell. in cle. constitutionem. §. in super. de electio.

Conclusio XXXI.

Exceptio dilatoria quae non fuit opposita in causa principali, non potest demum opponi in causa appellacionis. l. ita demum. C. de procur. & ibi Bal. & Alex. per quam legem limitatur. l. per hanc. C. de temp. app. vbi exceptio non opposita in causa principali, potest demum opponi in causa appellacionis: quae lex procedit in exceptionibus peremptorijs, quae in causa appellacionis opponi possunt, sed non in dilatorijs, quae opponi non possunt. Ias. in l. si arrogator. nu. 59. ff. de adopt.

Conclusio XXXII.

Qui se gerit pro pratore cum non sit, vel pro milite cum non sit, vel pro doctore cum non sit, poena falsi puniendus est. l. eos. §. qui se. ff. ad l. corn. de fal. Bart. in l. reddatur. de profes. & medi. lib. x. C. & Ias. in l. Barbarius. numero 2. ff. de offi. preto.

Conclusio XXXIII.

Principes gerentes bellum proprio nomine pro habendo pacem, & pro bono pacis, poterunt ex causa publica remittere iniurias, & damna data eorum subditis, ita vt imperpetuum ipsi subditi non possint amplius neque vltra conueniunt agendo ciuilitate aut criminaliter. Bal. & Ang. in l. conuentionum. ff. de pact. Ias. in l. Barbarius. numero 25. de offi. preto. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. & ibi Ias. ff. de libe. & posthu. nu. 80.

Conclusio XXXIII.

Notarius de falso condemnatus non potest instrumenta de nouo conficere. antiqua autem instrumenta quae prius fecerat, & de quibus fuerat rogatus, poterit expedire, & plenè probabunt non obstante condemnatione. Bart. in l. ad testium. ff. de testa. in §. j. quod procedit vbi esset condemnatus de falso commissio in suis instrumentis, quae demum falsa reperiuntur: sed si fuisset condemnatus de falso commissio in alijs actibus, vt quia ille notarius adductus in testè falsum deposuit, & tunc non priuaretur facultate conficiendi instrumenta, cum in illis conficiendis non falsum commiserit. Bart. in l. eadē. §. hac lege. ff. ad l. Iuli. repetund. & l. j. C. de testa. tenet tamen Franci. Marc. decif. 299. in 2. par. quod grossatio & subscriptio instrumentorum confectorum à notario condemnato propter falsum commissum in instrumentis, debet committi alteri notario fideli salua comoditate illi notario condemnato accusatus autem de falso pendente accusacione falsi super falsitate instrumentorum non priuatur conficere instrumenta alia. l. quaelio falsi. & ibi Bal. C. ad l. Corne. de fal. Ias. in l. Barbarius. num. 58. de offi. preto. honestius tamen faciet si interim abstineat. Decius consi. 299.

Conclusio XXXV.

Sententia diffinitiuam lata parte absente nihil valet. debet enim pars citari aut eius procurator ad audiendam sententiam diffinitiuam. gl. in l. nec quicquam. ff. de off. proconf. & legati. interlocutoria tamen ferri potest absente parte & ca non vocata. Bal. in l. si. C. de senten. ex breui. reci. Ias. in d. l. nec quicquam. nu. 2. 1. & 22. quod procedit vbi interlocutoria esset parui vel modici prauidicij: alias autem si esset prauidicialis, proferenda esset parte praesente aut citata. Barto. & doct. in d. l. nec quicquam. & hanc communem opinionem tenendam esse asserit Ias. in ca. l. nec quicquam. nu. 22.

Conclusio XXXVI.

In reparationibus castrorum aut villarum nullus excusatur in contributione denariorum, quae fit pro illis reparationibus, quamuis sit nobilis, ita vt ad eas reparationes omnes teneantur. l. munerum. §. patrimoniorum. ff. de munc. & hono. Guido Papae quæstio. 7. & 78.

Conclusio XXXVII.

Iudex pro bono pacis si sunt duo qui inter se habeant inimicitias, & timetur ne alter alteri infiduciet, potest phibere ne vnus transcat per domum alterius, vt euitetur occasio malignandi. Bart. in l. quod iustit. ff. de re iudi. Ias. in l. curatores. numero 1. ff. de officio procura. Cesaris. non quod possit alteri prohibere vt exeat ciuitatem cum illud esset species seruitutis. Ias. ibi.

Conclusio XXXVIII.

Doctores qui legit spatio viginti annorum efficitur dux & comes non quidem proprie, sed abusue. nam proprie ille comes est, quod de comitatu est inuestitus: ergo sine comitatu. Commu. opin. To. 4. DDDD 2

non diceretur proprie comes, sed abusuè. Bal. in c. j. quis dicitur dux, comes, vel marchio. & Iaf. in l. j. ff. de offi. eius cui. nume. 12.

Conclusio XXIX.

Incet in geminatione actuum, & ad hoc vt actus dicatur geminati, requiritur interuallum inter ipsos actus: quia non possit dici geminatio actuè effectualiter, vbi nò cadit interuallum temporis. glo. in l. si conuenerit. ff. de pigno. act. vbi trina interpellatio quæ debitori à creditore fieri debet, ad hoc vt liceat creditor pignus vendere, non debet in simul fieri, sed per interualla. facit, quia duo actus inducunt còsuetudinem, quando ex interuallo facti sunt. Iaf. in l. de quibus. ff. delegi. in geminatione tamen verborum non requiritur interuallum, imo verba geminata comet tempore prolata multum operantur. per l. Balista. ff. ad Trebel. Iaf. in l. j. n. 9. & 33. ff. de offi. eius.

Conclusio XL.

Ex verbis narratiuis alicuius legis seu ex narratione facti positi in aliqua lege non licet sumere argumentum neque à contrario sensu neque ex sensu directo. glo. in l. vnica qñ non peten. par. lib. 10. C. Iaf. in l. j. num. 3. ff. de offi. eius.

Conclusio XLI.

Secur tutores & curatores non possunt transigere sine decreto iudicis ita nec còpromissum facere. Bald. in l. præs. C. de transact. quod dictum refert & sequitur. Iaf. in l. madata. nu. 5. ff. de offi. eius. potest tamen tutor sibi ipsi soluere. Deci. consi. 243.

Conclusio XLII.

Tutores vel curatores non possunt res minorum vèdere sine causa cognitione, & solemnitatibus non obseruatis, de quibus in l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. Imo nò possunt res minorum obligare sine decreto. l. si ad resolutionem. C. de predi. mino. & adde quòd sicut res minorum à tutoribus & curatoribus nò possunt alienari sine obseruatione solemnitatum, ita nec possunt illi tutores aut curatores super illis transigere. gl. Bar. & Pau. Cast. in l. j. C. si aduer. transact. quod procedit vbi per transactionem alienarentur, & transigent in aduersarium: secus si respiciat apud minorem remaneret & minor in compensatione daret aduersario aliquam pecuniæ summam. gloss. in l. nulli. ff. de trans. Iaf. in l. mandata. nu. 3. & 4. ff. de officio eius.

Conclusio XLIII.

In dubio decretum præsumitur interpositum ex iustis causis. glo. in l. j. de fide instru. & iure hactè filii. 10. C. & talis decreti interpositio facit vt omnia videantur esse rite & rectè facta. Bal. in l. cum hi. §. si propter. ff. de transact. nisi ex breuitate temporis præsumeretur causa cognitionem non interuenisse, nempè si vno die datus esset curator, & eomet die venditio celebrata esset cum decreti interpositione. talis enim alienatio non valeret. Bart. in l. prolatam. de senten. & interlo. om. iud. Iaf. in l. mandata. numer. 3. ff. de officio eius.

Conclusio XLIII.

Quoties causa aliqua ordinario committitur à superiore, quæ causa non erat aliàs de iurisdictione ipsius ordinarij, tunc ille ordinarius dicitur delegatus in ea causa. l. & si prætor. & ibi Iaf. ff. de offi. eius.

Conclusio XLV.

Vbi superior causam delegat ordinario, & mutat formam iurisdictionis seu potius alterat iurisdictionem illius ordinarij in modo procedendi, & tunc talis iudex dicitur delegatus quantum ad modum procedendi. Alterata est enim sua iurisdictione. erit tamen ordinarius quantum ad sententiandum: puta mandat princeps alicui iudici vt cognoscat de tali causa quæ tamen erat de sua iurisdictione, verum mandat vt cognoscat summarie & de plano: & sic talis commissio solum discrepat in modo procedendi, cum aliæ danda essent dilaciones: & sic quantum ad telam processus ille iudex erit delegatus: sed in iudicando erit ordinarius: ideo si ab eo appellatur, appellandum erit non ad principem, sed ad superiorem immediatum. & hoc si appellaretur à diffinitiuâ sententia sed si appellaretur ab aliquo actu iuxta telam processus ad concedentem appellandus esset. ita Iaf. qui hanc opinionem veram esse asserit in l. & si prætor. ff. de officio eius.

Conclusio XLVI.

Libellus generalis, incertus, obfcurus, & vagus sustinetur si à parte non opponatur. l. fin. C. de anna. exceptio. & eo casu obfcuritas, incertitudo, seu generalitas ipsius libelli

ex probationibus supplebitur. Bald. in d. l. si. versiculo, & talis exceptio. & ibi etiam Salic. quare si actor libellum suum incertum, generalem aut obfcurum proponat, & neque per eum reprobatus fuerit ille libellus, actor demum probans & declarans in processu rem, quantitatem, aut causam deficientem in libello debet obtinere. Salicet. ibi. q. si pars obiciat de incertitudine aut generalitate libelli iudex eum libellum reiiciet. gloss. in l. prima, ff. de offi. assessor. & iudex ex suo officio possit actorem cogere ad eum libellum declarandum. Soci. in c. significantibus. versiculo, secundum dubium. de libelli oblatione. & hæc exceptio. q. libellus sit generalis, vel incertus debet opponi ante litem contestatâ, vel in ipsa contestatione, & etiam post si ignoratur eam posse competere. Bal. & Salic. in l. exceptionem. C. de exceptio. Iafon in §. omnium. numero 12 §. de actionibus. quòd si libellus sit ipso iure nullus & ineptus, etiam si à parte non opponatur, reiici debet: vt est quando non concludit, vel quòdo deficit in substantia, & eo casu talis processus ipso iure nullus ex factis probationibus non possit suppleri seu adiuari. & talis exceptio ineptitudinis libelli impedit processum, & litem contestationem. Bartol. in l. si prætes. de pœnis. ita Iaf. in l. omne officium. nume. 9. ff. de officio assessor. & talis exceptio etiam post sententiam potest opponi. Iafon in §. omnium. numero 16. de actio. Salicet in l. exceptionem. numero 12. de except.

Conclusio XLVII.

Doctor legens si moriatur in medio anni transmittit ad suos hæredes ius petendi salarium totius anni, ita vt hæredes totum petere possunt. Bal. in l. prima. C. de solut. totius enim anni vna est lectura. l. ditortio. §. si. ff. solu. matri. & ideo vnum erit salarium & indiuisibile quo ad transmissionem. & hoc verum vbi doctor moreretur: si autem viueret & cessaret lectura, non deberetur salarium, nisi pro eo tempore pro quo legit & pro rata temporis quo legit. Bald. in l. prima. C. de legat. & in l. j. C. de loca. & Iafon in l. diem functo. ff. de officio assessor. nu. 40.

Conclusio XLVIII.

Si quis in iudicio obtinuerit in vim alicuius instrumenti quod aliàs est inualidum, vt quod ab inhabili esset receptum & obtinuerit, propterea quòd nihil à parte aduersa fuerat oppositum: si tamen contra eum similia instrumenta producantur ab eo inhabili confecta, non poterit ille ea impugna-re. debet enim contra se ea instrumenta approbare que iam per se approbauerat. Bal. in l. si quis testibus. C. de testi. Iaf. in l. j. nume. 8. ff. quod quisque iuris. & Iaf. in l. j. §. editionem. numero, 17. ff. de edend.

Conclusio XLIX.

Ex sola rescripti imploratione imò nec ex presentatione illius quæ iudici facta fuit, nullum ius parti aduersè fuit. acquisitum, nisi illa pars fuisset citata ad hoc. l. si quis iniquum. ff. quod quisque iuris. Panormitan. in cap. ex conuersione. de resti. spol. nisi aliquis rescriptum impetrasset, in quo ius nouum vel iniquum continetur: ex qua impetratione ita facta & iudici presentata ius partis aduersè acquisitum est. etiam si ille impetrans dicat demum se nolle vt. nam ius ex his aduersario acquisitum est vt possit vbi que retorqueri contra eum impetrantem.

Conclusio L.

Factum factum à creditore debitori principali, prodest & eius fideiussori. l. & hæredi. §. j. cum l. sequenti. ff. de pact. sed non e contrario pactum factum fideiussori prodest debitori. l. fideiussoris. in princ. ff. de pactis. Iafon in l. si quis iniquum. §. si is. ff. quod quisque iuris. & in l. si tibi decem millia. §. in his qui. ff. de pactis.

Conclusio LI.

Si ex rescripto mandetur vt procedatur appellatione vel oppositione non obstante interlegendum est de friuola appellatione & oppositione. c. ex parte. de offi. & potesta. c. pastoralis. de app. Iaf. in l. si quis iniquum. §. si is. ff. quod quisque iuris.

Conclusio LII.

Incet reconuentiones admittantur in iudicio, tamen reconuentione reconuentionis non admittitur. l. illud. & ibi Iaf. ff. quod quisque iuris. gloss. & Bart. in authen. & consequenter. C. quomodo & quando iudex.

Conclusio LIII.

Si quis alicui dixerit hæc verba, tædet me quòd fueris de falso condemnatus, tenebitur illi actione iniuriarum. Angelus in l. vestem. ff. de iniur. Iafon in l. illud. ff. quod quisque iuris.

Conclusio LIII.

Delegatus multare non potest. l. ij. §. fin. ff. de iudic. nisi à delegante hoc sit sibi concessum, & commissum quod possit multare. d. §. si. Bar. in l. si qua pœna. ff. de verbotum signi. nisi à Principe esset delegatus. nã tunc bene possit multare. Iaf. in l. omnib. nu. 20. ff. si quis dicenti nò obtempe.

Conclusio LIV.

Partes que intentat vnum remedium executiuum, potest & aliud intentare donec sibi satisfiat. Bar. in l. contentant. C. quomodo & quando iudex. in fine. Bal. in l. qui legati. C. vt in posse. lega. & in l. vnica. C. de prob. sequestra. pecu. vbi dicit q. contra contumaces potest quis vt missione in possessione & i simul alijs remedijs. Bal. l. creditor. ff. si cert. petat. vbi inquit q. in hæres pignori pòt implorare psonæ ca pturâ ad hoc vt debitor cogatur satisfacere non quidem ppter fugam quia iam propter pignus securus est, sed vt debitor pressus citius satisfaciat. & licet quis fecerit ponere debitorem in carcere, poterit adhuc implorare honorum missionem ex primo decreto & ex secundo. d. l. contentantem. Iaf. in l. omnibus. nume. 23. ff. si quis ius dicenti nò obtempe. & in l. nulli. nu. 8. C. de iudicijs.

Conclusio LV.

Multa potest ppter paupertatem diminui: pœna verò non remitti potest. Bal. in l. illicitas. §. si. ff. de offi. præsi. Iafon in l. omnibus. numero. 3. l. ff. si quis ius dicet. quod procedit vbi pœna iam est à iudice imposita. secus verò si esset imponenda, non ante impositionem poterit in hoc aduerti à iudice. ita Iaf. in eo loco.

Conclusio LVII.

Verus contumax ille dicitur qui personaliter repertus dicit nolo venire vel nolo comparere. fictus vero contumax ille dicitur qui citatus nihil respondit & repertus non comparuit. glossa in l. si. ff. de in inte. resti. numero 12. & ibi Bar. si tñ ex aliqua iusta cã non comparuerit, non possit dici contumax. gloss. in l. prima. §. si procurator. ff. si quis ius dicenti. & Salicet in c. primo de iniurijs. & contumax ille dicitur etiam qui citatus tribus edictis non cõparuit. l. contumacia. ff. de re iudi. Decius consi. 34. nu. 2.

Conclusio LVIII.

Eximens captum pro delicto à manibus familiæ potestatis alicuius principis, vel eius officialis à quo esset condemnatus incidit in crimem lese maiestatis, q. si esset captus à familia alicuius ducis vel suorum officialium tunc alia pœna puniendus esset. l. cuiusque & ibi Bart. ff. ad l. Iuliam maiesta. Bal. in l. addictis. C. de episco. audien. Iaf. in l. prima. §. is videtur. nu. 16. ff. si quis ius dicent.

Conclusio LIX.

In expensis quæ debentur officio iudicis mercenario si iudex in sententia in illis expen. nò cõdemauerit, illæ expensæ nò possunt amplius de se peti: quia lata sententia super principali expirat eius officium quantum ad expensas & alia accessoria, quod iudicis officium est mercenarium. l. iij. de deposito. quòd si expensæ deberentur iure actionis, & ratione contumaciæ, ille quidem persè bene peti poterunt, etiã post sententiam. Bal. in d. l. iij. & hoc casu tales expensæ peti poterunt. Bartol. & Iafon in l. omnibus. §. hoc iudicium. ff. si quis ius dicenti. & additio super Guido. Papæ decisi. 55. & post sententiam poterunt etiam peti. Paul. de Castro in l. si mulier. §. si rem. ff. de lega. iij.

Conclusio LX.

Si iudex quem absoluat ab expensis in iudicio, vel dicat, sine expensis, hoc intelligitur, & referendum erit ad expensas que debentur officio iudicis, in lite. nam quantum ad alias expensas que debentur iure actionis, hoc non erit referendum: nam ille semper peti poterunt, Sali. in l. properandum. §. si autem. C. de iudi. Iafon in l. omnibus. §. hoc iudicium. ff. si quis ius dicenti.

Conclusio LXI.

Citatio inualida non constituit aduersarium in contumacia. gloss. in c. de causis. in verbo, venire. de offi. & potesta. iudi. deleg. Iafon in rub. ff. de in ius vocand. & citatio. inualida nihil operatur. glo. in l. si accusatoribus. C. de accus.

Conclusio LXII.

Depositio testis non citati non valet: quia ex quo depositio non citatus redditur suspectus. l. q. omnia. & ibi Bar. ff. de procu. nisi ille iuraret, & reciperetur presentibus partibus. Bald. in l. alia. ad finem. ff. de his qui. vt indignis Iafon in l. prima. ff. de in ius vocand. Alex. tamen consilio 68. numero 19. volumine, 2. inquit, qui vltro se offert ad ferendum

testimonium, non productus à parte nec monitus à iudice est suspectus. Sed si sit productus à parte quamuis non citatus, non propterea erit suspectus.

Conclusio LXIII.

Qui sunt de vniuersitate possunt esse testes in causa vniuersitatis. gl. in l. in tñ. §. vniuersitatis. vbi Bar. & alij. ff. de re. diuif. quod procedit vbi illa causa vniuersitatis non concernet cõmodum singulorum in particulari. quod si ita esset, non possent esse testes: puta si communitas dicat se habere nemora, vel pascua in quibus quilibet possit immittere animalia ad pascendum gratis, & absque eo quod aliquid soluatur, tunc quia quilibet in proprio percipere potest vtilitatem, in eo casu nullus de vniuersitate possit in testem admitti, cum tunc vertatur interesse cuiusque eorũ. l. ciuitatibus: in prin. ff. de leg. j. quã Bart. allegat. in d. §. vniuersitatis. q. si non perciperent commodum gratis, sed cum compositione & soluta mercede, & tunc essent testes idonei. Alex. in eo consi. 99. in 5. vol. & ea decisio superior locum habet q. illi qui sunt de vniuersitate possunt esse testes, vbi non ageretur de vtilitate singulorum, non q. tunc illi testes essent integri, vt eis plenè credatur. Bald. in d. §. vniuersitatis. nò enim illis plenè creditur sine alijs adminiculis. Panor. in c. in super. de testi. Iaf. in l. in ius vocati. §. patronum. ff. de in ius vocan. 7. vt scilicet duo testes non sufficiant vbi plures possunt haberi: sed vbi plures quàm duo deposuerint, erunt testes idonei pro vniuersitate: quia tunc numerus supplet fidem. Alex. eo consi. 99. in 5. vol. & hoc etiam procedit vbi aliter veritas sciri non possit, nisi per eos de vniuersitate. admitti enim eo casu poterit. cap. veniens. de testi. & non procedit ea regula vbi causa super qua litigatur, esset criminalis, vel multum ardua. Barto. in d. §. vniuersitatis. & Iaf. in eo. §. patronum.

Conclusio LXVIII.

Fideiussor de iudicio sibi tenetur successiue vsq. ad sententiam & vltra non. l. græcè. §. & post litem. ff. de fideiuss. & ibi Bar. ergo infertur quòd talis fideiussor de iudicio sibi nò durat in causa appellationis. Iaf. in l. j. §. in fideiussorè. ff. qui satis. cogan. nu. 9. quòd si esset fideiussor de iudicio sibi quòd docuque requisitus fuerit, vt toties quoties iudici placuerit, & tunc per sententiam non liberaretur. Bar. in l. iij. ff. de custo. & exhibit. reorũ. contra senten. Angeli. in l. quod si nolit. §. si quid. ff. de adili. edict. quem videtur sequi Iaf. in l. eum pro quo. in ff. de in ius vocad. tamen contra Angelum ita sentit ipse Iaf. in d. l. ij. §. in fideiussorem. ff. qui satis. cogan. nu. 9. vers. ij. limita. vbi tenet q. fideiussor de iudicio sibi toties quoties non liberatur lata sententia, nec fideiussor de iudicio soluendo. ita Iaf. ibi. nu. 9. fideiussor autem qui aliquè promisit repræsentare in iudicio, semel repræsentando liberatur. Alex. & Pau. de cast. in d. l. ij. §. in fideiussorem. & ibi Iaf. nisi promiserit repræsentare toties quoties, tunc enim licet semel repræsentauerit, non liberaretur. glo. in l. duobus. §. si ei. ff. de iur. iur. Pau. Cast. in l. ij. §. si. ff. qui satis. cogan. & Iaf. in l. j. in prin. ff. si quis in ius vocat.

Conclusio LXV.

Vis contrahendo in aliquo loco in quo solum erat aduena, ratione talis contractus ibi gesti nò foritur forũ in eo loco nisi ibi fuerit repertus. c. Romana. §. contrahentes. de rescrip. nisi ille talis renunciauerit foro, & fori priuilegio: quia tunc bene possit conueniri. Iaf. in l. j. in prin. nu. 9. ff. si quis in ius vocatus. Si autem ibi reperitur, bene possit ibi conueniri ratione contractus ibi gesti. d. §. contrahentes. & ibi glo. & Iaf. in d. l. j. nu. 5. gl. & docto. in l. hæres absens. ff. de iudi.

Conclusio LXVI.

Verba obfcura quæ in contractibus reperiuntur sunt interpretanda contra eum qui se fundat in illis verbis, seu cõtra eum qui se fundat sub eo pacto, vbi sunt ea verba obfcura, quia ei est imputandum cur legem apertius non dixerit. l. veteribus. ff. de pact. Iaf. in l. j. nu. 9. ff. si quis in ius vocatus. non ierit. facit, quia ille qui vult fundare intentionem suam sine agendo sine excipiendo, debet eam aperte probare. l. ij. ff. de proba. probatio autem dubia non releuat probantem cum non concludat. l. non hoc. C. vnde legi. sed proponendo ea verba ambigua non facit quis probationem certam, quare vbi probatio non concludit, contra probantem est facienda interpretatio. gl. in c. i præsentia. de probat. Contra eum igitur qui producit instrumentum, vbi sunt illa verba ambigua, vel obfcura, erit facienda interpretatio. Iaf. in d. l. veteribus.

Conclusio LXVII.

Ratione consanguinitatis iudex repelli potest. c. postremo. & ibi glo. de appella durat autem ea consanguinitas...

Conclusio LXVIII.

Quoties dubitatur de iurisdictione alicuius indicis, coram quo quis citatus ad requisitionem alterius partis...

Conclusio LXIX.

Si contra iudicem opponatur exceptio incompetenti iudicem cognoscere pronuncians super incompetencia...

Conclusio LXX.

Quoties iudici opponitur exceptio dilatoria alia quam exceptio incompetenti, tunc iudex ad vteriora procedendo...

Conclusio LXXI.

Si cuti, propria infirmitas excusat citatum a contumacia si non compareat...

Conclusio LXXII.

Eximens captum iniuste quando scilicet est citatus iniuste non tenetur aliqua poena...

Conclusio LXXIII.

Confessiones seu attestaciones facte in vno iudicio inter easmet partes & eorum heredes...

de iudiciis. sunt enim illae tales probationes facte coram iudice incompetenti.

Conclusio LXXIII.

Confessio per aliquem facta in vno iudicio inter certas personas non sibi preiudicat in alio iudicio...

Conclusio LXXV.

Facultas iurandi transit ad heredes quando iuramentum defertur, seu proponitur per iudicem auctoritate legis...

Conclusio LXXVI.

Quando aliqui pro forma requirunt debet ea forma specificè impleri, quamuis videatur in aliquo casu...

Conclusio LXXVII.

Item quis in aliquo contractu teneatur de euictione, si tamen per sententiam arbitratorum res euincatur...

Conclusio LXXVIII.

Si quis se fundat in diuitiis contra partem aduersam, vel paupertate, tenetur ille probare vel diuitias vel paupertatem...

Conclusio LXXIX.

Si quis alienigena iter faciat per hanc ciuitatem cum equo, vel cum alia re quam quis dicit esse suam...

Conclusio LXXX.

Vispectus de fuga poterit capi & incarcerari etiam die feriata in honorem dei...

Conclusio LXXXI.

Propter fugam suspicionem quis potest capi: verum prius quam ille capiatur, sum mariè debet probari de debito...

& nisi causa noua suspicionis euenierit que non erat tempore contractus non posset ille ut suspectus detineri...

Conclusio LXXXII.

Filius pupillus & cui facta fuit pupillaris substitutio poterit tutore auctore & obseruatis iuris solemnitatibus...

Conclusio LXXXIII.

Aestimatum patris censetur estimatum filij & quicquid est in estimato patris censetur esse in estimato filij...

Conclusio LXXXIII.

Numerus quinque filiorum excusat quem a tutela per titum, qui numero liberorum se excusant...

Conclusio LXXXV.

Si quis iurauerit nequam iurare, vel quod nusquam testificabitur, si demum in testem producat poterit cogi...

Conclusio LXXXVI.

Actio noxalis datur contra dominum pro delicto commissio a seruo suo etiam ignorante & incio domino...

Conclusio LXXXVII.

Qui in se suscipit periculum casuum fortuiti intelligitur suscipere periculum casuum fortuitorum qui soliti sunt...

Conclusio LXXXVIII.

Suscipiens in se rem suo risigo & fortunis, videtur in se suscipere periculum casuum fortuiti...

Conclusio LXXXIX.

Suscipere in se casum fortuitum aliud est quam suscipere in se periculum: quia casus fortuitus presupponit nullam culpam...

sine culpa. Soci. consi. 123. in 4. vol. nu. 3. est enim casus fortuitus quando aliquid euenit sine culpa...

Conclusio XC.

Si quis quibusdam casibus fortuitis renuntiaverit, qui expressi sunt, & apposita sit clausula generalis...

Conclusio XCI.

Incendium in dubio presumitur factum culpa inhabitantium si vendita. ff. de peri. & commo. rei vendi...

Conclusio XCII.

Vs petendi supplementum legitimae durat spatio triginta annorum: quamuis de iure antiquo querela inofficiosi testamenti...

Conclusio XCIII.

Si nobilis aut alius quispiam per antea solitus erat colligere pedagia a transcurrentibus per pontem...

Conclusio XCIII.

Vdex subrogatus in locum alterius tenebitur procedere sicuti alius iudex procedebat cum subrogetur...

Conclusio XCV.

Privilegium alicui concessum lite pendente etiam motu proprio principis non nocet cause pendenti...

Conclusio XCVI.

Testes instrumentarii non possunt reprobari, neque eis obici potest quod sint infames, aut viles, aut periuri...

Conclusio XCVII.

Post didicita testificata testes produci minimè possunt, quod procedit parte opponente...

causis. & c. vltra tertia. de testi. & laf in l. i. nu. 18. ff. de feriis.

Conclusio XCVII.

Relaxatio incarcerationis fieri potest die feriata in honorem dei. laf. in l. si fideiusor. §. si satisdatum. nu. 20. ff. qui satis. cog. in laf. in l. i. §. sed excipiuntur. nu. 11. ff. qui satis. cog. & laf. in l. i. §. sed excipiuntur. nu. 11. ff. de feriis. & similiter die feriata potest accipi fideiusor de eo representando vt hoc modo à carceribus relaxetur. Bald. in l. lecta. ff. si cert. pet. & laf. in d. §. sed excipiuntur.

Conclusio XCIX.

Transactiones & alij contractus fieri possunt etiam die feriata etiam in honorem dei. laf. in l. i. §. C. de feriis. & etiam arbitramentum quod censetur quaedam transactio eodem die feriata fieri poterit. Bart. in l. si feriatis. ff. de arbi. laf. in l. diuus Adrianus. ff. de feriis.

Conclusio C.

Pro incarcerationo vel in causis ciuili vel criminali potest in ea causis procedi etiam die feriata. l. diuus. ff. de feriis. & ibi laf. & eo die quilibet delinquens propter fugam presumptionem potest capi obtemperata licentia quae committi potest ad eum capiendum. laf. in d. l. diuus.

Conclusio CI.

Incausis summariis probatio ita requiritur plena sicuti in ordinariis causis nisi tractaretur de leui prauidicio. Barto. in l. iij. §. caus. ff. de car. edict. Bal. in l. i. C. vt in poss. leg. Bar. in extra. ad reprimendum. versu summarie. laf. in l. in pecunia riis. num. 4. ff. de feriis.

Conclusio CII.

In libello non inspicitur quid quale, & quantum narretur, sed qualiter, & quantum ex narratione concludatur: quia modus agendi stat substantialiter in conclusione. Bal. in cap. j. de excep. Bal. in l. cum seruum. C. de feriis fugi. laf. in l. i. n. 14. ff. de eden. Conclusio enim libelli restringit narrata ad ea quae conclusus petuntur: quia in conclusione stat modus agendi qui semper attendi debet. Bal. in l. edita. C. de edendo. & laf. in d. l. i. quod non procederet in criminalibus vbi procedit libellus sine conclusione. Bar. in l. libellorum. ff. de accus. laf. in d. l. i. nu. 23. in rescripto etiam conclusio attenditur. Imola in cap. super literis. de referi. & in contractu etiam. l. si voluntate. & ibi Bal. C. de rescin. vend. Deci. consi. 62.

Conclusio CIII.

In sententia non requiritur quod iudex exprimat causam qua motus ille ita iudicauit. c. licet. de re iudi. Immo fatuus est iudex qui causam in sententia exprimit. nam si eam exprimat, & sit incepta, vitatur sententia. c. e. super. de offi. & potest. iudi. deleg. laf. in l. i. ff. de feriis. nu. 4.

Conclusio CIIII.

Productio instrumentorum sicuti & testamentum communis est vtriusque parti & eo ipso quod quis produxit instrumentum, intelligitur illud tam pro se quam contra se produxisse. & approbasse ita vt aduersarius eo se iuuare poterit. gl. in l. i. §. editiones. & ibi laf. ff. de eden.

Conclusio CV.

Siquis semel instrumentum produxerit, non poterit deum illud reuocare, neque retrahere quasi erronee productum: quia sibi imputandum est quod illud produxerit, cum per productionem sit ius quaesitum aduersario. Imola in c. G. perpetuus. de fid. instru. Boer. deci. 252. nu. 3. nisi producat statim re integra productioni renuntiaffet. ita Boer. in eo loco. num. 4. per l. si aduersarius. C. de fid. instru. & laf. in l. i. §. editiones. nu. 20. ff. de eden.

Conclusio CVI.

Statu contentis in libello contra producentem. l. cum precum. C. de libe. causa. qd procedit in libello producto tam ex parte rei quam actoris. Bar. in l. i. in fi. C. de his qui pot. laf. in l. i. §. editiones. ff. de eden.

Conclusio CVII.

Quoniam producens instrumentum videtur fateri contenta in eo assertiue esse vera, & per consequens etiam personam notarij vt per laf. in l. i. §. editiones. ff. de eden. Boer. deci. 252. cautela est quae in iudiciis inualuit, vt producens instrumenta protestetur se ea velle producere solum in capitibus pro eo facientibus, & contra partem aduersam. Albe. in l. i. §. editiones. ff. de eden.

Conclusio CVIII.

Legatarius petens legatum sibi relictum in vim testamenti de quo in libello mentionem fecerit, non tenetur illud testamentum heredi exhibere: quia praesumendum est heredem habere notitiam contentorum in testamento. l. non est ferendus. ff. de transact. laf. in l. si legatum. nume. 3. ff.

de edē. quod procedit qñ ageretur cōtra heredē extraneū vel cōtra eū q non pōt adire hereditatē nisi in vim testamēti, tali em hēredi editio testamēti nō est faciēda, sed bñ hēredi q ab inretrato hēreditatē pōst obtinere. laf. in eo loco. nu. 4. intellige tamen editionem testamēti hēredi extraneo non debere fieri vt hēres deliberet, verum ille legatarius illud testamentum debet pducere in causa coram iudice ad docendum de suo iure, aliās pōst legatarius succumbere.

Conclusio CIX.

Agens contra fisco in iudicio tenetur fisco instrumentum edere ad fundandam suam intentionem. l. nec nequam. & ibi laf. ff. de edend non tamen tenetur edere emptoribus gabellarum si contra eos velle agere: quia est fisci privilegium vt agens edat fisco est personale quod non transit in aliū. l. si. §. ff. de contra. emp. laf. in d. l. nec quicquā, & ibi Alexand.

Conclusio CX.

Quando aliquis in iudicio petit aliquid fieri, debet fieri illud expensis petentis, qui ad hoc tenetur expensas erogare. l. prator. §. etiam si is. ff. de edend. & ibi laf. nu. 9. vnde si iudex mittat notarium ad aliquem locum ad requisitionē partis pro examinandis testibus, vel ad quid aliud, hoc fieri debet expensis requirētis. Bal. in d. l. etiam. verum si iudex mittat causam ad consilium sapientis, quamuis id faciat ad petitionem partis, illud tamen fieri debet expensis vtriusque, quod in practica obseruari asserit laf. in d. §. etiam.

Conclusio CXI.

Iudex aliquid faciens ex mero suo officio id debet facere expensis vtriusque partis l. ex parte. ff. tam. hercif. laf. in l. prator ait. §. etiam si is nu. 9. ff. de eden.

Conclusio CXII.

Haeres alicuius notarij, & cui succedit, non potest exhibere neque authenticare actus vel scripturas illius notarij iam defuncti propria sua auctoritate, sed requiritur vtiliter haeres à iudice commisionem habeat quare requiritur vt prothocola illius notarij committantur ei haeredi à iudice. c. cū P tabellio. de fide instr. & ibi Per. de Ancharano, & hoc tenendum asserit laf. in l. prator ait. §. cog. n. ff. de edēdo. per generalitatem illius textus. & Guid. Pap. de itylo ita seruari asserit quæst. 2. in fi.

Conclusio CXIII.

Notarius condēnatus pro quocunque delicto excepto crimine falsi committi in suo officio quamuis efficiatur infamis potest tamen instrumenta cōscribere. Bal. in l. eadem. §. hac. ff. ad l. Iuliam pecula. & Francif. Marc. deci. 116. par. 2.

Conclusio CXIIII.

Si notarius semel instrumentum alicui expediuerit in forma publica, non poterit ille cui iam instrumentum datū fuit, petere vt iterum alterum instrumentum sibi edat, nisi cū causa, & cum licentia iudicis. & parte citata de cuius prauidicio agitur. Bar. in l. si ad fi. ff. de bonis autho. iudi. post. Bart. in l. prator ait: & ibi per laf. in §. prator ait ff. de eden. quod non procedit in instrumentis productis in actis in iudicio quia ille bene poterit cuilibet dare copiam actorum, cum ea sint facta communia per productionem. l. iij. C. de edē. quod tamen ibi laf. videtur reprobare.

Conclusio CXV.

Scripturis eorum qui eliguntur ad recipiendas gabellas vel collectas datur plena fides: quia eliguntur publica auctoritate. Bar. & laf. in l. quaedā §. ne casu. de discussio. lib. x. C.

Conclusio CXVI.

Si in prothocolo notarij reperiantur haec verba, & renuntiauerunt dictae partes & c. poterit subrogatus extēdere tales clausulas ex cōmuni vbi notariorum, & iuxta subiectā materiā. Nam si mulier renunciet, censetur illa renunciare Velleiano. ita Bal. in c. cum in iure peritus. de off. deleg. laf. in l. quaedam. §. fi. nu. 5. ff. de edend. etiam sine expressa cōmissione iudicis dū tamen sit subrogatus auctoritate iudicis q potest extendere imbreuiaturas secundum consuetudinem notariorum. laf. in d. §. si clausula enim solite si sint omisse, habentur pro appositis. l. fi. C. de fideiuss.

Conclusio CXVII.

Tactus palmarum qui fit inter aliquos denotat reconciliationem, quando scilicet hi qui erant inimici tangunt manus. talis enim tactus significat inter ipsos concordia & pacem, & iniuriam remissam. Ang. & Pau. Cast. in l. i. & ibi laf. nu. 1. §. ff. de pact.

Conclusio CXVIII.

Is qui alteri tacite vel expresse remittit iniuriam, non per hoc intelligitur remisisse damnum, interesse, vel expensas atque

atque poterit ille remittens agere ad damna, & interesse, & ad expensas non obstante ea remissione iniuriarū expressa vel tacita etiam si ille quascunque iniurias remiserit. Bald. in l. si tibi. §. ff. de pact. laf. in l. i. nu. 16. ff. de pactis. & ad hoc vt omnia remittantur debet fieri expressa mentio q remittit omnem iniuriam, omnia damna, & interesse. ita laf. ibi. & Rebus in repe. l. vnice. C. de sentent. quae pro eo quod interest profer. in prefa. nu. 63.

Conclusio CXIX.

Vulneratus remittens iniuriam vulneranti accepta pecunia poterit nihilominus agere pro expensis factis in curando vulnus. Bald. l. si tibi. §. ff. de pact. & laf. in l. si tibi. §. ff. de pact.

Conclusio CXX.

Communis est haec sententia, stipulationem alicui factā pro tertio reconualidari ex superuenienti interesse illius: vt si promittis mihi per stipulationē q dabis centum Titio quāuis tempore stipulationis non mea tunc interesset, si tamen demum mea interfit, quia ego fui haeres illius Titij validabitur ea stipulatio. Bart. Bald. Castren. & Salice. in l. pacto successorum. C. de pact. per l. Stichum. §. aliquando. ff. de sol. & laf. in l. nu. 12. ff. de pactis. & ibi inquit ab ea communi opinione non esse recedendum.

Conclusio CXXI.

Si instrumentum debiti penes debitorem reperitur qui dixit se soluisse & debitor non sit aliās creditori familiaris presumeretur debitor liberatum. l. Labeo. ff. de pactis, & ibi Bart. & laf. poterit tamen creditor probare illud instrumentum a se fuisse ablatum, & q tale instrumentum peruenit ad debitore sine suo facto. Aufre. in deci. Capell. Tolo. deci. 239. quod si debitor esset persona domestica ipsi creditori, licet demum illud instrumentum penes eum debitor reperiretur, nulla esset pro eo praesumptio, quin eo casu solutionem debet probare. deci. Cape. Tolo. 239. Bar. & laf. in d. l. Labeo.

Conclusio CXXII.

Inuecta & illata in domum conductam sunt domino dominus tacite affecta §. item Seruiana. de actio. l. item quia. de pactis. non tamen dominus pro ipso debitor praferetur aliis creditoribus conductoris sui qui sunt anteriores. laf. in d. l. item quia. nu. 19. neque enim ille locator pro sua tacita hypotheca praferendus est aliis creditoribus vsusque conductoris qui habent expressam hypothecam. ita laf. ibi. nu. 2. nisi ea demū esset conducta pro conseruatione necessaria ipsius domus, & rerum inuectarum in ea. per l. interdum. ff. qui potio. & ibi Bar. & laf. d. l. item.

Conclusio CXXIII.

Promissio dotis habet in se tacitam conditionem si nuptiae sequantur. neque enim ea dos aliter debebitur quin prius nuptiae secuta fuerint. l. item quia. ff. de pactis. l. dotis promissio. & l. promittendo. ff. de iure dotium. dos enim sine matrimonio esse non potest. l. fin. C. de dona. ante nup. ideo ipsum matrimonium dotem debet praecedere, & propterea talis dotis constitutio dicitur habere eam tacitam conditionem si matrimonium sequatur. laf. in d. l. item quia.

Conclusio CXXIIII.

Valeat pactum q donec soluat interest fors non petetur quod colligitur ex ea l. item quia. ff. de pactis, ex mēte laf. ibi. nu. 9. si autem pactum non adesset, & quamuis debitor vellet offerre ipsum interest se soluturum, compelli nihilominus posset ad ipsam sortem exoluendam. l. si ad finem. C. de iure dotium.

Conclusio CXXV.

Inuecta & illata in praedium rusticum non sunt ipso iure tacite obligata, nisi dominus praedij sciat res eas inductas. l. certi iuris. C. locati. l. item quia. ff. de pactis. fructus autem q proueniunt ex eo praedio rustico remanent tacite obligati domino illius praedij rustici. l. in p. diis. ff. in quibus causis pignus vel hypotheca. laf. in d. l. itē quia. nu. 15. & quamuis fructus iam collecti sint, si tamen adhuc sint intra fundum, poterit dominus eos fructus extates retinere & prohibere ne colonus exporter quin prius sibi solutus sit. Bald. in l. adem. C. locati. fructus vero naturales non sunt tacite hypothecati. laf. in d. l. item.

Conclusio CXXVI.

In contractibus innominatis venit euictio tacite, etiam si nihil sit actum inter partes, & per consequens euictio ita est de natura in contractibus innominatis, sicuti & innominatis. l. iuris gentium. in prin. ff. de pact. gl. in l. pacta. ff. de contra. emp. laf. in d. l. iuris gentium. num. 3. in prin.

Conclusio CXXVII.

In contractibus nominatis actio nascitur à principio, & si multa que prior contractus perfectus est, exercitium vero actionis impeditur & neque datur illi qui non impleuit. per l. Iulianus §. offerri. & ibi glo. ff. de actio. emp. Deci. consi. 21. nu. 1. quod procedit si à parte opponatur. gl. in d. §. offerri. laf. in l. iuris gentium. in prin. nu. 2. ff. de pact.

Conclusio CXXVIII.

Confessio facta extra iudicium sine causa non inducit obligationem. l. cum de indebito §. si autem. ff. de prob. & ibi Bald. Guid. Papae deci. 176. vt si quis confiteatur se esse Titij debitore in aliqua summa nulla causa expressa: non enim valet ad obligandum talis confessio, sed nec valet ad fidem plenae probationis: inducit tamen semiplenam probationem siue facta sit cū scriptura siue sine scriptura. lo. Constantinus in cōmēt. i cōstitutiones regias. art. 28. Alex. cō. 4. n. 20. i. vol. & ad hoc vt talis confessio probet, ille cui facta fuit ea confessio debet allegare aliquam causam & sic validaretur ea confessio quae aliās est indiscreta vt ibi per Alex.

Conclusio CXXIX.

Si quis in instrumento confiteatur se esse debitore, & si salicui debere aliquam summam pro resto & soldo rationum, potest cogi ad soluendum: quia talis confessio habet in se causam. Sali. in l. j. nu. 6. C. de confes. & per l. Publica ff. de positi. & per l. cum se uis §. ff. de positi. Alex. in additio. super Bar. in l. cum de indebito §. ff. de proba. Alex. consi. 14. t. in 6. vol. & consi. 4. nu. 17. i. vol. j.

Conclusio CXXX.

In snuatio olim erat actus voluntariae iurisdictionis. gl. in §. nulla. in authentica de defenso. ciuit. & fieri poterat coram quolibet habente iurisdictionem, & dummodo partes in ipso consensissent. Guid. Pap. consi. 23. nu. 10. hodie vero est iurisdictionis contentiosa & coram iudice regio rei fieri debet: vt est ordinatio regia de qua per Rebu. in commen. in consli. regi. in tracta. de dona. in fi. arti. j. in glo. v. in prin. n. 2.

Conclusio CXXXI.

Legatum relictum mulieri donec castè & honestè vixerit, non perditur, quamuis mulier ad secunda vota transferit, nisi testator dixisset ea verba, & vitam vidualem seruauerit. Bar. in l. mulier. §. cum pponeretur. per cum text. ff. ad Treb. c. nicena. 4. d. it. q Bartoli decisio debet intelligi eo casu, vbi legatū fit vidue ab aliquo extraneo, vel à patre viduae, vel ab alio quam à marito, vel à filio mariti ipsius viduae. tunc enim quando illud legatum fit ab extraneo, vel à patre ipsi viduae non perditur tale legatum ita factum donec castè & honestè vixerit per transitum ad secunda vota, nisi & ea verba adiecta essent, & vitam vidualem seruauerit. tunc enim propter ea verba, secundo nubendo perderetur legatū, quod si ad tertia vota transfret, perdit mulier illud legatum. Ange. in §. hac mulier. in fin. in authen. quomo. oporteat e. pisco. quia contrahere tertia vota est satis contrarium honestati. Fel. in c. si cautio. nu. 40. de fid. instru. quod si tale legatum fiat à marito suae vxori, aut à filio suae matri scilicet donec castè vixerit, & perderit legatum transeundo ad secundam vota. Angel. in §. cum ita. de non eligen. secundò nubent. nu. 6. vbi vsus fuit ea distinctione super hac quaestione de relicto facto viduae donec castè & honestè vixerit. glo. in l. ij. C. de indic. vidui. tollen. & ibi laf. qui ita tenet. & in l. vlt. C. de iudi. nu. 4. & Oldradus. consi. 213. & hoc procedit etiam si testator simpliciter ita dixerit, lego victum & vestitum vxori quando vixerit, vt ibi per Oldra.

Conclusio CXXXII.

Siquis alicui dicat similia verba, tu dicis falsum. non per sea verba facit ei iniuriam, & neque cum afficit aliqua iniuria illi dicendo ea verba, tu dicis falsum, Sali. in l. de tutela. C. de in integ. resti. minor. laf. in l. & si pepererit. nu. 6. in prin. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CXXXIII.

Testis incontinenti potest suum dictum corrigere. gloss. & doc. in ca. cū clamor. de testi. dicitur autem incontinenti corrigere quando nondum compleuerat suam depositionem, vel cum nondum esset dimissus ab ipsa examinatione, dicit se velle quid deponere: sed postquam discessit, si reuertatur demum, & vellet aliquid addere, vel emendare non potest. Bar. in l. lecta. ff. si cert. peta. Immo si testis post depositionem suam incontinenti recurrat ad notarium vt sibi faciat legere suā depositionem, & dicat notario se quid tale non deposuisse, sed alio modo, non permittetur notario aliquid corrigere sine mandato iudicis. Bal. in c. praeterea. de testi. cog. laf. in l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pact. num. 7. & est deci

decisio, domino, de rota, deci. 293. in nouis. poterit autem dictum suum corrigere etiam in scriptis redactum dum tamen hoc faciat antequam loquatur parti. Soci. cōfi. 97. nu. 1. s. parte 4.

Conclusio CXXXVIII.

Si instrumentum caueatur q̄ contra instrumentum guarē. Stigmatum nihil opponi possit, & quod habeat executionem paratam. debet intelligi quando agitur contra debitorem principalem actione personali vel hypothecaria: fecus si agatur contra tertium possessorem, contra quem statutū locum non habet. Bald. in l. j. C. de lega. Pet. de Ancha. in rep. c. canonum statuta. de consi. Ias. in l. iurifgentium. §. prator. num. 1. i. ff. de pact.

Conclusio CXXXV.

Dolus qui dedit causam contractui bonifidei reddit cō tractum nullum. l. & eleganter. ff. de dolo. quod procedit contra dolosum: & si is qui passus est dolum hoc voluerit, alioquin illo tacente erit validus contractus. glo. in l. iurifgentium. §. prator ait. ff. de pac. vbi Bar. Bal. & Alex. & per hanc calex, & eleganter, limitatur.

Conclusio CXXXVI.

Si statuto caueatur q̄ nulla exceptio, vel probatio admittatur contra instrumentum, intelligitur quando quis directō vellet probare contra tenorem instrumenti: sed non prohiberetur probare contra præsumptionem vel solemnitatem instrumenti vt puta si dixerit eum qui fecit instrumentū, non esse notarium, & hæc bene possent probari. Ias. in l. iurifgentium. §. quod fere. ff. de pactis.

Conclusio CXXXVII.

Si statuto caueatur quod contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, opponetur tamen exceptio de qua constat ex inspectioe instrumenti: puta quia est factum sine causa, vel quod est factum in diem, vel sub cōditione. Ias. in l. iurifgentium. §. quod fere. ff. de pact. num. 14. & in simul opponi poterit exceptio rei non tradita. Deci. consi. 421.

Conclusio CXXXVIII.

Duo testes sufficiunt ad probandum contra præsumptionem instrumenti: sed si ageretur de probando contra tenorem ipsius instrumenti, plures testes requirerentur. Bar. & alij. in l. i. §. j. ff. quem ad. teita. aperiantur. Ias. in l. iurifgentium. §. quod fere. in fine ff. de pact.

Conclusio CXXXIX.

In his que sunt communia pluribus vt vniuersis, & sic in his que sunt collegij vel vniuersitatis, quod maior pars facit minori praeiudicat. l. qd̄ maior. ff. ad muni. vbi gl. & doct. l. nulli. ff. q̄ cuiusq̄ vniuers. dūmodo res oēs vocati fuerunt & rite appellati: alias maior pars non obesset minori. l. ij. de decurio. lib. 10. C. & dummodo duæ partes ex tribus adessent aliis legitimè vocatis absentibus. in his autem que multis communia sunt, & pluribus vt singulis, omnes debent esse præsentes. nam tunc factum plurium aliis non obesset. l. perfundum. ff. de serui. rusti. prædio. nisi in eo casu in quo quis vellet vri re communi ad vsum destinatum quod potest etiā aliis inuitis. l. arboribus. §. nauis. ff. de vsufr. §. in cōmuni. insti. de rerum diui. Ias. in d. l. iurifgentium. §. hodie. ff. de pact.

Conclusio CXL.

Quando actus aliquis committitur vni nomine collectiuo, & vni personæ singulari, puta consulibus & Petro, vel episcopo & capitulo, tunc totum illud collectiuum habetur pro vna parte & p̄ vna dimidia: & singularis persona habetur pro altera dimidia: & tantum in eo casu habebit solus episcopus quantum totum capitulum. Ang. & Imo. in l. liber homo. §. filius. in prin. ff. de hæredi. insti. vbi decidit eam quæstionem per eum textum, q̄ si rectori & vniuersitati scholasticorum detur facultas eligendi notarium, tantam vocem habebit solus rector quantam tota vniuersitas. & Salic. in l. quoniam. per eā. l. C. de appella. nomē eū collectiuum ponitur pro singulari persona. quod nomē debet verificari in maior parte. Gem. in c. a collatore. de appella. in 6. quare ad hoc vt ille qui est nominatus simpliciter, & singulariter possit dicere habere maiorem partem, non sufficiet q̄ habeat secum vnum de illis qui sunt sub nomine collectiuo. Panor. in consi. §. 8. j. vol. Ias. in d. l. iurifgentium. §. hodie. nu. 1. 12. & 13. ff. de pact. & sic requiritur quod maior pars illius collectiuu conueniat cum alio singulari.

Conclusio CXLI.

Si rector aut potestas cōdemnetur cum suis cōsiliariis in aliqua summa, ipse potestas exoluet dimidiam, & cōsiliarij aliam dimidiā. l. qm̄. & ibi Salic. per eum tex. C. de appe.

Conclusio CXLII.

Pactum factum cum vno ex correis debendi prodest aliis quando sunt socij omnium bonorum, vel sunt socij simpliciter illius debiti pro quo facta fuit ea remissio: quia tunc interest pacificētis ne ab aliis petatur, ex eo quod si alter solueret, ab altero peteret actione pro socio pro sua rata, & recuperaret. Bar. in l. ex duobus in octaua quæstione. ff. de duobus reis. Bar. & ibi Ias. nu. 8. in l. si tibi decē. §. in his. ff. de pac.

Conclusio CXLIII.

Si sint plures mercatores socij vnius mercis, vel plurium, quilibet eorum poterit in solidum agere cōtra debitores eiusdem mercis, per l. si vnus. in prin. ff. de pactis. dum tamen is qui agit, cauere velit de rato. nec poterit illi obici q̄ non habeat mandatum: & ita q̄ non possit nisi pro sua parte agere: cum id verissimum sit quemlibet ex sociis posse in solidum agere cauendo vt dictum est. Et hanc opinionem feruari asserit Rebu. in commen. in consi. regias in titu. de mercatoribus & nego. art. vlt. in glo. vni. nu. 2. videntur enim socij inter se habere tacitum mandatum ad faciendum ea q̄ sunt vtilia societati. Ias. in l. stipulationes non. nu. 9. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CXLIII.

Si sint plures habentes rem conductā de publico, vt sunt hi qui emunt, vel locant gabellas à communi, tūc qui libet eorū p̄t cōuenire & conueniri. l. j. ff. de loco publico fruēt. Ias. l. si vnus. in prin. nu. 2. ff. de pact. Rebu. in tract. de mercatoribus & nego. art. vlt. in glo. vni. nu. 2. §.

Conclusio CXLV.

Vendere vinum, frumentum, vel oleum quod quis habuit ex suo proprio fundo, nō est exercere mercantiā: ideo tales vendentes non tenentur ad onera que imponuntur mercatoribus vendētibus, & hoc ita esse Rebuffus arte. statuit in titu. de mercato. & negotia. in glo. vni. nu. 2. 3. multis arreliis iudicatum fuisse. & Decius consi. 472.

Conclusio CXLVI.

Coram arbitris non est lis contestanda. l. rem non nouā. §. patroni. C. de iudi. Bald. in l. j. C. de litis contesta. Ias. in l. si vnus. in prin. nu. 5. ff. de pact.

Conclusio CXLVII.

Executio sententiæ diffinitiuæ, vel instrumenti guarēti. Egati non potest peti contra tenētē aliqua bona obligata. glo. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. Ias. in l. si vnus. §. ante omnia. nu. 6. ff. de pact.

Conclusio CXLVIII.

In mandato quocunque generali & cum libera & plena administratione nō venit potestas donandi. l. cōtra. §. si filius. ff. de pactis. vnde tutores & curatores quamuis habeant à lege plenam administrationem non tamen poterunt donare. l. j. ff. de tutel. Ias. in d. §. si filius.

Conclusio CXLIX.

Remissio que fit per pactum simplex, & ex causa donationis est quedam donatio: alias non. vt per Ias. in l. j. nu. 16. ff. de transac. & tunc talis remissio est insinuanda. Alex. consi. 137. vol. 2. in si. requiritur enim insinuatio in renunciatione seu in remissione debiti, sicuti in expressa donatione. Bart. in l. Modestinus. ff. de dona. & Alex. loco quo supra. quod procedit vbi ea remissio fieret gratis, & sic ex causa donationis: vt per Ias. in ea l. j. & in l. contra. §. si filius. ff. de pact. Rebu. in consi. regias, in tracta. de dona. & aliis dispo. arti. j. in glof. §. nu. 7. Decius in regula, si quis obligatione. in fin. ff. de reguli.

Conclusio CL.

Renunciatio seu remissio debiti, vel pactum de non petēdo non est donatio, quando renuntians vel pacificens tā tandem vel maius commodum consequitur. tunc enim nō esset donatio cum non fiat gratis: & talis renunciatio nō esset insinuanda. Ias. in l. contra iuris. §. j. nu. 8. ff. de pact.

Conclusio CLI.

Is cui ius acquiritur ex aliquo contractu, debet eum contractum acceptare cum omnibus pactis & clausulis in eo appositis. l. Caius. ff. de manu. l. contra iuris. §. si filius. & ibi Bar. & Ias. ff. de pact. nu. 11.

Conclusio CLII.

Instrumentum si penes aduersarium reperiatur maculatum in data aut alio loco suspecto, p̄sumendū erit qd̄ talis macula processerit facto ipsius aduersarij: quia non est verissimile quod ille ad quem spectat instrumentum fecerit talem maculam. c. accepimus. & ibi Ioan. Andre. & de Ancha. deci. 164. par. 2.

Con

Conclusio CLIII.

Ex iniuria illata filio competit patri actio iniuriarū. §. patitur. de iniur. in insti. ita vt ea actio dicatur patri q̄nta quā filius non potest remittere: pater autem eam iniuriam filio illatam etiam inuito filio remittere potest. l. sed & si vnus. §. filio. ff. de iniur. §. si de iniuriis insti. nisi pater esset vilis persona: quia non potest eam iniuriam filio illatam remittere. d. §. filio. & ibi Bar. & neque correctus est ille. §. per iura nouissima. quia hodie pater qui non est vilis persona eam filij iniuriam remittere potest. Ias. in l. contra. §. si filius. num. 1. §. ff. de pact. Boc. deci. 120. competit quidem & filio iniuriato actio iniuriarū: sed pater habet exercitium actionis filij & eo inuito potest intērare & remittere. Pau. Castren. in l. Papinianus in prin. ff. de ino. teita.

Conclusio CLIII.

Vbi maritus sit implicatus multis fideiussionibus, vxor potest cōstante matrimonio dotem repetere: quia tūc maritus dicitur male vti sua substantia. l. vbi adhuc. C. de iure doti. Ias. in l. contra. §. qui pecuniam. nu. 3. ff. de pact.

Conclusio CLV.

Si filia fecerit pactū de non succedendo in hæreditate patris vni ex suis filiabus, & demum pater alios filios quos habet, inliuerit hæredes cum eo fratre cui facta est renuntiatio, vel etiam alios extraneos fecerit, tale pactum solum proderit illi cui facta fuit ea renuntiatio: & neque aliis cohe redibus poterit prodesse. Ange. in l. auus neptis. ff. de pac. Bal. in l. ius autem. ff. de pact. & Ias. in d. l. auus.

Conclusio CLVI.

Pactum ad hoc vt dicatur personale ita vt non egrediaratur personam requiritur quod fiat alicui personæ cū particula taxatiua tantum vel solum: vt si dictū sit de Petro solum, vel si cum persona cui fit pactum adiicitur vnus ex hæredibus: his enim casibus pactum dicitur merè personale, & non poterit exire personam: alias esset pactum reale & sic ad hæredes transitorū, quamuis de illis nulla sit facta mentio. l. si tibi. §. pactū. ff. de pac. & Ias. in d. l. illis locis.

Conclusio CLVII.

Si statuto caueatur vt in contractibus minorum, vel mulierum interuenire debeat auctoritas duorum cōiunctorum, debet interuenire ea auctoritas eorum cōiunctorum qui sint viri: & non possunt semine interuenire quia p̄ priè consilium & auctoritas est virorum. & non mulierum. l. quidam decedens. §. Papinianus. ff. de autho. tuto. l. j. in fi. & ibi Bald. ff. de leg. Ias. in l. tres fratres. nu. 14. ff. de pact.

Conclusio CLVIII.

Creditor in presentia debitoris confitens & declarans eum talem non esse sibi debitorem, vel obligatum, vt per hanc verba, profiteor te non teneri, liberat planè eum talem cui ea declaratio facta fuit. l. tale pactum ff. de pactis. l. Publia. §. si. ff. de deposi. ea autem cōfessio facta in absentia partis, non acquireret exceptionem liberationis ipsi debitori absenti. d. l. tale pactum. & ibi Ias. valebit tamen ea confessio in vim meræ probationis ad excludendum scilicet obligationem per huiusmodi probationē illius cōfessionis facta in partis absentia. Bald. in l. generaliter. nu. 17. C. de non nume. pecu.

Conclusio CLIX.

Creditor in suo libro rationum si scribat talem non sibi esse debitorem, talis scriptura etiam priuata valet quamuis facta sit in absentia partis. poterit enim ab ipso debitore acceptari statim quod in eius notitiā peruenerit, & valebit perinde ac si ea confessio & scriptura facta fuisset parte presente. Bar. in l. nuda ratio. ff. de dona. Ias. in d. l. pactū. de pact.

Conclusio CLX.

Confessio facta ad liberandum non requirit causam. l. tale pactum. ff. de pactis. Facta autem ad obligandum non valet sine causa: quia diceretur indiscreta, & sic nihil valeret. l. cum de indebito. ff. de proba. Ias. in dict. l. tale pactum. num. 4. ff. de pac.

Conclusio CLXI.

Si testator insituit ventrem suæ vxoris, & post conditum testamentum ex eadem vxore plures filios ex vnomet partu, vel ex alio, & sic diuersis temporibus plures filios sustulerit, eo mortuo cum illo testamento omnes filij ita suscepti dicentur instituti. nam videtur testator instituisse non solum eum qui tunc erat in vtero, sed & omnes alios qui nascuntur ex ea vxore, & etiam ex alia, ita vt nullus eorum poterit dicere se preteritum ad rūpendū testamentum Ioan. Andre. in addi. ad Speculum in tit. de testa. super rubr. p. l.

si quis ita dixerit. §. si. de testa. tutel. & l. cum inter veteres. C. de fidei. liber. Alexand. in l. placet. ff. de libe. & posth. & hanc opinionem tenendam ibi asserit Iason. & in practica seruari. & instituere ventrem nihil aliud est quam instituere posthumum. l. ij. §. nominatim. ff. de libe. & posthum. sed instituens posthumum videtur omnem posthumum instituere quādo cunque nasciturum, d. l. placet. de libe. & posth. ergo idem erit in eo qui instituit ventrem. Iason. in d. l. placet. numero 10. & hæc procedunt siue testator dicat, instituo ventrem meæ vxoris, si est pregnans: siue etiam dicat, instituo posthumum meum. his enim casibus quotquot nascuntur etiā diuersis temporibus succedent. Alex. & Iason in d. l. placet. nu. 12. & 22. Boer. deci. 148. & Soc. consi. 126. numero 6. volu. 3. verum si testator dixerit, instituo posthumum qui est in vtero meæ vxoris, tūc videtur se retulisse ad presentem, qui est in vtero. Iason ibi. nu. 12. & 13.

Conclusio CLXII.

Legatum factum posthumo simpliciter censet esse factū Lei qui est in vtero, siue sit vnus siue plures qui insimul nascuntur, per l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signi. cessat tunc fauor conseruandi testamenti cum sumus in legato factō & non in institutione. simplex enim posthumum appellatio in legatis comprehendit plures ex eodem ventre natos insimul, & non eos qui nascuntur diuersis temporibus & diuersis conceptionibus. per l. si quis ita. §. j. ff. de testa. tute. Barr. in l. si cognati. ff. de rebus dub. Alex. & Iason in l. placet. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CLXIII.

Vis quamuis constitutus in mortis articulo potest contrahere matrimonium cum sua concubina: & per tale matrimonium filij ante suscepti legitimantur. c. tanta est vis matrimonij, qui filij sint legitimi. tenet enim in distinctō tale matrimonium ita contractum cum eo qui est constitutus in mortis articulo per quod matrimonium filij ante suscepti legitimantur. ita Henricus Boic. in co. c. tanta. Alberic. de Rotate in l. nuper. de natura. liberis. Arcet. & Raphael Cuma. in l. sed est quæritum. ff. de libe. & posthum. & ibi inquirunt hoc teneri communiter. & Ias. in d. l. sed est. & hanc opinionem communem esse asserit ibi. & sic tales legitimati excludunt substitutum, qui aliās admitteretur in casum in quem ille institutus liberos non habuisset. Iason ibi nume. 1. idem Gui. Bene. in repe. c. Rainutus. in verbo, in extremis. nume. 13. & ibi asserit hoc communiter teneri.

Conclusio CLXIII.

Donator non potest renunciare legi, si vnquam. C. de reuo. donatio. ex eo q̄ ea lex respicit fauorem filiorū, & non fauorē donantis. quare in præiudicium filiorum donans non potest illi renunciare. Soc. cōfi. 126. nu. 6. in 3. vol. Franc. Curtius senior. consi. j. numero 7. vbi tenet dictē legi renuntiare per donantem non posse quin superueniente noua prole ea donatio ipso iure reuocetur, siue renunciatio sit facta cum iuramento, siue non.

Conclusio CXLV.

Testamentum in quo filius est præteritus est ipso iure nullum. l. si filius. & in l. si a primo. & ibi Iason, numero 5. ff. de lib. & posth. quod procedit etiam si filius præteritus non conueratur, & siue in eo testamento alij filij essent hæredes instituti, siue extranei. vtroque enim casu testamentum tale nullum est etiam filio præterito tacente, & non conuerente. & hanc opinionem communem esse asserit Guliel. Bene. in verbo, in eodem testamento. il. j. nu. 82. vsque ad numerū 101. & ideo alij liberi testatoris poterunt dicere tale testamentum nullum: & talis nullitas testamenti procedit etiam si filius viuo testatore moriatur: quo casu etiam tale testamentum est nullum. Ias. in d. l. si filius. numero 14. & hæc locum habent vbi in toto testamento filius præteritus esset: quia si ab vno gradu tantum esset præteritus, ille gradus esset nullus & non alij. l. iij. §. si. ff. de libe. & posthu. & non procedunt superiora vbi filius vel filia ex pacto cum iuramento successioni renunciaisset, iuxta. c. quamuis pactū. de pact. Ivi. tunc talis præterito illius filij renuntians non rūperet testamentum. non enim debebat institui cum iam renuntiaffet. l. si quando. §. j. C. de inoffi. testamento. & Ias. in d. l. si filius. numero 10. iustineretur autem tale testamentum per clausulam codicillarem per quam filius præteritus censetur grauatus per fidei cōmissum vniuersale restituere hæreditatem scriptis hæredibus detracta sibi quarta. l. generaliter. §. ff. de fidei. liber. Bartolus in authentica, ex causa. C. de liber.

p. e

prat. eo casu filius præteritus vnam quartam solum detrahet. Bar. in l. Papinianus §. meminisse. ff. de inoff. test. l. in d. l. si filius. nu. 13. Rom. cons. 24. Deci. cõf. 228. & 369. in fine.

Conclusio CLXVI.

Statutum quod non fuit receptum in obseruantia & moribus vtriusque, nullas habet vires. gl. in c. i. de treu. & p. ce. Alex. conti. 6. i. vol. l. in l. si filius. nu. 22. ff. de libe. & posthu. & satis est qd transierint decem anni à tempore conditi statuti. quibus non fuerit obseruatum tale statutum, ad hoc vt reddatur sine effectu. c. si de confue. in 6. & l. plenè in d. l. si filius. nu. 23.

Conclusio CLXVII.

Dicitio alius, regulariter est repetitio similitum. l. si fugitiui. vbi glo. & doctõ. C. de seru. fugi. quæ tamen regula non semper procedit, & neque semper reperit præcedentia. l. si quis posthumos. §. si filium. & ibi l. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CLXVIII.

Quamuis testamentum in quo filius est præteritus sit nullum. l. si filius. ff. de libe. & posthu. tamen si filius præteritus tale testamentum approbauerit, valebit respectu illius. l. si o præterito. ff. de inu. rupto. l. rri. l. in l. si qd posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. nu. 13. & hoc verum est respectu ipsius filij qui approbat tale testamentum, sed nõ quo ad præiudicium aliorum filiorum qui semper poterunt dicere illud testamentum nullum. Pau. Cast. in d. l. filio præterito. ff. de inu. rupto. l. in l. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. & in l. in suis. nu. 56. ff. de libe. & posthu. & sic concluditur qd etiam filio præterito tacente vel approbante testu, alij liberi testatoris in testamento instituti poterunt dicere illud testamentum nullum, & hæc est communis opinio de qua Bened. in verbo, in cod. testamento l. j. nu. 100. cum alijs sequentibus.

Conclusio CLIX.

Testator vxorem habes instituit vario modo posthumos tam masculos quam foeminas sibi nascituros: & posthumis si decederet in pupillari ætate substituit, si demum vnus posthumus nascatur & moriatur in ætate pupillari substitutio non habebit locum: quia iste casus omiffus fuit à testatore: ergo successio relinquatur dispositioni iuris communis præsertim cù ibi agatur de exclusionem matris à luctuosa filij hæreditate, & ob id mater succedet filio suo vnico mortuo in pupillari ætate. Oldrad. conf. 142. & hanc decisionem notandam asserit l. in l. comodi. ff. de libe. & postu.

Conclusio CLXX.

Pater dummodo filium suum instituat in legitima, in residuo poterit extraneum instituire: & nec habet necessè in residuo eum exheredare. l. Papinian. §. quonia. ff. de inoff. testamento. l. in l. in suis. nu. 37. ff. de libe. & posthu. Auus autem habens filium, & ex eo nepotem non tenetur nepoti aliquid relinquere. Dec. cons. 15.

Conclusio CLXXI.

In querela inofficiosi testamenti locum habet editu successorium. Alex. in l. si quis posthumos. §. j. ff. de liber. & posthu. & ibi inquit in practica ab hac opinione non esse recedendum. & l. eam opinionem communè esse asserit in l. in suis. nu. 25. ff. de libe. & posthu. & hoc per l. iij. §. si emancipatis. ff. de bono. poss. i. contra tabu. nepos enim præteritus venit ex sua persona ad querelam per successorium editu, & non ex persona sui patris exheredati, ad quæ querelam admittitur etiam si eius pater exheredatus testamentu approbare; quia sequens in gradu ex sua persona admittitur ad eam querelam. Alex. in d. l. si quis posthumos. §. j. & l. in dict. l. in suis. nu. 55.

Conclusio CLXXII.

Relictum factum mulieri si filium pepererit, aut substitutio facta mulieri si filium pepererit, non habebit locu si extincto vtre matris filius extractus fuerit: quia tunc nõ dicitur mulierẽ peperisse: ob id cessaret legatum vel substitutio. l. anni culus. §. si. ff. de verbo. signi. inquit enim ibi text. falsum esse eam mulierem peperisse, cui filius extractus est. Angel. & l. in l. quod dicitur. nu. 4. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CLXXIII.

Legatum factum mulieri aut institutio facta de muliere quando habebit filium, debebit legatum illud etiam si filius extractus fuerit à ventre illius mulieris dum

moreretur quia dicitur mulierem filium habere quando exciso ventre filius ablatu fuit ab ipsa muliere dum moretur. l. etiam ea mulier. ff. de verbo. signi. l. ason in l. quod dicitur. numero 5. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CLXXIII.

Ad hoc vt natiuitate posthumi rumpatur testamentum requiritur partum omnem editum esse, & qd demũ vixerit: ceterum si seminatus esset, puta quia medietas corporis exiuerit de ventre, & hoc modo aliquo momento vixerit, non per hoc diceretur natus, neque ruperet testamentu. l. p. circa finem ibi, ad orbem torus procelit. C. de posthu. here. in l. Bar. & l. ason in l. quod dicitur. numero 12. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CLXXV.

Natus in sexto mense, & sic ante septimum non rumpit testamentum in quo fuerat præteritus: quia minus prope natus decessit & nascitur etiam in tempore in quo nõ potest viuere. l. j. C. de here. instit. Alex. & l. aso. in l. quod dicitur. ff. de libe. & posthu. Chassa. consilio 19. numero. 6.

Conclusio CLXXVI.

Occidens existentẽ in vtero non punitur vt homicida. Bal. in l. quod dicitur. ff. de libe. & posthu. per l. cum inter veteres. C. de fidei. liber. nam quandiu est in vtero non est homo. & hanc Baldi opinionem veram putat Alexan. in d. l. quod dicitur. nisi tale homicidium per malitiam, aut dolum esset commissum. q. 2. c. quod verò. 92. Soc. cõf. 16. in j. vol.

Conclusio CLXXVII.

Si pater filio suo libros legales reliquerit, si fuerit legista, & si in legibus profecerit, & libros medicinæ si in arte medicina iuduerit: filius consequetur & libros legales & medicinæ si in vtraque arte profecerit. Ale. i. l. Titij textores. ff. de leg. j. Alex. & l. ason in l. si ita scriptum. per illum textum. ff. de liber. & posthumis. quia sub simplicibus & casus mixtus continetur.

Conclusio CLXXVIII.

Sola filij nominatio quam quis facit de aliquo cum vtilium nominando, non conilitur eum in quasi possessione filiationis, quoniam talia verba sunt incidenter & perfunctoriè emissa, & propter aliud. & blandiendo sepius quis dicit, fili fac illud, quatumuis ille non sit filius, sed plane extraneus Cyn. in l. non nudis. C. de proba. Bald. in l. non epistolis. C. de proba. nisi huiusmodi nomen, filius, esset prolatum in actu qui non potest conuenire, nec congruere nisi filio: vt exheredo filium. hæc enim verba filio solum congruunt, cum extraneu nõ exheredamus, vel bene veniat filius quem adhuc vt filium tractare volo. Bart. in l. j. idem. ff. de libe. agnos. Paulus Castrensis in d. l. non nudis. per hæc enim & similia verba & per tales actus nunc positos filius esset in quasi possessione filiationis. l. ason in l. si posthumum. §. si quis ita. nu. 8. ff. de libe. & posthum.

Conclusio CLXXX.

Haeres institui potest sub ea conditione, si nomen testatoris honestum & arma portauerit: & si hoc non fecerit est grauatus hæreditatem alteri restituere: tunc si ille hæres recuset adimplere conditionem, & portare nomen & arma defuncti, debet hæreditate priuari, quæ fideicommissaria restituenda est: & si non fuisset rogatus restituere hæreditatem in non parendo conditioni esset tali hæreditate priuatus. l. facta. §. si sub condicione. vbi Bart. & Paul. de Castro ff. ad Trebe. Bened. in repeti. c. Rainutius. in verbo. si absque. in materia de substi. fidei. numero 90. de testa. Guid. Papæ decif. 251.

Conclusio CLXXXI.

Patria sunt qd testator ita dixerit, instituo Titium si nomen meum & arma portauerit, vel si ita citra conditionem dixerit, volo qd sit hæres talis, & quod nomen meum & arma portet. in vtroque enim casu talis hæres priusquam possit esse hæres, debet & nomẽ & arma portare ac si conditionaliter ea verba essent apposita, cum habeantur pro conditione. l. mulier. §. si quis seruum. ff. de condi. & demonstra. Bened. loco quo supra

Conclusio CLXXXII.

Fideicommissum non solum purum sed & sub conditione relictum, pacto remitti potest nullo euentu conditionis expectato. l. j. & l. cum proponas. C. de pact. quod pactum approbatur & de iure toleratur. l. de fideicommissio. C. de transac. Bened. in verbo, si absque. de fideicommissaria substitutione. numero, 94.

Conclusio CLXXXII.

Si testamentum sit inualidum, & imperfectum ex defectu solemnitatis in testamento requisita, vt quia testamentu non habet debitum numerum testium, vel deficit in alia solemnitate testamenti, legata ex tali testamento imperfecto nõ debentur. l. j. C. de libe. & posthu. nisi in eo testamento esset adposita clausula codicillaris. tunc enim per eam clausulã ea legata possent sustineri. Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo, si absque. de lega. & fidei. nu. 157. & 158.

Conclusio CLXXXIII.

Mors qualiterunque contingat dicitur semper casus fortuitus. l. interdum. §. j. vbi gl. & doctõ. ff. de iudi.

Conclusio CLXXXIII.

De iure criminata puniendi sunt, licet casualiter bonus effectus reipublicæ sequatur. Pet. de Anch. in c. j. de consuet. vt si quis ingressus domum alicuius de nocte scrinium illius surripuerit, & inuenerit in eo scrinio literas proditiõnis ciuitatis: talis enim surripies erit nihilominus puniendus: quia habuit animum delinquendi in principio. gl. Bene. in verbo, mortuo itaque, l. j. nu. 120.

Conclusio CLXXXV.

Si filius institutus moriatur antequam adierit paternam hæreditatem, vel antequam illi paternæ hæreditati se immiserit, ex potentia suaratis transmittit patris hæreditatẽ ad quoscunque hæredes. l. apud hostes. C. de suis & legi. hære. l. si fratris. C. de iure delibe. & l. si infanti. eodem. & ibi l. aso. & in l. si filius hæres. ff. de libe. & posthu. quod procedit sine filii sciat hæreditatem sibi delatam siue ignoret: & transmittit inquam ad hæredes etiam extraneos. d. l. apud hostes. Bene. in verbo, mortuo itaque. nu. 108. & hoc communiter teneri asserit ibi.

Conclusio CLXXXVI.

Facultas transmittendi hæreditatem ad quoscunque hæredes beneficio suaratis durat spatio triginta annorum. l. licet. C. de iure delibe. Ale. in l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. & hanc communem esse opinionem asserit Bene. in verbo, mortuo itaque. nu. 109.

Conclusio CLXXXVII.

Filius transmittit ius petendi supplementum legitimæ ad quoscunque hæredes si filius priusquam legitimam suam habuerit, vel eam petierit, aut eius supplementu moriatur. competit enim illud ius petendi supplementum legitime ex beneficio. l. omnimodo. C. de inoff. testa. & sic actione personalis, quæ actio ad quoscunque hæredes transmittitur sicut & quilibet actio personalis. l. j. C. si cert. pera. l. ason in l. scimus. C. de inoff. testa. Bene. in verbo, mortuo. nu. 110.

Conclusio CLXXXVIII.

Filia cui à patre aliquid pro sua dote & legitima relictum est cum nupserit, si moriatur antequam nubat, transmittit ad hæredes etiam transuersales relictum sibi factum quantum concernit suam legitimam. Alex. cons. 13. i. j. vol. quia in legitima non potuit grauari, & grauati enim illud reicitur, per l. quoniam in prioribus. C. de ino. testamento. Bene. in verbo, mortuo. nu. 110. licet alias relictum alicui mulieri cum nupserit non debeatur donec ea mulier nubat. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditio. & demonstra. & ibi Barto.

Conclusio CLXXXIX.

Filius ex beneficio sanguinis, & ex al. j. C. de his qui ante apert. tabu. moriens ante aditam hæreditatem transmittit ius ad eam hæreditatem ad quoscunque hæredes descendentes. d. l. vnica. C. de his qui ante apert. tab. & hæc transmissio locum habet in hæreditate ascendentes, siue sit pater siue mater testantis & eam hæreditatem quis ad suos descendentes transmissit: quia in hac transmissione non curatur patria potestas, sed solum qualitas sanguinis scilicet quod institutus sit ex sanguine testatoris, & quod transmittat ad eos qui sunt descendentes de suo sanguine. & hæc est communis opinio de qua per doctõ. in l. vnica. & Bene. in verbo, mortuo. nu. 151. in repe. c. Rainutius.

Conclusio CXC.

Vs deliberandi adire hæreditatem quod habet quilibet hæres intra annum transmittitur ad quoscunque hæredes. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. nõ quod hæredes habeant integram animam ad deliberandum, sed solum residuum anni dari à lege hæredi instituto, qui si interim. eo anno ad deliberandum pendente moriatur, transmittit quod restat illius anni ad hæredes. & hæc est transmissio hæreditatis quæ fit ex ea lege, cum antiquioribus, quo casu solũ transmittitur ius deliberandi: & id temporis quod superest ad de

liberandum seu potestas ad eundem hæreditatem, & non ipsa hæreditas. Bene. in verbo, mortuo itaque.

Conclusio CXCI.

Quando filio existenti in potestate datur substitutus, tunc per dationem substituti tollitur suitas siue ille substitutus sit extraneus siue de suis: & per consequens dario vulgaris substituti tollit suitarum. l. si filius hæres. & ibi doctõ. & maxime ff. de libe. & posthu. & sic pater testator dando substitutum filio existenti in potestate, facit & reddit suum filiu hæredem voluntarium, qui alias erat necessarius §. j. insti. de here. quali. & differen. l. ason in d. l. si filius. nu. 15. & hæc opinionem magis communem asserit Alex. in d. l. si filius. & subdit ibi Raphael Cuma periculosum esse ab hac opinione discedere, & quæ tenet Guliel. Bene. in c. Rainutius. in verbo, mortuo. nu. 193. eam dicit magis communem, & quæ tenet l. ason in d. l. si filius. & procedit hæc opinio vbi facta esset expressa vulgaris substitutio ipsi filio: quia per expressam vulgarem substitutionem factam filio in potestate, bene tollitur suitas: secus in tacita vulgari. l. ason ibi.

Conclusio CXCVII.

Vulgaris substitutio nõ dicitur onus filio: ideo fieri potest ea vulgaris substitutio i legitima filij. l. si posthumus. §. quod vulgo. ff. de libe. & posthu. & ibi Pau. Cast. Alex. & l. ason in l. si filio hæres. nu. 64. ff. de libe. & posthu. quia si filius vult, potest esse hæres. & hoc modo faciet cessare substitutionem vulgarem. l. post aditam. C. de impu. l. cum proponas. C. de hæredi. insti. & si filius decedat nõ adita hæreditate, est quid sibi imputet. ita l. ason in d. l. si filius.

Conclusio CXCVIII.

Pater potest in suo testamento relinquere legitimam filio ad tempus pubertatis exoluendam, quæ dilatio hoc modo facta non reicietur ab ipsa legitima, & quibus aliis ea sit pure & absque noere relinquenda, per l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testamento. quæ lex procedit vbi illa dilatio ad grauamen filij esset adposita: secus quando respicit utilitatem & commodum ipsius filij. Bar. & Bal. in l. cum ex filio. ff. de vulg. Alex. in l. multi. ff. de liber. & posthu. & hanc opinionem veram esse asserit l. ason in d. l. multi. nu. 6.

Conclusio CXCVIII.

Priuiliegium concessum filijs propter parentes nõ durat mortuis parentibus. l. 2. & ibi gl. & Bar. C. de episco. & cleri. l. ason in l. filius à patre. §. filius. ff. de libe. & posthu.

Conclusio C. CV.

Priuiliegium immunitatis concessum propter paupertatem cessat diuitijs superuentibus. l. cura. §. deficienti. ff. de mune. & hono. l. ason in l. si filius à patre. §. filius. ff. de liber. & posthu.

Conclusio CXCVI.

Si testator in suo testamento vxorem suam dominam & usufructuariam omnium suorum bonorum reliquerit, p toto tempore suæ vitæ, vel si testator vxori suæ reliquerit usufructum omnium bonorum suorum quousque vixerit, & post mortem vxoris quandam instituit hæredem in omnibus suis bonis, tale legatum ita factu vxori valebit: l. ason post alios in l. filius à patre. in prin. ff. de libe. & posthu. Alex. cons. 58. vol. 3. & l. ason in d. l. filius. inquit eam opinionem communem esse & multum æquam. & Bal. in l. id. quod pauperibus. C. de epif. & cleri. tenet ibi de consuetudine eam opinionem seruari: & neque obstat quod legatum vfructus non debetur nisi hæreditate adita per heredem. l. vni. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. sed hic non potest adire hæreditatem nisi post mortem vxoris insequendo tenorem testamenti: ergo videtur tale legatum non valere: quia respondeatur quod tale tempus mortis vxoris reicietur de institutione vt testamentum non vitietur: & sic statim poterit adiri hæreditas ex testamento non expectata morte vxoris quo ad ius ad eundem hæreditatem, & sed non quo ad effectum consequendi emolumentum ipsius hæreditatis, nisi post mortem vxoris. l. ason in d. l. filius à patre. nu. 27. post gl. ibi.

Conclusio CXCVII.

Vxor aut tutoris filius non potest matrimonium contrahere cum ea cuius fuit tutor, nisi prius reddita ratione tutelæ, & ea filia effecta maiore viginti quinque annis, & simul transacto tempore ad petendum restitutionem quod est quadriennium. l. vlti. C. de tempo. in integ. res. l. peten. l. si patris. C. de interdi. matri. l. nõ solum. C. de ritu nup. qd tñ de iure canonico non procedit, quo iure illud impedimentum non attenditur in matrimonijs contrahendis. gloss. in capit. primo 30. q. 3. Pano. in rubrica, de cognatione legali. & l. ason in l. filius à patre. §. si quis. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXVIII.

Filius vel filia potest heres institui sub aliqua conditione matrimonij, aut sub alia pditione. l.ij. C. de insti. & substi. respectu tamen legitima conditio rejicitur. l. quoniam in prioribus. C. de inof. testamento. sed respectu residui hereditatis conditio tenebit. l. ij. C. de insti. & substi. Bene. in rep. c. Rainutus. in verbo, cuidam Petro. in prin. & Iaf. in d. l. si pater. C. de insti. & substi. nu. 18.

Conclusio CCXIX.

Metu pœna quis non potest cogi ad matrimonium contrahendum: cum matrimonia debeant esse libera ab omni pœna. c. gemma. de sponsa. & matril. l. Titia. ff. de verb. ob. tamen spe pœnij quis inuitari potest ad matrimonium contrahendum dummodo talis inuitatio fiat per tertium. l. Titio centum. ff. de condi. & demon. Bene. in verbo, cuidam Petro. nu. 7. in repe. c. Rainutus.

Conclusio CC.

Si quis maritum cucurbitam appellauerit, actio iniuriarum competit non solum marito, sed & vxori illius. Ioan. Fab. in §. patitur. de iniur. Bene. in verbo, cuidam. nu. 10. in repe. c. Rainutus.

Conclusio CCI.

In dubio pœsumendum est quemlibet intestatum decessisse ubi de testamento non apparet. l. is potest. ff. de acq. hæred. Bene. in verbo, & vxorem. nu. 3. est enim quid facti testamentum, & facta non pœsumuntur, nisi probentur. l. in bello. §. facta. ff. de captiu. & postli. reuerf.

Conclusio CCII.

Let princeps solutus sit legibus, debet tamen secundum ipsas viuere. l. digna vox. C. de legi. & quauis deus summus imperatori & principibus leges subiecerit non tamen contractus, ligantur enim principes contractibus quos fecerunt. c. j. de proba. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. quia contra datus sunt de iure gentium. d. l. ex hoc iure. Bene. in verbo, duas habens. nu. 36. & 37.

Conclusio CCIII.

Maiores non potest agere actione iniuriarum contra minorem si minor non cedat illi maiori. l. iniuriarum actio. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. poterit tamen maior implorare officium iudicis vt minor illi cedat: quia minores cedere debent maioribus in vita & in sede. & ceteris honoribus consuetis. l. j. & 2. C. vt dignitatum ordo seruetur. lib. xij. l. si. ff. de albo scribend. Bene. in verbo, duas habens. nu. 2. in repe. c. Rainutus.

Conclusio CCIII.

Si mulier citetur in testem vt testimonium ferat de re aliqua propter honestatem mittetur in domum ipsius mulieris ad eam audiendam. Bal. & docto. in l. ad egregias. ff. de iureiu. Bene. in verbo, duas. nu. 24. in c. Rainutus. dūmodo aliās esset mulier honesta, vt ibi per docto.

Conclusio CCV.

Filius primi gradus hæres institutus, & grauatus de hereditate restituenda non computat fructus quos percepit ex hereditate paterna in trebellianicam. l. in fideicommissaria. in prin. ff. ad Trebel. & l. iubemus. C. ad Trebel. nepos tamen ex filio hæres institutus a suo auo, & grauatus computat in detraktionem Trebellianicæ fructus quos percepit ex hereditate. d. l. iubemus. gl. in l. quod de bonis. §. cum auus. ff. ad l. fal. & ibi Bar. in d. l. iubemus. & Iaf. in l. Gallus. in princ. nu. 4. §. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCVI.

Natus paulo post decem menses & duos dies post mortem patris dicitur posthumus legitimus, & partis legitimus. gl. in §. mulier. in authen. de resti. & ea quæ parit in vndecimo mense. & ibi Bar. & Iaf. in l. Gallus. in prin. ff. de libe. & posthu. nu. 62. Si autem post multos dies post eos decem menses quis natus esset, non diceretur partus legitimus. l. ab intestato. §. post decem menses. ff. de suis & legi. hære. glo. in l. septimo mense. ff. de statu homi.

Conclusio CCVII.

Si hæres institutus in testamento alicuius, & cui datus est substitutus moriatur viuo testatore, testamētum per hoc non erit caducum. Nam substitutus ad hereditatem admittitur & testamentum in vim substitutionis sustinebitur, & habebit robur a secundo gradu. l. si pater filium. ff. de vulg. & ibi gl. potest enim testamentum incipere a secundo gradu & a substitutione vulgari, quando primus gradus est nullus & desicit. l. 3. §. si. & ibi Iaf. ff. de libe. & posthu. Iaf. in l. Gallus. in prin. nu. 7. §. ff. de libe. & posthu. eo em casu institutio respectu instituti iam mortui efficietur caduca: sed testamentum

interim valebit quoad ipsum substitutum & incipiet ab ea substitutione. vulg. l. vnica. §. pro secūdo. C. de cadu. tollen. quod procedit vbi substitutus esset in natura tempore mortis testatoris: vt per Iaf. in d. l. Gallus. nu. 76. in princ.

Conclusio CCVIII.

Si quis instituat heres qui nondum natus est, sed speratur quod nascetur, non poterit adiri hereditas quoad vfr. que ille nascatur. l. antiqui. ff. si pars hæredi. pœta. verum interim potest peti bonorum possessio nomine ventris, aut possessio bonorum in vim edicti carboniani, per eum titulum de carbo. edicto. Iaf. in l. Gallus. in princ. nu. 76. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCIX.

Hæc verba, Titium hæredem instituo, & Sæpronium substituo, inducunt vulgarem substitutionem, & non fidei commissariam. est enim ac si dictum esset, si Titius heres non erit, Sæpronium substituo. d. l. Gallus. §. quidam recte. & ibi Bar. in l. centurio. ff. de vulg.

Conclusio CCX.

Quando plures instituuntur hæredes per coniunctiuam siue per disiunctiuam, & inter eos cadit ordo charitatis respectu testatoris affectio & necessitas instituendi ex parte testatoris illi tales censentur vocati non in simul, sed ordine successiuo: vt si testator pater instituit filium suum & nepotem hæredes suos: filius censetur primo loco vocatus, deinde filio mortuo ipse nepos ad hereditatem admittetur ita vt copula &, non fungatur natura copulae: id est non copulat, seu non coniungit eas personas equaliter, vt est natura eius copulatiuæ copulare. per l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. hic autem non copulat equaliter, sed ordine successiuo. gl. Bar. & Iaf. in l. Gallus. §. ff. de libe. & posthu. & ea est communis opinio quam cõiter teneri à doctõibus asserit Iaf. in l. Titia. textores. §. nihil ff. de leg. j. & in d. l. Gallus. §. j. & appellatur ordinata charitas quando sic ab intestato successuri erant. Iaf. in d. l. Gallus. nu. 20. & hoc procedit vbi filius testatoris hæres institueretur, & filius ex eo filio qui est nepos testatoris & filius ipsius hæredis: tunc enim filius solus succedet & post eum eius filius: hoc enim ordo charitatis requirit. idem si vocati essent per disiunctiuam: vt instituo vel substituo filios meos, vel filios eorum: tunc enim disiunctiuam posita inter personas inter quas cadit ordo charitatis, & necessitatis, non resoluitur in coniunctam. l. cum pater. §. penul. ff. de lega. 2. & Dec. consi. 9. §. inquit enim ordo charitatis, & necessitatis vt primo filius instituat, & post eius filij filius: quod si esset institutus filius testatoris, & nepos ex alio filio, tunc in simul succederent. Iaf. in d. §. quia tunc nepos de necessitate erat instituendus: vt qui subintravit locum sui patris iam mortui, quæ necessitas cessat in alio casu, & vbi ab aliquo extraneo pater & filius essent hæredes instituti, intelliguntur vocati pro rata, & portionibus: quia non sunt de descendētibz testatoris qui non tenebantur eos instituere. ita Boer. dec. 185. nu. 16.

Conclusio CCXI.

Quando pater dotat filiam suam, & in instrumento dotali dicit se dotare de bonis paternis & maternis, illis vt bis non obstantibus dicitur pater solum de suo proprio dotali si idoneas habeat facultates. l. fin. C. de dotis promiss. & hoc casu ea copula &, non diuidit pro rata iuxta suam naturam, per l. j. C. si plures vna sententia propter necessitatē, & propter ordinem charitatis copula &, non diuidit & non copulat aequè principaliter: sed secundum ordinem charitatis: quia propriū patris est dotare filias. Iaf. in l. Gallus. §. quidam recte. nu. 40. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXII.

Sub dictione, & cetera, comprehenduntur ea omnia quæ sunt de natura actus, vel de natura rei super qua re ea dicitio interponitur. l. si duo patroni. §. si quis. ff. de iure iuran. l. magis puto. §. si pupillus. ff. de rebz eorum. & hoc siue illa particula & cetera, sit extensa, siue abbreviata. nã semper veniunt ea quæ sunt de natura contractus & de natura casuum iam expressorum in eo actu. l. si quis. & in l. sequenti ff. de euictio. & in summa sub ista dictione, & cetera, etiam abbreviata virtualiter comprehenduntur ea quæ sunt de natura subiectæ materiæ. ita Ioan. de Imo. in c. significante. per illum textum, & de respic. & etiam ea quæ sunt solita sequi. Iaf. plenè in l. Gallus. §. idem credendum. nu. 7. & 89. ff. de libe. & posthu.

Conclusio

Conclusio CCXIII.

Substitutio vulgaris facta in vnum casum restringitur ad somnes casus sibi similes. l. fin. C. de insti. & substi. & resti. Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. & ibi Iaf. nu. 5. qui ibi inquit hoc verissimum esse. ff. de libe. & posthu. quod tamen nõ habet locum vbi substitutio in vno casu fieret cum dictione taxatiua tantum, vel sub his verbis tunc & eo casu: quia propter ea verba excludi videntur omnes alij casus, & ea substitutio restringitur in suo casu expresso: Dec. consilio 332.

Conclusio CCXIII.

Accipiens emphyteusim vel rem aliquam pro se & filiis masculis vsque ad annos quadraginta, vitalis emphyteuta infra decem annos moriatur absque liberis, illa res nõ deueniet ad dominum, sed transmittetur ad hæredes ipsius accipientis vsque ad illud tempus quadraginta annorum. Speculator in titulo de emphyteusim. §. nunc aliqua. ver. 245. Iaf. in l. Gallus. §. & quid. nu. 3. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXV.

Testamentum illud in quo pater filium emancipatum heredem instituit, & nepotem ex eo in sua potestate retentum præterit, valet ipso iure, & hodie sustineretur. cũ enim filius emancipatus præcedat filium suum nepotem testatoris in gradu, nepos ille ab intestato auo nõ succederet. l. meminimus. C. de legi. hæredi. & beneficiū rumpendū testamentum conceditur propter ius succedendi ab intestato. l. si quis posthumus. §. si filius. ff. de libe. & posthu. sed nepos non potest rumpere testamentum in quo eius pater est institutus quantumuis nepos ille præteritus sit: quia pater debet ille nepos cessare. Bar. & Iaf. in l. Gallus. §. & quid. nune. 55. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXVI.

Si quis ab intestato moriatur relicto filio emancipato & nepote ex eo filio, filius quantumuis emancipatus præferatur suo filio, q̄ erat nepos testatoris cũ sit in gradu proximior. & ob id cit filius testatoris & in sua potestate, cũ cesserit differentia emancipationis & patriæ potestatis. l. meminimus. C. de legi. hæredi. Iaf. in l. Gallus. §. & quid. nu. 56. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXVII.

Si princeps alicui pœnam remisit, & simpliciter ad bona eum restituerit, talis restitutio non trahetur ad bona iam in alium alienata, quæ alienata restitutus ille non poterit recuperare, sed solum bona existentia penes fiscum. Panor. in c. j. de parro. quia princeps ita simpliciter restituendo bona, non intelligitur per hoc voluisse ius iam tertio quæsitum tollere. l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico.

Conclusio CCXVIII.

Restitutus à principe propter pacem habendam & publicam vtilitatem, recuperabit etiam bona alienata. eo em casu restitutio trahitur & ad bona iam in alium alienata. Bald. in titu. de pace Constan. per eum textum. Bart. in l. quæcunque. C. de fid. instru. & iure hæstæ fiscalis. lib. 10. C. & ibi tenet quod illi q̄ emerunt à communi Perusij vendente solēniter bona bannitorum cogentur reddere ipsi bannitis quando ex forma capitulorū pacis ita expressè actū est propter publicam vtilitatem. & Iaf. in l. Gallus. §. & quid. nu. 79. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXIX.

Legitimatio facta de aliquo filio naturali trahitur retro ad tempus natiuitatis ipsius filij in his quæ sunt sibi fauorabilia, & aliis veniētibus ab intestato collateralibus præiudicat quia nondum alijs est aliquodius formatum acquisitum & incommutabile. l. si. C. de nata. resti. scilicet si filius naturalis à patre naturali sit hæres institutus, quo casu non valet institutio, cum naturales non succedant de consuetudine regni vt dictum fuit superius dec. 60. parte. j. si demum ille filius legitimeur, talis legitimatio retro trahitur ad testamentum illud iam factum & sic sustinebitur talis institutio & reconualescat. Ang. & Imo. in l. si alienum. §. si in extraneis. ff. de hæredi. insti. Iaf. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. nu. 86.

Conclusio CCXX.

Legitimatio non trahitur retro in his quæ sunt alteri præiudicialia, & sic in iure iam alteri quæsitio. §. liceat. in authen. qui. modis natura. effi. legi. & ibi Ang. & Sal. aut. item si quis. C. de natura. libe. propterea princeps non potest filium spurium & naturalem legitimare, vbi ad sunt liberi legitimi & naturales quantum ad hoc vt possint cum naturalibus & legitimis succedere: quia per hoc auferretur ius iam quæ-

situm ipsis filiis legitimis & naturalibus. Iaf. in l. Gallus. §. & quid si tantum. nu. 94. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXXI.

Citatio agnatorum non requiritur in legitimatione filij naturalis quæ fit ad naturalis patris requisitionē, & neque requiritur citatio aliorum cognatorum seu consanguineorum. Bar. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de libe. & posthu. cuius opinionem communiter approbati asserit Soc. consi. 226. in 2. vol. nu. 3. & eo casu potest quis in legitimatione filij sui præiudicare suis agnatis, cognatis & consanguineis etiam non citatis, cum liberum ipsi patri erat illos oēs consanguineos suos à successione sua excludere & extraneis sua bona relinquere. Soc. cõsi. 251. nu. 1. vol. 2. nisi adessent filij legitimi & naturales: nam tunc eis inuitis non posset filius naturalis legitimari. authen. Item si quis. C. de natura. libe. Bal. in l. nam ita diuus. ff. de adop. quod Iaf. videtur approbare in d. §. & quid si tantum. & hæc etiam procedunt in filio spurio, qui ad patris requisitionem poterit legitimari etiam cognatis, agnatis, & alijs consanguineis nõ citatis, vbi nulli sunt liberi legitimi & naturales. Soc. in eo consi.

Conclusio CCXXII.

Si pater filium suum hæredem institutum grauauerit de hereditate restituenda, si decedat sine liberis, si ille grauatus filios filij sui, & sic suos nepotes, habuerit tpe sue mortis tales nepotes sui filij grauati facient deficere conditionem substitutionis, & sic excludent substitutum. Albe. de Rosa. in l. generaliter. §. cũ autem. C. de insti. & substi. & hanc opinionem communem esse asserit Soc. consi. 226. nu. 6. vol. 2. per l. Lucius. ff. de hæredi. insti. & Iaf. in l. Gallus. §. instituens. nu. 22. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXXIII.

In præiudicium substituti quis nõ potest legitimari ad hoc vt tandem excludat eum substitutum qui est substitutus alicui, si decedat sine liberis: sed tunc in tali legitimatione debet substitutus citari, ita vt substituti citatio requiratur in tali legitimatione, Bar. & Iaf. in l. Gallus. §. & quid. ff. de libe. & posthu. alioquin legitimatio facta substituto non citato illi nõ noceret cui iam est ius acquisitum ex tali substitutione, si hæres decedat sine liberis. ita Soc. consi. 251. nu. 1. vol. 2. actus enim qui ab hærede celebratur non nocet substituto. l. in diem. ff. de aqua pluuiæ arcē. sed legitimatio filij quam facit hæres est actus voluntarius tam respectu patris quam filij: ergo ea legitimatio substituto nõ debet nocere quæ eo non citato facta fuit: valebit quidem ea legitimatio quantum ad filium, sed non quod substituto noccat. Soc. ibi. nu. 13. & Dec. consi. 25. nu. 9.

Conclusio CCXXVIII.

Legitimus excludit substitutum: quod procedit vbi ille cit legitimus per subsequens matrimonium, sicuti & superius conclusum fuit dec. 163. in hac 2. parte. & hanc communem esse opinionem asserit Alex. & Iaf. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. substi. & resti. Ioan. de Imola in c. innotuit. de electio. & Boe. dec. 159. nu. 20. vel quando ille fuit legitimatus per rescriptum principis citato substituto. Bar. & Iaf. in l. Gallus. §. & quid si tantum. nu. 139. ff. de libe. & posthu. sed eo casu non succederet ille legitimatus per rescriptum principis citato substituto si testator dixisset, si decedat sine liberis legitime natis: vel si testator esset nobilis & in dignitate constitutus: aliàs his cessantibus legitimatus succederet. Dec. consi. 155. in fi. concludit legitimatum per subsequens matrimonium substitutum excludere etiam si in testamento dictum esset, si hæres decedat sine liberis legitime natis: sed non legitimatus per rescriptum principis.

Conclusio CCXXV.

Substitutio ita facta, si decedat sine liberis, talē substituto: expirat si hæres decedat relicto vno filio, per l. non est sine liberis. ff. de ver. sign. Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideic. gl. in l. ex facto. §. j. ff. ad Trebe. & ibi Bar. pluralis locutio vno numero est contenta: & refertur talis substitutio non solum ad filios nascituros sed ad iam natos. Soc. consi. 23. in j. volu. & Bal. in l. j. C. de condi. inser. & numerus pluralis pro singulari sumitur. l. diuus. ff. de petitione hæredi. Iaf. in l. Gallus. §. quid si is. ff. de libe. & posthu. Soc. consi. 23. in j. par.

Conclusio CCXXVI.

Si testator madauerit bona sua distribui iter pauperes à tertio eligendos, nõ potest tunc ille eligens vnū solum eligere, Commu. opin. Tom. 4. EEEE 2

& ei omnia dare: sed pluribus ea bona sunt cōcedenda. Bar. in l. ff. de option. legata. Sali. in l. si quis ad declinādam. in fi. C. de epif. & cleri.

Conclusio CCXXVII.

EA quæ nepoti ab auo relinquuntur, censentur aduenticia: gl. in l. qui in aliena. §. interdum. & ibi Barto. ff. de acq. hæredi. Et eam glo fam communiter approbari asserit Iaf. in l. Gallus. §. quid si is. nu. 22. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXXVIII.

NEpos legitimus ex filio naturali etiam spurio potest ab auo hæres institui. l. ff. de his quibus vt indi. quod procedit etiam si ille filius esset incestuosus. nam adhuc illius filius à suo auo qui est pater illius filii incestuosi possit hæres institui. d. l. ff. & authen. ex complexu. C. de natura. liberis. qd procedit siue certum sit siue dubiū qd ille nepos hæres instituitur à suo auo, vel contemplatione filij sui naturalis, siue ignoretur. quia in dubio fraus non censetur esse commissa. l. merito. ff. pro socio. d. l. ff. de his qui. vt ind. Bar. in l. Gallus. §. quid si is. & eam communem opinionem esse, & tenendā asserit Iaf. in eo §. quid si is. nu. 24. vitium enim paternū referendū est, & sufficit ipsum spurium filium puniri ex se, cum patre suo naturali non possit succedere, non quod etiā eius filius legitimus puniatur ex delicto paterno, cū poenæ sint personales, & suos authores sequi debent. l. sancimus. C. de poenis. & maximè cum ipse patur in alio puniatur, nē peo casu quo eius filius legitimus est à suo auo hæres institutus, nullus vsusfructus ipsi patri naturali acquiratur. Dec. consi. 462. in fine. filius autem qui est legitimus, non impeditur quin possit hæres institui. propter enim odium paternum filius suo iure non debet priuari, cum non dicatur natus ex incesto coitu, licet eius pater progenitus fuerit. ita Iaf. ibi. nu. 25. per eam l. ff. C. de natu. liberis. quæ tamen regula & superior decisio non procederet vbi auus haberet filios ex suo matrimonio, quibus extantibus tunc nepos ex alio filio naturali aut spurio seu incestuoso non possit hæres institui. dicta l. ff. C. de naturalib. liber. & in hoc omnes conueniunt, vt per Iaso. in eo loco. & Corn. consilio 25. in primo volumine, ab intestato autem nepotes quantumuis legitimi nati à filio naturali auo non possunt succedere. d. l. ff. de natura. liberis. Dec. consi. 462. sed bene ex testamento, vt iam dictum est. Dec. consi. 462. nu. 15.

Conclusio CCXXIX.

QVando nepos ex filio spurio aut naturali instituitur heres ab auo, tunc vsusfructus patri suo qui est naturalis non queritur, ad quem nihil potest peruenire nec directò, nec per obliquum. l. quod conditionis. ff. de donatio. causa mortis. l. si quis qui. ff. de vulg. Bar. & Iaf. in l. Gallus. §. quid si is. in fi. ff. de libe. & posthu. & ibi etiam Alex. Ange. & Sal. in l. ff. C. de natura. libe. filius enim tunc nihil patri acquirat quando causa acquisitionis est iniusta. l. quod seruus. & ibi Bar. ff. de acq. posse. gl. & Bar. in l. ff. de his qui sunt sui. sed in hoc casu causa acquisitionis respectu ipsius filij est iniusta quantum ad bona ad quæ filius naturalis aut spurius non potest aspirare. authen. ex complexu. C. de incestis nupt. ergo nihil illi acquiri potest. quare illi nepoti qui est filius legitimus & naturalis quantumuis procreatus fuerit ex filio naturali totum acquiri debet. & hoc tenendum asserit Iaf. ibi in fine. & Gui. Papæ consi. 94. nu. 6.

Conclusio CCXXX.

Filius procreatus ex nephario coitu est capax omnium quæ ab extraneo illi conceduntur: sed non est capax eorum quæ à patre suo naturali proueniunt. Bal. in l. pater. ff. de hære. insti. erit tamen capax eorum quæ à suo fratre naturali sibi relinquunt. l. si is. & ibi docto. ff. de vulg. & Bal. in authen. ex complexu. C. de incestis nupt. & additio super Bar. in d. l. ff. de his quibus vt indignis.

Conclusio CCXXXI.

Spurio filio pater in suo testamento tenetur alimenta relinquere, vel aliquid pro alimentis quandiu uiuet: immo valebit relictum fundi filio spurio pro suis alimentis quandiu uiuet, & post suam mortem ad filios legitimos & naturales debet remanere quod ita fieri debet. l. ff. C. de natu. libe. Bar. in l. ff. C. de his qui. vt indi. nu. 3. & authen. ex complexu. C. de inest. nupt. c. cum haberet. de eo qui duxit in mat. Bene. in verbo, & vxorem. nu. 124. in v. dec. in re. cap. Rainutius.

Conclusio CCXXXII.

Dos à patre filie etiam spurie relinqui debet: cū dos succedat in locum alimentorum, ad quæ præstanda & relinquenda pater tenetur. c. cum haberet. de eo qui duxit in

mat. Bar. in authen. ex complexu. de incestis nupt. quod si dos sit relicta maior quam pro suis alimentis, tunc excessus subducendus est, & datur hæredibus patris. illis enim filiabus puris tantum pro dote vel pro alimentis relinqui debet, in quantum possit sufficere ad viuendum. Bald. in l. eam quæ. C. de fidei. Bene. in verbo, & vxorem. nu. 126. in v. dec. in rep. c. Rainutius. & dos & legitima consideratur secundum mariti conditionem, vel filia deformitatem, vt ibi per Bene.

Conclusio CCXXXIII.

Dos quantumuis sit magna, si semel marito tradita fuerit, ipsius filia spuria, & quantumuis excedat valorem alimentorum, non tamen excessus ille peti poterit, quamdiu ille maritus uiuit: quia sine tali dote eam illam spuriam non duxisset. sed si dos ad filiam reuertatur, excessus ille ab hæredibus mariti peti poterit. Barto. in l. ff. de his quibus vt indig. Bene. in verbo, & vxorem. numero 126. in v. dec. in rep. c. Rainutius.

Conclusio CCXXXIII.

Si testator duos filios ex prima vxore habuerit, & duos ex secunda, & demum in suo testamento eos instituat, & inuicem substituatur, vno eorum filiorum repudiante, alij tres filij admittentur, & neque præferetur ille qui est coniunctus ex utroque latere. l. ff. ad Trebel. quia in hac substitutione breuiloqua inspicitur affectio testatoris & non eorum quibus sit ea substitutio. Bar. & Iaso. in fi. in l. Lucius. ff. de vulg. qui inquit ibi eam opinionem communem esse. Et Curtius in iur. consi. 22. nu. 8. & idem dicendum esset vbi tractaretur de fideicommissaria substitutione, per quam ipsi testatori etiam succeditur, vt ibi Iaf. & Dec. consi. 186.

Conclusio CCXXXV.

Quis per procuratorem legitimari potest, & sic talis legi timatio fieri poterit si pater procuratorem constituat ad suum filium legitimandum: & hoc procedit tam ex parte patris quam filij: quia omnia actus per procuratorem exerceri potest, si non reperitur expressè prohibitus. l. j. §. vsus. ff. de procura. hanc opinionem tenet Bar. in l. Gallus. §. forsan. ff. de libe. & posthu. & Bar. in l. post mortem. §. ff. de ad. & ibi Bal. & Sali. & Iaf. eam opinionem asserit communem in d. §. forsan. nu. 5.

Conclusio CCXXXVI.

Per procuratorem contrahi potest matrimonium, quando in hoc est expressè fundatus. l. quinta. ff. de ritu nupt. c. ff. de procur. vbi gl. & Iaf. in l. Gallus. §. forsan. nu. 8. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXXXVII.

Partis appellatione venit dimidia. l. nomē filiarum. §. portionis. ff. de verborum sign. tamen si parti adiciatur particula aliqua, & tunc possit referri & ad aliquam particulam etiam miniam. glo. in cl. vni. in verbo. aut eorum parte. de foro compe. Bald. in l. j. C. de inoff. dona. Soc. consi. 215. vbi approbat eam glossam.

Conclusio CCXXXVIII.

Appellatione descendētis ex virili sexu, venit neptis foemina ex masculo, & proneptis nata ex nepote masculo. & in summa quælibet foemina descendens ex masculo, dicitur de descendētibus ex viri sexu. gl. quæ à Bar. & Bal. & Iaf. approbatur in l. Gallus. §. nūc de lege. nu. 9. ff. de libe. & posthu. Soc. consi. 227. & ibi approbat eam glossam. Nam licet ea neptis non sit virilis sexus, tamen descendit ex virili sexu. l. 2. §. ff. de suis & legi. hære.

Conclusio CCXXXIX.

NEpos masculus proueniens ex filia non comprehendit sub nomine descendētis à sexu virili, seu per virilem sexum: sed bene neptis ex filio: quia ea verba descendentes per virilem sexum referuntur ad productos ex virili sexu: & sic denotant qualitatem inhærentem producenti, non autē qualitatem inhærentem ipsi descendenti. Iaso. in l. Gallus. §. nunc. nu. 9. & 10. ff. de libe. & posthu. & ibi inquit hoc esse bene tenendum.

Conclusio CCXL.

Grauatius restituitur hereditatē Titio & eius hæredibus masculis non intelligitur grauatius restituere hereditatem nepoti Titij nato ex filia: quia per ea verba, hæredibus masculis, ea filia erat exclusa: vnde filius ex ea non potest venire. l. si viua matre. C. de bonis mater. Pau. Cast. & Iaf. in l. Gallus. §. nunc. nu. 17. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXLI.

Si testator instituat aliquem hæredem, & si decedat sine liberis masculis, substituit Caium, si institutus habuerit

habuerit nepotem masculum ex filia: talis nepos masculus ex filia hæredis instituti non excludit substitutum: quia si filia quæ est in gradu proximior non excludit substitutum: multo minus eius filius excludet, qui est minus dilectus. l. si viua matre. C. de bonis mater. & eam decisionem approbat Iaf. in l. Gallus. §. nunc de lege. nu. 17. ff. de libe. & posthu.

Conclusio CCXLII.

Appellatione suorum hæredū veniunt et quilibet hæredes extranei. l. sciendum. l. hæredis appellatione. ff. de ver. sign. l. in annalibus. C. de lega. quod procedit etiam si hæc dictio suis, vel tuis, vel vestris proferatur simpliciter sine dictione hæredis, vt quia donatur aliquid, vel aliquid conceditur Titio & suis, vel tibi & tuis, adhuc ea verba referuntur ad hæredes etiam extraneos. Iaf. ita ampliat eam regulam in l. Gallus. §. etiam si. nu. 13. ff. de libe. & posthu. sequendo regulam quam ibi ponit Bar. quod appellatione suorum etiam extranei hæredes continentur. quæ tamen regula non procedit vbi essent in materia quæ de sui natura non esset ad extraneos hæredes transfurata: tunc enim appellatione suorum hæredum non comprehenderentur extranei: vt si concederetur feudum Titio & suis hæredibus: nam eo casu ea verba ad filios illius cui feudum conceditur, essent referenda. gl. in l. ex facto. §. ff. ad Trebel. non enim tranfit feudum ad extraneos. c. j. de feud. success. nisi in ea feudi concessione essent adposita ea verba, & quibuscunque hæredibus. quia & extranei comprehensū essent. Alex. in d. §. etiam. & Bal. in c. imperialem de prohi. feudi alien. & Iaso. in d. §. etiam. nu. 19. & ab hac opinione non est recedendum, vt ibi attestat, quæ est communis. quod si feudū concederetur sub censu annuo Titio & suis hæredibus, bene tunc venirent & extranei: quia tunc cessaret natura feudi quæ non datur sub censu annuo, sed sub seruitio personali. Bal. in l. & in prouinciali. C. de ferui. & aqua. Bal. in titu. de pace Constant. & non procedit etiam hac decisio vbi resularet absurdus intellectus vt si dictum sit, si decedat sine suis hæredibus talem substituo. Nam si eo casu ea verba ad quoscunque hæredes essent referenda, sequeretur absurdus intellectus, cum nusquam quis decedat sine hærede cui saltem si fecus successurus sit, propterea non venirent extranei hæredes: sed sui filij. gl. in d. l. ex facto. §. ff. ad Trebel. & adde quod si apposita essent ea verba, pura suis hæredibus masculis, propter eam dictionem masculis, sui filij solum comprehensū essent & non extranei Iaf. in d. §. etiam. nu. 22. & ibi Bal. & Bar. in l. liberti. C. de oper. liber.

Conclusio CCXLIII.

Feudum pro quo non præstatur seruitium personale, sed solum census annuus, non est propriè feudum, neque retinet naturam feudi. Iaso. in l. Gallus. §. etiam. numero 19. ff. de liber. & posthum. ideo tale feudum pro quo præstatur annuus census, tranfit ad quoscunque hæredes etiam extraneos: qd non tranfirit si esset verum feudum, & pro quo præstari debet seruitium personale. Bal. in l. liberti. C. de oper. liber. & Iaf. in eo §. etiam.

Conclusio CCXLIII.

Testator filium suum instituendo, & si decedat sine liberis substituit ei Titium, & eius hæredes, per hæc verba videtur testator vocasse hæredes extraneos sui filij hæredis instituti ad suam hereditatē potius quam hæredes extraneos ipsius Titij substituti, ita vt tunc ne sequatur absurdus intellectus, ea hereditatem appellatio referenda erit ad hæredes filij instituti: & hæredes etiam extranei ipsius filij instituti excludent hæredes extraneos Titij substituti. & hæc est decisio doctorum in l. Gallus. §. etiam. ff. de libe. & posthu. & Iaso. ibi qui inquit eam opinionem veram: & neque ab ea discedendum esse in consulendo & iudicando, cum non sit præsumendum testatorem voluisse prætulisse extraneos hæredes Titij substituti extraneis hæredibus sui filij instituti quem magis dilexit testator: ob id præsumendum est magis dilexisse hæredes filij instituti etiam extraneos quam hæredes Titij substituti quæ solum substituit. est quidem verum quod si Titius, qui est substitutus habuerit filios, admitteretur illius filij in vim substitutionis ita factæ substituo Titium & eius hæredes. filij etenim Titij substituti essent præferendi hæredibus extraneis hæredis instituti. Iaf. in eo §. etiam. nu. 27.

Conclusio CCXLV.

Solemnitas quæ requiritur in contractu principali requiritur & in ratificatione ipsius actus. l. si vt proponis. C. de nup. l. nuptiæ. ff. de ritu nuptiarum. Nam contractus ratifi-

catio appellatur quasi contractus quo ratificans obligatur ad non contrahendum contractui ratificato. Roma. consilio 12. numero 6. vnde ea solēntas quæ requiritur in minorum contractibus, requiritur etiam quando ratificatio fit ab ipsis minoribus tempore minoris ætatis. ita Roma. ibi.

Conclusio CCXLVI.

Maritus legans vxori dotem simpliciter, non videtur per hoc vxori remisisse deductionem expensarū quas maritus fecit circa eam dotem. l. ij. vbi Barto. ff. de dote prælegata. sed si maritus legaret vxori quicquid ad eam peruenit nomine dotis, videtur remisisse vxori deductionem expensarum factarum in ipsis rebus dotalibus. Iaso. in l. post dotem. nu. 3. ff. solu. mat. r.

Conclusio CCXLVII.

Facultas declarandi voluntatem non tranfit ad hæredes, cum illa sit personalissima. glo. in l. inter stipulantem. in prin. ff. de ver. obl. & ibi Bar. qd procedit vbi substantia dispositionis confertur in voluntatem alicuius: tunc enim finita illius voluntate per ipsius mortem finietur & illius dispositio: cum ea facultas declarandi ad hæredes non transeat. Cū vero executio seu exercitium dispositionis cōferatur in voluntatem alterius, tunc facultas declarandi voluntatē tranfit ad hæredes. Iaf. in l. post dotem. nu. 50. & 51. ff. soluto matrimonio.

Conclusio CCXLVIII.

Vbi quæ arbitri iniquè arbitratus fuerit, siue ille arbitri cum poena aut sine poena electus fuerit, semper reuocari poterit eius iudiciū ad arbitriū boni viri. & ita praxis obseruat: vt testatur Rebus. in consi. regias in tract. de arbitris, arti. j. in gl. 3. nu. 7.

Conclusio CCXLIX.

Reductio ad arbitrium boni viri peti potest à sententia arbitri non obstante iuramento à partibus præstito de obtemperando sententiæ arbitri, ita vt nec dispensatio petenda sit, cum iuramentum non debeat esse vinculum iniquitatis. Rebus. in tracta. de arbi. in gl. quinta. arti. 13. cum in compromissis subintelligatur hæc clausula, si arbitri iuste arbitratur. Specula. in titu. de arbi. §. arbitri. nu. 4.

Conclusio CCL.

Secundum stylum curiæ Franciæ consuetudines non redactæ, nec in scriptis approbatæ, solent per turbas probari, in qua ad minus decem testes requiruntur. Io. Fabri in §. ex nō scripto. de iure natu. per §. turba. l. prætor. ff. de vi bono. rapt. Rebus. in tractatu de consuet. art. 2. in gl. 3. nu. 10. in commen. in consi. reg.

Conclusio CCLI.

Ad probandam consuetudinem possunt produci actus iudiciales & extra iudiciales: & neque est necesse demonstrare ita sit iudicatum ad hoc vt consuetudo inducatur. Rebus. in tracta. de consuetudi. art. 2. in gl. 3. nu. 33. in commen. in consi. regias.

Conclusio CCLII.

Seruentis appellatione continetur omnis apparitor, siue sit in curia apparitor alicuius iudicis superioris, siue sit in curia inferioris: non tamē illi qui sunt in curia suprema qui verè, huiusmodi dicuntur, qui non veniunt appellatione seruentis. Rebus. in titu. de citationibus. arti. j. in gl. j. sunt enim illi huiusmodi maioris authoritatis quā alij, vt ibi per Rebus. est quidem verum illud nomen, sergens, esse nomen generale, ita vt sumpto generaliter comprehenduntur omnes apparitores, vt ibidem Rebus. in eodem tract. arti. v. in gloss. j. nu. 7. propriè tamen aliud est, sergens, & aliud huiusmodi, vt dictum est.

Conclusio CCLIII.

Quis semp in domicilio citandus est. ordinatio regis Franciæ, quod intelligendum est de domicilio quod quis habet ratione habitationis, non autem de domicilio quod quis potest habere ratione rei, vel ratione originis: quia si non habet ibi non possit citari. gl. in c. statutum. §. cum verò. de refc. Rebus. in tractatu de cita. art. 2. in gl. 3. nu. 5.

Conclusio CCLIII.

Donatio, vel remissio, aut acceptatio à minoribus ad vtilitatem curatorum, tutorum, aut aliorum administratorum facta, vel inter viuos, vel in vltima Commu. opin. Tom. 4. EEEE 3

voluntate non valet. ut est ordinatio regis de qua per Rebus. in consti. regis. in tractatu. des donationis & autres disposi- tions. in arti. j. nu. 3. quod etiam procedit & in cessione que non valet facta ab ipsis minoribus in utilitatem ipsorum tu- torum aut curatorum. ut ibi per Rebus. in gloss. 2. nume. 3. nisi illa donatio remissio. acceptilatio. aut cessio fieret ab ipsis minoribus finita cura. ut per Rebus. in eo loco in gl. 9. nu. 10. vel si minor qui ita fecit eam remissionem factus maior viginti quinque annis eam approbaverit. l. si. C. si maior fac. ut ibi per Rebus. nu. 9. vel nisi talis remissio fieret post rationes reddi- tas & reliqua prebita. Rebus. ibi nu. 2. alij tamen contractus inter eos fieri possunt. dum tamen fiant palam & in presen- tia alterius tutoris. l. non existimo. ff. de adm. tuto. l. cum ipse. ff. de contra. emp. & Rebus. in eo loco nu. 4.

Conclusio CCLV.

Ab insinuatione donationis non appellatur. non enim potest consanguineis donatis a tali insinuatione appellare. pro- pterea quod non grauatur & sic cessat appellatio. l. j. ff. de appella. Rebus. in commen. in consti. regi. in tracta. de dona. arti. j. in gl. j. nu. 11.

Conclusio CCLVI.

Dotis constitutio & donatio facta favore matrimonij vel in tractatu matrimonij est insinuanda per edictum regis Hærici secundi. & donatio etiam propter nuptias insinuari debet per illud edictum de quo per Rebus. in tracta. de dona. in si. in gl. j. nu. 19. & 20. & generaliter omnes donationes insinuari debent etiam si sunt remuneratoriæ. ut ibi per Rebus. nu. 22.

Conclusio CCLVII.

Donatio facta in testamento non est insinuanda & insinuatio in bonis donatis in testamento non habet locum & prosequens hæres institutus non tenetur insinuare quia testamentum velut principale non est insinuandum. nec per consequens donatio ibi comprehensa. Rebus. ibi in gloss. j. numero 25.

Conclusio CCLVIII.

Donatio que fit coram iudice. non eget insinuatione: quia ab ipso videtur insinuata. l. sancimus. C. de dona. Rebus. in eo tractatu. de dona. insinua. nu. 34. Alex. consil. 20. nu. 5. in 3. vol.

Conclusio CCLIX.

Insinuatio domi facta & non in iudicio non valet quia per ordinationem regiam requiritur quod fiat in curia: cui ordi- nationi satisfieri debet. Rebus. in tracta. de dona. arti. j. in gl. 5. nu. 7. & in gl. vlti. nu. 11.

Conclusio CCLX.

Acceptatio donationis que facta fuit absenti potest fieri in absentia donantis dummodo fiat viuente donatario. Rebus. in eo tract. de dona. art. 2. in gl. j. nu. 7.

Conclusio CCLXI.

Verba præteriti temporis enunciatia circa id quod pos- sibile fuit de presenti. non aliter edocto de præterito in- ducunt probationem absque dispositione presentis tempo- ris. ut si dictum sit in contractu quod maritus confitetur se dotem habuisse. quamuis verbum habuisse ad tempus præte- ritum referatur. ita ut per illud verbum videatur dotem per antea fuisse receptam. tamen ad tempus præsens hoc erit re- ferendum per eam regulam. l. de fid. instr. lib. 10. C. & in l. post dotem. & ibi Roma. nu. 12. ff. solu. matri. Alex. in l. si ita stipu- latus. §. Christophonus. ff. de ver. obl. & ibi inquit eam esse com- munem opinionem. & Ias. in d. l. post dotem. nu. 83.

Conclusio CCLXII.

Si mater in suo testamento filium præterierit nulla cõ præ- teritionis expressa testamentum erit nullum: si autem cau- sam præteritionis expresserit tunc præteritio haberetur pro ex- hæredatione propter causam expressam. §. si. in si. de ex hæ- red. libe. Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo. in eodem testa- mento. il. nu. 2. §. 2. filius autem præteritus sine infertione cau- sæ à matre in suo testamento dicit testamentum nullum. d. §. fin.

Conclusio CCLXIII.

Si in testamento plures reperiatur instituti in certis rebus. nullo hærede instituto. tunc omnes illi instituti in rebus particularibus dicentur hæredes vniuersales ex æquis por- tionibus: & res illæ particulares in quibus quilibet ex illis fuit institutus. censentur esse prælegatæ illis qui in illis rebus erant instituti. l. ex facto. ff. de hære. insti. l. j. C. si cer. pet. Bene. in verbo. in eodem testamento. il. nu. 26. §. 1.

Conclusio CCLXIII.

Si testator nullo hærede instituto vnum in tertia parte in- stituerit. & alium in alia parte. nullo hærede vniuersali re- licto. illi duo dicentur vniuersales hæredes ex æquis parti- bus & vterque eorum dicitur hæres pro dimidia. & non pro partibus assignatis. nisi aliud de voluntate testatoris appa- reat. l. quoties. §. si duo. ff. de hæredi. insti. glo. in c. si pater. in verbo. cetera. de testa. in 6. Bene. loco quo supra.

Conclusio CCLXV.

Si testator heredem vniuersalem instituerit in suo testame- to. & quendam alium in re particulari. recusante hærede vniuersali. totum accrescit hæredi in re particulari per ius accrescendi: & hoc siue sit filius. siue extraneus. qui in re par- ticulari sit institutus. Bar. in l. ex facto. & in l. quoties. ff. de hæ- redi. insti. in l. j. §. si ex fundo. ff. de hæredi. insti. & ibi inquit eam esse communem opinionem & quam approbat Bened. in rep. c. Rainutius. in verbo. mortuo. i. nu. 270. vbi inquit eam opinionem veriorē esse & communem. idem Ias. in l. quoties. nu. 6. C. de hæredi. insti. succedunt enim illi eodem iure cum sint instituti. vt per Ias. ibi.

Conclusio CCLXVI.

Vis accrescendi est ad hæredes transmissibile: quia plus co- mpetit portioni quam personæ: ius autem substitutionis qua competit personæ non est transmissibile. l. si ex pluribus. ff. de suis & legi. hære.

Conclusio CCLXVII.

Vna ex causis quatuordecim que descriptæ sunt in §. cau- sas. vt cum de appella. cognos. à patre testante debet inseri in ipso testamento. cum filium pater exhæredat: quia illud est de forma substantiali ipsius testamenti paterni. d. §. causas hæres demum cogitur probare causam ingratitudi- nis à patre propositam veram esse. Sal. & Ias. in l. vniuersa C. de precib. imp. off. Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo. in eodem testamento 2. nu. 11. & 26.

Conclusio CCLXVIII.

Filius exhæredari poterit non solum ex vna ex illis qua- tuordecim causis que posite sunt in eo. §. causas. vt cum de appella. cog. sed etiam ex alijs non expressis. dum tamen sit eadem ratio. vel maior. vel sit alia causa durior: & sic pro- pter alias causas maiores vel æquales illis descriptis in eo §. causas. filius exhæredari poterit. & hæc est communis opinio à qua non est recedendum vt asserit Ias. in authen. non licet. de libe. præte. & Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo. in eodem testamento. 2. nu. 19.

Conclusio CCLXIX.

Ex Francia in anno quatuordecimo coronari potest. & vngi. & non ante: & ab eo tempore plenam regni ad- ministracionem habebit. ita ordinatione regis Caroli quinti statutum fuisse demonstrat Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo. Adiectæ. nu. 8. legitur tamē Ludouicū coronatum fuisse in anno duodecimo. & Carolum septimum in anno deci- motertio.

Conclusio CCLXX.

Aduetus in decimo octauo anno potest doctorari ad ex- emplum Nerue. qui in decimo septimo anno sue ætatis publice respondit. l. j. pueritiam. ff. de postu. & hæc esse com- munem opinionem asserit Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo. Adiectæ. nu. 16. minor autem non posset doctorari. vt ibi Bene.

Conclusio CCLXXI.

Reges qui iure sanguinis succedunt in regno. qualis est Rex Franciæ. omnia possunt ante vigesimum quintum annum que alij possunt in suis priuatis patrimonijs. per l. si curatorem. C. de i. nte. resti. & ante coronacionē possunt ad- ministrare priuilegia vel rescripta dare. ita Bene. in verbo. Adiectæ. nu. 52. in rep. c. Rainutius. Ea autem que cõcernūt administrationem regni Rex minor debet exercere cū au- thoritate procerum. Barto. in l. quidam consulebant. ff. de re iudic. & ibi per Bene.

Conclusio CCLXXII.

Qui non potest testari. non potest etiam codicillari. nec donare causa mortis. l. 2. ff. de leg. j. gl. & Bar. in l. tam is. ff. de dona. causa mor.

Conclusio CCLXXIII.

Vis implendi conditionem non transit ad hæredem illius qui eam implere debebat quod procedit in vltimis vol- untatibus. l. vnica. §. si autem. C. de cadu. tollen. l. à te- statore. ff. de conditio. & demonstratio. In contractibus autem

autem ius implendi conditionē bene transit ad hæredes. §. ex conditionali de inut. stipu. docto. in l. si decem cum pete- ro. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CCLXXIII.

Testamentum valet in quo filius instituitur sub quacun- que conditione casuali. potestatiua. vel mixta. etiam si non in defectu exhæredetur. Respectu tamen legitime sub- ducitur conditio. cum legitimam debeat habere filius abs- que vilo grauamine & conditione. l. quoniam in prioribus. C. de inof. testamento. in residuo autem conditio erit implē- da à filio. si velit succedere. Bene. in repet. cap. Rainutius. in verbo. reliquit. nume. 28. per l. sancimus. §. cum autem. C. de inof. testamento. olim autem de iure Digesto. filius in po- testate non poterat institui nisi sub conditione potestatiua. ibi per Bene. num. 26.

Conclusio CCLXXV.

Mater si filium suum sub quacumque conditione ca- suali. potestatiua. aut mixta hæredem instituerit. talis institutio non nocet filio quoad suam legitimam. respec- tu cuius ea conditio pro non scripta habebitur. quantum au- tem ad reliquum hæreditatis tenebit conditio. quæ erit à fi- lio implenda vt consequi possit hæreditatem. Bar. in l. si ma- ter. §. j. ff. de vulg.

Conclusio CCLXXVI.

Pater vel mater filium instituire potest sub ea conditio- ne. ne alienet vsque ad certum tempus: vel potest pater vel mater instituendo filium illi filio prohibere alienacionē bo- norum vsque quo filius triginta annos habuerit: & talis p- hibitio etiam respectu legitime tenet. quia talis prohibi- tio videtur cõcernere filij utilitatem. cui pater eo modo vo- luit providere. arg. l. filijs matrem. C. de inof. testamento. & est opinio Pauli Castrensis quam sequitur Bene. in repeti- cap. Rainutius. in verbo. reliquit. nu. 32. quia pro filij utilitate sustinetur grauamen etiam in sua legitima. vt ibi per Be- nedict.

Conclusio CCLXXVII.

Pater aut mater non potest filium instituere sub perpetua alienationis bonorum prohibitione. ad hoc vt talis p- hibitio se extendat ad legitimam quam absque metu. p- ene posset alienare: sed non reliquum. & ita fuisse iudicatum refert Gul. Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo. reliquit. nume- ro 32.

Conclusio CCLXXVIII.

Instituens vnum hæredem in bonis que habet in hac ciui- tate. & alium in bonis que habet Nemausi. & vnus eorum premoriatur testatori alter hæres per ius accrescendi efficitur hæres omnium bonorum. quia diuisio bonorum non in- ducit diuersitatem patrimoniij in priuato homine. cui vnū rantum potest esse patrimonium. l. iuris peritos. §. cum ori- dus. ff. de excusa. tuto. aliàs testator videretur pro parte testa- tus. & pro parte intestatus decessisse: quo ius non admittit. l. ius nostrum. ff. de regu. iur. Roma. consil. 8. quem refert Be- ned. in verbo. cetera. nu. 11. in repet. d. c. Rainutius.

Conclusio CCLXXIX.

Stemptor gabellarum. vel pedagiorum. vel conductor ga- bellarum decesserit. relicta vxore usufructuaria omnium suorum bonorum. debebuntur ipsi vxori redditus gabella- rum quos redditus tanquam usufructuaria ipsa vxor poterit exigere firma ipsa durante. præstita tamen cautione de restituendo id quod ex actum erit finito usufructu. Bald. in l. j. C. de vsu. Bene. in verbo. cetera bona. nu. 31.

Conclusio CCLXXX.

Thesaurus si reperitur ab emphyteuta. vel vassallo ce- dit perpetuo lucro ipsius emphyteute. vel feudatarij. & non lucro domini directi. quem thesaurum si dominus di- rectus reperiret in eo fundo dato in feudum vel in emphy- teusim. ratione inuentionis dimidia thesauri erit domini in- uentoris: altera vero dimidia erit ipsius domini vt ilis ad que pertinet ille fundus §. thesaurus. insti. de reru diuis. l. j. de the- sau. lib. 10. C.

Conclusio CCLXXXI.

Thesaurus repertus in fundo in quo quis habet vsufru- ctum. debebitur ipsi usufructuario quo ad vsufru: tene- bitur tamen usufructuarius ille proprietario ipsius feudi re- stituere finito usufructu: & sic talis usufructuarius non faciet thesaurum suum nisi quoad vsufru quandiu viuet. Bene. in repet. c. Rainutius. in verbo. cetera bona. nu. 30.

Conclusio CCLXXXII.

Pecunia quam percipit usufructuarius ex explanatione prothocolorum pertinet ad usufructuarium quo ad po-

testatem vtendi & fruendi duntaxat. sicuti & ipsa pecunia he- reditaria ipse vtitur. l. j. C. de vsu. sed non quo. l. ea pecunia reducta ex tali explanatione prothocolorum proprio iure ad ipsum usufructuarium pertinet. sed interim tanquam vsu- fructuarius ea pecunia vtetur. & usufructu finito reddetur proprietario. l. usufructu legato. ff. de vsuf. lega. Benedic. in verbo. cetera. num. 27. Bald. in l. diuortio. §. si fundum. ff. fol. matrimo. non enim est in usufructu id quod non renascitur: vt dicitur infra. deci. 308.

Conclusio CCLXXXIII.

Vsufuctuarius omnium bonorum & rerum non tenetur exoluere debita hæreditaria ex eo usufructu: sed si pecu- nia in hæreditate reperitur ex ea debita exoluenda erunt: quam pecuniam imprimis hæres detrahet priusquam red- dat vsufruuctum & ex ea pecunia æs alienum exoluetur. quod si nulla sit pecunia. venduntur mobilia & tandem immobilia vsue ad satisfactionem debitorum: & sic vterque tam vsu- fructuarius quam proprietarius exoluet debita: quia de reb- venditis usufructuarius perdet vsufruuctum. & hæres pro- prietatem. & hæc opinioem firmat Bene. in verbo. cetera. nu. 44. in rep. c. Rainutius. per l. usufructu. ff. ad leg. Falci. contra Bart. opinionem. & eam opinionem vt communem approbat. Dec. consil. 590. per l. si. ff. de usufructu lega.

Conclusio CCLXXXIII.

Vsufuctuarius tenetur soluere collectas. tributa & tal- lia. & alia onera realia pendere tempore vsufruuctus. l. hætenus. & l. si pendentes. §. si quid. ff. de vsuf. sunt enim huiusmodi onera fructuum. & ad que onera. is qui percipit fructum. tenetur: & sic. ad expensas que fiunt per transitum exercitus. d. §. si quid.

Conclusio CCLXXXV.

Donatarius omnium bonorum si donator non sit sol- uendo. vel si nullus hæres reperitur. ex æquitate tene- bitur creditoribus donatoris qui creditores agere poterūt contra ipsum donatarium omnium bonorum etiam actio- ne personali nulla reuocatoria intentata Guid. Papæ decis. 105. & hoc ad circuitum euitandum. & ita tenet Benedic. in verbo. cetera. nu. 46.

Conclusio CCLXXXVI.

Vsufuctuarius certarum rerum. & cui relictus est vsu- fructus rerum aliquarum. non tenetur ad debita hære- ditaria que hæredem sequuntur. non usufructuarium parti- cularē. l. j. §. si hæres. ff. ad Trebel. l. si in si. ff. de vsuf. lega. Bene. in verbo. cetera. nu. 43. & Bart. in d. l. si.

Conclusio CCLXXXVII.

Vsufuctus relictus sub quota bonorum. vel rerum. vt lego bonorum meorum vsufruuctum tertiæ partis. vel rerum mearum vel mercium non tenetur ad aliqua one- ra: & neque ea onera sequuntur usufructuarium quota bo- norum vel rerum. l. generali. §. fin. & l. si. ff. de vsu. lega. quia bo- na dicuntur deducto ære alieno. l. sub signatum. §. bona. ff. de verbor signifi. Bene. in rep. ca. Rainutius. in verbo. cetera bona. & Bar. in ea l. si.

Conclusio CCLXXXVIII.

Ad usufructuarium omnium bonorum transeunt actio- nes hæreditariæ actiue. per l. vxori meæ. ff. de vsu. lega. colliget enim usufructuarius interim debita tanquam p- curator hæredis in rem suam. in ipsum tamen usufructuariū actiones passiuæ non transeunt. neque exoluere ipsa debita ex solo usufructu tenetur. contra Barto. in l. si. ff. de vsu. lega. sed exoluentur debita de bonis hæreditarijs vt dictum fuit decis. 383. in hac parte. & hæc est opinio approbata & com- munis vt per Bene. in verbo. cetera bona. nu. 44. & sic ha- bet usufructuarius exercitium actionum hæreditariarū que sunt actiue. Dec. consil. 418. nu. 8.

Conclusio CCLXXXIX.

Ad usufructuarium omnium bonorum pertinent dam- na. foriscapia. pœnæ. multæ. cõdemnationes. & emo- lumētum sigilli. Sunt enim ea omnia fructus iurisdictionis. Bart. in l. si. folu. matri. per textum in cap. i. que sunt rega- lia. Bart. in l. j. C. de vsu. que reperit Bene. in rep. c. Rainu- in verbo. cetera. nu. 36. & ad eum etiã pertinent Laudimia. Oldradus consil. 24.

Conclusio CCXC.

Refert Benedic. in verbo. cetera. nu. 33. arresto Tholo- sano dictum fuisse ad usufructuarium omnium bonorū & ad proprietarium insimul pertinere facultatem creandi officarios. & iuramentum recipiendi à consilibus. & ab alijs officarijs.

Conclusio CCXCI.

Ad usufructuarium pertinentius & facultas petendi seu da vel rem datam in emphyteusim, si illa res cadit in commisum propter deueria non soluta, vel propter delictum commissum ab eo qui eam rem tenebat: & tali re ille usufructuarium gaudebit quamdiu durabit usufructus: quo finito commissum illud ad proprietarium redibit, & intus pro prietas feudorum. Bened. in d. verbo. ca. tra. nu. 33.

Conclusio CCXCII.

Si maritus rem dotalem de facto vendiderit, vxor constan te eo matrimonio non poterit eam rem vendicare: quia maritus vxore viuente est dominus rerum dotalem. l. doce ancillam. C. de rei vendi. vnde de facto vendere potuit re dotalem. Bald. in ea l. doce. & si forte ipsa vxor agere voluerit, excludetur a rei vendicatione. ita Bald. ibi. & in l. si praed. C. de iure dor.

Conclusio CCXCIII.

Dominium rei alicuius potest probari non solum per instrumenta, sed & per testes & per indicia. l. cum super. & l. indicia. C. de rei vendi. vnde dominium probabitur per testes deponentes de fama & voce publica dum tamen illa sit de longissimo tempore, & quod audierunt talem rem emptam fuisse a talibus praedecessoribus, & demum possitam fuisse per longum tempus, & quam rem illi praedecessores tenuerunt tanquam domini. Bald. in d. l. indicia. & ibi Paul. Castr. in fin. Non tamen sufficeret si solum testes dicerent qd talis talem rem tenebat tanquam suam. Socin. consilio 89. Abbas in c. cum ad sedē. de re lit. spoliat. sed debent deponere de facto longinquo. Salicet. in l. proprietatis. C. de proba tionib.

Conclusio CCXCIII.

Is qui nondum conceptus est tempore mortis illius de cuius successione agitur, non debet illi ab intestato, neque ex propria persona sua potest venire ad illius successione, nec de iure civili, nec de iure pratorio. l. si quis filio ex heredato. ff. de iniur. rupt. nam ille qui postea fuit genitus, nusquam fuit continuus mortuo, cum nondum esset in rerum natura. l. j. §. proximior. ff. vnde cognat. verum est ff. de bo. posses. secund. tabul. Bened. in verb. & si tales. nu. 38.

Conclusio CCXCV.

Conceptus post mortem aui de cuius successione agitur, licet ex sua propria persona non possit venire ad illius sui aui successione, tamen ex persona sui patris qui erat filius iam defuncti poterit venire virtute transmissionis, puta mortuo aui ante conceptionem nepotis: successio eius defuncti filio defertur, qui filius demum moritur conce pro posthumo: eo enim casu ille posthumus natus ex persona sui patris venire poterit ad aui hereditatem. Nam pater eius moriendo transmittit sui patris hereditatem ad suum filium nunc conceptum. l. j. C. de his qui ante apert. tabu. nam haereditas non agnita, sicuti transmittitur ad suos iam natos, ita & ad eos posthumos, qui demum nascuntur. & hac est communis opinio quam ponit Bened. in verbo, soboles. nu. 39.

Conclusio CCXCVI.

Si quis presbyteris loci suae originis, aut alijs quolibet anno reliquerit certum quid, quamuis demum numerus presbyterorum auctus fuerit, nihil tamen debebitur alijs qui erunt ultra numerum, qui erat tempore testamenti. Bald. in l. non modus. C. de ferui. & aqua. quem sequitur Bened. in verbo, soboles. nu. 54. in rep. ca. Rainutius. de testa.

Conclusio CCXCVII.

Si fumerius promiserit coquere panem Titio & eius familiae pro certa annua pensione, & demum aucta fuerit familia, non tenebitur coquere pro eadem mercede. l. as. in l. fin. de verbor. signif. est quidem verum, qd de iure stricto tenebitur ad coquendum familiae iuxta conuenta quantumuis aucta sit familia, cum omnes sint de familia. l. pronuntiatio. §. familia. ff. de verbor. signif. Officio tamen iudicis illi subueniendum esset, vt non teneatur ultra familiam quae tunc erat: vel aucta familia teneatur dominus dare maiorem mercedem. c. quanto. de censib. per l. non modus. C. de feruitur. & aqua. & ibi Albe. de Rosa. l. aso. in l. quominus. num. 22. ff. de sumi. vbi tenet hanc partem quam dicit aequiorem & in iudicio seruanda. idem Boeri. deci. 213. nu. 9. Bened. in verbo, soboles. nu. 55. in rep. ca. Rainutius.

Conclusio CCXCVIII.

Quantumuis in contractu societatis dictum & conuen tum fuerit vt superuiuens succedat praemortenti, sub

intelligitur tamen si ille praemortens decedat sine liberis: quia tunc liberi succederent & excluderent superuiuentem. l. cu acutissimi. C. de fideicom. l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. substit. & resit. Masueri. in titulo de societate. & Boeri. decif. 24. nu. 2.

Conclusio CCXCIX.

Pater non obligatur pro filio qui contractum aliquem gessit etiam si fuerit praesens, & consentiens, nisi expressè se obligauerit. l. Lucius. §. idem scribit. ff. ad munic. quare ad hoc vt pater obligetur & remaneat obligatus pro talico tractu gesso per filium, non sufficeret qd in contractu apposita sint ea verba, patre praesente & consentiente, nisi etiam apponantur ea verba, & expressè se obligante. Io. de Platea, in l. j. de decurio. lib. x. C. Soci. confi. 20. Boer. deci. 221. numer. 10. obligatur tamen pater de peculio, vel de in rem verso, vt ibi Boeri.

Conclusio CCC.

Pater ex contractu filij tenetur de peculio pro quo statim potest conueniri etiam filio non discusso. l. j. ff. de pecul. Bart. & doct. in l. cum filius. ff. de verbor. obligat. Boer. decif. 221. nu. 6.

Conclusio CCCI.

Si filius familiaris officium publicum autoritate & utilitate exerceat, vt est officium decurionatus, consulatus, consularij, aduocati, aut procuratoris regij, aut alterius officij, cum tacita patris voluntate, vt quia pater scit, & non contra dicit, & pater eo casu pro filio tenetur tanquam illius fideiusor: prius tamen excusso filio. l. j. & ibi glos. ff. ad munic. l. j. & ibi Io. de Platea, de decu. lib. 10. C. Boer. deci. 221. nu. 7. Obligatur enim pater pro filij administratione, qui filius illud officium exerceat patre consentiente: & inquam pater obligatur reipublicae & non priuatis hominibus, tametsi eos filius laeserit in officio. l. j. & ibi Bal. de filijsfamil. & quemadm. pater. lib. 10. C. nisi de peculio de quo pater tenetur ipsis priuatis, quos laesit filius. & l. j. de periculo eorum qui pro. lib. 10. C. Boer. decif. 221. nu. 7. quod non procedit vbi filius esset emancipatus, pro quo tunc pater non teneretur, quia ille publicum officium exerceat. l. j. de filijsfamil. qui offic. & procedant superiora vbi tale officium deferretur filio de iure communi, tunc pater teneretur: secus si de iure speciali, & pater eo casu non teneretur. Boer. eo loco. num. 8.

Conclusio CCCII.

Pater qui in acceptatione officij facta per filium in potestate contradixit, non teneretur de aliquo casu. l. j. ff. ad munic. l. filius. de decu. lib. x. C. nisi de peculio. l. j. de filijsfamil. lib. x. C. Boer. deci. 221. nu. 9.

Conclusio CCCIII.

Pater pro filio qui exercuit officium tutelae testamentariae & fuit tutor testamentarius, non tenetur pro filio quauis fuerit tunc ipse pater nisi de periculo, aut de in rem verso. l. Lucius. in princ. & ibi Barto. ff. de adminitr. tutor. Boer. deci. 221. nu. 10.

Conclusio CCCIII.

Pater pro filio qui tutelam datam administravit, & qui filius fuit tutor datius, si pater fuerit sciens, videtur tacite fideiubere & pro filio in demeritatem promittere: non poterit tamen pater conueniri nisi excusso filio. l. fina. de decurio. lib. x. C. l. j. de filijsfamil. lib. x. C. & hanc opinionem communi esse asserit Boer. deci. 221. nu. 10. quauis aliqui voluerint patrem non teneri nisi expressè consenserit, sed superior opinio communis est.

Conclusio CCCV.

Si filius iussu aut patris mandato expresso quodcumque officium acceptauerit, vel quemcumque contractum ille filius fecerit, pater vt principalis, & legalis fideiusor tenebitur, siue filius peculium habuerit siue non. l. j. §. quid ergo. ff. quod iussu. l. j. ff. de mune. & hono. lib. x. C. ita vt pater ante filium possit conueniri. Boer. deci. 221. nu. 10.

Conclusio CCCVI.

Pater in solidum ex contractu filij tenetur, si iusserit, vel mandauerit talem contractum fieri ipsi filio: aut si pro eo fideiussor sit: aliàs non teneretur pater nisi de peculio, aut de in rem verso. l. si mandator. C. quod cum eo. vbi ea tria comparantur: iussus scilicet, mandatum & fideiussio. Bald. Paul. Castr. & Sali. in ea l. Boer. deci. 221. nume. 13. aliàs pater non teneretur per eum titulum, ne filius pro patre.

Conclusio CCCVII.

Edula a filio cognita, & q scripta sit vel sua manu, vel manu sui patris, nocet patri, ac si verè per testes illa cedula fuisset probata, cum equiparentur vera probatio, & spontanea filij confessio, siue recognitio, cum deponat de suo facto. & vtrumque praedictum patri. Bart. in l. cum filiusfamil. ff. de verbo. obli. Boer. decif. 221. nu. 17.

la fuisset probata, cum equiparentur vera probatio, & spontanea filij confessio, siue recognitio, cum deponat de suo facto. & vtrumque praedictum patri. Bart. in l. cum filiusfamil. ff. de verbo. obli. Boer. decif. 221. nu. 17.

Conclusio CCCVIII.

Quod renascitur est in fructu: quod si non renascatur, non est in fructu. l. diuortio. §. si fundum. & ibi Roma. ff. sol. matr. quia ille non est fructus rei qui semel recipitur, & in cursu temporis non reuoluitur. d. §. si fundum. Bart. in l. quendam. §. nihil. ff. de eden. vnde pecunia quae percipitur ex prothocolis non dicitur in fructu: quia talis pecunia semel soluta non renascitur. Bart. in d. §. nihil. arbores autem ceduae sunt in fructu cum renascantur. qd si non renascantur, non sunt in fructu, sicuti & lapidicines, quae renascuntur, sunt in fructu, aliàs non. d. §. si fundum. & in summa quod semel recolligitur, & non renascitur, non dicitur in fructu. Boer. decif. 224. num. 44.

Conclusio CCCIX.

Vendito fundo censentur venditi fructus pendentes: cum illi sint pars fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei vendi. l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. empt. & ex tali venditione fundi cum fructibus debetur laudimium exoluumum pro integro pretio. l. ac. de Arc. in l. qui concubina. §. si fundum. ff. de leg. ij. Guid. Papae sing. 492. lunt enim fructus solo coherentes vna res cum fundo, & pars ipsius fundi. d. l. fructus secus si fructus essent a solo separati, & vna cum fundo fructus ipsi venderentur, nam laudimium ex illis fructibus se paratis non deberetur, sed deducenda esset aestimatio eorum fructuum. Boer. decif. 229. num. 3.

Conclusio CCCX.

Vendita domo vno pretio vna cum vtensilibus & alijs mobilibus in ea domo existentibus & affixis domui, vel alijs non affixis, ibi tamen positus vt perpetuo sint, censentur vendita vna cum ipsa domo. l. Iulianus. §. si. ff. de actio. empt. & laudimium ex integro pretio debetur. Boer. decif. 229. num. 3.

Conclusio CCCXI.

Vendita domo ea quae non sunt affixa domui vel mobilia quae ibi sunt, non vt ibi sint perpetuo, non censentur vendita. l. caetera. §. hoc tenatur. consultum. 2. ff. de leg. i. ob id laudimium ex toto pretio non debetur, sed fiet aestimatio mobilitum, quae non sunt affixa domui, vel quae ibi non sunt apposta vt perpetuo adsint, & ex reliquo laudimium debetur. Boeri. deci. 229. & hoc vbi cum domo ea superiora sunt vendita.

Conclusio CCCXII.

Si creditor in iudicio probet se mutuas se frumentum alicui, & non probet quantitatem, eo casu super quantitate frumenti, & habitis quibusdam indicijs vel coniecturis iuramentum ipsi creditori erit deferendum. Cepola cautela. 274. Boer. dec. 245. in fi. idem de pecunia dicendum est. Alex. cof. 69. in 2. vol.

Conclusio CCCXIII.

Si quis testes in iudicio produxerit, quamuis demum illis non vtatur, & neque examinari curauerit, si demum illi testes iam producti a parte aduersa reproducuntur, non poterunt per eum qui iam produxit reprobari neque reijci: quia testes producendo satis quis eos videtur approbare, & sufficit qd illis potuerit vt. l. 3. ff. quod quisque iuris. per l. si quis testibus vsus. C. de testi. & ibi latē Paul. Castren. & Salicet. & Masueri. in sua practica. in titu. de testi. versicul. item contra. nisi ex causa quae de nouo superuenit: quia tunc possent illi testes semel producti reprobari. d. l. si quis. & ibi doct. vel si adesset causa ex antiquo qua ignorabatur tempore productionis. Boer. dec. 245. nu. 3. & 4.

Conclusio CCCXIII.

Index non poterit repellere testem etiam infamem si pars hoc non petat, & si obiectus non proposuerit: quia hoc iudicium in Francia non datur, nisi fuerit postulatum. & ita de consuetudine seruati asserit Rebuff. in tractatu de reprob. testi. artic. v. & gl. vni. nu. 10. nullus enim a testificando repellitur excepto seruo, & impubere. quare contra testes quauis infames proponi debet obiectus, alioquin dictis testium est standum. ita Aug. in §. sancimus. nu. 4. de testi. in authent. & nisi testes se infames dicerent: nam tunc cum hoc iudicio constaret talem testem infamem esse, posset eum repellere etiam absque alia propositione obiectus. Ang. in eo loco & hoc procedit in obiectibus inductis in odium testis: secus in obiectibus inductis in fauorem partium, & qui concernunt eorum fauorem: quia tunc illi obiectus proponendi essent a

parte. vt si testis sit consanguineus partis aduersae, quae consanguinitas debet a parte proponi. ita Aufre. in tractatu de testium reprob. §. canonicus. versu. quarto limita.

Conclusio CCCXV.

In licitationibus quae publice fiunt vnus plus obtulerit, & demum illud non potuerit offerre aut dare fideiussores vel ille vltimus licitator renunciet suae vltimae oblationi poterit liberari soluendo summam per eum superadditam qua vocamus Follenchere, vel stultam incariationem. & alius qui reperietur plus obtulisse, remanebit obligatus quousque alius plus obtulerit intra praefixum terminum datum ad plus offerendum. & ita obseruari per totum regnum Francie asserit Boer. decif. 288. num. 2. hac tamen Follenchere non habet locum nisi in rebus quae sunt principis, vt asserit magister in tractatu, des criees, chapitre. 36.

Conclusio CCCXVI.

Bellum adnumeratur inter casus fortuitos. l. ex cōducto. §. si vis tempestatis. ibi, aut si incurfu hoitium. ff. loca. & ibi Bal. & Salice. Boer. deci. 249. nu. 3. quod verum est nisi tempore contractus potuerit bellum prauideri: quia tunc culpe annumeretur. Bal. in §. vassalli. in titu. de pace Constant.

Conclusio CCCXVII.

Vestigal fisci non debet locari pro minori spatio trienij. l. penes. C. de vestig. & com. & ibi Bald. & Sali. Boer. dec. 249. in princ.

Conclusio CCCXVIII.

Firmarij vestigalium si tempore conductionis lucrum alij quod consequuti fuerint tenentur post tempus conductionis reconducere si tanti procuratores fisci non possent alij locare. l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publi. nisi finita cō. iuditione subesset pestis, aut bellū, vel timor belli. Boer. deci. 249. in princ.

Conclusio CCCXIX.

Firmarij vestigalium vel pedagiorum possunt petere diminutionem mercedis, & quae diminutio illis fieri debet propter bellum, aut pestem, vel propter belli timorem: ex quo talis contractus est locatio quae certo pretio facta fuit soluendo singulis annis. l. si vno. in princ. ff. loca. Bart. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publi. & qd in tali locatione vestigalium sit facienda remissio, probatur ex d. l. si vno. & ibi Bal. & Sali. Guid. Papae deci. 249. Ioan. de Ripa in tract. de peste. 2. par. nu. 37.

Conclusio CCCXX.

Emphyteuta si propter bellum nihil potuerit colligere ex fundo quem tenebat in emphyteusim sub censu annuo, non tenebitur ad eum censum exoluedum, dummodo ille census annuus esset notabilis quantitatis aut pecuniae: se cuius autem si esset census paruae quantitatis, qui nullo modo propter bellum remittendus esset. Bald. in l. j. versu. si propter sterilitatem. C. de iure emphy. cuius Bald. dictum refert Mo. nachus super deci. Guid. Papae decif. 630. si tamen vno anno nulli essent fructus, altero autem anno extarent fructus abundantes, supplenda esset pensio anni praeteriti cum vbertate anni praesentis vt ibi.

Conclusio CCCXXI.

Pestis connumeratur inter casus fortuitos. Bald. & Sali. in l. quae fortuitis. C. de pign. actio. Fracif. de Ripa in tractatu de peste. parte. 2. nu. 47.

Conclusio CCCXXII.

Conducens domum vel gabellas tempore pestis, vel belli, non poterit demum allegare casum pestis vel belli. na ea promissio quam quis facit de soluendo pensioem debet intelligi secundum statum temporis, qui status vigeat tempore eo quo conducit. Ioan. de Ripa in tracta. de peste. part. 2. Bald. in l. si ea lege. C. de vsu. neque enim fieri debet pensio nis remissio propter bellum quando bellum erat tempore contractus. Deci. confi. 312.

Conclusio CCCXXIII.

Post perfectum contractum emptionis periculum rei emptae spectat ad emptorem. l. id quod. & l. necessarii. ff. de peric. & commo. rei vendit. l. j. C. de pericu. & commo. rei venditae.

Conclusio CCCXXIII.

Quando venditur spes, seu futurus euentus rei alicuius, periculum est emptoris etiam si nihil percipiat. l. si iactum. ff. de actio. empt. l. nomine. & l. nec emptio. ff. de contrahen. empt. emendo quis spem videtur in se suscipere omne periculum. l. si quis fundum. ff. loca. Ioan. de Ripa in tract. de peste. par. 2. nu. 42.

Conclusio CCCXXV.

Vbi in contractu constituitur pretium annuum vel mensurum pro fructibus, talis contractus dicitur contractus locationis. Bar. post glo. in l. j. C. de iure emphy. Soci. consil. 156. vbi inquit eam esse communem opinionem. & Boeri. decif. 249. nu. 11. & hoc procedit siue contrahentes vti fuerint verbo locationis, siue verbo venditionis, vt quia dictum sit, talis vendidit redditus illius rei pretio tali constituto singulis annis vel singulis mensibus: talis contractus semper erit contractus locationis. magis enim natura contractus est attendenda quam verba ipsius contractus. l. si olei. C. loca. Bart. in disputatione sua incipiente. Publicanus. quem sequitur Soci. consil. 88. lib. j. Alex. consil. 3. lib. j. lo. de Ripa in tractatu de peste. part. 2. nu. 36. & in tali contractu fieri debet remissio mercedis adueniente casu. Cor. consil. 23. num. 5. in 2. vol. & de Ripa in eo loco, sicut fieri debet remissio in contractu locationis, per l. si vno. ff. loca. si casus eueniat.

Conclusio CCCXXVI.

Si quis sub vno pretio redditus rei alicuius vendiderit in plures annos, erit verus contractus emptionis ille contractus sub ea forma celebratus: & consequenter ad emptorem spectabit periculum. Boer. decif. 249. in fi. de Ripa in tract. de peste. par. 2. nume. 39. Alex. consil. 108. vol. 3. Bart. in l. cotem ferro §. qui maximos. nu. 4. ff. de public. & neque fiet mercedis remissio quauis vno anno coniungat sterilitas vt ibi per Bar. & Corn. consil. 23. nu. 5. in 2. vol.

Conclusio CCCXXVII.

Locatio iudicabitur si quis redditus rei alicuius vendiderit sub vno pretio, si solutio per tempora diuisa sit: quia tales solutiones ita diuisa reddunt talem contractum, contractum locationis: & hoc quando solutiones sunt vniuersales: secus si solutiones essent difformes: quia tunc contractus emptionis esset, de Ripa in tract. de peste. par. 2. nu. 44. est enim contractus locationis iudicandus, quando pretium constitutum est vnum quod annuatim est soluendum. erit autem contractus emptionis si sit vnum pretium exoluumdum difformiter plus scilicet anno vno quam alio: & plus vna solutione quam alia. Bart. in disputatione qua incipit, Publicanus. & de Ripa loco quo supra.

Conclusio CCCXXVIII.

Salarium doctoribus rege. ribus debetur integraliter pro toto anno quamuis propter pestem non integraliter, & per totum annum legentur. l. qui operas. ff. locat. l. j. §. diuus. ff. de varijs & extra. & ibi Bar. Inno. & Imola in cap. propter. de loca. qui ibi inquit nec teneri communiter. quod app. p. o. bat de Ripa in tract. de peste. par. 2. nu. 87.

Conclusio CCCXXIX.

Si quis plures res infimul vendiderit, vel sub vno pretio, vel sub diuersis, dominus feudi vel alius dominus directus non poterit iure prelationis vnam ex illis rebus redimere. l. an pars. ff. pro delicto. l. quidam elogio. C. de iure deli. Boer. decif. 231. versu. tum etiam proximo. Nam totum illud habetur pro vno contractu, quamuis plures res diuersis pretijs vendite sint: alijs dicere possit emptor se non emisse alias res sine illa. Boeri. decif. iam dicta versu. volens illi plus.

Conclusio CCCXXX.

Sententia lata contra reum non nocet fideiussori, dummodo non sit fideiussor de iudicio sisti, nec sententia lata contra vnum ex tutoribus nec contra vnum ex correis nocet alteri fideiussori, nec contutori, nec correo, qui non fuit citatus in ea causa. l. si C. de fideiuss. Soc. consil. 283. num. 13. & 14. part. 2. idem in laudo quod latum contra principalem non nocet fideiussori. Dec. consil. 400. in fi. & neque nocent acta ibi facta ipsi fideiussori non citato. Corn. consil. 211. in 3. vol. num. 6.

Conclusio CCCXXXI.

Mater data tutrix filijs primi matrimonij si secundo nubat perdit tutelam, ita vt quamuis denuo efficiatur vidua, non poterit reassumere tutelam suorum filiorum primi matrimonij, & hoc secundum magis communem opinionem, cuius meminit Boer. decif. 256. versu. fed contrarium videtur. quod procedit etiam si illa mater relicta fuerit tutrix in testamento a suo primo marito. Nam cum suspecta, a tutela abierit per transitum ad secunda vota, talis suspicula semper durare presumitur, Masue. hanc opinionem tenet in titulo de tutore, §. item si mater. & ibi tenet qd mater que iam tutelam filiorum suorum primi matrimonij perdidit per transitum ad secunda vota, non poterit eam recuperare etiam mortuo secundo marito, quod procedit nisi illi filij nullum

alium possent reperire tutorem: quia tunc in subsidium mater nunc vidua admitteretur. Boer. decif. 266.

Conclusio CCCXXXII.

Mater que habet curam, seu tutelam filiorum suorum quamuis ea secundo nupserit, & neque curauerit proindere filijs suis de tutore, sed & neque rationem reddiderit, non propterea priuatur his que a patre filiorum sibi donata fuere, & hoc obseruari asserit Masue. in titu. de tutore, §. item si mater.

Conclusio CCCXXXIII.

Mulier simulatq; contrahit sponsalia cum secundo viro, perdit tutelam filiorum suorum: quia iam est constituta in potestate sponsi, & ita de consuetudine obseruari asserit Masue. in titu. de tutore, §. item si mater. quamuis de iure per sola sponsalia etiam per verba de presenti non perdat nisi copula fuerit subsecuta. ita Boer. decif. 266. & neque perdit successione filiorum contrahendo sponsalia per verba de presenti nisi copula carnalis subsecuta fuerit contrahendo sponsalia per verba de presenti. Boer. ibi. nu. 4.

Conclusio CCCXXXIII.

Maritus vxorem suam instituens heredem cum qua sine liberis per longum tempus vixerat, eam grauauit de restituendo hereditatem Caio, si decedat sine liberis, si demum mortuo marito ea mulier nupserit, & liberos ex secundo marito habuerit, tales filij non excludunt substitutum: quia presumendum est testatorem intellexisse de liberis ex se natis, & ex suo matrimonio & non ex alio. l. sed & si hoc. & l. placet. & ibi Bart. ff. de libe. & posthum. & Paul. Castr. ibi. Boeri. decif. 276. vbi inquit ita fuisse iudicatum.

Conclusio CCCXXXV.

Accusatione pendente super aliquo crimine, etiam super crimine heresis, vel lase maiestatis non interdicitur bonorum administratio ipsi accusato. l. post contractum. & ibi Bart. ff. de dona. Bald. & Salicet. in l. res vxoris. C. de dona. inter vir. & vxor. & ita conclusum fuisse asserit Boer. decif. 277. est quidem verum qd in crimine heresis vel lase maiestatis bona sunt ipso iure confiscata a die commissi delicti: non tamen fiet executio seu bonorum apprensio nisi post latam sententiam. l. cum secundum. de heret. l. fin. de heret. l. quisquis. ad leg. Iuliam maiesta. Boer. decif. 277. num. 12. nisi quis accuseretur de crimine commissio in officio: quia tunc ille talis accusatus de tali crimine in officio commissio, retinet quidem officium, sed interim lite pendente interdicitur ei administratio. quare ea superior regula intelligi debet vbi quis accusaretur de crimine commissio extra officium: quia tunc talis accusatus lite pendente non debet priuari. Bart. in l. libertus §. in questionibus. ff. ad municip. Bened. in repet. c. Rainutius. in verbo, mortuo. j. nu. 3. de testamentis.

Conclusio CCCXXXVI.

Arbitri a partibus sine appositione diei & termini, & sic simpliciter sint electi, eorum potestas perpetuo durat, & neque triennio terminatur, nisi lis coram ipsis fuisset contestata. quia post litem contestationem instantia triennio periret. ita concludunt Alex. Soci. & las. in l. si quis arbitratus. ff. de verbor. oblig. & tunc consultur partibus, vt aedeant iudicem ad hoc vt praefiguratur terminus ipsis arbitris ad compromissum dicendum. Boer. decif. 285. nu. 8.

Conclusio CCCXXXVII.

Arbitratores electi a personis sine assignatione termini possunt semper pcedere: quia officium eorum ppetuo durat & post litem contestatam & ante. Alex. & las. in l. si quis arbitratus. ff. de verbor. obligationib. possent tamen iudex ordinarius ad partium requisitionem praefigurare ipsis arbitris terminum ad terminandum negotium illud intra certum tempus. Boer. decif. 283. nu. 8. & 9.

Conclusio CCCXXXVIII.

Compromissum fieri potest simpliciter in totum sine appositione diei & termini. l. sed si compromissum sine die. ff. de arbit. c. Quintaualis. & ibi Bal. de iureiurand.

Conclusio CCCXXXIX.

Vbi tractatur de commodo pecuniario, vt de commodo hereditatis ad probandam mortem sufficere fama, vel rumor de morte alicuius, maxime si interueniant alia coniectura: vt si consanguinei de morte illius luctum fecerint, vel eum pro mortuo habuerint: & etiam vbi talis mortuus fuisset in loco de longinquo. Alex. consil. 172. nume. 8. in 6. volu. vbi autem ageretur de prauidicio irreparabili, puta de puniendo aliquem ratione homicidij, & tunc mors plene probanda esset. Alex. consil. 27. vol. 7.

Concl

Conclusio CCCXL.

Prorogatio termini non solum expresse, sed & tacite in compromisso fieri potest intra terminum: tacite inquit procedendo coram arbitris: cum mens partium in hoc sit attendenda. Boeri. decif. 283.

Conclusio CCCXLI.

Falsificans instrumentum vel corruppens testes in iudicio quod quis habet contra aliquem, non per hoc perdit causam. l. quoties. §. quoties. ff. de iure fisci. quem textum de stylo curiarum Francie approbati asserit Boer. decif. 291. nisi in causa fisci per dict. §. quoties. vel in causa beneficali: tunc falsificans, aut corruppens testes bene perderet causam. plene ibi Boeri.

Conclusio CCCXLIII.

Dilatio dari non debet nisi a parte petatur. l. prima. C. de data ad abbreviandas lites. nam tunc eam dilationem possent iudex dare, sed non ad probandum. Bar. in l. iij. §. hoc iudicium. ff. de dam. infecto. & asserit Boer. decif. 294. eam esse communem opinionem qd dilatio a iudice petenda est.

Conclusio CCCXLIII.

Liber rationum & computi debet in se continere, & in eo nominatim scribi debet ex qua causa talis summa fuit ad posita, per l. apponitores. de exacto. tribu. lib. x. C. & specialiter cui ea pecunia data fuit. l. neminem. de suscept. & arcar. libr. x. C. & pariter diem receptionis & traditionis. l. 2. de nauic. lib. xj. C. & ibi Bart. & Lu. de Pen. que omnia praemissa clare scribi debent: quia aliter bono modo comprehendere non potest an aliquid fraudis administratum sit. Boer. decif. 295. nu. 3.

Conclusio CCCXLV.

Maritus qui vxorem de adulterio accusauit, poterit quandoque ante sententiam vxorem suam adulterij accusatam sibi reconciliare, & accusationem reuocare: & per hoc ipsa vxor condemnationem euitabit. Post vero sententiam non poterit condemnationem euitare, sed suffraganda erit, & facta executione eam vxorem maritus poterit sibi reconciliare, & per hoc euitabit monasterij intrusionem. l. si vxor. §. sed & si qua. & l. quatuor. §. j. ff. ad leg. Iul. de adult. authent. sed hodie. C. ad leg. Iul. de adult. & hoc ne arrestum sit illud rium: quod esse non debet. l. si praetor. ff. de iudi. Albe. de Ro. fa. in d. authent. sed hodie. & ita conclusum fuisse refert Boer. decif. 298.

Conclusio CCCXLVI.

In muliere honesta & vxorata illi creditur asserenti se grauidam esse opera mariti, quinimo fauore matrimonij ita presumendum est. l. filium. ff. de his qui sunt sui iuris. l. sed si mulier. §. de functo. ff. de adult. quis enim natus ex matrimonio praesumitur filius eorum inter quos est matrimonium, & ille est modus probandi filiationem ex matrimonio. d. l. filium. & sic natus ex vxore in domo mariti, filius praesumetur ipsius mariti, quamuis collet ipsam vxorem ab alio fuisse cognita. d. §. de functo. Boer. decif. 299. nisi maritus remansisset absens, vel detentus in infirmitate per tantum tempus, vt cessanda esset talis praesumptio iuris.

Conclusio CCCXLVII.

Non statur dicto matris asserentis filium natum in matrimonio esse alterius quam mariti, nec etiam si pater ita diceret talem non esse suum filium. l. imperatores. §. si. ff. de proba. adde qd non statur asserenti etiam iuratae patris vel matris asserentis tale non esse suum filium. l. iij. §. j. ff. de iureiur. & ibi Angel. Paul. de Castro & las. Panormitanus in c. per tuas. de proba. & hęc est communis opinio vt refert Boeri. decif. 299. numero 6. & quod magis est si quis vellet probare talem filium non esse filium mariti, non deberet admitti ad illud probandum, cum ea sit iuris praesumptio, vt natus ex matrimonio sit filius eorum inter quos est illud matrimonium. d. §. de functo. nisi maritus fuisset vel absens vel infirmus per tam longum tempus, vt talis infirmitas vel absentia faceret cessare iuris praesumptionem, per eum §. de functo. & Boeri. in ea decif. & Corneus consilio 137. volumine 2. numero 8.

Conclusio CCCXLVIII.

Non statur dicto mulieris non vxorate asserentis se ex tali grauidam esse, nisi contra eam probaretur a quo ea mulier se dicit grauidam, qd ille in sua domo eam tenebat vt suam concubinam: tunc bene his probatis dicto mulieris standum esset: & talis filius natus praesumeretur eiusdem patris. Panor. & Fel. in c. per tuas. de proba. Albericus de Rosat. in d. l. filium. qd si illa mulier seorsum habitasset & non in do-

mo illius ex quo se asserit praegnantem, illius dicto tunc non standum esset, nisi eo casu probaretur quod ille talis eam tenebat extra suam domum: & quod ille talis assidue conuersabatur cum ea. si tamen ille vir ita accusatus probaret alijs accessum ad illam habuisse, audiendus esset. & hęc vera sunt vt per Boerium decif. 299. nume. 12. & Franciscum Marc. decif. 457. parte 2.

Conclusio CCCXLIX.

Non statur dicto mulieris asserentis se grauidam esse ab aliquo, qd ea mulier esset meretrix, aut quantonaria & ad quam alij poterant accedere, & ad quam ille qui accusatur, non poterat semper pro sua voluntate accedere cum sui copiam alijs exhiberet, licet tamen non omnibus. ita Boer. decif. 299. nu. 12.

Conclusio CCCL.

Per vulgarem substitutionem testatori succeditur, & in suis bonis, & non heredibus instituto, & in suis bonis. Gul. Benedic. in rep. cap. Rainutius in verbo, si absque liberis. in materia vulgaris substit. nu. 4.

Conclusio CCCLI.

Si pater vxorem praegnantem habuerit, & in suo testamento ita dixerit, filium nasciturum heredem instituo, & si heres erit, & in pupillari aetate deceaserit, talem substituo, si filius nascatur, viuis substitutus admittitur quamuis substitutio non fuerit facta in eo casu, si filius non nascetur. l. ab hereditate. §. in. ff. de leg. i. vbi substitutio pupillaris facta posthumo comprehendit etiam tacitam pupillarem posthumo non nato. l. pe. & si. ff. de ven. in spi. Boer. decif. 38. idem si testator ita dixerit, instituo posthumum, & si moriatur in pupillari aetate talem substituo. nam si filius non nascatur, substitutio admittitur. substitutio enim facta posthumo si moriatur, & sic in casu posthumi morientis habet locum etiam posthumo non nato. Soci. consil. 52. num. 3. j. vol. Dec. consil. 227. & Alex. consil. 188. vol. 2. Gul. Benedic. in rep. c. Rainutius in verbo, si absque liberis. in materia vulg. substit. nu. 29. las. in l. j. ff. de vulg. num. 28. & 59. vbi inquit eam esse communem opinionem.

Conclusio CCCLII.

Si bona rebellium sint concessa tempore rebellionis alijs personis, pace demum facta ea bona primis dominis sunt reddenda. est textus quem Bald. in hoc facit singularem in extrauaganti, de pace Constantiae in verbo, priuilegia. quia pax non solum habet vim simplicis indulgentiae, sed & restitutionis in integrum. Soci. consil. 58. Boer. decif. 38. numero 7.

Conclusio CCCLIII.

Si scilicet facta fuit substitutio ppediosa, decedat viuo testator, substitutus admittitur ex tacita vulgari comprehensa sub compendio. Corn. consil. 297. numero, 11. j. vol. Boer. decif. 38. numero, 19. vnde testator filiam suam heredem vniuersalem fecerit, & si sine heredibus decedat, voluit bona sua venire ad suam vxorem, si viuo patre filia decedat, substitutus admittitur ex vulgari tacita comprehensa sub compendio. & hoc ita esse confirmat multis argumentis Boer. decif. 38. nu. 17.

Conclusio CCCLIII.

Quando prima substitutio efficitur quasi caduca per mortem substituti, qui praemoritur, vel efficitur incapax, iuxta l. vnicam §. pro secundo. C. de cadu. tollend. tunc sequens in gradu admittitur, & est locus gradui sequenti. quod maxime locum habet in substitutione compendio. ita Masuerius in titulo, de successione. §. item notandum. & Guido Papa decif. 335

Conclusio CCCLV.

Quando plures fuerunt vulgare substituti, licet primus vel secundus deficiat, tertius demum admittitur. l. coheredi. iprin. & l. si Titius. ff. de vulg. Boer. decif. 38. nu. 21.

Conclusio CCCLVI.

Si quis sit substitutus alteri si decedat sine liberis, & sit deum questio an institutus deceaserit sine liberis inter substitutum & alios venientes ab intestato, pro substituto praesumendum erit, nempe institutum sine liberis deceasisse. l. ex facto. §. penult. ff. ad Trebel. & ita concludunt ibi docto. per eum textum. Bar. & Ang. in l. qui duo. §. cum in bello. ff. de rebus dub. Boerius decif. 38. numero, 30. & si quis vellet contrarium dicere, incumberet onus probandi. cu. sit praesumptio pro substituto. Chassa. consilio. 19. numero, 12. & Alex. consil. 179. in fi. vol. 2.

Concl

Conclusio CCCLVII.

Si quis sit substitutus pupillariter instituto, si decedat in...

Conclusio CCCLVIII.

Hæc verba, si hæres erit, adiecta substitutioni compen...

Conclusio CCCLIX.

In rei vindicatione actor tenetur dominium probare. l. in...

Conclusio CCCLX.

Sententia quidem respicit libellum, seu eius conclusio-

Conclusio CCCLXI.

Quando sunt diuersæ opiniones hincinde probabiles,

Conclusio CCCLXII.

Si quis egerit rei vindicatione in forma communi, & in...

Conclusio CCCLXIII.

Agens rei vindicatione si se dicat dominum ex pluribus...

Conclusio CCCLXIII.

licet in actione reali admittatur libellus generalis, tamē...

Conclusio CCCLXXI.

Conclusio CCCLXV.

Agens actione reali à principio non cogitur causam re-

Conclusio CCCLXVI.

Si quis simpliciter vel generaliter egerit rei vindicatione...

Conclusio CCCLXVII.

Dominium ex pluribus causis diuerso tempore contin-

Conclusio CCCLXVIII.

Et quâuis dominium acquiri non possit ex varijs causis...

Conclusio CCCLXIX.

Dvbitans de validitate primæ collationis, seu institutio-

Conclusio CCCLXX.

Vsfructuarius non trāsmittit ius vsufructus in heredē,

Conclusio CCCLXXI.

Reus in executione arresti aut sententiæ potest excipere...

Conclusio CCCLXXXII.

Est iuris p̄sumptio q̄ quicquid vxor acquirat marito vi-

Conclusio CCCLXXXIII.

Exceptio quæ iam in vno iudicio ad vnum finem p̄posi-

Conclusio CCCLXXXIII.

Exceptio deductionis expensarum q̄ in re vendita factæ...

Conclusio CCCLXXXV.

Super sn̄am vel arrestū dictum fuerit, sine restitutione fru-

Conclusio CCCLXXXVII.

Si res aliqua in vim hypothecæ capta, demū subhastata &

Conclusio CCCLXXXVII.

Quando fieri debet diuisio alicuius partis in aliquo fun-

Conclusio CCCLXXXVIII.

Quando sylua datur in redditū, vel in vsufructū, tūc ille...

Conclusio CCCLXXXIX.

Diuisio inter fratres p̄sumitur si p̄ decem annos bona...

Conclusio CCCLXXX.

Quando socij separatim agere cœperint, ita vt quilibet...

Conclusio CCCLXXXI.

Tertius opponens in executione sententiæ impedit il-

Conclusio CCCLXXXIII.

Vxor nō tenetur viro negotiari nisi in obsequialibus &

Conclusio CCCLXXXIII.

Uxor nō tenetur viro negotiari nisi in obsequialibus &

Conclusio CCCLXXXIII.

Uxor nō tenetur viro negotiari nisi in obsequialibus &

Conclusio CCCLXXXV.

Iuramentum iudiciale per accusatorem reo deferri potest...

Conclusio CCCLXXXVI.

Iuramentum iudiciale à reo accusatori deferri potest quia...

Conclusio CCCLXXXVII.

Duo testes sufficiunt ad instrumentum reprobandum si...

Conclusio CCCLXXXVIII.

Instrumentum illud nō facit fidē, q̄ reprobatur ab vno teste...

Conclusio CCCLXXXIX.

Testamentum nō erit falsum, si duo testes de necessarijs...

Conclusio CCCLXXXIX.

Testamentum nō erit falsum, si duo testes de necessarijs...

par. 1. nu. 1. non q̄ tale testm̄ probet, sed vt defendatur à vi- tio falsitatis. hoc ita est vt testm̄ reddatur suspectū, & nō p̄- ber, & tamē vt falsum non reprobabitur. c. inter dilectos. de fid. inst. Soci. libi. immo si vnus ex septem testibus descripsi in ref. d. contradixerit tali testō. nō probaret tale testm̄: quia defecit probatio cum in testamentis debeāt esse septē testes numerarij. q̄ si septem illi testes numerarij pro testō depo- nant, & duo alij non numerarij contrā deponent, adhuc testamentum plene probaret. Soci. consi. 23. in 3. vol.

Conclusio CCCXC.

Si in instrumento sunt descripti quinque testes, & duo ex illis actū se dicūt interfuisse: tres vero dicūt q̄ nusquam interfuerunt, tale instrumentum non erit falsum, si illi duo deponant secundum tenorem instrumenti: quia tres illi nō probant de directo contra instrū, licet in dubio secus, iam enim per talem contradictionem fides notarij remanet dubia. ita Boer. deci. 118. nu. 18. & Cor. consi. 73. in 2. vol.

Conclusio CCCXCI.

Omnes pœne secundarum nuptiarū sunt cōes viris & vxoribus, demptis illis pœnis quæ imponūt ob festi nationē nubendi intra annum luctus, quæ solis mulieribus imponūt: alie vero sunt cōes, cum nō debeāt ad imparia iudicari maritus & vxor. authent. neque virū. C. de secū. nup. quare sicuti mater per transitū ad secunda vota priuatur lucris nuptialibus, & successioneibus ab intestato filij primi matrimonij quoad p̄prietatē: ita & pater perdit ea lucra & filiorū successioneē ab intestato quoad ipsam p̄prietatē. Soci. 2f. 34. in j. part. habet enim lex suspectum tā patrē quā matrē ad secunda vota transeūtē. & hoc quo ad bona q̄ ad filios prouenerunt ex substātia materna, vt ibi per Soci. nu. 7.

Conclusio CCCXCII.

Communis est illa opinio q̄ mulier vidua luxuriosē viuens extantibus liberis à prædefuncto viro, incurrit omnes pœnas quas incurrit secundò nubens. Bart. & doctor. in l. his solis. C. de reuocand. donat. per illum textum. docto. in cap. si. de secund. nupt. Panor. in capit. vxoratus de conuer. coniug. & sequitur Ioann. Nicolaus in l. generaliter. nu. 13. de secund. nupt. quod procedit vbi mulier vidua stuprū commisset intra annum luctus. aliā non. Ioan. de Garronibus in d. authent. iisdem pœnis. C. de secund. nupt. nu. 18. nisi ipsa mater tutelam acceptasset: nam tunc omnibus pœnis plecteretur, quibus & mulier secundò nubens. de Garronibus in eo loco. num. 21.

Conclusio CCCXCIII.

Si quis post contractum de cuius natura est alienare, reper tus sit eam rem possidere, quæ iam erat alienata, est iuris præsumptio q̄ talis p̄ctus est simulatus. l. sicut. §. superuacua. ff. qui. modis. pi. vel hypo. quæ regulari limitatur vt non proce dat, quando ille qui alienat, possidet mutata causa possessionis: tunc enim propter mutationem causæ ipsius possessionis cessaret ea præsumpta simulatio: & sic ea regulā habet lo cum vbi ille qui fingitur alienare rem ipsam possideret non mutata causa possessionis: ita Nicol. in l. generaliter. nu. 60. C. de secund. nupt.

Conclusio CCCXCIII.

Prohibitio alienationis facta, à contrahentibus in p̄ctu non impedit regulariter dominij translationem in acci- pientem, licet agatur ad interesse contra alienantem p̄pter pacta non seruata. l. si quis ita promiserit. §. ea lege. ff. de ver. oblig. & ibi Bar. & Iaf. post gl. ibi. quæ dat eam regulam quæ ab omnibus approbatur, cuius meminit Ioan. Nicolaus in l. generaliter. num. 46. in 2. part. verum per prohibitionē alienationis quæ fit in vltima voluntate bene impeditur alie- natio, & dominij translatio. Iaf. in l. si quis ita. §. ea lege. num. 20. & 21. ff. de verbo. oblig.

Conclusio CCCXCV.

Pater luxuriosē viuens nō priuatur lucro, nec successio- ne filiorum, & neque incurrit pœnas quas incurrit mu- lier luxuriosē viuens, & hæc est communis conclusio, à qua non est recedendum in iudicando & consulendo. Nicolaus in l. generaliter. C. de secund. nupt.

Conclusio CCCXCVI.

Prohibitio alienationis facta à lege impedit dñij transla- tionem. l. generaliter. C. de secund. nupt. & ibi Nicolaus. par. 2. nu. 48. quia factum contra legem est ipso iure nullū. l. non dubium. C. de legibus.

Conclusio CCCXCVII.

Communis est ea scribentium conclusio in l. j. C. de secū. nupt. q̄ pœnæ nubentium infra annum luctus sunt ho-

die correctæ per dictum Apostoli nubat in domino, de quo in eo c. si. de secund. nupt. tamen communiter tenetur q̄ illæ pœnæ non sunt correctæ in muliere quæ suscepta cura libe- rorum & tutela ipsorum, conuolauit ad secunda vota non pctito tutore filiis suis, nec reddita ratione ipsius tutelæ. Bar. Albe. & Io. Fabri, in l. j. & in authent. eisdem pœnis. C. de sec. nupt. Innoc. & Panor. in d. c. si. eo enim casu nō punitur mu- lier quia contraxit secūdo matrimoniū, sed q̄ nō fecit id ad quod per legē obligata erat, & quod sine impedimento sui matrimonij facere poterat. Nicolaus super primo dubio. n. 2.

Conclusio CCCXCVIII.

Mater quæ nupit non pctito tutore filio suo cuius tute- lam gerebat, & non reddita ratione illius tutelæ, nō suc- cedit illi filio si moriatur impubes. l. omnem. C. ad Tertul. §. si autem tutelam. in authent. de nupt. in authent. eisdem pœnis. C. de sec. nupt. Ioā. de Garro. in rubr. de sec. nupt. nu. 46. non succedat ergo mater filio suo in pupillari ætate defuncto, nec ab intestato, nec ex testamento iure substitutionis. d. l. omnem. & de Garro. in d. authent. eisdem pœnis. nu. 5. nisi ef- fer minor. quo casu excusaretur. d. authent. eisdem pœnis. & hoc si mater sola esset tutrix: quia si essent alij tutores, q̄ suf- ficerent, non teneretur alium tutorem petere, sed debet iu- dici notificare q̄ vult secundò nubere, & debet in manibus iudicis renuntiare tutelæ, & reddere suę administrationis ra- tionem. Deci. consi. 246.

Conclusio CCCXCIX.

Mulier secundò nubens priuatur proprietate lucrorum nuptialium quæ habuerat à primo viro. l. fœminæ. C. de sec. nupt. solo usufructu earum rerum sibi retento extan- tibus liberis ex eo matrimonio. §. si vero expectet. in authent. de nupt. & ita perdit earum rerū proprietatem vt in vnum ex filiis primi matrimonij non possit ea lucra transferre, & mi- nus in extraneos. ita Io. de Garro. in rubr. de sec. nupt. nu. 44. par. 2. & in summa alter ex coniugibus transeūdo ad secun- da vota perdit proprietatem lucrorum & donationum earū rerum, quas alter ex coniugibus ab altero habuerat. l. fœmi- næ. C. de secund. nupt. Boer. deci. 118. num. 7.

Conclusio CCCC.

Tacita pupillaris non excludit matrē quātumuis ad alia vota tranferit. hæc opinionem cōem eisdem asserit Ioā. de Garro. in rubr. de secund. nupt. nu. 45. par. 2.

Conclusio CCCCII.

Mulier quæ transit ad secunda vota nō pōt substituere filiis suis ex p̄lariter, quos filios ex primo matrimonio habuerat. Bar. Alex. & Iaf. in l. ex facto. ff. de vulg. q̄ opinio est magis cōis vt firmat Io. de Garro. in rub. de sec. nupt. nu. 47.

Conclusio CCCCIII.

In actione de dote nō habet locū aliqua reconuentio. §. ta- ceat. l. vnicæ. C. de rei vxorix actio. & ita in hoc cōcludit, vt per Io. de Garro. in rubr. de secū. nupt. nu. 101. nisi in casu quo mater tutrix filiorum tranferit ad secunda vota non reddita rōne suę administrationis. nā tūc matri dotē petenti poterit opponi exceptio, & ipsa dos retineri poterit donec rō reddita fuerit. Soci. 2f. 180. Io. de Garro. in rub. de sec. nup. n. 101. in 2. par.

Conclusio CCCCIII.

Quando mulier secūdo nubit de consensu suorū libero- rum euitabit pœnas inductas p̄ mulieres secundò nuben- tes in fauorē filiorum primi matrimonij. gl. in §. j. in ver. copulantur. in authent. de non eligen. secund. nuben. Ioā. de Garro. in rub. de sec. nupt. in 2. part. num. 4. verum in eo casu omnes filij debent consentire: alioquin non consentientib. illis acquireretur quod perditur per mulierē secundò nuben- tē vt in eo loco per de Garro. cessant etiam illæ pœnæ si mu- lier nubat de consensu sui mariti. Bald. in l. j. C. de sec. nupt. & in l. filium quem. C. famil. ercisc. & hæc Baldi opinio nō seruari asserit Io. de Ripa in rubric. de sec. nupt. num. 17. & quā do filij dicantur consentire, vide Dec. consi. 206.

Conclusio CCCCIII.

Licet pœnæ statutę p̄ mulieres secūdo nubentes ex l. j. C. de secund. nupt. infra annum luctus sint hodie correctæ per dictū Apostoli de quo in c. si. de sec. nupt. durāt tñ illæ pœ- nę p̄ viduas luxuriosē viuētēs itra ann. luctus, q̄ nō sunt cor- rectę. doct. in l. fororē. C. de his q̄ vt indi. & plenē de Garro. l. j. nu. 57. de sec. nupt. quod p̄cedit et si ipsa vidua p̄heret ma- trimoniū cū eo cui fecit sui copia: quia p̄ stuprū cōmissum p̄ viduā ius acquisitū est ipsi filijs primi matrimonij, q̄ ius demū nō pōt tolli. ita est ibi decisio & illa est cōis opinio te- ste de Garro. in authent. eisdem pœnis. nu. 16. C. de sec. nupt. q̄ si post annum luctus illa vidua stuprum committeret, nō perderet dorem. ita de Garro. in authent. eisdem pœnis. nu. 18.

Conclu

Conclusio CCCCIV.

Pœnæ omnes quæ imponuntur viduis secundò nubenti bus infra annum luctus, sunt quidem sublata & correctę per ius canonicum, de quo in c. si. de sec. nupt. vt iam dictum fuit deci. 397. superius. Alie verò pœnæ quæ imponuntur se- cundò nubentibus non quia nubunt infra annū luctus, sed quia nubunt, & sic rōne secun. darū nuptiarū, & q̄ respiciūt fauorē filiorū non sunt sublata, sed tenent: & sic leges, fœminæ, hæc edictali. & similes hodie lo- ū habent in quantum p eas leges imposta sunt pœnæ ex eo solo q̄ secūdo contrahūt matrimoniū, cum tales pœnæ respiciant fauorem filiorum primi matrimonij. Innoc. in c. penult. & si. de sec. nupt. quem ibi sequuntur Panor. & ceteri doctores. & est cōis opinio & Jegistarū & canonistarum à qua in consulendo & iudican- do nō est recedendū. Ioā. de Garro. in l. j. nu. 23. 1. C. de secun. nupt.

Conclusio CCCCVI.

Mater etiam creata tutrix in testamento in assumptione tutelę filiorum suorum primi matrimonij tenetur ren-unciare secundis nuptiis. authent. matri & auia. & authent. sacramentum. C. quā. mulier tutelę offi. fungi pōt. Bal. in ea authent. matri. & ibi Sali. Bar. in l. si quis sub. ff. de testa. tutel. & hæc esse magis communem opinionem demonstrat de Garro. in authent. eisdem pœnis. nu. 32. de secun. nupt. ita vt p consequens mater tutrix aut datua aut testamentaria in as- sumptione tutelę tenetur renunciare secundis nuptiis.

Conclusio CCCCVII.

Mater tutrix etiam testamentaria secundo nubendo per- dit tutelam suorum filiorum primi matrimonij. Ioan. Fab. in l. omnem. C. ad Tertul. & ibi Corneus inquit hæc opi- nionem vt communem tenendam. quod confirmat de Gar- ronib. in authent. eisdem pœnis. nu. 32. C. de secund. nupt.

Conclusio CCCCVIII.

Pœnæ omnes imposta cōtra mulieres secundò nuben- tes cessant vbi nulli sunt liberi ex eo matrimonio. l. fœ- minæ. & hæc edictali. C. de secun. nupt. oēs enim illæ pœnæ imposta sunt fauore filiorū: q̄ si nulli sunt liberi, cessabunt ergo pœnæ. de Ripa in l. 2. nu. 4. C. de sec. nupt. & idem erit si nulli supersint liberi, vel si fuerint, & omnes decesserint ante quā mater secūdo nupserit. quare tales pœnæ cessant nullis extantibus liberis tempore transitus ad secunda vota. Alex. consi. 211. vol. 7. de Ripa in l. fœminæ. nu. 5. C. de secū. nupt. quinimo si extarent liberi tempore quo mater secundò nubit, & deinde liberi moriantur, succedet eis mater quamuis secundò nupserit. Alex. consi. 63. in 5. vol.

Conclusio CCCCIX.

Pacta quæ sunt inter coniuges in p̄ctu matrimonij, vt su- perstes tantum lucrari possit in bonis præmorientis va- lent: & talia lucra erunt præcipua supersititi, ita vt nec filijs il- lius matrimonij sint reseruanda, si contingat eam supersititē ad secunda conuolare vota. quia ea nō acquiruntur ex vlti- ma voluntate, sed ex contractu reciproco. l. si pater puellæ. & ibi Paul. Castr. C. de inoff. testa. arg. l. j. & l. de fideicōmissio. C. de tranfact. Bart. consi. 175. lib. 2. de Ripa in l. fœminæ. nu. 30. C. de sec. nupt. immo valet pactum inter cōiuges mutuū vt superstes succedat primo decedenti: quod pactum nō e- get insinuatione. Alex. consi. 83. nu. 14. part. 2.

Conclusio CCCCX.

Vidua si quid acquirat intra annum viduitatis, p̄sumptio- nerit q̄ illud acquisiuerit ex pecunia mariti, per l. Quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. & hoc vt euitetur suspicio tur- pis quæstus. quæ ratio militat in vidua intra annum luctus, sicuti in muliere aliquā acquirētē constante matrimonio. nam præsumendum erit eam mulierem acquisiuisse ex pec- unia mariti: fecus erit dicēdum in vidua post annum luctus quæ si aliquā acquisiuerit erit suum absque vlla suspicione. Albe. de Rosa. & Salice. in l. etiam. C. de don. inter vir. & vxo. de Ripa in l. fœminæ. nu. 40. C. de secū. nupt. alioquin nisi ita distinguemus nulla vidua posset aliquid acquirere: quod esset absurdum. Dec. consi. 237. & Boer. dec. 81. nu. 6.

Conclusio CCCCXI.

Acquisita ex causa societatis inita inter maritum & vxo- rem in p̄ctu matrimonij, vel postea acquisita ex causa so- cietatis, non referuntur filijs primi matrimonij, sed in totū ea pertinent ad ipsos coniuges, cum ea habeant titulo onero- so. plenē de Ripa in l. fœminæ. nu. 43. & 44. C. de secund. nupt. idem tenet Steph. Bertr. consi. 212. in 2. par. in fin. vbi te- ner mulierē nō perdere conuolando ad secunda vota, quæ habuit à suo marito ex titulo oneroso. Contrarium tamen iudicatur vt refert Papō in suo recueil in titulo, des nopces,

arrests. nempē oīa filijs primi matrimonij reseruanda esse.

Conclusio CCCCXII.

Si mulier à marito sit hæres instituta stantibus liberis, & il- la ad secunda vota cōuolauerit, statim hæreditas deuoluūt ad filios ipsius matrimonij. l. j. C. de sec. nupt. & vxor definet esse hæres: & hæreditas ad filios deuoluetur. d. l. j. remanet tñ usufructuaria ipsa mater, quæ tamen proprietatem iam ami- sit. d. l. j. & ibi Salic. & de Ripa ibi. nu. 50. omnis enim modus proprietatis eam matrem deserit. & hoc modo filijs compe- tunt actiones hæreditariæ absque vlla cessione. l. pater. ff. de re. d. l. j. & ibi Salic. & de Ripa ibi. nu. 50. omnis enim modus proprietatis eam matrem deserit. & hoc modo filijs compe- tunt actiones hæreditariæ absque vlla cessione. l. pater. ff. de re. d. l. j. & ibi Salic. & de Ripa ibi. nu. 47. & 48.

Conclusio CCCCXIII.

Mater quæ instituitur hæres ab vno ex filijs primi matri- monij illi filio succedet ex testō & poterit disponere de tali hæreditate sicuti & quilibet alius hæres institutus. quod procedit etiā extantibus alijs liberis ex eo matrimonio. & quāuis ea mater secundò nupserit, plenā tamē p̄prietatē eorū bonorum obtinebit. authent. ex testō. & ibi de Garro. nu. 2. C. de sec. nupt. succedit enim mater suo filio ex sua vol- untate cui filio liberum erat alterum hæredem instituere. & hoc verum est etiam si mater iam contraxisset secundas nuptias ante mortem sui filij. de Garronibus eo loco. nu. 4. & 5. vbi asserit hæc communem esse opinionē contra Bal. opinionē in l. mater. C. ad Tertul. & p̄cedit superior decisio siue filius relinquat matri ex simplici legato, siue eam hære- dem instituat. ita de Garronibus ibi nu. 6. & Boer. dec. 191.

Conclusio CCCCXIII.

Pater & mater in bonis descendentiū nullis extantibus liberis ex ipsis descendentiis debent habere legitimā saltem in bonis ipsorum descendentiū: q̄ si extant liberi ex ipsis descendentiis nulla legitima ascendentiis debita est, cum semper prima causa sit suorū in successione. l. pater. ff. de inoff. testa. & ibi Bar. & Paul. Castr. de Garro. in authent. ex testō. nu. 22. C. de sec. nupt. & Oldrad. consi. 123.

Conclusio CCCCXIV.

Transitus ad secunda vota operatur priuationem p̄prie- tatis eorū tñ bonorū q̄ ad superstitem peruenerant ex titulo lucratiuo, aut ex testō, aut ex contractu ex vno ex illis coniugibus ad alterum, & nō si aliunde aliqua bona ad vnū ipsorum peruenerint: quia per talem transitum afficitur præ- cipue memoria alterius cōiugis prædefuncti, & non aliorū. §. prospeximus. in authent. de non eligē. secun. nuben. & §. fo- luto. in authent. de nuptiis. ideo solum priuatur mulier prop- rietate eorum bonorum quæ à suo marito accepit. hæc cōclusionem tenet Arct. in §. p̄feruntur. insti. ad Tertul. se- quitur Io. de Garro. in authent. ex testō. nu. 18. C. de sec. nup.

Conclusio CCCCXVI.

Mulier ab intestato filio suo mortuo succedens vnā cū alijs filijs primi matrimonij per transitū ad secūda vota priuatur proprietate bonorū filij præmortui ab intestato, q̄ bona ex paterna substantia prouenerant siue secundò ante mortem filij, siue post nupserit: & in illis bonis solum usufructū habebit. est conclusio approbata in authent. ex testō. de secū. nupt. & ibi Ioan. de Garro. nu. 32. & sic ea mater re- manebit usufructuaria, & præstita cautione gaudebit eo vsu fructu. Steph. Bertr. consi. 212. in 2. vol. nu. 4. & 5. in alijs au- tem bonis quæ filio obuenerunt aliunde quam ex substantia paterna, mater remanebit proprietaria, & pleno iure suc- cedet. Io. de Garro. in authent. ex testamento. nu. 13.

Conclusio CCCCXVII.

Si mater post mortem suorū filiorū primi matrimonij cō- uolauerit ad secūda vota, per talē transitum ad secunda vota mater non priuatur successione filiorum suorum ab intestato quantum ad bona quæ filij habuerūt ex substantia paterna, nec quantum ad alia bona quæ filius aliunde pote- rat habere: immo in omnib. mater filijs suis succedit quātū- uis tranferit ad secunda vota: & hoc post mortē aliorū fi- liorū. & in illis bonis mater excludit oēs patruos suorū filio- rū, & in illis bonis fratres cōsanguineos, & alios quoscūque cognatos. §. & quoniam infirmas. in authent. de nup. Bart. in authent. ex testamento. C. de sec. nupt. cuius Bart. opi. verā esse multis argumentis comprobatur de Garronibus in illa authē. ex testamento. numero. 48. & Baldus ibi.

Conclusio CCCCXVIII.

Secundò nubens non potest plus relinquere suę secundę nuptię, vel suo secundo marito quā vn ex filijs primi matrimonij reliquerit. per l. hæc edictali. C. de secund. nupt. quod p̄cedit vt nec filio ex alio cōiuge cū quo secūdo p̄hi- tur matrimoniū possit plus relinquere quā q̄ minus reliquit

vni ex filijs alterius matrimonij. Paul. Castr. in authent. vnde si parens. C. de inoff. testamento. Steph. Bertr. in d. l. hac edita. l. num. 1. & hoc ad fraudes euitandas, & vt prohibeatur color accipiendi de persona ad personam. fieret enim fraus legi, si mulier secundò nubens extantibus liberis primi matrimonij posset relinqueret filio sui secundò coniugis, cum pater eius demum esset usufructuarius bonorum sui filij & sic indiretè acquireret quod directè non poterat, per l. cum oportet. in prin. C. de bonis q̄ libe. ergo tale plus relictum filio secundò mariti non valet, sed est perinde ac si ipse secundo marito relictum esset & quasi relictu eius contemplatione in fraudè filiorum primi matrimonij. de Garro. eo loco. n. 13.

Conclusio CCCCXIX.

Quaui mulier secundò nubens possit oia sua bona in dotè constitutere et statim liberis primi matrimonij, non tñ potest facere pactu de dote lucrada, vel parte dotis lucrada cum secundo marito: quia vigore talis pacti secundus coniunx lucraret plus, & plus haberet quàm vnus ex filijs primi matrimonij, & hec est ratio iudicij ipsorum liberorum primi matrimonij, & hec est ratio opinionis omnium vt asserit Bertr. in l. hac edita. l. num. 17. C. de sec. nup. & si tale pactu factum fuerit, non poterit maritus in vim illius pacti plus petere quàm vnus ex filijs primi matrimonij, cui minus relictum fuit. Iaf. in authent. praterea. C. vnde vir & vxor. & Boer. deci. 1. 13.

Conclusio CCCCXX.

Testes examinati super articulo, q̄ res valet cētū, quāvis ea attestatio testium sit publicata, ea tñ publicatione non obstat eidem vel alij testes produci poterunt ad probandū q̄ ea res valet plus vel minus. cum causam. q̄ inter oecono. mū. de testi. Bar. in l. cum furti. & ibi Iaf. nu. 9. ff. de in litem iurā. quia talis articulus non est contrarius, immo diuersus: quia vnum & aliud potest esse. Guid. Papæ deci. 585.

Conclusio CCCCXXI.

In dōtib. nominatis nusquā est locus pœnitentiæ et re integra ad hoc vt dōtus resoluatur: sed bene debet agi vt actus impleat. l. sicut. C. de actio. & obli. l. in commodato. §. sicut. ff. commo. l. inciuile. C. de rei vendi. Bar. Bal. & Iaf. in l. si pecuniam. nu. 1. ff. de condi. causa data.

Conclusio CCCCXXII.

In dōtib. innominatis nō respectiuis nō habet locū pœnitentia: & sunt illi dōtus innominati simpliciter & nō respectiui, vt est transactio, pmutatio, pactu nudū, & similes dōtib. & hac cōclusionē tenet gl. in l. si eū fundū. in prin. ff. de pact. Bar. & Iaf. in l. si pecuniā. ff. de cōdi. causa data. per l. j. C. de re rum permut.

Conclusio CCCCXXIII.

In dōtib. innominatis respectiuis ex parte illius qui dōtū impleuit, licita est pœnitentia. l. si pecuniā. ff. de cōdi. causa data. nisi tales dōtus vallati essent aut iuramento aut stipulatione. tūc eū nullū locū esset pœnitentiæ. Iaf. in d. l. si pecuniā.

Conclusio CCCCXXIII.

Quoties dñs reuocat mandatū pcuratoris talis reuocatio debet parti aduersè intimari, & aduersari debet de tali reuocatione certiorari. c. ex parte decani. vbi Pan. & alij de refer. docto. in cle. j. de renū. l. mandatū. C. mandatū. Iaf. in l. si pecuniā. §. si seruum. in prin. ff. de cond. causa data. & talis reuocatio debet et pcuratori intimari: aliās ea reuocatio nō valeret. l. si mādasset. ff. mādā. & hoc siue talis pcurator esset in iudicio, siue extra iudiciū. Fel. d. c. ex parte decani. de refer. & c. mādato. de p. alioquin gesta per eū pcuratorē valeret quoad usque reuocatio mādāti illi fuerit intimata. Inn. in ca. quidā. de renū. Fel. in eo. c. ex parte. n. 7. p. cle. primā. de renū.

Conclusio CCCCXXV.

In rescripto quod q̄s obtinet, ad illius validitatē debet fieri mentio de primo rescripto iā obtento: aliās secundum nō valet. quod procedit vbi primū erat validū, aliās si esset nullū, aut invalidū secundum teneret quāvis de primo inualido nulla fuerit facta mētio. ca. bonè. de confirm. vtili vel inutili. Alex. q̄. 43. nu. 5. in 4. vol. & etiā fieri debet mētio de pcessu iam inchoato: & in summa de omni notabili clausula p quā princeps moueri posset & reddi difficilior ad cōcedendū. c. ceterū. & ibi Panor. & Fel. de refer. & hoc siue in eo pcessu sit iam cōtestatū siue nō, vt ibi per Felin. nisi pcessus ille fuisset inchoat⁹ eamē die qua fuit impetratio: & hoc procedit vbi alteri iudici dirigitur nouū rescriptū. q̄ si eimet iudici qui iā incepit cognoscere, & qui primo datus fuit, dirigatur fm rescriptū valeret quāvis de primo nō fecerit mentionē: nā si in eo primo aliquid fuerit omissum, ita vt fm sit obtinendū ad eundem iudicem, tunc secundum non vitiabitur quamuis in eo non fiat mentio de primo. Felin. in eo. capitū. ceterum.

Conclusio CCCCXXVI.

Vbi nō est necesse aliquid exprimere, vel aliquam solemnitate adhibere, si tñ ea solemnitas adhibeatur, & in eiprè, talis actus per hoc nō vitaretur q̄n aliū actus sumit ro bur aliunde quā ex tali solemnitate inepta: cum attestatio solemnitate nō debeat actū vitare ex se aliās substantiam. Iaf. in l. edita. C. de eden. Felin. in c. cum ordinem. vers. sed aduerter. de refer. per l. j. C. de rei vxoriē actio. vbi actio de dote cōpetit si stipulatio non fuerit expressa, vel si fuerit expressa ac inutiliter.

Conclusio CCCCXXVII.

Ablatiui absolute positi in dōtib. nō disponunt sed resoluuntur in cōditionē. l. ab emptione. vers. p̄stitis oib. ff. de pact. idem in vltimis voluntatibus. l. à testatore, vbi Bar. & alij. ff. de condi. & demonst. Iaf. in d. l. ab emptione. & tales ablatiui faciunt conditionem expressam. Bart. in l. j. ff. de cō. di. & demonst. & Iaf. in d. l. ab emptione.

Conclusio CCCCXXVIII.

Illius quidem quantum potest debet excusare sui patris opinionē, sicuti & discipulus sui præceptoris opinionē debet defendere. l. dicere, autem. §. si. ff. de arbit. tamen vbi ea opinio patris aut præceptoris excusari non potest, & in his quæ sunt iuris licitum est filio patrem emendare, sicuti & discipulo hoc permittitur vt suum præceptorem emendet. l. dedi. §. si liber. & ibi Iaf. nu. 3. ff. de condi. causa data.

Conclusio CCCCXXIX.

Dos filiae data debet ad patrem constitutērem redire, si filia sine liberis moriatur. l. dos à patre. C. solu. matrim. & hoc fm opinionē cōmunem, & de iure approbatam. Guid. Papæ, consil. 98. num. 3.

Conclusio CCCCXXX.

Frater maior natu qui post mortem patris administratū bona fratris minoris, tenetur illi de administratis rōnem reddere. Roma. consil. 14. Iaf. in l. si heres. circa finem. ff. de cōdi. causa data. Est quidem verum q̄ si frater aliquid acquisierit post mortem patris, quāvis bona paterna adhuc sint indiuisa, & quæ tenet indiuisa cum suo fratre, tamen si aliquid acquisierit, illud erit suum, & ad eum pertinebit. tenebitur quidem de administratis rōnem reddere. Guid. Papæ consil. 104. nu. 2. Soci. cōs. 73. nu. 2. vol. i. & ibi inquit q̄ de omnibus taliter qualiter tenetur rationem reddere, & q̄ in modis statur suo iuramento, si personæ qualitas verisimiliter & iudicis mens concurrant. Soci. consil. 40. in 4. vol.

Conclusio CCCCXXXI.

Si filius in suo testamento prohibuerit filiū res immobiles vendere, quia vult q̄ perpetuò remaneāt in familia, filius non poterit eas res vendere sed nec permutare, propter rōnis identitatem, considerando mentē testatoris & illius effectum. Bal. in l. dedi. ff. de condi. causa data. Bal. & Angel. in l. cum ij. §. si cui. ff. de transac. & Iaf. in d. l. dedi. nu. 5.

Conclusio CCCCXXXII.

Socius criminis non admittitur in testem contra consocium, nec pro eo nec cōtra eum. l. qui liberi. C. de testi. & ibi doct. c. veniens. & ibi gl. & doct. de testi. c. j. & ibi doct. de consti. verum vbi aliās delictum non posset probari, tunc socij in testes bene admitterentur. c. si de testi. cogen. & etiā vbi ageretur de interesse aliquo ciuilitate tamen: in criminibus aut grauioribus, puta in crimine læsæ maiestatis, hæresis falsificationis monete, & in alijs casib. enumeratis à glossā in l. si. C. de accusa. & Iaf. in l. 4. §. si tibi. nu. 4. ff. de cōdi. ob turpē cam. bñ admitterent socij i testes cōsocios. Iaf. d. §. si tibi.

Conclusio CCCCXXXIII.

Quando socius criminis socios examinatur in illis casibus in quib. nō debet admitti in testē eo casu p̄fessio illius accusati socij alios quos sibi asserit socios delicti nō probat, & neque est sufficiens ad torturā, licet faciat aliquod indicium. glossā in l. si filium. C. de libe. causa. Salic. in l. fin. C. de accusa. Iaf. in l. 4. §. si tibi. nume. 4. ff. de condi. ob turpē causam.

Conclusio CCCCXXXIII.

Foemina in criminalibus non admittitur in testem. ca. forus. de verbor. sign. in subsidium tamen, & vbi delictū per viros non potest probari, eo casu in criminalibus mulieres admittuntur ad delictum probandum. Alex. consil. 166. lib. j. Iaf. in l. j. §. si cui. nu. 4. ff. de condi. ob turpē causam. & hoc de iure canonico. secundum verò ius ciuile posset esse testis. gl. in eo c. forus.

Conclusio CCCCXXXV.

Minor viginti annis in testem non admittitur in criminalibus. l. in testimonium. & l. inuiti. ff. de testi. i defectū tamen

tamen probationum, & vbi aliās delictum non posset probari, minor tunc admitteretur in testem. Anto. de Butr. in c. tertio loco. de proba. Iaf. in l. j. §. si cui. nu. 4. ff. de cōdi. ob turpē causam.

Conclusio CCCCXXXVI.

Debitor in diem ante diei euentum non pot cogi ad soluendū: quia est tutus exceptione. l. i. di. ff. de cōdi. indebit. tamen debitor fisci propter necessitates imminētes pot cogi ante diem ad soluendum. l. j. & ibi Bart. per eum tex. C. de condi. ex lege, & infert ibi Bal. q̄ emptores gabellarum pro necessitate reipublicæ possunt cogi ad soluendum ante tempus ppter repetēdas necessitates publicas. Iaf. d. l. i. di. n. 4.

Conclusio CCCCXXXVII.

Si mandatarius aut procurator cui quis mandauit vt rem emerit certo pretio, & procurator maiori pretio eam rem emerit quam sibi mādātū fuisset, talis procurator illud plus quod exposuit, licet non possit repetere per viam agēdi, poterit tñ per viam excipiendi per quandam æquitatem. l. naturaliter. ff. de condit. indebit. quia si plus emit, non fuit in culpa cum minoris non potuerit comparasse. Iaf. in d. l. naturaliter. & ibi etiam Angel.

Conclusio CCCCXXXVIII.

Si iudex vel notarius examinās testes. posuerit dictum primi testis extensē, postea examinās secundum, tertium, & alios testes dixerit q̄ secundus testis idem dixit q̄ primus, & tertius idem dixit q̄ primus, dicendum erit dicta eorum testium probare: & q̄ dictū est q̄ secundus idem dixit q̄ primus intelligitur in effectu. Bal. in titu. de pace Constantia. in vltimo vers. illius textus idem Bal. in l. testium. C. de testi. & in l. ampliorem. C. de appella. in §. in refulatoriis. Panor. in ca. nihil obstat. de verbor. sig. Iaf. in l. penult. ff. de condi. indebiti: vbi inquit hoc teneri communiter.

Conclusio CCCCXXXIX.

Testis qui interfuit contractui super aliquo cōtractu sed nō interfuit cōclusioni nō pbat cōsumationē dōtib. seu illius actus cōsumationē super quo actu interfuit. Bal. i. c. si. de iura. calū. in antiqui. p. tex. in l. eleganter. i. prin. ff. de cōdi. indebit. gl. in l. Lucius. in gl. magna. ff. de his q̄ notatur infam. q̄ vult testes nō pbat q̄n nō plene deponit, vel nesciūt tōtū factū, & refert Iaf. in ea l. eleganter. in prin. nu. 2. & 11. sola enim cōclusio in dōtib. attendit. Bal. in l. dōtus. C. de fid. instr. multa etiā dicitur q̄ nō fiunt: quare nō sufficit p̄bare tractatum, cum tota vis cōsistat in cōclusionē. Dec. consil. 1. 1.

Conclusio CCCCXL.

Si datio in solutu sit facta à iudice pro maiori summa quā sit ipsum debitum, talis datio in solutu in totum vitatur. quod pcedit etiā si in aliquo minimo nō sit debitū. l. si non fortē. §. si centū. ff. de condi. indebit. & ibi Bart. & Iaf. nu. 20. & Iaf. in l. si is ad quem. nu. 17. ff. de acquir. hæred.

Conclusio CCCCXLI.

Testator potest ad tempus prohibere ne hæredes diuidāt bona hæreditaria, & vt stēt in cōmuniōne vsque ad certū tēpus. nō pot tñ mandare cōmuniōnem imperpetuum, vel vt stent perpetuò in cōmuniōne, & sine diuisione hæreditaris: quā diuisionē perpetuò nō pot phibere, cum nemo inuitus cogatur stare in cōmuniōne. l. si. C. com. vtriusque iud. l. si non fortem. §. si centum. ff. de condi. indebit. & ibi Iaf. post Paul. Castr. & alios. Boer. deci. 87. concludit ita teneri communiter, & poterit tamen non obstante ea prohibitione fieri diuisio inter eos cohæredes, quæ de consensu hæredū fieri poterit, et si ad tps ea phibitio mandata fuerit, & cōmuniō ad tps. Dec. consil. 547. nu. 2. & Boer. ea dec. aut et fieri poterit ea diuisio ex aliqua iusta causa. Dec. consil. 349.

Conclusio CCCCXLII.

Conuentio illa inita inter aliquos vt stent perpetuò in cōmuniōne, & vt nō possint bona cōia diuidere nō valet. l. si cōuenierit. ff. pro socio. l. in hoc iudicium. §. si cōueniat. ff. commu. diui. Iaf. in l. si nō sortem. §. si cētum. nu. 6. ff. de cōdi. indebit. iuramento tñ talis conuentio firmari poterit, vt ibi p Iaf. poterit tamen demum haberi absolutio à tali iuramēto, & sic discedi poterit à tali conuentione.

Conclusio CCCCXLIII.

Index p suo salario, sed & aduocatus, aut pcurator, aut notari⁹ causæ nō possunt retinere processum, vel acta causæ p eorū sportulis, nec possunt retinere scripturas, vel instrumēta eis tradita p eorū mercede cū nō habeant ius retentionis. l. si. C. cōmo. Iaf. in l. si non fortē. §. si centū. ff. de cōdi. indebit. Boer. deci. 15. nu. 2. & 3. poterit tñ ipse pcurator instrumēta vel acta litris retinere, non quidē p sua mercede, sed bene vt dominus sibi satisfaciat de sumptibus quos fecit, non tamē

pro suo salario.

Conclusio CCCCXLVIII.

Non est licitū vt retentione alicuius rei etiā pro vero debito. l. si. C. cōmo. nisi p expensis in ea re factis. vnde sartor potest vestem retinere pro sua mercede, donec ei soluantur. Bar. in d. l. si. & si quis exposuerit in funeralibus scholaris mortui, poterit enim retinere libros donec sibi exsoluaris pecunia debita quæ iam fuit exposita. Bald. in l. j. C. etiam ob chirograp. pecu. & mulier mortuo marito potest propria auctoritate remanere i domo mariti & i qua cū marito habitabat & quam domum poterit retinere donec actualiter dos soluantur. Bal. in l. penul. C. de nō numerā. pecu. & hec tenēda menti asserit Iaf. in d. §. si centū. l. si nō fortē. ff. de condi. indebit.

Conclusio CCCCXLV.

Ea quæ ex tempore variantur nō reputantur vniformia. ob id in his quæ variantur tempore non inferunt de tempore præterito ad tps p̄sens: vt si quis olim fuerit pauper, nō sequitur, nūc eum esse pauperem, cum qualitas paupertatis mutari possit. item olim diues non sequitur, nunc eum esse diuitem, sicuti & ætas quæ tēpore ipso variatur: & olim possessor hodie non præsumitur possessor. l. siue possideris. C. de proba. & probatur hæc regula in l. si non sortem. §. liberus. & ibi Iaf. nu. 13. ff. de condi. indebit.

Conclusio CCCCXLVI.

Dos censetur causa pia quando ea dos relinquatur pauperi: quia tunc intuitu & causa pietatis censetur esse facta, non autem q̄ causa dotis per se sit causa pia, nisi illa relicta sit intuitu pietatis & paupertatis. Bart. in l. cum is qui. §. si mulier. ff. de condi. indebit. Bar. in l. j. C. de sacros. eccles. Boeri. deci. 94. & Iaf. in d. §. si mulier. & intelligitur facta seu relicta dos ad pias causas ex qualitate personæ, nemp̄ si sit pauper, aut mulier miserabilis: nam si aliās sit diues mulier illa, tale legatū nō iudicabit factū ad pias causas. ita Boer. in eo loco.

Conclusio CCCCXLVII.

Legatum alimentorum relictu pauperi, cæsetur esse ad causam pietatis relictu, & ad causas pias: aliās si non relinqueretur pauperi non dicitur factum ad causam piam. Bart. in l. alio. ff. de optio. lega. Iaf. in l. cum is. §. mulier. ff. de condi. indebit.

Conclusio CCCCXLVIII.

Præiudicium non soluendi decimas prædiales de possessionibus quas suis manibus colunt cōcessum monachis nō refertur ad colonos eorum: quia siue illi sint coloni partiarj siue pensionarij, siue etiam colūt nummis siue pro certa pensione fructuum tenentur tales coloni ad integrā decimam tam pro eorum parte quam pro parte domini. & antequam dominus confectur suam partem, quia decima est onus reale & sequitur detentatores fructuum. gl. in cle. si religiosi. de deci. in verbo, excolēdas. & ibi Zabarella. num. 22. Soci. consil. 93. vol. 3. refertur ergo ad monachos qui suis manibus colunt, aut qui eorum sumptibus faciunt colere eorum possessiones data pecunia ipsi colentibus, & laborātib. de Anchara. in c. ex parte j. & in ca. licet. de deci. & hoc pcedit vbi priuilegium de non soluendo decimas eximeret personas, ita vt per hoc tale priuilegium esset personale. q̄ si tale priuilegiū eximeret & terras, & sic esset reale, tunc tale priuilegiū non soluendi decimas eximēdo terras à tali solutione profect tale priuilegiū & colonis qui nō tenebantur ad eas decimas exolueudas. gl. in d. cle. si religiosi. & ibi Zabarella. nu. 2. & de Ancha. in eo c. licet.

Conclusio CCCCXLIX.

Pecunia dicitur esse de rebus quæ seruando seruari non possunt. l. j. §. fuit quaesitum. & ibi Bar. & oēs. ff. ad Trebel. Iaf. in l. interdum. nu. 2. ff. de condi. indebit. relinquit cogitandum. Boer. tamen hoc tenet deci. 209. nu. 4. & hoc propter periculum perditionis vt ibi Boer. & vide in deci. sequenti.

Conclusio CCCC.

Res quæ seruado seruari nō possunt intelliguntur duob. modis, vno respectu earū rerū quæ ultra tres ann. nō possunt seruari quin corrūpant, vt in quātitatib. vini, frumētū, olei & in fructib. gl. in l. j. C. si aduer. vsuca. altero modo dicitur res esse quæ seruado seruari non possunt, q̄n eas res cōseruado ex tali cōseruatione nulla vtilitas, vel cōmoditas nobis pot puenire: & hoc respectu pecuniae pot dici de reb. quæ seruado nō possunt seruari: quia ex tali cōseruatione pecunie nulla vtilitas oriri pot. Iaf. in l. interdū. nu. 3. ff. de condi. indebit. tū & ppter periculum perditionis vt fuit dictū in cōclusionē superiori.

Conclusio CCCC.

Si maritus magnas expēsas fecerit i exigēdis debitis à debitorib. suæ vxoris, poterit demū cas magnas expēsas ab ipsa Commu. opin. To. 4. FFFF 3

vxore, aut à suis hereditibus repetere: paruas autem expensas non possit repetere. Bald. in l. iiii. C. de fal. caus. adiec. l. as. in l. si in area. num. 3. ff. de condi. indeb. item & repetet expensas necessarias ab eo factas in rebus dotalibus, & quæ minuant dotem. l. quod dicitur. ff. de expen. in rebus dota. factis. fructus verò rerum dotalium quos maritus percipit sunt ipsius mariti, cum sit dominus rerum dotalium. l. doce ancillam. C. de rei vendi. & neque computabuntur in sumptus factos. Alex. consi. 162. in 7. vol.

Conclusio CCCCLII.

Reus conuentus opponens exceptionem solutionis, vel pacti de non petendo, vel excipiens conditionaliter, non per hoc videtur fati debitorum præcessisse. l. non vtrique. ff. de except. nisi reus ipse in exceptione vteretur talibus verbis, quæ de necessitate includerent debitum: vt si reus diceret se liberatum, quia soluit ea verba præsupponunt obligationem præcessisse. l. decem ff. de verbo. obliga. & ea regula non procedit in criminabilibus, in quibus si reus dicat se fecisse ad sui defensionem, per hæc verba satis approbat delictum. Bald. in d. l. decem. l. ason in l. Iulianus. numer. 1. 3. ff. de condi. indeb.

Conclusio CCCCLIII.

In contractu vitro citroque obligatoris posteaquam vna pars adimpleuit contractum ex sua parte, altera pars quæ non impleuit cum potuisset implere, constituitur in mora, quamuis non sit taxatum aliquod tempus ad ipsum contractum adimplendum. l. Iulianus. §. si ex vendito. ff. de actio. empti. l. curabit. C. de actio. emp. Bart. in l. de diuisione. ff. sol. matrimo. l. as. in l. naturalis. §. at cū do. nu. 3. ff. de præscr. verbis. per illum textum.

Conclusio CCCCLIII.

Si fructus de meis arboribus cadant in tuum fundum, sunt mihi restituendi, & ad quos habendos competit mihi actio in factum: quod si tu eos fructus coegeris, vel feceris eos depasci, datur mihi actio in factum ad eorum fructuum estimationem contra te. l. qui seruandarum. & ibi l. as. ff. de præscr. verbis.

Conclusio CCCCLV.

Valet conuentio ita facta inter aliquos, scilicet si quis dicit alicui artificii vt faciat tale quid, & quod de pretio demum erimus concordēs: & erit talis conuentio contractus inuominatus, pro quo competit actio præscriptis verbis, & si postea contrahentes non sint concordēs de pretio, actio in factum subsidiana datur in quantum visum fuerit a iudice: & sic ad pretium taxandum arbitrio iudicis. Bal. in l. fin. de præscr. empt. Paul. Casir. & l. as. in l. si tibi. ff. de præscr. verbis.

Conclusio CCCCLVI.

Pecunia habet suos redditus, nempe vfuras, quæ vfure dicuntur redditus pecuniæ. l. Titius. & ibi l. as. ff. de præscr. verbis. l. alumna. ff. de adimn. legis. & vfura dicuntur fructus pecuniæ. l. vfura pecuniæ. ff. de verbor. signi.

Conclusio CCCCLVII.

Transactio fieri poterit post latam sententiam quando ab ea est appellatum: quia lata sententia adhuc res dicitur dubia quædiu potest appellari, ideo fieri potest transactio. l. eleganter. §. i. ff. de condi. indeb. & l. post rem ff. de transact. l. as. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis.

Conclusio CCCCLVIII.

Quilibet etiam extraneus potest soluere pro debitore etiam inuito, & cum liberare ab obligatione. l. soluendo. ff. de neg. gestis. l. solutionem. ff. de sol. & potest etiam soluere creditori inuito: immo extraneus offerendo creditori alicuius impedit ne creditor possit agere contra debitorem. vñ si debitor conuentus possit probare de tali obligatione facta à quodam tertio, poterit agentem creditorem repellere. l. tale pactum. §. qui prouocauit. & ibi l. as. in ff. de pactis.

Conclusio CCCCLIX.

Communis est hæc sententia, quod si pater, habens solum filios naturales, & eos legitimandos per rescriptum principis curauerit, si demum ille ex suo matrimonio liberos legitimos & naturales procreauerit, per talem natiuitatem filiorum ex matrimonio ea iam facta legitimatio reuocabitur quoad bona, sed non quoad statum ipsorum filiorum, qui semper remanebunt legitimi: sed non quod possint patri succedere, cum ab alijs filiis progenitis ex vero matrimonio excludantur, & sic quoad statum ipsorum legitimatorum tenebit legitimatio. docto. ita tenent in lex facta. ff. de vulga. l. as. in l. tale pactum. §. pater. nu. 8. ff. de pact. nisi tales filij legitimi fuissent per subsequens matrimonium, vt ibi per Decium.

Conclusio CCCCLX.

Testis sui dicti tenetur rationem reddere, quod procedit quando super ea ratione fuit interrogatus, aliàs non. l. folam. C. de testi. & ibi doct. & gl. & si tunc interrogatus non redderet causam sui dicti, non probaret. quæ tamen regula non procedit, vbi ille testis deponeret super his quæ sunt iuris: quia tunc etiam non interrogatus testis debet rationem sui dicti reddere in his quæ sunt iuris. cum causam quæ est de testi. vt si quis testis vellet dicere talem esse dominum rei alicuius, debet ille reddere causam sui dicti, vel si testis deponat quem esse furiosum, quia debet dicere causam furoris. Bald. in l. furiosum. C. qui testament. facere possunt. vel etiam si testis deponat quem esse infamem, tunc etiam debet causam infamie reddere etiam non interrogatus. Innoc. in cap. cum oporteat. de accus. & vide alias exceptiones ad hanc regulam, quas ponit l. as. in l. cum hi. ff. de transact. in §. vlt. Aliàs autem testis non interrogatus de ratione dicti probat etiam si deponeret super maleficio: nam deponens de maleficio simpliciter probat absque alia ratione, si non de causa fuerit interrogatus. Decius consi. 100. nu. 1.

Conclusio CCCCLXI.

Transactio quantumcumque generalis concepta verbis etiam generalibus non obstat demum agenti ex alia re, & alia causa quam super ea super qua specialiter fuit transactum. l. qui cum tutoribus. & ibi l. as. ff. de transact.

Conclusio CCCCLXII.

Renunciatio in vtilitatem alicuius iuribus & bonis quæ quis habet, vel sperat habere talis renunciatio intelligitur facta ex causa de presenti: & ideo si haberet postea ius ex successione ab intestato non noceret talis renunciatio. Barto. & l. as. in l. qui cum tutoribus. nu. 2. ff. de transact. & sic renunciatio facta omni iuri quod quis habet, vel sperat habere, intelligitur de causa de presenti: & ad causam de presenti est referenda, & non ad causam quæ postmodum potest superuenire. idem Bart. in l. si post emancipationem. §. i. ff. de libe. lega. si tamen dictum sit quod renunciat omni iuri quod habet, vel sperat habere ex omni causa de futuro, tunc talis renunciatio & in futurum noceret. Bart. in l. de pact. l. as. in d. l. qui cum tutoribus. nu. 3.

Conclusio CCCCLXIII.

Transactio generaliter facta non porrigit ad ius postea superueniens, nisi transactio vel renunciatio expressè contineatur in tempus futurum. l. qui cum §. i. & ibi l. as. ff. de transact.

Conclusio CCCCLXIII.

Non est inconueniens vnum habere dominium directum rei alicuius, & alium in ea re percipere censum. l. si fin. ff. de contrah. empt. quia dominium directum alicuius rei, & census qui super ea re debetur, sunt inter se diuersa: & sunt vt principale & accessorium. Guid. Papæ deci. 264. dominium autem directum est vt principale, & census est vt accessorium, quod non semper sequitur principale. §. si tamen. instit. de rerum diuisione.

Conclusio CCCCLXV.

Legato censu annuo quem quis percipit singulis annis ex aliqua re, vel quis dando censum quem percipit singulis annis ex aliqua re, non propterea censetur legare vel donare directum dominium quod quis habet super ea re super qua legat vel donat censum annuum: cum aliud sit dominium directum & aliud sit census, vt in superiori decisione fuit demonstratum, & cum inter se habeant se vt principale & accessorium sequitur quod legat censu dominium directum illius rei non esse legatum, ex qua re census debetur. Guid. Papæ deci. 264. per d. l. in ff. de contrahend. empt. sunt enim ea inter se diuersa: quare de vno ad alterum non inferuntur.

Conclusio CCCCLXVI.

Augmentum dotis non debetur mulieri quando dos à muliere marito non fuit exoluta: quod si pars dotis soluta fuerit, & partis augmentum, pro rata deberetur. authen. sed quæ nihil. C. de pact. conuentis. nisi illi authentice fuisset renunciatum. Guid. Papæ deci. 274. & Bened. in verbo. & vxorem. nu. 62. quod procedit eo casu quo mulier ipsa dotem promitteret, & fuisset in mora eam dotem non soluendo: tunc enim dote non soluta, nec augmentum deberetur: & ita intelligitur. §. penul. de non eligen. in authen. quod si non mulier dotem promiserit, sed quidam alius, & tunc quæ nihil mulieri imputari debet: immo ipsi marito, & eo casu augmentum deberetur etiam dote non soluta. Boer. deci. 22. & Guid. Papæ deci. 274.

Conclusio CCCCLXVII.

In hoc regno Francie nullus præter regem contra arrestum curie rescribere potest. Solus enim princeps concedit litteras

litteras contra arresta, vel eius cancellaria in suo loco, vbi sunt præfectæ ille cancellaria: ita Rebu. in suis commen. in consitu. regias. arti. vnico, in gl. 2. nu. 3. & 4.

Conclusio CCCCLXVIII.

Contra arresta subuenitur partibus vno de tribus modis: primo per propositionem erroris, quando scilicet pars allegat errorem facti interuenisse in eo arresto: & quod per errorem facti ita fuit iudicatum, & tunc rescriptum à principe obtineri debet, vbi error proponitur, & appellantur litteræ regia: in propositione erroris facti & non iuris: quia error iuris non potest allegari. vt per Rebu. in tractatu de lite. ciui. arti. i. in gl. ij. nu. 38. Altero modo per supplicationem ciuilem de qua per ipsum Rebu. in eo loco. nume. 43. & tertio per beneficium restitutionis in integrum, vt per Rebu. in eo titulo. nu. 3. 4. 5.

Conclusio CCCCLXIX.

In literis ciuilibus pars debet ea deducere quæ si deducta fuissent, non sic fuisset iudicatum: vt si deducatur consuetudo, quæ in primo iudicio non fuerat deducta & contra quam fuit iudicatum. Rebu. in eo loco, de literis ciuilibus. nu. 49. in gl. j. debet enim aliquod ommissum allegari, quo allegato ante arrestum, non sic fuisset iudicatum. l. si prator. §. Marcellus. ff. de iudi. & ibi Rebu. nu. 19.

Conclusio CCCCLXX.

Contra arrestum decisorium solent impetrari tales litteræ ciuiles, vt quia illud latum fuerit dolo aduersarij, vel quid tale fuit ommissum, quod si fuisset deductum, aliter fuisset iudicatum. Rebu. in eo loco. nu. 7. & 19. contra autem arrestum interlocutorium si sit magni ponderis & præiudicij, solent etiam proponi & impetrari illæ litteræ ciuiles, vt ibi per Rebu. nu. 22. sed contra arrestum prouisionale non impetratur litteræ ciuiles: & si fuerint impetratæ reiciuntur: vt attestat Rebu. eo loco, in gl. 6. nu. 16. & Papon in suo recueil des arrests in titu. de la force des iugemens. arrest. 7.

Conclusio CCCCLXXI.

Executio arresti vel sententiæ intra annum fieri debet. c. quarenti. de offi. deleg. alias si post annum peteretur executio, poterit pars ex ea noua se opponere, & nec fieri poterit executio non audita partis oppositione sufficiet tamen ad excludendum partem ab oppositione. quod intra annum executio fuerit incepta, licet non fuerit perfecta. c. plerumque & c. sin autem. de refc. Rebu. in eo loco in gloss. vlti. numero 4.

Conclusio CCCCLXXII.

Intra triginta annos arrestum exequi poterit. doct. in c. plerumque. de refc. & in l. fin. C. de precl. impe. offerre. & ita in praxi obseruari asserit Rebu. in eo loco in gl. vlti. nu. 3.

Conclusio CCCCLXXIII.

Executio arresti non potest taxare expensas coram eo factas: quia ad hoc non fuerat datus. ita Rebu. loco quo supra. nu. 6. & in tractatu de senten. executoria. art. 7. in gl. 9. numero 16.

Conclusio CCCCLXXIII.

Arrestum retractari poterit ex omni causa quæ sufficiens esset ad appellandum: & in his casibus litteræ ciuiles obtineri poterunt, & neque debent denegari. Specula in titulo de senten. §. si ver. item retractabitur. per cap. vt debitis honos. de appella. ita Rebu. in eo tractatu de lite. ciui. in fi.

Conclusio CCCCLXXV.

Contra arresta quis potest venire non solū si lata sint dolo aduersarij, sed & per instrumenta de nouo reperta: vel si lata sint prætextu instrumentorum falsorum. Nico. Boer. deci. 307. vel etiam si lata sint prætextu falsorum testium, & his casibus arresta poterunt retractari per beneficium restitutionis in integrum ex ea clausula generali, si qua mihi iusta causa. Si quis tamen vellet venire per instrumenta de nouo reperta, debet allegare & probare quod in primo iudicio non habuit facultatem producendi talia instrumenta, & hoc procedit in priuatis hominibus. Caterum ecclesia, fideus, vel minor audirentur per instrumenta de nouo reperta non allegato nec probato quod non potuerint ea instrumenta reperiri, & sufficiet illis dicere ea instrumenta de nouo nunc fuisse reperta, quod procedit & in actore & in reo. ita ibi Boer.

Conclusio CCCCLXXVI.

Si pars cui dilatio data fuit ad contradicendum instrumentis à parte aduersa productis, nihil dixerit, videtur in non contradicendo ea approbasse quantum ad hoc vt personam notarij quæ instrumenta confecerat, non posset reprobari. nempe quia non esse notarium, vel non descriptum in ma-

trricula. Sal. in l. fi. C. de fid. instru. sed non prohibetur quin possit ostendere & allegare instrumentum illud falsum esse, vel aliàs erroneum, per eum titulum, si ex falsis instru. Boer. dec. 307. ver. sed & respondet.

Conclusio CCCCLXXVII.

Non concedi solet gratia proponendi errorem contra arrestum interlocutorium: quia grauamen in diffinitua reparari poterit. Aufser. in dec. Cape. Tholof. dec. 479. Rebu. in titu. de suppli. seu erro. propo. in præfa. quæst. 9. & in arti. j. in glo. 12. & talis supplicatio à principe non conceditur, vt ibi per Rebu.

Conclusio CCCCLXXVIII.

In possessorio non proponitur, nec petitur supplicatio respectu erroris contra arresta lata in possessorio: & illa obseruari asserit Rebu. in tracta. de suppli. articulo primo in glo. 12.

Conclusio CCCCLXXIX.

Consiliarij in magno consilio præferuntur consiliarijs de parlamento, quatumuis illi sint posteriores in receptio ne. Nam semper præferuntur consiliarijs in parlamento. Luc. de Pēna in l. 2. vt digni. ordo seruetur. lib. 10. C. & Boer. in tractatu magni consilij, nu. 14. 1. & 142. & hoc verum esse tenuit ibi contra Socinum.

Conclusio CCCCLXXX.

Domini de parlamento non possunt nec de iure nec de facto leges aut ordinationes vniuersales facere secundum veram & communem sententiam doctorum, vt refert Boer. in eo tractatu magni consilij, nu. 179. ita vt lex, non ambigitur. ff. de legi. sit hodie correctæ: quoniam hoc ad solum principem cum suo consilio pertinet, vel nisi illi de mandato principis ad id procederent. Boer. in eo loco, nu. 178.

Conclusio CCCCLXXXI.

Illa est vulgata & recepta conclusio, quod ab intestato succedunt descendentes ascendentes, salua tamen gradus prærogatiua mulla facta differentia sexus, nec fuitatis, nec emancipationis. §. j. in authen. de hæredi. ab intesta. venien. sicuti & ascendentes si soli sunt succedunt gradus descendentes in infinitum, salua tamen gradus prærogatiua. authen. defuncto. C. de suis & legi. hæc. Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo, & vxorem. nu. 8. & his deficientibus cognati sicut & agnati proximiores in simul sublata differentia agnationis & cognationis. Boer. ibi.

Conclusio CCCCLXXXII.

Mendicantes possunt hæredes institui in testamento alicuius: & tale testamentum valebit licet aliàs sint incapaces proprietatum ex generali consuetudine: & sic tales mendicantes poterunt hæredes institui non vt ea bona teneant, sed per episcopum venduntur & pretium in eorum necessitate conuertitur. ita Bene. in verbo, & vxorem. nu. 2. 17. & licet aliàs mendicantes & alij religiosi cuiuscunque ordinis etiam si non sint ex ordine mendicantiu non possint ab intestato succedere eorum parentibus, aut consanguineis, sed & neque ab intestato, monasteria succedere possunt, nam per professionem bona ingrediuntur religionem accrescunt & acquiruntur parentibus proximioribus in gradu. & ita de generali consuetudine obseruari asserit Bene. in eo loco nu. 220. 221. & 262.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Ivs albanagij in patria linguæ Occitanæ non habet locum lex regis Ludouici vndecimi ordinatione, cuius meminit Bene. in verbo, & vxorem. nu. 10. 59. aliàs est nu. 497. in 5. decil. in rep. c. Rainutius. propterea extranei ibi habitantes vñ decunque sint oriundi, habilitantur ad acquirendum, & ad dispendendum de acquisitis. Bene. in eo loco.

Conclusio CCCCLXXXIII.

In prouisione non solet regulariter fieri condemnatio expensarum: quia adhuc incertum est de iure vtriusque quod postea in processu liquidatur & aperitur. Rebu. in com. in consi. regi. in titu. de lite. oblig. articu. primo in gloss. 10. nu. 22. & in tractatu de senten. prouif. arti. 3. in gl. prima numero 27.

Conclusio CCCCLXXXV.

Locans domum vel quid aliud conductori, qui demum alteri reconduxit si non fuerit primo locator exolutum, poterit ille locator executionem facere non solum in bonis conductoris primi: sed & in bonis alterius conductoris, verum primo fieri debet executio in bonis primi, quæ bona si non sint soluendo procedetur demum & ad secundum. Bar. post gl. in l. vestigalia. §. si ff. de vestig. & com. Rebu. in tracta. de litera. oblig. arti. 4. in gl. 2. nu. 13.

Conclusio CCCCLXXXVI.

Non sufficit quod producatur clausula instrumenti, sed & totum instrumentum producendum est ad hoc, ut fidem faciat: alia ea sola clausula non faceret fidem. Barto. in rub. de noui ope. nunt. Gui. Papae dec. 383. in fine.

Conclusio CCCCLXXXVII.

Vna pars ex litigantibus potest alteram cogere ad concludendum in causa, cum conclusio sit pars iudicij quod in inuitum redditur. Inter stipulantem. §. i. ff. de verb. obl. & vbi altera pars differt concludere poterit suprema curia ordinare quod habeatur pro conclusio & renunciatum in causa. & ita obseruari asserit Gui. Papae dec. 587. in fine. & ita prouisum fuisse in poenam contumaciae asserit Ioan. Constantinus in suis comentijs in cōsti. regias. sup. ordinatione. 23. & ibi inquit in poenam contumaciae fuisse prouisum contra reum in non respondendo, ut lis habeatur pro contestata.

Conclusio CCCCLXXXVIII.

Si testis in vno iudicio iuratus vnum deposuerit, & in alio iudicio et iuratus aliud deposuerit, prima depositioni & non secunde standum est. Bar. in l. si postulauerit. §. pc. ff. de adul. cuius Bar. opinionem sequitur Gui. Papae dec. 593. & eam seruari ibi asserit & Papon in suo recueil des arrefts in titulo, des preuies de te smoings. arrest 14. quod procedit vbi vtraque depositio iure facta fuit. quod si secunda depositio sit valida, prima vero inualida, tunc secunda depositioni staretur. Ita Papon ibi. quod si testis vnum dixerit extra iudicium, vel coram iudice extra tamen formam iudicij, vel in iudicio nullo, & post in forma iudicij validi contrarium deposuerit, secundo dicto iurato & facto validè standum erit. gl. in c. cum causam. de testi. Aufre. in dec. Capae. Tholo. deci. 280. & 326. aliquid tamen secundo dicto detrahitur propter variationem ut ibi per Aufre. qui inquit ibi eam esse communem opinionem. quod si testis extra iudicium dixerit contrarium eorum quae iam iuratus in iudicio dixerat, prima depositio non infringetur ex tali dicto. Aufre. in ea decisio 280.

Conclusio CCCCLXXXIX.

Donatarius medietatis bonorum poterit vnam de rebus donatis in solidum alienare, etiam inuito donatario. Et ita alienando transfert dominium in accipientem: ita tamen ut donator tantumdem de alia medietate bonorum donatario satisfaciatur. si quis argentum. C. de dona. Guid. Papae dec. 602. & hoc fauore donatarij.

Conclusio CCCXC.

Si sunt duo haeredes instituti quorum alter sit grauatus de parte sua restituenda, ille grauatus detrahet quartam Trebellianicam ex sua parte & dimidia hereditatis. l. filium que. C. fami. hercise. l. iubemus. C. ad Trebe. vbi erant plures instituti & vnus solus grauatus, qui demum detrahit quartam ex sua parte. quis autem institutus in re certa non detrahit quartam. l. lex falcidia. §. nusquam. ff. ad l. Fal. l. iso. in d. l. filium. numero 10.

Conclusio CCCXCXI.

In causa appellationis etiam antequam sit in causa conclusum non potest fieri reuocatio cum facta non fuerit in causa principali: quia quod excluditur per litem contestationem in primo iudicio non potest amplius representari in causa appellationis. Ita demum. & ibi Iaso. C. de proc. & est dec. Capellae Tholosa. dec. 93. & ibi Aufre. & Bal. in l. per hanc. C. de temp. o. appella.

Conclusio CCCXCII.

Officium tutoris & curatoris debet esse gratuitum. l. j. & 2. ff. mandati. propterea tutor vel curator non debent habere salarium aliquod. potest tamen iudex salarium constituere si aequum videatur. Bar. in l. a tutoribus §. si. ff. de adm. tuto. gl. & Bar. in l. j. §. ff. mand. Iaso. in l. item. C. de procura. expensas autem factas petere possunt sed non salarium ut dictum est. Guid. Papae quae st. 68. & Masueri. in titulo, de tuto. & cura. §. item iudex.

Conclusio CCCXCIII.

Donatio facta a patre filio inter viuos, quae statim valet, ut est donatio remuneratoria & donatio facta a patre filio in premium emancipationis, quae donationes statim valent. l. Attilius Regulus. ff. de dona. & quae ibi notatur. Bar. in l. in quartam. ff. ad l. Falcis. tales donationes non computantur filio in legitimam, nisi hoc a patre expressè dictum esset, vt talis res donata computetur. l. si quando. §. & generaliter. & ibi docto. C. de ino. testa. ea autem donatio quae non statim valet, sed morte patris confirmatur, filio in suam legitimam erit computanda, quia habet vim relicti. ita concludunt oēs

doctores in authen. ex testamento. C. de collat. legata autem in legitimam computantur. l. etiam. §. si debita. ff. de bonis lib. bert. & ita communiter tenetur per Bart. & alios docto. in l. in quartam. ff. ad l. Falcis. Ergo & talis donatio quae morte confirmatur erit computanda. & procedit prima regula vbi quantitas data non ascēderet ad legitimam. quod si ea quantitas data a patre filio in eo casu in quo potest valere donatio inter patrem & filium ascēderet vsque ad legitimam, bene tunc computaretur. Alex. in l. illud. C. de colla. l. as. in l. si qua. do. §. & generaliter. C. de ino. testamento.

Conclusio CCCXCIII.

Filia cui a patre dos fuit assignata quae tunc erat congrua inspectis facultatibus ipsius patris, sicuti tunc erant illius facultates, si illa filia renunciauerit successioni paterne dote mediante, quae tunc erat competens, non poterit demum ad legitimam supplementum agere, quauis facultates ipsius patris excreuerint tempore mortis ipsius patris: & sic propter lucrum superueniens, & augens facultates ipsius patris non propterea augetur legitima ipsius filiae & neque admitteretur filia ad petendum supplementum iuxta facultates bonorum patris tempore suae mortis, sed iuxta valorem quie rat tempore renunciationis. & hoc siue iuramentum interuenit siue non. Aug. in l. stipulatio. & ibi de Imol. Roma. Bal. & Pau. Cast. in authen. res. C. com. de lega. & eam opinionem aequam esse & veram, & secundum eam fuisse iudicatum refert Boer. dec. 62. in fi. quia in tali legitima aestimanda data a patre filiae suae consideratur tempus renunciationis factae per filiam & tempus dationis dotis & legitime, per l. si quando. §. j. C. de inof. testamento. & Boer. in ea decisio. nu. 1. & quo tempore si filia non laesa fuerit, & si illa dos fuerit sufficiens constituta considerato valore bonorum, qui valor tunc erat, non poterit demum filia conueniri quantum facultates patris auctae fuerint tempore suae mortis. quod si dos in vltima voluntate fuisse constituta, tunc supplementum illius peti poterit iuxta valorem bonorum patris vt erat tempore suae mortis. per l. cum queritur. C. de inof. testamento. Boer. eo in loco nu. 16. & superiora procedunt vbi filij testatoris essent haeredes instituti. quod si extranei tunc ad supplementum agere poterit filia vt erit aestimatio tempore mortis. Boer. ibi nu. 18. quod si tempore illius renunciationis factae a filia ipsa fuisset laesa, & sic non fuisset sufficienter dotata inspectis facultatibus patris, quae tunc erant, non obstante tali pacto iurato possit semper agere ad supplementum legitime. l. si quando. C. de inof. testamento. §. j. vt scilicet suppleatur legitima inspecto valore bonorum patris qui erat tempore renunciationis, nisi tunc fuisset ei renunciatum, & supplemento legitime quo casu excludere tur. Boer. in eo loco.

Conclusio CCCXCIV.

De iure murorum reparatio pertinet ad incolas & non ad dominum loci, & refici debent muri expensis civium pro viribus singulorum. l. omnes prouinciarum. & l. turres. C. de operi. publ. est quidem verum quod etiam hi qui habitant extra muros, dum tamen habitant infra barritionem vel mandamentum illius loci, tenentur ad talem contributionem. Io. And. in addi. ad Spec. in titu. de censu. §. nunc videndum. & cum ea murorum resectio spectet ad consules, & non ad dominum loci, sequetur custodiam clauium villae non ad dominum loci, sed ad consules ipsius villae spectare. d. l. turres. Gui. Papae. consi. j. nu. 7.

Conclusio CCCXCV.

Statuto & consuetudine ciuitatis induci potest vt testamētum coram duobus vel tribus testibus confectum valeat. l. si non speciali. C. de testa. & hanc opinionem communè esse asserit Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo, testamentum. j. nu. 54. & si in testamentis hoc recipi possit vt duo testes sufficiant, idem erit censendum & in codicillis, & in donationibus causa mortis. Bal. in l. fin. C. de codi. & Bene. in eoloco. numero 56.

Conclusio CCCXCVI.

Testamentum minus solēne factum per filium inter parentes non valet. non enim possunt liberi instituere parentes in minus solempni voluntate. l. hac consultiissima. §. si quis autem. C. qui testa. facere possunt. Specula. in titu. de instrumen. editione. §. compendiosè. versicu. quid si filius. Bald. in authen. si qua illustis. C. ad Orficiam. Salic. in l. fin. C. fami. herc. Bene. in verbo, testamentum. j. numero 58. in rep. c. Rainutius.

Conclusio

Conclusio CCCXCVIII.

Sedula testamenti scripta manu patris inter liberos aut saltem manu ipsius patris subsignata quamuis scripta sit manu alterius, vel etiam si contineat diuisionem bonorum inter liberos quamuis nulli sint adhibiti testes, plene probat & tali sedulae standum erit. Bald. in authen. q. sine. C. de testa. Bar. & Pau. Cast. in l. si is qui. ff. de testa. & quando est scripta manu patris non requiruntur testes quantum ad ipsos liberos: respectu vero legatariorum aut aliorum non probat tale testamentum sine testibus. d. authen. quod sine: sedula vero quae reperitur in arca patris non scripta nec subscripta manu ipsius & sine testibus, non probat nec inter liberos. Bal. & Cast. in d. authen. quod sine. quod si sit probatum esse scripturam patris aut illius subsignatam, & faceret fidem iuxta primam regulam. quod si non fuerit probatum non valeret. Bene. in rep. c. Rainutius. in verbo, testamentum. j. nu. 87.

STEPHANI RANCHINI I. C.

CLARISSIMI, AC SENATORIS APVD MON-

TEMPESSVLANVM IN SVPREMA GENERALIVM

Curia, Miscellaneorum Decisionum, seu Conclusionum ac Resolutionum vtriusque Iuris,

Pars Tertia.

Conclusio I.

Eudatarij qui pro feudis praestant seruitia cogi non possunt contribuere cum alijs in collectis. l. agros de fundis limitro. l. i. C. & ibi Lucas de pena & l. ij. & iij. de colla. fundi. patri lib. 12. C. quia illi feudatarij duplici onere grauari non debent. l. eum qui ff. de iureiur. Luc. de penna in eo loco & in l. 2. de bon. vacan. lib. 10. C.

Conclusio II.

Nobiles pro agris quos tenent & quos non habent in feudo etiam si sunt milites militantes coguntur praestare tributa pro illis & tenentur cum alijs contribuere & in summa tenentur contribuere pro bonis quae tenent & pro quibus non praestant seruitia aut onera. l. priuata. & l. penul. de excusa. munerum lib. 10. C. nobiles enim eo solo quod sunt nobiles non sunt immunes a praestatione collectarum & fiscalium munerum. Lucas de pena in l. agros. de fundis limitro. lib. 10. C.

Conclusio III.

Eudatarij pro mobilibus quae habent in feudo nepe pro animalibus quae ibi tenent ad instructionem feudi seu rei feudalis vel ad impugnandum feudum non tenentur ad aliquas contributiones quae ea mobilia sunt feudalia & habentur tanquam feudalia & censentur pro feudilibus pro quibus sunt instructa & constituta. l. 2. C. de verbo. signifi. Luc. de pen. in l. agros. de fun. limitro. l. 1. C. quod enim statuitur in re principali, & in eius accessorio locum habet. l. proinde ff. de edi. edicto. Lucas de pen. in d. l. agros & in l. 2. de bonis vacan. lib. 10. C. per l. cum quidam ff. de fundo in it. pro alijs vero animalibus quae ibi sunt ad commercium vel quae ibi sunt non pro ipso feudo tenentur tribuere ita ibi Luc. de pe.

Conclusio IIII.

Appellatione pluris & totu continet. & appellatione minus id quod nihil est continetur. l. 2. C. de heredi. insti. l. illud si. minus ff. ad trebel. Sal. in l. hac edictali. nu. 2. C. de sec. nuptiis.

Conclusio V.

Ex generalitate legis omnes tenentur ad publicas utilitates & functiones qui expressa lege non inueniuntur immunes. l. omne territorium. de censibus. lib. 10. C. per eum titulum de immu. nemini conce. & l. omne. C. sine censu vel teli. & iuxta illud Ezechielis omnis populus tenebitur pro-

Conclusio CCCXCIX.

Exinueterata consuetudine haec opinio praeualet, quod in iudicio familiae herciscuda antiquior debet diuidere & iunior eligere. Gui. Papae dec. 289. licet deberet eligere. Ias. in l. j. ff. si cer. peta. de consuetudine tamē iunior eligit, vt per Guiliel. Bene. in verbo, in eodem testō. nu. 21. in rep. c. Rainu.

Conclusio CCCCC.

Licet rei datio in solutum non sit proprie veditio Decius consi. 18. tamen quando in ea datione in solutum pecunia interuenit, & sit ex voluntate, tunc erit venditio & in datione locum habebit retractus, & laudimium ex ea debetur domino directo, qui dominus directus poterit petere laudimium ex tali venditione & datione in solutum facta. Specu. in titu. de emp. & vendi. §. nunc dicendum. ver. pone statum. Boer. in consue. Bitur. §. iij. de consue. retractus. Rebuff. in repe. legis vnicę in verbo dupli. nu. 39. C. de senten. quae pro eo quod interest.

Conclusio VI.

Eudatarij ratione feudi quod habent tenentur cum alijs habitatoribus contribuere pro reparatione murorum alicuius castri aut ciuitatis vbi inhabitant. per l. ad instructionem nem. C. de sacro. ecclesi. & ad pontium & itinerum refectionem. l. iubemus. C. eodem. & hoc de consuetudine receptum esse contra ipsos feudatarios asserit Masueri. in titu. de tallijs §. itē illi qui sunt nobiles. Gui. Bene. in re. c. Rainutius in verbo & vxorem nume. 1030. Bal. in d. l. ad instructionem Gui. Papae dec. 3. & hoc dummodo duo concurrant necessitas scilicet refectionis murorum vel pontium & quod tales nobiles habeant ibi ea feuda ita Bal. in d. l. ad instructionem. & Bene. eo loco nu. 1031.

Conclusio VII.

In iuriarum actione ille tenetur qui profert in aliquem verba iniuriosa in genere: vel si quis dicat contra aliquem tu es fur vel latro gladiator vel similia verba licet ea verba in genere proferuntur nec speciem maleficij citentur: ea enim verba quantumuis prolata in genere dicuntur verba iniuriosa. Bar. in l. item apud labeonem. §. sed quod. ff. de iniu. afficitur etiam quis iniuria si illi dicatur tu mentiris. Alex. in l. j. & si pepercit in prin. ff. de libe. & posthu. vel si dicatur alicui tu es spurius vel natus ex monacho vel adulterio nisi is qui improperat & profert talia verba pbaret ea vera esse. nam tunc non teneretur actione iniuriarum: cum interest reipublice hoc sciri. nam proferens iniuriam alicui quae vera est & cum interest reipublice eam sciri, tenetur actione iniuriarum. Ias. in ea l. & si pepercit in prin. secus si non interest quia tunc proferens iniuriam quamuis veram tenere tur actione iniuriarum vt ibi per Alex. & Iaso. & Boer. consilio primo.

Conclusio VIII.

Valet promissio per quam quis promisit stare iuramento vel simplici dicto partis super interesse, dānis & expensis arg. l. hac venditio ff. de contra. emp. illa tamen promissio potest reuocari ante declarationem. arg. l. si quis iusurandum. C. de iureiur. verū si semel pars declarauerit standū erit tali declarationi si est iusta: alioqn habebit recursus ad arbitriū boni viri l. si libertus ibi iurauerit. ff. de ope. liber. Ang. in §. non solū. insti. de ver. obl. & in tali declaratione requiritur partis citatio. Ang. ibi: Dec. in c. 2. de fid. instr. Alex. consi. 130. in j. vol. & Rebu. in rubrica legis vnicę in prin. nu. 66. C. de senten. quae pro eo quod.

Conclusio

Conclusio IX.

Sententia interlocutoria vltra semel & iterum non potest reparari & si bis fuerit confirmata non poterit reuocari gl.in cle. fi. de appella. in cle. Bar. in l. quod iussit. ff. de re iudi. Rebu. in l. vnica. nu. 6. super primo notabili. & quamuis lata esset ea interlocutoria super incompetencia iudicis a iudice ordinario posset adhuc reparari quamuis ea interlocutoria lata super incompetencia habet vim diffinitiuę. Ro. conf. 358. & licet post decem dies quantum ad partes transeat in effectum rei iudicatę: iudex tamen eam interlocutoriam potest reuocare etiam post decem dies ex suo officio & non ad partes requisitionem. Dec. conf. 143.

Conclusio X.

Actum de retro vendendo toties quoties vel quęcūque volueris præscribitur spatium triginta annorum. & ita iudicatum fuisse refert Rebu. in ea l. vnica in pri. notabili nu. 52. & 53. de senten. quę pro eo. vt & eam communę & veram opinionem esse approbat ibi, eamque sequendam & in consuetudo & in iudicatio asserit ibi. nu. 54. nisi contractus argueretur fœneratiui, nā in causa vsuraria nusquam currit præscriptio Alex. conf. 46. vol. 3.

Conclusio XI.

Ex consuetudine generali regni Francię emptor non tenet reuocare nisi proximior retrahens totū p̄tū obtulerit. idem dicemus in domino directo qui habet ius prælationis qui non audietur nisi rotum pretium obtulerit. l. fi. & ibi Ias. in septimo notabili. C. de fide instru. Chassā. in cōsue. Bur. in Rub. des retrahct. §. j. in gl. super verbo, le pris. in fine. & Rebu. in ea l. vnica in sexto notabili. nu. 14. C. de sentē. quę pro eo quod.

Conclusio XII.

Vsuis construere monumentum sub tali pœna ad exemplum alterius existens in tali loco si in eo loco illud non reperitur ille nō incurret aliquam pœnam quia nō potest facere monumentum ad exemplum alterius si aliud non sit. l. in testamento. in prin. ff. de cōdi. & demonstra. Rebu. in ea l. vnica in septimo notabili. nu. 3.

Conclusio XIII.

Emptor ex natura cōtractus tenetur de euicōne etiam si hoc non sit expressum in cōtractu. l. non ambigitur. de euicō. verum si conueniat cum emptore quoddam veditor non teneatur de euicōne re demum euicta: non posset qui dem agere de euicōne sed ageret ad pretium ad quod reddendum venditor cogi poterit. l. emptorem. §. fi. ff. de actio. empti. & Aufre. in dec. capel. tholo. quęstio. 36. Rebu. in ea l. vnica. C. de senten. in gl. j. nu. 5.

Conclusio XIII.

Quamuis nostra intersit non habere vicinos artifices similes nobis, vt interest bibliopole ne alius bibliopola erigat officinam vicinam suę officinę & interest alterius artificis ne alia officina similis suę sit iuxta suam non tamē propter illud interesse dabitur actio contra eum qui de nouo venit ad habitadum: & neque tales interesse peti poterit quia ille suo iure facit. l. libertus negotiatorius ff. de ope. libert. l. quaro. ff. de iure patro. Rebu. in ea l. vnica in glo. j. nu. 36. C. de senten. quę. nisi ille artifex qui de nouo venit vellet recipere signū alterius, nam illud posset prohibere. Albe. in d. l. quaro. Bal. in l. 2. C. quę res vendi non possunt. Rebu. in ea l. j. in gl. j. nu. 37. C. de senten. quę pro eo.

Conclusio XV.

Testatoris dispositio ita facta lego Titio mille & illis non solutis volo vt soluentur centum pro centenariorum in annos singulos, nullo modo valet. Bar. in l. 3. §. fi. ff. de annu. lega. & in l. 2. C. de his quę pœnæ nomi. Guliel. Bene. in rep. c. Rai. in l. vni. in gl. j. nu. 65. & neque tenebitur hæres ad eam summam singulis annis soluendam ita vt talis conuentio non valeat etiam nomine pœnę. ita ibi Bene. quia talis conuentio sapit vsuram quę prohibita est. ita Bene. ibi per l. j. C. de summa tri. & quę ibi notantur.

Conclusio XVI.

Interesse conuentum seu pœna cōuentionalis adiecta factio debetur si non sit paritum conuentioni. constat enim pœnam promissam propter non factum exigi posse contra eum qui non fecit secundum partium conuentionem l. Lucius. ff. de actio. empti. Cor. conf. 343. in prin. in j. vol. & poterit peti quantum conuenit illa sit etiam si excedat quadruplū vel si promiseris adificare domum intra annum & si nō feceris promittis decem: vel si vendideris vasa aut quid aliud. & si ea vasa certo die non reddantur promittis decem: debetur illa pœna si intra illud tempus domus non fuerit adificata. l. prædia ff. de actio. empti. vel si vasa non fuerint reddita. l. Lucius ff. de actio. empti. Ias. & alij in l. promissis C. de tra. fac. Pan. in c. dilecti de arbitris. Bene. in rep. c. Rai. in verbo, si absque liberis. in materia de leg. & fidei. nu. 229. & Rebu. in ea l. vnica in gl. j. nu. 52. & 53. C. de senten. quę pro eo quod. & super gl. in verbo dupli. nu. 3. quod procedit etiam si nihil interesset illius. §. alteri. de inut. stipula. Rebu. ibi. nu. 54. nisi debitor positus esset in tanta angustia, vt non posset facere quod promissit. Rebu. ibi. nu. 66. debetur autem totum interesse conuentum per l. vnica C. de senten. quę pro eo quod. & cum pœna conuentionalis succedat in locum interesse ergo talis illa summa debetur quę idē est cum interesse cōuento. Pyruhus in l. quatenus ff. de regu. iuris & Ias. in §. omnes num. 12. in l. de actio. & hanc opinionem sequendam asserit Rebu. veluti communem in ea l. vni. super verbo proferuntur nu. 32.

Conclusio XVII.

Pœna appositā dationi quantitatis in cōtractu mutui nō debetur. Alex. conf. 76. vol. 5. nu. 75. vers. dummodo nō sumus & conf. 119. vol. 2. nu. 18. in fi quia præsumitur appo sita in fraudem vsurarum Gui. Bene. in verbo si absque liberis in materia de lega. & fidei. nu. 229. Rebu. in ea repe. l. vni. cę in loco supra allegato. nu. 57. & super verbo proferuntur. nu. 46. & hoc procedit siue ea pœna excedat legitimum modum vsurarum siue non. Rebu. ibi nu. 61. nisi pœna ex interuallo esset promissa. l. titius ff. de pigno. actio. Bar. in l. penul. C. de pigno. actio. Rebu. in eo loco in gl. j. nu. 67.

Conclusio XVIII.

Pœna adiecta in cōtractu mixto continente quātitatē & factum valet & peti potest. Bar. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cert. peta. Rebu. in ea l. vni. in gl. j. nu. 73. & idem si adiiciatur factio quod erat in obligatione propter quantitatem l. titiæ textores. ff. de lega. j. Rebu. in glo. in verbo proferuntur, numero 37.

Conclusio XIX.

Pœna conuentionalis appositā dationi quantitatis nō tamen in cōtractu mutui sed in alio casu sub conditione si non solueris & sic in defectū solutionis valet talis pœna conuentionalis sed restringitur vsque ad modum legitimum interesse arg. l. sancimus C. de dona. per l. cum allegas. & ibi gl. & Salice. nu. 10. & ibi ita cōcludit C. de vsuris Ang. ita tenet in §. omnes nu. 5. & 6. in l. de actio. Inno. in c. sua. de pœnis. Io. Fabe. & Ang. in §. alteri. nu. 9. in l. de inut. stipu. & Alex. conf. 76. nu. 14. in §. vol. & conf. 119. nu. 18. vol. 2. Pau. Cast. in d. l. cum allegas nu. 6. Roma. in l. stipulatio ista. §. alteri. nu. 22. ff. de ver. obl. & gl. in d. c. suam. & procedit hæc regula dummodo ille cui ea pœna est applicanda non sit solitus fœnerari. Archidiaconus t. c. eū de otisimum. 12. q. 2. & dummodo etiam illa pœna semel committatur quia si in singulos annos menses vel dies committeretur esset presumptio vsuram esse. ita Archidi. qui tenet ibi eam opinionē secure esse tenendam & etiam in cōtractu mutui pœna nō præsumeretur adiecta in fraudem vsurarum nisi ex qualitate creditoris hoc præsumeretur si sit solitus fœnerari. idem Roma. in d. §. alteri l. stipulatio. & Cast. in ea l. cum allegas. sed in casu nostro pœnam peti posse restrictam tamē vsque ad legitimum modum approbat Papon in suo recueil des ar. restis in titulo que la peine cōuentionelle ne puisse exceder l'interest, in primo secūdo & in alijs arrestis. & quamuis vsura prohibita sit tenet tamen illa adiectio pœnę quę petetur vt interesse & illi qui dicit pœnam excedere legitimum interesse incumbet onus probandi. Ioan. Fabe. in d. §. alteri. de inut. stipu. & hæc opinio videtur magis approbata quamuis multi contrarium teneant scilicet pœnam adiectam promissioni de dando non posse peti. inter quos est Alex. in d. §. alteri l. stipulatio. Bene. in verbo si absque liberis in materia de leg. & fidei. nu. 229. & Rebu. in d. l. vnica in verbo dupli. numero 4.

Conclusio XX.

Pœna adiecta dationi alicuius speciei debet si ea species non fuerit data tempore promissio. Alex. in l. stipulatio. §. alteri. ff. de ver. obl. Rebu. in ea l. vnica in gloss. j. nu. 52. C. de senten. quę pro eo. per l. Lucius ff. de actio. empti. vt promitto tali de & si non tradam decem nomine pœnæ si nō sit paritum conditioni pœna debetur vt ibi per Rebu.

Conclusio XXI.

Quamuis infinitū iurare liceat in litem per l. videamus. §. iurare ff. de in litem iurando. tamen iudex non debet taxare vt duplum non excedat. Bar. in d. l. vnica. C. de senten. quę pro eo quod. quam opinionem inquit ibi conuenientem

Conclusio XXIX.

Pœna sunt dicere promitto tale quid intra tale tēpus sub pœna tali, vel dicere promitto tale quid intra tale tēpus & si non dederō promitto decem nomine pœnæ. l. ad diē. & ibi Bar. & Ias. ff. de ver. oblig.

Conclusio XXX.

Verbum promitto si reperitur in publica scriptura notarij importat in se stipulationem, & per illud verbum promitto, præsupponēdum est partes fuisse præsentem. l. optimam. C. de contra. & com. stipu. Ias. in l. Titia. §. idem respōdit, cum Septimius. nu. 6. ff. de ver. obl. Pau. Cast. in l. j. in fin. C. de vsuris. quōd si verbum illud promitto, reperitur in priuata scriptura, quę solet fieri inter absentes nō importabit stipulationē, & neque inferret præsentiam partiu vt in epistola, quę inter absentes mittitur, quōd si reperitur verbū illud promitto in priuata scriptura quę solet fieri inter præsentem vt in apodicta & tunc importabit stipulationem, & præsentiam partium. Ias. in eo loco nu. 6. & 7. si vero a testibus proferatur verbum promitto non importabit stipulationē. Pau. Cast. in ea l. j. de vsu. C. & Ias. vt supra.

Conclusio XXXI.

Pœna promissa nudo pacto iuxta cōtractum mutui non debetur, sicuti neque vsura promissa nudo pacto adiecta iuxta cōtractum mutui. Alex. in l. stipulatio. §. alteri. ver. tertia fuit opinio. ff. de ver. oblig. Salic. in l. 3. in fi. C. de vsuris. quōd si apponatur & promittatur pœna nudo pacto in alio cōtractu quā mutui, aut super alia re quā super mutuo, ea pœna ita promissa debetur, & est exigibilis si intersit creditoris. l. si seruus ea lege ff. de seruus exportandis. aliās si non interesset ipius agentis non debetur. gl. in verbo, cōueniar. in §. alteri. l. stipulatio. ff. de ver. obl. aut si ea pœna ita nudo pacto promissa respiceret odium tertij non debetur: sed solum si creditoris agentis interesset. Alex. in eo loco. Ang. in §. alteri. nu. 6. in l. de verbo obligatio. idem in vsura est dicendum cum pœna dicatur vsura. Alexan. ibi, & conf. 76. in §. vol.

Conclusio XXXII.

Vsura consistere potest non solum in pecunia sed & in alia re æstimabili & reducibili ad pecuniam. l. cum nō. & ibi Cast. C. de vsuris. si enim mutuatur pecunia & agatur & fiat restitutio in frumento, vel in alia quantitate mutua-bili committetur vsura, si illud quod datur, excederet legitimum modum vsurari. ita ibi textus & in l. si ea pactione, & ibi Castren. C. de vsuris.

Conclusio XXXIII.

Mutans pecuniam sub ea conditione vt mutuans gaudeat domus habitatione illius qui accipit pecuniam tandiu tandiu accipiens vtatur pecunia, committit vsurā. Pau. Cast. in l. si ea pactione. C. de vsuris. & neque valebit ea ratio, ipse gaudet meis pecuniis quare æquū est vt ego gaudeā sua domo: & quamuis in ea lege habitatio domus pro pecunia non dicatur fœnus illicitum, tamen est fœnus, ita vt de iure canonico tale pactum sit prohibitum: quia forti accedit & lucratiuē. Sal. in ea l. si ea pactione. & inquit ibi Bald. quōd ea lex non seruaretur in foro episcopi: quia ibi quantum conduceretur habitatio per habitantem intelligeretur tantum perceptum nomine vsurarum, & extenuaret sortem.

Conclusio XXXIV.

Actum appositum iuxta cōtractum incontinenti vestitur coherentia cōtractus, & actionem producit præscriptis verbis siue sit bonæ fidei cōtractus, per l. in bonæ fidei. C. de pact. siue sit stricti iuris, per l. petens. & ibi Salic. in prin. C. de pactis. & Ias. in d. l. in bonæ fidei. & ibi docto. quod procedit etiam si pœna in pacto contineatur. nam quamuis pactum sit pœnale, vestitur tamen coherentia cōtractus per generalitatem illius legis, in bonæ fidei. pœna enim est vsura. l. qui sine ff. de nego. gestis. sed vsura deducta in pacto incontinenti appposito debetur: quia per pactum illud in quo est vsura deducta per cōtractum vestitur. l. pignoribus. cum gloss. C. de vsuris. ergo & pactum pœnale vestitur. ita Bald. in l. quamuis. in j. C. de vsuris. Bald. Alexander, & Iaso. in d. l. in bonæ fidei. & producet veterem actionē, & actionem præscriptis verbis. Ias. in l. lecta. nume. 24. ff. si cert. petat.

Conclusio XXXV.

Ex pacto incontinenti appposito iuxta cōtractum semper orit actio præscriptis verbis dato q̄ habita relationē pacti ad cōtractum non resulter cōtractus innominatus. Bal. & Alex. in l. petens. C. de pac. Iaso. in l. in bonæ fidei. C. de pactis.

Conclusio XXII.

Quando voluntarię iuramentū est delatum a parte partii & iuramentū nihil amplius querendum est. l. non erit. §. dato. ff. de iure. verum si lex statutum aut suctudo defert iuramentum tunc post tale iuramentum a lege aut a statuto delatum & iuramentū cōtrarium probari poterit. Io. And. in c. j. de tempo. ordina. Alberi. de Rosa. in d. §. dato. l. non erit. & Ias. in l. fi. C. vnde videm & si iudex iuramentum detulerit. vt quando defert iuramentū in litem contra illud poterit in contrarium probari Albe. & Ias. in l. ait pretor. §. iurare. & in l. non erit. §. de fere ff. de iure. Rebu. in rep. l. vni. in gl. j. nu. 100. C. de senten.

Conclusio XXIII.

Si probauero aliquem meum debitorem, sed non in qua summa, stabitur iuramento de summa ex cōiecturis & verisimilitudinibus quibusdam l. fi. §. j. C. de bonis autho. iudi. possi. Cepola cautela. 280. incipiente alique iurauit. & hanc opinionem tenēdam asserit Rebu. in l. vnica in gl. j. nu. 101. C. de senten.

Conclusio XXVIII.

Idomus ædificata sit in loco publico & non noceat vsui publico non debet tolli nec destrui ne vrbs ruinis deformetur: sed p solo & illius æstimatione dabitur pecunia reipublicę si ille nemine prohibente ædificauerit. l. j. §. si quis nemine. ff. ne quid in loco publico l. j. & ibi Iacob. Rebu. de diuersis præd. lib. 12. c. & Pet. Rebu. in rep. l. vnica. in gl. j. nu. 135. C. de senten. quę pro eo quod.

Conclusio XXV.

Commodans rem vitiosam scienter vt equum, bouē aut vas aliquod vitiosum, & eam rem vitiatam commodatario vitium ignorantem tradiderit, tenebitur talis commodans ad omne interesse etiam extrinsecum & ad omne damnum illatum illi commodatario ex ea rei vitia l. in rebus. §. item qui sciens. ff. commo. Rebu. in ea l. vnica in verbo dupli. nu. 43. & si commodatarius fuerit sciens vitij illius rei cōmodatæ commodans ad nullum interesse tenetur. l. penul. ff. commo. vt ibi per Rebu. liberaretur tamen cōmodans dando commodatario equum commodatum aut aliud animal pro noxa. d. l. penul. ff. com. & in rebus inanimatis si commodatarius tradiderat commodatario vas vitiatum non teneatur d. §. item qui sciens. ita Rebu. ibi si fuerit ignorans, fecus si sciens.

Conclusio XXVI.

Interesse circa rem siue intrinsecum totum debetur. & illa est regula generalis in l. vinum. & in l. cum quid. ff. si cer. peta. Rebu. in l. vnica in verbo dupli. C. de senten. quę pro eo quod procedit etiam in his quę immediate ex re obueniūt vt fructus, partus, foetus & in his quę obtinent vicē fructuum vt sunt pensiones domorum vecturę nauū & simil. & hæc procedunt in cōtractibus bonæ fidei, & stricti iuris d. l. vinum & tota rei æstimatio debetur d. l. cum quid. Rebu. in l. vni. in gl. dupli. nu. 47. & 48. 50. & 51. C. de senten. quę. & hoc est verum dum tamen non sit conuentum ne peteretur aliās cessante cōuentione deberetur si petatur ita ibi Rebu. nu. 55. & 56.

Conclusio XXVII.

Interesse extra rem siue extrinsecum non debetur l. si sterilis. §. cū per venditorem. ff. de actio. empt. quod procedit tñ in cōtractibus bonæ fidei quam in cōtractibus stricti iuris. d. §. cum per venditorem & Ias. in l. si pœnam. ff. de ver. obl. Rebu. in l. vnica in gl. in verbo dupli. nu. 60. nisi quando interesse circa rem non deberetur: quia tunc interesse extra rē veniret. l. nummis. ff. de in litem iurando. & ita communiter concluditur. l. vnica. C. de senten. quę pro eo. & ibi Rebu. nu. 67. & nisi expressē conuentum esset quōd præstarentur omnia damna & quodlibet interesse etiam extra rem veniret. ita ibi Rebu. nu. 72. vna cum interesse circa rem.

Conclusio XXVIII.

Testis deponens de valore rei alicuius vel de interesse tenetur reddere rationem sui dicti. gl. & docto. in §. & licet in authen. de testibus. gl. in l. testiu. C. de testi. licet alias testis non interrogatus non teneatur rationem reddere sui dicti. gl. & docto. in l. folam. C. de testi.

paetis. nu. 2. actio enim praescriptis verbis oritur ex contra...

Conclusio XXXVI.

licet in iure poena pentionalis appelletur vsura & ec...

Conclusio XXXVII.

Verbum conuenit, postum in instrumeto aliquo impor...

Conclusio XXXVIII.

Quando solutio fieri debet in pluribus terminis, super...

Conclusio XXXIX.

Ex rem maioris pretij. C. de rescin. vendi. licet loquatur...

Conclusio XL.

Erans aliena negotia alicuius tenebitur illi ratione red...

Conclusio XLI.

A gens ex contractu videtur contractum approbare. Bal...

Conclusio XLII.

Exigens rationem administrationis ab aliquo videtur ra...

Conclusio XLIII.

Prohibitus edificare non prohibetur reficere. c. consu...

Conclusio XLIII.

Iudex debet sequi partium concordiam, quam debet ap...

Conclusio XLV.

Prorogatio termini censetur facta sub eisdem pignori...

primo termino. l. legē. & ibi Bal. C. de loca. l. i. j. & post...

Conclusio XLVII.

Patres qui patri iurauerunt non diuidere haereditatem...

Conclusio XLVIII.

Emphyteuta habet vtile dominium, & potest imponere...

Conclusio XLIX.

Quando plura remedia procedunt ex eadem lege, vel ex...

Conclusio L.

Num remedium extraordinarium non tollit aliud. l. quē...

Conclusio LI.

Remedium ordinarium facit cessare remedium extraor...

Conclusio LII.

Minor non habet vocem in electione, nec in constitutio...

Conclusio LIII.

Operarij & laboratores excusant operando in re alterius...

ma. in l. de pupillo. §. nuntiationem & ibi Iaf. nu. 7. ff. de noui...

Conclusio LIII.

Vicini intelliguntur etiam stantes a remotis, dummodo...

Conclusio LV.

Statutum requirens vt in contractibus mulierum vel mi...

Conclusio LVI.

Testator vestes suas alicui legauerit, tale legatum refere...

Conclusio LVII.

Sententia interlocutoria per quam infertur praedictum...

Conclusio LVIII.

In sententia per quam iudex pronunciat parti iuramentū...

Conclusio LIX.

Nunciij relationi creditur quando in ea asserit nulla bo...

Conclusio LX.

Contra fideiussores iudiciales de iudicato soluendo pro...

Conclusio LXI.

Processus factus contra principalem debitorem nocet...

iudicis esse confirmatus. Iaf. in l. stipulatio. §. habet autē. nu...

Conclusio LXII.

Quoties bona alicuius confiscantur pro crimine nō pri...

Conclusio LXIII.

Fideiussor qui fideiussit pro eo qui accusatur de crimine...

Conclusio LXIII.

Remedium legis secundē. C. de rescin. vend. locum habet...

Conclusio LV.

Seruitus si imposta sit alicui rei, ad quemcunque res ea...

Conclusio LXVI.

Causa criminalis appellatur quando poena venit in corp...

Conclusio LXVII.

Poena conuentionalis in dubio intelligitur apposta loco...

Conclusio LXVIII.

Per mortem episcopi vicarius ab eo constitutus cenfe...

Conclusio LXIX.

Vs dicendi testamentum nullū praescribitur spatio trigin...

Conclusio LXX.

Sede vacante ea qua pertinet ad episcopum tantum non...

Conclusio LXXI.

Creditor cui quis promisit ad tempus certum bladū vel...

Conclusio LXXII.

Sede vacante capitulum non potest conferre benefi...

præbendas, dignitates, nec officia. c. illa. ne sede vacare. quod procedit etiam si talis collatio per Papam confirmatur in forma communi. Rebu. in sua praxi causa. beneficiarum in titulo de deuolutio. nu. 101. adhuc talis collatio non esset valida quando ea confirmatio esset facta à Papa in forma communi: quia nusquam capitulum fungitur vice episcopi in collationibus præbendarum aut aliorum beneficiorum. ita Ioan. Frã. in tit. de officio & potestate capituli sede vacante. in 2. par. in j. vol.

Conclusio LXXIII.

Capitulum sede vacante non potest conferre beneficia aut præbendas quarum collatio ab episcopo fieri deberet cum consilio vel assensu capituli. ca. j. ne sede vacante & ibi Damacenus & omnes doctores. Ioannes Franciscus in titulo de officio & potestate capituli sede vacante. potest tamen facere collationes necessarias, & sic potest conferre mandata rariis nominatis aut graduatis quamuis collatio eorum beneficiorum ad episcopum spectet. in his enim quæ sunt necessarie iurisdictionis, vt institutiones & collationes, quæ fieri debent nominatis & graduatis, lex indulget capitulo vt ministrat sede vacante. Rebuffus in sua practica beneficiarum in titulo de nominationibus, nu. 63. dicuntur autem tales collationes quæ debentur nominatis & graduatis necessariae: quia necessariò illis fieri debent. c. j. de insti. collationes autè voluntarias non conferuntur capitulo sede vacante.

Conclusio LXXIII.

Capitulum confert sede vacante beneficia aut præbendas quando earum collatio pertinet in simul & communiter ad episcopum & capitulum. c. i. ne sede vacante. in 6. Col lectarius in c. cum olim. versic. item Ioannes Andr. de maior. & obedientia. etiam si episcopus vt canonicus addit illi electioni vnà cum aliis de capitulo, talia beneficia confert capitulo sede vacante. ita Ioannes Franciscus in titulo de officio & potestate capituli sede vacante, in 2. parte circa principium.

Conclusio LXXV.

Compensatio non est recipienda de specie debita ad alteram speciem, nec de specie ad quantitatem, vel e contrario. l. si conuenit vt nomen. in prin. ff. de pig. actio. sed solum fit compensatio de quantitate ad quantitatem. l. si constat. C. de compensatio.

Conclusio LXXVI.

Compensatio opponi potest & in articulo appelli etiam si illa omissa sit in primo iudicio. l. j. in fi. ff. quæ sententia certa quanti. prof. c. fi. de appella. in 6. Tindarus in tractatu de compensa. versic. videamus igitur. & in executione sententiæ etiam opponi potest quando de illa in promptu constat. Roma. consil. 76.

Conclusio LXXVII.

Agens ex aliquo contractu debet imprimis probare se contractum adimpleuisse: quia etiam in contractibus nominatis quis agere non potest nisi prius impleat contractum ex sua parte. l. adiles. §. fi. & ibi glo. ff. de ædi. edicto. Soci. consil. 26. in 3. par. & Rubens Alexandrinus, con. 30. Alex. consil. 49. par. 2. & 2. eadem. or. consil. 12. in 3. vol.

Conclusio LXXVIII.

Res quæ in solutu data sunt pro parte euincatur, durabit pristina obligatio ad totum debitum. l. si quis alium. ff. de solutu. & hoc ex eo quia non accepisset ipse creditor rem in solutum, nisi pro toto debito & nisi pro solido eius fieret. Roma. consil. 396.

Conclusio LXXIX.

Si res vendita euincatur in totum vel in parte, vel pro indiuiso vel pro diuiso, locum habebit euictio contra venditorem. l. j. & l. super empti. C. de euictio. sed si non rei pars sed solum agatur de seruitute, quæ petitur ab aliquo super re vendita, non agitur tunc de euictio, sed solum actione quanto minoris. l. quoties. ff. de a. dil. edicto. quod procedit vbi quis ignorans seruitutem venderet. q. si quis sciens eam seruitutem vendiderit fundum liberum, vel dixerit vendendo, vendo fundum vt optimus & maximus est, & illis casibus vendens tenebitur ad omnem interesse nomine seruitutis. l. cum venderet. ff. de contra. emp. glo. in d. l. quoties. Azo in summa. C. de euictio. gl. in l. quo ad seruitutes. in verbo, si ta cita. ff. de euictio.

Conclusio LXXX.

Vendens equum vel aliud animal cum omnibus suis vitis hoc pacto adiecto q. non vult teneri de aliquo vitio, si demum facta venditione post modicum tempus appareat de aliquo vitio, de quo non apparebat tempore venditionis, tenebitur de tali vitio eo pacto non obstantè. quia venditor videtur

fuisse in mora & in dolo non exprimendo in specie illud vitium. Ita Pau. Castren. & las. in l. pacisci. ff. de pact. Panor. in c. iniustum. de rerum permu. nu. 3.

Conclusio LXXXI.

Pactum appositum de non luendo pignus in perpetuum non valet: quia videtur in fraudem legis commissorie fuisse factum. glo. in l. qui Romæ. in prin. ff. de verbo. oblig. & eam opinionem communem esse asserit Franciscus Aretinus in d. l. qui Romæ. in prin. nu. 2. versic. & quia supra.

Conclusio LXXXII.

Dominus directus non tenetur accipere à suo emphyteuta canonem pro pluribus annis futuris in simul: quia illius interest vt fiat solutio & annuatim, vt sic ex receptioe pecunie quæ fit diuersis temporibus facilius presumat causam debiti precessisse, quæ presumpcio non oriretur si semel fieret solutio p. pluribus annis. Cyn. in l. i. c. de dotis promiss. Areti. in l. qui Romæ. in prin. versic. in eadem glo. ff. de verbo. oblig. & ibi hanc communem opinionem esse asserit.

Conclusio LXXXIII.

Reus qui promissit soluere in certo loco non potest cogi soluere in alio loco quam in loco destinato solutioni. l. i. vturas. & ibi glo. C. de solu. las. in l. qui Romæ. in prin. nu. 14. ff. de verbo. oblig.

Conclusio LXXXIII.

Quando debitor non soluit in loco destinato solutioni & sic cum est contumax, contra eum debitor cessantem soluere poterit agi veluti contra contumacem & dolo sum ad interesse quod solo iuramento creditoris probatur. l. semper. §. hoc interdicto. & ibi glo. ff. quod vt aut clam. las. in l. qui Romæ. in prin. nu. 1. §. ff. de verbo. oblig.

Conclusio LXXXV.

In contractibus in nominatis obligatus ad dandum non tenetur dare precise: immo soluendo interesse liberatur. l. naturalis. §. j. ff. de pref. verbis. las. in l. qui Romæ. in prin. nu. 32. ff. de verbo. oblig.

Conclusio LXXXVI.

Si quis vendiderit cum pacto de retro vendendo, & tempore messium vel videmiarum debitor pretium obtulerit, licet de iure fructus debeant esse sui, per l. i. de rescin. v. di. tamen de æquitate debent diuidi pro rata anni & temporis. arg. l. diuortio. ff. solu. matri. & hanc opinionem sustinet Raphael Cumanus in l. qui Romæ in prin. ff. de verbo. oblig. & quam velut æquam approbat ibi las. nu. 3.

Conclusio LXXXVII.

Pactum legis commissorie fit sub his verbis, si quantitas mutuata non fuerit soluta certo tempore, q. creditor in solutum habeat rem pignoratam, ita vt res pignorata sit creditoris propter moram debitoris in non soluendo. l. j. & fin. C. de pactis pigno. & tale pactum in pignoribus est reprobatum: quia censetur appositum in fraudem vsurarum. las. in l. qui Romæ. in prin. nu. 2. §. ff. de verbo. oblig. & hoc procedit quando illud pactum fieret et promeretur incontinenti, nisi fieret sub hac conditione vt nisi pecunia soluatur intra tale tempus, q. res pignorata vendi possit iusto pretio. q. si pactum illud fieret post contractum atque demum apponeretur, sustineretur tale pactum. Panor. in c. significante. de pignor. Salic. in l. fi. de leg. commissi. & non solum reprobatur tale pactum quando pignus datur creditori pro summa data ex causa mutui, sed & quando pignus datur creditori pro alio debito: d. l. fi. in contractu tamen emptionis non est reprobatum pactum legis commissorie. l. commissorie. C. de pactis inter emp. & vendi. & Alex. consil. 178. vol. 7.

Conclusio LXXXVIII.

Contractus emptionis probatur si quis probet per testes talem contractum illius rei in initium fuisse, & conclusum, quamuis de quantitate pretij non probent. Nam licet de pretio appareat, tñ erit presumentu quod iusto pretio vendetur & hoc iuris presumpcio. Bal. in l. i. c. de reb. alie. & tale pretij declarabitur considerato iuxta conditionem & qualitatem rei emptæ. l. pretia rerum. ff. ad l. fal. Roma. consil. 91.

Conclusio LXXXIX.

Vendens fundum quamuis cum non dicat tributarium, tñ emptor non potest agere actione quanto minoris quamuis demum appareat eum fundum tributarium esse & quamuis talis petatur ob causam illius fundi: quia is q. emit, debet scire fundum tributarium eo ipso q. fundus est in prouincia venditus. ita Bar. in l. Iulianus. in prin. nu. 5. ff. de actio. empt.

Conclusio XC.

Matri mortuæ ab intestato q. bona & liberos habuit ex diuersis maritis & matrimonij liberi primi matrimonij

preferuntur aliis liberis in bonis quæ ad matrem peruenerant ex primo matrimonio. & liberi ex secundo matrimonio aliis liberis preferuntur in bonis quæ ad matrem peruenerant ex eo secundo marito. & idem iudicandum in aliis liberis ex aliis matrimoniis ita vt filij consequi debent bona quæ ad matrem peruenerant ex eorum patre. in aliis autè bonis quæ ad matrem peruenerant absq. facto maritorum liberi æqualiter succedunt. l. foeminæ. l. cum aliis. C. de seci. nup. Roma. consil. 40. nu. 6.

Conclusio XCI.

Varietas temporis in testibus non reprobat testes, quando tempus non est de substantia actus, seu quando tempus non exigitur ad existentiam alicuius facti: tunc enim testes de tempore debent conuenire: vt si probandum sit testamentum vno contextu esse factum: debent enim testes de tempore conuenire & in his & similibus vbicunq. per testes aliquid probandum est fuisse factum infra aliquod tempus, tunc tempus plenè probandum est: & neque sufficeret probare fuisse factum infra vel circa tale tempus. c. fi. de despo. Impu. Alex. consil. 66. nu. 3. vol. 7. alias autem varietas testiu in tempore non reddit testes varios, & ad probandum quod ego possederim talem rem, sufficeret hoc probare per testes qui dicant, me possedisse sub diuersis temporibus. non enim nocet talis diuersitas. gl. in l. ob carmè. §. si testes. in verbo, assistit. ff. de testi. Rom. consil. 3. nu. 2.

Conclusio XCII.

Tempus censetur appositum gratia creditoris & debitoris quando quis mutauit pecuniam debitori sub vsuris soluendam tali tempore. est enim tunc tempus appositum gratia vtriusque debitoris scilicet ne ante illud tempus cogatur soluere, & creditoris etiam propter vsuras quas debet consequi eo tempore pendente. Pau. Castr. in l. qui Romæ. in prin. nu. 2. ff. de verbo. oblig. & ibi etiam Bar. per l. qui pecuniam. ff. si cert. peta.

Conclusio XCIII.

Petens in iudicio aliquid summam ex vna causa & demum in processu probet eam summam ex alia causa debitam esse, debet obtinere. & sententia super ea causa debet proferri in eam in stantia: vt si quis pro resto & ex causa contenta in tali instrumento petat talem summam pecuniam: demum appareat eam summam non sibi debitam esse ex eo instrumento, sed ex alio, nihilominus debet obtinere, & aduersarius erit sibi condemnandus gloss. in d. l. admonendi. in verbo, constitutionibus. ff. de iureiur. & ibi las. Roma. consil. 21.

Conclusio XCIII.

Si quis promiserit se aut alium presentare toties quoties opus fuerit, liberabitur facta vna presentatione. Angel. in l. si finita. in prin. ff. de dam. infecto. Roma. consil. 15. & las. in l. duobus. §. j. ff. de iureiur. & hoc vt euitetur infinitas ne contingat in vim illorum verborum fieri plurimas presentationes. ita Roma. in eo consilio. idem dicendum si quis indefinitè promiserit aliquid presentare coram aliquo iudice, & ad sui mandatum: nam per primam presentationem liberatus erit. per l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signific. Alex. consil. 16. in v. vol.

Conclusio XCV.

Potestas de facto familiae tenetur quando familia deliquit in officio sibi commissio. l. j. §. familiae. ff. de publi. l. j. ff. furti aduer. nau. si verò extra officium sibi commissum delinquat, & sic in facto alieno à suo officio non teneretur potestas. d. l. ij. l. quoties. in prin. ff. de noxa. hoc autem procedit vbi ciuilitate contra potestatem ageretur: secus si criminaliter: quia tunc non ipse sed delinquens obligaretur. Bal. post gloss. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio procon. Verum si potestas exhibeat eum ex cuius facto tenebatur, liberabitur potestas. Roma. consil. 11.

Conclusio XCVI.

Communis est hæc conclusio q. legitima in totum tolli non potest statuto: potest tamen minui statuto vel augeri sed non in totum tolli. c. Rainutus. versic. secundum consuetudinem. de testa. Dyn. in regula, indultu, de reg. iuris. Roma. consil. 16. in fi.

Conclusio XCVII.

Statuto caueatur q. contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, opponitur tamè ea quæ venit ex natura & inspectione ipsius instrumenti aut contractus. Bal. in l. ex p. diis. C. de euictio. l. quero. §. inter locatorè. ff. loc. Ro. consil. 42. n. 3.

Conclusio XCVIII.

Instrumenti publici appellatione non continetur scriptura priuata. l. prima & ibi Bald. Cod. de iura. calum. cum illud

dicatur instrumentum publicum quod est rogatum per rebellionem presentibus partibus. ea est conclusio Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iuris. approbata per Roma. consil. 87. in fin. & instrumentum factum à marito sine subsignatione non valet aliquo modo: scriptura tamen priuata facta ab aliquo bene probat etiam sine subsignatione. las. in l. cum antiquitas. numero 12. C. de testa. & Roma. consil. 303.

Conclusio XCIX.

Quando plures principaliter se obligant eadem semper firma manet obligationis qualitas, adeo vt omnes sint in obligatione vt principales licet ad vnum tantum eorum pecunia peruenerit. l. si non singuli. C. si cert. peta. est quidè verum q. ij ad quos pecunia peruenerit, poterunt implorare, vt eorum sumptibus actio dirigatur contra eum ad quem peruenit pecunia. Bart. in l. iij. §. vbi duo. ff. de duobus reis. per tex. in l. j. vnde queritur. ff. commo. sunt autè plures rei debendi quando plures in solidum obligantur. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. Roma. consil. 114. nu. 3.

Conclusio C.

Haeres qui non conficit inuentarium incidit in suspicio. nem furti rerum hæreditarium ita existente suspicione de iure communi. §. sancimus. in authen. de hæredi. & falcii. Roma. consil. 118. nu. 2.

Conclusio CI.

Vt incidit in suspensionem furti rerum pupillarum si inuentarium non conficit. l. si tutor. C. de peri. tuto. & contra talem tutorem iurari poterit in litem per pupillum minorem factum propter res quæ deperditæ sunt. l. tutor qui reperiuntur. ff. de admi. tuto. Roma. consil. 118.

Conclusio CII.

Donatio facta in testamento & in ipso actu testandi: absente parte cui fit donatio, & nemine pro eo acceptante, non valet in vim donationis l. mortis. C. de dona. causa mor. per l. absenti. C. de dona. attamen valebit in vim fideicommissi. & ideo semper poterit reuocari quemadmodum & quælibet vltima voluntas. l. si donatio. C. de donatio. & ibi Bart. & Bald. in l. j. ff. de dona. causa mortis. & ibi Roma. & idem Roma. consil. 117. nu. 6.

Conclusio CIII.

Donatio facta in testamento parte presente cui donatur vel eo absente & mortuo aut alio pro eo cui donatur acceptante valebit. l. hæredes palam. §. fi. & ibi gl. & Bart. ff. de testa. & ea est communis omnium opinio & per Roma. consilio 171. licet aliàs contractus videatur quid remotu à testamento. l. verba cotraxerunt, gesserunt. ff. de verbo. signific. Boer. decis. 353. nu. 4.

Conclusio CIIII.

Non solum donatio in ipso testamento fieri potest sed & quilibet alius contractus fieri poterit & poterit interuenire in ipso actu testandi. l. hæredes palam. §. vno contextu. & ibi gl. ff. de testa. & quam glosam Bart. & Bal. ibi approbant. & eam opinionem vt magis communem approbat Guliel. Benedictus in verbo, testamentum ij. nu. 4. de testamen.

Conclusio CV.

Donatio facta in testamento & per partem acceptata non reuocabitur quamuis testamentum reuocatum sit & reuocari possit. Rom. consil. 171. nu. 7. & Oldra. consil. 112. idem dicendum erit in alio contractu qui per partem presentem & acceptantem celebratus fuit in testamento cum ipso testatore. Gui. Bened. in verbo, testamentum ij. nu. 4. in rep. c. Rainutus. de testa. q. si donatio fuisset facta in testamento parte absente cui donatur, & nemine pro eo acceptante, eo casu testamento reuocato & donatio reuocata erit. Bened. vbi supra.

Conclusio CVI.

Confessio facta in testamento ex qua ius parti acquisitum fuit irrevocabiliter, & quæ facta fuit parte presente cui ius quiritur & acceptate aut alio pro eo est irrevocabilis, quamuis testamentum ipsum reddatur & reuocetur. Bar. in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. iij. Bald. in l. rationes. C. de proba. Roma. consil. 171. nu. 7. alias confessio facta in testamento quæ non fuit acceptata reuocato testamento & confessio erit reuocata, Bened. in repe. c. Rainutus. in verbo, testamentum. ij. nu. 4. & neque per talem confessionem debiti factam in testamento à testatore quæ à nullo fuit acceptata, inducitur probatio, nisi facta fuisset parte presente aut pro ea aliquo acceptante. Bart. in l. Lucius. §. quisquis. ff. de lega. ij. vel nisi ea confessio in absentia facta fuisset iurata. Socinus consilio 294. in 2. parte. & Oldradus consil. 291.

Conclusio CVII.

Quæcunque verba sunt scripta à tabellione præsumuntur à parte prolata per prius Bar. in l. quid sine nepotes. ff. de testa. tutela. Roma. consi. 179. nu. 6.

Conclusio CVIII.

Verba quæ sunt dubia in testamento possunt in codicillis declarari. l. hæredes palam. §. sed si. ff. de testamentis. Roma. consi. 179. nu. 7.

Conclusio CIX.

Tempus appellandi nusquam currit ubi grauamen est successuum, vt cum quis detinetur in carceribus continue: nam semper poterit appellare cum quotidie grauatur, ex quo in carcere detinetur. Bal. in l. ij. C. de epis. audi. Ias. in l. prætor ait. §. si aliquando. nu. 9. ff. de noui. ope. nun. per textum in c. ex parte. j. de appella.

Conclusio CX.

Vendens equum aut aliud animal afferens illud sanum esse, si demum appareat illud animal morbosum esse, tenebitur, quamuis dixerit se nolle teneri. nam si appareat de aliquibus vitijs per hoc non excusabitur, & semper de dolo tenebitur: & talis protestatio eum non releuat. l. §. vendita. & ibi Bal. ff. de actio. empti.

Conclusio CXI.

Exceptio ordinis ab initio ante litem contestationem allegari & opponi debet. Cyn. Bal. & Sal. in authen. præsentate. C. de fideiussor. docto. in c. peruenit. de fideiuss. Gui. Pap. 2. fi. 100. & si non opponatur talis exceptio, tenebitur processus contra fideiussorem. Nicol. Boer. decis. 221. nu. 6. Guid. Pap. dec. 81. & neque poterit opponi in articulo appelli. Bal. in l. j. nu. 6. de conue. fisci. debi. lib. 10. C.

Conclusio CXII.

Bona clericorum ultra triennium non possunt arrentari nec fructus beneficiorum ultra illud tempus non possunt dari in firmam sub pena excommunicationis, per extrauagationem quæ incipit, ambitiose cupiditati. de rebus eccle. nõ alie, sed male obseruari asserit Boeri. dec. 224. nu. 2.

Conclusio CXIII.

In fructu cedunt omnia quæ ex terra nascuntur: vel ea ex quibus omnia alimentantur. l. in pecudum. & l. si fructus. ff. de vsur. Boer. dec. 224. nu. 4.

Conclusio CXIII.

Prebenda canonicorum non possunt capi pro executione rei iudicata: gl. in l. stipendia. C. de executio. rei iudicate. nisi in subdium quia tunc possent fieri executio in ipsis prebendis. Boeri. dec. 226. nu. 3.

Conclusio CXV.

Si fundus cum fructibus vendatur, debetur laudimium atque illud est excludendum pro integro pretio. Iac. de Arena in l. qui concubinam. §. si fundum. ff. de leg. iij. per illum textum ibi, quia idem est pretium & pertinet ad totam causam fundi. & gl. ibi exponit tam ad fundum quam ad fructus ipsius fundi. fundo enim vendito fructus solo coherentes veniunt in venditione cum sint vna res cum ipso fundo, & pars eiusdem fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei vendi. Boer. dec. 229. in prin. quod quidem dominium licet debeatur ex prima venditione non tamen debebitur ex resolutione contractus quæ resolutio sit in vim pacti de retro vendendo. Boer. dec. 182. nu. 39.

Conclusio CXVI.

Vendita domo cum vtenilibus & alijs rebus mobilibus existentibus in ea vno pretio si ea mobilia sint affixa parietibus, vel si sint ibi posita, vt ibi essent perpetuo, licet affixa non sint, debebitur integrum laudimium. Alber. de Rosa te. & Iaco. de Aren. in l. cetera. §. sed si parauerit. ff. de leg. j. secus autem esset pro alijs vtenilibus & mobilibus non affixis, nec perpetuo annexis: quia cum non sint pars domus, pretium eorum mobilium debet deduci, & ex reliquo soluetur laudimium sed non ex pretio illorum mobilium quod subducendum erit, & demum ex domo exoluetur laudimium. Boer. dec. 229. nu. 2.

Conclusio CXVII.

Tertius coparens in iudicio pro suo interesse poterit iudicem recusare, si adsit causa recusationis. nam ex quo pro suo interesse audiri debet, c. veniens. ij. de testibus. ergo in suis defensionibus erit etiam audiendus. arg. c. cum inter. de exceptio. ita est gl. in c. cum super. de officio delegati. & ibi Pano. Antonius Consetus in verbo. recusatio.

Conclusio CXVIII.

Post conclusionem in causis civilibus non poterit fieri aliqua probationes in ipsis causis. c. pastoralis. de causa

pos. & proprie. l. j. C. de rela. illa est conclusio confirmata per Hippolytum de marsi. in sua pract. causarum criminalium in verbo, sequens. nu. 14. & 31. æquitatem tamẽ suadente posset iudex etiam post conclusionem in cã probationes admittere. Hippolytus ibi. nu. 22. & in notorijs possunt etiam fieri probationes post conclusionem in causa. Hippolytus ibi. nu. 42. Lupus in c. iudex. de of. delegati nu. 6. vel si essent probationes de nouo reperta illæ admitti etiã debent post conclusionem in cã. gl. & docto. in l. admonendi. ff. de iurciur. Pau. Castren. in l. oratione. ff. de feriis. ita Hippolytus ibi. nu. 45.

Conclusio CXIX.

Sententia non transit in rem iudicatam quando fertur super re que habet grauamen successuum: vt si feratur sententia quod quis stet in carceribus: talis enim sententia non transit in rem iudicatã, & sic semper ab ea appellari potest, cum grauamen semper inferatur. & ideo semper oritur ius appellandi: & dicitur quis esse intra decem dies qui dantur ad appellandum à die grauaminis ex quo quotidie grauatur. c. ex parte. de appella. & facit in arg. l. j. §. penul. ff. de vsuf. accref. Bald. in l. ij. C. de epis. audi. Hippolytus de marsi. in sua pract. causarum criminalium in §. ordine. nu. 5.

Conclusio CXX.

Licet quis non appellet à præcepto de eo capiendo vel à captura secuta infra decem dies, & steterit per decem menses vel ultra in carcere, poterit tamẽ semper appellare. Bal. in l. ij. C. de epis. audien. Hippolytus de marsi. in pract. causarum criminalium in verbo. ordine. nu. 5.

Conclusio CXXI.

Fideiussor qui promissit soluere libere & sine aliqua exceptione non per hoc intelligitur renunciare beneficio de fideiussoribus quoniam prius excuti debet principalis debitor quam ipse fideiussor cum illud veniat ex natura contractus & ipsius actus. l. quero. §. inter locatorem. ff. locati. l. la enim verba, sine aliqua exceptione, referuntur ad exceptionem friuolã. c. ex part. 2. de officio & potest. iudi. deleg. Roma. consi. 211. Hippolytus de marsi. in sua pract. causarum criminalium in verbo. vltima. nu. 2.

Conclusio CXXII.

Si statuto caueatur quod contra instrumentum guarantigatum nulla opponi possit exceptio, tamen poterit opponi illa exceptio, quod ille qui se obligauit per instrumentum, non erat habilis ad se obligandum: quia erat pupillus aut minor qui se obligauit sine autoritate curatoris. Pau. Castren. in l. j. nu. 6. ff. de const. pecu. Hippolytus de marsi. in sua pract. caus. cri. in verbo. vltima. nu. 8.

Conclusio CXXIII.

Publicatione testium non ritè facta alij testes etiam super alijs articulis produci poterunt. cle. 2. & ibi gl. in verbo, publicatis. de testi. & est decisio dominorum de Rota. deci. 163. in nouis.

Conclusio CXXIII.

Obiectus qui contra testes producuntur non impediunt ipsorum testium examinationem, neque per eos obiectus retardari debet examinatio illorum testium, nisi obiciens vellet statim & incontinenti eos obiectus probare. tunc enim audiendus esset, si habeat probationes in præptu. Specula. in titu. de teste. §. j. ver. quid ego. nu. 18.

Conclusio CXXV.

Exceptio nullitatis sententiæ non impedit illius executionem, nisi in promptu sit probatio nullitatis. nam tunc nullitas bene impedit executionem, de qua in promptu constat. l. si. C. si ex fal. instr. Bar. & Roma. in l. si feriat. ff. de feriis. Hippo. de marsi. in pra. cau. cri. in verbo, vltima nu. 17. & Oldra. consi. 106. aliã non impediret illius sententiæ executionem nullitas allegata vt ibi per Oldra.

Conclusio CXXVI.

Communis est hæc conclusio quod carceratus potest citari & debet per procuratorem legitime comparere etiã si sit iuste carceratus. Paul. Castren. in l. ij. ff. de in ius vocando, & in l. que situm. ff. si quis cautio. Ias. in d. l. 2. & Hippo. de marsi. in pract. cau. cri. in verbo, attingam. nu. 20.

Conclusio CXXVII.

Pœna capitalis infligitur transcendentibus muros ciuitatis Romæ: sed si quis transierit muros alterius ciuitatis ea pœna mortis non esset infligenda: sed tales transien-

Conclusio CXXXVI.

Communis est hæc sententia, quod testamentum conditum in aliquo loco secundum consuetudinem & statuta illius loci habet vbi que effectum etiam quo ad bona alibi existentia. Bar. in l. j. C. de sum. trini. & fide catho. & hanc esse eodem sententiam asserit ibi Ias. nu. 44. per l. in hac. & l. data. in fi. & ibi Bal. C. de dona. actus enim qui sortitur effectum in vno loco ex statuto illius loci habet vbi que effectum ita Bal. ibi.

Conclusio CXXXVII.

Quoties vsura vt damnum petitur, seu vt interesse, potest peti licet etiam de iure canonico. glo. in c. conquestus. & ibi docto. de vsuris. c. peruenit. & ibi gloss. in verbo, peruenit. de fideiuss. Ias. in l. j. numero 50. C. de sum. trini.

Conclusio CXXXVIII.

Maritus licet potest petere vsuras dotis non solute tempore promisso. quia eas petit vt tanquam damnus & interesse propter onera matrimonij quæ sustinet. capitul. salubriter. & ibi docto. de vsu. Ias. in l. j. numero 51. C. de sum. trini.

Conclusio CXXXIX.

Venditor qui rem tradidit ex qua emptor percepit fructus si pretium non illi soluatur tempore debito poterit vsuras petere propter fructus perceptos ab ipso emptore qui emptor in illis vsuris est condemnandus. l. curabit. C. de actio. empti. Ias. in l. j. nu. 51. C. de sum. trinitate.

Conclusio CXL.

Infamis infamia iuris non potest esse testis. Bart. & alij in l. Cassius. ff. de senat. c. præterea. de testi. ita vt nec faciat indicium. Bal. in rub. de sum. trini. in decretalib. Ias. in l. j. numero 65. C. de sum. trini. nisi ille infamis ab vtraque parte produceretur, vel ab vtraque parte esset rogatus in testem: quia tunc fides illius approbata esset. Bal. in l. parentes. C. de testi. Ias. in ea l. j. nu. 67. vel nisi deponeret in causis heresis, simonie, vel sacrilegij, læsæ maiestatis, vel in crimine fraudati census, vel simonia. Panor. in c. fi. de testi. & Ias. in ea l. j. de sacros. eccle. numero 65.

Conclusio CXLI.

Infamis infamia facti in causis civilibus admittitur in testem, licet ei de fide diminuatur. glo. in l. ij. §. duæ cause. ff. de carbo. edicto. Bar. in l. Cassi. ff. de senato. & ideo in causis, in quibus requiruntur testes omni exceptione maiores, infames infamia facti non admitterentur. Bal. in l. optinam. C. de contrah. stipu. nec ad probandum ingratitude. c. j. & ibi Bald. qui testes sunt necessarii ad probandum si testis interueniat multum spectat fide potest admitti. c. eo testis infamis infamia facti cuius fidei supplebitur per contestem. Bald. & Ias. in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. ff. de edendo.

Conclusio CXLII.

In criminalibus testes infames infamia facti non admittuntur per regulam, sciant. C. de probat. idem & in causis civilibus arduis quæ causis criminalibus equiparantur. Ias. in l. admonendi. ff. de iureiur. licet tamen talis testis non probet, facit tamen indicium. Bal. Salic. & Ias. in l. j. numero, 68. C. de summa trini.

Conclusio CXLIII.

Meretrix in criminalibus non potest esse testis vt est doctrina Bartoli in l. j. C. de summa trinitate, & ita teneri communiter asserit Ias. in repetitione illius l. primæ numero 54.

Conclusio CXLIII.

Licet confessio sine causa non faciat probationem vt noceat cõfidenti. per l. ij. §. j. ff. de doli excep. tamẽ valet quo ad semiplenam probationem: & sic quamuis non faciat plenam probationem, faciet semiplenam. Spec. in titu. de confess. §. nunc videndum. ver. sed nunquid. Roma. cõsi. 373. Alex. consi. 4. vol. j. si verò in ea priuata scripturara facta sine causa fuerit appositum iuramentum, tale iuramentum faceret valere eam scripturam. Roma. in eo consilio quem sequitur Hippo. de Marsi. in suo tractatu de proba. vericulo, scias tamen. & cum talis priuata scriptura sit facta sine causa, faciat semiplenam probationem, poterit iudex deferre iuramentum in supplementum parti eam producenti considerata paucitate pecuniæ & qualitate pctentis. ita Roman. eo loco in fine.

Conclusio CXLV.

Confessio que per partem non fuit acceptata non nocet cõfidenti & tanq̃ erronea reuocari poterit. Cy. i. l. vnic. Commu. opi. Tom. 4. GGGG 3

transcendentes vel violantes muros alterius ciuitatis quam Romæ pœna extraordinaria sunt puniendi. Bart. Cast. & Albericus in l. ij. ff. de reru diui. Ange. in §. sanctæ quoque res. de rerum diui. & vbi ex statuto aut cõsuetudine pœna mortis esset affligenda violatoribus, & transcendentibus muros alicuius ciuitatis talis punitio referenda esset, vbi quis violaret aut transenderet muros tempore belli: secus si tempore pacis hoc fieret. Boer. deci. 232.

Conclusio CXXXVIII.

Non licet priuato in muris alicuius villæ fenestram facere, aut quid aliud construere sine licentia domini Guid. Papa. deci. 587. Boer. deci. 232.

Conclusio CXXXIX.

In interdico reintegrande duo sunt probanda & alleganda possessio scilicet tempore spoliationis & ipsa spoliatio. l. j. §. rectissime. ff. de vi & vi armata. & ibi Bar. & Albe. de Rosa. Boer. deci. 238. nu. 3.

Conclusio CXXX.

In interdico vti possidetis siue retinendæ sufficit probare possessionem tempore turbationis vel saltim tempore litis contestate. §. hodie. de interd. Boer. deci. 238.

Conclusio CXXXI.

In interdico adipiscendæ non obstat exceptio dominij contra agentem interdico, nisi reus incontinenti offerat se probaturum de dominio: quia tunc obstat agenti regula dolo facis quod petis quod statim restitutus es. notatur in l. j. C. de edict. diui. Adriani tollendo. Boer. deci. 238. nu. 5.

Conclusio CXXXII.

In interdico retinendæ exceptio dominij, agenti possessorio retinendæ obstat, si quis in præptu doceat de dominio. glo. & docto. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. posse. Dyn. in reg. qui ad agendum. de reg. iur. in 6. & hanc partem magis communem asserit ibi, & etiã sustinet ibi Ias. nu. 49. post Alexandrum. si tamen de dominio in promptu appareret, tunc ea exceptio obstat. vt per Dyn. in ea regula, qui ad agendum, & ibi inquit hanc veram esse opinionem, quod exceptio dominij nõ possit opponi in hoc interdico retinendæ, sicuti & nec in interdico recuperandæ, & ad idem Pano. in c. literis. nu. 27. de resti. spoli.

Conclusio CXXXIII.

In interdico recuperandæ non admittitur exceptio dominij etiam si in promptu de illa appareat: cum spoliatus ante oia debeat reintegrari. ca. grauis. de resti. spoli. Pau. Castren. in l. si de vi. de iudi. Dyn. in reg. qui ad agendum. de reg. iur. nec habet locum regula, dolo facis in possessorio recuperandæ: Pano. in c. in literis. nu. 7. de rest. spoli. & hoc inquit teneri cõmuniter, nisi spoliator proponat, & alleget contrariam possessionem, & illa se semper dicat & alleget fuisse gauisum etiã ante tempus præsentis spoliationis: cum talis articulus concludat contrariam possessionem, & in se neget agentem possedisse tempore spoliationis, & per cõsequens sequetur eum non fuisse spoliatum. Panor. in c. j. de rest. spoli. Boer. ita deci. 238. nu. 5.

Conclusio CXXXIII.

In possessorijs si actor impetrans nihil probet de sua possessione, reus opponens debet absolui. Albe. de Rosa. in l. Titia textores. ff. de leg. j. & hoc seruari in curijs Franciæ attestatur Io. Faber in §. retinendæ. de interdico. Boer. deci. 239. nu. 3.

Conclusio CXXXV.

Testamentum patris inter liberos etiam si minus solemniter factum sit, valet respectu solemnitatis omiffæ de iure ciuili. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. sed si cõ liberis persona extranea admixta sit, respectu illius tertij nõ valet testamentum, sed solum respectu liberorum. d. §. ex imperfecto. & l. si. C. fami. herc. Boer. deci. 240. in prin. & sic imperfecta voluntas testantis inter liberos valet, & per eum titulum de testa. imper. in authen. quod intelligitur de imperfectione solemnitatis, sed nõ ad voluntatis ipsius testantis imperfectione referendum est. nõ tunc testamentum nullum esset. Ias. in eo. §. ex imperfecto. Boer. eo loco. nu. 5. & tale testamentum inter liberos factum non solum habet effectum testamenti vt ex eo succedi possit, sed habet effectum derogatoriũ & reuocatum primi testamenti iã facti inter extraneos quod ipso iure per secundum minus solemnem tollitur, et si in primo solemnem essent instituti alij successores ab intestato. ita Gul. Bened. in rep. c. Raynutius. in verbo, testamentum in j. n. 75. Cor. consi. 86. par. 3.

C. de confes. & ibi Sali. in r. s. oppositione. idem Salicet. in l. generaliter. in quinta questione. C. de no. nume. pecu. & ibi inquit se fepius consuluit. Hippoly. in rub. de prob. vers. ite scias & neque sufficeret eam confessionem factam fuisse parte presente nisi eam acceptaret: quare fieri debet parte presente & acceptante. Alex. consi. 20. in 5. vol. & Curtius senior consi. 77. & Bald. in l. sius. C. de repu. haredi. in iudicio tamē facta cōfessio absente parte tenet & ita de consuetudine seruari asserit. Ang. in l. j. C. de confes. vt per Alex. in additionibus ad Bar. in d. l. j. C. de conf. Soci. tamen consi. 228. num. 6. in 2. parte tenet confessionem factam parte presente sine acceptatione tenere. & sufficere sola presentia absque acceptatione vt ibi per eum.

Conclusio CXLVI.

Ignorantia tanquam quid dependens ab animo, probatur per solum iuramentum partis. c. nulli. in fi. de electione in 6. Hippoly. de mar. in rep. rubri. de prob. vers. & vltra p̄missa. Iaf. in §. fed ista. nu. 88. de actio. & Decius consi. 452. num. 25. & ibi tenet in dubio ignorantiam p̄sumi per l. verius. ff. de proba.

Conclusio CXLVII.

Transiens per locum vbi soluitur gabella, si ibi gabellam non soluerit, & iurauerit se nesciuisse aliquam gabellam ibi solui, excusabitur, & per tale iuramentum probabit suam ignorantiam. Abbas consi. 35. Hippo. de mar. in repet. rubr. de proba. vers. & ideo dixit multum.

Conclusio CXLVIII.

Expensa facta in litigando & quas quis fuit passus in processu per iuramentum probantur. I. sancimus. C. de iudi. Hippoly. de mar. in repe. rub. de probatio vers. rursus.

Conclusio CXLIX.

In petitorio ad probandum titulum non sufficeret ostendere sententiam pro se latam contra alios sed in possessorio sufficeret ad colorandum titulum, quia non est verisimile palatium pro aliquo iudicasse nisi illi de suo iure docuisset. gl. in c. eum qui. de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruanda. Hippo. de mar. in rubr. de proba. vers. item etiam scias quod in petitorio. Rebus. in commen. in consi. regias. in tractatu de causis benef. possess. articulo nono in glof. 26.

Conclusio CL.

Testes singulares in effectu non probant, sed si conueniunt in effectu rei quamuis in verbis non conueniunt, non dicentur singulares & probant. I. ob carmen. §. si. ff. de testi. c. nihil. de verb. signi. Hippo. de mar. in rub. de p̄ba. vers. pro quibus facit, nisi verba formalia probanda essent tunc enim testes in verbis deberent conuenire. d. ca. nihil. & Hippo. vbi supra. Salice. in l. quicumque. de h̄retri.

Conclusio CLI.

Relictum factum causa studij non dicitur factum ad pias causas nisi factum esset pro studio Theologiae. Bald. in rep. l. j. ff. de leg. ij. Iaf. in l. j. nu. 3. C. de summa tri. vel nisi fieret pauperi. vt ibi per Iaso.

Conclusio CLII.

Si pradium tributarium ad ecclesiam peruenerit, & antea erat tributarium ita vt iam onus illud rei erat iniunctum, ecclesia tunc tenetur ad illud onus & ad eam collectam exoluendam: quia res transit cum suo onere & cum sua causa. Si autem pradia libera ad ecclesiam peruenerint, eo casu ecclesia ad aliquam collectam non teneretur. I. placet. Cod. de sacros. eccles. c. non debet. de immu. eccles. Iaf. in ca. l. placet. nu. 17.

Conclusio CLIII.

Maritus qui ex pacto aut consuetudine habet aliquod ius in dote mulieris, si mulieri licentiam testandi dedit non sibi p̄iudicat, & neque per hoc videtur renuntiare lucro & iuri quod ille habet ex eo pacto aut consuetudine super ea dote per talem simplicem licentiam ita quod vxor testando non poterit marito p̄iudicare. Bal. in l. si qua do. in prin. C. de inoff. testamento. quam Baldi opinionem sequitur Boer. deci. 244. & ibi eam asserit veriozem.

Conclusio CLIII.

Emphyteuta qui non soluit censum, vel canonem per quadraginta annos, est tutus. I. fi. vbi Barr. Ioan. de Platea & Rebu. & Lucas de Penna. de fun. patri. lib. 10. C. & Boe. deci. 246. nu. 4.

Conclusio CLV.

Aduena ad custodiam castri non tenetur, nec ad alias functiones personales. Bal. in l. non tantum. §. fin. ff. de

excusa. tuto. quia collecta imponitur personae pro rebus, & cum aduena non sunt subditi ratione domicilij, ergo eis non potest imponi collecta. l. rescripto. §. si. ff. de mune. & hono. Bar. in l. libertus. §. sola. ff. ad munic. nisi statuto aliter cautum esset, vt etiam forensibus collectae imponi possent. quod fieri posse tenet Bald. in l. si. C. sine censu vel reli. Boe. deci. 260. nu. 11.

Conclusio CLVI.

Matrimonium quod nullum est, confirmari potest per habilitatem superuenientem ex dispensatione. quod procedit fauore matrimonij. glo. in c. non debet. de consan. & affini. quam ibi sequuntur Pet. de Ancha. & Pano. & Boe. deci. 263. nu. 26. vbi tenet eam opinionem habere magnam aequitatem.

Conclusio CLVII.

Procurator qui contraxit nomine domini quamuis in obligatione non dixerit se obligare nomine procuratorio seu nomine domini, non propterea tenetur suo nomine: quia expressio causae habetur perinde ac si dictum fuisset procuratorio nomine seu nomine domini. Bar. in l. post mortem. §. tutor versidem in procuratore. ff. quando ex facto tutoris. Boer. deci. 274. nu. 2. quod si expresse suo & procuratorio nomine se obligauerit, tunc etiam nomine teneretur suo. Boer. ibi.

Conclusio CLVIII.

Pater habet ius capiendi filium & detinendi in domo propria: & ita detinendo non dicitur committere priuatum carcerem. Salice. in l. vnica. C. de priua. carceri. Boer. deci. 275. in prin.

Conclusio CLIX.

Maritus habet ius detinendi uxorem suam domi, & neque per hoc dicitur committere priuatum carcerem. l. generali. de decurio. lib. 10. C. & ibi Ioan. de platea, & Boe. deci. 275. in prin.

Conclusio CLX.

Is qui non habet ius capiendi, si aliquem ceperit, & eum vltra viginti horas detinuerit, dicitur committere priuatum carcerem. quod procedit etiam si haberet ius capiendi, docto. in l. vni. C. de pri. carce. Boer. deci. 275. nu. 4.

Conclusio CLXI.

Accusator a calumnia releuatur, si semiplenē probauerit quod proposuit contra reum, nisi reus contrarium plenē probaret. Bal. in l. si. C. de proba. vnde vnus testis excusat accusatorem a calumnia, quia per eum testem semiplenē probauit. Hippo. de mar. in practica causarum crimin. su per verbo, constante. nu. 97. & Panor. in ca. cum dilecti de electio. idem si quis per famam, vel per vocem & familiam p̄baret crimen: nam talis accusans a poena talionis & a calumnia excusaretur. Franc. marci. deci. 773.

Conclusio CLXII.

Renunciatio non nocet renuntianti, nisi per partem fuerit acceptata. Iaf. in l. postquam liti. C. de pactis. Hippo. de mar. in pract. causarum crimina. in verbo, postquam, nume. 28. & in l. de vno quoque. nu. 157. ff. de re iudicata.

Conclusio CLXIII.

Acceptatio renuntiationis vel confessionis ad hoc vt profit acceptanti debet fieri eomet tempore quo fit ea confessio vel renuntiatio & non fieri debet ex interuallo. glof. in l. consensu. ff. de actio. & oblig. Pano. in ca. di. eclus. de sp̄sa. Hippo. de mar. in pract. caus. crimi. in verbo, postquam. nu. 29. & Rebus. in concordatis in rubrica, de regia acceptatione, in fine.

Conclusio CLXIII.

Vsfructuarius non facit fructus suos nisi prius cautionē praestiterit de vtendo arbitrio boni viri: tamen si sciente & patiente proprietario vsus fuerit vsufructu non petita cautione ab ipso proprietario faciet fructus suos. l. vxori, & ibi Bar. per illum textum. ff. de vsuf. lega. Feli. in c. sicut. de rescip. Hippoly. de Mar. in pract. causarum crimi. in verbo, nunc videndū. nu. 5. Ale. consi. 120. nu. 5. vol. 6. & Soc. consi. 131. par. 2.

Conclusio CLXV.

Contra mulierem praegnantem si lata fuerit sententia, per quam condemnata fuerat ad quæstionem, vel ad mortem, aut membri mutilationem, talis sententia seu executio illius differenda est donec pepererit, & adhuc post partum debent spectari quadraginta dies, in quibus se male habet mulier propter partum: quia posset mori mulier metu supplicij,

supplicij, propter debilitatem. glof. & Bart. in l. praegnantis. de poenis. ff. Bald. in l. imperator. ff. de statu homi. Hippo. de mar. in pract. caus. crimi. super verbo nunc videndum nu. 47. & 48.

Conclusio CLXVI.

Testis vnus deponens de maleficio, scilicet quod viderit reum committentem maleficio, facit indicium sufficiens ad torturam, dum tamen sit testis integer. Bart. in l. si. ff. de quaestio. Bald. in l. ij. C. quorum appella non recipi. Bar. in l. si. ff. de in litem iurando. Hippoly. de Mar. in prag. caus. crimi. in verbo, diligenter. in prin.

Conclusio CLXVII.

Vbi semiplena probatio eliditur aliqua praesumptione non est locus delationi iuramenti nec torture. Bald. in l. si. C. qui & aduers. quos. Nam ad hoc vt possit deferri iuramentum in supplementum, debet esse semiplena probatio per vnum testem integrum, & omni exceptione maiorem: alioquin non faceret semiplenam probationem: sed solum indicium. glo. in l. etiam matris. ff. de proba. & quilibet minimus defectus in teste impedit vt non possit parti deferri iuramentum in supplementum. Bal. in c. j. sacramento. de consuetudine recti fendi in vsu. scud. Idem in teste super torturam: ad hoc vt testis faciat indicium sufficiens ad torturam, debet esse testis omni exceptione maior: & debet de visu deponere. Ita plene Hippo. de mar. in pract. caus. crimi. in verbo, diligenter. nu. 3. & 4.

Conclusio CLXVIII.

Doctores requiruntur ad probandum indicium ad torturam, quando non deponunt de ipso maleficio immediate, & propinquo sed super remotis & mediatis ipsi maleficio. in his enim probandis saltem duo testes requiruntur, sicuti requiruntur ad probandum quodlibet indicium remotum a maleficio. glof. & docto. in l. si. C. famil. ercisc. Bar. in l. si. ff. de quaestio. Hippo. de Mar. in verbo, diligenter.

Conclusio CLXIX.

Plures testes deponentes singulariter super diuersis factis, vel iudiciis non coniunguntur ad faciendum indicium perfectum & sufficiens: quia nusquam iunguntur plures species probationum ad probandum, nisi quando vnaqueque species de perse esset perfecta in suo esse. Bal. in l. si quis ex argentiis. post prin. ff. de eden. Alex. consi. 94. vol. 7. Hippoly. de Mar. in verbo, diligenter. nu. 8. vt vnus testis de fama alter de alio indicio, qui testes non probant. Hippo. ibi.

Conclusio CLXX.

In his quae consilium in corde vel in animo & quae dependent ab intellectu, vel conscientia statum dicto asserentis in esse cum iuramento. glo. in §. fed ista. & ibi Iaf. n. 88. de actio. quod procedit vbi alius ille talis esset persona fide digna. Iaf. ibi. nu. 96.

Conclusio CLXXI.

Sres furtiua reperitur penes aliquem, talis inuentio quae furtiua est penes talem facit indicium ad torturam contra illum penes quem res furtiua reperitur, quod scilicet ille talis rem furto subtraxerit. Bar. in l. si. ff. de quaestio. per l. ciuile. C. de furtis. & l. ciuile. C. de rei vendi. nisi ille doceat a quo ille eam rem habuerit. Ang. in l. j. & in l. si. C. de quaestio. doct. in d. l. inciuile. Hippo. de Mar. in pract. caus. crimi. in verbo, diligenter. n. 91. & procedit ea decisio vbi ille penes quem res furtiua reperitur, alius esset homo male famatus, & male conditionis & vitae: scilicet autem si esset vir bona famae: quia contra eum cessaret omne sinistrum quamuis res furtiua penes eum inueniretur. d. l. inciuilem. Bal. in l. si. ff. de haredi. in sti. Hippoly. in eo loco. nu. 90.

Conclusio CLXXII.

Qui mortem alicuius allegat, eam tenetur probare. I. si quidem. C. solut. matri. sicuti & qui in vita alicuius se fundat, debet eam probare & cum viuere: cum quis teneatur probare id quod est fundamentum & praecipuum suae intentionis. l. actor. ff. de proba. Boer. deci. 288.

Conclusio CLXXIII.

Si duo deliquerunt, quorum alter sit clericus & alter laicus, & petant remitti coram iudice ecclesiastico, debebit fieri remissio ne fiat diuisio causae. l. nulli. C. de iudi. & semper maius dignum trahit ad se minus dignum. Feli. in c. placuit. de praescript. Boer. deci. 300. nu. 2.

Conclusio CLXXIII.

Blasphematores & Iusores a testimonio ferendo repelluntur & non sunt testes idonei. Alex. consi. 152. lib. 5. quod procedit, vt semel pro hac re fuerint pecuniariter condemnati. Ita Boer. deci. 301. nu. 13.

Conclusio CLXXV.

A vnculus seu patruus praefertur nepotibus qui sunt filij sui fratris iam defuncti in successione bonorum alterius nepotis filij alterius fratris defuncti: vt si sunt tres fratres, vnus iam defunctus est relictis liberis qui illi succedunt, alter demum frater mortuus est relicto vno filio, qui filius fratris defunctus est relicto suo patruo. & consobrino ex alio patruo iam defuncto, cui filio fratris defuncto suus patruus superstes debet succedere exclusis suis consobrinis. est enim patruus proximior suo nepoti, quam filij alterius fratris qui solum illi erat consobrini. l. a vnculo. C. de mu. de successio. & ibi Bar. Bal. & Sali. & ibi Bar. asserit eam legem ad hoc singularem esse & non esse correctam. & quam opinionem approbat Boer. deci. 302. in prin. quod procedit etiam si ille patruus aut a vnculus esset frater vterinus aut consanguineus, & sic iunctus ex vno latere patri illius filij defuncti & alij nepotes essent ex vtroque latere consobrini illi consobrino defuncto. Ita Boer. ibi.

Conclusio CLXXVI.

Si quis moriatur relicto fratre vtriusque coniuncto illi defuncto succedit frater vtriusque coniunctus vna cum filijs alterius fratris vtriusque coniuncti & sic in eo casu filij fratrum succedent cum a vnculo aut patruo in stirpes. tamen succedent per eum titulum vt fratrum filij. Boer. deci. 302. nu. 2. versu licet aliud.

Conclusio CLXXVII.

Patri permittitur est filium in potestate castigare & eum incarcerare vt per docto. in l. j. & secunda. C. de patri qui filios distaxerunt, & in l. si filius. C. de patria potestate. Boer. deci. 304. nu. 3.

Conclusio CLXXVIII.

Si quis arrestum vel sententiam pro se latam fateatur & dicat iniuste latam, pars aduersa hoc obiciens impedit illius arrestum aut sententiae executionem petitam ab eo qui fecit talem confessionem propter quam nullum comodum ex ea sententia quae lata fuerat in sui fauore, consequi poterit: & poterit compelli per iudicem ad illud restituendum quod fuit consequutus ex ea sententia. Alex. in l. si seruus plurium. §. j. ff. de leg. j. Inn. in c. quia plerique. de immuni. ecclesiarum. & ita conclusum fuisse refert Boer. deci. 306. nu. 3.

Conclusio CLXXIX.

Asserens iuramentum a parte sibi delatum falsum esse & se perperam iurasse: talis asserio sibi praedjudicat & pars aduersa hoc probando poterit venire contra illud iuramentum. nam licet dato iuramento nulla admittatur probatio in contrarium. l. non erit. §. dato. ff. de iur. iur. admittetur tamen ea probatio quae fit per confessionem partis asserentis se falso iurasse. Paul. Call. in l. qui iurasse. §. j. ff. de iur. iur. & licet praetextu periurij iuramentum delatum a parte parti non possit retractari, fallit tamen quando pars quae iurauit fuit confesssa se deicrassse: quia tunc posset retractari. Boer. deci. 306.

Conclusio CLXXX.

Arrestum latum praetextu falsitatis testium in instrumentorum retractari poterit absque erroris oppositioe. Bal. in l. j. C. de condi. indebiti. & hoc approbat Boer. deci. 307. quod procedit etiam si pars quae allegat arrestum latum fuisse ex falsis instrumentis, habuisset dilationem ad contradicendum instrumento quod nunc de falso impugnat. nam adhuc non impeditur quin semper de falso possit ille talis agere: & hoc non obstante semper poterit ostendere & allegare falsitatem, & errorem. Ita Boer. ibi.

Conclusio CLXXXI.

Pars cui data est dilatio ad contradicendum & impugnandum instrumenta per partem aduersam producta, si nihil dixerit, videtur fidem instrumentorum approbasse in non contradicendo. quod tamen refertur atque intelligitur quantum ad approbationem personae notarij: quia amplius obicere non poterit illum non fuisse notarium, vel non fuisse in matricula descriptum. Salic. in l. si. C. de fid. instrum. sed non quin semper possit de falsitate aut de errore instrumenti ostendere, & allegare. d. l. si. Ita Boer. deci. 302.

Conclusio CLXXXII.

Per electionem specialis hypothecae non tollitur generalis hypotheca si ex specialia non sit plenē creditoris satisfactum. GGGG 4

I. quauis. C. de pigno. Boer. deci. 309. num. 2. & vbi primus creditor habet solam generalem hypothecam, secundus vero creditor habet specialem & generalem, primus est semper prior. l. ij. ff. qui prior in pigno. habe. & Salice. in l. ij. nu. j. & 2. de pigno.

Conclusio CLXXXIII.

Iduo testamenta reperiantur eadem die confecta & eodem tempore & non appareat de eorum prioritate neutrum illorum valebit propter incertitudinem. arg. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. Cyn. in l. hac consultissima. §. si quis. C. de testa. l. in l. i. C. de edicto diui Adria. tollendo. Boer. deci. 311. nu. 3.

Conclusio CLXXXIII.

Coius etiam violentus cum meretricibus est impunitus. glo. in l. vnica. C. de raptu. virginum. Boer. deci. 311. n. 2.

Conclusio CLXXXV.

Quilibet potest in proprio fundo non tamen limitropho edificare fortalitia etiam sine licentia principis pro sui & suorum rerum tuitione, & defensione. l. per prouincias. C. de edi. priuatis, & ibi Salice. l. opus nouum, & ibi glo. & Bart. ff. de operibus publicis. quod non procedit in vallo, subditio, censuario, aut emphyteuta, qui non potest in preiudicio domini directi habentis ius directum edificare castrum, vel aliud fortalitium, aut barbicanas. d. l. opus nouum, & Boer. deci. 320. nu. 4. & 6.

Conclusio CLXXXVI.

Quamuis obiectus contra testes non sint traditi, a parte aduersa, tamen si constat ex actis testes esse familiares, aut domesticos producentis, aut si constat de delicto ipsorum testium quod confessi sunt in eorum depositione se esse domesticos, & familiares producentis, aut infames, aut punitos, iudex non debet illis testibus fidem adhibere. Bal. in l. etiam iure. C. de testi. Boer. deci. 312. nu. 4. & eo casu tales testes de quorum obiectibus constat ex actis aut ex eorum depositione non facient fidem. ita Boer. ibi in fi.

Conclusio CLXXXVII.

Sis qui condemnatus fuit in expen. per aliquam interlocutoriam propter aliquam contumaciam aut alias, vincat demum in principali, & obtineat sententiam pro se cum expensis non poterit reperere expensas contumaciales, in quibus fuit iam condemnatus. Bar. in l. i. pignoris. in prin. ff. de pigno. actio. l. in l. i. propterandum. §. in autem. nu. 20. C. de iudi.

Conclusio CLXXXVIII.

Actio de dote praefertur spatium triginta annorum a die quo agi potuit soluto matrimonio vel viro ad inopiam vergente. l. in rebus. §. omnis. C. de iure dotium. quia constante matrimonio mulier non potest agere, & non valenti agere non currit prescriptio. l. j. §. ii. C. de anna. excep. Boer. deci. 328. in prin. pro dote enim constante matrimonio non potest mulier agere contra quemcumque promittentem: sed vir agere debet. l. si pro te. C. de dotis promiss. & ibi Salicet.

Conclusio CLXXXIX.

Mulier non potest imputare marito aut eius haeredibus culpam, seu negligentiam, quare dotem non exegerit. Rapha. Cuna. in l. nupta. §. quoties. ff. sol. matri. & ibi Alex. per l. si extraneus. §. sed si pater. ff. de iure doti. quare periculum dotis ad ipsam mulierem semper pertinet, vt ibi est text. & Boer. deci. 329. imputabitur tamen marito si non conuenit haeredem constituentis dotem. Bal. in d. l. si extraneus.

Conclusio CXC.

Episcopus constituendo secundum vicarium non videtur primum reuocasse, & sic per constitutionem seu creationem vicarij primus non videtur reuocatus. hanc partem & opinionem veram & communem esse asserit Boer. deci. 347. nu. 7. i. & neque habet episcopus aliquod territorium, & neque potest suam sententiam mandare executioni. Nam iudex secularis hoc debet facere. Oldradus consi. 17.

Conclusio CXCI.

Regula, Quinon habet in aere, iuat in corpore, de qua in l. j. ff. de poenis, habet locum quando quis fuit condemnatus in poena pecuniaria descendente ex delicto, tunc si non habet in aere, & vnde soluat, erit in corpore puniendus quia ea poena pecuniaria descendit ex debito, vel ex contractu non habet locum illa regula, qui non habet in aere, per Bald. in l. i. ff. de in ius vocan. & non habet locum etiam illa regula in honestis personis sed solum in vilibus personis. Boer. deci. 349. nu. 8.

Conclusio CCCII.

Seruitus aequa ducenda est quidem indiuidua. l. stipulatio. Snes, & ibi docto. & l. in nu. 13. ff. de verb. oblig. tamen commoditas talis aqua ducende potest inter plures diuidi in temporibus & mensuris. l. lucio in fi. & l. sequenti. ff. de aqua plu. uiali arcenda. glo. in l. si partem. ff. de serui. rusti. praedio. quia quelibet seruitus respectu commoditatis est diuidua. l. via. §. j. ff. de serui. l. in d. l. stipulationes nu. 13.

Conclusio CCCIII.

Seruitus haustus aquae est rustica vt per Bar. in l. non solum. num. 2. ff. de noui. ope. nun.

Conclusio CCCIII.

Concessio accipiendi ligna in nemore concedentis quae per sua calefactione & sui hospitij sufficiat, concessio etiam hauriendi aqua de puteo concedentis quae habet in sua domo, tales concessiones sunt seruitutes. Io. Faber in. §. aequae si a. gar. & ibi l. in nu. 13. in fi. de actio. vbi inquit communem v. lum causarum hoc tenere.

Conclusio CCCV.

Vidua aut alius creditor potest facere executionem pro suo debito in bonis testatoris sui debitoris non obstantem quod ille testator prohibuerit res suas alienari, vel talem rem alienari: quia mandauit ibi hospitale ad iudicandum. non enim potest testator debitor impedire ius creditoris quominus facere possit executionem ipse creditor in bonis sui debitoris, & vendere rem quam vellet. l. creditoris arbitrio. ff. de distract. pigno. per eum titulum, debitorum venditionem pignoris impedire non potest. fiet tamen hospitale in aliis bonis testatoris si illae res designatae captae fuerint. Bal. in l. rem quam. in fin. C. si aduer. vendi. pigno.

Conclusio CCCVI.

Si mater cupiens ad secunda vota conuolare, tutori qui in locum illius creatus fuerit rationes reddiderit etiam mandato iudicis, & quamuis tutor fateatur rationes bene reddidas, tamen si ratio sit male reddita, pupillus maior factus semper agere poterit, & talis redditio pupillo non poterit nocere. l. qui filium. ff. de mili. testamento. modicus tamen defectus in reddendis rationibus non vitiaret l. quamuis. ff. de codi. & demonst. Bal. in l. j. C. si aduer. solu. & confessio adulti ratio sit reddita non sufficit, cum aliud sit ratione reddere, & aliud confiteri redditam esse. Soci. consi. 92. in 4. parte.

Conclusio CCCVII.

Caecus potest donare & facere omnes contractus inter viuos sicuti & quilibet alius cum non reperiatur iure prohibitus. l. in l. hac consultissima. C. de testa. Ale. consi. 12. vol. j. Boer. deci. 240. nu. 20. per l. caecus. & ibi docto. ff. de iud. pot. & donare causa mortis non seruata forma. §. ex imper. feto. l. hac consultissima. C. de testamentis. ita Boerius.

Conclusio CXCVIII.

Si tutor rationes suae administrationis curatoris minoris reddiderit, liberationemque ex ea quaesierit, ex causa minor poterit contra talem liberationem restitui si ex ea se dicat laesum. l. j. & ibi Bal. C. si aduersus solutio. & neque sufficit ret aditum confiteri rationem redditam fuisse: nam aliud est ratione reddere, & aliud confiteri redditam fuisse. Soci. cof. 92. par. 4.

Conclusio CXCIX.

Probatio dubia semper interpretatur contra eum cui incumbit onus probandi qui debet rem claram reddere. c. in praesentia. de prob. Bal. in l. i. C. si minor se maior. dixerit. ita vt si probatio sit dubia, aut aequiuoca, vt quia se possit habere ad esse & non esse, non probat. Socinus consi. 8. in j. vol.

Conclusio CC.

Dilatio non potest reo concedi plusquam actori: tamen actor ea dilacione uti poterit & probare quod sibi expedit. Bar. & Bald. in l. petenda. C. de temporib. in integ. restit. petend.

Conclusio CCI.

Fructus ante litem contestatam percepti sunt necessarij in libello petendi: sed percepti post contestationem incidenter veniunt sine expressa petitione. Inno. in ca. gratis, de restit. spoliat. notatur in l. si quis missum. ff. de damno infecto. Bal. in l. i. C. de peti. hanc nu. 2. per l. adiles. §. idem scie dum. ff. de edi. edicto.

Conclusio CCII.

In diuersis iudiciis possum mihi esse contrarius. p. l. Papin. §. sed nec impuberis. ff. de inoff. testamento. quando scilicet sunt talia iura quae electione non tolluntur vt si periero in vno iudicio haereditate quam peto iyt. haeres materterae in quo

iudicio succumbit non prohibebor si velim venire in alio iudicio petendo eam hereditatem vt haeres patris. l. haereditas. & ibi Bal. C. de peti. heredi.

Conclusio CCIII.

Procurator ad vendendum constitutus non potest fidem habere de pretio. §. si post. cum gloss. ff. de rei iudi. neque enim procurator vendendo & tradendo non habita fide transfert nisi dominium pretio re ipsa soluto. Bald. in l. inciuile nu. 2. C. de rei vendi. quod procedit in eo qui est specialiter constitutus ad vendendum: procurator autem generalis bene transfert dominium habita fide de pretio: vt ibi per Bald. quod approbat Bart. in l. a diuo pio. §. sed si emptor. & ibi l. inquit hoc teneri. ff. de rei iudi.

Conclusio CCIII.

Haeres grauatus post mortem testatoris distribuere bona inter pauperes, non poterit facere talem distributionem in vita ipsius testatoris: quia fieret praedictum illis pauperibus qui erunt post mortem. vbi enim tractatur de praedictio tertij haeres ante tempus soluere non potest. l. cum pater. §. a filia. ff. de leg. ij. & ibi Bart. idem Bar. & l. post alios in l. post mortem. C. de fide. Deci. in l. cum in tempus. ff. de reg. iuris. vbi inquit eam opinionem communem esse.

Conclusio CCV.

Filius contra patrem poterit agere ad restitutionem fructuum beneficij sui quos fructus pater ipse iam perceperat. Bart. in l. i. §. si de neg. gest. Matheus de Afflictis, deci. 241. & Boer. deci. 199. numero. 4.

Conclusio CCVI.

Si seruitus imposita sit alicui rei ad quemcumque res ipsa deuenerit, transit ea res cum suo onere, & cum ea seruitute. l. & in prouinciali. & ibi Bald. in prin. C. de ferui. & aqua. l. via constitui. §. si fundus. ff. de ferui. rusti. praed. sed si ea seruitus esset promissa non transfret in successorem rei. & neque talis promissio afficeret singularem successorem. l. vltima. ff. de contrahend. emptio. Bal. in ea lege. & in d. l. & in prouinciali. & seruitus imposita sequitur praedium. Florianus d. l. cu fundo ff. de ser. rusti. praediorum.

Conclusio CCVII.

Is qui dicit seruitutem sibi debitam esse super tali re debet seruitutem probare quia fundata est intentio de iure communi illius qui dicit seruitutem non deberi siue sit actor siue reus vnde aduersario incumbit probare seruitutem debitam esse. Laitius. & l. in edibus. & ibi Baldus C. de ferui. & aqua.

Conclusio CCVIII.

Inimicitia durare praesumitur nisi contrarium probetur. l. in ipsius. & ibi Bal. C. famli. ercif. praesumetur tamen cessare vbi posteriora merita comprobantur. & probabitur reconciliatio per iudicia: vt si hi qui sunt inter se inimici, gratia seruitua inuicem sibi faciunt, vel si vt amici inuicem conuersentur, his casibus & similibus concordia inter aliquos praesumetur: remittitur scilicet iniuria seu offensa non solum per scripturam sed & per alia iudicia. §. si de iniur. insti. Bal. in d. l. in ipsius. & in l. non ignorabit. C. famli. ercif. & Petrus de Anchar. consi. 246.

Conclusio CCIX.

Fructus legitima filijs debentur a tempore mortis patris aut matris, & non solum fructus legitime ab eo tempore debentur sed & fructus supplementi ipsius legitime. auth. nouissima. & ibi docto. C. de inof. testamento. Bald. in l. non est nouum. C. famli. ercif. Boeri. deci. 3. in fi. quod procedit etiam si illi fructus fuissent consumpti ab herede bona fide & per ipsum. Boer. in eo loco.

Conclusio CCX.

Filius pro sua legitima petenda habet petitionem hereditatis quia in ea habet nomen heredis & licet per oia non sit haeres, est tamen haeres secundum quid & respectu suae legitime quam iure institutionis debet habere. §. aliud quoque. vt cum de appella. cogn. in authent. Baldus in l. non est. C. famli. ercif. & per eam petitionem haereditatis consequitur & suam legitimam & fructus illius, ita Bal. ibi.

Conclusio CCXI.

Licet agnacione posthumi rumpatur testamentum, in prin. de exheredat. liberor. insti. tamē agnacione posthumi codicilli non rumpuntur. l. penul. C. de iure codici. Bald. in l. quoties. C. famli. ercif.

Conclusio CCXII.

Quoties pater diuidit bona sua inter suos liberos in testamento ita vt sit facta bonorum diuisio per patrem in eo testamento, si demum vna res euincatur ab vno ipsorum fi-

liorum non habebit locum euictio. l. cum pater. §. euictis. ff. de leg. ij. Bal. in l. si familia. nu. 3. C. fam. ercif. etenim quando testator diuidit nulla resultat permutatio, & nec aliquid intelligitur eo casu abesse quamuis res euincatur propterea cessat euictio. ita Bal. ibi.

Conclusio CCXIII.

Quando diuisio bonorum fit inter partes, vel a iudice, vel ab alio de illis bonis quae bona inter aliquos erant communia, si res accepta ab vno eorum euincatur, locum habebit euictio. nam tunc resultat quaedam permutatio. ob id si res ab vno eorum euincatur poterit ille agere contra alios de euictione. l. si familia. & ibi Bald. numero. 3. C. fam. ercif.

Conclusio CCXIII.

In actione ad exhibendum sufficit summaria cognitio ad hoc vt reus cogatur rem ipsam exhibere, & summarie de hac re est cognoscendum dummodo ea summaria cognitio inducat iudicis animum ad praesumptionem. l. thesaurus. ff. ad exhibendum. sed in rei vindicatione requiritur plena probatio dominij. Bal. in l. j. C. ad exhibendum.

Conclusio CCXV.

Vxor quae habet bona mariti obligata pro sua dote marito mortuo potest propria auctoritate remanere in detentione domus quam inhabitabat viuente marito iure familiaritatis & tanquam vxor: & hoc vsque ad solutionem suae dotis. quia talis detentio peruenit ad ipsam vxorem sine vitio: ergo licite eam poterit retinere. Bal. in l. sub pretextu. C. commo. Bal. in l. pignoris. C. de pigno. actio. Decius cofi. 400. n. 5. & licet alius creditor non possit sine pacto aut decreto iudicis hypothecam inuadere per eam l. pignoris. tamen si creditor reperitur in bonis obligatis, poterit ea bona pro suo debito. & vsque ad debiti exsolutionem retinere. Bal. in ea l. pignoris.

Conclusio CCXVI.

Vis donando bona sua censetur donare solum ius quod habet in illis bonis. l. qui tabernas. ff. de contra. emp. & in l. si domus. §. si ff. de leg. j. & ideo si pater nullum ius in bonis habeat, donando ea bona nihil videtur donasse cum det bona ad eum non pertinentia, quare ea donatio redditur nullius effectus. Guido Papae consi. 14. in fine.

Conclusio CCXVII.

Vis renuncians omnibus bonis paternis & maternis non censetur renunciare bonis fraternis: & talis renunciatio bonorum paternorum & maternorum non trahitur ad bona fratris. Bart. expresse in l. ij. §. illud. ff. de haeredi. vel actione vendi. nam cum alia sint bona paterna, alia bona materna, & alia bona fraterna: ergo renunciatio facta in aliquibus bonis non trahitur ad alia bona. Guido Papae deci. 231. & consi. 16. & Chassan. consi. 39. nu. 96.

Conclusio CCXVIII.

Bona materna quae iam ad filios peruenierunt per mortem matris non sunt amplius materna: sed efficiuntur propria per aditionem haereditatis, & erunt bona filiorum: quare licet in illis bonis maternis soli filij succedunt. l. j. C. de bonis mater. tamen si demum vnus ex filijs moriatur relicto patre, & alijs fratribus, in illis bonis quae fuerant ipsius filij, & quantumuis a matre prouenissent, nihilominus pater cum alijs suis filijs qui erant fratris praedefuncti succedet aequaliter, per authent. defuncto. C. ad Tertu. Guido Papae consi. 15.

Conclusio CCXIX.

Pater naturalis nec in testamento nec in contractu inter viuos suo filio naturali aliquid relinquere nec donare potest: sed nec emere in illius utilitate. & ita tenet Guido Papae consi. 17. numero 3. & 5. per l. j. C. de natura. lib. & per gloss. in §. si. in authent. de natu. libe. vbi tenet filium naturalem ex contractu inter viuos a patre suo naturali nihil posse capere. & Chass. consi. 39. nu. 39. contra glossatorem, in l. qui testamentum. ff. de prob. & Speculatorem in titu. de succes. ab intestato circa finem, qui tenet contrarium.

Conclusio CCXX.

Si dos fuerit promissa soluenda ad certum tempus, & eo tempore pendente maritus moriatur, poterit nihilominus mulier vidua consequi donationem propter nuptias: quia non stetit per eam quominus dos fuerit exoluta, & sic non habet locum authent. sed quia. C. de pactis dotali. & authent. dos. data C. de don. propter nupt. Guido Papae consi. 19.

Conclusio CCXXI.

Quoties aliquis pmittit dotem pro muliere, si demum nihil fuerit solutum, lucrabit nihilominus mulier augmentum dotis,

dotis, siue donationem propter nuptias, seu superuita. non obstante qd dos non fuerit soluta, contra decisionem authe, sed quia nihil. C. de pact. dotali. & athen. equalitas, quibus contrarium videtur demonstra. quoniam illa authentica non sunt in usu, vt loan. Faber attestatur in l. ex mora. C. de pactis conuen. & in ea athen. sed quia cuius opinionem approbat Boer. deci. 22. nu. 5. 19. & 20. & Guid. Pape deci. 365. versu. praeterea, nam est quod imputetur marito, si fuerit negligens in dote petenda & recipienda, que sibi promissa fuit per alium quam per ipsam mulierem, & nihil est qd ipsi mulieri imputari possit: quare quamuis non fuerit exsoluta dos, non impeditur mulier quoniam id quod sibi promissum fuit, peti possit. ita est additio si per consilio Guid. Pap. consi. 19. & Boer. deci. 22. nu. 22. & 26.

Conclusio CCXII.

VB i mulier sui iuris dote in promissa & illa fuerit in mora soluendi. & in interimante solutione facta maritus moritur, ea mulier nihil lucrabitur ex augmento dotis siue ex donatione propter nuptias aut ex superuita. §. penult. in authent. non eligent. recu. nupte. Boer. deci. 22. nume. 16. Guid. Papae de consi. 19.

Conclusio CCXXIII.

HAeredes mariti non poterunt deducere expensas per maritum factas in executione dotis. Specu. in titulo, de donatio. inter virum & vxor. §. fin. versu. illud etiam quaeritur. Boer. deci. 22. nu. 23.

Conclusio CCXXIII.

FIdeiussores in tribus casibus potest agere contra debitorem. Ante solutionem a se factam ad consequendam liberationem suam fideiussiois primus casus erit si diu steterit in obligatione: secundus casus est si fuerit condemnatus: tertius casus erit si debitor bona sua dilapidet, ita vt periculum sit in mora. l. si pro ea. C. mandati. c. si de fidei. & l. l. uer. §. mandati. relinquitur autem arbitrio iudicis ad ea verba quam diu stetit in obligatione habito respectu ad diuersa qua iudices mouere possunt. Bal. in ea. l. si pro ea. numer. 1. 2. & neque requiritur qd sit condemnatus. sed qd sit periculum qd condempnetur. Bal. ibi. nu. 8. sed si fideiussores soluerit, repetet ab ipso debitore, & poterit constare de soluto per confessionem creditoris, licet alia de solutione non appareat. Alex. consi. 2. §. num. 3. in 2. vol.

Conclusio CCXXV.

SI aliquis pro aliquo promiserit de emissione futura, quamuis diu steterit in eo contractu, non tamen poterit agere vt liberetur, quia ille non diu stetit in obligatione, sed solum in promissione: nec dicitur cessatum fuisse per reum cum mora cin non possit imputari. Bal. in ea. l. si pro ea. C. manda. nu. 6.

Conclusio CCXXVI.

LIcet statuto caueatur quod contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, opponi tamen poterit exceptio rei non tractata quia talis exceptio procedit ex eodem instrumento. Bar. in l. cum qui. §. qui ita. ff. de verbo. oblig. Decius consi. 47. in nu. 2.

Conclusio CCXXVII.

TESTES inter se dicuntur varij quando variè deponunt in facto principali: & sic ea varietas consideratur in testibus circa negatiuum principale & non in accessoriis: quia tunc talis varietas quaeritur in accessoriis non est consideranda. Bar. in Leos. ff. de fal. & adhuc in facto principali si sit modica contrarietas non noceret. Decius consi. 342. nu. 6. & testis etiam quamuis sit sibi varius in accessoriis, dummodo in principali conueniat, non debet repelli vt per Decium in eo consilio, & consi. 100. nu. 4. & ibi etiam tenet qd modica contrarietas vel diuersitas in facto principali non vitiat dictum testis, & licet vnus testis minus deponat quam alter non propterea sunt varij, neque contrarij. Decius consi. 400. & quamuis sint praesentes, & aliqui dicant se nihil scire, non propterea sunt contrarij: quia possunt esse praesentes & tamen nihil intel. ligent ita Decius ibi. & satis est testes concordare esse in facto principali licet sint discordes in circumstantiis & quibusda qualitatibus. Alex. consi. 83. nu. 1. in v. vol.

Conclusio CCXXVIII.

SENTENTIA lata contra haereditem praedictat legatariis. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoff. testa. nocet etiam fideicommissario. notatur in l. si patroni. §. si ad trebel. & ibi Bar. Alex. & Castren. dato etiam qd fideicommissarius non fuerit citatus. ita Pau. Castren. ibi. Decius consi. 342. nu. 7. quia solum debuit vocari ille cuius principaliter negotium tractabatur. l. non omnis. ff. si cert. petat. & lex praesumit qd ille ad quem causa principaliter spectabat, erit diligens ad causam ipsam

sustinendam. Decius ibi. & Alex. consi. 119. nu. 3. in 6. vol. & consi. 123. j. vol. nisi in tribus casibus qui ponuntur in l. seruus plurium. §. i. ff. de lega. j. & ibi Iaf.

Conclusio CCXXIX.

SENTENTIA lata contra institutum nocet substituto etiam non citato. l. ex contractu. ff. de re iudi. Bar. in l. in diem. ff. de aqua pluuiaria arcend. Decius consi. 342. nu. 7. vol. 3. per ratio nemiam deductam in superiori decisione.

Conclusio CCXXX.

SI quis pro se & nomine fratris sui rem aliquam emerit, & pretium soluerit, licet nomine fratris facta sit emptio, tamen videtur solutum de propria pecunia ipsius soluente ita vt a fratre possit eam pecuniam petere, & qua cogetur exoluere si velit partem habere in ea re empti: quia in dubio qs videtur soluiffe de propriis pecuniis. l. cum proponas. & ibi Bal. C. pro socio. per l. & magis. ff. de solu. Bar. in l. si patris. C. commia vt iudic. Decius consi. 34. nu. 4.

Conclusio CCXXXI.

CLAusula codicillaris facit valere testamentum eo casu quo charis moritur in vita testatoris. Alex. consi. 17. lib. 3. Decius consi. 369. in fin.

Conclusio CCXXXII.

SI ex flumine publico postum aquam ducere ad meum molendinum, potero demum eam aquam ducere quo voluer. nec teneat facere gratiam vicino meo habenti molendinum in parte inferiori. Bal. in l. aquam. in prin. C. de serui. & aqua. Decius consi. 373.

Conclusio CCXXXIII.

COMMUNIS est haec conclusio, qd ille qui habet molendinum in parte inferiori non potest prohibere molendinum fieri in parte superiori, & hoc in priuato flumine. l. fluminum. §. si & l. Proculus. ff. de damno infecto. Bar. in l. quominus. ff. de flumi. Salice. post glofam in l. si manifeste. C. de solu. Decius consi. 373. nu. 3. Iaf. in ea. l. quominus. nu. 21. & ibi inquit eam opinionem communem esse.

Conclusio CCXXXIII.

IN dubio quis videtur facere id quod facit ad sui utilitatem & ad sui commodum & non ad alterius iniuriam neque emulationem & neque vt alteri noceat. glo. in l. fluminum. in verbo, non tenere. ff. de damno infecto. & ibi Bar. Decius consi. 373.

Conclusio CCXXXV.

NAuigare in flumine publico, & piscari etiam licet: quia sunt de iure gentium §. flumina. in l. de rerum diuis. Iaf. in l. quominus nu. 8. ff. de flum.

Conclusio CCXXXVI.

EX flumine nauigabili non licet aquam alio ducere: ex flumine autem non nauigabili licet aquam ex eo alio ducere. l. quominus. & ibi Iaf. nu. j. & 13. ff. de flumi. Nam flumen non nauigabile est de iure gentium, quo iure flumina & eorum vsus sunt publica. l. riparum. ff. de rerum diuis. & ideo vsus ipsius fluminis est in vsu publico cui libet. Iaf. ibi nume. 1. flumen autem nauigabile est de regalibus ergo sine licentia principis hoc non liceret. Iaf. ibi nu. 13. Bal. in rub. ff. de reru diuisione.

Conclusio CCXXXVII.

NON licet aliquid facere etiam in priuato quando illud fit principaliter vt alteri noceat & sic ad alterius emulationem. Bal. in rub. ff. de rerum diuis. l. j. §. denique. vbi Bar. ff. de aqua plu. arc. Iaf. in l. quominus. nu. 2. ff. de flumi. Vnde licet permittatur cui libet aedificare vsque ad eglum. per l. altius. de serui. & aqua. tamen si quis veller aedificare vt alteri officiat, hoc non liceret per d. l. j. §. denique. & Iaf. in d. l. quominus. nu. 23.

Conclusio CCXXXVIII.

CONtra impeditum impedimento facti currit praescriptio. datur tamen restitutio in integrum contra talem praescriptionem. l. & Atti. l. cinus. ff. de serui. rufi praedicti. nisi esset impedimentum facti hostilitatis quod quidem impedimentum impedit praescriptionem inchoari, & inchoata facit dormire ipso tempore hostilitatis durante. Boer. deci. 40. num. 3. contra autem impeditum impedimento iuris, & qui nullo modo agere potuit, non currit praescriptio: sed si potuit agere non commode, & tunc currit praescriptio, & datur restitutio. l. fenatus. ff. de offi. praed. Salice. in l. j. C. de annali exceptione, in fine.

Conclusio CCXXXIX.

LIcet flumina sint publica, ripae tamen quo ad proprietatem sunt illarum personarum quarum praedicti adherent: quia ripae arte & cura hominum recipiunt incrementum: & riparum incommoda pertinent ad vicinos: ergo iustum est vt & commoda earum riparum ad vicinos pertineant. Bal. in rubri. de rerum diuisio. Iaf. in l. quominus. nu. 64. ff. de flumi. ita vt via publica quae est in medio, non impediatur quin ripae sint eorum quorum praedicti adherent. Iaf. ibi nu. 69. & venient ripae etiam si de illis non sit facta mentio in instrumento. nam vendito fundo, & ripae quoque censentur venditae. Iaf. ibi nu. 70.

Conclusio CCXL.

IN fundo & in aedificio vicini possunt poni lapides & ligna ad tempus, & donec domus, vel aliud vicini aedificium reficiatur, sed non vt ibi perpetuo sint. l. refectio. ff. commu. praedi. Iaf. in d. l. quominus. de flumi.

Conclusio CCXLI.

AQUA in qua priuatus ius habet non potest a solito cursu diuertiri. l. i. ad finem. C. ad l. aquiliam. & ibi Bald. & Salice. ad hoc notant eam legem. ad idem facit. l. praes. & l. si manifeste. C. de seruitu. & aqua. Iaf. in l. quominus. ff. de flum. nu. 95.

Conclusio CCXLII.

SI molendinum commune vel domus communis corruerit, & vnus ex sociis recusit reficere atque expensas pro sua parte exoluere, alter autem suis expensis reficit & ille qui non reficit, recusat pro sua parte exoluere. totum illud molendinum autem domus refecta expensis vnus: ad eum pertinebit quo ad usque ille recusans exoluerit & expensas seu partem ipsarum expensarum vnus cum vnus illi socio qui iam reficit suis expensis. l. cum duobus. §. idem respondet focus qui cessante. ff. pro socio. l. si vt proponis. C. de adi. priua. Ange. in §. sequens. de actio. Iaf. in l. quominus. num. 109. ff. de fluminib. & ibi ex sententia Angeli inquit eos duos textus esse ad hoc notandos & singulares contra recusantem socium reficere partem rei communis: & hoc vbi ea refectio esset necessaria: sed si solum utilis.

Conclusio CCXLIII.

REGula cancellariae de viginti diebus, locum habet quando resignans suo beneficio est in infirmitate constitutus: tunc enim nisi resignans vixerit per viginti dies, non valebit collatio illius beneficij virtute illius regule, quod si resignans tempore resignationis esset sanus, & exiens in sanitate resignauerit, quamuis denum sequatur mors intra viginti dies, tenebit talis collatio & cessabit effectus illius regule, de viginti diebus, vt per glo. in ea regula. & Francisc. Marc. in secunda parte suarum decisionu deci. 548. & 431.

Conclusio CCXLIII.

SI estator reliquerit tali mulieri centum pro ea maritanda, debebitur legatum quamuis ea mulier esset maritata tempore testamenti. l. si iam facta. ff. de condi. & demonit. l. antepenhultima. C. de senten. qua sine certa quanti. Iaf. in l. quominus. nu. 133. ff. de flu. Alex. consi. 146. in 5. par.

Conclusio CCXLV.

SI duo sint socij qui habeant domum communem, & alter vult eam inhabitare, alter autem vult eam locare, praefendus erit ille qui vult eam inhabitare & eam ad proprium vsu tenere: quia non debet prohiberi vti ea re ad suum ius. l. Sabinus. & ibi Bald. ff. com. diuis. Iaf. in l. quominus. nu. 161. ff. de flu. per l. tepe. ff. de re iud.

Conclusio CCXLVI.

SI sint duo habentes fundum communem, & alter velit vt fundus colatur & seminetur, alter autem recusit, si alter cum fundum coluerit, & seminauerit totum suis expensis, non tenebitur alteri respondere de fructibus. Salice. in l. iubemus. C. de sacro. eccles. & Iaf. in l. quominus. nu. 162. ff. flumi. & in l. serui electione. nu. 9. ff. de leg. j.

Conclusio CCXLVII.

CVm iudex appellacionis confirmat primam sententiam tanquam latam legitime, agetur ex sententia confirmate, & iudex appellacionis eam exequetur. authent. si quis litigatum. C. de episc. audi. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. & hanc sententiam comunem esse inquit Iaf. in l. j. nu. 1. ff. de re iudic.

Conclusio CCXLVIII.

SENTENTIA lata pendente dilatione est ipso iure nulla & ita vt nec con sensu partium ratificari possit. l. siue pars. C. de dil. quia lata sententia fuit ab eo qui carebat exercitio iurisdictionis. Iaf. in l. iij. nu. 3. ff. de re iud.

Conclusio CCXLIX.

POtest & contra pupillum fieri condemnatio expensarum & executio: sed pupillus postea a tutore recuperabit. l. qui solidum. §. etiam. ff. de leg. ij. & ibi Bald. & liberatur pupillus cedendo actionem contra tutorem. l. si. ff. de admi. tuto. & Iaf. in l. si se non obtulit. in prin. numero 12. ff. de re iudi.

Conclusio CCL.

SI per sententiam diffinitiuam quis fuerit condemnatus exoluere aliquid infra aliquod tempus, & ab ea sententia fuerit appellatum, & demum per iudicem appellacionis ea sententia fuerit confirmata, tempus soluendi incipiet currere a die latae secundae sententiae & non a tempore primae sententiae. l. ij. C. de vsuris rei iudi. agitur enim semper ex sententia confirmata & non ex confirmata. Iaf. in l. si se non obtulit. §. si quis. nu. 4. ff. de re iudi.

Conclusio CCLI.

VB i ad solutionem tempus adijcitur gratia debitoris, poterit ipse debitor ante diem soluere. l. quod in diem. ff. de solutionibus. l. stipulatio ista. §. inter certam. & ibi Roma. ff. de verbo. oblig. potest enim in hoc casu debitor suo fauori renunciare per regulam, quod fauore. ff. de reg. iuris. & l. si quis in conscribendo. C. de pact.

Conclusio CCLII.

VB i ad solutionem faciendam tempus adijcitur fauore creditoris, & in illius gratiam, debitor non poterit ante tempus soluere & neque cogere poterit creditorem ad solutionem recipiendam. l. si ita relicta. §. Pegafus. ff. de le. ij. Roma. in l. stipulatio. §. inter certam. nume. 6. ff. de verbo. obliga.

Conclusio CCLIII.

VB i ad solutionem faciendam ponitur dies gratia & debitoris & creditoris solutio a debitore non fieri poterit ante euentum diei & neque creditor cogi poterit ad recipiendam. l. qui Roma. §. j. de verbo. oblig. Roma. in l. stipulatio ista. §. inter. nu. 7. ff. de verb. oblig.

Conclusio CCLIII.

IN dubio dies adiecta solutioni censetur appositae in fauorem & gratiam debitoris. l. quod in diem. ff. de solutio. l. cum in tempus. ff. de regu. iuris. & ibi Dinus. l. cum qui calendis. §. quoties. ff. de verbo. obliga. Roma. in l. stipulatio ista. §. inrer certam. numero. 8. ff. de ver. oblig. & ideo ille debitor ante diem soluere poterit.

Conclusio CCLV.

Merces emptae ex pecunia quae datae erat mutuo non censentur mihi ex hoc tacite hypothecatae nisi hoc expresse dictum esset in contractu. & ideo cautela est & quam debent obseruare hi qui dant pecuniam mutuo, & faciunt adponere specialem hypothecam in ipsis mercibus, per quam tunc ille mutuans praefendus esset aliis creditoribus habentibus anteriore hypothecam quantumque expressam. l. licet. C. qui portio. in pig. habe. alia ex hoc solo quod merces essent empre ex mea pecunia, quam illi mercatori dederam mutuo, non constitueretur hypotheca in ipsis mercibus, nisi mutuans esset minor. l. interdum. & ibi Bartol. ff. qui portio. Bartol. Baldus & Angel. in l. si cum dotem §. si. ff. soluto matri. vbi tenet, quod si quis mutuauerit alicui pecuniam qui demum ex ea pecunia merces emerit, quamuis ille merces stent, quod ille mutuans non esset praefendus in ipsis mercibus ceteris creditoribus, nisi pecunia expresse fuisset data, & mutuata ad eas merces emendas. Iaf. in l. qui Roma. §. Callimachus. numero 2. ff. de verborum oblig. & ibi Arct. numero 4.

Conclusio CCLVI.

IN generali obligatione veniunt merces venales. l. cum tabernam. ff. de pigno. in prin. Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vsu. lega. etiam si non exprimat expresse de mercibus. & ita comuniter tenetur, vt inquit Iaf. in l. qui Roma. §. Callimachus. n. 5. ff. de ver. oblig. quod in generali obligatione veniunt etiam merces venales. Bal. in rub. de verbo. obliga. & hoc per generalitatem legis finalis. C. quae res pignori obligari possunt.

Conclu

Conclusio CCLVII.

Verba quae in sententiis ponuntur a iudice, scilicet, visa citatione, viso libello, & cetera quae ibi inserta sunt, non probant libellum vel citationem fuisse nisi de illis aliter appareat. Bar. in l. fin. ff. quando appelland. fit. & in l. j. C. de fide instru. Hippol. de Marf. in pract. caus. crimi. in verbo, quoniam. nu. 19.

Conclusio CCLVIII.

Taxatio expensarum quam facit iudex non est interlocutoria, sed est quaedam declaratio condemnationis expensarum: verum si iudex excedat modum in taxando talis executio erit quoddam grauamen a quo poterit quis appellare tamquam ab excessu. Bald. in l. terminato. num. 8. C. de fructib. & litium expens.

Conclusio CCLIX.

Icet per libemus. C. de testa. requiratur vt testator exprimat nomen heredis in testamento, sufficit tamen qd alio interrogante an velit talem instituire, testatorem dicere qd sic. Nam paria sunt qd tales nominet, vel quod consentiat nominationi facte per alium. l. si ita scripserit. & ibi Bart. ff. de condi. & demonstra. Alex. consil. 12. nu. 8. j. vol. sufficit enim quod notarius vel alius in praesentia testatoris exprimat, vel legat nomina haeredum, vel quod testator talem nominationem confirmet, vel approbet. nam est ac si testator expressisset. las. in d. libemus. nu. 10. & ibi inquit eam esse communem opinionem approbatam & in iudiciis & in scholis. idem Cor. consil. 73. in j. vol. num. 7. quod tamen procedit vbi ille testator reperiretur loqui articulate, id est intelligibiliter, alias non, vt ibi per las. & sufficit qd testator vel nomine haeredis palam exprimat, vel quod illud scribat in testamento. authen. & non obseruato. C. de testam. vel quod ad interrogationem respondeat. Boer. deci. j. nu. 22.

Conclusio CCLX.

Promissio facta sine causa, seu de eo ad quod quis non tenebatur, praesumitur in dubio facta per errorem & non ex certa scientia nec animo liberali cu detur exceptio promissori, & sic is qui vult repellere dictam exceptionem habet necessesse replicare de certa scientia: alias succumberet, cum nemo praesumatur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de p. ba. l. si cum aurum. ff. de solut. c. super hoc. de renun. Bal. in l. generaliter. C. de non numer. pecu. Alex. consil. 13. nu. 3. in j. vol. Salic. in d. l. generaliter. vbi hac opinionem communem esse firmat. & Alex. ibi.

Conclusio CCLXI.

Vbi quis ex certa scientia sciens se non teneri promittit rem aliquam, & constat qd ex certa scientia ille promittit sciens se non obligatum, eo casu talis promittens videtur hoc promittere animo donandi. l. campanus. ff. de ope. liber. alias autem in dubio quando non constat an animo donandi, an vero ex certa scientia, est magis communis opinio qd non praesumitur ex certa scientia nec animo donandi. Alex. consil. 13. nu. 3. j. vol.

Conclusio CCLXII.

Scripturis tabellionum sine testibus non creditur. in auth. de tabel. in j. si instrumen. de instr. cautela & fide. in auth. gl. & docto. in l. iuris gentium. §. quod fere. in gl. j. ff. de pactis. in iudiciis tamen valent acta iudicij sine testibus. docto. in c. quoniam contra falsam. de proba. Alex. consil. 13. nume. 10. in j. vol.

Conclusio CCLXIII.

Confessio facta coram iudice incompetenti non valet ad hoc vt ex ea sequi possit condemnatio coram iudice competenti. c. at si clerici. de iudi. & ibi docto. maximè Pan. Alex. consil. 13. j. vol.

Conclusio CCLXIII.

Donatio illa quae ita facta fuit, donauit pure, liberè, & simpliciter talia sua bona: quamuis demum in ea donatione apposta sint alia verba scilicet, sciens & attendens se recepisse plura seruitia, quae talis mihi fecit, & quae faciet in posterum, volens remunerare pure & simpliciter, talia bona donat: talis in qua donatio ita confecta, & in qua est facta ea generalis mentio meritorum absque eo qd donatio descendit ad aliquam speciem seruitij, erit donatio simplex, & pura, & non ob causam. & hoc propter ea verba pure, liberè, & simpliciter. per l. i. C. de dona. ante nupt. & ad hoc propositum eam legem citat Oldradus consil. 5. & Alex. consil. 14. numero. 2. j. volumine & Socinus consil. 53. num. 2. j. volum. Chaff. consil. 70. nu. 14.

Conclusio CCLXV.

Si quis agat ex aliquo contractu debet probare formatu fuisse contractum certo modo, & non sufficeret probare tractatum: quia talis probatio tractatus non releuat nisi probetur de certa conclusione, cum multa tractentur quae non perficiuntur. l. Titia. §. j. ff. de verb. obli. l. si ex causa. §. nunc videndum. in fin. ff. de minorib. Alexand. consil. 18. numero 3. j. volumi.

Conclusio CCLXVI.

Vbicumque testimonium alicuius est suspectum, tunc non facit talis testis semiplenam probationem, nec eius testimonium dicitur integrum. l. 3. in princ. ff. de testi. Alex. consil. 18. nu. 7. j. volu.

Conclusio CCLXVII.

Testis consanguineus, vel parti multum amicus, non dicitur testis omni exceptione maior: ideo non facit semiplenam probationem. Bar. in l. admonendi. in 7. columna. ff. de iur. iur. Alex. consil. 18. nu. 5. j. vol.

Conclusio CCLXVIII.

Testis affinis non est integer testis, & neque testimonium affinis pro suo affine est integrum. gloss. in l. 4. ff. de testi. Alex. consil. 18. nu. 7. j. vol. non quidem repellitur a testimonio affinis pro affine verum non erit integrum eius testimonium propter affinitatem. Alex. in eo consil. nu. 8. non enim sunt testes omni exceptione maiores affines inter se. Decius consil. 463. nu. 13. & sic iuramentum in supplementum non esset deferendum si quis cum teste affine probasset rem suam. Alex. consil. 122. vol. 2. affinitate tamen cessante per mortem mariti aut vxoris bene possent afferre testimonium hi qui p antea essent affines: quia iam est dissoluta ipsa affinitas. Alex. consil. 207. in 6. volu. nu. 12.

Conclusio CCLXIX.

Testis ille dicitur omni exceptione maior, contra quem nulla exceptio opponi potest. gloss. in §. item verborum. in verbo, idoneus. in lit. de inu. stipul. & hoc siue opponatur exceptio per quem testis repellatur a testimonio, siue fides illius diminuat: & per consequens talis testis qui non est omni exceptione maior, non faciet semiplenam probationem ad hoc vt parti iuranti iuramentum in supplementum deferri possit. Alex. consil. 18. num. 9. j. vol. & oportet qd testis superet omnem friuolam exceptionem, & propter soiam facti infamiam testis non diceretur omni exceptione maior. Alex. consil. 103. in 6. volu.

Conclusio CCLXX.

Similitudo causae in persona testis repellit testem. Bald. in l. dictatibus. C. de testa. vt si quis vellet probare Titium esse usurarium, & producat testem qui probet Titium sibi mutuasae sub vfuris, talis testis non erit testis idoneus. Alexand. consil. 107. nu. 5. j. vol.

Conclusio CCLXXI.

Quoties actus aliquis est nullus, licet cuilibet venire contra: & illemet qui gessit actum nullum, poterit venire contra actum a se gestum quando ille actus est nullus: & contra sententiam etiam pro se latam, quando illa est nulla. l. quaedmodum. de agric. & cens. lib. xi. C. Alex. consil. 123. num. 4. j. volu. & faciens actum nullum non debet puniri. Fel. in cap. fraternitatis. nu. 5. de testi.

Conclusio CCLXXV.

Si iudex in sententia expresse habet relationem ad acta, & sex actis ad quae fit relatio apparet de errore iudicis in sententia, talis sententia redditur ipso iure nulla: quia fuit expresse error in sententia per l. si expressim. ff. de appella. & debet reddi nulla si error deprehendatur ex actis ad quae fit relatio. Bar. in l. j. C. de erro. calculi. Alex. consil. 123. nu. 7. in j. volu. & ibi eam opinionem communem esse asserit.

Conclusio CCLXXIII.

Quando reperitur discordia inter dictum testis & dictu partis ipsum testem producentis nusquam dictum testis debet concordari cum dicto partis etiam ad falsitatem euitandam. c. in praesentia. §. pterea. de prob. Inn. in ca. cum contingat. de offic. delegat. Paul. Cast. & las. in l. 2. §. creditum. num. 1. ff. si cert. petat. & ibi inquit las. in practica hoc commendandum.

Conclusio CCLXXIII.

Trabes & ligna quae per alluionem sunt portata in fundum alterius non acquiruntur illi cuius est fundus sed remanent in potestate illius ad quem pertinent ipsae trabes & ligna. Bal. in rub. de rerum diui. las. in l. si quis nec. §. res pignori. nu. 4. ff. si cert. petat.

Conclusio CCLXXV.

Quoties aliquis est debitor sub conditione, per euentu conditionis non potest ipse debitor in mora constitui, & euentus ipsius conditionis non constituit debitorem in mora quia idem actus non habet inducere obligationem & constituere in mora. Bar. in l. quoties in diem. ff. de verb. oblig. las. in l. si quis nec causam. §. res. num. 13. ff. si cert. petat.

Conclusio CCLXXVI.

Quoties quis numerauit pecuniam alteri, & dubium sit an talis numeratio sit facta nomine ipsius, an nomine alterius, in hoc datur haec regula qd semper numeratio praesumitur facta nomine numerantis & non nomine tertij. per l. & magis. ff. de solu. las. in l. certi dictio. §. quoniam. n. 2. ff. si cert. pe.

Conclusio CCLXXVII.

Citatio facta non expresse loco non vitatur per hoc quae intelligitur facta vt citatus compareat in loco consueto per l. penul. ff. de iusti. & iure. Pet. de Anch. in c. cu eps. de off. ordi. in 6. l. magistratus. & ibi Bar. per illum text. ff. ad munic. las. in l. certi conditio. §. si numeros. nu. 10. ff. si cert. pet.

Conclusio CCLXXVIII.

Contractus principalis quamuis sit inualidus & inutilis tamen si in illo acti sit aliqua confessio, illa tenebit: quia nullitas contractus non habet annullare confessionem in eo contentam. l. si ita stipulatur. §. Chrysofonus. & ita Bar. hoc notat per eum text. ff. de verb. obli. las. in l. certi. & ibi inquit in iudicando non esse recedendum ab hac opinione, ff. si cert. pe. nu. 35.

Conclusio CCLXXIX.

Quando tutor est creditor pupilli ex quocunq; titulo vel causa, solus tutor potest propria autoritate sibi soluere & satisfacere. l. si tulas. §. j. ff. de p. emp. las. in l. singularia. n. 18. ff. si cert. pet.

Conclusio CCLXXX.

Legans domum cum omnib. reb. que in ea sunt, nulla re excepta, non videtur per hoc legare pecuniam numeratam quae ibi reperitur. Frumentum tñ & aliae res quae ibi sunt in ipso legato bene comprehenduntur non tamen pecunia. l. si Maeria. §. si ff. de leg. 3. quem text. singularè ad hoc propositu inquit las. in l. singularia. nu. 28. ff. si cert. pet. ratio est quia pecunia non circumscribitur loco. l. si fideic. §. tractatu. ff. de iud.

Conclusio CCLXXXI.

Vo fratres patre mortuo remaserunt in haereditate paterna comuniter: vnus eorum ibat ad emendum merces ad partes remotas, alter aut domi stabat: ille aut frater qui foras ibat, pecuniam retinuerat, & ex ea nomine proprio emit quasdam res, & pmiscue cu fratre alio vtebatur. frater mortuo qui nihil agebat domi relicta filia in diuisione bonorum oia bona diuidenda erunt & tenebitur ille patruus oia bona coicare sue nepti qd habebit medietate bonorum eorum. Bal. in l. cu oportet. in prin. C. de bonis qd liberis. Bal. in l. cu duob. §. si fratres. ff. p socio. las. in l. si socius. ff. si cert. pet. nu. 2. quod pcedit vbi essent socij omnium bonorum, alias secus si essent socij vnus negotiationis. nam solum pecunia veniret coicanda. las. ibi.

Conclusio CCLXXXII.

Legatum rei alicuius factum a testatore cuidam Titio, si demu testator re ipsam legata voluntarie alienauerit eo casu testator alienando rem legata voluntarie censet legata reuocasse. l. fideicommissa. §. si re. ff. de leg. 3. l. rem legata. ff. de adimend. lega. las. in l. no omnis. nu. 3. ff. si cert. pet. secus si ex necessitate testator rem ipsam alienasset: quia tunc legata non ceteretur reuocatum. las. in l. Stichum. qui. nu. 27. ff. de leg. j.

Conclusio CCLXXXIII.

Donator causa mortis rem qua donauerat causa mortis voluntarie alienando censetur per tale alienatione voluntarie facta re ea donationem reuocasse, quia tunc donas videtur poenitere alienando talem rem donatam. l. cum hic status. §. si maritus. ff. de donat. inter vir. & vxor. las. in l. non omnis. nu. 4. ff. si cert. pet. qd si ex necessitate fieret ea alienatio, tunc per tale alienatione ex necessitate facta, non ceteretur talis alienatio reuocata. las. in l. Stichum. qui. nu. 28. ff. de leg. j.

Conclusio CCLXXXIII.

Si in donatione causa mortis sit facta mentio haeredu, vt si donator dicat se dare causa mortis Titio & eius haeredibus, talis donatio censenda erit donatio inter viuos & non causa mortis cu donatio causa mortis ad haeredes non transmittitur ipsius donatarij. l. no omnis. ff. si cert. pet. Bald. in l. quoniam. C. de iure deliberan. & ibi etiam Salic. & las. in d. l. non omnis. nu. 5. nisi per quidam coniecturas possent constare de contrario vt per Decium consil. 470.

Conclusio CCLXXXV.

Si in societate vnus ex socijs centum posuerit pro capitali, & alter operam posuerit in fine anni, vel in fine societate

ris, is qui posuit centum ea centum recuperabit pro suo capitali, & id quod inuenietur vltra ea centum, diuidetur inter eos & ille qd posuerat operam nihil p sua sorte & capitali obtinebit, vnde si in societate reperiant trecenta & vnus eorum centum posuerit p suo capitali, ille talis ea centu recuperabit & ducenta.

Conclusio CCLXXXVI.

Ratio a quocunq; reddenda est: quia qui gessit alteri administrationem, siue ille vt tutor gesserit, vel vt curator, aut alio gerens illius negotia. l. ij. in fi. ff. de neg. gest. Procurator et ad id teneat. l. idè quod. §. j. & l. in mandato. ff. mand. siue et sit filius, siue socius. l. qda. de edendo. Soc. p. 24. n. 37. j. vo.

Conclusio CCLXXXVII.

Si cois pecunia socioru ad vnū peruenerit, p̄ eū prius agi debet ab eo, cui aliquid deest, & postea fieri debet diuisio societatis pro rata: & sic ante reuissam rationem, socius qui pecuniam habuit, debitor est partis aliorum, & id exigi potest. ita Socin. consil. 24. nu. 42. j. vol. per l. actione. §. si communis pecunia. ff. pro socio: & Socin. in eod. consil. nu. 15.

Conclusio CCLXXXVIII.

Vbicumque alicui competunt plura remedia, & plura iura: vni iuri, & vni remedio renunciando, non sibi in alio prauidicat. l. si seruo meo. ff. de leg. j. l. si domus. ff. de seruitu. vrb. praed. Soci. consil. 24. nu. 7. j. vol. item renunciatio facta p vno remedio non tollit ius coepetes in altero. Soci. ibid. n. 8.

Conclusio CCLXXXIX.

Renuntiatio quantumuis generalis, & quamuis ad plura possit se habere: tamè si causa in ea exprimat, talis ca regulat causatum, & eam qualitate restringit. ca. cum cessante, de appel. & ibi Inn. l. adigere. §. quamuis, ff. de iure pat. cum effectus rerum ex causis colligantur. l. voluntas. C. de fideic. Soc. consil. 24. nu. 11. in j. vol.

Conclusio CCXC.

Donatio a marito facta suae vxori, etiam si illa iuramento firmata fuerit, in se tamen habet eam tacitam conditionem, si vxor donataria superuixerit. nam quamuis per iuramentum donatio confirmetur, illud tamen iuramentum non tollit illam tacitam conditionem, si vxor superuixerit, cum iuramentu intelligatur secundu naturam actus. l. fin. C. de non nume. pecu. Dec. consil. 240. & consil. 536. per l. a marito. C. de dona. inter vir. & vxor.

Conclusio CCXCI.

Quando procurator accipiendo pecuniam expresse fide sua astrinxit ad eam reddendam, tenetur etiam finito officio ad ea pecunia exoluenda, cum ad id se obligauerit. l. si pupilli. §. j. ff. de neg. gest. & ibi Bar. & hac opin. com esse asserit p. 144. n. 6. vol. j.

Conclusio CCXCII.

Quando procurator p̄xit procuratorio nomine, sed ad obseruationem se obligat proprio nomine, tenet semper: quia ad id vsu fide astrinxisse. l. procurator. ff. de pe. Soc. p. 154. n. 7. vol. ij.

Conclusio CCXCIII.

Quando procurator obligat se, suos haeredes, & bona, tenetur proprio nomine: na ex quo fecit mentionem haeredum, excedit fines sui officij. Soc. consil. 154. vol. 2. nu. 9.

Conclusio CCXCIII.

Quoties correptione procuratoris actus celebratur, tunc procurator p̄hendo obligatur et proprio noie: vel et si actus celebratus sit Domini contemplatione, & procuratoris. eo casu procurator et proprio noie obligat. glo. & Bal. in l. si pupilli. §. j. ff. de neg. ge. l. eig. si cert. pe. Soc. p. 154. n. 11. vol. ij.

Conclusio CCXCV.

Quando procurator actum gerit procuratorio nomine, qui actus conuenit sibi procuratori, & ipsum solu tangit, tunc tenetur: quia videtur suam fidem astrinxisse, prout promissio rati, & iudicatum solui, & sic tenetur ipse procurator. l. si procurator meus, §. fina. l. sed & he. §. p̄teton. ff. de procur. Socin. consil. 154. nu. 15. part. 2.

Conclusio CCXCVI.

Illa qualitas quae repellit testem a testificando in facto alieno furtiue, repellit partem a iuramento in supplementum in facto proprio. theorica Doct. in l. admonendi. ff. de iurciu. & Socin. consil. 155. nu. 9. in 2. vol.

Conclusio CCXCVII.

Pro sententia est semper iuris praesumptio, quando illa trasuit in rem iudicatam, quod scilicet iuste & bene fuerit lata. capit. semper, de re iudica. reg. res iudicata, de regul. iur. quod procedit quo ad eas personas inter quas fuerat lata sententia, sed non quo ad tertium: quia is comparere poterit, & impedire eius executionem, & requiritur noua causa cognitio. l. a diuo Pio. §. si super rebus. §. si post. ff. de iudic. Socin. consil. 158. num. 12. vol. 2.

Conclusio CCXCVIII.

Actio quædam personalis inter hæredes, diuiditur & datur contra omnes hæredes pro rata, per l. j. C. si certum peratur: & per eum titulum de hære. actio hypothecaria ve rō datur contra quemlibet ex hæredibus & contra quamlibet rem hypothecariam in solidum. l. 1. & 2. C. si vnus ex pluribus. Socin. consil. 158. num. 29. vol. 2.

Conclusio CCXCIX.

In librationum sigillatim omnia describi debent, & nō sufficeret in genere, vel in summa describere: quia singulis specificatis veritas melius constare potest. Soc. consil. 159. n. 4. in 2. volu.

Conclusio CCC.

Res semel in dotem constituta, non potest alienari: sed si semel possessio illius rei dotalis sit ei mulieri restituta, p. dit demum nomen & priuilegium dotis, & erit alienabilis. Ideo soluto matrimonio, & quousque restitutio ea mulieri facta fuerit, semper remanet dotalis. l. j. C. sine censu vel reli. & ibi Bald. sed si semel fuerit restituta, efficitur proprium patrimoniu ipsi mulieris, & cessat lex Iulia de fundo dotali. Iaf. plenē in rubric. ff. solut. matrim. nu. 10. & ita hoc ibi tenet.

Conclusio CCCI.

Quando aliquis dat terram colendam ad tertium vel ad quartum, & pro certa cotta fructuum, debet illi talis habere suam cottam conuentam nullis deductis expensis factis in cultura terræ, & nec colonus aliquod semen, aut alias expensas deducere poterit: sed ex omnibus fructibus collectis, illud tertium aut quartum exolui debet absque alia deductione, nisi pactum aliud conuentum fuisset. capi. tua nobis, de decim. & ibi Innoc. & Panorm. in iij. notabili. & Iaf. in l. fructus, num. 13. ff. solut. matrimo.

Conclusio CCCII.

Uiticus qui accipit fundum colendum pro certa cotta fructuum, tenetur ad semen, & ad similes expensas pro proprio, nisi per pactum aliud conuentum fuerit. Innoc. in c. tua nobis, de decim. Iaf. in l. fructus, numer. 13. ff. sol. matr.

Conclusio CCCIII.

V usufructuarius lucratur omnes fructus quos iam collegit, licet modico tempore vsus fructus durauerit, & eos iam perceptos lucratur. l. si usufructuarius messem. ff. quib. mod. vsus fruct. amitta. l. defuncta. ff. de vsu fruct. in vsu fructu enim durat dominium vitile, quamdiu usufructuarius uiuit. Iaf. in l. diuortio. num. 5. ff. solut. matrimo.

Conclusio CCCIII.

Stipulator vxori suæ singulis annis decem saccos frumentis legauerit donec in viduitate permanferit, & demum vidua infra duos menses moriatur, vel secundo vxorata fuerit, totum legatum consequetur, & neque fiet illi aliqua diminutio temporis quo vixerit, vel quod non permanferit in viduitate. l. a vobis. ff. de annuis legatis. Iaf. in l. diuortio, numer. 6. ff. solut. matr.

Conclusio CCCV.

ubi res locata in aliquem transfertur ex necessitate, ille, in quem ea res transfertur, debet stare tali locationi factæ per suum locatorem. l. diuortio, & ibi gloss. & Iaf. num. 32. ff. solut. matrimo. vt quando mulier vult recuperare bona sua dotalia post mortem mariti, qui constante matrimonio ea bona locauerat, tenebitur vidua stare locationi factæ per suum maritum. d. l. diuortio. fit enim talis translatio rei locatæ in viduam post mortem mariti ex necessitate. Iaf. ibi nume. 3. & cum ex necessitate succedat tenebitur stare tali locationi factæ per suum maritum.

Conclusio CCCVI.

ubi res locata ad aliquem peruenit ex voluntate, & sic ubi translatio rei locatæ fit ex voluntate locantis, tunc singularis successor nō tenetur stare tali locationi factæ per suum prædecessorem. l. emptore. C. loca. Iaf. in l. diuortio. nu. mero 35. ff. solut. matrimo.

Conclusio CCCVII.

Omnia qui succedit alicui rei per decretum iudicis aut aliis, tenetur stare locationi factæ per eum qui erat illius rei dominus: quia talis translatio fit ex necessitate, & eo casu semper successor tenetur stare locationi factæ per venditionem. §. j. ff. de bon. auth. iud. possid. Iaf. in l. diuortio, nu. 35. ff. solut. matrimo. nisi ea bona locata veniant ad fiscum per confiscationem: quia fiscus non tenetur stare colo no, nec locationi factæ ab eo cuius bona sunt confiscata. l. si fundus, in princ. ff. locati. Iaf. in l. diuortio, nu. 36.

Conclusio CCCVIII.

Testator si in suo testamento mandauerit bona sua distribui in mulieribus maritandis pauperibus, & ad id ordi-

nauerit suum executores: eo casu ea bona erunt distribuenda inter virgines maritandas, & non inter viduas, quamuis illæ essent pauperes: quia talis dispositio refertur ad primas nuptias. Bald. in proœnio Decretal. & Iaf. in l. diuortio, §. quod in anno. nu. 13. ff. solut. matrimo.

Conclusio CCCIX.

Iudex coram quo petitur vt cōtractus donationis infine. Iur, poterit infinuationem recusare, si viderit donantem dolo inductum fuisse ad donandum, & blanditijs spoliatum, & debet iudex donantem interrogare de causa, & quare donat. Bald. in l. si constat. ff. de adoptio. alioquin frustra præsentia iudicis requiretur in infinuationibus, si ex causa non posset donationem recusare. Rebuff. in commen. in constit. reg. in tract. de donat. art. j. in gl. vlti. nu. 12.

Conclusio CCCX.

Si in contractu dictum fuerit, vt summa debita singulis annis exoluatur, ita vt solutiones non possint cumulari, valebit tale pactum, & intelligitur si solutio nō petita fuerit a creditore, sed post petitionem summæ factam ab ipso creditore poterunt cumulari. l. lecta, & l. eius. ff. si cert. petat. Rebuff. in commen. in constit. reg. in tractatu. de constit. redituum, art. j. in gl. 5. in prin.

Conclusio CCCXI.

Bona debitorum qui litigant in iudicio non sunt per sententiam, seu per arrestum creditori agenti obligata: quia per sententiam non inducitur hypotheca ante executionem. Ad hoc ergo vt obtinens arrestum aut sententiam possit dicere bona debitoris sibi esse hypothecata, debet ille executionem facere in bonis debitoris, & ita habebit hypothecā, l. non est mirum. ff. de pignor. actio. in l. a Diuo Pio, ff. de re iudic. Rebuff. in commen. in constit. reg. in tract. de constit. redi. arti. j. in gl. 14. nu. 48.

Conclusio CCCXII.

Præconijs pendentijs debitor poterit rem incantatā vendere: quod tñ facere debet ex permissu curiæ, & debet pretium rei vendite tradere commissario, vel deponere penes grapharium, ad hoc vt creditor exoluatur, & ita obseruari asserit Rebuff. in commen. in constit. reg. in tractatu de Præconijs & licitationib. art. j. in gl. ij. nu. 16.

Conclusio CCCXIII.

Res nō dicitur litigiosa tamen si ea capta sit per executionem auctoritate iudicis ad instantiam creditoris: & quia præconia pendēt ad eam rem vendendam, l. 2. de diuit. pigno. Rebuff. in com. in constit. reg. in tractatu de præco. art. j. in gl. ij. nu. 16. hypothecaria enim in iudicio intentata nō reddit rem litigiosam: verum si postquam actum est hypothecaria, debitor rem incantatā vedat, creditor semper suam hypothecā persequi potest quemcumque poterit. Guid. Pap. dec. 432. & res dici potest litigiosa non solum quoad proprietatem sed et quoad possessionem, si fuerit pcessum super possessio: ita Franciscus Marci dec. 538. in secunda parte suarum decisionum.

Conclusio CCCXIII.

Cessio debiti per regē, & ex ordinationibus regijs, phibita est, sed nō cessio alicuius rei, alterius tñ quam debiti: quare si domus, fundus, vel quid aliud cedatur, vel si fiat cessio domus vel fundi, talis cessio bene admitteretur: quia tūc non ceditur debitu, sed res quæ non est debitu, cum debita sint tertia species bonorum, per l. a Diuo Pio. §. in venditione, ff. de re iud. & iura loquētia de debito nō extenduntur ad rē. §. j. de actio. instit. ita Rebuff. in commen. in constit. reg. in tractatu de cessione actionum, arti. j. in glo. quinta, in prin.

Conclusio CCCXV.

Cessio post litem contestatam fieri non potest: ante enim litem contestatam fieri debet ea cessio: & ita decisum refert fuisse multis arrestis Rebuff. in commen. in constit. reg. in tractatu de cessione actio. in gl. 4. in fi.

Conclusio CCCXVI.

Si pater & filius in expensis sint condemnati, pater non potest teneri in omnibus expensis, sed solum pro sua parte: quia expensæ sunt personales & respiciunt quemlibet pro sua parte: & si in sententia non sit dictum, in solidum, in executione hoc dici non poterit. Rebuff. in commen. in constit. reg. in tractatu de cessione actio. in gloss. xij. Papon in suo reueil, in titulo, des despens, arrest premier.

Conclusio CCCXVII.

Compensatio contra cedentem opponi potest, quæ admitti potest, sicuti illa admittenda esset & contra cessionarium. Bart. in l. procurator, §. si ff. rem ratam haberi. Guid. Pap. decif. 767. Rebuff. in tractatu de cessione actio. in gloss. 7. & Alex. conf. 54. in fi. in 2. vol.

Conclu

Conclusio CCCXVIII.

In locationibus rerum publicarum non requiritur subhastatio, l. penes. C. de vectigalib. & comm. glo. in l. quamuis. C. de vend. comm. libr. 10. Rebuff. in commen. in constit. reg. in tractatu de præco. artic. j. in gl. vnica, num. 32.

Conclusio CCCXIX.

Allegans consuetudinem eam tenetur probare, per l. qui accusare. C. de edendo. nam consuetudines antiquam sint redactæ in scriptis, & cōfirmatæ sunt qd facti & cōsistunt in facto: & facta non præsumuntur, nisi probentur. l. in bello, §. factæ. de cap. & Rebuff. in commen. in constit. reg. in tit. de consuet. art. 2. in glo. 3.

Conclusio CCCXX.

Consuetudo fori iudicialis nō redacta in scripturam potest probari per aduocatos, procuratores, & notarios, de qua ipse iudex ex suo officio se potest informare. l. iij. in fin. ff. de testa. Rebuff. in com. in constit. reg. in tracta. de cōsue. artic. 2. in gl. 3. num. 11.

Conclusio CCCXXI.

Ex stylo curiarum Franciæ consuetudines non redactæ in scriptis, solent per turbam probari: in qua probanda ad minus decem testes requiruntur. l. prætor. §. turba. ff. de vi bo. rapt. Faber in §. ex non scripto. de iure natura. Rebuff. in com. in constit. reg. in tractatu de consuet. in glo. 3. num. 20. in 2. articulo. adde quod probatur per testes etiam singulares. Alex. consil. 41. in 4. volu. & nec requiritur quod probetur ita fuisse obtentum in contradictorio iudicio, vt per Corn. consil. 73. num. 9. in 2. volu.

Conclusio CCCXXII.

Contumacia non datur ipso iure nec officio iudicis: sed datur ad partis requisitionem in iudicio. l. properandū. §. & si quidē. C. de iudic. Rebuff. in com. in constit. reg. in tractatu de contumacia, arti. j. in gl. vnica, numer. 2. & Socin. consil. 41. num. 3. j. volum.

Conclusio CCCXXIII.

In casibus in quibus sola citatio interrumpit citationem, non sufficeret reum fuisse citatum per aduocatum, nisi ipse actor in termino se præsentauerit, & contumaciam contra reum accusauerit, Bald. in l. j. ff. de in ius vocand. & in l. fin. ff. de eo per quem fac. erit. Rebuff. in com. in constit. reg. in titulo de contumacia l. gl. vnica. n. 3. & ibi inquit quoniam reus cēsetur contumax, nisi actor contumaciam accusauerit tam in causis ciuilibus quam criminalibus. ita Rebuff. nume. 4. & 5. & est text. in c. olim. de accusa.

Conclusio CCCXXIII.

Verus contumax ille appellatur qui apprehensus a seruiente, & cum citatus fuisset in persona nō comparuit, fictus autem contumax ille appellatur, qui non apprehensus in persona, sed in domicilio citatus non comparuit. Rebuff. in tract. de contumacia not. 10. in gloss. vnica, num. 7. & 8. per l. litigatores. ff. de arbit. l. vnica. ff. si quis in ius vocat. & Constantinus in constit. regias, artic. 29.

Conclusio CCCXXV.

Iudex à parte recusari debet, & non à procuratore, nisi ille procurator speciale mādaturum ad hoc habuerit. l. nō solū. §. final. ff. de procurat. Bart. in l. si procurator. ff. de condi. ind. Rebuff. in commen. in constit. reg. in tract. de recusa. art. j. in gloss. j.

Conclusio CCCXXVI.

Causa recusatationis conscientie recusati relinqui non debet, vt est ordinatio regis Caroli septimi, cuius meminit Rebuff. in com. in constit. reg. in tract. de recusa. artic. j. in glo. 3. est enim causa suspicionis alleganda, & à parte probanda. l. suspicionis. de offic. & potest. potest tamen iudex interrogari super illis recusationibus, vt ibi per Rebuff.

Conclusio CCCXXVII.

Si pars dicat causam recusationis ad suam notitiam de nouo peruenisse, erit iuramento partis recusantis standum, per capi. pastoralis, de exceptio. & est ordinatio regis Caroli septimi, de qua per Rebuff. in suis commen. in tracta. de recusa. artic. j. in gloss. 6. nu. 2.

Conclusio CCCXXVIII.

Si pars recusans, & post propositas recusationes comparuerit coram iudice recusato, & neque protestatus fuerit de causis recusationum iam propositis, viderit ipsis causis renunciaffe. capi. ex parte Martini. & c. cum speciali, de appellat. Bartol. in l. a procedente, C. de dilatio. Rebuff. in com. in tracta. de recusat. artic. 6. in gl. vnica, nu. 4.

Conclusio CCCXXIX.

Causæ recusatationum quæ à partibus proponuntur, debent ab ipsis partibus probari, & nō sufficeret in hoc casu partis iuramentum, quia tali iuramento non standum esset, vt est ordinatio regis de qua per Rebuff. in commen. in constit. regias, in tract. de recusat. articulo 14. in gloss. numero 4.

Conclusio CCCXXX.

Iudex inimicus quamuis fuerit reconciliatus, poterit nihilominus recusari. Roman. sing. 315. in no. in capi. per tuas, de simonia. Rebuff. in tract. de recusat. artic. 9. numer. 19. non enim fidendum est inimico reconciliato.

Conclusio CCCXXXI.

Iudex à parte recusari potest, si cum eo litem habeat pro alia re. capitul. cum super. vbi gl. & docto. de offic. delegat. quod procedit etiam si litem finita esset, & iudex fuisset victus: quia odium censetur durare, & inimicitia causata ex lite præterita durare præsumitur diutius, in cap. ad hæc, de appella. & adhuc dici potest aduersarius. l. cum posteaquam. C. de pact. ibi, aduersarius tuus malus victus. Bald. in l. in ipsius. C. famil. eriscund. Rebuff. in tract. de recusat. articulo. 9. numero 22. & non solum iudex ex hoc recusari potest, sed & illi, qui sunt ex sua cognatione, Iaf. in l. apertissimi. C. de iudic.

Conclusio CCCXXXII.

Excusator seu exoniator qui vult citatum excusare, debet tria facere & allegare, quod qui eum misit est infirmus, aut detentus aliquo impedimento, & quod se offert iuratum ita esse. item quod ille nūcius dicat ad hoc missum fuisse ad eum excusandum qui ipsum miserat. Masueri. in titulo de contumacia. versicu. item contra. Terrium est, vt dicat se ad hoc expressè missum vt eum excusaret, & nisi hæc tria deducta & allegata fuerint, iudex non debet admittere eum excusantem, & hæc in practica obseruari asserit Rebuff. in com. in constit. regias, in rubrica de excusa. numero 9. & 10.

Conclusio CCCXXXIII.

Si à sententia arbitri appelletur, appellandum erit ad eum iudicem, qui sine compromisso fuisset iudex ad cognoscendum de ea causa, & per consequens si de processu pendente in curia suprema negotium ad arbitrum remittatur, & ab eo pro sententia appelletur, ad ipsam curiam supremam appellandum erit. ita Rebuff. in com. in constit. reg. in rubrica de arbitris, artic. j. in gloss. 10. num. 4. 5. & 6.

Conclusio CCCXXXIII.

Si clericus se dicat læsum ex sententia arbitri erit ei appellandum ad Episcopum de iure communi: sed in Francia iudex ordinarius secularis adeundus est etiam ab ipsis clericis de consuetudine, cum illi petant reductionem à sententia arbitri. Rebuff. in rubric. de arbit. articulo. 10. num. 10. 12. & 13.

Conclusio CCCXXXV.

Responsiones super articulis fieri possunt inter partes post litem contestatam vsque ad conclusionem in causa, cum succedant in locum probationum, quæ fieri debent post litem contestatam vsque ad conclusionem in causa. Speculat. de positio. §. secundo videndum est. Panormit. in capit. cum dilectus, de fide instrument. Rebuff. in rubr. de responsis per verbum credit. artic. 3. nu. 5.

Conclusio CCCXXXVI.

Quamuis Grapharius, vel scriba dicat talē citatū & iuratum ita deposuisse, nō probat propterea eum testem iuratum fuisse, & citatum fuisse, nisi appareat coram iudice eum fuisse citatum & iurasse. cap. quoniam contra, de prob. Bal. in sua practica, in tit. questio circa probationes, versicu. vtrum videatur. Rebuff. in tract. de inquisitionib. & commi. artic. 12. in gl. j. nu. 6.

Conclusio CCCXXXVII.

Si testes auditi fuerint parte non citata ad videndū eos testes iurare, talis auditio testium non valet, & pars quæ eos produxit, poterit petere vt citata parte iterū reproducatur, & repetatur: quod fieri poterit et post conclusionē in causa. Comma. opin. To. 4. HHHH 2

Soc. in e fraternitatis, de testib. Rebu. in com. in const. reg. in tract. de inquis. art. 12. in gl. 2. nu. 10.

Conclusio CCCXXXVIII.

Quando testes producuntur eo loci ubi procurator est litem contestatus, sufficit quod procurator citetur ad videndum recipi testes, quod si testes extra locum producuntur, tunc ipsamet pars erit citanda, & non sufficeret procuratorem assignare. Est ordinatio regis, de qua per Rebus. in com. in tract. de inquis. art. 13. nu. 5. & 6.

Conclusio CCCXXXIX.

Cum decem testes auditi fuerint super quolibet facto ex regia ordinatione, per quos plures testes recipi non possunt, de qua per Rebus. in suis com. in tract. de testib. si demum ultra eum numerum alii testes auditi fuerint, illi qui ultra numerum recepti fuerint, reiciuntur, & decem testes primi aut diti fidem facient: at illi qui ultra decem audientur, & quantum melius probent, erunt reiciendi. Quare pars quæ produxit testes debet advertere ut primo loco producat eos quos putat melius deponere: cum alij ultra numerum auditi non faciunt fidem. Ias. in l. eleganter. ff. de cod. in deb. Reb. in eo loco de testibus. art. v. nico, in gl. 8. & neque ibi vtile per inutile viatur, quia cum hæc sint separabilia, valebit numerus decem testium, & ultra eum numerum non valebit.

Conclusio CCCXL.

Testes auditi officio iudicis, reici & reprobari poterunt si auditi illi fuerint super factum secretum extractum ex processu, & ita conclusum fuisse refert in camera inquisitionum & attestatur Rebus. in com. in tract. de repro. test. art. j. nu. 12.

Conclusio CCCXLI.

Si post didicita testificata oēs testes per obiectus apparet repellēdos, & ob id ille qui pbauerat per testes obiectatos victus fuerit, poterit propter eos obiectus appellare a tali sententia, & demum coram iudice appellationis poterit eammet facta deducere ad quæ probanda debet admitti coram iudice appellationis. per l. per hanc. C. de tēp. appell. ira Reb. in com. in const. rect. in trag. de repro. testium, art. 3. in gl. v. nica. in fine.

Conclusio CCCXLII.

Pluralitas factorum non presumitur. l. j. C. de proba. tamē ratione diversitatis actuum, personarum, locorum, & tēporum præsumitur factorum diversitas. Soc. consil. 24. nu. 27. par. j.

Conclusio CCCXLIII.

Mandatum quidem procuratoris per mortē cōstituentis lite non cōtestata reuocatur. l. mandatum. C. mand. l. & quia. ff. de iuris. om. iud. Post litem verō contestatam si dominus moriatur, non reuocatur ipse procurator: quia iā factus est dominus per litem contestationem, & sic per mortē domini non reuocaretur mandatum. l. nulla dubitatio. C. mand. verum tutius erit vt ab heredibus mandatum exigatur. Et ideo in Francia nouum mandatum ab heredibus obtineri solet, vt testatur Rebus. in com. in const. reg. in tract. de sentent. art. vlt. nu. 78. & 79. de iure quidem per mortem mandantis expirat mandatum re integra, res autem non videtur integra, quando iam inchoata est, & facta est contestatio, vt per Dec. consil. 404.

Conclusio CCCXLIII.

Quoties quis obtinet sententiam ex iuramento delato, quod in supplementum delatum fuit, tunc nulla fieri debet expensarum condemnatio. Bald. in auth. generaliter, C. de episc. & cler. secus autem si quis vinceret ex iuramento iudiciali: quia tunc omnes expensas consequi deberet. Rebus. in com. in const. reg. in tract. de expen. art. j. nu. 28. sed hoc non seruari in curiis, ita inquit Rebus. quia qui victus est etiam in vim iuramenti supletorij, in expensis est condemnatus, vt ibi per Rebus.

Conclusio CCCXLV.

Licet iusta causa excuset quem ab expensis, non tñ a condemnatione restitutionis fructuum, quia quis non debet cum iactura aliter locupletari. l. nam hoc. ff. de cond. in deb. quare postquam ille percepit fructus, & factus fuit locupletior ex illis, ergo ad eos restituendos tenetur, & sic in illis restituendis condemnari, etiā si ille esset hæres, & ignorantiam rei alienæ prorruderet. Rebus. in com. in const. reg. in tract. de expen. art. v. nico, nu. 60.

Conclusio CCCXLVI.

Si pronuncietur pro parte bene iudicatum, & pro parte male iudicatum, tunc expensæ appellationis essent compendende. c. cum Ioannes, de fid. instrum. c. Raynutius, de re. itam. & ibi doctor. Bar. in auth. sed nouo iure. C. de iudic. nō

enim solent improbari appellationes eorum qui vel vnā causam appellandi probabilem habuerunt. l. appellanti. ff. de appel. & neque etiā aliqua multa debebitur. Rebu. in com. in const. reg. in tract. de appel. art. 9. nu. 17.

Conclusio CCCXLVII.

Appellatus ab expensis excusetur, quando appellans obtinet ex nouis productis quæ fecit in articulo apponere: quia iam absque nouis illis productis habebat iustam causam litigandi. Bal. in l. eos. §. cautione. C. de appellat. Bart. in l. fin. ff. de re iud. Rebus. in com. in const. reg. in tract. de appellat. art. 9. nu. 36. Idem in appellato, qui si ex nouis obtineat, appellans ab expensis excusetur, quare si ex nouis sententia aut confirmetur, aut infirmetur, debet fieri expensarum cōpensatio. quod si ex met actis reuocetur, aut confirmetur, & tunc reuocabitur aut confirmabitur cum expensis. ita Lud. Gomez in reg. cancellariæ, in tit. de annali possess. q. j.

Conclusio CCCXLVIII.

Appellans intra octo dies debet suæ appellationi renuntiare, ex ordinatione regia: qua dilacione pendente, appellatus non poterit appellante anticipare: quod si anticiparet ea dilatoria pendente, diceretur male anticipasse, & ipse appellans nihilominus semper possit suæ appellationi renuntiare pendente eo termino octo dierum: quia indultum à iure beneficium nemini est auferendum. reg. indultum, de reg. iur. Rebus. in com. in const. reg. in tract. de appella. art. 15. nu. 20.

Conclusio CCCXLIX.

Renuntiatio, quam facit appellans renuntiando suæ appellationi, non debet parti intimari: quia ordinatio regis solum mandat licere appellanti infra octo dies renuntiare eorum appellationi, & non mandat vt parti intimetur. ita Rebus. in com. in const. reg. in tract. de appella. art. 15. in gl. 2. nu. 8. & 9.

Conclusio CCL.

Quamuis aliā iudex non sit iudex competens respectu alicuius tertij, & quo ad ipsum tertium: tamen ratione oppositionis, quā tertius proposuit cum ea incidat in processu, efficietur competens per e. super eod. de offi. deleg. l. à diuo Pio. §. si super ff. de re iud. l. quoties. C. de iud. Reb. in com. in tit. de arre. & oppositio. art. j. in gl. j. nu. 10.

Conclusio CCLI.

Acta gesta inter aliquos tertio præiudicant, si ipse sciuit causam agi inter alios. l. fape. ff. de re iud. secus si ignoraret: quia tunc etiam post dilacionem poterit testes producere, & omnia agere que ad suum commodum spectant. Bar. in l. si per lutorio. §. j. de appella. quoniam etiam post publicatas attestaciones poterit testes producere. Bar. in d. l. si per lutorio. §. j. nam sicuti ignorantia acta nō præiudicant, ita & nec testium publicatio: quæ quo ad tertium non censetur esse facta. Panor. & Fel. in c. veniens. 2. de testib. & sic poterit tertius omnia agere pro sua vtilitate. Rebus. in com. in tract. de arre. & oppositio. art. j. in gl. j. nu. 14. 15. & 16.

Conclusio CCLII.

Affinitas per mortem alterius ex coniugibus durat saltem quo ad effectum impediendi matrimonium inter virum superstitem, & consanguineos vxoris præmortue vsque ad quartum gradum. §. affinitatis, de nupt. quo ad alia autem effectus affinitatis finitus est. Iaso. in l. sicut mulier. ff. de re iud.

Conclusio CCLIII.

Debitor incarceratus pro debito ciuili, si non habeat unde se alar, debet ali ab eo qui cum fecit incarcerari. gloss. in l. fin. in verb. agnoscere, de erog. mil. anno. libro 12. C. quam glosam ibi approbat Barto. & in l. sanctum. ff. de rer. diuis. & si creditor eam recuset alere, & neque ei præbeat alimenta, iudex debet eum de carcere relaxare. Ang. & Fab. in §. fin. de actio. Iason in l. si victum. numero 2. & 3. ff. de re iud.

Conclusio CCLIII.

Si filius hæres institutus, & cui facta est substitutio sub cōditione, si decedat sine liberis, patre mortuo ille heres fuerit effectus religiosus, & pfectus, faciet locū substitutioni & fideicommissi, nec mors ipsius expectanda erit. Bal. in c. i. pntia, de probat. & ibi et Fel. idem Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideic. Socin. in l. cum aus. ff. de cond. & demon. non enim succedunt monachi, nec alij religiosi ab intestato suis paribus, vt per Masu. in tit. de successio. ver. item per consuetudinem

tudinem, & perdunt successionem per ingressum monasterij, quod verum est, vbi ille filius ingressus est regulam mendicantium, qui sunt omnino incapaces bonorum ad ea bona tenenda. secus si tales religiosi essent capaces: quia tunc mors instituti hæredis esset expectanda. Alex. cont. j. 13. in 3. vol. Boer. dec. 354. nu. 11. per simplex autem sacerdotiū nō perditur ius substitutionis. Cor. in auth. nisi rogati. C. ad tribel. Anchar. in c. in praesentia, & ibi Imola, de probat. Ad hæc est cōis conclusio secundum Boer. in dec. 354. nu. 3. & 12.

Conclusio CCCLV.

Debitor in diem ante diei euentum potest schedulam suam recognoscere. ita arresto Parisiensi decisum fuisse refert Constantinus in com. in const. reg. art. 92. & ibi inquit, clericum cogi posse suam schedulā recognoscere coram iudice laico, & demum pro cōtentis in ea schedula, poterit agere hypothecaria in bonis debitoris.

Conclusio CCCLVI.

Si quis fuerit substitutus alicui, si decedat sine liberis, qui demum hæres effectus fuit sacerdos, si substitutus moriatur ante heredem grauatum, qui iam presbyter erat, perdit suum ius substitutionis, quod ad suos non transmittet. l. a substituto. ff. de acquir. rer. dom. & ibi Alberi. conditionalia enim non transmittuntur. l. vni. §. sin autem. C. de cad. toll. Boer. dec. 354.

Conclusio CCCLVII.

Vna citatio, & vnus defectus sufficit in condemnatione expensarum. Bal. in c. cum olim, de rescript. & ista seruari asserit de stylo curiarum Boer. dec. 52. nu. 2.

Conclusio CCCLVIII.

Executio arresti tam de iure, quam ex ordinationibus regis fieri debet realiter & de facto, non obstante propositione erroris, quem errorem pars aduersa proposuit. Barto. Bal. & Sal. in auth. qua supplicatio. C. de precib. imp. offer. & ibi etiam Io. Faber. & Boer. dec. 52. nu. 4.

Conclusio CCCLIX.

Olim omnes clerici & omnes ecclesiæ suberant Romano imperatori, per eum tit. vt ecclesiæ Romana centum gaud. anno. spacio. in contrarium Inn. in c. ij. de maior. & obed. voluntate demum imperatoris ipsi clerici fuerunt exempti, vt ibi per Inno. & Boer. dec. 69. in prin.

Conclusio CCCLX.

Dos matris mortuæ ad filios matris redire & venire debet, a quo materno superstitibus excluso. gl. in l. dos à patre. C. sol. matri. cuius glosæ opinionem generalis consuetudo approbavit, vt per Soc. consil. 9. par. j. filiis autem deficientibus ad patrem defunctæ redire debet. Ancha. consil. 349. & Rubeus Alex. consil. 79. & 166. consil. 42. in septimo vol.

Conclusio CCCLXI.

Confessio facta in causa criminali parte præsentem facit in iudicio sufficiens ad torturam. Sal. in l. in bonæ fidei. C. de iurei. quod si coram testibus extra iudicium non probaret in causa criminali. Ancha. consil. 3. nu. 5.

Conclusio CCCLXII.

Mutuuum si factum fuerit tutori aut curatori alicuius pupilli, aut minoris, ille pupillus aut minor non erit obligatus propter tale mutuuum, nisi illud probetur versus in vtilitatem pupilli, vel minoris: & sic ad hoc vt mutuans possit agere contra pupillum aut minorem, debet probare pecuniam versam fuisse in ipsius pupilli, aut minoris vtilitate. Soc. consil. 15. nu. 23. 1. vol.

Conclusio CCCLXIII.

Hæres mariti non possunt deducere viduæ dotē repetenti expensas à marito factas in defensione, & exactio. ne rerum dotalium, quia maritus est dominus rerū dotaliū, & facit fructus suos, qui ex rebus dotalibus colliguntur, & vt dominus tenetur tueri & defendere suis expensis res ipsas dotales. Spe. in tit. de dote post diuort. restit. §. formata, vers. illud etiam queritur, nu. 25.

Conclusio CCCLXIII.

Promissio facta per filiam quod dos reddatur patri filia præmorte, intelligitur talis promissio, si filia sine liberis moriatur. Liberi enim suscepti faciunt cessare effectū ipsius promissionis. Bal. in l. 2. C. de succed. edic. Soc. consil. 9. nu. 17. j. par. Bal. in l. 2. C. de bonis que liber. quod procedit etiam si pater fuisset stipulatus in omnem euentum dotem sibi reddi: quia semper intelligitur vt dos patri reddatur si filia decedat sine liberis. Bal. in d. l. 2. & Soc. ibi. nu. 20.

Conclusio CCCLXV.

Si filios familias sit relictus vsusfructus quamdiu aget in humanis, & ille ingressus fuerit religionem & monasterium,

per talem ingressum non perditur vsusfructus, sed transibit in ipsum monasterium, & durabit quamdiu filius aget in humanis. Henc. Boic. in c. fi. de pign. per l. corruptionem. C. de vsufruct. & hanc communem opinionem firmat Soc. consil. 10. nu. 20. par. j.

Conclusio CCCLXVI.

Maritus legans aliquid suæ vxori non videtur illud legasse animo dotem compensandi, & hoc in casu dubio. arg. l. creditorem. ff. de leg. ij. & l. si compensandi. & ibi Ias. C. de hæred. in lit. propterea ipsa vxor seu vidua post mortem sui mariti consequi poterit dotem ac legatum. Soc. consil. 10. nu. 24. vol. j. quod procedit quamuis dos & legatum consistant in pecunia. vt ibi per Soc.

Conclusio CCCLXVII.

Si testator mandauerit bona sua distribui inter pauperes, & ad hoc quosdam elegerit ad eam distributionem faciendam, illi quibus data fuit ea facultas eligendi, poterunt vnū ex ipsis met eligere, dum tamen sit pauper, & qualitatibus requisitæ, gl. Bar. & Bal. in l. plane. ff. quod cuiusque vniuer. & in l. si tibi. ff. mand. Soc. consil. 12. nu. 6. par. j.

Conclusio CCCLXVIII.

Ad hoc vt res ecclesiastica alienari possit, & ad vtilitatem alienationis rerum ecclesiasticarum, duo exiguntur, veritas causæ, & solemnitas formæ. 12. q. 2. §. his omnibus. vñ existentia alterius causæ non sufficeret. Archi. in c. hoc ius porrectum. 10. q. 2. doct. in c. 1. de reb. ecclie. non alien. causa autem potest esse duplex, necessaria scilicet & vtilis: vnde si non adsit causa necessaria, aut saltem vtilis, non sustineretur alienatio, quamuis alia solemnitates interuenirent. Soc. consil. 15. in prin. j. vol.

Conclusio CCCLXIX.

Quamuis in alienatione rerum ecclesiasticarum adsit prælati confessio & capituli quæ res talis alienatur ad exol. uendum mutuū, ad quod ecclesiæ tenebatur, ea tamen confessio non sufficeret: quia debet aperte constare de mutuo, & de debito: quare talis confessio non sufficeret: quia confessio de mutuo recepto facto per ipsum episcopum & capitulum non posset dare robur alienationi vt per eum videatur tale mutuuum factum esse pro necessitate vel vtilitate ecclesiæ. Archid. 10. q. 2. c. hoc ius porrectum. & c. 1. de reb. ecclie. non alien. lib. 6. Ancha. in c. j. de positi. Soc. consil. 15. nu. 3. art. 1. quare de mutuo est probandum, & quod illud fuerit versus in ecclesiæ vtilitatem. doct. in auth. hoc ius porrectum. C. de epif. & cle. & Soc. in eo loco.

Conclusio CCCLXX.

Licet litem pendente non videatur induci nisi per litem cōtestationem. l. amplius non peti. ff. rem rat. haberi. c. ex parte, de verborum significatio. tamen hodie quo ad effectum tituli, vt lite pendente, expeditum est per libellum & citationem, quæ peruenit ad partem, induci litem pendente, ita vt eo casu per solam citationem dicatur induci litem pendente coram iudice coram quo quis iam fuit citatus. cle. 2. vt lite pend. Soc. consil. 38. nu. 3. j. vol. Ad hoc tamen vt inducatur litem pendente per citationem, debet ea citatio peruenire ad notitiam citati. Dec. consilio 460. non potest tamen quis litem pendente allegare, quin primò ille qui eam vult allegare, comprobauerit coram primo iudice, & contumacia allegauerit. Bal. in l. nulli. C. de iudic. Socin. consil. 2. de mut. petitiō.

Conclusio CCCLXXI.

Sententia quæ nulla est, semper est nulla: ita vt nec per partes ratificari possit quo ad ipsius sententiæ validitatem, ad hoc scilicet vt valeat vt sententia, possunt tamen partes eam sententiam quæ nulla est ratificare, vt valeat in vim pacti: & valebit vt pactū, gl. approbata in l. 2. C. com. vtrius iud. Bart. in l. licet. C. de iudi. & oportet quod de consensu, ratificatione, & illius sententiæ approbatione facta per partes, constet per contractum. Cor. consil. 125. par. 2.

Conclusio CCCLXXII.

Minor vbi contraxit cum aliquo, si demum velit contra contractum venire, & appareat contractum nullum, tunc aduersarius debet probare pecuniam versam fuisse in vtilitatem minoris. vbi verò contractus ex se esset nullus, sed minor petit vt rescindatur fauore minoris ætatis, tunc minor debet probare se non fuisse factum locupletiorum, & pretium non fuisse versus in sui vtilitatem, l. penul. C. si aduer. cred. debet enim quisque probare fundamentum suæ intentionis. Salicet in lege prædiorum, C. de præd. mino. Soc. consil. 115. nu. 13. parte j.

Commu. opin. Tom. 4.

HHHH 3

Conclusio CCCLXXIII.

SI filius patre viuente paterna bona administrauerit, patre demum mortuo fratribus suis tenebitur reddere ratione de his quae uiuo patre administrauit, licet pater eam ratione non petierit, arg. l. cum operet. C. de bon. qua. lib. sed no q. exigatur ratio stricta, sicuti in extraneo. Socin. consil. 46. par. j. & consil. 192. nu. 5. ver. 2. Iaso. in l. si haeres. ff. de cond. causa data. Bertran. consil. 39. nu. 19. par. 2.

Conclusio CCCLXXIII.

TUTOR, & quilibet alius administrator, tenetur librum rationum conficere, & demum administratione facta rationem reddere. l. Lucius. §. tutela. ff. de adm. tuto. l. si. §. inter caetera. ff. de lib. leg. alias si hoc non faceret, ille administrator tenetur ad interesse declarandum in litem. arg. l. tutor qui reperiatur. ff. de adm. tut. & idem contra cum praesumetur qui non conficit librum rationum, sicuti & contra cum quinon fecit inuentarium. Soc. consil. 46. nu. 4. vol. j.

Conclusio CCCLXXV.

QVOTIES cōcurrerit difficultas probationis, & detur respectu partis aduersae, tunc datur iuramentum in litem veritatis respectu dolosi. gl. in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. Soc. consil. 46. nu. 5. j. vol. praesumitur autem dolus in eo qui facit id, ad quod scit, aut scire debet, se teneri ratione officij. l. carceri. ff. de test. reor. l. si procurator. §. dolo. ff. mad. & contra dolosos iuratur in litem. l. si quando. C. vnde vi. & Alex. consil. 69. nu. 5. in 4. vol.

Conclusio CCCLXXVI.

ACTUS insinuationis requirit cōsensum donatoris, & iudicij praesentiam recipientis ipsam donationem. l. secundum. C. de dona. sicuti enim donatio fit per donatorem, ita & ipsa insinuatio fieri debet coram iudice & requiri per ipsum donatorem. Socin. consilio 48. numero 10. j. volumine Rebus in suis com. in consil. reg. in tract. de dona. inf. articu. j. gloss. 4. videtur velle, donatarium debere etiam perere ipsam insinuationem, cum illius interfit, alioquin nihil consequi poterit.

Conclusio CCCLXXVII.

INSTRUMENTUM gaurentigiatum tunc demum est executoriale, si sit liquidum, & post factam liquidationem, & non ante. Bald. in l. j. C. de execu. rei iud. Soci. consil. 51. numero 5. j. volu. instrumenta tamen quae incerta sunt, possunt executioni demandari, dummodo in processu liquidentur. Bar. in l. pen. ff. de leg. 2. instrumentum conditionale non potest demandari executioni, nisi prius facta fuerit liquidatio. Bal. in eo loco, & Soc. vbi supra. & quantumuis instrumentum gaurentigiatum habeat executionem paratam, non tamen instrumentum conditionale, quod non meretur executionem ante purificatam conditionem. Cor. consil. 112. nu. 4. in j. vol. & consil. 223. nu. 4. vol. 2.

Conclusio CCCLXXVIII.

REDDITUS ecclesiae etiam laicis possunt locari. cap. in nostra. de loca. c. quereia. in pra. l. vices suas. Dec. in c. decernimus. ver. extra glossam, de iud. quia eo casu non agitur de prauidicio ecclesiae.

Conclusio CCCLXXIX.

DAMNUM datum à quadrupede refarciri debet à domino animalis & ipsius quadrupedis, non quadrupes datum dare cogetur, nec emendari, sed dominus ipse cogetur damnum emendare. l. 1. per totum. ff. si quadrupes paup. fec. dicatur. non quod dominus praecise ad illud damnum teneatur, sed liberatur praestando animal quod damnum inruit, d. l. j. & in prin. tit. si quadru. paup. fecisse dicatur, in Instiutio.

Conclusio CCCLXXX.

SOLUTO matrimonio, dominium quod erat penes maritum, si ipso iure transfertur in viduam. l. in rebus. C. de iure dot. & ibi gl. doct. & Bar. in l. j. ff. solut. matr. vnde cum statim mulier effecta fuerit vidua, dominium suarum rerum dotalium datur sibi, & cōpetit sibi rei vindicatio contra haeredes mariti. d. l. in rebus. Soc. consil. 56. nu. 2. j. vol.

Conclusio CCCLXXXI.

FALSUM committitur & in priuata scriptura, & committens falsum in priuata scriptura venit puniendus poena falsi. l. damnum, ad leg. Cor. de fal. vbi gl. & Bald. in rub. C. de fide instr. nu. 36. Et licet priuata scriptura fidem non faciat, per l. rationes. C. de fide instr. facit tamē adminiculum nisi reprobetur. ita Bal. ibi. & satis est quod scribens, in quantum potuit, perduxit crimen ad effectum, arg. l. j. ff. de variis & extra. cognit. Socin. consil. 62. nume. 3. j. volu. & Alex. consilio 145. vol. 6.

Conclusio CCCLXXXII.

LICET ex auth. & qui iurat. C. de bon. auth. iud. possid. non debeat fieri executio, nec missio in bonis debitoris, nisi parimenfura debiti declarati, tamen vbi bona debitoris expressse vel tacite reperiuntur hypothecata creditori, tunc creditore instante poterit fieri executio in omnibus bonis ipsius debitoris obligatis, & poterit fieri missio in possessionem omnium bonorum. Specul. in tit. de contumacia. §. sequitur, in verbo, venditor. & ibi Ioan. Andre. additio super Bal. in auth. & qui super verbo, si vero. & Constantinus in com. in const. reg. art. 74.

Conclusio CCCLXXXIII.

LEGATUM factum & relictum sub conditione morandi cum filiis, debetur etiam post mortem filiorum: mortuis enim filiis legatum quidem manet, sed non conditio, & ideo ea simplex dispositio locum habebit. Bal. in l. j. C. de leg. Socin. consil. 68. numero 5. j. vol. Dec. consil. 601. & ibi plene vide.

Conclusio CCCLXXXIII.

QVANDO omnes testes descripti in instrumento contradicunt instrumento, vel quando vnus solus ex necessarijs contradixit instrumento, tale instrumentum non probat. Barto. Bald. & Imo. in l. j. §. si quis neger. ff. quemadmodum test. aper. Bald. & Salic. in l. in exercendis. C. de fide instr. & hanc communem opinionem asserit Soc. consil. 143. nu. 5. vol. 2. & consil. 20. vol. 3.

Conclusio CCCLXXXV.

QVIS soluendo partē debiti, videtur debitum ipsum approbare & agnoscere: prauidicat enim solutio, ita vt non possit demum allegare pecuniam non fuisse numeratam. l. cum fidei. C. de non num. pec. & ibi Bald. & Salic. eam nemo praesumatur iactare suam. l. cū de indebito. ff. de probat. quod procedit in dubio, verum posset admitti pars ad probandum solutionem iam factam, fuisse factam per errorem: interim tamen ea solutio prauidicat, donec error probetur. Admittitur tamen probatio in contrarium ad eum errorem probandum. Bal. in d. l. cum fidei. Soc. consil. 143. nu. 12. j. vol. probato interim errore, non poterit cogi ad residuum probandum, & adhuc repetere poterit per conditionem indebiti, quod indebitē soluit. Soc. ibid.

Conclusio CCCLXXXVI.

SUBSTITUTIO pupillaris facta filio legitimo & naturali trahit ad omnia bona ipsius pupilli. l. sed & si plures. §. ad substitutos. ff. de vulg. Bar. in l. 2. in 5. quaest. in princ. ff. de vulg. & in tali substitutione venit etiam legitima ipsius filii. l. ex tribus. C. de inoffic. testa. cum talis substitutio sit filio fauorabilis. d. l. ex tribus. Quare mortuo filio ab intestato, proximiores excluduntur à legitima filio debita, & substitutus ad omnia bona admitteretur: & si substitutus sic grauatus alteri restituere haereditatem, nihil ex persona filij pupilli poterit retinere: detrahet tamen solam trebellianicam tanquam grauatus: reliquum autem restituet. Socin. consil. 144. nu. 6. par. j. nam licet filius in sua legitima non possit grauari. l. quonia in prioribus. C. de inof. test. tamē substitutus pupillariter poterit in legitima grauari. Bal. & Pau. Cast. in d. l. ex tribus.

Conclusio CCCLXXXVII.

COMMUNIS est haec conclusio, quod si donans tempore donationis quam fecit, de filiis cogitauerit, tunc per filios per superuenientiam non reuocatur donatio iam facta virtute l. si vnquam. C. de reuoc. donat. Soc. consil. 147. nu. 13. par. j. & ita inquit hanc opinionem communem esse, & ita concluditur in d. l. si vnquam. quae lex est fundata in verisimili mente donantis, quod scilicet non donasset si de liberis cogitasset. Quod si tunc cogitasset probetur ex quibusdā coniecturis, non haberet locum ea lex. ita Soc. ibi. & illi legi à patre donante non potest renunciari: cum sit inuenta in filiorum nascantium fauorem, & non donantis. Oldra. consilio 173.

Conclusio CCCLXXXVIII.

VENDENS rem eodem socio non iudicat suo cōsocio quin de sua parte possit disponere pro sua voluntate, & quin suam partem possit vindicare si forte confocius rem omnē communem vendidisset: nisi forte secuta fuisset praescriptio, quo casu contra focium vendentem ad partem pretij agendum esset. l. j. C. de commu. rer. alie.

Conclusio CCCLXXXIX.

RES subiecta restitutioni poterit herede alienari quate nus testator erat obligatus, & sic pro exoluendis debitis res subiecta

res subiecta restitutioni poterit alienari. authent. res qua. C. com. de leg. & fidei. Socin. consil. 23. numer. 2. volu. 3. & pro dote filiae exoluenda poterit alienari res subiecta restitutioni. d. authent. res qua.

Conclusio CCCXC.

QVOTIES collecta imponitur hominibus vnus villa, vt vni ex ciuibus debitum exoluatur, cui ciuitas tenebatur, ea collecta debet imponi omnibus ciuibus, etiam illi cui debitum exoluendum est, vt etiam ille pro sua parte teneatur ad contribuendum, & sua parte collecta deducta, reliquum illi exoluendum erit. l. ab omnibus. §. si alia, & ibi Pau. Castren. ff. de lega. 1.

Conclusio CCCXCI.

QVANDO ciuitas aliqua, aut villa tenetur emendare damnum datum vni ex ciuibus, seu habitatoribus ex ea villa pro tali damno dato reiciendo, collecta imponenda erit omnibus ciuibus, ad quam ille tenebitur pro sua parte, pro qua cum alijs contribuet & sibi tandem damnum refarcietur. l. ab omnibus §. si à Titio & ibi Cast. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCXCII.

DEMENS qui nullo modo habet vsum rationis non poterit matrimonium contrahere sicuti nec furiosus, cum vterque sensu careat. Quod si non omnino careat sensu nec intellectu, poterit matrimonium contrahere. Henric. Boic. in capitu. dilectus, de sponsalib. Socin. consilio 47. numer. 2. part. 3.

Conclusio CCCXCIII.

TESTATOR non potest in prauidicium creditorum confessionem inuentarij remittere haeredi, tutori verò potest. fin. Carb. tutel. Paul. Cast. in l. si §. j. C. de iur. delib. quia non potest testator creditoribus suis prauidicare quoniam haeredem possunt in solidum compellere ad exoluendum quod illis debetur, eo casu quo haeres non faceret inuentarium. Soc. consil. 51. num. 2. vol. 3.

Conclusio CCCXCIII.

SALLEGATUR erratum fuisse in testamento per notarium in ipsa dispositione, & sic in substantia dispositionis, talis error per septem testes debet probari: quia tunc agitur de probanda voluntate defuncti, quae per septem testes probari debet. l. haeredes palam. ff. de testam. Quod si allegetur erratum fuisse in aliqua qualitate seu quantitate testamenti, & tunc talis error per duos testes probandus esset. Bart. in l. cum proponeretur. ff. de legat. ij. & ibi gloss. & Bart. in d. l. haeredes palam. §. sed si nota. ff. de testam. Paul. Cast. in l. quoties. ff. de testam. & Socin. consil. 51. in fin. volumin. 3. Decius consil. 105.

Conclusio CCCXCIV.

QVAMUIS possessorium recuperanda sit maxime priuilegiatum, tamē multae exceptiones opponi possunt contra agentem eo possessorio, vt exceptio renuntiationis furorum iurium post spoliationem praesentibus iudicibus: quorum praesentia operatur, vt talis renuntiatio non dicatur metu facta, arg. l. transactione. C. de tran. Abbas in ca. sollicit. de restitut. spol. Item exceptio pacti transactionis facta post spoliationem. gloss. in cap. ex insinuatione, de procurat. & licet exceptio dominij opponi non possit [ex eo iudicio per l. si quis ad se fundum. C. ad leg. lul. de vi publ. tamen si de dominio constaret per publicum instrumentum, tunc iure opponi posset exceptio dominij, Imol. & Ioann. Andr. in cap. cum dilectus, de causa possessio. Socin. consil. 59. in princip. volum. 3.

Conclusio CCCXCVI.

LOCATOR tenetur curare vt conductor liceat vt frui re cōducta, aliàs teneretur ad remissionē mercedis, & ad interesse: & maxime vbi ille conductor impediret vt re cōducta culpa locatoris: at vbi absque culpa ipsius locatoris impediretur vt re cōducta, fieret solum remissio mercedis. Socin. consil. 156. num. 4. part. 2. & vbi conductor vt re cōducta impediret ab eo quem locator poterat impedire, & cui poterat prohibere, teneretur tunc locator & ad remissionem mercedis, & ad interesse. Aliàs si impediatur vt re cōducta conductor ab eo quem locator non poterat prohibere, teneretur solum locator ad mercedis remissionem pro rata. Socin. eo loco. si tamen suo facto impediatur ipse conductor vt re cōducta, locator non teneretur, Soc. cōf. 71. part. 3.

Conclusio CCCXCVII.

QVANTUMCUMQUE quis alteri indemnitate promiserit, ipsumque defendere, tamen si ille talis turbetur suo facto, & sua culpa, cessaret indemnitas: quia non debet con-

queri de his, quae ipse patitur sua culpa, & suo facto. l. quida cum filium. ff. de verb. obligat. Promittens enim indemnitate tunc demum tenetur, si ille cui fit promissio vexetur sine sua culpa, per reg. damnum, de regul. iuris. Socin. consil. 70. in princ. in 3. vol.

Conclusio CCCXCVIII.

VERBA haec quae ponuntur in contractu societatis inter aliquos, quod habeant viuere communiter, & stare in communione, significant quod omnes fructus communiter & aequaliter percipiantur, ita vt nec attendatur quod alter habeat maiorem familiam quam alter. l. fina. §. Lucius. ff. pro socio. Socin. consil. 73. num. 14. vol. 3. Bart. in l. Quintus. ff. de annuis lega.

Conclusio CCCXCIX.

QVOTIES res venditur cum pacto recobrij de retrouendo, si demum emptor alteri vendiderit, nihilominus contractus ille poterit resolui, ita vt competat primo venditori vtis rei vindicatio. Paul. Cast. in l. cum venderet. ff. de pignoratitia act. Socin. consil. 80. in princ. 3. vol. poterit enim ille primus venditor agere in vim pacti non solum contra primum emptorem, sed & contra quemcumque: & à quocumque poterit rem ipsam vindicare oblato pretio. Boer. deci. 181.

Conclusio CCCC.

PATER qui semel dotauit filiam, ita demum tenetur iterum dotem constituere, si dos sine culpa filiae deperdita fuerit. Quod si culpa filiae dos deperda ur, pater non tenetur iterum eam dotare. doct. in l. si cum dotem. §. j. ff. solut. matrim. & in auth. quod locum. C. de collat. & ita communiter tene ri asserit Socin. consil. 100. nu. 2. in 3. vol.

Conclusio CCCC I.

QVANDO pater legat centum filiae pro sua dote, & postea pater in contractu sui matrimonij ipsi filiae constituit eandem summam in dotem, pater hoc cenferur fecisse animo compensandi cum legato, ita vt demum filia non possit petere leg. tum. l. Titia §. qui inuita. ff. de legat. ij. l. filiae. C. de legat. & ibi doctores. Soci. consilio 100. numero 7. in 3. volumine.

Conclusio CCCCII.

TESTATOR instituens Titium & Meuum: & post eorum mortem, si deccant sine liberis substituit Caium: si demum Titius cohaeres moriatur sine liberis, Caius substitutus vindicabit illius portionem non expectata morte alterius cohaeredis. l. Lucius §. Caius. ff. ad Trebell. & hanc opinionem communem esse inquit Ioannes Dilectus in suo tractatu de modo testandi, libro 5. numero 10. Quod si testator dixerit, si omnes haeredes decesserint, talem substituo, & sic vtatur ea distinctione vniuersali: vel si substitutio fiat vltimo morienti: vel si copulatiue verba substitutionis concipiuntur, vel si dixerit, si ambo moriantur, his casibus substitutus non admittetur nisi post mortem omnium, ita Dilectus vbi supra.

Conclusio CCCCIII.

ACTIO ex stipulatu quae competit extraneo ad dotem repetendam, quae ipse dederat alicui mulieri in contractu sui matrimonij, est stricti iuris: quia non competit extraneo à lege prout est illa, quae datur viro ad ante dotem sibi constitutam petendam, aut mulieri ad dotem repetendam: nam tunc his casibus ea actio ex stipulatu est bonae fidei. §. fuerat. de actio. Quare opus erit vt extraneus constituens dotem alicui mulieri, actionem eam sibi acquirat ex perpetua stipulatione, quae erit stricti iuris. l. auia. C. de iur. dot. Bartolus & doctores, in l. de diuisione. ff. solu. matrimo. & l. in §. fuerat. de actio. nu. 15.

Conclusio CCCCIII.

ACTIO ex stipulatu, quae datur mulieri ad dotem repetendam contra haeredes mariti est semper bonae fidei, & sic ex parte mulieris agentis erit haec actio ex stipulatu bonae fidei. Item & ea actio quae datur marito, tam contra uxorem quam eius patrem aut alium constituentem dotem erit semper bonae fidei. gloss. & Bart. in l. de diuisione. ff. solu. matrimo. §. fuerat, nu. 14. de actio.

Conclusio CCCCIV.

IN donatione quam facit pater filiae, quauis res donata à filio cuincatur, non tamen locum habet cuius actio. Bald. in authent. ex testamento. C. de colla. l. in §. fuerat, numero 35. de actio.

Conclusio CCCCVI.

SI reperiantur duo instrumenta, vnum mulieris, alterum si fci eomet die confecta, instrumentum mulieris super constitutione iur. dotis praesumetur prius confectum. non

puto. ff. de iure fisci à fortiori idem censendum erit & in instrumento mulieris & alicuius priuati: nam semper ipsum instrumentum mulieris presumeretur prius factum quam priuari instrumentum. Iaso. in §. fuerat. de actio. nu. 7.

Conclusio CCCCVII.

Mulier in repetitione sua dotis praefertur creditoribus mariti habentibus tacitas hypothecas, non autem praefertur habentibus expressas gloff. & Ang. in §. fuerat, de act. glo. in laffiduis. C. qui potior. in pig. habeat. & ibi Bart. Bal. & Salicet. & inquit ibi Bart. hanc opinionem consuetudine approbati: & quam vt communem sequitur Iaso. in d. §. fuerat. num. 73. & hoc procedit in dote realiter marito exsoluata, & in dote etiam à marito confessata, vt ibi per Ias. nu. 74. quando est renuntiatum exceptioni dotis non numerata: vel lapsum est tempus ad eam exceptionem proponendam. I. fin. cum auth. ibi posita. C. de dote cau. his enim casibus mulier habet intentionem fundatam quantum ad dotis petitionem, vt sibi competat priuilegium tacite hypothecae. Bar. in d. laffiduis quod procedit respectu mariti & heredum eius, quibus nocebit ea mariti facta concessio de dote recepta, quando exceptioni dotis recepta est renuntiatum, vel tempus est elapsum ad eam proponendam: talis autem confessio de dote recepta bene nocet marito aut eius heredibus, sed non nocet creditoribus mariti, quibus nocet vera dotis numeratio. Ias. in §. fuerat. nu. 86. & glo. in d. laffiduis. & hoc verum est cum mulier conuenierit cum creditoribus mariti probantibus actualem numerationem factam fuisse marito: scilicet si illi creditores solum habeant confessionem mariti de recepto, sicut & ipsa mulier. nam tunc illis mulier esset praefenda, vt ibi per Ias. num. 91. verum licet ea simplex mariti confessio de dote recepta non prauidet creditoribus, nec ille habeat priuilegium tacite hypothecae verae dotis: tamē si ultra simplicem eam confessionem apparet aliqua alia indicia, seu coniecturae dotis datae & soluta ex talibus indicibus confessio ea adiuuaretur. Curtius Iunior consilio 69. nu. mero 3.

Conclusio CCCCVIII.

Priuilegium parationis quod habet mulier, vt praefertur creditoribus habentibus tacitam hypothecam in bonis sui mariti pro sua dote recuperanda, competet etiam & filiis ipsius mulieris ex ipso matrimonio, & non alijs ipsi mulieri succedentibus. Auth. si quod. C. qui pot. in pig. habeat. & hoc approbat Iaso. in §. fuerat. nu. 94. de actio.

Conclusio CCCCIX.

Si pater fecerit expensas pro suo filio studente, est presumendum patrem eas expensas fecisse de suo in casu dubio. I. quae pater. ff. fam. erciscun. tamen si filius peculium castrense, aut quasi, aut aduentitium haberet, & quando habet ea bona penes patrem, tunc censendum esset patrem eas expensas fecisse de bonis filij, & non de suo. Ias. in §. fuerat. nu. 111. de actio.

Conclusio CCCCX.

Pater filiam dotare tenetur quamuis ea nupserit sine ipsius patris consensu. gl. in c. hoc sacramentum, 36. qd. 2. gl. in ca. de raptoribus, 36. q. 1. quia de iure canonico potest filia nubere sine patris consensu. c. gemma, de spon. & matri. ergo nubendo non perdit dotem. Iaso. in §. fuerat, de actio. nu. 119.

Conclusio CCCCXI.

Actio petitionis hereditatis, est quidem realis actio. I. sed & si lege. §. petitio. ff. de petit. hered. & ibi Bar. & I. sin autem. §. sed et si. ff. cod. Est etiam & bonae fidei. §. actionum, de action. instit. & ibi Iaso. num. 24. quamuis aliae actiones reales non sint bonae fidei, sed stricti iuris. Illa tamen petitio hereditatis, quamuis realis, erit bonae fidei, vt ibi per Iaso. est etiam ea petitio hereditatis & personalis, vt ibi per Iason. & alios.

Conclusio CCCCXII.

Fiscus si intra annum non annotauerit bona alicuius condemnati, & intra viginti annos ea bona non occupauerit, exceptione praescriptionis reijci poterit. I. ij. de requi. reis.

Conclusio CCCCXIII.

Licet actus & contractus gestus cum Ecclesia non obseruatis solemnibus sit nullus, authent. hoc ius porrectum, C. de sacros. eccles. tamen si ecclesia vellet illi contractui stare, tenebitur ille contractus: quia contractus quidem est nullus ecclesia de nullitate opponendo, aliis non. glo. in c. in sede vacante. Innoc. in ca. de his que fi. à prel. sine cons. cap. Bal. in l. C. plus val. quod agit. Iaso. in §. actionum. numero 43.

de actio.

Conclusio CCCCXIII.

Quamuis in obligatione facti succedat obligatio ad interesse, ita vt quis praecise ad factum non teneatur, sed dando interesse liberetur. I. si quis ab alio. ff. de re iudic. tamē si quis per sententiam fuerit condemnatus ad aliquod factum, teneretur tunc praecise ad illud factum, & neque liberaretur soluendo interesse. gloff. in l. qui restituer. de rei vendicat. quam gloff. approbat ibi Bald. & Ias. in §. actionum. numero 48. de actio.

Conclusio CCCCXV.

Quo vendito debetur & sella, & frenum, & alia ornamenta ipsius equi: & quae ornamenta erant iam pro ipso equo parata tempore contractus: ad quae ornamenta habenda potest ipse emptor agere contra venditorem. I. aediles. §. vendē di. ff. de aedil. edicto. Illud venit in contractu, quod tempore contractus demonstratur, & ad ea praestanda cogetur venditor infra sexaginta dies. Bald. in l. ij. C. de edi. actio. numero 4. & Ias. in §. actionum. numero 53. de actio.

Conclusio CCCCXVI.

Tutor potest vendere frumentum pupilli non expectata carissima, nec tutor tenetur mittere frumentum ad alia loca, sed in loco vbi est, debet vendere. I. frumentum. §. omnem. C. de adm. tut. vbi Bar. & Bal.

Conclusio CCCCXVII.

Mulier in secundo matrimonio censetur constituisse eammet dotem, quam primo viro constituerat. censetur enim ea dos repetita in secundo matrimonio. I. diuis. ff. solut. matrimo. Socin. consilio 69. in 4. volumi. & Corne. consil. 254. in j. volumi. & haec sunt vera vbi secundum matrimonium est simpliciter contractum. Corne. consil. 157. j. volumin.

Conclusio CCCCXVIII.

Minor qui vendidit fundum non seruatis solemnitatibus, si tamen appareat pretium quod recepit conuersum fuisse in ipsius minoris vtilitatem, vt quia ipse minor debita aut alia onera exsoluit, & tunc minor non poterit rem ipsam recuperare, nisi pretium quod iam recepit, & quod in suam rem expositum est, restituar, quamuis contractus aliis nullus poster dici, vt qui factus fuerit non seruatis solemnitatibus. I. si pretium, & ibi Bald. C. de praedijs minor. In dubio tamen non praesumitur pretium fuisse verum in minoris vtilitatem. Ancha. consil. 338.

Conclusio CCCCXIX.

Vndus dotalis, vel quaecunque res dotales datae aestimatae in dotem, faciunt emptionem & transitum domini in maritum: ita vt maritus possit demum libere res eas aestimatas in dotem datas alienare, non obstantē lege Iulia de fundo dotali non alienando: iuxta l. quories. l. cum dotem, & l. cum inter virum. C. de iure dot. Bartol. in l. si aestimatis. ff. solut. matrimo. & hoc est verum vbi maritus est soluendo: alias autem vbi maritus non esset soluendo, mulier semper ad ipsas res posset in subsidium agere marito non existente soluendo. I. in rebus. C. de iure dotium. & ibi gloff. quam ibi approbant Bar. & Bal. & Ias. in §. actionum. num. 84. de actio. instit.

Conclusio CCCCXX.

Permutatio fit inter partes quādo ab vtraque parte datur certa species quae ab ipsis partibus est praestanda, & hoc pacto daretur partibus actio praescriptis verbis, quae tunc est bonae fidei. §. actionum & ibi Ias. nu. 98. de actio. vt do tibi librum talem, vt des mihi quid aliud, l. naturalis. §. penul. ff. de praescri. verb. sed quando ab vtraque parte, vel ab altera solū genus esset praestandum, dicitur talis actus contractus inominatus, do vt des, & non esset permutatio, & ideo actio praescriptis verbis, quae tunc est stricti iuris, agendum esset, glo. Bart. & alij in l. j. C. de rerum permut. Iaso. in §. actionum. nu. 92. de actio. vt si dicatur, do tibi Digestum meum vetus, vt des mihi vnum Infortiatum competens: non enim tunc esset permutatio, quae solum fit de specie certa ad aliam speciem certam. Ias. ibid. nu. 93.

Conclusio CCCCXXI.

Si venditor agar ad rem venditam sibi tradendam, non oblato pretio, poterit oblinere si à parte non sibi opponatur de pretio non soluto. Bald. in l. j. C. ne liceat tertio prouocari. per tex. cum gloff. in l. si foror. C. de colla. nam lex. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empti. locum habet & procedit parte petente, si opponatur de pretio non soluto, quod si nihil opponatur, poterit emptor oblinere. Bald. in l. j. C. de fruct. & lit. expen. gloff. & docto. in d. §. offerri, & Iaso. in §. actionum. nu. mēri

Conclusio CCCCXXII.

Triennalis solutio operatur eum effectum, vt qui tribus annis proximis, & quolibet ex illis tribus se demonstrauerit soluisse, erit ab hinc praesumptio quod retroactis tempore iam elapsis integre soluerit. I. quicumque, de apoc. pub. libro x. C. quae lex locum habet & extenditur vt procedat in quocumque qui debet singulis annis siue sit emphyteuta, siue vasallus, aut censualis, vel quicumque sit alius debitor, qui debet soluere anno quolibet, Ang. in §. scim. in auth. de non eligendo. Ias. in l. j. num. 3. C. de fidei. quod procedit vbi quolibet anno de tribus annis elapsis fuerit facta solutio: scilicet si debitor soluisset vnica solutione pro tribus annis. Ioa. Faber in ea l. j. quia plures actus separatim facti magis ligant, auth. siue ante. C. ad Velle. Gemin. in c. Raynuitius, in verbo, si abque liberis, in materia de leg. & fideic. nu. 182. Bald. in l. ij. C. de dotis pro. & Ias. in ea l. j.

Conclusio CCCCXXIII.

Quamuis emptor agere possit etiam pretio non soluto, vt dictum est, tamen si iudex videat pretium non solutum, ex suo officio, etiam parte non opponente poterit mandare emptori agenti quod pretium soluat & per suam sententiam hoc poterit dicere, etiam si non sit actum in iudicio de hac re. I. si pater, in fin. & ibi Bald. qui hoc ibi notat. C. de actio. empti. cum ea exceptio sit nata cū ipsa actione, vt plenius dicitur in decisione sequenti. Ias. in §. actionum. numero 137. 138. & 139. de actio.

Conclusio CCCCXXIII.

Omnia exceptio quae vna cum ipsa actione nascitur, & officio quae inest ipsi obligationi, potest à iudice suppleri, etiam si à parte non opponatur: nam eo ipso quod actor proponit actionem, videtur eam cum sua proponere, & conuenienter videtur ipsam exceptionem proposuisse, quae inest sui natura in ipsa obligatione, vt in pactis incontinenti appositis in aliquo contractu, qui contractus à parte producit, vt per Ias. in l. cum qui. §. qui ita. §. de verb. obligatio. numer. 12. scilicet autem si exceptio veniret extrinsecus. Bar. in l. lecta. ff. si certū petat. & in l. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. idem Bart. in d. l. cum qui. & Iaso. in §. actionum. numero 138. de actio.

Conclusio CCCCXXIII.

Debitor in diem si conuentus ante diem non opposuerit exceptionem quod antea diem conuenitur, iudex per suam sententiam poterit eum debitorem condemnare ad solvendum die adueniente: quia ea exceptio dilationis quae inest obligationi, quamuis non inest quo ad differendum iudicium parte non opponente, tamen bene inerat quo ad differendam solutionem in tempus debitum. Bar. in l. cum qui, in princ. §. qui ita. ff. de verb. oblig. & Ias. in §. actionum. nu. 140. de actio.

Conclusio CCCCXXV.

Exceptio pretij non soluti, vel non adimpleti contractus, est vna ex exceptionibus quae possunt opponi ad processum, & quae impediunt litis ingressum, seu contestationem, Iulianus. §. offerri, & ibi Paul. Castr. ff. de actio. empti. quem sequitur Angel. & Iason. in eo §. actionum. numero 141. de actio. quod procedit vbi à parte opponitur, vt iam superius dictum est.

Conclusio CCCCXXVI.

Exceptiones de quibus in actis non apparet, neque in instrumento, debent à partibus proponi: quia cum de illis iudici non possit constare, ergo ad eas non tenetur aduertere, ob id debent à parte proponi: cum de illis ex instrumentis non apparet. Ias. in l. cum qui ita. de verbo. obliga.

Conclusio CCCCXXVII.

Quādo aliquis promittit aliquid dare vel facere sub poena, ad hoc vt poena committatur contra eum, debet in mora constitui per interpellationem ad illud dandum, vel faciendum. I. si poena. ff. quando dies leg. ced. Bart. in l. ita stipulatus. ff. de verb. oblig. I. si duo. §. ait praetor. ff. de const. pec. Dec. consil. 2. nu. 3. & consil. 313.

Conclusio CCCCXXVIII.

Promittens se facturum aut curaturum quod talis ratificabit talem actum sub tali poena, non committetur ea poena contra eum, nisi fuerit interpellatus. Dec. consil. 2. num. 3. nisi enim quis fuerit interpellatus, non dicitur stare per eum quominus illud faciat, Decius ibid.

Conclusio CCCCXXIX.

Fideiusor qui promittit aliquem praesentare infra octo dies, post eos octo dies elapsos non dicitur in mora, nisi fuerit ad id requisitus. Paul. Castr. in l. si decesserit. ff. qui satisd. cog. Dec. consil. 2. num. 7.

Conclusio CCCCXXX.

Obligatus sub conditione ad aliquid dandum vel faciendum, non potest dici in mora per aduentum conditionis, nisi fuerit ad id interpellatus. Euenus enim conditionis non constituit quem in mora. Bar. in l. ita stipulatus. ff. de verb. oblig. & in l. quories. cod. & haec est communis opinio secundum Decium consil. 2. nu. 5.

Conclusio CCCCXXXI.

Triennalis solutio operatur eum effectum, vt qui tribus annis proximis, & quolibet ex illis tribus se demonstrauerit soluisse, erit ab hinc praesumptio quod retroactis tempore iam elapsis integre soluerit. I. quicumque, de apoc. pub. libro x. C. quae lex locum habet & extenditur vt procedat in quocumque qui debet singulis annis siue sit emphyteuta, siue vasallus, aut censualis, vel quicumque sit alius debitor, qui debet soluere anno quolibet, Ang. in §. scim. in auth. de non eligendo. Ias. in l. j. num. 3. C. de fidei. quod procedit vbi quolibet anno de tribus annis elapsis fuerit facta solutio: scilicet si debitor soluisset vnica solutione pro tribus annis. Ioa. Faber in ea l. j. quia plures actus separatim facti magis ligant, auth. siue ante. C. ad Velle. Gemin. in c. Raynuitius, in verbo, si abque liberis, in materia de leg. & fideic. nu. 182. Bald. in l. ij. C. de dotis pro. & Ias. in ea l. j.

Conclusio CCCCXXXII.

Dominus non tenetur de delicto commissio per suum famulum, Barto. in l. nec id. ff. de incend. ruin. & Bald. in l. j. C. de episcop. & cleric. Iason. in rubric. de seruus fugitiuis. numero 15.

Conclusio CCCCXXXIII.

Hospes qui tenet hospitium non tenetur de vulnere illato per suam familiam alicui hospitanti in suo hospitio, nec criminaliter, nec ciuilliter, nec ad aliquas expensas, nec ad aliquod interesse. Iason. in rubri. de seru. fugit. nu. 15.

Conclusio CCCXXXIII.

Res empta ex pecunia mea, non est mea, non est mea, & neque talis res ex eo efficitur mea, sed erit ipsius ementis. I. j. C. si quis al. vel sibi. I. si vt proponis. & ibi docto. & I. si ex ea pecunia. C. de rei vendic. Ias. in l. si ex ea pecunia, numer. 3. C. de fer. fugit. competit tamen mihi actio ad pecuniam condicendam: quia pro consumpta habetur. Paul. Castr. in d. l. si ex ea.

Conclusio CCCCXXXV.

Res empta ex pecunia vxoris à marito, non est vxoris, nisi in subsidium vbi maritus non esset soluendo dote. I. vxor marito suo. ff. de dona. inter vir. & vxor. aliis non. Salicet. in d. l. si vt proponis. num. 3. & ibi etiam Paul. Castr. in fi. C. de rei vendicat. & in summa res empta ex pecunia dotali nomine alterius quam vxoris non est dotalis, neque subrogatur in locum dotis. d. l. si ex ea pecunia. C. de rei vendic. & neque illi vxori actio acquiritur, nisi in subsidium. Quod si ex pecunia vxoris res empta esset nomine ipsius vxoris, talis res empta in locum dotis succederet, & vt res dotalis reputaretur. I. res quae. ff. de iure dotium. Roma. consilio 201. in princ. & res empta ex propria pecunia ipsius mulieris ab ipsa muliere, vel etiam ex pecunia viri, nomine ipsius mulieris, erit mulieris ementis. Stephan. Bertrand. consilio 54. j. volumin.

Conclusio CCCCXXXVI.

Res empta ex pecunia militis, est ipsius militis, & quam ipse miles potest vindicare tanquam dominus. I. si vt proponis. C. de rei vend. & ibi docto. dummodo sit miles armatae militiae. Salic. ibid. in princ.

Conclusio CCCCXXXVII.

Res empta ex pecunia minoris à suo administratore, vel ex pecunia pupilli à suo tutore est ipsius pupilli, vel minoris & ea vt dominus poterit minor vindicare. I. ij. ff. quādo ex facto tutor. Habet tamen ipse pupillus vel minor electionem vt rem emptam ex pecunia minoris vel pupilli, ipse pupillus aut minor vindicet, vel vt agat ad ipsam pecuniam repetendam: cum ea res pro pecunia ipsius pupilli, aut minoris obligata sit. I. si tutor. C. de fer. pign. dato. & ibi Bal. & Salic. in l. si vt proponis, num. 2. C. de rei vendica. & ibi etiam Paul. Castr.

Conclusio CCCCXXXVIII.

Res empta ex pecunia pupilli aut minoris ab alio quam à tutore vel administratore eorum, non est minoris, sed est pupilli, aut minori acquiritur hypotheca super ea re, I. si tutor, vbi Bald. C. de fer. pign. da. manum. nisi in subsidium vbi emptor non esset soluendo: nam tunc eam rem posset vindicare. I. filia, in fi. ff. de solu. Bart. & Salic. in d. l. si vt proponis. nu. 2. & ibi Castran.

Conclusio CCCCXXXIX.

Res empta ab administrare ecclesiae, & ex pecunia ipsius ecclesiae, est ipsius ecclesiae. scilicet si empta fuisset ab alio quā ab ipso administratore. Bal. in l. si tutor. C. de seruo pig. dato manumiss. Salicet. & Castr. in l. si vt proponis. C. de rei vendic.

Con

Conclusio CCCCYL.

Quamuis citatus dixerit se nolle venire, est tamen expectandus vsque dies citationis aduenerit, & ante dilationem positam in citatione non debet contumacia accusari contra eum: quia interim poterit suum propositum mutare, & adesse in die assignato, cum sit mutabile hominis propositum. l. deberi, & ibi Bal. C. de fidei liber.

Conclusio CCCXXLI.

Tutor vel curator minoris sicuti non potest rem minoris alienare sine decreto iudicis, ita nec locare pro vno anno aut pro duobus, cum hoc pacto quod finientibus illis duobus annis teneatur ille tutor relocare illum conducto: cum illud in se videatur continere speciem alienationis. Neque in auth. de non alienan. reb. eccl. vbi autem esset persona quae possit alienare, possit etiam cum eo pacto locare, & teneret tale pactum. Angel. in eo. §. neque. Alex. consil. 163. j. volum.

Conclusio CCCXXLII.

Filius familias ex omni contractu obligatur praeterquam ex mutuo & voto, & inquam, efficaciter obligatur. l. tã ex contractibus. ff. de iud. l. filius familias. ff. de actio. & oblig. & fiet executio contra filium familias etiam per capturam. l. ij. §. si vtrum, & ibi Bal. ff. de mino. l. in l. bonorum, num. 2. C. qui admitt. ad bono. poss.

Conclusio CCCXXLIII.

Diuturnitas temporis facit praesumi mandatum quod dicitur necessarium ad ipsum actum praecessisse. l. filius familias. C. de pet. hare. l. hoc asserit in l. bonorum, num. 1. §. C. qui admitt. ad bono. poss. & hoc procedit vbi essent in tali actu ad quem quis verisimiliter iure mandato non sufficeret. Dec. consil. 36. nu. 8. & praesumptio mandati inducitur ex diuturnitate temporis triginta annorum, sicuti & alia quae bet solemnitas extrinseca, quae ex cursu illius temporis inducitur. Curt. senior consil. 76. nume. 3. & Boer. decis. 2. 8. & Dec. consil. 409. & 34. 1.

Conclusio CCCXXLIII.

Ex diuturnitate temporis omnia praesumuntur acta solemniter. l. si filius. C. de pet. hare. l. sciendum. ff. de verbor. obligat. quod procedit in casu dubio. Sed quando ex inspectione instrumenti apparet solemnitas requisita non interuenisse, cessaret ea praesumptio, quae alias insurgit ex diuturnitate temporis. Alex. consil. 1. in 4. vol. l. in l. bonorum, num. 1. §. C. qui admitt. Decius tamen consil. 59. n. 7. inquit talem praesumptionem, quae est, quod non reperitur in instrumento, tolli ex contraria praesumptione, quae oritur ratione antiquitatis, vt per Felin. in c. sicut. de re iud. in versic. ita vt hoc sit verissimum, quod ratione antiquitatis omnia semper praesumuntur acta solemniter.

Conclusio CCCXXLV.

Si testator, haeredem suum instituat, vt si casus accidat suum haeredem decedere sine liberis, voluit bona sua ad uxorem suam, aut alium peruenire: decedere tunc haerede in vita testatoris illi testatori mortuo in hac voluntate, substitutum admittetur ad hereditatem ex vulgari comprehensa generaliter sub ea compendio. Boer. dec. 3. 8. nu. 162.

Conclusio CCCXXLVI.

Quis non probatur quod sit haeres alicuius, quamuis ille res hereditarias possideat: neque enim per hoc probatur eum haeredem esse. l. non hoc. C. vnde cognat. & ibi hoc notat Iaso. potest enim esse quod eas res possideat alio titulo, vt quia per antea eas res emerat. Ias. ibi. & quamuis filius fateatur quod possidet res paternas, non sequitur quod sit haeres, nisi hoc fateatur, aut probetur quod possidet vt haeres. ita Ias. ibi.

Conclusio CCCXXLVII.

Si quis denuntiaverit alicui, qui rem aliquam erat emptor, & a quodam tertio, quod ea res est sua, protestando illi quod non emat, quia est sua, & quod non est illius qui eam rem vult vendere, si ille emat non obstante tali protestatione, reddetur in mala fide. si de eum aliter protestans pro bet rem suam esse, & hoc si talis protestatio facta fuerit re integra. l. si fundum, & ibi Paul. Castr. C. de rei vendi.

Conclusio CCCXXLVIII.

Per simplicem denuntiationem de non emendo facta illi qui iam emisit, non constituitur illi emens in mala fide. l. si fundum, & ibi Paul. Castr. C. de rei vendi. Quod si ante contractum, talis emens redderetur in mala fide.

Conclusio CCCXXLIX.

Ad usufructuarium pertinent omnes fructus, omnes redditus, & omnes commoditates rei, cuius usufructus le-

gatus est. l. §. & 6. ff. de usufruct. & ad quem usufructuarium etiam pertinent omnes fructus pendentes. Recollecti vero ad haeredem pertinent. l. si pendentes, & l. si usufructus. ff. de usufr. Cor. consil. 1. 87. num. 2. j. vol. vtetur tamen ipse usufructuarium illis fructibus data cautione: nam in tali legato usufructus comprehenduntur res omnes quae reperiuntur, vt sunt grana, vinum, fructus omnes, vestimenta, & etiam pecunia, & cetera quae usu consumuntur. Habebit etiam usufructum animalium quae ibi reperiuntur. Stepha. Bertrand. consil. 57. j. volu. & hoc data cautione, per cum titulum, usufructuarium quoadmodum caueat. Ad ipsum etiam pertinet colere fundos, & soluere onera realia. l. fundi. ff. de usufr. lega. Ad usufructum vero non pertinent omnes fructus, nec redditus, sed quantum sufficit ad usum suum, & suae familiae. l. ple. num. in princ. ff. de usu & habit. & neque ad usufructum pertinet colere fundum, sed ad proprietarium, Paul. Castr. in rubr. de usu & habit.

Conclusio CCCCL.

Actor potest repelli a iudicio illi opponendo de iure tertij, quod est exclusivum iuris agentis: nam si actori opponatur de iure tertij, per quod ius agentis excluditur, ipse agens repellitur, cum constet ipsum agentem nullum ius habere, quamuis etiam reus nullum ius habeat, quia non curamus de iure rei, si non constet de iure actoris, l. fina. vbi Paul. Castr. C. de rei vendi.

Conclusio CCCCLI.

Vis potest fodere in suo fundo & auertere venam aquae quae decurrebat & erat in fundo vicini, in fundum proprium, dummodo hoc faciat vt sibi proficiat, & non vno. ceat suo vicino. Potest enim vicinus in suo opus facere ex quo auferat commo. stratum quae ad vicinum pertinet, dum tamen non faciat in fundo alieno: possum enim facere quod mihi prodest, quamuis vicino noceat. l. si tibi. C. de ser. & aqua, & ibi Paul. Castr. l. §. denique. ff. de aqua plu. arcend.

Conclusio CCCCLII.

Verba enuntiativa prolata propter se, & principaliter, hoc est, ad hunc solum finem, vt enuntient illud quod proferunt partes, ea verba disponunt. l. ex hac scriptura. ff. de dona. l. tale pactum. ff. de pactis. & Ias. in l. ex his verbis, C. de test. milit.

Conclusio CCCCLIII.

Verba enuntiativa propter aliud prolata non disponunt, & nihil operantur, vt quando proferuntur a pagano incidenter. l. ex his verbis, & ibi Ias. C. de mili. testa. nisi in aliquibus in quibus ea verba enuntiativa disponunt. Barto. & Salic. in l. cum aliquis. C. de iure delib. & in matrimonio probant: vnde si quis in instrumento faciat mentionem quod talis promissit centum nomine dotis pro matrimonio inter eos contracto, ea verba probant matrimonium inter eos contractum, non autem in praedictum aliorum. capit. per tuas, de probat. item si ea verba enuntiativa essent geminata, probant. Barto. & Angel. in l. cum scimus, de agricol. & cens. l. xj. C. verum quamuis ea verba enuntiativa non plene probent, faciunt tamen semiplenam probationem ad fauorem tertij. Barto. in l. ad monend. ff. de iure iurand. & Iaso. in l. ex his verbis, C. de mili. test. ea tamen verba enuntiativa inter partes contrahentes bene probant, quo ad effectum validitatis, de his de quibus principaliter in instrumento continetur, vt per Socin. consil. 3. 9. nu. 5. tertij part.

Conclusio CCCCLIII.

Permutans suum beneficiu cum alio quod non erat permutans, non perdit suum beneficium, & neque valebit ea permutatio: quia antequam valeat permutatio beneficii, oportet permutates habere ius in beneficiis. Rebu. in practica causarum beneficalium, in tit. de permut. nume. 9. non potest tamen permutans ad suum redire beneficium sine noua collatione, Panormi. in capit. cum venerabilis, de except. & ibi Felin. nume. 1. 1. de consuet. non petitur tamen noua collatio quando quis redit ad suum beneficium, vt de stylo Franciae ita obseruatur, licet de iure secus, ideo quod agere poterit possessorio is qui redijt ad suum beneficium, ita Rebu. in eo loco, numero 1. 2. quod etiam tenet Boer. decisio. 97.

Conclusio CCCCLV.

Qui ita dixit nego me occidisse hominem, sed si occidi, dico me fecisse ad meam defensionem, vel si appareat me illud fecisse, id feci me defendendo: talis ita dicens non habetur pro confesso, nec propter hoc puniri debet. Bald. in l. si quidem, C. de except. Felin. in c. pastoralis, & in c. cum venerabilis, nu. 1. §. de except.

Con

Conclusio CCCCLVI.

Constitens positiones, vt in tali instrumento continentur, si demum in tali instrumento nihil continetur, non dicitur confessus positiones. Bal. in l. ij. C. de erro. aduo. Felin. in c. cum venerabilis, num. 24. de except. quod si quis simpliciter respondeat alicui positionem eam confitendo, videtur omnes qualitates & coherentius confiteri secundum praecedentem interrogationem. Alexand. consil. 8. numer. 1. 3. in 3. vol.

Conclusio CCCCLVII.

Actio iniuriarum datur etiam pro iniuria illata ex repentino calore iracundiae, quae praesumitur dicta animo iniuriandi, & neque in praedictum iniuriati reuocari possit. l. si non conuicti, C. de iniur. & ibi Salicet. Est quidem verum quod iniuria dicta per iram puniatur pro iniuria simplici, non autem pro delicto, vel calumnia, quia nec reus dicitur. l. quid calore. ff. de regul. iur. Calor enim iracundiae inconfusus caret vitio, vt per Felinum in c. cum te, post gl. ibi, de sentent. & re iudi. ad hoc vt puniatur pro delicto, quando ex eo calore nullum fuit subsequutum detrimentum, quod si fuisset subsequutum aliquod detrimentum, puniretur talis calor iracundiae. decisi. Tholosana. 409. non quidem ex toto, sed poena esset mitigata, Deci. in ea reg. quod calore, numero 7. Datur etiam actio iniuriarum & pro modica iniuria quae semper infamat, Felin. in eo c. cum te. Et potest quis agere actione iniuriarum, si contra eum obijciatur aliquod delictum in genere, vel in specie: nam talis improperans dicitur iniuriam committere, Bart. & Bald. in l. turpia, ff. de leg. 1. Iniuria tamen quae in specie dicta est, redditur atrocior quam ea quae in genere maledictionis profertur. Bart. in d. l. turpia.

Conclusio CCCCLVIII.

Poster legando filiae suae centum cum erit vidua, si semel fuerit effecta vidua, consequetur legatum, quod demum non perdit quamuis postea nubat. l. si quis, & ibi Ias. C. de instit. & substitut. sufficit enim conditionem semel fuisse adimpletam, quamuis non duret implementum. l. cum vxori. C. quan. dies legat. ced. Ias. in d. l. si quis, nisi pater dixisset, lego filiae viduae, & quam diu stabit vidua: nam tunc secundo nubendo perderet legatum, vt plenius per Ias. in ead. l. si quis.

Conclusio CCCCLIX.

Si princeps causam delegauerit alicui existenti in dignitate: ille qui est in tali dignitate tempore commissionis cognoscet, licet postea priuetur ea dignitate. cap. statutum, in princ. de rescript. in 6. non enim est necesse qualitatem ad actum requisitam semper durare: sed sufficit quod fuerit in principio actus. gloss. & Panormi. in capi. et si principalis. de rescript. Ias. in l. si quis, numero 3. C. de instit. substitut. & restitut.

Conclusio CCCCLX.

Si testator dixerit, instituo talem sub nomine appellatio in tertija parte, talem in quarta parte, & talem in reliquo, & per consequens: vbi haeredes sunt diuersimode instituti & demum substituti hoc modo, vt si contingat aliquem ex haeredibus non esse haeredem, alios haeredes substituo: vno demum eorum non existente haerede, alij admittentur in vim substitutionis in similibus partibus in quibus erant instituti, quia ibi facta fuit substitutio, cum dicto, haeres, sit nome appellatio. l. j. C. de impu. & ibi Iaso. & cum sint instituti sub assignatione partium, in eis partibus censentur etiam substituti, sub quibus erant instituti: & partes adiectae in institutionibus censentur repetitae in substitutionibus, quando illa substitutio facta fuit sub nominibus appellatiuis, & in diuersis partibus erat facta institutio. d. l. j. & ibi Ias. nisi testator ex illis aliquos instituisset in vna parte, qui in ea essent coniuncti re & verbis, & alij in diuersis partibus: quia tunc si aliter ex illis coniunctis decedat, alter coniunctus admittetur. l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de vulg.

Conclusio CCCCLXI.

Si plures diuersimode instituti substituti fuerint sub proprijs nominibus, illi veniunt equaliter in substitutione non attentis portionibus hereditarijs. l. nonnunquam. ff. ad Trebel. cum enim institutio fit per propria nomina, tunc personis partes, seu portiones annumerantur, & sic habetur respectus personarum, & non portionum, propterea succedent equaliter: quae ratio consistit, vbi substitutio fuit facta sub nominibus appellatiuis. Ias. in l. j. C. de impub.

Conclusio CCCCLXII.

Si pluribus legatarijs res aliqua fuerint diuersimode & in diuersis partibus relictae, & demum legatarij ipsi fuerint

adiuicem substituti siue per propria nomina, siue per nomina appellatiua, tunc illi legatarij iuicem substituti semper in viriles admittentur in parte & portione illius qui iam defunctus est. l. vnica. §. sed vt manifestetur. & ibi gl. C. de caduc. tollen. Ias. in l. j. C. de impub.

Conclusio CCCCLXIII.

Instituti in diuersis partibus, & substituti sub proprijs nominibus, quae praecedunt nomen appellatiuum, haeredes equaliter succedunt vni ex haeredibus mortuo ab intestato, vt si testator instituit quibusdam heredibus in diuersis partibus, dixerit Titium, Caium & Sempronium haeredes meos substituo: eo casu succedent illi substituti aequaliter, quia ibi propria nomina ipsorum haeredum praecedunt: quod si nomen appellatiuum praecederet, tunc succederent substituti pro portionibus hereditarijs vt si instituit haeredibus in diuersis partibus, dixerit testator, haeredes meos Titium, Caium, & Sempronium substituo, attendenda enim in his sunt verba quae praecedunt. l. si seruus communis. ff. de stipul. ser. uor. Bal. in l. j. C. de impub. & ibi Ias. versic. 3.

Conclusio CCCCLXIII.

Instituti in diuersis partibus, & substituti sub nominibus indifferetis, puta filios, fratres, vel nepotes meos institutos, eos inquam substituo: tales ita substituti censentur substituti sub portionibus hereditarijs, ac si fuissent substituti sub nominibus appellatiuis, cum comprehendantur sub vna vnitatem. l. Lucius & Mania, & ibi hoc notat Bart. ff. ad Trebel. & Ias. in l. j. nu. 4. C. de impub.

Conclusio CCCCLXV.

Sicuti pater in suo testamento benedicendo filium non censetur eum haeredem instituisse: ita maledicendo censendum non est eum exhaereditasse, vt quia dixit, maledico filio meo, quia me verberauit, per hoc non videtur eum filium exhaereditasse: quia verba indignationis non disponunt. Iaso. in auth. non licet. nu. 2. C. de libe. praeteritis.

Conclusio CCCCLXVI.

Si filius causam ingratitudinis in patrem commiserit, per quam possit a patre exhaereditari, si pater eam iniuriam per pactum remiserit, non poterit filius ex ea causa exhaereditari. Paul. Castr. in l. n. C. de pact. post Bart. ibi. & Ias. in auth. non licet. C. de liber. praeter. num. 3.

Conclusio CCCCLXVII.

Si clericus passus fuerit se condemnari a iudice laico, & post condemnationem clericus in executione allegauerit priuilegium clericale, erit ille clericus in expensis condemnandus, cum in illis partem aduersam fatigarit. Felin. in c. exceptionem, de exceptio.

Conclusio CCCCLXVIII.

Reus qui rem possidebat petitam ab actore tempore citationis, vel contestationis litis, si demum rem ipsam petitam alienauerit, vel deserit possidere, praesumendum erit quod dolo deserit possidere. Bart. in l. qui petitorio. ff. de rei vendi. l. quod Celsus, in princ. & ibi doctor. ff. de exceptio. Felin. in capitulo aduersario. de exceptio. numer. 2. per I. qua dote, & l. semper. de regul. iur. Ias. in §. omnium. nume. 7. 3. de actio.

Conclusio CCCCLXIX.

Tempus ad appellandum decem dierum, currit a die quod lata fuit sententia & prolata, ita vt dies in qua fuit prolata ea sententia, computetur in termino decem dierum. Pan. in ca. super, arti. ij. de appel.

Conclusio CCCCLXX.

Sententia lata contra habitatores alicuius ciuitatis, aut castrorum, nocet non solum his contra quos lata fuit, sed & his qui nunc reperiuntur in ea ciuitate & loco: nam licet praecedentes decesserint, successores, & qui nunc reperiuntur in eo loco representant defunctos, & faciunt eundem populum, sic quod populus qui nunc est censetur eundem populum, l. proponatur. ff. de iud. l. sicut municipi. §. in decuriones. ff. quod cuiusque vniuers. nom. Guid. Papae dec. 279.

Conclusio CCCCLXXI.

Solutio legatorum spectat ad onus fideicommissarij. l. ij. §. & ibi glo. C. ad Trebel. l. j. & ibi docto. ff. ad Trebel. debita autem hereditaria & funeris impensa spectat ad haeredem pro sua parte quartae Trebellianicae, & pro alijs tribus partibus restantibus, quae sunt nouem vnciae, onus resoluendi spectat ad ipsum fideicommissarium: praestatio vero alimentorum anni luctus respectu viduae spectat ad haeredem nam eo anno pendente, vidua in utilitatem heredis tenetur operari. l. sicut, & ibi Bart. ff. de oper. libert. tum quod illo anno durate haeres lucratur fructus omnium bonorum, quos non tenetur

netur reddere. l. j. §. exactio C. de rei vxor. actio. Guid. Pap. de cisione 296.

Conclusio CCCCLXXII.

Præscriptio non currit in his quæ sunt de se licita, & debentur iure communi absque partium cõuentione, nisi à tempore quo quis est prohibitus, vel iure cõtrario. l. quoties. ff. de seruit. gloss. & Bart. in l. j. & ij. C. de seruit. & aqua. & ideo quilibet in sua domo potest habere furnum ad suum panem coquendum, non obstante quòd dominus ibi per prius habeat furnum. lo. Faber in §. quæ. de actio. nisi aliàs fuisset prohibitum ne furnus esset. Faber ibi & Guido Papæ decif. 393. vel nisi ille dominus ius haben de furnum ex præscriptioe aut Principis concessione hoc habuisset. Guido Papæ ibid.

Conclusio CCCCLXXIII.

Quilibet possessor bonæ fidei cõpensat expensas factas causa cultura & fructuum, quemadmodum & expensas factas causa custodia cum ipsius fructibus. l. fundus. ff. fam. l. ercif. & ibi docto. tales enim expensæ factæ causa custodia, & aliæ factæ causa fructuum conseruandorum fiunt ad utilitatem ipsorum fructuum, & ad ipsos cõseruandos. l. si ita §. fin. & l. quæritum §. salinarum. ff. de fund. inst. Bart. in l. cum quæritur §. prediis. & ibi additio super verbo, non dicetur. ff. de leg. iij. contra opinionem Bart. in d. §. prædijs.

Conclusio CCCCLXXIII.

SI testator in suo testamento consistat se debere nõ capaci, talis cõfessio nihil operabitur: quia cõfetur facta in fraudem, & hoc in dubio præsumitur. l. quidam decedens. §. Titia. & ibi Bart. ff. de leg. ij. quare debitum erit probandum ab eo qui illud perit non obstante tali confessione, Alber. in d. §. Titia. quod etiam procedit etiam si talis confessio esset iurata, vt ibi per Bart. quia tale iuramentum non tollit fraudis suspicionem & Bal. in d. §. Titia, & in l. non dubium, C. de legib. Salicet. in l. generaliter, numer. 16. C. de non nu. pecun. ita vt necetiam in vim legati valeat talis confessio. Alber. in d. §. Titia, & Paulus Castrensis in d. l. generaliter, numero 11.

Conclusio CCCCLXXV.

SI maritus in suo testamento consistat se habuisse à sua secunda vxore aliquam summam pecuniæ, & quamuis iurauerit ita esse, non tamen standum erit tali confessioni, neque in vim illius ea vidua poterit eam summam perere, cum talis confessio etiam iurata facta ad utilitatem suæ secundæ vxoris non probat debitum. l. cum quis decedens, §. Titia. ff. de leg. iij. & ibi Bart. si tamen in ea voluntate maritus moriatur, hæres ad eam summam confessatam cogi possit, cum morte mariti confirmata fuerit. Bart. in d. l. cū quis decedens. §. Titia.

Conclusio CCCCLXXVI.

Quando est questio inter aliquos de beneficio, si aduersarius consistat beneficium ad partem aduersam pertinere, talis confessio alteri non proderit. cum sit questio de titulo beneficii: sed titulus est probandus, per quem constat eum habere ius in beneficio. glo. in c. ij. de rescript. quia beneficia ecclesiastica non possunt possideri sine canonica institutione. c. beneficium, de regu. iur. quod procedit vbi ille vult ex toto inducere probationem tituli ad illum beneficium ex sola confessione aduersarii. sed vbi quis de suo titulo docuisset, qui redditur dubius ex productis factis per aduersarium: tunc si talis aduersarius fateatur partem aduersam melius ius habere, & tunc bene prodesset aduersarii confessio seu declaratio, cum per eam confirmetur titulus. decif. capel. Tholof. 473. & Boer. decif. 39, nu. 2.

Conclusio CCCCLXXVII.

VS superueniens actori ex causa de præterito sibi prodest ita vt sequi debeat sententia in suam utilitatem, & condemnatio contra reum, & hoc quando superuenit illud ius post litem contestatam. c. Abbate sane. de re iud. in 6. Alex. consil. 176. volu. 2. l. in §. omnium. de actio. nu. 63. secus si ius superueniat ex causa de præteriti. d. c. Abbate sane, & l. in d. §. omnium.

Conclusio CCCCLXXVIII.

Actor qui tempore porrecti libelli, & litis contestate, erat dominus, postea desit esse dominus, & tandem dominium illius rei recuperavit, poterit obtinere in rei vendicatione. tempus enim medium non debet in quoquam obesse. l. ij. C. de litigio. l. tigni. §. fin. ad exhiben. l. in §. omnium, nu. 69. de actio. & Boer. decif. 39, nu. 3.

Conclusio CCCCLXXIX.

SI quis post datas dilationes ad probandum velit aduersarium iurare, & illi deferre iuramentum iudiciale, erit audiendus, & cogetur iurare aduersarius, nisi habuerit iustam causam recusandi iuramentum. Bart. in l. contractus, §. illo, per eum textum. C. de non num. pecu. & l. manifeste. ff. de iureiur. & ibi l. as. & iuxta hanc opinionem iudicatum fuisse refert Boer. decif. 96, nu. 6.

Conclusio CCCCLXXX.

QVIS statim in principio litis super intentione partis aduersæ tenetur aut iurare, si requisitus fuerit: aut referre, quamuis is, cui defertur, dicat se velle probare suam intentionem vel exceptionem per testes, & ita conclusum fuisse refert Boer. decif. 95, nu. 2. per eam l. manifeste. ff. de iureiur.

Conclusio CCCCLXXXI.

AD probandum contractum vsuarium tria debent concurrere. pactum de retrouendendo, vilitas pretij, & quod emptor sit solutus foenerari. & illa tria probata reddunt contractum foeneratiu. Bart. in c. ad nostram, de emp. & vend. & ibi Henri. Boich. & Alber. de Rofate in l. emptio. C. p. valere quod agitur. de Anchar. in d. c. ad nostram. quod si v. num ex illis tribus deficiat, contractus non diceretur foeneratiuus. Masuer. in sua practica de præscript. & Corn. consil. 224. vol. j. & ibi inquit eam esse cõmunem opinionem, quã confirmat Boerius decif. 102, nu. 3. & Soc. consil. 155, nu. 13. vol. 2. & illa vilitas precij nõ consideratur in hoc casu circa dimidium precij, sed etiam si minor illa vilitas dimidio illius precij, & quamuis sit citra dimidium. Boer. ibidem nu. 5.

Conclusio CCCCLXXXII.

VBI in aliquo contractu duo solum concurrunt, vilitas scilicet precij, & pactum de retrouendendo, non erit agendum contra contractum vt foeneratiu. sed solum remedio l. ij. C. de rescind. vend. Bart. consilio, 139. Boer. decif. 102. Inno. & omnes in c. ad nostram, de emp. & vend.

Conclusio CCCCLXXXIII.

PERIURUS quam defertur iuramentum in supplementum probationis: quia qualitas ea que testem repellit à ferendo testimonio, etiam repellit partem à tali iuramento. atqui periurium repellit testem, ergo & partem à tali iuramento. Soci. consil. 255, nu. 9. par. 2.

Conclusio CCCCLXXXIII.

VILITAS pretij maxima facit vt contractus præsumatur simulatus, vt si res quæ valet mille, vendatur pro centu: talis vilitas immoderata reddit contractum simulatum. c. 1. qual. feu. amit. Soc. conf. 304. in j. vol. & Boer. dec. 102, nu. 4. quòd si paucitas precij tantummodo intercederet quæ excederet dimidium, & tunc legitimus præsumeretur, & non simulatus, vt ibi per Soci.

Conclusio CCCCLXXXV.

Quando actum est rei vendicatione contra reum, qui interrogatus in iudicio dicit se possidere, cum tamẽ nõ possideret, & tandem per sententiam fuit condemnatus, & sic pro actore fuit iudicatum: si demum possessio quæ petebatur ab actore ad reum peruenerit ex noua causa, mittetur ea sententia executioni contra ipsum reum. l. si ante hereditatem §. si quis fundum. ff. de excep. rei iudic. & ibi Bartol. in l. qui se obtulit. ff. de rei vendicat. l. as. in §. omnium. num. 23. de actio.

Conclusio CCCCLXXXVI.

SENTENTIA in casu falsi lata inter partes non necet notario non vocato, & qui adhuc in ius non fuit vocatus nec auditus in ea falsitate. Felin. in c. cum Ioannes Eremita, de fide instru. Boer. decif. 117, num. 17.

Conclusio CCCCLXXXVII.

CVmagitur super falso, fiunt informationes: quibus demum visis, & parte super illis audita, & causa allegata, curia debet ordinare, quòd pars quæ agit, curabit testem venire & notarium ad certum diem, in qua tenebitur secum adferre schedam & suum prothocolum. & hoc receptum esse in curia asserit Boer. decif. 118, nu. 17.

Conclusio CCCCLXXXVIII.

VENDOR habens scientiam valoris rei venditæ, vendendo etiam si expresse non docuerit quod plus valet res ipsa, & maiorem rei valorem, non poterit vti remedio legis secundæ. C. de rescind. vendi. quia ille illi valori sicut expresse, ita & tacite videtur renuntiare. Bart. & doct. in l. si quis cū aliter. ff. de verbo. oblig. & Boer. decif. 142, n. 6.

Conclusio CCCCLXXXIX.

VENDOR ignorans rei valorem, & cū dubium sit & incertum an venditor sciat, an verò ignoret rei valorem quò vendit, donando in contractu maiore rei valorem, audietur nihilominus, si demum veniat remedio legis secundæ. C. de rescind. venditio. Nam quamuis in dubio quis præsumatur scire rei valorem, & vires suarum rerum, per l. quisquis. C. de rescind. vend. & ibi Salic. tamen talis præsumptio tollitur per aliam præsumptionem, quæ habet, quòd nemo præsumitur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de probat. & in dubio donatio non præsumitur. l. si cum aurum. ff. de solut. & quòd fortior præsumptio tollat aliam, & minus fortem præsumptionem. c. literis, de præsumpt. Et pcedit hæc regula atque decisio vbi vendens simpliciter maiorem rei valorem donaret. Bart. in l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig. Boer. decif. 142, nu. 6.

Conclusio CCCCLXXX.

VENDOR ignorans valorem rei quam vendit, in dubio si donet maiorem rei valorem, & id quod plus valet, etiã si excedat dimidium, poterit nihilominus ille venditor agere remedio legis secundæ, de rescind. vend. quia talis donatio pluris valentis debet se referre ad modicum, nõ aut vbi esset deceptio ultra dimidium. l. hæc adiectio. ff. de verb. oblig. & quam opinionem Boer. asserit veriore decif. 142, nu. 9. & 10. per l. si. idem que. ff. de cond. indeb. & ibi l. as. post alios. Et hæc procedunt, nisi in eo instrumento venditionis dictum esset, quòd illud plus quantumcunque esset magnu venditor donat, tunc bene cessarent omnia remedia. Bartol. in l. si quis cum aliter, & ibi l. as. & Boer. in ea decif. nam. 10. quare vtile erit in huiusmodi contractibus, quòd hæc verba apponatur, scilicet quòd venditor sciens valorem rei venditæ, & plus valere quam venditur, totum illud quòd plus valet, quantumcunque sit sine magnum, tunc partem, ex sua certa scientia, illud in quantum totum dat ipsi emptorita Barb. & alij in l. si quis cum aliter, & Boer. in ea decif. nume. 11. & quam partem vt veriore ibi approbat.

Conclusio CCCCLXXXI.

Quando filius vel filia agit ad supplementum legitimæ potest agere contra heredem & legatarios, quibus aliquid hereditarium legatum est à testatore, argum. l. lineam margaritarum. ff. ad l. falcid. vt scilicet pro rata illi teneatur, & insimul contra eos poterit agere, Bart. in l. in quartam, in vlt. quest. ff. ad l. falcid. Alberic. in l. si ex paternis. ff. de bon. libert. Bald. in l. omnimodo. C. de ino. test. & hoc vbi filij vel legitimi habent legitimam in corporibus hereditariis: nam tunc & hæredes & legatarij vocandi sunt: secus autem vbi filius petit legitimam in pecunia: quia tunc contra solos hæredes agendum esset cõditione l. omnimodo. C. de inof. test. Cor. consil. 143, in 4. vol. & ibi inquit hanc opinionem communem esse. Et hæc etiã procedunt vbi per legata vel ista in testamento legitima filioeum possit esse diminuta: nam eo casu & contra hæredem & legatarios agendum esset aliàs nõ. Alexand. in l. in quartam, & Boer. in ea decif. 145, circa finem, & Deci. consil. 235.

Conclusio CCCCLXXXII.

PER transactionem seu solâ diuisionem bonorum quæ fit inter aliquos, non videtur renunciatum esse substitutioni nec iuri fideicommissi, quod alicui in futurum competere potest. l. cum pater. §. hereditatem, in ij. & ibi Bartol. & alij. ff. de leg. ij. l. qui cum tutoribus. ff. de transac. Boer. decif. 147, in prin. & num. 10. & ibi ex plurium sententia asserit hanc opinionem communem esse. Paul. Cast. idem tenet in l. tres fratres. ff. de pact. etiam si esset facta diuisio cum pacto de non veniendo contra talem diuisionem. Boer. ibi. quia ius illud fideicommissi seu substitutionis dependet de futuro, & iuri de futuro non videtur per diuisionem renunciatum: nisi in ipsa diuisione specialis mentio facta esset ipsius iuris de futuro, plenè Boer. in eo loco, nu. 12. & 13.

Conclusio CCCCLXXXIII.

VIS potest in officio confirmari, modo fiat talis confirmatio nemine discrepante ex illis ad quos pertinet nominatio, aut electio. l. maiorem. ff. de pact. quare vniuersitas potest rectorem cõfirmare pro sequenti anno, si nemo discrepet. Deci. in c. cum omnes, de consuet. Boer. decif. 149, nu. 5.

Conclusio CCCCLXXXIII.

DONATIO alicui facta in contractu sui matrimonij ab eo qui nullos liberos habet, reuocatur per superuentiam liberorū. de Ripa in l. si vnquam. C. de reuoc. donat. per eam l. si vnquam. Alex. consil. 71 lib. 4. & ibi inquit, eum qui dotem constituit, & donauit alicui mulieri, cum ille donans

nullos liberos haberet, eam dotem repeti posse, & reuocari per natiuitatem liberorum, etiam si ea dos soluta fuerit. secus autem si donans in contractu sui matrimonij, aliquid alteri daret: nam tunc donando in contractu sui matrimonij non posset reuocare, cum præsumendum sit de liberis cogitasse: quæ ratio cessat in eo qui donauit alteri causa matrimonij contrahendi, nam ea donatio bene reuocatur per superuentiam liberorum. ita declarat Steph. Bertrand. consil. 157. & consil. 333, volu. 2. & Boer. decif. 159, nu. 10. & ita iudicatum fuisse refert Papo in suo recueil des arrefts. in tit. de donations, arrest. 21.

Conclusio CCCCLXXXV.

FRATRES coniuncti ex vno latere nõ succedunt fratri mortuo coniuncto ex vtroque latere cum patre & matre defuncti, idem de sororibus, §. consequenter. §. si igitur in authen. vt fratrum filij, licet alij fratres & sorores ex vno latere tantum coniuncti succederent fratri defuncto ex vno latere vnã cum patre & matre, per l. fin. C. ad Tertul. & l. de emancipatis. C. de leg. hered. quæ iura per auth. defuncto, ad Tertul. corriguntur, vt ibi per Bald. & Boer. decif. 125, & tunc demum frater ex vno latere succedit fratri ex vtroque latere deficientibus fratrib. ex vtroque latere, & patre & matre ipsius defuncti. d. authen. defuncto.

Conclusio CCCCLXXXVI.

FRATER coniunctus ex latere matris tantu præfertur fratri coniuncto ex latere patris tantu in bonis quæ à defuncta matre peruenerant ad ipsum fratrem ex latere matris, vel ex linea materna, & econtrario frater ex latere patris tantu præfertur in successione sui fratris ex latere patris in bonis, quæ à patre et ex linea paterna peruenerant illi fratri sibi coniuncto ex latere patris. l. de emancipatis. C. de suis & leg. hered. & in authen. itaque, de legit. hæredibus. Corne. consil. 7, vol. 3. Boer. decif. 135, numero 3. & in summa, soli fratres cõsanguinei fratri cõsanguineo ab intestato succedunt in bonis à patre, aut linea paterna prouenientibus, & quæ peruenerant ad ipsum fratrem cõsanguineum tantum. & in bonis à matre quæ sitis soli vterini fratres, fratri vterino succedunt. d. l. de emancipatis, glo. Bene. in c. Rainutius. in verbo, & vxorem, nu. 663, in bonis autem neutralibus, & per defunctum fratrem acquisitis alium de quàm à patre, vel à matre, insimul & æqualiter succedunt fratres tam cõsanguinei, quàm vterini: hoc deficientibus patre & matre, & fratribus vtrinque coniunctis, authen. itaque, C. commu. de success. authen. defuncto. C. ad Tertul. & Roma. consil. 40, nu. 6. & Rubus Alex. consil. 40, nu. 6.

Conclusio CCCCLXXXVII.

FRATREM coniunctum ex vno latere excludit frater coniunctus ex vtroque latere in successione fratris mortui ab intestato coniuncti ex vtroque latere, & nepos ex fratre vtrinque coniuncto seu eius filius succedit patre suo, excludo fratre cõsanguineo sui patris. Corn. consil. 140, nu. 15, in j. volum. quando enim nullus fratrum coniunctorum superest, tunc filij eorum fratrum vtrinque coniunctorum vocantur ad successione eorum auunculi, aut patris, qui erat frater vtrinque coniunctus patri eorum filiorum, & excludunt patres ex vno latere, Corn. consil. 140, nu. 15, in j. vol. per auth. cõstante. C. de leg. hered. Guliel. Benedic. in rep. c. Rainutius. in verbo, & vxorem, nu. 663, alias est nu. 12, in 5, decif. d. verbi, & vxorem.

Conclusio CCCCLXXXVIII.

QVOTIES soli nepotes ex diuersis fratribus, vel pronepotes soli, vel nepotes & pronepotes mixtim cõcurrunt nullo superstite auunculo, aut patruo, in successione aui aut patris mortui ab intestato, succedunt in stirpes ipsi aui, & nõ in capita, ac sic patris & auunculis succederet. gl. in auth. cessante. C. de leg. h. er. & ibi Bart. idem Bart. in l. post cõsanguineos, §. j. ff. de suis & leg. hæred. Ioan. Faber in §. nos autem, de leg. agn. success. & Bart. consil. 176, & hanc partem tenendam asserit Guid. Pap. decif. 134, & secundum eam opinionem iudicatum refert, & quam tenet Gul. Bened. in repe. c. Rainutius. in verbo, & vxorem, nu. 63, 1. & Bal. in tit. de natur. success. feudi. c. j. inquit eam esse communem opinionem, & sequendam: & ideo aui ab intestato mortuo, si duo sui nepotes ipsi aui ex vno filio præmortuo, & tres nepotes ex alio filio præmortuo, duo nepotes habebunt vnã partem & alij tres nepotes aliam partem habebunt, & sic in stirpes fiet successio in bonis eorum aui, vel auiæ ab intestato mortui: ita etiam Angelus in §. cum filius, de hæred. quæ ab intestato deser. Papon in suo recueil des arrefts, in tit. de successions, Arrest. 10. & Stephanus Bertrandi consilio, 2, j. Commu. opi. To. 4.

parte. Et hoc casu nepotes inter se succedendo, non tenentur inter se conferre, cum veniant ex persona propria, secus si vnus ex nepotibus succederet cur. suo auunculo: quia tunc teneretur conferre, cum veniat referendo personam patris iam defuncti: Ale. conf. 50. nu. 16. vol 6. & Corne. conf. 195. part. 2. Idem censendum erit in successione patris auunculi, aut amita ab intestato relictis nepotibus & filiis ex diuersis fratribus, qui succedunt in stirpes, & non in capita. Iacob. de Bellouis. in §. reliquum, de hered. ab intestato venien.

Conclusio CCCCXIX.

Sex duobus substitutis datis alicui heredi, alter eorum viuo testatore decesserit, & tandem mortuo testatore heres infuturus decessit, alter substitutus admittetur ad omnem hereditatem & in totum in vim substitutionis succedet, & hoc siue illi duo substituti essent cõiuncti re & verbis, siue verbis tantum, & nec portio alterius substituti defuncti viuo

testatore cedet lucro ipsius heredis: imò tota hereditas ad substitutum, qui est superstes, pertinebit. l. vnic. §. in primo, & in §. his itaque. C. de cad. tollend. vbi Bart. plene, & Guid. Pap. decif. 335.

Conclusio CCCC.

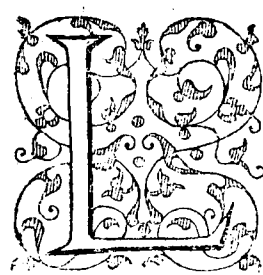
Remedium l. ij. C. de rescin. vend. non habet locum in contractu emphyteuticario, vt dominus directus tanquã deceptus vltra dimidium possit contractum rescindere, vel censum annuum augere cõtra emphyteutã: quã nõ licet, & neque datur illi domino directo tale remedium: & neque potest se laesum dicere in concessione rei feudalis. l. si quis auctoritate, prope finem, de om. agro deser. lib. 10. C. quod lo. cum habet & in contractu dato in feudum, & in emphyteu. si, in quibus contractibus cessat tale remediũ d. legis ij. fecidum communem opinionem, de qua per Bened. in repet. c. Rainutius, in verb. & vxorem, nu. 932. & 935.

STEPHANI RANCHINI IC. CLARISSIMI, AC SENATORIS APVD MONTEMPESSVLANVM IN SVPREMA GENERALIVM Curia, Miscellaneorum Decisionum, seu Conclusionum ac Resolutionum vtriusque Iuris,

Pars Quarta.

Conclusio I.

Res subiecta restitutioni nõ possit alienari, auth. res que. C. commu. de leg. in vbi alienatio fieret ob imminẽtem necessitatem, puta propter famẽ, vel propter redemptionem personæ heredis, ea bona his casibus possent alienari, quantumuis sint ea bona restitutioni subiecta. Bart. & Ioan. de Platca in l. quemadmodum, de agric. & cens. lib. 10. C. Ias. in ea authen. res que. C. commu. de leg. & fidei. nu. 2. & 32.

Conclusio II.

Filius tenetur alere patrem inopem, senem, & impotentẽ, si filius sit diues, & hoc de iure gentiũ, & de iure positiuo l. si quis à liberis, in princ. ff. de lib. agnos. nam sicuti pater filium suum tenetur alere, ita & filius patrem, Bart. in authen. licet. C. de natur. lib. Paul. Cast. in l. j. §. ius autem. ff. de iust. & iur. Tenetur etiam & filius matrem alere, Alber. de Rosate in l. si quis à liberis, in princ. ff. de lib. agnos. & superiora procedunt, vbi pater & mater non haberent aliã vnde se alere possent. Ias. in authen. res que, nu. 9. C. commu. de leg. & fidei. & hæc probantur in l. j. & ij. C. de alendis liberis à parentibus.

Conclusio III.

Pater tenetur alere suum fratrem, aut sororem pauperẽ, quando frater est diues, & alter pauper. Barto. in l. j. C. de alen. lib. & Bart. in l. si quis à liberis, n. 13. ff. de lib. agnos. & Salic. in d. l. j. Ias. in authen. res que. nu. 10. C. commu. de leg. & fidei. Boer. decif. 129.

Conclusio IIII.

Quoties quis petit à iudice quod sibi soli profuturũ est, iudex id debet facere expensis petentis. l. prætor, in fin. ff. de eden. Quod si petit quis à iudice, quod sibi & aduersario profuturũ est, iudex id debet facere expensis vtriusque. l. sed & loci. §. ff. fin. regund. propterea si pars petat à iudice vt super negotio sibi commissio cõsulat doctos, id debet iudex facere expensis partium: cum illud sit vtrique parti profuturum. Specul. in tit. de assesso. §. salarium, nu. 4.

Conclusio V.

Sententiæ arbitri paretur metu poenæ. l. j. C. de arbit. l. non distinguemus, §. i. ff. de arbit. vel metu iuramenti, si illud interuenit. c. ij. & c. per tuas, de arbit. non quod iuramentum sit de necessitate: sed si illud interpositum sit ad actus confirmationem, valebit arbitramentum etiam sine poena, si partes se subscriperint sententiæ, vel si non appellauerint post decem dies, quia tacite tunc videntur sententiam homologare. Spec. in tit. de arbit. §. arbiter.

Conclusio VI.

Arbitrium est sententia vel laudum latum ab ipsis arbitris: cõpromissum verò est cõuentio partium remittentiũ aliquibus arbitris eorum negotium. Ioan. And. in Speculatore in tit. de arbit. §. arbiter, in verb. quosdam.

Conclusio VII.

Spiciente compromisso vnus ex compromissariis, vel vna ex partibus moriatur, acta iam facta coram arbitris, valebunt etiam contra heredes ipsorum partium, ita vt ad ea quæ iam facta sunt teneat compromissum, non autem quod extendatur vt in eo compromisso ab hinc teneatur amplius procedere. c. præfente, de arbit. l. penul. C. de arbit. non enim extenditur compromissum ad heredes compromittentium, nisi hoc in eo exprimat. c. fin. de arbit. l. diem proferre, §. j. de arbit. Specul. in tit. de arbit. §. deferre, nu. 1. & Panor. in c. si. nu. 5. de arbit.

Conclusio VIII.

Acta facta coram arbitris faciunt fidem coram iudice inter easmet partes, qualitercunque finiatur compromissum. l. j. C. de arbit. c. præsentata, de testibus, & hoc de actis causæ est intelligendum: quæ acta causæ in sua validitate debent stare vt fidem faciant, & dicuntur acta causæ attestations testium, confessiones partium, & similia quæ habent instruere causam ipsam, Panor. in c. si. nu. 6. de arbit. Bald. in l. pen. C. de arbit. in his enim quæ tempore variantur, & cursu temporis mutantur, talia acta super his facta nõ probant, l. j. §. j. & ibi Bart. ff. de vacat. munc. & in gl. in l. j. §. ff. de muner. & honrib.

Conclusio IX.

Actum siue conuentio de non diuidendo rem communem de iure non valet, l. in hoc iudicium, §. si conueniat. ff. com. diuid. si verò ad certum tempus fieret talis cõuentio, bene sustineretur. Alex. conf. 13. num. 1. in ij. vol. Bar. & Ale. in d. §. si conueniat, & iuramentũ interpositum de non contrahendo tali pacto in perpetuum non valet. c. si. de pact. in 6. Alex. in d. §. si conueniat.

Conclusio X.

Faciens testamentum, & promittens illud non reuocare etiam cum iuramento, poterit nihilominus eo iuramento non obstante, illud testamentum reuocare: hoc tamen faciendum est periurus: & hanc opinionem vt magis communem asserit Ioã. And. in reg. quod semel, de reg. iur. in 6. Ale. conf. 13. in ij. vol. & Oldrad. conf. 180.

Conclusio XI.

Actum conuentio de viuendo in communi, & de non diuidendo bona vsque ad certum tempus valet, per l. in hoc iudicium, §. si conueniat. ff. commu. diuid. tamẽ si vnus ex socijs ceperit esse rixosus, & molestus alteri socio, poterit ille socius etiam ante tempus contrahere ipsi pacto, & petere diuisionem ante tempus, l. si conuenit, & ibi Bart. ff. pro socio. & Bal. in l. iubeamus. C. de sacros. eccle. Alexan. consil. 13. nu. 4. in 2. vol.

Conclusio XII.

Actum, per quod quis promittit stare simplici dicto alterius, non valet: quia si ille non bene arbitraretur, semper ad arbitrium boni viri recurrendum esset. Specul. in tit. de probat. §. nunc videndum, vers. quid si tibi. quoniam ex sententia Bartoli, tale pactum nullius esset momenti, & neque qs cogetur stare tali assertioni. Bart. in 2. l. 193. in fi.

Conclusio XIII.

Libri qui donati sunt à patre filio doctore, vel filio studente, qui est effectus doctor in vita patris, non veniunt in bonorum collationem cõ aliis fratribus, sed efficiuntur vt proprii ipsius filij cui iam traditi fuerant, & sic efficiuntur vt peculium quasi castrense. Bart. in l. j. §. sed nec castrense. ff. de collat. dotis. Ias. in l. filia. ij. nu. 2. C. de colla.

Conclusio XIII.

Libri donati à patre filio studenti, & illi traditi, non veniunt in collatione: quia talis donatio facta à patre filio in potestate licet non valet à principio, tamen confirmatur per patris mortem, si pater in ea voluntate perseueret. l. donationes. C. de donat. inter vir. & vxor. propterea talis donatio non confertur, sicuti nec alia donatio quæ morte confirmatur, cum habeat vim legati, & legata non confertur. auth. ex testamento. C. de coll. Ias. in l. filia licet. C. de coll. n. 3.

Conclusio XV.

In aliquo loco sint plures domini iurisdictionales, verũ in diuersis partibus, ille qui maior est in imperio, & qui habet maiorem partem quàm alij, bello imminente, aut alia necessitate præponendus est in administratione & custodia illius loci & castri. Boer. decif. 5. nu. 4.

Conclusio XVI.

Mortuo filio sine liberis relicto solo patre, aut sola matre, legitima ipsius patris aut matris in bonis sui filij mortui cum testamento, in casu in quo potest testari, erit triens, qui totus ad solum patrem aut solum matrem pertinebit: & hanc opinionem vt magis cõmunem tenent Paul. Castren. Alex. & Imola in l. plane §. duo. ff. de leg. j. & Ias. in auth. nouissima, nume. 36. C. de inof. test. & nouissime eã tenet Steph. Bertran. conf. 315. in 1. vol. conf. & resolu. & ibi inquit eam opinionem in causarum definitionibus, & in disputationibus seruari. & consil. 137. in 3. vol. quod si filius factio testamento sine liberis moriatur relicto patre & matre, ille triens inter patrem & matrem diuiditur, quod si ab intestato moriatur filius, succedent illi pater & mater, fratres & sorores vtrinque coniuncti, authen. defuncto. C. ad Tertul. quod si filios ille filius habuerit, nulla legitima patri aut matri deberetur in filij testamento. Boerius decif. 69. & Bart. & Paul. Castren. in l. pater filiam. ff. de inof. test.

Conclusio XVII.

Dos quando alicui debetur non iure naturæ sed vel ex testamento tertij, vel aliã, non potest peti ea dos vt legitima, sed solum peti poterit vt dos filia constituitur, & vt taxetur arbitrio boni viri, & hoc inspecta qualitate patrimonij ex quo dos debetur, & inspecta conditione personæ mariti & ipsius mulieris cui dos debetur. l. si filius. ff. de legatis, ij. Ang. in §. j. nu. 6. in auth. de restitutione, & ea quæ parit in vndec. mens. Alexand. consilio 7. numer. 8. in 2. volumine per l. quæro. ff. de iur. dot.

Conclusio XVIII.

Nomina debitorum sunt tertium generis. l. diuo Pio §. in venditione. ff. de re iud. Alex. conf. 12. nu. 7. in 2. vol. ita vt non comprehendatur appellatio rerum mobilium & immobilium, & non sunt res mobiles, nec immobiles, d. §. in venditione, & l. quam Tuberonis §. penult. ff. de peculio. Bart. in l. mouentium. ff. verb. signi. & Ias. in l. §. in venditione, nu. 7. Oldrad. consil. 219. & Decius consil. 237.

Conclusio XIX.

Testator instituendo quem heredem in omnibus suis bonis mobilibus & immobilibus, & demum aliquem substituat, talis substitutus die substitutionis adueniente nõ habebit debita: quia debita non sunt bona mobilia, nec mobilia: ergo in illis non succedet, cum non succedat vni-

uersaliter. Bart. in d. §. in venditione, & ibi Ias. nu. 7. & Bart. in l. centurio. ff. de vulg.

Conclusio XX.

Illud quod venit officio iudicis, non dicitur debitum: quia officium iudicis nullam præsupponit obligationem: l. qui per collisionem, ad finem, ff. de actio. empti. gloss. quam ibi sequitur Ias. in l. si seruum §. effectus, numero. 48. ff. de verb. oblig.

Conclusio XXI.

Communis est hæc opinio, quod si promittens soluere in aliquo loco, & non soluerit, poterit demum conueniri in alio loco idoneo, & in quo alias sortitur forum, gloss. & ibi docto. qui ita tenent in l. j. ff. de eo quod certo loco. Ias. in §. plus aut. n. 27. de actio. & ibi inquit hoc obseruari.

Conclusio XXII.

Actor si plenè intentionem suam probauerit, ita vt sit in casu obtinendi sententiam, non poterit cogi ad iurandum si reus illi iuramentum detulerit. potest enim tunc actor iuramentum recusare, propterea quod iam probauit quod debebat, & neque valet consuetudo in contrarium. c. ij. de probat. & Ias. in l. manifeste, nu. 3. de iureiur.

Conclusio XXIII.

Vra & actiones possunt comprehendere appellatione mobiliũ, & immobilium, sed diuersimode. quia quoties id quod debetur est mobile, & actio etiam quæ competit ad illud persequendum erit etiam mobilis. vbi vero id quod petitur est immobile, & actio quæ dat ad illud immobile persequendum erit etiam immobilis, & veniet appellatione immobilium, vt si testator quem instituerit heredem in rebus mobilibus, & quem in rebus immobilibus, eo casu quia subest necessitas iudicandi an actiones veniant sub noie mobilium aut immobilium, ne heres decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, locum habebunt superiora. glo. in l. mouentium. ff. de verb. signif. gl. in l. iubeamus. §. sane. C. de sacrosan. eccles. Guido Papæ consil. 52. nu. 2. vbi verò nulla necessitas subest iudicandi an actiones veniant appellatione mobilium aut immobilium, dicendum erit quod faciant tertium genus. cum enim subest necessitas iudicandi, tunc comprehendantur appellatio ne mobilium, aliã non. Bart. in l. j. C. si aduers. transac. & legatis mobilibus non veniunt iura nec nomina debitorum. Oldrad. conf. 291. & in legato rerum mobilium & immobilium non veniunt iura, nec actiones. Guid. Pap. loco quo supra, & Bart. 2. l. 50. par. j.

Conclusio XXIII.

Si quis in suo testamento alicui legauerit res suas mobiles & alteri res suas immobiles, neuter eorum habebit iura, nec actiones, nec nomina debitorum, sed ea remanebunt penes heredem: quia ibi nulla est iudicandi necessitas, vt iura & actiones comprehendantur. & ideo dicendum est in donatione facta de bonis mobilibus & immobilibus, vt nomina debitorum nõ censentur donata. Guid. Pap. cõf. 52. n. 2.

Conclusio XXV.

Transactio, nec arbitramentũ, nec quælibet alia pactio gratuita, vel cõuentio fieri potest nõ visis nec inspectis verbis testamenti. iuxta l. de his, ff. de transac. quæ locũ habet in casibus superioribus. Guido Papæ conf. 52. nu. 5.

Conclusio XXVI.

Exactio pedagij vel vectigalis quæ competit priuato ex Principis concessione, vel priuilegio, vel consuetudine tollitur spacio decem annorum, argu. l. j. C. de nundinis. glo. & Bart. in l. falso. C. de diuers. rescript. Guido Pap. cõf. 56. i. fi.

Conclusio XXVII.

Confessio inter personas inter quas est prohibita donatio, est suspecta de fraude. l. cum quis. §. Titia. ff. de leg. ij. ob id confessio facta p patre cõfitemtem se pecuniã à suo filio habuisse, & quã pecuniã dicat ad ipsum filium pertinere, non valet, & reddi suspecta: quia phibita est donatio inter patrem & filium in potestate existẽtẽ, l. donationes. C. de don. inter vir. & vxor. nisi tpe ipsius cõfessionis filius ille esset i aliquo exercitio, vt verisimile sit eũ filium eam pecuniã habuisse quã pater fuit cõfessus: & hoc edocto talis confessio teneret & probaret. Bart. in l. cõ oportet. C. de bon. que libe. in prin. Alex. 2. l. 18. n. 4. & 8. i. 2. vo. idẽ in cõfessione facta per sacerdotẽ 2. fitẽtẽ se debitorẽ suę pecuniæ nõ pbareri. matris verò confessio in fauorem filij, in casu in quo potest disponere, valet: aliã non. Decius consilio 184.

Conclusio XXVIII.

Instrumentum non reprobat, quamuis testes in eo descripti dicant se non recordari, & nescire an interfuerint vel nõ, qñ scilicet super hoc interrogatũ. Inn. in c. cum Io. de fid. in str. Bar. in l. si quis neget. ff. quemadm. resta. apcrian. Commu. opin. Tom. 4.

Conclusio XXIX.

Licet sententia tacite intelligatur se referri ad acta, l. iij. C. de senten. quæ sine certa quanti. tamen si in sententia non sit expressus error iuris, sed tacite ex tacita relatione, quæ fit ad acta, propterea ipsa sententia non vitabitur, secundum communem conclusionem, per l. præses. ff. de re iud. glo. & doctor. in l. iij. C. quan. prouoc. non sit necesse. Ale. cõf. 59. nu. 1. in 3. vol.

Conclusio XXX.

Si emptori res empta ab eo fuerit euicta nulla facta denũciatione venditori, poterit nihilominus contra venditorem agere, vbi notorie constat de veritate & iusticia euictis: sed vbi non constat de iusticia ipsius euicentis, tunc emptor contra venditorẽ non potest de euictione agere, cum sit contra eũ presumptio quod sua culpa causam perdidit. l. si ideo. §. j. de euict. Alex. conf. 67. in 3. vol.

Conclusio XXXI.

Terror armorum dicitur iustus metus, etiam absque eo quod habentes arma nõ fuerint vsi illis armis, & sic absque percussione, vel cõminatione: sufficit enim terror armorũ. l. iij. §. qui armati. ff. de vi & vi armata. & ibi hoc notant doctores. non enim requiritur ad hoc vt dicatur iustus metus vt quis expectet se primo vulnerari, aut cruciari, quia tunc nõ esset metus, sed cruciatus. Alex. conf. 98. nu. 3. in 3. vol. item iustus metus inducitur ex ordinationibus & præcepto pœnali. Deci. conf. 463. nu. 22.

Conclusio XXXII.

Præsentia mariti, vel alterius cui debetur reuerentia non inducit suspicionem, quo ad impediendam liberam testandi facultatem, vel similem actum, nisi minã præcessissent vel verbera. l. si patre cogente. ff. de ritu nuptia. l. ad inuidiã, & ibi Bart. C. de eo quod me. caus. Alex. conf. 101. in 3. vol.

Conclusio XXXIII.

Contractus emphyteuticarius nõ potest probari nisi per instrumenta & per recognotiones, & sic per scripturam probandus est talis contractus. l. j. ibi, scriptura interueniente. C. de iure emphyt. Sed nec etiam census alio modo quàm per scripturam probãndus est, cum census sit pars rei emphyteutica. Guid. Papæ. conf. 118. nu. 5.

Conclusio XXXIII.

Sententia interlocutoria non potest ex nouis actis confirmari, sed nec impugnari. clem. appellanti, de appellat. in cle. Guid. Pap. conf. 119. est quidem verum quod ex nouis non potest validari, in quibus producendis culpa litigatori ascribi potest vt qui non produxit quod sibi videbat expedire: sed vbi culpa non potest ascribi, tunc de nouo ea produci poterunt, & ex nouis ea sententia confirmari, vel infirmari poterit. Oldrad. conf. 130. nu. 13.

Conclusio XXXV.

In cessione bonorum quam quis facit, sufficit eos creditores vocari, qui iam litigant contra cedentem, & cum quibus causa iam pendet in iudicio, & nihilominus talis cessione aliis creditoribus etiam non vocatis nocebit, dummodo cedens eisdem non vocatis debitum fateatur. Salic. in l. j. C. qui bon. cedere pos. Guid. Papæ. conf. 124. nu. 8.

Conclusio XXXVI.

Vxor poterit probare res suas esse per priuatam scripturã a suo marito factam. Roma. in l. qui iure. ff. de acqui. pos. Socin. conf. 123. j. parte. & conf. 123. par. 2.

Conclusio XXXVII.

Pater gesta per filiam in iudicio non potest ratificare post litis contestationem, quæ iam litigabat sine patris consensu, cum iudicium non sit gestum nomine ipsius patris, qui non potest habere ratum, quod suo nomine gestum nõ est. c. ratum, de reg. iur. Guid. Papæ. conf. 130. nu. 3.

Conclusio XXXVIII.

Iniuriarum actio siue criminaliter, siue civiliter proponatur, semper infamat, ita vt condemnatus in actione iniuriarũ infamis efficiatur. l. athletas. §. si. ff. de his qui not. infam. l. in §. ex quibusdam, inst. de iniur. Gui. Papæ. conf. 142. nu. 2.

Conclusio XXXIX.

Dominus directus qui vult vt iure prælationis, & rem in emphyteusim venditam retinere, debet pretiũ rei emptori soluere iuxta terminos conuentos inter emptorem & venditorem in ipso contractu, & vtilissimum erit quod dominus directus se offerat obligaturũ, & dare fideiussores de soluendo pretiũ terminis cõuentis. Guid. Pa. cõf. 161. n. 3.

Conclusio XL.

Testis qui deponit in aliquo negotio non sibi præiudicat in futurũ, quia qui præsens est causa ferendi testimonij,

cõsentire non videtur. l. Titia. §. Lucia. ff. de leg. ij. & sic testis officium non debet sibi præiudicare. l. si quis. ff. quemad. testam. aper. ita Franciscus Marci decif. 593. in 2. par.

Conclusio XLI.

Quoties appellatur ab interlocutoria, iudex ad quem nõ debet cognoscere de nullitate ipsius interlocutorie, sed solum de iustitia ipsius. Inn. in ca. dilecto. de appell. Guid. Pap. conf. 178. nu. 4.

Conclusio XLII.

Executio sententia fieri potest die feriata in honorem Dei. Vincen. in c. fi. de iud. & pignorat. etiã, dum tamen vox præconis non interueniat. Et etiam die feriata potest interponi appellatio coram iudice. l. j. & ibi glo. C. de feriis. & citatio per executorem fieri etiã potest die feriata in honore Dei, ad diem non feriata. Ioan. And. in c. fin. de feriis, & etiam de nationis insinuatio, quia nulla cause cognitio ibi requiritur. Guid. Pap. conf. 178. nu. 7. 8. & 9. & conf. 205. nu. 6.

Conclusio XLIII.

Testes in dubio dicuntur concordēs, & deponere de eodem facto, licet vnus non deponat pro conteste. Inn. in c. qualiter & quãdo, de accusa. Ale. conf. 156. nu. 13. in 5. vol.

Conclusio XLIII.

Non omnis metus sufficit ad matrimonij inualidã, veluti metu factum, sed requiritur quod sit metus mortis, vel corporis cruciatus, cap. consultationi, & cap. quod locũ, de spõsal. nõ tñ requirit quod quis fuerit coactus, sed quod id fecerit timore coactionis: paria enim sunt, quod quis fuerit coactus aliqd facere, vel quod metu coactionis id fecerit, l. noui. ff. de qd falso tuto. & ibi Bal. & Alex. cõf. 156. n. 16. i. 5. vol.

Conclusio XLV.

Quoties sunt duo fratres aut sorores ex vitroque latere, & alius ex vno latere, & quilibet eorum fratrum ex vitroque latere mortuus fuerit relicto vno filio ex eorũ matrimonio, & vnus ex illis filiis ex fratribus vtrinq; cõiunctis mortuus fuerit relicto auunculo, qui erat frater patris ex vno latere, & relicto etiã filio ex alio fratre vtrinq; cõiuncto, qui erat consobrinus illi filio defuncto, ad illius filij defuncti hereditatem admittetur auunculus, quamuis fuisset patri suo ex vno latere coniunctus, excluso suo consobrino, nõ auunculus est in gradu proximior quàm consobrinus. Ale. conf. 166. in 5. vol. & idẽ in patruo magno dicendum est. Dec. conf. 334.

Conclusio XLVI.

Testator relinquens fundũ Titio quo ad viuẽt, post mortem ipsius Titij fundus ille reuertetur ad heredẽ ipsius testatoris, & ad heredem hered. si ipsius testatoris, l. sciendũ. ff. de verb. obl. Alex. conf. 173. in j. vol. & ideo si haeres moriatur viuente legatario, denum mortuo legatario, tale legatum ad heredem heredis pertinebit. Alex. eo loco.

Conclusio XLVII.

Vendens rosas aut vvas alicuius viridarii, quæ vuc & rose bis in anno fructificant, censetur solum vendidisse rosas aut vvas primas, & non fructus secundò prouenientes, not. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signif. Bal. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matrim. Alex. conf. 16. vol. 4.

Conclusio XLVIII.

Testes qui deponunt de confessione facta p aliquẽ, ad hoc vt ea cõfessio noceat cõfiteri, debent deponere cõfessionẽ factã fuisse parte præsentẽ, & acceptãtẽ, & neque sufficeret dicere factam fuisse parte præsentẽ, nisi dicatur & acceptante. Salic. in l. iubemus. C. de libe. causa. Alex. conf. 20. in 4. vol. nu. 3.

Conclusio XLIX.

Mentio pupillaris ætatũ facta in testamento demonstratiuẽ, non arguit pupillarem substitutionem, vt si dictũ fuerit, substituo filio meo pupillo, requiritur enim quod fiat mentio ipsius substitutionis conditionaliter, scilicet si filius meus in pupillari ætate moriatur, talẽ substitutio: talia enim verba ita conditionaliter prolata, reddunt eam substitutionem pupillarem. Bald. in l. precibus, in fi. C. de impub. l. in l. in testamento. C. de impub.

Conclusio L.

Fama per testes probari quidem potest, dũ tñ illi reddant rationem dicti, quod facere debent etiam non interrogati: aliter nisi testes de fama deponentes non reddant dicti rationem nõ probarent etiam non interrogati de ea. Rom. in l. j. ff. de noui oper. nunc. Inno. in c. cum oporteat, de accus. Ale. conf. 25. nu. 5. & 6. in 4. vol. & hæc fama in antiquis sufficit pro plena probatione. Alex. conf. 139. nu. 10. in 6. vol.

Conclusio LI.

Collecta est soluenda in loco in cuius est iurisdicção: quæ p impositionẽ & exactionẽ collectarũ dephendit soluẽtẽ esse de eo territorio seu iurisdicçãoe illi cõiuitatis cui solui ipsas colle

collectas, si quis ex qualibet, in auth. quib. mod. natu. eff. sui. & Alex. conf. 35. nu. 3. in 4. vol.

Conclusio LII.

Ad collectas solucidas tenentur illi qui possident pro suo & faciunt fructus suos, vt maritus, qui ad ea onera tenet pro rebus dotabilibus, cum ille fructus percipiat. l. neque. ff. de impẽ. in reb. dota. fact. & neque poterit maritus id quod soluit nomine collectarũ recipere ab vxore, nec a suis heredibus soluto matrim. Ale. conf. 4. nu. 2. in 5. vol. Emphyteuta et & usufructuarius, & similes pro suo possidentes, & quod possident faciunt fructus suos, tenentur ad eas collectas soluẽdas. l. si pidentes. §. si quis cloacã. ff. de usufr. l. iij. C. de iur. emphyt. l. quẽro. ff. de usufr. legat. Colonus aut qui non possidet, nõ tenetur ad collectas, & si eas soluerit, repetet quod soluit a domino. d. §. si quis cloacam. Alex. conf. 35. nu. 1. in 4. vol.

Conclusio LIII.

Appellantis inuito appellante potest vt appellatione ipsius appellantis, & eã prosequi. c. 1. de appell. in 6. l. fi. C. quãdo prouoc. non est necesse. Bart. in l. si quis libellum. C. de appella. Alex. conf. 36. nu. 15. in 4. vol.

Conclusio LIII.

Fructus cõsentur de rebus quæ seruando seruari nõ possunt, & neque censentur post trienniu possẽ cõseruari: & ideo minor viginti annis de illis fructibus sine aliqua solennitate vt maior poterit disponere. gl. in l. j. C. si aduer. vsuca. Alex. cõf. 37. nu. 3. in 4. vol.

Conclusio LV.

Testis censetur idoneus quod negotium principale ad eum nõ spectat principaliter, & quod nõ deponit in causa pprii cõmodi principaliter: & non attendi debet quod in quandam consequentiam ad eum testem aliquid commodi possit peruenire. §. legatariis. de testa. inst. l. in l. si quis nec causam. num. 12. ff. si cer. petat. Alex. conf. 41. num. 6. vol. 3.

Conclusio LVI.

Dicta testium ita sunt interpretanda, vt illi testes non sint singulares, sed potius vt conueniant, & vt sint cõcordes & quod conueniant, licet in dictis videatur esse quedã singularitas. Inno. in c. qualiter & quãdo, de accusa. Ale. conf. 41. n. 3. in 4. vo. dicta tñ testiu cum dicto partis non debent ad cõcordiã reduci. Alex. in l. scire debemus, in prin. ff. de verb. oblig.

Conclusio LVII.

Haeres in usufructu institutus, nullo alio dato heredẽ, in proprietate censetur heres in solidum. l. j. §. si heres. ff. ad trebel. & l. ex facto proponatur, eod. l. de die si sint duo haeres in usufructu, nullo alio dato heredẽ in proprietate: nõ illi duo censentur haeres vniuersales in rota hereditate, d. l. ex facto, Bart. in l. si ita quis. ff. de hered. inst. Ale. conf. 45. in 4. vo. Quod si quis in usufructu fuisset institutus, & post eius mortẽ quidam alius fuerit substitutus, talis substitutus post mortẽ heredis accipiet hereditatem iure fideicommissi. Deci. conf. 278. & Alex. conf. 111. vol. 2. & l. in l. extraneum. C. de hered. instit.

Conclusio LVIII.

Instrumenti copia, expedita ab eomet notario qui confecit originale, plene probat, & neque requiritur alia solemnitas in expeditione illius copie. Bal. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & ibi las. & Bald. in l. si quis ex argentariis. §. pretor ait. ff. de eden. Alex. conf. 52. nu. 29. in 4. vol.

Conclusio LIX.

Omnis probatio per testes fieri potest. l. in exercendis. C. de fide instr. nisi in casibus expressis per gl. in c. 1. de cõsib. in 6. & per Alex. conf. 55. in 4. vol.

Conclusio LX.

Societas sicuti tacito consensu iniri potest. l. qui admitti, & l. plane. ff. pro socio. ita & tacito consensu quilibet societas dissolui potest. l. itaque. ff. pro socio. Alex. conf. 77. in 4. vol.

Conclusio LXI.

Testis examinatus in aliqua causa, & deponat quod Titius erat secum, cum tale quid aut dictũ, aut factum fuerit, licet hoc non debuisset dixisse: si demum Titius super eo negotio examinatus dixerit non fuisse cum eo teste, seu quod nõ interfuit in eo actu, ea depositio illius testis, qui dixit Titium fuisse presentem, redditur suspecta, & inualida. l. j. ff. quemad. testa. aper. Alex. conf. 91. nu. 1. in 4. vol.

Conclusio LXII.

Legatum factum vxori aut viduã de aliqua summa pecunia, vt illa vti possit donec honeste vixerit, & post eius mortẽ voluit talem summam ad Titium spectare, si ea mulier secundò nubat, legatum expirabit, & pertinet ad pecunia ad Titium, et ea vidua viuente, quia iam matrimonij contractus: & neque ea pecunia pertinebit ad heredes testatoris:

quia paria sunt, legatũ finitum esse per mortẽ ipsius viduę, vel per transitum ad secunda vota, quamuis testator alterũ casum expresserit. l. iij. C. de inst. subtit. & restit. auth. hoc locum. C. de secund. nupt. Paul. Cast. in d. l. iij. Ale. conf. 100. nu. 10. in 4. vol. & Deci. conf. 489. & 227. nu. 10.

Conclusio LXIII.

Vallo solutio facta fuerit, per talem solutionem ille metus non præcedens non purgatur, dummodo tempore solutionis sit eadem causa metus, que erat tempore promissionis: nõ si libere facta fuisset talis solutio, purgatus esset præcedens metus per l. iij. C. de eo quod met. cau. Alex. conf. 1. nu. 75. in 3. vol. & conf. 16. nu. 3. eod. vol.

Conclusio LXIII.

Respondens positionibus aduersarij simpliciter, videtur confiteri oēs qualitates, & coherentias secundũ præcedentẽ interrogationem factam. l. si defensor. §. qui interroga tus. ff. de interrog. act. §. preterea, inst. de inut. stipul. Bar. in l. si quis intentione. ff. de iud. Bal. in l. j. C. de interrog. act. vbi inquit, quod quis respondens simpliciter positionibus aduersarij, videt simpliciter respondẽdo cõfiteri. & Ale. loco quo supra.

Conclusio LXV.

Respondens positionibus aduersarij, fatendo eas esse veras, addens tñ, prout in tali instrumento continetur: si demũ appareat nihil tale contineri in eo instrumento, talis responsio & confessio erit inefficax. l. ij. C. de erro. aduoc. & ibi Bar. Alex. conf. 8. nu. 13. in 3. vol. talis enim confitens fatendo non videtur aliter confiteri, nisi quatenus in tali instrumento continetur, & talis relatio videtur facta cum omnibus qualitatibus ipsius instrumenti. Deci. conf. 278. in fin.

Conclusio LXVI.

Cum quis testator de offensa sibi illata aliquẽ exculpauerit, contra quem stabant quedã indicia, ita vt per talẽ declarationem innoxentẽ, in cuius locum alter sit eligendus, quare corpore adhuc super terrã stante, & nondum illo tradito sepulture, pcedi potest ad electionẽ alterius. Est quod honestius vt prius quàm fiat electio de aliquo, vt in primis corpus sepulture traditũ sit. c. obedientibus, 60. dist. & in c. postquam, 50. dist. nõ quod sit de necessitate vt expectetur sepultura, & est glo. quam ibi sequuntur Paul. & alij in c. bonã, ij. de elect. quod approbat Guid. Papæ. conf. 206.

Conclusio LXVII.

Ex minis de occidẽdo presumitur odium capitale, & capitalis inimicitia. glo. in l. licet. ff. de arbit. Bald. in l. metũ. C. de eo quod met. cau. Alex. conf. 14. nu. 11. in 3. vol.

Conclusio LXVIII.

Ad validitatem electionis nõ requiritur de necessitate corpus sit datũ sepulture, in cuius locum alter sit eligendus, quare corpore adhuc super terrã stante, & nondum illo tradito sepulture, pcedi potest ad electionẽ alterius. Est quod honestius vt prius quàm fiat electio de aliquo, vt in primis corpus sepulture traditũ sit. c. obedientibus, 60. dist. & in c. postquam, 50. dist. nõ quod sit de necessitate vt expectetur sepultura, & est glo. quam ibi sequuntur Paul. & alij in c. bonã, ij. de elect. quod approbat Guid. Papæ. conf. 206.

Conclusio LXIX.

Contrahens matrimonium cum ea muliere quã putabat virginẽ p verba de pñenti, cum tñ iam esset corrupta, nõ propterea poterit a matrimonio resilire, & tenet talẽ matrimonij ita contractum per verba de pñenti, cum sit solum erratũ in conditione, seu in qualitate persone: error in qualitate personæ nõ dissoluit matrimonij. c. quod aut, in prin. & fi. 29. q. j. c. quemadmodum, & ibi Pet. de Anch. de iur. iur. gl. in l. a diuo Pio. ff. de ritu nuptiar. & in ca. cum dilectus, de his quæ vi met. cau. l. in §. actionum, n. 27. de actio. non em in sexu, nec in persona est erratũ, sed solum in qualitate personæ: qui error in qualitate personæ nõ vitiat actum: l. alioquin, §. ff. de contrah. empt. Hosti. in summa tituli de matrimonij, §. qualiter impediatur. Imò si mulier, seu si ipsa sãsa affereret se virginẽ, cum tñ iã corrupta esset, adhuc teneret matrimonij, & nec propterea vitaretur, vt ibi per Host. Adde et, quod si vir dicat contrahere sub cõditione, si te virginẽ reperero, adhuc teneret matrimonij, & talis cõditio reuertetur, quãuis demum reperiat eam nõ fuisse virginẽ. Collet. in ca. penul. de condi. appo. & ibi de Anch. & Imola. in c. de illis, de condi. appo. Henr. Boich. in ca. fi. eod. Hostien. in summa illius tituli, versi. quæ cõditio. nu. 12. Est quidem verum quod dispensationem pontificis ex consensu partiu poterit discedi a tali matrimonio non secuta copula carnali ab ipso sponso. Panor. in c. iniuncto, de conuer. coniu.

Conclusio LXX.

Vbi quilibet simpliciter debent alimenta, ea prestada sunt arbitrio boni viri, id est, p modo facultatũ, l. penul. ff. de alim. & cib. leg. & erunt prestanda secundũ redditus patrimonij. Commu. opin. Tom 4. IIII 3

nij, & non secundum valorem proprietatis rerum. Boer. de. cif. 19. nu. 8. & debentur ea alimenta limitari & taxari pro modo reddituum, id est, secundum quantitatem fructuum ipsius patrimonij, & nec propterea debet vendi proprietates ipsius alimentis praestandis, etiam si in patrimonio esset proprietates alicuius rei pauci valoris, & modici redditus. Imperator. ff. ad Treb. Bar. in d. l. penul. Alex. conf. 72. vol. 5. & cof. 70. vol. 4. quod si facultates non suppetere, non teneretur quis praestare alimenta. Corn. conf. 128. in 3. vol. at si ad certam quantitatem alimenta essent taxata, tunc ea quantitate soluenda essent. d. l. penult. & ibi de Rosate.

Conclusio LXXI.

Decisio §. qui impleto, litem quaritur. ff. locati, non habet locum in eo qui emit fructus rei alicuius, & solū locū habet in contractu locationis, & nō in cōtractu emptio- nis: vt scilicet locatio censeatur esse recondicta, si post finitum tempus locationis ipse conductor in re conducta per- manserit. Bal. in eo. §. qui impleto, nec etiam locum habet in alijs contractibus. Alex. conf. 76. nu. 2. 4. & 7. vol. 4.

Conclusio LXXII.

Pater relinquens aliquid filiae suae p ea maritanda, si illud quod sibi relinquere nō excedat legitimam, statim debebitur, & neque expectandum erit quod nubat, cum tale legatum dotis cedat in legitimam ipsi filiae, in qua legitima nullum grauamen imponi potest. l. quoniam. C. de inof. test. Bald. in l. sancimus. C. de nupt. Bart. in l. Titio centū. §. Titio genero. ff. de condi. & demōstra. nu. 4. quod si legatum illud legitimam excederet, esset conditionale in eo quod excedit, & tunc tempus nuptiarum expectandū esset. Bart. ibid. & Salic. in d. l. sancimus, in fine.

Conclusio LXXIII.

Legatum relicū mulieri pro se maritanda, vel ad eā mari- tandā, debetur mulieri simul atque erit nubilis aetatis: & statim cū ad nubilem aetate peruenerit, legatū erit debitū, praestando tamen cautionem de nubendo. l. qui habebat, cū ibi notatis, ff. de vulg. & neque requiritur qd nuptiae p̄hantur & sic tale legatū nō habebit conditionem matrimonij. Bar. in l. Titio centū. §. Titio genero, i fine, ff. de condi. & demō- stra. Alex. cof. 71. in v. vol. & dicitur mulier nubilis aetatis, cū attingit annum duodecimum: vir autem cū attingit quar- tumdecimum. l. sancimus. C. de nupt.

Conclusio LXXIII.

Legatum relicū alicui mulieri tempore nuptiarū vel cū nubat, vel in tempus nuptiarū, vel pro dote, nō debet tale legatū nisi die festiuitatis nuptiarū, & sic duo requiruntur: antequā tale legatū debeat, primū, qd ille cui relinquitur, perueniat ad aetatem adultā, secundū erit qd nuptiae cōtrahā- tur, & qd re ipsa matrimonij celebretur. l. sancimus. C. de nup. & intelligitur qd re ipsa matrimonium celebretur per verba de praesenti,posito quod ad domū nō sit traducta ipsa mulier. Bar. i d. l. Titio §. Titio genero. ff. de cōd. & demō. Alex. 2f. 77. i. 5. vol. vel si relinquitur mulieri qm maritabit, ea verba verificantur in matrimonio per verba de praesenti con- tracto. Alex. conf. 20. in prin. in 2. vol.

Conclusio LXXV.

Omnes contractu inter virum & vxorem fieri possunt & sunt permisi sicuti & inter ceteros contrahentes. ob id & contractus depositi inter eos fieri potest, l. si. ver. item quæro. ff. vt lega. vel fideicom. no. caueat. contractus etiam societatis fieri poterit etiam omnium bonorum. l. alimenta. §. si. ff. de alim. & cib. lega. item & cōtractus emptio- nis. l. si nō virum. C. de dona. inter vir. & vxor. & ibi gl. & docto. idem in contractu mutui, & pignoris. l. qd autem. §. si tibi. ff. de dona. inter vir. & vxor. & ibi Bal. hoc not. qd cōtractus initi inter virū & vxorem, praesumuntur veri, & nō simulati, & maxime quod de iure tales cōtractus nō sunt prohibiti, excepto cō- tractu donationis, qui inter eos prohibitus est, per eum titu- lum, de donat. inter vir. & vxor. Alex. conf. 86. in 5. vol.

Conclusio LXXVI.

Ad hoc vt supplicās principi ex sua supplicatiōe aut ref- cripto puniri possit, vel ad hoc vt ille dicatur venire p̄ actū precedentem, vel ad hoc vt ille talis incidat in aliquam poenā, vel ad hoc, vt rescriptū illud sibi possit nocere, oportet eum supplicāntem vsū fuisse eo rescripto, alioquin nisi ille impetrās eo vsus fuerit, non possit reus illud allegare, nec poterit eo vti actore inuito: & sic nō sufficeret sola impetratio, nisi illud rescriptum iudici traditum fuerit, quia impetratio debet esse cum effectu. l. iij. ff. quod quisque iuris. Pau. Castren. in l. si quis maior. C. de tran. Bald. in l. j. C. vt lit. pend. Alex. conf. 87. in 5. vol. nu. 3.

Conclusio LXXVII.

Svditus ratioe iurisdictionis alicui domino nō prohibe- tur esse testis in causa ipsius domini, & neque ppter hoc poterit haberi suspectus, aliā sequeretur absurdum, quod tales domini non possent de eorum iure docere: subditi ta- men ratione dominica aut patriae potestatis repelluntur a testimoniis ferendis. l. idonei. ff. de testi. ratione autem iurisdictionis subditi nō repelluntur. Cy. in l. eos. C. de testi. Alex. conf. 88. nu. 10. in v. vol. dum tamen dominus non sit saeuus aut crudelis ita vt praesumendum esset subditum ob metū deposuisse Bart. in d. l. eos.

Conclusio LXXVIII.

Vnitatis corporis praesumitur, nisi pluralitas probetur, c. cum Ioanes, de fide instr. Bald. in l. ij. C. de erro. aduoc. Alex. conf. 88. nu. 17. in 5. vol. corporum autem diuersitas praesumitur ex nominum diuersitate & confinium. l. in testa- mento. ff. de cond. & demōstr. Alex. conf. 96. in 5. vol.

Conclusio LXXIX.

Verbum ambiguum testis interpretandum est contra pro- ducentem. c. in praesentia, de probat. l. inter stipulatē, §. j. & ibi laf. ff. de verb. oblig.

Conclusio LXXX.

Reus conuentus possessorio pro causa spoliationis, non potest actorem reconuenire nisi pro simili causa spolia- tionis. c. fi. de ord. cogni. & c. cum dilectus, eod. Alex. conf. 94. num. 1. in 5. vol.

Conclusio LXXXI.

Interdictum vnde vi datur contra spoliatorem, non cōtra tertium qui non spoliavit, licet ad eum tertium possessio illa peruenerit. l. cum a te. ff. de vi & vi arma. nisi ipse tertius ad quem ea violenta possessio peruenerit, scienter in vitiū successisset. c. saepe. de testi. spol. Ale. conf. 94. nu. 1. in 5. vol. in dubio autem ignorantia praesumitur. docto. in d. c. saepe, & Alex. in eo loco. nisi inuasio fuisset facta notoriē. Panor. in d. c. saepe. & Alex. ibid. nu. 13.

Conclusio LXXXII.

Emphyteuta donans rem emphyteuticam alteri, non po- test reddere nec facere censum minorem quā sit: quia si ille census cresceret, & demum contingeret rē ipsam alie- nare, dñs directus laederetur propter censum auctum, qd ha- beret minus laudimium, & hoc per eum titulum probatur de lege Corrad. in vsib. feud. per c. 1. §. profecto. & Guid. Pa. conf. 72. nu. 3. Bal. in tit. de inuest. de re alie. facta.

Conclusio LXXXIII.

Instrumentum si deperditum fuerit, tenor illius poterit per testes probari, dum tñ testes illi sint literati, qui sciāt bene deponere de tenore illius instrumenti, & qui sciāt cogno- scere defectus instrumenti, vt sunt aduocati, notarii, & alij qd de facili possint deponere de vitiis falsitatis circa illud instru- mentum deperditum. Et debent illi testes deponere se illud instrumentum vidisse, & quod non erat falsum, & demū de- ponent de his quae in eo instrumento contenta erant. Bar. in authen. si quis in aliquo. C. de eden. Panor. in c. cum olim, de priui. Guid. Pap. conf. 75. nu. 4. & in summa tales testes debēt tria deponere, nempe qd tale instrumentum est deperditum, qd erat originale, quod tales testes sint periti, & qd viderit il- lud instrumentum & sciunt contenta illius, & demum vt su- per contentis in eo deponant. laf. in d. authenti. si quis in ali- quo.

Conclusio LXXXIII.

Testes, qui examinantur ad futurā rei memoriā debent esse senes & valitudinarii, vel abfuturi, & de his prius debet stare corā iudice antequā pcedatur ad examinationē eorū testiū. ita Speculator in tit. de offi. om. iud. §. postremo, ver. itē testes, & qd plus est, iudex, anteq̄ pcedat ad examina- tionē illorū testiū, debet super his interloqui, nempe quod sunt senes aut valitudinarii, aut abfuturi, & ob id debet dicere eos testes examinandos ad perpetuam rei memoriā, gloss. & ibi Bart. in l. in lege Aquilia, & in gloss. magna. ff. ad leg. Aquil. Guido Papae conf. 75. nu. 7. & si fiat tale examen, antequam lis sit intentata, debet fieri examen per literas regias, quae diriguntur iudicibus regijs ordinarijs, & si fiat tale examen lite coepta, fiet tunc sine literis Regijs coram eo iudice, coram quo lis iā coepta est. Rebus. in cōment. in confi. reg. in tit. de causis benefic. articul. 2. in gloss. vnic. nume- ro 8.

Conclusio LXXXV.

Quauis sententia lata in executione sententiae diffinitiuē est interlocutoria, Petrus Iacobi in tit. de actio. infra d. ex re

ex re iudicata §. si quid erit. Guid. Pap. conf. 76. in omni enim negotio non est nisi bona sententia diffinitiuā, quae cōtinet vel absolutionem, vel condemnationem: & aliae quae praecedunt, vel quae subsequuntur sunt interlocutoriae. Bart. in l. ij. ff. de appellat. recipiē. Guid. Pap. vbi supra.

Conclusio LXXXVI.

Processus agitatus cum filio familias minore sine suo patre super rebus in quibus pater habet vsufructum est nullus. l. si §. necessitatem. C. de bon. qua. liber. exigitur enim patri: & consensus ad solennitatem: quia deficiente iudicium redditur nullum. Guid. Pap. conf. 78. Quod si filius familias esset maior, non curaretur patria potestas, & sine eo patre filiusfamilias possit procedere: ita de stylo & generali obser- uatiā in patria iuris scripti obseruari asserit Papon in suo reueil. in. rubri. du droit & estat des perſones, arrest premier. Quod si sit minor, & agatur de re in qua pater nullum habet vsu fructum, & tñ minor possit agere cum curatore, aliās non, & possit pater cogi dare filio suo autoritatē stan- di in iudicio super re super qua habet vsu fructum, ita Pa. in eo loco.

Conclusio LXXXVII.

Actum legis commissoriae in pignori reprobatum est, pactum titulo de lege commissoria. C. sustineretur tamē illud pactum si fiat sub hac forma, si pecunia non fuerit exoluta infra tale tempus, talis res erit creditoris sub iusto pretio, si- cuti per aliquos erit aestimatum. l. si fundus. §. si ff. de pignor. Guid. Pap. conf. 79. in princip. Alexandr. conf. 178. vo- lumen 7.

Conclusio LXXXVIII.

Quando appellatur a diffinitiuā, iudex appellationis de- bet querere de omni causa, ex qua potest dici sententia iniusta. l. eos. C. de appel. Innoc. in c. dilecto filio, de appellat. & potest appellans dicere sententiam iniustam, & nullam, & poterit quibuscumque modis defendere suam appellatio- nem. l. scio, in fin. de appel. Inno. in eo cap. dilecto quimo & discuti poterit de grauamine iuror ex tam lata interlocuto- ria, licet ab ea non fuerit appellatum. Sali. in l. generaliter, num. 5. C. de rebus cred. post Bart. ibi.

Conclusio LXXXIX.

Confessio in iudicio facta statim reuocari poterit, etiam non edocto de errore c. praeterea, de testib. cog. qua. libet enim confessio etiam iudicialis incontinenti reuocari pot abque eo quod probetur de aliquo errore. Bald. in l. edita. C. de edend. laf. in l. error. nume. 9. C. de iur. & fact. igno. Pan. in d. ca. praeterea, & incontinenti dicitur reuocari: ea confes- sio, si eam reuocet antequam ad alia diuertat, quod procedit etiam si illa confessio redacta esset in scriptis. In iudicis tamē arbitrio relinquitur quando quid dicatur fieri incontinen- ti, vt per doctores in illis locis. quod si ex post quis vellet cō- fessionem reuocare, id quidē poterit, sed prius probato de errore, & vsque ad sententiam talis confessio reuocari pote- rit probando errorem. d. l. error, & c. fin. de confes. gloss. in l. quoniam. ff. de his qui not. inf. laf. in d. l. error. numero 24. & quamuis ea confessio esset iurata, possit adhuc reuocari confitito de errore. Socin. conf. 97. numero 16. in 4. vol.

Conclusio XC.

Confessio aduocati circa merita causae intra triduum po- test reuocari a parte, etiam non edocto de errore, capit. fin. de confes. Paul. Castren. in l. final. C. de erro. aduoca. post triduum verō non possit ipsa pars sui aduocati errorem re- uocare nisi edocto de errore, & tunc vsque ad sententiam possit pars eum errorem reuocare, & etiam in causa appel- lationis. Panomit. in cap. cum causam, numer. 8. de appellat. alioquin si clientulus aduocati confessionem vt erroneā non reuocet, sibi noceret. Panomit. ibi. numer. 2. & hoc procedit siue ea aduocati confessio sit circa merita causae, si- ue circa processum.

Conclusio XCI.

Abens castrum & villam praesumitur habere & territo- rium & iurisdictionem. Barto. in l. ff. de offic. p̄se. vrb. Guido Papae conf. 88. in princip. quia villa & castrum in se continet iurisdictionem. Innocen. in capi. ex literis, de iure patronat.

Conclusio XCII.

Confines probantur per scripturam impressam in colum- na, vel in aliquo lapide. capit. fanē, 24. quæst. 2. l. j. & ij. de albo scriben. & probantur etiam confines per testes de audi- tu alieno in antiquis & ab antiquis, per l. in summa. §. item Tubero. ff. de aqua plu. arden. & ibi gloss. & Bart. Guido Papae. conf. 88. in princ. item & per publicum instrumentum, si de

hac re confectum fuerit. l. optimam. C. de cōtrahen. & com- mit. stipula. item & per famam publicam. capit. cum causam. Guido Papae. deci. 193. non tamen probantur confines per instrumē- ta inter alios confecta, vt si dicatur, talis domus confrontat- ur iuxta confines talis mandamenti. Guid. Pap. ibi. & Bar. in l. cum aliquis. C. de iur. delibe.

Conclusio XCIII.

Filius in testamento patris aut matris institui saltim debet in legitima §. aliud quoque. vt cum de appel. cogno. & ne- que sufficeret ei relinquere iure substitutionis, aut fideicom- missi, cum ille expressē institui debeat. d. §. aliud. gl. in l. sanc- mus. §. cum autem. C. de inof. test. Guid. Pap. conf. 96. nume. 2. censetur autem filius praeteritus qui non est institutus nec exheredatus quamuis de eo esset facta mentio in aliqua parte testamenti. l. quidam, & ibi lafo. C. de fideicommiss. Deus conf. 478.

Conclusio XCIII.

Filia cui in contractu sui matrimonij dos fuit constituta, poterit demum a patre in ea dote haeres institui, & hanc opinionem communem asserit Salic. in l. quoniam nouella. C. de inof. test. & Guid. Papae. cof. 98. Bal. & Castr. in l. testator. C. de inof. test. 2. quod procedit etiam in dote a matre con- stituta ante mortem patris: quia cum dos filiae computetur in legitimam, consequenter poterit in ea dote institui sicuti in sua legitima. d. l. quoniam nouella. Confultur tamen Ac- cursius in hoc casu, qd pater vltra dotem iam constitutam si- lig aliquid adhuc ei relinquat in quo eam instituat ad omne dubium tollendum, in l. §. denique. ff. de minor. & Guid. Pa- pa. in eo consilio. non poterit tamen pater filia substituere, nisi in eo in quo excedit legitimam, d. l. quoniam. & Guido Pap. ibi.

Conclusio XCV.

Si res data in emphyteusim reuertatur ad dominum dire- ctum per cōsolidationem, nullatenus dominus directus tenebitur ad talliam solutionem, ad quam emphyteuta te- nebatur, quia iure emptoris resoluta, resolutur & eius alte- rius. l. lex vectigali fundo, ff. de pig. quoties enim res data in emphyteusim redit ad dominum directum iure directi do- minij, dominus directus eam rem eo casu recipiendo non te- netur ad aliqua onera, ad quae perantea emphyteuta teneba- tur, & si iure commissi, vel iure praedationis dominus directus rem ipsam receperit. Quod si dominus directus eam rem da- tam in emphyteusim habuerit alio titulo quā iure domi- ni directi, vt quia eam rem emit, aut alio titulo habuerit, & tunc teneret seruitus semel imposita, & ad eam exoluen- dā dominus directus teneretur. l. traditio. §. j. ff. de acquirend. re- rum domi. Guil. Bene. in repet. capitul. R. ainutius, in verbo, & vxorem, num. 551. & Guid. Papae. decif. 575.

Conclusio XCVI.

Acquisita ab vno ex fratribus patre viuente, qui in fami- lia residebat ipsius patris, & qui frater bona ipsius patris gubernabat, cum iam pater esset senex, & qui hoc permitte- bat, praesumuntur esse acquisita ex bonis paternis. gloss. in l. cum oportet, super verbo, ex eius substantia. C. de bon. qua. lib. quam ibi sequitur Faber. & idem Faber in §. j. institut. per quas person. nob. acquir. nisi contrarium probetur, vt per Ioan. Fab. in illis locis. & eo casu incumberet onus proban- di ipsi fratri, quod scilicet illud acquisiuit ex sua industria, & non ex patris substantia, Bart. in l. Titium & Maxium. §. al- tero. ff. de administr. tur. Guid. Papae. conf. 104. propterea ea acquisita erunt ponenda in communione, non quidem ac- quisita si filius nollet, sed bene pretia rerum acquisitarum, quia ea acquisita & si sint acquisita nomine ipsius filij, erūt quidem sua, sed pretium erit communicandum. l. si patruus. C. cum vtriusque iudi. & Guid. Papae. vbi supra.

Conclusio XCVII.

Acquisita ab vno ex fratribus patre mortuo, & qui post mortem patris tenuit bona paterna cum altero fratre indiuisa, praesumuntur esse acquisita & empta ex pecunia ipsius fratris acquirentis, & non ex bonis patris, hoc tamen praesupposito quod ipse frater acquirens post mortem pa- tris fuerit industrius, & qui ex sua industria potuerit acq- rere aliūde, quā ex bonis patris, licet ipse acquirens ea bona paterna cum alijs fratribus indiuisa habuerit, per l. si de- fur. c. us. C. arbit. tutelę. quare ea acquisita non venient cum alijs fratribus communicanda. tenebitur tamen ille frater acquirens de bonis paternis per eum administratis rationem reddere. Guid. Papae. conf. 104. num. 2. Alexandr. conf. 137. in 5. volumi.

Conclusio XCVIII.

Officium iudicis mercenarium potest cum alia actione concurrere, ita ut ubi competit actio possit etiam ei iudicis officium mercenarium competere, ut actio in factu, qua datur ex sententia, poterit cum officio iudicis mercenarii concurrere, cum utrunque horum remediorum competat ex effectu sententiae, & electio vno remedio non tollit alterum officium autem iudicis nobile, quod datur secundum ius commune, illud continuando, & utrunque concurrere potest, c. conquirent, & ibi Inno. de off. iud. ordin. officium autem iudicis, quod datur contra ius commune, non concurrat cum actione, & non datur ubi competit actio de iure communi. Inno. in eo loco, & Guido Pap. consil. 105, & 114. nu. 4.

Conclusio XCIX.

Remedium ordinarium ubi concurret cum extraordinario vnum per aliud non tollitur: nam si quis semel extraordinarium intenterit, poterit demum ad extraordinarium redire, & e contrario. Cyn. in l. etiam. C. si tut. vel curat. interuen. Guid. Pap. consil. 105. nu. 5.

Conclusio C.

Ubiunque venditor sciens non certiorauerit emptorem de rei quantitate, propter quam res ea minoris vendita fuisset, tenebitur venditor ipsi emptori ignoranti ad omne interesse. l. Iulian. in prin. & l. quare. ff. de actio. empt. quod si venditor ignorasset, tenetur quanto minoris emptor fuisset emptor. l. quoties. ff. de ad. l. edicto. & d. l. Iulianus. in prin. & l. Labeo. ff. de contra. emptio.

Conclusio CI.

Venditor in dubio censetur vendere ius quod habet in re. l. qui tabernas. ff. de contra. empt. quod procedit ubi emptor sciebat rei qualitatem, & ius quod venditor habebat, ut si locus qui venditur sit publicus, & id emptori a ore fuisset, secus autem si emptor ignorasset, quod in dubio praesumitur. l. si. ff. pro socio. l. verius. ff. de proba. l. Iulianus. in prin. ff. de actio. empt. Bart. in l. qui tabernam. in prin. ff. de pigno. & Alex. consil. 95. in 5. vol.

Conclusio CII.

Non statim dicto notarij, in cuius scriptura enuotiativè dicitur testium examinationem sibi fuisse commissam, nisi aliter coller de ipsa commissione. aut. si qs in aliquo. C. de eden. doct. l. c. qm. de pbat. & scriptu ipsiusmet notarij non sufficeret ad hoc probandū. Panor. i. d. c. qm. Alex. 2f. 106. n. 6. i. 5. vo.

Conclusio CIII.

Instrumentum producens non constituitur simpliciter oia in eo contenta & scripta: sed eatenus quatenus instrumentum probat. Bar. in l. post legatum, ver. item contra. ff. de his quib. vt indig. & ideo si scriptura non erat authentica, seu solemnis ad probandū, non videretur producens fateri contenta in eo vera esse. Innoc. in c. venerabilis. de excep. Alex. consil. 109. nu. 3. in 5. vol.

Conclusio CIII.

Morte quidem vivus socij finitur societas, §. morte. de societ. inst. qd procedit etiam si societas esset ad certū tempus. Alex. consil. 34. nu. 5. vol. 2. quod procedit etiam si inter ipsos contrahentes dictum fuerit, quod illi contraherent societatem pro se & eorum heredibus, non adhuc societas vim illius pacti ad heredes transfret. Curtius sen. 2f. 52. & Dec. cōf. 213. per mortem enim vnius ex socijs finit societas, & nec in heredem transit quantumcūque de illis facta fuerit mētio. l. nemo. §. adeo. ff. p socio. etiam si hoc pacto expressum esset. d. §. adeo. & quamvis essent plures socij semper morte vnius ex illis finitur societas etiam respectu omnium actione §. morte. ff. pro socio. verū si filius socij mortui vta tur cum socio patris ipsidem institoribus & eadem societate, sicuti prius pater vtebatur, ea societas tacite intelligitur renouata: quia accedente patientia & perseverantia vtriusque in ea societate intelligitur renouata. argu. l. item quæritur §. qui impleto. ff. locati. Alex. consil. 132. in 5. vol. in societate tamen vctigalium ex pacto transit societas ad heredes, dum tamē ad id sunt idonei. d. §. adeo. ff. pro socio. & ibi glo. quæ ponit tria que in casu isto requiruntur & que receniet Fran. Mar. in 2. parte decif. 211.

Conclusio CV.

Societas praesumitur renouata inter auiculū, & filios fratris praemortui continuado in eadē societate, ut si duo fratres in simul societate inierint & vno eorum mortuo alter superites continuat cum filijs fratris societate, eo casu censetur renouata ea societas, ac si pater eorum filiorū viveret. Bal. i. l. i.

patru? C. com. vtriusque iudi. Ale. consil. 132. in v. vol. circa principiu, quod procedit ubi patruus eandem solitam negotiationem continuasset, aliās non, vt ibi per Alex.

Conclusio CVI.

Mens rem aliquam pro se & pro alio, si in instrumento sit dictum, ementem tam pro se quam pro alio pecuniam soluisse conuentam, & nec dictum sit, de qua pecunia soluta sit, praesumendum erit in dubio soluentem soluisse de sua pecunia: ita quod ab alio cuius nomine em. it, poterit partem pecuniae petere, si ille velit habere partem rei empta. Bald. in l. penul. C. si quis alteri vel sibi. Ale. con. 132. in v. vol.

Conclusio CVII.

Is qui emit rem aliquam & soluit, praesumendum erit soluentem de sua pecunia soluere, & non ex communi. l. si defunctus. C. arbi. tute. Bald. & alij in l. iij. C. pro socio. & ita communiter teneri assertit Alex. consil. 134. in fin. in v. vo. & ea acquisita erunt acquirentis. Alex. ibid.

Conclusio CVIII.

Licet exceptio dilatoria ante litem contestatam opponi debeat. l. ita demum. C. de procura. l. si. C. de excep. & licet exceptio ea, quod tu non es procurator, sit dilatoria, d. l. ita demum, tamen talis exceptio poterit quandoquēque opponi etiam post sententiam. l. licet. C. de procura. ob id quod talis exceptio falsi procuratoris reddit iudicium retroactū nullum, ob id quandoquēque opponi debet, quod non habet locum in alijs exceptionibus dilatorijs quæ non reddunt iudicium retroactum nullum. glo. & ibi laf. in d. l. licet. C. de procura. Guid. Pap. consil. 61. nu. 2.

Conclusio CIX.

Frater fratrem simpliciter instituendo, non videtur vocare filios eiusdem instituti, nisi eos nominatim vocauerit, vel saltem sub nomine appellatio liberorum. Ita Capola consil. 54.

Conclusio CX.

Decretum ex falsa causa interpositum à iudice est ipso iure nullum. l. i. §. hæc verba. ff. ne vis fiat. Guid. Pap. consil. 61. idem si fuerit interpositum ex causa falsa & vera: nã adhuc in totum vitabi. ur. Dec. consil. 403.

Conclusio CXI.

Recipiens pedagia tenetur ad reparationem viarum & pontium & tenetur saluare soluentem in persona & bonis intra suum territoriu: ex his enim causis introducta sunt pedagia. Hollica. in summa in tit. de censu. Guid. Pap. consil. 65. in prin.

Conclusio CXII.

Quoties Baro, aut alius potens vsus est aliquo iure praesens super non potentem & maximè quando ille arrestabat aut gagiabatur, aut arrestari, aut gagiari faciebat sine causa cognitione, tale factum ipsius Baronis aut alterius potentis praesumitur violentum & factum per vim. l. fin. §. penult. ff. quod met. caus. Guid. Pap. consil. 65. nu. 4.

Conclusio CXIII.

Condemnatio expensarum in sententia diffinitiva, erit etiam ea condemnatio expensarum, & sententia diffinitiva, sicuti & condemnatio expensarum in interlocutoria erit etiam & interlocutoria. Guid. Pap. consil. 69. nu. 3.

Conclusio CXIII.

Pharmacopola non debent aliquibus vendere venenū propter periculum vitæ hominum. l. iij. ff. de fals. cōsilio tamen & consensu medici poterit ipsum venenum vendere, & disponere vt misceatur. Reb. in cōstit. reg. in tract. de mercatoribus minutatim vendentibus. in glo. 4.

Conclusio CXV.

Scriptura fieri debent expensis eius cuius sunt negotia, & alia etiam quæ pertinet ad officium administratoris, quæ omnia fieri debent expensis eius cuius sunt negotia. l. idemque §. si ad vecturas. ff. pro socio. ita Constantinus in cōmēt. in const. regias art. 176.

Conclusio CXVI.

Notarij poterunt instrumenta confecta ad partium requisitionem retinere, donec eis satisfiat, arg. l. veditor. §. si cōtat. ff. commu. pred. Constāt. in com. in const. reg. art. 176. in prin.

Conclusio CXVII.

Notarius poterit cogere partem ad suscipiendum instrumentum grossatum. Boer. in com. in consuet. Bal. in tit. de iuris. om. iud. §. 6. in verbo, varia. & Constāt. in loco quo supra in superiori decisione.

Conclusio CXVIII.

Eligentes scienter indignum priuatum ipso iure electio. ne. c. cum in cunctis, in fin. de elect. quod intelligendum est pro illa vice pro qua indignum elegerūt. c. inter dilectos. de excep. vide episcopus eligendi, vel instituendo quem indignum, est priuatum iure instituendi pro ea vice in eo beneficii in quo indignum instituerat, & nec videtur quod episcopus instituendo velit cum eo dispensare, quia hoc ad solum Papam pertinet. Et patronus clericus praesentans minus idoneū priuatur facultate praesentandi pro ea vice. Guid. Pap. consil. 71. in prin. Electio tamen facta vno ex electoribus contempto, si ille contemptus non contradixerit, tenebit talis electio. erit enim nulla talis electio ipso conquerente: aliās tenet. Oldra. consil. 64. & Corne. consil. 181. volu. 2.

Conclusio CXIX.

Secundum communem opinionem per testes singulares non probatur consuetudo: quare testes inducti ad eam probandam, si sint singulares circa actus consuetos, non probant, debent enim conuenire circa aliquos actus. Cyn. in l. ij. C. quæ sit longa consuet. Io. And. in c. fi. de consue. Alex. consil. 104. num. 13. i. 3. vol.

Conclusio CXX.

Exceptio litis pendentiæ cum sit dilatoria, debet opponi in initio litis: aliās non potest ob stare. Bal. in l. peremptorias, in fi. C. senten. rescind. non poss. Alex. consil. 106. nume. 2. i. 3. vol. & nisi in initio opponatur, non impeditur demū iudicium. Alex. ibid. num. 22.

Conclusio CXXI.

Ad cognoscendum cuius natura sit aliquis contractus, attendi debet id de quo magis participat ille contractus, vt si fundum do pro centum aureis & pro vno equo, & que ratur nunc an talis contractus sit venditio, an verò permutatio: & concludi debet attendendum esse id quod plus valet, an equus, an illi centum aurei plus valeant quàm equus: nã si equus plus valeat, erit permutatio, aliās erit emptio. ca. ad quaestiones, & quod ibi notatur, de rer. permut. Bal. in l. Aristo. §. j. ff. de donatio. Alex. consilio 119. numero 5. in 3. volumin.

Conclusio CXXII.

Mulier etiam quæ transiit ad secunda vota in successione filij sui mortui ab intestato, deficientibus alijs filijs illius matrimonij, qui erant fratres illius defuncti, praefertur omnibus alijs, etiam si essent fratres patruelis illius filij defuncti, & sic eo casu sola admittetur ad sui filij successione. Auth. defuncto, C. ad Tertul. Alex. consil. 3. nume. 4. in 7. volum.

Conclusio CXXIII.

Pœna stupri in virgine commissi erit respectu ipsius virginis, quod in monasterium detrudetur. olim quidem erat maior pœna, per §. item lex. de publ. iudic. instit. verum contra adulterum non imponatur maior pœna. Auth. sed hodie. C. ad leg. Iul. de adult. & adulterium maius est quàm stuprum, sequeretur maiorem pœnam imponi non debere virgini quam adulteræ quæ passa est stuprum. Salic. in l. conuenticulam, circa fin. C. de episcop. & cler. Alex. consil. 13. nu. 9. volu. 3.

Conclusio CXXIII.

Ubi quis probauerit se mutuo dedisse pecuniam alicui, non tamen certam summam mutuatum fuisse, hoc casu ille probans mutuum pecuniam, non tamen de certa pecunia, poterit petere quod sibi deferatur iuramentum supplementium super ea certa quantitate, quod illi erit deferendum, & suo iuramento standum erit super certa pecuniae quantitate. Cepola cautela. 2. 10. Iudex tamē poterit tale iuramentum refrenare iuxta illud quod sibi videbitur verisimile con currentibus quibusdam coniecturis. Constant. in constitut. reg. articulo 28. qui allegat. Rainer. de Forli. in l. ff. de in lit. iuran.

Conclusio CXXV.

In causa appellat. in curijs supremis, ubi appellans est contumax, & appellatus comparet accusans contumaciam, illi appellato datur congedium ad appellantem contumacem, sauf si comparet intra tempus statutum. quo elapso si non comparet, expedietur ipsum congediu per grapharium, per quod congediu declarabitur appellans contumax, & dicetur bene iudicatum, & malè appellatum, ipsum appellantem in expensis condemnando erga appellatum, & in emenda erga regem. Audiatur tamen ipse appellans si comparet antequam congedium expeditum fuerit & parti traditum, re fusis expensis. ita Ioan. Imbertus in sua practica causarum fo

rensum in 2. libr. in ca. comme on pourra proceder à contumacier le defaillant es causes d'appel.

Conclusio CXXVI.

Ubi verò appellans comparet, & appellatus est contumax, vel ubi appellatus qui est anticipans comparet, & appellans qui est citatus in vim literarum anticipationis non comparet in die assignationis, dabitur conge & default, & ille appellatus & anticipans proponet suam petitionem super utilitate defectus, qui si demum non compareat in secundo defectu, dabitur tunc contra appellantem non comparetem secundus defectus cum ipsa, sauf quo pendente si non comparuerit penes grapharium, ea acta proponentur vnà cum expletibus, & cum ipsis literis appellacionis, vel anticipationis, & per curiam cunctis visis, & ea sententia visa, adiudicabitur utilitas illorum defectuum. ita Imbertus in eo loco iam allegato in decisione superiori, & in c. contre l'intimé ou appellant. alioqui idem dicendum in eo appellante qui comparet contra appellatum qui non comparet.

Conclusio CXXVII.

In curijs autem inferioribus tam contra appellatum, quàm contra appellantem contumacem semper dandi sunt duo defectus, quibus elapsis, si appellans non se praesentauerit, dicitur eum contumacem, & bene iudicatum. quod si appellatus non se praesentauerit, dicitur bene appellatum & malè iudicatum, & neque his casibus aduertendum erit ad merita causa ipsius appellacionis, & hoc in odium contumacis. ita Imbertus in loco iam citato in superiori decisione in ca. es cours inferieurs.

Conclusio CXXVIII.

Licet confessio facta sine causa non valeat, neque praui dicit, tamen confessio solutionis facta etiam in absentia aduersarij probat ipsam solutionem, licet ea confessio facta sine causa non probet ipsam obligationem, per l. Aurelio. §. fin. de lib. legata. Constant. in commen. in constitut. reg. articu. 28.

Conclusio CXXIX.

Duitiarum augmentum vel diminutio de facili obuenit, quare non sequetur, quod licet probatum sit quem semel fuisse diuitem vel pauperem, quod hodie talis praesumatur: quia in his quæ tempore variantur, de praeterito non inferatur ad praesens. l. spadonem, §. qui absolutus, & ibi Notatur. ff. de excus. tutor. Alex. consil. 27. numer. 4. in 7. vol. Secus tamen in his quæ cursu temporis non variantur: tunc enim ex praeterito bene inferatur in futurum, vel ad praesens. laf. in l. praetor ait, §. praetor ait, nu. 12. ff. de edendo.

Conclusio CXXX.

Ubi probare aliquem viuere, vel viuam fuisse certo & limitato tempore, est à principio fundamentum intentionis alicuius, oportet eum probare de vita illius temporis: nec sufficeret probare quod antea viuus fuerit. l. spadonem, §. qui absolutus. ff. de excus. tuto. ubi autem à principio motum est fundamentum intentionis alicuius, & alter etiam à principio habeat necesse se fundare in vita, tunc aduersarius non dicitur probasse de morte illius, licet probauerit quod longissimum tempus est quo ille fuit natus, nisi probet quod est ultra centum annos. l. fin. C. de sacros. eccles. lan vsusfructus. ff. de vsufru. Alex. consilio 27. circa finem in 7. vol. & sic qui mortem allegat, eam tenetur probare: sicuti & qui vitam allegat, eam tenetur probare. Boer. decif. 288.

Conclusio CXXXI.

Si testis deponens de atate, reddendo causam sui dicti: vel si interrogatus de causa scientia, dicat se scire per aspectu corporis, non dicitur probare atatem sufficienter: quia est potius iudicium quàm testimonium. Bald. in l. solam. C. de testi. nam sicut sententia lata ex aspectu non probat. l. minor 25. ff. de minor. ita nec testimonium ex aspectu probat. Ale. consil. 29. nu. 4. in 7. vol.

Conclusio CXXXII.

Præsens in aliquo actu non sequitur quod fuerit intelligens eorum quæ ibi aguntur: quare si testis dicat aliquè fuisse praesentem in aliquo actu, non per hoc probaretur quod fuerit intelligens. l. j. in fin. & ibi hoc notar Bart. ff. de author. praetan. Saly. in l. testium. C. de testib. Alex. consil. 29. nu. 20. in 7. vol. & hæc procedunt in teste, qui attestatur de praesentia alicuius. Cæterum si de sui praesentia, & tunc praesentia propria deponentis bene includit intelligentiam. l. diem. §. si coram. ff. de arbit. laf. in l. ij. §. fi. nu. 20. 2. ff. solut. matri. quod si notarius in aliquo actu dicat quem fuisse praesentem, vel si

vel si scriptura attestetur de presentia alicuius, tunc presentis dicitur & intelligens. Socin. conf. 1. 14. in j. vol.

Conclusio CXXXIII.

Instrumentum productum in iudicio & deperditum, si fuerit iudicis auctoritate registratum, tale instrumentum registratum bene probat. Ange. in authent. vt fratrum filij. nu. 3. la. in authent. si quis in aliquo ver. sexto fallit. C. de eden. & illa est communis opinio quod exemplo instrumenti registrato auctoritate iudicis fides est adhibenda. Deci. conf. 36. nu. 2. quod Alex. conf. 108. in 5. volu. videtur limitare vt probet contra eum qui fuerat citatus ad videndam produci illud instrumentum, & registrari, & non contra alium.

Conclusio CXXXIII.

Contra furem qui furto subtraxit aliquod instrumentum originale, probato furto contra ipsum, tenor instrumenti per solum iuramentum probabitur, per l. si quando. C. vnde vi. Alex. & la. in authent. si quis in aliquo, versic. in quantum. C. de eden.

Conclusio CXXXV.

Resignatio beneficii cum assignatione pensionis spectat ad solum potestatem tam in beneficiis collatiuis quam electiuis. Fell. in cap. ad audientiam, de rescript. Boer. decif. 2. in suis decif.

Conclusio CXXXVI.

Promittere vendere, renuntiare, aut donare, seu promissio de vendendo, donando, aut renutiando, aliud est quam ipsa venditio, donatio, seu resignatio. l. j. C. de pact. pig. Boer. decif. 3. in prin. & talis promissio vendere, non tenetur praecise vendere, etiam si habeat facultatem tradendi, sed praestando interesse liberatur. Deci. confil. 503. & 138.

Conclusio CXXXVII.

Iurisdictionis possessio etiam per vnicum actum exercitij iurisdictionis quaeri solet. Bar. in l. j. §. hoc interdictum. ff. de act. itin. priu. Chassa. in com. in consuet. Burg. in tit. des iustices. in rub. num. 10. 4.

Conclusio CXXXVIII.

Si mulier multa bona mobilia in dotem dederit inuentori zata, si illa consumpta fuerint costante matrimonio, non tenebitur ipse vir, nec haeredes eius ad aestimationem eorum bonorum. Bal. in l. de his. C. de dona. inter vir. & vxor. Chaf. in tit. des droitz & appartenances. §. ij. in gl. & acquets. nu. 18. & in §. 24. in gl. nu. 9. poterit tamen mulier quod supererit petere, & ea habere, vt ibi per Chassa.

Conclusio CXXXIX.

De iure communi relationi, seu denuntiationi factae per aestimatores estimatarum super damno dato non debet dari quoad plenam fidem faciendam, iuxta notata per Bart. in l. diuus. de custod. reor. verum ex consuetudinibus & statutis locorum communiter est prouisum, quod super damno dato per accusatos, & super aestimatione ipsius damni statur relationi ipsius officialis in illis causis damnorum datorum. Alex. conf. 137. 7. volu.

Conclusio CXL.

Verba haec, pleno iure, important, ac si dictum esset, absque vlla diminutione. Bal. in l. precib. C. de impu. Alex. conf. 140. nu. 2. in 3. volu.

Conclusio CXLI.

Coniunctorum appellatione non veniunt spurij. l. si spurij. ff. vnde cognat. & sic spurij, aut alij incestuosi non dicuntur habere coniunctionem ratione agnationis vel cognationis, nisi quoad matrimonium impediendum. l. non facile. §. affines. ff. de grad. cog. respectu vero successione nulla est coniunctio. Alex. conf. 144. in 7. volumin. & consilio 60. volum. 2. ita vt nec frater spurij succedat fratri spurio. Ale. ibid. nu. 17.

Conclusio CXLII.

Vbi verba posita in aliqua dispositione sunt clara, inspecta propria significatione, nullus est locus interpretatio ni. l. ille aut ille §. cum in verbis. ff. de leg. iij. l. continuus. §. cu ita. ff. de verbor. oblig. vbi autem in aliqua dispositione sunt verba quae duplicem habeat sensum, tunc ea verba ex sequentibus & praecedentibus declarabuntur. l. si seruus plurium. §. final. & l. qui filius, in prin. ff. de leg. j. Bart. in l. si. ff. ad Treb. Alex. conf. 167. in 7. volu.

Conclusio CXLIII.

Vis potest interpretari suam confessionem. Bald. in additio. super Specula. in tit. de positio. vers. potest quis, quod procedit vbi cadere potest interpretatio, nempe vbi verba essent dubia: sed vbi essent clara, tunc nulla posset cadere interpretatio. Alexand. confil. 107. numero 5. in 7. vol.

lumine.

Conclusio CXLIII.

Aetas probari potest per parentes, non quod parentes sunt per aetate plenam fidem faciant ipsi iudici. gl. in l. etiam. ff. de probat. Constan. in ordinatione regias. artic. 54.

Conclusio CXLV.

Appellans excusatur ab expensis & emenda, vbi pronuntiat in parte bene iudicatum, & in parte male iudicatum, tunc enim hinc inde fieri debet expensarum compensatio. cap. Rainutus, & capit. Rainaldus, de testa. ca. cum Ioannes, de fide instrua. Bar. in authent. hodie. C. de iudi. Constan. in ordinat. reg. art. 118.

Conclusio CXLVI.

Executio sententiae non potest fieri sine citatione, siue fiat in bonis, siue in persona, quia vbi cumque absenti potest competere aliqua defensio, semper ille citari debet etiam in notorijs. cap. si de offi. deleg. in 6. Inn. in c. tua. de cohab. cle. Constan. in ordi. reg. art. 120.

Conclusio CXLVII.

Verba prolata ad complacentiam non inducunt dispositionem, puta si dicatur, de omnibus rebus meis faciam ad tuum libitum, vel si quis dicat alicui, omnia bona sunt tua, ea enim verba, & similia nihil disponunt. glo. in l. ij. vers. ipsi sunt, in quib. caus. coloni, censiti, libr. xj. C. lafo. in l. j. §. si quis ita. num. 1. ff. de verbo. obliga.

Conclusio CXLVIII.

Testes qui sunt producti ad probandum certam summam pecuniae, si auditi deposuerint de diuersis summis, non probant, imo varij reputantur: oportet enim quod appareat eos deponere de eadem quantitate & summa, ita vt tunc locum non possit habere regula, in maiori summa minor inest, quia in testibus de diuersis summis deponentibus, quando vna summa est probanda, non habet locum ea regula. la. in l. j. §. si stipulanti, num. 9. ff. de verbor. obligat. Alexan. confil. 50. numer. 10. in 5. volumin. & hoc procedit in probando mutuo: in quo probando saltem duo testes debent conuenire de summa quae petitur. Alexand. confil. 64. nume. 10. in 2. volumin.

Conclusio CXLIX.

Pater & mater expendens aliquid in rem filij non videtur impendere animo donandi, sed animo gerendi negotium filij: quod si pater aut mater aliquid impenderit in persona filij, hoc tunc videtur fecisse animo donandi. la. in l. i. C. de nego. gerit. Paul. Castr. in l. donationes. §. species. ff. de donat. nu. 2. non enim circa rem videtur pietas, sed bene circa personas. Bald. in d. l. alimentata.

Conclusio CL.

Donans vel legas alicui vsum fructum ex tali fundo, vel talis fundi vsum fructum, vel donans aut legans alimentum ex tali fundo, videtur solum vsum fructum abique proprietate legasse, toto tit. de vsufr. leg. Bart. in l. donationes. §. species. ff. de dona. & in l. iij. ff. de alimen. lega.

Conclusio CLI.

Officialis remotus ab officio propter suam culpam debet habere salarium pro tempore quo seruiuit, non pro futuro tempore quo non seruiuit. Bart. & la. in l. diem functo. num. 4. §. ff. de offic. assessor.

Conclusio CLII.

Assessor remotus ab officio sua culpa, perdit quidem salarium pro futuro tempore, sed non pro praeterito tempore, quoniam ratione seruitij debet consequi salarium. nec enim debuit gratis seruire postquam fuit toleratus, & sic consequetur quidem salarium pro eo tempore quo seruiuit, & computabitur tempus a die remotionis, & non a die culpae commissae. lafo. in l. diem functo. numero 78. ff. de offic. assessor.

Conclusio CLIII.

Mater das filio suo res aliquas in peculium, videtur pleno iure eas res concedere, ita vt talis concessio videatur esse vera donatio. l. donationes. §. species. ff. de donatio. & ibi docto.

Conclusio CLIII.

Peculium a patre filio concessum, si in emancipatione ipsius filij non fuerit aemptum per emancipationem, videtur confirmatum, ita vt valeat titulo donationis. l. donationes, §. pater, & ibi Roma. & alij. ff. de dona. idem dicendum de donatione facta filio in potestate: quae licet non valcat, validabitur tamen per emancipationem. Roman. ibi in ea lege. & sicuti

sicuti donatio a patre facta filio in potestate confirmatur per mortem patris donantis, ita & per emancipationem confirmabitur ea donatio inualida per l. donationes, C. dona. inter vir. & vxor. ita Roma. & Castren. in d. §. pater.

Conclusio CLV.

Vicarius Episcopi vt suspectus recusari potest ex persona ipsius Episcopi: vnde si Episcopus est suspectus, poterit statim eius vicarius vt suspectus recusari, & hoc siue ille vicarius procedat vt vicarius, siue vt delegatus, c. insinuante. & ibi Panorm. nu. 2. de offi. & potestate delega.

Conclusio CLVI.

Hodie de iure nouissimo tutor testamento datus, & cui aliquod legatum relictum fuit in eo testamento, perdit illud legatum si filij sui tutelam non assumpsit, & hoc nulla habita differentia seu distinctione an contemplatione compensationis, seu compensandi oneris ipsius tutelae hoc reliquerit, an vero alius ipse testator tale legatum esset facturum. Bart. Bal. Sal. & Cast. & la. post Alex. ibi in l. si legatarius. C. de leg. §. his autem. in authent. de haer. & falc. & in authent. hoc amplius. C. de fidei. & hac communem opin. sequenda esse inquit Rom. c. 23. §. ver. est videndum, nisi tutor electus impediret ab exercitio aliquo iure prohibente cum a tutela, vt i milite, qui non potest esse tutor. l. ab administratione. C. de le. tamentis ille tutor eligatur, & fiat illi legatum in eo testamento in quo est electus tutor: si demum propter militiam excusetur, obtinebit nihilominus illud legatum, & neque cogetur tutelam assumere, a qua iam excusatur. Idem & in minore censendum erit. glo. & doct. d. l. si legatarius. & Deci. confil. 178.

Conclusio CLVII.

Tutor datus in testamento, & qui fuit datus substitutus pupillariter pupillo instituto, non perdit substitutionem, tamen si a tutela excusetur. l. amicis illimos, in prin. ff. de excus. tuto. Bart. in l. post legatum §. amittere, ff. de his quib. vt indig.

Conclusio CLVIII.

Natura copulae est diuidere copulata, & pariter & aequaliter coniungere. l. ij. C. si plures vna sententia. quare si aliquid legetur Episcopo & capitulo, Episcopus dimidium habebit, & capitulum alterum dimidium. Ioan. Andre. in c. requisisti de testam. C. epola. confil. 52. nu. 4.

Conclusio CLIX.

De iure antiquo creatus tutor in testamento, in quo illi est factum legatum cum iniunctione oneris tutelae, perdebat tutelam, si tutelam non assumebat, quod legatum veniebat in utilitatem pupilli. l. si legatarius. C. de lega. quae regula non procedebat in eo qui non poterat esse tutor iure prohibente p. l. ab administratione. C. de leg. vt in milite & minore, vt iam fuit declaratum in decisione 156. in hac parte, vel nisi is cui legatum factum est, esset consanguineus testatori, per l. tutor §. qui tutores. ff. de excusa. tut. verum si legatum tutori relictum esset contemplatione ipsius legatarij & non propter onus tutelae, eo casu relicta tutela posset legatum petere. l. Ne fennius. ff. de excus. tuto. in dubio autem legatum relictum tutori, censetur relictum contemplatione oneris tutelae, & hoc vt facilius ille inuiteretur ad ipsam tutelam subeundam. Alexan. in d. l. si legatarius, in fi. Rom. confil. 23. §. in prin. de iure autem quo vitium fecus est, vt iam fuit declaratum in ea decisione 156.

Conclusio CLX.

Legitima filijs debetur deducto aere alieno & funeris expensa, l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. testa. debetur tamen ea legitima ante legatorum solutionem, & quae legata minimè diminuunt ipsam legitimam, sed ea deducta legata demum exoluantur. §. quam obrem, in authent. de resti. & ea quae parit. & la. in l. scimus. nu. 8. de inof. test. Boer. dec. 145. numero 3. Solui enim debent legata postquam alienum deductum, & post filij legitimam. Salycet. in l. omnimodo. C. de inof. test. nu. 5.

Conclusio CLXI.

Delegatio proprie fit, quando quis per stipulationem tanquam debitor delegantis aliquid promittit creditori ipsius delegatis, & cum ab eo creditore acceptatur, & hoc praecedente iussu ipsius debitoris: & sic ad hoc vt fit delegatio, oportet quod praecedat iussus debitoris delegantis. Secundo quod ille qui delegatur sit debitor delegantis principalis. Tertio quod hoc fiat per stipulationem: alioquin si quis promittat non praecedente iussu debitoris principalis: aut si ille qui delegatur non est debitor ipsius debitoris delegatis:

aut si abesset stipulatio, nulla diceretur delegatio. l. delegare, j. & ij. & ibi Bart. & Castren. ff. de noua. la. in l. singularia. nume. 36. ff. si cert. petat. Alexand. conf. 10. in 2. vol. nu. 8.

Conclusio CLXII.

Qui promittit pro alio, vel qui promittit illud quod alius debet, non liberat debitorem: quia videtur accessorie obligari. reg. l. si pro te. ff. manda. Alexand. consilio 10. numero 6. in ij. volumine, & neque hic potest dici delegatio, cum non interuenerint ea quae in delegatione requiruntur, de quibus in precedenti decisione. Et propterea vbi non est delegatio, non erit liberatio: & quod neque liberabitur debitor principalis. Alex. in eo consilio.

Conclusio CLXIII.

Vbi vero actor plene probauit suam intentionem, & reus suam exceptionem, nec clare nec concludenter probauerit, debet reus succumbere, & actor obtinet l. matrè. C. de p. ba. cap. auditis, de presc. Bar. in l. non solum §. sed vt probari. ff. de noui oper. nun. Alex. in l. ex facto §. si quis rogatus, in fi. ff. ad trebell. Quod procedit etiam vbi reus semiplene probauerit. Alex. conf. 58. in prin. in 5. vol.

Conclusio CLXIII.

Filij positi in conditione non censentur positi in dispositione, & faciunt tales filij deficere fideicommissum, & venient ad defuncti hereditatem ab intestato tanquam proximiores. Deci. confil. 545. & ideo si quis pater filium instituerit, & quem grauauerit restituere hereditatem si decedat sine liberis, eo casu liberi suscepti excludunt substitutum: & hoc operatur ea conditio, si decedat sine liberis: & hoc procedit siue illa conditio apposita sit in testamento, siue in contractu matrimonij: nam semper filij suscepti excludunt substitutum, & succedunt patri mortuo ab intestato. l. Lucius, & ibi glo. ff. de haer. insti. & Boer. decif. 155. nume. 15. non quod filij suscepti dicantur succedere ex testamento in vim illius clausulae tanquam substituti, sed solum ab intestato succedunt, si eorum pater nullum fecerit testamentum. glo. in d. l. Lucius. de haer. insti. & ibi Bal. & Ale. in l. ex facto §. si quis rogatus. ff. ad trebell. Ioan. de Imola, in d. l. Lucius, post Barto. vbi inquit eam opinionem communem esse, propterea filij si patri succedunt ab intestato, cum non succedant tanquam substituti in vim illius clausulae, non poterunt reuocare alienata per patrem, si forte pater ipse aliqua bona ex ea hereditate alienasset. Bar. in dict. l. Lucius. & neque impediunt talis conditio quin pater institutus, & ita grauatus possit aliquid instituire in illis bonis, & neque impediunt filij, si forte eorum pater ita grauatus aliquod delictum commiserit, quin ea bona sisco acquirantur. Guid. Pap. decif. 39. & ibi post multa inquit glo. & Bart. opinionem in ea l. Lucius. ff. de haer. insti. seruari, & ab ea in iudicio non esse recedendum. Quae tamen regula fallit, vbi de filiis masculis facta fuisse mentio: vt si testator dixisset, si filius meus filius sine masculis decesserit, talis substituo, tunc filij masculi suscepti censentur tacite vocati, & venient ad hereditatem tanquam substituti ex ea dispositione testatoris. Habent enim ea verba duo capita in se. Vnum est masculorum inclusiuum, & alterum foeminarum exclusiuum, propterea exclusi foeminae masculi reperiuntur vocati. Guid. Papae decif. 184. & sic eo casu filij masculi positi in conditione censentur vocati in dispositione. Fallit & secundo, vbi testator sub duplici conditione alternatiua ita dixisset, si talis filius meus haeres institutus moriatur sine liberis, aut eius liberi sine liberis: vel etiam si copulatiue ita dicat testator, si filius haeres meus decedat sine liberis, & eius liberi sine liberis, talis substituo: his casibus propter talem duplicem conditionem filij censentur vocati tanquam substituti ex illis verbis: & sic censentur esse positi in dispositione. Bart. in l. centurio. ff. de vulg. Guid. Pap. dec. 184. la. in ea l. centurio. in hoc casu posteriori tenet cotrarium, quem secutus est Curtius senior confil. 63. nu. 5. & ibi inquit etiam eo casu filios semper positos esse in conditione sicuti in primo casu, & eam opinionem communem esse asserit ibi.

Conclusio CLXV.

Testator in praedictum creditoris non potest prohibere suorum bonorum alienationem, & neque potest impendere ius creditoris quo minus bona vendantur. l. creditoris arbitrio. ff. de distra. pigno. & ideo non poterit impedire testator quin creditores ex actione faciant in bonis ipsius testatoris. Bal. in l. rem quam, in fi. C. si aduer. vend.

Conclusio CLXVI.

Scriptura in iudicio producta, & in actis registrata, facit si dem, licet demum non reperitur originalis scriptura. Bal. in l. fin. C. de fide instr. Rebus. in comment. in const. regias, in tracta. de chirogra. & cedula. recog. in praes. nu. 70.

Conclusio CLXVII.

Privilegiatus qui certat de lucro captando, atque contra talem privilegium certantem de lucro captando, alter vter suo privilegio, cum certet de damno vitando. l. fin. ff. ex quibus causis. Bald. in authent. perpetua, C. de sacros. eccl. Dec. in reg. in re obscura. ff. de regul. iuris.

Conclusio CLXVIII.

Feudum de sui natura nobilitat possessorem. ita Anto. de Ifernia, in v. lib. feudo. in tit. de Capitaneo qui curiam vendit. quare tenentes feudum, & dummodo illo sint inuelti, & de ipso fecerint homagium, non tenentur ad contributionem talliarum. Guid. Pap. decif. 385. nisi tale esset feudum pro quo daretur annuus census: nam tunc magis accederet ad naturam emphyteusis, quam ad naturam feudi. Decius consil. 138.

Conclusio CLXIX.

Filia cui pater secundum nubenti dotem constituit non facta mentione de prima dotis constitutione quam pater fecerat in primo matrimonio, non poterit petere prater eam dotem in secundo matrimonio constitutam. l. dotem. ff. de iure dotium. Guid. Pap. decif. 315. & sic non ambas dotes petet filia, sed erit contenta ea quae secundo marito fuit constituta.

Conclusio CLXX.

Pupillo carente tutore poterit interim dari curator ad negotia & ad lites. l. si impuberi, & l. curator. ff. de tuto. & curator. datis ab his Bald. in l. contra iuris civilis regulas. ff. de pactis.

Conclusio CLXXI.

Ad hoc ut testamentum patris teneat, debet filius in eo institui, aut ex haeredariis ut non sufficiat ei aliquid relictum fuisse per fideicommissum, vel quod ille substituat per fideicommissum. Bart. contra glof. in l. scimus. §. cum autem. C. de inoff. test. & hoc observari in iudicando, asserit Guid. Pap. decif. 421.

Conclusio CLXXII.

Exceptionis praescriptio a parte opponi debet contra actionem a parte aduersa propositam. Bald. & Sali. in l. si cut. C. de iud. Bal. in l. C. si aduer. credi. & quod semper a parte opponi debeat ad hoc ut illius habeatur ratio tenet Boer. decif. 344. nu. 8. & ibi hoc tenet, & hanc esse communem opinionem ibi asserit. Praescriptio enim non tollit actionem ipso iure, sed ope exceptionis. Bal. in rubr. C. si aduersus credi. de Anchar. & Fely. in cap. ad aures. de praes. & Boer. in ea decif. nu. 3. & sic iudex licet videat ex actis praescriptionem inesse, si tamen illa exceptio a parte non fuerit opposita, iudex illius rationem non habebit, quia a parte opponi debet: posset tamen iudex ex se ad eam praescriptionem advertere, si velit, sed non quod ad hoc teneatur, si nolit, per l. non quicquid. ff. de iudi. ita Boer. in eo loco.

Conclusio CLXXIII.

Remedium. l. ij. C. de rescin. vend. non habet locum in contractu locationis & conductionis ad modicum tempus. Masuer. in tit. de emptio. versu. item pro re mobili. & hoc de consuetudine receptum esse asserit Rebus. in const. reg. in tit. de rescif. contractuum. artic. vnico in gl. 15. nu. 5. qui inquit ibi Masuerij opinionem in praxi seruari. & ea lex etiam in rebus mobilibus non habet locum, nisi qui deceptus est esset minor: nam tunc minor deceptus posset agere eo remedio. l. ij. vt per Rebus. in eo loco, n. 34. limitatur tamen haec regula quod in rebus mobilibus non habet locum. l. ij. quando illa res mobilis esset pretiosa, & magni valoris: nam tunc decepto competeret illud remedium. l. ij. vt ibi per Rebus. nu. 36. & adde quod dominus directus ad cetum perpetuum rem aliquam transferendo, non poterit agere eo remedio illius. l. ij. tanquam deceptus ultra dimidium, & neq; emphyteuta audietur ad petendam diminutionem census tanquam deceptus ultra dimidium. Masuer. in tit. de loca. §. item si dominus tradendo.

Conclusio CLXXIII.

Quamuis donatio simpliciter facta a patre filio in potestate non valeat, tamen morte patris donantis confir-

matur, dummodo traditio saltem facta interueniat. Dec. c. 6. 296. quod si interim res donata a patre fuerit alienata, tenebit ea alienatio, vt ibi per Deciu: & sicuti morte patris ea donatio confirmatur, ita & emancipatione subsecuta. Corne. conf. 42. in prin. in 3. volu. Donatio tamen a patre filio facta propter benemerita non confirmatur morte patris donantis, si benemerita non fuerint expressa ab ipso patre donante in ipso contractu donationis: ita vt propter talem defectum insertionis benemeritorum corrumpatur talis donatio, & corrumpatur, inquam, in totum, ita vt nec morte patris confirmetur. Chassa. conf. 7. num. 9. cum sequentibus. & Ang. in l. si donatione, & ibi Roma. C. de collat. & Constant. in const. reg. art. 133. quare quis debet esse cautus quando facit talem donationem propter benemerita, vt scilicet non faciat eam propter benemerita: nam si ea apposita sint, & de eis non appareat, non confirmabitur talis donatio per mortem patris donantis, vt ibi per Constantinum.

Conclusio CLXXV.

Ex generali consuetudine regni Franciae fructus ecclesiarum, qui iam acquisiti sunt, transmittuntur ad haeredes, ita glossator pragmaticae sanctionis in tit. de Annatis. §. item quod si ecclesia. in verbo videlicet.

Conclusio CLXXVI.

Castrum in se habet iurisdictionem, & quam in se continet. Innoc. in cap. ex literis, nu. 2. de iur. parr. & ibi Panor. qui inquit ibi castrum in se continere districtum & iurisdictionem ex consuetudine seu statutis hominum, & non de iure communi: & inquit Innoc. in cap. cum ad sedem, de restit. spoliat. quod Castro certum territorium consuetum est assignari, quod sibi in iurisdictione debeat respondere, & vult Ludou. Roma. quod castrum, villa, & similia in se continet iurisdictionem.

Conclusio CLXXVII.

Castro vendito simpliciter, censetur venditum cum omni suo iure, scilicet iurisdictionis & imperij. l. ij. in fin. & ibi Bald. & alij. ff. de offic. eius. Boer. decif. 50. nu. 1. Roma. c. 6. 444. nu. 6.

Conclusio CLXXVIII.

Verba testium etiam latissima quandoque ciuilitate intelligi debent, atque ad moderationem reduci, ne in falsum incidant: vbi si iuxta verborum corticem intelligerent, impossibilis foret curatio falsitatis. Haec regulam dat Rom. conf. 390. in princ. quare si testis dixerit, non praeteribit dies quo tale quid factum non fuerit, licet demum probetur quod aliquibus diebus id non actum fuit, non per hoc falsum inducitur: quia ad ciuilitatem verba reduci debent. text. cum gl. in c. tenor. 3. 1. dist. cap. propositi. 3. 2. dist. & Rom. in eo consilio. Idem si testis dixerit, quod assidue, quotidie, vel semper quid factum fuisse, non propterea incidet in falsum ille testis, quamuis probetur aliquo momento temporis id non fuisse factum. Fely. in proem. Decreta. sunt enim verba testis ciuilitate intelligenda ne incidant in falsum. Roman. eo loco.

Conclusio CLXXIX.

Si quis alicui donet castrum, videtur etiam & territorium ipsius Castri donare, cum iurisdictione sit indiuisibilis, & cum sit castro concessa, ergo & territoria. Bald. in l. §. in initio. ff. de offic. praef. vrbis. per l. si aqueductus. ff. de contrahend. empt.

Conclusio CLXXX.

Administrator qui pecuniam domini credit, liberatur cedendo actionem ipsi domino. l. si cum. §. j. ff. de exercito. & ita pro illis nominibus non tenetur solvere domino creditam pecuniam, sed solum tenetur cedere ipsi domino actiones sibi competentes. gloss. in l. ij. in verbo, poterit. ff. de insti. acquiri enim sibi ille administrator qui pecuniam credidit actiones. l. si maritus, vbi Bald. C. de dista. pigno. & demum eas ipsi domino tenetur cedere & sic liberatur. Quod procedit, dummodo illi debitores essent soluendo, & idonei eo tempore quo credita fuit pecunia. Quod si demum effecti essent non soluendo illi debitores, non teneretur ipse administrator: sufficit enim ad hoc vt administrator sit liberatus quod tempore contractus debitorum erant soluendo, & fecit tales contractus vt bonus paterfamilias. l. negotium alienum. C. de nego. gest. Decius in consilio 533. numer. 3. in 4. part.

Conclusio CLXXXI.

Pater vni ex filiis plus quam alteri potest relinquere, dum tamen quod relinquitur vni ex filiis non sit minus legitima.

tima. l. parentibus. Cod. de inof. test. & ibi Bar. Deci. con. 547. in 4. volum.

Conclusio CLXXXII.

Testator si centum Titio legauerit vt emeret fundum, non cogitur ille Titius ad eum fundum emendum. l. Titio centum, in prin. ff. de condi. & demon. & poterit ille Titius recedere a tali dispositione testatoris, vt quae facta sit in sui fauorem: cui potest renuntiare. l. si quis in conscribendo. C. de pact. Deci. consil. 547. nu. 2.

Conclusio CLXXXIII.

Hostium incurfus dicitur vis maior, & computatur inter casus fortuitos. l. ij. & ibi Salye. C. de commo.

Conclusio CLXXXIII.

Iudex qui alius est incompetentens, potest tamen dicendo ius super ea incompetencia condemnare in expensis partem, per l. eum quem temere. ff. de iud. c. vt debitus honor. de appel. & ibi etiam Panor. idem Panor. in c. ex tenore, & ibi glo. de rescrip. de Ancha. in cle. j. vers. septimo. de resc. non potest tamen iudex incompetentens partem multare. Spec. in tit. de expen. §. in autem. nu. 10. & ita Ioan. And. in verbo, significatiombus. las. tamen in l. ex quacunque. nu. 13. ff. si quis in ius voca. non ierit. tenet secundum communem sensum, quod citatus coram iudice incompetenti potest multari, quod etiam videtur tenere Ioan. And. in eo loco iam citato, quod de iure canonico id quidem non licet, quauis ex hoc cederat.

Conclusio CLXXXV.

In contractibus in quibus dominium non transfertur, aestimatio ibi posita non facit emptionem ex natura contractus, vt in commodato, locato, deposito, & similibus contractibus: tunc aestimatio ibi facta non facit emptionem, & neque facit recipientem plus teneri quam exposcat naturalibus contractus, & operabitur ea aestimatio huc effectum, vt ex illa sciatur valor, & precium ipsius rei, eo casu quo ea res commodata aut locata esset deperdita, vel deteriorata. In contractibus vero in quibus transfertur dominium, & in quibus ex natura ipsius contractus aestimatio facit emptionem, vt in contractu emptionis: sicuti ibi aestimatio facit emptionem, ita & facit transire periculum in accipientem. l. plerumque. ff. commo. l. quoties de iur. dot. l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio. & hanc distinctionem ponit Ioan. And. in c. vnico. commo. & quam approbat ibi Panor. num. 23. & inquit eam opinionem sibi placere. aestimatio enim quae facit venditionem, facit etiam transire periculum casus fortuiti in accipientem, quia est emptio. Alia vero aestimatio quae non est emptio, non facit transire periculum in accipientem, quia ibi nulla est emptio. & hanc sententiam inquit Henri. Boich. in d. c. vnico. commo. expresse probari in d. §. damna. & eam Pet. de bella peritica approbat in l. si pascenda. C. de pactis. & haec procedunt respectu ipsius contractus principalis, & in re principali locata: secus in accessorio rei locatae, vt si in contractu locationis instrumentum aestimatum tradatur colono, talis aestimatio facta in eo instrumento aestimato, quod est accessorium ipsius locationis, facit emptionem. l. cum fundus, & ibi glo. ff. loca. Boich. & de Ancha. in eo cap. vnico. commo.

Conclusio CLXXXVI.

Atrocinius cadit inter casus fortuitos, & inter eos computatur. l. j. C. de depos. l. §. fortuitus. C. de pigno. actio. Furtum autem non cadit. glo. in l. ij. §. hoc edicto, in verbo, si furt. ff. nau. caupo. & gl. in §. sed iste. de actio. nisi quando illud furtum fieret a coniuncta persona, tunc bene computaretur ille casus fortuitus. Pet. de Ancha. & Boich. in c. vnico. de commo. vel verius ex las. sententia, aut culpa potest imputari illi qui fuit passus furtum quia praecessit talis actus, qui potest culpae ascribi, & tunc furtum non est casus fortuitus: aut nulla culpa praecessit, ita vt culpa non possit imputari illi qui passus est furtum, & tunc furtum computabitur inter casus fortuitos. Ang. & las. in eo §. sed iste. nu. 46. de actio. & Deci. conf. 473. nu. 6.

Conclusio CLXXXVII.

Creditor prorogando terminum suo debitori, censetur eum prorogare vna cum vris, seu ipso interesse. Socin. in l. lecta. ff. si certum peta. & Boer. decif. 284. nu. 9.

Conclusio CLXXXVIII.

Si quis heres institutus sit, & ei datus substitutus si decedat sine liberis, & interim viuentis substituto effectus fuerit presbyter, non idcirco statim erit locus substitutioni: quia per simplex sacerdotium non perditur ius substitutionis. de Ancha. in c. in praesentia. de proba. & sic quamuis institutus efficiatur presbyter, non propterea faciet deficere ius substituti-

tutionis, seu fideicommissi, nisi ille institutus ingrederetur: monasterium animo non excundi & illi se deuouerit. Boer. decif. 354. nu. 3. & 12. & ibi inquit omnes ita tenere, & eam opinionem communem esse. & quod magis est, si interim moriatur substitutus superstiti instituto, qui iam factus erat presbyter, ille substitutus non transmittet ad suos speculius substitutionis, & perdit ius ipsius substitutionis, per l. substitutio & ibi Alberi. de Rosate. ff. de acqui. rer. domi. Boer. eo loco nu. 12. & 13. Quod si institutus monasterium ingredia- tur, quod in communi non sit capax bonorum, & tunc instituto ingrediente monasterium, statim substitutus admittetur. Alex. consil. 13. in 3. vol. nu. 4.

Conclusio CLXXXIX.

Prohibitus alienare, non propterea prohibetur quin possit heredem instituere, siue illa prohibitio fiat a lege, vel a testatore, vel a contrahente. Alex. conf. 55. in 3. vol. nu. 5.

Conclusio CXC.

Recognoscens castrum in feudum, non per hoc talis recognoscens videtur territorium recognoscere, nisi obseruantia, vel vsus communis loquendi, vel actus aliquis interior aliam interpretationem induceret. Oldradus c. 12. 1. Recognoscens tamen castrum videtur & iurisdictionem recognoscere. Oldrad. ibi.

Conclusio CXCI.

Haereditas ex suo corpore descendit appellatio refertur ad omnes haeredes in infinitum, dummodo sint de descendentibus, vt sunt filij, nepotes, pronepotes, qui omnes dicuntur descendere ex corpore ipsius aui. Chassan. c. 62. nu. 13.

Conclusio CXCI.

Si testator duos haeredes instituerit, alterum alteri substituendo, & si vtrumque contingat decedere, substituit Titium, & Titio Caium substituit, & contingat demum adita hereditate Titium decedere, & post Titium eos duos haeredes institutos, eo casu Caius vltimo substitutus succedet: quia substitutus substituti est substitutus instituti. l. coheredi. in prin. ff. de vulg. & ibi docto. & ita iudicatum refert Papon in suo recueil des arrests, in tit. des substitutios, arrest. 2. & Decius conf. 138. & 421. nu. 5. perempto enim primo gradu substitutionis sequens admittitur.

Conclusio CXCI.

Inter alios res iudicata tertio non nocet, sed solum illis inter quos fuit lata per eum titulum, res inter alios acta. l. j. & ij. C. tamen sententia lata in causa alicuius pedagij inter certos mercatores & muliones, & exactorem seu dominum alicuius pedagij in vtilitatem exactoris nocebit non solum illis mulionibus qui sunt in causa, sed & aliis qui non erant in iudicio: nam vbi semel constitit de institutione pedagij, aliquo iusto titulo, tunc talis sententia semel lata faciet ius quo ad omnes alios transcentes. Ita conclusum fuisse refert Guid. Pap. decif. 549. dum tamen non appareat collusum fuisse inter partes. ita Guid. Pap. decif. iam dicta.

Conclusio CXCI.

Instrumenta publica non probant sine subscriptione notarij, verum scripturae quae repertae sunt in archiuo publico, & reuera sub publica custodia faciunt fidem sine subscriptione, & illis scripturis fides adhibetur etiam si non sint subscriptae, quando scilicet prepositus ad custodiam ipsius archiui faceret tales scripturas ibidem contineri. text. cum glo. in c. ad audientiam, de praescrip. Domi. de S. Gemin. c. 62.

Conclusio CXCV.

Matrimonium per consensum partium dissolui non potest, & quantumuis in hoc consensum praesent, non propterea dissolutum erit matrimonium. cap. ij. de transla. prela. Dom. de S. Geminiano conf. 63.

Conclusio CXCVI.

Distributiones quotidianae non continentur appellatione beneficiorum: quia illae quotidianae distributiones sunt potius quaedam salaria, quae dantur seruientibus ob seruitia pro labore diurno, & diurno, sicuti sunt stipendia quae dantur militibus ob laborem & seruitium. c. licet, de preb. in 6. Geminia. conf. 35. nu. 2.

Conclusio CXCVII.

Clausula motus proprii operatur solum remotionem subreptionis. ca. si motu proprio, de preb. in 6. non tamen inducit remotionem inhabilitatis, vel defectus remotione concurrentis in persona per qua scribit, & neq; per ea clausulam concedens intelligitur velle prejudicare iuri alterius. Com. opi. Tom. 4. KKKK

Decius in d.c. si motu. Gemina. conf. 195. in princ.

Conclusio CXCVIII.

SUCCESSOR IN BENEFICIO TENETUR EXOLUERE DEBITA QUAE DEBENTUR RATIONE IPSIUS BENEFICII, UT SUNT DEBITA REALIA TALLIARUM, DECIMARUM AUT ALIORUM ONERUM, QUAE RESPICIUNT RES IPSAS, & IPSUM BENEFICIUM & QUAE DEBENTUR RATIONE & INTUITU RERUM IPSIUS ECCLESIAE, & AD EA SUCCESSOR IN BENEFICIO TENETUR. CAP. J. DE SOLUT. & IOAN. ANDR. IN CAP. J. DE IMMUN. ECCLES. IN 6. & CLE. J. DE CENS. TAMEN SI SUCCESSOR EA ONERA & DEBITA SOLUERIT, & QUAE IAM DEBITA ERANT PER SUUM PREDECESSOREM POTERIT DEMUM ILLE AGERE CONTRA EIUS HAEREDES, AUT BONA TENENTES: NAM LICET DICATUR SUCCESSOREM POSSE CONVENIRI PRO ILLIS ONERIBUS REALIBUS A SUO PREDECESSORE DEBITIS, NON TAMEN NEGATUR QUIN SUCCESSOR SOLVENDO POSSIT EA ONERA REPETERE AB HAEREDIBUS SUI PREDECESSORIS, SI QUAE SINT ALIAS DE SUO TENEBITUR. GEMINA. CONF. 3. PRO DEBITIS VERO PERSONALIBUS NON TENETUR SUCCESSOR. C. J. DE SOLU.

Conclusio CXCIX.

MULIER POTESIT ACCUSARE OCCIDOREM SUI MARITI ETIA SI NON SIT HAERES ILLIUS. ITA IACO. DE ROM. IN L. QUI CRIMEN. C. QUI ACCUS. NON POS. QUEM IBI SEQUITUR BAL. & IOAN. FAB. IDEM BAL. IN L. J. COD. & IDEM INQUIT IN SPONSA. & BOE. DECIF. 233.

Conclusio CC.

COMMUNIS & VERA EST HAEC CONCLUSIO, QUAE VNI TESTI DE CONSENSU & VOLUNTATE VTRIVSQUE PARTIS ASSUMPTO CREDITUR PROPTER PARTIUM VOLUNTATEM. ITA SPECULATOR COCLUDIT IN RIT. DE TEST. §. RESTAT. QUOD PROCEEDIT, VBI PARTES CONCORDARENT & IN DICTO, & IN PERSONA VNUS, SALIC. IN L. IN BONAFIDEI. C. DE REBUS CRED. PLENE IAS. IN L. J. §. EAD. NU. 8. FF. DE VERB. OBLIG. & IBI ASERIT EAM ESSE COMMUNE OPINIONEM, & SERVARI, QUIA HOC FIT DE VOLUNTATE PARTIUM, & POSSUNT SIBI IN HOC IUDICARE. HOC QUIDEM INDISCRETE & GENERALITER FIERI NON POSSET UT VNI TESTI CREDATUR: QUIA ESSER CONTRA PUBLICAM FORMAM PROBATIONIS, SED QUAE VNI TESTI IN SPECIE CREDATUR, BENE FIERI POTESIT. IAS. IN EO LOCO, & CHAF. CONSIL. 34. NU. 36.

Conclusio CCI.

TESTIS AFFIDATUS, & PRODUCTUS AB VTRAQUE PARTE NON PROBatur: quia licet non possit opponi aliquid contra personam illius testis, ut quia sit approbatus a partibus, potest contra eius dicta opponi ita ut per consequens non probabit, & ad hoc ut vni soli testi credatur, debet ille esse approbatus, & in persona, & in dicto: secus autem vbi solum esset affidatus, & in persona approbatus, cum adhuc eius dictum reprobari possit. ITA CHAF. CONF. 34. NU. 36.

Conclusio CCII.

QUIS QUAMVIS NOTORIE & MANIFESTE FUERIT PRODIGUS, POTESIT TAMEN ADHUC CONTRAHERE ANTEQUAM SIBI A IUDICE INTERDICATUR, & SIC ANTE INHIBITIONES FACTAS, NE QUIS CUM ILLO CONTRAHAT, QUIS POTERIT CONTRAHERE, BAR. BAL. & ALIJ IN L. IS CUI BONIS. FF. DE VERB. OBLIG. & EAM CONCLUSIONEM COMMUNEM ESSE ASERIT IBI IAS. NU. 9. NISI ILLE TALIS PRODIGUS ACTUM FECISSET, SIVE CONTRACTUM IN VSUM MANIFESTA PRODIGALITATIS: QUIA TUNC ILLE CONTRACTUS NON TENERET, QUAMVIS FACTUS FUERIT ANTE INHIBITIONES FACTAS A IUDICE. I. SI QUIS CUM SCIRET. FF. DE VUC. P. EMPTO. & IBI BAR. & ALIJ. & IAS. IN CA. LIS CUI. NU. 10. & BOE. DECIF. 23. NU. 79.

Conclusio CCIII.

SOCIETAS TACITE PRAESUMETUR CONTRACTA EX DUTINA COHABITATIONE, & EX RATIONE ADINUICEM NON REDDITA. BAR. IN L. TITIVM & MAVIUM §. ALTERO. FF. DE ADMI. TUTO. DECI. CONF. 21. QUOD PROCEEDIT DUMMO DO TRIA CONCURRENT, NEMPE QUOD INSIMUL CUM HAEREDITATE INDIUISA POST PATRIS MORTEM VIXERINT, & QUOD OMNIA LUCA INTER SE COMMUNICAUERINT, EO QUOD SUPERLUERANTUR AD INVICEM RATIONEM NON REDDIDERINT, & EX HIS PROBATA SUFFICIENTER, SEQUETUR TACITAM SOCIETATEM INTER ALIQUOS CONTRACTAM FUISSE. BALD. IN D. L. TITIVM §. ALTERO. BALD. IN L. SI PATRUUS. COMMU. VTRIVSQUE IUDI. COD. BONORUM ENIM COMMUNICATIO & CONTINUATIO IN COMMUNIONE, COMMUNISQUE HABITATIO VTRIVSQUE FAMILIAE & FRUCTUUM EX POSSESSIONIBUS COMMUNICATIO, & EXPENSARUM CIRCA RES & PERSONAS, & RATIO NUSQUAM REDDITA INTER EOS, COMMUNICATIOQUE LUCRORUM, EX HIS OMNIBUS VIDETUR SOCIETAS CONTRACTA. DE ANCHA. CONF. 303. HAEC ENIM NON POSSUNT FIERI CITRA IUS & NOMEN SOCIETATIS, & HAEC DECLARANT ANIMUM EIUS CONTRAHENDI.

Conclusio CCIII.

SOCIETAS NON CONTRAHITUR INTER FRATRES QUAMVIS INSIMUL HABITENT, & HABEANT HAEREDITATEM COMMUNEM, NISI LUCA INTER SE COMMUNICATA FUERINT: quia quando vnus negotiatur, & alter non, societas contrahi non potest, ex quo alter nihil ponit. BAR. IN L. TITIVM §. ALTERO. FF. DE ADMI. TUTO. IACOBUS IN TITULO DE FRATRIBUS DE NOVO BENEFICIO INUESTITIS, IN VSBUS FEUDORUM.

Conclusio CCV.

PER PROHIBITIONEM ALIENATIONIS SIMPLICITER FACTAM A TESTATORE EXTRA FAMILIAM NON INDUCITUR FIDEICOMMISSUM IN UTILITATE VENIENTIUM AB INTESTATO, QUI MINUS ILLE PROHIBITUS ALIENARE NON POSSIT HABERE HAEREDEM AB INTESTATO: non enim per talem prohibitionem alienationis inducitur fideicommissum, sed tunc demum secuta contrauentione, videlicet si prohibitus alienare, bona ipsa venderet aut alienaret extra familiam, tunc enim ad ipsam familiam deberent redire, & reuertii. I. PERO. §. CUM PATER LIBERTUS. FF. DE LEG. II. SED NON FACTA ALIENATIONE, IUS IPSUM FIDEICOMMISSUM NON ACQUIRITUR ALIIS DE FAMILIA SUPERSTITIBUS: & IDEO ILLE TALIS HAERES PROHIBITUS ALIENARE, POTERIT HABERE HAEREDEM ETIAM EXTRANEUM IN ILLIS BONIS. NON ENIM VIDETUR FACERE CONTRA PROHIBITIONEM QUI ALI. QUEM SIBI HAEREDEM RELINQUIT. I. CUM PATER. §. CUM INTER. FF. DE LEG. II. & IBI BAR. IDEM BAR. IN D. L. PERO. §. FRATRE. FF. DE LEG. II. BAR. & DOCTO. IN L. SI QUIS ITA. §. EA. FF. DE VERB. OBLIG. DECI. CONSIL. 21. & CONSIL. 513. & ALEXAND. CONSIL. 155. VOLUM. II. DUMMO DO EUM INSTITUAT HAEREDEM, QUI ALIAS AB INTESTATO ESSER SIBI SUCCESSURUS, DECI. CONF. 2.

Conclusio CCVI.

PROHIBITIO ALIENATIONIS EXTRA FAMILIAM FACTA NON SIMPLICITER, SED PER MODUM CAUSA & RATIONIS, VEL QUANDO ILLE PROHIBITIONI VERBA DISPOSITIVA TESTATORIS ADDUNTUR, INDUCIT TALIS PROHIBITIO ITA FACTA FIDEICOMMISSUM IN UTILITATE VENIENTIUM AB INTESTATO, QUI NON SUNT DE FAMILIA TESTATORIS, LICET TAMEN SINT PROXIMIORES IPSI HAEREDI GRAUATO, QUI EST PROHIBITUS ALIENARE, CENSENTUR ESSE EXCLUSI. DECI. CONF. 21. NU. 2. UT SI TESTATOR ULTRA PROHIBITIONEM ALIENATIONIS EXPRESSE DISPO. FUERIT IPSA SUA BONA IN SUA DOMO REMANERE, & IN ILLIS QUI SUNT DE SUA PARTELA. EX HIS ENIM VERBIS & SIMILIBUS INDUCITUR VIDETUR FIDEICOMMISSUM, CUM ITA EXPRESSE TESTATOR DISPOSUIT. BAR. IN L. CENTURIO. VERS. QUERO ULTERIUS. FF. DE VULG. VEL ETIAM SI TESTATOR ULTRA PROHIBITIONEM ALIENATIONIS EXTRA FAMILIAM DISPOSUERIT QUOD SUA BONA DEBERENT REMANERE APUD SUOS FILIOS, VEL NEPOTES IN PERPETUUM, QUIA TUNC ULTRA PROHIBITIONEM ALIENATIONIS, ADEST TESTATORIS DISPOSITIO, & SIC INDUCITUR FIDEICOMMISSUM. I. CODICILLIS. §. INSTITUTO. FF. DE LEG. II. DECI. IN EO CONF. NU. 24. VEL SI TESTATOR ULTRA PROHIBITIONEM ULTRA FAMILIAM VOLUERIT & INSERIT BONA SUA PERPETUO IN FAMILIA REMANERE, QUIA VERBUM IUSSIT, VEL VOLUIT, IMPORTAT FIDEICOMMISSUM. I. J. C. COMMU. DE LEG. VEL FIDEICOM. VEL SI INSIMULEA VERBA APPONERENTUR, QUIA TUNC EX ILLIS VERBIS REITERATIS & GEMINATIS, VOLUNTAS TESTATORIS MAGIS DELIBERATA AC EXPLORATA DEMONSTRATUR, PER NOTATA IN L. BALISTA. FF. AD TREBE. QUARE HISCASIBUS & SIMILIBUS, LICET ALIAS PROHIBITIO ALIENATIONIS SIMPLICITER FACTA EXTRA FAMILIAM NON EXCLUDAT ALIOS VENIENTES AB INTESTATO IPSIUS HAEREDIS QUI EST PROHIBITUS ALIENARE, D. L. CU PATER. §. CUM INTER. FF. DE LEG. II. HOC TAMEN FALLIT IN CASIBUS PRAEDICTIS, & QUANDO EA VERBA PROHIBITIONIS SUNT GENERALIA, VEL GEMINATA. ARET. IN L. VENTRE. FF. DE ACQUI. HAEREDIT. VEL ETIAM SI TESTATOR ITA DIXERIT, Volo quod bona mea in familia remaneant, nam adhuc induceretur fideicommissum, DECI. EO CONF. NU. 4. HAEC ENIM TESTATORIS DISPOSITIO, QUOD BONA REMANEANT IN FAMILIA, INDUCUNT FIDEICOMMISSUM INTER EOS QUI SUNT DE FAMILIA TESTATORIS. & IN SUMMA QUANDO ULTRA PROHIBITIONEM ALIENATIONIS EXTRA FAMILIAM, VERBA PRINCIPALITER DISPOSITIVA REPERIUNTUR: VEL QUANDO RATIO PROHIBITIONIS PRECECESSIT ALLEGARI, VOLUIT TESTATOR SUA BONA IN FAMILIA REMANERE, FIDEICOMMISSUM NASCITUR INTER EOS QUI SUNT DE FAMILIA TESTATORIS. ITA NOTATUR IN L. QUI ROM. §. COLHAEREDES. FF. DE VERB. OBLIG. SECUS QUANDO SIMPLICITER EXTRA FAMILIAM PROHIBITIO ALIENATIONIS INTERVENISSET: quia tunc nisi secuta contrauentione per haerodem non oriretur fideicommissum. DECIUS EO CONF. NU. 5. & COL. 42. 5. & EO CASU POSSIT ILLE HAERES GRAUATUS HABERE HAEREDEM AB INTESTATO, & EX TESTAMENTO CUM QUI ALIAS AB INTESTATO ESSET SUCCESSURUS. DECI. CONF. 23. IN PRIN.

Conclusio CCVII.

EXEMPLUM INSTRUMENTI PROBAT, QUANDO ILLUD EXEMPLUM AB ADVERSARIO TRADITUM & PRODUCTUM FUIT TUNC

tunc enim sine dubio tale exemplum faciet fidem, etiam si nulla solemnitas interuenisset. BAR. IN L. IN FRAUDEM. §. NEQUE. FF. DE IURE FISCO. & DECI. CONF. 36. NU. 2.

Conclusio CCVIII.

TESTES QUI DEPONUNT ALIQUEM COMMISISSE HOMICIDIUM, SED AD SUI DEFENSIONEM, PROBANT IPSAM DEFENSIONEM: quia licet hoc percipiatur iudicio intellectus, tamen per visum talis mens bene comprehenditur, BAR. CONF. 57. IN FINE. QUEM REFERT & SEQUITUR BAL. IN L. SOLAM. C. DE TESTI. & DECI. CONF. 54. IN FIN. & CONF. 459. QUOD PROCEEDIT ETIAM SI TESTIS ILLE NULLAM RATIONEM REDDAT, DECI. IBI. NUME. 6. & CORNEUS CONF. 162. PRIMO VOL.

Conclusio CCIX.

COLLATIO BENEFICII FACTA SUB HIS VERBIS, confero tibi tale beneficium si vacet per mortem talis, vel alio quouis modo, valet & tenet. GLO. IN C. SUSCEPTUM, DE RESCR. IN 6. & IBI DOCTO. & LAPUS ALLEGATIONE SECTA, & VALEBIT TALIS COLLATIO, ETIAM SI ILLA FACTA FUERIT IGNORANTI VACATIONEM, & IMPETRANTI, DUM TAMEN IN VERITATE VACET ILLUD BENEFICIUM, ITA LAPUS IBI.

Conclusio CCX.

LAUDUM LATUM AB ARBITRIS FUERIT INIQUUM PROPTER ENORMEM LAESIONEM, CONTRA ILLUD POTERIT AGI AD BONI VIRI RECURSUM DATA MAGNA ILLA LAESIONE, NON OBSTANTE PACTO & IURAMENTO DE NON PETENDO RECURSUM AD BONI VIRI ARBITRIUM. PANOR. IN C. QUINTAUALLIS, DE IURCIU. BAR. IN L. SOCIETATEM. §. ARBITRORUM. FF. PRO SOCIO. PER NULLAM ENIM CAUTELAM VERBORUM FIERI POTESIT, QUO MINUS PETATUR REDUCTIO, SI LAUDUM INIQUUM FUERIT PROPTER ENORMEM LAESIONEM, & HANC OPINIONEM COMMUNEM ESSE ASERIT DECI. CONF. 60. NU. 2. & HOC PROCEEDIT, SIVE ANTE LAUDUM QUIS PROMISERIT SERVARE QUOD DICETUR AB ARBITRIS, & DEMUM LAUDUM ILLUD LATUM RATIFICAUERIT, SIVE POST, DECI. IN EO CONF. QUOD SI LAESIO DIMIDIUM NON EXCEEDERET, CESSARET RECURSUM, UT IBI PER DECI. & SI LAUDUM EXCEEDERET FINES COMPROMISSI, ERIT NULLUM, ADEO QUOD NON POTERIT RATIFICARI, DECI. COL. 11. NU. 2. & SOCI. CONF. 87. IN 3. VOL. SED LICET NON POSSIT RATIFICARI UT VALEAT IN VIM LAUDI, QUANDO ILLUD EST NULLUM, POTERIT TAMEN RATIFICARI UT VALEAT IN VIM TRANSFACIONIS, SOCI. CONF. 105. IN 4. VOL. & ROM. CONF. 175. & CORNE. CONF. 125. PAR. 2. QUOD SI TALE LAUDUM NON ESSET NULLUM, & FUERIT RATIFICATUM A PARTIBUS DICETUR RES IUDICATA. SOCI. CONF. 101. IN 3. PAR.

Conclusio CCXI.

PATER QUI NULLA HABET BONA, & QUI REPERITUR VSFUFU. STUARIUS BONORUM SUAE FILIAE, QUAM NULLUS VULT DUCERE IN VXOREM CUM EA NUDA PROPRIETATE, POTERIT COGI DARE IPSI FILIAE PROPRIETATEM TANTUM DE VSFUFU, QUANTUM DARET IN SUA DOMO ALENDO CAM FILIAM, VEL COGETUR DARE VSUM FRUCTUM, DUM TAMEN DE EO TANTUM PATRI RELINQUATUR Vnde se & alios filios alere possit. BOE. DECIF. 7. NU. 9.

Conclusio CCXII.

INIURIA FACTA SERUIENTI IN EXERCENDO SUUM OFFICIUM, VEL SI ILLE IN EO EXERCENDO FECERIT EXCESSUM ALIQUEM, IUDEX ILLE ACTIUE & PASSIUE COGNOSCEAT DE TALI INIURIA & EXCESSU TAM CONTRA IPSUM SERUIENTEM, QUAM CONTRA ALIOS INIURIATES IPSI SERUIENTI: & INQUAM ILLE IUDEX, CUIUS AUTORITATE ILLE SERUIENS P. CEDEBAT, COGNOSCEAT DE ILLIS CASIBUS. QUOD SI SERUIENS ALITER, & EXTRA SUUM OFFICIUM DELINQUAT, TUNC IUDEX, IN CUIUS IURISDICTIONE DEGIT ILLE SERUIENS, COGNOSCEAT DE TALI DELICTO CONTRA EUM SERUIENTEM. FABER IN L. QUOD PROMULGATIS. C. DE OFFIC. PRAEF. VRB. BOE. DECIF. 9. NU. 15.

Conclusio CCXIII.

TESTAMENTUM A PATRE CONDITUM INTER LIBEROS SIGNATUM MANU IPSIUS PATRIS TESTANTIS VALET ETIAM SINE TESTIBUS, & NEC REQUIRITUR QUOD ILLUD NOTARIO VRADATUR, & ITA DE CONSUETUDINE SERVARI ASERIT BOE. DECIF. 14. IN FINE. & NEQUE ALIA SOLLEMNITAS REQUIRITUR, SED SUFFICIT QUOD SIT MANU PATRIS SIGNATUM. QUOD SI NEGERUR EAM SCRIPTURAM ESSE PATRIS, SUFFICIENT HOC PROBARE PER DUOS TESTES, NEMPE QUOD TALE TESTAMENTUM EST SCRIPTURAM MANU PATRIS TESTANTIS. IAS. IN AUTHEN. QUOD SINE. C. DE TESTAM. BOE. IN EA DECIF. NU. 12.

Conclusio CCXIII.

PUPILLUS NON POTESIT ESSE TESTIS. L. IJ. §. LEX IULIA. FF. DE TESTIBUS. VERUM MAIOR FACTUS POTERIT TESTIFICARI DE HIS QUAE VIDIT IN PUPILLARI AETATE. GLO. IN D. L. IJ. §. LEX IULIA. QUOD PROCEEDIT DUM

modo deponat de his quae vidit dum esset proximus pubertati. BAR. IN L. AD TESTIUM, IN PRIN. FF. DE TESTA. & HANC COMMUNEM OPINIONEM ASERIT MODER. IN D. L. AD TESTIUM. & IN §. TESTES. IN SIT. DE TESTAMEN. & FELIN. IN C. CUM NOBIS. DE PRAESC. DECI. IN L. SCERING. §. ITEM IMPUBERES, DE REG. IUR. & IBI ADDITIO.

Conclusio CCXV.

RENUNTIATIO NON NUMERATA PECUNIAE, VEL DOTIS FACTA STATIM IN EODEM INSTRUMENTO, IN QUO FIT DOTIS COEFFICIO, NON VALET NEC TENET: quia ea facilitate qua quis inducitur ad confitendum id quod non accepit, eadem facilitate inducitur ad statim renuntiandum: quare talis renuntiatio non habet nocere. QUOD SI EX INTERVALLO FACTA ESSET EA RENUNTIATIO, BENE NOCERET RENUNCIANTI. BAR. IN L. SI EX CAUTIONE. C. DE NON NU. PECU. & IBI BAL. & HANC COMMUNEM THEORICAM ASERIT ESE IAS. IN §. FUERAT, NU. 80. DE ACTIO.

Conclusio CCXVI.

CONSILIARIJ CANONICI NON POSSUNT IN ABSENTIA DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAS PERCIPERE: percipient tamen in absentia grossos fructus. BOE. DECIF. 17. NU. 16. QUIA TUNC CESANTUR ABSENTES EX LICENTIA PRINCIPIS. BOE. IBI.

Conclusio CCXVII.

IUDEX EXPENSARUM TAXATIONEM POTESIT IN SENTENTIA REFERUARE, CONDEMNATIONEM TAMEN EARUM EXPENSARUM NON POTESIT SIBI RESERVARE. I. TERMINATO. C. DE FRUCT. & LIT. EXPEN. QUIA PER CONDEMNATIONEM REI PRINCIPALIS, FUNCTUS EST IUDEX SUO OFFICIO, & IDEO NON POTESIT POSTEA AD EAS EXPENSAS CONDEMNARE. I. PAULUS. FF. DE RE IUD. REBUS. IN COM. IN CONSTIT. REGIAS IN TRACT. DE EXPEN. DAMN. & INTERESSE, ART. 5. IN GL. VNICA. NU. 11. IDEO PRAEVS INUENIT UT IUDEX SIBI RESERUET EA EXPENSARUM TAXATIONEM, & NISI RESERUET EAS EXPENSAS TAXANDAS NON POSSET DEMUM EAS TAXARE, CUM ESSET FUNCTUS SUO OFFICIO. LUCAS DE PEN. IN L. IJ. DE SUM. RECUPE. LIB. 10. & REBUS. IN EO LOCO, & PAPON IN SUO RECUCEL, IN TIT. DES DESPENS. ARREST. DERNIER.

Conclusio CCXVIII.

QUOTIES PLURES EMPHYTEUTA REM ALIQUAM, LOCUM, AUT MANFUM ACCEPERUNT IN EMPHYTEUSIM SUB VNO & CODE CENSU, NON POTERUNT REM IPSAM AUT LOCUM IPSUM INTER SE DIUIDERE, & NEC IPSUM CENSUM. I. IN COMMUNI. FF. COM. DIUID. CU SVA GLO. & DATO QUOD INTER SE FECERINT PARTES, & POSSIDEANT LOCUM PER PARTES, NIHILOMINUS DOMINUS PETET, & IUS SUUM PROSEQUETUR INSOLIDUM CONTRA SINGULOS, & CONTRA VNUM QUEMQUE, QUIA SEMPER IUS SUUM INTEGRUM REMANET SUPER TOTALITATE. ALTERI ENIM PER ALTERUM NON DEBET INIQUA CONditio adferri. REG. ALTERI. DE REG. IURIS. SI TAMEN DOMINUS DIRECTUS IN CASU IAM DICTO PARTICULARES SOLUTIONES RECEPERIT, IN FUTURUM SIBI PRAEUIDARET: non enim patitur iuris ratio petitionem iam diuisam reintegrari. I. LIBERAM. C. DE FIDEI. MANUER. IN TIT. DE LOCA. NU. 12.

Conclusio CCXIX.

DEBITOR ALICUIUS CENSUS, VEL ANNUAE PENSIONIS PROBANS SE EXOLUISSE PRO TRIBUS ANNIS PROXIME PRAETERITIS, PRAEFUMITUR QUOD PRO ALIIS IAM ELAPIS SOLUERIT, I. QUICUNQUE. DE APOCH. PUBLI. LIB. 10. C. QUIA NON EST VERISIMILE QUOD CREDITOR ACCEPTATIONEM NOUISSIMORUM ANNORUM DEDISSET, SI NON FUISSET ANTEA ILLE EXOLUTUM PRO ALIIS ANNIS. IAS. IN L. IJ. NU. 135. C. DE IURE EMPHY. QUOD PROCEEDIT SI PROBAT SE SOLUISSE PRO TRIBUS ANNIS SEPARATIS, SECUS SI ACCEPTATIO FUISSET SIMUL FACTA PRO TRIBUS ANNIS. BAL. IN L. J. C. DE DOT. PROMIS. REBUS. IN CONSTIT. REGIAS, IN TRACT. DE CONF. REDITUUM, ART. J. IN GLO. 15. QUAE LEX QUAE DOQUE LOCUM HABET & IN SOLUTIONE TRIBUTORUM: nam solutio praecedentium annorum per factam triennalem solutionem quolibet anno soluitur, & praesumitur facta. GULIEL. BENE. IN REPET. C. RAINUTIUS, IN VERBO, SI ABSQUE LIBERIS, IN MATERIA DE LEG. & FIDEI. NUM. 182. & 186. & IN OMNI DEBITORE ANNUO HABET LOCUM EA LEX, SIVE SIT VA FALLUS AUT EMPHYTEUTA, AUT COLONUS. BENE. IN EO LOCO.

Conclusio CCXX.

GRAUATUS A TESTATORE DE RESTITUENDA HAEREDITATE ALICUI EX FILIIS QUEM IPSE ELEGERIT, INSTITUENDO DEMUM VNUM COMMU. OPI. TOM. 4. KKKK 2

ex filiis, videtur eum elegisse. l. vnū ex familia. §. si duos. ff. de leg. ij. & ibi Bar. & Bal. & Boer. deci. 204. nu. 3. 2. quinimo habens facultatem eligendi vnum ex pluribus, vel restituendi bona vni ex pluribus, poterit ille grauar' plures eligere. Bar. & Bal. in eo §. & Boeri. in ea decif. Quod si hæres nullum eligat, omnes filij admittendi essent in tali hereditate. Deci. conf. 573. nu. 10. per l. cum pater, §. hereditatem, & §. rogo. ff. de leg. ij. & hoc pcedit vbi dictum esset simpliciter quod hæres eligat vnum ex filiis: quia si nullum eligat, omnes admittendi essent.

Conclusio CCXXI.

Testis etiam in extremis potest interrogari & examinari vt testis, cum ille possit facere testamentum etiam si sit constitutus in extremis. l. Pamphilo. §. ppositū. ff. de le. iij. ergo poterit & vt testis examinari. Bal. in tit. de pace Const. §. va falli. in fine. in vrb. feudo. Docto. in ca. pastoralis, de causa possess. & propriet. vbi tenent quod constitutus in extremis, & in mortis articulo, potest in testem examinari, & est additio super Bal. in eo §. vafalli. poterit tamen eius dictum reprobari: quia non omnis moriens præsumitur Ioannes Euā gelista. Bal. in eo loco.

Conclusio CCXXII.

Si sponsa & vxor futura dotem promiserit, & neque eam soluerit, poterit à marito expelli à domo sua: non enim tenetur maritus vxorem suam habere, si dos illi non solvatur. l. si. C. ad Velleia. Bal. & Salic. in l. quod in vxorem. C. de neg. gest. Boer. decif. 2. 2. in princ. & nu. 3. quod si alius pro muliere dotem promiserit, quamuis ei non exoluatur dos, non poterit tamen maritus vxorem expellere: quia tunc nihil est quod mulieri imputetur, vt quæ dotem non promiserit, sed id marito imputandum est, quod dotem sibi promissam non exegerit. Boer. in ea decif.

Conclusio CCXXIII.

Reus non prohibetur vsi pluribus defensionibus etiam contrarijs: quod procedit vbi conditionaliter proponitur, vt si reus dicat. Nego me debere, & si appareat allego pactum de non petendo, aut solutionem, vel si dicat. Nego me hominem occidisse, & si appareat, dico me id fecisse ad meam defensionem, & ea cautela vtuntur hodie aduocati. Deci. in reg. nemo pluribus ff. de reg. iur. & reus potest etiā feruere ex pluribus collationibus, vel electionibus. Deci. in d. l. nemo. §. quoties. de reg. iur.

Conclusio CCXXIII.

Vtor qui emit rem nomine pupilli, potest facere pactū de retro vendendo, & tale pactū pupillo nocet. Boer. decif. 182. nu. 35.

Conclusio CCXXV.

Pro debito ciuili quis non debet in carcerem detrudi: & minus detineri, cum illius bona sunt soluendo. gl. in l. iij. §. tutores. de suspec. tutor. Ang. in l. nemo carcerem, de exacto. trib. lib. 10. C. Rom. cōf. 320. Quinimo & quod magis est ad carcerationem, contra debitorem non potest perueniri, nisi prius facta executione super bonis ipsius debitoris, & patrimonii fideiusoris. Roma. in l. filio. ij. n. 17. ff. sol. matrim. Hippol. de Marfil. sing. iij.

Conclusio CCXXVI.

Testimonium impuberis aut serui est nullum, etiam si contra eorum personas nihil opponatur. §. sancimus, in authen. de testib. & ex hoc sequitur, quod si quis non fuerit protestatus ante aperturam testium 3 personas ipsorum impuberū qui iam deposuerant, quod semper etiam publicatis attestacionibus contra personas & dicta ipsorum impuberum, aut semper poterit opponi: quia ipsorum testimonium est ipso iure nullum. Ang. in eo §. sancimus, nu. 3.

Conclusio CCXXVII.

Communis est hæc doctorum cōclusio, quod d filius familias non potest testari, nec donare causa mortis in bonis aduentitijs sine ipsius patris cōsensu, in quibus bonis aduentitijs filij nec testari, nec codicillari, nec legare aliquid possunt. l. nemo. C. qui testa. face. poss. Anton. Rubens Alexandrinus conf. 46. nu. 2. 3. & 4. & conf. 127.

Conclusio CCXXVIII.

Prohibitio alienationis facta extra familiam, non se extendit vltra quartum gradum. §. nos autem, & ibi Ang.

nu. 3. de restitutio. fide. Rube. Alex. cōf. 1. nu. 3. Decius conf. 23. nu. 4. tenet quod quando fit prohibitio per verba præcisæ, & vniuersalia: vel quia dicit testator, quod vult bona sua perpetuo apud suos remanere, tunc in infinitum prohibitio extenditur. Quod si simpliciter facta fuerit prohibitio, & tunc solum vsque ad quartum gradum, & si in perpetuum facta fuerit, tunc durat in infinitum. Deci. conf. 516. nu. 16.

Conclusio CCXXIX.

Renuntiatio facta à filio vel à filia in manibus patris, aut matris, tam de bonis patris adhuc viuentis, quam de bonis matris iam defunctæ, & quæ bona iam fuerant filijs quæ sita tempore illius renunciationis poterit rescindi respectu bonorum maternorum, & non quo ad bona paterna: & hoc quia ea filia in bonis paternis tempore illius renunciationis nullum ius habebat. l. i. §. si impuberis. ff. de colla. bono. Quare iuri quærendo potuit ea filia renuntiare etiam sine solemnitate. in repudiatione enim & renunciatione iuris quærendi solemnitates non sunt requisitæ. l. i. §. si. de rep. hære. facit lex, ait prætor. §. sed si hereditatem. ff. de mino. vbi minori in iure iam quæsitio succurritur: sed non in lucro captando. Facit quia vbi vitatur alienatio, non tamen vitatur repudiatio iuris quærendi. l. qui autem. ff. de his quæ in fraudem creditor. & Rube. Alex. conf. 12. nu. 6. & cum in bonis maternis iam ea filia ius habebat, & quod illi iam erat quæsitū, quare non debet tenere talis renunciatio, & hac læsione probata. Alexand. in eo conf. n. 7. 8. & 9. nisi tamen in ea renunciatione facta de bonis paternis nondum quæsitis, dolo, metu, & læsione enormissima interuenisset: tunc enim metu probato, aut dolo, aut læsione, rescindi potest ea renunciatio, vt ibi per Rubeum Alexandri. & fuit dictum de his decif. 246. in prima parte.

Conclusio CCXXX.

Sola concessio literarum inhibitoriarum nihil debet operari, nisi à tempore executionis earū, quia verba sunt cum effectu accipienda. l. i. §. si. ff. quod quisque iuris. Guid. Pa. conf. 66. nu. 9. & sic inhibitiō intelligitur cōcessa, si exquantur illæ literæ, tunc enim habebunt effectum, aliāsnō. Guid. Pa. conf. 69. nu. 10. in appellatione autem per solam presentationem literarum constat quod pars vult vt illis literis impetratis. Deci. conf. 293. nu. 5.

Conclusio CCXXXI.

Fructus leuati à terra, vel solo, quamuis non sint reconditi, pertinent ad usufructuarium: sufficit enim quod eos fructus à terra leuauerit, aut alius eius nomine. Ioan. Faber in §. is verò. in lit. de rer. diuif.

Conclusio CCXXXII.

Conductor impeditus vt re conducta facta tertij, quod factum à locatore non potuit præuideri, poterit petere remissionem mercedis, & sic pro rata solum tenetur ad solutionem pensionis, vt Rubeus Alex. conf. 153. in fi. quod si potuerit præuideri ab ipso locatore, & non fecerit, tunc tenetur ad totale interesse l. si merces. ff. loca. Bart. in l. i. vno. §. item. ff. loca.

Conclusio CCXXXIII.

Exceptio non numeratæ pecuniæ opponi potest contra creditorem non solum ab ipso debitore principali, vel eius hærede, sed & ab eius debitoris fideiussore, & etiā à creditore ipsius debitoris, qui contra alium creditorem se poterit tueri ea exceptione l. si cui. C. de non numeratæ pecunia, & ibi Bal. & Salic. quod procedit etiam si debitor eam exceptionem nusquā opposuisset, vel non potuisset eam exceptionem opponere ob lapsum temporis, aut aliter. Roma. conf. 449. nu. 10. & sic quamuis debitor eam exceptionem tacuisset: tamen creditores ipsius debitoris poterunt vt ea exceptione omni tempore Soci. in l. j. ff. fol. mat. Rube. Alexandri. in conf. 78. nu. 5. & hæc exceptio non numeratæ pecuniæ solum locum habet in contractu matrimonij, & in dote, & non in alijs contractibus. Confessio de recepto statim præiudicat, nisi opponatur error, aut simulatio. Feli. in c. si cautio. nu. 54. de fide instrui.

Conclusio CCXXXIII.

Exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium à debitore opposita, facit vt creditor agens contra debitorem

confessio seu declaratio in vim mere probationis ad liberandum, quo ad excludendam obligationem per huiusmodi probationem. ita Bald. in eo loco, & ibi inquit eam opinionem communem esse, & sic valebit in probationem solutionis illius debiti. Bald. in l. fi. C. de confessis. Alexand. conf. 245. nu. 5. in 6. vol. & conf. 115. in 7. vol.

Conclusio CCLX.

In societate quæ inter aliquos cōtracta fuit, vt in rebus inter eos communibus, non potest aliquis sociorum alijs inuitis aliquid facere, nisi quando ille vteretur communi ad vsum destinatum. l. Sabinus. ff. cōmuni diuid. l. in l. si vnus ex argentariis, in prin. nu. 8. ff. de pactis.

Conclusio CCLXI.

Pactum de non petendo debiti liquidum non valet, nisi illud sit infirmatum. Bar. & Pau. Castri. in l. cōtra iuris. §. si. ff. de pactis. Ang. in l. tale pactum. ff. de pactis, & est additio super Alberic. de Ros. in d. l. si vnus §. pactus. nu. 9. ff. de pactis.

Conclusio CCLXII.

Si quis volens pbare se Titio dedisse mutuo centū, & adducat duos testes, quorum alter dicat quod illi mutuauit Titio centū & quod illi eam summam numerauit, & quod alter dicat quod ille eam summam numerauit Caio presente & volente Titio, dicendum erit talem probationem valere & eos testes cōtestes esse. non enim refert an numeratū sit Titio, an alteri volente Titio eo presente. Roma. in l. singularia, in vlti. colum. ff. si certum petatur, & Hippoly. de Marfil. in l. de vnoquoque. nu. 163. ff. de re iudicata.

Conclusio CCLXIII.

Abolutio à iuramento præstanda est & obtinenda ante, quā vs veniat cōtra iuramentū, alijs non esset talis abolutio cōcedenda ei qui venit 3 iuramentū. frustra enim legis implorata auxiliū, qui in legem cōmittit. c. frustra. de reg. iur. Hyp. de Marfil. in l. de vnoquoque. nu. 209. ff. de re iudi.

Conclusio CCLXIII.

Citatio non probatur, & neque quis præsumetur citatus ex eo quod notarius causæ in actis scripserit quod talis citatus fuerit, nisi appareat aliter, & nisi constet de tali citatione. Bal. in l. fi. C. de re iud. Hypp. de Marfil. in l. de vnoquoque. nu. 239. ff. de re iudicata.

Conclusio CCLXV.

Hæres grauitus qui de fructibus hereditatis soluit creditori hereditatis vsuras, siue eas soluerit sponte siue coactē, in restitutione fidei cōmissi eas vsuras non poterit à substituto repetere, nec aliquid ppter id retinere: sed si soluerit in extenuationem & ad extinctionem sortis principalis, in restitutione fidei cōmissi bene possit id quod soluit pro forte principali deducere & repetere. l. si quid possessor. ff. de pct. hæred. Rubeus Alexandri. conf. 157.

Conclusio CCLXVI.

Confessio incidenter facta, & non principaliter non nocet consentienti, vt in hoc exemplo, aliquis petit à me decem mutuo, & ego dico, non habeo, imo ille talis dedit mihi mutuo decem à quo petieram eā summam, quia egebam, talis cōfessio ita facta censetur facta incidenter, & ideo non præiudicat consentienti, & neque per eam confessionem ille talis à quo dixi me pecuniam habuisse, poterit contra me habere actionem. Salic. in l. j. C. de confes. Hyppo. de Marfil. in rubrica de probat. ver. & adeo est verum.

Conclusio CCLXVII.

Reus cōfitemens se plura furta cōmississe diuersis temporibus à diuersis personis, non per hoc debet condemnari, quia talis cōfessio est nimis generalis, cū non constet de reb' abstractis. Ang. in suo tractatu malefactorū, in verbo, & vestem, vers. quid si aliquis, & refert Hip. de Marfil. in rub. de probat. ver. & per exemplum. Idem dicendum est in eo qui confitetur se hominem occidisse, si non constet de corpore illius, talis enim confessio non nocet consentienti, debet ergo in primis constare de occiso corpore, & de re furto substracta, antequam reus puniri possit. Hipp. de Marfil. vbi supra, & notandū est, quod si agatur de violentia quæ per testes sit pbata cōtra violentum, vel de furto probato cōtra furem super rebus ablati vel per violentum, vel per furem, statur iuramento illius quod passus est vim, vel ipsum furtū, & hoc vbi per testes non potest probari, quod res fuerint ablatæ vel asportatæ, per l. si quando. C. vnde vi. c. fin. quod met. cau. & Hippol. de Marfil. in rub. de probatio. ver. item iure.

Conclusio CCLXVIII.

Ex indubitatis indicijs, vel ex violentis præsumptionibus in causis criminalibus, & in causa capitali ferri potest sententia non quo ad cōdemnationem ad mortē, sed bene quo

ad pœnam pecuniariam, & hæc oponionem cōmunem esse iustiore & equiore afferit Hipp. de Marfil. in rub. de probatio. ver. & sic ista videtur cōmunior in delictis autem quæ de sui natura secreto cōmittuntur, vt adulterium, simonia & sodomia, & similia, quæ vix directè probari possunt, & in quibus delictis vix haberi possunt probationes, & in illis delictis perueniri poterit ad condemnationem ex violentis probationibus. c. ex literis, & c. illud. de præfump. & Hippo. de Marfil. loco quo supra.

Conclusio CCLXIX.

In iuramento quod deferri illi qui passus est vim vel furtū pars aduersa non est citanda, quia violentus non potest contradicere tali iuramento quod deferitur vim passus super reb' ablati, c. fin. quod met. cau. Hip. de Marfil. in tracta. de proba. in ver. dicit etiam quod, & l. ad. l. si quando.

Conclusio CCLXX.

Dominium directū probatur per solutionem census, vt si quis soluat alicui pensionē, vel censum annuū pro aliquo fundo, talis solutio erit indicium quod ille talis soluentium censum habeat eam rem ab eo qui iam soluit & quod est dominus directus, ex eo quia iam ei fuit facta solutio illius census. Bald. in l. iudicia. C. de rei vendi. Hip. de Marfil. in rub. de pbatio. ver. fit etiā pbatio alio modo, nā qualis apparet solutio, talis apparet quod præcesserit cōfessio. vt inquit Hypp. quod notandum est pro dominis directis qui perdunt instrumenta emphyteutica.

Conclusio CCLXXI.

Famulus si aufugiat à suo domino quidem reperit res suas deperditas, est iuris præsumptio quod famulus ille res sui domini furto subtraxerit, & in hoc casu famulus facit probationem contra eum seruum, quod scilicet aufugiendo res sui domini subtraxerit. gl. in §. si verò. in iij. in verbo, factam & ibi Ang. de exhib. reis. in authenticis. Hipp. de Marfil. in rub. de probatio. ver. item alius est casus in quo fuga facit probationem in famulo fugiente. Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de eden. Alex. conf. 146. vol. 6.

Conclusio CCLXXII.

Scriptura priuata in qua fit mentio de tertio incidenter, vt pura, si ita scriptum sit in epistola quam mitto ad aliquem sub his verbis, mitto ad te librū quem habui à tertio, talis scriptura pro eo tertio facit semiplenam probationē, Bart. in l. admonendi. ff. de iureiu. Hippol. de Marfil. in rub. de probat. ver. item scias quod.

Conclusio CCLXXIII.

Scripturæ priuatæ alicuius scriptoris non creditur qui scripsit quod de mandato talis se tale quid scripsisse, non enim fidem facit talis scriptura nec probat mandatum: quia est dictum vnus solius, quod non probat. l. de Imo. cōf. 91. Hyp. de Marfil. in rub. de proba. ver. sed quæri potest.

Conclusio CCLXXIII.

Scriptura quæ reperitur in archiuio publico probat, ita vt sea quæ sunt in eo publico archiuio intelligatur de actis cuiusque causæ esse. Bal. in l. vni. de confes. & reperta in archiuio publico dicitur publica. Bal. l. ij. §. postea. ff. de orig. iur. & inquit Bal. & Ioan. de Imo. in l. j. C. quomodo & quando iudex, & in l. exitus. controuersia. ff. acqu. posse. quod illud quod est in archiuio publico dicitur notorium. & adde quod qualibet scriptura posita in archiuio publico dicitur scriptura publica, Rom. conf. 350. & talis scriptura quæ est in archiuio dicitur solennis & publica, licet non fuerit à notario publicata, Bart. in authen. si quis in aliquo. C. de eden. & in authen. & si contractus, C. de fide instrum. & plenè probat, licet in tali scriptura non fuerit annus quo edita fuit editio: nec aliæ solemnitates, & plenè probat talis scriptura, & habebit vim publici instrumenti, & alteri scripturæ præfertur. Roma. conf. 319. & vbiunque faciet plenam fidem, etiam si non habeat nec annum nec diem. Roma. cōf. filio 260. nec alias solemnitates, dum tamen habeat testimonium illius qui præsit archiuio. Bart. in authen. de his qui ingrediuntur ad appella. §. illud. & Hippol. de Marfil. in rubric. de probatio. vers. & vltra prædicta posset debitor, & non solum scripturæ de archiuio probant, sed & scripturæ quæ sumptæ sunt in domo officialis qui erat præfectus illi archiuio, licet hodie ille non sit amplius præfectus. c. harsa. confilio. 15. nu. 4. & intelligit quod tales scripturæ in archiuio publico fidem faciunt dummodo tales scripturæ essent authenticæ quæ ibi reperiri solent. quod si aliæ non authenticæ ibi reperiantur, non facerent fidem. Dec. conf. 45. nec propter locum non dicerentur authenticæ. Cor. cōf. 142. vol. 3.

Conclusio CCLXXXV.

EXceptio, seu ius excipiendi transit in singularem successorem illorum iurium. I. fluminum. §. adicitur. ff. de dam. infecto. Bar. in l. si tertius. §. si prius. ff. de aqua plu. arcen. Soc. conf. 274. in 2. vol. & ius petendi renunciationem privilegij competit singulari successori. Dec. conf. 78. vol. i. Quoties enim privilegium ratione loci est concessum, omnes successores gaudent privilegio antecessorum, & in dubio presumendum est concessum esse ratione loci & non persona. Bal. in l. omnia. C. de episc. & cler. & singularis successor ratione loci privilegium predecessorum consequitur. I. si qua ductus. ff. de contrahen. emp. & Deci. conf. 78.

Conclusio CCLXXXVI.

Empor ille, qui est inuectus a domino directo, praefertur alteri emptori, qui non est inuectus, quantumvis ille qui non est inuectus sit posterior, & quantumvis in eo qui non est inuectus sit clausula constituta adposita in suo contractu: semper enim praefertur ille qui prius per dominum est inuectus. Guid. Pap. decif. 81. ver. quod verum dici posset. & Chassa. in consuet. Burg. in tit. des successions. §. j. in glossa. Saifit. nu. 4.

Conclusio CCLXXXVII.

Inimicitia capitalis oritur ex iniurijs verbalibus. Bal. in c. lveniens, de iniur. quem refert Ias. in l. procuratoribus. C. de procurator.

Conclusio CCLXXXVIII.

Filius suam legitimam debet consequi & in proprietate, & in usufructu simul, & si adiceretur grauamen in usufructu, reuerteretur quo ad legitimam per l. omnimodo. C. de inof. testam. nisi facta detractio usufructus ascenderet vsque ad legitimam filij. Ias. in auth. nouissima. C. de inof. testam. nu. 44.

Conclusio CCLXXXIX.

Filius haeres institutus in usufructu, si etiam extraneus in proprietate instituitur, poterit filius petere legitimam tam in usufructu, quam in proprietate, & in reliquo solū vsum fructu consequetur. Ias. in auth. nouissima. C. de inof. testam. n. 45. & neque tenebitur computare eum vsum fructum in sua legitima. Gui. Bene. in repet. c. Rainutius, in verbo, cetera. n. 23. & Ias. l. extraneus. C. de hered. inst. Boer. decif. 147. n. 15.

Conclusio CCLXXX.

EXceptio inhabilitatis potest opponi contra instrumentū, quamuis statuto caueatur, quod contra instrumentū nulla exceptio opponi possit; nihilominus tamen opponi semper poterit, quia agens est persona inhabilis ad agendum & contrahendum: talis enim exceptio inhabilitatis personae nullam tollit, quin semper opponi debeat. Fel. i. c. ex parte. de officio deleg. Chassa. in consuet. Burg. in tit. des successions. §. 3. in verbo. habita

Conclusio CCLXXXI.

Donatio inter aliquos facta adiuuicem omnium bonorum, eo pacto quod praemortis dat superstiti tale quid, dicitur donatio causa mortis. Io. Fab. in l. j. n. 4. C. de inof. test. Chassa. in p. sue. Burg. in tit. des successions. §. 3. in verbo ordonance. n. 9.

Conclusio CCLXXXII.

Conductor cessans soluere pensionem debitam, si in contractu factum fuerit pactum de non expellendo, & cessauerit per triennium, poterit nihilominus expelli & pacto non obstante. I. quaro. §. inter. ff. locati. quod si non sit factum pactum de non expellendo, & per biennium fuerit absens, lapsu biennij poterit expelli. I. cum dominus. ff. locati. quod si fuerit praesens, & cessauerit soluere terminis statutis, statim poterit expelli. I. adem. C. locati. Bar. in l. quaro. §. inter. ff. locati. quem sequitur Ias. in l. qui rem, nu. 12. & 13. C. de sacros. eccl. l.

Conclusio CCLXXXIII.

Quoties duobus est res vendita, & prius ea res secundo emptori fuerit tradita, quamuis de iure ille secundus emptor, cui iam res tradita est, sit primo emptori praefertendus, tamen si secundus sciebat quod ea res esset alteri vendita, & adhuc sciens eam rem emerit, ille prius emptor poterit eam venditam ab ipso secundo emptore vindicare. Bald. in rub. de reuocan. his quae in fraud. cred. Iason in l. fin. nu. 28. C. de sacros. eccl. l.

Conclusio CCLXXXIII.

Citatio vnica sufficit quando citantur hi quorum interest ad confessionem inuentarij, talis enim citatio non fit praeprie ad lites sed ad interessendum certo actui quasi extraiudiciali.

glo. in cle. j. de iudi. & regulariter in actibus extraiudicialibus sufficit vna citatio, monitio, seu interpellatio extraiudicialis. Panor. in cap. ex literis de confit. & ibi Felin. in vers. in glo. i. in fine. & in vers. pro ista opinione.

Conclusio CCLXXXV.

Alternatiua electio soluendi est debitoris: in alternatiua autem exigendi, creditoris est electio. Paul. Castren. in l. cum proponas. C. de transac. Felin. in ca. inter ceteras. vers. fallit. de rescri. & vbi reus plures habet iudices, electio est aitoris coram quo reum conueniat. Salic. in l. cum clericis. C. de episcop. audien. quod fallit in scholaribus. authen. habita. C. ne filius pro patre.

Conclusio CCLXXXVI.

Appellatio non dicitur deserta si appellatio intra tempus data ad appellandum, & ad appellationem prosequendam impetrauerit in termino, dicitur enim deserta appellatio si tam appellans quam appellatus vel alter eorum in termino non obtinuerit literas, cle. appellationem, de appella. & diligentia appellati prodest appellanti. Felin. in c. ex parte. vers. clementina appellationem, de rescrip. & ita communiter teneri asserit ibi glossa.

Conclusio CCLXXXVII.

Homicida qui habet gratiam a principe de homicidio quod iam commisit, si iterum alterum homicidium commiserit, & ei sit iterum habenda gratia, debet in secunda gratia de primo iam obtenta fieri mentio: alioquin secunda non faciens mentionem de prima iam obtenta esset subreptitia. Bart. in l. iij. C. de episcop. audien. Felin. in ca. postulasti. vers. & per illum textum de rescriptis.

Conclusio CCLXXXVIII.

Pactum appositum in pacto de retro vendendo de lucrā, dis fructibus illius anni in quo venditor rem ipsam voluerit recuperare, & quod fructus illius anni pertinebunt ad ipsū emptorem valet & neque erit contra ius tale pactum: quod procedit vbi quolibet anno venditor agere potest vsque ad tempus recobrij ad reuentionem: quod si venditor non possit agere ad reuentionem ante certum tempus, tunc tale tempus de lucrando fructibus vltimi anni non valet. c. ad nostram, de emptio. & vend. Boer. decif. 23. nu. 34.

Conclusio CCLXXXIX.

Testes singulares super aliquo actu particulari non probant quando actus in specie probandus est. ad probandum tamen quid in genere scilicet quem esse infamem, furiosum, aut haereticum, admitterentur testes singulares qui tunc plene probarent. Inno. in c. qualiter & quando, de accusat. quem ibi sequuntur omnes doctores, & in c. cum oporteat. cod. & Boer. decif. 23. n. 44. quod si quid in specie probandum esset, testes singulares non sufficerent. Boer. ibid.

Conclusio CCXC.

Beneficium ab aliquo obtentum potest resignari etiam Bullis non leuatis, & nondum consecratis. notatur in c. institutionis. 2. §. 2. quod procedit etiam, si nondum ille resignans possessionem fuerit adeptus sui beneficii: cum in beneficiis ecclesiasticis non attendatur principaliter possessio, sed titulus beneficii, c. ex frequentibus, de insti. reg. beneficium, de reg. iur. Boer. decif. 24. nu. 6.

Conclusio CCXCI.

Spater aut mater rem filij vendiderit, & deum filius illi patri qui vendidit succedat, non poterit deum filius haeres patris vendentis rem suam a patre venditam recuperare, nec contra talem contractum poterit venire a suo patre gestum, cuius est haeres. I. si pater. C. de donatio. l. cum vir. ff. de vfu. l. cum a matre. C. de rei vendic. per regulam. l. vendicatem. ff. de euict. Boer. decif. 23. nu. 19. & 21. Et hoc vbi filius esset patris haeres in solidum, quod si pro parte, pro ea parte pro qua erit haeres non poterit agere, sed bene pro ea pro qua non erit haeres. dict. l. cum a matre. & Boer. ibid. n. 21. & haec etiam procedunt vbi filius simpliciter esset haeres, secus si esset haeres sub beneficio inuentarij: quia tunc si tantum de substantia testatoris non remaneret quantum est ea portio, quam haeres vult vindicare, & tunc posset agere, alius non posset agere. Boer. ibid. nume. 20. Et non poterit etiam filius haeres patris vindicare rem sibi subiectam restitutioni a suo patre venditam. Paulus de Castro consil. 370. par. secunda. Con

debitorem in vim alterius scripturae grauetur onere probandi pecuniam petitam realiter traditam fuisse, & numeratam. Quod si post biennium opponatur ea exceptio ab ipso debitore, debitor ipse grauetur eo onere probandi pecuniam non fuisse numeratam, neque traditam. Ioan. de Platea in tit. de liter. oblig. nu. 8. & est notandum quod debitor ante biennium potest dicere pecuniam non fuisse numeratam. post vero biennium potest excipere de pecunia non numerata, & sic haec querela pecuniam non fuisse numeratam deferretur ante biennium per modum agendi: post vero biennium competit solum per viam excipiendi, & excipiens debet probare pecuniam non fuisse numeratam. Salic. in l. si ex cautione. nu. 21. C. de non nu. pecun.

Conclusio CCXXXV.

Confessio facta in vltima voluntate per quam quis se fatetur debitorem alicuius qui est incapax in certa summa pecuniae, non probat contractum praecedentem, nisi talis confessio praesenti facta fuerit per l. Lucius. §. quisquis in 2. ff. de leg. 2. & ibi Bal. verum si absente aduersario facta fuerit, induceret ea confessio fideicommissum, ita vt talis summa confessata, quae fuit certa, poterit peti vt legata, aut fideicommissum, d. §. quisquis. & ibi Alber. de Rosa. inducit enim fideicommissum talis confessio facta de certa pecunia in vltima voluntate alio absente cui fit, & non probatione: facta autem ea confessio aduersario praesente inducit probationem. Pau. cast. in l. generaliter, nu. 10. C. de non nu. pecu. & ibi Salic. nu. 15. induceret tamen probationem confessio facta in absentia, quando esset iurata, l. cum quis decedens, §. codicillis. ff. de leg. iij. & ibi Bar. vel si notarius pro eo absente stipularetur. Bar. in eo. §. codicillis. Facta autem ea confessione in vtilitatem incapacis non valet. Deci. conf. 474.

Conclusio CCXXXVI.

Dos confessata post lapsum tempus, habet omnia & quaeunque priuilegia quae habet vera dos & numerata, & ea est vera & communis opinio quam tenet Barto. in l. assiduis. C. qui portio. Felin. in ca. si cautio. de fide instr. Rube. Alexandri. conf. 78. nu. 9. & est ita communis opinio quod confessio dotis de recepto probat numerationem. Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chirifogonus. ff. de verb. oblig. Alexandri. in eo conf. Er hoc dum tamen sit elapsum tempus intra quod exceptio dotis non numerate possit opponi. Cepola consil. 12. nu. 5. ita vt mulier quae habet instrumentum dotis confessatae poterit agere contra tertios possessores bonorum mariti, sicuti si instrumentum contineret veram numerationem. Ias. in l. duobus. in prin. nu. 8. ff. de iureiur. per confessionem enim dotis receptae post lapsum tempus ad opponendam eam exceptionem dotis non numerate probatur vera dotis numeratio. Ias. ibi.

Conclusio CCXXXVII.

Pater qui filiae suae dotem constituit, & stipulatus est pro filia dotem sibi reddi & restitui, ea demum mortua sine liberis, pater solum admittetur ad eam dotem petendam, & solus pater succedet in ea dote quam suae filiae constituerat, & neque fratres filiae succedent cum patre constituyente ea dotem, sed exclusis & fratribus & fororibus pater integram dotem, quam constituerat, recipiet. l. quod si sine. §. fin. autem. C. de bon. que libe. Bar. in l. post dotem, in fin. ff. solu. mat. & eam dotem pater repetit iure patris, ac non iure illius stipulationis. Ita Alber. de Rosa. in d. l. post dotem, nu. 10. & Bart. ibi inquit eam opinionem communem esse. & Rubeus Alexandrinus consil. 79. Quod si filia cum liberis moreretur, liberi eum autem constituentem dotem excluderent. Boer. decif. 192. nu. 5.

Conclusio CCXXXVIII.

Quamuis mater a filij sui successione priuetur qui est mortuus in aetate pupillari, ex eo quod non petiit illi tutorem, sicut tenetur per l. sciant. C. de legit. haered. non tamen per hoc excluditur a via, sed & nec alij proximiores pupillo excluduntur ab illius successione, & sic mater propter hoc exclusa a filij sui pupilli mortui successione, alius tamen proximior non excluditur: & hanc communem opinionem esse asserit Soci. conf. 133. & eam comprobatur Salic. in l. nepotibus. C. qui pet. tuto. donec enim mater viuit pendente anno non currit tempus alijs proximioribus. Quare si interim pupillus moriatur, mater quidem exclusa est, alij tamen proximiores non sunt exclusi. Ita Rube. Alexandri. conf. 81. verum vbi mater ante elapsum annum moreretur, & proximior pateretur elabi annum, excludendus etiam

esset, si tutorem non petierit. Rubeus ibi.

Conclusio CCXXXIX.

Filius fratris non succedit in locum sui patris cum auunculo, nec cum patruo, nisi in casibus specialibus, scilicet vbi agitur de successione aui, aut alterius alicuius ascendentis, aut vbi agitur de successione patris, auunculi, aut matris, aut materterae: his enim casibus filius fratris succedet cum suis patruis, aut auunculis: authen. cessante. C. de legi. hered. & in tit. vt fratrum filij, in authen. & hoc locum habet vbi agitur de successione legali: secus si agatur de successione ex testatoris dispositione, vt contingit in fideicommissis: quia tunc filius non subintrat in locum sui patris. Deci. conf. 571. nu. 9. Alex. conf. 227. nu. 5. in 6. vol. Corne. con. 131. vol. 2. nu. 2. & Deci. conf. 408. Quantum autem pertinet ad alios transfuersales, talis filius non succedit in locum sui patris premortui, immo per patruos excluditur. Auth. post fratres. C. de legi. heredi. Ioan. Faber in §. cum filius. in fit. de hered. qualitat. & differen. Ias. in l. si auis frater. C. de successio. edicto. nu. 4. & 5. & Deci. conf. 444. nu. 2. & 3. & conf. 1. in illis duobus casibus filius succedendo cum patruo aut auunculo subrogatur in locum sui patris iam defuncti. Deci. conf. 1. in patruo autem magno, aut in alijs transfuersalibus non habet locum ea subrogatio.

Conclusio CCXL.

Legatum omnium bonorum mobilium comprehendit & libros, aurum, argentum, pecuniam numeratam, fructus a solo separatos, & omnia quae de loco ad locum mouentur, insimul & animalia. Deci. conf. 472. Veniunt etiam fructus pendentes non separati a solo. Deci. ibid. nummi tamen repositi vt mutuo darentur non comprehenduntur sub eo legato. Deci. ibid. per l. si chorus. §. j. ff. de leg. iij. & Deci. conf. 382. nomina tamen debitorum sub eo legato mobilium non comprehenduntur. Alex. conf. 68. vol. 6. vel quae sunt fixa domui, vel solo. Chassa. in consuetud. Burgun. in tit. des droitz & appartenances. §. j. in verbo, tous meubles num. 25. Praeforium etiam paruum quod ibi reperitur venit in legato mobili, vt ibi Chassa. & etiam venit supplex domus. de Rosate in l. mouentium. ff. de verb. signif.

Conclusio CCXLI.

Si debitor principalis post renouatam principalem obligationem nouos fideiussores dederit, primi iam dati fideiussores liberati censentur saltim ope exceptionis l. Valerius. ff. de fidei. si vero nulla facta mentione prime obligationis, & post primos datos fideiussores debitor alios fideiussores dederit, & iterum alios, eo casu primi dati fideiussores non censentur liberati, sed secundi accedant primis. l. si Titius. ff. de fideiuss. & ibi Bar. & Soci. consilio 18. numero decimoquinto in 1. vol.

Conclusio CCXLII.

Filia familias quae dotem habet a patre non potest in sua dote testari, nec ea potest donare donatione causa mortis sine sui patris consensu. Bal. in l. penul. Cod. de falsa causa adie. & in l. quod scitis. C. de bon. que lib. Alexandri. consil. 166. in prin. sed & neque ea filia eam dotem profectitiam donare poterit donatione inter viuos, quando pater fuisset stipulatus dotem sibi reddi aut filiae, quia cum eo casu actio de dote communis sit & patri & filiae, non poterit ipsa filia in patris praedictum dotem donare. quod si pater solum disposuisset dotem reddi filiae, tunc filia bene posset dotem alienare, ita Alexandri. in eo conf. nu. 3.

Conclusio CCXLIII.

Matrimonium per haec verba non inducitur, promitto non accipere in maritum, vel in vxorem alium vel aliam quam te, vel nisi te: & illa verba non probant neque inducunt matrimonium de presenti, sed bene de futuro. Anto. de Butri. in c. ex parte, de sponf. & matri. & alij docto. hoc ibi tenent, a quorum opinione non esse recedendum asserit Cepola conf. 1. nu. 14. & 15.

Conclusio CCXLIII.

Sponsalia contracta inter aliquos per verba de futuro sper osculum subsequens, non transeunt in matrimonium. Verum si post ipsa sponsalia de futuro subsecuta fuerit copula carnalis, tunc ea sponsalia transeunt in matrimonium. Coni. opi. Tom. 4. KKKK 3

monium de presenti per secutam copulam carnalem. cap. si quis fidem, de sponsa. Bald. in l. si a sponso. C. de dona. propt. nupt. Cepola conf. 1. nu. 16.

Conclusio CCXLV.

Confessio facta per creditorem qui fatetur se pecuniam a debitore recepisse, & sic confessio de recepto facta per creditorem, & qui renunciat exceptioni non numerata pecunia: vel si transactum sit tempus intra quod talis exceptio opponi debuisset, talis confessio de recepto est vera probatio solutionis que fit per talem confessionem ipsius creditoris, que probatio non minus probat quam ea confessio que fit per testes, vel per instrumenta. l. Publica. in ff. de positi. hoc tenet Cepola ex sententia multorum consil. 12. nisi post talē confessionem de recepto ad esset acceptatio, quae ostendit numerationem non interuenisse. laf. in l. duobus, nu. 9. ff. de iureiu.

Conclusio CCXLVI.

Iuramentum praestitum ab vno ex correis credendi alicui debitori, qui creditor correus defert iuramentum alicui debitori, tale iuramentum si ab ipso debitore praestitum fuerit, nocebit non solum ipsi creditori qui detulit iuramentum, sed & alteri creditori qui est correus. Alber. de Rosa. & laf. in l. duobus, in prin. ff. de iureiu. & idem in duobus correis debendi, quia semper in iudicialibus iuramentum vnus ex correis nocet aut prodest alteri, quod procedit in ciuilibus, & in criminalibus. laf. in d. l. duobus, nu. 4.

Conclusio CCXLVII.

Prothocollo notarij standum est, vbi sua scriptura transscripta habet aliquid dubij, nam quoties est varietas inter instrumentū datū & iam traditum parti, & librum notarij, standum est potius libro quam transcripto. Bart. in l. si qs ex argentijs, §. pen. ff. de edendo glo. in verbo, prothocollo, in authent. de tabellio. Bar. in l. si librarius. ff. de reg. iur. & quoties est dubium de instrumento relicto, semper ad prothocollo recurritur gl. in d. §. illud. & Cepola cōsi. 23.

Conclusio CCXLVIII.

Sicuti donatio facta a patre filio in potestate, morte ipsius patris confirmatur, per l. donationes. C. de dona. inter vi. & vxor. l. ij. & ibi gl. C. de iur. dot. ita & per emancipationem factam ipso filio confirmatur talis donatio. l. siue emanciparis. C. de dona. & haec vera sunt in vtroque casu, quando donatio facta fuit traditione interueniente, tunc enim in vtroque casu confirmatur talis donatio: fecit vbi nulla interuenisset traditio. talis enim donatio nulla interueniente traditio ne non confirmaretur, gl. approbata in l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxor. & laf. in l. frater a fratre, in repet. nu. 4. §. ff. de condi. indeb.

Conclusio CCXLIX.

Maritus fructus quos percepit ex rebus parasernis suae vxoris, si extitit, debet mulieri restituere. l. si stipulatus. ff. de dona. inter virum & vxor. Consumptos autem, & qui percepti sunt contra voluntatē vxoris, maritus tenetur ad estimationem ipsorum fructuum, si non extitit. l. de his. C. de dona. inter vir. & vxor. perceptos autem & consumptos de voluntate vxoris, si sint fructus industriales, vt frumentum & linum, & lucratur ipse maritus. Naturales autem tenentur restituere, in quantum est ipse factus locupletior, si sint magni fructus, alijs non. Bar. in l. maritus vxoris, in prin. ff. ad leg. Falcid. & secundum eam opinionem refert fuisse iudicatum Boer. decif. 448. in dubio autem si maritus dicat consumptos fuisse voluntate suae vxoris, & hoc debet probare: quia non praesumeretur donatio, quod si essent tales fructus a marito consumpti in vsu promiscuos, ad eos non teneretur: teneretur tamen hoc probare quod sunt consumpti de voluntate suae vxoris. ita Soci. consilio 82. in 4. volum. numero 13.

Conclusio CCL.

Si vnus ex fratribus socijs qui inter se communem habent hereditatem, vel bona communia, dotem a sua vxore acceperit tempore diuisionis, non potest ex bonis communibus dotem ipsam habere, nisi prius probauerit eam dotem versam fuisse in rebus communibus. Specula. in tit. de iudi. §. sequitur videre. nu. 8. & hanc opinionem communem esse, & secundum eam se consuluisse refert Cepola conf. 40. num. 7. quod si ea dos a patre fuisset recepta nomine filij, esset in primis ea dos detrahenda de bonis communibus, vt per Speculatorem vbi supra.

Conclusio CCLI.

Si reus confiteatur promissionem de soluendo sub conditione simul & semel factam, actor non poterit de tali confessione partem approbare, & partem reprobare, & hoc e ratione, quia est vna sola responsio sub vnica verborum conceptione, quae in totum est ab ipso actore aut acceptanda, aut in totum neganda. quod si reus confiteatur promissionem, sed postea soluisse, vel dicat sibi factum fuisse pactum de non petendo, eo casu actor poterit partem approbare, & partem reprobare: quia talis confessio in se continet duos articulos, ideo vnus poterit acceptari & alter reprobari. l. perfecta. C. de dona. ea est opinio glo. in l. si quidem. C. de except. quam sequuntur Bar. Ang. & Sali. ibi. per l. Publica. §. ff. de positi, & ibi dicunt eam opinionem communem esse, & Boer. decif. 243. num. 3. & 7.

Conclusio CCLII.

Habens tres tutelas aut tres curas, aut duas tutelae & vna curam, & e contrario, excusatur ab alia tutela aut cura. l. iij. §. amplius, & ibi Bart. expressè. ff. de excusa. tuto. & ibi Alber. de Rosa. non excusaretur tamen si vocetur ad aliquod munus publicum auctoritate & vtilitate, per l. tutela, de excusa. mune. lib. 10.

Conclusio CCLIII.

Pactum factum inter coniuges quod maritus lucrabitur totam dotem, vel partem dotis, valet, & maritus ea partem dotis lucrabitur etiam si mulier decedat cum liberis: non enim facient cessare tale pactum suscepti liberi, nisi in tali pacto de liberis facta fuisset mentio, quod scilicet maritus eam dotem lucrabitur, si mulier decedat sine liberis. Paul. Cassr. in l. soluto, nu. 7. ff. solut. matrimo. Roman. in l. si ab hostib. nu. 8. ff. solut. matrimo. per tex. in §. dotes, de nupt. in authent. & Soci. conf. 53. in 4. volum. nu. 9.

Conclusio CCLIII.

Donator debet citari quando donatarius vult facere in sinuare eam donationem, quamuis ille actus in sinuationis sit actus extrajudicialis. Hippoly. de Marfil. in repet. de vnoquoque, nu. 34. de re iud.

Conclusio CCLV.

Quis poterit per pactum renunciare sententiae etiam si illa traserit in effectum rei iudicatae, quamuis post rem iudicatam transactio non valeat. l. iurifigetur. §. si pacificar, & ibi Alex. & laf. ff. de pactis, & sic valet pactum super re iudicata, sed non valet transactio: quia ea transactio fieri debet super re dubia. Res autem iudicata non est res dubia, cum ea pro veritate accipi debeat. l. res iudicata. ff. de reg. iur. sec. in pacto. laf. in eoloco, & in l. eleg. inter. §. post rem. ff. de cond. indeb.

Conclusio CCLVI.

In electionibus quae fiunt in capitulo, aut in aliquo collegio, aut alijs, quis per se ipsum potest eligere, & non per procuratorem, qui procurator in casu electionis non debet interuenire, cum quis per se eligere debeat. In alio autem negotio quis potest procuratorem constituere: in casu tamen impedimenti, & vbi iustum esset impedimentum, tunc quis per procuratorem potest eligere: & in alijs collegialibus, is qui vult procuratorem constituere, debet ille constituere vnus de Collegio, & non alium. c. quapropter. §. illud. & ibi Panormit. de electione: & talis procurator non poterit plures eligere, nempe vnus pro se, & alterum tanquam procurator, sed vnus solum, & pro se, & vt procurator non debet eligere, nisi hoc expressè illi mandatum fuisset. ca. si quis iuste. §. j. de elect. in 6. de Anchar. conf. 214. nu. 8.

Conclusio CCLVII.

In actibus vniuersitatum pupillus non habet vocem, cum non habeat perfectum sensum: & neque tutor pro pupillo possit admitti. ita Bald. in l. si plures, in secunda lectura. ff. de pactis.

Conclusio CCLVIII.

Procurator habens mandatum generale cum libera, & equiparatur habenti speciale mandatum. l. rescriptum. §. plerumque, & ibi Bal. & Alex. & laf. ff. de pactis. ita vt equiparentur mandatum speciale & mandatum generale. lafo. ibi. & potest procurator generalis cum libera expedire ea in quibus requiritur speciale mandatum. Alex. consil. 133. 6. volum. Francif. Marci. decif. 693.

Conclusio CCLIX.

Confessio facta ad liberandum inter absentes non valet in vim pacti liberatorij, vt si creditor dicat i absentia sui debitoris, & in praesentia testium dico talem non esse meum debitorem, ex tali enim declaratione nulla acquiritur exceptio illi debitori, qui eo tempore erat absens. lafo. in l. tale pactum, numero secundo. ff. de pactis. valebit tamen talis confessio

Conclusio CCXCII.

Vir vendens rem suae vxoris, quae demum suo viro vendenti succedit, non poterit vendicare nec econtrario. l. si adulta. C. de heredi. vel actio. vend. l. si vxor. C. de bonis auctori. iudi. possi. l. cum vir ff. de vsc. Boer. decif. 23. nu. 10. & hoc per regulam. l. vendicantem. de vscap.

Conclusio CCXCIII.

Quantumuis in aliquibus casibus priuati alicuius beneficii ipso iure admittatur, non propterea beneficium illud de facto vacat, quinimo sententia declaratoria requiritur, & amotio a possessione. cap. cum secundum. de hare. in vi. c. Episcopus: de praeb. in sexto. ita Ludouicus Gomes, in regula cancellariae, de subrogandis colligatoribus, in septima quaestione. in eo tamen casu, vbi quis suo beneficio est ipso iure priuatus, impetrari poterit beneficium ante aliquam sententiam declaratoriam. Rebuf. in sua pract. causar. beneficiatum. in tit. de modis amittendi beneficium, nu. 4. 3. & idem est quod quis sit priuatus ipso iure, vel ipso facto. vt ibi per Rebuff.

Conclusio CCXCIII.

Vicarius Episcopi aut alterius potest conferre beneficia & recipere insinuationes etiam extra dioecesim. Dom. de sancto Gemi. in ca. cum in generali. de officio vicari. in 6. per notata in cap. nouit. de offic. legati ita Gomes glossator in pragmatice functione, in tit. de colla. §. ordinarij. in verbo: iurisdictione. & Papon in suo recueil des arreitz. in titulo des vicaires arrest. 3.

Conclusio CCXCIV.

Bi colonus etiam ad longum tempus impediretur laborare rem conductam, & per hoc propter bellum impediretur fructus percipere, vel propter alium casum fortuitum: debet tunc fieri remissio mercedis. l. si merces. §. vis maior. ff. loca. laf. in l. i. num. 88. C. de iure emphyteu. quia incur sus latronum & belium numerantur inter casus fortuitos. §. item is cui. insti. quib. mod. re. contr. oblig.

Conclusio CCXCV.

Iuramentum in litem locum habet non solum in odium violenti, sed & in odium furis, cum eadem sit ratio. Conuenitur enim fur de suo furto, sicuti & violentus de sua violentia, & difficile est probare res furto substractas, probato ergo furto stabitur iuramentum illius super rebus amissis, qui furum illud passus fuit, & hoc vt probationibus subueniatur & vt maleficium puniatur. Innoc. in capit. fina. de eo quod metus causa. & laf. in l. si quando. C. vnde vi.

Conclusio CCXCVI.

Reus in causa criminali, respondendo accusationi, siue eam neget, siue eam confiteatur, semper admitti debet ad aliquid probandum pro sua excusatione, & illi licebit etiam contrarium dicere propter suam salutem. l. nemo. ff. de regul. iur. Constantinus in ordinationes regias. arti. 149.

Conclusio CCXCVII.

Mercenarius qui a domino recipit mercedem non poterit pro eo adferre testimonium quamdiu erit in eius seruitio, quod si gratis seruiat, poterit pro eo domino testimonium adferre. ita Hipp. de Marf. singulari quinto, in suis singularibus.

Conclusio CCXCIX.

Ratificatio facta per dominum validat gesta per falsum procuratorem, etiam si lata sit sententia pro se: vel si sit talis casus in quo requiritur speciale mandatum. Bald. & Sal. in l. si maritus. C. mand. & ita communiter teneri asserit Fel. in cap. nonnulli. §. sunt & alij. verfic. amplia quinto. de refer. & ita additio. habet enim locum ratificatione in his, in quibus requiritur speciale mandatum. Alex. consil. 133. nu. 8. in 6. volum. & Dec. consil. 281.

Conclusio CCC.

Donans rem aliquam Titio ad suum vsu, vt fundū, domum, vel quid aliud, videtur & proprietate donasse: & hoc tam in contractibus locum habet per l. donationes. §. species. & ita ibi Docto. ff. de don. qua in vltimis voluntatibus. ita vt legans domum alicui ad illius vsu videtur & proprietatem legasse. Bar. in d. §. species. & ibi etiam Paul. de Castro.

Conclusio CCCI.

Nominatus & graduatus debet esse capax saltem tempore quo vacat beneficium, alijs non potest beneficium obtinere: & ideo si is habeat beneficium curatum vel aliud incompatible cum alio quod vult petere cum sit ad illud inhabilis, non poterit requirere simile beneficium

vel acceptare sine dispensatione, & nec posset postea obtineri dispensatio. ita Rebuf. in Concordatis. in rubric. de col. laf. §. volumus. super verbo: per istum textum. Is enim qui habet vnus beneficium, non potest esse idoneus ad aliud petendum nec obtinendum. c. is cui. de praeb. in 6.

Conclusio CCCII.

Per adeptionem pacificam secundi beneficii vacat quidem primum. c. de multa. de praeb. & Oidead. consil. 1. & ibi inquit quod beneficia promotorum non vacant, nisi cum plenam & pacificam quis fuerit adeptus possessionem, quod procedit vbi Episcopus alicui habenti beneficium, alterum contulerit, nam tunc collatio illa, non est nulla, & non vacabit primum beneficium, quin prius ille pacificam possessionem fuerit adeptus. Rebuf. in Concordatis. in §. volumus. in verbo. per istum.

Conclusio CCCIII.

Beneficium tertio collatum poterit cum alio permutari etiam ante leuationem bullarum, etiam si sit collatum per simplicem signaturam. Rebuf. in com. in concordatis in tit. de mandatis apostoli. §. j. in verbo literas. mandata autem cum alijs literis, nec e contrario non possunt permutari. nec beneficium, cum literis mandati apostoli. ita Rebuf. ibi.

Conclusio CCCIII.

Metus aut iustitiae denegatio non probatur per iuramentum partis, sed legitime ea sunt probanda. Rebuf. in concordatis. in tit. de friuolis appella. §. si quis vero. in verbo quis. verfic. derogatur.

Conclusio CCCV.

Iurisdictiones sunt in Fracia patrimoniales Guliel. Bened. in repet. cap. Raynutius. in verbo, duas. de testa. & ita sunt in nostro patrimonio ipse iurisdictiones, sicuti alicuius est in nostro patrimonio. vt scilicet vendi & transferri possint de vno in alium. Rebuf. in concordatis. in tit. de causis. in princip. & potest superior subditis suis praecipere ne litigent coram alio iudice, & potest impedire praerogationem iurisdictionis. c. ex tenore. & ibi Pan. de foro compe. & hoc ne tollatur seu minuatur iurisdictione ordinariorum. ita ibi Rebuf.

Conclusio CCCVI.

Renunciatio non nocet renunciati si per partem non fuerit acceptata: si enim qui verba aduersarij non acceptat, non potest se ex illis inuare. Bal. in l. iij. C. de repud. har. Rebuf. in concordatis. in tit. de reg. acceptatione. in gl. vnica.

Conclusio CCCVII.

Confessio confitentis non nocet, quando illa per partem non fuit acceptata. Imò contra eam licitum est venire postquam non fuit acceptata. Bald. in authent. nouo iure. C. de poena iudicis qui male iudicauit. Rebuff. in concordatis. in rubr. de Regia acceptatione.

Conclusio CCCVIII.

Sequestratio in omni possessorio retinenda in beneficijs intra annum fieri debet: & sequestrabitur res seu beneficium de cuius possessione agitur: ne partes ad arma veniant, nulla tamen fieri debet sequestratio post triennale possessionem. Rebuf. in concordatis. in tit. de annatis. verfic. 3.

Conclusio CCCIX.

Sola nominatio quam quis facit de aliquo cum nominas filium aut compatrem, non reddit eum talem neque sequitur quod ex eo quod quis aliquem suum filium nominat, quod propterea sit eius filius. l. non nudis. C. de probat. Rebuf. in tracta. nominationum. num. 2.

Conclusio CCCX.

Nominationes ex recepta consuetudine concedi debent tantum tempore quadragesimae: & si alio tempore concederentur, non valerent, & concessio illarum nominationum non teneret. Rebuf. in tracta. nomi. in septima quaestione. in princ.

Conclusio CCCXI.

Nominationes etiam diebus festis & diem dominico concedi possunt. Cum ea quae sunt merae voluntatis & voluntariae iurisdictionis etiam diebus feriatis exerceri possunt. Rebuf. in tracta. nomi. in vij. q. nu. 1.

Conclusio CCCXII.

Nominationes etiam in Ecclesia concedi possunt: tutius tamen erit vt extra Ecclesiam & diebus profestis concedantur. Rebuff. in tracta. nomi. in vij. q. nu. 4.

Conclusio CCCXIII.

Nominationes in quocunque loco concedi possunt, & non vitiantur propter locum. Rebuf. in tracta. nomi. in vij. q. num. 5.

Conclusio CCCXIII.

L^Egatum rei alicuius factum Titio cum hoc onere quod legatum eam rem non alienet: si demum ea res ad alterum pervenerit per ius accrescendi, ille talis eam rem non poterit alienare. l. vnic. §. fin. autem. C. de cadu. tollend. Rebus. in tracta. nominat. in octava quaestione nu. 13.

Conclusio CCCXV.

F^Ise alieni succedens debeat uti eo iure quo is uti debuit. fer cui succedit. l. non intelligitur. §. si posteriori. ff. de iure fisci. Rebu. in tracta. nomi. in octava quaest. nu. 14.

Conclusio CCCXVI.

C^Olligitur pedagium supra pontem qui corrui, & demum est refectus: poterit semper idemmet vectigal exigere quod per antea colligebatur: refectus est enim pons cum eadem qualitate & iure ut per antea. Bal. in l. si plures. C. de cod. insertis.

Conclusio CCCXVII.

S^I patronus propter suam negligentiam perdat potestatem presentandi, superior qui succedit, & ad quem ius presentandi devoluitur, non poterit conferre: quod requirit natura illius beneficii, ut si debeat dari vni ex familia fundatoris, superior vni ex illa familia tenebitur conferre. ita Rebu. in tracta. nomi. in octava quaest. nu. 16.

Conclusio CCCXVIII.

S^Ubsstitutus à vicario habente potestatem substituendi poterit ipse vicario conferre, quia substitutus capit potestatem ab episcopo & non à vicario, qui eum substituit in vim potestatis sibi ab episcopo concessæ. Rebu. in tracta. nomi. in octava quaest. nu. 23.

Conclusio CCCXIX.

L^Icet capitulum sede vacante non possit beneficia conferre ad episcopum pertinentia: poterit tamen creare vicarium qui demum poterit providere super beneficiis, quorum collatio erit necessaria, ne contingat diuturna vacatio. Pan. in cap. cum nobis. de maior. & obedien. Rebu. in tracta. nomi. in octava quaest. nu. 30. & illi vicario insinuatio fieri poterit. ut ibi per Rebu. potest etiam insituere ad presentationem patroni ipsum capitulum sede vacante. Dec. con. 224. nu. 3.

Conclusio CCCXX.

C^Apitulum sede vacante poterit beneficia vacantia commendare & economum creare donec per superiorem prouisum fuerit: quod est singulare secundum Pan. in c. bone. de appella. & Rebu. in tracta. nomi. in octava quaest. nu. 30. & potest etiam ipsum capitulum sede vacante insituere ad presentationem patroni. Dec. con. 224. nu. 3.

Conclusio CCCXXI.

I^Nsinuatio nominationum debet fieri tempore quadragesimæ & literæ gradus, nomina, cognomina illorum qui se volunt insinuari, debent eo tempore quadragesimè insinuari: & ita de consuetudine receptum esse refert Rebu. in tracta. nomi. in decima quarta quaest. nu. 5.

Conclusio CCCXXII.

B^Ona fides in dubio præsumitur, cum olim. c. auditis. de præsumpt. & maxime in eo præsumitur quem constat fuisse vsum aliquo respatio decem annorum. Inno. in c. ij. de integ. restit. mino. & Hyp. de Marf. in rub. de proba. vers. etiam contra. & Boer. Decif. 42. nu. 3.

Conclusio CCCXXIII.

I^Nsinuatio nominationum fieri debet singulis annis, & si in aliquo anno quis omiserit insinuationem, non poterit pro illo anno petere beneficium in vim gradus aut nominationis, ij enim qui cessant insinuare in aliquibus annis, pro illis annis priuantur, non propterea pereunt eorum nominationes. ita Rebu. in tracta. nomi. in 14. q. nu. 20.

Conclusio CCCXXIII.

A^Nimal venditum si moriatur infra triduum præsumitur quod tempore venditionis fuisse morbosum, & teneretur venditor reddere pretium quod iam recepit. Ias. in l. lecta. nu. 20. ff. si cert. peta.

Conclusio CCCXXV.

V^Dex potest supplere etiam parte non opponente vbi que actus alicui fieri constat. glo. in l. j. C. qui & aduers. quos. Ias. in l. lecta. nu. 22. ff. si cert. peta.

Conclusio CCCXXVI.

D^Ictio vterque est nomen collectivum seu vniuersale. & sic requirit concursum vtriusque, & est etiam nomen distributivum, & tunc attribuit actum cuilibet in solidum. §. ne autem. & ibi gloss. in verbo, vtraque, in authent. de iudi. & sic illa dictio vterque, est dictio collectiva & distributiva: dictio

vero vter & alter sunt dictiones meræ distributivæ, & nullo modo collectivæ. Alexand. in l. cum quidam. C. de impuberum.

Conclusio CCCXXVII.

I^Nstrumenta antiqua probant, & eis creditur propter antiquitatem: etiam si in ea sint verba enuntiatiua. Bald. in l. cu aliquis. C. de iure delibe. Dec. conf. 428.

Conclusio CCCXXVIII.

C^Omparatio, ad hoc ut rectè fieri possit, debet fieri cum peritis in arte qui sunt iurati, & quod examinentur præ sente iudice: & debent literæ esse similes, quod si in aliqua parte esset dissimilitudo non faceret fidem talis comparatio: ut habetur in §. si quis igitur. in authent. de fide instrument. secundum Alber. in l. comparationis. C. de fide instrumentorum, & talis comparatio ita facta, facit plenam fidem & probationem. Alexand. consil. 88. in 7. volum. nisi quod ad fidem apodicticæ quæ datur à parte parti. in qua apodicticæ comparatio facit semiplenam probationem: in alijs autem scripturis sola comparatio facit plenam fidem. Alexand. consil. 114. in 7. volum. numer. 4. & consil. 58. eodem volum. & de consuetudine ita feruari asserit Alb. in eodem loco, cuius dictum in practica feruari asserit Constantinus in commen. in cõsti. regias. articul. 93. & testes de tali scriptura deponentes, quavis dicant eam scripturam esse Caij, semiplene solum probant: si autem dicant de veritate contentorum in scriptura, videlicet quod viderunt mutare pecuniam, tunc plenè probabunt, dum tamen sint testes & sufficientes ad actum. Rebus. in constitutionis regias in tractat. de chir. ogra. in præfatione. numer. 33. vel si testes dicant illam scripturam scriptam esse manu talis ex eo quod fuerunt præsentis & cum scribi viderunt. his enim casibus tales testes plenè probant sine alia comparatione scripturæ. Alexand. consil. 239. in 6. volum. in. numer. 6.

Conclusio CCCXXIX.

R^Escriptum obtentum appellatione remota valet & refertur solum ad friuolam appellationem. sed si expressè appellatio remoueat, & sic refertur ad principem concessum per quod remoueat appellatio etiam à diffinitiva, valeret adhuc tale refertum. Bartol. in l. j. §. fin. ff. à quibus appellat. non liti. Dec. consil. 339.

Conclusio CCCXXX.

V^Dex ordinarius probata recusatione, contra eum poterit de consensu partium alteri causam committere, aliàs hoc non possit, quod si solum proposita esset recusatio, & antequam ius diceretur super ea, sine partium consensu, posset iudex alteri causam committere, & hanc opinionem communem esse asserit Pan. & Feli. & de Anchar. in c. si quis contra. de foro compet. & ibi etiam Collectarius. numer. 4. & delegatus autem post propositam recusationem nunquam potest alteri causam committere etiam de partium consensu. c. iudex. de offic. delegat. & Pan. in capitul. si quis.

Conclusio CCCXXXI.

E^Xceptio solutionis dilatoria post sententiam opponi non potest: quia ante litem contestatam vel saltem post opponi potest. Bald. in l. peremptoria. numer. 21. c. sentent. recindendi non posse, & est exceptio liti finitæ, quia per solutionem eius quod debetur tollitur omnis obligatio. Barto. in l. cum quærebatur. nume. 3. ff. iudi. solui. Ang. in §. æque. num. 9. in l. de actioni. & est decisio Capellæ Tholosan. deci. 335. & ibi Aufre.

Conclusio CCCXXXII.

S^I socius itinerando causa societatis damnum aliquod fuerit passus, ut quia à latronibus fuit spoliatus, vel aliud damnum passus est: tale damnum societati est imputandum, & non sibi soli. l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio. Roman. in l. si pecuniam. §. si seruum. nume. 19. ff. de cond. causa data. & sic non tenetur socius de rapina sibi facta in itinere: tenetur tamen de furto sibi facto: quod iuris præsumptione contingit propter malam custodiam. Bald. in §. damna. vel si exercendo negotia societatis fuerit vulneratus, nam expensis societatis expensæ omnes exolui debent quæ fiunt circa curam illius. l. socium. §. final. cum l. sequent. ff. pro socio. sed si extra causam societatis socius fuerit passus damnum, vel si agendo negotia societatis in culpa fuerit eundo per loca suspecta, & tunc socius nihil petere possit: quia fuit in culpa quæ non venit in contractu societatis, Alex. consil. 133. in fin. in 2. vol. Roma. consil. 145.

Conclusio CCCXXXIII.

M^Vlier transiens ad secunda vota qua erat hæres mariti perdit hæreditatem quod ad filios primi mariti iure directo

recto devoluitur, & non iure fideicommissi, & sic tota ea hæreditas ad filios primi matrimonij transmittitur. l. femine. C. de secundis nup. ita ut statim filijs comperant actiones hæreditariæ, absque vlla restitutione. cum sint directo iure hæredes, & nihil poterit eis mater detrudere. Ioa. de Ripa in d. l. femina. nu. 44. 48.

Conclusio CCCXXXIII.

Q^Uoribus creditor & debitor sint diuersorum territoriorum: non debet ire debitor ad creditorem pro solutione facienda: sed creditor debet ire aut mittere ad domum debitoris pro ipsa solutione recipienda & ad interpellandum ipsum debitorem Bart. in litem illa. §. j. de consil. pecu. & debet peti pecunia in domo & loco domicilij ipsius debitoris: & in dubio locus domicilij debitoris censetur destinatus ad solutionem faciendam: & ideo si forensis contrahat in aliquo loco, & sic ex contractu efficiatur debitor absque alia loci insertione vbi fieri debeat solutio, & eo casu, censetur actum quod fiet solutio in domicilio debitoris. arg. l. exigere dotem. ff. de iudi. Cor. consil. 70. nu. 9. & 10. in 2. vol. Ias. in l. quod ubi Ephesi. ff. de eo quod cer. lo. nu. 2.

Conclusio CCCXXXV.

L^Icet pro legatis præstandis tres competant actiones, rei vindicatio, actio ex testamento & hypothecaria. l. vl. C. commu. de lega. & fidei. iudicium tamen ordinarij requiritur, & neque est ab executione incipiendum. Bene super verbo: si absque liberis. de leg. & fidei. nu. 191. & neque legata habent executionem paratam.

Conclusio CCCXXXVI.

H^Aeres monitus à iudice si post annum non adimpleverit voluntatem defuncti in eo quod respicit commodum pecuniarium alicuius, priuatur non solum hæreditate, sed & legatis & prælegatis sibi factis in eo testamento, & hoc quando testator non dedisset specialem executionem. authent. hoc amplius. C. de fidei. & hanc opinionem vt magis communem quod perlat prælegata tenet Ias. in d. authent. hoc amplius. & sequitur Bened. in ca. Raynurtius. in verbo, si absque liberis. de lega. & fidei. nu. 204. & d. beti iudex personaliter hæredem admonere, ita vt non sufficeret præceptum illi factum, in absentia de satisfaciendo voluntati defuncti. Angel. in §. si quis. nu. 14. in authent. de hæred. & falcis.

Conclusio CCCXXXVII.

V^Endens rem aliquam eam tenetur tradere si vendens eam habeat aliàs succedit obligatio ad interesse. §. pretium. de emp. & vend. in l. i. & hanc opinionem esse communem asserit Roma. in l. dedi tibi. nu. 9. ff. de condi. causa data.

Conclusio CCCXXXVIII.

T^Ranslatio dominij non est de natura obligationis ex parte venditoris in contractu venditionis. l. rem alienam. ff. de contrah. emp. verum de natura illius contractus est, quod res ipsa quæ traditur, tradat a quo transferendi dominium, si tradens sit dominus, quod si non sit dominus quod eam animo transferendi conditionem vsucapiendi. l. ex empto. ff. de actio. emp. quod non procedit vbi quid in genere vendetur. Roma. in d. l. dedi. nu. 10. ff. de condic. causa data.

Conclusio CCCXXXIX.

N^On solum debitor liberatur per oblationem, consignationem & pecuniæ depositionem à se factam vbi creditor recusat pecuniam recipere: sed & liberatur per oblationem, consignationem & depositionem à tertio factam pro ipso debitore. l. qui decem. §. j. & ibi Bart. ff. de sol. & hoc esse verum asserit Paul. Castren. in l. solutionem. nu. 3. ff. de sol.

Conclusio CCCXL.

D^Enunciatio fieri debet hæredibus venditoris qui tenentur de evictio, vt scilicet illi hæredes veniant ad defendendum: & omnibus hæredibus ea denunciatio fieri debet, aliàs contra eos non possit haberi regressus. Pau. Castren. in l. in executione. in prin. nu. 9. ff. de verbo. oblig. aut saltem contra eum cui denunciatio non fuit facta non haberetur regressus.

Conclusio CCCXLI.

V^Seruitutis tam actiue quam passiue transit in singularem successorem. l. via. §. si fundus. & §. quæcunque. ff. de ieruit. rusti. præd. quæ si fundus alienetur ad cuius vtilitatem seruitus fuit constituta, tale ius seruitutis transit in singularem successorem, & hoc quoniam talis seruitus constituta fuit iure meræ seruitutis: secus vbi esset constituta iure meræ cuiusdam facultatis, tunc enim ea facultas non transfret. l. apud Iulian. §. si quis. ff. de leg. j. Item & hoc procedit vbi pro tali iure seruitutis esset annua pensio soluenda, nam si successores eam annuam pensionem soluat, vt tunc quidem eo iure seruitutis, secus si eam pensionem non soluat. l. in venditione. ff. de actionibus emp. & Roma. in l. stipulationes. num. 27. ff. de verbor. obligat.

Conclusio CCCXLII.

V^Di in quibus vires corporis exercentur sunt liciti. l. solent. & ibi gloss. ff. de alea. hoc enim expedit reipublice, vt homines in talibus ludis se exercent, & vt se reddant aptos ad rempub. defendendam. Lustus autem alearum, & alij ludi in quibus vires corporis non exercentur, sunt illiciti. Castren. in l. Papinianus. §. si quis. ff. de præf. verb.

Conclusio CCCXLIII.

H^Abens exemptionem à tallijs & collectis, si per triginta annos soluerit ipsas tallias aut collectas, perdit suam immunitatem: quia contra formam suæ immunitatis & contra sua priuilegia per si longum tempus soluerit: per tale enim tempus videtur præscriptum tali immunitati. Guid. Pap. dec. 387. Ioa. de Platea, & Lucas de Penna, in l. ij. de his qui sponte munera subierunt.

Conclusio CCCXLIII.

H^Abens immunitatem à tallijs seu collectis seu exemptionem, si patitur se describi in libris cõpelsi & soluat cũ alijs descritis in eo libro, si intra tempus debitum postquã id soluit, non appellauerit, non poterit demum se iuuare tali exceptione & immunitate cui per hoc videtur renunciati. l. j. §. si quis. ff. quemadmod. appellat. sit. Ioa. de Platea in l. ij. de his qui sponte munera subierunt.

Conclusio CCCXLV.

V^Dex simul & semel non potest procedere super declinatoria fori & meritis cause, talis enim repugnantia reddit actum & processum nullum. l. vbi repugnantia. ff. de regul. iuris. Aretinus in l. naturaliter. §. nihil commune. num. 2. ff. de acquir. poss.

Conclusio CCCXLVI.

P^Ater si dissipet bona suorum filiorum debet ab illo auferri eorum bonorum administratio. l. fi. C. de sentent. pass. quod si propria bona dissiparet non subiecta restitutioni, tunc filij possent petere sibi assignari tot bona vnde viuere possent: cum pater suos filios teneatur alere: quod si pater dissipet bona subiecta restitutioni in vtilitatem filiorum post mortem ipsius patris: & tunc auferenda etiam erit ab illo patre ea bonorum administratio, & bonorum possessio filijs danda erit: ita tamen vt pater inde à filijs alatur. l. Imperatores. ff. ad Trebel. Bald. in l. defuncto. C. si in fraudem patroni aliena facta fuerit. & quamuis ipsemet Bal. sibi cõtrarius in hoc fuerit, in l. non potest. ff. de adopt. tamen superiorem Bal. opinionem in d. l. defuncto. tenet & sequitur Ias. in l. si constante. in princip. ff. solu. matrimo. num. 198. & 199. & Boer. dec. 61. num. 18.

Conclusio CCCXLVII.

L^Egitima filijs titulo institutionis à patre testante relinquitur qui debet in suo testamento, & quamuis aliàs cessent iuris solemnitates à iure requisitæ in testamento quæ à patribus conduntur inter liberos. l. hac consuetudine. §. ex imperfecto. C. de testa. tñ ea legitima titulo institutionis filijs relinquitur debet. §. aliud quoque capitulum. i. authent. vt. cũ de appella. cogno. & hæc est communis opinio legistarum & canonistarum. vt per Ias. in authent. nouissima. de inof. testamen. num. 16. & à tali communi opinione in iudicando non esse recedendum, attestatur ibi Ias. idem Stephanus Bertrandi consil. 130. in 3. volum. numero 2. verum si in illo testamento patris, sub alio titulo legitima relicta esset: tale testamentum sustineretur per clausulam codicillarem, si posita sit in testamento. per quam clausulam venientes ab intestato censentur rogati de restituendo hæreditatem filijs eorum quotæ & portiones cuilibet ex filijs. ita Bart. ibi.

Conclusio CCCXLVIII.

Appellatione domus de qua est facta mentio in aliquo testamento venit agnatio seu familia: ita ut si quis aliquem instituat heredem sub conditione, aut sub alio gravamine, ut post suam mortem hereditas pertineat ad suam domum: vel quod reueratur ad domum paternam: intelligendum erit quod bona seu hereditas redeat ad eos qui sunt de sua agnitione, cognatione seu sua familia. Ale. conf. 2 13. nu. 3. in 6. vol. & Alber. de Rosate in l. pronuntiatio. §. familiar. ff. de verb. signific. gl. cum vnus. ff. de ali. legatis. & ibi gl. in verbo domum. Corneus conf. 88. in j. vol. omnes enim qui sunt ex aliqua progenie dicuntur esse de eadem domo: praefertur tamen filij testatoris etiam si essent feminae & ceteri tenentur vocati ordine successiuo, & prior gradu posteriores excludit. Cor. in eodem loco, nu. 6.

Conclusio CCCXLIX.

Pactum factum in contractu societatis quod superveniens succedat praemortenti, intelligitur si ille decedat sine liberis, & liberi suscepti facient deficere & cessare tale pactum: per l. cum accutissimi. C. de fidei. Boc. in suis decisionibus, decis. 2 14. nu. 2. & similiter habetur, in titulo de societate. Alias cessantibus liberis valet tale pactum, & est obseruandum: & neque eget aliqua insinuatione. Alex. conf. 83. nu. 14. vol. 2.

Conclusio CCCL.

Pater quantumvis acquirat pro se & suis filiis poterit nihilominus vni ex liberis illud aut legare aut donare. Bal. in auihen. si quas. vers. in contrarium. C. de sacrosanct. eccl. Chassa. conf. 28. nu. 9. & conf. 57. potest enim ab vno reuocare & in alterum transferre, & expressè & tacite hoc pater facere potest.

Conclusio CCCLI.

Quando pater stipulatur pro se & suis filiis ad hoc ut filius illud obtinere possit, vel in ea re succedere: sufficit quod sit filius, & nec aliud requiritur, & hoc procedit in casu in quo pater stipulatur pro se & sub nomine sui filij: & sufficit eam qualitatem inesse, de qua inter contrahentes actum fuit. l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. quando vero sub nomine heredis contracta fuit stipulatio, & tunc ad hoc ut filius succedere possit, debet esse haeres patris, & non sufficeret eum fuisse filium. l. etiam. ff. de sol. matrim. Bal. in auth. si quas. C. de sacrosanct. eccl. nu. 4. vers. in contrarium.

Conclusio CCCLII.

Secundum iuris dispositionem non est permittum omnibus infeudare & dare res in feudum: sed hoc quibusdam personis concessum est, ut per eorum nobilitatem, dignitatem vel per aliquam consuetudinem possint dare in feudum, ut in eo titulo qui feudum dare possunt, hodie tamen tam maiores quam minores & minimi valuafores possunt infeudare & dare in feudum seu retrofeudum: ut in eo titulo de natura feudi, quoniam & rustici possunt infeudare. ita Iacobus Aluarotus in titulo, de his qui feudum dare possunt. §. marchio. nu. 8. & ibi etiam Bal. & vasallus alteri vasallo suo feudum potest infeudare, ita Bald. in eodem loco.

Conclusio CCCLIII.

Prohibitio alienationis in testamento in utilitatem alicuius facta alienatio ea fieri poterit consentiente eo in cuius fauorem facta fuerat ea prohibitio, ea prohibitione non obstante. l. quoties. & ibi doct. C. de fidei. quod intelligit, ubi alienatio cum causa facta fuisset, aliis si simpliciter a testatore fuisset facta ea prohibitio esset nudum praecipuum quod non impedit alienationem. Iaf. in ea l. quoties. post glossam ibi. cum verò prohibitio facta est cum causa, tunc bene tenet, ut ibi in ea l. quoties.

Conclusio CCCLIII.

Fater in testamento fratris poterit agere querela inofficiosa testamenti conditi à suo fratre, si in eo spurius aut alius natus ex adulterio vel illegitimo coitu esset haeres institutus, cum tunc reperiatur turpis persona haeres instituta. quo casu & in odium illius datur huic fratri ea querela contra fratris testamentum, quae querela solui datur fratri vtrin-

que coniuncto contra testamentum fratris vtrinque coniuncti instituentis turpem personam. l. fratris. & l. fratres. C. de inoffic. testa. Alex. conf. 58. in 4. volumin. gloss. Benedic. in repet. capitu. Rainutius. in verbo: Rainutius. numer. 58. & haec procedunt etiam si ille filius esset solus filius naturalis: quoniam & hic dicitur turpis persona. Curt. Iunior consilio 37. & datur etiam haec querela fratri contra fratris testamentum in quo instituit eum qui habet concubinam cum sit vxoratus, nam talis dicitur infamis infamia facti tenendo concubinam. & haec querela datur contra heredem infamem infamia facti. Deci. conf. 530.

Conclusio CCCLV.

Haeres institutus si grauatus sit in testamento restituere hereditatem vni ex filiis quem ipse haeres elegerit, quāuis demum ille haeres vnum ex illis filiis heredem instituerit, ita ut eum instituendo videatur eum elegerit, poterit nihilominus ipse haeres variare & alterum heredem eligere seu instituere in alio testamento: quod procedit ubi electio ante tempus facta fuisset a testatore statutum: nam si post tempus facta fuisset electio, non potest esse variatio. l. vni ex familia. in prin. & ibi Pau. de Cast. post Bar. ff. de le. ij. quod si grauatus nullum ex filiis elegerit, omnes filij testatoris admitterentur. Alexand. consil. 12. in iii. volu. poterit etiam talis grauatus plures eligere. Boer. decis. 204. num. 32.

Conclusio CCCLVI.

Alter ex coniugibus per transitum ad secunda vota non perdit ea quae obtinuit à praedefuncto coniuge ex contractu oneroso: & ex contractu societatis inter ipsos coniuges ut superueniens lucretur mediam partem: eo enim casu is qui superviuit eam mediam partem lucrabitur, & quā non perdit transendo ad secunda vota: imò suam eam partem faciet, & quam minimè tenebitur referuare filiis primi matrimonij. Bald. post gloss. in l. hac edictali. & in authentic. ex donatione. Boer. dec. 285. numer. 10. Papon tamen in suo recueil des arrestz au tiltre des nopces arresto 5. videtur ibi contrarium tenere.

Conclusio CCCLVII.

Si recedentia alicui fuerit adiudicata & pars aduersa passa fuerit eam recedentiam per triennium ut ille recedentarius vsus fuerit ea recedentia per illud triennium, non poterit demum ille recedentarius molestari ab eo contra quem lata fuit illa recedentia super eo beneficio, cuius iam obtinuit recedentiam. & ita fuisse iudicatum refert Rebuff. in tit. de pacificis possessoribus pagina 24. num. 1671. & Papon in suo recueil des arrestz au tiltre du triennal possesseur, arrest second. & dernier & proderit talis recedentia etiam contra tertium agentem ut per Papon in eo arresto: quem refert Boer. dec. 24. in prin.

Conclusio CCCLVIII.

Naturales liberi effecti legitimi per subsequens matrimonium reuocare poterunt donationem factam ab eorum patre quantumvis donationis tempore illi fuerint iam nati, nondum tamen legitimi, nam talis donatio sicuti per supervenientiam liberorum reuocatur, ita & per subsequens legitimationem ex matrimonio subsequenti per eam l. si vnquam. C. de reuoc. dona. & ita Papon refert fuisse iudicatum: in titulo des donations. arrest. 2 1. Boer. ramè de hoc dubitat deci. 149. in fin.

Conclusio CCCLIX.

Princes si conferat aliquod officium alicui minori, non propterea censetur cum eo dispensare: neque per hoc praesumitur certa scientia principis, quare tales literae contententes concessionem illius officij poterunt impugnari. Bal. in vsibus feudorum. in titulo per quos fiat inuestitura in princip.

Conclusio CCCLX.

Testis infamis infamia facti, quae infamia provenit ex accusatione propter aliquod delictum, non repellitur per hoc à testimonio ferendo. & talis infamia proveniens ex ea accusatione delicti non repellit quem ab ipso testimonio, quod procedit in causa civili, in criminali vero repellit post testis infamiam facti. Bald. in l. j. C. de summa Trinit. & Corn. consilio 91. numero 33. in j. volumi. illi tamen testis exami-

examinato in causa civili fides omnino adhibetur. Testis vero infamis infamia iuris quae inferitur per sententiam iudicis ut quia fuit condemnatus propter aliquod delictum repellitur à testimonio ferendo: & talis infamia repellit quem ut non possit esse testis: ita Bal. in titulo, an remoueri debeant testes qui pares esse desierunt, in vsibus feudorum nume. 2.

Conclusio CCCLXI.

Iuramentum in supplementum vterioris probationis ad hoc ut deferri possit: debet esse facta probatio per vnum testem qui deponat de negotio principali: alioquin nisi deponeret de ipso negotio, quamuis deponat super eo quod est remotum ab ipso principali & à natura illius negotij principalis, tale iuramentum non esset deferendum in supplementum. Bartolus in titulo de consuetudine recti feud. §. sacramentum. numero, 3. in vsibus feudo. & neque deferri potest illud iuramentum quando vterque semiplena probauit: quia vna semiplena probatio alteram tollit. Boer. decis. 95. nu. 7.

Conclusio CCCLXII.

Actio seu accusatio iniuriarum non est publicum sed priuatum crimen, & priuata accusatio & non publica. Baldus in titu. de pac. iura. firmanda §. iniurię numero, 4. in vsibus feud.

Conclusio CCCLXIII.

Feudum acquisitum per vnum ex fratribus in simul habitantibus non efficitur commune: etiam si esset acquisitum ex pecunia communi, erit quidem commune quo ad fructus durante communionem: expensa tamen facta in acquirendo ex re communi debet pro parte restitui & pro rata competenti: ita Iacobus Aluarotus in titulo de fratribus de nouo beneficio inuestitis. §. si duo fratres. in princip. in vsibus feud. & ad hoc ut feudum ab vno ex fratribus acquisitum dicatur & sit commune, tria requiruntur: primum, quod in simul illi frates habitant: secundum, quod sit acquisitum ex bonis communibus & communi nomine. tertium, quod dominus qui inuestiuit hoc sciat, aliis non efficeretur commune. Aluarotus in eodem loco, nu. 2.

Conclusio CCCLXIII.

Testis qui extra iudicium dixerit se nihil scire super eo, super quo interrogandus est: si postea in iudicio tanquam sciens deposuerit, valebit eius depositio & eius declaratio. Bald. in §. j. in tit. quid sit inuestitura. in vsibus feudorum. ex quo inferitur quod ipse testis non incidit in falsum, quamuis primo ipsam veritatem celauerit extra iudicium, dum tamē ille testis nondum iurasset, alioquin si cum iuramento vni extra iudicium affirmauerit non posset demum cum iuramento contrarium in iudicio affirmare, quia in falsum ille incidit. l. Lucius. & quae ibi notantur. ff. de his qui notantur in infamia. & Iaco. Aluarotus in tit. de notis feud. §. notandum. nu. 2. in vsibus feud.

Conclusio CCCLXV.

Pater quantumvis ad secunda vota transferat, & si habeat liberos ex primo matrimonio, non propterea desinit esse administrator bonorum filiorum suorum ex primo matrimonio. l. generaliter. C. de sec. nup. licet mulier couolado ad secunda vota priuari debeat tutela. ita Ang. in §. qa vero. in auth. de non eligen. fecun. nuben. sed & neque pater perdit vsufructum bonorum aduictiorum filiorum suorum ex primo matrimonio quamuis filius vnus moriatur. gloss. 2. & ibi Bald. C. de bonis mater.

Conclusio CCCLXVI.

Posthumus qui praeteritus est in testamento patris & demum viuo patre restante posthumus ipse mortuus fuerit, non rumpit testamentum, & sustinebitur illud testamentum & conualecet de iure pratorio: licet de iure civili nullum posset dici: quia natiuitate posthumus rumpit testamentum, si in eo nulla fuerit facta mentio de ipso posthumo. quod procedit si filius natus post patris testamentum viueret: sed ubi filius natus moritur viuo patre testamentum illud sustinetur. gl. in l. posthumus. ff. de iniust. rupto. & Gul. Bened. in repetitione ca. Rainutius. in verbo in eodem testamento, in prin. nu. 226.

Conclusio CCCLXVII.

Legata relicta in testamento quod est nullum, propter filij praeteritionem, quando scilicet filius praeteritus est à

patre debentur, & sola haereditas institutio irritatur. authen. ex causa. C. de liber. praeter. quod si filius à patre ignoranter fuerit praeteritus: tunc legata non deberentur, & in totum corrumpit illud testamentum. & hanc conclusionem vt communè ponit Guliel. Bened. in verbo, in eodem testamento. j. numero 23. 233. & 234. in repet. capitu. Rainutius. & eam opinionem, quae est Barto. vt magis equiorem & approbatam tenet Iaf. in ea auth. ex causa. nu. 4. & ibi inquit in iudicando non esse ab ea recedendum. nisi essent legata necessaria facta pro male ablatis, vel nisi alter filius esset ignoranter praeteritus, & alter institutus. nam tunc legata deberentur. vt ibi per Iafon. in ea authen. ex causa. nu. 6.

Conclusio CCCLXVIII.

Fideicommissum vniuersale conferatur per authenticam, ex causa, C. de liberis praeteri. sicuti & cetera legata conferuntur relicta in testamento in quo filius est scienter praeteritus, tunc enim eo testamento nullo declarato ob filij praeteritionem filius praeteritus eam hereditatem accipiet, & demum eam reddet fideicommissario cui per testamentum illud erat ea hereditas restituenda. & hoc secundum communem opinionem quam eam asserit esse Iafon. in ea authen. ex causa. nume. 6. & Bene. in verbo, in eodem testamento j. numero 237. in repe. c. Rainutius.

Conclusio CCCLXIX.

Clausula codicillaris semper operatur effectum vt habeat vim fideicommissi vniuersalis quoquo modo fideicommissum irritetur siue ratione omissionis solennitatis siue exhæredatione vel praeteritione: ita vt venientes ab intestato teneantur restituere. Iaf. in authen. ex causa. nu. 23. C. de lib. prate.

Conclusio CCCLXX.

Citatio facta ad certum diem vel ad certam horam, si ille actus fieret alia hora vel alio modo quam fuit deductus in citatione, non valebit ea citatio, nec ille actus aliter factus tenebit. l. aut qui aliter. in prin. & ibi Bar. ff. quod vi aut clam. Corn. consil. 65. in j. vol. nu. 3. nisi iudex eam sessionem in aliam horam continuasset: vt ibi per Corneum.

Conclusio CCCLXXI.

Pupillus habet priuilegium personale praelationis in bonis sui tutoris, protutoris, curatoris & gestoris negotiorum, & hoc aduersus tutorem, protutorem, curatorem & negotiorum gestorem. ratione cuius priuilegij praefertur pupillus alijs creditoribus ipsius tutoris, protutoris aut curatoris. per l. dabimus. gl. si negotiorum. ff. de priui. creditor. & hoc priuilegium ipsi pupillis competit & non eorum haeredibus. d. l. dabimus. Contra autem alias personas quae non obligantur ratione alicuius administrationis non habent pupilli tale priuilegium. Corn. consil. 67. in j. vol.

Conclusio CCCLXXII.

Maior & minor quis non praesumitur: quare illi qui se fundat in etate alicuius incumbit onus probandi eam etatem. l. si minorem. C. de in inte. resti. mino. Corn. consil. 68. nu. 13. j. volu. si quis tamen tutorem vel curatorem habuerit praesumendum erit eum minorem esse. Corn. consil. 98. nu. 2. in prin.

Conclusio CCCLXXIII.

Mater filio suo mortuo ab intestato succedit & concurrens vnā cum fratribus & sororibus vtrinque coniunctis ipsi defuncto. authen. defuncto. C. ad tertu. excludit tamen ipsa mater fratres aut sorores defuncti, ex altero latere solum coniunctos. Corneus consil. 75. in j. vol.

Conclusio CCCLXXIII.

Mora licet purgari possit ante litem cotestata. l. si ex legati causa. ff. de verbor. oblig. tamen ubi contractus est iuratus, non poterit mora purgari. l. si quis maior. C. de tran. item & non potest mora purgari ubi quis venit contra factum, & illud tractat aliter quam actum est. eo enim casu mora purgatio est: cum facta pro infectis haberi non possint. Corn. consil. 101. nu. 6. j. vol.

Conclusio CCCLXXV.

Actus gestus contra tenorem alicuius prouisionis iurate tenet, licet contra faciens sit periurus, & ideo si quis iurauerit aliquid non facere, & demum illud fecerit tenebit. Commu. opi. To. 4. L. I. L.

quidem actus & factum illud, non obstante eo iuramento, contra faciens autem est periuus. Pan. in c. dilecti. de probat. vbi approbat hanc opinionem. & Corneus consil. 102. j. vol. num. 11.

Conclusio CCCLXXVI.

Obligatus ad aliquid dandum vel faciendum, sub poena tenebitur probare se impleuisse id ad quod tenebatur: & creditor minimè tenetur probare negatiuum licet videatur esse fundamentum suae intentionis. doct. in l. ij. C. de iure emph. & haec est communis sententia & opinio indubitata teste Corn. consil. 113. numer. 8. & consil. 110. in j. vol.

Conclusio CCCLXXVII.

Contractus innominatus reuocari potest propter non obseruantiam pactorum, & contra non obseruantem agi potest conditione ob causam ad resolutionem & contractus. l. fin. ff. de condi. ob causam. Contractus vero nominatus propter non obseruantiam pactorum non rescinditur, sed agi potest contra non obseruantem pacta ad eorum pactorum & contractus obseruationem. Cor. consil. 208. num. 2. j. vol. seu ad interesse vel ad poenam: nisi in casu l. cum te. C. de pac. inter empt. & vendi. vbi est casus specialis quod contractus nominatus rescindi potest propter non obseruantiam pactorum: & cum ibi sit casus specialis, ius commune crit in contrarium. ita Corn. consilio 121. numero 2. in j. volumin. verum licet contractus nominatus non retractetur propter non obseruantiam pactorum & contractus, hoc procedit quod ad actionem consequendam, ad repetendum data. d. l. final. secus autem quo ad exceptionem opponendam contra non obseruantem agentem tamen ex eo contractu quem non obseruat: contra quem exceptio bene potest opponi. Corneus loco quo supra. nu. 18.

Conclusio CCCLXXVIII.

Si mulier dotem alicui mulieri constituerit videtur eam animo donandi constituisse ipsi mulieri & non animo repetendi: nisi stipulata esset eam dotem sibi reddi. l. vni. §. accedit. C. de rei vxo. actio. Cor. consil. 124. nume. 2. vol. j. & ille dicitur extraneus qui non habet filiam vel filias in potestate. d. §. accedit. & ibi Bald.

Conclusio CCCLXXIX.

Domini in antiquis per famam probari poterit, ita vt agentis intentio virtute dominij de praesenti sit fundata ex probatione antiqui dominij probati per famam. & hac communem opinionem seruari asserit Dec. consilio 428. & Boer. decif. 42. nu. 32.

Conclusio CCCLXXX.

Testes licet se non allegent contestes, non ex hoc censeri debent singulares, quia de iure non probatur: & sapè contingit quod vnus testis recordetur & notitiam habeat de facto, de quo probando agitur: & tamen non recordabitur de testibus qui tunc erant praesentes, quia fortè eos non nouerat, vel eos non vidit, vel de illis non recordatur, & propterea iniquum esset quod propter hoc quod non se allegat contestes, repellentur vt singulares. ita Corn. consil. 134. num. 3. in j. volumi. & in dubio testes praesumuntur cōtestes nisi appareat quod sint singulares ratione loci vel temporis. Innoc. in c. qualiter. 2. de accus. & Alex. consil. 4. num. 8. in 6. volu.

Conclusio CCCLXXXI.

Fama quae semper est coniuncta cum communi opinione non plenè probat, sed solum semiplenè secundum quod dam: & secundum alios, non probat, sed adiuvat alias probationes l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. Corn. consil. 151. numer. 11. j. vol.

Conclusio CCCLXXXII.

Socius si rem emerit communi nomine & pretium solue rit, censetur illud de suo soluisse: ita vt soluens poterit deum partem pretij à suo socio repetere. l. ij. & ibi Bar. & Bal. C. pro socio. & ibi inquit hoc bene notandum esse. Cor. cōf. 277. j. vol. semper enim praesumendum est quem negotiari cum propria pecunia, si non aliud appareat. per l. & magis. ff. de solu. Dec. consil. 21. nu. 10.

Conclusio CCCLXXXIII.

Remedium l. ij. C. de rescind. vendi. non habet locum in transactione: vt deceptus ultra dimidium possit vti eo remedio, quod remedium cessat in eo contractu transactionis, & ita iudicatum fuisse refert Rebuff. in consil. regias. in tit. de resciss. contract. art. vnic. num. 18. & 19. & iuxta eam iudicari inquit.

Conclusio CCCLXXXIII.

In sententia, si fiat mētio seu summaria recitatio actorum, talis summaria recitatio ita facta partibus praesentibus & non contradicentibus probat ea acta sic interuenisse saltem donec probetur contrarium. Rebuff. in titulo de praecōnis & licita. articu. vlti. gloss. vlti. numer. 25. quod si esset facta ea summaria actorum recitatio in absentia partis, non probaret, nisi lata esset ex antiquo, & esset sententia antiqua: quia tunc praesumeretur ea acta interuenisse. Bald. in Lemancipatione. C. de fide instrumen. Dec. consil. 538. nume. 6. & Corn. consil. 125. in 2. volu.

Conclusio CCCLXXXV.

Ascendentes eiusdem gradus nulla habita distinctione lineae vel sexus, succedunt aequaliter descendenti nullam habita distinctione vnde bona prouenerint siue ex parte patris aut matris. itaque auus paternus & maternus admittitur pariter ad bona nepotis mortui ab intestato vnde cūque ea bona prouenerint, siue à patre siue à matre. & hoc ex generalitate authenticae defuncto. C. ad Tertul. contra Bartoli opinionem in l. quod scitis. C. de bonis quae liberis. vbi tenet auum paternum nepoti mortuo ab intestato & sine liberis succedere in bona quae à patre prouenerant ad ipsum nepotem: & auum maternum nepoti mortuo succedere ad bona quae à matre ad ipsum nepotem prouenerant. Cuius Bartoli opinio reprobata, dicendum est in distinctione ascendentes qui reperiuntur proximiores succedere descendenti nullam habita distinctione vnde bona prouenerint. Corneus consilio 94. numero 11. & consilio 286. numero 7. in j. volumi. vbi ex multorum sententia tenet ascendentes eiusdem gradus nulla habita distinctione, vnde bona ad ipsos descendentes prouenerint succedere ipsis descendenti. sequitur Guliel. Benedic. in repeti. capitul. Rainutius. in verbo, & vxorem. numero 637. licet laso. in l. post dotem. ff. solut. matrimon. numer. 10. Bartoli opinionem tenuerit: Corneus tamen & aliorum opinio est verior, ex textu & generalitate illius authenticae defuncto. C. ad Tertul. & idem Corn. consil. 7. in 3. volu.

Conclusio CCCLXXXVI.

Fratres consanguinei praeseruntur vterinis in bonis quae à patre ipsi fratri prouenerant. vterini vero fratres praeseruntur consanguineis in bonis quae à matre ad ipsos filios prouenerant. per l. de emancipatis. C. de legi. haered. & per l. quod scitis. C. de bonis quae liberis. Corne. consil. 94. nume. 10. & consil. 286. in j. volu. Boer. dec. 185. numer. 3. quae distinctio bene seruatur in fratribus vterinis & consanguineis: licet in alijs non seruetur talis distinctio: puta cum auus paternus & maternus succedunt alicui eorum nepoti, qui nulla habita distinctione succedunt aequaliter: ita Corn. consil. 286. num. 8. vsque ad finem.

Conclusio CCCLXXXVII.

Aurum de palliola licitum est vnicuique perquirere in ripa fluminis & neque per hoc tenetur ille perquirens aliquid dare principi, dum riuus illud aurum portet in montem propinquorum, vt ibi cudatur, non licet tamen illud extra deportare. ita Do. Franciscus Marc. decif. 583. in secunda parte.

Conclusio CCCLXXXVIII.

Pater filio suo pupillo potest substituere pupillariter per iura vulgata, talis tamen substitutus si fuerit grauatus restituitur alteri quod habuit à pupillo, non detrahet legitimam nec Trebellianicam de portione quae ad ipsum impuberem spectabat. Bald. in l. ex tribus. C. de inoffic. testamento. & in l. cum virum. numer. 18. C. de fidei. Corn. consil. 291. numero 11. & 12. in j. volumi. & Soci. consil. 144. in j. vol. & Cor. consil. 49. in 4. vol. nu. 7. & 8.

Conclusio CCCLXXXIX.

Debitum contractum ex contractu vel quasi censetur esse contractum ex causa voluntaria & ex causa necessaria vt vero debitum contractum à lege, non facto seu voluntate praesumptum debitoris dicitur esse debitum ex causa necessaria. Cor. consil. 292. nu. 5. in j. vol.

Conclusio CCCXC.

Tria requiruntur ad probandum consuetudinem, nempe actus frequentia, tacitus populi consensus, & temporis immemorialitas: quemadmodum in l. ij. C. quae sit longa consuetudo. Corn. consil. 293. nu. 22. in j. volu.

Conclusio CCCXCI.

Compendiosa substitutio facta filio impuberi in se continet vulgarem expressam verbis generalibus: & pupillarem etiam expressam verbis generalibus, & ideo si filius impubes moriatur viuo testatore siue post mortem parificator conditio compendiose substitutionis quo casu militabit vulgaris: in vim cuius substitutus admittetur ad patris testatis hereditatem. vt plenè liquet per Corneum consil. 297. n. 9. 10. & 11. j. vol. & sic testamentum illud accipiet vires ab illa vulgari substitutione quae dicitur expressa verbis generalibus: quod si esset omnino tacita vt est illa vulgaris quae est comprehensa sub pupillari, & filius in pupillari etate moreretur viuo patre tunc substitutus pupillaris non posset succedere, quia testamentum non posset sumere vires à tacita vulgari, vt plenius per Corneum in eodem consilio.

Conclusio CCCXCII.

Testamentum valet de quo testes deponentes conueniunt in substantia licet aliqui adiciant plura verba & alij testes adiciant pauciora, qui per hoc non dicuntur singulares cum in effectu & in fine conueniant. l. qui sententia. C. de poenis. quinimò si omnes testes proferrent eundem sermonem & eadem verba, & neque plus vel minus adicerent, redderentur suspecti. l. 3. §. vlt. ff. de test. Cor. consil. 298. vol. j.

Conclusio CCCXCIII.

Non solū heres sed & legatarius poterit petere vt testamentum publicetur, & petere vt testes auditi in eo testamento examinentur, & illud demū publicari super eo legato. Bal. in l. publicati. C. de testa. & idem in fideicommissario vniuersali qui alias suum fideicommissum non posset consequi nisi adeatur haereditas. Corn. consil. 298. nu. 7. & 8. in j. vol.

Conclusio CCCXCIII.

Haereditas rogatus haereditatem restituere compelli potest à fideicommissario, quod caueat de restituenda hereditate casu restitutionis adueniente. l. cum Archimedorum. C. vt in posses. lega. & per totū titulum vt legatorum seu fideicommissorum nomine caueatur. nisi essent filij primi gradus qui non tenentur cauere. per l. iubemus. C. ad Trebe. item & haeres grauatus potest cogi vt faciat inuentarium ex quo tenetur rationem reddere. l. cum tale. §. Titius. ff. de condi. & demon. & sufficit illud facere ad instar tutoris, & neque requiritur ea solemnitas de qua in l. fin. §. fin. autem. C. de iure deliber. sed sufficit descriptionem facere. ita Corne. in consil. 303. nu. 22. j. vol.

Conclusio CCCXCV.

Codicilli ante & post testamentum fieri possunt. l. si quis nullum. §. si ff. de iure codici. & fieri etiam possunt nullo condito testamento. d. l. si quis. in princ. & l. conficiuntur. ff. eodem. & in quibus codicillis licet nequeat dari vel adimmi hereditas. l. 2. C. de codicil. tamen possunt adimmi iure legati vel fideicommissi non solum res singulares sed etiam ipsa haereditas per l. Scenola. ff. ad Trebe. Corn. consil. 305. in princ. in j. vol. & facta institutio in codicillis resoluitur in fideicommissum. Cor. consil. 324. nu. 5. vol. j.

Conclusio CCCXCVI.

Factum quod fit ab aliquo, & quod potest se habere ad causam necessariam & voluntariam, in dubio ascribetur factum illud causae necessariae. argu. l. rem legatam. ff. de adi. leg. & Cor. consil. 316. nu. 30. vol. j.

Conclusio CCCXCVII.

Vbi debitor aliquod legat suo creditori, non censetur illud legatum factum animo cōpensandi nisi aliter hoc probabitur per l. creditorem. ff. de leg. 2. & l. si non compensandi. C. de heredi. insti. Corn. consil. 316. nu. 29. vol. j. & ideo si debitor in decem, leget suo creditori centum, consequetur & decem debita & centum legata. Socinus consilio 18. in 4. volumine.

Conclusio CCCXCVIII.

Statutum prohibens mulierem testari vel contrahere sine consanguineorum cōsensu vel sine eorum praesentia, debet intelligi in mulieribus quae habent consanguineos qui possunt adesse & consensum praestare. Bart. in l. j. C. de vir & vxor. quod si non essent praesentes in loco vbi actus celebratur, adeo quod non possunt de facili haberi, vel si alii sunt inhabiles: poterit mulier tunc contrahere & testari, & talis contractus seu testamentum ita factum sine praesentia consanguineorum qui sunt absentes vel inhabiles sustinebitur. ita Corn. consil. 316. nu. 32. in j. volu. quod si quis demum istum contractum impugnet, debet ille impugnans articulare & probare, quod mulier eo tempore quo

contraxit aut testata est, habebat in eo loco cōsanguineos, qui enim actum impugnat debet probare ea quae sunt causa impugnationis. ita Corn. eodem loco, nu. 34.

Conclusio CCCXCIX.

Vra quae volunt collationem fieri debere, locum habent in collatione dotis & aliarum donationum inter viuos & in his locum habet ea collatio. authen. ex testamento. C. de collationibus. & non locum habet collatio in partibus inaequalibus, in quibus haeredes sunt instituti diuersimodè, quia portiones inaequales in quibus haeredes sunt instituti diuersimodè non veniunt in collationem, in quibus portiones inaequales cessat collatio. Decius. consil. 58.

Conclusio CCCC.

Probatio non dicitur plena quando vnus testis deponit de vero actu, cum idonea causa scientiae: & alter testis deponit de partis confessione facta ab aduersario parte praesente super eadem re: tales enim depositiones non plenè probant, cum tales testes censentur esse singulares. Bal. in l. si ex cautione. C. de non numer. pecu. Corn. consil. 341. in fin. in j. vol.

Conclusio CCCCII.

Poenā ab aliquo peti non potest nisi prius constet quod ille qui ad poenam vulgata agere impleuerit contractum ex sua parte eo quod impleuerit ea quae sunt contenta in eo contractu, alias quis poenam etiam couentionalem non posset petere: quia nitens ex aliquo contractu debet ex sua parte imprimis contractum adimplere. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. Bart. in l. quero. §. inter. ff. loca. Corn. consil. 343. nu. 6. j. vol. & consil. 246. in 3. vol.

Conclusio CCCCIII.

Filia in sua dote potest haeres institui: & procedit non solū in sua dote iam constituta, sed & in dote constituenda, & hoc propter ius accrescendi. Bal. in authen. nouissima. C. de inoffic. testamen. Guido Papae consil. 98. in princ. inquit ibi tamen securus esse quod vltra dotem iam constitutam aliquid sibi relinquatur.

Conclusio CCCCIII.

Si cui usufructus omnium bonorum legatus fuerit ab aliquo qui fundum ex illis bonis alteri legauerat: non habet ille usufructuarius usufructum illius fundi qui in specie alteri legatus fuerat. generi enim per speciem derogatur per regulam generi. de regulis iuris. & Decius consilio 590. num. 6.

Conclusio CCCCIII.

Bona secundi mariti sunt pro sua vxore quae illi nubuit secundo, non reddita ratione tutelae liberorum suorum primi matrimonij, tacite hypothecata pro ipsa redditiōe tutelae & pro eo quod debetur ex ratione tutelae administratae ab ipsa vidua, quae nunc est secunda vxor: & quae nunc nupit non reddita ratione, & antequam alium tutorem ordinari fecerit, & antequam soluerit quod debet ex ratione illius tutelae. l. 2. C. quando mulier offi. tute. fungi. & l. pe. C. in quibus causis. & haec locum habent si mater verè vtrix administrauerit: nam si de facto tutelam gesserit, cessabit dispositio earum legum, & bona mariti secundi non erunt tacite hypothecata pro ipsa muliere quae de facto tutelam gessit. dispositio enim quae de tutore loquitur, non se extendit, & neque locum habet in eo nec contra eum qui de facto administrauerit se gerendo pro tutore. Decius consil. 591.

Conclusio CCCCIV.

Iuramentum in odium violenti datur contra eum qui deliquit in casu. l. si quando. C. vnde vi. sed non datur contra tertium qui conuenitur ex delicto alterius. Bart. in d. l. si quādo. talis enim probatio per iuramentum in odium violenti est priuilegiata, & sic restringi debet vt solum locum habeat contra violentum. Dec. consil. 591. in fin. & laso in ea. l. si quando.

Conclusio CCCCVI.

Si res alicuius in solutum data fuerit, cum autoritate iudicis, non poterit illa datio in solutum reuocari: etiam si debitor pretium obtulerit. Alexan. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de damn. infect. quamuis Bart. ibi contrarium voluerit, debito rem scilicet audiendum esse: si infra biennium debitum obtulerit creditori. per l. fin. C. de iure dominij impetran. quia ea lex final. procedit in pignore conuentionali, & non in pignore praetorio: quod pignus praetorium femel alicui adiudicatum non reuocatur per oblationem pretij Commu. opi. To. 4. LIII. 2

& hæc est communis opinio contra Bart. vt per Deciu conf. 592. & habet etiam illa datio in solutum vim secundi decreti: quod nõ reuocatur nec reuocari potest: cum habeat vim sententiæ diffinitiuę vt ibi per Decium.

Conclusio CCCCVII.

Hæc verba, instituo Titium hæredem, & si moriatur sine hærede substituo talem, referuntur ad filios hæredis & ita restituntur ac, si testator dixisset si moriatur sine liberis talem substituo per lex factio. §. lina. ff. ad Trebel. & Franciscus Curtius Senior. conf. 44. num. 5. & Alex. conf. 10. nu. 9. in 3. volumi. aliàs si ea verba, si moriatur sine hærede, deberent se referre ad omnem hæredem: nusquã esset locus substitutiõni. Bart. in l. fin. & Decius conf. 544. nomen enim hæredis appositum in substitutione non comprehendit alios quam descendentes. in contra. hęc autem & in legibus comprehendit omnem directõ succedentem. Bald. in titulo de natura successiois feudi. & Alex. conf. 44. in 6. volu.

Conclusio CCCCVIII.

Substitutio duobus facta per nomina collectiua non habet locum, nisi cõditio impleta fuerit in persona vtriusq; l. penult. C. de impu. & ideo oportet vtrumque ex institutis mortuum esse ad hoc vt substitutus admittatur. idem si duobus copulatiue facta fuerit, vt instituo Titium & Meuiũ heredes: & si moriatur talem substituo: nam ad hoc antequã substitutus admittatur requiritur vtrumque ex hæredibus decessisse, & cõditio debet esse adimpleta in persona vtriusque. per d. l. penult. Decius conf. 194. Alex. conf. 11. in 3. volu. & hoc quando adest persona quæ ex præsumpta mente defuncti excludit substitutum, aliàs non. Alex. confilio 157. in 5. volumin.

Conclusio CCCCIX.

Confanguinitas probatur per testes deponentes de auditu dici. & hoc est speciale in probanda confanguinitate: & in probatione illius confanguinitatis admittuntur testes de auditu dici: nam cum confanguinitatis probatio sit difficilis, sufficit eam probare ex indicijs & præsumptionibus. ita Decius cõf. 595. sola autem nominatio fraternitatis vel confanguinitatis non probat confanguinitatem. l. nemo. ff. de hæredi. instit. & per testes debent probari gradus qui in facto consistunt, & ex quibus iudex possit confanguinitatem colligere. Decius conf. 524. & 531. & intellige quod testes de auditu sufficiant ad probandam confanguinitatem dummodo sint testes graues, & fide digni. aliàs non probant. Decius in illis locis. & potest etiam probari per famam publicam. Alex. conf. 181. volu. 7. & Corneus confil. 78. in 3. volu.

Conclusio CCCCX.

Imbreuiatura notarij seu nota originalis notarij prædefuncti erit efficax, dum tamen reperta sit inter alias notas illius notarij, etiam si ea reperiatur sine subscriptione & signo ipsius notarij. Cyn. in l. contractus in fi. C. de fid. instru. & ex ea nota poterit alius notarius ad hoc commissus conficere instrumentum publicum & authenticum, & cui commissus sunt rogationes notarij iam defuncti. Sali. in ea l. cõtractus. quod procedit vbi ea scriptura habet omnes proprietates instrumenti publici. Alex. confil. 14. in 6. volu. nu. 8. & 25. & ibi inquit quod satis est, quod imbreuiatura sit inter rogationes notarij, vt habeat ea verba: actum in tali loco, coram talibus testibus, & sufficit quod instrumentum sumptum ex ea imbreuiatura sit manu notarij scriptum qui sumpsit eas imbreuiaturas, licet in ea nota originali nõ requiratur aliqua subscriptio. Alex. conf. 181. volu. 7. & Boer. decif. 37. numer. 10. & Decius confil. 447.

Conclusio CCCCXI.

Mandatarius ad hoc vt tanquam talis possit aliquid agere tenetur ostendere se mandatam habere vel habuisse ad illud faciendum, aliàs ipse nomine proprio obligaretur. l. j. & ibi doct. C. credi. cuius pig. non debere. Idem in eo qui vedit vt procurator qui de mandato docere debet & neque deum esset testis legitimus si vellet dicere se ad hoc fuisse procuratorem & mandatam habuisse, quia videtur testis in sua propria causa. Alex. conf. 32. in vj. volu.

Conclusio CCCCXII.

Vbi alimenta debentur iure obligationis ex cõtractu vel testamento, si non fuerint exoluta ea alimenta peti poterunt etiam pro tempore præterito. vbi autem deberentur ea alimenta solui officio iudicis: vt sunt ea quæ a patre filio debentur: vel e contra, & tunc præterita alimenta peti nõ poterunt. l. si quis a liberis. §. si vt paratus. ff. de ali. præstan. Alex. confil. 88. num. 20. volu. 6. & Corneus confil. 183. j. vol. num.

5. & conf. 212. in 3. vol. Roma. confil. 458.

Conclusio CCCCXIII.

Filia quantumuis sine patris cõsensu nupsit, poterit ad huc iudicis officium contra patrem implorare vt ei dotem constituat, & ad quam dotandam pater compelli poterit. gl. in c. semel 32. quæstio. 2. Alexand. confilio 88. numero 3. in 6. volu.

Conclusio CCCCXIII.

Legatarius vel fideicommissarius particularis potest esse testis de contentis in testamento. §. legatarijs. de rest. insti. sed non fideicommissarius vniuersalis, qui testis esse non potest. Bald. in l. dictantibus. C. de testa. Alex. confil. 118. nu. 32. in 6. vol. & quamuis omnes testes essent legatarij non propter hoc rejicerentur. l. fin. d. l. dictantibus. vbi autem hæres ageret contra eos qui sunt successuri ab intestato, soli legatarij non haberentur pro idoneis testibus: licet aliud sit quando contra alios ageretur, ita vt in omnem euentum habituri essent legitimum: quia tunc essent testes idonei. nisi ageretur inter hæredem & legatarios, quia tunc non essent testes idonei. Pan. in cap. in super. n. 9. de test. & Ioãnes Dilectus in suo libro de arte testandi. tit. 2. num. 9.

Conclusio CCCCXV.

Vsufructuarius si res percipiat quæ vsu statim consumi possunt, vt sunt res quæ functionem in suo genere recipiant, cuiusmodi sunt pecunia, frumentum, oleum & similes res, debet cauere de illis rebus restituendis in eodem genere sicuti eas vsufructuarius recipiet, & in eadem qualitate: vel pretium earum rerum, si istæ res ætimate date fuerint. l. si olei. ff. de vsufr. earum rerum quæ vsu. Alex. conf. 120. in 6. vol. & idem censendum erit de rebus quæ ipso vsu consumuntur. d. l. si olei. vt sunt res tenues quæ ipso tempore consumuntur. §. constituitur. de vsu & hab. insti. Soci. conf. 9. in fine in 4. volu. Idem enim censendum est de rebus quæ vsu ipso & tempore minuuntur quod ad formale cautionem. Socin. confil. 9. in 4. volum. Alex. conf. 120. in 6. volum. & est in potestate ipsius vsufructuarij cauere de restituendo res similes in eadem quantitate, qualitate vel in earum estimatione. Alex. eodem loco. vsufructuarius autem qui percipit res immobiles aut res mobiles pretiosas, quæ vsu ipso non facile consumuntur, tenetur cauere de illis rebus vtendo arbitrio boni viri. Soci. eo loco. per l. si vaforum. ff. de vsufruct. quem ad. cauat. Steph. Ber. conf. 57. in j. vol. Alex. conf. 58. in 3. vol. & talis cautio a testatore remitti non potest: vt per Alex. ibi. & plenè Angel. in d. §. constituitur.

Conclusio CCCCXVI.

Procurator quantumuis generalis & habens mandatam generale non potest tamen interuenire in casibus in quibus requiritur mandatam speciale. glof. in l. si quis mihi bona. in verbo: specialiter. ff. de acquir. hæred. Alex. conf. 133. nu. 2. vol. 6. procurator autem generalis cum libera bene potest interuenire in actibus in quibus requiritur mandatam speciale. Domi. de Sancto Geminiano in c. qui ad agendum. §. procurator. de procura. in 6. Bal. in l. & nocere. ff. de pact. & in l. illud. §. in fin. de minor. in quibus locis ita concluditur, quod in casibus in quibus requiritur speciale mandatam, sufficit mandatam generale cum libera.

Conclusio CCCCXVII.

Quis potest ratificare actum nomine suo gestum, in quo requiritur speciale mandatam: quoniam ratificatio potest locum habere in actibus in quibus requiritur mandatam speciale. l. fin. l. si quis mihi. §. iussum. nu. 36. ff. de acquir. hæred. Alex. confil. 133. num. 8. volumine 6. vbi autem præcedit mandatam, ratificatio non est necessaria. Cor. cõf. 190. j. vol. & potest fieri ratificatio etiam absente parte. Bart. in l. Pomponius. ff. de neg. gest. Alex. conf. 136. volu. 6. & potest quis ratificare gesta per falsum procuratorem etiam inuito aduersario. Steph. Ber. conf. 189. par. 2.

Conclusio CCCCXVIII.

Testis si dicat se confanguineum talis cum a iudice interrogatur non faciet femiplenam probationem, & nõ dicitur omni exceptione maior. Bart. in l. admonendi. ff. de iur. iur. Alex. cõf. 180. n. 5. vol. 6. propterea iudex propter talem declarationem sibi factam ab eo teste non debet deferre iuramentum in supplementum illi, qui ita probauit per eum testem sibi confanguineum. Alex. loco quo supra.

Conclusio CCCCXIX.

Mulier propter adulterium perdit dotem, etiã maritus eam agat ciuiliiter ad dotis perditionem, & neque requiritur accusatio de adulterio. l. cum mulier. ff. sol. matr. l. si.

cum ibi notatis. de adul. & hanc opinionem cõmunem esse asserit Alexand. & in iudicando ab ea non esse recedendum. confil. 189. nu. 8. in 6. volu. quare iura quæ volunt maritum lucrari dotem propter mulieris adulterium procedunt etiã vbi maritus ageret ciuiliiter dummodo ea mulier adulterij fuerit conuicta. Alex. vbi supra.

Conclusio CCCCXX.

Procurator constitutus ad fideiubendum potest renunciare beneficio ordinis cedendarum actionum & beneficio ordinis: & hoc, quia ita fieri assuetum est, & in generali mandato venit id quod est de consuetudine. l. si prius. §. placuit. vbi Bart. ff. de aqua plu. arcen. & Pan. in cap. j. vt lite non contest. & Ioannes Nicolaus in l. generaliter. numer. 67. de secund. nupt.

Conclusio CCCCXXI.

Interesse per coniecturas probari potest & iudex ex illis cõiecturis poterit taxare ipsum interesse. Bart. in l. non ignorat. C. de fructi. & liti. expensis. Alex. conf. 189. num. 11. vol. 6. & hoc quando directõ probari non possit: quia tunc per cõiecturas & præsumptiones probari possit, & iudex ex suo officio potest illud interesse estimare. Ang. in §. non solum. insti. de verbor. oblig. & Rebus. in repe. l. vnica. C. de sententijs quæ pro eo quod interest. in verbo: subtilitatem. numer. 16. & 79.

Conclusio CCCCXXII.

Falsi suspicione non caret qui adfert vel præsentat literas falsas: & quantumuis non aliter constet eum portantem istas falsas literas, non aliter falsum commississe poterit nihilominus ille capi & detineri, cum sit cõtra cum iuris præsumptio. ca. in memoria, in d. cap. super eo. de crim. fal. & qui vti vti falso rescripto, intantum est de falso suspectus quod scilicet falsum illud commiserit, vt puniri possit nisi doceat de suo auctore & purget suam innocentiam. l. iubemus. C. de probatio. Alex. confil. 205. volu. 6. & si alleget se illud rescriptum falsum ab alio recepisse & non probet: credendum erit illud rescriptum fabricasse falsum & tanquam falsarius puniri poterit. l. maior. & ibi Sal. C. ad l. Cor. de fal. quod si pbat se ab alio falsum rescriptura recepisse, adhuc puniendus erit tanquam vtens scienter falso rescripto, nisi ille ab vsu falsi desistat. Sal. in d. l. maiorem. C. ad leg. Corn. de falsis. idem dicendum est & contra eum qui producit scripturam falsam in loco suspecto: nam contra eum est suspicio falsi. Decius confil. 175.

Conclusio CCCCXXIII.

Attemptata reuocatio in causa appella. fieri poterit etiã secuta victoria in ipsa causa appell. l. chirographis. §. adeo. ff. de administ. tut. & ibi Bart. & reuocari debent omnia facta tam per eum qui appellauit si ipse succumbat quã facta per iudicem post appellationem, si illius sententia irritetur, & facta pendente appellatione reuocantur in pristinum statum per officium iudicis appellationis. vt per Bart. in eo loco.

Conclusio CCCCXXIII.

Si statuto caueatur quod mulier non possit contrahere sine cõsensu suorum propinquorum, & illa mulier nullos propinquos habeat, poterit tunc liberè contrahere. Bal. in l. in coniunctione. C. de nupt. Alex. conf. 206. in 6. volu.

Conclusio CCCCXXV.

Fideicommissum non censetur remissum per diuisionem factam inter aliquos virtute compromissi & arbitramenti quæ quidem diuisio non inducit fideicommissi reciproci remissionem. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obligat. l. cum pater. §. hæreditatem 2. ff. de lega. ij. & hanc opinionem communem esse asserit Alex. conf. 208. nu. 4. vol. 6. & hoc quando illa diuisio est simplex, & hoc etiam procedit vbi in ipsa diuisione seu compromisso esset generaliter prouisum à diuidentibus se nihil contra diuisionem facturos, nam adhuc nõ dicitur discessum à tali fideicommissio & neque per hoc induceretur remissio illius fideicommissi vt per Bart. in §. duo fratres. & Alex. in eo. conf. quod si in tali diuisione facta per partes adiectæ fuissent clauis latissime: vt si dictum fuisset stabitur diuisioni & super reb. dubijs nihil petet alter ab altero in perpetuum aliqua ratione vel alio iure vel de facto, si diuidentes essent certiores futuri fideicommissi illud tunc videretur remissum, aliàs non: & in dubio ignorantia præsumitur. l. veritas. ff. de prob. Ale. loco quo supra. & Boer. decif. 243. tit. 10. nequæ enim videtur transactum super futuro iure, nisi de iure futuro in ipsa transactione specialis fieret mentio. Boer. ibi nu. 11. & Dec. cõf. 495.

Conclusio CCCCXXVI.

Filia quæ nupsit indigno vel sine consensu sui patris non meretur tantam dotem sicuti si digno nupsisset, & quamuis pater posset cogi dotare filiam. l. qui liberos. ff. de rit. nupt. tamen hoc casu pater non cogeretur ad tantam dotem & tam amplam constituendam. glof. & ibi Archi. in c. de raptoribus 36. qõ. 1. non quod ea filia sit propterea exheredanda nec priuanda dote, sed solum poterit diminui & constitui secundum viri qualitatem. l. siue generalis. ff. de iure dotium. Alex. conf. 209. in 6. volu.

Conclusio CCCCXXVII.

Licet bona pupillorum non possint sine decreto alienari & absque obseruatione solemnitate de quib' in l. magis puto. §. nec passim. ff. de rebus eorum. tamẽ si testator mã dans bona sua vendi: dando potestatem ea bona alienandi: poterunt tunc ea bona alienari & vendi sine decreto etiam si testator adultus fuerit & pupillos habuerit. l. j. & l. prædicti. C. quando decreto opus non sit. Bald. in l. j. in princ. ff. de bonis damnata. Alex. conf. 255. in 6. volu. patris enim authoritatis facere potest rem pupilli alienabilem vt per Bald. in eo loco.

Conclusio CCCCXXVIII.

Intitoris confessio probat contra dominum. l. si. ff. de insti. action. & creditoris confessio de recepto probat verã numerationem sibi fuisse factam, ita vt si ille creditor confiteatur summam debitam habuisse à fideiussore, talis confessio fideiussori proderit vt ille fideiussor contra debitorem agere possit. ita Dec. conf. 493. nu. 5. & 6.

Conclusio CCCCXXIX.

Testis vnus si deponat de certo actu celebrato certo die & certo loco, & alter testis deponat de illo actu non tamen quod præcisè deponat de eodem die vel loco, de quo fortasse non recordatur: tamen tales testes dicuntur concordare & cõuenire de tali actu. satis est enim quod taliter in genere deponant ita vt concordari possint cum illo teste deponente de certo loco vel tempore. Alex. conf. 236. nu. 3. volu. 6. nisi probatio illius diei esset de substantia l. optimam. C. de contr. stipu. cap. ex tenore. de testibus. Alex. eodem loco. & conf. 171. in 7. volu.

Conclusio CCCCXXX.

Libro alicuius creditoris in quo continetur debiti facta solutio per debitorem suũ, statur, & tali libro creditoris & illi datur plena fides contra ipsum creditorem. l. quædam. §. nummularios. cum glo. magna. ff. de edendo. Bar. in l. nuda ratio. ff. de dona. Alex. conf. 245. in 6. volu. & sic si in eo libro mercatoris aliquid reperitur scriptum contra eum erit scãdam tali libro quamuis ille mercator neget scriptum suam manu vel sua voluntate, & contra eum tali libro erit standum: satis est enim quod in libro quem tenebat ipse mercator, ita scriptum reperitur & per consequens sua voluntate præsumitur scriptum, dum tamen probetur eum esse librum: nisi ille mercator aliter probaret. Bald. in rubr. de fide instru. verf. sed hic quæro. & Alex. vbi supra.

Conclusio CCCCXXXI.

Confessio ab vno ex cohæredibus facta alteri non nocet, neque nocebit alijs cohæredibus. l. j. & 2. C. quibus res iudi. non nocet, licet confessio vnus ex pluribus reis debendi facta alijs noceat, quando plures sunt obligati in solidum: sed si essent obligati pro hæreditarijs portionibus, confessio per vnum facta alteri non noceret. Alex. confilio 176. in 6. volumin.

Conclusio CCCCXXXII.

Tutor nomine pupilli & pro pupillo vel de rebus pupilli potest compromittere vbi per statutum vel ex forma legis municipalis cautum esset quod causa pupillorum compromitteretur. eo enim casu tutor poterit compromittere. Alex. conf. 254. in 6. volu. Confessio autem voluntaria tutoris non probat contra tutorem: confessiones enim administratorum voluntarię non præiudicant minoribus vel pupillis. de Ancha. conf. 330. nu. 7.

Conclusio CCCCXXXIII.

Vbiunque particula seu, quæ est aduerbium, reperitur in aliqua dispositione reddit eam dispositionem conditionalem. l. cum vir. ff. de condi. & demonstrat. num. Bart. in l. j. ff. de condi. & demonstr. Alex. conf. 9. in 7. volu.

Conclusio CCCCXXXIII.

Reus qui conuentus fuit ad actionem rei vindicationis si post litem contestatam per eum fletur vt non possit rem petitam restituere, dicitur dolo facere, & tenetur ac si rem petitam posset restituere, prout poterat tempore litem contest. l. qui petitorio. ff. de rei vend. & ibi Bar. & Ale. pñ. 12. in 7. volu.

Commu. opi. To n. 4.

LLL 3

Conclusio CCCXXXV.

Socij debent librum rationum inter se conficere de his q̄ sunt inter eos, & de his quæ dant & accipiunt. l. quædam. in prin. ff. de eden. Bal. in rubr. de fide instr. vers. sequitur de scripturis, & tenetur ipsi socij rationem reddere de ipsis fructibus, & debet reddi ratio arbitrio boni viri. per l. Thais fororem. ff. de fidei. liber. Cur. consil. 196. in 3. vol. & quilibet socij administrans tenetur rationem reddere de administratis per actionem pro socio, quæ est actio generalis. Alex. consil. 132. in 5. vol. Bar. consil. 39. nu. 18. vol. 2. & consil. 180.

Conclusio CCCXXXVI.

Nuncijs vel procurator non possunt esse testes circa negotium illis demandatum. l. ff. de testi. dato quod com modum vel incommodum ad eum procuratorem vel nuncium non pertinet nisi tamen ille nuncijs vel procurator vtraque parte volente deponeret. Bart. in l. de ferre. ff. de iure fisci. Alex. consil. 43. nu. 2. in 7. vol. in subsidium tamen bene admitti possent etiam ad deponendum in negotio sibi demando. vt per Alex. in eod. consil.

Conclusio CCCXXXVII.

Proxenetæ non potest compelli in testem nisi vtraque parte volente: tamen si vellet testificari pro altera parte, poterit admitti. §. penult. in authent. de testi. Alex. consil. 43. in 7. vol. nu. 3. & consil. 186. nu. 2. vol. 7. & consil. 13. nu. 17. j. volu. & ibi tenet quod repelli poterit etiam si nullum commodum sentiat, nisi producatur ex consensu vtriusque partis: tunc enim propter talem approbationem ipsarum partium possent admitti ipse proxenetæ tanquam testis legitimus. Alex. consil. 128. volu. 2. & idem in mediatore dicendum est cui soli non creditur. Dec. consil. 463.

Conclusio CCCXXXVIII.

Venditor qui rem vendidit præcedente subhaftatione poterit adhuc se læsum dicere in pretio, & minus vendidit se quam res valeat. l. cum ibi notatis, de prædijs curia. & ita communiter teneri asserit Alex. consil. 117. num. 4. vol. 7.

Conclusio CCCXXXIX.

Testis minor viginti quinque annis in criminalibus licet non possit admitti in testem ab accusatore ad probandam aliquam accusationem: tamen à reo produci poterit ad suam innocentiam probandam: & hoc casu minor in testem admitti poterit. Alex. consil. 119. nu. 6. in 7. volu.

Conclusio CCCXXL.

Creditor qui in iudicio petit aliquam summam vel simpliciter facit petitionem de aliqua summa absque tamē particula taxatiua tantum: non impeditur quin & reliquum petere possit, & aliam summam sibi debeat: quod si peteret aliquam summam sibi debitam, cum ea particula taxatiua tantum, non posset aliud petere. l. cum furti. & ibi Ias. nu. 7. ff. de in lit. iura. Bald. & Ias. in l. si quidem. C. de tranf. sed si creditor pro residuo aliquam summam peteret, tunc hoc modo petendo pro resto, vel petendo cum particula tantum, ille creditor nihil aliud posset petere, nā per hoc videtur fateri hanc ultimam esse solutionem. Ias. in d. l. si quidem.

Conclusio CCCXXLI.

Testis interrogatus de præsentia testium qui aderant tēpore actus, quosdā nominavit quos dicit fuisse præsentem in eo actu, & non nominat Titium qui iā super eo facto deposuerat, non per hoc dictum illius Titij testis deponentis rejicietur, neque etiam sequetur quin ille Titius sit cōtestis, etenim licet ille testis non nominet Titium, non tamen negat eum fuisse præsentem. Alexan. consil. 185. nu. 6. in 7. vol. possunt enim testes dici concordēs & cōtestes, & dicuntur de eodem facto deponere licet alius testis non nominet aliū in contestem. Alexan. consil. 156. num. 13. vol. 5. quod si testis dicat Titium fuisse præsentem, qui Titius demū hoc neget, testimonium illius Titij erit suspectum & inualidum. Alexā. consil. 9. in 4. volu. nu. 1.

Conclusio CCCXXLII.

Testis qui interrogatus dicit se non recordari, & demum secundo interrogatus deponit tanquam certior factus, non per hoc rejici poterit. Bald. in capi. 1. quæ sit inuectura in vrb. feudo. & Alex. consil. 191. in 5. volu. nu. 4.

Conclusio CCCXXLIII.

Venditor qui tenetur de euictione emptori non tenetur illi lite pendente contribuere ad sumptus litis super euictione: quia non est certum eos debitos esse adhuc. l. petitor. ff. de libe. lega. Bal. in l. cum testamento. C. de testamen. manu.

Conclusio CCCXLIII.

Neptis quæ summam pecuniæ pro sua dote à suo auo receperat suo patre viuente: patre suo mortuo ab intestato illam dotem à suo auo acceptam tenebitur conferre succedendo suo patri cum alijs suis fratribus si istam dotem habuerit sui patris contemplatione: quod si auus suæ neptis dotem constituerit contemplatione ipsiusmet neptis, non teneretur eam dotem conferre succedendo suo patri cum alijs suis fratribus: quod si dubium sit an sui patris an intuitu ipsius neptis dos à suo auo constituta sit, in hoc dubio teneretur conferre eam dotem: idem censendum erit si ea neptis à suo auo dotem habuerit, & si quaratur an teneatur eam imputare in sua legitima in successione sui patris, nā si eam dotem habuerit contemplatione sui patris, eam sibi in sua legitima de lata, in bonis paternis computabit: quod si intuitu ipsius neptis, non imputabit: sed suam integram dotem in bonis paternis habebit. in casu autem dubio eam dotem imputabit. Alex. consil. 3. num. 4. in 4. volum. & Decius consil. 81. num. 5.

Conclusio CCCXLV.

Emphyteuta poterit probare solutionem canonis factam fuisse etiam per testes. Bald. in l. testium. C. de testi. nu. 2. & Cor. consil. 315. volu. 4.

Conclusio CCCXLVI.

Maritus si rem dotalem vendiderit poterit demum, cum fundum dotalem vendicare, & ei datur rei vendicatio, & hoc scilicet mulieris contemplatione, & per consequens ex sua persona vt scilicet fruatur re dotali in supportatione onerum matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dot. Alexand. consil. 109. in 4. vol. tenebitur tamen maritus precium quod recepit reddere, & ita communiter teneri asserit Alex. in eod. consil. nu. 2. ea tamen mulier non posset agere pendente matrimonio. Bald. in l. doce ancillam. C. de rei vendic. & Alexā. eodem loco.

Conclusio CCCXLVII.

Iudex coram quo reus conuentus in actione reali opponit quod res quæ petitur non est in suo territorio: vel si reus actione personali conuentus dicat quod non est suus iudex, & quia non cōtraxit in eo loco debet ipse iudex imprimis summarie cognoscere de tali exceptione ante litem cōtracta tionem, & cognoscat de sua iurisdictione. Bart. in l. præscriptione. nu. 7. C. si contra ius. & Alex. consil. 1. in 5. vol.

Conclusio CCCXLVIII.

Filius id quod lucratur propterea quod alter ex suis parentibus transit ad secunda vota non sibi debet imputare in suam legitimam. Bald. in l. hac edictali. C. de secundis nupt. in si. princip. & Alexand. consil. 27. in princ. in 5. volum. quoniam id filio obuenit non ex iudicio patris aut matris, sed ex legis dispositione propter offensam ipsius illatam transendo ad secunda vota. Alex. eodem loco. vers. secundo respondetur. Item etiam filius in suam legitimam non debet imputare id quod pater eius acquisiuit ex renūciatione quæ filia sibi fecit accipiendo suam dotem ab ipso patre, qui pater si demum contraxerit secundum matrimonium, id quod acquisiuit ex renūciatione facta per filiam, acquiritur omnibus filijs primi matrimonij: & nihil ad filias primi matrimonij debet peruenire. Ita Papon in suo recueil des arrestz, in tit. des nopces. arrest. 9. & id omne filij primi matrimonij habent inter se commune. Ita Francisc. Marci decif. 85. in 2. part.

Conclusio CCCXLIX.

Abes exceptionem à soluendis tallijs vel collectis si per aliquot annos illas soluerit, præiudicat sibi soluēs, in eo quod soluit, sed non in futurum. l. ij. & ibi gl. & dd. ff. de priui. veter. l. ij. & iij. de his qui sponte publi. mu. subeunt. & ibi Sali. C. de excus. tuto. nisi ille per triginta annos soluisset. Alexan. consil. 33. num. 2. in 5. volu.

Conclusio CCCCL.

Pater si in suo testamento confiteatur etiam cū iuramento Titium penes se deposuisse aliquam summam pecuniæ, non faciet filio suo præiudicium per talem confessionem respectu suæ legitimæ in qua pater suo filio non potest præiudicare. Alex. consil. 57. nu. 2. in 5. volu.

Conclusio CCCCLI.

Procurator qui sine mandato domini causam & litem in iudicio fuit prosecutus, si demum cōstituerit eum dominum etiam absq; ratificatione gestorum non poterit postea à dño accusari quod fuerit falsus procurator: operas enim illud mandatū superueniens confirmatione superiorū quæ acta fuerunt siue ante litem contestatā siue post, Ias. in l. lul. num. 3. ff. qui satisda. cogan. Alexan. consil. 112. in 5. volum. & sic consilii

constitutio procuratoris superueniens, operatur ratificatio nem eorum quæ gesta fuere per eundem procuratorem vt ibi per Alexandrum.

Conclusio CCCCLII.

Mulier habens liberos ex primo matrimonio non potest aliquem contractum facere cum suo secundo viro per quem consequi possit ille secundus vir plus quam vnus ex filijs primi matrimonij. per l. hac edictali. C. de secund. nup. Alex. consil. 158. in 5. vol.

Conclusio CCCCLIII.

Vtrot datus in testamento & qui exoneratus fuit ab onere rationum reddendarum & cui etiam liberatio legata fuit legando illi quod possit ab eo exigere ex causa talis tutelæ poterit nihilominus ille tutor conueniri de his quæ gestit dolo malo, & in ipsa administratione omisit, & p restituentis rebus pupilli quæ apud eum esse reperientur. l. quidam decedens. & ibi Bar. ff. de adm. tut. Alex. consil. 164. in 5. vol. Istud eū legatū liberationis non impedit quo minus ipse tutor teneatur rationes reddere ratione doli & reliquorū, sed totum illud in quo apparebit eum debitorem esse remittendum erit. Decius consil. 192. & hæc locum habet in dolo, qui cōstitit in faciēdo, & in reliquis quæ apud ipsum tutorem reperuntur à quibus non videtur liberatus. Decius ibidem. & consil. 349. & si forte in assumenda tutela promiserit reddere integram administrationem non propterea videtur illi legato renuntiasse. Alex. ibidem. & Dec. consil. 178. & quamuis eo casu non impediri possit quamuis rationes teneatur reddere, tam ratione doli quam reliquorum: tamen totum illud in quo apparebit debitor remittetur: & ibi per Decius à dolo tamen non erit liberatus.

Conclusio CCCCLIII.

Filius naturalis tantum qui suum patrem naturalem tantum habet si ex suo legitimo matrimonio filios habuerit legitimos & naturales: tales filij legitimi ac naturales ex ipso filio naturali non dicuntur ipsi auo legitimi successores, quamuis sint ipsi auo nepotes ex filio naturali. l. fi. C. de natura. liberis. Alex. consil. 174. in 5. vol. & qui nepotes ipsi auo ab intestato succedunt. Alex. consil. 74. in 3. vol.

Conclusio CCCCLV.

Filia quantumuis successioni paternæ renunciauerit non propterea phibet quin possit petere quod pater pdidit per transitum ad secunda vota iure ita disponente: quod ius petendi id quod pater perdidit per transitum ad secunda vota, defertur liberis primi matrimonij. l. foemina. C. de secun. nup. Guil. Ben. in rep. c. Rainutius. in verbo, duas. nu. 288. & Dec. consil. 346. in 3. vol. & consil. 206.

Conclusio CCCCLVI.

Interruptio præscriptionis facta per vnum non prodest alijs ita vt si quis litem mouerit contra aliquem, & litem fuerit contestatus, talis motio litis & cōtestatio prodest solum mouenti litem & per consequens talis interruptio præscriptionis prodest actum exercenti & quo ad ipsum operatur suum effectum, & non contra alios ita vt ille actus stringi debeat ad illam personā. l. inter quatuor. ff. diuer. & tempo. præscr. & quo ad alios obuiet ille possidēs se liberat eades habere. l. loci corpus. §. competit. ff. quem. seru. amitta. glos. prag. sanc. in verbo, termino rem. in tit. de paci. poss. & Boer. decif. 24. nu. 2. fiet etiam ipsa interruptio præscriptionis per libellum oblatum coram arbitris, & missionem executionis. Oldra. consil. 176. interruptio tamen facta ab vno ex correis credendi, prodest alteri. Alex. consil. 98. in 7. vol.

Conclusio CCCCLVII.

Prothocolum seu imbreuiatura quæ non reperitur conglutinata cum alijs imbreuiaturis in codicibus vel prothocolis notarij: sed per se reperitur in alio loco, non facit fidem nisi tenor illius probaretur per duos testes etiam non numerarios. Boer. decif. 36. ex quo enim non reperitur in loco non authentico, seu in loco vbi sunt alie scripturæ publicæ illius notarij non præsumetur vera. Boer. ibidem.

Conclusio CCCCLVIII.

Substituto locus erit & admittetur substitutus si hæres institutus viuo testatore decesserit, & hoc ex vulgari tacita specialiter & expressa, tamen generaliter contenta in compendiosa Boer. decif. 38. nu. 16.

Conclusio CCCCLIX.

Inbeneficialibus qui obtinuit beneficiū vel per resignationem vel ex causa permutationis aut aliās, non tenetur docere de titulo sui prædecessoris, sed illi sufficit demonstrare suum prædecessorem fuisse reputatum pro tali beneficiario, nisi quis veniret per viam subrogationis in locum

alterius, quæ subrogatus in beneficio qui venit in ius alterius tenetur docere de iure alterius, in cuius locum subrogatur. Boer. decif. 42. nu. 3.

Conclusio CCCCLX.

Præscribens rem aliquam per tempus longissimum non tenetur docere de suo titulo, quia in præscriptione longissimi temporis titulus non requiritur de iure ciuili, quod ius ciuile attenditur de consuetudine & stylo Curiarū Regni Franciæ. Boer. decif. 82. nu. 3.

Conclusio CCCCLXI.

Nepos patre suo mortuo cui eius pater auis ipsius nepotis donationem fauore matrimonij fecerat, aut matre mortua cui eius pater dotem cōstituerat: & demum suo auo mortuo condito testamento in quo vnus ex suis filijs hæredē fecit, & in quo eidē nepoti aliquid pro sua legitima reliquerat, si velit ille nepos petere suam legitimam supplementum: tenebitur imputare donationem factam suo patri, aut dotem suæ matri cōstitutam & quam eius pater aut mater acceperat. l. illam. C. de colla. & ibi Pau. de Cast. in si. qui aliās contrarium consuluerat consil. 29. & 109. in j. part. & inquit in illa l. illam. quod id quod ibi tenet verum est, & quod ipse nepos imputat in suam legitimam dotem aut donationem quam eius pater aut mater acceperat quādo ille nepos succedit suo auo patre suo iam mortuo, aut matre iam mortua representando suum patrem aut matrem: & hæc est Bar. opinio in l. in quartam. ff. ad l. Fal. quoniam ea dos aut donatio originaliter processerat ab ipso auo, propterea nepos illud acceptum à suo patre aut matre tenebitur imputare. Secus aut vbi nepos aliquid à suo patre aut matre habuisset quod non originaliter ab ipso auo processisset, quia tunc ille nepos illud non imputaret succedendo suo auo post mortem sui patris aut matris, & ita tenet Roma. in d. l. illam.

Conclusio CCCCLXII.

Actor licet in rei vindicatione aliquam causam fuerit prosecutus in forma communi, & in prosecutione singulariter seu particulariter fuerit prosecutus se dominium habuisse à Titio, si in hoc fuerit victus & appellauerit, in causa appelli poterit allegare quod ab alio illam rem habuerit alio titulo, aut per præscriptionem, aut aliās. gl. in l. per hæc. in verbo: ad nouam. C. de tēp. app. Boer. decif. 42. nu. 13. quia in prosecutione est licitum actori variare, nisi actor se aliter in conclusione libelli ad aliquam causam. Boer. eod. loco. nu. 14.

Conclusio CCCCLXIII.

Actor in iudicio possessorio si vnam causam deduxerit & illam probauerit debet obtinere & in illius vtilitatē sequi debet sententia contra reum. Inno. in c. querelam. de elec. Boer. decif. 43. nu. 23.

Conclusio CCCCLXIII.

Maritus in dotis restitutione non tenet sumptus factos per eum ad perpetuam rei dotalis vtilitatē vel necessitatem, cum fructibus compensare ab ipso marito perceptis, quia maritus eos fructus percepit vt suos. l. doce ancillā. C. de rei vend. Boerius decisione, 44. numero 25. nisi esset leuis expensa quæ cum fructibus esset communicanda. Boer. eodem loco.

Conclusio CCCCLXV.

Emptor qui rem aliquam emit in diem vel sub condicione, non debet facere reparaciones vitales in re quam emit. potest autem necessarias facere, sed moderatè & quas demum poterit repetere. l. creditor 2. C. de pig. actio. Boerius decif. 47.

Conclusio CCCCLXVI.

Debitor ex delicto siue sit debitor fisci vel priuati ex causa quæ descendit ex delicto non potest cedere bonis sed tunc locum habet regula, qui non habet in ere luat in corpore. Sali. in l. j. C. qui bonis cedere poss. & hæc cōmunē opt. esse sequendam asserit Capol. in suis cōsilijs. cōsi. 9.

Conclusio CCCCLXVII.

Testis qui aliās repellendus esset à testimonio, ex eo quod est coniunctus illi pro quo vult adferre testimonium, non poterit propter hoc repelli vbi pariter ille testis esset cōiunctus vtrique parti: quia tunc cessat suspitio & causa affectio nis par, facit cessare omnē affectionem & non repellit testē. l. non solum. §. de vno. ff. de rit. nup. & Alex. cōf. 156. in 5. vol.

Conclusio CCCCLXVIII.

Substitutio facta posthumo hoc modo, si posthumus moriatur sine pupillari etate aut aliās, talem substituto: si posthumus non nascatur viuus locum etiam habebit ea substitutio, quia talis substitutio facta posthumo in casu posthumus morietis

deficiet etiam eo posthumo non nato. Soci. conf. 52. nu. 3. in j. vol. Iaf. in l. j. nu. 2. 8. ff. de vulg. & Boer. decif. 2. 8.

Conclusio CCCCLXXIX.

SI duo fratres sunt in simul inhabitantes aut duo socii quorum vnus habet filios qui multum operantur & alter nō, in diuisione bonorum aut aliās, ratio operam ipsorum filiorum erit habenda. Alex. consil. 99. nu. 2. in 2. vol. propter eam qui habet plures filios ad operandum plus debet consequi. Alex. ibidem nu. 4. & si quis habeat plures filios non laborantes poterit compelli ad hoc vt deducatur expensa: & quæ expensa eorum filiorum qui non laborant debet deduci, vt per Cor. conf. 122. in 2. vol.

Conclusio CCCCLXX.

Pater qui est legitimus administrator bonorum filij sui poterit pro re alieno exolucendo & pro exolucendis debitis sui filij, vendere res aduentitias ipsius filij: & eo casu & ob necessitatem sui filij licet patri vendere ea bona. Bald. in l. f. C. de bonis que liberis. & hoc potest pater etiam sine decreto & absque alia obseruatione solemnitatū. Bald. in ea l. f. sin autem. & Ioā. Nicolaus in l. generaliter. C. de fecun. nupt. nu. 50. & 51. & Decius consil. 209.

Conclusio CCCCLXXI.

Legitimatio alicuius filij que fit per rescriptum Principis tunc demum valet, si in eo rescripto qualitas aut defectus eius qui debet legitimari exprimitur: nēpe si sit aut tantum naturalis aut spurio, aut aliās incestuosus, aut natus ex adulterio. ita Anto. de Butrio, in c. per venerabilem: qui filij sint legi. Dec. consilio 462. in 4. vol. nu. 4. & 5. & si plures ad sint defectus omnes exprimi debent, & non sufficeret quod vnus exprimeretur. Decius ibidem supra nu. 6.

Conclusio CCCCLXXII.

Sola nominatio quæ fit inter aliquos qui se nominant compates aut parentes: aut si quis aliquem vocet suum filium, talis nominatio nullam facit probationem, glo. in c. per tuas de probat. neque faciet præsumptionem vt faciat transire onus probandi in contrarium in aduersarium. Paul. de Cast. in l. non nudis. C. de probat. & Decius consil. 462. nu. 9. vsque ad nu. 14. & consil. 529. qui inquit ibi quod ea nominatio in fratrem aut consanguineum nō probat eam fraternitatem aut consanguinitatem.

Conclusio CCCCLXXIII.

Nepotes nati ex filio spurio quamuis illi sint legitimi, ab intestato tamen auo non succedunt. Bal. in l. f. C. de natura. lib. & Decius consil. 462. num. 16. ex testamento tamen auo suo possunt succedere, si illi ab ipso auo fuerint hæredes instituti, & sic ei ab intestato poterunt succedere: quod procedit non existente legitima sobole ipsi auo. per illam l. f. & hanc cōmūnem opinionem esse asserit Paul. de Cast. consil. 306. Dec. consil. 365. Bar. in glo. l. vlti. nu. 7. ff. de his qui vt indig. & Alex. consil. 74. in 3. vol.

Conclusio CCCCLXXIII.

Metus semel illatus mulieri per maritum aut alteri per alterum non videtur purgari quandiu manet ille metus & causa illius ex qua metus ille subsistebat: ita vt nec ex interuallo censeatur purgatus. Bar. in l. f. ob turpē causam, ff. de cōdi. ob turp. caus. ob id talis metus vxori illatus à suo marito pendente ipso matrimonio nusquam videtur purgatus. Bal. in l. 2. C. de eo quod metus causa. vbi inquit quod metus semel illatus nusquam purgatur ex interuallo duran te eadem causa metus. & Panormit. in c. j. de eo quod met. cau. & Corn. consil. 41. part. 2. & Decius consil. 219. nu. 7.

Conclusio CCCCLXXV.

Ratificatio quæ sequitur actum inualidum cōfirmat actum ipsum quando validitas actus pendet à nudo consensu ratificantis. ita Ioānes de Imol. in c. j. nu. 3. de eo quod metus causa, quinimō & actus nullus per tacitum consensum potest ratificari. Panor. in eodem c. j.

Conclusio CCCCLXXVI.

Substitutio semel extincta non potest reuiuiscere, ob id si substitutio alicui facta fuerit si decedat sine liberis extinguitur ea substitutio existentibus liberis tempore mortis: quamuis demum liberi moriantur, sufficit enim quod filij reperiantur tempore mortis hæredis instituti ad hoc vt deiciat ea substitutio, & quamuis postea deficiant liberi non reuiuiscit ea iam extincta substitutio. l. ex facto. §. penult. ff. ad Trebell. Decius consil. 477. & consil. 511.

Conclusio CCCCLXXVII.

Stipulatio scilicet scribere manu aut voluntate aut mandata, non statim inchoatur, & neque probat ita esse necesse est creditur. Imo. consil. 91. & Dec. consil. 510. num. 2.

in histamen que sunt verisimilia talis scriptura pro scribere te facit fidem. Decius ibidem.

Conclusio CCCCLXXVIII.

Dispositio facta ab homine restringitur ad primum actum & in primo actu cōsumitur, etiam si ille actus effectum non habeat. Bald. in l. j. C. de his que pœne nomine. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signi. Decius consil. 512. numero 7. Soc. consil. 91. in 4. vol. secus autem in dispositione facta à lege que non restringitur ad primum actum, licet bene dispositio hominis, vt iam dictum est, & hæc est cōmūnis decisio probata per eam legem, & hoc procedit in dispositione affirmatiua, secus in negatiua vel prohibitiua, quia illa dispositio negatiua habet tractum successiuum. Iason in l. si sic stipulatus. nu. 3. ff. de verb. oblig.

Conclusio CCCCLXXIX.

Si iudex articulos impertinentes admiserit tãquam pertinentes poterit demum eos reicere etiam factis probationibus super illis impertinentibus articulis non obtante quod prius eos admiserit, quia talis admissio est sententia interlocutoria que reparari potest: propterea quod quantum ad ipsum iudicem nusquam interlocutoria transit in effectum rei iudicare Iaso in l. quod iussit. ff. de re iudi. Dec. consil. 517. nu. 2. & cōf. 84. in fi. Zabarella in cle. sap. §. & ga. in 2. nota. de verb. signi. dicuntur autem impertinentes articuli qui ad causam non faciunt directè nec in directè, & pertinentes dicuntur qui faciunt ad causam directè vel in directè. Bal. & Iaf. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiu. & etiam dicuntur pertinentes qualitercumque adimminiculentur negotio principali in dubio autem articuli admitti debent. Pau. de Cast. in l. f. si quis cautio. Dec. in eodem consil. iam allegato. & Iaf. in authen. j. n. 18. debent admitti omnes articuli saluo iure impertinentiū, Guid. Papæ decif. 347. & Dec. consil. 162.

Conclusio CCCCLXXX.

Substitutio tam breuiloqua quàm compendiosa facta per sonis imparibus nempe vni pupillo & puberi dicitur solum fideicommissaria etiam respectu pupilli, & sic solum continebit obliquas substitutiones non directas. Paul. de Cast. Sal. & Iaf. in l. in testamento. C. de mili. testa. Cor. consil. 180. j. vol. & consil. 197. nu. 3. in i. vol.

Conclusio CCCCLXXXI.

Substitutus admitti debet ad hereditatem testatoris vbi institutus recusat adire eam hereditatem, & sic si hæres nolit esse hæres admittetur substitutus per l. iam dubitari. ff. de hæred. insti. & l. cum proponas. C. de hæred. insti. vel si hæres propter incapacitatem non possit adire hereditatē, admittetur etiam substitutus. l. 2. C. de hæ. redi. insti. vel si substitutio ex post facto annullatur, & hoc siue institutus mortuus sit viuente testatore: quo casu res rediit ad causam cadu ci. l. j. §. pro secundo. C. de cadu. tollend. hīs enim casibus in quibus ipsa institutio non potest locum habere vulgariter substitutus semper admittetur, & testamentum incipiet vires habere à substitutione vulgaris. l. i. §. f. ff. de lib. & posthu. Decius consil. 529.

Conclusio CCCCLXXXII.

Per querelam in officiosi testamenti que datur fratri cōtra testamentum fratris instituendo turpem personam in suo testamento impugnatur in solidum illud testamentum non solum quod ad legitimam, sed & in totum impugnatur & totum rumpitur. Bar. in l. fratris. C. de inof. testa. & ibi Sal. qui hoc ibi tenet. & hanc opinionem communem esse asserit Dec. consil. 530. & Iaf. in ead. l. fratris. nu. 8. & neque correctæ est ea lex, & nec aliæ leges que hoc volunt.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Si testes deponūt de aliqua quantitate sed nō de certa, tūc scia quantitas certa declarari poterit per iuramentum eius qui dicit se certam quantitatem tradidisse, & ideo si creditor certam pecuniam se mutuasit probauerit, & testes quidem deponant de eo mutuo, sed non de certa quantitate, iudex deferre poterit iuramentum super ea certa pecunia. Dec. consil. 539. nu. 11. & 22.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Datio in solutum similis est venditioni. l. f. ff. ex quibus caus. in post. eatur. que datio in solutum reuocari potest de iure communi. l. successores. C. de solu. etiam si quis pretium duplicatum emptori inuito obtulerit. l. non est. C. de rescin. ven. Decius consil. 558. quamuis Bart. contrarium teneat in l. si firmit. §. Iulianus. ff. de dam. infect. vbi inquit debitor emittendum esse offerentem pretium creditori, cui res vel in solutum data fuit: sed contra Bart. est commnis opinio

nio in contrariū, vt plene per Alexā. in d. §. Iulianus. & Dec. vbi supra, & consil. 592.

Conclusio CCCCLXXXV.

Clausula codicillaris hunc effectum operatur vt venientes ab intestato censentur esse grauati restituere hæreditate hæredibus institutis, retenta prius Trebellianica. Oldra. con. 171. nu. 18. l. ex testō. vbi gl. & Bar. & Doct. C. de fidei. Dec. consil. 561. quod tamen fallit vbi testamentum rumpitur in casu in quo frater instituit turpem personam hæredē in suo testamento, quia tūc prosequente altero fratre & eo agente querelam, testamentū adeo rumpitur vt nec fidei commissum quidem debeat. Cum enim testamentum fratris per querelam rumpitur instante altero fratre omnia disposita in eo testamento nulla sunt. l. Titia. ff. de inof. testa. & ea clausula validat quidem testamenta quæ deficiunt ex defectu solemnitatis: secus si deficiant propter defectum testantis. Oldra. consil. 171. nu. 18.

Conclusio CCCCLXXXVI.

Debitor qui in certo loco tenetur aliquid dare suo creditori, si demum creditor ibi non reperitur, debitor non poterit dici in mora constitutus, etiam si ibi debitor nō fuerit reperitus. Bar. in litem illa. ff. de consti. pecu. Dec. consil. 566. nam quoties præcedit dispositio de dando aliquid vel faciendū, aliās pœna venit committenda, hoc intelligendū est, si ille fuerit in mora dandi vel faciendi: alias sine mora non tenetur ad aliquam pœnam, quia non esset in mora si reddidit quæ morosum. ita Bart. in l. si duo. §. h. c. verba. ff. de consti. pecu. & Decius in eodem con. quod si creditor ibi non reperitur, non tenebitur debita alibi deponere: quia ex quo nullus comparet creditor primus est effectus in mora, in non comparendo, & in pari culpa substituetur. l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. licet Bart. in l. si reus paratus. ff. de procurat. vbi vult debitorem teneri pecuniam deponere penes tertium, vbi creditor nō reperitur. quod tamen ex alio per sententiam non est necessarium, licet ad maiorem cautelam hoc fieri possit. Decius in eo consil. & Alexan. consil. 92. lib. j.

Conclusio CCCCLXXXVII.

Compendiosa substitutio his verbis fieri potest: cum sit filio impuberi, si filius meus sine liberis decedat talem substituo. Pau. de Cast. consil. 410. nu. 1. part. nu. 2. & Dec. cōf. 572. in princ. & sic fieri potest sub illis verbis: etiā si nō apponantur illæ dictiones quādoque decesserit, quæ verba nō sunt de compendiosa substitutione saltem de substantia illius. Ioānes Andreas in capit. si pater. per illum textum de testa. in 6. Pan. in c. Rainut. de testa. & est casus ibi in eod. c. Rainutus. Condicio enim illa mortis, si moriatur sine liberis, dicitur habere tractū successiuū cū quis mori possit & in pupillari ætate & extra pubertatem. l. pri. ff. de cōdi. & demōstra.

Conclusio CCCCLXXXVIII.

Probatio illa dicitur plena quæ fit per vnum testem deponentem de rei veritate. & per testes deponentes de cōfessione extrajudiciali facta per partem etiam altera absente. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. Decius consil. 196. nu. 6.

Conclusio CCCCLXXXIX.

Confessio patris qui in testamento inquit bona per suū filium empta nomine ipsius filij fuisse empta de pecunia ipsius patris, non nocet filio, & neque tali cōfessionis seu declarationi statim in præiudicium filij ad suam legitimam. ita Cor. consil. 174. nu. 7. vol. j.

Conclusio CCCXC.

Rescriptum ad hoc vt nō sit subreptitium vel obreptitiū debet mentionem de primo facere & primis literis iam impetratis. c. postulasti de rescrip. Fel. in c. super literis. vers. exprimenda. de ref. & de processu etiam fieri debet mentio. Imol. in cap. j. nu. 7. de rescrip. sunt enim & omnia in rescripto exprimenda quæ possunt mouere principem ad concedendum difficilem. d. c. super literis. fallit tamen quando secundum rescriptum tenderet ad eundem effectum cū primo, & eo casu quamuis de primo rescripto in secundo non fieret mentio secundum non vitaretur eo, quia princeps facile secundum concederet tendens ad eundem effectum cum primo. Cor. consil. 107. in j. vol. de actu etiam qui nullus est in rescripto non debet fieri mentio. Socinus consil. 120. nu. 3. in 4. vol.

Conclusio CCCXCI.

In computatione legitime & quartæ Trebellianicæ quæ duc quartæ filio instituto & grauato debentur per c. Rainut. de testa. ita est aduertendum quod si sint quinque filij legiti-

ma quæ est dimidia inter filios est imprimis auferenda & de mūm trebellianica erit quartā residua. l. cor. consil. 331. nu. 22. in pri. vol.

Conclusio CCCXCII.

Instrumentum quantumvis propter aliquem defectū vitietur & nullum vel inualidum reddatur, actus tamen de quo instrumentum est confectum nō propter hoc vitietur dummodo per testes possit probari, & quia substantia actus non dependet ex instrumento, sed solum probatio, dū tamen sit talis actus qui de se non requirit scripturam. Pau. de Cast. consil. 44. part. j. & sufficit talis probatio ipsius actus, dummodo fiat ea probatio per testes descriptos in eodem instrumento inualido, vt ibi per Pau. de Cast.

Conclusio CCCXCIII.

Transactio facta super viribus testamenti seu super eo quod dependet ex testamento, valet etiam si in ea transactione non sint apposita hæc verba: viso testamento, vel lectis verbis testamenti. dummodo aliās cōstet transigentes habuisse cognitionem eorum quæ sunt contenta in illo testamento. Bar. in l. de his. ff. de transact. & ab ea opinione quam Iaso. ibi asserit magis communem & obseruari in iudicando ab ea que non esse recedendum inquit ibi.

Conclusio CCCXCIII.

Arbitri qui protulerunt sententiam cōtra formam eorum commissionis & quam non obseruauerunt, partes eam non tenentur obseruare, & neque valet talis sententia neque id quod egerunt ipsi arbitri, quare iterum agere poterunt, cum non dicuntur functi eorum officio. l. quid tamen. de arbi. Pau. de Cast. consil. 103. j. par. & Bart. in l. si vt proponis. in prin. nu. 1. C. quo. & quan. iudex. & hoc procedit vbi arbitri non obseruauerunt formam commissam, quo casu non expirat eorum mandatum: quia non sunt eo vsi, & res censetur integra. quod si formam iuris non seruauerint in decidendo & tūc appellandū esset. Bal. ibid. neque possunt arbitri interpretari obscuritatem si qua sit in eorum sententijs nisi à partib⁹ illis data fuerit hæc potestas in compromisso. Alex. consil. 18. in 7. vol.

Conclusio CCCXCIV.

Debitoris confessio seu illius recognitio non potest nocere alteri etiam habenti per prius causam ab ipso debitori & neque alteri potest præiudicare etiam si talis debitoris confessio esset iurata: vt per Pau. de Cast. consil. 134. j. part. vt si debitor fuerit cōfessus se per prius pecuniam ab altero accepisse, & sic se fuisse per prius alteri obligatum quod talē rem vendidisset. vt ibi per Pau. Cast.

Conclusio CCCXCV.

Filius quantumvis sit iuste exhæredatus & per consequens à sua legitima sibi debita in bonis paternis, illud tamē ius petendilegitimam transferretur ad suos filios qui sunt nepotes ipsius aui qui est pater eorum patris exhæredati: & debitor ea legitima ipsius nepotibus talis & tanta, quanta debita fuit ipsi filio exhæredato ex cuius persona ipsi nepotes veniūt. per l. si is qui. & l. pater filium. ff. de inof. testa. cum ibi notatis. non enim debent attendi demerita filij, sed potius merita ipsorum nepotum. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bono. posse. contra tabu. & hoc communiter teneri inquit Pau. Cast. cōf. 171. in pri. vol. nu. 3. quod si filius & sic pater nepotum esset à suo patre qui est auus nepotum, hæres institutus, aut ei sua legitima fuisset relicta, tunc ipsi nepotibus testatoris qui sunt filij hæredis instituti, nihil deberetur. Pau. Cast. vbi supra.

Conclusio CCCXCVII.

Filius vel filia non tenetur matrem suam que iam conuolauit ad secunda vota instituere in suo testamento: nec ei aliquid relinquere: neque matris eo casu præterito vitietur filij testamentum: is enim qui exclusus est ab intestato, si demum in ipso testamento præteritus fuerit, non poterit dicere testamentum nullum. Bald. in l. maximum vitium. C. de lib. præter. atqui mater que conuolauit ad secunda vota est exclusa à filij successione ab intestato, ergo præterita in testamento filij non poterit dicere illud testamentum nullū, quamuis in eo fuerit præterita. Pau. Cast. consil. 215. j. par.

Conclusio CCCXCVIII.

Debitor qui reperitur alicui obligatus ex pluribus causis, & pro quibusdā debitis pro quibus fideiussores dederat & pro alijs nō: si soluerit quandā summam pecuniæ creditori, non expresso in solutione pro quo debito soluerit, censetur soluisse pro illis debitis pro quibus dederat iam fideiussores, & in dubio censetur habuisse respectum ad obligationem fideiussoriam, & principaliter voluisse vt ea obligatio

obligatio fideiussoria tolleretur, quia ea obligatio pro qua interuenit fideiussor censetur durior alijs obligationibus quae sunt sine fideiussione. l. & magis. ff. de sol. Pau. Cast. cōf. 238. & cōf. 331. in 3. vol.

Conclusio CCCCXCIX.

Confessio de soluto & solutio sunt diuersa, & ideo si quis in prima instantia proposuerit aliquos articulos in quibus articulum fuerat de solutione, & neque per testes probauerit, & sic videtur fuerit proreter demum à tali sententia appellari, & in articulo appell. poterit proponere per facta noua & diuersa à primis, confessionem de recepto factam ab aduersario: cum talia facta sunt inter se diuersa, ita vt vnum sine altero possit stare, & ideo non obstante publicatione tertium facta in prima instantia super eo soluto admittetur ad probandam eam confessionem de recepto tanquam factum nouum & diuersum à primo iam deducto. Paulus Cast. cōf. 258. part. j.

Conclusio CCCCC.

Nepos ex parte vtriusque cōiuncto succedit suo patruo vtriusque suo patri p̄defuncto cōiuncto, exclusio suo

patruo consanguineo vel vterino suo patri tantum qui solū erat suo patri cōiunctus ex vno latere. authen. cessante. & in authen. post fratres. de legi. hære. Corn. cōf. 140. n. 15. j. vol. Cur. lun. cōf. 46. Guil. Bene. in rep. c. Rainu. in verbo ex vxorem. nu. 663. & Corn. cōf. 219. in 3. vol. & sic non attenditur.

Conclusio CCCCCI.

Filius matrem suam quantumuis stuprum commiserit in viduitate, per hoc eam ex hæredate non poterit: nec etiā si transferit ad secunda vota, quia tales causae non sunt de illis ex quibus parentes possunt exheredari, de quibus in §. aliud quoque capitulū. in authen. vt cū de appella. cognof. Pau. de Cast. cōf. 416. in 4. vol. quamuis non teneatur eā instituire, nec aliquid ei relinquere si illa mater ad secunda vota tranierit, vt dictum fuit decisione 496. in hac parte.

FINIS.

STEPHANI RANCHINI I C.

CLARISSIMI, AC SENATORIS APVD MONTPESSVLANVM IN SVPREMA GENERALIVM

Curia, Miscellanearum Decisionum, seu Conclusionum

ac Resolutionum vtriusque Iuris,

ac Resolutionum vtriusque Iuris,

Pars Quinta.

Conclusio I.

REDITOR qui egit contra vnum ex correis debendi insolidum & qui inter se habent beneficium diuisionis partē debiti recepit ab vno eorum: non prohibetur propterea agere contra alium correum pro eo quod nō recepit, etiā primo contra quem egerat non discutit, & etiam eo non reperto non soluen do. l. si ex toto. §. i. ff. de leg. j. & l. si. C. de fidei. & Paul. de Cast. cōf. 391. j. part. & quando sunt duo correi credendi vnus ex illis habet actionem insolidam contra quemlibet ex correis. Ang. in princ. de duob. reis. infu.

Conclusio II.

SI quis maritus recognouerit se recepisse à sua vxore decem & octo in suo testamento recognouerit se recepisse decem & octo: dicendum erit ea decem & octo recognita à marito inclusa esse in illis decem prius recognitis in testamento ab ipso marito: & ita solum decem & octo debebuntur recognita in testamento, & si tam summa decem: quem summa decem & octo de quibus facta est mentio in testamento soluta essent, decem repeti poterunt per conditionem indebiti tanquam indebitē soluta fuerit ea summa decem librarum. l. j. ff. de condit. indebit. & probatur hæc superior regula per l. diuortio. ff. de verborum obligat. & in l. Titia. j. §. q. inuita. ff. de leg. 2. Paul. Cast. cōf. 405. j. volum. tantummodo ea summa decem & octo debet peti & non summa decem, quae in maiori summa decem & octo videtur inclusa.

Conclusio III.

HAeres grauatus de restituendo hæreditarē sub conditio ne, si interim pendente conditione heres grauatus rem venditam à testatore sub pacto de retrouendendo recuperauerit, ea quidem res recuperata debet pertinere ad fidei commissarium qui tenebatur pretium illi heredi restituere, & si hæres pretium quod exoluit recuperabit. Dec. cōf. 238. in fine.

Conclusio IIII.

PRincipalis debitoris confessio nocet fideiussori & etiam instrumentum cum principali confessione nocet fidei

iussori. c. 2. de fideiuss. Pau. Cast. cōf. 443. j. vol. nu. 2.

Conclusio V.

Confessio facta in aliquo instrumento in utilitatem alicuius tertij in quo constituitur se tradere Titio cōtrahenti summam talem, quam ille contrahens & confitens dicit se eam mutuo accepisse à Caio non probat illud mutuum fuisse factum ab ipso Caio qui est tertius. Bar. in l. adimonē. di. versitem. quero quid sit in instrumentum. ff. de iureiur. Pau. Cast. cōf. 92. in 2. vol. & talis confessio respectu illius Caij qui est tertius non facit fidem ad hoc vt ille tertius se possit super ea fundare ad mutuum repetendum: faciet tamen semiplenam probationem sicuti & confessio facta absente parte. c. si. de success. ab intesta. ita vt si ea quantitas sit parua poterit illi tertio deferri iuramentum in supplicium probationis, si vero ea summa esset magna tale mutuum esset aliter probandum. Cast. eod. loco. nisi talis confessio à marito fieret propter dotem, nam tunc fauore dotis teneret ea confessio. Cast. ibidem.

Conclusio VI.

Substitutio facta si filius decedat sine liberis expirat, si filius decedat relicto nepotibus, & sic relicto filijs ex eo filio herede instituto quamuis filius mortuus fuerit. Pau. Cast. cōf. 131. part. 2. Bald. in l. j. C. de condi. infer. Boer. Deci. 13. nu. 9. Dec. cōf. 377. & Oldra. cōf. 267.

Conclusio VII.

Legitime supplementum petitur contra hæredem & nō contra legatarios, quando legata consistunt in pecunia numerata vel in quantitatibus, quia tunc legatarij nihil hæreditarium possident, quod si legata consistant in speciebus hæreditarijs & tunc si filius in illis rebus legatam veller habere partē suā legitimam poterit ab illis legatarijs partē suā legitimam tangentem pro rata vendicare, & eo casu agendum esset & contra hæredem & contra legatarios possidentes res hæreditarias, qui legatarij demum regressum habebunt contra hæredem vt ab eo recuperent æstimationem partium euictarum. verum si filius non curet habere partē in singulis rebus, sed contentus sit habere suam legitimam in æstimatione, poterit contra solum hæredem agere: ita Cast. cōf. 204. part. 2.

Conclusio VIII.

Vxor cui maritus in testamento alimenta reliquit poterit ea vxor in simul & dotem suam & alimēta petere, nisi per

per testatōrē hoc expressē illi fuisset prohibitum: alioquin nisi vtrumque petere possit, tale legatum alimentorum esset sibi inutile. Pau. Ca. p. 224. par. 2. quare ne tale legatū ipsi vxori reddatur inutile præsumēdum erit testatōrem voluisse suam hæredem grauari duplici onere, quod alias non presumetur. l. Titia. §. q. inuita. ff. de leg. 2. Pau. Cast. vbi supra. & Soci. cōf. 10. nu. 24. i. par. & in c. officij. de testa.

Conclusio IX.

Legatum efficitur caducum si legatarius moriatur ante testatōrē, & eo casu legatum remanet penes hæredem, testator si legatarius substitutum vel cohæredem non habuerit. l. vni. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & neque ad hæredem legatarij tale legatum caducum transmittitur. Pau. Cast. cōf. 402. in 2. vol.

Conclusio X.

Posthumi institutio facta sub his verbis, si vxor mea sit prægnans, institutio posthumi hæredem: refertur non solum ad posthumi qui est in vtero, sed & alios omnes qui nascuntur in aliud tempus cōprehendit talis institutio, & ea verba si prægnans sit, erunt & ad aliud tempus referenda in quo filius nascetur. Pau. Cast. cōf. 409. par. 2. referentur ea verba non solum ad filium qui est in vtero, sed & ad concipiendum. l. placet. & ibi laff. de lib. & posthu.

Conclusio XI.

Donatio causa mortis facta à filio familias sine sui patris consensu poterit validari si pater postea suum consensum præstiterit, dum tamen cum præset viuente filio: quia post mortem filij si pater præstaret consensum non valeret talis cōsensus neque validaret eam donationē & sic patris consensu subseq̄ui potest eam donationem, & necue propterea infirmaretur talis donatio quamuis tempore factæ donationis consensu ille non interuenisset dummodò viuente filio interuenierit. Paul. Cast. cōf. 438. nu. 2.

Conclusio XII.

Substitutio compendiosa facta alicui post mortem hæredis, si interim ille institutus recuset eam hæreditatem adire substitutus ille admitti poterit ad eam hæreditatem in vim vulgaris comprehensionē sub ea compendiosa, quæ vulgaris facta in vno casu in aliū extenditur. Pau. Cast. cōf. 361. vol. continet enim talis compendiosa & vulgarem ante aditam hæreditatē & post aditā cōtinebit fideicom. Paul. Cast. ibid.

Conclusio XIII.

Consuetudo hoc obseruat principem non vt iure prælationis de re feudali aut emphyteutica vendita, & tenetur princeps inuectiue emptorem. Guil. Ben. in ca. Rainutius in verbo, & vxorem. n. 857. & illud ius prælationis in donatione non habet locum. Gui. Papæ deci. 47. & Chaf. in cōf. Burg. in tit. des cens. §. 12. in verbo, retene. num. 2. & non habet etiam locum in contractu permutationis. Gui. Papæ deci. 308. & Boer. deci. 9. nu. 6. Cessat etiam ius prælationis in eo casu in quo quis emit vnum tenementū terrarum quæ detinentur sub directo dominio plurium dominorum: nam tunc vnus ex illis dominis directis nō poterit vnā ex illis rebus iure prælationis retinere, quia omnium rerum vnica est venditio in simul de rebus omnibus & sub vnico precio. l. scire debemus. ff. de verb. oblig. nam si vnus ex dominis directis vellet vnā ex illis reb' retinere iure prælationis quæ detinetur sub sua directitate, emptor possit alias res recuflare, neque teneretur reliquas res recipere. Guid. Papæ deci. 48. Ecclesia etiā vbi habet directum dominium non pōt vt iure prælationis ex generali consuetudine. Boer. in consuet. Biturig. in titu. de consuet. recti. feud. §. j. in glo. hæc consuetudo. Cessat etiā hoc ius prælationis, si res vendatur cum pacto de retrouendēdo. eo casu & in superioribus cessat hoc ius prælationis vt per retroenditōrē in eo loco aliās ius prælationis locum habeat in feudo. Francif. Marc. dec. 2. in 2. parte.

Conclusio XIII.

SI post sponsalia facta inter aliquos contracta per verba de presenti sponsa fornicata fuerit, vel incidat in aliquā deformitatem non propterea sponsa dimitti poterit. c. quæ admodum & ibi Pan. num. 13. de iure. & Francif. Marc. deci. 730. in 2. par. facit gl. in c. raptor. 27. q. 2. & Soci. cōf. 28. in j. par. quod si essent sponsalia per verba de futuro possit qui dem tunc sponsus eam relinquere. gl. in d. c. raptor. propter tenim modicam causam sponsa per verba de futuro dimitti potest. si autem essent celebrata sponsalia per verba de presenti non possit sponsam sponfus dimittere, nisi quod ad thorum separari. Pau. in cod. c. quem admodum. de consensu tamē tam sponsi quam sponse possit à Papa obtineri dispensationem.

fatio dummodo non fuerit secuta copula carnalis inter ipsum sponsum & sponsam. Pan. in c. cum ex in iuncto. de cōuer. coniuga. & Soc. eo. cōf.

Conclusio XV.

SPes fideicommissi conditionalis mortuo fideicommissario ante euentum conditionis non transmittitur ad suos hæredes & posteros. l. vnica. §. si autem. C. de cadu. tollen. Guil. Ben. in rep. c. Rai. in verbo, si absque liberis, in materia fideicommissariæ substitutionis. num. 70. quod procedit vbi tale fideicommissum fieret in testamento vel in alia vltima voluntate. nam tunc illud fideicommissum minimè transmittitur, secus vbi fideicommissum esset relictum in contractu vel in alia dispositione inter viuos: quia tunc bene ad suos hæredes transmittitur. §. ex cōditionali. in f. de verb. obli. & Ben. eo. loco. nu. 111. & Chaf. cōf. 65. nu. 5.

Conclusio XVI.

VIS potest onerare suum heredē onere fideicommissi vel in testamento vel in codicillis, & quis etiā eū cui donat donatione causa mortis pōt grauari vt sua bona aut partē eorum restituat alteri. l. cum pater. §. eorum. ff. de leg. 2. & et quis grauari potest eū cui inter viuos aliquid donat vt bona donata aut partē eorū alteri restituat. l. quod oties. C. de do. quæ sub mod. & sic & in vltima voluntate, & in contractu inter viuos quis grauari potest eum cui aliquid relinquit aut donauit vt illud alteri restituat. Ben. in verbo: si absque liberis. de fidei. substi. nu. 20.

Conclusio XVII.

REDITOR qui semel rem aliquam in fideiussorem accipit à suo debitore, inuito non potest cogi alterum fideiussorem accipere, & neque fideiussor extrahi poterit ab ipsa obligatione inuito eo creditore cui iam fideiussit. ita Bald. in l. si pater. C. de coll.

Conclusio XVIII.

VIS vocari debet ad onera personalia in ea ciuitate vbi est ciuis, à quibus muneribus personalibus is qui non est ciuis debet eximi & excusari. l. cum neq. de incolis. li. x. & l. vni. de mulie. & in quo loco. & ibi Barr. & Io. de Platea nu. 5. eodem libro. & propter solam domum & possessionē quæ q̄s habet in aliquo loco nō est p̄pter id cōsensus ciuis, nisi ibi inhabitaret. d. l. cū neq. & ibi gl. & de Plat. eod. loco.

Conclusio XIX.

DEBITOR pro suo creditore non potest testificari nec tutores, curatores, negotium gestores, procuratores pro eorum dominis testificari minimè possunt. Bar. in suo tract. de testibus in c. testium. ver. venditio. nec venditor pro emptore testificatur nisi onus euictionis remissum esset. nec procurator aut mandatarius in eo quod concernit effectū mandati. Alex. cōf. 32. in 6. vol. & quamuis procurator reuocatus fuerit, adhuc non possit esse testis. Domi. de Rora deci. 126. in nouis. nec creditor pro suo debitore possit adferre testimonium in causa pignoris vt ibi per Bart. alias autem creditor pro suo creditore possit adferre testimonium laf. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. nu. 3. ff. de verbo. oblig. laf. in l. si cui legetur. §. j. ff. de le. j. fideiussor pro eo pro quo fideiussit testificari potest, vbi non est causa propria ipsius fideiussoris, alias reicietur. Bart. in eod. loco. quod procedit vbi non esset soluendo, vel vbi fideiussor non renunciauisset authentica. presente. C. de fideiuss. alijs vbi debitor est solū de vel fideiussor non renunciauisset beneficio de fideiussoribus bene tunc possit esse testis. laf. in eadem l. si cui. item & testis abiici potest à parte, si habeat cum eo litem criminalem: vel ciuilem omnium bonorum vel maioris partis bonorum gloss. & Doctores in ca. cum oporteat. de accusa. & in c. penult. & Bart. cōf. 122. vol. 2. nu. 1. fideicommissarius vniuersalis non potest esse testis & testificari pro testamento, quia habetur pro hærede. Aufre. in tractat. de repro. testi. §. salūtras. laf. in l. dictantibus. C. de testa. Affines & consanguinei in causa criminali, non admittuntur. Dec. cōf. 133. excommunicatus etiam non potest esse testis, etiam in iudicio seculari. Salic. in l. placet. C. de sacro. eccle. nec illi etiam qui sunt salariati. Decius cōf. 94. Aduocatus in causa in qua est. Aduocatus non potest esse testis pro aliquo. in alijs autem causis in quibus non est Aduocatus bene potest esse testis. Corn. cōf. 309. nu. 15. part. 4. item & vassallus & pro domino, & contra dominum potest esse testis, & substitus etiam ratione iurisdictionis potest pro domino ferre testimonium. Franc. Marcus deci. 383. part. 2.

Conclusio XX.

Vbi ad probandum aliquod interesse adducuntur testes qui super æstimatione ipsius interesse variè deponunt

nam aliquis existimat interesse in decem, alius in viginti, & duo sunt qui conueniant in vna summa & sint cōtestes: & tunc depositioni eorum qui sunt contestes standum erit, nec dictis eorum derogatur per testes alios qui deponunt de minori summa. Alex. conf. 64. nu. 8. in 2. vol. per tex. in c. j. de arbi. in 6.

Conclusio XXI.

Si testes varij sint ad probandum valorem rei alicuius ita vt vnus deponat rem esse valoris quinque, alter dicat re esse valoris decem, & alius quindecim: valebit eorum depositio respectu minoris summae, quia in maiori summa & minor continetur, & in qua illi videntur contestes. Sali. in l. 2. C. de rese. ven. Alex. conf. 64. nu. 9. vol. 2.

Conclusio XXII.

Feudatarius siue vasallus rem acceptam in feudū pōt dare in emphyteusim. lo. Fab. in §. adeo. de loca. & cond. in insitu. Chassa. in consuet. Bur. in tit. des fiefz. §. 8. in verb. en alienant. num. 2. 5. & ibi tenet hoc de consuetudine seruari, per quam cōsuetudinē feudā redacta sunt ad instar patrimoniorum. licet de iure secus, & poterit etiam feudatarius imponere seruitutem ipsi feudo. §. quid ergo. de inuesti. in re aliena facta. & Bal. in l. & in prouinciali. C. de serui. & durabit ea seruitus quamdiu res ipsa penes eum aut eius heredem permanebit: & necque propterea feudo erit priuandus sed solum sibi praeiudicat quantum ad illam seruitutem. ita Iacob. Aluar. in cod. §. quid ergo. in vñibus feudor.

Conclusio XXIII.

Descriptio rerum semper fieri potest vbi subest causa vt illae res quae sunt probari possunt, vt scilicet non diminuantur, quae alias facile possent diminui & tolli. l. j. §. eligitur. & in §. item ait. & ibi Bar. ff. de ventre in possess. mitten. Cor. conf. 26. 1. par. 4.

Conclusio XXIII.

Quando vnus testis solus fuit a notario causa examinatus q̄ testis demū dixit se non ita deposuisse vt a notario scriptum reperitur: tūc magis notario quam testi credi debet dūmodo notarius sit legalis vir & bonae fame, quod si omnes testes examinati ab ipso notario dicerent se non ita deposuisse prout a notario scriptum est: tunc scripturę notarij non staretur. Angel. in l. j. §. si quis neget. ff. quem. testa. aper. Alex. confil. 65. nu. 7. volu. 2.

Conclusio XXV.

Renunciatio facta per aliquem de omnibus casibus fortuitis generaliter non valet etiam si dictum esset in renūciatione generali de omnibus casibus fortuitis quos partes voluerant habere pro expressis & specificatis comprehendendo omnes casus qui accidere possent. Alex. in l. sed & si quis. §. quæsitum. nu. 8. & 12. & l. n. 2. & 6. ff. si quis cautio. Renunciatio vero specialiter facta de quibusdam casibus deductis in specie ea renūciatione generali secuta de cæteris omnibus casibus fortuitis valet & talis renūciatio generalis refertur solum ad alios casus similes expressis vel minoribus, & non refertur ad casus grauiiores. Bart. in eodem §. quæsitum. in fine. & ibi l. n. 1. §. Felin. in ca. sedes. num. 3. de refeci.

Conclusio XXVI.

Nepos habens patruum fratrem sui patris ex vtroque latere & alterum patruum fratrem ex altero latere rātū: si demū nepos ille moriatur relicti illis patris illi nepoti defuncto succedent tam patruus ex vtroque latere quam patruus ex altero latere equaliter. ita Curt. lun. conf. 46. ga tunc non curatur de pluralitate vinculoꝝ quæ solum consideratur cum tractatur de succedēdo fratri vel patruo aut ascendentibus aut descendentiibus. secus quando plures ne potes ex diuersis fratribus vel quando duo patrum tractant inter se de succedendo nepotibus. Bart. in l. post consanguineos. §. legitimam. ff. de suis & leg. hære. Curt. vbi supra.

Conclusio XXVII.

Donatarius medię partis bonorum mobilium & immobilium non creditoribus hereditarijs, & illi donatario debetur integra dimidia ipsorum bonoꝝ, quæ dimidia non poterit diminui ratione æris alieni, & quod æs alienum ab herede donatoris in altera dimidia extendendum erit. l. æris alieni. C. de dona. & in hoc casu non veniunt iura & actiones actiue nec passiuę. Dec. conf. 237. nu. 4. verbum enim bonorum nō est verbum iuris, sed corporum. & ideo in tali donatione non veniunt iura nec actiones quæ remanent penes heredem cum alia parte hereditatis, ergo talis donatarius non conuenietur a creditoribus hereditarijs ipsius donatoris, quod procedit in actione personali: sed si fuissent bona

obligata tempore donationis tunc essent trāsata cum onere obligationis prius contracto, & isto respectu donatarius possessor medię partis illorum bonorum possit molestari p actionem hypothecariam. l. si fundus. §. in venditione. ff. de pigno. Deci. in eodem conf. idem erit dicendum quamuis donatarius medię partis esset donatarius medię partis bonorum mobilium & immobilium & actionum qui adhuc non teneretur ad debita. Deci. in eodem conf. licet bona dicantur deducto ære alieno: quod locum habet in vniuersali bonorum dispositione vt per Decium in eodem loco.

Conclusio XXVIII.

Si quis cum suis filijs hæres institutus sit & alius etiam sub suo proprio nomine: vt si dictum sit instituo Titium cū suis filijs & Semproniam heredes, eo casu Titius cum suis filijs habebunt vnam dimidiam & Semproniam aliam dimidiam. l. vlt. C. de impu. quod procedit etiā si filij ipsius filij proprijs nominibus vocati fuerint, nā tunc nomina proprijs filioꝝ censentur expressa declaratiuē, & non per viam principalis dispositionis. quod si dispositiue proprijs nominibus nominati fuissent, admitterentur pro virili. Dec. conf. 382. sicuti & alij hæres nominati proprijs nominibus admittuntur pro virili per d. l. vlt. quod si plures sub nomine appellati in institutio Titium & filios fratris, nā filij fratris pro vno haberentur & hæreditas in duas partes diuidenda esset. l. si communis. ff. de stipula. serui. quod si esset apponita hæc dictio æquē, æqualiter omnes admitterentur, nam ea dictio æquē facit eos pro nominatis haberi. idem si cum pluribus institutus tertius substituitur cum adiectione nominis distributiui, nam adhuc & pro virili admitterentur ex natura illius distributiui quæ facit singula haberi pro nominatis & expressis. d. l. vlt. & Dec. in eodem conf.

Conclusio XXIX.

Ex transactione non debetur laudimium vbi ex ea transactione contracta inter contententes actorem scilicet & reum, res ipsa super qua transigebatur penes reū remaneret & ipsum possessorem quia tunc ipsius rei nulla fit alienatio. Stepha. Ber. conf. 32. l. j. vol. conf. & resol. quod si res ipsa relaxetur alteri & tradatur, laudimium debebitur ex tali transactione per quam res ipsa ad alium quā ad ipsum possessorem perueniat. Alex. & alij in l. si pro fundo. C. de tranfac. ille qui dimittit rem & transfert ad alium videtur eam rem alienare & sic debetur laudimium. Bal. in tit. de controuer. inter vassal. ex relaxatione autem quā quis facit de re existente penes alium, nullum nouum titulum illi tribuit, & tūc ea transactio non est species alienationis. Alex. & l. in ead. l. si pro fundo. & Alex. conf. 95. in 6. vol. & Roma. conf. 166.

Conclusio XXX.

Abens dilationem a lege vel principe tenetur interim satisfadere. l. vniuersa. C. de prec. imper. offeren. habens autem dilationem ex suo contractu & ex prouidentia non tenetur satisfadere pendente ea dilacione nisi mutare suam conditionē & fieret pauper. l. si creditores. ff. de priuile. credito. l. in omnibus. ff. de iudi. Bald. in l. si constante. §. quoties. ff. sol. matri.

Conclusio XXXI.

Marius obligans vel locans omnia sua bona non videtur nec obligare nec locare bona dotalia. Bal. in l. si constante. §. si maritus. ff. solut. matri. Soci. conf. 29. nume. 11. in 4. vol.

Conclusio XXXII.

Emptor qui possessionē rei empte est adeptus, p̄fertur alteri emptori etiā si prius ipsam emisisset. l. quoties. C. de rei vendica. in d̄ctu autem locationis hoc non obseruatur, sed secundus conductor cui facta fuit traditio si teneat rem conductam poterit se defendere contra primū conductoꝝ agentem q̄ eū, vt sic per viā exceptionis erit potior, proponēdo exceptionē retentionis & receptionis, neq; tenebit illi primo cōductori rem ipsam restituere quia ille primus cōductor nullum ius habet reale in re conducta & nec secundus conductor aliqua obligatione tenetur illi primo cōductori, cum quo nullo modo contraxit. quod si secundus conductor nullam possessionem nec detentionem haberet rei ipsius conductæ non esset potior, sed agere posset ad interesse, contra locatorem si impediatur vti re conducta. l. in operis. ff. locati. de Rota deci. j. in titu. de locato. Soci. 29. nu. 7. in 4. vol.

Conclusio

Conclusio XXXIII.

Promittens indemnitate iudici & cum indemnem conferuare in promissione iudicis legalibus: vt de praesentando aliquem ad iudicis requisitionem, nō intelligitur iudicem corrumperere, & valet huiusmodi promissione legalis, etiam si pertineant ad ipsius iudicis securitatem, qui alias conueniri posset per titulum de magistratibus conuenientis. sed promittens eam securitatem aut indemnitate iudici ad hoc vt ferat sententiam tunc faciēs tales promissiones in solitas intelligitur corrumperere iudicem, & turpiter eū iudice pepigit. & talis promissio non valet. Bal. in l. vt puta. §. sed & si dedi. ff. de condi. ob turp. caus. l. in l. j. ff. de condi. ob turp. caus. quod si contra iudicem proteclatur accipiendo eum in partem formatam posset tunc iudex indemnitate accipere. Franc. Marcus. Deci. 602.

Conclusio XXXIII.

Tertius qui pecuniam accipit etiam vt verum deponat, tenetur poena falsi: si enim quis dederit pecuniam alicui vt testificetur etiam in bonam causam: quamuis ille deponat secundum veritatem nihilominus dicitur corruptus & falsarius, & perinde punitur ac si falsum dixisset. gl. in l. j. & ibi Bar. ff. de falsis. Pau. Cast. & l. in l. j. ff. de condi. ob turp. caus. Franc. Marc. deci. 602. in 2. par.

Conclusio XXXV.

In restitutione fideicommissi vniuersalis quod relictum fuit verbis generalibus & vniuersalibus, vel per verba collectiua aut per verba futurum significantia veniunt prælegata facta vni ex hæredibus grauato, quæ prælegata ab ipso herede grauato sunt restituenda fideicommissario, vna cū ipsa hæreditate. l. cum virum. C. de fidei. & ibi Doct. & Boer. deci. 280. in prin. vt per hæc verba. grauato te vt restituas quicquid ad te peruenit ex bonis meis: nam verbum quicquid, est collectiuum vniuersaliter. l. in d. l. cum virum. & Boer. in eodē loco. idem si testator dixerit: grauato te vt restituas omnia bona mea, quia qui totum dixit nihil excludit. idem si dixerit: rogo te vt restituas omne quod inuenies in bonis meis, his enim casibus & hereditas & prælegata ipsa veniunt restitueda, siue illa prælegata relicta sint ante grauamentum fideicommissi, siue post. Boer. in eadem deci. nu. 1. vbi verò fideicommissum nō esset relictum sub verbis generalibus aut vniuersalibus, nec sub verbis collectiuis, & recurrit ad distinctionemque habet, nepe quod aut testator primò rogauit heredem, & postea illi prælegauit, & tunc non veniunt prælegata in restitutione fideicommissi. l. Titia. ff. ad l. falc. & illa est communis opinio. Aut e contrario quia primò prælegauit & postea rogauit ipse testator, & tunc prælegata veniunt in restitutione ipsius fideicommissi, quando testator mentionem fecit hæreditatis, vt quia dixit: rogo te vt restituas portionem hereditatis, aliàs non, nisi prælegata tota essent distributa, vt ibi Boer. nu. 8. & in summa quando prælegata p̄mittuntur & fideicommissum sequitur absque verbis vniuersalibus, & prælegata in fideicommissum comprehenduntur: quod si fideicommissum præcedit & prælegata sequantur, & non veniunt in restitutione. Boer. ibidem. & Deci. conf. 254. Soci. conf. 3. in 4. vol.

Conclusio XXXVI.

In restitutione fideicommissi non veniunt legata quæ facta sunt heredi instituto quæ legata quamuis non valeant quia a se ipso legari non potest. l. planē. §. si duobus. ff. de leg. j. tamen ea legata non veniunt in restitutione fideicommissi, nec bona testatoris quæ ad heredem ex contractu inter viuos perueniunt. Boer. deci. 280. nu. 7.

Conclusio XXXVII.

Vtor tenetur exigere debita a debitoribus pupilli alias nomine proprio teneretur. l. ij. C. arbi. tut. tamen si debitum esset tale vt plus expenderetur in eo exigendo quā esset debitum ipsum, excusandus esset ipse tutor. per l. mediterraneę. de annonis. & ibi Bar. & Ioannes de platea.

Conclusio XXXVIII.

Testamentum secreto factum, vt cū aliquis adduxerit testes secreto in domum alienius coram quibus ille testatus fuit non per hoc numpetur illud testamentum dum tamen hæres scriptus sit capax hereditatis, nec per hoc hæres quamuis adduxerit testes suos amicos vel parentes absentibus consanguineis ipsius testatoris p̄ueniendus esset. l. quod si dubitet. ff. de acq. hered. Bar. in l. si qui. de delato.

Conclusio XXXIX.

Quando bona tacite relinquuntur non capaci & bona fisco applicantur. l. nō intelligitur. ff. de iure fisci. & hoc in poena eius qui accomodauit tacitam fidem nō capaci.

quando verò bona palā relinquuntur incapaci in testamento, tale relictum non valet, & remanet penes eum qui relinquit. l. non ambigitur. §. j. ff. de iure fisci. & qñ bona indigno relinquuntur siue tacite siue expresse ea bona fisco applicantur. toto titulo, de his qui. vt indig. Bar. in l. j. de delat. & spurij computantur inter incapaces & non inter eos qui sunt indigni. Bar. ibi.

Conclusio XL.

In societate partes æquales esse debent. l. si non fuerint. ff. pro socio. nec debet vnus plus lucri percipere quàm alter, nec valet pactum q̄ partes sint inæquales in his qui in societate inuitantur. d. l. si non fuerint. & sic partes lucri & damni debent esse æquales. qđ procedit vbi capitale est æquale, quod si capitale esset inæquale, & partes lucri & damni poterunt etiam esse inæquales, & proportionabiles ad portiones capitales. Bal. in l. j. in 4. questione. & ibi Sali. in 7. quest. C. p̄ socio. Cor. conf. 98. nu. 4. in 4. vol. habenda est enim consideratio, quod qui plus contulit in societate, plus consequi debet. Soci. conf. 265. nu. 6. par. 2. & Cor. conf. 24. in j. vol.

Conclusio XLI.

Vbi creditor accipit pignus a suo debitore & actū est inter eos vt pignus nō vendatur, eo pacto nō obstante creditor poterit pignus ipsum vendere, dum tamen prius præcedat trina monitio contra debitorem. l. si conuenit. ff. de pig. actio. quod si nihil dictum sit quod non vendatur, licebit creditori pignus ipsum vendere facta prius semel denūciatione ipsi debitori. d. l. si conuenit. & vbi actum est, seu dictū, quod licebit creditori pignus ipsum vendere, & tunc illi licebit vendere absque vlla denūciatione. gl. in l. creditor. C. de dist. pig. l. in l. si. nu. 1. C. de iure emphy.

Conclusio XLII.

Confessio facta per creditorem quod pecuniā recepit a fideiussore probat veram nūciationem respectu ipsius fideiussoris: ita quod ille fideiussor agere possit cōtra ipsum debitorem pro quo fideiussit. Deci. conf. 493. nu. 6. confessio enim de soluto post triginta dies, & vera solutio æquiparantur. l. in contractibus. §. sed quoniam. C. de non numerata. pecu. quin etiam talis confessio de soluto, vel illa scriptura in qua fit ea confessio procedit debitori cōtra creditorem. Alex. conf. 123. in 6. vol.

Conclusio XLIII.

Legatum alimentorum non est reiterabile. l. libertis. ff. de alimen. lega. & ibi Bar. & ideo si vir vxori legatum alimentorum fecerit, deinde filijs vel alijs alimenta relinquat in eis bonis: illud secundum legatum erit modicę vtilitatis. ita Ioa. dilectus in suo lib. de arte testā. in tit. sexto: cautela 23. duæ enim cause lucratiuę ex diuersis testamentis non possunt cōcurrere. & Alex. conf. 134. nu. 9. in 6. vol.

Conclusio XLIII.

Donatio per natiuitatem liberorum reuocari potest, siue illa sit donatio omnium bonorum, siue partis bonorum, quod si res certa donetur quæ factem ascendat ad quartam partem bonoꝝ poterit etiam reuocari per l. si vnquam. C. de reuoca. dona. Soci. conf. 22. par. 3. minima autem donatio non reuocatur per eam. l. & hæc est cōmuni opinio vt per Deci. conf. 581. nu. 3. Cur. lun. consil. j. nu. 18.

Conclusio XLV.

Quoties annuatim a testatore legatur certa quantitas frumenti alicui legatario: non debetur statim ea frumenti quantitas: sed erit soluenda eo tempore quo frumentū colligitur. l. Firmio. §. pater. ff. quādo dies legati cedit. & ibi Bar. in l. legatarius. ff. de leg. 3. Soci. conf. 4. nu. 10. in 4. vol. idem erit dicendum in legato aliorum fructuum, qui debentur eo tempore quo fructus colligentur annuatim, & non in principio cuiuslibet anni, quod si legetur in finem certa quantitas fructuum & certa summa pecunie, vt vnus; debebitur tempore quo fructus colliguntur, cum simul vt siue legatū sit. l. in l. qui hoc anno. ff. de verb. oblig. quod si vestitus legatus sit, tradentur vestes quando legatarius egerit. Soci. cōf. 11. in j. in j. vol. & conf. 10. eodem vti. quod si legata sint alimenta ea debebantur de mense in mensem, & in principio cuiuslibet mensis. l. si pecunia. ff. de ali. & ciba. lega. Soci. in eodem cōf. quod si victus legatus fuerit, in principio cuiuslibet ann debebitur. Soci. ibid.

Conclusio XLVI.

Confessio facta absente parte licet non faciat plenam probationem. Bar. in l. admonendi. ff. de iure iur. Cor. conf. 63. in j. volum. & ibi inquit hoc communiter teneri. & conf. 113. nu. 16. in j. vol. & conf. 123. nu. 3. cod. vol. dum tamē illa confessio per duos Com. opin. Tom. 4. M M M M

testes probetur, qui licet non deponit de confessione facta...

Conclusio XLVII.

Testis dictum se illius depositio qua partim continet verum...

Conclusio XLVIII.

Quasi possessio per vnum actum acquiritur dummodo ille actus fuerit fortitus effectum...

Conclusio XLIX.

Mulier qua habet patrimonium si nubendo illud in dotem non constituerit, non dicitur constitutum in dotem...

Conclusio L.

Patres naturales ex eodem patre & matre inter se possunt succedere, & sunt inter se successibiles...

Conclusio LI.

Fructus cum expensis factis causa querendorum, colligendorum & conservandorum fructuum regulariter compensantur...

Conclusio LII.

Substitutio fidei commissa facta duobus etiam sine expressione nominis collectivi non vendicat sibi locum in persona primi mortui...

ita fuisset cum expressione nominis collectivi ut sub his verbis, si ambo, vel si uterque decesserit...

Conclusio LIII.

In successione ab intestato vocatur hi qui sunt proximiores defuncto & qui coecepti erant tempore mortis illius...

Conclusio LIV.

Socius acquirens feudum aut rem emphyteuticam non dicitur eam communicare sociis ne dominus directus habeat alium vassallum...

Conclusio LV.

Colonus qui promittit terras laborare arbitrio boni viri, si demum hoc verratur in dubium, tenebitur probare se laborasse...

Conclusio LVI.

Fideiusor creditor contra se agenti potest compensatio opponere de his qua ille creditor debet debitori principali etiam ex alia causa...

Conclusio LVII.

Fideiusor is censendus est qui dicit creditori alicuius permitto tibi pro tali: talis enim ita promittens videtur in dubio fidei iurare...

Conclusio LVIII.

Si vnus ex heredibus institutis moriatur viuentem testatore & post testamentum ab ipso conditum, demum eo testatore mortuo substitutus admittitur ad illius portionem...

Conclusio LIX.

Relictum pro anima dicitur relictum ad pias causas, & tale relictum ad pias causas tractari potest tam coram iudice laico quam coram iudice ecclesiastico...

Conclusio LX.

Vis recusari potest propter inimicitias siue ille sit iudex siue arbiter siue testis quamuis inimicitia prouenerint ex parte illius...

Conclusio LXI.

Testes quantumuis in quandam consequentiam referant commodum ex eorum depositionibus dummodo non principaliter consequantur commodum, dicuntur testes idonei...

Conclusio LXII.

Filia renuntians successioni paternae cum iuramento non reuocatur talis renunciatio per natiuitatem liberorum quos demum habuit ea filia quia...

redes matris quae renuntiauit, Alex. conf. 29. nu. 10. in iij. vo.

Conclusio LXIII.

Verbum haeres, positum in testamento circa substitutionem comprehendit solum descendentes ut si testator dicat, si haeres decedat sine herede...

Conclusio LXIII.

Legatum relictum uxori quo relinquit uxorem suam dominam & usufructuaria omnium suorum bonorum donec vitam vidualiter seruauerit, & casu quo non possit pacifice stare & viuere cum suis filiis hereditibus institutis relinquit illi...

Conclusio LXV.

Quando plures insitit, vel substituti sunt inter quos ordo charitatis seu ordo necessariae vocatiois cadit, quae eis debetur legitima successio, tunc videtur inuitari ordine successio...

Conclusio LXVI.

Quando plures sunt inuitati per nomen collectivum, puta familiae, domus, agnationis, liberorum, vel filiorum, & inter quos est ordo charitatis naturalis & affectionis ab intestato...

Conclusio LXVII.

Quando plures sunt substituti copulatiue & nominati inter quos cadit sola ratio ordinis successiois ab intestato videtur simul vocati & coheredes puta instituto fratre meo & Ioanne Anthonio & eius filios d. l. f. C. de impu. & idem fortius ubi charitas non causaretur a natura ordinata...

Conclusio LXVIII.

Quoties lex vel statutum prohibet aliquid fieri, & sic procedit prohibitive licet aliter atque aliter & non expressè procedat ad actus annullationem, tunc actus factus contra legis vel statuti prohibitionem non valet & est nullus...

Conclusio LXIX.

Protestatio alicui facta non nocet, neque quis illi debet parere nisi veritas illius causae sibi ostendatur. l. nomen. C. quae res pignori oblig. pos. vel nisi protestatio fieret cum commissione & auctoritate iudicis...

Conclusio LXX.

Dominus potest ratificare gesta per suum procuratorem generaliter etiam in causis requirentibus speciale mandatum. Archidia. in c. qui ad agendum de procurat. in 6. Alex. conf. 78. nu. 16. in 5. vol.

Conclusio LXXI.

Quilibet potest allegare & proponere innocentiam alicuius rei qui est persequentis & accusatus & est absens etiam sine mandato: & talis proponens eam innocentiam admitti debet & probatione facta super ea innocentiam profertur inquisito accusato & absenti...

Conclusio LXXII.

De iure canonico causae suspicionum propositae contra iudices debent plene probari. ca. suspicionis. de officio delega. tamen causae suspicionum quae contra naturam proponuntur sufficiunt quod per solum iuramentum recusantis probentur & neque requiritur causa expressio neque plena probatio...

Conclusio LXXIII.

Constitutio procuratoris facta ad causam iam ceptam operatur ratificationem eorum quae gesta fuerant per ipsum procuratorem priusquam mandatum susciperet...

Conclusio LXXIII.

Id quod ab auctore datur nepoti censetur aduentitium & illi datur ipsius nepotis contemplatione, & non patris sui qui est filius ipsius nepotis. l. que sit. & ibi Bar. ff. de leg. 1. l. post alios in l. Gallus. §. quod si is. nu. 2. ff. de lib. & posth. nisi auctore daret nepoti vel nepoti id ad quod de iure tenebatur...

Conclusio LXXV.

Quod filius seorsum habitans a patre acquirat, acquirat sibi quantum ad proprietatem & quo ad usufructum acquirat patri. l. cum oportet. de bonis quibuslibet. Alex. conf. 138. vo. 5.

Conclusio LXXVI.

Vis non presumitur natus ex illo quem constat rem habuisse cum ea muliere ex qua demum ille natus est & neque propterea praesumendum erit ex eo viro eam fuisse mulierem grauidam. Alex. conf. 157. in 5. vol.

Conclusio LXXVII.

Instrumentum quod habet rasuras seu cancellationes circa ea in quibus vis instrumenti non consistit, & sic quando cancellatio seu rasura est circa id quod non est de substantia totius instrumenti, non vitiat ipsum instrumentum, cancellatio autem seu rasura quae est circa id quod non est de substantia ipsius instrumenti, vel circa annum vel nomen tabellionis vel nomen partium vitiat ipsum instrumentum & non valet in aliquo...

Conclusio LXXVIII.

Verba generalia habent in se supponere & se referre ad ea quae sunt de natura contractus. Bal. in l. a procuratore. C. manda. & hic terminus omnis positus in aliquo contractu restringitur ad ea quae sunt de contractu ipso. l. si stipulatus. de vfuris. & Bal. in d. l. a procuratore.

Conclusio LXXIX.

Substitutio ita facta, institutio fratris, & si moriatur sine liberis ex se natis, Caium substituo: cessabit non solum si extiterit filius ex ipso herede: sed et si extiterit nepotes ex filio ipsius fratris. l. Lucius. ff. de heredi. insti. & Alex. conf. 37. nu. 12.

Conclusio LXXX.

Substitutus in vim pupillaris admittitur non solum si sit pupillo substitutus, ut in hoc exemplo, testator dixit, instituo filium pupillum, & si moriatur in pupillari aetate Caium substituo, & quodcumque Caius decedat substituo Sempronium. Caius mortuus est, demum pupillus decessit quare illi pupillo Sempronius succedet. l. in l. i. nu. 2. ff. de vulg.

Conclusio LXXXI.

Haeres institutus & cui datus est substitutus non potest ab intestato succedere: sed repudiando hereditatem aut eam nolens adire facit locum substituto. l. filium. ff. de acqui. hgr. Lancelotus Politus in tractatu substitutionum in materia vulgaris nu. 31.

Conclusio LXXXII.

Filius familias sine voluntate sui patris de aduentitiis suis rebus in quibus pater habet usufructum non potest disponere etiam quo ad suum praediuicium: nec valeret alienatio nec alia dispositio, etiam quoad proprietatem ipsorum bonorum ita ut ipse nec filius qui fecit talem alienationem possit contra eam venire & eam reprobare atque factum suum circa talem alienationem per l. quemadmodum C. de agric. & censitis lib. 10. & hoc per l. si filius. C. de bonis quae Com. opi. Tom. 4. MMMM 2

liberis. & ibi Bald. & alij & Paulus Castren. in l. & hæredi. §. si-
lius. ff. de pactis nu. 4.

Conclusio LXXXIII.

Spurij appellatione coniunctorum non veniunt de linea
cõsanguinitatis. l. si spurius. ff. vnde cognã. propterea in-
ter eos spurios nulla cadit successio, & neque inter se succe-
dere possunt. gl. in l. in hac parte. ff. vnde cognã idem de filiis
naturalibus qui inter se etiam non succedunt vt ibi per glo.
& inquit Bal. in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cler. qd
appellatione coniunctorum non veniunt spurij quare si sit sta-
tutũ qd coniuncti teneantur ad cõpromittendũ & c. sunt tam-
en quo ad matrimonij coniuncti: sed nõ quoad alia d. l. si
spurios. Alex. conf. 144.

Conclusio LXXXIII.

I duo testes pro aliquo deposuerunt in aliquo negotio &
alius testis dicit contrariũ vnus testis nõ elidit dicta aliorũ
Bar. in l. i. ff. de ventre in spic. Conclusio LXXXV.

Testes quorum vnus deponit de solutione census vnus
anni, alter de solutione alterius anni, & alius de solutiõne
facta in alio anno non sunt singulares, & ideo probant eum
in effectu conueniant. ita Chaff. conf. 16. nu. 19.

Conclusio LXXXVI.

Dominus iurisdictionalis habet intensionẽ fundatã quoad
dominiũ territorij qd est eius iurisdictionis contra ali-
quem particularem, qui aliquam rem possideat existentem
intra fines sui territorij sed non quoad hoc vt sit sibi tributa
ria Chaffa. conf. 18. nu. 22.

Conclusio LXXXVII.

Executores dati in testamento ad hoc vt illi constituan-
tur in negligentia requirunt vt moneantur intra cer-
tum tempus. x. qui voluntatem defuncti & demum execu-
toribus negligentibus permillum erit episcopo exequi id
quod ille testator mandauerat. ca. nos quidem. c. si hæredes
de testamentis. quod si interea executores moriantur executio
respectu suæ causæ deuoluetur ad ipsum episcopũ. l. nulli &
l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. & Pet. de ancha.
conf. 45. & sic deuolutio fit ad episcopum aut per negligẽ-
tiam aut per mortem executorum.

Conclusio LXXXVIII.

Substitutio ita facta à patre pluribus filiis quorum aliqui
erant puberes & alij impuberes, instituo filios meos hæ-
redes & si quis eorum in pupillari etate vel postea quando-
cunque sine liberis decesserit substituo superstitibus, talis sub-
stitutio erit omni tempore fideicommissaria etiam respec-
tu pupilli. & hoc vt seruatur æqualitas inter ipsos. Bald. &
Sali. in l. in testamento, in princ. C. de testam. militari. ita vt
si pupillus moriatur in pupillari etate & mater & alij veniẽ-
tes ab intestato succedent exclusis sororibus pupilli ex vno
latere. auth. defuncto. C. ad Tertul. cum tamen onere resti-
tuendi hereditatem & parte pupilli substitutis retenta quar-
ta trebellianica & legitima, quæ ipsi filio pupillo debita erãt
ita Cor. conf. 197. in. vol. nu. 3. 4.

Conclusio LXXXIX.

Procurator qui accipit à domino mandatum vt aliquid
agat extra locum: si ille procurator eundo inciderit in la-
trones à quibus fuit spoliatus vel in via fuerit infirmitate op-
pressus non poterit à domino petere damna passã seu sum-
ptus factos illi non poterit imputare. l. inter causas. §. non
omnia. ff. mandati. Panor. in cap. cum pro causa nume. 4. de
procu. Hæc enim sunt à mandato extrinseca: socius tamen
socio imputat damna quæ fuit passus ratione societatis. l.
cum duobus. §. damna fatalia. ff. pro socio & Panor. in eo
c. cum pro causa.

Conclusio XC.

Bona illius qui seipsum occidit cõscientia perpetrati sce-
deris de quo iã postulatus est ad fisco debent spectare,
l. 3. §. ff. de bonis eorum qui sibi mortem conscii. l. in fraudẽ,
§. eius bona. ij. ff. de iure fisci. Bona vero illius qui se occidit
tadio vitæ vel doloris impatientia propter mortem sui filij
vel pudore æris alieni nõ erunt publicanda. sed ad successore
res debebunt spectare fisco excluso d. l. 3. §. si quis autem. ff.
de bonis eorum. & cum variis modis quis sibi mortem infer-
re possit in dubio nõ videtur quod quis sibi mortẽ intulerit
ob crimẽ mortis quare hoc pbandũ esset. Dec. cõ. 43. 8. maxi-
mẽ in eo qd accusatus vel inquisitus est de aliquo crimine.

Conclusio XCI.

Facultas alienandi alicui concessa per testatorem put sibi
placuerit non significat absolutam voluntatem alienandi
concessam esse: sed debet ea referri ad arbitriũ boni viri ita
scilicet vt sine causa ille nõ possit alienare. l. Thais. §. foci. ff.

de fidei. libert. Cor. conf. 173. nu. 5. in 3. vol.

Conclusio XCII.

Mater in testamento sui filij relicta usufructuaria & cui
minus legitima relicta est poterit consequi integrã
legitimam quæ erit triẽs in substantia & nihilominus usufruc-
tum consequetur. Cor. cõf. 176. in 3. par. tales enim fru-
ctus qui post mortem filij percipiuntur nõ sunt de substan-
tia bonorum filij defuncti vt ibi per Cor.

Conclusio XCIII.

Vxor licet cogi non possit ferre testimonium cõtra ma-
ritum tamen propter inopiam probationum cogi po-
terit ad testificandum contra ipsum maritum, & sic in substi-
dium cogetur, aliàs non. Alex. conf. 102. nu. 8. in 7. vol. Ro.
singulari. 393. Hipp. de Marfi. in sua practica caufarum crimi-
nialium in verbo diligenter nu. 121.

Conclusio XCIII.

In successione nepotis ab intestato mortui succedunt æ-
qualiter auus maternus seu auia materna cum auo pater-
no vel auia paterna in omnibus bonis ipsius nepotis, nulla
habita differentia vnde cunque bona prouenerint siue à ma-
tre vel eorum contemplatione: sed sufficit probare qd ne-
potis tẽpore suæ mortis ea bona possidebat & qd est eius ne-
potis hæreditas. ita Cor. conf. 265. contra Bartoli opinionẽ
qui putabat in bonis à patre ipsi nepoti prouentis aum pater-
num succedere. in l. quod scitis. C. de bonis qd liberis: sed
superior opinio est vera.

Conclusio XCV.

Donator qui donauit omnia sua bona retento sibi v-
sufuctu nõ tenetur cauere vt alij usufructuarij ad hoc
vt possint vti eo usufructu per eum titulum, usufructuarius
quemadmodum caueat. suadet enim ratio vt talis donator
subleuetur à tali cautione & ne vexetur à suo donatario cui
iam sua bona donauit. ita Cor. conf. 267. par. 4.

Conclusio XCVI.

Beneficium ecclesiasticum per contractum matrimonij
dicitur vacare si probetur matrimonium contractum
fuisse per verba de presentĩ: licet non fuerit cõsummatum,
& neque requiritur consummatio ipsius matrimonij sed so-
lũ quod sit contractum per verba de presentĩ ad hoc vt
beneficium dicatur vacare, per sponsalia tamen contra-
cta per verba de futuro non diceretur vacare. est decisio
dominorum de Rota dec. 26. in antiquis. Deci. tamen tenet
conf. 166. clericum matrimonium contrahentem non pri-
uari beneficio quamuis de facto contraxerit: sed debere pri-
uari.

Conclusio XCVII.

Hæredes donantis qui volunt reuocare donationem fa-
ctam per eorum patrem beneficio. l. si vnquam. C. de re-
uo. donat. non habet necesse eã reuocare quia iam ipso iure
est reuocata per natiuitatem liberorum. Alber. de Rosat. in
d. l. si vnquam. Guid. Papæ dec. 214. requiritur tamen qd per
iudicem fiat reuocatio: interim tamẽ ipso iure est reuocata.
& hoc tenet Ioan. Nicolaus in repet. l. generaliter num. 8.

Conclusio XCVIII.

Matrimonium quod per puberem & impuberem con-
tractum est, licet respectu impuberis dicatur claudica-
re, tamen si interim pubes matrimonium cum alio contra-
xerit antequam impubes ad ætatem legitimam peruenerit
ita vt iam per carnalẽ copulã matrimonium perfecerit, tene-
bit illud matrimonium non obstante quod prius matrimo-
nium contractum fuerit etiam per verba de presentĩ cum
impubere: dũ tñ ille pubes prius secundũ illud matrimonij
perfecerit ante inhibitiones sibi factas. c. si inter. de spõsa. &
matrim. & ibi Hostien. & Inno. Est quidem verum quod pub-
es qui contraxit cum impubere tenetur spectare impube-
rem, donec peruenerit ad ætatem legitimam: sed hoc proce-
dit ratione promissionis iam factæ, & non respectu matri-
monij quod nullum est propter defectum ætatis ipsius impu-
beris, per eum titulum de desponsa. impu. & quamuis demũ
ille pubes non spectato tempore contraxerit, tenebit illud
secundum quia vinculum fortius rumpit debilius, c. si inter,
de sponsa. & matr. item licet inter puberem & impuberem
fuerit matrimonium contractum per verba de presentĩ tam-
en fictione iuris fuerunt reuera sponsalia de futuro. c. vni-
de desponsa. impub. in 6. illa est decisio dominorum de Rota
dec. 450. in nouis. in rubri. de sponsa.

Conclusio XCIX.

Maritus relictus ab vxore dominus usufructuarius &
massarius suorum bonorum institutus filiis hæredibus
solum debet habere alimenta sicuti & e contrario vxore re-
licta usufructuaria à suo marito filijs hæredibus institutis
quo casu vxor & demum vidua nihil aliud præter alimentũ
consequi potest. Bald. in auth. quod locum. C. si secun. nupf.
mulier. Ioan. N. colaus in l. generaliter. num. 3. 2. C. de secun.
nupt.

Conclusio C.

Mater vidua quæ nõ gerbat tutelam suorum liberorũ,
si tamen ea secundũ nubat non petito tutore filiis suis
impuberibus priuabitur successione filij sui si ille decedat in
pupillari etate, aliàs nõ. & alias pœnas minime patitur qd uã-
uis filius impubes moriatur, sola tamen successione filij sui
priuatur. Ioan. de Garro. in auth. eisdem pœnis. num. 8. C. de
secun. nup.

Conclusio CI.

Relictio in integrum contra tres sententias siue inter-
locutorias siue diffinitiuas nõ datur, quin prius doceatur
de aliqua causa noua propter quam verisimile sit ipsum
petentem restitutionem fuisse lesum. l. minor. cum sua glo.
ff. de mino. decisio dominorum de rota. 2. in nouis.

Conclusio CII.

Pater conuolando ad secunda vota non perdit ea quæ à
filio adquiserat ex filij sui testamento in quo fuerat ab
ipso filio institutus. idem de matre quæ non perdit ea quæ à
filio adquisierat ex filij testamento siue id sit ante transitũ
ad secunda vota siue id sit post ea. auth. ex testamento. C. de
secun. nup. Neque perdit pater secundo matrimonij con-
trahendo ea quæ filius habuerat & ab auo vel à suo fratre
sed & nec bona profectitia perdit ipse pater. perdit quidem
proprietas bonorum maternorum quæ ad filium peruenerunt.
Papon in suo recueil des arrests in tit. des nopces tãt
premieres, arrest vij. & Socinus conf. 34. in j. par. nu. 4.

Conclusio CIII.

Tutor pendente tempore quo reddit rationes suæ tutelæ
non tenetur interim dare aliquam summã pecuniæ suo
pupillo pro prouisione, sed expectare debet ille pupillus ex
tunc cause idem Papo refert iudicatum in suo recueil des ar-
rests in tit. des inuentaires arrest premier.

Conclusio CIII.

Sialiquis moriatur relicta ascendentibus in gradu dispari
vt si habeat patrem suum & auiam maternam eo casu pa-
ter in solidum suo filio succedet excluso auo materno aut au-
ia materna & succedet inquam pater in omnibus bonis filij
sui etiam si ea bona ad filium peruenerint ex matris succes-
sione & sic ex linea materna aut alias. Item si quis moriatur
matre & ab intestato sola mater succedet & tanquam pro-
ximior ab intestato excluso auo materno etiã de bonis quæ
ex linea paterna prouenerint. auth. defuncto. C. ad Tertul.
Gul. Bene. in c. Rai. in verbo & vxorem nu. 637. & hoc pro-
cedit vbi nulli ad sunt filij defuncti aut collaterales ex vtro-
que latere, aliàs locum haberet auth. defuncto.

Conclusio CV.

Grauatũ de restituenda hereditate per viam contractus
non detrahit quartam Trebellianicam sed solum quan-
do quis grauatũ per viam illius voluntatis. l. in l. post mor-
tem. nu. 5. C. de fidei.

Conclusio CVI.

Pater promittens dotẽ pro sua filia & demum legans in
suo testamento ille filius videtur hoc fecisse animo cõ-
pensandi illud qd promiserat. quod procedit etiam si legãdo
simpliciter dixerit, lego filio meo: etiam si non adiecerit pro
dote hoc intelligitur per l. si cum dotem. §. si patri. ff. soluto
matr. Alexan. in l. huiusmodi. §. cum pater. in pri. ff. de leg. j. &
ibi inquit hanc communem esse opinionem. & procedit siue
summa promissa sit æqualis vel inæqualis summæ relicte.
Alex. ibi nu. 3. & procedit etiam siue prius præcedat legatũ
siue subsequatur & e contrario. Alex. ibi. hoc tamen non pro-
cedit vbi promissio consisteret in quantitate & id quod leg-
atum est consisteret in specie: quia tunc vtrumque debere-
tur. Ale. ibi in prin. & nu. 5. & e contrario Soci. conf. 100. in
4. par. nu. 9. quod si pater filio pro sua dote legauerit & de-
mum eam filiam matrimonio collocauerit, & centum pro
sua dote constituisset patre mortuo poterit filia reliquũ pe-
tere bonorum in l. Lucius. j. ff. de leg. ij. Ale. con. 134. in 6. vo.

Conclusio CVII.

Iudex in preparatorijs & ordinatorijs iudicij debet serua-
re statuta seu consuetudines loci vbi proceditur seu vbi
exercetur. l. iij. ff. de testi. dum tamen illa statuta sint rationa-
bilia in decisiõis autem seu circa decisiõia ipsius negotij
debet insequi & obseruare statuta seu consuetudines loci
contractus. l. si fundus. ff. de cuict. de Imola in rubrica de
consue. nu. 5. & 6.

Conclusio CVIII.

Pater pro dote quam filius eius recepit à sua vxore de mã
dato vel iussu ipsius patris tenetur etiam in solidum: & ad
ueniente die restitutionis poterit cogi ad illius restitutionem.
l. si cum dotẽ. §. transgrediamur. & ibi doct. ff. sol. matr. Cor.
conf. 303. in 4. vol. numero quinto. filius etiam in solidũ te-
netur & sic tam pater quam filius in solidum conueniri po-
terunt vt ibi per Cor. & nu. 6. non distinguendo ad quem pe-
cunia peruenerit ex quo iussu patris dos soluta fuit. Quod si
filius sine consensu patris aut sine eius iussu aut mandato do-
tem à sua vxore acceperit, & tũc solus filius teneretur & nõ
pater. d. §. transgrediamur & Cor. in eo conf.

Conclusio CIX.

Quoties duo sunt rei seu correi debendi & vni eorũ cre-
ditor succedit, quia creditor succedit debitori, correat
ope exceptionis de equitate in totum liberandus est, si in to-
tum locus fuisset repetitioni contra correat: si vero p parte
fuisse locus repetitioni contra correat, & solum pro ea
parte liberabitur contra eum creditorem qui correat succe-
dit, & hoc propter confessionem actionis resultantẽ ex eo
qd creditor debitori succedit: Quo casu actio confusa est. l.
debitor. ff. de pactis. l. Vranus. & ibi Bar. ff. de fidei. Cor. cõf.
303. parte 4. nu. 8.

Conclusio CX.

Testamentum ad hoc vt valeat, testes qui super eo depo-
nunt, debent deponere de toto tenore testamenti, adeo
qd si aliqui plus probent alij minus, non valeret eorum depo-
sitiõ, & tales testes obici possent. Cor. con. 309. part. 4. nu. 9.

Conclusio CXI.

Qvando sunt duo correi debendi si causa propter quam
se obligat pertinet ad vtrumque, censentur inter se fi-
deiubere & quilibet pro sua rata tenetur. qd si causa propter
quam se obligarunt spectaret ad alterum eorum tantum, al-
ter ad quem negotium nõ pertinet dicitur fideiubere p eo
ad quem negotium pertinet in solidum. Bart. in l. reos. ff. de
duo. reis. Cor. con. 316. 4. vol. nu. 2. Quare si plures rei debẽ-
di constituantur, & in rei veritate ad vnũ eorum pecunia
mutuo data peruenerit, alij qui pecuniam non acceperunt
sunt loco fideiussores habendi, ita Romanus conf. 114. Est
quidem verum qd respectu conditionis omnes dicẽtur prin-
cipales in obligatione: licet ad vnũ pecunia peruenerit. &
hi ad quos pecunia non peruenerit, poterunt implorare vt eo-
rum sumptibus actio dirigatur contra eum ad quem perue-
nit pecunia. Roma. ibi. & hoc quando principaliter & in so-
lidum simul sunt obligati ob id si causa obligationis sit cõ-
munis & alter eorum totum soluisset, repetet ab alijs p cot-
ta. Quod si causa obligationis ad vnũ tantum spectaret,
& alter ad quem causa non spectat totum soluisset, repetet
totum quod soluit ab altero. Cor. in eo conf. nu. 2. & consil.
12. 4. par. vel si vnus ex eis correis conuentus fuerit in vno
iudicio eo pendente siue in causa principali siue in causa ap-
pelli, poterit & alter correat etiam cõueniri. Ang. in §. duo,
nu. 12. in fi. de duobus reis.

Conclusio CXII.

Si pater & frater patris dotem promiserit pro filia ipsius pa-
tris solus pater tenebitur: quoniam onus dotandi filiam
pertinet ad ipsum patrem. l. qui liberos. ff. de ritu nup. & fra-
ter vt fideiussores censetur interuenisse. Cor. conf. 316. in iij.
vol. nu. 3.

Conclusio CXIII.

Mutuum non probatur si testes adducti ad probandum
mutuum deponunt solum de confessione mutui rece-
pti & nihil de numeratione dixerint. Socin. conf. 3. num. 6. j.
vol. nisi & de confessione mutui recepti articulatum fuisset
quia tunc per confessionẽ probaretur numeratio. l. Publica.
ff. de positi. & Soc. ibidem nu. 10.

Conclusio CXIII.

Ad mortem damnatis non est denegandum sacramen-
tum eucharistiæ si illud petant: verum dic illa qua de-
Com. opi. Tom. 4. MMMM 3

fertur & dat sacramentum & tribus diebus post illi damnati debent esse immunes a poena mortis. cap. qua. fitu. 1. 3. quest. 2. c. super eo. de hare. i. fexto. c. l. de pœnit. & remiss. & hoc in terminis tenet Franciscus Marc. dec. 10. secunda parte. & ibi asserit illud sacramentum etiam ad mortem damnatis concedendum esse.

Conclusio CXV.

Quoties vinum venditur ad mensuram seu in genere & vinum deperdatur, periculum vini deperdit post mensurationem & degustat. & mensurationem facta si vinum deperdatur periculum illius vini pertinebit ad venditorem, & sic duo requiruntur ad hoc vt periculum vini deperdit, & qd ad mensuram venditum sit emptoris, degustatio scilicet & mensuratio. si vero vinum in specie vendatur, post degustationem periculum vini pertinebit ad emptorem, si vero ante degustationem vinum acuerit, periculum erit venditoris & dicitur venditio in specie quando venditur vinum quod est in dolio. prima decisio probatur in l. quod sapè. §. in his. ff. de cōtra. empt. & in l. si vina. ff. de per. & com. rei venditæ. ita Franciscus Marc. decif. 58. in 2. part.

Conclusio CXVI.

Donatio facta à milite vel à doctore aut ab aduocato vel à clerico suæ cōcubinae aut mulieri coniugatae aut viduæ de qua erat aliqua sinistra suspicio nō valet & reprobata est talis donatio. l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi doct. l. milites. §. mulier. ff. de testa. mili. & ibi Ang. & reuocanda erit talis donatio in fauorem fisci & fisco ea bona donata essent applicanda. l. mulierem. ff. de his quibus. vt indign. & per consequens nullū ius quereret nec ipsi mulieri nec eius hæred. firmaretur tamen iuramento donantis Bald. in l. milites. C. de testa. mili. ita Franc. Marc. dec. 127. in sec. par.

Conclusio CXVII.

Quoties vacat dignitas in aliqua ecclesia & canonicatus est annexus aut præbenda, quis potest eam dignitatem vacantem impetrare siue vacet per mortem siue per renunciationem & valebit talis impetratio etiam si de canonicatu aut præbenda nulla facta fuerit mentio: quia ille canonicatus & præbenda veniunt accessorie ad ipsam dignitatem, & maxime si ille impetrans eam dignitatem impetrauerit cum suis iuribus & pertinentijs, & valebit etiam procuratoris constitutio ad aliquam dignitatem resignandā nō facta mentione de canonicatu & præbenda: quia talis constitutio procuratoris solum se extendit ad annexa & in annexis ad vnius acquisitionem venit & alterius acquisitio. l. ad rem legatam. ff. de procu. & maius dignū trahit ad se minus dignū. c. quod. in dubijs de consec. eccl. Franciscus Marcus decif. 134. in ij. par.

Conclusio CXVIII.

Exceptio criminis opposita in possessorio reintegrandæ vel retinendæ in materia beneficii & contra impetratam interdictionem reintegrandæ vel retinendæ in ea materia beneficii, talis exceptio criminis reicij debet & non est admittenda nisi esset talis exceptio criminis que insinceret ipsum possessorem vt est crimen hæresis. gl. in cap. quo iure octaua. dist. & licet exceptio criminis impediatur ordinis executione, non tamen habet obstare in possessorio nisi produceretur sententia super crimine quod induceret priuatione beneficii. ita ponit Innoc. decif. 397. in 2. parte.

Conclusio CXIX.

Quando à curia suprema datur commissarius ad testes audiendos qui est vnus ex consiliarijs curiæ, poterit ille recipere interrogatoria quæ dantur à parte aduersa & poterit reserare superflua: quod si detur commissarius alius quā vnus ex consiliarijs curiæ nō poterit illa interrogatoria recipere: eo casu interrogatoria in curia erunt producenda quæ demum remittentur cum articulis ad commissarium & quando datur illa interrogatoria testes super illis sunt audiendi expensis producentis. Ioan. Andr. apud Speculatorem in tract. de testibus. §. qualiter de interrogatorijs. Franciscus Marc. dec. 427. in 2. part.

Conclusio CXX.

Arrestum quod fertur super desertione alicuius appellationis ab interlocutoria à qua appellatum fuerat erit etiam interlocutorium: si vero feratur super desertione appellationis à diffinitiuā, illud arrestum esset etiam diffinitiuum. Guido Papæ decisio. 11. & Franciscus Marc. decif. 461. in 2. part.

Conclusio CXXI.

Major pars dicitur etiam respectu vnius. quare si in aliquo processu sint opiniones pares in opinione data hæc paritate opinionum, ille qui præest in consilio poterit opinari & cōcludere in alteram partem, & illa pars respectu illius concludentis erit & dicitur maior pars. Franciscus Marc. decif. 469. in 2. parte. & tenet Speculator in tit. de sentent. §. iuxta.

Conclusio CXXII.

Si pater bona filij sui vendiderit, poterit nihilominus ea bona vindicare tãquam administrator legitimus bonorum filij & sic contra proprium factum venire: quia hoc facit nomine filij sui cum officium suum sit necessarium, & si pater in eo cōtra iura iurasset se non contrauenire tali venditioni quia tunc sua sponte non posset agere, remedium erit qd filius agat & qd pater patrem cogat ad consentiendum. Bald. in l. fina. §. in computatione. C. de iure deliberan. vel die qd pater quantumvis in venditione bonorum filij sui iurasset non contrauenire, poterit nihilominus ex persona filij sui alienata reuocare etiam veniendo contra factum suum. gloss. in l. cum à matre. C. de rei vindicatione. neque obstat iuramentum appositum in contractu quia pater venit non ex persona sua: sed tanquam administrator bonorum filij sui. idem in marito vendente rem suæ vxoris qui demum poterit alienata reuocare non obstante iuramento à se p̄sito, quia venit ex persona suæ vxoris & nō ex sua propria. gl. l. cum vir. ff. de vfua. hæc Franc. Marc. dec. 503. in 2. parte. & Ioan. de Imola in cap. cum contingat, de iure iur.

Conclusio CXXIII.

Princeps committens causam iudici inferiori, si causa que illi delegatur sit inter subditos ipsius iudicis & non sit alterata natura causæ talis commissio ceterum potius ordinaria excitata quam delegata. c. licet. de offi. iud. quod si esset alterata natura causæ vt quia adponeretur clausula qd procedatur summariè, & de p̄ano & dicitur delegata. d. c. licet. & que ibi notantur. l. in l. & si prator. ff. de officio ep̄. quod si committatur causa, inter aliquos qui non sunt de sua iurisdictione, erit causa delegata. & in his casibus in quibus causa committitur ordinario inter extraneos vel inter suos, cum alteratione iurisdictionis ordinariæ iudex ille cognoscat vt delegatus & ad superiorem appellandam erit, nempe ad committentem, cuius autoritate ille cognoscat. cum alias inter ipsas extraneos nullam habeat iurisdictione alias cognoscat ordinariè iure proprio & ad superiorem appellandam erit. Si vero curiæ sup̄me committatur aliqua causa etiam inter extraneos non appellandam erit quia cōpetit iurisdictione vt vniuersis de collegio. videtur etenim seruata prerogatiua & dignitas iudicium quibus committitur, & quibus facta fuit commissio sub nomine dignitatis. ita Franc. Marc. dec. 535. in 2. parte.

Conclusio CXXIII.

Legatum vsufructus factum alicui non perditur quamuis ille legatarius effectus fuerit monachus, quia ius ipsum vtendi coheret personæ: remanet apud ipsum vsufructuariū, vtilitas quidem ipsius vsufructus pertinebit ad monasterium quamdiu viuet vsufructuarius qui non perdit ipsum vsufructum per ingressum monasterij. Soc. cōf. 10. & ibi tenet hanc esse communem opinionem. nu. 22. & quam tenent doct. in cap. cum constet. de pigno. & neque etiā perdetur legatum alimentorum victus vel vestitus per ingressum monasterij.

Conclusio CXXV.

Pensio in principio cuiusque anni dicitur debita. l. si seruus communis Titij. §. fin. ff. de stipul. seruorum, & ibi Barto. vbi tradit hanc regulam, quod obligatio in multis annis multiplicatiua, in principio anni dicitur cedere. l. in l. qd hoc anno. in fin. ff. de ver. obli. & sic in principio anni debet fieri solutio, quod tamen nō procedit vbi pensio ex fructibus esset soluenda: quia tunc fructibus receptis esset soluenda. l. Firmio. §. pater. ff. quando dies legati cedit. R. beuf. in tract. de pacif. post.

Conclusio CXXVI.

Si is cui debetur pensio annua moriatur post principium anni, cum pensio iam sit debita, transit ad hæredē ea pensio integra pro illo anno. l. à vobis. ff. de annuis legat. quod si respectu seruitij debeatur, tunc pro rata seruitij erit solucnda. Rebus. in tract. de pacif. nu. 130.

Conclusio CXXVII.

Quoties dati sunt plures exequutores in testamento vnus sine alio nihil potest nisi in tribus casibus scilicet si alius, vel si alij duo defuncti sint & vnus tantū superstit qui

Conclusio CXXXIII.

Cum sunt duo tutores dati aliquibus pupillis vnus ex illis poterit cum pupillis palam & bona fide contrahere altero tutore autorante, nec enim inconueniens est cum sunt duo tutores vt alter gerat negotium & alter alteri gerenti præstet autoritatē. l. si hæres. ff. de acquirenda hered. & ibi Bal. Socin. conf. 160. in ij. vol. & l. nō exultimo. ff. de adm. tuto. & l. cum ipsa. C. de contra. empti.

Conclusio CXXXV.

Domini quamuis tempore donationis filium haberet si adhuc post factam donatione alios ex suo matrimonio susceperit, talis donatio reuocata erit per natiuitatem aliorum filiorum: nam quamuis filium haberet tempore donationis non cogitauit tamen de aliis nascituris, & hæc pos sunt simul stare quod filium habeat tempore donationis & quod de aliis non cogitauit. l. is qui. ff. de iure codicill. Soci. conf. 22. nu. 10. in 4. vol. & conf. 216. in ij. vol. num. 5. quæ tamen lex si vnquam non habet locum in filio qui renuntiauit paternæ successioni quia talis renuntiatio non est donatio & ideo filij suscepti ab ipsa matre non poterunt reuocare talem renuntiationem in vim illius l. si vnquam. Socin. conf. 39. parte 3.

Conclusio CXXXVI.

Scriptura antiqua reperta in antiqua ecclesia non probat nisi illa esset reseruata sub publica custodia inter alias publicas scripturas, facit tamen adminiculum. Innoc. & alij in c. 2. de fide instr. Socin. conf. 258. nu. 5. par. 2. & scriptura reperta in archiuis publicis & que postea est sub publica custodia probat quidem quando inter subditos producit, alias non. Bal. in l. exemplo. C. de proba. & in rubr. de fide instr. & Socin. eod. conf.

Conclusio CXXXVII.

In societate non vniuersali socius si aliquas expensas faciat quæ non fiant contemplatione societatis ille expensæ societati non erunt imputandæ: in societate vero vniuersali omnes expensæ que fiunt censeantur fieri causa societatis quia tunc non possent fieri expensæ quæ non sunt cōtracte causa societatis propterea societati sunt imputandæ nisi ille puenirent ex delicto vel culpa socij. l. cum duobus. §. socium. ff. pro socio. Soc. conf. 29. i. num. 1. par. 2.

Conclusio CXXXVIII.

Possessio probatur ex eo quod quis colit agrum aliquem & fructus percipit, per hos enim actus colligendo fructus & laborando possessio probatur. Bar. in l. Titia. ff. de solu. Bal. in l. ij. C. finium regun. & quasi possessio iuris depascendi probatur probando quod pecora in eo loco depascantur vel ea vendendo & recipiendo pretium aut pensiones. Bar. in l. qui vniuersas. §. quod per. ff. de acq. pos. & Soc. cōf. 15. in 3. vol. ite & ex receptione mercedis probatur possessio Barto. in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acq. poss. c.

Conclusio CXXXIX.

Legatum vsufructus factum vxori quandiu vixerit & vitam vidualem seruauerit & si ad secunda vota transierit cum vsufructum legat suis filiabus que non nupte fuerint vxore mortua reperiretur filia, que non est nupta, cui vsufructus ille debetur & non hæredi. ideo dicendum est si testator dixerit lego vsufructum vxori donec vitam vidualem seruauerit, & post eius mortem siue filium vsufructum filibus que non nupte erunt relinquit: Si demum vidua nubat & filia reperiat non nupta illi vsufructus debetur: quia casus mortis & transitus ad secunda vota equiparantur: sed casus mortis extenditur ad casum transitus ad secunda vota. plenè Soci. cōf. 30. part. 3. & l. in l. si mater. C. de inst. subft. & restit. sub condi. factis.

Conclusio CXL.

Dos quæ pater in actu matrimonij filij sui habuit ab vxore filij sui patre mortuo frater cohæres cuius vxor iam dotē patri tradiderat, eam dotem vt propriam habeat & quæ ipse pater imprimis recuperabit & ei veniet restitueda & de mun. dote recepta fiet inter eos fratres bonorū diuisio, nā eam dotem ipse frater vt maritus recipiet & demum vt cohæres partem hereditatis consequitur. l. 2. C. fam. ercif. cōf. 42. parte 3.

Conclusio CXLI.

Actum de retrouendendo habet locum si venditor primo emptori pecuniam obtulerit quantumvis ille ven-

solus poterit exequi defuncti voluntatem: vel si alij recuset vel si alij sint absentes vel impediti impedimento non modo tempore: nam his casibus ille qui solus recipietur poterit solus exequi defuncti voluntatem, & hoc speciali fauore vltimarum voluntatum. nisi testator aliter expresserit. cap. si. & ibi gloss. & doct. de testa. in 6. & Socin. conf. 11. in 1. volumine.

Conclusio CXXXVIII.

Reus qui in iudicio in quo fuit citatus nō comparuit, demum in alio iudicio conueniatur, non poterit allegare sitis pendentiam in alio iudicio in quo non comparuerit: & non poterit vti beneficio primæ instantiæ ex quo eam non approbavit propter suam cōtumaciam. Soc. conf. 4. i. n. 2. in 1. volum. dum tamen actor coram primo iudice comparuisset & contumaciam accusasset. Bald. in l. properandum. C. de iudi. & Soci. ibi.

Conclusio CXXXIX.

Actor qui partem debiti petit coram aliquo iudice suum debitorem non poterit pro alia parte debiti etiam ea instantia finita coram alio iudice eundem actorem conuenire gl. in §. si minus. de actio. Soc. in ca. 2. vers. 11. fallit de mutuis petit. & conf. 41. nu. 4. in 1. vol.

Conclusio CXXX.

Si pater filia suæ fundum in dotem constituerit & demum ab infestato mortuus fuerit relictis alijs liberis cum filia, qui omnes patri ab intestato succedunt tenebitur filia eundem fundum in sibi in dotem constitutum conferre & in medium apponere: expensas tamen in eo fundo factas, vt quia fortasse eundem fundum in vineam reduxit eū fundum plantando, poterit deducere. l. j. & ij. ff. de impensis in reb. dotal. factis. quod si ille fundus effectus fuerit pretiosior nō propter plantationem: sed propter mutationem temporis illud plus in quo est factus pretiosior quod esset eo tempore quo habuit illud plus, erit tanquam aduentitium & nō tenebitur cōferre, quod si esset plus valoris ex sola temporis mutatione, tunc vt esset erit conferendus. Soc. conf. 64. in primo volumine.

Conclusio CXXXI.

Donatio à patre filio facta qui est in potestate & quæ nō statim valet: sed morte patris confirmatur nō venit in collationem bonorum cum alijs fratribus, quia ea donatio habet vim legati & legata non conferuntur. l. illam. C. de collatio. ergo nec ea donatio erit conferenda: donatio autem quæ statim valet, vt est ea que est iuramento firmata bene valet & venit in collationem. Soci. conf. 9. i. in 1. vol. auth. ex testamento. C. de colla. & ibi doct. in legitima tamen talis donatio quæ non statim valet filio non imputatur. l. si quando §. generaliter. C. de inof. test. Soci. conf. 93. nu. 2. in 1. vol. & donatio facta filio emancipato & q̄ statim valet bene cōferetur. doc. in auth. ex testamento. C. de colla. hanc opinionem communem esse asserit Decius conf. 59. & procedit etiam si illa simplex donatio esset facta post emancipationem quæ semper cum filijs in potestate esset conferenda, & ibi per Decium: emancipatus autem succedendo cum emancipatis nō confert, vt ibi per Decium.

Conclusio CXXXII.

Testis non iuratus qui falsum deposuit non debet puniri de falso. Nam testis de falso nō aliter puniendus est, nisi q̄si falsitas est alicui nocua, sed depositio testis qui nō est iuratus, nō nocet: ergo siue verum siue falsum deposuerit, nō erit puniendus. Soc. conf. 103. in ij. vol. & neque etiā testis de falso puniendus esset quāuis à parte instructus deponat: cum parti permissum sit testem instruere. Bal. in l. si nu. 17. C. si falsis instr. Soci. conf. 103. parte 2.

Conclusio CXXXIII.

Vxor maritum suum non potest criminaliter adulterij accusare sed solum civiliter hoc poterit ad thori separationem & ad dotis repetitionem. Sali. in l. 1. C. de adult. Soci. cōf. 148. in 1. parte. & neque potest dicere mulier quod maritus adulterium commiserit: sed solum quod impudice viuit & luxuriose. Sali. ibi numero secundo, quoniam proprie adulterij committitur respectu vtriusque cognoscentis. f. & cognita. & quando quis tēdit ad thorum alterius & cū vter que est coniugatus: & quandoque tatum respectu mulieris cognita & cum solutus ad vxoratum tendit, cum is vadat ad thorum alterius. l. j. de adulter. & Socin. conf. 148. part. 1. & Franciscus Marc. decif. 742. & Panor. capi. 1. vt lite non contest. Decius conf. 212.

ditor alteri rem ipsam vendidisset, sufficit enim quod primo emptori pecunia oblata fuerit ad hoc vt rem ipsam possit vendicare. Pau. Cast. in l. si cum venderet. ff. de pignor. actio. ne. Soci. consil. 30. in 3. vol.

Conclusio CXLII.

Dotis constitutio & instrumentum confessionis dotis potest fieri etiam constante matrimonio. Socin. consil. 82. in 3. vol.

Conclusio CXLIII.

Substitutio fideicommissaria facta simpliciter post mortem plurium licet non ab ultimo sed simpliciter illi inter se videntur substituti. Soci. consil. 104. in 3. vol.

Conclusio CXLIII.

Pecunia quoties ad aliquem vsu in aliqua ciuitate deputata est, vt si ad emptionem frumenti pecunia certa sit deputata pro habenda frumenti abundantia, officiales publici non possunt eam pecuniam minuere nec conuertere ad alium vsu. l. ij. & ibi Io. de Platea. & Iac. Rebuff. de frumento vrbis Romae. lib. 11. C.

Conclusio CXLV.

Vs accrescendi in contractibus diuidis non habet locum. Quare si pactum de retrovendendo tribus factum fuerit & vnus eorum sit exclusus aliquo modo, alij duo non possunt agere quare ille emptor non potest cogi reuendere, nisi omni vnus consentientibus. & neque est locus iuri accrescendi. Soc. consil. 16. nu. 9. & 10. in 4. parte. Iac. in l. si Titio & Menio. ff. de verb. oblig. nu. 5. in contractibus autem ac iuribus indiuiduis ius non decrescendi locum habet. Soci. ibi. nu. 27. ob id cum quis pluribus scit re tradidit, cum talis obligatio sit indiuidua, si vnus ex illis sit exclusus a iure reuendi, talis ius accrescit ceteris. Soci. ibi. nume. 26.

Conclusio CXLVI.

Faciens pactum de retrovendendo que ille emptor emerat a duobus quibus demum fecit illud pactum de retrovendendo si vnus eorum velit reemere & alter non, tenebitur ille qui vult reemere offerre totum pretium emptoria. Alioquin non tenetur ille emptor reuendere nisi prius totum pretium illi oblatum fuerit: sed si totum pretium illi offeratur tenetur reuendere. Bart. in l. cum vsu fructu. ff. de vsu. leg. Soci. consil. 16. nu. 34. in 4. vol.

Conclusio CXLVII.

Fideiussor soluens pro eo pro quo fideiussit potest contra partem principalem agere etiam sine cessione actionis, & quantumvis creditor qui pecuniam accepit non cesserit actionem fideiussori, poterit inquam agere vt sibi satisfiat & de pecunia soluta, & de omnibus damnis & interesse que ratione fideiussionis perdidit. cap. 2. de fideiuss. & ibi Panorm. secus autem est in fideiussore contra fideiussorem. Nam si vnus ex fideiussoribus totum debitu soluerit non potest contra alteru cōfideiussorem agere, nisi illi pars a creditore sit cessa actio. l. cum aliter. C. de fideiuss. Collecta. in d. c. 2. nu. 12.

Conclusio CXLVIII.

Fideiussor qui se obligauit sub nomine fortis & ad omne interesse alicui creditori pro debitore, si demum soluerit & vsuras & principale ipsum a suo debitore repetet. c. 2. de fidei. Ioan. Andr. in c. damnus de reg. iur. Henric. Boich in d. c. 2. nu. 3. vel etiam si soluerit vsuras promissas a debitore pro quo fideiussit eas repetere poterit. Boich in eo loco. vel etiam si fideiussor promississet soluere & vsuras & sortem & demum ad id coactus soluerit poterit omne repetere: aliis autem vbi fideiussor sponte soluit vel sua culpa aut per errorem non possit a debitore repetere. l. exceptione. & ibi gl. ff. de fideiuss. l. si per impressionem. ff. de cuius. Boich in illis locis & Ioan. de Imola in eo. c. 2.

Conclusio CXLIX.

Maritus qui fideiussit & se obligauit pro sua vxore quod habeat ratam eam donationem quam fecit, non per hoc illa vxor obligabitur quin possit venire contra eam donationem legis, si vnquam, beneficio, de reuo. donationib. cum enim principale non teneat nec accessorium. Soc. consil. 22. in 4. vol. nu. 15. quolibet enim conuentio de non contrahendo debet intelligi nisi ex iustis causis quis contrahat & lege permittent vt ibi per Soc.

Conclusio CL.

Fideiussor qui promissit obseruantiam contractus gesti ab aliquo minore non tenebitur si demum contractus minor irritetur ex aliqua causa promissa: quia potest vt ead. defensione qua minor vti poterat. l. 3. ff. de fideiuss. tut. annul. lata est prima causa & secunda annullatur. Soc. consil. 22. in 4. vol.

Conclusio CLI.

Si pater filiis suis preceperit simul stare & habitare in communione, non per hoc filij stare coguntur in communione: sed ea verba solum important quod fructus equaliter colligantur & equaliter expendantur, adeo q licet vnus ex illis habeat maiorem familiam quam alter non propterea tenebitur plus conferre. & verbum illud communiter debet intelligi pro equaliter. l. si. §. Lucius. ff. de leg. 2. Bar. in l. Quintus. ff. de an. legatis. & sic solum ad talem effectum ea verba sunt referenda & sic dotes de communi non debent statui. Alex. consil. 76. in 4. vol.

Conclusio CLII.

Debitor soluendo creditori sui creditoris liberabitur demum ope exceptionis a suo creditore quando ea solutio facta fuerit ignorante ipso suo creditore & dummodo ipsius creditoris interesset eam pecuniam solutam fuisse, cum pecunia. ff. de neg. gestis, & l. si opera. ff. de except. doli. alioquin si illius non interesset talis solutio cum debitorem non liberaret, Soc. consil. 65. in iij. vol. liberaretur autem si eo creditore volente aut ratum habente ille debitor soluisset creditori sui creditoris. Bar. in l. solutum. §. solutam. ff. de pigno. actione.

Conclusio CLIII.

Licentiatu qui demum doctor factus fuit praefertur illi doctori qui gradum doctoratus obtinuit posteaquam ille iam licentiam obtinisset, & sic licentiatu & post certu tempus doctor creatus praefertur illi qui gradum doctoratus assumpsit post gradum licentiae quem ipse alter assumpsit: nam vbi finis habet necessariam consequentiam ad principium, tunc finis ad principium retrahitur. l. dani infecti. §. Sabini. ff. de damno infecto. & hoc ita esse tenuit Soc. consil. 70. in 4. vol.

Conclusio CLIII.

Creditor qui habet pro vno debito generalem & specialem hypothecam in vna re & alius creditor qui sit posterior habeat solum specialem in alia re, Primus creditor qui habet generalem hypothecam non poterit in vim illius generalis hypothecae facere executionem super re qua est alteri specialiter hypothecata. l. 2. C. de pig. quod praedit vbi per talem generalem hypothecam satisfieri possit illi primo creditori: quia tunc ad alia bona etiam specialiter hypothecata alteri creditori esset recurrendum aliis non, vbi ea generalis hypotheca in aliis bonis possit sufficere. Sal. in ea. l. 2. & Soc. consil. 15. in 4. vol.

Conclusio CLV.

Minor qui in contractu sui matrimonij dotem a sua vxore recepit si eam vt vir discretus receperit bona sua pro dote restitutione erunt obligata: quia cum ille sit vsus iure communi non debet haberi loco minoris: aliis autem non est obligata. Soc. consil. 81. nu. 17. in 4. vol.

Conclusio CLVI.

Executor alicuius sententiae superioris si illi opponatur exceptio qua in executione opponi possit, non tamen debebit ille de ea cognoscere sed ad superiorem remittere debet & interim super se debet super ea executione. Si tamen videat eam exceptionem non ob stare poterit super ea executione procedere Bart. in l. a diuo Pio. ff. de rei iud. & Soci. consil. 83. nu. 20. & 21. in 4. volu.

Conclusio CLVII.

Executor sententiae incidenter per viam exceptionis poterit de nullitate sententiae cognoscere: sed non principaliter: ratione enim incidetium augetur iurisdictio. l. quoties. C. de iudic. Bald. in l. aduersus. C. si aduer. rem iudicat. & Socin. consilio 83. in 4. volumin. & vbi patens est nullitas & qua ex actis facile ostenditur, inferior poterit cognoscere de tali nullitate. Salicet. ibi & Socin. in eo consilio, numero 23.

Conclusio CLVIII.

Filius spurius licet a patre suo institui non possit, tamen ab haerede sui patris institui poterit etiam in bonis qua a patre peruenierunt ad ipsum haerem & sic talis haeres a patre poterit filium spurium instituere etiam in bonis habitis ab ipso testatore. Bar. Paul. de Cast. & alij in l. si is qui haeres. ff. de vulg.

vulga. nisi appareat institutum haerem grauatam fuisse a testatore de restituenda haereditate filio spurio. Iac. ibi per l. non intelligitur. §. ff. de iure fisci. Soci. consil. 84. in 4. vol.

Conclusio CLIX.

Clausula, si sine liberis moriatur subintelligitur in substitutione fideicommissaria facta filio simpliciter. l. cum auus. ff. de condi. & demon. verum si cum filiis institutis sit insimul extraneus institutus vnà cum filiis ipsis & insimul fuerint grauari non subintelligitur ea clausula: nam cum in persona extranei non subintelligatur nec etiam in persona filij. l. iam hoc iure. ff. de vulg. Soc. con. 94. nu. 10. in 4. vol.

Conclusio CLX.

Ratificatio quidem in absentia partis fieri potest & neque requirit partis praesentiam, quando scilicet talis declaratio & ratificatio tendit ad declarationem voluntatis actum gerentis. l. Pomponius. ff. de neg. gestis. Sed quando actus tendit principaliter ad obligandum facientem actum & tunc talis ratificatio fieri debet in praesentia eius cui acquiratur. Soc. consil. 105. in iij. vol. neque enim possum declarare nec ratificare aliquid parte absente, vt ex mea declaratione aut ratificatione alteri parti ius quaeratur. & in ratificatione requiritur illa forma qua requiritur in actu principali. Dec. consil. 332.

Conclusio CLXI.

Si minor petat restitutionem in integrum in negotio quod habet ille commune cum maiore etsi negotium illis sit commune restituitur in integrum minoris proderit & maiori & in eo negotio quod commune & maiori & minori post publicatas attestaciones minor petat restitutionem in integrum, & eo casu restitutio concessa minori ad probandum proderit & maiori, quod si negotium inter eos esset separatum & non prodesset restitutio concessa minori non proderit inquam maiori. l. j. C. si vnus ex pluribus Soc. con. 110. in iij. vol. nu. 6. item & restitutio minore super vno capitulo probationis & maior restitui debet Soci. ibi. nu. 2.

Conclusio CLXII.

Donatio facta a patre filio in potestate qua excedit summam quinquaginta aureorum si non fuerit insinuata non confirmatur morte patris etiam si perseverauerit in eadem voluntate etiam infra quinquaginta aureos & hoc ratione rei & personae & ne duo singularia in vna re concurrant. Soc. consil. 115. nu. 5. in ij. vol.

Conclusio CLXIII.

Oblatio verbalis sufficit ad poenam euitandam & ne quis incidat in commissum & sic ad euitationem poenae sufficit. l. acceptam & ibi notatur. C. de vsu. Soci. consil. 119. in fi. in iij. vol.

Conclusio CLXIII.

Fideiussores plures qui pro aliquo debitore fideiusserunt tenentur in solidum & quilibet eorum in totum & in solidum potest conueniri. l. non recte. C. de fideiuss. §. si plures & ibi glo. & doct. qui dicunt hoc obseruari in sti. de fideiuss. verum si vnus ex illis fuerit coeuentus poterit opponere beneficium diui Adriani vt scilicet non teneatur nisi pro sua parte. d. §. si plures. & talis exceptio vsque ad sententiam & etiam in art. appell. opponi potest. Io. de platea in d. §. si plures. & ibi etiam Ang. & tali beneficio diuisionis inter ipsos fideiussores potest renuntiari & talis diuisio inter eos confideiussores diuiditur si sint soluendo alias non. d. l. non recte.

Conclusio CLXV.

Promittens factum alienum videtur promittere se facturum & curaturum quod illud quod promiserint fieri, ita vt videatur ille promittens liberatus si fecerit quod potuit. l. quoties & ibi Iac. ff. de verb. oblig. & hoc quando quis simpliciter promissit: secus si promittens obligatur de suo proprio obseruare: quia tunc ad interesse teneretur licet fecerit quicquid potuit. Deci. consil. 345.

Conclusio CLXVI.

Agens in iudicio contra alium debet prius implere quod illi incumbit priusquam agat. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empr. quia is qui non facit quod debet, non potest petere quod sibi debetur. Deci. consil. 361. & Rubeus Alexandri. consil. 30. & Deci. consil. 380.

Conclusio CLXVII.

Vbiunque consensus alicuius requiritur ad aliquem actum faciendum sufficit quod ille consensus interueniat ante vel post ipsum. arg. in l. per fundum. ff. de seruitu. rustic. praed. Dec. consil. 367. nu. 4.

Conclusio CLXVIII.

Testator habens tres fratres A, B, & C, eos haeredes instituit & illis institutis sic substituit, si quis meorum haeredu sine filijs moriatur portio eius ad coheredes perueniat. moritur A relicto vno filio: moriuntur demum B, & C, sine liberis: & quoniam filius dicti A, mortuus est, descendentes ipsorum B, & C, petunt portionem qua debita erat ipsi A, qui poterunt excludi ex eo quia iam respectu ipsius A, defecerat substitutio quia iam habuit liberos, & nec curatur quid demum de illis filiis fiat, sufficit enim cum A, liberos habuisset tempore suae mortis. Dec. consil. 377. circa prin. Paul. Cast. in l. ex facto. §. penult. ff. ad Trebel. & Dec. consil. 511.

Conclusio CLXIX.

Agens ad poenam debet probare se ex sua parte impleuisse id ad quod tenebatur alioquin repellendus esset & hoc procedit siue sit poena legalis vel conuentionalis. Alex. consil. 212. in 2. vol. vel quia liquida debet esse causa vt poena petatur. Bald. in cap. 1. in tit. qui. domi. pro seu. per l. in testamento in pri. ff. de condit. & demonst. & is qui obseruat contractum ex sua parte potest ad poenam agere contra eum qui non obseruauit: verum contrahendo non potest ille ad poenam agere quia non debet vtrumque consequi scilicet & agere ad poenam: & contrahendo, poterit quidem vel contrahendo re vel poenam petere. l. rescriptu. §. si pacto. ff. de pact. Decius consil. 380. Alex. in l. semel mora. ff. solut. matrim. & vbi poena petitio admittitur liquidissima probatio eorum qua adducuntur fieri debet, & neque per coniecturas sufficeret probare. Alex. consil. 33. in 2. vol.

Conclusio CLXX.

Testator si filium instituit haerem & si moriatur sine liberis Titium substituit si haeres non filium sed nepotem & sic filium ex suo filio reliquerit, cessabit ea substitutio, atque per nepotem excludetur substitutus: nam quoties testator dispositiue de filijs loquitur, appellacione filiorum & nepotes continentur. l. Lucius. ff. de haered. inst. Bar. in l. Gallus. §. instituens. ff. de liberis & posthu. Dec. consil. 391.

Conclusio CLXXI.

Legatum sub conditione relictu etiam a patre filio factum non transmittitur etiam ad liberos ipsius filij si filius decedat pendente conditione. Alex. in l. cum quidam. C. de impu. vnde est quod si testator relinquat aliquid suo nepoti, & adijciat quod si deceaserit sine liberis quod reuertatur ad suum haerem, si interim haeres moriatur non fiet transmissio ad haerem ipsius haeredis vniuersalis: non enim fiet transmissio ad haerem si decedat pendente conditione. Bald. in l. in causa ij. §. Pomponius. ff. de minor. Iac. in l. j. nu. 94. ff. de leg. j. Item & legatum relictu sub die mortis non transmittitur ad haerem legatarij si legatarius interim decedat ante purificatam conditionem legati. l. j. §. dies. ff. de cond. & demon. Decius consil. 417. Pendencia enim conditionis etiam in filio impedit transmissionem vt per Iac. in eo loco. nu. 93.

Conclusio CLXXII.

Si in vno instrumento plures res vendantur & cuique rei est pretium constitutum, videntur plures venditiones ex quo cuique rei pretium est constitutum. l. cum eiusdem. §. si plura. ff. de edilitio edicto. Non tamen possit habere locum remedium. l. ij. C. de resc. vend. si emptor dicat se laesum circa vnã rem quia dicit venditor se eam rem non vendidisse, nisi cum alijs. Iac. in l. scire debemus. ff. de verb. obl. Quod si plures res vnico pretio vendite essent, & tunc vnus contractus iudicaretur. Dec. consil. 344. & consil. 421. Boer. decif. 253.

Conclusio CLXXIII.

Societas ex communicatione fructuum non praesumitur. fructuum enim communicatio non facit quod propterea sit communicata proprietates ipsorum bonorum. Salic. in l. si patruus. C. com. vtriusque iudi. Deci. consil. 425. & neque inducitur societas bonorum ex eo quod debeant viuere communiter. Dec. consil. 442. nu. 25. & 32.

Conclusio CLXXIII.

Qui non potest alienare non potest pati quod praescriptio in praerudicium alterius sequatur quia praescriptio est alienatio. l. alienationis. ff. de verb. signif. Iac. Aluar. in cap. 1. §. hoc quoque. de success. feud. & sicuti expressa alienatio alteri non nocet, ita nec tacita quae resultat ex praescriptione. & quae causa tur ex negligentia alterius. Dec. consil. 445. nu. 8.

Conclusio CLXXV.

Testes deponentes de confessione facta a creditore cum tamen articulatam fuisse de vera numeratione de qua testes non deponunt dicuntur deponere extra articulata & non probant. Quod si articulatam fuisse de confessione & de qua testes etiam deponunt bene probarent. Alex. cof. 2. 5. nu. 1. in 2. parte & conf. 179. parte 2.

Conclusio CLXXVI.

Homicidium perpetratum ab aliquo & quod incontinenti factum fuit, & cum debita proportione armorum intel ligitur factum ad defensionem, & non ad vindictam nisi de contrario constaret. & ratio est, quia id quod fit incontinenti de bet praesumi factum licite & ad repellendum offendentem. l. merito. ff. pro socio Ang. in §. ius autem vers. quartum inst. de iure natural. Deci. con. 4. 59. & 469.

Conclusio CLXXVII.

Exactores publici qui exigunt pecunias a debitoribus, dnt ea in florenos redigere, nec florenos in pecunia p. l. vnicā de auri publici psecutoribus. lib. 10. C. & ibi Bar. & alij ex quo datur intelligi qd pecuniam qua illi exactores recipiunt debent ea reddere in specie in qua eam pecuniam receperunt. cum tantummodo eius pecunie custodiam habeat & in deposito ea suscipiant & neque possunt officiales talem pecuniam publicam mutuo dare nec etiam eam pecuniam in eorum utilitatem conuertere. l. 1. & ibi Bar. & alij. de his qui ex publi. ratio. & in l. 2. d. lib. 1. C. & Deci. conf. 477. nu. 9. & hac procedunt ubi exactor ille incontinenti tenetur pecuniam sisco restituere: tunc enim non potest pecuniam dare mutuo cum eam teneatur ad votum principis reddere. & ita ea l. 1. de auri publici. intelligitur. & sic ad eam pecuniam exactam reddendam in specie videtur obligari: fecus si ad tempus illis permillum sit eam custodire & reddere ad tempus: quia tunc possunt eam pecuniam dare mutuo. Deci. conf. 6. & j. dec. 393.

Conclusio CLXXVIII.

Fideicommissum quoties familiae relinquitur si supersint defuncto frater & filius alterius fratris praemortui frater solus succedet excluso nepote filio fratris & sic non in simul concurrunt frater & alterius fratris filius. Bal. in l. cum filio. §. in fideicommissio. ff. de leg. 2. & hanc opinionem de iure asserit in l. si auia. nu. 6. C. de adilitio edict. in hoc enim fideicommissio vocantur proximiores testatori & non concurrunt auunculi cum filiis fratrum quia auunculus proximior est quam nepos & filius alterius fratris. Lauiculo. C. de suis & leg. har. & cum agitur de successione legali bene verum est quod auunculus cum filio fratris praemortui succedit vna cum auunculo per authen. cessante. C. de suis & leg. her. & per eum titulum vt fratrum filij. sed quando agitur de successione ex dispositione testatoris & sic de titulo hereditario proximior debet admitti Deci. conf. 478. & 480. & j. confil. in legato enim quod familiae relinquitur, qui sunt proximiores succedunt gradatim. Deci. con. 1.

Conclusio CLXXIX.

Donatio facta de omnibus bonis simpliciter refertur solum ad bona praesentia & solum intelligitur de omnibus bonis. l. si. §. 1. ff. de leg. 2. Decius conf. 488.

Conclusio CLXXX.

Si testator quatuor filios habens eos heredes instituit substituendo hoc modo vt si aliqui moriantur sine liberis vult quod alij succedant & sic successiue de vno ad alterum & ad vltimum testatore mortuo tres filij mortui sunt cum liberis nouissime vltimus mortuus est sine liberis: dicendum erit substitutionem cessare & defecisse & neque nepotes qui sunt filij fratrum iam defunctorum succedent in vim substitutionis quae iam expirauit eo tempore quo ille vltimus mortuus est, cum iam alij praemortui essent & sic tempore suae mortis nullum fratrem habebat: quare illi nepotes succedent illi patruo ab intestato: si ille nullum testamentum fecerit: quantum autem pertinet ad fratres alios iam defunctos res clara est quod defecerit conditio vt quiliberos haberent.

Conclusio CLXXXI.

Maritus si nomine vxoris rem emerit marito tamen est tradita possessio rei emptae & non vxori, ipse maritus dicitur verus dominus & emptor & nomen vxoris ceterum ibi appositum simulatē. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. Deci. conf. 545. nu. 16.

Conclusio CLXXXII.

Testator quendam instituit heredem & cum grauauit vt fratribus testatoris hereditatem restituat quos substituit, & erat tres fratres eo tempore: demum vnus ex fratribus moritur relicto filio ex se: huiusmodi moritur relicto duobus fratribus ipsius testatoris & filio alterius fratris quoniam mortuus erat si quaeratur nunc an filius defuncti fratris testatoris admittatur ad ipsam substitutionem vna cum patris, dicendum erit quod non: & soli fratres qui nunc reperiuntur admittentur ad eam substitutionem excluso filio alterius fratris iam praemortui. Iaf. in l. qui liberis. §. haec verba. num. 4. ff. de vulga. & in hoc fideicommissio ubi agitur de successione ex dispositione testatoris filius fratris non subintrat locum sui patris, sed solum in legali successione. Dec. conf. 481. nu. 9. & conf. 1.

Conclusio CLXXXIII.

Attentata non reparantur quando sententia executio. Ani demandatur post tempus datum ad appellandum etiam demum impetrata fuerint literae restitutionis in integrum aduersus lapsum fatalium, nam quod petitur restitutio in integrum post executionem iam factam illa impeditur quidem in posterum ne fiat: sed non quod reuocet iam factam. Fran. Marc. dec. 53. in 2. parte.

Conclusio CLXXXIII.

Coniunx conuolando ad secunda vota non solum tenetur reseruare filiis primi matrimonij ea quae accepit & habuit a suo praedefuncto coniuge sed & ea quae illi sunt donata ab extraneo in contractu ipsius matrimonij qui extraneus si ambobus coniugibus donationes alicuius rei fecerit vno demum mortuo relicto liberis illa res donata reseruanda erit. l. generaliter. C. de secund. nupt. Fran. Marc. decif. 76. & 10. Nicol. in d. l. generaliter. nu. 50. Quod si extraneus dederit aliquid vxori viri contemplatione aut e contrario: tale lucrum est illius cuius contemplatione illa res donata erit. l. Nicol. in d. l. generaliter. nu. 51. cum alijs.

Conclusio CLXXXV.

Possessio probari poterit per vnum actum collationis vel praesentationis & sufficit vnus actus collationis vel praesentationis ad acquirendam quasi possessionem, dum tamen talis collatio vel praesentatio fuerit immediata. cum de beneficio de praebendis in 6. Fran. Marc. dec. 109. & ille qui vltimo loco praesentauit dicitur esse in possessione, dum tamen illa praesentatio sit facta bona fide & quod admissa fuerit & praesentatus fuerit in possessione. Decius conf. 124.

Conclusio CLXXXVI.

Frater instituens fratrem suum & filios fratris ad hereditatem illius testatoris admittetur & fratres & eius filij in simul & non ordine successiuo. frater tamen habebit dimidiam hereditatis, & eius filij etiam dimidiam. de Anch. in c. Rainaldus de testamentis. Iaf. in l. Gallus. §. quidam recte. nu. 22. 23. & 24. ff. de libe. & posthu. Idem si testator heredi instituto substituat suum fratrem & filios eius. d. fratris & succedet frater ex vna parte & eius filij ex alia. Alex. conf. 22. num. 6. part. 3. & Soc. conf. 51. nu. 14. par. 5.

Conclusio CLXXXVII.

Vxor relicta domina & usufructuaria filio herede instituto extraneo quantum ad partem filij consequetur solum alimenta: quantum vero ad extraneum habebit integrum usufructum. Barto. in l. Titia. §. Titia. ff. de lega. 2. Socin. in l. cum auus. ff. de condition. & demonstratio. versiculo 7. infertur.

Conclusio CLXXXVIII.

Si plures sint domini directi a quibus aliquis tenet rem in sempiternum & illa res vendatur & alter ex dominis consenserit venditioni petieritque ius suum & laudimium pro sua parte: alter vero ex dominis directis vult rem retine re iure praedationis & petit partem aestimari quae ab alio tenetur, talis dominus debet audiri & iure praedationis poterit eam partem retinere quam venditor habet pro indiuiso & alter confors non poterit impedire quo minus iure retentiois vtatur quo ad suam partem quam habet pro indiuiso cum alio domino. est decisio quam ponit Oldrad. conf. 34.

Conclusio CLXXXIX.

Si auus moriatur relicto quinque nepotibus ex filio praemortuo, legitima omnium eorum erit semis: quia illi veniunt

Conclusio CXCIX.

Filius si aliquid sibi debeatur a patre occasione maternae successione id ab heredibus patris poterit petere quantumvis pater in suo testamento illo filio relinquendo legitima dixerit quod nihil aliud ille filius possit petere: eo enim non obstante petet quod sibi debetur ex bonis maternis. Oldrad. conf. 297.

Conclusio CC.

Iudex recusatus quantum ad cognitionem negotij principalis est ligatus posteaquam illi recusatio proposita fuit: sed non est ligata eius iurisdicchio quantum ad coactionem arbitrorum. Oldrad. conf. 303.

Conclusio CCI.

Testibus duobus deponentibus super negatiua in delictis ad defensionem, plus creditur quam duobus affirmatiua in delictis deponentibus ad ea delicta probanda. gloss. in c. clericum. 81. dist. Franc. Marc. dec. 286. in 2. part.

Conclusio CCII.

Tertius comparēs in iudicio & qui petit se iungi processui qui agit inter aliquos debet iungi in eo statu in quo est processus & sic poterit prosequi instantiam inchoatam in eo statu in quo ipsum processum inuenit, & si tum sit iam contestata non debet de nouo contestari & si testes sint publicati super eisdem articulis aut directe contrariis non debet admitti. Innoc. in c. cum super. de re iudica. & Fran. Marc. quest. 318. omnes enim quorum interest durare causa debent venire ad causam & admittuntur in statu in quo eam inueniunt. Oldrad. conf. 255.

Conclusio CCIII.

Capitalis inimicitia oritur quoties crimē capitale vel graue deducitur contra aliquem per viam accusationis. l. q. cum natu maior. ff. de bonis dam. l. 3. §. fin. de adi. lega. Fran. Marc. quaestione 324. & etiam cum crimen deducitur per viam exceptionis in specie praesentium. de test. in 6. Mar. in eo loco.

Conclusio CCIII.

Inimicitia leuis repellit iudicem vt suspectum quae inimicitia per coniecturas probari potest. Bald. & Paul. Castr. in l. liberi. C. de inof. test. Si tamen proponatur recusationes contra iudices & non probentur licet illi iudices sint prenotati propter eas recusationes: tamen non propterea abstinebunt: sed cognoscent de causa. Fran. Marc. q. 324.

Conclusio CCV.

Fideiusor qui pro aliquo fideiusor de iudicato soluendo lata sententia, & si ab ea fuerit appellatum expirabit cautio illius fideiusoris: non enim tenetur fideiusor qui acceptus fuit in prima instantia, de eo quod iudicabitur in causa appellationis: post enim sententiam latam expirat ea cautio. l. cum apud. ff. iud. solui. & hoc procedit siue prima sententia fuerit absolutoria siue condemnatoria. Bart. & alij in d. l. cum apud, nisi dictum esset quod ille fideiusor semper teneretur vel se obligaret in omnem causam. Fran. Marc. dec. 357.

Conclusio CCVI.

Si is qui in testem productus est in sua depositione aliquid confiteatur productus non potest petere talem testem condemnari ex tali confessione facta in ipsa depositione: quia ille vt testis deposuit & non vt pars: & sic talis testis ex confessione facta in sua depositione non potest condemnari. c. cum dilectus. de ordi. cog. Fran. Marc. dec. 439.

Conclusio CCVII.

Quoties partus aditus est extra domum mariti, & ab alia muliere quam ab vxore, tunc probatio quod est filius est difficilis, & neque dicto mulieris standum erit quae asserit talem filium fuisse ab eo progenitum & licet probetur quod quis fecit lactare talem partum, non per hoc ille videtur talē partum vt suum cognoscere, & sic alia erunt probanda. ita Fran. Marc. dec. 457.

Conclusio CCVIII.

Mercatores dum sunt in loco nundinarum non possunt capi pro reprefalijs: sed bene dum sunt in itinere eundo & redeundo. Fran. Marc. dec. 415.

Conclusio CCIX.

Renunciatio hereditatis iam quaesita facta etiam in contractu matrimonij, & et a maiore 25. annis reuocatur per superuentiam liberorum per l. in vnum. C. de reuoca. donationib. quae res locum habet in donatione hereditatis iam quaesita. ita Moderni in tract. de donationib. factis. numer.

veniunt in eorum persona propterea quilibet debet suam partem habere quando scilicet nulli alij extant liberi nec alij nepotes ipsi auo. Sali & Iaf. in auth. nouissima. C. de inof. testa. nu. 51. & Alex. conf. 63. in ij. vol.

Conclusio CXC.

Si quis moriatur relicto duobus filiis ex se & nepotibus ex alio filio praemortuo, legitima eorum erit triens & illi nepotes pro vno habentur representando personam eorum patris, & in stirpes succedent illi nepotes. §. cum filius. in titi. de haered. quae ab intesta. in Iaf. in d. auth. nouissima.

Conclusio CXCI.

Si quis moriatur nullis relicto liberis sed solum nepotibus ex vno filio & nepotibus ex alio filio eorum legitima erit triens & succedunt in stirpes & non in capita. Iaf. in ea auth. nouissima. & sic medietas illius trientis pertinebit ad nepotes ex vno filio & ad alios nepotes ex alio filio. Iaf. in eo loco.

Conclusio CXCI.

Pater in contractu sui filij, illi dedit donatiōe propter nuptias certam partem bonorum suorum. Hic filius ex suo matrimonio filia habuit demum moritur filius relicta filia quae illi succedit excluso suo auo, cum prima causa sit suorum, si demum filia moriatur relicta sua matre & auo, mater ei succedet auo excluso cum sit proximior, auth. defuncto. C. ad Tertul. Oldradus confil. 110.

Conclusio CXCI.

Procurator qui constitutus est cum potestate substituendi si semel substituerit finita erit illius potestas substituendi & reuocandi substitutum: nam tunc bene potest reuocare dummodo fiat talis reuocatio ante litem contestatam. Oldradus conf. 130. nu. 2. quia post litem contestatam non potest substituens substitutum reuocare.

Conclusio CXCI.

Procurator semel constitutus, & qui in vim mandati iam in iudicio est litem contestatus per mortem domini constitutentis qui demum mortuus est non ceterum reuocatus nec propterea expirat illius potestas. l. nulla. C. de procur. Oldrad. con. 130. nu. 3. Si tamen procurator alteri substitutus moriatur per mortem illius substituents expirat potestas substituti. Oldradus ibi. Verum ea l. nulla, ex stylo curia. non habet locum quia haeres defuncti vocandus est. Boe. dec. 285. n. 7.

Conclusio CXCV.

Procuratores plures si dati sint etiam sine clausula quod vnus sine altero agere possit, vnus solus poterit agere: nam quando plures procuratores simpliciter constituuntur quilibet in solidum videtur constitui. c. non iniuste & ibi. glo. de procurat. Oldrad. conf. 130. & occupantis fit melior conditio gl. in d. c. non iniuste.

Conclusio CXCVI.

Iudex admittendo appellationem etiam ab interlocutoria non potest amplius de causa cognoscere. c. cum appellationibus. de appella. in 6. etiam quamuis vellet procedere de consensu partium Soci. conf. 21. nu. 1. in 4. vol. vel si iudex derulerit appellationi non poterit demum etiam de consensu partium in ea causa cognoscere nisi per iudicem appellationis causa illi remittatur. est additio super Panor. in c. super eo in j. de appella.

Conclusio CXCVII.

Testamentum illud corrumpit & efficitur caducum quod sub hac forma verborum conceptum est, nempe si testator aliquem fecerit heredem & si moriatur sine liberis Titium substituit, & Titio Caii: uenit viuentē testatore haeres moritur relicto liberis primus substitutus etiam moritur & tandem testator liberis: ab ipso herede superstitibus & relicto alio substituto. hoc enim casu tale testamentum caducum reddet & neq; liberi ex ipso herede succedent quia cum pater eorum mortuus est vt qui mortuus sit viuentē testatore nondum erat haeres: sed nec secundo substitutus succedet quia haeres non est mortuus sine liberis: quare venientes ab intestato illi succedent. ita Oldrad. conf. 141.

Conclusio CXCVIII.

Clausula codicillaris operatur hunc effectum vt venientes ab intestato cogantur restituere hereditatem haeredi scripto qui tanquam grauati poterunt detrudere quartam Trebellia. Oldrad. conf. 171. nu. 18. Decius conf. 279. nu. 2. Iaf. in l. si filius qui in potestate nu. 13. ff. de libe. & posthu.

4. illa tamen lex non habet locum in renunciatione quam mater facit secundum dispositionem e. quamvis pactum de pactis. lib. 6. quia videtur facta ex causa, & propter dotem constitutam: & non habet etiam locum in donatione ob causam. Decius consil. 181. & Alexand. consilio 29. numero 9. part. 3.

Conclusio CCXX.

Tutor cogitur respondere positionibus traditis contra pupillum & respondendo si aliquid fateatur, talis confessio pupillo præiudicat. Ita Franc. Marc. decif. 520.

Conclusio CCXXI.

Donatio reuocari potest ubi modus in ea positus non seruatur, vel etiam si conditio in ea donatione posita non ferrietur, ea donatio reuocari etiam potest. l. j. C. de dona. que sub modo. capi. verum de condi. oppos. Petr. de Anch. consilio 197.

Conclusio CCXXII.

Liberrationum thesaurariorum & aliorum qui habent officium de publico facit plenam fidem tam pro quam contra: cum illi habeant officium de publico l. quædam §. numularios. & ibi doct. ff. de eden. Franc. Marcus decif. 520.

Conclusio CCXXIII.

Quoties petitur ut quis edat librum suum rationum, potest ille petens interrogari an velit stare illo libro tam pro quam contra: & talis petens illi interrogationi tenetur respondere. Ita Franc. Marc. decif. 520.

Conclusio CCXXIII.

Si causa aliqua committitur curiæ alicui supremæ quæ aliis non poterat de tali causa cognoscere, ut quæ non esset de sua cognitione ea curia cognosceret ut delegata à principe: & licet ea procedat ut delegata non tamen ab eius arrestis licebit appellare licet alias à delegato ad delegantem permissa sit appellatio. Nam eo casu quo aliqua cognitio datur curiæ supremæ competit ea iurisdicção ut vniuersis & ut collegio, & non ut singulis: propterea appellatio prohibita est ut curia referat semper suâ authoritatem quam princeps delegando & committendo non censetur infringere. l. j. ff. à quo appell. non sit. Fran. Marc. dec. 535.

Conclusio CCXXV.

Alueus fluminis si mutetur de vno loco in quo quis habet ius aliquod & mutetur ille alueus in alium locum, ius illud quod habebat ille perditur: quia alueo mutato & sic loco mutato mutatur & sic perditur ius illud. Bal. in rubr. de rerum diu. ff. verum si alueus in suum locum redeat & reuertatur, ille dominus suum ius recuperabit. Franc. Marc. dec. 341.

Conclusio CCXXVI.

Procurator constitutus ad negotia etiam extrajudicialia potest cogi rationem reddere de administratis per eum cum actio mandati sit generalis & sic ad reddendum computum potest cogi ille procurator. Franc. Marc. dec. 572.

Conclusio CCXXVII.

Atentata non habent locum in causa matrimoniali & ideo si lite pendente in causa matrimoniali contrahatur matrimonium cum alio vel cura alia non contrahitur vitium litigiosum, nec locum habet remedium attentati: sed totum dependet ex futuro euentu. Franc. Marc. dec. 713. & 749.

Conclusio CCXXVIII.

Matrimonialis causa non potest tractari coram arbitris, nec in ea causa matrimoniali transigi potest nec compromitti. capit. final. & ibi gloss. de transact. per iudicem discretum discuti debet. d. c. fi. & ibi gloss. & hoc propter causam arduitatem. Franc. Marc. decif. 753.

Conclusio CCXXIX.

Interrogatoria quæ sapiunt negotium principale fieri non debent, nam ea quæ tangunt negotium principale, debent fieri per modum positionum & non per modum interrogatorum. Panormit. in capit. penultim. de iurament. calumnie. Franc. Marc. dec. 739. & nec copia earum parti debet dari. las. in l. j. nu. 16. ff. si cert. pet.

Conclusio CCXXX.

Quis non tenetur respondere positioni criminosa per quam delictum aut periculum aut turpitudine detegi possit. gloss. Bar. & Alexand. in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iurciu. sed nec positioni captiosa quis tenetur respondere ne quis respondendo in laqueum incidat. las. in l. penultim. C. de pactis. & nec etiam positioni criminosa de delicto tertij: sed & nec articulis obiectionalibus respondendum est. Verum pars

producens debet admitti ad probandum absque eo quod quis illi stentatur respondere. Franc. Marc. decif. 789.

Conclusio CCXXXI.

Fideiussor de representando aliquem reum sille reus auferit & demum ex eodem crimine captus fuerit & in carcerem remissus, talis fideiussor liberatus erit: si vero ex alio crimine quod commisit, fuerit captus & in carcerem missus, non liberatus erit fideiussor, sed tunc ille fideiussor debet coram iudice protestari quod ipse debet haberi acti verè reum ipsum presentaret ex eo quod iam detentus est: hoc enim factum, & ita facta declaratione non amplius tenebitur quamuis demum reus ipse auferit & si reus principalis ante mortem mortuus fuerit, liberabitur etiam fideiussor. l. si decesserit. ff. qui satisd. cogantur. Franc. Marc. decif. 797. & talis fideiussor de representando si simpliciter fideiussor liberabitur semel facta presentatione. Quod si fideiussor de representando quoties curiæ placuerit, tunc post sententiam tenebitur: verum post secundam presentationem liberaretur & hæc fuit opinio Ioann. Andr. super Speculatorem in titul. de accusa. §. sequitur, super verbo, exceptionem. & Roma. in l. j. §. in fideiussorem. ff. qui satisd. cogantur. & Franc. Marcus in ea decif.

Conclusio CCXXXII.

Reconuentio in causa criminali locum habet quando cõuentus reaccusat de maiori crimine vel quãdo persequitur suam iniuriam vel suorum. l. j. negando. C. qui accusa. non possunt. & hoc ante litem contestatam, nam post non licet. l. adulterium. C. ad l. Iuliam de adult. & in illis casibus in quibus conceditur reconuentio ex causa criminali debet e fieri coram iudice ordinario vtriusque causæ & vtriusque partis & qui sit iudex competens aliis secus. Franc. Marcus decif. 903.

Conclusio CCXXXIII.

Matrimonium non contrahitur ex his verbis, accipitis, vos pro vero sponso ac sponsa, quamuis alter alteri respondeat quod sic: & quamuis demum sese deo iulentur & bibant nomine matrimonij: vel quamuis phentes ita dicat bibamus in nomine matrimonij, ppter enim hæc verba non completur matrimonium, ita Collectarius in c. ex parte, circa finem. de spons. & matrimon. illud enim bibere non inducit matrimonium ubi non est, Bart. Cæpola consil. 4. numer. 5. & consil. 6. in fine. & ibi inquit ea verba, bibamus pro matrimonio, solum veniunt ad declarationem precedentium sponfaliorum, idem tenet Franc. Marcus dec. 757. contrahitur enim matrimonium per consensum partium: & ad declarandum eum cõsensum verba sunt necessaria ex quibus verbis conceptis de presenti demonstrat alius consensus. c. tuæ & c. penult. de sponsa. & matr.

Conclusio CCXXXIII.

Vbi donatio est perfecta donans postea non potest pacta aliqua vel condiciones super ea adponere. l. perfecta. C. de dona. quæ sub modo. de Anchar. conf. 197.

Conclusio CCXXXV.

Legatum relictum ad aliquam piam causam si non potest impleri ut est relictum, debet conuerti in aliam piam causam & neque debet cedere in vtilitatem hæredis. l. legatum ciuitati. ff. de vsu & vusu. legat. nam quoties legatum non potest impleri eo modo quo testator iussit, debet illud conuerti in aliam piã causam. las. in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de leg. 1. nu. 19. de Anch. conf. 197. in fi.

Conclusio CCXXXVI.

Alienatione prohibita venit ea quæ est voluntaria & non ea quæ fit ex necessitate & quæ sit necessario seu quæ est necessaria. l. penultim. §. j. ff. de legat. ij. de Ancharano consilio 371.

Conclusio CCXXXVII.

Si societas inter aliquos contracta fuerit per triennium dato quod fuerit pecunia & conuentum ut durate triennio repeti non possit: si eo triennio pendente alter ex socijs moriatur, hæredes illius eam pecuniam que ad defunctum pertinebat poterunt repetere: quia cessante causa dilationis, & ea dilatio debet cessare. l. à filia. §. final. ff. ad Trebel. de Anch. conf. 344. & Decius conf. 213.

Conclusio CCXXXVIII.

Pactum de non alienando positum in aliquo contractu à contrahentibus non impedit dominij translationem. §. si ita stipulatus. ff. de verbo. obligatio. l. si sterilis. §. si tibi. ff. de actio. empti. competit tamen actio ad interesse, quod procedit etiam à contrahentibus bona adhuc essent expressè obligata

obligata. Sal. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. nu. 7. & ampliat etiam si poena esset apposta in prohibitione alienationis ptra alienatè. Bal. in l. vnica. C. de his q poena: nomine nisi in ptractu & per pactum expressum diceretur quod nullo modo res alienari posset: quia impediretur dominij translatio. Ita Chaffin. in consuet. Burgund. in ti. des cens. in §. 3. in prin. & si aduent. nu. 9. & ibi ponit alias limitationes & eam conclusionem dicit esse veritatem.

Conclusio CCXXXIX.

Minor qui iureiurando se a se iuravit maiorem in aliquo contractu, non potest petere rescissionem contractus beneficii restitutionis in integrum: & suo mendacio puniendus est. l. si alterius. C. si minor se maiorem dixerit: quæ lex excludit eum iuramentum se maiorem à beneficio restitutionis, ut non possit allegare nullitatem contractus, poterit quidem allegare contractum nullum ratione solemnitatis omisit, si forte ex statuto aliqua requiratur, vel ex alio iure quod maioribus potest competere. d. l. si alterius. Ludou. Roman. consilio 12.

Conclusio CCXL.

Actus qui nullus est propter defectum alterius solemnitatis requisita in fauorem certæ & determinatæ personæ, & quæ illius fauorem respicit, poterit de eiusdem cõsensu superuenienti ratificari & confirmari, secundum doctrinam Bart. in l. j. sed si filius. ff. de legat. 3. vel etiam actus qui de se nullus est propter aliquod impedimentum quod non durat perpetuo, cessante impedimento per nouum consensum poterit ratificari & approbari. l. j. & ij. C. si maior factus. Actus vero nullus propter defectum formæ vel solemnitatis, quæ non respicit fauorem certæ personæ, non poterit validari ex cõsensu superuenienti. Inno. in c. dudum. de rebus eccles. non alienan. vel etiam actus qui nullus est propter aliquod impedimentum quod continuo durat, non potest per nouum consensum ratificari. Roma. consil. 54. Actus tamen qui nullus est, potest ratificari ut valeat prout nunc à tempore ratificationis. Decius consil. 367. nu. 4.

Conclusio CCXLI.

Adultus potest ratificare venditionem suorum bonorum factam à suo tutore sine decreto, quamuis ea alienatio sit de se nulla, ut quæ sine decreto facta fuerit, eam tamen ipse maior factus potest approbare & ratificare. l. ij. C. si maior factus rem. Roma. consil. 54.

Conclusio CCXLII.

Hæredes plures instituti & grauati restituere hæreditatem quilibet eorum hæredum (si sint plures) poterit detrahere Trebellianicam die restitutionis adueniente ex ea parte quæ ad quemlibet peruenit. Chaffin. consil. 681. Dec. consilio 135. num. 2. Alex. consil. 43. num. 4. volum. 2. & si sint tres hæredes quilibet ex illis detrahat suam Trebellianicam. Ludou. Roman. consilio 18. & Decius consilio 452. in princip.

Conclusio CCXLIII.

Creditor si apud plures possessores reperiat bona sibi obligata extare, poterit agere contra quemlibet in solidum: & quemlibet eligere poterit, nec habet ille qui cõuentus est facultatem aliquid opponendi. l. creditoris arbitrio. C. de dist. pigno. Roma. consil. 128. Quod procedit ubi ille agit ex expressa hypotheca: secus si extacita: quia tunc solum pro rata bonorum quæ possident possessores agendum esset. Io. de Platea in l. fin. de debito. ciui. lib. 11. C. & ibi etiam Rebus.

Conclusio CCXLIII.

Substitutus per fideicommissum alicui pupillo non priuatur substitutione, quamuis illi pupillo tutorem non petierit.

rit. l. credendum. §. hoc autem. ff. qui petant tutores. Roman. consilio 221. quod si intra annum, vel paulò post annum pupillo viuenti substitutus tutorem non petierit, priuandus esset sicuti & ipsa mater esset priuanda. l. sciant. C. de legitimi. hæred. Roma. in illis locis.

Conclusio CCXLV.

Licet mulier transiens ad secunda vota teneatur reseruare filijs primi matrimonij omnia ea quæ habuit à suo prædefuncto viro: priuata est enim ea mulier proprietate omnis largitatis quæ à viro ad eam peruenerat, siue ex donatione propter nuptias, vel ex testamento, mortis causa donatione, vel alio quolibet titulo. §. si verò expectet. in authent. de non eligen. secund. nuben. non tamen priuabitur mulier pertractum ad secunda vota proprietate earum rerum quæ sibi donata: fuerint contemplatione sui viri. ea enim remanebunt penes ipsam mulierem, & neque filijs primi matrimonij sunt reseruanda. Ludouicus Roman. consilio 405. & Ioan. de Ripa. in l. femina. num. 26. C. de secund. nupt. & Boer. decisio. 250. num. 3.

Conclusio CCXLVI.

Promissio seu obligatio à muliere vxorata pro suo marito facta in causam publicam, vel pro fisco, non valet: & contra talem obligationem mulier ipsa iuuabitur Velleiano. authent. si qua mulier. C. ad Velleianum. Cæpola. consil. 27.

Conclusio CCXLVII.

Mulier quæ aliquid soluit pro suo marito ut eum à carceribus liberet, etiam si de sua dote soluerit, non poterit demum illud repetere, nam licet mulier pro suo marito non possit se obligare etiam erga filium, ut dictum fuit, tamen si iam soluerit, non repetet contra eum cui iam soluit, sed nec contra maritum. l. quamuis. ff. soluto matr.

Conclusio CCXLVIII.

Testator pater instituens filium suum hæredem, & eius filios, videtur eos instituisse ordine successiuo, ut primo scilicet filius admittatur ad eius patris hæreditatem, & demum post illius mortem sui filij admittentur, & hæc operatur ordo necessitatis, & charitatis. doct. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liberis & posthum. vbi autem testator instituit suum fratrem, aut alium extraneum instituit hæredem, & eius filios, & tunc in simul vocantur & non ordine successiuo, quia hic cessat ordo charitatis & necessitatis, quæ necessitas facit ut prius filius testatoris admittatur quam ipsius filij qui sunt nepotes ipsi testatori, cum ergo in posteriori casu cesset ordo necessitatis, quantumvis ordo charitatis videatur hoc suadere in fratre instituto, & eius filijs institutis, tamen omnes vocantur ad hæreditatem, & hæc opinionem verisimam esse testatur Cæpola consil. 52. fietque inter fratrem cohæredem institutum à fratre, & eius filios in simul cohæredes institutos, diuisio hæreditatis, ut frater cohæres vnam partem habeat, & eius filij cohæredes alteram partem, quia natura copulæ ea est, ut diuidat. Ita Cæpola vbi supra, & eam communem esse opinionem asserit Decius consil. 205. & consilio 243. & Boerius deci. 165. numero sexto, Alexand. consil. vigesimo secundo part. tertia & Socinus, consilio quadragesimo nono, pri. volum. & eo casu filij fratris qui tunc sunt in rerum natura, succedent: alij verò qui nondum sunt nati, non succedunt, cum ea institutio sit pura. Decius consilio 153. in fin.

Conclusio CCXLIX.

Testator filias quas habet instituendo, & casu quo contingerit aliquam earum sine liberis masculis decedere, eas inuicem substituit, eueniente casu quod vna earum decedat relicta filiabus, & nepotibus masculis ex illis filiabus, cessabit ea substitutio, & tales nepotes masculi nati ex ipsis filiabus vnus filia cohæredis facient cessare talem substitutionem. Rubens Alexand. consilio 22. Socinus consilio 94. numer. 3. par. 1.

Com. opi. Tom. 4.

NNNN

Conclusio CCL.

Testator instituendo fratrem suum, & si decedat sine liberis masculis substituit filias ipsius testatoris, si ille frater institutus moriatur relicto sibi filio ex vna filia, non cessabit substitutio, sed filia testatoris substituta admittentur. Rubens Alex. conf. 22.

Conclusio CCLI.

Substitutio illa facta alicui si hæres decedat sine liberis, exspirat si hæres liberos habuerit, etiam si hæres mortuus fuerit viuo testatore: nam liberi ex hærede extantes faciunt deficere substitutionem etiam vulgariter conceptam, & sic siue hæres mortuus fuerit viuo testatore, siue post illius mortem, dummodo ad sint liberi ex eo hærede, semper illi liberi excludunt substitutum. Rubens Alex. conf. 26.

Conclusio CCLII.

Prohibitio de non alienando facta à patre filio minori vsque ad certam ætatem valet, ita vt eo termino pendente nihil poterit alienare: & cum talis prohibitio respiciat filij fauorem, non debet reici nec ratione legitimæ vel quartæ Trebellianicæ: per l. filijs matrem. C. de inoffic. test. Alexan. conf. 27. & l. 2. C. de vscap. pro empt.

Conclusio CCLIII.

Notarius vbi stipulatur pro absente, acquirit illi absenti etiam absque cessione aut ratihabitione, & per notarium etiam absenti acquiritur: & actio personalis acquiritur etiam absque vlla cessione. Bart. in l. 2. ff. rem ratam habe. vbi nomine absentis notarius stipuletur, illi absenti acquiritur & possessio & dominium. Ita Alexandrinus conf. 117. intelligitur, tamen quod habebit effectum talis stipulatio secuta ratificatione. Decius conf. 226.

Conclusio CCLIII.

Promissio facta per conductorem de reddendo rem conductam in comest. statuta, forma & modo vt sunt eo tempore quo conduxit, non ligat eum permittentem quantum ad casum fortuitum: qui si superueniat, non tenebitur conductor, & semper casus fortuitus intelligitur reseruat. l. opus. ff. de loca. Bar. in l. stipulatio ista. ff. de verborum oblig. Alex. conf. 154.

Conclusio CCLV.

Pactum in contractu matrimonij factum, quod primogenitus succedat, valet hodie ex recepta consuetudine per Nicol. Boer. decis. 204. Quod procedit vbi promittens, seu contrahens in eam voluntate vsque ad mortem perseuerauerit: alioquin pactum illud est mutabile, & promittens poterit illud pactum mutare, & poterit in suo testamento hæredem instituere, & eum grauare de ea hæreditate restituenda non obstante eo pacto. Illa est decisio capellæ Tolosanæ, 453. & Boer. in ea decision. 204. nu. 11. 14. & 32.

Conclusio CCLVI.

Feudalis res probatur per vnam solam recognitionem, seu fidelitatem factam per vasallum, alio in contrarium non apparente. Boer. dec. 211. nu. 24.

Conclusio CCLVII.

Fratres qui post patris mortem simul remanent, non per hoc dicuntur facere vnam familiam: quinimo plures faciunt & diuisim collectæ ipsis imponi debent. Alber. de Rosa. in l. cum ratio. §. si plures. ff. de bonis damna. Boe. dec. 212. num. 4.

Conclusio CCLVIII.

Fideiusor potest esse vnus ex malefactoribus pro alio, & pro aliis sociis. Bar. in l. Romanus. ff. de tuto. & curatoribus daris ab his. Boer. dec. 215. nu. 31. & hoc tam in causa civilium quam criminali. Bald. in l. omnes. C. de episc. & clericis.

Conclusio CCLIX.

Priniceps minimè potest tollere citationem nec defensionem. cap. pastoralis. §. ceterum. de re iudi. & eam esse

communem sententiam asserit Boer. decisio. 247. numero 5. & 6.

Conclusio CCLX.

Splures testes pro aliquo deposuerint, quorum vnus deponit contra aliorum depositionem, talis depositio non detrahit fidem aliorum: quæ potius duobus adhibenda est, & vno contradicente statuti maiori parti, & vnus contradictio non detrahit fidem duorum testium. c. presentiam, & c. in nostra. & ibi gl. de testi. & Franciscus de Curte in suo trac. de test. vers. 58.

Conclusio CCLXI.

Testis quem ego produxi, licet à me non possit obiici, tamen in dicta illius potero obiicere, si videam quod contradixit sibi ipsi, vel cum aliis testibus meis, vel si faciat pro aduersario meo. Ita glo. in cap. presentium. in verbo, si quis, de testam.

Conclusio CCLXII.

Ius patronatus acquiri potest etiam à laicis ex prescriptio. nec Ioan. Andr. in c. querelam. de elect. contra Panor. qui ibi tenet contrarium. Sed Decius conf. 124. asserit Ioannis Andree opinionem magis communem, & in practica seruari, & possunt patroni ipsum ius patronatus acquirere, vel ex dotatione fundatione, vel ex prescriptio, & Decius conf. 126. & ex vno actu presentationis facto à patrono acquirunt quasi possessio iuris patronatus. Cor. conf. 47. vol. 3. & probatur ius patronatus per famam sine titulo in antiquis. Boer. dec. 42. nu. 32.

Conclusio CCLXIII.

Patroni possunt alterare & remittere testatoris ordinationem factam in fundatione alicuius beneficii. Panor. in ca. cum accessissent. de const. Bald. in l. si quis presbyter. C. de episc. & cler. Decius conf. 121. & talis alteratio de consensu ipsorum patronorum fieri poterit, vt ibi per Decium.

Conclusio CCLXIII.

Varietas vbi interuenit in aliquibus actibus debet inspicere posteriora tempora, & sic fama posterior elidit prior. l. si mater. C. ne de statu defun. & ibi Bal.

Conclusio CCLXV.

Causæ matrimoniales dicuntur graues, & ob id solis episcopis committi solent communiter. Panor. in ca. si pro debilitate. num. 4. de offic. & potest. & ideo cum quis asserit aliquam mulierem esse suam vxorem, aut è contrario, id plene debet probare, cum iuramentum in supplementum in hoc casu deferre non possit, quamuis per vnum testem quis hoc probasset. Decius conf. 133. & testes in hac causa obiici poterunt si sint familiares aut domestici. Decius ibid. & neq; in hoc casu locum habet iuramentum decisuum, quod quis non tenetur suscipere in causa matrimoniali: quamuis cogi possit iurare de veritate. Franc. Marc. dec. 685.

Conclusio CCLXVI.

Licet appareat sententiam scriptam esse manu publici notarii, si tamen non appareat eam prolata fuisse, & lectam, & sententia promulgata, non valet, neque probat, & ideo in sine alicuius sententiæ illa verba solent apponi, lata fuit & promulgata. Bal. in l. fideicommissa. §. quoties. ff. de leg. 3. & nisi de his appareat, dicitur talis sententia imperfecta si non appareat quod fuerit lata & lecta. Decius conf. 458.

Conclusio CCLXVII.

Notarium imperfectis scripturis non statuit, nec fide faciunt, ob id scriptura que reperitur imperfecta in libris notarij nihil probat, vt si reperiat scriptum in libris notarij, talis vendidit rem Titio sub talibus pactis, & nihil aliud reperiat scriptum, illud non faciet fidem. Bald. in l. si quis testamentum. ff. de test.

Conclusio CCLXVIII.

Testator si suam voluntatem in quadam scedula confecerit, quam tamen non publicauit, & interim moriatur, talis voluntas testatoris quæ ita reperitur, erit testamentum, perfectum quidem ratione voluntatis, imperfectum autem ratione solemnitatis, & ideo inter liberos valebit, sed non inter extraneos. Alex. in l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Dec. conf. 159.

Conclusio CCLXIX.

Mulier etiam meretrix non prohibetur succedere defuncto, si ei sit persona coniuncta in gradu proximiori, ab intestato, & excludit omnes alios existentes in gradu vltiori, nec propterea quod est meretrix, excludetur à successione, & coniunctus poterit relinquere alicui meretrici. §. sed & aliud, & ibi Ang. quibus modis natur. effi. leg. in authentis.

Conclusio CCLXX.

Vxor hæres instituta à suo marito, aut relicta legataria si post mortem mariti stuprum commiserit, vt indigna repelli poterit à tali hæreditate aut legato, licet maritus non adierit, donec honestè & castè vixerit. Sali. in l. fideicommissum. C. de fidei. ex delicto enim commissio per hæredem aut legatarium post mortem testatoris, quis se reddit indignum. l. 1. de secun. nup. & eo casu debetur quidem legatū, sed fidei illud auferet velut ab indigno. Sali. ibi.

Conclusio CCLXXI.

Protestationes clandestinæ ex causa fieri possunt. cap. 1. de eo quod metus causa: tamen in præiudicium tertij tales protestationes clandestinæ nihil operantur. Bar. in l. clari. C. de fidei. Decius conf. 219.

Conclusio CCLXXII.

Dominus alicuius rei potest propria autoritate destruere ædificiū quod quis fecit in suo solo, & quod ab ipso domino possidebatur. l. quemadmodum. §. 1. ff. ad l. Aquil. Quod procedit dummodo ille solus in solidum possideret, nam si ab alio, qui pariter possideat, constructum esset ædificium, tunc ille dominus non possit illud propria autoritate destruere. Bar. in l. 1. §. nunciatio. ff. de operis noui nunciat. Florianus in d. l. quemadmodum. & Decius conf. 221.

Conclusio CCLXXIII.

Testator habens vxorem prægnantem, vel putans eam prægnantem esse, filium nasciturum, hæredem instituit, & si hæres non erit, & in pupillari ætate decesserit, talem substituit, si filius demum non nascatur, ille substitutus admittetur, l. si. C. de inst. & substit. Decius conf. 227. nume. 11. & Soci. conf. 52. nu. 3.

Conclusio CCLXXIII.

Molendinum æquiparatur prædio rustico potius quam vrmano. Bald. in l. certi iuris. numer. 7. C. loca. Decius consilio 262.

Conclusio CCLXXV.

Legatum alicui factum à testatore vt possit cadere in suo nemore decem plaustra lignorum, vel si testator concedat alicui facultatem vt possit cadere decem plaustra lignorum ex suo nemore, si interim legatarius moriatur, tale legatum, & talis facultas cadendi ligna vsque ad eam quantitatem transibit ad hæredes ipsius legatarij. arg. l. si necessarius. §. de vendendo. ff. de pigno. actio. Alex. & Ias. in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. nu. 5. ff. de leg. 1.

Conclusio CCLXXVI.

Alienare quis non dicitur qui non vtitur occasione cum possit, vt si quis hæres institutus sit, & cum possit hæreditatem acquirere, recuset eam hæreditatem, certè non dicitur alienare ipsam hæreditatem. l. alienationis verbo. ff. de verborum significatione, & is verè dicitur alienare non qui amittit lucrum, cum possit illud acquirere, sed cum diminuit suum patrimonium. l. qui autem. ff. de his quæ in fraud. cred.

Conclusio CCLXXVII.

Iudex à quo appellatum est post præsentationem literarū appellationis non potest ad vltiora procedere: quia per solam præsentationem literarum superioris constat quod pars vult illis vt. Decius conf. 292.

Conclusio CCLXXVIII.

Licet lis contra plures fuerit contestata, tamen sententia lata contra vnum tenet, & si vnus cõparuerit, & causam fuerit prosecutus, tenebit sententia lata vel p. eo, vel contra eum, & hoc tam in actione civilium, quam criminali. Bar. & Castr. in l. non idcirco. ff. de iudic. Decius conf. 295.

Conclusio CCLXXIX.

Pensionis remissio fit propter bellum in contractu locationis. l. ex conducto. §. 1. ff. loca. nisi locationis tempore bellum esset, quia tunc nulla deberet fieri remissio pensionis, nam cogitare tunc potuit, quod propter bellum non facile erit fructus colligere. Bald. in tit. de pace Constantiæ. Alex. in l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de acquiren. posse. Decius conf. 312.

Conclusio CCLXXX.

Promittens quod talis ratificabit talem contractum sub tali pœna, liberatur promittens à pœna, si fecerit quod potuit, ea enim pœna committitur, si ille promittens esset in mora faciendi. Bart. in l. si duo. §. hæc verba. ff. de consti. pecu. sed faciendum quod potuit ita vt vltierius nihil possit, nõ potest dici in mora, ergo non tenetur. Quod procedit etiam si ille fuerit interpellatus, & hanc opinionem communem esse asserit Decius conf. 313. impedit enim talis difficultas potnã committi, & hoc habet locum vbi à principio non potuit præiudicari, & nisi probet quod fecit quod potuit, teneretur ad interesse. Decius ibi, & conf. 345.

Conclusio CCLXXXI.

Approbans librum rationum in vno capitulo, non intelligitur in alio capite separato approbare. Bar. in l. quedã. §. numularios. ff. de edend. scitu. & qui approbat scripturam in vno capitulo, ita in aliis non videtur approbare. Decius conf. 217.

Conclusio CCLXXXII.

Testator legans Titio centum quæ sibi solui voluit ex re ditu talis prædij, si redditus non sufficiat ad eam summam exoluendam, hæres residuum cogetur exoluere, quia talis redditus videtur appositus gratia demonstrationis: quare si redditus non sit ad residuum, hæres tenebitur. l. quidam testamento. in princ. ff. de leg. 1. l. Paulo Calimacho. §. si. ff. de leg. 3. sunt enim illæ duæ orationes, nempe demonstratio ipsius legati, & demum designatio vbi solui debeat. Quod si testator ita dixerit, volo ex fructibus talis fundi solui Titio centum, & tunc fructus videntur appositus gratia taxationis: quare fructibus non extantibus ex eo fundo, hæres ad amplius nõ teneretur, cum sit ibi vnica oratio. l. nomen debitoris. §. vni. ff. de leg. 2. Decius conf. 324.

Conclusio CCLXXXIII.

Matrimonium ad tempus prohiberi potest, vt respectu certæ personæ sed non in perpetuum, quia tunc viduitas induceretur, que prohibita est. l. sed si hac. §. si. ff. de cond. & demonst. & hoc in filia procedit, sed respectu viduæ bene valeret legatum factum ne nubat vt prohibes matrimonium. d. §. si & per cum tit. de indic. viduitate tollen.

Conclusio CCLXXXIII.

Testator si in vna parte testamenti mentionem fecerit de filiis masculis, licet in alia parte testamenti simpliciter de filiis mentionem fecerit, intelligi debet de masculis, & ad eos referri debet ea dictio, quia vna pars testamenti per aliam de claratur. Decius conf. 370.

Conclusio CCLXXXV.

Filius adoptiuus non excludit substitutum, nec fideicommissarium. l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. 3. & adoptiuus filius appellatur legitimus. Legitimus autem filius dicitur ille, qui rescripto principis, aut per subsequens matrimonium legitimatus est. Salic. in l. etiã. C. de appella. Legitimus aut per subsequens matrimonium bene excludit substitutum. Imola in l. ex facto. §. si quis. ff. ad Trebel. Decius conf. 399.

Com. opin. Tom. 4. NNNN 2

Conclusio CCLXXXVI.

Nouatio hodie non fit nisi expressè à partibus dicatur. l. si. C. de noua. quod procedit ipso iure, fiet tamen ope exceptionis: ita cōcludit Decius consi. 399. & consi. 400. & ibi inquit, q̄ secundum magis communem opinionem fit nouatio ope exceptionis, fiet etiam nouatio licet à partibus nō dicatur, ex contractibus incōpatibilibus, & quando in simul stare nō possunt, cum vltima deroget prioribus. Decius cōf. 564. inducitur etiam nouatio per delegationem. l. delegare, ff. de noua. ita vt locū nō habeat l. si. C. de noua. in nouatiōe, quæ fit per delegationem: quia nihil immutatur in nouatione quæ fit per delegationem, & fit etiam si nō dicatur à partibus. Decius consi. 107.

Conclusio CCLXXXVII.

Legatum alicui factum cum onere non petendi quod sibi debetur, valet & acceptando legatum sibi ille legatarius prædicat. l. si ab vno. ff. de leg. 2. Decius consi. 425. c. officij. de testamentis, & illud intelligi potest scilicet q̄ sibi debetur in bonis testatoris, & sic acceptando legatum nihil in bonis testatoris petere potest, secus si aliunde sibi debeatur, vt ibi per Decium, & Decius consi. 133. nu. 2.

Conclusio CCLXXXVIII.

Tutor qui non conuertit pecuniam pupilli in emptionē prædiorum, non potest dici in culpa, si non emerit, nisi contra eum ostendatur quod multa prædicia fuerunt venalia, & quæ ille tutor poterat emere. §. penul. in authen. vt hi qui oblig. Decius consi. 562. alijs nisi cōtra eum hoc probetur, tutor non potest dici in culpa, nec in aliqua negligentia: q̄a quando culpa alicui obicitur siue agendo siue defendendo, certa & limitata debet opponi. c. vt circa. de elect. & Decius consi. 430.

Conclusio CCLXXXIX.

Testator reliquit fundum alicui, & si decedat sine liberis, mandat quod ille fundus legatus ad suum heredem reuertatur, si interim viuente legatario hæres moriatur, remanebit ille fundus penes legatariū, & neq; ad heredē heredis reuertetur cum fideicommissum sub conditione legatum nō transmittatur. l. vni. §. sub conditione. C. de cad. toll. l. si in l. cum filio. num. 24. ff. de leg. 1. Decius consi. 427. & consi. 347.

Conclusio CCXC.

Abella in loco contractus, & vbi contractus fuit celebratus, solui debet, cum Gabella sit onus consecutum ipsius contractus, & ideo in loco contractus solui debet, & non in loco ubi res tradi debet, per Alex. consil. 51. in 3. vol. Propterea si quis vendat rem in ciuitate Florentiæ, vbi Gabella debet solui, Bald. in l. 1. vers. 5. quæro C. de contrahē. empti. & in l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorū. Decius cōf. 457. & modo soluta sit in loco contractus, nō debet solui in alio loco, vt ibi per Decium, & quæ Gabella per emptionem solui debet. Roma. singulari § 82. & Alexand. consil. 51. in 3. volum.

Conclusio CCXCI.

Beneficium ex pluribus titulis non potest haberi. Sed si quis habeat titulum inualidum, debet curare vt habeat validum. de Imola in ca. ex parte, de concess. præbendæ: ad cautelam autem potest quis vt pluribus titulis in beneficiis. Franc. Marcus deci. 141. in 2. part.

Conclusio CCXCII.

Erius si delinquat puniendus est mitius: tamen venit puniendus. l. omne delictū. §. per vinū. ff. de re milit. l. respiciēdū. §. delinquent, & ibi Bart. ff. de poenis. Florianus in l. fed est. §. iniuriam, nume. 5. ff. ad l. Aquiliam. Ange. de maleficiis in verbo, scienter. nu. 17.

Conclusio CCXCIII.

Depositarium solum tenetur de dolo & lata culpa. l. contractus. ff. de reg. iuris. quod procedit vbi depositum fit gratia deponentis. §. præterea. Inst. quibus modis re contra. oblig. quod si depositum fiat gratia depositarij, vel quando

depositarium accipit pecuniam, vel mercedē, vel quid aliud pro custodia, & tunc depositarius tenetur de dolo, lata culpa ac leui. Barto. in l. quod nerua. ff. de depos. Decius consi. 473.

Conclusio CCXCIII.

Testator filium masculum instituit heredem, & si moriatur sine liberis masculis, substituit suas filias: si demum filius moriatur relicti filiabus fideicommissum locum habebit in ipsis filiabus testatoris, quæ hereditatem paternam consequentur ex eo quod filius hæres mortuus est sine filiis masculis, quare filie censentur vocatæ. Decius consi. 431. & ipsius filie excludentur, quæ non sunt vocatæ, sed solum filij masculi.

Conclusio CCXCV.

Conditio illa apposta in testamento, si hæres decedat sine liberis, ex mente testatoris coniecturata, intelligitur de masculis, quæ mens ex eo colligitur, cum ille masculos hæres instituerit, & filiabus quædam reliquerit, nā ex hoc videtur rationē habuisse agnationis, quæ per masculos cōferuatur. Decius consi. 495. & 514.

Conclusio CCXCVI.

Conditio illa, si decedat sine liberis, intelligitur tacita in filiis testatoris, & in alijs descendentibus ipsius testatoris, qui sunt hæres instituti & grauati simpliciter de restituenda hereditate. l. cum auus. ff. de condi. & demon. non autem locum habet, & neque subintelligitur in fratribus testatoris institutis, nec in alijs consanguineis institutis & grauatis. Decius consi. 437. nam si fratrem suum instituat heredem, & grauet de restituenda hereditate, nō subintelligitur ea clausula, si decedat sine liberis. Decius cōf. 529. & ca. l. cum auus. solum locum habet in descendentibus, & non in collateralibus, decif. 435.

Conclusio CCXCVII.

Testi asserenti se scripsisse de mandato & voluntate Titij non creditur, & neque talis testis probat ita deponēdo. Decius consi. 510. nu. 2.

Conclusio CCXCVIII.

Siprohibitio alienationis facta sit extrā familiam, tūc vltimus de familia non prohibetur alienare, quia non superest persona ex substitutis qui alienationem reuocare possit. Decius consi. 182. & 511. nu. 6.

Conclusio CCXCIX.

Si aliquis sit excommunicatus maiori excommunicatiōe, ante denunciationem non habetur pro excommunicato, debet enim esse denunciatus ad hoc vt habeatur pro excommunicato. Decius consi. 522. & Felin. in ca. Rodolphus. vers. aduerte tamen. de senten. excom.

Conclusio CCC.

Episcopus excommunicatus non potest beneficia conferre, sed nec eius vicarius, & collatio facta à vicario episcopi, qui est excommunicatus non valet. Rebuffus in sua praxi beneficiorum in illo tit. forma vicariatus, nu. 217. Quod procedit etiam si vicarius innouet talem excommunicationem, dummodo notificatum fuerit eum esse excommunicatum. Ita Rebuffus.

Conclusio CCCI.

Famulus non potest petere salarium à domino suo pro tempore suæ infirmitatis, nam cum ille tractet de lucro, meritū illud perdit propter infirmitatem. Bar. in l. operæ, ff. de vusu. legato.

Conclusio CCCII.

Institutio facta in testamento de aliquo cui facta fuit vulgaris substitutio, si hæres non sit hæres, vt quia mortuus sit testatore viuente, vel si hæres sit incapax, aut alijs non possit adire hereditatem, tunc ille qui est substitutus admittetur, & testamentum sumet vires à secundo gradu. l. vni. §. p. secundo. C. de cadu. toll. Decius consi. 529. vbi tenet hanc esse communem opinionem.

Conclusio CCCIII.

Si maritus aliquid suæ vxori in suo testamento reliquerit, poterit demum vidua post mortem mariti & legatum, & dotem suam petere, & neque videtur factum tale legatum animo compensandi. glo. in verbo, vēdicare. in c. officij, & ibi Panor. & alij, de testamentis.

Con

Conclusio CCCIII.

Infamis infamia facti ille est, qui habet duas concubinas, aut qui habet cum sua vxore concubinam. Is etiam est infamis infamia facti, cuius opinio læsa est apud bonos & graues. Dec. consi. 530.

Conclusio CCCV.

Depositarium si efficiatur non soluendo, tunc periculum rei depositæ est ipsius deponentis, quando creditor ex iusta causa recusat rem depositam recipere, quia tunc est in potestate deponentis depositum repetere, quod non fuit à creditore acceptatum: q̄ si sine iusta causa creditor illud depositum acceptare recusat, & tunc ipsius creditoris erit periculum, si demum depositum deperdatur. l. qui decem. ff. de solution. l. obignatione. C. de sol. Decius consi. 543.

Conclusio CCCVI.

Dvobis filiis institutis si à patre facta fuerit substitutio, si vterque, vel si ambo, vel si omnes decedant sine liberis talem substituit, cessat substitutio si alter eorum liberis habuerit, & quamuis cohæres qui habet liberis, decedat, tales liberi succedent cohæredi, quamuis ille moriatur post mortem sui cohæredis, qui liberis habuit, quia tales liberi suscepti à suo cohærede iam defuncto succedent in parte cohæredis, quam ille habuit, & in totum facient deficere talem substitutionem. Decius consi. 594. nu. 67.

Conclusio CCCVII.

Donatio facta absenti, notario pro eo absente stipulatæ & acceptante, non valet plenè, & neque illi absenti ius plenè quæsitum erit ante illius ratificationem, quæ est necessaria pro validitate ipsius donationis, quare si interim ille absens ante ratificationem moriatur, talis res donata poterit alteri donari, & talis secunda donatio tenebit, cum per donationem absenti factam illi non sit ius quæsitum ante ratificationem. Dec. consi. 598. & Chaff. consi. 7. nu. 11.

Conclusio CCCVIII.

Renuciatio facta p̄ filia de omnibus bonis paternis & maternis iuramento firmata, valet extatib⁹ masculis. c. quāuis pactum. de pactis in 6. non extatibus autem filiis masculis. nō excluderetur filia à successione, quamuis renunciauerit: q̄a non est verisimile, & neque præsumendum est patrem propter filiam aliam voluisse deicere, quare succedet ea filia vnā cū alijs sororibus conferendo q̄ accepit. Chaff. con. 3. in fine.

Conclusio CCCIX.

Quoties substitutio facta fuit pluribus filiis institutis hoc modo, instituo quatuor meos filios hæres, & eorum quemlibet æquis portionibus cum hac conditione, quod si aliquis eorum quandoque decesserit sine liberis, & alij superstites succedant, & casu quo omnes decedant sine liberis, talem substituo. Ad hoc, vt locum habeat substitutio, oportet omnes sine liberis decedere, ita vt si vnus fratrum decedat cum liberis, illi liberi facient cessare fideicommissum, & ipsam substitutionem, etiam si alij ex institutis moriantur post vel ante sine liberis, & licet conditio apposta in persona institutorum non fuerit adimpleta ipsis viuim in persona omnium, si tamen demum impleatur, aliquibus ex illis mortuis, debebit ea cōditio retrahri, ita vt tribus filiis mortuis sine liberis, si vnus eorum & dummodo vnus eorum liberis habuerit, ad eos liberis filij iam defuncti pertinebit hereditas. Chaff. consi. 14. & sic filij suscepti ex vno ex illis filiis institutis excludent vltimum substitutum. Chaff. ibi. num. 6.

Conclusio CCCX.

Donatio à patre facta filio primogenito reuocari poterit propter ingratitudinem filij primogen. & hoc donatore in vita conquerente. Bened. in c. Raynutius, in verbo, in eod. testamento. il primo. nu. 208.

Conclusio CCCXI.

Census & pensionis solutio diuturna patens per liberos ecclesiarū, probatur ius ipsius ecclesiarū in leuandis & petēdis illis pensionibus. Chaff. consi. 15. nu. 4.

Conclusio CCCXII.

Seruiens quidem relationi statuitur in his quæ sunt de sua commissione, non tamen creditor eum habuisse commissionem de citando, nisi de ea commissione constet, quantumvis in relatione seruiens dicat notario scribenti, quod talis seruiens de mandato iudicis citauit talem. l. neminem. C. de exhib. reis. De Imola in ca. quod sicut. nu. 11. de electio.

Conclusio CCCXIII.

Crimen per modum exceptionis non potest opponi cōtra eum, cui iam beneficium collatum est, ad impediendam possessionem illius beneficii: nam ad tollēdum ius illud quæsitum non sufficit sola criminis exceptio cum sit

necessaria accusatio, seu denuntiatio: nemo enim cadit ab honore sine accusatore. l. rescripto. §. si quis. ff. de muneribus & honor. Quod si quis plenum ius non haberet in aliquo beneficio, ita vt petat se recipi per literas, & tunc exceptio criminis bene admitteretur contra eum. c. per inquisitionem. de electio. composte. in c. quod sicut. vers. alia vero crimina. de election. nisi publicè esset diffamatus de aliquo crimine, & excipiens ante collationem non habuerit facultatem excipiendi, & eo casu excipiens bene admittendus esset ad effectum prouisionis, & propter publicam infamiam impeditur donec facta purgatione. Ita ibi Composit.

Conclusio CCCXIII.

Collatio aut prouisio alicui facta, non potest peti cassari neque peti vt irritetur propter aliquod crimen quo ille accusatur, sed tunc à tali prouisione est appellandum, quod si non fuerit appellatum, quis non admittendus esset contra talem prouisionem, & neque potest admitti nisi per accusationem, aut denunciationem, vel inquisitionem. ca. qualiter & quando. de accusatione. Compositus in c. quod sicut. de electio.

Conclusio CCCXV.

Quoties consensus alicuius requiritur in aliquo actū, si ille non reperitur, tunc in illius absentia sufficit habere consensum illius vicarij vel locum tenentis. l. si in l. cum filius fam. ff. si certum petatur, & Chaff. consi. 17.

Conclusio CCCXVI.

Habilitas alicuius persone tunc demū requiritur in ipso actu, quando actus talis est, qui statim perficitur, & assumit suū effectum, cum fit ita, vt habitus superueniens nō sufficeret. Quare si quis sit inhabilis suæ electionis tempore quæ fit è sua persona nō poterit iuuari habitate superueniēte. Bar. in l. vusu fructus. ff. de stipul. seruo. q̄ si sit talis actus ad cuius perfectionem tempus successuum ad eum actum agēdum requiritur, & eo casu sufficeret q̄ quis esset habilis eo tempore quo actus ille fit, & perficitur, & propterea si aliqui canonici sint inhabiles ad eligendū tempore quo quis moritur, si tamen pendente termino qui datur ad eligendū, & pro eo tempore quo fit ea electio reperitur habilis, poterunt eligere, & admittentur ad eligendū. Zabarella in cle. 2. de etate & qualitate. & consi. 2. nu. 15.

Conclusio CCCXVII.

Clausula quouis modo valet, & ex quouis persona, ex quo oīs modus vacandi cōprehendit, est solita apponi etiam in prouisionibus quæ fiunt per ordinariū, qui ordinarius eas clausulas potest apponere in suis prouisionibus. Chaff. consi. 30. nu. 11.

Conclusio CCCXVIII.

Possessio vniuscuiusque rei qualiscunq; sit, perditur per spacium vnus anni, ita vt amplius post annum non sit reuersus ad ipsam possessionem. Chaff. con. 30. nu. 18.

Conclusio CCCXIX.

Arbitrarij electus est ad audiēdum cōputa aliquorum, si demū in testem producat ab vno ipsorum, standum erit dicto illius, & demū cum iuramento suppletiuo poterit ferri sententia in vtilitatem illius pro quo ille arbitrarij deponit. Chaff. consi. 37. nu. 4.

Conclusio CCCXX.

Dvo testes non integri, & quorū fides diminuta est, æquipollent vno testi integro, & erūt illi duo testes loco vnus, ita vt sicuti pbati per vnū testē, iuramentū in supplementū est deferēdū, ita nec probanti per duo testes non integros iuramentū in supplementū est deferēdū. Chaff. cōf. 36. & 37.

Conclusio CCCXXI.

Solutio tributorum per testes non potest probari: tamen amissio instrumenti solutionis per testes bene poterit probari. Bal. in l. ne casu. nu. 3. de discul. lib. 10. C.

Conclusio CCCXXII.

Communis est hæc conclusio, q̄ si statuto caueatur, q̄ mulier nō possit contrahere sine consensu propinquorū, q̄ tunc non poterit etiam donare donationem causa mortis. docto. in l. 2. ff. de leg. 1. licet ibi laf. contrarium teneat.

Conclusio CCCXXIII.

Custos carceris pro expensis factis ab incarcerato debet agere contra eum incarceratum: qui si demum non reperitur soluendo, & non habeat vnde se alar, poterit cōtra creditorem agere, qui eum fecit incarcerare, & ab eo erit alēdus ipse incarceratus: alijs vbi debitor incarceratus nō reperiretur soluendo, & creditor eū alere recusaret, iudex posset eum incarceratum à curia liberare, & à carcere. l. si in l. si viduum. ff. de re iud. & Boer. dec. 303.

Comm. opi. Tom. 4.

NNNN 3

Conclusio CCCXXXIII.

Errot nominis proprii in rescripto in quo impetrans unum nomen proprium pro alio apposuit, vitiat rescriptum. Vnde si quis rescriptum impetrauerit contra aliquem presbyterum super tali ecclesia, & sit erratum in nomine proprio illius presbyteri, tale rescriptum vitiatum erit: quia rescripta sunt stricti iuris. Iaf. in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. i. num. 8. & hoc intelligitur in rescriptis ad beneficia que sunt ambrosiosa, & in l. si in nomine. C. de testa. vbi Iaf. tenet hoc etiam locum habere & in aliis rescriptis cum etiam & illa sint stricti iuris, & ob id restringenda. Eror vero in nomine proprio alicuius rei non vitiat legatum, dummodo constet de corpore. Iaf. in d. l. si quis in fundi. nu. 8. Error autem in nomine appellatio inuenit a iure gentium, vitiat. d. l. si quis, nisi constet de corpore, & de rei presentia, & error in nominibus appellatiuis inuenit a iure ciuili non vitiat. Lancelotus Galiaula in l. Centurio. nu. 109. ff. de vulg. Error autem in substantia vitiat actum. l. in venditionibus. ff. de contrah. emp. Iaf. in d. l. si quis in fundi: non tamen vitiat stipulationem, nec etiam contractum lucratium, nec legatum. Iaf. in d. l. si quis. num. 3. 1. & in summa error in nomine proprio, vel pronomine vel cognomine non vitiat, dummodo constet de corpore, & hoc in omni materia procedit, vt per Iaf. ibidem.

Conclusio CCCXXXV.

Custodia ciuitatis est munus personale. l. si hi quoque. ff. de mune & honor. propterea a tali custodia senes excusantur. Lucas de penna in l. si vltra. de decurio. libr. 10. C. foemina excusantur. Albe de Rosa. in l. i. vers. foemina. ff. de mune & hono. verum si eligantur certi homines pro custodia ciuitatis & illis statuatur certum salarium, quod demum ciuibus imponendum esset, tunc illud salarium & per senes & per mulieres exolendum esset pro quota. vt ibi per Alb. ibidem.

Conclusio CCCXXXVI.

Inimicitia graues seu capitales superuenientes post testamentum inter testatorem & legatarium faciunt reuocare illud legatum factum illi legatario cum quo tales inimicitie graues superuenerunt: Ita vt propter eas superuenientes inimicitias tale legatum tacite cessat reuocatum. l. ex parte. & l. 3. § non solum. ff. de adi. lega. l. si inimicitia. ff. de his quibus vt indig. & hoc procedit vbi ille legatarius esset causa earum inimicitiarum. Institutio vero haredis non reuocatur per subsequentes inimicitias: & sic quamuis hares institutus commiserit aliquam iniuriam contra testatorem, non propterea reuocatur ea haredis institutio. d. l. ex parte, & multo minus reuocatur, si mortuo testatore hares eius contra ipsum testatorem aliquid egerit, vt quia eius vidua carnaliter cognouerit. Iaf. in l. forore. C. de his quibus vt ind. ibidem.

Conclusio CCCXXXVII.

Liberi nati in concubinato legitimentur per subsequens matrimonium, ca. tanta. qui filij sunt legit. tamen filij nati a clerico in minoribus ordinibus constituto, & qui est beneficiatus eo tempore quo tenet concubinam, ex qua eos liberos habuit, non poterunt legitimari per subsequens matrimonium: quia tunc stantibus ille talis beneficiatus non poterat contrahere matrimonium, & sic tales filij, nati non poterunt legitimari quamuis ille talis beneficiatus clericus renunciando beneficio matrimonium contraxerit cum ea concubina sua, per regulam legis, & si contra. C. de nup. nam cum nati sint tempore prohibito non poterunt legitimari. Quod si ille talis clericus non fuisset beneficiatus, contrahendo matrimonium cum ea concubina, tunc filij ex ea suscepti bene legitimarentur. Sed & filij legitimari poterunt, si nati sint ex crimine adulterij, aut concepti: quia tunc vit contrahendo matrimonium cum ea muliere ex qua pendente & constante suo matrimonio filios habuerit, non ex hoc legitimi. r. n. tur illi filij antea suscepti. Roma. cof. 367. & Bal. in l. nuper legem. C. de naturalibus liber.

Conclusio CCCXXXVIII.

Vicarius ab episcopo constitutus non potest illi episcopo beneficia conferre: quia cum conferat iure ipsius episcopi, non poterit eodem conferre, ca. per vestras. de iure patro. Rebuff. in tract. nominationum, nu. 28.

Conclusio CCCXXXIX.

Substitutus a vicario episcopi habente potestatem substituti, poterit eimet vicario beneficia conferre: quia substitutus capit potestatem ab ipso episcopo, qui constituerat vicarium cum potestate substitucendi. Rebuff. in tract. nominationum, nu. 28.

Conclusio CCCXXX.

Vd ex ipso quod recipit articulos, tacite videtur eos admittere etiam non admittenda, & etiam captiosa & superflua. Felin. in c. per tuas, de test. nu. 2. & quamuis eos vt pertinentes admiserit, poterit demum etiam factis probationibus reuocare, non obstant quod iam prius admiserit, quia talis admissio est sententia interlocutoria, quae ab ipso iudice potest reuocari. Decius conf. 5. 17.

Conclusio CCCXXXI.

Commissarius cui commissum fuit audire testes, si coram ipso obiciatur quod articuli sunt nimium generales, non debet audire partem illud obicientem, cum illud fieri debeat coram committente. ita Collectarius in ca. per tuas, de testi.

Conclusio CCCXXXII.

Donatio omnium bonorum, vel maioris partis bonorum, sicuti reuocatur per natiuitatem liberorum, qui nascuntur ipso donanti, per l. si vnquam. C. de reuoc. dona. Ita etiam & reuocatur per legitimationem liberorum, quae fit per subsequens matrimonium, & talis legitimationis poterit petere donationem reuocari. Iaf. in l. i. num. 4. ff. de lib. & posthum.

Conclusio CCCXXXIII.

Filius familias quo ad vnum actum non potest emancipari. In totum est enim emancipandus, aut in totum est in potestate retinendus. & haec est commu. opin. quam tenent Alex. & Iaf. in l. i. § hoc autem. ff. ad Treb. quia patria potestas est indiuisibilis, & sic pro parte diuidi non debet. docto. ibid.

Conclusio CCCXXXIII.

Et particula, quamuis soleat attribuire actum verbi vnicuique aequaliter. l. reos § cum in tabulis. ff. de duo. reis: tamen vbi ponitur inter aliqua vbi potest cadere affectio, vel charitas, tunc non diuidit: sed signat ordinem charitatis. Iaf. in l. i. nu. 24. ff. solut. matrim.

Conclusio CCCXXXV.

Pater licet sit usufructuarius bonorum filij sui, l. cum oportet. C. de bonis quae liberis, tamen non erit usufructuarius dotis aduentitiae, & sic in ea non erit legitimus administrator. l. Caius. ff. solut. matr. Iaf. in l. 2. § quod si, nu. 17. ff. solut. matr. & ibi tenet hanc esse communem opinionem. & sic lex, cum oportet, quantum ad hoc non habet locum in dote aduentitia.

Conclusio CCCXXXVI.

Legatum habitationis alicuius domus, & legatum alicuius vsus intelligitur factum causa ipsius legatarij. Bald. in authen. habita. C. ne filius pro patre. nu. 6. Alex. super Bart. in l. cum antiquioribus. C. de vsufr. & Felin. in c. quam sit, de vsu ris.

Conclusio CCCXXXVII.

Creditor cui fundus sui debitoris per decretum iudicis fuit adiudicatus & venditus, per decretum iudicis non poterit colonum expellere, cui ab ipso debitor domino talis fundus fuerat conductus, & sic tenebitur stare colono vel inquilino, eo quia talis venditio iura facta a iudice est necessaria, & successor necessarius tenet stare colono. l. filio. § si vir. ff. sol. matr. Bart. in l. in venditione. §. i. ff. de bonis autho. iudi. post. Iaf. in l. diuortio, in l. nu. 34. & 35. ff. sol. matr.

Conclusio CCCXXXVIII.

Alimenta duobus relicta ex quibusdam praediis vno eorum moriente vel recusante accipere partem suam, media pars eorum alimentorum respectu illius qui est mortuus, vel qui recusat suam partem, venit ad proprietarium, & cessat ius accrescendi. l. dominus § per fideicommissum. ff. de vsufr. Iaf. in l. si mora. ff. de sol. matr. nu. 7.

Conclusio CCCXXXIX.

Id quod ab auo nepoti relinquitur, censetur aduentitium, & sic solum patri acquiritur, quantum ad usufructum: proprietatis rei donatae pertinet ad ipsum nepotem. l. fin. C. de bonis quae liberis. & in dubio presumendum est relinqui nepoti sui causa & contemplatione. q. si constaret & causa patris & fa

& sui etiam intuitu tale relictum fuisse factum, & tunc ad patrem tale legatum pertineret. Iaf. in l. qui in aliena. §. interdum. num. 26. ff. de acquir. hared. vbi asserit hanc communem esse opinionem. & Alex. conf. 185. in 2. vol. nume. 17. & conf. 42. in 7. vol.

Conclusio CCCXL.

Pater filium suum bannitum propter delictum ab eo commissum, & qui iam bannitus est, non tenetur cum haredem instituire, nec exheredare, quia talis filius habetur pro mortuo: & nec filius nomine ipsius filij poterit illud testamentum rumpere, si vellet allegare filium a patre fuisse preteritum. Iaf. in l. si filius. nu. 12. ff. de liber. & posth. Talis enim filius bannitus vel deportatus habetur pro mortuo. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio.

Conclusio CCCXLI.

Si pater rem aliquam nomine filij sui emerit, qui est in sua potestate & ipsi filio eam rem tradiderit, & in eadem voluntate pater vsque ad mortem perseuerauerit, talis emptio & donatio ipsius patris ipsius more confirmabitur, habebitque vim donationis. l. i. & ibi Ioan. de Platea post Bart. de castrensi peculio, lib. 12. C. & Iaf. in l. si donatione. C. de colationibus.

Conclusio CCCXLII.

In successione ascendenti filij semper referunt personam patris defuncti, in successione vero transuersali agnatorum & cognatorum nusquam filij referunt personam eorum patris, nisi quando tractatur de successione patri, aut auunculi, aut matertera, aut auae. auth. cessante. C. de legi. hære. vltra autem patruos, auunculos, amiras, aut materteras liberi non assumunt personam eorum patris iam defuncti. Immo tunc qui est in gradu proximior, erit potior in successione. Decius conf. 1. num. 2. Ang. in §. cum filio, in ff. de hared. quae ab intestato. Iaf. in l. si potest. num. 26. ff. de acquir. hered.

Conclusio CCCXLIII.

Consanguineus qui tanquam proximior vult succedere alicui mortuo ab intestato contra aliquem tenent bona illius defuncti, tenent probare se fuisse defuncto consanguineum, & hoc sufficit probare, tamen non probet se fuisse, & esse in gradu proximiorum. Iaf. in l. si potest, nu. 8. ff. de acq. hære. & ibi inquit hoc tenendum, & Corneus con. 196. nu. 10. vol. 1.

Conclusio CCCXLIII.

Creditoribus hereditarij idem ius habent in bonis haredis debitoris defuncti quod ius habent in bonis ipsius defuncti debitoris, cum hares censetur esse vna persona cum defuncto, vt in authen. de iureiur. a morien. praeti. Quare tenetur hares satisfacere ipsis creditoribus non solum de bonis ipsius hareditatis, sed & de bonis suis propriis, nisi mutarium confecerit, quia tunc fauore inuentarij non tenentur de suis bonis. l. in §. & si prelatam. C. de iure delib. Iaf. in l. gerit. §. si quid tamen. ff. de acquir. hared. nu. 11. Bona tamen haredis non erunt hypothecata creditoribus, cum obligatio bonorum debitoris testatoris non trahatur ad bona haredis. l. Paulus. ff. de pigno. Alex. conf. 140. 7. vol. nu. 5.

Conclusio CCCXLV.

Mulier succedens ei pro quo fideiussit, non inuatur Vel. Meiano. l. quauis §. plane. ff. ad Velleia. Bertachin. in suo repertorio, vers. si mulier contrahens. Mulier etiam accipies aliquid vt pro alio fidei. abeat, siue ab initio, siue ex post, non inuatur Velleiano.

Conclusio CCCXLVI.

Quoties testator aliquem instituit haredem, & proximiores haredi substituit, si post mortem haredis reperiantur fratres & sorores ipsius haredis, & filij alterius fratris defuncti, illi haredi mortuo succedent fratres, sorores, & simul filij fratris iam praefuncti, qui filij fratris succedent in stirpes cum auunculis. Alex. expressè in conf. 88. 1. vol. & 124. nu. 2. in 7. vol.

Conclusio CCCXLVII.

Morte quidem usufructuarij finitur usufructus. §. si de vsufr. ita vt haredes eius nullum ius habeant in usufructibus

qui non sunt collecti, & neque eos transmittit ad suos haredes, etiam si tales fructus essent maturi. l. in singulos. in fin. ff. de annuis legatis. Albe de Rosa. in l. defuncta. ff. de vsufr. Ille enim usufructuarius in fructibus qui non sunt collecti, nullum ius habet, collectos tamè percipit, vt ibidem per Alber. & ideo ad suum haredem non potest transmittere eos fructus non collectos. hoc verum esse attestatur Ioan. Petrus de Ferrariis in sua practica super verbo, forma libelli quo vxor agit ad dotem, in glo. dedit, legauit, in fine: verum expensas quas ille usufructuarius fecit gratia fructuum percipiendorum, si ille interim moriatur, priusquam fructus perceperit, eius haredes eas expensas iam factas poterunt recuperare, Bal. in l. si pater. in fine. C. de vsufr. quod si ille usufructuarius usufructum locasset alicui colono, & ante reuocationem fructuum usufructuarius moriatur, hares ipsius poterit petere integram pensionem, aut diuidentur fructus inter haredes usufructuarij Ita Albericus ibi.

Conclusio CCCXLVIII.

Graduum computatio fit secundum ius canonicum quantum ad matrimonia, & in concernentibus ipsa matrimonia, & hoc respectu, ius canonicum seruandum erit circa graduum computationem, vt sciatur an matrimonium inter aliquos sit contrahendum iuxta dispositionem iuris canonice. In successione vero ab intestato, & quantum pertinet ad hoc vt sciatur quomodo ab intestato succedi possit inter agnatos & cognatos, ius civile seruandum erit circa computationem ipsorum graduum vt sciri possit quis fit proximior alicui defuncto ab intestato & ad illi succedendum. gl. in verbo, generalia, & ibi Angelus, de gradib. cognat. & Decius conf. 334. & 444. per textum in c. ad nostras. 3. §. q. 5. & sic in successione ab intestato fit graduum computatio per ius civile, quod in hoc casu est attendendum. In matrimonij vero graduum computatio, quae fit secundum ius canonicum est attendenda, vt Corneus conf. 92. in 3. col.

Conclusio CCCXLIX.

Heres grauatvs vni certo, seu vni certa personae restitue hereditatem, poterit statim eam hereditatem illi certa personae restituere. l. post mortem. C. de fidei. grauatvs autem restituere hereditatem vni ex certis, vt vni ex liberis, cum sint plures, poterit vsque ad mortem variare in tali electione: & si ante mortem vnum elegerit, ipse hares grauatvs, & in tali electione vsque ad mortem perseuerauerit, & ille electus reperitur in rerum natura tempore mortis grauari, valida erit talis electio, & tenebit. l. cum pater. §. a filia, & ibi Bar. ff. de leg. ij. Iaf. in d. l. post mortem. Quod si testator haredem ipsum grauaueit vni hereditatem restituere, & si non elegerit, & testator talē elegit, & si ille electus moriatur alium elegerit ipse testator, & tunc hares grauatvs non poterit in prauidicium secundi primum nec alium eligere, nisi moriendo, & non ante, vt ibi per Iaf.

Conclusio CCCL.

Testator si in suo testamento dicat talem non esse suum debitorem, poterit nihilominus hares institutus probare eum debitorem, & sic hares non cogetur stare tali assertioni testatoris, nisi testator cum assertionem & iuramento hoc asseruisset. l. rationes, cum auth. ibi posita. C. de prob. & Alex. in l. si donatione. nu. 5. C. de colla.

Conclusio CCCLI.

Donatio remuneratoria per superuenientiam liberorum non reuocatur: & sic l. si vnquam. C. de reuoc. dona. non habet locum in donatione remuneratoria, & hac communem opinionem firmat Decius conf. 366. nu. 10. debent tamen eo casu merita in specie probare, & de ipsis meritis debet constare, & non sufficeret meritorum assertio in genere, vt ibi per Decium.

Conclusio CCCLII.

Testator instituendo suos filios, & si decesserint sine filiis, substituit suas filias: si demum vnus ex filiis institutis moriatur sine liberis masculis relicta tamen filia, talis filia progenita ex filio coherede faciet cessare substitutionem, & excludet filias testatoris substituentis. arg. l. cum auus. ff. de condi. & demon. Decius conf. 370.

Conclusio CCCLIII.

Frater instituens suum fratrem haredem, & si decedat sine liberis ex se natis, talem substituit, si demum frater hares moriatur sine filiis, relicta tamen nepotibus ex suo filio iam praemortuo, tales nepotes excludunt substitutionem. Iaf. post alios in l. Gallus. §. instituens. nu. 2. ff. de lib. & posth. Decius conf. 391. nu. 3. & Alex. conf. 5. in 3. col.

Conclusio CCCLIII.

Licet per mortem Papæ expiret mandatum vicarij, licentia tamen quam vicarius iam dederat ad aliquid faciendum non expirat: vnde licentia data ab episcopo de nō residente ad tempus non expirat per mortem episcopi. Roch. in c. licet. de elect. in 6. & Decius consil. 404. nu. 3.

Conclusio CCCLV.

Testis depositio, ad hoc vt valeat, debet apparere in actis Curia: q̄ talis testis comparuit, & iuravit: alioquin nisi in actis de his appareat q̄ talis testis productus iuravit, non valebit talis depositio, etiam si demum in examine dicatur, q̄ talis testis receptus & iuratus deposuit: quia sunt verba notarij quæ non probant. Ita decisio Bellameræ. 61.

Conclusio CCCLVI.

Prohibitio alienationis facta de re aliqua extra familiã, illis de familia cōsentientibus, res ipsa poterit alienari, & illi qui consenserint non poterit demum contrauenire. l. quoties. C. de fidei. verum alij descendentes postea nati, quibus fideicommissum debebitur, poterūt ex eorum persona alienationem reuocare, per notata in l. pto. §. si. ff. de lega. 2. Decius consil. 468. nu. 29. & consil. 498. nu. 20. & consil. 37.

Conclusio CCCLVII.

Donatio licet ipso iure per naturam filij reuocata fuerit, si tamen filius moriatur, & pater superuiuat, qui habuit tempus mutandi talem donationem, quam tamen non mutauit, & interim mortuus est, valebit & tenebit talis donatio: præsumendum est enim patrem eam donationem confirmasse, quam non mutauit, cum posset. Ias. in l. si mater. nu. 4. C. de inoffic. testa.

Conclusio CCCLVIII.

Creditoris confessio de recepto veram probat numerationem, ita vt ex ea fideiusor contra debitorem possit agere, pro quo ille fideiusserat: vera enim numeratio de recepto probatur per confessionem de recepto. Alex. consil. 25. nu. 3. par. 2. & consil. 90. parte 3.

Conclusio CCCLIX.

Patrinus seu pater spiritualis qui aliquem de sacro fonte leuauit, poterit pro eo filio spirituali esse testis quem leuauit de sacro fonte, & nec propterea poterit repelli nec obiectari: imò erit testis idoneus. Alex. consil. 125. in 4. vol.

Conclusio CCCLX.

Promittens pecuniam mutuare, sinò demum mutauerit, tenetur ad interim, siue talis promissio fuerit facta p̄ stipulationem, siue pacto nudo, dummodo interim illius cui facta fuit ea promissio, l. si p̄nam ff. de verb. oblig. lbi Ias. & Decius consil. 502. nu. 7.

Conclusio CCCLXI.

Factores seu insitores licet se scribāt debitores in aliqua summa pecuniæ, non propterea conueniri poterunt nomine proprio: quia videntur scribere vt factores seu insitores, etiam si simpliciter se debitores dixerint. l. fin. ff. de instit. actio. quantumvis in absentia domini contraxerint. l. hæres absens. §. apud Labeonem. ff. de iudi. Decius consil. 510. num. 5. nisi nomine proprio se obligauerint, per l. procurator qui pro. ff. de procuratoribus.

Conclusio CCCLXII.

Actor quod proponit, debet probare. l. actor C. de probat. quod procedit etiam si reus in se suscepit onus p̄bandi, qui non debet cōdemnari si nō probauerit ipse reus: nam semper retinet prerogatiuã quæ debetur reo, vt actore non probante reus absouatur. Ias. in l. qui accusare C. de eund. Decius consil. 507. numer. 1. l. circa. ff. de probat. & ibi glossa.

Conclusio CCCLXIII.

Strictum alicui concedatur cum omnibus suis pertinentiis, omnia quæ sunt in territorio illius castri cēsentur esse comprehensa, nisi sint exempta. Decius consil. 517. nu. 9.

Conclusio CCCLXIII.

Emphyteuta si cadat à re sibi data in emphyteosim sua culpa, vel quia non soluit canonem, perdendo rem ipsam perdit & sua melioramenta quæ ibi fecerat: si autem finita esset emphyteosim per generationem finitam, aut per tempus præfinitum positum in ipso contractu emphyteosim, & quia ipse emphyteota non reperitur in aliqua culpa, poterit sua melioramenta petere, quæ per hoc non perduntur propter culpam illius emphyteote, vel defectū solutionis canonis, quæ solutio dño facta non fuit, & eo casu ea melioramenta domino acquiruntur, aliàs non. Ias. in l. 2. nu. 27. C. de iure emphy. Decius consil. 518. Idem in feudo censendum est quando ad dominum reuertitur propter gene-

rationē finitam, quod si culpa vassalli erunt domini, & vassallus ea perdit. Decius ibi.

Conclusio CCCLXV.

Donans causa mortis, & promittens nō reuocare, poterit nihilominus eam donationem reuocare: quia illa donatio de non reuocando intelligitur rebus sic stantibus: scilicet si ipsum donantem poenituerit eam donationem reuocando, iuxta naturam donationis causa mortis, quæ per poenitentiam reuocari potest. l. non omnis. ff. si certum per. Bal. in l. cum quis. ff. de cōdict. ob causam. Decius consil. 521. nu. 13. Quinimò quamuis donans causa mortis permiserit attendere, & non reuocare eam donationem, & in nullo contrauenire, poterit adhuc ille donans per poenitentiam eam donationem reuocare. d. l. non omnis. & Decius in eo. consil. Et neque per hoc efficitur reuocabilis, etiam si iuramento id permittit fuerit: nam licet eam reuocando incidit in perjurium, tamen reuocatio quæ facta erit, tenebit. Decius consil. 305.

Conclusio CCCLXVII.

Iudex propofita sibi recusatione non potest demum procedere: nam semel propofita recusatione, priuatus est omni sua iurisdictione: & sic processus factus ab ipso iudice post propofitam recusationem erit nullus, etiam si ab illo nō fuerit appellatum. l. j. per illum textum, C. si quacūque prædicitur potestate. & Ale. in l. quia poterat, ad Trebell. ff. Et ibi inquit hoc verum esse & de iure canonico & ciuili. Et si iudex demum processerit post propofitam recusationem per exceptionem doli, repelli poterit ille qui se fundat ex tali processu, cum non sit necesse appellare à tali iudice, & actu ab ipso gesto. Ita Alex. ibi.

Conclusio CCCLXVIII.

Iudex qui aliàs vt suspectus recusari potest, si tñ non fuerit accusatus, potest procedere validè, & processus coram eodē iudice factus valebit, quoadūque fuerit suspectus declaratus. Dom. de sancto Gem. in c. iudex. nu. 10. per cum textū de offic. deleg. in 6.

Conclusio CCCLXVIII.

Si quis cancellationem instrumenti petierit, interim p̄cedente iudicio super cancellatione instrumenti poterit fieri executio contra ipsum impetransem, & cōdemnari poterit ad garniendum per modum prouisionis ad requisitionem partis aduersæ. Ita Rebuffus in suis comment. in consil. Regias. in tit. de literis obligato, arti. vndecimo, in glossa 3. num. 31.

Conclusio CCCLXIX.

Vidua in dote sibi potest præiudicare donando, vel faciēdo pactum super ea dote licet constante matrimonio hoc non possit gl. in authen. dos data. C. de dona. ante nupt. Pau. Cast. in l. 2. §. Item si voluntate. nu. 4. ff. fol. ma. & Decius consil. 536. nu. 5.

Conclusio CCCLXX.

Ratificatio alicuius actus ad hoc vt valeat, debet in ea ratificatione interuenire ea solemnitas quæ in actu & contractu requiritur. Est enim ea solemnitas in ratificatione necessaria, quæ in ipso actu requiritur. l. nuptia. ff. de ritu nupt. Decius consil. 536. si tamen iuramentum adponeretur, ratione iuramenti validaretur ea ratificatio, vt ibi per Decium.

Conclusio CCCLXXI.

Quis seipsum potest eligere vbi pluribus cōpetit electio: nam tunc vnus ex illis seipsum poterit eligere vnā cum aliis. Quod si vni tantum aut duobus electio competeret, & tunc quis seipsum non posset eligere. Ioan. de Imola in ca. cum in iure, de electione. nu. 4. Bart. in l. si consul. in fine. ff. de adopt. & Bertachinus in suo Repertorio in verbo, electio. Bart. in l. planè. ff. quod cuiusque vniuer. Soci. consil. 1. in 1. vol. & Ias. in l. cum filio. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCLXXII.

Filia quæ renunciauit paternæ successioni nō excluditur à successione paterna, nisi super sit persona quæ ex præsumpta mēte ipsius defuncti excludat filiam renunciantem, & ideo non excluderetur filia quæ renunciauit ab aliis sororibus suis, quia cessat ratio exclusionis, quæ consideratur respectu masculorum. Quare soli masculi fratres excludēt sororem, quæ renunciauit, & non eius sorores. Bal. consil. 372. lib. 3. Decius consil. 553. quia vna foemina aliam nō debet excludere. Decius ibi, & consil. 569. nu. 5. Boer. dec. 304. nu. 21. & Alex. consil. 29. col. 3.

Conclusio CCCLXXIII.

Præscriptio quadraginta annorū, adeo est efficax, vt per eam quis efficaciter excludatur, vt etiam restitutio in integrum

regum contra talem præscriptionem nō videatur competere. Decius consil. 554. & Alex. consil. 163. nume. 2. & 3. in 2. vol.

Conclusio CCCLXXIII.

Socius censetur habere mandatum à confocio in his in quibus societas est contracta, puta circa res venales. Tūc enim vnus sine altero vendere potest: quia ad hoc videtur contracta societas, & vnus alterum videtur præposuisse. l. j. §. si. ff. de exerci. actio. sed quo ad alia non videtur, q̄ vnus ab alio mandatum habuerit. propterea socius res immobiles societatis non potest vendere, & neque teneret talis venditio, nisi respectu partis ipsius vendentis. l. si socius. in fi. ff. si certum per. Decius consil. 555. & consil. 98. & Bal. in l. nemo. ff. pro socio.

Conclusio CCCLXXV.

Dominium non transfertur per sententiam non secuta traditione. Bart. in l. ea hoc iure. ff. de iusti. & iure. quare licet iudex adiudicet alicui fundum aliquem per suam sententiam non ex hoc transferetur in eum illius fundi dominium, nisi sequatur traditio. Idem erit dicendum si per sententiam arbitri res adiudicaretur: nam non transfertur dominium nisi secuta sit traditio. c. Rainaldus. de testamentis. Bal. in l. si §. si. C. com. de leg. Sed & neque transfertur dominium si cōfiteor rem meam esse tuam, nisi secuta fuerit traditio. Bal. in l. cum falsa. C. de iuris & fact. igno. Dec. cōf. 504.

Conclusio CCCLXXVI.

Testator cautionē quā debet præstare vsufructuarius nō potest remittere, neq; prohibere quin ea cautio p̄tetur de vtō illis rebus arbitrio boni viri. Bal. in l. j. C. de vsur. Dec. consil. 565. & hoc locum habet siue vsufructus constituatur in rebus, quæ vsu consumuntur, siue in aliis. Decius ita.

Conclusio CCCLXXVII.

Si focer genero suo dotem promiserit exolendam intra tale tempus, & quousq; dos exoluta fuerit, promisit certā quantitatem vini vel frumenti singulis annis, si demum gener maritus per aliquot annos cessauerit petere, poterit demum petere residuum grani, vel vini quod debitum est ex annis præteritis & si interim maritus moriatur, hæres mariti poterit illud reliquum petere: quod procedit dummodo per decennium nō fuerit cessatum: quia tunc elapsus decennij excluderet petentem. l. vir vsuras. ff. de dona. inter vir. & vxor. Decius consil. 571. & Boer. dec. 196. vsuræ enim dotis constitutæ à focero suo genero vsque ad dotis solutionem possunt peti. c. salubriter, de vsur. Corn. cōf. 19. 1. vol. & Ale. consil. 22. 1. in 2. vol. & 3. 1. in 5. vol.

Conclusio CCCLXXVIII.

Legatus à latere non potest patrono inuito ecclesiam cōferre, quando ius patronatus ad ipsos patronos pertinet ex donatione quam ille patronus, aut eius antecessores fundarunt, q̄ si ex priuilegio concessio ipsi patronis competeret ipsum ius patronatus, & tunc legatus à latere posset ecclesiam conferre etiam inuito patrono. Decius consil. 573.

Conclusio CCCLXXIX.

Curator dari debet bonis alicuius absentis. Bart. in l. cum cognatos. C. de postliminio reuersis: cum enim dubitatur an aliquis sit viuens vel mortuus, interim absenti datur curator bonis. glo. in l. ab hostibus. in prin. ex quibus causis maio. & debet dari talis curator à iudice, & eius arbitrio. Bar. in l. j. in prin. ff. de cura. bonis dan. & peti potest vt detur curator absenti à quolibet coniuncto illius absentis, & hoc ne bona illius absentis dispendantur, & hoc fit in illius fauorem & hoc siue talis absens sit captus ab hostibus, aut aliàs absens, ita vt ignoretur an sit viuus aut mortuus, & talis curator ita datus tenetur satisficere. l. cum cognatos. de postlim. reuersis. poterit tamen ille curator se excusare aut propter dignitatem suæ personæ, aut propter sexum, aut propter infirmitatem. l. cui bonis. ff. de curato. furiosi. Decius consil. 575.

Conclusio CCCLXXX.

Promittens aliquem non molestare, intelligitur de molestatione facti, & de ea quæ fit de facto: non autē de molestatione quæ fit de iure, & iure permittente, quare ille ta-

lis agendo in iudicio non dicitur contrauenire suæ promissioni. Decius consil. 581. nu. 10. Non enim dicitur alium molestare qui suo iure vitur. regula, nullus videtur. de reg. iur.

Conclusio CCCLXXXI.

Testamentum reuocatur si testator coram septem testibus dicat, nolo testamentum meum valere, quod à me iam factum est: quia volo deccedere intestatus: tunc enim videtur instituere venientem ab intestato; quorum aditione reuocatio testamenti confirmabitur. l. si quis ita. ff. de hæred. inst. secus si testator simpliciter dixerit, volo testamentum, quod iam feci, valere. Per hæc enim verba testamentum iam prius factum non reuocaretur, nisi cum lapsu decem annorum. l. sancimus. C. de testamentis. & ibi Bald. & eam opinionem vt magis communem asserit Decius consil. 582. & Alex. consil. 104. vol. 2.

Conclusio CCCLXXXII.

Laicus potest constitui procurator ad acceptandum beneficium ecclesiasticum & etiam ad renutiandum: & ille talis constitutus constituendo eum procuratorem ad acceptandum, videtur illud beneficium acceptare. Io. de Imo. in c. accedens. nu. 18. & 19. de præbendis. & potest constitui specialiter ad acceptandum certum beneficium seu generaliter ad acceptandum beneficium, de Imola ibid. & nu. 13.

Conclusio CCCLXXXIII.

Si quis instrumentum produxerit, & aduersarius illud de falso alleget, & petat vt originale producat, verū si ille producens dicat se non habere originale, & ita iurauerit se nō habere, aduersarius qui allegat falsum instrumentum productum debebit originale producere, ita cōcludit Corneus consil. 203. in 2. vol.

Conclusio CCCLXXXIII.

Instrumentum confectum à notario alterius territorij ad hoc vt probet in alio territorio, debet fieri fides q̄ ille notarius q̄ illud instrumentum confecit, est notarius, quare inualuit practica, q̄ quando producitur instrumentum quod confectum est à notario in longinquis partibus, vt in simul apponentur literæ testimoniales potestatis illius loci habentes sigillum publicum, in quibus fiet attestatio q̄ ille est notarius, & quod ad eum tanquam ad notarium recurritur. Ita Imo. in c. i. nu. 7. de fide instr. & Corneus consil. 3. num. 2. 1. Quod tamen fallit vbi instrumentum illud esset antiquissimum, vt ibi per Decium.

Conclusio CCCLXXXV.

Testes consanguinei distantes saltem in tertio vel 4. gradu, non omnino repelluntur: sed minor fides est illis adhibenda, Bartol. in l. lege Julia. ff. de testib. Corn. consil. 51. primo volu.

Conclusio CCCLXXXVI.

Notarius cum pro aliquo stipulatur, statim acquirit actio nem illi pro quo stipulabatur, etiam sine cessione, & est speciale in notario q̄ eo stipulante pro alio non requiritur cessio. Cor. consil. 50. nu. 17. in 1. vol. & licet in hoc casu ab initio quærat obligatio, & actio illi pro quo notarius stipulatur, tamen requiritur q̄ ille ratificet: alioquin eo nō ratificante id quod notarius fecit sua causa, euanciscit ea actio, & obligatio, vt ibi Cor. nu. 18. debet enim ille talis ratificare acta gesta ab ipso notario, alioquin corruct ille contractus. Cor. ibi nu. 12.

Conclusio CCCLXXXVII.

Nepoti mortuo ab intestato succedunt auus maternus & nauia paterna si supersint, & soli sint, equaliter. & nepotis hereditas diuidetur in duas partes inter eos nulla habita differentia vnde bona prouenerint. Corn. consil. 94. 1. vol. nu. 10. 11. 12. & 13.

Conclusio CCCLXXXVIII.

Debitor pecuniæ ex pluribus causis dando pecuniã suo creditori, cēsetur soluisse in causam duriozem. l. j. cum aliis sequentibus. ff. de solut. q̄ si sit ei debitor solum ex vna causa, dando pecuniam ei creditori censetur soluisse in ea causa, pro qua est debitor, quod procedit etiam si creditor simplici-

simpliciter pecuniam acceperit. Cor. consi. 92. in prim. volu. numc. 25.

Conclusio CCCXXXIX.

Quoties duo notarij assumpti sunt ad recipiendum vnum instrumentum, vnus quidem debet scribere, sed vterque se debet subscribere: & neque sufficeret q̄ vnus solus se subscribat. Bal. in l. iurifurandi. C. de testi. & Decius consi. 36. circa princip.

Conclusio CCCXC.

Contractus nominati nō rescinduntur propter causam non subsecutam, nec ex nō implemento ex parte alterius ex partibus contrahentibus. l. ea cōditione. C. de rescin. vendi. Cor. consi. 25. in 2. vol. nō enim reuocatur contractus nominatus propter non obseruantiam: sed tunc ad implementum agendum est. l. si. ff. de condi. ob causam. Cor. consi. 102. nu. 22. in 2. vol. sed nec ex pœnitentia reuocatur cōtractus nominatus, vt ibi per Cor. & consi. 121. 1. volu. & ibi inquit, q̄ contra non obseruantem pacta seu contractum agi possit ad obseruantiam contractus, seu ad interesse: vnde ibi infert, q̄ contractus societatis non debet rescindi quamuis alter ex lociis non impleuerit contractum ex sua parte, cum ad id possit cogi. Verum contra agentem ex contractu poterit opponi, q̄ agens non obseruauerit contractum ex sua parte. Ita Cornucius ibi, & sic in contractibus nominatis cessat cōditio ob causam: sed causa non secuta agitur actione ex eo contractu ad pacti obseruantiam. Corn. consi. 208. in 1. vol. nu. 2.

Conclusio CCCXCI.

Arbitrator qui recipit compromissum, & coepit audire causam, poterit demum cogi ipsam causam diffinire. Bar. in l. prator. §. si post. de vacatione munerum. Idem in arbitratores, & hi inuiti non coguntur causam accipere, sed acceptam bene coguntur expedire. l. 3. §. nam et si, & ibi docto. ff. de arbit.

Conclusio CCCXCII.

Consules alicuius ciuitatis dicuntur habere dignitatem, & est dignitas consularis. l. nemini, de consularibus lib. 12. C. & textus in tit. de consu. in auth. versi. sextum agens annū, ex quo deponunt hūc honorem annalem, & ad eam dignitatem consularem admittuntur viri vxorati & non vxorati. §. hoc itaque. de consi. propterea cum sit dignitas ipsa consularis, minores 25. annis admitti non debent ad eam dignitatem. l. ad remp. ff. de mune. & hon. maiores autem admittuntur, & neque propter maiorem ætatem quis excusatur. nam ætas etiam 70. annorum non excusat quem ab honoribus suscipiendis. l. in honoribus, & l. his honoribus. ff. de vacat. mune. Administratio enim reip. est honor municipalis. l. honor. ff. de mune. & hono.

Conclusio CCCXCIII.

Exactores denariorum fisci aut reip. qui habent terminum ad soluendum, & qui infra certum tempus tenentur eas pecunias quas exegerunt paulatim reddere fisco, aut reip. videtur obligati in genere ad earum pecuniarum restitutionem. l. in naue. ff. locati. & hoc ita esse expedit reip. quia si aliquo casu ea pecunia perierit, esset periculum exactoris: nam cum reperiatur obligatus in genere, & genus nō possit perire, ergo semper tenetur. l. incendium. C. si cer. pet. & propterea poterunt tales exactores interea dare pecunias mutuo, & lucrum quod interim percipient, erit ipsorum, & sufficiet dum tamen eas pecunias reddant in termino. Exactores autem qui pro domino aut rep. exigunt pecunias, quas licet non debeant incontinenti restituere, tamen eas tenentur expendere in rebus occurrentibus, pro necessitate reip. & nō debent illi exactores dare eas pecunias mutuo: quia debent semper esse parate ad vsum reip. l. de auri pub. persecu. lib. 10. C. Decius consi. 6. & tales pecunias vt species seruari debent, ita vt tales exactores sint debitorum speciei, & non generis. Decius consi. 473. & consi. 6.

Conclusio CCCXCIII.

Testium dicta per alios testes non possunt reprobari: sed bene per instrumenta aut per dicta suorummet testium. c. si quis testibus. 4. q. 3. Domini. de sancto Gemi. in c. 2. §. si. in fine, de testi. in 6. & quamuis prohibitum sit reprobare testes publicatis in quæstis: tamen illa reprobatio quæ infurgit ex contrarietate testium non est prohibita. Decius consi. 8. nu. 8. & sic dicta testium hoc casu bene poterūt reprobari. Domini. de sancto Gemi. in eo loco.

Conclusio CCCXCV.

Vrpitudinem suam quis excipiendo allegare potest, sicut & actor replicando cum exceptio & replicatio à pari pro-

cedant. l. ij. ff. de exceptio. Bald. in l. 2. C. de condit. ob causam. l. si. C. de actio. & oblig. & actor etiam adiuuando suam intentionem potest allegare suam turpitudinem. Deci. consi. 14. nu. 7. & in aliis casibus in quibus quis audiendus est allegans propriam turpitudinem, vide l. in l. i. iurifurandum. §. procurator. nu. 3. ff. de iureiu.

Conclusio CCCXCVI.

Debitor quantitatis qui in iniuriā sui creditoris coactus fuit per vim soluere alicui petenti, liberatur monstrando & ostendendo præceptum sibi factum de soluendo sub aliqua pœna. l. fina. §. 1. quod metus causa. & talis debitor ita soluens ex præcepto superioris excusatur, & liberationem plenam consequi debet. & ab hac communi opinione in iudicando non esse recedendum, asserit Decius consi. 25. & cum debitor hoc modo liberatus sit, per consequens & fideiussor. res ipsius debitoris erunt liberati: cum exceptio quæ reo cōperit, competit etiam eius fideiussori. l. omnes exceptiones. ff. de exceptio. & Decius in d. loco. Bart. in l. creditor. ff. de solut. Debet tamen ipse debitor aliquid antequam soluat, & debet cogere quicquid potest salua salute sua. Ita Decius ibi. & consi. 407.

Conclusio CCCXCVII.

Quoties sunt duo rei credendi, vnus creditor ex illis poterit in solidum petere à debitore id quod ille debet, ita vt ille debitor nihil possit opponere de parte alterius creditoris. l. ij. ff. de duo. reis. l. si vnus. in prin. ff. de pactis & ibid. l. af. & neque hoc correctum est in correis credendi. Bar. in d. l. ij. & in iudicio vnus ex correis credendi potest agere contra debitorem. Alex. in d. l. si vnus.

Conclusio CCCXCVIII.

Clausula posita in testamento, si testamentum non valet vt testamentum, volo vt valeat omni modo & via quibus melius poterit valere, tantum operatur sicuti clausula codicillaris: & tantum operabitur q̄ expressa repetitio ab intestato. Bal. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. & Dec. consi. 77. nu. 4.

Conclusio CCCXCIX.

Hæres grauatus de restituenda hereditate si fortasse in ipsa hereditate reperiantur animalia quæ demum mortua sunt sine culpa hæredis, non tenebitur hæres ad restitutionem ipsorum animalium, neque ad æstimationem eorūdem. l. deducta. §. ante diem. ff. ad Treb. Decius consi. 81.

Conclusio CCCC.

Si pater filiam legauerit certam quantitatem pecuniæ pro sua dote, & demum in vita minorem summam pro sua dote constituerit ipsi filiam, dos quidem data in legato computabitur, & demum reliquum poterit petere ea filia. Ita omnes tenere asserit Decius consi. 81. nu. 6.

Conclusio CCCC I.

Legatum appellatur conditionale quando expressum est conditionaliter, & dispositio incipit à cōditione expressa. l. in l. huiusmodi. in prima, nu. 12. ff. de leg. 1. & tunc cōditio impedit natiuitatem actionis, & legati transmissionem. l. si. ibi, num. 13. Legatum autem modale non impedit transmissionem legati: nam si legatarius interim moriatur ante modum impletum, transmittit ad suos hæres legatum illud, vt ibi per l. af. nu. 12. & licet modus non impediat natiuitatem actionis, impedit tñ effectum illius & executionem. l. ij. C. de his quæ pœnæ nomine. & ibi l. af. nu. 4. vnde legatum factum vt caueat, nō obtinebit legatarius legatum nisi prius cauerit. l. huiusmodi. in prin. ff. de leg. 1. & in dubio vbi non apparet an sit modus an cōditio, præsumitur potius modus quam cōditio, vt ibi per l. af. differt etiam modus à cōditione: quia actus factus sub modo, dicitur perfectus, & modus postea est implendus: sed actus conditionalis non dicitur perfectus nisi prius cōditio fuerit adimpleta. Cor. consi. 102. nu. 19. in 2. vol.

Conclusio CCCCII.

Nepotes ex filio præmortuo aut filia præmortua habent partem, & succedunt in lucro quo priuatur auia secundum nubens: & succedunt in eo lucro vna cum auunculis aut patruis, in stirpes tamen: & illud lucrum inter eos diuidi debet. l. in quibus. C. de secun. nup. Dec. consi. 87. nu. 4.

Conclusio CCCCIII.

Clericus contrahendo matrimonium per verba de presenti, perdit beneficium quod habet, quod nō potest recuperare etiam si spona per verba de presenti moriatur: & quod beneficium eo casu dicitur ipso facto & iure vacare, ex sententia Panor. in ca. 1. de clericis coniug. & hoc locum habet in clerico beneficiato, qui existens in minoribus con-

trahit matrimonium, ita Ioan. de Imo. in eo c. 1. nu. 4. Quod si per verba de futuro contraxerit matrimonium, nō perdit beneficium. doct. ibi. & l. af. in l. si stipuler. in prin. num. 5. ff. de verb. oblig. & procedit superior regula etiam si illud matrimonium contractum per verba de presenti nulliter fuisset contractum, vt quia contraxit cum sua cōsanguinea. Rom. consi. 483. nu. 6. Clericus autem in minoribus constitutus ordinibus de facto contrahens matrimonium nō priuatur ipso iure: quia tunc matrimonium nō tenet, & cum eo episcopus dispensare poterit ad suum beneficium redeundum. Panor. in eo. c. primo, & vide Dec. consi. 166.

Conclusio CCCCIII.

Possessio iuris Patronatus acquiritur etiam ex vnica presentatione, secuta institutione, & ille Patronus qui vltimo loco presentauit, dicitur esse in possessione presentandi. c. cum in ecclesia. de causa possessionis & propriet. & talis possessio ex tribus acquiritur. primò quòd ea presentatio fuerit facta bona fide. Secundo q̄ admissa fuerit. Tertio quòd præteratus & institutus fuerit in possessione tanquam rector in ea ecclesia. Decius consi. 117. & 124.

Conclusio CCCCIV.

Instrumentum aliud est, & aliud contractus qui in instrumento cōtinetur: nam instrumentum est ipsa charta quæ continet id quod partes faciunt: & contractus est id quod partes faciunt, vt emptio & locatio. Instrumentum vero cōtinet quædam quæ pertinent ad ipsum notarium: quædam vero sunt quæ ad partes pertinent. Quare si instrumentum reddatur nullum propter defectum notarij, vt quia notarius non erat matriculatus, & tunc annullato instrumento, contractus qui in eo est per testes descriptos in eo instru. probari poterit, nec propterea contractus esset nullus. Bart. in l. si quis legatum. nu. 2. ff. de falsis. & Dec. consi. 17. & 169.

Conclusio CCCCVI.

Donatio quæ aliis nō valet, si demum res donata repertur confirmata in testamento, valebit & debebitur ex eo testamento: quia qui cōfirmat actum nullum, videtur donare, & debebitur tanquam legatum. Decius consi. 184. nu. 8. per l. si donatio. C. de dona.

Conclusio CCCCVII.

Generalis renunciatio non sufficit vbi requiritur specialis, & vbi aliquid fieri debet specialiter, non sufficit illud fieri verbis generalibus. l. af. in l. si quando. §. & generaliter, nu. 5. C. de inoffic. testam.

Conclusio CCCCVIII.

Quamuis bona prohibita sint alienari extrà familiam, poterit tamen fieri alienatio filie prohibentis, quamuis ea iam nupta sit, ita Dec. consi. 223. nu. 4.

Conclusio CCCCIX.

Renunciatio beneficij patronati debet fieri cū consensu patroni, & cuius patroni cōsensu requiritur in tali renunciatione, & facta tali renunciatione cum cōsensu illius, est aperta via ipsi patrono ad presentandum, cum iam beneficium vacet. Dec. consi. 229.

Conclusio CCCCX.

In iudicijs possessorijs probatio fieri potest, & sufficiet probatio per vnum testem, cum iuramento suppletiuo, vel per formam: quia causa possessoria est leuis. Dec. consi. 252.

Conclusio CCCCXI.

Testator in suo testamento non potest tollere ea quæ per viam contractus iam donauerat: quia iura contractus per vltimam voluntatem tolli non possunt nec minui. Bald. in auth. hoc locum. C. si secun. nupt. mulier.

Conclusio CCCCXII.

Fideicommissum relictum sub aliqua conditione, ad hoc vt debeatur, inspici debet an cōditio cuenerit, & sufficiet quem esse capacem eo tempore quo cōditio cuenit, & eo tempore quo debetur fideicommissum. nam in fideicommissis acquirendis inspici debet tempus quo cadit cō-

ditio. l. si vxorem. C. de condit. infertis. l. si legati. ff. de pigno. Alex. consi. 26. in 3. vol. in fi. & quantumuis quis medio tempore fuerit incapax, illud medium tempus non debet nocere, dummodo reperitur capax eo tempore quo euenit cōditio. l. eum qui post. & ibi gl. ff. de condi. & demonst. & dies legati conditionalis cedit à die aduenientis conditionis. l. in personam. C. de fidei. Alex. consi. 71. vol. 2.

Conclusio CCCCXIII.

Quoties in aliqua dispositione allegatur qualitas, ea est probanda: aliàs agens succumberet. l. ij. §. docere. ff. de vi bono. rap. Dec. consi. 111. Et neque sufficeret actum probare sine illa qualitate. Rebus. in cōcordatis. in tit. de colla. §. cum vero. in gl. in verbo, deponentes, & Alex. consi. 172. in ij. vol.

Conclusio CCCCXIII.

Filia quamuis nupsit, non propterea desinit esse de descendibus sui patris, & de sua agnatione. l. si vxorem. C. de condit. infertis. nuptiæ enim non sunt modi ad faciendum desinere quem esse suum hæredem. Alex. consi. xxij. in ij. vol. nu. 87.

Conclusio CCCCXV.

Fideiussor qui in cōtractu societatis fideiussit pro vno ex ipsis sociis, qui pmisserat hinc ad sex annos reddere summam pecuniæ, quam alter socius in societate adportauerat, si interim eo tempore pendente vnus ex sociis mortuus sit, & sic soluta sit societas morte vnus ex sociis, poterit ille fideiussor statim cogi ad eam pecuniam reddendam, licet tempus illud sex annorum nondum aduenerit, cum iam sit soluta ipsa societas. l. adeo. ff. pro socio. & finita causa dilatoris, ea dilatio etiam finiri debet. ita Alexand. consi. 54. in secundo volu.

Conclusio CCCCXVI.

Creditor agere potest contra duos conreos debendi in simul conueniendo quemlibet in solidum, cum protestatione tamen quod vnica solutio sufficit. Alex. consi. 37. nu. 8. vol. ij. & quamuis non apposta fuerit, subiungitur tamen ex natura contractus, & ex natura causæ. Ang. in §. duo. de duo. reis, q̄ si contra vnum solum egerit, poterit etiam eo iudicio pendente alterum conuenire. Ang. ibi.

Conclusio CCCCXVII.

Sententia iam lata inter aliquos non est suspensa nec per compromissum rescissa, nisi expresse illi sententiæ fuisset renunciatum. Alex. consi. 94. vol. ij. nu. iij.

Conclusio CCCCXVIII.

Notarius qui solus ex iudicis commissione audiuit testē, qui demum negat se ita deposuisse, standum erit dicto notarij asserentis testem ita deposuisse, & potius illi creditur quam testi: licet de iure magis stetur viua voce testis, qui se non ita deposuisse dicit, quam scripturæ notarij. q̄ si iudex vnā cum notario testem audierit, tunc de iure potius ipsi iudici & notario standum erit quam testi contrarium asserenti. Alex. cōf. 65. in ij. vol. Sed si omnes testes à notario examinati affirmant non ita deposuisse prout scriptum est, & tunc non standum erit scripturæ notarij. Alex. ibi. nu. 7.

Conclusio CCCCXIX.

Doctor in examine sui scholaris poterit vt suspectus recusari ab ipso scholastico, vt tanquam suspectus nō assistat examini, ita Panor. & Fel. in c. causam quæ, de officio ac potestate iudic. deleg.

Conclusio CCCCXX.

Iudex qui est vassallus impetratis, vt suspectus recusari potest. arg. c. de forma. xxij. q. v. gl. in c. causam quæ, de officio ac potestate iudic. deleg.

Conclusio CCCCXXI.

Beneficia causa resignationis vacantia non debentur graduatis aut nominatis. §. volumus autem, de colla. in concordatis, & ibi summarium, & hoc siue resignatio fuerit facta causa permutationis, siue simpliciter. Rebus. in gl. in verbo, vacare. in §. præfatiq̄ ordinarij. in concordatis, & in tract. nominati. in quæstione 15. nu. 48. vers. 39. vbi expresse tenet

tenet beneficia vacantia per simplicem resignationem non deberi graduatis nec nominatis, sed ea per ordinarium sunt conferenda, ceteraque beneficia ita vacantia ex causa resignationis aut permutationis non esse affecta nominatis etiam si vacent in mensibus debitis nominatis. ita Rebuff. in cod. §. volumus. in prin.

Conclusio CCCCXXII.

Graduati & nominati sunt capaces beneficiorum quae vacant in mente graduatorum quia sunt graduati. Item possunt obtinere beneficia vacantia in mente assignato graduatis & nominatis, cum sint graduati. Habent enim ius duplex, nempe gradum & nominationem. ita Rebu. in concordatis, in tit. de colla. §. praeterea. in verbo, graduatis, & e contrario si in mente Ianuario qui debetur graduatis & nominatis nullus reperitur graduatus, nec nominatus qui insinuauerit, & reperitur vnus graduatus simplex qui insinuafer, tale beneficium illi deberetur vacans in mente debito graduato & nominato. Rebu. in eo loco de colla. §. teneantur. super verbo, irrita.

Conclusio CCCCXXIII.

Obligatus ad speciem tradendam sufficit illi, ad hoc vt possit liberari a tali obligatione, probare interitum illius speciei debita, licet non probet casum fortuitum: nam satis illi erit probare, quod res est perempta: & si alius alleget dolum vel culpam, eum teneat probare. l. quoties. ff. de proba. Istamen qui tenetur ad custodiam rei alicuius ratione officij publici vel priuati tenetur probare interitum & casum fortuitum: vt in custode carceris, in caprario, & in argentario. Bald. in l. cum ita. §. species. ff. de leg. 2. & Alex. cons. 158. vol. 2. verum si is qui obligatus est ad aliquam speciem, promiserit etiam de custodia, ad eam teneretur ratione conuentionis, onusque probandi illi incumberet probare quod non sua culpa, sed casu res perierit, vt ibi Alex.

Conclusio CCCCXXIII.

Si testator filium suum haeredem instituerit, & si decederet sine liberis, substituerit duos suos fratres testatoris, & eorum filios in stirpes, & viuere haerede vnus ex fratribus substitutis moriatur relicto nepotibus ex suo filio iam praedefuncto, & demum alter frater moriatur relicto liberis ex se, & tandem haeres institutus moriatur relicto filiis ex fratre testatoris, & nepotibus, ex altero fratre ipsius testatoris, dicendum erit ad haereditatem ipsius testatoris & ex vi substitutionis admitti & filios ex fratre & nepotes ex altero fratre, qui duo fratres erant, substituti: cum appellatione filiorum & nepotes contineantur in testamentis. Alex. Andr. consilio 3. in 3. volu.

Conclusio CCCCXXV.

Quando testator mentionem fecit de suo haerede, tunc haeredis appellatione tantum primus haeres continetur. l. qui liberis. §. haec verba. ff. de vulg. vbi verò testator mentionem facit de haerede alterius, & in quem verba dirigantur, & tunc non statim intelligitur de primo haerede, sed & de aliis in infinitum. l. haeredis. & l. sciendum. ff. de verb. sig. vt in hoc exemplo, testator instituit suam filiam, & si moriatur sine liberis, substituit Titium, & si Titius praemoriatur voluit quod bona sua deueniant ad haeredes ipsius Titij: euenit, quod Titius mortuus est relicto duobus filiis, vnus ex illis moritur relicto filiis ex se, & tandem filius testatoris haeres moritur relicto filio Titij, qui Titius erat substitutus, & relicto filiis ex altero filio ipsius Titij: & si quaeratur nunc quis succedet tanquam substitutus illi filio testatoris instituto: & dicendum erit & filium Titij vt filios alterius filij ipsius Titij admittendos ad haereditatem testatoris: quia ea verba testamenti, quod bona deueniant ad haeredes Titij, referuntur non solum ad primum haeredem, sed & ad alios. Alex. cons. 36. in 3. vol. Bald. in l. si. nu. 4. C. de heredi. instit. & l. in eo. §. haec verba. l. qui liberis. ff. de vulg. & sic ea verba verificantur, & in haerede haeredis, vt ibi per Alex.

Conclusio CCCCXXVI.

Vra volunt, vt si quis rem possideat per longum tempus, id est per spatium decem annorum, quod est tempus longum. l. si cum fideicommissario. §. aristo. ff. qui & a quibus, quod talis possidens praesumatur in bona fide: & ideo non tenetur ad fructuum restitutionem quos percepit. Ange. in l. pri. C. quibus non obstat longi temp. praescriptio. & Alex. cons. 44. in 3. volu.

Conclusio CCCCXXVII.

Familias qui sunt aduocati, id quod percipiunt a suis clientulis reputatur quasi castrensium: & succedit loco illius publici salarii quod olim ex publico percipiebant aduocati: Ideo tale lucrum sapere debet eandem naturam. Item & id quod illi aduocati lucrantur ex eorum consiliis, dicitur etiam quasi castrensium peculium. Idem etiam id quod acquirunt filiis familias procuratores & tabelliones etiam in causam peculij quasi castrensium. Alex. cons. 2. in 6. vol.

Conclusio CCCCXXVIII.

Conducens domum tempore pacis animo ibi tenendi hospitium, non tamen quod in contractu expressum sit, & demum propter bellum quod superuenit, mercatores & alij non poterunt accedere ad eum locum vbi est domus conducta, si illa domus esset aduocata ad ibi tenendum hospitium, vel etiam ipse conductor contulerit esse hospitator, debet fieri remissio mercedis illi conductori propter bellum quod superuenit: quia ad eum usum censetur conduxisse eam domum. Bal. in l. C. pro socio. Bart. in l. cum in plures. circa prin. filio. Alex. cons. 8. in 6. vol. nisi tempore belli ille talis eam domum conduxisset. Bald. in l. si ea lege. C. de vsuris. Ioan. de Ripa in suo trac. de peste in 2. parte, nu. 29. quia tunc nullam remissionem possit petere. Bal. in ea l. si ea lege.

Conclusio CCCCXXIX.

Sententia quae nulla est, si ab ea fuerit appellatum, & iudex appellationis ex actis videat eam fuisse aequam, debet eam confirmare: vt quia lata esset extra tempus, aut aliis contraret de nullitate illius. Alex. cons. 73. in 6. volu. nu. 10.

Conclusio CCCCXXX.

Flumen publicum illud appellatur quod perpetuo fluit. Priuatum verò quod non omni tempore fluit, maxime in aestate. l. §. i. ff. de flum. & flumina priuata, quae & torrentia dicuntur, pertinent ad illos, qui prope & ab vtraque parte praedia possident, & quilibet intelligitur habere ius vsusque ad medium versus suam ripam, si aliter non appareat ex cuius praedio factus fuerit alueus illius torrentis. Alex. cons. 203.

Conclusio CCCCXXXI.

Testis qui in sua depositione adiecit dictionem circa, redit suam depositionem vanam, & dubiam circa tempus, vt possit dici quod non probet de aliquo certo tempore, & idem fit vtatur ea particula plus aut minus: nam tunc etiam nihil probat. Alex. cons. 25. nu. 5. in 6. vol. & ibi inquit Alex. quod quoties per testes aliquod factum est probandum infra aliquod tempus, si testis deponens de illo tempore addat ea verba, vel circa, quod non probat certum illud & limitandum tempus.

Conclusio CCCCXXXII.

Ius patronatus transit ad quoscunque haeredes etiam extraneos. cle. plures, & ibi doct. de iure patronatus. in Clementinis, nisi aliter in fundatione esset dictum, scilicet quod non transiret ad haeredes extraneos. Bal. in l. ij. C. de in ius vocan. In fideicommissarium quidem non transit, sed illud ius patronatus penes haeredem remanet. Bal. in l. cum virum. C. de fideic. Alex. cons. 73. in 7. vol. & Roehus de Curte in trac. de iure patris. §. ipse vel is. nume. 17. & 20. & ibi tenet hanc esse eandem Opinio. Item quia ad fideicommissarium transeunt ea quae concernunt commodum pecuniarium: & cum ius patronatus & iura sepulchrorum non sunt huiusmodi, ergo non transeunt ad ipsum fideicommissarium, neque ius patronatus neque iura sepulchrorum. l. quia proinde. ff. ad Treb.

Conclusio CCCCXXXIII.

Substitutio facta hoc modo, & sub his terminis, instituo Stres filios meos: & si quis eorum decederet sine liberis, mandauit quod sua portio eum contingens sit & esse debeat reliquorum superstitum, & eius haeredum: & demum mortuo testatore vnus ex illis moritur, eius portio ad duos superstites pertinebit: quod si demum alter ex duobus moriatur, eius portio ad fratrem qui est superstes, pertinebit: quia pluralis numerus etiam in vno potest verificari. l. non cit. ff. de verb. sig. & ibi concludit Alex. cons. 109. in 7. vol.

Conclusio CCCCXXXIII.

Propinquorum appellatione continentur omnes, siue sint agnati, siue cognati, affines tamen non veniunt. l. in l. si. nu. 2. l. & 22. de verb. sign. nec etiam veniunt affines appellatione proximorum. l. in l. j. C. vnde vir. & vxor.

Conclu-

Conclusio CCCCXXXV.

Apostillae quae in margine alicuius instrumenti aut testamenti reperiuntur, continentur aliqua circumferentia ad ipsum testamentum, aut instrumentum, de quibus apostillis ab ipso notario qui recepit illud instrumentum nulla fit facta mentio, non vitiant illud instrumentum aut testamentum: sed illud sumi debet prout est in ipso corpore receptum ab ipso notario. Paul. Cast. in l. si vnus, & ibi Alex. C. de test. & ibi Iaf. nisi appareret tales apostillas aut additiones scriptas fuisse manu ipsiusmet notarij: nam tunc facerent fidem. Bal. in rub. de fide instr. quem sequitur Alex. in ea l. si vnus: alia si non constaret factas fuisse ab ipsomet notario, non vitiant instrumentum, sed reiciunt eo instrumento remanente. Ale. 2. l. 14. nu. 5. in 6. vol. Iaf. tamen in d. l. si vnus. C. de test. in dist. in c. q. si notarius non fecerit mentionem de talibus additionibus quae reperiuntur in margine in sua superscriptione, quod non probant: quod procedit vbi tales apostillae spectant ad factum ipsorum contrahentium: alia si ad factum notarij, bene probarent. Ita Iaf. ibi.

Conclusio CCCCXXXVI.

Instrumentum non vitiat propter aliquas clausulas impertinentes ibi positas. Bald. in l. eo quod a multis. C. si cer. per. & potest instrumentum pro parte approbari. l. sub specie. C. de postu. Bald. in l. si cum exigua. C. de condi. ob causam, vt interlineatio quae reperitur in aliquo instrumento, aut literarum dissimilitudo reddit instrumentum suspectum, nisi notarius de his mentionem fecerit. Soci. cons. 24. parte 1. nu. 26. maxime quando reperiuntur illae interlineaturae in loco suspecto. de Ancha. cons. 43. l.

Conclusio CCCCXXXVII.

Legatum alicui factum sit de florenis aureis, tamē heres auditur valens soluere in moneta vsque ad valorem florenorum, qui valor erat tempore mortis testatoris, aut testamenti, nisi haeres esset in mora: nam tunc ad plus teneretur. Soci. cons. 6. in 1. vol.

Conclusio CCCCXXXVIII.

Mulier potest relinqui executrix testamenti in testamento alicuius, & potest esse executrix in negotiis, & in iudiciis ad pias causas: quia potest suo nomine actionem mouere, vel implorare officium iudicis, & quoties habet actionem suo nomine, potest esse in iudicio, & non excluditur ex eo quod est mulier: secus quando mulier suo nomine non possit agere, quia tunc a limine excluderetur. Bal. in l. id quod C. de episc. & cler. Panor. in c. tua. de testamentis, & Soci. cons. 11. l. 1. vol. & Deci. cons. 9. l. quod procedit etiam si transferit ad secunda vota, vt ibi per Decium.

Conclusio CCCCXXXIX.

Haeres alicuius praelati tenetur ad debita sui praedeccessoris, quae non fuerunt facta pro ecclesiae necessitate: nam si pro ecclesiae necessitate facta essent ea debita, haeres ad ea non teneretur: vel etiam si essent facta pro ecclesiae utilitate, ad quae debita facta vel pro necessitate, aut utilitate ecclesiae, is qui succedit in beneficio, tenetur. c. 1. de solu. Soci. consil. 3. in 1. vol.

Conclusio CCCCXL.

Conductor seu colonus, qui rem aliquam conduxit, & in re conducta fecit reparationes vitales, non poterit hinc expelli a successore vel emptore rei conductae, nisi prius ille conductor, expensas vitales, quas ibi fecit, recuperauerit. l. colonus. & ibi glo. ff. de vi & vi arm. quamuis alia emptor non teneatur stare locationi factae per suum praedeccessorem, per l. emptorem. C. locat. tamen in hoc casu expensas vitales iam factas prius erunt soluendae: quas expensas factas ille colonus seu conductor recuperabit, etiam si ab ea re esset expulsus. Soc. cons. 15. nu. 20. in 1. par.

Conclusio CCCCXLI.

Procurator qui de mandato domini negotia gessit, & quae interuenit mandatum a domino, habet ille procurator actionem mandati, etiam si causa ipsa non habuerit bonum exitum, dum tamen cesset culpa in ipso procuratore. l. sed an vltro, & ibi gl. in verbo, non habuerit. ff. de nego. gestis. l. per ea. & ibi gl. C. commo. c. cum pro causa, & ibi glo. de procura. & Soci. cons. 26. nu. 7. in pri. vol.

Conclusio CCCCXLII.

Procurator tunc demum habet actionem mandati contra dominum, si ab eo habuerit mandatum, aut si domino praesente & tacente res illius agat: nam dominus tacendo dum res sua agitur, vtiliter videtur dare mandatum, l. si remunerandi. §. qui paf. ff. manda. & in l. si p. te. Actio verò negotiorum gestorum competit quando quis absentis negotia gerit. toto tit. de nego. gestis. Panor. in c. cum pro causa. in fi. de procura.

Conclusio CCCCXLIII.

Pater habens filios ex prima vxore conuolans ad secunda vota, succedit filio defuncto cum aliis filiis qui erant fratres & sorores filij iam defuncti: verum in vsufructu solum respectu bonorum, quae filio obuenerant ex successione materna: in proprietate verò & vsufructu quantum ad alia bona quae obuenerant aliunde quam ex successione materna. Idem in matre quae si secundo matrimonio contraxerit, priuatur proprietate respectu bonorum quae filio defuncto obuenerant ex patris successione: in aliis autem bonis quae filius habebat aliunde quam ex patris successione, succedet mater in proprietate & vsufructu vna cum aliis filiis ab intestato. Soci. con. 34. in 1. parte.

Conclusio CCCCXLIII.

Datum tempus est inspiciendum in literis & rescriptis ad beneficium. c. capitulum, de rescriptis, sed in literis & rescriptis ad lites, tempus presentationis literarum est respiciendum. Ioan. de Imo. in c. 1. de refc. num. 7. & 8. & sic in mandatis ad diuersis impetratis tempus date est inspiciendum. ca. cam te, de refc. c. si eo tempore, de refc. in 6. & plenè Rebuff. in concord. in tit. de manda. apostoli. in fi. in verbo, datum, & Oldradus.

Conclusio CCCCXLV.

Actor quamuis plura proponat in suo libello, & plura capitula, non tamen grauatur ad probanda omnia quae in libello proposita sunt: sed sufficit probare ea quae sufficient ad victoriam obtinendam, ita vt superflua reddatur cautela aduocatorum, qui in libello ponunt protestationem quod non se adstringunt ad superflua probanda: quae verba licet non posita sint, non tamen grauatur actor ad omnia probanda, & sufficit illi probare quod ad causam faciat. Pano. & de Imo. in capit. inter ceteras. de rescr. quod procedit vbi distinctiue aliqua narratur: sed vbi copulatiue aliqua narratur, vel qualificatiue, tum tutum est apponere ea verba, & vti ea cautela aduocatorum de Imo. ibi.

Conclusio CCCCXLVI.

Debitor alternatiue potest eligere quid soluat, quia in alternatiuis electio est debitoris. Reg. in alternatiuis, de reg. iuris. quod si debitor vtrumque per errorem soluerit, erit etiam in sua electione repetere alterum, & sic in repetendo erit sua electio. de Imo. in c. inter ceteras. de rescr.

Conclusio CCCCXLVII.

Conductor qui tempore belli conduxit praedia, non poterit petere remissionem mercedis, si quod damnum ille passus fuerit propter bellum, quia est qui imputetur: & conductor, seu colonus, vt qui sciens & videns impedimentum belli adhuc conduxerit. Quare damnum quod sua culpa sentit, sibi debet imputare. ita Bald. in l. si ea lege. nu. 3. C. de vsuris. Franciscus de Ripa in trac. de peste, in prin. nu. 29. alia autem si tempore conductionis nullum esset bellum, demum tamen superuenit, & tunc remissio peti poterit. Bal. ibi.

Conclusio CCCCXLVIII.

Testator qui habet sua bona communia cum alio pro indiuiso, relinquit suae vxori alimenta de bonis communibus, vxor pro suis alimentis habendis habebit actionem contra haeredes testatoris, a quo totum illud exoluendum erit. Iaf. post alios in l. si duobus. §. haeres. nu. 3. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCCXLIX.

Haeres pro parte institutus, & quidam alius pro alia parte cui praelatum factum fuit, in diuisione haereditatis habebit ille cohæres partem praelati iure proprio, alteram verò partem consequetur a suo cohærede iudicio familiae ercisc. & poterit in totum haereditatem repudiare, & nihilominus suum praelatum consequetur non obstantem tali repudiatione. l. qui filibus. §. si vnus, & ibi plenè doct. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCCL.

Steffator certam vini quantitatem alicui legauerit singulis annis, audietur hæres si illi legatario veller dare vnam vineam ex qua ille legatarius vinum legatum consequi possit: & illi legatario etiã inuito curam illius vineæ relinquere poterit, & hoc fauore exercetis liberalitatem, Bald. in l. si quis argentum. C. de dona. l. in l. non amplius. §. cum bonorū. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCCLI.

Debitor minimè liberatur offerendo suo creditori solvere interese, & non obstante sua oblatione poterit ad sortem condemnari. l. si in fin. C. de iure dot. l. in l. itē quia, num. 9. ff. de pactis.

Conclusio CCCCLII.

Testes auditi ex mero officio iudicis non probant in causa ciuili, quia non potest iudex in causis ciuilibus inquire de facto ex suo mero officio. c. ad nostram. in 2. de iure iur. & ibi Imo. sed in causa criminali potest ex suo officio testes recipere etiam post processum publicationem. Imo. in c. cum clamor. de testi. Bal. in l. præbyteri. nu. 8. de episc. & cler.

Conclusio CCCCLIII.

Reus qui de iure communi habet diuersa fora, & qui potest coram diuersis iudicibus conueniri, actor poterit eligere iudicem coram quo reum conueniat, & sic erit actoris electio, l. cum clericis. C. de episc. & cler. l. 3. §. 1. ff. de eo quod certo loco. Sed ubi reus ex priuilegio potest coram diuersis iudicibus conueniri, tunc rei erit electio coram quo velit conueniri. auth. habita. C. ne filius pro patre: ne scilicet quoddam eorum fauorem introductum est, in eorum odium retorqueatur.

Conclusio CCCCLIII.

Pœna quæ episcopo & canonicis imponitur, episcopus ad dimidium tenebitur & canonicis ad aliud dimidium. Illi enim plures vocati sunt per nomen collectium, & tenent locum vnius. ita Bal. in authen. causa quæ. C. de episc. & cler. & illi plures cum sententur vnum corpus habentur pro vno. Bald. ibi.

Conclusio CCCCLV.

Testator si aliquid mandauerit erogari in causam piam, non potest episcopus aut executor testamenti in aliã causam piam transmutare: quia ex quo testatoris dispositio est certa ratione causa, vel personæ, vel loci, non poterit alterari ab ipso episc. aut executore. l. si quis ad declinandam. & ibi Sali. in l. si quis ad episc. & cler.

Conclusio CCCCLVI.

Subdelegatus si in causa sibi commissã a delegato aliquã partem grauaerit, & ille delegatus sit à principe, & eo casu à sententia subdelegati ad ipsum delegatum appellandum erit, quando est à principe delegatus. Quod si ille delegatus esset ab alio delegato, & ille subdelegauerit, & eo casu à tali subdelegato ad primum subdelegantem appellandum esset, & non ad delegatē qui subdelegauerat. l. 1. ff. quis & à quo. ita Sali. in l. si quis litigantium. in fin. C. de episc. audientia.

Conclusio CCCCLVII.

Legatum factum pauperibus, & id quod pauperibus relictum est, poterit dari & erogari carceratis, & his qui in carcere detinentur. Salicet in l. iudices. C. de episc. audien. & relictum factum pro dotandis mulieribus pauperibus nõ debetur viduis. l. in l. duobus. §. si ei qui. ff. de iure iur. Boc. dec. 131. num. 3.

Conclusio CCCCLVIII.

Præbyter qui in suo testamento instituit laicum quendam hæredem, & qui tacitè accommodauit fidem testatori de ipsa hereditate testatoris restituenda spurio ipsius testatoris, & sic non capaci, si demum hoc appareat, talis hereditas ab eo hærede erit auferenda, & fisco regis erit applicanda: quod si hæres esset clericus, qui fide accommodata promiserit tacitè eam hereditatem reddere, & demum hereditas ab eo erit auferenda, & fisco ecclesiæ applicanda. Bald. in l. si quis præbyter. nu. 3. de episc. & cler.

Conclusio CCCCLIX.

Sententia lata ab arbitris, aut ab his qui præsentunt territorio, sunt arbitri, aut doctores, & rectores vniuersitatum, mittetur executioni per eum qui præest territorio. Bald. in l. episcopale. C. de episc. audien.

Conclusio CCCCLX.

Hæredes duo instituti, alter purè, alter sub conditione, quæ pendente interim ille qui purè institutus est, habebit totam hereditatem, & illius administrationem in totum. glo. Bar. & l. in l. planè. §. si coniunctim. nu. 13. & 19. ff. de leg. 1. & quæ

opinio ibi placet Alexandro, vers. quamuis tamen. Licet de num. l. in l. videatur reprobare. quod si tantum vnus esset hæres sub conditione, tunc dandus esset curator hereditati vt bona interim administraret. l. si quis instituat hæres. ff. de hæred. instit. l. ita l. in l. §. si coniunctim.

Conclusio CCCCLXI.

Aestimatio rei alicuius fieri debet secundum emolumentum & redditum ipsius rei, & non secundum valorem ipsius rei, vt si sit prædiū magni valoris, sed modici redditus, debet fieri æstimatio iuxta redditus, & non secundum valorem. l. si quis. C. de rescin. vendi. Ioan. de Platea in l. in his, de prædiis & aliis rebus nauicular.

Conclusio CCCCLXII.

Fideiusor qui fideiussit pro aliquo debitore qui est debitor alicuius pupilli, habet excusationem vt excusetur à tutela illius pupilli, & est excusandus sicut & debitor ipse excusatur. Ange. in prin. tituli, vt hi qui obligati. se perh. habere res minorum, nu. 12. in auth. & l. in l. si fideiusor. in princ. nu. 3. & 4. ff. de leg. 1. dummodo non sit fideiusor pro aliquo debitore in aliqua parua quantitate: nam sicuti debitor ille parua quantitate non esset excusandus, ita nec fideiusor. l. Blanditus. C. de fideiuf. & l. in l. in l. ff. si cer. per.

Conclusio CCCCLXIII.

Testator legando suæ vxori victum & vestitum in suo domo, & grauaerit hæredem de exoluendo eo legato, & vt ne molestarent ipsam vxorem: & si eam molestauerint, priuat eos hæredes hereditate, sed non dicit cui hæreditas sit applicanda in casu contrauentionis: quare est hæc decisio, quod in casu contrauentionis hereditas ea ad cohæredes debet pertinere si qui alij sunt, aut ad substitutos, aut verò ad venientes ab intestato, & non ad ipsam viduam, licet contemplatio ne ipsius viduæ ipsius hæredes priuati sint. l. in l. seruo legato. §. si testator. nu. 5. ff. de leg. 1. & hoc per l. vxor. §. hæres, & Bar. ff. de leg. 3.

Conclusio CCCCLXIII.

Testator legando alicui certam quantitatem vini vel frumenti, censetur eã legare de eo vino aut frumẽto quod est in patrimonio defuncti, & hæres de alio non potest dare inuito legatario: nec legatarius hæredem cogere potest dare de alio. l. 3. ff. de vino & oleo leg. & ibi Bar. & l. in l. si domus. in prin. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCCLXV.

Creditor qui habet aliquem debitorem non potest cogere illum mutare suum debitorem & alium accipere: etiam si esset idoneus. l. si mandato meo. §. 1. ff. mand. Bal. in l. si pater. C. de colla. l. in l. si domus. §. si fundus. n. 3. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCCLXVI.

Debitor quamuis inuitus potest cogi, & cogitur suscipere alium creditorem. l. 2. ff. sol. matr. & Bald. in l. si pater. C. de fideic.

Conclusio CCCCLXVII.

Substitutus cui aliqua hereditas debetur sub aliqua conditione, si hæres moriatur sine liberis, aut sub alia: si interim pendente conditione ille substitutus rem aliquam ex ea hereditate emerit ab ipso hærede, conditione adueniente per quam hereditas illa est ei restituenda, poterit ille substitutus pretium quod iam exoluit, emendo eam re ab ipso hærede, repetere ab ipso hærede, aut ab hærede heredis. ita l. in l. hu iusmodi. §. qui seruum. nu. 3. ff. de leg. 1. & Alexand. consil. 100. in 7. volum.

Conclusio CCCCLXVIII.

Testator instituendo filias suas in centum pro qualibet, vel legando suis filiabus centum pro qualibet, videtur ea centum singulis & cuilibet legare, & eo modo cessabit ius accrescendi inter eas, & ideo si vna earum moriatur, pars sua aliis non accrescet propter eam particulã pro qualibet quia partes pro diuiso sunt separata & cuilibet ea summa relicta est. l. hu iusmodi. §. quibus ita, & ibi l. in l. nu. 3. ff. de leg. primo.

Conclusio CCCCLXIX.

Pretium iustum rei alicuius illud est quantum capiunt eius rei redditus in 20. annis, & si multiplicando redditus per viginti annos, illud quod in illis 20. annis percipietur, dicitur iustum pretium, & est textus in §. si vero aliquis, & ibi glo. in auth. de non alienan. & l. in l. si fundum. num. 5. ff. de leg. 1.

Conclusio CCCCLXX.

Curator ad lites dari potest pupillo etiam iudice delegato ad eã causam quæ coram eo tractanda commissã fuit, quia ex quo illa

illa causa est illi commissã, & omnia cõsentur commissã, sine quibus eius commissio exerceri non potest. c. si. & ibi Guid. de monte Laudano, de iud. in 6. quod si curator simpliciter ad omnes lites dandus esset, à suo iudice talis curator dandus esset etiam ad ea quæ fient extra prouinciam, d. c. si. & Oldr. consil. 59.

Conclusio CCCCLXXI.

Mater non poterit agere actione iniuriarum pro iniuria illata suo filio, cum illum non habeat in sua potestate, §. fœminæ. de adop. l. in l. Patri vero bene datur actio iniuriarum pro iniuria illata filio: cum eum habeat in sua potestate, §. patitur. Instit. de iniuriis: & Oldrad. consil. 66.

Conclusio CCCCLXXII.

Empor qui emit ab hærede grauato de restituenda hereditate rem aliquam, si demum vexetur à fideicommissario qui vult eam rem recuperare veluti subiectam restitutioni ab ipso emptore, poterit ille emptor opponere illi fideicommissario exceptionem quartarum, quas quartas venditor hæres grauatus poterat detrahere: quia exceptio quæ competit venditori, competit & emptori. l. dolia. §. 1. de contrah. emp. & emptori competit ius excipiendi. l. si tibi decem milia. §. pactum. ff. de pactis. Oldrad. consil. 107.

Conclusio CCCCLXXIII.

Testamentum solemne & perfectum non reuocatur per posterius testamentum factum sine scriptis coram testibus, coram quibus testator dicit se tales hæredes instituire: quia cum primum perfectum sit, non poterit reuocari per alterum imperfectum, etiam si producat charta in qua testator eam voluntatem declarauit: quia ea charta non facit fidem, & testes illi publicandi sunt, & interim apparet de vero & perfecto testamento, hoc asserit Oldrad. consil. 119.

Conclusio CCCCLXXIII.

Hæres institutus est, & cui datus fuit substitutus, si deceat sine liberis, & illi primo instituto datus fuit secundus substitutus, hæres mortuus est viuo testatore relicto liberis, primus etiam substitutus deceffit sine liberis, tandem testator mortuus est relicto liberis heredis instituti & secundo substituto, dicendum erit ad hereditatem testatoris venientes ab intestato succedere exclusis liberis heredis instituti, & substituto etiam excluso, nam ista institutio respectu heredis instituti fuit facta quasi caduca, cum hæres mortuus sit viuo testatore, & per consequens filij heredis non succedent ex testamento, sed & neque Sempronius substitutus, & ob id ab intestato illi defuncto succedetur, ita decidit Oldrad. consil. 141. vtraque enim substitutio deceffit, cum hæres liberos habuerit. Liberi autem nõ admittentur cum hæres mortuus sit viuo testatore, sed & neque testamentum illud confirmabitur per clausulam codicillarem positam in eo testamento, vt ibi per Oldrad.

Conclusio CCCCLXXV.

Licet aliàs filij fratrum admittantur ad hereditatem auunculi aut patruus vna cum eorum auunculis aut patruis, tamen filij filiorum alicuius fratris aut sororis non admittentur ad hereditatem fratris aut sororis, sed soli fratres aut sorores admittentur ad hereditatem fratris aut sororis exclusis filiis filiorum, ita tenet Oldrad. consil. 141. in fin. per textum in §. hu iusmodi. vers. nulli. de hæredi. ab intestato venien.

Conclusio CCCCLXXVI.

Fideicommissum familiæ simpliciter relictum censetur relictum illis qui reperietur in familia tempore mortis testatoris, & sic illis qui sunt de familia mortis tempore. l. cum ita. §. in fideicommissis. ff. de leg. 2. quod si fideicommissum conditionaliter fuisset relictum familiæ, & requiritur quod sit de familia tempore exiitantis conditionis. Deci. consil. 364.

Conclusio CCCCLXXVII.

Confirmatio facta à superiore de aliquo actu nullum ius tribuit, si ille actus de se nullus sit: quia confirmatio nihil de nouo addit, sed cõfirmat id quod reperit. c. inter dilectos. de fide instr. & per ea verba, confirmamus, nihil iuris conferemus, nisi quatenus ostendatur competere. Oldrad. consil. 164. Fallit tamen vbi confirmatio penderet à potestate confirmantis, & appareat eum velle de nouo dare. l. in l. morc. nu. 3. ff. de iurisd. omnium iud. Decius consil. 184.

Conclusio CCCCLXXVI.

Legatum relictum cognatis, aut illis qui sunt de familia, quando illud legatum factum est purè, refertur ad cognatos, & ad eos qui sunt de familia testatoris tempore mortis ipsius, aut saltem eo tempore concepti: quia qui conceptus est tempore mortis testatoris, dicitur iam esse in rerum natura, vt succedere debeat. l. Titius. ff. de suis & leg. hæred. & ita tale legatum purè factum cognatis, vel his qui sunt de familia, sufficit quod sint concepti tempore mortis testatoris. d. l. Titius. & Socinus in l. si cognatis. ff. de rebus dubiis. vers. tertia conclusio.

Conclusio CCCCLXXIX.

Legatum sub conditione relictum familiæ, vel cognatis, sufficit quod reperiantur cognati, vel de familia tempore existentis conditionis, quo tempore illa qualitas obseruanda erit. l. interuenit. ff. de leg. præstan. Soci. in l. si cognatis. ff. de rebus dubiis. vers. tertia conclusio.

Conclusio CCCCLXXX.

Empor qui in prima instantia omisit vocare in ius suum venditorem, poterit demum in secunda instantia eum vocare: quoniam pendente appellatione emptor semper sibi seruat ingressum de euictione, l. in rem. §. vt. ff. de euict. Oldr. consil. 255.

Conclusio CCCCLXXXI.

Vdex delegatus qui in causa sibi commissã processit nulliter contra tenorem suæ commissionis aut aliàs, poterit iterum de causa cognoscere, & nec videtur perfunctus sua potestate procedendo nulliter, verum si sententia diffinitiuã fuisset lata, nõ possit amplius ille delegatus procedere, nec possit cognoscere de nullitate sui processus, sed bene ante diffinitiuam. plenè Oldrad. consil. 295.

Conclusio CCCCLXXXII.

Pater tenetur ex maleficio filij de peculio solum: quia actiones ex maleficio descendentes dantur cõtra patrem de peculio. l. 3. §. idem scribit. ff. de peculio. & Bar. in l. stichus, ff. de peculio legato. & pater soluendo pro delicto filij aliquã summam pecuniæ, si eam soluat ex necessitate, vt quia fideiussit pro filio, nec statuto ciuitatis ad id pater poterat cogi, & pater computabit filio in partem suã: quod si pater volens, & ex propria voluntate soluat, & quia ex causa pietatis id videtur fecisse, & non poterit à filio repetere. arg. l. 1. C. de nego. gest. Idem si pater soluat aliquam summam pecuniæ pro filio, vt pro eo redimendo, quia fortè captus est ab hostibus, aut à latronibus, & non repetet pater, cum id officio pietatis videatur fecisse. l. liber captus. C. de capti. & post. reuerfis, & Bart. in d. l. stichus.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Venditor qui sub verborum inuolucro vel sub generalitate verborum emptorem circumuenit, tenebitur de eo vitio, etiam si expressè cauerit se nolle teneri de aliquo vitio. l. ea quæ commendandi. §. si. ff. de contrah. emp. Cor. cõf. 12. in 3. vol. nu. 5.

Conclusio CCCCLXXXIII.

Donatio facta vni extraneo reuocatur in totum per naturam liberorum: facta verò vni ex liberis, reuocatur vsque ad legitimam per liberorum susceptionem ex verborum matrimonij. l. si vnquam. C. de reuo. dona. & l. si totus. C. de inoffi. donatio. Cor. consil. 111. num. 26. in 3. vol. & ita tene communiter asserit ibi Corneus.

Conclusio CCCCLXXXV.

Pacta extranea quæ ponuntur in contractu emptionis cõtra vel extra naturam illius cõtractus, inducunt presumptionem simulationis, vel fraudis. glo. in l. cum allegas. C. de vsu. sicuti & pacta insolita seu extranea in eo contractu inducunt presumptionem fraudis & vitiarum. Cor. consil. 23. in 3. vol. nu. 8.

Conclusio CCCCLXXXVI.

Ivs patronatus pertinet ad patronos qui debent presentare ordinario, & si ordinarius sine consensu patronorum aliquem instituerit, talis institutio facta ab ordinario absque presentatione patronorum est nulla. Pano. in c. illud. de iure patroni. nisi contulerit post tẽpus datũ ad presentandum. Pano. ibi.

Conclusio CCCCLXXXVII.

Instrumentum producens in iudicio nõ videtur fateri ea quæ ibi enunciativè dicta sunt, sed bene ea quæ dispositivè. l. Aurelius. §. si. ff. de libe. leg. vbi est decisio, quod si profert testamentum, videtur fateri testamentum verum quantum ad ea Commu. opi. Tom. 4. 0000 2

quæ dispositiue ibi reperiuntur sed non quo ad ea quæ enunciatuè ibi in eo testamento per testatorem proferuntur. Iaf. in l. contra. §. fin. nu. 14. ff. de pactis, & tenetur acceptare omnia quæ dispositiue posita sunt in testamento, sed non ea quæ enunciatuè dicuntur. Iaf. ibi.

Conclusio CCCCLXXXVIII.

Contractus tam nominati quàm innominati concepti sub modo non vitiantur ex causa modi non impleti, nisi interuenit culpa implere debentis, & indubio modus tenetur esse causa impulsua, & ideo eius defectus non vitiat, plenè Corneus confi. 102. in 3. volum. Si tamen quis recusaret modum adimplere, reuocaretur contractus. l. 1. C. de dona. quæ sub modo, & sic si per quem steterit quominus modus adimpleatur, contractus reuocari posset: aliàs si modus alio casu deficiat, non reuocatur contractus. Corneus ibi.

Conclusio CCCCLXXXIX.

Vxor relicta usufructuaria & domina relictis extraneis hæredibus, tanquam usufructuaria tenetur cauere, sicuti & quilibet alius usufructuarius debet cauere de vtendo arbitrio boni viri: quamuis testator dixerit quòd non teneatur rationem reddere. Cor. confi. 173. vol. 3.

Conclusio CCCCXC.

Donatio facta inter viuos cum clausula, si non valeat iure donationis, quòd valeat iure codicillorū, sustinebitur quantumuis non fuerit insinuata, & valebit iure fideicommissi, prætextu illius clausulæ codicillaris, quæ sonat perinde ac si fideicommissum esset factum in codicillis. Cor. confi. 195. in 3. vol.

Conclusio CCCCXCI.

Nepoti alicui defuncto superstitibus patruo vtrinque cõiuncto patri illius defuncti, & altero patruo qui erat frater coniunctus tantum ex altero latere patri illius defuncti, æqualiter succedent patruus qui erat frater coniunctus ex vtroque latere patri illius defuncti, & alter patruus qui solum erat frater coniunctus ex altero latere patri illius defuncti: quia tunc post fratres, & filios fratrum non consideratur vinculum pluralitas. authen. post fratres. C. communi. de success. plenè Cor. confi. 219. in 3. vol. nu. 5. & sic illi duo patruus succedent eorum nepoti iam defuncto.

Conclusio CCCCXCII.

Testator ita dixit, filios hæredes instituo, & si omnes decesserint sine liberis, post mortem eorum voluit hæreditatem ad talem spectare, illi filij instituti non censentur in vicem substituti, sed testator eis censetur referre: si quis succedendi ab intestato. l. qui duos. ff. de vulg. ita Iaf. in l. potest. nu. 12. ff. de vulg.

Conclusio CCCCXCIII.

Testator pater instituens filios suos hæredes, & post mortem eorum substituit Caium, talis substitutus non succedit nisi post mortem omnium, quia si perest persona quæ ex verisimili mente patris testantis excludere debet substitutum, & ideo quia hic filij testatoris sunt hæredes instituti, quamuis vnus eorum decedat, substitutus tamen non admittetur nisi post mortem omnium: quæ si à testatore plures extranei essent instituti, & post mortem eorum Caium substituit, cuiuslibet decedenti succedat substitutus. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebel. tunc enim non superest persona quæ ex verisimili mente testantis excludat substitutum. Ita Corneus confi. 229. in 3. vol. Huiusmodi enim conditio relata ad plures substitutos, si decedant sine liberis, qui hæredes sunt filij aut nepotes testatoris, vno decedente nõ succedat substitutus, quia superest persona quæ ex verisimili mente testantis excludit substitutum & sic conditio intelligitur defecta. si verò non superest persona quæ ex verisimili mente defuncti excludat substitutum, & tunc vno defuncto substitutus admittetur ad partem illius. Corneus confi. 24. in 2. vol.

Conclusio CCCCXCIII.

Venditor qui tenetur de euictione, non tenetur ad sumptus in lite factos nisi à die motæ litis contra eum ven-

ditorem: tenetur enim emptor notificare litem motam ipsi vëditori, & eum interpellare vt defendat. l. cum successores. C. de euictionib. & quamuis ille venditor sit certus de lite iam mota, adhuc requiritur denunciatio, & hanc communem opinionem esse asserit Corneus confi. 255. in 3. vol. & vbi aliàs venditor per pactum non teneretur de euict. teneretur tamen ad pretij restitutionem. Cor. confi. 226. vol. 2. & Deci. confi. 64. nu. 2.

Conclusio CCCCXCIV.

Clerici super rebus ecclesiæ, & super spiritualibus nõ possunt compromittere in laicum, sed in clericum debet fieri compromissum. capit. contingit. de arbit. mixtim autem in clericum, & laicum posset fieri compromissum de episcopo palientia, aliàs non. d. c. contingit. super rebus autem temporibus ipsius clerici in laicum bene fieri posset compromissum. Salic. in l. si qui ex consensu C. de episc. audien.

Conclusio CCCCXCVI.

Testes singulares admittuntur ad probandum quid in genere, nempe ad probandum quem esse furiosum, vel adulterum, ad quæ probanda sufficiunt testes singulares. Innocen. in c. qualiter & quando, in 2. de accusa. & hoc modo inducuntur testes ad hæresim probandam in genere, & in summa ad probandum aliquid vniuersale continens plura indiuidua non requirit quòd testes sint contestes in suo vniuersali probando, sed sufficiunt quòd sint singulares in actibus, super quibus deponunt, & ad probandum iurisdictionem sufficit si vnus testis deponat super vna specie iurisdictionis, & alter super altera specie iurisdictionis, & super alio actu, & ad probandum quem possessorem esse, satis erit quòd testes dicant eum actorem possedisse, & vnus dicat, quia vidit fructus colligere, & alius dicat de tempore, nam ex his satis probabitur possessio, & sufficit quòd in principali negotio, de quo agitur, conueniant. Inno. in dict. capit. qualiter. Corneus confi. 286. in 3. volum. & Boer deci. 23. numer. 24. quòd si in specie alicui probandum esset, testes singulares non sufficerent, & sufficiunt testes singulares ad probandum aliquam mulierem meretricem esse, vt ibi Boer. & Corneus confi. 34. in 2. vol.

Conclusio CCCCXCVII.

Stipulatio interposita in contractu innominato non impedit quin in ea sit locus conditioni ob causam, prout ea conditio ob causam locum habet in contractu nominato. l. si pecuniam. ff. de condit. ob causam q. quidẽ dicitio ob causam, cessat in contractibus nominatis. l. ca. conditione. C. de rescin. vendi. Habet tamen locum in contractibus innominatis, in quibus quævis stipulatio interuenit, non tamẽ immutabit naturam contractus innominati. l. si quis accepto. ff. de condit. ob causam. Corneus confi. 25. num. 16. part. 2. quæ stipulatio interposita super contractu nominato assumit illius naturam. Iaf. in rubr. de verb. oblig.

Conclusio CCCCXCVIII.

Filius familiars si soluat ex sua pecunia paternis creditoribus datur denarium ei filio actio negotiorum gestorum, non quidem contra patrem, & durante patria potestate, sed contra hæredes patris, nisi filius soluerit animo donandi, quod tamen in dubio non præsumitur. Cor. consilio 79. num. 18. in 2. vol. & sic cõtra hæredes patris dabitur ea actio negotiorum gestorum. Cor. ibi per l. si filius. C. de nego. gest.

Conclusio CCCCXCIX.

Clausula illa posita in aliquo instrumento, sub pactis & conditionibus infra scriptis, non reddit contractum conditionalem, sed benemodalem, & illa dicitio, sub conditionibus, significat modos & non condiciones. Cor. confi. 102. in 2. vol. nu. 18.

Conclusio CCCCC.

Si donans contra donatarium agat, quòd non obseruauerit pacta conuenta, & quòd non alimentauerit ipsum donantem, iuxta cõuenta, si donatarius asseruerit se obseruasse conuenta, incumbet illi onus probandi. Ita esse Corneus confi. 119. part. 2. asserit.

FINIS.

STE

STEPHANI RANCHINI I. C.

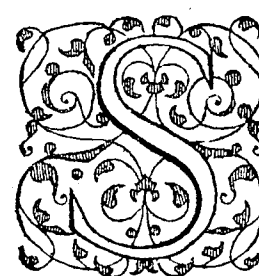
CLARISSIMI, AC SENATORIS APVD MONTEMPESSVLANVM IN SVPREMA GENERALIVM

Curia, Miscellanearum Decisionum, seu Conclusionum

ac Resolutionum vtriusque Iuris,

Pars Sexta.

Conclusio I.

Vbstitutio facta vltimo morienti, pluribus institutis, videtur facta post mortem omnium, & vendicat sibi locum post mortem institutorum: & sic vltimus moriens bona poterit petere. l. qui duos. ff. de vul. & pupil. quia tunc talis substitutio facta vltimo morienti, est facta in tota hæreditate seu in omnibus bonis: & tales instituti censentur inuicem substituti, aliàs vltimo moriens non posset totam hæreditatem restituere, quin aliorum portiones accipiat: Ita Cor. confi. 136. in 2. vol. nu. 3. & hoc procedit in substitutione fideicommissaria: vt ibi per Corneum.

Conclusio II.

Ad usufructuarium pertinent fructus non recollecti tempore quo cadit dies legati qui dies cedit à die aditæ hæreditatis. l. j. ff. quando dies legati, cedit. fructus autem recollecti tempore quo dies legati cedit, pertinent ad hæredem. l. fructus. ff. de rei vend. verum licet tales fructus ad hæredem pertineant, vtetur tamen illis fructibus usufructuarius sicuti vtetur aliis bonis hæreditariis: & finito usufructu eos fructus iam recollectos ante diem legati cedentem, tenebitur hæredi restituere, sicuti tenetur ad restitutionem aliorum bonorum ipsius hæreditatis, quæ suscipiet sub cautione de reddenda tanta quantitate frumenti in genere, quantum ille reperit in hæreditate. Cor. confi. 187. in 2. vol.

Conclusio III.

Testator, permittendo vxori suæ, aut alij vëdere quædam ex suis bonis pro suis necessitatibus, non poterit vendere nisi adit causa necessitatis: quia ea verba, pro suis necessitatibus, interpretantur existente causa necessitatis & non aliàs. Ita Rebuff. in l. vni. in gl. 2. nu. 14. in reperi. l. vnicæ. C. de sent. quæ pro eo quod interest. vbi reprehendit Corneum tenentem contrarium confi. 187. nu. 8. & 9. in 2. vol. vbi tenet quod ex tali cõcessione alicui facta vendendi sua bona pro suis necessitatibus liberum illi esse vendere bona, nõ edocto de aliqua necessitate.

Conclusio IIII.

Milites cœlestis militiæ & terrestres licet eorum concubina non possint donare simplici donatione & pura, poterunt tamen donare causa remunerationis, & propter benemerita, dummodo de meritis & seruitiis factis ab illa cõcubina ipsi militi aut clerico verè appareat, & eo casu poterit eam concubinam hæredem instituere. Petr. de Ancha. cõf. 247. & neque sufficeret ea merita exprimere: sed ea probanda erunt. De Ancha. ibi.

Conclusio V.

Nepoti mortuæ ab intestato succedunt æqualiter auus paternus, qui erat pater patris ipsius nepotis, & patruus, qui erat frater vtrinque cõiunctus patri illius nepotis. De Anchano confi. 347. quia hic non attenditur graduum ascendentibus, & fratribus, vel filiis fratris vtrinque cõiunctis, per authen. defuncto. C. ad Tertullian. succedunt enim pariter. Ita de Ancha. ibi.

Conclusio VI.

Hæres donantis poterit reuocare donationem factam à suo prædecessore sub quibuidam pactis, vt quia donans

donauerat res suas sub certis pactis, quæ pacta demum ille donans non obseruauerat, & poterit ipse hæres eam donationem reuocare, ex eo quod donans non obseruauerit ipsa pacta: & sic propter non obseruationem pactorum donatio iam facta ab ipso hærede reuocari poterit, cum ius reuocandi donationem ob pacta non obseruata transeat ad hæredes donantis. Bal. in l. si. nu. 2. C. de reuo. dona. & quamuis donatio sit contractus nominatus, potest tamen reuocari in non obseruando pacta. l. j. C. de dona. quæ sub modo. Collectarius & de Ancha. in ca. si. de donatione. nu. 4.

Conclusio VII.

Patronus si ecclesiam alicuius viuentis contulerit, quam tamen vacantem putabat, talis collatio seu præsentatio non valet: sed neque talis patronus priuatur propterea iure præsentandi alterum clericum adueniente vacatione. ca. illud. & ibi de Anch. de iure patro. Romanus confi. 465.

Conclusio VIII.

Sollicitator qui pecuniam pro sua sollicitatione non recepit, potest esse testis idoneus pro eo pro quo sollicitat: & neque ob id repellitur à testimonio, dummodo aliàs sit honestæ vitæ, & in se habeat honestatem: aliàs autem si pro sua sollicitatione pecuniam recipiat, repellitur à testimonio. Ita Roma. confi. 420 & Dec. confi. 94.

Conclusio IX.

Quoties duo sunt tutores dati alicui pupillo, & alter eorum mouet causam pro pupillo, alter tutor qui non est in iudicio, poterit esse testis, & adferre testimonium pro ipso pupillo. Roma. confi. 420. Bart. in l. qui testamento. ff. de adm. tuto.

Conclusio X.

Nobiles quamuis pro eorum bonis nobilibus sint exempti à contributione quæ fit pro reparatione pontium & viarum: & pro illis reparationibus debent nobiles & clerici cum plebeis contribuere, & infimul pro expensis quæ fiunt pro patriæ defensione aduersus hostium incurris. l. nullus. de cursu pub. lib. 12. C. primum probatur per l. ad instructio. nes. C. de sacros. eccles. Ita vt nec longa consuetudine eximi possint. Franc. Marc. decisione 101. in 2. parte.

Conclusio XI.

Index ter monitus administrare iustitiam, si adhuc differat pronuntiare, pars poterit à tali grauamine appellare. Ita Franc. Marc. deci. 375. in 2. parte.

Conclusio XII.

Clericus ad hoc vt dicatur debitor ordinatus, & vt possit fore priuilegio gaudere, & persona, debet saltem obtinere primam tonsuram à suo episcopo: & sine licentia sui episcopi non teneret, seu non prodesset ea tonsura. Ita Francif. Marc. deci. 637. & Rebuff. in trac. a. nominationum, in 14. quæstione, nu. 42.

Conclusio XIII.

Legitimatio quæ facta fuit de filiis naturalibus non rumpitur, quamuis pater qui habet eos filios naturales tantum, & quos curauit legitimari, habuerit derum filios legitimos & naturales ex sua vera vxore, qui filij legitimi & naturales succedent cõ legitimatis, siue illi sint legitimi per

OOOO 3

subsequens matrimonium, aut per rescriptum principis: & neque excludent eos iam legitimatos, cum iam legitimitati sint ante natiuitatem eorum legitimorum & naturalium. Bar. in l. ex facto. nu. 3. & l. a. nu. 19. ff. de vulg. qui hanc opinionem approbat. Panor. in c. suggestum. de decimis. Ro. consi. 194. & Bal. in l. cam quam. C. de fideic.

Conclusio XIII.

Creditor qui dedit semen ad seminandum, & est causa fructuum percipiendorum, erit preferendus ceteris creditoribus in ipsis fructibus excipiendis, creditoribus inquam etiam anterioribus tempore, ad scilicet semen ipsum percipiendum. l. procuratoris §. in tributum. vers. quid tamen. de tributo. Ita Petrus de Ferraris in tit. de forma libelli. §. sub ea obligatione. vers. quid autem dices.

Conclusio XV.

Vsure vsurarum non debentur, nec in sortem sunt computanda. l. si. C. de vsuris. ita nec fructus fructuum, nisi quis rem petierit cum omni causa: quia tunc non solum fructus debentur, sed & fructus fructuum. quod si quis simpliciter rem petat cum fructibus, fructus fructuum non deberentur, nec partes partium, nisi quis rem cum omni causa petierit. Ias. post Alexan. & Rom. in l. cum fundus. in fine princip. ff. si cert. peta.

Conclusio XVI.

Donatio facta ob causam futuri matrimonij censetur esse facta ob causam finalem: facta vero ob causam iam contracti matrimonij censetur facta ob causam impulsivam. Boer. dec. 353. nu. 10.

Conclusio XVII.

Iurisdictio si alicui iudici tribuatur virtute prerogationis, intelligitur concessa & prerogatiua secundum qualitatem illius iudicis, cuius iurisdictio prorogatur: vnde si a sententia ab ipso iudice lata appellaretur, neque demum in tali causa appellari poterit. Bal. in l. episcopale. C. de episc. audien. Dec. consi. 3. nu. 8.

Conclusio XVIII.

Monachi vel mendicantes si presententur a patrono, episcopus cui sit presentatio de ipsis tenebitur eos instituire, & neque eos reuocare poterit. ca. in parrochia. & ibi glo. magna. 16. quaest. 1. Panor. in c. quod dei. nu. 7. de statu monach. Zabarella in cle. j. nu. 13. de Regulari. Ioan. de Selua in tract. de beneficio in 3. parte. quaest. 2. nu. 3.

Conclusio XIX.

Conductor potest ex causa a contractu conductionis recedere: & colonus culturam fundi cum iusta causa potest deferere: sine causa autem non potest ante tempus rem conductionem relinquere, sed cum causa potest. gl. Bar. Bal. & Cast. in l. si in lege §. si domus. ff. locati. vbi inquit Bal. quod si inquilinus habet iustam causam recedendi a re conducta, quod potest migrare: nam sicut dominus potest expellere colonum a re conducta, ita ex eismet causis colonus potest exire a re conducta. & Bart. in l. j. §. ff. de migran. & ibi inquit quod si colonus discedat de necessitate a re conducta, quod non tenetur pensionem soluere nisi pro praeterito tempore, & si propter pestem discedat, ut est ibi additio, & Panorm. in c. propter. de locato & cond. & ibi tenet, quod inquilinus ex causa inuito domino potest domum dimittere. & Boer. dec. 299. nu. 3. & 9. est additio super Bartolum in l. si vno. §. Item cum quidam. super verbo, item cum quidam. ff. locati. qui inquit in praxi hoc vix obseruari, quamuis hoc sit satis rationabile.

Conclusio XX.

Quoties tempus certe etatis heredis grauari adiicitur legato alicui facto per dictionem, quousque, denotat diem & non additionem, ut si dicatur, lego tibi usufructum quousque; filius meus peruenerit ad decimum quintum annum, quare licet interim filius grauatus moriatur, non propterea legatum extinguetur, sed durabit usque ad illud tempus ad quod peruenerit si ad illud tempus vixisset. l. ambiguitatem. C. de vsu. Pau. Cast. in l. si cui legetur. §. hoc autem. nu. 4. ff. de leg. j. & Cast. in d. l. ambiguitatem. propterea quod tale legatum non continet conditionem, sed diem tantummodo.

Conclusio XXI.

Confessio consulum vel syndicorum alicuius vniuersitatis nocet vniuersitati & iuxta talem confessionem communitas potest condemnari. Dec. consi. 22. l. nu. 2. 3. & 4.

Conclusio XXII.

Quoties filius est haeres institutus in testamento, & alius in usufructu omnium bonorum paternorum ab ipso patre, filius suam legitimam consequi poterit etiam in ipso usufructu: nam talis censetur usufructuarius reseruata legitima filio. Dec. consi. 418. & Boer. dec. 194. num. 2. Pau. Cast. in l. Papinianus. §. quarta. nu. 3. ff. de inoff. test.

Conclusio XXIII.

In contractibus nominatis actio statim nascitur propter solum consensum ipsarum partium reciprocorum, etiam abf. que eo quod agens implet contractum ex sua parte, per l. iuris gentium. in princ. ff. de pactis. Verum licet actio a principio nata sit: exercitium tamen actionis impeditur quousque adimpletus sit contractus ab ipsis contrahentibus. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. Dec. consi. 42. l. nu. 8. & 11.

Conclusio XXIII.

Filii ex pluribus fratribus aut sororibus iam defunctis qui habent patrem, qui erat vtriusque coniunctus patribus eorum, si vno, illi patruo mortuo ab intestato succedent in lites: & hoc modo succedent filij ex diuersis fratribus, quando succedunt eorum patribus, auunculis, aut amitis ab intestato. Ioan. Faber in §. ceterum. Insti. de legi. agnato. success. vbi inquit eam esse Communem Opinionem. Idem tenet Iacobus de Bello Visu in §. reliquum. in fine, in auth. de haeredi. ab intestato venientibus. & ibi inquit hanc esse veritatem: Guido Papae dec. 134. & Guliel. Bened. in repe. c. Radus. in verbo, & vxorem. nu. 63. 1.

Conclusio XXV.

Testator filiis suis institutis substituit Titium, & illi decedenti substituit Sempronium: si in vita testatoris Titius primò substitutus moriatur, & sic ea substitutio effecta est caduca: demum filiis defunctis qui erant haereses testatoris, Sempronius secundo substitutus admittebitur: quia deficiente primò substituto ante haeredem institutum, vel in vita testatoris, remanet fidei commissum penes vltimum heredem cum onere restituendi secundo substituto. l. vni. §. pro secundo. C. de cad. tollen. Dec. consi. 427. nu. 9. & 10.

Conclusio XXVI.

Quoties in instrumento dotis pater & filius confessi sunt se dotem, seu aliquam summam pro dote uxoris filij recepisse, presumendum erit eam pecuniam ad patrem peruenerisse, quod procedit vbi pater omnia administrat, & gubernat & ipsummet filium: quod si filius bona administrat, presumendum esset ad filium eam pecuniam peruenerisse, & eam habuisse. Boer. in consue. Biturig. in ti. de consuetudine iuris status personarum. §. 5. in verbo, hac consuetudo. circa finem. & sic aduertendum erit pro decisione praesentis quaestionis ad illum qui administrat, ut ille teneatur. & hac opinionem vt veriore Boer. secutus est dec. 23. nu. 8. & 10. & haec procedunt vbi esset questio inter fratres patri succedentes, & sic patre mortuo: nam tunc ea distinctio esset obseruanda. Quoties vero pertinet ad viduam volentem dotem repetere soluto matrimonio, illi liberum erit pro sua dotis repetitione agere contra quemlibet pro dimidia, nisi quod vterque eorum insolidum obligatus esset: nam tunc contra quemlibet agere poterit. Curtius Junior consi. 53. vbi superiorem conclusionem approbat, & quam inquit seruari in iudicando.

Conclusio XXVII.

Filia ex primo matrimonio quae patri, qui iam ad secunda vota conuolauit, renunciauerat, dote contenta, maternae successioni, non sibi praedicitur: & talis renunciatio cedit in utilitatem filiorum primi matrimonij & non in utilitatem filiorum secundi matrimonij: quia ea bona materna solis filijs ex primo matrimonio debent reseruari, quando pater secundo contraxisset matrimonium. Boer. dec. 184.

Conclusio XXVIII.

Parentes, scilicet pater & mater, etiam si ad secunda vota transferunt, filio vnico iam defuncto succedunt pleno iure, etiam quoad proprietatem, siue parentes filio adhuc viuo, vel eo mortuo ad secunda vota transferint, & hoc dummodo

Conclusio XXXVI.

modo ille filius esset vnicus & solus. l. foeminae. §. fin. C. de secund. nupt. Boer. dec. 185. num. 17. Quod procedit etiam si essent fratres ipsi defuncto vterini tantum, aut consanguinei tantum: nam adhuc parentes illis praefertuntur, auth. defuncto. C. ad Tertullia. Boer. in ea decisione nu. 18. & decif. 191.

Conclusio XXIX.

Pater transiens ad secunda vota priuatur sui filij successione quantum ad proprietatem in bonis quae a matre ad filium peruenerant, aut ex matris substantia: sicuti & mater priuatur filij sui successione, quantum ad bona quae ad filium peruenerant & ex patris substantia, quando illa iam transfusa ad secunda vota: & quando ab intestato filio succeditur. In aliis autem bonis quae filius habebat vltra ea bona paterna aut materna succedit pater aut mater pleno iure, etiam si secunda contraxisset vota. auth. ex testamento. C. de secund. nupt. & Boer. dec. 192. & etiam non perdit pater aut mater id quod filius praefunctus habuerat ex sui fratris successione iam praefuncti, qui filius iam alteri filio, & suo fratri succederat, debent spectare. Ita Boer. in ea dec. nu. 2. & 3.

Conclusio XXX.

Filios alicuius fratris defuncti ab intestato, superstitibus fauiculo, fratre patris illius filij ex vtroque latere, & amita quae erat soror matris illius filij ex vno latere, illi duo scilicet auunculus & amita succedent illi filio fratris qui erat eorum nepos, utpote filius eorum fratris: & neque hic curatur vinculo pluralitas, quia solum in fratribus & filijs fratrum consideranda est, & non in aliis collateralibus succedentibus ab intestato. Bar. in l. post consanguineos. §. legitima. ff. de legi. haere. lac. de Bello Visu in §. si vero. in auth. de haeredibus & Falci. Pau. Cast. in l. post fratres. C. de legi. haeredi. & Cornueus in propriis terminis consi. 199. nu. 5. in 3. vol.

Conclusio XXXI.

Conductor qui impeditur vt re conducta propter bellum aut pestem non potest proterea a contractu discedere pendente suae conductionis tempore: sed bene poterit petere remissionem mercedis pro eo tempore quo non fuit vsus re conducta propter illud bellum, aut propter pestem. l. si merces. §. si vis maior. ff. locat. Boer. decif. 249. nume. 8. vsque ad numerum. 10.

Conclusio XXXII.

Procurator ad vendendum constitutus, vel ad donandum, poterit pro obseruatione contentorum in instrumento bona domini obligare, licet hoc non habeat in mandatis specialiter. Bal. in l. si. nu. 3. C. de quadrienn. praescri. & est additio super Bart. in l. solutum. §. si in verbo, quod in mandato. ff. de pigno. actio.

Conclusio XXXIII.

Si pater in contractibus aut in actibus inter viuos, aliquem nominet, vel appellet haeredem suum, videtur in eum nominatum suum supremum iudicium contulisse, & sic eum fecisse haeredem videtur. Quod in patre procedit, qui vnus ex suis filijs nominat haeredem in aliquo actu inter viuos, aut in pia causa hoc locum habet, & non in aliis personis. l. tale pactum. §. si. ff. de pactis. & ibi Ias. nu. 10. per l. si. C. famil. erciscun. & Socinus consi. 49. nu. 6. in 4. vol.

Conclusio XXXIII.

Quis vendendo censum super re aliqua, videtur etiam & vendere directum dominium, cum per contractum alicuius census transferatur directum dominium in accipientem. Inno. in c. constitutus. in fi. de relig. domi. & Soci. consi. 50. nu. 6. in 4. vol.

Conclusio XXXV.

Contractus emphyteuticarius, aut feudatarius, seu liuelarius censentur & praesumuntur perpetui, si non appareat quod sint concessi & facti ad tempus, & sic concessio in emphyteusim seu in libellum censetur perpetua. Soci. plenè consi. 50. nu. 1. §. in 4. vol.

Conclusio XXXVII.

Iudex in sua sententia non potest sibi reseruare condemnationem expensarum: taxationem quidem earum expensarum bene potest sibi reseruare: sed non condemnationem. Lanfrancus in c. 2. nu. 6. de expensis.

Conclusio XXXVIII.

Agens in iudicio possessorio debet probare se possidere tempore turbationis, & litis motae: ad hoc vt obtineat in eo iudicio. Bart. in l. j. §. fin. ff. vt possi. Socin. consi. 54. parte 4. nu. 15.

Conclusio XXXVIII.

Dos in primo matrimonio constituta, in secundo matrimonio censetur repetita. Quod in dubio procedit. l. diuus. & l. dotem. ff. solu. matr. Socinus consi. 59. nu. 14. in 4. vol. & consi. 30. eo.

Conclusio XXXIX.

Maritus potest cum suo focero conuenire quod donec dos sibi integre exoluatur, & sic ratione dotis non soluta, quod vsura debeatur, iuxta notata in l. de diuisione. ff. solut. matr. vel quod donec soluat dos respiciat certam pecuniam singulis annis. arg. c. salubriter. de vsur. qui textus in distincte loquitur, quod lucratur fructus possessionis date vsque ad dotis solutionem: talis enim conuentio ita facta valet: quia non est donatio, sed promissio propter onera matrimonij supportanda. Panor. in d. cap. salubriter, & Socinus consi. 88. in 4. vol. num. 4. Illa tamen quantitas promissa non debet esse excessiua fructuum, aliis vsura iudicaretur, vt ibi Corn. nu. 18.

Conclusio XL.

Filius qui patre viuo illius bona gubernat, & administrat patre mortuo ab intestato, tenetur de administratis rationem reddere suis fratribus, non quod sit ab eo exigenda stricta ratio, sicuti fieret ab extraneo, sed satis erit, quod generaliter ostendat quantum potuerit verisimiliter expendere: nec tenetur specificè ostendere quantum ille frater expendebat in die pro carnibus vel pro aliis rebus, nec oportet producere testes, sed sufficere quod verisimiliter sumptus fecerit. Ita Panorm. consi. 12. in j. par. & Socinus consi. 92. parte 4.

Conclusio XLI.

Donatio immensa vel in officiosa facta a patre vni ex filiis reuocatur vsque ad legitimam debitam aliis filiis, vel si fiat vni filio iam nato, & alij postea nascatur, reuocatur ea donatio vsque ad legitimam. l. si totas. C. de inoffic. dona. Socin. consi. 92. nu. 17. in 4. parte.

Conclusio XLII.

Notarius censetur rogatus apponere clausulas assuetas, & hoc etiam videtur fieri ex voluntate testantis qui videtur velle quod circa validitatem testamenti notarius apponat clausulas consuetas. arg. l. quod si nolit. §. quia assuetas. ff. de aedil. edicto. Socin. consi. 93. nu. 27. par. 4.

Conclusio XLIII.

Laudum latum praesentibus partibus, & non contradicentibus valet, etiam si non appareat de compromisso, dum tamen appareat illud fuisse latum ipsis partibus praesentibus: nam sustentatur ipsum Laudum in vim cuiusdam taci compromissi. Ita Socin. consi. 104. nu. 4. parte 4.

Conclusio XLIII.

Ratihabitio non trahitur retro in praedictum iuris iam quaesiti alicui tertio. Bart. & Pau. Cast. in l. bonorum. ff. rem ratam haberi. Dec. consi. 226.

Conclusio XLV.

Testis qui est sibi contrarius, debet, si fieri possit se saluare a contrarietate, ne incidat in periculum: non autem quantum ad hoc vt probet aliquo modo. Barto. in l. prima §. nunciatio. ff. de noui oper. nuncia. Ias. in l. prima, numero 14. ff. si cert. peta.

Conclu-

Conclusio XLVI.

Administratores seu officiales qui aliquid acquirunt, p̄-
dente eorum administratione aut officio, in dubio non
p̄sumuntur acquisiuisse ex pecunia domini, quam admi-
nistrabat: sed potius ex eorum labore & industria, nisi con-
tra eos probetur cōtrarium. tenentur tamen ad reddendam
rationem administrationis quam gesserunt. Bart. in l. defen-
sionis facultas. de iure fisci lib. 10. C. Decius consi. 6. & sic ta-
les administratores non p̄sumuntur lucrari ex bonis do-
mini: sed ad eam redditionem rationis tenentur, vt ibi per
Decium.

Conclusio XLVII.

Iudex qui dedit tutorem aliquibus pupillis, & qui erat be-
ne soluendo tempore eo quo dedit eum tutorem, quam-
uis demum ille tutor efficiatur pauper propter aliquos ca-
sus fortuitos, non tenebitur magistratus: sufficit enim illi
demonstrare quod eo tempore quo tutorem eum consti-
tuit, erat bene soluendo. l. j. §. si magistratus. ff. de magi. con-
ue. l. litis. §. pecunia. ff. de neg. gest. Dec. consi. 7.

Conclusio XLVIII.

Conductor qui conduxit fundum, aut quid aliud, & pro-
misit certam quātitatem fructuum in genere, si demum
fructus non sint percepti ex ea re conducta, non debebitur
p̄sio promissa, quā videtur fieri respectu fructuum, qui de-
mum si non nascantur, non debebitur pensio promissa: &
talis promissio seu obligatio habet tacitam conditionem si
fructus nascantur. Ita Dec. consi. 7. nu. 4. & 7.

Conclusio XLIX.

Depositarius non debet vt re deposita: & vtendo com-
mittit furtū. §. furtum. In sti. de obli. quæ ex delict. nascū-
tur, tamen si depositarius solueret mercedem pro rei custo-
dia in pecunia, non tenetur furti vtēdo ea pecunia: nam tūc
tenetur furti si res gratis dimittatur apud depositarium. Ita
videtur concludere Ias. à contrario sensu in l. secunda, num.
6. ff. si cer. pct.

Conclusio I.

Filia si pro dote quæ sibi debetur in bonis paternis aut ma-
ternis, renunciauerit bonis paternis aut maternis, & sic si
filia pro vna dote renunciauerit successioni plurium, talis fi-
lia dicitur lædi, & poterit obtinere resc̄iptum ad cam re-
nunciationem resc̄indendam. Decius consilio 379. nume.
14. excepta enim hereditate paterna, ex cuius bonis filia
habuit dotem, nulla suberat causa renunciandi aliis succes-
sionibus, vt ibi per Decium. & Petrus de Ancha. consi. 39. &
Dec. consi. 181.

Conclusio II.

Restitutio, quæ fieri debet sub conditione, non transmi-
titur ad hæredes cōditione pendente, & ideo si testator
aliquid suo nepoti reliquerit, & adiicit, q̄ si decedat sine li-
beris, illud relictum ad hæredem suum reuertatur: si interim
hæres moriatur, restitutio non debetur. Bald. in l. in caus. §.
Pomponius. ff. de mino. Dec. consi. 417.

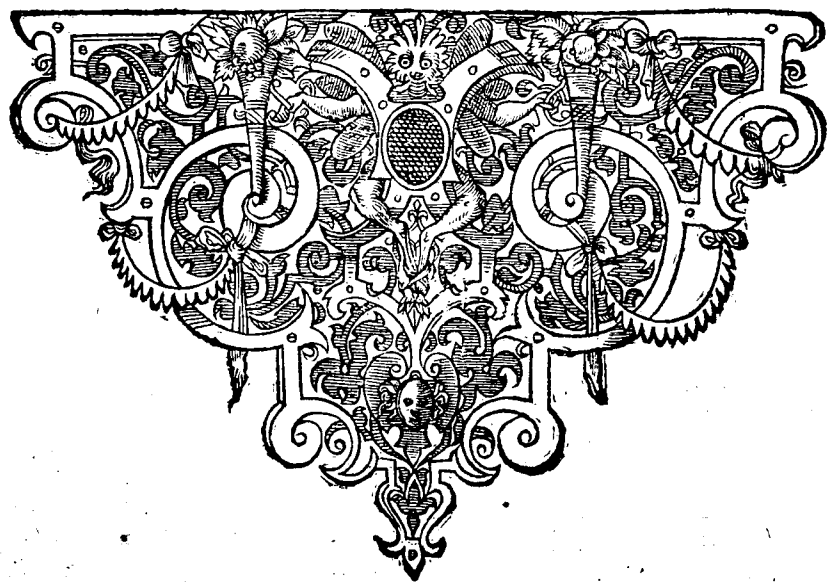
Conclusio LII.

Clausula, si decedat sine liberis, subintelligitur quidem in
filio gratuito sub conditione mortis: q̄ si filius sub alia
conditione quā sub conditione mortis grauatus esset, nō
subintelligeretur illa clausula, si sine liberis decedat: & in illis
casibus in quibus filius esset grauatus restituere sub alia con-
ditione quā sub mortis conditione, ea conditio prius ef-
set verificanda antequā fideicommissum ad hæredes hæ-
redis transmitti posset, & fauor filiorum qui suscepti erunt,
nihil operaretur. Salic. in l. cum acutissimi. C. de fideic. Ias. in
l. cum secundum. C. de fideic. Chass. consi. 67. nu. 17.

Conclusio LIII.

Suræ licet vt interesse peti possint, l. curabit C. de actio.
empti. non tamē taxari possunt, & licet taxatæ fuerint,
tamen minimè illa quantitas taxata peti poterit: sed illud in-
teresse per testes aut per alias legitimas probationes pro-
banda erit. Albe. in l. prima, C. de sacros. eccle. & Decius con-
si. 183. in fine.

F I N I S.

ENCHIRIDION
PARIVM AVT SIMILIVM QVÆ IN
IVRE PASSIM REPERIVNTVR, OMNIBVS
STVDIOSIS ET IN FORO VERSANTIBVS
ADMODYM VTILE AC NECESEARIVM,

Jodoco Dambouderio Brugense Equite Aurato, I. U. Doct. Hispaniarum Regis
Consiliario, Belgicarumq; Financiarum commissario Authore,
Alphabetico ordine Digestum.

De Similibus sem- } Diuino, Genesis 2.
per idem est iudi- } Canonico, c. inter cætera. extra de resc̄iptis.
cium, idque iure } Naturali, Cic. lib. 3. de Oratore, & l. prima. §. ius autem. ff. de iustit. & iure.
} Gentium, l. 1. & 2. ff. locati. iuncta l. ex hoc. ff. de iusti. & iure.
} Ciuili, l. non possunt. ff. de legib. & l. leges. 1. C. eod. ti.

Similia sunt, quorum vna est qualitas. Zasius, consil. 9. lib. 1. num. 5. Alberic. in l. non possunt, de legib.

Similibus sunt similia ritè applicanda. l. prima §. sicut autem. C. de veter. iur. enuclear.

Similis æquitatis ratio similia iura suadere debet. l. illud. ff. ad legem Aquil.

Paritas } rerum, arguit } Paritatem } iuris.
Diuerfitas } } Diuerfitatem }

Abbatissa.

ABBATISSA, in rerum abbati-
lium administratione, meritò Abbati
æquiparatur, vt not. Bal. in ca. j. in prin-
cip. qui feudum dare possunt. Abb. in ca. ii.
in principi. de his, quæ sunt à prælat. sine
cōsen. cap. Qui ex eotex. colligit, quod
Abbatissa habeat sui monasterij liberā
administrationē, sicut & Abbas, quod-
que ad validitatem concessionis fiende per eam, debeat sui
capituli consensus interuenire. Ex quo & ipse subcolligit, q̄
per Abbatissam & Moniales, non obstante sexu fœmineo,
etiam disponuntur res monasterij. Abbatissa præterea cum
Abbatis iure æquiparatur, cum in iurisdictione seculari, tū
in iurisdictione ecclesiastica, quum & illa officia quoque cō-
ferat secularia, simul & beneficia ecclesiastica, nō secus quā
Abbas ipse. cap. cum dilecta. extra de confirmat. vtili vel inu-
tilli. Vide Abb. in j. notabili. in gl. ij. Plura vide in Regula, fœ-
minæ. ff. de reg. iur. per Philippum Decium, nu. 10. Nō potest
tamē Abbatissa excommunicare, ab officio suspendere, aut
interdicere, quia hæc pertinent ad clauas Ecclesiæ. Potest tñ
monachos & clericos suspendere, & prohibere ne celebrēt
in ipsius ecclesijs. Cæterum, talis suspensio non est verè su-
p̄sio, quia quāuis celebrarent, non propterea fierent ijdē
clerici celebrantes irregulares. Præterea non potest prædica-
re, nec confessiones audire, nec moniales benedicere, nec al-
liud facere, quod ad ordinem sacrum propriè pertinet, vt pa-
tet in ca. Noua. extra de pœnit. & remiss. Potest tamen in ma-
tutinis Euangelium legere: vnde & diaconissa appellatur. ca.
Diaconissa. xxvij. q. j. & etiam moniales seu subditas monere
& exhortari.

si q̄s à principio nō adfuerit, & si sine debita potestate ad-
fuerit: sine hac enim meritò repudiari nō secus quā absens,
potest. l. Si quis sub conditione. ff. de test. tute. l. Si quis in se-
natorio ordine. l. Eos qui. ff. de ritu nupt. Facit tex. l. j. §. Sed
& si sint sui. ff. de suis & legit. hære. l. j. §. penult. incip. Cū au-
tem. C. de cadu. toll. Ias. in l. Quotiens. in iij. C. de hæredibus
institui. Bart. à Chassāneo in consi. xxxix. incip. Nobilis quō-
dam vir Cyprianus & c. n. 2. Sic à simili. Religiosus qui cor-
pore quidem matutinis interest, in quibus tamen nec canit,
nec legit nec quicquam officij in iis prestat, sed toto illo tpe
stertit, ac dormit, is à suo Prælato merito negligentia, ac ve-
luti absentia inculatur, & corripitur. Idēque videtur cēsēn-
dum de illis, qui tempore diuini officij, aut Missæ. nihil aliud
quā de rebus vanis garrīeres, templum obābulāt. Iudicā-
tur enim hi, vel Missæ, vel diuino officio prorsus abfuisse: q̄
in iis veluti præfentes, nihil pietatis exercuerunt, nec ex us-
vllum salutarem fructum, aut effectum consecuti sunt.

Item.

Abesse vel inhabiliter adesse: & prorsus nō esse, i idē recidūt,
per tex. in l. j. §. Et quidem. ff. Quod cuiusq; vniuers. nomi. vbi
ait, & quidem nō esse actorē vel syndicū, tunc quoq; intelli-
mus, cū is absit, aut valetudine impediatur, aut inhabilis ad
agendū adit, quia qui valetudine impeditus adesse nequit,
aut qui inhabilis ad agendū adest, is perinde est ac si omni-
no nō esset, aut nō adesset. Atque hanc sententiā compro-
bat Andreas Tiraquellus in legib. cōnubial. & iure marita-
li. Glossa septima ibi. De son mari, numero vigesimo.

Abortus.

Abortus procurat⁹, æquipollet homicidio. Quod potissimū
intelligendum est, si abortus talis procuraretur post animam
corpori infusam: aliàs verò secus. Non enim is censendus est
homicida, qui qualemcumq; abortum procurat, antequam
Commu. opin. Tom. 4. PPM

Abesse.

Abesse & ineffaciter adesse, paria sunt. Item, Paria sunt:

na corporis in ista, qd fœtus actu nondū fuerat homo licet per infusonem aia postea homo fieri potuisset. c. Aliquando & c. sequen. & c. Moyfes. xxxj. q. j. & c. Homicidiū. de poeniten. dist. iij. & plenē dixit Albericus in l. q. in vtro. ff. de castu. hominū. Ex his itaque paucis colligi pōt. qd qd fœtus animatum & qui fœtum non animatū abortiri curat. diuersimodē puniri debeant. Nā si aliq. per abortum interficiat animatum fœtum. is summo supplicio puniri. affici- que debet. Si verō nō. dū animatum fœtum abortiri curet distinctio tūc habenda est ista. si is sit nobilis. tunc parte bo- norū amissa in insulam est relegandus. Si verō est ignobilis. damnatur in metalū. l. si qd aliquid. §. qui abortionis. ff. de poenis. Huic et satis quadrat. l. tertia. §. legis Cornelie. ff. ad l. Corn. de sicar. & venefi. Et ibi Hippolitus de Marfilis. Hic enim inanimē fœtus abortum p curans enormiter peccat; & licet homicidiū propriē nō committat. homicidio tñ. coq; nefandissimo proximusest. Hic autē abortus materiā latius discussimus in nostra rerū criminaliū Praxi. in editione postrema cap. lxxiiij. De homicidio per venenum. per totum.

Absens.

Absens quatenus par sit cum pupillo vel infante. Vide infra. Infans.

Absentia longa.

Absentia longa aequiparā mortis. eademque cēset. quā- tūmad hereditatē cōsequendā vel ad bñficia psequēda. vel ad similes dispositiones ecclesiasticas obtinēdas. l. Multa. in principio. ff. de pdit. & demonstra. quod ait esse notabile Bal. in l. Mater tua. n. 18. C. de rei vēdi. Istud quoque pfirmat D. Nicolaus Boerius. qd. lxxviii. n. 2. vbi multa nō incurritur. si hīs ex mādato Titij aliqd. facere iussus fuisset. & is Titius interim mortuus esset. vel longo tpe abfuisset. Sic et excusatur episcopus. si contulisset bñficiū alicuius absentis. qd tā longo tpe abfuisset. vt nō temerē ignorantia episcop⁹ pre- tere possit. an is tā diu absens viu⁹ esset. an mortuus. gl. in c. Cū nō oportet. primo de p̄cra. dist. v. & Corfēt⁹ in singulari. incipiente Vagabundus. Nihilominus si is absens tandem reuertatur. non est priuandus suo beneficio. & etiam alteri collato: sed idipsum abtque vlla alia collatione aut solennitate recipit & recuperat. Rebuff. in sua Praxi benefi. tit. de reprob. benefi. viuen. collat. glo. in nu. 2. r. ver. excusatur. Sic quoque capitulū episcopo diu absente oīa potest. quā potest eodem mortuo. Inno. in c. Ad abolendā in fine gloss. magna. extra de hereticis. facit c. Presentata. extra de testibus. & qd dicit Io. And. in c. Contra vnā de offi. deleg. in vj. Card. in cle. l. xvij. q. in fi. de offi. vicar. Sed hæc quidem vera sunt. & solūmodo locū habent. qñ ratio absentia & mortis æquiparatur: & nō quādo rationis incidit diuersitas: qualis accidit in cōiugio. in quo ob diurnā mariti absentiam. vxor nō pōt pretexere mortē mariti. & ob id statim alteri nu- bere. sed requirit vt de absentis mariti morte certa testimo- nia proferat. Nam tunc demum a lege mariti soluta habet. & alteri tunc nubere in Domino potest. teste Paulo. i. Cor. vij. Et vt habet. c. In presentia. de sponsal. Vide D. Fran. Ming. in consuetudine Aureli. art. cclxix. tit. Des successions.

Accusatio sacerdotis.

Accusatio. testimonii. ecclesiasticus ordo. pari ratione procedunt: sic vt quicumque nō admittitur ad vnum. nec is admittantur ad reliquū. c. Beati. in fine. ibi. Quicūque sacer- dotes nō sunt. vel esse sacerdotes nō possunt. ibi §. sacerdo- tem nec accusationem. nec testificationem vllā pferre pos- sunt. nec cōtra. sic D. Paul. Apostolus. Timotheū instruit ne aduersus presbyterū accusationem vllā recipiat nisi sub duobus. aut trib⁹ testibus. j. Timo. v. c. Et Apostolorū suc- cessores statuerūt. ne sacerdotes Domini aliquos accusarēt & ne cōtra eos testimonii ferrēt. qui sui ordinis nō essent. aut esse nō possent. c. ipsi Apostoli. & ibi gl. i. verbo nec esse. c. testes. i. prin. & c. psumūt. cū gl. i. verb. Testimonii. ij. q. vij.

Actio inualida.

Non habere actionem. & habere actionē prorsus inutilē. aut prorsus inefficacē: paria sunt. c. ad aures. & ibi Panor. n. 5. ad finē. extra de p̄scriptio. Arg. c. ij. extra. de translatio. episco. vbi sic dicitur. Paria sunt nō habere quidē actionē. & habere. sed eam quæ exceptione elidi atque subuerti pos- sit. Quocirca sicut iudex potest repellere illū. cui nulla cōpe-

tit actio: ita & nullū reicere potest. cui actio cōpetit. sed in- efficacis secundū Feli. ibi ver. Stabimus istis: & qui agit ad de- bitū in diem. nondū adueniente illo die. ob id succubit: qd paria sunt non habere actionem. & non posse agere effica- citer. vnde qui ante efficaciter agere coepit. is adueniēte eo die denuo agere poterit. l. Grege. §. si sub cōdi. & ibi doct. ff. de adil. edi. & l. si mater. §. eandem. ver. Et ideo. ff. de excep- rei iudi. Accur. in l. j. ff. si mens. fal. mod. dixer. l. Sed & si pu- pillus. §. si institutor. & ibi glo. Bald. Albe. & Sal. ff. de instito. & in l. Bebius. ff. de pact. dotali.

Actio repulsa.

Actionem ipso iure nō competere. & actionē iure cōpe- tere. sed exceptione repelli effectū inter se nihil differunt. deoq; & paria esse. quō ad effectū cōferunt. l. Nihil interest. ff. de reg. iur. vbi Paulus l. C. Nihil interest an ipso iure aliq. actionem nō habeat. an eius actio per exceptionem infir- metur. Cui regula: siue legi cōformis est regula. siue lex. Nō videtur cōpisse. ff. eo. ti. de Reg. iur. Et ad hanc facit alia regula. quæ habetur in l. si quis obligatione. §. Nō pōt vide- ri cōpisse. qui stipulatus potest exceptiōe submoueri. ff. eo. tit. Specu. in §. Nunc videndū. nu. 19. ti. de excep. & replica. Et per hæc cōfirmatur. quod notat Bart. in l. Quod si mari- tus. §. si quis autē. ff. de consti. pecu. vbi dicit: nō deberi illud. qd perpetua exceptione defendi pōt. Facit ad hæc quoque tex. i. l. Debitor. & in l. Creditor. ff. de verbo. sig. Et latius De- cius. in d. l. Non videtur cōpisse. quem per occasionem vi- dete. Sed hæc quoque ad titulū. de exceptio. referri possunt.

Actio ex contractu.

Actionem oriri ex cōtractu. & actionē oriri ex pacto qd inest. aut inesse censetur cōtractui. aequipollēt. quod clare exemplo ita declarari poterit. Si vendo tibi fundū. precio cē- tū. ex mea venditione tibi dat actio ex vendito ad fundū. & ex tua emptione mihi datur actio ad precii. & vtraque ha- rū actionū oritur ex cōtractu eodē Verū si adiciatur ta- le pactū: Ego vōdo tibi agrū meū p̄cio centū. vt tu vadas p me Burgas. ex illo pacto. siue ex illa adiecta particula pacti na scitur mihi actio ad cōtractū. & ad pactū. id est ad poscē- dū precii & actionem ad Burgas. Hæc autem latius & pleni⁹ explicantur apud D. Ioan. Bapt. Caccialup. in tract. de pact. nu. 23. vbi multa quæ huic loco accōmodari possent citat. ex- plis (vt inquit) satis crassis & luculētis. quæ cōpendij gratia inferere nolui. sed ad ea quādo vacabit. lectorē remitto.

Actio ex sententia.

Actio in factū orta ex sententia. similis est actioni in factū ex sententia orta. l. Actori. C. de reb. cred. & iure iur. quæ sic habet: Actori delato. vel relato iure iurando. si iurauerit. vel ei remissum sit sacramentum. ad similitudinem iudicati. in factum actio competet. & ibi Bald. in ij. suo notabili. Vbi. in- quit. Similitudinem consistere & esse in parata executione: nempe in tempore. quod datur iudicaris. forte decem die rum. per l. Promissor. j. §. Si sine die. ff. de consti. pecu. Cuius Baldi verba apertius ibidem perquirere licebit. Eadem quo que post eundem Bal. refert D. Ioan. Berthach. in suo Reper- torio. sub litera A.

Actus purus & purificatus.

Actus hic purus est. & Actus hic conditionalis est. sed pu- rificatus: paria sunt. secundum Bal. in l. cum testamento. in fin. C. de testam. manumiss. vbi ait. liquidationem idem ope rari. quod purum ab initio. Et quōd instrumenta. si habeant conditionem reuera purificatam. habeantur pro instrumen- tis puris. Idem quoque comprobatur in l. fin. §. Titius. ff. de vulg. & pupil. substit. cum gl. in verb. Due puræ. Quin & idē probatur per Angel. qui idem ibi in effectū tenet. quōd Bal. Idē quoque cōfirmatur per Alex. in l. hoc iure. ff. de verb. obliga. Et per Carol. Ruin. in consi. cxxxix. incip. De duob⁹. nu. 7. volum. ij. qui ibidem paria esse declarat. si actus sit pu- rus. vel si sit actus conditionalis conditione purificata.

Actus conditio.

Ad Actum quæ necessaria est conditio. eadem & necessa- ria est ad actus effectum Vide infra sub titulo Conditio. Actui

Actui consentire.

Actui consentire & actum celebrare. paria sunt. Sic quo- que paria sunt (vt & infra monstrabitur sub titulo. Consen- tire) Consentire iudicanti. & consentire actui. siue iudicato. vel sententiæ. l. Iubemus. & ibi Bar. nu. 6. & Alber. in fine. C. ad S. C. Velleia. & l. In edib⁹. §. qd filius familias. ff. de don. Vbi dicitur quōd si filius familias. patris iussu. aut cum volunta- te patris aliquid dedit (inquit Pomponius) id perinde aesti- mandum est. ac si pater ipse donasset. Item si quis suo nomi- ne rem meā Titio dedisset cū meo cōsensu & voluntate. id par esset ac si ipse rem meā Titio dedisset. Sic & Paulus l. C. de eo cui manumissionē donare licet: Is quodāmodo manu- missionē donare dicitur. si in manumissionē cōsentiat. eāque cū libera voluntate permittat. l. Et sic. ff. sol. mat. De quo plura per Tiraquellū. de vtroque retractu. §. j. gl. ix. nume. 106. & n. 137. Sic & sicut minor nō pōt alienare rem immobilē. sine decreto: ita nec potest alteri hoc facienti cōsentire. aut per mittere: Philippus Decius ad l. Aliud est vendere. nu. 4. ff. de reg. iur. l. in l. Tūc autē. iuncta gl. ibi vel etiam iudicato. nu. 2. ff. de re iudic. Sic etiam paria sunt Consentire persone fa- cienti actum. & consentire actui. Nihilominus tutius est se- cundum Bart. ex primere vtrumque copulatiuē: Sic. cōsen- tire iudicanti. & etiam consentire iudicato. paria sunt: quod ita etiam tenuit Bald. in c. fin. extra eodem tit. Quod itidē p- bat Iaso. loco supra alleg. & Soci. in consi. xliij. nu. 18. lib. iij.

In Actu esse.

Aliquid esse in Actu. & esse in via deductionis ad actum: in iure paria sunt. l. diuortio. §. non solum. ff. sol. matrim. per quem text. ita decidit Bal. in l. qui sub p̄textu. C. de sacro- fanct. eccles. & Barth. Soci. in consi. lxx. n. 8. lib. iij. l. si impu- beri. & ibi Bart. nu. 2. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. & in l. xij. tabula. si qua pluuia nocet. id est. nocere poterit. Et apud La- beonem. Si rationes tractasse videbitur. id est. videri poterit. l. Labeo. ff. de statuli. & que actui propinqua sunt fm ipsius naturā requiruntur. l. penult. ff. de milit. testam. l. Oratio. ff. de sponsalib. Rurium Pomponius. Quid ergo sic ceptum sit ar- gentum fabricari. nondum tñ perfectū. vtrum factū. aut in- factū appellacione contineatur: Sed puto magis factū. l. & si. §. in factū. ff. de aur. & arg. legat. Sic & nouit. imonachi ab Epil- copo ordinari possunt. in cuius dicecesi ipsorū monasteriū sitū est. idque post solā ipsorū ingressione. & ante omnē aliā p̄fessionē. ad quā primo anno tēderēt. dūmodo constet. id monasteriū esse sub dicecesi illius episcopi. c. Cum nullus. & ibi gl. ad ver. Religio. de tēpori. ordi. lib. vj. quos videte. Quia enim sunt. in actu ad p̄fessionē. & ad eā paulatim tēdunt. ideo & pro p̄fessis habendi atque ordinandi sunt.

Actus validus.

Act⁹ est validus. & Actui nihil opponi pōt. Vel. Actui. nul- litatis nihil opponi pōt: paria sunt. Quocirca fideiussor. qui cogitur soluere vsuras. is eadēdem vsuras ad debitore principa- li repetere pōt. nō secus quā si de iure indebitē soluisset. vt notanter concludit Alber. in l. j. in ver. Ego hæc q. de facto habui. C. de summa Trinit. & fid. cath. Vide Bar. l. j. ff. quod quisque iur. & Ioan. Monach. ad c. licet Episcopus. & ibi in additione Philippi Probi. num. 9. de præb. & dignita. lib. vj.

Adeffe.

Adeffe. & per cōtumaciam abesse. in iure sunt paria: nem- pe quantum spectat ad restitutionē minoris in integrū. vel ad finiam ferēdā. in qua tum reū tū actorē cēsem⁹ interesse. qñ vocatus per cōtumaciā abest. Vpia. l. in causa prima. §. causa autem. ff. de minori. xxv. annis. & ibi Bart. & Bal. q. tex- tus semper ad hoc idē per eundē Bald. allegatur. C. in his q. fiūt cā cognita requiratur semper partem adeffe presentē. vel per cōtumaciam absentem. Vide infra. Præsentem esse.

Adoptio. Adoptiuus filius.

De adoptione. Vide mox. infra sub titulo. Arrogatio Et inferius sub titulo. Filius.

Adulterium.

Hiduo reperti sunt simul in yno concubantes lecto. Et hi duo cōmiserunt adulterium: paria sunt. vt inquit Bal. in c. j. circa finē. Quib. mod. feu. amit. vers. Quoerō. nūquid sit idē dicere. Talis in lecto iacuit cū vxore domini sui. & talis cū vxore domini mœchatus est. Et respōdeq sic. qd idem cen- seridebeant. vt notatur per gl. in verbo. Delictum. in l. Gaij

Calsij. ff. de fideicommissar. libert. Et hoc dictū Bal. refert & sequitur Alex. consi. lxxvij. incipien. In causa & lite. n. 2. vij. vol. Vbi dicit. qd idē sit dicere. Talis iacuit cū tali muliere. & dicere. talis cum ea muliere adulteriū cōmiserit. Atque huius snia fuisse reperit Barth. Cēpolla p̄. iij. nu. 10. dicens quo que paria esse. Iacere in lecto cum vxore alterius. & cum ea- dē vxore adulteriū perpetrare. Quin & huic snia nō absumi- lis est snia Soci. minoris. in sua ij. parte p̄. xxxiiij. n. 15. Eadē quoque snia cōfirmatur per sacram scripturā in qua quo- tiescunque adulteriū aut fornicatio notatur. eadē per verba dormire exprimitur. vt in Genes. c. xxxv. de Ruben d̄. quōd dormiuit cū Bala p̄cubina patris sui. Et vxor Putipharis dice- bat ad Ioseph. Dormi me cū: Genes. ca. xxxix. Quibus locis verbū dormire accipitur pro coire: nempe qd per consequē- tiā eidē effectū æquiualeat. Nō em vir & mulier ad simul qd dormiendū in vno lecto nudi cōueniunt. & consentiunt. vt p̄salmos legant. aut vt precibus coniungunt insistant. aut fo- lummodo sacra colloquia tractent: sed potius. vt quod is lo- cus. & oblata occasio possit. perficiant.

Aduocatus & Miles.

Aduocatos aut. & Cōsiliarios iura ipsa ac ratio æparat militibus stipendiariis. patriæque periculis capitū strenuē de- fendētibus. l. Aduocati. C. de aduoca. diuer. fo. iudic. Sunt em Aduocati. itē & Principū. & Rerumpu. consiliarij. Reipubl. nō min⁹. imo multo magis vtiles. & necessarij. quā strenuif- simi quique armorū milites. Impe. Leo. & Ant. Quia Aduo- cati ambigua quæque facta causarum suis p̄siliis dirimunt. prudentiaque & suis defensionis viribus in rebus tū publi- cis. tū priuatis. sæpe prudenter lapsa erigunt. fatigata repa- rant. atque ideo minus humano generi prouident. quā si preliis strenuifque factis. ac propriis vulnerib⁹. suoque san- guine patriæ. parētesque seruarent. Et (vt iidē inquit) nō solos nostro imperio militare credimus illos. qui gladius. cli- peis. & thoracibus nituntur. sed et Aduocatos. Quod illi de Aduocatis efferunt. id de consiliariis quoque. & de similib⁹ causarū patronis cēfendū esse puto. Militi em tā hi quā illi pro patria. Imò veri⁹. atque et p̄clarius patriæ militare di- cūtur. quicūque causarū sunt patroni. quā ignaui quidā mi- lites. Quia illi nō minus. quā illi gloriose vocis cōfisi muni- mine. laboratiū sp̄. vitā. & posteros defendūt. quā q. armis. & corporalibus viribus patriā se tueri iactāt. sicut ibidē & Bal. & Sali. & alij ipsorū sequaces apertē testatur. Et quāquā hæc lex nequaquā videatur lara aut cōdita. aut edita à p̄dci- ctis Impera. Leon. & Ant. sed ab ipsis Aduocatis: eadē tamē est verissima. & rationi & æquitati maxime cōsentanea. at- que ideo taliū aduocatorū. & consiliariorū prudēs vita. actio. & cordata cōsultatio optimo iure tutissimaque militia ap- pellada est. tū ob varias. & euidentissimas causas cū ratione & æquitate cōsentaneas. tū ob insignes. & claros honorū titulos. in eadē lege cōtētos. & aduocatis. & consiliariis hu- iusmodi merito attributos. Cāstrēs enim milites per sæpe periculosa suo Principi nauāt operā. patriæque suam non raro sua temeritate. & incōsultē hostiū depredationibus. ex- positā tradunt. si prudētibus aduocatorū. & consiliariorū cō- siliis nō regātur. nec si ipsorū temeraria audacia. & militadi aut furor aut imperitia fanis cōsiliariorū cōpescatur moni- tis. aut firmis. cōtrariisque tēperetur rationibus. sicuti rerū euentus. & exēpla certius quā scripta perdocēt. Quod agno- scēs Pirrhus Epirotarū Rex victor: ostissimus. nō immeritō in summis delicijs suū Cyneā habuit. adeo vt nō raro apud suos gloriari & prædicare cōfuerit quōd vnus Cyneæ dul- cissimo eloquio. & prudētī cōsilio plures expugnauerit ci- uitates. quā cū multus militū turmis. alioqui et instructis- simis. Ceterum quæ hic de aduocatis & consiliariis. iure ac ratione militibus stipendiariis æquiparandis dixi. ea solum modo intelligēda sunt in iis. quæ ad protectionē. ac defen- sionē patriæ faciūt. In genere enim. atque in vniuersum. vel in omnibus. cōsiliarios. & aduocatos cōferre cū militibus. aut cū militum viuendi ratione. & moribus. id nemo corda- tus vnquam cōcesserit. Horum enim mores. viuendi ratio. fides. studia. & moriendi terminus. tam ab ipsorū moribus. & vita distict. vt id nulla probatione indigeat: quōd cōi. quotidianaque experientia conspiciamus. Imò quod & vul- gus ipsum. atque adeo aduocati ipsi. & ipsi em etiam mili- tes verissimo testimonio (si verum fateri velint) satis com- probant. De aduocatis pauca quædam etiam comperies infra sub titulo. Postulare.

Aduocare. Postulare.

Aduocare. & Postulare. sic Aduocati & Postulātes in iure Commu. opi. To. 4. PPPP 2

sunt pares. vt aliqn lati' diceret infra sub verbo, Postulare. Allegare, Allegatio.

Allegare aliquid, & nō pbare, & nihil allegare, paria sunt & in idē recidunt. Allegare eū in iudicio nō sufficit, nisi ea dē allegata ritē probentur. I. si manusiūs. C. de libert. & eo rum libe. Vbi etiam dī, q nō sufficiat patronum allegare in gratitudinem liberti, ob quā eū in seruitutem retrahere co natur, nisi eandē & probet. Sic & Specul. idem asserit in tit. de interrog. quā fiūt ante litē ptestatā. §. j. ver. sciendū. Quo circa quories iura aliquid pcedunt alleganti aliquid factū, id potissimum intelliguntur cōcedere, si illud factum quod allegat ab ipsis sit probatū. Alex. in consi. lxxvij. lib. v. Ideo dicit Archidia. ad cap. noli timere. xj. q. iij. Quocirca doctōri quātumuis magno, si quid alleget, non tenetur credere, nisi opinione suā, & quod allegat, ratione, & auctoritate cōpro bāt, vti notatur cā. ego solis. ix. distin. Idē notauit Nicolaus Euerard. in loco ab auctoritate. & l. siue possidetis. C. de pro bat. Vulgata eū iuris est regula, q dicit, Non sufficit dicere, vel allegare aliquid, sed requiritur, vt dictū & allegatū legiti mē probetur. I. si prius. iuncta gl. in verbo egisset. ff. de oper. no. nuncia. Et in l. j. in princip. & ibi gl. in verbo, dicitur. ff. si quadrup. pau. fecit. dicitur. & tex. in c. dilecti. ibi, Opposita & pbata. extra de except. & l. j. in princip. iuncta gl. in verbo, dicitur. ff. de dolo. Et Petr. Paulus Parisius consi. x. nu. 35. & in qsi. cxij. in j. part. Quare in quacunque causa, siue ciuili siue criminali, cū allegata nō sunt pbata, sed solummodo simplici ter allegata, talis quidē nuda allegatio nihil prodest, nec qe qua ad condemnationis effectū operari pōt, vulgata & ad multa applicanda l. ij. quam frequēter allegant Aduocati. ff. de pbat. l. actor. C. eo. tit. §. quod autē diximus. In lit. de le gat. l. qui accusare. C. de eden. & l. res. C. de rei vendi. quā po firema lex omniū scriptorum iudicio, & singularis est, & aue ra, & cū lege Mosāica planē cōformis, qua iubet Dñs per Moysen, Iudicibus Israël, vt in ore duorū, vel triū testiū tm gs pereat, & interficiatur, nemo verō occidatur vno cōtra se testimoniū dicēte, Deutero. xvij. Et Paul. ad Timoth. v. Ad uersus presbyterū accusationē noli reci pere, nisi sub duo bus, aut tribus testibus. Hac de causa quoque Paulus ipse re furauit quācumque Tertullus orator Iudaeorū, aduersus ip sum coram iudice Felice allegauerat: q scilicet allegata nō probabat. A. c. xxiiij. c.

Aliena seruare, & corrumpere.

Aliena sibi seruare iniustē, & aliena innadere, aut alienā corrūpere corā Deo, sunt paria. vt est textus in c. Sepe. extra de restitu. spoliat. & in c. decime. xvj. q. j. & ibi gl. in verbo, In uadunt. Atque hinc verū est, quod dici solet: si quis quā rem alterius inuenerit, & eandem nō restituerit, is de furto tene tur: non secus quam si rem eandem aut vi, aut fraudulenter ab alio subtraxisset. l. falus. §. qui alienum. ff. de furt. in ca. si quid. xxiiij. qu. est. v. si qd inuenisti, dicit text. & non reddidi sti, rapuisti, & quantum poruisti fecisti, quia plus non inueni sti. Atque ad huius similitudinem, qui alienā rē perenti dene gat quā reddere, si velle, possit, is idē corā Deo cōmittit, ac si rem eandē violēter eriperet. Deus eū (vt scrutator est cor dis) ita & cor interrogat. hoc est, fm cordis affectum magis iudicat, quā fm opera manuum. Ita tenet eximius & insi gnis doctōr D. Ludouicus Montalti Biracusij, in tractatu su per reprobatione sententia Pilati. num. 72.

Alienatio, Alienare.

Alienatio omnis habēs titulū onerosum, venditiōi simi lis est. pl. statuliberi. §. qntus. ff. de statulib. vbi trāslatio à scri pto hīde, i legitimū, venditio dicit. ad huius similitudinē & is, q rē alterius permutatā accepit, emptori similis est. Itē qui rē in solutionem accepit: vel q lite aestimata rē tenuit, is tāq rem emptā accepit. l. si. ff. ex quib. caus. i. posses. ca. l. litis aesti matio. ff. de vsucap. p. empto. Et latē Fabian. de mōte sancto Seuer. in tract. de empt. & vend. q. ij. in princ. Et Zac. il. apud Cellum. §. auctoris autem. nu. 9. ff. de dol. mal. & met. except.

Alienatio bonorum.

De alienatione bonorum faciendā, vide infra sub capiti bus Furiosus & Pupillus.

Alimenta, & Dos.

Alimenta, & Dos in iure æquiparā. Priuilegia enim ali mentorū, quæ tractant il. Mela. in prin. ff. de ali. & cibar. leg. eadē quoq; ad materiā dotis iure similitudinē trahi possunt

hoc modo. Quemamodū enim causā alimentorū, nullā a gnoscat cōpensationē, nullamq; admittit appellationē, sed in iudicio celerē meret expeditionē, ita & causā dotis semp & vbiq; p̄cipua est, & omnib' causis est p̄ferēda. l. j. ff. sol. mat. quocirca sicut mater diues tenet alere filiā in opem, qn pater est egēs. §. illud. i. auth. vt lic. matr. & auia. & l. pen. ff. de lib. agnoscen. ita etiā hoc casu tenet filiā dotare. l. neq; ma ter. C. de iure dot. & ibi Sal. Bal. Cy. & alij. Et Nico. Euerard. in loco ab alimētis ad dotē, vbi ista pulchrē declarat. Item §. Si cut filiis ingratas alimēta rectē denegant. l. si quis à liberis. §. idem Iudex. ff. de lib. agnoscen. l. vit. C. de alend. lib. Sic pater filia ingratā dotē non iniuria denegat. l. vl. C. de dot. pmif.

Alimenta, & pia causa.

Alimenta & pia causa in iure sunt similia. quare sicut ali mēta egētib' dare per seipsum est, & ex fōte pietatis manat. l. Nescennius, i prin. ff. de alim. & cib. leg. l. alimē. C. eo. tit. ita & piū est, & Deo gratū, si iudex dieb' festis de causā cogofcat. l. ij. ff. de feriis. vtq; eodē modo de quibusvis causis ad necessi tatem, & cōmoditatē proximū, festis dieb' iudicādis censē dū est teste Mattheo Euangelista xij. Que tñ ofa intelligēda sunt, cū inest maxima necessitas, sicut optimē Theologi do cuerunt: quonia violare festū sine necessitate semper pecca tum est. Omnibus causis, & feriis p̄ferenda est gloria Dei, & necessaria causā proximi, in qua prima Dei gloria & legis impletio cōsistit, iuxta illud, Qui charitatem habet, legē im pleuit. Sabbathū enim propter hominem, & nō homo propter sabbathum factus est. Mar. ij. Et quia Christi se sabbathi dominum vocat, optimo iure, qui quē Christi sunt quærit, & iudicat, is tantū abest, vt sabbathum violet, vt illud magis sanctificet, & ad gloriā Dei, qui sabbathi Domin' est, verus transfigat. Quocirca & Christus Phariseorum superstitionē apertē redarguit, quod pium suum miraculum de curata in sabbatho muliere incuruata, & de curato hydroptico incurate, & inceslerent, quum ipsi interm bouem, aut asinum in fossam delapsū ex fossa extrahere non metuerent. Lu cæ xij. cap. & xiiij.

Amatorius.

Artis amatorie magistri, & Veneficæ, in iure ciuili æqui parantur, non minus in facto, quā in poenis. Ideoque pari supplicio in ambos animaduertitur. l. eorum. in princ. C. de malefic. & math. perinde legibus exofis esse dicuntur, qui ma gicis accincti artibus contra salutem hominum aliquid at tentant, atque hi qui pudicos animos ad libidinē deflectisse conuincuntur. Quod & cōfirmatur per l. si quis aliquid. §. q abortionis. ff. de p̄cē. Verū an idem fiat de iure canoni co, hoc est, an eadem in vtroque p̄cena canonicē constitua to, an diuersa, hic breuitatis causa p̄tereo, quod de eo non nihil meminimus nostra Praxi rerum criminalium, cap. lxj. de crimine læsa maiestatis diuinæ. num. 108. in pos trema editione.

Amor, furor.

Amor cōparatur furori, & amans cōparatur ebrio & etiā furioso. gl. in §. fi. i. verb. bacchata. in situ. de succes. sublar. vt enim vino quis capitur, vel Baccho: ita & amore. itē furore amoris nil vehemētius inueniē, vt iauth. Quib. mod. natu. effice. legi. §. Illud. colla. vj. vt maximē i iuuenib'. vnde versus:

Militat in teneris annis amor hospes amans,
Est in canicie ridiculosa Venus.

Et illud.

Exultat leuitate puer, gratitate senectus:
Inter vtrunque manens stat iuuenile decus.

Facit c. cū in iuuentute. extra de p̄sump. & D. Io. Bertachi. in suo repertorio primæ partis, sub verbis Amās & Amor.

Annus.

Annus in instrumēto expressus. Vide infra, instrumētū.

Non apparens.

De nō apparentibus, & de nō existentib', idem in iure est iudiciū. ff. de cōtrahēda empl. l. i. lege. que dicit, neminē nec vendere, nec ad possessionē accipere posse, qd in rerū natu ras, aut nō est, aut nō apparet, atq; hinc dicit Lapidicinas nul las esse, nisi quæ apparēt, aut q actu excidit, vel effodiunt. si qs enim cæcus de occultis, & nō manifestis adstruere vel let, is eadē opera, sed cæcē, rotū fundū lapidicinā adstruere, & p lapidicina videri possit, si vel i vlla fundi parte lapis ap pareret. iuxta gl. ibi i. verb. quod nō sit. vbi not. huiusmodi pacta re

Item.

Amicus fictus, & verus amicus æquiparatur. glossa super verbo, Nihil mentiat. In tractatu Ioannis de terra rubea q rebelles suorū regū. Adde Aristot. lib. ix. Ethic. vbi de testa tione fictionis perniciofa dicit: Qui fingit se amicum, & nō est, peior est eo, qui facit aut cudi fallam moneta. Seueri. Boetius de consola. philoso. lib. iij. profā v. relatus à gl. super verbo. Hostis in cap. ij. xciiij. distin. Quæ vero (inquit) pestis efficacior est ad nocēdum quā familiaris inimicus? quasi dicat nulla. arg. l. lata. C. de dolo. Vnde nō est deterior hostis quā fictus amicus, non odium grauius, quā simulatum amor. Vnde il ud etiam. Mus in pera. & c. arg. §. itē p̄cepit, si est. xij. q. j. & c. certē. xij. quæst. j. Aug. ad Vinc. Donatiani & Rogatiani. & habetur v. quæst. v. cap. non ois qui parcit amicus est: nec omnis qui verberat inimicus. Meliora enim sunt verbera amici veri, q voluntaria oscula inimici ficti, q se pro amico gerat. Diogen. Laert. de vita & moribus philo sopherum. Magis amicorū fictorum inuidiam, quā inimi corum patentes infidias cauere debemus: illud enim celatū, hoc verō apertum malum est, nocendūque fraus, cui (quum non speratur) ad nocendum potentior est. In amicitia enim & fidelitate vera nihil fictum, nihil denique simulatum, & quicquid in ea est verum, non fictum: voluntarium, & non coactum est.

Amittere conspectum rei.

Amisisse conspectum rei quæ facile recuperari poterit, & non amisisse eiusdem conspectū, in iure sunt paria. argumen to l. Clauibus ff. de contrah. empt. & §. item si quis merces. In stitit. de rerum diuisio. & lege prima. §. si iusserim. circa fi. ff. de acquirenda vel amittenda possessione, vbi dicitur, Si ani mal quoduis semel captum ita prioris domini custodia effu gisset, & in priorem naturalem libertatem rediisset, hoc est, si sic euasisset, vt vel ex prioris custodientis, vel occupatoris oculis effugisset, vt ipsi difficilis esset eiusdem animalis aut persecutio, aut receptio. tunc idem animal censeretur ami sisse, & nihil iuris in idipsum sibi competere. Sed si capientis oculos aut non effugisset, aut si effugisset quidē ipsius oculos, sic tamen vt ipsius persecutio, aut receptio non vsque adeo esset difficilis, remanet idem animal receptum in eius dem primi occupantis potestate. §. Fere. & §. Apum. & ibi doctō. In situ. de rerum diuisio. l. naturalem. & l. Pomponius. ff. de acquir. rerum domi.

Appellatio, Appellare.

Appellare, & sententiam recusare sunt paria: aut æquipa rantur, testante glo. in verbo, videatur. in fin. in cap. ij. de cō suct. lib. vj. Quia sicut in appellatione requiritur appellandi causa rationalis, ita & in recusatione. Vnde D. Paulus iuste recusauit iudicium, & sententiam P̄sidis Fecti, coram Lu dæis, ad Cæsarem appellauit. Act. xxv. cap. item sicut appella tio ex debita causa conceditur, sic & sententia recusatio. c. super eo. ij. iuncta gloss. in verbo, sicut appellatio. extra de appell. Quod tamen verum est per omnia, vti recitari solet in dicto cap. super eo. vbi videte.

Appellare frustra, indebitē.

Appellare frustra, siue temerē, & non appellare, paria sunt. c. non solum, & c. Romana. de appell. vbi dicitur, quod sicut Iudex, qui de causā cognouit, & de causā iudicat, suam sententiam exequitur, si ab eadem appellatū nō fuerit: ita quo que facit quando appellationem comperit esse temerariā, & in iure non esse fundatam, sed ad solam contumaciā no tam euadendā, & ad suam nequitiam tegendam solummō esse assumptam. Quare non immeritō paria esse diximus, quantum ad executionem sententia. Omnino non appella re, & appellare frustra, indebitē, vel temerē. Card. in Clem. j. in vj. notab. de dolo & contuma. Nam sicut sententia execu tioni committitur, si ab eadem appellatum non fuerit, ita quoque si ab eadem temerē appellatum fuisset, hoc est, ob causam quæ in iure appellationem non admitteret. l. ij. C. à quib. prouoc. non licet. Atque vera sunt, & applicanda ad omnes causas, quæ paratam executionem habent, & de qui bus, sic temerē pertinaces quidam appellare consueuerunt, Sicuti latē Rebuffus, ad constitutiones Regias, tomo ij. in tract. De sentētia executiōe siue executorē, commouit. Et Pan. in c. cum venissent. numero 10. extra de eo qui mit ti. in poss. cau. rei seruandæ. A quibus appellari non liceat, & in quib. caus. infra, Senatus.

cum peruenit, vbi talis gabella ciuib. soluenda imponitur. l. interdum §. si propter. ff. de publ. & vectigal. Fel. ad c. Rodulphus. de referi. Sic quoque cadauera mortuorū nō vbi libet locorum iura funeralia perfoluere debent. Quum enim ea cadauera sepelienda nō raro ad lōginqua loca per varias parochias (dū per aērem cōuehi nō possint) perferri necessum sit, sequeret, q̄ iuxta eorū inhumanitatē in singulis parochiis funeralia iura psoluere deberēt, quod vt est longē absurdissimū, ita est & multo inhumanissimū. Ratio eū funeralium, solum domiciliū defuncti, labore & que pastorum priorū, & administrationē sacramentorū, aut certē locū sepulturae electū respicit, nō aut loca alia, sicuti doctores, ad c. j. & alia de sepul. aperte cōmostrāt. Et quia libera est sepulturae electio, certū est, q̄ nulla rōne talis sepultura impediri aut remoueri possit. c. de vxore, de sepul. Impediretur autē p̄ dictorū indignas arrestationes, quibus nullo iure parēdum est: ideoq; nec ob tales arrestationes heredes defuncti funeralium petitos sumptus vllō modo ferre, aut perfoluere debent. Quod autē hic cadauera mortuorū arrestadi, exequiaque possēdi vsus, imō potius abusus apud quasā nationes inoleuerit, cū certē ex pietate primo ortū esse suspicor. Sed sicut in reb. humanis nihil est stabile, sed omniū rerū vicissitudo cōspicitur, qua ē optima quaeque nō raro ad primitiua institutione degenerat, & ad deteriora paulatim labūtur: ita etiā operib. pietatis sepe abusus, & abrogandē cōsuetudines irrepunt, sicuti & in hac indigna cadauerū arrestandorū cōsuetudine euenisse merito dolemus. Nā quum olim homines hac religione, atque pietate deducti, in singulis pagorū ecclesijs, per quas defunctorū cadauera, ad locū sepelitionis deferbantur, mortuos deposuissent, vt pastores salicū cōsuetudine suas, ad Dominum pro defunctorum salute effunderent, coepit hęc cōsuetudo volūtaria ita inolere, vt ex ea tandem necessariam legem constituerent. & ad necessitatē, atque adeo ad iura eam cōsuetudinem violenter petraherent: quum tamen paucorum volūtaria pietas, nullis legem prescribere aut possit, aut debeat.

11 De i. est in arg. l. executores. C. que res pig. obl. pos. cū auth. seq. Bertach. in tract. de gabell. ij. part. viij. par. v. q. Atq; hęc largē intelligenda sunt, sicut non solū pro debito priuato arrestari non possint, cū ne pro tributis quidē, imō ne p̄ Regis quidem denariis ea arrestari debeāt: teste Rebuffo ad Constit. regias. Tomo j. art. ij. gl. j. nu. 10. Ne abductis ex agro araris ipsa arua lqualere contingat, iuxta hunc versum, *Arua ne linquntur proreclis, q̄ iudicant ar. ar. v.*

Et quamuis leges ea de re loquentes, de pignorib. & executionibus loquantur, paritas tñ rōnis efficit, vt etiā de arrestis, que illam executionis formā continent, intelligant. Per eas em arrestationes p̄dicta rusticorū arua arrestari nō possunt, et si tales rustici nihil aliud possiderent: testib. Per. & Alber. ad d. l. executores. Quare audiendi hic nō sunt, q̄ priuatum opinantur, & male asserūt. Primo, Hippol. sibi prius, ad rubr. ff. de fideiussorib. q̄. xxvij. nu. 202. deinde Gomefius ad §. itē Seruiana, Institut. de actionib. Nam hi non tam quid ex iure fieri conueniat, quam quid vsu obseruatum est, considerāt. Sed quia hic vsus, imō potius abusus, pessimus est & iuribus contrarius, & Reipubl. perniciosissimus, ideo nulla quoque ratione seruandus. Reipublica enim salus, vigor & florentia potissimum ex agricultura depēdet, adeo vt hac cessante, non solum agri, verum etiam ciuitates omnes, adeo totū etiam regnum langueat, & pereat necessum sit. Quare talis arrestandorum animalium, aut armorum rusticorum abusus, planē tollendus est, iuxta tex. in ca. fin. de treuga & pace. vbi text. ait: Rustici euntes & redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate latentur. Qua de re multa etiam extant apud Matthaeum de Afflic. ad consti. Neapol. consti. incip. ab officialibus.

12 De i. est textus in l. qui cum alio. ff. de reg. iur. Bald. ad l. si a quo. §. si semel. ff. vt in posses. lega. & l. creditor. ff. de priuilegijs credito.

13 De i. Indecorum, imō inhumanum videtur, quod aliquis pro minimo debito arrestari possit, qui ne pro debito quidem minimo suspectus dici potest. Roma. singu. xvij. incip. Dic mihi quod non potest, & c. Bald. in authenti. sed iam necesse. C. de donat. ante nuptias.

Hanc quoque sūcti, siue arrestandi materiam nō minus clarē quam succindē tractat, & resoluit dñs Petr^o Peckrius Zircēus l. C. & ordinarius iuris professor Louaniēsis in sua succincta explicatione, de iure sūcti, & manu iniectione, quam vulgo arrestationem vocant. c. v. nu. 1. 3. 4. cū seq.

Arrogatio, Legitimatō.

Arrogatio legitimationi æquiparata, sic vt de vna ad alterā recte argumētari liceat, vt patet p̄ Bar. i. Gallus. §. nūc de lege. ff. de liberis & posthu. quia sicut legitimus, aut legitimatus cōditionē patris sequitur. l. cū legitime. ff. de statu homi. gl. i. l. ad verbū, Parentib^{us}. ff. ad municipales. ita quoq; adoptiuus, & arrogatus, vt patet per l. Ordine, eodem tit. Idem, sicut pater suo testamento aliquid legitimatis relinquere potest, ita etiam iis quos arrogauit, testamento relinquere potest. l. iubemus. C. de natura. lib. l. a son. plura ad Rub. ff. de liberis & posthu. nu. vij. Attamen Bal. in l. i. re. C. de suis & legi. videtur tenere q̄ hoc argumētū in iure nostro non satis sit validū. Quem etiam sequitur Alexand. consi. secundo, libro primo, & consi. cvij. libro ij. Et Soc. consi. ccxvi. Quod etiam argumētū latius distinguitur & disputatur, per Ludouicum Romanū consilio cxliij. incip. In proposita conclusione, & c. in quarto dubio. Quin & eadem sententiam tenet D. Carol. Ruinus consilio lxxv. numero tertio in iij. vol.

Arrogatio, & Adoptio.

Arrogatio, & Adoptio fere sunt paria, nisi quod arrogatus, qui sui iuris est, adoptetur verō qui in aliena potestate existit. Hanc tamen differentiā D. Paulus confundit, & adoptionem legitimationi, quantum ad hereditatem vitæ æternæ, æquiparat, cum ait, Non accepistis spiritum seruitutis. iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba, pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Si autem filij & hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, Roma. viij. Idem ferē inquit ad Galatas quarto. Misit Deus inquit, filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filij Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem: Abba pater. Itaque iam non est seruus, sed filius, quod si filius & hæres per Deum, & c. Ex his Pauli verbis aperte monstratur, quod Christus sit naturalis & legitimus Dei filius, nos verō adoptionis filij. Deinde quod Dei mira bonitas adoptinos habeat pro legitimis, nempe quo ad consequendam vitæ æternæ hereditatem nos adoptiuos, cum Christo filio suo legitimo, vel e cohæredes & pares faciat.

Auia.

Auia, mater, soror & nutrix æquiparantur, quo ad accusandum tutorem de suspecto. Ad hoc enim ex pietate mouētur l. prima. §. consequens. ff. de suspect. tut. Quin & omnibus pater accusatio suspecti tutoris. Imo & mulieres ad accusationem suspecti tutoris admittuntur, sed hæ potissimum solæ, quæ pietate necessitudinis ductæ ad hoc procedunt, quales sunt, vt dixi, mater, nutrix, auia, soror, & si qua alia sit mulier, cuius propensam pietatem prætor intelligat. Item pares sunt, quo ad testimonium ferendum. Nam sicut mater, auia, & soror, non sunt idoneæ testes pro filio, nepote aut fratre, vt est in l. Parentibus. C. de testib. capitulo si. per. & in capitulo in literis, extra eodem. ita quoque & nutricis testimonium est suspectum, vt habet Baldus ad d. l. Parentibus. Et Lanfrancus ad cap. quoniam contra. de probat. Ad ætatis autem comprobationem validum est nutricis testimonium, Bart. in l. de tutela. C. de restitutione in integrum. Item, sicut frater non potest vxorem ducere sororem suam, ita quoque nutritor non potest de iure ciuili accipere vxorem suam alumnā, quam pro filia adoptauit, educauit, & semper pro filia habuit. Nam qui talem intentione ac pietate vt germanam filiam semper habuit, ideo nec eam magis quam veram ac naturalem filiam sibi in matrimonium adiungere potuit. de naturali enim filia & adoptiua quantum ad matrimonium, iura ciuilia paria censent. l. si quis alumna. & ibi Bald. cum alijs. C. de nupt. Verum in hac obseruentur, an non: deinde quid ratio, quid vsus, quid ius canonicum hic permittat, non disputo: sed quid ius ciuile statuat explicio.

Bannitus.

Banniti æquiparantur relegatis: vt placuit Vldarico Zafio il. ad cognitionē. iuncta gl. vltima, i verbo, Bona veniūt, que hoc ipsum pulchre ibidē explicat. ff. qbus ex caus. i. pos. est. Quā gio. notat Barto. & Angcl. alibi ad §. relegati. Infit. quibus

quib. mod. ius patr. potest. soluitur. Quod autē exilio tēporario banniti dicantur relegati, vel ex eo patet, q̄ cū effectu conueniri nō possunt, sicuti veri relegati: qa ambo sunt exules. Atq; ideo p̄ ambos petitur, & decernitur immisio bonorū, nisi sit, qui eos absentes defendat. Bart. tñ in tractatu de bannitis. nu. 5. & 6. multis argumentis ostēdit, bannitos neq; deportatis neq; relegatis per oīa æquiparados, ob id quod relegato nō detur reuertendi licētia, nisi a Principe. l. relegati. ff. de p̄en. in fi. banniti verō ēr ad ciuitatem suam restitui possunt. Item relegatus habetur infamis, bannitus aut non item. vbi latius p̄ eum. A equiparantur banniti deportatis, id est, perpetuo exilio multatari, de quo multa scripsit Bart. in quæstione sua q̄ incipit: Lucanē ciuitatis statuto cauetur, & c. Ad quā q̄stionē iuris studiosos prolixitate euitandē cā, remitto. Necnon D. Bartholomæus à Chassanco in Consuetud. Duca. Burgund. des confiscations. Rubrica, Qui confiscos le corps. §. j. nu. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14. vbi admodum abundē tractat & examina: materiā exulū, siue bannitorū: videlicet, Banniti qui dicantur? Bannū quid, & quotplex? quid sit bannum siue exiliū: quod deportationi comparatur. Bannum vnde dicitur? Qui dicantur banniti nostri tēporis? Bannitorum differentia? Banniti similes deportatis? Bannitus imperij æquiparatus deportato? Banniti galli: nō possunt impunē offendi? Exules æquiparant deportatis? An bannit^{us} mortu^{us}, possit sepeliri in sepulchro maiorum suorum? Quem per ocium & occasionem etiam videre poteritis.

Basilica.

De priuilegijs consecrandæ Basilicæ, vide infra sub titulo Ecclesiæ, per totum.

Beneficium.

Nullum beneficiū habere, & habere beneficiū, sed minus sufficiens, paria sunt. cap. cū super q̄stione. & ibi Panor. nu. 5. extra, de concess. præb. & in c. secūdo. extra de translat. episc. & ideo quamuis regulariter nulli cōcessum sit habere plura beneficia: adeo, vt si qs adipiscatur alterū, aut fm beneficiū, per eā impetrationē mox censeatur vacare primū, vt not. in clem. gratiæ, de refer. cap. de multat. de præbend. Tamen hæc regula fallit, qñ vnū aut primū beneficium tam est tenue, vt hoc ipsum possidenti ad victus rōnem non sufficiat, tūc etiā tale primū beneficiū nō obstabit, quominus & alterum, aut plura beneficia cōsequatur & possideat. c. si cui. de p̄b. lib. vj. capitulo eum adeo. de refer. sed hac in re consideranda est personarum qualitas. Nam nobiles pastores vrbani, Prælatique ecclesiæ, & q̄ maiori auctoritate sunt p̄diti, plurib. egent, quā alij inferioris conditionis homines. capitulo, Sanctorū. lxx. dist. vide gloss. in d. capit. cum adeo. dicitur, q̄ tunc beneficiū dicitur sufficere, quādo ipsi possessori, omnibus suis, quofq; secū necessariō habere debet ad honestā alimoniam sufficit.

Beneficialis gratia.

Gratia beneficialis, æquiparatur vltimæ voluntati. c. auctoritate. de concess. præb. lib. vj. sicut enim in successioneibus hæreditarijs defertur hereditas ei, qui propinquitatis gradu alterū vincit, licet ex persona alterius, ita & in beneficijs, qñ plures ex diuersis capitib. veniūt, aut vocātur ex persona tertij, ille præfertur, qui ex persona sua beneficiū obtinere potest. Et ideo Philip. Franc. dicit simpliciter, quod licitū est decidere re casum in materia beneficiali, per leges loquentes in materia vltimarum voluntatum, vt probatur per gl. & Doctores ad ca. j. §. j. contra. eod. tit. & per Bal. in l. ij. §. sed & si quis. nu. 17. C. communia de lega. Vide etiam notata in capitulo, quia cunctis. de concess. præben. lib. vj. & sic per consequēs, gratia omnis, quia est fauorabilis, æquiparatur magis vltimæ voluntati, quam p̄tuit, teste Baldo in d. l. ij. §. sed & si quis. nu. 17. Bart. in l. si quis arbitrato. ff. de verb. obli. quam similitudinem etiam probat Ioan. Monach. & Ioan. Andr. ibi, vt refert Geminianus in capitulo, si tibi absenti. verificulo, sed quero. de præb. in sexto. atque ita tenet Petr. Paul. Parisius, cōf. cxix. in iij. parte. Sed in beneficialib. istud hoc loco notandū est, quod si gratia beneficialis sumatur pro ipsa beneficii cōcessione, seu pro indulgentie, vel auctoritatis largitione, tunc si ea semel concessa fuerit alicui per summum Pontificem, videtur quod post talis Pontificis mortem, ea gratia expirare non debeat. Nam si cui summus Pontifex beneficium istud gratuitū contulisset, vt vel cōtrahere, vel ordinare possit, etiam sine utrum viuente eodem Pontifice fecisset, gratia tñ eiusdem beneficii semel cōcessa, aut eiusdem gratiæ vigor,

adeo nou expirauit, quin gratiæ, & beneficii eiusdem vigore postea vel cōtrahere, vel ordinare, cum velit possit. Vide de his etiam infra, Gratia papalis.

Bona Pupillorum, & Ecclesiæ.

Pauperum Pupillorum, Minorum, & Ecclesiæ bona æquiparantur, potissimū quoad subhastrationis requisitionē. l. fi. & auth. Hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. Aym. Crauera conf. cccxxv. & ideo sicut vni ex his conceditur restitutio in integrum per actionē lētionis in bonis, ita & alteri, vt testat Ioann. Andr. in cap. ij. de restit. in integr. Secundo, sicut bona vnus sine certa solennitate distrahi & vendi nō possunt: ita quoq; neque alterius bona. Vtrobique enim eadē est ratio, & fauor idem. Tertio, sicut prescriptio ipso iure p̄ vnum nō est valida: ita nec valida est p̄ alterū. Card. in clem. vnica. in x. q. de resti. in integ. Quarto, sicut sententia lata pro vno, vel p̄ vnum scilicet pupillū, per procuratorem nō legitime cōstitutum, est nulla. l. non eo minus. C. de proc. ita quoque sententia lata pro altera, vel p̄ alterā (scilicet ecclesiā, etiā cōfēda est nulla, teste Abbate, & alijs, in c. causam. de Iudi. Nic. Euerad. in loco à minorib. ad ecclesiā, cū alijs locis ibidē sequētib. & l. Orphanotrophos. C. de episc. & cler. & crebro citata. l. & si sine. ff. de minor. 2. §. ann. De his etiā memini in mea Subhastrationū cōpendiosa exegesi recēns recognita anno 1564. cap. 3. nu. 29. vt ibidē hęc videre licebit. Quantū vero ad proprietatem, sciendū est, quod ecclesiæ bona, bona quidē sunt pauperū, non tñ sic, vt quidquid ecclesiā possidet, id p̄tinus ad pauperes pertineat, ipsique mox id impartiri debeat, nisi fortassis in extrema, & deplorata necessitate, sed tñ ob id, quod sola tertia bonorū ecclesiæ pars pauperib. cedere debeat. Trifariā em ecclesiæ bona dinidi solent. Nā prima pars eaque præcipua, cessit ecclesiæ ministris, vt ad Galat. vj. Com munitur autē is qui catechizatur ei, qui se catechizat verbo, in omnib. Secūda fabricæ. Tertia demū portio, cuiusdē ecclesiæ pauperib. in necessitate relinquebat. Porro si pauperū tāta esset necessitas, vt inedia cōerent, cōfēdo diuitiū loculos ad extremū esse laxandos, qui si non sufficerent, tū ē ministrorū, & fabricæ portiones esse cōcidendas, ne periret fideles pauperes, pro quibus & Christus suum sudat sanguinem, quique cum diuitibus eiusdem corporis sunt membra, & eiusdem hæreditatis cœlestis ex æquo participes.

Bona ciuitatum, Ecclesiarum.

Bona ciuitatum, æquiparantur bonis ecclesiarū. l. vt inter diuinum. C. de sacros. eccl. ex qua quidē lege, in principio fm Ias. nota quod ecclesiæ & ciuitas æquiparatur, & ad hoc quotidie allegat ille textus, & intelligit verū, quantum ad tres casus positos ibidem in illo textu, aliās æquiparatio nō procedit. Et sic nota, quod idem ius datur rebus ciuitatū, quod rebus ecclesiarum, vt ibidem per glossam, in verbo, Priuata cōmoda, iūctis ēr ibidē allegationib. Huius æquiparationis etiam meminit Nicolaus Euerard à Middelburgo, cōf. lxxj.

Bona sua donare.

Bona sua donare, & bona sua pro modico vendere, paria sunt, & venditio rei magnæ facta pro paruo precio habetur pro donatione, nec parui precij habetur aliqua cōsideratio. l. apud Celsum. §. si quis autem. ff. de except. doli. Et Cyn. in l. j. in vlt. q. C. de pact. & propterea talis venditio reuocatur per superuenientiam liberorum sicut alia donatio. Bald. in l. j. & ext. de pact. in rub. ver. quero an venditio, & Tiraq. in lib. de iudic. in reb. exig. ferend. vers. lxxxij.

Bona damnatorum.

In dānati bonis non esse, & esse in bonis dānati, sed de eis quæstionē moueri propemodū sunt paria. l. si in causa. & ibi Rapha. Fulg. nu. 2. C. quādo fisc. vel priu. debit. sui debit. exigere possit. vbi textus, Si in causa iudicati, quem tibi cōdem natum esse proponis nihil est, q̄ sine quæstione pignoribus loco capi & distrahi possit, tūc debitores ipsius cōueniri & ad solutionem auctoritate iudicis vel præfidi compelli debēt. Et quamuis generalis est regula, q̄ potest & debeat fieri excussio in bonis principalis, hoc locum tamen non habet, qñ non sunt alia bona, quæ sine controuersia excuti possunt, quia in his excussio prius fieri debet, teste Angelo in authent. de fideiussor. §. sed neque. Sed sciendum est, quod horum causa processus contra tertium possessorem retardari non debeant, vt asserit Guido Papæ, quæstione cccxxxij. & Negus. in tractatu de pigno. j. membro viij. part. nu. 4.

Bona

Bona immobilia.

Bona immobilia, & mobilia preciosa, q̄ seruari possunt, qualia gemmae, vel lapides preciosi, æquiparantur, n̄ empe quo ad solennitatē adhibendam, & ad eorū alienationē faciendā. Teste glo. i. verb. Tractatu, in c. Tua. & ibi Pan. extra de his, que fi. a. prælatus sine consensu. cap. vide glo. in c. j. de reb. ecclē. nō alie. lib. vj. in c. Is, cui. de ele. lib. vj.

Bona vniuersa.

De vniuersis bonis in lite tractare, & tractare de maiori parte bonorū, paria sunt. quia vterque casus dicitur causa grauis. Et sic censet Aym. consl. xxxj. nu. 2.

Bancarij.

Bancarij q̄ sint, & quō aliter vocent̄, vide s̄ Argentarius.

Cancellare.

Cancellare verbo, & cancellare factō paria i iure sunt. Sic ēt eadē sunt, Scribere, aut dicere sibi satisfactū esse, & schedulā obligatoriā cancellare. I. nihil interest. ff. de adm. lega. & ibi pater veritatis Bar. & eius sequaces. vbi dicit, q̄ sicut per verba ad ademptionē rei legatariū perit, ita etiā perit si scripta p̄ cancellationē, aut scripti p̄ sessionē adimaf. Idē i. l. j. & ij. ff. de his, q̄ in testa. delē. Et sicut realis cancellatio instrumētū sufficit, ita etiā sufficit, si creditor sibi satisfactū esse sciebat, aut verbis corā testib⁹ cōfiteatur. Bar. & alij, ad d. l. nihil. & ad l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. sic quoq; sicut testator verbis cancellado & reuocado extinguit vim testamētū, ita quoq; cācellado realiter vim testamētū extinguit. l. nostrā. C. de test.

Canonica Portio.

Canonica episcopalis, & canonica parochialis i legitima, quæ iure naturæ debetur, æquiparantur cum ea legitima, q̄ debetur filiis. teste gl. in ca. officij. de testa. Præterea teste Pet. de Vbaldis in iij. vol. suorū tractatum de canonicali, epali, & parochiali. c. viij. summano xvj. vbi hāc canonica singulis distinctē distribuit, nēpē ep̄o quartā canonicā, alterā quartā canonicā ecclēsiæ parochiali. reliquas duas canonicas, sc̄c ecclēsiæ legatariæ. quocirca sicut omne grauamen à legitima reiciit̄, ita quoq; rei. cit̄ à dicta quarta epali, v̄l parochiali. itē sicut fili⁹ agere p̄t ad supplementū legitime, q̄n legitima suā nō habet ex supplemento testamenti ita quoq; p̄t ecclēsia vel Episcop⁹ agere ad supplementū legitime q̄n legitima suā ex testamēto nō habuit. Imo ecclēsia, vel Episcop⁹ ad supplementū quartæ sibi debite agere p̄t, vti opinatur Hostien. ibi i c. Consultationi. & Ant. de But. circa fin. ver. gl. oppono, q̄ quidque modicū. Ad hęc, sicut quarta iure naturæ debita, debetur quasi nomine alimentorum, ita quoque quarta parochialis debetur Ecclēsiæ ministris, ne ecclēsia defraudet debitis obsequiis, clement. dudū. §. verū. de sepult. Postremo, sicut legitima per testatorem filio adimi nō potest, nisi sit in causa exheredationis: ita etiā quarta episcopalis per testatōrē prohiberi nō potest, d. c. Officij. & c. requiritū. de testa.

Capere restituendum.

Non capere, vel accipere, & capere, qd̄ alteri mox restitūdū erit, in iure paria sunt. l. nō videt quisquā. ff. de reg. iu. & l. si pars. §. fina. ff. de inoff. testam. & l. sed si mortis. §. item si mortis. §. item si quis. ver. sed si opponas. ff. de legat. prestan. & in l. Sulpitius. ff. de do. inter virū & vxorē. & in l. fin. C. de bon. que liberis, quib⁹ cōcinit textus in l. si q̄s mādato. & ibi Bart. ff. de negotiis gestis. huc spectat, qd̄ ponit Philip. Deci. in d. l. nō videtur quisquā. ad exordiū. ff. de regu. iuris. Vnde & nō capere, vel nō accipere dicitur, qui qd̄ capit, mox restitūere debet, q̄a is id ipsum capiens, quasi nō capere cēsetur, quod acceptū seruare nō p̄t, v̄t habet l. cogi. §. hi, qui solidū. ff. ad s. C. Trebell. Quia verba capere & accipere, cū effectu intelligi debent, vt scilicet quis habeat & retineat ad vtilitatē suā. nō ad restituendū, vel ad cōmodū alteri⁹. l. aluid est capere. ff. de verbo. signifi. Et ideo is nō videt quicquā capere, vel accipere, qui tantū restituit, aut erogat quantū prius accepit. l. ciuitatibus. §. si. ff. de legatis primo. & qui in testamento exheredatus est: vbi dicit, licet quisquā legatū vt alteri restitueret accepisset, in officio tamē se querelā saluā haberet, quod legatū tale nō sibi, nec vt sibi cōmodaret, accepisset, sed magis vt ipsi traderet, cui ex legato tradere iussus fuerat. l. si pars. §. illud. ff. de inoff. testatq; hīc est qd̄ aliq̄s iurare poterit, ea se nō habere, aut nō habuisse pecuniā, q̄ restitueret debet, aut iā restituit, teste Ant. de But. i. c. j. de iur.

pet. & Hipp. sing. clxxvij. & Rebuff. de nomina. q. xvij. nume. 30. ver. j. vt obuietur fraudibus.

Capere, pro aliquem iuridicē apprehendere.

Capere quoque pro apprehendere, quē necessario debet indennem restituere, est nō capere, quod & lege diuina cōfirmatur. Dñs enim Deus Nume. 35. precipit, vt qui absque odio, & inimicitis, sed fortuito aliquē occiderat, isque per occisi propinquos & per presertim ex vrbib⁹ perfugijere. ptus fuerat, vt is, inquam, profugus & indignē extractus per iniam reducat denuo ad eā vrbem inquam defensionis cā confugerat. Nulla enim in eo extracto fuit æqua, aut digna causa, ob quam iuxta prescriptū legis caperetur, potissimū quando audiente, testantēque populo comprobatū fuerat quod absq; odio & inimicitis, hoc homicidiū perpetrasset.

Capere, pro furari.

Qui quod alterius est capit, is perinde facit ac si non caperet, hoc est acciperet. Furtim enim ac fraudulēter capere, est non capere, aut accipere, sed potius furari, quod cū equo iure quisque ille sit restituere tenet, idq; Dño iubente sæpe maximo cū s̄nore. Lege enim Moyfi Exodi xxij. Furib. cōstituta fuit hęc poena, vt si quis furatus fuisset ouem, aut bouem, quem vel occidisset, vel vendidisset, is fur pro vno boue, quæ boues: & p̄ vna oue quatuor oues restituere cogebat. Porro si is fur nō habuerat, quod p̄ furto redderet, ipsemet publicē vendebatur. Ceterū si apud furem inuentū fuisset, quod prius furatus erat, siue bos, siue asinus, siue ouis, tūc p̄ eo reperto furto duplū restituere tenebatur. Ex quib⁹ nunc cōcludendū est, quod is qui sic ceperat, id est furatus fuerat, quod mox restituere debebat, is, inquam, oīno nō ceperat, vel acceperat. Atq; hoc ipsum satis innuere & approbare visus est Zachæus ille Euāgelicus Lucæ xix. cū diceret: Ecce dimidium bonorum meorū Domine do pauperib. & si quid aliquem defraudauit reddo quadruplum. Capere ergo vel accipere, quod aliq̄n debemus reddere, est omnino nō capere.

Capitulum.

Capitulū æquiparatur Minori, in hoc, vt possit in integrū restitui. testib. Abb. Philip. Franc. & alij per tex. in c. significauit. extra de appel. cum similib. quibus ad stipulatur Pet. Paul. Parisius consl. xij. nu. 2. §. quia sicut si minor vult litigare cōtra curatorem suum, vel §. iudex dat minori actorem, quoties hic minor §. curatorem suum agere debet, aut contra §. vlt. insti. de author. tut. & §. vlti. insti. de cura. ita quoq; si Capitulum agere volet §. Prelatum suum: vel contra, si Capitulum cōueniatur à suo Prelato, tūc ipsi cap. per auctoritatem iudicis dari debet actor ad litē, sicuti & minori in simili casu datur actor ad litē. gl. in d. ca. significauit. in verbo, Constituebat, quia enim Ecclēsia quauis æquiparatur minori, & omne capitulū est Ecclēsia, vel representat ipsam. c. requisiti. de testam. ergo per cōsequens omne capitulū æquiparandū est minori, præcipuē in casib. prædictis. Item sicut minor potest restitui in integrum, ita quoque ipsum Capitulum in integrum restitui potest, secundum Philip. Franc. ibi circa finē.

Carcer, in carceratus.

Cōdemnatio ad carceres perpetuos, & mors ciuili in iure æquiparantur. vt not. Inn. in c. qualiter. ij. de accusat. quādo quidem poena perpetui carceris, æquiparatur damnationi in metallū, quæ morti ciuili par est, vt vult Bart. in l. ij. ff. de publi. iudic. & Bal. in l. reos. C. de accus. idem dicit Imol. in c. j. de colluf. detegen. quinimo damnatus ad perpetuum carcerē, vel in perpetuis vinculis, d̄ quodāmodo cōdemnatus poena capitali, vel mortis naturalis. l. capitaliū. ff. de p̄c. Bart. & Imo. ad l. ij. ff. de publi. iud. qua de re vide lati⁹ Io. de Anan. ad c. j. de colluf. dereg. vers. cum aut, vbi venit imponēda poena perpetui carceris. vbi dicit, q̄ ista perpetui carceris poena succedat in locū, ac par sit cū poena mortis, aut certē cū poena morti p̄xima. Et rursum in c. si. de homic. vbi disputat, an dānatus ad poenā carceris perpetui, in iure cēsend⁹ sit mori naturaliter. Et claudit quod sic. Nā sicut naturaliter mortu⁹ testari nemo p̄t, ita quoq; dānati ad perpetuos carceres de iure canonico sūt inestabiles, & actiue & passiuē. Idē cōfir mat Phi. Frac. in rub. de testa. Imo quod maius est, et ipsa veditio Ioseph, Ge. xxxvij. à doctorib. mors ciuili iudicatur, et priusquā conuiceretur in carcerē, quāto magis ad carceres perpetuos cōdenatio morti ciuili merito æquiparanda erit. Reliqua huius materiæ vide. j. sub tit. deportatus. Itē sub capite esse. In esse aliquid consistere, item sub titulo, Mors ciuili, Exilium, & Rēlegatio.

Carnes

Carnes.

Comedere carnes, & comedere olera cocta cum carnib. quodammodo habentur paria. secundum D. Præpositi opinionem, quæ tunc mundo in hac re magis placuit, quā nō stro tempore qui hac eo suo seculo paria esse censuit in ca. vlt. incip. Si qui presbyter. xxx. distinc. At tamen hęc non habentur paria in regula Carmelitarum, quā dedit illis Albertus Patriarcha Hierosolymitan⁹, anno Dñi 1122. vbi sic habetur, ab esu carniū abstineatis, vel debilitatis remedio sumatur & q̄a vos oportet frequēt⁹ mēdicare, ne itinerates sitis hostib. onerosi, extra domos vestras sumere poteritis pulmenta cocta cū carnib. Oulus enim siue pulmentū, & caro ipsa valde inter se differunt, quia quāuis olus coctū sit cū carne, ipsum tñ nihil fecius semper olus est, ac olus manet minū que quā caro ipsa nutrit. Quod cōsideras Eugenius Papa, eandē concessione adhuc satis durā, eandē anno Dñi 1143. i. clementius scilicet mitigauit, & concessit, vt tunc trib. dieb. in hebdomada extra aduentum & quadragesimam, nō tantum olera cocta cum carnibus, verū etiam ipsas carnes gustare, & manducare ipsi liceat.

Causa ciuili ardua.

Causa criminalis, & causa ciuili ardua æquiparatur, & §. Causa magna, siue ardua ciuili, æquiparatur causæ criminali. Sic causæ pecuniariæ graues, similes sunt causis capitalib. siue criminalib. Vt cunq; aut hęc efferantur, in idem recidunt, & in eundē sensum oīa conueniunt teste Bar. in l. admonendi. nu. 53. Vbi etiā probat laf. nu. 100. ff. de iureiur. quin & cōprobatur hoc dictū per doctrinā Bal. in l. parentes. C. de testi. quem refert, & sequitur Andr. Barb. in repet. e. Testimonij, extra de testib. & in c. querelam. extra de procur. & per eundem Bal. in c. veniens. j. extra de testib. Item quoq; approbat D. Pet. de Anch. cōf. xxvij. incip. Rationes inducunt & c. circa fin. & in cōf. lxxij. incip. in causa, quæ vertitur. & c. ad fin. nu. 2. Idem præterea comprobatur D. Hippolytus de Marsiliis in l. j. in §. seruum municipum. ff. de quæstionib. & in l. j. præterea. & in l. diuus Pius. co. tit. Horū ēt ipse memini in meo Pupillorum patrocinio. tit. de tuto. & cura. liberat. c. ij. nu. 26. in postrema editione. Quapropter, sicut delatori i causis criminalib. non satis efficax est cuiusdem delatoris per iuramentū p̄batio, sed requiruntur ampliores p̄bationes luce meridiana clariore, vt notat Hipp. & alij ad l. fi. C. de accus. ita quocumque nō satis efficax iuramentū alicuius in causis ciuilib⁹ magnis, ob quod etiā ipsi iuramentū in ijs causis deferri nō debet, q̄ hoc ipsum esset inualidū in causis ciuilib. magnis, q̄ criminalib. iure æquiparantur. Atq; ideo ēt ad horū imitationem nonnulli in ea opinione fuerūt, q̄ ne in causa quidē matrimoniali in supplementum probationis, vllū iuramentū deferri posset, ob aliā cām, quā quod & isthęc causa ciuili sit grauis & ardua, & criminali causæ oīno etiā æquiparanda, de qua re videre licet apud Doct. in c. si. de iureiur. & apud Bar. ad l. iij. ff. de iureiur. & ibi Alex. & Bald. nihilominus, q̄ quid his ex causa asserere placuit, p̄ria tamen opinio verior est, quā tenet Didacus in iij. decretalium. c. iij. par. j. Io. Corra. lib. iij. Miscell. c. iij. & Hipp. singulari xxij. & Panorm. in c. mulierie. de iureiur. Teste item Cur. & alij ad d. l. admondēdi. Huc etiam facit, quod capitales inimici dicuntur, inter quos est de magna causa ciuili cōtentio s̄m Hippo. ad l. j. §. j. nu. 54. ff. de quæstion. ad que loca lectorem breuitatis causa remittit. Isthęc præterea cōfir. mātur per ij. Regum. xij. vbi Nathan Propheta cū sub parabola & inuolucro verborū ipsum Dauid reprehendere statueret, sermone proferens de quodam paupere, peregrino & diuite, qui diues pauperis vnicā ouiculā peregrino amico apponendā sustulerat, suis ipsius innumeris ouib. seruatis, & parcitis, quo sermone iniuriarum à Nathan audito: Dauid mox iratus respōdit. Viuit dominus, quā fili⁹ est mortis, id est, dignus est morte, vir qui fecit hoc. Quem reddet in quadruplum, eo q̄ fecerit verbum istud, & non pepercerit. Ecce hic causam ciuilem arduam æquiparat causæ criminali, & morte dignæ.

Causa Matrimonialis.

Causa matrimonialis æquiparatur causæ criminali. teste Vlda. Zasio lib. ij. consl. 3. nu. 28. sequitur Alex. in consl. j. cxlij. inci. qm̄ abundē in principio in ij. vol. vbi per hoc infert, quod in causa matrimoniali necessariæ sint probationes, quæ in causa criminali requiruntur. Vnde infert, Quod sicut in criminalib. nō sufficit p̄batio facta per famā cum vno teste vt per

gl. in c. veniens. j. de testib. vbi Ant. de But. & alij, & per Doct. late in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de edend. cū similib. vt ibi per eum: ita dicendū in causa matrimoniali. Vnde claudendū, q̄ sicut in criminalib. clariore p̄batione luce meridiana requiruntur. l. fi. C. de prob. ira & in causa matrimoniali. Causa matrimonij quare æquiparetur causis criminalib. vide breuitatis causa Vldar. Zaf. lib. 2. consl. xix. nu. 19.

Causa noua.

Causam de nouo oriri, & de nouo peruenire ad notitiam creditoris, paria sunt. Bar. in l. quæstū. ff. de pignori. vbi dicit, Si debitor creditori fiat post q̄ctū suspectus ante diē, vel ante cōditionis cōstitutā tps, tūc creditori cōpetit actio p̄sequēdi sui pignoris, potissimū si talis suspitionis causa de nouo, ac receter superueniat, q̄ prius tēpore q̄ctus orta nō fuerat. Vel si tūc tps apud alios ea suspitio fortassis innotuisset, talis tñ nō fuit, quæ tūc tps ad notitiam creditoris peruenisset. Quare paria sunt: Causam aliquā de nouo oriri, & diu ortā tūc demū ad notitiā alicuius peruenire, & ideo quamuis regulariter id quod post litē contest. accidit, nō veniat in iudiciū: tñ si id iam demū, & quasi de nouo ad notitiā litigatoris perueniat, tūc is litigator nō habet rōnem, aut respectum de præterito sibi ignoto, sed id præteritū tāquā recens ortū, & receter sibi cognitū in iudiciū p̄ferre p̄t, quia tūc demū sibi id ortū esse existimat, teste Baldo & alijs, ad l. nō p̄t vide ri. ff. de iudi. Secundū hęc itaq; notitiā, aut p̄teritam, aut receter notā, & cognitā, sæpe libelli iudiciarij auctiores redduntur. l. edita. & ibi doct. C. de eden. & Bal. in l. fi. C. de sp̄f. & in c. pastoralis. extra de except. & meminit et Pet. Paul. Parisius consl. cxix. nu. 26. 27. 28. & sequentibus, in iij. parte.

Causa nulla.

Nullam causam exprimere, & exprimere causam friuolā, paria sunt. Friuola enim, & indigna causa habentur p̄ nulla. Gl. magna in verbo Eatenus. circa principiū. in l. fi. & ibi Bal. cū ad hoc nor. ff. de oper. no. nunc. vbi paria esse dicit, in nunciatione noui operis cām nō adiecisse, & adiecisse cām, sed nō satis idoneā. Sic & causa friuola appellationi ab interlocutoria adiecta, perinde haberi solet, atq; in omnino appellatum nō fuisset. teste Io. And. in c. Cordi. de appel. in vj. an aut aliqua causa habenda sit aut friuola, aut p̄babilis, id nō est à partib. iudicādū, sed huius iudiciū à solo iudicis arbitrio dependet, vt habet Bal. in l. ante sententiē. C. quorum appellat. & c. Sic etiā & in iuridica confessione, nisi in ea causa sit apta sat efficax, & conueniens, ea non valet. Bald. in l. generaliter. in iij. q. C. de non nu. pec. laf. in l. quotiens. ff. qui satisfd. cog.

Causa extincta.

Non esse cām, & esse causam, sed finitam & extinctā, paria sunt. l. nihil interest. ff. de nau. s̄cno. & l. j. ff. de cōd. sine caus. vbi Vlpian. siue aut ab initio sine causa p̄missum est, siue causa fuit p̄mittendi, q̄ finita est, vel secuta nō est, dicendum est cōditioni locū fore. Et, vt ibi not. laf. n. 3. Causa reducta ad non causam, non parit ius retinendi, quia paria sunt, ab initio non fuisse, & postea de facto ad talem finem peruenisse, glo. in consl. Sicilia. incipien. si quem nostrum, & ibi quoque Matthæus de Afflic. versicul. iij. nota ex textu. & Tiraq. in lib. cessante causa, parte. j. num. 15.

Cautum esse vitiosē.

Non cautum esse, & nō satisfdatū esse. Vel sic, Vitiosē cautū esse, & nō satisfdatū esse, in iure sunt paria. l. quoties. & ibi laf. ff. qui satisfd. cog. & l. j. vbi etiā idem comprobatur laf. ff. si quis in ius vocat. non icrit. Pro his autem sciēdum est, q̄ tūc vitiosē cautum esse intelligitur, quando cauetur ab eo, qui ob facultatis inopiam soluendo esse non p̄t, vt l. ij. in principio, & l. si fideiusor. ff. eo. rit. qui satisfd. cog. aut quando fideiusor habet fori priuilegium, vt in d. l. si fideiusor. & in l. j. ff. si quis in ius vocat. non icrit. Quisquis enim fori priuilegiū habet, is non est habēdus idoneus fideiusor, nisi fortassis in subdium cū alijs adiunctus fuerit, aut nisi cū priuilegiū sui renunciatione fideiubere velit. Item vitiosā est cautio, quādo aliquis est in loco munissimū, ad quem ipsi caucendo non facilis admitteretur accessus, iuxta glo. in d. l. ij. in principio. In his itaq; tribus casibus pari ratione censēbis quoque vitiosē satisfdatum esse, vt inquit glo. in d. l. ij. Secus tamen iudicandū erit de satisfdatione, quæ præstatur ex ipsarū partium conuentione, & consensu. Si enim alterutra partū in eam qualem cunq; satisfdationem consenserit, is cōsensu legem facit, adeo vt etiā si ea satisfdatio nō sit sufficiens aut idonea

idonea ipsa in ob cōsensum partis repeti nō possit, vt denuo fatideat, sed interim tñ parti per propriū cōsensum sic lasē, tunc remanet actio ad repetendū interesse. vt habet text. in l. si quis stipulatus fuerit Stichum. §. final. secundum verum intellectum. ff. de verb. obl. & secundum Bar. in l. iij. ff. de fide iussio. & per Angl. & Paul. de Cast. in d. l. Quotiens. Ceterū quando satisfatio propter solam facultatis inopiam est idonea, eaq; nihilominus à parte satisfadanda scienter recipiē, tūc is recipiēs sibi ipsi iudicat. Secus verò censendū esset, si q̄s alterius satisfadatur in idoneitate nō praeiussisset, eamque tanquam idoneam & sufficientem per ignorantiam accepisset. Tunc enim talis satisfatio recusari, & rescindi poterit. Quando autem non est idonea praeiussio satisfatio propter obligationis defectum, vel propter obligantis etatem, quod is obligans manifestē erat talis, qui se obligare non poterat, tunc nulla habēda est differentia scientia aut ignorantia. sed ea indigna satisfatio rescindi potest, & denuo satisfadandum erit ab alio idoneo. d. l. 3. ff. de fideiuss. Et tunc à priori in idoneo intelligitur nihil fuisse satisfadatum, postquā noua persona idonea effectualiter obligatione se deuinxit. secundum Ang. & Pau. de Cast. in d. l. quotiens. & ibi Bald. quem ibidem latē opponentem, & distinguētē curiosi confulere poterunt. Et ideo qui promissit fideiussorem dare aut cauere, suā promissioni non satisfacit, si vitiosē cauēt, aut talem fideiussorem dat qui non potest conueniri coram eo dem iudice. Ia. cad. l. j. nu. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit. At que ideo si quisquam offeret alteri pro satisfadatione, aut militem castrensem, aut aliquem in vinculis constitutum, ipse tales fideiussores veluti vitiosos, & in idoneos non acceptaret: certe hic recusans nullo modo teneretur iniuriarum. q̄a nullus tenetur cum suo incommodo acceptare cautionē vitiosam, aut insufficientem, teste Baldo ad l. sed & is. ff. de in ius vocan. Idem asserit Iason. nu. 4. Ange. & Fulgof. d. l. Si verò §. qui pro rei. ff. qui satisfad. cogan. Nam quando is, qui se obligauit pro aliquo nō fuit idonea persona ad se obligādū, tūc denuo alius dād? est q̄ se obliget. l. iij. ff. de fideiussor.

Cedere.

Cedere. & Cedere velle, post obtentam licentiam, nequaquam disparia cōsentur: teste Petro de Anchar. in c. Quidā. nu. 1. extra, de renuncia.

Cedere & Tradere.

Cedere, & tradere paria sunt. vt probat Bart. in l. Labeo. in fine. ff. de pact. vbi per exemplum dicit, quod si tradidi tibi instrumentum, per quod & tu, & alius quispiam mihi simul obligati fueritis, certē per eam instrumenti traditionem vi deor tibi & liberationē debiti facere, quod in eo instrumento cōplexum fuerat, tibi que simul cedere actionē illam, quam in eodem instrumento contra alterū habueram, argumento. Si is, qui duos, in fine. ff. de libera. leg. Et quamuis dicitur quod tradere sit de reb. corporalibus, & cedere de incorporalibus. hac tamen differentia non est vniuersalis, vt meminit Vdalicus Zasius in l. j. §. Si vir. numero 7. & l. Possideri. nume. 13. ff. de acquiren. vel amitten. possessio. allegans gl. in l. j. C. de actio. ad quod facit l. Scia. in prin. ff. de don. cau. mort. vbi tex. dicit: Scia celsit vsum fructū cognatis: vsum fructū est ius incorporale, ergo d. §. si vir. (teste. D. Zasio ibidē) cedere accipit pro traditione rei corporalis, & per consequens non est mirū (inquit Zas. si etiam loquendo de iuribus incorporalib. cedere accipitur pro tradere. sunt em̄ hac verba non rarō synonyma. & differentia praedicta plerū que confunditur, teste etiam Baldo, & Doctor. in l. j. C. ne sis. vel priuat.

Certum esse per relationem.

Aliquid esse certū, siue expressum per se, & aliquid esse certum siue expressum per relationē ad idē certū, paria sunt. Vñ in ipsa scriptura referēte id ipsum cōtineri dicitur quod continetur in scriptura ad quā sit relatio. l. Certum. ff. si certum petatur, & l. ait praetor. §. si iudex, & ibi Iason. & in l. summa. ff. de re iudic. & l. vbi autem non apparet. §. illud dubitationem. ff. de verb. obl. & ibi Iason. nu. 1. & 4. Et diffusius idē Iaso. in d. §. Si iudex, numeris 2. 3. 8. ac 2. 5. Et per Socin. cōsil. iij. numero 4. & consilio lxij. numero 8. volumin. iij. Certum enim dicitur id, de quo ex proprio nomine, vel ex indubitata circumscriptione hoc id ipsum esse, vel tale esse cōstat.

Quod hoc crasso exemplo clarius euadet. Si quis pater vnicum solum filium habeat, nempe Ioannem, isque pater dicat: Ego exhaeredo Ioannem filium meum. Aut si dicat simpliciter, Ego exhaeredo filium meū, in idem recidunt ambe locutiones & p̄ eodē ambæ propositiones verificant. Nā facile secūda p̄positio de Ioāne verificatur, q̄ dicit, Exhaeredo filiū meū, quum tñ vnicū filium Ioannē habeat. Atq; hinc est, quod dici solet, quando requiritur aliquid expresse fieri, sufficit quod ea expresse ex mente alterius, & ex apparetione & certitudine satis intelligatur, & certō colligatur per relationem ad ipsum certum, in quo illud appareret certum certissimē demonstratur, & declarat: vt habet tex. & iuncta gl. in l. praetor. ait in princip. ff. de oper. no. nunc. & ibi Barto. & alij notant & maximē Iason. numeris 3. 4. & vbi multas concordantes decisiones profert. de hoc etiam plenē meminit Fely. in c. Translato, extra de constit. Sic itaque aliquid certō fieri, & quasi nominatim fieri imō & expresse fieri, vel exprimi dicitur, quando id ipsum certitudinariē sit, & per relationem ad aliquod certum, vt probatur in l. j. & ij. ff. de lib. & posthu. & ibi scribentes maximē Socin. in d. l. j. in j. notabili. Et concordat textus in §. j. In l. de exhaered. libe. & bonus textus, in l. si nominatim. ff. de condit. & demon. vbi nominatim fieri dicitur certum, quando illud per aliquas demonstrationes seu qualitates certiores demonstratur, & certum redditur. & in d. l. Certum, & ibi plenē moder. ni. ff. si cert. pet. Hac etiam cōprobat Pet. Paul. Parisius. cōsil. ij. nu. 54. 55. 56. & 57. in iij. parte Et D. Hip. de Marf. cōsil. cxxx iij. nu. 6. in ii. vol. l. hac sententia. C. de sentent. quae sine certa quantitate pro. & Socin. consil. lxij. num. 8. & 9. in iij. vol. Plura quoque ad huius comprobationem allegat Franciscus Niconit. in Repet. c. Quoniam contra falsam. in glo. fina. n. 76. extra de probat. Et Bartho. à Chassaneo consil. lv. nu. 13. vide de his etiam infra sub titulo, Sententia.

Certum fieri posse.

Sic quoque paria sunt, certū esse, & facile certificari, aut certum fieri posse. secundum glossam in l. Locus. ff. de acquir. pos. qua vult, q̄ heres, qui scit hereditatem sibi esse delatam ex testamento, is eandem adire poterit, etiam si incertus sit ex qua parte, vel ex qua occasione sit ad eam hereditatem institutus. l. Si quis extraneus §. sciendum est. ff. de acquiren. heredita. & ratio est, quia talis de ea testamentaria hereditate per ipsum testamentum facile poterit fieri certior, vnde perinde certus est habendus, ac si prius de eo certus fuisset, argumento l. Quod meo. §. si. ff. de acquir. pos. Atque hac quidem nō solum locum habent si ad commodū talis heredis, qui certificari potuit, pertineant, sed etiam in iis quae ad eiuſdem incommodum pertinere possent, secundum Pet. de Ancha. & Dominicum, in c. si de elec. in vj. Vbi vult, quod imputādum sit illi qui potuit certificari, perinde ac si certus fuisset, allegans ad hoc notata in Authentica, Si omnes. C. Si minor ab heredita. se absti. Quem etiam citat, & sequitur Alexā. consilio v. incip. In causa & lite vertente. numeris 3. 4. & sequen. ij. vō. & Carolus Ruinus consil. xlij. in cip. Proponitur. nu. 2. Et consil. cxxxj. inci. Visis, & ponderatis. nu. 12. j. vol.

Ciuis habitus.

Ciuē esse, & haberi pro ciue, paria sunt. Zasius ad l. sed si hac lege. §. Patronum. ff. de in ius vocan. Atq; hinc est, quod statuta queuis & municipalia iura, quae loquuntur de ciuib' defendendū, ea etiam intelligenda sunt de iis, qui habentur pro ciuibus, quamuis reuera ciues non sint, teste Baldo in d. §. Patronum, quod probat de scholasticis, ac studentibus, q̄ licet non sint apud exteros veri ciues, sed inquilini potius: tamē quia in fauorabilibus & priuilegiatis causis habentur pro ciuibus, eodē iure vtuntur, si ve sint, quo ipsi ciues, teste Zasio ibi nu. 4. Sic & in l. Barbarius Philippus. ff. de offic. praetor. dicitur, Paria sunt aliquid fuisse verē Praetorem, & aliquid iuxta communem existimationem hominum habitū fuisse pro ciue. Communis enim ista opin. facit ius. Simile autem istud etiam latius tractabitur j. sub tit. Patronus.

Comparere non perseveranter.

Comparere, & ad finem vsque non perseverare, est veluti non comparere. Vide infra, Venire, Com.

Comparere insufficienter.

Non comparere & comparere insufficienter, hoc est, cū non sufficienti facultate, paria sunt. ca. Si quis iusto de elect. lib. vj. cū vulgarib. similibus iurib. Ad hūc modū paria quoque sunt. Non constituere procuratorem, & constituere procuratorem in forma à iure prohibita. Ideoque is q̄, cū tali procuratorio minus legitimo cōparet censetur vt nō comparēs, & cōtumax, cui seruit. c. Nicolao extra de appel. Si quis iusto impedimēto detentus in electionis negotio nequeat commodē interesse, is non solum vni, sed & pluribus cōmitere vices suas poterit, quum tamen quilibet ipsorum compareat rectē, & sufficienter informatus & instructus: aliās paria erunt, ipsum, vel ipso nō comparuisse, & eodē insufficienter comparuisse. Vnde & talis canonicus ad electionē citatus de nouo citari non debet: sed vt contumax in electione negligitur, & deseritur. De qua desertioe, si is postea conqueritur, eam sibi imputet oportet, qui per procuratorem non satis sufficienter cōparuit. Idem enim est omnino nō venire & insufficienter venire, adeo vt qui sic, aut per se aut per alium insufficienter comparet, censetur non comparere, sed reiciatur veluti insufficientis, & contumax, secundum glossam ibi, ad verbum Admitti.

Comparere non legitime.

Sic non comparere, & minus legitime siue in idonee cōparere, paria sunt, c. Nicolao & ibi notat Bal. de appellat. Vn de quoque paria sunt, procuratorem non habere mandatū, vel absque mandato cōparere, & habere mandatū illegitimum. Quo circa nisi procurator comparēs à domino suo mandatū habeat legitimum, aut sufficiens, dominus qui illum sic constituit & misit, eo ipso censetur contumax. Quia vbi sit mentio de procuratore, debet intelligi in dubio de legitimo procuratore habente mandatū. Et ideo si statutum diceret, quod non valeat processus, nisi producto instrumento mandati procuratoris intelligitur de mandato sufficenti. L. Aediles. §. Procuratoris. ff. de edil. edic. Quis aut dicitur legitime comparere, vel illegitime, apud Ioan. Ferrariū in sua practica. Papien. in forma libelli act. real. ad verbum, legitime cōparentem, & apud Iasonem in l. Quotiens. ff. Qui satisfad. cogan. Item apud Neuizanum in consil. 18. nu. 19. Verūm hac intelligenda sunt quoad declarandum aliquem contumacem ad hac etiam facit c. ij. vers. Sed neque extra de trāsact. & l. j. in fi. ff. Quod cuiusque vniuersi. nomi. vti & recte refert Pet. de Ancha. in c. Veniens, extra de renūc.

Compelli.

Compelli, & ex rationabili causa timere compelli aliquādo paria sunt. Videlicet, ad rescindēdas p̄missioes factas ex maximo metu. Veluti, si vxor vehemētī timore emariti quipiam spondere, aut renunciare fuisset coacta, vel si clericus ex nimio metu sui superioris aliquid promississet, aut transgisset, talis inquam ex metu profecta, ideoque coacta promissio, cessio, renunciatio aut trāsactio esset inualida, & nulla potissimum si is pratenfus metus rationi & veritati inniteretur, sic vt per atroces minas, aut per verbera comprobatus claresceret, sicut affirmat Alex. consil. 100. in iij. vol. multa ibidem de hoc metu coactō allegans. & in puncto est decisio Bartoli per textum in l. j. §. quae onerādā. ff. quarum rerum actio non datur. Vbi vult, quod non solum maritorum verbera vxoribus metum incutiant, sed etiam coniugalis siue erga maritos immodica vxorum reuerentia, hūc de quo loquimur aliquando metum in debitum ingerit, vt idem Alex. ibidem in apostillis asserit, allegans ad hoc multas quaestiones, & casus pertinentes quos etiā probat, per Ab. in ca. fin. in fine, extra, qui clerici, vel vouentes matri. cōtrah. pos. Ad que etiā faciunt notata per Fel. post alios in ca. Ecclesia. extra de consti. Ita etiam tenuit Pet. Pau. Parisius consil. 239. nu. 14. & 21. in iij. part.

Concedere.

Expresse concessit, & nō negauit, paria sunt. Ange. in l. generaliter, in fine principij. C. de secun. nup. & D. Ioannes de Neuizanis, in sua sylua nuptiali, post medium in libro meo. Huic accedit vulgatum istud dictum, qui tacet, consentire videtur. Vide de hoc quoque mox infra, consensus.

Conclusio in causa.

Conclusum in causa, Confessio solemnis in iudicio, & sententia iudicis aequiparantur in hoc, vt aliquis haeres teneatur ex delicto defuncti. Bal. in l. j. ver. Sed hic dubitatur. C. ex delict. defuncto. in quantum haered. cōueniatur. Anto. de Butr. in c. cum speciali. §. j. extra de appel. meminit etiā huius aequiparationis D. Berta. in suo Repertorio, sub litera. C. Vide infra, Sententia lata.

Conditio actus.

Conditio necessaria ad actum, & cōditio necessaria est ad actus effectum, paria sunt in iure secūdam notata Bartoli & aliorum in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Ita quoque tenet Carolus Ruinus consil. 123. nu. 8. incip. Quāuis. in iij. vol. consiliorum. Quia (vt ibi dicunt) in necessaria conditione etiam de effectu cogitare debent, sicut in cōditione voluntaria de modo & forma. Et quia nō sufficit ab initio interesse, vel aliquid ab initio in tenuire, nisi perueniat ad effectū vel nisi effectū suū tandē in fine cōsequatur. l. si. §. j. ff. ad l. Rhod. de iactu. Alber. Salice. & alij ad l. ad cōparādās. C. Mandati. lat. ad l. si quis. §. illi. ff. si quis cautio. Qñ autem in aliis conditionis perseverantia, quoad effectum requiruntur, videre licebit in iis quae notant doctores ad l. cum vxor. C. quando dies lega. ced. & Decius consil. 177.

Confessio.

Confessio, & sententia, siue res iudicata in effectu sunt paria. l. post rē. ff. de re iudic. l. j. & iij. ff. de confes. l. j. C. eo. tit. de confes. concord. c. cum super. extra cod. de confes. Vide bonā glo. de hac materia, in c. fin. extra cod. tit. & l. certum. §. sed an & ipsos. & ibi Bar. ff. cod. tit. de confes. Ita per hoc apertū exemplum sic commonstrētur. Si ego abs te petiuissem decē libras, & tu à iudice interrogatus fuisses an tantundem mihi deberes, tūque respondens fatereris te mihi tantundem debere: certe tua confessio omnem litem vltiore finiret, & pro re iudicata habenda foret, sic vt amplius in ea causa procedendum non esset. Cōfessus enim in iure habetur pro iudicato siue pro cōdemnato. atque ideo quemadmodum iudicatum, sententia, aut condemnatio habet executionem paratam, ita & confessio, quae secum condemnationem cōfert, iuxta iura praegalata.

Confessio iterata.

Confessio geminata, iudiciali confessioni aequiparatur. Bal. in l. cū scimus. C. de agri. & cens. lib. 11. Vdalicus Zasius in l. quibus. iuncta l. si dari. nu. 5. & 36. ff. de verb. oblig. Talis enim iterata confessio habetur pro magis deliberata, & pro ea quae magis voluntariē procedat. de ista geminata confessione Fran. Cur. in consil. 63. de hac quoque confessionis geminatione elegantem tractatum edidit Antonius Corsetus: qui dicit, q̄ sicut confessio iudicialis facta post deliberationis terminum praetextu erroris reuocari non potest, glossa in c. ex literis, de diuor. & Archidia. in cap. j. de accusat. lib. 6. Ita nec confessio geminata praetextu erroris villo modo reuocari potest, vt i comprobat Lud. Rom. consil. 316. incip. in hac causa. & Hipp. de Marf. ad l. j. §. qui quaestionem. nu. 13. ff. de quaest. quia vbi interuenit geminatio ipsi praesumitur plena deliberatio, vt in Auth. vt nulli iudic. §. & hoc vtro iubem'. vbi dicitur, quod in iure tantum operetur geminata confessio, vel geminatus consensus, quantum iuramentum iudiciale, secundū doct. ad c. si cautio. de fide instru. & in Authē. si à me. C. ad Velleia. de hoc etiam latius consule Nicolaum Euerar. in loco à geminatione.

Confessio nulla qua.

1 Furiosorum & amentium } Sunt nulla, & in hoc aequiparatur.
2 Non coram Iudice facta
3 Extra iudicium facta
4 Per procuratorem facta

- 1 De 1. est l. in negotiis. ff. de reg. iur. & l. ij. §. Furiosus. ff. de iure codic. & c. fin. extra de suc. ab inte.
2 De 2. est tex. i. c. At si clerici. cū ibidē notatis, extra de iud.
3 De 3. est tex. in d. c. At si clerici. & in l. ij. C. de custod. reor.
4 De 4. certum est confessionē per procuratorem factam in rebus criminalibus capitalibus, vbi procuratori occupare nō licet, nulli dānū praestituere posse, vt copiosius meminimus in nostra Praxi rerum criminaliū, c. 54. de processus visitatioe, & examine. n. 36. 37. 38. & 39. i postrema editioe.

Confessio in tormentis.

Confessionem factam in ipsis tormentis & Lex equiparat. Confessionem extortam formidine poene Bar. in l. j. §. diuus Seuerus. ff. de questio Cui adde quod uoluit idem Bar. in l. nouissimè. per illum tex. ff. quod falso tut. autho. ita etiam tenuit D. Guido à Sufaria, in tractatu de indic. & tortu. nu. 82. & Ludo. Bolog. ibidem in additione D. Guidonis, nu. 73. hæc etiam confirmat D. Francisc. Brun. de indic. & tortu. q. ij. secunda: partis, numeris 3. 4. & 5. & D. Bal. de Periglis tractatu de quaestionibus, & tormen. sub. iij. capi. circa confessiones in tormentis, nu. 1. hanc materiam quoque & nos tetigimus in nostra praxi criminali, cap. 54. de processu uisitatione, & examine. nu. 20. in postrema editione, quam explicationem per occasionem ibidem (si placet) per lege.

Confessio sub spe.

Confessio, uel cautio facta sub spe futurae causae, æquiparatur confessioni factae spe futuræ uisitationis. ut refert Bal. in l. si sub specie. C. de postulan. eo qd exceptio infra tempus constitutum opponi, & cautio condici possit. Quinimò, & infra tempus constitutum exceptio de vtroque opponi potest, tam bene scilicet, si quis uerbo confessus esset se mutuū recepisse, quam si scripsisset se mutuū recepisse, de qua re plura notantur per Doct. ad l. generaliter, & l. in contractib. C. de non nume. pecu.

Confiteri nihil.

Nihil prorsus confiteri & Confiteri sine perseveratione } paria sunt. Horum quoque meminimus in nostra Praxi criminali. c. 54. de processu uisitatione & examine, numc. 16. in postrema editione quæ breuitatis studiosus ibidem clarissimè asserpta videbit.

Consensus tacitus.

Consensus tacitus, & consensus expressus, in iure æquiparantur, uti notat Bar. in l. de quib. nu. 4. ff. de legib. Vnde sicut consensus expressus parit obligationem, ita etiam & consensus tacitus. De quo Spec. in tit. de caus. poss. & propriet. §. iij. circa principium. Et quemadmodum nominationes ad beneficia perduntur per expressam renunciationem, ut in cap. audita. de resit. spoliat. ita etiam perduntur per renunciationem tacitam, ueluti, si quis tempore nominationis fieret miles, uel si cum aliqua muliere matrimonium cōtraheret, uel aliquid aliud simile faceret, quod per se tacitam renunciationem includeret, is haud dubiè suæ denominationi censeretur cedere, non secus quam is qui expressis uerbis suæ denominationi cessisset. de qua re uide Rebuffum in tract. de nominat. quaestione vlti. nu. 17. & 18. Non enim minus factis uoluntatis alicuius declaratur, quam uerbis. d. l. de quibus, & l. rebus. ff. de acquirend. hæredit. Vnde etiam contractus, qui per consensum fiunt, uerba non exigunt, sed uelutibus, uel aliis actibus consensum exprimentibus tacitè conficiuntur. l. si pater naturalis. ff. de adopt. l. item quia. ff. de pact. & si is, cuius consensus requiritur, nudè colligitur, & perinde ualeat, atque si expressis uerbis consensisset. l. qui patitur. ff. m. dati. & latè Felin. in capitul. nonne. de presump. & latè quoque Tiraquel. de retractu. §. j. gloss. ix. numer. 13. cum sequentibus. Hic tamen consensus tacitus non sufficit, neque locum habet in matrimonio. In eo enim requiritur cōsensus, potissimum si res agatur coram tribunali Ecclesiastico.

Consensus non negando.

Consensus item tacitus est, quando quis non negat, & pro consensu expresso habetur. capitul. nonne. extra. de presumptionib. ubi Dominus, ut est in Euangelio, accusatus à Iudæis his uerbis: Nonne bene dicimus, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes. Respondit Iesus, Ego dæmonium non habeo. Duo quippe illata fuerunt ei, unum negauit, alterum tacendo concessit. Et huic facit, quod notat Ange. in l. generaliter. in fine. C. de secundis nupt. si quis in presentia testium non irato animo, neque per iniuriam reprehendat.

aliquem de delicto, & ille tacet, & non negat, nec excusat se, consentire videtur, & concedere uerum esse, quod ipsi imponitur. adeo, ut ita tacendo de se deique facto obiecto, indicium prebeat ad torturam sufficiens, uti etiam testatur Hipp. à Marfilij in sua Praxi criminali. §. diligenter. uer. quero etiam de notabili dubio. & Ludo. Carrerius, etiam in sua Praxi criminali Rub. de indicij. n. 28. sic & is qui se simul lat, aut fingit uerba aduersarij non audire, habetur pro expressè consentiente, ob id quod obiecta statim non negat. Bal. ad l. ij. C. de bo. que liber. Idem in eo qui non tacet, sed dicit, non contradico, uel non nego. ut habetur in glo. & doct. ad ca. per tuas. ad uerbum, Non negaret. extra. de condit. ap. pos. & Cagnolus ad l. qui tacet. ff. de regu. iur.

Consentire facto.

Sic quoque, consentire facto, & cōsentire uerbo paria sunt uti testatur Ioann. Anton. de S. Georgio, aliàs Præpositus in ca. ad nostram. num. 1. extra de coniugio seruorum, per hoc quod notatur in c. dilecti in gl. j. extra. de appell. sicut itaque uerbis, ut hoc exempli gratia primo dicam, contrahitur matrimonium, ita etiam contrahitur factis. uti habetur in d. ca. ad nostram. in glo. in uerbo, nec facto, & c. honorantur. xxxij. q. ij. & l. sed ea, quæ. ff. de sponsalib. Secundo sicut rati habitio fit expressis uerbis, ita etiam & tacitè fit factis. l. Paul. respon. dit. ff. rem ratam haberi. Tertio sicut Dominus dicitur approbare contractum falsi procuratoris, expressè hoc dicendo, ita etiam eundem contractum approbat, si id quod in illo contractu per talem procuratorem promissum fuerat, de facto soluat. l. indebitum. C. de conditio. indebiti. gloss. in l. recu. fari. ff. de acquirend. hæredit. ubi dicit nihil interesse, an uerbis, an reb. uel facto quid fiat. Imol. in l. si tamen. §. ei qui. ff. de edili. edicto. dicit, quod multo maius est facere, quam pronuntiare. Et re uera facta certius, ac fortius uoluntatem alicuius explicant, quam uerba. In uerbis enim fictio sapientius uisuenit, quam in factis. de qua re Anchara. conf. ccij. gloss. in c. dilecti. per illum text. de appell. & Tiraq. de retractu. uentio. ad finem tituli. nu. 75.

Consentire iudicanti.

Consentire iudicanti, & cōsentire actui, id est iudicato seu sententiæ (ut supra diximus, Actui cōsentire) paria sunt, iuxta glossam notabilem, in l. tunc autem. ff. de re iudic. & ibi Iaso. sic itidem (inquit) paria sunt, Consentire personæ facienti actum, & consentire ipsi actui. Quocirca sicut in Magistratu, in quo omnes sunt iudices, si quidam ipsorum, aut reliqui omnes sententiam, aut dicta priorum magistratuū uel dicendo, uel tacendo approbent, aut certè reiciant, ea sententia ab omnibus prolata esse censetur, ita quoque omnes iudicasse, & in priorum sententiam cōsensisse intelliguntur, quæ tempore iudicati sententiam non contradicunt, aut reclamare non possunt. Et sic legi quæ omnium consensum requirit, cōsentiri, & ab omnib. satisfieri intelligitur. Quod tanquam cã dido lapillo notandū, atque obseruandū esse monet Zasius, ad l. Pomponius. nu. 7. ff. de re iudic. Atque ideo sicut à sententiæ iudicis appellare non potest, qui in eam sententiã cōsensit, ita quoque appellare à sententia non potest is qui tacitè eandem sententiam approbat, nempe si iudicatum mox soluat, uel si terminum soluendi à iudice, aut à parte petat, aut exigat. l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.

Consiliarius.

Consiliarij & aduocati comparantur militibus stipendiariis. Vide supra, Aduocatus.

Consilium petere.

Nullum requisuisse cōsiliū, & requisuisse consilium, sed tempore incompetenti, paria sunt. Item nullum in sua causa petuisse ab aduocatis consiliū, & à magistratu petere consensum pro consilio habendo, sed serò, & tempore incompetenti, paria sunt. Simile dicit lex in renunciatione, quæ facit emptor uenditori: non enim debet nimis serò denunciare, ut l. i. r. §. quolibet. ff. de euictionib. ubi assistentiæ petitio, & denunciatio ab emptore apud uenditorē facta, tunc demū rata, & firma existit, quæ ipsa competenti tempore ante, & non sub ipsam condemnationem exhibetur. Sic ubi cunque consensus, uel consilium requiritur, & is requiritur serius petit, atq; ob id nullum impetrat, ipsi omnino imputandū uidetur, quominus impetrarit.

Non constare.

Non constat esse, & non est, sunt paria. l. in lege. ff. de cōtrah. empt. D. Vdalr. Zas. in l. Inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de uerb. obliga. Vbi dicit Iabolenus, quod paria sunt in fundo uendito non esse lapidicinas: & esse, sed eas non apparere! Ad huc quoque, modū paria sunt non esse consuetudinē, & de ea consuetudine non constare, teste Ioan. Neuz. §. xij. n. §. similiter & paria sunt, Tutorē testamento non esse datum, & datum quidem esse, sed non apparere quis sit: ueluti si dicat, Titius tutor esto: & sint duo eiusdem nominis, nec apparet de quo Titio senserit. l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutel. Sic etiam paria sunt: Non esse datum, & esse datum, sed de mandato intra tempus legitimum non constare, de quo latè Tiraquellus, de retractu. §. j. gl. x. nu. 90. glo. in Clementina causam, de electio. Vide quoque de his infra, non esse & esse, sed non apparere.

A Concilio recedere.

Ante dissolutum Concilium recedere, & ad Concilium non venire, paria sunt. Itē paria sunt, Non venire in Conciliū, & à Concilio sine licentia recedere. Ex quibus notandum est, Quod qui uocatus est ad Concilium prouinciale, is non satisfacit uocationi si ad Concilium ueniat, nisi in eodem cōstanter duret, & perseveret. c. si quis autem, & ibi Præpositus notat. xvij. dist. iij. Sed hoc intelligendum esse puto, quādo nulla à Concilio recedendi necessitas urget. Atque ideo ibidem ita scribitur. Si quis autem synodo adesse neglexerit, uel ceterū fratrum antequam Concilium dissoluatur, crederit esse deserendum, alienum se à fratrum communione agnoscat, nec se recipiendum esse putet, priusquā in sequenti synodo absolutus existat. Vnde & à simili, Si canonicus uocatur ad electionē faciendā cōstitutio tempore, eaque electio interim die præfixo ex causa non celebraretur, quod fortassis canonici p̄sentes malint ad huc expectare aliquē absentem, tunc eo tempore durante, non licebit alicui de canonicis presentibus recedere. Nam si eo tempore recederet, id pinde esset, atque si non adfuisset. aut si se absentasset, teste Inno. in c. Consuluit. de offic. deleg. Simile quoque est in iudicio. Nam si reus esset citatus ad aliquem actum die certo peragendum, & actor interim qui ipsum citari fecit, die præfixo non compareret, ipse reus comparens, non debet et absque licentiã recedere à iudicio, nisi & ipse ueluti in eodem parens haberi uoluerit. cap. Certum. xj. quæ. iij. Quādo em̄ aliquis in iudicium uocatus recedit sine licentia, is dicitur cōtumax, & uidetur protestari, quod de cetero non uult sub illo iudice litigare. cap. finali. de dolo & cōtra. lib. vj. Clementi. vnica. eodem titulo. Ideoque nec amplius est uocandus, quia tunc perinde cōsensus est, atque si non comparuisset, & ueluti contumax, qui in non comparendo adesse noluisse, uti testatur Boer. in Rep. l. Consentaneū. C. Quomodo & quando iud. & ibi Bal. & alij.

Constare.

Constare per partium subscriptionem, & constare per testium depositionem, paria sunt. Vel sic. Paria debent censeri, de partium uoluntate constare, per ipsorum subscriptionem, & constare per testium depositionem. l. in exercendis C. de fide instrument. De quo et in l. Scripturas. C. qui potio. in pigno. habeant. Et per Bart. in l. Nuda. ff. de donat. & in c. ij. de fide instrument. Vbi dicit, quod in executis libitibus parem vim obtinent, & testium depositiones, & instrumenta aut publica aut priuata, dummodo per partes, uel per alios cōfecta, aut subscripta fuerint. Item constat de pacto quando id cum bona fide interpositū docetur, scilicet aut per scripturam, aut per alias probationes per quas rei gesta ueritas aliquo modo cōprobari potest. l. Pactū, quod bona fide. C. de pact. Vnde etiã fit ut subscriptio ipsa uocetur testimonium, nempe quod is qui subscribit, et testificari uideatur. l. fina. & ibi Bald. in ij. notabili. C. si cert. petatur, & habet vim depositionis. Idem Bald. ad l. fina. in vij. oppo. C. de edict. diui. Adria. tollen. Et sicut testium potest probari per instrumentū à testatore subscriptū. l. Hac cōsultissima. C. de testa. ita quoque, & testium per testium depositiones cōfirmari potest. l. j. C. eo. tit. & c. cū esset. de testa. & amisso testō illo proditū esse posse testatoris uoluntatē solis testibus probari. l. Testiū. C. de testibus. Doct. in l. ij. C. de bonor. poss. fm. tabul. Et sicut testibus cōuictus non auditur. l. ij. C. Quorū appel. non recipiuntur, ita quoque nec audiendus est is, qui per propriā subscriptionē aliquid est cōfessus. l. Generaliter. C. de non numera. pecunia. Et teste Matthæo de Afflictis decision. c. iij. nu. 3.

Directio constare.

Directio constare de actu, uel p̄ media, q̄ ad hoc redit, paria sunt. argumentum. l. Si qs seu liber. in fine. ibi, qd est interest. C. de natura liber. l. Si uerò non remunerandū. §. filiosam. j. ff. mandati, & Vdalricus Zas. l. lib. conf. ij. nu. 24.

Non constat esse, & non est, sunt paria. l. in lege. ff. de cōtrah. empt. D. Vdalr. Zas. in l. Inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de uerb. obliga. Vbi dicit Iabolenus, quod paria sunt in fundo uendito non esse lapidicinas: & esse, sed eas non apparere! Ad huc quoque, modū paria sunt non esse consuetudinē, & de ea consuetudine non constare, teste Ioan. Neuz. §. xij. n. §. similiter & paria sunt, Tutorē testamento non esse datum, & datum quidem esse, sed non apparere quis sit: ueluti si dicat, Titius tutor esto: & sint duo eiusdem nominis, nec apparet de quo Titio senserit. l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutel. Sic etiam paria sunt: Non esse datum, & esse datum, sed de mandato intra tempus legitimum non constare, de quo latè Tiraquellus, de retractu. §. j. gl. x. nu. 90. glo. in Clementina causam, de electio. Vide quoque de his infra, non esse & esse, sed non apparere.

Consuetudo inueterata.

Consuetudo hominum memoriam superans, & Principis priuilegiū, paria sunt. Nam sicuti Principum priuilegia sunt pro legibus & moribus, ita quoque consuetudines illæ diutissimæ, de quibus nulla extat memoria in cōstrarium, vim obtinent cessionis Principū, cōstitutionum, & legum: imò & priuilegiū inducunt, adeo ut iuri quodāmodo derogent, ut habetur in l. hoc iure utimur. §. Duct. aqua. ff. de aqua quotid. & cesti. c. Super gubsdā. §. Preterea. iuncta gl. in uer. Non extat memoria. extra de uerb. signi. ca. Hæc quippe. l. ij. q. i. vj. Et ad hoc semp allegatur textus in l. Viros. C. de diuers. off. apparitoribus iudicium. li. xij. Et Cin. in l. j. C. de emancip. lib. ro. Bart. & Paul. de Cast. in l. Imperium. in fine. ff. de iurisd. omnium iudic. Hæc etiam confirmat D. Franci. Mingon. in commentariis super consuet. ducat. Andegau. titu. Desseigneus tempore. x. & iustice. & manu d'icelle. uersu. nu. 2.

Consuetudo.

Vel sic breuius, Consuetudo, & præscriptio tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium, æquiparatur priuilegio à Principe expressè ex certa sciētia concessō. Ita tenet Iason in l. de quibus. nu. 43. ff. de legi. & D. Bald. in c. j. in tit. Quæ sunt rega. Et Io. Mon. in c. ij. de prescrip. lib. vj. cū ceteris iuribus in prædicto themate allegatis.

Contractus purus, & conditionalis.

Contractus purus, & contractus cōditionalis postea purificatus, paria sunt. Conditionalis em̄ contractus postea purificatus eiusdem censetur esse efficacia ac si purè ab initio fuisset celebratus. ut probatur in l. finali. §. Titius. & ibi Ang. & alij notant. ff. de vulg. & pupil. substituta. l. si pupillus, in fine. ff. de cōditionibus institu. l. sed & si de sua. §. fina. ff. de acquir. hæredit. Et Ias. in d. §. Titius. nu. 3. & in l. Pro hærede. §. Papi. nianus. nu. 34. ff. de acquir. hæred. Ita quoque comprobauit D. Petr. Paul. Paris. consilio xj. numeris 64. 65. 84. & sequē. in j. parte. quem tempore & loco opportunis, iuris studiosi, & à rebus publicis uacui consulere poterunt. Vide quoque in fra. Essè, & esse debere. Quia euentus conditionis trahitur retro, & habetur perinde ac si à principio dispositio fuisset pura. Vnde si p̄dētē cōditione emptor mortē obiret, q̄ tū contracta, & constituta est conditio, moriens tamen hæredes suos per eam cōditionē obligatos relinquit, non secus, q̄ si iam demum ipso uiuente contracta obligatio in præteritum fuisset. l. necessario. §. quod si pendētē. ff. de penic. & cōmod. rei uendit. Sic, si aliquis sub certa conditione debitor esset, eaque conditio nondū cōpleta aut expirata esset, sed adhuc penderet, certè quandiu ea conditio penderet, & nondum completa est, is debitor nondū censeri debet, sed à cōditionali debitor liber existere uidetur. Vel sic, si ei accepto feratur, qui sub conditione debitor erat, existente conditio ne iam olim liberatus uidetur. l. sub conditione. ff. de solu. sic si filius fam. sub conditione stipulatus quid esset isque ea cōditione pendente condemnaretur, & post hanc condemnationem conditio demum completeretur, tunc non filio, sed patri actio acquisita esse uidetur, quia in hoc casu spectatur tempus quo contrahitur: & ad hoc idem attribuenda est cōditio. l. si filius familias. ff. de uerbo. oblig.

Contractus, & delicta.

Cōtractus & delicta ad inducendam obligationem, sunt Com. opi. Tom. 4. RRR 2

paria l. omnem. ff. de iudic. vbi Paulus quoque ait, omnem obligationem pro contractu esse habendam, licet non ex crediti causa sit. Et ideo quemadmodum iudex in decidendo tenetur sequi consuetudinem loci, vbi celebratus est contractus. l. si fundus. ff. de iudic. ita etiam debet seruare consuetudinem loci in delictis, scilicet, vt non pœnam de iure communi constitutam, & tali delicto impositam, sed solummodo vt pœnam per consuetudinem imponi solitam, sequatur. Et ita tenet Gaudin. in tract. maleficiorum, titu. de pœnis reorum. & latius Cin. & Salic. ad l. cunctos populos. C. de summa Trini. & sid. Cathol. Et sicut in contractibus inspicitur initium temporis. l. Pomponius. secunda. ff. de negotiis gestis, & l. j. ff. de origine iuris, ita quoque in delictis inspicitur tempus admissi delicti, adeo vt si tempore delicti commissa alia pœna sit imposita per statutum pro delicto, quam erat tempore inquisitionis, vel sententiæ prolate, imponenda prorsus esset illa pœna, que pro tempore commissi delicti constituta fuerat, quod pluribus exemplis explicat. Et hanc similitudinem explicat Nicolaus Euerard. in loco, à contractibus ad delicta, quem ibidem consule. Et (vt inquit Paulus) omnem obligationem pro contractu habendam esse, existimandum est. Atque hinc etiam sequitur, quod sicut iudex in delictis tenetur seruare consuetudinem loci, in quo celebratus est contractus. l. si fundus. ff. de iudic. Ita etiam in delictis attendenda est pœna consuetudinaria loci: etiã si de iure communi constituta esset alia pœna diuersa: & cõtrariò, ciuitas interdum vt ex delicto obligatur, ita & ex contractu. Imèrium autem præsentem §. animaduertèdũ. ff. de eo quod met. causi. Item sicut contrahendo fortitur quis certum forum, ita & delinquendo certo foro subiicitur. vt in l. Hæres absens. §. si quis tutelam. ff. de iudic.

Crimen scire, & non obistere.

Crimen postea cognitum non prohibere, nec prodere, & idem crimen ab initio sciuisse, paria sunt. teste Bald. in l. cum ancillis. num. 1. & 2. C. de incest. nupt. vnde dicit ibi glossa in verb. Cognitum celauit. quod paria sunt siue quid sciam ab initio, siue id postea sciam. & tamen id cognitum patiar. Eui dens enim iudicium est, quod Prætor, aut priuatus quispiã criminis patrat ab initio conscius fuerit, si postea id ipsum euidenter cognoscere perhibetur, & tamen nec prodatur, nec prohibeat, vnde etiam dicit Bald. per d. l. cum ancillis. quod paria sunt, Syndicus hoc maleficiũ a principio sciuit, & id ipsum postea peruenit, sed tunc cognitum nõ prohibuit, nec reuelauit, vt patet ex verbo, vel compertum facinus prodere noluit. Nam non denuncians quod debet denunciare, celare videtur quod prius cognouerat, vt d. l. cum ancillis. in d. verb. cognitum celauit.

Crimen militare.

Crimen militare quod sit, Vide infra, Delictum militare.

Crimen non prohibere.

Crimen non prohibere, aut non reuelare. Vide supra Crimen scire, & non obistere.

Culpa lata.

Culpa lata par est cum venustia, & equiparatur dolo ita vt à dolo nunquam separetur. l. j. §. j. ff. si menor fals. mod. dixit. Vipian. sed & si negligenter aqũe mensor securus erit, lata culpa planè dolo cõparabitur. l. quod Nerua. ff. de pos. Cel. sus. Quod Nerua diceret latiore culpam dolum esse, Proculo displicebat, mihi quoque verissimum videtur. Nam & si quis ad eam modum quem hominũ natura desiderat non tam diligens esset, hoc est, nisi ad suum modum omnem curam debitam in deposito præstaret, minorẽque curam alienis rebus, quam suis propriis impenderet, is certè fraudis suspitione nõ careret. refert Philippus Dec. in regula iuris, in initio. Et idem notatur per gl. & Bart. in l. quod te. in verb. Venio ad vt. ff. si cert. per. aliqui porrò existimant latam culpam propriè non esse dolum, nisi suspectum: quod dolum sit ex proposito, culpa non item. Attamen in hoc equiparantur & cõuenire dicuntur, quod quicquid in proposito potest esse lata culpa, id etiam sine dolo esse non potest. Nã nemo ex proposito aliquid faciet mali sine culpa, quantum ad istud negotiũ pertinet. Quocirca vt superiora melius intelligatur, opere precii est scire quid sit lata culpa. est itaque lata culpa cũ aliquis aut verbis, aut officij ratione bonã alicui fidem ac diligentia pollicetur, in rebus præstatis, aut seruandis eam.

que fidei integritatẽ, ac summã diligentia promissam, aut officio adiunctã non præstat, sed meritisimè negligit, ob quã negligentia, alius plerumque in maximum danum incidit. Hec in quã ignauissima, imò in debita negligentia, lata culpa versuticè dicit. Hãc aut plerique quadrifaria excusare nituntur, aut per nõ consuetudinem, aut per ignorantia, aut per non certam intelligentia, aut per non premeditationem. Que tñ adeo nõ excusant, vt quisquis huiusmodi danum per negligentem causam p̄buisset, is eiusdem danum, aut dati, aut non inhibiti ex lata culpa reus censendus esset: non secus, §. si dolo malo idem damnum simulater persequisset, aut cõnuẽter euenire curasset. l. lata culpa. ff. de verb. signifi. l. regu. §. si filius. ff. de iur. & fact. igno. Idẽ probat gl. in l. quod Nerua. ff. de pos. Ideo que Principes duces suos, ac Ciuitatum, Castrorumque capitaneos, qui negligentẽ, parumque fideliter commissã loca tutantur, non raro sic de lata culpa puniunt, ac si eadem loca dolose hostibus prodissent. Videte Vdalric. Zas. in l. in illa stip. per te. nu. 12. ff. de verb. oblig. & idem in l. ex depositi. nu. 3. ff. de act. & oblig.

Curator.

Curatoris auctoritas nõ intercessit in actu minoris, & Curatoris auctoritas intercessit in actu minoris, sed minus legitime, paria sunt. §. tutor autem. institut. de auctori. tutor. & in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. hæred. Nã sicut nulla auctoritas excusat nisi iuris forma interueniat, Abb. ad C. Consultationib. de iure patronat. sic nihil quoque eadem operatur, cum iure auctoritas, vbi expressã eiusdem iuris abutendi interuenit temeritas. l. qui testamẽto. ff. de excusa. tuto. Bal. in l. falsus. C. de furt. Sic quoque paria sũt, Auctoritatem Prælati, vel Episcopi non interuenire: & eandem interuenire, sed minus legitime. Bal. in l. fin. §. necessitatem. C. de bo. qua. liber. Imò etiam talis auctoritas per curatorem minus legitime præstita, non impedit quominus ipse qui auctoritatẽ dedit, teneatur ad id quod interest, l. i. & ibi Bart. ff. de tutel. & ratio. distrah. n. & l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusat. tuto. l. non putauit. in §. non qua. uis. ff. de bon. poss. contra tabu. & l. quarta. §. condẽnatũ. ff. de rei iud. cum similibus iuribus infinitis. Huic quoque sententiã ad stipulatur D. Hippo. de marf. consili. xlix. nu. 47. in j. vol. His itẽ superioribus auctoritatibus iuridicis etiam istud Pauli consentit. ij. ad Timot. ij. non coronabitur, inquit, nisi qui legitime certauerit. Quisquis enim rem aliquam facit: eamque nõ legitime, id perinde est, ac si eam rem omnino non faceret.

Damno alterius locupletari.

Cum damno alterius locupletari, est expressum dolum committere. vide infra, dolum expressus.

Dare, soluere legata.

Dare vel soluere legata, & promittere legata soluere, Hæredem pariter ligant. Hæres enim si quispiam constituatur, qui testatori legata in solidum soluere promissit, is certè ex promisso soluere tenetur in solidum, & de soluendo cautionem præstare debet. Porro si is hæres soluisset in solidum, is postea per legẽ falcidia non poterit quartam reposcere partẽ, ob id q̄ in promissione solutionis legatorum cũ cautioẽ eiusdem solutionis faciendẽ, & in solutione ipsa, eadẽ omnino sit ratio & vbi ratio est eadem ibi quoque & ius constituendũ est idem, vt loquitur tex. in l. fina. C. ad leg. Falci. Et Philip. Decius conf. 280. nu. 3. eadem quoque infra videre licebit in capite, Soluere. atque hæc etiam in foro conscientia non minus, quam in foro fori vera esse comperitur. Nemo enim quicquam (iure actiuo) promittit, qui id ipsum dare ac soluere debeat, tam Deo, quam hominibus. Vnde & spiritus Dei, per Paul. j. Timot. v. damnat viduas, quæ Deo castitatem vouerunt & nihilominus interim fornicantur, & lasciuunt, & postquam fornicata: satis fuerint, ad onus Ecclesiæ nupturæ veniunt. Has inquam viduas post votum fornicatrices Paulus vitandas suadet, eo quod factam Deo pollicitationem fecissent irritam, & vidualem castitatem nõ fideliter seruassent, quam Deo ex voto debuerant.

Dare, & Acceptum ferre.

Dare vel soluere, & acceptũ ferre, vel fateri accepisse, paria sunt. l. si fundũ. §. titio iuncta. gloss. in verbo Potest. ff. de leg. j. v

Vbi ait Iul. Titio fundum do & lego sub hæc conditione, si hæredi meo decem dederit. Iam si contingeret quod hæres Titio decem debuisset, & hæc decem Titius ab hærede accepta fecisset, fundum eum tunc Titius sibi optimo iure liberum vdicare posset: quia tunc Titius per eam confessionem hæredis libera cõditione testamẽti existit. Cõfessio enim acceptationis à solutione faciendã liberat & quò ad cõditionẽ implendã pro solutione habetur, teste Bart. ibi Et labole. in l. si mulier. ff. de cõdi. ob causam. dicit, q̄ nihil ad solutionẽ referat, siue ea præsentia, ac numerata pecu. fiat, siue ad eam acceptatio pecuniæ interueniat. Vnde & Paulus perinde esse ait, siue q̄s alicui ab calumniã faciendam pecuniã dederit, siue illi promissam pecuniã acceptã tulerit. l. ij. ff. de calumniato. Et ideo generaliter in l. si quis obligatione. ff. de reg. iur. dicitur, Quod si quis ab obligatione alicuius summã numeratã liberatur, is quodammodo eam summã accepisse, sibi que numeratã esse censetur. Nam secundum hanc considerationem sibi retinere, & alteri dare, vel persoluere promissum inter se conueniunt. vide ibi Doctor. & Fel. in c. veniens, de testib. l. Iulianus ait. ff. de cõd. & demõstrat. l. si mulier. ff. de cõd. ob causam. l. ij. ff. de calu. ni. Et Albericus de Rosate in d. l. si fundũ. §. Titio. Quid autem propriè sit dare, & quomodo in cõtractib⁹ & quomodo in liber is ponatur, vide plenius per Barto. & alios in l. vbi autem non apparet. §. fina. ff. de verbo. obliga. & Alexã. in l. si quis nec causam. ff. si cert. perat.

Dare inuitẽ.

Non dare, & inuitẽ seu coactẽ dare, quoad vitium, seu peccatũ vfurarium, paria sunt. vt not. Laurentius de Rodolphis in tract. suo de vfuris. nu. 37. Paria quoque hæc sunt quo ad ciuitatem humanam: scicuti probat hoc cõmune prouerbiũ cõtrarium scilicet, Bis dat, qui citò dat: hoc est, qui libenter & ex liberali animo dat, bis dedisse censetur. Igitur à contrario qui illiberaliter, & inuitẽ dat, is omnino nõ dare dicitur. Quocirca & in sacris huic conforme dicitur. Hilarem datorem diligit Deus. Vnde & Christi⁹ mulierculã pauperis duo minuta prætulit magnificis diuitum donariis in gazophiliacium missis, Matt. xij. nempe quòd ea hilariter, & non tristis animo contulerat.

Datum in Instrumento.

De datis instrumentorũ, vide infra sub tit. Instrumentũ.

Debitor impeditus.

Debitor qui impeditur soluere. vide inferius titulum, Impeditur.

Decedere.

Decessit sine liberis, aliquãdo par est cũ eo, Decessit sine hærede. l. ex facto. §. si. ff. ad Senat. Con. Trebel. vbi dicit Vipianus. Si quis ita fidei cõmissum reliquerit, fidei tuæ fili cõmitto, vt si sine hærede decesserit, restituas Scio hereditatẽ. In eo enim casu D. Pius rescripsit hoc fidei cõmissum sentidum esse de liberis, & non de aliis hæredibus. Cuius sententiam imitatus est Bertrandus consilio clxxvj. nume. 9. l. ij. Et post hũc Castrẽ, qui dicit, Si illud fidei cõmissum esset de quibuslibet hæredib⁹, id nunquã ad Sciu perueniret, imò nõ quã suum sortiret effectũ quia is filius aut nunquã aut certè vix sine vlla hæreditate mori potuisset, sed de his omnib⁹ hæredibus, & quibuscuq; hæredibus nõ videtur fuisse mẽtem patris eam fidem cõmittẽtis: sed tantũ de suis filiis futuris liberis, & nõ de aliis. ea namque liberorũ appellatio aliquando tam latè extenditur, vt etiam extraneos quosque hæredes in se cõprehendat. teste l. libertum. §. j. ff. de rit. nupt. Teste quoque S. C. quod prohibet ne tutores, aut tutorum liberi in vxorẽ ducãt suas pupillas: certè nõ ob aliã causam quã quod hi tutores, aut tutorum liberi, sub titulo hæredũ plerumque censentur. Sed quo pacto accipienda & intelligenda sit isthæc hæreditas, latè notat. Ioan. de Imola ad l. quod dicitur. ff. de verbo. obli. Castrẽ. & Rom. ad d. l. ex facto. §. si.

Decretum Iudicis.

Decretũ iudicis equiparat sententiã iudicis. teste Bal. l. j. C. de contrahend. empt. cuius mentionem copiosius feci in mea Subhastationum compendiosa exegesi. c. j. numero 23. & 32. in postrema editione: quò lectorẽ prolixitatis euitandã causã remitto. De iudicis autẽ decreto hoc obseruãdũ est. Si Paduanus quispiã veditorẽ suũ existẽtẽ territorio Parmẽsi citasset ad suũ iudicẽ Paduanũ, & venditor cõpare noller, nisi coram suo iudice Parmẽsi, hic oritur quæstio

vter iudicum suum decretum interponere debeat, an Paduanus an Parmensis? Certè (inquit) vter libet iudicum per se poterit interponere suum decretum, tam iudex loci vbi cõtrahitur, quam iudex loci vbi res sita est: quia coram vtrolibet emptor conueniri potest. Nam habet vterque iudex iurisdictionem in ipsum citatum emptorem, vnde & decretũ alterutrius iudicis interpositum pro ipsã sententia, siue pro iudicato equiparanda erit. Atque hinc etiam fit, quod decretum in praxi vocetur sententia in terlocutoria. De quo latè Fel. in c. Consultationem. De offic. dele. & Adiudicatio. Doct. in l. fin. §. si plures. ff. de damno infe. Sed hac de re quo modo scilicet decretum, & sententia inter se conueniant, & quomodo inter se discrepent, latius videbis apud Baldum, Mantua. & alios. Item apud Iaso. ad l. Nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procõsul. Et apud Speculatorem, de resti. in integ. §. ij. in fine.

Defectus eueniens.

Defectus ab initio, & defectus qui postea superuenit, parificantur. Sed in stipulationibus conditionalibus quia vtro bique ad tempus euentus cõditionis inspicitur, sicuti tenet Vdalricus Zas. in l. Existimo. nu. 17. ff. de verb. obli. Ad hunc quoque modum videmus, quod superueniens defectus in titulo, sæpissimè interruptit vsucapionem, vt in l. quæsitũ. ff. de acquir. re. domi. Vbi hæres non potest præscribere rem legatam, quia in re titulus pro hærede extinguitur cum dominio ipso iure transeat in legatarium. De qua re latius vide apud Bar. ad l. naturaliter. nu. 6. ff. de vsucap. & facit l. ea. §. §. fin. C. de temporib. in in integ. restit. Et certè casus superueniens si esset talis, qui ab initio impediuisset actum, is quoque & nunc actum impedire debet, nisi potior ratio obstat. De quo multa eleganter Tiraquellus, in lib. Cessante causa, in xliij. limitatione. Sic & contra. Si vxor videns mariti prodigalitate, aut infortunium, dotem petat suam, aut exigat à suo marito vnde viuat, propter ipsius mariti quam videt futuram, aut præsentem inopiam, isque maritus à paupertate postea emergat, & diues fiat, totam dotem cum retrodebitis resoluat oportet, teste Pet. Ferrã. i forma libelli quòd vxor agit ad dotem, in verbo Vxor quadam licet alij contra sentiant, sicuti Tiraquellus prædicto loco, commonstrat.

Defensus illegitimẽ.

Nullo modo esse defensum, & nõ legitime esse defensum, sunt paria l. quia absente. C. de procura. vnde & vxor, quæ absentẽ maritum defendit, tanquam non defendens habebitur, ita tenet Bald. & Ias. in prædicta. l. quia absente. vbi dicitur: Ab vxore esse defensum, sed nõ legitime defensum. Vbi tamen notandum est, Quod sicut vxor in rem suam procuratrix esse potest, sic etiam mariti legitime absentis causam defendere potest: imò etiam ipsius mariti cessionẽ. Baldo & Ias. in præallegato loco testibus. Dico legitime absentis, quia si maritus ex iusta causa abfuisset (licet ab vxore non sat legitime in quibuslibet causis defendi deberet) & ab vxore in causa cessionis defensus fuisset, restituitur tamẽ, & nõ dicitur legitime defensus, etiam si vxor pro eo defendendo comparuisset. ex ore etiam viris defendi debent, nõ contra. §. patitur. Institut. de iniuriis. vbi dicit, Defendi enim vxores à viris, non viros ab vxoribus, æquum est. & l. ij. ff. eo. titu.

Delictum militare.

Quos suos, puluerẽ, globos, aliãque militaria arma diuere, par est cum delictis militaribus. vide Baldum, in l. in testamento ij. C. de testam. milit. ac hunc modum liberos suos, idque genus reliqua Ecclesiæ ornãmẽta diuendere, delictũ est clericale. Et multa huc adduci possent ex Nicol. Euerard. in loco à milite armatã militiã ad militem cælestis militiã. & ex Rebuf. in tractatu De priuile. scholarium.

Delictum & Contractus.

De delicti, & cõtractus æquialentia. Vide supra, Contractus.

Deportatus.

Deportati mortuorum loco habendi sunt. Vipianus in l. j. §. qui habebat filium, ibi deportatos enim mortuorum loco habendos. ff. de bono. possessio. contra tabu. & ibi Bartolus l. actione. §. publicatione. ibi, Nam cum in eius locũ ali⁹ succedit, p mortuo habetur. ff. pro socio. & l. Com. opi. Tom. 4. QQQQ 3

si nec domini. si de portatus ibi, qui mortui loco habetur. ff. de bonis liberti. Filius non capax, inlar habendus est mortui. Hæc autem de portati & mortui æquiparantia intel ligenda est sanè, scilicet, quantum ad multa, non autem quo ad omnia, iuxta allegata per glossam in verbo, Pro mortuo habetur. ff. eodem titu. Pro socio, & §. publicatione, Instituti. de societ. & notatur in l. j. C. de hæred. instituen. & ibi Bart. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. & D. Bald. de vbaldis in suo tractatu. super pace Cõstantiæ, in princip. nu. 3. vide j. verb. Mors, & supra, Carcer. Reliqua vide supra Bannitus.

Depositum.

Spontè alicuius depositum in domū recipere, & simulan ter permittere, vt aliquis rem suam in domū ipsius deponat, paria sunt. de quo tex. est in l. j. §. fina. ff. de iure dot. in ver. qd enim interest, an res inferantur cū alicuius permittente volun tate in domū suam, an eidē ipsi seruandæ tradantur. Pro quo facit l. pecuniam. ff. de solut. Sed hic casus nō est vniuer saliter verus: sed tantum in casibus ibidem expressis, & simi libus, scilicet, in quibus oritur questio, An is qui videt ali quem rem suam in domum suam reponere, & simulanter id permittendo videatur tali repositioni consentire, & per consequens tali repositioni futuriæ esse obnoxius. Ad quā questionem quidam affirmatiuè respondent, quod sic, per dictas leges. Sed alij tenent cõtrarium, & hoc non esse vni uersale, nec locum habere in nauta, caupone, & stabulario, in quorum edes, aut nauim vñ quiuis possè importare ad cu stodiã q̄ volūt quæque ipsi nauitæ, stabularij, aut cauponæ, importare permittunt, absque eo quod per hoc in damno venire debeant. Nam hi citra vllam personarum considera tionem omnibus citra delectum ad custodiendas res ipsorū seruiunt, omniumque rebus seruandis & custodiendis sese ex officio impendunt, eaque saluas fore promittunt. l. j. §. re cepit. ff. nau. caupo. stabula. in aliis verò ciuium domibus est commune ius in contrarium, vt dicit Ludo. Roma. ad l. qua dotis. in fine. ff. solu. matri. Et Cyn. & alij ad l. inuius. C. de procurato. Et hoc quoque tenet Spec. per illum textum, in titu. de Furtis. §. j. ver. quid si res. Et Alber. de Rofate in ij. par. statutorij, q. clxxxij. incip. Talis questio, & c. circa medium. vers. vltimo. Huic item subscribit D. Hippol. de Marfilis 2. filio xxij. num. 4. j. volumine.

Depositarius.

Depositarius, & cõmodatarius in iure parificantur, quo ad nō possessionem. §. possidere autē. Instit. de interdic. pos sidere autē aliquid, inquit Instinianus, quisque videtur, nō solum si per se suosque iure possideat sed etiam si alicuius alterius nomine eam possessionem habeat, quocumque id ti tulo fiat, & quamuis is eius iuri subiectus non sit, qualis est colonus & in quibus aliis. Sic illi quoque apud quos aliquis qe quam de posuit, aut quibus aliquid commodauit, id ipsum depositum, aut cõmodatū suo nomine possidere videntur.

Dicere obscure.

Aliquid nō dicere, & dicere, sed id obscure, paria sunt. Vt testatur Fraciscus! Aret. in l. q. ex plurib⁹. ff. de veb. obligat. l. de etate. §. nihil interest. ff. de interroga. act. Vbi textus dicit, quod nihil interest, an interrogatus, obscurum vel dubium respondeat, ad hoc scilicet vt incertū & dubium relinquat interrogatorem. At ideo quidam putant non esse admitten dam illius responsionem, qui se dicit de inter rogato dubitare, de quo per glossam ibi. Et ita etiam dicit Ioannes de Neuzanis, consilio viii. nu. 6. Imo contra tales præsumitur, quod per ignorantiam nō audeant dicere veritatem certā, teste Anch. pl. cccxc. incip. Charissime. Et latè Bar. in disputa tione sua xiiij. vers. Secundum hoc. Vnde etiam obscura sti pulatio habetur pro non facta, respectu artic. obscure. l. ver teribus. ff. de pact. Sic quoque paria cõfenda sunt, Citationē non esse factam, teste Baldo in l. hac consultissima. C. qui tes tament. facere poss. Obscurum autem dicitur, quod ex se non bene potest intelligi hoc est quod per apertam naturā verborum, vel per vltatam loquendi consuetudinem non satis intelligitur, vt ibi secundum eundem.

Difficile.

Difficile, & Impossibile: & sic difficultas & impossibilitas equiparantur. l. nepos Proculo. ff. de verbo. signific. cap. Bre. ui. de iureiur. & Fel. in c. Ecclesia sanctæ Maritæ. ver. fm no. rabile, de consti. Impossibilia enim vel nimis difficulta, sunt extra naturā humanā, vt inquit Baldus in c. cū accessissent, de constitut. Hæc etiam comprobauit Ioan. Neuzan. in syl. na nuptiali. & l. si familiæ circicūdæ. ff. famil. circicūd. Vbi Vlpianus, inquit, Si familiæ circicūdæ, vel communi diui dendo iudicium agatur, & diuisio tā difficilis sit, vt penè im possibilibus esse videatur. Huius mentionem facit Ioan. Oldē. dorp. de copia verborum & rerum, sub verbo, Impossibile. Et infra Impossibile. verb.

Difficiliter.

Rem cum difficultate profecui, & rem perdidisse, vel nō habere, paria sunt. Vide infra, habere.

Diligi vt frater.

Diligi vel haberi vt frater, vel nominari frater & fratrem esse, in iure quantum ad hæredis institutionē, sunt paria. vt notatur in l. nemo versic. qui frater non est. ff. de hære. insti. tucn. vbi dicit q̄ paria sint, Si quis frater nō est, sed tñ frater vulgò vocetur, & fraterna simul charitate diligitur, is rectè cum suo nomine, sub appellatione fratris hæres instituitur, iuncta glossa ibidem in ver. Instituitur. Et gl. in l. ij. C. in qb. cau. coloni. lib. xi. vers. quin. & istud de singulari amico quo que intelligēdū est. Singularis enim & familiaris amicus ap pellatione suorum, in hæreditatem hoc nomine venire po test, vt tenent Cy. & Salyc. in l. maritus. C. de procur. Et Bar thol. à Castanæo in suis Cõmētariis ad cõsue. Burgū. qui ibi dē eiusdē est sententiæ, in tit. Des droicz & appartenans a gens m. riez. §. v. nu. 2. §. ipse quoque idem re, & exemplo in celeberrima ciuitate Brugenfi conperit, vbi quidam Petrus Hansmanus consecutus est hæreditatem cuiusdam Georgij myo Heere, solum ex co quis Petrus, & Georgius, iocōne, an ferio nescio, sese mutuo cognatos compellere conserant. Atque his conforme est, quod dī sacris David Ionathan, quē intimè dilexerat, fratrem vocat, secundi Regum primo. di cens: Doleo super te, frater mi Ionatha, sicut mater vnicū amat filium suum, ita ego te diligebam. Vide de his infra, face re difficulter.

Diploma.

De bullis, ac Põtificum Diplomatus, Vide infra, Gratia Papales.

Disponere.

Disponere limitatè: & disponere perfectè. in eodem con textu verborū limitatè: paria sunt. vel breui⁹ sic, paria sunt, limitatè disponere, & perfectè disponere. l. Lucius. §. q̄ habeat. ff. ad S. C. Trib. & l. si certarū. ff. de testa. tutel. Et Pau. de Cast. consilio cccxij. incip. Postremo res ista satis clara videtur. n. i. vbi paria sunt, Si vxor disponat distinctè, & sic de bonis suis ad vti litatem vel mari ti, vel filij, vel nepotis disponat li mitatè, hoc est si vno codicēque testamento, & pro cuiusque qualitate, & secundum præcedentia & sequentia limitatè disponat. Verbi gratia. Si vxor sub hoc contextu verborum locuta sit, Peto vt quicquid ex hæreditate mea ad maritum peruenerit, id restituat Gaio filio nostro, ita tñ vt decem vncias Gaius habeat, duas autem vncias Seius nepos habeat. Hæc vxoris verba perinde habenda sunt ac si limitatè & di stinctè dixisset, Volo decem vncias filio meo & duas nepoti restitui. vbi etiam notat Bart. quod paria sunt ab initio per partes relinquere, & relicti simpliciter p partes modificado tribuere. Quod per hoc exemplum manifestus fiet. Si quis piam pro diuersis delictis per vnam sententiã cõdemnatur in summā centū & quinquaginta aureorū, isque id cõdem natus pro vno maleficio soluat nonaginta, pro alio vero sexaginta, & c. Id perinde esset, & æque sententiæ satisfacere, si sic particulatim & limitatè singulis quasi delictis per solueret, ac si generali sententiã simul satisfaceret, aut si sen tentia particulatim singulis delictis sua limitata pœna per sententiam imposta fuisset.

Diuinum, Publicum.

Diuinum, & publicum equiparantur. Vide infra, in ver bo, Publicum.

Dispositio.

Dispositio.

Legis Dispositio Statuti & Testatoris } paribus passibus ambulant: Vt dicit Francisc. Curtius, consil. xliij. qui allegat Bal. d. in l. pen. C. de verbo. signif. Bart. in l. si quando. §. j. ff. de lega. j. & Vdalr. Zaf. conf. xvij. nu. 30. cum similibus.

Diortium.

Diortium, & separatio thori æquiparantur, vt testatur Ias. in l. j. vers. iij. fallit, & vers. seq. C. vnde vir & vxor. Hoc èt confirmat D. lo. de Neuzan. in sua sylua nuptiali. Et ideo quā uis hodie secundum ius canonicum non permittatur diortium, quia tamen separatio thori succedit in locum diortij, iudicant Ecclesiastici quod sicut vxor amittit priuilegiū in bonis succedendi marito diuiti, quando inter ipsos nulli tatis diortium ante mortem mariti interuenit, ita etiam ea vxor successione priuilegium amittit, quando ex mala gra tia interuenit sola thori separatio, iuxta textum in l. j. vnde vir & vxor, qui text. apert. requirit, Quod sicut matrimonij per separationem thori non tollitur, ita nec successio bono rum extinguitur, sed ea vxori vsque ad mortem mariti manet integra, ita vt quāuis à marito thoro separata fuerit, post mortem tamen mariti in domum hereditariam atque adeo in bonis mariti succedit, non secus quam eadem luo mari to in thoro maritali perpetuò coniuncta fuisset, vt testatur gl. in cap. licitè. xxxij. quæst. vij. & Doct. in cap. fraternitatis. de frigid. & malefic. Et ideo secundum Romanum in d. l. j. num. 6. quamuis statutum esset, quod mater teneretur relin quere dotem suam æqualiter filiis tam primi, quam secun di matrimonij, id statutum deberet intelligi, si ea vxor tem pore mortis suæ adhuc cum marito suo in matrimonio iun cta fuisset, & ab ipso nec per diortium, nec per thorum se parata fuisset.

Diuisio.

Diuisio iudicis comparanda est diuisioni patrisfam. testa toris. l. solent. ff. de alimen. & ciba. legat. vbi Vlpianus. Solent iudices ex causa alimētorum libertos diuidere, quoties plu res sunt heredes, ne à singulis hæredibus minutatim alimē ta petentes distinguantur, quam diuisionem perinde habe re oportet atq; si pater familiæ ipse ipsos libertos diuideret, & in l. seruus hac lege. ff. de manumiss. equiparantur. Paria enim sunt administrationem tutelæ esse diuisam à testatore, & esse diuisam à iudice. l. iij. ff. de administra. tutor. Ex quo re ctè argumentari licet à iudicis ad vltimas voluntates: sicut contra ab vltima voluntate adiudicia. Vt de sicut seruus à domino suo prohibitus manumitti per testamentum eius dem domini sui ad libertatem perducit non potest, ita quoq; nec seruus à præside, vel præfecto ob aliquod crimen manu mitti prohibitus, in libertatem restitui potest.

Doctrina.

Doctrina siue Scientia comparanda est cum nobilitate: imo quauis nobilitate est potior. Vide infra, nobilitas.

Dolus expressus.

Dolus expressus committere, & cum aliena iactura lo cupletari, paria sunt. Ita Laur. Calca. consil. lxxxij. & post eum D. Vdal. Zaf. conf. v. nu. 2. lib. j. & ideo sicut quisque dolo in futurum committendo, & actioni ipsius doli constituendi renunciare non potest. l. iur. i gentium. §. si cum nulla. & §. adeo. ff. de pactis, ita quoque renunciare quisque potest suæ actioni quam instituit & qua cum iniuria alterius locupleta ri studuit, vbi nemo cum alterius iactura locupletari potest, quod ad futurum tempus attinet, vt cõprobat Petr. Lorio tus ad l. si me & Titium, nu. 5. ff. si cert. petat. & ideo sicut iudex subseruire non debet illi, quem cognoscit agere cū ex presso dolo: sic insensire non debet illi, qui cum alterius iac tura locupletari cupit, aut cum aliena iactura iam locuple tatus factus cognoscitur, vt dicit Laur. Calca. d. consil. lxxxij. num. 44. per textum in l. j. §. an in pupillum. ff. depositi. vbi di cit, & confirmat text. q̄ sicut contra doli capax intentari

potest actio, si quis apud ipsum aliquid deposuerit, ita quo que intentari potest actio contra eum qui cum iactura alte rius locupletior factus esset, non secus quam si apertus do lus intercessisset. Reliqua de dolo, vide supra, culpa lata.

Dolus ex proposito.

Dolus ex proposito cõceptus, præmeditatus, tentatus, & dolo factõ cõmissus, vel dolo recipi æquiparantur, vt ha betur in l. si quis cū aliter. ff. de verbo. obligat. & in l. j. ff. de doli mali excepti. Petr. de Ancha. consil. lxxxij. incip. visis dili genter, cum concord. & consil. cccxxx. incip. visis facta narra tione. & in reperi. cap. Canonum statuta. in xj. quæst. princi pali. & Boer. consil. xxxij. nu. 4. Et quemadmodum dolus ex proposito nō obligat iurantem, vt in c. quamuis. de pact. lib. vj. & in authen. Sacramenta puberum. C. si aduers. vendi. Ita nec dolus, qui re ipsa propter enormissimam læsionem col lectus interuenit, iurantem obligat: sed in hoc omnimode æquiparatur dolo ex proposito, sicuti tenet Petr. Paul. Paris. consil. xij. nu. 2. §. in prima parte. & in cõs. lxxxv. numeris 19. & 20. in iij. parte. Hæc vt certius intelligantur, scire prius oportet quid sit dolus ex proposito, & quid dolus ex re ipsa. Est itaque dolus ex proposito, cum aliquis præmeditatè & stu dio proponit quibuscumque technis velle alteri decipere. Dolus autè re ipsa est, qñ aliquis in facto suo quod intendit, fraudē nullā præmeditatur, sed ipsius tamen factū interim tale est, vt propter enormem læsionem, doli in se contineat & dolo commissõ accusari merito debeat. veluti quādo ali quis in contractu emptionis & vèditionis, aut in simili vltra dimidiū valorem exoluere promittit. In hoc inquā contra ctu, & venditor iuste vendere videtur, & emptor iuste emere vulgò dicitur & vtrinque omnia sincerè acta putantur, quia decipiendi propositū neutrobique apparet, nihilomi nus quia enormis læsio, scilicet vltra dimidiū iusti pretij ibidem cõtingit, certus dolus interuenisse præsumitur. At que ideo secundū Zaf. ibidem nu. 3. sicut tam cõtra stipula tionem in qua fuit ex proposito dolus exhibitus, datur excep tio doli, ita etiam datur exceptio cõtra stipulationem in qua res ipsa per se dolum habet. Qui quidem dolus in facto vel tunc apparere incipit, qñ altera pars ex illo cõtractu pro missum petere & exigere pergat, tunc demū enim dolus cõ missus, & natus apparet, & pro dolo re ipsa cognoscitur. idè etiam confirmatur per exemplū in l. Lucius. in si. ff. ad Trib. Exemplum sic habet. Hæres quidā grauatius fuit Titio resti tuere hæreditatem, hic credebat eam hæreditatē fuisse exi guā & Titius hoc idem credebat (quia nō semper patet vi res hæreditariæ) & hi duo ita simul inter se sub hac cõditio ne cõuenerunt, quod Titius reciperet centū florenos pro suo iure. Hic cõtractus vtrique gratus, & ab vtroque recep tus videtur debere esse ratus, quia nullus prima fronte apparuit dolo, nec dolus ab alterutro etiã præmeditatus fuit, re ipsa tamè cõtingeret, quod Titius per aliquam occasionem per se fecerit se enormissimè fuisse in eo p̄ctū læsum, imò fere ad quadruplū deceptum, poterit profecto de ea decep tione postea cõqueri & dolum ex re ipsa prætereptere poterit. Et ob hunc prætextum, probatum dolum cõtractus re scinditur, & Titius in integrum restituetur, sicut hæres nisi supplere cogatur, ne nimis enormè læsionem contra æqui tatis rationem sustineat, iuxta l. ij. C. de rescind. vend.

Dominus inhabilis.

Dominus inhabilis, & nō Dominus, in iure æquiparandi sunt. Sic vt quod à domino inhabili fiat, à nō domino fieri cõfetur, nihilominus si is dominus inhabilis postea efficiatur domin⁹ habilis, depositio semper æque bene suum for titur effectum, ac si prius à domino habili facta fuisset. l. rem alienam. ff. de pigno. actio. vbi Paulus sic inquit, Si rem alie nam pignori dedisses, ac postea eiusdem rei dominus esse cõ peris, valida permanet oppignoratō aliena rei prius facta, & creditor, cui res oppignorata fuit relinquit actio pigno ratitia. vti probatur per textum in l. cum res. C. si aliena res pigno. da. est. Hic enim sic ait. Si res que necdū in bonis de bitoris esset, pignori data esset ab aliquo, eaque postea in bo nis eius esse inciperet, ordinaria quidem tunc actio super eo pignore ipsi non cõmpereret, sed tamen æquitas hoc requi ret, vt tunc actio verè oppignoratōis contra ipsum cõcedatur, tum quia rem alienam, vt suam oppignorauit, tū quia debitor bona fide eadem rem vt verè ipsius pignori accepit. postremo, quia is debitor sub titulo bonæ fidei contra eundem oppignoratorem contraque ipsius pignus fidem & p-

missum ipsius diligenter procedit, uti notatur in l. qui balneū. §. Titia ff. qui potior. in pignor. habeant. & l. si quis alienam. ff. de act. empr. & l. j. in principio. & l. i. ff. de except. rei iudica. & l. si Titio. ff. de reivend. & l. apud Celsum §. si Titio. ff. de doli mali except. & l. filiam fratribus. ff. ad S. C. Trebell. & l. quod in rerum. §. ff. de legat. j. Præterea huic scribitur, quod vulgò apud iurisperitos dici consuevit, cum aliquid venit ad eum casum, à quo incipere potuit, illud in se reconualefcit, hoc est, eandem virtutem induit, ac si eodem tempore eandem rem consecisset. l. si rem. ff. de verbo. oblig. & l. mi norem ff. de ritu nupt. & l. interuenit ff. de legat. præstan. & l. cognatis. ff. de reb. dub. & l. j. §. j. & §. si quis. ff. de lega. iij. Idem quoque tenuit D. Andreas Tiraq. in legi. connubialib. & iure maritali. gl. vj. ibi. *De son. mury.* nu. 97.

Domus.

Domus passim vsurpatur pro familia. Vide titulum infra, familia.

Donare.

Bona sua donare, & bona sua pro modico vendere, paria sunt. Quia qui pro modico siue vilissimè rem suam vendit, is quasi eandem rem donare vel dare præsumitur. l. apud Celsum. §. si quis autem ff. de doli except. Cyn. in l. j. C. de pact. in vj. ppo. in vlt. quaesito.

Donare Filio Peculium.

Filio prodigo donare liberam peculii sui administrationem, & idem peculium perdere, in iure similia sunt. l. filiusfamilii. ff. de dona. in sui exordio. Donare enim quicquam filio, qui illud vtiliter administrare, & expendere non valebit, id prorsus est hoc ipsum perdere, teste l. contra iuris. §. si filius. ff. de pact. & l. si filiusfam. ff. ad S. C. Maced. & l. j. §. ff. que res pignor. obligat. non poss. & l. si. an pacifici. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluitur. Vide quoque gloss. in ver. vt perdat. plura allegantem, in d. l. filiusfam. vbi Vlpianus quidem dicit, quod talis filiusfam. cui scilicet pater liberam rerū suarū vel peculii sui administrationem concessit, omnino donare non possit, nempe vt ipsius peculij perdat licentia coercetur, & non perdat quod pater ipsi ad bonum duntaxat finem concessit. Non enim ad hoc ei conceditur libera peculij administratio, vt ipsum perdat, sed vt ad lucrū vtiliter expēdat. verum hic occurrit quaestio. Si pater iusta ratione motus tale peculium donasset filio an hoc casu valida censeretur debeat donatio. Ad quam ibidem responderetur, quod eo casu locum habeat donatio, & valeat. Item quaeritur, Si quis pater filio familias liberam peculij administrationem concessisset, imòque etiam nominatim adiecisset, sic se ipsi eam liberam administrationem concessisset, vt & ipse quoque idem peculium donare possit, quaeritur inquam, an hoc casu locū habeat donatio? Ad quod indubitanter quoque respondendum est, quod locum habeat, quodque tunc id peculium alteri donare poterit, & per hoc nō censetur mox suum peculium perdere. Sunt enim multæ occasiones quando donare non est perdere, sed potius contra, est parcere & maxime seruare. Veluti si quis aliquid donaret pauperibus aut propinquis, aut amicis, vel pro quadam elemosyna, vel ex exoneratione conscientia, vel ob quædam officia ipsi præstita, certe hoc donare non esset perdere, sed potius acquirere, iu crari seruare ac etiam soluere. Et ideo hæc donatio etiam est à Prælo permittitur fieri de rebus ecclesiarum, dummodo ea metas æquitatis non nimis excedat. capi. cæterum de donat. Quin & si filius donaret pauperibus quicquam elemosynæ causa, siueque salutis studio, valet quidem ea donatio, modo nimis non sit excessiua, & non dicetur hæc donatio perditio, sed potius elemosyna, & lucrum animæ teste Roma. ad d. l. filiusfamilii. nu. 6.

Donata & Legata.

Donata, & Legata in iure sunt paria. l. Marcellus. §. Paulus. & ibi Barto. iuncta ibi gloss. in verbo reuocatae sunt. ff. de donatio. causa mortis. quæ tamen glossa ibidem aliquot exceptiones, ac distinctiones, seu potius differentias ponit. Similes differentia annotantur ad §. primum. In tit. eodem titulo. quas causa breuitatis hic omittimus studiosi ibi obseruanda.

Donatio in articulo mortis.

Donationes mortis causa, seu in mortis articulo, legatis comparantur. per expressam illud generaliter. ff. de donat. caus. mort. quæ dicit, quod donationes causa mortis factæ, æquiparantur legatis. Ergo à contrario, quicquid iuris est in legatis, id quoque iuris est in donationibus in articulo mortis factis, uti habetur in §. primo. Insti. de donat. qui textus id ipsum expressè cōtinet: ibi Hæc mortis causa donationes ad exemplum legatorum redactæ sunt per omnia, & c. Idem cōfirmat D. Valerius Zasius, in l. j. §. si quis. numero 4. ff. quorum legato.

Dormiens.

Comparantur dormientes furiosis atque etiam mortuis, capitulo, maiores. §. finali. extra, de Baptismo. Hanc quoque sententiam Ouidius poeta confirmat, cum inquit,

Stultè quid est somnus gelida nisi mortis imago?

Vnde tales dormientes si quid facto perpetrent, quamuis etiam id ipsum sit nefarium, pro fortuito tamen habetur, & tanquam ab insciis factum censetur, & per consequens peccasse non dicentur, teste gl. in ca. testamentū. vj. dist. c. Te ste etiā vel ipso Augustino, qui dicit, Peccatum adeo debet esse voluntarium, vt si non sit voluntarium, omnino non sit peccatū. Cum igitur liberum arbitrium non magis in dormiente quam in furioso suum, vt oportet agar officii, prorsus fatēdum est, vt nec furiosum, ita nec dormientem peccare possit, quantumuis etiam aliquid mali, aut per casum fortuitum, aut per solum naturæ impulsu perpetrasset cōiunctur. Vnde etiam fit, quod sicut furiosus nō potest alicuius rei possessionem capere, ita etiam nec dormiens. l. j. §. ad ipisimur. ff. de acq. poss. De his etiā meminimus in nostra Praxi criminali recognita. cap. lxxxiii. titulo, qui excusandi sunt ab homicidio, charta cccxix. nu. 10. & num. 11. Et ideo sicut furiosus non punitur si hominem occidat, vel si iniuria aliquē afficiat. l. sed si vnus. §. si filiofamilii. ff. de iniurijs, & quia per omnia absentis & quiescentis loco habetur l. i. §. furiosus. ff. de iure codicillorum. ita etiam nec punitendus est dormiens, si quicquam faciat, quod delicti speciem habeat, aut si forte dormiendo hominē aliquem occideret, vt habetur in Clementina vnica, de homicidio. Dormiens enim omnifacit furioso & amenti comparandus est, teste d. cap. Maiores. & teste lasone & Romano & Alberic. & alijs ad d. §. ad ipisimur. Deinde quum dormientes (vt ante diximus) parum à mortuis distent, & quū mortui (vt palam est omnibus) delinquere non possint, apertè conuincitur nihil culpæ esse adscribē dum dormientibus, si quid dormiendo peccauerint, aut si quid mali dormientes peregerint. Hæc tamen intelligenda sunt sanius, scilicet, si ipse dormiens esset talis, qui ante dormitionē sciret se eo periculoso morbo laborare, vt alijs vim aut mortem inferre posset, idque periculum ante mortē nō præcauerit, haud dubiè ipsius præscientia, & nō custoditi periculi negligentia, ipsi dormienti, & negligētī in culpa esset, quoniam l. sciebat se eo vitio laborare, & debitam interim diligentiam adhibuit, vt omne malum & ipsam etiam occasionem mali prudenter euitaret: sicuti cum multis alijs pulchre, & latissimè demonstrat Tiraq. in libr. de pœnis tempera. causa. v. vbi de excusando delicto à dormiente commissio plurima recenset, & explicat. De his quoque vide infra, furiosus.

Dos, Donatio, Alimenta.

Dos & alimenta æquiparantur, eiusdemque iuris esse censentur. Nam quum aliud dos non sit, quam donatio quædam pro oneribus matrimonij sustinendis, & præcipuū onus matrimonij sit alere familiam, apparet alimentationem cū dote omnino esse conferendam, vt vult gl. ordinaria in l. ob es. C. de præd. & alijs reb. minorum, quæ quidem glossa istorū duorum æquiparationem apertè conformem esse testatur, & eandem quoque confirmat & ad hoc allegat Sali. in l. qui liberus. ff. de ritu nupt. & Alexan. de Imol. in l. cum is. §. si mulier. ff. de condi. indeb. & idem Alex. in d. l. ob es. in apostil. ad Bar. & Bal. in l. neque mater. C. de iure dot. huius & memini in meo Pupillorum patrocinio, titulo, de tutorum & curatorum munere. cap. ix. ver. in postrema editione. nu. 27. & eod. c. nu. 82. Quod tamen distinctè sanè, & cum iudicio intelligendum esse censeo, scilicet quando vtrobique eadem militat ratio, & quoties contrariū non reperitur in iure expressè

pressè decifum, sicuti mecum antè aperte testati sunt D. Nicolaus Euerard. & post eū D. Claudius Canciucula. l. v. Doctores insignes, in loco ab alimentis ad dotem. Poterūt itaque priuilegia alimentorū (quæ colligit Bart. in l. Mela. ff. de alimen. & cib. leg.) ad dotis materiam iure similitudinis pertrahi, & è contra, tam affirmatiua, quā negatiua. sic vt quædammodum filiis ingratia alimenta iure denegantur. l. si quis à liberis §. Idem iudex. ff. de lib. agn. l. fin. C. de ale. l. libe. sic quoque filij ingratæ pater dotem denegare potest. Bal. in l. fi. C. de dotis promissione, & econtra.

Dos, pia causa.

Dos & pia causa, quantum ad fauorē, in iure æquiparantur. Vt enim pietatis causæ cum primis fauendū est, ita & fauendum est doti, & cōtra. vt habetur in c. j. donare. quali. olim feud. poter. aliena. in vrb. feud. ad instar alimentorum. Quin & ipsa dos omnimodam pietatis causam in se cōplectitur. l. cum is. §. si mulier. ff. de condi. indeb. Quocirca sicut omnia priuilegia, quæ in pietatis causis sunt cōcessa, eadē quoque & in dote cōcedenda sunt, & contra, cōprobante Baldo in l. sicut. C. de action. & oblig. Et contra, sicut in fauorē dotis in contractu innominato, & re integra nō admittitur pœnitentia, quum hæres cogitur adimplere votū defuncti. l. si ego. §. ff. de iure dot. ita etiam in fauorem piæ causæ in contractu innominato & re integra ob eadem causam non admittitur pœnitentia. teste Romano in Repet. authent. similitur, in xvij. speciali piæ causæ. Item sicut fauore dotis mandatum re integra non finitur. d. l. si ego. ita nec in fauorem piæ causæ, & re integra mandatum non finitur, vt habet Bal. in l. mandatum. C. manda. & Roman. d. loco. Tertio, sicut i causa dotis potest pœdi summarie, & sine strepitu iudiciorū, vt habetur in Clemen. Dispensiofam. de iudi. ita quoque in causa pia summarie pœdi potest, vt latè disputauit Nicolaus Euerard. in loco. A dote, ad piā causam.

Dos exigua.

Dotem habere modicam, & dotem habere nullam, paria sunt testib. Baldo & Saliceto in authent. Præterea. C. vnde vir & vxor. & Tiraquell. in lib. de iudic. in caus. exigui. ferren. vir. & Bal. in d. authent. Præterea. in fine & post illum Salic. Pau. Castren. Roma. Alex. & Aret. qui dicunt authent. illam loqui de vxore indotata, scilicet, quod sicut mortuo diuite marito vxor indotata succedit in aliquam partem bonorū eiusdem mariti, ita etiam vxor parua habens dotē, optima cū ratione succedere debet in aliquam partem bonorū sui mariti, qui nimis cōcise suam vxorē dotauerat, sicuti testatur & Cyn. & Bal. in l. licet. C. de iure dot. Roma. ad l. diuortio. ff. sol. mar. & latè Corneus, confi. cclix. lib. tertio, vbi dicit, quod statuti loquens de marito qui cogit aliquod relinquere vxori inopi, & nullam dotem habenti, etiam locum habere debeat in vxore parua dotem habente, teste Barb. confi. lxxiii. lib. iij. Soci. confi. cxxj. lib. quarto. Quia parum habere, & nihil habere in huiusmodi causis æquiparatur, vt asserit Corneus cōfi. lxxiii. libro j. cap. licet causam. de senten. & re iudica. quæ autem sit parua dos habenda, ea in estimatione iudicis tota cōsistit, vt testatur Hipp. ad l. Questio. numero 29. ff. de questionibus. Et Docto. in authent. qd locū. C. de collationib. sunt tamen alij qui limitatiuè parua dotem vocent, quæ ad alimentationem vxoris relicta, aut relinquenda nō sufficit, vt notat Io. Dilectus in lib. de arte testandi, Rubrica de legatis, titu. vj. c. xx. Barba. dict. consilio lxxiii. vnde & generaliter respondet Soc. cōfi. xxx. nu. 3. lib. iij. parum habere, & nihil habere esse paria, qd & cōfirmat Ludouicus Romanus in l. diuortio in principio. ff. solu. mat. & ad hoc similitur facit quod paruo debito non debet aliquis haberi & asserit suspectus de fuga testibus Cino & Baldo, in authent. sed iam necesse. per glossam ibi. C. de donat. ante nup. & teste Ludouico Romano in confi. cccxx. incip. hæc istorū quinque, & c. & in notabili suo xvij. incip. dic mihi, & c. Ad hæc quoque facit gl. in l. sciendū. ff. qui satis dare cogantur, quæ dicit qd possessor parua rei immobilis, nō referuatur à satisfactione. Facit præterea huc etiā: Quod statutum loquens de vulnere cū sanguinis effusione nō habet locum in vulnere ex quo modicū sanguinis effunditur, vt gl. est notabilis iu. c. cum illorū. in verbo, sanguinis effusione, & ibi canonistæ, de sent. excom. Et Ioann. Andr. in addit. Specul. in rit. de accus. super rub. in fi. Et Abb. in c. Proposuit. in ij. not. de consecratio. eccles. vel altar. Et Lud. Rom. in l. si verò. in §. de viro. in iij. fal. ff. solu. matrim. Facit ad hæc

etiā qd parua, modica, seu leuis tortura, pro nulla tortura habenda est, & parū tortus dicendus est, secundū Bald. in l. obseruare. C. qn appellare nō est necesse. ad horū similitudinem etiā modica ratura in instrumento, nō vitiat instrumentum secundū Ioan. Andr. in c. ex literis. in fine, extra de fide instrum. Quin ad horum similitudinem leuis inobedientia, nulla est inobedientia. Ideoque pro leui seu modica inobedientia, nō debet vasallus suo feudo priuari, secundū Bal. in l. Solo. C. de lib. caus. Postremo, iuxta hos dictos modos, leuis diuersitas censeretur debet. Ideoque exigua testium contrarietas eorundem testium dicta vitare nō potest, teste Io. Andr. in c. j. de reg. iur. per gl. j. ibid. De quo latius per Ias. in d. l. sciendū. ff. qui satisfacere cogant. & Hipp. de Marfilis, confi. lxxx. incip. In hac causa inquisitionis formata, numeris 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 30. ij. volum.

Dos, & donatio nuptialis.

Dos, & donatio nuptialis, vel propter nuptias facta, paribus siue æquis passibus ambulant. hoc est, vtriusque pacta pari iure accipienda sunt. l. cū multa. §. si nautem donatio. & finali. C. de dona. ante nupt. leges Iustiniano tandem adeo visæ sunt iustæ, vt nō solum pactorū confirmationem sed etiam in pactis æqualem quantitatem obseruari, & introducti voluerit, vt habetur in Authent. de æqualit. do. §. j. colla. vij. Quam ramē quantitatis equalitatem postea cōsuetudo non admisit, nempe sola iuris interpretandi equalitate contenta. Quum enim & sine dote & sine donatione propter nuptias sepe feliciter contrahantur matrimonia, quorū quæso in contrahendis nuptiis vrgetur, & vtrinque requiritur dote, ac bonorū in re ipsa æqualitas? & quomodo ea æqualitas obseruari poterit iuxta d. l. cū multa. §. i. potest igit minor esse dos, quam donatio propter nuptias, possunt & pacta nuptialia esse disparia: interpretatio tamen iuris par erit. De hac iuris paritate citat exemplum D. Ioan. Odendorpius in lib. de copia verb. & rerum iur. sub verbo dos circa medium quem vide, si libet.

Dotatio.

Dotatio Ecclesiæ, Donationi mulieris æquiparatur. est enim vtrobique similitudo, & affinitas maxima, scilicet inter dotem quæ datur mulieri, & quæ datur Ecclesiæ vt R. off. in tit. de iure patronatus, ver. Sequitur de secunda causa. Et Paul. de Ciradinis, in suo tractatu de iure patronatus, nu. 9. Quemamodum enim dos mulieris datur absque Episcopi consensu, secundum arbitrium & voluntatem dorem, seu diuitias dantis, & voluntatem accipientis. l. cum post diuortio. §. gener. ff. de iure dot. l. fi. C. de dot. pmiff. & l. cū plures. ff. de administr. tuto. in qua datione nullius requiritur cōsentus, aut consilium, ita nec in donatione Ecclesiæ debet requiri vllus Episcopi, aut alterius cōsentus, aut alicuius consilium, cum hæc inter se sint similia. Et quia de similib. semp id est iudicium, commodè ab vno similibus argumentū ducit ad alterum. iuxta l. non possunt. cum ibi notatis. ff. de legib. & c. inter ceteras. cū gl. super verb. In similibus. extra de rescript. Atque hinc fit, qd sicut negligentia mariti non exigentis dotem vxori suæ delegatam, ac debitam ipsi marito damnola est, ipsiq; damnū tale imputari debet, id quoque Episcopo, aut alteri Ecclesiæ Prælo, imputandum erit omne damnū, si dotē Ecclesiæ delegatā nō iure deposceret, & exigeret, vt latè patet per Azonē, de hoc in tit. C. de iure dot. Sed dū hic doti mulierū comparamus donationē Ecclesiæ poterit non inepta moueri quæstio, scilicet, An dos Ecclesiæ, quia doti mulieris similis est, et gaudeat omnib. illis priuilegijs, quib. & dos mulieris propter omnimodam similitudinem (vt prædictum est) quæ inter vtranq; dotē constituitur. Ad quæ quæstionem dico, & respondendum censeo, qd eadem priuilegia omnia proculdubio Ecclesiæ competant, imò & plura priuilegia competant doti Ecclesiæ, quam cōpetunt doti mulierum, ob id quod in omnib. magis sit religio, siue Ecclesiæ fauendum, quam rebus prophanis, & secularibus. l. sunt per sonæ. ff. de relig. & sumpt. fun. ca. Iuuenis. extra de spon. cle. Exini. de verb. sign. vt etiā ad fatietatem comprobatur D. Paul. de Ciradinis in tractatu de iure patronatus, numeris 9. 12. 16. & 17. Dotis autem priuilegia (de quibus agimus) multa sunt, & varia, quorum abundè meminit Spec. in tit. de dote restituenda post diuortium. Et quare eadē concedantur habetur in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habeant. ad quæ omnia iuris studiosos, in locis supra allegatis perquirenda remitto.

Dubius.

Dubi, Erras, Ignoras, Nescius, & Insci, & per sequeus Dubitare, Ignorare, Nescire, & Errare, in iure aequiparantur. vti volunt Docto in l. finali, & ibi glossa, in verbo Pro dubitate. C. de condic. indeb. vbi dicunt quod sicut is, qui indebitum ex errore soluit, eandem solutionis pecunia repetere potest, ita etiam qui dubitatio soluit, eandem solutionem indebitam repetere potest. vti habet tex. & Bar. & Bald. ibi in l. si. Sin autem nescius, & dubitans & ibi scribent. C. de furt. vbi dicitur, Si aliquis dubitet an sibi competat actio comodat, per id dubium certe ad actionem furti redire poterit, non ob aliam causam, quam quod de ea causa commodari dubitauerat. In hoc tñ differunt, errans & dubitans, quod erranti facilius quã dubitanti possit subueniri. erranti em̄ facilius post agnitiu errorem succurritur, dubitans verò egerimẽ certior fieri potest quia quãdiu dubitat errorem agnoscere nescit, sed quodammodo inter mendacium & veritatẽ dubius cõstiter persistit. Atque hæc notata sunt dignissima, vt quibus sonar gl. in l. Locus. ff. de acquir. posses. Sicuti etiam confirmat Vdalicus, Zasius in l. Si per errorem. ff. de iurisdic. omnium iudicum, nu. 3. ad finem. Horum meminit etiam Bar. consilio 90. circa medium, & Paul. de Castro in d. l. finali. §. Sed quarebatur, C. de furt. Et ibi Bart. qui ibidem clarissime explicat, quomodo intelligi habeat, Dubitatio, Ignorãtia, & Error, & in quibus locum habeat, & quando non: quem iuris studiosis per ocium consulere suaferim.

Ecclesia.

Ecclesia militans assimilatur Ecclesie triumphanti, vt legitur in c. Fundamenta. de electio. lib. 6. Vnde Ioannes in Apocalypsi 2. in principio. Ego Ioan. vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam, & c. Quod Hierusalem terreftris, id est, Ecclesia militans assimilatur ecclesie Hierusalem, id est, Ecclesie triumphanti. Et sic, sicut in superiore triumphante Ecclesia vnus est Deus ita in militante Ecclesia vnus est Dei vicarius Pontifex Maximus, Clem. ad nostram. & ibi gl. haud spernenda in verbo ecclesie, de hæret. atque hic vicarius nõ Cesarĩ, aut alicui Regi, sed Petro & eius in Romana ecclesia successoribus à Christo traditus reperitur. c. vt nostrum. extra vt eccle. benef. & c. Quanto. de trãslat. episc. cum ipsius Dei sacerdos perionam gerat in ecclesia. c. Scelerator. §. his autoritatibus. vers. Sed quem sacerdos. de poenit. distinet. iij. Ergo ipse summus Pontifex, vt Petri successor solus est Dei vicari? à Christo constitutus in ecclesia militante, non Imperator, aut alius quiuus. Quin potius ipsi Imperatores & reges statim vbi facti sunt Christiani, & membra corporis Christi, Ecclesie scilicet militanti, Pontifici Romano, vt vicario Christi, & capiti ecclesie, in omnibus parere debent: cum Petro & eius successoribus à Christo commissum sit, vt ouile suũ, hoc est, Ecclesiam hanc militantem regant atque gubernent. Adeo vt ex necessitate Christi, omnis omnino homo, etiam Princeps, de necessitate salutis teneatur subesse Romano Pontifici, tanquam vicario Christi & capiti ecclesie, potissimum in rebus spiritualibus, & in his quæ fidẽ orthodoxam, & bonorum morum disciplinam concernunt. Nam quamuis actu subsit nemo, nisi qui iam in ouili Christi continetur, quia tamen extra illud nulli salus est, sed debent omnes qui saluari voluerint, intra ouile Christi contineri, ideo quoque & pastor rectorique eiusdem omnes subesse tenentur, & eius præceptis obedire, & hoc est de necessitate salutis, vt in extrauagan. Bonifacius, Vnam sanctam. & fortius in his qui sunt perfecti. ca. Ne quis 2. q. ij. Inde prædictũ fuit Iohel. c. j. Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum, & Io. 10. Fiet vnum ouile, & vnus pastor. c. Licet. de Baptismo. c. j. de sent. exc. communi. in Clem. cum concord. Hanc obedientiam probat naturalis ratio. sicut enim operationes rerum naturalium procedunt ex naturalibus potentiis, ita operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. oportuit enim in naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones, in naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per suam voluntatem, ex vi autoritatis diuinitus ordinatæ. Et recte probat & dicit S. Thomas secunda secundæ. q. 103. art. j. litorum aut superiorum mouentium vnus est supremus, vt prædixi. Omnes igitur sunt subiecti motui illius, & sunt in illo quasi membra de membro. ca. significasti. de elect. Et hanc opinionem nequaquã veritas est se qui D. Ant. de Rosel. in suo tract. de potestate Imp. ac Papa. §. iij. Quin est commune axioma a.

pudd Philosophos, Quod inferiora regi & regulari debent, adamussum & ad regulam superiorum, vt docet Arist. in lib. de celo, & octauo Physicorum. Item, primo lib. Metaphysicorum. Nec alud videtur nobis velle innuere sacra scriptura. Gen. j. cap. cum dicit: Creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, vt c. Hæc imago. xxxij. q. v. in parte, & c. Principium, de poenit. dist. ij. Id intellexisse videtur Boetius, de consolatione Philosophie, dum exclamat, O felix hominum genus, si vestros animos, amor quo cœli regitur, regat. declaras illos solos felices ac beatos, qui ea animi alacritate Deo, amori illi, morori nimirũ primo, Deo omnipotenti, in omnib' actionibus obsequuntur, qua cœli omnes, primo illi motori obediunt, & eius motu sequuntur. Porro in superiorib' clarũ est vnũ esse principium & motorem Deum, vt extra de summa trini. c. j. & c. Damaamus. li. vj. & c. Notari. vj. q. j. sicut & istud pulcherrimẽ demonstrat Lactantius, in libro de falsa religione, circa principium, In nõ nec posse esse plura principia, aut plures motores, siue Deos & naturali ratione euidentissimẽ demonstrari potest. Nam si poneret plura principia, siue Deos, quod hæreticum & Ethicũ est, vt c. quidã. ver. Cerdoniani. xxxij. q. si deberes. indubiẽ ista principia ponere aut concordia, aut cõtraria. Quod si ponas cõtraria, tũc actione vnus alterũ dissoluac de iuri necessum erit, & erũt operationes frequenter in principis contraria. Quod si ponas principia, siue deos concordẽs, aut ponis equales aut inæquales. Si inæquales, tũc q̄ esset minor pfectus, facere opera imperfecta, quod dicere nefas est, cũ opus imperfectionis nõ velit agnoscere, is qui perfectus est vt Epistola Victor. C. de sum. Trin. & fide catholica, & c. Maiores, extra de Bapti. & eius effectu. Si ponis p omnia aquales, ergo alter Deus superfluus erit, cõtra §. Quibus. in l. j. C. de nouo codice faciendõ. quod de Deo dici nõ debet, quia in posituius & naturalibus superfluitas refecatur, vt in c. ij. de prob. & l. Ampliorem. §. In refutatoriis. C. de app. Quare sicut nec sunt, nec esse possunt in cœlestibus plura principia sed vnũ est à quo omnia mouentur, reguntur, gubernantur, & dependent. Ita quoque à Christo vnũ est cõstitutum caput, in domo sua quẽ est ecclesia, per quod placuit ei omnes qui in domo sua sunt regere, gubernare, & dirigere, in viam salutis æternæ, vt sint hic omnes vnũ, sicuti futuri sumus omnes vnũ in vita æterna, iuxta petitionem Christi. Io. xvij. Pater (inquit) sancte (p nobis creditur rogans) serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnũ, sicut & nos. Iterum in eadem oratione: Non pro eis autem rogo tantũ, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorũ in me, vt omnes vnũ sint, sicut tu pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis vnũ sint, ego in eis, & tu in me, sint vt cõsummati in vnũ. Et hoc est q̄ D. Aug. dic. re vult. in questionibus noui & veteris testamẽti, & habetur in d. c. Hæc imago. xxxij. q. v. Nec certẽ postet alias vnquam in ecclesia Dei, cõseruari pax & vnio illa fidei, quam in sua domo requirit Christus, nisi vnũ esset caput, cui omnes obedire tenerent, & nisi ois potestas etiã ciuili, subiecta esset authoritati Ecclesiasticæ hierarchie capitis. Sunt em̄ in domo Dei, q̄ est ecclesia, principantes multi ciuilique magistratus gerentes, quorũ nemo subditur alteri, nec alium supra se recognoscunt principantem ciuilitate, vt Imperator, Rex Gallie, Rex Hispaniarũ, Angliæ, Scotiæ, & alij plurimi, inter quos si q̄ surgit quæstio, aut cõtrouersia, ob quam domum Dei vehementer turbari, & in diuersas sectas scindi, contra voluntatem & præceptum Christi, necessum est, vt experiẽtia, prohdolor, plus æquo sentimus, quomodo hæc controuersie cõponi poterũt, nisi autoritate capitis totius cõmunis Ecclesie? cuius est membra omnia in officio continere, & in pace & concordia, cui tanquam capiti obedire debent omnes qui Christiano censentur nomine. Porro hunc Principatũ suũ primatũ, Christum Petro designasse tradunt orthodoxi patres, primum cum Christus nomen Petro immutaret, ac de suo illud Petræ faxique nomen imponeret, dicens. Tu es Simon filius Ionã, tu vocaberis Cephas: q̄ interpretatur Petrus. Petra autem erat Christus (inquit Apost. Pau. 1. ad Corint. c. x) Ac proinde à Christo petra dictus est Petrus, vt hac ipsa sui nominis communicatione, suas quoq; vices gesturum ipsum in ecclesia, atque eius pro se caput futurum significaret, vnde vnũ in ecclesia dependeret. haud fecus, quam à fundamento ædificium, hoc enim illius ex multis conueniẽtib' sibi electi singularis nominis mysterio, clara significauit, vt super ipsum velut super saxum aliquod, totius ecclesiasticæ hierarchie structurẽ construenda foret edificatio. Sic hunc locũ interpretatur Cyrillus in Io. lib. ij.

c. xij. & Chrysostronus in Io. homil. xj. idem significare voluit Christus Matth. xij. c. cum ipse ambulã super mare soli Petro dedit potestatem ad veniẽdũ sup mare. Quid enim aliud sibi voluit Crist' ambulãdũ sup mare, quã nobis significare ipsum per semdem imperatũ toti orbi, per mare significato. Quum verò Petrum huius potestatis super mare ambulandi participem fecit, quid aliud innuere vult quã quod Petrum, ipso ascẽdente ad cœlos, in hoc suo regno & imperio vicarium suum constituere decreuerat, qui nomine suo in hoc regno visibilis, quod est ecclesia, imperaret. Fundẽ Principatum Petro tradidit Christ' clare monstrat. Luca c. xxij. dum Petro dicit, Simon, ecce Sathanas expetiuit vos vt eriberet sicut triticum, ego autem rogauĩ pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos: quo loco Christus pro Petro rogat præ ceteris, & duo ei impetrat indefectibilitatẽ fidei, & iustitiam psumãdi fratres, q̄ ei necessaria erãt, q̄ domũ Dei tãquã caput pelleret, & omnia mēbra ecclesie in recta fide cõtineret, & perpetuò cõfirmaret ac solidaret. Hũc locũ sic interpretatur Cyrillus, in Io. lib. ij. cap. xij. & Chrysostronus homil. lxij. in Io. Primatum autem hunc Petro promissum affirmant Principes fidei nostre, Matth. xvi. c. Cum Christus Petro cõfidenti se esse Christũ filium Dei viui, respõderet, Beatus es Simon Bar-ionã, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cœlis, & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hæc Petram edificabo ecclesiam meam, & portã inferi nõ preuallebit aduersus eã. Et tibi dabo clauẽs regni cœlorũ, & quodcũq; ligaueris sup terrã erit ligatũ & in cœlis: & quodcũq; solueris sup terrã, erit solutũ & in cœlis. Sic iter preatur Cyprianus lib. iij. epistola ad Papinianum, & lib. ij. ad Cornelium. Oignes homil. vj. super Mart. Hier. libro j. contra Pelagianos & super hunc locũ Mart. Ambr. sermone xlvij. Aug. contra ep̄i Donati. Chrysostronus & Hilar. super Matt. Cyrillus lib. ij. c. xij. Petro quoque eundẽ primatum per Christũ tradidit eum ei iam omnis potestas esset data in cœlo & in terrã à patre, testatur Io. Euang. ca. xxj. & vlt. sui Euangelij, cum Petrus post resurresctionem suam per cõstatu esset in præsentia reliquorum Apostolorum, nõ se diligeret præ illis presentibus: Petro respondenti: etiam Domine, tu scis, quia amo te, testidõ. mandauit vt oues suas pasceret. Cõstituerat ante & ceteros apostolos suos, velut legatos in vnũ orbem, dicens eis: Euntes in mundũ vnũserum, prædicate Euangelium omni creatura, dederat & illis præiẽ vt quorũ dimitterent peccata dimitterentur, & quorũ retinerent, retinerentur. Ne quis itaque p hæc derogasse quẽquã ei quẽ disposuerat, & cuius iam dudũ caput toties designauerat Ecclesiasticæ hierarchie sorte arbitrareretur, aut Apostolorum omnium imaginaretur æqualitatem, iterum designat eum ad quem tanquam legationis caput, & principem vnũserũ ecclesie suæ curam præcipuẽ referri vellet, in aliorum præsentia, vnũ singulariter appellans Petrum, nõ quidem illo pleno misterij nomine Petri, ne quis in eo, & hic figuram vlam postet contingere, sed illo suo proprio & à parentibus indito, Simonis (inquam) triã patris adiecto cognomine, quo manifestius vnus persona, eius singularitatem ex primeret. neque hoc cõtentus, sed ab aliis ipsum Apostolis vna præsentibus etiam comparatione iungit, atque illos ò diuerso cõstituit, dicens, Simon Ioannis diligis me plus his: perinde ac si diceret, diligunt quidẽ & isti, sed à te plus est quod exigo, te is plus amare conuenit, quẽ præiis, & super hos pastorem ouilis mei constituit. Et D. Chryso. hunc locum explicans homil. lxxvij. in Io. Quid tandẽ est (inquit) quod omnis aliis duntaxat affatur Petrus: Os erat Apostolorum, & princeps, & vertex ipsius cõtus, velut pterea & Paulus cum præter alios visurus ascendit simul, vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam, tanquam enim negationis obliuisceret, fratrum curam ei committit, neque negationis meminit, neque exprobrat, tantum dicit, Si amas me, fratrum curam suscipias & quam in omnibus dilectionem ostendisti, & qua delecter, nunc ostende: & animã, quam pro me positorum dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Et Theophylactus D. Chryso. compiler, in eundem locum scribens, hoc pacto, hunc locum explicat: Postquam (inquit) finitum est illis prandium, Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit, nec alij, sed isti, ipsam dedit: primum quidem omnium electus, & os totius chori, dicit autem, Quod si amas me, pascẽ oues meas, hoc est, præis fratribus & feruentem amorem quem dicebas habere erga me, vt & mori mea causa velles, amodo ostende. & Petro per illa verba traditum primatum testatur Cyprianus, de

simplicitate Prælatorũ. Item D. Hierony. in sermone de Petro ad Eustachium. D. Ambr. in sermone de poenit. & fide Petri. Item D. Aug. in q. noui & veteris testamẽti, q. lxxv. Et diuus Gregor. in epistola ad Cyprianũ, & i homil. quã scripsit in Euãgelio Marc. c. xvj. Itẽ diuus Bernar. sermone xxxij. de septem panibus. Possent & alia multa ad hanc rem adduci, quã tamen hoc capite non sine graui causa prætereunda putauĩ. Primum quod dicitur hæc materia potius ad theologos, quã ad iurisperitũ spectare videatur, ita eadẽ per theologos abundẽ tractata sit. Deinde quod hoc argumentum hoc exulcerato tempore subiectum sit multis calumniis, & contradictionibus hæreticorũ, quorũ argumentis dilucidis, vt opus esset multis verbis, ita frustra à me id laboris sumeretur: quũ theologi qui hoc tempore hanc rem pro merito tractarunt, hæreticorum argumentis dilucidẽ & disertẽ satisfecerunt. Nã frivoluũ est, & ridiculum profus, hoc eorũ argumentũ, quod in ore semper habent, Christum teste D. Paulo ad Ephes. v. c. est caput ecclesie, ergo nec Petrus, nec Pontifex Romanus, potest dici caput ecclesie: quin eodem genere argumentandi probari possit, nullum posse dici Regem alicuius regni, quã teste scriptura, Christus dicitur Rex regnorum, & Rex regum terræ, & per Christum teste Salomone Prouerb. viij. c. Reges regnant. Per me, inquit, Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, per me Principes imperãt, & c. Nullus autem est, qui nõ facile intelligat, si ratione & sensu communi vti velit. Et si Christus dicatur Rex regum, & Rex regnorum, & per Christũ qui est sapientia Patris, reges terræ regnare dicantur, ob hoc tamen nullum mereri nomen Regis in terra, qui propriẽ Rex alicuius regni vocari possit. Quinimo rectẽ nos vocamus Philippũ regem Catholicum, Regem Hispaniæ, Arragoniæ, Castiliæ, & c. quia Christo placuit per eum tanquam vicarium suum regere Hispaniam, Arragoniam, regnũ Castiliæ, & regnare in Hispania, Arragonia, & c. Eadem ratione rectẽ vocamus Pontificem caput ecclesie, quia Christo placuit per Pontificem tanquam vicarium suum regere ecclesiam tuam militantem, & regnare in ea, quã cum in cõflet ex membris corporalibus, & mortalibus, hominibus scilicet necessum est, & caput ei constituere corporale & mortale, hominẽ nimirum, vt caput si eiusdem naturæ cũ reliquis membris, quod necessum est fieri vt corpus aliquod rectẽ & concinnẽ componatur. Porro vt reliqua membra huius corporis militantis, suum influxum habent, & virtutem viuẽdũ & vegetandi in hoc corpore à Christo capite, adeo vt quicquid agit per Pontificem, tanquam caput corporis, ad cõseruationẽ & vegetationem totius corporis Christo adscribendum sit, qui ita per vicariũ suum, & caput hoc simile reliquis membris operatur, & hoc sibi vult D. Paul. cum dicit Christũ caput ecclesie, nam quicquid virtutis, quicquid gratiæ, quicquid authoritatis est in capite corporis militantis, aut in membris à Christo, tanquam primo capite, qui est fons bonorũ omnium profuit. Si velimus penitus eodem loco inspicere textũ diui Pauli, inueniemus clarissimẽ Paulum loquũ de ecclesia triumphante, eum dicit, Christum esse caput ecclesie, nam dicit ecclesiam illam, cuius caput Christum asserit eodem loco, esse gloriosam, nõ habẽtẽ maculam aut rugã, aut aliqũd huiusmodi, quod de ecclesia militante intelligi nõ potest: nunquã enim illa est sic gloriosa, vt non habeat rugam aut maculã, nam quãdiu membra corporis ecclesie militantis sunt in hoc mortali corpore, fieri non potest, quin contrahant maculas, nec tam potest vita hæc præfens purgari, quin habeat semper quippiam relictuũ cõtagii. Quia si dixerimus (inquit Io. j. c.) quoniã peccatũ non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas non est in nobis. Ideo teste Salomone, Prouerb. xvij. cap. Iustus semper in prim. auctuator est sui: nemo enim tam est iustus in hac mortali vita, nemo tã mundus, quin in diem iustior mundiore fieri possit, vt non citius mēbra huius Ecclesie militantis sint sine omni macula & ruga, quã exuto & deposito hoc corruptibili corpore fiant membra cœlestis Hierusalem, Ecclesie nimirũ triumphantis. Et cum Christus totius sanctitatis & iustitiæ fons, & origo, membra sua omnia vult habere sui similia in Ecclesia illa triumphante, quã cum capite pulchre consentiant, in quibus nulla sit peccati foeditas, quã reliquum corpus dehonestet, hortatur nos in Euãgelio Matth. v. cap. vt simus perfecti, sicut & pater noster cœlestis perfectus est, & cuius sumus insigniti imagine eius per imitationem exprefam in nobis geramus similitudinem. hinc quoque Paulus, ad Eph. iij. vult vt renouemur spiritu mentis nõ trẽ, id est, id eã nos iustitiæ, & integritatis formã componamus, quã

in Christo vita, & nouitatis authore didicimus. Nam quos, Inquit idem Apostol. ad Romanos 8. cap. præsciuit, hos & prædestinauit cõsõmes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus à peccati vetustate in iustitiæ & gratiæ nouitate translatis. Ad quam perfectam trãslationem nouitatis, non prius deueniunt membra Ecclesiæ militantis, quàm ab hoc corpore liberati fuerint. nec alia est differentia inter Ecclesiam cœlestem, & terrenam, cum vna sit, quàm q̄ hæc adhuc militet, ceteræ & laboret, vt quàm proximè possit accedat in hac mortali vita, ad perfectam illam renouationem mentis, & conformitatem imaginis filij Dei, que consistit in sanctitate & iustitia. Ex quo certamine fieri non potest propter corruptionem naturæ, quin contrahat in membris maculas & rugas. Illa vero gloriosa est in omnib. membris suis, sine macula sine ruga, cum nihil coinquinatum (vt testatur Ioannes in Apocal. 2. 1. cap.) aut abominacionem faciens, aut mendacionem intrahit in eam, nec iam amplius illis certandum aut laborandum est: sed amodo iam dicit Spiritus, vt idem Ioan. eodem libro scribit cap. 2. 4. vt requiescant à laborib. suis, & sedeant, testante Esaia propheta, ca. 3. 2. in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. Quod verò adferunt & pro confirmatione suæ sententiæ adducunt D. Gregorium, Cyprianum & Augustinum, si diligenter discutiant eorum scriptura, inueniemus perspicuè illos nunquam docuisse aut sentiuisse, quòd Pontifex non esset caput Ecclesiæ, quin contrà semper eos statuisse penes Pontificem, tanquam caput Ecclesiæ, esse primam auctoritatem in Ecclesiâ, vt in locis supra citatis, & aliis variis abundè scripta eorum testantur. Nam Cyprianus libro de simplicitate Prælatorum, causam reddens, cur se aliò que decipiant hæretici, subuertentes fidei veritatem & corporis Christi vnitatem corrumpentes, docet hoc inde provenire: quia non respiciunt, non assurgunt ad Ecclesiasticæ vnitatis originem, nec caput quarunt, quod tamè clarissimè docet doctrina cœlestis Euangelij, cuique obuia, eam hanc tandem profert, loquitur, inquit, Dominus ad Petrum. Ego dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non vincet eam, tibi dabo clauis regni cœlorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcũque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis, Et eadem post resurrectionem suam dixit: Pasce oues meas Ex quib. verbis Euangelij D. Cyprianus ostendit caput Ecclesiæ Petrum, & Petri successores, & vnitatis eiusdem originem. Atque istud ipsum in Epist. ad Iubaianum clarius adhuc explicat. Et Diuus Gregorius lib. 6. Epistola 37. ad Eulogium scribit hæc verba. Quis (inquit) nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam: qui firmitatem traxit in nomine vt Petrus à petra vocaretur cui veritatis voce dicitur, tibi dabo clauis regni cœlorum, qui rursus, Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Iterumque Simon Ioannis amas me? pasce oues meas Itaque cum multi sint apostoli, pro ipso tamen principatu sola apostolorum principis sedes, in auctoritate conualuit, Rursus in altera epist. lib. 4. epist. 3. 1. Cunctis Euangelium, inquit, scientibus liquet, quòd voce dominica, sancto, & omnium apostolorum Principi, Petro apostolo, totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur, Ecce Sathanas petiit cribrare vos sicut triticum, & ego rogauit pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & hæc ille. Atque ex his intelligim⁹ quòd Diui Gregorij etiam sententia nulli Euangelij scienti dubium esse possit, quin Petro omnium apostolorum Principi, & eius successoribus totius Ecclesiæ cura tanquam capiti commissa sit. Eiusdem sententiæ fuit diuus Augustinus cum multis locis, tũ precipuè in suis enarrationibus in Psalmos, vt in psalmum 30. in psalmos quoque 33. & 39. Item in epistolis suis frequenter, lib. quoque 1. 1. quæstionum ad Simplicianum, Rursus aduersus epistolam Donati & aliis locis plerisque. Sed quòd videtur præscripti auctores negasse, nullum esse vniuersalem Episcopum, hoc sic intellexerunt, quòd nullus esset vniuersalis episcopus, quòd esset cuiusque Ecclesiæ prius rector, nam sic nullus esset alius episcopus præter Pontificem, adeo vt omnis honor episcopalis ab omnibus auferretur, & vni soli tribueretur, quòd nunquam admittendum est; quia hoc hierarchicum ordinem Ecclesiæ immittendum est; immò prorsus destrueret. Hoc improbarunt præscripti patres, auctoritatem autem hierarchiæ ecclesiasticæ nunquam receperunt, neque minuerunt. Sed de his factis. Nam nec hæc

similitudo terrestrium cū cœlestibus, videtur satis equa, nec res ipsæ inrer se collatæ sunt eiusdem fortitudinis & terreni, in quo foro de similibus idem esset iudicium, quæ similia in meo hoc libro sumpsi explicanda. Ad alia ergo accingar.

Ecclesia.

Ecclesia æquiparatur minoribus & pupillis, & de illa sicut de istis pariter iudicandum est vt habet gl. notabilis in l. Respublica, in verbo, Soler, & ibi notat Bal. & alij scribentes. C. Quibus ex causis. Ideoque sicut minores, & pupilli auxilium restitutionis in integrum implorare possunt, ita idem auxilium implorare potest ecclesia, vt habet textus expressus & notabilis cū glo. in c. Auditis, in fine in verbo, Minoris, & ibi Canonista, extra de in integ. restitut. Quia enim ecclesia fungitur iure minoris, ideo omnia iura de restitutione minorum loquentia, eadè quoque possunt & debent referri ad ecclesiam, & contrà, vt habet c. 1. & d. c. Auditis de in integ. rest. Et doct in l. Orphanotrophos. C. de episcopo & cler. Et Panor. in d. c. Auditis. Exempla autem hæc passim habentur. Quum visque hæc ita se habeant, sequitur à similibus, q̄ ecclesiarum prælati etiam tutoribus & curatoribus comparari debeant. Orphanotropho. in Authentico, de eccles. tit. gl. in d. c. Auditis, in verbo, ecclesia, extra de in integrum restitut. Quod autem ecclesia æquiparetur pupillo, id manifestè ostenditur in gl. notabili, & etiam expressa, in l. libertos, in verbo administratur. C. de excusa. tuto. Et quamuis hæc comparatio rectè fiat de minorenni, eadem nihilominus etiam intelligitur de pupillis, quantumuis gl. in d. c. Auditis, dicat, q̄ ecclesia rectè æquiparetur minorenni 25. annorum, non autem pupillo. Quod enim ecclesia omnino æquiparanda sit pupillo, locoque pupilli habeatur, id aperte ostendunt glossæ iuris ciuiliis prælegata. Idemque confirmant Ioan. Fab. Angel. Aret. & Iason, in §. ex maleficiis. vbi latè de hoc tractat, Institutio, de actionibus, de his quoque meminit Io. Fr. Balb. ibi. Quinto quæro. nu. 4. in suo perutili tractatu, De præscriptio. Et Andreas Tiraque illud de legibus connubialibus & iure maritali, gl. 6. ibi de iur. mar. num. 70. ad quem consulendū studiosos mitto. Huius ipse etiam memini in mea substationum compendiosa exegefi, capitulo 1. nu. 9. in postrema editione.

Ecclesia, & pia causa.

Sic ecclesia, & quæuis pia causa in iure æquiparantur, & sunt paria. l. si. C. de sacrosanct. eccles. & §. Scimus, in Authentico, de non alienandis rebus eccles. colla. 2. & notat glo. ordinaria, in l. Rēpu. in si. C. de iure Reipub. lib. 1. 1. Hanc æquipoſsionem confirmat etiam D. Nicolaus Euerard. de Middelburgo, in suo lib. Topicorum, in loco à pupillo ad rēpub. ad finem, vbi dicit, q̄ sicut bona ecclesiæ sine certa solemnitate vel alienari, vel in perpetuam emphyteusim dari non possunt. c. sine. 1. 2. q. 2. Authentica, Hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis ecclesiis, ita quoque nec ad piam cām, veluti ad subsidium pauperū relicta, sine ea solemnitate alienari, aut in emphyteusim dari possunt, vt latè confirmat Felin. in c. de quarta, circa principium, de præscript. Item sicut ecclesiæ in integrum restituntur, ita quoque piarum causarū ratio, in restitutione in integrum par habetur & similibus. Teste Ludo. Romano, conf. 446. Panor. in c. 1. de restit. in integrum. Tertio, sicut in acquisitione ecclesiæ, aut beneficii ecclesiastici, simonia committitur, ita etiā in acquisitione hospitalis, vel rei ad pium vsu destinatæ, vt habet Calderinus in tit. de religioſ. domibus. conf. 1. Quarto, sicut de relictis ecclesiæ nõ soluitur falcidia, nec Trebellianica, ita neque eadem soluitur de rebus ad piā causam relictis. Teste Castr. conf. 195. Postremò, sicut iudex secularis nõ immisceat se rebus ecclesiæ, ita etiam non intermiscet se rebus ad piam ecclesiæ causam pertinentibus: potissimum si eæ cum præiudicio iudicis ecclesiastici cõtingerent. Nam si quis se intermisceret rebus iis piis administratiuè, & non priuatiuè, hoc est, ad subsidium piæ causæ, vel ecclesiæ, potius quàm ad detrimentum eiusdem causæ, probanda omnino foret ipsius opulatio, teste Anch. conf. 343.

Ecclesia, loca sacra.

Ecclesia, & alia pia loca in iure æquiparantur, & sunt similia l. Illud. iuncta glossa. C. de sacrosanctis ecclesiis. Et ideo generaliter omnia priuilegia ecclesiis competentia, competunt etiam & aliis piis locis, iuxta textum admodum notabilem, in lege omnia priuilegia. & vt ibidem Bartolus notat. C. de episcopis & clericis. textus in §. pro temporalibus, in Authentico, de ecclesiastic. titul. colla-

tionem nona. Et Ioann. Andr. in capitulo secundo, de in re. restit. Et hinc est, quòd sicut contra ecclesiam non præscribitur, nisi in spacio quadraginta annorum. cap. de quarta extra de præscript. & notabiliter Bald. in authentica, Quas actiones, C. de sacrosanct. eccles. vbi ait, hoc esse notabile mē requæ tenendam, itaque quoque nec contra alia pia loca cadit vlla præscriptio, vt habet d. §. Pro temporalibus. vbi & expressus de hoc casu enarratur. Plura exēpla, plurēve de hac re casus, si quis desideret, legat D. Felin. in d. c. de quarta. vbi nouendecim similitudinibus, siue æquipationis casus cõnumerat, & describit. Vide etiam dominū Nicolaū Euerard. à Middelburgo, in suo libro Topicorum in loco, ab ecclesia ad pia loca, qui de hac similitudine quædam expresse ibidè explicuit, & reliqua ad D. Felin. loco iam iam allegato, & citato, breuitatis gratia remisit.

Ecclesia & senatus.

Ecclesia comparatur Senatui, vt tenet Ioan. Monachi, in iuris defensorio. §. Quomodo contra, sub nu. 1. de ecclesiæ imperio & priuilegio. Vide titulum, Titulus.

Ecclesia & Respublica.

Ecclesia & respublica à pari procedunt, & in iure æquiparantur. Imò bona ecclesiæ verè dicenda sunt esse bona publica. cap. Quid ergo. 2. 3. quæst. 4. & ibi est textus, cum glossa in verbo, de re publica. quæ continet, q̄ ecclesia appelletur respublica, & in l. si. C. de sacrosanctis ecclesiis. Quod confirmat Fel. in c. Nonnulli. extra de rescript. dicens, quòd bona ecclesiæ appelletur esse bona reipublicæ, & q̄ fauor qui reipublicæ debetur, idem quoque & maior debeatur ecclesiæ, vt testatur Ioan. Fran. Balbus, ibi. Quinto quæro, nu. 3. in suo tractatu de præscriptio. Et Spec. lib. 2. partic. iij. de restit. in integ. nu. 3. cap. quid ergo. 2. 3. q. iij. ad hæc notanda est l. iij. C. ex q̄. ubi. caut. in integ. restitutio non sit necessaria.

Ecclesia, & causa publica.

Ex iam dicta similitudine colligitur & alia similitudo ex ipsa dependens, scilicet q̄ sicut ecclesia comparatur reipublice, ita à similibus ecclesiæ causæ etiam æquiparandæ sunt causis publicis. l. vt inter diuinum. C. de sacrosanct. eccles. vbi sicut in quibusdam casibus, non nisi longissimi temporis præscriptio, currit aduersus ecclesiam, ita nec aduersus reipublicam. Secundo sicut dominium absque traditione acquiratur ecclesiæ ex speciali fauore, ita & reipublice. Tertio sicut ecclesia acquirit tacitam hypothecam, ita & respublica. Quarto sicut in causis ciuitatis proceditur diebus festis, ita etiam in causis ecclesiæ. Specul. in tit. de feriis. §. sequitur. Et Romanus in auth. similiter. C. ad l. Fal. Quinto, sicut fiscus vel ciuitas sperueniens ad defensionem emptoris trahit auctorem ad suum iudicem. l. si minori. C. de iure fisc. ita quoque & ecclesia. glo. in c. Clericum. 1. 1. quæst. 1. sed de veritate istius æquipationis, vide Iasonem in d. l. vt inter diuinum. nume. 2. & præsidem Mechliniensem Nicol. Euerard. in loco à fisco ad ecclesiam. Ecclesia enim & ciuitas æquiparantur. Vnde idem ius quod rebus ciuitatum retribuitur, id quoque & rebus ecclesiarum concessum censetur, teste D. Iason. in d. l. vt inter diuinum, iuncta gl. ibi. in verb. priuata commoda. Sexto, nec eadem legem ecclesia fungitur iure reipublice, sicuti ad hoc quotidie prædicta lex allegatur. Quæ tamen lex duntaxat vera esse comperitur in tribus potissimum casibus, in eodem dicto textu expressis, quos casus ibidem videre licebit.

Ecclesia, & Pupillus.

Ecclesiæ ius par est cum iure minoris, aut pupilli, vt habetur in ca. auditis, & iuncta ibidem glo. in verbo, Ecclesia, extra de in integ. restit.

Ecclesia prelati.

Ecclesiam non habere prelatum, & habere prelatum, sed inhabilem; aut inutilem paria sunt. capitulo inter corporalia, & ibi Panor. extra de trãslat. episcopi, quæ decretalis ad hoc type allegatur, ad huius comprobationem facit quòd habetur in l. quotiens, & ibi Ias. ff. qui satisfare cogatur. Itè quòd habetur in l. §. quib⁹ ff. quod cuiusque vniuersita. nomine. Idem quòque confirmat Iason in d. l. quotiens. ff. qui satisfare cogatur. vbi dicit q̄ sicut paria sunt, Non habere ma-

ritum, & habere maritum inhabilem, aut inutilem, glossa in verbo Orbitates, in l. si. C. ad l. Falui. de plagia. ita quoque pares sunt, ecclesiæ placus inutilis, & prelati nullus. Imò talis prelati inutilis æstimandus est veluti mortuus, aut saltè miser & inidoneus, qui illuminare præsumit alios qui per se tenebrosus est, & ad prelationem assumpti in dignus, vt habetur de Pœnit. dist. ij. §. opponitur. Quin mortalis magis dicendus est canis impudicus, quàm prelati. c. Qui nec. ij. q. vij. Atta men si quis in episcopo suo, vel in prelatiura sua ante dignissimè præfuisse, idemque postea præsenio, vel præ alia corporis infirmitate paulatim euaderet min⁹ dignus, imò prorsus ea prelatiura indignus tadem fieret, & inidoneus, aut delirus: ob id natura vitium profectò non esset statim remouendus officio, sed ipsi adiungendus coadiutor, vt habetur in c. Scripsit. vij. quæst. j.

Ecclesia parochialis.

Ecclesia parochialis respectu ecclesiæ vniuersalis æquiparatur filiofamilias. capitulo in præsentia, extra de probato. & §. Si alia, ad finem. xliij. quæstio. ij. & ca. finali, & ibi per glo. xv. quæstio. iij. vbi dicitur. Si quispiam compromississet se restituere totam hereditatem, si sine liberis decederet, isq; postea monasterium aliquod ingrederetur, profectò is idè videtur hoc ipsum fideicommissum per ingressum in monasterium effecisse inualidum: quia monasterium in iure filij loco haberi consuevit. Authentico. Si qua mulier, & ibi Bald. Fulgo. Ias. & alij moderni. C. de sacrosanct. eccles. cap. in præsentia extra de probat. & in §. Sed & hoc presenti, in Authentica de sanctis. episcopo. colla. ix. Cuius ratio nõ est alia, quàm quòd is qui monasterium ingreditur, is & se & sua omnia eidem monasterio offerre, deuouere, & dedicare solet. Authentico. Ingressi. C. de sacrosanct. eccles. que canonizata reperitur in capitulo. Quia ingrediens, xix. q. iij. & præterea, qui sic monasterium ingrediens, eidem monasterio omnia sua offerre, is certè omnia ea monasterio tanquam filio suo offerre videtur, quòd id ipsum monasterium loco filij habuisse creditur, quia sicut maxima dilectio parentum ostenditur in donationibus, quibus filiis suis sese, & omnia sua ex naturali amore resignant, ita & filiorum loco habendum videtur monasterium, in quod quis se ipsum, & sua omnia dedit, & vt dicitur, Nulla maior esse potest alicuius dilectio, quàm quando ipse donator venit in donum, vel quando datū, vel deditū ipsum idem est cum donante, hoc est, quando aliquis se ipsum, & sua omnia donat. §. j. & §. Vna de summa Trinitate. Quocirca mirum non est, si monasterium vel Ecclesia filij loco habenda esse dicatur. Ita quoque tenet Tiraquelus ad l. si vnquam. C. de reuocan. donat. ad verbum, libertis. num. 68. Atque ista confirmant leges, & plebiscita à maiori, quòd is qui iure prohibetur alienare emphyteusim: is tamen in fauorem monasterij non prohibetur eandem emphyteusim alienare, sed potius in eiusdem monasterij fauorem eandem alienare posse, tãquàm id monasterium in ea re pro suo herede insititire & sui heredis loco haberi vellet, vt habet glo. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege, ad verbum Interest. ff. de verborum obligat. & certè monasterium habendum est, tanquam posthumus, vt ait Bal. in l. filius à patre. ff. de hæred. institut. & testamentum prius factum rumpit, & annihilat. iuxta Authen. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. Hanc quoque paritatem confirmat D. Petrus de Vbald. de Perusio, in suo nobilissimo tract. super Canonica epali, & parochiali, huius paritatis hæc naturalis poterit assignari ratio, quòd sicut filius parentibus subest, veluti à quib⁹ primà duxit originem à quibus suum corpus esse, substantiamque corporis, & membrorum contraxit: ita & parochialis Ecclesia, Ecclesiæ generali subest eiusque membrum est particulare, & quodammodo ipsius est proles, ipsi subiecta, ipsi vnita, ipsique debita ac quasi naturali origine coheres, & cõiuncta. Hanc tamen dictam paritatem monasterij cum filio, praxis, & principum edicta publica postea limitauit, sic monasterium non amplius habendum esset pro filijs nisi in solis casibus in iure expressis, & nõ in aliis: quia in petenda dote vidua, quæ monasterium ingressa est, vel in iuribus feudilibus, vel in similibus casibus aliis in iure non expressis, monasterium pro filijs haberi non potest: sed soli filij, aut filia, qui ex parentum suorum lumbis, aut corpore præciti sunt. Teste Ias. in d. authen. si qua mulier. in quinta add. num. 19. 30. & Tiraq. ad d. l. si vnquam. ad verbum, Susceperit liberos numero 36. & seq. & ad d. verbū, libertis, nu. 70. eam seq. Coni. opi. To. 4. RRRR

Ecclesia & patronus.

Ecclesia aequiparatur patrono: vt enim Patronorum est patrocinarī suis respectu quorum dicitur patronus, ita & Ecclesia tam particularis, quam catholica defendere, non perdere debet suos, quos per Baptismum pro veris membris in corpus suū vniuersale sub capite Christo assumptos, insertos & incorporatos accepit: defendere inquam omnibus modis, viis & medijs, per tolerantiam, per longanimitatem per respicientiā expectationem, ne humana temeritate in mortem incidat aeternam, ne v̄ quisquam ex iis praeproperē pereat quo seruando mortuus est Christus, qui in hunc mundum venit seruare, non perdere. Matt. 9. Luc. 5. 1. Timo. 2. sed potius vt ipsam errantem ocululā exemplo Christi diligēter grat, inuentam non occidat, sed clemēter humeris suis imponat, & in ouile, a quo deuiuit, studiosē reportet, in priorem libertatem filiorum Deia erar, & de ipsius salute, & restitutione gaudeat, & ab amicis & vicinis de repera ouicula congratulationem exposcat. Quum igitur omnes ante Baptismū fueramus filij irae, aeternae gehennae addicti, & per Baptismum cognoscimur incorporati corpori Christi, ipsiusque corporis effecti membra, quod corpus est Ecclesia illa vniuersalis, superest vt eadem Ecclesia sibi per diuinam gratiam, & per Baptismatis sacramentū in suos vnitos, & incorporatos misericorditer etiam agnoscant, agnitos benignē recipiat, foueat, & fortissimē defendat, errantibus prudēter ignoscat, & ad errata quantum Reip. Christianae salus permittit, dissimulet: ad ipsorum salutis sp̄e oculos intendat, iuxta voluntatem Dei, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis suae venire. Huius itaque diuinam naturam imitatur Ecclesia, & in conseruandis, patrocinandis, & defendendis suis filiis, tam orantibus, quam non errantibus, se totam clemēter impendit, ne quis luorum pereat, sed vt omnes pariter retineat, seruet sibi, suoque capiti, & sponso Christo vnitos, & incorporatos asserat, ab aeterna morte defendat, & in cohereditatem, regni caelestis cū Christo ascribat. Est enim Ecclesia Christi nempe vniuersalis, siue catholica, domus Dei columna & firmamentum veritatis, teste Paulo 1. Timo. 3. & per consequens in sola domo Dei salus nostra est, vt quae sola nos defendit, & seruat per Christum dominū nostrum, qui eiusdem est caput. 1. Cor. 12. & Ephe. 1.4. & 5. & Col. 1. & 2. a quo capite omnis nostra salus in sua membra desinit, sicut succus vitis in omnes suos differtur palmites. Sed haec obiter theologice. Ad meam confessionem redeo, imitatus hanc Pauli sententiam. Idem etiam confirmat D. Petrus de Vbal. a Perusio, in trac. super Episcopali, Canonica & parochiali.

Edere.

Quicumque edere, exhibere, & restituere, cū grāmaticis, tū iuris peritis, paria sunt. l. & que a Diuo. & ibi Bal. nu. 5. ver. & vt clari. C. de edē. de editione loquitur d. l. & quae, de exhibitione. l. iij. §. pen. ff. ad exhibendum. de redditione siue restitutione loquitur. l. dissoluta. C. de condit. ex lege sine caus. l. si Chirographum, ff. de probat. l. Labeo. ff. de pact. cū similibus iurib. nam quemadmodum ex causa ad editionem rationū quis compellitur, d. l. & quae, ita quoque ad exhibitionem instrumentorum compelli potest, d. l. iij. §. penult. & ad restitutionem, quia creditor cui est satisfactum, tenetur ad restituendum debitori Chirographum, d. l. dissoluta. & ideo pulchrē respondit Zasius, singu. responforum, lib. ij. ca. xxi. quod non sufficit dare cautionem vel quietantiam de soluto, ac satisfacto, vel redēpto annuo redditu: sed praeter hanc quietantiam etiam restituendae sunt ipsae obligatoriae literae. Primò, quia quisque cogitur praecise restituere oēm obligationem, quam restituere potest. l. qui restituere. ff. de rei vendi. Secundò, quia cautio seu quietantia est res fragilis, & perditu facilis: ideoque non satis efficaciter obligationem liberat, nisi creditor ipsissimas literas reddituales restituat. l. cogi. §. si pater. ff. ad S. C. Treb. & quamuis hic amissionis futurae euentus ex rerum praesenti statu non appareat, propter culpam tamen restituere volentis, eodem literae peritiae praesumuntur, vel pereundae, arg. l. diuortio, in principio. ff. de negot. gest.

Edere imperfecte.

Imperfectè edere, & plus nō edere paria sunt. expressa l. j. §. pen. iuncta glo. ibi. in verbo Edere. ff. de edēdo, quod ibidē

not. Alber. de Rosa. nu. 1. Veluti si quis edat instrumentū in quo contineatur stipulatio facta sub p̄dōne, p̄dōnem tñ nō edit: vel edit stipulationē, sed non p̄cna quae in ea continet. is profectò instrumentū edit imperfectū, & ita tanquā nullū instrumentū edere censetur: & per consequēs quia pars eā expressam conditionē & p̄cna ignorauit etiā in p̄cna incidere non debuit. l. Haereses. §. Idē iuris. ff. Famil. her. Atque hinc Bar. in d. l. j. §. pen. not. Quod parti debeat fieri copia de oibus q̄ in iudicio producantur, & instrumentū tradi perfectum cū expressis p̄dōnibus & p̄cenis vt pars eas p̄dōnes obseruare & p̄cenas euitare possit. Quod et̄ confirmat Vlpia. qui ibidē dicit q̄ in stipulationibus edenda omnia sint q̄ edēda sunt: quodq; is nullā stipulationē edere videat q̄ stipulationē totā non edit. De hac re quoque pulchrē loquitur Lu. Roma. ff. de ope. no. nun. nu. 2. Quēdā inquit est editio q̄ fit iudici per partē ad intentionē fundandā, q̄ fieri tñ debet integraliter, & in qua nō sufficit particulā edere. l. In ciuile. ff. de legi. Quēdā verò editio fit iudici ad hoc vt ex ea ipse p̄dideret quid debeat parti, & hoc casū idē est an particularis an integra fiat. c. Contingit. de si. instru. Quēdā p̄terea editio fit Principi ad hoc tñ, vt declaret verbū aliquod: in hac sufficit particulā exhibere. l. f. C. de precib. Imper. offerend. Quēdā autē editio fieri dēt parti, sed in parte, hoc est, ad eū solūmodo finē, vt pars per eā expressam partē instruat, & admo- neatur an velit liti cedere, an in ea ulterius cōtendere, & tūc sufficit eam particulā clare exprimere per quam pars adcedendū, vel ad procedendū informari possit. l. Argentarius. §. edi aut. ff. de edēdo. Aliqñ fit editio parti, vt ex ea pars exhibens intentionē suā parti exhibita cōprobet, & tunc debet ita edi, vt ex ea fieri possit probatio, cō omnibus suis solennitatibus. l. Veluti. ff. de eden. Postremò aliqñ editio fit parti, vt ex ea editione pars aduersa videat quid in ea tanquā falsum reprobare, aut vt verū admittere debeat, & tunc debet plena ac integra fieri, & exhiberi editio, d. l. j. editiones.

Edicta.

De edictis, mandatis, aut legibus ciuilibus. Vide infrā sub titulo, Statuta.

Error improbabilis.

Error improbabilis (q̄ error supinus dī) aequiparatur errori iuris. l. Reg. ff. de iur. & fact. igno. & l. Quāquā. ff. ad S. C. vel. eū alijs iuribus. Vbi dī, quod sicut hī qui per iuris ignorantiā l. Fal. beneficio vsi nō sunt, nō possunt repetere, ita quoque qui per errorē improbabilē fideicommissum soluerūt, id ipsum solūtū tanquā indebitū repetere non possunt. Et 3, sicut error iuris impliciti seu intricati dī error probabilis, sic quoque error facti dī error probabilis, vt est text. quem ad hoc citat Ant. in c. cū dilectus. & ibi quoque Imo. de regula. & Cle. j. §. sanc. in 3. opposi. de vsur. Et quēadmodum praesumitur esse in dolo is qui errat in iure naturali vel quasi, vel q̄ errat in iure ciuili notorio & indubitato, testib. Angelo, Cuma. & alijs ad l. ex cōsensu. §. si. ff. de appel. Et Alcia. regula. 3. praesumptio. 3. o. ita quoque & is praesumitur esse in dolo, qui allegat errorē facti improbabilē, iuxta gl. in c. vlt. §. vt aut. ad verbum, Scienter. de offic. deleg. libr. 6. Tiraquellus latius in tractatu De p̄cenis tempe. causa 13. nu. 22. cum seq.

Error iuris dubius.

Error iuris dubius aequiparatur errori facti, qñ de eo constat vel probatur, secundum Anto. de Butrio, & Abb. in c. de quarta. extrā de praescri. nu. 12. cum concord. De quibus ibi quoque latē per Felin disputatur. Atque ita etiam tenet Carolus Ruinus, consi. 2. 8. post nu. 2. in 2. vol. consilio. & con. 27. nu. 18. 3. vol. Vbi dicit, q̄ error dubius inducat bonam fidē, & praebat iustam causam praescribendi. c. cū dilectus. extrā de consuetud. Quod etiam notat Ant. de But. & per Im. in c. si diligētī. de praescri. Et per Abb. in d. c. de quarta. c. tit. cū alijs p̄cordantibus, de quibus ibi recētiore cōsule. Et ideo vbi sumus in casu, in quo est dubiū de iure, an solus Episcopus actū facere possit, tūc in eo casu titū? ex illo actu oriēs, quamuis minus iustus sit, tñ propter dubium iuris, occasio- nē, & causam praescribendi praebet, non minus quam si errore facti contigisset, teste Imol. & Card. in c. cū dilectus. de consuetu. Quia qñ ius, in quo erratur, est ius dubiū, is error iuris equipollit errori facti. Imò ipse error iuris dicitur probabilis error, qñ ius ipsum est obscurū. l. cum prolatis. ff. de re iudic. vel res in apicibus iuris consistit, sic Bald. in l. venditioni. C. de vsucap. pro empto. Atque haec ipsa etiam dicit, & alle-

& allegari solent de extraordinaria seu extrayaganti consti- tutione, quae non est publicè nota, quia talis non praesumitur peruenisse ad notitiam cuiuslibet, vt dicitur Doct. in c. j. de constitutio. libr. vj. & Bald. in l. Leges. C. de legib. Vnde & Corneus consil. xlvij. num. 10. dicit quæstionem illam esse dubiam. An res enormissimae laesionis possit teneri contra transactionem iuram, & an ideo de illa compromitti possit: sic vt quæstio facti est dubia, quae de interpretatione consuetudinis nascitur, vt ibidem latius videre licet cum reliquis ad hanc quæstionem pertinentibus, vt & ibi latius explicat Doctores, ad d. cap. cum dilectus. Et Imol. in c. si diligenti. de praescriptioni.

Esse.

Esse in prouincia, & esse circa prouinciam, paria sunt. Vide infrā, sub Themate, Prouincia.

Esse in via ad actum.

Esse in via ad actum, & esse in actu, paria sunt. Vide suprā, in actu esse, sub titu. Actus.

Esse talem, & haberi pro tali.

Esse patronum, ciuem &c. & haberi p̄ patrono, ciue &c. paria sunt. Vide infrā, Patronus.

Esse indebitè.

Non esse, & nec debite, nec legitime esse, paria sunt, capit. ei cui. de p̄bend. in vj. Vbi dicitur, quod si mandetur iurisperi- titer, vt Ioanni prouideatur de praebēda proximē vacatura, tunc si ea fit sacerdotalis praebēda, ea certē ipsi conferri nō poterit, si notandum in tali etate exiit, qua ad sacerdotium promoueri possit: quia paria sunt, Ioannem simpliciter non esse habilem ad praebendam & Ioannem ad praebendam talem nondum esse habilem. Nam eo casu & qualitas perso- nae, & qualitas praebēdae inspicere debent, iuxta tempus praesens, & qualitas adiecta verbo debet intelligi sū tempus verbi §. proximus. Institut. de legit. agna. turel. ad similitudinem quoque superiorum etiam paria sunt, Non facere, & nō sic facere, vel alio indebito, vel insufficienti modo facere. capit. final. de restitut. spoliat. Ioannes Neuizanus. consil. 50. num. 20. Item ad hunc quoque modum paria sunt, Omnino non esse iudicem, & esse iudicem, sed non ad illum actum de quo agitur, teste Ioann. Monach. in capit. ea quae. de regul. iur. De hac re etiam meminit Petrus a Braxio, in suo directorio lectionum, numer. 4.

Esse non de iure.

Non esse, & esse, sed non de iure, paria sunt. leg. quotiens ff. qui satisfare cogantur. Atque a simili paria sunt, Non esse factam excussionem, & excussionem esse factam, sed non de iure, Roland. a Valle, consil. ix. nume. 7. Tertio, paria sunt, Non esse factam obligationem, & obligationem esse factam: sed non de iure, l. nulla. ff. de auctorit. tutorum. Idem Rolandus, consil. xliij. nume. 2. §. l. acceptam. C. de vsur. & ibi Doctores. Nam quod incautē vel contra ius factum est, id nullum est, habeturque pro infecto. l. non dubium. C. de legib. capi. quae contra ius. de regul. iur. & l. j. ff. de his, quae in testamento. del. Atque hinc etiam consequitur, quod malè respondere, peius sit, quam nullo modo respondere, gloss. in l. si sterilis §. cum per venditorem. ff. de action. empti. & latē de his laeson in l. j. ff. quod quisque iuris. Item, paria sunt: Non existere aliquid, & existere, sed de iure non posse succedere. Parisius consil. lxx. nu. 64. lib. iij. & d. Anto. de Rosellis in suo tractatu de potestate Imperatoris ac Papae. num. 20.

Esse, & non posse disponere.

Sic quoque paria sunt, Non esse, & esse, sed non posse disponere. l. nec emere. ff. de contrahend. emptio. cum vulgari- bus. De quo etiam Petrus Paulus Parisius consil. cxliij. nume. 2. §. in iij. parte.

Esse inutiliter.

Non esse, & esse, sed inutiliter esse, paria sunt. Sic et̄ paria sunt vt paulò antè meminimus, Ecclesia nō habere platū, & habere platū, seu patronum, sed inutilem. ca. inter corporalia. & ibi Panormi. extrā de translatio. episco. quod quidem

decretum ad hoc saepissimè allegatur. facit etiam ad haec q̄ habetur in vulgata l. quotiens. ff. qui satisfada. cogant. & in l. j. quibus. ff. quod cuiusque vniuersi. nomine. Quin & istud confirmatur per gl. in l. f. C. ad leg. Flauiam de plagiaris. vbi notanter dicitur quod paria sunt: Non habere filiū & habere filium inutilem. Similiter & paria sunt, Vxorem nō habere maritum, & vxorem habere maritum inutilem, sicuti Ias. refert in d. l. quotiens. ff. qui satisfada. cog. vbi ponit multo plura similia huic proposito seruientia. Haec eadem refert etiā Alex. in l. filij. §. vidua. ff. ad municip. dicens quod non solū vidua dicatur quae est priuata marito, sed etiam quae maritū habet inutilem, de quo gl. est singularis in d. l. f. ff. ad l. Flauia. de plag. & ibi Salic. in fin. vbi eandem sententiā probat, quā idcirco summopere pro statutis eodem loco notandum pu- to, vbi peculiarem mentionem de viduis facit. Huc quoque adferenda est gl. cum adiuncto textu. in l. non putauit §. nō queuis. ff. de bono. posses. contra tabul. & ibi Bald. Sratuto, inquit cauetur, quod Bānitus siue exul possit impunē offen- di: quod si est bannitus banno inualido, nō poterit offendi. Quod etiam confirmat Dominicus in ca. Pia. de except. lib. vj. vbi etiam dicit quod paria sunt, Aliquid non esse & esse, sed non posse probari esse. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tute. & Raph. Fulg. in l. Temporalibus. nu. 2. de vxorib. militū. Vi- de etiā tex. in c. Alius. xv. q. vi. Vbi narratur, quod Rex Frā- corū Chilpericus aliās Childericus tertius stupidus anno Christi 741. aut secundum nonnullos. 742. regno fuerat ex- actus & depositus propter ipsius in gubernando inutilitatē, & facit ad haec etiam textus in c. f. de erate & qualitate. Vbi similiter narratur, quidā Episcopus Calinēsis fuerat suo Epif- copatu priuatus, tātū ob id quod ignorabat Donatū gram- maticum, & ad hoc facit vulgatus text. in l. quotiens. ff. qui satisfada. cogant. Vbi etiam paria referuntur, Non cauere, & in utiliter cauere, teste D. Ias. in d. l. quotiens. Paria quoque vel similia sunt sicuti ante diximus, Non esse, sed non apparere, vt est textus in l. in lege. ff. de cont. rah. emptio. & l. duo sunt Titij. ff. de testam. tute. Item, Paria sunt, Nihil habere, & aliquid habere, quod nō sufficiat: vel nullum habere beneficium, & habere beneficium, quod vite sustentationi non sufficiat, vt inquit Archidi. in c. Pictis. lv. distin. per illum tex. Facit materia l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. actio.

Esse inualidum.

Nihil esse, & inualidum esse aequiparantur. l. si autem nul- lū, & ibi Baldus notat. C. de legi. hereditibus. Vbi & paria sunt, Nullum facere testamētū, & facere quidē, sed intra tempus illegitimū ante pubertatē. Sicut etiā paria sunt, nihil probare, & inualidè probare. Barth. Chass. consil. xliij. nu. 1. §. & sic pa- ria sunt, Nullo modo venire, & non legitime venire. Archi- dia. in c. veniens, de renunciat. Item, Paria sunt, Vitiosè aliqd fieri, & id omnino nō fieri. D. Zasius, cōf. vij. nu. 2. 6. Sic & pa- ria sunt, Non esse iudicatum, & sententiam iudicatam esse nullam. l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudic. Sic & paria sunt, Nullam esse interpositam cautionem & cautionem esse in terpositam, sed de iure inualidam. l. quotiens. ff. qui satisfad. cog. Item, Paria sunt, Si nulla causa exprimat, & si causa exprimat inualida. gl. magna in l. j. ff. de ope. noui. nun. Et Ias. in d. l. quotiens. ff. qui satisfad. cogant. Item, Vitiosa citatio, & nulla citatio aequiparantur. Similiter, Vitiosa seu illegiti- ma executio, & nulla executio assimilantur. Horū meminit Iasius D. Valdr. Zasius dicto consilio vij. nume. 2. 6. lib. ij. quē per ocium videre poteritis.

Esse nullum.

Nō esse, & esse, sed esse nullū, paria sunt. Pro quo faciunt allegata Andreæ de Yfern. in c. j. §. Præterea. Quae sit prima causa benef. ami. dum allegat. l. j. §. qd sine mo. ff. quod cuius- que vniuersi. nomine, & alia iura, & ibi per cum. Sic & paria sunt, exhæredationem non esse factā, sed ipso iure esse nul- lam: nempe quando aliquis filium suū a paternorum bonorū successione p̄ exhæredationē sine legitima causa excludit. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bon. poss. contra tab. Ad ho- rum quoque similitudinem, nemo dicendus est tutor testa- mentarius, si testamentum ipsum nullum sit, in quo is tutor constitutus fuit. l. iij. ff. de testamento. tutel. Et testamentum dicitur nullum, quando nec testator, nec testes testamen- to subscripserunt, idque suis chirographis non consignarunt. l. ad testium. §. penult. ff. de testamen. Sic etiam res dicitur esse non transacta, vel finita, si ea transactio sit Commu. opi. To. 4. RRRR 2

nulla, aut si in ea inualidè, vel nulliter sit processum. l. j. ff. ad S. C. Trebellian. quia in omni transactiõne verba sunt cum effectu intelligenda. l. j. ff. quod quisque iur. ad quam multa al legauit Matthæus ab Afflicis. in d. §. præterea. Item, & Alex. consi 77. incip. visis dubitatio. in iij. vol.

Esse sine probatione.

Aliquid non esse, & esse, sed non posse probari esse: vt & paulò ante diximus paria sunt. d. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. Casum ponit, si duo essent Titij, scilicet pater, & filius; & si præterea datus esset tutor Titius sine ampliori additamento vel expressiõne, ita vt per circumstantias nõ apparet de quo Titio testator sensisset, aut quem Titium tutorẽ esse voluisset, quæritur ergo quid iuris in eo casu cõsensus sit. Ad hanc quæstionem respondendũ esse dicit, qd si Titius tutor esse debeat, de quo se testator sensisset verbis, vel scriptis declarauit, quod si nec verbo nec iure, nec scripto appareat, aut probari possit, ius quidem ipsum non deficit, sed sola probatio, quia id ius scilicet pbari, & manifestari nõ pot: ideoque ius tale occultum, & incertũ pro nullo iure censetur: & per consequens nullus tutor datus declarabitur: quia in testamento nõ pot dari tutor incertus. l. tutor. ij. cod. tit. de testa. tutel. ad huius similitudinem Modestinus quoque dicit, quod quotiens nõ apparet, quis heres institutus est, institutio non valet, quippe euenire potest, si testator quãplures amicos eodem nomine habeat, & ad designationẽ nominis, singulari nomine vtatur, nisi ex aliis apertissimis probationibus fuerit reuelatur, pro qua persona testator senserit. l. in tempus. §. j. ff. de hæred. institut. Ad huius casus similitudinem Vlp. aliu casum ponit, scilicet, si legatum relictum fuisset vni ex cognatis, meis, qui primus capitolium ascenderet, & si duo simul in capitolium venisse dicantur, nec apparet vter prior venerit. Item, si ex pluribus seruis eiusdem nominis, vni vel pluribus libertas relicta esset, & non certò constaret, cui particulariter ea libertas attribuenda foret: profectò in his casibus propter probationis incertitudinem, tũ legata, tum libertas impediuntur. l. si fuerit. ff. de reb. dub. sic idem Vlp. ad l. idẽ Põponius. §. si. ff. de rei vëdica. Si, inquit, plures sint eiusdem nominis serui, puta plures Erotas, nec apparet de quo actũ sit, Pomponius dicit nullã debere fieri condemnationem, propter rei actẽ incertitudinem. Idem quoque cõfirmat Phil. Dec. consi. 271. incip. viso processu causæ vertētis. nu. 5. in ij. par. vide infra, Facta sine probtione.

Esse certum, & debere esse certum.

Esse certum, & debere esse certum, Item, Scire, & scire debere, in iure paria sunt, vt notatur in verbis legis, qui cum alio contrahit. Nam is qui cum alio contrahit, vel est certus, vel debet esse certus de conditione, & contrahentis qualitate. ff. de regul. iur. l. ij. §. si a pupillo. ff. pro emptore. Vnde si qs cũ pupi. vel prodigo contrahat, isque cõtrahens postea sentiat se per eum contractũ in aliquod incidisse dãnũ contra pupillum, aut minorem agere coeperit, & contra eũ contrahentem pupillus, aut minor, certè in ea actiõne longè fauorabilior ac potentior ad excusationem est causa pupilli, vel minoris, vt pote quos vel atas, vel gubernationis incertitia excuset, argumento l. quod infans. ff. de rei vendica. Atque ideo is contrahens in dãmno, & in culpa erit, qui taliter pupillo, aut minori soluit, quia scire debuerat quis & qualis fuerat, cũ quo tractauit. §. sed econtrario. Institut. quibus aliena licet. nihilominus, si quis contrahens verè ignorasset eũ verè fuisse pupillum, minorem, aut prodigum, certè is nõ deberet soluere, aut in dãnõ esse, nisi certò pbari postea posset ipsum certo præsciuisse, aut saltẽ dubitasse de eius conditione, scilicet an fuerat pupillus, minor, aut prodigus, an nõ. & hoc potissimum, quando is pupillus, minor, aut prodigus diues fuit, & pro diuite habitus, sic vt ea pecunia numerata plurimum incommodaret contrahentem pupillo, minori, vel prodigo parum: certe tunc contrahens liberatur per exceptionem. l. apud. §. si quis pupillo. ff. de except. doli. Philipp. Decius, vir certè magni cõsilij, in d. l. siue regula, qui cum alio contrahit. Sic si quisquã mutualet pecuniã alicui filiofamiliã, is non posset id ipsum mutũ iure necoscere, aut recipere obstat scilicet S. C. Macedoniano, quia scire potuit, aut debuit illum esse filiofamiliã. l. penul. ff. ad S. C. Macedo. & idẽ in minore, vt notatur per gl. in l. si Titius. in verbo, ætatis. ff. de fideiusorib. præsumit eũ semper, quod is q cum aliquo contrahit, notitiam eius habeat, aut habere debeat, cum quo mercatur, aut contrahit, vt notat Bal. per illũ text. in l. inciuilẽ. C. de furt. Vñ si qs sua culpa in aliquod dãnũ per

contractũ incidit, is siue ciuis sit, siue forẽsis, ab eo dãmno excusari non pot, ob id quod cum boni ciuis liberis contraxit, qui in paterna potestate adhuc extiterant, qui etiam liberorũ, ac filiorum qualitatem vel sciuit, vel certe scire debuerat. Et si eandem ignorauerat, profectò inuestigare debuerat, qualis is fuerat, cum quo ignoto cõtrahere præsumpsit, vt notat Cumanus consi. 26. inci. cũ statutũ Paduæ. simili quoque ratione ille qui contrahit, in materia societatis contrahere cupit, is etiã qualitatem eiusdem societatis inuestigare debet: quod si nõ fecerit, sed per huius nõ inuestigationis occasione in dãnũ incidit, id dãnũ sua culpa ferat oportet ad horũ quoque similitudinẽ. quod hic dicitur de cõtrahente, idem & censendum est de eligente: quẽ etiã præsumitur habere, vel debere habere notitiam electi. Quocirca non excusantur canonici, patroni, aut reliqui collatores, qui ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, ob commendationes amicorum, indignos quoque cũ maximo ecclesiæ scãdalo sepe eligunt, vt notat Bar. in l. si patronus. ff. de cõfirm. tutor. & ibi Bar. allegat præscriptum tex. l. qui cum alio contrahit. Vide de hoc etiam infra, Scire.

In esse consistere.

In esse consistere, & aliquid cõsistere in eo statu, qui rem iam iam producet in esse, in iure sunt paria. l. Fulcinius & ibi Bar. ff. quibus ad liber. p̄gredi nõ licet. & in l. nõ rãtũ. in princip. ff. de excusatio. tutorũ. sic Christus apõstolis post cœnã nouissimã loquẽs de sua morte & valedictiõne, capitibus 13. 14. 15. sic sermonẽ contexit, & protulit, quasi præteritam fuisse mortẽ pronunciaffet, quã tamen tũ demum imminabat. Odio habuerunt, inquit, me gratis. lo. 13. Item, nũc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est in eo. loã. 13. Item, venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Ioan. 17. Pari quoque ratione sancti Prophetæ propter prophetiã & rei futuræ certitudinem, sic de futura Christi passione locuti sunt, ac sic a tũc temporis cõplẽta fuisset: vt, Astiterunt reges terræ, & principes conueniunt in vnum aduersus dominũ, & aduersus Christũ eius, Psal. ij. verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. & nos putauimus eũ quasi leprosum, & percussũ a Deo, & humiliatum. Ipse aut vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est p̄pter scelera nostra. Esa. 53. atque ita in pluribus aliis scripturæ locis, sed hæc obiter: Pergamus nunc ad iura. Ad prædictũ, itaque modũ (Abherico teste) similia sunt, aliquid iã factum esse, & iã iam proximè factum iri, vel faciendum esse. l. rẽ legato. ff. de leg. iij. vbi pro dato habetur, quod dari paratũ fuit, & in l. si quis cum sciret. ff. de v. sup. pro emp. vbi perditũ censetur, quod statim perdẽdũ est. & l. qui pœna. §. Diuus. ff. de manumissio. nib. ex quo notat benedict. Plũb. qd licet is, qui captus est in causa capitali, non sit fideiusoribus relaxandus, vt not. Bar. in l. j. ff. de custo. reorũ. tũ si certò constet de ipsius innocentia, & si cõclusum esset in causa, vt proximè absolui debeat, certè is omnino, & statim relaxari debet. quod dictũ pro singulari citat Ias. in l. naturaliter. §. nihil commune ver. ego vltra scrib. ff. de acquir. reorũ. possel. quod quidẽ singulare etiã hoc nostro æuo diligenter obseruandum est contra quorũdã superciliosam seueritatem, qui tametsi alicuius incarcerationi probitatẽ, fideiũs integritatem certissimè cognoscãt, ipsiusque innocentiam, tum omniũ iudicio testatissimam, tũ propriis oculis perspectissimã habeant, atque is interim clarissimorũ virorum piis responsionibus, maximisque cautionibus oblati relaxari desideret, tã mordaci tamen pertinacia eosdem nõ rarò exastuare cõperias, vt nullis pactis, nullisque cautionibus sese placari sinant, vt talẽ alioqui probatissimũ, infantẽ ac fortassis etiã valetudinarium, ac penè moribundum è carceris duritia vllõ modo relaxet, priusquam muneribus fungit permittant, quin potius eundem innocentem, carceris squaloribus mordicus comprimant, ac prope modum enecent: quippe vnus aut alterius maleuoli atque etiam sæpe infamis maledicentissimis linguis potius obscundares, q̄ publicè honesteque famæ, q̄ clarissimorũ virorũ lætis p̄coniis, q̄ denique ipsi innocẽtissimè candidissime auscultantes. Atque hinc fit vt felicem illum iudicẽ, qui detinetur apud iudicem aliquem prudentem & Christianè pietatis amantem, affectibus humanis non ita additum, quin plus veritati compertæ quã delatoribus tribuat. Contingit enim aliquando vt delatores ex priuato quodam odio, aut ex nimio iudicibus adulandi studio plura sæpe ad iudicem deferant, quã rei veritas habet, & ea culpent graui-

us, & atrocius, quã crimen ipsum meretur, ex quibus incauto iudici citius imponitur, & insons contra æquum, & bonum miseriam affligitur. Sed nunc ad intermissã, eandem Iasonis sententiam sequitur quoque Iacob. Butrig. & post eum Bald. in l. sed est is, ff. de in ius vocab. per text. quem Bald. dicit singularem in l. nullus. ibi, donec repetierit. C. de exhiben. reis. Idem quoque cõfirmat Bal. in l. ij. C. de custo. reor. Quem deinde sequitur Franciscus Aret. in l. ij. §. si feruus. ff. de acquir. possess. Quin & per text. in d. §. diuus. dicit Paulus Elea. in Clementina Pastoralis. de re iudicat. quod pro condemnato esse debeat, qui statim cõdẽnandus erit. Ad quod etiam est tex. in d. l. qui pœna. §. j. ff. de manumissio. & text. in alia notabili. l. quamuis indubitat. C. de adulte. per quẽ decedit notabiliter Bald. ibi, & in l. si pro ea. in vj. q. mandati. Vbi dicitur, quod sicut fideiusor condemnatus agit contra reum principalem, vt ipsum eximat, & liberet. l. Lucius. in fi. ff. eod. ita & is, qui de proximo condemnadus est. Ad quod etiam allegat textum in authent. vt cũ de appell. cognosci. in prin. Hunc quoque sequitur Ale. in d. l. iij. §. si feruus. quẽ ff. de acquir. possess. & Ias. in l. admonendi. in lectura. Et ibi quod sequitur Franciscus. Purpur. vers. Quintò inferitur. ff. de iure iur. Item Ias. in authent. si qua mulier. in fi. C. de sacros. eccle. & in l. diuortio. §. interdum. ff. solu. matr. & in l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acquir. pos. in j. lectũ. & iterũ in ij. lectura, vers. Ad idem bene facit. Horum postremò profuse etiam meminit D. Andr. Tiraq. in suis commentariis de legib. connubialib. & iure maritali. xv. lege connubiali, numeris 7. & 8.

Esse inapparenter.

Non esse, & esse, sed non apparere, vt & ante diximus per regulam antiqui iuris similia, & equiparata sunt. Vnde sequitur, quod statutũ corrigens vbi nihil sit factũ, corrigit etiam vbi factum sit, & quod sit factum nõ apparet. Hinc videmus etiã quod quãdo duo sunt casus à iure antiquo per viam regulæ equiparati, quod tunc id quod lex noua corrigeret in vno, eadem quoque censeretur id ipsum corrigere in alio, vt est glossa in authent. & nõ obseruata. C. de testamen. quam ad hoc pro singulari allegat Imol. in l. si verò. §. de viro. in v. fallent. quam ponit circa extensionem, qua fit in correctoriis. ff. solu. matrimonio. cùm ergo illa duo, nihil esse, & esse, sed non apparere sint per viã regulæ equiparata, vulgata l. duo sunt Titij. & ibi Bal. ff. de testament. tute. & Ias. in l. Titia. tex. nu. 2. ff. de l. j. & Nicola. Euerard. in consi. xij. ad finem paginæ lv. nume. 30. & c. solemnissimè. j. de cõsecrat. dist. j. l. si fuerit. ff. de reb. dubiis. & in l. eũ ex plurib. ff. de manumiss. testamẽt. & text. in l. quotiens. ff. qui satisfat. cogant. Igitur statutũ corrigens ius commune, eo casu, quo nihil est pronunciatũ, idem dicitur etiam corrigere ius, vbi quod pronunciatum fuit non apparet. ita Carolus Ruinus consi. cxliiij. nu. 19. iij. vol. consi. Alex. in suo cõsi. xlij. incip. Viso processu. & c. in vij. vol. Idem notatur in l. nõ hoc. C. vnde legit. & in l. neque natale. §. & in l. ad probationem. C. de probationib. & in ca. in presentia, vbi plenissimè Can. extrã eodem titu. de probatio. & Petrus Paulus Parisius consi. ciiiij. nu. 2. in j. parte. Huc facit l. cum res. §. item si res, delegat. primo. & l. si cõstante. §. si vxores. ff. solu. matrimonio Alex. de Imo. in suis consiliis consi. clxxxj. nu. j. lib. vij. Sic & idem est iudicium de his quæ non sunt, & quæ nõ apparent, teste D. Hipp. de Marfi. consi. cxxxij. incip. In presentia causa inquisitionis, & c. nu. 22. in ij. vol. Et ita constat paria esse, Nullam fieri prouisionem, aut de certa non apparere. l. in lege. & ibi Bart. ff. de contrahenda. empt. & d. l. quotiens. ff. qui satisfat. cogantur. Vdal. Zaf. consi. v. nu. 64. Accedit quod vulgò dicitur paria cõferri, rem non esse, & non apparere, d. l. in lege. & l. Rutilia Polla. ff. de contrahend. empti. Ita D. Vdalri. Zaf. consi. xij. nu. 5. 1. & idem Zaf. consi. xx. nu. 30. vbi ait paria esse, Non apparere, & non esse. Item non esse in tempore, & non apparere in tempore, vt Andr. Tiraq. in libro de vtroq; retract. numero, 93. de retractz lignagiers. §. j. Dedans l'an. gl. x. de his plura videbitis supra, sub lite. A. tit. Nõ apparere, de his quoque vide supra themate non constare.

Esse euidenter.

Aliquid euidens esse, & approbari, sunt paria. Caius in l. si verò. §. j. ff. qui satisfat. cogant. vbi paria narrantur: Is euidentissimè diues fideiusor est, & pro tali ab omnibus euidenter habetur, & is diues fideiusor approbatus est. Simili quoque

ratione Paulus in l. si ab arbitro eod. tit. dicit. Quod qui prolocupletibus fideiusoribus habentur, hi quoque apud arbitrum prolocupletib' fideiusoribus probati habentur. & q sic ab arbitro probati sunt locupletes fideiusores, hi etiam prolocupletibus fideiusoribus habendi sunt apud competentem iudicem, si quando ad ipsum causæ quærela foret de ferenda. Item paria sunt testes euidenter esse tales, & pro talibus approbari, Speculator in titu. de teste. §. j. & Iason. in l. arbitro. in princ. ff. illo eod. titu. Vnde etiam dicitur, quod de ceterum, vel sentẽtia iudicis approbans aliquid, & omne notorium equiparatur. c. fin. de cohabita. clerico. & mulierũ. Huc quoque facit l. emptorem. in princ. cũ gl. ff. de actio. empr. non solum ad probandam, sed etiam ad producendã actionem, vt testatur Ias. in d. §. i. nu. 3. De quo etiam latius vide apud Bar. in l. is cui bonis. ff. de ver. obl.

Esse impossibiliter.

Non esse, & nõ posse fieri, paria sunt. l. Multa. in princip. ff. de condit. & demonstrat. l. Naturalem. in exordio. ff. de acquir. rerum domi. l. Gallus. §. videndum. ff. de liber. & posth. Alex. in l. si constante. §. si vxor. ff. solu. matr. Vbi Pomponius in d. l. multa. dicit, quod multa de non impleto testamento non incurritur ab herede, vel à legatario, vel ab alio quo quis ex testamento aliquid legatum consequi debet, dũmodo tale impedimentum, eãque non impletio testamenti per dictũ heredẽ, aut legatariũ non steterit, sed aut per arbitrum, aut per alium quemuis, cuius dictũ aut decretum ad eam testamenti completionem necessariò requiritur. Veluti, si testator alicui legasset quippiam ea lege, vt ipsi monumentum aliquod erigeret ad arbitriũ cuiusdã Ioannis, & si interim is arbiter, ad cuius arbitriũ ea designatio spectat, aut nõ uiuat, aut adesse nõ possit, certè is heres aut legatarius p absentia arbitri, ob nõ cõpletũ testamẽtũ legatũ, in dãnõ, & multa esse non poterit. Deinde sicut multa non committitur propter talem arbitri absentiam, si is qui arbitrari debuit omnino in rerũ natura nõ existat: ita quoque multa nõ incurritur propter eũ arbitriũ absentẽ, qui quãuis in rerũ natura existat, tamẽ ad designandũ suũ arbitrium non adest, aut adesse non potest. Ideoque quamuis in tali casu hæres, legatari conditio nõ impleuit, in multam tamen incidere non potuit, quia à persona eius qui arbitrari iussus fuit, non recessit. l. si quis arbitratu. ff. de ver. obl. Huc quoque pertinet ea quæ in vnuersum respondet Marianus, scilicet quod conditiones omnes quæ contra Imperatorum edicta, aut contra leges statuuntur, eas omnes (quia cõtra bonos mores constituuntur) esse derisorias, & planè nullas. Has enim cõditiones Prator statim improbat, & pro non scriptis conditionibus habendas censet. Ideoque tales hæredes, aut legatarios, quibus adscriptæ sunt tales cõditiones, debere suam hæreditatem, aut legatum statim accipere non obstantibus cõditionibus non completis, ac si omnino tales cõditiones adscriptæ non fuissent. l. conditiones. ff. de conditionibus institutionum, quia paria sunt, Non esse adiectam conditionem, vel eam esse adiectam, q̄ de iure adiecta esse nõ potuit.

Excipere sine probatione.

Excipere & non probare, par est cum non excipere. Vti habetur capit. cum super quæstione. & ibi Panorm. num. 3. extrã, de concess. præbend. & ad hoc solet allegari iste textus, vbi contra eum, qui in Canonicis Ecclesiæ Tridentinæ receptus fuerat, excipiebatur ob id quod illa receptio fuerat contra concilium Lateranense: sed quia eã exceptionem pars non probauit, Pontifex mandauit receptionẽ esse validam & defendendã. Rursum in l. cum precibus. C. de probat. dicitur, quod standũ sit instrumento, nisi is qui excipit contra instrumentũ redocerit, & probauerit id ipsum instrumentum esse falsum, & falsã in eo contineri. Sic & in l. si scriptum. eodem titulo. Nepotes contra reum quendam agebant petitione hæreditatis ab intestato, reus contra ipsos obiciebat de testamento factò: sed quia id testim exhibere & probare non potuit, actores vincebant: & ideo Imperator in l. si quidẽ. C. de exceptio. dicit, qd si te exceptione munitione asseueras, de hoc (id est de huius exceptionis probatione) tantum agi conuenit. Vnde & I. C. dicit, scilicet in l. in exceptionibus. & in l. quin quaginta. ff. de probationib. & in l. prima. ff. de exceptionib. quod reus in excipiendo, quo ad probandi onus, actor fiat. Nam sicut actor suã intentionem probare debet, alioquin reus ab soluitur: ita quoque reus si excipit suam exceptionem, probare debet siue eã exceptio nem factò contrario affirmare promittat, siue eadem per Commu. opin. To. 4. RRRR 3

reiectionē intentionis actoris iam proposita, aut per infractionem factorū parti iam probare voluerit, alioqui & ipse sic excipiens & non probans condemnatur. Bal. in l. frustra. C. de prov. ad hūc quoque modū (vt paulo ante in, Essē in apparētē, diximus) paria sunt: nō apparere, & non esse, quod ad iuris effectum. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tutela. Idem asserunt Bar. & alij in l. fundi. ff. de contrah. cūpt. & Iason post alios in l. cū res. in princip. in 14. notab. ff. de lega. j. & D. Cardinalis de Zaba.ellis in c. cum super. extrā de concess. prab. nu. 1. de his quoque infra videbis sub capite, Probare.

Excipere contra sententiam.

Excipere contra sententiam iudicis, sed eam exceptionē appellando non prosequi, est omnino non excipere, vt habetur in c. caterum, & ibi Panor. nu. 9. extrā de rescrip. in ca. cum dilecti, extrā de elect. & in c. ex parte. 2. extrā de appell. vide etiam glo. in Clem. vnica. de dolo & contumacia.

Exceptio.

Exceptio actionis. Vide supra sub tit. Actio.

Executores.

De executoribus testamentariis. Vide infra, Testamentarij.

Exilium.

Exilium perpetuum cū bonorum cōfiscatiōe in iure par & aequale habendum cū morte ciuili: & talis quoque mors ciuili par est, aut proxima morti naturali siue corporali. §. cum autē. iuncta glo. in verbo mortuo. & ibi D. Ange. Areti. Insti. quib. mod. ius patr. potest. soluitur. & l. j. §. quidam filiū, in fi. ff. de bono. poss. contra tabul. Item Cyn. & Bal. in l. Deo nobis. C. de episc. & cler. de hoc. iure etiam ipsi meminimus in nostra praxi rerum criminalium, c. 58. de exiliis siue bannis. nu. 3. & 4. in postrema editione. Plura item de hoc videbitis infra, sub tit. Deportatus.

Exules, Exilium.

Exules cum relegatis, & deportatis & bannitis comparandi sunt. Vide supra, bannitus.

Exprimere rebus, & verbis.

Aliquid exprimere rebus aut factis, & aliquid exprimere verbis, paria sunt. vti de quib. in fi. & iuncta ibidem gloss. in verbo, factis. ff. de legib. vbi Iulianus ait, Nam cū ipse leges nulla alia ex causa nos teneant, quā q̄ iudicio populi recepte sunt, meritō & ea quae sine vilo scripto populus probauit, tenebunt omnes. Nam quid interest suffragio populus voluntatem suam declarat, an rebus ipsis & factis? Et Pomponius, Et qui seruum vincit vendiderit, adilitium edictū remitti æquum est, multo enim amplius est id facere, quā p̄nunciare in vinctulis fuisse. l. si tamen. ff. de ædili. edict. sic & Vlp. ad l. ij. ff. de his qui not. infam. §. ignominiosa autem misfio. Sed & si eum exauctorauerit, id est, insignia militaria illi detraxerit, infamem efficit, licet non addidisset, ignominia causa se cum exauctorasse, quia paria sunt, aliquem grauari facto, & grauari per sententiam. l. si quis prouoca. C. de appell. l. Paulus. ff. rem ratam habe. l. coiri. ff. pro socio. & est gl. in l. ij. §. ignominia. ff. de his qui notat. infam. Hæc Bar. q. 11. incip. habeo filiam. in contra. videtur vers. ij. sic.

Exprimere circumlocutiue.

Exprimere aliquid nomine proprio, & exprimere per demonstrationem, vel circumlocutionem, vel per indubitatas circumscriptioes, paria sunt. Ad quod fecit l. certum. ff. si certum pet. & c. tuam. extrā de consang. & affinit. & Panor. i. cap. licet ex quadam. extrā de testib. Vbi paria esse dicuntur, gradus consanguinitatis distinguere nominibus propriis, & eisdem gradus distinguere demonstrationibus personarū, vel aliis externis, certis, & æquipolentibus indicis, sic institutio hæredis certa dicitur, cum testator nominatim vel indubitato signo ipsum hæredem expressit. l. iubemus. C. de testam. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. de hæred. institut. Idē etiam confirmatur in ca. quanto. & ibi Panor. nu. 7. extrā de his, quæ sūt à prela. sine consensu cap. & ad hoc §. nominatim. Infit. de ex hæred. liber. & quod dixit D. Panorm. in cap.

in Lateranensi. extrā de præbend. Vnde nominatim (inquit Iustinianus) quis ex hæredari videtur, siue is ita exheredetur, Titius filius meus ex hæres esto, siue his verbis dicat, Filius meus ex hæres esto, non adiecto proprio nomine, dummodo alius filius non extet. Sic enim recte facta exheredatio dicitur. Fit enim vt in exheredando filio pater ipsum filium præ dolore, aut præ naturali alio affectu nominare non possit, aut vt filium suum cum adiectis conuiciis ac probis per odium in filium conceptum, ipsum omnino nominare nolit. Vnde tantum dicit, Filius meus ex hæres esto, vel, ex Seia natum, quem vt non filium ex causa agnosco, exheredo. l. iij. ff. de libe. & posthum. Item agrorum limites cerri designantur, quando ipsorum fines distinguuntur specificatione aliorum agrorum, qui ipsis sunt contermini. l. Forma. ff. de censib. & Barto. in l. demonstratio. q. vij. ff. de condi. & demonstr. sed & rellis, qui iuramento affirmant se certō rem scire, tā certus haberi potest, quā si distincta expressioe eam rem expressisset. Atque ipsius ita affirmantis probatio præsumptiua probatio dicitur, quia iura intelligunt eum affirmare per talem certitudinem, quæ ex ipsius natura rei debita haberi potuit, teste Barto. in l. filium. ff. de his, qui sunt sui, vel alie iur. quin & ea demonstratio quæ per digitum fit, certior haberi debet, quæ a nomine sumitur. gl. in l. quæ extrinsecus. ff. de verb. oblig. siue id nomen proprium fit, siue appellatiuum. Quorsum enim sunt nomina, nisi vt res demonstrant, aut nominatim indicent. l. habeo. ff. de suppl. lect. legat. quæ si per oculorum sensum res demonstrata sit, & in notitiam veniat, nil opus est nomine, cum de re ipsa nō sit amplius ambigendum: teste Alci. ad dictam legem, certū. nume. 9. quare quamuis contingat aliquando error in nomine, vel cognomine, vel pronomine, si tamen ex verbis, aut ex circumlocutione verborum constat de quo senserit, is nominis aut cognominis, vel pronominis error, nihil veritati officere, aut rem impedire poterit, l. si quis in nomine. ff. de testam. Ex quo enim habemus certitudinem rei, non curandum est de modo, Iaf. ad l. ij. nu. 6. ff. de lib. & posth.

Exprimere per relationem ad verbum.

Verbo id expressum est, & id per relationem ad aliud dictum est, paria sunt in iure. l. asse toto, & ibi Bart. ff. de hæred. institut. Vbi dicitur, quod in hac scriptura certō continerit ceterū illud quod continetur in ea scriptura ad quam fit relatio. Ideo que Paulus dicit, si ita scripsero, quantum codicillis Titio legauero, licet codicillis legatum explicetur, tamē ex testamento valet sola quantitas, quæ in codicillis legata est. l. si ita scripsero, & ibi Bart. ff. de condi. & demonstr. quasi dicat, quod ex testamento debetur, quod ibi expressē relinquitur, vel quod per relationem ad aliud deberi cognoscitur, quod confirmant Bald. Ange. & Imo. in d. l. asse. dicentes, si aliquis instituit illum hæredem cuius nomen appareret scriptum, seu cuius nomen descriptum esset in scheda, quam dedit Priori fratrum prædicatorum, vel Guardiano fratrum minorum, valet quidem ea institutio, & tenet, iuxta relationem ad schedulam illam datam. l. in testamēto. & ibi Barto. ff. de condi. & demonstr. sic idem docet Socin. cōf. 4. incip. quantum ad primum. nume. 4. & consilio 62. incip. visis. numero 8. vol. 4. Petrus Paulus Parisius cons. 97. num. 96. in j. part. sic quoque quādo iudex dicit in sententia, Cōdemno te ad summam, quæ continetur in testamento, Prior huius sententiæ pars, scilicet condemnō te ad summam, per se est incerta, sed cum dicitur, condemnō te ad summam, quæ est in testamento, certa & plena est hæc sententia. Certitudo enim eius per relationem ad testamentum ipsum colligitur, dummodo ea summa in testamento certa exprimitur. l. ait prator. §. si iudex. ff. de re iudica. atque hinc etiam est, quod dicitur certa & vera tradi possessio, quæ per circumlocutiones designatur. l. quod meo. ff. de acq. poss.

Expressio tacita.

Expressio virtualis & tacita, par est cū expressioe actuali. lege, cum quid, & ibi habetur plenē de hoc per Bal. Ange. Salic. & Doctores. ff. si certum pet. sic & Pomponius, cum quid mutuum dederimus, & si non cauerimus vt æquē bonum nobis redderetur: non licet debitori deteriorem rem, quæ ex eodem genere sit reddere: veluti vinum nouum pro veteri. Nam in contrahendo quod agitur, pro cauto habendum est. Id autem agi intelligitur, vt eiusdem generis, & eadem

eadem bonitate soluat quod datum sit. Sic & nominatio perditur, siue quis expressē illi renunciauerit, siue tacitē, vt latē notat Rebuffus in tractatu de nominatio. q. vlti. nu. 18. Vnde etiam dicitur, q̄ expressio eorum quæ tacitē insunt, nihil operatur, quæ talis est superuacanea, cū tacita expressio sufficiat, & pro expressio habēda videatur. l. conditiones extrinsecus. ff. de condi. & demon. Ob quod ea nō expressa, sed tacitē subintellecta, à lege suppleri solēt. l. si. ff. de petitio. hæredi. & l. Triticum. cum ibi not. ff. de verbo. obliga. & l. de quibus. in fi. ff. de legib. Vide infra, Tacitum.

Pro expressio habetur à Papa.

Istud sufficienter exprimitur, & istud Papa vult haberi p̄ expressio, paria sunt. l. omnes. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum, vbi Angel. dicit esse meliorem textū de corpore iuris. Vbi Imperator dicit præscriptionem tot annorum ob stare omnib⁹ actionibus, siue illic expressæ sint, siue nō sint: quia quæ non sunt expressæ, eas vult haberi pro expressis: & quādo peritum est aliquid pro expressio haberi. Et quando in signaturis dicitur, fiat, valet gratia, non minus quā si Pontificis gratia multis & clarioribus verbis expressa fuisset: quia per hoc verbū constat de mente Pontificis, vt latē Felin. in c. super literis. num. 9. de rescrip. Et D. Anto. cons. 2. & cōf. 49. quia per expressionem nihil de nouo datur, sed iam datum, & habitum refertur. Ita verò clausula, habentes pro expressis, non tollit inhabilitatem personæ, sed solum taciturnitatem, & surreptionem remouet. Felin. in ca. in nostra. de rescrip. Rota decisio. 112. in nouis, gl. in clem. si Romanus, de præb. Anch. cons. 20. Sic quoque hæc eadem clausula non tollit defectum intentionis, nec etiam inducit dispensationem, vt testatur Io. Andr. in c. cum adeo. de rescrip. Et Petrus Paulus Parisius consil. 1. nu. 96. libr. 1. Et idem vult Bald. in titulo de pace Constantiæ, in vers. non obstantib. & in l. Diuus. §. licet. ff. de iure codicillorum, & in l. fed & si quis. §. quæ situm, §. si quis cautio, & probatur in ca. 1. extrā de trāsa. & ibi notatur, & in c. illa. extrā de electionib. Huius quoque meminit D. Carolus Ruinus consil. 128. incip. Circa casum. nu. 7. i. volu.

Extare.

Non extare, id est non viuere, & extare, sed non posse succedere, quantum ad hæreditatis rationem sunt paria. §. sed nostra. Infit. de success. liberto. l. si necem. §. si deportatus. ff. de bon. libe. & l. 3. ff. de bono. posses. contra tabu. in princip. Et Bald. in l. quicumque. C. de feruis fugit. & l. j. §. si. ff. de bono. posses. contra tabu. vnica C. quando non peten. partes parentib. accres. & l. 3. in fine. & l. 4. ff. de bono. posses. & l. 2. §. fed & si. & ibi Bartol. ff. ad S. C. Tertul. Philippus Probus, & Ioā. Monach. ad cap. ea quæ de regu. iur. lib. 6. per d. Ludouicum Romanum cōsilio 43. incip. Ad primum quæ situm. in tertio dubio, vbi dicitur, quod tunc potissimum extans succedere non potest, quando ab ipso renunciatio facta est, & qn̄ in ea renunciatione verba sua expressē dixerit in ipsam hæreditatem, & ad ipsa iura, considerando scilicet in ea renunciatione ius futurum, quod sibi aliquando possit competere. Propter eiusmodi enim renunciationis verba, omnibus iuribus, & capitibus quibus succedere potuisset, cessasse, & renunciasse certū est, ita vt tunc nullo modo succedere possit, secundum Bald. & Angel. in l. suum. C. de iure deliberan. & in l. pactum. C. de collationib. quæstio. 16. Et Alexand. de Imol. consil. 1. incip. viso processu. volumi. 2. Et Philippus Decius consilio 226. incip. Ad exclusionem. ver. sed tamen. num. 4. Et Ludouicus Romanus consilio 22. Et Socin. consilio 33. numero 5. volum. 4. Ita quoque tenet Petrus Paulus Parisius consilio 69. numero 64. incip. in facto, in tertia parte. Et D. Carolus Ruinus consilio 107. incip. ex omni capite. nu. 8. volu. 3. & in consil. 87. incip. In facto proponitur. nu. 2. vol. 2. Plura de his videbis infra, sub tit. Successio. Et qui plura desiderabit, videat D. Philip. Probum in additionibus ad D. Ioannem Monachum. c. priuilegium. nu. 10. de verbo. signifi. lib. 6. & c. ea quæ de reg. iur. iu. in 6.

Extare incognitē.

Rem non extare, & rem extare, sed inueniri non posse paria sunt. Bart. in l. cum res. nu. 8. ff. de leg. 1.

Facere contra legem.

Facere contra legem, & loqui contra legem. Vide infra sub tit. Lex.

Facere difficulter.

Aliquid facillē non facere posse, & non posse facere, in iure & per se, sunt paria. Gl. est in c. quāuis. in verbo, continuatis. de offi. ord. lib. 6. Ad quod facit gl. in c. faciat. 2. q. 2. quæ vult, q̄ illud dicitur non posse fieri, quod commodē fieri nō potest, vt testatur D. Hyppol. de Marfil. consil. 56. nu. 2. & 3. in 1. vol. consiliorum criminalium. Dixit autem prius per se & in iure isthæc esse paria. Nam in foro conscientie, atque in virtutibus hæc locum non habent. Multa enim sunt, quæ nō admodum facile facere possumus, quæ tñ aliquo modo facere possumus: nēpe adiuti gratia Dei. Vnde & Paulus volens nos solis nostris nō debere inniti viribus, sed etiam debere pendere ab ope diuina, iuxta illud: Sine me nihil potestis facere, ait, hoc Christi dictum confirmans: Non sumus sufficētes aliquid cogitare ex nobis, quasi ex nobis, sed omnis sufficientia ex Deo est. 2. Corint. 3.

Facere insufficienter.

Non facere, aut minus sufficienter facere intra tempus statutum, paria sunt. c. si quis iusto. vers. si autem nullus, iuncta gl. in verbo, admitti. de elect. libr. 1. Vbi etiam dicitur, quod paria sunt, Non cōstituere procuratorem, & cōstituere procuratorem, sed non legitimē, nec intra tempus debitum, neque secundum modum à lege præscriptum. Sic etiam paria sunt, Non appellare intra tempus statutum, & minus legitimē appellare intra tempus statutum. Bal. in addit. ad Spec. de appella. ver. sed pone, dicit statutum, Iaf. in athen. qui rem. C. de sacrosan. Eccles. Item paria sunt, Non comparere infra tempus legitimum, & intra legitimum tempus comparere, sed nō legitimē, & in modum & qualitatem debitam. Et ideo sicut is contumax est, qui ad iudicium tempore statuto non venit, ita quoque & ille habendus est contumax, qui cū debito modo, forma, & qualitate legitimē non venit, vel qui procuratorem legitimē constitutum non mittit. gl. in dicto c. si quis. Quocirca vt debita sufficientia explicetur in libellis actorum, vel responsonibus eorum, adici solent huiusmodi clausula, aut similes (contra se, aduersus Titium, & quæcumque personam, pro se & eius nomine legitimē in iudicio comparentem, &c.) vt notat Ioa. Pet. Ferra. in formal lib. in actio. real. ad verbum, legitimē cōparentem, cuius meminit D. Andr. Tiraquellus in suis cōmentariis de vtroque tractu. tit. De retract. lignagier. §. j. d. dans l'ar. glo. 10. nu. 90.

Facere indebitē.

Aliquid nō facere, & aliquid facere non tñ debito modo, hoc est omnis actus, aut quibusdā ad actū necessariis, in iure paria sunt. l. j. §. quod ait Prætor. 2. ff. q̄ legatorū, cum similibus aliis iuribus. Exempli gratia: ponatur legatario nō esse interdictū ne rem legatam ante consensum iudicis præripiat, atque is legatarius sic ex p̄sensu hæredis, vel eorū qui hæredi succedere debebant rē legatam in toto vel parte occupauerit, postquam ab eis adita fuerit hæreditas, valida quædam est hæc occupatio: verum si legatarius voluntatē hæredis, & eundem consensum priusquam ipse hæres hæreditatem adierit, hæc verbis impetret: frater, scis q̄ isthæc hæreditas tibi delata sit, quodq̄ hæc res mihi sit legata, rogo te vt per tuū p̄sensum, licet hæreditatem nondū adieris, hanc rē mihi legatam præoccupare, & habere liceat. Certē hoc casu, si is hæres qui hæditatem nondū adit, id legatario p̄sentiat, irrita est & inualida ea præoccupatio, vt ibi explicat Zasius, quæ scilicet, p̄sentire, & non cōsentire debito modo, & ante aditionē à l. requisita paria sunt. Quōd pertinet, quod in c. fin. de resti. spo. scribitur, scilicet, quod non videtur restituere possessionē, vel libertatem, qui nō debito modo restituit. Et quæ modus à l. cōstitutus dicitur esse de forma legis. l. cum eorū. C. de sen. & interlo. omnium iudi. Ideo quicquid alio modo fit quā debito modo, & qui à iure constituitur, nihil est, & pro nullo modo factum censetur. Specul. de fructib. & inter. resse. §. 3. ver. hoc autem. Quod videre licet in executioni.

bus modo debito non seruato factis. l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. l. ij. C. de excep. rei iud. c. in actionib. de excep. l. in. in c. dud. de elect. in mandatis. l. diligenter. ff. mandati. Inno. in c. super. de offi. deleg. & in aliis ferè omnibus. de hoc & ipse memini in meo pupillorū patrociniō, titulo de tutorum & curatorū munere. c. 9. num. 59. in postrema edit. His iuridicis etiam cōformia sunt, que diuinos cultus, atque adeo etiam ipsa sacrificia concernunt. Sic enim & in veteri testamento præceptum fuit, vt Deo offerrent sua sacrificia. Sed quando ea nō debito modo, neque cum debitis circumstantiis à lege p̄scriptis offerrebant, tūc quasi nō obtulissent, habebantur. Vnde Prouerb. 2. 1. Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere. & Hierem. vj. vt quid mihi thūs & saba offeritis, & calami suauē olentem de terra longinqua: holocaustomata vestra non sunt accepta mihi, & vitimæ vestræ non plauerunt mihi. Item Amos v. Odi & p̄ieci festiuitates vestras, & non capiam odorem foetuum vestrorum. Si obtuleritis mihi holocaustomata, & munera vestra non suscipiam, & vota pinguium vestrorum non respiciam. Sic Esa. 58. inuichens in impia Iudæorum ieiunia, ait: ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, vt audiatur in excelso clamor vester. Nunquid tale est ieiunium quod elegi? &c. Et Hierem. 14. noli orare pro populo isto in bonū. Cum ieiunauerint non exaudiam p̄ces eorum, & si obtulerint holocaustomata & victimas non suscipiam ea, quoniā gladio, & fame, & peste consumam eos, &c.

Facere ineptè, vel impertinenter.

Nullō modo facere, & ineptè facere. Item nullō modo agnoscere, & impertinenter, vel indebitè agnoscere, etiam iuxta præcedens caput, paria sunt. testib. Alex. Bal. & Salic. in l. si auz. C. de success. edict. vbi dicitur, q̄ si primus nō agnouit bon. poss. vel si agnouit, non tñ agnouit vt debuit, tūc sequēs admittitur: secus aut si primus agnouit, vt debuit: quia paria sunt, nullō modo facere & ineptè & facere. Item nullō modo agnoscere, & ex nulla causa, vel ex capite nullo, vel ex impertinenti agnoscere. Sic quoque paria sunt nullō modo iudicare, & ineptè vel indignè iudicare. l. iij. §. condemnatū. ff. de re iud. Matth. de Afflictis decif. Neapol. 182. nu. 4. item paria sunt, Non adire hæreditatem, & non legitimè aut indebitè adire. l. actus legitimi. ff. de reg. iur. vide infra sub tit. Hæreditas. & rursum paria sunt libellū nullum exhibere, & exhibere libellū ineptum, vagum, incertum, incorrectum, generalem, obscurum, contrarietatem ac repugnantiam cōtinentem, aut talem quem iudex dentibus lacerare p̄t. l. j. & ibi notatur. ff. de offi. asseffo. & ob id dicitur, quod libelli inepti exhibitio non magis interrumpat p̄scriptionem in iure coram arbitro, quam si profus nullus libellus vnquā exhibitus fuisset, teste Bapt. de S. Blasio in suo tractatu, de arbi. q. 44. Neque etiam talis ineptus libellus vnquam actionem, vel accusationem perpetuare potest, Bal. in l. edita. C. de edē. Imò ex positionibus vel probationibus aptis iuari nō potest, teste spec. de offi. iud. v. cr. si iudex. Item paria sunt, non facere probationem indebitam, & ineptam: vel indebitè aut ineptè, scilicet per falsas literas, aut per falsos testes. Barto. Chass. conf. 44. nu. 1. 5. parte non citata. l. de vnoquoque. ff. de re iud. post publicationem testium, & eorum depositionem. c. intimauit. & cap. fraternitatis. de testib. & l. per hanc. C. de appel.

Factum esse malè aut indebitè.

Similiter aliquid non esse factum, & perperā, siue non debite esse factum, paria sunt. ad quod facit textus in l. nulla. ff. de aucto. tutor. & in l. quamuis. §. si conuenerit. & ibi Bart. ff. ad S. C. Vellei. item nulla differentia est (inquit Vlp.) an non interueniat auctoritas tutoris, an eadem perperam & indebitè adhibeatur. & idē in d. §. si cōuenerit, ait, Quid enim interest, non det, an talē det, hoc est, quid interest, an debitor nō det fideiussorem, an det insufficientem, vel inutilem. Quia scilicet verba a semper cum effectu sunt accipiēda. l. de die. §. j. ff. qui satis cog. l. si per alium. §. docere. ff. ne quis eum, qui in ius voc. est, vi eximat. Item, paria sunt, tutor inuitus, vel mēte caprus, vel interualla passus aliquid consensit, & tutor omnino non consensit, nec vllam suam auctoritatem ad hoc cōcessit, vt habetur in l. §. Tutor. l. obligari. §. Tutor. ff. de auct. & consen. tuto. & paria sunt, nō interuenisse iussum, vel mandatum nō debite esse factum. l. si quis mihi bona. §. iussum. & ibi las. ff. de acq. hæ. sic & paria sunt, non respondere, & per-

peram, vel non debite respōdere. l. de arate. §. nihil interest. ff. de interrog. act. Et vt ait Vlpia. Dolo malo non edit, & qui malitiosè edidit, & qui in totū non edidit. l. vbi. ff. de edend. Itē paria sunt, non dedisse fideiussorē iudicio sistendum, & dedisse fideiussorem qui certo priuilegio à foro exēptus est, & tutus. l. j. ff. si quis in ius vocat. & c. & in l. non putauit. §. nō quæuis. ff. de p̄ tabu. Et las. in l. quotiens. ff. qui satisd. cogan. cum aliis similib. iurib. vulgarib. Huius etiā recordatus sum, in meo pupillorum patrociniō. in tit. de tut. & cura. munere. c. 9. nu. 60. in mea postrema editione. Sic etiam asserit Ioan. de Neuzanis, vt ibi latius consi. 7. nu. 1. 5. De his & paulò infra, Facere malè, indebitè, illegitimè.

Facta purè, & conditionaliter.

Aliquid factum esse purè & factum esse sub conditione purificata paria sunt. l. fina. §. Titius. vbi Ange. ff. de vulga. & pupilla. substitut. l. si pupillus. ff. de condit. instit. Vbi dicitur hæreditatis conditionē purificatam habendam esse pro ea, qua purè hæreditas defertur. Et in l. fed. & si. §. fin. ff. de acq. hæredita. dicitur, quod qui credit se purè institutum, licet sit institutus sub conditione, que sit purificata, potest tamen eandem hæreditatem adire, quia ista duo inter se non sunt diuersa, vt docet Barto. in l. hæres institutus. cod. tit. & in l. fina. §. fina. ff. de verbo. obliga. Quin etiam obligatio pura, & obligatio conditionalis purificata adæquantur tam in stipulatione quam in contractu stricti iuris. Item si esset statutum aliquod, vt instrumentum purum & liquidum mandetur executioni absque aliqua exceptione, & vt persona ipsa capi possit: profecto idem tale statutum etiam vendicari sibi locū in instrumento continente debitum conditionale, atque si ea conditio iam euenerit, & per hunc euentum purificata fuerit. Per hanc enim sic purificatam conditionem poterit & tale instrumentum mandari executioni ex eadem forma statuti, ac si à principio debitum fuisset purum. Ange. in d. l. si. §. Titius. Atque hinc etiam dicitur, quod in cōtractibus conditio retrahitur ad tēpus contractus celebrati, ita vt in eo spectandum sit contractus initium, & non tempus quo conditio statuta fuit. l. qui balneum. ff. qui potio. in pigno. habe. Secuta enim & adimpleta conditione contractus habetur perinde ac si ab initio fuisset purè, & sine conditione celebratus, vt docet Decius consi. 279. incip. placet. nu. 2. per tex. in l. potior. §. videamus. d. tit. & Pau. Per. Parisius allegans plura consi. 1. 1. nu. 64. lib. 1.

Facere malè, vel indebitè.

Facere malè & non facere, paria sunt. Vel facere ita vt factum tale sit nullum, & omnino non facere æquiparantur in c. j. & ibi Panor. nu. 27. extrā de senten. & re iudic. ca. 2. de translatio. & ca. tua. extra de cleri. non residen. Vnde etiam in d. cap. dicitur, quod in effectu paria sunt, nullam proferre sententiam, & proferre sententiam, sed contra leges, vel canones: quia sicut ex sententia, quæ est nulla, non potest fieri executio. l. à diuo Pio. ff. de re iudic. l. ordo. C. de execu. rei iudic. Ita quoque executio fieri non potest ex ea sententia quæ aduersus leges, vel canones lata est, vt habetur in d. c. 2. cum gloss. ad verbum, Inutilem, vbi dicitur, quod paria sunt, Non facere, & inutiliter facere, & ita multo magis, malè facere, par est cum non facere, & in d. ca. tua. dicitur quod ad hoc vt aliquis absens nō habeat fructus beneficiorum suorum, paria sunt, non esse in studio, & esse in studio, sed non in loco priuilegiato, vel in quo nullum aut non cōpetens studiū est. Sic item paria sunt, Nō satisdare & nulliter satisdare. l. quotiens. ff. qui satisdare cogantur. Itē, Non cauere, & non idoneè cauere. l. j. ff. vt legat. no. caueat. Item, Non offerre, & offerre, sed non secundum dispositionem legum, adeoque & nulliter offerre. l. acceptam. C. de vsur. l. qui decem. ff. de solutionibus. Appellare & nulliter appellare paria sunt. c. 2. de appellationib.

Facere, & mandare facere.

Faciens, & iubens, vel ratum habens, pares sunt. l. Prætor ait. §. restituas prætor inquit. ff. ne quid in lo. pu. fiat. & ibi D. Alb. de Rosa. nu. 1. vbi tex. Nā si ipse cū quo quis interdixerit, fecerit, vel iussu eius alius, aut ratū habitū sit q̄ fecit, ipse suis sumptibus debet restituere. Vel sic, Nā si quis quod interdixit per se fecerit, aut si id ipsum alteri faciendum mandasset, idque ita factum ratū habuisset, certè ipse vel faciens, vel iubens omne damnū suis sumptibus restituere tenetur, l. j. §. quotiens. ff. de vi & vi arma. vbi Vlpianus. Non enim

enim magis excusatus est qui iussu alicuius aliquē deiecit, quam qui iussu alicuius occidit. Et paulò ante apertius ait, Deiecit is aut v̄ qui mandauit, vel iussit, vt aliquis deieceretur. Parui enim referre visum est suis manib. quis deiciat, an verò per aliū. Ad hunc modum sicut pater familias tenetur, & ob id cōueniri p̄t, si iussit vt filio suo quis pecuniam mutuam daret, vel si aliquod mutuum filio suo datum approbare, vel ratum haberet: non secus quam si ipse pater id mutuum ipse per se accepisset. Nam tale patris mandatum, vel ipsius ratihabitio excludit & irritat illud S. C. Macedon. l. si. C. ad Macedo. Item paria sunt, Literę impetratæ sunt ad lites, cū speciali mandato impetratæ sunt, atq̄ approbatæ. Roma. 2f. 340. inci. Circa primū. Et Feli. in c. nonnulli. §. sunt alicui. de rescri. Paria sunt rē propriam per se vendere, & rē propriam ab alio venditam ratificare. l. mater. C. de rei vendic. Quod aut faciens & iubens sunt paria, certū est per regulam iuris, quæ habet, Quod qui per alium facit, id per se ipsum facere videtur. cap. qui facit. de regulis iuris.

Facere scienter, & pramonitè.

Aliquid ab initio scienter facere, & ab initio iusto errore deceptum, pramonitum tamen in re illicita scienter perseuerare, paria sunt, Raph. Ful. in l. qui contra legū præcepta, nu. 1. C. de incest. nup. Vbi quoque dicitur quod paria sunt, Ab initio scienter inestas nuptias contrahere, & postea ab illicitis nuptiis contractis non abstinere, potissimum quando de illicita coniunctione quis monitus, & edoctus fuerit. Et cum hoc concordat Clementina vnica, de consangu. & affin. c. inquisitioni. de senten. ex com. c. 1. de don. inter vir. & vxor. Item in l. pen. ff. de vsucap. Similiter paria sunt, Ab initio habere malam fidem, & ab initio habere bonam fidem, sed postea superueniente scientia rei alienæ, in possessione rei alienę permanere. Et secundū ius canonicum paria sunt, Ab initio habere malam fidem, & ab initio habere bonam fidem, quam per p̄scriptionem aut impedimentum quis amittit. c. de p̄script.

Facere coactè, timidè.

Aliquid facere coactè, & aliquid facere ex coactionis metu, paria sunt. D. Philip. Decius consi. 690. nu. 10. Bartol. in l. nouissimè. per illum textum. ff. quod falso author. tuto. vbi dicit Vlpianus, quod paria sunt, si tutor compulsus auctoritatem suam interposuit metu ne ad hoc compellatur. Eridem tradit Barba. conf. 60. etiam lib. 1. vbi dicit, quod paria sunt, Soluere coactè vel soluere metu coactionis poenalis. Item, quod paria sunt: Vxorem coactè facere, & facere metu coactionis. Sic & paria sunt, Facere compulsus per iudicem, & facere vt quis per iudicem compelli possit, secundum Zafium ad l. 2. §. fed an ipsos. nu. 4. ff. de confess. Atque ideo quando procurator respondet libello, vel petitionibus actoris, dicitur ea responsio esse coacta, quia necessitas inertes cogit procuratores, vt libello respondeant. Et licet iudices non semper cogant procuratores, imò quamuis procuratores vitro respondeant, adhuc tamen iidē dicuntur inuiti facere, aut respondere, quia sciunt se cōpelli posse per iussum iudicis. Vnde ex hoc oritur cautela & prudentia quædam bonorum procuratorum, secundum Zafium ibi, qui cum respondendum est positionibus, non respondent etiam si iudex id iusserit, vel decreuerit, donec iudex eos moueat, & eis ad respondendum præcipiat sub poena excommunicationis. Tunc enim tandem respondere coguntur hisce verbis, Ego procurator metu censuratum compulsus respondeo ad positiones, aliās non responsum, nisi essem cōpulsus, &c. Et ita pramonitè se ipse prouident, ne vlla futura p̄fessio ipsi noceat Sed si se nōcumentum ex sua confessione oritur, ea non sibi, sed suo domino cedit & obest.

Facere alicuius nomine.

Dicere, fac istud meo nomine, & fac istud procuratoris mei nomine, paria sunt. Itē dicere, Fac illud, vel soluere istud p̄ me, & dicere, Solue istud meo nomine, tum in iure, tū apud grammaticos paria sunt. l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. 3. Nam si ipse procurator meus nomine meo quid facit, & mandat, eo casu quod sic mandat, videtur id meo nomine mandare, & facere, à me ad hoc faciendum substitutum esse, vt notare videntur Doctores ibi & alibi, & ibi idē quoque not. Bart. & per notata eiusdem Bart. idem docetur, in l.

j. §. nunciatio. Et ad hoc facit l. 2. ff. mandati. Et D. Carolus Ruinus consi. 143. incip. Viso instrumento. nu. 6. volu. 4. cōfiliorum. Et D. Pet. Paul. Parisius consi. 107. incip. Queritur primo. nu. 12. in 3. parte. Scriptura quoque sacra hanc paritatem apertè confirmat, sic enim apud Matthæum c. 8. Centurio, præclara erga diuinam potentiam insignitus fide pro puero suo paralitico & male affecto, ad Christum rogaturus accessit, quem cum instantius atque confidentius rogaret, hoc benignum à Christo responsum accepit: Ego inquit veniam & curabo eum. Ad quod responsum Centurio modestissimè ac humilimè de se sentiens, & de diuina Christi potentia præclarissimè fidens, mox aliud magnificum responsum intulit dicens, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Certò vtique credens nihil referre, an Christus corporali præsentia suam curet puerum, an per alium, aut solo verbo tanquam per alium, quod ipsi a què possibile factū credidit.

Facere illegitimè.

Non facere, & minus legitimè facere, vel sic passue (vti paulò antè meminimus) aliquid non esse factum & aliquid esse factum, sed indebitè vel illegitimè, paria sunt. l. quotiēs. ff. qui satisd. cogan. l. scire oportet. in §. sufficit. ff. de excu. tut. l. Non putauit. in §. non quæuis. ff. de bon. poss. contra tab. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. l. si accusaturus. ff. de adulter. c. proposuisti. in vers. legitimè. extra de fo. compe. glo. in l. si pater. C. de statu. defunct. cum multis similib. Huius quoque meminit D. Hippol. de Marsil. in suis consiliis criminalibus, consilio 18. nu. 10. in 1. vol. & in consi. 5. 1. nu. 63. & in consilio 64. nu. 48. in eo. volu. & in consi. 128. numero 14. in secundo volum.

Facere obliquè.

Facere obliquè, vide infra, Fieri obliquè.

Facere non consueuit.

Non consueuit facere, & non poterit facere quantum ad iuris præsumptionem, paria sunt. Vel non consueuit facere, idem est ac si diceret, non potest facere: capitulo, Bonæ memoriæ, primo, & ibi Panor. numero 12. extrā de postulat. prælatō. vbi dicitur, quod sedes Apostolica non consueuit postulationes prælatorum in magna diuisione & contradictione recipere. & ex eo colligitur quod id commodè facere non potuit, quia contra talem postulationem est iuris præsumptio, scilicet, quod non tam ex iustitia, quam ex gratia procedat: Atque hinc est quod videmus, Si Papa scribat pro aliquo beneficiando, etiam motu proprio, non p̄sumitur tamen eum velle aliter facere, quam sit consuetus facere, & ideo si clericus secularis impetrasset beneficium non solum dari secularibus, non valet talis impetratio, etiam si in bulla sit clausula, motu proprio, vt docet Baldus & alij in d. l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de legat. tertio. Et est bonus textus, in capitulo, cum de beneficio. de præbend. libro sexto, & in capit. possessiones. iuncta gloss. de reb. Eccl. non alienan. Quia quando Papa hoc non consueuit facere, id habetur insolitum, & iuris præsumptio est de subreptione, & obreptione contra ipsum impetrantem. Nam vulgò dicimus, Quod omnia insolita, noua, & inconsecta habent iuris præsumptionem contra se. Doctor. latè ad l. post contractum. ff. de donatio. Et omnis dispositio mundi siue legalis, siue vltimarum voluntatum, siue contractuū fuerit, recipit omnem sui interpretationem à consuetudine, & ab eo quod communiter fieri consuevit, vt testatur Panor. numero 12. extrā de postu. prælat. facit in simili textus in l. idem Iulianus. §. fina. in fine, in verb. Distrahi non soleant. ff. de leg. 1.

Facta per Magistratum.

Facta per ciuitatū rectores, & facta per ciuitatem, vel cōtatem ipsam, paria censentur. Quocirca contra ciuitatē totam, aut contra ciuidē ciuitatis Rempublicam vniersam, & contra ciuidem ciuitatis ciues quolibet concedi possunt Repræsentati illi qui propter eiusdem ciuitatis rectores, nempe propter ipsorum delicta passus est incōmoda, & iniqua. Nam ex rectorum delictis colligitur deliquisse tota ciuitas, imò & ciues singuli. Verum in hoc casu notandum q̄ tum ciues, tum tota ciuitas actionem habet, & recursum p̄ ipsos rectores,

rectores, ita ut ad iuris litem contra tales rectores intentare possint. Ita dicit Ange. de Perusio, in l. metum autem. §. animaduertendū. ff. quod met. caus. allegat. l. j. ff. de magistra. cōueniē. & l. Lucius. §. Imperator. ff. ad municip. Vbi Vlpianus, animaduertendū est, qd prator generaliter & in rem loquitur, nec adicit à quo gelū sit, & ideo siue singularis sit persona ea qua metū intulit, vel populus, vel curia, vel collegium, vel corpus huic adiecto locus est: atque hinc est, qd si quis velit vniuersam ciuitatē conuenire, huic non est opus vt omnia suppositorum vel ciuium nomina in libello comprehendat, & eodē nominatim citet, sed sufficit qd præsidentium vel magistratum officia exprimat, hoc modo, Magnifice domine iudex, ego Sempronius exhibeo huic libellū aduersus consules, totūque decurionū seu Senatus ordinem talis ciuitatis, &c. Ita Bart. in l. j. C. de iure reip. lib. 1. r. sic quoque & Syndicus eundē libellum totius ciuitatis nomine sub tit. officiorū vel rectorum eiusdem ciuitatis cōcipit, vt notatur in auth. sed hodie. C. de episc. & cler. Sic etiā si prefectus ciuitatis, aut cōsul, vel totus Senatus qui totius Reip. administrator est, aliquid totius ciuitatis nomine acceperit mutuum, de quo mutuo confectum sit instrumentum obligatorium, in quo nemo nominatim expressus habetur, sed sola officiorum nomina, eadēque pecunia sit conuersa in rem ciuitatis, profectō tota ipsa Ciuitas tenetur de mutuo. l. ciuitas. & ibi doctores. ff. si cert. pet. & Bal. in tit. de pace Cōstantiæ. §. damna. vers. ab vniuersitate. dicit, quod factū per potestates, & cōsiliarios & ancianos, id videtur esse factum à tota vniuersitate. Hæc tamen secundum quosdam locum non habent, quando ipsa vniuersitas probaret se id delictū neq; sciuisse, neque post cognitionem ratum habuisse, teste Oldra. conf. 66. Idem allegat etiam Ang. vbi supra. gl. in rub. C. quæ sit longa consuet. quod illud quod fecit consiliū populi, intelligitur factum esse à toto populo, quam gloss. dicit non esse alibi. Item, quod consiliū facit pulsata campana, vel quod maior pars facit, id omnes fecisse videntur, secundum gl. in l. sed si ex dolo. super verb. facere possunt. ff. de dolo. Variè itaque in hac materia loquitur Doctores, vt licet prolixius videre per D. Fredericū Schenckh à Tautēberg in suo viridario conclusionum iuridicarum, Tomo primo, cōclusionibus 79. 80. 81. vbi hæc materiam fusissime tract.

Facta sine probatione.

Factū non fuisse, & factum fuisse, sed id nō posse probari, paria sunt. l. duo sunt. ff. de testam. tute. vbi dicitur (vt & supra sub esse sine probatione, diximus) Si duo sunt Titij, pater & filius, & datus est tutor Titius, nec apparet de quo sensit testator, is tunc tutor datus fuisse creditur, quem dare se testator sensit: si id nō apparet, nō ius deficit, sed probatio, igitur eo casu neuter debet esse tutor, & Iabolenus ait in legem venditionis non venire illud, de quo non apparet, l. in lege. ff. de contrah. empt. & paria sunt, non esse consuetudinem, & illā quidem esse, sed non probari posse, vt notat Io. Neuizanus conf. 12. nu. 5. doctores ad l. de quibus. ff. de legib. vnde maxima iuris est, quod actore multa allegante, & nihil eorum probante reus absoluitur. c. fi. de iureiur. & l. actor. C. de probat. item paria sunt inuestituram non esse petitam, & inuestituram esse petita, sed ipsius petitionē nō esse probatā. Alcia. responso 190. nu. 13. Imò qd magis est, nō sufficit rem esse probatam, nisi eadem quoque probetur euidēter, aut (vt ita dicam) concludenter: quia per probationē dubiam, nihil adhuc apparere dicitur. l. si fuerit. ff. de reb. dub. l. nō hoc. C. vnde legit. l. neque natales. l. ad probationem. C. de proba. & in c. in presentia. de probat. Petr. Paul. Parisius conf. 104. nu. 2. lib. j. vide supra, esse sine probatione.

Factum reuocatum.

Factum nō esse, & factum esse, sed reuocatum esse, paria sunt. Aymo. conf. 80. nu. 4. vbi dicit esse paria, testamentū & substitutionem non factum esse, & testamentum factum esse, sed postea esse reuocatum, vt probatur in l. item eorū, §. qd si. ff. quod cuiusque vniuersi. nomine, vbi etiam dicitur, quod paria sunt, non fuisse datum actorem, & datum quidem esse, sed postea reuocatum esse. Sicuti etiam in rem versum esse non dicitur, nisi id duret versum, l. si pro patre. §. versum. ff. de in rem verso. Sic quoque non dicitur tradita via, quæ nō durat, teste Specul. de dolo & contumacia. §. 6. ver. 130. & non dicitur satisfactum, nisi duret satisfactum, vt habet idē Specul. in tit. de fideiuss. §. j. vers. sed qualiter, & vt in gene-

re loquamur: Id quod non durat, fingitur non esse factum, vt dicit idem Specul. tit. de arbi. §. si. vers. sed pone arbitrium. Item paria sunt: Non impugnasse testamentum, & in accusatione, vel impugnatione nō perseuerasse, l. alia. l. Polla. C. de his, quib. vt indig. & plura alia exempla sunt in gl. ad verbum. versum, d. §. versum.

Fama.

Fama æquiparatur vitæ & Personæ. Vide infra sub titulis, Honor, persona.

Familia & domus.

Familia alicuius relinquere & relinquere domui alicuius, paria sunt, per. l. j. in prin. cum ibi no. per Iac. de Are. ff. ad S. C. Syllan. Idem dicit D. Carolus Ruin. conf. 203. incip. de duobus. nu. 7. 2. vol. Pro quo facit l. pronuntiatio. §. cōmuni iure. ff. de verb. signifi. vbi domum, & gentē, & familiam æquiparat. Idem no. Alcia. ad l. j. nu. 5. co. tit. domum scilicet pro familia accipi. Atque hinc est, qd domesticos, hæredes suos appellauit Imperator Iulianus, in §. sed sui quidem. Instit. de hæredum quali. & different. id est, filios familias. Et hinc quoque fit, vt cui vsus domus relinquatur, eidem & totius familia gubernandæ vsus relictus censetur, siue is maritus sit, siue vxor, vt notatur in l. 2. ff. de vsu & habita. Sic & in sacris literis, & in Euangelio Lucae. 2. Ioseph dicitur fuisse de domo, & familia Dauid: quia domus eius ex domo successiue à Dauid deriuata fuerat. Sic quoque & Aristoteles lib. Polit. dicit, quod Stalones, qui ex vno veluti stipite enati ac producti sunt, vnum corpus, vnam familiam, vnamque tribum efficiant. Quod autē domus pro familia vsurpetur, id tum passim, tum in sacris scripturis obuium est. Cū enim Paulus ait: Neminē baptizauit nisi domum Stephanæ, id est familiam Stephanæ. 1. Cor. 1. cap. 6.

Fideicommissum.

De fideicommissio, vide infra titulum, Legatum.

Fideicommissarius.

De fideicommissario, Vide infra sub titu. Testamentarij.

Fideiussio, pignus.

Fideiussio & pignus æquo iure procedunt. l. fideiussor. §. vlti. vbi hoc notat Ang. ff. de constitut. pec. Et D. And. Tiracquel. de legib. connubialib. & iure maritali. Glossa 3. in text. *Contraher.* charta 148. nu. 102. vbi dicit, quod sicut mulier sine consensu mariti sui prohibetur fideiubere, ita quoque prohibetur res suas pignori dare. Quod pertinet etiam quod Paulus sub titulo de pignorib. scribit, Si legari (inquit) cōditionalis nomine relicti filios familias pater ab hærede rē propriam eius pignori acceperit, & mortuo patre, vel emancipato filio conditio legati extiterit, incipit filio legatum debere: & neque pater potest pignus vēdicare, neque filius qui nunc habere cœpisset actionem, nec ex præcedenti tempore potest quicquam iuris habere in pignore, sicut & in fideiussore dicitur. l. si legari. ff. de pignoribus & hypothe. Rursum & Iason, in l. j. in fi. ff. de legatis primo, argumētatur à fideiussione ad hypothecam seu pignus, hoc modo: Officio iudicis, vel ei quod debetur per iudicis officium, potest accedere fideiussor, vt habet glossa, & Bartolus in l. Cum quis. §. Si quis pro eo. ff. de solutionib. Ergo & pignus seu hypotheca officio iudicis accedere potest, quia bonum est argumentum, à fideiussione ad hypothecam, intelligendo tamē de expressa hypotheca, non de ea quæ à lege tacite inducitur, vt ibidem declaratur.

Fideiussio vitiosa.

De fideiussione vitiosa, vide supra sub titulo, Cautio vitiosa.

Fides.

Par est in se, à fide exorbitate, & alios vel exēplo, vel verbo à fide deicere, iuxta expressum c. Testes. circa fi. 2. quest. 7. vbi tex. ita habet, Paulus Petrum reprehēdit, qui Princeps Apostolorū fuerat. Vnde datur intelligi, quod subditi possunt reprehendere Prælatos suos, si vel exēplo, vel moribus, vel doctrina reprehensibiles fuerint. Sed hæc reprehensio in simili causa existere debet, non in quauis causa, sed qd fidei incrementa cōcernere putabitur, quæque eiusdē incrementa impedire

impedire videbitur. Vnde & paria sunt, Malū facere, & aliis occasionem mali verbo, aut exemplo præstare. c. Nolo. xij. quæst. j. c. Cauendum. x. quæst. iij. Vnde & omnium malorū, quæ sequuntur rei sunt, qui aut verbo, aut exemplo scandalizant aut perimunt alios, & à recta viuendi norma alios deiciunt, vt habetur cap. si quoscunque. j. quæstione j. Imò tot mortib. iudem digni sunt, quot vitiosa exempla ad alios transmittunt. capit. Qualis. viij. quæst. j. cap. Præsument, in fi. ij. quæst. vij.

Fides mala.

Mala fides subfuit à principio, & mala fides postea suborta est, paria sunt. secundum D. Albericum de Rosate in litem si rem distraxit. §. de eo autem. ff. de petit. hæred. Quam tamē paritatem glossa ait veram esse, quod à fructus, non quo ad fatalitatem, vt latius ibi videre poteritis.

Fieri malè.

Nihil interest an aliquid non fiat, an malè fiat, præsertim in cautionibus, & satisfactionibus. c. Notificasti. xxiii. q. v. l. quotiens. ff. qui satisf. cog. vbi dicitur, nullo modo esse cautum, aut satisfactum, quod vitiosè cautum est, vel satisfactum: veluti si fideiussorem quis constituat aut caueat per scēminam, militem, minorem, seruum, & c. talis cautio aut satisfactio est nullus, per glossam eiusdem legis. in verbo, Quotiēs. & l. de die. §. Qui mulierē. C. de libera. caus. Vide supra, Cautum esse facere, vel factum esse malè.

Fieri indebitè.

Non fieri, & fieri, sed non ritè fieri, siue indebitè fieri, paria sunt. Panor. in c. Veniens. num. 1. de presby. non baptiza. vbi dicitur, quod is qui de factō ordinatur non baptizatus, non recipit ordinis characterem, etiam si credatur fuisse baptizatus. Nam ob solam opinionē suscepti baptismatis non est aliquis admittendus ad ordinem, siue ad ministerium Ecclesiasticum, sed requiritur vt certò constet de accepto baptismate, priusquam legitimè ad Ecclesiasticum ministeriū ordinetur. Nemo enim Ecclesiæ ministrandæ designari potest, qui Ecclesiæ membrum non existit, nec per baptismum Ecclesiæ incorporatus est, sed qui adhuc ab Ecclesia alienus est. Quare si quis antè baptismum ad munia Ecclesiastica ordinatus esset, is pro non ordinato haberi deberet, quia paria sunt, Non ordinatum esse, & esse ordinatū, sed indebitè, illegitimè, & non secundum formam Euangelij, aut traditionem Apostolicam. Sic quoque paria sunt: Non baptizatum esse, & esse baptizatum, sed non ritè, non debite, non secundum institutionem, formam, & elemētum, & verba à Christo instituta, & secundum consuetudinem à SS. Apostolis vsurpatam. Sic etiam paria sunt: Nullo modo denunciare, & denunciare, sed perfunctorie atque obscure denunciare. l. aut qui qualiter. §. j. ff. quod vi aut clam. Et Alex. conf. lxxxix. incip. excellentissimi. lib. v. & Arct. conf. lxxvij. sic & paria sunt, Non edere stipulationem, & edere stipulationem, sed nō totam, vt habet. l. j. §. edere. ff. de edendo. Vbi notat Bald. qd tenetur edere instrumentum, is nō solum tenetur edere quod principale est, sed etiam stipulationem ipsam & renunciationes, & alias clausulas adiacētes omnes. Sic & paria sunt, Non accedere ad iudicem, & accedere quidem, sed omnia quæ ad negocium pertinent non exprime. l. scire oportet. §. scire autē. ff. de excusa. tut. & paria sunt, Ignorare vel nescire, & scire absq; cognitione eorum, quæ sunt de substantia eiusdem scientiæ. l. multum. ff. de condi. & demonstrat. sic quoque paria sunt, Omnino non proferbere, & non ritè, nec legitimè proferbere, hoc est, proferbere, clam, obscure, & non in propatulo, l. sed & si pupillus. §. Proscribere. ff. de institut. actio. Nullum enim, nihil, & inutile in iudicijs semper paria iudicantur, vt notat in ca. inter corporalia, de transit. episc. Ad quod facit textus, in l. j. ff. Quod cuiusque vniuersi. nomi. & notatur per illum tex. & per tex. d. cap. veniens. Ex quibus colligi potest, qd si procurator nō facit fidem de suo mandato, id est, si non fideiiter iuxta acceptum à clientulo mandatum compareat, & respondeat, profectō istud comparere perinde habendum est ac si omnino nō comparuisset, adeo, vt ob talem indebitam comparitionem si procurator posset puniri tanquam contumax & nō comparens, vt notat Bart. ibi. Quod diligenter notandum, & memoriæ mandandum est. Plura item ad horum confirmationem allegat Iason in trita & vulgata l. Quotiēs. ff. qui satisf. cogant. Vide etiam de his infra, Probatum, Tempus:

& supra, Dominus.

Fieri obliquè.

Obliquè fieri, & directè fieri, paria sunt. l. iij. §. in rem. ff. de in rem verso. vbi dicitur, quod nihil referat an per aliquem res in rem verratur directè, an eadem res verratur in rem indirectè aut obliquè: veluti in rem domini directè versum cēsebitur, si quis seruus acceptam à domino suo pecuniā impenderit in emendo triticum, vestes, carnes, aliæque cibaria in vsum familiæ domini sui. Sic quoque in rem domini sui conuersum censetur, si quis filios familias in studiis nequa uasset pecuniā pro emendis libris, vestibus, aliisque necessarijs, licet id indirectè impensum videatur. Imò hæc paritas est tanta, vt is qui sic filios familias pecuniā mutuaasset, patri actionem intendere posset de re in rem ipsius familiæ versa. Verum hæc sanè quoque omnia intelligenda sunt, scilicet de impensis necessarijs, & honestis, non autem de impensis ad luxum aut pompam: nisi eadem facta quoque essent ex mandato domini, aut patris, vel certè cum ipsorum amorum consensu.

Fieri relatiuè ad tempus permissum.

Aliquid fieri tempore permissio, & aliquid fieri tempore prohibito, sed conferri in tempus permissum, paria sunt. ca. final. & ibi Panorm. nu. 20. extra. de ferijs. vbi abundè satis videre licebit, quo modo præfatum thema intelligatur.

Fieri statim quando dicatur.

Aliqua fieri statim, & eadem fieri intra duos menses, paria sunt: quia non est ius prescriptum tempore teste D. Io. de S. Georgio, vulgò Præposito, in c. accepisti. nume. 3. extra de frigid. & malefic. & idem notabat ex hoc Abbas, quod emphyteota, qui per biennium canonem non soluit postillos duos menses, potest sibi cōsultere, & soluere. Et quamuis gl. in ca. potuit. extra de loca. censeat quod tempus sit arbitrium, est tamen dicta opinio communis, secundum Card. in d. cap. accepisti. per dicta in c. potuit. vbi etiam dicitur, quod paria sunt, Si vxor ab initio statim allegat frigiditatem mariti, & si eam allegat intra duos menses. Sed hoc loco notandum est, quod ista æquiparatio vel paritas non sit vniuersalis, sed particularis, & tantum in casu iam dicto, vel in alio simili. Nam in alijs causis æquiparantur, Statim soluere, & intra decem dies soluere. l. promissor. ff. de const. pec. & in quibusdam causis modicum spacium æquiparatur tēpori presentis. l. si debitori. ff. de iudic. & hæc consideranda sunt secundum qualitatē causæ, temporum, rei, vel personarum.

Fieri statim post actum.

Fieri in actu, vel post actum: vide titulum, Incontinenter. item vide titulum infra, Mandatum.

Fieri ante, & post litem contestatam.

Aliquid fieri ante litem contestatam, & fieri incontinētē post litem contestatam, in iure paria sunt, glo. in verbo, cōtestationem, in l. Pomponius. §. rati habitio. de procurat. & dicitur aliquid fieri ante litem contestationem, l. si etiam incontinētē fiat post litem contestationem. l. petens. C. de pact. & l. modestinus. ff. de solut. & liber. & gl. in l. 2. ff. de iur. a. calū. & gloss. in l. j. C. de oper. libert. & gloss. in verbo, incontinētē. in l. vltima. ff. de liber. cau. verbi gratia: si emēdatio libelli statim & incontinenter post litem contestatam fiat, ea habetur talis ac si fuisset facta ante litem contestatam, & in iure æqualiter admittitur & recipitur, vt tenet Ang. de Perusio, & Alexand. post eum in l. edita. C. de edendo, ea enim qd incontinētē fiunt, & adesse, & iā inesse videntur. l. lecta. verb. dicebam. ff. si cert. pet. & potissimum in rebus, aut actionibus momentaneis & transiuntibus. l. Thais. ff. de fidei. l. berta.

Fieri post factum.

Aliquid fieri ab initio, & aliquid fieri post factum: sic tamen, vt ab initio præcefferit aliquid pactum de faciendō, paria sunt. l. modestinus, & ibi Bart. nume. 2. ff. de sol. & liberat.

qui sic habet: Si post solutionem sine ullo pacto, in omne quod ex causa tutelae debebatur, actiones post aliquod interuallum cessare sunt, nihil per eam cessionem actum esset, quam nulla actio superferret. Si vero ante solutionem hoc factum esset, vel si conuenissent, ut mandarentur actiones, tunc solutio facta esset, quia cōuentio & mandatum subsistunt, quae mandatas actiones faciunt esse saluas, cum nouissimo quoque casu precium magis mandatarum actionum solum, quam actio, qua fuerit perēpta videatur. Et sic intelligitur, quod dici solet: quod praescriptio in principali trahitur ad accessorium, quando illa inerat principali ab initio: secus si postea eadē interuenisset, quando noua praescriptio ne opus fuerat, ut habet Romanus singulari 577. Et Docto. ad l. qui fundum possidebat. §. ff. de usufructu. pro empto. Sed haec etiam ad debitam causam trahenda, & in paritate rationis limitanda sic sunt, ut ex his generalis thesibus non confuturatur: quia quauis paria dicantur, Ab initio fieri, & postea fieri, & confirmari, (quia rati habitio retrorahitur) si tamen ibi eiusmodi pactum antecedit, quale iam meminimus, ea paritas locum habere non poterit.

Fieri sero.

Aliquid non fieri, & sero fieri, paria sunt. l. 2. §. Si simul. ff. de adulter. Vbi Ulpianus, Si simul eodem tempore ad accusationem veniant maritus & pater mulieris, queritur vter horum in ea accusatione praeferratur. & respondet ibidem quod maritus in ea accusatione praeferrendus sit. Hunc enim propensiore iure, & maiore cum dolore eam accusationem prosecutum credendum est, quam pater: adeo ut etiam si pater maritum filiae in accusatione praeruenisset, & libellos inscriptionum deposuisset, mariti tamen accusatio, licet tardius, & negligentius succederet, haberetur potior: dummodo accusationem pararet, & probationibus instaret atque immigeret, ut facilius iudicibus de adulterio commissio probaret. Ex quo praerentionis, & negligentiae responso colligimus, quod paria sunt: Maritum ad accusationem vxoris non concurrere cum patre, & concurrere quidem, sed sero: scilicet qui pater excusationem filiae praemittit & generum accusat, & horum probationibus strenue imminet, & interim ipse maritus in sua accusatione negligenter agit, & omnia retardat, vti habetur in l. 2. ff. de custodia. & exhibit. reo: u. Vbi dicitur: Quod si dominus, vel alius quispiam vellet defendere seruū de crimine capitali accusatum, is debet mox de eo seruo iudicio faciendo satisfare, alio qui conueniendus esset in carcerem. Si seruus de crimine capitali accusaretur, & sius dominus tunc abesset, vel si praesens adesset, sed insufficienter nempē talis, qui propter inopiam satisfare non posset, certē tunc seruus conuenitur in carcerem. Porro si postea dominus eundem seruū in carcerem optaret eximere ex carcere, & pro ipso satisfare, atque his modis quidem defendere, profecto in ea praesentatione dñs iste audiendus est: & seruus sub praestita cautione relaxandus, & liberandus, si in hac satisfactione non nimis diu tardauerit. Nam qui nimis diu eam satisfactionis oblationē offert, is pro non offerente habebitur: quia non fieri, & sero, vel tardē fieri, paria sunt. Et hoc potissimum quando ex ea tardatione iam incipit alterius oriri interesse, ut est textus in l. Si ita quis promiserit decem. §. Seia. ff. de verbo. obliga. Vbi ait responderi posse, si non multo post obtulisset, nec mulieris quicquam propter eam moram interesset, quod tunc omnia ad iudicis cognitionem remittenda essent. Sic & in l. Non omnes. §. 3. barbaris. ff. de re milita. dicente, quod paria sunt, Non redire ad militiam, & redire quidem, sed sero, & post multum temporis. Et Ulpianus in l. Si tenetur. §. si. ff. de priuile. credit. dixit paria esse: Aliquid non esse factum, & esse factum, sed post longum interuallum, & l. 3. C. de excusa. tuto. sic notat Alberici de Rosate ad l. Si diuisio. C. de diuiden. tutel.

Fieri ex iussu.

Quod ex iussu vel ex mandato alterius fit, id per se, & proprio motu factum intelligitur. Ideoque quantum ad obligandum inaleficiantem haec paria sunt, teste Baldo. in l. 1. §. Si praeses. ff. de magistrat. conuenien. Vide etiam infra, ex mandato fieri.

Fieri per negligentiam.

Quod per meā negligentiam fieri cognoscitur, id tanquam ex mea voluntate fieri conuenitur. & hoc nomine paria censentur. l. Si pupillus. ff. de adm. & pericu. tut. & cura. Vbi paria sunt: Si quis tutor re ac voluntate pupilli post pubertate

liberetur, & si idem tutor per negligentiam pupilli post pubertatem liberetur. Sic item dicimus, quod paria sunt: Rem suam alienare vltro, & per negligentiam efficere, aut permittere, ut res sua usufructuatur aut praescribatur. l. Alienationis. ff. de verb. signi. Sic & nullus fideiussor pro persona principalis debitoris conueniri debet, quando is principalis debitor per negligentiam creditoris liberatus fuit: non secus, quam si idem debitor per puram ac liberam creditoris voluntatem liberatus fuisset.

Fieri contra Praetorem.

Aliquid fieri praetore vetate, & aliquid fieri aduersus praetoris edictum, paria sunt. Teste Philippo Decio, in regula, q. vetante. ff. de reg. iur. ad idem facit l. aduersus. ff. de arbit. vbi dicitur, quod aduersus sententiam arbitri fieri dicitur, si petatur ab eo, a quo arbiter peti vetuit. Et ideo a maiori, perinde, imò grauius peccat, qui Praetore vetate quid facit, atque is qui edictum seu album praetoris violat. l. si quis id, quod. ff. de iurisdic. omnium iudic. & sicut dicitur, quod aliquis iudicem contemnat, qui aduersus vocationem eius in iudicium facit. l. i. ii. & aliis. ff. si quis in ius voc. non ierit. Quia in ipsa vocatione in ius sic quoque, quia in ipso edicto praetor ipse praesentatur, si indubie quid faciat, aut scienter contra ius faciat, profecto is videtur legislatorem contemnere, testibus glo. & doctoribus in c. cum illorum. de senten. excōmunic. & contrario autem aliquid videtur fieri secundum legem & legitime, quod sit iuridice, aut iudice vel praetore mandante. vnde dicit Iurisconsultus: quod iuste possidet, qui praetore auctore possidet. l. iuste. ff. de acq. posses. & ideo mandatum seu iustus iudicis semper excusat. l. furti. §. qui iustus. ff. de his, qui not. infamia. & l. Non videtur. §. qui iustus. ff. de reg. iur.

Fieri difficulter.

Quod difficillime fieri potest, id tanquam non posse fieri, censendum est. l. nepos. ff. de verb. signific. istud idem quoque comprobatur cum eo, quod sequitur infra loco secundo. sed hoc loco interim notandum est, quod ista paritas non semper, nec in omnibus locis habeat: alia enim est ratio impossibilitatis, & alia difficultatis: quia impossibilitas nulla est obligatio, l. non solum. ff. de actio. & obligatio. & tamen de re difficultima fit obligatio. l. cotinuuus. ff. de verb. obli. licet difficultatulum exactio ex humanitate quae fundatur ibidem. & l. quod dicimus. ff. de sol. manet itaque haec paritas intra terminos suae paritatis & adaequationis, sicuti refert Raphael Cumanus, in l. quid ergo. §. si heres. nu. 2. ff. delegatis. j. vide supra Facere difficulter, esse impossibilitatem.

Fieri per stipulat. & litis contest.

Aliqua fieri per stipulationem, & fieri per litis contestationem, paria sunt. l. delegare. ff. de nouat. vbi ait Ulpianus, delegare est vice sua alium dare reū creditori vel cui creditor iusserit. fit autem isthaec delegatio vel per stipulationem, vel per litis contestationem. & quia per stipulationem contrahimus, ideo quoque per litis contestationem contrahere videmur, teste Alberico de Rosate, in l. Solutionem. nu. 4. ff. de solu. & liberat.

Fieri secundum verba.

Fieri secundum verba, & secundum sententiam, in iure paria sunt. sic contra negatiuē, paria sunt, fieri contra verba, & fieri contra sententiam, vel contra sententiam tantum, ut habetur in l. non dubium, C. de legib. & idem confirmat Albericus de Rosate, in l. nominis. §. verbum ex legibus. ff. de verbo. signific.

Fieri posse, sed indebitē.

Fieri non posse, & posse fieri, sed non congruē aut indignē, paria sunt. l. Nepos. ff. de verbo. signific. vbi dicitur: si quis his verbis dotem promississet: ego cum potero in dotem tibi lego, aut promitto centum, cum hoc dicto videtur tantum promississe centum, si tantumdem posset deducto are alieno, & cum salua dignitate sua, id posset, quia non posse dotē praestare, & posse, sed non salua dignitate: paria sunt. cum quo etiam concordat textus in cap. faciat. xj. questio. j. vbi dicitur, quod illud solummodo dicimus posse, quod congruē, & conuenienter potest fieri, & ad hoc etiam pertinet, quod glossa ad l. primam

Fori alicuius esse.

Fori alicuius esse, & esse alicuius territorij, & legibus vel statutis alicuius subiici, paria sunt, ut notat gl. viii. distinct. c. quae contra mores, & xij. distinct. c. illud. & notant Doctores in Rubr. de consuetud. & Ioa. Calder. in disputat. incip. quidā Florentinus. & c. Et D. Carolus Ruinus consilio xlix. incip. Viso, numeris 6. & 10. in tertio volumine. Vide etiam infra, Territorium.

Furtum, Rapina.

Furtum & rapina aequiparantur, quo ad priuationem possessionis, licet sint aliis dissimilia, teste Vdalrico Zasio, in l. rem quae nobis. nu. 8. & 9. ff. de acquir. vel amit. possess. Pro enim immobili competit nobis possessorem recuperare, seu possessionis recuperandae actio: sed pro re mobili, furto vel rapina ablata, nulla nobis possessionis recuperandae actio competit: seu (ut dici solet) nullum possessorem recuperandae nobis competit. l. 1. §. si fundus. vbi hoc ex obliquo habetur. ff. de vi & vi arma. & c. De his plura vide superius sub titulo, Capere pro furari.

Furiosus, Mortuus.

Furiosus & mortuus, ad subeundam iudicis sententiam, a pari procedunt. ut dicit Bal. in l. Humanitatis. C. de impub. & alijs substitut. & quia mortuus regulariter non debet suspensio. l. defuncto. ff. de pub. iudic. ergo potius nec furiosus, ad quae facit l. Diuus. ff. de offic. Praesid. quandoquidem non debeat addi afflictio afflictio. l. tam dementis. C. de Episcop. audien. c. Cum percussio. vij. questio. j. cum multis concordantijs allegatis. ad d. l. Diuus. attamen in casibus enormibus, in exemplum, & opprobrium aliorum, aliquando contra mortuum fertur sententia, & executio, ut familia facinorosa cautius vitentur, verū ex praxi potius, quam ex miti humanitate.

Furiosus, Pupillus & c.

Furiosus vel mēte captus & pupillus, minor, vel Prodigus bonorum suorum liberam dispositionem non habendam, aequiparantur. Quia enim hi omnes rebus suis adesse, aut verius vtiliter sufficere non possunt, ob quod in tutela, & ad curationem constituuntur, merito in non dispositionem rerum suarum aequiparantur, ut est textus notabilis in l. Fulcinius. §. adeo, & sequenti. & ibi Ale. de Imol. & Vlda. Zasius colligit & notat. ff. Ex quibus caus. in possess. eatur. & est gl. or dinaria in verbo, Earumdem rerum, in l. si quis in tantam. C. vnde vi. & gl. celebris, maxime hoc tempore infelicissimo in verbo, Prodigalitate, in ca. Ex parte. de consuetudine. & textus & glo. in l. his, qui. §. Diuus. ff. de tuto. & curato. dat ab his concordat cum his etiam glossa in c. quia contingit. in verbo, Tutorum & curatorum, de religio. domibus in elementinis, & l. fina. C. de curato. furiof. Quae quidem glossa non intelligi debet, scilicet quantum spectat ad effectus iuris, & obligationis: ut habet textus non alpernandus in l. qui neque. & ibi glof. & Bal. ff. de rebus eorū, qui sub tutela, vel cura sunt. & de hoc etiam est textus in l. propterandum. ad finem. C. de iudic. & l. j. C. de curat. furiof. glossa in l. ij. C. eodē. & Panormi. in c. cum liceat. versiculo. Secundum quare. de praescript. ducta enim argumentatio ab vno, eadem facile accommodabitur ad reliqua, ut si dixerimus, Non valet bonorum immobilium alienatio per minores sine iudicis decreto facta, l. Magis puto. §. non passim. ff. de reb. eorum, qui sub tute. vel cura sunt: ergo nec valere potest alienatio per furiosos, aut prodigos, sine iudicis decreto facta, Quae quidem consequentia probatur, per argumentandi locum a simili, scilicet, quod furiosi & prodigi minoribus iure aequiparentur, legibus praescriptis. & de similibus idem est iudicandum. Potest quoque hoc illatum ostendi verum, ex l. Is cui bonis. & ibi per Doctores. ff. de verbo. obli. Is enim (inquit Iulianus) cui bonis interdictum est, nec ad promittendum, nec ad tradendum sese obligare poterit. Imo ne fideiussor quidem pro eo interuenire poterit, sicut nec pro furioso. Plura si quis de hac re desideret, videat eximios dominos Nicolaum Euerardi a Middelburgo, & Claudium Cantinulam in ipsorum Topicis, in loco a minoribus ad furiosos, et mente captos. Videat etiam Ioannem Oldendorpium, de copia verborum, ac rerum in iure ciuili, & c. eodem loco. De hac re etiam memini in meo Pupillorum patrocinio, titulo, de tutorum & curatorum munere, capitulo, Commu. opi. To. 4.

§. si Praeses. ad verbum prodesse dicit, quod paria sunt, non dare, & malē, seu inconuenienter dare, ut l. ij. ff. ad municipa. atque hinc etiam disputatum fuit an idem esset, aut in idem redderet: hic conditionē aliquam de facto adimpleuit, quae de iure adimplere non debuit, nec potuit, & conditionem non adimpleuit: & videbatur quod non, quia non adimplere conditionem, & adimplere, sed non debite, nec congruē, paria videntur. Aliis vero contra videbatur, quod sic: idque probant per l. Meuius. in princip. ff. de cōditio. & demonstratio. l. mulier. §. si quis hereditatem. & ibi Bart. ff. de condi. insti. Sed soluitur haec disputatio per doctores ad l. ij. ff. qui satisfada. cogan. & ad l. cum aum. C. de insti. & substitut. Et per Raphaelem Cumanum, in l. quid ergo. §. si haeres, num. 2. ff. de lega. j. Reliqua vide paulo antē, sub themate, Fieri indebitum.

Filius adoptiuus.

Filius adoptiuus aequiparatur filio naturali & legitimo simul. ut est textus in §. In plurimis, insti. de adoptionibus. & l. penult. C. eodem. titu. de adoptionibus. Quomodo enim filius naturalis transit in potestatem patris naturalis, ita & filius adoptiuus transit in potestatem patris adoptantis: & quemadmodum filius legitimus succedit ab intestato patri naturali & legitimo, ita & filius adoptiuus succedit ab intestato patri adoptati. Praeterea sicut filius naturalis & legitimus in testamento praetorius, potest testamentū patris (vita dicam) querelare de inofficio, ita & filius adoptiuus quantum non sit verus, sed solum fictitius filius adoptantis testamentum querelare potest, si sit in testamento praetorius, l. Gallus Aquilius. ff. de liber. praetorit. vel exhereda.

Fiscus, Ecclesia, Imperium.

Fiscus in iure aequiparatur Ecclesia, & contra: si quidem iuri dicas non theologicas spectemus rationes. ut habet gl. reputata singularis, & in leg. Si procurator. §. finali. in verbo, Solutio. ff. de iure fisci. Idem notat D. Iason. in §. ex maleficiis. insti. de actionibus. Quin & ipsa Ecclesia quadammodo gaudet, & vti iure imperij potest, teste glossa in c. auditis. in verbo, iure minoris, extra de in integr. resti. Quocirca omnia priuilegia attributa imperio, extendi quoque & attribui possunt ad Ecclesiam, secundum Panor. ibi circa finem. ver. Secundum nota. idem quoque asserit D. Ioan. Franc. Balb. ibi. Quinto quero. nu. 3. in suo tractatu praescriptionum. Item, quod Ecclesia fungatur iure imperij id probatur in authent. de non alienand. vel permutandis rebus Ecclesiae. §. Sancimus, colla. ij. Sunt porro quibus Ecclesiae ratio ita commendatur, ut ipsam verum imperium esse dicant, imo imperio quouis superiorem, & digniorē, c. duo, & c. Si imperator. xvj. distinct. atque hi ex eo dicunt tantum esse differentiam inter imperium, & noui testamenti sacerdotium, quanta consideratur inter solem, & lunam: Ideoque imperium quoduis ipso sacerdotio longē esse indignius, & inferius. ca. solita. extra de maiori. & obedientia. ut inquit glossa in verbo, Ecclesia. in d. c. Auditis. Vide D. Bartho. Chaffa. titu. Des censēs. §. ij. in prin. nu. 22. Vide supra, Ecclesia.

Fiscus, & Mulier.

Fiscus & Mulier in plurimis iuris articulis paribus passibus ambulant, praecipue in tacitis hypothecis. l. ij. & ibi glo. in verbo, Cessat, & ibi etiam Bart. Pau. de Cast. & alij Doct. C. de priuile. fisci. quae semper ad hoc allegatur. & l. dotis tua. C. de iure doti. & facit l. finalis. ff. ex quibus caus. maio. & l. iij. ff. qui potio. in pigno. habeant.

Fiscus, Pupillus, & Respub.

Fiscus, Pupillus & Respublica aequiparantur. Vide infra Respublica.

Forum.

Forum conscientiae, Forum aequi & boni, & tribunal veritatis, siue verae iustitiae, & non fictionis aequiparantur, ita ut in his nulli iuris, apices locum habere debeant, ad forum enim conscientiae, ad forū aequi & boni, & ad forū veritatis, & iustitiae omnes iurium regulae feruere debent, non contra. Ita tenet Baldo. in l. vnic. C. de confess. & idē Baldo. in c. j. in tit. quae sint regalia. & Iason in Rubric. ff. de acqui. heredi. in fin. & Ioanes de Neuiza in Silua nuptiali. post principium.

ix. numero tertio in postrema editione. & idem confirmat D. Valerius Zasius in l. Fulcinus. §. Adco, numeris 9. & 10. ff. quibus ex caus. in possess. catur.

Furiosi, Absentes, ignorantes, Infames.

Furiosi, Phrenetici, Absentes, & Ignorantes, Infames, & Minorenes in iure æquiparantur, maxime ad hoc, vt nō admittantur ad testimonij fidem. Vel sic, Furiosi & Phrenetici in testimonio ferēdo p absentibus & ignorantibus habentur, l. §. si furiosus. ff. de acqui. possess. l. ij. §. Furiosus. ff. de iure codicillo. & l. nec codillos. C. eod. ti. de codicillis. vbi furiosus loco absentis est. Idem ipse memini in mea Praxi criminali recognita. capitulo xlix. titulo, de plena probatione in materia criminali, nu. 15.

Furiosus, Infans, Dormiens.

Furiosus & infans æquiparantur dormienti. Nā sicut furiosus & infans nō punirentur vlla pœna, si per naturalem furiam, aut per infantiam aliquē occiderent, l. Diuus. ff. de offic. præsid. & l. infans. ff. de sicar. Sic etiā si dormiens interficiat aliquem, non tenebitur homicidij, vt habetur in Clementina j. & ibi Petr. de Anchar. de homici. quod tñ verū esse arbitror, si is dormiens præmonuisset, & in cubiculo existentib⁹ indicasset hoc suū naturale esse vitium, s. quod haberet tale vitium quo noctē in somno ex lecto surgeret, per cubiculum discurreret, & gladiis dimicaretur quosuis inuaderet: & si eisdem in suo cubiculo præmonuisset, vt sibi de hoc suo futuro vitio, & malo pœauerēt. Si enī talis dormiens taliq; vitio laboras id nō præmonuisset, nec aliis indicasset, & interim in suo furore aliquem inter dormiendū aut discurrendū occideret: pfectō is de homicidio teneretur, & puniendus esset vt homicida: non quidem ob homicidium, sed propter culpam, vt pulchrē Bart. in l. penultima. §. finali. ff. de paricid. q exempli causa nominat quendam Pisanum, qui solitus fuit in somno de nocte ex lecto surgere, sese armare, atque ita armatus per ciuitatem cantando discurrere. & citat D. Valerius Zasius in l. Possessio. §. adipsimur, numeris. 8. & 9. de acquir. vel amitenda possessio. sc quendam hominem nobilem nouisse q de nocte surgebat, & sese armabat, in sternebat equum, tanquam equitaturus, quod vbi, vxor ipsius intellexit, adeo fuit exterrita & exanimata, vt hæc conspiciens pauculos intra dies mortem obierit. Simile quoque exemplū & ipse audiui ab hinc paucis annis contingisse Gandau in Flandria. Vide reliqua suprā, Dormiens.

Futura statim.

Iam iam futura, pro re ipsa præsentia habēda sunt. Vide infrā sub titulo, Proxima, & Sententia lata.

Gratia papales.

Gratia papales siue rescripta motu proprio concessa, & vltimę voluntates æquiparantur. Quia æqualem, & æquę fauorabilem ac plenissimam interpretationem accipiunt. cap. Si motu proprio. & c. Si pluribus. de præbend. libro vj. De quibus. D. Nicolaus Euerard. à Middelburgo, in loco, A dispositione vltimarum voluntatum, ad rescriptum motu proprio concessum. & D. Claudius Catiuncula, in eodē loco, Ab vltimis voluntatibus ad rescriptum motu proprio concessum. Hac autem similitudine vtitur Papa in c. Auctoritate. de concess. præbend. lib. vj. De his quoque vide suprā sub titulo, Beneficium, vel Beneficialis gratia.

Habere debere.

Habere, & habere, debere sunt paria, vt notat Bart. in pulchra questione, in l. pen. §. Cum ita. ff. de aur. & argen. leg. Si enim quispiā testator legasset Ioanni omne argentum suū quod habuit, isq; testator prius commodasset Petro aliquot scutellas argēteas, aut pocula argentea, isq; testator interim moriatur ante dictum argentū sibi reditū: idē hoc argentū cōmodatum etiam competit post mortē testatoris Ioanni legatario: quāquam hoc argentū nō fuerat in domo testatoris, vel quāuis testator idem argentum actu

non habuit, idem tñ habere tenetur, quia hoc ipsum suum fuerat, idque omnino habere debuit, lege, & loco, vt ante.

Habere, & Habere posse.

Habere, & facillē habere posse, paria sunt. vt notat Angel. in qu. ff. quam ponit in lege. Item veniunt. §. Petitam. ff. de penit. hæredit. De hoc & in iam proximo.

Habere non posse.

Rem istam habere non potest, & rem istam cum magna difficultate prosequitur, paria sunt. Bald. in l. Mater tua, nu. 17. C. de rei vēdica. l. Naturalem. ff. de acq. rerum domin. cū pluribus allegationib⁹ ibi per eum allegatis. Rem autē cum difficultate aliquis prosequitur, quando eadē ex conspectu euanuit: aut quando de impetrāda ea re etiā si in conspectu sit, nihil spei est reliquum. & contrā, eam rē habere, aut obtinere dicimus, quando eam facile consequi possumus, & quando in eam persequendo diligēter insistimus. Idēque si quispiam interuenit qui eam rem quam persequor, & quam facile obtinere potero, mihi præripiat, furtum committit, ob id quod rē meam quāmq; facile consequi poterā præripuit: vt manifestē ostēditur l. & §. suprā allegatis. Vide etiam suprā, Amittere conspectum.

Habere parum, nihil.

Habere nihil & admodum parum habere, paria sunt. So. cinius in suis consiliis, consil. xxx. num. 3. lib. iiii.

Habere maritum inutilem.

Non habere maritum, & habere maritum inutilem, paria sunt. Vide infrā titulum, Maritus.

Hæres.

Hæredem esse, & hæredē facere, vel fieri, vel factum esse, paria sunt. Ita sustinet Raphael Cumanus, in l. In substitutione, nume. 3. ff. de vulg. & pupill. substit.

Hæres indebitus.

Hic indebitus datur hæres, aut cohæres, & hic non datur hæres, aut coheres, paria sunt. l. Cohæredi. §. fin. ff. de vulg. & pupilla. substit. vbi dicitur, quod sicut qui certæ rei hæres instituitur, cohærede non dato, bonorum omnium hæreditatem obtinet: ita quoque cui cohæres datur, sed non verus, nec legitimus.

Hæres & liberi.

Sine liberis decedere, est sine hærede decedere. Vide §. De decedere.

Hæreditatem adire.

Adiri hæreditatem per filium patre iubente, & adiri hæreditatem per patrem filio consentiente, paria sunt. l. Filiofamilias, & ibi Bald. & Alex. C. de iure deliberan.

Hæreditatem adire indebitē.

Adire hæreditatē indebitē vel incompetenter, & hæreditatē non adire, in iure sunt paria. l. ij. & ibi Alex. Bald. Salicet. Fulgo. & alij ad hoc notant. C. de successio. edict. l. fin. ff. de liber. & posthum. & l. Filius emancipatus. ff. de collat. dot.

Hæresis.

Crimē hæreseos simile est crimini læsę maiestatis. Ad hoc, vt vtrūque possit post mortē accusare. l. Manichæos, iuncta glossa in verbo, subire. C. de hæretic. & Manichæ. l. si. in fi. C. ad l. Iuliam maiesta. & Specula. lib. iiii. partiu. iiii. De hæretici. numero 5. Cuius allegationes ibidem videre poteris. Ad

Ad hæc videte D. Valerius Zasius cōsil. xxiii. quod hæc tempestate scitu plusquam necessarium. lib. j.

Homicida.

De homicidis ad locum per fugij concurrentibus. Vide superius ad cap. Capere pro apprehendere.

Homines, Arborum folia.

Homines arborū folijs æquiparantur. Homer⁹ in lib. Iliad. quale foliorum genus, tale & hominū: folia quidem fundit vētus humilia verō sylua pullulans gignit, qñ veris venit tempus, sic hominum quidem genus, aliud quidam nascitur, aliud autem moritur. Sopho. in Aiace furēte, Vlyssis verba: Vides, inquit, nos nihil aliud esse præter simulachra quicunque viuimus, vel leuem vmbra. Ioannes de terra rubea contra rebelles suorum regum, in glossa proœm. in verbo, Derelictam.

Honestum.

Honestum, necessariū, & possibile æquiparantur. l. in eadem, & l. Nec non. §. ff. Ex quibus causis maior. & nouella de referendariis facti palatii, in principio Cōstit. xj. & Ioannes Oldēdorp. in suis locis iuris communibus, sub litera N.

Honor.

Honor vitę comparatur, & grauissima infamia, morti. l. Iusta. iuncta glossa j. & l. etiam §. ff. de manu. vindic. Et l. Isti quidem, §. fina. ff. de eo quod met. cau. Has ob causas multi in religione Christiana virij, gloriosam mortē infamij vitę præstulerunt, vitāmque virtutibus, ac honestati posthabuerunt, nempe confortati illo verissimo dicto, Sap. iiii. Quod gratia, & misericordia Dei semper sit in sanctos eius, & respectus in electos ipsius: adeo vt etiam si iustus morte præoccupatus fuerit, in refrigerio tamen constituatur. Atque hinc fit vt iuuentus celerius consummata, condemnet longam vitam iniusti, & iustus mortuus condemnet vitā iniusti viuētis: sicuti serō tandem cū admiratione ipsi iniusti quoque post mortem iustorum testabuntur, de que ipsorū morte, & miserando (vt videbatur) temporalis vitæ interitu dolenter exclamabunt, & dicent: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinē improperij. Nos insensati, vitā illorū estimabamus infamiam, & finē illorū sine honore, ecce quō computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. Sic & Eleazarus nonagenarius maluit gloriosam eligere mortem, quā cōtra conscientiam, contrāque legem diuinam aliquod illicitum committere. ij. Macchab. vj. vide & infrā, Persona.

Hospitalia.

Hospitalia in iure priuilegiorum, paria cū iuribus Ecclesiarum sunt: vt signanter notat in xix. casibus D. Felin. in ca. de quarta. extra de præscriptionib⁹. Eandem quoque paritatem confirmat D. Nicolaus Euerard. à Middelburgo, in loco, ab Ecclesia ad pia loca. Sunt nihilominus Hospitalia quædā non consecrata, nempe secularia prorsus, & nequaquam religiosa vocata. In his Episcopus nullum ius habet, sicut in religiosis hospitalibus, neque eadem Ecclesiasticis priuilegijs gaudet, nec in iis missæ ex priuilegij consuetudine celebrari, aut alia sacra tractari possunt, nisi cum consensu Episcopi, nempe quod loca sint planē prophana, vel aliz domus seculares.

Hospitalarij.

Hospitalarij similes sunt tutorib⁹ & curatoribus, tam in bonis hospitaliū, quā in bonis hospitantiū. vide inferius, Orphanatrophij.

Hostes.

Hostes fidei, æquiparantur piratis. Sicut enī piratę passim per maria volitant, vt incautos mercatores (qui reipublicæ commodis profunt) opprimat, & spoliēt: sic & hostes fidei nostræ (quales sunt Turcæ, veri hæretici, & quibus alijs fide

alieni, qui nostre orthodoxorum salutē per instinctum Satanæ & Antichristi, & per infideles Principes insidiantur, nostramque fidem & veritatem Euangelicam varijs opinionibus, diuidijs, bellis, & tormentorum tandem machinis oppugnant, vt fideles quosque à salutari fide, & æterna salute priuēt, quod quotannis per Turcarū incurssiones, & per nō sanē fideles Principes licet cernere. Atque ideo ab his fidei hostibus nō secus, quā a violentis piratis vnicuique cauēdū esse censeo, vt clam, vel violenter ipsorum potentiam liberi effugiāt. de his est textus in auth. Nauigia. C. de furt. ibi, nisi talia sint nauigia, quæ piraticā exercēt prauitatē, siue nobis, siue Christiano nomini inimica. Nā cū piratę contra legē faciant, legis auxilio vt non debent. l. auxilij, in fine. ff. de minorib⁹. xxv. annis. ca. Bonæ memoriæ. j. cū glossa. super verbo, Exceptione, extrā de elect. cap. an sit deferendum. & cap. constitutis, extrā de appellat. & c. de viro. xij. q. ij. idem annotauit Bald. in d. auth. Nauigia. differunt tamē in hoc, q piratę vbiq; & a quibusuis reprædari, capi, virib⁹q; suis & minui, & prorsus exui possint, imo & capitaliter puniri debeant, quia sunt ipso iure vt hostes patrię passim condēnati, & vt loquuntur defidati, hoc est, ab omnib⁹ bona fide alieni & reiecti, vt habet authent. Cassa. C. de sacrosanc. Eccles. & idē notatur in c. j. de mili. vafal. qui contu. est, in x. collat. & in tit. Hic finitur lex Conradi domino guerram faciēte, collat. x. idem etiam post Bald. notauit Iason. in §. rursus. Inst. de actionib⁹. nu. 46. hostes verō fidei, si sint exteri, nō sic vbi libet locorū capi & puniri debēt, quia nō omnib⁹ territorijs subsunt, nec ad quasuis nationes spectāt, neque omnium Principum edictis parere coguntur. Verum enī numero, si hi exteri nostræque Euangelicę fidei hostes nostros fines inuaderent, nostramque rempublicam nefariē turbarent, profectō vt seditiosus, & reipublicæ perturbatores capi & puniri tunc possent. Quin & hereticos seditiosos (qui etiam sunt hostes fidei) non autem quietos, tacentes & modestos Iustinian⁹ puniri voluit, nec quidem ab omnibus morte, sed tantum a magistratū. Modestos enim tolerandos censuit, & in hoc deceptus est, quia nō sunt tolerandi. Seditiosos verō non tam ob religionem, quā ob seditionem & reipublicæ turbationem plectendos esse statuit. Crescētibus autem hæresibus aliud Carolus Quintus foelicis memorię Imperator pro tempore exigentia (& bene) statuit, edicto anni 1550. dato Bruxellæ xxix. Aprilis, quo quidem edicto rigorosiorē legem dedit, qua et hæreticos respicētes ac pœnitētes plectēdos cōmori naturali, tam viros, q mulieres seu foeminas edixit. Viros q gladio, foeminas autē puteo censuit. & si, textus nullus canonicus, nec ciuilis, nec ex probatis scriptoribus Doctor vllus, qui his qui sponte & in tempore reuertuntur & reconciliati sunt, pœnā mortis imponat teste et D. Valerius Zasius in suo consil. xxiii. libri primi. Illud tamen subiungere volui, qd tandiu in pace ac tranquillitate viximus, quandiu Iustitiarij & Officiarij harū regionū illud edictum ad amissim obseruarunt, & postquā conuiuere inceperūt, in infelicia hæc tēpora incidimus, quod quidem edictū tenebantur & obligabantur obseruare eque bene atque edicta Iustiniani Imperatoris. C. de heret. & manichæ. vsque ad edicta Caroli quinti Imperatoris. Lex enim semper loquitur. Bart. in l. Ariariani. C. de hæret. & Manich. & schisma. pro quo facit textus in c. cum Matthe. i. ver. Mosaica lex clamat. de celeb. missar. quę admodum enim leges & edicta edita fuerunt per Iustinianū Imperatorem, cum maturo consilio ac deliberatione, ita & edicta Caroli Quinti Imperatoris: quare etiam exactē obseruāda sunt, & erūt donec maturo consilio ac deliberatiōe reuocata fuerint. Nec inferiorū iudicū est disputare aut in dubiū reuocare, nisi istiusmodi edicta valida sint, necne: sed secūdū ea sine aliqua difficultate aut scrupulo dūtaxat iudicare, & sententiā executioni mandare. Nihilominus interim & Iason. & Barto. de hac materia hanc similitē mouent quæstionem. Si ciuitas imperij resistat officiali Imperatoris, an per hoc dicatur illa ciuitas esse hostis imperij, ita vt ei bellum in dici possit: & respondet Bart. in l. hostes. nu. 13. 14. 15. versu. circa prædicta quæro. cum hac distinctione scilicet, Si ciuitas officiali resistat, vt ipsi persone officiali, vel ppter ipsum officialem, nō propter Principem vel Imperatorem, tūc ob eam rebellionem illi ciuitati sic in priuata causa rebellant bellum indici non debet. Si verō ciuitas Imperatoris officiali rebellet vti Principis officiali, nempe in suo officio, & propter Principem, tunc ea ciuitas censenda est esse hostis imperij, & ipsi ab Imperatore bellum indici poterit, vt habet Bar. in d. l. & loco iam allegatis, & in l. qui à latronib⁹. in principio. ff. de testamen.

Ignorans.

Ignorans quantum ad culpam comparandus est cum infante, & contra, neuter enim in dolo, aut culpa haberi debet. c. inebriauerunt cum glossa xxv. q. i. & c. vnum orarium. §. criminis appellatio. xxv. dist.

Immatriculatus.

Ia immatriculatus, & statim immatriculatus, paria sunt. vel statim immatriculandus censetur pro iam immatriculato, hinc ait Ang. in l. ex eo. ff. de milit. testamen. quod statutum ponens offendente scholarem immatriculatu, etiam locum habeat in offendente scholarem statim immatriculandum, quem scilicet iussit rector immatriculari, licet nondum sit immatriculatus: quia proximè immatriculandus habetur pro immatriculato, quod etiam voluisse apparet Jacob. Butr. in l. si quis id, quod §. cū proponitur. Cuius sententiam etiam sequitur Alex. in principio eius legis, ff. de iurisdi. omnium iudic. quin & horum sententias approbat etiam Iason in l. admonendi. ff. de iureiurand. ad idem facit quod notat Angel. in l. item veniunt. §. præter hæc. & per textum sibi & glossam in verbo, Cōsules. ff. de petit. hæred. quod qui definitus est ad magistratum, vti illū proximè ineat, iam & iniuisse videtur, ipsiusque nomine appellatur. huic multo propius accedit quod ait Salicet. in l. cum re, in fi. C. de dona. ante nupt. quod mulier pro coniuncta & carnaliter copulata à viro habetur, quæ de proximo est copulanda, quod dictum sequitur Alexander consilio cxxix. incip. Super. ver. Istis sic præmissis. lib. vij. & pro singulari refert Felin. in c. tertio loco. versic. & retenta. de præsump. & in Rub. de spō. salib. & Hippolli. de Marfil. in l. j. ff. de scar. & singulari cvj. incip. qui de proximo. & D. Andre. Tiraq. de legib. cōnubialib. & iure maritali. xv. lege, numeris 15. 16. 17. & sequētib.

Impedimentum solutionis.

Debitor impeditur soluere factio vel aduersarij, vel iudicis, quo ad morā: & debitor impeditur soluere factio aduersarij vel iudicis, quoad poenam euitandam, paria sunt. l. arbi. rer. Calendis. & l. fin. C. de recept. arbi. & D. Carolus Ruinus cōsilio cl. nu. 16. incip. satis clarum, in primo volumine.

Imperium, Ecclesia.

Imperio quomodo Ecclesiasticum sacerdotium comparatur. Vide supra, Fiscus.

Impossibilia.

Impossibilitas naturæ, & impossibilitas iuris, equiparantur. l. vltim. ff. quæ senten. sine appellat. rescind. vbi Paulus respondet, impossibile præceptum iudicis nullius esse momenti. item respondet, quod ab ea sententia cui parere per rerum naturam nemo poterit, sine causa appellari non debeat, ob id quod talis sententia impletur impossibilis neminem liget, & ibi glossa finalis citat l. filius, & l. conditiones quæ egregiè idem tenet, de condit. instituend. ad huc quoque modum paria censenda sunt, non posse, & inhonestè posse: quæ enim inhonestè sunt, etiam si posset, tamen propter decorem, & honestè debitam rationem, ea se omnino non posse dicit vir probus, teste Cicerone lib. j. offic. de his vide etiam titulum, Difficile.

Incantatrix.

Incantatrix & venefica, pares sunt, vide supra Amatorius, & infra venefica.

Incontinenti.

Fieri in actu, & fieri incontinenti post actum, paria sunt. secundum glossam in l. Pomponius. in §. Rati. ff. de procurat. quam dicit singularem Ioan. de Imola, in l. ex consensu. §. fi. ff. de appellat. & in l. ij. in §. prius. ff. de vulg. & pupill. subfti. cuius quidem glossa etiam meminit D. Hyppolit. de Marfil. in l. j. in §. diu. Antonius. ff. de quaest. iudicibus. & idem dixit gl. in l. ij. in verb. numerationem. C. de iuramento calum. nec dissimile dicit Speculator in titu. de satisfda. in §. viso. in vericulo, debent autem præstari, & c. Inno. in c. pastoralis. de except. ideoque ait Bart. in l. si quis mihi bona, in §. iussim. ff. de acquir. hæred. quod quamuis auctoritas curatoris in actu pupilli debeat interuenire ante ipsum actum, vt habe-

tur in l. obligari. in §. tutor. ff. de aucto. tuto. tamen sufficit si illico, & in continenti post actum interueniat, & idem voluit glossam in §. tutor. in verbo post tempus. in tit. de aucto. tuto. & glossa & Bart. in d. l. obligari. in §. tutor. His etiam seruit notabile verbum Bal. in l. fi. ff. de feris. Vbi ait, quod post terminum peremptorium, datum ad probandū, admittitur nihilominus ad probandum, qui incontinenter probare, & suā morā purgare offert, siue eā probationē pinstra siue p restes exhibere præsentet. Quod quidem dictū, cū pluribus aliis ad hanc materiam facientibus, refert & sequitur Iason in l. edita. nu. 29. C. de edendo, quem vide. Vide etiam D. Hippolitum de Marfilii, consilio cxxxvij. incip. Inspeco tenore inquisitionis. numeris 3. 2. 3. 3. 4. cum ibidem sequētib. numeris.

Inconueniens.

Inconueniens aliquid esse in principio, & esse cōueniens, sic tamen vt ad inconueniens mox redigēdum fuerit, paria sunt. Teste Baldo in l. j. In testamento. nume. 15. C. de testam. militar. allegante ibidem Gulielm. de Cuneo, quem ibi consule.

Indebitè.

Indebitè facere, factū esse, fieri & c. Vide supra hisce suis locis.

Infamia.

Grauisissima infamia morti, & honor vitæ comparantur. l. iusta, iuncta ibi glossa prima, in verbo Infamiae ve, & l. etiā. §. j. ff. de manu. vendi. & l. isti quidem. §. fi. ff. de eo quod met. caus. Exempla sacra huc repete ex titulo paulò ante habito, Honor.

Infans.

Infans, & ignorans. Vide ante, Ignorans.

Infans, pupillus, absens.

Infans, pupillus, & absens equiparantur. Bald. in l. fancim. in principio. C. ad Trebel. S. C. quæ paritas intelligenda est quantum ad restitutionem, quæ quidem restitutio ex Trebelliano fieri debet solitutori infantis, vel curatori absentis, vel curatori furiosi, & tūcis restituens re & verbo consequitur plenissimam liberationem suæ tutelæ, vel curatelæ, & sic restituens nomine pupilli, vel furiosi totā hæreditatem ex Trebelliano restituit, quod Bald. ait notandum esse.

Inhabilis.

Inhabilis & nullus æquiparantur, l. j. §. pen. ff. quod cuiusque vniuersita. nomine. Ita quoque tenet. D. And. Tiraq. de legib. cōnubialib. & iure maritali, glossa. vj. ibi. de iur. marit. num. 6. 1. Vbi dicit, Maritum habere inhabilem, & maritum habere nullum, prorsus esse paria.

Inhonestè posse.

Inhonestè posse, est non posse, Vide paulò antè, Impossibilia.

Iniustitia manifesta.

Iniustitia manifesta par est cum iustitia nulla. Secundum plenè notata in c. j. & in c. Inter ceteras. extra de senten. & re iudica. & ibi Panor. Fel. aliisque Canonistæ æquaquam in celebres.

Instrumentum.

Instrumentum liquidum esse, & breui liquidandum, paria sunt. Capicius decif. Neapol. xlvij. nu. 2.

Instrumentum sine data.

Annos Domini non esse in instrumento, & esse, sed ita obscurè.

Iudicatum malè.

Non esse iudicatum, & nulliter vel perperam esse iudicatum, paria sunt. l. iij. §. cōdemnatū. ff. de re iudica. & ibi gloss. in verbo, cōdemnatum. ff. de re iudica. Ad hæc faciūt multa similia allegata per Andream de Yfernia in cap. primo. §. pr. terea. & quæ ibi dixit D. Mathæus de Afflictis, quæ fuit prima causa beneficij amittēdi. & idem ponit. D. Mathæus de Afflictis, decisione clxxij. nu. 4.

Iudicia

Iudicia & arbitria in multis sunt similia. l. prima. ff. de recept. arbit. vbi Paulus, Compromissum ad similitudinem iudiciorū redigitur & ad finiendas lites pertinet. Et ideo regulariter bonum est argumentum de iudicijs ad arbitria. Plura videre poteritis ad caput siue thema, Arbitria. & i Praxi nostra ciuili capite ccij. de cadendo in submissiōe, & arbitria.

Iudicium.

Iudiciū Officialis, & iudiciū Episcopi eiusdē sunt effectus. Quia vtrobique idē est cōsistoriū, scilicet Episcopi & p̄sistoriū ipsius Officialis. Atque hæc est causa cur nō appellatur ab Officiali Episcopi ad eundē Episcopum. cap. ij. de consue. tudine lib. vj. vbi reprobat consuetudo, qua ab Officiali Episcopi, ad ipsum Episcopū appellari cōsuevit. nempe quod sic ab eodē ad seipsum appellatur. Nā quū sit idē auditoriū vtriusque, ea appellatio interposita videtur habenda nulla. Sed si quis ab officiali appellare voluerit, is ad Archiepiscopum appellat oportet. cap. Romana. in principio de appella. lib. vj. Nihilominus quanquā hoc loco dixerim par esse Cōsistorium Officialis, & Cōsistorium Episcopi, non habet tamen hæc paritas locum in omnibus generaliter, teste c. Si contra vnum. §. vltimo. de offi. delega. & c. ij. & iij. de offic. vica. lib. vj. vnde Episcopus prohibere potest officiali ne iudicet: non autem contra Officialis prohibere non potest, vt Episcopus non iudicet, vt habetur in d. capi. Romana. ad verbum idem. Præterea, quod hic dicitur de officiali, id non intelligendum est de officiali vniuersali, aut de foraneo, vel delegato: sed tantum de officiali ordinario, secundum Petrum de Anchara. & Philipp. Francum in dict. c. Romana, quia ab officialibus vicariis immediatè appellandū est ad eos, quorum sunt vicarij, vt habetur in clementina, & si principalis, & ibi doctores, de rescript. l. p̄cipimus. C. de appellat. & ibidem gl. verbo. videatur. Idem enim auditorium est (vt dixi) vtriusque, scilicet & Officialis, & Episcopi. Sed hæc sanè intelligēda sunt, nepe de officiali ḡnali vel ordinario, & nō de officiali delegato, quia si ab Episcopo delegatus esset quispiam officialis ad causam specialem, tūc ad ipsum Episcopum appellari posset. c. super quaest. de officio delegati. & c. dilecti. de appellat.

Iurare per Deum.

Iurare per Deum, & iurare per Principem, aut per salutē Principis in quibusdam causis, mundus censet esse paria. l. si quis maior annis. & ibi Bar. Paul. & communiter Doctores. C. de transa. & l. si duo. §. finali. & ibi gl. & Bart. ff. de iureiur. Sed hæc in foro aulico (vt dixi) & mundano potius, quam conscientia intelligenda sunt esse similia: tametsi in veteri lege varia fuerant iudicis in vsu iuramenta, huic iuramento per Principem, nō admodum dissimilia, quæ tamen Christi nō approbat, sed confutat Matth. v. Iurabant enim per celum, per terram, per caput, per Hierosolymam & c. Matt. v. Ioseph item fratribus suis iurabat per salutem Pharaonis, & auctorem & conseruatorem. Iurabant & Iudæi per templū, & per altare templi: quæ ipsi leuia & nihili esse putabant. Iurabant item per aurum templi, & per donū altaris, quæ grādia piacula ducunt si non seruaretur. Sed horum superfluitationem acriter redarguit Christus. Matth. xxij.

Iuramentum, & fides.

Iuramentū & fides, iure sunt paria. vti habet i. c. ad aures. extra de his q̄ vi met. causa fiunt. Quemadmodū eī vnum seruandū est, ita & seruandū est alterū, si quidē id sine interitu Comm. opin. To. 4. SSSS 3

obscurè, vt intelligi nō possit, paria sunt. Ita sustinet D. Alex. de Imola consilio xc. nume. 1. lib. vj. allegans. l. iij. ff. de his q̄ pro nō script. habent. & l. j. in versic. cōstitutiones verò. Cod. de emēdatione iusti. codicis. & l. quicquid adstringendæ. secundum vnam lecturā. & idem notat ibidem Bartolus, ff. de verborū obligation. & Speculat. in titulo, De instrumentorum editione. §. ostensio. versic. quid si abbreviatura, quem ibi videre licebit.

Instrumentum, testes.

Instrumenta & testes in iure, parē vim seu efficaciam obtinent. l. in exercēdis. C. de fide instrumēt. vbi Imperator Constantinus, eleganter, succinctè his verbis ait: In exercēdis litibus eandem vim obtinent, tam fides instrumentorū, quam depositiones testium. & ibi Paulus de Castro, & Ioan. Monachi in suo defensorio iuris. Cōcordat cum his glossa in cap. cum à nobis, super verbo, testimonia, extra de testibus. circa principium. Si quis plura huius materiæ desideret, is videat tractata doctorum tam legum quam canonū, in c. cum Ioannes. extra de fid. instrumēt.

Interesse.

Interesse, siue damnū passum, vel quāti res est, paria sunt. Quia ista verba, quanti ea res est, aut valeat, significat verā reitimationem, ac precium, aut communem valorem, & per consequens communem interesse. Ita sustinuit D. Valericus Zasius in l. vnica, in §. hoc iudicium. ff. si quis ius dicenti non obtempe. nu. 10. alios vos ipsi videte.

Intrusus.

Intrusus in beneficium, & possidens beneficiū, quo canonicè priuandus, vel effectū priuatus est, paria sunt. cap. cum dilectus. de purga. canon. D. Bartholomeus à Chassaneo cōsilio xx. numero trigessimono.

Inuentu difficile.

Res inuentu difficilis, res nulla, censetur. Vide infra, Res.

Inundatum, & perditum.

Inundatum aliquid esse, & aliquid ab hostibus captū seu occupatum esse, paria esse dicit D. Albericus de Rosate. Qui se tuetur argumento. l. cum vnus. §. si propter naturam. nu. 1. de bon. auctori. iudic. possiden. Nam sicut illud reuera dici mus esse deperditū, quod inundatum est. l. iij. §. Labeo. ff. de acquir. possess. & l. interdum. & l. qui vniuersas. §. Itē quod à mari, eod. tit. sic & illud quoque quod ab hostibus occupatū est, dicitur esse deperditum: ob id quod hoc in possessione nostra esse desit. vnde & satis patere dicit, quod si horū alterum aliquando eueniat, tūc ea res dicitur emphyteotica seu emphyteutica, id est perpetuaria, & quasi possessoriè inrita, scilicet, quod ea quæ aut ab hostibus sunt occupata, aut quæ à mari sunt inundata, censentur à primo possessore esse alienata. Et ideo huiusmodi deperditā à pensionis p̄statione iure sunt libera, quia per eos & similes casus res deperditæ esse, & non possideri dicuntur. l. j. C. de iure emphyteuti. vti is Alberic. loco vt supra plenissimè disputauit.

Inutilis, Inidoneus.

Inutilis Prælati, vel rector, & c. Vide infra, Rector, Maritus. & supra, cautū esse vitiose, Comparere insufficienter, & c.

Iudex impertinens.

Non iudicem esse, & esse iudicem, non in causa de qua agitur, paria sunt. l. intestato. ff. de legi. tutorib. & l. j. C. si à nō compet. iudic. argumento. l. si duo. ff. de administ. tutor. & sicut primo casu nihil efficaciter agitur: ita nec secundo. argumento d. l. intestato. ff. de legi. tuto. l. loci. §. competit. ff. si feruit. vendic. de quo plura allegat D. Ioann. Monachi. Card. in c. ea quæ. nu. 1. de regul. iur. in vj. in c. priuilegium. nu. 7. de verbo. significa. lib. sexto. vbi dicit idem esse non habere aliquid simpliciter: & habere, sed nō ad id de quo agitur. Quod cōfirmat Philipp. Probus in additione ad Ioan. Monachi. c. si tibi. nu. 23. de præ. ben. & digni. lib. vj.

salutis aeternae seruari poterit. ut habetur in c. cum dilectus. extra eo. de his quae vi met. causa sunt. & c. si vero extra de iurcurand. ubi late Doctores. & horum ratio est, quia quod in aequiparatis legum statuitur in vno, id censetur statui & in altero, ut habent gl. & Doct. in l. si quis seruo alieno per suaferit. C. de furt. & l. quod vero contra. ff. de legib. de istis nequaquam inutile erit videre additionem apud Philipp. De ciuim super regula, & l. ea est natura. ff. de regu. iur.

Juramentum, & Sententia.

Juramentum & Sententia paribus passibus ambulant. Vide infra, sub capite, Sententia.

Inuadere.

Inuadere alicquem in domo, & in domus vestibulo, & petere alicquem gladio in domo, & pro foribus, in crimine sunt paria. Declaratur hoc per exempla, quo melius intelligatur. Si dicto publico constitutum esset, ut quisquis alicquem inuaderet in domo sua is duplo puniretur, & si me quosquam tunc assiliret in domus meae vestibulo, seu in portico domus meae, is certe me sic assiliret eiusdem multae statim reus fieret, quod vestibulum, seu porticus pars domus meae habeatur. c. si quis contumax. xvij. q. iij. & Bartolus Baldus & Doctores, in l. cetera. §. hoc Senatus. ij. ff. de legat. j. argumento. l. qui aedes. in fin. ff. de incend. rui. naufrag. Neque etiam hoc in facto vlla est facienda distinctio, an domus haec conductitia, an gratis data, seu concessa, an emptione vel hereditate mihi propria. Huic seruiunt. l. lex Cornelia. §. domum, & ibi scribentes. ff. de iniuriis. l. j. §. de liber. agnoscend. & l. j. §. habitare. ff. de his qui deiecit. vel effud. & Bart. in l. qui domum. & in l. nec in ea. ff. ad l. Iuliam de adulter. Item Bartolus. Albi. Bal. Pau. de Cast. Iason & reliqui in vulgata. l. perique. ff. de iniur. vocan. dicunt. Si etiam statutis ordinatum esset, ut qui alterum in domo sua inuaderet, is duplo damnaretur, ac deinde quispiam se sedentem pro foribus peteret gladio aut baculo, is similiter eiusdem late poenae reus teneretur, non secus quam si te in domo tali modo fuisset adortus. Nam is maleuolum atque laedendi cupidum suum animum, hoc modo foris per facta edocuit, quod idem patrare fuisset ausus, etiam in domo si tibi dem fuisset. Atque certe is in domo fuisse censendus est, qui pro foribus domus alicuius fuisse cognoscitur. ut etiam paulo antediximus. horum etiam ipse memini in mea Praxi rerum criminalium, Capit. lxxij. de Inuasionem, num. 6. & 7. in postrema editione.

Legare, Legata.

Legare Ecclesiae, & legare Ecclesiae alicuius collegio, paria sunt. l. annua. §. j. ff. de annu. legat. & colligitur ex notatis per Inno. in c. nouerit. extra de senten. excommu. & per Bald. in Rub. C. de sacrosanct. Eccles. & in authentic. Ingressi. verfic. Iuxta hoc quareo. & c. eodem tit. Carolus Ruinus consilio clx. incip. Circa primu quatuor, nu. 13. in tertio volumine.

Legare pro dote.

Dicere, lego hoc pro dote, & lego hoc animo compendendi cum dote, aut pro dote, paria sunt. Ut probatur in lege vnica. §. primum. C. de rei vxor. action. & ibi Baldus & sequitur Alexan. in lege huiusmodi. §. cum pater. ff. de legatis primo. & pro hoc allegat etiam l. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. ij. Ita tenet D. Carolus Ruinus consilio clxvj. incip. Circa num. 8. yolum. iij.

Legata, Fideicommissa.

Legata & fideicommissa, in iure aequiparantur. est enim inter haec tam indiffereta similitudo, ut plane eiusdem farinae esse videantur. Per omnia (inquit Vipianus) exequata sunt legata fideicommissis. l. j. ff. de legat. j. §. sed non vique. Instit. de legat. Proinde ex vno ad alterum sic inferas licebit. Quicumque legare potest, idem & fideicommissum relinquere non prohibetur. l. ij. ff. de legat. j. eodem modo, quibus legari potest, illis & fideicommissum relinquere permittitur. Porro sicut alicuique neque testari, neque legare possunt, ut tractatur in l. si quis amicus. ff. de testamen. Ita rursus sunt quibus non potest alicuius in testamento relinquere. §. legari. In

stitu. de legat. Ex praedictis sunt etiam istae illationes: Quae res legari potest, eandem fidei licet committere. Item quibus actionibus legatum, eisdem & fideicommissum petitur. l. j. & ij. C. comm. de leg. Huius meminit D. Ioan. Oldend. libro de copia verborum & rerum in iure ciuili, sub loco, A legatis ad fideicommissa. Quod tamen intelligendum est, de legatis, & fideicommissis particularibus & quae pecuniarium commodum tribuunt. Nam inter legata & fideicommissa vniuersalia magnum reperitur esse discrimen, ut declarat idem Oldendorpius loco praenarrato.

Legatum, Donatum.

Legatum & Donatum, sunt paria. Vide supra, Donata.

Legatum, lex.

Legati ratio, & legis ratio, paria sunt. Bart. in l. demonstratio. §. quod autem. nu. 18. ff. de conditio. & demonstrat.

Legitimitio.

Legitimitio par est cum arrogatione. Vide supra: Arrogatio.

Legitimus.

Legitimus aequiparatur filio legitimo, hoc est, legitime nato Idemdem, Legitima filia, legitima filia iure aequiparanda est. Verum haec intelligenda sunt de filiis siue filiabus solenniter legitimatis, & ut iura de iis loquuntur, secundum quod a verè legitimis in nullo differunt praecipue respectu successione. Hinc verum erit quod dicitur appellatione, siue nomine filij legitimi & naturalis, venire legitimum, id est, iure legitimatum gaudere appellatione filij legitimi, & frui illi dem legitimorum privilegiis, ut habetur in §. & quoniam variè ibi. Nihil dissimilis legitimis. & in §. illud. & in §. adoptionis. in authentic. Quib. mod. natu. effie. fut. Et Decius, consil. cclxvij. incip. in casu domini Francisci. vbi examinat verba posita in l. finali. C. de natural. liber. Quae quidem verba, quae dicuntur de legitima sobole, eadem etiam de legitimatis verificantur: legitima enim soboles ea dicitur, quae a lege approbatur legitima. l. legitima. ff. de pac. l. j. C. quando non petent. part. petent. accrescunt. ibi. Cessante legitima successione. & ibi Salicet. i. prin. dicit, quod legitimum dicitur id, quod a lege vel a iure ciuili dicitur, & approbatur legitimum. Nam hoc verbum (legitimum) semper sonat, & intelligendum est, de lege, atque actu ciuili legitimis vel legitimatis ut notat Pet. de Ancharano, consilio cccxxv. incip. videtur prima facie. Et non videtur dubitandum, quin ea successio quae defertur filiis legitimatis, etiam per rescriptum dicatur legitima, quia ea a lege ciuili defertur, & comprobatur. §. & quoniam variè & in §. reliqui qui iugur, in authentic. Quib. mod. natu. effie. fut. ibi. Semel enim eos efficientes legitimos, dantur habere etiam successiones illas, quas habent hi qui ab initio legitimi sunt.

Lena.

Lena & meretrix, siue ea quae corpore palam quaestum facit, aequi parantur. l. palam quaestum facere. ff. de ritu nupt. quo textu, quid potest esse clarius? Quam late autem patet lenocinij verbum exponit Vipia. in l. Athletas. §. j. ff. de his qui notan. infamia. Huic nec dissentit D. Franciscus Balduinus, in suo tractatu ad l. Iuliam Papiam Poppae. & gl. in verbo, vxorem. in c. apud misericordem. xxxj. q. j. & D. Ioan. Oldendorp. de copia verborum & rerum, sub verbo Lenocinium. quos ibidem suis iam dictis locis consulere licebit.

Lex.

Legem non esse, & esse, sed obscuram, paria sunt in iure. l. de arate. §. nihil. ff. de interroga. actionib.

Contra legem facere.

Contra legem facere, & fraudem legis facere, sunt paria. Quod sanè tamen intelligendum est, scilicet quantum ad poenas legales, l. non dubium. & ibi Iacob. Butrig. C. de legib. c. certum est. & ibi Dinus. de reg. iur. lib. vj. na sicuti puniuntur ille, qui directè facit contra legem, aut contra verba legis: ita

ita quoque puniendus est is, qui facit contra mentem legis, siue in fraudem legis qui facit. Et ratio est, quod omnis virtus legis principaliter in mente legis consistat, adeo ut mens legis idem quod ipsa lex, siue ipsa ratio legis esse dicatur, sicuti notat Dinus, in d. ca. certum est.

Contra legem faciens, aut loquens.

Sicut is, qui sine lege, vel contra legem quid facit, audiendus non est, ita nec & is qui sine lege loquitur, audiendus est. Et ita sustinuit Bald. in c. in Genesi, de electio. quem refert & sequitur las. in l. vinum. ff. si cert. pet. & in l. illam. C. de collat. Et Hippol. de Marfilis consil. iij. numeris 23. & 28. in j. vol. Atque hinc ortum illud vulgare iuristarum axioma, Quod lex non dicit, id nos nec dicere debemus, argumento §. cum igitur. alias incipit, Optimum, in auth. de non eligend. secundum nubent. vbi tex. dicit, nec quilibet lex tale quid dicitur, ex quo textu probatur, quod illud legis dispositionem non inducat, quod lege cautum non est, de quo text. aliqua dixit Bal. in authen. ex testamento, C. de secund. nupt. & facit ad haec etiam lex, Prauaricationis. §. fin. ff. de prauaricat. in vers. quia neque lege aliqua de hac re cautum est. & c. & facit etiam l. si seruum quis. vers. non dixit prator. ff. de acq. haered. & l. si quis stipuletur Stichum, aut Paphilum. in verbo respiciendus est sermo stipulationis. ff. de verbo. obli. & l. fideiussores magistratu. in §. pro Aurelio. in verb. Lecta subscriptione, ff. de fideiusso. & l. ad probationem. in verbo, quae tenor designat. C. de probat. plures confirmationes harum legum adducit, & allegat Barbat. consilio suo incip. Circa hanc dubitationem, quod consilium est insertum inter consilia Alexandri, nu. 396. secundum ordinem libri mei.

Contra legem fieri.

Ea quae sunt contra leges, & quae non sunt, parificantur in iure, & pro non factis habentur. l. non dubium. C. de legib. l. iubemus. ij. §. predia autem. C. de sacrosanct. Eccle. & ita nec dissimilia sunt, factu illegitimum & non iure. de quo supra, fieri indigne, & fieri indebitè. Reliqua vide supra, sub tit. Lex, aut facere contra legem.

Liberatio.

Liberatio, Quietatio, Apocha, siue Quietantia, signatè in materia Pupillorum, Minorum, Prodigorum, & similibus factis inter se conueniunt, quae quidem quietantiae nonnunquam generales & aliquando speciales sunt, quemadmodum sufficiens monstrauit in meo Pupillorum patrocinio, sub tit. de tutorum & curatorum libera. c. j. numero 6. in postrema editione, vbi per occasionem videre ista poteritis.

Liberi.

Liberi soli aliquando intelligendi sunt pro haeredibus. Vide. §. de cedere.

Ex mandato fieri.

Aliquid fieri per dominum, & aliquid fieri ex domini mandato, paria sunt. Ang. in §. vendite. nu. 2. Insti. de rerum diuis. nec refert an res tradantur per ipsum dominum, an per alium de voluntate domini. d. §. vendite. & ibi D. Nicafius in lectura super Insti. eod. tit. & §. vide infra, solutio vel per se. De hoc & supra, fieri ex iussu.

In Mandato esse proximum.

Aliqua esse in mandato, vel iuxta mandatum, vel mandato vicina, paria sunt pro hoc textu in l. ad rem. l. ad legatum. ff. de procura. & Alberic. de Rosate in l. iam tamen. §. in hac. nu. 1. ff. iudicat. solui.

Mandatum reuocatum.

Non habere mandatum, & habere, vel habuisse mandatum, sed reuocatum, paria sunt. l. cum pater. §. Meui. ff. de leg. ij. & ita D. Albericus de Rosate in l. cum quis. §. si debitor. ff. de solu. & libera.

Mandatum inefficax.

Non habere mandatum, & habere mandatum vitiosum,

insufficiens, inefficax, paria sunt. ca. ij. vers. sed neque. & ibi Hostien. de translat. & Card. Zabarel. super j. Decretalium, in cap. veniens. numero secundo. de renunciat. & l. quotiens. ff. qui satisf. cogantur, cum similibus iuribus vulgaribus.

Manus inutilis.

Non habere manum, & habere, sed inutilem, paria sunt, sic Iaso. in l. de quibus. numero 37. ff. de legib. quem ibidem videre poteris.

Manum mutilare.

Manum tollere, & manum inutilem aut debilitatam reddere, iuxta iam dicta, paria censet D. Philippus Probus in additione ad Ioan. Monachum, in cap. si tibi, nu. 24. de praebend. & dignita. lib. vj. ad hoc allegans glossam j. in l. de quibus. ff. de legib. vbi Ang. vnde sic merito dici potest & haec statui regula, quod statutum loquens de punitione membri alicuius, aut de tollendo membro, etiam consistat & locum habere re debeat, de eiusdem membri debilitatione. Membrum enim inutile redditum, ac profus debilitatum id tanquam sublatum creditur, ut in supradictis narratur, uti notat Iason, & alia, quae huic proposito conducunt, subdens, consilio xlvi. pro fisco. volum. iij.

Maritus inutilis.

Non habere maritum, & habere, sed inutilem, item non habere rectorem, & habere inutilem, item non habere sponsum, & habere sponsum profus inutilem, omnino paria sunt. c. ij. de traslat. Episco. l. j. §. & quidem. ff. quod cuiusque vnuerfi. nomine. & Io. Monach. in c. si tibi concessio. nu. 10. de praebend. & dignita. lib. vj. Vide etiam Abb. in cap. Bonae. j. in iij. notab. extra de postula. praetato. & est textus singularis, in l. i. iuncta glo. C. ad l. Fla. de Plagia. & Roland. à Valle consilio ix. numero, 33. & ideo Salic. ad d. l. finalem, in fine dicit, quod vxor quae habet maritum inutilem potest dicere se esse orbatam viro: quia nihil, & inualidum, & inutile aequiparatur. l. si aut nullum. & ibi Bald. C. de legit. haered. & propterea in c. ex literis. de frigid. & malefic. dicitur, si mulier sit ex natura viro inutilis: nec talis sit quae ope medicorum iuuari possit, à marito separari potest, ita ut eidem marito concedatur licentia ducendi vxorem alteram. Vide Alex. consil. c. iij. in j. volu. p hoc facit textus, in l. quotiens. ff. qui satisf. cogant. & glo. in l. si pater. C. ne de stat. defuncto. & textus aureus, in l. si accusatus. ff. de adult. & textus, & ibi Bal. in l. ij. C. de eunuchis. tex. in c. ij. de crim. fals. & Bal. in l. si vt proponis j. C. quomodo & quando iud. & Doctores in c. pia. de except. lib. vj. glo. singularis, & ibi Salic. in d. l. si. C. ad l. Flau. de plagia. & text. in l. non putauit. §. non quaeuis iuncti. glo. & ibi Bald. ff. de bono. poss. contra tab. Salic. in Rubri. C. de probat. & glo. in c. vera. xlviij. distinct. & glo. in l. ij. C. de haeret. & l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudic. cum similibus. Plura de maritis vide infra, vxor.

Matrimonium contractum.

Matrimonium ab initio in facie Ecclesiae contractu esse, & matrimonium postea de facto ab Ecclesia esse approbatum, paria sunt, quo ad legitimationem. & sic paria sunt esse tale, & postea redire ad tale: uti testatur D. Io. Anto. de S. Georgio, alias Praepositus in c. quod nobis. nu. 1. extra qui filij sunt legitimi. atque hinc fit, quod ad proles legitimationem, non exigitur ipsa veritas vinculi matrimonialis, dummodo adsit possessio & opinio colorata matrimonij, & coloratum dicitur matrimonium, quando est cum teste, & auctoritate Ecclesiae contractum: vel quando postea per Ecclesiam approbatum est.

Medicus imperitus.

Non adhibere medicum, & adhibere medicum imperitum paria sunt. Imò istud quodammodo peius censendum est. Medicus enim imperitus (ut est in vulgato prouerbio) plura gibbosa facit caemiteria quam sanet corpora. Probatur autem dicta paritas l. quod si nolit. §. si mancipium. versiculo, culpam, & ibi etiam si non adhibuerit medicum, vel si malum adhibuerit, & ibi Bal. Ang. & amplè Cypolla. ff. de edil. edict. Tunc mors est vulnera tibi, aut ei qui bonum medicum adhibere debuit, & non adhibuit, imputanda: quem textum

Angel. ibidem, & Alexand. in l. si ab hostibus. ff. sol. ma. reputant optimū esse de corpore iuris. Et haec proposito seruit, quod quemadmodum maritus priuatur bonis vxoris suae, propter remedium vxori agi: otanti non adhibetur, ita etiā priuandus est, si ipsi malum adhibuit medicū, sicuti sustinet D. Nicolaus Boerius, q. 3. 2. 3. num. 2. 3. & 2. 4. Quin & quoque fundata sunt in ratione, & in doctrina Apostolica. Nam si vt asserit Paul. ad Eph. 5. Qui diligit vxorem, diligit & carnem suam, & nemo carnem suam vnquam odio habuit, sed eam nutrit ac fouet: quomodo per contrariū non dicendus erit vxorem odisse ipsūque mortem studio exoptasse, qui ipsi medicum accersit imperitū: cuius imperitia vxorem certius quā toxico perdidit. Et per consequens, cur etiam ob hanc causam vxoris bonis nō merito priuaretur: praesertim etiam cum Paul. 1. ad Timo. 5. cum fidem habere negauerit, & infideli deteriorē eum iudicauerit: qui ne domesticorum quidem suorum curam habuerit: multo magis qui impudēter, atque adeo impiē vxoris suae curam debitam, & salutem optatam neglexerit. Quare ex his nunc manifestē, & facillē colligitur, paria esse: Nullum adhibere medicū, aut chirurgū: & quoslibet adhibere medicos aut chirurgos indoctos, & imperitos, quemadmodum prolixius tractauimus, in nota Praxi rerum criminalium, capit. 7. 8. de Inualione. nume. 1. 5. in postrema editione.

Medicus, & Obstetrix.

Medicus obstetrici equiparatur teste Andrea Barbatia, in suo tract. de praesentia Cardinalium lib. 6. num. 40. vt inquit text. in l. 2. C. de communia de lega. Quia sicut obstetrix tenetur de imperitia, ita & medicus, vt dicitur textus in l. Item si obstetrix. ff. ad l. Aquil. Et medicus agit pro salario, eodem modo quo agit obstetrix, secundum speculato. in tit. de magistrat. Et sicut medicus credendum est, de pertinentibus ad medicinam, secundum eundem Speculato. in tit. de probat. §. 3. vers. hoc quoque. ita & obstetricibus in peritia obstetricatoria credendum est. vt habetur in c. causam. de probat. & sicut si medicus iniquē iudicet, vel referat, potest ab eius relatione appellari, & eius iudicium potest corrigi. testibus Angelo, Imola, Bart. & aliis ad l. si ab arbitrio. ff. qui falsi. cog. Imo sicut potest, sententia medicus ab ipsius relatione lara retractari, si contrarium apparcat, tanquam lata ex falsis attestacionibus, vt testatur Ang. in l. Marco. §. mancipium. in fine. ff. de edil. edict. ita quoque dicendū est de relatione & iudicio obstetricum, quarū manus, & oculus saepe falluntur. d. c. causam. Ita tenet etiam D. Ioannes de terra rubea contra rebelles suorum regum. In glossa, super verbo officia.

Merces.

Mercedes magistrorum equiparantur expensis alimentorum. l. j. C. de infant. expof. & ibi Bald. & l. qui filium. ff. vbi pupil. educ. debe. Nam sicut id quod sub alimentorum titulo alicui impensum est, reddi, atque resoluī debet: sic & id quod doctrinae causa, vel forte quod artificij discendi gratia iuste infumptum fuit, omnino restituendum, & refundendū erit. Et vt dixit textus, in d. l. qui filium. vbi Sempronius constitutus tutor cuiusdam pupillae, fratre eiusdem puellae, & haeredem paternum per magistratū compulsi ad soluendum sumptus, alimenta, & mercedes praceptorum, vt eadem pupilla liberalibus artibus instrueretur. Quod autem mulieres possint addiscere grammaticam, id defenditur per eand. l. qui filium. & per gl. ibid. in verbo, instruxerit.

Merx.

Merces non esse aduectas in portum aliquem, & merces esse aduectas, sed vi tempestatis aduectas, in iure paria sunt. l. Caesar. l. interdum. §. serui. & §. si propter. ff. de publi. & vectigalib. adde l. penul. §. si. & ibi Bar. ff. locati. Merces enim vi tempestatis aut persecutione piratarum in portum adacta eam libertatem merito obtinent, ac si in cum non fuissent aduectae, nempe ad hoc vt vel cadant in commissum, seu in confiscationem, vel vt obligentur ad teloneorum, vectigalium, tributorum, aut similibus onerum exolutionem. Quia sicut non aduectae merces: aut sicut is qui nō aduectis merces, nō dicitur edicto prohibitorio cōtrauenire: ita nec is qui vi tempestatis eas in portum aduehit. Sed in hoc casu legitime cōstitare debet, q̄ nec dolus, nec fraus vlla subit, quin ea merces, ad alium portum destinatae fuerint, & quod vi tempesta-

tis aduectum naufragij certum periculum, talem portū eligere debuerint. Sunt tamen nonnulli nostri temporis, qui aiunt hanc causam in vtramque partem esse disputabilem. Inter quos sunt aliqui qui sustinent, vt supra. Alij mordicus contrarium tuerunt, sicuti abundē disputatum fuit in Consilio priuato quod habitum fuit in causa Antuerpiensium, & Middelburgensium in Zelandia. Sed in his omnibus & similibus, circumstantiae rerum ad veritatis sententiam certam aperiunt viam. Verum an confiscatio habeat locum in rebus quae nondum ad locum prohibitum perueniunt, vide 1. volumine tractatum, post num. 1. 2. quod iuris Oceanus intitularur.

Meum esse.

Hoc meū est, & hoc mihi debetur, paria sunt, quoad hoc ne fiat fraus legi: quia si aliquid in re mea non possem, quod tamen possem in re mihi debita, iam fieret fraus legi de persona ad personam. l. fraus. & ibi glossa. ff. de legib. Huius meminit D. Vdali. Zasius, in l. si minor. ff. de verb. oblig. num. 4. ex quo ibidem notat: Quod sicut vasallus nō potest alienare feudum suum, ita non potest stipulari ab alio qui alienaret feudum ipsi debitum, quod nondum attigerat. Alienationis enim omnis auctoritas ab ipso vasallo (cuius est feudū) provenire debet. Exempli gratia, Sint duo fratres habentes cōmune feudum, sic vt vnus ex his fratribus nō possit tale feudum alienare, tūc is idem frater non poterit stipulari ab alio fratre, vt ius ipsi debitū alienaret. Nam hic concurrat regula vulgaris, quāuis perplexa, Quod per me non possum, in nec possum per aliū. quam regulam late tractat glossa in l. 2. §. ff. de administra. rer. ad ciuita. pertinent. Et Bart. in l. Aristo. ff. q̄ res pign. obl. possunt. Habetur porro his cōformis doctrina vulgaris, & tritissima in iure canonico. Is qui non habet potestatem dispensandi, is etiam non poterit alteri dare potestatem dispensandi, textus in c. 1. §. si. de tempor. ord. lib. 6.

Meretrix.

Meretrix & laena equiparantur in iure. Vide prolixius supra, Laena.

Metus tormentorum.

Ex metu tormentorum confessi, aut gesta. Vide supra sub titulo, Confessio in tormentis, & infra sub titulo, Minari.

Miles.

Miles armate militiae, & miles caelestis militiae (qualis est sacerdos) & quiuis alius ecclesiae minister, equiparatur. Vel sic. Miles ciuili militiae, & miles Christianae militiae assimilatur. Nam ita P. M. in cap. degradatio. de poenis lib. 6. interpretatur. Omnia enim priuilegia concessa in iure militibus armate militiae (ex quibus multa recitantur per Bart. in l. neque. ff. de milita. testam. & per Bal. in l. miles. C. eod. tit. & per D. Alex. ab Imo. in l. Centurio. ff. de vulg. & pupil. substi.) eadem etiam priuilegia competunt militibus caelestis militiae, cui omnes clerici, ac ecclesiae ministri additi sunt, iuxta d. c. degradatio. Neque ea priuilegia solummodo competunt clericis, aut sacerdotibus, sed etiam militibus togatae militiae, & iustitiae, quales sunt Doctores & aduocati. Togata enim militia adscribitur Aduocatis. l. aduocati. C. de Aduo. diuers. iud. Militant enim (inquiunt Imperat.) causerū patroni, qui gloriose vocis consiliū munimine, laborantium spem, vitā, & posteros defendunt, sicuti de his etiam latius memini supra sub titulo, Aduocatus. Et idem glossa ordinaria notabiliter notat, in l. miles. & ibi Bart. Ange. & Doct. ff. de re iudic. Et idem probatur in l. Sacrosanctae. & in authent. Presbytero. C. de episc. & cle. & in d. l. aduocati. ibi: Militant nanque causerum patroni, & c. Et d. c. degradatio. & glo. in l. miles. C. Locati. Hi enim vsque adeo in priuilegiis, & natura sunt pares vt glo. & Doct. in praallegata l. miles. omnes script. reliquerint. Quod omnia priuilegia prioribus illis militibus indulta, etiam clericis, & togatae militiae militibus competere debeant, vt praediximus. Quocirca sicut armati milites tenentur ad soluendum cogendi sunt, quatenus satisfacere possunt, deducto ne egeant d. l. miles. ff. de re iudic. ita nec alij diti milites vltra facultates ad solutionem vrgendi sunt, quū nulla disparitatis ratio in iis omnibus appareat. Item vt concubina militis ex testamento ipsius nihil capere potest. l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. testa. & l. Mulier. ff. de his quib. vt indi. Sic quoque & irritum est legatum, quod clericus concubinae reliquerit. l. Claudius. ff. eo. tit. Item non magis valet donatio a sacerdote concubinae facta, quā a milite laico, q̄ v

Monachus.

quae ipso iure nulla est. l. 2. C. de donatio. inter virum & vxorem. Item sicut militē armatum non oportet vagari, neque ociosum esse, alioqui nulla habet priuilegia, sed explodendus & exauihorandus est, ita clerici bonarum literarum ignari, neque Christum praedicantes, neque docentes, sed qui vagabundi aut ocioosi sunt, hi Ecclesiae beneficijs prorsus indigni sunt. Item quemadmodum milites strenui esse debent, ac mortem obire pro patria: sic clericis nullis planē deliciis a praedicando Dei verbo possunt sine infamia distrahī. Atque huiusmodi a simili argumento necessariō concludunt. Quod autem Ecclesiae doctores appellatur milites aperte conuincit ipse D. Paulus 2. ad Timotheum, vt militem esse cupit: Labora, inquit, sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat, cui se pbauit. Hinc & mater ecclesia omnes verbi Dei praedicatores, qui pro fide ad mortem vsque decertat, eamque libenter (si lucrum fidei id postulet, oppetūt, milites Christi vocat, quorum curam nō minore habet Christus, quā Reges terreni suorum militum curam habēt. Sed fufius super hac militum similitudine ac equiparatione si quid desideratur, petere licet ex Panor. in c. 1. de cleri. egro. Et ex Fel. c. cum ex officij, circa exordium de praescriptio. atque ex D. Nicolao Enerard. à Middelburgo, loco à milite armata: militiae, ad militem caelestis militiae, necnon ex D. Claudio Catiuola, loco à milite ciuili militiae, ad militem Christianae militiae. Et ex D. Ioanne Oldendorpio in lib. de copia verborum & rerū in iure ciuili, & loco, Ab armata militia, ad caelestem & togatam militiam. Et supra, sub titulo, Aduocatus.

Militaria arma.

Arma militaria diuendere, par est cum delicto militari. Vide supra, Delictum.

Minor.

Minor equiparatur pupillo, quando habet curatorem. l. si curatorem habens. C. de in integ. rest. min. qui tex. est notab. & l. cum & minores. C. si aduer. rem iudi. vbi de hoc est tex. D. Vdali. Zasius in l. contra pupillum nu. 5. ff. de re iudi. quē lectōr ibidem consulere poterit. De hac equiparatione alio loco explicatius dicendum erit, hoc in praesentia dixisse sufficiat. Vide infra, Pupillus.

Minari.

Minari alicui caedem stricto gladio, & ferire aliquem stricto gladio, paria sunt, aut certe admodū affinia. l. j. §. Diuus. ff. ad leg. Corneli. de sicar. l. 3. ff. ex quibus caus. maio. & l. metu. ff. de his, quae vi met. cau. gest. sunt. Et ad hunc modum lex confessionem in ipsis tormentis extortam equiparat cum confessione per tormentorum metum facta, vt docet Bart. in l. j. §. Diuus Seuerus. ff. de quaestio. De qua confessione copiosius memini in mea praxi rerum criminaliū recognita. De processum visitatione & examine. c. 54. numeris 19. 20. & c. Vide etiam hoc lib. supra, Confessio in tormentis.

Missio anuli, matrimonium.

Missio anuli, & Matrimonium symbolizant. facit quod voluit Hyppolit. de Marfil. in suis singularib. patētiam cum taciturnitate consensum importare, qui allegat Bal. & Ang. in l. si filij. C. de per. haered. & in l. qui in aliena. §. sed & si non adierit. de acquirenda haere. cum multis concordantiis. Huc accedat quae eleganter sensit Matth. Matthesi. not. 2. 2. qui mirabilem modum extorquendi confessionem vel consensum docuit, vt ibidem latius scripsit: volens inter alia, quod qui simpliciter literas accepit, nō protestādo aliquid in oppositum, quod is videretur fieri, & in contractum assentiri, allegat l. filiusfamilias. 2. ff. ad Macedonia. S. C. clement. 1. de procuratorib. Bartolus in l. Quo enim. §. 1. ff. rem ratā habet. cum multis concord. Cum alter anulum matrimoniale tacens acceperit, iure exigēte etiam matrimonium recognouisse videret, quae certe est non modica praesumptio, cum missio anuli signum esse soleat desponsatorum, & haec praesumptio iuri cōsonat. Qui enim signum accepit, etiam signatum amplectitur, argumento l. stigmata. C. de fabric. lib. 1. l. Sed si accepto. ff. de iure fisci. Bald. in titu. Quid sit inuestitura. vers. Quaesuit Oldr. Et in habentibus symbolum faciliore est transitus. Bald. in titu. Quali. feud. alie. pot. §. si verō. & Angel. in consiliis. consil. 68. qui dicit, in habentibus similitudinem, facilem esse dationem consequentia: huius meminit D. Vdali. Zasius consilio secundo, numeris 67. 68. 69. 70. libro secundo.

Monachus, quod pace ipsius dixerim, in iure cū filio, vel cum seruo equiparatur. Quare sicut potest solui seruo, vel filio, quando obligatio contracta est cum eis, vt est textus in l. si vnus. in princi. ff. de pact. ita etiam solui potest monacho si quando obligatio aliqua cum eo contracta est, secundum Bart. Paul. de Castro, & alios in d. l. si vnus. Eridē voluit Bart. in l. filius paciscendo. C. de pact. & in l. quod seruus. ff. depositi. Idēque sentit per verba generalia in l. quod seruus. vbi bonus tex. ff. de solut. Est etiam glo. in verbo, Possidere, post medium, equiparans monachum seruo, in ca. Non dicitis. 1. 2. q. 1. Huius quoque equiparationis meminit Nic. Euerar. à Middelburgo, in loco à seruo ad monachum. Et post eum Clau. Cantiuicula eodem loco, à seruo ad monachum. De hac pterea similitudinis ratione scribit lafon in l. cum fundus §. seruum. ff. si cer. pet. & in l. j. §. per seruum. ff. de acquir. posses. post Bart. in d. §. seruum. & eundem in l. j. ff. de vulg. & pupil. subst. & doctores in cap. in praesentia. extra, de probationibus. Et gl. ordinaria in l. Pedius. & ibi tangitur per Bart. ff. de recept. arbi. Et gl. ordinaria in fine, in l. Ex poenalibus. ff. de reg. iur. Et gl. j. in l. cum haeredes. §. si. & ibi idem comprobatur per Alex. ab Imol. ff. de acq. haere. & plenius per eundē Alexandrum in l. j. §. item acquirimus. & in §. per seruum qui in fuga. illo eod. tit. Necnon D. Vdali. Zasius in l. j. §. haec, quae de seruis. ff. de acq. vel amit. possessio. Et D. Andreas Alci. in l. cum fundus, §. seruum tuum. nu. 2. 3. ff. si cer. pet. Quae praedicta omnia potissimum intelliguntur habere locum in contractibus respectu acquisitionis, vel praedicti. & in iudiciis quo ad acquisitionem intendendam. Non autem in priuilegiis, atque in ordinibus consequendis. Monachus enim in clericum ordinari potest, seruus autem minimē, nisi suae libertati planē restitutus fuerit. Attamē si ordinaretur domino suo conscio, & non contradicente, tunc nihilominus ipsos per ordines liber esset, & ingenuus, ad quoscunque etiam ordines promotus fuisset. Verum si ignorante domino ordinatus fuisset, ipsumque ordinatū suus dominus repperet, tunc ab iisdem ordinibus deponendus esset, quia ita submotus & reiectus nō gauderet clericali priuilegio: cum tamen monachus contra semper clericali priuilegio gaudere debeat.

Item.

Monachus etiam filiofamilias nonnunquam equiparatur in subiectione & in vltimis voluntatibus. In his enim casibus monachus magis filiofamilias quā seruo equiparatur, propter suauitatem & legitimitatem. Ira singulariter voluit Ioannes de Imola & Alexander. in l. j. ff. de vulg. & pupil. substitut. Istius quoque proprietatis meminit etiā insignis D. Nicol. Euerard. in loco, à seruo ad monachū. Et D. Vdali. Zasius in l. j. §. haec quae de seruis. ff. de acquir. vel amit. possessio. vbi ait Monachos potius equiparari filio, in profectum monasterij, quā seruo, vt ita non curetur animus monachi etiam nolentis, vel malignari volentis.

Monasterium.

Monasterium equiparatur cum filio, vel haered. vide supra, Ecclesia parochialis.

Morosus.

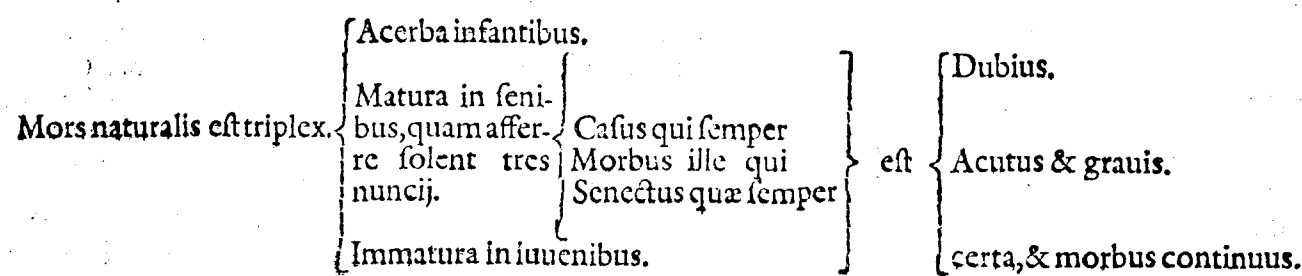
Morosus & fur assimilantur. l. inter stipulantem, §. Stichū, iuncta ibidem glo. in verbo facta, cum suis allegationibus. ff. de verb. obli. & D. Vdali. Zasius in l. si in insulam. ff. eo. titu. de verb. obli. nu. 29. Atque ista similitudo consistit in hoc, Primò, quantum ad periculū casus fortuiti, vt notatur in l. cum filiis. §. si. ff. de verb. oblig. facit l. Eum qui. §. j. & quod ibi notatur. ff. de iureiur. & l. non moriturum. C. de contrahen. stipula. Et secundò, quantum ad interponendam stipulationē, quemadmodum enim a fure stipulari possum rem quae est, ita & a moroso. Bonum est ergo argumentū à fure ad morosum, id est, qui est in mora, Bar. in l. Nemo. in §. ff. de verb. obli. qui ad hoc saepe allegatur, & idē Bar. in l. Quod te mihi dare oportet. ff. si cer. pe. & horum meminit D. Pet. Stella insignis Doctor Aurelianensis in suis Lecturis super d. l. inter stipulantem. §. Stichum. ff. de verb. oblig.

Monachus, Exilium.

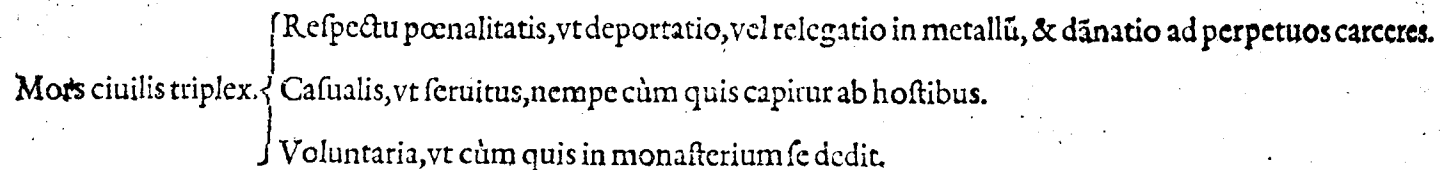
Mors ciuili voluntaria, hoc est, Monachus, & similiter Exilium perpetuū, in quibusdam casibus, & effectibus mor-

ti naturali æquiparatur. I. Res vxoris, in fine. C. de donat. inter vir. & vxor. & Bartol. Cy. & Ioa. Fab. in l. Deo nobis. C. de Epifco. aud. l. si decesserit. & ibi Alex. ff. qui fatid. cogant. & l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. l. in insula. & ibi Doct. ff. folu. matr. cap. si Epifcopus. & ibi Petr. de Anchar. num. 2. de supplen. neglig. prælat. Cuius etiam meminit in cap. fufceptum, extra de conuerf. coniu. & per gloffam & Doctores in cap. fufceptum, de reſcript. libr. vi. & gloff. fina. in cap. placuit. xvi. q. j. quæ dicit quod ingreſſus in religionem æquiparatur morti naturali. Vnde quicquid iuris eſt circa dotem vel donationem propter nuptias in morte naturali, idem quoque ius erit in hac morte ciuili, id eſt, in ingreſſu religionis. l. vlti. & ibi Barr. C. de Epifc. & clericis. Et ſicut donatio cauſa mortis firmatur morte naturali, ita quoque confirmatur morte ciuili, id eſt, per ingreſſum in religionem. d. l. res vxoris. C. de donatio. inter vir. & vxor. Quodque mors ciuiliſ morti naturali ſit ſimilis, vide ſuprà, Bānitus, Exilium. Idem ipſe quoque expoſui capi. l. viij. de exiliis ſiue bannis. numer. 3. in mea praxi criminali, editionis vltimæ. Et etiã huius meminit D. Bartholomæus à Chaſſano, in ſuis commentariis conſuet. ducat. Burgun. ſub titulo, Des cōſſications. §. j. in verſiculo, Qui conſiſque le corps. nu. 3. Sed hoc loco obſeruandum eſt pro regula, quod in ſolis hiſtam dictis caſibus ciuiliſ mors æquiparanda ſit morti naturali, & in iis caſibus qui in iure

exprefſi & conſtituti reperiuntur, ſecundum Rotam in de. cif. cccclxxvij. incip. ſuit dubitatum, vtrum clem. fina. de procuratoribus, habeat locum in procuratore Abbatis tranſlati ad aliud monaſterium, & notatur in capitulo, fufceptum, de reſcript. libr. vi. & in ca. ſi Epifcopus à Paganis, de ſupplen. neglig. prælat. eodem libro vi. iuncta ibidem gloff. conſideratione digna, in verbo, Sed capitulum. & ibi Petr. de Anchar. Sed hoc iſto loco lectorem admoneri velim, quod ſuprà non temerè dixerim, in quibusdam caſibus & effectibus. Nam ſecundum verum effectum hæc ab inuicem multum differunt. Ideoque hæc aliqui ſic diſtinguunt, & inter hos D. Andr. Alci. de verbor. ſignif. in prin. libro ſecundo. numeris 25. & 26. Vbiunque mors ciuiliſ eundem effectum habet, quæ mors naturalis, quo ad id de quo agitur, ibi quidem mors ciuiliſ cōparatur morti naturali. Vbi verò mors ciuiliſ per omnia non habet eundem effectum, quantum ad id de quo agitur, quem habet mors naturalis, tunc in illis mors ciuiliſ morti naturali nequaquam comparanda erit. Item ſi hæc dictio, Mors, proferatur ab homine, tunc mors ciuiliſ in ſe nullo modo æquiparabitur morti naturali, quia hæc dictio, Mors, quatenus ab aliquo homine pronunciat, ſtatim & iuxta communem intelligendi modum, ſemper intelligitur de morte naturali. Quocirca vt prædicta rectius intelligatur, de vtraque morte binas has accipe tabulas,

Huius diuifionis meminit Card. in Clem. j. vt lite pendente.

Huius tabulæ, atque diuifionis meminerunt Bal. & Imol. in l. ff. de teſtib. Potuiſſem hæc multo longius ac latius explicare, verum ea ſtudioſis, & in rebus publicis non admodum occupatis indaganda relinquo.

Mors ciuiliſ perpetui carceris.

Mors ciuiliſ, & pœna perpetui carceris, ſeu cōdemnatio ad perpetuos carceres, in iure æquiparatur, vt notat Inno. in c. qualiter ij. extra de accuſationib. Panorm. in cap. tuæ diſcretionis. extra de pœnis. De hac quoque morte ciuili & ipſe memini in mea rerum criminalium Praxi recognita, titulo de Carceribus. nu. 2. ca. xvj. quando quidem pœna perpetui carceris æquiparatur damnationi in metallum, quæ paſſim in iure cum morte naturali conſertur, vt vult Bart. in l. ij. ff. de publi. iudic. & Bal. in l. reos. C. de accuſa. habet Imol. in c. j. de colluſio. detegen.

Mors connubialis.

Sicut vita monaſtica, morti ciuili comparatur, vt dictum eſt paulò antè, & ita matrimonium aliquando æquiparatur morti, nempe poſt certam conditionem violatam, veluti ſi maritus quiſpiam moriturus, vxori ſuæ relinquendæ teſtamento relinqueret omnium bonorum ſuorum vſumfructu ſub hac conditione, vt illa in viduitate permaneret, & ad ſecunda vota nuptiarum nõ accederet. Et ſi hæc vidua poſtea hac conditione neglecta ſeſe vtro ad ſecundas nuptias trãferret, tunc illud matrimonium morti omnino æquiparandum eſſet, nempe ad conſequendum prædictum legatum, quia tali vſufructu teſtato conditionaliter ſe voluntariè per ſecunda vota priuauit, teſte Bartholomæo Socin. j. vol. cōſ. v. & xxx. & Bart. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthu. & ſic totum ius vſufructus cedit meritò heredit.

Mors, tortura.

Mors & tortura ſiue tormenta æquiparatur. Quocirca

nemo ad torturam applicari debet, niſi capitalis criminis reus, aut de capitali factò certo conuictus, & contra affirmatiuè. Quisquis ob ſua ipſius maleſicia morte capitali puniendus cenſebitur, is quoque, atque adeo ſolus ad torturam applicari poteſt, niſi alia interueniat cauſa torturæ dilationem requirens, quod addimus propter mulieres grauidas, quæ tamenſi mortis reæ ob ſua maleſicia habeantur, torqueritamen non debent, propter foetum quem in vtero geſtât, qui non peccauit, nec matris iniquitatem portare poteſt. Quare talis mulieris & tortura, & mortis executio differenda erit vſque ad tempus liberationis vteri, & mulier caute ſeruanda ne vterum lædat, aut ne nouum vterum acquirat: hæc appertè docetur l. prægnantis. ff. de pœnis. Vlpian. Prægnans mulieris conſumendæ damnata pœna diſſertur, quoad pariat. & ego quidè, & ne quaſtio de ea muliere habeatur, cenſeo eam debere obſeruari, ſi quando prægnans eſt, & ibi Bartol. & Franc. Accur. & Bald. in l. interpoſitas, ad finem. C. de tranſac. ad hæc vide ea quæ ſcripti in Praxi mea rerum criminalium, ſub titulo, qui ſunt à tortura excuſand. vide ſuprà Carcer, Deportatus.

Mors, Voluntas, Neglectus.

Mors, Voluntas, & Negligentia æquiparatur, ſcilicet ad effectum deuoluendi, ſeu ad ſubleuationem obſtaculi prioris habentis aliàs melius ius, vt notatur in l. vnica. C. quando non peten. part. peten. accreſcunt. in l. mēniminus. in §. fin. C. de legit. heredib. & in §. penulti. inſtit. de bono. poſſeſſ. & Petrus Paulus Pariſius conſilio cxix. numero 27. in ſua iij. parte.

Mortuus ſine hærede.

Mortuus ſine liberis, & mortuus ſine hærede, aliquando ſunt paria. Vide ſuprà ſub titulo, Decedere.

Mortuus & Furioſus.

Mortuus & furioſus à pari procedunt. teſte Baldo in l. humani

manitatis. C. de Impu. & aliis ſubſtit. Quemadmodum enim mortuus regulariter nõ debet ſuſpendi, nec contra vlla ſententia pronunciar. l. deſuncto. ff. de publi. iudic. ergo pariter nec furioſus, pro quo facit tex. in l. diuus. ff. de offic. præſi. nã quia afflicto non eſt addenda afflicto, & quia mortuus ſatis ſua morte, & furioſus ſatis ſuo furore afflicto eſt, non eſt contra illum ferenda ſententia, qui iam ſuam ſententiam à ſupremo iudice habuit, neque hic mortis atque ſuſpendij pœna damnandus, qui furore percitus ignorat quid faciat, & per conſequens contra legem non peccat. Peccatum enim omne debet eſſe voluntarium, omnino non ſit peccatum, quod autem afflicto non ſit addenda afflicto, docetur per l. tam dementis. C. de Epifc. audien. c. cum percuffio. vij. q. j. cum multis cōcordantiis allegatis ad d. l. Diuus hæc etiã confirmat D. Franc. Ming. in conſue. Ducatus Andegauen. titulo, v. l. a punit. vnde c. v. m. articulo cxliij. numero, i. §. vi. de ſuprà, Furioſus.

Mortuus, Mortaliter vulneratus.

Mortuus, & ad mortem vulneratus æquiparatur. quod Baldus in c. j. in principio tituli. Quib. mod. feud. armitta. notat ex illo textu, qui ad hoc eſt optimus, quod & idè voluit ipſe Bal. in l. j. C. de nudi. & in l. bello. in fi. ff. de excuſ. tut. & in l. damni. in §. Sabini. per textum ibi. ff. de dam. inf. de quo etiã eſt textus in l. Huic ſcripturæ ff. ad l. Aquil. quem ad hoc præderat Pet. de Ancha. conſi. cccxxx. incip. fuiſſet expediens, & alius textus in l. ita vulneratus, cod. titulo, quem Bartol. notat, & hinc occasione ſumpta quaerit an poſſit ſtatim homicidij accuſari, qui alium leiſaliter vulnerauit, & de hac re eſt etiam textus in l. in hac. ff. de condit. triti. per quem dicit Baldus in l. dos data. C. de donat. ante nupti. quod qui eſt in articulo mortis, mortuo æquiparatur, & bene etiam facit ad hæc quod dicit gloſſa in l. qui ſiſichum. ff. de conſec. & in §. j. in verbo. Morientibus. inſtit. de lege ſuſ. Can. tollen. Plura de hac materia leges apud D. Andream Tiraquellum in legib. connubialib. & iure marit. xv. lege. numer. 18.

Mulier accuſatrix.

Mulieres quæ tutores de ſuſpectu accuſare poſſunt. Vide ſuprà, Auia.

Mulier, Fiſcus.

Mulier ſeu foemina, & fiſcus in non admodum paucis iuris articulis paribus paſſibus ambulat, in tacitis maximè hypothecis l. ij. & ibi gloſſa in verb. Ceſat. & Bart. Paul. de Caitro, & communiter alij Doctores. C. de priuile. fiſci. quæ ſemper ad illud citat. & l. dotis tuæ. C. de iure dot. & ad hoc facit l. finalis. ff. ex quib. cauſ. maio. & l. iij. ff. qui potiores in pignore habeantur.

Mulier, Philoſopha.

Mulieres bonæ philoſophis hodiernis poſſunt comparari, quia raræ ſunt. l. ſed & reprobari, ad exordium. ff. de excuſatio. tuto. ſic obſterices Aegyptiorum dicebant Pharaoni Regi Aegyptorum de mulieribus Hebræorū. Non ſunt Hebrææ ſicut Aegyptiæ mulieres, ipſæ enim obſtericandi habent ſcientiam, & priuſquam veniamus ad ipſas pariūt, hoc eſt, in rerum naturalium cognitione, nempe in Philoſophia naturali nobis multò ſunt ſuperiores & peritiores. Exodi. j. Sed priuſquam hunc locum abſoluam, vnum addam, quod præterire non poſſum, quod cum nuper incidiffem in hanc materiam, percurri omnes iuris ciuiliſ textus, quod aliquid inuenirem, quod hoc loco poſſem in fauorem, & laudem mulierum inferere, & probare aliquam mulierem exiſtere bonam, & tandem ſe obtulit. l. mulier bona. ff. de iure doti. quam cum diligentiſ inſpexiffem, inueni legem ſic habere, mulier ſua bona omnia in dotem dedit, & c. & deprehendi bona non eſſe hoc loco nominatiui caſus, vt ſit epitheton mulieris: ſed accuſatiui caſus, vt in toto corpore iuris ciuiliſ mulierem bonam inuenire non potuerim. plura de mulieribus, vide inſfrã ſub titulo, Vxor.

Mulier, Herba mala.

Mulier malæ herba æquiparatur, vt tenet gloſſa in verbo, De ætate volentis contra here matrimonium, ſuper tractatu Ioannis de terra Rubea, cōtra rebelles ſuorū regū, articulo

iiij. primi tractatus. idem confirmat Philip. Franc. in repet. c. ſi pater. De teſta. lib. vj. vbi quaerit, quænam ſit cauſa cur foemina citius pubeſcat viro, citiùſque nubilis, aptaque viro fiat, quàm vir aptus foemine quadat, & cauſam reddit. Quod foemina natura ſit viro ſagacior, & ingenij dexteritate maturior, gloſſa in l. qua ætate. ff. de teſtam. in c. puberes. & in c. fi. extra de deſponſ. impu. & quæ mulier citius viro adoleſcit, ita etiam ad coitus potentiam & actum viro citius perficitur. Vide Philip. Fran. in d. repet. c. ſi pater. Vide etiã Bal. & alios Doctores. in d. l. qua ætate. gl. in verbo, octauū. in l. ij. C. de his, qui ven. ata. impetra. dicit, quod autem mulieres citius viro perficiantur, cauſa efficiens eſt, quia herba mala citius quàm bona creſcit. cauſa verò finalis eſt, vt citius coniugio aptentur, & foeboli propagandæ citius deſtinentur: ad quam non tantus annorum numerus, quantum in maribus, nec tanta potentia, quanta in viris requiritur, ſicuti non requiritur tanta potentia in materia, quanta in forma: nec tanta vis in patiente, quanta in agente, vt habet c. puberes, extra de deſpō. impu. & bona gl. in c. de illis, ij. ſuper verb. copula, eodem tit. ſed hoc de mulierum præcocitate obſeruandum eſt, & ſicut citius quàm mares gignuntur, & adoleſcunt, teſte Plinio natural. hiſto. cap. iij. ita etiam citius quàm mares ſeneſcunt, & cōſumuntur, quod & Hoſtienſis teſtatur c. tertio, cod. tit. nam vt in plantis, quæ omnium citiſſimè floreſcunt, & matureſcunt, eæ quoque omnium citiſſimè marceſcunt, & concidunt, & contra, & ſic in omnibus, & in brutis animantibus quæ citiſſimè adoleſcunt, eæ & citiſſimè langueſcunt & pereunt iuxta et illud: quod cito ſit, cito perit. Illud interim, & obiter de natura mulierū notandum eſt, quod Plin. natu. hiſtor. lib. vij. c. l. ij. refert, quod ſcilicet mulieres præcipuè iuuenes, ita concubitu virorum gaudeant, vt ſi pene ſuffocatione vuluæ emortuæ eſſent, ſi ſarum vulua corrigatur, atque fricetur, ſpiritus earum tanquam in aurâ exalatas, ad alacriorem vitam reſtituitur. Vide Plinium loco citato, de his qui elati reuixerunt. Cuius verba hæc ſunt: Feminarum ſexu huic malo videtur maximè opportunus, conuerſione vuluæ, quæ, ſi corrigatur, ſpiritus reſtituitur.

Mutilare.

Mutilare aliquem membrum quoad irregularitatis caſum, aut irregularitatē incurredam, par eſt cum occidere ea. is, qui mandat. & ibi gloſſa, & Petrus de Anchar. de vſur. libr. ſexto, & ad hoc clem. j. eodem titulo de vſuris, & ibi gloſſa, quæ allegat concordantias.

Non naſci, & ſtatim mori.

Non naſci & naſci, ſed ſtatim mori, quantum ad hæreditatis ſucceſſionem, paria ſunt. §. dubitatu, & in authentico, de inceſtis nupt. maximè ſi quis moriatur viuo adhuc eo de cuius ſucceſſione agitur: nam viuentiſ hæreditas non cōſeſt, nec viuens habet hæreditatem. l. j. ff. de hæredi. & actio. vendita. & l. j. ff. pro hærede. & l. qui hæreditatem. & l. nemi. nem. & l. qui ſuperſtitis. ff. de acquir. hered. Hæc etiam ita viſa ſunt D. Andream Tiraquello, in lib. De nobilitate primogenitorum iij. q. numero 197. Sed an id ſemper procedat vide eundem ibi. numero ſequenti.

Negligentia craſſa, & Dolus.

Negligentia craſſa & ſupina dolo ac fraudi de iure æquiparatur. vulgata l. quod Nerua. & ibi eleganter & copioſè ſcribentes. ff. de poſt. cum ſimilibus iuribus. de hac negligentia ipſe etiam memini in meo Pupillorum patrocinio, titulo de tutorum & curat. munere. capit. quarto, numero 37. in poſtrema editione.

Negligentia & Delictum.

Negligentia & Delictum æquiparatur. iuxta cap. finale, iuncta ibidem gloſſa in verbo, aut perperam. de ſuplèda negligentia prælat. lib. iij. ipſa quoque naturalis ratio hoc indicat, vt quiſquis per negligentiam aliquid committit, aut ommittit, ex quo aliquid damni cuiſpiam accreſcit, vt ſi per eã negligentiam idipſum damnum dediffet cenſetur, qui hoc ipſum damnum per diligentiam impedire potuiſſet, ſi vo.

luisse unde & damni reus censetur, qui damni occasionem dedisse videtur.

Nobilitas, & Scientia.

Nobilitas & scientia, quantum ad promotionum facultatem, in iure æquiparantur. Barbat. in c. Postulasti. de rescr. & idem Barba. in c. accedens. ij. vt lite non contest. Scientia enim nobilitas. l. prouidendam. in glossa in verb. nobilissimos. C. de postulando. Nobilitas ramen stercore est. nisi habeat virtutis concomitantiam, vt testatur Hostiensis in ca. Venerabilis. de præbend. quin & idem Hostiensis nobilitatem sine virtute comparat cum stercore, scilicet in c. tua. de confangu. & affinit. vbi dicit: Quod qui de nobilitate, aut nobiliori sanguine superbit, is de nobiliori stercore intumescit. Quocirca nobilitas per se considerata, ipsa doctrina, atque virtute longe est inferior.

Nolle.

Nolle, & non posse, quantum ad effectus declarationem, in iure sunt paria. §. vlt. ff. de pcura. l. mulier. ff. ad S. C. Trebellia. Er notat Bart. in l. ij. ff. de vulga. & pupil. substit. in ij. q. i. u. ius mentione etiam facit Ioannes Perr. de Ferrariis, in practica, forma libelli quo agitur ex substitut. ver. substituit vulgari. n. 4. Ita et affirmat, Carolus Ruinus 25. cxxvj. nu. 5. secundo vol. Dixi supra hæc ad effectus exhibitionem, in iure esse paria. Nam iuxta facultatem humanam (non exclusi diuina) sæpe multa possumus, quæ nolumus & contra, sæpe multa nolumus quæ possumus, vt ratio, & experientia perdocent.

Notorium, & Sententia.

Notorium & sententia æquiparantur. Nam quando res facta est notoria, tunc ea virtualiter talis est, ac si de ea lata esset sententia, quia simul atque certa innouit, de ea sententia ferri potest. l. emptorem. ff. de actionib. empt. Ideoque qui manifeste & notorie ab omnibus prodigus esse conspicitur, is quoque habebitur prodigus, non secus quam si per sententiam fuisset declaratus prodigus. Atque hoc casu non est dubium, quin de iure ipsi bonorum usus sit interdictus, etiam si verbis expressis & iuridice ipsi non interdicatur. l. ij. §. ff. ad Turpilli. Vbi etiam dicitur: Si quis manifeste cognoscatur alicui calumniam fecisse, is perinde habendus est ac si condemnatus esset de calumnia. Quia igitur manifestum & sententia æquiparantur, recte neganda & prorsus interdicta erit ipsi bonorum administratio, qui quis fuerit notorius prodigus. Nonnulli allegant: pro hoc. l. i. cui. ff. de testamen. His tamen omnibus non obstantibus D. Vdalric. Zaf. in l. i. cui bonis in re dictum. numero 16. ff. de verb. oblig. contrariam amplectitur opinionem, & tanquam saniozem, & veriozem, iuxta sententiam glossæ ibidem, quam sequitur Bar. ibi, & aliis locis, communiter Doctores, secundum quam opinionem ponitur hæc conclusio. Zafio teste. Manifeste & notorie Prodigus recte bona sua administrat, etiam si decoquat, antequam ei administratio interdicatur. Quæ quidem opinio (inquit) probatur per valde multa iura, quorum meminit in d. l. i. cui bonis interdictum, per I. Iulianus. ff. de curato. furiosi. vbi dicitur, Si prætor interdicitur est administrationem: Item per dictum textum, Is cui bonis interdictum, qui est apertissimus, dum inquit, Is cui bonis interdictum est. Ego quoque certe hanc D. Zafii sententiam, tanquam meliorem ac tutiorem libenter amplector, quia non censetur prodigalitas, prius quam iustitia eam publicè denunciauerit, & quamuis multi eam censeant in animo esse prodigalitate, ea tamen omnibus non in notuit, nec ad omnium notitiam peruenit, & pro prodigalitate ea habenda non erit, priusquam publice per forensis proclamationem denunciata fuerit.

Novum, & Innouatum.

Aliquid superuenire de nouo, & vetus iam demum innotescere, vel in notitiam venire, paria sunt. Vel sic. Hoc nouum est, vel iam recens ortum, & hoc vetus est, sed iam demum innotuit, vel in notitiam venit, paria sunt. Ad quod facit c. pastoralis. de excep. & c. vt circa. de elect. lib. vj. sic Raphael Fulgos. ad l. mulier. num. 5. C. de sponsalib. & arris sponsal. Sic & multæ antiquæ hæreses nostro hoc infœlici æuo sparsæ, non tam nouæ sunt, quam hæreses renouatæ. Nobis tamen

apparent & dicuntur nouæ, quia hæcenus nobis fuerunt in cognita, quamuis olim à mille annis, & amplius à Patribus, & Conciliis, per auctoritatem scripturæ canonicæ fuerunt explosæ, & damnatæ: quales potissimum sunt, quæ sunt de Trinitate, & c.

Item.

Res isthæc iam noua est, & res isthæc iam demum emerit, aut oriri cepit, paria sunt, vt habet Raphael Cumanus in l. in confirmando. num. 3. ff. de confirmand. tuto. & curato.

Nullus & inhabilis.

Nullus & inhabilis æquiparatur. l. ij. §. penultimo. ff. quod cuiusque vniuersi. nomi. ita quoque tenet D. Andreas Tiraquellus de legib. c. nubialib. & iure maritali, gloss. vj. ibi. De son mary. nu. 61.

Nullus & inefficax.

Nullus & inefficax paria sunt. Et ideo notandum, quod quamuis ea quæ prima fronte aliquid esse videntur, si tamè absque effectu esse comperiantur, tunc ea possunt dici quasi nulla. l. dari. ff. de verbo. obli. Carere effectu, & esse nullum intelliguntur æquiuale. Sed hoc intelligendum largo modo, quia stricto iure longe differunt, ea quæ sunt inefficacia propter exceptionem ab iis quæ sunt ipso iure nulla, vt probat D. Vdalricus Zafius in l. qui bis, iuncta. l. si dari. nu. 37. ff. de verbo. obligat.

Nullum esse & non esse.

Nullum & nihil æquiparantur. Vide Vdalric. Zaf. in l. cui quærebatur. num. 3. ff. de re iudica. Si sententia est nulla, perinde debet haberi, ac si nondum lata esset, quia (vt diximus) nullum & nihil æquiparantur.

Nunciandi facultas.

Non habere facultatem nunciandi, & habere nunciandi, facultatè quæ postea per non effectum extinguitur, paria sunt. Sicut scripsit D. Alberi. de Rosate in l. sciendum, numero primo, ff. de oper. no. nuncia. vel sic, Nunciandi facultatem non habuisse dicitur, cuius potestas sine effectu postea extinguitur. Vel sic, Nunciatio nulla, & nunciatio extincta, paria sunt: Vel sic, Potestas nulla, & Potestas extincta, paria sunt.

Nunquam, & rarum.

Nunquam & rarum in iure æquiparantur, & paria sunt. cap. coram. extra de offic. delega. & quod raro contingit miraculum est, vt dicit textus in au thent. de consub. collat. quarta. & D. Philipp. Decius in regula, ea quæ raro. ff. de regul. iur. ad exordium. ex quibus notandum, quod de his quæ raro accidunt, regulariter nulla ratio habetur apud legislatores, sicuti id confirmat idem textus in l. nam ad ea. ff. de legib. cum nequaquam dissimilibus iurib. quæ notantur in glo. in c. litera. extra de desponsat. impube.

Nuptiarum tempus, & mentio nuptiarum.

Id factum est nuptiarum tempore, & id factum est tempore mentionis nuptiarum, paria sunt teste Raphael Fulgoso in l. sancimus. numer. 1. C. de incest. nupt.

Nutrix.

Nutrix, Soror, Mater, Auia, & similes personæ aut mulieres cognatæ, in iure æquiparantur. l. ij. §. consequens. ff. de suspect. tuto. & §. consequens. Iustitu. eod. titu. de suspect. tuto. & ibi Ang. Aret. & Nicafius in insigni sua lectura super quatuor libros Institutionum, eodem §. & titu. Hanc quoque suam sententiam confirmauit eodem loco meus nuper collega D. Iacobus Curtius Brugensis Iurisconsultus, in suis Institutionum iuris ciuilibus libris quatuor, ex Græco in latinum per

per ipsum translatis. Quæ quidem paritas potissimum intelligenda est, quoad accusandum tutorem de suspecto: accusatio enim de suspecto, est tanquam actio, seu accusatio publica: quæ quæ cuius homini permissa est vt ipsam moueat, etiã permittitur & competit omnibus mulieribus, quibus vel ex iure, vel ex nature vrgentis ratione, de suspitione fraudis dolere, & conqueri competit, hoc est quas ex rescripto duorum Seueri & Antonini naturalis affectus, & pietas mouet, vt scilicet ex ea pietate, & ex singulari pupillorum fauore ad eam accusationem excitentur, dummodo ea pietas sit talis quæ sexus verecundia non egrediatur, sicut fecit Calphurnia, vt l. ij. §. Sexum. ff. de postulando. Hanc itaque restrictionem in muliere accusatrice non temerè adieci, ob id quod alia mulieres ad talem accusationem non admittantur, nisi quando vel suam, vel suorum iniuriam prosequuntur. l. de crimine. C. qui accusare non possunt. qui accusare. ff. de accusat. & ad hoc facit. l. feminas alienis, ff. de procur. dicitur autem ista actio quasi publica, vt in d. §. consequens. Imò verè publica, quæ cõpetat (vt iam dixi) non solum mulieribus cognatione, affinitate, aut naturali ratione alicui affectis, aut coniunctis: sed quod cuius etiam ex populo, si modo dignus sit, & non reftabilis, comperat, vt habet. §. i. Insti. de publ. indic. Atque ideo dicitur ea accusatio quasi publica, propterea quod non quibus indigni, & quibus confutabilis accusare de prædicto suspecto possunt, quales sunt infames, impuberes, & c. Vt habetur §. Impuberes, & ibi scribentes, Insti. eod. de susp. tuto.

Obligatio generalis.

Obligatio generalis, & obligatio alternatiua, sunt pares, vt habetur in l. ij. §. & harum. ff. de verb. obli. & lac. de Arena. per l. in executione, §. pro parte. ff. de verb. obli. Exẽpli gratia, si tibi promississem equum sine vlla specificatione, & si ad liberandum fidem meam tibi obtulisssem equum nigrum, quæ ob eum colorem accipere nolles, & si is equus niger oblatu interim moreretur, profectò ipso iure ab vilo alio equo dâdo liberatus essem, quantumvis D. Vdalric. Zaf. in l. stipulatus sum damam. ff. de verb. obli. sustineat veriozem opinionem esse in contrarium, scilicet deteriorum dando debitorem non liberari ipso iure, sed solummodo ope exceptionis: hoc ipsum quoque meminit idem Vdalricus Zaf. in l. si stichum, nu. 5. & in l. stipulationum, in principio, nu. 53. ff. eod. de verb. oblig.

Obligatio iuridica.

Obligatio, siue dispositio legalis, siue statutiaria, magis equi paratur vltimæ voluntati, quam contractibus. Secundum Bar. per glo. ibi in l. j. C. de his, quib. vt indigni. & per eundem Bar. in l. non solus. §. morte. & ibi per Imol. ff. de nou. oper. nunci. & per Bart. in l. in cognitione. ff. ad Syllania. Et de hoc quoque Bald. in l. & si post tres. ff. si quis caut. & in titulo, de pace cõstitiæ, verb. in criminalibus. & Alex. in l. ea demum. C. de col lat. horum latius etiam meminit Carolus Ruinus con. 117. incip. videtur prima facie. iij. vol.

Obligatione quis adstringatur.

In præsentia obligatum esse, & promississe se obligare, paria sunt, vt notabiliter tradidit Io. And. in additione ad Speculato. in rub. de actionib. & obligat. & ad hoc facit notabilis textus in l. ex parte. ff. de verb. oblig. & D. Vdal. Zaf. sic retulit in consi. x. nu. 3. lib. 2.

Obligatione quis liberetur.

Obligatione liberatur, qui pecuniam numerat, aut obligationem cancellat. Vide paulò inferius, Pecunia. & supra Cancellare.

Obligatio nulla quæ.

Obligationem nullam subesse, & obligationem esse, sed parari non posse, paria sunt. l. in lege. ff. de contrahend. emp. & l. duo sunt Titij. ff. de testam. tut. & Raphael Fulgo. in l. in potestate. C. de solut. & libera. nu. 2.

Occidere.

Occidere, & ad maleficium seu delictum inducere, quo quis occidat, paria sunt. Sic notat Raphael Cumanus ad l. quid ergo, §. si hæres, nu. 3. ff. de leg. j. quem videre. Sic quoque apud Deum paria sunt, aliquem actu, vel facto occidere, & aliquem instigatione, cõsilio, mandato, ac voluntate occidere, tametsi prius sit actu grauius. Sicut enim is qui mu-

lierem videt, eamque concupiscit, eam mœchatus cõsuetur in corde suo, Matt. 5. sic quoque & coram Deo homicida cõsuetur, non solum, quæ actu, ferro, aut alio quouis materiali instrumento aliquè occidit, sed et quæ maleuolo animo, barbarico spû, nefario cõsilio, furioso mandato alium ad occidendum instigat, consulit, mandat, aut occasionem homicidij patrandi præbet: imò qui animo consentiente, gaudente & applaudente de alterius cæde, & homicidio lætatur, iuxta illud quoque Pauli Roma. 1. non solum qui ea faciunt culpabiles & morte digni sunt, sed etiam qui facientibus consentiunt.

Officialis.

Officialis (siue ecclesiasticus, siue secularis) qui ab electo pecuniã vllam accipit, Et eiusdem officialis superior qui eã acceptatione permittit, & non punit, postquam hæc ipsi denunciata fuit, pari poena plectendi sunt. Iuxta illud Pau. Ro. 1. non solum qui talia faciunt, sed et faciētes & consentientes pari poena plectantur. Quibus consentit Bar. in §. si igitur. nu. 1. in auth. vt iudi. sine quoquo suffragio fiant. Et in eo. auth. de consub. bus vbi apertè dicitur, Quemadmodum punitur officialis accipiēs pecuniam ab electo ad aliquod officium, ita quoque superior illius officialis, si hoc sciens eum non puniat. Paria enim sunt, si ipsemet superior illam pecuniam accepit, & si cõiuenienter officialē inferiorē, qui eam pecuniã accepit, non puniat. Ad huius rationē & similitudinem in l. iubemus. C. de sacros. Eccl. Iudices, vel superiores qui non puniunt, sed approbant vetitas alienationes, hi sicut ipsi alienatores puniuntur, vt & Bal. in l. 2. ff. de nox. actionibus, p̄ illum text. dicit, quæ qui maleficium, quod ex suo officio impedire dēt, nō impedit, sed ad id dissimulat, aut impedire negligit, is habedus est ac si hoc ipsum maleficium perpetrasset. Sic et Præfecto ciuitatis imputanda sunt omnia maleficia, quæ per cõitatem ciuitatis committuntur, si sua vigilantia ea ipsa maleficia impedire potuisset, & eadem per negligentiam non impediuit, teste Castr. consi. 422. Et videtur is non impedire, aut impedire negligere, qui maleficia puniēda non curat, quia per hoc occasione licentius peccandi omnibus permittit, vt dicunt Doctores, ad l. culpa caret. ff. de reg. iur. & D. Ant. c. cum secundum. De præb. & c. 2. de dolo & cont.

Officialis iudicium.

Iudicium Officialis, & iudicium Episcopi, paria sunt. vide supra, Iudicium.

Omne, Totum.

Omne & totum æquipollent. Vide infra, sub tit. Totum.

Orphanotrophi.

Orphanotrophi, & quibus hospitalarij similes sunt tutor. & curato. tam in bonis hospitalium quam in bonis hospitalantium. l. Orphanotrophos. & ibi Bar. C. de epif. & cle. & in auth. de eccles. tit. §. si. colla. 9. & ibi etiam Bar. & Specula. tit. de instru. edi. §. si. vers. sunt etiam Orphanotrophi. nu. 12. in cle. quia contingit. §. illi etiam. de religiof. domib. Possunt et Orphanotrophi, & hospitalarij quibus non secus quam tutores, vel curatores de hospitalium suorum bonis inuehntaria conficere, iuramenta præstare: imò debent, vt horum tutores, suis ordinariis, seu aliis præfectis vel deputatis, quibus ratione bonorum hospitalium subsunt, singulis annis de eorum bonorum administratione rationem reddere, sicuti ipsi tutores rationem tenentur reddere de administratione bonorum Pupillarium, aut curatellarium suarum.

Pactum.

De actione ad pactum. Vide supra, sub titulo, Actio.

Papa.

Papa de aliquo in specie cogitauit, & Papa de aliquo cogitauit in genere, paria sunt, quod ita determinat D. Alex. ab Imola consi. 111. nu. 13. lib. 6. quem ibidem videre licet.

Papalis gratia.

De Papali gratia, & motu proprio. Vide supra, Gratia.

Partialitas.

Partialitas, & realis seditio, idem sunt. Nicolaus Boerius in tractatu, De seditionis. vide Ioannem de Neuz. in sua syllua nuptiali.

Parium.

Parium, Modicum, & nihil ferè æquiparantur. c. licet cau- sam, §. quanquam. in verbo, Nulla vel modica. extrà de pba. & Insti. de leg. fal. in prin. in verbo, pro nullo aut minimo. & Balbus in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. & Philip. Corn. confi. 63. lib. 1. & confi. 77 lib. 2. & Soci. confi. 108. & ad hæc bene facit ca. licet causam. in verbo, nulla vel modica. extrà de proba. Et in l. 2. ff. quod cum eo, æquiparantur: Qui omnino nõ successit, & is qui in minima parte successit. Et pro his facit glo. in authen. de instru. caute. & fide. in §. penult. in verbo, Inter quos, & c. quæ dicit. Quod parum scire, & nihil scire æquiparantur, & q̄ nihil scientis & parū scientis æqualis est conditio. Sic & precium quod durat momento temporis, non inspicitur, & pro nullo æstimatur, l. precia rerum. §. v. ff. ad l. fal. Et sicut citra simoniam beneficium pot̄ alicui donari & conferri, ita etiam modica res pro beneficio data, nullam simoniam causari, aut prætere de re. c. & si questiones. extrà de simonia. Et c. iudices. 1. quæst. 1. ideòque D. Lud. Rom. singulari 33. 1. inci. Hodie quidam, & c. ait, Quod statutum prohibens alienare domum, fundum, aut aliquam quamvis rem immobilē alienare, aut alicui iuridicè tradere, id statutum locum non habet in domicilio, vel parua domuncula, sicut hoc confirmatur per tex. quem idem R. o. m. dicit esse singularem in l. Senatus. in §. Marcellus. ff. de leg. 1. vbi hoc idem etiam sentit Ang. Bald. quoque in c. cum te. de re iudic. dicit, q̄ officialis pro modico non debet syndicari, ad hoc allegans l. quæuis. ff. de condi & demon. & l. cui dens. ff. de adl. edict. Pro quo etiam facit. l. Seio. ff. de in integrum restit. & l. omnino. ff. de impens. in rebus dotalib. fact. Et l. res bona fide. ff. de contrah. empt. Et huc quoque facit, q̄ parū vulnus, siue leue vulnusculum, non est in consideratione, siue a stimatione ponendū, adeo vt vix pro vulnere sit habendum, vt est tex. in l. §. proinde. ff. de adl. edict. Quocirca statutum loquens de punitione vulneris, id intelligi non debet de leuiter vulnerante, aut de eo qui paruū vulnusculū infligit, vix paruum cuius scissuram facit, teste Bal. in l. f. C. de adl. edict. vbi etiam subdit, q̄ si statutum dicit, q̄ syndici teneantur denunciare percussiones sanguinolentas, per id statutum non tenentur denunciare percussiones, vbi est leuis curis scissura, & allegat d. l. cui dens, & d. §. proinde. Pro q̄bus etiam facit gl. no. in c. cum illorum. in verbo, sanguis. de sen. excom. & in cle. ne Romani. §. fin. in verbo, effundendis. extrà de elect. & in c. placuit. 2. 18. distin. & glo. in c. si proponente. de refer. scriptis in 1. gl. in fi. Et facit pro his. l. quæsitum. ff. de re iudi. vbi etiam dicitur, q̄ appellacione febris non venit leuis febricula. Et ad horum similitudinem dixit Bal. in l. si quis hoc genus. in f. C. de Epif. & cle. q̄ si statutum, vel lex puniat offendentes clericum, id statutum cõprehendit solum inferentem grauem & atrocem iniuriam, non autem leuem. De his etiam meminit D. Hippolitus de Marfilis, cõ. fi. 80. nu. 11. & 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19. c. sequentibus, vsque ad nu. 30. inclusiuè in 1. vol. consiliorum criminaliū, & in confi. 103. nu. 12. & 13. in 2. vol.

Patronus.

Esse patronū, & haberi pro patrono, in quibusdam paria sunt. Vdalic. Zasius, in l. in ius vocari §. patronū. ff. de in ius vocand. vbi Bal. dicit, q̄ statuta nostra de ciuibus defendēdis loquentia, vel simpliciter loquentia de ciuibus, etiam complectantur eos, qui habentur pro ciuibus, etiam si veri ciues non existant. Vnde dicit scholares nostros cõcludi sub hoc statuto, vt habeantur pro ciuibus: verum hæc intelligenda esse dicit, quantum ad ipsorum commoda id statutū faciat, hoc est, quatenus id pro eis ad communem cum veris ciuibus defensionem, & patrocinium faciet, non autem quatenus ad quæuis publica, communiæque ciuium onera æqualiter cum veris ciuibus ferenda ligabit. In commodis enim pro veris ciuibus habendi sunt, non aut in oneribus, quantumuis verum sit, & idem esse censetur, verè ciuem esse, & haberi pro ciue. Quod autem nos habemur pro ciuibus, ac si verè ciues essemus, est in signe priuilegiū nostrū iuris cõis, vt diffusè tractat Bal. in vulgata authentica, Habita. C. ne filius pro patre. Quamuis autem inter se paria esse diximus, esse verè ciuem, & haberi pro ciue, multum tñ inter se differunt, esse nobilem, & haberi pro nobili: differunt enim non secus, quam genuinum germanum & fictitium, vt eleganter id explicauit dominus Bartolom. Socin. in consil. 1. per totum.

Pecunia.

Pecuniam accipere, & obligatione liberari, in iure paria sunt: sed per accidens potius, & obliquo quodam modo. Nā simpliciter loquēdo, Numerare pecuniā, & obligatione liberari, apertius dicenda sunt paria. Sed quia is, qui aliqua obligatione (quæ est æs alienū) liberatur, si soluat, quodammodo eius obligationis (qua obuinct̄ fuerat) lucrū facere, eiusdemque precium quadantenus accipere vř; ideo & ex hac consideratione hic dicimus, Pecuniā accipere & obligatione liberari in iure esse similia. Vel clarius: Pecuniam accipit, qui ab obligatione se liberat. l. si quis obligatione. ff. de reg. iur. & ibi Philip. Dec. & est gl. in l. Qui et. ff. de calum. Cū his quoque congruit tex. in c. Veniens. 1. extrà de testib. Vbi dicitur, q̄ symonia et committitur in datione. Et idem habetur in c. Talia. 8. q. 3. Et ad hunc modū etiam paria esse dicimus, dare & remittere, vti habetur apud eundem text. in l. si fundum. §. Titio fundum. ff. de leg. 1. & in l. si mulier. ff. de cõ. dict. ob causam. notat Bart. per illum textum, in l. Peculium. 1. in prin. ff. de pecul.

pecunia, & Anima.

Pecunias tam vsu, quam sui abusu alij æquiparāt animā, alij easdem cum amore parē faciunt, aut potius eundē superare contendunt. Verum hæc comparatio altius hic mihi tñ perquirenda videtur: nempe vt pernoscat quæ sit pecuniæ etymologia, quō, & quot modis in iure accipiatur, & potremo quis ipsius sit vsus, vis, & abusus. Pro quibus primò notandum est, pecuniam cum ab ipsa deriuato peculio non tam dictam, quam ductam esse à pecubus. sic vt pecunia dicatur quasi pecunia substantia, eaque ferè tribus modis, vt pote quæ verè erat pecorea substantia. aut quæ ex pecorum permutatione p̄stabat, aut quæ pecorū imaginē ac figuram refererat. Pro primo sciendū est præcis illis sculis (qñ agricultura vrbica vita habebatur potior, & nobilior, & qñ vrbica vita extiterat) pecuniam acceptam fuisse pro ipsa pecorū substantia. Quicquid enim olim maiores nostri possederant, id ferè oē in pecoribus, in agris, siue locis cõstitebat, quod patet ex Bibliis, in quibus oēs Iob, Abraham, Isaac, & Iacob diuitia connumerantur in pecoribus, & agrorū siue locorū possessionibus. Et habiti dictique sunt tunc locupletes, qui plurima agrorū loca cum pecorū multitudine possederant. Vide Panor. in Rub. de pecu. cleric. Card. in cle. Exiui de Paradiso. Sic & apud Græcos tunc incultissimus quisq; pastor erat. Atque hinc ipsorū alios polyornas, alios polymelas, alios polyburas appellabant, nempe eos qui multos agnos, oues, aut boues possidebāt. Postens verò seculis pecunia accepta est, & visitata bifariam, scilicet gñraliter & sp̄aliter. Generaliter pro quacunque rerū possessione, quæ appellacione pecuniæ veniunt. l. secunda, & ibi Bal. C. de constit. pec. Idem confirmat diuus Augu. in lib. de doctri. Christi. asserens quod quicquid homines in terris possiderēt, quorumque sunt dñi, siue ea sint serui, siue vasa, agri, arbores, pecudes, aut quicquid horū est simile, id oē ipsi pecunia habebatur. Idē habetur in c. Totam. 1. q. 3. Bart. in l. prima. §. an potest. ff. de constit. pec. & in l. qui quis. ff. de lega. 3. ad hunc quoque modū, Pecunia generaliter olim accipi solet in testatoribus (dum testamenta proferebant) pro oīe re que consistebat in pondere, vel mensura, vt habetur in l. Talis. ff. de leg. 1. & ibi Bar. Sp̄aliter verò & strictè, s̄m consuetū loquendi modū, tum et in testatoribus accipitur tñ pro nummo, siue pro denario, teste Bart. ibidem. & in l. §. ff. Ad Macedo. Et sicut pecunia accipitur pro denario, sic quoque denari⁹ accipitur pro pecunia, vt habet tex. in d. Cle. Exiui de Paradiso, vbi Denarius pro pecunia exponitur. Et simul hoc additur, q̄ quamuis denarius, & pecunia inter se differant (quia denarius erat qui pro decē numis olim cõputabatur, pecunia verò erat quod de pecorū substantia prouenerat) tñ hodie cõiter pro eodem accipiuntur, & ideo ibidē exponit in conjunctione (vel) expositiuè, pro, id, est, hoc modo, Denarios, vel pecuniā, hoc est, pecuniam. Vbi quoque notandū, denariorū voce p̄tineri & accipi oēm monetā, siue pecuniā, tam paruam, quam magnam, tam argentā, aut ærā, quam auream. De hac quoque gñali, ac stricta pecuniæ acceptio, vide gl. super verbo, Pecuniā. in l. 2. C. de constit. pecu. Et iura quæ in d. gl. allegantur. Vide et gl. in l. 2. ff. Si cert. pet. In qua gl. interim hoc notandū est, q̄ ea pecuniæ stricta acceptio et locum habeat in rescriptis, q̄ singulariter notandū esse censet Inno. in c. sedes. de rescript. Idque pro singulari et notandū esse iubet Lud. Ro. singulari 219. Secundo dicta

fuit olim pecunia, siue pecunia substantia, oīs res que ex pecorū permutationibus conquirebatur, secūdū quā acceptatione pecuniæ vocabulo cõstebatur quicquid homines olim in terris sibi possederant, iuxta allegationem D. Aug. & Bart. iam paulò ante præmissam, vt enim mortales olim sibi mutuo in rebus necessariis cõmodarent, omnino necesse habebant pecora, aliàsque res rebus cõmutare. Ad quā cõmoditatem posterior ætas magis industria, nummorū (quos pecuniam vocabant) vsū excogitauit. Vnde tertio pecunia siue pecunia tunc dicta fuit nummus coriaceus, nēpe qui ex pecorū corio confectus, ad valorem certi pretij cõstitebatur. Vide Lucam de Penna. in l. inter. de conueni. sic. debito. lib. 10. C. vel pecunia dicebatur nummus arcus, quē Saturnus postea inuenit, cuique tum pecudis cuiuspiā notā ad certū valorem impressit, cuiusque vsū populò ad necessariam rerum commutationem designauit. Huiusmodi nummos cū certa bouis, aut bubuli capitis nota postea magis affabre excudi curauit Ro. Rex Seruius Tullius. Quin & Theſeus quoque apud Græcos numos suos bouis nota insigniuit, vt vel hac numorum nota Atticos suos ad promptiorem agriculturam excitādo prouocaret. Vnde Decabium, hæc catombiū tunc nummū appellabant, qui decem aut centum numorū valore constabat, nempe qui cū bouis effigie decem aut cētum numos, aut aliud simile expressum precium designabat, quale precii in Hispanicis hodie realibus expressum esse cernimus. Qui de his plura, eaque certiora desiderabit, is legat Orationem Philip. Beroaldi habitā ante enarrationē carminis Georgici, atque Caii Suetonii Tranquilli, in qua oratioe inclitā rei rusticæ laudem explicauit. Cæterū quāuis Eutrop. lib. i. facie, & plures alij asserant nummorū inuentorem primū fuisse Saturnū, idē tamen Eutrop. lib. 2. cap. 3. ait postea à Ro. numos argenteos in vrbe excogitatos, & figuratos fuisse anno ab vrbe condita 477. Marco Amelio, & Paulo Seruio Fuluio consulibus, nempe post magnā Afrorū elassem à Ro. nauali prælio captam. Pro his ite ceterora cõperies apud D. Albe. de Ros. in d. cionario suo, in litera, Moneta. & ibi in additionib⁹ Speculatoris in repertorio, ti. de sum. expē. & De cif. Parla. Delph. q. 4. 12. & in Decif. 493. & apud D. Nicol. Bocriū in addit. ad Io. Mūtaig. in tract. de autoritate & p̄minētia sacri magni cõci. & apud eundē in addit. ad Dyrū in Regula, in obſcuris, iadditōe prima. Porro qd̄ eodē loco dicit triginta illos argēteos Iudæ ob hristi seruatoris nri traditionē numeratos, fuisse illos eosdē quos Thare pater Abrahamæ ad petitionē Nini filij Beli, & Ninuitarū regis fabricauerat, q̄q; p̄ multorū man⁹ peruenisēt in Pōrticū Iudæorū corbonā, mihi certe nimis fabulosum, & autoritate casū videt, vt id hoc loco explicare prætra D. Alb. de Ros. pigeat. Quocirca hoc incerto omisso ad percipiē vsū, & abusu explicādū pergo. Vfus itaq; pecuniæ q̄s & quā sit, quāuis experientia verius q̄ scripto aut Poetarū testimoniis cognoscam⁹, ipsi tñ vsus potissimū Principib⁹ ab bella gerēda est per necessari⁹, vt eā suis elargiāt militib⁹. Nulli em̄ milites vnquā dō suo, aut ex propriis militare debuerūt, per iura vulgaria. Nō decet, vt alicui militū suū dānosū sit officii, c. cū nõ decedat, de elect. in vi. §. itē in criminali. iij. q. iij. c. statutū. in fi. de rescr. li. vi. l. seruus p̄munis. ff. de furt. & l. cū gdā. C. de adminstr. & cura. Atq; hoc iā dictū militū officii quod nõ debet esse militib⁹ dānosū, itelligēdū est tā de publico q̄ de priuato, sicuti exponūt D. Io. And. in Nouella. & Domi. de S. Gemiano ibidē. Miles pariter vt ali⁹ qlibet, pecuniæ, & p̄mij spe certat. & Bal. i. p̄lud. tit. de iudicis. Si miles viderit se digno præmio priuatum, is mox oīa depopulari pergit. Quod & Robertus Gaguinus, in Chronica Caroli Franc. Regis sexti, facie 2. apertè narrat, de militib⁹, quibus p̄ regē de stipēdio militari nõ satisfactū fuerat: Quietis (ingt) p̄positū que regni primorib⁹, cū stipendia militib⁹ nulla soluerent, tñ nõ secus q̄ hostes, p̄dis, stuprisque populū milites vexebāt, quā ob rē agricole rura vicōsque d̄ferētes, in oppida, arcēsq; ne fortunas suas p̄ferēbāt, & c. Quocirca nõ temerè vulgo dicitur pecuniā esse neruū belli, vt ipsa potius iuxta primā hanc nostrā æquiparationē dicenda sit esse anima belli, nēpe per quā milites strenuè alimentur, per quā necessaria q̄que tñ victualia, tñ bellorū munimenta suo congruo tēpore, & loco expediuntur, & per quā tota belli militia quodammodo viuat, & triūphat adeo, vt sine ipsa vniuersa militaris turma p̄sus lægueat, p̄cidat, soluat, & pereat. Quin vt in militia, ita & in reliquis vitæ nostræ vsibus, & cõtra ctibus cõspicimus pecuniam tam esse necessariam, vt sine ea plerique tanquam exanimis, ac veluti semiui plateatim incedant: pecuniosi verò animosi, ac viuaciores vbi que sese ostēret. Certè sine pecunia (vt aūc sūt abusus, & mores ho-

minū) nihil efficit, vt nec corp⁹ qucquā sine aīa efficere pot̄. Verissimè itaq; dixit Hora. Regina pecunia donat & gen⁹ & formā, & c. Itē ille: Sine re (id est pecunia) null⁹ eris. Hinc quoque Lucas de Penna in l. Dñi, de agri. & cēsi. li. xi. C. ille. n. cui nullæ sunt pecuniæ, oī vř detitur⁹ auxilio, & q̄ quis pecuniā hēt, is oīa habere censet. Vide Bar. in l. cogi. ff. Ad Treb. in l. Talis, in prin. ff. de le. j. & Bal. in l. Si tuus C. de ope. libe. dicit pecuniā vitā esse hominis, p̄ notata in l. Aduocati. & ibi p̄ bonā gl. sup verbo, Virā. C. de aduoc. diuersi. iud. Panor. quoque p̄ illā l. Aduocati, iuncta gl. sua in c. cū oporteat, de accusationib⁹, dicit bona isthęc tpalia esse vitā hoīs. Quæ em̄ corpori ad operationes suas est aīa, hoc ipsū ad res quatuor gerendas mortalib⁹ est pecunia, & Bal. in l. receptiua. C. de p̄sti. pe. dicit et̄, qd̄ q̄s pecuniā hēt, is rē oēm quā cupit habere cõstetur, vbi & subnectit pecuniā optimū esse futurā necessitatis fideiusorē. D. itē Ambr. de pecuniæ abusu loquēs lib. officiorū 2. c. 21. hoc pecuniæ tribuit, q̄ pecuniarū possessores (sed corruptè poti⁹ q̄ verè) honore afficiat. Hoc magis in q̄tiādudū humanis influxit mentib⁹, vt pecunia honori sit, vtq; soli diuites admiratione digni habeant. Nā hodie vix ali⁹ vř q̄ diues honore dign⁹ esse putatur. Alan⁹ quoq; hanc humanæ nãæ corruptionē obseruās hiscē ferè verbis quaeritur: Si quis, inquit, pecunia tanquam loriceis argenteis armatur, is Tulliani torrentis impetum non metuit, is Hectorei incurfus nec fulgura, nec impetus formidat, neq; ad virtutis Herculeæ robur trepidat, neque per versipellis Vlyssis astutias, quas vilipendit, decipitur. Tantam enim vim, atque efficaciam nunc apud mortales obrinet pecunia, vt præ ipsa Dialectica cernatur muta, vt que Rhetoricæ subtilis facundia lægueat, vbi perorare cõperit inuocatum pluralitas. Quin & si in aurē iudicis, inquit, aut aduocati tinniat, susurre que pecunia, mox obsurdescit Orphei Iyra, Amphionis carmen, Virgilianaque musa pecuniæ voce suffocatur. Quid plura? Vbi pecunia loquitur Tulliani eloquiū tuba ruceſcit. Vbi nummus militat, Hectoreæ militiæ compeſcuntur fulgura. Vbi cūque pugnat pecunia, illic virtus expugnatur Hercules. In summa Nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat vniuersis, adeo vt fuit olim Virgilius cecinisse videatur cum Amorem extollendo diceret: Omnia vincit amor. Istud enim dictum retractans pecunia, mox Virgilio his verbis occinuit.

Non amor accipit, sed eo ipsa vincam.

Quod & multis seculis antè quoque notatum fuerat ab Ecclesiaste c. 10. cum diceret: Pecuniæ obediunt omnia. Sed hæc pecuniæ vis quæ nunc omnium criminum mater est, c. his igitur. 23. distinet. quæque veram iustitiam strangulat. c. Si rectè, & c. Qui pauper est. 1. 1. quæst. 3. non tam ex sua natura quam ex abusu & ex præposito corruptōque hominum iudicio nascitur. Nihilominus quum tam quotidianis experimentis, quam certis autoritatibus perdiscamus pecuniam tanti fieri, tam esse necessariam, siue que tum vsu, tñ abusu tanta moliri, vt rerum gerendarum anima meritò esse dicatur, profectò ille cum odore, doctoque cane venatus est, qui quis pecuniarū thesauros in suos castes retinuit. De quo cane D. Florianus in l. Statua. ff. de vstruſt. sic loquitur, Pecunia inuenta per canem, ad inueniendum pecunias latentes doctum, ea ad dominum canis pertinet. De eodem cane etiam loquitur Bertachin⁹ in suo repertorio, super verbo, Pecunia. vers. 54. Hic canis inquit, si hodie haberi posset, is re vera & meritò pluris fieret quibusuis aliis canibus, quos venatores ad aucupia, aut ad peruestigandas feras, perdices, aut coturnices multis studiis perdocere cõsueverunt. Cæterum quamquam hic multa de pecunia locuti sumus, nolim tamen ob id mihi calumniam de pecuniarum auiditate strui. Nam quamuis dicitur quòd nihil boni de eo præsumitur, qui semper & crebrò de pecunia loquitur, teste Luca de Penna in l. vnica. tit. de præscriptio. libr. 12. C. quod & confirmat text. in ca. Si cupis, ver. quem senseris. 16. q. 1. nolim tamen id mihi impingi temerè, quum h. c. de pecunia non locutus sim tanquam pecuniarum auaritia captus, aut quasi ex pecuniarū cupiditatis abundantia os meum locutum fuisset, ad quod prædictas autoritates respexisse puto, sed tantum, vt cum animi dolore commonstrum quantum in rebus mortalium ipsa pecunia valet: vnde & quis ipsius fuerit vsus, quis abusus, & quotuplex ipsius in iure fuerit acceptio. de quibus hic dicta nunc sufficiunt.

Persona, Fama.

Personam conseruat qui famam personæ conseruat, hæc Commu. opin. To. 4. TTTT 2

enim in iure æquiparantur. l. iusta. ff. de manu. vindica. Vnde quia honor & fama cuiuslibet pecuniario commodo præferuntur. l. Iulianus. ff. Si quis omni. cau. testa. Cinus in l. j. C. vnde vi. Non videtur esse aliud cui dignius famæ integritatem æquiparare possumus, quàm ipsi personæ, aut vitæ personæ, quæ aliquando mallet vitam perdere, quam famæ iacturam facere. De hac itaque famæ præstantia & ipse quoque meminisse in mea praxi rerum criminalium recognita, cap. 79. de necessaria proprij honoris defensione, nu. 5. vide etiam supra, Honor.

Persona læsa.

Istud contra personam meam committitur, & istud contra consanguineos meos committitur, paria æstimantur. l. lex Cornelia, in princ. vbi Bart. ff. de iniuriis. Et idem in l. 3. §. Si tutor inimicus. ff. de suspect. tuto. Et hinc est, quod ait Guilielmus Benedicti in 3. part. repetitionis cap. Raynutius, ibi, Qui cum alia matrimonium contrahens, nu. 99. extrâ de testamen. parem esse metum qui infligitur contra me, & qui infligitur contra amicum, ac consanguineum meum. l. isti quidem. ff. quod met. caus.

Pestis.

Pestis æquiparatur hostilitati. Butr. in c. cum dilecti. C. de dol. & contu. Et tempus guerræ vigentis inter homines, & tempus mortalitatis seu pestis æquiparantur: cum tunc censetur bellum inter Deum & homines, vt notat Bartol. in l. Naturaliter. ff. de vscap. Et Canonistæ in capitulo, Ex transmissa, de præscriptio. Videtur idem seruandû in vno, quod in alio, argumento l. Illud. ff. ad l. A. qui. cum vulgaribus. Adde Bald. in l. fina. C. de testam. vbi tenet quod si testamentum fiat tempore pestis, quo tempore non possunt testes facilius haberi, valet testamentum cum minore numero septem testium, propter necessitatem, argumento d. l. fin. pro his etiam facit l. casus. C. de testam. vbi propter necessitatem aliquid relaxatur de solemnitate, inducendo illam, prout eâ inducit D. Iaf. in prælle. l. fin. C. de testa. item facit: quia propter imminentiã pestis receditur à iure communi. l. de ætate, iuncta l. præcedenti. cum ibi notatis. ff. ad Trebellia. c. ad supplicationem, cum ibi notatis per glo. de renunciat. & c. cum dilecti. de dolo & cont. Item facit illud vulgatum: quia necessitas non habet legem, nec subiacet legibus. c. quod non est licitum, & ibi glo. bona, de regu. iur. & l. j. & ibi Bald. C. de operis liber. Item facit: quod necessitas facit probabile illud, quod aliàs non esset probabile, vt dicit Bal. in l. Si testamentum. C. de testa. Pro his facit etiam illa communis theoricæ Doctorum, quæ habet, Quod vbi aliquid etiam pro forma & solemnitate actus requiritur, tamen propter casum necessitatis valet actus gestus non seruata illa solemnitate, vnde videmus: Quod licet pro solemnitate sententiæ requiratur, quod feratur iudice sedente in loco maiorum, & aliter lata non valet, l. si vt propositis, 2. C. quomodo & quando iud. & l. pen. ff. de iustitia & iure, tamen alibi lata metu periculi vitæ, tempore guerræ seu belli aut pestis siue mortalitatis, puta super turri, valet & tenet, vt est glo. ordin. in l. j. & ibi Bal. & Doct. C. de senten. ex breui. recitan. & idem tenet glo. in c. fin. in verbo, Sedendo. de re iudi. lib. 6. Præterea his seruit decisio Ang. in §. quod autem, in authentico, de nõ alienan. colla. 2. per illum text. in verbo, aut etiam vno: si vnum solum ciuitas habeat, vbi determinat, quod stante statuto, quod nullus contractus minorum vel mulierum valeat, nisi interueniant duo notarij: tamen si tempore pestis, aut guerræ seu belli non possit haberi nisi vnus notarius, valet illo solo interueniente, & decisio eiusdem Ang. in l. si vacantia, C. de bon. vacan. lib. 10. vbi determinat: Quod si sit statutum in ciuitate, quod non possit fieri testamentum, nisi scribatur per notariũ matriculatum, si tempore pestis non reperiatur aliquis notarius matriculatus, poterit fieri testamentum per alium notarium non matriculatum. His etiam seruit: quia in dubijs opinionibus tenenda est illa, quæ fauet testamento. l. si pars. ff. de inoff. testa. & ca. si. de re iudi. quia causa conseruationis testamenti concernit publicam vtilitatem. l. vel negare. ff. quemadmo. testa. aper. Videtelatus per D. Nicolaũ Euerardi à Middelburgo conf. 61.

Petere.

Petere sed non impetrare, in iure par est cum non petere. l. ij. & iij. C. de in ius vocan. Et ad hæc facit tex. in Clementinica, de testam. vbi etiam dicitur, quod non sufficit petuisse licentiam, nisi eadem fuisset obtenta.

Pietatis causa.

Pietatis causa, par est cum causa dotis. Vide supra, Dõs.

Pignus.

Pignus & fideiussio æquo iure procedunt. l. fideiussor. §. vltim. vbi hoc notat Ange. ff. de constituta pecu. & Andreas Tiraquellus, de legibus connubial. & iure maritali, glossa tertia, in text. *Constructer.* charta 147. numero 102. Vide supra, Fideiussio.

Pirata.

Pirata æquiparatur hostibus fidei. Vide supra, sub verbo, Hostes.

Possessio secundi beneficij.

Habet possessionem secundi beneficij, & per eũ stat, quominus secundi beneficij possessionem habeat, paria sunt. ca. licet episcopus, & ibi Petr. de Anchara. no. nu. 1. de præben. & dignitatib. li. 6. Idem enim iudicatur de eo quod est in potentia, quod de eo quod est in actu. vt c. fi. de restit. spolia. & l. Labeo. ff. de statu liber. Multa enim sunt quæ nõ ad actum, sed ad aptitudinem solummodo referuntur, vt c. Maiores. §. Cæterum, De baptis.

Pronunciare vti possidebatis.

vel

Possessio, vt prius.

Pronunciare vti possidebatis, & iubere restitui possessionem talem, qualem habebatis ante litem contestatam, paria sunt. Glossa in vltima fui parte, in verbo, Ex testamento. in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iudi. quam glo. reputat singularem ibidem Bald. quam tamen glossam intellige secundum Bartol. & alios, quando in aliqua parte actorum probatorum apparebat, qualem possessionem ante habuerat, vt est in c. Pisanis, quod est c. fina. de restit. spolia. Extra hunc verò casum secus obseruatur, vt habet glo. in cap. licet causam, in verbo, Ita possideatis, de probat. Et Bartol. in l. j. per glossam ibi in verbo, Prohibeat, & in l. si duo, in principio, ff. vti possidetis.

Possessio per se, aut per alium.

Suo corpore possidere, & possidere corpore alieno, paria sunt, vt l. quod meo. ff. de acquirend. possession. Et hoc est generale, & regulare, in quocunq; alieno nomine possidente, siue sit seruus, siue filius familiaris, siue extraneus, vt l. generaliter, & l. prima. §. item acquirimus, cum sequen. ff. de acquirend. possessio. Et quod habetur in l. quadam mulier. ff. de rei vendica. & in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. Et l. quanuis. §. si conductor. ff. de acquirend. posses. cum similibus. Sic etiam iisdem modis retinetur possessio seruitutis, vt in l. vsu retinetur. ff. quemadmodum seruit. amitt. his sese confirmauit Ioã. Petrus de Ferrariis in practica, forma action. & real. in glo. per se seu alios, nu. 1.

Possessio iniqua.

Possessionem habere iniustam, & possessionem habere nullam, in iure paria sunt. l. tertia. §. ait Prætor. ff. de itin. acti. que priua. argumento capitu. inter corporalia. §. sed neque, extrâ de translat. Episcopi. Atque ideo iniustam possessionem non tuetur prætor. l. cum sponfus. §. si res. ff. de publicia. in rem actio. Huc quoque facit quod notatur in capit. quia cognouimus. 10. quæstion. 4. & c. Jam nunc. 2. 8. quæstio. prima, & Henric. Boic in capit. peruenit. de censibus. & cap. ad decimas, de restituito. spoliato. in 6. ita quoque tenet Franciscus Mingon super consuetud. duca. Andegauen. in titulo, De la punition des crimes. articulo 186. numero quinto. hæc paria velim omnibus Christianis esse persuasissima, potissimum illis qui scienter & violenter aliena possident. Imo & ea que optimo iure ad alios pertinere certò norunt. Hæc enim, quia ab ipsis erepta, aut occupata non sunt, sed quia à suis maioribus ad ipsos deriuata esse dicunt, an per fas, an per nefas ab ipsis ea conquisita sint, nihil curant, ideòque de eorundem restitutione, ne per somnium quidem etiam cogitant, prætexentes (vt dixi) ad se per iustam ac veram hæreditatem ea bona esse deriuata, non curantes,

Preces.

Preces & precium æquiparantur. Quia vt dici solet, carissimò constat quod precibus empti est. Quisquis enim præcariò aliquid consequi debet, is illud satis magno precio emisse credendus est, vt confirmat Apuleius lib. iij. Floridorũ, car. ij. & Seneca epistola 47. incip. Libenter. & Egid. de regimi. princip. lib. j. parte ij. c. 23. & Cornafanus in proemio suorum prouerbiorum, circa finem, & Erasmus in suis Chliadibus j. parte prouerbiorum 218. ibi, Emero malo quam rogare, & Aesopus, Emptũ longa prece forte magistrum. Refert idem Barbat. in c. cum dilecta, de rescript. vnde & tritum hoc carmen,

Gratus est donum quod tulit ante preces.

Glossa in cap. & si quotiens, versu. Non peteti, de simonia. atque hinc etiam est, quod dicimus, quod is, qui per longas assiduasque preces beneficium solummodo consequitur, plerumque simoniam committat: sed hæc certiora verioraque eueniunt in precibus superiorum, quas Adrianus Papa ob dignitatis, atque prælaturæ autoritatem vocat preces armatas, in quodlibeticis, quæstio 9. cap. quod ad secundũ, litera o. Plura quoque de his meminit Io. Neuiza. in sua sylua nuptiali, lib. 4.

Prædicare, Sacrificare.

Predicare & sacrificare parificantur. ca. presbyteros qui, 50. distinct. Sed infamis à sacrificando repellitur. Nam indigno sancta committenda non veniunt. ca. si quis verò non obediatur. xj. q. iij. ad idẽ c. j. 2. 5. dist. ergo & à prædicando, seu docendo. Proferes enim memorandi criminis labem non habet iudicium magisterij dignitatem. c. Sacerdotibus, in fi. 6. r. distinct. cuius etiã vita despicitur, necesse est vt eius prædicatio cõtemnatur. §. idem testantur, in fi. iij. q. 7. vide glo. in verbo officia, super art. 10. tertij tract. Ioã. de Terra rubea contra rebelles suorum regum.

Prælati & usufructuarii.

Prælati, & rector ecclesiæ comparantur usufructuariis, vt colligit Vdalri. Za. in l. hoc edicto. §. usufructuarius, nu. 8. ff. de oper. no. nuncia. Sed istud hoc loco notandum est, quod ibidem addit, & dicit, quod prælati, & rector ecclesiæ, possunt nunciare nouum opus & agere nomine ecclesiæ, idque cum expensis ecclesiæ. Ita tenet Bar. in l. in prouinciali, in fi. ff. eodem, de oper. no. nuncia. & allegat Inno. in c. conquirente, de offi. ord. c. præsentium, de testib. lib. 6. & ca. Abbate sane. de re iud. Dixi nomine ecclesiæ, quia nomine suo cum expensis ecclesiæ non possunt nunciare nouum opus, vel agere, nisi res illa principaliter concerneret factũ, vel officium rectoris, vel prælati, quod nunc mediã etiam totam ecclesiam concerneret, si membrum ecclesiæ concerneret. Verum hic oriri possit quæstio, quibus expensis nunciabit usufructuarius: In qua quæstione vtendum est hac distinctione, quod si sint impensæ exiguæ, tunc usufructuarius ad eas expensas ferendas teneretur. Si verò esset lis magna, & sumptus enormes, tunc dominus proprietatis pareretur expensas. l. Hactenus, in fine, cum l. seq. ff. de usufructu. & vt tutior sit ab immenso damno, usufructuarius poterit à domino petere expensas, aut de expensis certificare velle, antequam litem ingrediatur. l. si verò non remunerandi. §. si. ff. Mandati. & latius per Vdalr. Za. loco supra allegato, quem videte. Vide etiam infra, Rector.

Prælati, V usufructuarii, V suuarii.

Prælati secundum quosdam in fructibus immaturis, & nondum collectis æquiparatur vsuario, secundum quosdam verò vsufructuario. Horum autem opinio, qui prælatum cũ vsufructuario comparant, firmatur per glossam ca. duo sunt genera. 1. 2. que j. glo. similis in ca. cum esset, de testam. glossa in c. presentis, de offic. ordina. in antiquis. Illorum verò opinio melior est & sanior, qua prælati æquiparatur vsuario, & nõ vsufructuario, nam sicut vsuarius viuunt, & alitur ex vsu fructuũ, ita & prælati ex solis Abbatie vel ecclesiæ fructibus, & bonis alijs, viuere, & vestiri solummodo debet, vt habetur & firmatur per glossam solemnem, in c. quia nos, extrâ de testa. gl. in c. vltimo. de pignoriis, vide de hac distinctione etiam la tẽ Panor. in repetit. c. cum esset, extrâ de testam. quo circa si prælati moriatur fructibus immaturis, is eisdẽ nõ suos facit, sed eisdẽ successori relinquit.

Commu. opin. To. 4.

TTTT 3

Possessio violenta.

Possessio violenta, & possessio clandestina secundum nõnulos equipollent. atque hinc est quod sicut nõ licet haberi violenter possessionem excipere de dominio, ita nec licet excipere habenti possessionem clandestinã. l. j. §. j. ff. quod vi aut clam. & l. cum qui fugitium. ff. ad l. Flauia. de Plagia. licet secus videatur sentire Dinus in regula, qui ad agendum admittitur, cit ad excipiendum multo magis admittendus.

Possessionem amittere.

Possessionem amittere, & amittere actionem cõpetentem ad possessionem recuperandã, paria sunt per l. qui actionem. ff. de regul. iur. & idẽ pbatur ex notatis per glo. in l. fin. C. vnde vi. in vers. quod nõ suum est, vt notat per Bart. in l. Gallus. §. videntũ, in fine. ff. de liber. & posth. & Carolus Ruinus conf. clxj. incip. præmittendum est, nu. 14. primò volumine.

Posthumus.

Posthumus nascitur mortuus, & posthumus iam iã certo certius est mortuus, paria sunt. Ita tenet D. Hip. de Maris. conf. x. nu. 3. 6. j. vol. quia, vt inquit, talis posthumus nõ rumpit testamentũ atque hũc casum dicit fuisse de facto Bononia ita iudicatu. Ideoque hoc dictũ pro notabili refert, & sequitur D. Fel. in c. sicut ex tua. circa finem, extrâ de homicid. & p. eo facit etiã quod dixit Paulus de Leaza. i. cle. Pasto. de re iud. vbi dixit, quod paria sunt: Aliquem esse iã condematũ, & esse proximè cõdenandũ, etiã refert & sequitur D. Fel. in c. fin. in princ. extrâ de iudic. Item pro istis optimè facit, quod ille qui est lethali ter vulneratus, iam habeatur pro mortuo, secundum Bal. il. j. C. de nudi. Vbi etiam dicit, quod si quis piã alterum lethali ter vulnerasset bono die Veneris, aut in die Pasche, sic vt ex eo vulnere post aliquot dies mors sequatur, profecto ob illud homicidium æquè grauiter vulneras puniendus esset, ac si is lethali ter laesus eodem die Veneris aut Pasche statim ex eodem vulnere expirasset. nempe propter diei religio sam obseruantiam aggrauantem, quo die lethale vulnus in fectu fuerat. R. aliqua huic materiæ conuenientia videte apud D. Hippoly. loco supra allegato.

Postulare.

Postulare, & Aduocare: Postulãtes, & Aduocati in iure dicuntur esse pares. l. j. §. Postulare. ff. de postulando. Huic accedit ca non infames. versu. Est autem postulare. iij. q. vj. qui canon. prædictis Gregorij nouam constitutionem subiugit in canone, sacerdotis. extrâ de postuland. de his etiã ipse memini in meo Pupillorum patrocino, tit. de tutorũ & curatorum munere, c. ij. nu. 2. r. in postrema editione. cetera re pete superius, Aduocatus.

Postulare sine impetratione.

Non postulare, & postulare, sed non impetrare, in iure æquiparatur. l. sed si hac lege. §. prætor ait. ff. de in ius vocãdo.

Potentia ante actum.

Potentia antequam deducatur in actum, æquiparatur cõditioni. Bal. con. 10. 5. incip. Iudicare, vt ff. sed quicquid. lib. ij. Vnde interim non nascitur obligatio l. j. in fi. ff. de conditionib. & demonstra. & l. interdum. ff. de verb. obli. & l. Arethusa. ff. de sta. hom. sic à simili, licet sponsalia non ob aliud fiãt, quàm vt postea ipsum matrimonium perficiatur: dicuntur enim sponsalia, quasi spes matrimonij, quæ in sponsione cõstitit l. si vxor. ff. de adult. nondum tamen consummatũ matrimonium dicitur. Præterea licet sponsa ad id sit destinata, deuotãque, vt vxor statim fiat, suoque tradatur marito, nondum tamen vxor est, nec matrimonium cõsummatum: nõ, vt inter os, & offam multa intercideret solent, ita quoque multa intercideret possunt ne desponsata vxor fiat. matrimonium quæque perficiat, scilicet, aut matrimonium cũ alio prius contractum, aut mors alterius. scilicet, aut spõsus aut sponsa, aut alia impedimenta penè infinita, quæ subinde non tantum matrimonium contrahendum prohibent, verum etiã sæpenumero contractum dirimunt.

Præsentem esse.

Præsentem esse, sed cū difficultate posse adiri, & non præsentem esse, paria sunt. Ita Barto. in l. In contractibus, nu. 14. C. de non numer. pecu. vide supra, Ad esse.

Præter.

Præter & contra, vel Citra, vel siue æquiparantur, præsertim vbi aliquid pro forma datum est, gloss. in verbo, præter, in c. si cui, de elect. in 6. Abbas in c. causam quæ, nume. 7. extrâ de senten. & re iud. Sic quoque dicimus: præter bonū & æquum, præter bonos mores, præter animi sententiam, præter meritum &c. id est contra bonum & æquum, animi sententiam meritum, contraque bonos mores, &c. Sed ista grā matius relinquo.

Princeps, & Senatus.

Princeps, & Senatus parificantur. Vt latius infra breuitatis causa videre poteritis, sub c. Senatus, &c.

Princeps, & Fluminum impetus.

Princeps, vel Principis animus, cum Fluminū, vel mariū impetu comparandus est. Nam sicut Fluminum, vel marium impetuosus impetus, exundationes & violentæ diuisiones, sepe tota dominia nobis eripiunt, & cōtra, sicut Nilus sua debita inundatione adiacentes agros rigando fecundat, & quasi dominia tribuit, ita quoque iudices, ac principes dominia, agros, possessiones, aut priuilegia donāt, & eripiūt. §. quod si naturali, iuncta glo. in verbo, incipit Instit. de rerū diuis. & l. ergo. §. Alluio. ff. eod. de rerum diuis.

Priuilegium, Consuetudo vetustissima.

Priuilegium & consuetudo vetustissima paribus passibus ambulant, teste Oldra. cōsil. clxxij. vt ita quod per priuilegiū cōn cedi possit, hoc & consuetudine introduci. l. j. §. fin. l. in summa. §. item Varus, de aqua plu. arc. l. hoc iure. §. Ductus, de acq. quoti. & æst. l. vsu aquæ. C. de aqua ductu. l. fina. C. de vsu rei pri. lib. x. ca. noui. ibi Inno. de iudic. Et idem Oldr. p. cclxxiiij. vbi dicit, Cōsuetudine præscripta ius introduci, per quod vni tantundem queratur contra quemcunque, quantum alij: & hoc esse proprium consuetudini, vt vniformiter omnibus queratur prout fortuna dederit. & pro hoc etiam Bal. consuluit cōsilio xlix. incip. in factō Abbatis, iij. par. Vbi dicit standū esse tali consuetudini sicut priuilegio, cum vtraque dent & assignent iurisdictionem & territorium, vulgato c. super quibusdam. §. Præterea, de verb. significa. per l. i. ros. C. de diuers. offi. lib. xij. & quia consuetudo potentior sit præscriptione, vt voluit Bald. cōsilio clxxv. ante finē, vers. ex quo tex. j. parte. & ad æquiparata extendatur. Soci. in suis consiliis, cōsilio cclij. versiculo, Quinimo nihil igitur oberit, si minera nō sit tam vetusto tempore vsus. Cum enī consuetudine vetustissima obtinuerit quis alia regalia, huiusmodi consuetudinem etiam ad mineram extendi. Facit glo. & Doct. in l. De quibus ff. de legib. maximē q̄a regalia sint eiusdem conditionis vel speciei, vt ita quod de vno iudicatur, & de alio iudicari. Horum meminit D. Vdal. Zaf. lib. ij. consil. xvj. nu. 13.

Primatus.

De Primatu Petri, & ecclesiæ Romanæ. vide s̄. sub verb. Ecclesiæ.

Probatio illegitima.

Non esse probatum, & esse probatum, sed illegitimē, paria sunt. l. quotiens. ff. qui satisda. cogantur, cum aliis cōcordatiis ibi per modernos allegatis, & ibi Bar. qui eandem textum dicit continere vnum vulgatum, nempe: Non refert an quid non fiat, animale fiat, exempla videte in glossa, in verbo, quotiens, in d. l. quotiens. & de hoc Paulus Parisius consil. lxxvij. nu. 46, in iij. par. Vide supra, Non esse, sed non probare.

Probatio insufficientis.

Non probare, & probare, sed minus sufficienter, paria sunt. c. cum Bertoldus, & ibi Panor. nu. 28. extrâ de senten. & re iud. in c. tam literis, extrâ de iureiu. & optimē c. causam. extrâ de sent. & re iud. sic quoque nō probare, & inutiliter probare, vel insufficienter, paria sunt, vt habet bonus textus, in l. quotiens. ff. qui satis. cog. in l. nulla. ff. de auctori. tuto. & in l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudica. & ad hoc facit quod in notabili casu dicit Bal. in l. iij. C. de Episc. audien. & Barto. in l. filium. §. si quis. ff. de legib. & D. de Rota. in decil. ij. in ti. de

appella. in nouis. & D. Bartholomens à Chassaneo, cōsilio xliij. incipien. Ad iudicatio possessionis sacrifiæ. &c. nu. 16.

Probatio obscura.

Probatio obscura, & probatio nulla, paria sunt, præsertim ad effectum condemnationis. c. in præsentia. coniuncta memorabili glo. in verb. dubium, circa medium, extrâ de probat. Qui enim vult probare, is clarè & apertè probare debet, quod si non faciat, non prodest ipsi obscura probatio. cap. cum tu, extrâ de testib. quia eiusdem sunt effectus, Non probare, & probare, sed obscurè. Vide etiā de his supra, Excipere.

Probatio incontinenti.

De probatione incontinenti. vide supra, Incontinenti.

Procurator.

De procuratore illegitimo & insufficienti. vide supra, Cō. parere.

Prodigus.

Prodigi æquiparantur pupillis, & Furiosis. vide supra, Furiosus.

Promittere, & Dare.

Promittere & dare paria sunt, quod verum est, vbi est eadem ratio pro vt loquitur tex. in l. fina. C. ad l. Falc. Philippus Decius cōsilio clxxx. numero. 5. in ij. parte. Eadem videre licebit in capite, Soluere.

Promittere, & Soluere.

Promittere & soluere, paria sunt. l. fin. ff. ad Sylleia. & notabili. l. fin. C. ad l. Falc. facit textus vbi Decius, in ca. veniēs. j. de testib. & d. l. final. l. quamuis. §. interdum. ff. ad Velleia. & D. Vdalri. Zaf. in l. lulia. ait. ff. de dol. mal. & metus except. nu. 5. Itaque agnoscit legatum qui solidum promittit, sicut qui integraliter soluit, teste Bald. in d. l. fin. Vel sic, Si heres promittit soluere integra legata, tenetur adimplere sine Falcidie detractione, secundū Salicetum, eadem l. fi. Atque hinc notandum est diligenter, quod is qui promittit, tenetur soluere & de soluendo præstare cautionem, vt ait Viuianus post casum d. l. fi. Sed si soluisset sciens, & scienti videtur donare. l. cuius per errorem. ff. de regul. iur. & ibi Philippus Decius. Vide etiam infra sub titu. Soluere, & supra sub titulis, Dare, & Mandatum.

Promittere. } Precium.
} Vendere.
} Alienare.
} Dotem.

Precium promissum, & precium datum quantum ad obligationem in viro bono in iure sunt paria, vt voluit glossa in l. Inubemus nulli. §. j. in verbo, acquirantur. C. de sacrosanct. Eccles. qui textus. loquens de precio dato, etiam locum habet de precio solummodo promisso, quasi nihil intersit, an des aliquis, an promittas dare. Huic conforme est illud Leuit. xxiij. vbi iubetur homini, vt quicquid Deo vouerit, aut promiserit, bona fide reddat. Quod si animam spondidisset, dabat pro anima sua precium sub æstimatione. Sic de promissione animalium, domorum, & agrorum, quæ æstimatione & redemptione soluebatur: sed hæc de votis religiosus potissimum dicta sint. Nihilominus & eam legem etiam sequuntur Petr. Cyn. Bart. & alij ibi. Huic etiam cōsonat quod alibi dicitur, scilicet paria esse, realiter soluere, & promittere de soluendo, in l. vltim. C. ad leg. Falcid. & l. fuit. questionis, & ibi Alex. in vltimō notabili. ff. de acquiren. heredita. & l. si patronus. §. de illo. ff. de donat. & l. si quis testibus, ibi, donatione vel promissione. C. de testib. & l. & generaliter. iij. §. hoc edicto. ff. de calum. vbi hæc quoque paritas probatur etiam locū habere in pœnalib. ex hoc quod Bal. in d. l. vlti. not. scilicet: esse prohibitu alicui ne vendat, & idē esse prohibitu ne pmittat videri. Atque hunc Bal. videtur sequi Alex. qui dicit. Bal. simpliciter allegat con. xvij. incipi. Viso instrumēto, veri confirmatur prædicta, lib. iij. & expressius cōsilio cvj. incip. super alio. libr. vij. & lason. in l. ij. vers. Secundo modo. ff. de iurisdic. omnium iudic. & in l. vltima, charta vltima, nu. 134. per prædicta plenē. C. de iure emphyt. Et hoc optimē probatur in l. fi. ad resolvendā. C. de prædi. minor. ex quo notant Bart. & Salycet. quod qui alienare nō potest rem quamquam, is nec eandem potest promittere alienare. Si quis autem de his copiosior declarationem affectet, legat Andream Tiraquellum, de vtroque retractu, titulo, de retractu conuentionel. §. vij. numeris 30. 3. 1. 3. 2. 3. 3. 4. 3. 5. 4. 5. & 52. vbi

vbi de iisdem rebus multa, nēpe dos data, & dos promissa à pari procedunt. Statutum, & pactum deferens lucrum dotis, habet locum in promissa. Constitutio loquens de dote data habet locum in promissa. Authent. sed quamuis. C. de rei vxor. actio. procedit etiam in dote promissa tantum. Similiter, statutum aut pactum repellens fœminas dotatas, etiam obtinet locum, cum dos est promissa.

Promittere æstimationem rei.

Promittere tantum quanti ea res est, & promittere pœnā, paria sunt. Vel sic melius, qui promittit tantum quanti ea res sit, is ad æstimationis pœnam sese diuincit: nam iuxta æstimationem rei quicquam promittere, & pœnam æstimationis promittere, paria sunt, teste Zasius in l. stipulatio ista, §. si quis dolum. nu. 5. ff. de verborū oblig. nisi quod pœna est certa, at quanti ea res sit est promissio incerta: propterea cōsuluit. l. C. in l. fi. ff. de prætor. stipulat. quod debeat pœna exprimi, ne cogatur iudex facere æstimationē super eo, quod excessum est.

Promittere sub certa pœna.

Promittere sub certa pœna hoc debitum soluere, & dice re, nisi mihi soluas, promittis pœnā, paria sunt. vdalric. Zaf. in l. ad diem. nu. 12. ff. de verb. oblig. sufficiūt enim ista verba, promittis hanc summam sub pœna, ita eleganter glo. in l. rescripto. §. si pacto. ff. de pact. & facit l. heredes mei. §. idem iuris. ff. famil. herciscun. & tex. in l. fi. C. quæ res pigno. obligat. possunt.

Promittere quicquam ad tempus.

Is qui promittit antè calendas Ianuarij se aliquid daturū, & qui calendis Ianuarij id præstiterit, promissum seruat, & sic illa paria sunt. vdalric. Zaf. in l. qui ante. nu. 3. ff. de verb. obligat. vel sic, Qui promittit aliquid ante calendas Ianuarias, & qui promittit ipsis calendis Ianuariis, nihil differunt.

Protestari de non apparenti.

Non protestari, & protestari super eo quod non apparet, paria sunt. l. apud eos. & ibi Bald. C. de fide instrumens.

Prouincia.

Essē in prouincia, & esse circa prouinciā, olim Romanis fuerūt paria. c. Romana, & ibi Pet. de Anch. n. 5. de offi. ordinarij. & sic est argumentum quod æquē citandus sit ille qui est circa prouinciā, atque ille qui est in prouincia, vt habetur in c. cum olim, ad finem, extrâ de dol. & contuma. & c. extuæ, extrâ de cleric. non residentibus.

Proxima, vel proximè futura.

Quæ sunt in fieri, vel mox futura, ea pro iam factis censentur, iuxta text. notabil. singularem & vnicum, in l. vestimētum. ff. de auro & argent. legat. illud enim quod fieri debet de proximo, habetur ac si iam factū esset. l. j. §. sed in eo quē. ff. ad S. C. Sylleianum. sic quoque quod feliciter coepit est, id quasi pro completo habendum est, teste Bartolo in l. quo minus. in v. q. in princip. ff. de fluminib. Item ad hunc modū, & iuxta eandem rationem, præscriptio infra proximos dies perficienda, ea pro completa habetur. l. si fundum. §. vltim. ff. de fund. dota. & in l. non tantum, in principio. ff. de excusat. tutor. Vbi etiā pupillus proximus pubertati, pro pubere habetur, quantum ad id vt non præstet excusationem suo tutori: nam à contrario simili, tutela illius habenda est pro finita, quæ statim est finienda. Vñ per illum est textū in l. si qs. §. vltimo. ff. quod met. caus. Bart. dicit paria esse, aliquid esse proximè futurum, & iam esse pro ductū in esse. Sic quoque Basilica nondum consecrata, proximè tamen consecranda, gaudet priuilegiis ecclesiasticarum, ac si iam esset consecrata, potissimum, si ea basilica auctoritate summi pontificis, aut Episcopi edificata iam esset, quia quod de proximo faciendū est, habetur pro iam factō: deinde à maiori: Si Episcopi palarium immunitate gaudeat, multo magis Ecclesia aut Ecclesiæ basilica, tex. in c. Ecclesiæ. de immu. Eccles. per quem not. Panor. ibi in iij. not. & in c. vlt. extrâ de Iudæ. Vbi baptizatus & mox baptizandus codē vtuntur priuilegio. Ex quo not. ibi Panor. & Fel. quod idē priuilegium debetur rei, quæ est in fieri, & rei iam factæ, vt habetur in cap. Pisanus, extrâ de rest. spolia. Ex quo etiam notat Panor. ibi. & consil. 85. incipiente, postulatio. lib. j. q̄ potētia, quæ est facillè reducibilis ad actū, habetur pro ipso actu. Item iuxta tex. in cap. religioso, de

sentent. & excōmunic. lib. vj. dicitur, quod is qui religionē ingreditur, licet nondum sit religiosus, dum tamen tacitè, aut expressè religionem fuerit professus, pro vero religioso habendus erit, adeo vt si quis in eum violentas manus iniecerit, excommunicationem non euadat, perinde enim is inuadens & percutiens peccat, ac si religiosum percussisset, nimirum quod is iam proximè religiosus sit futurus, & ad eā iam iam amplectendam destinatus sit. De qua re vide quæ Andreas Tiraquellus amplius dixit, in tractatu retractu, tit. j. §. j. in glo. viij. in verbo, Le parent. nu. 30. ad hanc quoque rationis similitudinē nihil interest, an res sit in conspectu, an verò proxima, vt statim cōspici possit, sed paria sunt, iuxta gl. notabilem quam approbant omnes in l. j. in prin. & gl. 2. ad medium, ver. Sed si non est in conspectu. ff. de acquirend. possess. Cum quibus consentit, q̄ dicit Bald. in d. l. non tantum, in principi. ff. de excusat. tut. scilicet, q̄ id q̄ propē est, nihil distare videatur ab eo quā iam præsens est, q̄ sumptum est ab Aristo. lib. 2. Physicorum. & ex text. in l. præsens. ff. de procura. vbi causæ suæ præsens adesse censetur, qui in hortis suis est, aut qui in foro, aut qui in vrbe, aut qui in continentibus ædificiis adest. Poterit enim is, vel per minimam citatiunculam ad causæ suæ defensionem adest, si opus esset. &c. Ad hunc quoque modum pro cancellato habendus est, qui de proximo est cancellandus, l. pen. & ibi Bar. Bald. & alij scribentes. ff. de mil. testa. & Bal. etiam in consil. 2. r. incip. processus. lib. 5. Item fructus proximè seu statim colligendi habendi sunt pro collectis, Bal. in l. diuortio. §. interdum, per glo. ibi. ff. solu. matr. Quod enim de proximo futurum est, id vti que pro iam factō habendum est iuxta text. in d. l. pen. & vt ibi Bart. & alij annotarunt. ff. de militari testa. vbi pro cincto habetur, qui proximè cingendus est, sicut etiam ibi notat glo. Et ideo Bald. illum tex. ad hunc modum explicat, Potentia actui proxima, pro ipso actu habenda est. Atque id ex eo tex. etiam confirmat idem Bald. in l. si impuberi. in fi. ff. de tut. & curat. dat. ab his Sic & idem Bald. in ca. ipsa l. pe. notat, quod qui proximè debet consecrari, habeatur pro cōsecrato. Et qui proximè licentiandus, habeatur pro licentiatō. Et qui iam proximè doctorandus est, habeatur pro doctore, maximè in fauorabilibus, quia quisquis est in proxima actū potētia, is quoque in ipso actu inesse videtur. De actus propinquitate abundè meminit D. Andreas Tiraquellus de legib. connubial. & iure maritali. l. 1. §. l. connubiali, numeris 5. 9. 10. 11. 12. 13. & 14. cum sequentibus, quæ ibidem studiosis iuris consulere licebit.

Publicum, Diuinum.

Publicum & diuinum æquiparantur. l. fi. C. de sacros. Eccl. sed diuinus actus, sicut & natura, mutari non potest. Bal. in l. in adoptionem. C. de adoprio. Igitur & quæ ad ius & vtilitatem publicam pertinent, præcisè sunt sine commutatione explēda. Huius æquiparationis meminit D. Vdalr. Zaf. lib. i. consil. 8. nu. 22.

Pupillus.

Pupillus, Minor, & Prodigus, & generaliter omnes, qui curatorum adminiculo patrocinioque reguntur, in iure æquiparantur, ipforumque in non alienando, in non ferendo testimonio, & in non vendendo, eadem est ratio. Imo in plebiscito nō solum Iurifconsultorum, sed etiam & Imperatorum testimonio germani sunt, quemadmodum ad oculos cernere est apud Vlpia. in l. Fulcinus. §. adeo. & seq. vbi Alexander Imolenis. ff. quib. ex caus. in poss. eatur. Et idem in l. qui n̄que, ibi & D. Bald. ff. de reb. eor. qui sub tutel. vel cura sunt. Quibus accōmodabitur Imperatoris Iustiniani l. propterandum. §. fi. C. de iudic. atque apertè & pulchrè in authē. minoris debitor, ad fi. C. qui dare tut. vel cura. possunt. Necnon in corpore vnde dicta authē. de prompta est, in authentic. vt hi qui oblig. se habe. perhib. res minor. §. Sed & si qs. constit. 2. Horum ipse quoque memini in meo Pupillarum patrocinio, tit. de tutorum & curatorum munere. c. 8. in postrema editione. Vide infra, Rēspub.

Qualitas.

Qualitatem inesse alicui ex priuilegio, & qualitatem inesse per naturam, paria censentur. Ita eleganter Bald. in l. cum ex oratione. ff. de excusat. tuto. sic refert D. Vdalr. Zaf. consil. 1. lib. 2. nu. 10.

Quietantia.

Quietantia, siue Apocha, & obligationis cancellatio sunt paria. Vide supra, Cancellare, & infra, Scribere.

Rapina.

De Rapina, & furto, vide supra, Capere pro furari, & Furtum.

Rarum.

Rarum & nunquam, quantum ad rerum probabilitatem in iure æquiparatur. c. coram, extra de offi. deleg. Et hinc est, quod dici solet, quod raro contingit, id pro miraculo est æstimandum, vt dicit text. in authen. de consulib. collat. quarta, & Philippus Decius in regula, ea quæ rara. ff. de regul. iur. ad exordium. Ex quo notandum est, quod de his quæ raro accidunt, regulariter nulla ratio habeatur apud legislatores. ad quod valet idem text. in l. nam ad ea. ff. de legib. cum nequaquam dissimilibus iuribus, vt per glossam in ca. literas, extra de desponsat. impub.

Rata.

Pro omni rata & portione legitima aliquid dicere & aliquid dicere animo compensandi cum rata, & portione legitima, in iure sunt paria, vt est text. notandus in l. prima. §. primum. C. de rei vxor. actio. secundum Baldum ibi. Et Alexan. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de legat. primo. Carolus Riuinus, consil. 118. incip. videndum est l. nu. 2. §. 3. vol.

Ratihabitio.

Ratihabitio comparatur mandato. c. ratihabitio. de regulis iuris. lib. 6. & ibi Dinus, & Valtri. Za. in l. de accessionibus. numero 16. ff. de iur. f. & temporalib. præscriptio. Et istius exempla multa patent, non solum in contractibus, sed etiam in delictis. In contractibus, vt si aliquis emisit rem sine meo mandato, non vine tamen meo, & eandem rem mihi tradi posceret, & ego postea ratam habeam huiusmodi emptionem: perinde competeret mihi in eam rem dominium, & possessio per ratihabitioem, sicut competeret mihi ius dominij per procuratorem, qui talem emptionem meo nomine in mandatis habuisset: quia talis ratihabitio retrotrahitur, & omnino comparatur mandato, argumento l. si ego. ff. de negot. gest. Et l. Communis. §. procurator. ff. de acquir. rend. possess. Et idem confirmatur l. si quis offerenti. Et l. vero procuratori. §. fin. Et l. qui cum decem. §. si. de solutionib. In delictis autem, quæ possunt per alium committi, hæc similitudo sic patet. Si quis vulnerasset clericum nomine meo, & ego id ratum habeam, non minus ego excommunicatus existerem, quam si vulneratori id in mandatis dedissem, vt talem clericum meo nomine vulneraret, ca. cū quis. de sentent. excommunicata. libr. 7. Similiter si quispiam seruitur vel amicus, clericum, qui mihi iniuriam realem vel verbalem intulerat, meam ob gratiam percussisset, & ego id factum ratihabitioem, vel percussoris receptione comprobasset, & hoc nomine is percussor mihi gratior esset, & esse cœperit, eo casu etiam excommunicatus existerem, non secus, quam si hoc percussori in mandatis dedissem: Verum si ego amicum vel seruitorem talem in ædes meas non recepissem, sed illum potius expulissem, sic vt per nulla indicia externa posset certò constare, vel apparere, quod tale factum ratum habuerim, tamen in rei veritate, & mente interna, id factum ratum habuerim: in eo casu sustinuit Hostiens. in c. mulieres. extra de sentent. excommunicata. me quò ad Deum in foro conscientie esse ligatum, non autem in Ecclesia militante, quæ non iudicat de occultis, c. sicut. de simonia, & ca. à nobis. 2. extra de sententia excommunicata. d. c. cum quis, iuncta glo. ibid. in verb. tuo nomine. de sentent. excom. lib. 6. Ego hæc latius non tracto, sufficiant remissiones, nempe ad locos & passus præalleg. & ad Bald. post glo. in l. si pupilli. §. si. de neg. gest. & ad le. Pomponius, co. tit. Et Pau. de Castr. conf. 41. §. in antiq. Et Bal. in consil. 152. lib. 1. Et Bar. in leg. j. §. sed & si cum quis. ff. de vi & vi arma. l. non ideo minus. C. de accusationib. Et Bal. in l. si. ad f. C. ad Macedo. Inno. & Doc. in c. 2. de ordi. cognitionum.

Recusatio.

Recusatio & Appellatio in iure æquiparantur. Vide supra, Appellatio.

Rector inutilis.

Non habere rectorem, & habere inutilem, paria sunt. c. 2. de tranflat. Epif. vbi ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum, sed inutilem. Nam & alibi Prelatus inutilis reputatur pro mortuo secundum glossam, ibi ad verbum, inutilem. Et Episcopus inutilis non meretur nomē Epif. c. non omnes, secunda quæstion. 7. Sic quoque vitiosa cautio, nulla est cautio, l. quotiens. ff. qui satisfada. cogan. l. quamuis. ff. ad Velleia. Et vitiosa autoritas, nulla est autoritas, l. nulla. ff. de auth. tuto. Et reproba solutio, est nulla solutio, l. si pignore. §. q. reprobos. ff. de pignora. actio. Et ideo dicit Hostiens. ad dict. ca. 2. §. sed neque, quod sic quoque & eccles. quæ prælatum habet inutilem, ea censetur semper vacare. Alia vide supra in c. Maritus.

Reddere deterius.

Rem non reddere, & reddere, sed deteriorem, vel reddere ita vt haberi non possit, paria sunt, expressa l. 3. §. 1. ff. comodati. l. Julia. §. si quis. ff. ad exhibend. ibi. Sed & si quis, in l. §. si res. ff. de solu. cum iuribus aliis vulgaribus.

Relaxatio ex carcere.

Quomodo aliquis ea apparenti innocentie causa relaxandus sit à carcere, vide supra sub capite, In esse aliquid consultare.

Relegatio.

Relegatio ad ergastula, seu ad vincula nautica, & poena perpetua, aut perpetui carceris, morti ciuili proculdubio comparantur, Innocentio & aliis testibus in cap. qualiter & quando, extra de accusa. Et Panor. in c. tua discretionis, extra de poenis. De his & ipse abunde memini in praxi meorum criminalium, titulo de carceribus. nu. 2. & titulo, de relegatione ad ergastula seu vincula nautica, numeris 37. & 45. Quæ vincula nautica, errabundi, siue vagabundi nebulones & similes, & mendici, non secus, quam mortem habent exosa, adeo vt plerumque decollationem ergastulis nauticis præferant. Ratio & causa hæc assignari potest, quod multis leuior videatur ob moriendi necessitatem mors quamvis subita, quam illa nautica, tam diuturna, totque supplicis afflicto hominem excarnificans, adeo vt hæc mors ciuili nulla non morte naturali sit multo terribilior. Cum enim hi in singulas horas mori videantur, nunquam tamen ipsis sæpe sperata atque implorata morte frui contingit, sed pro vna, eaque per breui morte optata gladij moriuntur milles. Quod quidem mortis genus tam sæpe repetitæ propter poenarum assiduitatem improbos quosque & facinorosos homines maximo atque extremo metu terreat & exanimat. Maximas atque adeo intolerabiles esse trirremium miseras, & calamitates, satis superque indicat vetus hoc prouerbiū, Qui vitæ trirremicæ desiderio tenetur, eius voto Deus aspiret meliora. Quo vt consueuerunt, qui ex vinculis seu ergastulis nauticis euaserunt. Plura alia videte locis iam præcitatis, & supra, Exilium, Deportatus.

Relinquere post mortem.

Relinquere simpliciter post mortem, & relinquere post vitam, paria sunt. l. Titia. §. si. & ibi Bar. ff. de le. 2. & Caro. Ruinus consil. 3. incip. de pluribus queritur, nu. 9. 2. volu.

Relinquere per partes.

Ab initio per partes relinquere & relicto simpliciter per partes modificare, paria sunt. Ita habet Bar. in l. Lucius. §. qui habebat. nu. 1. ff. ad S. C. Trebel. Vide Bal. in l. in 9. q. C. quando non petent. partes petentib. accref.

Remittere, donare.

Remittere, & donare eadem sunt, per ea quæ notantur à Barto. d. l. Aurelio. §. Gaius, vers. Ideo pro declaratione. ff. de libera. legat. Ad hoc facit quod notat idem Bar. in l. sub prætextu. 2. in prin. C. de transact. & ibi Fulg.

Renuntiare.

Facto renuntiare, & verbo renuntiare paria sunt. l. non dubium. C. de legib. c. intelligentia, extra de verb. signi. cum sine numero similibus iuribus.

Res in-

Res inuentu difficilis.

Res non extare, & extare, sed inueniri non posse paria sunt. Bar. ita notanter in l. cum res. nu. 8. ff. de leg. j. Ad hunc quoque modum paria sunt: Rem aliquam inuenire non posse, & rem possideri non posse. l. cum vnus. §. fin. ff. de bo. autor. iudic. possidendi. Vide etiam supra, amittere conspectum.

Res subhastata.

Rem esse subhastatam, & rem esse præconizatam, in iure sunt paria. sicut latius memini infra, sub titulo, Subhastatio.

Respondere obscure.

Respondere obscure & prorsus nihil respondere, paria sunt. l. de ætate. §. nihil interest. & ibi Bar. & Alex. ff. de interrogat. actio. vbi Vlp. sic ait: Nihil interest neget quis an taceat interrogatus, an obscure respondeat, vt incertum dimittat interrogatorem, & l. Sacri legibus. §. si. ff. ad l. l. repetunda. Ad prædicta quoque faciunt c. j. & ij. & quod ibi notatur, de confess. lib. vij. & ita tenuit Io. Pet. de Ferrariis, in practica, sub forma interrogat. fiend. reali actione, in glo. Compellatis respondere, nu. 3.

Respondere impertinenter.

Nihil respondere, & respondere impertinenter, vel respondere ad non interrogata, in iure censentur esse paria. l. de ætate. §. quod autem, ff. de interrogat. act. vbi ait Vlp. Quod autem ait prætor, omnino non respondisse posteriores sic acceperunt, vt omnino nihil respondisse videatur, qui ad interrogatum non respondit, id est, pro se poscit, scilicet responsionem, & ibi Bart.

Respublica.

Respublica, Fiscus, Pupillus, & Minor, in iure æquiparantur. Rem publicam enim inquit Imperator vt Pupillam extra ordinem iuuari moris est. l. rem publicam. C. de iure reip. lib. 1. Concordat l. publicam. C. quib. ex caus. maior. & l. qui solidum. §. etiam, in ff. de legat. ij. Quemadmodum enim sententia aduersus Pupillum seu minorem indefensum lata, est ipso iure nulla, l. acta. §. vlt. ff. de re iudicat. & l. cum & minores. C. si aduersus rem iudicat. sic quoque nulla censenda est sententia, si ea lata fuerit aduersus rempub. alicuius ciuitatis indefensam. l. j. C. de iure reipublice. l. 1. Item sicut minoris debitor à tutela eiusdem minoris arcetur, & auth. minoris. C. qui dare tuto. posita debitorum rerum publicarum, donec soluerint, ab honoribus, hoc est, à gubernatione eiusdem reip. arcetur. l. rescripto. §. debitorum. ff. de munerib. & honorib. Sic & contra. Sicut transactio à republ. facta contra communem iuris regulam, sub prætextu alicuius instrumenti postea reperti rescindi potest: ita etiam rescindi potest talis transactio à minori facta, l. rem publicam. C. de iure reip. lib. 1. in l. Imperatores, vbi ita infert gl. in verb. negotio. & in verbo, ex causa. ff. de re iudicat. cui concordat gl. in l. sub prætextu. C. de transactioib. & iunctis traditis per Bar. in rubr. C. de iure fisci. & per eundem Bar. & latius Bal. in l. constit. C. de poena iudic. qui male iudicat. dum ponunt, An respublica & fisci sunt idem.

Restituere.

Restituuntur in integrum Pauperes, Pupilli, Respublicæ, Minores, & Ecclesia. vide supra, Bona.

Rex, Imperator.

Rex nulli subditus, & sui, per omnia Imperatori & suis æquiparantur, quum Rex non recognoscens superiorem in regno suo habeat eandem prærogatiuam, quam habet Imperator in terris Imperij, vt voluit Bald. in ca. cum venissent, de eo qui mitt. in poss. caus. rei feruan. Idem Andr. Barbat. in c. possessionem, de probat. Huius & meminit gl. super verb. officia, super libello Ioannis de Terra rubea contra rebelles suorum regum, artic. 10. iij. tractat.

Sacrificare, Prædicare.

Sacrificare & Prædicare parificatur. Vide supra, sub thema

te, Prædicare.

Satisdatum esse.

Satisdatum esse vitiosè, & cautum esse vitiosè sunt paria. Vide supra, Cautum esse vitiosè.

Satisfacere de crimine.

Satisfactum esse de crimine, & poenam criminis esse solutam vel præscriptum esse cognitioni criminis, paria sunt, vt est casus in l. sed si vnus. in §. sed si ante, ff. de iniur. Item D. Franciscus Aretinus, in c. cum P. Manconella. de accusat. qui Aretinus inter alios alibi adducit etiam Bald. in l. si cum, in principio. ff. si quis caut. & in l. non dubium, in fi. C. de legib. vbi dixit, quod si constet ex actis, quod sit præscriptum cognitioni maleficij, iudicium ipso iure est nullum, & sententia inde sequuta, pro quo præter D. Franc. Aretinum, etiam facit quod D. Hippolyt. de Marsiliis refert consilio quadragesimo sexto. numeris 22. & 23. in primo vol. Vbi adducit etiam Baldum in l. si poena, in fin. ff. de condi. indeb. vbi dixit, quod licet lapsus præfixi temporis à iure non tollit naturalem obligationem, hoc est verum in ciuilibus, sed secus est in criminalibus, & in delictis, vbi præscriptio cognitionis criminis ipso iure interimit obligationem, quia lex dicit eam obligationem per talem præscriptionem aboleri in totum, vt in d. l. sed si vnus. §. si ante. ff. de iniuriis. Et subdit etiã quod in criminalibus exceptio præscriptionis, est exceptio intentionis & facti. Ceterum hoc loco notandum est, quod quæuis satisfactio pro ciuili debito fieri soleat, aut solutione debiti, quietantia, remissione: aut fideiussione condigna. In criminali vero debito satisfactio aut solutione poenæ debita, aut criminis præscriptione, aut clementi Principis remissione, de quibus iura loquuntur. Fit nihilominus & criminis satisfactio per legitimam sui purgationem, quam criminis absolutio iustè consequitur. De hac purgatione legitimus Genesis 38. cap. vbi Thamar in biuo soceri sui furtiuum rapuit concubitu, quæ postea crescente vtero, stupri accusata, & ad incendium postulata, sese apud focerum iudicem purgavit per annulum, per baculum, & per armillum suo socero ostensa, vt qui eius concubitus causa fuerat, eiusdem quoque concubitus absolutionem merito pronunciare deberet. Similiter David j. Regum 24. & 26. sese purgavit apud Saulem de suspitione inuasionis: egni, ipsique reconciliabatur: primo ostensa ipsi parte chlamydis sue in spelunca (in quam alui exoneranda causa cesserat) præscisse. Deinde ostensa Sauli hasta & aquæ schypho, quæ à capite ipsius dormientis abstulerat, quibus inquam locis David commodissimè ipsum Saulem interimere absque teste potuisset, sed Deum reuerentiam tantum scelus committere noluit. ob quas causas David sese apud Saulem abundè purgavit, & sic per impetrationem gratiæ de suspecto, & de delato crimine satisfecit.

Scire parum.

Scire parum, & scire nihil, æquiparantur. pro quo facit c. licet causam. in §. quanquam. in verb. nulla vel modic. de probat. Et textus instituti. de l. falcid. circa principium, in verbo, pro nullo aut minimo lucro. Huic seruit glossa in §. penultimo, in authentic. de instrumento caut. & fide. in verb. Inter quos, ad finem, quod nihil scientis, & parum scientis æqualis sit conditio & c. Huius etiam meminit Hippolit. de Marsiliis in practica in §. & quia. nume. 6. In huiusmodi quoque parum vel potius nihil intelligentes pastores acriter inuehit ipse propheta Esaias. 56. ca. Speculatores, inquit, eius cæci omnes, canes muti non valentes latrare. Et post pauca subiungit, Ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam & c. Ceterum quando dicimus parum scire, & nihil scire esse paria his scriis aptari quoque poterit non infestius iocus, de quodam clerico medico & paupere, qui cum ab Episcopo quodam elemosinam peteret, miseradū sese pauperem clericum esse asseruit. Cui? Episcopus? misere ipsū appellare cœpit, cuias esset, vbi studuisset, cuius fortunæ haberet parētes, & familia pluratū hic simulatus clericus? pudefact? & Episcopi iōga oratiōe & punctionatione attonitus, nihil ad Episcopi interrogata respondere potuit. Episcopus admirans tam audacis & effrontis silentiū, rogat cur non responderit, & an interrogata non intellexerit, quod vbi Gallica lingua comprobasset, eundem effrontem

Epi

Episcopus obiurgat, & qua fronte sese pro paupere clerico venditaret, qui ne latine quidem fari potuisset, interrogat: Ad quod is, scilicet clericus, Episcopo faceret materno suo idiomate respondit, Dixi, inquit, mi Domine me pauperem esse clericum, quod verum est, nam tantò sum clericus pauperior, quantò clericus sum imperitior & indoctior. quo lepido dicto Episcopus placatus suo clerico slipem largiebatur, ipsamque cum risu dimisit.

Scire Debere.

Scire, & scire debere, quantum ad obligationem in iure sunt paria. l. quod te, in fi. & ibi glo. Alberic. de Rosat. Bart. Bald. Angel. Salic. & prop. omnes. ff. si cert. pet. & l. si duo. & ibi Alberic. & Ang. ff. de acquir. hered. Ex quibus ipse Ang. dicit paria esse, Scire, & facile scire posse, l. si Titius & Seia, in princ. ff. de fideiussor. & l. Iulianus, quæ est penul. ibi, qui scire potuisset, & ibi Alberic. ff. ad S. C. Macedon. & l. quisquis, & ibi glo. vlti. ff. de rescin. vend. & l. idem. §. j. ibi, Intelligit, vel intelligere debet. ff. ad l. aquil. & l. qui fundum. §. Seruus, & ibi Dyn. & Alberic. ff. pro emptore. & l. j. C. de periculo ruto. & l. prohibere §. vlt. & ibi Alberic. ff. quod vi aut clam. & gloss. in l. mora. in verbo, difficile, post principium, & ibi Salicetus versiculo, prosequor alia verba. ff. de vsur. Huic sententiæ addendus est text. quem non ignorant aduocati practici: quoniam eo quotidie vsitur, in l. si quis inficiatus, ff. de positi. & Philip. Decius eandem. l. quod te. notatur idem etiam per glo. in d. l. qui cum alio contrahit. ff. de regu. iur. in fi. in verb. eius, dñi dicit parem esse culpam, Scire se obligatum esse, & scire debere se obligatum esse. Vnde sicut denunciari potest ille qui scit se debitorem, vt notat Bald. in authent. ad hæc. C. de vsur. & Pert. Iacob. tit. de actio. ex empto. melior & æquior. in princ. & Bald. in l. qui contra. C. de incest. nuptiis. vbi dicit cum haberi pro sciente qui non vult scire. Plura apud D. Andream. Tiraquellum, in suis commentariis de vtroque retractu. tit. de retractu lignagier, §. xij. Transporter la chose à autre, glo. j. nu. 9. De hac quoque necessario requisita scientia & ipse memini in meo Pupillorum patrocinio, tit. de tut. & curato. munere. ca. ix. nu. 100. 222. in postrema editione. Cetera requirere ex superiori capite incipiente, esse, & esse debere. Porro de isto titulo Theologia Iurisperitis non nihil variant, & de eo secus sentiunt. Theologis enim scire debere & nescire, profus idem est cum ignorantia, quam crassam vocant & supinam, quæ adeo à delicto non excusat, vt id magis aggraueret, nempe quòd id scire aut præuidere potuisset, si aut voluisset, aut si non obstante inertia omnino libuisset. De huiusmodi loquitur propheta David Psal. xxxv. Noluit intelligere, vt bene ageret. Vnde timendum est quod nos apud Christum iudicem non excusabit ignorantia voluntatis Dei, legis diuinæ, preceptorum Ecclesiæ, & omnium eorum, quæ salutem nostram directè concerniunt: nam ea Christianus omnis merito scire tenetur, nisi à sua professione profus alienus existere malit.

Scire posse.

Scire & scire posse sunt in iure paria. l. penulti. ff. ad Macedo. notar. Bald. per illum text. in l. qui contra. vbi Bald. C. de incest. nup. in capi. ij. de tempo. ordi. in vj. Philippus Decius in l. qui cum alio contrahit. ff. de regu. iur.

Scire posse facile.

Iam scire & facile scire posse, paria sunt. Angel. in l. si duo, ff. de acquir. hered. cum dicit paria esse, Scire rem & rem facile scire posse. Ita Vdalri. Zaf. in l. si per errorem, ff. de iurisd. omnium iudicum, numero. 30.

Scribere appocham.

Scribere sibi satisfactum esse, & obligatoriam schedulam cancellare, paria sunt, argumento l. nihil interest, & ibi Bart. numero 1. ff. de alimen. legat. vide etiam supra, Cancellare.

Scribere.

Scribere totum manu propria, & alterius scripturæ manu propria subscribere, paria sunt. Vel sic, Scheda hæc tua manu tua scripta est, & scheda hæc scripta manu alterius tua ipsius manu subscripta est, paria sunt. l. antiq. ius. C. de testa-

ment. & Raphael Fulgosius in l. scripturas. numero 2. C. qui potio. in pigno. habeat. Vide etiam paulò inferius, Subscribere.

Scriptura de facto.

Reperitur scriptum quoddam te hoc fecisse, & tu hoc ipsum scripsisti, vel scribi fecisti te hoc fecisse, in iure sunt paria. vt est text. notabilis & ibi notant Barto. & Bald. in l. ne in arbitris. C. de recep. arbit. quod paria sunt, quod sit scriptum quod quis iurauit vel quòd scripserit, aut scribi fecerit se iurasse. Atque idem quoque probat Carolus Ruinus consil. xv. incipiente, Circa illud, numero 6. vol. v.

Scriptura obscura.

Non scribere, & scribere obscure. Item, non exprimere, & exprimere confusè aut dubiè, paria sunt. l. non intelligitur, in principio. & l. ita fidei. ff. de iure fisci. vbi id palam relictum & datum non intelligitur, hoc est, quod ita relinquatur & datur vt ex tam obscuris verbis sciri non possit, ex testamento quid quantum relictum sit & datum. Huius rei latius meminit D. Andreas Tiraquellus in suis commentariis, De vtroque retractu, titulo De retractu lignagier. §. xxxvj. Notifier au greffe, glo. ij. nu. 3.

Seditio.

Realis seditio par est cum partialitate. Vide supra, Partialitas.

Semper.

Semper & Perpetuò, vt apud grammaticos habentur synonyma, ita quoque in iure habentur paria, idemque importare censentur, vt habet glo. in verb. semper, in poemio Institutionum. & que habentur in l. j. ff. solu. matrim. & in l. semper, ff. de iure immun. ita tenuit Petr. Paul. Parisius consil. liij. nu. 33. in iij. parte.

Senatus supremus.

Senatus supremus æquiparatur Principi, & contra, potissimum in concedendo, & in non appellando, vt notat Angel. in §. cum autem. num. 4. instituit. quib. mod. ius patriæ potest. soluitur. & l. j. §. sciendum est. iuncta ibidem glo. ff. de quib. appell. non licet. A neutris enim istorum sententiis appellari licet. Hi etiam æquiparantur in l. quod principis. ff. de aqua plu. arcen. Item in l. quominus, & ibi notatur in glossa, Non permittitur. ff. de fluminib. & etiam in l. j. §. de qua autè, & ibi notatur. ff. de postu. eadem etiam comparatio notatur per gl. & Docto. in l. non ambigitur. ff. de legib. vbi Princeps & Senatus rectè parificantur. Quinimo & quiuis Magistratus in summis periculis, veluti si hostis repentinus ingruat, si fluminis, aut maris exudatio cõtingat, si famis aut pestis necessitas premat & c. sub poena præcipere, & mandare necessaria ex tempore potest, nec est qui tunc horum iussis parere non debeat, nec poterit quisquam in eo discrimine per appellationem tergiversari, relictari aut non obedire, non secus quàm si eadem iussa fuissent à Principe. Nã talis appellatio profus esset inualida & temeraria. Reliqua vide supra, Appellare frustra vel indebitè.

Senectus, Sterilitas.

Senectus vel ætas maior, & Sterilitas, quantum ad generationis effectus & impedimenta, sunt paria: ita probatur in l. sed est quæsitum. ibi, quoniam nec ætas, nec sterilitas & c. circa med. ff. de lib. & posth. & melius in l. si sterilis, in princ. ff. de actio. emp. Sed hoc de sterilitate sanè intelligendum est, nempe de verà certâque sterilitate, scilicet, que vel ex valde grandæua ætate, vel ex aliquo accidente prouenit, quod nec cessario sterilitatem procreare solet, nõ quæ ex morbo, aut alio quopiam naturæ vitio corrigibili surgit, vt declarant ibi Salicetus, & scribentes in d. l. sed est quæsitum. Sed proculdubio, sicut verè sterilis procreare non potest, ita nec admodum senex, & in ætate constitutus, in qua is iuris præsumptione ad generandum est inhabilis. Et aduertendum quod isthæc quoque æquiparatio à lege tantum sit lata, vt prius dixi, ad generationis effectus & impedimenta, in quibus solis

folis eam similitudinè valere statuitur. In aliis enim ætas maior, & sterilitas sæpe inter se multum differunt, vt plenè traditur per Canonitas in ca. translatò, extrà de constit. Et volunt etiam leges in supradictis causis valetudinem vel impotentiam, & ætatem à pari procedere, vt in iurib. supra allegatis, & habetur in l. inuiti. ff. de testib. & in c. quoniam frequenter. §. j. vbi latè Canonistæ, extrà vt lite non contestata. Et textus in c. j. vers. j. de cler. egroran. lib. vj. vult senitū & infirmitatem à pari procedere, & ibi scriben. maxime Fräch. in ij. notabili, dicunt æquiparationem procedere in his quæ corporale exercitium requirunt, & probatur in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adop. & in d. l. si quis posthumus. in princ. & ita quò ad actum gerendi lex æquiparat ætatem senilem sterilitati, & naturalis impotentia, vt probatur d. l. sed est quæsitum. & in d. l. si quis posthumus, in princ. & in d. l. si sterilis. & d. l. si inuiti. & in c. j. §. j. de cler. egroran. lib. 6. Horum latè meminit Petr. Paul. Parisius consil. 29. numeris 51. 52. 68. 78. & 79 in secunda part. ad quem iuris studiosos confingere licebit. Ceterum hæcenus dicta omnia tantum secundum naturalem generationis effectum intelligenda sunt. Supernaturaliter enim & ope diuina senes generare possunt, quod patuit in Abraham & Sara sterilibus, qui naturali potentia diffisi, diuinis verò promissis fortiter confisi, generunt promissum semen Isaac. De quo genesis 15. Suspice cœlū, ait Dominus ad Abraham, & numera stellas si potes, sic inquit erit semen tuum. Credit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Rursum c. 17. Putas ne, inquit Abraham, centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Ad quem Deus, Sara, inquit, vxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen eius Isaac, & c. & c. 18. habebit filium Sara vxor tua, & c. Hæc de promissione. Audi nunc completam promissionem: Concepit Sara, & peperit filium in senectute sua, tempore quo prædixerat ei Deus, vocauitque Abraham nomen filij sui què genuit ei Sara, Isaac. Rursum de supernaturali generatione ex plū habemus Lucæ j. de Zacharia & Elizabeth sterilibus, Nõ erat, inquit, eis filius, eo quòd esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Peperit tamen filium, cui ex mandato Angeli inditū fuit nomen Ioannes, Lucæ j. Porro quòd dicitur Gene. 17. & 18. & ad Romanos iij. Abraham esse patrē multarum gentium, & esse patrem omnium nostrum, de fidei propagatiõe intelligendum est, sic vt quotquot Abraham fidem sequimur, de tunc nascendo, & nunc nato semine Christo, omnes hoc nomine Abraham filij sumus. Quæ quidem fides nobis te ste Paulo, loco vt supra reputatur ad iustitiam. verum de his qui alterius professionis sunt, plus satis.

Senectus, Hiems.

Senectus Hyemi comparatur, vt enim Hyems suo intèro frigore æstiuum aut certe autumnalem calorem dispellit, virentia quæq; cõstringit, folia discutit, succū retrahit, herbas, graminæque viridia, aut necat, aut certe vultu enecta reddit, & exhibet: ita quoque Senectus calorem iuuenilem aut virilem multum disemperat, restringit, ac tandè penitus tollit, hominem exsiccat, exanguem reddit, ad silices incuruat, capillitium pellit, totumque hominem moribundum relinquit, aut morti tradit. Hinc Aristo. in problematibus ait, Senes exacta vita, ad initium pueritiæ recurrere, nempe quod ipsi capillorum raritas contingat, quod gingiuarum dentibus exarmentur, quod albutibus, quod ipsi denique concoquẽ di annascatur imbecillitas, adeo vt hinc ortū sit prouerbiū, Bis pueri senes. Et vt hyems tempestates, pericula, & quæuis incommoda secum trahit, ita quoque & senectus (teste Plinio, imò teste ipso quotidiano experimento) multis periculis, morbis, motibus, curis, multisque incommoditatibus aliis obnoxia cognoscitur. In ea enim hebescunt sensus, torquentur variis cruciatibus membra, præmoritur visus, auditus, incessus, dentisque ciborum instrumenta labuntur, vt ob hæc sapientissimus Bion senecturẽ omnium malorum portū meritò appellet, quæ annorum vetustate hominem cõficit, non secus quàm serpens hedera quæ vires enecat arboreas. De hac autem senectute & hyemis affinitate meminerunt Ætosthenes & Patroclus apud Stobæum, sermõne 12. Ita et cõperies apud Andream Tiraquellū, de legibus connubialibus, & iure maritali, vj. l. connubial. nu. 7. Senectus quoque rationẽ nobis imprimis aperte descripsit Ecclesiastes ca. 12. Memento inquit Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquet anni de quibus dicas: Non mihi placet antequam tenebre sciat Sol, & lumen & Luna, & stellic, & reuertatur nubes post pluuiam, quando commouebuntur custodes domus, & muta-

buntur viri fortissimi, & ociosa erunt molentes in minuto numero, & tenebre sciant videntes per foramina, & c. & antequam reuertatur puluis in terram suam, & spiritus redeat ad Deum qui fecit illum.

Senectus, Autumnus.

Senectus Autumnò æquiparatur, sic Lucas de Penna in l. j. C. de primi. lib. 12. & Domi. in proemio lib. 6. in §. quem librum, vbi ex auctoritate physicorum senectutem comparat autumnò qui frigidus est & siccus, huicque respondet & illud Virgilij libro 5. Aeneid.

*Sed enim gelidus tardauit senectus
Sanguis habet frigidusque effusa in corpore vires.
Sed mihi tarda gelu, seclique effusa senectus
Inuidit imperium.*

Atque ita D. Andre. Tiraquel. de legib. connubialibus, & iure marit. vj. lege connubial. lib. in 4.

Sententia.

Sententia definitiua, & sententia definitiue sententiæ vim habens, pares existit, vt notat glo. in c. fi. in verbo, Inanes, de elect. in vj. & Specul. de appo. §. in quibus. vers. sed nunquid, in fi. Ita quoque Andreas & Doctores in ca. peruenit, de appo. Bald. in l. iunioribus. C. de his quibus vt indig. Angel. in l. stipulationum aliq. ff. de verb. oblig. Huius meminit D. Ioan. ab Imol. consil. 182. nu. 1. lib. 6.

Sententia mala.

Sententia mala, sententia est nulla. Vide supra, Iudicatum malè.

Sententia, Furamentum.

Sententia & iuramentum parem quoque efficaciam obtinent. l. Doctori. C. de reb. cred. & iure iur. Specul. lib. ij. parti. iij. tit. de re lit. integrum. Nam sicut sententia iudicis aliquè cõstringit ad obediendum iudicatis, ita & iuramentum iurantem cõstringit ad præstadium quæ iurauit, sic vt post iuramentum prælitum contra ipsum quiuis agere possit: non secus quàm si contra ipsum sententia lata fuisset. Zaf. in l. ait prætor. ij. §. si damnetur, de iure iurando.

Sententia cum quantitate.

In sententia certam quantitatem exprimere, & sententiæ verba ad acta certam quantitatem exprimentia referre, paria sunt. l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iudi. & ibi Barto. & Iaf. qui ex illo textu etiam colligit sententiam dicendam esse certam, siue expresse contineat certum in seipsa, siue implicite certitudinem in se contineat per relationem ad aliud certum expressum: quare in hoc vtroque casu sententia ad executionem mandari potest. Nam generaliter sententia dicitur esse certa, quæ certum continet, vel quæ ad certum se refert. Itè à similib. Illud dicitur constare ex tenore sententiæ, seu esse expressum in sententiâ, quod cõstat ex attestationibus, ad quas iudex in sententia se retulit, textus est in c. cum Bertoldus, in verbo, ex tenore sententiæ, & ibi Abbas ad hoc notat, extrà codè, de re iudicata: & sic corrolariè notat ex præscripto. §. si iudex, tres regulas, quas hic Abbas frequenter allegat, quæ tamen tres regulæ in effectu quasi conformes sunt, & in idè tendere videntur. Prima est, quòd paria sunt, Aliquid est certum per se, vel per relationem ad aliud. d. §. si iudex. & l. vbi autem non apparet. §. illud, in vers. sed qui vnus, & ibi Bart. & vt recentiores ad hoc notant. ff. de verborum obligat. & l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrah. empt. Secunda regula est, paria sunt aliquid esse expressum per se, & per relationem ad aliud. d. §. si iudex. l. in summa, in princ. in secundo respõso, eo. tit. & l. penul. C. de sentent. quæ sine certa quantitate. & in c. preterea, & ibi notat Gem. in iij. notab. 23. distin. Tertia regula est, qua dicitur certò contineri in scriptura referente quicquid continetur in alia scriptura ad quam fit relatio, iuxta præfatum §. si iudex & l. affe toto, ff. de hæredibus instituen. & l. si ita scripsero. ff. de cond. & demõst. & l. institutio. talis. ff. de cond. insti. Huc quoque spectat, quod decidit Bartolus in dict. l. si ita scripsero, per illum text. quòd si testator in testamento dicat: Grauo heredem meum, vt det totum

Subscribere.

Subscribere per se, siue manu propria, & subscribere per alium ipsius nomine, vel alterius scripturę subscribere, in iure sunt paria, sunt & eiusdem esse. l. donatricis. C. de donat. & ibi Bald. Salic. & Fulgo. in secunda parte. & l. scripturas. n. 2. qui potiores in pigno. habeant. Ex his itaque notandum, quod cuiuslibet, & per se, & per alium posse subscribere.

Successio ex substitutione.

Portionem ad fratrem ex legitima successione conferuatioue peruenire, & ex successione aduici, paria sunt, vel sic, Portio venit ad fratrem ex legitima successione conferuatioue, & ex substitutione, paria sunt: vt l. si fundu per fidei commissum. §. fina. cu. l. seq. ff. de legat. j. hoc pacto Raphael Cumanus ad l. qui duos. numero. 3. ff. de vulgar. & pupillari substitutu.

Successionis exclusio.

In materia successionum, Non esse in rerum natura, & esse, sed non succedere posse, siue a successione excludi, in iure sunt paria, vt locu faciat filio exclusi. Vel breuius sic. Non esse & esse, sed excludi, paria sunt. l. i. §. vltimo. ff. de bonor. posses. contra tabu. & l. si necem. §. si deportatus. ff. de bonis liberti. vbi dicitur, si filius quispiam deportatus sit, atq; ob id inhabilis effectus, nec plures sint legitimi filij, tunc ad successionem admitti debet, non filius deportatus, quia is mortuo loco habetur, sed filius ipsius deportati, vel exclusi, nempe nepos aui sui morientis ad bonorum successionem & possessionem recipi, & suo patruo, si quis tunc esset, preferri debet. Hic enim nepos, quia patrem suum exclusum, ac veluti ciuilitate mortuum representat, certè in hereditarium ius sui patris mortui succedere debet, nec ipsi suus pater impedire potest, quod adhuc extet, & viuat, quia viuens p mortuo in iure habetur. Vide Andream Tiraquellum, in suo lib. de Nobilitate, & iure primigeniorum, xxij. questione, num. 15. de his quoque vide supra, Extare.

Tacere.

Tacere & contra se respondere, in iure paria eademque sunt, Fulgo ad l. quotiens. §. interrogationis. num. 2. ff. de probationib. Vide de hoc etiam supra, Confiteri nihil, & Confensus.

Tale esse post euentum.

Esse tale ab initio, & esse tale post euentum rei, vel peruenire ad talem, vel fieri tale post factum rei, in iure paria sunt, & eadem prorsus, l. nihil refert, & ibi Bartolus, Angel. & Ias. ff. de conditione sine causa, & similis est textus, Iasone teste, in l. j. vers. penultimo & finali, supra tenet Bald. de condit. si causa. Atque a simili huius colligitur, quod etiam nihil refert, an ab initio aliquid sit tale, an id ipsum postea fiat tale. l. iurifictum. §. siue quid de pact. l. si mihi. & Alber. de Rofate ad hanc rub. num. 4. ff. de seruitu. rustico. prædio. & l. final. ff. rerum amota. & l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Marcedo. & l. final. C. eodem titulo. cuius etiam meminit Anto. de Rosellis in tractatu de successione ab intestato, num. 69.

Talem esse ex opinione.

Esse talē & haberi pro tali, in iure paria sunt. l. Item apud Labeonem. §. Si quis virgines, & ibi Barro. ff. de iniur. & famos. libel. Talis enim quis esse præsumitur, qualis in habitu reperitur, vt si femina in nō matronali habitu, sed in meretricia veste reperitur, præsumitur meretrix, non autem honesta matrona. Item si domina ancillari veste vestita reperitur, præsumitur ancilla, nequaquam domina. Sic Thamar, vt suffuraretur concubitu foeceri sui Iude, mutauit habitū, assumens vestem scorti, & p scorto habita est a foecero suo, illamque cognouit, non vt nurum suam, sed vt scortum, Genes. ca. xxxvij. Item si clericus, præbyter, aut religiosus in habitu militari reperitur, præsumitur miles, non clericus, non præbyter, aut religiosus, & ita de infinitis similibus exemplis breuitatis causa hic omittis, præsumendum est & dicendum. Hoc loco tamen aduertendum, & expendendum est, quod ex rationabili causa liceat aliquando dominæ su-

mere vestem ancillę, aut religioso siue presbytero alium habitum, vel simulare se talem esse, vt puta ob vitandum periculum captionis vel infidiarum, sicuti legimus, in l. lib. Regu cap. xx. in fine, de Dauide, quod tum moribus, tum habitu simularit se furiosum & insanum apud Achim regem Geth. quum tamen esset sana mentis: eum enim furorem simulauit. rätum, vt mortem euaderet. Prefatus etiam §. si quis virgines, magnopere seruit ad hoc, teste eodem Barto. ibidem. Quod si quis clericum in laico habitu incedentem, siue deambulanti verberet aut puniat, is talem clericum non cōtenit, nec per talem verberationem iniuriarum tenetur, vt notatur in l. si ignorans, & ibi etiam glossa, in verbo contemnit. ff. loca. & cōduc. Habemus præterea ad huius confirmationem, textum hanc legem allegantem, in ca. audientia, extra de sentent. excōmuni. Idem quoque tenet Dyn. in l. gerit, ff. de acquir. hered. & argumto l. generaliter. C. de episc. cop. & cleri. Neque etiam excommunicatus censetur, q clericum verberat, qui eo habitu, & modo seculari incedit, & sese gerit. Que tamen solummodo vera sunt, quando per talem habitum verisimiliter ignorauit ipsum esse clericum, quem vt secularem verberauit. Nam si is verberans non obstante seculari habitu certò sciuisset ipsum fuisse clericum, tunc habitus secularis ipsum verberantem non excusaret, sed ipse iniuriarum teneretur, & doli, quia tunc dolus culpe præponderat, vt est in l. ite si obstetrix, & ibi in glo. fin. ff. ad l. Aquil. Sed hic ex cōtrario euentu quæri posset, Si quis verberasset indutum habitu clericali, & cum tonsura clericali incedentem, qui tamen non erat clericus, an is inquam verberans teneatur? Ad hanc quæstionem respondet Dyn. ind. l. Gerit. ff. de acquir. hered. & tenet negatiuam partem. arg. l. finalis, de crim. expila. hered. l. Eum qui §. Si iniuria. ff. de iniuriis. Ideoque dicitur in cap. 1. Quibus mod. feud. amittat. & ibi Baldus post gloss. dicit. Quod si quis insultat dominū, quem nescit esse dominum suum, is ob id non perdit feudū suum, nisi in eo factō prætenderetur ignorantia crassa, & supina, quia paria sunt scire & scire debere. l. Quod te. ff. si cer. per. Idem similiter dicit ibi in eadem gl. Quod si quis concubuisset cum vxore domini sui, nesciens eam fuisse vxorem, quod nō perdat feudum suum. Item quod cognoscens monialem, nesciens tamen fuisse monialem, non puniatur tanquam de stupro monialis. Quæ gl. in hoc casu memorat est inscribenda, vt ait idem Bald. & ad hanc facit d. l. Si quis ignoras. ff. loc. & l. pen. ff. ad l. l. de adul. Hinc notate, vt resumamus, talis enim vt dixi, aliquis esse præsumitur prima facie qualem ipsum indicat esse vestes, aut qualis ex habitu, & ornatu vestimentorum pro statu, iuxta vulgarem estimationem, esse præsumitur. De hac re vide Speculatur. in titulo de aduocatis. §. secundo & in adiuncta gloss. in c. primo in titulo, Quomodo diui. offic. sit cele. in pragma. sanc. & Philippum Decium consilio celxxv. numero octauo. qui ibidem iuxta prædicta sic infert, Quod si statutum decernat, vt filia nupta habeatur sui iuris, quod tunc nupta iuxta hoc statutum verè erit sui iuris. Item si statutum esset, vt legitimus habeatur pro legitimo, tunc is legitimus verè dicitur esse legitimus, & hoc ipsum tenet Bald. in l. nuper. in c. C. de natural. liber. & Alex. in consi. ij. incipiente, Visis codicillis. lib. j. & Paul. de Cast. in consi. clxxx. secundum nouam formā. incip. Super eo quod primo loco quæritur, in antiquis, & in consi. xxxij. incipi. super primo dubio, in nouis, vnde licet statutum debeat proprie intelligi. l. ij. §. hæc verba, vbi Bar. ff. de nego. gest. hoc tamen statutum de agnatis videtur habere locum etiam in legitimatis, qui iuxta idem statutū verè & proprie sunt æstimandi legitimi. Ad quod optime facit, quod de legitimatis idem iudicatur, quod de legitime natis respectu agnatorum & familiarum. Nam legitimatus aliis agnatis succedit vt sentiunt Bart. & Bal. in l. communium. C. de natura. liber. & idem confirmat Alex. consi. ij. lib. i. supra allegato, in vers. ad prædicta quoque confirmanda faciunt, quæ allegat. Io. And. in titu de successio. ab intestat. §. fin. Et que annotauit Ant. de Butrio. in c. per venerabilem. qui filij sint legiri. & hanc eandem sententiam tenent Pau. de Cast. in d. conf. xxxij. & Alex. in consilio præallegato, dicentes, quod etiam per legitimatos cōseruatur agnatio, sicut per legitimos & naturales. Vnde succedunt nales legitimati iure agnationis in hereditate agnatorū, sicut faciunt legitimi & naturales. Idem quoque disputat latè. D. Philippus Decius in præcitate cōsil. clxxxv. n. 7. Hæc autem hæctenus dicta suasærim diligenter notari, quæ frequenter vsuenerūt, & in quotidianis consultationibus propositis admodum seruiant.

Tempore

Tempore prohibito aut permissio fieri.

Tempore prohibito aliquid fieri: & fieri tempore permissio, sic vt eius effectus in tempus prohibitum cōferatur, in iure sunt paria. Item contrā, tempore permissio, vel non prohibito aliquid facere, & aliquid facere tempore prohibito, cuius tamen effectus confertur in tempus permissum, vel non prohibitum, paria quoque in iure censentur, l. quod sponsa. C. de donat. ante nupt. l. in tempus. ff. de hered. instituend. & c. de vxore, & ibi D. Panor. idem notat. n. 2. extra de sepultu. & l. si sponsus. §. si vxor. ff. de donat. inter vir. & vxor. & ibi Bar. in l. si constante. §. quotiens. ff. solu. matri. & in l. j. nunciatio. ff. de oper. noui nunciat. & in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. vide etiam & Bal. in d. l. quod sponsa. Quam legem Abb. Panor. limitauit loco præallegato, nu. 4. in capi. de vxore, extra, de sepultu. Quam limitationem hic breuitatis causa omittimus.

Tempore habili vel permissio fieri.

Fieri tempore habili, & conferri ad tempus habile, paria sunt, vt notat Bar. in l. alia. §. eleganter, vers. nō obstat quod dicit. Sunt item paria: aliquid fieri certo tempore, & aliquid conferri in certum tempus. ff. solu. mat. & Fulgo. ad l. verum est. §. Labeo autem, nu. 2. pro focio, potissimum quando nō requiritur certa habilitas in tempore quo fit actus: si enim tempore quo fit actus requiritur certa habilitas, tunc ipsa eo interuenire debet tempore, quo requiritur, & fieri debet. Nec sufficit quod confertur ad tempus habile: nā sicutis qui alie nare cupit, debet eo alienationis tempore esse habilis (ca enim habilitas nō pro futuro tempore sed pro præsentis alienandi tempore consideranda est) ita quoque necessaria est ad quæuis actū habilitas in pñenti tempore q pñentē habilitatē requirit, vt l. si alienū seruū. §. in extraneis. ff. de hñdi. instituend. & l. si minor. ff. de seruis exor. & Carolus Ruinus p. xc. incipien. Ad ea quæ nu. 6. volu. iij. & idem in consi. excij. incipiente, Quæritur quis succedat, nu. 16. ij. volumi. & Parisius con. cx. numeris 35. 36. & 37. in iij. parte. vbi reperies quomodo, & in quibus casibus procedat præfata paritas.

Territorium.

Extra territorium esse, & esse in territorio, sed in loco exempto, paria sunt. Qui enim est illo territorio, sed exempto, is & extra territorium esse censetur, capi. cum Episcopus, & ibi glossa, de offi. ordina. in vj. & Io. And. in c. ij. & ibi Gemi. de constit. lib. vj. vbi dicitur, quod statutum Episcopi nō ligat delinquentem extra territorium, ita nec delinquentem in territorio in loco exempto. Idem quoque tenet Petrus de Ancha in repetitione c. si propter tua debita, de rescript. lib. vj. & Calderi. in consi. xij. in titu. de foro competen. quem refert Gemina. in c. j. de priuileg. in vj. vbi æquiparat existentem in loco exempto & existentem extra dioccesim. & idem confirmat Iason in l. extra territorium. nu. 5. ff. de iurisdic. omnium iudic. & Gaspar Calderinus, in consilio xij. de foro competenti. Reliqua vide supra, Forum.

Testari.

Testari falsum, & veritatem suppressere, paria sunt. Bal. in l. presbyteri, C. de Episc. & cleri. gl. & Angel. in Authen. de testibus, in princi. Ideoque qui recusat aperta dicere veritatem, sed eā malitiosè, vel obscurè deponit, is tenetur vt falsarius, Bald. in l. ea quæ cōmendandi. ff. de cōtrahe. emp. in l. præscriptione. in fin. C. si contra ius & c. Officium enim testis est deponere super integro superque toto factō, & non super aliqua rei parte, sed plenam rei veritatē sine fūco deponere, glossa & Doctores in l. Lucius. ff. de infā. quam glossam allegat Bal. in l. peremptorias, circa finē. C. sent. rescind. non pos. Ita tenet Franci. Curtius in tractatu, de testibus. xv. conclusione.

Testes, Instrumenta.

Testes & instrumenta æquiparantur in exercēdis litibus. vide supra in verbo, Instrumenta.

Testes impedire.

Notarium vel testes impedire ne testatorem testamentarium adeant, & notarium vel testes coram testatore existentem reuocare, & picipere ne ad ipsum reuertatur, paria sunt.

Vel aliter, Prohibere testes ad testatorem accedere, & testes ad testatorem adductos, aut reuocare, aut ostium ipsis claudere, ne introire ad testatorem possint, paria sunt, vt notatur in l. j. & ij. ff. Si quis aliquid testa. prohibuerit. in l. Marcellus. §. fin. ff. ad Trebellia. & idem habet Parisius consi. lxxvij. num. 46. in iij. parte. & quod hic probatur de testibus impeditis accedere ad testatorem, idem quoque de quibusuis aliis testibus impeditis intelligi potest.

Testamentarij.

Testamentarius & Tutor in cautione præstanda, & in quibusdam aliis, æquiparantur. Argumento eius quod notatur in l. diuus. ff. si cui plus quam per leg. falcid. vbi dicitur, quod sicut executor testamento designatus (quem Accursius ibi fideicommissarium esse putat) non cauet, nec tutor qui testamento datus, vel constitutus est, cauere debet, & quibus casibus tutor non potest emere res pupilli, quas ipse cum decreto vendit, iisdem casibus executores nō possunt emere res, quas ex officio vendunt. lege, si in emptione. §. tutor, & ibi Barto. ff. de cōtrahe. emptio. & Bal. ad legem, cum ipse. C. eodem titulo. & sicut tutor potest excusare propter numerum liberorum, propter administrationem fisci, propter absentiam futurā, propter præstatē publicā & c. ita & executor testamenti, secundum Io. à Canibus in tractatu de Executor. vlt. volunt. §. quæro, num. 14. & sicut morte tutoris finitur officium ipsius tutoris, & etiā officium ab ipso tutore constituti, iuxta l. si per epistolam, ff. de acq. hered. ita quoque mortuo executore finitur officium ipsius executoris, & etiam officium subexecutoris ab executore constituti, excepto executore ad pias causas designato, vt confirmat Io. à Canibus loco iam citato, num. 16. & l. si quis pro redemptione. C. de donat. coniuncta glossa in l. vxori. ff. ad l. Cor. de fals. quæ quidem glossa aperte fideicommissarium & tutorem æquiparat. Quam æquiparantiam, & ipse tenui in meo Pupillorum patrocinio, titulo, de tutori & curatorem rationis iustificatiōe, ca. j. nu. 38. in postrema editione.

Testamentum vi codicillorum.

Dicere, Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, & dicere, Habeat hoc pro donatione inter viuos, vel habeat tanquam ab intestato, paria sunt. Vt notatur in l. ex testamento. C. de fideicommiss. & l. qui autem, in principio, ff. si quis omni. caus. testa. & per Dinum in l. codicillis, in fin. ff. de leg. ij. & Bar. ad l. j. nu. 9. ff. de iure codicil.

Testamentum inualidum.

Testamentum inualidum, & testamentum nullum paria sunt, vel sic, Testamentum nullum fuit factum, & testamentum fuit factum, sed ipsum est inualidū, paria sunt, teste Capra, consi. lxxij. nu. 3. Testamentum autem vocamus inualidum, quod non est legitimum, hoc est, quod non est factum à debita ac legitima persona, quæ testari posset, aut pro ea persona cui testari liceat, aut pro tali re cui vtiliter testari nō debeat: nempe reclamantibus iuribus aut naturæ legibus. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bono possessio contra tabulas, & ibi Bar. & in l. ij. ff. quemadmo. testa. aperi. & l. iij. §. cōdemnatum. ff. de re iudi. Sic tenet Philippus Probus in addit. ad Ioannem Monachi in ca. si tibi concessio. nu. 22. de præben. & dignita. lib. vj.

Testamentum relatiuum.

De testamento expresso, & relatiuo, vide supra, sub titulo, Sententia cum quantitate, circa medium.

Testatoris mors dubia.

Testatorem viuere, & dubitare de eius morte, sunt paria: Glossa magna in l. j. C. de pact. Atque paritas isthæc in hoc consistit, vt quod de neutrius bonis pacisci liceat, sicut enim de bonis viuents pacisci non licet, ita neque de bonis illius, cuius mors nondum certo constat, quia is viuere adhuc creditur cui mors certò probata non fuerit, l. sed si mors. ff. de donat. iter vir. & vxor. ibi. Quia & mors eius expectanda est. l. Commu. opin. To. 4. VVVV 2

nec nos præterit. C. de postlimi. & l. vxor. quæ. C. de repud. Nouel. de diuer. c. §. cæterum, & in constitutio cxvij. quod autem de bonis adhuc superstitis pacifici non liceat, ratio est: quia tale pactum contra bonos effectus, odiosum, & plenum tristissimi & periculosi euentus, l. finali. C. eo titu. de pact. & quia eadem ratio concurrat in pacto de bonis eius de cuius morte dubitatur, ideo nec de huius bonis pacifici licet, donec certa mors ipsius probata fuerit, quod diligenter est notandum, & hanc opinionem quoque sustinuit Louanij insignis ac præclarus vir. I. V. Doctor D. Nicolaus de Cappella, alias Heems, à Bruxella. quondam meus obseruandus præceptor, in suis lecturis, d. l. fina. C. de pact. & in d. l. j. C. eo titu. de pactis.

Testimonij data ratio.

Exprimere causam impertinentem, & nō satis dignam, & exprimere causam nullam, paria sunt, vt habetur in c. præterea, extra de testibus, ar. in c. ij. extra de transact. vbi in d. c. præterea, dicitur: si testes dicant se esse conscios carnalis copulæ, quam tamen non viderunt, neque sic testādo certa vlla signa copulæ vicina designant, quia causam nō satis iustā testantur, videntur nullam causam expressisse, vt ibidem et notat Antonius. & ratio est, quod isthæc iam dicta causa in tali testimonio prorsus est necessaria: nempe quæ sit talis q̄ limitet & constringat vniuersum testimonium, adeo vt in hoc testimonio magis attendatur causa, quàm dictū ipsum, vt plenè notatur per doctores. in l. solam. C. de testibus. & in l. cum hi. §. nihil. ff. de transact. in ca. cum causam. de testibus. vnde si testis interrogatus, qui sciat de contentis in tali articulo, respondeat vera esse in eo contenta: & si mox interrogatus, quomodo & qualiter ea sciat, respondeat, quia sic a diuini dicitur à pluribus personis, ista cā, & responsio iustificans confundit, & annullat dictū præcedens, quia est causa non iusta, insufficientis, & perinde habenda, ac si nullam suæ scientiæ causam deposuisset, vt notatur in c. licet ex quadam, extra de testibus. & ad l. testium. C. de testibus. Sic quoque paria sunt, nullam causam exprimere, & impertinentem vel iniustam declarare, teste Ioan. Petr. Ferr. in forma oppo. contra testes post publica. ad verbum, Reddunt rationem, circa medium. & idem notatur in c. ij. depositi, prorsus debet esse talis, quæ necessariò concludat dictum suum esse verū, aliqui testimonium effect nullum.

Titulus possessionis.

Non habere titulum, & habere titulum, sed eum nō posse ostendere, aut probare eum esse legitimū, paria sunt. Ita vult expresse gl. in verbo, prætor enim, in fi. ibi. §. quidam probat bene est, si verò non probat, præsumitur quòd pro possessore possideat, in l. cogi. C. de petitiō, hæredita.

Tortura.

Tortura siue tormenta, & mors in iure æquiparantur, pro. ut latius meminimus, §. sub litera, M. & themate. Mors & Tortura & c. vbi vide,

Totum, Omne.

Totum & omne equipollēt, per glossam, In situ. de societate. in prin. Bar. in l. serui electione. §. fina. ff. de lega. j. eāque tota haberi dicuntur, q̄ integra habētur. l. decē, in verb. tota decē, de fideicommissa. libert. vbi tota decē p̄ integris decē accipiunt. Spc. in tit. de loca. §. nūc aliqua, ver. l. xix. & p̄fectū & plenum id dicitur cui nihil deest. l. j. in princ. vbi gl. de origi. iur. glo. Clement. j. ibi Cardi. de re iudic. gl. in l. Iulianus, in fi. & ibi Bal. cum concor. & Barbat. in addit. l. Mater. C. de rei vendica. vide latius per Vdalr. Zaf. confi. xvij. nu. 6. lib. ij.

Tradere.

Tradere & cedere, quam inter se affinitatem habeant, vide §. Cedere.

Transactio.

Transactio cum sententia parem effectum obtinet: quæ

quidem paritas intelligenda est, quantum ad decidendas lites & ad parandas exceptiones, argumento l. post rem. ff. de transact. & l. non minorem. C. illo titu. & ibi Cynus, Alexander, & Iason. Nam sicut sententia retractari non potest, ita nec transactio. l. j. C. de condit. indeb. Vdalricus Zasius in l. diuus Adrianus. ff. de re iudic. Ad hæc facit, quòd sicut per sententiam receditur à lite, & lis ipsa finitur, ita & per transactio nem receditur à lite, & lis ipsa finitur: sic vt ob nullam allegandam deceptionem calitis transactio rescindi debeat. Pare enim hanc cum sententia efficaciam transactionibus iura tribuunt propter odium litium, quas iura ita exofa habent vt iis quoque iusto modo finem constitutum velint, & optent. l. Fratris, C. de transactio. Idem tenet gl. in c. cum causa, extra de empt. & vendit. & allegat pro argumēto optimū rextum in c. constitutus, de religio. domib. ibi enim Episcopus per transactionem remisit omnia iura sua pro solis octo denariis pro pensione sibi reseruat, & valida fuit transactio, & optima cum hac ratione confirmatur, quia quamuis exiguum per eam transactionem consecutus fuit commodū, eo ipso tamen & respectu eius quòd per eam transactio nē à lite recessit, & à litis molestiis liberatus fuerat, permagnū censebatur consecutus commodum, quamuis prima facie enormiter deceptus videbatur. Quare is q̄ p̄ externo damno commutat, & consequitur gratum commodum, internum, scilicet aut corporale aut spirituale, is de deceptione sibi facta conqueri non debet, sed potius de accessione ingētis lucri ex animo ipsi gaudendum est. Vnde nec ipsius transactio, quæ cum molestiis liberatus fuerat, contingit, rescindi debet, neque transactor ob id incommodum præsumsum deceptus dici potest, quòd à lite recesserit, quum pro eolon gē maius consecutus sit commodum, nempe quietum animum, & à vexatrice lite liberationē foelicissimam. l. j. C. de transact. & l. in summa. ff. de condit. indeb. quæ ad hoc allegatur. Vnde ex horum consideratione dici vulgo solet tristissimo pro uerbo, Si quis à me peteret pallium & tunicam litis redimendæ gratia, dimitterem ipsi potius pallium, & tenerem tunicam: & in Gallico dicitur, Il gaigne assez qui se met hors procez. Atque ita in l. j. C. de rescinden. venditio, tenent Dinus, Iacobus de Aretio, Rei. Cy. & Bal. ita etiā fuit notat Nicolaus Nicolai. C. in sua insigni repetitione. d. l. ij. Louanij me præsentē & audiente, anno (si bene memini) 1527.

Tutela diuisa.

Tutelam non esse diuisam per aliquem, & esse diuisam à solis tutoribus inter se, sunt paria: quia hæc tutelæ diuisio, & etiam in alium translatio, per solum magistratum fieri debet. & hanc paritatem notat Barto. ad l. j. §. vsque adeo, n. i. ff. de tute. & rationibus distrahend. & hanc legem explicat & confirmat glossa ipsa: quæ duobus modis dictum textum intelligit: ex quibus etiā apertè colligitur: quod pares sint & eadem habeantur, Tutela diuisa, & tutela indiuisa, eo quòd contutores, in quos translata est tutelæ diuisio, siue eiusdē tutelæ administrationē habeant, siue nō habeant, sempad oīa tutelæ onera & ad debitas rationes reddendas per leges non minus obligati teneantur, quàm primi tutores. Nec his obstat, quòd ibidem textus disputet, & asserere videatur quòd quamuis tutelæ actio prius in ipsum magistratum (ne in contutorem non gerentem vertenda videatur) est tamē nihilominus eadem actio contra vtrumque, scilicet tutorē & contutorem vertenda, siue hic gerat, siue non gerat, quia expressè lex ambos simul teneri voluit. l. j. §. plane si. ff. de tute. & ratio distrahend. Vnde satis apparet (vt dictū est) nihil differre diuisam, siue indiuisam esse tutelam.

Tutor ultra commissio- nem agens.

Aliquid fieri per verum tutorem, in rebus quarum ad ministratio non est commissā, & illud fieri per surreptitium, vel falsum tutorem, in iure sunt paria. l. si duo. ff. de administra. & pericu. tuto. & curat. Raphael Cumanus, in l. huius edicti. §. verbis, numero 1. ff. quod falso tuto. autore. gest. est.

Tutoribus

Tutoribus qui sint comparandi.

Tutores, Curatores, Reipublicæ rectores, Hospitalium rectores, Ecclesiæ Prelati, Fabricæ magistri, Prouisores bonorū pauperū, (quales in primis Ecclesiis fuerūt diaconi) & similes priorū locorū administrationē habētes, in iure æquarantur similitudinēq; inter sese habent. Vti latius memini in meo Pupillorū patrocinio. titulo, de tutorū & cura. munere. c. vij. nume. 55. & 56. ad quē locū breuitatis gratia lectorem remitto, vbi abūde multas allegatiōes comperiet. Vide de his etiam supra: fideicommissariis, & etiam, Testamentarij.

Vacare.

Sedem, vel dignitatē aliquam vacare, & habere Prælaturam qui impediatur, vel occupetur in sede adipiscenda paria sunt. per textum in c. cum venissent, extra de integ. restituti. qui textus est notatu dignissimus, secundū Ioan. And. in ca. olim, & in c. j. de reb. Eccles. non alienan. in vj. & idem etiam citatur ibi per Dorn. & per Butt. in c. cum deportati, extra de iudic. & per Carolum Ruinum confi. lxxij. incip. Videndum est, nume. 2. volumi. v.

Vendere iniquo precio.

Non vendere, & immodico precio vendere, in iure paria sunt. l. non dubiū, in fi. ff. de legat. iij. sed si cui (inquit Gaius) legatum relictuū est, vt alienam rem redimat, vel præstet, si redimere nō possit, quòd dominus non venderet, vel immodico precio vendat, iustam ælimationem inferat, iuncta gl. in verbo, Immodico: quæ notat, quòd non vendere vel immoderato precio vendere æquipollent, vel vendere precio minimo, iniquo, & infra, vel supra iustum precium, & non vendere æquipollent, & ibi Bart. etiam notat paria esse: Nolle vendere, & non iusto precio velle vendere, vnde de eo q̄ rem suam nimio indicat, vulgò dicimus, hic rem suam vendere non vult, quia ipsam nimio licetur, quòd indicium est se nolle vendere, nisi excessiuū, & nō condignum precium ea habeat. Iusta enim, & regularis quauis venditio omnē deceptionem excludit, æquo, ac condigno precio contenta esse debet, quòd precium si venditio aut excedat, aut sit inferius, ea venditio iniqua, & nulla censeri debet.

Venefica, Incantatrix.

Veneficæ, & artis amatoricæ magistri, in iure ciuili æquiparantur, vt & videre licet supra, in litera. A, sub capite, Amatorius.

Venire ad iudicium.

Non venire ad iudicium, & venire, sed non perseuerare vsque ad finem, paria sunt. c. cum nobis, & ibi Panor. nu. 10. extra de electio. & in c. j. de iudic.

Veritas, Fictio.

Veritas & fictio, quantum ad obligationem æquiparantur. vt notatur in l. si filius. ff. si certum petat. Nam sicut vera voluntas, & verus consensus inducunt obligationem, ita & ficta voluntas debet inducere obligationem, dummodo ipsa apertis verbis est expressa, tunc enim non tam internus consensus, quàm verba ligare dicuntur, Bart. in l. licet. §. idem scribit. nu. 12. in vers. Et si tu dicis, Veritas & fictio æquiparantur. ff. de peculio. & Bertachi. in suo repertorio, in verbo Veritas.

Veritatem celans.

Veritatem celans falsidico comparandus est. De qua comparatione videte in mea Praxi rerum ciuiliū, c. clxxij. nu. 4. vide item in hoc libro supra, sub titulo, Testari.

Vincula carcerum.

Sub vinculis esse, & esse sub custodia cum datis fideiussoribus, in iure paria sunt. Lucas de Pen. in l. si grauius. C. de dignita. lib. xij. & in l. seq. eo lib. de hac paritate ipse quoque memini in Praxi mea rerum criminalium recognita, titulo, de priuatis carceribus faciendis, nu. 3.

Viduus.

Viduus quando vxoris bonis priuandus fuerit. vide superius, Medicus.

Violentia.

Violentia, Clandestina, & Precaria possessio, sub vnâ copulatiuam æquiparantur. Ita Zas. in l. Pomponius. §. cū qs. nu. 18. ff. de acqui. vel amitt. posses. quia dicit ibidem textus, Denique addimus, & c. quem videre poteritis.

Vita humana.

Vita nostra humana similis est nauigati. Qua sicut is qui nauigat, siue stet, siue sedeat, siue iaceat, siue incedat, nauis ductu, impulsuque semper regitur, ita & nos miseri mortales, siue vigilemus, siue dormiamus, siue iaceamus, siue ambulemus, siue edamus, aut bibamus, coacti, volentes, nolentesque per momenta temporum quotidie ad finem vitæ rapimur, vt non temerè dixerit Seneca, nos mori quotidie, quia quotidie nobis aliqua pars vitæ clam succiditur, vti & Horatius testatur, cum ait, Tacitis senescimus annis. Porpò vitam humanam, tum in multis locis, tum præcipuè cap. ix. graphicè depingit diuinus ille propheta Iob, Dies mei (inquit) velocius fuerunt cursore, fugerunt, & non viderūt bonum, pertransierunt quasi nauis poma portantes, & sicut Aquila volans ad escā. Plura eademque clariora videre licet apud eundem prophetam. c. xiiij. Homo natus (inquit) de muliere breui viuēs tempore, repletur multis miseris, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. & c. Similiter Sapientie ca. v. impij sic loquuntur: quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transferūt omnia illa tanquam vmbra, & tanquā nuncijs præcurrrens, & tanquam nauis quæ transit fluctuantem aquam, cuius cum pertransit non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus, aut tanquam auis quæ transuolat in aère, cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius, sed tantū sonitus alarum verberans leuem ventum, & c. sic & nos nati continuo desinimus esse, & virtutis quidem nullum signū valimus ostendere. In malignitate autem nostra consumpti sumus. Quin & D. Iacob. c. iij. vitam nostrā comparat vaporī vel fumo, Vita (inquit) nostra vapor est, ad modicum apparens, & deinceps exterminabitur.

Vitiosa cautio.

De cautionibus vitiosis. vide supra, Rector inutilis.

Vocatus non auditus.

Vocari sed non audi. Item. Audiri, sed nō vocari, & nō admitti, hæc tria in iure paria sunt. l. qui crimen. & ibi Bal. nu. 2. l. C. de his qui accusa. non possunt. ca. obeuntibus. lxxij. di. fin. c. iuncta glo. ibidem in verbo, Excludant.

Voluntas.

Voluntas, negligentia & mors æquiparantur, quantum ad effectum deuolutionis, seu ad subleuationem obstaculū prioris, habentis aliās melius ius vt notatur in l. vnica. C. q̄ nō non peten. par petentib. accrescunt. In l. Meminimus. §. si. C. de legiti. hæredibus. & in §. penul. institut. de bono. posses. & per Paul. Paris. conf. cxix. nu. 27. in quarta parte. De voluntate vera & ficta, vide paulò antè, Veritas.

Vsurarius.

Vsurarius similis est vermiculo ligni. Sicuti enim vermiculi lignorum, aut fructuum totum lignum totòque fructus paulatim corrumpunt, exedunt, emolunt, & carie sua tandem absumunt, ita & vsurarij, & faceratores vniuersam Rempublicam sua edacitate paulatim absumunt, & tandem deuorāt, quòd quibusuis per exempla, & euentus rerum notius esse doleo, quā vt multis autoritatibus confirmetur. Si enī quis roget quō multi ciues, quō multi mercatores, multi Principes ad egestatem redacti sint, imò quomodo multæ Respublicæ, atque adeo quomodo multæ ditiones corruerint, ac planè collapsæ sint, in promptu erit vera responsio, in causa fuisse harum miseriarum vnica ac fere solā vsu.

Comm. opin. To. 4.

VVVV 3

rariam illam edacitatem, quæ veluti vermis nunquam moritur, sed assidue priuatas quasque personas & etiam Respublicas permolendo exedit, & absumit, sic vt tandem ex iis nihil reliquat reliquit. Quocirca optarem quibusuis Principibus acutiorem esse mentem, & oculum in istos sceneratores & vsurarios (vulgo finantiarios) esse intentiorem, vt certius cognoscerent quid agant, quomodo suis finantiis, & voraginibus Respublicas perdant, & absorbendo deglutiant, ne scilicet iis malis cognitis diutius habenas laxent, sed vt ipsorum edacibus (vt ita loquar) charybdis fortè excogitent, & adhibeant remedium, sic vt ipsorum vorandi libidinem, aut cohibeant, aut ipsos vsurarios planè aut exterminat, aut tollant, qui tam licenter hæcenus contra omnia iura, tam diuina, quam humana plus æquo liberius omnes hominum status perdiderunt, & adhuc quantum in ipsis est, annihilare pergunt. Deinde optare vt Principes passim in suis ciuitatibus curent habere doctos & cordatos pastores, qui diuinitibus ex verbo Dei persuadeant suas opes nõ tã esse suas, quam Dei, vt pote cuius est terra, & plenitudo eius, & præterea ipsos non tã esse bonorum Dei possessores, quam dispensatores, qui in necessitate suis copius fraternæ inopiæ succurrere debeant, mutuent & opem præsentent necessariam non tam spe lucri temporalis, quam spe lucri æterni, & præcipue quia Christus hoc ipsum ita iussit & hoc vni cum mandatum nobis pridè passionis reliquit, & commendauit dicens, *Mandatum nauim do vobis, & in hoc cognoscet omnes quod mei estis discipuli si charitatem habueritis a' inuicem.* Hæc charitas Christiana quid exigit, nemo non nouit, qui fidei veritatem nõ tã verbis, quam gustu perferit. Hęc charitas si inter Christianos solidè inculcatur, vt diuites opè benignam præstent miseris, & miseri vicissim sine fraude grati essent benefactoribus, profectò non opusescent in Republica vsurarii, sceneratores aut finantiarii, qui ob defectum Christianæ charitatis cum magno multorum incommodo, ac pauperum multorum pernicie in Republica tunc tolerantur, ob qualècunque opem expetitam, & præstitam: nempe postquam mandata charitatis non tantum inter Christianos refrigit, sed prorsus emortua cõspicitur, sic vt omnes quæ sua sunt quærant, & ex omnium mentibus erasum sit illud Pauli, vnicuique mandauit Deus de proximo. Si quis certiorum similitudinem vsurarii cum tinea, aut alio ligni vermiculo cognoscere velit: legat Bal. conf. cccclix. in iij. part. vbi etiam comparatur scorpioni. Item videat repertorium Bartachini in 3. parte sub litera V. Legat postremò huius materię studiosus D. Carolus Molinaum in tractatu commerciorum & vsurarum, vbi latissimè quid vsura sit, definit: eandem diuidit & naturam ipsius per comparationes ad bellum argentiparam, ad mortuum aspidis, ad ignem & ad latronem legalem explicat, & quomodo iure tum humano, tum diuino sit prohibita mōstrat. quantumque dispendium in Republicam inferat multis documentis exponit. Lege quæso lector hunc librum: in eo enim & varia & grauiacomperies.

Vti malè propriis.

Malè vti rebus propriis, & aliena possidere paria sunt, vt habet vulgare axioma iuridicorum c. Ius dictum, & ibi Pet. de Anchara. extrã. de verbo. signific. Sed istud axioma videtur tantum habere locum in prodigis, alieno ære multum grauat, qui sua profundunt, & creditoribus nõ persoluunt. Sicut enim illud male possidet, quod possessum alienum est: ita is quoque male sua possidet, qui alieno prægrauis, suis interim malè vtitur, & nulli exoluere curat. Idem enim est ac si aliena inuaderet, aliena que sibi vsurparet: & verè talis aliena possidet. Aliena enim sunt, non sua, quæ quis alteri iuste debet. Ideoque is aliena possidet, & alienis verius abutitur quã suis, quæ enim quis debet, ea propriè non sua, sed verius aliena esse censetur. Atque in hoc duntaxat sensu locum habet predicta paritas, non autem simpliciter in omnibus, Quisquis enim nulli debens, sua tantum profundit, is nec aliena possidet, nec aliena profundere putandus est. Si enim aliena possideret, ea alteri restitueret teneretur, quod in malè suis vtente, nullique debet locum habere nõ pot. Quo circa existorum consideratione notandum est, quod duobus modis male possidemus. Primò habito respectu ad iniustam causam possidendi, & tunc propriissimè dicimur malè possidere, quia detinemus alienum. Secundo respectu uè, habito scilicet respectu ad ipsam rem quam tractamus, & qua vtimur, nempe si eam tractemus, & vtimur non vt

oportet, & sicuti debemus, tunc enim eam rē quodam modo vt alienam, & ob id etiam malè possidere dicimur. Et ad hunc sensum, si auarus non expendat propria, quando & vbi debet, tunc is dicitur malè possidere sua, & eo modo & sensu detinet aliena, nempe aliis debita. Et pro hoc facit c. sicut hi. xlvij. distin. 1. & ideo glo. in verbo, Malè autem, in d. c. ius dictum. vbi allegantur hi versus.

*Qui sunt, qui rebus nunquam potuntur auari,
Qui sunt, qui minus sua non patiuntur auari.*

Quin & hæc quoque intelligenda sunt non tantum de auaro, sed etiam de prodigo. c. penul. iuncta gloss. in verbo, Prodigalitate vitio, &c. extrã de cõsuetudine, de quo prodigo ibidem habentur hi versus.

*Prodigus est animi vitio retinenda profundens,
Qui retinet cupide, quod & es deposcit auarus.
Largus qui sumptum facit ex ratione lib. nter.*

Vulnerans lethaliter die festo.

De vulnerato vsque ad mortem. Vide titulum, Mortuus. de vulnerate sacro dic, vide superius, sub titulo, Posthumus.

Uxor mala.

Vxor mala diabolo est conferenda, & ideo dicit glo. singularis in c. Iesus. 50. distinctio, ibi diabolus ster à dextris eius, id est, vxor, pro quo optime facit textus Eccl. xxv. vbi de muliere sic loquitur, Non est caput nequius super caput colubri: & non est ira super iram mulieris. Atque hæc confirmat Chryost. i sermone de decollatione Ioannis Baptiste, vbi inquit, Ego quidem existimo nullã esse in hoc mundo bestiam malieri malè comparabilem. Inter quadrupedia enim animantia leone nihil est fauius: eius tamen sequitiam & ferociam mala mulier superat. Inter serpentes nihil est draconis acrius: sed huius virus cum muliere mala conferri nõ potest. Quocirca leo & draco in malo, muliere mala inferiores sunt. Quæ his exemplis apertiora sient. Danielem enim in lacu leonum sunt reueriti: iustum verò illum Naboth pessima Iezabel interfectum curauit. Cœtus Ionam prophetam in ventre conseruauit, verò Dalida Samsonem illecebris & fucis circumuictum, & capite raso deformatum, alienigenis capiendum & occidendum tradidit. Ioannem Baptistam viuente in deserto dracones & apides cornuta subdita ferita re extimaerunt, vna Herodias verò, eadem caput abscidit, & tãti viri mortem pro precio saltationis accepit: ô malum summum, acutissimum telum diaboli, &c. Sed hic candide Lector, nolo putes nos de bonis mulieribus isthæc loqui, sed de malis tantum. Vt enim mala muliere nihil nocent, nihilque perniciosius, ita bona muliere nihil beatius, adeò vt mulieris bonæ vir ipse etiam dicatur beatus, & numerus annorum ipsius duplex censetur, Eccl. xxvi. Has tamen bonas mulieres raras esse dicit gloss. in l. ex his. ff. de legibus. imò tam raras vt pro bonis mulieribus nulla lex ferri possit: & ideo bonas mulieres veris Philosophis comparare solemus, qui vt rari sunt, iuxta l. sed & reprobari. ff. de excusatio. tuto. ita & bonæ mulieres multo sunt rariore. Imò phœnici ce rariore, teste Diuo Hieronymo, in epistola centesima vigesima quinta ad Ruffinum, ne vxorem ducat, dissuasoria, ante medium. & si quis horum plura huic materię cõuenientia desideret ad satietatem, videre poterit Ioannem de Terra rubea, contra rebelles suorũ regum, in amplissima gloss. super verbo, Meretricibus: neque enim cõstitui oia omniũ scriptorum loca huc transferre, ne in immensum hic libet abeat.

Vxoratus.

Vxorem habens, aut matrimonium contrahens cum eo, qui in periculo nauigat, comparari solet. Nam qui matrimonio inrit, aut contrahit, is tanquam iaciens aleam fortune dubio euentui se subiicit, ignarus qualem tandem fortietur vxorem, rixosamne, an morigeram, mœcham, an pudicam, frugi an decoctricem, &c. Vel is, vt nauigaturus, variis fortunæ euentibus & periculis se subiicit, nec proprio arbitrio se stabilire valet, sed vt nauigans, qui ventorum impulsibus regitur, vxoriiis ætibus se penumcro quassatur, & ipsius virulentis, ac tempestatibus quoquo versum velit, nolit, impellitur, de qua paritate est glossa in verbo, nauigasti, in c. nos nouimus. xvij. quæstio. ij. Quin vel ipsa experi entia perdocet, quàm variis, quàm felices alij, quàmque infausti sint coniu

coniuogorum euentus alij. Videmus enim ob oculos quosdã vxores habere ex animi sui sententia, sibi morigeras, castas, moribus cultuque pudicas, sermone blãdulas, foris incessu graues, nunquã nõ pietate, facilitate, humanitate, ceterisq; amicissimis gratiarum dotibus clarissimas, coniugis honoris amantes, liberorum cura sedulo insistentes, rem familiarem prudenter, parcèque regentes, habentes seruos & ancillas per suam benè consulendi, dissimulandi que prudentiam omnes ex æquo obedientes, cuncta citra domesticas lites singulari cum dexteritate administrantes, marito rum vitia obsequio, comitate, lepore, aut patientia, vel vincentes, vel certè mitigantes, quæ naturæ aut prudentiæ dotibus suis maritis honoris sunt, & solatio admirabili quæque toti familie oronamento sunt maximo liberis & domesticis, virtutum exemplo sunt certissimo & amabili quales fuerunt, Sara, Rebecca, Bersabea, item Fabritia, Cornelia Gracchi, &c. & de quibus Solomon in proverbiiis xxx. Mulierem fortem quis inueniet: Procul & de vltimis finibus precium illius &c. Contrã verò pro huiusmodi coniugiis tam raris, centena fortassis offerentur coniugia infaustissima, in quibus vxores suis maritis sunt difficillimæ, immorigeræ, rixosæ, aspersiones, imperiosæ, libidinosæ, clam & aperte infidæ, impudice verbis, moribusque lasciuæ, liberorum totiusque familie negligentes, effrenes, voluptatis causa quocunque diuagantes, domi forisque sumptuosissimæ. Quid plura? Maritorum hostes perpetuæ, & maledictio cõiugalis pessima. De quibus Symonides, Vxor (inquit) aut mulier mala naufragium est viri, domus tẽpestas, quietis impedimētum, vitæ captiuitas, poena quotidiana, pugna sumptuosa, bestia contubernalis, canis ornata, animal malitiosum, ac tandem (vt concludit) necessarium malum. Hinc Philosophus quidam rogatus cur paruum duxisset vxorem, respondit: quia ex malis eligendum est minimum. Sed hic quæri posset vnde tanta coniugiorum nascatur diuersitas? dicam: Ea mihi contingere videtur, aliàs ab vxoribus innata ingeniorum vel bonitate, vel malitia: aliàs ab ipsorum maritorum vel imperitia, vel sapientia. Illæ enim aliquando natura tam sunt bonæ, faciles, constantes, & prudentes, vt maritos bonos reddant meliores, Nactæ verò malos, obsequio & patientia frangant, constantique prudentia vincant, ac meliores reddat. Sed de talibus vxoribus verè dici posset, rara auis in terris, Aliæ ÷ ingenii prædita sunt tam morosis, vt etiam si ipsi mariti contingant benigni, placidi & prudentes, suam felicitatem non agnoscant, quin potius eosdè pro caciter spernunt: eisdem insultant contraque ipsorum lenè imperium, contra dulcem maritalem commonitionem cõtrãque sanum omne consiliũ, malè sanè & nequiter se quoque uersum efferunt, mæchantur, lasciuuntque vt liber. Altera verò tantæ diuersitatis ratio, cãque potissima, ab ipsis maritis proficiscitur, qui in contrahendis matrimoniis, mihi bifariam peccare videntur: nempe in electione, & maritandi imperitia. Electione quidem (quæ prima habenda fuerat) peccatur plurimum, dum alij solam formam, alij duitias, alij sanguinis nobilitatem spectant, & quid non. Quidam verò tam corrupto iudicio demerantur, vt compositos gressus, morum aulicam gratiositatem, garrulitatem petulantem, disertam facundiam, fastum ac superbiam, magnanimitatem iudicent: imò vt in compositos mores, ipsam etiam lasciuia, festiuos, lepidosque mores prædicent, vt nõ mirum sit, si ex hisce maritorum corruptis iudiciis, per sepe infausta nascantur coniugia: cum qui dignum inire cuperent coniugium, hi vxorem in connubium asciscendam, prius deligerent, quã diligerent, spectarentque paritatem & virtutem internam potius, quàm dotes illas externas longè fugacissimas, quibus tamen interim vxores plerumque ita efferuntur, vt ex illarum inani gloria, & fallaci fiducia, aut maritos spernant, aut pro fungis habeant: & si quis has pro iure maritali ad morum suorum commoditatem placidè perducere conabitur, is adeò nihil efficiet, vt eas magis efferatioris reddat? fuerit. Porro in regendi peritia, à maritis quoque peccatur plurimum, dum quidam mariti imprudentes nacti vxores prudentes, gnaras, & pudicas vxores, non eis præsumunt vt mariti, vt coniugalis thori focij, vt vna caro, sed tales pro abiectis & contemptis mancipiis habent domi, tonant, vxorculasque tales festiuis moribus tractandas, lepidis dictis potius salendas, & dexteritate quãdam obsequiorum sibi coniugialiter associandas, tyrannicè premunt, presentibus aliis obiurgant, domi verberant, dehonestant, & ita coarctant, vt eadè tandem omni pudore excusso de sperabunde in omnem malitiam exardescant. Alij verò mariti, qui malas sortiti sunt vxor

res, tales sunt, vt talium vxorum suarum iurgia, conuitia, ac reliquas molestias dissimulantes, non dico exemplo Socratici viri omnium patientissimi, aut prudentes ferre, aut suo tempore commodè mitigare, vel corrigere non norint, sed tales potius sint, qui malitiam malitiæ itatim hostiliter opponunt, qui que verberibus potius, quàm obsequiis oblectantur, hi profectò domesticum bellum magis irritant & accendunt dum vxoris gubernandæ vera peritia vacant, quia vxoris, quam malum necessarium esse diximus, malitiam reliquaque vitia, si non prorsus tollere, saltem mitigare potuissent. Sed de hoc laberintico negotio conclusurus, hoc tantum addere placuit. Eum tẽrque quaterque beatum, cui contingit vxor benigna, facilis, blãda, commoda, vtilis, casta, prudens, apta, digna que suis moribus. Eum verò multis nominibus infelicissimum, qui ex cõo iudicio nactus est vxorem immorigeram, rixosam, procacè dominatricem, imperiosam, & moribus impudicam, in qua ferenda si quis Socraticam patientiam exhibere poterit, eum rectã post hanc vitam ad superos peruolare crediderim, vt pote qui satis duro in hac vita excarnificatus fuerit purgatorio. Hinc fit, vt tria mala sint quæ hominibus imprecari soleant, nempe vxor rixosa, lis perpetua, & extractio assidua. Processus seu lis hic purgatorij cuiusdam vim obtinet, purgat enim animam ab impatentia, corpus à torpore, & burfam à pecunijs. Et hæc pro breuitate temporis sufficiant, alia deducturus cum se necessitas latior, & commoditas maior ingesserit.

Auctor ad lectorem.

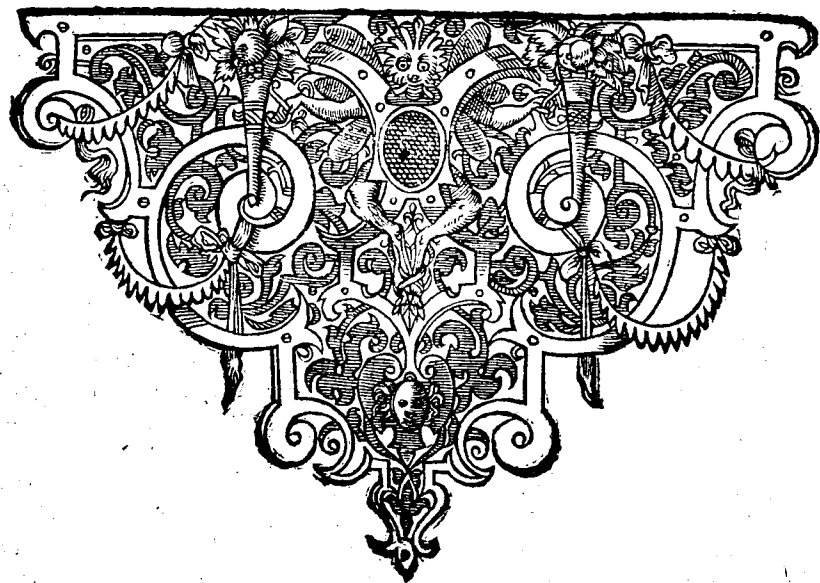
SED nunc tandem sit explicitus nobis, vt Martialis ait, vtque ad sua cornua liber, & vtunque suis sibi numeris, ac partibus constans, absolutus: quod nimirum vocabulum, vtunque addendum esse putau: non temerè: Teretè enim ac totum rotundum, imò omnibus numeris prorsus absoluto tum libellum edere in quo nihil redundet, desideretur nihil, non iactito mearum esse virium, quum id præstare summorum sit artificum, quorum in numerum memet arroganter non ingero. Non enim ignoro, & conscius mihi sum, quàm curta, quàmque pertenuis mihi in iuris eminentissima cognitione supellex fuerit. Dein quàm graue hoc similitium argumentum, atque ob id vel maximè gloriosum, si (vt Plautus ait) probum dignumque nanciscatur artificem, qui id ipsum rite perpoliat, dignissimè tractet, & modis omnibus quibusuis spectaturis cum gratia exponat. Quod tametsi planè persecutus non fuero, neque me hoc præstitisse arroganter existimem, hoc ipsum tamen argumentum, pro mea tenuitate excolendum, multis ex causis libenter assumpsi. Primùm, vt rudiori viam qualemcunque ad diuudicationes per similia præstuerem, ad absolutiora in eodem similitium argumento excitarem, & vt nonnullis amicum, meam hac in re operam suo quodam iure flagrantibus facerem satis. Deinde vt meorum qualiumcunque studiorum rationem ipse exposcēs, ea candidè cuius alteri communicarem potius quàm supprimerem. Ad hæc, vt ne villo ocio planè torpescerem, in hoc præclaro argumento ingenij vires subinde excolerem, satius esse ducens in re clara ocio sum esse, quàm nihil agere, in iure præclaro musicos, aut strenuos imitans milites. Illi enim assiduo cantandi vsu ad summam musices artem feliciter perueniunt, hi quotidianis luctis ac præliis gnari strenuè que euadunt milites. Itidem in iure me quoque consecuturum speraui, vt longa assidua que iuris exultatione, me ipsum ab ocio vendicarem, me ipsum exerce rem, alijque prodesse studeam. Nam vt in omni disciplina, ita quoque in iure assiduo exercitio, non minus opus esse putau: si quæ longo labore didiceris, tenere, augere que uolueris. Vt enim ferrum si non vtaris obducitur rubiginem, sic & ingenij vigor, quod nisi studijs tractandis exerceas, aut perit, aut planè flaccescit. Et certè (vt Plinius ait libr. viii.) quotusquisque laboris tam est patiens, vt multis cum sudoribus discere velit, quod aliquando in vsu, & assiduo exercitio ad commodum iteipubl. non sit habiturus: Postremò eo libentius hoc similitium argumentum, exponendum assumpsi, quod id plurimum utilitatis iurium candidatis allaturum esse considerem in quo certè longè plura potuissent similitium congerere themata, nisi breuitatis ratio me cohibuisset, ne queis citra delectum in hunc libellum infarcire, sed tantum que præcipua visa sunt, in hoc albo pro meo instituto nunc referenda putarem. Hęc igitur que nostro Marte themata, qualicumque ordine, & forma proposuimus,

pro se quisque acriter obseruet, inque ea diligentem intendat animum, & quæ cuiusque sit vis ac proprietas, quæque pacto iis quotidie utendum, & ex iis similia iudicia colligenda erunt, exactè & diligenter exploret, & profectò non mediocrem, imò certissimam, ex vno alteram iudicandi rationem sibi comparauerit. Attamen si lectorum votis hic per omnia minus satisfecerimus, cogitandum erit iis, nemini vnquam vitio vertendum esse, si in re præclara studio sè quippiã audebit, & quadatenus prodeat, si non datur vltra. Ideoque hac in parte optarem mihi posse contingere,

quod & mecum (vt autor est Cicero, lib. de Oratore secundo) C. Lucilius sibi optare solebat, nempe vt ea quæ scriberet, neque ab indoctissimis, neque à doctissimis legerentur, quod hi plus fortassis, illi prorsus nihil intelligerent. Hæc itaque quæ de Paribus ac Similibus in iure, de quæ ipsorum vtilitate hætenus collegimus, velim vt cæcidus Lector boni consulat, & suo pte Marte ad præscriptam formam adiciat, quicquid ad Similium rationem rectè pertinere censet: factum ipsius exosculabor, & mihi in hoc argumento etiam præuolantem, candidissime amplectar.

Enchiridij Parium aut Similium Iuris, Iodoci Damhouderij,

F J N J S.

TRACTATUS DE COMMUNI V. I. DOCTORVM OPINIONE

Constituenda, attendenda, & pœnis recedentium ab ea:

Autore Antonio Maria Coratio Cortonensi.

P R A E F A T I O

Summa Notabilium.

- 1 **V**ERITAS disputando reperitur.
- 2 Communis opinio, ergo falsa.
- 3 Communes opiniones efficiuntur per adhesionem cõplurium Doctorũ, diuersis temporibus.
- 4 Doctores quandoque tanquam Aues, aut Oues, sequuntur aliorum dicta.
- 5 Opinio vna hodie est communis, mox contraria est magis communis.
- 6 Communes opinio. in scholis nasci, crescere & interire.
- 7 Lectores hodie acquirere laudem ex impugnatione communis opi.
- 8 Ius tam latè patet, vt vnusquisque in eo aliquid noui possit inuenire.
- 9 Disciplinam omnem indies perfici, vel peruerti.
- 10 Collectores communium opinionum nulla laude dignos esse.
- 11 Autores potius numerare, quàm sententias ponderare, sæpe decipit ignorantes Iudices.
- 12 In iudiciis veritas simplex quomodolibet reperta amplectenda.
- 13 Vera potius, quàm noua sequi debemus.
- 14 Leges non possunt complecti singulos casus.
- 15 De similibus ad similia procedendum, & id Iurisprudẽtum interpretatione, & nu. 16.
- 17 Quot capita, tot sententia.
- 18 Opinionum diuersitas reddit Ius dubium, & obscurum.
- 19 Obscuritas peruertit ius.
- 20 Claritas propria legis, & lex obscura, non allegatur ad decisionem causarum.
- 21 Autoritas Doctorum probabilis est, non necessaria.
- 22 Opinio nulla tam iusta, & æqua, quæ subverti non possit rationib.
- 23 Iudices interdũ moueri potius ex ratione subtili, quàm vera.
- 24 Iudex iniuste iudicã, facit litẽ suã, & alias pœnas subit.
- 25 Ex duobus malis, minus malum eligendum.
- 26 Quod omnes, vel maior pars credit, pro veritate habetur, & communis opinio dicitur.
- 27 Communis opinio cõsulendo, & iudicãdo seruãda est.
- 28 Iudex sequẽs cõmunem opinionẽ excusat i syndicato.
- 29 Iudicans contra communem, facit litẽ suã.
- 30 Communis opinio æquiparatur legi, & eius vim sortiẽ.
- 31 Communis opinio tanquam ius seruanda.
- 32 Communis opinio venit in statuto de lege loquente.
- 33 Communis opinio habet vim consuetudinis.
- 34 Communem tanquam legem imperare, vetare, permittere, ac punire.
- 35 Communis opinio non est ad eõ æquiparata legi, quin sit inferior lege, & 36. & 37.
- 36 Communis superueniens tanquam posterior, non tollit priorem communem contrariam. Nec prior ex eo q non tollatur, attenditur, & 37.
- 38 Communis, & magis communis in nihilo differunt, nisi quod magis communis seruatur.
- 39 Magis communis superueniens non annullat penitus communem contrariam, & quomodo id procedat, nu. 40. & quare, nu. 41. & seq.
- 42 Communis opinio præsumitur vera.
- 43 Præsumptio veritatis, quæ est pro communi, oritur ex autoritate Doctorum.
- 44 Magis communis opinio, maiori numero, & autorita-

te Doctorum fulcitur, quàm communis.

- 45 Præsumptio efficacior tollit aliam minus efficacem.
- 46 Magis communis non tollit gesta tempore communis contrariã.
- 47 Lectori multa subtilia etiam falsa asserere licet.
- 48 Iudex, & aduocatus veritatem semper ante oculos habere tenentur.
- 49 Tradita in scholis sunt discutienda in camera, & postea in iudiciis practicanda.
- 50 Leges in Scholis diglutiuntur, in Palatiis digeruntur.
- 51 Practica est vera legum intellectuã.
- 52 Leges sapiunt, cum practicantur.
- 53 Communis opinio plura affert commoda.
- 54 Diuisio animum legentis incitat, mentem intelligentis præparat, & c.
- 55 Ex ordine facilius disciplina percipitur, & retinetur.

OMMVNIS OPINIO (hoc quidem verbo à nostris Doctoribus frequẽtius recepto, quo facilius res intelligat, vt nobis placet, arg. l. insula. in ff. de acq. re. domi.) quàm sit in scholis contempta, quàmq; in iudiciis culta, nemo est, qui nesciat. Nam iuris interpretes ingenij tantum viribus confisi, omnium rerũ veritatẽ sola disputatione consequi volẽtes, Communẽ maledicis dentibus nunquam desinunt lacerare, cum enim veritas ÷ disputãdo reperitur, l. fi. in §. mista. & ibi Bar. nu. 1. ff. de munc. & hono. c. graue. & ibi gl. in verbo, veritas. 3. §. q. 9. & tradit Martin. Laud. inter cõsi. crim. diuer. in cõsi. 59. in factõ præsupponitur, col. 1. n. 2. lib. 1. pulchrè Matth. Gribal. de method. stud. lib. 1. c. 6. latissimè Neuiza. in sua syl. nupt. lib. 1. nu. 1. cum seq. Cagnol. in l. 2. nu. 23. §. in fi. C. de pac. int. emp. & vend. Crauet. in cõsi. 13. §. verba decreti principalis. nu. 18. Marc. Mantu. in cõsi. 67. viso processu inquisitionis. col. 2. n. 4. lib. 1. Benincas. in præfat. tit. inst. de actio. n. 90. & alij passim, quoties aliquid cõmuniter receptũ occurrit, statim cõfugiunt ad dictũ illud emanatũ ex mente Zas. lib. 2. resp. c. 1. ppè fin. sub nu. 26. quod habet, Communis opinio, ÷ ego falsa.

3 Nec mirum, nam communes opi. ÷ plerunq; efficiuntur per adhesionẽ cõplurium Docto. qui diuersis temporibus non cõmunicato inuicem cõsilio, diligenti aliqua veritatis indagacione adhibita, hanc vel illam opinionem amplectunt, vt pluribus ostendit Ludo. Gomez. in cõmu. & ad Regu. Cancel. in Proce. in l. 2. q. 14. fundamẽto partis affirmati. ver. præsertim quia Doctores.

4 Sed vel prout rei ppriã expedit, vel quasi ÷ Aues, aut Oues imitari, quarũ vna quũ volat, aut quò cursum dirigit, omnes aliã sequuntur, quod ab vno Doctore firmatur, id tanquã veritatẽ ipsam approbat, & insecũtur, c. cũ in iuuentute, §. vnde nos. ibi, scientes, qd dictum vnus facile sequitur multitudo. extrã de purgat. cano. & ita respondit Decius cõsi. 494. quæ suprà maturẽ. ppè fin. sub nu. 1. §. ver. nõ obstat qd dictũ Federici. quem referunt, & sequuntur Ludo. Gomez. in d. ver. præsertim quia Doctores. Nico. Bellon. in cõsi. 59. ingeniosè admodum, sub nu. 1. Neuiza. in d. syl. nupt. lib. 1. sub nu. 9. post med. vers. id eõ quandoq; errabant. Zas. in l. 2. §. post hunc maximã autoritatis, in verbo, innouare instituit. circa med. vers. Iaffredus Passerius. ff. de orig. iur. Io. Bap. à Villalob. in trac. commu.

cōmu. opi. i. litera C. i. verb. cōmunis opi. n. 107. post prin. latē deducit Cæsar Conrard. I. diffamari. i. q. 18. n. 113. C. de inge. & manu. Grauat. I. add. ad vestr. in prax. lib. 4. c. 5. in verbo. q. si fib. n. 23. Rolan. à Valle. in cōf. vlt. reuocatur in dubiū. ppē fi. n. 50. lib. 2. Nico. Moro. I. trac. de fid. treug. & pac. par. 2. q. 12. n. 3.

Sed vbi noui casus euenerūt, qui huiusmodi extensione indigerūt, variē inter Doctores ortæ sunt altercationes. Alij namq; vnā, alij aliam legem inuicem cōtrarias i eodē casu induxere, & sepe numero eandē legem huc, atque il- luc secundū vniuscuiusq; opinionē, & aliquid ad affectio- nem propriam distaxerūt, iuxta Terentianū illud: quot 17. + capita, tot sententia. I. quia poterat, propē finem, ff. ad Trebel. Alberic. in tracta. de statu. lib. 1. q. 135. nu. 7.

5 duob. malis + minus malum eligētes, iuxta I. si procurator. & ibi glos. ff. de excep. do. & I. quoties. vbi post alios Deci. in fin. & Cagno. nu. 3. id notant, ff. de regu. iur. c. si quod verius. vbi glo. in verbo, adulterium concord. congerit 3. 2. q. 2. con siderantes, q. quoties de veritate alicuius facti dubitare cō- tingit, quæ in specie à singulis personis haberi nequeat, ad id recurrimus, quod vniuersaliter, vel cōmuniter credis, 26 Idq; + pro veritate habet, q. vel omnes, vel maior pars ho- minum loci, vbi factum illud venit communiter credunt, quæ veritas, seu credulitas, aut fama, aut communis error, aut communis opinio nuncupatur, vt tradunt Doctores in I. Barbarius. ff. de offic. præt. & latē per Andre. Tiraquel. in tract. de legib. connub. in glo. 8. q. 17. nu. 144. v. q. ad n. 162. Doctores (inquam) exitum arūt, quod in tanta opinio- ni contrarietate, ac confusione, cum aliter veritas haberi non 27 possit, opinio illa + iudicando, & consulendo, sit attenden- da, quæ vel ab omnibus, vel à plerisque Doctoribus, qui super casu, de quo dubitare contingit, scripserunt, esset recep- ta & approbata, & hanc specialē, & penē proprio nomine, Communem nuncuparunt, vt concludunt Hostien. Io. And. & alij omnes, in c. 1. extrā de constitu.

& quoties loquimur de cōmuni et de magis cōmuni loqui intelligimur (superueniens tanquā lex, quæ posterior peni- tus tollit, & delet disposita per priorem legē cōtrariā, ita vt illa lex nunquā vires recuperet, 39 Abrogat, & tollit + cōmunem, vt auctoritates, quæ sunt p cōmuni, nō possint facere numerum pro eadem opinione, si quando, vt sepius accidit, ea tractu temporis magis com- munis efficiere per adhesionē aliorū Auctoriū: sed solūmo- do magis communis superueniens præiudicat: quod donec permanet magis communis attendenda, ac seruanda est.

16 interpretatione + fieri debeat, I. & ideō. l. nam vt ait. ff. eodē titu. de legib.

38 Eodē modo magis cōmunis (non enim cōmunis opin. + à magis cōmuni in aliquo differt, nisi, q. quoties cōmunis, & magis cōmunis concurrūt, seruat magis cōmunis, ita vt in cōmuni disposita habeat: locū i magis cōmuni, & cōtrā,

laul.

TRACTATUS

ANTO. MARIAE CORATII

DE COMMUNI OPINIO-

ne, V. I. Doctorum,

Liber Primus.

Quid sit Communis opinio.

TITVLVS I.

Summa Notabilium.

latus: nō mirum ergo, si interpretes communem negligūt, & totis viribus ad disputationem se conferunt, nam illud est proprium eorum munus: Sed Iudices, & Aduocati, qui...

Quamobrem cum diuersi sint fines interpretum, & iudicium, non debet mirum videri, quod diuersis medijs vtantur, nec ex hoc varij, & contrarij dicendi sunt, cum vtraque opinio in suis terminis subsistere possit, nec vnus receptio aliter vim, & robur impediatur aut minuat.

Itaque dicere solemus, quod ea quae in scholis traduntur, sunt prius discutienda in camera, & postea in iudicijs practicanda, vt post Baldum tradit Neuiza. in d. Syl. nuptia. lib. 5. numero 45.

Quoniam leges in scholis diglutiuntur, in palatijs verò digerunt, practica enim est scientia diglutiua, & vbi Theoricus definit, ibi incipit practicus, ita haec omnia tradit Bald. in epl. Acemilius, col. 8. num. 1. i. vers. leges in scholis, ff. de minor. Lancel. Dec. in l. lecta, col. 2. vers. nam vt inquit, ff. de iur. iudic. quos refert, & sequitur Catell. Cort. in d. Memorial. in verbo, practica, versiculo, propterea vulgatum, Hiero. Cagnol. in l. 2. numero, 1. C. de rescind. vend. cum similib.

Nam Practica est vera legum intellectrix, vt tradit Bald. in c. 1. in princ. ver. & ideo quando capiuntur, in titu. de feu. si. cul. non amitt. quod repetit Decius in consi. 131. reuocatur, in fi. ver. & Cot. in d. ver. practica, in prin.

Et leges sapient cum practicantur, & tunc fructus ex arbore colliguntur, vt inquit idem Bald. in c. ex tenore, circa med. extra de testi. refert & sequitur idem Cort. ibid. vers. alibi etiam pulchre.

Ex quibus clarè constat, quàm amica, & utilis sit omnibus Communis opinio, quàmque merito sit colenda, & seruanda, quando tantorum malorum vnicum fuit remedium, & tam rationali, & aequa causa introductum, vt per eam labor sit diminutus, Doctorum discordia sine sit data, & via patefacta sit, quae & serupulum conscientiae sustulit, & fortunam securitatem ostendit.

Huius igitur Communis opinionis argumentum à patris, & meo iudicio nimis breuiter, & satis confusè tractatū, si aliquando latius, & distinctius traderetur, opus non ingratum iuris studiosis fore mihi persuasi, praesertim cum sparsim pluribus in locis, & nullibi plenè habeatur. Verum tamen est, tractatum hunc & ob utilitatem, & etiam ob difficultatem, cum multa in se contineat, quorum resolutio & longum rerum vsum, & summam iuris experientiam exposceret, ingenium, & doctrinam Iuriconsulti benè docti desiderasse, quae quidem omnia & propter atatum 23. annorum, & propter breue tempus quinque annorum in hac legali Philosophia nondum consumptorum in me penitus desunt: vnde satis fortasse esset, opus hoc alijs perficiendum relinquere, quàm id inceptè & cum minimo aliorum commodo peragere.

- 1 COMMVNIS opinio quid sit: prima descriptio. Verbum (sententia) plura significare. Communis opinio procedit tantum in q. dubia. Sed contrarium nu. 1. cum seqq. 2 Opinari dicimur de rebus dubijs. Contrarium nu. 15. 3 Impugnatio primae descriptionis Communis opinio. 4 Communis opinionis secunda descriptio. Et Communem dari probatam à pluribus, vel peritioribus. 5 Factum à maiori parte, ab omnibus factum censeri. 6 Habens maiorem partem pro se non minus obtinere debet ac si omnes haberet. 7 Defensio in vna parte primae descriptionis Communis opinio. Communis datur, quae ab omnibus probatur. 8 Impugnationes primae, & secundae discretionis Communis opinio. 9 Communem constare ex numero, & auctoritate Doc. 10 Auctoritas doct. nulla lege, vel ratione munita nihil operatur. 11 Auctoritas, id est, confirmatio. 12 Opinari non est de re dubia, sed sub dubio respondere. 13 Dubitare in iure etiam claro, sapientis esse. 14 Opinari in iure dicitur etiam de re clara. 15 Sententiam Iudicis dici opinionem. 16 Sententia verbum significare firmam, & indubitatam resolutionem. 17 Communis opinio, tertia descriptio.

COMMVNIS opinionum argumentum tractatum exemplo Imperat. in princ. Instit. de iust. & iur. videbimus primo loco, Quid sit Communis ista, ne id ignoremus, de quo verba facturi sumus. & in hac indagatione imprimis praesciendum est nullam reperti traditam in iure nostro Communis opinionis definitionem, sed omnium primus definiuit, seu descripsit Mari. Salomon. in §. responsa prudentum, Instit. de iur. nat. gen. & ciuili. quem refert, & sequitur Neuiz. in sua (yl. nupt. lib. 5. n. 3. in fi. qui in hunc modum descripsit,

1 Communis opinio est probata sententia de iure non aperto ab omnibus, vel à peritioribus. In hac definitione ponitur sententia loco generis, verbum enim sententia, generale est, & plura significat, nam quandoque sententia capitur pro consensu, vt in l. fi. & ibi Glo. in verbo, sententia. C. de app. Interdum accipitur pro simplici scientia, vt in l. vidua, & ibi Glo. in verbo, sententia. C. de nupt. Aliquando ponitur pro decisione à iudice facta, vt in totis titulis de Sententijs, & haec acceptio huius verbi, Sententia, frequentior est in iure nostro, vt per se clarè apparet. Quandoque sumitur pro firma, & indubitata responsione seu animi deliberatione secundū Gl. in d. §. responsa, in verb. Sententia, & ibi post alios multos Baldum, idem firmat Instit. de iur. nat. gen. & ciuili. & haec est propria verbi huius, Sententia, significatio. Aliquando ponitur pro consilio, interdum pro ratione, saepe pro voluntate: quandoque pro iudicio, & tandem multoties, put accipitur in hac nostra descriptione, capitur pro

opinione, hoc est expresso de aliqua re iudicio liberi arbitrij alicuius, quid sit, vel esse debeat, vt in l. fin. in fin. ff. de senat. & ista est vniuersalis significatio, & has omnes verbi huius, sententia, significationes, & acceptiones ponunt latè Luc. de Pen. in l. 2. in verb. sententia. C. de iur. fisci, lib. 10. & in rub. C. de sentent. aduers. fisci. lat. retract. in verbo, sententijs, cod. lib. 10. & eximius, & nouus Antecessor Dominus meus Io. Pau. Lancelot. in quadam sua pulchra, & docta disputatione manuscripta, An, & quando Communis opinio attendenda sit, post princ.

Secundo in hac descriptione ponitur verbum, de iure, loco differentiae, vt excludantur aliae Communes opinioniones extra ius, vt puta Communis in facto consistens, aliàs cōmuni error nuncupata, Communis in facto cōsistens, aliàs cōmuni error nuncupata, Communis Theologorum, Philosophorum, & alia similes.

Tertio loco fuit appositum verbum, non aperto, vt proprium, nam Communis opinio, si solummodo habet locum in casibus dubijs, in quibus lex clara non reperitur, & id cōprobat Domi. Lancelot. ibidem, ex hoc, quia opinari contingit circa ea, de quibus veritas multipliciter potest haberi, ad quod allegat. c. 2. & c. à nobis, extra de sentent. ex com. quae iura mihi nihil probant. Itaque secundum istos, Communis non dicitur de iis, quae clara sunt, vt puta, quod pacta seruentur, quae vim vi repellere liceat, quod testamentum debeat fieri coram septem testibus, & similia, quae sunt in iure clarissima.

Quarto in hac descriptione habetur verbum ab omnibus, vel à peritioribus: nam datur cōmunis, quae non habet Contradictorem, & sic quae ab omnibus probatur, & datur etiā magis communis nitens auctoritate Doctorum maioris auctoritatis, & sic peritiorum, nam auctoritas ex doctrina, seu peritiam oritur. Hanc definitionem, seu potius descriptionem corrigendā existimat D. Io. Pau. Lancelot. vbi supra in eo, quod habet, ab omnibus, vel à peritioribus, ex duobus.

Primo quia datur Communis, quae fundatur in opinione plurium, qui neque omnes sunt, neque peritiores. Secundo, quia Cōmunis dicitur, quae plurium, vel peritiorum auctoritate iuuatur, vt post alios tradit Neuiz. in d. fil. nup. li. 5. num. 4. in fi. & seq. cum concord. non autem quae ab omnibus tenetur.

Quamobrem ipse ita Communem opi. describit, Cōmunis opinio est de iure controuerso à plerisque, vel illi tribu probata sententia, ista correctio D. Lancelot. in primo capite mihi summopere placet: in secundo verò non satis fatuit, nam dum dicit primam illam descriptionem non comprehendere communem, quae constat numero plurium Doctorum, qui neque omnes sunt, neque peritiores, rectè loquitur: nam non est dubium, quin ad sit Communis quae nitatur auctoritate plurium, qui neque omnes, neque peritiores sūt, vt Doct. omnes admittunt, & dicemus infra tit. 4.

Nam à maiori parte probatū, & ab omnibus probatū censetur, arg. l. aliud, in §. refertur, & not. ibi Doct. ff. de reg. iur. l. maiorem. ff. de pact. & maiorem partem pro se habens non minus obtinere debet, quàm si omnes haberet, vt respondit Hyeron. Grat. in consi. 64. professō casus est. col. 3. in princ. num. 34. lib. 2. & sic descriptio ista, cum non comprehendat omnes Communes, merito in hoc reprehenditur, arg. l. 1. §. dolum. ff. de dol. mal.

Sed in eo qd D. Lancel. vult reiciendum esse verbū, ab omnibus, quia solummodo Communis sit plurium, vel peritiorum, nō autem omnium sententia, eius opinio non est recipienda, nam meo iudicio clarum est, posse dari cōmunē, quae non habeat contradictorem, & sic ab omnibus sit probata secundum opi. Mar. Salo. & Neuiza.

Quinimo proprie Communis dicitur quae ab omnibus recipitur, nam quae à pluribus, vel à peritioribus approbatur, non communis, sed magis communis proprie dicitur, licet Communis passim nūcupetur, nam si reperitur opinio probata à 15, vel 20. Doctoribus nemine contradicente, cur cōmunis dici non debeat, ipse non video.

Supradictae verò descriptiones ex tribus mihi nō satisfaciunt. Et imprimis dum habetur in eis, ab omnibus, simpliciter: quoniam datur opinio, quae ab omnibus probatur, & tamen non est communis, vt puta si sit recepta ab vno, vel duobus, vel tribus nullo alio discrepante, & sic ab omnibus quae non est communis, cum vnus, duo, vel tres non faciant Communem opi. vt infra tit. 3. itaque in hoc egen: supplementum. Secundo non placet, dum solum dicitur in eis, ab omnibus, vel plerisque, vel peritioribus, nam potest esse opinio, quae vel ab omnibus, vel à plerisque, vel doctioribus ap-

probetur, & tamen non sit communis, vel alicuius momenti, nempe si autores non sint Iuris periti, vt apparet infra tit. 9. Caf. 1. 2. vnde, & in ista parte sunt supplendae praedictae descriptiones.

Tertio, & vltimò non satisfaciunt, dum habent, de iure controuerso, fat enim est dicere, de iure, absque verbo, controuerso, vel non aperto.

Nam licet ego fatear, Cōmunem plerunque esse in casibus dubijs, tamen sum eius sententia, vt Communis opinio locum habere possit etiam in casu habente leges claras, dummodo adsint cetera requisita, contra Salomo. Neuiz. & D. Lancel. & moueor ex duobus potissimum.

11 Primò, quia Communis conficitur ex duobus solis, videlicet ex numero & auctoritate Doctorum, vt infra tit. 2. & vbi est numerus, & auctoritas Doctorum necessaria, ibi absque alio est communis opi. At tam opinio, quae lege expressa nititur, quàm quae nullo iure fulcitur, potest amplecti à pluribus, & grauius Doctoribus, imo multo magis. Ergo & c. Nec dicitur, quod vbi est lex aperta, non auctoritas Doc. sed lex ipsa aestimatur. Quin saltem hodie leges sine auctoritatibus parū profunt, vel melius: quod si esset verum, sequeretur, quod nunquam locum haberet Communis, quia auctoritas Doctoris nulla lege, aut ratione fulcita nihil operatur, cū doctori nihil alleganti non credatur, vt per Doct. communiter in l. illam C. de collat. nec mirum, cum verbum istud, auctoritas, significet non alicuius rei inductionem, sed solū confirmationē rei iā inductae, vt in alio proposito tradit Chafsan. in commen. ad consuet. Burgund. rub. 4. §. 7. in verb. se esse non est confirmament. nu. 17. & latius deducit Franc. Baldi. in praefat. titu. Instit. de aucto. tuto. vnde dicemus Doctorum auctoritatem non aliquid noui disponentem, sed à iure disposita approbantem, & confirmantem in hoc, vel illo casu speciali.

Secundò & vltimò moueor, quia non video rationem, cur Opinio, quae in aliqua lege clara fundata sit, non possit dici Communis: Nec quicquam facit ponderatio facta de verbo, opinio, quod de sui natura videtur versari circa ius dubium.

Quoniam tripliciter responderetur, & imprimis inegando quod opinari contingat in casibus dubijs. nam id nullibi probatur: sed benè verum est, quod qui opinatur, dicitur cū dubitatione respondere, vt voluit Glossa in d. §. responsa, in verb. opinio, & ibi alij Doct. refert, & sequitur Ioan. Bellon. in tract. exposit. ethimol. definit. & diuisi. in verb. opinio, & sic dubitatio emanans ex vi verbi, opinari, non procedit, quod versetur circa casus dubios, sed ex persona opinantis, qui dicitur cum dubitatione respondere, & quis potest dubitare tam super re dubia quam super clara, quam ipse ignoret.

16 Quinimò in iure iudicatur sapientia dubitare de re etiam clara, cum nihil in eo adeo verum sit, quod in dubium reuocari nequeat, vel potius reuocatum non sit. secundò resp. quod licet ea esset vis verbi, opinari, vt versaretur circa casus dubios, in iure tñt refertur etiā ad casum indubitabilem, nam finis iudicis in iure sapius appellatur Opinio, vt in l. pen. & ibi glo. in verb. opinio. ff. de appell. recip. in l. eos, in §. super iis vero, & ibi glo. in verb. opinionem, & in l. à procōsulibus, cum glo. in verb. opinionem. C. de appell. & alibi passim, & sententia fertur à iudice tam super re dubia, quàm super clara, vt per se patet.

Tertio, & vltimò respon. quod Docto. nostri istius opin. nomine in casu nostro voluerunt significare quicquid Iuris periti siue simpliciter, siue rationibus, siue legibus expressis, & claris approbassent: quod ex eo, vel facile apparet quod non omnes Doctores, & semper ad demonstrandam communem vtuntur verbo, opinio, sed sepe, sententia, cum Communis nūcupetur & recepta, seu probata sententia, vel traditio, & etiam alijs nominibus honestetur, inter quae sententia dicitur firma, & indubitata responsio, secundum glo. in d. §. responsa, in verb. sententia, & ibi sequuntur reliqui, ex quibus potest apparere, quod non in propria, & stricta significatione vsi sunt Doct. nostri hoc verbo, Opinio, & per consequens Communem tam in casu dubio, quàm in habente legem expressam locum sibi posse vindicare.

Quamobrem ipse ita Communem opinionem describere, vt sit de iure à multis iuris peritis, vel omnibus, vel plerisque, vel grauioribus probata sententia.

Communis opinio ex quibus constituatur. Commu. opin. Tom. 4. XXXX

- 1 **Q**UOMVNEM opi. constare, & perfici ex numero & auctoritate Doctorum simul, & nu. 7.
- 2 Verb. probata, communis, vel recepta, verificari in opinione plurium.
- 3 Communis est introducta ad suppleendum defectum orientem ex eo, quod auctoritas Doctorum non est necessaria.
- 4 Testes plures adhibentur in re difficilius probationis.
- 5 Doctori creditur propter auctoritatem.
- 6 Auctoritas Doctoris quid sit.
- 7 Communis perficitur ex numero plurium Doctorum separatorum, non qui habentur loco vnius, vt in Rota, & Collegio.

MIDIMVS quid sit Cõmunis opinio, modò in-piendum est, ex quibus ipsa constituatur, & conficiatur. In qua quidem inuestigatione conclusiue procedendo ex mente omnium Doctorum, & in specie Thom. Ferra. in tract. cautel. in caut. 3. 1. manifestum est, quod iudex, colum. 2. versicu. & illa dicitur communis, nu. 2. & D. Ioan. Paul. Lancelot. in d. sua disp. an, & quando Com. opin. sit attendenda, dicendum est, Communem opinionem ¶ ex duobus constare, seu cõstitui, & perfici, nempe ex numero, & auctoritate Doctorum, quod quidem verissimum, & clarissimum non caret ratione: nam quod numerus Doctorum, hoc est, plures Doctores requirantur ad constituendam commu. ostendit primò vis, & sig. ificatio istorum verborum, Cõmunis, recepta, probata, quibus vtuntur Doctor. ad commun. opin. istam significandam, quæ non possunt verificari in opinione vnius, sed in opinione omnium, vel maioris partis, vt iuribus, & auctoritatibus late comprobatur. And. Tiraq. de legibus cõnub. glo. 8. nu. 160. & 161.

- 3 Secundo quia, cum cõmunis ¶ sit introducta ad suppleendum defectum, qui oriebatur ex eo, quod auctoritas vnius Doctoris non est necessaria, sed solù probabilis, iuxta tradita à Docto. communiter in l. j. ff. si cert. per. merito in ea plures Doctores adhibentur: quia singula quæ non profunt, collecta simul valent. l. Titia Scio. §. Scia libertus. ff. de leg. ij. iuncta l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.
- 4 Postremò, quia vbi difficultas consistit in probatione faciendâ per testes, ¶ maior testium numerus adhibetur. text. est clarus in l. si. C. de fideic. Vnde cum veritas in profundo sita sit, adeo quod maximè difficilis sit eius inuentio, non mirum, si plures Docto. concurrere debeant ad conficiendam communem, quæ pro veritate habeatur.

Quod verò auctoritas docto. requiratur in constituenda communi opi. facile suadet ex eo: quia doctori ¶ creditur solùm propter auctoritatem. quod manifestè demonstratur, nam doctor præsumitur peritus, l. vnic. §. ideoque. C. de nou. cod. fac. l. vnic. C. de profess. quæ in vrb. Constant. lib. 12. & tradit Alciat. in trac. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 19. nu. 2. quæ præsumptio trahit homines in opinionem, vt quicquid à doctore proficitur, bonum, & æquum, & consequenter attentione ac imitatione dignum cõseant, & sic sola auctoritate ad credendum impelluntur. auctoritas enim ¶ nihil aliud est, quàm opinio, qua quis putatur imitatione dignus, vt tradit D. Io. Paul. Lanc. vbi supra in secundo requisito cõmunis, in prin. per c. sana quippe, circa prin. 9. distindt.

- 7 Stat igitur, quod communis opin. constat ex numero & auctoritate doct. & non singulis, sed vtrisque ¶ coniunctim, & copulatiue, nam quiuis numerus etiam maximus absque auctoritate non sufficeret ad constituendam communem opin. cum doctoribus sola auctoritate credatur, neque cõtrâ quæuis maxima auctoritas vnius tantum absque numero plurium quicquam iuuaret, cum neque opinio glossæ solius dicatur communis.
- 8 Vltimò pro complemento istius disquisitionis sciendum est, quod numerus ¶ in communi debet esse plurium doctorum, qui non habeantur loco vnius, vt sunt doctores Collegij, Cõsiliij, Senatus, Rotæ, vel alterius ordinis, vel magistratus in actibus Collegij & similibus, sed qui singuli per se separati numerum faciunt: quia plures, qui habentur loco vnius, non faciunt communem, vt post Bart. tradit Io. Crot. in consi. 34. viso, & diligenter examinato. col. 3. nu. 18. quod verissimum credo, vt latius infra tit. 9. cas. 9. & 10. sed his cognitnis succedit inspectio, nempe qui numerus, & quæ au-

Qui Numerus, & Auctoritas Doctorum faciat Communem opinionem.

- 1 **P**INIO Glossæ à Bart. recepta dicitur Cõmunis.
- 2 Opinio Glossæ ab vno quouis alio doctore recepta Communis dicitur.
- 3 Opinio duorum doctorum maximæ auctoritatis communis est.
- 4 Communis præsumitur vera, & pro veritate habetur.
- 5 In ore duorum, vel trium stat ipsa veritas. Fall. nu. 9.
- 6 Testes duo regulariter requiruntur in omni negotio. Fall. numero 9.
- 7 Doctores dicuntur testes iuris.
- 8 Generalia veluti minus stringentia omittenda.
- 9 Testis debet deponere de his quæ sensu percipiuntur.
- 10 Opinio Glossæ amplexa ab aliquibus antiquis dicitur communis.
- 11 Opinio Glossæ approbata à tribus aliis doctoribus communis dicitur.
- 12 Quatuor doctores inter quos sit Glossa, Communem constituent.
- 13 Sequens opinionem Glossæ dicitur veritati inherere.
- 14 Opinio solius Glossæ, vel Archidiaconi sup. 6. dicitur cõis.
- 15 Communem opi. hodie esse maximi præiudicij.
- 16 Iudices hodierni inherent communi opi. tanquam securo carotio.
- 17 Verba, communis, probata, & recepta, quid significet apud doctores.
- 18 Communem constitui à septem doctoribus, inter quos sit vnus antiquus.
- 19 Numerus septenarius habetur in maxima veneratione, & est perfectissimus.
- 20 In eo, quod pius est, continetur quod est minus.
- 21 Argumentum à testamento ad Communem Opinio. validum esse.
- 22 In quolibet actu requiritur potestas, & voluntas agentis.
- 23 Septem testes requiri in re maximi momenti.
- 24 Ad approbandum scholarem requiruntur ad minus septem doctores.

VI Numerus, & auctoritas Doctorum requiratur ad Communem Opinionem constituendam, scribentes in eandem sententiam non conuenere, & in hac quæstione quinque diuersas reperio opiniones, quæ ad tres tantum reduci possunt.

- 1 Prima fuit opinio, quod Glossa ¶ approbata à Bartolo facit Communem Opinionem, & huius sententiæ fuere quidam Papienses in l. j. in prin. ff. de offi. eius & c. quos tacito nomine refert, & sequitur Catell. Cott. in suis Memorial. in verb. Opinio Communis in iudicando. propè fin. vers. & ideo secundum aliquos, vbi testatur ita seruari per collegium Iudicum Mediolani.
- 2 Secunda est opinio, quod Glossa ¶ approbata non solùm à Bartolo, sed etiam ab vno quouis alio Doctore constituat Opi. Communem. & hanc tenet Ias. in l. vt vim, col. pen. in fin. sub num. 34. ff. de iust. & iur. Thom. Ferrat. in trac. cautel. in caut. 17. magna est quæstio, num. 2. & Valentin. Forster. in tracta. de successo. ab intest. in titu. de success. nou. iur. ascenden. in 4. conclus. in 4. fundamen. vers. Bartoli verò auctoritas, fol. 276. & huius sententiæ auctorem adducunt Iacob. Butrig. in l. j. in fin. C. qui pro sua iurisd. quire vera hoc non dicit, sed solùm inquit, ego non recederem à Glossa, quia vñs non est contra eam: vbiunque ergo glossa firmat pedes, serua eam, nisi vsus sit in contrarium. & hæc sunt formalia eius verba, & sic hæc duæ opiniones volunt, vt duo doctores ¶ maximæ auctoritatis, vt est glossa, & Bartolus, faciant Communem Opinionem.
- 3 Pro confirmatione harum opinionum supponendum imprimis est, quod Communem Opin. ¶ præsumitur vera, & pro veritate habetur, vt per Alciat. in dict. tracta. præsumpt. regu. 1. præsumpt. 5. 1. numero secundo, cum similibus.
- 4 Modo faciunt pro istis Opinionibus: Primò quia in ore duorum,

- 5 duorum, vel trium ¶ stat omne verbū, hoc est veritas, vt in 2. q. 5. per tot. c. cum esse, extra de testam. cum adductis per Excell. Dominum Ludo. Alfer. concium meum inter consi. crim. diuerfor. in consi. 143. quàm sit detestabile, col. 1. nu. 7. lib. 1. cum concord.
- 6 Postremò, quia regulariter in quocunque negotio ad veritatem probandam ¶ duo testes requiruntur, l. vbi numerus, & ibi gl. vni. propè fin. ff. de testib. cum congestis per Iaco. nouell. in tract. regu. ad reliq. Reg. Pet. Duen. in reg. 2. 13. Testes duo in omni, Tom. 2.

At in proposito in probanda veritate ex Cõi Opin. emanata, adfunt duo Doctores, qui sunt testes iuris, Ergo & c. Quod verò Docto. ¶ dicantur testes iuris, ¶ batur in l. ij. propè fin. in §. post hunc maxime auctoritatis, vers. & vt obiter sciamus, vbi post alios tradit Zati. in si. in verb. restabatur, nu. 86. ff. de ori. iur. in l. si. in si. C. de his, qui in eccl. manumit. in l. pe. ibi, & huius sententiæ subtilissimum testem adducit, C. de cond. indeb. tradunt. Specul. in tit. de requis. consi. vers. item fac eos, nu. 8. 10. Fab. in prin. Comment. ad Insti. col. 3. in prin. sub nu. 2. vers. & vt hæc scriptura, Bal. in l. si. in 2. no. nu. 2. & ibi Adden. C. si cer. per. Alci. in l. i. in verb. Celsus. nu. 44. & ibi post alios tradit D. me. Thob. Noni. ff. si cert. pe. idè Aic. in consi. 2. 2. licet in istis causis, nu. 1. lib. 7. Tom. 2. & neminem ¶ dicentem inueni. Sed volentes has opi. tanquàm minus veras impugnare, facile rationes istas euitare poterim.

- 8 Nam præterquam ¶ sunt nimis generales, & sic ¶ veluti parum stringentes, omittenda sunt, fm Aret. in consi. 6. viso instrumento diuisionis, in prin. quem referit, & sequuntur Neuz. in consi. 67. dixit Decius, in prin. sub nu. 1. & Roland. à Vall. in consi. 1. viso themate ex iuribus, nu. 4. lib. 1.

Supradicta etiam pronunciata, quæ habent, ¶ in ore duorum vel trium stat omne verbum, & quod duo testes regulariter in quocunque negotio requiruntur, locum habent ¶ in iis quæ sensu corporis percipiuntur, secus vero in iis, quæ consistunt in intellectu, vt in casu nostro. Et ratio diuersitatis potest esse, quia in rebus, quæ sensu extrinseco percipiuntur, cadit optimus, & pl. na probatio per duos testes, cum adfit vtrumque requiritur, nempe potestas vera, cum vnusquisque possit affirmare, quod aliquo sensu corporeo percipit: & voluntas saltem præsumpta, cum nemo præsumatur dicere mendacium ex eo, quod censetur bonus. at secus est in aliis, quæ non apprehenduntur sensibus, quia licet adfit voluntas, deficit tamen potestas, cum nemo, quæ non videt, vel audit, vel tangit, vera dicere valeat, & hinc est, quod testis ¶ ad hoc vt probet, debet deponere de his, quæ aliquo sensu corporeo percipiuntur, l. testium, & ibi Doct. C. de testib. doct. in l. j. ff. si cert. per. & alibi passim.

Et hoc præcipuè in iure procedit, in quo difficillimum est aliquid pro vero affirmare, vnde cum sit diuersa ratio, non est inferendum de vno ad aliud, vulg. l. Papi. exuli ff. de mino.

- 11 Quamobrem Tertia successit opinio, quod glossa ¶ approbata ab aliquibus doct. antiquis faciat communem opi. & hæc fuit sententia Hier. Grat. in consi. 13. 1. nobilis vir Scipio, in fi. nu. 20. lib. 1.
- 12 Quarta suborta est opinio, quod gl. ¶ cum qua pertransseunt tres alii doctores, constituat ipsam Cõmunem, & hæc tenuit idem Grat. in consi. 7. 5. quæuis si prius, col. 4. nu. 2. lib. 2. quem sequuntur Franc. Cosci. in cap. 1. nu. 26. extra de const. & Coscium referens Fran. Viui. in tract. Commu. Opi. lib. 1. Opini. 182. iudex in iudicando, ante h. ver. ideo non est credendum, & alij, & in summa istæ duæ opiniones, coniungendo eas tanquàm ab eodem fonte, videlicet à Grato emanatas, volunt, quod quatuor doctores, ¶ inter quos sit Glo. quæ auctoritate omnes alios antecellit, vt tradit Barto. & sequuntur reliqui in l. vt vim ff. de iust. & iur. faciant Communem Opin. quæ conclusio iuuatur ex eo, quia talis est auctoritas gl. ¶ vt qui eam sequitur, ¶ veritati inherere dicitur, & in perpetuum non erret, vt voluit Bald. in l. fin. §. necessitate, col. 3. in prin. sub nu. 9. post med. vers. & ideo loquitur, C. de bon. qua. lib. quem refert, & sequitur Ias. in l. vt vim, col. pe. sub nu. 34. ff. de iust. & iur. quæ veritas præsumpta, si amplexa sit à tribus aliis doct. videtur effici certa, vnde non mirum si dicatur Communis, & pro ea præsumatur.
- 13 Verum & istæ Opiniones parum subsistunt. nam hæc ratio laborat eodem morbo, quo superiores, & non attingit rem ipsam.
- 14 Quinta & vltima extat opinio, quod sententia ¶ ipsius Glossæ solius, & Archidiaconi super 6. Dece. adeo sit communis, vt præferatur alteri Communi, de qua Opinione agemus infra tit. 9. in cas. 6. & 7.

Sed ista est peior prioribus ¶ vt ex ibi dicendis apparebit. Ex quibus patet, quod istorum sententia in aere fundate sunt, cum nihil habeant, quo subitari possint. Itaque ipse nulli istarum opinionum facile adhareo.

- 16 Nam quanti sit præiudicij ¶ his temporibus Communis opinio, vnusquisque per se clarè poterit ex eo intelligere, vt inquit Maria. iun. in consi. 13. 1. quæstio propõsa, col. 1. num. 3. lib. 1. Vnde cum, vbi maius inest periculum, ibi cautius sit agendū, l. 3. §. duæ causæ ff. de Carb. edic. c. vbi periculum, de elect. in 6. diligentius, & accuratius est in hac re aduertendum, & non ita facile ex tam exiguo Doctorum numero, & auctoritate communis opinio constituenda est, càm nulla lex, vel ratio ad ita tenendum nos impellat.

Quinimo autores supradictarum opinionum omnes per functorie, incidere, & nulla diligentia adhibita loquuntur: vnde si rationes in contrarium adducantur, facile submouebuntur.

Et imprimis in huius difficultatis resolutione inspicendum est ad vim, & efficaciam horum verborum communis, recepta, & probata, quibus vtuntur Docto. nostri ad Communem ipsam significandam, & non singulorum, sed simul omnium, ex quo intelligemus, quod Doctores ¶ communis istius opinionis nomine nihil aliud demonstrare voluerit, quàm sententiam illâ, quæ ab iis doctoribus esset recepta, & approbata, quorum numerus, & auctoritas ea sit, vt quod ipsi asserunt à reliquis omnibus pro indubitato, vero, bono, & quo, & per consequens inuolubiler seruando habeatur, non verò quod à duobus, tribus, vel quatuor traditum reperitur, quorum numerus inter tot, & tatos scriptores tam antiquos quàm modernos exiguus, & parum curandus verè possit nuncupari.

Nam quemadmodum in aliqua facti dubitatione, si ad famam, & communem opinionem sit recurrendū, non quod duo, tres, vel quatuor, sed quod omnes, vel maior pars hominum loci, vbi factum contigit, affirmat, Communis opin. dicitur, vt per And. Tiraq. in tract. de legib. cõnub. glo. 8. nu. 160. & seq. ita in proposito nostro habito respectu ingentis numeri auctorum, & scriptorum in hac legali scientia, non quod duo, tres, vel quatuor opinantur, sed quod magna pars eorum tradit, commune, receptum, probatum verè dici poterit.

Quid ergo statuendū in hac difficili quæstione? Equidem diu considerando in eam incidi sententiâ, vt Cõis opi. ¶ cõstituiatur numero septem Doctorum ad minus: si inter eos sit Glossa Innocentius, Hostiensis, Speculator, Bartolus vel alius doctor eximia auctoritatis, si minus maiori numero secundum pondus & auctoritatem eorum.

Et ad ita tenendum motus fui ex pluribus: & Pri. nõ, quia 20 numerus septenarius per se ¶ dicitur esse perfectissimus, & maxima habetur in consideratione, vt plenè alios congerens tradit Ioan. Franc. Far. in tract. de essent. infan. prox. infant. & prox. puber. capit. 1. in fin. nume. 9. & clarè ostenditur ex frequentissimo eius vsu in Diuinis, Naturalibus & Humanis: & in Diuinis habemus complura exempla.

Nam Deus post creationem mundi septima die quieuit, quæ appellatur Sabbatum, hoc est dies quietis, & benedixit diei septimo: in Cælo sunt septem ordines spirituum beatorum, ante Deum sunt septem intelligentiæ, & data sunt illis septem tube: nomen Dei ab Hebræis scribitur septem literis, septem sunt Dona Spiritus sancti, per quæ numerus iste septennarius Spiritui sancto consecratus dicitur, quæ septem dona apud Zachariam dicuntur, septem oculi ipsius Dei, septem lampades ardebant ante tronum Dei, & septem candela labra aurea, & in medio eorum similis filio hominis, & habebat in dextera sua stellas septem, vt legitur i Apocalypsi, vidit quoque Agnum habentem septem cornua, & septem oculos, & vidit librum ob signatum septem sigillis, & cum n. apertum fuisset septimum, factum est silentium in Cælo: septem sunt Sacramenta Ecclesiæ, septem Psalmi pœnitentiales, septies saluè dicit sacerdos assistens Missæ, cū aliis pluribus, quæ passim occurrunt in sacra scriptura.

In Naturalibus complura occurrunt exempla, nam semen genitale in Matrice septem horis conuertitur in humanam naturam, septem mensibus partus perfectus est, & post partum septem horis dignoscitur an natus sit victurus, septem horis homo absque respiratione viuere potest, septem fenestras habet corpus, quibus ¶ alitur, videlicet, oculi, nares, aures, & os, septem horis sit bona digestio, septem horis est necessè dormire, vt fiat bonum nutrimentum, septem diebus

potest quis vivere absque cibo, vt de Comite Vgolino legitur apud Dantem in inferno: summus humani corporis crescendi modus est septem pedum, septem cellulæ sunt in Matrice, vnde secundum Medicos septem filij eodem partu edi possunt, septem modis potest moueri homo, videlicet, ante, retro, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, & in circulo, cum aliis innumeris, quæ possent facile adduci.

In Humanis etiam non desunt exempla, cum septem fuerint Reges Romani, septem bella ciuilia, septem sapientes tempore Hieremiæ Prophetæ, septem sapientes in Gracia, septem diebus arsit Roma sub Nerone, septem Mõtes, & septem ecclesiæ principales in Vrbe, septem sunt Electores Imperij, septem actus solemnnes requiruntur in coronatione Imperatoris, cõsexcentis, q̄ quotidie in actibus hominũ occur runt. Et iste numerus septenarij à Pythagoricis dicitur numerus Virginitatis ex eo, q̄ non producat aliquo numero duplicato, vnde ab antijs Palladij p̄secratus est, vel fm Plutarchũ Apollini: Præterea dicitur numerus beatitudinis iuxta illud Poete, O terque quaterque beati.

Deinde dicitur numerus purificationis, vnde Apuleius, Neque protinus purificandi studio marino lauacro trado, septies submergo fluctibus &c. & legitur 4. Regum, q̄ Heliseus Propheta inquit leproso, ingredere Iordanũ, & septies te laua, & purificaberis. Est numerus pœnitentiæ, & remissionis, vnde sapiens, & super peccatorem septuplum, & septimo anno fiebant remissiones, est numerus libertatis ex quo serui Habrei in septem annis libertatem consequantur. Dicitur numerus laudis, vnde Propheta, septies in die laudem dixi tibi, & tãdem dicitur est numerus vindictæ, vnde legitur in sacra scriptura, septuplum vltio dabitur de Cain. & apud Psalmistam, redde vicinis nostris septuplum de sinu eorum: Ex quibus apparet, quàm frequens sit vsus istius numeri septenarij, & etiam quàm sit perfectus. vnde cum nullum habeamus determinatum numerum doctorum Communem constituentium, merito ad perfectum recurrimus.

Secundò adductus sum ad hanc opinionem firmandam, quoniam hæc sententia non solum nõ discrepat ab opinionibus suprà relatis, sed potius cum omnibus cõuenit & cõcordat, imò est eadem cum ipsijs, quod clarè ostenditur: nam 1. in eo, quod plus est, continetur & minus, l. in eo, vbi post alios pulchre id explicat Ioan. Ferrar. ff. de reg. iur. cum simi. At hæc nostra opinio cõtinet plura, sub quibus possunt cõtineri omnia contenta pauciora in suprà relatis omnibus opinionibus, cum numerus septenarius contineat numerũ singularium sententiarum, nempe numerum duorum secundum priores duas opin. & numerum quatuor secundam duas posteriores opi. & numerum vnus secundum vltimam opi. suprà relata. Merito & c.

Tertiò motus sui ex eo, nam, cum innumeris ferè, & præsertim hodie reperiantur libri, & auctores, quãdo quotidie in magnam quantitatem crescunt, adeo, quod numerus eorũ qui in hac, vel illa q. scripserint, certus haberi nequeat, vt factò calculo maior pars eligi possit, quæ Communè cõstituat, sic in genere, & in cõsulo, cum in specie, & ad amussim fieri nequeat, eligendus est numerus, qui mediam viam infestet, hoc est, vt ad sint, & reperiantur quæstiones, quæ & maiori, & minori numero, quàm sit electus, nitantur, ac iuuètur. At numerus septem est huiusmodi, nam plura sunt in iure, in qua pauciores, & in qua longè plures, quàm septem scripserunt, & sic numerus iste mediam viam tenere videtur, Ergo & c.

Quarto loco principaliter, & vrgentiſſimè mihi hanc sententiam suavit exemplum Testamenti: nam quomodo in testamento requiruntur septem testes, l. hac consultiſſima, & l. fina. C. de testamen. & Instit. eod. in princip. cum simi. ita eadem, imò maior ratione in Cõi Opi. constitueda debent interuenire septẽ Doctores, qui sunt testes Iuris.

Quod verò maior, vel eadem sit ratio in Cõmuni, quàm in testamento, clarè deducitur ex eo: nam ideo in testamento non duo, vel tres testes, prout in cæteris negocijs regulariter interuenire solent, l. vbi numerus, & ibi gl. prope fi. ff. de testib. sed septem requiruntur, quoniam cum maximè inter sit, vt voluntas testantium impleatur, ne quid falsitatis incurrat per duos testes, lex maiorem numerum testium exposulauit, vt per ampliores homines perfectissima veritas reueletur, ita ad litteram dicitur in l. si. circa fi. v. cum enim res, C. de fideicom.

At ista ratio multo maior viget in Communi, quæ negari non potest, quin sit maximi momenti, & præiudicij, vt suprà diximus, & multò maior suspicio falsitatis insit in con-

stituenda Communi, quàm in testamento, propterea quòd cum in quocunque actu duo cumulatiuè requirantur, potentia videlicet, & voluntas. capitulo cum super, de offic. delega. l. secunda, vbi Bald. C. de donat. ant. nupt. cum addu. & is per Andr. Barbat. in consil. 10. animaduerso puncto, col. 8. versiculo, & clarum est quòd omnis actus, nume. 2. s. lib. 2. & Dec. in consilio 23. i. viso casu proposito, sub nume. 2. cum concord.

In testamento non potest interuenire falsitas, nisi in vno requisito, nempe in voluntate, cum clarum sit, quòd in potestate falsum committi nequeat, cum sensibus percipiatur quod testator disponit in Communi verò falsitas potest interuenire ex vtroque requisito, vt videlicet ex voluntate & etiam ex potestate, cum ius, & iustitia non percipiuntur aliquo sensu extrinseco, sed in intellectu consistunt: vnde falsitas in falsitatem est lapsus propter humani ingenij inbecillitatem. Et sic ratio, quæ mouit legiflatores ad ita disponendum in testamento, a quæ & magis viget in Communi, quæ pro veritate habetur, & per consequens quod in testamento est dispositum, in Cõmuni etiam est disponendum, arg. l. à Titio. cum vulg. ff. de verb. oblig.

Quintò motus sui, quoniam vbi agit de re maximo. 24. menti, & præiudicij, septem testes adhiberi solent, quod probatur auctoritate Sacra scripturæ, vbi legitur, quòd Abraham, quando contraxit pacem cum Abimelech, statuit septem Agnos in testimonium, cum promissio pacis Deo facta sit maximi momenti. Præterea probatur in capit. praxul. 2. quæst. 5. vbi propter reuerentiam sacrorum Ordinum & seruitij Ecclesiastici, Subdiaconus, Acolytus, & alij de quibus ibi, nisi conuicti septem testibus condemnari nequeunt, At Communis Opin. vt sæpius diximus, maximi est præiudicij: Ergo & c.

Sextò, & vltimò, adductus sum, nam quemadmodum in 25. approbando scholari requiruntur septem doct. l. si quis, C. de profess. & med. libro 10. & tradit Gloss. fina. in l. magistr. quam sequuntur ibi Bartol. sub numero secundo, versiculo, secundo examinatio, Ioan. de Plate. col. 1. prima. in fin. versiculo, tertio requiruntur doctorum, & cætera, C. eod. titul. de profess. & med. libr. 10. quos refert, & sequitur Abb. in capit. proposuisti. col. 3. numero 8. & seq. extrã de probat. vbi etiam subdit, quòd si non adsint tot Doctores in loco, vbi sit approbatio, debent vocari exteri. Et Perusiz, vbi quatuor tantum Doctores sunt deputati ad approbandum, concessum est ex priuilegio, vt afferit Bart. in d. magistr. & sequuntur alij passim: Ita in cõstituenda Communi, quæ constat ex auctoritate doctorum debet interuenire septem doctores, nam approbatio scholaris fit ad cognoscendam eius periciam, & scientiam: item & Cõmunis eget comprobatione circa scientiam, & doctrinã, cum auctoritas, ex qua constat Cõmunis, oriatur ex doctrina, vt infra tit. 5. in prin. Et ex his satis clarè, & vrgenter suaderi potest hæc opinio, vt septem Doctores ad minus constituant Communem.

Magis Communis Opinio quo excessu Numeri, & Auctoritatis Doctorum constituatur.

TITVLVS IIII.

Summa Notabilium.

- 1. COMMVNIS Opinio potest habere contrã se magis Communem.
- 2. Doctores in eadem q. de Communi pro vtraque parte attestantes possunt veritatem dicere: & ideo non sunt reprehendendi.
- 3. Magis Communis Opin. cognoscitur per ponderationem, & numerationem auctorum.
- 4. Magis Communis est Opinio, quæ à pluribus Doctoribus recipitur.
- 5. Magis communis dicitur quæ approbatur à Docto. maioris auctoritatis.
- 6. Magis Communis Opin. quo excessu numeri, & auctoritatis Docto. constituitur, repositum est arbitrio iudicis. Datur tamen quædam Theorica. nu. seq.
- 7. Magis Communis fit excessu vnus tantum in quæstione sterili data paritate auctoritatis. Declar. nu. 9.
- 8. Minima non habentur in consideratione, & quomodo.

10 Magis

10 Magis communis in quæstione ampla data paritate autoritatis fit excessu numeri duorum. Declar. nu. 12.

11 Dictio, multa, seu plura, verificatur in duobus.

13 Magis comm. data paritate Autor. effici excessu vnus numeri pro singulis decem.

14 Magis com. data paritate numeri fieri per omnẽ excessum autoritatis, Declar. nu. 15. & 16.

17 Quando vna opinio habet doct. plures, contraria verò grauior, Magis com. est, quæ tenetur à doct. grauioribus.

18 Verius esse id repor. endum arbitrio iudicis.

19 Numerum posse re. uci ad autoritatem, & econtrã. & quo modo. numero 22.

20 Doctõr quisque licet infimus suam habet autoritatem.

21 Numerus doct. in Communi quare requiratur.

23 Magis comm. dici, cuius excessus numeri est maior excessu autoritatis.

24 Et econtrã, cuius excessus autoritatis est maior excessu numeri.

25 Quando excessus numer. & autor. sunt æquales, neuter facit magis commu. & nu. seqq.

1. B. Iam dictis clarè constat, ex quibus cõstituitur Communis opin. nunc verò ad uertendũ est, complures reperiri casus, qui de iure adeo controuersi sunt, vt ad sit ex vtraque parte Cõmunis opi. doct. & plerunque alia q. sit magis com. vt experientia videmus, & tradit Neuiz. in sua Sylu. nup. lib. 5. sub nu. 4. versic. & sic contingit, & nume. 9. post princ.

2. Ex quo defenduntur doctores, qui in eadem q. testantur pro vtraque parte de Communi opi. nã omnes benedicunt, cum hinc inde possit esse Communis, vt patet ad sensum, & tradit Do. meus Io. Pau. Lancell. in d. sua disput. An. & quando attend. sit com. opin. in primo requisito.

3. Ista verò magis comm. opi. cognoscitur per ponderationem, & numerationem autorum vtriusque partis, vt in specie tradunt Cagno. in l. 2. col. 16. nume. 50. in fi. versic. & quãuis in primo, C. de pact. int. empt. & vend. & Antol. Grauat. in adde. ad Vest. in sua prax. lib. 4. c. 5. nu. 23. circa med. versic. sed certe prior opinio, & id in facto seruat Soc. in con. 1. 50. Dominus labia & c. vt in quæstione, in fi. lib. 1. quem refert, & sequitur Boc. in deci. 209. & illam, quã ibi tenuimus, in fi. & vtrunque facit istos referens Dom. meus Franc. Canturius verè vas ingenij, & maturi iudicij plenum, & accerrimõ Communis opinionis cultor in pluribus eius responsis nõ minori doctrina, quàm elegãtia redditus, clariùs apparebit, cum impressa circumsferentur, & precipue in resp. incip. tota huius controuersia, vbi id seruat in prima inspect. & pro vero tradit in 2. inspect. in primo fund. & est de mente omnium doct.

4. Et ea opin. test magis com. quæ maiori doct. numero fulcitur, vt tradit Abb. in c. 1. col. fi. sub num. 1. 5. & ibi Felin. col. pen. sub nu. 54. versic. & illa dicitur comm. & Auguft. Bero. nu. 268. extrã de constit. Thom. Ferrar. in tract. cautel. caut. 3. 1. manifestum est, quòd iudex, nu. 2. Ant. Corl. in trac. Tre bell. 5. in fi. sub nu. 10. Ant. de Prat. ver. inter consil. Alex. in consil. videtur prima fronte, col. 1. in fin. sub numer. 10. versic. & si variè sint opin. lib. 4. l. 2. sub numer. 3. versic. nam illa censetur, & ibi Purpur. in addit. C. de inst. & lubst. & in auth. si qua mulier, nu. 1. 5. C. de sacro. eccl. Alcia. in l. 1. in verb. celsus ait, sub nu. 44. ff. si cert. pet. Neuiz. d. nu. 4. prope fi. versic. & dicitur Communis. Lancell. Corrad. in lib. de prator. 5. 2. in ti. de senten. nu. 2. 5. Benincas. in §. actionum. n. 344. inst. de act. Hipp. Riminal. in l. precibus, n. 47. 5. C. de impu. & al. sub. & inter consil. vltim. vol. diuer. in cõl. 166. mag. Domine Ioan. column. 5. in fi. numer. 9. lib. 1. Nicol. Moron. in tract. de fid. treug. & pac. par. 2. q. 12. nu. 2. Dom. meus Frã. Cant. in d. resp. in 2. inspect. in prin. & alij passim adeo, quòd ista sit ab omnibus recepta sententia.

Eodẽ modo, & ea opinio, quæ habet Doct. maioris autoritatis test magis Communis, vt concludunt Mathes. in tra. de elect. versic. opi. in fi. Alex. consil. 202. viso themate, & dubijs, col. fi. sub nu. 7. versic. & dicitur doct. & ibi Adden. lib. 7. Franc. Turza. in tract. com. opi. in opi. 160. pbationes, in fi. Alc. in tract. p̄sump. reg. 1. p̄sumpt. 5. 1. n. 3. Neuiz. vbi suprà nu. 5. Gozad. in consil. 39. prima facie videtur, col. 3. nu. 17. & consil. 59. prima facie dicendũ, col. 4. in fi. nu. 2. 1. Gomeſi. in cõm. ad Regu. cæcel. in poem. q. 2. in 4. funda. partis. affirmat. Petr. Iorio. in d. l. 1. in verb. Celsus ait, nu. 3. ff. si cert. pet. Lan-

cell. Corrad. vbi suprà nu. 2. 5. Grat. in cõsilio, 75. quamuis si prius, col. 3. sub nu. 20. lib. 2. Marc. Anto. Narr. in consil. 130. superioribus annis consilij, col. 5. num. 5. Aug. Bero. cõsili. 99. nõ recedendo ab iis, col. 3. nu. 5. lib. 1. & consil. 15. pro respõsione, prop. fi. nu. 13. lib. 2. Grauat. sub d. nu. 23. D. meus Franc. Cant. in d. resp. 2. Inſpe. in 2. funda. cum sim. & est receptissima opinio, nemine aduersante, & illa adeo p̄cipua sunt, vt nulla prorsus egeant comprobatione. Sed difficultas consistit in dignoscendo, Qui excessus numeri, & autoritatis doc. constituat magis communem opi.

6. Et licet resolutio istius indagacionis reposita sit in arbitrio ipsius iudicis, qui ex qualitate autorũ omnem controuersiam potest dirimere, cum non possit tradi certa regula super hoc, vt tamen res eò dilucidior reddatur, tres inspectiõnes adhibendas esse cõseo, quarũ Prima erit, data paritate autoritatis qui excessu numeri faciat magis comunem. Secũda, data paritate numeri qui excessus autoritatis: Tertia, & vltim. quando ex vna parte est maior excessus numeri, ex alia maior excessus autoritatis, quid dicendum?

INSPECTIO I.

Redeundo modo ad primam, duo sunt in ea distinguendi casus, Quorum primus est, quando sumus in quõne sterili, q̄ paucos habeat auctores, vt puta octo, vel decẽ. Et hoc casu concludendum est omnem excessum etiam vnus numeri facere magis communem opi. exemplum, decem doctõ. tenet, legitimam filia: dotata: à patre augeri per auctorem facultatum paternarũ: Vndecim verò doctõ. opinantur contrarium, hoc casu magis com. dicitur, quòd legitima nõ augeatur, & ita firmat Dom. Io. Pau. Lancell. in d. sua dispu. in primo requi. in 2. lim. & ratio huius conclusiõnis est, quia magis cõm. opinio constituitur ex maiori numero doctõ. & negari non potest, quin excessus vnus faciat numerum in hoc casu.

8. Nec dicitur, quòd excessus vnus numeri est modicus, & ideo non curandus, argu. l. scio, cum ibi nota. ff. de integ. rest. cum concord.

Quoniam resp. q̄ istud haberet locum in quõne magna, & à pluribus pertractata, quia tunc habito respectu ad rem, de qua agitur, diceretur iste numerus minimus, nec curandus: nam maximum, & minimum consideratur secundũ magnitudinem rei de qua agitur, vt tradunt Bartol. & ceteri in d. l. scio, secus verò in quæstione sterili, prout est in casu nostro.

9. Ista tamen conclusio test intelligenda, quõtes doctõ. oēs tenent hoc clarè, & expressè, secus si p̄sumptiuè, vel alio modo non expressè.

Secundò quando bene fuerit reuoluti libri, adeo quòd si non clarè, nam id fieri vix potest propter innumeris libros, & auctores, saltè verisimiliter alius reperiri non possit, secus aliàs.

Tertiò, & vltimò, nisi pro opi. habente minorem numerũ adessent plures attestaciones de Com. opinione: nã licet attestatio non faciat opinionem Com. tamen quoniam p̄pter illas plures attestaciones esse facile p̄t, q̄ alij eam secuti sint consulendo, & iudicando: quorum scripta non reperiantur, ideo talis excessus hoc casu non attendetur.

Secundus est Casus, quãdo sumus in quõne ampla, in qua plures scripserunt Doctores, & tunc concluderem, q̄ si sint 10. 15. vel 20. excessus duorũ ad minus cõstituat magis Com. opinionem. Exempli gratia, viginti Doctõ. tenet possessiõne esse quid facti: 22. verò doctõ. tenent p̄rium, hoc casu magis Communis opin. erit, vt possessio sit iuris, & hoc est de mente D. Io. Pau. Lancell. in d. primo requiſit. & comprobatur, quia numerus 20. non est adeo ingens, vt per duos non dicatur augeri: & presertim quia, cum magis Communis constituat numero plurium.

11. Ista dictio, plura, seu multa, verificatur in duob. tex. est clara in fi. vbi latè alias auctoritates adducit Sylu. Aldobran. in fi. n. 26. Inst. de iur. perso. & tex. etiã in §. singulari. Inst. de rer. diuis. firmat Glo. in l. §. hoc rescriptum. in verb. multa ff. ad Syllania. & sequuntur alij doctõ. passim, quicquid dicat Gl. in d. §. si. & malè, cũ videat velle arguere Imper. de defectu.

12. Hæc tamen conclusio intelligenda est cum qualitatibus suprà relatis in primo casu, vt videlicet hi Doctõ. clarè firmant suam opin. quod diligenter fuerunt reuoluti libri, & q̄ non adsint plures attestaciones de Com. opi. p̄tria parte.

In cæteris verò quæst. habetibus maiorẽ numerum autorum, vt puta 30. 40. vel alterius, ipse q̄ augerem vnũ pro singulis decẽ, ita vt si p̄ vna parte adsint 30. doctõ. ad hoc vt cõtraria efficiatur magis commu. neceſse sit quòd habeat 33. doctõ. ad minus, & si ex vna sint 40. ex alia 44. doctõ. adesse Communis opin. To. 4. XXXX 3

debeant, vt faciant eam magis commun. & sic de singulis per ea quæ supra dicta sunt.

Et ista dicta sint de veritate, & rigore: sed quoniam is hodie est Scriptorum numerus, vt omnes haberi nequeant, & quos habemus singulos Ita videre non possumus, vt certi efficiamur, alium, vel plures doct. non reperiri, qui huic, vel illi opinioni accedant.

Ideo iudex nō ita facile per excessus ita paruos magis comunem hanc, vel istam sententiam declarabit, sed potius in huiusmodi casibus quæstionem dubiā, & neutram opi. magis com. pronuntiabit.

INSPECTIO II.

Subsequitur modò 2. Inspect. quæ habet data paritate Numeri doct. qui excessus auctoritatis constituit magis com. In hac difficultate etiam si firma, & certa resolutio fieri nequeat propter incertam auctoritatis quantitatem, quæ velut umbra, & imago quadam coniecturis, & præsumptionibus excerpta nobis ostenditur, tamen vnā cum Alci. in l. 1. in vers. Celsus ait, nu. 44. ff. si cer. pet.

Firma faciendā est cōclusio, vt omnis excessus auctoritatis 14 faciat magis com. opi. quod suadent lex, & ratio, & primò l. maiorem, in versiculo, in numero autē pari, ff. de pact. deinde ratio, quoniam excessus auctoritatis apprens non potest esse, nisi magnus, cum modicus facile non discernatur, & in pari numero doct. maioris auctoritatis sunt præferendi.

15 Et hæc cōclusio procedit, siue excessus iste sit in persona vnus, vt puta si pro altera cōmuni adesset auctoritas gloss. doct. verò alterius com. sint auctoritate pares tenentibus cū glo. nam cum ea sit glo. auctoritas, vt per se sola satis extollat verticem supra alios, vt tradit Bart. & ceteri in l. vt vim. ff. de iust. & iur. sufficit ad efficiendam magis com.

16 Siue econtrā excessus sit in pluribus, vt puta si pro altera cōmuni adesset gl. pro altera Innocentius, & Bart. reliquis doctoribus auctoritate paribus, nam cum auctoritas Innocentij, & Barto. superet auctoritatem solius glossæ, iste excessus in pluribus facit magis com. Concludamus ergo quod omnis excessus considerabilis in auctor. facit magis com. da ta paritate numeri.

INSPECTIO III.

Circa tertiam Inspect. quando videlicet ex vna parte est maior doctorum numerus, ex alia maior auctoritas, qui excessus constituit magis com. opi. numeri ne, an Auctoritatis. Marth. Mathesil. in d. tract. de elect. ver. opi. prop. si. sub 17 nu. 10. ver. si vero, vt supra, existimat, quod in dubio ea opinio sit eligenda, quam tenuerunt doct. maioris auctoritatis, etiam si sint numero pauciores, arg. d. l. maiorem. ff. de pact. nisi forte pro alia parte esset numerus duplo maior, quia ea tenenda esset. arg. c. si quando, de elect. in 6. & sic præsupponit, quod excessus auctoritatis faciat magis com. nisi excessus numeri sit in duplo: Sed hæc resolutio nullo mō satisficit: nam in primo membro sic indistinctè non est tuta: in secundo verò est omnino falsa, nam potest dari casus quo excessus numeri etiam duorum constituit magis com. mulicet pro alia sit excessus in auctoritate, vt ex infra dicendis clare apparebit.

Quamobrem verissima est opinio Alcia. in d. l. 1. in verb. 18 Celsus ait, nu. 44. in si. ff. si cert. pet. qui vult hoc casu id omne relinquendum esse arbitrio iudicis. nam fatendum omnino est, certā, & clarā Theoricā super hac re tradi, impossibile esse cum auctoritatis quantitas haberi nequeat, sed eius qualis qualis cognitio vix potest apprehendi ex qualitate doct. particularium, quando sumus in aliqua facti specie, vnde non mirum, si iudicis arbitrio relinquatur, qui facto cuncta rectè pendere potest.

Verumtamen, quando specificam doctrinam in hac dubitatione constituere non licet, generalem regulam ad facilitatem cognitionem firmare non ab esse duxi: & antequam ulterius progrediamur, vnum necessariò præmittendum est. 19 Nèpe quod numerus, & auctoritas doct. possunt perpedi & calculari, & numerus potest reduci ad quantitatem auctoritatis, & auctoritas ad quantitatem numeri: in quo aduertendum est, quod licet vnus doctor habeat maiorem auctoritatem, vnusquisque tamen habet infimum, quod suam habet auctoritatem, nam, cum pro Doctore præsumatur, quod sit peritus, & bonus, ista præsumptio excitat quandam opinio-

nem in pectore hominum, qua ipse censetur imitandus, & per consequens gignit auctoritatem, quæ est opinio, qua quis putatur imitatione dignus, d. c. sana quippe, 9. dist. 11.

Et cum talis Doctoris infimi auctoritas minima sit, quæ vnus tantum in constituenda Communi nihil operaretur, 21 iste defectus suppletur numero plurium doct. quorum singulorum auctoritate minima simul iunctæ faciunt auctoritatem maiorem, seu maximam, cum plura modica, vt dici solet, faciunt vnum satis.

22 Ista igitur reductio numeri ad auctoritatē, & econtrā, fit per solam ponderationem auctoritatis maioris, & minoris hoc pacto, quoties in questione sunt diuersæ scribentium sententiæ, ita vt dubitari contingat, quæ sit magis com. opi. singulorum doct. auctoritates sunt pendendæ, & considerandæ pout infra tit. seq. & deinde duorum, vel plurium auctoritates simul comparandæ, & si vnus superet auctoritate alterū in duplo, adeo quod eius auctoritas sit par, & æqualis auctoritati duorum: ille solus dicitur facere numerum istorum duorum, isti verò duo auctoritatem eius solius item econtrā vnus dicitur facere auctoritatem illorum duorum, & isti duo numerum eius vnus: Idem est si auctoritas duorum ea sit, vt æquiparetur auctoritati trium inferiorum Doctorum. Nam duo faciunt numerum illorum trium: tres verò auctoritatem eorum duorum, & econtrā duo faciunt auctoritatem istorum trium, & tres numerum illorum duorum, & idem faciendum est in aliis Doctoribus maioris, vel minoris auctoritatis, Tadem comparatione ista facta, & reductio sit calculus numeri, & auctoritatis omnium doct. vtriusque partis, & ea opinio, quæ maiori vel numero, vel auctoritate Doct. iuuabitur, erit magis communis.

Et vt hæc omnia facilius percipi possunt, pono exemplū. Fingamus, quod auctoritas vnus antiqui sit par auctoritati trium Modernorum.

Modò tres Antiqui tenent, & hoc exempli gratia, non verè, causas meri imperij non posse subdelegari, sed nouè Moderni tenent contrarium. reductio sit hoc pacto, cum auctoritas vnus Antiqui æquiparetur auctoritati trium Modernorum simul tres antiqui faciunt numerum nouè Modernorum, & nouem Moderni auctoritatem trium Antiquorum, & econtrā tres Antiqui faciunt auctoritatem nouem Modernorum, & nouem Moderni numerum trium antiquorum, itaque hoc casu par erit numerus, auctoritas vtriusque partis & neutra opinio erit magis communis.

Pono aliud exemplum in eadem specie persilendo, quinque antiqui tenent, causas meri imperij non posse subdelegari, contrarium tenent 12 Moderni, & hoc exemplum deseruiet pro reprobanda opinione Mathes. supra relata, facta reductio, vt modo supra, quinque antiqui faciunt numerum & auctoritatem 15 Modernorum, & 12 Moderni numerum & auctoritatem quatuor antiquorum. ita opinio antiquorum, quod causæ meri imperij non possint subdelegari, erit magis communis, quia sulcitur maiori auctoritate, & numero trium Modernorum, & vnus antiqui, quàm contraria. adduco & tertium exemplum in eademmet specie, vt facilius res intelligatur: quatuor antiqui opinantur causas meri imperij non posse subdelegari, sed in contrariam sententiam iuerunt 18 Moderni: quatuor antiqui faciunt numerum, & auctoritatem 12 Modernorum, 18 Moderni verò faciunt numerum, & auctoritatem sex antiquorum, & consequenter opinio Modernorum, quod causæ meri imperij possint subdelegari, erit magis com. cum excedat opinionem contrariam numero, & auctoritate sed Modernorum, & duorum antiquorum. Et hæc satis sint, cum idem in similibus dici debeat.

Quamobrem concludendo, quando dicimus, aliquem maioris auctoritatis, perinde est, ac si diceremus plures esse numero, & econtrā, & ratio est, quia de Doctore maioris auctoritatis ea est opinio apud oēs eius scientiæ, & doctrinæ, quæ habetur de duobus, vel pluribus simul, ad quod cōfert illud, Nam quoties occurrit vir aliqua armorum experientia fortis, sepe dicere solemus, hunc duos, vel tres alios facile victurum, & superaturum, & hoc, non quia habeat plures oculos, manus, & crura, quàm singuli illi duo, vel plures, sed quia opinamur, duos eius oculos, manus & crura operatura longè maiorem effectum, quàm plures oculi, manus, & crura aliorum. His sic præmissis in hac inspectione pro omnidubitatione tollenda, tres sunt distinguendi Casus, quorum,

Primus est, quando excessus numeri superat excessum auctoritatis, & hoc casu clarū est, excessum numeri constitui-

tuere magis communis, vt supra in 1. exemplo, ea ratione, quia vbi factu calculo numeri, & auctoritas singulorum doct. si erit maior excessus, numer. erit & maior pro eadem opi. excessus auctoritatis, cum numerus ex auctoritate, & auctoritas ex numero procedat.

Secundus casus est, & hic quoque clarus, quādo excessus auctoritatis est maior excessu numeri, vt supra in 2. exemplo, & concludendū est, excessum auctoritatis facere magis Com. Opinione eadem ratione, quia vbi auctoritas excedit numerum, excedit non solum in auctoritate, sed etiam in numero.

Tertius, & vlt. Casus est, quādo vel constat, excessum auctoritatis esse æqualem excessui numeri, vel non dignoscitur maioritas excessus, & sic sumus in dubio. Hoc casu dicendum videtur, quod excessus auctoritatis constituit magis Com. & id videtur velle Alex. in d. cōsi. 202. prop. si. sub nu. 7. vers. & accipitur magis Com. lib. 7. & idem sentit Mathesil. vbi supra. suadet autem hæc Opinio ex eo, nam numerus doctor. adhibetur in Communi propter auctoritatē, & sic auctoritas tanquam finis est dignior, cum omne agens agat propter finem: Ergo maioris debet esse roboris ad constitutendam magis Communem Opinione.

Verum ista ratio haberet locum, quando ex alia parte non adesset auctoritas, secus verò est in casu nostro in quo cum ex altera parte sit excessus in numero, inest & in auctoritate. Nec obstat auctoritas Alex. quia, dum dicit non debere attendi numerum, intelligitur, quando maior est excessus auctoritatis, & sic in 2. casu.

26 Itaque cōtrarium videtur verius quod excessus numeri faciat magis Com. nam certi iuris est, vbi habemus duo iura contraria, vnum clarum & alterum dubium, clarum seruandum esse. At in casu isto est excessus numeri clarus, cum ad sensum pateat, excessus verò auctoritatis subdubius, cū auctoritas nō ita facile possit calculari, & ponderari, Merito &c. Ista quoque ratio nihil facit, quia habet locum in dubio, secus, quando constat excessum auctoritatis esse æqualem excessui numeri, vel nō discernitur, quis sit maior excessus, prout in casu isto.

27 Itaque hoc casu, prout supra in primo exemplo, concludendum est, neutrum excessum constituit magis Communem Opinione, sed vtramque esse æquè comunem, & ratio est in promptu, quia, cum vterque excessus sit par, & æqualis, non potest facere magis Com. quæ constituitur ex maiori numero, vel maiori auctoritate Doct. Et hæc potius dicta sint pro maiori enucleatione istius materiæ, quàm pro aliqua regula, seu præcepto tradendo, cum id facere fere impossibile sit, sed iudex in facto poterit decernere quid sit agendum, & secundum qualitatem doctorum hæc, vel illam Opinione magis Com. declarare. sed quoniam supra sapius de maiori, vel minori auctoritate doct. um mentionem fecimus, non ab re erit modo perquirere, quomodo auctoritas maior, & minor cōsideretur, & qui doctor dicatur maioris, & minoris auctoritatis.

Auctoritas Doctorum maior, & minor quomodo consideretur, & cognoscatur.

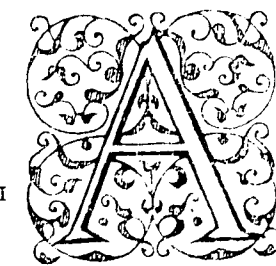
TITVLVS V.

Summa Notabilium.

- 1 **A**UCTORITAS Doctoris oritur ex doctrina, & bonitate simul iunctis, & nu. 5.
- 2 Reperitur auctoritatem docto. absque doctrina, & quomodo procedat, nu. seq.
- 3 Papa ex eo, quod est Papa, efficitur doct. V. I.
- 4 Iudices, & aduocati propter peccata non vident veritatem.
- 5 Auctoritas maior in vno doctore, quam in alio.
- 6 Doctores, qui maioris, & minoris auctoritatis sint relinquunt arbitrio iudicis.
- 7 Doctrinam eo maiorem argui, quod longius transactum est tempus.
- 8 Veritas filia temporis.
- 9 Quo Antiquiores, eo maioris sunt Auctoritatis.
- 10 Antiquos præstantiores Modernis pondere, numero, & mensura, & cur. nu. 13. Fall. nu. 18.
- 11 Antiquos doctiores modernis, & quare inuidia oritur ex doctrina, & locum habet inter pares. ibid.
- 12 Opinio Antiquorum præfertur sententiæ Modernorum, Fall. num. 15.

- 16 Antiquos non potuisse omnia videre.
- 17 A iunioribus omnis Doctrina in dies perficitur.
- 19 Antiquum illud appellatur, quod venerabilius est.
- 20 Antiquus in Auctor. æquiparatur multitudini Modernorum: Quod verò Modernis in specie, relinquatur Arbitrio iudicis, & nu. 21. traditur tamen quadam reg.
- 22 Doctorum tres gradus nouiter distinguuntur, & qui in istis contineantur, & nu. 23.
- 24 Primus Glossator fuit Irnerius Lucerna iuris nuncupatus.
- 25 Antiquum æquiparari tribus Modernis, & duobus mediis, medios verò duobus modernis. Intell. vt nu. 27. 28. 29. & 30.

- 26 Dicitio (multū, seu multa) Cortonæ proprie significare tria.
- 31 Sententia Senis præfertur Opinioni luuenis. Fall. vt nu. 37.
- 32 Senex est maioris auctoritatis luuene.
- 33 Senem magis peritum esse luuene. Fall. vt nu. 35.
- 34 Consilium senis est sanius consilio luuenis.
- 36 Leges debent addisci in Iuuenture, & earum vsus semper continuandus est.
- 38 Iuuenibus vtile, & decorum, quod in dubio pro senibus præsumatur.
- 39 Doctor, qui plura scripsit, est peritior, & maioris auctoritatis, & nu. 41. & quis plura scripsisse dicatur, nu. 43.
- 40 Assiduitas reddit ingenia grossa acuta.
- 42 Accursus cur sit adeo ingentis Auctoritatis.
- 43 Doctor plene tractas aliquam materiam dicitur plura scribere, & in ea maxima est auctoritatis.
- 44 Doctor, cuius scripta sunt approbatoria, maioris est auctoritatis.
- 45 Exercitatio arguit maximam doctrinam, vnde Doct. qui se exercuit, peritus censetur.
- 46 Sapientia filia vsus, & memoriæ.
- 47 Doctores actu legentes, vel aduocantes maioris esse auctoritatis, quam sint ociosi.
- 48 Doctor ordinatus peritus præsumitur.
- 49 Ex ordine facilius disciplina percipitur, & retinetur.
- 50 Doct. ordinatus, & clarus maioris est auctoritatis.
- 51 Doctor habens bonos scholares, & defendens magnas causas, dicitur excellens & maioris auctoritatis. nu. 54.
- 52 Scholares docti, ostendunt se habuisse præceptorem & præceptor malus non potest facere bonum scholarem.
- 53 Doctorem nobilitari per scholares, & clientes.
- 55 Doctore valde prodesse laborare in docendo scholares, & defendendo clientes.
- 56 Doctor habens multos scholares, & causas, præsumitur valde peritus, & est maximæ auctoritatis. nume. 57. Fall. nu. 58. & 59.
- 60 Doctor habens magnum salarium præsumitur maximè sapiens, & maximæ est Auctoritatis, & nu. 64. De colargè nu. 65. & 66.
- 61 Doctor habens maius salarium præfertur.
- 62 Ex pœnæ qualitate arguitur qualitas delicti, & ex præmio arguuntur merita.
- 63 Aduocati non curant de his, quæ non faciunt bursam hydropicam.
- 67 Sapientis est facere, quod nunquam mutandum sit.
- 68 Doctor non varius præsumitur valde bonus & peritus, & econtrā. nu. 69.
- 70 Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam.
- 71 Contrarietas in doct. quò crebrior est, eò magis reprehenditur.
- 72 Doctor contrarius minimæ est auctoritatis, & econtrā.
- 73 Qui effectus ex supra relatis arguit maiorem doctrinam, & numero 74. 75. & 76.

AUCTORITAS doctorum quæ sit maior, & minor, cognoscere volentes, prius nosse oportet, ex quibus fontibus, seu locis ipsa proficiatur, cum à eâ cognitione facile deueniatur ad cognitionem effectus. Auctoritas igitur ex duobus fontibus emanare dicitur, nèpe ex scientia, seu peritia, seu Doctrinæ excellentia, & ex Morū honestate, ac animi probitate. & Primū, quod auctoritas oritur ex Doctrina pbatur legibus, & ratione fm D. meū Io. Pau. L. a. ccl. in d. sua dispu. An & quand. attend. sit Com. Opi. in 2. res. sit. legibus pbatur in l. septimo mēsc. ibi, pp auctoritatē doctissimi viri Hypocratis, ff. de stat. hom. Vbi dicitur I. C. loquēs de Auctoritate annectit verbū, doctissimi, apertè innuit, au- Com. opi. To. 4. XXXX 4

toritatem ex doctrina oriri, idem probatur in l. diu. ibi, & iuris civilis prater veterem, & bene fundatam peritiam, ff. de iur. patr. in l. cum acutissimi, ibi, & ante alios excellens Papi- nianus, C. de fideicom. in l. pen. propè. si. ibi, & huius sententia sublimitissimum, C. de cond. indeb. & alibi passim.

Ratione demum probatur, nam cum auctoritas doct. nihil aliud sit, quàm opinio, quæ quis putatur imitatione dignus, vt tradit Dom. Io. Paul. Lancell. vbi supra, statim atque apparet scientia vel doctrina in aliquo, rapimur, & trahimur quodam natura instinctu ad illum amandum, colendum ac imitandum, iuxta dictum Platonis relatum à Cic. li. 1. Off.

Sed huic conclusioni obitare videtur, quia datur Casus in quo reperitur auctoritas doct. absque scientia, seu peritia aliqua iuris, nam Papa ex eo solo, quod est Papa, efficitur doctor V. l. auctoritate, non scientia: istud est solenne dictum Bald. in ca. 1. in fin. numero 6. extra de confess. approbatum à Felin. in cap. nonnulli, col. 3. 4. sub num. 19. versic. præterea si esset verum, extra de rescr. quod non minus elegas quàm verum dicit Catellian. Cor. in suis Memo. in verb. Papa licet sit doct. Cæteri istud obiectum licet in se verum sit, nihil tamen repugnat conclusioni supra factæ, nam hoc est speciale in Papa, quòd habeat auctoritatem doct. sine scientia, quemadmodum etiam est speciale, quòd efficitur doct. I. V. ob solam dignitatem Pontificatus, vnde id nò est extendendum ad alias personas.

Secundum, quòd Auctoritas Doct. ex morum honestate, ac animi probitate oritur, deducitur primò, quia absque istis doctrina non percipitur, Initium enim sapientiæ est timor domini, & in maleuolam animam non introit sapientia: secundò, quia doctrina etiam percepta non parit auctoritatem, cum non concitet desiderium imitandi, tum quia non potest apparere, cum iudices, & reliqui iuris professo- res propter peccata nò videant veritatem, vt post Bal. tradit Afflic. in decis. vlt. in fin. tum quia licet doctrinæ excellen- tia eluceat, si deest animi probitas, non modo concitat desi- derium, & amore imitationis, sed potius odium, & abiec- tionem quandam: scientia enim in homine malo est tan- quam gladius in manu furiosi.

Auctoritas igitur proficitur ex doctrina, & morum ho- nestate, ac animi probitate, & non ex altera earum tantum, sed ex ambabus simul, nam si cessaret scientia, deficeret fundamentum auctoritatis: si verò abesset animi probitas, non oriretur opinio, vnde vtroque casu sequeretur auctori- tatis destructio.

Verum quoniam maior, & minor doctrina, & probitas esse, vel apparere potest in vno doctore, quàm in alio, ideo maior quoque, & minor fere auctoritas vnius doctoris, quàm alterius, & hoc clarissimum est: sed cognoscere, qui doctores sint maioris, & qui minoris auctoritatis, hoc opus, hic labor est: quoniam cum doctrina, & probitas recòditæ sint, nec sensu aliquo extrinseco percipi valeat, solum per quosdam effectus ex eis productos partim veras, & partim præsumptas istas indicantes, illarum qualisqualis cognitio haberi potest: inquitimo, quia effectus isti multiplices, & varij admodum sunt, quamplurimæ ex eis dubitationes, inculca- tiones, & contrarietates suboriuntur.

Quapropter, cum clara resolutio, & certa doctrina in hac difficultate tradi nequeat, id totum relinquitur arbitrio ipsius iudicis, qui diligenti habita disquisitione qualitatatis doctor. particularium, quod sibi fatius visum fuerit, terminabit.

Cæterum nos ad faciliorem decisionem istius còtrouer- siæ quando non vt volumus, concessum est, eam explanare, vt poterimus dilucidius, & clarius, nò nulla generalia in me- dium afferemus circa effectus doctrinam, & probitatem ar- guentes: quorum nonnullorum, multis ommissis, explanatio- nem habituri, vt omnium distincta habeatur cognitio, plu- res adhibebimus inspectiones.

INSPECTIO I.

Tempus in omnibus rebus permagni est roboris, maxi- mum verò producit effectum in arguenda doctrina, & pro- bitate doct. qua de re nos modo tractaturi, vt res facilius per- cipiatur, duos principales distinguimus casus. Quorù primus est circa effectum temporis decursi post firmatam opi- vel mortem Doctor. Alter casus erit de effectu temporis, quo opinio firmatur.

Quo ad primum concludendum est, quòd longius transa- ctu est tempus, eò maiorem doctrinam, & probitatem argui, nam tempus vorax omnia diluit, & posternit, nihilque tam duru est, quin temporis tractu molliatur, ac minuat.

Sed sola veritas tempore non labefactatur, ex quo eius si- lia nuncupata est, vt ex quodam Poeta refert Aul. Gelli. lib. 12. Nocti. Atti. c. 12. in fine.

Et econtrà mendacium, vt dicitur, non senescit. Vnde si nomen, & snias alicuius doctoris, logo tempore perdurare videmus, absque dubio credere possumus singularè doctri- nam in eo vguisse, ac eius dicta sola, puraque veritate niti.

Quamobrem antiqui maximè sunt Auctoritatis, & quòd sunt antiquiores, eò sunt maioris auctoritatis, vt tradunt plures fusè congesti per Neuiz. in d. sua Syl. nupt. lib. 5. sub num. 5. & seq. Port. Imol. in consi. 70. senectutem imprimis, nu. 10. cum seqq. & nouillimè per D. meum Franc. Cant. in pleno, & subtili respon. incip. tota huius còtrouerfiæ, in 2. Insp. in 2. fund.

Et ideo antiq. maioris sunt auctoritatis, & præstantio- res Modernis pondere, numero, & mensura, vt inquit Bald. in l. si. col. pe. nu. 4. 7. in si. vers. aduerte antiqui, C. de edic. diu. Adr. tol. Alci. in d. tract. præsump. reg. præsump. 4. 5. sub. nu. 3. Luci. Pau. Rosè. in repet. ad com. Franc. Aret. in verb. Doctor antiquus, late alios refert Neuiz. vbi supra num. 4. in si. idem sequuntur Cort. in Memor. in verb. nuptiarum causa, prope si. vers. perinde in proposito, Port. Imo. in d. consi. 70. sub nu. 10. & D. D. mei Ioan. Paul. Lancel. & Franc. Cantur. in su- præ citatis locis, cum siml. & probatur in §. illud, in princ. in authen. de appella. & int. quæ temp. cum concord. collectis per Andr. Tiraq. in tract. de iur. primig. in præfat. num. 187. cum seqq. & in tract. de vtroq. retract. Titu. 1. §. 9. gloss. 2. nu- mero 52.

Et Antiqui non solum sunt eximie auctoritatis propter effectum temporis decursi, sed etiam quia verè ferant Do- ctissimi, nam ipsi vsi sunt bonis libris, cum tantummodo vi- derent textus, & Glossas, vel textus solum, & sic omnia in fonte: hodie verò cum sit tanta copia librorum, vt labori parcatur, datur opera libris facillimis, in quorum lectura ni- hil addiscitur.

Vnde quemadmodu ex bonis cibus fit bona digestio, ita ex bonis libris fit optima intelligentia: cui rei habemus infi- gne exemplum Alciati, quem ferunt per septennium non 13 vidisse nisi Glossam, & Bartol. Et istorum Doctrina magis apparet, quàm scientia modernorum, nam non offuscatur per linguas detractoru, quò minus in lucem exeat, cum e- nim antiqui sint mortui, eorum excellentia non parit æmulis inuidiam, qua nunquam desinunt inuehi contrà eximios viros viuentes: secus verò in mortuis, nam inuidia inter pa- res locum habet, ex quo multi vituperantur viuentes, qui laudantur mortui, & istæ sunt rationes eximij D. mei Io. Pau. Lancel. pulchrius, & vrgentius ab eo inductæ quàm à me fuerint relata.

Ethinc est, quòd Opinio Antiquorum præfertur opinioni modernorum, vt post Guil. Hosti. Ioan. And. & alios conclu- dit Paris de Put. in trac. de Syndic. in verb. iudicare, c. 3. incip. an si iudex, qui dedit, nu. 7. in si. & seq. & nu. 12. post princ. Rom. in l. si verò, §. de viro, col. 42. num. 3. o2. ff. sol. mat. Pur- pur. in l. si idem cum eodem, §. fin. nu. 13. ff. de iuris. omn. iud. Alcia. in d. præsump. 4. 5. nu. 1. & 3. cum concord. quod probatur iuribus, & ratione, & primò iuribus in c. relatum, circa med. vers. & ideo, 37. dist. in c. domino sancto, propè si. vers. in fine aut hui. epist. 50. dist. & in can. hoc ipsum, circa med. vers. in fine aut. 33. q. 2. c. u. simil. Ratione demum probatur, quoniam ex eo, quòd Opinio antiquorum fuit visa femel, ac pluries, & à posterioribus diutius ruminata, steteritq; ad supplicium impugnationum corùdem tanquam aurum in fornace, vrgens, & clara elicatur cõiectura, vt vera, bona, & æqua sit, & meritò præferenda.

Id tamen locu habet quoties sumus in dubio, secus ferò quando constaret Opinionem recentiorum esse veriorè, puta ex melioribus rationibus, ita Io. à. ab Ana. in c. tua nos, col. 3. in prin. sub nu. 4. extra de vsur. Rom. in d. §. de viro, col. 42. nu. 30. 1. Purpur. in d. §. si. nu. 13. & Neuiz. vbi supra nu. 8. post prin. vers. sed quando Doctorum.

Et est de mente omnium, & probatur expressè in l. quif- que. vers. sed Caius Cassius. ff. de in ius voc. in l. potioris. C. de off. rect. prouin. in l. 3. §. si qs quasi. C. de pd. cau. dat. c. si mi. & ratio est in promptu, nam Opin. Antiquorù præfertur propter

propter præsumptionem veritatis, quam habet pro se, sed in claris, prout sumus in casu nostro, in quo ppter meliores ra- tionis opinio Modernorum apparet vera, seu verior, cessat præsumptio, Merito &c.

Et huc spectat illud, Antiquos non potuisse omnia vide- re, iuxta not per Glo. magnam in c. de spiritu, in verb. ex Deo patre, de consecrat. distinct. 5.

Item & illud, à Junioribus omnem doctrinam in dies per- fici, & alia excentra pronunciata, & exempla quæ contra an- tiquos congerit Neuiz. d. num. 8. cum seqq.

Nam quoties dicimus, Antiquum maioris auctoritatis, & præferendum Moderno, intelligimus quando contrarium ex maiori doctrina, & probitate Moderni, vel alia quacūque causa non constat, & sic quædo sumus in dubio, quo casu iure optimo debet ista præeinentia ipsi Antiquitati, quæ semper in iure nostro maxima fuit in veneratione, vt patet in d. §. illud, in auth. de appel. & alibi passim.

Immo adeo æstimatur, vt nomine Antiquitatis illud ho- nestetur, quòd potius, & venerabilius est. l. postliminium. §. si- lius quoque, & ibi not. Acgid. Perot. & Guliel. Bud. ff. de capt. & postli. And. Tiraq. in d. tract. de iur. primig. in præfat. nu. 86. Vnde non tantum ægrè ferre debet Neuiz. ibidem, si ali- quid in dubio antiquitati deferatur, quando Modernis mini- mè aufertur, quod suum est, in casu, quo ipsi reperiuntur an- tiquis præstantiores. Et hæc omnia generaliter, & verè proce- dunt.

Sed ad specialiora descendendo, ardua, & egregia cadit du- bitatio, nempe, Quot modernis æquiparetur antiquus, in au- ctoritatem: Et quidem neminem reperi, qui difficultatem hanc in specie tangat, sed solus Neuiz. post nonnullos, quos allegat

in d. Syl. nupt. lib. 5. n. 4. in si. aserit, antiquum propter auctori- tatem æquiparari saltè multitudini modernorù, imò quod peius est, nulla videtur posse fieri in hac difficultate rationa- bilis, & còcludens determinatio, adeo vt in mera opini. repo- sita sit, & ideo eius resolutio præfelinquamus arbitrio ipsius iudicis, qui prout iustius, & æquius opinatus fuerit, observa- bit.

Ipsæ autem, non quæ aliquid seruadum proponere velim, sed vt excitem potius sublime ingenium, & rectu iudicium alio- rum, quid super hac re sentiam, non silebo.

Pro huius igitur nodi dissolutione, & faciliiori cognitione, 22 imprimis tres gradus Doctorum constituo, primus sit anti- quiorum, secundus mediorum, tertius modernorum: medios autem appello, qui sunt inter antiquos, & modernos.

Qui verò antiqui, medij, & moderni Doct. dicantur, con- stituendum est ex quantitate temporis decursi à primo Glof- fatore post compilationem iuris civilis vsque in hæc tẽpora.

Igitur ab Irnerio, qui fuit primus iuris glossator, & lucer- na iuris nùcupatus, vt tradit Odofre. in l. ius civile, post prin. ver. signori D. Irner. ff. de iusti. & iur. quem refert, & sequitur Caccia. in tract. de mo. stud. in §. docum. post prin. ver. quid si omninò voluerit, & ex aliis tradunt Alc. lib. 1. dispun. c. 23. & Franc. Hotom. in suo com. verb. iur. in ver. Irnerius, & qui flo- ruit Bonon. anno salutis 1080. vt tradit Hoto. ibid. vsque in diem hunc decursi sunt anni 490. vel circiter.

Qui numerus æqualiter tripartitus est annorù 160. vel cir- citer. itaque antiqui dicentur omnes Doct. qui floruerunt vs- que ad annum salutis 1240. & isti erunt ante Dy. de Cùm qui floruit circa an. 1300. secundum Hot. in d. com. in ver. Dyn. medij Doct. erunt omnes, qui floruerunt ab an. 1240. vsque ad ann. 1400. & in isto gradu includentur omnes incipiẽdo à Dyno, & antè vsque ad Paul. de Castr. qui floruit circa illud tempus, licet decesserit anno 1437. secundum Hotom. vbi su- præ in verb. Paul. Castr. & tandem Moderni dicentur om- nes florentes ab anno 1400. vel circiter, vsque in hodiernu diem, & in isto gradu comprehendentur omnes à Paulo in- frà, & hic calculus deserviet vsque in hodierna tempora.

Alij postea aliud etiam super hac re sentientes ex propria voluntate calculum renouabunt. Modo ad rem ipsam accen- dendo opinarer, Antiquum æquiparari tribus modernis, & duobus medijs. Medium verò Doctorem æquiparari duobus Moder- nijs. Medium verò Doctorem æquiparari duobus Moder- nis, & sic isti erunt Medij re, & nomine, nam vincuntur ab an- tiquis & vincit modernos numero vnus. Hæc opinio in to- tum probata erit, si probabimus primum membrum, videli- cet antiquum æquiparari tribus modernis: nam reliqua mẽ- bra per se probata erunt solo ordine istius tela.

Adductus igitur erit ad hanc opin. firmandam ex tribus po- tissimum.

Primò, quia omne Trinum est perfectum, ergo, cum non

habeam determinatum numerum, ad perfectum debemus recurrere. Secundò, quia licet antiqui maxime sint auctori- tatis, non tamen adeo aliorum auctoritatem excedere debent, quin tres simul Moderni vnum antiquum in auctoritate adæ- quate valeant, cum nec Hercules contra duos. Vltimò, quia Neuiz. ex aliorum intentione asseuerat, antiquum æquipara- ri multitudini Modernorum. At verb. Multitudo, seu Multu, absque dubio verificatur in tribus, cum etiam duo dicantur multa, §. si. cum siml. Inst. de iur. person.

Quinimò Cortonæ patria meæ per verb. Multa, quod vul- go dicimus, parecchi, ex propria ferè vi illius verbi intelligi mus de tribus, seu numero trium volumus significare, me- ritò, &c. ex quibus, cum meliora non haberem, fui motus ad ita tenendum.

Ista autè omnia moderanda sunt, quoties effemus in Do- ctoribus vltimis primi gradus, & primis tertij gradus, nã sin- guli vltimi antiq. qui non, facient numeru trium primorum Modernorum, sed solum tales antiqui æquiparantur duobus modernis.

Item econtrà, valde antiquus non faciet numerum, & au- ctoritatem trium tantum nouissimorum Modernorum, sed quatuor, vel vltra, quia pro antiquissimo maior, pro nouissi- mo verò minor est præsumptio, & auctoritas.

Præterea non procederit supradicta, quoties effemus in Doct. vltimis primi, vel secundi gradus, & in Doct. vltimis primi gradus: nam singuli Doctores gradus anterioris nò æquiparatur duobus gradibus inferioris, sed solu vltimi antiqui: vel medij præferentur primis Medijs, vel Modernis existente numero. Si verò maior sit nu- merus Doct. gradus inferioris, nulla erit prælatio, nisi ista ma- ioritas esset valde ingens.

Item econtrà, si sumus in valde antiquis, vel primis secundi gradus, & in vltimis Medijs, vel Modernis, nam tunc tanti- quous faciet numerum trium Mediorum, Medius verò trium nouissimorum, & vltra, & sic de singulis: nam prout erunt an- tiquiores, plures vincunt: & prout recentiores à paucioribus vincuntur, quod vnusquisque per se in facto colligere pote- rit. Et hæc sufficiant, quo ad primum casum.

CASVS II.

In secundo casu, de effectu videlicet temporis, quo opinio firmatur, concludendum est, maxime interesse quo tempo- re doct. opi. suam constituerit, nam si in senectute aliquid as- seuerat, opinio in eo firmata præfertur sententia iuuenis, vt tenet gl. in §. lafos. in ver. graues, i. auth. de quaest. Luc. de Pen. in l. j. post prin. in verb. prior. C. de cõf. li. 12. lafin l. cū quid, in prima lect. nu. 1. & in 2. in si. nu. 44. & seq. ff. si cer. per. Cepo- late in tract. de imp. milit. elig. in prin. Alc. in d. reg. 1. præsum. 4. 5. numero 4. in fin. & post alios D. Lanc. in dict. sua disp. cir- ca med.

Et ratio est, quia doct. senex est multò maioris auctori- tatis, quàm iuuenis, vt iuribus, & auctoritatibus late cõpro- bant Tiraq. in d. tract. de iur. primog. in præfa. nu. 105. Chaff. in comm. ad consue. Burg. in proce. in ver. ordõne que fix de noz conseillers, nu. 3. Por. Imol. in dict. conf. 70. num. 1. cum seq.

Et est de mente omnium, & id tum quia doct. senex est magis peritus, vt asserunt Imo. in cap. alia verò causa, nu. 3. de renunt. Gram. in decis. 1. orta lite, & còtrouerfia, nu. 8. Por. Imo. vbi sup. & alij passim, cum senex habeat ea, q̄ sunt iuue- num propria. dum enim iuuenis ipse extitit, & perspiciacia & ingenij acumine, & memoria apprimè abundauit, & præ- ter iuuenes habet maturitatem, vsum, & experientiam, qui- bus, quod iuuentute apprehendit, melius concoxit & diges- sit: quoniam vt inquit Cic. in suo Caton. maior, & refert Por. Imol. in d. con. 70. n. 3. consilio, & scia non orbari, sed augeri solet senectus, & legitur Ecclesiast. c. 2. 5. quam speciosum can- niciei iudicium, quam speciosa veteranis sapientia, & gloria illorum timor Dei, capitu. fi. 84. distin.

Ethinc est, quòd consilium senis propter maturitatem fa- uis esse dicitur. c. ex multa. §. 1. in si. extra de vor. & tradunt Iafin d. l. cum quid, in 2. lect. nu. 44. Chaffan. ibi. Io. Igneus in l. 3. §. ignoscitur, n. 9. ff. ad Syllan. Iul. Ferret. in tract. de medel. conferuand. exercit. sub num. 12. Port. Imol. d. nu. 3. & seqq. cum concord. Tum etiam quia, cum Auctoritas sit opinio, se- nex propter longius tempus in hoc studio consumptum, multo maiorem potuit concitare de se opinionem, quàm iuuenis, qui in tam breui tempore nec multis, nec

multam doctrinam, & probitatem ostendere potuit. Ita & multo plura, quæ passim leguntur in fauorem senû, habet locum, quoties senex studuit in iuuentute, secus ahiâs. Nam cum desit fundamentum, totum corruere necesse est: 36 leges enim se habent ad disci in iuuentute, & per totum vitæ tempus eorum vsus continuandus est, arg. l. vni. & nor. ibi per gl. in verb. per omnem. C. de athlet. libr. 10. pluribus ostendunt Caccialup. in tract. de mod. stud. in 4. docum. & Catell. Cott. in suis Memor. in verb. leges debent. per tot.

37 Item hæc omnia procedunt in dubio, secus quando constaret cõtrarium: nempe opinionem iuuenis melioribus rationibus innixam esse, quæ præfertur sententiæ senis, vt cõcludit Galiaul. in rep. l. Gallus, in § item credendum. col. 2. nu. 8. ff. de libe. & posthu. quod facile esse potest: nam Deus saepe reuelat paruulis, quod sapientibus est absconditum, vt post alios refert Franc. de præscript. in proem. nu. 5. vel constaret de maiori scientia iuuenis, vel alio modo appareret maior auctoritas iuuenis.

Et huc spectant, quæ tam latè, & copiosè contrà senes pro iuuenibus inducit Neuiz. in d. Sylua nup. lib. 5. nu. 5. cû seqq. & Luci. Panj. Rosell. in d. repert. ad commen. Franc. Areti. in verb. Doctõr, & alij passim: nam locum habent, quoties de melioribus rationibus, vel maiori iuuenum doctrina apparet. in dubio verò plurimum senectuti deferimus, quæ semper venerabilis fuit apud Romanos, l. semper ff. de iur. immu. & latè testatur reliquit Cice in suo Caton. cum latè congestis per Port. Imol. in d. consil. 70. in princip.

38 Neque id ægrè ferre debet iuuenes, cum non modo nullum eis afferat præiudicium, nõ. n. iuueni peritæ ac doctrinæ aliquid detrahatur, sed potius utilitatem, cum iuuenis bene, & doctè aliquid firmans commendetur, & minus rectè, & comprè tradita ab eo propter a tatem excusentur, quod nec indecens, aut turpe iis esse dicitur, vt cæteris omniis habemus exemplum in Mariano Iuniore, qui, cum in cons. 5. quatenus dubitatur, col. pen. nu. 16. lib. 1. responderit, cõsue tudinem Martini in l. dos à patre. C. solu. mat. procedere etiã in dote promissa nondum soluta, & demum in cons. 124. nõ est dubium, col. secunda & seq. numero decimo septimo cû plurib. seqq. lib. tertio, contrarium responderet, consuetudinem videlicet prædictam non habere locum in dote nondum soluta, non erubuit dicere in d. consil. 124. nu. 22. se in priori consilio lapsum esse, propter iuuentutem, & in altero effectum iam senem rectius sensisse. Illud tamen præmittendũ non est, quod tradita supra in fauorem senum possent pluribus modis coarctari, quos ponunt passim Doct. in illa q. An, & quãdo senex debeat precedere Iuniorem, in quibus me remitto ad copiosè congesta per Petr. Duen. in trac. reg. in reg. 208. Doctõr antiquior, part. 1.

INSPECTIO II.

Cum Ius nostrum versetur præcipuè circa moderationè, & coactionem omnium humanorum actuum intra certos limites, & actus isti plures admodum sint, & iusti, ac iniusti, sciẽtia plerunque percipiatur vsu, & experientia, non est dubium eum, qui plurimum cognitionem consecutus est, maiore sciẽtia & doctrinam præ se ferre, vnde doctõr quæ cuius scripta sunt frequentiora, magis peritus, & doctus arguetur, nõ qui plura scripsit, multo plura vidisse supponitur. vnde cum vna res declararet aliam, is absque dubio perfectam doctrinã adeptus censebitur: præterea cum scribendi munus longissimũ tempus expofcat, qui plura conscripsit, ostendit se fuisse apprime assiduum in studiis.

40 Assiduitas verò ingenia etiam grossã reddit acuta, & efficacissima ad omnem capacitatem intellectus, vt inquit Bal. in præfat. comm. ad Decretal. prop. fi. sub nu. 3. vers. aliquãdo tamen ingenia grossã, cum aliis collectis per Neuiz. in d. Sylua nup. lib. 5. nu. 44.

41 Itaque doctõr plura scribens, maxime erit auctoritatis, vt concludit Alcia in tract. præsump. reg. 1. præsumpt. 5. in fin. præsertim quia, cum in plurib. scriptis cõplures casus decisi reperiuntur, quoties & à multis, ac varijs personis talia scripta vni. & relicta erunt, ex quo nomen istius immortale, & æternum facile redditur. Quod nõ accidit in eo qui aut nulla, aut per pauca edidit scripta, nam cum raro videnda occurrant, & adint aliorum frequentiora de eo, aut nulla, aut parua opinio concitatur.

42 Et hanc credo potissimam esse rationè, quæ Accursus, & adeo insignis & excellẽs fuerit Auctoritatis, cum enim totum cor-

pus ciuile interpretatus sit, quod dubitat, quin ipse quæstiones, & dubia ex mente iuris rationabilius, ac facilius decidere poterit, & ingentem de se expectationem concitauerit? Quæ tamen intelligenda sunt, dummodo scripta non sint pleraque improbata, vel modicam doctrinam præ se ferant.

43 Et aduertendum est quod plura conscribere, & etiam is dicitur, qui plene pertractat materiam particularem, vnde in ea talis doctõr maxime dicitur esse auctoritatis, quia de ea valde peritus censebitur per supra dicta, ex quo fatendum est in materia pignorum maximã esse auctoritatis Ant. Negus. in materia Reuocationis donationis per susceptionem liberorũ And. Tiraq. & sic de singulis.

INSPECTIO III.

Agere, quod à nemine reprehendi possit, sapientis esse, ne mo dubitat, itaque doctõr cuius scripta sunt approbata, maioris auctoritatis esse dicitur, vt voluit Alcia in d. tract. præsumpt. reg. 1. præsumpt. 5. in fin. & clarissimũ est, nõ quoties videmus dicta vnius doctõris à cæteris approbata, non possumus aliter conijcere, nisi quod ipsa veritate nitantur, cum enim homines natura ferè ad cõtradiciendum proni nascantur, si dictis aliorum acquiescant, & approbent, necesse est, quod in istis species aliqua pulchri, cuius desiderio animi hominum ad secum conformandum alliciantur, idque in cognitione, & scientia veritatis versari fatendum est.

Ex quo sequitur, quod Innoc. Bart. & alij plures, quorum opinionones pleræque approbatae sunt, eximia sint auctoritatis, & econtrã Martinus, & alij similes, modicæ, vel nullius, ex quo eorum pleraque dicta reprobata fuere.

INSPECTIO IIII.

Tria necessaria sunt ad faciendum vniuscuiusque artis peritum artificem, Ingenium, Ratio artis, & Exercitatio, vt a liis tradit Anton. Gallef. lib. 1. de exercit. iuris p. nu. 3.

45 Exercitatio verò cû sine ratione, & ingenio fieri nequeat, arguit singularem doctrinam eius, qui in aliqua scientia se exercet: nam omne artificium cõtinua exercitacione recipit incrementum, l. legatis §. ornaticibus ff. de lega. 3. tradit Maria. Socin. in c. si diligenti. in prin. nu. 1. & ibi Adde. sequuntur, extra de for. competen. latius Matthe. Gribal. de Method. stud. lib. 1. cap. 12.

46 Vnde sapientia, & filia vsus, & memoriæ dicitur, nõ qui sapiens rerũ humanarũ esse velit, nõ libris solis neque disciplinis, sed oportere eum versari quoque, exerceriq; in rebus cominus noscendis, & periclitandis, eaque omnia acta, & euenta firmiter meminisse, & proinde sapere ex his quæ pericula ipsa rerum docuerunt, non quæ libri tantum, aut magistri per quasdam inanitates verborum, & imaginum tanquam in mimo, aut in somnio delectauerint. ita hæc omnia ex Afranio poetã tradit Aul. Gell. lib. 14. Noct. Attic. c. 8. & refert Ant. Gallef. ibidem nu. 2. ex quibus possumus concludere, Doctores legẽtes, aduocantes, vel alio modo in legali Philosophia se exercẽtes, & maxima esse Auctoritatis, & multo maioris quam ociosi, vel domestico, priuatoque tantum studio contenti: & hoc, tum quia sunt peritiores per supradicta, & alia plura nõ minori doctrina, quam elegantia tradita ab insigni Ant. Gallef. in toto illo opere, quod inscripsit, de Exercit. Iuris p. & habent naturale iudicium, quæ situm ex assidua communicacione opinionum cum scholaribus, iudicibus, & causarũ patronis, per quod scientia iam apprehensa vsui hominũ adaptat.

Et contra verò, priuato, proprioque studio operam nauantes, & parum in libros incumbunt, ex quo parum sciunt, nam cum bonarum artium & præsertim legalis apprehensio apprime sit laboriosa, si stimulus aliq; honoris, vel lucri nõ impellit, facilè à studio auertitur: Et si student, parũ psciunt, cum studium illud carè collatione, quasi mortuum, & inutile sit. Tum etiã quia se exercens scientiam suam hominibus patefacit, eorumque opinionè captat: sed priuato studio se oblectans, licet veluti alter Bald. omnia sciret, nihilque penitus ignoraret, tamen nullius esset auctoritatis, cum eius peritia lateat, vnde nulla oritur præsumptio, qua alleciti homines eũ imitatione dignum opinentur.

INSPECTIO V.

Scriptorum ordo, & claritas in omnib. præcipuè tamen in Iure maxime desiderat: confusio verò, & obscuritas penitus respuitur, vt latè deducit Neuiz. in d. Syl. nup. lib. 1. in prin. nu. 48. & seqq. Vnde Doctõr ordinatus, & clarus censebitur magis peritus: obscurus autè & difficilis indoctus, & ignarus. nam vt

vt ex Ias. tradit Neuiz. in d. fil. nup. lib. 5. nu. 3. in fin.

Signum bene intelligẽtis est, scire bene docere, nec mirũ, quoniam, qui tractat argumentum aliquod confusè, & obscurè, aut nihil, aut inutiliter scit, neque enim discendo aliqd præstat, cum ex ordine & disciplina facilius percipiatur, & retineatur. l. 2. in prin. ff. de orig. iur. §. cû nos, in proce. ff. & tradit post Card. Alex. Cagnol. in rub. C. de eden. sub n. 2. ver. & quia ordo, cum traditis à Nicol. Euerard. in suis loc. legal. in loc. ab ordine, neque practicos iuuat, cum nedum dicta doctõrum, sed etiam leges obscuræ ad decisionem causarũ adduci nequeant, vt per Neuiz. post alios ibidem nu. 34.

Quod comprobatur ex eo, nam ordo, & claritas emanat à iudicio naturali, quod in assequenda, & vtenda iurisprudentia principem sibi locũ obtinet, & econtrã confusio, & obscuritas ab eiusdem iudicij defectu proficiscitur.

Quamobrem doctores, quorum scripta, & clara, & ordinata sunt, maxime erunt auctoritatis, & maioris quam is qui obscurè scripsit, quod iuuatur ex eo: quia scripta clara à pluribus, & libentius leguntur, obscura verò per paucos legitur, & pauciores intelligunt, ex quo fit, vt doctõr clarus continuo volitet per ora virorum, obscurus verò silentio inuoluatur, & per consequens ille ingentem, hic nullam de se opinionè concitet.

INSPECTIO VI.

Si arbor mala bonos fructus producere nequit, & effectus sunt similes suæ causæ, possumus firmiter cõcludere, Doctõrem habentẽ bonos, & peritos scholares, & magnas causas defendentem, & excellentem præsumi, & peritum, vt tradit Bar. in auth. de defens. ciuit. in prin. col. 1. nu. 4. quæ refert, & sequitur Cagnol. in proce. ff. in §. nu. 293. Nã scholares, & cû credere debeant suo Præceptori, iuxta illud, discantẽ oportet credere, & alia, quæ adducit Caccial. de mod. stud. in 3. docu.

Et præceptor indoctus non possit facere bonum, & doctũ scholarem, vt inquit gl. si. in l. nullus, & ibi Bal. C. de decur. li. 10. refert, & sequitur Ias. in l. qui in aliena, §. interdum, in vlt. not. sub nu. 19. ver. nec doctam facit. ff. de acq. hæ. idem sequitur Neuiz. in d. fil. nup. li. 5. nu. 4. si iurisprudentiam nasci sunt, à Præceptore discerpisse omnino fatendum est, & causæ magni momenti sola doctrina, & diligentia patroni defenduntur.

33 Ex quo Præceptor est particeps gloriæ sui scholaris, cû nobilitetur per eum. d. §. fin. in proce. ff. vbi post alios not. hoc ibi Cagn. in 2. not. nu. 292. tradit glo. in §. generaliter autem, in verb. & nobiliores, in auth. consil. quæ de digni. nam scholaris doctus præterquam quod scientiam habuisse à Præceptoris excellentia significat, in alio est nobilitat præceptorem, defendendo videlicet eius sententias, vt teneat facere, arg. l. dicere. ff. de arbi. Eodem modo magni clientes experientia ipsa aduocati sui doctrinam vsque ad cœlum extollunt.

Itaque doctõr habet bonos scholares, & causas magnas defendens, & dicitur esse maximã auctoritatis, cum ex hoc apprime doctus censeatur, nomẽque eius vndique clarũ vagetur, quod sanè esse debet, & stimulus doctõribus ad hortandum scholares ad studium, & pro eisdem & clientibus valde laborandum, nam & officio suo funguntur, & sibi met auctoritatem comparant, ad quã pariẽdam effectus iste est potens, & efficax.

INSPECTIO VII.

Lector excell. iure optimo magnum Auditorum numerũ acquirit: & Aduocatus peritus maximam habet clientulorũ copiam: qui igitur habet plures scholares, & causas, is dicitur peritior.

Primò, quia cum scholares cupiant discere, & clientes litè vincere, cumque plura discatur à peritiori, nemo est dat, quod nõ habet. Item cause facilius, & melius à doct. excell. defendantur, si scholares & clientes vnũ eligant, oritur cõcludens præsumptio, vt is doctõr censeatur.

Præterea, quia doctõr habens multos scholares, & causas, licet ab initio non sit admodum peritus, tamen temporis tractu doctissimus efficiatur, quia & libentius, & frequẽtius laborat. vnde doctõr iste, & maioris auctoritatis esse dicitur, præsertim cum per plures latius fama diuulgetur, & maior oritur opinio.

Hæc tamen conclusio limitatur, vt non procedat, quãdo scholares, & non spontè, sed prece, vel precio Doctorem alium quem audiunt, vt faciunt quidam Doct. diuitiis potius, quã doctrina abundantes, nam cum grossi, & subrudes existant,

scholares vino, & pecuniis obcæcare conantur, qui à Doctis humani, à vulgo verò, dum sunt in progressu, periti appellantur.

59 Postremò non procedit d. conclusio inter Doctores ius diuerso modo profitentes: nam si Doctõr legens habet maximum numerum scholarium, non dicitur peritior doctõre non legente, sed aduocante, neque econtrã aduocatus plurimis causis patrocinans dicitur peritior doctõre legente, nam alter interpretando, alter aduocando excellit, & tamẽ ambo possunt esse sapientes, & fortè peritiores, non tamen ratione maioris numeri scholarium vel causarum.

INSPECTIO VIII.

Cum præmium secundum labores, & merita vnicuique persoluatur, mirum videri non debet, quod Doct. habes magnum salarium legendo, & maxima premia cõsulendo, maxime præ se ferat scientiam, & doctrinam: nam prælatio inter Doctores arguit maiorem doctrinam & scientiam in eo, qui præfert, sed Doctõr habes maius salariũ, & præmium de bet præferri, vt post Bal. tradit Alex. in l. 2. in §. prius. col. 2. sub num. 10. ver. & tradit Bal. ff. de vulg. & pup. Merito, & c. Præterea arguendo à contrarijs, seu oppositis iuxta l. & si cõtra, in fi. ff. de vulg. & pupil. cum simil.

62 Quemadmodum pœna debet cum delicto commensurari, & ex maioritate pœnæ arguitur maioritas delicti. l. 2. & ibi Io. de Imo. & alij. ff. de pub. iud. c. non afferamus, & ibi gl. fi. Arch. & ceteri. 34. q. 1. tradit Bar. in l. leuia, circa prin. ff. de accus. Doct. i. c. at si clerici, ext. de iud. & est cõmunis, & regularis Theorica, vt testatur Soci. in consil. 157. præfens cõsultatio. col. 2. nu. 5. lib. 2. Ita econtrã ex quantitate, & maioritate præmij argui debet qualitas, & maioritas maritorum.

63 Idque maxime procedit in aduocatis, qui præparum curates de his, quæ non faciunt Burfam hydropticam, vt dicebat Io. de Blanas. in tit. Inst. de act. in materia actio. de pecul. in fina. verbis, quoties magnum recipiunt præmium, maiorem adhibent diligentia & efficiuntur doctiores, ex quibus faciendã est conclusio, Doctõrem habentem maiora stipendia tũ legendo, tum aduocando esse maioris auctoritatis. Vnde adhuc remanet celebre nomen Iasonis, Decij, Maria. Iun. & aliorum propter maxima stipendia, quæ tam legendo, quã consulendo receperunt.

64 Hæc tamen omnia sunt intelligenda inter Doctores eodẽ modo ius profitentes, secus verò in alijs: nam si interpret aliquis haberet maximum salarium, non diceretur peritior doctõre non legente, neque econtrã, nam potest esse, quod vtrique æquè vel magis docti sint alijs respectibus.

65 Item non procedit d. conclusio, & quando quis fauore, vel gratia consecutus fuerit magnum salarium, tunc enim non argueret magnam, seu maiorem doctrinam, cum eius ratio non habeatur in concedendo salarium, & id sapiens contingit in Doct. interpretantibus, qui propter aliquod beneficiũ in superiores collatum condonantur maioritate salarij.

INSPECTIO IX.

Et si optimus sit portus pœnitenti mutare consilium, sapientis tamen proprium est, nihil facere, quod pœnitentia infectum reddi debeat, vt verè dixit excel. cõciuis meus D. Bened. Bon. lib. 1. de censib. arti. 99. in prin.

68 Quamobrẽ Doctõr constans in suis opinionibus, verè doctus, & in legali scientia versatus apparet, cum enim humanum sit errare, & per consequens sibi met contradicere, quia erranti necesse est se corrigere, cap. qualiter & quando, vbi post alios not. Maria. n. 3. de accusat. qui nihil agit, quod pœnitentiam inducat, quasi humanam fragilitatem superauerit, ad cumulum perfectæ iuris prudentiæ ascendendi meritò dici poterit.

Et econtrã Doctõr, qui solitus est contrarius, & varius esse, parum peritus censebitur, nam qui vnũ dicit, quod mox ipse met reprehendit, indicat se parum scire, & minus sciturum, cum etiam negligentiam ostendat, quæ iniure est malum omnium atrocissimum: nam augmentum doctrinæ non solum impedit, sed iam partem scientiam minuit, ac penitus destruit.

70 Quinimò contrarietas in doctõre arguit, quod omninũ est pessimum, malignitatem, & nequitiam quandã, cum errare, & falsũ dicere sit malũ, licet se corrigere, optimi, & sapientis

TITVLVS VI. Summa Notabilium.

esse d'atur, que suspicio precipue locu habet, quando quis sibi contradicit consulendo, na propter occasionem illam affectiois, vel precij facile suboritur suspicio fraudis.

71 Et variatio ista + eo magis reprehenditur, quo est crebrior, nam maior oritur inficitia & malignitatis presumptio, & ista crebritas consideratur fin quaitate scriptorū: nam si, ex epli gratia, Lancel. Politus in suo Tract. substitit. bis cōtrarius extitisset, Bal. vero in omnibus locis, in quibus materiā substitutionū pertractauit, quater variauerit, quoniam oge plurib? materia ista pertractata fuit à Baldo, quā à Polito cū solū cōsulēdo Bal. in ea superlucratu fuerit quindecim mille secula, vt post alios refert Paul. Leon. i suo tract. substitit. i prin. dicemus crebriore fuisse variationem Politi, quā Bal. habito respectu ad quantitatem scriptorum, & sic de singulis. Ex quibus indubitata facienda est conclusio, qd doctor cōstans in suis opinionib?, maximā, seu maioris + sit auctoritatis, contrariis verò, & variis parū auctoritatis habeat, vt cōcludit Ari. Pinel. in auth. nū tricēnalis. sub n. 58. post med. ver. cū autē Alex. & Soc. C. de bon. mater. quod vetisimū est, cū desit vtrunq; requisitū auctoritatis, doctrina videlicet & probitas, & hoc maximē procedit in casu, in quo contrarius extitit.

INSPECTIO X. ET VLT.

Ad sunt & alij plures effectus, ex quibus ad qualem qualē Doctrinā, & probitatis cognitionem perueniri possit. Verū quia res in infinitū iret, ex supra relatis alij percipi possunt, idcirco supradictorum relatione contentus fui.

Pro expeditione igitur presentis Tituli restat videre, qui effectus ex supra relatis sunt efficaciores, & maiorē arguant Doctrinā & Bonitatem, quod quidem arbitrio ipsius iudicis relinquendum est, qui consideratis omnibus qualitatibus Doctorum poterit decernere, qui effectus maiorem vel minorem præ se ferat Doctrinam.

Ipsc verò nonnulla in mediū afferam ad maiorem huius inspectionis facilitatem. Et in primis est aduertendū qd horū effectū alij veram, alij: præsumptā præ se ferūt scientia: vnde q verā ostēdūt, multo maiorē arguere credēdū est. Quamobrē ad singulos descendendo, existimarem scripta

73 approbatiōra + præ se ferre maiorem doctrinam omnibus aliis effectibus, nā huius approbationis ratio alia esse nequit, nisi q talia scripta cōtineant veritatē, quā à perfecta Iuris prudētia proficiscitur, & ex hoc Accursius, Innocētius Bart. & alij siml. sunt adeo insignis auctoritatis, quia pleraque eorū dicta pro lege seruantur, imo in Hispania omnia dicta Bart. licet ab aliis reprobata, tanquā leges seruantur, vt testatur Lanc. Corrad. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de sentent. sub nu. 24. in 7. limi. & id decreto Regio iubente, vt testatur Calciap. de Mod. stud. in 5. docum. in si. quem referunt, & approbant Goza. in consi. 39. prima facie videtur, col. 3. nu. 15. & Bernard. Alfa. in Collecta. iur. ciuil. ad l. i. in fin. ff. de off. quest.

Secundo loco cogitarem scriptorū multitudinē & copiā + maiorem operari effectum in ostendendo Doctrinam: nam & ex istis vera apparet scribentis peritia, cū saltem ex his summa diligentia, & assiduitas arguatur, quæ eximiā produciunt doctrinam.

75 Tertio loco crederem exercitationē, & vsu maiorem + auctoritatem tribuere, nam nō est dubiū, qd ex diuturno vsu, & exercitatione solida doctrina arguatur, & hæc forte est p̄cipua ratio auctoritatis Speculator. nam eius scripta continent meram Praxim, quæ vsū, & experientia percipitur.

In reliquis effectibus, qui præsumptam potius, quā veram scientiā præ se ferunt, temporis effectus potentior. Vnde de absque dubio antiquior, & senex + maioris sunt auctoritatis: temporis enim longitudo omnia caduca & fragilia, ac firma conseruat, & iste effectus temporis est adeo ingens, vt hodie principem locum inter omnes habere videatur, & Antiquitas in doctore magnū operatur effectum.

In reliquis non potest certa constitui differentia: sed si plures effectus apparent in vno, quā in alio, eius auctoritas augmentum recipiet, vt puta in Glossa, in qua cōcurrūt Antiquitas, scripta plura, & approbatiōra, & alij, in Bartolo, & siml. nā isti erūt maiores auctoritatis, quā alij, qui habent effectū Antiquitatis tantū, vel siml. Quæ singula iudex accuratē considerabit.

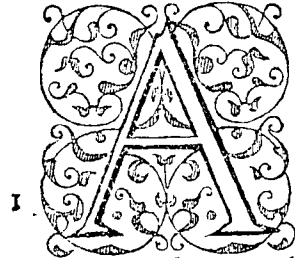
Qui doctores faciant Opinionem, & Numerum in Communi Opinione.

- 1 DOCTORES omnes in eo, quod firmat, faciūt opinionem, & numerū in cōmuni Opinione.
2 Doctorem aliquid firmantem nō disputando nō facere opinionem, & numerum. Contrarium nu. 6. Resolutio nu. 10. cum seqq.
3 Doctor errans in obiter dictis excusatur, & quomodo.
4 Veritatem in omnibus principalem locum habere, & seruādam esse.
5 Veritas est mater iustitie.
7 Opinionem facere consistit in sola voluntate Doctoris.
8 Actus non vitatur ex defectu eorum, quæ in eo apponuntur ad bene esse.
9 Officio suo fungi quisque præsumitur. Declarat ibi.
15 Opinio doctoris corrui sublatō fundamentum.
18 Doctorem contrarium non facere opinionem. Contrarium nu. seqq. & præcipue nu. 20. 33. & 43.
19 Doctore in lectura, tractatu, & siml. licet variare.
21 Doctore in consiliis non licere variare. Imo debet cauere vt ab igne, numc. 22. Contrarium nu. 23. Conclusio nu. 30. 31. & seq.
24 Mutare consilium in melius laudabile, imò necessarium, & nu. 25.
26 Opinio hominum non est semper eadem.
27 Nouæ meditationes quotidie in nobis generantur.
28 Mutare sententiam in consiliis nemini immediatum præiudicium asserre.
29 Doctor diuersis temporibus sententiam mutans, non dicitur sibi contrariari.
32 Vox vulgi non habetur in consideratione. Declar.
34 Doctor non potest in eadem causā pro vtraque parte consulere. Imò est infamis, & quomodo nu. 35. Contrarium nu. 36. Resolutio nu. 40. 41. & seqq.
37 Aduocati parti impediri non debent.
38 Doctor potest cogi consulere pro Iustitia.
39 Aduocatus iniustā causam defendens peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem.
42 Non omne, quod licet, honestum est.
44 Opinio doctoris contrarij firmata in lectura præfertur firmatē in consilio. Contrarium nu. 54. cum seqq. Amp. num. 58. Fall. 3. modis nu. 59. 60. & 61.
45 Opinio verior est amplectenda.
46 Lectores non tantum veritati, quā nouitati studere.
47 Doctores cōsultentes corripri facile posse precio, vt p̄cip.
48 Non solum fraude, sed etiam fraudis suspitione carere debemus.
49 Bonus in dubio vnusquisque præsumitur.
50 Aduocatus potest esse illiteratus. Contrarium num. 51.
52 In Consiliis licet adducere doctrinas reprobata.
53 Aduocatus fouens iustam causam potest decipere aduersarium.
55 Opinio illa attendenda, quæ maiori diligentia firmatur.
56 Opinio legendo firmata continet incertam iuris determinationem.
57 Opinio ea Doct. varij tenenda est, quæ verē apparet ab eo approbata.
62 Opinio Doct. varij in consilio firmata videtur præferenda retentā in tractatu. Contrarium nu. 64. Fall. 3. modis nu. 65. 66. & 67.
63 Tractatus, & eorum Autores laudantur.
68 Opinio doct. varij in consilio firmata præfertur sententiæ Singul. Addit. vel siml.
69 Opinio Doct. varij firmata in tractatu præfertur retentē legendo.
70 Opinio doct. varij tenenda ne sit firmata legendo, an firmata in Sing. Addit. vel siml.
71 Opin. doct. varij retenta in lectura præfertur firmatē in Add. ad memorandum.
72 Opinio doctor. varij in tract. firmata præfertur sententiæ Sing. Addit. vel sim.
73 Opinio Doct. varij firmata in singulari præfertur firmatē in Addit.
74 Opinio Doct. varij in consilio decisiuo firmata præfertur. Item latius disputando firmata nu. 76. Item firmata pluribus in locis nu. 77. Item firmata in loco, vbi de ea principaliter agitur nu. 78. Item vltimo loco, & tempore retenta nu. 79. Item opinio distinguens nu. 80.

Item

- Item æquior, & benignior nu. 85.
Item habens pro se regulam aliquam iuris. nu. 86.
Si vna habeat hanc qualitatem, altera illam, quid agendum, nu. 87.
Si vna plures, quā alia, quid agendum nu. 88.
75 Consilium decisiuum æquiparatur sententiæ & rei iudicatę.
81 Opinio distinguens præsumitur verior.
82 Benè distinguens proximus est veritati.
83 Opiniones diuersas concordandas esse.
84 Opinio distinguens concordat opiniones contrarias.
89 Doctor ab alio allegatus, cuius scripta non reperiuntur, nō facit opi.
Contrarium est verius nu. 90. Fall. nu. 92.
91 Testis vnicus valde fide dignus, & in rebus modici præiudicij plenè probat.
93 Doctor ita concludens, Et ita disputando tenerem, vos autem consulendo, & iudicando non recedatis à Communi, approbat sententiam contra Communi. Contrarium nu. 94. Fall. 95.
96 Doctor concludens per verb. (cogita) si reprobatur argum. vtriusque partis, non facit opinionem: Sed si necutrius partis arg. reprobatur, facit opin. pro vltim parte, & nu. 98.
97 Opinio doctoris corrui sublato eius fundamento.
106 Doctor referens duas opiniones, & neutram expressè approbans, censetur vltimam firmare. Fallit quinque modis nu. 100. vsque ad 105. Sed an faciat nu. in communi, nu. 105. vsque ad 109.
107 Præsumptio iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium.
109 Doctores aliquid firmantes quandoque allegant auctorē, qui illud non dicit, & iste si mouetur sola auctoritate illius, non facit opin. nu. 110. secus aliās, nu. 111.
112 Dispositio fundata duabus rationibus altera sublata non corrui.
113 Doctores opinionem negatiuam generalem approbantes, facere numerum pro limitatione opinionis affirmatiuæ. Contrarium nu. 115.
114 Generalis disp. includit omnes casus, licet maior ratio sit in vno, quā in alio.
116 Doctores subscribentes simpliciter alterius Con. non facere opinionem, & numerum in communi. Contrarium nu. 117. Fall. nu. 120.
118 Doctor subscribens censetur approbare omnia contenta in consi.
119 Doctor signans solummodo alterius consi. suo sigillo, dicitur illud approbare.
121 Licentiatus solum non facit numerum in Communi. Cōtrarium nu. 122.
123 Proximè doctorandus habetur pro doctorato.
124 Licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore.
125 Licentiati retinent dignitates Ecclesiasticas vt doctores.
126 Scholaris simplex non facit numerum pro communi. Cōtrarium nu. 127. Contra. nu. 130.
128 Opinio periti, licet non doctoris, attenditur in Medicina.
129 Scholaris aliquid scribens, est, & præsumitur peritus.
131 Doctoratus Laurea non consideratur, vbi ratio folius doctrinæ habetur. Et scholaris peritus debet præcedere doctorem ignorantem.
132 Doctor per solam attestatiōnem de Commu. opin. si sit extra propositam materiam non censetur illam approbare, secus si sit de proposita materia, nu. 133.
134 Iuriconsultus formans Quæ. & non resolvens cēsetur decidere, prout proponit.
135 Doctor proponens q. & non resolvens, neutram partem dicitur approbare.
136 Doctor dicens opin. veriolem, & æquiolem, innuit, quod contraria seruat in praxi. Contrarium num. 137. Contra num. 138. facit tamē opinionem pro ea parte, quā dicit veriolem, & æquiolem. nu. 139.
140 Dicta doctorum intelligenda secundum leges allegatas, & Doctor facit opi. nu. 141.
142 Doctor firmans opinionem, & postea dicens se contrariū vidisse seruari, recedit ab opinione firmata. Contrarium num. 143.
144 Corrige se incontinenti nemo præsumitur.
145 Doct. scribens super aliqua l. si omittit aliqua ab antiquioribus sibi tradita, in iis censetur transire cum aliorum opi. Contrarium nu. 146.
147 Doctor patronus alicuius causæ in ea non facit numerum in constituenda commu. Intel. vt nu. 150.

- 148 Aduocatus dicitur Aduersarius noster, qui contra nos aduocat.
149 Aduocatus in vna causa non potest in ea Iudex esse.
150 Aduocando contra eum, cum quo est facta pax, aliquando pax rumpitur.
151 Aduocatos plures, & excellentiores habere maxime partium interesse.
152 Doctor in consilio inserto inter Conf. alterius & non repetitum inter propria consilia, tanquam suspectus non facit numerum in Commu. Distinguitur. nu. 153.
154 Auctor incertus alicuius operis facit numerum in cōmuni, sed eius auctoritas modica erit, nu. 155.
156 Doctor aliquid asserens in Indice, seu Tabula quod nō reperitur in opere, an faciat opinionem & numerum in communi, distinguatur.
157 Doctor defendens vnā opi. in genere, si postea subdat, & ista sententia saltem procedit in tali casu, non dicitur recedere ab opi. generali.

BSOLVTA difficultate, Qui Doctores sint maioris & minoris Auctoritatis modo videndū est, An omnes Doctores, & qui faciant opinionem, & numerū in Communi opi. & in hac dubitatione firma facienda est conclusio, omnes + Doct. in eo quod dicunt, & firmant, opinionem & numerum in communi facere, & hoc est ex intentione omnium scriben. & verisimium, nam constituere opinionem consistit in sola voluntate doctoris, sed Doctor aliquid dicens, illud velle, & sentire censetur, cū nemo dicat, quod nō vult, vt patet ad senium, & probatur clarē in l. Labeo ff. de supellec. legat. ergo, &c. & id est indubitatum in se. Verum quia aliquid dicere, vel firmare pluribus modis quis potest, vnde sæpius dubitare contingat an opinio firmata sit, ideo vt omnium vera habeatur resolutio, plures adhibenda sunt inspectiōnes.

INSPECTIO I.

Primò loco inspiciendum est, An doctores disputado solummodo sententiam aliquam firmantes, vel etiā quid simpliciter, & perfunctoriē dicentes, opinionem faciant, & numerum in communi.

Et hac difficultate duæ sunt Doctorū opiniones, quarū prima est, vt Doctor + non faciat opinionē, nisi in eo, quod disputando firmauit, & huius sententię auriga fuit Abb. in c. bonæ. n. 2. col. si. prop. si. n. 30. ver. sed mihi plus placet. de potest. prela. Fulgo. in consi. 101. præsupposito itatuto. col. 4. circa med. sub nu. 5. ver. namque, vt notabiliter inquit Lauren. Calcan. in con. 29. & prius per me col. 3. in fi. nu. 9. circa prin. ver. nec obstant allegata. las. in consi. 161. contra consultatiōnem quā superioribus. col. 3. in fi. ver. dicitur etiā per Dominum motiuantem. lib. 4. Neuz. in sua Syl. nup. li. 5. sub nu. 29. Alciar. in tract. præsump. reg. 1. præsum. 51. nu. 4. & lib. 4. Parerg. c. 17. per totum. Maria. lun. consi. 1. præsentis consultatiōnis resolutio. col. fin. nu. 143. & in consi. 119. viso testamento. nu. 30. lib. 1. & consi. 42. abunde satis. nu. 25. li. 2. Hippo. Rimi. in l. vt vim. nu. 398. ff. de iust. & iure. Benuenut. lra. ch. in tract. de sponsion. in 4. part. §. quæro igitur facta. nu. 6. & nouissimè hoc idem approbat subtilis, & elegantiss. D. meus Franc. Cantutus in suo resp. incip. donationem factā, circa med. ver. ex prædictis apparet & hæc est cōmuni opin. vt ex numero, & auctoritate istorum clarē apparet.

Mouentur autem isti ad hanc opinionem tenendā ex pluribus.

Et primò ex l. fin. in §. mista. ff. de muner. & honor. vbi I. C. sequitur opinionem Modestini, quia eam disputado tenuit. Hic text. contrarium sustinendo facile summoctur, tū quia text. non dicit, solas opiniones disputantium esse attendendas, sed solum innuit disputantium sententiam esse seruandam, & forte præferendam opinionem simpliciter firmatā, qd non negatur: Tum etiam quia I. C. ibi non se fundat in eo, quod Modestinus disputando ita tenuerit, sed ex eo, quod bene, & optima ratione decreuerit, vbi clare constat.

Secundò mouentur isti, nam si verum esset, Doctores per functoriē aliquid asserentes facere opinionem, sequeretur, quod complures manifesto errore arguerentur, cum multa obiter dicantur, quæ omnino sunt falsa: At consequens nō est dicendum, cum hoc casu + excusentur, quanquam ea simpliciter, & incidenter protulerint. Ergo, &c. Comm. opi. Tom. 4. YYYYY

Hac quoque ratio iudicio meo non concludit, nã licet forte veium sit, doctorem perfunctore obliqui falsum asserentem executionem recipere, tamen id procedit ad minuendam, non vero ad evitandam pœnam, quoniam mirius cum eo agatur, cum minor culpa appareat, adeo quod etiam obiter quid asserens dicitur errare, licet ievius.

Tertio, & viti niritu: supra dicta opinio ex eo, quia veritas in omnibus principalem locum habere debet, capitulo, quaritur, securi da quãt. 7. cum additis per Neutz. vbi supra, numero 112. & inuolubiter est seruanda, secundum glo. in cap. 2. in verb. multitudin. extra de tempo. ordin. quã refert, & sequitur Cuman. in consilio: 39. hoc maximè in prin. nu. 1.

Veritas enim est mater iustitiã, vt inquit Bald. in l. libertini. ff. de sta. hom. Come. consil. 197. licet in hac consultatione in fin. sub numero 4. libro quarto. At doctor disputando veritatem inuenire dicitur, vt tradit Barto. in dicto §. mista. nu. 1. & sequuntur alij passim. Merito disputando dicitur facere opinionem.

Sed nec ista ratio subsistit, nam verum est, opinionem disputando firmatam verã, vel magis veram dici posse, non tamen ex hoc sequitur, quod dicta simpliciter, & obiter a Doctor. non debeant haberi in consideratione, ita vt doctor nõ faciat opin. nam incidenter dicta si non ita vera dici poterunt, tamen nec falsa penitus, sed fortè minus verisimilia censentur.

Ex quibus apparet, opinionem istam communem nulla niti lege, vel ratione, cui probabiliter responderi non possit.

Quamobrem superiori contraria est opinio, vt etiam doctor aliquod perfunctore, & obiter asserens faciat opinionem & numerum in communi, & hanc amplexi sunt nonnulli tacito nomine relati ab Alciat. in dict. lib. 4. parerg. cap. 17. circa princ. hanc eadem sententiam approbat expressè Soc. in consil. 73. capiendò primam consultationis. num. 15. & consil. 84. vna conuentione facta. numer. 2. prope fin. lib. 4. Hierony. Butig. inter consil. vlt. vol. diuersor. in consil. 154. copiose, & subtiliter, nu. 40. lib. 1. hoc idem sentit D. meus Thobias Noni. in §. posthumorum, lib. num. 11. vers. & ita voluit hic. Inst. de exhered. lib. & ita credo seruari: nam videmus tã in lecturis, repetitionibus, & tractatibus, quã etiam in consiliis passim, & sapissime allegari auctoritates in eo, quod dictum est obiter, & perfunctorie.

Potest autem istorum opinio iuari ex infra scriptis. Primo, quia opinionem facere consistit in sola voluntate Doctoris, qui, si vult hoc, vel illud, licet falsum, in eo opinionem constituit, quod verissimum est, vt etiã supra diximus. At Doctor, licet simpliciter aliquid dicens id velle censetur, d. l. Labeo. ff. de supel. le. Merito, &c.

Huic rationi contrarium sustinentes possumus respondere, negando consequentiam, nam licet verum sit, quod facere opinionem consistat in sola voluntate Doctoris, & quod verba de seruiant intentioni, tamen non sequitur, Doctorem simpliciter quid asserentem facere opinionem, quã constituitur ex voluntate enixa, & expressa, quã nõ apparet ex simpliciter aliqua assertione.

Secundò igitur fulciri potest opinio ista, nam ea, quã sunt ad bene, vel melius esse alicuius actus, si absint, non vitiat factum ipsum, pbat hoc exẽplo emptionis, & veditiõis qui perfectus dicitur, statim atq; de precio conuentu est, vt in princ. Inst. eodem. & tamen ad bene esse ipsius conficitur publicum instrumentum, quod si desit, non vitiat contractus emptionis. At disputatio fit ad bene esse ipsius opinionis, vt probetur diligentia adhibita in perquirenda veritate, non verò est de substantia eius, quã sola voluntate doctoris perficitur. Ergo, &c.

Huic rationi resp. negando minorem, nam disputatio ad ostendendam enixam voluntatem est necessaria, & de substantia opinionis.

Tertio, & vltimò potest comprobari hæc sententia, nam dato, quod disputatio sit de substantia opinionis, tamen quando doctor sententiam aliquam simpliciter refert, præsumitur adhibuisse disputacionem, licet eam non apposuerit.

Nam doctor, qui veritatem dicere proficitur, nihil in consideratè dicere censetur, cum vnusquisque præsumatur functus officio suo iux. late tradita per Alcia. in dict. tract. præsump. reg. 3. fere per tot. & comprobatur exemplo sententia iudicis, in qua simplex decisio ponitur, & tamen præsumitur interuenisse diligentissima disquisitio, per quam

iudex ad ita pronunciamdum sit adductus.

Hanc quoque rationem euitare possumus negando, præsumatur adhibita disputatio: nam præsumptio Alc. procedit in præsumendo aliquid hoc, vel alio modo factum, nõ verò aliquid factum, vel non factum esse, vt exempli gratia per Alc. posita aperte demonstrant, nam facta non præsumuntur. iux. l. in bello §. facta. c. vulg. ff. de cap. & postlim. reuer. vnde non procedit in proposito, nam adhibitam, vel nõ adhibitam esse disputacionem, est facti, tam quo ad reuolutiõnem librorum, quã quo ad cogitationẽ, iux. l. bonæ fidei §. pe. ff. de acq. rer. do.

Item quod diximus de sententia iudicis nihil obstat, quia id est speciale in iudice, qui non præsumitur pronunciaffe absque causæ cognitione, c. Abbate. de verb. sig. tradit Alci. in d. reg. 3. præsump. 9. nu. 4. cum simi. Et sic apparet, quod in hac quæstione vtraque opinio disputando impugnari potest. Quid dicendum?

Equidem tres casus distinguendos esse censeo, quorum Primus est, quando sumus in doctoribus, qui non sunt soliti disputare, vt est glossa, & alij docto. antiqui, item isti Communium Opinio. collectores, qui faciunt additiones, & simi. qui aut nunquam, aut raro disputant, & in hoc casu concluderem pro Opinione Soc. quod etiam nõ disputantes doctores faciunt Opin. & numerum in Communi, nam isti simplici assertione ostendunt enixam voluntatem: aliã si quaeretur, quod nõ nunquam facerent opinionem, quod est absurdissimum.

Fallit tamẽ hæc cõclusio, quando prædicti doctores aliquid dicerent non ad disponendum, sed solum ad indicandũ, vt puta, quando dicunt, sed de hac re videas Doc. in hoc, vel illo loco, quia tunc cessat voluntas. Secundus Casus est, qñ sumus in Doctoribus, qui semper disputant, vt sunt interpretes in lecturis, & alij huius generis, & tunc credo sententiam Abb. & Communem verissimam, vt doctor faciat Opinionem, & numerũ in communi solum quando disputat, vel examinat, & ratio est, quia cum isti doct. semper omnia disputando resoluant, si quid simpliciter, & perfunctorie proferunt, illud approbare non censentur, sed potius ad ornatum appofuisse arguendo ad consueto eorum more, iux. l. si quis dor. rurus. ff. de vusu. cum simi.

Hæc conclusio Fallit, quando constat talem doct. approbare id, quod obiter dixit, vt quia dicat, & id verum puto, vel placet, vel aliis simi. verbis vtatur enixam voluntatem significantibus, quia tunc & in iis faciet Opinionem.

Fallit secundo quando in eo, quod absque disputacione asserit, fundatur resolutio, & decisio quæstionis, & quo sublatò decisio ipsa corrueret, quia dicitur facere & in eo Opinionem. & ratio est, quoniam qui vult consequens, & vult etiam omne necessarium antecedens ad illud, l. ad rem mobilem cum vulg. ff. de procur.

Ad id, in quo fundatur resolutio quæstionis est necessarium antecedens, quia sublatò fundamentò corrui Doct. opinio, vt tradit Curt. in consil. 56. super eo, quod ab ordine. col. 4. circa med. ver. 3. cõclusio, & est de mente omnium. Merito &c.

Fallit tertio quando id, quod obiter traditur, pro claro habebatur, quia nunquam de eo antea dubitatum fuerit, vt sunt multa pronuntiaata Bart. & aliorum, quia tunc Doctor facit opinionem, quia in dubio non censetur velle recedere ab eo, de quo nunquam fuit dubitatum.

Tertius casus, quando loquimur de doctoribus, qui quandoque disputant, quandoque non, vt sunt multi Repentes Iuniores, Consulentes, Tractatus conscienties, & simi. & in hoc casu ita distinguerem, Aut absque disputacione aliquid firmant, de quo principaliter pertractant, & tunc concluderem facere Opinionem. ratio est, quia licet de eo non disputent, ex quò tamen materiam illam pertractant, censentur omnia consideratè proferre, & ita omnino velle, ac sentire. Aut de eo principaliter non agunt, sed illud est extra principalem materiam, & tunc dicerem, non facere Opinionem, & sic habere locum Communem Opi. & ratio est, quia multa dicuntur ad vbertatem, & ornamentũ potius, quã ad necessitatem materię, vnde cũ talis doc. aliud principaliter agat, si quid simpliciter extra materiam proferat, non præsumitur adhibita diligentia tradidisse, & consequenter illud verè sensisse. Hæc tamen conclusio intelligenda est, vt supra in secundò casu.

INSPECTIO II.

Sæpius dubitare contingit, Nunquid doctores varij, & con-

& contrarij faciant opi. & numerum in communi in hac q. Franc. Zoanner. in rep. l. vt vim. in pri. par. sub nu. 106. vers. nec obit. si obiceres ff. de iust. & iur. indistincte vult, q talis doctor non præstet auctoritatem, & sic nõ faciat opinionem.

Ceterum pro huius difficultatis explanatione sciendum est, resolutionem istius dubitationis pendere a decisione alterius cõtrouersie: An liceat doctori variare: in qua plures Auctoritates congerit Ampliff. & eximius Car. Alb. in lucubrat. ad Bar. in l. serui electione, in prin. n. 2. ff. de leg. 1. hanc igitur prius examinabimus, & postea in vtraque concludemus.

Pro huius igitur quæst. terminatione duo sunt distinguend. casus. Primus casus est, & hic clarus, quando sumus in lecturis, tractatibus, singularibus, additionibus, & aliis actibus simil. in quibus nõ versatur præiudiciũ tertij, & propriæ animæ, & in hoc concludendum est, licere doctoribus variare, & sententiam mutare, nam vnusquisque potest mutare sententiam suam sine alterius iniuria, vt a contrario sensu probat expressè text. in l. nemo potest mutare, & ibi tradit Doc. ff. de reg. iur. & hoc casu doctores licet varij, & contrarij faciant opi. & numerum in communi, quia cũ quis vnã opinionem tenens, quã postea reperit falsã, debeat mutare, arg. auth. de nupt. in prin. cap. magna. extra de vot. & c. qualiter, & quando, vbi id post alios not. Mari. de accus. idem Mari. in c. si diligenti, n. 2. de for. com. dicendum est, cum facete opi. quia aliã mutatio frustratoria esset, quod non est dicendum.

Secundus Casus est, quando sumus in Consiliis, in quibus adest præiudiciũ tertij, & animæ, & ideo diligentius debemus insistere, & in hoc casu duæ sunt Doct. opiniones, quarum prima est, vt Doctor in Consiliis non possit mutare opinionem, & sic variare, & pro hac sententia adducitur Abb. in c. extirpãde, in §. qui vero, in repet. extra de praben. quem locum ipse non potui reperire, hoc idem in effectũ vult Soc. in consil. 5. supra scriptus insignis doct. n. 19. in fil. 4. & alij.

Pro istorum opi. faciunt ista, imprimis reg. d. l. nemo potest mutare, & reg. mutare consilium, de reg. iur. in 6.

Nã doctor consulens in vno casu pro parte affirmatiua, si in alio casu consulat pro negatiua, & istud consilium publicetur, plurimò nocebit ei, pro quo prius affirmatiue fuit responsum: nam abstulit auctoritatem, qua tuebatur ab expensis, vt tradit Corne. consil. 14. 8. in præsentì cõsultacione præsupposita, col. si. nu. 30. li. 2. & quã sperabat litem vincere, & etiam in alijs præiudiciũ affert.

Secundò, & vltimò facit pro ista opinione, nam Doctor debet cauere, vt ab igne, a mutatione opin. in consiliis, quia ob malignitatem linguarum non trahitur ad bonam fidem, sed potius in falsitate, ita tradit Ang. in l. labeo, in fin. ff. de seruit. rust. præd. quem referunt, & sequuntur Dec. in d. l. nemo potest mutare, sub nu. 1. propè fin. vers. cauendum est, & ibi Adden. & Cagnol. nu. 8. ff. de reg. iur. Pet. de Mõcad. in addit. ad Crot. in tract. de testib. in 7. part. in verb. vnũ credere, num. 210. cũ alijs per eos adductis. At quod honestum non est, licere, aut posse non debet. Ergo &c.

Contrariam sententiam, quod liceat Doctori etiam in consiliis variare, & opinionem mutare, tenent Doct. communiter, ita nõque voluit Ioann. And. in add. ad Specul. in tit. de requis. consil. vers. porrò auditis, sub nu. 11. in verb. similia, in add. incip. occurrit hic, per tot. Bald. in l. si §. sed cũ in secundam. in fin. sub nu. 6. & ibi Adden. C. de furt. Ang. in d. l. labeo, propè fin. ff. de seruit. rust. præd. Roman. in l. 1. §. qui presens, col. si. n. 10. ff. de verb. obli. And. de lser. in Comẽ. ad Cõst. reg. lib. 1. tit. 23. in verb. piudiciũ, copiosè Iaf. in l. si ex toto. §. si ita legatum, col. fin. ver. quarto adde, n. 27 & seqq. ff. de leg. 1. Bologni. in repet. authen. habita, num. 153. C. ne fil. pro par. Dec. in dict. l. nemo potest mutare, sub nu. 1. & ibi latè Cagnol. nu. 4. & seqq. Gabriel Saray. in Annot. ad Mathefil. in sing. 158. nota, quod si pater, nu. 2. Pet. de Mõcad. vbi supra num. 209. in fin. cum latissimè congestis per Pomat. in addit. ad Bart. in l. si pater, sub nu. 2. C. de instit. & substit. & Chassan. in Commen. ad consuet. Burgund. rub. 4. §. 23. in verb. de le terme, num. 3. & seqq. & est receptissima opinio, vt per se patet.

Probat autem ex pluribus, Imprimis, nam quando in aliquo est erratũ, nõ solum nõ est turpe, sed reputatur laudabile mutare sententiam, & sic variare, iux. illud Salomonis, sapientis est mutare consilium, lege, nunquam, in prin. & ibi gloss. l. ff. de colla. bonor. capitulo, nõ debet, in princ.

de cõsang. & affin. cũ collectis per Iaf. in l. ex toto. §. si ita legatũ, nu. 29. ff. de leg. 1. Cagn. in d. l. nemo potest mutare, n. 5. & tradit etiam Iacob. AEmi. in consil. ceterisimo trigesimo, magnifice, ac iustissimè, colum. prima numero. 4.

Secundò, quia mutare consilium in melius non solum est laudabile, sed etiam necessarium, vt tradit Maria. in ca. si diligenti, nume. 2. de for. compet. & supra diximus, & clarè deducitur, quoniam voluntas & opinio hominum nõ est semper eadẽ, lege, qui bona, §. si quis stipulaturus, in fi. & ibi Glo. fin. & ceteri. ff. de damn. infec. Bald. conf. 89. D. Thomas Afimarius, col. 2. post princ. sub nume. 5. ver. opinio autem, lib. 1. Gomes in comment. ad reg. cancell. in reg. de an. tem. poss. q. 67. ver. tamen istis non obit in fin. Nicol. Moro. in tract. de fid. treug. & pac. parte. 2. q. 12. numero 37. & 39.

Sed quotidie nouæ meditaciões, & Phãta smata in nobis generantur, vt tradit Bal. il. 1. sub n. 5. ver. sed hodie. C. de his qui ant. apert. tab. And. Barba. in ca. nisi specialis, col. 14. nu. 45. de off. deleg. Gomes in §. omnium, col. antep. numero 29. in st. de act. Car. in l. admonendi, col. 52. in fi. sub nu. 225. vers. 34. fallit. ff. de iur. iur. Chaffa. vbi supra, numero 4. & 5. Iaso. in d. §. si ita legatum, num. 27. in fin. & alij passim, vnde cũ illud sequi debeamus cõsulẽdo, quod verius opinamur, ad variandum, & opinionem mutandam compellimur.

Tertio comprobatur sententia ista. Nam mutare opinionem in consiliis verè nemini præiudicium affert, vnde hoc casu reg. d. l. nemo potest mutare, nõ solum nõ est cõtra istã opin. sed pro ea, si quidem regula illa habet locũ in præiudicio, & iniuria certa, & immediata, in mediata, prout est illa, quæ oritur ex mutatione consilij ipsius doctoris, & ita in specie eam limitant Dec. ibi sub numero 1. & alij.

Quartò, & vltimò, quia doctor diuersis temporibus mutans opinionem, cum id efficiatur tractu temporis generans in diem nouas hominũ Phantasias, nõ dicitur sibi cõtrarius, & varius, ita dixit Bald. in l. de tutela. col. 2. sub num. 4. in princip. vcr. & hoc facit. C. de in integ. rest. minor. quẽ refert, & sequitur Gomes in d. §. omnium, sub numero 29. circa princ. vers. imò fortius, Inst. de actiõ. Ergo si non cõtrariatur potest variare, & sententiam etiam in cõsiliis mutare. Et hæc sunt, quæ magis videntur vrgere pro vtraque parte. Quid dicendum?

Et quidem in hac difficultate exemplo summi Pontificis in c. magna, §. 1. extra de vot. ita concluderem, Aut consideramus an doctori in consiliis liceat variare secundum iuris dispositionem, & tunc opinionem communem verissimã credo, vt liceat variare, & sententiam mutare, per supra dicta, & etiam quia cũ variatio ista non reperitur prohibita, tenetur quis errorem suum emendare, d. c. qualiter, & quando, & ibi Maria. & alij de accus. cum simi. Limitat hoc Car. Alba. in lucubrat. ad Bart. in d. l. serui electione, in princ. sub nu. 2. in fi. ff. de lega. 1. vt nõ procedat nisi semel, quia variatio permiffa intelligitur de prima vice, l. si quis iurandũ, C. de reb. cred. & post Bald. & alios tradit Iaso. in l. quicquid astringenda, col. si. num. 9. ff. de verb. oblig. cum simi.

Verũ ista limi. mihi nullo modo satisfacit, nam d. l. si quis iurandũ, & dictum Bald. & Iaf. procedunt quando varians prima vice renunciauit ei, a quo semel discessit, vt expressè cauetur in dict. l. si quis, secus verò est in proposito, nam recedens ab opinione affirmatiua, nõ ei renunciat, sed sequitur negatiuam tanquam veriore, vnde si iterum affirmatiua sibi verior videatur, non debet prohiberi redire ad eam: quia aduocatus tenetur ipsã veritatẽ amplecti, vt post Bald. tradit Soc. in consilio, 150. dominus labia &c. vt in quæst. in prin. numero primo, libr. primo. idem sequitur Rol. à Vall. in consilio sexto, quoniam viam, numero primo, & seqq. & numero 8. & 9. lib. 1. cum simi.

Aut consideramus quod deccatæ honestũ sit, & quod fieri debeat, & tunc dicerem veram esse sententiam, quod doctor consulendo non debeat variare, nam nõ potest euitari falsitatis suspicio ob linguarum malignitatem, vt inquit Ang. in d. l. labeo, in fi.

Nec dicatur, malignitatem linguarum tanquam a vulgo emanatam in consideratione habendam non esse, l. decurionũ, C. de poen. c. 2. & ibi gl. 1. extra de elec. & in propriis terminis ita tradit Corn. in consil. 244. memini superioribus in prin. lib. 3.

Quoniam id verum est, quod ad impediendum iuris dispositionem, quæ non debet impediri tumultu ipsius populi Com. opi. To. 4. YYYV 2

secus verò si consideramus quod honestum est, vt nos loqui mur, quia non solum fraude, sed & fraudis suspicione carere quis debet.

Et ideo à tali mutatione in consiliis cauendum esse tan quam ab igne, docet Angelus ibidem. Si quis autem doctor 33 variauerit consulendo, cum id iure possit, faciet opinionem, quæ apparet de eius voluntate, & numerum in communi, & id clarum est de mente omnium, quod dixerit Fran. Zoannet. in d.l. vt vim, & Bart. Bertazol. inter consil. crim. diuers. Tom. 2. in consil. 95. difficultas huius quæst. num. 6 qui nihil stringens allegant, & ita absque dubio seruatur, vt videmus passim in monumentis diuersorum autorum, in quibus sapienter allegantur doctores contrarij.

Sed hic cadit discutienda pulchra dubitatio, nempe, an liceat doctori in vna, eademque causa ex facti, vel opinionis mutatione pro vtraque parte consulere. Et in hac difficultate doctores in eandem sententiam non conuenerunt.

34 Alij namque voluerunt, id doctori non licere, ita tradit Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit. de aduoc. in §. nunc tractemus, col. 3. versu. sed nunquid priusquam. sub. num. 1. in verb. priusquam in addit. incip. suspicor. quod dicere, per totum, & Ioan. Berta. in suo reper. in versu. doctor consulens vtrique parti. vbi inquit talem Doct. esse infamem, motus per l. Athletas §. pen. ff. de his qui no. infam.

35 Sed hic text. dupliciter sum mouetur, primò, quod procedit, quando quis relicta priori parte absque aliqua causa, ad contrariam partem tuendam se confert, secus verò, quando ad esset causa, vt in casu nostro, in quo præsupponimus facti, vel opinionis mutationem.

Secundò, respon. procedere tex. illum, quando quis defendit vtramque partem neutra relicta, cum enim proditor sit, bene infamis dicitur, & id verè vult ille tex. ibi. prodita causa sua, & ibi, ex vtraque parte consistit, secus si verò quando vnam relinquit, & iusta causa ad aliam se conuertit, vt nos præsupponimus. Adducitur autem Io. And. ad ita tenendum hac ratione, nam talis doctor aut priorem partem iuste defendebat, aut iniuste.

Primò casu non debet illam deserere, nam quod dicitur sapientis esse mutare sententiam, intelligitur in saniorè, & meliorem, non deteriore, vt esset hic.

Secundò verò casu non debet errorem suum detegere mutando opinionem, sed honori proprio parcere, cum turpissimum sit, iniustam causam defendisse.

Hæc ratio in vtroque membro facile subuertitur. Et quò ad primum, quia licet ab initio iustam causam defendamus, tamen ex post facto potest fieri iniusta, aut facti, aut opinionis mutatione, ex quibus licitum est, imò necessarium causam relinquere, cum enim ex facto ius oriatur. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad legem Aquil. ex facti mutatione mutatur etiã ius quod semper est seruandum, & cum mutatur opinio, quòd verius opinamur, amplecti debemus.

Secundò membro respon. duplicem esse honorem, alterum mundi, & hic spectat ad corpus; alterum Dei, & hic ad animam pertinet, modo errorem suum corrigere mutando opinionem obest honori corporis, & prodest honori anime, vnde non est dubitandum, quòd potius huic, quàm illi consulendum est, quia hic eo est dignior illo, quò Deus, & anima est dignior, & nobilior mundo, & corpore.

Quamobrem alij in contrariam iuerunt sententiam, vt licet 36 ceat Doctori ex facti vel opinionis mutatione in eadè causa pro vtraque parte consulere, & huius opinionis auctor fuit gl. in l. si. in glo. magna post prin. ver. ex his ergo pater. ff. de postul. Spec. in dict. tit. de aduoc. §. nunc tractemus, versu. sic. sed nunquid prius. num. 1. & hanc sententiam approbarunt omnes Doct. Bononenses illius temporis, vt refert Ioan. Andr. in addit. ad Spe. vbi supra. Bald. in l. quos prohibet. in si. nume. 1. ff. de postul. Corn. in consil. 244. memini superioribus, in prin. lib. 3. & in consilio 7. reperio me consuluisse. in princ. libro quarto. Bologni. in dict. repe. authen. habita. nu. 134. C. ne fil. pro pat. Dec. in l. precibus. nume. 4. C. de impub. & al. subst. Chaffan. in dd. Commen. ad consue. Burgund. d. rubri. 4. §. 23. in verb. dele. terme. sub. nu. 5. circa med. ver. & Phil. Corne. Petr. de Moncad. in dd. Addit. ad Crot. in tract. de testib. nu. 7. par. 2. l. 1. & hæc absque dubio est communis, & recepta sententia, & pro qua fuit iudicatum, vt testatur glo. in d. l. si. de postul. imò, & in foro conscientie admittitur, vt per Sum. Ang. in tit. de aduo. §. 17. & latè distinguens Sum. Arm. eod. tit. de aduo. §. 20. per totum, & huius sententia tanquã veriori de iure & ipse accedo ex infra scriptis.

Primò, secundum Specul. quia si Doctori non liceret pro

vtraque parte consulere, sequeretur, quòd aduocati impedirentur parti contrariæ, nam sapè ab aliquibus petitur consilium, non vt acceptetur, sed vt doctores illi erubescant pro alia parte consulere.

37 At hoc est absurdum, cum parti contrariæ non possint impediri aduocati. l. j. post prin. §. ait prætor. ff. de postul. tradit Spec. ibidem, & alij passim. Merito, & c.

Secundò, nam quis puniri non debet de eo, quòd coactus, & iniustus facit, arguendo à fortiori à regul. l. Gracchus. C. de adulter. At in casu nostro præsupponimus, diuersis tem. 38 poribus pro vtraque parte vigere ius, & iustitiã, & doctori pro iustitia potest cogi consulere, vt tradit gloss. in l. secundam. in verb. concessum, & ibi Barto. numero primo, & alij. C. de proxim. sac. scrib. libro duodecimo, & est receptissimum, vt patet ex pluribus auctoritatibus congelis infra tit. 1. nu. 2. Ergo & c.

Tertiò, & vlti. Nam doctor alteram partem defendens, si ex mutatione opinionis, vel facti videt eam iniustam, defendere omninò cogitur, nam aliàs iniustam causam defendens peccaret mortaliter, & teneretur parti contrariæ ad restitutionem, vt vtrunque firmant Sum. Ang. in tit. de aduo. §. 33. Summ. Thabien. in eod. tit. de aduo. §. 13. nume. 15. & Summ. Armil. eo. tit. §. 1. per tot. & sic omninò liberatur, & nihil amplius interesset in ea habere. Ergo nulla causa, vel iure impediri debet, quò minus pro altera parte iustitiam fouente consulere possit.

40 Et ita de iure cum Communi Opi. pertranso. Quæ non habet locum, quoties doctor consulere pro vtraque parte neutrius defensione omiffa, quia tunc esset præuicator, & infamis, d. §. pen. l. Athletas. ff. de his qui not. infam. & ita vult Spec. in d. §. nunc tractemus, sub. nu. 1. 1.

Et hæc omnia procedunt secundum iuris dispositionem.

41 De honestate tamen hoc fieri nullo modo permittitur, & ideo tanquam ab igne à tali consultatione cauere debent doct. nam malignitatem vulgi non possent euitare maximã fraudis, auaritiã, & voracitatis ad lucrũ suspensionem, vt tradit Dec. in d. l. precibus, sub. nu. 4. C. de impub. quem refert, & sequitur Cagnol. in d. l. nemo potest mutare, sub. nu. 8. ff. de reg. iur. & tradit Sum. Armil. in d. tit. de Aduo. §. 20. propè si. ver. sed in eadem instantia, & Dec. refert sub d. nu. 4. se interrogato à Socino pro qua parte consilium reddidisset super quadam causa, in qua Socin. pro vtraque parte consuluerat, respondente pro ea parte se reddidisse, pro qua excellentia sua consuluerat, Socinum risisse, & aliquantulum erubuisse.

42 Nec mirum, quia non omne quòd licet, honestum est, arg. l. semper in contractibus, & ibi not. per doc. ff. de reg. iur. & ideo dici solet non semper & omne agendum, quòd fieri potest. Sed si doctor pro vtraque parte consuleret, & faceret Opinionem, & numerum in Communi, quia cum possit, & velit ita facere, non est dubitandum, eum opinionem facere.

Verũ vtilis, & necessaria cadit hic indagatio, quæ opinio doctoris varij & contrarij sit attendenda: Et est difficilis, & fatis p̄fusa quæstio. Pro eius tñ dilucidiori explanatione, duos casus principales distinguo, vnus erit, quando Doctor fuit contrarius, & varius in diuersis actibus, puta legendo tenuit vnam, consulendo tenuit aliam opinionem, & sic de singulis. Alter casus erit, quando fuit contrarius eodem actu diuersis in locis, puta in vno consilio tenuit affirmatiuam, in alio partem negatiuam, & sic de similibus.

In primo casu principali alij plures sunt subdistinguedi Casus: quorum Primus est, quòdo doctor tenuit vnam Opinionem legendo, & contrariam consulendo, quæ opinio sit attendenda. Et in hoc casu duæ sunt scriben. Opiniones. Al-

44 tera quidem est, vt opinio firmata legendo seruanda sit, & huius sententiæ auctor adducitur Abb. in capit. bon. lib. 2. ext. de postul. prælat. qui re vera hoc non dicit, sed hanc partem amplexa sunt Andr. Barbat. in cap. 1. col. 14. extrã de cõstit. Soci. in consil. 3. punctu super quo, col. 1. sub. numer. 1. versu. tamen in 2. casu, lib. 3. Alexan. de Neuo in consil. 29. reuerende D. Vicari. col. 2. nu. 3. Grat. consil. 134. viso puncto mihi transmissio, col. fi. nu. 64. l. 1. Nicol. Euerar. in cõsi. 105. casus mihi ad super, propè si. ver. tum secundo, Paris. §. 110. col. 3. in fi. lib. 1. Marian. jun. consil. 168. præsentis cõsultationis resolutio, col. pen. nu. 9. lib. 2. Crauet. in tract. de Antiq. temp. part. 1. sect. propositum nostrum, nu. 48. & part. 4. sect. materia ista, nu. 48. hæc eandem opinionem vñ amplecti Port. Imo. in cõsi. 92. mag. & excel. V. l. doctor, nu. 46. cum 2. cord. adeo quòd istorum opinio inspecto numero, & pòdere Au-

torum communis videatur, sulcitur autem ex pluribus, & 45 imprimis, quia opinio illa tenenda est, quæ præsumitur, vel apparet verior, cum veritas omnibus sit preponenda, ca. veritate. 8. distinc. l. pen. §. mulier, ff. de probat. tradit lac. Madel. in consil. 9. ex his, quæ iam bus, nu. 39. cum simi.

At opinio legendo firmata verior præsumitur, cum veritas disputando reperitur. l. si. §. mista, & ibi Bart. ff. de mun. & hon. & lectoris proprium sit disputare, consulentes verò saltem plerunque conclusiue procedere, Merito, & c.

Hæc ratio non concludit, nam licet verum sit, veritatem 46 magis disputando reperiri, Tamen lectores non disputant tantum ad veritatem reperiendam, sed ad acendum ingenia scholaribus, vnde possunt, & sapienter dicunt multa subtilia potius, quàm vera, imò nec imaginem veritatis habentia, vt hæc, & alia plura his similia de lectoribus tradit Neuz. in sua Syl. nup. lib. 5. nu. 26. propè si. ver. & in lectura doctores, & subtiliter disputando aduertit, & monet suos scholares Fului. Constanti. in §. si. sub. nu. 2. ver. not. nisi dixeris, in si. in tit. de inter. & ego audiui quendam volentem attentos reddere scholares pulsantes in scholis dicere, Attendite ad hunc intellectum, quia si non erit verus, erit nouus, quasi inueneret, quòd eo loco nouitas veritati æquiparetur.

Præterea potest responderi quòd etiam consulentes, & rationabiliter disputant, vt per se patet.

Secundò igitur loco mouetur supradicti doct. ex eo, quia lectores nullam habent occasionem, quæ à veritate eos 47 amouere possit, consulentes verò faciliè à veritate deuiare valent precij, vel affinium, & familiarium precum occasio ne, iux. illud, Munera crede mihi, & c. & aliud, Quid nõ mortalia pectora cogis, & c.

At non est dubium, quòd potius debemus adhærere illi sententiæ, quæ caret suspicione, cum nõ solum à fraude, sed 48 etiam à fraudis suspicione abesse debeamus, quoniam in aliquibus casibus suspicio pro veritate, & sic falso ipso habetur, vt plenè per Anto. Gab. lib. 7. comm. conclus. in 6. conclus. Ergo & c.

Hæc quoque ratio facile tollitur, nam licet forte nimis 49 verum sit, consulentes ob pecunias, & affectionem à via veritatis declinare, quòd vtinam falsum esset, non enim tantæ iuris ambages, & extorsiones ortæ essent, quibus veritas adeo obtecta est, vt penè impossibile sit dignoscere, quid bonum, & æquum sit: tamen cum hoc sit atrox, & nefandum scelus, in dubio non præsumitur, cum vnusquisque præsumatur bonus. l. cum pater. §. rogo. ff. de leg. 2. c. dudum. ex. de præsump. & latè tradit Alc. in tract. præsump. reg. 3. præsum. 2. & Pet. Duen. in tract. reg. par. 1. reg. 75. bonus, & sic argum. non subsistit.

50 Tertio facit pro istorum opin. nam Aduocatus potest esse sciliteratus, & ignorans secundum Glo. in l. 1. §. postulare, in verbo, exponere. ff. de postul. idem voluit glo. in l. 2. & ibi Bald. & Salic. C. eodè sequitur Io. de Plat. in lege, expertes, circa med. versu. similiter aduocatus, & ibi alios allegans Nicol. Super. in Add. in verb. aduocatus. C. de decur. lib. 10. & alij passim.

Interpretes verò sunt Iuris periti. At opinio periti magis attendenda est, quàm opinio rudis, & expertis Merito & c.

Sed facilis est responsio, nam dictum glo. in d. §. postula- 51 re, est reprobarum. Aduocatus enim, Iuris peritus esse non potest, nisi facti legibus per quinquennium operam dederit. sed quia solitum est, in procem. ff. l. j. §. aduocatos. ff. de var. & extraord. cog. l. i. ubernus pro tempore §. nec de cætero, cum glo. in verb. per statuta. C. de aduo. diuers. l. iudicum, tradit Spec. in tit. de aduo. §. j. col. fin. in dict. §. postulare, numero secundo. vbi etiam Ang. numero secundo, & ibi Nico. de Lacu in Add. in verb. literarum peritus. alios cumulans, Alb. sub numero primo & seq. Pau. de Castro col. 2. numero 1. 1. & reliqui, eandem opin. sequuntur Roffred. in libell. de aduo. & Odofred. in dict. lege. 2. C. de postul. quos refert Alberi. ibidem, huius quoque sententiæ in effectu fuit Ioan. de Plat. in dict. lege, expertes, in fin. versu. vel dicitur, dum excipit à dicto glossæ aduocatum causarum, & ibi latè hoc idem sequitur Luc. de Pen. post prin. in verb. prohibent. Abb. in rub. extrã de postul. numer. 2. quem refert, & sequitur Sum. Arm. in tit. de aduo. §. 2. & alij passim, adeo quòd absque dubio ista sit communis & recepta sententia.

Quarto igitur & vlt. loc. adduci potest hac sententiã huiusmodi ratio, nã ea quæ possunt esse vera, & falsa multo minorem habent fidẽ, quàm quæ semper vera esse debent, arg. l. non hoc. C. vnd. legit. c. vulg. & consequenter minus verum attèdèda. At opinio in consiliis firmata potest esse vera, & falsa, ergo & c.

52 Minor probatur, quia doctor in consiliis licet adduceret doctrinas reprobata, ita responderunt Cor. in consil. 7. reperio me consuluisse, col. i. lib. 4. Gozadin. consil. 97. circa primã difficultatem, col. 3. n. 8. & alibi, quos referens Marian. iun. consil. 141. elapsis mensibus, in fin. sub numero 6. lib. 3. idem sequitur And. ab Exc. in capitulo, c. omnes. nu. 75. extrã de consil. cum simi.

Et plura etiam leuia, & minus stringentia allegare, ita tradit Spec. in tit. de disp. §. nunc videndum. col. 2. versu. itudeat autem multa, nu. 6. Host. Io. And. Burr. Abb. & alij in capitulo, per tuas, ex qui fil. sint legit. Alber. in l. Licinius, & ibi Benedic. de plumbi. ff. quib. ad liber. procla. non lic. Afflic. in comment. ad Constit. reg. in Constit. hac editã ali. colum. 2. quæst. 2. numero 3. in tit. de sala. aduo. rub. 82. libro primo. quos referunt, & sequuntur Cepol. in cautel. 67. sunt multi procuratores, vbi id pro cautela tradit, & Neui. d. li. 5. sub nu. 26. cum concor.

Huic rationi resp. quæ supradicta propositio quæ habet, lice- 53 re doctori in consiliis afferre doctrinas reprobata, & plura alia leuia, procedit quo ad copiam, & ornatum consilij, si in principali capite iustitia adsit, ad eam iuuandam: nam iudices ignorantes mouentur quandoque magis ex ratione parum stringenti, quàm ex vera, vt tradunt Host. Io. And. Burr. Abb. & alij in d. cap. per tuas, secus verò quò ad decisionem principalem, & substantialia causã, super qua redditur consiliũ, quòd ex eo comprobatur, quia Aduocatus fouens iustam causam potest aduersarium suum decipere, ita voluit glo. in cap. dominus noster, in verb. ex insidiis. 23. q. 2. Marfi. in sing. 177. malitiis hominũ, & post Anchar. sequitur Ioach. Minfing. in suis sing. obseruat. cent. 3. obser. 6. aduocatus fouens, latè alios allegantes Dec. num. 3. & Cagnol. nu. 12. in l. ea est natura. ff. de reg. iur. nouissimè post glo. & Abb. vbi per eum. Car. Abb. in lucubr. ad Bart. in l. 1. §. ait prætor. sub. nu. 6. versu. an autem. ff. de postul. Mar. lu. in d. consil. 143. sub. nu. 5. li. 3. & alij passim, quòd & in foro conscientie procedit, quia idem admittit Sum. Arm. in tit. de Aduoc. §. 19. & est communis opi. vt ex numero & auctoritate supra relatorũ apparet. Ex quibus constat, opinionem istorum de iure nõ subsistere.

Quamobrem contraria huic priori insurrexit senten- 54 tia, vt doctoris varij opi. retenta cõsulendi præferatur opi. quam legendo defendit, & hanc opi. firmavit primus. Bart. in l. si pater. col. 2. sub nu. 2. post med. versu. ego iam in concursu lectionum. & ibi sequitur Paris. in addit. in verb. volens melius. C. de inst. & sub. idem Bar. in authen. cessante, per totum, C. de legi. hæc. quem referunt, & sequuntur Cumia in consil. 86. in prin. Alex. consil. 185. viso tit. quæst. col. 9. in prin. sub nu. 25. ver. 10. non obit. & col. 1. circa med. sub nu. 27. in fin. ver. quædam alia. lib. 2. And. Barba. sibi contrarius in ca. cum contingat. nu. 28. de foro compe. Cor. consil. 272. in hac cõsultatione. in pri. facie. co. 5. sub nu. 5. ver. & maximè, quia potuit. lib. 4. Purp. in l. edita. nu. 14. C. de eden. Cur. in consil. 76. super motiuis, in si. Neuz. latè alios allegans in d. Syl. nup. lib. 5. nu. 26. & inter alios Bernard. de Landria in Annot. ad Ange. de malefi. in prin. & ad Gemi. super 6. quem ipse non potui reperire, hanc eandem opinionem amplectitur Paris. sibi contrarius in consil. 97. in fi. lib. 3. Maria. Iun. sibi etiam contrarius in consil. 23. casus iste si iuris com. col. 3. nu. 10. li. 1. Cagno. in d. l. nemo potest mutare. nu. 9. ff. de reg. iur. Iaco. de S. Georg. in d. l. si pater, num. 15. latè idem sequitur Boer. in decis. 155. & quò ad primum dubium. n. 24. & 25. hoc idè videtur sequi Port. Imo. in d. p. 92. n. 52. D. meus Io. Paul. Lã. cel. in d. sua dispu. an. & quando seruanda sit commu. opi. in versu. quid si doctor variauerit, & nouissimè Card. Alban. in dd. Lucubrat. ad Bar. in l. si alienam. §. Marcellus, nu. 7. ff. de dona. cau. mor. & hæc absque dubio est magis communis, & approbata sententia, vt ex numero, & auctoritate istorũ clarè constat, quæ pluribus medijs sulcitur.

Primò, quia illa opinio, quæ maiori diligentia adhibita firma- 55 tur, est attendenda, vt probatur in l. Diui. ff. de iur. pat. in §. optimis, Inst. de leg. & quæ veritas maiori diligentia facilius reperit, quæ semper est seruanda, sed opinio firmata in conciliis maiorem præsert diligentia, quæ firmatur legendo. Ergo & c.

Minor reprobari, nam Doctor quicquid dicat legendo nec sibi, nec alteri præiudicium affert, consulendo verò, si falsum defendat, peccat mortaliter, Sum. Ang. in tit. de aduo. §. 13. & facit litem suam, vt per Franc. Marc. in deci. Delphi. quæst. 469. queritur an aduocatus. nu. 1. par. 1. vbi verò maior est periculum, vbi cautius est agendum. ca. vbi periculum. de electio. in 6. c. vulg. & præsertim, vbi est periculum animæ Com. opi. Tom. 4. YYY Y 3

cū nemo censetur in memor salutis æternæ. ca. sancimus, post med. i. q. 7.

56 Secundum nūm opinio ista, quia opiniones in scholis firmatae sunt confusæ, & nihil certi continēt, nam cū ex facto ius oriatur, d. §. in clivo. l. si ex plagis. ff. ad l. Aquil. & ipse in nulla fidei specie, cui applicentur, fundatae sunt, non habent claram, & certam iuris determinationem, e contra verò opiniones consulendo retentæ propter scopum casus propositi magis legitime, & iudicæ censentur, ex quo emanatum merito est, quod in scholis leges diglucuntur, in palatijs digerunt, vnde in scholis tradita sunt prius discutenda in camera, & postea in iudicijs practicanda.

57 Tertio, & vlt. alijs omnis iuuatur ista communis, nā doctoris varijæ opinio tenenda est, quam voluit verè tenere eius autor, nam alia non est opinio; constituere enim opinionem in sola voluntate Doctoris consistit. At ea opinio verè probata est, quæ consulendo tenetur, cū illud Doctor verè opinari credatur, quod melius, & iusti exstimat, & meliorem iudicat opi. quam consulendo defendit, cum in hoc insit periculum animæ, & fortunarum, vt modò diximus. Merito &c.

Ex quibus ipse pertranseo cum hac opinione communi, seu magis cōmuni, vt debeat attendi opi. doctoris varij, quā consulendo tenuit, omiffa ea, quam legendo defendit.

58 Et hæc conclusio procedit, & etiam si lectura sit facta post consilium, ita And. Barb. in c. nullus, col. 17 ext. de foro cōpet. quem refert, & sequitur Neuiz. vbi sup. sub nu. 26. circa med. ver. plus dicit idem Barba. & verum credo, quoniam rationes suprà allegatae habent locum, tam si consilium sit factum ante lecturam, quam si post, vt per se patet.

59 Fallit tamen conclusio ista, quando sumus in eo, quod consulendo appositum fuit ad ornatum, & copiam consilij incidenter, & ad corroboracionem, in lectura verò est plenè, & principaliter discussum, quia tunc attenditur opi. legendo firmata, vt tradit Cagno. in d. nemo potest mutare. nu. 10. ff. de reg. iur. & ratio est, quæ ex quo est adhibita maior diligentia in ista, præsumitur verior, & magis attendenda. d. l. diui. Et vt diximus ad iuuandam iustitiam multa etiā falsa consulendo adduci possunt, & debeant.

60 Fallit secundò, quado opinio lecturæ melioribus nitetur rationibus, quia tunc ea attendenda est secundū eundem Cagn. ibidem, nu. 11. & ratio est in præp. quia ex melioribus rationibus opinio illa apparet verior.

61 Fallit tertio, & vlt. quando ex aliquo apparet, & Doctorè verè fuisse eius opinionis, quam tenuit legendo, putā quod expresse reprobauerit sententiā, & sit aliā approbatam, vel alio modo constet de eius voluntate, quia tunc esset attendēda opinio legendo defensa, quia ea est opinio Doctoris contrarij.

Secundus casus est, quando Doctor vnam opinionem tenuit consulendo, contrariā verò in tractatu, & hunc casum in specie à nemine tactum reperio, in eo tamen cōcludendum videbatur, opinionem in consilio firmatam esse attendendam ea ratione, quia Doctor censetur maiorem diligentiam adhibuisse in consilio, ex quo maius inest periculum, & per cōsequens ita voluisse, præterea quia melius potuit de iure respondere propter casum propositum, quæ omnia in tractatu non ita bene concurrunt.

Verum hæc facile summouentur considerando, quod Doctor tractatum conficiens est anxie diligens in perquirendis, & vnā colligendis simul omnibus, quæ in materia, quam pertractat, ab alijs dicta, & scripta fuere, vnde multa reperit singularia pronuntiata, quæ non ita facile occurrūt ei, & respondet in casu particulari, & postea reperta multò melius disponit, & applicat ad casus singulares, q. si non omnes in tractatu considerari possunt, sit est, q. ij considerantur, ex quorum decisione omnes alij facile terminari possunt, quia omnia facile eis succedunt, cū sint in possessione omnium terminorum, & totius etiam materiæ, quæ tractatur.

63 Ex quib. oib. tractatus, & Doctores eos conficientes, insignibus laudibus decorantur per scribentes passim, & præcipue per Fran. Balb. in suo tract. de præscr. in procem. sub num. 2.

64 Quamobrè ipse sum in contraria sententiā, vt opinio præferenda, & attendēda sit, quæ in tractatu firmatur, & hoc sentit et Neuiz. d. nu. 26. in prin. dum quærens, quæ opinio Doct. varij sit attendēda, Respondit primo loco amplectēda firmatā in tractatu, & sic, licet prius firmatū sit consulendo, & moueor ea potissimū ratione, quæ doctor in tractatu nō pot moueri ad

hanc, vel illam opinionem tenendam aliqua affectione, prout in consilijs, itē nec studio gloriolæ captandæ ex aliqua opinionum nouitate, cum in tract. plerunq. procedatur conclusiue rationes tantum fundamentales allegando, sed solum mera, puraque veritate motus cōsetur, quam etiā in tract. facilius inuenire poterit, cū, vt diximus, totā materiam habeat præ manibus, & vna res aliam declaret, quod cessat in responso in casu particulari, ex quibus ita cōcludo.

65 Fallit hoc primò in eo, quod dictum est simpliciter in tractatu extra proposita materiam, quia tunc attendetur dictum in consilio, cum cesset ratio diligentia, & multa dicuntur simpliciter ad ornatum tractatus.

66 Fallit secundò, quando idem repetisset Doctor in pluribus consilijs, quia & hoc casu attendetur opinio consilij, & ratio est, quia ex ista repetitione arguitur mutatio opinionis, cū geminatio, & repetitio ostendat enixam voluntatē agentis. vulg. l. Balista. ff. ad Treb.

67 Fallit tertio, quando ex aliquo apparet Doctorem verè fuisse opinionis consulendo retentæ, quia tanquam eius opinio illa attendetur.

Tertius casus est, qñ Doctor tenuit vnam opin. in consil. aliā verò in singularibus, additionibus, regulis, vel simili. q. inter ista nō facio differentiam, & hunc quoque casum nemo, quem viderim, in specie tangit, in eo tamen omiffa d.

68 putacione concluderem opinioem in consilio firmatā seruandam esse, quia maior censetur adhibita diligentia in consilio, ex quo de maiori tractatur præiudicio per supradicta, & in singularibus, additionibus, & similibus non censetur Doct. magis esse in possessione materiæ cum æquè, ac consilia, ista singularia, & similibus, particulares casus contineat. Fallit hoc duobus modis, vt in secunda, & tertia Fallen. præcedentis casus.

Quartus casus est, quando Doctor tenuit opi. affirmatiuā legendo, negatiuā verò in tractatu. Hoc quoque casu breuiter concludendum est, opinionem in tractatibus retentā attendi debere, ita tradit Bart. in l. prouinciales, nu. 1. in fi. ff. de verb. sig. Claud. de Seifel. in l. si idem cū eodem. in §. fi. col. 1. nu. 4. & ff. de iurif. om. iud. Neuiz. d. nu. 26. in prin.

69 & est de mente omnium & verissimum, tum quia vt inquit Bart. ibidem, in discursu lectionum multa dicuntur inaduerter, in tract. verò consideratè, & maturè, ergo attendenda. d. §. optionis, insit. de lega. Tum etiā, quia legendo multa dicuntur à veritate profus aliena quod concessum est acudēdi ingenij gratia ipsi scholaribus, at in tract. pura veritas inspicitur, & attenditur: vnde merito illa opinio obseruatur, quicquid forte in contrarium senserit Ant. Gabriel. lib. 1. com. conclus. tit. de testib. conclus. 4. propè. fi. in 34. illat. nu. 86. referens vltimo loco contrariam opinionem.

Fallit tamen ista conclusio in omnibus, in quibus nō procedunt 1. & 2. casus suprà relati.

Quintus casus est, quando Doctor fuit contrarius tenendo vnam opinionem in legendo, aliam in singularibus, additionibus. Regulis vel simili.

Hunc quoque casum, nemo attigit, quem viderim, & videtur satis dubius, nam sententiā legendo defensam seruandam esse, suadetur, quia disputando, & speculando, in lecturis resoluuntur quæstiones, vnde opinio legentis maximam habet veritatis præsumptionem.

Contrarium verò quod opinio in singularibus, & alijs attendi debeat, probabile ex eo apparet, nam Doctor in istis non videtur posse moueri alia ratione ad tenendam hanc vel illam opinionem, nisi quia vera nisi videatur: in lecturis verò potest defendere illam partem, quæ non tam vera, quā noua sit, & cuius defensio aliquam subtilitatis laudem pariat, in quam valde incumbunt lectores.

Equidem in hoc casu existimarem neutram alteri præferendam esse ex eo, q. fit firmata legendo, vel in singularibus, & alijs id genus, & sic æquè bonas vtrasque censeri per suprà dicta, sed solum alteram, alia omiffa, seruandam esse, si in ea interuenient aliquæ qualitates, quas recensēbimus infra in 2. casu principali.

71 Fallit hoc, quando additiones, vel similes tenderent nō ad disponendum, sed ad memorandum, quo casu opinio legitis præfertur, ita tradit Rui. in consil. 83. deueniendo ad rem. col. 3. nu. 6. lib. 1. quem refert, & sequitur Ant. Gabriel. lib. 1. com. conclus. in tit. de testib. conclus. 4. illat. 40. nu. 92.

Sextus casus est, quando doctor in tractatu tenuit partem affirmatiuam in singularibus, Additionibus, Communibus opi. & alijs id genus tenuit negatiuam. In hoc casu ex intentione omnium concludendum est, opinionem in tractatu firmatam

72 firmatam, & esse attendendam, nam tractatum conficiens est diligens, & totam materiam habet præ manibus, vnde melius & rationabilius opinionem constituit, quæ defuit in cogere re singularia, vel similibus, particulares casus complectentia, & id meo iudicio verissimū est. Fallit tamen iisdem modis, quibus 1. & 2. Casus suprà positi.

Septimus, & vlt. casus est, quando doctor firmavit vnam opinionem in singulari, aliam verò in additione, vel simili.

73 Hoc quoque casu cōcluderem, eam opinionem esse attendendam, quæ firmata fuit in singulari, nam licet par sit ratio vtriusque quo ad diligentiam, & maiorem cognitionem materiæ, nulla enim est præsumptio maioris diligentie, & possessionis materiæ in vno, quam in alio, cum tā singul. quam add. vel sim. contineant casus separatos, tñ apparet magis enixa voluntas doctoris in singulari, quia singularia continent solū casus peregrinos, pulchros, & verè notabiles, quorum decisiones propter predictas qualitates alacriori, & ardētiori voluntate amplectimur, & id credo verissimum. Hæc conclusio potest limitari pluribus modis suprà positis in 1. & 2. casu.

In secundo casu principali, quando doctor fuit varius diuersis in locis, in eodem tamen actu, vt putā in vno consilio tenet vnam, in alio aliam opinionem, vel in vna parte tractatus tenet affirmatiuam, in alia negatiuam, & sic de singulis: vel etiam quando fuit contrarius diuersis in actibus: vt in primo casu prin. præter qualitates suprà in eo relatas, quæ opinio attendi debeat? Alij plures sunt subdividendi casus.

Primus casus est, quando vna opinio firmatur in consilio decisiuo, alia in consilio ad petitionem partis facta, & tunc cōcludendum est, opinionem consilij decisiuo prævalere debere, ita conclusit Barb. in consil. 6. illud in medium adducam col. 3. sub nu. 4. lib. 4. Cor. con. 27. vifo scripto themate. col. 2. circa nu. 2. sub nu. 1. vers. & cōstat maiorem fidem. lib. 1. cum simi. & est verissimum hac ratione, nā maior censetur adhibita diligentia, & enixior voluntas in consilio decisiuo, ex quo de maiori agitur præiudicio, cum doctor consilium decisiuum reddens equiparetur iudici, & consilium

74 cōcludendum est, opinionem consilij decisiuo prævalere debere, ita conclusit Barb. in consil. 6. illud in medium adducam col. 3. sub nu. 4. lib. 4. Cor. con. 27. vifo scripto themate. col. 2. circa nu. 2. sub nu. 1. vers. & cōstat maiorem fidem. lib. 1. cum simi. & est verissimum hac ratione, nā maior censetur adhibita diligentia, & enixior voluntas in consilio decisiuo, ex quo de maiori agitur præiudicio, cum doctor consilium decisiuum reddens equiparetur iudici, & consilium

75 sententiæ, & re iudicet, vt conclusit Abb. in consil. 2. cōsiliū, quod iudex debet et. in prin. lib. 2. quæ sequitur Cor. consil. 137. vifo scriptis ad me. in princ. vers. assimilatur enim consilium, & consil. 179. vifo scriptis sub sigillo. in prin. vers. assimilatur. lib. 1. & refertur alij passim. Ergo opi. in eo firmata est attendenda. l. diui. ff. de iur. pat.

Secundus est casus, quando doctor in vno loco latius, & plenius disputauit, quam in alio, & tunc dicendum est, opi. 76 latius firmatam, & obseruandam esse, ita verè voluit Abb. in ca. bona. nu. 2. col. fi. nu. 30. propè. fi. vers. sed mihi plus placet. ext. de postu. præia. idem sequuntur Barba. consil. 64. scribitur. col. 9. lib. 1. & alibi Rimi. in consil. 64. dubium prima. col. pe. nu. 20. lib. 1. Claud. in l. si idem cum eodē. §. si. col. 1. nu. 4. ff. de iurif. om. iud. Paris. consil. 9. 1. col. fi. lib. 3. Grat. consil. 20. postquam consului in presenti causa, in fi. nu. 35. & consil. 55. super contentis in allegatione. col. 5. nu. 36. lib. 1. latè post alios Neuiz. in d. Syl. nup. lib. 3. num. 29. Gomes in §. omnium, col. antepe. n. 29. & ibi post alios Benincas. n. 403. Inst. de act. Cagnol. in d. l. nemo potest mutare. nu. 10. ff. de reg. iur. Ant. Gabriel. li. 1. Com. conclus. in tit. de testib. conclus. 4. propè. fi. in 33. illat. nu. 86. D. Io. Paul. Lancel. in d. sua disp. circa med. & alij passim, & est communis, & recepta sententia, vt auctoritate, & numero istorum clarè apparet, & verissimam credo, quia vbi plenior adhibetur disquisitio, & diligentia, ibi melius veritas inuenitur, & enixior scribentis voluntas ostenditur.

Tertius casus est, quando doctor varius tenuit vnā opinio. pluribus in locis, aliam paucioribus, & tunc concludendum est, opinionem pluribus in locis amplexam attendendam, ita tradit Bal. in l. precibus. col. 12. in fi. sub nu. 42. prope. fi. ver. item non obit. gl. C. de imp. & al. subst. l. in consil. 136. in presenti consultatione dubium. col. 6. in fi. sub nu. 2. prope. fi. ver. non quoque est curandum. lib. 4. & in l. re coniu. l. i. col. 4. sub nu. 19. ff. de leg. 3. Neuiz. ibi. nu. 3. ante fin. Roland. à Vall. consil. 60. penderatis diligenter verbis. col. 9. nu. 45. & consil. 67. primo quidem aspectu. col. 10. nu. 33. lib. 1. & est ex intentione omnium, & verissimum, nam geminatio, & multiplicatio ostendit enixam voluntatem agentis & loquentis. l. Balista, cum vulg. ff. ad Treb.

Quartus casus est, quando doctor vno in loco principali- ter materiam pertractat, in alio incidenter, & tunc opinio sit 78 mata in loco, vbi principaliter de ea agitur, & seruanda est, ita voluit Io. Ceph. in col. 278. decessit Comes Io. Franc. col.

2. nu. 10. Tom. 2. & credo verum ratione sæpius allegata. nā quod principaliter tractamus, in eo maiori vtitur diligentia, secus in iis, quæ incidenter occurrunt.

Quintus casus est, quando doctor tenuit contrarias opiniones diuersis temporibus, & constat de tempore, & tunc 79 concludendum est, Opinionem posterius firmatam attendendam esse, ita tradit Glo. vlt. in l. qui filium. §. fi. circa med. ver. resp. principis. ff. ad Treb. Roma. in col. 327. ista sunt rationes. col. 4. sub nu. 8. circa med. ver. primò, quia ipse idem, & ibi alios allegas sequitur Hora. Madof. in addi. in ver. posterius. Neuiz. alios etiam cōgerens, vbi sup. nu. 32. post in e. ver. si verò vtrouique. cum concord. & est verum iure, & ratione. iure per l. fi. §. sed cum in secundam, ibi, Papinianus licet variauerit. C. de furt. ratione demum, quia, cum vltima derogent prioribus. l. fed & posteriores in fi. ff. de legibus. si doctor hodie teneat contrarium ei, quod heri sentiebat, vtique apparet cum Opinionem mutasse, & à priori omnino recessisse.

Sextus casus est, quando doctor in vno loco distinguit, in alio simpliciter concludit, & in hoc casu firma facienda est 80 conclusio, vt Opinio distinguens attendenda sit, nam in dubio Opinio distinguens tenenda est, ita tradunt gl. vlt. in fi. in c. scientes, extr. de censib. lmo. in c. super literis. nu. 2. de rescrip. Alex. in col. 50. in causa, & lre. col. 3. nu. 7. lib. 7. Soc. consil. 67. consilijs nostris. nu. 28. lib. 2. Rimi. consil. 50. vifo quæ copiosissime. col. 1. nu. 2. & ibi Rimi. l. in addi. lib. 1. Rip. in l. ita stipulatus. nu. 6. ff. de verb. obl. Fran. Marc. in deci. Parlamen. Delphi. q. 817. quaritur redeudo. prope. fi. nu. 10. par. 2. laco. Aemi. consil. 16. in causa præcedenti, col. 2. nu. 3. Neuiz. latè alios allegans d. nu. 32. Lancell. Corrad. lib. 1. de prætor. §. 2. in tit. de sen. nu. 3. Maria. l. in consil. 39. perspectis his, quæ accuratè. nu. 78. lib. 2. Grat. consil. 64. perfectò casus iste. col. 3. nu. 36. l. b. 2. Andr. ab Exe. in c. cum omnes. nu. 220. ext. de consil. Aug. Bero. consil. 100. vifo puncto exhibitio. nu. 3. lib. 1. l. Hiero. Alb. consil. 38. item statuerunt. nu. 4. Io. Ceph. consil. 195. Vincentius Boss. col. fi. num. 27. & alibi sepe, Por. lmo. in consil. 105. Do. Constantinus. nu. 26. Octa. Cacher. in deci. Pedem. dec. 2. 1. domina Angela. nu. 16. nouissime D. meus Fran. Canturius, in quodam suo pulchro, & copioso resp. incip. in presenti themate triplicè in spec. post med. ver. tertio considerandum est. Cur. l. in consil. 10. vifo, ac diligenter. col. 1. nu. 1. propè. fin. ver. in tanta enim doctorum, & alij passim adeo, vt ista sit omnium receptissima opi. & verissima.

Primò, per l. adeo in §. 1. ibi, & tamen media sententiā. ff. de acq. rer. do. cum similibus.

81 Secundò, quia Opinio distinguens præsumitur verior, vt iuribus, & auctoritatibus comprobatur Casar Contar. in repet. l. diffamari. in q. 18. nume. 114. C. de ingen. & manu.

82 nam, qui bene distinguit, proximus est veritati, vt post Senecam tradit Salic. in l. filia, cuius pater. col. 3. vericulo, expeditis glossis. C. fa. ercisc. quod ex teri passim repetunt.

Tertio comprobatur, quia opinio distinguens est valde 83 iuridica, cum opiniones diuersas concordare debeamus. l. ita stipulatus. vbi post alios no. & concord. congerit Rip. nu. 6. ff. de verb. oblig. l. vni. C. de inof. doc. cum expediat. de lect. in 6. Pau. de Cast. in consil. 6. quaritur vifo dicto. col. pe. nu. 25. lib. 3. cum simi.

84 Et Opinio distinguens concordat Opiniones, nam distingue tempora, & concordabis scripturas, secundum Glo. in l. apud antiquos, in ver. omnibus discretis. & ibi sequuntur Sal. col. 2. in prin. ver. item no. tex. ibi, & reliqui. C. de fur. & etiam per se patet.

Septimus casus est, qñ vna Opinio est æquā, & benigna, contraria verò dura, & rigida, & tunc etiam absque dubio 85 Opinio æquior, & benignior est eligenda, vt tradit Abb. in c. 2. nu. 3. extr. de cogna. spiri. Tyndar. in trac. de testib. c. 2. col. 1. ver. item quia eligenda. num. 3. Iaco. Aemi. consil. 50. in causa ista equina. in fi. nu. 16. Exce. D. Andr. de Alpher. inter consil. cri. diuer. in consil. 26. in causa vertete. col. 3. nu. 17. & ibidem. Ioan. Anton. Conca. consil. 148. quia verè sunt, & communes. col. 2. num. 11. lib. 1. Lancel. Polit. in trac. Substitu. in materia vulgar. numero 92. de male. in tract. de testib. capit. 9. col. 3. numero 7 cum pluribus similibus, & ratio est, quia ius est ars boni, & æqui, & in omnibus præferunt in iure æquitas spectanda est. l. in omnibus, & ibi Doct. ff. de reg. iur. & anteponenda. l. placuit, & ibi no. scriben. C. de iud. cum concord.

Octauus casus est, quando nulla suprà dictarum qualita- 86 tum adest, & tunc ea Opinio attenditur, quæ conuenit cōmuni opin. To. 4. YYYY 4

aliqua iuris regula, vtpuà. quæ est pro possessore, pro reo, pro dote, & simili. pro quibus in dubio pronũciandum est, nã in casibus ambiguis deberis sequi Opinio. concordantes iuris regulis, vt innumeras in specie colligit Neuiz. in d. Syl. nup. lib. 6. ferè per totum.

Nonus casus est, quãdo pro vna Opinione adest vna qualitas, vt pura, qn nãtatur diffinãtione, vel similis, pro contraria est alia qualitas, qn latius disputando firmata sit, vel alia. Di- 87 cerè + qualitates esse efficaciores, vel minus efficaces, prout supra prius, & posterius fuerunt dispositæ, ita vt imprimis si contrarietas est in diuersis consiliis, & alterum sit decisiuũ, Opinio in eo firmata attendatur.

Secundò, hac qualitate cessante opi. latius disputando firmata seruetur.

Tertiò, his deficiẽtibz sententia pluribus in locis retenta obseruetur.

Quartò, si hæc omnia desint, Opinio defensa in loco, vbi de ea principaliter tractatur, attenditur.

Quintò, nulla alia existente qualitate, ea sententia obseruetur, quæ posterius firmata est.

Sextò, istis cessantibus opin. distinguens amplectatur.

Septimò, oibus supradictis deficientibus, & sic coniecturis voluntatis doctoris opin. æquior attendatur. Postremò omni iuris præsidio cessante ad regulas iuris recurritur. Et hæc per rationes supra in singulis casibus adductas.

Decimus casus est, quando pro vna opi. adest vna qualitas primi casus principalis: vtpuà, qd esset firmata in cõsilio, vel tractatu pro alia firmata legendo esset alia qualitas secũdi casus principalis. putã, qd sit aqua, vel qd distinctione nitatur, quæ Opinio erit tenenda? In hoc casu non potest tradi certus modus, sed iudex poterit in casu occurrẽte terminare habendo semper ante oculos, quid verisimilius doctor contrarius verè opinatus fuerit, quæ verisimilitudo faciliẽ eliciatur ex rationibus supra adductis.

Vndecimus, & vlt. casus est, quando vna opi. haberet plures qualitates, quam alia, & tunc cõsiderandum est, simul iunctis qualitatibus, quæ maiorem præsumptionẽ veritatis, & voluntatis doctoris pariat, & opinio illis qualitatibus iuauata seruanda erit: Quæ verò qualitates & singulæ, & simul iuncte maiorem efficaciam producant, relinquendum est arbitrio boni, & docti iudicis, cũ certa regula tradi nequeat.

INSPECTIO III.

Videmus sæpius in scriptis doctorum allegatos auctores, quorum scripta aut temporis iniuria amissa sunt, vt hodie sunt multa scripta antiquiorum, aut nõquam in lucem prodire, vt sunt scripta Ioan. Petrucij de Monte sperel. cuius dicta passim adducuntur à scribentibus, vnde dubitare contingit, an auctores isti, quorum monumenta non habemus, faciãt Opi. & nu. in Communi. Et in hac quæst. Dec. in consil. 259. visis his, quæ nouissimè. col. 3. sub nu. 4. post med. ver. præterea, vt supra dixi. quem referunt, & sequuntur Cagno. in l. ij. col. 17. nu. 33. circa med. ver. & accumulata per Fel. C. de pac. inter empt. & vendi. & Hippo. Rimin. in l. v. vim, sub num. 398. ver. secundum est. ff. de iusti. & iur. resp. pondet, tales 89 Doc. + non facere Opinionem, & numerũ, & mouetur arg. auct. si quis in aliquo. C. de eden.

Ceterum ille tex. nihil facit ad rem nostram. Primò, quia quando in vno instrumento fit mentio alterius, nõ fit affirmatiuè, sed relatiuè, & remissiue, nam ita dici solet, vt dicitur de hoc esse publicum instrumentũ, vel apparere in publi. instrumento per manum talis Notarij, & sic non asserit, & firmat Notarius, verè adesse tale instrumentum, sed solum ex verbis partium se remittit, & refert ad aliud instrumentum.

Vnde non mirum, si non statuerit assertioni illius Notarij, si aliter instrumentum, de quo ipse mentionem fecit, non appareat, secus verò est in casu nostro, quia doctor alium ad suum propositum adducens affirmat cum ita tenere.

Secundò, & vlt. resp. qd longè diuersi sunt termini auct. si quis in aliquo, à terminis quæst. nostræ, nam ibi quis volebat probare intentionem suam per instrumentũ: quod ad hoc, vt faciat fidem, omninò est edendum, nec aliter probari potest, vt per Doct. in l. j. & passim C. de edend. Secus verò est in casu nostro, in quo nõ est opus ostendere omnes Auctores, sed facile creditur Doctori alleganti propter præsumptionem, quam pro se habet, ob quã creditur etiam attestanti de consuetudine, & communi opin.

90 Quamobrem ipse + contrarium verius existimo, & obseruari credo, nam videmus passim allegari hunc, vel illum,

& nisi contrarium appareat, ei fidem haberi, & ego vidi quãque discuti quandam causam in Rota Perusina, in qua dubitabatur, An clausula, sine præiudicio venientiu ab intestato, in legitimatione apposita, excluderet legitimatũ per rescriptum principis ab intestato, existentibus solimodo venientibus ab intest. vsque ad quartum gradum, vel etiam vterius in infinitum. Et in ea allegabantur quædam concilia Ioan. Pe. de Montesperel. Dionis. de Barig. & Ang. de Perig. citata per alios Doct. tantum, nec vnquam producta, quia non reperiuntur, & nunquam fuit dubitatum, an isti facerent numerum in Communi, sed fuerunt admissi absque controuersia aliqua.

Probatum autem veritas istius Opinonis ex duobus, Primò, quia quemadmodum creditur Doctori attestanti de Communi Opin. vt voluit Ferd. Loaz. in rep. §. diu. col. 12. nu. 37. & in seq. tit. latius dicemus, ita & multò magis, cũ minus sit præiudiciũ auctoritatis vnus Doct. quàm Communis Opinonis, credendum est doctori alleganti aliquem auctorem, cuius scripta non reperiuntur.

Secundò, & vlt. nam Doc. qui est testis iuris. l. ij. propè fin. ver. & vt obiter sciamus. ff. de orig. iur. cum similib. dicens, seu allegans aliquem doctorẽ, dicto suo nemini nocet, res modici, aut nullius est præiudiciũ, cum licet fortè tractu temporis possit eius dictum alicui obesse, tamen tanquam incertum, & mediatum non habeatur in cõsideratione, & doctor est testis valde dignus, vt per se patet. sed testis vnicus in iis, quæ nemini nocent, item quando est testis valde dignus, itẽ 91 in causis modici præiudicii plenè + probat, vt iuribus, & auctoritatibus comprobatur Ant. Gabr. d. lib. 1. com. concl. in tit. de testib. concl. j. in lim. 1. nu. 16. lim. 4. nu. 23. & limi. 2. i. nu. 43. Meritò &c.

Et ex his teneo, quòd etiam doctor, cuius scripta non reperiuntur, ab alio allegatus faciãt Opin. & numerum in cõmuni. Id tamen intelligendum est, donec contrarium non 92 ostendatur, sed + si scripta eius, qui allegatur vltimo tempore in lucem prodierint, vel alio modo possint videri, & reperiretur talem doctorẽ nõ id, ad quòd adducitur, firmare, vel contrarium tenere, tunc nec opinionem, nec num. in Communi faceret, & ratio est, quia creditur illi doctori alleganti præsumptiuè, vnde cum appareat veritas, non est amplius opus præsumptionibus.

INSPECTIO IIII.

Interpres clarus, qn nouas aliquas opi. defendũt disputando, solent in resolutione q. his, vel simi. verbis concludere, & p. hæc ita disputando tenere, vos autẽ p. silendo, & iudicando non recedatis à tria, quæ est cõs. ex qua conclusione oritur dubitatio, cui sententiæ, cõi. ne, an tria tales Doct. adhaesisse dicantur: Hanc difficultatem nemo tangit, quem viderim.

In ea tñ prima fronte dicendũ videbatur, doctorem ita 93 cludentẽ + tenere cõem, & pro ea numerum facere. Nam cum disputando eã tenuerit, & disputando veritas reperiat, tanquam veram approbare censetur, neque per illam adiectionem, vos autẽ, debet præsumi statim se corexistisse. l. non ad ea. ff. de cond. & demon. quam apposuit doctor, vt moneat iuuenes, ne præceptoris auctoritate moti consulendo, & iudicando contra Com. Opinio. incidere in pœnam.

Verum ista ratio nihil vrget, nam licet disputando veritas reperiatur, tñ doctores in scholis non tñ disputant, vt veritatem rerum nanciscantur, sed vt iuuenum ingenia obtusa reddant clara, & acuta, vnde qn disputando concludunt non ex veritate id faciunt, sed ex subtilitate, & ideò subdunt, vos autem &c. vt moneant scholares, ne subtilitate illa allecãt iudicando incidant in periculũ cuiusdam scholaris Aretini, cuius meminit Neuiz. in d. Syl. nup. lib. 5. nu. 61. propè fin.

94 Quapropter ipse sum eius sententiæ, vt iste doctor + approbet cõem, & pro ea Opinionem, & numerum faciãt, nã aut dicimus, primam Opinionem contra cõem disputando eũ approbasse, & fatendum est pro Communi numerũ facere, nam consulendo, & iudicando approbat cõem, cum dicat, vos autem &c. Opinio enim consulendo firmata præualeat sententiæ in scholis defensæ, vt latè supra dictum est. Aut Opinionem cõ Communem non approbat, vel ab ea recedit per illam adiectionem, vos autẽ &c. & tunc sumus in claris.

Et quidẽ omninò fatendum est, talẽ doctorẽ recessisse ab Opinione cõ cõem, quia aliàs malè fecisset apponendo illa verba, vos autẽ &c. quia si primam Opinionẽ credebat verã, vtique debebat moneere scholares, qd ommitteret cõem Opi. quæ non est attendenda etiam consulendo, qn contraria est vera, seu verior, vnde vt dicamus, eum omnia rectè affirmasse, fatendũ est, Communem tanquam veram approbasse.

F. Jlit

95 Fallit tamen ista + conclusio, quãdo expressè apparet! Doctorẽ verè opinionem cõtra communem tenuisse, putã, quòd dicat, & hanc sententiam verissimam puto, vel alijs verbis idem significantibus vtatur, nam tũc illa verba, vos autem &c. censentur apposita modestiã gratia, ne nimis arrogans videretur, si proprio opinione complurium clarissimorum Iurisconsultorum communem constituentium sententiæ præponere vellet.

INSPECTIO V.

Superiori proxima oritur difficultas, nõ quid doctor quæstionem aliquam ad partes disputans, & pro neutra opinio ne cõcludens, sed solum dicens, cogita, dicatur facere opinionem, & pro qua parte? Hanc quoque controuersiam à nemine tactam reperio.

In ea tamen cõclusiue procedẽdo duos casus distinguo. Primus est, quando doctor refert argumenta vtriusque 96 partis, & singula reprobat, & tunc cõcluderẽ, hunc + neutram opi. approbasse, & pro neutra numerum facere, nam si vtriusque opinionis fundamenta reprobat, dicitur etiam tollere vtramque opinionem, sublato enim fundamento 97 doctoris + tollitur eius opi. vt tradit Cur. in cõs. 56. super ver. qd ab ordine. col. 4. circa med. ver. tertia conclusio. nu. 7. quod etiam clarè ostenditur per illud verbum, cogita, quo denotatur, nondum statuisse, cui opinioni adhaerere velit.

Secundus casus est, quando doctor refert solummodò 98 omnia fundamenta, & nulla reprobat, & tunc crederẽ + eũ facere opi. & numerum pro ea parte, cuius fundamenta vltimo loco retulit: nam doctor referens plures opin. & neutram expressè approbans, vel reprobandans, vltimo loco relatam approbasse censetur, secundum gl. in d. l. qui filium. §. ff. ad Treb. communiter approbatam, vt ex mox dicendis in prin. seq. In spec. apparebit. vbi me remitto, sed doctor referens opiniones, & eorum argumenta non reprobandans, sed concludens per verbum, cogita, neutram approbat, vel reprobat, vt per se patet. Ergo &c. Sed hoc intel. vt in seq. Inspec. in fin.

INSPECTIO VI.

Doctor referens duas opi. & neutram expressè approbans + censetur vltimo loco relatam approbare, ita concludit gl. in l. qui filium. §. ff. & ibi Imol. nu. 3. ff. ad Treb. quem referunt, & sequuntur Hosti. & Io. And. in c. 1. de sen. excom. in 6. Dy. in sing. 271. incip. l. si filii. Bar. l. bona fides. nu. 2. ff. de pos. Bal. in auth. ex testamento. col. 2. in prin. antè n. 1. & vera est opinio Marti. C. de coll. Nico. de Milis in suo reper. in l. 3. §. Neratius. nu. 3. ff. de acqui. pos. in sing. 92. quæ roã te. nu. 3. & ibi latè Nico. Pignol. in add. in fi. & in consil. 327. istæ sunt rationes. col. 4. sub nu. 8. circa med. ver. primò quòd ipse idem, & ibi alios allegans Hora. Mandos. in add. in versic. posterius. Anton. Corset. in suis sing. in verb. opinio, in sing. inci. quando Iurisconsultus. Ang. Aret. in §. item precium. col. 1. nu. 3. propè fin. in sti. de emp. & vend. Fel. alios allegans in c. 1. col. fi. sub n. 5. ver. 4. no. & ibi Dec. in lectu. 1. in fi. extrã de consil. Iaf. per illum tex. in l. si idem cũ eodem. §. fi. nu. 3. & ibi Purp. col. 2. n. 10. Claud. de Seif. n. 2. cũ seqq. ff. de iurisd. om. iud. Hubert. Zuchar. in rep. rub. ff. si cer. pe. n. 53. & ibi Iaco. Nig. nu. 22. Io. Crot. in repe. l. filiusfamilias, in §. diu. nu. 160. in fi. ff. de leg. 1. Marfi. in sing. 63. vltima opinio per totũ. Do. de Portu. in repe. l. si alij. nu. 19. ff. de vsu & vsuf. leg. Gomes. i. rep. c. si pater. n. 1. de testa. in 6. Io. Cirier. in trac. de primoge. conclus. 3. q. 11. post prin. Matth. Brun. in trac. de cess. bonor. in 20. q. 4. q. prin. num. 2. 1. Quintil. Mã dos. in comment. ad reg. cancel. in reg. 24. q. 1. ante nu. 9. cõfusè congestis per Neuiz. in d. Syl. nup. lib. 5. num. 32. in fin. Bernar. Diaz. in trac. reg. in reg. 14. opinio vltima. & nouis simè per Cardin. Alb. in Lucubrat. ad Bar. in d. l. bona fides. nu. 2. ff. de pos. & in summa est omnium receptissima opinio, & nullum habet contradicẽtorem.

Fallit tamen conclusio ista pluribus modis, & Fallit primò 100 + quando prima opinio saperet æquitatẽ, secunda rigorem. quia prima approbata censetur, secundum Francisc. Aretin. in consil. 162. diligenter, & maturè discussis. col. 4. n. 8. circa med. ver. subdit tñ qd ista ratio: quæ referunt, & sequitur Iaf. in d. l. si idem cõ eodẽ in §. fi. sub n. 3. in 2. limit. & ibi Claud. in 2. limit. n. 6. & Purp. nu. 12. in 2. limi. idẽ Iaf. in l. pacta nouissima. col. 2. nu. 3. in fi. ver. istud limi. D. Franc. C. de pac. & in l. placuit. in med. ver. itẽ ad istã reg. C. de iud. &

alibi Neuiz. ibidẽ sub n. 33. in 3. limi. Marfil. in d. sing. 63. 1. n. 2. & generaliter Diaz. in d. reg. 5. 14. idẽ alios allegans Card. Alba. vbi supra, & alij passim adeo, vt ista sit recepta sententiã.

101 Fallit secundò, + quãdo pro prima opinione, meliores, & efficaciores essent adductæ rationes, quia prima censetur approbata, ita voluit Glo. in d. l. qui filium. §. fi. Io. And. in d. c. 1. de senten. excom. in 6. quem refert, & sequitur Iaf. in d. l. si idem cum eodem. §. fi. sub nu. 3. in limit. 1. & ibi Purpu. nu. 11. & Claud. nu. 3. ambo in limit. 1. Præposit. in c. 1. §. sed vallus col. 2. in tit. hic fi. lex, de in consue. quem refert, & sequitur Neuiz. d. nu. 33. in prin. Restaur. Castal. in §. sed ea omnia. col. 3. numero 15. Inst. de hered. que ab intest. loa. Crot. in §. diu. numero 160. in fi. sequitur Dias ibidem, & est communis opinio, vt ex numero & auctoritate Doc. clarè constat.

102 Fallit tertio, + quando doctor refert vnam opinionem simpliciter, aliam verò per dict. aduersatiuam, licet, vel quãuis: quia prima opinio approbata intelligitur, ita clarè probat rex. in l. 1. in prin. in ver. dolum autem, & ibi tradit Glo. in verb. quãuis. ff. de eo per quem fac. erit. per quẽ tex. ita limi. Clau. in d. §. fin. in 4. limit. numero. 8. & Neuiz. sub d. nu. 33. ante med. in 5. limit.

103 Fallit quarto, + quando doctor refert vnam opinionem, simpliciter, & postea dicit, Alij tamen dicũt, vel quidam cõtrarium volunt, vel similibus vtitur verbis, nam & hoc casu primam opinionem approbasse dicitur, ita tradit Iaso. in d. §. fi. sub nu. 3. & Purp. nu. 13. & Claud. nu. 7. omnes in 3. limi. Math. Brun. in d. trac. de cess. bon. in 20. q. 4. q. in prin. num. 23. Corn. in l. cum antiquitas, propè fin. versic. que etiam videtur de mente, C. de testam. idem Purp. in d. rub. ff. si cert. pet. sub nu. 24. post prin. vers. ex hac gloss. & ibi sequitur Iaco. de Nig. sub nu. 22. Dec. in d. c. 1. in fi. de const. alios allegans, Neuiz. numer. 33. post prin. vers. in 2. limi. & Diaz. in d. reg. 5. 14. & alij, ita vt ista sit communis opinio.

104 Fallit quinto, & vlt. + quãdo opponeretur + diuersis Glos. seu locis, quia tunc non statuit vltimã, ita post And. Barb. vbi per eum tradit idem Neuiz. sub d. num. 33. in 4. limit. Du bitatur modo, nunquid talis doctor, qui quandoque primã, & quandoque vltimam opinionem censetur approbasse, faciãt opin. & numerum in eis.

105 Et qd non faciãt + numerum, suadet arguendo à fortiori, nam si Doct. simpliciter absq; disputatione aliquid firmas expressè, nõ dicitur facere opi. vt tradit Fulgos. in consil. 101. sub nu. 3. quem Doct. communiter sequuntur, vt latè ostendimus supra in prima Inspec. multò minus faciet in proposito, vbi non solum absq; disputatione, sed nec etiam clarè suam sententiã exprimit.

106 Sed in trium, qd talis doctor + faciãt opinionem, & num. in communi fortè videtur stringere, nam licet iste Doct. expressè, vel verè neutram opi. approbet, tñ præsumitur vltimã, & quãdoque primam approbasse, & ista psumptio est adeo vehemens propter vim communis opin. vt tanquã sit iuris, 107 & de iure + nõ admittit probationẽ in contrariũ, vt post gl. Alex. Fel. & alios concludit Alciat. in trac. præsumpt. in 2. par. nu. 3. in fi. & reddit eam certam non minus, ac si verè esset verbis expressa. Quid dicendum?

108 Equidem pro resolutione distinguerem + illos tres casus, quos supra considerauim in d. prima Inspec. Nam, aut sumus in doctoribus, qui non solent disputare: & tunc dicerem, talem doctorẽ facere opinio, & numerum, quia perinde est, ac si expressè hoc simpliciter traderet. Aut loquimur de Doctoribus, qui semper disputant, & tunc concludendum est, non facere numerum: quia licet hoc sentire videntur, tamen verè non sentiunt arguendo à consueto eorum more. Aut tractamus de Doctor. qui quãdoq; disputant, quandoque nõ, & tunc, si de ea materia principaliter agunt, faciunt opinionem, & numerum: si verò de eo incidenter aliquid asserunt, & non faciunt numerum in cõmuni per supradicta.

INSPECTIO VII.

Aliquando Doctores tenentes vnam opinionem allegant + auctorem, qui aliam non tenet, & ipsi eius auctoritate mouentur, vt facit Iaf. in §. fuerat. col. 26. num. 89. Insti. de action. allegans ibi Sal. qui, ad quod allegatur, non dicit, Du bitatur modo, an isti Doctores, vtputa Iaso. & similes, faciãt opinionem, & numerum pro ista sententia.

In hac quoque dubitatione neminem scribẽtem inueni, pro eius tamẽ resolutione duos casus distinguẽdos esse cen 110 seo, quorũ Primus est, qn doctor + tenens illam opinionẽ, mouetur solummodò auctoritate illius auctoris, quẽ allegat, & hoc casu cõcluderẽ, nõ facere opinionẽ, & numerum

PROCO,

pro ea, nam elari iuris est, sublato fundamēto doctoris corruere eius opinionem, vt supra aliis diximus, & congruit regul. capit. cum cessante, extra de appellationi. cū similibus.

111 Secundus casus est, quando doctor ad tenendam illam opin. non adducitur simplici auctoritate illius, quę allegat, sed vnā legibus, vel rationibus mouetur, ex quib9 appareat, illum veram iudicare opinionem ex alio, quam auctoritate illius primi doctoris: & tunc dicerem istum facere opinionem, & numerum pro communi, & ratio est, quia licet tolleretur fundamentum auctoritatis, non corrumpitur ista opinio, cum remaneat fundamentum rationis, vel legis.

112 Nam dispositio fundata duabus rationibus non corrumpitur per remotionem alterius dummodo altera firma maneat. l. inon lex, & ibi not. Bart. & alij. ff. de hered. inst. §. affinitatis, & ibi no. doct. inst. de nupt. tradit. l. in l. v. liberis. n. 16. ante fi. C. de colla. & post Salic. & Alex. Alcia. in d. tract. præsump. reg. 1. præsump. 2. numero 3. & ibi Nico. Arela. in addit. alios congerit.

Vnde bona est cautela inspicere an primus Doc. qui allegatur, pro aliqua opinione illam verē teneat, quia si non ita vellet, vt accidit in compluribus opinionibus, quorum aurigę allegantur antiqui, qui vel nunquam, vel raro dicunt, ad quod allegantur, facile communes subuertentur.

INSPECTIO VIII.

Antiqui fuerunt contrarij in aliqua quęst. Moderni ponunt vnā opinio. pro regula, contrariam pro limitatione. Exemplum, Dubium erat, an citatio nulla induceret perpetuitatem iurisdictionis, & partem affirmatiuam tenent Host. Anto. de But. Gomes & alij, contrariam firmanunt Card. Archid. Ancha. & alij. Rom. & Felin. postea approbantes partem negatiuam limitant, quando citatus aliunde habuit plenam notitiam. Dubitatur, nunquid doctores tenentes partem affirmatiuam, puta Host. Bu. & Gomes, faciant numerum in hac limit. quando citatus habuit notitiam aliunde.

113 Et primò aspectu videbatur dicendum quod sic, nam cum isti teneant opi. affirmatiuam in genere, videntur etiam in isto casu particulari idem tenere, imò multò magis, cum in hoc sit minor difficultas.

114 Nam generalis dispositio complectitur quoscunque casus particulares, licet maior sit ratio in vno, quam in alio, vt iuris & auctoritatis late more suo comprobatur Tirac. in trac. de vtroq. retrac. tit. 1. §. 1. glo. 14. nu. 101. in rep. l. si vnquam, in prefat. nu. 108. de reuo. don.

115 Contrarium tamen credo verum, quod isti Doctores non possint allegari pro limitatione, ea potissimum ratioe, quia auctoritates Doctorū debent allegari in indiuiduo casus, in quo loquuntur, nec aliās, iuxta dictū Are. in consi. 6. in prin. quem alij sequuntur.

Nec obstat dicere, quod si loquuntur in genere, ergo multò magis sentiunt in casu, in quo maior est ratio, quia potest dici, vel istud forte locū habere, quando opinio generalis non esset reprobata, & non adessent alij in indiuiduo tenentes, vel fortius, non valere, doctor ita tenuit hoc casu, ergo multò magis idem sentit in isto, qui habet maiorē rationem, nam non sufficit, quod aliqua opinio propter veritatem sit digna approbatione omnium, sed necesse est, quod eam Doctores in actu expressè approbent ad hoc, vt faciant numerum. Et ita credo seruari.

INSPECTIO IX.

Quoniam hodie cuncta reguntur hominum opinione, videmus quotidie miseris litigantes, vt quo ad fieri potest, sumptibus parcant, & voti sui compotes facilius efficiant, petere ab Excell. viro consilium, & illud postea simplicibus plurium Doctorum subscriptionibus comprobandum curare, vt suadeant iudici, se bonum ius fouere.

Vnde sapius dubitare contingit, nunquid isti Doctores simpliciter se alterius consilio subscribentes faciant opinionem, & numerum in communi.

116 Et dubium facit, quia Doctores plerumque ad aliorum preces absque lectione consilij, vel si legunt, matura consideratione iustitia ipsius non adhibita faciunt istas subscriptiones, præterquam quod neque disputant, neque vllam diligentiam in perquirenda veritate ostendunt.

Verum ista parum vident, quia doctor præsumentur vidisse, diu cōsiderasse, & etiā iura, & rationes pro opinione consilij perpenderit, & p̄sertim quia ipsimet asserunt in prin. istarum subscriptionum, quod plerumque initium habent, vñs, &

mature, vel diligenter ponderatis, vel perp̄sis, vel siml. qui non censentur dicere mendacium.

Quamobrem contrarium, quod doctores subscribentes se simpliciter alterius consilio faciant opinionem, & numerum in communi tenuerunt expressè Thom. Gram. post Rub. procem. Insti. in positione casus cum verborum contextu, sub nu. 13. dicens subscribentem haberi, ac si ipse cōsiliū fecisset, & in eo præstare auctoritatem, & latius eximius D. meus Franc. Cantutius interpretando. d. l. Centurio. ff. de vulga. & pupil. in illa quæst. An fideicommissaria sit propriè substitutio: in qua pro parte affirmatiua adest conf. Maria. Jun. 128. lib. 1. subscriptum à plusquā 20. Doct. hoc idem in necessariam consequentiā voluerunt D. meus Thob. Noni. in ead. l. & q. & Excel. D. meus Sfort. Odd. in suo copioso, & subtili Trac. Compen. substi. in præul. par. 1. q. 5. post med. in illa eadem quæst. versi. contrariam igitur sententiam dum voluit propter illas simplices subscriptiones d. conf. Maria. In opinione, quod fideicom. sit propriè substitutio, esse magis com. & istud idem in effectu voluit doctores, qui aliorum consilij se subscribunt, propriis subscribi ab aliis curant, & subscripta in lucem emittunt, vt plures, & innumeras tam antiquorum, quam modernorum subscriptiones impressas videmus, adeo quod ista opinio appareat ab omnibus recepta, & etiam verissima ex duobus.

Primò, quia in dubio debet fieri interpretatio, vt actus aliquid operetur, non vt reddatur inanis. l. quoties, cū vulg. ff. de reb. dub. At si diceremus, doctores subscribentes non facere opinionem, subscriptiones inanes essent, cum ad alium finem non addantur consilio, nisi vt auctoritas Doc. subscriptionum habeatur. Ergo & c.

Secundò, & vlti. quia Doc. subscribens se simpliciter con-

117 siliū alterius, in totum illud approbare censetur. l. si ita stipulatus. la. 6. §. Cryogonus, & ibi not. Ang. nu. 1. Castren. nu. 2. Imol. col. 3. ver. item not. quille. nu. 10. Aret. nu. 5. Alex. nu. 2. Iaf. nu. 2. & alij communiter. ff. de verbo. oblig. istud idem voluit Bald. in l. si per totum. & præcipue in fin. & ibi Andr. Barba. in addit. C. plus val. quod agit. & c. quem referunt, & sequuntur Barth. Bologni. in rep. auth. habita. n. 164. C. ne fil. pro pat. Thom. Gramma. dict. n. 13. & alij passim, & est communis, & recepta opinio, vt ex nu. & auctoritate istorum clarè appareat.

Quinimò si doctor signet tatummodò sigillo suo consilium alterius absque alia subscriptione, dicitur illud approbare, ita inquit Bald. in l. tribunus. §. 1. per illum tex. versi. item not. hic arg. ff. de testam. milit. quem refert, & sequitur Bologni. sub dict. nu. 164. quod est intelligendum, si appareat sigilli dominum illud appotuisse, secus aliās, arg. l. pen. ff. de testam. cum adductis per Inno. in c. 2. circa prin. in verb. sigillum. nu. 2. extra de fide instrum. cum siml.

120 Fallit tamen hæc conclusio, quando doctor non legisset consilium, quia tunc non facit opinionem, ex quo non censetur illud approbare, cum ignoret contenta in eo, d. l. Tribunus. §. 1. & ibi no. Bald. idem tradunt Ang. & ceteri in d. §. Cryogonus. In hoc autem creditur Doctori subscribenti, qui asserit in subscriptione, vñs, & consideratis, & c.

INSPECTIO X.

Reperiuntur quandoque nonnulli, qui nondū doctorati, sed solum licenciati, seu approbati aliqua & dicunt & scribunt. Vnde dubitatur, an isti faciant numerum, & auctoritatem pro communi. Et hanc quæstionem nemo examinat, quem viderim.

121 In ea tamen prima fronte dicendū videtur, licet iatū non facere opinionem, & numerum, nam cum ad constituendā communem duo coniunctim requirantur, videlicet, numerus & auctoritas doctorum, vt diximus supra tit. 2. nu. 1. cū seqq. ille, in quo deest alterum requisitum, non poterit facere numerum in communi. sed in licenciato deest auctoritas. Merito & c.

Minor deducitur, nam auctoritas nihil aliud est, quam opinio, quæ emanat ex præsumptione illa iuris, quia doctor præsumitur peritus. Vnde cum licenciatus non sit doctor, cessat præsumptio, & consequenter opinio, & auctoritas.

122 Contrarium tamē credo verum, nempe licenciatum in eo, quod asserit, vel scribit, facere opin. & numerū in communi, Tum quia licenciatus est proximè doctorandus actu vel saltem potentia, vt per se patet, Sed proximè Doctorandus

123 habetur pro doctorato, iuxta reg. l. pen. & ibi not. per gl. & ceteros. ff. de restam. mil. de qua plenè per Tirac. in tract. de legib. conuub. glo. 2. nu. 2. cum pluribus seqq.

Quinimò

124 Quinimò in indiuiduo casus nostri, approbatus, vel licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore, vt voluit Bal. in l. 1. col. pen. sub nu. 9. propè si filius. ff. fol. ma. Soc. in consi. 70. vtrum primo licenciatus. col. si. sub num. 6. ver. v. principaliter. lib. 4. quos refert, & sequitur Tirac. sub d. nu. 2. Ergo & c.

At Doctor absque dubio facit numerum in communi. Merito & c. Tū etiam quia Laurea doctoratus, licet tribuat præsumptionē, & auctoritatē, quæ pbat doctrinā & peritiā doctoris, tñ non sequitur, quæ licenciatus habeat auctoritatem, quæ doctrina, & scientia potest ex alio, quam doctoratu probari, vt putat per scripta, & alios actus siml. At nos præsumptio, licenciatum aliquam in iure scripsisse, vel dixisse, & approbatum ad doctorandū esse, per quæ eius peritia cognosci valet. Ergo & c.

125 Et videmus, quod licenciati retinent, & admittuntur ad dignitates Ecclesiasticas, ad quas solum doctores assumuntur, vt sancitum extat in Sinod. Trid. in 22. session in decret. de reformat. c. 2. quia non consideratur, nisi peritia.

INSPECTIO XI.

Scholares quoque simplices etiam non licenciati in iure dicunt, & scribunt, vt fuerunt Horat. Lucius, qui scholaris fecit tractatum de priuilegiis scholar. Restaur. Castal. qui in lucem misit quædam singularia, Franc. Herc. qui conscripsit tract. de proban. negat. & alij plures, qui varia monumenta in iure etiam scholares reliquere. Quæritur, an talis scholaris faciat opin. & numerum in communi.

Hæc quoque difficultas à nemine tangitur, & satis fortasse esset eā indecisam relinquere, ne ipse etiam scholaris propriam causam agere videar, Lectorem tamen humanitate, & integritate confusus, quid super hac re sentiam, non silebo.

126 In hac quæst. pro parte negatiua, quod scholaris non faciat opi. & numerum in communi, faciunt ista.

Primò, quia is facit numerum in communi, qui & scit, & scire præsumitur, vt mox dicemus: At scholaris non scit, quæ scholares proficitur se velle addiscere, item licet esset peritus, tamen non præsumitur, quia scholares non periti, sed scientiæ cupidi censentur Ergo & c.

Secundò, & vlti. vrget contra scholares, nam doctores iuuenes, certi iuris est, modicæ admodum esse auctoritatis, & tamen habent præsumptionem ortam ex doctoratu. Ergo scholaris, qui & iuuenis, & non solum præsumptione caret, sed etiam habet præsumptionem contrariam, videlicet non sciendi, cum, si sciret, non esset scholaris, nullius erit auctoritatis.

127 Sed pro parte affirmatiua, quod scholaris faciat opi. & numerum in communi, videtur vrgeri infra scripta, & primò, quia, quem admodum vbi dubitatur, an vulnus sit mortale

128 nec ne, attenditur non solum opinio Medicinæ doctorum, sed etiam peritorum, qui doctores non sunt, vt respondet Alex. in c. nsi. 14. viso processu inquisitionis. col. si. nu. 1. lib. 1. quem referunt, & sequuntur Iaf. in l. 2. propè si. nu. 5. ff. quod quisque iur. & Alciat. in l. 1. in §. eadem, sub nu. 34. versi. sed in contrarium facit. ff. de ver. obli. per l. 1. §. ne autē quantitas. C. de com. seruo manu. cum siml.

Ita in proposito in communi constituenda opinio scholaris attendi debet, qui aliquo scriptorum genere, vel disputatione, vel alio modo peritum se ostendit.

Secundò, quia facere numerum in communi is potest, qui habet auctoritatē, cum cōis constituatur numero & auctoritate Iurisperitorū, & is habet auctoritatē, quæ est, & præsumitur

129 doctus, & peritus: sed scholaris est huiusmodi, nā scholaris est peritus, cum diu, noctūque versatus sit in legali philosophia, nam qui scholaris aliqua vel dicit, vel in iure conscribit, semper proximus Laureæ existit, imò istius eadem est doctrina, quæ in doctore, cum Doctoratus non det, nec peritiā, nec scientiā, sed solummodò, vt diximus, eā probet.

Item & præsumitur, tum quia vnusquisque censetur calere artē, in qua versatur, iuxta illud vulgare, quam quisque norit artem, in hac se exerceat. Tum etiam quia scripta, disputationes, & alia hoc genus non minus, quam Laurea doctoratus probant, & attestantur de doctrina, & peritia scribentis, vel disputantis. Quid concludendum?

130 Equidē distinguere duos casus: Quorum primus est, in opinione scholaris, qui eam firmavit iuribus, vel rationibus, vel auctoritatibus, & tunc cenferem eum facere numerum in communi: primò auctoritate Bar. qui licet iuris Lucerna, tñ in suis qq. in q. 2. Pisanæ Ciuitatis in princ. in q. 6. Lapus. in solu. in prin. in quæst. 7. mulier habens. in solu.

prin. in q. 9. iudex. in solu. in princip. & in q. 14. iudex malefactorum. in solu. in prin. se remittit iudicio doctoris, & scholaris melius sentientis.

Secundò, quia in tali scholari cessat præsumptio contraria, cum simus in claris.

Tertio, & vlti. quia in actibus, in quibus habetur ratio doctrinæ non consideratur Laurea doctoratus, quæ ex eo deducitur, quia scholaris peritus præfertur doctori ignoranti, vt probatur in l. 1. iuncta gl. 1. C. de ann. ciuili. lib. 1. tradit Quintil. Mandos. in comment. ad Regul. Cancel. in reg. 16. q. 17. nu. 2. Ant. Tafar. in Comp. error. notar. capi. 25. nu. 2. cū siml. At in casu nostro habet ratio doctrinæ, Merito & c.

Alter casus est, quādo sumus in aliquo dicto scholaris, ad quod probandum nihil allegauit, & tunc non faciet numerum, & opi. quia viget præsumptio imperitiæ.

Fallit tamen hoc quando istud pronunciatum esset in tractatu, in quo reliqua contenta & conscripta ostenderent eum peritum, & doctum, quia etiam in eo faceret numerum in communi, talis enim scholaris eiusdem est doctrinæ, ac si esset doctoratus, cum isti tractatus, & reliqua fiant non à Titonibus, sed à scholaribus diu in iure versatis.

INSPECTIO XII.

Doctores interdum tractantes aliquam materiam, veniunt ad aliquod caput, & dicunt, de materia istius casus pertractant doctores in l. & c. vbi lason partem affirmatiuam communem assuecrat.

Dubitatur, an isti Doct. per solam attestationem, vel relationem attestationis de communi opin. censentur comunem illam approbare, adeo quod faciant in ea numerum: & nemo hanc difficultatem dissoluit, pro eius itaque resolutione concludiue procedendo, duos distinguendos esse casus existimo.

131 Alter est, quando doctor loquitur de questione ex argumentum, quod ipse principaliter pertractat, & tunc cōcludere non cenferi eum approbasse, & non facere opinionem, & nume. pro ea. Nam cum de ea principaliter non agat, si se remittit ad alios de ea tractantes, dare apparet, quod non vult opinionem suam constituere, & quando dicit talis opinio est communis, vult tantummodò ostendere quid sentiant alij, quemadmodum in allegatione aliarum auctoritatum.

Alter casus est, quando quæstio est de materia propria sui tractatus, & tunc diceret pro ea facere opi. & numerum, quia sunt multa in vno tractatu, quæ adeo clara sunt, vt nulla indigeant discussione, & ideo doctor breuiter consulentes ad alios remittunt, amplectentes communem opinionem tanquam veram, & claram.

Præterea cum rem illam principaliter agant, & totā habeant præ manibus, si sententiam aliquam dicunt comunē, fatentur etiam veram, cum communis vera præsumatur, & tanquam veram, & de materia ab iis principaliter tractatā, velle omnino amplecti censentur.

INSPECTIO XIII.

Iurisconsultus formans, seu proponens quæstionē, nec aliter eam decidens præsumitur decidere, & resolueret, prout proponit, vnde si proponit affirmatiue, putā, An princeps legibus solutus sit, dicitur approbare partem affirmatiuam, quod princeps sit legibus solutus, & si pponit negatiue, putā an princeps legibus non sit solutus, partem negatiuā quod princeps non sit solutus legibus, approbare dicitur.

132 Istud pronunciatum probatur in l. in rebus, in si. prin. ver. sed videndum, cum glo. ff. commod. in si. ver. videamus ne ea pecunia. & ibi no. Fulgo. ff. de eo, quod cer. loc. in l. si. ff. de ser. rust. præd. in l. si indebitum. in princ. ff. rem rat. habe. & ita tradit Irner. in gl. pe. in l. sed & si quemcūque, in verb. dubit. ff. ad l. Aqu. Soc. in trac. reg. in posterior. in re. §. 1. Iurisconsultus, qui format. Iaf. in l. cum fundus. §. seruum tuum. col. 4. nu. 6. ff. si cer. pet. refert. & sequitur Nico. Euerard. in suis loc. lega. in loc. ab auctor. circa med. versi. si autem Iurisconsultus cum simi. Modo dubitatur, an si doctor proponeret quæst. & non resolveret, præsumeretur decidere pro ea parte, secundum quam proposuit quæstionem, & in ea faceret opinionem, & numerum.

Equidem, licet neminem inuenierim hunc casum in specie tangentem tamen indistinctè concluderem, talem doctorem non cenferi approbasse opinionem, & per consequens non facere neutrum in communi. nam neutram expressè firmavit, vt clarum est, ergo non potest facere numerum.

Nec

Nec obſt q̄ dictum eſt de iuriſconſultis: quia eorum dicta hodie pro lege cuſtodiantur, & in legibus nullum verbum debet eſſe ſuperfluum, ſed aliquid operari. l. j. cum ibi no. per Doct. ff. quod met. cauſa. cum ſimilib.

INSPECTIO XIII.

136 Doct̄or aſſerens vnam Opinionem veriore, & æquiorē, ꝛ̄ inuuit contrariam ſeruari in practica, illud fuit dictum Lancel. Dec. in l. hæres abſens. ff. de iudic. vt refert, & ſequitur Caſar Contar. in repe. l. diffamari. in quaſt. 1. 1. prope ſi. nu. 84. C. de inge. & manum.

137 Quaritur modo pro qua Opinione faciat numerū iſte doct̄or pro ea, quam dicit veriore, & æquiorē, an pro ea, quam inuuit ſeruari in practica: In hac difficultate ego imprimis valde dubito de iſto dicto Lancel. & ſic indiſtinctè intellectum falſum ꝛ̄ omninò exiſtimo, nam clariffimum eſt, in practica attendi Opinionem veriore, & æquiorē, licet contraria eſſet Cōmunis, vnde abſurdum eſt, quòd doct̄or dicēs opinionem aliquam veriore, & æquiorē, inuauat contrariam in praxi ſeruari.

138 Quamobrem ipſe in hoc proſo ꝛ̄ dubio ita diſtinguere, Aut talis doct̄or prius, vel poſterius dixit contrariam Opinionem eſſe Communem, & tunc benè poteſt eſſe verum, ꝛ̄ inuauit ſeruari in practica, dicendo cōtrariam veriore, & æquiorē: tum quia ſi non de iure, ſaltem de facto iudices hodierni in hærent Communibus Opinio. tanquam ſecuro carotio, licet interdum non parum erent, vt inquit Maria. Iun. conſi. 1. 3. quaſtio propoſita. col. 1. nu. 2. lib. 1. tū etiam, quia Opinio cōtra Communem poteſt eſſe verior per iura, & rationes, quæ, & quas viderint tenētes: omninè Opinio. quo caſu licet opinio cōtraria ſit verior, ramen ſeruanda eſt cōmunis, vt infra ſuo loco dicemus, & hoc caſu iudicio meo poteſt ſaluari dictum Lancel. Decij. Aut doct̄or ſimpliciter dicit hanc, vel illam ſententiam veriorē, & æquiorē nulla habita mentione communis contrariæ, & tunc falſum credo, quòd inuauat cōtrariam ſeruari in praxi, in qua verior, & æquior Opinio attenditur.

139 Reduendo modo ad principalem dubitationem omiſſa diſputatione concludo, Doct̄orem talem ꝛ̄ in caſu, quo inuuit, contrariam ſeruari in praxi, approbare ſententiam veriore, & æquiorē, & pro ea opinionem, & numerum facere ex duobus.

Primò, quia potius adhærere debemus expreſſo tãquam certo, quam tacito, ſeu præſumpto incerto. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. l. qui ad certum. ff. locat. cum vulga. Sed talis doct̄or expreſſe dicit hanc opinionem veriore, & præſumptiue, ac tacitè inuuit ſeruari in praxi.

Ergo ſecundò, & vlti. quia veritas in omnibus debet principalem locum habere, c. quaeritur. 2. quaſt. 7. & æquitas in omnibus ſpectanda eſt, & antepōnenda l. in omnibus. ff. de reg. iur. l. placuit. C. de iudi. cum ſimil. Ergo, licet eſſemus in dubio, tamen debemus credere, talem doct̄orem approbare Opinionem veriore, & æquiorē.

INSPECTIO XV.

Gloſſatores quandoque & etiã alij Doct̄ores, vel propter altitudinem intellectus, vt poſt Ang. & alios, quos fuſè ad id congerit, voluit Neuiz. in d. Syl. nupt. lib. 5. nu. 3. ante med. vel propter aliud, adeò obſcurè, & perplexè loquuntur, vt non intelligatur, quid ipſi ſentiant.

140 Vnde huic malo remedium datū eſt, vt tales doct̄ores ꝛ̄ ſeu corū obſcura pronuntiata intelligantur ſecundū leges, quas allegant doct̄ri. eſt Bart. in l. non ſolum. §. liberationis. col. j. nu. 7. in ſi. ver. & gl. iſta. & ibi alios latè allegant Pomar. in addi. & Card. Alba. in lucubr. nu. 3. ff. de libe. leg. & Bar. ſequuntur Roma. conſi. 2. 1. allegationes doct̄oris, in vlti. dubio. col. ſi. nu. 5. vbi latè alios cumulat. Horat. Mandof. in addi. in verb. allegat. Alex. in l. ſap. col. 8. nu. 27. in ſi. ff. de re iudic. Sal. in l. ſi ex cautione. col. 6. ver. quæro 2. ſucces. C. de nō num. pec. Steph. Bertr. in conſi. 128. pro pleniori. nu. 5. lib. 1. Caſar Lamberti. in tract. de iur. pat. in 2. lib. par. 1. q. 9. art. 18. nu. 7. latè laſ. in l. cum filio familiaſ. col. 2. 1. nu. 129. ff. de leg. 1. Reſaur. Caſald. poſt alios in §. cum filius, in glo. 1. col. 3. nu. 7. Inſt. de hære. quæ ab integ. Pau. Leon. in tract. ſubſtit. in prælu. d. nu. 77. Iaco. Meno. in tract. de retin. poſſ. in 3. remed. nu. 270. Horma. Det. in rep. l. hoc edicto. in §. hoc autem edictum, col. 8. nu. 2. ff. de noui oper. nun. Cor. in conſi. 124.

ardua primo aſpectu. col. pe. nu. 2. §. li. 2. Soc. in l. Diuo Pio. in princ. nu. 47. ff. de re iud. Marſil. in rub. ff. de fideiuf. nu. 45. Gul. de Bened. in rep. cap. Raynuius. in verb. teſtamentum. col. 1. nu. 62. ext. de teſta. lo. Igne. in l. neceſſarios. §. non alias. nu. 1. 18. ff. ad Syl. Nico. Bellon. conſi. 16. ſtat. ſtatutum, propè ſi. nu. 10. Hiero. Butig. in rep. l. edita. nu. 10. 1. C. de edend. Ca. gnol. in l. diem functo. nu. 2. ff. de ori. aſſeſſor. Maria. Iun. in l. j. num. 43. 2. ff. de acquir. poſſ. Anto. à Leut. inter conſil. crim. diuerſ. To. 2. in conſilio 18. viſo ſupraſcripto. nu. 25. & nouiſſimè Gaſp. Cabal. in tracta. de cui. §. 4. nu. 28. & eſt receptiſſimum apud omnes.

141 Modo dubitatur, an doct̄ores iſti faciant numerum in cōmuni. Et omiſſa longiori diſquiſitione cōcludo, iſtos ꝛ̄ facere Opinionem, & numerum, tum quia eſt receptum pro indubitato, vt doct̄ores eam partem approbaſſe cenſeantur, pro qua faciūt iura, & rationes adductæ ita, vt perinde ſit, ac expreſſe firmaſſent, tum etiam quia quemadmodum ſublato fundamento doct̄oris corruiſit eius Opinio, ita econtrā poſito fundamento debet conſtitui opinio.

INSPECTIO XVI.

Doct̄or ſuper aliquo caſu firmat opinionem ſuam, & poſtea dicit, ſe cōtrarium vidiffe iudicari, vtrum iſte cenſeatur à ſua opinione receſſiſſe per illa verba, ꝛ̄ cōtrarium vidit iudicari, & pro qua parte faciet opin. & numerum.

142 Et videbatur eum ꝛ̄ cenſeri receſſiſſe, & facere numerum pro opi. pro qua vidit iudicare, nam cū pro iudice, & ſententia præſumatur, vt latè per Alcia. in d. tract. præſump. in regu. 3. præſump. 9. opinio, pro qua iudicatur, verior cenſebitur, & eam tanquam veriore approbaſſe intelligitur.

143 Contrarium tamen, ꝛ̄ iſte Doct̄. ꝛ̄ cenſeatur receſſiſſe à ſua opinione, & per conſequeſ pro ea facere numerum tenuit Pe. Caſeſa. inter conſil. crim. diuerſ. in conſi. cv. ſpectabiliffimi domini. propè ſi. nu. xv. Tom. xij. impreſſ. quòd verum credo ex infraſcriptis, licet ipſe nihil alieget.

Primò, quia cum Opinione ſuam firmauerit, ſi ab ea expreſſe non recedat, in dubio per illa verba, quòd vidit cōtrarium iudicari, non præſumitur ꝛ̄ incontinenti ſe corrigere. l. non ad ea. vbi gl. & Doc. ff. de cond. & demon. Bart. in l. j. §. & parui. col. 2. ſub nu. 5. verſi. non eſt enim veriſimile. ff. quòd vi. aut clam. cum adductis per Alc. in d. trac. præſumpt. reg. 2. præſump. 2. 8. nu. j. cum ſeqq.

144 Præterea, & vlti. quia licet pro iudice, & ſententia præſumatur, non tamen clarum eſt, opinionem, contra quam iudicatum eſt, eſſe falſam, quia poteſt etiam eſſe, vt iudex ſecutus ſit ſententiam deteriore. Vnde ex iſta præſumptione non eſt dicendum doct̄orem receſſiſſe ab opin. iam firmata, cum id, ſi voluiſſet, exprimere potuiſſet.

INSPECTIO XVII.

Videmus ſepiſſimè, ꝛ̄ Doct̄ores ſcribētēs ſuper l. dotata, pluribus, & diuerſis materiis, alij vnā, & alij aliam præcipuā materiam pertractandam aſſumūt, reliquis omiſſis, dubitatur, an Doct̄. in materiis omniſis dicantur approbare dicta aliorum, puta gl. Bart. & ſim. & in iis facere opinionem, & numerum: & partem ꝛ̄ affirmatiuam tenet D. meus Thob. Noni. in §. Poithumoru. col. xvij. ſub nu. xj. ver. ita voluit hic Accur. in inſt. de exhere. lib. & nihil allegat.

145 Sed ipſe omiſſa diſputatione contrarium cōcludo, nempe ꝛ̄ doct̄orem iſtum ꝛ̄ non cenſeri approbaſſe, neque numerum pro iis facere, tum quia nulla ratio ad id dicendum nos impellit, tum etiam quia hoc non voluit: quia quemadmodū Opinione ſuam expreſſit in materiis, quas ibi pertractauit, ita, ſi voluiſſet, & in aliis expreſſiſſet, nō fecit, ergo noluit, arg. l. vnic. §. ſi autem ad defic. C. de cadu. tol.

INSPECTIO XVIII.

Dubitari poſſet, nunquid conſulentes in aliqua cauſa faciant numerum pro conſtituenda communi in illo caſu ad vtilitatem ſui clientuli. Et breuitati conſulendo concludo, 147 Doct̄orem ſcribentem in vno caſu ꝛ̄ non debere vilo pacto numerari in conſtituenda communi in illo caſu in vtilitatem ſui clientis, ex duobus:

Primò, quia aduocatus eſt ſuſpectus propter affectionē, 148 quam habet, cauſæ, propter quam affectionem dicitur ꝛ̄ aduerſarius eius, contra quem conſuluit. l. j. §. ſi. cum glo. in verb. aduerſario. ff. de calum. Doct̄. omnes, & præcipuè alios allegantes Aug. Bero. col. xij. nu. xxxvij. & Marc. Mant. col. x. nu. xj. in c. j. extra de iud. cum concord.

Vnde

Vnde aduocatus in vna cauſa, ſi in ea ſit datus index poſt ꝛ̄ tanquam ſuſpectus recuſari. c. poſtremo, & ibi gl. in verb. aduocati, Abb. & alij extra, de app. Doct̄. in d. c. 1. de iudic. & eſt receptiſſimum.

149 Quinimò Doct̄or aduocando contra eum, cum quo fecit ꝛ̄ pacem, in multis caſibus dicitur ꝛ̄ pacem rupiſſe, vt latè per Jul. Ferret. in tract. de feri. ſeu induc. milit. treg. & pac. n. 18. vſque ad 190. cum ſimi. At abſurdum eſt dicere, doct̄orem ſuſpectum facere mentionem in communi, Ergo, & c.

Secundò, & vlti. quia ſi aduocati facerent numerum pro communi in cauſa, cuius patriocinium ſuſceperunt, ſequerentur duo maxima abſurda, vnum eſt occaſio maximorū ſumptuum, tot enim conſulenter Doct̄ores, quouſque communis, & magis com. efficeretur. alterum eſt abſurdū, quia vincerent cauſas faltem dubias, non qui iuſtitiam fouerent, ſed qui maiorem pecuniarum quantitatem haberent, quibus plura conſilia peterentur, at conſequeſ non eſt admittendum.

150 Meritò Intel. hoc quo ad conſilium redditum in illa cauſa, ſecus ſi eandem opi. prius vel conſulendo, vel tractando, vel alio modo firmaſſet, quia in aliis locis faceret numer. in commu. etiam in illa cauſa.

151 Sed non propter hoc litigantes ꝛ̄ debent aſpernari habere plures & principaliores aduocatos, quia & maximum eſt iudicium eius boni iuris: & quia bona capita, & rationes facilius excogitant plures, & excellentiores, quam pauci, & minus doct̄i.

INSPECTIO XIX.

Quandoque reperitur inter conſilia vnus inſertum cōſilium alterius Doc. qui & ipſe habet propriorum conſiliorum libros ſeparatos, inter quæ non reperitur conſilium inſertum inter alterius conſe exemplum habemus de quodā conſ. Bal. inſerto inter conſ. Ang. conſ. 265. verba, autē ſuccedere valeas, quòd inter conſ. Bald. non inuenitur.

152 Queritur, an talis doct̄or in eo conſ. faciat nume. & opi. in communi. & D. meus Fran. Cant. in ſuo quodam pleno, & doct̄o reſp. incip. tota vis præſentis ꝛ̄ ouerſæ. in 2. lin. ſpe. in 2. fund. in ſi. loquēs de d. ꝛ̄ Bal. voluit, tãquã ſuſpectū non debere ꝛ̄ attendi, nec Bal. numerū facere ob illud cōſ. ea vrgenti ratione, quia aut illud conſ. non fuit Bal. ex quo non reperitur inter eius conſilia, aut ſi fuit, vtique Bald. videtur illud reieciſſe, & conſequeſ receſſiſſe ab illa opin. ex quo non numerabit inter ſua conſilia. Ego tamen paccanti viri in caſu d. cōſ. Bal. nō credo veram opinio. eius per infraſcripta.

153 Pro reſolutione tamen præſentis dubitationis diſtinguo ꝛ̄ duos caſus. Quorum primus eſt, quando doct̄or inter cuius conſilia reperitur conſilium alterius, habet cum eo vel affinitatem, vt Ang. cū Bal. vel conſue. rudinem, vt ſcholaris cum præceptore, vel ſim. vel amicitia vel amicitia præſumptionem, vt inter Doct̄. cuiusdē ciuitatis, vel ſimil. & tūc credo talem Doct̄orem facere opi. & numerū in Cōmuni.

Nam facile poteſt eſſe vt aliquis iſtorum potuerit habere conſilium alterius, & propter affinitatem, & amicitiam traditū originale conſilij ſpe recuperandi, vnde copia apud autorem non remaneret, & id melius eſt dicere, quam ꝛ̄ conſilium non ſit autoris, nam cur doct̄or inter propria conſilia interſeruerit conſilium ſub nomine alterius, alia ratio eſſe non poteſt, niſi conſideretur fraus, quæ nō debet præſumi, præſertim quando alia legitima interpretatio poteſt adaptari. Item hanc opinionem tenēdo cuitatur, doct̄orem cenſeri opinionem mutaſſe, quòd eſt contra reg. l. Lucius in ſi. ff. de leg. 2.

154 Secundus caſus eſt, quando conſilium reperitur inter conſilia doct̄oris, cum quo autor verè, vel veriſimiliter nulla familiaritate, affinitate, vel neceſſitudine fuit cōiunct⁹, puta ꝛ̄ vnus ſit Italus, alter Gallus, & ſic de ſimil. & tunc habet locum opinio D. mei, quia poteſt eſſe conſilium fictum in aliqua cauſa ad obtinendum, & poſtea ſic impreſſum: vel ſi verè fuit proprii autoris, ab eo improbatum cenſebitur, cū copiam non retinuerit.

INSPECTIO XX.

155 Reperiuntur in iure opuſcula & libelli, quibus nullus eſt inſcriptus autor, vnde iſtos incerti autoris libros appellare ſolemus.

Dubitatur, an iſti incerti autores faciant numerum, tum quia video, eos paſim à Doct̄oribus allegari, tum etiã

quia negari non poteſt, iuriſperitum allquē opus illud conſcripſiſſe, & prout ibi opinionones protulit, voluiſſe, & ſenſiſſe, neq; nominis autoris incertitudo debet reddere illud opus inane, & fruſtratorium, vt eſſet, ſi allegari nequiret.

156 Verum tamen eſt, huius incerti autoris ꝛ̄ modicum, & exiguum eſſe autoritatem.

Primò, quia nō poteſt cognosci, an autor iſte ſit antiquus, ſcripſerit in ſenectute, maximi nominis viuens extiterit, & ſimil. & licet liber poſſet teſtari de ſingulari eius doctrina, cū tamen malus, & iniquus eſſe poterit, quòd poſſet argui ex illa incerti autoris inſcriptione, autoritas non probatur, quia deficit alterum requiſitū, videlicet vitæ probitas.

157 Secundò, quia credo, iſtos libros plerunq; non excedere in bonitate, & elegantia, quia ſi aliàs eſſet, vel veri autoris, vel alterius, qui librum in lucem emiſerit, nomen eſſet appoſitum.

Terziò, quia quādo in aliqua quaſt. iſte allegatur, poteſt eſſe, ſit idem cum altero in illa quaſt. citato.

Quartò, & vlti. quia poteſt eſſe, quòd opus illud fuerit ab autore penitus reiectum, vel faltem, ꝛ̄ manifeſtè colligitur, neglectum.

INSPECTIO XXI.

Propoſita mihi fuit dubitatio à D. Octauiio Simoncello Calliēſi iuvene, & ingenij acumine, & legali ſcientia valde prædito, & mihi ſemper honorando, vtrum doct̄or, qui in Indice, ſeu tabula, ſeu repertorio, ſeu ſummario alicui⁹ opere aliquid aſſerat, vel teſtetur de cōi. opi. vel aliud agat, ꝛ̄ in opere iſto non reperitur, faciat opi. & numerum in communi, vel eius atteſtatio attendenda ſit.

158 Et in hac difficultate ſanè pulchra, conſulenti procedendo, ita ꝛ̄ diſtinguendo concluderem, Aut iſte Index eſt locupletatus ab eius autore iuribus, autoritatibus, & rationibus præter contenta in opere prout eſt Index Innocentij, pro quo eſt appoſita Margarit. Baldi, Index Abbatis Panor. Felin. Sand. Franc. Aret. & aliorum, & tunc concludendum eſt, iſtos facere numerum & opinionem, & ratio eſt, quia iſti Indices non ſolum indicis, ſed additionis vicem gerunt. Aut iſte Index eſt ſimplex, prout ſunt regulariter indices & tunc nec opinionem, nec numerum faciet nec atteſtatio de com. quicquam reuelabit. Si quidem index per ſe nihil diſponit, ſed indicat ſolum vbi res in opere pertractetur.

INSPECTIO XXII. & vlt.

159 Doct̄ores quandoque defendunt, & firmant aliquā opi. in genere, & poſtea dicunt: quæ ſententia, faltem locum habet in tali caſu. Vnde dubitare contingit. An iſti per illam adiectionem, quæ ſententia falte, & c. cenſeantur receſſiſſe ab opinione in genere firmata, & an pro ea numerum faciant: Et omiſſa diſputatione vnā cum D. meo. Franc. Cantutio in pulchro reſpon. incip. donationem, de qua agitur reuocandam, circa med. in 5. c. poſt prin. ver. & licet Didac. Duen. & Forſter.

160 Concludo, talem Doct̄. ꝛ̄ nō cenſeri receſſiſſe ab opinione in genere firmata, & pro ea numerum facere, nam cum expreſſe tenuerit eam in genere non cenſetur in cōiuncti ſe corrigere velle. Nec quicquā facit adiectio illa, quæ ſententia faltem, & c. quoniam animaduertere debemus, quòd conſtituere opinionem, conſiſtit in ſola voluntate Doct̄oris, quæ hoc caſu clara apparet, cū expreſſe firmauerit opinionem in genere, vnde, quando, ſubdit quæ ſententia falte, & c. quo ad voluntatem propriam non recedit ab opin. generali, ſed quo ad alios oſtendit, opinionem illam in eo caſu particulari eſſe clariffimā, & omninò ſeruandā, ita ſimiliter probat clarè tex. in l. vnic. C. de emen. propin. Vbi vellet Imper. domeſtica laudis exempla ſeniorum prouocare propin quos minores ad vitæ decora, ſed quoniam ex parte iſtorū id non perſicitur, iubet faltem correctionis medicinam cōpellere, ſed non per hoc negat, quin exempla in bonis ſufficiant.

Et de his hætenus. plures alias difficultates ſuboriri poſſe, qui Doct̄ores faciant numerum, & opinionem in Communi, non ignoro, ſed ex his aliarum reſolutionem facile eſſe, mihi perſuadeo.

Doct̄ori atteſtanti de Communi Opinione an, & quomodo ſic credendum.

TITVLVS VII. Commu. opin. To. 4. ZZZZ

- 1 **D**OCTORI attestanti de Communi opin. non creditur. Contrariū n. 3. Ampliat. n. 7. limit. n. 8. cum seqq.
- 2 Doctōri attestanti de consuetudine nō creditur. Contrariū nu. 4. Declar. nu. 5. Fal. nu. 6.
- 9 Veritatem non immutari ex nostro affirmare, vel negare.
- 10 Quid, quando in eadem quæst. sunt attestaciones hincinde, Primo creditur Doctōri recentiori. Fall. nu. 11. & 12.
- 13 Postea Doctōri principaliter de ea pertractanti. Fal. nu. 14.
- 15 Deinde Doctōri plures autoritates adducenti.
- 16 Postmodum pluribus attestacionibus.
- 17 Tandem si nullæ adsint qualitates supradictæ nulla attenditur.

COGNITIS satis superque ex quibus constituitur vera, & perfecta cōmunis opi. Reliquum est pro complemento huius primæ partis discutere, & videre, nunquid attestatio de communi opi. ab hoc, vel illo Doct. facta ipsam communem plenè probet, & sequenter an, & quomodo credatur doctōri attestanti de communi opinione.

- Et in hac difficultate due sunt scriben. sententiæ, quarum prima est negatiua, vt Doctōri de communi attestanti ÷ nō sit credendum, & hanc tenuit solus Cagn. in l. 1. nu. 265. ff. si cer. pet. & mouetur ea potissimum ratione, quia quemadmodum non creditur Doctōri excellenti attestanti de consuetudine, ita eadem ratione nō est fides habenda Doctōri de communi attestanti.
- 2 Quod verò non creditur Doctōri ÷ de consuetudine attestanti est recepta sententiæ, & ne singulas autoritates numerem, hanc esse communem opin. testantur Pe. de Rauen. in tit. de consue. sect. 5. num. 16. Roch. Cur. in c. fi. sect. 8. q. 5. n. 9. post med. extrà eo. tit. de consue. vbi testatur per relationem, & numerationem autorū, quæ est validior attestatio, Cagnol. in l. vni. in prin. nu. 20. ff. si quis ius dicen. nō obtem. Dec. in consi. 402. in causâ illustri principis. col. fi. n. 15. p. p. fi. ver. ex quibus patet. vbi dicit communem recentiorū, Stepha. Bertr. in consi. 181. circa processum causæ. col. 6. nu. 15. ver. & licet Bar. lib. 3. vbi dicit magis communem, cum aliis allegatis per Anto. Gabriel. lib. 1. comm. conclus. tit. de prob. conclus. 4. ver. contraria Bal.
- Sed hæc ratio fragilis est, vt ex infrâ dicendis apparebit. Contraria igitur est sententiæ, quod Doctōri attestanti de communi opin. ÷ credendum sit, & hanc tenent Ferd. Loaz. in repet. §. diu. l. filiusfamil. col. 12. i. fi. ver. & Doctōri approbato. nu. 37. ff. de leg. 1. Rim. in consi. 98. viso processu agitator. col. pen. sub nu. 75. & consi. 120. disputabilis sine est materia. col. 2. n. 5. lib. 1. Neuz. in d. Syl. nup. lib. 5. nume. 2. Iac. de Leonar. in p. Maria. lun. in p. 121. eleganter, & nō min. n. 17. lib. 2. Hier. Grat. in p. 88. teneo q. hæres. col. 1. n. 2. lib. 2. Lancel. Conrad. in l. de prætor. §. 2. i. tit. de sen. n. 26. Aug. Bero. in consi. 99. non recedendo ab iis. nu. 4. lib. 1. Io. Fran. Vicei. inter cons. cri. diuer. in consi. 146. veris præsuppositis. in fi. nu. 4. li. 1. 2. impress. Io. Hiero. Alban. modo Car. amplif. in consi. 5. si quis aut hodie est. num. 46. Franc. Herc. in trac. de prob. nega. n. 302. ante fi. ver. hæc eadem trahi possunt. D. meus Io. Pau. Lancel. in d. sua disput. an, & quædo artēd. sit commu. opin. in fi. cum similibus, & hæc est communis, & recepta sententiæ, vt ex numero eam tenentium clarè apparet, & etiam meo iudicio verissima.
- Pro qua imprimis retorqueo rationem in cōtrarium adductam. Nam quemadmodum creditur doctōri excell. ÷ de consuetudine attestanti, vt voluit Bar. in rep. l. de quibus. nu. 21. ff. de legib. cuius opinio est communiter ÷ doctōribus approbata, vt testantur Alex. in l. post dotem. col. 10. nu. 29. in prin. ff. sol. ma. Christ. Port. in §. apum. col. 3. n. 10. Inst. de rer. diuif. Dec. in cōsi. 420. quæritur an ad Archidiaconum, in fi. & consi. 694. pro resolutione eorum. col. 1. sub n. 3. vbi per numerationē plurium de com. testatur Io. Bap. Ferret. in consi. 102. super casu decimarum. col. 2. nu. 6. Rol. à Vall. in consi. 71. viso processu. col. 4. num. 2. i. cum seq. & consi. 87. non insistendo. col. 2. nu. 12. lib. 1. & hæc opinio Bar. est magis communis, vt asserunt Dec. in l. 2. §. mutui datio. nu. 12. & 13. ff. si cer. pe. Lud. Gozad. in consi. 59. prima facie dicendum. col. 4. in prin. sub nu. 18. Cur. lun. in consi. 60. casus in factio ita se habet. col. 4. sub num. 5. Grat. in consi. 12. contra quam plures, col. 7. nu. 58. & 59. lib. 1. Mari. iun. consi. 60. vi-

debitur fortasse. col. 3. per totum nu. 10. vbi per relationem complurium hanc magis com. dicit libr. 2. Franc. Herc. in d. trac. de proba. neg. nu. 301. Craue. in consi. 166. licet plurimi. col. 3. nu. 9. nouissimè, & plenissimè alios cumulans Ni co. Festa. in trac. de collec. par. 2. in tit. an, & quand. foren. in dic. nu. 3. vsque ad 42. vbi habito respectu ad numerum, & autoritatem Doc. hanc tenentium dicit eam magis comm. cum relatis per Ant. Gabr. in d. cōclu. 4. in prin. item ista Bar. opin. est verior, vt testantur ferè omnes isti, & præcipuè Maria. lun. Nic. Festa. & Io. Dilect. in trac. de art. testan. in tit. de sub. caut. 3. hæres cui alius. sub nu. 3. ver. & licet secundum quosdam cum concord.

Et absque dubio, hæc est verè communis, & magis communis, vera, & verior opinio tam ex numero, & autoritate eam tenentium, & rationibus ab illis adductis, quam per tot attestaciones de communi, magis com. vera, & veriori opi. factis non fortuito, sed per relationem, numerationem & ponderationem autorum, & non ab antiquis, sed à nouissimis prout sunt Rol. & Nic. Festa. qui cum in dies communes nascantur, crescant, & intereant, melius veritatem huius rei reperire possunt.

- 5 Hæc tamen opinio intelligenda est, vt doctōri credatur præsumptiuè, hoc est, donec cōtrarium probatū nō fuerit, non autem verè, vt intelligatur facta plena probatio, sed solum, vt transferatur onus probandi cōtrarium in aduersarium, ita verè voluit Barto. in d. l. de quibus, & in his terminis est magis com. opinio, & vera, vt per Dec. Cur. Gozad. Grat. Maria. Crauer. Festa. in locis supra adductis, & p. Gasp. Gabal. in trac. de euictio. §. 3. sub nu. 39. ver. vel resp. & intellige. cum adductis per Ant. Gabriel. d. conclus. 4. post med.
- 6 Secundò hæc Bar. opinio pcedit, vt credatur Doctōri ÷ de consuetudine loci in quo doctōr diu est versatus, ita declarat Paris de put. in trac. de sindicat. in verb. doctōr. c. 2. inci. an doctōr, seu aduocatus. ver. consuetudo enim contrarius, in col. pen. nu. 10. Alex. in consi. 5. circa primum dubium. col. pen. sub nu. 11. in fi. ver. item respōdeo. li. 3. & post alios ita tradit Io. Dilect. d. nu. 3. per totū, vbi testatur se ita in praxi seruasse & sequitur Ant. Gabriel. in d. conclus. 4. propè fi. ver. concordat istas. nume. 3.

Et credo verissimum. Quemadmodum, in quâ, creditur Doctōri testanti de consuetudine, ita debet credi Doctōri attestanti de com. opin. de qua ipse cognitionem habet.

Secundò inuatur hæc commu. opi. nam hæc, vel illâ opi. esse, vel non esse communem, quæstio est facti, cuius cognitio consistit in iure: non enim alius, quam iurisperitus cognoscere potest. At Doctōr præsumitur posse, & velle cognoscere ea, quæ sunt iuris, & secundum ius affirmare, vel negare, cum doctus & bonus censetur iuxta tradita per Alcia. in trac. præsump. reg. 3. præsumpt. 2. & 19. per tot. Ergo, &c.

Vt roboratur opinio ista, nam si diceremus, quod non credatur Doctōri attestanti de communi, sequeretur, vel impossibile, vel valde difficile esse, cognoscere in casibus occurrentibus comm. opi. At hoc est quàm absurdissimū, meritò &c.

Maiores deducitur, nam communis in casu particulari, aut cognoscitur per numerationem, & ponderationem singulorum Doct. super illo casu scribentium:

Aut per testes, cognoscere communem per numerationem, & ponderationem autorum est adeo difficile propter innumeros, & diuersos scriptores, & præsertim hodie, quædo libri in diem excrescunt in diuersis partibus orbis in eâ quantitatē, vt qua facilitate sidera cœli numerari possunt, eadem libri, & librorū loca, vt certè possit dici impossibile.

Per testes verò communis probari non potest, nisi per iuris peritos, alij enim, quæ sit communis, vel non, cognoscere nequeunt, cum id in iure consistat, si ergo nec Doctōribus credendum esset, improbata remanet ipsa communis, & inanis penitus efficeretur.

- 7 Concludamus ergo pro communi opinione, quod Doctōri de communi attestanti credendum est. Quæ conclusio ÷ procedit etiam, licet doctōr attestans de communi nullum, aut paucos omnino autores eam tenentes allegaret: & ratio est, nam si aliter diceremus, vtique doctōri non crederetur.

Si enim doctōri adducēti tot autoritates, quibus cōmunis, & magis comm. conficeretur, esset solum credendum, non diceretur credi doctōri, sed ipsi veritati crederetur, & sic inanis redderetur communis opinio supra firmata.

Hæc autem conclusio recipit veram, notabilem, & omnimodò præsumptiuè, & quo ad transferendum onus probandi cōtrarium dicenti, non autem verè: nam si cōtrarium, hoc est magis communem in cōtrarium esse si demonstratum fuerit per maiorem numerum, & autoritatem Doctōrum cōtrariam sententiam amplectentium, tunc non creditur, neque illa attestatio vilius erit momenti, ita defendit in causâ maximi momēti D. meus Fran. Cantutius, & postea reperi ita in specie tenere Fran. Hercu. in d. trac. de proband. negat. nu. 302. ante fi. versic. hæc eadem trahi possunt, & est de mente omnium, & verissimum.

Primò, quia quemadmodum Doctōri attestanti de consuetudine creditur solum præsumptiuè secundum magis commu. sententiam supra relatam, ita præsumptiuè debet credi doctōri de com. attestanti.

- 9 Secundò, quia ex nostro affirmare, vel negare ÷ nō immutatur veritas. Illicitas §. veritas. ff. de off. præsid. l. cum falsa, & ibi no. Doct. C. de iur. & fac. igno. tradit Luc. de pen. in l. origine propria, post princ. C. de munic. & orig. lib. 10. Iaco. Menoch. in trac. de arbi. iud. quæst. lib. 2. centur. 4. cas. 336. nume. 29. cum simi. & talis Doct. non facit, sed solum dicit hanc, vel illam opinionem communem, sed nos præsupponimus verè magis communem esse in cōtrariū, Meritò &c.

Tertiò, & vlt. quia doctōr de communi attestans non solum nō facit communem, sed neque etiam vult facere, sed solum reddere de ea testimonium, vnde si constat, in cōtrarium esse magis communem, & per cōsequens eius attestatio non seruetur, non contrafit eius voluntati, præsertim quia id nullius sit ei præiudicij, cum per hoc non arguatur mendax, nam potest esse, quod tempore, quo doctōr de cōmuni testatur fuit, verè esset communis, tractu verò temporis cōtraria magis communis effecta sit.

Vnde iudices, quædo inueniunt aliquam attestacionem de comm. nō debent quiescere, sed quærere an orta sit magis com. cōtraria. Et quando aduocatus deducit opinionem contra attestacionem esse magis communem per cumulationem plurium, & grauiorum doctōrum, debet attendere, neque pertinaciter, vt multi faciunt, in herere attestacionibus, quæ pleræque sunt in cōsideratè, & præsertim si sit attestatio Doctōris non Moderni.

Sed hic insurgit pulchra dubitatio, quid agendū sit, quando in eadem quæst. sunt plures attestaciones de communi opi. hincinde, vt hodie videmus accidisse in compluribus qq. cui Doctōri attestanti magis credendum erit? Equidem breuitati consulo.

- 10 Imprimis crederè Doctōri Iuniori, vel recentiori ÷ magis habendam esse fidem, ita Grat. in d. consi. 88. n. 2. lib. 2. & Fran. Herc. sub d. nu. 302. ante fi. ver. hæc autem trahi, & ratio est, quia cum non omnes communes opi. indies nascantur, crescant, & intereant, vt post Salo. tradit Neuz. in d. Syl. nup. lib. 5. n. 4. & experientia docet, debemus credere Iuniori, qui de vltima communi, quæ seruanda est, verissimiliter testatur: & præsertim quia hoc pacto sustinentur singulorū attestaciones verè secundum diuersitatem temporum.
- 11 Fallit hoc, quando ÷ alius Doc. antiquior testaretur per allegationem plurium, & eorundem numerationem, & ponderationem, modernus verò paucis autoritatibus allegatis simpliciter testaretur per mox dicenda.
- 12 Fallit 2. quando ÷ modernus testaretur de communi extra materiam quam pertractat, antiquior verò principaliter tractaret, quia magis credetur antiquiori per infrâ dicenda.
- Secundò hac deficiente qualitate censerem magis credendum ÷ doctōri principaliter pertractanti materiam, de qua est illa communis, & ratio est, quia iste præsumitur vsus maiori diligentia in reperiendis autoritatibus.
- 14 Fallit hoc, quando ÷ Doctōr de communi opi. cōtraria testans etiam incidēter longe plures autoritates reperisset, quia tunc in isto viger maior ratio diligentia, & consequēter eius attestatio est magis attendenda.
- 15 Tertiò istis cessantibus crederem esse attendendam ÷ attestacionem eius qui plures Doct. pro sua communi cumulat, ita Fran. Herc. ibid. & ratio est eadem cum superiori, quia constat de maiori diligentia, & per consequens est magis attendenda §. optionis, cum simi. inst. de leg.
- 16 Quarto, si ista omnia defint, ea communis ÷ est attendenda pro qua plures sunt attestaciones de communi, hoc est, pro qua plures Doct. de illa com. testantur, in quo est aduerterendum quod etiã plurium attestatio dicretur, si collegium

Doct. vel Rota testaretur, quia licet singulorum ratio non habeatur, tamen plures sunt, quàm vnus, & huius cōclusio nis ratio est, quia veritas facilius per plures, quàm per pauciores reperitur. l. fi. C. de fideicom. c. extrà, 64. dist. cū simi. l. Tandem si nulla istarum qualitatū addit, nullæ attestaciones ÷ sunt attendendæ, sed recurrendum est ad ponderationem, & numerationē Doctōrum vtriusque partis, & ea opinio erit magis commu. & attendenda, quæ maiori numero, & autoritate Doctōrum fulcita erit. Et per hæc sit explicata prima pars huius tractatus.

FINIS LIBRI PRIMI.

TRACTATUS

DE COMMUNI OPI.

V. I. DOCTORVM,

Liber Secundus.

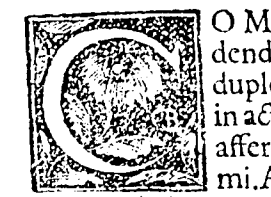
POST QUAM ad fatietatem vsque cognouimus, quæ nam sit communis opinio Doctōrum, & quæ pro sui perfectione requirantur, reliquum nunc est, vt ad secundam partē huius tractatus transeamus, videlicet, an, & quando ipsa communis sit seruanda. Et quoniam nonnullis durum videretur, communem opinio. attendendam esse, idèò imprimis videbimus, an id de iure subsistat.

An Communis Opinio sit attendenda.

TITVLVS VIII.

Summa Notabilium.

- 1 **C**OMMVNEM opinionem legendo, in tractatibus, & similibus, non attendendam esse. Lim. num. 2. sub limit. numero 3.
- 4 Communē consulendo & iudicando nō attendendam esse. Contrariū. nu. 16. amplia. 2. modis. nu. 17. & 19.
- 5 Legum puritas omninò amplectenda.
- 6 Declaratio §. sed neque. l. 1. C. de ver. iur. enuclea.
- 7 Veritas semper eadem, & semel verum, semper verum. Fal. num. 8. & 9.
- 8 Ius non semper idem, sed indies mutatur.
- 10 Opiniones humanam conditionem imitantes nascuntur, pubescunt, & senescunt.
- 11 Ius ciuile non potest glossari Sed cōtrarium seruatur, & quomodo, nu. 12. & 13.
- 14 Opiniorum diuersitatem repellendam.
- 15 Multitudo arguit imperfectionem.
- 18 A communi recedere nefas. Et communis non debet reddi elusoria.
- 20 Veritas perfecta facilius potest haberi à pluribus, quàm à paucioribus.
- 21 Opiniorum omnium, vel maioris partis attendendam.
- 22 Opinioni Doc. adherere, vbi non est ius clarum, dedignari non debemus.
- 23 Doctōris splendor, & lucerna iuris.
- 24 Opinio Doct. vbi non est lex, pro lege seruanda.
- 25 Opinio à multis approbata dicitur quotidie conualescere.
- 26 Iudicio populi vnus non debet contrariū.

COMMVNIS Opinio Doct. an si attendenda, discussuri, ne confusè procedamus, duplex adhibenda est inspectio. Prima, quid in actibus, qui tertio præiudicium nullum afferunt, vtputà legendo, in tract. singu. & simi. Altera quid in actibus tēdentibus ad terrij præiudicium, vt consulendo, & iudicando.

INSPECTIO I.

In hac prima Inspectione abque alia disputatione concludendum est, vna cum Fra. Turza in trac. com. opi. in opi. 160. probationes, circa prin. vers. si prima tueri volueris. Io. Bolognet. in l. 1. sub n. 4. in 3. limit. ff. si cer pe. & ex mente omnium

- 1 Doct. com opi. non esse attendenda, & pro hac sententia adducitur semper. si ita vulneratus propè si. ver. multa autem. ff. ad l. Aquil. & comprobatur optima ratione, nam legendo, disputando, & in alijs sim. actibus, iuribus & rationibus, non autoritatibus queritur, quid verius sit, vñ necessario recepte traditiones in dubium reuocandæ sunt.
2 Et hinc est, quod videmus ab interpretibus dubitari, & controuerti diffinitiones in legibus etiam expressas, vt faciunt Doc. in rub. C. qui admir. de definitione bonorum possessio nistradita ad I. C. in l. 3. §. bonorum igitur. ff. eod. & sic de alijs pluribus. Ethoc nullam habet difficultatem.
Hæc conclusio Fallit, quando disputando adducitur aliqua communis extrâ questionem, de qua disputatur, quia tunc etiam disputando est seruanda, ita tradit Hippo. R. in in rubr. inst. de dona. nu. 59. & est in ore omnium, & verissimum, tum quia aliàs totum ius confunderetur, tum quia disputatio iret in infinitum. Sed hæc Fallentia non procedit, quando decisio quaest. de qua disputatur, omnino dependet ab illa cõ allegata, ita subtiliter more suo declarauit in Circulis D. meus Fran. Canturius, & verum credo, quoniam in ista viget eadem ratio, quæ est in cõ, de qua principaliter disputatur, hoc est, quia aliàs tolleretur disputatio.

INSPECTIO II.

Altera modo subsequitur inspectio an communis opin. Doct. iudicando, & consulendo sit attendenda. Et in hac difficultate duæ sunt principales Doctorum sententia, quarum prima est negatiua, vt nullo pacto attendi debeat communis, & huius opinionis reperi solum videri. Zaf. in l. 2. §. post hunc, maxime in verb. in nouare. circa med. sub nu. 78. ver. nec communes opiniones sequimur. ff. de orig. iur. & l. 2. sing. respon. c. 1. in fi. nu. 27.

Et complures in voce audiui huius esse opinionis, quæ fulcitur ex pluribus, & primo, nam legum scripta, legalisq; sapientia puritatem, vt Zaf. verbis vtat, sequi omnino nos debere, nemini dubium est. At communes opiniones non modo legum puritatem non insectantur, sed potius in ambiguum detrudunt, cum sapè in eadè quaest. hinc inde ad sint attestaciones de communi, & receptæ sententia non pro veritate, sed pro quaest. huc, & illuc mētītīs fortè testimonijs fingantur, & refingantur, Meritò &c.

Hæc ratio contrarium sustinendo facile diluitur. Primò, quia opiniones pro questu firmari in dubio non presumuntur, & qui hoc dicit, num potius detigit, quàm aliorū ostendat defectum. Præterea cum veritas oculis cerni nequeat, non est absurdum in eadem quaest. esse communes hinc inde, cum quo t capira, tot sententiæ, nec quis sibi tantum argere debet, vt suadeatur melius solus veritatem reperisse, quam tot viri illustres communem opin. constituentes fecerint, cum facilius esse possit, vt quemadmodum plures falli videntur, solus multo magis fallatur, vnde cū certa veritas reperiri nequeat meritò sequimur præsumptam.

Secundò igitur pro hac sententiâ negatiua adducitur tex. qui hæc questionem in terminis dirimere videtur in l. 1. circa med. ver. sed neq; C. de ver. iur. enucl. Sed neque ex multitudine autorum, inquit ibi Imperat. quod melius, & æquius est, iudicatore, cum possit vnus forsitan, & deterioris sententia multos, & maiores aliqua in parte superare, at communis est sententia multitudinis autorū, Ergo &c. Stringitur ille contex. quia in vim rationis ibi dicitur, quod vnus sententia potest esse melior.

Huius text. dupliciter respon. Et primò, quod decisio fillius non potest habere locū in casu nostro. nam ibi ea verba proferuntur de eis, quod debebāt cõplere ius ciuile, & potestati hæbebāt addendi, & minuendi non secundū id, quod scriptū reperiebāt, sed illud debebāt statuere, quod magis humano generi pdesse sentirent, vt aperte cauetur in ca. l. infra, §. sed & in hoc studiū vobis, & in l. 2. §. tãta aut. C. eo. nos verò loquimur de Doctoribus nostri temporis, quod non id, quod magis hominibus prodesse sentiunt, sed illud solum, quod in iure scriptum reperiunt, amplecti debent.

Secundò resp. tex. illū non dicere, quod multorū opinio sit cõtemnenda, & vnus seruanda, sed vellet quod omnia multorū sententiâ attendat opinio vnus, quæ illa opinio est melior, æquior, & verior, cū possit sententiâ vnus forsitan multorū opinionē superare, & hoc est, quod vult dicere ille tex. quod nos non ne-

gamus, quando sententia vnus est verior ipsa communi.

Tertiò iuuatur opinio ista hac ratione, nã veritas semper est vna, & eadem, & semel verū semper est verū, vt patet ad sensum, & tradit Bal. in c. 1. col. 4. in prin. nu. 16. in fi. ext. vt lit. non contest. & in conf. 89. D. Thomas Asmarus, col. 2. post prin. sub nu. 5. ver. nã veritas semper, lib. 1. Neuiz. in d. Syl. nup. li. 5. sub nu. 9. circa med. ver. & tamè dicit Bal. in chre Fran. Conna. in suis cõmen. iur. ciuili. l. 1. c. 1. nu. 3. circa med. ver. at de natura quæquid. cū simi. & veritas omnino attendenda est. c. queritur. 2. q. 7. sed cõis non est semper eadè, nã in vna q. modo affirmatiua, modo negatiua est communis, vt latè supra in præf. nu. 5. Meritò, &c.

Hæc quoque ratio euitatur duobus modis, primò quia veritas est semper eadem secundū naturā, secus verò de iure, nã ius indies mutatur, secundū tpa, & personas. l. 2. §. sed quia diuina. C. de ve. iur. enuc. facit. l. exigedi, cum ibi no. C. de proc. cum simi. & tradit latè Conna. ibid. n. 3. per totum. 9 Secundò resp. quod veritas est semper eadem, quando sumus in veritate certa, & clara, secus in præsumpta, quæ mutatur ex mutatione præsumptionis. at cõmunis opi. non est, sed solum presumitur vera, vt latè diximus supra in præf. nu. 4. 2. cum seqq.

Neque ista præsumptionis mutatio afferre debet admirationem, cum oriatur ex opinionibus, quæ ab hominibus procedentes humanam conditionem imitari debent, & sic tãquam homines nasci, pubescere, & senescere, vt egregiè tradit Gomes in commè. ad reg. cancel. in reg. de rricn. pof. q. 5. post prin. ver. itaque ex supradictis.

Quartò sustinetur Zaf. opinio, quoniam communes opi. pierunque cõstituuntur autoritate doctorum interpretantium, & Glossantium: & Cõmentarij, seu interpretatio. 11 nes ad ius ciuile prohibita sunt, vt expressè sancitum extat in l. 1. §. nostram autem consummationem. & in l. 2. §. hoc autem, quod ab initio. C. de ver. iur. enucl.

Sed contrariam sententiam tuentes possumus responde- 12 re pluribus modis: & primò, quia decisio iustorum iurium est sublata, per potestatem, & licentiã interpretandi, & Glossandi, quæ conceditur Doctoribus in Doctoratu, ita tradit Alcia. lib. 1. dispu. c. 23. per totum. quem sequitur, licet non referat, Cagnol. in l. 1. n. 1. §. 9. ff. si cer. pet. Nisi fortè dicatur, quod ista licentia interpretandi, & Glossandi non intelligitur tradi, quo ad extendendas leges ad novos casus, & commentarios cõscribendos, sed solum quo ad exponendū, & declarandum verba, & sensus legū obscuros Tironibus, & alijs non intelligētibz in scholis, quæ interpretatio conuenit cū dispositione dictarum legum, in quibus conceditur potestas transformandi latinas voces in Græcas, & hoc, vt Greci ignari linguæ latinæ possint intelligere quod iure cautū sit.

Secundò igitur, & melius meo iudicio resp. decisionem illam esse abrogatam per consuetudinem, seu vsum contrariū ab Irnerio ceptum, & ab Accursio, & alijs auctum, & huius opinionis fuit idem Alciat. in d. c. 23. in prin. & in d. l. 1. in verb. Celsus. n. 4. 2. quem ibi refert, & sequitur Io. Bolognet. sub n. 4. 3. in 3. limit. ff. si cer. pet. quicquid dicat Cagno. ibi. nu. 1. §. 8. nam non est dubium, quod consuetudo potest tollere etiam leges scriptas. l. de quibus. & ibi Doct. ff. de legib.

Quintò facit pro Zaf. nam rata est communis opin. quæ non habeat contraditores, & sic non insit diuersitas opinio 14 nū. At opinionum diuersitas penitus est repellenda, cum reddat ius dubium, & obscurum. d. l. 1. §. nostram autem cõsummationem. C. de vet. iur. enuc. & tradit post alios Roderi. Suarez in alle. 2. 5. quidam miles habens, circa fi. n. 6. cum sim. Meritò &c.

Sed hæc ratio retorquetur, nã communis non parit obscuritatem in iure, sed contrarietates, & obscuritates remouet, si in dubio ei accedamus, quæ vera presumuntur.

Sextò igitur loco contra communem adducitur text. in in l. q. dicitur, in §. si. ff. de impen. in reb. dotal. fac. vbi I. C. recipit opinionē Marcelli, licet plerique cõtrarium teneant.

Sed facilis est responsio, tum quia opinio Marcelli erat equa, quo casu secundum quosdam communis non attenditur, tum quia contra Marcellum non erat com. opinio, nec tex. ille hoc dicit, sed solū asserit, habere plerosque contraditores: sed dictio, plerique, verificatur etiã in duobus, arg. §. singulorum, in situ. de rerum diuis. & duo non faciūt communem. Ergo, &c.

Septimò iuuatur negatiua hæc sententia ex l. Plautius, in prin. ff. ad l. Fal. vbi opinio solius Casij præfertur sententiæ Atticilini, Neruæ, & Sabini, & sic communi.

Hic quoque rex. facile potest euitari, Primò, quia decisio illius

illius tex. non est contra communem Et quia illa tria nomina, Atilicinus, Nerua, Sabinus, possunt esse vnus Iurisc. cuius sit nomen, cognomē, & nomen regionis, in quo esset oriundus, quod suadetur, quia illa tria nomina sunt simplici ter absque vlla copula apposita, quæ ea possit separare, vt plerūque solet fieri, & galicet essent tres, non faciunt comm. opin.

Secundò resp. quod licet communis contra Casium, tamen non est mirum, si ibi non attenditur, quia pro contraria interuenit rescriptum principis, vt apparet clarè in fi. prin. ibi, nã & Diuus Pius, quod rescriptum non solum communem, sed & legem, & consuetudinem potest tollere.

Octauò facit pro Zaf. quia multitudo arguit imperfectionem, & imperitorem infinitus est numerus, arg. c. multi. 40. dist. & tradit D. meus Io. Pau. Lancel. in d. sua disp. an, & quād. attend. sit com. opi. in prin. sed cõmunis fit multitudine Doct. Ergo &c.

Sed facilis est solutio, quia communis constituitur multitudine Iurisperorum, non imperitorum.

Nonò, & vlt. contra communem adducitur, nam sequi communem opi. videtur repugnare mentis, seu dispositioni ipsius iuris, quoniam si legislatores voluissent seruari cõmunem opi. vtique statuisent, quemadmodum statuerūt, in dubio attendendum, quod est verifimilius, quod æquum, & simi. sed non fecerunt, ergo noluerunt, argu. l. vnic. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. tol. Sed neque ratio ista admodū vrget, vel quia negatur, id expressum non esse in iure, vt infra videbimus: vel quia si non expressè saltem in necessariam consequentiã, id iure cautum est, nã quod cõmuniter approbatur, & verifimilius est, & magis æquum, & fauorabile cõtetur, quàm quod à paucis tenetur.

Plura alia possent induci pro hac opinione, verum quia parū, aut nihil vrgent, & facile ex his tolli possunt, consulti præremitto: & ex his patet, quod ista Zaf. opinio nulla nititur lege, vel ratione, cui non possit facile, & concludēter responderi.

Quamobrem altera superiori contraria est opinio affirmatiua, vt licet consulendo, & iudicando communis sententia sit attendenda, & hanc amplexus est Hosti. in c. 1. de consi. quem ibi secuti sunt Ioan. And. Ant. Bu. Abb. col. fi. n. 1. §. & ibi Add. latè alios allegantes, Io. de Im. col. 7. post prin. sub nu. 16. circa med. ver. si verò licet ius. Feli. col. pen. sub nu. 54. Fran. Cosci. in vlt. quaest. nu. 23. Dec. in 1. lect. col. pen. ver. 6. & vlt. conclusio nu. 28. & in 2. lect. nu. 11. & ibi la tē duo Adden. Aug. Bero. col. pen. ver. 7. conclusio. nu. 268. Marc. Mant. nu. 109. & reliqui omnes hanc eandè sententiam sequuntur. Bar. in l. si. propè si. sub nu. 5. C. de poen. iud. mal. iudi. Bal. in c. ne innitatis. col. 2. nu. 6. ext. de consi. & in c. iudices. col. 3. ver. sed adhuc reuoco in dubium. numc. 4. tit. de pac. iura. firm. in vsib. feud. & ibi late And. Barb. in add. Io. Fab. in præf. com. ad Insti. col. 2. sub n. 2. ver. si. hoc horror, quod non sis. & ibi Io. de Gairo. alios cogere in Add. in verb. communes opi. Dom. Gemi. in c. 1. col. 1. in 6. no. ver. no. argumentū. de sum. Trin. in 6. Guido Papæ. sing. 512. communis opi. Roman. cõsi. 179. amplissime Doctor. col. 5. in prin. sub nu. 12. ver. primò, quia cõmunis, & ibi Horat. Mandos. alios congerens in. add. in verb. recedendum. Io. de Imo. in l. filio præterito. n. 27. ff. de iniust. rup. & c. & in cle. ne Romani. col. 1. sub nu. 2. & sequenti, de elect. & ibi etiam And. Barb. coll. 1. sub nu. 1. & seq. Paris de put. in tact. de sindic. in verb. iudicare. c. 3. incip. an si iudex qui dedit. sub n. 1. & ibi Gabri. Sarain. in add. Ant. Corset. in suis sing. in verb. opinio, in sing. incip. vbi Doctores. Thom. Ferr. in trac. cau tel. in cautel. 3. manifestū est, quod iudex. nu. 1. Horman. Der. in rep. l. 4. §. Cato. nu. 283. & ibi alios congerens Aldobrandi. i. addit. ff. de verb. obli. Ale. in p. 7. vñ prima fronte. co. 3. n. 10. lib. 4. in l. cū platis. col. 1. n. 4. vol. 2. nu. 11. & col. 4. n. 23. & ibi alios latè allegans Vinc. Herc. col. 4. sub nu. 10. ver. & quia supra aliquid tactum. ff. de re iud. Ang. Barba. in consil. 10. animaduerso puncto. col. 6. sub nu. 2. lib. 2. Corn. in p. 173. in præfenti stipulatione. col. 2. nu. 1. lib. 2. Bend. Capra in trac. reg. in regu. 18. vidimus quomodo. num. 16. consil. 2. cum viso & considerato. numero 25. Dionysius de Baris. inter consi. crimi. diuer. in consi. 39. ex dubijs elicitis. consi. 1. num. 5. & ibid. Excel. D. Lud. de Alpher. in cõsi. 145. in præfenti casu. col. 5. nu. 2. Tom. 1. 2. impress. & ibid. Tom. 2. Ant. Corset. in consi. 25. difficile admodū. nu. 115. Io. Bap. de Rof. in consi. 34. viso processu formato. n. 17. Gabr. Cafat. Hiero. Crot. Fran. Ant. Crisp. & Ant. de Sanfon. in consi. 59. quo ad fundamentū. n. 28. & seq. & Mar. Afini. in

consi. 111. casus in factō ita proponitur. nu. 7. hoc idem am plectitur, Ant. Negus. in trac. de pigno. in 3. par. in 2. memb. sub nu. 10. post med. ver. & est communis. Vinc. Saluol. in rep. rub. ff. sol. ma. col. 16. sub nu. 89. ver. & profectō à communi. Iaco. Aemil. in consi. 13. an fructus percepti. in fi. n. 5. Ant. Nicel. in trac. de concord. gl. n. 3. quem refert, & sequitur Io. Fran. Vicei inter dd. consi. crim. diuer. in consi. 146. ver. ris præsuppositis. col. fi. nu. 3. & ibidem Rol. de Cur. in consi. 75. relatis duabus querelis. col. 4. n. 18. To. 1. 2. impress. Ari. Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 100. ante me. ver. ob æquitatem est huius. C. de bonis. mat. Io. Crot. in p. 4. casus p̄suppositi. col. 2. n. 2. Rober. Marat. in suis disp. in dispu. 10. filia qdā. n. 48. Frā. Balb. in trac. de p̄scr. in procc. sub nu. 2. ver. & noui tirones. Hiero. Butri. in rep. l. 1. num. 19. C. de pact. Rimin. in consi. 120. disputabilis sanè materia. in prin. n. 1. lib. 1. Io. de Amic. in consi. 150. præstantissimi domini. col. 4. n. 19. Stepha. Bertr. in consi. 236. consultationis thema. num. 1. lib. 3. Cur. p. 4. 5. sæpè reuoluta narratione. col. 5. in fine. ver. trāsītū faciamus ad secu. n. 11. Cur. lun. cõsil. 56. super eo. col. 3. per totum. nu. 4. & 5. Balilo. de nobilib. in rep. auth. ex cau fa. col. 6. nu. 12. C. de libe. prate. Nico. Arelat. in rep. l. generaliter. co. 8. ver. si tñ velles. n. 28. C. de sec. nup. Io. Pyr. i. trac. de suis & hære. per sct. trāsm. ppe fin. ver. & breuiter opin. nu. 17. Luci. Pau. Rofel. in reper. cõmen. Fran. Aret. in verb. communis opi. & in ver. iudicando, & consulendo. Pe. Rebuff. in rep. l. vnic. in 1. gl. nu. 115. C. de sen. quæ pro eo, quod inter. las. in l. 2. col. 3. nu. 16. & alij p̄ssim. ff. de iureiu. Grat. in consi. 77. duo principaliter. col. 2. nu. 4. libr. 2. Alciat. in trac. præsump. reg. 1. præsum. 51 nu. 2. & ibi copiosè Nic. Arela. alios cumulat in add. idem Alcia. in consi. 104. non obstant rib⁹ subtilib⁹ in 2. lib. 5. Purp. in l. 1. co. 17. ver. & adeo p̄babilis est. nu. 136. & ibi Alcia. in verb. Celsus. n. 42. in fi. Cagnol. nu. 157. Io. Bologne. num. 4. 1. ver. quod debet intelligi. Pe. Loriot. in verb. Celsus ait. D. meus Thob. & alij. ff. si cer. pet. Sigismun. Lofre. in cõsi. 14. in causa mag. D. Marella. col. 2. nu. 5. hoc idem plenissimè p̄sequitur Neuiz. in sua Syl. nup. li. 5. in prin. & per totum. latè etiam Lancel. Conrad. in li. de prætor. §. 2. in tit. de senten. nu. 21. cum seqq. Nico. Euerard. in suis loc. legal. in loc. à contrario sensu, prope fi. ver. hoc tamen arbitrio boni vni, & in loc. ab autori. circa med. ver. & quia hæc est commu. Capic. deci. 176. in causa D. Domitij. nu. 20. Maria. Iun. in l. stipulationes non diuiduntur. nu. 361. ff. de verb. obli. & in consil. 76. stantibus pluribus, in st. col. 2. nu. 2. lib. 3. & alibi sæpissimè. Chassane. in Commen. ad consue. Burg. rubr. 9. post §. 9. in quodam consil. ibi, in 6. incip. antequam ad articulū. ver. item, & quod est. nu. 34. And. Tiraq. in trac. de p̄oen. temp. cau. 51. sub nu. 64. Aug. Bero. in consi. 17. testamento Vincentij. consi. nu. 29. lib. 2. Io. Bap. à Villalob. in trac. com. opi. in litera C. in verb. communis opi. nu. 107. Fran. Turza. pariter in trac. com. opi. in opi. 160. probationes. post prin. ver. à cõmuni tamen Cart. Cott. in suis Memorial. in verb. opi. cõmunis. Matth. Mathe. si. in trac. de elect. ver. opin. col. 1. in fi. ver. & vna pars clara non probatur. nu. 2. in fi. & seq. latè Camil. Plaut. in rub. ff. de verb. obli. l. 1. c. 1. nu. 81. cum seq. Dec. in consi. 30. & pro tenui facultate. col. 2. num. 2. in fi. Io. Cephal. consi. 244. testator vxoris suæ. col. pen. nu. 20. Laur. Syl. in consil. 3. quo ad primum dubium. col. 30. nu. 52. Iacob. Henric. in consi. 1. ar dua, subtilis, & difficilis, in 20. funda. numero 441. lib. 1. Catald. de bon. comp. in trac. de sind. q. 61. numc. 35. Ant. Taslar. in compen. error. notar. c. 65. n. 4. Nic. Boer. in consi. 40. viso processu moto. nu. 33. Nic. Bello. in cõsi. 59. ingenio sa admodum. sub num. 11. Io. Bap. de Scaramp. inter consil. feudal. diuer. consi. 112. casus super quo. in fi. nu. 8. & ibidè Iaco. de Leonar. consi. 114. in causa. & causis. nu. 467. idem approbat consi. Sacratif. Imper. inter resp. reddita in causa Finaricn. inferta post tracta. Iaco. Meno. de recup. poss. in resp. 1. cum lis, quæ coram. col. 5. ver. nam cum in hac sententiã. nu. 10. Io. de Deo, in sua doctri. aduoc. lib. 5. c. 2. 1. num. 4. Fran. viui. in suo trac. com. opi. lib. 1. opin. 182. Iudex in iudicando. Quint. Mandos. in commen. ad Reg. cancel. in suis quaest. famil. lib. 1. q. 6. pulchra ea est. nu. 8. & lib. 2. q. 2. o. testa tor qdā. n. 10. fusè alias allegans Valent. Forster. in trac. de success. ab in test. in tit. de success. noui iuris ascen. in 4. conclus. in 4. fun. ver. à communi. fol. 278. Sebast. Medi. in trac. de legib. & statut. par. 2. q. 12. n. 2. Port. Imo. i. p. 8. i. hac facti specie. co. 15. ver. quo circa p̄stat. n. 44. Emā. Zuar. i. thesau. recep. sent. i. verb. opinionib. receptis. Nic. Festa. i. ver. i. trac. de æssi. & collect. par. 2. in tit. q. coll. indi. sub nu. 37. Bernar. Alphan. in collecta. iur. ciuili. ad l. 1. ff. de off. questor. hanc ean-

dem sententiam subtiliter disputando, more suo defendit clariss. D. meus Io. Pan. Laucel. in d. sua dispu. an. & quando attēd. sit cōmuni. opi. in prin. & alij ferē oēs Doc. passim, & suprà re-

- 17 Quinimō etiam in foro conscientia, & communis opin. seruanda est, nam hanc sententiam etiam Summistæ approbant, vt per Sum. Ang. in tit. de opi. §. 1. post prin. ver. si verò non possunt, & per Sum. Thabien. in tit. pariter, de opin. §. 4. post prin.
18 Vnde nefas esset à cōmuni & recedere, inquit Por. Imol. in d. consi. 8. nu. 2. 3. & communis debet ita interpretari ne redatur elusoria secundum Fran. Rip. in tract. de pest. sub numero, 263.
19 Eadem & communis opinio etiā in negotiis fidei seruatur, vt est tex. in cap. in canonicis, 19. dist. & post Philipp. Franc. vbi per eū tradit Lancel. Conrad. in d. lib. de prator. §. 2. in titu. de sent. sub. nu. 2. 3. in 6. Ampliat.
Nititur autem hęc recepta sentētia ex plurib⁹. Imprimis, nam à multis, vel pluribus & veritas perfecta haberi potest, q̄ non est in paucis. l. si. post med. ver. lex etenim. C. de fideicom. & quia integrum est iudicium q̄ plurimorum sententia comprobatur, ca. extrā, 64. dist. & c. prudentiā. in si. princ. vbi id tradit Abb. in 3. no. nu. 4. extr. de of. delega. & quia facilius inuenitur, q̄ à pluribus quaritur, c. vlti. & ibi glo. vlti. 20. dist. refert Abb. sub. d. nu. 4. Cur. in consi. 56. super eo q̄, co. 3. in si. sub. nu. 4. circa med. Card. Alban. in lucrubrat. ad Bart. in l. 1. nu. 7. & 19. ff. de neg. gest. & alij passim. Vnde merito communis vera præsūmitur: at veritas, & opinio verior seruanda est, Ergo.
Nec dicatur, prædicta locum habere, vbi veritas aliter haberi non potest, nisi per testes, secus verò in casu nostro, in quo rationibus potest reperiri.
Quoniam faciliè resp. Tum quia plerunque rationibus veritas potius offuscatur, quam aperiatur: tum quia non attenditur communis, quando conuincitur rationibus.
Secundò iuuatur hęc opinio, quoniā vbi de aliquo dubitare contingit, & ad sint opiniones hinc inde, ea & sententia est attendenda, quæ à maiori parte, vel ab omnibus est approbata, text. est in terminis in c. in canonicis, 19. dist. quem ad id passim allegant Doct. At communis dicitur omnium, vel maioris partis opinio. Ergo &c.
Sed dicit quis, decisionem illius tex. procedere in sententia eorum, quorum dictis omnino standum est, vt sunt dicta Sanctorum roborata autoritate Veteris, vel noui testamēti, secus verò in opinione Doct. quorum auctoritas probabilis est, nō necessaria, vt vtrūque probant Doct. cōmuniter in l. 1. ff. si cer. pe. cum adductis per Euerard. in d. loc. ab autorit.
Sed facilis est responsio, Primò, quia vbi habemus iura clara & non debemus indignari adherere opinioni Iuris peritorū, arg. l. 1. ff. si cer. pe. l. Diui. ff. de iur. pat. cum simi. nec q̄ sibi tantū tribuere debet, vt solus credat melius sentire, quā
23 plures simul Doct. celeberrimi, qui sunt & splendō, & lucerna totius iuris, & quasi radij solis, quib⁹ multa iuris obscura loca illuminantur, & illustrantur, secundum Gram. in no. 1. per totum, & præcipuè nu. 9. & seqq.
24 Præterea, & secundò, quia opinionib⁹ Doct. & standū est, vbi lex nō reperitur. c. 1. vbi id no. Ant. de Bu. Abb. & ceteri ext. de decim. Arch. i. c. nolite. xj. q. j. Doc. vbi post alios quos allegat Fe. in c. j. ver. 9. fallit. nu. 54. ext. de cōsti. Purp. in l. cū quid, col. x. nu. lxxxiii. in si. ff. si cer. pe. Neuz. in consi. ij. viso testamen. Fran. n. xvj. vbi complures ad id congerit. Ferran. Gorgia. inter consi. crimi. diuerso. in consi. cxxvj. suafus fui. col. xij. nu. xlij. lib. j. Euerard. in loco. à leg. cess. post med. ver. hinc etiam est: & alij passim, quibus constat text. hunc in terminis decidere hanc quæstionem.
Tertiò adducitur pro hac opinione affirmatiua. l. athletes. in prin. ff. de ius, qui not. infam. Vbi I. C. sequitur opinionē Sabini, & Cassij tanquā generaliter ab omnibus approbatā.
Nec obstat si diceretur, Iuriscōsultū ibi moueri nō ex autoritate, sed ex ratione per eum allegata, ibi, & vile videtur. Quoniā potest responderi, quod Vlpianus mouetur ex auctoritate clara, ex eo, quia ab omnibus confirmatur, & q̄n

dicat, & vile videtur, non fundat se in eo, sed cōprobat, q̄ deducitur per copulā illā, & quasi velit dicere I. C. præter quā quod ista opi. est clara, & seruanda, ex quo ab omnibus est cōprobata, accedit etiam, q̄ est utilis, & sic illa verba ad exaggerationē, & cōfirmationem sunt apposita, potius quā ad probationem.

Quartò fulcitur hęc opi. in l. quæsitū. in §. sed si fundus. ff. 25 de fund. instr. vbi sententia à plurib⁹ approbata & quotidie incrementum, & conualescere dicitur, vnde merito debet præualere. l. cum quidam §. quod dicitur, nu. ij. ff. de acqui. hære. per quem text. tradit Dionys. de Bariffa, inter cōsi. cri. diuer. in consi. xxxix. ex dubiis elicitis. col. j. nu. iij. lib. j. At communis est à pluribus approbata, Merito &c.

Quintò adducitur p̄ hac opinione huiusmodi ratio, quæ admodū consuetudo, quæ inducitur sola iudicis auctoritate, & populi cōsensu, inuolubiliter seruanda est. l. de quibus, & ibi tradit Doct. ff. de legib. ita, imò multò magis cōmunis attendi debet, quæ nō ab vno, sed à pluribus & non à populo rudi, & imperito, sed à viris Illustribus, & sapientissimis cōstituitur, præsertim cū populus hodie nullā potestatem legis cōdendæ habeat: quia in principem translata est. §. sed & quod principi. Insti. de iur. nat. gen. & ciuil.

Et q̄ sit maior ratio seruandæ cōmunem opi. deducitur etiā ex eo, quia consuetudo, quæ cōtra legē quoque expressam introducitur, habet principia iniusta, & iniqua. nam cōsuetudo inducitur per tres sententias iudicis, & spacio decē annorū, vt voluit cōmuniter Doct. in d. l. de quibus, vnde prima sententia, cū sit cōtra legē, negari nō potest, quin sit nullā, nedum iniqua. l. si expressum. ff. de appel. Cōis verò & principii, & mediū, & finis legitimus est: & iustus, nam plerumque cōstituitur, vbi ius est dubium, si ergo consuetudo attēditur multo magis communis attendi debet.

Sextò facit pro hac opinione vulgatū illud, & Iudicium populū nunquam cōtempseris vnus: quod ad id allegat Tiraq. in d. tract. de pœ. temp. caus. 5. 1. sub nu. 64. nec mirum: quia, vt sepē diximus, nemo sibi tantū arrogare debet, vt p̄ sapere præsumatur, quam plures simul fecerint.

Septimò expressè probari videtur hęc sententia affirmatiua in ca. nouimus. in §. j. extrā, de verb. sig. cui concord. c. de inducijs, circa med. 3. q. 3. & Insti. de hered. insti. in prin. nā i d. §. j. traditur, q̄ ex diuersis Pontificū rescriptis ea recipiūt, quæ à pluribus Pontificib⁹ fuerint approbata, & plurib⁹ opinio attenditur, sed communis est huiusmodi, ergo &c.

Sed posset opponi, longè diuersos esse terminos d. c. nouimus, à terminis quæst. nostræ, cum ibi sumus in rescriptis summorum Pontificum, quæ necessario sunt seruanda, nos verò loquimur de opinionibus Doctorum, quæ solum sunt probabiles: verū solutio est in promptu, nam diuersa quoq; ratio est inter summum Pontificem, & iudicē: nam Papa potest reprobare rescripta, & tollere leges, vnde nō erat opus q̄ adhereret rescripto à plurib⁹ approbato, sed summus Pontifex facit vim in hoc, & ex eo mouetur, ergo apparet, q̄ habetur ratio opinionis à pluribus firmata, & si Papa eam approbat, iudex non debet improbare.

Octauò cōprobatur ista opi. ex l. scire oportet. in §. aliud. ff. de excusa. tu. vbi legislator cōtra verba expressæ legis sequitur sententiā Ceruidij, Sceuolæ, Pauli, & Domintij Vlpiani, & sic pluriū, & stringitur ille contextus, quia I. C. fundat decisionem in autoritate istorum, nam dicitur ibi. ita enim & Ceruidius, ponderando dicit. enim, quæ est redditua ratio nis, l. si. §. pe. ff. de excep. dol. apparet, q̄ illa est ratio: præterea non refert eos simpliciter, sed addit, quòd sunt Choryphei Iuris prudentium, quòd clarè ostendit I. C. moueri eorum autoritate.

Nonò iuuatur hęc sententia ex tex. satis pulchro in l. Diui. ff. de iur. pat. Vbi Imp. reclarus ibi, à I. C. mouetur ad mutandam sententiam, quia contraria à Saluio Iuliano, & plurib⁹ alijs erat comprobata.

Decimò, & vlt. pro cōmuni induci potest hęc ratio. Nam si communis non attenderetur, suborirentur plura incommoda, & absurda, at ista fugienda sunt. Ergo &c.

Maior ex pluribus deduci potest, & præcipuè ex tribus, Primò, quia oriretur tanta confusio, vt nulla vnquam lis vel rarò ad finem perduceretur.

Nā aut causa decidēda est legib⁹, & vtriq; cū rarè accidat casus, qui lege expressa decidatur, leges à simili hinc inde velut corium extorquentur, adeo quod incerta remanebit resolutio, aut causa terminanda est rationibus, & quidē tot, & tanta ex vtraque parte afferuntur rationes, quibus veritas potius obruitur, quàm ostendatur.

Secundò deducitur, quia facilius veritas reperiretur à paucioribus quàm à pluribus, quod est contra rationem naturalem, l. si. C. de fideicommiss.

Tertiò, & vlt. quia potius standū esset phantasij vnus, quàm vigilijs, & laboribus tot Excellentij viorum, quorū autoritate constituitur ipsa cōis contra. c. 1. & seqq. 65. dist. Et ex his satis clarè apparet, etiam in puncto iuris, communem iudicando, & consulendo esse attendendam, quod alijs pluribus iuribus, & rationibus posset comprobari, sed omitto, cum per hęc clarissima appareat veritas huius opinionis. Cōcludo ergo, in iudicando, & consulendo cōmunem opinionem Doctorum esse attendendam.

Communis Opinio quando attendenda sit, vel non.

TITVLVS IX.

Summa Notabilium

- 1 COMMVNIS opi. de qua dubitatur, an sit communis non attenditur.
2 Communis opi. in consictu communium non attenditur.
3 Magis communis præfertur communi.
4 Præsumptio vna tollit aliam minus efficacem.
5 Generalia, vbi defunt indiuidua, possunt allegari ad decisionem causarum, secus alijs, nu. 7.
6 Communem opin. à remotis non attendi.
7 Specialia potius attendenda, quàm generalia.
8 Magis commu. generalem videri præferendam communi in limitatione, contrarium, nu. 11.
9 Doctor generaliter loquens debet generaliter intelligi.
10 Magis commu. potest limitari per communem contrariā.
11 Cōis in limitatione non cōtrariatur magis com. generali.
12 Exceptio præsupponit regulam in contrarium. Etiam specificè. nu. 15.
13 Communis attenditur, licet contra eam tenuerit Innocen. vel Bartol. vel Bartol. vel sim.
14 Communis non attenditur, si habeat in contrarium Archidiaconum super 6. contrarium, nu. 20.
15 Opinio Archidiaconi super 6. præfertur cæterorum sententiæ. Declar. numero 19.
16 Communis non attenditur, si contra eam teneat gloss. Cōtrarium numero 28.
17 Glossa autoritate omnes alios Doct. antecellit. Declar. nu. 23.
18 Opinio Glossæ omnino est seruanda Fall. nu. 25.
19 Autoritas Glossæ probabilis est, non necessaria.
20 Glossa Idolus aduocatorum.
21 Communem contra opinionem præceptoris non attēdi. Contrarium, num. 33.
22 Opinio præceptoris est defendenda.
23 Præceptor tanquā pater amandus, & colendus.
24 Præceptoris esse credendum.
25 Veritas anteponenda amicitia, & affinitati.
26 Communis, contra quàm cōsuluit collegium Doct. nō attenditur. Contrarium, num. 36. lim. numero 52. Sublimi. num. 53.
27 Collegium potest constitui per tres tantum personas.
28 Collegium remanet, & conseruatur in vno solo.
29 Doctorellorum infinitus est numerus.
30 Omnes de collegio censentur vna persona ficta.
31 Collegium dicitur vnum corpus.
32 Collegium venit appellatione personæ.
33 Collegium potest contrahere cum vno de collegio.
34 Vnusquisque de collegio duplicis personæ vice fungitur.
35 Collegium aliud, aliud singuli de collegio.
36 Aduocatus collegij non dicitur singulorum aduocatus.
37 Res collegij non sunt singulorum de collegio.
38 Libertus à collegio manumissus nō tenetur habere honorem singulis de collegio.
39 Collegium remanet mortuis singulis de collegio.
40 Consilium collegij habet maiorem præsumptionem consilij particularis Doct.
41 Autoritas collegij Doct. æquiparatur autoritati antiqui.
42 Communis habens in contrarium decisionem Rotæ, non attenditur. Contrarium, nu. 60. Limit. nu. 65. Sublimit. num. 67. Quid in ipsa Rota. nu. 68.

- 55 Decisio Rotæ facit communem, & magis com. Contrariū nu. 63.
56 Auditores Rotæ singuli Excellentiss.
57 Auditorum Rotæ laudes.
58 Rota quandoque rotat.
59 Decisiones Rotæ contrariæ.
60 Decisiones Rotæ non sunt approbatæ à Pontifice, vnde sunt solum probabiles.
61 Rota non est maioris autoritatis, quàm Bar.
62 Rotam autoritate æquiparari Doct. antiquo Excel.
63 Decisiones Neap. habere vim legis.
64 Communis habens contra se autoritatem sancti non attenditur, Intel. nu. 71. & 73.
65 Sanctorum dictis omnino standum, Intel. numero 72. & 73.
66 Legistis magis creditur, quàm canonistis in materia legali.
67 Canonistis magis creditur, q̄ Thologis in materia vsurę vel sim.
68 Communis constituta à non peritis non attenditur.
69 Communem non attendi, contra quam tenuit Papa magis straliter loquendo, contrarium, nu. 78.
70 Dicta à principe animo non condendi legem non seruatur pro lege.
71 Communis non seruatur, quoties cōtraria videtur verior. Contrarium nu. 81.
72 Communis attenditur, licet contra eam fuerit iudicatum. fall. numero 84.
73 Exemplis iudicare non debemus.
74 Communis non seruatur, quando contraria fauet potestati clauium.
75 Cōmunis conuicta viua, & vrgenti ratine oadhuc videtur attendenda. contrarium n. 87. Fall. numero 88. 91. & 92. Quid de facto. numero 95.
76 Leges ante omnia seruandas esse.
77 Rationem frustra quarimus, vbi habemus legem.
78 Rationes vrgentes ad conuincendam communem quæ sint, repositum est in arbitrio iudicis.
79 Iudex in sindicatu debet defendere, rationes fuisse aptas ad conuincendum communem.
80 Nihil tam clarum in iure, quin aliquam possit recipere dubitationem.
81 Communis non attenditur, quoties contraria est roborata consuetudine. lim. nu. 99.
82 Consuetudo etiam praua excusat à pœna.
83 Communis dura, & rigorosa non seruatur. contrarium, n. 104. Prima opin. limit. pluribus modis, n. 106. & 108.
84 Doctores esse speculatores boni, & æqui.
85 Aequitas præfertur rigori, & ob æquitatem receditur à reg. iur. Declar. nu. 103. Fal. nu. 107.
86 Regula debemus stare, donec non probetur limit.
87 Communis non seruatur, quando contraria fauet causæ apprimè fauorabili, putā matrimonio, & simi. cōtrariū nu. 110. Prima opi. lim. nu. 113. 114. 115. & 116.
88 Fraurabilibus non est adeo indulgendum, vt cæteris fiat iniuria.
89 Priuilegia in tertij præiudicium non sunt multiplicanda.
90 Error facit ius. Fal. nu. 119.
91 Communis opi. euidenter erronea non attenditur.
92 Communis nulla lege, sed ratione tantum munita non attenditur. concontrarium nu. 124.
93 Erubescimus sine lege loqui.
94 Rationem adducens non dicitur loqui sine lege.
95 Lex vbi non reperitur, ad principem pro decisione recurrendum.
96 Ratio naturalis pro lege allegatur, vbi deficit lex.
97 Consistens in ratione lex esse dicitur.
98 Ratio viua vbi viget, frustra quaritur lex.
99 Communem nulla lege, & ratione munitam non seruandam. contrarium nu. 130.
100 Doctore Excel. nihil alleganti nō creditur, & quomodo.
101 Communis habens contra se regulam à remotis seruanda est, secus si sit in terminis. nu. 134. fal. nu. 133.
102 Regula idem est, quod ius.
103 Communes opi. contra legem.
104 Communis contra. tex. in terminis visum à tenentibus com. seruanda est, secus si non sit visus textus, nu. 137.
105 Communis contra autoritatem Theophili super Insti. attenditur, contrarium nu. 139. conclusio 140.
106 Communis in vno ex æquiparatis habet locū, & in alio. Fallit. numero 142.

- 143 Communem non seruari, quādo in casu æquiparato contrarium fuit iudicatum, contrarium n. 144. Fallit, nu. 145.
- 146 Communis quando adest iusta causa non attenditur. Fallit num. 149.
- 147 Ex causa receditur à lege, & à regulis iuris.
- 148 Consuetudo ex causa potest auferre ius ab vno, & dare alteri.
- 150 Iusta causa recedendi à com. quæ sit, remissiuè.
- 151 Com. canonistarum quando præferatur communi legistarum, & e contra. Primò in materia peccati, postea in alia, num. 154. 156. 157. 159. & 160.
- 152 Ius Can. contrarium iuri ciuili in materia peccati, & in terris imperij præfertur iuri ciuili, etiā in foro seculari. nu. 153.
- 155 Ius cano. seruatur indistinctè in terris Ecclesiæ. Et vtroque foro. numero 156.
- 158 Ius ciuile seruatur in terris imperii extra materiā peccati.
- 161 Communem tempore litis contest. præferri cõmuni superuenienti. contrarium nu. 163.
- 162 Ius superueniens post litem contestatam non prodest.
- 154 Quando sunt cõmunes hinc inde nec datur magis com. difficilè est iudicare. Et quæ opinio sit attendenda.
- 165 Prima opinio verior in conscientia amplectenda.
- 166 Iudex in causis dubiis debet recurrere ad orationē, & spoliare se peccatis, q̄ impediūt, ne veritas reperiat, & n. 167.
- 168 Deinde opinio, quæ fauet habenti pro se aliquam iuris regulam, vt pro reo, vel sim.
- 169 Postea consulitur princeps.
- 170 Præterea iudex debet hortari, & cogere partes ad concordiam. numero, 171.
- 172 Postmodum esse bonum habere amicum iudicē, qui potest pro amico iudicare, contrarium nu. 174. & 175.
- 173 Aduocati debent studere facere sibi iudices beneuolos.
- 176 Iudicans amicitia, vel odio, peruertit iustitiam Christi, & damnatur.
- 177 Postremò Iudex debet diuidere per medium.

VIDIMVS, q̄ iudicando, & consulendo cõmunis opi. seruanda est, tam auctoritate Doctorum, quàm etiam de veritate, sed quoniā semper verum non est, & multi reperiuntur casus, in quibus absque dubio communis non attenditur, & multi etiam, qui non modicam continent difficultatem, ideò modo singuli referendi, & explanandi sunt.

CASVS I.

- Primus casus est, quādo dubitatur, an opinio, quæ dicitur communis, sit verè communis, putā, q̄ sint plures auctoritates contra eam, nec consistit de magis communi, & tunc concludendum est, communem istam non esse attendendam, ita Neuiz. in sua Syl. nup. lib. 5. nu. 74. & Lancel. Cõrad. in lib. de prætor. §. 2. tit. de senten. nu. 2. in 14. limit. post Deci. in cap. 1. in 1. lect. nu. 3. 2. extr. de cõf. & credo verissimū, nam si non apparet communis, non possumus dicere, seruandam esse, vel non esse, cum non entis nullæ sint partes. l. cum qui ades, cum vulg. ff. de vfucap.
- 2 Præterea in conflictu communium opi. non attenditur communis, vt tradit Nico. Moron. in tract. de fid. reg. & pa. part. 2. q. 12. num. 4. nam perinde est, ac si nulla daretur cõmunis. Rip. in respõ. 1. nu. 10. in tit. de sublit. quem refert, & sequitur Lancel. Cõrad. d. nu. 25. propè fin.

CASVS II.

- Secundus casus est, quando contra communem opin. est magis com. & hoc quoque casu absque vlla dubitatiõe cõcludendum est, communem non esse attendendam, sed magis com. ita vult in specie Gemi. in ca. 1. in 6. no. de sum. Tr. in 6. Negufan. in tract. de pigno. par. 2. in 1. memb. nu. 5. post med. ver. tamen indubitanter. las. in authen. si qua mulier nu. 14. C. de sacro. eccl. Purp. in l. si idem. ff. si vna actio, col. fin. nu. 14. ff. de iurisd. om. iud. Alci. in l. 1. in verb. Celsus ait. nu. 44. ff. si cer. pet. & cum hac conclusiõne pertranseunt Doct. omnes, probatur iuribus, & ratione, iuris per l. 1. ibi, & sanè crebrior. ff. de of. questor. l. Diu. ff. de iur. pat. l. 1. in prin. ff. de vent. in spic. c. 1. cum seq. 65. dist. c. nouimus, extrā de verb. sig. cum sim.
- Ratione demum probatur, quia communis seruatur, quoniā præsumitur verior, cum maiori numero, & auctoritate

4 Doct. fulcitur, sed præsumptio efficacior tollit præsumptionem minus efficacem, l. Diuus. ff. de integ. resti. cum adductis per Alciat. in tract. præsumpt. reg. 1. præsump. 9. in fi. Ergo & c.

Et hæc est sola differentia inter communem, & magis cõmunem opinionem, in reliquis simul conueniunt, & in vna dispositum habet locum, & in altera.

CASVS III.

Tertius est casus, quando habemus communem in genere, & à remotis, & in specie, vel in indiuiduo habemus aliquam auctoritatem. Et hoc casu videbatur dicendum, communem esse attendendam, nam quoties nō habemus iura, stationes, vel auctoritates in specie, sat est generalia allegare, secundum Præposit. in c. 1. in 1. no. extr. de frig. & malefi. quem ad id passim Doct. allegant. Contrarium tamen, q̄ cõmunis à remotis attendi non debeat, concludunt Neuiz. in d. Syl. nupt. li. 5. in 8. limit. nu. 72. Lancel. Cõrad. d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sen. n. 2. 5. in 15. limit. & D. meus Io. Pau. Lancel. in d. sua dispu. an, & quando atten. sit commu. opin. in 10. limit. cum concord.

Et huic sententiæ ipse quoque accedo, tū quia, licet permittatur allegare generalia, tamen non conceditur per ea iudicare, & ideò Generalia sunt omittenda secundū Aret. in cõf. 6. viso instrumento diuisionis. in prin. quem refert, & sequitur Neuiz. in cõf. 67. dicit Decius in prin. sub nu. 1. Roland. à Val. in cõf. 1. viso themate ex iuribus. nu. 4. lib. 1. Tum etiam quia potius standum est iuribus in specie quàm in genere. vt concludit Alex. in l. sed & si quis. §. q̄. situm. col. fi. nu. 15. in fi. ff. si quis e. aut. cum alijs iuriõ, & auctoritatibus copiose adductis per Neuiz. d. nu. 72. per totū.

Hoc tamen est aduertendum, q̄ licet dicamus communem istam non esse attendendam, non per hoc fatemur esse attendendas auctoritates singulas, nisi quantum apparebit earū sententiam verā esse iuribus, vel rationibus: quia compertū est, auctoritatē Doctoris non necessariam, sed probabilē esse.

CASVS IIII.

Quartus casus est, quando communis est in limitatione, magis communis est in regula, seu in pronunciatōe generali, verbi gratia. Doctores 20. tenent extraiudicalem cõfessionem parte præsentē plenè probare: Doctores 10. tenent id non procedere, q̄ cõfessio facta est calore iracundiæ.

9 Nemo casum hunc in specie tangit. Imprimis tamen magis communis attendenda videtur, nam indubitati iuris est, q̄ vbi habemus communes contrarias, magis cõmunis est attendenda: at magis communis generalis videtur conuaria communi in limitatione, ergo & c.

Minor deducitur, nam doct. indistinctè, & generaliter loquens non debet indistinctè, & generaliter intelligi, argu. l. 2. §. generaliter, cum vulg. ff. de leg. præstand. & tradit in proprijs terminis Doctorum, & communis opin. Socin. in cõf. 55. præstantissimè Doct. col. 3. nu. 7. li. 2. & generalis dispositio comprehendit singulos casus, licet sit maior ratio in vno, quā in alio, vt latè per Tiraq. in tract. de vtro. retrac. ti. §. 1. glo. 14. nu. 101. & alibi. Sed magis com. generalis affirmat, communis verò in limi. negat. quæ sunt contraria, Meritò & c.

11 Contrariū credo verius, cõmunem videlicet in limit. præferuari debere: Primò quia, vt respondit Grat. in cõf. 105. videtur treguam col. j. nu. 7. lib. 1. communis opin. pluribus, & insignibus auctoritatibus fulcita potest limitari per Doct. pauciores, & minoris auctoritatis, & limitatio erit attendenda, dummodò Doctores limitantes tot, & ij sint, vt faciant communem, & ego credo verum per infra scripta.

Secundò moueor retorquendo rationem in contrarium adductam, quia communis in limitatione non discordat nec contrariatur magis communi generali, quia limitatio non modo non negat regulam, sed potius eam probat, & omnino præsupponit. cap. dominus, & ibi gloss. 32. quæst. 7. l. quæsitum. §. denique. vbi gloss. Barto. & ceteri. ff. de fund. instruc.

Quinimò adeo præsupponit, vt inducat expressionem contrariam non etiam specificè, vt post alios, quos allegat, tradit Excellen. Dominus meus Cæsar Fiumag. in repet. l. in quartam, numero 186. ff. ad legem Falcid. l. ergo hoc casu communis non est cõtraria magis communi, nihil obstat quin attendi debeat.

CASVS

CASVS V.

Quintus est casus, quando contra communem tenuit In. vel Spec. vel Bar. vel alius Illustis Doct., & hoc casu absq; alia disputatione vnā cum Neuiz. in d. Syl. nupt. libr. 5. in 2. ampl. nu. 25. per totū, vbi omnes ferè celebres Doct. tam antiquos, quā mod. & tam in iure Pontificio, quam Cæsareo, 16 recenset. firma faciendā est conclusiõ, vt cõmunis omnino strattendenda, & ratio est in præptu, quia auctoritas, licet suprema Doctoris solius non potest adæquare, vel superare auctoritatem omnium Doctorum simul communem constituentium, vnde maior est præsumptio veritatis pro communi, quàm pro sententia vnus cuiusvis Doctoris.

CASVS VI.

Sextus casus est, quando contra communem est auctoritas Arch. super 6. Et hoc casu Doct. nō fuerūt cõcordes, alij 17 enim voluerunt, vt non præcommunis, sed opinio Archidiaconi attendenda sit, ita voluit Felin. in c. 1. col. pen. sub nu. 54. in 4. limit. & ibi post alios Cosc. in vlti. questio, nu. 25. extr. de cõf. quem referunt, & sequuntur Lancel. Cõrad. d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sen. sub nu. 24. in 4. lim. Cassan. in cõf. 10. viso processu moto. in fi. verbis, nu. 3. 1. Euerad. in suis locis leg. in loco ab auctor. post med. vers. quattuor occurrit, Guido. & D. meus Thobias in l. 1. in 4. limitat. ff. si cer. pet. Mouetur Fel. ad id dicendum, quoniam opinio Archi. super 6. præualet ceterorum sententiæ, vt ipse ibidem tradit, quæ sequitur Thom. Ferr. in trac. cautel. in caut. 19. snia scriben. in fi. & Io. Thier. in add. ad Bertach. in repet. in ver. Archidiaconus, in vlt. ver. & isti ad id comprobandum allegant Rot. in decisi. 348. in antiq. credo Fel. voluisse adducere dec. 1. in no. q̄ pater potest. in tit. de do. alijs deci. 248. in antiq. vbi Rota approbat opinionem Archid. licet contrariū videatur dispositum de iure communi Sed huic rationi volentes contrarium tueri, facile possumus respondere, & primò, q̄ Rota non mouetur auctoritate Archid. sed per text. ibi allegatum, & æquitatem iuris canonici.

Secundò dato, q̄ moueatur auctoritate Archidia. dico, q̄ non præfert eam ceterorum auctoritati, cum Rota neminè in contrarium adducat.

Tertiò, & vlti. resp. dato, verum esse, q̄ opinio Archid. præferatur sententiæ aliorum, tamen hoc non intelligitur de opinione singulorum, non ceterorum plurium simul tenentiū, prout sunt in communi, cū ne Hercules contra duos.

Quamobrem contrarium, vt scilicet non obstat contraria auctoritate Archi. super 6. communis opinio præferuari debeat, concludit Neuiz. d. nu. 25. post prin. ver. etiam si esset Archid. super 6.

Et huic opinioni tanquàm veriori, & ipse accedo, nam ea opinio tenenda est, q̄ vel est vel præsumitur verior, at cõmunis opi. multò verior præsumitur sententiæ Archi. quia cõmunis fulcitur auctoritate plurium, inter quos debet adesse faltem vnus maximæ auctoritatis, & sic æquandus ipso Archidiacono. Meritò, & c.

CASVS VII.

Septimus est casus, quando contra cõmunem tenuit Glo. & hoc quoque casu duæ sunt scriben. opiniones, quarū prima est negatiua, vt communis opi. non sit attendenda, sed opinio Glossæ, & hanc tenuerunt Fel. in c. 1. co. fi. sub nu. 54. in 2. lim. & ibi Fran. Cosc. in vl. q. in 2. limi. nu. 25. apostil. ad Abb. & alij extr. de cõf. Dec. in cõf. 23. & pro tenui facultate mea, & temporis. propè si. ver. nō obstat dicatur, ibi simpliciter opi. glossæ. hoc idem amplius sunt Purpur. in l. si idem cum eodem. §. si vna actio. co. fi. nu. 13. ff. de iurisd. om. iud. Cur. lun. in cõf. 160. præsupponitur in fac. suiff. in fi. nu. 12. quæ refert, & sequitur Laur. ab Occa. inter cõf. cri. diuer. To. 2. cõf. 66. in casu occurrenti. col. fi. sub num. 2. 1. Lancel. Cõrad. vbi supra sub nu. 24. in 2. limit. Ioan. Bap. Ferr. in cõf. 48. in causa matrimoniali. col. 1. nu. 3. lac. Nouel. ad reliq. regu. Pet. Duen. in regu. 6. glossæ opinio, versic. fallit etiam, quando contra com. nu. 6. cum sim. & huius sententiæ autor allegatur ab istis lac. Butrig. in l. j. in fi. C. qui. p. sua iurisd. sed Bur. ibi hoc non dicit, vt aduertunt Dec. & Io. Bologne. vbi infra, & nos supra titu. 3. sub num. 2. eius formalia verba retulimus, & ista videtur recepta opinio.

Mouetur isti ad opinionem istam tenendam ex pluribus, sed duo sunt, quæ magis vrgent, & primò, quia Glossa aucto. 22 ritate ceteros omnes Doctores antecellit, vt tradunt Bar. Bald. Alex. las. & reliqui oēs vno ore in l. vt vim. ff. de iust. & iur. latè Ant. Corset. in tract. de auctor. gl. per totū. cū latè cõ

gestis per Thom. Ferrat. in tract. cau. in caut. 17. magna est quæstio. num. 1. in fi. & nu. 2. 3. & 4. Neuiz. in d. Syl. nupt. lib. 5. sub nu. 25. in prin. lac. Nouel. d. reg. 6. in prin. Franc. Viui. in tract. commun. opi. lib. 5. opi. 182. iudex in iudicando, an te si. ver. nec recedendum est. Rolan. à Val. in cõf. 14. & si ambiguus iuris. nu. 39. & 40. lib. 3. & nouissimè per Card. Alban. in Lucubrat. ad Bar. in l. certi condictio. num. 5. ff. si cer. pet. Lauren. ab Occa. d. nu. 2. cum simi. at communis cõstat numero, & auctoritate Doctorum, Ergo & c.

Sed huius rationis dissolutio facilis est, nam vt diximus et de Archi. quando dicimus, Glossam antecellere omnibus, intelligitur de omnibus singulis, non omnibus, seu pluribus simul iunctis, & ita debent intelligi dicta Doct. supra re latorum, sed ad constituendam communem plures Doct. concurrunt. Meritò, & c.

24 Vlt. mouentur, nam opi. Glo. est omnino attendenda, nisi vltus sit in contrariū. But. in d. l. 1. in fi. C. qui pro sua iurisd. quem sequitur Doct. in d. l. vt vim. Bal. in l. fi. nu. 9. & ibi Ad. den. C. de pen. iud. qui mal. iud. latè alios cumulans Paris de put. in tract. de sindi. in verb. iudicare. c. 3. incip. an si iudex qui dedit. nu. 1. Curt. in cõf. 49. memoriæ recolende. nu. 32. Alex. in l. quæ dotis. nu. 4. ff. sol. matrim. & in l. 2. §. harum omnium, nu. 19. ff. de verborum obliga. in cõf. 9. viso, & discussio laborioso. colum. 2. nu. 4. & ibi Ad. den. lib. 2. & alibi sæpè copiose Deci. in cõf. 146. & pro tenui facultate mea examinatis. colum. 4. nu. 7. Bertrand. in cõf. 113. fateor tamē, & est verissimū, col. 1. in prin. nu. 1. 3. Christ. de Castell. in cõf. 37. post quoddam cõfiliū, n. 35 & 40. plenè Neuiz. sub d. nu. 25. in prin. Grat. cõf. 75. quamuis si prius, col. 4. nu. 2. lib. 2. Ioan. Bap. Ferrer. d. cõf. 48. co. 1. n. 3. Euerad. in d. loc. ab auctori. circa med. vers. verum tamē est. Roland. à Valle cõf. 94. præsupposita Communi sententiæ pro vera, n. 25. lib. 1. Marc. Mant. cõf. 2. visis scripturis præsentis causæ, col. fi. nu. 79. lib. 1. Hipol. Riminald. in §. hoc quoque, nu. 18. Insti. per quas person. nob. acq. Guliel. Mayn. in l. in totū, nu. 35. ff. de regul. iur. & alij plures passim, & est receptissima opinio: si ergo contra communem est Glossæ opinio & omni non seruanda, Communis attendi non poterit.

Huic quoque rationi facile possumus respondere, Tum quia dictum Butrig. & aliorum nō procedit de necessitate, sed profertur in modum consilij, nam cum veritas non facile possit reperiri, vtile est accedere opinioni Glossæ, cuius auctoritate defendimur, & excusamur: non autem cogimur eā sequi, quia auctoritas Glossæ præ probabilis est nō necessaria, ita tradit in specie Bal. l. cõuenticula. co. 2. sub. n. 3. post pri. ver. alio modo à probabili, C. de epis. & cler. Augus. Bero. in d. c. 1. col. fi. n. 272. extr. de cõf. Maria. Iu. l. cetero, col. 10. in fi. nu. 36. ff. de vulg. & pupil. alios allegas Hypol. Riminald. in §. fin. nu. 68. & seq. Insti. quib. alien. lic. vel nō, Gasp. Cabal. in tract. de cui. §. 3. nu. 113. & generaliter de quibuscūque doct. loquentes tradit communiter doct. in l. 1. ff. si cer. pet.

26 Tum etiam quia supradicta propositio non habet locum in dubio, vt in specie aduertunt Alex. in cõf. 51. cum dicatur, col. 2. nu. 4. lib. 4. & Euerard. in d. vers. verum tamen est. Laurent. ab Occa. d. cõf. 66. nu. 2. 1. in fi. post alios, & sentiunt ferè oēs supra allegati Doct. secus vero quā sumus in claris existente cõmuni opi. tria. q̄ clarè deducitur, quia omnes supradicti fatentur Glossæ sententiā nō esse feruandā, quoties lex, vel consuetudo est cõtra eam. At cõmunis habet vim legis, vel consuetudinis, & legi æquiparatur, quo ad hoc, vt atrededi debeat, vt latè supra diximus, & præstat. n. 30. cū se q. ergo & c.

Præterea nō est dubiū, maiorē veritatis præsumptionē habere Cõm, quā habeat opinio glo. Ex quibus concludendū est, Glossam solū in casu dubio nos sequi debere ex p̄lo anti quorū, qui recurrebant ad respon. sua forū Idolorū, q̄ de ali quo dubitabāt, nā gl. dicitur Idolum aduocatorū secundū Cyn. quæ referūt & sequuntur Alex. d. p. 51. n. 4. lib. 4. Io. Bologn. Rimu. & Recentiores oēs id. l. vt vim. ff. de iust. & iur. 28 Itaque altera superiori cõtraria est opin. vt cõmunis, non opin. Glossæ attendenda sit, huius sententiæ fuit Pet. de Lenadier. in tract. de Doctor. in 4. par. q. 47. Cassador. in decisi. 1. cõ tractus meo tempore, propè si. nu. 3. in tit. de vsur. Afflic. de c. 2. 1. dubitatur apud regiā. col. 2. nu. 4. idem sequitur Dec. sibi cõtrarius in d. c. 1. col. fi. n. 30. in 1. lect. & ibi Add. i. ver. aduertendum, nu. 34. Augu. Bero. nu. 7. 1. & seq. Marc. Mant. 113. per tot. & alij extr. de cõf. l. idem Deci. in l. vt vim. sub n. 34. circa prin. ver. & itaū hoc pcedit, & ibi Claud. de Seitel. l. lect. circa fi. sub n. 89. ver. aut verò sum? i actu iudicadi, Io. Bolog. n. 86. circa med. ver. in tātū hoc pcedit, Hip. Rimi. n. 95. & alij. ff. de iust. & iur. hac eandē sententiam amplectū

tur Neuz. sub d. n. 2. circa princ. ver. etiam si esset opi. Glo. sic. Rolan. a Val. d. conf. 94. nu. 2. lib. 1. Franc. Viul. de opin. 182. ante fi. ver. nec recedendum est, D. Io. Paul. Lancel. in d. sua disput. in 2. ampliat. & alij passim, adeo quod non sit dubitandum, quin haec sit magis communis, & recepta opin. vt ex numero, & auctoritate Docto. clarè apparet, & verissima.

Primò quia, vt dicit Neuz. ibidem, Doctores non praesumuntur tenere contra Glosam, cuius nouerunt quanta sit auctoritas, nisi habeant legem vel rationem

Secundò, & vltimò quia magis praesumitur pro communi opi. cum maiori numero & auctoritate Doct. nitatur.

CASVS VIII.

Ostius Casus est, quando contra communem est opi. Praeceptoris. Fingas, quod iudex, vel aduocatus habeat praemanibus casum, cuius pars affirmatiua communiter a doct. recepta sit, negatiua vero tenuerit eius praceptor.

Et hoc casu primo aspectu videbatur dicendum, communi non esse seruandam, sed sententiam Praeceptoris, 30 nam vulgatissimum est, vniuersum quod tenent, & opinio Praeceptoris sui sequi, ac defendere, l. dicere, in §. 1. ff. de arbit. l. 5. ff. de manu. vindic. tradit Aluif. de Alber. in sing. 177. debemus saluare, Bar. & ibi post alios las. in l. inter dum. §. 1. in fi. ff. de verbo. obli. puchrè Rainer. contra Signorol. inter conf. eiusdè Signorol. in con. vlt. in prin. Caccia. in trac. de mod. stud. in 3. documèto, in fi. Cagnol. in proem. ff. in §. fi. in prin. nu. 292. Camil. Plaut. in trac. de not. Crauet. lib. 1. c. 1. nu. 12. Io. franc. Far. in trac. de essent. infant. & c. c. 4. in fi. nu. 8. cum late adductis per Neuz. in d. Syl. nup. lib. 2. nu. 37. propè fi. &

31 ratio est duplex: prima, quia praceptor & aequè, ac pater amicus, & colendus est, l. liberto, iuncta gl. vlt. ff. de obseq. à liber. & libert. quam referunt, & sequuntur Calcialu. Plaut. & Fera. vbi supra, & alios late congerens Neuz. ibidem nu. 3.

32 Secunda est ratio, quia dicentem oportet credere suo praepceptori, vt post phylosophos tradit Zasius. in l. 2. §. post hunc maxima auctoritatis, in verb. perseverabant, nu. 7. ff. de orig. iur. & consonat rationi naturali, nam aliàs nihil, aut parum proficeretur.

33 Ceterum contrarium, quod communis, & hoc casu tenenda sit, firmat Neuz. in d. Syl. nupt. lib. 5. in 2. ampl. d. n. 37. propè fin. ver. etiam si esset opin. praepcept. quem secuti sunt Plaut. in rub. ff. de verb. obli. lib. 1. cap. 1. in fin. nu. 13. Lancel. Conrad. in d. lib. de prator. §. 2. in tit. de sentent. nu. 23. propè fi. in 7. ampliat. & D. Io. Paul. Lancel. in d. disput. in 5. amplia.

Et est verissimum, nam, aut respicimus personam Praeceptoris, & tunc nemo dubitat, attendendam esse communem opin. cum propter maiorem numerum eam tenentium maiorem habeat auctoritatem & praesumptionem. Aut habemus rationem personae iudicis, vel Aduocati, & tunc idem est dicendum: nam licet vnusquisque teneatur defendere opinionem Praeceptoris, tamen cum communis vera censeatur, communis est attendenda, nam amicus Socrates, amicus Plautus, sed magis amica veritas secundum Philosophum, què adducit Neuzian. sub d. nu. 3. post Alber. Abb. Io. de Anan. Caccialup. Capol. Deci. Petr. Gerard. Paul. Pic. & alios per eum collectos, & post Cor. Cagnol. & alios approbat Plautius ibidem num. 10. vbi enim de veritate agitur, nemini est parcendum, sed posthabita parentum, & amicorum obseruantia, omnino veritas est amplectenda, vt alios referes tradit Garz. in repet. l. Gallus, in §. item credendum, column. 4. numer. 9. ff. de liber. & posthum. & qui affectione motus contrarium faceret, peruerteret Iudicium Christi, capit. quicumque, c. 11. quaestio. 3.

CASVS IX.

Nonus Casus est, quando contra communem opin. est auctoritas Collegij Doct. puta, quod Collegium Bononienfe, Patauinum, Perusinum, vel simi. cõsulerit in casu aliquo contra communem.

Et hoc casu intrepidè concludendum videtur communi non esse attendendam, nam consilij parem, & forte maiorem praesertim veritatem ratione numeri Doct. in Collegijs enim plerumque maximus est Iuris peritorum numerus, & ratione auctoritatis quia adsunt Senes, qui propter maturitatè in signis sunt auctoritatis, quam ratione diligentia, nam ista consilia sunt habita prius diligenti discuf-

sione iurium, & rationum vtriusque partis, & communicato iuicem consilio inter omnes de Collegio, communis verò efficitur per adhaesionem complurium Docto. diuersis temporibus, vnde Doctores. isti tamquam singulares veritatem ipsius communis non omnimodò arguunt.

36 Sed contrarium, quod etiam hoc casu communis sit attendenda concludunt Neuz. in d. 2. ampl. sub num. 3. circa med. ver. etiam si esset auctoritas vnus collegij, & D. Ioan. Paul. Lancel. in d. sua disput. in 4. ampliat. quam sententia & ipse approbo, quia communis verior praesumitur, cum pro ea interueniat maior numerus & auctoritas Doctorum;

Primò quia in Collegijs à communiter accidentibus non est praefinitus certus Doct. numerus, vnde per paucos possunt 37 in eo adeste. Collegium enim potest constitui à tribus tantum personis, l. Neratius. ff. de verbo. signif. Imò in vno solo 38 remanet, & cõseruatur Collegium, arg. l. sicut. §. si. ff. quod cuiusque vniuers. c. 2. de postul. praelat. tradit Innoc. in c. postulasti. sub num. 1. ver. item si in collegiata, extrà de iur. par. Bal. in sua Magarit. in verb. collegium, vel eius ius, Franc. Niconit. in rep. rub. ff. solut. matrim. col. 30. nu. 2. Dec. in cõf. 131. maximi ponderis, col. 19. nu. 18. & fuit decisum in Parla. Delphin. vt per Francisc. Marc. in q. 134. quaritur an Ius, per tot. par. 1.

Præterea in istis Collegijs plerique doct. sunt rudes, & ignari, vt ipsa experientia docemur. Vnde ferunt Alexandrū 39 sæpè solitum dicere, Doctoreslorū infinitum esse numerum, & confirmat Purpur. in l. 1. nu. 45. ff. de offi. eius & c. Sed Doctores constituentes communes complures sunt, & singuli excellentes saltem respectu doctorū Collegij. Merito & c.

Secundò, & vlt. dato, in Collegio adeste multos Doctores, & singulos benè doctos, tamen in cõsilio Collegij non cõsiderantur & singulae personae per se, sed omnes simul censentur vna persona ficta. l. mortuo reo, & ibi Bal. in 2. not. n. 41. 2. ff. fideiussor. & vnum corpus & vt voluit Bart. in l. 1. nu. 2. C. de re vxor. action. nam collegium constituitur ex pluribus personis, quae tamquam membra iuris fictione cõficiunt vnum corpus, vt post complures, quos ad hoc congerit, tradit And. ab. Exc. in cap. cum omnes, numero, 130. ext. de 42 constit. vnde personae & appellatione venit Collegium, & vniuersitas secundum Bald. in l. quicumque, col. 3. nu. 9. propè fi. ver. item vniuersitas, c. de seru. fugi. cum cumulatim per Alexandr. in l. si quis mihi, §. feruus. nu. 9. ff. de acq. hæred.

Et quod nullo pacto in actu Collegij considerentur singulae personae clarè apparet ex istis. Nam Collegium potest contrahere cum vno de Collegio l. 1. §. si autem collegium, & ibi tradunt Bart. & Ang. in fi. Roman. sub nu. 1. in vlt. not. Alex. nu. 4. Soc. in 3. not. nu. 2. las. circa fin. nu. 8. Rip. nu. 4. & alij ff. ad trebel. & est communis opi. vt per se patet. At contractus sunt inter diuersas personas: ergo, & c.

44 Secundò, quia vnusquisque de Collegio duplicis personae vice fungitur, vt tradit Roma. in d. §. si autem collegium, num. 3. arg. l. si consul. ff. de adopt. & c. pen. §. nisi forte, de cõces. præbend.

45 Et hinc est, quod aliud est collegiū, aliud singuli de collegio, vt tradit las. in d. §. si autem collegium, nu. 2. & alij passim.

46 Tertio, quia Aduocat? Collegij, vel vniuersitatis non est aduocatus singulorum de collegio, vt ex alijs tradit D. Bened. Boni. lib. 1. de post. princ. ver. aduocatus etiam.

47 Quarto quia res collegij non dicuntur esse singulorum, l. ita. §. vniuersitatis ff. de rerum diuisio. §. vniuersitatis, Insti. eod.

Quintò quia manumissus à collegio honorem, qui à liberto patrono debetur, collegio non singulis debet habere, vnde eos non prohibetur vocare in ius, l. sed si hæc. §. manumittitur, ff. de in ius voc.

Sextò, & vlt. cõprobatur, nã mortuis singulis de collegio 49 remanet ipsum Collegiū, ita post gl. Inn. Bart. Abb. & alios respondet Alex. in cõf. 74. viso puncto, & diligenter, col. 1. n. 2. in fin. & seq. lib. 4. cū concord. Si ergo in actibus collegij non cõsiderantur singuli de collegio, siue sint multi, siue pauci, siue docti, siue ignari, nullum producent effectum, cum non entis nullae sint partes, l. eum qui cedes. ff. de vlticap.

Ex quibus omnibus cõcludendū est, cõem maiori numero, & auctoritate doct. niti, quã consilij collegij, & cõsequenter maiore habere veritatis praesumptione, praesertim quia in istis consilijs saltè de facto non laborant oēs de collegio, sed eliguntur, vt audiui, tres, vel ad summum quatuor, qui faciunt consilium, & factum cum reliquis de Collegio comunicat.

50 Benè verum est, consilium Collegij multo maiorem habere

bere praesumptionem consilio simplici Doct. vt aduertit Abb. in c. prudentiam, col. 2. in 3. not. nu. 4. in fi. extrà de offi. deleg. Dec. in conf. 400. viso eleganti consilij lib. 1. col. 1. què refert, & sequit Ant. Gabr. lib. 1. cõium cõclus. tri. de test. cõclus. 4. propè fi. in 39. illat. nu. 9. hoc idè voluit Curt. in cõf. 56. super eo, col. 3. nu. 4. circa med. ver. & magis est praesumendum, Lancell. Galia. in repe. l. centurio nu. 459. & ibi sequitur Ferdin. Loaz. in addit. ff. de vulg. & pup. & nouissimè refert, & sequitur Bernard. Alphan. in collect. iur. ciuil. ad l. 7. ff. de offic. quæst. propè fi. & est communis opi. vt ex nu. & auctoritate Docto. apparet. Vnde magis creditur consilio Collegij, vt inquit Gabriel vbi supra, quicquid in contrariū & male dicit Hier. Lanch. inter cõf. vlti. vol. diuers. in cõf. 169. maturè, ac diligenter, nu. 17. & seq. lib. 1.

Ergo crederem Collegium maximè auctoritatis, vt Bononiense, vel similia, equiparari & auctoritati vnus antiq. Doct. & celebris, licet de hoc non possit tradi certa regula, cum vnum collegium Doct. est maioris auctoritatis altero, & idem Collegium sit maioris auctoritatis vno tẽpore, puta qñ sunt in eo Doctores plures, & illustriores, quam alio tẽpore, & ideo id arbitrio Iudicis relinquimus.

51 Supradicta tamen conclusio Fall. & secundum Do. meum Io. Pau. Lancell. in loco ipsius Collegij, nam ibi nõ seruaetur communis, sed opinio Collegij, argum. l. de interpretatione, ff. de legib. & mihi probabile videtur, nam cū ciuitas vtatur interpretatione suorum Iuris prudentum, si omnes tenent illam opinionem, videtur inducere quandam cõmunem particularem illius loci.

52 Hoc tamen intelligerem in loco, vbi omnes Doct. sunt de Collegio, secus verò, vbi aliter sit, prout Bononia, vbi 12. tantum Doctores sunt in Collegio, nam cū remaneat maior pars extra collegium, quæ contrariū sentire potest, cessat ratio cõsuetudinis, & communis in eo loco introducitur.

Secundò & vlt. intelligerem in causis, in quibus non cõsultuit Collegium: secus in ipsa causa, in qua pro altera parte cõsultuit, nam propter affectionem tanquã suspectū Collegium non faceret opinionem pro ea, vt supra titu. 6. Inspect. 18. nu. 147. cum seqq.

CASVS X.

Decimus est casus, quando contra communem est Decisio Rotæ Romanae: Et hoc casu duæ sunt Doct. sententiae. Altera, vt communis non attendatur, sed Decisio, & hanc amplexi sunt Io. de Imo. in c. olim, propè fi. sub nu. 13. post med. ver. non obstat, etiam quod dicatur, & ibi And. Barba. col. 12. in prin. ext. de lit. contestat. quos refert, & sequitur Hyeron. Chucal. in addit. ad decis. in l. iura sanguinis, sub n. 7. in verb. contrarium tamen concludit, ante fi. Additionis. ver. & vbi est decisio Rotæ, ff. de regul. iur. & latissimè Gomef. in comment. ad Regu. Cancell. in proem. q. 2. in 4. fund. partis affirmat. ver. 4. pro ista parte non desunt, per tot.

55 Mouetur isti primò, quia Decisio Rotæ facit communem & magis communem opi. ita tradit Gomef. ibidem, & sequitur Sebafli. Vant. in tractat. de nullit. in tit. de nullit. sent. ex defect. iuris. deleg. nu. 20. & Ant. Grauat. in addit. ad Vest. in pract. lib. 6. c. 1. in verb. aequè omnibus, nu. 18. quod ex eo deducitur, nam Decisio rotæ habet plures Doctores, cum auditores sint 12. & admodum graues.

56 Nam in Rota Romana & eliguntur viri vnde quaque excellentiss. qui per rigidas examinationes in ea, velut aurum in fornace deputantur, vt inquit Galiaul. in rep. l. centurio, col. 10. propè fi. nu. 49. ver. & Auditores sacri palatii, ff. de vulg. & pupil. Purpur. in l. 1. col. 3. n. 292. ff. de offi. eius & c. & quotidie ex multipli Iuris prudentū de causis differentium concursu peritiores, & excellentiores efficiuntur.

Mutua enim, & frequètes disputationes, & opinionū cõmunications singulare producat scientiam & perpicax reddunt iudicium, & aptum ad omnium rerum cognitionem & perceptionem. ex quo horum auctoritas fadoe in excelso reposita est, vt nullus iudex ea audeat recedere, & corū virtutes tanquam stella in firmamento splendè, & elucet, aliisque complurib? laudibus decoratur, de quibus late possumus videre per Gomef. vbi supra, per Vant. ibidem nu. 17. & 20. per Marc. Mant. lib. 40. bferuat. Iur. ciuil. in obseruat. 38. Auditorum rotæ, Gratus in conf. 2. in causa Illustrium Comitum, in fi. lib. 1. Dec. in conf. 2. 18. in causa ad me tramisso, in prin. Neuz. in d. syl. nup. lib. 5. sub nu. 26. Ant. Galles. de vsu iudi. palat. apost. circa med. vsque ad fin. Fran. Vi.

ui. in tract. com. opi. lib. 1. opin. 182. Iudex in iudicando, post prin. Crot. in conf. 114. commissio facta fuit, col. 4. nu. 19. Iacob. Menochi. in tract. de arbit. iud. quaest. lib. 2. centur. 1. cas. 70. nu. 7. & 8. Nicol. Ant. Grauat. in addit. ad Vest. i. prax. lib. 2. c. 7. nu. 3. Franc. Marzar. in Epit. mater. fideicomis. in 2. part. q. 4. post med. & per alios passim: Sed Docto. cõmunè constituentes sunt tantummodo septem, & parum graues, cum vnusquisque licet minimus faciat numerum in cõmuni. Merito, & c.

Verum hæc ratio cuitatur negando, Decisionem Rotæ facere opinionem communem, vt infra deducemus.

Secundò, & vlt. mouetur isti, nam cõmunis opi. constituitur per opiniones firmatas legendò, cõsulendo, tractando, attendendo, vel alio simili actu, & per adhaesionem pluriū Doctorem variis, & diuersis temporibus, nec aliter comunicato simul consilio, quo casu nõ potest argui omnimoda veritas opinionis, cum Doct. faciant, sicut aues, quæ quando vna volat, omnes sequuntur, vt tradit Dec. in conf. 494. quod supra maturè, propè fi. sub nu. 15. cum similib.

Econtra verò Decisio Rotæ sit iudicando, in quo maius inest periculum, & firmatur maturo consilio prius inter Auditores, & inter causarū patronos verbis & scriptis pluries exagitata causa, ex quibus veritas facilius elici potest, & magis praesumitur.

Ceterum si volumus contrariè partem tueri, possumus respòdere, quod quamuis istud verum sit regulariter, tamè sæpius fallit, nam vt solebat dicere Casarellus aduocatus 58 Romanus, quandoque Rota rotat, vt post alios referunt, & sequuntur Neuz. sub d. nu. 62. circa med. & Mant. in d. obferuat. 38. ver. & plus, quod plerumque nam quadoque bonus dormitat Homerus, & hinc oritur, quod reperitur de 59 cõsiones Rotæ contrariæ & inuicem pugnant, vt in quibusdam casibus eas adducunt Anto. Gallici. in tract. ad formul. camera. oblig. in tit. de processu ipso, sub nu. 4. per Iac. Monoch. in tract. de arbit. iud. quaest. lib. 1. q. 52. nu. 14. & alibi passim per alios allegantur.

Et contra praesumitur quoque pro cõmuni opin. quæ licet per adhaesionem Docto. diuer. temporibus fiat, non tamen per hoc priuatur sua praesumptione.

60 Quamobrem contraria superiori est opinio, vt communis attendatur, licet in contrarium sit Decisio Rotæ, & ita voluit Corn. in con. 33. licet plerumque, col. 2. sub n. 1. ver. tamen his non obstat lib. 1. & sequuntur Neuz. sub d. nu. 62. post princ. vbi refert idem sequi Barba. in ca. 1. c. 12. de p. bat. Grat. conf. 14. 1. in causa Francisci de Gambo. colum. 2. nume. 7. lib. 2. Franc. Viul. in opin. 182. post prin. ver. hinc est, quod Iudex, & nouissimè D. meus Ioan. Paul. Lancel. in d. di sputat. in 4. ampliat. & mihi placet ex pluribus.

Primò, quia communis omnino seruanda est, sed Decisio nem Rotæ non cogimur sequi, nam Decis. ista sunt probabiles tantum, non necessariae, ex quo à Potifice non sunt approbatae, ita concludit Card. Zabar. in c. pastoris circa med. ver. si not. ex hoc. ext. de fid. instr. quem referunt, & sequuntur Gemi. in c. duobus, co. 6. circa med. ver. sed domini de rota, de rescri. in 6. And. Barbat. super Clement. in rub. de summ. trini. col. si. ver. & si esset dicendum, nu. 18. Felin. in c. ex parte nu. 26. ver. sic. decisio, & ibi Rip. nu. 83. ex. de rescri. omnes ferè Moderni in l. 1. vbi ibi præcipuè las. col. 5. nu. 30. & ibi Purpur. in Addit. in ver. D. de Rota, Dec. in lectura 1. n. 25. & in 2. nu. 75. Iacob. Nig. nu. 62. circa princ. Rip. nu. 64. Io. holognet. nu. 38. post prin. ver. & contra decisiones Rotæ, & reliqui, ff. cer. pet. Bapt. de S. Blas. in repe. rub. proem. Decret. in 8. q. Nicol. Euerad. in suis loc. leg. in loc. ab Autoritate, circa med. versiculo, ex quo sequitur, quod argumētum ab auctoritate. Cagnol. in rub. ff. de regulis iuris, propè fi. nu. 26. & ita fuit decisum per ipsam Rotam, vt per Chaffan. decis. 17. erant in ecclef. Aquesi, propè fi. ver. sic. nec iudex cogitur, nu. 7. in tit. de præbend. Marc. Anto. in dicta obser. 38. circa med. ver. imò est semper vbi id memoria tenendū inquit Franc. Viul. vbi supra, & alij: & est receptissimum, vt per se patet, & testatur Viuia. ibidè, si ergo cõs de necessitate attèdi debet, decisio verò Rotæ minus, q̄ absurdissimū esset dicere omittendū esse cõem, & decis. Rot. amplectendā.

62 Secundo Rota nõ est & maioris auctoritatis, q̄ sit Bar. vt tradit Cor. id. q. 3. 2. sub nu. 1. ver. his tñ nõ obstat. l. 1. què referunt, & sequuntur Neuz. sub dicto. n. 62. post prin. ver. & dicit Cor. & Franc. Viuia. dicta opi. 182. ante med. ver. de hoc nõ est mirandū, at cõis praesertim opi. Bar. vt si 5. casu. Merito, & c.

Tertio, & vlt. quia quicquid dicit Gomef. Vant. & Grauat. 63 Decisio Rotæ non constituit cõmune opinionem. Tum

quia, licet auditores sint 12. tamen sex tantum, & pauciores possunt facere decisionem, ut est clarissimū, & deducit pulchrè Anto. Galle. de vsu iudic. Pala. Apost. post med. ver. peractis in formationibus. cum versu. seq. qui numerus non facit cōmunem opi. & maior auditorum numerus, cum possit abesse, nō debet haberi in consideratione, iuxta reg. l. nō hoc. C. vnde legi.

Tum etiam, quia licet auditores omnes adessent, tamē nō facerent communem, cum non singuli auditores confiderentur, sed omnes simul iuris fictione faciāt vnum corpus, & personam, per ea, quę supra dixi in præcedenti casu de collegio: & communis non constituitur numero plurium, qui habentur loquo vnus, & post alios tradit Ioan. Crot. in cō. si. 3. 4. viso, col. 3. numero 18.

64 Rota autem propter auctoritatem æquiparabitur Doct. antiquo excellentissi. vt fuit Barto. & similiter iuxta dictum Cornici, Neuiza. & Viuia. supra relatum. Ex quibus concludo, communem esse attendendam, licet contrarium tenuerit Rota Romana.

65 Id tamen non procedit, quando contra communem est decisio Neapolitana, vel alia simil. & ratio est, quoniam decisiones Neapolitanę habet vim legis, ita per illud consilium decisum fuit, vt per Affli. in decis. 96. fuit in sacro. sub nu. 11. versic. sed quia in hoc. & decisio. 169. in dicta causa, post sententiam in si. nu. 9. post alios quos allegat, quem referunt, & sequuntur Ioan. Bolognet. in d. l. 1. sub nu. 3. 8. post princ. versic. sed decisio sacri, ff. si cert. peta. Robert. Marant. de ordi. iudi. parte. 2. 6. partis princip. acti. 2. sub nu. 4. & in 3. parte, in 2. acti. sub nu. 2. 1. eiusdem 6. partis princip. Anton. Graua. in additio. ad Vest. in prax. lib. 6. ca. 1. nume. 17. Fran. Viuia. in dicta opinio. 182. circa. med. versic. sed. reuertendo ad institutum. Prospe. Carauit. super Rit. mag. Curi. in Rit. 190. nume. 6. cum similib. at non est dubium communem ommittendam, quando in contrarium est lex. Ergo, &c.

66 Hoc tamen procedit, si solum in locis ad quę iurisdictio confi. Neapoli. extenditur: secus verò alibi, iuxta l. extrā territorium. & ibi tradita à scribentib. ff. de iuris. om. iudi.

67 An verò supra firmata conclusio habeat locum in ipsa Rota, vt recedat à decisione propter communem, de iure videtur, quòd sic. Nam rationes supra allegatę, militant etiam in ipsa Rota, præsertim cum non sit nouum, vt rota recedat ab eo, quod aliàs fuit decisum, vt supra aduertimus. In hoc tamen standum est consuetudini, & stylo ipsius Rotę.

CASVS XI.

Vndecimus Casus est, quando cōtra communem opinionem fuit auctoritas alicuius sancti: & in hoc omiſſa disputatione concludendum est, communem nō esse attendendam, ita Neuiza. in dicta sylua nupt. lib. 5. in 2. limita. numero, 66. quę referunt, & sequuntur Lancol. Conra. in dicto libro, de Præto. §. 2. in tit. de senten. nu. 2. 5. in 8. limita. Do. Io. Paul. Lancel. in dicta sua disput. An. & quando attenden. sit com. opi. in 2. limita. & alij passim, & huic sententię ipse quoque adheret.

Nam vbi habemus ius clarum, non debemus inniti præsumptionibus. l. si pater. §. quoties cum vulgar. ff. de manu. miss. vindict.

70 At communis nō est, sed præsumit vera: Dicta verò f. sanctorū taquam lex verè, & certè sunt attendenda, ca. sunt nō nulli, circa me. 16. q. 1. ca. 2. circa si. de cler. non baptiz. tradit Abb. in cap. cum sint. in primo notab. nu. 2. extrā de decim. Doct. communiter in l. 1. ff. si cer. pet. vt post alios testatur de communi ibi Cagno. num. 163. Rober. Mara. de ord. iudic. par. 3. nu. 78. & seq. cum adductis per Euerard. in dicto loco ab authoritate, pag. 4. versic. hinc etiam est, quod validū Meritò, &c.

71 Hęc conclusio intelligenda est, si dicta sanctorum sint roborata auctoritate Veteris vel Noui testamenti, secus a liās, ita Neuiz. & reliqui vbi supra. Nā ita demū statur f. dictis sanctorum, si sint roborata auctoritate Veteris vel Noui testamenti, Glo. est singu. in ca. de libellis. in verbo, illorū. 26. dist. quam referunt, & sequuntur Doct. communiter in d. l. 1. ff. si cer. pet. Maran. vbi s. & alij adducti p. Euerard. ibidē.

72 Secundo ipse intelligerem hanc conclusionem in materia spiritali vel concernente peccatum, vt est materia iuramenti, vsurarum, vel similib. Secus verò in materia merè legali, quia tunc crederet seruandam esse communē earatione, quia doctores sunt periti de materia legali, Sancti verò nō.

74 Ex qua ratione videm, qd in his, quę spectat ad leges, magis credit Legistis, quā Canonistis, ita post Ant. de Bu. in c. at si clerici, extrā de iudi. tradit Nicol. Mil. i suo Repertorio. in verbo, Doctores Decretorum, sub n. 28. circa princip. Neuiz. ibidē sub n. 69. post pri. ver. ideo i materia legali, cū sim.

Et eadē ratione maioris peritię, in materia morali de iure Diuino vt vsurarum, & similib. magis credit Canonistis, quā Theologis, quorū studiū pertinet ad interpretandū ius Diuinū quo ad opera D. N. Iesu Christi, ita cōcludit Petr. de Ancha. in quæst. sua, incip. antiquis & modernis temporib. quem referunt, & sequuntur, alios etiam ad id cumulantes Neuiz. sub dicto nu. 69. circa med. versic. vbi quòd quando Canonistę. & Euerard. in dicto loco ab Auctoritate, circa med. ver. sed circa istud cadit pulchrum. cum alijs concord.

CASVS XII.

Duodecimus Casus est, quando auctores communis opinio nō sunt periti de materia, super qua est cōmunis. fingamus Doctores Decretorum tantum vt erant multi ex antiquis tenere aliquid communiter, quod sit de materia merè legali, vel contra, Doctores Legum tantum communiter firmare, quod peculiare est Canonistis.

75 Et hoc quoque casu firma est facienda conclusio, f. communem non debere attendi, ita tenent Neuiz. dicto n. 69. in 5. limita. Io. Bolognet. in dicta l. 1. nu. 43. in si. in 6. limita. ff. si cer. pet. & Do. Io. Pau. Lancel. in dicta dispu. in 6. limita. & mihi verissimum videtur ea potissimum ratione, omiſſis iuribus, auctoritatibus, & exemplis fusè per Neuiz. collect. dicto nu. 69. quia cessat alterum requisitum communis: nempe auctoritas, cum enim pro rudibus & ignatis non præsumatur, cessat opinio, & auctoritas, iuxta tradita supra tit. 2. per tot. & faciunt tradita per Ful. Constant. in princip. Inſtit. de donationib. in 4. notab.

CASVS XIII.

Tertiūdecimus est Casus, quando contra communē opinionem tenuit Papa magistraliter loquendo, non legem cōdendo. Exemplum erit historia Anton. de Rosellis posita à Bertrachi. in tract. de Episc. in 4. lib. & relata per do. Io. Pau. Lancel. in dicta dispu. in amplia. 1. quę est,

Papa promissit Antonio quædam sua scripta edenti, creare eum Cardinalem: & cum Antonius in lucem misisset scripta illa, & dignitatē petiisset, Pontifex repellit cum tanquā bigamum, qui ad Cardinalatus dignitatem promoueri nequit, cui replicauit Antonius, communem esse in cōtrariū: at Papa subdit, se non teneri seruare communem, & sic magistraliter locutus est.

76 In hoc casu videbatur omninò respondendum, f. cōmunem nō esse seruandam: Nā si summus Pontifex, qui omnia iura in serinio pectoris habere dicitur, aliquid firmat, illud omninò est seruandum. §. sed & quod Principi. Inſti. de iure nat. gen. & ciui. cap. nouimus. cum gloss. in verbo, pluribus. de verbo. significa.

77 In contrariū tamen est veritas, vt scilicet cōmunis f. etiā isto casu amplectenda sit, vt voluit Hostien. in cap. pastoralis, extrā de decimis. quem referunt, & sequuntur Io. Bertrachi. in dicto tract. de Episc. Neuiz. in dicta sylua nupt. lib. 5. nu. 25. in 2. amplia. Conrad. in dicto lib. de Præto. in tit. de senten. nu. 23. in 2. amplia. Mant. in ca. 1. nu. 110. in fin. extrā de constitu. Viuia. dicta opi. 182. post princ. versic. nec est curandum si Papa. Io. Bolognet. in l. 1. sub nu. 42. versic. item procedit. ff. si cer. pet. & Do. meus Io. Pau. Lancel. vbi supra. cum concord. & est communis opin. vt testatur Neuiz. dicto nu. 25. & per se patet, atque etiam vera.

Nam si Princeps non disponat animo condendi legem, vt referibendo, vel aliter statuendo, prout facit in dicto cap. nouimus.

78 Cetera ab eo prolata non seruantur pro lege, nec attenduntur. argum. l. ex stipulatione. in si. ff. de senten. & interlo. om. iudic. §. sed & quod Principi. & ibi gl. 1. Aren. Port. & alij Inſtit. de nat. gen. & ciui. At hic Papa magistraliter loquitur non condendo legem. Merito, &c.

Vnde dixit Claud. Seifel. in repe. l. vim. nu. 177. ff. de iusti. & iure: quòd opinio Papę magistraliter loquentis, non habet plus roboris, quā dictū alterius viri. & sic Ant. de Rosel. poterat se tueri hac conclusione, secundum Do. Lancel.

CASVS XIII.

Quartusdecimus est Casus, quando opinio contraria communi vi-

muni videtur verior. fingamus, opinionem contra communem niti boni rationibus, sed non talibus vt eam penitus verioram ostendant: & hoc casu videtur communem non esse seruandam: nam si opinio contra communem videtur verior, sumus in claris, vnde non est opus præsumptionibus, vulg. l. continuus §. cum ita. ff. de verbo. obliga. & ita sentit Ripa in resp. 1. nu. 10. in tit. de subſtit. & pact. in mat. adiec. vbi dicit communem non attendendam, quoties habet aliquā coniecturam in contrarium.

81 Verum opinionem contrariam, vt etiam hoc casu attendenda sit communis opinio, tenet Fulgo. in cōsi. 33. Titius in testamento suo. circa med. sub nu. 1. ver. ego autem cum stricta. quem referunt, & sequuntur Neuiz. in dicta syl. nup. lib. 5. in 3. amplia. nu. 61. Conrad. ibidem nume. 23. in 4. amplia. Io. Bolognet. in d. l. 1. nu. 42. in fine, in 4. amplia. ff. si cert. peta. Franc. Viui. in dicta opi. 182. post prin. versic. nec est curandum & alij passim, & mihi veravideatur.

Nam cum non constet de certa veritate contrarię opinionis, non possumus dicere esse in claris, sed in dubio: quo casu opinionem, quę vera præsumitur, sequi debemus. At communis opinio est vera, ergo &c.

CASVS XV.

Quintusdecimus Casus est, quando contra communem fuit iudicatum: & hoc casu concludendum est communem esse attendendam, auctoritatibus, & ratione. Primò quia ita tradunt Neuiz. vbi supra, in 4. amplia. nu. 62. Lancel. Conrad. in dicto libro de Præto. §. 2. in tit. de senten. sub nu. 23. in 5. amplia. Do. Io. Pau. Lancel. in dicta sua disputa. an. & quando attendenda sit communis opinio, in 3. amplia. cum si.

Ratione demum, Quoniam iudicando, & consulendo veritatem ante oculos habere debemus, non f. verò moueri exemplis, l. nemo. C. de sentē. & interlo. om. iud. cum fusè adductis per Neuiz. in dict. nu. 62. sed communis habet præsumptionem veritatis pro se. Merito, &c.

82 Hęc tamen conclusio non habet locum, quoties contra communem toties est iudicatum, vt consuetudo contra eam fuerit inducta, quia tunc in loco consuetudinis nō communis, sed consuetudo est seruanda, vt infra Casu. 18.

CASVS XVI.

Sextusdecimus est casus, quando opinio contraria communi fauet Potestati Clauium, & in hoc Felin. post Hostien. & Ioan. Andre. ab eo relatos, in c. 1. col. fina. sub nume. 54. in 5. limitatio. & ibi Franc. Cofci. in vltimo quæſito, sub nume. 25. extrā de constitutionib. & Conrad. vbi supra, sub nume. 85. ro 24. in 5. limita. cōcludunt communem non esse attendendam, quod luce Meridiana clarius est, cum absolutè Papa omnia possit, vnde cessat præsumptio veritatis, quę est pro communi, l. cōtinuus. §. cum ita. ff. de verbo. obliga.

CASVS XVII.

Decimusseptimus Casus est, quando communis opinio conuincit viua, & vrgenti ratione, vel contraria melioribus, & efficacioribus niti rationibus.

Et hoc casu videbatur communem esse attendendam. Nam f. indubitatè iuris est, ante omnia leges, & consuetudines esse attendendas, c. 1. & ibi Doct. extrā de consil. l. de quibus, cum ibi not. ff. de legib. Inſtit. de offi. iud. in prin. cū similib. sed communis habet vim legis, & consuetudinis, vt supra pluries diximus. ergo, &c.

Ceterum facilis est responsio, quod communis habet vim legis, & consuetudinis, quando per rationes non detegitur falsa.

Itaque, contrarium sequi, absque dubio, fatius est, vt vide- licet, f. communis non sit attendenda, ita namque tradunt Hostien. Ioan. Andre. Anto. Butri. Abb. col. fina. sub nume. 15. versic. vel possit conuinci. Felinus col. fina. sub nume. 54. in prima limita. Franc. Cofci. in vltimo quæſito, sub nume. 23. Deci. in prima lectū. nume. 29. August. Bero. n. 270. Mar. Mantua. nume. 111. & ceteri, in dicto ca. 1. de constitu.

Idem Abb. in consi. 85. in præſenti quæſtione. col. 1. num. 1. lib. 1. Ioan. Fab. in proœm. Commen. ad Inſtitu. col. 2. sub nume. 2. versic. benè tamen placet. Ioan. de Ana. in c. tua nos. col. 2. in si. & seq. sub nu. 4. versic. & istud etiā. extrā de vsur. Pet. de Lenaudier. in tract. de dot. part. 2. priuile. 7. Curtius in consi. 66. super eo, quod ab ordine. col. 3. sub nume. 5. Alex. in l. cum prolatis, propè finem, sub nu. 23. versic. tamen hoc limita verum. & ibi post alios Zal. post me. in 7. decla. propè si. ff. de re iud. Mari. Salo. in §. respōsa. Inſti. de iure nat. gen. &

ci. quem refert, & latè sequitur Neuiz. in d. syl. nup. lib. 5. in 3. limita. nu. 67. la. in auth. nouissima. co. 5. sub nu. 22. C. de inoffi. test. Deci. in cōsi. 23. & pro tenui facultate mea. col. si. sub nu. 6. versic. nec obſtat si dicitur. Tyndar. in tract. de testib. part. 2. c. 10. n. 21. Mathesila. in tract. de elect. ver. opinio, col. 1. nu. 2. circa med. versic. primo casu, aut aliqua. Purpura. in l. si idem cum eodem §. si vna actio. col. fina. nu. 13. ff. de iuris. om. iud. Catel. Cotta in suis Memorialib. in verbo, opinio communis in iudicando, circa med. versic. ista omnia quę dicunt Mayner. in l. in totum. numero 34. ff. de re gu. iuris. Ioan. Corafin. l. qui liberos. numero 121. in fin. & sequen. ff. de ritu nuptia. Claud. Seifel. in repeti. l. vt vim. col. fina. num. 180. ff. de iusti. & iure. Euerard. in dicto loco, ab auctoritate, circa me. versic. sed hoc dictum impugnat. Maria. iunior in consilio 89. magna profectò est quæſtio. colum. 3. nu. 7. lib. 4. Ioan. Baptista Ferret. in consi. 176. circa primum quæſtum, in fine, nume. 6. Gratus in cōsilio 88. teneo, quòd hæres. colum. 2. nu. 5. libro 2. Marc. Anto. Nat. ta in consilio 358. contra fratres de Massa. col. penulti. nu. 10. Curtius iunior in consi. 63. præſupponitur in facto. col. 3. n. 3. Nicol. Arelata. in additio. ad Alcia. in tracta. præſump. reg. 1. præſump. 51. sub nume. 3. in additio. incip. & inter ce teras olim. Stepha. de Feder. in tracta. de interpreta. iur. parte vlti. propè finem, quem refert & sequitur Ioan. Baptista à Villalob. in tracta. com. opinio. in litera. C. in verbo, cōis opinio. nu. 107. in princip. Camil. Plau. in rubri. ff. de verbo obliga. lib. 1. c. 1. n. 8. Guilhel. Pōta. in l. diuortio. col. 3. in fine, nu. 14. circa med. versic. tu considera. ff. solu. matri. Roland. à Valle in consi. vltimò reuocatur in dubium, in fine, n. 49. lib. 2. Valenti. Forster. in tract. de success. ab intesta. versic. non obſtat postremò. fol. 278. in fine, & sequen. Gramma. consilio ciuili 4. in causa eadem mag. col. 4. nume. 13. Conrad. dicto libro de Præto. §. 2. in tit. sub nu. 24. in prima limi. Port. Imo. in consilio 85. pro dicti facta clara. colum. 4. numer. 21. Io. Cephal. cōsi. 166. testator primo legauit. col. 4. num. 16. Iaco. Henri. in consilio primo, ardua, subtilis, & per difficilis. in 15. respon. nu. 38. libro primo. Et pro hac opinio. ne fuit decisum per Parlamentum Delphinum. vt per Franc. Marc. in quæst. 692. quæritur de modo præſtandi. nu. 5. parte prima. Hanc eandem sententiam amplectuntur Ari. Pine. in l. 1. in 3. parte, nume. 75. circa med. versic. qua in re nūquā. C. de bonis mater. late alios allegans Ant. de Matth. in tract. de editione, in princi. nu. 1. Ferrant. Gargiare. inter consilia crimina. diuer. in consilio 126. suasus fui. col. 7. n. 19. Tom. 1. secundò impress. & ibidem T. o. 2. Hercul. de Syluestra in consilio 97. sequendo ordinem. col. 2. nume. 3. Alciatus in l. 1. in verbo, Celsus ait. n. 43. & ibi post alios Do. meus Thobias. ff. si cer. peta. Iaco. Nouel. in tract. regula. ad reliq. regu. Pet. Duen. in regu. 6. glossa opinio. nu. 7. Cesar Conrad. in l. diffamari, in quæſtio. 18. nu. 113. C. de inge. & manumiss.

Quintilia. Mandos. in commentar. ad regu. Cancell. in regu. de subrogat. quæst. 10. in fine, nume. 7. Grauat. in addi. ad prax. Vest. libro 4. cap. 5. sub nume. 28. circa med. Eman. Suar. in Theſau. recept. senten. in verbo, opinio. numero 18. Bernard. Alpha. in Collecta. iuris ciuili. ad l. 1. ff. de offic. quæsto. post princ. Do. meus Io. Pau. Lancel. in dicta sua disputatione, in 4. limita. Nouissimè, & latè Io. Baptista Afm. in prax. iudic. §. 3. cap. 35. propè fin. & alij plures passim, & isti non se mel. sed plures repetierunt, & est omnium receptissima cōclusio, vt per se patet, & testatur Curt. iunior, Quintilia. Mados. Grauat. & Emanu. Suar. in supra citatis locis, & nullum habet contradictorē, & verissimā credo iuribus, & ratione.

Iuribus, Primò probatur expresse in l. 1. §. sed neque. C. de vete. iure enucle. vbi Imperator fanciuit, non ex multitudine autorum, quòd iustius & æquius sit, iudicandum fore, cum possit vnus, & deterioris sententia multos, & maiores superare, & sic vult consequentiam, Opinionem etiā vnus melioribus rationibus roboratam præferri ipsi communi. Deinde probatur in l. potioris. in princ. C. de offic. reſt. pron. in l. quique. ff. de in ius voc. in l. item si verberatum. §. si. ff. de rei vendi. in §. item precium. versic. sed Proculi sententia. Inſti. de empt. & vendi. c. 1. de his quę fiunt à maio. par. cap. & alibi passim.

Retione demum probatur, nam hoc casu cessat ratio, ppter quam seruatur communis, si quidē præsumptione veritatis, quam pro se habet, attenditur communis: sed cum hic simus in claris, veritatem propter viua & vrgentem rationem esse contra communem, meritò cessat præsumptio, & consequenter communis non attenditur, vulgari. l. continuus. in §. cum ita. ff. de verbo. obliga.

Ex quibus patet, communem esse attendendam, si cõmuniatur via & vrgenti ratione, vel contraria melioribus nitatur rationibus.

Ex qua conclusione admonebat Dom. meus Thobias in dicta l. 1. ff. si cer. pet. scholasticos illos, qui relicta subtilitate sola exquisione communis opi. contenti sunt, nam sola commu. non sufficit absque subtilitate, sine qua nec cõmuni. potest cõvinci melioribus, & efficacioribus rationibus, nec rationes ipsas repellere, quod & turpe, & maximi est detrimenti.

88 Fallit tamen hæc conclusio, quando pro communi esset aliqua lex, nam tunc licet pro contraria esset via ratio, tamen communis seruaretur.

89 Et ratio est, nam ante omnia lex seruanda est. l. leges vt generales. C. de legi. cap. 1. & ibi tradunt Doct. omnes extrã de cõsti. & insti. de off. iud. in prin. etiam si dura, & iniqua esset. l. prospexit. ff. qui, & a quib.

90 Et vbi habemus legem, frustra querimus rationem. arg. l. nõ omnium. ff. de legib. & probatur in l. Gallus. §. si eius, & ibi not. Docto. omnes, Imol. in 3. not. sub nu. 49. Alex. in 2. nota. sub nu. 2. l. as. in 5. notab. nu. 16. vbi id verum dicit, licet neget probari in illo rext. ff. de lib. & posthu. latè, doctè, & pulchrè pluribus id cõprobat Anto. Galle. lib. 2. de exerci. iurisperi. nu. 72. cum seq. & ibi passim.

91 Fallit secundo ista conclusio, quando communis esset consuetudine approbata, ita in specie tradit Ant. de Math. in tract. de editio. in princ. nu. 1. in fi. & ratio est eadem cum superiori, quia consuetudo ante omnia etiam ante legem seruanda est. l. de quibus. ff. de legi. & ibi tradunt Doctor. omnes.

92 Fallit tertio & vlti. quando rationes vrgentes contra cõmunem fuerunt consideratae a Docto. tenentibus communem, & ratio est, licet malè, responsum: nam seruaretur communis: & ratio est, quia cum ea sit factori diuersitas, vt nunquam possit affirmari hanc, vel illam rationem plenè, & clarè decidere quaestionem, si ratio etiam vrgentissima à pluribus fuit reiecta, oritur præsumptio, vt illa ratio vel non probet opinionem, pro qua inducitur, vel quod iusta causa reprobetur: præterea comprobatur id ex his, quæ dicuntur infra in 2. casu.

Sed iuxta hoc occurrit dubitatio, quis debeat cognoscere, & decernere, an, & quæ rationes allatae ad vrgentes, & viua sint, vt per eas à communi recedere liceat: & in hac quaestione breuiter concludendum est, quod repositum esse arbitrio iudicis casus occurrentis, ita concludunt Ant. de Buttr. Abb. Io. de Ansa. col. 3. in princ. sub nu. 4. & reliqui in cap. tua nos, extrã de vsur. idem Abb. in c. 1. col. fin. sub nu. 1. §. ver. posset cõvinci, & ibi post alios Marc. Mant. nu. 111. in princ. extrã de constit. idem Abb. in conf. 8. §. in presenti q. nu. 1. l. i. Alex. in d. l. cõ prolatis, sub nu. 2. §. ff. de re iudi. l. as. in auth. nouissima, col. 5. sub nu. 22. C. de inof. test. & in l. vt vim. col. vlt. in prin. nu. 3. 4. in fi. ff. de iust. & iur. Purpur. in l. eum quid, col. 10. sub nu. 8. circa med. vers. & ab hoc pendent. ff. si cert. pet. Grammat. conf. ciuil. 1. 57. interrogatus, vt de iure, col. 1. numer. 4. & 5. Cott. in dd. Memora. in verb. opinio communis in iudicando, circa med. in j. limitat. Roland. à Vall. in d. conf. vlti. in fi. lib. 2. & alij plures de hac materia tractantes, adeo, quod ista sit communis, & recepta sententia, imò nullum, quem viderim, habet contradictorem, & verissimam credo hac ratione.

Nam quemadmodum repositum est arbitrio iudicis credere, vel non credere dictis rextim aliquid probantium, l. 3. §. 1. & ibi tradunt Bart. & alij. ff. de testib. cum concord. ita reponi debet iudicis arbitrio, an standum sit rationibus per Doctores iuris testes adductis.

Ceterum est aduertendum, quod non adeo creditur Iudici dicenti communem viua, & vrgenti ratione conuinci, quin possit in iudicatu conueniri, ita vt opus sit, Iudicem sustinere, & defendere, quod rationes, quibus ipse ad pronunciamandum cõtra communem motus fuit, sint adeo efficaces, & vrgentes, vt per eas licitum fuerit à communi recedere, aliàs in iudicatu damnaretur, ita tradit Maria. lun. in l. qui Romæ, in §. duo fratres, sub nu. 7. circa princ. ver. caue tamè. ff. de verbo. oblig. & verum credo, ex quo existimo, quod hoc casus licet ab omnibus receptum sit, tamen difficile, imò impossibile esset contra communem obtinere saltem apud minores Iudices, qui tenentur in iudicatu, quoniam isti malunt cum multis infantes tuti à periculo iudicatus cum communi pertransire, quã plus sapientes, quã sapere oporteat, rationibus, quid verius sit, perquirere, cum

96 in iure nostro nihil tam clarum sit, quin possit capere aliquam subtilem dubitationem, vt iuribus, & auctoritatibus latè comprobant Purpur. in d. l. cum quid, col. 10. sub nu. 8. 4. circa med. vers. non tamen, & Neuiz. d. nume. 67. ante med. vers. non tamen propterea ad conuincendum.

Vnde per subtiles aduocatos iudicis rationes facillè possent conuinci, & ipse in iudicatu condemnari.

C S V S XVIII.

Decimus octauus est Casus quando opin. contraria communi est consuetudine approbata, & hoc casu omnia disputatione concludendum est, communem non esse attendendam: sed contrariam consuetudine receptam.

Ita voluerunt Paris de put. in tract. de iudic. in verb. iudicare, ca. 3. incip. an si iudex qui dedit, nu. 7. Matt. scifel. in d. tract. de elect. veri. opi. in prin. nu. 1. qui licet expressè id nõ asserat, quãdo in contrarium est cõmunis, tamen in effectu ita voluit, cum ante omnes concludat, attendendam sententiam consuetudine approbatam, quem refert, & sequitur Alciar. in tract. præsumpt. reg. 2. præsumpt. 30. nu. 3. hoc idè sequuntur Adden. ad Abb. in d. c. 1. sub nu. 1. §. in fi. in Add. incip. limita finaliter, ext. de const. Dec. in c. at si clerici, col. 16. sub nu. 2. §. circa fi. vers. & ista conclusio videtur etiam, & d. c. interpretando sequebatur Excell. D. meus Marc. Ant. Eugenius extrã de iudic. Claud. Scif. in l. post dotem, col. penul. sub nu. 2. 6. vers. scilicet. nam ista regula. ff. solut. matr. Neuiz. in d. Syl. nupt. lib. 5. in j. limit. nu. 64. vbi alios plures allegat. Grat. conf. 111. casus talis est, col. penult. num. 5. l. lib. 2. Adden. ad Dec. in c. 1. de const. sub nu. 30. in verbo aduertendum, nu. 34. Lancell. Contra. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de senten. sub numer. 24. in 7. limit. Port. Imol. in conf. 42. iuri & æquitati, nu. 4. Io. Bologn. in l. j. sub nu. 4. 3. in 2. limit. ff. si cer. pet. Eman. Zuar. in thesaur. recept. sentent. in verb. opinio, nu. 19. Curt. & alios referentes Gabr. Cefar. & alij tres doct. in conf. 59. quo ad fundamentum, col. 6. num. 29. inter con. crim. diuer. Tom. 2. D. meus Io. Paul. Lancell. in d. disput. in 1. limit. cum simil. Et hæc receptissima opinio, vt per se patet, & testatur Neuiz. sub d. num. 64. & Eman. Zuar. vbi sup. post Remig. in tract. de charita. subsid. in q. an Ecclesia, vel cler. sint immun. reg. 240. per eum relatum, & verissima, nam in claris non est opus præsumptionibus. l. si Pater. §. quoties. ff. de manumiss. vindic.

Sed in casu nostro communis seruatur, quia præsumitur vera, consuetudo autem clarè & non propter præsumptionem est seruanda. l. minimè. l. de quibus, & l. si de interpretatione. ff. de legibus, & adeo verum est, vt cõsuetudo etiam praua seruanda sit, & excuset à poena secundum gloss. l. in fi. in cap. cum venerabilis, & ibi Abb. & ceteri extrã de consuetud. cum relatis à las. in d. l. de quibus, column. 2. nume. 8. Merito, &c.

Præterea si vinco vincentem te, multo magis vinco te. l. de accessionibus. ff. de diuer. & temp. præscrip. sed cõsuetudo tollit legè scriptam. l. de quibus, in fi. & ibi firmat Bar. & reliqui. lex verò tollit communem, vt per se patet, & dicemus infra in 2. cas. ergo &c. Hæc tamen conclusio intelligenda est procedere in loco vbi viget consuetudo, secus vero alibi, nam ibi seruari debet communis, & ratio est, quia consuetudo vnius loci non extèditur extra territorium in quo populus consuetudinem constituens habet iurisdictionem, vt planè iuribus, & auctoritatibus comprobatur Petrus Duen. in tract. reg. in reg. 146. & 149. incip. cõsuetudo.

C A S V S XIX.

Decimus nonus Casus est, quando cõmunis est dura, & sapit rigorem, contraria vero sententia est æqua, & benigna. 100 & hoc casu communem non esse attendendam, sed sententiam æquam & benignam amplectendam concludunt Purpur. in l. admonendi, column. 9. propè fi. sub nu. 5. §. vers. & à communi opin. ff. de iureiur. & in l. cum quid, col. 10. n. 8. ff. si cert. pet. latè Vincen. Hercul. in l. cum prolatis. col. fin. in vlt. limit. nu. 1. 3. ff. de re iud. Neuiz. in d. sylu. nupt. lib. 5. in 4. limit. nume. 68. Grat. in conf. 2. rursus in causa, co. 8. nu. 68. lib. 1. Lancell. Contad. in d. lib. de prætor. §. 2. in ti. de sent. sub nu. 2. §. in 9. limit. Quintil. Mádof. in cõment. ad reg. cæcel. i reg. 29. de subrogat. q. 10. in fi. ver. & signatura, Port. Imol. conf. 42. iuri, & æquitati confonũ, col. 2. nu. 3. Io. Bolognet. in l. 1. sub nu. 4. 3. in 5. limit. & ibi post alios D. meus Thobias in 3. limit. ff. si cert. pet. Io. Ceph. in conf. 93. cõ in testamento,

mento. col. 3. num. 6. & in conf. 166. testator primo legauit, col. 4. nu. 17. & 18. Marc. Mant. conf. 121. Quamuis communis opin. numer. 3. libr. 2. & D. Ioann. Paul. Lancell. vbi supra in 5. limit.

Mouentur isti ad hanc opi. tenendam. Primò quia ea opi. seruari debet, quæ propius accedit iuris dispositioni, & hoc clarum est, at opi. æqua est magis iuridica, quia ius nihil aliud est, quam ars boni & æqui. vnde Docto. dicuntur speculatores boni & æqui, vt post Bald. tradit Neuiz. in consilio 67. dixit Deci. in princ. ergo &c.

Hæc ratio parum vrget, nam si opin. ista est æqua, cõmunis & bona, ex quo enim à tot viris Illustribus amplexa est, absque dubio communis bona præsumitur, vnde si contraria est æqua, communis verò est bona, & ius est ars tam boni, quàm æqui, communis non erit minus iuridica quàm sit contraria æqua, & per consequens non minus seruanda.

102 Secundo mouetur isti, nam æquitas præfertur rigori. l. placuit, & ibi notant Doct. oēs. C. de iudi. & propter æquitatem receditur à iure cõi. l. seculo. ff. ad Trebl. si tibi, ff. si cer. petat. l. 2. §. item Varus. ff. de aqua plu. arcen. l. si tibi. ff. de donat. cum similib. adductis per Nico. Vigel. in suo metho. iur. lib. 1. ca. 1. tit. 1. sub num. 2. quoniam in omnibus, præcipuè in iure æquitas spectanda est. l. in omnibus, & ibi glo. & doc. concordantias congrunt. ff. de reg. iur.

Verum hæc ratio nullius est momenti, nam quando dicimus æquitatem præferri rigori, intelligitur quãdo termini sunt pares, & sic sumus in dubio, vt puta quando essent duæ leges contrariæ, vna rigorem, alia æquitatem continēs, vel quando adessent duæ opin. diuersæ, nec adesset cõmunis vel magis commu. tunc enim bene verum esset attendendã esse legem, vel opin. æquiorẽ, & sic rigori præferendã esse æquitatem: secus verò si pro rigore adsit lex, vel cõsuetudo, vel cõis opin. pro æquitate autem esset opinio vnius, quia tunc seruaretur communis consuetudo, vel lex licet dura, arg. l. prospexit. ff. qui, & à quibus. & ita specie respõdet Alexand. in d. l. cum prolatis, col. fin. num. 2. 3. in fi. ff. de re iud. Nec dicatur id esse contra. l. si tibi, cum aliis supra adductis, in quibus apparet, quod receditur à iure propter æquitatẽ, quoniam respondeo, id fieri licuissè ibi à iurifconsult. qui legis cõdendæ autoritatẽ habebat. §. responsa. Inst. de iur. nat. & c. Secus verò in Doctoresibus, tam aduocatis, quã iudicibus nostri temporis, qui secundum ius, quod scriptum reperit licet durum, & respõdent, & iudicare tenentur.

Tertiò igitur, & vltimè, facit pro istorum sententia, nam vbi non habemus iura clara, & sic quaestio reducitur ad opiniones Docto. negari non potest, quin sumus in dubio, at quaestio dubia de bono, & æquo terminanda est, & si æquitas omittatur, non parum erratur à volentibus vti iuris autoritate, vt ad literam inquit text. in l. si seruum §. sequitur, ff. de verborum obligat. & facit illud Tullij libro primo Offic. quod existunt sæpè iniuriæ calumnia quadam & nimis calida iuris interpretatio, & per hac ita tradit Io. Sapor. in tracta. de mora. c. 1. nu. 4. & c.

Ceterum & ista ratio non admodum stringit, tum quia in d. §. sequitur. sumus in iurifconsult. habenti potestatem recedendi à summo iure, tũ quia dicemus quando adesset cõmunis, per eam ius dubium, & obscurum effici clarum, & certũ, cum hodie pro comperto habeatur communem omnino tanquam ius seruandam esse.

Quamobrem ipse hoc casu contrarium omninò tenerẽ vnã cum Alex. in d. l. cum prolatis, nu. 2. 3. in fi. quem postea 104 reperi, nõpe communem esse attendendam licet durum habentẽ contrariam opi. æquiorẽ, ea potissimũ ratione, quia cum habeamus regulam, quod communis est attendenda, neque probetur ista limit. vt hoc non procedat, quando 105 contraria opin. est æqua, regulã non stare debemus. l. 2. ff. si quis in ius voc. no. ier. ca. fi. de restitu. spoliat. in 6. & post alios tradit Dec. in c. presentia. nu. 5. extrã de probat. habēs enim regulam pro se, rem certam, & intentionem fundatam habere dicitur, vt tradit Barto. in l. quoties, num. 1. ff. si quis caut. cum adductis per Dec. sub nu. 6. ver. & ideo dicit Bart. & Cagnol. nume. 2. in l. 1. ff. de reg. iur.

Qui autem vult priori sententiã adherere, eam pluribus 106 modis declarare debet: & Primò quãdo ægta est scripta in iure: secus aliàs. Ita Neuiz. sub d. nu. 68. circa med. & ratio est, quia tum æquitas præfertur rigori, si sit scripta in iure. Secus aliàs vt post alios tradit Ias. in d. l. placuit, in 1. limit. nume. 3. C. de iud. Alex. conf. 121. si quis veras, col. fin. 8. lib. 5. Cagnol. in d. l. in omnibus, nu. 9. ff. de reg. iur. & est opinio omnium secundum Neuiz. ibidem.

Secundò non procedit opi. primã, quando æquitas fuit considerata à tenentibus communem, quia tunc commu. 108 nis non abique dubio seruaretur per ea, quæ diximus supra in casu 17. numero 92.

C A S V S XX.

Vigesimus Casus est, quando opin. contraria communi fauet causæ apprime fauorabili, vt puta matrimonio, pia causæ, libertati, testamẽto, Dote, vel similib. & hoc casu duæ sunt principales Docto. sententiæ, quarum prima est, vt nõ communis, sed contraria opinio fauens causæ fauorabili sit attendenda, & omnes in specie distinguendo hanc sententiam, in matrimonio tenuit Hosti. in c. 2. & ibi sequuntur Abb. nu. 3. & alij extrã de cogna. spirit. idem Abb. in cap. fin. col. 1. nume. 3. extrã de re iudic. Anto. Corset. in suis sing. in ver. opinio, in sing. incip. vbi Doctores, n. 2. And. Barb. in 2. 6. scriptum est præclarè. co. 1. sub nu. 2. ver. præmitto etiam, lib. 1. & cõf. 40. ab Ioue principiu. col. 4. in fi. vers. ex quo inferitur mirabile, nume. 1. l. lib. 3. Curt. in conf. 55. super processu inquisitionis, col. penul. sub nu. 2. §. vers. sed pondera an ista vltima Fel. in capit. 1. col. pen. sub nu. 54. in 3. limit. & ibi Franc. Cosci. in vltim. quæst. in 3. limit. sub nu. 25. Marc. Mant. nu. 114. de cõst. Vincent. Hercul. in l. cõ prolatis, col. 5. in 2. limit. nu. 12. ff. de re iud. l. as. in l. 2. col. 1. sub nu. 8. & ibi latè Maria. lun. num. 71. cum seqq. ff. solut. matr. Deci. in cõsilio. 50. 1. in Ciuitate Alexandria, in fi. Thom. Gram. in cõf. ciuil. 50. in causa Nicolai. Francisci, in fi. nu. 4. Purpur. in l. si idem. §. si vna actio. col. fin. nu. 1. 3. ff. de iurif. omn. iud. Rub. Alex. inter conf. matrim. diuer. in conf. 73. in causa matrimoniali, nu. 9. & ibi Tho. memo. in conf. 62. coram vobis Reueren. col. 2. nu. 1. lib. 1. Vldari. in conf. 3. casus talis nobilis, nu. 2. lib. 2. Neuiz. in d. sylu. nupt. lib. 5. in 9. limitat. nu. 73. Euerard. in suis loc. legalib. in loc. à contrario sensu. in fi. ver. quandoque tamen singularis opinio, Nicol. Boer. in conf. 40. viso processu moto, nu. 89. Lancell. Conrad. d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de senten. sub nu. 24. in 3. limit. idem Fel. in rub. extrã de sponsal. col. 7. sub nume. 6. in 9. priuile. lacob. Nouel. ad reliq. regul. Petr. Duen. in regu. 6. glossæ opinio, in fin. num. 8. Marc. Mant. in conf. 121. quãuis communis opinio, nu. 3. lib. 2. D. meus Thobi. in d. l. 1. in 3. limit. ff. si cert. pet. & alij passim. In testamento idem tenent And. Barba. in d. conf. 6. col. 2. nu. 3. & seq. Ias. in d. l. Gallus. §. quod si is, col. 3. sub nu. 14. vers. imò fortius opinio vnius, ff. de lib. & posthu. Curt. in d. conf. 55. col. penult. sub nu. 2. 5. Zachar. in addit. ad Abb. in d. capit. 1. sub nu. 1. 5. in add. incip. limita finaliter, vbi etiam Franc. Cosci. in vlt. quæst. sub nu. 2. 5. de constit. In causa pia hoc tradit Purpu. in l. si idem. §. si vna actio. nu. 1. 3. ff. de iurif. dict. omn. iud. & post Mathesil. vult Do. Io. Paul. Lancell. in d. disput. sub. 1. limit. In Dote tenet Ias. in d. l. 1. col. 3. sub nu. 8. ff. solut. matr. & nouissimè Bernard. Alphan. in colle. iur. ciuil. ad l. 1. ff. de offic. quæstor. circa med. vers. nam opinio vnius, vbi allegat Fely. sed loquitur in matrimonio. In libertate hoc idem in specie voluit Zachar. in d. Addit. Abb.

Et eandem pro omnibus causis fauorabilibus tenent oēs supra relati in genere, & vt apparet, est communis, & receptissima opinio, quæ nititur ex duobus. Imprimis, quia vbi agitur de causis fauorabilibus receditur à regulis iuris, quia aliàs nullus esset fauor, Ergo communis, quæ regulariter attendi debet, fauore matrimonij & similib. omittenda erit.

Hęc ratio nihil efficit: nam tunc recedimus à regulis Iuris fauore huius, vel illius, quãdo id expressum est in iure, secus aliàs. nam priuilegia non sunt multiplicanda. l. quod verò contra. ff. de legib. cum concord. Secid in casu nostro id iure non est expressum, Merito & cætera.

Secundo & vlti. fulcitur hæc opinio huiusmodi ratione: nam quemadmodum ex duabus sententiis contrariis à duobus iudicibus ordinariis latis sustinetur sententiã pro actore lata, quando actor habet causam fauorabilem matrimonij, vel testamenti, licet aliàs regulariter sustinetur sententiã lata pro reo, vt probatur in dicto capitulo fin. de sentent. & re iudica. ita in proposito debet attendi opinio singularis Doctoris pro matrimonio, testamento, & similib. habens contra se communem opinionem, licet aliàs regulariter seruatur ipsa communis.

Ista quoque ratio, seu text. in quo se fundant potissimum tenentes hanc opinionem clarissimè tollitur tribus modis: & primò, quia in d. ca. fin. termini crant pares, cum non esset nisi vna sententia pro parte, & vtraque seruari posset, vnde

non mirū si in pari, & in dubio praefertur sententia pro causa favorabili lata: secus verò est in casu nostro, ubi non vtraque opinio, sed communis tantum attendenda erat, vnde cum non sit par ratio, non est inferendum à terminis, dicto capitulo, final. ad quaestionem nostram. l. Papianus exuli. ff. de minor.

Secundò respon. quia sententia pro eo lata regulariter susinetur ex eo, quoniam eius causa favorabilior est causa actoris, & sic ratione favoris, ergo cessante causa per accessionē maioris favoris matrimonij, & testamēti, debet quocumque cessare effectus praelationis sententiae rei: sed in casu nostro communis non susinetur aliquo favore, sed veritatis praesumptione, vnde non debet remoueri adueniente favore matrimonij, & testamenti, cum veritas, & fauor nihil habeant commune.

Tertiò, & vltimò. respon. huic text. nam sententia pro eo lata ex eo regulariter susinetur, quia non constat de bono iure actoris, & sic in eius poenam, quia omnia petita regulariter probare tenetur, quod verisimiliter non fecit actor, quando latae sunt duae sententiae contrariae: at hæc ratio non est in communi, quæ non ex eo attenditur, quod contraria non probetur vera, sed quia cõmunis ipsa vera praesumitur.

Ex quibus prior ista opinio penitus reprobata, & indefensa ostenditur.

Quapropter altera superiori contraria est opinio, vt cõmunis, & etiam habet contrariam fauentem causae privilegiate, & favorabili seruanda sit, & hanc sententiam in matrimonio, tenet And. Barba. sibi contrarius in consil. 3. stat dubitatio, vtrum d. possessio, colum. penult. sub numero 9. versic. nec obstat, quod in dubio. libr. 1. vbi inquit, primam opinionem non attendi, quando sententia verior, & approbatio esset in contrariū, & sic omittit rationem favoris, & destruit communem opinionem, cum opinio cõmun. semper verior praesumatur, & approbatio sit, quem ad hoc refert, & sequitur Catell. Cott. in Memor. in verb. nuptiarū causa, circa med. versic. & vltra eos benè hoc idem voluerūt Deci. in dicto cap. 1. in 1. lectur. nume. 3. 1. & ibi Aug. Bero. nume. 27. 1. extra, de constit. & ibi quoque Adden ad Deci. in verb. matrimonium. dñi volentes limitare destruant poenitentia superiore sententiam. Alciat. in tract. praesump. reg. 1. praesumpt. 40. nume. 2. late disputando sequitur Ioan. Coraf. in l. qui liberos, propè fin. nume. 12. 1. & seq. ff. de rit. nup. Cagnol. in genere in l. libertas, nu. 2. ff. de reg. iur. D. Io. Paul. Lancel. in disp. in 1. limit. cum concord.

Item contra testamentum voluit Alciat. lib. 3. Paradox. capitu. 7. post medium. Marian. Iun. in dicta l. 1. nu. 74. ff. sol. matrimonio. & in consil. 179. aliquantisper subsistebam. colum. penult. versic. nec placet. numero, 5. lib. 2. refert, & sequitur D. meus Thob. in dicta l. 1. in 5. limit. ff. si cert. petat. cum concord. Hanc eandem opinionem, in pia causa in specie tenet Aug. Bero. in d. cap. 1. sub numero, 27. 1. de constitut. In dote idem asserunt Ioa. Imol. in d. l. 1. colum. penult. circa medium. nume. 1. in fin. sub versiculo, in eadem glos. in fin. & adde. & ibi Marian. Iun. nu. 73. ff. soluto matrimonio. Alciat. in d. praesumpt. 40. nu. 2. & alij.

In libertate, istud idem voluit Alciat. sub d. num. 2. & tandem pro alijs similib. causis in genere tenent omnes supra relati, & hanc opinionem etiam in matrimonio, quod est omnino menti tenendum, in praxi seruari, testatur Io. Coraf. vbi supra, & ea verisimam credo, & sequor ex pluribus.

111 Primò, quia non debemus tantum indulgere, & causis favorabilibus, vt ceteris iniuriam faciamus, cap. ex tenore, cū similib. extra, de foro compet. Bald. in consil. 5. queritur vtrū viduae, in prin. numer. 1. lib. 1. & tradunt omnes hanc sententiam amplectētes, at si hoc casu omitteretur communis, fieret iniuria habenti pro se communem, quia hodie communis est tanquam lex, ergo &c.

Secundò probatur hæc sententia: nam fauores, & priuilegia, & in praedictum tertii non sunt multiplicanda, sed restringenda. l. quod verò contra, & ibi Doct. ff. de legib. cū late traditis per Felin. in c. causam, quæ, per tot. ext. de rescr. At fauor illorū non reperitur hoc casu expressus. Meritò, &c.

Tertiò, quia clarum est hodie, communem opinionem, esse seruandam, vnde legi, & consuetudini æquiparatur, vt late supra in praefat. nu. 30. cum seqq. At nemo dubitat legē contrariam causa favorabili seruandam esse, ergo, &c.

Quartò probatur ista opinio, in §. vnum siquidem, in ver. mulier. in auth. de rescri. & ea, quæ per iunctis traditis per Alciat. in d. praesump. 40. nu. 2.

Quintò, & vltimò. quia nos habemus regulam, cõmunem

esse seruandam, vnde donec, contrarium non probetur in hoc casu, ab ea recedere non debemus. l. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. cum similib.

Et per ista cum hac. 2. opinione pertrāseo. Si quis autem priori sententiae, quæ est magis communis, accedere veller, quod tamen non ita facile est faciendum propter attestatorem de obseruantia in praxi contraria opin. à Ioan. Coraf. factam, & etiam quia hæc secunda absque dubio verior est, & tenentes primam mouentur solummodo per d. capitul. final. quod verè nihil facit, debet eam pluribus modis declarare.

113 Et primo non procedit, quando communis, & fulciretur aliquo textu, nam tunc seruanda est communis, ita limitat Anton. Corfet. in d. sing. in verb. opinio, sub nu. 2. & clarum est, quia lex scripta etiam durè seruanda est.

114 Secundò fall. quādo, & matrimonium, vel alia causa favorabilis non est de iure valida, puta q̄ matrimonium non sit legitimum, ita Neuiz. sub d. nu. 73. circa med. versic. intellige nisi esset, quia non adesse, vel nulliter adesse paria sunt.

115 Tertiò fall. quādo, & dubium non habuit principium in causa favorabili, vt puta quòd ipsa successerit in locū non priuilegiati pendente lite, ita Mathefil. in tracta. de elect. veri. opin. col. 2. versic. predicta autem intelligo, nu. 6. quem sequitur D. Lancellot. in d. l. 1. limit. quia subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.

116 Quarto & vltimò fall. & quando communis esset melioribus rationibus fulcita, ita Abb. Corfet. Neuiz. & alij in supra citatis locis.

Verum si ista limitatio subsistat, vt ipse existimo, tota corruit ista magis communis opinio, quia si non inspicitur fauor, quando meliores ad sunt rationes pro communi, vtriq; nunquam attendetur opinio contra communem pro causa favorabili, quoniam communis semper aut verè, aut praesumptiuè melioribus rationibus, & sic istorū auctoritas possit induci pro secūda opinione, meo iudicio, veriori.

CASVS XXI.

Vigésimus primus Casus est, quando communis opi. est euidenter erronea, & falsa, & hoc casu dubiū facit, quæ admodum communis error, & sic communis opin. de facto 117 aliquo etiam falsa, & facit ius, vulg. l. Barbarius, & ibi not. Doct. ff. de offi. prætor. cū adductis per Pileum in suis qq. in q. 77. Henricus de Guarda, in 2. opi. in princ. ver. 2. quia putatiuus, nu. 4. Federic. de Sen. in cōf. 112. amice carissime, col. 2. versic. & si dicatur, nu. 5. Alex. in consil. 138. opportunè cōsideratis, ferè per tot. libr. 1. late Cott. in memor. in verbo, opin. com. quamuis falsa, & latissime per Ant. Gabriel. lib. 1. comm. conclu. in tit. de probat. conclus. 8. per tot. ita & cõmunis Doct. in iure consilens licet falsa, ius facit, & attendi debet.

118 Contrarium tamen, quòd communis opin. & euidenter falsa non sit attendenda, tenuerunt Hostien. & Io. And. in d. c. 1. vbi eos referunt, & sequuntur Abb. col. si sub nu. 15. ver. hoc verum secundum Hosti. & ibi Adden. alios congerunt, Aug. Bero. nu. 269. Mant. nu. 111. & alij de const. idem Abb. in c. vt debitus, col. 8. nu. 29. de appell. & in consil. 85. in praesenti q. nu. 1. lib. 1. Ioa. de Anan. in c. tua nos, col. 2. sub nu. 4. ver. & istud etiam, ex de vsur. Tyndar. in tract. de testib. lib. 2. ca. 10. col. pe. ver. & pro hoc optimè facit, nu. 2. 1. And. Barb. inter conf. crim. diuers. in consil. 93. scribitur sapientia, col. 8. nu. 29. lib. 1. 2. impres. Benedic. Capra in tract. reg. in reg. 18. vidimus quando Iudex, nu. 17. Ioan. de Garo. in rep. auth. ex testamento, nu. 35. C. de secun. nupt. Vincent. Hercul. in l. cū prolatis col. pen. in 1. limit. nu. 11. post. Alex. ibidem. col. fin. sub nu. 23. ver. tamen hoc limita verum, ff. de re iud. Roland. à Vall. consil. vlt. reuocatur in dubium, in fin. numero. 56. libr. 2. Quintil. Mandol. in cōmēt. ad reg. cancel. in re. 29. de subrog. q. 10. in fin. cum alijs, & est vt patet, cõmunis opin. & etiā vera, nam Communis, vt sepius diximus, seruatur propter praesumptionem veritatis. At hoc casu cessat praesumptio, quia sumus in claris, communem esse falsam. Ergo, &c.

Nec quicquam obstat, quod cõtrarium de communi errore 119 re dictum fuit, quoniam illud, & habet locum in errore vero in se, sed non tamen aperto, & manifesto, quod etiam in communi Doct. locum sibi vendicat, quæ licet falsa, donec non constet de falsitate, propter praesumptionem attribuitur, secus verò post quando error detectus est, & veritas venit in lucem, ita loquitur text. in d. l. Barbarius, & concord. & Doct. de materia tractantes.

CASVS XXII.

Vigésimus secundus est casus, quando communis nulla lege fulcitur, sed tantū ratione: & in hoc casu duæ sunt sententiae Doctorum, quarum prima est, vt Communis non sit attendenda, & huius opinionis auriga fuit Archid. in can. nolite, il. 2. ante fi. ver. hoc contra Scholares, qui dicunt, 1. 1. q. 3. & ibi Nicol. Superant. in addit. quem referunt, & sequitur Anton. de But. in cap. tua nos, colum. 2. de vsur. Fel. in ca. 1. colum. penult. sub nu. 54. propè fin. versic. & in hac fall. & ibi sentit Mant. numero 111. in fi. & seq. licet videatur dubitare, extra, de const. l. lasso. in lillam, nu. 9. C. de collat. Gomf. in comment. ad reg. cancel. in reg. de anna. posses. q. 52. circa med. versic. videndum est igitur, in fi. Benicaf. in §. actionum, num. 342. Inst. de actio. Cephal. consil. 166. testator primo legauit, colum. 4. numero 19. hoc idem voluit Incert. Auctor in quodā Tract. de crim. l. scilicet. maifest. inserto inter tract. crimin. diuersor. q. 1. sub nu. 8. Hipol. Riminal. in l. vt vim, numero, 398. in fi. ff. de iust. & iur. cum concord. & est cõmunis opin. vt ex numero, & auctoritate Doct. eam tenētium clarè apparet: nititur autem hæc opinio ex pluribus, sed duo sunt, quæ videntur vrgeri.

121 Primò quia erubescimus, & sine lege loqui. lillam. & ibi not. omnes, C. de collat. §. consideremus, in authen. de trien. & semiff. confusè congestis per Euerard. in loc. à leg. cessante, in princ.

Hæc ratio contrarium defendendo facile diluitur, negādo in casu nostro, nos sine lege loqui, quoniam rationem 122 adducēs non dicitur sine lege loqui, ita respondit Corn. in consil. 256. viso puncto, & allegationibus, colum. 4. nu. 4. lib. 1. & post plures las. in d. lillam, nu. 10. cum adductis per Euerard. ibidem circa med. versic. hoc autem volo te scire, & est receptissimum.

Secundò igitur & vltimò, nā vbi non habemus legem, non nostro ingenio quaestiones resolueri debemus, sed ad Principem, & pro decisione recurrendum est, l. 2. §. sed quia diuina, cum similib. C. de vet. iur. enucle.

Sed ista quoque ratio facile summouetur, Tum quia non possumus semper Principem adire, vel ob distantiam locorum, vel aliam similem causam: Tum etiam quia vbi viget ratio, ibi lex esse dicatur, cum rationibus licitum sit leges extendere ad casus in lege non comprehensos, l. non possunt, in fi. de legib.

Contraria igitur est opinio, vt cõmunis nulla lege, sed ratione tantum roborata, & attendi debeat, & hanc sententiam amplexi sunt Anton. Corfet. in suis sing. in verb. opinio, in sing. incip. vbi Doctores, num. 2. Neuiz. in d. Syl. nup. libr. 5. numero 20. cum seqq. Lancel. Conrad. dict. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sent. in 1. amp. nume. 23. Purpur. in dicta l. 1. nu. 137. in fin. & seq. & ibi post alios Io. Bo. ogner. sub numero, 42. versiculo, quod procedit. ff. si cert. pet. & hoc idem verè voluit Fel. sub d. numero 54. in fi. & las. in dicta lillam, nu. 10. dum limitant omnia supra dicta, & ita credo seruari in praxi, quia alias aut nulla, aut rara Communis seruaretur, cū paucæ omnino sint communes quæ habeant leges expressas, & etiam verisimam credo.

125 Imprimis quia vbi deficit lex, ratio naturalis, & pro lege adducitur, c. consuetudo, & ibi gl. in verb. ratione. 1. distinct. c. frustra. 8. distinct. ca. si romanorum. 19. distinct. l. cum ratio, in prin. ff. de bon. damnat. cū adductis ad hoc per gloss. in ca. ex eo, in verbo, rationis. de elect. in 6. per Corfet. vbi supra d. nume. 2. Guid. Pap. sing. 65. 3. præscriptio non currit. ver. no. quod sufficit, Roma. sing. 78. reconuentio in causa, nume. 2. late alios congerentes Felin. in ca. tua nos. colum. 2. circa med. sub nume. 3. post princ. extra. de iurciur. las. in d. lillam. num. 10. Cagnol. in l. qui in alterius, num. 1. ff. de regul. iur. & post alios plures Euerard. in d. loco, cess. rat. circa med. versic. hinc etiā notabiliter dicunt, & est receptissimū apud omnes.

126 Secundò quia, quod in naturali ratione, & consistit, lex esse dicitur, d. c. consuetudo, in §. porro si ratione, distin. 1. quia ratio est anima legis iux. tradita à Bald. in l. si quis seruo. C. de furt. quem sequitur laso. in l. de quibus, n. 5. ff. de legib.

Tertiò quia vbi habemus viuam rationem, frustra querimus legem, imò querere est infirmitas intellectus, l. scilicet oportet, §. sufficit. ff. de excusator. & post Aristot. & Philosophos tradit Bal. in l. testium. co. si. circa med. nu. 2. in fi. C. de testib. Angel. consil. 275. thema, super quo consilium, colum. fin. circa med. sub numero, 8. post princ. versiculo, & eodem modo resp. refert & sequitur las. in d. lillam, col. 3.

sub nu. 10. ver. Alibi dicit Ang. Claud. Seifel. in rub. ff. sol. ma. in prin. & post alios Neuiz. vbi supra, sub nu. 2. 1. & Euerard. ibid. propè fi. versimo querere rationē. Quartò & vltimò, faciunt ea, quæ diximus in seq. casu.

CASVS XXIII.

Vigésimus tertius Casus est, quando communis nulla lege, vel ratione nititur. Et hoc casu omnes relati in superiori casu pro vtraque parte partim expresse asserunt, partim 128 sentiunt Communem non esse attendendam, & præter istos idem in specie tenent Gramat. consil. ciuil. 4. in causa eadem mag. numero. 12. & Iacob. Henric. in cōf. 1. ardua subtilis, in ref. ad desimum sextum obiectum, numero, 437. lib. 1. cum similib. & facit pro ista opin. alijs pluribus omisiss, reg. d. lillam, cum ibi traditis à Doct. de collat. quæ omnino verificatur in quo pro communi neque lex, neque ratio vlla adest.

Sed ratio ista in proposito non vrget, nam fatemur, singulos Doctores non posse absque lege quicquam agere. Sed si simul idem dicerent, secus esset, nam singula, quæ non profunt collecta simul iuuant, præsertim in Doctoribus habentibus auctoritatem ex praesumptione iuris, quæ habet Doctorem, & bonum & peritum censeri.

Imò ego non credo omnino verum, quod passim effundunt Doct. nempe Doctore etiā Excell. nihil allegati non credi, vt tradit Bal. loquens de Glo. in l. republica. C. ex quib. caus. maior. Curt. in consil. 66. super motiuis traditis, col. 2. sub nu. 2. post med. versic. & sic directo, Grat. in consil. 105. videtur treugam, colum. 1. nu. 4. & consil. 131. nobilis vir, col. fin. numero 19. lib. 1. Grammat. consil. ciuil. 3. 2. in eadē causa, nu. 12. & seqq. Siluan. consil. 25. viso puncto, & facto, nu. 28. Roland. à Vall. in consil. 1. in praesenti consultatione, nu. 187. lib. 2. & alij passim adeo quod ista sit communis opi.

Nam ego credo, quod Doctore Excell. nihil alleganti creditur, sed minus, quàm si allegaret, nam tales Doct. censentur moueri iure & ratione, licet non adducant, prout videmus in sententia Iudicis, & consilijs decisuis, quæ possunt fieri absque iurium allegatione, vt cõpertum est, & ita credo seruari: quia videmus passim Doct. plura asserere nihil allegando, & tamen non resuuntur, nec minus eis creditur, & si seruatur opinio Baldi, vtrique nec ipsi fides haberetur, qui & consulendo, & legendo multa effudit nihil allegādo.

Quamobrem ipse hoc casu contrariam sententiam, vt 130 communis omnino sit attendenda, semper veriorum iudicauit, & nunc quā maximè, qui reperi idem tenere Purp. in d. l. 1. nu. 138. ff. si cert. pet. hac ratione:

Nam aut Doct. volunt, hoc casu non seruari communem, quia habeat contra se iura, & rationes: & tunc dico eorum sententiam verā esse, sed non quia communis non fulciatur aliqua lege, vel ratione, sed quia cõtraria opinio habet meliores rationes, & sic sumus in casu 17. supra relato. Aut volunt non seruari communem, quia non habeat legem, & tunc dico hoc falsum esse, nam si hoc verum esset, sequeretur, quod communis nunquam esset seruanda. At hoc est absurdum, Meritò, &c.

Maiores probatur, quoniam Communis seruatur ob solam praesumptionem veritatis, non autem tanquam habens legem, vel rationem: quia si ob istas seruaretur Communis, sequeretur, quod non tanquam habens iura & rationes, quæ singula per se seruantur absque communi, attendederetur, & sic non differret ab opinione vnus, & ita etiam reperi considerasse Purpur. in d. l. 1. nu. 137. in fi. Et sic nihil esset habere Communem, quod est ridiculum.

Præterea si hoc esset, sequeretur aliud, videlicet, quod cõmunis seruaretur, quia praesumeretur verè contra receptā, & veram opin. supra relatam in praefat. nu. 4. 1. & 42.

CASVS XXIIII.

Vigésimus quartus Casus est quando contra communem opin. est Regula aliqua iuris. In quo conclusiue procedendo tres sunt subdistinguedi Casus: quorum Primus, quando regula iuris est in genere, & à remotis, & tunc communis 131 nis, & seruanda est, ea ratione, quia licet regula ex iure sit emanata, l. ff. de reg. iur. & idem, & sit, quod ius, & de illa argumentetur sicut de iure, c. canon, casu seq. 3. distin. not. Bald. in l. si quis seruo, colum. fin. numero 6. propè fin. ver. nec mireris. C. de furt. Franc. Patin. in tract. de offic. & potest. capitulo, sed vacant, in quest. j. colum. fin. quos refert, Com. opi. To. 4. AAAAa 3.

& sequitur Gomez. alios etiam adducens in cōment. ad reg. cācel. in proem. in 2. q. in 3. fundam. partis affirmat. verfi. 3. pro ista parte, cum similit. tamen regula est ius fragile, cum facile limitetur, & restringatur, vnde quories habemus legē, vel auctoritates Docto. in specie à regula generali, & à remotis recedere debemus, vt tradit Aretinus in consilio. 6. in principio, sepius adducto.

133 Secundus casus est, quando + sumus in regula in specie contraria ipsi cōmuni, & ista fuit visa, & considerata à Doc. tenentibus Communem, & tunc quoque Communis non attenditur per ea, quæ dicemus infra in seq. Casu.

134 Tertius, & vlt. Casus est, quando + regula est in specie cōmuni contraria, neque visa, vel considerata à tenentibus Communem, & tunc concludimus Communem non esse attendendam, ita Grat. in consi. 113. præsens casus prima fronte, col. 1. nu. 3. lib. 2. quæ licet generaliter loquatur, tamē in his terminis est intelligendus.

Et ratio est duplex, prima regula tanquam Ius + seruanda omnino est, vt tradunt Doct. in d. l. 1. ff. de reg. iur.

Secunda, quia præsumitur, quod si Doctores tenentes cōmunem vidissent d. regulam, vtique aliter sensissent, argu. l. si in tres. ff. de arbit.

a ADDITIO. Regula est ius. Nota tñ q. regula non facit ius, sed ipsa colligitur ex iure quod est. Et illud verū quo ad illos casus qui regulam præcedunt, ex quibus ipsa regula cōstituitur & formatur: hoc modo dicitur regula iuris trāstiuē: quia de regula fit transitus ad ius: ita quæ sunt separatū & distinctum ab ipsa regula. Secus est quo ad alios casus qui ante regulam determinati non reperiuntur, in quibus regula facit ius: vt patet in regula Canoniana, quæ dicitur regula iuris. l. cum legato. ff. quando dies legat. ced. Item sepe numero fit decisio casus occurrentis per regulam iuris. c. inter dilectos. in fide fid. infr. c. si diligenti de for. compet. cū similit. Et isto casu dicitur regula iuris intransitiuē: quia ipsa regula in immediatē est ius, & non fit transitus: quia tali casu ius nō est distinctum & separatum ab ipsa regula.

CASVS XXV.

Vigefimus quintus Casus est, quando contra cōmuniē est textus legis in terminis, & plura afferunt exempla, in hoc casu, ergo aliis omnibus pono + duo, quorum alterū est de opinione Martini cōmuniter à cæteris approbata in l. dos à patre. C. sol. mat. quæ verē est contra illam tex. Alterum est exemplum, s. præterea. Infr. de fideicom. hare. vbi clarē probatur, legata non posse relinqui ab intestato, & tamen contrarium concludunt Doct. ibi. & in l. 1. ff. de leg. 1.

Modo in hoc casu conclusiuē procedendo duos subdistinguo casus, Primus est quando communem tenentes, videntur illum text. & ei licet male responderunt, & tunc est 136 concludendam communem opi. + esse attendendam, ita tradunt à contrario sensu. Io. de Garro. in rep. auth. ex testamento. nu. 24. post med. versic. & cum tex. sint clari. C. de secun. nupt. & Ari. Pinel. in l. 1. in 3. part. nu. 104. propē si. vers. & reiecta cōmuni. C. de bon. mater. & ex intēione omnium latē, & expressē, D. Io. Pau. Lancel. in d. vlt. amp. & verissimū credo ea ratione, nam cum nihil sit tam clarū in iure, quin in dubiū reuocari possit, cumque tot viri Illustres viderint illum text. & contra eum tenuerunt, oritur vrgens præsumptio, vt vel text. ille non probet in terminis, vel si probet, iusta aliqua causa, vel ratione ab eo recesserint, quod fieri potest, vt infra in 29. casu. & ista est ratio, fortē, q. opi. Martini in d. l. dos à patre, à cæteris sit approbata, quoniam videbatur iniquum, vt mortua muliere cum filiis, eius dos non deberet apud eos remanere.

Fallit tamen ista conclusio, secundum Pinel. quando vidissent tex. sed non responderint: verum hoc falsum est, nā si vidissent tex. & contra eum terminant, signum est, quod reprobant inductionem: illius textus, ac si expressē responderint.

Secundus casus est, quando tenentes communem non viderunt, aut cognitionem nullam habuerunt illius tex. & 137 tunc communis + non attenditur, ita Io. de Garron. Ari. Pinel. & D. Lancel. vbi supra in 3. limit. Mathefia. in d. tract. de elect. veb. opin. circa prin. sub nu. 1. ver. aut de hac cōsuetudine non apparet. qui licet generaliter loquatur, tamen in his terminis intelligi debet, prout etiam Augult. Bero. in suis qq. famil. in q. 62. an tempus inchoandi. num. 1. Crot. in consi. 127. vidi, & maturē. colam. 2. nume. 1. cum seq. Ioā.

Bolognet. in d. l. 1. sub nu. 43. ff. si cert. per. Borgnin. Caualea. in tract. de tutor. & curat. numero 246. circa si. vers. & ista opinio est sequēda, & est de mente omnium, & clarissimū, tum quia hic cessat præsumptio veritatis, propter quam attenditur communis, cum sumus in claris habētes tex. in terminis, qui ante omnia attendi debet. d. c. 1. & ibi Docto. ext. de consi. Tum etiam quia, si Doct. communem tenentes illum vidissent, præsumitur, q. aliter sensissent iuxta d. l. si in tres. ff. de arbit.

Fallit hoc modò, vt infra in casu 30. nu. 159.

CASVS XXVI.

Vigefimus sextus casus est, quando communis opin. est contra auctoritatem Theophili super intellectu alicuius tex. istud exemplum habemus, s. præterea. Infr. de fideicom. hare. red. vbi Theophilus tenet, ibi probari, legata non posse relinqui ab intestato, & contrarium tenent Doct. communiter ibi, & in l. 1. ff. de leg. 1.

Hanc difficultatem excitauit Excell. D. meus Franc. Can. 138 tertius, in qua in primis communem + esse attendendam suadet ex eo, quia nullibi reperitur auctoritatem Theophili esse necessariam, quo ad interpretationē Infr. in Græcalingua ab eo cōscriptam, e contra verò cōmunis est omnino seruāda, ergo Communis ob auctoritatem Theophili omitti non debet.

139 Sed in contrarium q. opi. Theophili sit præferenda + cōmuni vrger plurimum, quia communis attenditur propter solam præsumptionem veritatis: vnde si pro contraria adfit præsumptio efficacior, communis non debet attendi, sed efficacior videtur præsumptio veritatis pro opinione Theophili: quia cum ille fuerit vnus ex tribus compilatoribus Infr. quis dubitat eum melius scire sensum tex. à se compositi, quam alij Doctores: imò auctoritas Theophili, est quasi necessaria propter vrgentem præsumptionem.

In hoc tamen casu ex intentione eiusdem D. mei pro resolutione distinguerem + duos casus posuit etiam in superiori casu, aut Doctores contra intellectum Theophili viderunt interpretationem ipsius, & tunc communis erit attendenda, aut non viderunt, & tunc opinio Theophili præferri debet, per ea, quæ supra diximus in casu præcedenti.

CASVS XXVII.

Vigefimus septimus casus est, quando communis est in vno ex æquiparatis, an seruetur, & in altero: breuiter distinguendum est.

Aut sumus in casu æquiparato, putā, quod æquiparatio fit facta per modum regulæ, vel in illo casu particulari, in quo est communis, & tunc concludendum est, omnino cō- 141 munem, + & in altero æquiparato attendā esse, nam dispositum in vno ex æquiparatis, in alio etiam dispositum intelligitur. l. Sticus seruus meus. ff. de manumif. testament. cum vulg.

Aut sumus in casu, in quo non est facta æquiparatio, & 142 tunc communis + non seruatur in aliis casibus, nam ex separatis, & diuersis non fit relatio. l. papinianus exuli. ff. de minor. cum vulg.

CASVS XXVIII.

Vigefimus octauus est Casus, quando in altero æquiparato est contra communem iudicatum, an in altero æqui- 143 parato attendēda sit cōmunis. Et partem negatiuam + tenet Dominus Ioan. Paul. Lancellot. in dicta sua disputatione, an & quando attendenda sit communis opinio, in 9. limitatione, & mouetur per l. Plautius in fin. princip. ff. ad l. Ealcid. Verum hic textus nihil facit, Tum quia ibi nulla adest communis, tum quia non fuit iudicatum, sed decissum per rescriptum Principis, quod non solum communem, sed & legem, consuetudinem tollere potest.

144 Quamobrem existimo, communem + hoc casu esse seruandam, nam si attenditur communis, quando expressē contra eam fuit iudicatum, vt supra in casu 15. Ergo multo magis attendi debet, si contra communem in casu æquiparato est iudicatum.

145 Possēt tamen sententia + D. Lancel. suslineri, quando toties effect iudicatum, quod consuetudo introducta esset: tunc consuetudo & in æquiparato attenderecur per ea, quæ supra diximus in 18. casu.

CASVS XXX.

Vigefimus nonus casus est, quando adesset aliqua causa per quā Iudex potest aduocari non seruāda: Communē. 146 Et hoc casu indistinctē concludendum est, cōm + non debere attendi, ita tenent Neuz. in d. sy. nup. lib. 5. nu. 70. Lancel. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sent. nu. 15. in 1. l. im D. Io. Pau. Lancel. in d. disp. in 7. lim. cū aliis sim.

147 & est verissimū: nam ex causa + receditur à lege, & à reg. iur. l. si hominem ff. manda. tradit Fel & cæteri in cap. 1. ext. de consi. Thom. Pappal. in rep. l. 1. C. de præcib. Imp. offer. Franc. Cremen. in sing. 151. mādatum fuit actum, in fi. Ant. strig. in sing. 32. Deci & Cagnol. in l. in ambiguis, in §. quoties, num. 1. ff. de reg. iur. Ari. Pinel. in rub. C. de bon. mater. in 1. part. nu. 35. Didac. latissimē in lect. c. peccatū, in 1. part. circa med. de reg. iur. in 6. cum adductis per Neuz. d. nume.

148 70. q. consue. udo ex causa + potest auferre ius vnius, & dare alteri, vt post Bart. & alios tradit Pet. de Rauenna in tit. de consue. in prin. sect. 1. nu. 11. & non habet difficultatem. Ista tamen conclusio habet locum in iudiciis maioribus, 149 secus verò + in iudiciis minoribus, vt puta Potestatis certarum, vel similibus, vt post Deci. tradit D. Lancel. in d. 7. lim. Nā à lege quoque ex causa receditur, per Iudices maiores, nō verò minores vtp. Ant. Columb. in suis sing. pœnal. in sing. 12. Iudex ex offi. nu. 2. cum similit.

50 Quæ verò sit iusta causa + recedēdi à cōmuni, & à lege, non insisto, quia non est præteritis indagationis, & partim apponunt Doct. in supra citatis locis, partim etiam residet in arbitrio ipsius Iudicis.

CASVS XXXI.

Trigefimus Casus est quando in eadē q̄stione sunt duæ communes contrariæ, altera Legistarum, altera Canonistarum, & in hoc casu distinctē procedendo, plures sunt subdistinguedi casus:

Primus est, quādo furus in materia spiritali, vel alia cōcernēte peccatum, vt in materia iuramenti, v. furarum, vel si 151 mili. & tunc concludendum est, cōm canonistarū + vbi que, & in vtroque foro seruandam esse.

Ita respondet Socin. in consi. 77. In præsentī consultatione plura, colum. si. nu. 20. lib. 1. & ita est intelligēdum, quod tradit Hierony. Cuccal. in add. ad Deci. in l. iura sanguinis, sub nu. 7. in verb. contrarium tamen concludit, prope fin. vers. & sic vides, ff. de reg. iur. & est verissimū.

Nam in his materijs, quando ius ciuile est contrarium 152 canonico tā in terris Ecclesiæ, quā Imperij, seruatur + Ius cano. & opinio canonist. c. fin. & ibi doct. ext. de præscrip. tradit Abb. in c. ecclesia Sancta Mariæ, colum. 7. in 2. cas. nu. 11. & ibi post alios Felyn. colum. 1. 1. vers. limita. 2. dicta regula. n. 41. & Marc. Mant. nu. 17. extra de consi. Io. And. & alij in capitu. post flor. de regul. iur. Bartol. in l. priuilegia, col. 2. sub nu. 2. & alij. C. de sacrosanct. Eccl. Geminian. in cōf. 114. si Procurator Episcopi, col. fin. 5. Ferrat. in tract. cautel. icaut. 3. 8. explorati iuris est, per tot. Afflict. deci. 322. D. Ciccus Ab. colum. 2. nu. 5. Deci. in consi. 432. cū sit quod Almerigus, colum. 2. nu. 19. Robert. Marāt. de ordin. iud. in 3. part. sub nu. 73. Port. Immol. in consi. 36. Contingit D. Baptistam, colum. 7. nu. 28. & consi. 154. Quo ad priuū attinet, col. 4. numero 18. Io. Cephal. in consi. 40. Mag. cōmunitas Nouarum, colum. 4. nu. 16. latē Aug. Bero. in cōf. 81. Viso. instrumēto depositi, nu. 1. & ferē per tot. lib. 3. & post Alex. & alios tradit Io. Bapt. boui. in tracta. de stat. vrb. præscrip. gloss. 1. nu. 16. cum alijs latē congestis per Felyn. in causis, column. prima sub numero primo, ext. de testib. & est omnium receptissima sententia, quæ procedit etiam 153 in foro + seculari, vt in specie post Anto. de Butrio, Abb. Immol. & Fel. vbi per cum tradit Corne. Benincas. in tract. de pauper. in 5. q. nu. 31. & Rober. Marant. ibid. cum similit.

Secundus casus est quando sumus in materia nō cōcernēte peccatum, & in terris ecclesiæ, & hoc quoque casu 154 concludēdū est communem Canonistarum + esse attendendam & ratio est in promptu, quia in terris ecclesiæ seruandum est + Ius Car. & opinio Canonistarum, quia Pō- 155 tēstici, canonum conditori terræ subiecte sunt, cap. 41. & ibi Doct. ext. de cōf. Ab. in d. c. Ecclesia Mariæ, col. 8. in 4. causa. nume. 14. & ibi Fel. post plures quos congerit colum. 22. ver. limi. 3. de reg. numero 43. & Mant. nu. 24. Barto. in d. l. priuilegia, sub numero 2. & ibi cæteri. C. de sac. sanct. ecl. Corne. in consi. 169. In hac consultatione, column. 2. sub

numero 4. versic. his tamen non obstant. libro 3. quem sequitur And. ab Exea. in d. c. 1. nume. 195. ext. de consi. Rober. Marant. sub d. num. 73. & est communis opi. & in vtro 156 que foro seruatur + ius cano. vt post Inno. Fulg. Lanfran. & alios concludit Foller. in sua practica. cens. in verb. iur. mo. de rigorem, numero 22. & antē eum hos omnes congestis, licet ipse non alleget, Ioan. Bert. in suo rept. in verb. opinio Canonistarum præualet, Marant. vbi supra cum similit.

Tertius & vltim. casus est quando sumus in materia nō concernente peccatum, & in terris Imperij, & tunc concludendum est, Communem Legistarum + esse attendendam 157 in vtroque foro: & ratio est eadem: nam in terris Imp. quādo sumus in materia non concernente peccatum, seruatur + leges, non verò canones. Ita tradunt Abb. d. nu. 14. Felyn. d. numero 43. Mant. d. numero 24. in d. ca. Ecclesia S. Mariæ, de const. Bart. in d. l. priuilegia, sub d. n. 2. Cor. Andr. ab Exea. & alij in locis modo supra relatis, & alij passim.

Nam cū Imperator sit Dominus totius Orbis, eius leges seruari debent, l. leges sacratissimæ, C. de legib. & ista cōclusio adeo est vera, vt etiam si cōtra communem Legistarum 159 esset tex. de iure canon. tamen in terris Imperij + seruanda est communis ista, vt in indiuiduo tradit Marian. in cap. significatibus, column. 36. numero 60. circa princip. versic. sed ad hoc potest respon. extrā, de libell. oblat. vbi dicit se plura ad hoc induxisse in capitulo primo, de noui. oper. nunc. quem ipse nō potui videre, & id suadet ex eo, quia quando Doctores firmant communiter aliquam opi. præsumuntur moti ex dispositione si non expressa, saltem tacita, vel præsumpta iuris ciuilib.

160 Fallit tamen supradicta conclusio + quando ageretur de rebus ecclesiasticis, quia tunc debet seruari ius cano. etiam 2a terris Imperij, Ita tradunt Abb. Gulic. Ancha. & reliqui in d. capitu. primo, vbi post alios late hoc defendit Deci. in 2. lect. colum. 2. in 3. not. nume. 3. & alios allegans And. ab Exea. numero 82. de const. & post alios Ange. Bero. in consilio 196. In causa illorum de Velis, col. si. numero 23. libro primo, Rober. Marant. in dict. 3. parte, nume. 76.

CASVS XXXI.

Trigefimus primus est casus quando tempore litis contestatæ opinio affirmatiua erat cōis, tempore verò serendæ + sententiæ, opinio negatiua est magis Cōis quod facile posset hodie accidere, quando litis est efficiuntur penē perpetua, & libri in dies maximē excrefcunt.

Hunc casum neminem attingentem reperi, & sanē pulcher est. In eo tamen primo aspectu dicendum videtur opinionem affirmatiuam + attendendam fore ex duobus, 161 Primò quia magis communis negatiua superueniens operabitur in alijs in futurū, nō autē ad præterita extēdi debet, arg. l. leges & constitutiones. C. de legib. c. fi. ext. de consi. cum vulg.

Sed hæc ratio facilē submouetur ex eo, quia ius superueniens non trahitur ad præterita, quando de nouo conditur, secus si iam conditum diu latens detegitur: quia licet antē lateret, non per hoc amittit vires suas, at ita est in magis cōmuni, quæ non ius nouum inducit, sed antiquum obsecrū ostendit, Ergo, &c.

Secundo, & vlt. facit. Nam debet esse par ratio commodi, & incommodi, l. scio, in prin. cum vulg. ff. de annu. legat. 162 sed ius superueniens post litē contestatā, nō p̄dest + Acto rī, vel Reo, l. non potest. ff. de iudic. ca. fin. & ibi Doct. tradit ext. vt lite pendente, cum similit. Sed ius, quod quis habet tēpore litis contest. attenditur, l. more. C. de rei vend. & in eius materia tradunt Docto. in l. in contra. cibus C. de non num. pec. Ergo, &c.

Hæc quoque ratio tollitur, tum quia prædicta procedūt in iure superueniente ex facto hominis, tum etiam & melius, quā loquitur de iure nouo: magis Cōis verò nō immutatur ius, sed solum antiquum præfacit, vt modo supra.

Quamobrem ipse cōtrarium credo verum, vt magis cōmuni negatiua superueniens inter tempus litis contest. & 163 ferendæ sententiæ + seruanda sit.

Nā quoties orit aliqua p̄uocatiua, Iqua ad sint opinionēs Doct. ius in rei veritate est sempiternū: Sed cū sit dubiū, & obsecrū, modo v̄ esse pro vna, & mō pro altera parte, put. ali-

qua praesumptio magis p vna, quam pro altera vrget, itaque quando communis erat pro affirmatiua, videbatur ius esse p: o ea, quado vero magis communis contraria superuenit, ius pro negatiua esse vñ, & non diuersum, sed idem. Vnde cum habeamus ius, nec id certum est, & clarum, debemus sequi pro ea parte, pro qua magis ostenditur, at magis communis verior, & iuri magis propinqua censetur. Merito, &c.

CASVS XXXII.

Trigesimus secundus, & vlt. casus est, quando sunt communes hinc inde, nec discernitur magis communis, & hoc opus, hic labor est: nam vbi est conflictus opinio, & perdifficile est munus iudicandi, vt tradit Abb. in c. cum sint, in 2. not. nu. 3. ext. de decim.

Et quidem valde periculosum, in hoc tamen casu plura successiua dantur remedia quae singula suo loco reponenda sunt. Primum est remedium, quod ea opinio sit amplectenda, quae verior in conscientia iudici & Aduocato videtur, hoc est, quae magis iuris dispositioni accedit, vel melioribus nititur rationibus, ita fuit decium per Parlatum. Delphin. vt per Franc. Marc. in q. 5. quaritur quando, sub numero. 3. part. 1. Lancel. Conrad. in d. lib. de Prator. §. 2. in titu. de sent. nu. 2. 8. late per And. ab Exe. in ca. 1. num. 3. 67. cu seqq. ext. de const. & omnium latissimè iuribus, rationibus & autoritatibus comprobatur. Neuz. in d. sylv. n. lib. 6. in prin. nu. 2. cum seqq. & est verissimum, vt per se patet.

Sed cum valde difficile sit asserere hanc vel illam opinionem veram esse, diligenter isti omni prorsus affectione remota animaduertere debent, ne propriam conscientiam laedant, & ideo huic aliud adiungitur remedium, vt Iudices, & Aduocati in casu dubio recurrant ad Deum media oratione qua impetrat lumen intellectui, scriptum est enim, quod Diuus Thomas faciebat orationem, quando veritatem reperire cupiebat, nam à Spirito Sancto veritas, & bona omnia proficiscuntur, quibus addi potest, optimum esse spoliare se peccatis per confessionem, nam saepe propter peccata & neficimus dubia causas resolueret, vt inquit Bald. in cap. quia procurator, colum. 6. de elect. quem referunt, & sequuntur Affl. in decil. vlt. in fin. latius Neuz. alios allegans d. lib. 6. nu. 5. Crauet. in conf. 1. 5. factum ita proponitur, nume. 1. & D. Ioan. paul. Lancel. in d. sua disputa. & quando com. opin. sit attend. propè fin.

Secundum est remedium quando causa est adeo dubia quod quae sit verior opinio discerni nequeat, vt illa amplexanda sit, quae fauet parti habenti pro se regulam aliquam iuris, vt puta reo, possessori, & simil. pro quibus in dubio pronunciat, ita tradit Mathesil. in d. tracta. de elect. veri. opin. col. 2. post. princ. vers. aut sumus in materia, nu. 4. & 5. & fuffissimè vsque ad 4. 1.

Casus numerans, in quibus in dubio pronunciamus est. Neuz. d. lib. 6. numero 20. propè fin. vsque ad nume. 87. & id quoque optimum & verissimum est, nam in dubio pro reo, pro possessore, vel simil. iuribus vulg.

Tertium est remedium supradictis deficientibus quod princeps & consulatur iux. praecipuum Imper. in l. 2. §. si quid igitur. C. de vet. iur. enucle. & in propriis terminis tradit Lancel. Conrad. vbi supra. n. 30. & est de intentione omnium, & verum. Sed qm saepius iusta causa fieri nequit, Quartum est inuentum remedium, vt Iudex vel aduocatus hortetur partes ad concordiam, proponendo eis sumptus ingentes, inimicitias, rixarum pericula, victoriam incertam & alia plura id genus ex litibus emanantia, quae penè, & pulchre recenset Neuz. in d. sylv. nup. lib. 6. n. 8. cum pluribus seqq. Oñ. Velt. in sua prax. lib. 3. cap. 1. in fi. nu. 4. & ibi latius Nicol. Grauat. in addit. nu. 1. cum seqq.

Et si praeces, & orationes non sufficiunt, debet Iudex eas ad concordiam compellere, quod potest, arg. c. placuit, 90. distinet. per quem text. ita post Ant. de But. Abb. & alios tradit Lafon. in l. quidam existimauerunt, col. 3. sub. n. 4. circa med. vers. 2. principaliter limit. ff. si cert. per. Fel. post complures, quos ad id congerit in rub. ext. de treg. & pac. col. 3. ver. 3. fallit. num. 5. Nicola. Boer. in decisione 155. & quo ad primum dubium, si b. num. 28. Summ. Ange. in tit. de iudic. §. 4. incip. vtrum iudex possit. D. Io. Pau. Lancel. in d. disput. p. p. fin. in 2. gradu, cum siml. quod & mihi in quibusdā causis, & personis satisficit, sed quoniam in pluribus id non facile potest procedere,

Quintum datur remedium, quod Iudex possit iudicare pro qua parte velit, & sic bonum sit habere Iudicem amici, qui in dubio pro amico potest iudicare, ita post Io. And. tradit Bal. in c. ne innitaris. co. 2. circa me. vers. item Io. And. nu. 7. de const. Abb. in c. 1. col. fi. sub. nu. 1. in fi. vers. si vero non est dare, & ibi Dec. in 1. lect. num. 12. Bero. num. 255. & alij ext. de const. Laf. in l. post dotem, col. pen. nu. 10. ff. solu. ma. Neuz. in d. sylv. nup. lib. 5. nu. 74. post prin. vers. igitur talis casus. Conrad. in d. lib. de prator. §. 2. tit. de sent. nu. 28. in prin. & ita tradit Fran. Mar. in d. q. 5. propè fin. sub. num. 3. part. 1. & in propriis terminis nostris sequitur Purpur. in Ladmonendi. col. 2. 5. num. 155. ff. de iureiur. & est communis, & probata sententia, vt per se patet, ex quo debemus eligere rectè agere & aduocatos, & procuratores, qui in suis allegationibus, & informationibus reddunt sibi iudicem beneuolum, vocando eum Doctis. Excellentis. ceber. acutissim. alijque similibus nominibus honestando, vt ex Tull. & Quintil. deducit Abb. in c. consuluit, col. 2. in 3. not. nu. 2. extr. de offi. delega. & latissimè titulos istos singulorum iudicum recensendo hortatur potius ad excessum, quam defectum laudis Marian. in c. 1. col. 4. 8. per totū. in vlt. memb. 8. artic. princ. nu. 146. extr. de libe. oblat. quia, vt ipse inquit, homines Lodolæ carnis esu vt plurimum delectantur, idè monent Purpur. in l. 1. numer. 3. 13. ff. de offic. eius, & c. Octa. Velt. in sua prax. lib. 7. c. 3. sub. numero 3. 1. Andr. ab Exe. in dicto cap. 1. num. 463. de constit. cum similibus.

Et e contra quam male facere eos, qui verbis tumidis contemptu dubiorum datorum credentes reddere ius suū clarum exasperant iudices, ita vt vix legant eorum scripta, nedum credant, & totum damnium reddunt in miseris Clientes, qui debent esse cauti in eligendo patronos non tam iuris, quam morum peritos, vt etiam aduertit omnes supra relati. Ceterum quicquid dicant communiter Doct. licet ipse non diffitear, optimum esse habere iudicem propitiū, quoniam facilius audit, & credit, tamen quoad, vt iudex pro amico iudicet, tanquam falsissimum id omnino respiciendum mihi videtur, & non solum de honestate, sed etiam de veritate, & in conscientia, ex duobus,

Primo, quia iudex, qui iudicando ducitur ad t. consanguinitate, aut amicitia, vel hostili odio, peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem damnationis, ita ad litteram dicit rex. in ca. quicunque 1. q. 3. Nec dicatur istud procedere, quando iudicatur contra iustitiam claram, secus, quando sumus in dubio, vt in casu nostro: quoniam resp. dupliciter. primo quod etiam hoc casu iudicatur contra iustitiam apparentem, vt in alio fundament. constabit.

Secundo ille tex. loquitur generaliter fundans se in sola affectionis ratione, qua omnino iudex carere debet, vt ibi. Præterea, & vlt. quia quoties duo litigant de aliqua re, vtique pro parte boni ius fouet, donec de iustitia alterius non constat, saltem respectu iudicis, qui secundum allegata debet iudicare: vnde si nunquam constet, quis verè rem, de qua agitur, obtinere debeat, vt sic sumus in dubio, vtique si Iudex pro amico iudicat, aufert alteri litiganti partē, in qua bonum ius fouebat, & per consequens iniustitiam facit.

Quamobrè sextū, & vlt. est remediū, & hoc meo iudicio tutum, æquum, & bonum, quod hoc casu iudex iudicat per medium, ita tradit Bar. in l. si duo, col. vlt. antè si. vers. & sic mihi videtur. ff. vt possid. sentit Bald. in l. si pater, col. 1. in 2. no. ff. de hær. inst. late Pe. de Anch. in conf. 2. 10. inter cōtraria varia, per totū. Fel. in d. c. 1. co. fi. n. 55. & ibi Dec. in 1. lect. sub. nu. 3. 2. vers. talis casus. late Mant. nu. 117. & alij, de consti. Alex. in l. Titius, col. 1. in 3. not. nume. 3. ff. ad Treb. idem Dec. in conf. 176. viso themate. col. penul. in prin. ver. & omnibus diligenter. nu. 6. & in propriis terminis Purpur. in d. l. admonendi. nu. 155. circa med. Conrad. ibidem, nu. 29. late alios allegans Boer. in deci. 42. dico quod gloss. propè fin. colum. penul. nume. 3. 9. D. Ioan. Pau. Lancel. in d. disp. in fin. in 4. gradu, nouissime plures ad id congerens Borgn. Causal. in tracta. de tutor. & curator. propè fin. numer. 3. 3. 8. & alij plures passim, ita vt absque dubio ista sit receptissima opinio, quae probatur iuribus, & ratione. Iuribus imprimis in terminis, quado opi. sunt hinc inde in §. cum ex aliena, circa med. ibi post multā Sabinianorum, & Proculianorum ambiguitatem placuit media. Infi. de rerum diui. cui concord. l. anti qui. C. si pars hær. per. §. si. Infi. quib. ex cau. manu. nō lic. cum siml.

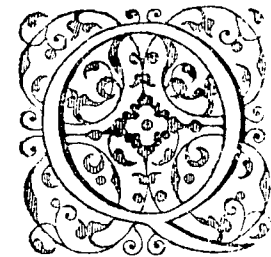
Ratione demum probatur, nā cum sumus in dubio, vterque litigans fouet pro se bonum ius, vnde iudex diuidens p mediū facit iustitia. reddēs vnicuique qd suū est, vel esse vñ. Et ex his sit explicitū, an, & qñ communis opinio, attēdi debeat, & per cōsequens ista scēda pars p sētist tractatus.

TRACTATUS

DE COMMUNI OPI.

V. I. DOCTORVM,

Liber Tertius.

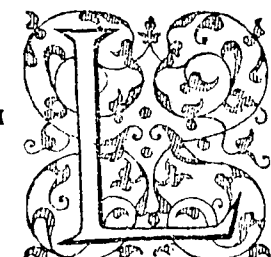
VAE sit communis opinio, & quando seruanda, ex supra dictis clarè apparet. Reliquum nunc est pro complemento huius Tractatus, vt ad vlt. eius partem accedamus, quae habet. Quae poena imposita sit recedentibus à Comuni opinio. in Casibus, in quibus ipsa est attendenda. Et quoniam plures sunt personae, quae à Comuni recedere possunt, vt res facilius percipi possit, de singulis in specie tractabimus. Et imprimis de poena imposita litigantibus, q habent communem contrariam.

De poena contra Communem litigantium,

TITVLVS X.

Summa Notabilium.

- 1 Litigans contra communem amittit causam.
2 Et condemnatur in expensis. Fall. nu. 10.
3 Vitus victori regulariter in expensis condemnatur.
4 Communem habens, dicitur habere iustam causam litigandi, & e contra.
5 Litigans temerè condemnatur in expensis.
6 Autoritas doctoris excusat ab expensis. Ampl. nu. 6. Lim. num. 8. & 9.
7 Consilium doct. excel. excusat partem ab expensis. Intell. n. 8. & 9.

LITIGANTEM, siue actorem siue reum, cōtra communē opinio. Doctor. duabus poenis subiici reperio. quarū Prima est, vt amittat causam, & litem, quod & verissimum, & receptissimum est apud omnes, nam si communis iudicando seruanda est, qui cōtra se communem habet, procul dubio sententiam contra se reportabit, & causam perdet, & est clarissimum.

Secunda est poena, qua afficiuntur litigantes contra communem, vt condemnentur in expensis, ita tradit Ant. de But. in c. fi. col. 7. in prin. nu. 2. in fi. quem ibi sequitur Abb. col. 10. nu. 25. in fin. & sequenti, extr. de dol. & contum. & Ant. referunt, & sequuntur Ale. in l. properandum, in §. siue autem in alterutra, col. 2. nu. 12. propè fin. vers. quod intellig. nisi communis. C. de Iud. & Marc. Ant. Nat. in confi. 149. verissima fuit conclusio, col. 4. nu. 7. in 1. Tom. cui sententia & ipse me subscribo.

Fulcitur autem opinio ista ex tribus, & primò secundum Anto. ex not. per Bar. in l. quod Nerua, col. 6. sub. n. 19. ff. de posit. vbi dicit Bart. ignorantem, & cōtrauenientem iuri, in quo sunt opiniones Doct. esse i lata, & leuissima culpa, put in ignorantia facti: non verò in lata tantū, & sic sentit Bart. quod si adesset communis, talis dicitur esse in lata culpa, & per consequens debeat in expensis condemnari secundum Ant.

Præterea quia victus habens iniustam causam litigandi, & debet regulariter in expensis condemnari ipsi victori. ca. 1. de do. & contum. lib. 6. vbi id tradit Inn. circa med. quod c. in commentariis Innoc. est positum, pro c. fin. extr. eod. & ibi alij, auth. qui semel C. quom. & quād. Iud. Doct. omnes in d. §. siue autem in alterutra. l. properandum. C. de Iudic. Ant. Abb. & reliqui in d. c. fin. ext. de dol. & cōtu. Guid. pap. in q. 43. 6. in materia appellationum, in 48. concl. n. 56. Cap. Tho. in q. 1. 1. item fuit quæ situm an victus, & ibi late

Steph. Aufr. cū concord. per istos, per Didac. Couar. in suis pract. qq. §. 2. ca. 27. in princ. & nouissime, ac plenissime per Io. Bap. Afini. in prax. Iud. §. 3. 2. c. 2. per tot. congestis, & est receptissimum, quod absque dubio obtinet, quando litigans est improbus, hęc autem, Infi. de pœn. temer. litig. Sed litigans contra communem opi. item habet iniustam causam litigandi arguendo à contrariis.

Nam quemadmodum communem opi. habens iustam causam litigandi habere dicitur, vt voluit Ant. de But. sub nu. 2. circa med. & Abb. ibi num. 23. & 26. in d. c. fin. Alex. in §. siue autem in alterutra. nu. 12. & alij passim, ita e contra communem contra se habens iniustam litigandi causam habere dicitur, & consequenter est improbus, Merito, &c.

Tertio, & vlt. probatur hęc opinio, quia recedens à comuni opinione dicitur temerarius, vt in frā tit. 12. nu. 36. At temerè litigans condemnatur in expensis. l. cum quem temerè ff. de iud. l. properandum §. si autem alterutra. C. eod. & post Bar. Abb. Lanfr. & alios vbi per cum tradit Didac. Couar. d. c. 27. in prima declar. nu. 1. post prin. vers. etiam vbi quis. Ergo &c.

Et per ista ita concludo. Ceterum contra hanc cōclusionem duo videntur quamplurimum ob stare. alterum est, quod communis plerumque, & ferè semper aliquos habet contra dictores, vt experientia docet, sed autoritas Doctor. & excusat ab expensis, vt firmat Angel. in l. terminato, col. 1. sub. n. 2. vers. fiant talia consilia. C. de fruc. & lit. expen. & post Fel. sequitur Alciat. in tracta. praesump. reg. 1. praesump. §. 1. in fi. nu. 8. vbi id comprobatur Nico. Arelat. in addi. autoritate Bal. Cardina. Alex. Barb. Corn. Ang. Aret. Iac. Marfil. & aliorum, quos ibi allegat, & est receptissimum.

Quinimò secundum Alcia. d. n. 8. id locum habet etiam si contra autoritatem Doctor. sit communis opinio, & sic in terminis contra d. conclusionem.

Alterum, quod obstat supra firmatæ cōclusioni, est, quia nemo est adeo rudis, & ignarus, qui antequam incipiat litigare, non consulat peritiores, sed consilium Excel. Doct. & excusat ab expensis, vt concludunt Henrich. Boic. in suis singul. in verb. interesse. nu. 2. Corn. in consi. 148. in praesenti consultatione. col. fi. nu. 30. lib. 2. Mathesil. in singul. 8. nota regulam, nu. 2. & ibi late Adden. Deci. in ca. vt debitus, col. 8. nu. 2. 1. extr. de appel. Marfil. in l. patre, vel marito, nu. 3. 2. ff. de quaestio. Alex. post alios in d. l. properandum. §. siue autem alterutra, co. 2. n. 10. & seq. C. de iudi. Alciat. l. 1. r. i. verb. Cel. sicut ait. nu. 46. ff. si cer. pe. cū adductis per And. Tiraq. in trac. de pœn. tempo. caus. §. 1. nu. 108. per Io. Bap. à Villalob. in tract. com. opi. in litera C. in verb. consilium doctissimi. nu. 168. Eman. zua. in Thesau. recep. sen. in litera C. nu. 273. in verb. consilium. Card. Alban. in Lucubrat. ad Bar. in l. in bonorum. nu. 1. ff. de bo. pos. & est com. opi. vt per se patet, & post Cur. Iun. testatur Villalob. & zuarcz. ibidem.

Ista tamen, quae plurimum videntur ob stare, in proposito nihil vrgent, siquidem procedunt, quado sumus in dubio, vt putā quando sunt opiniones hinc inde, nec datur communis, vel magis, vel quado sumus in casu adeo sterili, vt nulla autoritas reperitur, vel alio modo, tunc enim benè verum est, autoritatem Doctor. & consilium Excel. Viri excusare quem ab expensis.

Secus verò quando sumus in claris, vel per legem, aut consuetudinem, aut communem opinio. quae vtriusque vim habet: nam cum per communem aduersarius ius clarum habere dicatur, non est dubium, quod ei debent refici impensa, vt tradunt Ant. de Bu. & Abb. in d. c. finem, per quae redditur omnino falsa opinio Alcia. quando contra autoritatē Doct. est communis.

Ex quibus omnibus remanet firma cōclusio, vt litigans contra communem sit condemnandus in expensis. Limit. 10. eam tamen Abb. in d. c. finem, col. 10. vers. sed ego puto. nu. 26. ext. de dolo, & contu. quando sumus in 2. instantia, & sic in causa appellationis: & in prima fuit iudicatum contra communem per iudicem magna, vt ipse inquit, reputationis, nam tunc litigans contra communem excusaretur. & ratio est, quia fortè communis poterat conuinci melioribus rationibus, & per consequens non seruari, & quidem est rationabilis, & aqua restrictio, & ideo ipse quoque cum ea pertransit.

Hęc ita resoluta conscripseram, & maior pars huius tractatus erat impressa, qñ peruenit ad manus Praxis quaedam Iudiciorū Eximij viri Io. Bap. Afiniij nuperrimè typis mādada, vbi ipse in fi. §. 3. 2. c. 3. 5. & vlt. trium tenet, videlicet litigantem contra cōm opinionem non esse condemnandum in exp.

in expensis, licet contrarium videatur firmare supra d. 6. 3. 2. c. 2. in 4. limit. per totum.

Mouetur autem in d. c. 3. 5. ex pluribus. Primò, quia quilibet causa, ubi varia sunt opinioniones, excusatur à cõdemnatio ne expensis, iuxta tradita ab eodem in d. 4. limit. Communis verò plerumque habet contradictores, Ergo &c.

Secundò, quia communis non semper attendenda est, vt supra latè titu. o. per totum.

Tertiò, quia communes opi. non ex veritate, sed affectio ne potius conficiuntur.

Quartò, & vlt. quia communes constituuntur ex negligentia, & sic ex crimine: nam Doctores tanquam aues absque alia veritatis indagatioe sequuntur aliorum dicta, & ista sunt, quibus mouetur in effectu Afini.

Quibus tamen non obstat contrarium opi. supra firmatam veriore esse credo, & approbo per supradicta.

Nec obstat in contrariu adducta, quia facilis est responsio.

Ad primum enim respondetur, illud procedere, quando inter varias Doct. opin. non datur communis, vel magis communis, secus aliàs, vt in casu nostro, quia tunc sumus in claris, vt diximus modò supra, nu. 8. & 9. & ita intelligit idè Afini. in d. 4. limit.

Ad secundum resp. quod litigans condemnari debet in expensis in casibus, in quibus debet attendi communis, secus aliàs: vt diximus supra in princ. huius 3. lib.

Ad tertium resp. non præsumi doctores moueri affectio ne, sed veritate ad tenendam hanc, vel illam opi.

Ad vlt. resp. negligentiam, & incuriam in doctoribus nõ præsumi, sed potius diligentiam, cum ad eos spectet perquirere, quæ opinio sit verior, & vnusquisque censetur fungi officio suo. Per quæ remanet firma, & vera conclusio, vt litigans contra communem in expensis cõdemnari debeat.

De pœna contra Communem patrocinantium, vel aduocantium.

TITVLVS XI.

Summa Notabilium

- 1 DOCTOR consulens contra Communem, pœnam non meretur. Contrarium nu. 4.
2 Doctor potest cogi consulere.
3 Ex consilio nemo obligatur.
4 Contra communem consulens malum facere dicitur.
5 Consulens contra communem tenetur parti, pro qua consulit ad interesse.
6 Tenetur reficere omnia damna parti contrariæ. nu. 11. Fall. nu. 13.
7 Facit litem suam, nu. 14.
8 Idem sequi debet in causa propria, nu. 16.
9 Tenetur ad restitutionem in foro conscientia, nu. 18.
10 Doctor dolo iniustam causam defendens tenetur ad interesse parti læsæ.
11 Idem si ex imperitia, nu. 8. & facit litem suam, nu. 151.
12 Imperitia culpa ascribitur.
13 Doctor etiam de culpa tenetur.
14 Doctor iniquam causam defendens tenetur reficere damna parti contrariæ. Fall. nu. 13.
15 Consulens in aliena causa, idem sequi debet in propria.
16 Aduocatus ex ignorantia tenetur in foro conscientia.

VIDIMVS qua pœna plectantur litigantes cõtra Communem, Nunc videamus ad quid teneantur eorum patroni, vel aduocati. In qua quidem investigatione, vt omnium plena habeatur resolutio, duplicem adhibebimus inspectionem. Prima erit an tales Doctores sint aliqua pœna afficiendi. Altera dato quod debeant puniri, qua pœna plectendi sint.

INSPECTIO I.

Circa primam videtur concludendum Doctorem consulentem, vel aduocantem contra communem non esse puniendum ex duobus. Primò quia quod lege permittente fit, pœna non mere-

tur. I. Graccus, cum vulg. ff. de Adulter. Sed Doctoribus permittitur generaliter consulere in assumptione gradus Doctoratus, vt clarum est, quinimò etiã inuiti consulere cogi possunt. l. 2. & ibi glo. in verb. concessum. Bar. circa med. versu. nota quem cogi. num. 1. & ceteri. C. de prox. sacr. scri. lib. 1. 2. Idem Bar. in l. proximè, in fi. princ. nu. 3. & ibi Bal. prope si ver. cum aliis autem potest, & alij. ff. de his, qui in testam. delent. Io. Fabr. in prin. Instit. de obligat. quæ ex quasi delict. numero 4. Salic. in l. sancimus, in fin. & ibi Addentes C. de aduoc. diuersi. iudi. Anto. de Butr. in cap. si pro debilitate, col. 4. de offi. deleg. Abb. & ibi post alios Fel. in c. 1. in prin. cip. nu. 1. extrã de offi. iudi. Corn. in consi. 238. reperio superiori anno, in princip. num. 1. lib. 4. Iaf. in l. cum quires, n. 13. C. de procurator. Rip. in l. si. num. 3. 2. C. de reuoc. donat. Addent. ad Bertach. in suo repertor. in verb. Doctor cõsul. tantibus. Aug. Bero. in c. quoniam contra, n. 44. extrã de p. bat. & alij passim, & est communis, & recepta sententia, vt per se patet, & post Fel. Iaf. & Rip. testatur Fran. Viui. in trac. comm. opin. lib. 2. opi. 8. Aduocatus potest compelli, circa prin. Ergo &c.

Sed huic rationi potè facile responderi, Doctori permittum esse generaliter consulere, & etiam cogi posse, quando causa est iusta, secus aliàs: & ita declarat Corn. in d. conf. 238. n. 1. & est de intentione omnium, & verissimum: sed in casu nostro adest iniustitia, cum communis consulendo omnino sit attendenda. Meritò &c.

Secundò, & vlti. pro hac opin. videtur vrgere, quoniam ex consilio nemo tenetur, seu obligatur, ex quo nemo compellitur alterius consilium sequi. l. 2. ff. mand. l. ob hæc verba, in fi. ff. de his qui not. infam. l. consilia. & ibi Doctores, ff. de reg. iur. c. cum olim. & ibi not. Bellam. col. 3. vers. & propter hoc nullus tenetur, nume. 2. de arbit. c. nullus, & ibi Din. & alij, de reg. iur. in 6. cum concordant.

Hæc quoque ratio euitatur, nam ex consilio nemo tenetur, quando is cui datur consilium, etiam sine eo idè fecisset, secus verò quando impellit ad aliquid faciendum: quia tunc consilium bene obligat. Vel possumus dicere, id non procedere, quando consilium est dolosum, & criminis, seu peccati inductiuum, vt videmus in his, qui dant consilium ad faciendum aliquod perpetrandum qui puniuntur perinde, ac si ipsi deliquissent, vt latè per Egid. Boss. in sua præf. crimi. in titu. de mand. ad homicid. prope si. versiculo, quæro quid iuris sit in consulente, nume. 59. & post alios nouit. Jul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. si in præf. crimi. q. 88. per tot.

Sed Clientes mouentur ad litigandum solo consilio suorum peritorum, & consilium est dolosum, cum sit contra iuris dispositionem, ergo &c.

Quamobrem contrarium, quimò Doctor contra communem consulens, vel aduocans puniri debeat, ex omnium intentione concludendum est, e ratione, quia cum communis lege seruanda sit, vt late supra tit. 8. per totum, qui prius facit, malè facere dicitur vt post Bal. vbi per eum tradit Lauren. Siluan. in consi. 10. Punctus super quo consilium, n. 37. & per cõsequens puniendus est. & præsertim quia istud consilium est inductiuum criminis, & peccati, per supradicta.

INSPECTIO II.

Cum igitur Doctor contra communem consulens, seu aduocans puniendus sit, secunda succedit indagatio, qua pœna videlicet puniri debeat: & reperio quinque pœnas iniunctas esse tali Doctori, quas coniunctim recenset Lancel. Contra. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de sent. sub nu. 3. 2. in 2. am. plat. in fi. Quamobrem singulas separatim referendo,

- 6 Prima est, quod Aduocatus tenetur ad interesse parti læsæ, pro qua ipse contra comm. consuluit, vel aduocauit, & id manifestè deducitur. Nam aut Doctor contra communem consulit dolo, aut ignorantia, quoniam in dubio præsumitur iuxta dictum Bal. in l. si. nu. 9. C. de pœn. iud. qui mal. iud. & vtroque casu tenetur ad interesse. si quidem Doctor dolo in iustam causam defendens, tenetur parti læsæ, cuius causam tuetur ad interesse. l. 2. vbi id not. Bar. ff. mand. referens Spe. in tit. de requisit. conf. col. 3. sub nume. 5. versicu. & contra iniquè consulentem, sed Specul. ibi loquitur in consultore, sed verè id voluit Specul. in titu. de Aduoc. §. si. col. vlt. versu. illud autem certius numero 18. & licet Specul. & Bartolus non loquantur expressè de interesse, tamen ita intelliguntur à ceteris doctoribus.

Hoc idem vult expressè Abb. in ca. si culpa, n. 3. de iniur. in ca.

in ea tua nos, num. 3. de homicid. & in cap. pastoralis. §. quia verò, nu. 7. & ibi post alios Fel. sub num. 2. 2. circa med. extrã de offic. deleg. vbi refert Ange. in repet. leg. si vacantia. C. de bon. vacantib. lib. x. Dec. in l. consilij. n. 3. ff. de reg. iur. Sebastian. Sap. in repet. leg. 1. col. 3. nu. 1. ff. quod quisque iur. & alij passim, & est communis opinio, vt ex numero, & auctoritate eam tenentium apparet.

8 Eodè modo, Doctor malè cõsulens ex imperitia tenetur ad interesse, vt post Hostien. vbi per eum tradit Thom. Grammat. in §. si. prope fin. numer. 1. Instit. quib. ex caus. manum non lic. Dec. in l. 2. nu. 2. ff. quod quisque iur. idè Dec. & Cagnol. in d. l. consilij, nume. 3. cum concord.

9 Etratio huius dicti est, quoniam ignorantia ascribitur culpa. Imperitia, & ibi post alios declarat Deci. & Cagnol. ff. de reg. iur. Io. de Anan. in cap. excõmunicamus. §. monentur, col. 3. ver. est enim regulare, num. 8. extrã de heret. & post Alexã. contra Bal. Catell. Cott. in memor. in verb. Doctor malè iudicans, cum similib.

10 At Doctor non solum de dolo, sed etiam de culpa tenetur iuxta latè tradita per Alex. in rubr. C. de procur. nu. 2. ga culpa dolo æquiparatur, vt tradunt Doctor. in l. quod Nerua. ff. de pot. cum locis concord. Ergo &c.

Secunda est pœna, quæ Doctoribus contra communem respondens est imposta, vt tenentur reficere omne damnum parti, contra quam cõsuluerunt, & ratio est, quia

12 Doctor inique, & iniuste causam defendens ad omne præ iudicium tenetur, quod proprio patrocinio parti contrariæ attulit, ita concludit Dec. in dict. l. consilij, nu. 3. de reg. iur. quod aduertendum dicit Chaffan. in commentar. ad consuetud. Burgund. rub. 4. §. 7. in verbo, si ce n'est cõsentem. in versu. adde an quando in ferenda, in fin. nume. 37. & credo verissimum, nam pœna debet sequi autorem delicti, l. sancimus. C. de pœn. capit. 2. de constit. cum vulg. & aduocatus est causa præcipua, vt pars aduersa damnum patitur: siquidem Clientis eius consilio litem aggressus, & persecutus est.

13 Fall. tamen hoc, quando Clientulus esset Iuris peritus, quia tunc nõ aduocatus, sed ipse tenetur parti contrariæ, ad damna ita post Ange. sequitur Soci. in l. si quis iniquum in §. si procurator, column. 2. sub num. 10. versicu. & hoc sequitur Ang. ff. quod quisque iur. nam tunc cliens non consilio aduocati, sed propria malitia, vel dolo iniustam causam defendere creditur.

Tertia est pœna imposta Doct. contra communem aduocantibus vt faciant litem suam, cum iniustitiam defendere dicantur, vt supra fuit cõclusum. & huius dicti ratio est, quia Doct. consulens contra communem, censetur per imperitiam consulere, vt supra diximus.

15 At Doctor per imperitiam defendens iniustam causam, facit litem suam, vt tradit Specul. in tit. de aduoc. in §. si. col. penul. ver. quid si per imprudentiam, nume. 17. & ita fuit decisiu per Parl. Delph. vt per Franc. Marc. in q. 649. quæritur an aduocatus, in princ. num. 1. partic. 1. cum similib.

Quarta est imposta pœna contra communem respondens tibus, & forte omnium durissima, vt illud idem consilium sequi debeant in causa propria, si idem casus ipsis contingat, & sic siue communis sit pro eis, siue contra, semper causam amittent, nam communis non proderit cõ ipsi contrarium sequi debeant, & communis contraria nocet, cum pro ea sit iudicandum.

Etratio est, quoniam receptissimum est pronunciatum, vt doctor consulens in aliquo casu, siue bene, siue malè, illo eodem consilio in causa propria vti debeat, & id probatur naturali illa ratione, quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur, & in propriis terminis tradit Angel. in l. 1. §. 1. circa princip. versu. & est argum. quòd Doctor, quem ibi sequuntur Pau. de Castr. num. 7. Alex. num. 1. Soc. nu. 11. & 12. Iaf. nu. 10. Sebast. Sap. n. 10. & seqq. Claud. de Seifel. num. 3. & alij vno ore. ff. quod quisque iur.

Hoc idem in specie concludit Andr. Barbat. in Clemen. 1. col. 2. num. 5. de testibus. Zaf. in l. 2. in §. primus diuus Augustus, circa princ. in verb. pro beneficio, in fin. ff. de orig. iur. Andr. ab Exea. in ca. cum omnes, numer. 70. de constit. cum concord. & est communis opi. vt per se patet, nec vllū habet contradictorem.

Nec dicatur id solum habere locum in consultore, non verò in aduocato, quoniam id est falsum, vt supra relati omnes afferunt, & in specie Sap. d. numero 12. & Claud. d. numero 3.

Quinta, & vltim. est pœna, quæ imponitur Doctori contra communem aduocanti, & consulenti, vt teneatur etiã in foro conscientia ad restitutionem, si quidem si communis omnino attendenda est etiam in foro Poli, vt suo loco dictum fuit, non est dubium, quod consulens contra cõm. etiã in foro cõscientia malè facit, quia id propter ignorantiam agere dicitur.

19 At doctor consulens iniquè ex ignorantia, tenetur in foro conscientia ad restitutionem, & resarcienda damna, vt tradit Abb. in capit. ad aures, col. 1. in 4. not. num. 3. ext. de ætat. & qualit. Fely. in d. c. pastoralis. §. quia verò, sub nu. 2. 2. ver. item dicas, extrã de offi. deleg. & post Anton. de Butr. in c. tua nos, in 1. not. versu. ex quo infert Ant. de homic. Card. Alban. in lucubr. ad Bart. in l. 1. §. ait prætor, sub num. 5. ver. & aduocatus. ff. de postulã. & tradit sum. Angel. in tit. de Aduocat. §. 12. incip. vtrum Aduocatus teneatur, & sum. Armil. eodem titulo de Aduocat. §. 11.

Etratio omnes pœnæ rationabili causa inducta, sunt contra Doctor. iniustas causas defendentes, quæ vtinam seruarentur, quia in primis valdè prodesset ipsis Aduocatis, qui saltè timore pœnæ ab huiusmodi excessibus se abstinentes pœnam ignis æterni euitarent. Deinde iuaret ipsos litigantes, qui iustitiam fouentes, quod suum est, absque tot impensis, curis, & laboribus consequerentur, & contra ius non habentes etiam inuiti ab initio liti cederent, si ab omnibus essent repulsi, & superfluis impensis parcerent: & demum id omnibus apprimè vtile esset, quando ius nostrum non esset obumbratum innumeris cauillationibus, quibus pro maiori parte repleta sunt responsa doctorum, quæ impressa circumferuntur.

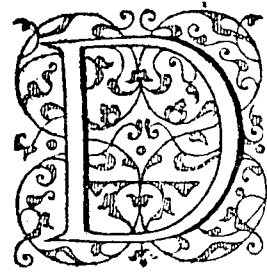
De pœna contra Communem iudicantium.

TITVLVS XII.

Summa Notabilium.

- 1 ARBITER, & arbitrator cõtra communem iudicantes in quo puniantur.
2 Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.
3 Consultor contra communem respondens tenetur parti læsæ ad interesse.
4 Idem sequi debet in causa propria nu. 4.
5 Item facit litem suam nu. 5.
6 Eius consilium contra communem rescinditur nu. 7.
7 Et ad plura alia tenetur nu. 8.
8 Consultor iniquè consulens facit litem suam.
9 Sententia lata contra cõem tanquam iniqua retractatur.
10 Sententiam latam contra comm. esse ipso iure nullam. Contrarium nu. 13. Fall. nu. 18.
11 Sententia lata contra legem, vel consuetudinem est nulla.
12 Iniquitas manifesta æquiparatur nullitati.
13 Sententia nulla dicitur, quæ est lata contra leges, Senatuf. conf. vel constit. principis.
14 Item lata contra expressam iuris formam, & nu. 15. Fal. 17.
15 Præsumptio efficacior non adeo elidit contrariam, vt pœnitus annullat.
16 Sententia notoriè iniqua non exequenda, sed retractanda, num. 20.
17 Sententia lata contra communem est notoriè iniqua. Cõtrarium, numero 22.
18 Notorium quid sit.
19 Sententia notoriè iniqua est nulla.
20 Iudex iudicans contra communem tenetur in sindicatu. Fallit primo modo, nu. 28. & 2. modo, nu. 29. Contrarium, nu. 33.
21 Tenetur ad interesse partibus, nu. 34.
22 Præsumitur ex ignorantia iudicare, nu. 35.
23 Facit litem suam, nu. 28. Fall. nu. 44.
24 Contrarium nu. 45. Amp. nu. 46.
25 Fallit 2. nu. 47. & 48.
26 Omnes supradictæ pœnæ ampliuntur, nu. 50.
27 Peccat, & tenetur in foro conscientia, nu. 51.
28 Non verò tenetur actione iniuriarum nu. 53.
29 Iudex malè iudicans tenetur in sindicatu. Ampl. nu. 27.
30 Ex ignorantia ad interesse, nu. 37.
31 Facit litem suam nu. 39. Ampl. etiam ex ignorantia, nu. 40.
32 Peccat, & tenetur in conscientiam, nu. 52.
33 Iudex sequens opinionem præceptoris excusatur. Fal. n. 31. Scholares

- 3 2 Scholares debere eligere præceptores peritos.
- 3 6 A communi opinione recedere temerarium.
- 4 1 Iudex ferens sententiam nullam non facit litem suam.
- Et quare nu. 43.
- 4 2 Pœna maior arguit maius delictū, quia imponitur ex eius qualitate. Fallit nu. 43.
- 4 9 Litem suam facere, quid.
- 5 4 Iudex condemnatus in iudic. potest repetere quod soluit ab eo, pro quo malè iudicauit.
- Contrarium nu. 55. Fal. nu. 56. reprob. nu. 58. Fal. nu. 59.
- 5 7 Iudex potest pacisci cum parte de cōseruādo se indemne.

DICTVM est supra qua pœna plectatur litigantes contra communem, & eorum aduocati, seu patroni: modo videndum est de pœnis contra eam iudicantem, & quoniam plures sunt qui iudicāt, ideo vt omnium clara habeatur resolutio, triplex adhibenda est inspectio.

Prima erit: qua pœna afficiatur arbitri, seu arbitrator: secunda qua consultor: tertia, & vlt. qua ipse iudex, contra communem iudicans.

I N S P E C T I O I.

Quo ad primam, breuitati consulendo, concludendum est, arbitri, & arbitratorē in casibus, in quibus de iure pronuntiare tenetur omnem pœnā + subire, qua & ipse iudex, ita tradit Lancel. Conrad. in lib. de prætor. §. 2. in tit. de sen. sub nume. 3. in 2. Ampl. & credo esse verum. Nam hodie arbitria + sunt redacta ad instar iudiciorum. l. 1. & ibi gloss. & ceteri concord. congerunt. ff. de arb. & tradunt Doct. vbi post alios Guil. de Tutal. num. 3. in §. arbitratorum. l. societas. ff. pro soc. cum similibus.

I N S P E C T I O II.

Circa secundam inspectionem, qua pœna, videlicet afficiatur consultor contra communem respiciens, vnā cum Lancel. Conrad. in d. c. 2. Amp. dicendum est, plures pœnas subire: nos singulas separatim referemus, licet ipse coniunctas apponat.

- 3 Prima est pœna vt consultor + teneatur in quantum altera pars lesa fuerit, & id per ea, qua supra diximus tit. præceden. de aduo. & infra de iudice dicemus.
- 4 Secunda est pœna, vt + idem consilium in propria causa amplecti teneatur, & ratio est, quia consultor tenetur sequi id, quod decidit etiam pro se iuxta dictum Ange. communi ter receptum in l. 1. ff. quod quisque iuris.
- 5 Tertia est pœna, quod consultor + faciat litem suam ea ratione, quia iste dicitur iniquum, & iniustum consilium reddere, at consultor + inique consulens facit litem suam, vt post alios tradit Frā. Marc. in deci. Delphi. in 1. part. quæstio. 649. quæritur, an aduocatus numero 2. Ergo & c.
- 7 Quarta est pœna, quod eius consilium decisium + tanquā iniustum, & iniquum rescindatur de iure, per ea quæ dicemus infra de iudice in 1. pœna.
- Quinta, & vlt. est pœna consultoris contra communem consulētis, ne singulos casus frustra enumerem, vt teneatur ad omnia, + quibus puniatur consultor iniuste, & inique respondens, congesta per Spe. in ti. de requisit. consil. col. 3. & seq. nu. 5. cum seqq.

I N S P E C T I O III.

Quantum ad tertiam & vlt. Inspectionem, nempe qua pœna afficiatur iudex iudicans contra communem opi. ad plura teneri concludendum est, &

Prima est pœna quod sententia tanquam iniqua, & iniusta + rescindatur, quod graue, & molestum est ipsi iudici, siquidem si per appellationem arguitur imperitia, & iniquitas iudicantis. l. 1. & ibi gloss. & ceteri tradunt, ff. de appell. per rescissionem, & retractationē sententiæ ab alio iudice faciendam aperte, & clarè manifestabitur eius nequitia, & ignorantia: & quod sententia lata contra comm. sit iniusta, & iniqua, & per consequens retractanda nemo dubitat.

Quinimo quā maxima est dubitatio, nūquid sententia lata contra comm. sit solum iniusta, & iniusta, an potius etiā ipso iure nulla? & in hac quæstio. duæ sunt scribentium opiniones: Quarum

- 10 Prima est, vt sententia lata cōm + sit ipso iure nulla, & huius opi. Autor allegatur Bar. in l. cū prolatis. ff. de re iudicat. qui rē verā hōc non dicit, sed solum asserit, talem iudicē esse

puniendum, sed mitius, sed hanc opi. verè sequitur Abb. in cap. 1. extr. de re iudic. Ang. in l. qui Romæ, in §. duo fratres, col. 4. in princip. sub nu. 6. circa med. ver. vltimo hanc lecturam Hugol. & in l. 4. §. hoc autem iudicium. col. 1. r. 3. in fi. versic. & si fertur sententia, quem ibi sequuntur Imol. col. 1. nume. 20. in fi. versic. quod tamē intelligit hic Ang. & Rip. propè fin. sub versic. quid tenendum, Bart. hic, nu. 107. ff. de damn. infect. Neuz. late in d. Syl. nup. lib. 5. nu. 7. Franc. Co. sci. in c. 1. in vlt. quæst. nu. 27. ext. de constit. quem refert & sequitur Francisc. Viui. in tract. commu. opin. lib. 1. opi. 182. Iudex iudicando, in fi. cum simil. & ista est communis opin. vt ex pondere & numero Doctorū eam tenentium apparet. Fulcitur autem ex pluribus, & primò quia communis pro lege, & tanquam ius seruatur, vt diximus supra in præfat. n. 30. & seqq. At sententia lata contra legem, vel ex iuris errore, + est ipso iure nulla. l. si expressim. ff. de appell. l. 2. C. quād. prouoc. non est necess. tradunt communiter Doct. in d. l. cum prolatis. ff. de re iud. & in d. §. duo fratres, l. qui Romæ ff. de verb. obl. Merito, & c.

Hæc ratio contrariam opin. sustinēdo facilè subuertitur: Nam quando dicimus communem pro lege seruari, debet intelligi in iis, in quibus nō est diuersa ratio: sed in casu nostro non est eadem ratio, nam sententia lata cōtra legem est contra meram, & certam veritatem: sententia verò lata cōtra communem, est contra veritatem præsumptam, quæ facilè euanescit per contrariam præsumptionem. ergo & c.

Secundò igitur adducit pro hac opinione præfati scriben. 12 nam manifesta iniquitas + æquiparatur nullitati, vt tradit In. in ca. cū Bertoldus, col. 2. sub nu. 4. in verb. concessimus, circa prin. & ibi Paul. Rosell. in addit. ext. de senten. & re iud. Abb. in c. si quando, col. 1. in 2. not. nu. 2. extra de offi. deleg. & alibi Card. Zabarell. in consil. 55. in casu d. Christophori, propè fin. sub nu. 2. versic. item subest, Curt. post complures per eum relatos in consil. 65. super præmissa naratione, col. 3. sub nume. 3. propè fin. versic. faciunt, quæ not. d. Card. late etiam alios congerens Neuz. sub dict. nume. 7. 1. propè fin. versic. præterea manifesta, & est receptissimū, vt per se patet: Sed sententia lata contra communem, dicitur notoriè iniqua, & iniusta. Merito & c.

Hæc quoque ratio facilè tollitur negando, sententiam latam contra cōmunem esse notoriè iniquam, vt infra latius. Tertiò, & vlt. pro hac opinione addo hanc rationē, Si vincam vincentem te, multo magis vincam te. l. de accessionibus, cum vulg. ff. de diuer. & tempor. præscript. At sententia lata contra legem est ipso iure nulla. d. l. si expressim. ff. de appell. Communis verò vincit legem iux. tradita supra tit. 9. cas. 25. nu. 136. Merito & c.

Huic etiam rationi facilè respondetur, nam Doct. quando communiter tenentur contra aliquam legem, dant ipsi legi intellectum diuersum, & contrarium a vero, adeo quod lex illa diuersos habeat intellectus, verum videlicet, & falsum: sed sententia lata contra legem habentem varios intellectus nō dicitur ipso iure nulla, vt mox infra dicemus, Ergo & c. Et sic ista opinio penitus corrui, sublatis eius fundamentis.

Quamobrem altera superiori cōtraria est opinio, vt sententia lata contra communem + sit iniqua, & iniusta, non autem ipso iure nulla, & hanc tenuit Anto. de But. in cap. 1. quem ibi secuti sunt Imol. sibi cōtrarius col. 7. post princ. sub num. 16. circa med. versic. & tamen aduertendum, Felin. col. fi. nu. 56. in fi. & alij, extra de consil. hoc idem verè voluit Bart. in d. l. cum prolatis, in fin. & ibi eum referunt & sequuntur Alexand. col. 1. num. 4. & 5. & col. 2. nu. 10. & 11. lafon. col. 3. sub num. 12. latissimè Vinc. Hercul. col. 3. & 4. num. 8. cum seqq. Zaf. post med. in 7. declar. & alij, ff. de re iud. Pau. Castren. in d. l. qui Romæ, in §. duo fratres, propè fin. sub nu. 9. versic. vel dic secundum Barto. & ibi Imola col. 1. ver. item nota, quod licet, n. 25. Rip. sibi contrarius nu. 33. latè Maria. Junior, numero 74. & seqq. Ioann. Bolognet. sub numero 94. versic. vnde sententia cōtra commu. & ceteri. ff. de verbo. oblig. Benedic. Capra in tract. regul. in reg. 18. videmus, quando iudex, col. 3. num. 19. Grat. in consil. 77. duo principaliter obijciuntur, col. 3. numer. 14. lib. 2. Lancel. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in titu. de senten. n. 25. in 12. lim. Sebast. Vant. in tract. de nullit. in tit. de null. ex defect. process. nu. 120. Cagnol. in l. 1. nu. 157. ff. si cert. pet. & D. Ioan. Paul. Lancel. in d. disput. an, & quando seruanda sit com. opi. in 8. limit. cum concord.

Et hæc absque dubio est magis communis opinio, vt ex numero, & auctoritate eam tenentium apparet, & meo iudicio verissima ex pluribus

Primò

14 Primò, quia sententia nulla + illa dicitur, quæ specialiter contra leges, vel Senatusconsult. vel Principum constitutio nes profertur, vt ad litteram dicit text. in l. si expressim. ff. de appella. At sententia lata contra communem non est huiusmodi, quia communis nō est specialiter lex vel Senatusconsult. vel constitutio Principis, vt per se patet, & aliàs supra pluries deduximus, Merito, & c.

Secundò quia communis opinio non facit ius clarum, certum, & firmum, adeo quod si contra eam sententia feratur, debeat adesse, quæ eius robur tollere valent vt supra titu. 15. 9. per totum. Sed ea est sententia nulla, quæ contra manifestam, certam, & claram iuris formā profertur, l. 2. C. quād. prouoc. non est necess. Ergo, & c.

Tertiò vbi duæ sunt præsumptiones contrariæ, licet effeacior tollat præsumptionem minus effeacem, l. diuus. ff. 16 de rest. in integ. tamen nō adeo + felidit, vt annullat penitus præsumptionem contrariam, nam cum præsumptio fiat in dubio, quo casu veritas potest esse contra præsumptionē, non debet in totum tollere actum contrarium, sed satis est quod eo suspensio contrarius actus præsumptione fulcitur præferatur, & seruetur. At in casu nostro sunt duæ præsumptiones contrariæ: altera pro communi, & ista reuera effeacior, ex quo per eam attenditur communis: altera per iudicē, & sententia iuxta tradita per Alciat. in tract. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9. Merito, & c.

Quartò & vltimò iuuatur hæc opin. quia communis a cōmuniter accidentibus habet contradictores, adeo quod ius illo casu diuersimode intelligatur, & sententia cōtra com. dicitur lata contra ius varios habens intellectus. At sententia + fetiam contra legem habentem varios intellectus plura non dicitur nulla. l. cū prolatis, & ibi vno ore tradit Doct. ff. de re iud. Doct. etiā in §. duo fratres, l. qui Romæ. ff. de verb. oblig. & est clarissimum, Ergo, & c.

Ex quibus omnibus remanet clara ista magis Commun. opinio, vt sententia lata contra communem sit iniusta, & iniqua, non autem nulla. Hanc tamen conclusionem limitatorem, quando + communis nullum haberet contradictorem, & plurimos haberet auctores, prout est consuetudo Martin. in l. dos a patre. C. sol. matr. & plures doct. Bart. & aliorum, quæ nunquam in dubium rescicata fuerunt, & tanquam leges custodiuntur, nam cum nemo dubitet de his si sententia cōtra feratur, erit ipso iure nulla, arg. d. l. si expressim. & d. l. 2. C. quād. prouoc. non est necess. & maximè quia talis iniquitas videretur manifesta, & ita postea reperi in fortioribus terminis limitare Vinc. Hercul. in d. l. cum prolatis, nu. 10. circa princ.

Sed iuxta hanc conclus. dubitatur, nunquid sententia lata contra comm. sit simpliciter iniusta, & iniqua, vel etiam notoriam iniquitatem contineat, & ista indagatio nō caret vtilitate, nam si esset iniqua, & iniusta notoriè non mandaretur executioni, secus aliàs: quia sententia notoriè iniqua + non est exequenda, ita tradit Lanfran. de Oria. in ca. quoniam contra, in princ. sub nu. 36. versic. item fall. reg. supradicta, de probat. And. Barbat. in consil. 1. præclarè scribitur, col. 1. nu. 4. lib. 2. Afflic. decil. 89. per binas relationes, nu. 5. Io. Cephal. consil. 263. D. Marcus Antoni. col. 4. nume. 18. cum similibus.

Sed omnino + est retractanda, c. inter ceteras, & ibi Doct. not. ex. de re iud. & post Host. Inn. Io. de ligna. & alios vbi p eum, tradit Imo. in consil. 347. in causa inter Franciscum. co. 6. ver. & pro hac parte, nu. 14. Barbat. d. g. sil. 1. nu. 4. & 5. cum similibus.

Hanc tamen q. à nemine tactam reperi, sed solum audiui 21 in voce quendam volentem, talem sententiam + esse notoriè iniquā, pro qua opinione videtur vrgere infra scripta. Imprimis quia hodie compertum est, quod communis iudicando est attendenda. Vnde qui contra communē iudicat, manifestam iniustitiam facere dicitur, & eius sententiam claram iniquitatem continere.

Secundò & vlt. quia statim atque videmus sententiam contra communem prolata esse, fatemur iniquam, & qui contrariū dicit, de factū cōmunis probare tenetur: ergo iniustitas ista per se apparet notoria, & manifesta dici debet.

Cæterum contrarium sustinendo his rationibus possumus respondere, quod communis seruatur, & attenditur, nō quia sit, sed quia præsumitur vera, ex quo fit, vt in multis casibus communis non attendatur. Vñ cū veritas sit præsumpta in communi, iniquitas etiam ex ea proueniens nō certa & clara, sed præsumpta esse dicitur. Quamobrem ipse sum

22 in contraria opi. vt sententia lata contra cōm. non sit + notoriè iniqua. Primo quia effeacius debet esse eiusdē qualitatis, cuius est ipsa causa: Sed causa iniustitia, & iniquitatis talis sententiæ est veritas præsumpta. ergo, & c.

23 Secundò, quia notoria ea dicitur, quæ omnibus cōstare possunt, colore nullo offuscantur, & probatione nulla indigent, vt palatiū in vrbe esse, vel similib. Ita ex aliis tradit Jacob. Spiegel. in suo Lexic. iur. ciuil. in verb. notorium. at iniquitas ex sententia lata contra cōmunē emanans non est huiusmodi, quia non omnibus patet, cum non ex certa, & clara veritate oriatur, & offuscatur quàm maximè præsumptione, quæ est pro iudice, & sententia. Ergo, & c.

Tertiò, & vltimò quia si verum esset, quod hæc sententia esset notoriè iniqua, sequeretur, quod esset nulla. At confic quēs est falsum, vt modò supra latè ostēdimus, merito & c.

Maior probatur, quia receptissima est Doctorū conclusio, vt sententia notoriè iniqua + sit ipso iure nulla. Ita Inno. in c. fraternitatis, col. 1. nu. 5. circa princip. in verb. dicimus, in si. ext. de frig. & malefic. Anto. de Butr. Abb. & alij in c. inter ceteras, extra de senten. & re iud. Gemi. in consil. 48. pro examinatione clariori, col. 4. versic. patet ergo quod licetia, nu. nono, Ro. sing. 46. iudex pronuntiat dico, n. 2. & ibi Ad. den. alios allegant, Alexand. consil. 77. visis dubitationibus, col. 1. sub nu. 3. versic. item cum contineat, & ibi latè Ad. den. alios congerunt lib. tertio, Ioann. Bertach. in suo repert. in verb. sententia notoriè iniqua, Lanfran. Barbat. & Afflic. in supra relatis locis, fuse Curt. in consil. 65. super præmissa narratione, co. 3. circa med. nu. 3. propè fi. versic. & apertè, Dec. in consil. 8. viso puncto, & diligenter, col. 4. versic. & manifesta, & notoria, nu. 5. Alex. de nouo in consil. septuagesimo secundo, lata fuit sententia, circa med. nu. 3. Nicol. Eucrar. in consil. 93. stante sententia lata, propè fi. versic. cum ergo ex ipso, Guliel. Mayn. in l. qui veratē, §. eius est, co. 2. nu. 3. ff. de reg. iur. & est receptissima opinio.

Ex quibus concludo, sententiam latam contra communem opi. non esse notoriè iniquam, & iniustam, sed solum simpliciter, & præsumptiū, sed nihilominus retractandā, quod, vt diximus, valde est permolestū iudici, & hæc quo ad primam pœnam.

Secunda est pœna, & hæc generalis, vt iudex iudicans cōtra communem + teneatur in iudicatu, ita concludit Ang. in d. l. cū prolatis, sub nu. 3. & ibi sequuntur Imol. post med. sub nume. 2. ver. nam hoc est verum, Alex. col. fi. sub nu. 2. 2. In fin. nu. 18. Vincent. Hercul. col. 4. nume. post. 9. par. & alij, ff. de re iud. Paris. de Put. in tract. de iudic. in verb. iudicare. cap. 3. incipien. an si iudex qui dedit, numer. 2. cum seqq. Antoninus Rondin. in tract. de iudicia. off. in 7. q. princ. ver. quid si iudex male iudicat, n. 152. & 157. Fel. in c. 1. co. pen. nume. 54. post princ. versic. & ideo iudicans, & ibi post alios Mant. sub nu. 109. extra de constit. Dec. in c. ad hęc, nu. 43. extra de postul. prælat. Iaffred. Balb. in suis decis. centuria. 1. deci. 15. iudex qui iudicauit, per tot. Neuz. in d. syiu. nup. lib. 5. nu. 63. Iacob. Aemil. in consil. 13. an fructus percepti, in fin. Lancel. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sentent. num. 23. in 7. ampl. Maria. iun. in l. qui Romæ, in §. duo fratres, sub nu. 78. ff. de verb. obl.

Et est communis opinio, & vera, nam iudex faciens iniustitiam + tenetur in iudicatu, qui alia de causa non est introductus, nisi in pœnam iudicem iniquè iudicantem, & in laudem, & gratiam bene se gerentium, vt pulchre deducit Amed. Iustinianus in tractata de iudic. in princ. num. 1. cum 2. seqq.

27 Imo vera est + conclusio ista, etiam si pars contra quam male iudicatum fuit, appellauerit, & postea appellatiōnem deseruerit, nam non per hoc iudex excusatur in iudicatu, ista est communis opin. Doct. de qua restatur, & sequitur Abb. in c. sepe contingit, col. 6. nu. 17. vbi id pluribus cō. n. probat, extra de appell.

28 Quod verò dictum est, iudicem + cōtra communē iudicantem teneri in iudicatu, restringitur, vt quando opinio contra communem habet complures & graues auctores, mitius iudex puniatur, ita dictum Barto. in d. l. cum prolatis in fin. nu. 3. ff. de re iudicat. intelligit ibi Angel. circa med. versic. subdens, quod iudex, nu. 3. quem ibidem referunt, & sequuntur Alex. col. fi. nu. 22. In fin. nu. 17. in fi. & seq. Vincent. Hercul. col. 4. sub nume. 9. & ceteri vno ore quod cō. probatur coniungendo dicta Bar. ibi, & in l. fin. nu. 5. C. de pœn. iudi. qui mal. iudi. vbi declarat in quo debeat puniri.

- 29 Ad hanc tamen pœnam cuitandā Doctores dant + cau. Com. opi. Tom. 4. BBBB

tela vt iudex, qui vult contra communem iudicare, & nō teneri in iudicatu, reperiat aliquem suum præceptorem contra ipsam cōmunem tenentem, quia tunc secutus opinionem præceptoris contra communem non tenebitur in iudicatu ita tradunt Ias. in linterdum. §. 1. in fin. & ibi Purp. in addit. ff. de verbo. oblig. Thom. Ferrat. in tract. cautel. in cautel. §. 1. manifestum est quod iudex, per tot. Neuz. in d. syl. nupt. lib. 5. numero 3. post prin. versiculo, & propterea opinio præcep. & in 5. ampliat. sub numero, 63. in fi. versicu. secundō moderant. Marc. Mant. in dicto. cap. primo, numero. 1. 10. ext. de consti. cum siml.

Mouentur isti ex celebri dicto Oldrad. quod qui sequitur opinionem sui præceptoris ꝑ excusatur, ita Ol. in l. quæsitum. §. 1. ff. de fun. in iur. quem referunt, & sequitur Abb. in ca. 1. col. 7. in fi. ver. sed vide not. dictum Oldra. nu. 25. de postul. prela. And. Barb. in proem. cle. in 2. lect. in §. salutem col. 1. in prin. 49 nu. 73. Vincen. Paleot. in l. 1. ver. adde. q. iudex. ff. si cert. pe. quem refert & Ferrat. ibid. nu. 3. Fel. alios allegas in d. c. 1. col. fi. ver. 5. no. n. 56. de consti. & ibi Benedi. Vaden. in addi. Soc. in consti. 44. in præfenti consultatione lo quar. col. 3. ver. si nam dicebat Oldra. nu. 7. li. 1. cum adductis per Neuz. vbi supra nu. 73. in fi. & alij passim vno ore, & est approbatum, & verum, tum quia debemus defendere opinionem præceptoris, tum etiam quia discentem oportet credere.

1 Quod dictum intell. ꝑ quando præceptor est excellens, secus aliis, quia omittes communem teneretur in syndicatu: ita Purpura. Neuz. & alij ijsdem locis, quia opinio imperiti non censetur bona.

2 Ex quo scholares aduertere ꝑ deberent, quæ sibi in præceptorem eligant, & sola doctrina, & scientia Doct. non verò precibus, & precio moueri deberent, vt multi faciunt, & malè, vt pluribus aduertit Caccialup. de mod. studend. in 3. docum. nam præterquam quod à perito meliorem, & sanior rem haurient doctrinam, tuebuntur etiam eius præsidio in syndicatu.

Cæterum quicquid isti dicant, videlicet, Iudicem opi. præceptoris secutum ꝑ excusari in syndicatu, si contra communem iudi. cauerit, id mihi nullo pacto satisfacit, cuius etiam opi. est apostil. ad d. caut. Ferra. & hoc in effectu volunt Camil. Plaut. Neuz. & Conrad. relati supra tit. 9. ca. 8. num. 3. volentes communem esse attendendam, licet contra eam tenuerit præceptor.

Et id ex duobus, Imprimis, quia præceptor est solus, & modernus, Doctores verò tenentes communem sunt plures, & grauiores, vnde maior est veritatis præsumptio pro communi.

Postremò, quia sequeretur, quod non secundum veritatem, sed solam affectionem esset iudicandum, quod est peruertere iudicium Christi, c. qui cū ꝑ. 1. 1. q. 3. Nec quicquā obst. dictum Oldra. quoniam illud procedit in dubio, secus verò quando apparet de contraria veritate certa, vel præsumpta, quia tunc amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas, & est clarissimum, vnde indistinctè cōcludendum est, iudicantem contra cōm. teneri in syndicatu.

Tertia est imposita pœna contra communem iudicantibus, & hæc specialis, vt in syndicatu ꝑ teneantur ad interesse partibus, ita post alios tradit Lancell. Conrad. vbi supra nu. 38. & Roland à Val. in consti. 46. quia in quacunque materia, sub nu. 2. lib. 2.

36 Et verum est, nam iudex contra cōmunem iudicans ꝑ cõfetur ignarus, & propter ignorantiam iudicare, ita tradit Bald. in l. fin. colum. 2. versu. quæro nunquid imperitia. nu. 9. C. de pœn. iud. qui mal. iud. quæ ad id referunt, & sequitur Alex. in consti. 95. visis processibus. col. 2. in fin. lib. 2. Ias. in l. sciendum. §. fin. col. penult. sub nu. 7. ver. imò iudex dicitur, ff. qui satis. cogant. Ferdin. Loaz. in repetit. l. filiusfamilias. §. diui. colum. 67. in prin. ver. quia vt inquit Ang. n. 171. ff. de legat. 1. Thom. Ferra. post alios in d. caut. 3. 1. nu. 1. in fi. & ibi Adden. Curt. in consti. 42. quia inquit Bal. col. 4. in fi. n. 14. circa prin. Neuz. ibidem nu. 3. Catel. Cort. in Memorial. in verb. opinio communis in iudicad. post prin. ver. hinc no. Bald. Nico. Arelat. in addit. ad Alciat. in tracta. præsumpt. in regu. 1. præsumpt. §. 1. sub nu. 2. in addit. incip. adde. no. textu. post med. ver. & inquit Ang. Lancell. Conrad. vbi supra nu. 22. Valent. Forster. in tract. de succes. ab intesta. in 4. conclu. sub 4. fundamen. versu. & Alex. consti. fol. 278. Marc. Mant. in d. c. 1. sub nu. 109. post Franc. Cosci. in vlt. quæst. sub nu. 2. 3. in Addit. in litera B. de consti. idem Mant. consti. 134. cum his proximis exactis, col. 2. nu. 1. lib. 1. Roland à Val. consti. 60.

ponderatis diligenter. nu. 39. lib. 1. & consti. 16. viso thema. te. col. 4. nu. 23. lib. 3. & alij plures passim.

Et ista est commu. & recepta sententia nullum, quem viderim, habens contradictorem, quinimò iudicans contra cōmunem ꝑ reuerentius dicitur secundum Ioanem Igne. in l. 3. §. si quisquam. col. 7. versiculo, quare cum hæc opinio, numero 20. ff. ad Syllan. quæ refert, & sequitur Franc. Cosci. in dicto. capitulo, 1. in vltim. quæst. sub numero vigesimo. tertio, de constitution.

37 Sed iudex ferens sententiam iustam ex ignorantia ꝑ teneatur ad interesse, vt tradit Io. Fab. in §. si. sub nu. 2. & ibi Ange. Aret. in fi. Gramma. prop. fi. nu. 9. & alij Inst. quibus ex caus. manu. nō lic. & post alios Card. Alban. in Lucubra. ad Bart. in l. 9. etia. §. ex quib. n. 1. ff. de alie. iud. mut. cau. fact. Ergo & c.

Quarta est specialis pœna, vt iudex iudicans contra communem ꝑ facit litem suam, ita tradit Bartolus in dicta l. fin. prop. fi. sub numero 5. C. de pœn. iud. qui mal. iudic. Angel. Aretin. in princip. Insti. de obligation. quæ ex quas. delict. sub numero 7. Thom. Ferratius in dicta cautel. 3. 1. sub num. 1. circa medium, versiculo, aliàs si iudex. Felinus alios allegans in dicto. cap. 1. colum. penult. sub nu. 54. versu. & ideo iudicans, & ibi Mant. sub numero centesimo nono, de cõsti. Alciat. in dict. reg. 1. præsumpt. 5. 1. nume. 6. Franc. Rip. in respon. primo, numero octauo, in titulo de resti. spoliat. & rem. ed. can. reint. Lacell. Conrad. in d. lib. de prætor. §. 2. tit. de sentent. numero, 3. 2. vbi plures cumulat. Aug. Bero. in cõfi. 1. 53. an locatio ad affictum, colum. 3. sub num. 1. & in consti. 78. in præfenti causa super. colum. 3. sub num. 3. lib. 2. Cagnol. in l. 1. numero, 157. ff. si cert. pet. Rober. Marant. in suis dispu. insertis post Specul. de ord. Iud. in dispu. 10. filia quædam à patre, sub nu. 48. Camil. Plaut. in rubric. ff. de verb. obli. lib. 1. nu. 10. & seq. Roland à Vall. dict. cõfi. 46. nu. 9. lib. 2. Franc. Viui. in tracta. cõm. opin. lib. 1. in d. opi. 182. circa princ. Card. Alban. in Lucubrat. ad Barto. in l. iudex. numero. 1. ff. de var. & extraord. cog. loã. Bap. Afin. in prax. iudicior. §. 3. 2. capitulo 35. post. princ. ver. & ideo dicitur, & alij passim, & est communis, & recepta opi. vt ex numero, & auctoritate eam tenentium apparet, cui & ipse adhæreo.

Tum quia contra comm. iudicans iniquè, & iniuste pro. nunciat, & iniquè iudic. d. l. fin. C. de pœn. iud. qui mal. iud. & ibi Docto. ff. de iudic. d. l. fin. C. de pœn. iud. qui mal. iud. Inst. de oblig. quæ ex quas. delict. in prin. Bart. in lege 1. nu. 6. & ibi alij. C. quomo. & quand. iud. Corn. in cõfi. centesimo vigesimo, licet in hac consil. in fi. lib. 3. Claud. de Battand. in sua præct. crimin. in reg. 42. Iudex in criminalibus, numero. 1. cum siml.

40 Tum etiam quia Iudex per imperitiam malè iudicās ꝑ facit litem suā, text. clarus in l. fin. ff. de var. & extraord. cog. in d. prin. Insti. de oblig. quæ ex quas. delict. Glof. Barto. & ceteri communiter per illum text. in dict. l. si filiusfam. ff. de iudic. Corn. in consti. 3. 15. videtur prima facie dicendum, colum. fin. nu. 6. lib. 3. Claud. de Battand. in d. præct. crimin. in reg. 42. numero. 2. cum condord. & iudicans contra com. per imperitiam iudicare dicitur, vt supra.

Cæterum contra hanc receptam traditionem videtur ob. stare q. Iudex ferens sententiam nullam ꝑ non facit litem suam, vt tradit Glof. in d. l. fin. & ibi Bart. remittens se ad ea, quæ tradidit in suis qq. in 9. q. Iudex per imperitiā, in 1. part. numero, 5. & ceteri. ff. de var. & extraor. cog. Ang. l. 1. §. hæc verba, numero, 2. & ibi Alex. nume. 3. Rip. colum. 1. nume. 4. & reliqui. ff. quod quisq. iur. Imol. in l. 1. colum. 3. sub nu. 4. versu. sed iux. prædicta occurrit. ff. de appell. & in cap. si venditori, colum. 5. numero 12. versu. & pro prædictis etiā, ext. de emp. & vend. Paris. de Put. in tract. de syndic. in verb. l. s. sua, capitulo, 4. incip. an Iudex qui facit, numero 2. & alij passim, & est communis opinio, cui non inueni contradictorem, & tamem Iudex ferens sententiam nullam, magis delinquit quam qui profert iniustam, cum maior excessus requiritur in annullad. acti, quā in reddendo iniustū, vt in snā tradit vno ore Doct. d. l. q. Romæ. §. duo fratres & pater ad sensum.

42 At vbi maius ꝑ est delictum, ibi quoque maior debet esse pœna. l. respiciendum, cum siml. ff. de pœn. merit. & c.

Verum facilis est solutio, nam reg. d. l. respiciendū, proce. dit ꝑ quando pœna infligitur ratione delicti, secus verò aliās, quia non entis nullæ sunt partes, sed iudex ferens sententia iniquam facit litem suam nō ratione maioris, vel minoris iniusticiæ, sed solum ad resarciendum damnum parti læsæ, quæ ratio non militat in iudice nullam sententia profert, quæ nullo pacto obest parti, cõtra quæ est lata, cū nō transeat in rē iudicatā, nec excusationē mereatur Ergo, & c. Stat

Stat igitur firma conclusio, iudicantem contra Commu nem opi. facere litem suam.

44 Quæ conclusio est vera ꝑ secundū Alcia. in d. præsump. 5. 1. nu. 6. quado interuenit dolus ipsius iudicis, secus aliis, motum per d. l. si. C. de pœn. iud. qui mal. iudi. & melius videtur facere ad hoc d. l. si filiusfam. ff. de iud.

45 Sed ista restrictio ꝑ mihi non placet, nam ex culpa etiam Iudex iniquam sententiam ferens facit litem suam, cū propter ignorantiam iniquè iudicans facit litem suam secundum gl. communiter approbatā in d. l. si filiusfam. & ignorantia culpæ ascribitur, non dolo. l. imperitia ff. de regulis iur.

Nec obst. d. l. si. & d. l. si filiusfam. pro Alciat. inductæ, quā d. l. fin. continet rescriptum redditū ab Imperatore in quodam casu occurrenti, in quo Iudex precio, vel gratia corruptus male iudicauit, & interuenit dolus, sed non negat ibi text. neque tacite, neque expressè, quia iudex malè iudicās ex culpa facit litem suam. Ad d. l. si filiusfam. quæ valde vtget, resp. quod ille text. non procedit, quo ad hoc, vt iudex faciat litem suam, se l. vt teneatur ad veram litis æstimationem, ita Glo. ibi in verb. intelligitur, & ceteri, qui intellectus saltem admittendus est pro cõcordia dict. legis, si filiusfam. cum dict. l. si. ff. de var. & extraord. cog. quæ aliàs essent contrariæ, & sic conclusio ista est ampl. licet iudex sit in culpa tantum. Ampl. secundò ꝑ etiam si iudex, qui contra cōmunem iudicauit, secutus sit consilium sapientis, quod vigore stat. vel alterius dispositionis sequi tenebatur, nā & hoc casu Iudex ferens sententiam iniquam facit litem suam, ita tradit Bart. in l. si conuenerit, circa med. versiculo, quæro quidam iudex, numero quarto, & ibi sequitur Paulus de Cast. post prin. versu. quid autem si fuisset dictum, Alexand. col. pen. versiculo, item in quantum Barto. Ias. col. pen. versiculo, extra gloss. quærit, numero decimo octauo, & reliqui communiter. ff. de re iudi. Abb. in capitulo tertio, colum. finali, numero octauo, & ibi post alios Felin. columna penultima, numero quinto, in fin. versiculo, vtrum autem is, extra de offic. deleger. Socin. in consilio vigesimo quarto, visis, ac diligenter, columna secunda, in princip. versiculo vltimè etiam posito, numero tertio, & quarto, libro primo. Bolognin. in repet. authen. habita. numero centesimo quadragesimo in tertio. C. ne fil. pro patr. & alij passim, & est communis, vt per se patet.

46 tantum. Ampl. secundò ꝑ etiam si iudex, qui contra cōmunem iudicauit, secutus sit consilium sapientis, quod vigore stat. vel alterius dispositionis sequi tenebatur, nā & hoc casu Iudex ferens sententiam iniquam facit litem suam, ita tradit Bart. in l. si conuenerit, circa med. versiculo, quæro quidam iudex, numero quarto, & ibi sequitur Paulus de Cast. post prin. versu. quid autem si fuisset dictum, Alexand. col. pen. versiculo, item in quantum Barto. Ias. col. pen. versiculo, extra gloss. quærit, numero decimo octauo, & reliqui communiter. ff. de re iudi. Abb. in capitulo tertio, colum. finali, numero octauo, & ibi post alios Felin. columna penultima, numero quinto, in fin. versiculo, vtrum autem is, extra de offic. deleger. Socin. in consilio vigesimo quarto, visis, ac diligenter, columna secunda, in princip. versiculo vltimè etiam posito, numero tertio, & quarto, libro primo. Bolognin. in repet. authen. habita. numero centesimo quadragesimo in tertio. C. ne fil. pro patr. & alij passim, & est communis, vt per se patet.

47 Fall. tamen prædicta ꝑ conclusio, quando iudex ferret sententiam ex consilio sapientis, cui stat. vel alia dispositio stat. omnino iubet, ita tradit Bartol. in l. si conuenerit, numero quarto, Felin. in d. capitulo tertio, sub numero sexto, & sequuntur Doctores. communiter vt testatur Paul. de Castro ibidem versiculo, & per istam legem. Vnde Barto. ibi tradit pro cautela, vt iudex in tali casu curet apponendā talem clausulam.

48 Fall. ꝑ etiam, si potest dari casus in proposito, quando iudex ipse neque in dolo, neque in lata culpa, sed solū esset in leui, vel leuissima, vt puta quado Iudex erraret in aliqua iuris subtilitate, quia tunc non faceret litem suam iudicad. contra communem, & id tradunt Doct. passim, & est clarū, ideo non in iusto.

Pro complemento istius pœnæ sciendum est, q. litem suam facere ꝑ partes eius, qui iniuria ab solutus est, suscipere, ipsiusque causam pro sua coactum defendere, ita explicat doctus, & elegans Francisc. Hotom. in commen. verb. iur. in ver. litem suam facere.

50 Et ad omnes supradictas pœnas tenetur ꝑ iudicans cõtra communem, etiam si pars læsa non appellauerit, vel nō potuerit appellare, vel si appellauerit etiam si succubuerit, vel appellationem deseruerit, vel appellationi expressè renunciauerit, ita post alios tradit Lancell. Conrad. in d. ritu. de sent. sub nu. 3. 2. & seq. in 3. & 4. 5. & 6. ampliat. & credo verum, nam ista omnia parti contrariæ profunt, non autē Iudici, vt dixit Castren. in d. l. si filiusfamil. col. j. sub nume. 7. ff. de iud.

Quinta, & vltim. imponitur pœna Iudici contra cõmunem ꝑ iudicanti, vt teneatur in cõscientia, & sic in foro poli. ita contrario sensu voluit Marian. lun. in consti. 13. 1. q. proposita, col. 1. nu. 2. lib. 1.

52 Et verū credo, nā iudex per imperitiā malè iudicās ꝑ peccat, & tenetur in conscientia, vt post Innocen. & Petrus de bellaper. concludit Cyn. in authen. hodie, post med. C. de iud. & clarè patet, quia admittit etiā summistæ, communem attendi debere, vt per Sūm. Ang. in tit. de opi. §. 1. post princ. versu. si verò non possunt concordari, & Summ. Ta-

bien. eo. tit. de opi. §. 4. post prin. Præterea posset dubitari, an iudicans cõtra communem teneatur actione iniuriarum, & Conrad. ibidem sub nu. 27. 53 in 1. 5. limit. responder ꝑ non teneri, & est verissimum, quia factum Iudicis nō inducit actionē iniuriarum, etiam quod iniustam sententiam proferat, vt est text. clarus in l. iniuriarum. §. si quis in honoribus, vt ergo si quis, & ibi glossa in verb. idem, & reliqui. ff. de iniur.

Et hæc sunt pœnæ quæ iudicibus contra communem iudicantibus sunt impositæ in syndicatu.

Sed non parua est hæsitatio inter doctores, an iste Iudex in syndicatu cõdemnatus possit repetere, quod pœnæ ratione soluit, ab eo, in cuius fauorem tulit sententiam iniquam? Et in hac q. duæ sunt principales doct. sententiæ, quarum

54 Prima est affirmatiua, vt ꝑ possit repetere, ita tradit Specu. in tit. de expen. §. postremo, col. ij. ver. & si iudex, nu. 5. quem refert, & sequitur Luc. de pen. in l. missi opinatores, col. pen. in verb. seruata, versu. ex hoc colligitur. C. de exact. tribut. li. 10. Amed. Iusti. in tract. de syndic. sub nu. 126. licet cum moderamine, idē videtur sequi Catald. de Bon. comp. in tract. pariter de syndic. q. 46. nu. 29. in fin. pro hac etiam sententia adducitur Ang. in l. Sticum. §. si mandato, post med. nu. 1. ff. de solu. Sed Ang. tenet contrarium in casu nostro, & vbi videtur facere contra, loquitur in longe diuersis terminis, vt declarat ipsemet in l. mancipia, in prin. nu. 2. & 3. C. de seru. fugit. & infra latius ostendemus.

Mouentur autem isti præcipue ex dict. lege, missi opinatores. C. de exact. tribut. li. 10. vbi iudicibus, qui per annum non exigentes, quod militibus debetur, de proprio exolvere coguntur, reseruata est repetitio aduersus obnoxios, à quibus exigi pecunia non potuit.

Huic tex. resp. imprimis Bal. in §. iudices, & Ang. in l. mancipia, infra allegandis, procedere decisionem illius text. in executore simplici, qui facit litem suam ex negligētia meræ executionis, secus in iudice, qui ex sententia iniqua facit litem suam, vnde non tantum debet puniri negligentia in faciendo, quantum culpa, seu dolus iniquè iudicantis.

Secundò, & melius iudicio meo respon. Ang. Imo, & Roma. in locis mox allegandis, quod iudex ibi soluit illud, ad quod h. contra quos reseruata est actio, debite tenebantur fisco iure actionis: vnde cum iudex istorum negotia vtiliter gerat liberando eos à debito propria solutione, iuxta l. soluendo. ff. de neg. gest.

Non mirum, si habeat contra ipsos actionem repetendi. sed secus est in proposito questione in qua iudex soluit, nō quod pars victrix, sed ad quod ipsemet propria culpa, vel dolo obligatus erat: vnde cum pœna suos tenere debet auctores Non mirum, si non est reseruata actio ipsi iudici cõtra partem victricem innocentem.

Quamobrè altera huic superiori contraria est opinio, vt 55 ꝑ iudex in syndicatu cõdemnatus non habeat actionem ad repetendum, quod soluit parti, pro qua malè iudicauit, & huius sententiæ auriga fuit Bal. in l. sancimus. in fi. C. de iud. & in ca. 1. §. iudices. col. 2. sub nu. 2. versu. sed nunquid iudex qui, in tit. de pace iura. fir. in vrb. feud. Ang. in l. si quis dolo. §. si quis post med. versu. in gl. apperit quem ibi sequitur Ale. post med. nu. 2. & 3. ff. de re iudica. idem Ang. in l. Sticho. §. si mandato. in fi. ff. de solutionib. & in l. mancipia. in prin. nu. 2. & seq. C. de seru. fugiti. hoc idem voluit Io. de Platea in dicta l. missi opinatores. col. pen. in fi. in 4. notab. post princ. versu. & per hoc allegat hanc. C. de exact. tribu. lib. 10. Imola in l. si tertius. §. fin. post med. versu. & propter illam legem. & ibi Ro. prop. fi. nu. 7. ff. de aqua plu. arcen. late Paris de Puteo in tract. de syndic. in verbo, l. s. sua. dicto c. 4. incip. an iudex qui facit in prin. & nu. 1. per totum idem Alex. in l. properandum §. siue autem alterutra. col. pen. versu. quærit hic Sali. nu. 30. & ibi Ias. col. fi. versu. 4. & vltimò nu. 33. & 34. C. de iudi. hanc quoque opi. verè tenent Catald. in dicto trac. de syndic. q. 46. nu. 29. per totum, & præcipue in fine, quia eius dicta debent intelligi secū. Ium Ruge. in dicta l. mancipia. cum quo ibi concludit, licet cum malè referat, & Lanc. Conrad. dicto libro de preio. §. 2. in ti. de senten. nu. 36. cum hanc vltimo loco referat, & plures pro ea alleget, iuxta gl. communiter approbatam in l. qui filium. §. fina. ff. ad Treb. & hanc eandem sententiam sequuntur alij passim, adeò quod non sit dubitandum, quin ista sit recepta, & communis opinio.

Mouentur isti, in primis ex dict. l. mancipia. iuncta gl. fin. in prin. Bald. col. fina. num. 6. & aliis, C. de seru. fugiti. vbi i. Com. opi. Tom. 4. B33Bb 2

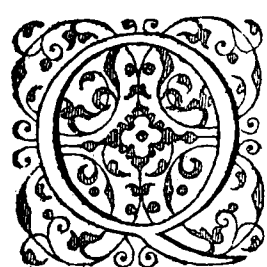
MACHAGNANI AZZOGVIDI

BONONIENSIS I. V. D. DE COMMUNI OPINIONE

TRACTATUS IN TRES LIBROS PARTITVS.

LIBRI PRIMI

Summæ Capitum.

VOD opinio mortalibus irrepsit ob prioris hominis lapsum, quodque dum quisque propriam plus æquo diligit opinionem, ad communis opinionis remedium deuentum fuit, ac de præsentis operis diuisione. *Caput I.*

Nonnulla de definitione in genere. *Cap. II.*

Quid sit Opinio, ubi opinionis definitiones seu descriptiones sex & viginti ex probatissimis Auctoribus.

Cap. III.

De causa opinionis, & quod ignorantia illam pariat. *Cap. IIII.*

Opinionis nomina quindecim. *Cap. V.*

Eiusdem significata septem: & nonnulla de fama aduersus communem sententiam. *Cap. VI.*

Eiusdem Epiteta, seu qualitates septem & viginti. *Cap. VII.*

An eadem cuilibet homini sit Opinio, & Opinionum varietates, & contrarietates ferè inter omnis sciētiae Auctores, ac etiam quodammodo inter ea quæ sensu & ratione carent: de nonnullisq; bonis ex contrarietatibus huiusmodi prouenientibus, præsertim in casibus quindecim ex Doctores. *Cap. VIII.*

An plus sit in veritate quam in Opinio: multa q; de diuina, humanaq; veritate: & casus multi quibus inspicimus Opinionem: ac alia. *Cap. IX.*

An liceat mutare Opinionem: & de mutatione legum, cum consutatione improbandi cuiusdam noui dogmatis. *Cap. X.*

LIBRI SECVNDI

Capitum Summæ.

COMMUNE seu Communis quid sit, & quid dicatur, & quod à proprio differat. *Cap. I.*

De his quæ ideo Communia dicuntur, quia non sunt vnius tantum. *Cap. II.*

Ea quæ vniuersitati, & Populo multitudinique competunt, non ideo minus communia vocantur. *Cap. III.*

Multis modis quid appellatur commune metaphoricè ac improprie. *Cap. IIII.*

Quod à verbo commune, nonnulla alia formantur vocabula et elocutiones, valet communitas, communio, communicatio, communicare, communicator, communiter, de communi, in communi, habere commune, esse commune. *Cap. V.*

Conclusiones plurimæ traduntur de communibus verbis, legibus, negotiis, fructibus, vestibus & aliis. *Cap. VI.*
Regula, quod quis non cogitur permanere in communi. *Cap. VII.*

Aliqua de communitate prout sumitur in significato populi & vniuersitatis. *Cap. VIII.*

An Communio & societas sint idem. *Cap. IX.*

LIBRI TERTII

Capitum Summæ.

COMMUNIS opinio quare inuenta. *Cap. I.*
Neque in lege Naturæ, neque in lege scripta, sed tempore humanarum legum tantum fuit usus communis opinionis. *Cap. II.*

Quare id in quo maior pars conuenit, dicatur communis opinio. *Cap. III.*

Quando inniti debeamus communi opinioni. *Cap. IIII.*

An censenda sit communis illa quæ est maior numero, an quæ est maior auctoritate, quæ sanior vocatur: an vero quæ & numero & auctoritate, an quæ meliore suffulta est ratione. *Cap. V.*

Solutio questionis, & de modo & effectu dandi voces, & eundi in suffragium palam vel occulte. *Cap. VI.*

Ampliationes triginta ad Regulam, quod sequenda sit communis opinio, & id quod sit per maiorem partem: in vltima quarum, sola Imperialium legum auctoritate reselluntur omnes ferè errores vetustissimi, sæpius damnati ab hostibus Romane Ecclesie excitati: & quo pacto Romanus Pontifex est Caput Ecclesie. *Cap. VII.*

Limitationes septuagintaduæ ad Regulam. *Cap. VIII.*

Declarationes viginti duæ. *Cap. IX.*

Effectus eiusdem Regulæ sexdecim. *Cap. X.*

Quanta omnis generis homines anxietate bonam communemque de se appetant opinionem. *Cap. XI.*

Quid sit communis opinio. *Cap. XII.*

Quam ex multis opinionibus Glof. vel alicuius Doctor. nullam illarum probantis sequi debeamus. *Cap. XIII.*

Quid agendum si oriatur dubitatio de aliquo nouo facto super quo non reperitur lex edita, nec adsit communis opinio. *Cap. XIII.*

Si Doctor sequatur vnã Opinionem legendo, contrariam consulendo, cui sit magis inhaerendum. *Cap. XV.*

Quomodo vocetur communis opinio. *Cap. XVI.*

An subiaceat mutationi. *Cap. XVII.*

An sit in scriptis redigenda. *Cap. XVIII.*

DE COMMUNI OPINIONE

Auctore MACHAGNANO AZZOGVIDI
Bononiensi. J. V. D.

LIBER PRIMVS.

SVMARIA.

- 1 **H**omo abutens potentis intellectualibus comparatus est iumentis.
- 2 **S**cientes pauci, sed magis opinantes reperiuntur.
- 3 **N**emo est qui quemquam meliorem se arbitretur.
- 4 **C**ommunis opinionis auctoritas & vis.
- 5 **D**iuisio in partes facilius nos ad cognitionem totius inducit.

Quod opinio mortalibus irrepsit, ob prioris hominis lapsum: quodque dum quisque propriam plus æquò diligit opinionem, ad communis opinionis remedium deuentum fuit, ac de præsentis diuisione.

CAPVT I.

HOMO cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. *Psal. 48.*

- 1 **H**omo ille, inquam, omnium parens cum esset honoratissimus, nēpe immortalis omnium virtutum, omnium rerum scientia diues: non intellexit, cum abutendo & potentis intellectualibus, & peccando comparatus est iumentis, ac pro immortalitate Mortem, pro virtutibus vitia, pro scientia Ignorantiã, sibi posterisq; comparauit. Quibus ignorantia tenebris obrutus fortè non iniuriam Empedocles exclamare potuit, abstrusa esse omnia, se nihil sentire, nihil cerne- re, nihil omninò quale sit posse reperire, hominēsq; à veritate ab eis naturaliter expetita plurimum aberrare, se- pissimèque pro illa eius imagines, atque vmbas, cōiecturam, scilicet, suspicionem, præsumptionem, credulitatem, præsertim verò opinionem amplectari, vt merito opinantes & magis quàm scientes inueniantur. Quoniam autem ob philautiam, naturalēque hominum facilitatē ad diffentiendum, quilibet propriam opinionē, veram veri ger manum esse contenderet: iuxta illud,
- 2 **Q**uot capita, tot sententiæ: & suum cuique pulchrum, & adhuc neminem cognoui Poetam, qui sibi non optimus videretur. Item sic enim se res habet, te tua, me delectant mea, nemo vnquam neque Poeta, neque Orator fuit quæquã & meliorem se arbitretur: Satis constat idcirco passim receptum, vt in legali scientia & (ni fallor) in quacūque arte, ac disciplina id scētari teneamus, quod & si non ab omnibus crebrius tamen & frequētius, atque per maiorem partem opinari videamus. Nostri communem opinionem appellant, cuius apud eosdem tanta est autoritas & vt veritatis Sedem inuasisse, illique pellicem quodammodo superinuentam arbitraris, qui enim iudicando, consulendo, interpretando, communi opinioni inhæret, optatã metã cōmuni omniū opinione cōtigisse reputabitur. Ad hanc communem opinionem totus hic noster spectat tractatus à nobis in tres partitus libros. hoc enim anteriore & sequenti separatim de ipsa opinione, ac de illius verbi communi, seu communi significatione & potestate, posteriore verò coniunctim de communi opi-

nione tractabimus, more Iuriscōsulti, qui leges 12. tabul. Prætorum ædicta, Rescriptaque Principum, per singula verba interpretari consuevit, cum facilius per partes & in cognitionē totius adducamur arg. §. sed non vsque, veris. sed in primis. vbi egregius text. Instit. de leg.

SVMARIA.

- 1 **D**octores si in explicando aliquando non reperiant definitionem in iure traditam, sibi ipsi aliquam componunt.
- 2 **A**mans periculum, in illo perire solet.

De deffinitione in genere.

CAPVT II.

QUAMVIS apud Iureconsultos traditum reperitur definitionem omnem in iure nostro esse periculofam, hominis definitio, de re. iur. ideòque faciliem ad subuertēdum, destruendūmq; de qua etiam Tiraquel. lib. suo Primogen. q. 1. vbi allegat Galen. ab ea nos arcentem. rari tamen eorum tractatus apparent absque aliqua definitione, aut descriptione. Multi quoque ex interpretibus, vbi definitionem & in iure scriptam non habent, aliquam ipsi sibi componunt: nonnulli nihil commune cum re tam periculofa habere volunt 2 memores eius Sacri eloquij, qui amat & periculum, peribit in illo. Quis autē rectius senserit, non est mei iudicij. Statuere enim quis eorum sit sapientior, vel maximè videtur esse sapiētissim⁹. Nobis sat erit eas opiniones, definitiones, descriptionesque hic apponere, quas apud multos probatos Auctores inuenimus. Eruditus autem lector vel omnes, vel vnã, vel nullam, prout magis placuerit, sequetur: quid ergo sit opinio videamus.

SVMARIA.

- 1 **O**pinio variis modis definitur. & seq.
- 2 **D**efinitio ab effectu tolleratur apud legistas.
- 12 **F**ides quid sit.
- 14 **O**culus sæpe fallitur. ideo dicuntur potius opinari, quàm scire.
- 15 **F**ides tenet medium inter scientiam & opinionem sciētia & fidei effectus.
- 20 **S**cire id dicimur quod vehementer opinamur. Mulier solita parere masculos & foeminas, an prægnans possit esse se, certa an sit paritura marem vel foeminam.
- 21 **I**nter credere & opinari quæ sit differentia.
- 29 **O**pinio cur diuersimode diffiniatur.

Quid sit opinio.

CAPVT III.

NULLA lex aperte hoc aperit. sed tex. in l. fin. C. de impub. dicit quod super facto, de quo in illa l. dubitabatur, quid iuris, ideo & ibi Papinianus opinabatur, & glo. exponit, non pro certo dicebat. Sed ibi non definitur substantia opinionis, licet Iurisc. opinetur super eo, quod est dubium in iure. Simili modo & tex. in l. 3. §. eiusdem, de testi. ibi, ex sententia animi tui te existimare oportet: quid aut credas, aut parum probatum tibi opineris: præbuit occasionem Bart. in l. ad. Com. opin. Tom. 4. **BBBBb 4**

monendi, de iure iur. tractandi de ipsa opinione, in cuius doctrina videntur virtualiter contineri infra scripta definitiones, seu descriptiones. Opinio est inclinatio animi iudicis ad aliquam partem ultra suspensionem per fortia argumenta, remanente aliquo modico dubio de contrario eius, quod opinatur cum tamen reprehendit Card. in c. literas. de præsump. dicens quod opinio importat notitiam magis communem, & generalem.

Secundo, opinio dicitur potest vehemens suspicio seu in formis credulitas.

Tertio, multum propinqua credulitati, & plenæ probationi.

Quarto, inherendo etiam litera dicti §. eiusdem, probatio insufficientis facta iudici. Hæc ex Bartolo in citato loco sequuntur alia, ex ipso etiam & alijs.

Quinto, definiendo ab effectu quod non est peccatum mortale apud legistas, dicit quod est illa quæ rem dubiam efficit. Bartol. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl.

Sexto, est cum dubitatione responso glot. §. responsa prudentum. Inst. de iur. nat. gen. & ci.

Septimo, est pro certo non habere, seu pro certo non dicere. glo. d. l. n. verb. opinabatur. C. de impub.

Octavo, est aliqui aliter dubitare nisi opinioni subiungatur ratio est visu Bald. l. fin. C. de edic. di. Ad. tol. op. 1. 5. quinto item contin.

Nono, est credere ex verisimilibus coniecturis id, quod verum est. Bal. l. cum antiquioribus, C. de iur. delib.

Decimo, est habitus probabilis cum formidine ad oppositum & per hoc differt a fide, quæ est adhesio, licet non certa, id est non per demonstrationem, & scientiam, tamen certissima, quia sine dubitatione, Card. in Clem. ne Romani. de elec.

Vndecimo, est de his, quæ vere non sciuntur, Card. in c. literas de præsump. allegat. c. a nobis, el. secundo, de sent. exc. vbi quod opinio fallit, & fallitur.

Duodecimo, est de his, quæ opinantur, quandoque opinio est cum quadam certitudine, vt in his quæ percipimus sensu, in quibus potest esse error, cum sæpe fallatur oculus, ideo dicuntur potius opinari quam sciri: talis tamen opinio certo respectu vocatur scientia, quandoque talis opinio non est cum tanta certitudine, & hanc generali vocabulo posuimus vocare præsumptionem. Card. d. c. literas. de præsump.

Tertiodecimo, est est dubia particularis arbitratio, quæ a doctoribus scientiæ auctoritatem assumit, Imol. in c. lene Romana. de elec. & ibi per eum, quod fides tenet mediū inter scientiam, & opinionem. Scientia enim facit nos scire per causam, fides inclinatur animum nostrum ad vnam partem cum certitudine, Opinio inclinatur cum dubitatione, vt ex suprãdictis colligitur.

Quartodecimo, est illa, quæ causatur in re dubia ex probabilibus argumentis. Ab. c. 1. de constit. nu. 13.

Quintodecimo, est putamen, vel suspicio nihil certi significans, sed per verisimilia potius quærit quod apprehendit.

Sextodecimo, est quasi pro vero aliquid tenere quod quis ignorat an sit falsum. Marian. Socin. in c. qualiter & quando. de accus. n. 126. vbi refert antiquos.

Decimosextimo, dicitur illa, quæ non persensum, sed per probationes, & media concludendi acquiritur, Mat. de Afflic. in Trac. de iur. protho. §. 2. n. 6. vbi subiungit vocari vehementem opinionem, seu credulitatem.

Decimooctavo, est opinio consona veritati est idem quod certitudo, & id scire dicimus, quod vehementer opinamur. glo. l. in repudianda. de acqui. hared. glo. l. in summa. §. idem labeo. de aqua plu. arden. Anth. consi. 2. §. 5. visis, & 292. visis. in quibus duobus consilijs respondit super eodem casu pulcherrimo quidem, & notabili, vbi tenuit quod mulier prægnans solita parere masculos, & foeminas, possit esse certa an sit paritura marem, vel foeminam.

Decimonono, dicit Aug. in li. de mēd. c. 2. quod inter credere atque opinari hoc distat quod aliquando ille, qui credit, sentit se ignorare quod credit, quavis de re, quæ ignorare nouit, omnino non dubitet, si eam firmissime credat. Qui opinatur autem putat se scire quod nescit.

Vigesimo, secundum S. Thomam. 2. 2. q. 1. ar. 4. est assensus intellectus alicui non sufficienter noti ab obiecto proprio per quandam electionem voluntatis declinantis in vnam partem magis quam in aliam cum dubitatione, & formidine alterius partis. Si autem dedit formi-

do, & aderit certitudo, erit fides, & paulo infra. vnde manifestum est, quod nec fides, nec opinio potest esse de ipsis visis aut secundum sensum, aut secundum intellectum, seu hæc doctrina discordat ab his, quæ dicta sunt per Card. supra in 1. 2. definitione, potest solui quod S. Thomas loquitur proprie. Card. secundum improprietatem & largius.

Vigesimo primo, Arist. primo Poster. tex. 44. Opinio est circa verum, & falsum, sed contingens est, & aliter se habere.

Vigesimo secundo, est ex eodem opinio incerta est, & natura huiusmodi est.

Vigesimo tertio, est ex eodem nemo propterea tamen opinari quippiam arbitratur, cum illud putat aliter se habere non posse, sed scire, sed cum esse quidem sic putat, existimat autem & aliter se habere posse, nihil phibet illud opinari, propterea quod re ipsa quid talis opinio est, nec cessari verò scientia.

Vigesimo quarto, est est imbecilla, & cum falso incognitoque communi, vt infra scripta Ciceronis verba indicant in Academicis. Et si id erat comprehensum, vt cōuelli ratione non possit scientiam, sin aliter inscientiam nominabat, ex qua existeret etiam opinio, quæ esset imbecilla, & cum falso incognitoque communi.

Vigesimo quinto, est imbecilla assensio, secundum eundem quarto Tusculan. vbi ait, opinionem autem (sic enim ibi opinionem vocat) volunt esse imbecillam assensionem.

Vigesimo sexto, potest dici mixta cum errore, propter eiusdem Cice. verba libro secundo Academic. vide licet, Nam qui voluit erroribus obuiare Epicurus ijs, qui videbantur conturbare veri cognitionem, dixitque sapientis esse opinionem a perspicuitate sciungere, nihil fecit, ipse enim opinionis errorem nullo modo sustulit, si forte opinionis error ibi non iacet, per erronea opinione. Reliqua de opinione videantur in libro secundo Perihermenias, & in primo Posteriorum. Recte autem intuiti facile erit dignoscere supra scriptarum definitionum diuersitatem provenire a diuersitate authorum, quorum aliqui opinionis naturam in communi, aliqui in specie, & suæ propriæ facultati congruentem, nec semper tamen ostendentes quid ea sit proprie, quam in quo significatiui sumatur, confingere visi sunt. Item diuersitas potest esse respectu diuersitatis causarum, vel efficientium, vel materialis, vel formalis, vel finalis: nunc videamus de causa eiusdem opinionis.

S V M M R I A.

- 1 Opinio, a qua re ortum habuerit.
- 2 Inscentia est mater opinionis.
- 3 Ignorantia rerum non solum est opinionum causa, verum etiam & falsitatum.
- 4 Virtus in profundo opinionibus locata dicitur, & institutis omnia teneri, nihil veritati relinqui, deinceps omnia tenebris confusa esse, dixerunt aliqui.
- 5 Philosophi potius plura opinantes, quam scientes dicuntur.
- 6 Opinio, quid operetur in homine.
- 7 Cognitiono rerum, cur multis sit obstructa difficultatibus.
- 8 Opinio ex ignorantia procreatur.
- 9 Ignorantia veri nos in fabulosas opiniones inducit.

De causa opinionis.

Caput IIII.

QVONIA nihil sine causa esse potest, videntur est nobis causa efficiens ipsius opinionis. Diximus autem in initio presentis operis, & quidem transitorie. Sed hic plenius attingemus eam, et ab ignorantia ortum ducere, in quam prior homo ob eius inobedientiam præcipitatus fuit: effectus ob id ex homine illud animal quod non percipit ea quæ Dei sunt, & in quo vt ait Psalm. non est intellectus. Quod etiam Cic. non vno in loco nos docuit, opinionem scilicet ex inscientia duci. Nam in Acad. quæst. ait, & si id ita erat comprehensum, vt conuelli ratione non possit, scientiam, sin aliter inscientiam nominabat: ex qua existeret etiam opinio,

opinio. Vide inscientiam et opinionis matrem. Sed melius in 3. Tuscul. Nunc autem simul atque editi in lucem, & suscepti sumus, in omni continua prauitate, & in summa opinionum peruersitate versamur, vt penè cum lacte, nutricis errore luxisse videamur. Vide quomodo prius errore imbuimur, postea in opinionibus versamur. Idem primo de fini. Nam cum ignorantia rerum bonarum, & malarum, maximè hominum vita vexetur, ob eamque errorè & voluptatibus maximis saepe priuètur, & prauissimis animi doloribus torqueantur, sapientia est adhibenda, quæ & erroribus cupiditatibusque detractis, & omnium falsarum opinionum temeritate direpta certissimam se nobis præbeat ad voluptatem. Vides ex rerum ignorantia nos non opinionibus solui, verum etiam falsis opinionibus teneri, quibus mendum est sapientia. Idem in Lucullo, cum Zenone Arcefilas sibi omne certamen instituit, non pertinacia, aut studio vincendi, sed earum rerum obscuritate, quæ ad confessionem ignorantis adduxerunt Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem, omnes penè veteres, qui nihil sciri posse dixerunt, angustos sensus, imbecillos animos, breuia curricula vitæ, & (vt Democritus ait) in profundo virtute esse locatam opinionibus, & institutis omnia teneri nihil veritati relinqui deinceps omnia tenebris confusa esse dixerunt.

Vriure diuus Aug. in quodam loco appellauerit Philosophos plura opinantes potius quam sciētes. Sed ipse præstantissimus Pater in epistola. 174. cont. Arian. piè explicauit ignorantiam diuinarum scripturarum gignere opinionem, & iniquis, homines autem minus intelligentes, quid propter quid dicatur potentes volunt habere sententias, & scripturis non diligenter perscrutatis, cum arripunt defensionem cuiusque opinionis, & ab ea vel nunquam, vel difficile deflectantur, dum docti atque sapientes magis putari, quam esse concupiscunt, ea quæ propter formam serui dicta sunt, volunt transferre ad formam Dei, & c.

De ignorantia verò nobis innata quaritur, & Cic. in Lucullo. inquit, Si enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est in ipsis rebus, & in iudicijs nostris obscuritas, vt non sine causa, & doctissimi, & antiquissimi inuenire se posse quid cuperent, diffisi sunt.

Et Bart. nos non ignorauit ex ignorantia et opinionem procreari. Nam in d. l. ad monendi. quanto magis remouet ignorantiam ex iudice, eo magis, & opinionem. Sed Paul. Iureconsul. l. antiqui. si pars hered. pc. longe elegantius, ipsum audi. Antiqui libero ventri ea prospexerunt, vt in tempus nascendi omnia ei iure integra reseruant, sicut apparet in iure hæreditatum, in quibus qui post eum gradum agnationis sunt, quo est id, quod in vtero est, non admittuntur, dum incertum est, an nasci possent: vbi autem eodè gradu sunt ceteri, quo & venter, tunc quæ portio in suspensio esse debeat, quæ fuerunt, ideo quia non poterant scire quot nasci possent, ideo multa de huiusmodi re, tam varia, & incredibilia tradiderunt, vt fabulis annumerentur. Nam traditum est, & quatuor pariter puellas a matre familias natas esse. Alioquin tradiderunt non leues Auctores, quinque quater nos enixam Peloponnesiam, & multas Aegypti vno vtero septenos. Sed & tergeminos Senatores cuncti vidimus Orationes, & Lelius scribit se vidisse in Palatio liberam mulierem, quæ ab Alexandria perducta esset, vt Adriano ostenderetur cum quinque liberis, ex quibus quatuor eodem tempore enixa (inquit) dicebatur, quintum post quadragesimum diem, ex quibus non solum deprehendimus viros prudentes ob veri ignorantiam in opiniones incidisse. Sed & in fabulosas et opiniones: & quod nos magis mouere debet, si fuerit ex Iureconsultis nostris, vt testatur etiam Imperator in Prooem. Insti. in §. cumque vers. non antiquis fabulis: Alias causas opinionis a Philosophis mutuatas videtur adducere Pe. Andr. Gammarus, in suo tracta. de veritate, & Excell. legalis scientiæ: quæ tamen superscriptis non contradicunt: vt bene intuenti facile apparebit. Hæc enim ille. Cum homines tot Mundi pulcherrima Cœlum, Solem, & clarissima ætheris lumina conspicerent: admirati sunt: ex admiratione, rerum illarum causas naturamque dignoscendi natum est desiderium, quod vt adimplerent philosophari cœperunt, hinc Opiniones, & sententiæ diuersæ: hinc volumina excreuerunt multiplicia.

S V M M R I A.

- 1 Opinio quot modis nuncupetur, & nu. sequen.

- 2 Responfa prudentum, qualia sint.
- 3 Opinio vehemens, qualis sit.
- 4 Verba, quæ potius sunt magistralia; quam iuris minimè sunt habenda in consideratione.
- 5 Opinio dicitur medium, quo deducimur ad cognitionem, & scientiam incognitorum.
- 6 In habentibus symbolum, facilis est transitus.

De opinionis nominibus.

Caput V.

MVLTI S quidem nominibus vtuntur Auctores in ea designanda.

Primo dicitur sententia: vt est videre passim apud Iurisconsultos, & doct. qui indifferenter de opinionibus, & sententijs aliorum loquuntur. præsertim in §. illud. Inst. de rer. diuis. in l. diuis. de iur. patr. in l. quarto, de vsucap. ibi abolita: est enim quorundam veterum sententia, & tex. in §. Responfa Inst. de iur. na. gent. & ciui. Responfa et prædum sunt sententiæ & opiniones eorum, quibus præmissum iura condere. Abb. ca. prudentiam de off. dele. & in c. literas. de restit. spol. promissue recenfer, & loquitur de sententijs, & opinionibus doct.

Secundo existimatio. l. 3. §. quod obseruari. C. de iur. calu. ibi tum quod quisque credit, & existimat, hoc est iuradum. in l. si in fi. de Crim. expil. hær. ibi & nihil murar existimatio furrupientis, in l. si a Pupillo pro emp. ibi vt plus sit in re, quã in existimatione, tex. est ad literam in l. qui rem de fur. & gl. magistra in l. flumen de flumi. in verbo existimatione, quæ exponit 1. opinione.

Tertio credulitas d. l. 3. quod obseruari. vbi Bar. C. de iur. cal. ibi & licet vera cause natura alia forsitan est, tamè quod quisque credit, & existimat, hoc iurandum est, & per Paul. de Cast. consi. 19. in 2. col. Quarto, scientia. in summa. §. ite labeo, de aq. plu. arc. ibi si quis sciat factum esse, hoc est si factum esse non ambigitur, vbi gloss. exponit. illa tamen erit, quæ potest falli, quæ alio modo dicitur opinio vehemens.

Quinto, sensus ea. relatum; 7. distin. vbi sensus proprius pro opinione propria, & illud Apost. Quilibet abundet in suo sensu.

Sexto consensus. l. j. C. de testa. ibi si communi consensu liberorum loco habitus sit. exponitur. nu. 1. communi opin.

Septimo, præsumptio. l. cum quidam de acq. hære. ibi toties, ergo & sua præsumptio proficit, & c.

Octaudo, error vt multoties legitur, sed notabiliter in l. asumptio ad munic. quia illa l. fuit extracta ex lib. opi. Vlp. loquens igitur de errore, exponi debet pro opinione, vt congruat titulo l. Imperatores. de in di. adiec. cum alijs.

Nono consilium. l. Ful. iniur. §. qui si aduersus, quibus ex caus. in poss. eat. secundum inductionem glot. in l. cum qui. §. si. verb. putet me, de iniur.

Decimo, voluntas. l. quia poterat ad Treb. vbi postquam loquutus est Iurisconsultus de opinione eius, qui noluit adire, subiungit, Variæ sunt hominum voluntates, & l. 2. verb. mirabile. de vet. iur. enuc. ibi, & voluntate iudicij magis quam legitima lites dirimebantur. glo. c. iudicium. 3. q. 7.

Vndecimo, putatio. l. cum qui. §. si. de iniur. ibi, nec transferri personæ putatio ex persona filiorum ad eos potest.

Duodecimo, cogitatio. Cic. 2. Academic. ego vero ipse & magnus quidem sum opinator, & meas cogitationes sic dirigo, & c. Tertiodecimo, opinatio. Cic. lib. 2. Acad. credoque Clitomano ita scribenti Herculis quondam laborè atelatum a Carneade, quod vt feram, & inmanè beluam, sic ex animis nostris assensionem. i. opinionem extraxisset. idè in 4. Tuscul. postquam tradidit plures definitiones subiungit. Opinacionem autem, quam in oēs definitiones inuoluisimus.

Quartodecimo, consuetudo, vt in 8. dist. per rot. ad differentiam veritatis. Sciendum est tñ, quod opinio, suspicio, præsumptio, arbitrium, iudicium, credulitas, immo & certitudo, & scientia, præsertim in materia subiecta, aliæque huiusmodi nomina, & vocabula sunt potius magistralia, et iuris: ideo super illis non est faciendâ vis magna, nec de illis pertinaciter disputandū, vt per Abb. in c. quarto. de præsumptio. in 2. col. vero ego, & in col. fi. & per Pau. de Cast. conf. 2. vol. j. Visis oibus, vbi de credulitate, & opinione pmi. c. uè loquitur, & pariformiter determinat. & Bald. in l. cum antiquioribus. C. de iur. deli. quæst. 3. dicit, quod certitudo, & vehemens opi. æquiparantur, & Cic. in 3. Tuscul. sapissime iungit tanquã Synonima, opi. iudicium, & cogitationem. sunt enim opinio,

5 opinio, & falsi supradicti gradus, & media, que deducit ad cognitionem, & scientiam incognitorum, vt docet Barto. in l. ad monendi. de iur. iur. que cum sint multum propinqua ad inuicem, non est mirum, si secundum accidentia, & facti contingentias, vnum pro altero usurparur. in habentibus enim similitudinem facile, & vstitutum hoc esse solet. l. Centurio. de vulg. & pupil. cum aliis, sed videnda sunt opinionis significata.

S V M M A R I A.

- 1 Verbum opinio quas significaciones habeat, & quod accipiatur pro iudicis sententia, & eius voluntate, pro ritu & consuetudine, pro effectione, pro fama, pro rumore, & pro peccato.
2 Eama dupliciter considerari solet.
3 Et auctoris opi. refertur.
4 Diuersitas nominum facit diuersificare speciem.

De Opinione significatibus.

Caput VI.

PRIMO denotat sententiam iudicis in scriptis latam, vt in l. eos. super ijs, iuncta glo. C. de appell. ibi: opinio est que suas iudices, & exempla ad scriba transmittant. & in l. a proconsulibus eo. tit. ibi: ita vt appellati iudex prebeat opinionis exemplum. in l. sciendum C. de appell. rec. ibi: eum qui appellationem non recipit, opinionem suam confessum per relationem manifestare. Secundò: voluntatē iudicis l. decertationibus C. de epis. Aud. ibi, & eos secundum eius opinionem disponat. & per Bart. in l. de minore. §. plurium de qua. dū inducit l. de quibus de legibus. Tertio, p. ritu, vel cōsuetudine ponitur in c. si. qui fil. sint legi. Quarto: affectionem, & cōstitutio nem l. locus de verb. sig. vb. dicitur, ceterū adeo opinio nostra, & constitutio nostra locum ad s. fundo separat, vt & modicus locus possit fundus dici, non enim magnitudo locū separat, sed affectio nostra. Quinto, famam, vt volunt glof. in lege. i. C. ex quibus causis in irog. in leg. penul. §. existimatio. C. de var. & extraord. cogn. & in alijs locis, quod Bart. in leg. de minore §. plurium de quaest. & Bald. in dict. l. i. C. ex quibus causis in irog. & Bal. in l. ea quidem C. de accu intelligunt de fam. i. que est in homine, non de ea, que est inter homines, & sic duplex reperitur fama, prima que est in homine que semper est in bona parte & que appellatur ille fame dignitatis status d. §. existimatio, alia que est inter homines de aliquo genere bonitatis vel malitie, & que appellatur communis opinio. Sed obiter volo hic dixisse, qd nunquā satis preceperant differentiam. mihi enim videtur, quod vna tantum sit fama, illa scilicet, que est inter homines de aliquo homine, vel de aliqua re, que sic dicitur a fando iux. illud, fando aliquid si forte tuas puenit ad aures Beli de nomen Palamedis, & in l. ea fama gloria, vult Bart. in d. §. plurium. illa vero, quam dicunt esse in homine non vocatur fama ab aliqua lege. nec quidem vocari debet, quia ille homo, qui habet eam non loquitur seu non fatur de se, & quia vocatur status & dignitas illa fama, vnde mihi videtur dicendum in effectu quod non sit fama, sed illa bonitas, que ex iuris presumptione censetur esse communiter in omnibus l. merito, pro loc. & donec non committunt aliquod scelus, omnes homines tenentur ita credere, & opinari vn° de alio l. non omnes. §. a Barbaris de re milit. opinio ergo significabit eam, que est in mente vnus, vel ea, que est apud omnes, que tunc vocatur communis opinio, & si profertur est fama, vt suo loco videbimus. vnica ergo est fama nō duplex, & ea est inter homines, que verò est in homine dicitur existimatio. cum ergo diuersa nomina, & diuersas definitiones habeant, cur non etiam quid diuersum censenda sunt? si idem. C. de Codicil. Hec dicta sint dubitandi gratia, pro vt vere semper dubitauit, non animo recedendi à communi doctrina. presertim cum Moderni non differant ab antiquis, Marian. in c. qualiter, & quando de accus. Marsil. in l. de minore §. plurium. Paul. Gril. in suo tract. de fama. Sex rō. Rumorē denotat L. ius lib. 3. loquēs de decē viris opinio etiam sine Aurore exierat, eos non in presentis modo temporis iniuriā conspirasse &c. Rumor enim est qui caret Aurore non opinio. Septimo, peccatum. Nam opinari pro peccare legitur apud Cic. lib. 2. Acad. Carneadem autē

etiam heri audiebamus solitum esse delabi, interdum vt diceret, opinaturum, id est peccaturum esse sapientem, sequitur opinionis qualitates.

S V M M A R I A.

- 1 Opinio vera an dicatur cum leges particulares non habeantur decisue.
2 Opiniones vere quales sint ex mente auctoris.
3 Opinio que discrepat à vero vel verosimili falsa dicitur.
4 Opinio an possit se habere & ad verum & ad falsum.
5 Opinio euidenter falsa potest appellari temeritas & presumptio.
6 Credens vehementer adhuc falli potest.
7 Opinio bona ex quibus fundari dicitur.

De opinionis qualitatibus.

Caput VII.

VANDO non habemus legem particularem de aliqua re, sed tantum opinionem alicuius doctoris, que adeo propè est veritatem, vt nihil amplius desideretur, nec quæ ratur, illa dicitur vera

1 Opinio, seu verior quando comparatum sit pro suo positio. l. dedi. §. si quis quasi, de cond. cau. dat. cum similit. hinc dicitur opinio glo. est vera, opinio Bar. est vera, & aliorum, & Cic. 2. de fin. Mihi quidem ea verè videntur opiniones, que honeste, que laudabiles, que gloriose, que in senatu, que apud Populum, que in omni cætu contiliōq. proferendæ sunt, vt id nos pudeat sentire, quod pudeat dicere, vbi habes etiam discriptam ipsam veram opinionem.
2 Si opinio discrepat à vero, aut à verosimili dicitur falsa, d. l. de si. §. si quis, ibi, opinione falsa deceptum, & l. interdum §. si de sur. ibi, si vere siue falso putet, ca. hæreticus 33. q. 3. Hæreticus est, qui falsas opiniones vel gignit, vel sequitur, & Ang. lib. 3. con. Acad. c. 13. in falsas autem opiniones huiusmodi turba presertim est tuere parata. & Cic. primo de si. sapientia est adhibenda, que & terroribus, & cupiditatibus detrahit, & omnium falsarum opinionum temeritate direpta, ceterum se nobis prebeat ad voluptatē. Sed Abb. in c. à nobis, de sent. ex cō. appertē dicit, quod opinio potest se habere ad verum & falsum, & id per illum tex. vbi quod opinio fallit, & fallitur. & idem Abb. in c. quantē, de sent. ex. c. dicit quod opinio euidenter falsa potest appellari temeritas, & presumptio quædam per illum tex. Vehemēs, de qua per glo. in l. 2. eadem labeo. de aq. pl. arc. & aliam gl. in l. scire de legib. Differt autē hæc à vera opinione, quia vera dī illa que videtur non posse falli, & quando non videtur amplius aliquid ignorari, qui vero vehementer opinatur adhuc falli potest, vt dicit glof. in d. l. scire, item dicitur ignorari id de quo habetur vehemens opinio, Bart. l. si quis extraneus. §. sciendum, de aq. her. Bona l. 2. §. quibus C. de vet. iur. enucl. ibi Constantinus, qui semper nobis ex bona opinione & gloria sese commendauit, nec refert quoad propositū nostrum quod ibi intelligatur de opinione, que est communis, & idem quod fama: Hæc autem bona opinio formatur
3 Ex bonis moribus vt vult glo. in Auth. de hered. & fal. §. hinc nobis. verb. si vero. Potior id est melior in cap. Capellana. de fer. Electa, in leg. tres tantummodo, C. de Epis. aud. Fortis, id est potens, Bar. l. si. C. de pœn. iud. qui mal. iud. Nepharia, in c. in quadam de celeb. mis. ibi fuisse nepharia opinari. Noua in cap. hæreticus 33. quæst. 3. hæreticus est qui nouas opiniones, vel gignit vel sequitur. Vetus à Cic. lib. 1. de diuina. in primis verbis. Mendax. Cic. Mendacium esse opiniones, non oculorum Timagoras, inquit, cum dux videntur ex lucerna nasci flammule. Insolita, arg. l. i. de senat. ibi, quod nec vsquam relatum, est, nec vsquam receptum vt l. i. §. quia autem, de vet. iur. enucl. ibi quorum scrip. à nullis Auctorib. recepte nec vsitata sunt.
4 Incerta, i. §. incertis, Inst. de leg. ibi quam incerta opinione animo suo restator subiiciat. Immutata, in l. qui quis. C. de postul. ibi: opinionis tue imminutionem patietur, in cap. infames. 3. q. 7. verb. item si quis ibi opinionis sue imminutionem patietur. Integra & summa, in l. testium C. de test. ibi, testes summae atque integre opinionis. Eximia, Cæsar, lib. 2. de bello Gal. primò & propter multitudinem Hostium & propter eximiam opin. virtutis prelio superfedere statuit, de Belgis loquēs Publica, in l. 2. C. si ser. aut lib. ad decur. ibi, si verò cū opi. pub. mater eius pro libera haberetur. Erubescenda, Bal. in quodam suo consilio inter consi. Paul. de Cast.

de Cast. nu. 244. vol. 1. Noxia. Ang. lib. de quant. animæ, & in varias noxiæ que opinio. ita labuntur, vt inde liberari nequeant. Grauis. Cic. lib. 4. Tuscul. scientia quædā & opin. grauis non temere assentiens, vnde dicitur è contra leuis, quæ temere assentitur, vt infra. Probata in c. lite. de test. ibi, probata vitæ & opi.

Leuis in ca. licet de probat. vbi Ab. ponit aliqua de leui opinione, supra nu. 24. Deprauata. Cic. lib. 3. Tuscul. natura paruulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibus que deprauatis sic restinguimus, vt nusq. naturæ locus appareat. Sinistra. in cle. 1. verb. nos autem, de relig. dom. In certa in §. in optionis ver. tert. Inst. de leg. Errans. Cic. 2. de fin. præcipitis vt nostram stabilem conscientiam conseruemus, aliorum errantem opi. aucupemur. Carnalis, c. sicut in sacramentis de consec. distin. 4. Singularis l. labeo §. neque enim de supel. leg. neque enim ex opinionibus singulorū, an verò eadem sit vniciue opinio videamus.

S M M A R I A.

- 1 Homines plures quomodo vnus tantum dici possit.
2 Quot homines tot sententiæ ibid. nu. & rationem vide infra nu. 7.
3 Diuersitas corporum diuersificat animos.
4 Anima creatur post creationem corporis.
5 Contrarius sibi ipsi aliquando dicitur homo.
6 Diuisio populi circa electionem votis faciendas non est reprobata.
7 Homo perspicere nequit ea que sunt spiritus Dei.
8 Homines sicut sunt diuersi facie ita & animo, voluntate, moribus, & opinionibus.
9 Negocia humana varijs de causis pertractantur, alij dolore, alij cupiditate, alij iracundia, & alij similibus.
10 Naturæ hominum dissimilitudo.
11 Bella ex diuersitate opinionum orta dicuntur.
12 Discordia etiam reperitur inter exteriora & interiora hominum.
13 Discordia inter ciuitates, & prouincias.
14 Discordia seu disparitas voluntatis dicitur fuisse etiam in origine rerum.
15 Angeli inter se fuerunt contrarij & discordes.
16 Discordia posita à Deo inter nos & Draconem Diabolum.
17 Contradictiones & pugne rerum omnium vniversalium non sunt admittæ abique supremi motoris prouidentia.
18 Antiqui virtutibus & operationibus contrarijs gloriam affectu dicuntur.
19 Tempora diuersa, que nobis inserviunt.
20 Operationes, que in Deo sunt quomodo sint inter se contrariæ propter eius maximam omnipotentiam.
21 Contrarietas Philosophorum circa cognitionem rerum, & varia dicta secundum eorum varias opinionum resolutiones referuntur. Et primo de vana aliquorū presumptione de se ipso.
22 De prima presumptione aliorum de se ipso.
23 De initio rerum & mundi creatione.
24 De anima quid sit, & vbi sit, de eius intelligentia, & quatuorplex.
25 De summo bono quid sit.
26 De fortuna: an sit vel non sit, & quales sint eius partes.
27 De Dijs: an varia nature.
28 De veritate quid dicatur.
29 Insipientes varias habere opiniones.
30 Opiniones secundum ætatem regulari.
31 Opiniones diuersas Iuris peritorum extitisse tam Ciuiliū quam Canonistarum.
32 Martinus I. C. fuit solus in opinionibus suis contra quoscunque.
33 De baptisimi effectu variæ opiniones inter Theologos.
34 De aqua & vino an in sanguinem conuertantur ca. 8. nu. 33. & num. seq.
35 Accidentia quandoque mutant subiectum, sicut subiectum accidentia mutare dicitur.
36 Corpus humanum, ex quibus rebus componatur.
37 Vnusquisque potest habere suam opinionem in obscuris ac indeterminate dubijs.
38 Io. And. propter opinionem separauit se ab amicitia præceptoris sui.
39 Augustinus & Hieronymus Ecclesiæ columnæ sibi iniuicem contrariarunt, adeo vt vnum ab alio discedere necessarium fuit, & rationem vide infra.

- 40 Dissensio absque odio esse potest.
41 Ex malo plerunque oritur bonum.
42 Veritas ex contrarietatibus prouenire dicitur.
43 Varietates opinionum aliquando bonæ sunt, & in iure ponuntur quatuordecim casus, quos recenset auctor. Varietas opinio. facit quod quælibet pars dicitur iustam causam litigandi habuisse.
44 Opinio doctoris reddit rem dubiam c. 8. n. 44. & n. 47.
45 Fundans se super tex. habente varios intellectus, dicitur habuisse iustam causam litigandi.
46 Iudex videns diuersitatē opinionum in aliquo facto, vnā eligere debet, & secundum illā iudicare, diciturque punctus pro amico.
47 Iudex videns super vno articulo plures opiniones doctorum, si eligat peiorem, & secundum ipsam iudicet an sententia erit valida.
48 Iudex errans in iudicando propter opiniones fortes & potentes hinc & inde, an dignus sit excusatione. Limitatio ad istos tres casus.
49 Error Iuris excusat Iudicem à syndicatu.
50 Iudex an faciat litem suam, si eius sententia fuerit reuocata per Iudicem appellationis.
51 Iudex secutus opi. magistrī sui, si errauerit an excusetur.
52 Scholaris debet tueri opi. præceptoris sui. Et an de necessitate.
53 Credendum an magis sit in dubijs Papæ & ecclesiæ, vel dicitis sanctorum.
54 Non seruans præceptum circa quod reperiuntur plures opi. an excusetur.
55 Hæreticus an ille dicitur qui elegit in disputationibus doctorum vnā opi. sibi a quoerem.

An eadem sit opinio vniciue.

Caput VIII.

ICVT quilibet habet eandem animam specie, vnde Porph. lib. predica. 1. participatione speciei plures homines sunt vnus homo, ita & eandem opinionem, id est consumilem modum aliqua cognoscendi.

SED quo ad iudicium de eadem re vel scientia vel facto quisque habet suam propriam opinionem. leg. labeo verb. non ex opinionibus singulo. & c. de suppl. l. eodem modo, quo dicitur habere suam propriam animam numero diuersam ab alijs, eo quia diuersum & corpus habet eū diuersitatem corporum sequatur & diuersitas animorum. c. quia diuersitatem, de consec. præb. quomodo autem hoc contingat, si non contingit quia anima creatur post creatum corpus illique infunditur ac illud informat & implet, tale quale inuenit, sed potius ac veri? vel qua creatur à Deo & ordinatur ad hoc corpus perficiendum, discutiendum Philosophis relinquamus, nobis sufficit testimonium Pontificis in d. ca. quia diuersitatē item & Iurisc. in l. ob quæ vitia, de edic. edic. ibi, sed vitium corporis vsque ad animum penetrat forte si propter febrem loquantur aliena, vbi apparet corpus afficere animam, & experientia docet homines laborare & opinionibus diuersis & ad inuicem contrarijs, vt multoties etiam quis opinando à se ipso dissideat, & secum pugnare videatur, vt videbimus suo loco Cic. 2. de leg. nō enim recte existimamus que pœna diuina sit, & opinio: vnus vulgi rapimur in errorem, nec verā cernimus morte aut dolore corporis, aut luctu animi, aut offensione iudicii, hominum miseras ponderamus, & in i. lib. Sed perturbat nos opinionū varietas hominumque dissensio, facit illud Virgilianum. Hinc dicitur incertum studia in contraria vulgus. Hinc dicitur est nec nouum nec reprehensibile esse populi vota in faciendis electionibus se in duas partes diuide. re c. non est nouum 8. q. 1. propter quod minus mirandum si iij qui præficiuntur non semper ceteris meliores intelliguntur, vt dixit Aug. cuius verba inuenies in ca. sunt in ecclesia in fin. 8. q. 1. Aug. in c. sicut in sacramentis de conse. distinct. 4. si possit fieri vt singuli diligenter interrogarentur, tot diuersitates opinionū forsitan inueniretur, quot hoies numerantur, vbi p. ratione allegat, quia animal homo nō percipit, ea, q̄ sunt spiritus Dei, ex quo et patet ignoratiā ipsam nō solū genuisse opinionem, vt superiori capite demonstrauimus. Sed & opinionum diuersitatem, de qua hic. diuersa enim sunt,

sunt hominum studia, & suo quisque studio maxime ducitur, & alibi dicitur, quot capita tot sententiae glo. c. quia diuersitatem de eodem praebeant. Cic. 1. de fin. sed quot homines tot sententiae. falli igitur possumus, & alibi sicut fumus differetes facile & moribus, ita & animo, voluntate & opinione, & primo de nat. Deo. & c. non est vna omnium facies. Ad Brutum quoque ait, in omni re difficillimum est formam exprimere optimi, quod aliud alius videtur optimum, varia enim sunt iudicia, nec facillima explicatio quae forma maxime excellat & s. de timi. Alij dolore & mouentur, alij cupiditate, iracundia etiam multi afficiuntur, & cum in mala scientes irruunt, tum se optime consulere arbitrantur, itaque dicunt nec dubitant, mihi sic vius est tibi vt opus est facto, face, & in lib. de far. Multa in naturis hominum dissimilitudines & sunt, vt alios dulcia, alios subamara delectent, alij libidinosi, alij iracundi, aut crudeliter aut superbi sunt, alij a talibus abhorreant. Et s. Tusc. alij gloriae seruiunt, alij pecuniae, non enim vt idem ait pro Rosc. in omnes omnia conueniunt, & alibi, suis cuique modus est, quod etiam cecinerunt Poeta, vnde Ouidius.

Paucissimi homines tui sunt, quot in orbe figura. Et Perf.

Mille vniuersa species, & rerum discolor usus, Velle suam cuique est nec toto uiuunt vno.

Et egregius Poeta Thufcus de discordia philosophantium miratus dixit,

Haec ubi est quae, Cuique in del suo uolere per se apparet?

11 Sed nec fratres ex vno utero editi eandem referunt opinionem. vnde illud Fratrum quoque gratia rara, & alius, Fratrem primum maderunt sanguine muri. de Romulo & Remo loquens, vt refert gl. in l. h. de rer. diuif. Item Hieronymus. Roma autem condita duos fratres simul reges habere non potuit, & paritudo dicitur in Rebecchae uero utero Esau & Iacob bella gesserunt. c. in apibus 7. q. 1. Caim fratrem Abel interemit. Hanc eandem pugnam nec in membris sed etiam in membris humanis eiusdem corporis quae fuisse sinit Menenius Agrippa concionabundus, ad plebem que in montem sacrum secesserat, vt habetur apud Liuum libro secundo, cuius oratio est haec.

Tempore quo in me ante non ut ante omnia in vnam consentirent, sed singulis membris suis cuique consilium suum sermo fuerit, id quod ut reliquas partes sua cura suo labore ac ministerio ventri omnia queri, ventrem in medio quietum nihil aliud quam duri corruptatibus suis conspici posse me manus ad os orbem ferrent, nec os acciperet datum nec dentes conficerent, haec tra danti ventrem, sane domare uellent.

Sed quis est, qui nesciat, aut potius, qui non sentiat hanc 12 contrarietatem in vno eodemque homine: inter legem membrorum, & legem mentis, inter carnem & spiritum: audi quae Paulus dicentem non est collatio nobis aduersus carnem & sanguinem tantum, & eundem ad Roma. 2. video aliam legem in membris meis repugnarem legi mentis meae, & ad Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, haec enim sibi inuicem aduersantur. Immo quod plus est haec eadem proprietates & singularitas, & vt ita dicam suitas opinionis & uoluntatis non modo in singulis hominibus reperitur, sed & quodammodo in animantibus quoque; (haec & multa sequentia sint per prosopeiam dicta) qui rationis sunt expertes, ob eam enim causam sepe dissentiant vsque ad pugnam & eandem, quemadmodum egregie docet Vlpianus in lege prima. s. cum Arietes. ff. si pauper. fec. dic. ubi querit quis arietum vel taurorum commiscerentium primus aggressor & prouocator fuerit, quasi inferat iurisconsultus, etiam in brutis habendam rationem eius qui iure opinionem suam tueatur.

13 Idem affirmandum in mysticis corporibus & pura ciuitatibus & prouinciis, vnde illud quamlibet ciuitatem & prouinciam in sensu suo abundante capit. vt inam 76. distin. & Cato maior cuique ciuitati sua religio est nostra nobis. Huiusmodi quoque uoluntatis disparitas fingitur fuisse ab initio 14 vt ita dixerim, etiam in ipsis rerum & principis procul dubio inanimatis iuxta illud Ouidianum de primo chaos, obstabatque aliis aliud quia corpore in vno frigida pugnant calidis humentia sicis Mollia cum duris sine ponere habentia podus. item & intelligentiae diuinae hoc est angeli ipsi contrarias opiniones & uoluntates vsque ad exitale bellum habuerunt. Factum est enim inquit Apocal. cap. 12. praelium magnum in caelo, Michael & Angeli eius praui a-

bantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius, Certum est autem quod pugna illa fuit non aliis armis quam mentis uoluntatibus & opinionibus: statim autem creato mundo, & primis hominibus peccatoribus constitutis, disseminat Deus (cum omni pietate semper loquendo) hostilitatem inter humanum genus & diabolum, dicens Genesis tertio ad serpente, inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsum conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius, quod confirmat Petrus inquiens: aduersarius uester diabolus tanquam leorigens circuit querens quem deuoret. Et ecclesiastici 33. habetur, hanc uniuersalem omnium rerum contradictio- nem & pugnam non esse absque Dei & prouidentia, dum ibi legitur contra malum bonum est, & contra vitam mors: sic & contra uirum iustum peccator, & sic intueri in omnia opera Altissimi: Duo contra duo, & vnum contra vnum. & August. libro quarto, de ciuitate Dei capit. 13. dicit, Deum ordinem seculorum, tamque pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antithetis hoc est contrariis, & contra appositis honestasse, & sicut contraria contrariis opposita sermone pulchritudinem reddunt, ita quadam non uerborum, sed rerum eloquentia contrariis oppositione seculi pulchritudo componitur. Et in praecipuis Rhetoricis lib. quarto, ad Herenn. in capite de contentione sic legitur, quod si hoc genere contrariorum distinguemus orationem, & ornati & graues esse poterimus. exempla sunt haec. Habet assentatio iocunda principia: eadem exitus amoenissimos affert, inimicis te placabilem, amicis inexorablem praebes, in otio tumultuarius, in tumultu solus otiosus, in re frigidissima cales, in feruentissima friges, tacito cum opus est, clamans, cum loqui conuenit, obmutescis, Ades, abesse vis, abes, reuerti cupis, in pace bellum queritis, in bello pacem desideras, in concione de uirtute loqueris, in praelio per igneam tubam sonitum perferre non potes. Item Quintil. libro nono, uicit pudorem libido, timorem audacia, non otiosi ingenij, uestri auxilij est, dominetur in concionibus, iacet in iudiciis. Apud Salust. in comparatione Catonis & Caesaris Caesar beneficiis ac munificentia magnus habebatur, integritate uita Cato, ille mansuetudine, & misericordia clarus factus est, huic seueritas dignitate addiderat, Caesar dando, subleuando, ignoscendo, Cato nihil largiendo gloriam adeptus est, in altero miseris perfugium erat, in altero malis perniciis, illius facilitas, huius constantia laudabatur. Haec autem figura legitur suauiter explicata a D. Paulo, secundo ad Corint. capit. sexto cuius uerba quoniam D. Augustinus recitat in supra citato loco, nos quoque transcribemus. sunt enim haec. Per arma iustitiae a dextris, & a sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam, vt seductores, & ueraces, vt qui ignoramur, & cognoscimur, quasi morientes, & ecce uiuimus, vt coerciti, & non mortificati, vt tristes, semper autem gaudentes, sicut egeni, multos autem ditantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Hic duxi non praetermittenda diuina Antiteta quae leguntur Ecclesia. 3. ubi tractatur tempore inferuendum a nobis, pro vt omnia fere tempore ipsi inferuunt, Tempus nascendi, Tempus moriendi, Tempus plantandi, & Tempus euellendi quod plantatum est. Tempus occidendi, & Tempus sanandi, Tempus destruendi, & Tempus aedificandi, Tempus flendi, & Tempus ridendi, Tempus plangendi, & Tempus saltandi, Tempus spargendi lapides, & Tempus colligendi, Tempus amplexandi, & Tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus acquirendi, & Tempus perdendi, Tempus custodiendi, & Tempus abiiciendi, Tempus sciendi, & Tempus confuendi. Tempus tacendi, & Tempus loquendi, Tempus dilectionis, Tempus odij, Tempus belli, & Tempus pacis. Nulli uero dubium, quod ille mundus & elementa omnesque supra narratae creaturae possent fieri, responderent se in huiusmodi contrarietatibus non ob aliud uersari quam ob propriae naturae conditione, & quodammodo opinionis defensionem. Sed & ipse Augustinus ingenij sui diuinitate fretus Antiteta ipsa in Dei operationibus constituit non quidem vt contrarietatem in Summo Opifice detegat, sed vt illius omnipotentiam, magnificet. Ille enim libro primo Confess. capitulo quarto, ait loquens ad Dominum Deum, immutabilis & mutans omnia, nunquam uetus, nunquam uetus, innoans omnia, & in uetustate perducens superbos, semper agens, semper quietus, colligens, & non egens, portans & implens, & protegens: creans, & nutrens, & perficiens, quersens cum nihil desit tibi, amas, nec a stuas, zelas, & fecurus es, ponit tette, &

non dolens, irascens & tranquillus es, opera mutas, nec mutas consilium, recipis quod inuenis, & nunquam amisti, nunquam inops, & gaudes lucris, nunquam auarus, & uaras exigis, & tuper re rogatur tibi vt debes, reddis debita, nulli debens, donas debita nihil perdens. Ex quibus satis constat ueniam eandemque opinionem non inesse omnibus. Sed quae libet hominem, immo quamlibet etiam rem creatam, suam propriam, vt ita dixerim, possidere opinionem. Philosophorum autem monumenta hanc pluralitatem, contrarietatemque opinionum indicant, ea potissimum ratione quod nullam aliam philosophiam uel alterius cuiuscunque scientiae disciplinam quisque eorum probat, praeter eam quam sequitur. Academici, Peripatetici, Stoici, Epicurei, Cyrenaici, Cini- ci, & alij. Academici nihil affirmant, & quasi desperata cognitione certi, id sequi uolunt, quodcumque uerisimile uideatur. Socrates id uinum tantum se scire, nihil scire, nihil amplius. Metrodorus autem negat scire nos, sciamus ne aliquid, an nihil sciamus, ne id ipsum quidem nescire, aut scire, nos, nec omnino sit ne aliquid, an nihil sit. Empedocles, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit posse reperire. Alij nihil posse comprehendendi, sciri, nosci, percipi, non differre uera a falsis, omnia incerta reddi. Econtra Hippas gloriatur est, nihil esse uila in arte rerum omnium, quod ipse nesciret. De initijs rerum & creatione Mundi acriter litigat. Democritus uoluit innumerabiles esse mundos, omniaque ex corpusculorum, seu atomorum concursione, idque fortuito gigni. Thales ex aqua dicit constare omnia. Anaximander inhinitatem naturae esse dixit, a qua omnia gignerentur. Anaximenes infinitum aera, sed ea quae ex eo orirentur, definita: gigni autem Terram, Aquam, Ignem, tum ex his omnia. Anaxagoras materiam infinitam, sed eas particulas similes inter se, minutas eas primu confusas, postea in ordinem adductas mente diuina. Xenophanes uinum esse omnia, neque id esse mutabile, & id esse Deum, neque notum uquam, & sempiternum, & conglobata figura. Parmenides, ignem qui moueat, terram, quae ab eo formetur. Leucippus plenum & inane. Empedocles haec peruulgata & nota quatuor scilicet elementa. Heraclitus ignem. Melissus hoc, quod esset infinitum, & immutabile, & fuisse semper, & fore. Plato ex materia in se omnia accipiente Mundum esse factu censet a Deo sempiternum. Aristoteles, quintam essentiam uocat. Pythagorei ex numeris & mathematicorum initijs proficisci uolunt omnia. Aristoteles uinum quam ortum esse mundum, quod nulla fuerit tam praecleari operis inceptio, Stoici fore aliquando ut omnis hic mundus ardore flagret, interim uero esse sapientem, habere mentem, omnia moderari, mouere & regere, Solem, Lunam, Stellam, mare, Deos esse. De anima non minus inter eosdem cerramen, An sit, Quid sit, ubi sit. An habeat tres partes rationabilem, irascibilem, concupiscibilem. An sit uia & simplex, mortalis an immortalis. An sit ignis, An sit sanguis, An quid aliud. De summo & bono etiam obstinate contendunt. Aliqui uirtutem. Epicurei uoluptatem, & honestatem. Calipho uoluptatem, & honestatem. Hieronymus uacare molestia. Carneades, frui his rebus, quas primas natura conciliauisset. Alij indolentiam, seu uacuitatem doloris, seu non dolere. Aristoteles, uirtutis usum cum uite prosperitate coniunxit. Pugnans Stoici cum Peripatetis. Alteri negant quicquam esse bonum, nisi quod honestu sit. Alteri, plurimu se, & longe, longaque plurimu tribuere honestati, sed tamen in corpore, & extra corpus esse quaedam bona. Rursus qui uoluptatem summum bonum esse consentiunt, in statuendo quid sit uoluptas non parum inter se dissentiunt. Alijenim iustum motum in sensu, seu eam quae maxima dulcedine sensum mouet. Alij uacuitate doloris, seu eam quae dolore caret. Vt in summa concludi posse uideatur, nihil bonum nisi honestum, ut Stoici. Nihil bonum nisi uoluptatem, ut Epicurei. Nihil bonum nisi uacuitatem doloris ut Hieronymus. Nihil bonum, nisi naturae primis bonis, aut omnibus, aut maximis frui, ut Carneades contra Stoicos dicebat.

Vides, omnes sapientes cum dissident de definitione summi boni, de omni uita ratione dissidere. ratio enim uita definitione summi boni continetur. De officio consolantis sunt qui putent, malum illud omnino non esse, ut Cleathi placet. sunt qui non magnum malum, ut Peripatetici. Sunt qui adducunt a malis ad bona ut Epicurus. Sunt qui satis putant ostendere nihil inopinati accidisse, nihil mali. Crisippus autem caput esse censet in consolando: detrahare illam opinionem moerenti si se officio fungi putet iusto, atque debito. Praeterea non solum circa uniuersalia, ac rerum principia, sed de rebus particularibus habuere ipsi Philosophi opiniones proprias, & particulares & non tantum ab inuicem, sed a communi consensu omnium discordantes. Primum dissentiu in statuendo sit, uel non sit fortuna: quae tamen eorum omnium fuit praecipuum nume, vnde Pacuius. Fortunam insanam esse & caecam & brutam perhibent philosophi, Saxoq. insistere globoso praedictant uolubili. Ideo quo saxu impulit fors, eo cadere fortunam autumant. Caecam ob eam rem esse iterant, quia nihil cernat, quo sese applicet. Insanam autem aiunt, quia atrox, incerta, instabilisq. sit. Brutam, quia dignum atque indignu nequeat internocere. Sunt autem alij philosophi, qui contra fortunam, negant Misericordiam esse uillam, sed temeritate omnia regi, id magis. Verisimile autem quod uisus reipsa experiundo edocet. Vnde Orestes modo fuit rex, modo medicus factus est. huc de fortuna.

27 De caeteris dijs eorumque natura & uariae sunt Doctissimorum hominum discrepantesque sententiae. plerique Deos esse dixerunt, dubitare se Protagoras, nullos esse omnino, Diagoras melius, & Theodoros Cyrenaicus putauerunt, qui uero Deos esse dixerunt, tanta sunt in uarietate, ac diffensione constituti, ut eorum molestum sit omnium numerare sententias. Quemadmodum d. Paulus in Epist. ad Rom. c. 1. melius ceteris hoc explicat ibi, cum cognouissent Deum non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipientis cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & uolucrum & quadrupedum, & serpentium.

28 Circa ueritatem & autem Protagoras, id cuique uerum esse putauit, quod cuique uideretur. Cyrenaici solas per motiones intimas. Epicurei, in sensibus & in rerum initijs & in uoluptate constituerunt. Plato, omne iudicium ueritatis, ueritatemque ipsam abductam ab opinionibus, & a sensibus cognitionis ipsius, & mentis esse uoluit. Aliqui dixerunt non esse sapientis opinari. Alij similitudines tollunt. Xenophanes habitari in Luna, eamque esse terram multarum urbium, & montium. Nicetas Syracusanus, Caelum, Solem, Lunam, Stellam, supra denique omnia, stare censet, neque praeter terram rem uillam in mundo moueri, quae cum circum axem se summa celeritate coeuerat, & torqueat, eade effici omnia, quae si stante terra coelum moueretur. Anaxagoras niuem nigram dixit esse, quae sciret aquam vnde illa concreta esset, nigram esse. Stoici omnia peccata esse paria tradiderunt, quos Horatius in his carminibus reprobatur.

Quis paria esse fore placuit peccata, laborant: Quin uentum ad uerum est sensus moreq; repugnant, Atque ipsa uisitas iusti prope mater & aqua, & infusa, Nec uincet ratio hoc tantumdem, ut peccet idemque, Qui tenens caules alieni feregerit horti. Et qui nocturnus diuum sacra legerit, an sit Regula peccati, quae penas irroget aequas. Nec uenica dignum horribili sectere flagello.

Huiusmodi igitur chaos opinionum iustam causam praebuisse uidetur Gellio illi, Athenis philosophos qui tum erant in locum unum conuocandi, ipsique magnopere auctorem fuisse ut aliquando controuersiarum aliquem facerent modum. Et non ignoro quod Petrus And. Gammar in suo tractat. de ueritate ac excell. leg. scientia. numero, 8, recenset fere omnes supra scriptas diuersas opiniones, sed utrumque legisse non pigebit.

Non solum autem philosophi, sed & gramatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

29 Quinimo & insipientes licet careant sanitate intellectus, & ferme opinionibus, opiniones tamen suas quodammodo.

modo habere ipsi quoque dicuntur inanes quidem puta cu...

30 sic ut officia non eadem disparibus aetibus tribuuntur...

De quarum aetatum morumque diuersitate Arist. method. in Retoric. ad Theodec. vt non dubites etiam eundem hominem...

Nam Attreus Capito in iis que ei tradita fuerant, perseueravit: Labco ingenij qualitate & fiducia doctrinae fretus, quod prae caeteris sapientiae operam dederat, plura innovare instituit...

De Proculianorum quoque Sabinianorumque praелиis meminit in particulari Imperator in § cu ex aliena. Infit. de rer. diuis. nec discordat ille locus a superioribus, dum loco Cassianorum hēt Sabinianorum, quia Sabinus fuit successor, & assecla Cassij. Peruenitumque est ad nostra vsque tempora...

32 Quid vobis videret de Martino § illo singularium opinionum turbidissimo fonte: a quo ortum est adagium contra nouarum opinionum inuentores, & sectatores, vt Martini opinionum vocentur, qui semper solus erat in opinionibus suis, vt refert el. Reg. c. accl. super Reg. de annal. Quid illis qui hodie eum se qui imitarique gestiunt? qui dum sibi ipsis solis placent, caeteris omnibus displicent.

Hic Martinus legum humanarum, profecto fuit umbra & typos Martini legum diuinarum, immundissimi scilicet Lutheri, qui ab hoc saltem deterreri potuit: a suis sacrilegis opinionibus, quod in illis inuenitur solus, solus enim iure dicitur, quod eius opinionis Romana & sacrosancta Mater in uersalis ecclesia, aut semper damnauit aut nunquam acceptauit. Sed ad inuentum reuertamur ab ipsi Pontificij iuris auctoribus in Clei. de sum. trin. vbi hec habentur de baptismo paruulorum, verum quia quantum ad effectum baptismi in paruulis reperitur doctores quidam theologij & opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi paruuli quidem calpam remitti, sed gratiam non conferri, aliis contra asserentibus, quod & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, & informans gratia infunditur, quo ad habitum & si non pro illo tempore quo ad vsum. Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, que per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam que dicit ta paruulis, quam adultis confertur in baptismo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabiliorē & dictis sanctorum & doctorum modernorum Theologiae magis consonam, & concordem, sacri approbatione concilij duximus eligendam.

Item in capitulo, cum Marthae, de cel. bra. miss. Quae siui- 34 si etiam vtrum aqua cum vino in sanguinem conuertatur, super hoc autē opiniones apud scholasticos variatur. Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo praecipua fluxerint Sacramenta redemptionis in sanguine, ac regenerationis, in aqua, in illa duo, vinum & aqua, quam commiscetur in calice diuina virtute mutantur, vt in hoc Sacramento plene sit veritas & figura. Alij verò tenent, quod aqua cum vino transfusibilantur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino licet physice contrarium asseruerit, qui aquam a vino per artium posse asserunt separari: praeterea potest dici quod aqua non transeat in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumiuncta, ita quod vini saporem assumit, quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem aliud vinum immittatur in calicem, illud quidem non trahit in sanguinem nec sanguini commiscetur, sed accidentibus, prioris vini commixtum, quod sub eis latet vndique circumfunditur, non madidans circumfusum, ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur asficere: quia si aqua fuerit apposta vini saporem assumit.

35 Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & contingit subiectum accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur: sed inconueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cui legatur de eius corpore processisse, verum inter opiniones praedictas illa probabilior iudicatur, que asserita quam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat proprietates sacramenti, & quae sequuntur. Et in c. in quadā eo. tit. in quadam nostra decretali epistola asseris te legisse illud fuisse nepharium opinari, quod quidam dicere praesumpserunt, in sacramento videlicet eucharistiae, aquam in flegma conuerti, nam & de latere Christi non aquam, sed humorem aquaticum mentiumur exisse, & inferius soluendo in ver. ceterum, dicitur, sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita procul dubio, vera aqua, nam si non fuisset aqua, sed flegma quod de latere Saluatoris exiit, ille qui vidit & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam

aquam sed flegma dixisset, nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per Sacramentum baptismi non regeneremur in flegmate, sed in aqua: neque per hoc posset vero argumento probari, quod in Sacramente eucharistiae miscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua sed flegma cum sanguine profluxisset. sed nec vera fuisset figura, quae super hac re praecellit in veteri testamento, quoniam Moyses virga percussit silicem, & ex ea non flegma, sed aqua emanauit. Restat igitur vt qualiscunque fuit illa aqua, siue naturalis siue miraculosa sit de nouo, diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta procul dubio vera fuit, cum naturaliter possit & compositum in componentia & elementatum in elementa resoluti. Cum autem ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant, videlicet terra aqua aer & ignis, & ad vegetationem eiusdem corporis quatuor humores consimiles illis conueniant, videlicet sanguis color flegma & melancolia, vt veritatem humani corporis expressius demonstraret vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit, illa que potius ex illis, & ex istis que magis misterio congruebat, ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem, in quibus duobus duo maxima Sacramenta redemptionis videlicet & regenerationis elucet.

Et in eodem c. nos igitur ad tuae supplicationis instantiam respondemus, quod quidam dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptiuum vt miseri Ariani. Alij Christum non fuisse verum hominem, sed fantasticum vt Impij Manichei, sed aduersus huiusmodi haereses Ioannes Apostolus in epistola sua loquitur dicens, tres sunt qui testimonium dant in caelo, pater verbum & spiritus sanctus, & hites vnum sunt, in Clem. ne Romani, de elect. Ne Romani pontificis electioni, indeterminata opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem asserre, & c. In c. Capellanus, de fer. in fi. Quia ergo consulti fuimus vtra istarum opinionum potior videretur. In cap. literas, de restit. spol. ver. sane. Sane circa solutionem proposita quaestio, diuersae sunt sententiae diuersorum, & c. Et postea recitatis singulis opinionibus subiungit Pont. Rom. Nos autem ad praesens nullam de praedictis sententiis reprobamus. Ex quo apparet, diuersitatem opinionum esse quandoque adeo magnam vt nullam eligere sciamus. Tolerabile tamen esse forsitan videretur, quod quisque suam propriam opinionem, in obscuris ac indeterminatis negotiis haberet, iuxta illud, quilibet in suo sensu abundat, vt demonstratum esse credo, dummodo in illius amore non insaniret. Quis autem crederet quod Ioannes And. lumen iuris Canonici separasset se ab amicitia magistri sui, vt reor Archidiaconi, ob opinionis propriae defensionem, nisi ipse hoc diceret in Reg. quod alicui gratiosus in Merc.

Præterea fuit necessarium promulgari specialem legem per Ro. Pont. contra nonnullos, qui autumabant, haereticum esse celebrare officium conceptionis gloriosissimae Dei genitricis vt in extrauag. Six. 4. incip. graue. de reliq. & vne. sanc. tanto illi propriae opinionis flustio ducebantur, Augustinus & Hieronymus columna ecclesiae, alter in Africa, in Illirio alter, adeo propriis opinionibus tribuunt, vt Italia media praeliū inter eos prohibere non potuerit: quod eorum epistola ad inuicem conscripta demonstrant. Legitur actum quintodecimo, quod dixit ad Barnabam Paulus. reuertentes visitemus fratres per vniuersas ciuitates. Barnabas autem volebat secum assumere & Ioannem, qui cognominabatur Marcus, Paulus autem rogabat eum (vt qui discessisset ab eis de Pamphilia, & non esset cum eis in opus) non debere accipi. facta est autem dissensio ita vt discederent ab inuicem huiusmodi tamen dissensio fuit sine odio, & tanquam ipse homo secum tanquam rarissima dissensione condians cōtensiones plurimas, vt in alio proposito dicit August. lib. 4. confes. cap. 8. & non fuit ambitiosa, nec circa dogmata vel articulos fidei, sed contingit ob defectum ignorantiamque humanam. Non enim fecerat Apostolus, vt definerent esse homines, & vterque intendebat bonum, sed vni videbatur esse bonum, alij aliud, secundum S. Thom. & Christ. vult in Paulo fuisse sceleritatem, in Barnaba lenitatem prospicientē saluti Marci. Ex quibus hucusque deductis collare vt non posse dici, quilibet vna eadeque opi. duci, sed potius propria, & diuersa, ab alijsq; contraria, adeoque illa nonnunquam colere, vt ad sectas aliasq; res maiores incommoda vt plurimū deducta fuerit. Sed quia ex maiori, vt plurimum oritur aliqd bonū, ideo quodammodo pro circū quēdā, & rerū vicissitudinē ex praemiss. opin. varietatib.

42 & contrarietatis, rursus quādoque deuenitur ad expetitā veritatem in pri. parēte obtenebratā, quē admodum ait Plat. omne iudicium veritatis, veritasque ipsa ab opi. deducitur, & scriptura inquit. Post industrialium, sequetur sapien. id. n. qd a plurib. quaritur facilius inuenitur, & per exercita. & multi pl. magistrorum dubia in iure clarescunt. Abb. ca. de multa. de praeb. Item resultant quoque nonnulli boni effect. ex contrarietatis opi. huiusmodi, vt ex dissensione Pauli, & Barnab. opera. n. est illud bonū, quod secedēdo ad regiones plures, magis late peruulgata fuit veritas Euangelica, quod non euenisset, si vterq; eod. pfectus fuisset. Augustini quoque & Hieron. altercatio profuit ad dilucidationē aliquarū difficultatū noui testamen. Quare, & a nostris Doct. not. nonnulli licet casus quib. opi. discordia est p. scua. Prim. quod vbi est varietas opi. qualibet pars dici pot. habuisse iustā causam litigandi, & excusare ab expen. Cast. pl. 308. Dec. ad cap. 1. de cōst. in fi. & post eū alij ibi. Secundus, quod idē procederet si haberet cōsultū alicuius Doc. tm. p. se, qd exinde appare. 44 ret illā causam esse dubiā in iure. opi. n. Doct. reddidit rem dubiā, & ipse habuit iustā causam credēdi approbato viro. Videatur Marfil. qui post oēs refert iura, & rōnes ad hoc in l. patre vel marito, de q. n. 3. Tertius, quod idē erit si iudex appel. reuocaret. i. senten. per aliā opi. approbatā, vt per eū de Marfil. ibi. nu. 36. Quar. quod idem esset si pars fundasset 45 intentionē suā super tex. habente varias lecturas. Abb. c. calūniā. de pœ. quia eius, quod multipl. exponitur veritas ignorat, vt per eundē Marfil. vbi sup. n. 3. Quintus, qd est di 46 uersitas opi. in aliquo facto iudex pot. eligere vnam, & fm illā iudicare, & vocatur punctus p. amico. Rot. in antiq. de refer. decisi. 774. die quod aliquoties, & secun. nouiss. imp. p. est. 5 per Doct. in c. ne in iuris. de const. & Ab. in c. 1. in fi. de const. Sextus quando super aliquo passu, sunt opinionones doct. tūc si iudex eligat vnā, licet malā, non erit sententia 47 nulla. Bar. l. qui Romē. §. duo fratres de verb. obl. vbi dicit quod opi. Doct. faciunt rem ambigūā, & ad hoc gl. in vers. certa, in §. quib. in pri. const. Septimus, quod qn in casu iudi 48 cādo sunt opi. ita fortes quod quandoque; seruat vna, quādoque; alia, tunc iudex excusatur, quia errauit errore pbabili. Bar. in l. pen. C. de pœn. iud. qui mal. iud. in fi. limita supra. dic. tres casus per ea qd ponit Fel. referēs alios in c. fi. in 2. fal. in 2. limit. ver. resp. pot. in fi. de const. quod non tener actus gestus ante l. declaratoriā vigore opin. vnus Doct. pro qua non esset cōsuet. in illo loco, & ideo de acquisitis ex tali opi. tenetur quis ad restit. licet aliam pœ. non incurrat. O. stauis 49 error iuris excusat iudicem in synd. qn est prob. propter var. opi. Mil. i. ver. error iuris. Ab. c. 1. fi. de cōst. Non, iudex 50 non facit litem suam qn iud. appel. reuocat pri. fen. sequens al. opi. ex mente Bal. vt refert Marfil. in d. l. pat. vel mar. n. 36. 51 Decimus, si iudex seq. opi. magistri sui, qn tamen est Doct. appro. & doct. n. & non solitus, plimitur. n. imperitia in eo qd seq. tales op. per eundē Marfil. vbi n. 37. Et intellige supra. dic. seruata tñ veritate Ab. c. 1. postul. prael. n. 2. Quilibet. n. 52 debet defen. opi. magistri sui l. dicere. §. quāuis. de arb. ita fecerūt discipuli Seruij Sulpitij, qd secuti sunt opi. magistri sui in l. quēstū. in prin. de fun. instr. lan manumit. de manu. vin. ego quidē inquit memini labolenū praecip. meū in Aphrica, & in Siria ser. suos manumississe cū con. praerberet, ex ep. eius sequutus, & in praetura, & i. consulari meo quosdā ex seruis meis vindicta liberaui, & quibusdā praetorib. cōsulen. tib. me. idem resp. & dix. Old. in d. l. quāstū, quod probabil. seq. quis opi. sui Doct. & ab. in d. c. 1. de post. prael. quod disci. pulus in practica debet sequi Doct. suū, & defen. eius opi. seruata tñ veritate, vt dictū est. & est gl. in c. cū beatiss. 24. q. 1. reliq. vide in syl. nup. lib. 5. n. 3. 8. supra scripta tamen non intel. ligas de necessitate, iure. n. potuit Horat. dicere. Nullius ad. dictus iurare in verba magist. nec cuiquā pbantur Pythagorici, quos ferunt si quid affirmarent in disputā. cū ex eis que reteretur: quare ita esset, recipōder solitos, ipse dixit, de p. cep. 53 intelligentes. Vndecimus, quod in ambiguitate opi. magis creditur Pap. & leg. Canon. quā dicitur a forū, Mar. Lau. in tract. de Prin. cōcl. c. 5. alleg. Io. an in ca. per venerab. q. fil. 54 sunt legi. Duodecimus, non seruās praecipitū, circa quod reperiunt plures opi. excusatur a peccato. Abb. ca. capellanus 55 de ser. n. 6. Tertius, decimus, qn est disputatio inter Doct. eligens vnā opi. qd sibi magis placet, non est haer. ibi. in apostil. vbi alleg. Bal. Quartus, decimus, multiplicitas opi. quae deueniat ad sectas, & schismata fuit causa vt res deduceretur ad vnitatem, & vnus pastor electionē. arg. c. leg. 93. dist. vbi sunt haec Hierony. verba. Quod aut postea vnus electus est, qui caeteris praeponebatur, in schismatis remediū factū, Com. opi. Tom. 4. CCCCc 2

ne vnusquisque ad se trahens Ecclesia Christi rumpere licet. n. ibi loquatur in particularib. Ecclēsiis & Episcopis: militat tamen ratio eadem in vniuersali quoque.

S V M M A R I A.

- 1 Verum differt à veritate, & quomodo & qualis præfatiō.
2 Veritas diuina quid sit.
3 Pium vnde dictum.
4 Pulcher quomodo differat à pulchritudine.
5 Castitas à casto.
6 Mendax fuit primus Diabolus.
7 Iesus non solum veritas dicitur, sed est plenus veritate.
8 Iesus cur dicitur via, veritas, & vita.
9 Veritas est incommutabilis, super omnia vincit, arctatque nos supra naturam ad credendum.
10 Veritas diuersimode consideratur.
11 Veritatis laudes, diffusius.
12 Iudex dicitur minister Dei.
13 Bonorum ingeniorum insignis est in dolos in verbis verū amare, non verba.
14 Veritas reuelata debet opinionibus præualere.
15 Veritas concurrens cum fictione quando vincat.
16 Scriptura i cōtra dicit nō magis quā veritas spectari debet.
17 Veritas disputationibus, & oppositionibus magis elucescit & melius inuenitur.
18 Veritas magis oculata fide quā per aures in aures hominum insiguitur.
19 Simplicitas contrahentium abutens vocabulis non inficit veritatem.
20 Occultans veritatem, & mendax pari passu ambulat.
21 Iesus interro. à Pilato quid esset veritas, cur nihil respon.
22 Veritas humana est triplex.
23 Filius pro veritate potest patrem corrigere.
24 Veritas sensus plerumque amittitur, dum proprietates verborum attenditur.
25 Qui adulatur decipit, qui verò affectione postposita secundum veritatem dicitur consulit.
26 Melius est pro veritate pati supplicium, quā pro adulatione beneficium.
27 Iudex tenetur iudicare secundū veritatem, quā sibi cōstat ex actis coram eo factis, non secundum conscientiam.
28 Prædicator non tantū nō dicitur, qui pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille qui libere veritatem non pronuntiat vt debet.
29 Sacerdos debitor est prædicare veritatē, quā à Deo audiuit.
30 Natura cupiditatem ingenuit homini veri inuenicendi.
31 Veritas alio modo diuiditur.
32 Veritas facit veritatem & ita in veritate.
33 veritas aliqua an in diabolo existat.
34 Veritas, quid significet.
35 Veritas licet in aliquo obscuretur non tñ in totū tollitur.
36 Veritas odium parit, quomodo hoc dictum intelligatur.
37 Veritas cū omnia supereminet, ideo præfertur opinioni.
38 Error aliquando pro opinione sumitur.
39 Possidet pro emptore, qui re vera emittit.
40 Existimatio furtiuentis nihil mutat. (ex opi.
41 Clā fieri cōtra eū dicitur ad quē negociū verē pertinet nō
42 Ius & bonum à natura non ex opin. constitutum est.
43 Natura propensū sumus ad diligendos homines.
44 Bonum an consistat in opin. vel in natura.
45 Aditio hereditatis in animo consistit.
46 Furtum ad hoc vt propriè dicatur, quid requiratur.
47 Deus respicere dicitur animos hominum.
48 Iurans licitum, quod credit illicitum, & iurans verum quod credit falsum, est periuus. (bere debet.
49 Præiudiciū ei generari nō dicitur, qui de iure aliquid habet.
50 Bigamus quando dicitur. (teri parti.
51 Aduocatus vnus partis quando, & quō dicitur nocere al.
52 Sacerdotes cur aduocare non possint.
53 Titulus putatiuus præbet causam præscribendi. (esset.
54 Vxor putatiua cōmittēs adulteriū punitur verē ac si vxor
55 Vfurarius in loco in quo purabatur licita an sit vfurarius.
56 Vfurarius est delictum merè Ecclesiasticum.
57 Homo debet considerare quid Deus sit opin. nō definitio.
58 Veritas an opin. in criminalibus attendatur.
59 Et quōd opin. præferatur secundum opin. Philof.
60 Mos, & consuetudo nunquam vincit natura.
61 Ira & amor in opin. dicuntur, & 65.
62 Perturbatio animi in opinione dicitur.
63 Aegrotationes & dolores, an sint in opin. vel in natura.
64 Virtus moralis requirit verū subiectum circa quod agat,

non autem opinabilem.
65 Veritas, & opin. quandoque simul attenduntur.
An sit plus in opinione quā in veritate.
Caput IX.

V L G A R I S est quæstio apud doct. an magis attendatur veritas, an opi. de quibus videbimus, sed opere pretiū duxi, aliqua prius de veritate ponere. Sciendū ergo est, quod verum & veritas sunt duo verba, & duas res significant, sicut duæ res sunt castum & castitas, & vero veritas est præfatiō, cum si quid verum est, veritate vtique verum est, & cum interit aliquid quod verum est, non interit veritas, illa enim est immortalis, hæc Aug. libr. 1. Soliloquii, quæ tñ nostri non ita exactè, vt qui rebꝫ ipsi principaliter intēri sunt, l. scire leges, delegi. ideo veri, & veritatis significatum passim confundūt. Deinde gl. nostrā in Auth. de si. instr. in prin. & in extraua. sedes Io. 22. ponunt duas veritates, vnā diuinā, alterā humanā.
2 Veritas diuina est cognitio diuinitus tradita supra facultatem intellectus creati siue in sacris literis explicata. Item & multo præstantius: veritas diuina est ipse Deus. Hinc dictum est, qui veritatem sequitur Deum seq. 1. 1. q. 3. ca. quicquid quis, & Io. 14. Iesus Christus de se loquens, ait, ego sum via, veritas, & vita, & pater, qui me misit verax est. super quibus verbis audi Aug. in trac. 3. 9. Et hæc est illa veritas, quā idem Aug. incommutabilem vocat super Io. Tract. 4. 1. Hæc eadē dicitur super omnia vincere 3. Eldr. c. 3. glo. c. frustra 8. dist. pater verax. filius veritas, quid putamus esse amplius: cogitemus si possumus, quid sit amplius verax an veritas: de quibusdam quærimus, pius homo, an pietas? Sed plus est ipsa pietas, pius enim & à pietate, non pietas à pio. pōt enim esse pietas, & si ille, qui pius erat, factus est impius, ipse perdidit pietatem, pietati nihil abstulit. Quid itē pulcher, & pulchritudo? plus est pulchritudo & quam pulcher. pulchritudo enim facit pulchrum, non pulcher facit pulchritudinem, castus & castitas planè plus est quam castus, si enim castitas non esset vnde esset iste castus non haberet: si autē noluerit esse castus, castitas integra perseuerat. Si ergo plus pietas & pius, plus pulchritudo, quam pulcher, plus castitas quā castus, nunquid dicitur sumus plus veritas, quam verax? si hoc dixerimus, filium incipientem dicere patre maiorem, filius veritas, pater verax, quid plus sit quæro, sed æqualitatē inuenio. Verax enim pater, non ab ea veritate verax est, quam genuit, cuius partem coepit, sed quam totam genuit veritatē. Hæc ille, & alibi tñ. D. Iesus Pilato dixit, ego ad hoc veni in mundum, vt testimo. perhibeam veritatem quod ita expo. Aug. in trac. 1. 5. super Euang. Io. Cum itaque Christus testimo. perhibeat veritati, profecto testimo. phibet sibi, eius quippe vox est, ego sum veritas, & dixit alio loco, ego testimonium perhibeo de me, & sicut Deus est solus verax, vt dicit Psal. & omnis homo mēdax, ea ratione quia solus Deus est, ipsa veritas essentialiter, omnis autē veritas creaturæ est participata ex prima, & sic solus Deus dicit veritatē ex propriis, omnis autē creatura ex propriis loquitur mendacium, item loqui mendaciū ex propriis attribuitur diabolo principaliter. Ideo euangelista dixit de diabolo loquēs, cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mēdax est, & p̄ mendacii, quia fuit primus & mendax, oēs autē alij loquuntur mēdaciū, vel eius suggestione, vel eius imitatione, licet autē hō cum loquitur ex propriis semper dicat mēdaciū, non tñ cōuerso cū dicit mendaciū, loquitur ex propriis, sed aliqñ hoc ab alio accipit. i. ex diaboli suggestione. Et si iudæi fuerunt illi, qui protulerūt verba illa, malos male perdet, de quib. in parabola vineæ, circa quē me remitto ad sanctos expositores, propter quod vñ quod dixerint verum, cum tñ essent membra diaboli. Rñ detur quod dixerūt verum & se, non ex se sicut, Cayphas dixit. necesse est quod vnus moriatur pro populo, vel dixerūt veritatē, quia veritas illis violentiam fecit. Idem quoque D. Iesus non solum est ipsa veritas, sed et plenus veritate, Ioā. 1. quod exponitur, quod habuit oēm, & primā veritatē in se. Itē quia ipse nouit oēm veritatem, iuxta illud Pauli, in ipso sunt oēs thesauri scientiæ, & sapientiæ Dei absconditi. & paulo post, in ipso inhabitat plenitudo diuinitatis corporaliter. quō autē exponi debeat verba D. Iesu. Spūs Sanctus docebit vos oēm veritatē, an videlicet in hac vita, an in alia te remitto ad Aug. super Ioā. tractat. 96. Veritas est incommutabilis teste Aug. super Ioan. Veritas sup oia vincit. 3. Eldr. c. 3. glo. c. frustra 8. dist. Articulus fidei est indiuidualis veritas, supra naturam, nos arctans ad credendum, Ab. in Rub. de sum. Tri. col. 3. verif. 2. quia gl. & hæc

ro & hæc de veritate diuina. Veritas humana est in genere dici potest, quæ naturali vigore intellect. humani de rebus haberi potest. Item veritas apud philof. signifi. conformitatē intellect. ad rem cognitā. Et veritas humana potest dici notitia certæ rei, max. per visum glo. in Auth. de Instr. caut. in prin. vel indubitata rei certitudo maxime per visum. glo. in extrauag. Ioan. 2. 2. de concess. præb. Veritas est sola, & iuxta illud c. 2. Acad. Nostra in quies sola vera sunt. cettē sola si vera, plura enim vera discrepantia esse non possunt. & in si. lib. plus vno verum esse non potest. Veritas est, quæ est id quod est. Aug. lib. de vera relig. c. 3. 6. & ibi quod est forma verorū. verum non vincendi, sed inueniendi gratia quærendum est. Aug. de error. Manic. lib. 1. 2. c. 3. & supra: elatē fuerunt opin. 11 phil. cir. veri def. Tātam semper potēt. & veritas habuit, vt nullis machinis, aut cuiuscūque hominis ingenio, aut arte subuerti poterit, & licet in cau. nullum patro. aut defensorē obtineat, tamen per se ipsam defenditur. Idem, o magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia calliditatem solertiam cōtra quæ fictas omnium insidias facile se per se ipsam defendat.
Magnus Cæsar est, sed maior est veritas.
Bald. l. Aemilius. de minoribus.
Veritas filia temporis.
Sanctorum est præhonore veritatem dicit philofop.
Veritas non habet angulos.
Veritas nō quærit facum, non pigmenta, non cincinos.
Veritas dicitur illud quod est actum inter partes secundū Bart. in l. 1. C. plus valere quod agit. in ad.
Non declinabit iudex à veritate propter coniuudices votant. contra veritatem.
Veritas est semper erroris correctiua. Io. An. in Reg. possessor. in Merc.
Veritas nec quadrata est, nec rotunda, nec longa, vbique præfens est, si cordis oculis ad eam pateat. Aug. super psal. 30. hoc autem forte congruit diuine veritati.
Veritati semper locus esse debet. l. pen. de probat. Et ne Veritas occultetur, non intelligit Papa excludi citationem & iuramentum, per suam commisionem alicui factam simpliciter sine strepitu, & figura iudicij. Clem. sæpe. verbo citationem, de verb. sign. Veritas rerum, erroribus gestorum nō vitiat. l. illicitis §. veritas de off. præsid. Veritas est mater iusticiæ Paul. de Castr. conf. 3. 8. vbi etiam dicit iudex est minister Dei in terris, & honorificentissime loquitur de veritate, cuius omnes rationes, & auctoritates referet Marfil. cōsili. 49. addens multa alia omnino videnda, & semper male offenditur veritas, & si potest defendari, iudex defensor veritatis esse debet. Paul. de Castr. conf. 2. 3. in causa. vol. 2. veritas lenocinio verborum non indiget. Veritas fides verborum adminicula non desiderat. l. 1. C. si min. ab hered. se abstinentia, non in superficie sed in medulla, non in folijs, sed in radice rationis: vt post alios refert Marfil. conf. 1. 6. nume. 46. & sunt verba Hieronymi posita in ca. Marchion. 1. q. 1.
13 Bonorum ingeniorum insignis est in dolos in verbis, verū amare, non verba. Aug. de doct. Christ. lib. 4. cap. xj. vnde Cic. primo de Orat. verbi controuersia iam diu torquet homines grauculos, contentiones cupidoiores, quā veritatis Veritas sæpenumero mortaliter vulneratur, sed finaliter mori non potest, vt per Mar. conf. 40.
Multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentia defensione interclusa respicit. Cic. pro Cluen.
14 Veritas reuelata debet opinionibus præualere. Ioā. And. in Reg. non præstat. in Merc. ver. ad hunc casum. & est casus in c. veritati. 8. dist. qui vtitur ver. consuetudo, & Paul. de Castr. consilio 199. dicit quod huic Veritati cedit etiam ipsa communis opinio. Veritas tendens ad eundem finem cū fictione vincit. Bar. l. filio. de lib. & posth. per illa verba ibi, ne imagine naturæ veritas obumbretur.
16 Veritas rei potius, quam scriptura, debet in contradibus perspicui. l. 1. C. plus valere quod agit.
Veritas sæpius exagitata, magis splendet in lucem. ca. grauem. 3. 5. quæst. 9.
Veritas per ampliores homines perfectissime reuelatur. l. penult. C. de fidei.
17 Veritas notando & disputando melius inuenitur. Bart. l. munerum §. mista, per illum tex. de mun. & hon. Alias n. veritatē sine disputatione perquirentes similes sunt nescientibus quōd ire debeant, secundum Philof.

ritas à quocūque prodita, semper est præferenda. gl. c. ego 9. dist. inct.
Veritas à quocunq; prolata amplectenda est. gloss. c. quæritur 2. q. 4.
18 Veritas magis & oculata fide quā per aures, in aures hominū insiguitur, inquit Imperator in §. fin. inf. de grad. cogn. in iudicando cordi magis esse debet custodia veritatis quā obedientia volūtatis. c. iudices in fi. 3. q. 7. sunt verba Ambr. Hinc illud peruulgatum Arist. amicus Plato, amicus Socrates, magis amica Veritas. Simplicitas & cōtrahentium abutens vocabulis non inficit veritatem, Felyn. in proem. Gregor. col. prima.
Interdum expeditius est in totum veritatem tacere, quā non perfecte dicere. glo. in clem. confusionem, in verbo 20 de nouo, in fi. de clect. vterque reus est, & qui veritatē occultat, & qui mendacium dicit. quia & ille prodesse nō vult, & iste nocere desiderat. verba sunt Augustini registrata in c. quilibet. xj. q. 3. an autem in teste & an semper sit peccatum tacere veritatem, vide per Abb. c. 1. de test. cog. qui ponit rationes canonistarum, & theologorum & in c. 1. de crim. fals. & not. quod D. Iesus interrogatus à Pilato, quid esset veritas, non respondit. & vnde nonnulli dicunt, quod ratio fuit, quia Pilatus statim exiit ad clamorem populi non expectato responso. vide gloss. in c. quilibet 2. q. 2. quæ mouit hoc dubium, & non soluit.
Verum aliquando tacere, falsum autem dicere non inuenitur sanctis concessum. cap. neque. in fi. 2. 2. q. 2. & sunt verba Augustini. A veritate omnis fallacia est aliena. c. in quadam. de celeb. mis. Et recedat verba quæ veritatem inflant, & claritatē vulnerant, d. c. in quadam. de celeb. mis.
Veritas est communis omnibus, non est mea, nec tua, non est illius, aut illius, omnibus communis est. Aug. in præfat. psal. 75.
Quid admirabilis, quid speciosus ipsa veritate, ad quam omnis spectator peruenire se cupere confitetur? & infra.
Ita omnis palma cognitioni datur & artificio, & cōprehēnsioni veritatis hæc Aug. Hæc veritas & humana, de qua agimus est triplex. prima bonæ vitæ, quæ nunquā omittenda est, propter scandalum, & ad quemlibet pertinet. alia iusticiæ, hæc ad iudicem pertinet. alia disciplinæ, & hæc pertinet ad prælatum. In his duobus vltimis quādoque aliqua omittuntur propter scandalum euitandum. in alia vero non. ca. qui scandalizauerit. de reg. iur. in ant. vbi dicitur, vtilius scādalum nasci permittitur, quam veritas relinquantur. & ibi in glo. de hac triplici veritate, in his verbis.
Est verum vitæ doctrinæ iusticiæque Primū semper habere, duo propter scandala linque. In rescriptis intelligitur semper clausula seu conditio si preces veritate nitantur. c. 2. de rescript. Non æquamus filium patri in honore, sed preponimus filium patri in Veritate. cap. quæritur. 2. q. 7.
23 Et pro veritate & filius corrigit patrem. l. dedi. §. si quis. de cond. caus. dat. vbi gl. & gl. d. c. quæritur. non ob. §. sed quod sanctum, in auth. de nup. ibi, erubescit lex genitoribꝫ filios castigatores statuere, quia non loquitur de scientiis & veritate eorum quæ continēt publicam vtilitatē. sed de administratione bonorum, & sic de priuatis rebus.
24 Veritas & sensus plerumque amittitur, dum proprietates verborum attenditur. c. propt. de verb. signif. Qui adulatur & decipit, qui verò affectione postposita secundum veritatem dicit, consulit.
26 Melius est pro veritate & pati supplicium, quam pro adulatione beneficium. c. nemo peritorum. xj. q. 3. Diuturnitas temporis sine veritate est vetustas erroris. Ioann. And. in reg. qui contra. in Merc.
27 Iudex tenetur iudicare & secundum veritatem quæ sibi cōstat ex actis coram eo factis, non autem secundum eam veritatem, quam sibi dicitur propria conscientia, & ista sit Reg. per l. illicitas. §. veritas. de off. præsid. & ponit Fel. in c. pastoralis §. qui verò. col. fi. de off. dele. & Syl. nupt. lib. 5. ampl. x. fol. 13. 1. vnde quæ de hoc differat Dida. Couar. Doctor Hispan. in primis grauis in primo li. variar. reso. capit. 1. Non solum proditor est veritatis & qui transgreditur veritatē, palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui non libere veritatē pronuntiat, quam libere pronuntiare oportet, aut non libere libertatē defendit, quam libere defendere cōuenit. proditor est veritatis. Nam licet Sacerdos & debitor est, vt veritatem, quam audiuit à Deo, libere prædicet, sic laicus debitor est, vt veritatem quā audiuit à Sacerdote defendat fiducialiter. quod si non fecerit prodit veritatē. ca. nolite. 2. 10. q. 1. & hæc ad diuinam veritatem attinet. Et adeo dili

genda est veritas, & abhorrenda falsitas, quod perhorrendum est de Deo, ne aliquid falsi dicatur, licet ad eius laudem pertinere videatur, quia non minori, sed maiori fortassis scelerem in Deo laudatur falsitas, quam vituperetur veritas, secundum Aug. expon. verba illa Pau. Corint. xv. multi sunt falsi testes. Insuperabilis & immensa veritas, etiam inuitis peccatoribus violentiam facit teste Chrysost. Et melius est veriores quam deteriores audire sermones. c. sedulo. 3. 8. distinc. Natura cupiditatem, ingenitum homini veri inueniendi, quod facillime apparet, cum vacui curis etiam quid in caelo fiat scire aueamus, his inuitis inducitur omnia vera diligimus, id est fidelia, simplicia, constantia. Cic. lib. 2. de fin. ex quibus verbis colligitur etiam aliqua qualitates veri, fidele, scilicet simplex, & constans. Alia succedit diuisio veritatis humanae seu creatae, quia est duplex, oris scilicet, & operis. Idcirco in 34 euangelio saepe legitur dicere veritatem, & facere veritatem, & stare in veritate. Io. 3. habetur, quod diabolus non stetit in veritate, ibi intelligendum scilicet oris, quia meritis est dicens primis parentibus, critis sicut Dij. Non stetit in veritate, quia non seruauit ordinem naturae suae a Deo praefixum, ut esset per humilitatem & reuerentiam subditus Deo, sed in superbia clarus peccauit. An autem diabolus unquam fuerit in veritate oris, aut operis, vel fuerit semper malus natura, aut voluntate, relinquendum est theologis.

Ratio autem quare non steterit in veritate, ea est, quia veritas in eo non est, id est ut quidam, nec in erudite exponit, quia non est in eo amor veritatis, quia non amauit veritatem fidei, sibi diuinitus offensam, non stetit in ea. est tamen in eo aliqua veritas, sicut & aliqua natura, sed non est in eo veritas oris, quantum ad intentionem suam, quia & si aliquando veritatem dicat, tamen intendit tandem fallere: nec veritas operis, quia omne opus eius est malum, ad malum finem ordinatum. omne in quo opus quod est voluntate determinata facit, non ex instinctu naturae bonae.

36 Sed quare, quod significat veritas, apud Paul. Phil. primo ibi, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur in vobis. Respondeo, quod veritas potest ibi stare pro vera causa, & vero fine, & bono zelo, & occasio stabit pro causa non vera. iux. illud sapientis, occasionem quaerit, qui discedere vult ab amico. vel pro causa infirmis, do. Card. in Clem. causam. de elec. op. l. vel iniusta, vel remota, vel falsa, vel fortuita, vel accidentaliter, vel captata, ut recit. Tiraquel. in suo trac. de Cef. causa, limit. 53. & verba Pauli antecedentia aperte declarant mentem eius.

Item quare quomodo respondetur ad c. longinquitate. 12. q. 2. vbi dicitur, longinquitate sepe fit temporis, ut non pateat conditio originis, adeo quod ibi veritas obscurari dicitur, ut est etiam de mente Io. An. in Reg. nemo potest, in Merc. & tñ vidimus quod est incommutabilis, dicas quod & si obscuratur non tamen in totum tollitur, vel quod obscuratur quod ad nos, id est nos efficimur obscuri non quo ad se ipsam, vel dic quod ideo ibi fuit obscurata, quia non habebat secum manifestationem, & rationem. iux. c. si consuetudinem, & c. veritati. 8. distinc.

Item quare, cum veritas sit res tam excellens, tam rara & vere diuina, quomodo intelliguntur ille auctoritates, veritas odium parit, & inimicus ego vobis factus sum verum dicens. Respondet Aug. lib. x. confess. c. 23. quia sic amatur veritas, ut quicumque aliud amat, hoc quod amat velint esse veritatem, & quia falli nolent, nolunt conuinci, quod falsi sint. itaque propter eam re oderunt veritatem, quam pro veritate amant, amant eam lucentem, oderunt eam redarguentem, quia enim falli nolunt, & fallere volunt, amant eam cum se ipsam indicat, & oderunt eam cum se ipsos indicat. Reliqua de veritate, vide in Syl. nup. lib. 5. ver. amplia x. nu. 112. cum multis sequen. Non crit ergo absonum, ut ad 39 propositum redeamus, si veritas cum omnia supereminet, regulariter anteibat opinionem, prout tradit Ab. pro reg. in c. nuper. de big. in secundo not. & sunt iura aperta de hoc, nam in c. veritate. 8. distinc. cum sua gl. habetur quod veritati manifestata, quando veritas & opinio simul concurrentes tendunt ad eundem finem, omnis opinio cedere debet. & gl. in extrauag. sedes. lo. 22. de concess. praeb. dicit, quod veritati omnis opinio habet succumbere, & in l. si mihi & Titio. §. si de verb. oblig. dicitur quid in re sit estimari debet, non quid senserit promissor, & gl. ibi exponit in re, id est in veritate, & in l. cum quidam §. quod dicitur, de acqui. her. Toties ergo eius sumptio id est opinio pficit, quoties occurrit cum veritate, & ibi gl. requirit, quod cum veritate concurrat opinio propria, & communis. in l. cum is. §. si in ca. de cod.

in d. sublatam enim falsa opinione relinquitur pietatis causa, in l. prima. ad municip.

Assumptio originis, quae non est, veritatem naturae non perimit, errore enim veritas originis non amittitur, & in fine, neque metiendo de patria quam non habet veritatem mutare potest. Et notandum quod error ibi ponitur pro opinione, ut lex illa congrueret libro opinionum Vlpiani, de quo extracta fuit in l. 2. pro empt. Pro emptore possidet, qui re vera emit, nec sufficit tantum in ea opinione esse eum, ut putet se pro emptore possidere, sed etiam subesse debet causa emptionis, & in §. sub conditione, secundu Sabinum, qui potius substantiam intuetur, quam opinionem, & substantia ibi exponitur a glossa. pro veritate in §. si a pupillo, ut hic plus sit in re, quam in exiti. 2. estimatione, in l. si de crim. expil. haered. existimatio furripientis nihil mutat in §. si quis rem suam. in l. de leg. plus valet quod in veritate est quam quod in opinione. in l. cum qui §. si iniuria. de iniur. praevalet quod principale est. l. si pater. C. de haered. inst. in l. regula. §. qui ignorauit. de iur. & fac. ignor. plus in re, quam in existimatione mentis. in l. si pater §. primo. de manumif. vindic. plus enim in re est, quam in existimatione. gl. l. & hoc Tiberius. de haered. inst. ibi testatis opinio est veritati contraria, in c. nuper. de big. quod opinioni sit veritas praeferenda. in capi. cum Bertoldus. de re iud. netamen prauidet opinio veritati. Item dicitur quod clari fieri contra eum, ad quem negotium vere pertinet, non ex opinione. Bart. l. aut qui aliter §. si quis dum putat. per illum tex. quod vi, aut clam. & Cic. primo de leg. voluit, non opinio neque sed natura constitutum esse ius & bonum, in quibus. At qui si natura confirmatum ius non erit, virtutes omnes tollantur, vbi enim liberalitas, vbi patriae charitas, vbi pietas, vbi aut bene meredi de altero, aut de referende gratiae voluntas poterit existere: na haec nascuntur ex eo, quod natura praefertur. 45 quod ad diligendos homines, quod fundamentum iuris est, neque, solum in homines obsequia, sed et in Deos eximoniae, religionisque tollantur quas non metu, sed ea coniunctione, quae est homini cum Deo consideranda puto. Quod si populorum iussis, si principum decretis si sententis iudicum, iura praesentent, ius esset latrocinari, ius adulterare, ius testamenta falsa supponere, si haec suffragijs aut scitis multitudinis probarentur, quae si tanta potentia esset stultorum sententis, atque iussis, ut eorum suffragijs rerum natura vertatur, cur non faciunt, ut quae mala perniciofaque sunt habeantur pro bonis, ac salutaribus, aut cur cum ius est iniuria lex facere possit bonum, eandem facere non possit ex malo: At qui nos legem bonam ad mala nulla alia nisi naturali norma diuidere possumus, nec solum ius ad naturam diiudicatur, sed diuino omnia honesta ac turpia. Nam & communis intelligentia nobis notas res efficit, easque in animis nostris inchoauit, ut honesta in virtute ponantur, in vitijs turpia. Haec autem in opinione existimare, non in natura ponere dementis est, nam nec arboris, nec aequi virtus quae dicitur, in quo abutimur nomine, in opinione sita est, sed in natura, quod si ita est, honesta quoque, & turpia natura diiudicanda sunt. Nam si opinione vniuersa virtus eadem, eius etiam partes probarentur. Quis igitur prudentem, & vti ita dicam castum non ex ipsius habitu, sed ex aliqua re externa iudicet: est enim virtus perfecta ratio, quod certe in natura est: igitur omnis honestas eodem modo, nam ut vera & falsa, ut consequentia & contraria sua sponte non aliena iudicantur, sic constans & perpetua ratio vitae quae est virtus, itemque inconstantia, quod est vitium, sua natura probatur. Nos ingenia iuuenum non ratione ab ingenti naturae virtute, sed vitia quae existit ab ingenijs iudicamus, an ea non aliter quam honesta & turpia non ad naturam referri necesse erit: Quod laudabile bonum est in 46 se habeat quod laudetur necesse est. ipsum enim bonum, non est in opinionibus, sed in natura, na nisi ita esset, beati quoque opinione essent, quo quid dici potest stultius: Quare cum & bonum & malum natura iudicetur, & ea sint principia naturae, certe honesta quoque & turpia simili ratione diiudicanda & ad naturam referenda sunt. Sed perturbat nos opinionum varietas, hominumque dissensio, & quia non idem contingit in sensibus hos natura certos putamus illa quae alijs sic, alijs fecus, nec iisdem semper vno modo videntur ficta esse dicimus, quod est longe aliter, nam sensus nostros, non patens, non nutrit, non magister, non poeta, non scena deprauat, non multitudinis consensus abducit a vero animi oes tenduntur in sidie, vel ab his quos non enumerari, & tenores & rudes cum acceperunt, inficiunt, & inflectunt, ut volunt, vel ab ea quae penitus in omni sensu implicata infidet imitatio

imitatrix boni voluptas, malorum autem mater omnium, cuius blanditijs corrupti quae natura bona sunt, quia dulcedine hac & scabie carenti non cernimus satis. Et 2. de Inuen. Ac naturae quidem ius est, quod nobis non opinio, sed quae daminata vis afferat, ut religionem, pietatem, gratiam, vniuersam, obseruantiam, veritatem. Item Natura ius est quod non opinio genuit, sed quaedam innata inseruit, ut religionem, & reliqua. Et de Nat. Deo. 1. Opiniones commeta delet dies naturae indicia, confirmat. Regula fallit primo 47 in l. is qui putat. de acq. haered. ibi, nam plus est in opinione, quam in veritate, & ea ratio redditur per glo. quia aditione, quae in hereditatis, de qua in illa l. consistit in animo, & eandem rationem reddit & glo. in §. si quis rem suam, in l. de leg. tamen ipse Bart. ibi dicit glossa. non dedisse solutionem ad contraria. eadem rationem afferunt Imol. Iason & alij dicentes, quod contraria loquuntur in his, quae in solo animo non consistunt.

Haec tamen solutio visa est aliquantulum ieiuna Angel. & Imol. Ideo se plus dilatando dicunt, quod vbi ad essentiam actus requiruntur veritas & opinio, tunc requiritur vtrumque adesse, alia deficiet actus, ut patet in furto, vbi requiritur quod & quod res sit aliena, & quod intentio sit dolosa, ideo si alterum praedictorum deficiat, non committitur furtum. l. interdum §. recte. de furt. si vero ad essentiam actus sufficiat alterum praedictum, tunc si verba dispositiua sint relata ad factum, praevalet veritas. exemplum. Sufficit seruum occisum esse, ut imponatur poena ratione culpae, licet occidens non fuerit opinatus occidere, & sic non fuerit in dolo. l. si putator. ad l. Aquil. si autem sint relata ad voluntatem, in spiciuntur opinio. Exemplum, dicitur, quod ille vscapit, qui habet bonam fidem, facit quod habetur in §. aliq. in l. de acti. ideo tunc vscapit, licet credat eam suam, haec illi. Et haec ratio, quod in dependentibus, ab animo inspicitur potius opinio, quam veritas, procedit etiam multoties quo ad Deum 50 quod respicit animum hominis, homines non vident ea quae parent, Dominus autem intuetur cor. 1. Regum. 16. 51 vnde iurans quod credit illicitum, & iurans verum quod credit falsum, nihilominus est peccator. Ab. c. quanto. vlt. not. de iure iur.

Secundo fallit regula in l. eum qui §. si de iure iurad. quia iniuria ibi infertur per consequentiam, & non principaliter.

Tertio fallit in c. consultationibus. de iur. patron. cum gl. & illud euenit, quia praesentans erat bonae fidei possessor, & non generabatur perpetuum praedictum patrono vero, 52 ut sonant illa verba, Cum hoc ei qui de iure debet habere nullum in posterum praedictum generetur.

Quarto in c. ex tenore. qui fil. sint legit. fauore matrimonij. Quinto fallit in c. nuper in fi. de big. ibi, licet in veritate bigami non existant, & hoc propter affectum qui cum opere subiectione, quod lex considerat in delictis, unde ille tex. est tamquam cothurnus, qui vtrumque pedem adaptatur: in prima enim sui parte praeparat veritatem opinionem, in secunda opinionem veritati. Sexto fallit in l. at si quis §. si quis dum se haeredem. de relig. quia ille qui funerauit habuit animum gerendi negotium proprium & dabat operam rei nedum licita sed etiam pia.

Septimo fallit in l. de aetate §. si cum esset. de interrog. ac. ibi, interdum tamen iusta ratione potest opinari.

Octavo fallit in l. heres institutus. de acqui. her. ratio redditur a glo. ibi, in ver. restat. quam sequitur Bart. quia sumus in acquisitione hereditatis, quae consistit in animo.

Nono fallit in l. si quis extraneus §. sciendum. de acqui. her. vbi Bart. & ibi de totali ignorantia, de nescientia, & de vehementi opinione. Decimo fallit in l. illud §. si de iniur. vbi Bart. assignat duas rationes, prima quia ille non habuit animum percutiendi, quem percussit, secunda, quia dabat operam reicitate, volebat enim percudere seruum proprium. Vnde dicitur fallit quando veritas etiam manifestata quae haberet contra se communem opinionem, esset praedicta tertia, ut recitat Ioan. An. in reg. quod ob gratiam. in Merc. quam dom. Ioan. An. ita declarat. Paul. de Cast. consilio 199.

Duodecimo fallit propter publicam vtilitatem in casu l. Barbarius. de off. praeor. sed aduerte quod glo. intelligit illa l. circa factum tantum.

Tertiodecimo fallit in l. 3. in fin. de supel. leg. in l. 3. ad maced. in l. 1. C. de testa. in quibus iuribus error communis facit ius contra veritatem. Quartodecimo in casu §. sed cum aliquis. last. de testam. ibi. Cum eo tempore quo testamen-

tum signaretur omnium consensu hic testis liberi loco fuerit. Quintodecimo in l. interdum §. si de furt. ob euitandum 54 delictum.

Sextodecimo in l. qui rem. de fur. similiter ob euitandum delictum.

Decimo septimo quod aduocatus vnius partis, dicitur nocere alteri parti, intelligitur non quo ad veritatem, sed quo ad opinionem. Abb. in cap. cum Sacerdotis. in princ. de postul. ex quo notat idem Abb. ibi in 2. not. quod officium aduocati est odiosum in opinione, item quod ille tex. ideo 56 prohibet aduocationem Sacerdotibus, quia non debent alteri nocere, nec in veritate, nec in opinione. Decimo octa 57 uo titulus putatiuus, & opinabilis praebet causam praescribendi, ut per Paul. de Cast. consil. 406. num. 6.

Decimo nono in casu. c. plerumque. de don. inter vir. vbi mulier, quae non erat in veritate vxor, sed in opinione tantum, dicitur nihilominus adulterari, & poenis adulterij subijci, sequitur Paul. de Cast. consil. 147. reuocatur. volum. 2. sed ibi opinio non habet confirmum veritatis.

Vigesimo in traditis per Bart. in l. quis sit fugitiuus. de edi. edic. per illam tex. ibi, ego puto non esse cum fugitiuum. vbi dicit quod qui facit actum, qui communiter existimatur licitus, & tamen contrarium est in veritate, quod attenditur 59 opinio, & infert ad facientem quod vsuram in loco, in quo communiter tenetur esse licita, quod non sit vsurarius, vbi vide concordantias in Apostilla, ego tamen semper habui talem pro vsurario, & pro tali in contingentia facti condemnauit propter peccatum, quia vsura est delictum mere Ecclesiasticum. Abb. c. cum sit generale. de fo. com.

Vigesimo primo in his quae tradit Aug. q. 17. versic. & no. 61 test. vbi dicit quod homines quantum possunt acie mentis extendere aspiciunt quid Deus sit opinio non definitione. Hoc idem ferè explicauit Cic. pro Plancio. Nulla est erga Deum pietas nisi honesta de numine Deorum ac mente opinio. & clarius primo Tuscul. nemo omnium tam immanis cuius mentem non imbuerit. Deorum opinio.

Sed pulchrum esset videre quid in criminalibus an inspicatur Veritas vel opinio, & aliqui casus habentur in superscriptis fallentis. sed quia longum requirit discursum, remitto ad Bar. & Ang. in l. diuus de sic. ad Cy. & Sal. & Ang. in l. quonia multa. C. ad l. lul. de vi. ad Bal. in l. si quis seruo. C. de fur. ad Io. An. in Mer. in reg. cum quis. Bal. in ca. j. quibus mo. feu. amit. post glo. ibi. in quibus locis videbis de illo, qui cogitauit delinquere in vna re, & deliquit vltra, & praeter cogitatum, & quando opinio versatur circa delicti productionem, aut circa delicti specificationem, ut quia putauit delinquere, sed in delicti specie errauit, & quando circa ea quae sunt de genere permissorum, vel prohibitorum, puta in attestatione meretricis quae est permissa, vel virginis quae est prohibita, & de eo qui credebatur verberare laicum, & verberauit clericum, & verberare seruum, & verberauit liberum: & facere iniuriam virgini, & erat Meretrix, & percudere Titium, sed occidit seium, & surripere vnam rem, sed surripuit duas, & verberare vnum, & verberauit duos, & de illo qui captus amore virginis vel solute a Lena, quae maritum habebat deceptus fuit, quia se ipsam submisit illius loco, si per illius Lenae maritum de adulterio accusetur, an sit vter adulter puniendus, qui casus accidit Ouidio. Et de Clerico cognoscente mulierem solutam, quae ab ipso, & omnibus communiter habebatur pro maritata, vel econuerso, maritatum quae modo praedicto habebatur pro soluta, an veritate detecta sit puniendus ut adulter poena iuris communis, vel synodalis statuti quo cauetur adulteratem cum alterius vxore, beneficio fore priuatum. Item de Vasallo qui iacuit cum vxore domini, non credens eam esse dominam suam: & de vasallo qui interficit vnum, & delinquit in plus, quia ille fuit postea repertus dominus suus. Item quando Veritas & opinio habent se ut excedentia, & excessa, aut tanquam contraria, aut vnum alteri comparatur per omnia, & in delictis, in quibus animus est, vel non est de substantia delicti, & quando veritas sola, vel opinio sola, vel vtraque est causa delicti, quando attendatur opinio aut veritas circa qualitatem rei vel personae, quando circa eas delinquitur, quae omnia videbis apud Ang. Aret. in suo tract. malef. in ver. & appesate §. quero quid si aliquis cogitauit. cum addit. Arimin. ibi, & vide Bart. in l. de iur. §. si ad municip. de illo qui adulterauit vxorem Titij, ut omnino teneatur siue crediderit, & si fuerit eam vxorem esse Titij, an reputauerit pro tali. Cic. in 3. Tuscul. secutus nostram opinionem nonnullorum antiquorum philosophorum dicentium inspicere opinionem

no veritatem circa dolorem, aegritudinem, iram, & amorem, abasque animi aegritudines, & molestias, dum ubique affertur humilissimam, & passiones non in re, nec in natura, nec in veritate, sed in opinione esse.

Cum vero parentibus redditi (inquit ille) deinde magistris traditi sumus, tum ita varijs imbui erroribus, ut vanitati veritas, & opinio confirmata natura ipsa cedat. Deinde est igitur causa omnis in opinione, nec vero aegritudinis seculum, sed etiam reliquarum omnium perturbationum. Item quare accipio equidem a Cyrenais hac arma contra casus, & eventus. Quibus eorum adiacentes impetus diuturna praemeditatione frangantur, simulque iudicio malum illud opinionis esse, non natura. Item in re essent, cur fierent prauius leuiores? Ita fit sensim cogitantibus, ut quantum sit ementis opinio appareat. Item hi omnes cogitates de rebus humanis, intelligebant eas nequaquam pro opinione vulgisse extimendos. Item loquens de causa aegritudinis, est enim nisi opinio, & iudicium magni presentis, atque urgentis mali, itaque dolor corporis cuius est morsus acerrimus, praesertim spe proposita boni. Sed ad hanc opinionem cum illa etiam opinio accessit, oportere, rectum esse ad officium pertinere, ferre illud aegre quod acciderit, tum denique efficitur illa grauis aegritudinis perturbatio. Ex hac opinione sunt illa varia, & obrectabilia genera lugendi pudores muliebres, lacerationes genarum, pectoris, femorum, capitis percussiones. Item, vides ergo opinionis esse, non natura malum. Item, quid est autem, quod plus valeat ad ponendum dolorem, quam cum est intellectum nihil profici, & frustra esse susceptum. Si igitur, deponi potest, etiam non suscipi potest. Voluntate igitur, & iudicio suscipi aegritudinem, & obrectum est, idque indicatur eorum patientia, qui cum multa sint saepe praesentia, facilius ferunt quicquid accidit, obduriusque sese contra fortunam arbitrantur. Defatigatio igitur miseriarum aegritudines cum faciat leuiores, intelligi necesse est, non re ipsam, eam atque fontem esse morborum. Philosophi summi, nec dum tamen sapientiam consecuti, nonne intelligunt in summo se malo esse? sunt enim insipientes, neque insipientia vllum malum est, neque in lugent, quid ita? quia huic generi malorum non affingitur vlla opinio, rectum esse, & aequum & ad officium pertinere, aegre ferre quod sapiens non suscipit, quod idem affingimus huic aegritudini in qualuctus inest, quae omnium maxima est. Item, ex quo intelligitur, non in natura, sed in aegritudine esse dolorem. Item cogitatio igitur diuturna nihil esse in re mali, dolori medetur, non ipsa diuturnitas. Item satis distum esse arbitror aegritudinem esse opinionem mali praesentis, in qua opinione illud inest, ut aegritudinem suscipere oporteat.

Item, quicquid esset in aegritudine mali, id non naturale esse, sed voluntatis iudicio, & opinionis errore contractum. Et concludendo finem dicti tertij libri.

Sed ad eundem finem reuertendum est, aegritudinem omnem procul abesse a sapiente, quod inanis sit, quod frustra suscipiatur, sed opinione, sed quadam inuentione ad dolendum, cum id decreuerimus, ita fieri oportere: hoc detractum, quod totum esse voluntarium, aegritudo erit subacta illa morborum, morsus tamen, & contractiunculae quadam animi reliquaerunt. hanc dicant sane naturalem, dum aegritudinis nomine abest graue, tetrum, funestum, quod cum sapiente esse, atque ut ita dicam habitare, nullo modo possit. Et in quarto libro, tem, sed & aegritudinis, & reliquorum animi morborum, vna sanatio est, omnes opinabiles esse, & voluntarios esse, eaque re suscipi, quod ita rectum esse videatur. Item nunquam

64 naturam + mos vinceret. est. n. ea semper iniuncta, sed nos vmbis, delictis, otio, languore, desidia, animum infecimus opinionibus, maloque more delinitum mollium? & lib. 3. de finib. etenim si dolores eosdem tolerabilibus patientur, qui excipiunt eos pro patria, quam qui leuiores de causa, opinio facit, non natura vim doloris, aut maiorem, aut minorem. & 2. lib. Tuscul. voluit iram + & amorem esse in opinione, vbi ait, Alexan. rex cum interemisset Clytium, familiarum suum, vix a se manus abstinuit, tanta vis fuit poenitentiae. De amore autem si naturalis amor esset, & amarent omnes, & amarentur, & semper amarent, & idem amarent, neque alium pudor, alium cogitatio, alium facietas deterreret, amorem autem esse in opinione clarius, & petulantia satyrica explicat Fior. dicens. Hae vbi suppofuit dextro corpus mihi, Laeum illa, & Ageria est, do nomen quod libet illi. quibus cognitio (sequitur Cic.) quis est qui dubitet, quin hic quoque motus animi sit totus opinabilis, ac voluntarius: idem de auaritia, & ambitione. quis n. dubita-

rit, quin a gratiationes animi, qualis est auaritia, gloria cupiditas, ex eo, quod magni aestimetur ea res, ex qua animus 66 aegrotat, oriatur: Vnde intelligi debet + perturbationem quoque animi esse in opinione. Sed cognita iam causa perturbationum, quae omnes oriuntur ex iudicij opinionum, & voluntatibus, sit iam huius disputationis modus. Sed dicant Philosophi isti quantum velint, a gratiationes omnes, & dolorem praecipue esse in opinione. nos n. tenemus illud 67 esse in re, + in natura, & in veritate. alioquin varia, quod abest, fuisset diuina sententia contra primam paratem data, in dolere paries filios. non n. necessario subicerentur veris doloribus mulieres, sed ex opinione earum. Et aliud diuinum oraculum, oportet nos p. multas tribulationes, & angustias introire in regnum caelorum. & quae beatiudo, quod meritum esset fidelibus patientibus persecutionem propter iustitiam, si illa esset in opinione, non in veritate. & in re: nunquid dixerimus gloriosos martyres, & eorum principem D. nostrum lesum non sustinuisse veros dolores, sed opinabiles, abest. vere enim opinabiliter languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, vere factus est in agonia, vere tristis fuit eius anima, vere in die carnis, vere in passionis suae cum clamore valido, & lachrymis preces, & supplicationes obtulit Deo. & verissime dixit propheta in eiusdem D. persona ad nos loquens: inspicite si est dolor similis huic, ad quid enim diuinus vates extolleret istum dolorem super alios, si esset in opinione, & imaginatione, non in veritate? Quomodo satis fieri potuisset diuina iustitia, placari diuina ira, reconciliari genus humanum aeterno patri, doloribus, & cruciatibus eiusdem dilectissimi filij non veris? Praeterea rationes, & exempla contraria videntur elidi per elegantissimam verba Vlpiani in l. 1. de quaest. Quaestioni fidem non semper, nec tamen nunquam habendam constitutionibus declaratur: etenim res est fragilis, & periculosa, & quae veritatem fallat. Nam plerique patientia, siue duritia tormentorum, ita tormenta contemnunt, ut exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, ut in quouis mentiri, quam pati tormenta velint. Si ergo virtute patientiae, & fortitudinis dolores tolerantur, non sunt in opinione, sed in veritate. Virtus enim moralis + requirit verum subiectum circa quod agat, & se exerceat, non autem opinabile, alioquin virtus, non esset virtus, & vbi esset illa fortitudo, illa tolerantia, illa patientia, ab ipso Cicerone passim laudata in Mario, & alijs: de qua etiam ipse v. Tuscul. dicit, Quae est enim alia fortitudo nisi animi affectio cum in adeundo periculo, & in labore ac dolore patiens tum procul ab omni metu. In eandem sententiam sonant carmina poetarum Hetrusci de dolo reloquentis.

Non in minore il duob, perch' altri il preme. Ne pergo si mai sempre lamentando, Per fiction non eresse il duol, ne fecema.

Alia deducit Beroaldus noster in comment. dicti tertij libri Tuscul. ad probandum dolorem esse in veritate, & natura, 79 quae videri poterunt. Quo ad iram, tan sit in opinione, vel in natura, declarant verba Augusti super Psal. 4. ibi, irascimini, & nolite peccare, vbi ita distinxit. Si loquimur de ira. i. de motu animi, qui iam propter poenam peccati non est in potestate: vnde a Paulo dicimus feruire legi peccati, eo casu ira dicitur esse in natura, & impunita. tu subiunge etiam de iure ciuili. i. quicquid calore. de regu. iur. Si loquimur de consensu rationis, & mentis liberae voluntatis, quae intus regenerata est secundum Deum, ut mente seruamus legi Dei, eo casu ira est in opinione, & voluntate. & est peccatum, & 80 pro tanto peccatum, quia voluntarium. Quandoque + vtraque veritas videlicet, & opinio attenduntur, ut innuit Cicerone in partitionibus de narratione loquens. Probabilis autem, si personis, si temporibus, si locis ea quae narrabuntur, conuenient, si cuiusque facti, & euenti causa ponetur, si testata dici videbuntur, si cum hominum opinione, aut, si cum lege, cum more, cum religione coniuncta.

Item in eodem libro, & clarius, & quoniam non ad veritatem solum, sed etiam ad opinionem eorum, qui audiunt, accommodanda est oratio, &c. Idem secundo de inuentione, vbi de ratiocinatione, & hoc cum magno opere considerare oportebit, non quid in veritate modo, verum etiam vehementius quid in opinione eius, quem arguit, fuerit: sed huius est ratio, quia in his autoritatibus instruitur orator, qui nihil intentatum debet relinquere, ut finem suum consequatur, qui est persuadere. Nolo tamen omittere, quod hic articulus est forte in iure problematicus, seu

seu ut nostri dicunt Brocardicus. nam si opinio vincit in his, qui in solo animo consistunt, ut diximus, tam multi reperiri tur casus in iure, consistentes in animo, quod forsan aliam regulam per se constituitere videbuntur. Item gl. in d. l. is, qui putat. vbi dicitur plus esse in opinione, dicit illud esse generale. verba autem huiusmodi sonant in regulam non in fallentiam. Et Io. An. in Reg. quod ob gratiam in Merc. verbo sciendum, dicit quod opinio + est potens facere de inualido validum, & sic praevalet veritati, nec distinguit in his, quae consistunt vel non consistunt in animo, & sic sub emendatione peritorum videtur quod generaliter praevalet opinio, videtur ergo vtraque firmare regulam suam. Solutio tamen potest colligi ex discursu praedictorum. De veritate autem quatenus est virtus moralis vide Arist. 4. ethic. & S. Thomam secundum secundam q. 109. sed hanc opinionem de qua tam multa explicauimus, liceat ne homini mutare, sequenti capite tractabo.

S V M M A R I A.

- 1 Opinio an mutari possit.
2 Disputatio est multorum opinionum concursus.
3 Ius constare non potest nisi adsint iuris prudentes illud publicantes.
4 Praedia precio augeri, & minui dicuntur, secundum curam maiorem vel minorem, quae adhibetur.
5 Lex diuina, & lex naturalis an aliquo pacto mutari contingant.
6 Lex diuina nunquam fuit mutata quoad sensum mysticum, licet aliquando quoad superficiem literae, & quoad ea, quae non tangunt substantia literae.
7 Ius naturale, seu lex semper immutabilis.
8 Lex humana an mutabilis sit, & quomodo.
9 Immutabilitas in homine consideranda.
10 Lex humana cur sapientissime solet mutari.
11 Iudicia non debent esse reprehensibilia.
12 Temporis conuenientia omnino est consideranda, & plura discussa sunt.
13 Natura cur, & quomodo multas formas rerum fecerit, & nouas quotidie.
14 Varietas casuum facit leges mutare.
15 Imperia cur a Deo opt. max. a caelo constituta sint.
16 Coniectura per futurum ostendit, & experientia nocuum.
17 Effectus a iudicio discordare non debet.
18 Certum, & clarum, in causa quae obseruatione nihil tam dicitur, quin plerumque ob casuum emergentium varietates mutari possit.
19 Plura sunt negotia quam vocabula iuxta dictum naturae.
20 Diuinae res perfectissimae sunt, humani vero iuris conditio semper in infinitum decurrit.
21 Posterioribus non est auferenda facultas ulterius cogitandi.
22 Aduocatus hodie potest per se vnam legem allegare, & cras in alia causa dicere, quod nihil facit.
23 Doctor vel testis hodie prout vnum credere, cras autem aliud.
24 Deus sepius in sacris literis, mutauit promissa sua.
25 Lex humana cur mutari contingat.
26 Leges naturales dicuntur. 1. Moisaica. 2. Prophetica. 3. Euangelica. 4. Apostolica. 5. Canonica, quae successiuo ordine successerunt.
27 Mutatio legum ciuilium an peruenerit ex varietate locorum. & temporum, vel potius ex varijs iuris peritorum opinionibus.
28 Remota lege, remota dicitur & eius interpretatio.
29 Mutare consilium in melius laudatur: non tamen in alterius prauiudicium.
30 Opinio crescere, & recipere augmentum dicitur.
31 Rustici solent per medium quaestiones diuidere, & terminare.
32 Opinio dicitur fidem adhortari.
33 Ab opinione sit opiniosus & opiniosissimus.
34 Homines opinati, opinatores, vel opiniosissimi qui dicantur.
35 Scientia legalis cum mutatur, & scientia sit de incorruptibilibus, an sit scientia.
36 Finis legis semper est inuariabilis, licet lex mutetur.
37 Constitutiones cur variabiles sint.
38 Leges quomodo clare efficiantur cum obscurissimae sint conditae ab Imp. & compilatoribus.
39 Constitutiones Ecclesiae secundum prauas haereticorum opiniones sunt superuacuae.
40 Casus omnes sicut non conueniunt vno eodemque tempore, ita neque leges eodem tempore confici possunt.

An liceat mutare opinionem.

Caput X.

RESOLVTIO pendet ex eo, an liceat mutare & variare legem, cum qua opinio nascitur, & cum semper sequitur ut vmbra corpus.

- 1 Eique semper est annexa, ut probatur in l. 2. de orig. iur. §. his legibus. vbi dicitur, His legibus latis capit (ut naturaliter euenire solet) ut interpretatio desideraret prudentum auctoritatem, necessariamque disputationem
2 fori, quid enim est huiusmodi disputatio nisi opinionum concursus: facit, post originem ead. libi non enim constare potest ius, nisi sit aliquis iuris peritus, per quem possit quotidie in melius produci, sed dum iuris periti ius in melius producant, nonne eodem tempore opiniones disseminant? & glo. in dict. §. post orig. illud euenire exemplificat ad instar praedictorum, + quorum pretia sicut diligentia cura ampliantur, ita si negligentius habita sint, minui ea necesse est. l. non intelligitur. §. diu. de iur. fit. Cum n. conexus omni idem sit iudicium. l. quid ergo §. fufficit. de aut. tut. Si lex erit mutabilis, utique & opinio, seu interpretatio legi conexas, naturalis quae, & necessaria, & sine qua ius constare non posset per supra dicta. Videamus ergo de mutabilitate legis. Vnde dicat quod diuina, & naturalis + sunt aliquo pacto immutabiles. De diuina vbi que legitur in sacra pagina, ut est illud, statuit ei Dominus testamentum aeternum, & fidelia omnia mandata eius confirmata in secundum seculum, & vnum iura, & vnus apex non praeteribit de lege, & alibi, non potest solui scriptura, & caelum, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. & verbum Domini manet in aeternum. cum similibus. licet enim ius diuinum in aliquibus non videatur immutabile permanere ut colligitur ex c. 1. v. dubit. solum tamen habetur in c. 1. v. dubit. iuncta magistrali gli. b.
6 moralia + enim, & sacramentalia, & ceremonialia quo ad sensum mysticum nunquam fuerunt immutata, licet aliqua quo ad superficiem literae, dicantur esse mutata, & in l. tanta. §. sed quia. de ver. iur. enucl. dicitur, sed quae diuinae quidem res perfectissime sunt, & in auth. neque virum quod ex dot. est, dicitur, ea quidem quae sempiterna se habent, legibus non egent varijs, simplicitatem, & quod sine vllius diuersitatis mixtura est continue possidentia, & vtentia legibus semper pternis ac sacris nulla correctione egentibus. hoc quo ad diuinam cuius immutabile intelligere debet es quo ad ipsum Deum in his quae tangunt substantiam legis, ea n. quae substantiam non tangunt, quandoque ab eo mutata fuere, ut infra hu. 3. 2. De naturali habetur in §. fina. inst. de leg. agn. tut. ibi ciuili ratio ciuilia quidem iura corrumpere potest. naturalia vero non utique. & in §. si. inst. de iur. nat. gen. & ci. legitur, sed naturalia + quidem iura diuina quadam prouidentia constituta semper firma, atque immutabilia permanent. His proxima sunt quae apud Liu. lib. 4. inquit Valerius in fauorem legis Oppia. ego. n. ait ille, quem admodum ex his legibus, quae non tempus aliquod, sed perpetua vtilitatis causa in aeternum latae sunt nullam abrogari debere fateor &c.
8 Humanarum + vero leges, & haec quae vnaquaeque ciuitas sibi constituit, dicuntur esse mutabiles, quia sepe mutari solent vel tacito consensu populi, vel alia postea lege lata. d. §. si. inst. de iur. nat. gen. & ci. l. quod semel. ad munic. p. & hoc docet experientia. Quid enim est stabile inter homines + & ita immutabile, ut nullam patiatur mutationem, cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat: inquit Iustin. loquens

de huiusmodi mutatione legis. in auth. de non alie. §. vt autem. volubile enim hoc est humanum, & quod manere nunquam valet. sed sic quidem semper manet nunquam. in Auth. de his qui in gr. ad appellat. Multa vero sunt causa praedictarum humanarum legum mutationis + quas inferas inuenies in infra scriptis iuribus probantibus ipsam mutationem.

11 Primo in ca. non debet de consanguinit. & aff. dicitur non debet + reprehensibile iudicari si secundum varietatem temporum, statuta quoque variantur humana, praesertim cum vrgens necessitas, vel euidens utilitas id exposcat. Nam in 12 ter conditiones requisitas in lege, debet esse + temporis conueniens ca. crit. 4. distinctio. vnde Hierony. de Abraham loquens, seruiuit ille legi, & temporis suo, seruiamus & nos legi, & tempore nostro. c. quis ignorat. trigesima secunda, quaestio. 4. & Ambrosius, quado mos erat, crimen non erat ducere plures uxores, quia ex dispensatione diuina. c. obiciuntur. trigesima secunda, quaestio. 4.

Et Chriost. non solum igitur respiciamus ad opera, sed ad tempus. c. occidit. 2. 3. quaestio. 8. Interdum enim consideratis locorum, & temporum qualitibus, seueritati aliquod est detrahendum. cap. super eo. de sent. excommunic. Defectus enim nostri temporis, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, distinctionis illius antiquae non patitur manere censuram. ca. fraternitatis. trigesima quarta distinctio. Et humani iuris conditio semper in infinitum decurrit, & nihil est in eo quod perpetuo stare possit.

13 multas enim formas edere natura nouas deproperat. l. r. ta. §. sed quia. de veteri iur. enu. qm nulla iuris sanctio quantumcumque propenso digesta ad humanae naturae varietate, & machinationes eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidam suae nodosae ambiguitatis attingit, vt habetur in proem. Clem. quae natura multis vndique nouitatibus vtitur, in Auth. de consanguini. & aff. & in proem. 6. Amplectimur quippe voluntarios pro subditorum quiete labores, vt scadala remoueamus ab ipsis, & quas humana natura nouas semper deproperans edere formas, lites quotidie inuenire conatur, nunc antiquorum declaratione, nunc vero nouorum editione iurium, reprimamus. Et dicit Imperator in Authentica de tri. & semil. in principio. nitimur aliquid adinuenire semper, & naturae consequens, & quod possit priora corrigere.

14 Varietas + autem causarum, & natura eas frequenter mutans, egere leges illas emendatione nostra preparauit, in Authentica de testamen. in principio.

Et decursio ac varietas humanae naturae paulatim egressu curatione, non aliter ad bene se habendam reuocatur, nisi etiam quod particulariter ei resistit corrigatur. in Authentica de restitutione & ea quae par.

Resque dictum est a prudentibus, quia nulla lex, neque senatusconsultum prolatum in Republ. Romanorum videtur ad omnia sufficienter promulgatum, sed multa indigere correctione, vt ad naturae varietatem, & eius machinationes, sufficiat. in Authentica, quibus modis natu. c. fican. leg.

Nec inuenitur dicere, quanta natura generans innovat. 15 Imperium + enim propterea Deus de caelo constituit, vt leges aptet, secundum naturae varietatem. in Auth. de instrument. caut. & fide.

Et in futurorum euentibus sic humana fallitur incertitudo iudicij, vt quod coniectura probabili ex nunc interdum attenda consideratio vtile pollicetur, reperiri damnosum quandoque contingat, nonnunquam enim, quod consulte statuitur, ex sanioris inspectione iudicij consultius reuocetur, in extrauag. Ioan. 2. 2. de torneam.

16 Et quia nonnunquam, quod coniectura + profuturum creditur, subsequens experientia nocuum ostendit, non debet reprehensibile iudicari, si canonem conditor canones a se, vel suis praedecessoribus conditos, vel aliqua in eisdem contenta canonibus reuocare, modificare, vel suspendere studeat, si ea obesse potius viderit, quam prodesse. in extrauag. Ioan. vigesima secunda: quia nonnunquam de verborum significatione. Et quod medicina morbis, hoc exhibent iura negotiis, vnde consequitur, vt nonnunquam a 17 iudicio discordet effectus, + & quod credebatur coniectura prodesse, experimento inueniatur inutile. in Authentica. haec constitutio innovat. vnde sumpta fuere, quae in supra pro-

18 ximis extraua. Praesertim quod vix aliquid adeo certum, + clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus, quibus iura iam posita mederi non possunt, in dubium reuocetur,

nostras leges emendari non piget vbique vtilitate subiectis inueniri volentes, quod enim secundum nos est in redudationis comprehensum tumultu, gubernatiua indiget sapientia ex legibus superueniente negociis. inquit idem Imperator in Authen. neque iur. quod ex dote. Sed & ea, quae sub-tili obseruatione cauta sunt, plerumque turbauit emergentium varietas rerum. in auth. de his, qui in gr. ad appell. Et in Authen. de non alie. in prin. inquit. Vnam intentionem haec semper proponimus, omne quicquid prius imperfectum, aut confusum videbatur, hoc & expurgare, & perfectum ex imperfecto declarare. quod etiam in omni legislatione facientes, credimus oportere & in alienationibus, &c. Et ipsum quod perfectius datum est, a maioribus existimamus oportere adiectionibus ampliare. subiungit in auth. vt libe. de caetero. Natura enim inductum est, vt plura sint negotia,

19 + q. vocabula. l. naturalis. de praef. ver. Vnde idem Imperator in Auth. vt defunct. seu fun. cor. quosdam nanque verisimile est multitudinem legum, quae per singula a nobis adiiciuntur culpae non considerantes, quia opere semper vacante consonas causas ponere leges compellimur, cu semper inopinabile emergat aliquid, quod ab iis quae iam posita sunt

20 mederi non valeat. Et diuina + quidem res perfectissima sunt, humani vero iuris conditio semper in infinitum decurrit, &c. dicto §. sed qa. l. 2. C. de vet. iur. enu. hinc dixit Bal. in l. j. C. de his, qui ant. apert. tabul. Non est mirandum, si ex varietate temporum, generentur etiam noua phantasmata, &

21 nouae speculationes. non enim posterioribus + auferri debet facultas vterius cogitandi. Et per hanc rationem dixit Ant. de Butr. in c. cum venerabilis. de exc. quod aduocatus citra notam cotrarietatis potest hodie vnam legem allegare ad vnum propositum, & cras in alia causa melius cogitatio di-

22 cere quod nihil facit. Item doctor & reus + possunt hodie credere vnum, & cras mutare propositum, & dicere se aliud credere citra praedictum periuurij. Bal. l. de rute. C. de in int. rest. mir. Cuius quidem mutationis tanta est vis, & necessitatis, vt ipse & Deus ex his quae in veteri testa. statuerat. non nulla mutauit in nouo. d. c. non debet de consang. & affinit. intellige necessitatem ex parte nostra, & mutationem quoque

& in his quae substantiam non tangunt legis, vt sup. num. 5. Nam in ca. vnusquisque in fin. 2. 2. q. 4. dicitur, denique ipse Dominus sicut scriptura indicat frequenter suam mutare sententiam, intellige citra vllam ipsius Dei mutationem, & de sententia comminatoria, & huiusmodi. Et in cap. incommutabilis. incommutabilis Deus, idemque semper existit, &

23 denique summa natura sepe sua + in sacris literis legitur mutasse promissa. quoties enim protestatur se datum legem nouam, conditurum testamentum nouum, percussurum pactum nouum, nil aliud quam legis mutationem annunciat. Adq. conceditur vscu fructibus, & pomis. Noe autem omne quod mouetur, & viuut permittitur in cibum excepto sanguine. Sed per Moysen coarctat legem prohibens multa animalia, & multas aues, multosque pisces vt habes Leuit. 11. & Deut. 14. oracula vero nouae legis personat, oē quod intrat in os non coinquinat hominem, comedite quae apponuntur vobis. omnia munda mundis. lex vero noua non tantum mutat quae in veteri fuerant ordinata testam. sed & aliquid ex his quae in eadem lege noua. Nam Do. Iesus mittens Apost. ad predicandum. praecipit eis ne haberet sacculum, aut peram. postea idem D. iisdem Aposto. dicit. portate sacculum, & peram, & gladium. & in concilio Hierosolymis per Aposto. celebrato prohibentur immolata idolis, & suffocata: cum tamen Aposto. iam tradidissent nihil esse reiciendum, quod cum gratiarum actione sumatur. Nulla ergo mar-

24 net dubitatio quod propter humani iudicij imbecillitate, propter naturae nouas machinationes, & rerum formas editas, propter temporum, locorum & personarum varietate, propter infinitatem emergentium negotiorum, aliaque rationes deductas, nedū licet, sed necessarium est in dies mutare, corrigere, ampliare, & tollere leges, & vna lex semper & omni tempore non est satis, quare Gellius in quodam loco dixit, leges pro temporum moribus, & pro rerum publicarum generibus, & pro vtilitatum presentium rationibus, proque vitiis, quibus medendum est, mutari atque flecti, neque vno statu consistere quin vt facies Coeli & Maris, ita rerum atque fortunae tempestatibus variari. Vt et Liuius egregie libro 44 ait, quas tempora aliqua desiderant leges morales, vt ita dicam, & temporibus ipsis mutabiles esse video, quae in pace letae sunt, periculumque bellum, quae in bello, pax abrogauit, vt in nauis administratione, alia in secunda, alia in aduersa nauigatione vsui sunt. & Claudian. Priscian. que

canq; resumit caritatis leges, emendatq; vetuste, acceditq; noua. vt id etiam explicat Spec. & ad practica deducit in proe.

26 ponens de lege naturali + Mosaiica, prophetica, euangelica, Apostolica, & Canonica, quae successibus temporibus ob causas supra narratas alia post alia promulgatae fuerunt. & D. Cardinalis copiosius ponit seriem omnium diuinarum, & humanarum legum in proe. Greg. ver. sane in fi. vltima quae semper addidit, aut abstulit priori, aut illa penitus abrogauit. quod inspicimus etiam in ipsis ciuilibus, & municipalibus cuiusque ciuitatis, & oppidi legibus, quas quotidie alterari, mutari, & reformari constat. Veruntamen Pet. And. Gammatus in tract. de excel. ac verit. legalis scientiae adscri-

27 bit huiusmodi legum mutationem + non temporibus, locis, negotijs & causis, sed Authortum opinio. sub his verbis, & si aliud Moysis, aliud Licurgij, aliud aliorum videantur dogmata, & traditiones iniungere, hoc factum est non ex scientiae huius defectu, sed ex diuersis legislatorum opinionibus, qui hoc naturali diuinaeque aequitati congruum magis arbitrati sunt, quae illud, quod per Antecessores fuerat institutum, mihi verò haec non probantur, sicut nec forte nullis alijs. quod etiam probatur in casu cotrario in d. l. 2. de orig. iur. vbi fit bis mentio populum lege vixisse, & nulla tunc dicitur fuisse interpretatio, vel opinio. ex quo sequitur quod

28 posita + vel remota lege, ponitur vel remouetur interpretatio, & opinio.

Necid quidem malum est, sed ratio est maioris sapientiae reuocare + hominem, quod male locutus est. cap. magna. 2. 2. q. 4. ex Aug. & nonnunquam praetor varietatem non repellit, & consilium mutantis non aspernatur. l. non nunquam, de col. bon. & habemus hoc pro expedito in iure ciuili, & canonico, licitum esse mutare consilium, & opinionem, non tamen in alterius iniuriam, vel detrimentum. c. nemo potest mutare. de reg. iur. in sexto. idque admittunt libentius, cum in melius mutatur. adducentes exemplum Diui Augustini, qui scripsit libros retractationum, qui quidem in proem. dicti operis sic loquitur. Neque. n. quisquam nisi imprudens, ideo quia mea errata reprehendo, me reprehendere audebit: sed si dicit non debuisset a me dici, quae postea etiam mihi displicerent, verum dicit, & mecum facit, eorum quippe reprehensor, quorum & ego. neque. n. ea reprehendere deberem, si dicere debuissent, sed qui primas non potuit habere sapientia, secundas habet partes modestie, vt qui non valuit omnia impoenitenda dicere, saltem poeniteat, quae cognouit dicenda non fuisse. Idem Aug. in c. ecce. 12. quaestio. 1. dicit. ecce in conspectu Dei, & vestro mutuo consilium. & haec satis sint ad ostendendum licere opinionem mutare. reliqua de mutatione opinionis vide in Sil. nup. lib. v. vers. etiam si consilium commune tenet Bal. in fi. Opinio quoque dicitur crescere + recipere augmentum, vt vult gloss. in l. milites. 2. C. de re milit. lib. xij. & tex. ad litteram in l. quae firum. §. si fundus de fun. instr. ibi, quam Sabini sententiam quotidie increfcente & inualefcere videmus. Opinio rustice quod est quaestiones per medium diuidere. gl. in l. Nefennius. de neg. gest. Et

32 opinio dicitur + adhortari fidem ab Aug. in serm. de S. Laurentio. vbi ait, maiorem enim effectum ibi debeo vbi credulitatem meam cogit cotemplatio, quam vbi fidem meam hortatur opinio.

Cum verbo hoc opinio iungitur multa quae innumera- biles conficiunt formas, & figuras loquendi, quae videre poteris per te in thesauris. Ab opinione fit opiniosus, + & opiniosissimus, Cic. in Acad. Duo vel principes dialecticorum Antipater, & Archidemus opiniosissimi homines non ne multis in rebus dissentiunt. D. Alc. lib. 8. parerg. c. 12. vocat opinatos homines existimatos + & magna autoritatis. ite opiniosissimos idest omni exceptione maiores. Opinatores autem secundum eundem in eod. loco, qui ponuntur pro exactoribus, in l. opinatoribus. C. de erog. milit. an. & in l. opinatores. C. de exac. & traslat. milit. lib. 12. dicti sunt ab eo quod opinabanbur, idest existimabant quanti speies existimandae essent.

33 Quia vero conclusum fuit leges positas esse sub continua mutatione & variatione, videbitur forte aliquibus posse dici scientiam nostram legalem esse incertam, & consequenter non esse scientiam, cum scientia + sit de incorruptibilibus & de impossibilibus aliter se habere, vt habetur primo poster. Sed respondetur, quod licet mutantur constitutiones particulares, non tamen mutantur ipsum dictamen, causa finalis iuris. nam semper lex proditur vt honeste viuatur, alter non ledatur, ius suum vnique tribuatur, & vt appetitus noxius sub iuris regula terminet

36 tur. finis + ergo iuris est inuariabilis, sed constitutiones, variabiles deseruientes tantum fini, semper enim debet esse rationalis & sic fundata super ratione naturali, & immutabilis, alias non esset lex. c. crit. 4. distinctio. & ponit omnia haec Abb. in c. no. debet. de consang. & aff. ratio aut quare constitutio- nes sunt incertae + & immutabiles est, quia sunt super particularibus factis emergentibus de tempore in tempus, quae sunt infinita, & ideo incibilia, & de quibus non est scientia secundum philosoph. 2. poster. vt etiam sapientissimos fallant. l. 2. cum glo. de iur. & fac. ignor. & dictum est supra.

Stante autem praemissa naturali, & necessaria variatione legum, & per consequens necessaria etiam interpretatione Doct. vt ex Iustiniani autoritatibus apparet, posset non immerito queri a tanto principe, quana fretus ratione edictum illud suum contra interpretes ediderit, quod D. Alciatus indignabundus, forte non iniuria vocat iniquissimum. lib. 4. de verb. sign. in fi. & Syl. nupt. li. 5. n. 2. 4. refert Docto. dicentes quod Iustinianus nos male tractauit, & quod malefecerimus

38 sine Doctoribus, & cum etiam ea, quae a pluribus + quae ratur, facilius inueniuntur, & per exercitationem, & multiplicacionem magistrorum dubia in iure clarescant. Abb. cap. de multa. in prin. de praeb. Et mihi nunquam placuit vllmaledicere, maxime vero principi, propter eorum prohibitionem. C. si quis Princ. maledix. modo propter. l. diuinam, dicentem qui maledixerit Principi morte moriatur, & praecipue Principi de iuris prudentia tantum benemerito, nec eius consulti-ssimos consilia os eius deique iuris conditores ta ceceuta negligencia reos habere vt credendum sent. ignorare, quod constat eos deseruisse inseruerunt. n. in digitorum compilatione. l. 2. de orig. iur. vbi ponunt quod non possit consistere ius nisi sit aliquis iuris scriptus per quem quotidianie dubia in iudicijs elucidari possunt.

Sed pro solutione satisfacit vnica responsio, quod Iustinianus ad arcendam multitudinem interpretum, & (vt notari dicunt) ad terrorem tam seuerè contra interpretes locutus iuerit, arg. c. si quis episcopum. 2. q. 6. 3. & eorum quae dicit Host. in sum. de poe. & remis. vt dicit Bal. de banis per potestates terrarum laici, quae potius ad terrorem quam ad valorem feri dicuntur. relinquens tamen peritioribus alias rationabiliores solutiones. Vltimo ex supra dicta resolutione quod leges humanae ob infinitatem emergentium negotiorum, temporumque instabilitatem, aliasque ob causas naturae, lites, & necessario subiaceant perpetuae variationi, videlicet quo ad particularis constitutiones non quo ad finem & substantiam legis, ac etiam quod ipsae diuinae leges, varia pro temporum aut personarum conditione praepcepta contineant, vt supra dictum est.

Euertitur funditus modernorum haeticorum impiissima opinio. Inquiunt ipsi. constitutiones ecclesiae + & concilia sunt superuacanea, nec illis modo aliquo parendum est pro consequenda salute: alias sequeretur quod nouum testamentum esset imperfectum, & quod fideles, qui ante huiusmodi ecclesiasticas sanctiones obissent, tanquam non habentes perfectam legem, damnati essent. Nam respondetur quod, vt supra dictum est, leges sunt super emergentibus casibus, iuxta illud Apostol. lex propter transgress. posita est. &

40 sicut + omnes casus non eueniunt vno eodēq; tempore, sed successibus temporibus, sic leges non possunt oēs poni vno tempore, sed hodie vna, cras alia emanat, vnde traditiones 41 patrum emanauerunt + non quia testamentum nouum esset imperfectum, sed quod apparet ex eo quia huiusmodi constitutiones nihil addiderunt euangelicae perfectioni, consistenti in cognitione veri Dei, & iusque vnigeniti filij D. nostri, & sanctissimi: ac indiuidue trinitatis, & in articulis fidei, diuinisque sacramentis. sed ideo factae sunt huiusmodi leges post promulgatum euangelium, quia effrenata cupiditas sui prodiga, pacis amula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia, & scandala generauit, vt nisi iustitia conatus eius sua virtute represisset, & quaestiones ipsius implicatas explicasset, ius humani foederis litigatorum & delinquentium abusus extinxisset, ac etiam factae sunt, vt earum metu

42 humana coerceatur audacia, iutaque sit inter improbos innocetia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenet audacia, & nocedi facultas. c. 1. 4. distinctio. Item factae sunt propter nouas rerum formas, quas natura ac humana malicia in dies nititur edere & machinari, ac propter insolitos inopinabilesque euentus, propter continuas mutationes instabilitatesque temporum, ac varietates emergentium negotiorum tempore euangelij penitus incognitorum, & quia etiam vt inquit Seneca quotidie aliquid subtilius, aliquando

39 ma opinio. Inquiunt ipsi. constitutiones ecclesiae + & concilia sunt superuacanea, nec illis modo aliquo parendum est pro consequenda salute: alias sequeretur quod nouum testamentum esset imperfectum, & quod fideles, qui ante huiusmodi ecclesiasticas sanctiones obissent, tanquam non habentes perfectam legem, damnati essent. Nam respondetur quod, vt supra dictum est, leges sunt super emergentibus casibus, iuxta illud Apostol. lex propter transgress. posita est. & sicut + omnes casus non eueniunt vno eodēq; tempore, sed successibus temporibus, sic leges non possunt oēs poni vno tempore, sed hodie vna, cras alia emanat, vnde traditiones 41 patrum emanauerunt + non quia testamentum nouum esset imperfectum, sed quod apparet ex eo quia huiusmodi constitutiones nihil addiderunt euangelicae perfectioni, consistenti in cognitione veri Dei, & iusque vnigeniti filij D. nostri, & sanctissimi: ac indiuidue trinitatis, & in articulis fidei, diuinisque sacramentis. sed ideo factae sunt huiusmodi leges post promulgatum euangelium, quia effrenata cupiditas sui prodiga, pacis amula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia, & scandala generauit, vt nisi iustitia conatus eius sua virtute represisset, & quaestiones ipsius implicatas explicasset, ius humani foederis litigatorum & delinquentium abusus extinxisset, ac etiam factae sunt, vt earum metu

42 humana coerceatur audacia, iutaque sit inter improbos innocetia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenet audacia, & nocedi facultas. c. 1. 4. distinctio. Item factae sunt propter nouas rerum formas, quas natura ac humana malicia in dies nititur edere & machinari, ac propter insolitos inopinabilesque euentus, propter continuas mutationes instabilitatesque temporum, ac varietates emergentium negotiorum tempore euangelij penitus incognitorum, & quia etiam vt inquit Seneca quotidie aliquid subtilius, aliquando

39 ma opinio. Inquiunt ipsi. constitutiones ecclesiae + & concilia sunt superuacanea, nec illis modo aliquo parendum est pro consequenda salute: alias sequeretur quod nouum testamentum esset imperfectum, & quod fideles, qui ante huiusmodi ecclesiasticas sanctiones obissent, tanquam non habentes perfectam legem, damnati essent. Nam respondetur quod, vt supra dictum est, leges sunt super emergentibus casibus, iuxta illud Apostol. lex propter transgress. posita est. & sicut + omnes casus non eueniunt vno eodēq; tempore, sed successibus temporibus, sic leges non possunt oēs poni vno tempore, sed hodie vna, cras alia emanat, vnde traditiones 41 patrum emanauerunt + non quia testamentum nouum esset imperfectum, sed quod apparet ex eo quia huiusmodi constitutiones nihil addiderunt euangelicae perfectioni, consistenti in cognitione veri Dei, & iusque vnigeniti filij D. nostri, & sanctissimi: ac indiuidue trinitatis, & in articulis fidei, diuinisque sacramentis. sed ideo factae sunt huiusmodi leges post promulgatum euangelium, quia effrenata cupiditas sui prodiga, pacis amula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia, & scandala generauit, vt nisi iustitia conatus eius sua virtute represisset, & quaestiones ipsius implicatas explicasset, ius humani foederis litigatorum & delinquentium abusus extinxisset, ac etiam factae sunt, vt earum metu

42 humana coerceatur audacia, iutaque sit inter improbos innocetia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenet audacia, & nocedi facultas. c. 1. 4. distinctio. Item factae sunt propter nouas rerum formas, quas natura ac humana malicia in dies nititur edere & machinari, ac propter insolitos inopinabilesque euentus, propter continuas mutationes instabilitatesque temporum, ac varietates emergentium negotiorum tempore euangelij penitus incognitorum, & quia etiam vt inquit Seneca quotidie aliquid subtilius, aliquando

39 ma opinio. Inquiunt ipsi. constitutiones ecclesiae + & concilia sunt superuacanea, nec illis modo aliquo parendum est pro consequenda salute: alias sequeretur quod nouum testamentum esset imperfectum, & quod fideles, qui ante huiusmodi ecclesiasticas sanctiones obissent, tanquam non habentes perfectam legem, damnati essent. Nam respondetur quod, vt supra dictum est, leges sunt super emergentibus casibus, iuxta illud Apostol. lex propter transgress. posita est. & sicut + omnes casus non eueniunt vno eodēq; tempore, sed successibus temporibus, sic leges non possunt oēs poni vno tempore, sed hodie vna, cras alia emanat, vnde traditiones 41 patrum emanauerunt + non quia testamentum nouum esset imperfectum, sed quod apparet ex eo quia huiusmodi constitutiones nihil addiderunt euangelicae perfectioni, consistenti in cognitione veri Dei, & iusque vnigeniti filij D. nostri, & sanctissimi: ac indiuidue trinitatis, & in articulis fidei, diuinisque sacramentis. sed ideo factae sunt huiusmodi leges post promulgatum euangelium, quia effrenata cupiditas sui prodiga, pacis amula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia, & scandala generauit, vt nisi iustitia conatus eius sua virtute represisset, & quaestiones ipsius implicatas explicasset, ius humani foederis litigatorum & delinquentium abusus extinxisset, ac etiam factae sunt, vt earum metu

42 humana coerceatur audacia, iutaque sit inter improbos innocetia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenet audacia, & nocedi facultas. c. 1. 4. distinctio. Item factae sunt propter nouas rerum formas, quas natura ac humana malicia in dies nititur edere & machinari, ac propter insolitos inopinabilesque euentus, propter continuas mutationes instabilitatesque temporum, ac varietates emergentium negotiorum tempore euangelij penitus incognitorum, & quia etiam vt inquit Seneca quotidie aliquid subtilius, aliquando

elegantius

elegantius excogitat luxurie furor. Itē ne ob prædicta incōmoda dato libello repudij cōcordia extra mundi terminos exulasset, & denique vt appetit noxius sub iuris regula terminetur, & homines honeste uiuant, alterum non lædant, ius suum vniciuque tribuant, vt dicitur in proem. Gregoriano, quibus particularibus nouitatibus noui testamenti veritas ideo prouidere nō debeat, q̄a aliqua ex existēte tēporis non acciderat. Quare licet constitutiones ꝑ ecclesie nō sint necessariæ pro perficiendo nouo testamento quo ad illius finem & substantiam, circa quæ est perfectissimum vt dixi, dici possunt nihilominus necessariæ etiam ad salutem, ex eo, quia nos necessitamur ad eas tenendum, eisq̄ credendum si salutem consequi volumus. Quia editæ sunt ab habentibus potestatem clauium, quæ potestas semper fuit, & semper erit in ecclesia Dei catholica Apostolis. s. & eorū successoribus Episcopis concessa. Ita ergo nos necessitant ad eas parendū, sicut necessitati fuere patres ad eas promulgandum, & hæc quo ad primam partem oppositionis aduersariorum. Quo ad secundam dicimus, quod testamento nouo seruato, ij qui decesserunt, salui credendi sunt, (nec. n. legem imperfectam, sed perfectissimam habuerunt) tametsi ecclesiasticas leges ipsi non seruauerunt. ideo. n. non seruauerunt, quia eis datæ non fuerunt. datæ autem non fuerunt, quia eorum tempora talibus legibus non indigebant.

44 nec procedit absolute ꝑ consequentia si editur lex noua, ergo antiqua erat imperfecta. si. n. intelligas imperfectionē quoad ipsam legem, non est vera consequentia. quælibet

45 n. lex quo ad se ipsam ꝑ est perfecta: quo vero ad necessitatem temporis non est inconueniens, vt quæ vno tempore fuit perfecta, succedente alio tempore efficiatur imperfecta, et in legibus diuinis multis ex causis sapius dictis, qd̄ accidentaliter. Tollitur etiam de medio prædicta consequentia aduersariorum alia euidentissima ratione.

Nam indubitatum est, quod patres, qui sub legem naturæ fuerunt credentes in Christum dominum venturum, & sanctū Deū ambulantes beatitud. cōsequi poterūt, nūquid ꝑ ergo dicemus legem Mosaicā fuisse superfluum, eo quia lex naturæ sufficiebat ad salutem, modo supradicto: nequaquā cum habuerit authorem Deum, qui nihil agit frustra. sed si non fuit superflua, reputāda ne ideo lex naturæ imperfecta? non quidem ex quo potens erat ad saluandum, eo modo quo diximus, & cum Deus illius quo author, opus imperfe-

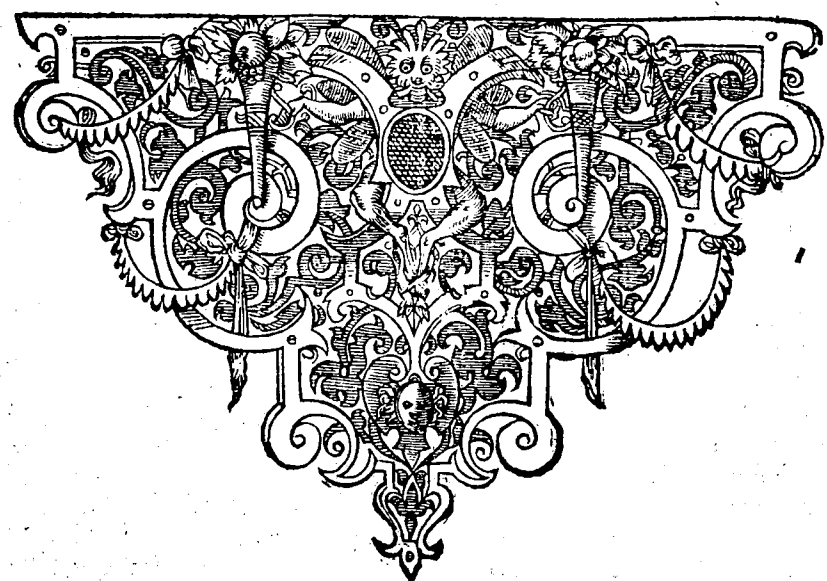
ctionis nō nouerit. c. maiores. de baptif. ver. ad hæc. vnaque que ergo lex ꝑ natura, & scripta fuit suo tempore, & perfecta, & necessaria. Sed, bone Deus, si illæ antiquæ, & adumbratæ, & figuratæ leges dici non merentur defectiue, nec otiosæ pro temporibus earum, quis erit tam impius, qui hoc audeat affirmare de sacrosanctis ecclesiasticis dogmatib. tēpore gratiæ reuelatæ publicatis: alioquin sequeretur quod summus Deus ecclesiæ suæ vnigeniti eius filij sanguine cōsecratæ prætulisset antiquam synagogam, si illa secundum temporum exigentiam successiuis legibus nunquam imperfectis, nec superfluis abundasset hæc sponsa sua dilectissima, aut imperfectas, aut nō necessarias habuisset. Sit ergo resolutio, quod concilia, & statuta ecclesiastica, & canonica sunt necessaria, non autem superuacanea. necessaria inquam ad politicum regimē populi Christiani in ordine ad cultum Dei, ac beatitudinem ad conseruandas in moribus, & ritibus Patrum traditiones, quæ per temporum longitudinē abijissent, nisi pastorū sollicitudo addidisset ad depellendos Hæreticorum errores, q̄ scripturas deprauātes hæreses suscitārit ad explicandā ī multis veritatē, q̄ nō ita clare, & aperte inscripturis apparebat, & ꝑ obseruatione legis euangelicæ, cōstituedo pœnas tēporarias transgressorib. Itē, qd̄ qui ante illa obierunt parēdo euangelio tanquam legi perfectissimæ gloriam æternam possidebunt.

48 Non tamen est permittendum, quod verus ꝑ & catholicus Christianus æstimare debet præcepta maiorum, ordinationes, & canones ecclesiasticos non tanquam humanas, sed diuinas, vt pote per manus ab Apostolicis tēporibus ad nos deriuatas. c. vtinam. 3. 6. dist. c. illa. 1. 2. dist. facti. n. sunt in

48 sanctu Spiritu sancti, vnde & violatores ꝑ peccant in Spiritū sanctū. quare præsumptuosum est asserere, quod statutis sacrorum canonum in sua firmitate manentibus per solā Bibliā regi possit ecclesia sancta Dei, put cōsueuerūt asserere ius canonicum ignorantes, vt est doctrina Hostien. in sum. de pœn. & remiss. verbo, cui Episcopus. num. 30. Item firmiter credimus nobis imminere necessitatem ad vnguē eas obseruandi, vt pote nobis conscriptas. non. n. qui post huiusmodi sanctionum publicationem nascimur sub illarū etiam potestate constituti reperimur. id autem non est dicendum de illis, qui tales antecesserunt leges, cum natura legis

49 ꝑ sit non prouidere præteritis, sed futuris. c. cognoscentes, & c. si. de constit. cum simil.

FINIS PRIMI LIBRI.

DE COMMUNI

OPINIONE

Auctore MACAGNANO Azoguido

Bonomiensi, J. V. D.

LIBER SECVNDVS.

SVMARIA.

- 1 **C**OMMUNE quid dicatur, & quot modis.
- 2 Acquitatis vis duplex.
- 3 Omne commune est in medio.
- 4 Commune quid dicatur secundum Cic.
- 5 Commune, quod est meum, dici non debet.
- 6 Proprium quod est, commune an quid dici possit.
- 7 Iustitiæ quid proprium dicatur.
- 8 Commune id dicitur, in quo habeo aliquam partem dominiij.

Commune quid sit.

CAPVT I.

COMMUNE, seu commune dicitur, ꝑ quod non vni soli, sed pluribus conuenit, quod non est singulorum, quod non est proprium alicuius. cap. sicut. 47. dist. ibi, proprium nemo dicat, quod est commune. Item, quod cum esset singulorum ex eorum voluntate communicatum est. s. si duorum. instit. de rerum diuis. & ibi de metallis, liquoribus, frumento, & grege communicato. Item, quod est quodammodo oppositum ipsi proprio, vt in l. 2. §. his legibus. de orig. iur. ibi. Hoc ius, quod sine scripto venit, propria parte aliqua non appellatur, vt cætera partes suis nominibus designantur, sed communi nomine appellatur ius ciuile. & Cic. 1. de Orat. sub persona Scauolæ aduersus Crassum. Hoc amplius si quid poteris, non id mihi videbitur orator, sed Crassus sua quadam propria non communi oratorum facultate posse. idem & in Bruto, loquens de arte oratoria. Hoc autem studium non erat cōmune Græcis, sed propriū Athenarum. & in Partitionibus loquens de iure diuino, humano, ac de æquitate inquit. Acquitatis autem ꝑ vis est duplex, cuius altera directi, & veri, & iusti, & vt dicitur æqui, & boni ratione defenditur, altera ad vicissitudinem referendæ gratiæ pertinet, quod in beneficio gratia, in iniuria vitio nominatur. atque hæc cōmunia sunt naturæ, atque legis, sed propria legis, & ea quæ scripta sunt, & ea quæ sine literis aut gentium iure, aut malorum more retinentur. Et compilatores Iustiniani Codicis, & Pandectarū, in eo hanc nobis cōmunis à proprio diuersitatem indicauerūt, dum ipsi de eisdem rebus, & proprios, & communes tractatus separatim dicarunt. exempli causa. Manumissionum, plura sunt genera, de vnoquoque genere singulares titulos posuerunt, in quibus pertractarunt ea, quæ vniciuque manumissionū generi propriè competunt, deinde quia remanebāt aliqua omnibus manumissionibus cōmunia, de illis quoque particulares titulos subiunxerunt, vt videre est in vscapionibus, successiōibus, & quamplurimis aliis: extant. n. rubrica, cōmunia de leg. & fideicom. cōmunia de vscapionibus, cōmunia de manumissionibus, cōmunia præd. tam vrb. quàm rustic. cōmunia de success. Item cōmunia diuid. cōmuni seru. manumiss. si in cōmuni, eadēque causa in integ. rest. per. cōmunia vtriusq̄ iud. cōmuniū rerum aliena. si cōmunis res pign. dat. sit. vend. rerū. cum fideicom. Item gloss. in l. quid tamen. de arb. exponit commune. i. connexum. Item secundum D. August. in præfat. psalm. 75 quæcūq̄ ꝑ omnibus commune est, in medio est, quare ī medio dicit, vt tñ dicit ab omnibus, & tñ ꝑ que totinibus, qd̄ nō in medio est, quasi priuatū sit, quod

publicum est, in medio ponitur, vt omnes qui veniunt percipiant, ne modicam meam est, ne in parte sua velit facere, quod in medio est omnibus, & glo. in cap. 1. de sum. trin. in verbo, cōmune naturam hominis, exponit. i. mediam inter angelicam, & mundanam, vel cōmune. i. conformem vtri que, quia in pluribus conformat se cum Angelis scz. in ratione, & in multis cum inferioribus creatur, quia sentit cum illis Cic. 1. de inuentione. commune est, quod ꝑ nihilominus in hanc, quàm in contrariam partem causæ potest conuenire. & s. Tusc. nam & obsecnas voluptates, de quibus multa ab eis. s. epicureis, habetur oratio faciles communes, & immediositas esse dicit. Ex his ꝑ ergo facile apparet cōmunia, non vni soli conuenire, nō esse propria, vel singularia vnus, immo tanquam propriis opposita, & contraria censeri, vt merito dictum fuerit ab illo in arte Poetica. Difficile est propriè cōmunia dicere, quod si acciderit aliquid, quandoque simul dici proprium & commune, id erit diuersis ꝑ respectibus. ius. n. ciuile vocatur cōmune, & proprium. propriū respectu iuris naturalis, & gentium. commune respectu iuris municipalis, vel singulariū partium iuris ciuilis. §. ius autem ciuile. inst. de iur. nat. gentium & ciuile. l. ius ciuile. & l. omnes populi. de iust. & iure. l. 2. §. his legibus. de orig. iur. ibi cōmuni nomine appellatur ius ciuile. & Cic. lib. 5. de finib. pietas, bonitas, liberalitas, benignitas, comitas, ita iustitia propria ꝑ sunt, vt sint reliquarum virtutum cōmunia, pietas. n. & alia ibi dicuntur simul propria, & cōmunia, quia respectu iustitiæ consideratur proprietatis. respectu aliarum virtutum cōmunitas.

8 Intelligendum tamen erit, quod etiam illud ꝑ recte, & propriè dicitur commune alicui, quando in eo habet aliquā partem dominiij, vt est elegans tex. in l. rectè. de verb. sig. R. c. & dicimus cum fundum totum nostrum esse, etiam cuius vscus fructus alienus est, qui vscus fructus non dominiij pars, sed seruitus sit, vt via, & iter. & ponit Soc. consi. 107. vol. 3. Sed videamus de aliis multis, quæ vocantur cōmunia plurium, eo quia non sunt propria vnus.

SVMARIA.

- 1 Pater communis quis dicatur.
- 2 Filius communis, quis dicatur.
- 3 Communia, quæ non sunt vnus, quæ alia sint.
- 4 Stipulationum, quot sunt species.
- 5 Scripturæ exhibet in iudicio ab actore, & reo efficiuntur communes vtrique.
- 6 Paries communis, quomodo dicatur communis pro diuiso, & pro indiuiso.
- 7 Nomen commune vtrunque sexum significat.
- 8 Seruis legatis, an ancillæ debeantur.
- 9 Commune, & vulgare, an differant.
- 10 Spiritus sanctus dicitur communis inter patrem, & filium.
- 11 Homo dicitur creatura communis, consistens ex corpore, & spiritu.

De his, quæ dicuntur cōmunia, quia non sunt vnus.

CAPVT II.

VIS dicitur pater ꝑ communis filiorum, quia nō est vnus, quin sit alterius. Pau. de Cast. consi. 283. de vtroque. vol. 2. Contra quis dicitur filius ꝑ cōmunis, quia & patris, & matris non alterius tantum. Com. opi. Tom. 4. DDDd

turn. I. Sulpitius. de donat. inter vir. liure nostro. de testa. tur. Paul. de Cast. conf. 34. v. fo. vol. 2. Idque etiam in filio militico. & spiritali locum sibi vdicat. c. communis filius. 23. dit. illo n. Diaconus erat spiritalis filius, & proprii Episcopi. & summi Pontificis merito appellatur à Papa cõmunis filius. Fortuna communis plurium. qui pariter damnificatur ab ea. l. filiusfam. §. diu. de lega. 1. Lucrum commune, & damnus commune. in l. cum duobus. §. damna. pro foc. Detrimentum cõmune. in l. laborante. ad l. Rhod. de lac. 3 Stipulationum alia iudiciales sunt. alia pratoria. alia cõventionales. alia communes pratoria. & iudiciales. præmittit iurif. conf. tria genera stipulationum. postea subiungit communes. quæ tamen respiciunt tantum duo genera. l. §. de verb. oblig. licet Alc. præceptor me. s. lib. 1. parad. ca. 1. interpretando. l. illam ponat tres tantum species stipulationum. omittit enim conuentionales. Scripturæ exhibite in iudicio ab actore, & reo efficiuntur communes vtriq; Spectu. de refc. pra. sen. §. dicto. Partes communis. in l. inter quos. de dam. in fect. vbi Barto. declarat. quomodo dicitur cõmunis pro diuiso. & pro indiuiso. & Paul. de Cast. conf. 134. incipiendo volum. 2. & idem confil. 21. declarat quomodo quis dicatur habere murum communem. Negotia commune gerere. in l. cum duobus. in prin. pro foc. Instrumenta communia in l. procur. C. de eden. Arbor communis. in §. si Titius. in l. de rerum diuis. l. adeo. in fin. de acquir. dom. Lapis communis. l. arbor. communi diuid. A qua communis in l. qui aliena. §. fin. de neg. est. Bona communis. in l. duo fratres. de acquir. her. Nomen commune quod vtrunque sexum significat. in l. inter stupr. de verb. signifi. vbi Modestinus ait. si uis legatis etiam ancillas debere quidam putant. quasi commune nomen vtrunque sexum contineat. Verum commune. Aug. 2. de lib. arb. c. 10. quod ergo vnum verum videmus ambo singulis. nonne vtrunque nostrum commune est. Veritas communis est omnibus. Aug. in Praef. Psal. 73. Actio communis plurium. in l. si idem. de iurif. omn. iudic. Aedes communes. in l. si communes. cõmuni diuid. Seruus cõis in l. si fundu. §. si seruo. de leg. 1. vbi dicitur communis seruus. quasi duo sunt. Vassalus communis. de vasa. qui consil. loth. in prin. Libertas communis. l. illud. de rit. nup. Causa communis duorum. puta Episcopi. & capituli. vt per spec. in titu. de Acto. versi. nem. nunquid prelato. genti. Platea communis. in Clem. dudum. §. nos autem. de Sepul. Prædium commune tã pro diuiso. quam pro indiuiso. in l. magis puro. §. si. de reb. cõis. Vineæ communis. in l. 2. C. communi diuid. Arca communis in l. 1. quod cuiusque vniuersi. nomine. Pactum commune. in l. si socius pro filio. pro focio. Argumentum commune. quod nihil magis ab aduersario. quam à nobis stat. Argumentum vulgare. quod in aliam quoque rem non probabilem. si nunc concessum sit. transferri potest. Hic vides commune non differre à vulgari. vide in 1. de oratore. & in 2. in loco de exordio. dicitur enim. nam si quando id primum inuenire volui. nullum mihi occurrit. nisi aut exile. aut nugatorium. aut vulgare. atque commune. 9 sunt. n. tria verbalia. seu synonyma. Spiritus sanctus dicitur communis patri. & filio. ab Augustin. de ciuit. Dei. lib. 1. c. 24. intellige ratione processionis. quia ab vtroque procedit. Verba Aug. vtrum autem boni patris. & boni filii. Spiritus sanctus. quia communis ambobus est. rectè bonitas dici possit amborum. non audeo temerariam præcipitare sententiam. Homo dicitur Creatura communis ex corpore. & iu. spiritu constituta. in c. 1. de sum. trin. vbi vide gl. Poeta quoque loquens de Heiena dixit Troia. & patria communis erunt. Vfus communis pro vtilitate cõmuni duorum. in c. peruenit. de emp. & vend. Ne aut ob superius dicta quipiam existimet communionẽ cadere solũ inter duos vel paulo plures. & eos vt singulos apponemus nonnulla. quæ vniuersitati. generalitati. collegio. corpori. populo. hu mandque generi toto communia dicuntur. & communiter cõpetunt. idque vt corpori. & vt pluribus. & vt vniuersis. & vt vniuersis dicunt. iuxta gl. in c. quod nostru. de reg. iur. in vj. & glo. in cap. in re communi. de reg. iur. in 6.

SVMARIA

- 1 Communia vniuersis. qualia sunt.
- 2 Ius piscandi commune est.
- 3 Coniuges communes quales.
- 4 Bona. & facultates Ecclesie non proprie dicuntur. sed omnia ius communicanda.

- 5 Ius commune pro naturali aliquando interpretatur.
- 6 Ius commune opponitur iuri proprio tanquam ius generale iuri non generali.
- 7 Ius commune in terris Ecclesie dicitur ius canonum: in terris autem Imperij ius ciuile.
- 8 Lex omnibus est communis.
- 9 Lex communis pluribus nominibus vocatur.
- 10 Roma est communis patria.
- 11 Oratio communis. & publica. qualis dicitur.
- 12 Iustitia communis. virtus vocatur.
- 13 Appellatio nuncupatur remedium commune.
- 14 Infirmas communis hominum dicitur ignorantia.
- 15 Benedictio communis. qualis sit.
- 16 Mors filij ante patrem. dicitur contra cursum naturæ.
- 17 Mundus. quasi vrbs communis vocatur.
- 18 Commune exponitur in quotidianum.
- 19 Vfus artis cõmunis. & vulgaris promiscuè vocatur à Cic.
- 20 Vfus communis loquendi. in omnibus attendi debet.

Caput III

De his. quæ sunt communia vniuersis.

I T quidem communia sunt omnium. Aer. & Aqua profluens. mare. & littora maris. & quidem. in situ. de rerum diuis. l. quedam. de rerum diuis. intelligendo tamen quo ad vsum. non quo ad proprietatem. vnde non poterit agi communi diuid. nisi postquam facta fuerint occupantium. glof. in ver. communia. d. §. & quidem.

2 Ius piscandi omnibus commune est. §. flumina. in l. de rerum diuis. Vniuersitatum sunt non singulorũ. quæ in ciuitatibus sunt Theatra. stadia. & his similia. & si qua alia communia sunt ciuitatum. §. vniuersitatis. eo. tit.

Vfus omnium quæ sunt in hoc mundo communis omnibus esse hominibus debuit facultatum. l. & possessionũ in statu innocentiæ. non tamen vxorum. & filiorum. id est absurdum fuisse secundum S. Thom. 1. q. 98. art. ad tertium. licet Britanni tempore Cæsaris Dict. vxores haberet denique duo denique inter se communes. vt ipse refert lib. 5. de bel. Gal. sed per iniquitatem alius hoc dixit esse suum. & alius istud. & sic inter mortales facta est diuisio. Denique quidã græcorum sapientissimus. hæc ita sciens esse cõmunia omnia debere. ait. Amicorum esse communia. in omnibus autem sunt sine dubio. & coniuges. & sicut inquit non potest diuidi aer. & splendor solis. ita nec reliqua. quæ communiter omnibus data sunt ad habendum diuidi debere. sed habenda esse communia. c. dilectissimis. 12. q. 1. vbi glo. in ver. coniugibus. interpretatur coniuges communes. non quo ad vsum carnis. sed quo ad vsum obsequij. vel quo ad dilectionem. Græcorum autem illum sapientissimum siue eius sententiam. refert quoque Aristot. 2. Polit. c. 3. vbi ait. oportet enim omnino. vt res sint propria. sed quodammodo communes. & paulo infra. at vero ob virtutem erunt ad vsum. vt est in prouerbio. amicorum communia. facultates ecclesie non sunt propria. sed communes. c. expedit. 12. q. 1. hoc est omnibus communicanda. maxime in necessitatibus fm Pau. de Ca. conf. 4. 1. 4. vol. 1. Ius commune de quo in c. quæ à iure. de reg. iur. in 6. ponitur p naturali. ad differentiam iuris proprii. id est ciuilis. Ius aut ciuile. cum gl. de iur. & iur. quæ dicit esse commune omnibus animantibus.

6 Ius commune quoque opponitur iuri proprio tanquam ius generale iuri non generali. gl. l. omnes populi. de iustit. & iur. & ibi non solum dicitur ius commune. sed ius commune omnium hominum sub his verbis. omnes populi. partim suo proprio. partim cõi omnium hominum iure vtuntur secundum Pau. de Cast. conf. 42. 1. vol. 1. quod ista mulier. in terris ecclesie. ius commune est ius canonum in terris Imperij est ius ciuile. Item ius commune ad differentiam iuris specialis in corpore iuris clauso. l. Centurio. de vulg. & pupil. ibi iure communi capiet. post eam autem ætatem ex priuilegio militum.

Iurifictio communis pro iure communi. in ca. cum venissent. de iudic.

8 Lex communis in Auth. de nup. in prin. hoc aut quod à nobis sit lex quidem cõis est omnibus. Et in Auth. vt nullus mutuan. agri. lex cõmunis prouincialibus. & militibus. & in Auth. de depol. communi. & generali lege definire.

Et in

Et in Authen. nullum creden. agric. lege saluberrima sancire. & commune omnibus deponere medicinam. Et in Authen. de exhib. reis. §. si vero simul. optimum quoque est etiam hoc propter dubitationum quæstionem lege communi determinare.

Et secundum communem vsum loquendi vocamus ius commune id quod non est ius municipale. licet quandoque ius commune. & lex communis appelletur statutum vt in lib. feud. c. primo. de statut. con. libert. eccles. refert. Fel. in c. 1. de const. col. 1.

Vocatur etiam lex commune aliis nominibus. in l. 1. & 2. de leg. videlicet. Præceptum commune virorum prudentum. vbi Barto. per illum text. dicit non admitti mulieres in legum compositione.

Sponsio communis Reip.

Compositio communis ciuitatis secundum quam omnes decet viuere qui sunt in ciuitate. Quæ verba manifestant communem legem esse legem generalem. & vniuersalem. prout etiam superius adducta aperiuunt. Considerabis aut ius commune. & lex communis sint idem vel ne. ex infra scriptis. quæ habentur in lib. secundo ad Heren. deinde contrariam sententiam. aut nullam esse. aut stultam. aut iniustam. aut non posse fieri. aut non constare cum superioribus. & inferioribus sententiis. aut cum iure communi. aut cum aliis legibus communibus. aut cum rebus iudicatis dissentire. Idem Cic. lib. 2. de inuen. vocat legem commune commune præscriptum ciuitatis dicēs. nam & iudices neque quid sequantur habituros si ab eo quod scriptum sit recedant. neque quo pacto alios improbare possint. quod contra legem iudicant. & ceteros ciues quid agant ignoraturos si ex suo quisque consilio. & ex ea ratione. q̄ in mentem aut in libidinem venerit non ex communi præscripto ciuitatis vnamquamque rem administrabit. extrauagantes communes diuersorum Pontificum. & singulares alicuius pontificis. vt Ioan. 2. de quibus alio loco. Vox cõmunis pro lingua communi. in §. alienationis. in auth. de nup. forum commune omnibus est curia Papæ. ad cap. fin. de for. compe. & secundum Mart. laud. in tract. de princip.

conclu. 80. Roma. & communis patria l. Roma. ad munic. & commune forum. & tribunal. cap. fin. de for. comp. vide omnino D. Ale. lib. 2. dispunc. cap. 2. 1. & hic intellige de vniuersalissima communione. Mars communis belli. & cõmunes casus belli multoties apud Au. hores probatos. Exercitatio communis. Cic. 3. de Orat. hic noster vulgaris orator si minus erit doctus. attamen in dicendo exercitatus hac ipsa exercitatione communi. istos quidem nostros verberabit. Prudẽtia communis. quam omnes qui cuique artificio præfunt. debent habere. Cic. 3. de fin.

Tempus dicitur esse commune omnibus. per Ioannem Andr. in Reg. peccatum. in Mercur. Natura est communis omnium. §. de finib. Oratio cõmunis. vel publica dicitur illa quæ fit à ministris Dei pro vniuerso populo. alia est priuata. quæ debet fieri secreto saltem quo ad animum. & de hac loquitur dominus in euangelio. tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum. & clauso ostio ora patrem in abscondito.

Iustitia vocatur communis virtus a D. Ambrosio. & exponentes verbum illud Domini. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. intelligunt pro iustitia virtutes omnes. Arist. 5. etic. dixit illam Reginam omnium virtutum. & Cic. in partitionibus loquens de ea. in communione autem. quæ posita pars est iustitia dicitur. Consilium commune in cap. olim. 9. 5. distinct. Vbi quod olim ecclesie. communi consilio clericorum regebantur. Cultus vitæ communis. & vfitatus in 3. Tuscul. vbi loquitur de furoris stultitiæ quæ differentia. Vbi etiam quod communis. & vfitatus sunt idem.

Nomen commune id est generale. in l. 2. §. his legibus. de orig. iur. vbi pars illa iuris quæ carebat specifico nomine assumpsit nomen commune. quod ibi exponendum est generale. quia omnibus iuris partibus nomine carētibus cõuenire potest.

Appellatio nuncupatur remedium commune à Ioan. Andrea in reg. nullus ex consilio. in Marc. Vtilitas communis. in cap. Abbate. in fin. de reiud. in 6. præfertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris asperitatem ex æquitatis mansuetudine tolerari noscuntur. Mensura communis. in cap. ex parte. de censu. Honor communis. i. sepultura seu pompa funeralis mortuis debita. Cic. lib. pri.

mo de Orat. in fin. inimicorum in manibus mortuus est hostili. in terra turpiter iacuit insepultus à feris diu vexatus. communique honore in morte caruit. Laus communis. Cic. in Brut. loquens de Cæsare. hanc cum habeant præcipuum laudem in communibus. Infirmas communis hominum. id est. ignorantia. Cic. secundo de inuen. nō enim parum cognosse. sed in parum cognito stulte. & diu peruecrasse turpe est. propterea quod alterum communi hominum infirmari. alterum singulari vniu. scuiusque vitio est attributum. Materia communis. & propria. communis dicitur quæ tenet rationem generis. sicut aqua dicitur communis materia omnium liquidorum.

Propria quæ consideratur secundum speciem specialissimam. sicut stannum fit ex ære tanquam ex materia. Card. 5 in proem. Decret. versi. quoniam. q. 4. Benedictio communis quæ fit cum simplici signo crucis à presbyteris omnibus. & abbatibus celebrantibus ad differentiam benedictionis solennis quæ fit cum verbis. sit nomen domini. quæ conceditur solis episcopis prohibetur aliis. cap. ministrare. 26. q. 6. ea venialia peccata expiat Decima communis est. quæ debetur de iure diuino ad differentiam eius. quæ debetur ex pacto per Ioan. And. in Clem. dispensatio. ver. decimis. de iud. Conditio communis omnium. id est status. Cic. 3. Tuscul. itaque dicuntur nonnulli in mœore. cum de hac communi omnium conditione audissent. ea lege nos esse natos. vt nemo in perpetuum esse possit expertus mali. Votum commune quo leti necessitatis hinc quo quis non saluatur diuersum à singulari. & voluntario. Silues. in versi. totum primo. §. 7. Stylus communis notariorum. Paul. de Cast. conf. 279 super ver. 3. vol. 1. Curfus communis naturæ magis quam artis. attendi debet. Paul. de Cast. conf. 277.

Curfus communis naturæ nō habet filium mori ante patrem. nec hoc est appetibile. vnde illud. ordine turbaro succedens Bulgare nato. Curfus communis causamur per Barto. in l. fundum titianum. de præscript. Eruditio cõmunis in c. relatum. 3. distinct. absurdum nō erit si aliquid etiam ex eruditione communi ac liberalibus studiis. quæ forte etiam in pueritia attingit ad assertionem veri dogmatis conferat. omnes enim scientiæ profana vocantur communes. hoc est immunda. & viles in comparatione sacræ scripturæ diuinarumque disciplinarum. prout veræ sunt. quia iuxta illud Pau. scientia inflat. Tacitus vero in alio sensu intellexit commune. eruditionem de Apro loquens. At Aper communi eruditione imbutus. magis contemnebatur. quàm nesciebatur. de eruditione enim vulgari intellexit. Locus communis seu locus communis oratorum omnibus patent in lib. ad Heren. de inuentione. de oratore. & aliis. qui de arte illa tractant. Hec ergo argumenta inquit Cic. quæ transferri in multas causas possent. locos commune nos nominamus. nos quoque habemus authores. qui de locis communibus legalibus pertractant. Literæ communes quæ idem quod eruditio cõmunis. Cic. 2. de Orat. omnium. n. ceterarum rerum oratio mihi crede ludus est homini non hebeti. neque in exercitatio. neque communium literarum. & politio. is humanitatis experti. Mensa cõmunis canonicorum in c. cum M. Ferrar. de const. Interesse commune. singulari. & conuentum. in l. 1. C. de senten. quæ pro eo quod int. Forma cõmunis id est generalis. consuetudo. & ordinaria. qua vitur curia in eius literis. ad differentiam formæ pauperum. ac aliarum formarum. in c. quia diuersitatem. de concess. præbend. vbi de confirmatione à sed. ap. obrenta sub forma cõmuni. Ordinatio commnis ecclesie per vnum cuius non interest non debet impediri. ca. ex ore. de his quæ fi. à mai. par. Gaudium commune. & cõmunis letitia. l. vniuersalis. in l. 3. C. de epis. audient. vita cõmunis. Apostoli. corumque discipuli. vnam nobiscum. & vobiscum commune vitam duxerunt. capi. dilectis. 12. quæst. prima. & habetur sermo D. Augustini de vita communi ad fratres in Heremo. Cicer. lib. 2. Academic. quæst. Socrates mihi videtur primus à rebus occultis auocasse philosophiam. & ad vitam communem adduxisse. ibi perpende quam intelligat vitam communem. si enim philosophia significabat contemplatiuam vitam. ergo communis actiuam. Idem primo de Orat. Aliud est enim esse artificem cuiusdam generis atque artis. aliud in communi vita. & vulgari hominum consuetudine non hebetem. nec rudem. Item. cumque multa colligeres. & ex legibus & ex Senatusconsultis. & ex vita. ac sermone communi. Commendatio communis inter homines. Cicero lib. 3. de fin. ex hoc nascitur. vt etiam communis hominum inter

homines naturalis sit commendatio, vt oporteat hominem ab homine ob id ipsum quod homo sit, non alienum 17 videri: & in eodem libro appellat Mundum quasi vrbem communem. Mundum autem regi censent numine Deorum, eumque esse quasi communem vrbem, & ciuitatem hominum, & Deorum, & primo de legi. Vnde etiam vnuerfus hic mundus vna ciuitas communis Deorum, atque hominum existimanda. Vtus communis loque di. l. labeo. §. neque enim. de supel. leg. neque enim ex opinionibus singulorum, sed ex comuni vtu nomina exaudiri debent. vbi 18 aliqui exponunt commune pro quotidiano. alibi vocatur communis modus. in c. 2. §. sicut iuxta de tras. epif. & alibi communis intelligentia. in c. ex literis. de spon. infra scripta vero verba Cic. in partitionibus alia nomina imponunt comuni verborum, intelligentia ait ille, & vter ad commune verbi vim propius accesserit, his vincat necesse est, & paulo inferius, ad commune sensum, vimque verbi suam definitionem, sententiamque confirmet. Itē, sit ergo hæc contentio prima verborum, in qua etiam si propius accedat ad consuetudinem mentemque sermone, defensoris definitio, tamen accusator sententia legis nititur.

19 Vsum artis & commune, & vulgarem promiscue vocat Cic. lib. 3. de fin. in prin. Stoicorum autem, inquit, nō ignorasquam sit subtile vel spinosum potius differendi genus, idque tum Græcis, tum magis nobis, quibus etiā verba parienda sunt, imponēdaque noua nouis reb? nomina, quod quidem nemo mediocriter doctus mirabitur, cogitans in omni arte, cuius vsus vulgaris, communisque non sit, multā nouitatē nominū esse, cū constituantur earum rerum vocabula, quæ in quaq; arte versentur. Fely. post alios in poem.

20 Gregor. tradit pro regula, quod communis & vsus loquendi semper, & in quibuscunq; dispositionibus attendi debet, nisi esset nimium insensatum, vel contra honestatem, vel iustitiā, vel vocabulum, quod interpretatur, non haberet vocabulum in vulgari, quia tunc statim communi vsui loquendi peritorū, puta si tractaretur de hoc verba liberi, quod non habet vulgare.

Aetruscus Poeta vocauit comunem dolorē, vnuerfalē, quo affecti fueret credentes in die dominicæ passionis.

Unde imiei quæ, nel con nune dolor s'incominciaro.

Sermo communis. Cic. primo de Orat. cumque multa colligeres, & ex legibus, & ex Senatibus consultis, & ex vita ac sermone communi. Mens & communis Cic. 3. de Orat. definitionis autem quatuor sunt disceptationes, aut cum queritur, quid in communi mente quasi impressum sit. Substitutio communis idem quod vulgaris substitutio: vt quod Accur. inquit. de vulg. & pupil. subst. dicit enim ibi quod vulgaris est magis communis, quia cuiuslibet, & a quolibet fieri potest. Purgatio & vulgaris de qua in titulo de purg. vulg. poterit dici communis, idest vnuerfalis: cum gl. in rub. ibi dicat quod fuit inuenta à vulgo, & sic ab vnuerfitate, & communitate hominum. supra enim ostendimus ex sententia Cic. commune, & vulgare æqualiter sumi. Cic. lib. 3. de fin. vt vero conseruetur, omnis hominis circa hominem comitas, coniunctio, charitas, & emolumenta, & detrimenta communia esse voluerunt, quorum altera profunt, nocent altera, non solum ea communia, verum etiam paria esse dixerunt, incommoda autem, & commoda communia esse voluerunt, paria noluerunt, illa enim quæ profunt aut quæ nocent, aut bona sunt, aut mala, quæ sunt paria necesse est, commoda autem, aut incommoda in eo genere sunt quæ proposita, & reiecta dicimus, ea possunt paria non esse, sed emolumenta communia esse dicuntur, recte autem facta, & peccata non habentur communia: vbi videmus aliqua non solum esse communia, sed etiam paria, vt pote bona & mala, quæ non solum participanda sunt cum amicis, id enim reor esse habere ea communia, sed etiam omnia habenda vt propria, & id est ea esse paria nec meminere alibi legisse differentiam hanc inter par, & commune.

Vide quid dicat Rebus. circa crimen commune in pract. beneficii. in forma vicariatus numero 1 §. 8. Bona hæc tēporalia & communia sunt bonis & malis vt deprehenditur ex aureis verbis D. Augustini libro. 1. de Ciuitate Dei cap. 8. ista vero temporalia inquit, bona & mala vtrisque voluit esse communia, vt nec bona cupidius appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur, nec mala turpiter euntur, quibus & boni plerumque afficiuntur. Bonum com

mune idest vnuerfale de quo per Feli in c. cum omnes de confit. col. 3. post Bal. in Auth. habita. C. ne fil. pro pat. vbi quot modis dicatur ordinari aliquid ad bonum commune. Augustinus autem alibi dicit, quod in omnibus sanctis est vnum commune donum gratuitū, quod est charitas. Item quod in singulis membris corporis est vnus communis sensus: idest tactus, in capite vero sunt omnes. & in commendatione libri Psal. appellat illum commune quendam bonæ doctrinæ Thesaurum. Et lib. 12. de ciuit. Dei. c. 1. loquens de angelis bonis appellat Deum ipsum commune bonum, dū alij, scilicet boni, consistentes in communi omnium bono, 24 quod ipse illis Deus est & c. Iugum & cōmune philosophorum seu sapientum quid sibi velit indicant illa Cic. verba. 3. de Orat. Hæc autem vt ex Apenino fluminum, sic ex communi sapientum iugo sunt doctrinarum facta diuortia, & philosophi tanquam in superum mare Ionium defluerent græcum quidem & portuosum: oratores autem inferunt hoc Tuscum, & barbarum scopulosum atque infestum laberentur.

25 Legatio communis Cæf. lib. 3. de bel. gal. de coniuratione quadam Populorum eorum loquens, omni ora maritima celeriter ad suam sententiā perducta, communem legationem ad P. Crassum mittunt.

Item opinio communis de qua libr. sequenti. Habet autē hoc nomen varios apud Iuris consultos & doctores vsus de quibus videamus.

S V M M A R I A.

- 1 Verba aliquando ponuntur figuratē metaphoricē, traslatiue siue improprie.
- 2 Stylus communis obseruari debet.
- 3 Commune interpretatur pro immundo: & quot modis commune quid dicatur.

Casus aliqui in quibus quid dicitur commune improprie, & figuratē.

Caput IIII.

PONITVR vox nostra nonnunquam figuratē, arg. glo. in l. non solum versiculo, neque enim de lib. leg. videlicet metaphoricē seu traslatiue ac improprie in l. quid tamen. de arb. ibi si de pluribus controuersijs nihil sibi communibus, idest nihil se cōtingentibus.

2 Et communis & forma seu stylus curiæ, idest consuetus & generalis de quo supra prox. c. & Bar. in l. Quintus. de an. leg. dicit quod communiter significat idem quod æqualiter. Et apud Paul. de Cast. consi. 1. factum equū & equale inter duos vocatur pactum commune. Et Bar. in l. 2. C. de rescind. vend. vbi habetur de pretio communi, exponit de pretio iusto. Horat. lib. 2. carm. ode. xij. Priuatis illis census erat breuis, cōmune magnum, sūme vtlibet. vel pro publica vel pro publico bono, vel provt nos Itali patim vocamus commune ciuitatis vel oppidi, quod mihi videtur reincidere in primā expositionem, de quo in sequenti capit. & Imper. in Auth. hæc constitutio. in prin. vocat conuersationem mundanam conuersationem communem. Cic. primo de Orat. nā principio illud quod est homine ingenuo liberaliterque educato dignum, non negabo me ista omnium communia, & cōtrita præcepta didicisse. ponitur, & improprie sumē in secūda consi. C. glo. enim in verbo, communibus interpretatur proprijs. i. singulorum. Paul. R. om. 14. loquens de cibis, scio & confido in domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, idest per se ipsum nisi ei qui existimat quid commune esse illi commune est, vbi commune pro immundo & ab omnibus exponitur, quam expositionem habuerunt ab Aug. lib. 2. de errorib. Manich. vbi ait, cui autem dubium est commune illum immundum, & inquinatum vocasse, idem in libr. quæst. ver. & not. test. q. ix. aliquādo commune dicimus quod indiuisum est, aliquādo quod immudum est: duobus enim modis appellatur cōmune. Denique Petrus Apostolus ad. x. cōmune, & immundū non intrauit in os meū. Et alia huiusmodi multa inuenire licet, quæ ex industria omittuntur.

S V M M A R I A.

- 1 Communitas quas habeat interpretationes.
- 2 Communio quid sit.
- 3 Socius nemo cōpellitur in societate, & cōione permanere. Ciuitas

- 4 Ciuitas vocatur cōmunio quadam ab Arist.
- 5 Communio Ecclesiastica, quæ sit.
- 6 Communio laica, quæ dicatur, & quæ peregrina.
- 7 Communicatio quid sit.
- 8 Communicare. i. consentire.
- 9 Pretia rerum non ex affectione, nec vtilitate singulorum, sed communiter fungi.
- 10 Monachi communiter comedere debent.
- 11 Socius an possit communiter agere citra societatem.
- 12 Verbum communiter qualiter interpretetur.
- 13 Vota in communi publicari debent.
- 14 Proprietas nihil commune dicitur habere cum possessōe.
- 15 Nomen commune quale sit.

Alia quæ à verbo communi formantur.

CAPVT V.

ACTENVS quid sit cōmune, & de illius significationibus. Nunc videndum de multis quæ ex illo verbo descendunt, & quo iam modo formari videntur vt communitas, cōmunio, cōmunicatio, cōmunicare, communicator, cōmuniter, de cōmuni, in cōmuni, habere cōmune, esse commune. Cōmunitas & Cic. in Lucul. & curid potius contendis, quod rerum natura nō patitur, vt non suo quidē genere sit tale quale est, nec sit in duabus aut pluribus nulla re differentibus vlla cōmunitas? Idem v. de finibus. nam cum sic hominis natura generata sit, vt habeat quiddā innatum, quasi ciuile atque populare, quicquid agat quæque virtus id cōmunitate, & ea quæ expostui charitate, & societate humana non abhorret. Idem latius intellexit lib. 3. de finib. ex hac animorum affectione testamenta commendationēque morientium natæ sunt, quōdque nemo in solitudine vitæ agere velit, ne cum infinita quidem voluptatum abundantia facile intelligatur, nos ad coniunctionem, congregationēque hominum & ad naturalem cōmunitatem esse natos. Iura etiam Imperialia, & Pontificia vocauerunt cōmunitatem, populum siue vnuerfitatē vniuersitatis vel prouinciæ. I. si duas. §. est autem. de excu. tur. ibi, manifestum est ex epistola Antonini Pij, quæ scripta est cōmunitati Asiæ, & in Authen. Item nulla cōmunitas. C. de epif. & cler. in cap. fi. de proc. & apud Doct. passim legitur cōmune, & cōmunitas Genuæ, Florentiæ, Persij, & Baro. l. 1. C. de Metropolit. Berit. lib. 10. in l. 1. nequid in loco pub. in l. fin. C. de exact. tribut. lib. 10.

2 Communio & in l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. 2. inquit Papinianus, cum discordiis propinquo rum sedandis prospexerit, quos natura communis soler excitare. & in l. qui neque. de reb. eorum in fin. dicitur, nā quod excipit oratio ad hoc tantum pertinet vt perimatur cōmunio, non vt augeatur difficultas cōmunionis. in l. quæ autem pro Soc. Delictorum turpis atque foeda cōmunio est. in l. cum duobus, in fin. pro Soc. quod quisque tamen socius non ex argentaria causa quæsiuit, id ad cōmunionē non pertinere explorati iuris est. in l. in hoc iudicium, communi diuid. manente rei cōmunionē in l. 1. famul. hercis. nāque cohæredibus volentibus à cōmunionē discedere necessarium videbatur aliquam actionem constitui, quia inter eos res hereditaria distribuere. In cōmunionē ne vel societate & nemo compellitur inuitus detineri. l. fin. C. cōmuni diuid. in l. sancimus. §. ne autem. C. de donat. Ne autem cōmunionē adiecta donatori, & ei qui liberalitatem suscepit aliqua oriatur contentio & c. Generalis vsurpatur cōmunio à Cic. in partitionibus sub his verbis, in cōmunionē autem, quæ posita pars est iustitia dicitur, & c. Et Arist. primo politic. ait, ciuitas est cōmunio quædam, & c. Communione quoque sanctorum vnum ex nostræ fidei articulis legitur in symbolo Apostolico, quod sic interpretatur Augustin. de temp. in vigil. pentecostes serm. primo, Sanctorum cōmunionē, id est cum illis sanctis qui in hac quam suscepimus fide defuncti sunt societate, & spes cōmunionē teneantur. siigitur cum sanctis in æterna vita cōmunionem habere volumus, de imitatione eorū cogitemus. debent enim in nobis aliquid recognoscere de suis virtutibus, vt pro nobis dignetur domino supplicare, ecce vt id obiter dicā quæ hic sanctissimus Doctor sentiat de intercessionibus sanctorū, tā impudenter ab aduersarijs

ecclesiæ catholicæ repudiatis. Iustin. Imperator statuens contra Apollinaristas, & Eutycharistas hæreticos in l. quicunque. C. de heret. ait, militari cingulo solui, honestorū hominum, & palatij cōmunionē priuentur, & in cap. de cōmune. 24. q. 2. dicitur, quibus viucentibus non communicamus, mortuis, communicare non possumus. Reddere cōmunionem, restituere cōmunionem in c. cum desideres. de senten. ex com. Communio ecclesiastica & id est participatio corporis, & sanguinis Christi. ca. 1. de concess. præb. cum glo.

6 Communio laica & in ca. Osius. de elect. & in ca. quisquis. §. 4. distinct. quæ est communis laicis, & clericis. Communio peregrina. c. hæc huius placiti. 12. q. 2. Et Hieronymus scribens ad Aug. vsurpauit hanc vocem, ni fallor, pro religione, & fide, epist. xv. vbi ait. Non enim conuenit vt ab adulescentia vsque ad hanc ætatem in monasterio cum sanctis fratribus labore desidans aliquid contra Episcopum cōmunionis meæ scribere audeam & c. Communicatio & in l. 1. de rit. nup. Nuptiæ sunt coniunctio maris, & femina, & consortium omnis vitæ, diuini & humani iuris cōmunicatio. Cic. 3. de Orat. cōmunicatio in oratore est quasi cum ipsis apud quos dicas deliberatio, morum ac vitæ imitatio. D Paulus. 1. Corin. c. 10. calix benedictionis cuius beedicimus, nonne cōmunicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? vbi participatio, & cōmunicatio idem.

Communicare. in l. cum duobus. in si. princ. pro Soc. hoc solum actum sit, vt fundum Lucij Titij vicinus emeret, & mecum communicaret. in l. 1. si in cōmuni eademque cau. ibi. Vobis tamen ad communicandū edicti perpetui beneficiū. & in c. cum desideres. de senten. ex com. vbi cōmunicare alicui, & cōmunicare cum aliquo, & in c. a nobis. eod. tit. ibi, nec obitat quod legitur non cōmunicatur mortuo, cui non communicatum est, & viuo, cum, & si cōmunicatū non fuerit, cōmunicandum illi fuisset. Paul. 1. ad Timot. c. vltim. diuitibus huius seculi præcipue, facile tribuere, cōmunicare. Idem in exquisitorij sensu assumptis cōmunicatiōnem scribens ad eundem. c. p. 5. dum ait, nemini cito manū imponas, neque communicaueris peccatis alienis, & ad Ephes. v. & nolite cōmunicare operibus in fructuosis tenebrarum. sancti. n. Interpretes exponunt communicare & p. consentire, & omnes habuerunt ab August. lib. 2. con. epil. Prama. c. 20. & 21.

Cōmuniter, in Auth. iusur. quod præstatur, & communicator sum sanctissimæ Dei catholicæ, & Apostolicæ ecclesiæ. Cōmuniter. Pædus ait & præia rerū non ex affectu, nec vtilitate singulorum, sed cōmuniter fungi. l. si seruū meum. ad l. aquil. pretia rerum non ex affectu, nec vtilitate singulorum, sed communiter funguntur. l. pretia rerum, ad l. fal. Cōmuniter definire in capit. cōmuniter definitus. 33. distinct. Et filius eius nominatus cōmuniter fuit, & habitus ab ambobus. c. per tuas. de proba. Tractatum communiter habere in c. ex parte. de his que si à maio par. Arbitros cōmuniter eligere, in cap. pastoralis. de Rescrip. Communiter comedere & præcipitur monachis, in Auth. de monach. §. 1. sancimus. Communiter & autē res agi potest citra societate. l. vt sit. pro Soc. & in si. aut si hæreditas vel donatio cōmuniter nobis obueniat. Cōmuniter & id est vt plurimū. in cle. causam. de elect. ibi, in domo quam habitare communiter consuevit. Cōmuniter agere. Cic. 3. de fin. sic equidem diligentius sapiūque ista loquemur inter nos, agemusque cōmuniter. Collationem beneficij fieri per duos communiter. in c. collatione. de appel. lib. vi. Oportet enim ea quæ cōmuniter, & generaliter in omnium vtilitatem faciuntur potius valere, quàm ea quæ circa aliquos studentur agi ad corruptionem cōmunionem legum. in Authen. de non alien. §. quia vero. l. vltima. De loco à communiter accidentibus, alibi opportunius. De cōmuni reddere, Saufeus vni ex his frumentū reddiderat de cōmuni. leg. in naue Saufeij. loc. vbi glo. exponit dictum verbum de cōmuni.

Si forte conuenisset inter socios, vt de cōmuni dos constitueretur. l. si socius pro filia. pro soc. In cōmune conferre. in l. 2. §. cum in cad. in si. ad l. rhod. de iac. & in l. si. §. lucius. de leg. 2. ibi, si modo vxor parata sit in commune bona sua conferre. In cōmuni vota & publicari debent. c. quia ppter de elect. quod Ab. ibi in nono substantiali exponit, id est in capitulo. Nouerint episcopi debere cum alijs presbyteris in communi ecclesiam regere. cap. olim. 9. distinct. Veluti cum in commune pascendum aut agrum pollicitorū damus in cōmune querendis fructibus. l. cum duobus. §. si

in coeunda pro soc. In communi redigere. in l. si fratres pro soc. In comuni dormire. in § cogitandū. in Auth. de mo nach. Habere comūne. nihil comūne habet proprietate...

S V M M A R I A

- 1 Statuta sunt intelligenda secundum ius commune.
2 Acquisitum iure communi, fortius est, quam acquisitum iure speciali.
3 Redire ad ius commune quando exiit per viam specialem, quando quis possit.
4 Verba communia in legibus, qualia sunt.
5 Lex loquens per verba comūnia, non obligat cōtrahentē.
6 Verba comūnia, qualia dicantur in substitutionibus.
7 Lex secundum eius naturā, & proprietatem debet esse cōscripta ad communem vtilitatem.
8 Lex, seu decretum Principis sunt interpretanda secundum communem sensum, non particularem legislatoris, vel Principis.
9 Extravagantes quales in iure dicantur.
10 Iniuria vni de agnatione facta omnibus facta censetur.
11 Victualia communia dicuntur.
12 Appellatio vnus partis communis est alteri.
13 Vita actiua magis fructifera dicitur, quam contēplatiua.
14 Communiora dicuntur meliora.
15 Commune quod est, proprie meum non est.
16 Et quomodo hoc procedat.
17 Iurans aliquid suū non esse debet addere, neque comūne.
18 Iurans suum non esse, si probetur commune, an sit puniendus.
19 Commune meum dicitur in indiuiduis.
20 Legatum si sit factum de re sua, quā postea est reperta comūnis, an tota debeatur, vel pars.
21 Obligatus reddere rationem Titio, si potest reddere de negociis particularibus, & communibus, de quibus intelligatur obligatus.
22 Legatum de re communi cum hærede, an tota, vel pars legata dicatur.
23 Comūnis cursus, quando actu, & habitu attendatur.
24 Regnum, an commune esse possit.
25 Bona communia capituli non possunt distingui per præbendas absque Episcopo, vel vicario, habente ad hoc speciale mandatum.
26 Princeps habens rem communem cum priuato, an totam possit vendere etiam sine causa, & quomodo intelligat.
27 Aditio hereditatis, an intelligatur per habitationem comūnem.
28 Statutum loquens de delicto facto ad domum, an intelligi debeat, loqui etiam de facto in domo communi.
29 Vassallus diuidens emphyteusim cum aliis vassallis, irrequirit domino, an cadat à iure suo.
30 Valor fructuum beneficiorum est exprimendus in sup.

- plicationibus secundum communem estimationem.
31 Communia, & publica, an inter se differant.
32 Socius, an possit filiam dotare de bonis cōibus cum alio.
33 Frater quibus casibus præsumatur dotare filiam de communi.
34 Frater habens territorium commune cum alio fratre, an inuito fratre possit castrum ædificare.
35 Pater faciens expensas pro filio in studio, vel pro nuptiis, an præsumatur facere de communi fratrum.
36 Socius negocians nomine proprio de pecunia communi post societatem finitam, non tamen diuisum lucrum, an si acquisierit aliquid, commune dicatur.
37 Fructus pendentes post societate verbotenus finitam, an communes dicantur.
38 Socius expēdens in causa rei communis, quomodo recuperet expensas à socio.
39 Socius vendens rem communem ob iustam, & necessariā causam socio, an dicatur facta diuisio.
40 Empta per socium de re communi, an propria sint, vel comūnia.
41 Res communis ab vno socio possessa, ab omnibus possessa censetur.
42 Empta per tutorem, quando cum pupillo sunt communicanda.
43 Testator si disponat vt simul habitet, an præsumatur societas omnium bonorum.
44 Testator potest ordinare, quod bona propria hæredum communicentur.
45 Vestes quotidianæ repertæ in hereditate, an sint communicandæ, & quid de festiuis, & preciosis.
46 Socius iubens fieri per hæredem ecclesiam, vel hospitale in re communi, socius alter cogitur vendere partem suam, ne impediatur constructio Ecclesiæ.
47 Socius quid si faciat in re comūni plurtquam exigat ratio.
48 Communicatio omnium bonorū, tam respectu fructuū, & lucrorum, quam proprietatis, quando præsumatur.

Conclusiones aliqua de communibus verbis, rebus, & aliis.

Caput VI.

CET hætenus dicta, circa vocem ipsam tantū, lectoribus ingrata penitus esse non debeant, sequuntur tamen aliqua conclusiones pro illis, qui ex vnaquaque re nihil præter compendium querunt. Statuta & intelliguntur secundum ius cōe. l. vt gradatim. §. & si lege. de mun. & hon. Fortius & acquisitum est illud, quod competit iure communi, quam quod competit iure speciali. l. eius militis. §. militia missus de milit. test. §. quia vero verisimile in Authen. de non alien. Ad hoc vt aliquid & redeat ad ius cōe, à quo per specialem viam exierat, potest per inferiorem iri contra dispositionem superioris, quod alias non liceret, vt refert Fel. in c. cum omnes. de cōstit. col. 4. & in c. cum accessissent. eo. titu. per illum textum. vbi cumulat alios casus quibus redit ad ius commune, quos dicit aliquem etiam modernissimum antecum non potuisse. Verba communia & in legibus sunt statuo, decerno & eiusmodi. Abb. ca. nam concupiscentiam. de constit. Lex loquens & per similia verba communia non obligat contrauentem saltem quo ad mortale, vt per Fel. in d. c. nam concupiscentiam. vbi allegat. S. Thomam. Verba & cōia in substitutionibus dicuntur illa quæ possunt habere vtranque significationem directam scilicet & obliquam, vt quis vel de manu sua accipiat vel alterius, & sunt huiusmodi, perueniat, pertineat, habeat, remaneat, succedat, reuertatur, idest deuoluatur & similia. directæ enim vnam tantū habent significationem. vt ille scilicet cui relinquitur de sua manu accipiat nō alterius, vt est verbū, hæres esto. simili modo verba obliqua vnicam habent significationem, vt quis capiat de manu alterius nō sua. illa sunt, detur, restitatur, reddatur, de quibus omnibus per Bart. in l. Centurio. de vulg. & pupil. De proprietate legis est vt pro cōi vtilitate conscripta sit. capit. erit. 4. distinct. Ideo lex quæ non est ad communem vtilitatem dicitur iniusta. per docto. in ca. 1. de constit. vbi Felin. nu. 20. Lex & constitutio principis est dictanda non secundum linguam propriam, sed communem secundum Mar. Laudem. in tract. de princ. conclu. 2. §. 1. allegat. §. alienationis. in Authen. de non alien. vbi dicitur...

vbi dicitur propterea hanc proposuimus & protulimus, & non paterna voce legem conscripsimus, sed hac communi græca vt omnibus sit nota propter facilem interpretationem. vbi glosa quærit quare lingua græca dicatur communis, cogita. Constitutiones & particulares Romanorum pontificum non incluse in corpore iuris. i. non promulgatæ in generali compilatione iuris, sed quæ extra illud vagantur dictæ sunt extravagantes. c. pastoralis. de fi. instr. Harum duo leguntur libri. primus extravagantium communium, quod constitutiones plurimorum pontificū contineat. secundus extravagantium Papæ Ioannis vigesimisecondi, quod ex illius pontificis tantum propriis constitutionibus constat, & in dicto capit. pastoralis, huiusmodi constitutio extravagans opponitur iuri communi. Iniuria & facta vni de agnatione dicitur communis omnibus de illa agnatione. Bald. in l. prim. C. de rap. virg. Omnia victualia & sunt communia tempore necessitatis, & caritatis. Abb. capi. 1. de emp. & vend. numero 6. Appellatio vnus partis est communis alteri & ampliore. C. de appell. in princ. vbi Bald. ideo licet quis non possit tertio appellare, poterit tamen post quibus appellauerit adherere appellationi aduersarij. Fran. ca. 13. directe. de appel. numer. 7. Vita & communis, seu actiua est magis fructifera, & magis vtilis, quam contēplatiua. licet illa magis suavis, & secura. cap. nisi. in fi. de renunc. Ioan. And. in reg. quæ à iure in Mercur. & vita communis plus valet, quam heremitica glo. ca. si clericatus. xv. quæ si vide Boer. in tracta. mag. confi. nume. 14. Communiora & sunt meliora, quia Deus plus laetatur in bono populi, quam in bono sacerdotis, ita dicit Chryso. exponens parabolam vineæ. multitudo. n. facilius exauditur à Deo, quia amat quod multi pro vno rogant. capit. fleant. de penit. distin. 1. Quod & commune est non est nostrum, proprie loquendo. glo. lid. quod nostrum. de reg. iur. glo. l. pupillus. in fi. de verb. sig. l. serui electione. §. labeo. de leg. 1. videtur tamen negari non posse quin sit nostrum. l. illud. de rit. nup. dicitur autem nostrum proprie quoad dispositionem & partis non quoad dispositionem totius. Alex. confi. 86. ponderatis. volu. 6. post Bart. in l. 1. de leg. 1. ideo qui iurat & suum non esse, debet adicere, neque sibi commune. l. pupillus. in fi. de verb. sig. & hoc dicitur fieri gratia tollendæ dubitationis, vt ibi exponit gl. in versis. commune. vide Ioan. An. in cap. si de verb. sig. in nouel. & Pau. de cast. confi. 22. 1. in hoc passu. & tradit Dec. confi. 282. lib. 2. numero 4. & plenus post omnes in l. quod nostrum. de reg. iur. & in c. ratio nulla. de præb. An autem, qui iurauit & quid suum non esse, & deinde illud probetur commune, puniendus sit tanquam perituros videtur dicendum, quod sic, vt refert D. Alc. in d. l. pupillus. post Doc. in l. 1. §. si stipulanti de verb. oblig. Arct. tamen, & Soc. aduersantur huic sententiæ, & volunt commune esse proprie meum. vt refert plene idem Soc. confi. 240. volumi. 2. materia examinatur à Doct. in d. §. labeo. ga Barto. ibi posuit Theori. vide ergo ibi præcipue Iaso. post alios & signa quod in indiuiduis & commune dicitur nostrum proprie, puta in his, quæ ad honorem, & salutem domini pertinent. l. communis. de in ius vocando. l. illud. de rit. nup. quæ l. ita intelligitur, vt per Iason. in d. §. labeo. col. 4. ver. sexta. & vlt. conc. & per Barto. & D. Alc. in d. l. pupillus. de verb. sig. Item si quis legat & seruum, qui suus erit, & reperiatr habere eum communem cum alio debetur pars non totus. d. l. serui electione. §. labeo. de lega. 1. Et dixit Pau. de cast. confi. 148. viso. quod si Bindus & conuenit reddere rationem Guidoni de gestis per eum de quibuscunq; negotiis d. Guidonis, & duplex fuerit gestio facta per dictum Bindum vna de negotiis communibus Guidonis, & Nicolai, altera de negotiis solius Guidonis, quod tenebitur solum de gestione facta nomine Guidonis tantum, non de facta nomine Guidonis, & alterius communiter, per illam rationem, quod nostrum non est id, quod est nobis cum alio commune, idem tamen Paul. con. 22. fil. 4. 13. præmittendum, vult quod legans & rem quam habet communem cum hærede suo, videtur totam legare. Prædictis autem videntur conuenire verba Cic. 3. de fin. sed quemadmodum Theatrum cum commune sit, recte tamen dici potest eius esse eum locum, quem quisque occupauerit, sic in vrbe, Mundoue communionem nō aduersatur ius quominus suum quidque commune sit. Quan do commune cursus & verum attendatur actu, & habitu ponit Bertach. in tracta. de episcopo in quinta parte quart. libri. q. 47. nume. tertio fallit, vbi refert alios. Commune plurium vt corpus neutri prodest, vel nocet contra al.

terum, quia cum illi plures sint vnum quis videretur sibi ipsi nocere, si autem sit comūne plurium non vt corpus, sed vt singulorum, erit secus propter diuersam rationem. Io. And. in reg. in iudicijs. in Merc. ibi vide iura, & rationes. Regnum non potest esse comūne pluribus. iuxta illud Philof. non capit Regnum duos, & ob hoc fraterno primi maduerunt sanguine muri. l. fi. de rerum diu. intellige quo ad dominiū, secus quoad administrationem, & exercitium, vt per Felin. ca. quæ in ecclesiis. col. ante pe. de const. post Bart. in l. tres tutores. de administ. tut. & in d. l. fi. de rerum diu. Bona communia capituli & non possunt distingui per præbendas absque episcopo, vel eius vicario habente ad hoc speciale mandatum, vt per Fel. post Io. de Lign. & Anch. in c. cum omnes. 26. de consti. col. 4. Princeps & habens rem communem cū priuato, sic ut potest partem suam pro libito vendere, ita, & cum illa parte consortis etiā sine causa, soluto tamē ei pretio suæ partis etiam quo ad principem, vel eius fiscum minima portio pertinere in dicta re. est tamē æquum: quod princeps venditurus dictam rem communem prius requirat consortem quam alium, si tamen consors vult dare quantum daret alius. Fel. in c. quæ in ecclesiis. de consti. col. 2. 1. versis. sextodecim. & ibi etiam quod si princeps destrueret rem communem ob delictum alterius ex consortibus, tenetur reddere pretium partis suæ consorti insoniti. Sola habitatio domus & communis nō inducit aditionem hæred. l. duo fratres. de acquirend. hæredit. Paul. de Cast. confi. 114. procedendo. 28. statutum & puniens magis in sultum factum ad domum aliquis, an habeat locum si insultatus habet domum communem cum alio. ponunt Ang. & Aug. in Trac. Malef. verb. in platea communi. §. an autem si domus sit communis, & dicitur ex mente Bal. quod sic quando est communis cum alio quam cū insultante. Vnus ex emphyteutis & seu vassallis diuidens cum alio conuassallo vel comphyteuta feudū vel rem emphyteuticā irrequirit domino non cadit à iure suo, quia dicitur potius quædam renuntiatio, quam alienatio, vt refert Felin. in cap. quæ in ecclesiis. de consti. col. 1. antepenult. versis. octaua de declaratio. & tradit Bartol. in l. & ideo. in fi. de cond. furt. per l. imperialem. §. præterea ducatus. de proh. feud. alien. per Fed. Valor fructuum & beneficiorum est exprimendus in supplicationibus secundum communem estimationem, vt iubet Reg. cancel. 6. 1. & ita videmus obseruari. Communis & publica in quo differant, ponit glossa in l. 2. §. si quis. in ver. vile. ne quid in loc. pub. & glossa in §. litorum. instit. de rerum diuisione. & in l. item lapilli. ff. de rerum diuisione. vbi habes quod communia cum sint in communi omnium vsu occupanti conceduntur, publica vero cum itidem sint in communi omnium vsu occupanti tamē non conceduntur, & hanc glossam Bartoli ibi summopere cōmendat Paul. de Castro confi. 369. consuluit quod so. 32. ius non potest dotare & filiam de bonis communibus. per l. si socius pro filia. pro socio, immo quod plus est Soc. confi. 46. volumine. 1. dixit hoc concedere in socio omnium bonorum. & ibi attestatur de communi opinione, sed in suo consilio 29. 1. volumine. 2. videtur terminasse contrariū & latius in consilio. 4. volumine 5. vbi facit quatuordecim fundamenta pro 1. parte, postea concludit, quod de comūni videtur dotata. & nullibi facit mentionem de consi. Pauli. Quibus casibus frater & vel patruus præsumatur dotare filiam de communi ponit Paulus de Castro, consilio. 2. 1. 1. ad primum. volumine. 2. & 3. 58. ad primum, & 366. omnipotentis. numero. 2. in fine, & melius in consilio. 304. super 1. volumine secundo, vbi & de expensis factis pro nuptijs & quando alter ex fratribus habet plures filias quam alius, & an debeant conferri in communi dotes nuruum, & an priuigni & alij huiusmodi sint alendi de communi. Si duo fratres habent & territorium comūne, alter potest inuito castrum ædificare. l. sed si inter te, & me. §. si in communi. de seruitu. vrbano. prædio. Roman. consilio 52. vide Boer. Dec. 3. 20. Licet pater faciat expensas & nuptiarum vel studij pro vno ex filijs, nō tamen per hoc videtur voluisse, quod pro alio post eius mortem fiant de communi, secundum Paul. de Cast. consilio 2. 1. 1. ad primum. vol. 2. Si vnus ex socijs negotiatur nomine proprio de pecunia communis post societatem finitam & non tamen diuisam lucrum erit illius tantū, & sic hoc casu acquisitum ex re communi, non erit commune. Paul. de Cast. confi. 4. 1. c. ista fuit. Fructus pendentes post societatem verbotenus & finitam non sunt communes, sed vnus. Angel. filius Paul. de Cast. in quodā suo consi. inserto inter cōsilia patris. nu. 266. & dicitur. volu. 2. So. DDDDA 4

3 eius expendens in causa rei communis quo modo recipere et expensas socio habetur in l. qui aliena. §. fin. vbi Barto. de neg. gest. Et expendens in refectione domus nomine communi ad sumptus pro rata agere potest. l. si vt proponis. C. de aedif. priuat. scilicet si expenderit scienter nomine proprio in re communi, quia edificatum solo cedit. l. si is contra que. de aedif. priuat. Quando alter ex sociis habetibus rem communem pro indiuiso non prouocat ad diuisionem, sed ad iudicium vel vendit eam socio ex causa necessaria, censetur facta diuisio, vt consiluit Paul. de Cast. con. 40. fil. 144. dubium. An empti de bonis communibus per socium sint eius propria, an communicanda cum socio. videtur de per Alexand. con. 37. lib. 4. Res communis ab vno ex sociis possessa ab omnibus possideri censetur. l. communis. de acq. posses. vbi Bart. infert ad vnum ex heredibus administrantem hereditatem, & percipiendum fructus, quod per hoc dicitur alij heredes possidere, & Roch. in tract. de iur. pat. infert ad vnum ex patronis presentantem, quod per illum actum conseruetur quasi possessio aliorum. vid. illud in ver. 42. copetens. quast. 17. fo. 40. in paruis. Empta per tutorem quando sint communicanda cum pupillo, & que requirantur, vt pecunia dicatur communis. ponit Paul. de Cast. con. 43. fil. 18. in causa volu. 2. Si ad iustum testatoris filij habitant & viuunt in communione, an censentur inire societatem omnium bonorum, decidit Alexan. con. 76. & 77. volu. 4. Testator potest ordinare quod bona propria heredum communicentur. Paul. de Cast. con. 396. promittenda. vbi alia de comunione, & videatur omnino hoc. con. 4. vol. 4. Vestes quotidiana & reperta in hereditate non sunt communicanda, preciosa vero & festiua sic. Pau. de Cast. con. 46. 358. ad primu. & 366. omnipotentis volu. 2. Si socius iussit fieri per heredem ecclesiam vel hospitale in domo communi, cogitur alter socius vendere partem suam, ne impediat constructio ecclesie, vel hospitalis secundum Bal. in l. si. C. de communi ser. manumif. & Berrach. in tract. de epif. quarta parte quarti libri. nu. 61. vers. addo hoc aliud fauore pia causa. refert Ias. in l. 5. §. labco. de lega. 1. & est vna fal. 47. lentia ad l. nec emere. C. de iure delib. Quando socius in re communi facit vltra, quam facere ei licet iure communitatis, & si se interponit vltra quam exigit ratio partis sue, non presumitur facere pro iure suo, sed iure comunione, nec potest vti re communi ad alium vsum Alex. con. 104. 48. voi. 1. Quando intelligitur facta communicatio omnium bonorum tam respectu fructuum & lucrorum, quam proprietatis. videatur per Alexan. con. 4. diligenter. vol. 2. & con. 37. consideratis. vol. 4. vbi de pupillo fratre coherede, & socio quando dicantur communicasse omnia bona. Licet onera imposta habentibus bona in communi non extendantur ad Mendicantes, quia ea non habent, tamen si de facto ea tenent, extenduntur ad eos, nec possunt prerogatiuam Mendicantium allegare, cui per abusum renunciauerunt, dicit Fel. in c. cum accessissent. col. 1. 3. in fi. de consi. alleg. con. Ancha. quod est nu. 109. contra fratres.

S V M M A R I A

- 1 Nemo cogitur in communione stare, & an testator id iubere possit.
- 2 Ignorans propriam possessionem dicitur in vitio naturali.
- 3 Conuentio seu pactum, de semper stando in communione an valeat.
- 4 Communio quomodo super aquis, pascuis, herbis, & lignis inter duo castra contrahatur.
- 5 Spoliatus communione bonorum quo adiuuari possit.
- 6 Communio bonorum, quos pariat effectus.
- 7 Frater habens domum communem cum fratre, si se absentauerit, & reuersus petat pensionem fratri, quid iuris.
- 8 Verberans seruum communem an dicatur id facere causa iniurie.

Nemo cogitur stare in communione.

Caput VII.

REGVLA est, quod nemo cogitur stare in comunione. l. si. C. com. diu. cum siml. & per Marfil. sing. 9. etiam quod testator id iusserit, puta prohibendo diuisionem saltem ad tempus, quod potest. Bar. in l. Quintus. de an. leg. Bald. l. si quis ira.

que est. l. 2. per illud tex. de cond. in si. Pau. de Cast. in l. si non fortenti §. si centum. de cond. in deb. etiam si iurasset stare secundum. C. de con. 2. 1. factum tale est, paterfa. vel quis ita conuenit. l. in hoc iudicium. §. si conuenit. communi diuid. immo etiam infra tempus prohibitum a testatore licet a comunione ex causa recedere, vt consiluit Dec. con. 349. & consiluit Gram. deci. 7. ratione illa, quia coio solet excitare discordias inter propinquos. l. cu pater. §. dulcissimi. de le. 2. Et quia naturale vitium est negligi quod coiter possidetur, vt se nihil habere arbitretur qui totum non habet, denique suam partem quis corrumpi patiatur dum inuidet aliena. l. secunda. C. quando, & quib. quar. pars debetur. lib. 10. segnius enim expeditur commissis negotia plures. gl. si plures in prin. ver. facilius. de admini. tut. & voluit Pau. de Cast. con. 108. videtur dicendum, quod conuentio de semper stando in coione non valeat. per. d. §. si conuenit. l. in hoc iudicium. communi diuid. ex quo etiam infert non valere iudicium quod precipit aliquos manere semper in comunione, etiam quod statutum atctet ad parendum laudo, quia potestas arbitrorum restringitur ad id quod licet de iure communi. sed contrarium scilicet quod possint conuenire partes de stando in perpetua comunione, tenuit Dec. in suo con. 266. in instrumento. vol. 2. vbi respondet ad §. si conuenit. Rationes aut quare coio sit damnanda vltra iam dictas videtur copiosus expendisse Aristo. lib. 2. polit. qui improbens soc. rempubl. in qua omnia constituebantur communia inquit, ca. 2. Quod enim multorum commune est, in eo minima adhibetur diligentia. nam de propriis maxime curant homines, de communibus autem minus, quia de eo, quod sua guli, competit. tanquam enim alio curante ab aliis negliguntur, quemadmodum in seruilibus ministeriis famulantes. multi interdum deterius inferunt quam pauci. & ca. 3. omnino autem conuictus, & comunitas reum humanarum difficilis est. Probant autem eorum, qui vna peregrinantur societates, quorum plerique fere inter se dissident de paruis vilibusque rebus offensis, non quoque ministris illis plurimum aduersamur, quibus maxime vtimur ad circulem famulatum. coes igitur habere res has, & alias huiusmodi constituit difficultates. & paulo inferius. oportet enim omnino, vt res sint propriae, sed quodammodo coes cure enim diuerse incusationes ad inuicem non parient, immo proficiant, vt pote ad propriu vnoquoque sedulo incumbente. At vero ob virtute erunt ad vsum, vt est in prouerbio amicorum communia, & postea est sane incnarrabile quantum intersit ad voluptatem considerare aliquid esse propriu sui. non enim frustra quicquid ad se ipsum amicitiam habet, est vero id naturale. & infra etenim, & largiri, & opē ferre amicis, vt hospitibus, aut sodalibus dulcissimum est, quod sit si propriae sint facultates. hoc autem non contingit illis, qui nimis vnam efficiunt ciuitatem, & prater huc duarum virtutum opera manifeste tollunt. temperantia erga mulieres alienas (ab ea enim quae aliena est honestatis opus est ob temperantiam se abstinere) & liberalitatis circa res possessas, neque enim discerni potest liberalis, neque liberalem operationem faciet vllam, nam in vfu earum rerum, quas ipsi possidemus liberalitatis est opus. & concludit ipse Aristo eos errare, qui arbitrantur incommoda rerum publicarum, seu litigia ex contractibus, falorum testium iudicationes, diuitum adulationes, prouenire eo, quia non sunt communes omnium facultates. horum enim inquit, nihil fit propter proprietatem, sed propter improbitatem, cum etiam res in communi habentes, vtentesque comunione, multo magis inter se diffidere videamus, quam eos, qui separatim possident. hec ille. Exciipiuntur autem a Reg. praedicta casus multi, quorum quindecim ponit Iacob. de Belu. in sua pract. titu. de iure iur. nu. 47. vers. & sic regulariter. alios vide in locis communibus. Et quando contrahitur comunio super aquis, pascuis, herbis, & lignis inter duo castra, vel duas ciuitates, quibus casibus tenentur perseverare in coione etiam altero recusante, refert Afflict. decis. 254. saepe fuit. Communione bonorum spoliato datur possessorium recuperanda, vt reintegretur ad statum personae, & vsum milit. in ver. possessorium recuperanda. vbi alleg. Butr. vide eum. Communio bonorum parit plures effectus, nam vnus ex sociis faciens non presumitur velle interuere ius alterius, sed simpliciter vti iure suo, & propterea contra talem non potest agi furti act. l. merio. pro soc. Alciat. 3. regul. praesumpt. praesumptio. 1. Item non iudicatur inferre violentiam alteri, vel illum spoliare, si illis bonis communibus vtatur ad

libitum suum, etiam contradicente altero socio. Paul. de cast. con. 195. in causa, vol. 2. Item si sunt duo fratres habentes domum communem, & vnus se absentat, alter inhabitat totam domum, si postea reuertitur alter, & petit pensionem a fratre pro parte sua, quod non tenetur ille, qui inhabitauit. Cepol. con. 4. vbi etiam de superioribus casibus. & Ias. in l. 5. §. labco. col. 4. de leg. 1. vbi ponit alios casus pulcherrimos. Et verberans seruum communem, non presumitur id facere causa iniuria. litem apud Labeonem §. si comunem. de iniur. sed iure dominij, & glo. ibi dicit, quod hec est notabilis praesumptio. ponit D. Alc. i. reg. 3. praesumpt. praesumpt. 24. Et si placet videre alios notabiles effectus comuniois, eos refert Marfil. in sing. 180. & 301. illud quoque non omitterendum cenfeo, de quo per Soc. con. 4. vol. 4. num. 2. quod stare in comunione, & diuisionem non petere, sunt diuersa.

S V M M A R I A.

- 1 Communitas an & quando possit reuocare immunitatem coecliam certis ciuibus quando est facta per contractum cum promissione de non reuocando, & habet confirmationes requisitas & conuersas.
- 2 Communitas quibus casibus possit concedere immunitatem.
- 3 Communitas si dat pecuniam ad vsuram intelligendi sunt vsurarij, illi de communitate, quorum auctoritate & consensu id fit.
- 4 Communitas quae propter iustum metum commisit rebellionem contra Dominum an incidat in poenam.
- 5 Commune Mediolani, & homines Mediolani differunt.

De communitate, prout est vniuersitas, seu populus.

CAPVT VIII.

VIA vero superius visum fuit communitatem & commune sumi a nostris pro vniuersitate, seu populo ciuitatis, nolui omittere pauca quaedam circa huiusmodi communitatem & commune. Communitas non potest reuocare immunitatem coecliam certis ciuibus quando est facta per contractum cum promissione de non reuocando, & habet confirmationes requisitas, & coeuentas. Alex. con. 40. poderatis. vo. 4. n. 7. Communitas quibus casibus possit concedere immunitatem. vide per Alex. con. 101. visis. vol. 1. Si comunitas vendat Gabellam falis alicui priuato, & postea ipsamet emat fal, non tenetur soluere gabellam, quia ipsa comunitas non censetur transfuisse in emptore ius exigendi gabellam ab ipsamet vendente, vt per Alex. con. 149. visis. vol. 2. nu. 7. cu nemo censetur cedere actiones contra seipsum. Si comunitas dat pecuniam ad vsuram intelligendi sunt vsurarij illi de comunione, quorum auctoritate, & consensu id fit. Car. in cle. pri. de vsu. nu. 7. Communitas, quae propter iustum metum commisit rebellionem contra dominum suum, non

incidit in poenam, vt voluit Imol. con. 34. visis, & ponderatis, & latius Deci. con. 690. visis, & ponderatis. confusens pro Illustr. Duce Grauanensium. Vt commune possit aliqua vendere vtatur caurela tradita per Bartol. in l. pri. ne quid in loc. pub. Vide etiam Alex. con. 27. in causa. volu. 6. dicentem quod aliud est dicere commune Mediolani, aliud homines Mediolani.

S V M M A R I A.

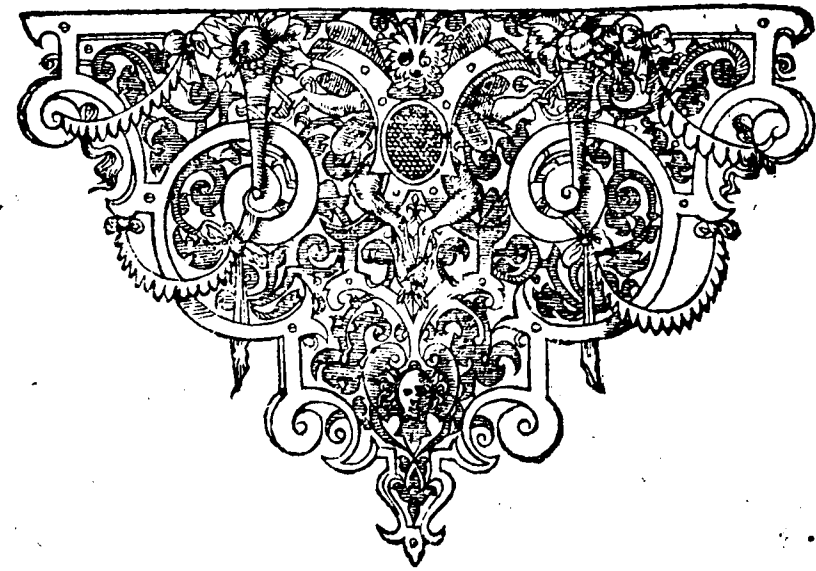
- 1 Communio & societas an inter se differant.
- 2 Actio pro socio non habet locum quando nulla adest societas, licet in communi sint bona.
- 3 Communio an absque societate esse possit.

An societas, & comunio sint idem.

Caput IX.

QVAERO pro complemento huius libri, an societas & comunio sint idem, & videretur dicendum, quod sic per superius dicta, vbi promissioe de vtraque habetur, maxime per l. fin. C. comuni diuid. in qua dicitur in comunione, vel societate nemo compellitur inuitus detineri, & Cic. 3. de fin. probare enim Christippus caetera nata esse hominum causa, & Deorum. eos autem comuninitatis, & societatis suae. videntur enim nomina verba, hoc est nomine tantum differentia, non autem re ipsa, vt caetera synonyma, tamē veritas est in contrarium. nam si idem essent, cur diuersis nominibus nuncuparentur? argu. l. si idem. C. de codi. Praterea in illa l. si societas, stat pro comunione, quod dignoscitur ex situatione titu. arg. l. Imperatores. de in diem adiec. sicut econtra comunio appellari potest societas incidet. gl. l. vt sit. ver. societate. ff. pro soc. accedit ad praedicta, quod quilibet actionem propriam producit, societas actionem pro soc. comunio act. communi diuid. quae omnia elegantissime aperuit nobis Vlp. in l. vt sit. & in l. seq. pro soc. cuius eruditissima verba non te pigeat hic legere. Vlp. lib. 30. ad Sabin. Vt sit pro soc. act. & societatem intercedere oportet. nec enim sufficit rem esse communem, nisi societas intercedat. comuniter autem res agi potest etiam citra societatem, puta cum non affectione societatis incidimus in comunione, vt euenit in re duobus legata, sed & si a duobus simul empta res sit, aut si hereditas, vel donatio comuniter nobis obuenerit, aut si a duobus separatim emimus partem eorum non socij futuri. Idem lib. 2. ad edic. Nam cum tractatu habito societas coira est, pro soc. actio est, cum sine tractatu in re ipsa negotium comuniter gestum videtur. & pro hoc dicit Romanus in consil. 168. circa praedic. quod comunio sine societate esse potest, vnde probata comunione societas non censetur inducta, nisi manifestetur illa coniectura, aut praesumptiones, quae ponuntur per Bar. in l. Titium, & Mauui. §. altero. de admin. tut. & Bal. in l. si patruus. C. comunio vtriusque iud.

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE COMMUNI OPINIONE

Auctore *MACAGNANO Azoguido*

Bonomiensi, J. V. D.

LIBER TERTIVS.

SVMARIA.

- 1 **O**mines ob varias opiniones eorum faciliores sunt ad dissentendum, quam consentendum.
- 2 Vniuersitas consentire non potest vbiunque singuli semper volunt propriam opinionem prauallere.
- 3 Decisiones causarum quomodo fieri soleant ob varias opiniones.
- 4 Conformitas consiliorum parit salutem.
- 5 Iudicium integrum quale dicatur.
- 6 Quæsitum à pluribus facilius inuenitur.
- 7 Præsumitur facilius pro consilio collegij, quam consilij particularibus.

Communis opinio, quare inuenta.

Caput I.

POSTQVAM ergo veritas rerum multarum longe abest à nobis, vt priore libro visum est, & ea de causa satis constat (sicut nostram sanctissimam semper excipio) omnia fere opinionibus teneri, quodque ob nimium ergo opiniones & nostras studium naturaliumque hominum ad dissentendum facilitatem. l. item si vnus §. principaliter de arb. propter quam dicitur per hyperbolen quidem in l. i. in fi. de acq. pos. vniuersitatem consentire non posse, & dum singuli semper vellent propriam opinionem prauallere, nunquam conuenire possent omnes ad decidendum, statuendumve quid in vnaquaque re sequendum esset, & id quidem quasi in omnibus scientiis, & artibus, præsertim vero in iuris prudentia, quæ in decidendis casibus particularibus, qui infiniti sunt, consistit. Idcirco fuit huic malo adhibitum remedium, vt. non ex opinionibus & singulorum, sed ex communi vsu (ea est communis opin.) nomina exaudirentur, & cuncta terminarentur. l. labeo de suppe. leg. hoc est, vt in hac controuersia, in hoc consilio opinionum, saltem quod à multis, & pluribus, seu maiori parte fieret, ab omnibus factum diceretur, iuxta illud Salomonis in prouerbiis, ibi salus & vbi multa consilia, scilicet conformia, & est tex. in l. aliud §. refertur de reg. iur. & in l. quod maior ad municip. in l. vbi de tut. & curat. dat. ab his, ibi dum modo maior pars conueniat. in l. Pomponius de re iud. ibi, sententia plurium obtinebit. Hinc dictum est in ca. prudentiam de off. dele. integrum & esse iudicium, quod plurimorum sententia confirmatur. facilius enim inuenitur & quod à pluribus queritur. c. si. 20. dist. & dixit Abb. in d. c. prudentiam. num. 4. quod magis præsumendum & est, pro consilio alicuius collegij Docto. quam pro consiliis particularibus. facit lex prima, C. de profess. qui in vrbe Constantinopoli. lib. 12. ibi. & coetu amplissimo digni fuerint existimati, & in l. diui. de iur. patr. ibi plurium etiam iuris authorum, & in d. hæredi. in sit. in princip. dicitur proprios autem seruos secundum plurium sententiam non aliter, quam cum libertate instituere licebat. & videatur capitu. 1. 2. 3. & 4. 54. dist. dist. dist.

SVMARIA.

- 1 Opinio communis, an in lege naturæ nota esset.
- 2 Deus optim. maxi. sicut perse omnia fecit, ita & per multos annos rexit.
- 3 Cœpit postea tempore Noe per ministros, & creaturas regere.
- 4 Iudex in ambiguis, quid in lege veteri facere tenebatur.
- 5 Dissensus vt plurimum præcedit consensum.
- 6 Iason fuit primus relator opinionum diuersorum, secundum Alciat.

*An hæc communis opinio nota esset
in lege Natura, &
Mosaica.*

Caput II.

SVB lege tamen naturæ, & Mosaica quatum scriptura sacra indicat, habita non fuit ratio huius nostræ communis opinionis. Circa legem naturæ potest esse causa, quia lex & illa scripta naturæ, & cum non adesset scriptura, per consequens nec interpretatio, nec interpretes, nec eorum contrariæ opiniones, quibus haberent prius discordare, postea conuenire omnes vel maior pars ad constandam communem opinionem. argumen. legis secundæ. §. his legibus. de orig. iur. & eorum quæ posuimus supra libro primo, capit. decimo. in princip. sed Deus benedictus creator celi, & terræ, & omnium quæ in eis sunt angelicæ humanæque naturæ, spiritualium, & temporalium sicut ipsa per se ipsum fecit, ita & rexit & per multos annos, & in iudicium exercuit, sicut factor solet suam rem gubernare, & homini dedit præcepta, & prohibitiones, & ipsi transgredientibus, & peccantibus poenam imposuit per se ipsum, scilicet Adæ & Eua, Cayn, & Lamech, & quibusdam alijs vsque ad tempus Noe. per illi & enim cœpit creaturas suas regere per ministros, dicunt Innocen. Hostien. & Ioan. Andr. in cap. licet. de for. compet. & sunt verba Old. in consi. suo 69. cōsuevit dubitari. Ideo cessabant ambiguitates, & contrariæ sententiæ quæ ducunt ad communem opinionem, vt sup. dictum est. Circa legem Mosaicam potest esse ratio, quia licet ea esset scripta, & ideo verosimiliter eam statim consecuti sint interpretatio, & iudices ex quibus oriri solent opiniones, vt de iudicibus habetur Deute. 16. ibi. iudices, & magistratos constitues in omnibus portis tuis. tamen placuit ipsi D. Deo benedicto sedare discordantium opinionum consilium per alium modum, & quo mediante non fuerit adhuc tunc necessarium fabricare communem opi. dicitur enim, c. 17. Deuter. si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinē & sanguinem, & causam, & cam, & iudicium intra portas tua videris verba variare, surge & ascende ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotem Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quare & ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritate, ecce quod in discordia iudicium populus Dei alio, quæ ad communem opinio. iuxta l. Pompon. de re iud. reicitur. Volumus tamen certiore facere, quod per hæc non negamus tem-

mus temporibus vtriusque legis naturæ & Mosaicæ, fuisse in homine opinionem, & cuique suam propriam. iux. tradita in l. lib. cap. 8. non. n. dubitamus illis quoque tempestatibus viguisse naturalem illam facilitatem hominum ad dissentendum, de qua sepius à nobis dictum est, in. mo. arbitramur tempore legum predictarum fuisse sectas, & diuisiones. Versimileque esse & illarum fautores super vnaquaque re prius dissentisse, postea conuenisse vel omnes, vel maiorem partem, & sic opinionem communem confecisse, idque per traducem, & per manus descendisse vsque ad ea tempora, quibus huiusmodi non scriptæ sententiæ (ab authoribus noui testamenti traditiones nuncupatæ) fuere à sanctis patribus in scriptis redactæ, illudque ius non scriptum (vt ita dicam) effectum fuit scriptum, quo & circa mores, & circa dogmata, augmentumque, ac perfectionem religionis semper libenter vsa fuit, & vietur sancta ecclesia Dei, hodieque nobis licet patrum scriptas sententiæ, & numerando, & ponderando communem inuenire opinionem. In nostris vero legibus nihil æque notum habemus, quam hanc communem opin. nedum apud cuiusvis ætatis doctores, sed & apud iurisconsultos, legumque, & canonum authores, & recentiores interpretes temper laborant inuenire, ac nobis in suis chartis præsentare in quavis conclusione hæc communem opin. Hinc D. Alc. lib. 5. Parerg. c. 26. dixit & Iasonem temporibus nostris præstitisse nobis hoc commodum, videlicet quod veterum sententiæ in vnum secundum ordinem congestas communem opin. mira facilitate explicauit. Sed profecto dubitarem (si tamen de tanto præceptore mihi id permittitur) an omnes conuenirent in hoc, quod Iason, & non potius alij summi viri, præsertim Alex. id nobis præstiterint. Cum etiam ipse idem D. Alc. videatur hoc tribuere Alex. li. 2. eiusdem operis. c. 42. in carmine de iudicio interpretum legum, vbi ait: opinionum totius symplegadas superabis Alex. duce. quid. n. aliud est superare difficultates, & ambiguitates opinionum, & vt ipse appellat cōfusiones interpretum, quam inuenire veritatem, aut eius loco communem opin. quod quidem Alex. ipsum & affectasse, & consecutum fuisse eius scripta testantur, simulque cōmunis omnium cōsensus, qui eum veritatem interpretem appellat, vt cogamur, ni fallor, credere tantum præceptorem nostræ ætatis decus ita sensisse ob præceptoris charitatem, quam tamen in iudicando se posthabere protestatur. & si quis respondeat, quod Alex. inuentor, Iason ordinator fuerit, videat quoniam modo vnum magis, quam alterum Alex. concedat. nisi forte vellet intelligere D. Alciat. sensisse, quod Iason præstitit hoc nostris temporibus, non excludendo, quod Alex. & alij id præstare potuerint eorum temporibus.

SVMARIA.

- 1 Ratio eorum rerum, quæ à maioribus nostris tradita sunt, reddi non potest.
- 2 Opinio cōmunis vocatur crebrior, & pluribus alijs modis.

Quare sit dicta communis opinio ea, in quam maior pars consentit.

Caput III.

VARE autem à doctoribus nostris dicta sit communis opinio, omnis resolutio, in quâ multi, & plures, & maior pars eorum, in quavis iuris parte interpretando, inclinatur, alia mihi ad præsens ratio non adest, nisi quod omnium & quæ à maioribus nostris tradita sunt, ratio reddi non potest. Certum est. n. illam non communem opin. sed crebriorem & opi. dictam fuisse in l. 1. de off. quæst. ibi, & sane crebrior apud veteres opinio est, Tullium Hostilium primum in R. ep. induxisse quæstos, & in c. per tuas, qui fil. sint legi. dicitur opinio maioris partis. ibi, quam mulierem secundum opin. maioris partis viciniam in concubinam habebat. & in ca. nouim. de verb. sig. Vocatur opinio à pluribus approbata. in ca. de inducis. 3. q. 3. dicitur id, in quo plurimum concordant. & in l. Athletas. in prin. de his qui not. inf. dicitur id, quod generaliter omnes opinantur. in cle. 1. in §. nos igitur authorum, & instit. de her. inst. in prin. dicitur, proprios autem seruos secundum plurium sententiæ non aliter, quam cum libertate instituere licebat. & videatur ca. 1. 2. 3. & 4. 5. dist. SVMARIA.

- 1 Verum quid in iure dicatur.

- 2 Quando leges non habemus recurrimus ad communes opiniones.
- 3 Opiniones varias doctorum indicant maximas dubitationes illius rei, de qua agitur.

Quando sequi debeamus communem opin.

Caput IIII.

N primis ergo, & ante oia inspicere debemus, & sequi veritatem, si adest, & in iure illud dicitur esse verum super quo habentur casus legis, aut canonis. l. Ancille. cum glo. ff. de furtis. si vero non habemus legem, nec canonem, nec rationem, nec authenticam scripturam, tunc recurrimus ad dicta, & opiniones doctorum. cap. 1. de decim. ibi, traditionem quoque accipimus hæbreorum non lege præceptam, sed arbitrio magistrorum inolitam. & in c. sunt nonnulli. 16. q. 1. ibi, tantorum igitur patrum instituti exemplis, quibus periculosissimum est refragari. & in c. 2. de presby. non baptiz. ibi, suppositis igitur questionibus doctorum, tantorum patrum sententiæ teneas, & facit pulcher tex. in l. si idem cum cod. de iurisd. om. iud. vbi recitantur dicta maiorum pro vtraque parte, & simili modo in l. diui. de iur. pat. vt refert post alios Felin. in c. 1. col. pen. de constit. & est pulcher tex. in clem. 1. in fi. de sum. trin. ibi opi. secundam dictis sanctorum, & doctorum modernorum theologia magis consonam, & cōcordem. Huiusmodi autem sententiæ, & opiniones necessarii trahunt secum dubitationem, & formidinem, præsertim quado sunt discrepantes ad inuicem, & cōtrariæ. quod quidem sepiissime accidit, & eo casu illa opi. elegimus, pro qua plures doctores existunt, hoc est illam, quæ à maiori parte approbatur communem, vt dicit vocatam, intelligendo tamen iuxta infra dicenda, vt tradit Sylu. nuptia. libro 5. numero, 24.

SVMARIA.

- 1 Communis opi. an absolute illa dicatur, quæ pro se plures Doctores habet, & ponuntur quatuor opiniones.
- 2 Appellatio interposita coram maiori parte iudicum, valet.
- 3 Mortua maiori parte aliquorum, an remaneat in officio iudicis.
- 4 Factum à maiori parte, ab alijs seruari debet.
- 5 Auctoritas sola Doctorum, an faciat communem opinionem.
- 6 Et quomodo procedat.
- 7 Dignior, seu sanior pars dicitur respectu subiectæ materiæ.
- 8 Electio capituli generalis, quomodo intelligatur facta.
- 9 Personæ non sunt solum numerandæ, sed potius sententiæ ad videndum communem opin.
- 10 Opinio communis illa dicitur, quæ melioribus fundamentis, & rationibus est fundata.
- 11 Vnus de vniuersitate potest contradicere toti vniuersitati, si iustam causam habeat.

An melioris, saniorisve partis, aut quæ meliori nititur rationi, dicatur communis opinio.

Caput V.

ED quæro, an absolute dicatur communis opinio, & illa, quæ solum habet pro se plures doctores, an vero aliæ requirantur, hoc est, an attendi debeat numerus auctorum tantummodo, an etiam simul eorum zelus, & sanioritas, & auctoritas, & grauitas, & dignitas, & simili modo melioritas rationum, vt monet gl. in l. si vni ex pluribus. aias, Pomp. de re iud. & glo. si in c. ecclesia. 2. de elec. Et circa hoc recitabo quatuor opi. prima est, quæ videtur dicere sufficere numerum solum authorum ad faciendum cōmunem opi. adeo quod illa, quæ est maior num. dicatur etiam sanior, vt de clarat iura superius alleg. & habetur et in d. ecclesia. 2. de elec. ibi, maioris capituli parte habebat, per hoc debebat pars sanior reputari: cum vbi maior nu. est, zelus melior præsumatur. & in l. si. C. qui bo. ced. pos. ibi, pari autem quantitate debiti inuenta, dispari vero creditum numero, tunc amplior pars creditorum obtineat, ita vt quod pluribus placet, hoc statuatur, & in l. & summa de pac.

pac ibi. & sequatur maioris partis voluntatem, & in l. non distinguemus § cum in plur. de arb. facit tex. in l. 2. de decre. ab ordi. fac. ibi, non legitimo nu. decurionū coacto, & § ex testament. in l. tit. de fatid. tur. ibi, quæ maior pars elegerit. & tex. in ca. Romana. § ex quorum. de cen. lib. 6. ibi, vel de omnium, aut maioris partis episcoporum eiusdem provincie processerit consilio, & assensu. Hinc est, quod corā maiori parte iudicium appellari potest. clem. 1. de appel. Hinc querit Pau. de Ca. q. 2. 18. ad primū. vol. 2. an mortua f. maiori parte aliorum remaneat in officio superflites. Hinc & Hora. Nimirū infans paucis videatur, eo quod maxima pars hominum morbo iactatur eodem, & D. Hiero. in c. legitimus. 93. dist. Quid mihi profers vnus vrbis consuetudinem, quid paucitatem, de qua natum est supercilium in ecclesiam iudicas? illa enim auctoritas probat a contrario, & dicit gl. in c. ex parte. ver. 1. dicens. Quod maior pars facit, alij seruare tenentur, facit c. scriptum. de cle. ibi, nisi forsitan omnes, aut maior pars postulatum, & in c. ea enim. § hoc ius. 10. q. 2. dicitur maiori parte ibidem seruientū consentiente, & in c. per tuas, qui fil. sint legi. secundum communē opi. maioris partis vicinā. & in c. nec episcopi. de temp. ordi. maiori numero metropolitanus assentiat, & in ca. dudū. de elec. est casus, vbi attenditur nu. exclusa expressa sanioritate, sed dicit, q. nu. habebat adiunctum zelum. & per gl. j. l. 3. § ciuidem. de test. Bart. d. l. de minore. § tormenta. de quest. Soc. conf. 59. volu. 1. & est pulcher tex. in cle. exiui. § demū. de ver. sig. ibi illa, quæ a maiori parte capituli nu. (nulla zeli, vel meriti cōsideratione habita) fuerit celebrata, exceptione, seu contradictione alterius partis non obstante confirmetur, tandem hoc traditum habemus pro reg. in d. l. quod maior. ad munic. in d. l. aliud. § refertur. de reg. iur. Secunda opinio est quod videtur contra sufficere solam dignitatē f. auctoritatem & sanioritatem ad constituendum opi. communem. l. maiorem. de pac. d. c. ecclesia. 2. iunct. gl. de elect. vbi aperte dicitur quod illa est maior pars, quæ non numero, sed zelo & pietate nititur, quam conclusionem volunt procedere quādo ab vna parte est auctoritas, ab alia numerus par, quod tamen vix accedere posse, dicit Augu. in ca. in canonicis. 19. distinc. & nota f. quod sanior & dignior pars dicitur respectu subiectæ materiæ. Abb. ca. 1. de his quæ fi. a ma. par. Tertia opinio est quod nec num. solus, nec sanioritas sola sufficit, sed quod vtrunque requiratur copulatiuē, vt probatur expresse in d. c. ecclesia. 2. ibi eū ex Lateran. concil. in ordinationibus ecclesiarum maior, & sanior pars capituli exigatur, & statutum concilij generalis continet inter cetera vt is eligatur f. in quem omnes, vel maior, & sanior pars capituli consentit. & facit tex. in cap. j. de his quæ fi. a maiori parte capituli. ibi præualeat semper, & suam sortiat effectum quod a maiori, & saniori parte capituli fuerit constitutum. vbi Abb. nu. 8. & in c. ex ore. co. ti. ibi, intelligētes etiam te a maiori parte tam dignitate, quam numero eorum, quos eligendi ius constabat habere, electū fuisse, & in c. quia propter de elec. ibi, in quem omnes vel maior, & sanior pars consenserit, & in c. ea. de his quæ fi. a præl. ibi, si consenserit conuētus, vel melioris, & sanioris partis affuisse cōsensum. & vide ibi gl. Et hinc recte opinioni ad stipulat. sententia illa Pliniana, non debent solū numerari f. personæ, sed ponderari sententiæ. nil enim est ita inæquale, quā vbi impar est prudentia, sit par ius. & Thom. Ferrat. cau. 3. 1. dicit quod Communis dicitur illa quæ plures & grauiores complectuntur, & Alex. consil. 202. vol. 7. dicit quod communis opinio est illa pro qua sunt doc. maioris ponderis, & auctoritatis, & quod non attenditur numerus.

Quarta est opinio, quod nec numerus, nec dignitas attendatur, sed illa maior pars dicatur, & seu communis opinio f. quæ meliori nititur ratione. verba formalia glo. in c. si testis. ver. multitudo. l. 4. quæst. 3. elegantiss. in l. j. C. de vere. iur. enuclea. ibi, sed neque ex multitudine auctorum, quid melius, & æquius iudicator, cum possit vnus forsitan, & de terrioris sententiæ multos, & maiores aliquam in parte superare. & tex. in c. 1. de his, quæ fi. a maio. par. c. ibi, nisi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabiliter obiectū fuerit, & ostentum, & lob. carmen. in fin. de testib. ibi, non enim ad multitudinem respici oportet, sed ad sinceram testimoniorū fidem, & testimonia, quibus potius lux veritatis affluit, quæ verba reperiuntur registrata in ca. si testis. 4. quæst. 3. & c. nicen. 3. 1. distinc. vbi quod tota synodus laudauit sententiā vnus Paphnutij, vbi gl. dicit, quod vnus potest contradicere toti vniuersitati, si habet rationabilem causam, & glo. in verū. rationabiliter. in c. 1. de his, quæ fi. a maio. par. c.

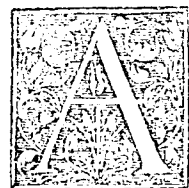
dicit, quod melior pars est illa, quæ maiori rationi, & pietati nititur, quæ omnia videtur concludere illam dici debere maiorem partem, & illam esse opinionem communē, quæ fultur maiori ratione.

S V M M A R I A.

- 1 Communis opinio secundum auctorem quomodo intelligi debeat.
- 2 Dignitas non consideratur in rebus prophanis ad dicendum Communem Opinionem, sed numerus non attenditur.
- 3 Maior pars quæ proprie dicitur.
- 4 Vniuersitas seu capitulum in dirimendis suis actibus quomodo voces dare debent.
- 5 Summus Pontifex an eligatur ab Illustriſſimis Cardinalibus per lupinos.
- 6 Suffragia in vniuersitatibus an melius sit dare palam, vel clam.
- 7 Electiones antiquitus solebāt fieri per voces, scedulas, bullas, palcas, & cartellas.
- 8 Communis opinio, an constet ex solo numero.
- 9 Sententia lata per eos de collegio singulariter non valet, sed oportet quod collegialiter consentiant.
- 10 Voces non ponderantur, sed numerantur.
- 11 Præsumitur minus pro toto populo, quā pro aliquibus prudentibus de populo.
- 12 Doctores grauiores an sint illi, quorum frequentiores sunt lecturæ, & approbationes in scholis.
- 13 Intellectus ad c. in canonicis. 19. dist.
- 14 Iuris consil. an differant inter se auctoritate, & grauitate.

Solutio precedentis questionis.

Caput VI.

ANTE QVAM declarem, quæ sit verior opinio ex prædictis quatuor, scias, quod communis opinio intelligitur eorum qui scire debent, & ad quos pertinet id, de quo agitur, & sic secundum materiam subiectam. nam cum loquimur de aliquo artificio, requirimus opinionem illorum artificum, si de aliquo articulo iuris statumus communi opinioni iuriconsultorum. Si de statu, dignitate, & prudentia alicuius viri, vel de approbatione alicuius, vel negotij, recurrimus ad communem opinionem vniuersitatis, & populi: ideo lectoris erit accommodare casus per nos adductos ad materiam subiectam, secundum eorum diuersitatem: non enim semper de communi sententia doctorum, noster est sermo, sed de communi opinio. cōiudicium, priuatorum, vniuersitatum, & ipsius etiam populi, ac vulgi. ideo nec mirandum erit si ex huiusmodi diuersitate diuersi resultabunt effectus, sique communē opinionem, quandoque etiam cum saniori iura coniungant. Hoc præmissis, & intellecto dicas pro solutione, quod numerus solus non sufficit, sed requiruntur simul, & copulatiuē dignitas, auctoritas, & sanioritas in collegiis, & capitulis ecclesiasticis, & etiam in vniuersitatibus secularibus, per gl. & Bart. & alios in l. Pomponius. de re iud. vt refert Abb. in d. c. ecclesia vestra. 2. qui dicit hanc rem esse communem opinionem, licet text. iuris civilis loquantur de solo numero. vnde forte propter id Fel. in c. cum omnes. col. 14. ver. modo ad intellectū. de const. dicit quod in actibus f. mere prophanis, attendatur numerus solus, quare cogitabis. Quando vero legitur aliquando illam censeri maiorem partem, quæ habet pro se numerum solum, vel sanioritatem solam, vel meliorem rationem, sunt casus particulares, vt suo loco videbimus. & idem Abb. in d. c. 1. de his, quæ fi. reprehendit gl. ibi. in ver. rationabiliter, quæ dixit, quod illa est maior pars, quæ sanior est, vide eū ibi, & in effectu dici potius debet contrarium, q. maior pars vtiq. est, & sanior. vt affirmat Doct. in supra citatis locis. Ex hac communi conclusionem, quod requiratur copulatiuē maior pars, & sanior, sequitur, quod in disponendis per vniuersitatem, seu capitulum, non debent dari voces per lupinos, quia tunc non potest apparere, quæ pars sit sanior, sed solū quæ maior respectu numeri, vt animaduertit Abb. in d. ca. ecclesia. 2. vlti. not. & tamen habetur in quadam Apostil. ad Abb. in loco præalle. quod per totum mādum practicatur, quod duntaxat

voce

voce siue per fabas, siue per lupinos. ita patet ad sensum & sic cum per huiusmodi vniuersalem practicam non possit apparere de aliqua sanioritate, sequitur attendendū numerum solum, immo in electione summi f. pontificis, quæ est tantæ importantiæ, amplissimus ordo Cardinalium, nō dat voces per lupinos, tamen nunquam auditum quod de alio eureretur, quā de numero ipso. cum etiam in effectu nihil aliud requiratur. c. licet. de elect. C. tamen 3. de leg. non omnino subscribit huic consuetudini, dum differit, an melius sit ferre suffragia f. clam aut palam in voce, ait enim: Nam ego in ista sum sententiā, quæ te fuisse scio, nihil vt fuerit in suffragiis voce melius, & deinde sub persona Quint. bona tua venia dixerim ista tua sententiā maxime & fallit imperitos, & obest sapissime Republic. cum aliquid verū, & rectum esse dicitur. & paulo post, Quis autē non sentit auctoritatem omnem optimatū tabellariam legem abstulisse quā populus liber nunquam desiderat idem oppressus, dominatu, de potestate principum flagitauerit? Itaque grauiora iudicia de potentissimis extant voce, quā ob rē suffragandi nimia libido in non bonis causis eripienda fuit perentibus, non latebra danda populo, in qua bonis ignorantibus, quod quisque sentiret tabella vitiorum occurreret suffragium. Si vis videre f. quod etiā in electionibus prælatorum, & officialium secularium processum fuerit per voces, scedulas, bullas, palcas, & cartellas. lege Boer. in sua 1. deci. Videtur ergo concludendum q. f. cōmunis opi. & maior pars constet ex numero solo inspectis generali consuetudine. & dum videtur, quod doct. vtriusque censuræ communiter concludat requiri numerū, & sanioritatem copulatiuē, id debet intelligi habuisse locum ante introductionē generalis consuetudinis de dando voces per lupinos, fabas & calculos, vel quando recederet ab aula vniuersalis consuetudo prædicta. Siue autem dicamus requiri numerum solū, siue sanioritatem quoque, scire debes quod neutro casu sufficeret sententiam eorum de collegio singulariter f. prælati, puta, quod quilibet consentiret in camera sua, sed oportet quod collegialiter consentiret. Abb. d. cap. quia propter. col. v. ver. vlt. etiam queritur. Sed quicquid sit in superioribus casibus, videtur posse indubitate statui, quod in conficienda communi opinioe doc. de qua principaliter noster hic tractatus loquitur, numerus solus, vt supra dictū est, attendatur, quia illi non congregantur collegialiter ad huiusmodi eorum sententias, & opiniones dicendas, nec tanquam collegium. nec tanquam singuli, quibus casibus iura requirunt etiam sanioritatem, sed eas proferunt singulariter, & seorsum quilibet in sua camera, & in sua cathedra, & in suis scriptis successiuis quoque temporibus. Item, & alia ratione numerus solus considerandus est in cōmuni opinioe doctorum, quia si in gestis per collegium vt a singulis intelligitur solus numerus, saltem secundum legistas. d. l. pōponius. de re iud. quanto magis in casu nostro, vbi doctores quidem tanquam singuli, absque vlla tamen forma collegij vel vniuersitatis, vel miscice, ac representati corporis in eorum opinionibus considerantur, similiter videtur habere minorē difficultatem quod solus numerus attendatur, quando statumus in communi opinioe populi, & vulgi, vbi voces nō ponderantur, sed numerantur, vnde remanebit firma resolutio communem opinionem, & maiorem partem generaliter dici illam, pro qua maior sit numerus licet non maius pondus. & D. Ale. in reg. prim. præsumptionum. præsumpt. 5. non dissentit ab hoc, dum ait, vbi maior est numerus eligentium, ibi etiam præsumitur maior zelus. postea subiungit quod est verum, maxime in electione facta per viros prudentes, quia naturaliter in eis melior opinio præualeat, alias in electione in qua interueniūt vulgares, videtur secus, per id quod notat Abb. in c. 2. de elec. vbi dicit quod præsumitur minus pro toto populo q. pro aliquibus prudentibus de populo: quia in toto populo reperiuntur multi viles nō habentes certum iudicium rationis, sed corruptibiles, & propterea præsumitur in toto populo aliquis qui non habeat sinceram fidem. Hæc illic. sed tenendo quod reddantur suffragia per calculos, videtur cessare hæc differētia eo magis, quod ipse D. præceptor libro. 4. pareg. cap. 17. dixit, apud nostrates doctores semper sacrosancta fuit communis opinio, & in consiliis publicis necesse fuit numerare potius quā ponderare sententias. nec illud dictum Ab. multum obstat, quia statim simul, quod minus præsumatur pro toto populo, propter illos qui non habent sinceram fidem, & tamen q. eius sententiæ sit sequenda, quia magis communis, cum maior pars

populi representat totum populum, etiam q. erret, non illi aliqui, q. præsumunt non habere sincerā fidem. concludendo tamen postea ipse D. Ale. in d. loco subiungit, & intellige cōmunem opinionem illam esse, nō quæ plures habeat auctoritates simpliciter, sed quæ plures grauiores habeat auctores. allegat capit. in cano. 19. distinc. l. diui. de iur. patr. l. penul. C. de cond. indeb. & sunt verba Fel. in c. 1. de consti. in vltima colūna, & sic in his verbis videtur subscribere tertiæ opinioni, maxime quoad opi. doctorum. declarat etiam ibi requiri, vt communis opinio sit approbata a doct. non incidenter, & vide ibi reliqua per eum, & alij etiam voluerunt illam esse communem, quæ constat etiam ex grauioribus doct. allegat Tom. Ferrat. caute. 3. 1. Alex. consil. 202. volu. 7. Ias. l. 2. C. de inst. & sublit. & alios de quibus supra in tertia opinioe. sed tenendo, quod cōmunis opinio doc. constitui debeat ex solo num. Responde breuiter omnibus cōtrariis. primo ad l. diui. dicas quod illi, quorum opinio fuit approbata ibi non erant grauiores alij habentibus diuersam opin. sed consideratus fuit numerus, vbi ait pluriū etiā iuris authorū & c. ad l. penul. C. de cōd. indeb. responde quod Imperator non sequitur ibi cōmunem, & sic numerū non respicit, sed forte veriorē, vel habentem pro se meliorē rationem. approbat. n. sententiā duorū, Pap. scilicet & Iuliani, reicit sententiā trium. Vlp. f. Marcelli, & Celsi. Item dū præcipit, quod dicantur grauiores f. illi doctores quorum frequentiores sunt lecturæ, & approbationes in scholis. arg. d. cap. in canon. 19. distinc. & eorū quæ ponit Barto. in l. 1. si 13 certū petatur, est aduertendum f. quod c. in canonicis. 19. distinc. loquitur in negotio fidei, in quo casu cōmunis error non facit ius, prout facit in interpretatione iuris civilis & canouici, nimirū si ibi non attenditur solus numerus. Itē approbatio ibi a pluribus, & grauioribus facienda intelligitur a pluribus, & grauioribus ecclesiis nō a personis singularibus, & sic illud. c. loquitur in casu diuerso a nostro, & probat contrariū. Ad Barto. in l. j. si cer. pet. responde quod si inducitur in illa parte, vbi loquitur de iuris cōf. certū est quod illi habebant auctoritatē, & grauitatē parem a principe, vt est notissimū, & approbavit infra statim, si adducitur vbi loquitur de doct. nostris, quorū scripta vocat magistrales probationes, dico quod in illis nullā requirit grauitatē. ad id autē quod frequentiores lecturæ, & approbationes reddant doct. grauiores, dico quod innumerabiles sunt doct. lecturæ quorū sunt æqualiter approbatæ, & frequentes in scholis. quoniam modo ergo inueniemus inter nos communem opinionem, si ex auctoritate, & grauitate p. debet quod auctorem iuriconsul. f. non differant auctoritate, nec grauitate, probat text. in l. ranta. §. has itaque leges. in fin. C. de vt. iur. enuc. ibi, legislatores autem vel commentatores elegimus, qui digni tanto opere fuerant, & quos anteriores pijsissimi principes admittere nō sunt dedignati, omnibus vno dignitate apice impartito, nec sibi quoque aliquam prærogatiuā vendicante. & paulo infra. Quid amplius, aut minus in quibusdam esse intelligatur, cum vna dignitas, vna potestas omnibus est indulta? & si dicatur ille tex. loquitur de iuris consil. æqualiter approbat ab Imperatore, sed inter doct. nostros vnus est grauior altero, concedam quidem in alijs, non autem in formando communem opinionem, quia iura & cōsuetudo contentantur de numero. finge reperiri duas opiniones contrarias habentes parem numerum doc. pro quolibet de his, scilicet grauioribus. vna tamen superet alteram vno tantum doctore, quis negabit illam dici debere cōmunem, quæ excedit in numero, quamuis contraria haberet se cum etiam ipsum Bartolum? vnde sub correctione tantorū patrum & præceptorum crederem opin. com. Doctorem & maiorem partem ex nume. simpliciter constare, vt experientia docet. Ferrat. in d. caut. 3. 1. & Alex. d. consil. 202. loquētes de grauitate nihil allegat. Imola & Ias. in l. 2. C. de inst. & sublit. de num. solo loquuntur.

S V M M A R I A.

- 1 Maior pars attendi debet. Extenditur pluribus modis.
- 2 Maior pars si est feudalitatis, omnia præsumuntur feudalia.
- 3 Fideicommissum ibi petendum, vbi maior pars hæreditatis adest.
- 4 Tutor quomodo possit se excusare a tutela, dicens, quod habet litem cum pupillo.
- 5 Tutor si non fuerit electus a testatore, is gerat, cui maior Com.opi. Tom. 4. EEEE

- 6 pars tutorum tutelam decreuerit.
- 7 Exceptio spolijs facti a tertio quando admittatur.
- 8 Fideicommissarius in quo loco sit conueniendus.
- 9 Socij debent habere vnum sigillum societatis, & penes maiorem partem extare debet.
- 10 Alienans maiorem partem rerum præsuntur facere in fraudem, ac si omnia alienasset.
- 11 Inimicitia quando dicitur capitalis.
- 12 Domini duo in solidum vnius castri, an ambo debeant ponere officiales, vel qualis.
- 13 Donans duobus pro indiuiso, ille qui habet maiorem partem potest offerre astimationem ei qui habet minorem partem.
- 14 Vniuersitas scholarium, quomodo dicatur Ecclesiastica.
- 15 Accidens quomodo denominet subiectum.
- 16 Possidens maiorem partem bonorum beneficij dicitur pacificus possessor.
- 17 Domicilium, in quo loco dicatur.
- 18 Ecclesia consecrata non debet amplius consecrari, nisi pro maiori parte fuerit combusta.
- 19 Ieiunus quo ad celebrandam missam, quomodo quis dicatur.
- 20 Vniuersitas si promiserit soluere, quando alia vniuersitates soluerent, quomodo intelligatur.
- 21 Decretum factum a maiori parte confœderatorum Principis valet, non obitante contradictione minoris partis.
- 22 Deliberatio in exercitu a maiori parte valet.
- 23 Error ex parte maiori plus attenditur, quam benedictio ex parte pauciori.
- 24 Error communis, quando facit ius.
- 25 Adducens communem opinionem pro se, debet scire veritatem esse contra se, & quomodo procedat.
- 26 Gestia secundum communem opinionem, non firmat officium, quia detecta veritate, est amouendus.
- 27 Opinio, & credulitas iniusta non firmat gestia.
- 28 Lex non fingit iniuste erratum validum.
- 29 Beatum id non dicitur, in quo quid mali reperitur.
- 30 Medici interrogati de vulnere mortali, & sint discordes, statim maiori parti.
- 31 Senatores in quo loco respondere debeant.
- 32 Habens plures habitationes, vbi citari debeat.
- 33 Iustitiam Imperator noster, quo tempore fuerit in humanis Titulis. C. de sum. trin. & fid. cath. & omnia iura sub illo contenta, quas contineant decisiones & casus, & numero, seq.
- 34 Apostolica disciplina, quænam dicatur.
- 35 Mandata a maioribus nostris tradita a nobis obseruanda.
- 36 Sedes Romana est caput omnium ecclesiarum.
- 37 Episcopi omnes beatissimi vocantur.
- 38 Reliquiæ, & corpora Sanctorum, quomodo sint custodienda.
- 39 Tit. de Episcopis & Clericis, cum omnibus iuribus declarantur.
- 40 Solemnitates martyrum quales sint.
- 41 Episcopi sub nomine beatitudinis, & gloriositatis nuncupantur.
- 42 Muri ciuitatum, sancti dicuntur.
- 43 Caput Ecclesiæ a Petro Apostolo sumpsit originem.
- 44 Pontifex semper præsente debet Ecclesiæ in remedium schismatum.
- 45 Homines nisi cogentur parere vni, se continuè in diuersas sectas diuident.
- 46 Gentiles Barbari fuerunt prudētiores istis euāgelistis nouis.
- 47 Hæretici nō negant Ecclesiam vocari corpus Christi, & significari per Arcam Noe.
- 48 Christus dicitur caput vniuersale, & militatis, & triumphantis Ecclesiæ.
- 49 Et secundum interiorem in fluxum gratiæ.
- 50 Caput orbis dicitur vbi est Ecclesia.
- 51 Pontifex dicitur caput Ecclesiæ eo modo, quo Princeps terrenus ieiunat dominum.
- 52 Christus parabolice, & similitudinariè, quomodo caput Ecclesiæ vocetur.
- 53 Christus, vt homo dicitur caput Ecclesiæ, & quomodo.
- 54 Anima quomodo insita sit in corpore humano.
- 55 Sensus omnes in capite sunt.
- 56 Pontifices successores Petri quomodo dicantur caput Ecclesiæ.
- 57 Christus quomodo plures nos per parabolas varijs nominibus nuncupauit.

- 57 In Pontifice tria sunt verba idem significantia, videlicet, summus Pontificatus, apex pontificatus, & fons sacerdotij.
- 58 Summum, id est, quo nihil est superius.
- 59 Apex quid sit.
- 60 Factum ex æqui-pollentibus, vti verè factum dicitur.
- 61 Pontifex (vt probatur) dicitur caput Ecclesiæ.
- 62 Petrus Apostolus, ex quibus verbis fuerit rector generalis constitutus, & Dux suorum fidelium.
- 63 Petrus an dicatur pastor omnium Christianorum, an gubernator, & caput, nihil refert.
- 64 Christus vocauit se pastorem, & caput Ecclesiæ.
- 65 Petrus fuit deputatus pastor necessaria causa.
- 66 Ecclesia semper fuit, & erit exposita insidijs Satanæ vsque ad consummationem seculi.
- 67 Auctoritas cælestis nō fuit data soli Petro, sed omnibus successoribus.
- 68 Oves Christi quales sint.
- 69 Quilibet quamuis vilis prouidet non tantum filijs natis, sed & nascituris.
- 70 Caput Ecclesiæ, tam dicitur Petrus, quam Christus.
- 71 Vicarius, & successor Christi dicitur caput mysticū visibile, assistens, & gubernans visibilem Ecclesiam.
- 72 Ecclesia habens duos pastores, non propterea dicitur monstrofa.
- 73 Duo capita diuersa in vna, eademque re admittuntur.
- 74 Vasallus an quis esse possit duorum dominorum.
- 75 Vasallus iurans fidelitatem domino, excipere debet Imperatorem.
- 76 Christianus subiiciendo se Pontifici, semper excipit subiectionem, & fidem in Christum.
- 77 Res emphyteutica duos dominos habet, alterum directū, alterum vtilem.
- 78 Subiectus alterius potest pluribus rationibus dici.
- 79 Ecclesiasticæ persone, quomodo fuerunt Imperatori subiectæ.
- 80 Palatium Imperiale factum dicitur voluntate diuina.
- 81 Statuta laicorum, & leges Imperiales, licet comprehendant clericos, & Ecclesias, non tamen id procedit in legibus specificè disponentibus super Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis.
- 82 Statuta facta a iudice incompetenti, non sunt seruanda.
- 83 Observantia legum denotat superioritatem erga constituentem.
- 84 Non subditus potest priuilegiari.
- 85 Leges, vel statuta cōcernētia peccatū non sunt obseruanda.

Ampliationes.

Caput VII.

CONCLUSIO siue regula prædicta quod attendi debeat communis opinio, & maior pars, & pluralitas, ampliat multis modis, extenditurque ad plures alios casus quam ad numerum. Primo in casu, i. quæritur de stat. hom. vbi Hermaphroditus estimatur eius sexus qui in eo præualeat. Secundò in traditis à doct. in c. & si perfocti s. de homicid. vbi iudicatur esse dies, vel nox, vel delictum commissum de die vel de nocte, secundum quod hora inclinatur magis ad vnum quam ad alterum. Tertio in c. si. de controuer. inter mas. & fem. ibi cum maior pars est feudalis, omnia præsumuntur feudalia. Quarto in l. fideicommissum. in prin. de iudi. ibi, vt ibi petatur fideicommissum, vbi maior pars hæreditatis est. Quintò propter litem quam quis cū pupillo habet excusare se à tutela non potest, nisi forte de omnibus bonis, aut plurima parte eorum controuerfia sit. Sextò si non erit à testatore electus tutor, aut tutelā gerere nolit, tunc is gerat, cui maior pars tutoriū tutelā decreuerit. l. 3. §. fina. de admin. tur. Septimò in casu. c. 1. de rest. spol. lib. 6. vbi exceptio spolijs facti a tertio admittitur quando criminaliter agit, & expoliatio fuit secuta de tota substantia, vel maiori parte. Octauò erit maior numerus hominum qui damnabitur, quā qui saluabitur: vt videtur concludere Card. in clem. 1. de sum. trinit. q. 12. per illa verba euāgelij, multi sunt vocati, pauci vero electi. & memini vidisse Ros. aur. super illis verb. in mixta cuidam dicto D. Thomæ in 4. differentē, quod erit maior numerus christianorum, qui saluabitur, quā qui dānabuntur. eo quia illud verbū pauci, nō est intelligendū cōparatiuè ad christianos dānandos, sed ad totū mundū qui vocatur ad fidē, nō tamē ad gloriā nec ad gratiam. Nonò oportet ibi fideicommissum.

- 7 rium conueniri, vbi vel domicilium habet, vel maior pars restituta hæreditatis habetur. l. qui ita. §. si. ad Trebel.
- 8 Decimò vt sigillum quo vsi sunt plures socij remaneat penes maiorem partem eorum. Bal. in rub. C. pro foc.
- 9 Vndecimò alienans maiorem partem rerum, præsumitur facere in fraudem ac si omnia alienasset. Bartol. l. nomen. §. filio. in fin. de leg. 3. post gloss. ibi in ver. omnia, & ibi Alex. in 10 apostill. Duodecimò, in inimicitia dicitur capitalis quando est causata à lite vertente super omnibus bonis vel maiore parte eorum. glossa in Authen. si testis productus. in ver. pecuniaria. de test. Alexand. consilio. 99. primo volumine. Ab. c. 1. de iud. Tertio decimò quando duo domini possident iurisdictionem certi castri pro indiuiso, & vnus habet maiorem partem alio, qui habebit maiorem partem, habebit ponere officarios. l. sancimus. §. ne autem communiōe includi, & ibi Bald. versicul. si habeamus commune hospicium, tu & ego. C. de donat.
- 12 Quartodecimò si donatur tres duobus pro indiuiso, ille qui habet in ea maiorem partem, potestatem habet offerendi astimationem ei, qui habet minorem partem. dict. l. sancimus. §. ne aut. C. de don. Quintodecimò, quoniam vniuersitas scholarium dicitur Ecclesiastica si maior pars sunt Clerici videtur tenere Fel. in ca. ex literis. de const. post alios quem videtur. Sextodecimò ad hoc vt accedens ad nomen subiectū, oportet quod ipsi subiecto cōueniat in totum, vel pro maiori parte, secundum Ioan. And. in c. sic. de verb. sig. in Nouel. per. l. legatis. §. si vnus. de leg. 3. vbi legatis seruis diuersorum artificiorum ille qui sciebat plura artificia cedit legato eius artificij, in quo plurimum versabatur. Decimoseptimò 15 qui maiorem partem bonorum beneficij possidet, dicitur pacificus possessor. glo. in Reg. Cancell. 33 & ponit Cassiad. 16 in suis Decis. Decimò octauò domicilium fortitur quis in loco, in quo maiorem partem rerum suarum possidet. Fel. c. dilectus. 2. de refer. in ver. domicilium. vbi de alijs requisitis ad fortiendū domicilium. Decimonoñ, vt ecclesiæ seō sacra iterum nō consecrerent nisi tota, vel pro maiori parte cōbusta fuerit. c. ecclesiis. cum glo. de consecr. dist. 1. Viginti simò quod ieiunus dicitur, quoad celebrandam missam, qui maior e parte noctis fuerit ieiunus. l. qui comedit ante mediam noctem, ita dicit Bertach. in suo trac. de episcopo. 2. parte quarti lib. nu. 68. allegat glo. in c. nihil. vij. q. 1. Viginti simoprimum quod communitas promittens soluere in terminis in quibus alie communitates soluerent, intelligitur quando omnes communitates vel maior pars solueret, & si maior pars non soluit totum, tenetur promittens ad illam ratam, quam soluit maior pars. per Paul. de Cast. consil. 153. vbi vide quādo aduenit tempus quo maior pars soluere debebat, an promissor teneatur, seu expectetur tempus solutionis. Vigintisecondum quod facit maior pars cōfœderatorum Principum, vel communitatum debet haberi ratum, licet minor pars cōfœderatorum contradicat, quia reguntur ad instar vnius corporis. Mart. Laud. in tract. de cōfœderat. Princip. 4. conclusu.
- 21 Vigintitertio etiam in exercitu, & in castris statuer sententiæ maioris partis. Casar. lib. 3. de bel. gal. loquens de Galba legato obfesso ab Heluetijs, dicit quod concilio celeriter conuocato sententiæ exquirere cepit, & recitatis aliquibus sententijs postea subiungit, maiori tamen parti placuit. Vigintiquarto in casu legis, domum. de contrahē. empr. ibi, vt si quidem amplior domus pars exusta sit non compellatur emptor perficere emptionem. Vigintiquinto ampliat etiam regulam, vt procedat in his que maior pars facit, & credit etiam errando. iuxta illud tritum, melius est errare cum multis, quam benedicere cum paucis. vnde etiam dictum est errorem communem ius facere. l. 3. in fi. de supel. le. leg. glo. l. Barbarius. per illū tex. de off. prat. & vide omnino Bart. per totā illam legem. c. inferius. in fi. cum sua glo. 3. q. 7. quæ glo. dicit, ecce quantum operatur communis opinio, & glo. in §. cum aliquis. inst. de testam. que dicit not. errorem probare, & communis error facit ius, vt patet de his 23 versibus. Error communis ius efficit, vt manifestat. Testificans seruus, qui liber credit esse, intelligit tamen semper prædicta in his que sunt iuris publici, & in publica persona, puta in indice ordinario, secus in Delegato, quia non sufficit probatio communis reputationis, vt per Nicol. Millis. in verb. error communis. intellige etiam quādo ille iudex, circa quem erratur est in possessione iuris, quod putatur habere. c. cōsultationib. vbi Abb. nu. 7. de iur. pat. vide deci. 14. de iur. patr. in ant. & glo. in c. ad probandum. de re iud. quæ di-

- cit, vnde cum communi opinione liber, & absolutus habeatur, & credatur quicquid interim facit, valet, & dixit Bal. in l. non mutat. de lib. cau. quod communis error, de quo in l. Barbarius. operatur tantum in temporaliter factis, non autem in spiritualiter factis. allegat Inn. in c. nihil. ext. de elect. Non habet tamen locum præfens ampliatio, quādo ille qui vult se contra communem opinionem iurare, debet scire veritatem esse contra communem opinionem. Nicol. Mil. in verbo, error communis. Itē non habet locum præfens ampliatio in tutoribus, & alijs administratoribus. Bal. in l. non omnis. §. si pupillus. si cert. per. Item non habet locum in eo, qui sciebat illum cōmunem errorem, & tacuit. Marf. plene in pract. crim. §. aggredior. nu. 33. & Baldus in l. 2. C. de feruitu & aqu. dicit quod in d. l. Barbarius. concurrunt tria, videlicet superioris auctoritas, communis error, & publica vtilitas. alleg. not. in auth. de Tabellion. §. penul. subdit tamē quod licet cōmunis opinio firmet gesta, non tamen firmat officium, quia detecta veritate est amouendus. alleg. not. per Inn. in d. c. nihil. & ad hoc, vt cōmunis error faciat ius, necesse est quod cōcurrat cōmunis opinio saltē maioris partis, vt tenet Specula. in tit. de testa. §. i. versiculo, itē quod est seruus. ver. qui se à ma. 26 iori. Et opinio, & credulitas non validat gesta, quando nō esset iusta, sed supina, quia lex non fingit errorum huiusmodi pro vero, sed pro errato vult haberi, cū supina ignorantia noceat. l. nec supina. de iur. & fac. ignor. & pro hoc videtur tex. secundum vnā lect. in l. Actuarios. C. de actuar. lib. xij. & quod voluit Saly in l. Zenodorus. C. ad Maced. & hæc omnia ponit Soc. in consil. 60. nume. 8. vers. circa quartum. vol. 1. Vigintiseptimò ampliatio in his, que perit Cic. in 5. Tuscul. vbi dicit, non enim licet his, qui laudē cū dolore petendā esse dicunt, negare eos esse beatos, qui illi adepti sunt. quamquam enim sint in quibusdā malis, tamen hoc nomen beati, longe, & late patet. nam vt quætuosa mercatura, fructuosa oratio dicitur, non si altera semper omni dāno, altera omni tempestatis calamitate semper vacet, sed si multo maiore ex parte extet in vtroque felicitas. sic vita non solum si vndique referta bonis est, sed si multo maiore, & grauiore ex parte bona pendens, bona recte dici potest.
- Vigintioctimò, & in alijs quæ idē libro, v. de finibus. 23 attenditur si qua in vita est aliquid mali, ea esse beata non potest, ne fege quidē igitur spicis vberibus, & crebris, si aueniā vspia videris, nec mercatura quætuosa si in maximis lucris parum aliquid damni contraxerit. An vsquequaque aliter in vita, & non ex maxima parte de rota iudicabit? an dubium est, quin virtus ita maximam partem obtineat in rebus humanis, vt reliqua obtinet? & infra. semper enim ex eo, quod maximas partes continent, latissimeque funditur tota res appellatur, dicimus aliquē hilarē viuere, igitur si semel tristior effectus est, hilaris vita amissa est? Vigintioctauo, & ea etiam que Horatius in arte poetica, Verum vbi plura nitent in camine non ego paucis Offendar maculis, quos aut incuria fudit, Aut humana parum cauit natura, & infra. quandoque bonus dormitat Homerus. Verum opere in longo fas est obrepere somnum. Vigintinono ampliatio quod ea videntur esse in fundo quæ maiore parte anni ibi sunt. l. cum de Ianionis. §. fabinus. de fundo instructo. ibi quæque ibi maiore parte anni morari &c.
- Trigintio si eligantur Medici qui videant, & referant an vultus sit morrale vel cicatrix sit remanens, & sint discordes, statim dicitur maioris partis. vt referunt post alios Angelus & Arim. in tractat. maleficiorum in versiculo, vna aia percussione, per discidium totius illius capitis, & idem debet posse dici de alijs artibus, & artificibus.
- 30 Trigintio primò quod tenatores in pecuniariis causis, & prouincijs vbi larem fouent, aut vbi maiorem bonorum partem possident, & aliquid versantur, respondebunt. l. tenatores. vbi tenat. vel clarif.
- Trigintio secundo in casu. l. maiorem. de verb. signi. vbi de maiori parte temporis.
- Trigintio tertio item ampliatio ad maiorem partem temporis non solum quoad tempus ipsum, puta quo ad annum, sed etiam quo ad alia loca, vt vult Ioan. An. in clem. causam vero communem de elec.
- 31 Trigintio quarto quod qui habet plures habitationes debet citari ad eam, in qua pro maiori parte anni habitat. argument. eorum quæ tra. sit Bar. in dict. l. cum de Ianionis. §. fabinus. de fund. instruct. & in l. 2. §. prator. de no. oper. nuncia. in ij. colum. Ex his vltimis ampliacionibus satis constare videtur attendenda, & sequenda esse ea quæ pro maiori parte.

te temporis obseruata fieri. Quo stante non parum est mirandum, unde sit quod moderni hostes Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ nolunt acquiescere his, quæ circa religionem pro maiori parte temporis, quo Christus natus colitur, credita, & abique vlla temporis interruptione vsque in præsentem diem ab vniuersis Christianis intacta illibata, que custodita fuerit. Id certè repugnat cõmuni sensui hominum, repugnat naturali rationi, repugnat sacris literis, quemadmodum innumerabiles nostra tempestate Theologi in eruditissimis piissimisque eorum scriptis docuerunt, vt mihi non sit opus rem tam arduam, & iam actam agere, ac nequaquam mea profel. ne uice propofiti. Illud tantum modo ad me pertinere arbitror ex Iustini Sacratissimi Principis sanctione probare ipsam Pontificis ecclesiæ que Romanæ potestatem, dignitatem, illiusque dogmata, traditiones, instituta, que hostes nostri in sensum reprobum traditi dum pro nihilo habent, ac penitus tollunt, ecclesiasticam uero ordinem omnem conturbant & subuertunt, & quidem nostra hæc machinatio (aut ego fallor) tanto magis eos confundet cum nõ diuinarum scripturarum oraculis, non Theologorum testimoniis, non conciliorum inuincibili auctoritate, que omnia ipsi inuerecunde negare solent, sed solis Imperianibus prophanisque vt ita dicam, legibus (neque enim alia arma nobis subministrat armamentariu) debellatos, sed videbunt. Non alii igitur armis quam Imperatoris legis uoce ab vniuerso Christiano orbe, & ab ipsismet aduersariis eorumque maioribus plusquam per mille annos, & sic pro maiori temporis parte christianæ ueritatis obseruata, bellum nobis parandum est de uictoria non dubij nisi forte ipsam quoque sacrarum legum uenerandam potestatem & locum à maiori parte temporis, penè ex natura fontibus hauitum negare sint ausuri. Prohibet Iustinianus princeps, qui fuit circa annum Christi nati quingentesimum, nequis priuatus publicè audeat de summa Trinitate, fideque catholica contendere Rubr. C. de sum. Trinit. & fid. cat. quo ergo ausu isti per plateas, & Tonstrinas ab indoctissimis quotidie legi tam Sanctæ contraueniri permittunt? In l. i. ubet omnes populos uersari in ea religione & fide, quam Petrus Apostolus tradidit, & vsque ad sua tempora credebatur & docebatur, & appellat ibi Apostolicam disciplinam id quod suo tempore credebatur, cum tamen Apostoli per quadringentos annos ante mortui essent, ad ostendendum, vt id obiter dicam, apostolicam disciplinam esse quoque illam, quæ non in libro Euangeliorum tantum, sed & quæ in sanctis quoque patrum institutis obseruatur, traditur iuxta. capitulum illud. 3. quæ sit. 7. ubi sunt uerba Augustini in l. secunda, mandat obseruari tradita à maioribus. In epistola, nos reddentes, scribens ad Papam dicit. Nos reddentes honorem Apostolicæ sedis, & uelut sanctitatis. & paulo infra dicit, honorantes uestram beatitudinem, appellatque ipsum Papam patrem, seque subicit sedi Apostolicæ, dicitque eide subiecisse Sacerdotes & ecclesias orientis. ibi quoque habetur quod Sedes Romana nã est caput omnium ecclesiarum, acceptat quatuor cõcilia: Hipotium, & Demetrium Episcopos uocat beatissimos, Patriarcham Constantinopolitanum sanctissimum, & aperte dicit quod sequitur sedem Apostolicam. Quare inferior ei dici debet, vt not. ibi glo. & tandem omnes episcopos vocat beatissimos. in uiltimâque parte eius epistolæ ubi quæque incidit sermo Apostolicæ doctrinæ, fit quoque mentio Sanctorum Patrum, & tandem ibi dicit: in hac ueneratione Apostolicæ sedis cuius principatum conseruatis in omnibus, uocat ecclesias sacrosanctas. in Rubr. de sacr. sanct. eccle. magnôque cum zelo, pertractat tam anxie de rebus priuilegiisque earum. in l. 2. & 3. tam piam gerit curam de reliquis corporibusque sanctorum martyrum. isti autem quomodo illa conculcant? In l. placet, tractat de immunitate ecclesiarum, quo colore isti eas spoliant? In l. omni, mandat seruari canones ecclesiasticos antiquorum. in l. priuilegia. abrogat leges Imperiales factas contra canones. In lege generali, tam curiosa habetur cura Sactimonialium, & in l. si quis tit. sequentis iniungitur capitalis pœna eas, nedum uolanti, sed tantummodo attentanti. idem in l. raptores Titul. sequentis. isti autem eas protituere presumunt. In l. iubemus, prohibetur alienatio rerum ecclesiasticarum, & in l. sancimus, prohibetur etiam earum pignoratatio, illa uero isti in priuatos usus manu sacrilega conuertere. In lege sancimus. 2. habetur immunitas ecclesiarum, vt sit diuersitas inter diuinas res, & humanas, isti nullo habito discrimine, omnia confundunt. Tractat deinde par-

ticulariter de episcopis & clericis, eorumque priuilegiis. In lege prima, eximuntur à muneribus extraordinariis, & ab hospitandis militibus. In l. 2. eximuntur à fordidis muneribus. In l. sed neque, detestantur clerici, & monachi, qui uxores ducunt, & in l. cum qui. eis interdicitur etiam cohabitatio mulierum affinium. qua fronte ergo dicunt christianos omnes esse sacerdotes, quæ impudentia sacerdotibus uxores adiungunt? in l. presbyteros, describuntur singuli ordines ecclesiastici, quos Sancta Ecclesia semper habuit, & hodie habet: presbyteratus, diaconatus, subdiaconatus, exorcistatus, lektoratus, hostiarius, & Acolitatus, quid est quod illos isti nihil faciunt? In lege si quis in hoc genus, cū Auth. supposita, mandat uindicari sententia capitali iniurias importatas ecclesiis, sacerdotibus, & cultui, & turbatoribus sacrorum mysteriorum, & celebrare prohibentibus. Dij boni nonne isti omnes rei capitis sunt? In lege, decernimus, maxima habetur cura de cruce, & reliquiis sanctorum. Item in l. secunda, C. de fer. habetur de solemnitatibus martyrum. Adest rubrica prohibitiua nemini licere signum Saluatoris humi scribere, uel pingere, in ceteris ergo locis licebat, vt exceptio firmet regu. in contrarium. l. nam quod liquida. de pen. leg. sed quis istos docuit sanctorum imagines, præcipuè autem ipsius sancti sanctorum passim abradere? In authenticis tractat de monachis, ubi, & de Monasteriis, & quod monachi abstineant à nuptiis etiam in minoribus constituti: illi uero dissipauerunt monasteria. In Authen. de non elig. 2. nub. arcentur Bigami ab altari. Item de ordinatione clericorum, in titulo quomodo oporteat episcopos, & ceteros clericos ordinari, illi reiciunt ordinationem uolentes omnes esse sacerdotes. Prohibet alienationem & permutationem rerum ecclesiasticarum. In Authen. iusiurandum quod præst. ab his qui admini. accip. ponitur forma iuramenti iudicis, in qua non solum per Deum, sed etiam per Virginem Beatiſsimam Mariam, per Sancta Euangelia, & per Archangelos iuratur. quid ergo ipsam virginem cum aliis beatis in honorarunt, cultumque debitum illis subtraxerunt? Item in Rubr. ut ecclesia Romana centenaria gaudeat præscriptione, concessum uideamus Roman. ecclesiæ amplius priuilegium quam aliis ecclesiis. quod quidem non fecisset Impera. si illa non esset eminentior & excellentior, sed æqualis ceteris ecclesiis, vt falso prædicant aduersarij. Et in nigro ita exorditur, vt legum originem anterior Roma sortita est, ita & summi Pontificatus apicem apud eam esse nemo est qui dubitet. quid ad hæc dicunt? Si inspicimus interesse, cuius magis interest apud Romam non esse summi Pontificatus apicem, quam Imperatoris? Si dignitatem testis, quis Cæsare dignior? Si possessionis longitudo, iam & ante per mille annos hæc de summo Pontificatu tradita reperiuntur. In authen. vt nullus fabricet oratorij domos sine episcopo, tractat de cultu ecclesiæ & de luminariis, & ibi eruditissima episcoporum præminentia. In authen. hæc constitutio interpretatur. piissimè de monasteriis disponit, & moniales appellat mulieres Reueren. In Authen. de Monachis appellat Abbates reuerendissimos. Quid ergo est, quod tâ delicatas aduersarij habeant aures, vt audire non queant sanctæ Romanæ Ecclesiæ summos prælatos à nobis uocari reuerendissimos, cum idem Iustinianus sacratiss. Imperator, ipsos etiam Archimandritas, immo, & synodum, Abbates, & Monachos, & Monachas, ac inferiores clericos tali nomine honoret, vt per discursum supra allegatarum legum, & constitutionum facile est inuenire. præsertim in epistola inter claras, & in lege, cum clericis. C. de episcop. & clericis. quos tandem se ipsos faciunt, nunquid maiores ipsi sunt Imperatore? Sed magis mirandum est quomodo isti scandalizentur audiendo nos uocare pontificem Romanum sanctissimum, & beatissimum, cum idem met Iustinianus eundem his encomiis exornet in Authen. vt Eccle. Roman. cen. an. gaud. præscript. quin, & his, & dignioribus, nedum Pontificem ipsum, sed, & episcopos particularium ecclesiarum uocet nominibus, vt iam dixi. nunquam enim eorum quemquam alloquitur uel salutat, nisi sub nomine Beatitudinis & uel sanctitatis, immo etiam gloriosissimos episcopos dicit. l. nemo. C. de episcop. aud. Vel dicant isti quæso, quare etiam non offenduntur quod huiusmodi epitheta attribuantur rebus inanimatis: nam in lege tertia. C. de sum. trinita. & uerbs Constantinopolitana uocatur sacratissima, & sacrosancta, & legati, & Muri ciuitatum sancti dicuntur. in l. sanctum. cum sequen. de rer. diuis. & statua principis uocatur sacra. tor. titulo. C. de his qui ad

qui ad stat. confug. & Vlpi. ff. de obseq. à liber. præst. dicit liberto, & filio semper honesta, & sancta persona patris ac patroni uideri debet. Sed ultra Iustinianum nonne Hieronymus scribens ad Augustinum episcopum appellat eum Papam sanctum, & beatissimum? & scriptura dicit, ego dixi quia Dixeris, & filij excelsi omnes. Item quo ad primatum Petri & eius successorum ab eis tam audenter negatum quando nullam ex prædictis auctoritatibus habemus. præcipuè in l. 1. & in epist. Nos reddentes. C. de sum. Trinit. & in Authen. vt eccl. Rom. cent. gaud. in princ. nobis quasi sufficeret ratio præsentis ampliationis, quod scilicet pro maiore parte temporis, immo pro toto tempore ex quo fundata est ecclesia à Christo in humanis agente Romanus pontifex eiusdem ecclesiæ caput prædicatur, nec aduersarij probare ualent cõtrarium. facit item & alia ratio, Romanum pontificem præfuisse semper, & præ esse debere ecclesiæ in remedium, uidelicet Schismatum, capite. n. constituto schismatis tollitur occasio, ait Hier. lib. primo con. Iouin. quæ schismata propter naturalem facilitatem hominum ad dissentiendum quotidie pullularent. dicit. l. si vnus. §. principaliter. de arb. nisi enim cogeretur homines subesse, & parere vni, se continue in diuersas sectas diuiderent, & sic ad se vnusquisque trahens ecclesiam Christi rumperet. cap. legitimus. 93. distinct. de quo supra lib. primo. cap. 8. in fin. & experientia hoc manifestat, quia ecclesia etiam cum capite non est immunis à scissuris, non tamen etiam caret remedijs: sed nonne etiam gentiles Barbari habuerunt inter sacerdotes suos Principem? certe sic, unde fuerunt prudentiores istis euangelistis nouis, lege Cæsarem lib. 6. de bel. gal. ubi loquens de Druidibus. i. sacerdotibus qui rebus diuinis intererant, qui sacrificia publica ac priuata procurabant religiones interperabantur. His aut (inquit) omnibus Druidibus præest vnus qui summam inter eos habet auctoritatem. hoc mortuo si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit, at si sunt plures pares suffragio Druidum eligitur. apud Romanos quoque erat Rex sacrificulorum, & in collegio Pontificum, Pontifex maximus. Item facit & alia ratio, quia nullus quantumuis hereticus negat (neque enim potest) ecclesiam uocari corpus Christi, significari per arcam Noe, & per nauim, sed quomodo stare potest corpus illud sine capite? sine principe Noe? nauis sine gubernatore? Nec dicatur quod ecclesia habet quidem caput, sed solum Christum, ne alias appareat biceps, si asseramus Petrum, Petrique successores esse caput eiusdem, quia respondetur quod Christus est caput, & Papa est caput, exclusa omni absurditate, & monstruositate, vt ex infra dicendis. Sciendum est igitur quod Christus dicitur caput vniuersale, & militatis, & triumphantis ecclesiæ, iuxta illud, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, & ipse est ante omnes, & est principium, & primum tenens. Colof. 1. & Dominus, fundator, & fundamentum eiusdem ecclesiæ, dicitur etiam caput ecclesiæ secundum interiorem influxum gratiæ, in quantum Deus quidem per auctoritatem, in quantum homo uero instrumentaliter, si quidem eius humanitas est instrumentum deitati coniunctum. Item quia est caput & orbis in quo continetur ecclesia, & quia ex uiuorum & mortuorum, quia est principium & finis portans omnia uerbo uirtutis suæ, per quem omnia facta sunt. utique & ecclesia ex quo omnia, in quo omnia, qui est omnia in omnibus cui data est omnibus potestas in cælo & in terra, item est caput ecclesiæ eo modo (si tamen licet cælestia cõponere terrenis) quo princeps terrenus uocat se mundi dominum in l. de precatio. ad l. rhod. de iac. illud enim intelligitur quoad generale protectionem & principaliter, non tamen destruens dominia particularia. Et in hoc sensu satis constat Christum dici caput ecclesiæ parabolice & similitudinarie (vt dicit scriptura de libro quod habet caput: psal. 39. in capite libri scriptu est de me. sicut ecclesia eadem ratione uocatur corpus. Magis autem apposite Christus ut est homo & secundum formam serui dicitur caput ecclesiæ, & ecclesia dicitur esse illius corpus, quàm secundum naturam diuinam ratione conformitatis nature (oportebat enim illum prr omnia assimilari fratribus) ut sic uis naturæ sint caput & corpus. sicut enim anima totum corpus nostrorum animat, & uinificat, sed in capite sentit, & uident, & audiendo, & odorando, & gustando, & tangendo, in ceteris autem membris tangendo tantum, & ideo capiti cuncta subsunt ad operandum, caput autem supra collocatu est ad cõsulendum, sic vniuerso populo sanctorum, tanquam vni

corpore caput est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus ipse igitur est caput, ceteri uero membra, quia in ipso est omnis gratiarum plenitudo sicut in capite omnes sensus, in ceteris uero quædam partes gratiarum distributæ sunt iuxta mēsuram vniuscuiusque membri, & ipsa vniuersa regit, omnia uero membra illi adhærent. Sed successor Petri non est hoc modo caput, sed membrum ecclesiæ sub capite Christo, est tamen caput ecclesiæ militatis alio quodammodo, hoc est dux, rector, & gubernator illius. ea enim ratione qua ecclesia, & vniuersitas fidelium uocatur mystice corpus, cõueniens uidetur illum, qui huic præest corpori, uocari quoque caput, vt sermo habeat cõsonantiam & decorem. huiusmodi enim concinnitatem ipse quoque D. Iesus seruare solitus est in parabolis, nam dum uocat suos fideles sub nomine ouium, uocat & se pastorem, si dicit illos palmites, dicit se uitem. Sed aduersarij negant vsquam probari Petrum & eius successores esse caput ecclesiæ, nos uero profitemur id maxime probari ultra iam dicta infra scriptis auctoritatibus, rationibus, & exemplis. Primo in Authen. vt eccl. Roma. cen. an. gaud. præscript. in princip. sic enim ibi exorditur Iustinianus, vt legum originem anterior Roma sortita est, ita & summi Pontificatus apicem apud eam esse nemo est qui dubitet, unde & nos necessarium duximus patriam legem, fontem sacerdotij spirituali nostri muniminis lege illustrare. Animaduertenda enim sunt hæc tria uerba & summum Pontificatum, apicem Pontificatus, fontem sacerdotij, quæ quidem æquiualent & æquipollent uerbo caput, & idem omnino metaphorice significat. summum enim ut inquit Cic. id dicitur quo nihil est superius. quod etiam declarat eius antithetõ quod est infimum. sic Iupiter summus dicitur. similiter apex & designat cuiusque rei summam & excellentiorem partem. Cic. apex senectutis est auctoritas. fons etiam per metaphoram denotat cãm, originem & principium rei alicuius, sed cū hæc uerba ut dixi, æquiualeant & æquipollent uerbo illi caput, succedit regula trita quod non refert quid ex æquipollentibus fiat uel dicatur. l. si sub vna. cum gl. de uerb. obli. si sub vna, inquit ibi Pau. significatione diuersis nominibus ea res quæ in stipulatione deducitur, appellatur, non infirmat obligationem si alter altero uerbo utatur. & glo. exemplificat ibi in eo qui stipulabatur ab aliquo tres solidos, & ille respondit se daturum denarios triginta sex, quod non uitiatur stipulatio, & Florentinus in l. quæ extrinsecus. eo. tit. stipulanti denarios, eiusdem quantitatis aureos spondendo obligaberis. uide quæso de qua magna relitigamus, nempe an Roma sit urbs à Romulo condita, uel scœnũ sit herba sicca, ex quo in controuersiam ponitur, an ille sit caput ecclesiæ, qui est summus pontifex, qui habet apicem pontificatus, qui est fons sacerdotij. Secundo probatur Pontificem Romanum esse caput ecclesiæ in Epist. nos reddentes. C. de sum. trinit. ubi Imperator scribit ad Papam ibi, vt uestra inuereat sanctitati, quæ (referendo secundum gloss. ibi, ad Roman. ecclesiam) caput est omnium sanctorum ecclesiarum, certè si nihil aliud uerunt aduersarij quàm locum facientem mentionē de capite in specie, uicimus. Tertio probatur Io. 20. cum dominus Iesus dixit ter Petro, pasc oves & agnos meos, negari enim non potest quin tuus constituerit Petrum gnalem rectorem & ducem suorum fidelium. (nūquid enim Deo est cura de bobus, & pari rōne de ouibus, ut ait Paulus) sicut ergo oves ibi sumuntur pro ecclesia, ita cogimur dicere quod pascere stet pro gubernare, & is ad quem dicitur pascere, constituitur rector. Nil ergo diit ad dicas Petrum cõstitutum pastorem ouium Christi, a gubernatorem & caput fidelium, nisi quantum distat sermo figuratus à sermone proprio per Regulam equipol. de qua supra. Quarto probatur sic, in lege euāgelica ille qui est pastor omnium, est etiam caput ecclesiæ, exemplum habetur de Christo. Petrus ergo qui ordinatus fuit pastor ouium, est etiã dicendus caput ecclesiæ, est tamen notandum quod sicut Christus est alio modo caput quam sit Petrus ut uisum est, ita & nullo modo pastor, ipse enim est pastor qui ponit animam suam pro ouibus, & illis uitam donat æternam, Petrus uero est pastor qui tantummodo pascit. Et quando hæc inficiari non queant, nemo tamen audeat dicere quod Petrus fuit quidem caput & pastor, sed ipse solus & non eius successores, quia respondebo quod hoc dictum est nimis periculosum, cum Iustinianus in supra citatis locis testimonium reddat, Petri successores fuisse paris potestatis, & à Iustiniano vsque in præsentem hodie. Com. opin. Tom. 4. EEEEc 3

ram id verissimum videamus. Præterea non est dubitandū
 65 quin D. Iesus deputauerit Petrum pastorem ex magna &
 necessaria causa, vt. I. eius oues protegerentur à lupis, incu-
 beret ergo necessitas aduersarij probandi, quod post obitu-
 tum Petri huiusmodi causa cessasset si uellent obtinere po-
 testatem finitā cum Petro, vt sic cessante causa institutionis
 66 pastoris, cessaret quoque institutio. sed cum ecclesia sem-
 per futura sit exposita infidijs satana vsq; ad consummatio-
 nem seculi, (aduersarij enim ille noster diabolus semper
 circuit quarens quem deuoret) non possumus dicere eam
 vnquam vacare pastore, qui licet hodie sit Pius, cras Grego-
 rius, vnus tamen pontificatus est. arg. l. meminisse. de offic.
 procon. vbi ait Vlpia. Meminisse oportebit vsque in aduē-
 tum successoris, omnia debere proconsulē agere cum sit
 vnus proconsulatus, & utilitas prouinciæ exigat esse ali-
 quem negotia sua prouinciales explicent, sed si prouin-
 cia vna terrena exigit aliquem per quem prouinciales nego-
 cia sua expediant, iudicent infantes & anicula, an vni-
 uersalis ecclesia Christi id exigat. Corroboratur etiam a-
 67 lia ratione, non solum Petro, sed successoribus quoque
 tributam potestatem. Certum est, quod Christus commenda-
 uit Petro oues suas. i. fideles in illis verbis: pascere, &c. vt
 68 sapius dixi. Sed oues Christi non intelliguntur esse illi so-
 li fideles quibus ipse coram loquebatur, sed omnes qui cre-
 dituri erant vsque ad diem iudicij, vt probatur Ioan. 10. vbi
 Dominus loquens de ouibus suis dicit, animam meam po-
 no pro ouibus meis, vitam æternā do illis. clarum est. n. D.
 Iesum non posuisse vitam pro illis solis credentibus: qui eū
 audierunt, nec illis solis dare vitam æternā, sed omnibus
 fidelibus qui futuri erant vsque ad consummationem secu-
 li quantum est ex parte sua, & quo ad sufficiētiā, & valo-
 rem meriti, & satisfactionis suæ, ergo commendando oues
 suas Petro instituit officium perpetui pastoratus & vniuer-
 salis, & ordinarij quemdam pastorem, adeo vt per totum
 labentis seculi spacium aliquis semper esset, qui fideles cō-
 mendatos haberet, &c. Sed quia Petrus non poterat sem-
 per viuere, & quia commendatio non fiebat intuitu Petri,
 & non erat personalis, sed fiebat intuitu rei cōmendatæ ec-
 clesiæ, scilicet quæ est perpetua in hoc seculo, necesse est fa-
 tura illam commendationem non præsentia tantum, sed
 futura quoque respexisse, & consequenter transiisse ad
 69 Petri successores. Vterius cum quilibet faber & rusticus,
 & negotiando & testando prouideat nedum filiis iam na-
 tis, sed etiā descendētib; & nascituris in infinitum cū tu-
 toribus cum fidei cōmissis, & substitutionibus, & alijs huius-
 modi: quis audebit credere quod D. Iesus non gesserit curā
 de credentibus suis, qui successuri erant illis quibus præfe-
 rat Petrus cum in horas pro illis etiam oraret: iuxta illud,
 non solum oro pro eis, sed pro illis etiā qui credituri sunt.
 70 Vterque ergo est caput ecclesiæ militantis & Christus, &
 Petri successor sicut dictum est in initio, nec tamen ipsa de-
 formitate vlla afficitur ob hæc duo capita: quia Christus est
 caput nedum ecclesiæ, sed & visibilium, & inuisibilium. ca-
 inquam spiritualem vitā, ac sensum interne influens, con-
 seruans, & informans terrenam, & celestem Hierusalem
 secundum omnem locum tempus, & statum, toti ecclesiæ
 71 propria virtute præfidens, eius vero vicarius & successor
 est caput mysticum, visibile asistens, & gubernans solā vi-
 sibilem ecclesiam secundum determinatum tempus sui pō-
 tificatus, vti Christi vices in terris gerens sub ipso pastorem
 pastore D. Iesu Christo. Quemadmodum eadem ecclesia
 72 non est monstruosa & duos habens pastores, Christum qui
 dixit, ego sum pastor bonus, & Petrum cui dictum est, pascere
 oues meas, nec monstruosus est exercitus qui habet duo ca-
 pita, Regem, & Ducem, neque grex qui habet etiam duo
 capita, dominum, & pastorem. Nec mulier cui Christus, &
 vir caput est, vt in epistolis Paul. ad Corinth. ad Ephes. & ad
 Colos. vbi toties inculcat virum esse caput mulieris, quia
 73 huiusmodi duo capita sunt diuersa, & compassibilia, di-
 uersaque habentia officia, & vnum est principale, aliud sub-
 alternum, vnum independens, aliud vero dependens. pos-
 sunt namque omnia prænarrata in genere suo vtrique ca-
 piti subesse absque vlla iuris, vel facti repugnantia. Ad exē-
 74 plum eius qui est vasallus & duorum dominorum, de quo
 per Specu. in titu. de feud. q. 1. 1. & 12. & aduocati, & medi-
 ci qui duobus obligant eorum operam, de quibus per Ioā.
 Andr. in Reg. contractus, in mercuriali. & obiter dicendum
 75 videri quod quemadmodum quis constituendo se va-
 fallum alicuius domini, & in omni sacramento fidelitatis,
 semper Imperator nominatum excipitur. l. imperialem. in

fin. de prohib. feud. alien. per Feder. ita etiā quilibet chri-
 76 stianus & subiiciendo se, vt tenetur, domino Papæ semper
 excipit subiunctionem, & fidem in Christum, cui ea debetur
 cum tota Trinitate vt continet symbolū, & qua ratione in
 77 re emphiteotica, & feudo adesse vnus directus dominus,
 adesse & alter utilis, sic videtur posse dici quod dominus Ie-
 sus habeat in ecclesia directum dominium, pastor Rom. pa-
 storem curam, exteriorēque gubernationem pro vsu
 habeat. Potest quoque adduci exemplum de illo qui subii-
 78 citur & nō solum duobus, sed etiam pluribus, puta ratione
 originis, incolatus, studij, militiæ, mercaturæ, beneficij ec-
 clesiastici, maioris partis bonorum, delicti, contractus, & si
 Romæ reperitur, & similia de quibus Doc. loquuntur
 ad libertatem extra, de for. comp. per totū. Nec plura nobis
 nunc concurrunt denotantia non Christum, & Petrum so-
 los, sed etiam quemlibet eorum successorem pontificem
 Rom. fuisse, & esse caput militatis ecclesiæ. Cetera petuntur
 ex thesauris Echij, Rossensis, Castrētis, Pighij, Verati, Dried.
 Illust. Cardinalis Varmien. & aliorum. Quauis ergo aduer-
 sarij seipos, temere quidem, exemptos à canonicis, & ec-
 clesiasticis constitutionibus iactent, & ob id pœnis illarum
 rum obnoxios se negent fateri, tamen coguntur humana
 rum legum vltionem eos expectare, quibus velint nolint
 (nisi tanquam bruta sine lege volunt esse) subiici noscuntur
 nec desperandum est quādoque Imperatorem christianū,
 qui sanctæ Romanæ ecclesiæ miles, defensor, & aduocatus
 existit, de eis dignum sumpturum supplicium, postquam tā
 impudenter abiecerunt post ecclesiasticas, Cæsareas quo-
 que leges, consuetudinēque optimam legū interpretē,
 & ea quæ pro maiori parte temporis, in mo quæ toto tem-
 pore christianæ religionis vniuersaliter recepta fuerūt. Ne
 autem rudibus lectoribus scrupulū iniectisse videamur ob
 supra citatas Imperiales leges, propter quarum promulga-
 tionem, & in quibus Imperatores exercuisse videntur po-
 testatem in clericos, & ecclesias, vt probatur præcipue in
 Athen. vt ecclesia Romana centum annorū gaudeat pri-
 uilegijs circa principium, & in c. Constantinus. 96. distinct.
 scire debent qd non per hoc probatur vlla subiectio, quia
 respondet Innoc. in c. 2. de maior. & obediē. eos hodie ef-
 se exemptos, & hoc fuisse factum volutate Imperatoris, vt
 in c. ego Ludouicus. 63. distinct. vel potuerunt etiā per con-
 stitutiones super hoc factas eximi, tanquam res spirituales,
 quibus ipse Papa præest, vt ibi latius per eū. vel dicas quod
 79 omnes ecclesiæ, & ecclesiasticæ personæ fuerunt & subditæ
 imperatori, quo ad defensionem, & protectionem. iuxta gl.
 in ver. nostras. in d. auth. vt ecclesia Romana, & in c. conue-
 niōr. 3. q. 8. vel processit ex donatione per ipsum Constā-
 tinum Siluestro facta, nam illam faciendū donauit fere om-
 nem Imperialem potestatem, & multas ciuitates, & prouin-
 80 cias, ac Imperiale etiam palatium & quod factum fuisse etiā
 putandum est instinctu, & voluntate diuina, vt per Alb. de
 Rosa in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. & dicit Fel.
 in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitutio. col. 16. vers. reci-
 81 pit autem, quod licet statuta laicorum, & leges Imperia-
 les, puta quæ habentur in C. & authen. comprehendant cle-
 ricos, & ecclesias, non tamen id procedit in legibus specifi-
 ce disponentibus super ecclesijs, & ecclesiasticis personis,
 licet non sint in damnum ecclesiarum, nec repugnent ca-
 82 2. noni. Non enim sunt seruandæ etiam de honestate, quia
 adesse defectus potestatis in statuere scilicet in Imperatore,
 83 quia est inferior clericis, & quia obseruantia illarum legū
 denotaret superioritatem, vide Alex. con. 8. primo volum.
 non enim potuit Imperator circa huiusmodi disponere po-
 nendo falcem in messem alienam, etiam quod tales leges
 sint incorporate in decretis, quia nisi aliqui canones faciāt
 de ipsis mentionem, non dicuntur canonizata ex eo solo,
 quod Gratianus eas inseruit nisi essent merè priuilegiatiuæ
 huiusmodi leges, quia tunc cessat ratio superioritatis, cum
 84 non subditus possit priuilegiari. cap. nouit. de iudicijs. vel
 nisi huiusmodi lex esset fundata super ratione naturali, quia
 illa poterit allegari, non ratione legis, sed ratione naturali.
 85 Item non sunt seruandæ quando concernerent peccatū,
 & videatur decif. Boer. 69.

S V M M A R I A.

1. Opinio vnus Doctoris quando magis attendatur quàm communis.
2. Authoritas glo. præualet communi opi.
3. Opinio vni Doctoris pro matrimonio concurrens cū cōi opinio

- opin. præualet opinio illius Doctoris.
- 4 Archidiaconi opin. super vj. omnibus præualet.
 - 5 Opinio quæ fauet potestati clauium attenditur, licet sit cō-
tra communem.
 - 6 Sententia Papæ præualet communi opinioni.
 - 7 Opinio vnus sancti comprobata auctoritate sacræ scriptu-
ræ præualet com. opin.
 - 8 Opinio communis vigorosa concurrens cum singulari a-
quiori qualis attendatur.
 - 9 Peritis in arte creditur, & plus vnico perito, quàm centum
imperitis.
 - 10 Iudex potest ex causa recedere à communi opin.
 - 11 Opinio singularis secundum veritatem attenditur reiecta
communi in contrarium.
 - 12 Pharisei quō præstabant consensum in vniuersitatibus.
 - 13 Grauatū relinqueret fundū in familia satis facit relinquen-
do vni ex familia.
 - 14 Missa non debet audiri pro maiori parte, sed tota cum be-
nedictione inclusiue.
 - 15 Contradictio vnus sufficit ad vitandam vnionem factam
sine causa.
 - 16 Consensus omnium requiritur si illi qui consentire debēt
sint eiusdem gradus.
 - 17 Feudum an diuidi possit cum consensu omnium, vel ma-
ioris partis.
 - 18 Res minima quando potius attendatur quàm maior pars.
 - 19 Factum à maiori an omnibus præiudicet.
 - 20 Princeps ingrediens principalem ciuitatem prouincia
acquirat possessionem totius prouinciæ.
 - 21 Appellatum quando fuit à pluribus delegatis apostolicis,
& maior pars nō deferat, præualet dilatio minoris par-
tis propter reuerentiam summi Pontificis.
 - 22 Collegium an possit residere in vno, & quomodo.
 - 23 Delictum factū à maiori parte non dicitur factū ab oībus.
 - 24 Collegium si aliquid fecerit cum minori parte, an & quo-
modo possit à maiori parte extra collegium ratificari.
 - 25 Hæretici an possint eligere Episcopum.
 - 26 Electio an possit fieri à maiori parte collegij, vel ab omni-
bus, quando vnus recessit ex necessitate cum licentia.
 - 27 Electio per inspirationem nō potest fieri etiam per maio-
rem partem.
 - 28 Extraneus eligendus in capitulo, collegio, vel vniuersitate
quibus suffragijs acceptari possit.
 - 29 Minor numerus testium præualet maiori ex causa.
 - 30 Poenitentiarij sede vacante an ab omnibus vel parte maio-
ri Cardinalium augeantur.
 - 31 Collegium volens condere statutum nō generale, sed de-
rogans iuri singularium personarum debet adesse con-
sensus omnium non maioris partis.
 - 32 Ordinatio maioris partis ab vno impediri potest.
 - 33 Pontifex an à maiori parte vel ab omnibus Cardinalibus
eligatur.
 - 34 Capitulum quomodo possit committere vices suas in cer-
to actu aliquibus de capitulo.
 - 35 Contradictio minoris partis impedit id quod faciendum
est à maiori parte eiusdem.
 - 36 Officialis, quomodo in ciuitate debeat reformari.
 - 37 Ordinatum ab oībus non potest ruocari à maiori parte.
 - 38 Actus factus à maiori parte expulsa propter partialitatem,
vel sectam non valet.
 - 39 Remissio vindictæ à quibus possit fieri.
 - 40 Vniuersitas quomodo citari debeat.
 - 41 Sapientia sæpe fordido paliolo later.
 - 42 Communis opinio non attenditur in spiritualibus, & quo
ad ordines suscipiendos.
 - 43 Melior pars licet minor præualet maiori.
 - 44 Iudex qui assumpsit tres consultores super diffinitiuā, quo-
rum duo consuluerunt reum condemnandum esse, &
tertius absoluendum, attenditur absolutio.
 - 45 Testes duo affirmantes plus probant, quàm mille negātes.

Limitationes.

Caput VIII.

IMITATVR quoque conclusio nostra sequen-
dā esse opinionem cōm, & id quod fit per ma-
iorem partem in pluribus casibus, sed antequam
illos enumerē pono quod in iure habemus duas

regulas oppositas, & quæ sunt altera alteri fallentia, vna est
 in c. quod oēs tangit, ab omnibus debet approbari. de reg.
 iur. in vj. & hæc habet locum in his, quæ competūt vniuer-
 sis vt singulis, altera in d. §. referunt ad vniuersos, qd fit per
 maiorem partem, & hæc habet locū in his quæ competunt
 vniuersis, vt collegio. & ambas recitat gl. & doct. in ca. cum
 omnes. de constitut. vbi ponunt suas fallentias vtrique, &
 ideo aliqui casus pertinentes ad dictam regulam, qui om-
 nes adducuntur hic pro limitationibus ad nostram conclu-
 sionem. Primo ergo non procedit conclusio quando & o-
 pinio paucorum doctorum vel vnus fundaretur subtiliori
 & meliori ratione, quia illa præponitur communi opinio-
 ni. capit. capellanus. de ser. l. secunda §. si quis. C. de vete. iur.
 enu. per doct. omnes in cap. 1. de constit. relat. ibi per Fel. in
 prima limit.
 Secundo quando contra communem opin. stat autho-
 2 ritas gl. illa & enim quantum ad veritatem præualet, secun-
 dum Fel. in ibi. & Cor. in sing. ver. compromissum (licet Sil.
 nupt. lib. 5. nu. 2. teneat contrarium) ab opin. enim gl. faci-
 le non est recedendum, vbi firmat pedes secundum Iac. Bu.
 in l. j. C. qui pro sua iurisd. melius enim testimonium haberi
 non potest testimonio Accursij ex mente Bal. qui asserit se
 in cōsulendo auctum non fuisse recedere ab eius opinione,
 vt refert Alex. conf. 43. vol. 4. & Imo. in l. j. de vul. dicit quod
 gl. sufficit pro tex. quando text. non reperitur. reliqua de gl.
 vide per Iac. in l. vt vim. in fi. de iust. & iur. cum sua ap. sil. vi-
 de Archiep. Flo. 4. parte ti. 1. §. si ponentem errores gl. of-
 farum iuris canonici. Tertio quando opinio singularis &
 3 vnus doctoris vel minoris partis esset pro matrimonio: &
 quia illi statur contra communem, secundum Hostien. &
 Ab. in c. si vir. de cognati. spirit. & Fel. d. c. 1. in 3. limi. Quar-
 4 to nisi esset opinio Archidiaconi super vj. quia illa præualet
 alijs secundum Rotam in antiq. decif. 348. & per Fel. in d.
 c. 1. in 4. limit.
 5 Quinto & quando opinio fauet potestati clauium, quia
 præualet non fauenti etiam communi. Sexto quando con-
 tra communem opinionem, & etiam contra totum mun-
 dum esset sententia Papæ, illi & enim stari debet. Marti. Laud.
 tract. de princip. conclu. 135. Septimo quando contra cō-
 muniem esset opinio vnus sancti munita auctoritate noui
 7 vel veteris testamenti: talis enim & opinio præfertur com-
 muni. Sil. nupt. lib. 5. nu. 66. alleg. gl. in c. de libellis. 20. distin.
 Iac. in l. j. colū. 7. si cert. pet. Panormit. in ca. qualiter & quan-
 8 do. 2. de accus. Octauo nisi communis & esset rigorosa, cō-
 traria esset æquior. Sil. nupt. lib. 5. num. 68. alleg. Dec. in l. ca-
 quæ in partes. de reg. iur. Nono nisi illi qui tenent commu-
 9 nem opin. determinarent de eo & in quo non habent periti-
 am, & tenens cōtrarium esset in illa facultate peritor. Sil.
 10 nupt. ibid. nu. 69. Decimo nisi iudex & ex causa recederet
 à cōi opinione, qui iudex tenetur facere in actis mentionem
 de causa per quam recessit. Sil. ibi. nu. 70. Vndecimo in casu
 ca. in præsentia de spon. non sufficit communis opinio, sed
 11 requiritur certus nuntius. Duodecimo cōmunis & opinio
 non curatur quando opinio singularis habet secum verita-
 tem. Imol. in l. cum quidam. §. quod dicitur. de acq. hered. in
 fin. qui id probat quando scilicet illa communis opinio nō
 est pro, nec contra. ita intelligi debet Bart. in d. §. quod dicitur.
 Tertiodecimo opinio quæ habet pro se rationes, & ar-
 gumenta talia quod sufficienter illis responderi non potest,
 præualet communi, vt dixit Matthesil. in tracta. de elec. opi.
 quod tamen dicit raro inueniri. argu. l. non possunt. cum. l.
 seq. de legib. & l. illud. ad l. aquil. & l. illud. §. quod autem. de
 ali. & cib. leg. l. 1. §. 1. de offi. eius, & ibi subiungit quod Bart.
 in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. tenuit vnā opinionem, quæ
 approbatur per Italiam, licet sit contra communem. Quar-
 todecimo iuxta ea quæ vult Dec. consil. 23. videlicet quod
 quando communis opinio est rigorosa, est consonans, vt
 restringi possit. Quintodecimo in quadam secta Essæorum
 12 quæ fuit tempore Phariseorum, quæ fuit inter alia eorum in-
 stituta hoc habebat, vt cum decem ex eis simul sederēt, nul-
 lus loquebatur, nisi omnes simul consensissent. Sextodeci-
 mo in regu. quod omnes. de regu. iur. libr. 6. quia ibi tra-
 ctatur de re communi vt singulis. Decimosextimo non ha-
 bet locum in indiuiduis, quia in partes diuidi non possunt,
 ideo totum requiritur non sola maior pars. l. per fundum,
 cum glof. de seru. rustic. præd. l. j. in fin. de acquir. posses. ibi,
 quia vniuersi conuenire non possunt. Decimosextimo non
 habet locum in l. si finita. §. si plures. de damn. infect. vbi si
 plures sunt qui possulant, vt caueatur, omnes mitti in pos-
 sessionem solent, non maior pars tantum. idem in §. ex hoc
 EEEe 4

edicto. & si iam per rationem d. Regulæ quod omnes.
 Decimonono in casu. l. de pupillo. §. si pluribus. de no.
 operis nunc. ubi si opus nouum fiat in pluribus locis non
 sufficit facere nunciacionem in maiori parte locorum.
 Vigesimo si accusauerim aliquem de pluribus delictis
 omnium petenda est abolitio. l. i. §. si plures. ad turpil. Vi-
 gesimo primo grauatius relinqueret fundum in familia,
 satisfaciendo, relinquendo vni ex familia. l. filiusfam. §. cum
 pater filio. de leg. 1. ibi verum est enim in familia relinqui
 licet vni relinquatur. Vigesimo secundo in casu. l. 3. §.
 fin. in fin. de administratio. tutor. ubi si tutores dati a testato
 re non consentiant deputationi vnus ex ipsis factæ a præ-
 tore, sed velit omnes gerere, prætor permittet eis omni-
 bus morem gerere. Vigesimo tertio ubi tractatur de re-
 uocando libertatem ad seruiturum. l. si quis hæc §. quo-
 ties. qui. & à qui. ibi. sed omnium cõsensum necessarium. &
 ponit Felin. in 5. fal. Vigesimo quarto ubi tractatur de
 auferendo alicui ius suum, vt in l. venditor. §. si constat. com-
 munita præd. & ponit Felin. in x. fall. & Dec. in vij. Vige-
 simo quinto non sufficit audire missam pro maiori par-
 te, sed necesse est audire totam cum benedictione inclusiue.
 cap. omnes fideles. cap. missas. cap. cum ad celebrandum. de
 consecr. dist. 1. est. n. indiuisibilis. Vigesimo sexto con-
 tradictio pro vnus sufficit ad vitandam vnionem factam
 sine causa. Rebut. de vni glo. xi. num. 4. in Pract. benef. Vi-
 gesimo septimo non procedit in casu. l. si plures. de arb.
 Vigesimo octauo item in cap. cum sicut. de eo qui mitt.
 in poss. rei ser. ubi vnus ex tribus iudicibus aliquid facit &
 valet. Vigesimo nono in casu capit. sancta xv. dist. vbi
 scripta catholica in omnibus acceptantur, nec licet omite-
 re vnus iura, necum minorem partem. Trigesimo
 omnium consensus est necessarius si illi qui consentire
 debent sint eiusdem gradus. l. si quis hac §. quotiens. qui
 17 fatid. cog. Trigesimo primo ad diuidendum feudum
 requiritur assensus omnium non maioris partis. Felin. post
 alios in cap. quæ in ecclesiis. de const. col. penul. Tri-
 gesimo secundo non attenditur maior pars rei sed mini-
 ma. in l. 1. C. de vend. re. fise. li. x. ibi. quotiens ad fiscum vel
 minima pars rei communis cum alio pertinet, potest totam
 vendere. Felin. cap. quæ in ecclesiis. col. 2. i. versic. sexta
 19 declaratio. Trigesimo tertio factum a maiori parte non
 præiudicat omnibus. in l. quod autem §. fin. cum duabus
 legibus. de in di. adiec. propter præiudicium tertij quod
 resultaret. vide Tiraquel de Retrac. consang. §. 23. gloss. 1.
 20 numero 1. Trigesimo quarto princeps ingrediens
 principalem ciuitatem puincia acquirit possessionem
 totius puincia. Mar. laud. in tracta. de princip. concl. 177.
 & sic non requiritur ingressus omnium ciuitatum, nec
 maioris partis earum. arg. tex. in l. 1. de acq. pos. vbi non
 est necesse omnes glebas attendere. & c. Trigesimo quin-
 21 to quando fuit appellatum a pluribus delegatis aposto-
 licis, & maior pars non deserat, & minor deserat, præua-
 let delatio minoris propter reuerentiam summi pontifi-
 cis. succedit enim regula, Maius dignum & c. vt est Decisi.
 Rotæ 20. alias. 222. de appell. in ant. nota quod vbi appel-
 latur a tribus iudicibus. & decisi. 53. alias 369. vtrum si a
 grauamine. eo. tit. Felin. tamen in vj. fal. reliquit cogitandū
 propter contrariam opin. sed Dec. in d. capi. cum omnes. in
 prima lect. numero 16. versiculo fallit. dicit aperte quod
 communis est in contrarium, cogita tu quoque. Trigesi-
 22 mo sexto si penes minorem partem resideret potentia
 capitularis propter inhabilitatem maioris partis. glo. capit.
 gratum. de post. ul. præl. versicu. pauciores. & Abb. nume. 5.
 cum autem collegium possit residere in vno, an & quomo-
 do tunc possit vel non possit se ipsum eligere. vide Abb. ibi
 cum Apostil. Trigesimo septimo non habet locum in
 23 delictis. nam factum a maiori parte non censetur factum
 ab omnibus glo. l. quod maior. ad municip. Ab. cap. gratum
 per illum tex. ver. erit. nume. 5. de post. ul. præl. Dec. in c. cum
 omnes. nona fal. de consti. Trigesimo octauo in casu ca. in
 causis. de elect. vbi nec maior pars, nec est oēs de capitulo
 pnt ratificare factū a maiori parte maioris partis electæ a
 24 toto capitulo. Trigesimo nono ubi maior pars non fuit
 in collegio, & vult ratificare extra collegiū illud, quod fecit
 minor pars, quæ requiritur cõsensum omnium, vt per Felin. in 7.
 fal. per tex. in d. c. in causis. de elect. Quadragesimo qñ col-
 legiū remanet in duobus, vnus eligat aliū, qñ non est ma-
 ior pars, qñ eligat, d. c. gratū & per lo. Andr. in reg. in toto. in
 25 Mercu. Quadragesimo primo hæretici & non catholici et

si faciant maiorem partem, non poterunt eligere episcopum. ix. q.
 26. c. vlt. Quadragesimo secundo electio non valet, necum
 a maiori parte, sed nec ab omnibus quando vnus recessit ex
 necessitate cum licentia. Innoc. in cap. considerauimus. de
 elect. Bald. in Marga. verbo electio. 22. Quadragesimoter-
 27 tiò non sufficit electio a maiori parte in electione per
 inspirationem, sed requiritur cõsensum omnium, adeo quod
 vno dissentiente non valet. c. quia propter. ver. nisi forte. de
 elec. Quadragesimo quarto in traditis per Abb. in c. scriptū,
 de ele. vbi dicit per illum tex. post Compot. quod ad ad-
 28 mittendum a extraneos in collegio, capitulo, vel vniuersi-
 tate non sufficit consensus maioris partis, sed requiritur om-
 nium nemine discrepante. videlicet ad decidendum, ad hoc
 autem vt consulant sufficit admissio a maiori parte. refert
 Felin. in 3. fall. d. c. cum omnes. Quadragesimo quinto vbi
 ex forma legis, vel statuti, vel consuetudinis requireretur
 consensus omnium. Felin. fal. 12. Dec. d. §. refertur. ca. ea autē,
 de his quæ fiunt a ma. par. Abbas cap. constitutus. de appell.
 29 Quadragesimo sexto quod minor numerus testium præ-
 ualet maiori ex causis adductis per Paul. de Castro consilio,
 192. volum. 2. Quadragesimo septimo in augendo numero
 30 poenitentiariorum minorum, sede vacante requiritur to-
 tus cõsensu cardinalium. c. vlt. de Romani. §. eo tamen in
 gloss. ver. cõsensu. de elect. vbi Card. q. 8. Quadragesimo septi-
 mo in casu quem nota: glo. fina. in cap. suggestum. de iur. ep.
 & post eam Abb. ibi. Quadragesimo octauo vbi collegium
 31 vel vniuersitas vult facere statutum non generale, sed de-
 rogans iuri singularium personarum, aua non sufficit con-
 sensus maioris partis, sed omnium consensus requiritur.
 Quadragesimo nono in casu quem ponit Abb. capitu. 1. de
 32 his auz. si a ma. par. cap. vbi vnus impedit potest ordina-
 tionem maioris partis. Quinquagesimo in casu quem ponit
 Abb. in ca. quoniam. de vit. & honest. cleric. in quo vnus
 potest se opponere his quæ fiunt per maiorem partem.
 33 Quinquagesimo primo in collegio cardinalium eligenti-
 um Papam vbi non sufficit quod maior pars facit, sed re-
 quiritur consensus duarum partium. cap. licet. de elect. & ibi
 ratio assignatur. Quinquagesimo secundo, irem quando mi-
 nor pars vult facere contra id quod iam statuitur, vide do-
 34 cto. in cap. cum omnes. de consti. & Apostil. ad Bartol. in d. l.
 quod maior. Quinquagesimo tertio cum requiritur iudicium
 plurium per viam consilij, tunc enim licet minorem
 partem præferre maior. Fel. fal. xj. Quinquagesimo quarto
 34 capitulū vult communiter vices suas in certo actu ali-
 quibus de capitulo, quia debet fieri de licentia omnium. Fel.
 14. fall. Hoc tamen fallit in casu posito per Gem. in cap. cum
 expedit. numero. 6. de elec. in 6. vbi non totum capitulum
 sed maior pars committit vices capituli, intelligit scilicet
 35 gatur de impediendo actum ne fiat per vniuersitatem,
 quia tunc sufficit contradictio minoris partis. capitu. 1. de
 his quæ fi. a ma. par. vbi omnes, immo etiam contractio v-
 nius sufficit c. nicena. 3. i. dist. c. dummodo pro parte, quæ
 stat contra maiorem allegetur causa rationabilis. Felin. in
 36 fal. 9. Quinquagesimo sexto in reformatione alicuius of-
 ficialis in ciuitate requiritur omnium consensus. Felin. post
 alios d. fal. 4. Quinquagesimo septimo in casu quem ponit
 Dec. in d. cap. cum omnes. in x. fal. quod nolo hic exten-
 dere, quia non caret contradictione. Quinquagesimo oct-
 37 auo si illi de capitulo velint aliquid facere contra priuile-
 gium, vel consuetas constitutiones suas, quia vnus solus
 potest contradicere, vt per Felin. in 2. fall. Quinquagesi-
 monono quando tractatur a maiori parte de reuocando
 37 id quod omnes ordinassent, vt per Felin. in d. fal. 2. quia re-
 quiritur consensus omnium. hec tamen conclusio habet
 maximas contradictiones, ideo moder. reducunt ad con-
 cordiam. vide ibi Decii qui id declarat procedere quando
 omnes constituisse data opera, & non ex accidenti. Se-
 38 xagesimo si maior pars esset expulsa a ratione partialitatis,
 vel sectæ, actus ab ea factus non tenet. Felin. d. capitulo. cum
 omnes colum. 14. ver. tertio not. Sexagesimo primo in re
 39 missione vindictæ a pluribus fienda, quia omnibus pari-
 bus inspicuntur digniores. Bart. l. 4. §. Caro. in fi. de ver. obl.
 Sexagesimo secundo in casu cap. pastoralis. de rescript. cum
 glossa vbi non statur maiori parti, sed eliguntur arbitri.
 40 Sexagesimo tertio in citatione vniuersitatis vel capituli
 non est opus maiorem partem requirere, sed sufficit præla-
 tum, siue præidentes vniuersitatis citare. glossa in capitulo
 bonæ pri. ver. regulares. de elect. Barto. l. fin. quod cuiusque
 vniuers. cū siml. & Dec. post alios in d. ca. cum oēs. in 2. lec.
 col. fi.

col. fin. in vlt. limit. Sexagesimo quarto non procedit in o-
 pinione viliusimorum, vt ponit Marfil. in l. de minore. §. plu-
 rium. num. 109. Multitudo enim onerosa nihil habet hone-
 stum, quoniam in paucis ex multis, quæ secundum virtutē
 est vita, saluatur, sitque hæc lex nostra multitudinem qui-
 dem expellens, introducens vero virtutem inquit Imperator
 in authen. de referen. Dixit nihilominus Horatius, inter
 dum vulgus rectum videt. & aius poeta, sepe etiam est o-
 litor valde opportuna locutus. & scriptum est, iudiciū po-
 puli vniuersi ne cõtempseris, & facit illud vulgatum, vox
 populi, vox Dei, & gl. c. fin. de test. dicit, quod vbi est aliqua
 multitudo, præsumitur inter eos aliquis bonus. nam sepe
 41 sub fordido palliolo latet sapientia. & summi gubernato-
 res, in magnis nonnunquam tempestatibus a rectoribus
 admoneri solent. dic quod hi sunt casus particulares. Sex-
 agesimo quinto communis opin. & communis reputatio
 42 non habent locum quo ad spiritualia, & quo ad ordines
 suscipiendos. per Inn. in c. nihil. de elect. per Bal. in l. nō mut-
 at. de lib. caus. Sexagesimo sexto, quando vniuersitas legi-
 timè congregatur, & nolentes venire ad vniuersitatem faci-
 unt se alienos, ita quod totum ius vniuersitatis residet pe-
 nes venientes, licet sint minor pars vniuersitatis. ca. bonæ,
 secund o. verbo verum. prope fin. vbi Ab. in quæst. not. de
 po. præl. Sexagesimo septimo in decis. Boer. 49. vbi me-
 43 lior non maior pars fundi inspicitur. Sexagesimo octauo
 44 si iudex assumpserit tres consultores super diffinitiuā, quo-
 rum duo consulerunt reum condemnandum, tertius ab-
 soluendum, valet absolut. & sic non attenditur pars maior.
 Ioan. An. in c. nullus ex cons. de reg. iur. in 6. in Merc. Sex-
 45 gesimonono fallit conclusio in duobus testibus affirmantibus,
 quibus magis creditur, quàm mille negantibus, glo. diem proferre. §. si plures. de arb. id tamen non procederet
 in criminalibus, vbi statur testibus deponentibus negatiue
 fauorabiliter. c. clerici, 8. i. dist. c.

S V M M A R I A.

- 1 Communis opinio, quando probat a remotis non attenditur, secus quando habetur in terminis quæstionis.
- 2 Communis opinio, an illa dicatur, quæ ita a Doctoribus nuncupatur.
- 3 Communis opinio non approbata a lege aliqua an attendat.
- 4 Quid si contra ipsam esset iudicatum.
- 5 Communis opinio, an attendatur si contraria opi. verior videatur.
- 6 Vota illorum de vniuersitate an possint super aliqua electione diuersis temporibus præstari.
- 7 Factum contra prohibitionem legis non valet, etiam si factum a maiori parte.
- 8 Vniuersitati siue collegio aliquid facere contra se est permissum quod aliis non permetteretur.
- 9 Maior pars capituli, collegij, vel vniuersitatis, quando possit præiudicare absentibus.
- 10 Opinione Canonistarum, & opinione Legistarum concurrentibus, qualis attendatur.
- 11 Prouincialis de ordine minorū, quibus suffragiis eligatur.
- 12 Statutum quod in aliquo actu requiritur consensus omnium, quando verificari possit in maiori parte.
- 13 Voces seu suffragia multorum in vnum congregatorum vt vnum corpus quomodo computari debeant. Et quando eo casu maior pars vocum sufficiat.
- 14 Concilia quomodo terminent quæstiones.
- 15 Factū a maiori parte collegij quod valeat, quomodo istud sit intelligendum.
- 16 Vniuersitas potest statuerē, vt factum a maiori parte non valeat.
- 17 Dictio, fanior, posita in statuto vt puta quod factum a faniori parte collegij valeat, quomodo intelligatur.
- 18 Factum a medietate capituli cū consensu Episcopi, an dicatur factum a maiori parte.
- 19 Electus si sit vnus extra capitulum ab omnibus vel maiori parte Capituli, & electus alius de capitulo ab vno, vel minori parte Capituli, qualis præualeat electio.

Declarations.

CAPVT IX.

DECLARA primo conclusionem semper intelli-
 gide communi opinione eorum, qui scire debent,
 & ad quos pertinet, secundum Barto. in l. tormen-

ta §. plurius. nume. 11. de quæst. per text. in l. cū quidam. §. quod dicitur. verbo. obstetrices. de acquir. her. & hoc sensu Ab. in cap. 1. de his, quæ fiunt a maiori parte. pri. nota. cum dicit requiritur, quod maior pars sit fanior respectu concilij, & subiectæ materia, & diximus supra. Secundo, quod se-
 1 qui debemus communem opinionem in quodam illa habe-
 2 tur in terminis quæstionis, de qua agitur, secus quando probaret a remotis. Sil. nup. lib. num. 72. Tertio quando
 3 liquide apparet de communi opin. puta quia Doct. Doct. standantur talem esse communem opinionem ibid. numer. 73.
 Quarto quod licet habeat locum in collegiis, & vniuersi-
 4 tibus, & in his, quæ sunt illis communia vt vniuersitati-
 bus, non vt singulis, tamen verificatur etiam in communi
 opinione doctorum nostrorum, quæ non dicitur, nec col-
 5 ligitur in communi, sed singulariter, & diuisim, & successi-
 6 uè, vt sæpius dictum est. Quinto standantur est communi
 7 opinioni etiam, quod non haberemus legem de eo,
 8 quod determinat communis opinio. Sil. nupt. libro 3. nu.
 9 vigeſimo.
 Sexto etiam si contrariam communem opinionem
 10 fuisset iudicatum. Sil. nupt. numer. 62. vbi supra per regu-
 11 lam. Inemo. C. de sentent. hoc tamen non ita simpliciter in-
 12 telligitur. Septimo etiam si contraria opinio videretur
 13 verior. Sil. nup. lib. 5. nu. 61.
 Octauo, vt procedat, siue actus gestus a maiori parte
 14 sit necessarius, siue voluntarius, vt concludunt docto. in d.
 c. cum omnes. contra glo. ibi, videlicet Abb. & Fely. & Dec.
 in prima fall. Nono si vota reddantur in communi non o-
 15 stiatim, & in camera. Barto. in l. omnes populi. 4. quæstio. 2.
 quæstio. princip. de iustit. & iur. ca. quia propter. de elect. vbi
 16 Abb. in 4. col. vers. vlt. vbi dicit hoc esse generale, & re-
 17 gulare in omnibus explicadis per vniuersitatem. nec. n. eor-
 18 um voces, tanquam plurimorum admittuntur, quos tem-
 19 poris quidem diuersitas simul interfuisse prohibuit. ca. ni-
 20 hilominus. 3. q. 9. & licet videatur dici contrariū in c. bonæ.
 21 de elec. in fi. ibi, licet diuersis temporibus conuenerant.
 22 solue tamen, quod ibi valuit electio nimirum, si consensus
 23 superuenientes non impediunt. ita respondet Ab. in d. c. bo-
 24 næ. super gl. penul. Decimo, qñ si lex prohiberet & resiste-
 25 ret, non solum non attenditur factū a maiori parte, sed nec
 26 ab omnibus. l. iubemus. §. scientes. C. de sacros. eccle. Bart. d.
 27 l. quod maior. in fi. Vndecimo, dummodo minor pars non
 28 contemnatur. Ab. c. cum in veteri. col. 4. de elect.
 29 Duodecimo, quantum ad præiudicandum ipsi vniuersi-
 30 tati, secus quantum ad præiudicium singulorū. d. reg. quod
 omnes. & per Bar. in d. l. quod maior. Tertio decimo, qñ
 31 faciunt aliquid ad utilitatem communem ipsius vniuersita-
 32 tis, secus si ad utilitatem singulorum. c. cum omnes. de cõst.
 33 & per Bar. in d. l. quod maior.
 Quartodecimo maior pars tunc præiudicat absentibus
 34 quando versatur circa actus vniuersitatis, secus si circa
 35 negotia singulorum. & ista est reg. quod omnes. de reg. iur.
 36 in 6. & ponit Fel. in d. ca. cum omnes. col. 4. in fi. vers. 4. not.
 37 Quintodecimo, quando sumus in materia canonica, & spi-
 38 rituali, & ab vna parte stat communis opinio canonistarū,
 39 ab alia communis opinio legistarum, magis standum est
 40 canonistis, quàm legistis. Soci. cons. 77. in fi. consilij. Sexto
 41 decimo, vt in tantum requiratur pars maior totius corpo-
 42 ris, quod non sufficit habere maiorem partem, respectu alia-
 43 rum partium. & sic comparatione maiorū partium, sed re-
 44 spectu totius collegij. c. ecclesia vestra. de elect. Tamen in e-
 45 lectioe puincialis ministri de ordine minorū, sufficit ha-
 46 bere maiorem partem respectu partium minorum. Clem.
 47 exiui. §. demum. de verb. sign. & hæc est limitatio ad casum
 48 superiorem. Decimo septimo etiam si extaret statutum
 49 quod in aliquo actu faciēdo omnium consensus requi-
 50 ratur: si tñ ex eo publica utilitas resultaret, sufficeret quod
 51 maior pars in facto huiusmodi constitueret. Ab. c. constitu-
 52 tus. de de cõst. Decimo octauo, vbi diuersa corpora con-
 53 iunguntur in vno ad aliquē actū explicandū, non vt diuersæ
 54 vniuersitates, sed vt faciant vnum corpus. cõputantur pro
 55 ces per capita, & non secundū corpora, casus est in c. scriptū.
 56 de elec. & ibi Ab. in q. notab. vbi dicit esse simile, cū conue-
 57 niunt homines diuersorū officiorū, vigore alicuius statuti
 58 ad aliquid explicandū. nam si conueniunt in illo actu, vt v-
 59 num corpus, satis est habere maiorem partem singulorum,
 60 licet non conueniant maior pars ipsorum corporū. Sed quā-
 61 do duo corpora, vel collegia conueniunt ad aliquem ac-
 62 tum explicandū tanquam corpora diuersa, non autem
 63 vt faciant vnum corpus, tunc ad validitatem actus non
 64 sufficit

sufficit maior pars singulorum, sed oportet, quod conueniat maior pars ipsorum corporum. Vnde si sint tria corpora, quae conueniant, saltem requiritur maior pars duorum corporum, vt per Abb. in d. capitu. scriptum, & reliqua ibi vide quae sunt pulcherrima, praesertim de consilio, 14. In quo proceditur per nationes, & sic per corpora, non autem per capita. quare ad validitatem actus, oportet quod concurrat pars maior nationum, licet in maiori parte nationum essent pauciores numero, vt quia aliae nationes dissentientes sunt plures numero personarum, & tunc deprehenditur eos conuenire, vt diuina corpora quando dant voces in communi. & vide eundem in cap. pastoralis in fin. de reser. & ponit Fel. in 8. fall. Decimonono, quod dicitur vale re factum a maiori parte collegij, intellige a collegijs vniuersalibus, & congregationibus licitis. tot. titu. C. de col. il. lic. Vigesimo, vniuersitas potest statuere, vt non valeat 16 actus a maiori parte factus. capi. quia propter. de elect. nisi per tale statutum impediretur utilitas ecclesie, secundum Ab. in cap. constitutus. de appel. & hac ponit Fel. in d. ca. cu omnes. col. 14. de const. verfic. secundus casus. Vigesimo primo, quod licet. l. loquatur tantum per verbum saniori, 17. tamen subintelligendum est etiam de maiori. cap. quanto. de his. que fin. a prel. nisi verbum saniori exponatur ibi pro maiori. Vigesimo secundus factum a medietate capituli cum consensu episcopi non dicitur factum a maiori parte, si episcopus interueniat, vt prelati: secus si interueniat, vt canonicus. Io. And. in ca. 1. §. 2. verfic. asseris. ne sed. vac. & ponit Mil. in ver. episcopus est caput. Vigesimo tertio, si omnes, vel maior pars de capitulo eligat vnū extra capitulum, vnus, vel minor pars eligat vnū de capitulo praefertur electus ab omnibus, vel a maiori parte. videretur n. fieri debere contrarium, cum primo eligi debeat vnus de Capitulo. cap. cum inter. & c. ne pro defectu. de elec.

S V M M A R I A.

- 1 Errans in communi opinione excusatur.
- 2 Litigans ex parte communis opinionis dicitur habere iustam causam litigandi.
- 3 Vicarius an fuerit quis, probatur per communem opinionem.
- 4 Episcopus sic pariter probatur.
- 5 Domina, & Regna sufficienter an probentur per communem opinionem.
- 6 Appellatio ab eo, quod maior pars fecit, non admittitur.
- 7 Communis opi. dicitur facere de valido inualidum.
- 8 Occidere licet hominem quando occisor non venit vituperandus a communi opi.
- 9 Opinio peritorum hominum defendit etiam a peccato, etiam quod veritas esset in contrarium.
- 10 Bannitus qui communi opinio. pro non bannito habetur, an possit impune occidi.
- 11 Opinio communis transfert onus probandi in aduersariū.
- 12 Episcopus non tenetur pro malefactis eius Vicarij, qui communi opi. tempore electionis erat bonus.
- 13 Consuetudo etiam iurata pluries non valet contra eodem opinionem, praesertim in negocijs Ecclesiarum.
- 14 Statum seu consuetudo, vt duae partes ad minus debeant concordare non valet, sed semper praeualere debet dispositum a maiori parte.
- 15 Cardinales quomodo sede vacante representare dicantur caput Ecclesie.
- 16 Verbum vniuersi vel omnes, aliquando restringitur ad maiorem partem.
- 17 Intellectus ad dictum Matth. cap. 4.
- 18 Item, & cap. 21.
- 19 Item, & Ioan. 12.
- 20 Totus mundus, id est maior pars.
- 20 Dictio, omnes, exponitur pro maiori parte.
- 21 Romani nunquam habuerunt subiectum vniuersum orbem.
- 22 Opinio an possit esse communis, sed falsa.

Effectus communis opinionis quales sint.

Caput X.

Nonnulli quoque resultant effectus ex praedicta regula, quod sequi debeamus factum a maiori parte, & communem opini. Primus, quod doctor errans in

sequendo commu. opinio. excusat. Abb. capit. ex litteris. de spons. Secundus habens pro se commu. opinio. videtur habuisse iustam causam litigandi. Abb. ca. finem litibus. de dol. & cont. numero 22. post doc. in clem. ne Romani. de elect. Tertius per commu. opinio. probatur fuisse Vicarium illum, de quo dubitatur. Rot. in nouis. de off. vic. decif. prima. de off. ord. 4. in ant. secundum nouam impressionem. Quartus per com. opinio. probat episcopus se esse episcopum. Specu. tit. de probat. §. 1. verfic. qualiter autem aliq. & de not. vide per Barto. in l. barbarus. Quintus, quod dominia & regna sufficienter probantur per communem opinionem. vt vult Mart. Laud. in tracta. de pig. concl. 144. Sextus, quod non appellatur ab eo, quod maior pars facit. Spec. tit. de appell. §. in quibus. verfic. vigesimo. Septimus facit de valido inualidum, & secundum Io. An. in reg. quod ob gratiam. in qua. Merc. Octauus, quod licet occidere hominem & quando occisor non venit vituperandus a communi opinione. Paul. de cast. confif. 278. Nonus, opinio peritorum hominum defendit peccatum, etiam quod veritas esset in contrarium. Paul. de cast. confif. 229. intellige de ignorante veritatem esse in contrarium, & de non agente contra propriam conscientiam. 10 Decimus, bannitus, qui communi opinione reputatur pro non bannito, non poterit impune occidi, etiam stante statuto, quod bannitus possit impune occidi, ita Marfil. in pract. crim. §. aggredior. n. 24. Vndecimus, quod transfert onus 11 probandi in aduersarium. Paris. consilio 160. in fi. vol. 4. vbi refert alios multos id dicentes. Duodecimus, Episcopus non tenetur pro malefactis sui Vicarij, qui communi omnium opinione erat bonus tempore suae electionis. Rebus. in prac. de Vic. num. 189. Tertiusdecimus, quod non valet consuetudo in contrarium in multis casibus, etiam iurata. praesertim in negocijs ecclesiarum, videlicet, quod de bere omnes concordare, nam talis consuetudo est contra utilitatem ecclesiae, cum homines sint difficiles ad concordiam. ita refert Ab. esse communem opin. in cap. 1. de his. que fin. a maio. par. Cap. per illum tex. vbi subdit, inferendo, quod in vniuersitatibus ecclesiasticis non valet statutum nec consuetudo, vt duae partes ad minus debeant concordare, sed semper praeualere debet dispositum a maiori parte. & faciunt, qui ponit Dec. in c. cum omnes. in 2. lec. col. 4. de cōstit. & vide Oldr. cōsil. 259. Quartusdecimus, quod maior pars collegij Cardinalium sede vacante representat caput: adeo quod collegium nunquam dicitur esse sine capite, etiam quod Papa sit mortuus, vt recitat Fel. in ca. ex litteris. de conslit. Quintusdecimus quod tamen si legum conditor, & interpretis vtantur verbo omnes, & vel vniuersi, & similibus, tamen aliquando intelligitur de maiori parte tantum. gl. c. cum apostolicam. §. cōtrario. de elect. quae super illis verbis cum totius cleri tractatu, atque consensu, exponit totius, id est maioris partis. Dec. in d. c. cum omnes. in 2. lec. col. 4. nume. 17. verfic. & adde. Vnde super illis verbis euangelij, omnis qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur, dicunt sancti, quod quando est aliquid in communi consuetudine hominum dicimus id vniuersaliter fieri, vel esse, licet ita non sit, vt cum dicimus quod omni anno fructificant vites, vel quod omnis homo prius bonum vinū ponit. Et dum dicitur Matth. 17. quod diabolus ostendit Christo omnia regna mundi, certe aut est sermo hyperbolicus, aut est modus loquendi, cum enim volumus designare aliquem locum excessum, ex quo late, & longe prospicitur, dicimus, ex tali loco videtur totus mundus, aut, & forte probabilius, intelligitur de magna parte. Nec dicitur quod Christus poterat videre ultra visum humanum, ob eius diuinitatem, quia respōdetur quod hoc potuisset fieri in valle, absque ascensu montis. Et Matth. 21. cum intraret Iesus Hierosolimam commota est vniuersa ciuitas, id est principales ciuitatis qui inuidia premebantur, qui dicebant, quis est hic? populus autem non commouebatur, sed confitebatur cum esse Iesum, vt apparet in 19. tex. Et Ioan. 12. totus mundus post Christum abiit, quod exponitur de maiori parte hominum praesentium, & mundus ibi stat pro ciuitate, vel populo. Matth. 21. omne quod intrat in os in ventrem vadit, & in secessum emittitur, & tamen patet ad sensum, quod omne intrans in os non vadit in secessum, sed maior pars eius. Dicitur alibi omnes 20 illi testimonium dabant, exponitur, id est maior pars, non enim pharisaei comprehenduntur. Item facit alius locus euangelij Lucę. 2. exiit edictum a Caesare, vt describeretur vniversus orbis. clarum est enim, quod Romani non habuerunt

habere subiectum vniuersum orbem, sed intelligitur de maiori parte orbis pulchrioris, & amoenioris, & sancti expositores dicunt, quod hyperbole, seu sine doche. Et in eodem ca. dicit Angelus pastoribus, ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, sed tamen omnes populi non sunt gauisi de Christo, nec vniversus populus Hebraeus, expone igitur de maiori parte populorum, vel si vis intelligere proprie, quod ante diem iudicij fiet vnū ouile, & vnus pastor. Et act. 2. dicitur, quod in Hierusalem erant de omni natione, quae sub caelo est, & tamen enumerat solum populos Asiae, & nonnullos Graeciae. Sextus decimus, & vltimus effectus communis opinionis erit, quod poterit esse non vera. non enim hoc est nouum, quod vna opinio sit communis, & tamen sit falsa, vt refert Ab. in c. cum sit. per illum tex. de decim. & docet experientia. Quare non est censenda ineptitudo, nec superfluitas, si saepe Doctores dicunt, talis opinio est communis, & vera, vide Ab. in cap. vt debitus. de appell. numero 32. & in c. 1. de postul. praelat. num. 24. vbi dicit, quod communis opinio potest habere intellectum legis, qui non sit verus. idem in cap. 1. de empt. & vend. dicit, sed ponendo veriore opinionem. & Io. Andr. in reg. pro possess. in Mercur. dicit, sic habet communis, & vera doct. opinio, & faciunt ea quae diximus de errore communi, qui factus, & tamen nihil magis contrarium veritati, quam error, id quod accidere potest non tantum in communi opin. doctorum, sed in communi, & vniuersali opi. vulgi circa quamlibet rem.

S V M M A R I A.

- 1 Doctores, sequendo communem opinionem, imitantur aues.
- 2 Melius est nomen bonum, quam vnguenta pretiosa.
- 3 Narratio ex mente Cicero, quomodo efficiatur probabilis.
- 4 Dicendi ratio dicitur posita in medio quodam, & in communi hominum vsu versari.
- 5 Orationes multitudinis iudicio probari dicuntur, & eloquentiae effectus est audientium approbatio.
- 6 Opinio virtutis in homine plurimum valet.
- 7 Homines id ratum habent quod ab eo, quem probant, iudicatum vident.
- 8 Vulgus ex veritate pauca, ex opinione multa existimat.
- 9 Homines non minus opinione fama, quam aliqua certa ratione commoueri solent.
- 10 Honestum id a vulgo creditur, quod a plerisque laudatur.
- 11 Testis deponens de auditu id quod audiuit a viro optima fama, & opinionis non punitur de falso.
- 12 Iustitia an speciale nomen virtutis sit, vel potius significet omnia bona opera.
- 13 Tuba ponitur pro iactantia, & inani gloria.
- 14 Bona opera, quae sunt de praeepto debent palam fieri, nec curandum, quod quis scandalizetur, quia erit scandalum acceptum.
- 15 Quae autem non sunt de praeepto, sed votiuia, quomodo sint facienda.
- 16 Bona opera quando, & quomodo prohibeantur.
- 17 Facta propter homines, in ventos effunduntur.
- 18 Oratio alia publica, alia priuata.
- 19 Oratio, est quoddam tributum spirituale, quod anima offert Deo de visceribus suis.
- 20 Testimonium multitudinis grauissimum non dicitur, & n. 24.
- 21 Sententia decem bonorum virorum grauior est, quam totius multitudinis imperitia.
- 22 Populus, & vulgus nihil iudicat scientia, & prudentia quadam, sed absque consilio, temeritate potius, quam sapientia, & omnia quae facta a quolibet sapienti viro aspernanda sunt potius, quam laudanda.
- 23 Varietas, ac inconstantia, in imperita multitudine reperitur.

Quanta omnis generis homines anxietate, bonam, & communem de se appetant opinionem.

Caput X I.

VM igitur tanta sit vis, & dignitas communis opinionis non sentit vituperandi nostri doctores si studio illius dicitur imitari aues: quod quando in na volat, omnes sequuntur, vt refert Dec.

confi. 4. 18. in casu. nec etiam est mirandum, (sumendo communem opi. in alio sensu) nihil tanto labore aliud nisi aestimare humana cogitatur, secundum Gregor. 5. moral. & pari ratione si nulla virtus tam excellens reperitur quae cupiditate gloria, & huius communis opinionis, & reputationis non tangatur, teste Chrysof. Ecclesiast. quoque dicit, melius est nomen bonum quam vnguenta pretiosa, & c. 4. 1. curam habe de bono nomine hoc n. magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi, & magni. quod Cic. breuius perit in xit. 2. de orat. in quibus, bona existimatio pecuniae perit, & Demost. illo fufurro delectari se dicebat aquam ferentis mulierculae. & Cic. 1. de nat. Deorum, de Pythagoricis loquens, inquit, quod siquid affirmaret in disputando, cum ex his querebatur, quare ita esset, respondebat, ipse dicitur erat Pythagoras, ita subiungit, tantum opi. praedicta poterat, vt etiam sine ratione valeret auctoritas. & Hor. in arte poet.

Aut famam si querit, aut sibi conuenientia sige.

Sed & Pomp. iurisc. in l. 2. de orig. iur. recensurus seriem iurisc. plurimorum, & maximorum, habere tamen se velle dicit mentionem ibi tantummodo eorum, qui maxima dignationis apud pop. Rom. fuerunt. Similiter apud Cic. sapissime monemur quanti sit facienda haec hominum, & vulgi, & populi com. opinio, existimatio, & reputatio. l. l. de n. libro. 1. de inuen. probabilis exit narratio licet in ea videbuntur inesse ea, quae solent apparere in veritate, & paulo infra, si res, & ad eorum qui agunt naturam, & ad vulgi rumorem, & ad eorum, quae accidunt opinionem accomodabitur. Item 1. de oratore. Dicendi autem omnis ratio in medio posita, communi quodam in vsu, atque in hominum more, & sermone versatur, vt in ceteris id maxime excellat, quod longissime sit ab imperitorum intelligentia, sensuque distinctum. in dicendo autem vitium, vel maximum sit a vulgari genere orationis, atque a consuetudine communis sensus abhorrere. & tamen vt ipse dicit in Bruto, vulgus interdum non probandum, orator probat. sed probat sine comparatione, cum a mediocri, aut etiam a malo delectatur, eo & contentus esse melius non sentit illud, quod est, qualecunque est, probat. Et 1. Tusc. orationes multitudinis iudicio probari volebamus. popularis est n. illa, facultas, & effectus eloquentiae est audientium approbatio. Idem quoque in partitionibus. probabile autem genus est orationis, si non minus est comptum, atque expolitum, si est auctoritas, & pondus in verbis, si sententiae vel graues, vel aptae opinionis hominum, & auribus. Item de narratione. probabilis autem erit, si personis, si temporibus, si locis, ea, quae narrabuntur, consentient, si cuiusque facti, & euenti causa ponetur, si testata dici videbuntur, si cum hominum opinione & auctoritate, si cum lege, cum more, cum religione coniuncta. Item in Topicis. in homine virtutis opinio valet plurimum. Item, nam & ingeniosos, & opulentos, & artatis spacio probatos dignos quibus credatur putant, non recte fortasse, sed vulgi opinio immutari vix potest, ad eamque omnia dirigunt, & qui iudicant, & qui existimant, qui enim his rebus, quas dixi excellunt, ipsa virtute videntur excellere. Item, itaque quos ingenio, quos studio, quos doctrina praeditos vident, quorumque vitam constantem, & probatam, vt Catonis, Lelij, Scipionis aliorumque plurium, retur eos tales esse, quales se ipsos velint, nec solum eos content tales esse qui in honoribus populi, atque in repub. versantur, sed & oratores, & Philosophos, & poetas, & historicos, ex quorum & dictis, & scriptis saepe auctoritas petitur ad faciendum fidem. & primo de nat. Deorum. Id ratum habent homines, quod ab eo quem probant iudicant vident. & primo de finibus, tuemur ea quae dicta sunt ab ijs quos probamus. & alibi, sic & vulgus ex opinione multa existimat. & pro lege Manilia. Homines opinione non minus fama, quam aliqua certa ratione etiam commoueri solent. & nostri iuris perititi etiam ex vestimentis bona alicuius accipi opinionem dixerunt, de qua leguntur hi verus apud Specu. loquentem de aduocato, quod non debet esse pannosus.

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus creditur a multis licet id non sit ille. Si carcat veste nec sit vestitus honeste, Nullus est laudis licet sent omne quod audit.

Legitur quoque 2. Tuscu. fama, & multitudinis iudicio mouentur homines, vt id honestum putent, quod a plerisque laudatur. & Marfil. sing. 608. dicit, quod testis de auditu,

auditu. deponens. *audiu* à viro bonæ opinionis. & fama non potest puniri de falso. Nec D. Paulus tacuit de hac hominum opin. non parificanda à Christianis ad Rom. 13. dixit. prouidens bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. & 2. Corin. 10. prouidemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus & c. xliii. loquens de ieiunio: qm̄ in hoc seruit Christus probatus est Deo. & pharus est hominibus. Dicit quoque Lucas. c. 2. quod Christus proficiebat ætate sapientia & gratia coram Deo & hominibus. Itē ipse d. Iesus monuit discipulos dicens, sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum & c. Sed & idem D. Iesus potius vt nos instrueret quàm vt instrueretur, & extra omnem inanis gloriæ cupiditatem, (dixit enim alibi, ego gloriam propriam non quero) percunctatus est discipulos suos quàm opinionem haberet mundus de eo dicens Matth. xvi. Quem dicunt homines esse filium hominis? & quidem inuenit varias de hoc opiniones. alij enim Io. Baptistā, alij Heliam, alij Hieremiam, alij vnum ex prophetis, alij Iesum Dei filium, is fuit Petrus diuinitus inspiratus, esse dixerūt. Super omnes Iulius Cæsar animo illo suo elato & ambitioso huius opinionis tam circa res aliorum, quàm sui ipsius fuit nedum studiosus, sed valde curiosus & sedulo memor, vt eius cōmentaria passim indicant, loquens de Sabino eius legato, vt eum cōmentaria passim indicant, loquens de Sabino eius legato, qui protocōcibus eum hostibus ad pugnam, nihilominus castris se tenebat, hæc subiungit, tantamque opinionem timoris præbuit, vt iam ad Vallum Castrorum hostes accedere audent. & alibi. Hac re perfecta Crassus cum sua cunctatione atque opinione timidiore hostes, nostros milites alacriores ad pugnandum effecisset: & oratores Vbiorum ad ipsam Cæsarem in eorū oratione: Tantū esse nomē atque opi. exercitus Romani, vt etiā ad vltimas Germanorū nationes opinone, & amicitia Po. Ro. tuti esse possint: & in princ. Cōmentarij sexti reddēs rationem de non delectu ab eo habito, dicit: magni interesse etiam in reliquum tempus ad opinionem Galliarū existi mans & c. loquens de Gētibz circa Siluam hærciniam: Quæ gens ad hoc tempus his sedibus se cōtinet summamque habet, & bellicæ laudis opinionem. Item alibi. Namq; altera ex parte Bellouaci, quæ Ciuitas in Gallia maximam habet opinionem Virtutis, inslabant. Item alio loco: Duces hostium sexaginta millia ex omni numero deligunt earū Ciuitatum quæ maximam virtutis opinionem habebant, & lib. 3. de bel. ci. Nunciatum est adesse Scipionem cum legione magna, & opinione & fama. Item. Pompeius autem vt famam & opinionem hominum teneret, sic pro castris exercitum constituerat vt tertia acies vallum contingeret. Solus inuentus est tamen Cato Vicensis huius communis opinionis contemptor, qui esse quam videri bonus malebat, vt habes apud Salustium. de quo etiam dixit ille, Victrix causa Dijs placuit, sed victa Catoni.

Item dico de maiori Catone, de quo li. 3. de si. inquit Cic. ne reprehensionem quidem vulgi inanem reformidans in ipsa curia solebat legere sæpe dum Senatus cogeret. ij tamē conferendi non sunt cum Christianis, qui pro regno caelorum nedum mundanam gloriam, sed omnia arbitrati sunt tāquā stercorea. Nec prædictis obstant nonnullæ auctoritates Pauli & Euangelij, quæ habentur ad Galat. pri. & Matt. 5. Inquit Paulus, si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. & Matth.

Attēdite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. vbi iustitia nō est speciale nomen virtutis, sed significat omnia bona opera. & de Phariseis ca. 6. Exterminant enim facies suas, vt videantur hominibus ieiunantes. Item, tu autem cum ieiunas vnge caput tuum & c. ne videaris hominibus ieiunans.

Item, cum facis elemosynam, noli tuba canere, sicut faciunt hypocritæ, vt honorificetur ab hominibus. vbi tuba 13. ponitur pro iactantia, inaniq; gloria. Item, cū oratis, nō eritis sicut hypocritæ, qui amant in plateis orare, vt videatur ab hominibus. Ad auctoritatem enim Pauli dicitur, gloriatur de doctrina suæ prædicationis, quæ debet solū tendere ad gloriam Dei, non autem ad hominum adulationem. Ad auctoritates euangelij dicit primo Chriostomus, quod prædicta sunt dicta per exaggerationem, & vt inane 14. nem gloriam fugiamus, & bona opera quæ sunt de pecepto debent palam fieri, nec curandum quod quis scandalizetur, quia erit scandalum acceptum, alioquin tolleretur bonum exemplum. bona vero opera, quæ non sunt de 15. pecepto sed sunt votiu, debent ab imperfectis celari, qd

imminet periculum inanis gloriæ, à perfectis æquæquam, vt clarificetur in eis Deus, & luceat eorum bona opera, vel dic prohiberi bona opera ad laudem humanam, non autem prohibentur fieri coram hominibus ad laudem Dei. q enim operatur publicè propter Deum, operatur solum coram Deo, quem solum habet præ oculis, nec talis operatur vt ipse videatur, sed vt opus suum videatur, quod enim propter homines fit in ventos fessunditur. Et dum dixit Christus, sic luceat lux vestra, locutus est prælati, qui sunt in statu perfectionis, quibus ita de facili non imminet periculum inanis gloriæ. Et cum reprehendit hypocritas orantes in publico, nō intellexit de oratione publica & communi, que fit in præsentia omnium, sed de priuata, vt apparet in tex. quæ hypocritæ faciunt in pub. ob gloriam inanem, & nō. quod oratio est quoddā spirituale tributū, quod anima offert Deo de visceribus suis. Quo ad auctoritates Cic. intellige eas habere locum in actionibus publicis exterioribus popularibusque, puta concionibus, persuasionibus, communiquæ conuersione. extra autem illa est secus videlicet in artibus liberalibus, scientijs, & virtute, vbi sola veritas rerum attenditur, vt ex eiusdem Cic. auctoritatibus infra scriptis 20. apparet. ait. n. 2. de si. sed tamen nō grauissimū est testimonium multitudinis. in omni enim arte, vel studio, vel quauis scientia, vel in ipsa virtute optimū quodque rarissimū est, & primo Tuscul. philosophia est paucis contenta iudicibus multitudinem consulto ipsa fugiens. & in 2. qui in oculis multitudinis cum illius iudicio stare nolit, nec quod illa putat idem pulcherrimum. Itē primo parad. plus apud nos ratio valeat quam vulgi opinio. Itē pro Plāco, Grauior 21. & validior est decē virorū bonorū sentētia q̄ totius multitudinis imperita. Item, nō comitijs iudicat semper populus sed mouetur plerumque gratia, cedit precibus, facit eos à quibus est maxime ambitus. denique si iudicat, non delectu aliquo, aut sapientia ducitur ad iudicandum, sed impetu nonnunquam, & quadam etiam temeritate. non est enim consilium in vulgo, non ratio, non discrimen. non diligētia, semperque sapientes ea quæ populus fecisset ferēda, non semper laudanda duxerunt. facit illud, populus est docendus, non sequendus. Item pro Muren. nullum fretū, nullus euripus, tot motus, tantas, tam varias habet agitationes fluctuum, quantas perturbationes & quantos aestus habet ratio comitorū, dies intermissus vnus aut nox interposita sepe perturbat omnia, & solum opinionem parua nonnunquam commutat aura rumoris. sepe etiam sine vlla aperta causa fit aliud atque existimamus, vt nonnunquā ita factum esse etiam populus admiretur, quasi vero ipse fecerit.

Et pro domo sua, in imperita multitudine est varietas, & inconstantia & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio. Et 2. de fin. differens consil. Epic. philosophus nobilis à quo non solum Græcia & Italia, sed etiam omnis Barbaria commota est, honestum quid sit, si id non est in voluptate, negat se intelligere, nisi forte illud quod multitudinis rumore laudatur. ego autem hoc etiam turpe esse sepe iudico, & si quando turpe non sit, tamen non esset turpe, cum id à multitudine laudatur, quod si sit ipsum perfectum atque laudabile, non ob eam causam tamen dicendum honestum esse, quia laudetur à multis, sed quia tale sit vt vel si ignoraret id homines, vel si obmutuissent pulchritudine sua, tum esset specie laudabile. & paulo infra. Quid 24. turpius quam sapientis vitam ex insipientium sermone pendere? & infra, quæ est ista laus quæ possit è macello peti? & eodem libro, sed tamen non grauissimum est testimonium multitudinis. in omni enim arte vel studio, vel in ipsa virtute optimum quodque rarissimum est, & in v. videne plus commendatio in vulgus, & hæc quæ expectitur gloria molestie habeat quam voluptatis. Item intelligendū est igitur ne gloriam popularem ipsam per se expectendam. Item, antebicines, ijque qui fidibus vtuntur suo non multitudinis arbitrio cantus numerosque moderantur? vir sapientes multo arte maiore præditus, non quid verissimum sit, sed quid velit vulgus exquiret? an quicquā stultius, quam quos singulos sicut operarios barbarosque cōtemnas, eos aliquid putare esse vniuersos?

Nunc subiungemus nonnullas pauca breuesque quæ stitunculas, & cum illis nostrum hoc opusculum terminabimus.

S V M M A R I A.

- 1 Fama, & communis opinio quid sit.
- 2 Opinio

Opinio communiter oritur ex suspitione, & ignorantia.

dicatur iniquè iudicasse.

Quid sit communis opinio.

Quid agendum cum non adest communis opinio, nec lex expressa.

Caput XII.

Caput XIII.

QVAERO quid sit communis opinio. Respondet quod potest dignosci ex definitionibus opinionis singularis positis supra in prima parte, tamen vt nihil emittamus, vide Bar. in l. de minore. §. plurium. de quæst. qui dicit definiendo famam quod ea est communis opinio ex suspitione proueniens, & id quidem conuenire etiam videtur singulari opinioni, opinio enim communiter oritur ex suspitione & ignorantia, vt pluries dictum fuit, sed in proposito nostro dici potest id quod sequitur maior pars doctorum. Vel id quod deciditur, sed nō à Canone vel à lege, iux. tradita per Fel. in c. 1. de cōst. fal. 9. vel est de iure non aperto ab omnibus probata sententia, vt dicit Syl. nupt. lib. 5. vide Paris. consil. 73. volum. 1.

S V M M A R I A.

- 1 Vltima opinio ex pluribus relatis tam à Doctoribus, quàm à glo. flet nō cōfirmata aliqua ex illis, cōfertur approbata. Et de veritate discutitur.
- 2 Loquens alternatiuè qualis sermo ex illis duobus censetur approbatus.
- 3 Limitatur regula supra posita. nu. 1.

An vltima opinio glossæ, & Doct. sit sequenda.

Caput XIII.

QVAERO retento eodem Themate quid si gl. vel vnus doct. ponit plures opiniones, & nullā approbat, & quam sequi debeamus, iux. l. quid de creditore. de dā. in fec. l. qui filium. §. Sabinus. ad Trebel. cum gloss. l. bona fides. cum glo. de positi. absolute loquendo interpretari debemus vltimam approbatam videri. hæc est enim communis opinio fundata super gloss. in d. §. Sabinus. l. qui filium. ad Trebel. de qua per Barto. in l. bona fides. de positi. cum Apost. lib. copiosissima. Dominus tamē Alciat. in d. l. bona fides, videtur habuisse opinionem contrariam communem. dixit enim non vltimā sequendam, sed illam quæ pluribus rationibus defenditur, allegat. d. l. qui filium. §. Sabinus. Item illam quæ maiori aequitate nititur alleg. gl. in l. si cū exceptione. §. sed, & si quis. de eo quod met. caus. & Arctinus consilio 163. Item, quæ ex verbo aliquo electiuo, vel similitudine sequentium exemplorum, confirmatur, vt ibi dicit fecisse Trifoninum, tamē cōmunis est ea quam dixi, vt nouissime etiam attestatur Marsil. noster in l. §. cum quadam. de quæst. necesse tamen est fateri quod gl. in d. §. Sabinus, nō dicit absolute vltimam esse sequendam, sed requirit alias qualitates vt in ea, & vt D. Al. considerat vt de omnino apostil. ad Bartol. in d. l. bona fides. Item subiungit idem præceptor, quod qui solute vel alternatiuè loquitur, non vnam magis quam alteram partem approbasse cōfertur alleg. l. alienationis. in fin. & l. sepe. de verb. sign. in si. l. mita dictam conclusionem, nisi præcedens opinio esset melioribus opinionibus fundata. Itē nisi prima, sciret equitatem secunda rigorem. Sylua nuptial. libro 5. numero, 32. Pari modo quando Innocentius refert plures opiniones, & nullam firmat censetur vltimam approbare, vt vult Ioann. Andr. in ca. 1. de pen. lib. 6. & in c. 1. de senten. ex com. mul. libro 6. & Bald. in authenti. ex testamento. in vltima columna C. de collationib. cum concord. de quibus per Iason. in l. si idem cum eodem. §. fina. de iurisdictione omnium iudicum. Felinus in ca. cum ex officij. de præscr. columna 14. Alexan. consilio, 100. primo volumine super pri. casu causæ verioris. colum. pen. consilio, 175. 2. volumine, punctus talis est, & ibi quod quando Innoc. non attribuit alicui vltimam opinionem censenda est sua.

S V M M A R I A.

- 1 Casus oriens extra legum dispositionem, & communem opinionem in quomodo decidatur.
- 2 Iudex proferens sententiam contra communem opinio. an

QVAERO quid agendū si oriator dubitatio super aliquo nouo facto, de quo nō reperitur lex expressa, nec adest communis opinio, quia interpreses sunt discordantes: dic quod prodita sunt remedia, vt ad auctoritatem glossæ, ad eam opinionem, quæ opinionem doctorum reducit ad concordiam, ad consuetudinem, significationem verborum, ad benigniorem partē, ad tutiorem, ad humaniorem, ad illam quæ facit pro religione, ad legem similem casui occurrenti, ad eam quæ minus lædit ius commune, ad eam per quam redimus ad ius antiquum, ad principē recurramus, prout docet nos Matthesil. in tractat. de elec. opi. & Iacob. de Bellouisi in sua practi. iudiciaria, titulo quotuplic. sint caus. crimi. & habetur per Doctores in toto titulo de legib. ff. & C. vbi Bart. Bald. & alij. & si iudex protulisset sententiam iniquam vel nullam, te remitto ad Syluam nuptialem, libro. 5. nume. 71.

S V M M A R I A.

- 1 Opinio Doctoris approbata legendo, cōtraria opinioni approbata cōsulendo, an valeat, & qualis earū præualeat.

Si doctor tenet vnam opinionem legendo, contrariam consulendo, cui standum.

Caput XV.

QVAERO si doct. sequatur vnam opinionem legendo, contrariam consulendo, cui magis sit inhaerendum, & dic quod illi quam tenet legendo. ¶ Paris. consilio 110. vol. 1. Soci. consilio 25. vol. 3. qui ponit de præceptore suo. D. Alexan. qui tenuit vnam opinionem consulendo contrarium legendo per illam rationem vltra alias, quia non potuit induci ad ita consulendum in lectura, amicitia, vel lucro.

S V M M A R I A.

- 1 Opinio communis pluribus nominibus nuncupatur.

Quomodo vocetur communis opinio.

Caput XVI.

QVAERO quomodo vocetur communis opinio? dic quod vocatur communis æstimatio à Barto. in l. de minore. §. plurium. de quæst. in definitione fama. & communis reputatio & cōmunis tenus. iux. l. labeco. de supel. lega. ibi non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi sensu nomina exaudiri debent. & sententia plurium. in st. de hære. in st. in prin. & crebrior opinio. l. 1. de senat. & communis consensus. l. 1. C. de testam. & ei accommodari possunt plurima nomina opinio nis singularis quæ supra recensuimus, & Cic. 2. de leg. vocat eam multitudinis consensus, vbi ait. Nam sensus nostros, non parens, non nutrix, non magister, non poeta, non Scena deprauat, nō multitudinis consensus abducit à vero, & c.

S V M M A R I A.

- 1 Communis opinio an mutari possit.
 - 2 Et quod mutetur temporis cursu, et quāto tempore duret.
 - 3 Et quibus modis mutetur.
 - 4 Cogitationes posteris non possunt auferri.
 - 5 Iudicium an possit esse vno tempore iustum, alio tempore iniustum.
 - 6 Opiniones hominū quod senescant, est in pœnā mortaliū.
 - 7 Opiniones hominum eorum tempora sequuntur.
 - 8 Opinio antiquorum, an præualeat opinioni modernorū.
- Com. opin. Tom. 4. FFFF

QVAERO an communis opinio sit subiecta mutationi sicut opinio singularis, ita quod eadem opinio sit communis vno tempore, alio non. & certe videtur habere dubitationem cum non sit diuersa ratio in vna magis quā in alia. & Ab. in c. vt debitus. de appell. nu. 2. recitat quidam opiniones, quæ olim erāt communes. suo autem tempore non erant. & dicit Marian. Socin. iunior præceptor meus in consi. 1. 58. numero 70. & non est dubium communem opinio. posse mutari tempore cursu, vt est notoriū. saepe enim cōtingit vt aliqua opinio, quæ à quinquaginta vel sexaginta annis supra communiter tenebatur, deinat esse communis si plurimi ex sequentibus contrarium teneant. exemplum in particulari habes per lasin. i. venditores. de verbo. obl. vbi disputatur quando venditor teneatur ad expensas emptori in causa emptionis. ibi enim apparet quod vsque ad Bart. fuit communiter teneatur quod teneatur si succubuerit: à Bar. citra quod teneatur siue succubuerit, siue obtinuerit, nisi tamen dictas expensas recuperasset ab eo qui succubisset. & de hac varietate communis opinionis successiuis temporibus est indubitabile, adeo quod recensere particulariter opiniones communes mutatas esset magis laboriosum quā ingeniosum. & hæc varietas & mutatio reperitur contigisse etiam in summis cōsilijs & Neapolitano, & Tholosano, & Delinatus, & alijs, vt in decisionibus eorum apparet. Sed multo magis in Decis. Romanæ rotæ hæc varietas deprehenditur, quarū variationū magnam partem refert Gomes, in reg. de Tricn. quæst. 5. & 3. qui etiā dicit vt ante eum dixerunt Lap. Host. & Stafil. quod stylus Roma. curiæ modo est albus, modo niger. vide Boer. in tract. de auth. mag. cons. nu. 69. & 70. non enim auferri debet posterioribus facultas vt vterius cogitandi, vt vult Bal. in l. 1. C. de his qui an. aper. tab. Vnde non inconuenit vnum iudicium esse vno tempore iustū, alio tempore iniustū, & hoc malum videtur datum mortalibus vt in pœnam, vt eorum opinioniones secundū varietatem temporum senescant, & intermorian, & aliquæ diuersæ vel prioribus cōtrariæ eorū loco nascantur, & deinde pubescant. Opiniones vt n. hominum eorū corpora sequuntur, quæ cū tempore veterascunt, & pereunt tandem sicut rerum omnium, ita quoque est opinionum quædam vicissitudo. & an præualeat opinio antiquorum vt vel modernorum tract. Syl. nupria. lib. 5. per quatuor col. vide ibi: aduerte tamen quod

promisue ponit rationes pro Docto. modernis & antiquis & pro Docto. senibus & iuuenibus: quæ tamen sunt quid diuersum Doc. nam senes, & iuuenes quoad ætatem possunt esse contemporanei & sic vtrique moderni.

S V M M A R I A.

- 1 Scriptura an sit de substantia communis opinionis.
- 2 Memoria hominis labilis.
- 3 Verba verberato aere transcunt.
- 4 Opinio communis continet interpretationem prudentium & magistrorum.

An redigenda sit in scriptis communis opinio.

Caput XVIII.

QVAERO an communis opinio sit redigenda in scriptis. Respondeo quod gloss. in c. 1. de cens. ponit casus in quibus de necessitate requiritur scriptura, inter quos non annumeratur iste, sed possumus dicere quod quamuis ad substantiam opinionis non requiratur scriptura (mea enim opinio ad hoc vt sit opinio, non requirit necessariō scripturam) tamen ad eam conseruandam, & vt possit à posteritate sciri, quis negabit scripturam necessariā? Certū est enim quod memoria hominum est labilis, nec tanta est, vt omnia excogitata seruare possit, quam ob causam scribendū est, vt inquit Aug. lib. 1. soliloqui. Et cum verba verberato aere statim transcant, nec diutius maneat, quā sonent, ideo institutæ sunt litere, & ita voces oculis ostenduntur, non per se ipsas, sed per signa quædam quales sunt literæ, vt habes per Aug. lib. 2. de doct. Christ. c. 4. & diximus alibi. Cū autem cōmunis opinio continet interpretationem prudentium, & magistrorum, quæ tota interpretatio non fuit vno tempore sicut nec interpretes simul in mundum prodierūt, quomodo esset possibile absque literis tot, & tanta memoria retineret? Ideo non in isto hic an cōmunis opinio sit redigenda in scriptis, modo quo querit de lege Ioan. And. in regu. nemo potest ad impossibile. in merc. vbi an sit scriptura necessaria, & de essentia, substantia, & forma legis, & an ea sit in scriptis publicis, seu authenticis redigenda, sed concludo cum Abb. post glo. in c. 1. de postul. præla. numero 23. quod communis opinio potest, & optimum est redigi in scriptis, vt videmus seruatum ab olim in lecturis Doct. & dici etiam potest id esse necessarium, ad scientiam inducendam, & ignorantiam euitandam.

F I N I S.

DE COMMUNI OPINIONE

EX NEVIZANO

IN SYLVA NVPTIALI

Libro quinto

ARGVMENTA.

- 1 Iudex quam opinionem sequi debeat in iudicando.
- 2 Doctores dicenti dictum suum esse opinionem communem, creditur.
- 3 Iudicans contra cōmunem opinionem reputatur ignarus.
- 4 Iudex debet esse non iuris nouator, sed religiosissimus obseruator.
- 5 Opinio quando dicatur communis.
- 6 Aduocatus iuuenis confusus sapissimè est litium.
- 7 Senectus in habilis est ad studium.
- 8 Opinio doctoris lege roborata præponenda est opinioni sine lege.
- 9 Opinio antiquorum sapissimè emendatur à modernis.
- 10 Deus sapissimè reuelauit minoribus quod abscondit maioribus.
- 11 Maritus adhibens iuuenem medicum pro curanda vxore an sit excusatus.
- 12 Doctores iuuenes quare sint in multis senioribus præferendi.
- 13 Papinianus cuius ingenium ab Imperatore extollitur, mortuus est iuuenis.
- 14 Minor an possit doctorari.
- 15 Speculatori adhuc iuueni cōmissa fuit causa arduissima.
- 16 Liber Speculatoris ab omnibus cōmendatur doctoribus.
- 17 Senes licet experientia, iuuenes astutia & ingenij sagacitate.
- 18 Memoria dici potest inordinata & fatua.
- 19 Senes in quo differat à iuuenibus in materia consultationis.
- 20 Opinio communis vt particulari præponatur debet esse lege fultita.
- 21 Legis ratio multum ad eius intellectum operatur.
- 22 Ratio est naturæ munitio.
- 23 Ratio naturalis quid legibus & veritati afferat.
- 24 Doctorum autoritas vim legis habere dicitur.
- 25 papa magistraliter loquens potest communem opinionem confundere, non obstantibus quoruncunque etiam doctissimorum opinionibus.
- 26 Stant doctoris varietate cui illius opinionum stabitur, vsque ad nu. 4. & 35.
- 27 Alexander dicitur lucerna ardens, cathedra iuris ciuilibis, & aureus doctor.
- 28 Miranda canit sed non credenda poëta.
- 29 Doctores sibi in consulendo contrario an sit credendum.
- 30 Notitia totius vix haberi potest, nisi distinctis & cognitis eius partibus.
- 31 Conditions in lege non subintelliguntur sed exprimuntur.
- 32 Doctores distinguenti standum est tanquam magis veritati propinquo.
- 33 Indistincte volens casum aliquem decidere necesse esset vt in confusionem labatur.
- 34 Leges non intelligens non debet eas allegare.
- 35 Regula quod stante doctorum varietate sequatur communis opinio recipit plures ampliationes.
- 36 Doctor legum legere incipiens recipit sibi nomen clarissimi, si 29. ann. legit vocatur illustris, dux, vel comes.
- 37 Consilium principum sunt illustres.
- 38 Magistri persona debet erga suos auditores esse honesta.
- 39 Verba obscura in legendo sunt euitanda.
- 40 Doctor sine scientia est vt comes sine comitatu.
- 41 Argumentum de bonitate scholaris ad bonitatem doctoratus admissibile est.
- 42 Magister nobilitatur per scholares, pater per filios, præses per subditos.
- 43 Docere plus quam doceri fatui est.
- 44 Auiditas in literis multum prodest, & ea deficiente non præsumitur quis in eis emittens.
- 45 Tradita in scholis discutenda sunt in cameris, & practica da in curiis.
- 46 Doctores malus vix faciet bonum scholarem.
- 47 Aer temperatus multum confert ingenio.
- 48 Electus ad distribuendum bona pauperibus an in casu necessitatis possit pro se retinere.
- 49 Necessitas non potest legis doctorem augere.
- 50 Mercator vix potest Deo placere, cum absque mendacijs vix possit negotiatio talis exerceri.
- 51 Scientia non acquiritur nisi cum labore & diligentia.
- 52 Venter pinguis pinguem sensum facit.
- 53 Ignarus præsumitur qui paucis tempore studuit.
- 54 Doctoratus gradum indignè suscipiens peccat.
- 55 Scholaris debet septem habere conditiones.
- 56 Scientia in omni ætate est acquisibilis, nec est ætas ad hoc fera.
- 57 Priuilegijs scholarium gaudere volens qualis esse debeat.
- 58 Sapientum multitudo est orbis rigor & sanitas.
- 59 Ciuitas Venetia illustris dicitur, & paradysus delictiarum.
- 60 Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur.
- 61 Communis opinio est insequenda, non obstante veritate contrariæ opinionis.
- 62 Ampliatur regula quod communis opinio sequatur, etiā si aliquando contra eam fuisset iudicatum.
- 63 Communis opinio excusat iudicem ab omni incommodo.
- 64 Regula quod communis opinio sequenda sit, multas limitationes recipit.
- 65 Consuetudo habet vim decreti iustitiæ.
- 66 Opinio vnius doctoris sancti, sacræ scripturæ autoritatis munita, præferenda est communi.
- 67 Communis opinio conuinci potest per casum legis vel rationem concludentem.
- 68 Communis opinio rigorosa confunditur per aliam mitiorem & æquioram.
- 69 Opinio Imperatorum non potest dici communis.
- 70 Iudex potest ex causa recedere à communi opinione & etiam à lege.
- 71 Sententia contra communem opinionem lata non semper dicitur iniusta.
- 72 Regula quod communis opinio est sequenda limitatur vbi esset in terminis questionis quæ agitur.
- 73 Communi opinioni non statur quando causa contra quæ stat esset valde fauorabilis & priuilegiata.
- 74 Communis opinio non potest dici partialis aut diuisa.
- 75 Lex ciuilibis dicitur cum diuina concordare.
- 76 Iustitia dicitur omnium virtutum præclarissima.
- 77 Iustitia in multo præualeat medicina.
- 78 Medicina ars non est legali æquiparanda.
- 79 Iurisperiti possent dici Philosophi.
- 80 Lex ciuilibis ad nil aliud tendit quā ad minorū præceptorum obseruantiam.
- 81 Verum non potest ex falsis concludi.
- 82 Prudentum & sapientum dicta non carent ratione, & legis vim habere dicuntur.
- 83 Scientia logicalis non est ad iustitiæ obseruationem necessaria.
- 84 Scientia dialectices non est legitæ necessaria.
- 85 Metaphysici an sint legitis præferendi vel æquiparandi.
- 86 Iurisperitus maioris est autoritatis quā metaphysicus.
- 87 Iurisperitus præferendus est medico.
- 88 Casus à iure non expressus aut decisis iudicis relinquitur dispositioni.
- 89 Bonus vir quis dicatur.
- 90 Iudex debet habere falem scientiæ & cōscientiæ, aliàs mēs eius diabolica esset & insipida.
- 91 Requisita in iudice sex sunt.
- 92 Iudex debet æquitatem & veritatem obseruare, & se iudicium.

- 93 Iudex debet auaritiā cauere.
- 94 Auarus non præsumitur fidelis.
- 95 Pecuniam dans pro obtinendo beneficio præsumitur animum habere malè faciendi.
- Iudex an & quando possit licitè salarium recipere pro sua iudicatura.
- 96 Iudex ecclesiasticus an absque simonia possit exigere salarium pro suo iudicio à partibus litigantibus.
- 97 Iudex ordinarius debet esse contentus stipendio principis.
- 98 Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.
- 99 Iudicium an & quādo & à quibus liceat pro iudicatura esculenta & poculenta capere.
- 100 Principibus licet à communi pro pace & repub. tuenda gabelas, & alia pedagia recipere.
- 101 Sententia lata per iudicem pecunia corruptum est ipso iure nulla.
- 102 Iudex malè iudicans quod damnum incurrat.
- 103 Iudicium corruptum damnabilibus est vsura.
- 104 Iustitia quare similitudine stateræ depingatur.
- 105 Consulere habentes de rebus dubiis quid debeant animaduertere.
- 106 Sententia lata breui tempore præsumitur defectuosa.
- 107 Deliberatio in iudiciis quid operetur.
- 108 Celeritas quandoque præualet virtuti in rebus bellicis.
- 109 Iudex debet esse virtute potens.
- 110 Res iudicata habetur pro veritate, & tribuit ius non habenti.
- 111 Iuris peritus debet ante conclusionem integrum possessorem de primo ad vltimum considerare.
- 112 Veritas dicitur in omnibus principatum habere.
- 113 Veritas mater est iustitia.
- 114 Veritatis vis maxima.
- 115 Veritas omnia vincit, nec ab aliquo lædi potest.
- 116 Iudex potius debet scandalum permittere quam veritatem omittere.
- 117 Iram diuinam in se prouocat qui veritatem opprimi perspicies eam pro viribus non tuetur.
- 118 Iudex debet in omnibus suis iudiciis diligenter veritatē inquirere.
- 119 Testes in iudiciis producti cauere debent ne partibus sed veritati faueant.
- 120 Iudex præsumens testem esse suspectum, debet eum cautè ex suis dictis inuoluere.
- 121 Iudex an semper debeat iudicare secundum allegata & probata, an, vt sibi constat, propriam insequi conscientiam.
- 122 Probatio & fides testium tota est in iudicis arbitrio.
- 123 Testi singulari, si nobilis sit, potest fides adhiberi.
- 124 Depositioni verisimili debet iudex adhærere.

I vt melius possit colligi quæ opinio ex precedentibus tenenda sit, videamus quam opinionē debeat iudex sequi in iudicando. hanc quæstionē latè posuit domi. Mathæus de Marhelisanis in suo tracta. de elect. verioris opinionis, cuius doctrinam videtur sequi Angelica, & Pet. de Rauenna in suo alphabeto. in ver. opinio. latè tradunt Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione ll. vlt. char. vbi ponit 7. regulas, & Paris de Syndicatu in vers. iudicare tradunt etiam Panor. & Canonista in c. 1. vlt. char. de consti. vbi Barb. Fely. & Decius ponentes regulā & fallētias. pulchrè Salomonius in repet. §. responsa. instit. de iur. natur. gen. & ciuili. nam quam quif. que nouerit attem in ea se exerceat. Euripides. quem refert Aug. Darthus in lib. 1. epist. incip. accepi tuam. Quibus addā plura hinc inde collecta. Sit ergo 1. regula. q. in iudicando iudex debet sequi communem opin. Doct. ca. nouimus. de verb. sig. ibi. & quorūdam sit opinio à pluribus approbata. l. 1. ff. de off. quæst. ibi. & sanè crebrior apud veteres opinio. est bonus tex. in sit. de hered. institu. in rub. de delictis. sententias. & c. Bar. in l. 2. C. de poen. iudic. qui mal. iud. Barba. latè in clem. ne Romani. de elect. Ias. in authen. nouiss. ma. 6. col. C. de inoffic. testam. in l. si is qui pro emptore. co. 68. ff. de vsucap. in l. sciendum. §. fin. col. penult. ff. qui satisf. dat. cogan. vbi dicit. non esse recedendum à communi opi. propter nouas phantasias. & q. iudicans cōtra communem præsumitur per imperitiā. hinc dicit Ias. in l. 1. §. sublata. col. 3. ff. ad Trebellia. quòd quādo doct. dicunt q. quod est communis opi. illud est bonū vbi in practica, & creditur

Doct. sic attestanti. Ferdinandus in repet. §. diu. num. 93. & nume. 442. q. quod contra eam iudicans est nimis ignorans. facit Tremolus in addit. ad practic. Bonacursij. chart. 27. colum. 2. Alexand. lib. 6. consi. 2. §. viso processu. not. 2. in l. 2. colum. 3. & 4. ff. de iureiuran. vbi dicit quòd debemus sequi communes opin. & non adhærere singularibus opin. & in tract. de iur. emph. colum. 20. vbi bona apostilla. & in iudicando non est recedendum à communi per argumenta scholastica. Fely. in cap. ex officij. col. 6. vers. 4. de præscr. Ioan. Francisc. Mirandola lib. de fide & ordine credendi. theoremate 18. Fabianus de Monte S. Sabinæ. in tract. de empt. & vend. char. 1. §. col. 4. Et in §. quæst. col. 7. refert Bal. in l. nemo. C. de sen. & interloc. om. iudi. quòd magnorum virorum exempla sequenda sunt. dixi in 4. & 5. ratione, q. sit vtile nubere. & idem Bal. lib. 1. con. 162. punctus quæstionis. col. 2. dicit. quod non audet damnare quod totus mundus approbat. quia iudicium populi vniuersi non contempseris. vt inquit Sapiens, & Ioan. Fab. in proemio institu. col. 2. facit Platina de optimo ciue. lib. 2. chart. 7. frater Bernardinus de Bussi in Defensorio montis. char. 44. colum. & dicit Bald. lib. 2. vltimæ impressionis consi. 1. 12. quod raro bene loquitur qui cōtra omnes loquitur. plura allegat Curtius consi. 49. quod incipit. memoria co. 3. vbi dicit quòd relinquens communem opin. bene fundatam. præsumitur per imperitiā iudicare. pro quo Igneus in disputa. an rex Franciæ recognoscat imperatorem. colum. 3. & M. Var. dicens. quòd contra omnes sapere. desipere est. sequitur Ferrarius alia adducens cautel. 3. 1. incip. manifestum. latius idē Curtius consilio 56. quod incip. super eodem. colum. 4. De eius consi. 13. 1. ad fin. Et in prædictis locis isti moderniores infinitas præcorum autoritates allegant. Et dicit gloss. in reg. Cancel. 3. 2. chart. fin. quòd Martin. gloss. semper erat solus in opin. suis. Et ita sciendum exemplum Iurisc. consulti. quem refert Montferrat. in tract. de success. regum. char. 1. 1. in fin. Et dicitur communis opin. de iure non aperto ab omnibus probata sententia. secundum Salomonium in rep. §. responsa. instit. de iure natur. char. 10. & chart. fin. vbi paulo infra subiicit. q. quòd iudex debet esse non iuris nouator. sed religiosissimus obseruator. & quod in scholis nascuntur. crecunt. intereunt communes opin. ex scholis in iudicia exeunt. atque probantur. Et sic contingit quandoque quòd vna erit communis vno tempore. & contraria alio tempore. Ias. in l. sciendum. colum. 10. ff. de verborum obl. non tamen propterea debebant destrui gesta illo tempore virtute talis communis opin. secundum Imol. quem refert Salomonius vbi supra. & dicitur communis opin. illa quæ pluriū Doct. illum illud testimonio cōprobata est. Ias. in l. 2. colum. 1. de instit. & substit. Ferrarius d. cautel. 3. 1. Anto. de Prato in tract. de fecun. nupt. chart. 8. colum. 3. & Hadr. Pap. noster in quodlibet. quæst. 1. est chart. 7. col. 1. dicens opin. antiquorum propter autoritatem æquiparari saltem multitudini modernorum. & dicit Alex. lib. 7. consi. 202. viso themate. ante. n. q. quòd dicitur communis. quando Doct. maioris ponderis & autoritatis sunt pro ea. Et faciunt iura superius allegata. nec in hoc placet mihi illa differentia quam aliqui faciunt inter Doctores antiquos & Modernos. prout Paris de Puteo in tract. de Syndicatu in verb. iudicare. c. an si iudex qui dedit. co. 2. Practicus Papi. in for. capitulorum ad aternam rei memoriam. in fin. vbi dicit quòd Moder. ita sunt pospositi vt nihil reputent scire. nisi legem faciant per se. Præpos. in cap. de quibus 21. dist. facit tex. in c. hoc ipsum. circa med. 3. q. 2. quia eam non attēdit Calcan. consi. 37. tota col. pen. & contra ponentes nouas opin. inuchit Io. Fab. in §. 1. instit. de act. bonus tex. in c. relatū. 37. dist. Et pro senibus Ias. in l. cū quid. 2. lect. col. fi. ff. si cert. pet. & Cepol. in tract. de imper. mil. delig. chart. 1. & 2. vbi enumerat 50. priuilegia senectutis. & Dec. con. 52. 1. col. dicit præferri maiores. Scrutinium char. 10. & pluribus seq. Liferita chart. 39. conclus. 9. & conclusionē 5. glo. in cledudū de sepul. in verb. probatas. Ioan. de Ana. in rub. de delict. puer. Socin. lib. 3. consi. 98. aliās consilij quòd non esset multum curandum de modernis. qui se in varias sententias & legēdo & cōsulendo diuidūt. Pet. de Lesnaudiere in tractu de Doct. 3. par. q. vlt. & 4. par. q. 29. vbi in fin. tacito auctore refert illud dictū practici Papi. facit Salomonius in §. responsa. char. 10. q. 3. Barb. in c. 1. co. 1. de iur. cal. Mapheus Veg. de educatione liberorū. circa med. li. 4. Card. Papi. in epistolis. & dicit Ange. in l. senū. C. qui test. fa. pos. plus valet vmbra senis. quā sensus iuuenis. Feli. in c. si qui test. col. pen. de test. lo. Montolon. in Præptua. Iur. in verb. antiquus. & di

9 c. Angel. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postul. q. quòd aduocatus iuuenis est confusor litij. latè Bolog. in repet. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. 26. & Catella. ij. parte Memorial. i. verb. nuptiarum causa. ad h. refert Bart. dicere quòd antiqui Doctores magna veneratione fuerunt præstantiores modernis. pondero. numero. & mensura. pro quo Præpos. in c. literas. col. ij. de sig. & mal. & dicit Bal. in cap. ij. col. iij. de postul. q. quòd nec o. eligit iuuenes duces. facit Hadrian. Papa noster quòd iure. ij. est. char. xx. col. iij. quòd in deliberationibus incipimus à iunioribus. ne formidare recedere à sententia antiquo. n. Codrus semo. xj. incip. nescio vbi est. char. xxij. & in modico tempore non potest quis multa addiscere. gloss. in verb. institutis. in cap. tum ex literis. de in integ. resti. Et experientia est rerum magistra. vt dixi in v. ratione partis affirmatiuæ. ideo in electionibus iuuenes incipiunt loqui. & reseruant diffinitionem antiquioribus. Gaspar Portugalen in l. imperium. colum. iij. vers. vj. limita. ff. de iurisd. om. iud. & iuuenes saepe errant in practica. vt Iason in l. post dotem. col. antepen. ff. sol. mari. est numero. ccij. Alexand. in l. quod meo. col. vj. ff. de acquir. post. prout refert. Bald. in tract. de præscr. in repet. l. Celsus. colum. xxix. circa fin. at senes sunt adeo practici & instructi in regulis iuris & doctrinis. q. eo ipso quòd audiunt casum etiam extraneum. accommodant. se regulis. Et si in casu illo æquitas repugnet. sequitur aequitatem fundamentum iuris. l. j. ff. de iustit. & iur. & que fa. c. silentium ad regulas vbi dixi. & sic de raro errat etiam si n. reuolutione chartarum. q. intellige de senes qui bene fundit in iuuentute. nam si expectet quòd sunt senes. labor est eis nimis grauis. hinc Pich. præceptor meus saepe allegabat illud Catonis. Fac tibi succurrant iuuenes quæ feceris ipse. Ideo dic quòd senex & iuuenes sunt laudandi. Luc. de Penn. in l. j. C. de consili. lib. xij. Rosarium Bussi j. parte. ferm. xxix. litera g. & ferm. xxxj. litera t. vbi dicit. quòd inter antiquos & Modernos. magis adhærere debemus. qui magis habet rationem. & veritatem. facit Guilielmus Rouille de descrip. iudicia. lib. iij. cap. ij. & lib. iij. facit quòd scholasticus iuuenis bene doctus præferatur antiquiori indocto. Bon. in tracta. de nobilitate. ij. par. numero. lxxij. & lxxvj. Modern. in l. cū quid. ff. si cert. petat. Capol. de imper. mil. delig. col. i. penult. dicit tamen Lauren. de P. odulphis in tract. de vsur. part. iij. col. xij. quod in collegio qui prior est in tempore. prior est in se dem. non habita diffinitione. an primus sit secundo deterior. & quòd videmus præcedere eum qui non esset dignus solvere vincula calciam. uti sequentium. & ibi assignant rationem. quia ista non possunt faciliter cognosci. & vt tollatur scandala & inuidia si ad imparia iudicarentur. Et dicit Alberi. in l. sed licet. ff. de offi. p. d. q. plus seruari debet opinio paru. Doct. lege roborata. quā magni sine lege. & dicit Hostien. in summa de test. cog. §. in quibus. circa med. quod ipse recedit ab opin. antiquorum. quia plerumque mentiuntur senex. & iuuenes sunt laudandi. Luc. de Penna l. j. C. de consili. lib. xij. Et ista differentia possit procedere quando antiquiores vidissent omnia fundamenta que faciunt posteriores. attento quòd dicta antiquorum diutius fuerunt ruminata. & steterunt ad supplicium tanquam aurum in fornace. & etiam quia senior bos grauius figit pedem. vt inquit Hier. quem refert Iason in l. si seruum. §. sequitur. vlt. notab. ff. de verbor. oblig. Erasim. Adag. char. xliij. numero. xlvj. 3. parte. Prouerb. xlv. facta iuuenum. cōsilia mediocrium. vota senum. Et propterea ad seniores recurrunt iuuenes aduocati signari tāquam ad expertos negotiorum. gl. in l. j. aduocatos. in verbo. aduocatos. ff. de var. & extraordi. cog. Sed quando Doct. Moder. tenent contra antiquos. moti ex aliqua lege vel ratione ad quam verisimiliter non aduertit antiqui. tunc putare non procedere hanc differentiam. iniquum est enim dicere quempiam voluisse tenere contra eum cuius fundamenta non vidit. dixi supra in quæstione. an vidua perdat propter adulteriū. Sequitur ergo tūc quòd dicit Philosophus. quæ refert frater Isidorus de regim. prin. lib. iij. c. viij. quod omnis doctrina omnisque disciplina à iunioribus in dies perficitur. Idem vult. Pet. de Vbaldis in proem. sui tractatus de quarta canonica. dicens quòd antiqui dederunt nobis principia que successiuis naturæ & ingeniorum beneficiis suscipiunt incrementū. Et Cicer. in prin. Tusulanarum. dum agit de Latinis. quòd habuerūt à Grecis & in j. char. Topicorum ad Trebatium. quòd nulla res à principio in republica videtur sufficienter promulgata. Speculator in proem. sui operis. col. iij. vers. cæterum. pro quo Columel. de agricultura. q. nulla est ars quæ singulari consummata sit ingenio. Afflictus in proemio constitutio-

num regni. col. ij. Et faciūt plura quæ tradit Carolus Borbonensis in processu fidei. parte ij. articul. v. vsque in finem. illius secunde partis. Fit ergo necesse fieri ex quo iuniores viderunt scripta antiquorum. sunt perspicaciores. gloss. in l. Gallus. in princ. in verb. filius. ff. de liberis & posthum. facit quia in dicto debemus tenere opinionem præceptoris. vt infra dicam. & tamen cōmuniter præceptores sunt Moder. facit Philosophus ij. Rhetoric. quòd tam iuuenes quā senes habent quosdam mores laudabiles. quosdā vituperabiles. vt refert Afflictus in constitutionib. regni. char. cxix. col. j. ver. x. requiritur. facit Aug. de Arimino in additis ad Ang. in Maleficiis. gloss. comparent dicti inquisiti & confitentur totum. colum. j. dicit. q. quòd plura habemus etiam singularissima quæ ignorabant antiqui. ideo nunc scientia est longe excellentior. Et videmus quòd vna opin. vno tempore fuit communis. & nunc contraria est communis. Iason in l. venditores. ff. de verb. oblig. facit. quia antiqui non poterūt ita veritatē inuestigare sicut Moderni. patet. in credo. cōdito ab antiquis. qui tenebant Spiritum sanctum solū procedere à patre & Moderni. à patre. & à filio. vt in vlt. Decr. in cap. de spiritu. in gloss. penult. & de veritate conceptionis beate Virginis. in qua antiqui magis communiter vrbēbatur tenere contra id quòd nunc communiter tenemus & tamen dicit Bald. in cap. 1. col. 3. vt lite non contest. quòd se mel verum semper verum. Non tamen facio consequentiā. Talis est vltimus doctor. & vide omnes Doct. antiquos. ergo melius sensit. Ang. in l. j. in princ. ff. de appellat. ad prædicta facit Rota in nouis decisi. 359. incip. circa tertium. col. si dum loquitur de Collectario. dicens quòd fuit vltimus & practicus Curia. faciunt quæ dixi in si. mci inuentarij libro. rum vtriusque iur. in 2. q. an oporteat habere plures libros. dum loquor de interpretatione. & dicit Cur. in rep. l. ad mōnendi. col. 65. vers. 34. quòd quotidie in nobis generantur nouæ intellectiones. & meditationes. & quòd antiqui non videbant originaliter. ideo quandoque errabant vnu post alium. alter dicebat quòd erant sicut grues. & vna sequatur aliam. absque vltiori inuestigatione. nec maiori irrogatur iniuria. si minor veritatē inuestigauerit. quia Deus multa abscondit sapientibus q. paruulis reuelauit. Alb. in proem. C. incip. quoniam. col. 3. dicam statim. Barb. lib. 1. col. 6. col. pen. & consi. 27. scripsit doctissimus. col. 20. Et consi. 28. scripsit bellissime col. 4. Arist. par. 5. §. probe. 45. & in rubr. C. qui admit. col. 8. in si. Bal. in c. significauit. col. fi. de rescri. dū loquitur de Catholicone qui erat tūc vltimus. Scrutinium chart. 78. Bussi in Defensorio montis. char. 22. col. 1. Fel. in c. propositi. col. fin. de probat. Rota in nouis decisi. 459. circa 3. col. fi. q. Sepe enim Deus reuelat minori quòd celat maiori Host. in proce. summ. v. col. 2. Io. Blanchi. in proce. summæ feudal. Alberi. in proce. C. incip. quoniam. col. 3. pulchrè Barb. de Card. in fin. 2. q. in c. propositi. col. 14. de probat. Pich. in rep. §. Titia. col. 64. all. gans illud Ouid. Saepe necat morfo spaciolum vipera taurum. A cane non magno saepe tenetur aper. facit bona gl. in auth. de mona. in §. ordinat. super ver. tēpus. quam sequitur Soc. in l. cū quid. col. 3. ff. si cer. pet. facit Campe. in tract. dotis. §. par. q. 3. dicens q. q. marius excufatur si ad curā vxoris adhibuit medicū iuuenē bene disciplinātū. sicut si adhibuisset senē. pro & contra iuuenes post Philos. in tract. de regim. prin. 1. par. 4. cap. 2. & c. 3. idem de senib. facit Had. Papa noster quolibet. 3. char. pen. propter quod dicit Apost. Et quandoque corrigunt senes. Barb. in rep. rubr. C. qui admit. col. 8. & seq. Ias. in l. si seruū. §. sequitur. vlt. no. ff. de verb. obl. Bolog. in disput. de præcedētia Doct. & mil. col. 9. in fin. vbi dicit. q. iuuenes reperiuntur saepe excellentiores antiquioribus. Pich. in rep. §. Titia. col. 58. vbi inter cætera allegat Onidium dicere. A canenō magno saepe tenetur aper. & iuniores ingeniosiores omnino fatet Bulg. i. proce. suæ disp. incip. Sempronius. latè Rosariū Bussi. 2. par. ferm. 29. litera b. qui incipit. secundū. Et sapientia non numeratur annis. hinc Ouidi. de arte. Parcite nates tumidi. numerare deo tū. Casari virtus contingit ante diē. & 1. ad Corint. 14. si alteri sedenti relatū fuerit. prior taceat. licet aliās dicamus quòd præfente maiore taceat inferior. Baldus in l. qui indignus. ff. de senat. quia plures sunt iuuenes qui habent sapientiam senum. vt Baldus in epist. ad Ducem Sab. in princ. sui tractatus. de præscr. facit Dodus in sua apologia contra fratrem Samuelem. char. 4. dum dicit. q. olim matris non erant ita dilucidatæ sicut nūc. & dicit Spec. in tit. de 12 aduo. §. vtriusque. colum. 2. q. q. antiqui sunt aliquādo desides & pigri. Ripa in tract. de pest. char. 75. nume. 63. Et iuuenes gloria cupid. vtuntur nimia diligentia. facit tex. i. l. præ. Comm. o. i. Tom. 4. FFFFF 3

cupiunt adiles. ff. de edic. edic. & etiam quandoque cōfiden-
tes in scientia & experientia sua, non curant querere allega-
tiones pro eorum dictis, vt de lectura Bal. super Decretalib.
dicit Alexander in l. quod mco. col. 3. ff. de acquir. poss. facit
Petracha epist. 9. feniculum. Erasmus 1. part. prouerb. 5. 16.
Sape est olitor valde opportuna locutus. Et refert Lancel.
Polit. in repetitione l. re conuicti. chart. 6. columna 4. quos-
dam moder. qui didicerunt vnum textum a discipulo suo. &
dicit Befurius in l. capitis rei. ff. de fideiussor. quod ille tex. in
quæstione de facto fuit allegatus per quemdam scholarem
iuuenem. Et antiqui aduocati illum ignorabant. propterea
subiicit quod licet dicatur, Medeg. zouen. noua sepultur.
Preuedo nouello bestia cornuda. tamen dicit post aduoca-
to zouen. quæstio venduda. Caccialup. tractatu de modo
studendi. columna 3. monet iuuenem de hoc gloriari non
debere: quia in hoc latissimo prato Iuris ciuilibus, bos herbæ,
canis leporem, ciconiaque lacertam inuenire potest. nec
etiam propter pauca addita oportet gloriari. Felin. in ca. cau-
sam quæ. col. 3. de rescrip. præsertim cum ea quæ scimus sit
minima pars eorum quæ ignoramus. Barb. in ca. nouit. col.
2. de iudic. Et þ Papinianus cuius ingenium tantum extol-
litur ab imperatore, vt in l. cum acutissimi. C. de fideiõmis.
& alibi sæpe vt Ias. in l. post dotem in primis verbis. ff. solut.
matr. tamen mortuus est iuuenis, scilicet ætatis anorum 37.
vt refert Socinus in repet. l. cum auus. col. 1. ff. de condit. &
demonstrat. & Nerua filius in 17. anno publicè de iure re-
spondit. l. 1. §. pueritiam. ff. de postulando. Doct. in l. quidam
consulebant. ff. de re iudic. bona apostilla ad Benedicm de
Plumbino in l. apud filium. ff. de man. vindic. & Ceruotus fi-
lius Accursij ante 25. annum fuit doctoratus. vt Bolog. in re-
pet. authent. habita. C. ne filius pro patre. columna. 2. 4. vbi
latè. þ An minor 25. annis possit doctorari Ias. in rub. C. de
procuratorib. Felinus in capitulo. cum vigesimum. col. fin.
de offic. deleg. vbi de pluribus ætatibus de quibus Ioan. Mō-
tolonius in promptuario Iuris, in verb. etas. lac. 2. de Beluio,
in titulo. de pace iur. firm. columna. 2. Petrus de Lesnaudiere
in tracta. de Doctor. libr. 1. q. 15. & seq. vbi etiam dicit quod
Bald. in 17. anno repetiit l. centum Capuz. Ananias in rubri-
ca de delict. puerorum. Felinus latè in rubrica de mag. col. 1.
na 1. Et idem videmus quotidie in pluribus alijs. & þ Specu-
latori nondum excedenti triginta quatuor annos fuit com-
missa vna causa cõcepta ante eius natiuitatem, in qua nondum
erat lris cõtestata. Speculator ipse habuit experientiam totius
practicæ vt iudic. juris, & bene nouit scripta antiquorum
secundum Baldum libro. 3. consilio 33. 1. incipiente quærit-
tur. columna 1. Iason in l. properandū. C. de iud. 102. colum.
Paulus de Castro in lante sententiæ. C. quo. app. non recipi-
dicit quod miratur quod Speculator in iuuentute sua com-
posuerit illud opus, qd eod qd miraculosum, & est pater prac-
ticæ Romanæ. in hac cõsultissima. colum. 1. C. qui testa-
menta facere possunt. & magnæ autoritatis. Romanus cõ-
silio 127. postio. & licet more suo recitet opin. & nihil firmet
secundum Cynum in l. 1. columna penult. C. de summa
Trinitate. tamen illud suum opus perutile reputatur. secundum
Gandinum in titulo quomodo cognoscatur in male-
ficiis per inquisitionem. columna 4. verficulo. veruntanẽ.
& audiui quosdam præceptores meos dicere quod audi-
uerunt Alexandrū de Imola dicere quod dempra lectu. Bar-
tol. þ nullus liber est quo non mallet carere, quam Specu-
latore, qui semper adducit bona loca, vbi etiam commẽta-
tores extendunt materias, & quod ille liber solus sufficeret
ad regimen orbis. quod nescio, quia ad hoc non sufficeret
tota Biblia. secundum Hostiensem quem infra referam. Et di-
cit Barbati in rubrica de lris contestatione, numero, 15.
quod ipse semper defert Speculator. quia succos legum &
canonũ gustauit melius quam alius. Et Bartol. in 25. anno
composuit illam subtilissimam repetit. l. si is qui pro emp-
tore. ff. de vsuca. Iason in l. quidam cum filium. colum. 12.
ff. de verborum obligationibus. & repet. l. si constante. ff. sol.
matrim. Ioannes Lup. in c. per vestras. de donatione inter vi-
rum & vxorem. chart. 53. est ante conclusionem. Alia plura
exempla dici possent, vt refert Caccialup. in l. si qua illustris.
C. ad Offic. columna 17. dum loquitur de tract. legitimation-
um. dominus Antonius de Rosel. Andreas Alciatus in Pa-
radoxis Iuris ciuilibus, in proemio libr. 6. Et Daniel adhuc
puer senes iudicauit. Luc. de Penna in proemio trium libr.
C. columna 2. & rubrica de lega. lib. 10. columna 4. verficulo.
& Salomon iuuenis fecit iudicium, de quo in ca. aſſerte.
de præsumpt. & Regum libro 3. capitulo 3. facit Cardina. Pa-
pa chart. cv. epist. 15. epist. 158. quid me pro & contra. Oldr.

cõsi. 52. quæstio est talis, an tutela. Et dicit Maphæus Vigius
de educatione liberorum. lib. 3. quod Valerius Pudens
Romæ certamine sacro Iouis, claritate ingenij coronatus
est inter poetas Latinos omnibus sententijs iudicium, licet
decim tertium annũ non excessisset. Et inquit Liuius & Pe-
trarcha lib. 6. epist. 22. magnã. circa medium: quod Scipionis
non excedenti 24. annum fuit commissum imperium con-
tra Carthaginem. quem & alios refert Claud. in Monarc.
Franciæ. parte 3. c. 7. & de Scipionis laude Gellius lib. 3. capi-
tul. 18. Scipio. Et diebus nostris Guasco de Fuxo, non exce-
dēs annum decimum nonum, quot præclara gessit in Italia
pro Ludouico 12. Francorum rege: Et tandem Rauēnã vi-
ctor hostibus 20. milibus occisis interit. þ ideo licet senio-
res sint magis experti, & experientia sit rerũ magistra, vt dixi
in 5. fundamẽto, pro parte affirmatiua, in eis tamẽ non viget
vires ingenij, prout in iuuenib. secundũ Catonẽ, & acumen
ingenij multũ operatur: vt in apostilla ad Bar. in l. magistros.
C. de profes. & med. li. 10. Fel. in rub. de Magist. col. 1. & intel-
ligentem quãdo necesse est phantasmata speculari: quia intel-
ligere nostrũ aut est phantasma, aut nõ est sine phantasma-
te. Philosophus 3. de anima quẽ refert Barb. in Ioãnia. col.
164. item quotidie videmus & experimur quod in senibus
& diminuitur sensus. Io. Mõtolo. in Promptua. Iur. in verb.
senes. vbi etiã fenescit memoria in illis. & tamen Iuris consul-
to est apprimẽ necessaria. Sensit Opiz. in repe. §. diui. col. 15.
quia est mater intelligentiæ. secundũ August. Barb. in c. cau-
sam q̄. col. 1. de iudi. in c. tertio loco. vbi etiã suam memoriã
extollit, & artificiosam dānat. col. 27. est nu. 67. de probat. la-
tius in c. cum ad eod. col. 2. vbi postilla de rescrip. intantum ta-
men est delicata, vt eam primo fenescit incurrat. vt Albe. in
Dictionario. in ver. memoria. vbi tradit artem ad eam con-
seruandam & augendam. hoc idem vult Seneca in proce.
declamationũ. refert Portius & Ias. in §. in fraudẽ. col. 2. inf.
qui & ex quib. caus. man. non licet. Practicus Papi. in proce.
practicæ sup. facit gl. in l. 3. §. duæ causæ. ff. ad Carb. not. 4. q. 3.
c. si testes. facit tex. 12. q. 2. c. longinquitatẽ. refert Barb. lib. 3.
consil. 73. incip. Ab loue principũ. col. 1. & lib. 4. consil. 40.
18. elementissimum col. 3. & 88. sapienter. col. 3. þ Et habens
memoriam inordinatã præsumitur fatuus. Alex. in l. cifer-
uus. §. constat. col. 1. ff. de leg. 1. verum quod memoria &
speculatio se inuicem non compatiuntur: ideo rarò in vno
concurrunt. Salicetus qui dicit se hoc audiuisse à Philoso-
phis in hac cõsultissima. columna 1. C. qui test. fa. pos. mi-
nus in senib. licet experientia maior: hinc Erasmus in Mo-
ria. char. 6. þ quod nihil differunt senes à pueris, nisi quod
rugosiores & plures enumerat annales q̄ pueri. & in 1. parte
proverb. 44. Bis pueri senes Albertanus de senectute. Et
tempore Ludouici ducis Sabaudiz penes Carignanum in
Castro Raynerio do. Michæli de Romagnano exceden.
nonagesimum annum nouiter nati sunt quasi omnes den-
tes. plus dicit Bart. in l. 1. C. qui ætatẽ. lib. 10. quod postquam
qs excessit vigesimum quintũ annũ, non præsumitur bene di-
scere. dicam infra loquendo de opinio. præceptorum, dum
subiicit de scholaribus. Est verũ quod Cicero ante mediũ
libri de Senectute, dicit, quod in eis manent ingenia, modò
pemaneat studium & industria. facit Valerius Maximus lib.
8. c. 7. de studio & industria. vbi de Catone & alijs. & capitu-
lo 14. de senectute. þ Amplia etiam si non haberemus legẽ
de eo quod determinat communis opinio. Corsetus sing.
206. incipiente, vbi Doctores. nam licet soleamus dicere
quod erubescimus cum sine lege loquimur. §. considere-
mus. in authentica de trien. & semis. Baldus in rubrica C. si
quis al. testa. prohi. in cons. schismatis. columna 1. Iason per
illum text. in l. illam. columna 2. C. de colla. in l. preses. col. 1.
C. de trãfact. & licet sit vtile inquirere de ratione legis, quia
est anima legis. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. 2. cum sim.
vt dixi in meis clausulis generalibus in verficulo. Et heredes.
2. 1. quia multum confert ratio legis ad eius intellectum &
inductionem, in qua consistit tota virtus, secundũ Ro. sing.
65. 1. incip. tu scis bene. qa scire est rẽ per causas cognosce-
re. l. scire leges. ff. de ll. Ias. q allegat Aristot. in l. & si pepercit
rub. §. 1. col. 1. in suis. col. 5. ff. de lib. & post. Ioan. Rugerij in
rub. de causa poss. & propriet. char. 2. tamen nõ est de neces-
sitate quãdo habemus legem talem rationẽ inquirere. l. nõ
omniũ. ff. de ll. Lancel. in l. Gallus §. si eius, 4. not. vbi Iason in
2. lect. col. 4. ff. de lib. & post. Gammarius in trac. de extrẽsio-
ne. col. 4. & seq. & cõtra etiam dicimus, quod vbi habemus
rationẽ naturalem, quærere legẽ, est infirmitas intellectus.
H. cire oportet. §. sufficit. ff. de excusat. tur. Ias. in d. l. illam. C.
de collat. col. 2. in l. quotiẽs. C. de reuendic. col. 6. in l. si qua
mulier.

mulier. in princ. 1. co. C. de sacros. eccle. Claud. in rub. ff. sol.
matr. in princ. vbi referunt Bald. allegantem Aueroim in l.
testium. col. pen. C. de testib. in l. actor. col. 1. C. de proba. in l.
exequutor. in fi. col. antepen. C. de execut. rei iud. in rubr.
ff. de rer. diuis. colum. penul. & lib. 3. consil. 220. in quæstio-
ne not. de milani. colum. penul. Ang. consil. 294. quoniã. co.
2. Riminal. il. venia. C. de i. p. voc. co. 2. c. secũdũ requiris. vbi
Decius 3. not. de appel. Gammarus, vbi s. dicens, quod si de-
ficit ratio, debemus præsumere leg. flatorem motum ratio-
ne naturali, qua quilibet sapiens motus fuisset. & Ias. in au-
then. ex causa. col. pe. C. de lib. præter. dicit, quod vnusquis-
que debet desiderare conscientiam suam secundum ratio-
nem naturalem. Et si vis omnia tibi subicere, subice te ra-
tioni. Fely. in c. tua nos. colum. 3. de iure iur. Ang. cõsil. 110.
sanctissima. col. 4. & est clypeus legis. Gl. Regularũ. Cancel.
22. Julij. est char. 1. 1. 1. & sequitur natura. þ ergo ratio est natu-
ræ munio. Albertanus lib. de amore rerum incorporaliũ.
& dicit Bald. lib. 3. cõsi. 38. d. Thomas ad fi. quod vix reperi-
tur aliquid cõtra rationem naturalem & discretionẽ quod
non remordeat conscientiam. hinc Virgil. in 6. appellat. cur-
ras vltices. vnde dicit text. in c. quid autẽ. in fine. 8. q. 1. Ego
neminem nomino, cõscientia sua vnumquẽque cõueniat.
facit Baldus in rubr. extrã de iudi. colum. 3. Lancel. poli-
tus in tract. de offic. aduocati in rubr. de prudentia. þ quod
ratio naturalis quasi formam legibus nostris affert. & dicit
Bald. in capi. licet. de translat. episcop. quod ratio naturalis
continet necessitatem veritatis: & quæ contra eam pugnat
odiosa sunt. & Hadrianus Papa nosse quodlib. 2. Qui agit
contra remorsum conscientie peccat: ita intelligens illud
ad Rom. 14. Quia ratio naturalis participat se cum omni
homine. Bald. in c. secundo colum. 4. de iudi. nec circumscri-
bitur loco: quia ipsa à principio nata est cum genere huma-
no. Bald. in l. nemo. C. de sent. & interloc. om. iud. subiungẽs
quod consuetudines feudales non seruantur propter earũ
authoritatem: sed quia sunt rationabiles & bonæ: & sine
ratione homo est vna bestia. Bald. lib. 3. consilio. clx. Caci-
lia. colum. secunda. & est vgens disputatio vel euidens de-
monstratio. & propterea debet esse certior dicto: & ratio
est quidam motus animi visum mentis auens, vera à falsis
distinguens. a quibus verò est rectitudo iudicij, naturã se-
quens rationem. Bar. lib. 4. cõsi. 50. elementissimum. co. 2. &
ratio naturalis sola per se est lex. Card. in c. denique. 4. dist. c.
consuetudo. 1. dist. in. l. fern. in prologo feudali q. 1. col. fi.
& q. 2. & q. 3. col. 1. Ias. Hippo. in rub. C. de prob. col. 37.
Et si legem vel rationem nõ habeamus, sufficit allegare scri-
pturam authentica, vt Iaso. in dict. l. illam. & in l. diuortio.
col. v. ff. sol. matr. Socin. cõsi. nondum impresso. incip. ser
Iacobus. col. 1. 8. & quæ sint scripturæ authentica, tradit Iaso.
in l. 1. colum. 6. ff. si cer. pet. Felin. in c. ex par. el. 1. colum. pen.
& fi. de rescrip. c. qualiter & quando. el. 2. de accus. Panor. in
reper. c. cum esset. de testam. colum. 6. Moder. in epistola in
24. pressa ante Lombardum. þ nihilominus si legẽ nec rationẽ
nec authenticã scripturam habeamus, sufficit nobis quod
Doct. communiter aliquid teneant. & satis dicimus tunc
habere authenticam scripturam: sufficit enim nobis Doct.
authoritas. l. si idem cum eodem. vbi Ang. ff. de iur. om. iud.
Archid. in c. nolite. 1. 1. q. 1. Fabian. in tract. de empr. & vend.
char. 15. colum. 4. Bultus in Defensorio montis. chart. 42.
colum. 3. Dodus contra strighas. chart. 26. Barb. in repet. l.
cũ acutissimi. col. 10. 1. C. de fidei. in c. 1. in prin. de offi. de-
leg. & lib. 2. consil. 36. sapienter colum. penul. Iaso. in d. l. il-
lam. Felin. in d. c. 1. de cont. col. pen. ver. nono fallit. Et suffi-
cit quod sit magistraliter dictum: licet non probetur lege.
Socin. consil. clv. præstantissime. colum. 3. Nec mirum quia
Iustinianus Imperator ad eod restrinxit iura nostra q̄ nisi su-
peruenissent tot doct. ingenia, infiniti casus remanent in-
decisi. vt sepe dicebat Ias. inferens quod propterea fuit val-
de necessarium ingenium Bal. quitantum ius nostrum locu
pletauit, vt infra dicam de Bald. inueni postea Phillephum
deca. 2. fatyra. 2. Ne nimis. qui acriter de hoc inuehit con-
tra Iustinianum. est de mente Pauli de Cas. in l. Clodius. ff. de
acqui. hered. quem infra referam in 8. limitatione dum di-
cit. Quid nos faceremus nisi essent antiqui Doctores: quia
velit dicere in tanta penuria legum facit Philosophus. v. E-
thic. quẽ refert Salomonius in §. responsa. char. xix. in sti. de
iure natur. dicens non minus in herẽdum expertis & senio-
ribus, vel prudentium opinionibus sine demonstratione,
quàm demonstrationibus ipsis. pro quo Modestus in prima
oratione contra Lutherum. chart. 9. & sequen. & Hadria.
Papa nosse in quodlibet. q. 2. 3. puncto. colum. 1. allegan-

do 6. Topic. & de autoritatibus sanctorum patrum. frater
Thom. in tract. de autoritate Papæ. chart. 28. Et dicit fra-
ter Isidorus in tract. de concep. lib. 1. c. fin. quod Scorus di-
cit quod non est asseuerandum doctrinã Doctorum eccle-
siæ repugnanti. & lib. 2. refert Philosophum. c. 1. lib. 4. To-
pic. quod proferens sollicitè contraria opinionibus sapia-
rum, stultus est. & Galenum de accidenti & morbo, quod
dicta antiquorum debent amicabiliter à successoribus su-
scipi, & benigniter impleri. pro quo Syluester contra Lu-
therum. chart. 205. þ Amplia secũdũ prædictam regulam,
quod tenenda sit communis opin. procedere etiam si con-
tra communem opin. teneret Papa magistraliter loquẽdo.
Host. in cap. pastoralis. de decimis. quem refert Felin. & alij
in d. c. 1. de cõsi. Paris de Puteo in d. tracta. de Syndicatu in
ver. iudicare. & cõiter alij tradũt hanc materiã. Etiã si ef-
fer opin. gl. nam licet soleamus dicere, quod est pudor alle-
gare gloss. quando habemus legem. glo. in l. sed licet. ff. de
offic. præsid. Bologn. in repet. auth. habita. C. ne fil. pro par.
col. xlij. Caccialup. de modo studendi. colum. 13. vel autho-
ritates Doct. Ias. in l. illam. col. 2. C. de collat. Salomon. in
repet. §. responsa. in sti. de iur. natur. chart. 8. tamen vbi tex.
non inuenitur, sufficit gl. Anton. de Prat. in tract. de secun-
dum. nup. char. 8. col. 2. ver. v. & vlt. & licet habeamus paucas ex
opinionibus Accursij, quia contentus erat relatione alio-
rum. Paris de Puteo, vbi s. & Bologninus colum. 43. Et in
omnibus sequebatur opin. antiquorum secundum Paul. de
Cast. in auth. cessante. C. deleg. hæred. Idem faciebat Spec.
vt paulo supra dixi. idem Ioan. Andr. & Ioan. de Anan. vt j.
colum. proxi. magna tamen est eius autoritas, vt latè Cor-
set. in fin. sui repertorij. Claud. in repet. l. vt vim. ff. de iustit.
& iur. col. antepẽ. Ias. in l. illa. C. de col. col. 3. Ange. in suo te-
stamento col. 3. Decius consil. 146. col. 4. Calcaneus consil.
6. colum. 3. vbi dicit quod glossator est collector veritatis.
Ferrat. cautela 17. col. 2. Scrutinium char. l. j. Roch. in ca. at si
clerici. colum. 24. de iudic. vbi Barb. in c. quanto. col. xlv. di-
cit Chi non fa chaulcare, tẽgasi à larzone. Ita debet facere
iudex, tenerũ à le glossa. & dicit Bald. lib. 2. consil. 13. 1. visis.
col. 2. q. Accursius est magister sciẽtiarũ, glossator eximius
Ant. de Prato in tract. de secund. nupt. char. 8. colum. secun-
da versu. v. & vlt. vbi plura de gl. chart. ix. in fin. & princip.
seq. Afflictus decif. 384. non ponam. circa medium. dicit q̄
Doct. solẽt tenere cum gl. cõtrouersores cõtra glo. propte-
rea dicit Luc. de Penna in l. & lib. 12. quod gloss. congruen-
tius appellarentur notæ, quasi notabiles. Et gloss. fuerunt
compositæ à diuersis authoribus, qui contrariam habuerũt
sententiã adinuicem. Et quia positæ fuerunt prout sunt in-
uenta, hoc est quod videntur sepius contrariari, secundũ
Cy. in l. 1. Cad Turpil. ideo tunc flamus illi decisioni. Et q̄
Accursium glossatorem sæpe taxant isti oratores & gram-
matici. & profecto sæpe audiui Ias. dicere quod in expositio-
ne vocabulorum, sepius defecit. cum tamen excusat Vdalr.
Zafius in sua epist. incip. scio. colum. prima ante repet. l. fra-
ter à fratre. editam ab Vlda. secundo. Et maior est glo. autho-
ritas quando aliquid tenet in pluribus locis. quoniam opi-
nium glossarum vincit vnam, secundum Bald. in l. præci-
bus. C. de impub. & al. subst. Curtius consil. xlij. incip. memo-
ria recolendẽ. col. lv. ver. animaduerte in primis. & consil.
68. incip. d. Ioan. colum. 4. ver. h. is sit scãdam. Scrutinium.
chart. xcij. & 68. Barb. consil. 37. illud. col. 8. & consil. lxxij.
incip. scribitur lib. col. 1. lib. 1. vbi allegat tex. in c. & si Chri-
stus. de iure iur. Alex. lib. 4. consil. lv. propectis. co. xv. Feder.
in repet. l. Iulius. §. diui. de leg. 1. nu. ccccxiij. quod not. tu q̄
vis semper glo. esse singularem, quia exuberans in memoria
Mithridatem, qui 22. linguarum quibus præerat, memine-
rat. Gellius lib. xvij. c. xvij. Ennius, vel Themistocles qui
qua rebat artem obliuioni. Cato Saccus, quem refert Ias.
in §. ex maleficiis. num. xxxvij. in sti. de act. Eonif. in tract. de
nobilitate. 4. parte. nume. 44. Intantum quod Felin. & De-
cius in d. c. j. de constit. post Butrigarium, dicunt quod opi-
nio glo. præferetur communi opin. nihilominus hoc non
puto verum. Et ita etiam vult Bolog. in dicta auth. habita
colum. xlij. & effectualiter & realiter loquendo consideratis
cõsiderandis non est præsumendum quod Doctores com-
muniter moueantur tenere cõtra gl. cuius nouerunt quan-
ta si autoritas, nisi habeant legẽ vel rationem per quã opi-
nio gl. cõuincatur. quo casu nulla opi. quãtũlibet cõmunis
est tenenda quãdo conuincitur, vt infra dicã. Ergo effectua-
liter dicere possumus, q̄ opinio cõis sit præferẽda opi. gl. Et
ita nor. declarat Ioan. de Lesnaudiere in tract. de Doct. lib.
4. parte q. xlij. prædicta tamen nõ intelligas de glo. Aurelia.
TFFFF 4

neq. que communitur contradicit textui. secundum Aencã Syluã episc. cxxiii. incip. Io. Fab. in lit. de act. §. praterea. col. v. Guliel. de Monteferra. in cõmento Pragmatica Sanctionis, chart. xx. in fi. quia talis glo. vel interpretatio non est bona. gl. & Paul. de Cast. in lab. executor. in fin. princ. ff. de appel. Est bene verum quod saepe gl. in lit. circa ea quæ non sunt dubia: & vbi est dubium, intactum relinquit. Barto. in auth. matr. & auic. circa princ. C. quando mul. tut. offic. fun. gipoteff. Idem faciebat Bal. in infra dicam loquendo de eo. Etiam si esset Azo qui fuit mēs legum secundū Cy. in l. cert. iuris. C. loca. & vas electionis. secundū Bal. in l. contractus. C. de fid. in l. Barb. in rubr. de probatio. in fi. col. iij. Caccialup. in repet. l. si qua illustris. C. ad Offic. in fin. col. xvij. Curtius in tract. de Moneta. iij. q. & consil. xliij. incip. seriosa. iij. col. Bolog. in repet. auth. habita. C. ne fil. pro pat. colum. iij. Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione legū. chart. vlt. Lancel. in l. fin. colum. ij. C. de pact. & fuit subtilissimus apud omnes. Cyn. in l. si ex cautione. col. secunda. C. de non num. pecun. & tempore quo legebat Bononiæ erāt ibi scholares. x. millia. & nunquam infirmabatur nisi tempore vacationum, & tali tempore mortuus est, vt per Odofr. in vitimis verbis sui cõmenti, super C. & referat Moder. in j. apostilla ad lect. Odofr. super iij. libris C. Ideo ad uocati non admittuntur in collegio Mediolani, nisi illuc deferant illam summam Azonis, quam iurent esse suam. vn. de ortū prouerbū. Nisium vada in Palazzo, se nō ha la sōma d' Azo. Et vas legū. secundum Iaf. in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obli. Et inter omnes Glossatores obtinuit principatū, seu paritatē, secundum Cornetū, qui plura adducit iij. vol. cõsil. cxxl. in presentia litera C. Ioannes de Garronib. in rubr. C. de fecū. nup. char. iij. Anton. de Prato in proœ. ad repertoriū Bart. dum eū æquiparat Accursio. Non tamen propterea est tanta auctoritas sicut glo. Barbat. in rubr. de suc. ab intestato. ad fin. Etia si esset Archid. super sexto cuius lectura & opi. aliis præualet: vt Ferrat cautela xix. incipien. sentē. Etia si esset Innoc. Cuius auctoritatē extollunt Moder. apo. siliantes eius lecturā in princ. Iaf. in l. j. col. vj. ff. si cer. pet. Fel. in c. ex parte. el. j. col. xix. de referip. & dicit Calcan. cõsil. xv. visis col. vj. q. Inno. est pater veritatis: licet nimis breuis. Barb. in c. postulat. col. vj. de foro cõpet. Etiam si esset Ioā. Andr. qui licet fuerit filius vnus magistrī grammaticæ. Panor. in c. inter ceteras. j. not. de refer. Bertach. in tractatu de episcopo. chart. ix. col. iij. & spurius. Volaterrā. in commentariis suis. charta cccj. vbi de pluribus iuriscõsultis, prout Caccialup. in tract. de modo studēdi, & Catei. ij. parte memorial. in versu iuris ciuili sententiā. & de formis & paruis corpore. Landrianus in epistola ante inuētū Speculi. fuit tamen magne auctoritatis & eius nouellam summē extollit Bald. in præludiis feudorum char. iij. ver. aliqua, sed pauca. & in c. cum olim. de re iud. dicit, quod nō vult recedere à Io. And. tanquam à fundamento iuris. facit Opiz. in repet. §. diui. col. lxx. vbi etiam de Oldr. de Iac. Butrig. & de Petro. Et dicit Ang. in l. si certis annis. C. de pact. iij. colum. quod eius reuerentiæ est deferentia. quia iust. fons iuris. & consilio 281. incip. exorta fuit inimicitia. iij. col. quod fuit iuris vtriusque lucerna. & Zabarel. in proœm. clem. quod à c. annis infra, nemo melius commentauit ius canonicum. & Ioan. Cald. in c. vestra. de coh. cler. & mul. quod Io. Andr. fuit fons & tuba iuris Canonici, & optimus legis, & parum indigebat reuolutione chartarum. Mandagotus char. iij. col. j. ponit Ant. de Prato in proœm. repertoriij Bar. dicēs inter cetera q. in legatione profectus ad Papam, Papa eum hac salutatione recepit, Bene veniat qui lux mundi cognominatus est. eum etiam extollit alter Ant. de Prato nouissimus in tract. de fecund. nup. char. xv. col. ij. Curtius senior consil. j. col. iij. & Iunior consil. xv. col. pen. Bolog. in repet. auth. habita. col. xliij. vbi etiam de auctoritate Hofst. & Innoc. de more suo loquebatur timidissimē, & raro firmabat pedem, quod non caret prudentia, & aliorum firmitate in suis lectionibus cõmuniter contentus fuit. Felin. in c. cum dilecta. col. xv. de referip. idem dicens de Io. de Ana. quē in excusat Barba. in Ioānina. col. clx. & valde extollit in repet. l. cum acutissimi. C. de fideicom. col. lxxxij. Idem dici potest de Spe. vt supra loquendo, de eius auctoritate dixi, tamen profectio scientiæ potissimē in iudicio consistit: non enim satis est aliorū dicta intelligere, & à se multa inuenire: nisi tā de intellectu, quā de inuentis nouiter iudicare quæ sint tenenda & respuenda. secundum Aegid. de regim. princ. lib. 2. parte 2. c. ix. quia debent firmare anchoras. Barb. in c. clericis. col. 6. i. de foro cõpet. Et propterea Iaf. damnat talem stylum

in l. non dubium. in fin. 6. col. de legib. sed Barb. excusat Io. de Ana. in sua Ioānina. col. 159. & sequē. Et adhuc est peius. quando infideliter recitant. Apologia Dodi charra 39. dicā. infra chart. final. Etiam si esset opin. Felin. cuius magna est auctoritas inter Modern. & habuit bibliothecā curiosissimam omnium Modern. etiam apostillatorum, vt ipse dicit in capit. in nouamus. col. 2. de treug. & pace. & eius mos est transire cum communi, vt per eum in cap. in nostra. col. 2. de referip. in cap. prudentiam. §. sexta. col. fin. de offic. delega. & eius stylus erat non alterare decisiones ab aliis nō immutatas: vt ipse dicit in capit. sedes. 4. colum. de referip. & suum non erat tãgere materias aliquo vtili omisso, vt dicit in cap. tertio loco. colum. fina. de probat. Et fuit vocatus ad curiam Romanam pro auditore: vt dicit in ca. Rodolphus. col. x. de referip. vbi col. præceden. ponit vnde ipse, & progenitores sui ortum duxerunt. Idem attestatur Formulariū prouinciale, charta 37. in fin. subiiciens quod fuit plurimæ lectionis, & splendidæ & opulentæ doctrinæ. Et fuit excellentissimus inter modern. secundum Curtium Iuniorē in feudalibus. cõsilio 4. incipien. super controuersia. Et fuit præcipuus bonarum rerum accumulator. Roch. in capitu. fin. colum. 1. de cõstitut. Lancel. in l. prima. colum. penul. ff. de iurisdic. omnium iudic. qui in l. secunda. C. de in ius voc. gloriatur quod esset compater suus. & in l. traditionibus. colum. secunda. C. de pact. dicit quod diligens calamus Feli. tantum nesciuit facere quin vnam fallentiam de qua ibi, omiserit. habuit etiam bonā memoriam, vt demonstrat quando electus in Auditorē Rotæ, dum soluit 30. argumēta de ix. sibi factis per Cardinal. Alexan. vt in prima apostilla Cardin. super Decreto. & habuit assiduum calamus, vt ipse attestatur in cap. quoniam frequenter. colum. 3. verfic. tu verò. vt lit. non contest. meritò Iaf. saepius legendo dicebat. Solus calamus adiutur legistam. & quod ipse tantum scribebat, quantum studebat. & dicebant discipuli Barbat. cum saepe dixisset, nunquam parcendum calamo. Et fuit doctor super omnes consummatissimus & copiosissimus, vt dicit Claud. in repet. l. vt vim. colum. prima. ff. de iustit. & iur. & in Spec. feu. colum. ix. dicit quod est clarissimus & copiosissimus. & dicit Pic. in repet. §. Titia. circa fin. q. 28. quod Felin. est ætate nostra copiosorum princip. & doctor præstantissimus, Auditor Rotæ. & frater Iaco. de Mar. chep. i suo tracta. de animab. in colētib. Purgatoriū, chart. 17. appellat eum celebrem doctorem & magistrum frat. Gome. vir vbi que notus. & Philolphus deca. ix. l. 3. incip. dicat. colum. 1. in sua epistola circa princip. illius tractatus appellat Feli. iuris vtriusque peritissimū do. de Rota. & magne auctoritatis apud Iuristas. Et cõcilius noster dom. Georg. Natta in cle. sape. in princ. co. 13. illum commendat, dicens virum præclarum, licet esset concurrens suus. & Philip. Decius consil. 194. colum. 4. dicit quod Feli. fuit collega suus honorandus. & cõs. 151. col. pe. dicit q. Felin. est fidelis reator. & dicit Hippol. no. 92. q. Felin. est iuris vtriusque monarcha. & nota. 127. quod est iuris amplissimū pelagus. & no. 196. quod est iuris lumē, & doctorū omnium decus æternū. & no. 189. dicit, q. est verus iuris illuminator, quem hæcenus sibi incognitum veneratur & incredibili amore psequitur ppter ei⁹ eminentissimā sciētā & doctrinā integritatem & in l. §. præterea. col. 1. 4. ff. de quæstionibus. dicit q. Felin. vnicus est in toto terrarum orbe. & Fran. Balbus in proœ. sui tractatus de præscri. col. j. dicit, q. fuit doctor copiosissimus. quanti ergo faciendā est auctoritas tanti viri, quæ licet quasi hæri decesserit, eodem videlicet fermē tempore, vt dicitur, quo decessit Alex. Papa 6. & à contemporaneis & posterioribus tot laudibus extollitur, præsertim à cõciliis nostro domino Georg. Natta. & Phi. Decio, qui fuerunt cõcurrentes sui, inter quos quia pares. Gel. lib. xv. c. 3. incip. quia & docet experientia, esse folet inuidia quæ naturaliter in est homini. fm Bal. l. 1. C. de præscri. 30. ann. allegadō illud, Vicinumque pecus &c. imò & saepe inimicitia, & sibi ipsi subuertunt scholares, & faciunt practicas, & practica scholarum cœperunt Papia tempore domini Christoph. de Cascione, qui ibidem legebat in concursu Bald. secundum Porrium, instit. de suspectis tutorib. §. suspectus. vbi Ang. in §. sed si quis dicit, q. possunt puniri vrentes his practicis. late Purpuratus in l. cum quid. ff. si cer. pet. in 4. fallen. in materia præcedentiæ. Et sic resultat illud, quod vera est laus quæ procedit ab ore inimici: vt Virgilius in primo Aeneidos, Ipse hostis teneros insigni laudē ferebat. Et nunc veniē do ad Legistas, Etiam si esset opin. Bartol. de cuius suprema auctoritate late scripsit Claud. in repet. l. vt vim. vlti. col. 1. ff. de

ff. de iust. & iure. latius Iaf. in l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. & quidam nouissimi ante lecturam Bart. vltimo impressam Venetiis per illos de Tortis, vltra quos adde eundem Iaf. in l. si ex legati causa. columna final. ff. de verbo. obli. qui dicit quod propterea eius vestigia semper adoratur. Idem dicit Decius consilio 69. colum. penult. Curtius Iunior consil. 5. colum. 13. & consil. 12. colum. 4. vbi dicit quod est speculum & lucerna iuris Ciuiliis, & quod omnes solemus eum venerari, & vt optimum ducē sequi. idem Bologninus in repet. auth. habita. C. ne fil. pro pa. colum. 4. & dicit Ferratius post Roman. cautel. 9. Richardus colum. secunda, quod Barto. est virtus iuris nostri, & in eo semper solet esse substantia veritatis, sequenda in iudicando & consulendo. de quo aliquid per Catell. in secunda par. Memorial. in verb. iuris peritus. propterea semper legēdo dicebat Iaf. quod officium boni scholaris est defendere Bartol. quantum potest, imo debemus dolere quando aliquis sibi contradicit, vt in simili Cepol. consilio 34. colum. penult. incip. si vnquam. dum loquitur de Ioan. gloss. quia Bartol. est iuris illuminator, secundum Befutium in repet. l. re coniuncti, in princ. nec est dicendum cum dare terga. Barba. in rubri. C. qui admitt. col. 15. vbi colum. 55. quod sicut Canonista omnia dicta antiquorum attribuunt Ioan. Andr. ita Legista attribuunt Bartol. Et quod Bartol. fundat se in aliquo textu, credendum est quod ille text. probat. Iaf. in l. si mater. colum. 2. ff. de vul. & pupil. Et dicit Curtius in repet. l. admonendi. ff. de iure iur. colum. 56. quod Barto. fuit subtilis inuestigator, & fuit pater iuris, & iuris humani lumen ardentissimum, in quo solet esse substantia veritatis. Galiula in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. charta 27. num. 394. Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. 1. parte. quæst. 17. in fin. & nihil boni ignorauit. Pantaleo de Crema in repe. l. 2. C. de rescind. vend. colum. 8. vbi colum. 24. dicit quod miratur illud esse dictum tanti Docto. & Bartol. solet vti eleganti ordine, quia post theoreticam ponit practicam. Fulg. in l. j. in hac. ff. commo. de col. 1. Alex. in l. si cum dotē. §. eo autem tempore. col. 3. ff. sol. mat. & dicit Ange. in §. fin. instit. de pup. subit. col. 3. q. Bart. debet plus credi, tanquam magistro omnium in iure ciuili & dicit Corn. libr. j. consil. 332. licet. col. 2. quod auctoritas Barto. non est postponenda auctoritati Dominorum de Rota. saltem in terris imperij. Et dicit Tindarus in tract. de testibus variantibus, charta 10. in c. 9. quod Dyn. Cyn. Pet. Iaco. Butr. omnes simul non superabunt Bar. solum. & in regno Castellæ, & ferē per omnia regna subdita Regi Hispaniarū Bar. opi. in legis defectū ad vnguem obseruatur. Ferdi. in repe. §. diui in l. filius familias. ff. de leg. 1. nu. 93. Caccialup. in tract. de modo studēdi, charta 4. col. 2. dicens, Quid ergo faciemus nos Itali? Ant. de Prato in proœ. repertoriij ad Bartol. dicens, quod vbi que ita fideum esset. & Rom. sing. 142. dico, dicit quod verendum est ignorare illud dictum Bart. cum Bar. sit communis doctor suus, & valde eum extollit Bal. vt refert Purp. in l. edita. in primis verbis. C. de edendo. Fortun. in l. j. §. conuentionis. ad fin. ff. de pact. appellat Bart. verum magistrum suum in l. iurifigentium §. quinimo. col. 3. 1. dolet quod mortuus sit iuuenis, scilicet ætatis annorū quinquaginta. mortuus enim est de anno M. 357. die 12. Iulij. & si superuixisset, mirabiles intellectus dedisset ad iura Pontificia. Barbat. in c. at si clericis. col. j. de iudic. in cap. qualiter. vlt. col. eod. titu. Et licet vbi que sit magne auctoritatis, tamen plus in extrauaganti, ad reprimendum. quia ibi procedit per modum glo. secundum Caccialup. in tract. de modo studēdi. col. penul. Et in eis valde mature loquitur secundum Socin. consil. 275. in causa fratris. col. 3. 2. vol. & illa gloss. Bart. sunt meliores, quā textus secundum Igneum in disputatione, An Rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. 35. Et illud commentum Barto. postea postillauit Francisc. de Albergotis. secundū Caccialup. in l. j. C. de sum. Trin. col. 4. 1. & et apostillauit Barbat. fm Felin. in c. Rodolphus. colum. 12. de referip. in repet. auth. peius loquitur Bart. quā alibi fecit. secundum Alexand. in Apostil. ad Bartol. in l. naturaliter. §. nihil commune. super 3. col. ff. de acquir. poss. Iaf. in l. si constante. in princ. ff. solut. matr. & in iuuentute sua fuit iudex malefactorum. Barbat. in cap. licet. de foro com. pen. nu. 42. & Caccialup. in l. omnes populi. in prin. 6. q. princip. de iustit. & iur. dicit quod Bart. habuit excellens ingenium, cui nullum n. men abfuit: quia fuit in eo admirabilis prudētia vltra aliam legum peritiā. & dicit Bolog. in d. repet. auth. habita. col. 35. quod ipse non audeat reprehendere tantum doct. prout est Barto. & potius vult dicere quod ipse non intelligit, vel

quod liber est corruptus. & Pich. in l. in quartam. columna 93. quod maiores nostri adeo semper timuerunt fundamenta Barto. quod semper trepidanti animo complexi fuerunt in illo articulo sententiam Bald. licet Bald. appellaret eum Saturninum. secundum Iaf. in l. filiusfamil. secunda colum. ff. si cert. petat. & aliquando tantum in speculatione est transgressus, quod non considerauit quit diceret. Iaf. in l. petens. ad fin. C. de pact. post Paul. de Cast. Sed de hoc deridet Fortun. in l. iurifigentium. §. quinimo. colum. 2. 5. ff. de pact. Et Bartol. loquitur Teutonice, secundum Alexand. in l. miles. §. decem. ff. de re iudic. Et Bal. eum non intellexit, secundum Paul. de Cast. in l. si pro fundo. columna secunda. C. de transfact. & aliquando errabat in positione casus. Bald. libro 3. consil. antepen. incip. licet afflictores, & dicebat contra casum legis, secundum Baldum in tract. de prescript. char. 80. col. j. licet Bald. reuret hoc ignominiosum non solum doctori, sed & scholari prouecto. vt refert Pich. in repet. §. Titia. quæstio. 54. est enim aliud dicere, est casus legis, aliud argumentum legis. Barbat. in consil. 34. præclarē. col. 2. lib. 2. Et Bartol. seminat verba: sed post istam suam sementem Bald. cum sarculo extirpatiuo fecat vbi malē loquitur. ita Bald. libro 2. consil. 132. quæritur. Et aliquando negligenter processit. Fortunius in l. iurifigentium. col. 5. ff. de pact. qui de hoc etiam taxat in l. legitima. col. 16. co. titu. & Azonem, vt per eum in d. l. iurifigentium. colum. 6. & etiam doc. vt per eum ibidem colum. 23. & si Bart. sciuisset vnum capitulum Sexti, non sic dixisset. Ange. in l. quamuis. in fin. ff. de damn. infect. & sui contemporanei fuerunt Iaco. Butrig. & Rayner. de Forli. vt per Bartol. in l. Gallus. §. quid si is. in fin. comment. ff. de lib. & posth. vbi in §. institucens. idem dicit de And. de Pisis. & in l. ea leg. C. de condi. ob. cām. idem dicit de Franc. Accursio. dicam aliqua etiam de Bartolo infra tangendo quæstionem, quod potius flamus doctori in consiliis, quā in lectura. infra verb. proximē seq. Et generaliter melius loquitur quā Bald. licet Bal. subtilius induceret leges. secundum Pau. de Cast. in l. si aduersus. in fin. C. si aduersus rem iudic. Imò Bald. semel deprauauit text. in l. creditor. §. si ff. de distr. pig. de quo mentionem facit Iaf. in l. qui Romæ. §. cohæredes. col. j. de verb. obli. & audiui à Iafone dum legeret. §. diui. columna 20. quod deleuerat literam n. ob quod oportuit mittere Pisas ad Pandectas, detectaque fraude condemnauerunt Bal. ad bullandum. Sed Barto. eum defendit à tali pœna per l. ad bestias. ff. de verbor. qua vult q. propter excellentiam viri licet illi transgredi. & est fing. secundum Bolog. ibi, & ad eam Barb. in tract. de Card. j. parte. q. j. col. 16. Paris de Syndi. in verbo pœna. colum. prima. & licet Bartol. in l. ea lege. C. de condic. ob. caus. dicat quod ipse & Francisc. Accursij miserunt Pisas, tamen potest esse quod ipsi ambo erant aduocati pro eadem parte contra Bald. dicebat tamen Iafon quod non audeat firmare, quia hoc non vidit scriptum ab aliquo authentico, licet ita audierit voce dici à præceptoribus suis. & idem ponit in alio casu Hofst. in summa de probat. §. quid debet probare. post mediū. & minor de Bolog. qui in suis interpretationibus totiens dicit vidisse Pandectas, & tamen in illo textu non facit mentionem quomodo fter ibi litera. Ego autē quandoque cupiens eas videre inter studendum mihi glomerari aliquas leges quæ ex dictis gl. indigerent inspectione Pandectarum alias quibusque prohibito perquirat, & addat, & aliquis poterit ex ipsis Pandectis eruere verum text. & impresuræ dare. In l. eos. ff. de custod. reo. an sit in litera custodiendum vel statuendum in l. si tibi mandauero §. si cētum. ff. manda. an sit cui velles. an quæ velles. in l. j. ff. de fur. baln. an sit in litera audiendum, vel puniendum. in l. cum inuentus. ff. quæ in fraud. cred. vna causa iuris occurrat: vel, ei vna iuris causa occurratur. in l. ait Prætor. §. actio. Et vtrum ibi sit fecerit post annum, aut bis. in l. si familia. in fin. ff. si famul. furt. fecerit. c. an abundet dictio forte. In l. si indebitum in princip. ff. rem rat. hab. an debeat esse ag. vel non. in l. qui decem. de verbo. obli. an sit obtulit, vel detulit in l. in illa stipulatione per te nō fieri. co. titu. an sit postum, vel possis. in l. de curatore. de cur. bon. dan. an abundet vna negatio. in l. debitor. §. 1. ff. de separat. an sit acquirenda, vel exquirenda, vel ei quærenda. in l. cum fideicommissum. ff. de cõfessis. an sit hæres ex omni, an hæres omne. in l. sape. in princip. ff. de re iudic. an sit scientibus, vel consentientibus. in l. prima §. si quis ædificium. ff. de operis no. nun. an sit fulciat, vel reficiat. in l. j. ff. si quis ius dic. non obt. an sit, non tamen domina iuris, vel non tantum. in l. lex imperfecto. ff. de lega. 3. an sit verendum, vel inuerecundum. in l. sed & si iucapio. §. fin. ff. fam. ercif. an sit, quæritur.

titur, vt puta si deducto usufructu fundus fuerit ab heredi-
bus legatus: vel, vt si fundus fuerit legatus. dicit tamen Sa-
lortion, in d. §. foritan. tertia. ff. de libe. & posth. quod
fallitur qui putat Pandectas olim Pisanas, nunc Florenti-
nas esse matrices illas Pandectas Iustinianicas: non aliud
quippe sunt quam exemplar quoddam vetustissimum, &
ideo ceteris venerabilibus. in tribus libris C. quando ha-
beatur diuersa litera, videbis facilliter per possillas in mar-
gine lecturae. Lucra de Penna, quia hoc contingit ferre in
indefinitis locis. Etiam si contra communem tenent Bald. de
cuius auctoritate late in epistola Bon. de Boninis impressa
Brixia ante primum volu. consiliorum Bald. Ferrat. cautel.
22. solennis. in fin. & in causis decidendis non est parua eius
auctoritas, secundum Paul. de Cast. consil. 152. viso puncto,
col. fin. lib. 2. Et in l. si vnuerfa. ad fin. C. de leg. maxime vbi
non habet contradicentem. sed Alexand. quem refert Pet.
de Lesnaudiere in tract. de Doct. 1. parte. q. 17. in fin. Bolog.
consil. 1. colum. 9. vbi alleg. Fulg. dicere quod iudex in iudi-
cando non debet recedere ab opin. Bald. est doctor excel-
lentissimus vtriusque iuris lumen. Et quod Ang. dicit eum
vnicum Iuris professorem, & aliis pluribus laudibus eum
extollit. & est maioris auctoritatis quam Salom. secundum
Lancel. in l. j. col. fin. ff. de iud. & fuit magnus textualis. Ias. in
l. si quis in fundi vocabulo. colum. tertia. ff. de leg. j. Et nulla
viventium nunc est auctoritas, quae possit auctoritati Bald.
adequare: imò tutum & irreprehensibile est iudici, secun-
dum opinio. Bald. iudicare. maxime si contradicentem non
habet: quia tunc maxime auctoritatis est secundum Decium
consil. 283. colum. 2. Et nullum dubium est in iure quod
non possit decidi ex dictis Bal. Catel. 2. par. Memorial. in ver-
bo, ius dicendi nullum. in fin. & nihil intactum reliquit. se-
cundum Ias. in l. 1. col. 5. de leg. j. & nihil ignorauit. Ias. in l. si
la stip. §. j. ff. de verb. ob. & saepe voce legendo dicebat quod
Bal. multum locupletauit ius nostrum. Et verum quod plu-
res dicunt malum de Bald. vt refert Ferr. d. cautel. 22. & ex
consuetudine Bald. allegat. text. & tamen ibi in nihil dice-
batur, sed bene in glo. vt ipse dicit in praedictis feudilibus.
chart. 3. verb. aliqua sed pauca. Igneus in repet. auth. ex cau-
sa. C. de liber. prater. colum. penul. Et ego idem in hoc libro
facio de problem. Aristot. quia vt plurimum id ad quod al-
lego non inuenies in text. sed bene inuenies in commento
Petri de Albano, super illo text. item Bald. & in lectura sua
Decretalium dicit miranda & singularia quae non probat
nec legib. nec rationibus: & plerumque male allegat, quia
plurimum confidebat de scientia sua, quia erat antiquus. vt
dixit Alexan. in l. quod meo. in prin. 3. col. ff. de acquir. poss.
Barb. in c. at si clericus. nu. 128. de iud. dicit quod Bald. nihil
allegat. sed ex sola sua ceruice loquitur: licet vltra lectu. ibi
etiam fecerit apostillas. Barb. lib. 2. consil. 58. sapienter. col.
17. Et questo nō vide baldauo infortunato la vita sua. Barb.
in repet. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. col. 63. Et quā-
doque negligenter loquitur. Fortu. in l. legitima. colum. 6.
ff. de pact. Et pro amore suo semper posuit materias in ex-
traneo loco. Ang. in §. nullius. in si. in l. de rerum diuis. Barb.
in c. ex tenore. col. 10. de rescript. Et defecit in necessariis, &
abundat in superfluis. Barb. in c. vno delegatorum. col. pen.
de offic. deleg. & sic Heruicem laudat, quem nemo vitupe-
rat. secundum Bapt. Pium in annotatis posterioribus. ca. 1.
circa prin. & ea quae tacet omnes efflagitant: ad ea respōdet,
quae nullus requirit, vt dixi supra loquendo de glo. & amu-
latione Bal. tantum subtilizauit quod seipsum fregit. Ias. in
l. edita. in princ. C. de edendo. vbi Purpuratus in primis ver-
bis. dicit enim ibi Bal. in rep. Paduana. col. pen. illud Psal-
mista 34. Quis dabit mihi pennas vt columbe, & volabo? Et
profecto bene volat: quia modò sursum, modò deorsum,
modò à dextris, modò à sinistris, & nūquam perfrigit in co-
dem. & quandoque adeo altè volat quae uanescit ab oculis
debilium, vt de Hostien. dicit Ioan. Montaigne, quem infra
referam chart. 3. & in l. executorem. col. 1. C. de execut. rei
iudi. dicit Bald. modò facio quendam volatum. & dicit Bar-
ba. in c. plerumque. col. j. de rescript. q. Bal. habuit ingenium
volatile propter copiam rerum. Et dicit Alex. lib. 4. consil.
132. quod ingenium Bald. voluebatur sicut auis in aere. Et
etiam quandoque dabat responsiones fugitiuas, vt fatetur
Bald. in l. j. nunciatio. circa fin. ff. de oper. nou. nuntia. item
ipse dubitat ne alias cōtrarius dixerit, quia intellectus eius
non erat semper in eodem torrente, vt pereum in repet. l.
Aemilius. ff. de minor. col. 4. & col. 10. dicit quod eius intel-
lectus volitauit ad extranea in virgultis cancellatis: quia fo-
mniabat in Perusio. Et aliquando loquebatur ex capite suo

sine intellectu. Curtius consil. 17. viso puncto. col. 3. & 76.
super motiuis. col. 2. vers. sed praemissis non ob. Et aliquan-
do loquitur ex suo volatili ingenio, & non appensate. Barb.
lib. 2. consil. 43. sempiterna. colum. 9. & Bald. obloquitur de
glo. & de Imperatore, & de pluribus doctoribus, quia habe-
bat malam linguam. Barb. in c. iurauit. col. 18. de probat. Et
dicit Paul. de Cast. in l. de tutela. C. de integ. restit. mino.
quod Bald. fuit subtilissimi ingenij, & talis quod ex nimia
subtilitate, licet non malitiosè frequenter variabat. Et dicit
Bertach. in tract. de episcopo. 2. parte. 4. libri. colum. 3. quod
Bald. more suo sibi contrarius ob ingenij sui altum acum-
men diuersis temporibus diuersa & contraria fundamenta
faciebat: vt ipse Bald. se excusaret consil. 99. sciendum. ad fin.
lib. 2. dicens quod speculatiua, & estimatiua, quae est vtilior
pars intellectus, quia est conclusiua, non est semper eadem:
& quomodo Cicero se excusaret, vide Longolium in sua
defensione habita Romae incip. quod est chart. 18. Et pro-
pterea Ias. in l. si infulam. colum. 16. ff. de verb. oblig. in 2. q.
Bar. in l. filiusfam. §. diui. 2. lect. colum. 15. in 2. quaest. Bart.
ff. de leg. j. habet quasi pro insolito quod Bald. in illo articu-
lo nunquam variauerit: & ibi voce dixit, quod in omni arti-
culo difficili habemus quasi semper Bald. contrarium. Et
propterea putarem quod vbi haberentur plura dicta Bald.
in variis locis, possent reputari tot diuersae auctoritates di-
uersorum Doctorum, ex quo etiam vt plurimum vtitur
variis fundamentis, facit pro hoc quod vult Ias. in lege Gal-
lus. §. ille casus. ff. de liber. & posth. columna secunda, dum
descendit Bald. ab Alexand. cauere tamen deberent Docto. à
tali varietate. gloss. in §. illud. in ver. & legem. in authent. de
trien. & semilicet aliquando excusatur varietas, vt late Ias.
in l. si ex toto. §. fin. col. fin. ff. de leg. j. in l. edita. col. 3. C. de-
den. vbi Purpuratus. nu. 133. Bald. in c. ne innitaris. de con-
sili. in l. prator ait. §. si aliquando. 3. not. ff. de ope. nou. nunt.
Barb. lib. j. consil. j. col. 30. & lib. 4. consil. 89. col. pe. in c. ne in-
nitaris. col. 3. de consili. in c. si clericus laicum. col. 8. de for.
compe. in c. si clericus. col. 16. co. tit. Hippol. in repe. rub. C.
de probat. col. 32. in l. ex libero. col. pen. ff. de quaestio. Ber-
tach. in tract. de episcopo chart. 5. col. fin. & S. Thom. va-
riauit in plerisque locis, vt Ioan. Mirandula in apologia. q. j.
chart. 5. Et plures sancti, vt in progressu illius q. vbi etiam de
quatuor Doctorib. ecclesiae. facit Lancel. Politus in tract. de
officio aduocati. in rubr. quale debet esse aduocati officiu.
ante fin. Lud. Bolog. doctor & miles Bononienis in text.
correcto. §. Cato. col. si. que est octaua. & Pe. de Lesnaudiere
in tract. de doct. 4. parte. questio. 88. Corneus libro secundo
consil. 36. memini. Et alter Bolog. iunior in repe. authen. ha-
bita. C. ne fil. propat. col. 26. pulchre Socin. consil. 150. inci.
& vos introducere. col. 8. vbi tamen dicit quod fugienda est
nihilominus, ne aperiat os obloquentibus. vt dicit Fulg.
de Martino, consil. 41. Franc. de Treuis col. pen. Et propte-
rea Cyn. in l. 3. C. solu. matr. inuehit contra Alder. qui ante-
quam casus eueniret sibi in persona propria, tenebat opin.
Bulg. sed postea mutauit, tenendo opin. Mar. & Fulg. consil.
41. casus talis. colum. penul. de Mar. qui ex pectore reuolū-
to mantello scutum suum albo nigroque variabat, vt om-
nem vitaret coelorum amaritudinem. Et Feli. in ca. ad aures.
col. 7. de rescript. in c. cum in iure. col. 3. de offic. deleg. refert
Ioan. Monachi. retrahentem dicta sua dum erat Cardinalis,
quia erat suspectus, & in facto proprio. & in c. solita. de ma-
ior. & obed. circa fin. refert quod Pius postquam fuit Ponti-
fex, si fuisset interrogatus de illa donatione Constantini, di-
xisset cōtrarium eius quod dixerat dum esset in minoribus,
& quod nunquam intellexerat bene illam materiam, nisi
tunc exemplo Theologi postea beneficiati, qui antea dam-
nabat pluralitatem beneficiorum. dicit tamen frater Sylue-
ster contra Lutherum, chart. 246. q. digni fugiunt, indigni
beneficia capiunt, quærunt. petunt, extorquent, litigant, e-
munt, occupant et armis. Et ad variationem Deus etiam no-
uit mutare sententiam si tu noueris mutare delictum. Barb. in c. si
quis presbyterorum. col. 2. de reb. eccles. non alien. quanto
magis in nobis quibus propter diuersa phatasmata quoti-
die generantur diuersae intellectiones. Philosophus in 3. de
Anima. Nicol. Boerij de potestate legali. char. 3. col. fin. vide
Albe. in l. si. ff. de postu. dixi in 7. fundamento partis negati-
uae de inconstantia mulierum. Sed pro eā excusando dixi in
fi. 3. ampliatiois principalis. & dicam infra circa medium
3. limi. quando communis opi. conuincitur lege. Tū autem
rarò vel nunquam eris contrarius, si diligenter studeas ante-
quam respondeas, & semper sequaris veritatem & aequitatem.
26. Sed quærò stante varietate vnus doctoris, quā eius opi.

magis amplectemur: Respondeo, quod illam quam tenuit
in tractatib. Claud. in l. si idem cum eodē. §. fin. ff. de iurisdic.
crammum iudic. vel consulēdo. qui quid dicat Barba. in c. i.
col. xliij. de constitut. allegando vnum consiliū Fede. quod
nunquam potui inuenire, & in Ioannina col. clxxj. ver. item
venit contra mentem Feder. nam licet quandoque Doct. in
consulendo quando putant se fouere iustam causam, alle-
gent plura, vt laudent Alleric. & Bened. de Plumbino in l.
Licinius. ff. quib. ad lib. proclama. non licet. & Specul. in tit.
de disputat. §. nunc videtur. co. ij. ver. studeat autem multa
pro se inducere & c. Et etiam non concludētia, dum modo
per sua sua, vt docet Cep. cautel. lxxvij. sunt multi. Panor. in
cap. per tuas. ante si. qui fil. sint legitimi. Afflictus constitu-
tione, hac edicti. ij. not. licet quis possit esse cōtentus pau-
cis quae sufficiant, vt Alex. lib. ij. consil. xliij. incip. viso & dif-
fuso. colum. v. vers. aliis in super. & tantum sufficit vna lex,
quā um mille, vt j. in prin. iij. limit. Sed illam cautelam
Cepolati acriter damnat Lancel. Politus in tract. de officio
aduocati. chart. vlt. pro quo Ioan. de Ana. in c. fraternitatis.
de hær. col. ij. dum damnat prædicatores adducentes falsa
exempla in prædicationibus: tamen eam sequitur Ioan. Mō-
tolonius in promptuario Iuris. in verb. decipere. Brunus in
tractatu. de forma. col. fin. negari tamen non potest quin ea
quae consulendo dicunt, sint magis appensata & digesta. Cu-
man. consil. lxxxvj. in princ. Curtius consil. lxxvj. super. mo-
tiuis. ad fin. Landrianus in princ. suarum apostill. ad Angelū
de Maleficiis. Et ad Geminianum, super Sexto. Alexand. se-
cundo vol. consil. clxxxv. viso titulo quaestio. col. xj. Barro.
in authen. cessante. C. de leg. hared. Barb. sibi contrarius in
c. cum contingat. num. xxvij. de foro compe. plus dicit idē
Barbat. in c. nullus. colum. xvij. co. titu. quod adhuc stabitur
cōf. licet lectura fuerit posterius facta. ita dicit ibi de Panor.
& quod stetur consiliis, Purp. in l. edita. numero. xliij. C. de e-
den. quā ea quae dicunt in discursu lectionum, quarum se-
quens stimulat praecedentem. Feli. in c. causam quae. col. xij.
de rescript. Et propterea Bar. in lectura non ita bene ponde-
rabat secundum Bald. lib. ij. consil. clxxxix. incip. super alio.
Caccialup. in tract. de transact. q. xliij. ante fin. & quando
Barro. habebat consulere maturius ponderabat, imò si ca-
sus erat dubius conferebat cum mercatoribus. Corf. sing.
clxix. tu habes. est in versicu. testamentum. Et hoc laudat
Lancel. Politus in tract. de offi. aduoc. in rubr. de prudentia.
circa med. Et in lectura Doct. quandoque sunt adeo pom-
posi, quod studio contradicendi amittit sanum intellectū.
vt Machabaei de quibus statim dicam. quod maxime procedit
quando est consilium decisiuum. Barb. lib. iij. consil. vj. il-
lud. colum. ij. Et hoc patet in consiliis Alexand. quorum au-
thoritas in tam illustri & excelso loco sita est, vt ab eius re-
sponsis in quibus contradicentem nō habet, nephas quo-
dammodo sit recedere. vt Decius consil. lxxj. col. iij. & est so-
lennissimus. Moder. secundum Corn. lib. iij. consil. clxxxix.
litera d. incip. quanquam. Et vide quantum extollit Catel.
Cotta in suis Memorial. in ver. iurisperitus. vbi allegat Feli.
27. in c. ij. colum. xvj. de rescript. dicere quod Alexan. est lu-
cerna ardēs in cathedris iuris ciuilib. & aureū doctorem eū
appellat, & illustrem. Franc. de Cur. cōf. xij. incip. Lucius Ti-
tius. col. ij. ver. & ideo. consil. lxxv. incip. super praemissa. colū.
pen. Semper enim amplectitur veritatem. Galiaula in repe.
l. centurio. col. xvij. num. xlj. Et discurrendo per lecturas Lā-
cel. Decij. inuenies quod semper gloriatur vocare Alex. ma-
gistrum suum Et Patal. in repet. l. ij. C. de rescin. vend. col. xij.
dicit quod est excellentissimus inter Moder. licet secus di-
cendum sit in consiliis Paul. de Cast. quilibet fuerit bonus
Iurista, secundum Ias. in l. eum qui ita. §. qui sibi. col. iij. ff. de
verb. ob. Et verissimus doctor, secundum Curt. in tract. po-
sitionum. colum. x. Et doctor veritatis, vt Bertach. in tracta.
de episcopo. ij. parte. lib. iij. q. ccccxvij. & magne authorita-
tis. Decius consil. cccxij. & propterea eius auctoritatem contra
eum non audebat consulere Decius consil. clxxvj. colū. pen.
ver. pro ista parte. Tamen fuit nimis promptus in consulē-
do, im Alex. in l. que dotis. iij. co. ff. solut. matr. & contra eū
excandescit quodammodo Arct. in consil. clxij. verum est.
col. ij. Et idem forte de consiliis Barba. quoniam licet fuerit
vir celebratissimus & fecundissimae memoriae, secundum
formularium prouinciale chart. lxxij. tamē vt inquit Hippo-
de Marsil. in l. j. §. si quis vltro. colum. ix. in fin. ff. de quaestio.
quod Barba. consulendo plura adducit, licet in correcte, &
ad balistam more suo pessimo. Et quod non est confiden-
dum de allegationibus suis, nisi videantur in fonte: quia
plura mirabilia dicit quae postea non reperiuntur. vnde

28. posset sibi dici. Nam miranda canunt, sed non credenda
poetae. licet fuisset discipulus Barba. vt per eum in l. vnus
facinoris. §. cogniturum. colū. xij. ff. de cod. tit. & dicit Malere-
tus in tractatu de elect. chart. iij. col. iij. quod erat iactabun-
dus & temerarius. Et quando liceat se laudare, Ripa in trac.
de peste. char. lxxxv. nu. lxxix. Alber. in l. j. C. de nouo Cod.
comp. Nimirum ergo si in locis præallegatis Barb. dixit po-
tius debere stari dicto in lectura, quā in consulendo: quia
quis putat in alio quod in se est. Bustus in defensorio mon-
tis. chart. lvij. colum. ij. Socin. in l. cum aus. colum. xxx. ff. de
cond. & demon. & dicit Socin. consil. cxxxj. in presenti. colū.
vij. quod Barb. more solito paralogizat. & Pich. in repe. l. in
quartam. col. xci. quod licet esset Barb. copiosissimus & præ-
stantissimus doctor, quandoque tamen decipiebatur in fun-
damētis. Et erat ex vili genere ortus. Catel. ij. par. Memorial.
in ver. doctor literatus. & dicit Feli. in c. ceteri. col. vj. de re-
scrip. quod Barb. studio impugnandi communes opi. sēpissi-
mè delirauit, credēs ea via facere se immortalē. facit Ias. in
l. omnes populi. ij. lect. in primis verbis. ff. de iust. & iur. vbi
dicit quod Machabaei studio contradicendi perdidit sanum
intellectum. & Bal. amulatione Bart. tantum subtili-
zauit quod seipsum fregit. Ias. in l. edita. in primis verbis. C.
de edend. & de Barb. idem & plura alia cōtra eum dicit Cal-
can. consil. j. arguens eum de pompa, quae satis videri potest
ex scriptis suis, maxime in repe. rubr. C. qui admit. per discursu-
sum. Et Io. Pyrrhus de donatione cōiungit char. ij. dicit eū
gloriosum. solet enim gustui displicere fumum olēs: licet
de tali vitio ipse Barb. soleat alios reprehendere, prout in sua
Ioannina. col. lix. vbi reprehendit Sali. quod se laudaret, di-
cēs quod habuit malos vicinos, & quod fuit caput partis, &
propterea confinatus. prout etiam refert Feli. in capit. Ro-
dulphus. col. ij. de rescrip. Idem de Mart. cum nobilibus suis
Gofianis dicit Cyn. in l. j. §. taceat. in fin. C. de rei vxor. act.
29. Quid autē si doctor fuerit sibi prius in cōsulēdo, qā fece-
rit duo consilia repugnantia, vel fuerit sibi contrarius in le-
gendo, quia in vna lege teneat vnam opin. in alia aliam: tunc
enim standum est in illo loco vbi copiosius examinatus. Pa-
nor. in capitu. bonae. cl. secundo ante fin. de postu. prælat.
Claud. in l. si idem cum eodē. §. fin. ff. de iurisd. om. iud.
Barb. lib. j. consil. lxxij. scribitur. col. ix. & lib. ij. consilio xxxvj.
sapienter. col. ix. consil. lxxvij. clementissimi. colum. iij. Cal-
can. consil. xxxix. incip. magnificus. colū. v. in fin. dicens, non
curandum de opinio doctoris non deliberata & appensa-
ta, sed sic in discursu posita. Hadrian. Papa noster quodlib. ij.
est char. xij. col. iij. litera b. dum loquitur de sancto Tho-
ma. facit Curt. consilio lxxvij. d. Io. colum. iij. vers. his sic sta-
tibus. & xlix. memorie. colum. liij. vers. animaduerte in pri-
mis. Præpō. in ca. si vir. colum. j. de cog. spir. Et materia dicitur
examinari quando disputat ad partes. vt supra dixi in
prin. vel si distinguat. Bologn. in repet. auth. habita. C. ne
fil. pro pat. colum. xliij. text. in §. cum quis, in l. adeo. ff.
de acquir. rer. dom. tex. cū glo. in c. quarenti. de offi. deleg.
gl. in c. scienter. de cens. Roch. in ca. si quis cōtra clericum.
char. vij. de foro cōp. Et solet reprehendi qui indistinctè lo-
quitur. gl. in l. si. ff. ad l. Rhodiam. in l. Pomponius scribit.
gl. in ij. ff. de nego. gest. Soc. in l. demonstatio falsa. col. ij. ff.
30. de condit. & demonst. vt quia nō potest haberi notitia to-
tius, nisi distinctis eius partibus. & cognitis. j. Politic. refert
Bustus in Defensorio montis. chart. x. col. ij. quia ex duobus
contrariis sit optimum temperamentum. Bald. in c. fin. col.
ij. de elec. & Dantes in Paradiso cantu. xij. post medium, dā-
nat respondentes sine distinctioe, intellige secundum arb.
in ca. postulasti. colum. iij. de foro compe. vers. tu diligen-
ter. vbi, scilicet est distinctio necessaria, aliās vbi lex non di-
stinguit, nec nos distinguere debem. l. de pretio. ff. de publ.
Iaso. in l. quamuis. j. not. de in ius vocan. Claud. in l. si quis id
quod. ff. de iurisdic. om. iudic. col. j. & vij. Ant. Baueri. in §.
si plures. col. ij. in l. de here. in l. tit. Et si tex. simpliciter lo-
quatur, comprehendit omnes casus etiam priuilegiatos. De-
cius consil. cxxxj. col. iij. in c. fedes. de rescript. colū. v. Et etiā
quod sit maior ratio in vno, quā in alio. l. in fraudem. in fi.
ff. de test. mil. Decius consilio v. col. ij. Purpuratus in l. edita.
nu. clxxxij. vel minor ratio in vno, quā in alio. Socin. in
l. ij. §. ij. col. j. ff. de verb. obl. licet videatur velle contrariū in l.
si is. in §. item si inter. ff. de reb. dub. col. j. & debent simpli-
ter intelligi, nō secundum quid. Pepus in repet. auth. præte-
rea. C. vnde vir & vxor. col. v. nec recipiunt modificationē
si sunt præcisa. Decius consil. xvij. col. iij. & trahuntur ad ca-
sum fictum. R. cellus in tract. de limitatione chart. vij. colū.
j. Et prohibendo genus pariter omnes eius species. l. inter-
potus.

positas vbi Lancel. vlt. not. C. de transact. Et si principum l. sit generale non restringitur ex qualitatibus subsecquentibus. Decius in c. cum non ab homine. ij. not. de iudic. fuisse etiam facile legislatori distinguere si voluisset. Claudius in d. l. si quis id quod. Ias. in l. si quis. col. iij. C. de test. mil. ideo nisi quis aliqua l. specialiter distinctum probauerit, dist. nihil valet. Scrutinium char. lxxj. quia nec conditiones intelliguntur in lege, nisi exprimat. l. si ita stipulat. §. Chrysogonus. ff. de verb. obli. Salom. in l. Gallus. §. quidam recte. char. v. ff. de libe. & posthu. & debet generaliter intelligi etiam quod veniat ad correctionem iuris antiqui. Natta in c. quamuis. de pact. lib. vj. col. iij. lxxvij. & comprehendit exceptiones etiam positas in aliis constitutionibus, licet ibi non dicatur. glof. & Salic. in l. ira nobis pudor. C. de adul. glof. in regula Cancell. xij. si tamen materia sit odiosa, non comprehendit nisi ea quæ cõmuniter acciderent. Barba. in tracta. de Card. q. viij. col. iij. Alias fallentias collige ex Ias. in l. non dubium. C. de legib. co. vij. vers. ij. articulus. & vsque ad l. vj. enumerat Socin. regula cccxxix. limita tu in dictis sanctorum, vt Hadria.

2 Papa nosser in quodlib. ij. char. xix. col. iij. quod dicitur enim distinguunt videtur standum tanquam magis appropinquati veritati. Seneca, quod refert Salic. in l. filia cuius pater. vers. expeditis gl. C. fam. l. ercis. gl. & Salic. in l. apud antiquos. C. de fur. q. p. diuisiones & interpretationes cõgruetes omnium cõlorum euitatur amaritudo. Ange. cõf. cccxxvij. philosophic. col. ij. Constantius de Bargis in tracta. de cõtractibus vetitis. combinatione xij. Bonif. in tracta. de nobilitate. iij. parte. nume. xxxix. gl. in §. cum ex aliena. in ver. media. institut de reru diuis. Ponzinib. in trac. de lamiis. col. xvj. ver. quiniimo. Idem si ponat regulam sub illa reducendo oia q̄ reduci possint, vt dicit sibi placere Caccialup. in repet. l. ad monendi. ff. de iurciuran. col. l. vj. & postea subiicere Fallentias: quia hoc in effectu idem est quod distinguere, & opin. concordare. secundum Nicel. in concor. Bart. clx. incip. de quere. Nam qui oia indistincte vult intelligere, confuse in telligat necesse est. frater Syluester contra Lutherum charta clxij. Et propterea laudandum studiũ cuiusdam socij mei qui doctrinas Bartol. nihil addito ita reducebat, scilicet ad regulam & fallentias in quodam libro separato. Et ego quã doque in margine mei Bartol. sic feci: est verũ quod aliquãdo sunt tot fallentia quod possit fieri vna regula in triu alterius, vt infra dicã. Et regula debet pcedere fallentias. Barbat. in cõtinuatione rubr. de reb. eccl. nō alienan. nec sufficit ponere regulã nisi dentur fallentia. glof. in authen. de restitu. & ea quæ par. & quãdo Doctores reprehendunt vnã limitationem, debet tunc poni pro ampliatione. Fel. in ca. super literis col. xj. de rescript. in c. nonnulli. §. sunt & alij. in primis verbis. eod. tit. imò est clarior modus dadi doctrinas per regulam & fallentias vbi fieri potest, seu saltẽ per casus, quã per distinctio es, vt sãpe Ias. me audiente dicebat. Panorm. in disput. incip. statuto. post medium tertij dubij. & Pich. post Pau. de Cast. in l. fin. C. de edict. diui. Hadr. tollen. super glof. in verbo. legitimas. trufatur de Barto. quod nesciens alium modum euadendi illa contraria, voluit fugere viam magistratũ & contentare scholares, ducendo eos per ambages & per diuerticula illius suæ longæ distinctionis. & Ioan. Pyrrhus in l. in ambiguis pro dotibus. §. j. ff. de reg. iur. dicit quod theorica longæ & implicatẽ non bene a lectore nec paruo negotio concipiuntur. idem vult ipse in l. seamina. in primis verbis. eod. tit. est verũ quod Fortun. nō potest pati has fallentias. vt infra dicã in vij. limitatione, de decif. in terminis. Et dicit Bald. in l. per hanc. ij. col. C. de tempor. appel. quod id quod dicitur theoreticẽ, dicitur quasi in nube. & in capit. cum accessissent. in fin. col. penult. de constitut. dicit quod ista theorica generales non illuminant intellectum practicum qui debet esse de rebus singularibus. nam ex quo vadant per aut, nimium implicans. vt inquit Lancel. in l. si a substituto. col. 2. ff. de leg. j. vt per eum ibi. qui tali modo declarat vnam doctrinam Barto. prout & Ias. in l. quæ doris ff. soluto matr. nume. lxxvij. Ex quorum dictis pulcher modus colligi potest declarandi distinctiones Bartol. & antiquorum. modum autem eas recitãdi in scholis collige ab Alexand. in titul. ff. de acquiren. possess. cuius lect. fuit scripta prout eam voce referebat: quia tunc non dabat in scriptis. Si verò vtrobique latẽ examinat: tunc stabitur in loco per eum posterior scripto, posterior scribens præsumitur maturius. Roma. consilio cccxxvij. ista sunt rationes. col. 2. Barbat. lib. ij. cõsilio xliij. sempiterna. col. ix. Scrutinium chart. xcij. & lxxvij. vbi dicit hoc maxime pcedere quando eam poneret in pluribus locis, vt dixi su-

prã de autoritate plurium glof. quæ vincunt vnam. facit quod dicimus, quod vltima opinio relata in glof. censetur a glof. approbata. l. si idem cum eodem. §. fin. vbi Ias. ff. de iurisd. omnium iudic. l. iij. §. Neratius. vbi Roma. ff. de acquir. possess. Alexand. in l. Iulianus. in fin. in l. non amplius. §. fin. ff. de leg. primo. & lib. ij. conf. cccvij. vifo processu. cõf. clxxv. inspecto. col. iij. & lib. iij. consilio tertio, super processu. col. fin. & consilio v. primo cum dicitur. col. 2. & lib. v. consilio. x. domini. in fine. Panorm. lib. j. consil. xlij. ex multis. co. penult. Barbat. lib. ij. consilio tertio in fin. xxvij. scripsit doctissimus. col. xv. latius consilio seq. col. xj. & consilio xxx. col. v. tertio. & xxxix. col. ix. Zabarel. consilio xxiiij. in causa Amareti. Tremolus in addit. ad practicum Bonacur. dij. chart. l. vij. in fin. col. Ioan. Lupus in cap. per vestras. de donat. inter virum & vxorem. in not. vers. ficu. sed est pulchra dubitatio. est in opere, charta lxxj. col. iij. Canonista in dicto capitu. primo de constitut. Ignis in repetit. authen. ex 33 causa. C. de liber. præter. col. m. lxxij. & Ias. & Canonista limitant, nisi præcedens esset melioribus rationibus fundata. Præpos. in capitu. primo §. sed vasallus. col. m. in tit. hic finitur lex, deinde constitut. Idem de text. Monferrat. in §. diui. in principio. col. m. xlix. de legatis. Fel. in cap. cõ ex officij. col. x. de prescript. & in dictis Doctor. Alexand. iij. volumine consilio xxxij. in causa executionis. col. j. & consilio lv. prospectus his. col. m. xv. & libro secundo consilio cccvij. vifo processu. col. m. prima. Secundo limitat: quãdo glof. simpliciter refert, puta dicendo. Alij dicunt, vel simile. Corne. in l. antiquitas. C. de testam. in l. extraneum. C. de heredib. instit. & lib. iij. consilio lxxij. col. m. secunda versiculo rogitus. Dodus in Apologia contra fratrem Samuelem charta xxxvij. Tertio limitant quando prima opinio saperet aequitatem: secunda rigorem. Aret. consilio clxij. col. v. Ias. in l. si tibi. in si. penult. col. m. in l. cum fundus. §. seruum tuũ in fin. in tertia col. m. ff. si cert. per. in l. si seruum. §. sequitur. in secundo not. ff. de verb. obli. in l. placuit. C. de iudic. in l. filio pater. secundo not. de leg. j. Quarto limita quando opponeretur in diuersis glof. is: quia tunc fortẽ non stamus vltima prout in doctore. Barba. ij. volum. consil. lxxvij. clementissimi. col. m. quarta quem alle gaui. col. m. proxima. præced. Quinto limita quando referret cum ista dictione, quamuis, vel licet. l. prima in fin. principij. cum glof. ff. de eo per quem fact. erit. & nota. istas fallentias ad intellectum glof. quia glof. aliquando loquitur obscure propter altitudinem intellectus. Ang. in l. qui interrogatus. ff. de petit. hered. col. m. ij. ver. sequitur. loquendo de placet. vel vt faceret nos mutare, ne nimia facilitate redderet difficultates legales cõmunes cum idiotis. Ias. in l. iurisdictionum. §. quiniimo. col. m. ff. de pact. facit Dionysius discipulus Pauli, quem refert Io. Picus Mirandula in proem. chart. prima, dicens, sanctum & ratum institutum fuisse ne dogmata secretiora per literas, sed tantum voce his qui ritẽ essent initiati communicarentur. & in Apologia char. iij. & ibi q. v. char. iij. & in oratione habita in coetu Romanorum. char. vj. dicit quod mysteria secretiora & sub cortice legis rudique verborum prætextu latitãta altissima diuinitatis arcana plebi palam facere, quid erat aliud quã dare sanctum canibus, & inter porcos spargere margaritas? allegat pro hoc Paulum & Pythagoram & picturas Aegyptiorum. Et illud Platonis ad Diomedem, quãdam per ænigmata scribenda. & Aristotelem de libro suo Metaphysicẽ dixisse, editos & non editos. & in dictis locis dicit Mirandula sic traditam fuisse scientiam Cabalisticam Hebraicis: nam Cabala Hebraicẽ, id est receptio Latine: ob id scilicet quod illa doctrina non per literarum monumenta, sed ordinarijs reuelationum successione alter ab altero quasi hereditario iure recuperet. pro quo Gregorius Nazianzenus in tractatu de moderandis disputationibus, pagina vigesima octaua. Et ita faciebat Saluator, vt Matthæi xij. circa medium. Ioan. xvj. hinc inuehit Vdalicus Zafius in l. ij. ff. de origine iur. col. m. xvij. & xliij. contra tradentes ius civile in vulgari. hinc dicit Lucius de Penna in l. j. col. m. xvij. C. de professio. qui in vrbe Constantin. quod ideo decuit leges interdum obscura eloquentia describi, vt in eis proficeret noster intellectus, non solum in uentione sed exercitacione, prout in diuina scriptura. facit pro prædictis Vincentius de bello Italico chart. xij. dũ allegat glof. in cap. inuenta. xxvij. quæstio. secunda vt Ioan. nẽ Augustin. Pantheus in arte trãsmutationis Metallicẽ, in principio & in fine. & dicit Bald. in l. j. col. iij. C. commu. de legatis. quod difficilis sermo placet vulgaribus: quia com-

munitur

munitur non cadit in idiotas & etiam Barto. aliquando loquitur Teutonice, id est obscure, vt paulo supra dixi, & dicit Bologn. in text. correcto. §. Caro in l. 4. de verbor. oblig. 5. col. m. quod hoc faciunt etiam Iurisconsulti, & dicit Ias. in l. infantis. in primis verbis. C. qui admittit. quod Imperator plerunque dabat responsa ambigua, ne ab omnibus intelligeretur, & idem Ias. in l. si vnus. col. 4. ff. de pact. quod Paulus Iurisconsultus ex verbis suis a principio videtur velle vnũ dicere: & tamen rectẽ considerãdo aliud dicit. Clau. in l. qui Roma. §. duo fratres ff. de verb. oblig. q̄ Scæuola folet truncatẽ respondere, aded quod dicta sua indigent supplementatione, & Africana solet adeo obscure loqui q̄ inoleuit prouerbiũ, Lex Africana, ergo difficilis. Ias. in l. si prius, in primis verbis. ff. de oper. nou. nunc. tamẽ isti obscure loquentes malẽ faciunt, secundum Felin. in proe. Decretal. col. 2. Decium in c. quoniam. col. 1. de const. Barb. lib. 2. conf. 56. sapienter. col. 6. & lib. 4. consil. vlt. col. 2. Et Fortun. in l. iurisdictionum. §. & ideo. col. 9. ff. de pact. Item Barb. in c. postulasti. col. 6. de for. comp. inuehit cõtra Doctores qui dederunt semper nobis doctrinas obscuras, facit Calcan. consil. 1. col. 2. §. & con. 14. vifo instrumento. col. 7. Rosariũ Buffi. lib. 1. serm. 14. litera dd. & Seneca epist. 84. dicit quod ambiguitas verbi querit locum fraudi. quod faciendũ non est vbi veritas queritur, facit Barb. d. consil. 56. sapienter. co. 5. in cap. super literis. de rescript. num. 139. Et videmus Imperatorem fecisse clarã decisionem ad auferendum ambiguitatem simplicium. l. fin. C. de iudic. vidui. tollen. & quando leges sunt aded obscuræ quod intelligi non possunt non debent allegari. Ias. in l. cum prolatis. in fin. ff. de re iud. in l. admonendi. in lectura. col. 12. de iure iur. in l. captatorias. in fin. col. pen. C. de test. milit. glof. in regula Cancellaria 33. chart. penult. Bald. Socin. & Sandol. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. vbi idem vult d. Ludouicus Tessera. dicit tamen ibi d. Christophorus de Castellione, quem habeo scriptum, quod est malẽ dictũ dicere q̄ vna lex habeat plures lecturas, quia non habet nisi vnã, scilicet illam cui cõuenit vox & mens: sed plures ponuntur, quia nescimus mentem legis. facit Fortun. in repet. l. Gallus. §. & quid sit tatum. ff. de lib. & posth. nu. 158. Decius in l. quotiens idem sermo. ff. de reg. iur. vbi latẽ ponit quem intellectum in similibus amplecti debeamus: non tamen est credendum quod Fel. & Decius velint reprehendere iuriconsultos: quoniam peccarent in spiritu sanctum. Lancel. in l. si creditor. 8. col. de leg. 1. Ias. in l. 3. §. ex contrario. in primis verbis. ff. de acquiren. poss. vbi non audeat tenere contra Trebatium, licet credat eum malẽ reprehendere Labeonem, & eum ab obliuione defendit Opi. in repet. §. diui. col. 15. non tamen sic Felin. Papam in cap. cum a nobis. col. m. 3. de testi. & semper loquuntur propriissime & Latissime secundum Ias. in rub. ff. de acquir. hered. col. 2. in l. Gallus §. videntur. col. 2. in 2. lect. ff. de liber. & posth. Vdalic. Zafius in oratione incip. iuris ciuilibus studia. Barbat. in Ioannina. col. m. 83. Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. 12. nimis enia laudandæ & venerandæ sunt leges, præsertim forum, vt Laurent. Val. in proem. libro 3. Elegantiarum. licet ibi obloquatur de iure Canonico & Imperatore, poterat dicere vt Ias. in l. quotiens. col. antepen. C. de hered. instit. & Monferratus in l. Gallus. §. & quid sit tantum. col. m. 35. in l. si cõstan. ff. sol. matr. in fin. 2. chart. quod imper. qui composuit iura Authenticorum erat totus plenus pompa, & quando aliquid de nouo inducebat, hoc ostendebat ex pompa verborum. facit Corn. in l. fin. §. necessitate in fin. col. 3. C. de bon. quæ lib. sed contrarium apparet in authen. de fil. ante instr. dot. nat. circa fin. vbi dicitur quod fecit subtrahi nomen suum, & istam obscuritatem in legibus damnat sanctus Augustinus, quẽ refert Afflicus de iure protomiseos. col. 2. cap. erit autem. 4. dist. & proprium legis nihil magis est, quã claritas. Asberic. in l. 1. C. de no. cod. comp. co. 4. Luc. de Penna in l. ea lege. col. 2. C. de excusat. mun. lib. x. Decius in l. 1. in fin. 1. not. ff. de regul. iur. Et Salomon. in §. responsa instit. de iur. nat. charta. 7. Ias. in l. post rem. ff. de transact. Cal. consil. 14. col. 7. Et propterea idem Salomon. in l. Gallus. §. quidam recte. charta. 3. ff. de liber. & posthum. inuehit contra glof. quod quandoque faciãt ex obscurum qui clarus est. & in §. quid si is. char. 2. dicit quod vbi glof. non intelligunt, vel corrumpunt text. aut applicant interpretationi quæ non reperitur in Calendariis: sic obscuritates legum non ascribamus culpæ scribentium, sed ignorantia non assequentium. vt inquit Sext. Cæcilius, quem refert Gellius libro 20. capit. incip. Sext. Cæcilius. facit Ludouicus

Tessera. de reb. dub. ff. char. 6. col. 1. potest dici istis obscure loquentibus, vt dñs Colucius Persio. Si nõ vis intelligi, nec ego volo te intelligere. refert Barbat. in ca. post cessionem. col. 2. de probat. facit Vdal. in l. 2. de orig. iur. col. 64.

35 Redeundo ergo ad ampliationem vt regula quæ habet quod seruanda sit communis opin. procedat cuiuscunque sit auctoritatis, tenes contra communem opin. Et dicendũ est, quod procedit etiam si contra eam teneret Albe. de Rosate, qui fuit fidelis conseruator antiquitatis, secundum Ias. in l. triticum. col. m. 3. ff. de verb. oblig. & in l. Gallus. §. instituens. col. m. 2. lect. 2. ff. de liber. & posthum. & fuit magnus practicus secundum Ias. ibidem in §. & quid sit tantum. col. 26. & Catellianum in 2. part. Memorial. litera l. versic. de iurisperitis. chart. 8. Et fuit doctor & commentator eximius, secundum Fulg. consilio 47. ser Michael. circa medium. & consilio 66. ser Guarnierius in fi. Caccialup. in tract. de modo studendi. in fin. col. m. 7. & fuit aduocatus consistorialis. Curtius consilio 19. memoria recolenda. col. m. 13. & ei plus deferunt aduocati Mediolanenses, quã alteri doctori. secundum Ias. l. j. col. m. 5. ff. de oper. no. nun. Et fuit claro & solido ingenio, qui rectẽ & sanẽ leges intellexit. Ioan. Pyrrhus in l. non vult esse hares. ff. de reg. iur. Et de auctoritate plurium doctorum vide per Baptistam de Caccialup. in tracta. de modo studendi. & Catellianum in secunda parte Memorial. litera l. de iurisperitis. & in tabula consiliorum Curtij Senioris in verb. doctor. vbi eos nominat per ordinem alphabetic. Volaterranus in commentariis. Etiam si esset auctoritas vnus collegij, quod licet debeat præferri sententia vnus doctoris. Ferrat. cautel. 17. incip. magna est quæstio. col. m. 3. Galiula in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. num. 393. est chart. 27. Decius in capitu. prudentiam. col. m. prima. de offic. deleg. per illum text. rationem ponit Calcan. consil. 1. col. 3. facit Salomon. in §. responsa. institut. de iure natu. chart. 11. vbi quando plura collegia diffident, vt patet in quæstione quam refert Bald. in capitu. primo. de alien. feud. col. m. 3. & videmus variẽ consultiũ per collegium Bon. & collegium Mediolan. in quæstione præcedentia canonicorum regularium, & monachorum, in qua pro monachis consuluit Collegium Bononiense, Patavinum, Ferrariense. & d. Baptist. Caccialup. pro canonicis consuluit collegium Papiense. & Ias. in vno dubio collegium Paduanum. & pro monachis Decius in capitu. Nicolao. col. m. 2. de appella. Nicol. Bocrij in tract. de sacro Regio Consistorio. chart. 20. & inclinãt Ias. in authen. ingressi. in fin. 3. col. C. de sacros. eccl. dum ponit differentiam inter vnũ ordinem & alium, & Formularium provinciale chart. 20. circa medium. dum dicit, quod in scribendo primò nominantur monachi, secundo canonici regulares: quia monachorum institutio est antiquior. vide pulchram epistolam Matthæi Bosij, epist. 107. & sequen. non tamen debet præferri communi opinio doctorum: quia aliquando in collegijs sunt etiam Docto. ignari: sed scribentes vt plurimum sunt præstantiores. & imò quamprimum incipiunt legere, appellantur clarissimi. Bolog. in dicta auth. habita. col. m. 19. in si. allegat Alex. in l. j. in prin. 6. col. ff. de offic. eius: imò sunt doct. illustres: vt inquit Ias. in l. j. 3. col. ff. de offic. eius cui man. est iur. vbi post Alexan. non vult admittere quod sint illustres, & in hac opinio. persistebat adhuc legendõ legem, quidam cum filium. ff. de verb. oblig. nu. 36. Sed respondet Bolog. in repe. authen. habita. C. ne fil. pro patr. col. m. 13. vbi col. 2. 1. propterea infert ad plura. & idem videtur tenere Corset. in tract. de pot. regia. q. 2. 1. Caccialup. de deb. fug. q. 5. col. 2. dicens quod Ioan. de Grassis ita obtinuit de iure. & quod per clausulam, nõ obstantibus talibus priuilegijs, sint inserta in corpore iuris, non censetur derogatum, sunt enim repleti splendore sicut sol. Barb. in cap. postulasti. col. m. 3. de foro compet. Et vltra aios dic. quod doctõ non est illustres, ex eo solum quod sit dux, seu comes: sed ex eo quia doctor est de conf. principis. l. fi. C. de offi. diuer. iud. & volunt omnes qui enumerant priuilegia doctorum. & Sed consiliarij principum sunt illustres. Ias. in d. l. 1. 3. col. vers. 4. ff. de offic. eius. Roch. in c. nouit. vlt. not. de iudi. vnde remanet sublata impugnatio Alex. & Ias. quos in hoc etiam impugnat Iaco. Niger in d. l. 1. col. 8. Et quod dicantur illustres, tenet Ioan. Lupus in rubr. de donat. inter vir. & vxor. char. 17. col. 2. & 3. Gaspar Portug. col. 27. vers. item in eodem in l. Imperiũ. ff. de iurif. om. iud. Et est communis opin. prout volunt omnes enumerantes priuilegia doc. vt Alex. in rub. de dignit. l. 12. Bolo. in repe. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. 12. & seq. Com. opi. To. 4. GGGGG

Lanfranchinus Brixiensis in tract. quis sit praeferendus, doctor an miles. chart. 4. Barbat. in proem. clement. Calcan. consil. 8. colum. 1. 5. & seq. Pet. de Perusio in proem. sui tractatus de quarta canonica. Bono. in tractatu de nobilitate. parte 3. nume. 100. & 110. Ludouic. Bolog. in Theodosiana. in verb. ad magistrat. dignitatem. est chart. 30. habetur in Defensorio montis Bussi. chart. 66. Angel. in §. item Roma. in situ de excusat. tut. Et legentes sunt plus privilegiati. Socin. l. cum quid. 4. colum. ff. si cert. peta. Bart. in l. in medicos. C. de profess. & medic. lib. 10. Barto. & Bald. in l. sed & reprobari §. amplius. ff. de excusat. tut. Ioan. de Platea in l. qui immunitatem. C. de mun. patri. lib. 10. latè Vdal. in l. 2. ff. de orig. iur. colum. 6. 3. vide tamen Claud. in l. centurio. 2. col. ff. de vulg. & pupil. vbi videtur velle quòd etiam procedant privilegia docto. in patrocinantibus. vt Ias. in l. ad egregias. vltim. colum. ff. de iur. iur. Nicol. conor. glo. 32. fallen. 2. 2. est bona apostilla ad Pau. de Castr. in proe. C. in fi. 2. col. Etiam si esset opin. praeceptoris. Nam licet teneamur praeceptorem defendere. l. dicere. §. in. ff. de arb. Specu. in proe. lib. 1. colum. 4. versu. ceterum. Bart. in c. ceterum. num. 9. 1. de iudi. Caccialup. in tract. de modo studendi. colum. 3. & 1. 5. lat. in l. inter dum. in fin. ff. de verbo. oblig. in l. generaliter. ad fin. ff. de in ius voc. Ferrat. cautel. 3. 1. incip. manifestum. Bolog. in d. auth. habita. colum. 4. 1. Maphcus Vegius de educatione liberorum. lib. 4. Claud. super Lucam. chart. 168. litera b. vbi allegat Ioan. 1. Vdal. in l. 2. colum. 67. ff. de orig. iur. & col. 84. & vide quantum Ferd. extollit praeceptorem suum & meum Curt. Iuniorum in repet. §. diui. chart. 3. penult. nu. 48. Ratio est, quia persona magistri semper debet videri honesta discipulo. l. liberto. cum glo. ff. de obseq. Jacob. in sua inuestitura. in versu. & dicti vasalli. colum. 5. Pet. de Lesnaudiere in tract. de doctoribus. 4. parte. quæst. 20. & 44. Barbat. in capit. ceterum. colum. 1. 8. de iudic. facit Lancel. Politus in praefatione. l. re consulti. vbi ceteris praefert scholares diligentes praeceptorem re & verbis. nec potest quis aliquid tradere, nisi quod hausit a praeceptore. Anto. de Prato in proe. ad repertorium Barto. & praeceptores doctos legere debemus, vt refert Barb. in capi. prudentiam. col. 1. de offic. dele. Et propterea opin. praeceptoris quando est famulos doctor, excusat iudicem a Syndicatu, qui pro ea contra communem iudicauit. vt dicam infra in 5. ampliatione. tamen dicere debemus: amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas. Panor. in esp. 1. colum. 5. de postula. pralat. in c. omnes. de ma. & obed. in c. qualiter & quando. el. 2. 8. nor. de accusat. vbi Ioan. de Ana. colum. 2. Caccialup. in repet. l. si qua illustris. C. ad offic. colum. 3. 1. Capol. consil. 54. si vnquam. colum. pen. Decius consil. 24. colum. 1. Alber. in l. Labco. colum. 2. ff. de alim. & cib. leg. Petrus Girard. not. 62. scholares. Pich. in repet. §. Titia. colum. 66. Cartel. 2. parte Memorial. in verb. inimicitia capitales. Petrus de Lesnaudiere. d. quæst. 44. Socin. in l. si me & Titium. 2. not. ff. si cert. pe. vbi dicit, quòd duobus existentibus amicis, sanctum est veritatem praferre: id est, & hic praedicta vera, nisi talis praeceptor esset imperitus matheos. Specu. in titu. de dispu. §. porrò. in finem, quem refert Humber. in sacrilegio. chart. 10. in verb. parte vel vna vacheta. Bolog. in authent. habita. colum. 2. 6. & 4. in fi. Petrus de Lesnaudiere in d. tractatu de Doctorib. 2. parte quæstio. seu privilegio 24. vel a sinus plumbeus seu castra porcellæ. Marian. de restib. charta. 5. versu. circa sextum. vel vna bestia humana. Curtius in repet. l. admonendi. colum. 2. 9. defendens ab hoc vituperio. Anton. de Butr. vel a sinus sine bardis, qui tantum intelligit cutiam sicut mula. gloss. Regularum Cancellariæ, charta 106. vel qui non sit literatus, sed a sinus deferratus, vt ibi chart. 113. nisi longo tempore a sinus seruiiisset Ecclesiar: quia deberet praferri in habilibus nominatis ex reuelatione carnis. Hostien. in summa de praeben. §. & qualiter. col. 1. vel qui comedisset nimias fabas. Iason in l. nemo potest. colum. 7. 1. lect. de leg. 1. vel qui gustasset parum de brodio iur. Roman. in l. 54. testator. Specu. in addi. in tit. de instru. edit. §. porrò. colum. 6. vel de brodio legum. Soci. consilio 155. praestantissime. colum. 2. vel de grasseto. Curtius in repet. l. admonendi. colum. 4. 1. vel grossi capitis. Bald. in l. feruum quoque. §. publicè. columna tertia. ff. de procurat. vel grossi ingenij. Ioannes Lupus, de donat. inter virum & vxorem. columna tertia. vel de secretariis Iustiniani, id est grossis, & nescientibus vnam legem. Caccialup. in repetition. l. diem functo. ff. de offic. assessor. columna penultim. quæstio 4. 6. vel qui non intelligit quid loquatur. Luc. de Penna in l. omnes. C. de decur. libro decimo. columna decimafexta. vel

qui in legibus claris obscuritatem inducit. vt ibi columna decima. versu. nam & sunt. in l. prima. columna quinta. versu. sed sunt. de profess. qui in vrb. Constan. lib. 12. est enim tunc signum quòd seipfos non intelligunt, vt de gloss. dicit Barba. in capit. quærent. de offic. deleg. numero 23. & ideo coguntur obscurè loqui & inordinate: quia, vt saepe Ias. legendo dicebat, signum bene intelligentis, est scire bene docere: quia verba obscura debent cuitari tanquam scopulus. Gellius libro primo, capitulo decimo. Phauorinus in libro vndecimo cap. 7. verbis. Et simplices scholares credunt talem obscuritatem causari ex imbecillitate sui ingenij, non ex ignorantia docentis, quem propterea tanquam subtilem extollunt & admirantur. Lancel. Politus in tractatu de aduocato, in rub. de Eloquentia. charta secunda, prout Bal. dicit in l. 1. colum. tertia, quòd obscurus sermo placet idiotis. Alij glomerabunt omnes text. quos doct. allegant in aliqua theorica contra vnum text. generaliore, vel eos qui allegantur in omnibus fallentis contra vnam regulam, & videbitur subtilis. alij omnes docto. qui allegant vnam doctrinam ad diuersa tamen proposita allegabunt remissiuè perinde, & apparebit magna cumulatio: & sic docentes decipiunt auditores, quibus non minuitur, sed augetur labor: non acuitur, sed obtenebratur ingenium ex tali confusione: quia si singula per suos casus vel membra recitaret, clara & ordinata existerent, nec appareret tanta subtilitas vel cumulatio. Et sunt aliqui qui dum volunt declarare quærunct enigmata. vt, Aio te Aeacida Romanos vincere posse. gloss. in l. veteribus. ff. de pact. vel qui vt dicit Luc. de Penna in d. l. omnes. col. 16. propter nimium studium factus esset stultus. Luc. de Penna in d. l. j. C. de profess. qui in vrb. Constan. vel qui magis curet se ostendere quam scholaribus praefesse. Luc. de Penna in l. magistros. C. de profess. & med. libr. 10. vel de his quibus non loquitur Bald. lib. 2. consil. 143. incip. punctus. col. 2. dum dicit, quòd loquitur intelligentibus leges, non hominibus grossi capitis, qui non intelligunt subtilia. Et dicit Ang. consil. 259. quædam. col. pen. quòd incapaces aures non capiunt quæ sunt de apicibus iuris, quia de subtilibus & speculatiuis non gustat asinus, secundum Claud. in repe. l. vt vim. ff. de iusti. & in. col. 15. est in fin. gl. 1. & dicit Arist. 3. Metaphysice, quòd soluere vinculum ignorant est impossibile. vnde si tales sunt iudices, possunt recusari in causis subtilibus. Ias. in lapertissimi. col. 2. C. de iudic. vel aduocari ignorant quæ nunquam studiuissent. in l. qui se parit. C. vnde li. vt ibi Cyn. circa prin. vel esset vt ille Portugalesis qui dicebat c. omnis vtriusque sexus. de poeni. & remissiuè procedere in hermaphrod. Dec. in c. ad auditiu. col. fin. ver. confusio de refcrip. vel vt ille doct. de Vareixio qui venit Mediol. ad alleg. pro hærede, quòd non teneretur soluere creditoribus defuncti, quia mors omnia soluat. §. deinceps. in auth. de nup. gl. pen. in tit. de leg. Fuf. c. tol. Bauer. instit. de testa. col. 10. Sandol. in l. si cognati. col. pen. de reb. dub. Corset. sing. 157. Hippol. in rub. C. de prob. col. 52. clarius in l. si. col. 5. & seq. ff. de quaest. in l. accusatio. ante fi. ff. de Fal. vbi esset imperitus matheos. Spec. in tit. de aduo. §. 1. col. 3. vel vt Publius Consa. qui se iuriconsultum iactabat, & cum vt testis interrogaretur, & se nihil scire diceret, Cicero in eius imperitiam iocatus: Disce quæso, ait, forsitan de iure te interrogatū credas. refert Vdal. in l. 2. ff. de ori. iur. col. 57. vel doctorelus, vt Bolo. in d. auth. habita. col. 2. 1. vel qui non esset doctor, sed dolor. Barba. in c. in pertrandis. j. no. de iur. calū. Pe. de Lesnaudiere in d. tract. de Doctorib. 4. par. q. 20. gl. regularū Cancellariæ char. 27. & 12. Caccialup. d. q. 46. Et verè bene est dolor, attenda ratione quam in vulgari ponit Befuz. in 2. par. ff. Noni. non memini d. l. vbi inquit, quæ vellet potius esse aptator calciorum, quam doctor sine legibus: cui est necesse retinere impesam dignitatis gradus sine utilitate: & hoc ultra turpitudinem, de qua in l. 2. col. antepe. versu. Seruius autē Sulpitius. ff. de orig. iur. de quo infra. Vel qui non doceret vtilia, sed vana: & qui non instrueret, nec corrigeret scholares, & nesciret docere. Rosarium Bussi. 2. parte serm. 29. litera a. vel cui puluis cecidit super libros. Felin. in c. veniens. el. 1. col. pen. de testi. vel qui conductus in palatio nesciebat quid loqueretur. Barto. in l. cum quid. ff. si cert. pet. vel doctor de Placebo Domino. gl. Reg. Cancell. 4. 8. est chart. 80. vel qui declarant ignotū per ignotius, vt ibi char. 98. & propterea gl. in §. cum ex aliena. in verbo, & spicas. dicit quòd doctes debent ire per exempla. Paris de Syndicatu char. 52. col. 2. vbi dicit, quod propterea ipse designat libenter quæstiones facti, quia illæ aperiunt intellectum. faciunt quæ supra dixi de claritate legum: vel qui allegaret

allegaret leges tantum facientes ad propositum, sicut asinus volat. Roma. consilio, 174. amplissime. ante finem, vel que non merebantur allegari. Riminald. in l. postquam liti colū. 3. C. de pact. vel qui somniaret & mirabiliter diceret, propter quod esset dignus inuolui in coeno. Azo in summa C. de rei vendic. in l. cogi. vel positus sit in titulo de stylo ignorantū, vt ibidem in dict. Regu. Cancellariæ. chart. 99. vel idiota siue phantasma. Et dolor Legum vel decretorum: quia doctor sine scientia, est vt comes sine comitatu. vt ibidem in 6. parte regularum Iulij, quæ est chart. 12. 1. & dicit Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doct. 1. parte q. 5. quòd sunt fontes sine aqua vel spazagamin: dicens, dno tela mandibona. vt imperitus medicus, vt in d. regul. Cancell. chart. 130. vel non iur. ciui. sed forbilis potius, quam intelligibilis. Martinus Luther. pag. 33. vel ius perdit. vt per eum in princ. pag. 538. Vdal. Zafius in oratione post festas astuas, vel qui multis. chart. 2. vel qui ad ea respondet quæ nullus requirit, & ea cæcet que omnes effragant, vt dicit loquendo de Baldo, vel esset doctor de duodena. vt in simili Paulus de Castro. in l. si minorem C. de integ. restit. columna, 1. dum laudat repet. Bartoli: vel q. solum excitaret dubia, & nesciret soluere, vt dixi in decis. quæstionis huius Syluæ, & supra loquendo de autoritate Ioannis Andreae, vel qui fuisse bonus scholaris. in tit. de iur. & fac. ignorantia secundum Cinu. in l. liberti. columna penult. C. de oper. libert. vel qui faceret vt Doct. Pap. qui disputant de lana caprina. Erasim. in parte prouerb. 251. dixi inter feudalia Bruni. consilio 12. vel doceret an de aqua possit fieri acetum. vel quor. requiratur ad faciendam falsam. Cu. sing. 78. si marius in sine. vel si vna gallina fecit ouum, alia fuerit, cuius sit foetus. Signorol. consilio 199. incip. in curia. quædam tamen gratia docendi dicuntur, quæ alias non dicerentur. gloss. final. in §. cum ex aliena. instit. de reum diuisione, vel qui non fuisset bonus. scholaris. ¶ Nam valet consequentia, bonus scholaris, ergo bonus doctor, vt saepe legendo dicebat Iason vel de his qui legunt solum pro repertorio, & se & scholares decipiunt Barbarias in capitulo, in praesentia. columna 14. de probationibus. vel qui esset somniator. vt de Petr. Bald. quem refert Iason in §. item Seruiana. numero 24. in tit. de action. vel qui daret doctrinam malè compositam. l. in §. prauidiciale. nu. 44. instit. de act. vel qui non esset lector, sed cantor. Lucas de Pen. in l. magistros. C. de profess. & medic. lib. 10. col. 2. vel qui non esset lector, sed predicator. Bald. in c. quia ppter. col. 4. de elect. ista enim ita lector dedecet, sicut practicatori legere quòd est in pulpito. Dantes in Paradiso cantu 29. char. penult. cū debebat docere leges, docebat rhetoricam. Fulg. in l. fin. colū. 2. ff. si cert. pet. est tamē necessaria aduocatio, secundū Lucā de Penna in l. 1. C. de stud. liber. lib. 1. col. 3. Lancel. Politus in tract. de officio aduoc. in rubr. penult. vel qui in cathedra sciebat solū loqui vulgariter seu Gallicè. Io. Fab. in §. similiter. instit. de excusat. tut. vel qui legendo se remittit ad loca in quib⁹ nihil dixit. Opiz. in repet. §. diui. col. 73. vel qui cū pecunia quarit sibi scholares. Bal. in proe. Greg. in fi. col. 5. vel dicit famulos in scholis, vt videatur habere plures auditores. Bolog. in d. auth. habita. col. 42. sed sufficit vnus bonus scholaris, vt Platoni, Aristoteles. latè Codrus serm. 5. chart. 42. si vel non habet bonos scholares, quia nobilitat magister per scholares, pater per filios, praes per subditos. in au. h. constitutio. quæ de digni. §. penult. in versu. & nobiliores. Bō. in tract. de nobilit. 3. parte nu. 207. gl. antepen. in fi. proe. ff. pro qua Codrus serm. 5. char. penult. & fi. & serm. 6. char. fi. Est enim doct. quidā. regulus discipulorū suorū. Bal. i. proe. Gregoriano. col. 4. vel qui noluit prius doceri quā docere Bal. in c. cū magistrū. in prin. de elec. q. talis melior esset ad addiscendū, quā docendū. Luc. de Pen. in l. 1. C. de ptes. qui in vrb. Constan. col. 8. lib. 12. vel qui non habebat aliqua vltra ea quæ dicebat scholaribus. glo. in proe. ff. colum. 4. in verbo, imperitia, cōtra quā tenet Lucas de Pen. in l. 1. C. de profess. & med. li. 10. l. ser. in prologo feudali. col. 2. Card. in ca. hoc hēt. 46. dist. Vdalric. in l. iij. ff. de orig. iur. col. 44. & vide gl. in c. ubi beatus. 24. q. 1. q. dicit quòd non debem⁹ audire magistrū, nisi qui bene sciat, cū id praedicare debeat, & non ex proprio ingenio inuenire, & tamē sunt alij qui vt videant aliquid noui dicere apud ignaros, solēt docere imper tinēter, & trahere materias remotas & extraneas Barb. i. rub. C. qui admitt. col. 29. Iac. Maria. in c. significare. col. 1. de lib. obl. dicā j. in 8. lim. vbi de est facientib⁹ argumēta cōcludentia: quia non omne motiuū est determinatiuū. Bal. in rep. l. Aemili⁹. ff. de minor. col. 6. vel qui foleret aliorū dicta trāspātare de charta in papyrū, vt dicā char. pen. vel qui esset ne

gligēs, vt dixi, loquendo de Bal. vel qui causam rationabilē suis dictis non adiungit. Caccialup. in tract. de modo studendi. col. iij. vel non auderet inducere text. quos allegabat. Barb. in rubri. C. g. admitt. col. lxxij. in c. j. de lit. cotest. n. 56. vel ibat per generalia more positiuū doctoris, quos vulgus procuratores appellat. Felin. in ca. j. col. iij. de pscris. vel qui allegat iura quæ non merentur allegari. Riminal. in l. postquam liti. col. iij. C. de pact. vel qui faceret differētiā magis verbales, q̄ naturales. Caccialup. in l. j. C. de sum. T. r. co. liij. vel qui non iudet in fundamentis iurium, sed in alphabetis, id est repertorijs. Paris de Syndicatu char. xci. col. iij. vel quæ natura ita excussisset, quætiā cum suumo studio nulla discere valeret. Barb. de card. trac. j. quæst. x. quia quòd natura negat, nemo feliciter audet. Nicol. de Neapoli in l. amicissimos. §. Lucus. ff. de excusat. tut. faciunt carmina Alber. in l. Stichus. ff. de leg. iij. in contrarium facit Arist. o. quem refert Lancel. Decius in praefatione. ff. si cert. per. Felin. in rubr. in cap. j. de mag. col. lū. ij. quia asiduitas facit bona ingenia. Rosarium Butri. ij. parte serm. xxix. litera d. de documentis datis scholaribus est chart. cclxxviii. facit Bald. post Senecam in praefatione Decret. dicens quòd ingenia grossa studiorum solitudine redduntur efficacissima. & Felin. vbi s̄. in rubr. & in capit. fin. ubi dicit quòd a privilegijs Doctorum ibi enumeratis, de quibus Alex. in apostil. Bart. in l. prima C. de dig. lib. xij. non gaudent doct. signari. Et doctor iuuenis qui nondum diu laborauit in exercitio doctorum, non debet habere privilegia dignitatis suæ secundum Felin. subiungit quomodo cognoscatur doctus & indoctus, vel minus instructus. nam si vocatur ille qui contra iura respondet, secundum Cy. in l. securda C. de acquir. postlicet etiam Barro. quando que responderet contra casum legis, vt dixi loquendo de eorum quandoque bonus dormitat Homerus, secundum Horatium, quem refert Barb. in capi. si clericus laicum. nu. xliij. de foro compet. & lib. j. consil. v. col. m. iij. & lib. secundo consil. xxiij. incip. clementissimi. colum. vj. Pich. in repet. Lin quartam. ff. ad leg. Falc. col. lxx. Et est mirabile videre hominem eminentis scientia, qui in reuolutione librorum respondeat de casu legis. Bauer. in §. si. instit. de testam. milit. colum. pen. omissa semper gloria & pompa. Barb. vel q. propter scientiam esset inflatus & superbus. gloss. in l. non vt ex pluribus. in sine. ff. de regul. iur. Bald. in consil. schisina tis. colum. final. Dodus in pologia contra fratrem Samuel. char. iij. idēd superbè responderet, vt l. Domitius. ff. de testa ment. licet humaniter hoc facere deberet. l. vt responsum. C. de tran. §. l. precibu. C. de impub. fact. gloss. in capi. nisi cūm pridem §. pro defectu. de renū. vbi Anchar. refert Bernardum & Cicer. Insuherbiunt enim tales vt tyrannus per tyrannidem, asinus per ignauiam, vulpes per malitiam. Bald. in capitulo, licet de vitanda. de elect. vel qui in tholis legeret libros repobatos. Baldus in proeem. rex pa. 45. efficiens. colum. v. vbi colum. vij. quòd que tradūt in scholis sunt discutiendū in camera, & in iudicibus practicanda. pro quo facit quòd pte dicit in rep. l. Aemilius. ff. de minor. quòd leges in scholis deglutuntur, & in palatio digeruntur. vs. reuli. vel sint ita debiles quòd Quadragesima eis aufert intellectum. Aret. in l. eius qui in prouincia. colum. ff. si cert. pet. sed las. dicebat nunquam in toto anno sibi superesse tempus ad bene studendum lectioni, nisi in Quadragesima. vel colores timent. vt Ioan. Fab. & Di. in §. actionum. vbi refert Isad. in. instit. de act. Et Quintil. loquitur de pueris, dum dicit, quòd in æstate si valent, satis discunt, vel qui nimis timent frigus. Bald. in ca. cū inter. col. j. de elect. Et dicit Barb. in proeem. clem. lect. j. colum. pen. & fin. quòd doctores ignari sunt doctorelli, quibus boni scholares in honoribus praferendi sunt, & possunt reprobari, licet habeant insignia doctoratus, imò nec sufficeret eos esse doctos, nisi in legendo se praebant vtilis scholaribus, & quod quando ascendunt ca. hedram non fedetur sed incubatur ab eis. Bal. in c. j. in fin. q. 10. tempor. mil. Barb. in c. clerici. nume. xvj. de iud. Et subdit in d. proeem. quod quandoque consultur contra casum legis, & promouentur per saltus & corruptelam doctorum, & scholares eos audire non deberent, licet in defectu boni tristis sedeat in banco. pro quo facit ratio Iaso. 46. in l. qui in aliena. §. inter dū. vlt. not. ff. de acquir. hæred. §. q. malus doctor non potest facere bonum scholarē. Et subicit Barb. in d. proeemio. quod nec deberent admitti in collegio, qui arte non nouerunt: nec excusantur quòd post doctoratum possint addicere: idem dicens quando non habent libros necessarios ad artem. faciunt quæ dixi in fi. mei inuentarij librorū vtriusq; iuris. adde Luc. de Pen. in proe. Commu. opi. To. 4.

in libr. de iur. fisci. lib. x. Barb. in rub. C. qui admitt. colum. xi. in fin. Paris de Syndicau. char. 64. in fi. 1. col. vbi dicitur cū qui habent nisi recollat. facit Lancel. Politus in trac. de off. aduoc. in rub. qualis scientia. ad si dicit quod debet legere omnes opinio. & tractatus qui feci innumerabiles sunt. facit Hübertus in Sacilegio. char. 1. in vers. de iure licentiati & bene. quia effecti iudices. oportet aduocatos eis cōpone re centum folia allegationū in referendo Docto. quos ipsi nō habēt. & piget adhuc eos cum legunt. mittere caprū libros quos si habent sāt esset vna linea. allegant aliquā cōpiosam quottam Moder. & Barb. ad vñquodq; dictū iura & auctoritates allegat. quas ibidē repetit in ij. lect. col. 1. & seq. & in d. c. clerici. col. 4. de iudi. addens q̄ vocantur doctores. Et quod salaria non dātur doctoribus pro dignitate. sed pro meritis. quia bene legit. & satisfaciat officio suo cui est p̄positus. & in dicto p̄oc. col. 8. inuehit contra illos pauperes indoctos qui volunt appellari Monsignore. Et cōtra iustitias. qui vt in c. 1. de eo qui si. fec. ag. volunt se vocari sapientes. inuehit Petrarca epist. 1. char. 2. dicens. q̄ tota Grācia habuit nisi septem. quā quales adhuc fuerint. ponit ipse in tractatu de remedio vtriusque fortuna. dialog. 12. de sapientia. & propterea suadebā cuidā consilio vnius ciuitatis quod nuncupatur consilium sapientium. & ita se inscribit. murandū nō. nō. nō. nō. quod videtur arrogans. Et conditiones doctoris legentis ponit Aegid. de regim. prin. lib. 2. parte 2. ca. 9. Luc. de Penna in rub. C. de profes. qui in vrb. Constan. lib. 2. in rub. C. de leg. lib. 10. Et dicit P̄pof. in c. in sinuante. col. 5. qui cleric. vel vouen. q̄ debet primō expedire text. cum dependentibus. secundo gl. tertio dicta Inno. & dicit Bal. in c. super literis. col. 6. de recrip. q̄ lector debet per singulas partes declarare text. & gl. per ordinē. scilicet primō primā partē. & gl. eius. & c. clarius Host. in summa de magistris. §. & qualiter debeat docere. vide Caccialupum in tract. de modo studendi. col. 3. Sed solent dicere q̄ est impossibile docentem singula profequi. Salomo. in repet. I. Gallus. char. 34. sed cōtra char. 3. 6. & seq. & si sit negligens & non legat. potest pruari salario. Bald. in c. quonia. §. si verō. vt lit. non contest. Et debet legens se coaptare propriis vocabulis. Barb. in rub. C. qui admitt. col. 17. vbi co. 63. dicit q̄ aer temperatissimus nutrit alta & sublimia ingenia propter amantiam & temperiem loci liberi penitus a nubibus pluuiosis. vel qui vltitā cereum fecerit natum. vt latē simia Salemitani char. 1. vel nisi talis doctor eniet vt Paulinus Doct̄r Mediol. qui recepta mensura intra parietes. quōd intra murum ligni pars esse deberet. non animaduertit. scidit que trabe. & perdidit aedificium. Aeneas Syluius epist. 1. 1. incipen. Aeneas. vbi epist. seq. incip. magifico. refert Laglarensem furi villicum accusasse. qui suam scetam vndecim porcellos. A sinam vnum duntaxat enixam pullum retulerat. Et Goncium Mediolan. qui grauidum se putauit. diuque partū vertus est. quia se vxor ascendit. vel quia esset vna necessitas. scidum Amedeum in dialog. de Amicitia. char. 36. Sabritanus in simia chart. 2. & hoc quia necessitas legē nō habet. de qua regula Barbat. in capit. quanto. colum. fin. & consuet. Felin. in capit. cum accessissent. colum. 8. de consit. in capit. querelam. col. fin. de iure iur. Iaf. in l. 1. ff. de officio. col. antepe. in l. si ex toto. de lega. 1. col. 1. in l. Marcellus. §. res quā. col. 1. ad Treb. Iac. in inuestitura. in ver. cum p̄to de alienādo. col. 4. Affilius de iure prothomifcos. col. 26. versiculo iuxta hoc. Decius in l. quā propter. ff. de reg. iur. Curtius senior in repetit. 1. admonendi. colum. 69. vi de armigeris tempore necessitatis. de quo Iafon in l. 1. ff. de offic. eius. columna 23. & de hac regula Steph. Malereti in tract. de elect. chart. 39. Iatius char. 18. & seq. & char. 81. Iatius Petrus Gerard. not. vltim. incip. necessitas. latissimē Ferdinandus in repetitione l. filius. §. diui. col. 40. & tribus seq. de leg. 1. Et dicit Petrus Gerard. quōd propter necessitatē pōt filius vendi per patrē. adde Hippol. not. 10. incip. pater. Et dum dicit de extrahente frumentum causa necessitatis. adde Hippol. not. 86. statutum. Et propter necessitatem exa minantur testes ad a ternam rei memoriam Petrus Gerard. not. 69. ponere. Et excommunicato existenti in necessitate non valent petere absolutionem. debet prouideri ne fame pereat. Decius in c. verum. col. 3. de appell. Et electus ad distribuendum bona pauperibus in casu necessitatis potest pro se retinere. Hipp. in l. vnus. §. seruo qui vltro. col. 3. ff. de quaest. Et propter necessitatē possumus vti arte Magica ad fugandam tēpestatem. Corset. in tract. de pot. regia. q. 89. Felin. in rub. de heret. Bertach. in tracta. de episcopo

char. 26. colum. fin. est 2. parte. lib. quarto. quest. 17. & char. 38. colum. 3. est 8. parte. 4. lib. capitu. dicamus nunc. vide vnum experimentum quod refert Paris de Syndic. char. 52. columna tertia. Et tempore extremæ necessitatis licitē possum capere rem alienam vt subueniam proximo sic indigenti. Corradus in tract. de schismate. cap. 3. num. 8. Item propter necessitatem dispositio iuris ad tempus suspenditur. si non relaxetur in totum. Iaf. in repet. l. admonendi. col. 76. in fin. ff. de iure iur. vbi plura. & ibi Curtius Senior col. 19. Brunus in tract. de forma char. 63. col. 2. & sequen. Item propter necessitatem potest ferri sententia super non contentis in libello. Soci. in l. vinum. col. fin. ff. si certum pet. Et plura quæ excusent. scilicet necessitas. tempus. pestis. impossibilitas. enumerantur per Hippol. in l. 1. §. p̄terea. col. 19. & seq. ff. de quaest. Et dicebat voce Iaf. quōd necessitati quilibet pareat. nisi sit stultus. tamē ille qui dicit se fecit. se ex necessitate. probare debet. Decius in c. cum M. col. 14. de consit. Et adus qui sit ex necessitate officij non quod voluntarius. Decius in c. sollicitudinem. col. 4. de appell. & aliquando propter maiorem necessitatem pareat minori iudici & non maiori. Decius in capit. cum parati. columna quarta. de appell. Non erit omnino impertinens. licet hæc videantur magis delectabilia quā vtilia. & laboriosa quā subtilia. gl. in rub. de diuer. & temp. p̄scrip. Ioan. Montaigne in tract. de regio consistorio. char. 66. in hac nostra sylua penes palmam doctorum. vt supra exornatam saltem mediante arbusto necessitatis. aliam arborem pro scholaribus decorare. dixi arbusto necessitatis. quoniam necessitas aduersus bonos doctores verticem nequit extollere. vt in p̄ocem. in fin. neque in paupertate viuere. neque in anxietate mori leges quæquam eorum possessorem permittunt. in authen. de hered. & sal. in fin. Luc. de Penna in l. in sacris. C. de prox. fac. scri. lib. 1. 2. Vdalr. Zafius in oratione post ferias æstiuas. incip. ex multis char. j. quia dat Galenus opes. dat sanctio Iustitiana. Ex aliis paleas. ex istis collige grana. gl. in p̄ocem. ff. in §. nos verō. in verb. notissimi. quam refert Card. Bourbonii in processu fidei. par. 2. art. 5. licet quando vita cedimus. si auri parum. sufficit q̄ boni nominis relinquamus plurimum. Simia Salemitani post medium. Quicquid dicat Practicus Pap. in for. lib. quo agit contra piures reos debendi. in fin. quōd Iurista faciat etiam mercantiam. saltem per alium. sed non placet. quia per se ipsum facere videtur. Iaf. in fin. ff. si men. sal. mod. dix. ita. §. ita gestit. vbi Bal. ff. de adm. tut. & sic exerceat officium vile quod non conuenit nobilibus. I. nobiliores. vbi Salic. C. de commer. & merc. Alex. in Bart. in l. j. C. de dignit. lib. 12. col. 4. vbi allegat contra Venetos. Bon. in tracta. de nobilitate. 3. par. nu. 13. maxime procedit in istis deceptoribus. quia in conscientia non licet se inuicem decipere. Iaf. in l. penul. col. 2. C. de pac. vbi subiicit. Quo ergo ibi anima mercatorum prout & Bal. in c. cum causam. in fi. de testib. Purp. in l. i. nu. 18. C. de edendo. sed saluat Bal. in c. si proponēte. de recrip. 50 & dicit tex. in c. eiiciens. 88. dist. 1. q̄ mercator nunquā potest Deo placere. quia talis negotiatio nō potest vix fieri sine periuriis & mendaciis. ideo Salic. in auth. ad hæc. C. de vris. dist. 1. ad hæc Christianis mercantiam. plura ponit Luc. de Penna in l. j. C. negot. ne mil. lib. 12. Et dicit Panor. consi. 22. lib. 1. incip. quanquam consultatio. & in c. ad nostram. j. no. de emp. & ven. q̄ mercatores nostri temporis qui vendunt carius ad tempus quā ad pecuniam numeratam. ita indigent cautione pro validitate suorum testamentorum. sicut publici cōneratores. c. quamquam. de vsur. lib. 6. sequitur Parpal. in l. j. C. de fac. san. Hinc vsura vorax. auidūmque in tempore cōenus. gl. in c. j. in ver. animas. de vsur. lib. 6. licet contrarium teneat Pa. de Ca. lib. j. consi. 160. ad primū. vide Anch. consi. 156. in primis verbis. Decium cōsi. 161. Bon. in tract. de nobilitate. 3. par. nu. 13. Sed ista contingunt in reuenditoribus. Luc. de Pen. in l. maximarum. col. 3. C. de ex. mu. lib. 10. non in legalibus mercatoribus. quorum exercitium est vtile valde reipublicæ. vt Pa. de Vbal. in sua epistola ante tractatum. De duobus sociis. Fortun. de fi. iuris. col. 83. allegando Cic. in Offic. facit Anch. consi. 156. incip. summa prudentiæ. in primis verbis. Sed redeamus ad scholares. qui ex p̄dictis possunt cogitare q̄ ob amicitiam. vel quia mutantur sibi mulæ. vel pecunia. vel vestes. vel sūt conuiui. vel ad subornationem mulierum. vel fociorum. relicis bonis & peritis p̄ceptoribus intrant sub imperitis. facit pulchrē Barb. in c. prudētia. col. j. de offi. dele. latē probans q̄ semper debemus eligere bonos p̄ceptores. Item parū s̄pe randū est de scholaribus qui vtuntur t̄sitorio studio. vt faciunt de-

ciunt desides & pigri. qui negligunt suas lectiones recordari. glo. pen. in vers. transitorio. in authen. de quaestore. Iaf. in §. in fraudem. in fi. 7. addit. inst. qui & ex quib. caus. man. non licet. facit Bald. in capi. fi. de elect. quem refert Barbat. libr. 1. consil. 4. illud. colum. 7. dicens. negligētia pare dano. Ogie fero. domam fero. cacia altrui for. de guadagno. quia pigri & negligentes sunt ordinariē pauperes. frater Arnaldus contra Alchimistas. columna penult. vbi plura adducit. 51 quia scientia nisi cum labore & diligētia acquiritur. Humbertus in sacilegio. chart. 1. in vers. in iure licentiatum. vbi vers. seq. dicit. quod non est honor sine labore. Vel qui dum sunt in scholis nō attendunt lectioni. sed ædificant in aere. vel numerant regulas. gloss. in l. fi. C. de stud. liber. libr. 1. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doctoribus. 4. parte. q. 6. vel cogitant de epulis. glo. in l. 1. in glossa 3. C. de comit. & trib. schol. lib. 12. vel qui dormiūt in scholis. Barba. in cap. pastoralis. §. quoniam. columna 3. de recrip. & in tracta. de Card. tracta. 1. q. 10. quem transcribit Parpal. in l. cum quid. chart. 6. ff. si cert. pet. per glo. in c. sunt qui de p̄oc. dist. 1. vel qui sunt nimis delicati. & mittūt repetitores ad scholas. & ipsi in lecto iacent. Felin. in cap. 1. col. 2. de summa Trin. Purp. in l. 1. C. de summa Trin. nume. 66. vel mittunt librum suum ad scholas. & ipsi restant in lecto. quia nec tūc dicuntur seruire ecclesie. Barba. de Card. in tracta. 1. q. 10. in fin. Etenim delicatiorum voti iura non fauent. glo. in l. vt pomum. ff. de seruitu. faciunt illi quatuor vulgari versus Angel. in p̄ocē. institu. 5. nota. Ioan. Montag. in tract. de regio consistorio. chart. 4. 5. oportet enim si quis vult multum scire. quod multum studeat de nocte. & ante & post p̄adium. & millies face remeniam de libris. Rom. sing. 9. 1. incip. q̄ro à te. Propterea dicit Bolog. in rep. dicta. auth. habita. col. 30. quōd qui debet esse perfectus in studio. oportet quōd vitam suam exponat 52 periculis. ieiunijs & vigilijs. Nam pinguis venter tenuem sensum non gignit. nec dormitatio pericit opus sed intellectum nubilat & offuscatur. Hadr. Papa noster in quolib. q. 4. est char. 37. col. 3. & subiicit Bol. quia vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt. Et debent surgere nedum ante lucem. sed ante cāpanam Sācti Proculi. & studere aliās esse corpus inanibus vigilijs macerare. Et qui non student sunt similes illis qui veniunt ad hauriēdum aquas. & reportant vasa vacua. & confusi remanserunt pariter & afflicti & ibi iura & auctores semper adducit & dicit Caccial. i p̄ocē. sui tractatus in debitorib. fug. quōd chi fa ogni festa. non fa mai Codice ne Digesta. cui adde Iaf. in l. diuus. ff. de ferijs. 1. no. imō etiam legentes in festo excusantur ob cōsuetudinē. Roch. in capi. fi. de consuet. col. 1. in fi. vide Ioan. Thierry in vno consil. quod posuit ante comprehensionem feudale incip. qui multis. Ripa in tract. de Peste. chart. lxxxj. nu. clxvij. Item Caccialup. q̄ vagus scholaris nunquam efficitur magister. gl. in l. j. C. de tyron. lib. 1. adde Socin. reg. cccxix. lex. generaliter. fallen. 3. facit Felin. in rub. de magistris. col. j. Et dicitur vagus. licet domum non exeat. tñ frequenter iocatur. & sero ad libros redit. secundum Caccialup. ibidem. qui dicit quōd non debet gaudere tunc priuilegio scholarium. pro quo Iaf. in l. j. ff. solut. matri. in l. scrinarios. C. de test. milit. Et subdit Caccialup. q̄ non sufficit stare in studio. sed oportet studere. gl. in l. vnicuique. C. de proximis fac. scri. libr. 1. 2. nam qui parum studet parum scit. Barba. in d. tract. de Card. pro quo idem Barb. in ca. pastoralis. per illum text. in verbo. sollicitē. de off. deleg. Iaf. in l. si quis ante. 6. not. per illū text. 53 ff. de acquir. poss. & propterea qui pauco tempore stetit in studio. p̄sumitur ignarus vt ibi. & dicit Paul. de Castr. in l. Pomponius la ij. prope. ff. de neg. gest. q̄ scholares non se sciziano de bona terra per che bisogna che se studia chi vol sapere. & che sono xlv. anni che lege. & adesso quella lege li ha dato faticha come cominziasse adesso. ben che per le postille foe conoscha che fin a lora durava faticha. propterea Lancel. in l. iustum est. C. de edendo. inuehit contra scholares qui petūt insignia doctoratus antequam studuerint debito tempore. gloss. in Pragmatica. chart. xvij. in §. item vt de cetero in verb. idoneus. & in verb. p̄cipitatas quia nemo repente fit summus. Carolus Burbon. in processu fidei. part. ij. articu. 4. & paucissimi doctoratus apicem rectē attingunt. Iafon in rep. l. admonendi. colum. 80. vbi dicit quōd 54 sufficit promotores iurare de credulitate. q̄ qa peccat accipiens gradum doctoratus indignē. gloss. in clement. ij. de magistr. quoniam ad eum pauci dignē attingunt. Ioann. de Selua. in tract. de beneficio. j. parte. quaestio. vj. colum. ij. p̄rfer tim attento iuramento quod p̄stant in assumptione. est enim impossibile multum discere in modico tempore. nisi

ingenium suppleret tempus. gloss. in capit. tum ex literis. de in integr. restit. in verbo. instructus. nam habens p̄stante genium potest doctorari. etiam quōd non sit sufficiens. Socin. reg. 2. 19. fal. 5. dum tamen sit bonorum morum. alias scilicet scientia non sufficeret. I. magistros. C. de profes. & med. libro 10. pulchrē Purpuratus in l. 1. nu. 7. C. de in ius voc. vel qui obstrepit verbis contentiosis. vel vociferat cōtra doctorem legentem. Nicol. Boerij in tract. de seditionis. chart. 36. vel nisi bene & sollicitē studuerit. secundum Barb. in d. cap. pastoralis. vbi subiungit quōd offic in princip. religionis. & Doctores in prin. studij solent esse solliciti. pro quo Fulg. in l. 1. §. quod si meretrici. ff. de condit. ob turpem causam. dicit. quod aliqui student fortiter vsque ad festum omnium Sanctorum. & profecto qui sic in princ. studij non studeret esset infamis infamia facti. Iaf. in l. 1. C. de sum. Tri. vbi Purp. nu. 65. dicit q̄ melius facerent parentes suos ab inanibus expen. liberare. Item quōd sunt infames illi qui non viuūt secundum mores scholasticos. secundum Purpur. Et subdit Fulg. quōd aliqui student vsque ad festum S. Martini. aliqui vsque ad Natiuitatem Domini. quoniam ibi stant in dulcedine vsque ad finem noctis in taxillis. sed non ita audirent lectionem. Aliqui. & quarti durant quousque sol percurrit fenestras. quia tunc incipiunt diuertere a studio. Aliqui sunt perfectiores. qui etiam in caloribus student. licet moderate illi sunt valentissimi qui ceteros excellunt. quia sine labore graui non parantur magna. licet gauderēt omnes homines qui naturaliter scire desiderant. vt gloss. in l. legatis seruis. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. Barbatias in cap. sciuitatus. 1. not. de recrip. in cap. postulasti. 3. columna. de foro compet. in c. quoniam §. ceterum in fin. de offi. deleg. & in cap. prudentiam. col. 1. cod. titu. in c. nouit 1. not. de offi. leg. & Bolog. ante repet. authent. habita. C. ne fil. pro patr. frater Gregor. Britan. ferm. funcbri. 82. cupio. Codrus ferm. 13. chart. 1. & Barbat. dicit in d. c. prudentiam. quod peregrinantur vt discant. que peregrinatio facit homines pauperes. gl. in auth. de exhib. reis. in princ. in verb. aguntur. tamen vellent omnes addiscere citō. & sine labore. secundum Philofofium. parte 18. problem. 3. sed vide rosarium Busti. 2. parte ferm. 19. litera d. & litera c. est chart. 279. Item volunt se ostendere & disputare. & ponunt conclusiones indubitabiles. Lupus de donatione inter virum. & vxorem. char. 78. column. 1. & communes. Barbatias in c. cum in iure peritus. 1. not. de offi. deleg. vbi etiam in 2. not. inuehit contra eos qui volūt loqui in plurali. prout faciunt Seniores. Item qui p̄sente eorum p̄ceptore vel conferente. volunt ipsi loqui. quia p̄sente maiore taccat inferior. Bal. in l. qui indignus. ff. de senat. item volunt arguere. & etiam circa facilia m̄sciunt qd dicant. licet sint p̄uocēti. quibus tunc p̄ceptores debent acriter respondere. secundum Galiaulam in repetitione. l. Gallus. ff. de lib. & posthumis columna. 1. Et quando magni sunt dies. non debemus tantum vigilare de nocte. sicut quādo sunt parui. quod dicit se malē seruare gloss. in authent. vt iudices sine quoquo suffrag. in princ. in verbo. vntes. Et dicit Felinus in cap. 1. columna. 1. de magistris. quod studium debet se conformare temperato stomacho. vt non capiat plus vna vice quā requirit virtus digestiua. aliās sequitur indigesta confusio. facit quod dixi de Doctoribus stulto propter studium. Et dicit Salicetus quōd sicut qui scripta tantum discunt. & propter frigiditatem stomachi in eis contenta non digerunt. refert Alexander in l. qui Rome. §. Chyfogonus. col. 10. ff. de verb. obi. Iaf. in proe. in tit. de act. col. 4. in l. non dubium. C. de leg. col. 2. Claudius in l. Gallus. §. quidam rectē. 2. col. ff. de lib. & posthum. & debent ipsi scholares esse bene dispositi ad discendum. alias p̄ceptor inaniter laboraret. Lanc. Dec. in p̄satione. C. de edē. ff. de leg. 1. & p̄uocētus debet iuuenes docere. Nā. Discere si queris. doceas. sic ipse doceris. Na studio tali tibi proficis atque fodali. Ifern. in auth. habita. col. 1. C. ne fil. pro patr. vbi apostil. fuit dictū Apostoli ad Rom. 2. facit Luc. de Pen. 55 in l. 1. C. de stud. lib. lib. 1. 1. Et conditiones septem quas debet habere scholaris colligitur ex dictis Rosarij li. 1. ferm. 2. 20. enumerat Luc. de p̄na in l. j. C. de stud. liber. lib. 1. 1. gl. in Pragmatica. de collationib. in verb. iuuenibus. & i verbo virtuosus. est chart. 58. facit Vdalr. Zafius in oratione habita in laudem Legum. quæ incipit. ex multis. Lancel. Decius in p̄satione. lecturā suarum. ad primam C. & 2. Infortiati. vbi al legat Quint. dicere. quod frustra spargitur semina. nisi ager & sulcus sit p̄molutus. facit Bal. in l. cum mulier. col. 12. ff. sol. matr. & contra scholares vagos & pigros Barbat. in d. ca. pastoralis. §. quoniam. col. 2. de recrip. Et contra scholares Com. opi. To. 4. GGGGg 3

qui mutant sæpe hospitium, vide text. cum glo. in c. qui dignior. 24. q. 1. Luc. de Penna in l. 1. C. de tyronibus. in fi. lib. 12. Ioan. Montaigne in tractatu de regio consistorio. char. 43. Alber. libr. vltim. de conuersione ad dominum. col. 2. Et cõtra affectantes cameras suas supra viam, vt videant puellas vicinas, vel transeuntes, Luc. de Penna in l. 1. C. de stud. liber. libro 11. col. 2. & contra euntes ad Ecclesias vt videant dominas, est glo. in c. odi, & proeci. 24. quæst. 1. Pan. in ca. 1. de collu. deteg. col. 1. Nic. Boerij de potest. leg. char. 22. col. 3. Item & desiderant quæ desiderare non debent, vt scholares puellas, secundum Bal. in l. desiderii. C. de pos. Quia sunt luxuriosi, & nolunt stare sine meretricibus. Et propterea locator ex hoc non potest eos expellere à domo cõducta, quia verisimiliter hoc debuit cogitare. Bolog. in rep. authentic. habita. C. ne fil. pro patr. col. antepenult. Angel. in §. penult. in authen. quomodo oporteat episcopos. col. lat. 1. quamuis in camera communi inuito socio ganeam ducere non possit. secundum gloss. in d. authentic. habita. Ripa in tractatu de Peste, charta 71. num. 7. licet alia persona possint cogi honestè viuere, & expellere meretrices de vicinia. Paul. in l. ex parte. §. ff. de verb. obligat. in l. iustitia. vbi Ias. col. penult. ff. de iust. & iur. Cepol. de seruit. rusti. cap. 9. de iure pascendi. quæst. 1. Barbat. lib. 1. consi. 23. Decius in cap. 1. in fin. 6. col. de consuet. in l. semper in tractatibus. ff. de reg. iur. Guliel. Rouille in tract. de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. lib. 1. cap. 13. Ripa in tractatu de Peste, charta. 41. num. 144. quia secundum Decium in dict. l. semper, honestas est vnum præceptum iustitiæ. Ideò meretrices possunt cogi portare certum signum, & mariti ad dimittendum concubinas: quod si non faciunt, meretrix potest petere diuortium, & repetere dotes, & lucrari donationem propter nuptias. Et si ipsa adulteretur nõ perdet dotes: quia fiet compensatio secundum eum. Non tamen propterea credas quòd meretrices scholarium eorum priuilegio gaudeant: quia non sunt dignæ legum laqueis innodari. Afflictus de iure prothomiferos. col. 3. vers. 2. fallit. Alij autem famuli benè gaudent. Decius in l. in omnibus causis. nu. 9. ff. de regul. iur. Et contra scholarem gloriosum & cupidum inanis gloria est gloss. in l. cum ea. C. de transact. Et contra facientes publicas repetitiones sine licentia præceptoris, Panor. in cap. 1. de magist. Sed non gaudeant de eorù malè gestis, quia vindictam sumet quando erit doctor. illud Horatij in ferm. 1. Ad galli cantum consolor vbi offia pulsar, & importunitas clientulorum, vt de Anibarlaõ Hispano Sa lernitanus in Simia, post medium. & ab experto discant quæ isti sic sollicitantes aduocatos solent etiã malè & parcè sol uere. Et contra scholares capitosos qui dedignantur intrare, credetes plus discere soli, quàm voce magistra, quæ magis imprimit, inuehit Caccialup. quæ ad verbum eo tacito refert Pet. de Leshaud. in tract. de doctorib. 4. parte. quæst. 1. dicens quòd non merentur vocari scholares, nec gaudere priuilegio scholarium, imo tanquam mendaces sunt puniendi. habet enim vox nescio quid latentis energia. secundum Hierony. epist. 36. quem refert Fel. in rub. de fide instr. ferè in primis verbis. Ioan. Picus Mirandula. incip. solidius nunquam. Matthaus Bofius in tract. de tolerandis aduersis. col. 2. Prædicta limitat Caccialup. i. scholare prouecto, quæ tamè adhuc credo debere intrare, quia nõ potest esse quin audiat aliquid noui, quod non cogitauit domi. nam sapiens audiens sapientior erit. Bald. in ca. fin. ante fin. de offic. iudic. gloss. Pragmatica. chart. 98. in verb. precipitata. Guliel. Mõ ferrat in præfatione ad tractatum de success. regum. incip. magnifico. ante fi. & ibi circa prin. c. allegat Hierony. dicere, Nec ipse te doceas, & absque doctore in grediatis viã quã nunquam ingressus es. Item quia auget animum præcepto ri numerus scholarium iuxta illud Ouid. quem refert Bertach. in tract. de episc. secunda parte. lib. 4. q. 7. col. 5. Excitat & studiũ auditor, laudatãque virtus Crete. Et immensum gloria calcar habet. Et quãdo scholaris in cipit studere post vigesimum quintum annũ non præsumitur quod amplius discat. Ideo non gaudet priuilegio scholarium. Ang. in §. item minor. col. 2. in stit. de excus. tutor. Ifernina in auth. habita. col. 5. Moder. in tract. de perfecto clerico. 2. par. char. 52. Gell. lib. 16. c. 30. incip. qui facit. Ioan. Fab. in proœ. in st. col. 6. vbi Ang. in §. not. & Ripa in tract. de Peste, chart. 63. num. 437. dicit Io. Fab. quod si vides institutum senem, potes tibi dicere quod erit aduocatus in alio sculo. refert Petr. de Lesin. in tract. de Doctoribus. 1. par. q. 8. Sed Bolog. in sua epist. ante repet. dictæ authenticæ, habita. plura adducit in oppositum. vt l. apud Iulianũ. ff. de fideicõ. li. facit A.

56 med. in dialo. de Amicitia. char. 12. ¶ quia nulla ætas est fera ad discendum, vt ibi. Luc. de Pen. in l. j. C. de stud. lib. lib. x. col. 4. & in rub. C. de decur. lib. 10. col. 10. Barbat. in cap. nouit. j. no. de offic. leg. in c. quoniam, col. 7. & 8. vt lite non contest. dum loquitur de Catone & de Ioãne de Lignano. dicit idem Barb. in cap. cum causam col. 4. de iura. cal. Et dicit Vdalr. Zafius in l. 2. ff. de orig. iur. col. 56. quod Seruius Sulpitius, & Bald. tardè venerunt, sed citò se expediuerunt: sed quo ad Bald. repugnat quod supra dixi loquendo de auctoritate iuuenum, quòd Bald. in 17. anno repetiit legem, centum Capuz. bene facit Aristot. parte 30. problem. 4. dum fatetur iuniores facilius discere. sed subiicit quòd senes habent plus de intellectu. Et pro veritate licet quis fatetur de omnibus mundanis, de addiscendo tamen nunquam, secundum Ioan. Thierry in epist. ante repertorium summę Archiepiscopi Florentini. & Aug. ad Hieron. scribit quòd nulla ætas fera ad discendum, quòd & si senes magis decet docere quàm discere: magis tñ decet discere quàm ignorare. & Seneca episto. 76. quòd omnis ætatis homines schola admittit, & quandiu viuas, etiam seni discendum est. Et dæmon qui est tam sapiens ob fecunditatem & experientiam suam. gloss. in cap. sciendum. 26. q. 4. adhuc quotidie discit glo. in ca. pudor. 32. q. 2. frater Greg. Britan. ferm. fun. 22. melior. col. pen. glo. Pragmatica. de collat. in verb. iuuenibus. est char. 63. ¶ Et scholaris contumax & inobediens rectori, vel qui non vult ei iurare obedientiam, potest priuari priuilegio vniuersitatis. Baueri. in stit. de testam. milit. col. j. licet postea non obediendo: quia sunt in talibus afflicti deierare, non incurrant magnum periculum. Taurini in l. certi conditio. §. si nũmos. 3. not. ff. si cer. pe. per l. cui dens. 57. ff. de ad. l. edic. vbi in §. hætenus. column. j. dicit, ¶ quòd ad hoc vt gaudeat priuilegio scholarium, oportet quòd studeat, item in studio publico. Item quòd sit descriptus in matricula: item quòd intret. tu vide Ias. in l. j. col. pen. ff. sol. matr. Et idem Baueri. ibi in §. sed & si quis. col. j. quòd malè facit de ferre annulum & biretum, quæ sunt insignia doctoratus. de quibus vide Zabar. in cle. j. de mag. Bal. in proœm. Grego. col. 5. Signorol. in dispu. de præcedentia doct. & militis. consil. 23. est etiam post tractatum Mathefil. de success. ab intest. vbi Bolog. in addit. qui etiam ponit in commento Theodosianæ. in verb. & librũ ab Archidiacono. est chart. 30. Enchiri. militaria. char. 70. in quibus locis habetur quot sunt doctoris insignia, & quid vnumquodque eorum designet. & de annulo, Calca. cons. 8. in causa pendente. col. 16. vbi multa in laudem doctorum. Et de Cathedra. gloss. in clem. dudum. in ver. cathedram. de sepul. ponit illos versus, Rex solium, cathedram doctor, iudexque tribunal Possidet: ad sedem præsul, prætorque curule. de ea etiam ponit Vdalr. Zafius oratione 12. incip. apud literatos. col. 1. & ibi col. j. inuehit contra nobiles doctores, qui dedignantur assumere insignia doctoratus & idem repetit in l. 2. ff. de orig. iur. col. 7. pro quo Paul. de Cast. in l. j. in princ. ff. de iustit. & iur. Archiepisc. Flo. in 4. parte summa. tit. 5. c. 2. §. 2. Et tamen nihil magis conuenit nobilitati, quàm litera vel arma per quæ respub. conseruatur. in proœm. In stit. in prin. Et vtra sit dignior, vide Signorol. in d. dispu. & Lanfranchinum Veronensem, qui fecit vnũ tractatum de hoc. Barb. in c. ex transmissa. col. 3. de for. compet. in c. cum esset. col. 2. de test. Cepol. in tract. de Imperatore mil. delig. col. penult. Baueri. in §. sciendum. col. 7. in stit. de testa. mili. Galiaula in l. centurio. chart. secunda. num. 20. ff. de vulg. & pupil. Cornazanus in proœm. sui libri de re militari. commentum Petrarchæ in triumpho Famæ in proœm. c. 3. Decius in ca. clerici. col. pen. de iudic. quia consulens est causa effectiua eorum quæ fiunt in ciuitate. 2. Rhetor. facit idem Cicero quem refert Barb. lib. 1. consi. 23. scripsit. col. pen. dum loquitur de senibus. Hadr. Papa noster in quodlib. q. 10. col. 1. ¶ & multitudine sapientũ est fanitas orbis. Sapien. 6. facit Bapt. Pius in annot. posterior. cap. 187. plura gloss. in Pragmatica Sanct. in proœm. char. 12. in ver. concilii. & Cicero j. Offic. est char. 39. & in oratione 22. contra Lucium Pisonem. char. penult. dicens, Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Et ille: Maxima consiliũ, quàm armis bella geruntur, illa quidem faciunt iussa, sed ista iubent. patet in Venetis qui sunt ita sapientes quòd nolunt vt legibus Imperatoris. Iason & Lancel. in l. creditor. ff. si cert. peta. qualiter ergo ius dicant vide in annota. variorum charta 178. per Cornelium Vitellium 59 contra Merulam. ¶ est enim Venetia Ciuitas illustris, & quodammodo Paradisus deliciarum. Ias. in l. insulam. col. 4. ff. de verb. oblig. & qui longè plus viuunt consilio, quàm armis.

armis. Romani faciebant e contrã: ideo longè plus durauit respub. Venerorũ, quæ durat adhuc, quàm respub. Romanorum, quorum mores, dempta seditione, hætenus, à qua nisi caueat etiam eueniet vt illis. factatur respub. Heluetiorum, quorum ope. Mattheus Cardin. Sedunenfis, suo consilio tamen vt dicitur, temporibus nostris bis exercitum Ludouici 12. & semel Francisci primi Francorum regum ex Italia fugauit. patet in Ant. de Prato magno Franciæ cancellario prælibato regi Francisco, superanti Heluetios, & præfatum Cardinalem assistenti apud Marignanum, vt in epist. Alexand. Minutiani ante lectu. Ioann. Pyrrhi. ff. de regulis iuris. hinc Aesopus, ingenium vires superabat, & Cato: ingenio pollet cui vim natura negauit. Et Valer. Maxim. lib. 9. de morte non vulgari. in fi. c. 12. dicit nimio robore membro rum vigorẽ mentis hebescere, quasi abnuete natura vtriusque boni largitione, ne supra mortalem sit felicitatem eundem & valentissimũ esse & sapietissimũ. Et cur Romana resp. tantũ creuerit, vide in Plutar. post vitã Pompeij. ponit Ruf. fus de regia, cõsultari. imper. aliq; dignitate, ac de accessione imperii Romani. Blondus in princ. 1. decad. ponit Alber. in l. 1. C. de iustit. Cod. confir. col. j. Sed quia, vt inquit Hispanus, virtũ proceat quando forza cede. nam contra vim rationum prodest secundum Bald. in cons. schismatis. quod posuit in rubr. C. si quis aliq. testa. prohib. versic. præterealicer genus. qui in l. executorem ad fin. C. de exec. rei. iud. dicit quòd lis cedit vtriusque armis, propterea Bulg. magis timebat scandalum, quàm iudicium. glo. in §. apium. in stit. de rer. diu. licet Aesopus dicat quòd ingenium vires superat, ideo Lancel. Politus in tract. de subdit. in materia compendiosa. col. 4. dicit quòd si eum cõsulis, si manu res disputanda est cede militi: sed ratione doctor debet præferri. facit quia in malis passibus honora cõpagnonũ, id est, lociũ. sed Deus me sub Marte fallaci militare prohibuit, sequi iussit inuita castra Mineruæ. Et si arma, Cæsares: literę, summos Pontifices CHRISTI vicarios produxerunt: & quia communitern nõ tantum egeum militibus sicut doctoribus, quia diuturniora sunt tempora pacis quàm belli. etenim entia volũt bene disponi. secundum Bald. de pace Constan. columna fi. quia vt dicit Plutarch. in vita C. Marij. col. 18. instrumentũ militare in pace contemptũ habetur. propterea dicitur illum belli ducem cui Papa in salutando dixerat, Deus det tibi pacem. iratum respondisse, Et tibi auferat Deus Purgatorium. nec est adeo periculosum, nec animæ, nec corpori doctoris exercitium sicut militis. ¶ quia, Nulla fides, pietasq; viris qui castra sequuntur. Et si neutriũ exercere velit vnus nobilis, ad aliud de tribus se conuertit. vel ad venationem, scilicet ferarum: & nõquam vidi venatorem sanctum, vt dictum est: vel foeminarum, quod est damnosum corpori & animæ: vel ludo chartarum, seu taxillorum, quod est malum. §. illud in proœmio Digestorum. col. penult. Iason in l. iurisg. tit. §. prætor ait. columna 1. ff. de pact. in l. singularia. columna 6. ff. si certum petatur, Barbarias in consilio 65. libro 3. Decius consilio 163. Socinus libro j. consilio 16. Angel. in Malefic. glossa metidore de mali dade. Baueri in §. item prodigus. columna 1. in stit. qui testamenta facere possunt Iodoc. in tracta. de nobilitate. capitulo 16. Ioan. Thierry in alphab. Petr. Raueni. in ver. ludus. Barba. lib. 3. consi. 66. illud Anto. de Prato in tract. de ludo scacorum. Steph. Costa, Caccialup. & Paris de Puteo in suis trac. de ludo & dicit Ias. vbi s. magnum dictũ, quod si in ludo quis perderet totã pecuniã suam, excepto vnico nũmo, cum quo statim recuperat ab eodẽ suam pecuniã perditã, nõ potest eam retinere, sed debet eã erogare pauperib;. Lude modo tu, quia perdere potes, sed nullo modo licitè lucrari, & vt Ouid. de Arte amadi. etiã perdens perseuerat ludere, speras recuperare. & semper plus perdit. ideo ille sapiens Venerus nõ debebat de filio quod perderet, sed quòd postea vellet in ludo perditã recuperare. Per has vias oportet nobilẽ incedere, qui nõ vult lireris vel armis vacare, alias otium est sibi mors. Quia ad insignia doctora quis nõ cõferre possit qui doctor nõ est. Ias. in l. q. in aliena. §. interdũ. col. 3. ff. de acquir. hered. nec potest quis à seipso assumere. Bolog. in rep. d. auth. habita. col. 12. Ias. in rub. C. vt nemo pri. tit. & de birreto & lib. vide Bal. in proœ. Decret. Nicol. de Neapol. in l. Athleta. ff. de excus. tu. in prin. Panor. in c. j. de his que fiunt à ma. par. ca. Luc. de Pen. in l. 1. C. de Athletis. lib. 10. in l. 1. C. de profes. qui vrb. Consta. lib. 12. & non credas si sis ignarus, quia insignia doctoralia faciunt te doctũ, quia est et nimis subita & miraculosa transformatio, & scientia fungina, vt dicam in quæstione medicorũ cõtra Cice. facit Petrarcha de remedio vtriusq; fortunę par

te j. dialogo xij. de sapientia chart. fin. vbi paulò s. dicit idẽ licet quis scribat tibi sapietissimo viro & c. quia istis titulis nihil est liberalius. nam licet sciant se metiri, vrbani tamẽ mē dacio fieri volunt, & titulos etiã imperatoris irridet Codr. chart. lxxxix. est ferm. xij. & Põtificis. Hutẽ i dialogo, Tiriis Romana. idem licet sapietis nomẽ à te tibi assumas. l. assumptio. ff. ad municipal. faciũt quæ dixi charta proxima. curata tamen semper p̄sentari à bono doctore: quæ præsumeris bonus scholaris. Hippol. in l. j. §. ff. de quæst. col. v. à quo p̄sentare qs postea doctorari debet. Bald. in l. qui indignus. ff. de senator. & in pluribus ciuitatibus p̄motores non iurant de sufficientia scholaris. Decius in c. proposuisti. co. fi. de pbat. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris, in vers. discipulus. sed omnino Roch. in c. 1. de consuet. col. x. dicens quòd etiam si promotores periurarent, non possunt puniri in foro contentioso. & sufficit quòd iurẽ de credulitate. Ias. in repet. l. admonendi. col. lxxx. Imò plus potest promotor dare vocem, secundum Decium in d. cap. proposuisti. col. 7. & iuramentum quod doctorandus præstat de non veniendo contra principem illius loci, intelligitur si stabit in sua patria. Pich. in l. actione. C. de transact. char. 4. & iuramentũ de non capiendo doctoratũ alibi, nõ ligat si superueniat pestis vel inimicitia. Barb. in rub. C. qui admit. col. 25. nec valet iuramentum, quòd Doct. nõ remittent p̄pecuniam seu gratiam nõ facient scholaribus doctorandis. Decius in ca. ex literis. col. 2. de consuet. vbi plura de collegiis doctorum. & dicit ibi Felin. quod non possunt immutare contra formã antiquitus obseruatam, prout e contrã nec potest immutare scholaris contra doctores. vt ibi per eum. & Caccialup. in repet. l. omnes populi. col. xv. ff. de iustit. & iur. Or redeamus ad institutum.

61 ¶ Amplia tertio principaliter superscriptam regulã, quæ habet quòd inhæreere debemus cõi opin. vt procedat etiam si contraria opin. videretur verior. Fulg. consi. 30. incip. Tiriis in testamẽto. circa med. p̄pterea Ias. me audiente dicebat quod opi. Aret. sunt subtiles: quia ingenio superauit Alex. ¶ Et nimirũ, quia etiã diutius vixisset. Idem vult Felin. in proœ. tit. de rescrip. Et dicit Natta in cle. sepe. §. non sic tamen. col. xxv. quòd fuit tantus vir, quòd illa ætate nemo maior, nec excellentior: & in prin. in col. lxxvii. quod fuit celebratissimus iuris vertex. Et fuit Iurisconsultus primarius: vt inquit Collegium Bononiense in consi. pro monachis contra canonicos. Et formularium provinciale chart. liij. dicit quòd fuit vir acutissimus & variã lectionis. & Ias. in l. 2. col. 3. ff. de iurid. om. iud. dicit quòd Aret. vixit ætate sua iurisconsultorũ facillè princeps. & col. 5. quòd fuit summus iurisconsultus. Et dicit idem Ias. l. ad dẽm. circa fin. ff. de verb. oblig. quod Aret. inhæret textibus: Alex. autoritatibus Doct. innititur. primum plus ingenij, secundum plus laboris ostendit. hinc Cy. quem refert Barb. in cap. nouit. col. 2. de iud. dixit, quòd maxima est admiratio sapientis copiosè dicentis: quem qui auunt plus sapere & intelligere arbitrentur. facit Ennius: clarus à Gellio lib. xij. ca. 4. de scriptum ad fi. dicens, Maltorum veterum leges, diuumque hominumque prædictum, qui multa loquere tacerẽ potest. Multa tamẽ eleganda non sunt vbi non expedit. gl. in c. tales. xxij. dist. dixi s. chart. 2. & has cumulationes ferre non potest Lance. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de eloquentia. licet in practica sint vtiliores quàm subtilitates. Et tunc voce dixit quòd vtrũque cognouit. Et licet videremus in lecturis subtilitatem ingenij Aret. tamen nihil erat respectu eius quod demonstrabat in circulis. Et dicit quòd vnus scholaris Mediolan. tempore studij multum vacabat lecturis Aret. quia multum conuenirent ingenio suo. & in circulis erat summus: cui Ias. dicit, Amice, ite subtilitates Aret. sunt vtiles dũ es scholaris, quia acunt ingeniũ: sed quãdo eris domi in actu practico, sequere alias opinioes magis reales & cõses: tamen quàm primum fuit doctor, in prima causa, quæ fuit sibi commissa, iudicauit contra communem pro vna opin. Aret. quæ sententia fuit per Senatũ reuocata. & ille iudicans condemnatus in expen. parti. & videns tantum dedec. sibi factum in suis principiis, præ dolore mortuus est. Ideò caueamus ne ita primo aspectu moueamur ex subtilitatib; ad iudicandũ contra communem. Dicam j. in 3. limitatio ne principali licet profit subtilitas ad enucleandum factũ, & illud reducendo ad ius.

62 ¶ Amplia quarto etiã si fuisset aliqñ contra illam cõmunem iudicatum: quia nõ debem; iudicare ex exemplis et eminentissimorũ præfectorũ prætorio. l. nemo. C. de senten. & interlo omnium iudic. Panor. in c. si qñ. super gl. pen. & fide

rescrip. Ang. de Arctio in l. si expressim. col. 2. de appel. Soci. fallen. cxxv. Cap. pol. conf. 8. dicen. in fi. 2. col. vbi limitat. nisi essent in casu dubio. Feli. & Dec. in rub. de rescrip. vbi limitant in sententia principis. Et propterea etiam de Rota Curia Romana, cuius tanta est auctoritas. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de sciētia. circa prin. & in rub. de prudētia. post mediū. & eorū titulus est excellentissimus. Barb. in c. 1. col. 4. de probat. & Hadr. Papa noster in Quodlibet. q. 5. est chart. xliij. col. 4. dicit Marian. in tract. de lit. cō rest. in c. j. col. antepe. q. quando que dicit cōtra iura. & ibi refert Agidiū Bellameram dicere q. Domini de Rota aliquādo in exitu consiliorum aliquod omittunt, vel ex inaduer- tentia responderunt, sicut quandoq; vidit accidere. & dicit ibi Barb. col. xij. q. auctoritas Rotæ nō præfertur communi opin. Et dicit Corn. lib. 1. cōf. 3. 2. licet. col. 2. q. auctoritas Bar. in terris imperij non est postponenda auctoritati domi- norum de Rota. Et dicit gl. in proce. Regularum Cancel- latia. q. rota quando que rotat. Et dicit Feli. c. cum Berthol- dus. col. fi. de re iud. q. licet contra vnam decisionē Rotæ al- legaret l. mol. tamen nō fuit exauditus: licet pro tunc aliter Rota nō concluderet: quia etiā cōtra Rotā tenebat. Ant. de But. & Panor. Et dicit Alex. in l. si cū dotem. §. eo autem tē- pore. 2. col. ff. sol. mat. quod quando Roma. volebat dicere aliquod mendacium, allegabat aliquam decis. Rotæ, quam nunquam postea inuenies: quia sunt adeo numerosa q. nō veherentur vno curru. Idem in Curia Capellæ Tholosanæ: quia propterea dicitur Capella, non Ecclesia: quia Capella potest errare, Ecclesia non. Ioan. Montaigne in tract. de bi- gam. q. v. col. xxxvii. Ex paritate ergo rationis idem de de- cisionibus regni. Neapolitani, & de decisionibus Curia Del- phinatus. Sed quicquid sit, licet iudices inferiores non habeant auctoritatē supra legem quā habet præfecti præto- rio, & talia consilia principū quæ illis equiparantur: vt Curia Delphinatus q. 50. inci. quia hæc curia. Tamen semper de- bet aduertere quod eorū sententiæ vt plurimū per talia cō- silia reidentur. Et si sumus in causa ecclesiastica per Rotā Curia Romanæ. Ideo in iudicando debent se conformare cum eorum opin. & cogitare q. ibi adfunt tot prudentis- simi, doctissimi & iustissimi viri, quod verisimiliter nō erra- rent. l. humanum. C. de legibus. l. hæc consultiissima. in fi. C. qui testantur. fac. pos. Et vt plurimū sequuntur opin. beni- gniores & aequiores. Et propterea audiui a præceptoribus meis quod cōsiliū ducis Mediolani quod nō solebat obseruare pœnas l. si quis maior. C. de tranfact. & vidi in causa nobilitū de Casafcho, in qua fuerāt latæ tres vel quatuor sen- tentiæ conformes in rigore iuris legis, fuisse postea contra- riū iudicatū per summā Curiam. Solent enim cōmuniter illi patres illud dicere, quod sunt iudices equitatis, & nō nulli- tatis. Et propterea commendandi sunt: qui decisiones suas ponunt in scriptis, & imprimi faciunt, vt deueniant in noti- tiam omnium, vt possint scire quomodo partes habeant in litibus se continere, & quibus opin. adherere.

63. Amplia quinto vt pcedat prædicta regula etiam quā- tum ad excusandum iudicē: nam iudicans cōtra cōmuniē opinionem, tenetur in Syndicatu. Feli. in d. c. j. colum. pen. ver. ix. fallit. de confit. l. pen. vbi Bart. & alij. C. de pœn. iud. qui malē iud. Paris in tract. de Syndicatu. in verb. iudicare. col. 4. & seq. Cataldinus in tract. de Syndicatu. quæst. xxix. in cip. adde & nota bene. & q. lix. incip. adde q. iudices excu- santur. vbi moderant prædicta, nisi esset casus valde subtilis & ambiguus: quoniam tunc talis ambiguitas eū excusaret à pœna. pulchrè Curtius Junior cōf. 6. col. xix. Decius cōf. l. xij. col. pen. in c. nā concupiscentiā. 3. col. ver. 3. fallit. de cōf. vbi allegant glo. in fine principij. instit. de oblig. quæ ex quasi delic. facit ratio quæ ponit glo. in l. latæ culpa. ff. de verb. sig. secundo moderat nisi secutus fuisset opinionem præceptoris, vt s. dixi. ver. etiam si esset opin. præceptoris. faciunt etiam quæ infra dicam de casu dubio. Amplia sexto etiā si esset statutū prout erat Mediol. Et in Hispania, vt dixi s. loquendo de auctoritate Bar. quod quādo Bart. concordat cū gl. quod eorū opin. debeat seruari in iudicando: nam tale statutū debet intelligi secundum ius commune. l. 2. de noxal. Sed ius cōe dicit q. nulla opi. cuiuscūq; sit, & quātū libet communis debeat obseruari, quando cōiungitur lege vel ratione: vt infra dicā in tertia limitatione. ergo debeat ita intelligi tale statutū: scilicet nisi opi. gl. & Bar. conuince- retur lege vel ratione: vt potius deberemus dicere tale statu- tum superuacū, quā quod quis damnū indebite patia- tur. Alex. in l. 4. §. prætor ait. col. 3. ff. de dam. infecto. Fulg. q. 64. c. j. domina Gualdrada. Limita modo prædictam regulā

quod debeamus in hære communi opin. non procedere quotienscunq; alia opi. esset cōsuetudine approbata: quo- niam tunc tali opinioni standum esset contra cōem. l. mini- me. & l. si de interpretatione. ff. de legib. ca. cū dilectus. de cōsuet. opinio communis an tenenda sit, vide Rotam in no- uis. decis. cccclix. circa 3. col. 2. vbi tenet quod nō. sed respō- deri potest quod ibi fuit de mādato Papæ. l. an in totum. C. de adif. priua. vbi Salic. c. cū dilectus. de cōsuet. Salom. in §. responsa. char. 7. instit. de iure naturali, gent. & ciuili. latē Ant. Modestus in prima oratione contra Lutherum, chart. ix. vbi de viribus talis cōsuetudinis: licet in contrariū videatur Rota in nouis. decis. cccclix. incip. circa tertiū. col. 2. sed ibi fuit de mandato Papæ. & dicit Rota in antiquis, decis. cccclxliij. sequitur nouæ decis. quibus Domini Auditores palatij vtuntur. & in nouis, decis. 3. 8. incip. fuit dubitatum. in fin. dicitur quod illa decis. fuerunt collectæ de consensu d. Coauditorum quibus in futuris causis similibus stari, & secundum eas iudicari voluerunt. & in antiquis, decis. dcc. incipien. no. quod stylus dicitur, quod licet stylus palatij o- riatur ex factō: est tamen ius, & sic vides q. Rota tenet hanc limitationem: pro qua facit, quia plures leges conditæ fue- rūt, quia à cōditoribus credebatur bonæ, & quas vsus postea docuit esse malas. c. statutum. in princi. de rescrip. lib. vj. & hanc limitationem tenet Alex. lib. 7. consil. xix. incip. domi- ni. col. fin. & tenet omnes scribentes examiantes hæc ma- teriam. Panor. in c. cū ad sedem. de restit. spol. col. x. Ias. in l. post dotem. n. 100. ff. sol. mat. Claud. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. colum. 4. Decius in c. cū omnes. 1. nota. de cōf. in cap. at si clerici. col. xvij. de iudic. & consil. cxxxj. ante fin. Bal. lib. 1. consil. xj. incip. præmissis. ver. contrarium. Alex. 4. vol. consil. vlt. col. v. vbi dicitur, quod illud quod est cōsuetudinarium, non est arbitrarium: & quod consue- tudo habet vim decreti & iustitiæ. & fuit consilium Barbar. qui idem tenet lib. secundo consilio xxvj. sapienter. colum. 4. & alibi sæpe. & Socin. consil. ccix. col. fi. dicit, quod sequi debemus intellectum à consuetudine approbatum, etiam verba impropria. nec facile discedi debet ab eo q. diu æquum visum est. Bustus in Defensorio montis, chart. 7. col. j. vbi dicit quod seruandum est illud quod ab antiquo fieri consuevit. & Catell. in ij. parte Memorial. in ver. practi- ca. Bald. lib. j. consil. xj. incip. præmissa verò contrarium. vbi dicit idem in interpretatione statutorum. Monferra. in ca. j. de cōf. lib. vj. col. 4. vbi dicit quod omnis dispositio potius recipit interpretationem à iure consuetudinario, quā à iure communi: & consuetudo interpretatur etiam ius diui- num. Roch. in tract. de consuet. chart. x. col. 2. ver. secunda conclusio. licet Lancel. Politus in tracta. de offi. aduoc. rubr. de prudentia. in 3. opposi. sentiat contrarium. Et si talis con- suetudo interpretatiua sit generalis, non indiget probatio- ne, & nūquam illi censetur derogatum, nisi specialiter dica- tur. Ias. in l. de quibus. ff. de legi. Feli. in c. j. de re iud. Cremen. sing. xcx. incip. tu scis quod appellatione. Barb. in repe. l. cū acutissimi. C. de fideic. dum loquitur an appellatione filiorū veniant nepotes. Decius in cap. cū M. colum. 3. de consil. & consil. cxlvij. 3. colum. Nec requiritur quod sit præ- scripta. Roch. in rubr. de consuet. quæst. 4. & char. xij. col. 3. ver. 3. limita. Decius. conf. clvj. statutum. ad fin. Aduerte tamen quod si talem opinionem consuetudo obseruat, ge- neraliter vbique talis opinio dicitur vera de iure. Si verò eam obseruaret solum in certis casibus, talis consuetudo esset fortè exorbitans à iure & restringenda, vt solum proce- deret in terminis suis, prout voluit Alexand. in l. post do- tem. col. xi. ff. sol. mat. post Bart. ibi. & ibidem Claud. clarius col. pen. quem semper vide, & nota eius dicta pro declara- tione prædictorum, quia sunt notanda. Limita secundo quando contra communem esset opinio vnus sancti muni- ta auctoritate Noui vel Veteris Testamenti: quia talis opi- nio præfertur communi opin. gl. in c. de libellis. xx. dist. Iaso. in l. j. colum. vij. ff. si cert. pet. Decius in cap. ne innitaris. de consil. col. fin. ca. noli. el. j. vbi Card. Alexan. ix. dist. Panorm. Aret. Feli. & Ioan. de Anan. in cap. qualiter & quando. el. 2. col. j. de accusat. Io. Montaigne in tracta. paruo de bigam. char. xxxvij. colum. 3. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Do- ctorib. 4. parte q. xxxix. Feli. in capit. ex parte. el. j. colum. an tepen. de rescrip. Scrutinium char. viij. & seq. vbi chart. xx. & xxij. de suprema auctoritate sancti Augusti. facit Rom. in l. de pupillo §. nuntiationem. colum. secunda, ff. de oper. nou. nunt. dicens, quod dicta sanctorum patrum debent de- fendivq; ad sanguinem. intellige sanè hanc limitationem prout moderat Feli. in dicto c. qualiter & quādo. el. 2. post quam

quam ibi posuit de aliis auctoritatibus, dicā in vltima char. 63. Limita tertio quando cōmuni opin. conuinceretur per casum legis vel rationem concludentem. Had. Papa noster in Quodlib. char. 20. col. 1. l. si ff. de contrahen. empt. §. item pretium. inst. de empt. l. j. in princi. C. de. in. pas. vbi Papinia- nus præfertur Vlpiano & Paulo. c. capellanus vbi Panor. de fer. l. 1. §. sed neque. C. de vet. iur. enuel. gloss. in l. j. de legib. Anan. in capitu. tua nos. de vsur. 3. colum. Decius consilio 23. columna 5. Curtius in consilio 56 super eo 4. colum. & 76. super motiuis. ad fin. & 82. Deus pius. tertia colum- na. Corset. singu. 26. vbi Docto. Pich. in reperit. §. Titia. co- luma decimatertia. versiculo venio ad secundum. & om- nes examiantes hanc regulam in locis prædictis. Et in cō- silio 284. in fi. Anto. de Prato in tract. de secund. nupt. chart. 10. colum. 1. cap. ego folis. 9. dist. Ang. in §. responsa. instit. de iur. nat. vbi Salomon. char. 10. dubitat. Capola in tract. de imperat. mil. delig. char. 13. col. 3. & 4. Per. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. parte 2. septimo priuilegio. & dicit Ang. cōf. 1. 50. incip. sanctissima. col. 3. quod debemus illi senten- tiæ inhæ- rere quæ est melioribus rationibus fulcita. licet im- perator sit in opin. contraria. hoc tenet Erasim. 1. parte pro- ver. 526. hæc potior. vide omnino fratrem Syluest. contra Lutherum lib. 1. cap. 16. puncto 3. & seq. est char. 97. Vdal. in l. 2. ff. de orig. iur. col. 67. & duabus seq. Ioan. Fran. Miran- dula in lib. de fide & ordine credēdi. theoremate. 22. Claud. in Monarchia Franciæ. parte 2. cap. 4. & c. 7. Et hoc est quod vult Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de prudē- tia, & in rubric. de eloquentia. Gem. consil. 4. 8. pro examina- tione. col. 3. vbi dicit se composuisse tractatū de veriori opi- quæ tamen nōdum videre potuimus. & Barb. sæpius in consilij fundat se in hac limitatione, vt videatur eius peculiare dictū. facit illud Exod. 23. neq; in iudicio plurimorū acqvie- sces sententiæ, vt à veritate deues. refert frater Michael Domini- cus in Guelfis & Geibel. char. 12. cap. tertia malignitas. Had. Papa noster in quodlib. 2. est char. 20. col. 3. & 21. col. 3. & potius permittitur scandalū, quā quod veritas deserat. c. qui scandalizauerit de reg. iur. Angelica in versic. iudicare §. 7. Rosariū lib. 2. ferm. 3. litera t. propterea quia hoc incumbat bono aduocato, sequitur quod melius est habere bonū aduocatum quā bonū iudicē. Fulg. qui loquitur de semet ipso. in l. quod si nolit. §. si mancip. ff. de adil. edic. prædicta in tellige sanè, scilicet quando illa ratio seu illæ leges conclu- derēt in materia: per ea quæ dicam statim in xvij. limitatio- ne huius regulæ. licet aliās quandoque sufficiat vnum bon- um morium licet non sit inconuincibile. Bal. in ca. cum tanto. col. 2. de consuet. in c. accedens. in fin. vt lit. non con- test. Casus autē legis secundum Cyn. in l. 1. col. fi. C. de legib. est illud quod scriptū est in terminis de quo quæritur, vt in terminis indifferentibus ad materiam de qua tract. & licet Bal. solum dicitur, casus est rotundus. tamen Bar. in ca. cū causam. col. 3. dicit casus est formalis. & est pudor dicere cō- tra casum legis. secundum Pich. in repet. §. Titia. col. xc. in fi. Barb. in c. clerici. num. xvj. de iudi. est tamen mirabile videre hominem eminentis sciētiæ, qui sine reuolutione librorū respondeat de casu legis. Baueria in §. fin. colum. pen. instit. de testa. milit. Et tantū sufficit vnus bonus tex. quantū mil- le. in tracta. quando res habeat orig. à contractu. colum. 8. Igneus in repet. auth. ex causa. col. 3. 2. Calcan. consil. lvij. visis consil. col. 1. Rosariū Bussi. lib. 1. ferm. 1. litera q. Imò sufficit allegare librum absque capite legis. gl. in c. vt euidenter. 1. q. 1. Card. in clem. constitutionem. col. 1. de elect. vbi re- fert Spe. dicere hoc esse vtile, ne instruat aduersarius. con- trarium dicit Gemin. in cap. 1. de cler. coniug. lib. 6. pro quo Ioan. Picus Mirandula in Apologia. q. 7. char. 8. allegando Rufinum contra Hieronymum dicere, locum nō profers, ne me possim defendere. prout ipse Hieronymus aliās res- pondebat Augustino: & cōtrarium procedit inter doctos. Præpos. in ca. j. 2. not. an ag. vel fil. Sed pro concordia vide alium Cardina. in capitulo, sed illud §. hinc etiam. 4. 5. distin. Speculator in tit. de disputatione. §. porro iocosē Aretin. in Leius qui in provincia. columna finali. §. sic certum petatur. imò sufficit dicere in genere, ita in iure cauetur. Bol. o. in re- petitione authentic. habita. C. ne filius pro patre. columna, 27. vbi etiam dicit quod quando loquimur cum principe non est opus allegare iura. & dicit idem esse quando fiunt consilia decisiua. Panormitanus in capitulo, vestra. 2. nota. de cohob. cler. & mul. cōf. 2. r. inci. In quaestione quæ ad præ- sens. 2. volumi. Cor. consil. 33. 2. incip. licet. 2. volum. & in 3. vol. consil. 2. 1. 5. incip. visio. & cōf. 30. 1. incip. in presenti. Fel. post antiquos in c. sicut. de re iudi. Ioann. de Lesnaudiere in

tract. de Doctoribus. 4. par. q. 4. 1. Brunus in feudilibus. con- 108. casus. col. pen. & cōf. seq. in fi. Salomon. in §. responsa. char. 9. ver. hinc quæstionis est. insti. de iure naturali. Quia nec causa debet exprimi in sententia: quia si exprimeret falsam causam, sententia redderet nulla. d. c. sicut. de re iudi. vbi Feli. col. 7. Sed quia ista sunt verba consilij quæ non neces- sitant, mihi semper placuit in sententia & consilij decisiuis allegare causam propter quam quis moueatur. nam si iusta est illo modo melius satisfit animo condemnati, cum ita ra- tionibus conuincitur, vt vel inuitus se merito cōdemnatū affirmer. Ias. in præfatione ad 1. ff. veter. & 2. C. p. quo Papa Pius ad Ducem Austria. in epist. 3. char. 4. dicens quod hoc procedit ex magna vi iustitiæ. facit illud Job. 10. Indica mihi cur me ita iudices: & Oenone apud Ouid. Leuiter ex merito quicquid patiare ferendū est. Quæ venit indignè pœna, dolēda venit. Et est minus malū quod sententia pronūcietur nulla, quā quod quispiam damnū indebite patiat ex igno- rantia iudicis: & animæ iudicis melius cōsultur quod eius ignorantia detegatur, quā quod teneat ad restitutionē. Non tamē propterea ad cōuincendū cōmunē opi. sufficeret ali- qua subtilis ponderatio seu cauillatio alicuius tex. l. pē. ff. ad exhib. Feli. in c. cū Bertoldus. 3. col. de re iudi. in ca. cū ex officij col. 8. ver. 4. de præscript. vbi etiam dicit quod nō de- bet iudex recedere à cōmuni, proeter argumēta scholasti- ca, quia tali modo nihil esset tam clarum in iure quin capere posset aliquā subtilem dubitationem. in authen. de tabel- lion. in prin. & in proce. clem. & in c. omnem 36. distin. & reser. etiam certa per sollicitam quaestionem in dubio reuoca- ri. l. 2. in princip. ff. de dolo l. ita quibus, ff. de arbitris. glossa in l. & eleganter. §. non solum. ff. de dolo. Et Cicero in prin. Paradox. dicit, quod nihil est tam incredibile, quin dicendo fiat probabile. & aduocatus subtilis facit malam causam ap- parere bonā. gl. in l. quod si nolit. §. culpa. ff. de adil. edic. & si non persuadet orator, gloss. in l. illicitas. §. sicut. ff. de offi. præ- sid. nec debent verba legum iudicē intelligi, nec calumnia ri, nec cauillari. Ias. in authen. ingressi. C. de sacrosanct. col. 2. nec interuerti, nec diuiniari, nec derideri. Igneus i disp. an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. xij. facit. l. pen. ff. ad exhib. Et nihil est quod vir malitiæ deditus non inue- niat. §. prima in authen. vt hi qui obli. se perhi. habere res mi- nor. Igneus in rep. authen. ex causa. colum. 2. §. & bonus ad- uocat. nouit omnia mala. Lab Anastasio. C. manda. vbi Bal. colum. secunda dicit, quod aduocatus multum sollicitus in causa præsumit omnia mala cogitare. Feli. in c. tua nos. de homic. Barb. in c. j. col. v. de iuram. calum. vbi & in ca. ca- terum. colum. secunda in eod. titu. Lucas de Penna in l. 1. pri- ma C. de lucris aduocato. lib. xij. quia candida de nigris, & de rubentibus atra efficiunt. & xij. eorum vitia enumeran- tur in tract. de cultu vineæ Domini. v. par. c. ix. colum. xij. sed Specul. in titu. de aduocato. §. prima. col. 3. dicit, quod pec- cat si non defendit clientulum pro viribus, & committit la- trocinium. Caccialup. in repet. l. diem functo. q. 8. colum. se- cunda & si per imperitiam perdit causam tenetur emenda- re damnū clientulo. Bart. in l. quod Nerua. ff. de positi. Hadr. Papa noster in quodlib. char. xlv. in princi. Et quid debeat fa- cere aduocatus. Bal. in c. bonæ. el. j. de postulat. prælat. Card. in c. infames. 3. q. 7. Lucas de Penna. in l. prima. C. de lucr. ad uoc. libro xij. vbi inter cetera dicit quod senes non debent amplius aduocare: & quarant à clientulo veritatem: nam medico & aduocato est dicenda veritas. Bal. lib. 3. cōf. l. 3. 1. titu. colum. 2. Specul. in titu. de aduocato. §. nunc tractem. col. j. facit Nauis Stultifera. charta xvij. de delatorib. & liti- giorum pmtoribus. & charta 81. de rixosis. Alber. de Ro- fate in proce. C. incip. quoniam vbi. co. 3. dicit quod officij aduocati est laboriosum, tardiosū & piculosum. & col. fi. q. nō debet vti cauillationibus. nec instruere partē vel testem dicere falsum. & caueant. quia prauī aduocati moriuntur si- ne loquela. gl. in §. item surdus. instit. quib. non est per. face. test. & ita dicit Bussi. in Roatio ferm. 8. 1. parte. col. fi. quod Paduæ vno anno pestis mortui sunt 7. aduocati, qui omnes fuerūt inuenti sine lingua. facit ipse secunda parte. ser. 29. litera P. incip. quarto vobis & sequen. & plura de eis Paris de puteo in tracta. de Syndicatu charta. v. in rubrica, de excus. aduo. Natra in clem. sæpe. in fine principij. Humbertus in sacrilegio charta. x. in verbo, parte & nomine. vbi plura adducit contra eos. latē Barb. in capi. pastoralis: colum. secunda de iudi. & in 4. not. allegat Cice. propterea dicit Cale. consil. xxvij. magnificus. 6. colum. quod vt ani- mabus consulentium, & non rectè cōsulentiū. de quo Albe- ric. in Dictionario, in verb. lingua. & de illo q. pro suo cō- silio

filio merebatur premium laquei, vt Opiz. in repet. §. diui. col. 66. Felin. in cap. de cetero. de homic. Iaf. in l. si ab hostibus. §. fin. col. fin. ff. sol. matrim. & refert Barbat. in cap. Raynutius. col. 58. & consil. 65. clementissimi. lib. 2. column. 4. q. vni sancto viro apparuit Dyn. in somniis, dicens, q. erat dānatus. refert Decius in l. ea demum. C. de colla. Purpur. in l. edita. num. 18. & tamen quando Dyn. vnum decidebat, dicebatur ibi esse tota synodus legalis sapientia. Socinus lib. 4. consil. 16. num. 2. §. & dicit Bald. quod Bart. erat dānatus, refert Ioan. de Plat. in §. publica. instit. de publ. iudi. in fin. Alex. ad Bar. in l. vtrum. ff. ad l. Pomp. de parricid. Io. Montolonius in promptuario iuris in verbo reuocatio. Io. de Villemati in rep. l. diuus. ff. de scar. col. 9. num. 44. habent quandoque aduocati manus nimis proclues ad aurum. Barb. in c. in praesentia. col. 13. de probat. & in locis praedictis. Et tamen si recte & iuste procedant, vt docet Alber. lib. 1. super verb. Curt. & Vdalr. Basius in oratione in laudem Legū, incip. ex multis, & in l. ij. ff. de orig. iur. col. 63. & in oratione incip. superiore anno. col. fin. facit Guil. Rouille in tract. de descriptione iustitiae. lib. 3. cap. 5. col. fin. Hippol. in l. fin. ante fin. ff. de scar. plus merentur quam fratres praedicatorum, vt dixi supra in oratione seu fundamento partis affirmatiuae, vide de aduocat. per Cardin. in cap. 3. q. 7. Et nunquam defendit verisimile, licet non sit verum vsque ad manifestationem causae. Cicero circa medium 2. Offic. Vincentius in allegationibus primò in presulis. charta. 46. col. 3. & causam malam facit videri bonam. glo. in l. quod si nolit §. culpam. ff. de adil. edict. Et quandoque imprimunt aliquam opin. licet falsam in cerebrū iudicis, qui postea erit capitosus, taliter quod nunquam exinde euelli poterit, vt inquit Alexā. in l. cum filio. col. 10. de leg. 1. quae capitositas est mala, imò sapientis est mutare consilium. nonnunquam. vbi gl. ff. de collat. bon. Igneus in rep. authen. ex causa. col. 19. C. de libe. praeter. dummodo non mutant in partem deteriore, vt de Anchar. dicit Barb. in Ioanina. col. 164. verb. 17. adduco glo. Et melius est se corrigere quam expectare q. ab alio corrigatur. in authentica de nupt. in prin. Felin. ia capit. qua liter & quando. el. 1. 3. not. de accus. Lancel. Politus in tractatu de offi. aduoc. in rubr. quale debeat esse aduocati officium. circa fin. Quia humanum est peccare capit. inter hanc el. primo, de poeni. distinct. 3. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. test. & quadoque bonus dormitat Homerus. Barb. lib. 1. consil. 5. col. 4. & in d. Ioannina. col. 4. & Pic. in repet. l. in quartam. ff. ad l. Falc. col. 52. Et inquit Hieron. ad August. epist. 2. Te quoque ipsum orare non dubito, vt inter nos contententes veritas superet, non enim tuā gloriam quaris, sed Christi. Cumque tu vinceris & ego vincā, si meum errorem intellexero, & econtratio me vincente tu superas. Et Ambrosius 1. Officiorū. Hae sunt arma iustitiae vt cedendo vincat, sicut periti iaculandi cedentes solēt vincere, & fugientes grauioribus insequentes vulnerare iudicibus. Et propterea iudices aduertant ne nimium inhæreant scrupulositati, quae non debet attendi. l. posthumus. ff. de in iust. rop. test. Et sub auctoritate iuris scientiae propter nimiam subtilitatem quandoque perniciose erratur l. si seruum. §. sequitur. vbi latē Iaf. ff. de verb. oblig. facit l. lege 12. tab. in princ. C. de leg. heret. in l. ita vulneratus. §. penult. & fin. ff. ad l. Aquil. Spec. in proce. in antep. col. Paul. l. 1. consil. 193. incip. in causa. ad fin. Bald. in cap. dilecti. 1. not. de iud. nam qui nimis subtilizat, seipsum frangit, vt de Bald. dicit Iaf. in l. edita. C. de eden. in primis verbis. Ripa in tractatu de Peste charta. 63. nu. 442. & dicit Bald. in l. veteris. C. de contrahen. & commit. stip. quod nimia subtilitas est odiola legibus, maximè quando venit ad infringendum contractum, & licet toleretur in disputando, non tamen in iudicādo. Practicus Papien. in for. sententiae diffinitiuę. gl. 1. facit Hostien. in c. nouit. col. 2. de iudic. Idem in materia rescriptorum dicit Lopus alleg. 89. col. fin. Montferra. in rub. de referi. lib. 6. col. 2. praesertim circa eius formam, quia de ea contentari debemus postquam curia eā adiuuenit. Luc. de Penna in l. praedia. C. de loca. praed. ciui. lib. 11. chart. pen. col. 1. vers. & ego vidi priuilegia, vide tamen Bal. in ca. fin. de transla. episc. Decium in l. ea est natura. ff. de regu. iur. Idem quando sumus in depositionibus testium. Felin. in ca. quotiens. col. 4. de testibus. idem in causis Ecclesiasticis. Barbat. in cap. 1. col. 9. de lit. contest. & religio iurif. iurandi non debet impediri per cauillosas exceptiones & subtiles, quia iudex perniciose subtilitati debet occurrere. Vitalis in tractatu clausularum sub rubr. an iuramentū validet contractum simulatum, col. 7. Idem quando agitur

de bona fide: quia tunc non curamus de apicibus iuris. l. §. fideiusor. §. pen. ff. mand. l. pe. C. ad Treb. Iaf. in l. alienam. 2. column. C. de procur. Simpliciter enim est illa quae commendatur. Decius in c. ad auidentiā. secundo not. de appel. facit quod dicebat Iafon de illo scholare insitente opinio. Aret. vt supra retuli, in 3. ampliacione. & contra istos subtilizantes etiam gratia disputandi, plura ponit Ifoerat. in oratione de pulchritudine Helenae, quae est impressa ante Herodotum. & Scrutinium charta 98. Et dicit Perr. quem refert Cyn. in l. ex persona. C. de probat. quod istae subtilitates turbant intellectum audientium, & non potest abbreviari. Felin. in cap. omnes leges. i. distin. columna antepen. Per. de Rauenna in fine sui alphabeti, in disputatione incip. valere. columna tertia, dicit quod vitrum quia est subtile citius frangitur, quam res grossa: propterea Ioan. Montaigne in tractatu de bigam. quae sit. l. col. 13. dicit quod Hostiē. adeo altē voluit per aera quod ab oculis debiliū euauit, & in multis seipsum fregit. hinc dicit prouerbium, q. nimis subtilibus decidunt femoralia, & materia moralis non patitur perscrutationem subtilem. Aegidius de regim. principum. cap. primo, facit Ioan. Montolonius in Promptuario iuris in verb. fides. columna quarta. Poncionibus in tractatu de lauiis. col. 29. versicula. non ob. quod l. Bald. in ca. j. de postu. praes. Pau. de Ca. lib. primo. consil. 380. incip. iudex est minister Dei. in princ. in l. j. C. si seruus extero. quod nulla subtilitas est sine vtilitate saltem acuminis intellectus. Prouerb. 27. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. facit Salomon in §. responsa. instit. de iure natura. chart. secunda dicens, quod proprium epitheton interpretantis est subtilitas: & licet non iudicanti, tamen speculanti semper est permittenda, secundum eum in repetitione l. Gallus. §. quidam recte. charta. 2. ff. de liber. & posthum. & Felin. in capit. graue. col. 2. de offic. ordin. dicit quod vulgares & parum subtiles tenerent hanc opin. Et dicit Bald. in l. prima. col. 1. C. si seruus extero. quod nulla est subtilitas sine vtilitate saltem acuminis intellectus. Sed caue, quia loquuntur de bona subtilitate, non perniciose & sophistica. Et quae sit bona subtilitas, vide Lancel. in l. illam. ad fin. C. de collat. allegantem Platonem Luc. de Penna in l. prima. C. de profes. qui in vrb. Constantin. col. 7. Ifernā in §. fina. de natura feudi, latē Barbat. in cap. dilecti. col. quarta. de iudic. Et sepe videmus Doctores dicere, ista opin. in puncto iuris est verior: sed contraria seruaretur in practica. Cyn. in l. fin. in fin. C. de acquir. poss. Aluar. in capit. 1. vltim. not. de natu. feud. quia nihil prohibet quaedam falsa esse probabiliora quibusdam veris. 5. Topicorum. Corradus in tracta. schismatis. cap. 4. nume. 5. Angel. de Aret. in §. i. instit. quib. modis ius patr. pot. sol. & alibi saepe scribentes. Imò plus dicit Lancel. in l. haeres absens. ante fin. prin. ff. de iudic. quod quando doctor dicit, & ista opinio est de iure verior: quod vult dicere, ergo contraria seruaretur in practica. & ita declarat dicta dom. Alexand. pro quo facit idem Alexand. in l. sciendum. col. 9. ff. de verb. oblig. dum ibi dicit opin. Dyn. esse veriore. postea subdit quod opin. Bart. seruatur. facit text. in clem. quamuis rigor. de appe. ibi communem obseruantiam. quam ad hoc allegat Felin. in cap. ex literis. in fin. 6. col. de consil. Est verum quod Lancel. Politus in repet. l. re coniuncti. columna 4. inuehit contra sic dicentes, quasi velint quod in iudicio veritas non sit sectanda. pro quo Vdalricus in l. secunda. ff. de orig. iur. columna 68. & in oratione incip. iuris civilis studia. columna prima. facit Salomon. quem supra retuli, dicens quod communes opi. nascantur & intereunt in scholis: sed nō aduertit ad l. minimè. ff. de legibus. cum similibus praesallegatis. ad Igneum in disputatione an rex Franciae recognoscat Imperatorem. col. tertia. Et licet ex imbecillitate ingeniorum nostrorum nesciamus nos resolvere de aliquo fundamento contra communem: tamen venient aliqui posterii quibus hoc reuelabitur. facit Hadrianus Papa noster quodlibetis 2. littera c. ex charta 15. col. j. vnde ne arguamur à posterioribus, bonum est semper inhære communem opinioni in dubio. Praeterea communis opi. vltimum soler obseruari in practica: vnde ex eo q. fuerit obseruata, licet superuenerint aliqua fundamenta concludentia contra communem: nonne illam debemus nihilominus obseruare, per ea quae dicta sunt in prima limitatione. Vnde nisi adducerentur noua fundamenta contra communem opi. quae verisimiliter non fuissent visa per tenentes cōem opi. non recedentem ab ea: adhuc si deberem recedere vellem q. responderetur omnibus fundamentis communis opin. aliās ēt si adduceretur vnum fundamentū conclud.

concludens contra communem, & esset aliud concludens fundamentum pro cōmuni, dato, q. neutri responderi posset, adhærerem cōmuni. Quando autem essent plura fundamenta insolubilia pro vna parte quam pro altera. Spec. in rit. de disput. & allegationib. §. nunc videndum occurrit. co. 2. vers. si uideat autem, dicit debere stari pluribus fundamentis. pro quo Capol. in tract. de imper. mil. delig. char. 13. co. 3. & vers. licet plures rationes, vbi dicit hoc procedere quādo sunt aequae bonae. Non tamen per hoc est damnanda subtilis inductio legum, quia in inductioe stat virtus legis: vt dixi in prima ampliacione. † Limita quarto quando cōmunis opinio esset rigorosa, & alia contraria opin. esset aequior. l. in omnibus quidem, vbi latē Decius. l. ea quae in partes §. 1. ff. de reg. iur. quam allegat Anteros Frego. char. 11. c. fi. de transact. l. placuit. vbi Iaf. post alios. C. de iudic. l. Aemilius. ff. de minorib. Ver. Cato. Aequum iudica. Guliel. Rouille in tract. de descript. iustitiae. li. 1. c. fi. & Luc. in princ. offi. in rubr. de animi elatione, quod qui vult omnibus complacere, difficulter seruat aequitatem, quae est iustitiae maxime propria, & multa in iure contra strictam rationem disputandi pro vtilitate publica recepta sunt. l. ita vulneratus. §. penult. ff. ad l. Aquil. cap. fin. de transact. l. Barbarius. ibi, humanus. ff. de offic. praet. quam inducit Bauer. in §. testes autem. In fin. instit. de testam. debet enim omnis interpretatio esse bona & aequa, quia ius est ars boni & aequi. l. 1. ff. de iustit. & iur. & Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. rubrica de scientia, qualis requiratur in aduocato. alleg. Cicero & alios summe laudantes quosdam iuriconsultos, quia nunquam Ius ab aequitate separauerunt, vide Ioan. Montolonium in Promptuario iuris. in ver. aequitas. Anton. de Prato in tract. de secund. nupt. chart. 15. col. 4. vbi dicit, quod illa dicitur aequior per quam citatur absurdum, per l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. & de absurdo, supra in materia argumentorum, & quod aequior opin. sit sequēda, tenet Curt. Senior consil. 51. super testamentis. col. 10. vers. ecce ergo. Corf. sing. 206. vbi Doctores. Ioan. Lup. in cap. per vestras 3. not. de donat. inter vir. & vxor. est in toto opere. chart. 71. col. 4. Igneus in authen. ex causa. col. 90. maximè quando talis opinio aequior est fundata in ratione naturali. Socin. in l. q. agnitis. 3. col. ff. de except. Hippoly. in rubr. Cde probat. col. 37. & seq. gloss. in regula Cancellariae. 13. vbi dicitur quod in dubio recurrimus ad rationem naturalem, & regulas iuris communis. Iaf. in l. filio pater. 2. not. de leg. 1. in l. si seruum. §. sequitur. col. 1. ff. de verb. oblig. cum aliis supra adductis in praecedenti limitatione contra scrupulositatem. Iustus enim quandoque in iustitia sua perit. glo. in cap. nisi cum pridem. in ver. elicit. de renunt. Et dicit Syrus apud Terentium in Heautontimorumens: Ius summum saepe summa malitia est. Et reassumpsit pulchre Cicero circa medium 1. Officiorum de offic. à circumstantia. Polyd. prouerb. 110. Guliel. Rouille in tract. de descript. iustitiae. li. 1. cap. penult. Erasim. 1. parte prouerb. 832. Ioan. Montolon. in Promptuario iuris in ver. iustitia. col. 3. Aeneas Syluius epist. 62. reuerfus. Matthaeus Boslius 3. incip. omnes. Ioan. Pyrrhus in repet. l. quoties 2. char. ff. de reg. iur. Luc. de Penna in l. praecipit. col. 2. C. de can. larg. col. 51. lib. 10. vbi dicit quod Aristides rex Graecorum ob nimiam iustitiam expulsum fuit. Archid. in cap. denique in fi. 4. distinct. non enim omne quod licet honestum est. l. semper in conuentionibus. ff. de rit. nup. dicit tamen Card. in clem. 1. de reliq. & venc. sanct. 4. not. quod iustum vnus partis praefertur honesto alterius partis. imò quod nunquam separatur iustum & honestum, licet contrarium appareat. Et quandoque aliquid est iustum, cuius contrarium est iustum. Anch. in reg. peccatum. in fin. col. 18. de reg. iur. lib. 6. Et in fi. suae disputationis quae incipit. Antiquis temporibus. text. in l. exigendi. C. de procur. facit Hippol. in l. si quis vitro. col. 13. ff. de quest. facit Alex. & Iaf. in l. placuit. de iud. vbi Paul. de Cast. allegat Salomonē dicere, Noli esse nimis iustus, vt Ecclesiast. 7. & in ca. serpens. de poenit. distin. 1. c. nimium. 2. q. 4. Felin. in cap. purgantium. de re iud. Decius in capit. ex parte el. 2. de offic. deleg. in cap. quoniam contra. col. 3. de prob. & Scrutinium chart. 97. dum examinant quando equitas praefertur rigori. In quibus locis semper intelligant de equitate iuris scripti: non autem quod quis debeat sumere equitatem de bursa sua. Curt. consil. 83. quod est vltimum. col. antepenult. etiā in repet. l. admonendi. col. fin. ff. de iure iur. aliās licet opinio esset aequior, non esset seruanda. Arc. in l. ita stipulatus. §. postum. col. 2. de verb. oblig. dum dicit, licet ista sit equior, contraria tamen seruaretur. Iaf. in l. nemo rem suam. in fin. ff. de

verb. oblig. & alibi saepe prout nec equitatem abusiuā. Barbat. lib. 1. con. 16. clementissimi Dei patris. col. 2. dicit tamē Hadri. Papa noster quodlib. 6. est chart. 57. littera e, quod debet tunc iudex scribere principi, qui praefertur aequitatem non scriptam rigori scripto, vt ibi etiā q. 10. col. 17. & quor modis capiat rigor, Panor. in cap. si clericus laicū. 4. not. vbi Roch. de foro compet. Ioan. pronepos Bart. in tract. de arbit. lib. 10. q. seu cap. 3. Iudaeis autem bene seruatur merus rigor, & non aequitas, Iaf. in l. si insulam. ff. de verb. obligat. 3. not. Curtius Senior consil. vlt. colum. antepen. In quibus quod ius seruandum sit. Ferrat. cautel. 24. quaeritur. Et istud est quod fecit magnum honorem opin. Bart. quia sequebatur libenter opin. placentes laicis, vt dicit Bald. quem refert Barbat. in cap. dilecti. col. fin. de iudic. Iaf. in l. quidam cum filium. num. 3. de verb. obligat. Nec mirum, quia isti intellectus qui non consonant auribus vulgi, dicunt extranei, secundum Bald. in l. maximum virium. C. de liber. praeter. in c. 1. de pace Const. in ver. Opizoni, ad fin. dū dicit, q. omnis intellectus, qui non sonat auribus vulgi, est extraneus, & sic euitandus. refert Iaf. in l. eum qui ita. el. 2. in l. qui ante Calēdas. col. 2. ff. de verb. obli. Barb. in rep. rubricae de fide instr. col. 15. & in l. cum acutissimi. col. 68. C. de fideicommiss. & in consil. 34. incip. praclare optimus. col. 22. 2. vol. in ca. tertio loco. col. 19. vers. mouetur. de prob. Alex. in apostil. ad Barto. in l. Labeo. ff. de supel. leg. facit quod sermones de moribus quando discordant ab his quae secundum sensum videntur, negligi solent in princ. 106. Ethicorum. Hadri. Papa noster in quolibet. chart. 10. col. 1. facit Barbat. per illum textum in capit. sicut consuetudo. col. 3. de probat. vbi allegat Bal. post Auerroim dicere, quod experimentum verorum sermonum est vt concordet cum rebus sensatis, vt verificetur in communem hominum opin. intellectu fruentium, & idem infinitis vicibus repetit Barbat. legendo & consulēdo, qui facit satis bonum forum de hoc dicto: non tamen intelligas de vulgo sine ratione, de quo dixeram in secunda parte affirmatiua, vers. nec meretur solutionem.

69 † Limita quinto, nisi isti qui tenent communem opinionem determinarent de eo in quo non habent peritiam. Et tenens contraria opin. esset in illa facultate peritor. Erasim. 1. parte, prouerb. 513. Ne sutor vltra crepidam. Bon. de nob. parte 3. nume. 57. Barbat. in rub. de precariis. in primis verbis in c. proposuisti. col. v. de probat. Bolog. in Theodosiana in ver. ab eisdem philosophis. & in verbo, librum ab archidiano. col. 3. Luc. de Penna C. de profes. & medi. lib. 10. i. magistrorum. col. 3. Decius in cap. ne imitaris. ad fi. de cōstit. Est enim credendum peritis in arte. l. 1. in princ. de vent. inspi vbi dom. Alex. in apostillis. & in l. semel. C. de re milit. libro 12. Felin. & Decius in cap. proposuisti. in 3. col. de probat. Socin. fallent. 294. faciunt quae supra dixi in 5. ratione principali partis affirmatiuae circa fin. Et est bona glo. in cap. vt veterum. 9. dist. quae dicit quod in disputationibus propterea plus credimus August. in moralibus, Gregorio in historiis, & traslationibus Hieron. Et sic tollitur quae stio Petrarcae epist. 63. dicta difficile. & seq. vbi quaeritur cuius auctoritas sit maior, Hieronymi, an Augustini. facit illud Philosophi, quod vnusquisque eorum cum cognoscit bonus est iudex refert Socin. in consil. 164. vna bulla. col. 9. vers. ex parte. facit Scrutinium referens illam glo. chart. 200. & 68. & 92. Panor. in cap. 1. vltim. notab. de consang. & affin. vbi dicit quod ille cui est commissā causa matrimonialis, si non habet peritiam canonum, debet consulere peritiores: aliās peccat. ideo in materia legali stamus Legistis: in canonica stamus Canonistis, vt volunt omnes in c. 1. & 2. de oper. no. nunt. Et dicit Ioan. And. in cap. relatum. in fin. de offi. deleg. q. Azo allegabat illum text. quem habuerat à quodam canonista, sed quia fuit oppositum de cap. seq. incip. prout. dixit Azo, gratum relatum si manet vniuersatum. Et propterea in materia feudali plus credimus Iac. de Beluifo, quā in aliis, quia ipse saepius legit illum librum. Iac. in inuestitura. in ver. & dicti valli conuenti coram ordinario col. 1. latus Afflictus in constitutionibus regni lib. 8. rub. 5. co. 4. est chart. 269. an si praesertim cum sit quaedam scientia de per se. secundum Bald. 1. lib. consil. 394. incip. q. consentiens domino, & habet suas singularitates quae vocantur nature, vt per eum libro 3. consilio 302. materia. col. 1. & dicit Bald. in l. omnes populi. col. vij. ff. de iust. & iur. quod pro habendo intellectu literali grammaticali, recurrimus ad speculatio Grammaticos, puta Catholiconem, non dum viderat Nestorem, qui eum totiens dicit somniasse: & bellū gram.

antiqui ita fecissent, quomodo nos faceremus? Et ita inue-
 li t contra quendam aduocatam cernicosum Rom. confi.
 42. incip. visis que egragie ad fil. facit Ponzinibus in tract.
 de Lamiis. col. vj. allegando Paul. de Cast. vbi supra. Ias. in l.
 non eo minus C. de procu. col. si. vers. dixit. Felin. in c. j. in
 fi. 4. col. de praefer. q. debemus respondere per speciales de
 cisiones, non per generales regulas more pauperum do-
 ctorum. & in c. cum ordinem. col. 4. de rescript. dicit quod
 licet cumulatio de cisionum displiceat ingenius eleuatis: ta-
 men in actu pratico laboramus vt inueniamus decisionē:
 quia consulere secundū regulas est doctoris positui, quos
 vulgus procuratores appellat. Sed consulere secundum de-
 cisionem in terminis, est doctissimi doctoris. Et tamē leges
 in scholis de glutiuntur, & in palatiis digeruntur. Catel. 2.
 par. Memorial. in verb. practica, tunc enim sapiunt cum fru-
 ctus ex eis percipiuntur. Felin. in cap. ex tenore. 2. not. de test.
 Bald. in l. Aemilius. ff. de mino. col. antepen. Et facit, quia e-
 rit aliqua regula, & tamen habebit tot fallentias q. posset fie-
 ri vna regula in contrarium. glo. in § si quis alij. in tit. de inu-
 til. si. in ver. nihil agit. ante fi. Cur. de sequestro colum. v.
 dicam infra quod in dubio pro regula. & licet doctor sit in
 lata culpa ignorando regulas l. non fatetur. ff. de confes. Ias.
 in l. sed & si quis. §. quāritum. col. v. ff. si quis caut. secus ta-
 mē est de aliquo casu speciali vel singulari. Ias. in l. quod
 te. colum. 14. vbi Socin. col. si. ff. si cert. per. Est verum q. For-
 tun. in l. iuris gentium. §. quinimo. col. 2. in §. pactus. colū.
 3. §. ff. de pact. non potest pati has fallentias, nec istas cumu-
 lationes, vt per eum ibi in §. & ideo. col. 20. & repet. c. j. colū.
 2. §. & 26. extra eo. Et tamen fallentia omnes sunt fundatae
 in æquitate. l. qui a quitate. ff. de excep. doli. Decius in l. in om-
 nibus quidem. nume. 7. ff. de reg. iur. Signor. confil. 160.
 casus. col. pe. Ang. in rub. in l. de excep. co. 5. vers. capiamus
 tertiu cōmentū. Cic. de officiis char. 20. de officiis à circū-
 stantia. cap. existit. vbi dicit pulchrum exemplū. Galiula in
 rep. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. char. 2. 2. nume. 126. & de
 Traiano. de furto ludæorum. vt dixi in constitutione, quod
 licet dispensare super matrimonio carnali copula cōsum-
 mato ob adulterium coniugis. & dicit glo. in authen. vt li-
 quēd prohib. matres. in princ. super verb. existimus. quod
 ineptum est regulam non fallere vbi æquitas suadeat. vt
 Curt. junior confil. 19. circa fin. post suum tractatū feudorū.
 Decius vbi supra. Et per illum glo. dicit Perus. in cap. vt de-
 bitus. col. si. de appel. quod ratio naturalis sufficit ad facien-
 dum regulam fallere. idem vult Ias. in l. a diuo Pio. §. in ven-
 ditione. num. 12. de re iud. Et facit idem Ias. in l. quamuis. ff.
 de in ius vocan. cum sim. vt infra à dicā de ratione naturali.
 frater Thom. Ilyricus de potestate Papæ charta. 67. in prin.
 pulchrè & clarè Conradus in tract. de schismate. c. 3. colum.
 fin. Et hoc maxime procedit quando exceptio reducit nos
 ad ius commune & antiquum. Bellamera confil. 507. con-
 clusio. quod in casu dicā infra. char. pen. sed statim oppones
 del. prolipexit. in fi. principij. ff. qui & à quib. man. liber. non
 fuit. cū sim. vt Decius cō. 32. col. 1. Corf. sing. 164. co. 3. cui
 non licet contrauenire etiam in conscientia. Cæpo. in trac.
 de contractib. simulatis. 2. præfump. col. 2. Quia vbi lex fir-
 mat pedes, non est vterius querendum glo. in l. si non fue-
 rit. §. j. gl. pen. ff. pro socio. quam in d. tract. Cæp. allegat. col.
 6. Salomonius in reper. l. Gallus chart. 17. Patal. in rep. l. 2.
 C. de rescin. vend. col. 48. vers. 16. Sed respondet Lanfr. de
 interpretatione istatū. col. v. in 2. conclus. Felin. in c. si quan-
 do. col. 7. de rescript. Ias. in l. filio pater 2. not. de leg. 1. dic vt
 per eos. pro quib. facit quod vult Had. Papa nosler i quod lib.
 quæst. 6. litera h. la. 2. est chart. 56. col. 1. vbi allegando
 Philosophum i. Ethic. dicit quod humanorum actuum rā-
 ta est circūstantiarum varietas, vt generali sermone ma-
 gis tradi non possit que causa ad hoc sufficiat, quæ non
 quàm medico: quæ causa est potens mortē inferre, & quæ
 non. facit quod plura sunt negocia quàm vocabula. l. natu-
 ralis. ff. de pract. verbis. Dec. in rub. ff. de reg. iur. Et propter
 ea quando aduocatus partis contrariæ allegat aliqua im-
 pertinentia valde à remoris. potes dicere, lubere iudices Se-
 necæ causam dicere, non vulgari Ias. in l. centurio. col. 3. ff.
 de vulg. & pupil. vel quando malè fundat argumenta, q. di-
 citur ligare arcnam sine cemento. Cæpol. de ter. vrb. præd.
 c. 40. in princ. vel arenam sine calce vt Senecæ scripta Ca-
 ius princeps irridet. refert Ioan. Bap. Pius in commento Si-
 donij. chart. 1. & etiam contra legentes qui trahūt materias
 remoras & alienas, inuehit lo. Fab. in §. j. in fin. in tit. de act. &
 Alex. in l. si patroni. §. qui fidei commissariam col. 3. ad Treb.
 Bolog. in rep. authen. habita. C. ne fil. pro pat. col. 42. & dicit

73 Polyd. Prouerb. 213. quod cupressum simulant. f. Non d. li-
 mita quando causa contra quam stat communis opin. ef-
 fet valde fauorabilis & priuilegiata, prout in matrimonio
 dicit Hostien. in c. si vir. de cog. spir. Barbat. Felin. & Decius
 in d. c. j. de constit. sequitur Barbat. lib. 3. confil. 4. à loue. col.
 4. Curt. confil. 5. super processu. col. penult. in j. additione.
 vbi dicit idem pro testamento. Scrutinium chart. 87. & Fe-
 lin. & Decius in d. c. j. de constit. colum. fin. vers. quāto li-
 mita. Ias. in l. Gallus. §. quid si is. 2. not. 2. lectu. ff. de libe. &
 posth. vbi Salomon in §. in omnibus. in fi. Galiula in reper.
 l. centurio. ff. de vulg. & pupil. nu. 395. quod procederetiam
 ad exclusionem filiorum. Decius confil. 11. col. fin. Cur. con-
 sil. 68. statutum col. 2. hinc dicimus quod impugnans testa-
 mētum, de se cū numeri testium. peccat mortaliter. Panor.
 in c. cum eses. de testa. col. 2. vbi Barb. in notabilib. Et dicit
 Bart. in authen. sed cū testator. colum. j. C. ad legem Falc.
 quod licet hæres nullum commodum pecuniarium perci-
 piat ex testamento: tamen ex eo quod facit actum pium
 implendo voluntatem defuncti. & consequitur meritum
 apud Deum, dicitur multum lucrari. Et Felin. in d. c. j. de cō-
 stit. dicit idem in opin. fauente potestati clauium. Idem Ias.
 in l. j. col. 2. & 3. ff. solu. matr. vbi dicit idem in testamento &
 dote. & in l. inter pares. ff. de re iud. Felin. in cap. fin. eo. tit. in-
 tellige nisi cōter matrimonium cōtra legem Dei contractū.
 Decius in cap. j. de probat. col. 24. vbi dicit quod contra il-
 lud in dubio pronuntiandum est. vide in aliis locis. supra al-
 leg. in 8. fundamento negatiuo de incontinentia. circa fin.
 2. inconuenientis. Est verum quod ista limitatio videtur de-
 strui per aliquos: nam Decius in d. c. j. limitat illud dictum
 Host. solum procedere quando essent variæ opin. inter do-
 ctōres. Secus autem quando clarè constaret quod commu-
 nis opi. esset contra matrimonium, vel quod opi. singularis
 doctoris esset notoriè falsa: quia non debemus tantum piis
 causis fauere, q. ceteris iniustitiam faciamus. c. ex tenore. de
 foro compet. cum concordantibus, vt per eū ibi. & Care. 2.
 parte Memorial. in verbo nuptiarum causa. qui dicit ita cō-
 suluisse Decium & Ias. præceptores meos. idem tenet Ro-
 chus in d. c. j. ad fi. de constit. post Barb. confil. j. 3. vol. col. 31.
 Decius confil. 133. ad fi. & Corf. sing. 206. incip. vbi dicit.
 est. in verb. opi. And. Alciatus in Paradoxo. l. 3. c. 7. est char.
 26. vel quando pro communi opi. esset vnus text. Pe. de Les-
 naudiere in tract. de Doctōrib. 4. part. q. 39. quia tunc non
 diceretur esse dubium, vt statim dicam, & iste fauor præ-
 ponderat illi de quo dicimus quod in dubio debemus fa-
 uere reo. Decius in c. j. col. 53. de prob. vers. 6. limita. f. De-
 cimo limita vt prædicta procedat quando apparet liquide
 de magis communi opi. puta quia doct. dicunt, & sic ita se
 habet cōmunis opin. Et propterea Ias. solebat dicere quan-
 do doct. attestatur ita esse communem opin. quod est bo-
 num verbum in practica, vt statim dicam, & iste conclusio-
 nis. Secus autem quando non apparet de communi opi.
 vel quia aliqui doc. attestantur vnā esse communem: Alij
 contrariam. Tunc res dicitur esse dubia propter consistū
 opin. Socin. in rub. & in l. si fuerit. ff. de reb. dub. facit Ange.
 confil. 110. sanctissima. col. 4. quod multipliciter à sapienti-
 bus exponitur, eius veritas ignoratur. Paris de Syndicatu in
 d. verb. iudicare. vers. an si iudex qui dedit. col. 1. Alex. lib. 2.
 confil. 222. visa facti. col. 4. ver. denique. & lib. 5. confil. 142.
 viso processu. col. pe. Panor. in c. at si clerici. colum. 8. de iud.
 Lanc. & Rimin. per illum tex. in l. penult. C. de pact. De cō-
 eū de quo est casus legis, non dicitur esse dubiū. l. ancilla.
 vbi glo. & Bart. C. de furt. tex. cum glo. si. in §. & nos. in auth.
 quib. mod. nat. ef. le. Est enim proprium legis esse clarum: vt
 dixi. & Ias. in d. l. pen. col. pe. C. de pact. dicit idem esse quan-
 do libris apertis statim apparet de decif. facit Corf. sin. 343.
 incip. si iudex. Scrutinium chart. 88. Barb. lib. 2. confil. 36. sa-
 pienter. colum. fin. supra in 7. limitat in chart. præced. Clau.
 super Lucam chart. 34. litera d. alleg. Actuum j. & chart. 68.
 ad Roma. 7. Igitur tales casus dubios solebat appellare Ias.
 esse casus pro amico. vt per eum in l. dotis causa. col. j. num.
 3. §. in l. post dotem. nu. 10. §. ff. sol. mat. in l. in suis. col. 2. ff. de
 lib. & posth. in l. qui in aliena. nu. 3. §. ff. de acquir. hære. quo-
 niam tunc sit bonum habere iudicem amicū & fauorabi-
 lem, vt concludunt oēs examinantes hanc materiam, quia
 potest fm eos eligere cui dicat: Tu mihi sola places. Host. in
 proce. summæ col. 2. & adherere opin. quæ: bi magis pla-
 cuerit, & sic fauere amico gl. in c. venerabilem. in verb. fauere.
 de elect. Idem Ias. in l. diem fundō. ff. de offi. asse. col. 6. in
 l. cum prolatis. ad si. de re iud. dicens, q. iudex non potest præ-
 hendi sequendo opi. q. vult, sicut si sunt diuersæ sint Theo-
 logorum

logorum, neutra sapit hæresim, secundum eum. & Ang. in l.
 inter stipulantem. §. j. in fi. ff. de verb. ob. vbi subaudit si faciat
 bona fide: & tunc concor. Anchar. confil. 211. de quo infra.
 Sed licet fatear vtile esse habere iudicem fauorabilem. Soc.
 in ca. 1. de lib. obl. col. 49. debet intelligi non claudicantem.
 Bald. in c. ne innitatis. de constit. nec dicentem tibi sola
 places. Host. in proce. summæ col. 2. nisi ponderatis ratio-
 nibus, vt ibi. Tamen quod sententia diffinitua relinquatur
 arbitrio puro iudicantis esset inconueniens: quia iudex pri-
 mæ instantiæ erit mihi fauorabilis. Iudex secundæ erit fa-
 uorabilis aduersario: vel vnus habebit vnā opinionem. alius
 aliam. Et sic nec partes, nec aduocati vnquam scierūt, an fo-
 uerent bonam vel malam causam: & sic staremus sub incer-
 to. contra tradita per Hipp. in rub. C. de probat. colum. 73.
 Burgos in ca. cum causa. de empr. & vend. col. 2. & 3. Ias. in l.
 ira stipulatus. magna. 1. not. de verb. obl. Ius etenim semper
 debet esse certum. l. ornamentorum. ff. de aur. & arg. leg. &
 constans & perpetua voluntas. l. iustitia. ff. de iust. & iur. Et
 non ars incerta. Bartol. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de
 reb. dub. in 5. oppo. Et sequeretur illud quod opponunt no-
 bis artiftæ, quod professio seu notitia legalis non est scientia,
 quia consistat in opinionibus: vt Lisoperita. char. 5. Sed
 errant, quia non est vera scientia: quia leges sunt nobis scri-
 ptæ tanquam prima principia, quæ in qualibet scientia pro-
 claris & veris ponuntur. Et quoniam per legem scriptam
 impossibile est omnes casus comprehendere, subintrat leg-
 is interpretatio, quæ deducendo argumenta & rationes à
 legibus scriptis, sicut alia scientiæ à suis principijs, generat
 habitum scientificum, aperiendo multas conclusiones, &
 decidendo multa dubia ex virtute aliarum legum. & sic ve-
 rificatur dictum Philosophi, Scire est rē per causas cogno-
 scere. ita inter cætera probat Card. in proemio Decret. co-
 lumnæ quarta. latius eo tacito Gammarus in tractatu de ex-
 tensione. columna prima & secunda, vbi responder ad qua-
 tuor fundamenta que fiebant ad oppositum latissimè. Pon-
 zimbis in tract. de Lamiis. & excellentia iuris. char. 2. vbi
 probat hanc opin. per quinque fundamenta, & respondet ad
 11. fundamenta examinando adducta, & istam opin. tenet
 Imo. in proce. Decret. incip. quoniam. col. fin. Bartol. in
 tract. testimoniorum. chart. 5. §. cap. prudentia est, vt inquit
 Aristo. idem Panor. Imo. & Præpos. in c. non debet. in nota-
 bilib. de consang. & affin. Vdalr. Zafius pulchrè in locis sta-
 tom allegandis. Gilbertus in quaestione post 4. c. in lib. 1. æ-
 conomicorum Philosophi. & dum dicitur quod est ars, res-
 pōndet Albe. in proce. ff. incip. omnem, in h. princ. Imo dicit
 Bart. Imo. & Ponzinibus in locis ante dictis quod est
 sapientia & sic scientia diuina. nam per me reges regnant, &
 legum conditores iusta decernūt. Prouer. 7. Gammarus de
 extensione. col. 9. & quæ supra dixi referendo Fortunium
 in tot locis, quod lex ciuiliis cum diuina cōcordat: & quod
 rarō ius canonicum discordat à theologia, facit Ponzini-
 bus in d. tract. de Lamiis & excellentia iuris. char. 2. & 3. ma-
 ximè col. 4. vers. præterea. Fortun. de fine iuris. col. 4. Ioan.
 Montolonius in promptuario Iuris. chart. 137. in prin. col.
 2. frater Ildorus in tract. de Imperio militantis ecclesiæ lib.
 1. tit. 8. quaestione 1. col. 3. ver. regit quoque frater Syluester
 contra Lutherum chart. 16. & 221. vbi clarè probat leges
 esse de iure diuino, & 222. prout summa Pisanella. la-
 tē & subtiliter Vdalr. Zafius post suam repet. l. 2. ff. de orig.
 iur. in orationibus. præsertim in habita in doctoratu Fran-
 cisci Pauli: quæ incipit, non possum. & in 4. incip. pro ea. &
 in 8. sequentib. & quod sit scientia diuina, tenet Arer. in ca.
 qualiter & quando. el. 2. de accusat. 2. not. quia per ora prin-
 cipum diuinitus promulgata. Barba. in c. 1. col. 9. de iuram.
 calum. vbi latē. & in Ioannina. col. 45. Bal. in confil. schisma-
 tis. colū. 1. dicens quod de celo processerunt, & sine eis lo-
 qui non licet. Felin. in c. in omni. col. 2. de testib. in c. ecclesia.
 colum. 14. de constit. Bofchinus in repe. rub. de constit. col.
 4. Fortun. de fine iuris. col. 63. & etiam quod latē essent per
 Romanos qui erant pagani. nam quando iustitiam colue-
 runt, habuerunt monarchiam glo. in proce. Pragmatica: in
 verb. excoluerunt. est chart. 9. propter quam & propter pie-
 tatem & ceteras eorum virtutes Deus cis pgrmissit tantum
 imperium, ne eorum benemerita sine premio relinquerentur.
 secundum Aug. quem refert Lancel. in l. nemo potest.
 colum. 8. de leg. j. Hadr. 6. Papa nosler in Quodlib. quaestio.
 10. colum. 7. & quod leges sint à Deo, non solum Christiani-
 ni fatentur: sed & Iudei, Gentiles, & Turcæ, quos refert Ioā-
 Bap. Castellionens in præfatione ad Dictionarium Alberici,
 dum assignat rationem cur potius legibus, quàm medicis

incubuerit. referendo Moysen & alios. prout & frater Iaco.
 de Marchepalu. in tracta. de animabus incoletibus Purga-
 torium. chart. penult. Stephan. Niger in commento ad car-
 mina Pythagoræ chart. 1. eos etiam refert Vdalr. Zafius in
 repet. l. 2. ff. de orig. iur. facie seu col. 3. & 68. & in oratione
 de qua supra. Ioan. Montolonius in promptuario Iuris. in
 verb. lex. colum. j. Archiepif. Florentinus in j. parte summæ,
 in tit. de iure ciuili §. 3. Mancinellus in sermonibus, lib. 2. tit.
 3. Gulielmus Mara oratione 4. incip. quamquam. & oratio-
 ne 2. in quibus locis etiam plura subdunt de laudibus iustitia,
 præsertim Ioan. Bap. Castellionensidem ponens in præ-
 fatione ante singularia Ludo. Roman. Ias. in præfatione
 ad primam ff. veteris. Paul. de Cast. in l. j. in prin. ff. de iust. &
 iur. Hip. in præfatione ad tit. ff. de sicar. Rofarium Bultilate
 lib. 2. ser. 8. chart. 1. & 2. & ferm. 24. litera f. Macrobius char.
 1. magister Nico. not. de Clauengis latē in tract. de lapsu & re-
 paratione iustitia. Somnium Viridarij lib. 1. cap. 139. Est e-
 nim initium sapientiæ facere iustitiam. Sapien. 16. frater
 Michael Dominicus in tract. de Guelphis & Gebellinis. char.
 18. vers. quo ad tertiam. Et primò querite regnum Dei &
 iustitiam eius. Luca: 12. Et beati qui sitiunt & esuriunt iusti-
 tiam. Et beati qui persecutionem patientur propter iusti-
 tiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum. Matthæi 5.
 Et cetera pro iustitia vt que ad mortem. Ecclesiast. 4. circa fi.
 Papa Pius contra Malatestam episto. 6. char. 14. Hadr. Papa
 nosler in Quodlibet. q. 1. col. 19. & q. 12. columna penult.
 Et vide Lactan. libr. 5. diuinarum instit. cap. 117. & sequen-
 vbi eam defendit à Carneade logico, qui dicebat iustitiam
 esse stultitiam. Et quia eam adeo Origenes volebat auferre,
 fuit damnatus de hæresi. 2. q. 2. cap. fin. cum glo. fin. Quia
 iustitia est præclarissima omnium virtutum. 5. Ethic. pul-
 chrè Bald. in proce. rex pacificus, ante fin. in c. venerabi-
 lem. colum. 3. de elect. in c. bonæ memoria. per illum text.
 eod. tit. colum. 2. Guil. Rouille in proce. lib. j. & 2. sui tract.
 de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. frater Michael Domi-
 nicus in tract. de Guelphis & Gebellinis. chart. 15. c. quo ad
 seprimum. vnde ortum est pro verbum, Iustitia in se virtu-
 tes continent omnes. Polydorus prouerb. 236. Eras. in Mo-
 ria chart. 15. colum. 2. Platina de optimo ciuile lib. 2. chart. 3.
 hinc infert Guil. Rouille vbi supra. lib. 1. cap. 13. quod pro
 subditis melior est iustitia regnantis, quàm fertilitas tem-
 poris. & dicit Albe. in Iustitia. ff. de iust. & iur. quod iustitia
 est anima ciuitatis. Et sine ea respublica consistere non po-
 test, secundum Aegidium de regim. princip. lib. j. part. 2. c. 2.
 allegantem Philosophum vbi supra. nam vulgò dicitur, vbi
 non sit iustitia, habitandum non est. Calcan confil. 31. col. 1.
 eam tolle de medio, & quis audebit dicere, hic campus, vel
 hæc domus est mea. c. quo iure. 8. dist. Cic. in 2. de Legibus.
 Stephan. Niger. vbi sine iustitia regna sunt latrocinia. gl. in
 pragmatica, de causis. in ver. iustitia. est cha. 109. frater Tho-
 mas Ilyricus de potestate Pontificis, char. 117. & de neces-
 sitate legū Flor. in rub. ff. finium reg. Carolus Burbonius in
 processu fidei maxime par. 2. dixi aliquid in fine mei inuenta-
 75 rij librorum iuris. f. Nō sic de medicina, quia sine ea Roma
 tanto tempore floruit, fm Plin. quem statim referam: & au-
 dio q. dñi Hæuetij in eorum patria paucos vel nullos habēt
 medicos. Et quæ non est scientia, sed ars, fm Natalem de
 Montefauro Veronensem, in tract. de morbo Gallico. in fi.
 in quaestione de subiecto medicinæ. latē & subtiliter magi-
 ster Marcus Ant. de Vero. successor in lectura Magistri Sab-
 de Laquila Papie, in oratione quam habuit in initio lectio-
 num. inci. Euclides. & pater, quia procedit magis per expe-
 rimenta quàm per rationes, vt in rheubarbaro quod ratio-
 nabiliter deberet generare, seu nutrire choleram, & tñ eam
 purgat & expellit: vt docet experiētia. idem in aliis infinitis
 medicinis, maxime in eis quæ operantur à proprietate oc-
 culu. Ac statim vt vtar verbis Dodi in apol. 3. defen. strigas,
 char. 36. veniēt cum sarrabula distinctionis dicentes, q. qui
 nescit distinguere, nescit disputare. 7. Metaph. circa pu. cōt.
 Cic. in 1. Offic. char. 8. vbi alleg. Cic. de Ora. & sic distinguēt
 q. duplex est iustitia, prout & ille impugnans distum Con-
 cep. beatæ Virg. volebat aufugere arg. distinguendo, q. du-
 plex erat beata virgo. Quia replicari potest, q. si Christus &
 alij scribentes voluissent distinguere, hoc facere sciuisent,
 & declarassent, de qua iustitia intelligerēt. Bal. in c. j. de suc.
 feud. col. 2. supra latē dixi in quaestione, an debeamus stare
 doct. in lectura vel confil. Item dicunt q. duplex est medici-
 na Poli. in Panepistemon. col. 2. ver. naturalis. Idem dici po-
 test de omni scientia. Albe. in proce. C. incip. quoniam. col.
 3. Et q. prædicta procedunt in medicina consistente in præ-
 Com. opi. To. 4. HHHHh 2

Etica: secus de medicina consistente in theorica: quia respondetur quod in dō procedunt in medicis, quos ut plurimum habemus lege nam ad ea. ff. de legib. scilicet quæ post entatos labores & longa studia in philosophia & artibus & medicina se ad praxim conuertunt, curantes infirmos, quos non dupliciter, sed simpliciter medicos nuncupamus, quamuis utrunque calleant. solos præterea practicos non vocamus medicos, sed parabolanos vel herbolarios, seu empiricos. licet etiam theorici adducant plerunque experimenta, & longè reipublicæ est vtilior practicus etiã empiricus, quam merus theoreticus nolens practicare. nam ut dicit Zerb. de cautela medic. capitulo primo columna quarta & quinta, medicus non potest esse perfectus, nisi exercitatus, & ad perfectionem medicinæ requiritur duplex actus: vnus acquisitus per doctrinam, alius per frequentiam adtionum in agis. latè Ripa in tractatu de Peste, chart. septuagesimaquarta & sequenti, vbi ponit plures questiones circa medicos, & quomodo puniendi quando infirmus moritur eorum culpa, & quis honor medico adhibebitur, seu quæ vtilitas si practicare noluerit. Clau. in proemio Monarc. Franc. in locis, & quæ dixi supra in quinta ratione de exemplis med. facit, quia artis dignitate vel beneficio non gaudet qui illius exercitium negligit. Barbarias libro primo cons. quarto præclarè. columna tertia Gell. libro decimo tertio, capitulo octauo, eximia res enim denominantur à fine. secundo Physic. in capit. mandatum columna septima de rebus in dō etiã aliquando pro amico voluerit se ingerere, certè à solo theoricis agrotus potest curam expectare. in die iudicij, & empiricus citius sanabit. & dicit Cicer. in Officiis, quem refert Iod. in præfatione ad suum tract. de nobil. ante fin. quod medici quamuis artis præcepta per ceperint, quicquam laude dignum sine vsu & exercitacione consequi non possunt. Et quia de practico sit magis curandum, plura ab eo exiguntur, quam ab alio. Archiepiscopus Floren. in tertia parte summæ libro septimo capit. 2. de elig. medic. §. quinto, vbi §. seq. post Philosophum laudat quod agrotus habeat plures medicos: licet Petrarca epistola 96. scribas, dicat vnum de multis medicis eligendi in non eloquentia, sed scientia & fide conspicuum. pro quo Humbertinus in Sacrelegis char. fin. in ver. polleatur, circa medium. Quinimo fortè melius esset medicos ire per simplicitate & tract. Galeni, de facile acquisibilibus, & non ita frequenter deciperetur ab aromataris ministrantibus drogas & medicamina vetera & sophistica vel misculata. Ange. in lege annonam. ff. de extraord. crimi. Ripa in tractatu de Peste. chart. quadagesima nume 13. & chart. septuagesima sexta numero octuagesimo nono, unde pudor medico & damnus cōtingit infirmo præferim si adsint simplicia valentia: à proprietate quæ non nocent vt aliæ medicinæ, quibus vtuntur pro stomacho: quia calidæ, & nocent hepatis. & hæ medicinæ generaliores sunt vtiliores: quia plerunque medici non possunt bene cognoscere nomen a gritudine, & tempore nostro Mediolanensi tō medici errantur adhibendo medicamina ad hydropsim mulieri quæ erat prægnans, & alibi cuidam principi qui erat splenicus, vt compertum est ex inspectione cadaueris: & tamen credebant hydropticum. & Galenus in semetipso errauit de colica ad iliacam. ideo si vtantur medicaminibus quæ valeant ad vtrunque, securius erit. Noui ego tinctorem nescientem Latinè loqui, plures & varios agrotos curasse, à peritis medicis solis sacerdotibus derelictos, & plusquam viginti quinque annis etiam sese opponentibus medicis medebatur, & ipsi soli plures vrinæ deferebantur quam tribus ex peritis medicis illius vrinis: quamquam more imperiti omnibus eandem purgationem exhiberet indistinctè in omni ægritudine. capitulo finali in fine vigesima secunda distinctione, quam semel irano in magna quantitate componebat, & infinitos sanabat. Quanto ergo periti medici facilius hæc facere possent si vellet, sed cuent ne displicerent aromatario, qui est oculus medicis, & exemplum ponit Hadrianus Papa no. in Quodlib. questione decima litera n. secunda, 1. est chart. centesima quarta columna quarta, & ne reddat artem facilem mulieribus, quæ postea forte scirent mederi. Quinimo solent damnare aquam ardentem seu aquam vite, quæ tamen vt dicit experientia est valde vtilis, & tantum ab Arnaldo de Villanova commendata.

Secundò non obstat, dum se iactant quod ad instar Theologorum appellantur magistri: prout se Christus vocari iubeat, & Theologi vocantur: quia respondetur quod

Christus & se iubeat vocari dominum, præterea in aliquibus regionibus Legistæ vocantur magistri. in Italia autem vbi ingenia viget, inter laicos titulus domini habetur in maiori honore, quam titulus magistris, vt videmus Romæ & alibi. vide Felinus in cap. j. de magistr. in fi. Barba. in capitulo ex literis. colum. 4. de consil. tit.

Tertiò non obstat, dum adducunt illud Ecclesiastic. 38. in princ. quod refert Ioannes Montolo. in promptuario Iuris. in versiculo medicus, videlicet, honora medicum propter necessitatem. Quia respondetur quod saluator cuius potior est autoritas, in primis præmittit querendum regnum Dei & iustitiam eius, vt supra probaui. præterea si ratio quare debet medicus honorari, est necessitas, ergo habens exercitium magis necessarium quam sit medicina, erit præ honorandus medico, prout est molendinarius, licet sit fur. secundum Fulg. in Iulianus. in princ. colum. secunda de act. emp. idem de sartore dicit glo. in sit. de rerum diuis. in §. si tamen alienam. in ver. siue ipse. item quandoque etiam fecerit sine cuius suffragio multi sæpe perirent. Bal. in c. j. colum. prima de iur. iur. Barb. lib. 4. consilio 8. il. Ind. colum. 6. Bald. in l. prima, colum. 3. C. de sum. Trin. pro quo Host. in summa de vsu. §. qualiter. circa fidens quod imperator propter mundi necessitatem non potuit vsuras in totum tollere, essent præ honorandi. quia eorum exercitium sit magis necessarium, quam medicina, quia non est opus sanis medico Luca v. Regimen calitatis. columna secunda, allegando Galenum 3. Tegni: quia omnia sana sanant. Panor. c. ad vltimum. de homici. colum. pen. & malè faciunt sani viuentio medicinaliter. Inno. Ioan. And. & Card. in capitu. tua nos. de homic. refert Ripa in tracta. de peste, chart. lxxx. nume. clxiiij. quinimo agricultura est magis necessaria quam medicina, vt Cicero de Senectute circa med. Rodericus in Speculo humana vite. cxxi. Corn. lib. 1. consilio clv. quanquam. colum. secunda. Ripa in tract. de peste, chart. alij. & seq. vbi enumerat plura privilegia agricolarij. facit Gilbertus in j. Oeconomicorum. ca. ij. & in questionibus ibi post secundum libram. char. 4. & seq. Codrus ferm. 8. incip. Philosophia: vbi etiam de vita pastorum. item Romana militia & agricultura potissimè exercebantur: opificiū enim Romanis prohibebatur. Vdalr. in l. ij. ff. de origin. iur. col. vij. pro quibus Philosophus 3. Politicorum. Optima ciuitas non fert vtilem artificem ciuem. refert Baptista Pius in annota. posterior. c. xxvj. hinc tantum est agricultura privilegiata, secundum Mancinell in sermonib. lib. j. tit. primo, & privilegia cuius enumerat Rip. vbi supra & Io. Montolon. in Promptuario Iuris. chart. xvj. in versic. agricola. & in bona patria si quis habeat tot agros qui mereantur sollicitudinem domini, etiam si sit aduocatus, plus lucrabitur in illa sollicitudine, quam in aduocando. Item & medicus quam medendo: & fraudat terram, lacerat, viola, fac quicquid vis, semper fertilior & iucundior erit, & rem Deo & reipub. gratiosam efficit. item Aristot. in Politic. quæ post Card. in c. quoniam. col. 4. xv. dist. supra retuli. in decima ratione adiutorij, non possunt necessarium medicum. Sed bene in republica dixit necessarios iudices & agricolas. & præterea autoritas Ecclesiasticæ non iubet Legistæ. patet, quia ibi post medicum, idem dicitur de vnguentario, cui tanta veneratio deberetur prout medico, quod est absurdum. Quarto non obstat, dum irrident Legistas de libris cautelarum prout etiã Lance. Politus in tract. de offic. aduoc. char. fin. quia respondetur quod & ipsi tales habent: vt libro de cautelis medicorum per magist. Gabriel. Zerb. Veronensem, qui nihilominus vnā omisit, quam pudet referre. traditur à Iacobo de Forlino in secunda primi. in secunda de vrinis. c. j. super illo tex. Auicenn. scias autem quod vrina quæ to plus cam tibi approximas &c. Item & nonne Theologi superius tradunt cautelas: est enim cautela euitatio deceptionis cum diligenti attentione: scilicet eundem Gabrielem in dicto libro. vel est propriè consideratio rerum futurarum, vt Vincentius Cingault in cōf. de alienatione iurisd. charta vij.

Quintò non obstat, dum etiam nos irrident de quibusdam gl. exponenibus vocabula leuia vel inhonesta, quia respondetur quod licet videantur leuia idiomati nostro Italico, non sic Teutonico vel Anglico, cui propter diuersitatem cum suo vulgari oportuisset recurrere ad aliquod vocabularum. & ad illud de auribus respondet Barb. in ca. ex tenore. 3. not. de for. compet. de inhonestis etiam oportet quandoque loqui, vt expressè se excusat Auicenna xx. fen. 3. canonis dum loquitur de magnitudine virgæ. & ibi facit vni capitulum

capitulum excusatorium. & verba Auicennæ declarat Præposit. in capitulo fraternitatis. columna decimatercia. de frigid. & malefic.

Sextò non obstat, autoritas Ciceronis appellantis Leguleos. credebatur enim, vt Politianus in Lamia. colum. penultima. esse scientiam funginam, vt vna pluuia statim procreatur: quia clarè respondet Vdalric. Zafius post reperit legis se cunde. ff. de orig. iur. in epistol. incipien. Lauren. Valla, quod quandoque malum dicebat etiam Cicer. de amicis suis, & de pluribus aliis, vt congerit Logolius in sua defensione habita Romæ incipien. quod. charta decima octaua. & sequè. dicam in quinta limitatione, quod sit tenenda communis opinio. Et fuit Stoicus Philosophus & Iurista eximius, secū dum Bol. in lege prima §. ius naturale. el secundo. ad fin. ff. de iustitia & iur. & Cicer. quantum extollit leges in suo tractat. de legib. & alibi dicit ipse, quod iuris ciuilibus cognitio semper summo in honore fuit. refert Practicus Papien. in forma interrogatoriorum ante fin. gloss. prima. cuius difficultas ibi de varietate statutorum ita procedit in medico in diuersitate complexionum & aeris & modo viuendi ægrotorum: sed discretus & sapiens omnibus se accommodat.

Septimò non obstat quod adducunt Moderni. in apostill. Barbat. in capitulo ceterum. columna sexta. de iuramento cal. & cap. clerici. de iudic. quod de corruptibilibus non habetur scientia, sicut leges quæ quotidie mutantur. capitulo, non debet. de consang. & affin. vt irridet Codrus ferm. 1. est in opere char. 2. §. Mirabilis liber Prophetæ char. 24. capitu. 30. dixi in questione quod ob adulteriū relicta prima licet aliam vxorem capere: & dicunt Moderni esse concludens argumentū. Sed respondetur quod sequeretur quod Theologia esset scientia attentis prædictis quod est falsum. Secundo cum nihil sit sub cælo stabile & incorruptibile. Boetius de consolatione libr. 1. metro. 5. ò bellifera, &c. & lib. 3. metro. 9. ò qui perpetua. quæ refert Panormitanus in proemio. ad rubr. de iudi. cum omnia comparantur. Claudius in Monarchia Francie lib. 1. c. 3. Bald. in l. si viua matre. C. de bon. maternis, & præfat. Moder. in apostillis Barbatia in capitu. si quando columna 4. de re scriptis. Ergo sequeretur quod nec de cælo, nec de his qui sunt sub cælo posset haberi scientia. facit, quia secundum Philosophum 3. de Anima, nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Sed sensus & quæ sunt in sensu sunt corruptibilia. vt frater Gregorius sermone, funebri vigesimo quarto, educ Domine. & ferm. decimo nono, sicut ergo &c.

Tertiò respondetur quod Legista principaliter considerat de stabilibus, vt de Deo. Boëtius vbi §. item quia iustitia est constans & perpetua voluntas ius suū vnicuique &c. i. iustitia ff. de iustit. & iur. & si Moderni. ibi, & institui. eodem sensu per verbo, constans. vidissent Doctor. & Cardin. in d. capitul. non debet. ij. no. & Imol. in ij. Barto. in tract. testimoniorum. charta quinta. capitul. prudentia est, vt Aristote. Ponzinib. in d. tract. de Lanis & iudic. iuris. columna decima. versicul. non obstat, quod sit variabilis. vbi accommodant aliam solu. & Fortun. quem paulò supra in tot locis allegaui tenere, quod lex naturalis & diuina est eadem & immutabilis, non tantum considerent in illo argumento. & si medici darent medicinas in illa dosi quam dabant antiqui, nescio quæ corpora sufficere possent: ergo nec eorum scientia est stabilis, si scientia est, nisi velles dicere quod omnis scientia mendax, vt nititur Codr. ferm. sexto. lam quindecim. chart. quar. ta. & sequent. † Octauò non obstat, quod medicina sit scientia, vt frater Isidorus in loco prædicto, titul. decimo. quaestione decima. colum. vndecima. Et plura pro ea cōgerit Erasim. post suum Encomium Matrimonij. Marsilius Ficinus in epistol. charta xij. xij. & lxxxij. vbi chart. lxxxij. plura. Et de laudibus philosophiæ. & charta nonagesima quinta. dicit quod gignit sapientiam, licet cum diuitiis & fortuna non coniungatur, vt per eum charta centesima octaua. sed bene copulatur cum legibus. & dicit Gand. in rubric. de aliquibus quaestionibus variis. columna final. quod res defendunt aduocati, corpora medicis, animas defendit Ecclesia. Item medicis sunt doctores, & consequenter in dignitate approbata. Petrus de Lesnaudiere in tractat. de Doctoribus. quarta parte. quaestione trigesima prima. & quinquagesima sexta. Bonus in tractatu de nobilitate tertia parte. numero centesimo quinto. & sequent. E contra plures dicunt malè de Legistis, vt Nicoletus verme. in quaestione de præcedentia Doctoris & Medici, quæ ponit initio Burleus super physica. 78 Quia respondetur, quomodo dicitur quod est ars. † secundò respondetur quod dato quod esset scientia, est eo modo quo

Homerus etiam fabrum lignarium scientem dicit. & refert Politianus in Lamia. columna tertia. & melius dico quod & si sit scientia, non tamen propterea debet præferri legali. vt statim dicam. & qui eam laudant, bene faciunt: sed non propterea legalem contemnant. quoniam hoc vilius est, secundum Hieronym. Codrus ferm. decimotertio. char. quarta. & facit Nicoletus & alij obloquentes de Iuristis. ob quod ad eò detegunt se habere malam linguam quod nemo dicit suis credit. Item plures obloquuntur etiam de medicis, vt Plinius de naturali historia libro vigesimo nono. capitul. primo. Sidonius Apollinaris & Seneca, quos refert Polycraticus. & eos omnes Lucas de Penna in rubric. C. de profess. & medic. libro decimo. Morus in Republic. Vtopia. charta decimanona. & de eis meminit Ripa in tracta. de Peste, chart. septuagesima quinta. numer. septuagesimo quarto. Moder. in tract. de malis siue ignaris medicis, & Petrarca contra malos medicos s. & Gallicus in, Les abus du Monde. post medium, vbi latè. & aliqua contra eos tradit vbi supra Politianus. Rodericus in Speculo humanæ vitæ. capit. xxxij. Rosarium Bultii. libro secundo. sermo. octauo. litera q. colum. secunda. & vigesimo nono. litera m. colum. penultima. nunquam mihi placuit iste modus vituperandi vnā pro laudando aliam. Codrus vbi supra. & ibi charta secunda. plura contra medicos nec iurgandi. Lancel. Politus in tractat. de offic. aduoc. in rubric. de prudentia. charta penultima. quia iuribus & non iniuriis certandum est. I. quisquis. C. de postul. Portius inst. quibus modis tutel. finit. columna tertia. facit l. prima. C. si quis impera. maled. ad quam Hadr. Papa noster in Quodlibetis. quaestione septima. columna penultim. & quaestione vndecima. capitulo secundo. vt clarius. columna secunda. Bauerus. in §. item furiosus. columna nona. intit. qui testament. facere possunt. Isernia in feudis, in rubric. de statutis contra libertatem Ecclesiæ in versicul. satisfactione. vitim. colum. facit Dodus in Apologia contra defensores strigarum, charta trigesima quarta. & Labia stulti immiscet se rixis, & os eius iurgia prouocat. Amedeus de Amicitia. charta quarta. latè Gilbertus post Philosophum libro secundo. Oeconomicorum in quaestionibus, charta tertia. est enim malum signum quando quis vult se maledictis defendere. capitulo primo. §. primo. de schismatico. libro sexto. Specula in titul. de aduocato §. iam nunc videndum. columna secunda. versic. verum si aduocatus videatur. nam facit ad hoc quando videt se succumbere vt prouocando ad iram turbe tur, vt nesciat aduersarius quid dicere. Er dicit Aristot. j. Elenchorum, quod ista est vna cautela Sophistæ. refert frater Lud. de Veritate contrit. char. centesimanona. de ira, quod impedit & obnubilet rationem, in fi. Sed hanc cautelam damnat tanquam diabolicam Rosarium Bultii, libro secundo. sermo. vigesimo nono. litera a. columna final. & per totum illum §. est char. ducentesimo octuagesima sexta. frater Tho. Illyricus de Potestate Papæ. char. centesima quarta. vbi char. centesimadecima octaua, inelchit contra medicos, tamen Archiepiscopus Florentinus in tertia parte summæ. titulus sextus capitulo secundo. §. dicit quod esset licita quando quis esset certus de iure suo, & alter sua scientia & cautionibus vellet offuscare. pro quo Purpuratus in l. edita. C. de edend. numero decimonono & sequent. facit illud Apostoli quod refert August. quem etiam refert Petrarca epistol. quadagesimanona. altissimum. ante fin. dum dicit, non in cōtentione & emulatione: sed induimini dominum Iesum Christum. facit Ioann. Montaigne in tract. de præcedentia sacri regij consiliorij dum detestatur ambitionem. propterea frater Syluester contra Lutherum. charta centesima octaua. versiculo deficit quinto dicit se omittere illius detractiones & maledicta, ne videatur similis illi. pulchre Gelli. libro sexto. capitulo vndecimo. cum in quinatisimis allegando Quint. Metellum Numidicum hoc idem dixisse. & licet facilius quilibet possit ralem cautelam enadere vtendo patientia, tamen per prædictas autoritates poterit eam retorque in caput illa vtentis, scilicet dicendo & probando quod hoc faciat, quia nequeat ius suum tueri. postet etiam respondere vt refert Plutarchus in vita Marij, cum respondisset in simili Pompilio: Si eximius es doctor, cogere inuitum ad tecum ex candescendum. faciunt pulchra responsa Diogenis qui maledicenti sibi non respondebat, quia contendere nolebat in his in quibus qui obtiner, vtilior reputatur. & quia illi non posset respondendo tantam de honestatem afferre, quam ipse sic loquendo sibi ipsi inferebat, & quod oportebat sapientiam ab insipientibus impugnari. Est enim meliorem indicat lingua mala quem carpit. Er Socrates dice-

bat, Si a finis me calce percudit, nunquid eum in iudicio cõ
venirem? Xenocrates verò respondit, Vt tu linguæ tuæ, ita
ego aurium mearum dominus sum. Quis enim non potest
cogi præcisè ad irascendum, prout nec ad transglutendum
cibum. Ioann. Selua in tracta. de iure columna octava. versu-
culo quinto. ita hinc vulgus dicit, quod commune Veneto-
rum compellere nequiuit vnum asinum ad bibendum. cui
enim dubium quod boni medici sunt valdè laudandi? Bald.
in capitul. cum omnes column. final. de constit. & necessa-
rij ad abbreviandum ægritudines & iuuandum naturam: li-
cet non sit in medico semper liberetur vt eger. gloss. in l. illi-
citas. §. si medico. ff. de offic. præsid. in capit. ad aures. de æta.
& qualita. Specu. in titul. de aduocato. §. nunc tractemus. ver-
ficul. quia dubius. licet ipsi multa promittant infirmo & be-
ne. quicquid dicat Ripa in tract. de Peste charta septuagesi-
mana. columna prima. vt intertineant eum spe, & non le-
ue salutis iudicium est spes languentis. Amedeus in dialo-
go de Amicitia. charta quarta. iuxta illud: Viti quere fergit,
Quosque putes nunquam posse iacere cadunt. Præpos. in ca-
pitulo quarto. qui fil. sint legitimi. qua duce morituros viue-
re vidi, dicit Aefopus. hanc promittunt medici, tractant fa-
brilia fabri, vt Hier. quem refert Zerbis de cautelis medico-
rum. charta octava. columna secunda. Barbat. in capitul. cle-
rici. columna secunda. de iudic. in capitul. prudentiam. in fin.
princip. de offic. delegat. in capitul. Raynūtius. columna pen-
ultim. quia sanat solus languores Deus, vt exorditur Me-
fue in libr. Medicinarum particularium. in lib. meo est char.
lxxxvj.

Nonõ non ob. q̄ ipsi sunt philosophi, cuius ratione præ-
cedere debent, cum sit scientia vera quæ inuestigat res per
causas. Sed respondetur quod Philosophi ab vrbe expulsi
sunt, vt Politianus in Lamia per senatusconsultum. Codr.
fermo. primo charta vigesima prima. & sequè. & ferm. quin-
to. charta tertia. ¶ Secundò respondetur quod etiam Iuri-
stæ sunt philosophi. lege prima. ff. de iustitia & iure. Et præ-
supposito quod sit scientia, tamen scientia Legalis est di-
gnior: quia non solum scientia, sed & sapientia, quia de
Deo, ut Luas de Penna. in lege prima. C. de stud. liberalib. lib.
1. 1. columna quinta. & 6. Bar. in tract. testimoniorum, char.
5. c. prudentia est, vt ait Arist. vbi declarat quid sit sapientia
scientia, & quid prudentia. dixi, supra. præterea etiam si rema-
neat in puris terminis scientia, adhuc est dignior. Nam vna-
quæque scientia est dignior altera vel ob nobilitatem subie-
cti, vel certitudinè demonstrationis. Philosophus in proce.
de Anima, quæ referunt Nicoletus & Natalis de Montefau-
ro in locis ante dictis. Bo. in tract. de nobilitate part. 2. num.
26. Bol. in §. ne autem in proce. sform. Quantum ad subie-
ctum de subiecto medici secundum Natalem vbi supra &
Rosariū lib. 2. ferm. 2. 9. litera n, ad si. vbi in antecedētibus de
clarat in omni scientia quod sit eius subiectum, & quomo-
do cognoscatur. Natalis vbi supra & Archilinus in tract. de
Physiognomia. dum agit de eius subiecto & quotuplex sit,
clare Alber. in proce. ff. veter. chart. 1. sicut finis medicinæ
est corporis sanitas: ita finis legis humanæ est mentis homi-
num facere & conseruare sanas. Barb. in c. cum tanto. col. 1.
10. de consue. Ioannina col. 80. Fortun. de vltimo fine iuris.
column. 2. & per totam chart. & ibi col. 19. allegat. 1. Polit. q̄
qui ius Ciuile instituire debet, de anima quoque sciat op-
portet. & in l. 1. §. huius studij. ad si. ff. de iusti. & iur. & allegat.
1. & hic quod proximus finis legum est animi sanitas. & ibi
in §. ius naturale. col. 8. allegat hoc tenere Plato. sed bona
animæ sunt maximè bona. 1. Ethic. 7. Polit. frater Gregor.
Britan. ferm. funebri. 1. 5. spiritus. Anchar. vero in reg. posses-
sor. col. 2. dicit quod ciuili consideratio solum tendit diri-
gere actus nostros in pace & ciuili amicitia. quæ secundum
Philosophum 8. Ethic. videtur ciuitates continere. & sic ad
charitatem quæ potissima est dirigere animas in cælum: ad
quæ sine ea nemo transit. vt supra dixi contra partialitates,
facit Ropelus in Monarchia, charta 8. columna 3. & chart.
14. col. 2. Et sic patet subiectum iuristarum esse dignius subie-
cto philosophi: quod indubitatè procedit respectu iuris
canonici, quod communiter profitentur omnes Legiste.
nam sine eo parū valerēt, vt Rom. quæ inferam. & Ius Cano-
nicum omnes antecellit, secundum Fortun. vbi supra col. 5.
Hosti. in summa. col. 6 & 10. HERNIA in proce. feudorum. q. 1.
col. 3. & seq. q. 6. col. fi. Rosariū Bufti. litera d. col. 3. dicēs,
quod scientia canonica est scientia scientiarum. & excepta
Theologia est alijs scientiis præponenda, quia est à Deo, ip-
sam specialiter inspirante: non sic in philosophia, quæ licet
à Deo eo modo quo dicimus à Deo omnia esse: hoc tamen

est mediante natura. ita frater Alexan. de potestate Ecclesiæ:
tract. 2. c. 3. & c. 4. & dato quod esset à Deo, non tamen per
ora principum, prout lex. & sic per tam dignos ministros. &
idem frater Alex. in d. ca. 4. ante medium. plura adducit pro
spiritualitate cõtra temporalitatem, & c. 8. col. antep. faciūt
quæ supra dixi in 1. ampliacione, & in 5. limitatione ad illud
quod sit tenenda communis opin. allegando Fortunium in
tot locis tenere quod omnis lex debet esse similis legi diui-
næ. ergo cum sit fundata & demonstrata per authoritates
Spiritus sancti, cui dubium quod est certior demonstratio, &
sic dignior per secundam rationem Philosophi, de qua su-
pra, quàm philosophia quæ vadit per rationes & argumen-
ta hominis. quorū quot capita tot sententiæ, vt inquit Co-
micus. c. quia diuersitatè. de elect. glo. in c. super literis de re-
script. mille hominum species, & rerum discolor vsus. Velle
suum cuique est, nec voto viuunt. vno. gloss. in l. Barba. in
verb. fecisset. ff. de offic. prat. vide plura exempla in annota-
tionibus variis, chart. 20. 1. per Iaco. Bono. in prælectione ad
Boetium, incip. constitueram. nam vnus non vult quicquid
decernere, sed solum inquirere, vt Phauotinus, quæ refert
Gell. lib. 20. ca. 1. alius. & lib. 1. c. 5. quod est semper sperare
discere, & nunquam ad scientiã veritatis peruenire, vt infra
dicã. tamen est longè facilius dubitationes mouere, quàm
soluere. Aret. confi. 1. 3. viso. col. 8. in si. primi dubij. cum sim.
vt dixi in determinatione qua sit. An sit vtile nubere. alius
non vult credere, nisi quod expertus est. Auerrois 8. Physic.
col. 4. alius nisi quod videt vel sentit: tamen sensus qui cer-
tiores sunt, vt visus, & auditus. Bal. in proce. Greg. col. 4. sunt
quandoque fallaces, vt Dodus in Apologia contra defenso-
res strigarū, chart. 4. & 26. cõclusionè 7. quomodo ergo ita
certitudinaliter demonstratur. cum sint à ratione naturali, &
sic à principio creato: sicut probationes sacræ scripturæ Ca-
nonum & Legum quæ sunt immediatè à principio increa-
to: id est Spiritu sancto. Cyprianus Venerus in tract. de Au-
thoritate Roma Ecclesiæ. char. 3. & 4. facit frater Lu. Vival-
dus in opere Regali, chart. 10. 1. 2. not. vbi dicit etiam quod
scientia diuinarum scripturarum præponitur Metaphysicæ.
hinc dicimus quod argumentum ab authoritate diuina vel
humana in virtute Dei est fortissimum: si solum ab huma-
na, debilissimum. Syluester contra Lutherum. char. 146. est
lib. 2. ca. 10. vbi char. 2. 14. dicit quod non tenemur reddere
rationem de fide. & charta. 89. & 20. 5. & 23. 2. & 268. contra
Lutherum. pag. 53. adducit illud not. dictum August. con-
tra epistolam fundamenti, Euangelio non crederem, nisi
me authoritas Ecclesiæ catholicæ commoueret. & contra
spermentes authoritates antiquorum, Gell. libr. 5. c. 2. 1. plu-
rima. plus dicit Papa Pius epist. 7. in opere. est char. 66. quod
vana est argumentatio sine diuinæ legis veritate & testimo-
nio. Et discurre libros Theologorum, libros legales, nihil
inuenies nisi vnum & idem esse. vt late probat Vdahr. Zafius
in oratione incip. Fabius ille Quintilianus, & Ponzinibius
de Lamiis column. 3. versiculo 4. quia subiectū legalis scien-
tiæ. ¶ quid enim aliud laborant Legiste nisi vt obseruēt
præcepta Christi? Mar. 10. ante mediū. Et prædicta sunt de
mente Alexand. de Hales. 1. parte summæ. quæst. 8. & Scoti
in prologo. Rosar. Bufti lib. ferm. 29. litera n. columna. 5. Bo.
in d. tracta. de nobilitate. numero. 26. & seq. Præterea ratio
naturalis vni philosopho vnum suadebit, alteri aliud. secun-
dum inclinationes & passiones amicorum, quo effectū est
vt se in varias sectas disgregauerūt: in Stoicas, Academicas,
Peripateticas, & alias penè infinitas. & 180. sectas enumerat
Codrus ferm. 1. char. 34. post Augustinum de ciuitate Dei.
libr. 19. vltra tot nunc sectas hæreticorum, quas Codrus ibi
enumerauit chart. 2. 5. facit Eusebius de Euangelica præpa-
ratione, lib. 14. capitulo. 1. & sic nunquam sit, finis disputan-
di cum suis distinctiõibus. Syluester contra Lutherū, char.
207. columna 2. imò sepè consulere dediscunt dū disputare
dicunt. Marfi. Ficinus in epistola charta 100. vbi chart. vige-
sima quinta, plura ponit de lege & de iustitia, & charta 26.
quæ sint legitime iurificonsulti partes. & charta decimater-
tia quod præstantior est legita quàm philosopha. & Grego-
rius Nazianzenus in tractatu de moderandis disputationi-
bus. maximè columna, seu facie vigesimatertia. propter-
ea contra Philosophos plura Lutherus præsertim contra
Aristotolem, charta 218. Fortun. de fine iuris columna 8.
in fine gloss. expressa per illum textum in l. mulier bona. ff.
de iure dot. licet pro eo Auerrois quem refert Barbarias in
capitulo, cum olim. columna duodecima, de litis contest. &
in rubrica C. qui admitt. columna sexta, vbi etiam laudat
Iurificõsultos. & columna octava. Codrus latè ferm. 5. char-
ta 3.

3. & ferm. 6. charta secunda, & charta septima, & contra
Auerroim in apostolis. Barbarias in capitulo super literis.
columna tertia, de rescriptis. Moderni in quodã libro, inci-
piente, quemadmodum. vbi plures authoritates Sancto-
rum contra Philosophos aggregauit. facit Marfil. Ficinus
in epistolis charta decimatertia, Seneca epistola, octuagesi-
mana, incipiente, de liberalibus, & tribus sequent. Gell. li-
bro decimo octauo, capitulo octauo. Domitio. Specul. in ti-
tulo de aduocat. §. nunc de exordiis. columna septima. versu-
cul. vel sic si naturales. Luc. de Penna in l. prima. colum. quar-
ta & quinta. C. de stud. liber. libr. xi. Beroaldus Bononiensis
in sua declamacione, An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacionibus Quinti-
lijani, charta decima quinta. capitulo ducentesimo quadra-
gesimo octauo. de ea etiam meminit Codrus ferm. ij. charta
tertia. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines
variare, vt Vivaldus in Opere regali. charta centesima prima.
secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè, vt
subtiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis me-
dicorum. in capitul. de cautela, & interrogando. columna se-
cunda, est charta octaua. vnde nec mirum si ob varietatem
opinio. & disputationes ac argumenta euenit lectori illud
in quinto fastidium. An orator sit philosopho & medico
anteponendus: de qua habetur in declamacion

gista nesciunt formam arguendi, quia logica ignorant, & tamen Stoici dicunt, neminem ignarum dialectices futurum sapientem. Summa Tabiena in versiculo Logica in commento Cicero de Officiis libro primo, est charta decimaquinta. Sed vitra Ponzinibium in dicto tractatu de Lamiis, columna octava, versiculo non obit, quod legitur, responderi potest quod logica non ducit ad vitam, capitulo viuo. & capitulo omnia. & capitulo legimus, & sequente trigesima septima distinctione. Lucas de Penna in lege prima. C. de stud. liberal. libro 1. & in lege prima. Codice de profess. qui in vrbe Constantinopolit. libro duodecimo. Speculum in titulo de aduocato. §. nunc de exordiis. columna sexta, versiculo subtilitas enim immoderata, & versiculo sequenti. & Signorolus consilio final. columna secunda, deridet illum qui volebat se ostendere dialecticum. & dicit Baldus in lege prima. Codice de sentent. que pro eo quod interest. columna secunda, quod non est insitendum in dialectice, pro quo Affictus de iure protomifeos. columna secunda post Domin. Augustinum. pulchre Albericus in proemio ad suam lecturam. ff. veteris. columna prima. Et Salomon. in lege, in exercendis. columna prima. Codice de fide instrumento. ponit stultitiam illius scholaris qui volebat probare patri quod tria oua essent quinque, quia duo & tria sunt quinque. Bartol. Sen. & Texera in lege si is qui ducenta. in principio de rebus dubiis. Iason in lege manumissiones, in fin. ff. de iustitia & iure, & Codrus dialecticam etiam deridet, sermo. primo, charta vigesima, & Seneca in proemio, declamationum. & epistola quadragesima quinta, libro quarto, impugnat schismata. facit Apuleius de philosophia, charta tertia. Et dicitur in proemio Augustini Dathi, de laudibus eloquentie. circa fin. charta secunda, argutie sunt sophistarum captiuncule, dialecticorum laquei, calculatorum & mathematicorum inuolucra, recessus latebrarum nominalium. sic enim iuuenes philosophi nuncupantur, qui ad terminos & orationes referre omnia voluerunt minutae interrogatiuncule quasi puncta atque contorta quadam: quibus effici commodius singula sunt opinati: & ibi esset de philosophis realibus. facit Baldus in lege Acemilius. columna decima, digestis de minoribus, quod in realitate rationis, non in ambagibus debet fundari intellectus practicus & substantialis. facit, Morus in republica Vtopia. charta quinquagesima octava, & dicitur Ecclesiast. trigesimo septimo, quod qui philosophice loquitur, odibilis est. late Rosarium Bussi. secunda parte. sermone vigesimo nono, litera m. columna secunda, facit Linquo coaxantis, era coruis, vanaque vanis: Ad logicam pergo que mortis non timet ergo. facit Petrarca in triumpho Fama. capitulo quarto, dicens, quod non per saper, ma per contender chiari. vbi postea subiicit de Cornede. & ibi in commento respondetur ad illud quod logica sit ars artium & scientia scientiarum. facit Laet. diuinarum institutionum, libro tertio, capitulo decimotertio. facit Zacharias in sermone conciliabuli Pisani. columna secunda dicens, quod sic facere est semper sperare discere, & nunquam ad scientiam veritatis deuenire. pulchre frater Thomas Illyricus in tractatu de potestate pont. charta centesima quadragesima quarta, & sequente. Laurentius Valla in sua dialectica. in proemio libro secundo & tertio. Et propterea Ioannes Iacobus de Canibus, in tracta. de modo studendi. columna sexta dicit, quod non est necessaria Legista. Secundo responderi potest, quod vbi est opus dialectica, ipsi Iurista ea videntur. Albericus in proem. ff. Noui. columna tertia, vt patet ex dictis Iuriconsulti: an eam caleret, in lege si is qui ducenta. maximè in §. sed vtrum. ff. de rebus dubiis. Et si sciuit arguere enthymematicè in lege prima, vbi Iason quarto not. ff. si certu petatur, & quam lo-gici fatentur esse pulchriorem formam arguendi & breuiorem: quia consistat solum ex antecedenti & conclusione. Item videant si glossa sciuit tylogizare. in lege prima, §. primo, ff. si quis ius dicenti non obtemperauit. & alibi sepe. & syllogismum soluere. glossa prima. in lege tertia. §. incertam. ff. de acquiritenda possessione, & si ipsi sciunt discurre per decem predicamenta vbi opus est, de quibus meminit Codrus sermone tertio. charta prima, vt patet per Azonem in summa. C. charta j. & Baldus in l. data opera. se- prima columna. C. qui accusat. in lege de quibus. columna final. ff. de legibus. in capitulo cum causam. clementina prima. de testibus. columna quinta, & Brunus in tracta. de forma. charta vigesima prima, columna quarta. Ioannes Montolonius in promptuario Iuris. in ver. fingere. & alij quos

refert Ias. in repetitione legis si is qui pro emptore. de vsti. cap. & qui sint. Baldus in capitulo canonum statuta. col. final. de constituto. Et si doctores in practica quando faciunt libellos, sciunt facere syllogismum in forma, vt Iason in lege prima, columna tertia. ff. de edend. Lanfrancus de Oratio in repetitione capitulo quoniam contra in ver. peritiones de probatio. Oldradus consilio centesimo octauo, Titius ad fin. Et tot modos arguendi glomerant Octauo, in tractatu de argumētis. & Baldus in lege conuentulam. Codice de episcopis & clericis. Albericus in dictionario in versiculo argumentum. quos non possunt nisi scirent arguere. Est verum quod vbi non expedit, legista non curat de tali forma. quia frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. Purpuratus in lege edita. nota. ducentesimo sexagesimo primo. Salomonius in repetitione legis Gallus, charta vigesima quinta. in fin. nec curamus de forma, dum modo habeamus effectum. capitulo tertio. de verborum significatione. in lege si mater. Codice de institutionibus. & substitutionibus. nam cum obiectum intellectus sit veritas, quanto citius eam habemus melius est. Salomon. in repetitione legis Gallus. §. & quid sit tantum. char. j. Et quado Logici seu philosophi disputant cum Legista, solent & bene Legiste negare eorum principia, quia plura sunt falsa, vt statim diceba: ideo licet neganti non incumbat probatio. l. 2. ff. de prob. tamen si recte considerabimus, inuenimus semper aliquam instatiam per quam tollitur eorum consequentia. gl. & doct. in l. creditor. ff. de noui. ope. non. Codrus pulchre sic facit, vt per eum serm. 6. chart. 4. presertim si achareamus sacre scripture, quam negare non audent: & antequam probauerint talia principia, & assignauerint & probauerint rationem specialitatis ad instatiam datam per Iuristam, erit hora dimittendi disputationem. hinc dicunt contra negantes principia non est disputandum. Philosophus, quem refert comment. Cicero. de Offic. lib. 3. est chart. 107. Sed replicat Codrus vbi supra. hoc est quod cupio ne mecum disputes. & sic principia tua probare non poteris. Et quia ipsi incedunt per terminos ignotos, petas vt declarer terminos: vel tu pariter procede per terminos eius ignotos: vt per l. g. s. loquentes de seruitutibus vrbanis, vel de prescriptionibus, honoru possessionibus, & alijs penè infinitis. 85. Duodecimo non ob. dum dicitur quod sint Metaphysici: et proferendi, quia Metaphysica est dignior scientia, quam extollit frater Iudorus vbi supra. frater Lud. Viualdis in Opere regali. tract. de cogit. electoru à reprobis. 2. no. Aegid. de reg. prin. lib. 2. par. 2. c. 8. vbi de omnibus scientiis, licet de legibus notitiam non haberet, vt probat Bolo. in Theodosiana in vers. philosophorum & poetaru. tractat enim Metaphysicis de ente tanquam primo motore, fm fratrem Iudorum vbi supra. facit Eusebius de euangelica preparatione. lib. 1. c. 6. qui dicit, quod eius subiectum est ens tanquam ens. & Io. Picus Mirandula fecit vnum tractatum de ente & vno: quia respondetur fatendo quod Metaphysica est laudanda, sed etiam ipsa non caret errore, quia vult quod ex nihilo nihil fit. Rosarium Bussi 2. par. serm. 22. litera m. col. 3. quod est falsum, quia Deus de nihilo creauit coelum & terram. Gen. j. preterea adhuc metaphysica non est dignior. nam Metaphysicus non considerat illud ens explicitè & clarè, vt Had. Papa noster in Quodlibetis. q. 3. col. 3. sed solum vnum Deum primum motorem, quem Auerois vult agere necessario. Legista aut in tit. de summa Trini. & si l. catho. considerat explicitè & clarè. Et precepit metaphysico credere Deum trinum & vnum. vt Ponzinib. in tract. de lamiis col. 3. & seq. Purpuratus in rubr. & in l. j. C. de sum. Trinit. col. j. qui omnia regit pro libito: & qui dixit, & facta sunt, & cui data est ois potestas in celo & in terra Matth. xi. vlt. Barb. in c. nouit. col. 28. de iudic. Syluester contra Lutherum libro 1. cap. 2. chart. 1. Merito Iurista ergo sacerdotes appellatur. l. 1. in princip. & in §. publicum. ff. de iustit. & iur. facit Valerius de institutis antiquis. cap. 1. numer. 3. j. incip. ius civile per multa, & c. Si ergo magis clarè & certitudinarie quam metaphysicus: ergo scientia legita verior & dignior secundum Philosophum, quem supra retuli, & Bart. in tractatu testimonioru. chart. 5. prudentia est, vt ait Aristot. Et propterea cum philosophus cognouisset se in metaphysica nesciuisse in claro procedere, dixit librum illum editum & non editum, refert Ioan. Picus Mirandula in oratione in coetu Romanorum chart. 9. & Gellius lib. 2. o. c. 4. incip. commentationum. ad fin. Scire enim in nube non est scire. Bald. in l. Acemilius. col. 2. de minor. Imò nec in moralibus clarè processit Philosophus, sed in confuso, secundum Panor. in proem. Gregoriano.

tiano. & hæc etiam videntur esse de mente Alexand. de Hales. Scoti, & Rosarii in locis antedictis. Item in hoc iurista contra metaphysicum procedit imperiose, & inobedientem punit. Barb. in Ioannina, chart. antepenul. est columna 182. Vdal. in dict. oratione, non possunt. Et propterea dicit ibi Barb. column. 149. quod à studio artium ad leges conuolauit: nam qui imperant, digniores sunt. Esaias quem refert Barba. in cap. mandatum. col. 3. de refcrip. Syluester contra Lutherum, chart. 4. allegando ad Roma. 13. facit Bald. libro 4. consilio 429. dicta particula. Et licet Papa & Imperator appellent quadam præcepta philosophia moralis & naturalis religiosa, tamen non dant philosophis potestatem authoritandi seu iudicandi, qui est maximus honor quo Christus Apostolos recompenlat. Matth. 19. & Cyprianus Venetus in tract. de autoritate Ecclesie. char. 6. Et tamen iuristis eam tribuunt, qui tēpora naturæ & gratiæ, exteriorē & interiorē hominem complectuntur, diuinæ Theologiæ adherentes animæ & corpori spiritualibus, qui & temporalibus vinculum imponunt: ius diuinū etiam in præceptis Decalogi moderantur, ac diuina autoritate coarctant. prophana sacra, e contra vbi expedit, totam ecclesiam militantem cum tota republica gubernant, errores philosophorum & metaphysicorum extirpant. Imò tanta doctoribus reuerentia exhibetur, vt iuriconsultus audeat constitutioni principis derogare. Luc. de Penna in l. medicos. col. 1. C. de profes. & med. libro 10. col. 1. & vide Alber. in proem. ff. Noui, sicut scientia legalis omnes scientias. & vide Bald. in consilio schismatis. col. 1. & penul. ac fin. Item de sacramentis, consilio, de Pontifice. & Theologus super istis debet cum consilia conferre: quia non valeret sine. dixi in limitatione de peritis in arte quod communis opin. sit tenenda. Item legita conseruat pacem sine qua Deus non colitur. clem. dudum. de sepul. dixi supra contra partialitates. Præterea medici non vacent vel admodum parum metaphysicæ, ergo sine exercitio perdit nomen. Fel. in rubric. de fid. instr. columna 7. Bonif. in tract. de nobilitate. 3. part. numero 88. & si re priueris nec nomen habere mereris. Iason in l. id quod apud hostes. ff. deleg. j. col. fin. iudicator enim quis esse de illa arte cui magis adheret. Alexand. li. 4. consilio 108. viso themare. facit Philosophus in 3. de Anima. tex. comment. 39. pulchre Petrar. epist. 64. incip. sic est. dicens inter cætera quod perseverantia requiritur. Et sic patet iuristam præferend. medico. vt casus in capi. clerici de iudic. vbi late Barbat. Decius & posteriores. Idem Barb. in capit. ceterum. columna 6. de iur. calum. Gilbertus post capit. 3. secundi Oeconomicorum in quaestione. char. 2. Taurinenfes post alios in l. cum quid. ff. de cer. pet. Ioan. Montaigne in tract. de regio. consistorio. char. 2. 1. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doct. parte 3. quaest. prima gloss. Pragmatica in titulo de collationibus. §. videlicet in versiculo medicina. est chart. 74. Luc. de Penna in rubrica de profes. & med. libro 10. aliquid Panormit. in capit. nouit. de iudic. columna 3. vbi Moder. addunt. & adeo res clara est vt Iuristiones dare sciat hoc iudicium, vt dixi supra respondendo ad 6. de fatuitate, loquendo de testamento fatui. mihi placet conclusio quam in hac q. ponit Archid. Flor. 3. parte summe. tit. 5. c. 2. §. 4. Io. Montaigne in d. tract. char. fin. in fin. Rosarium Bussi. 2. parte serm. 29. litera c. in fin. & Lisoperita col. fin. scilicet vt seruetur dictum Apostoli, per eos relatum, charitate frater na inuicem diligentes, honore inuicem prauentientes, & c. quia honor est honorantis secundum Philosophum, quæ refert Aegid. de regim. princip. lib. 6. capit. 8. frater Gregor. Britannicus serm. funeb. 3. 1. melior. col. 4. facit illud Lucæ vigesimo secundo, quaestione tertia, capitulo nullus. Qui maior est in vobis fiat sicut minor: & qui præcessor, sicut ministrator. & illud Cicero. qd refert Guilichius Mara Oratioe septima incipiente, reuerende. & c. & alia plura Io doc. in tracta. de vera nobilitate capitulo duodecimo, char. secunda & tertia. Instructio clericorum, & charta tertia decima dicens, quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. nam qui se exultat, humiliabitur, & contra, Mathæus vigesimo primo & vigesimo tertio, & si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus. Marci, nono. sed si humiliatus fuerit, erit in gloria. Luc. de Penna in lege humilioribus. C. de ponder. & aurillatione libro decimo, vbi plura, quia præcedentia quæstio est vana. Cardina. Pap. in epistolis charta centesima nonagesima octava, epistola incipien. subscriperam & ducentum posttridie. ducetima quinta dubitare. & quis non potest nisi commendari de hono-

rando socium. nam aut socius est dignior, & sanctum est honorare maiores: aut est equalis, vel inferior, & humilitas semper solet commendari. Et inquit Ptolemæus, quod inter sapientes qui humilior est sapientior existit. Quia post longam digressionem ad arbitrium iudicis redeundum. Dicit propterea Baldus in capitulo, quia nonnulli. de refcript. in fin. secunda col. in lege prima, columna duodecima. Codice qui accu. & libro tertio, consilio centesimo trigesimo quarto. incipien. proponitur. columna secunda, referendo Philosophum, quod oportet leges esse bene positas, & omnia determinare, & quam paucissima relinquere arbitrio iudicantis. facit Salomon. in lege, in exercendis. tertia quaestione. Codice de fide instrumento. vbi dicit quod doctrina quanto melius fieri potest, debet tradi, ne iudicum affectio vel non bona consideratio alteri partium sit nocua. & pro philosopho late Aegidius Roman. in tractat. de regim. princ. libro tertio. parte secunda. capitulo vigesimo, & Philosophorum refert etiam Florian. in rubric. ff. fin. reg. in fi. prime columnæ. Hadrian. Papa noster quod libet. quarto columna decima. Latus & plene illud dictum examinat in sexta quaestione principali videlicet in illius prima quaestio. siue argumen. est charta quinquagesima octava, col. 85. finali. Et ita pro veritate est consideratis considerandis. nam licet vbi casus non est iure decisis, lex illum relinquat in arbitrio iudicis. lege prima. in fin. ff. de iure delib. capitulo de causis. de offic. delegat. capitulo finali. de tranfact. plures enumerat Decius in capitulo sedes. in glossa tertia. de refcript. Rochus de consuet. charta vndecima, columna secunda. Iustus Barbatias libro quarto, consilio sexagesimo quinto. illud. columna penultima, & si latissime Hippolyt. in lege quaestione modum. columna prima, & sequent. & in lege de minore. col. octava. de quaestione. in l. in lege. col. secunda. ff. de fide. Intelligo quemdam doctorem Taurinensem alios plurimos aggregauisse. Lex tamē illum non relinquit in libera voluntate iudicantis: vt exinde possit iudex esse nimis fauorabilis vni parti. Bald. in lege finali. C. de poena iudicis, qui mal. i. lic. pen. not. sed quod debeat regulare arbitrium suum prout quilibet bonus vir secundum negotij qualitatem & personarum, & temporis, & alias circumstantias. Bonus enim iudex nihil ex arbitrio suo facit. capitulo iudicet. tertia, quaestio. septima. Lucas de Penna lege medicos. tertia columna. C. de profes. & med. libro decim. & arbitrium semper significat bonum & æquum. Bald. in capitulo nisi cum pridem. columna finali. de renan. & dicit Baldus quem refert Cepol. in lege si fugitiui. C. de ser. fugit. columna sexta, quod iudex debet arbitrari secundum mentem legis, sine iuris & arbitrii sui intellectu seu rationis facit capitulū, iudicantem. trigesima quaestio. quinta. Curtius Senior in repetitio. legis admonendi. col. antepenultima. ff. de iure iuran. Bartolus in lege si qua poena. in fin. ff. de verborum significatione. Decius in capitulo ex literis. tertio no. de probatio. Pich. in repetitio. legis in quart. columna quinquagesima sexta, & sequenti, ad legem Falcidiam, & dicam in fradum ponam quod probationes sunt in arbitrio iudicis. dicitur enim bonus vir, conscientia quæ intrate loquitur. & propterea qui non habet conscientiam, non potest dici bonus vir: prout nec ille frater qui habet diabolium sub capa. Iason in dicto §. sed iste. columna vigesima sexta, numero centesimo decimo, vbi postula in situ. de actio. Et si non regulet arbitrium, vt bonus vir potest appellari. Alexand. in lege, & si seuerior. columna final. C. de infami. & libro tertio, consilio centesimo septimo, incipien. viso themate. columna secunda. Narra in clementina sepe. columna trigesima secunda. Curtius in d. lege admonendi. col. antepenultima. Quoniam esset difficile legem de talibus condere, propter diuersitatem personarum, rerum, & qualitatum: prout etiam dicunt Physici, quod plura relinquuntur in iudicio æstimatione medici. Nam si iudex non habet statum, consuetudinem, nec legem, nec dicta doctorum determinantia casum coram eo vertentem, debet recurrere ad similia statui vel legis. lege non possunt. vbi Claudius. ff. de legibus & senat. Fel. in & Decius late in capitulo translat. de constituto. Iason in lege inter stipulantem. §. sacram. sermo nota. ff. de verborum obligationibus. Socin. fallen. vigesima nona. Curtius consilio vndecimo, statuto. col. final. Gammarus in tracta. de extensione. charta septima, col. 2. vbi dicunt quod sufficit quod sint similia in eo de quo arguitur: licet in omnibus non sit omnimoda similitudo. Etenim simile legis vel statuti habetur pro expresso. Ias. in l. final. col. pen. vers. secundò

cū dō aduertere. ff. de in us vocand. Et ex officio iudex debet
 tale simile sequi, etiā si pars non petat. Bald. in l. j. circa me-
 dium. C. vt q. x. def. aduoc. iud. suppl. Stante igitur tali du-
 bio, iudex in primis aduertat ad vires ingenij sui, quia magi-
 stratus virum ostendit. 5. Ethicorum. tex. comment. 9 & 3.
 Erasmus prima parte proverbiorum 984. Lisoperita chart.
 24. colum. 2. est in princip. 9. distinct. Aegidius de regim.
 princip. lib. 3. parte j. cap. 13. Et fuit originale dictum Pita-
 ci, vt refert Mar. garita poteram in dictis Laertij, vt si ido-
 neus ad dubij decisionem, saltem secundum humanam fra-
 gilitatem. Ibi quid venditor. ff. de a. d. l. edict. Felin. in capit.
 per tuas. el. j. de simon. nam in puncto subtili grossolanus
 recusari potest Iason in l. aperuisti. C. de iudiciis. Et si du-
 bitet, conferat cum peritioribus. Dixi supra in v. limitatio-
 ne de peritis allegando Panorm. in cap. j. vltimo not. de cō-
 90 sanguinitate & affinitate. † Debet enim iudex habere salē
 sciētiæ & conscientia, aliā mens eius est diabolica & in-
 spida. Barbat. in capit. quoniam. §. in aliis. vt lit. non conte-
 fia. facit j. ad Corinth. 8. quia melius erat eis non cogno-
 scere viam iustitiæ quam post agnitionem retrorsum con-
 uerti. Petrus 2. canonica. capit. 2. quem sequitur Dodus in
 Apologia contra fratrem Samuelem. charta 25. facit Vdal-
 ricus Zafius oratione 12. incipien. apud literatos. vbi pul-
 chrē & fuccinētē quomodo debet se continere iudex in
 iudicando. Gulielmus Rouille in tract. de descriptione iu-
 stitiæ. lib. 3. capit. 3. Bald. pulchrē in l. 2. C. de sentent. ex peti-
 re. Felin. in capit. per tuas. el. 2. colum. j. de simon. bonus
 text. in capit. cum non solum de reg. libro 6. Ioan. Pyrrhus
 91 in l. imperitia. ff. de regul. iur. † vbi enumerat etiam sex re-
 quisita in iudice, scilicet peritiā, bonitatem, diligentiam,
 eloquentiam, constantiam, prudentiam, & sex pœnas quas
 incurrit iudex corruptus. facit Aegidius de regim. prin. lib.
 3. parte 2. capit. 2. 1. & tribus seq. habeatque semper iusti-
 tiam naturalem ante oculos. Bald. in disputatione incip. ac-
 culatus de vi turbatiua. colum. pen. plura. Cuius Senior in
 repetit. l. adit. orendi. ff. de iur. iurand. colum. final. & quæ
 de Gallo tradit Cicero, quem refert Solomon. in repetitio-
 92 ne. l. Gallus. ff. de liberis & posthumis. charta 7. † Et veritas
 & aequitas iunt duolapides angulares, quos debet seruare
 iudex. Bald. in capit. quoniam contra. de probat. per illum
 text. Et debet iudex esse velut pater. gloss. in authen. de de-
 fens. ciuit. in princip. in vers. iudex. & se conformare iudi-
 cio diuino. e. pit. Deus omnipotens. 2. quæst. j. Barbat. in ca.
 in presentia de probato. colum. 5. 1. Et habeat semper in
 mente illud quod dicit text. in l. properandum. §. in autem
 reus. in fin. C. de iudiciis. quid aliud nisi pro omnibus Deum
 in omnibus causis iudicem esse credendum est, & quod si
 non facit quod debet, hic & in futuro seculo recipiet in ter-
 ribili iudicio magno Dei, & habebit partem eū iuda, & le-
 pra Giezi, & tremore Cain. in authen. iurand. quod pre-
 staturab his. in fin. De quo Ioan. Montolonius in Promptua-
 rio Iuris in vers. Giezi, & insuper curret auaritiā quæ
 potissimē adfessit iudicibus. Aristot. chart. 18. probk m. 4.
 hinc pictores dum pingunt quinque, videlicet Papam, iu-
 dicem. militem. agr. colam & tœminam, & subser. bunt Pa-
 pap. quod orat pro illis quatuor: militi quod defendit illos
 quatuor, agricolæ quod alit illos quatuor, mulieri quod de-
 cipit illos quatuor, iudici autē quod furatur illis quatuor.
 93 † Test. enm. auaritia emmum malenm mater. §. cogitatio.
 in authen. vt iud. vt ne quoquo s. ff. de Hippol. not. 190.
 incipien. iudices. l. f. n. i. col. 2. ff. de condit. ob. iurp. caus.
 Barbat. in capit. ex parte. colum. 3. de rescript. vbi postilla. &
 Paul. de Cast. in l. si quis. §. legis. C. de inoffi. testamen. Car-
 pol. in tracta. de imperatore milit. deligendo. charta 13. ver-
 94 sic. † item p. r. sumi potest in delictis ex auaritia. Ange. in
 l. nolimus. C. cum mad. od. t. stan. en. ordin. Merusa inter
 consilia Barbat. libro 1. consil. penult. incipien. multos. col-
 lum. final. dicit quod Hesiodus appellat tales iudices doro-
 phagos, id est munera comedentes, quorum auarum an-
 mū & iniqua iudicia Deo vlciscenda reliquit. facit Nauis
 Stultifera chart. 13. de auaritia. Amedeus in dialogo de A-
 micitia, chart. 30. vbi docet qualis debet esse magistratus.
 & char. 33. de nummi potestate. Lucas de Penna in l. ad splē-
 didioris. C. de diuer. off. lib. 10. vbi dicit quod aurum rumpit
 fores adamantinas, & plura Paris de Puteo in tract. de Syn-
 dicatu in vers. barataria. & in vers. corruptio. barata-
 riam enim committit iudex corruptus, & quid sit, declarat
 Iac. Niger in l. diem functo. columna 39. ff. de offic. ass. vbi
 subiungit etiam alias causas propter quas potest quis pri-
 uari officio. facit text. in cap. j. quæst. j. vbi Card. col. 9. dicit

quod vendentes officia iustitiæ etiam de licentia principis,
 grauius peccant, licet ibi in cap. quos confiteri. col. 2. di-
 cat fecus in episcopo vendente banchum notariæ. bene fa-
 cit Laudensis in tracta. de officialibus dominorum. quæst.
 58. † dicens, ibi probari quod quidat pecuniam pro habē-
 do officium, presumitur habere animum male faciendi. l. 2.
 C. de murilegulis. latē Gulielmus Rouille in tract. de descri-
 96 ptione iustitiæ. lib. 3. cap. 3. col. fin. † Amplia hæc maximē
 procedere in ecclesiasticis iudicibus, quia dicuntur comit-
 tere simoniam. Ioan. de Selua in tract. de beneficio. charta
 34. in fin. col. 3. Biblia Aurea. cap. 2. de acceptione munerū,
 97 cap. 17. † Amplia secundo etiam in iudice ordinario laico
 capiente sportulas, quia debet esse contentus stipendio prin-
 cipis. Hadrianus Papa noster in Quodlibet. q. 9. est charta
 93. litera g. vbi in 10. q. in primo per totū. Ias. in §. tripli. in-
 fit. de act. Corset. singul. 298. sub versiculo sportula. Et sic
 male dicit Barto. si est sualectura in authen. de iudicib. §. ne
 autem. Amplia tertio etiam si iste ordinarius iudicaret in
 causa sibi a principe delegata. in qua tamen sine delegatio-
 ne omnino habuisset iudicare, quia sportulas capere nō po-
 test. Felin. in ea. de hoc. 2. col. de simon. Et de hoc habemus
 decretum expressum in ciuitate Astensi. Amplia quarto e-
 tiam si quis sponte daret tales sportulas Felin. in rub. & in c.
 j. ad fin. de simon. in capit. tua nos. de homicid. Bustus in De-
 fenforio montis chart. 4. columna 3. Iason in l. j. columna
 2. ff. de condit. ob. caus. in l. penultima. columna quinta. C.
 de pact. Hippol. in l. vnus. §. seruus nec si. ff. de quæstio. Cor-
 setus dicit. singul. 298. latē Maria. in tractatu de visitatione
 libro vndecimo. quæstione 6. est charta 10. columna 4. li-
 cet non dicatur sponte, quando præcedit taxatio vel peti-
 tio. secundum Felinum in cap. dilecti. columna j. de simon.
 fecus tamen in aduocato & medico, qui potest capere a sa-
 gacibus sponte dantibus pinguius salarium, & iustē relin-
 quere hæredibus suis. Pantaleo in repetitio. l. 2. C. de rescin.
 vendit. colum. 4. qui bene sciuit illud, dum dolor est acci-
 pe. Ioa. Franc. Ripa in tract. de Peste charta 8. in fin. 2. col.
 quia dum causa ventilatur & infirmus agrotat, tunc cures
 accipere. nam agrotato restaurato, & causa cōcordata nihil
 curant soluere. Et ille dicebat, Pota & penna nō vol erena.
 Et Gallicus, De con. & de sententia on ne doit faire creance.
 Et in eis procedere posset quod dicit Hippol. sing. 190. in-
 cipi. iudices circa fin. non autem in iudicibus, quia effertur
 pē. & quod dicit Afflictus de iure protomisicos. in verb. pro-
 hibemus. 9. norab. quos supra retuli loquendo de prouiso-
 nibus viroorum erga amicos. Et de salario aduocati. Ias. in §.
 tripli. columna penultima inlitut. de actio. potest. capere
 tamen pro laboribus præteritis: quia calzolariū tantum ca-
 pit pro fotularibus factis quantum pro fiendis. Barbat. in c.
 ex literis. colum. 9. de constitut. Amplia quinto etiam si ef-
 fer consuetudo de hoc. Felin. in capit. ad apostolicam. de si-
 mo. Decius in capit. cum M. col. 13. & seq. de constit. dum
 loquitur de consuetudine, quod nouus canonicus debeat
 aliquid soluere. & in c. nam concupiscentiam. in fin. 2. col.
 vbi Roch. eod. titu. de quo Angelica in verbo, iudex. §. 15.
 vtrum consuetudo. Amplia 6. etiam si capiat post senten-
 tiam quando potest præsumi fraus ex qualitatibus & circū-
 stantiis: imō & in dubio tali casu præsumitur, de tempore
 ante sententiam, ad tempus post sententiam. argum. l. iurif-
 gentium. §. prætor ait. cum glo. & ibi Angel. ff. de pact. sunt
 verba Laudēsis in tract. de officia. dominorum. q. 8. 1. incip.
 si iudex. ergo multo minus quando ante sententiā præces-
 sit promissio, licet non recipiat nisi post sententiam. Felin.
 in cap. tua nos. de simon. facit Sallust. circa princip. Catilin.
 & tenetur iudex etiam quod contra eum nō militet aliqua
 suspicio. auth. sed nouo iure. C. de poen. iud. qui malē iud.
 Curt. in l. qui accusare. charta. 2. C. de eden. Amplia 7. etiā
 in xenis, esculentis, & poculentis. Maria. vbi supra. glo. in
 Pragmatica chart. 39. in fi. 2. col. Practicus Papiensis in for-
 ma rescindendi sententiam latam prætextu falsi instrumen-
 ti. glo. 1. & xenia & dona excecant oculos iudicium. Eccle-
 siast. 20. & Deuter. 16. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q.
 10. colum. 4. & per totum. & in quodlib. 4. colum. antep. al-
 leg. Hierony. dicere quod in tantum Doctoum rabies pro-
 cessit vt accipiat pretiū in iudicio. & omnia pro muneris
 faciant. facit Bolo. in l. si pars. ff. de inoff. test. in inter-
 preat. 1. parte. est char. 28. & Card. in 1. quæst. 3. qui rectē
 in vendentes ad fi. 1. q. 3. vbi de auditoribus Rota procurā-
 tibus sibi fieri propian. sunt enim aliqui qui nō anginam,
 sed argentāginam patiuntur, vt Demosthenes. id est q. pro-
 pter pecuniam differunt vel nolunt ferre sententias. Gel. li.
 9. ca.

9. cap. 9. Cristolans. & capit. seq. Et dicit Angel. in l. non du-
 98 bium. C. de testam. † quod munera excecant oculos sapien-
 tū & mutant verba iustorum. Alber. in l. plebiscito. ff. de off.
 præf. quia pro iustitia faciendā non licet aliquid capere. ca.
 qui rectē iudicat 1. q. 3. latē Matthæus Bosius de gerendo
 magistratu. c. 13. vbi inter cetera alleg. illud Amos ca. 5. pro
 eo quod diripiebatis pauperem, & prædam electam tolle-
 batis ab eo. domum quadro lapide adificabitis, & non bibe-
 ritis vinum earum. facit Petrus Iacobi. in rubric. de statu Cu-
 riarum vbi dicit, quod si rotus mundus veniret, non posset
 credere quod tū vna pars der, & alia non, certe iudex erit dā-
 ti naturaliter fauorabilis, & non dans habebitur aliquali o-
 dio: & si aliud non faciat iudex, saltem aliquandiu stabit &
 instruet dantem, & ei dabit gratiosas dilaciones, & parti nō
 danti nociuas: quo casu tenetur nihilominus ad restitutio-
 nem damnorum & intercess. præsertim si quis fastidiosus li-
 tigi propterea cogatur aliquid remittere de iure suo. Ho-
 stien. in summa de poenit. & remiss. §. cui confitendum co-
 lumna 2. vers. cui marchio. in fine. Imō fortius dicendum
 erit, quod iste iudex quando debet proferre diffinitiuam,
 adē inclinabitur ex affectuone pro parte dātē, quod omnes
 opinioniones quæ dicent pro ea videbuntur sibi concludentes
 & verę, contrariæ sibi videbuntur inique: quia homines facili-
 ter credunt id quod vellēt, vt dixi supra de Guelphis & Gye-
 bellinis. propterea dicit Paris de puteo de Syndicatu, in ver-
 bo esculenta. est chart. 60. quod litigans dat iudici vnam
 gallinam, vt recipiat bouem: & quod xenium intrat per por-
 tam, & diabolus exit per fenestram. facit Ludouicus in tract.
 de Veritate contrit. in 7. præcepto diuinæ legis, in octaua
 specie furum. Est verum quod aliqui iudices faciunt, vt
 Ecclesiastici in elemosyna meretricum qui spernunt par-
 ua, sed non magna. Fulgo. post Cyn. in l. 1. §. quod si meretri-
 ci. in fin. ff. de condit. ob. turpem causam. faciunt quæ dixi
 supra de aquila. quia de minimis non curat prætor. l. scio.
 ff. de in integr. restit. Iason in l. sciendum. columna 4. ff. qui
 fatidita. cogant. Corset. de potestate regia. in tractat. de mi-
 nimis. propterea dicitur quod malva per li sigli, quando el
 nidio caza à li grilli. Alij sunt qui nō ipsi sed per vxores vel fi-
 lium faciunt capi xenia. contra quos Ang. in l. 2. §. familia. ff.
 vibon. rapr. Afflictus in constitutione, apud iusticiarios. co-
 lumna 2. Dicent modō iudices, quod si ita facerent, zonas
 quas argento plenas deferunt ad officia, vacuas reportarēt
 vt Gracchus, quem refert Gell. lib. 1. §. capitulo, 13. Et conse-
 quenter quod cum labor est damno, mortalis crescit egestas.
 Azo in summa. C. de sportul. columna 1. gloss. in authen. de
 99 iud. §. si quis autem. in verb. ne autem. † Limita istam am-
 pliationem in esculentis & poculentis minimis: quia pos-
 sunt capi in defectum sui salarij, secundum gloss. in l. plebi-
 scito. ff. de off. præf. vbi dicit Alber. quem refert Ioan.
 Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. xenia, vt proce-
 dat dummodo non capiat à calumniatoribus. Item nec ab
 iniuriæ vexatis, item nec ab infamibus. Item nec passim. acci-
 piat: quia est signum auaritiæ. Adde tū item dummodo in
 toto anno non capiat quod excedat centum aureos. 1. q. 3.
 fin. cap. non licet. vbi gloss. Item dummodo à principio ipse
 iudex nesciret quod cum tam modico stipendio non posset
 se intertinere in officio: quia non potest dicere quod sit in
 defectum sui salarij, ex quo à principio hoc debuit cogitare.
 vt in simili Barbatia in cap. cum sit generale. columna 18.
 de foro comper. dicens, quod ferens sententiam iniquam
 per metum tyranni, licet excusetur à dolo, non tamen excu-
 satur quando à principio quo acceptauit officium hoc ve-
 risimiliter potuit cogitare. facit Hadrianus Papa noster in
 quolibetis. q. 10. columna antepenultima, & seque. vsque
 in fin. & quod dixi supra de eo qui vadit pro iudice, & scit
 quod propter parititates non poterit facere iusticiam. Me-
 rito ergo inuehit Caccialupus in l. diem functo. ff. de officio
 ass. §. q. 20. vbi Iacob. Niger. columna 9. & 10. dicens, quod
 sunt quidam qui detrahentes ordini doctoreo, pro salario
 exiguo suas operas locant tanquam moeroreo ad vestru-
 ram, & postea litigantes non solum rodere, sed deuorare
 volent. Adde etiam quod quando videatur tolerandum ali-
 quid capere de permisso principis, qui omnino non solum
 stipendia sufficientia officialibus ministrare, sed mutilare:
 quia illud pauculum est calcar expediendi causam, & par-
 tes minus fatigantur perditione temporis, & expensis ho-
 spitij: vt de xenis dicitur in l. solent. ff. de officio proconf.
 & leg. sic enim legendū, nō en xenijs vt dicunt ibi Bologni-
 us, Ant. Pius & Budeus post Politianum. Est verum quod

Erasmus illud proverbum Græcum, de quo ibi in §. quantū.
 quod Latine vult dicere, nec omnia, nec passim, nec ab om-
 nibus, dicit praticari à iudicibus modernis: aliter & conuer-
 ti, scilicet capienda omnia passim, & ab omnibus, melius ta-
 men fraus cuitatur in consilijs principum, quando caput
 consilij processus distribuit clam. & relatori salariunculū
 taxat: quia isto modo quia pars ignorat relatores, auferitur
 occasio illum corrumpendi, & relatori nimis extorquendi.
 & audio quod in Rota Curia Romanæ relator non dat vo-
 tum.
 Amplia 7. in secretariis, seu notariis, quia & ipsi tenentur:
 quia sunt proxenera, imō & lenones extorsionum & bara-
 tatarum quas iudices committunt, & iudices plerunque
 petere non audent: at secretarius quod esse oculus iudicis, nō
 timet petere & minari parti quod succumbet in causa, quā
 passus est valde ambiguo, vel consistens in iudicis arbitrio.
 & quod aduersarius voluit tantum dare, & sic quodammo-
 do arbitrium iudicis offerret plus offerēri. & eademmet ver-
 ba eius aduersario dicit, vt postea dicit iudex, etsi iustū pro-
 ferat iudicium, erit tamen certus ab vtraque parte habendi
 xenia à victore: & excusat notarius se cum conscientia sua
 quod ipse emit banchū notariæ. & idē eius interest quod
 causę expediantur, & plurimæ sententiæ proferantur ppter
 emolumētū, quod nisi sic laboraret, fortassis amitteret ex-
 concordia litigantium, vel quod causa differretur anno se-
 curo quo alius talem notarium emet, sed nihil valet. facit
 Angelic. in verb. proxeneta. & in verb. leno. item propter ta-
 lia iudices eis postea tolerat eorum extorsiones & rapinas,
 quas faciūt partibus: quia vt plurimum in exigendo salario
 metas rationis excedunt. capit. statutum. §. notarium. de re-
 scrip. lib. vj. præsertim quando emunt tales notarias. quia
 tunc dicuntur publicani. Bald. lib. 3. consil. xxvij. casus talis
 in fin. vbi quætae audacia, temeritatis sint & auaritiæ. Cum.
 consil. v. nauta quidam. circa medium. Luc. de Penna in l. j.
 C. de liro. cust. lib. xij. vbi dicit, quod sunt furibus deteriores.
 Ias. in l. j. col. penul. C. de edēdo. æquiparat eos nautis, caup.
 & stabulariis. & in dubio iudicandum contra eos. Corn. lib.
 1. consilio cxcix. circa primum. litera g. ideo Petrus Iacobi
 dicit quod nullo modo deberēt vendi tales notariæ. vt per
 eum in sua practica. in tit. de statu curiarum. col. 2. vbi late in
 silit. vide Platnam in vita Nico. 3. circa medium. dicit tanē
 Card. 1. q. 1. col. ix. per illum tex. quod episcopus licitē ven-
 100 dit banchū notariæ, de quo cogita ppter prædicta. † Am-
 plia ix. in principibus negligentibus seu scientibus & hæc
 tolerantibus. nam ex quo constituti sunt ad iustitiam con-
 seruandam, & liberandū oppressos de manibus calumniā-
 tium, vt boni inter malos qui longē excedunt numerū bo-
 norum, viuere possint. vt dixi inter feudalia Bruni consilio
 xij. partes. chart. 1. Et ob hanc causam datur taxat subditi eis
 obediant, vestigalia & census tribuant & gabellas. vnde di-
 cuntur socij furum, nisi prouideant, & tenentur ad restituo-
 tionem. Eia. cap. 1. & li. refert frater Lud. in tract. de verita-
 te contritionis. chart. cxxxvj. de prima circumstantia perso-
 næ: quia criminum patientia consentui proxima est. Petrar-
 cha epistola xcj. heu. & error cui non restituit, approbatur.
 latē Rosarium Bussi lib. 1. r. l. itera N. & dicit Hippol. in l. nihil
 interest. ff. de sicar. quod princeps tenetur parti ad interestē
 de iniustitia facta per iudicem. Nec exculantur dicentes qd
 credūt elegisse viros idoneos: quanto ergo minus quādo
 iudices deputant per pecuniam vel ad requisitionem mul-
 lierum, Claud. in Monatchia Francia. par. secunda capi. xvj.
 & parte v. cap. ix. imō tales recip. præficiunt, quibus nemo
 rē suam familiarem crederet. vt inquit Socrates in oratio-
 ne de bello fugiendo. inci. omnes in opere. col. xxvij. & tūc
 dicit Simia Salernitani. chart. 3. quod hoc nihil aliud est
 quā ponere gladium in manu furiosi. Quales autem sint
 eligendi, ponit Hadrianus Papa noster in quolibetis qd.
 x. colum. antepen. Quid ergo dicemus de illis qui iubent iu-
 dices facere contra ius? glossa in regula Cancellariæ. xxvij.
 circa medium. quia nec deberent causam alicuius recom-
 mendare iudici in suo bono iure: nam iudices semper sunt
 postea timidiore in iudicando contra illum. Recom menda-
 tum. etiam quod iniquissimam foueat causam. Et deberent
 principes se rigidos ostendere contra iniquos iudices, &
 munera capientes, illosq; sæpius mutare: quia, vt Aegidius
 de regim. princ. lib. 3. par. 1. c. xij. post Philosophum, muta-
 re aliquando magistratus facit ad pacificum statum reip. p
 quo Vdalr. Zafius in l. 2. ff. de orig. iur. col. xxxij. vbi etiā al-
 legat Philosophū dicere, quod magistratus qui longo tē-
 pore durant, incidunt in tyrānidē. est verum qd Guil. Rouil-
 le in

lein tract. de descriptione iustitię & iniustitię lib. 1. cap. 6. circa medium, est alterius opinio. vide Luc. de Pen. in l. neminem. col. 3. C. de suscept. lib. 10. Ripam in tract. de Peite. char. 50. col. 3. Quinimo debent principes de talibus iniquis iudicibus & daratoribus facere, vt refert Valerius in 6. de Cambyse, qui fecit excoriari iudicem pecunia corruptum. refert Rosarium Bult libro secundo, ser. 8. litera a. Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitię. lib. 3. c. 3. col. pen. Mancinellus in sermon. lib. 3. titul. 1. Et Gagui. in Chronica Francię in vita Philippi Valesii, refert Hugonem Trufiacum Parisiensis Parliamenti presidem ob corruptum a sede iudicium patibulo suspensum. Amplia decimo fortius & indubitare procedere in parte iudicem corruptente: licet plures ex istis ampliationibus congruentius possent appellari illationes. pro nunc non curo de nomine, sed de ordine. fortius vide in quo periculo ponat se

101 pars iudicem corruptumpens quia est iustitię foucat, & sententię lata per iudicem pecunia corruptum est ipso iure nulla. l. venales. C. quando prouoc. non est necesse. cap. cum ab omni. de vita & honest. cler. Archid. in c. rest. 1. 1. q. 3. facit Hadr. Papa noster pulchrę in Quodl. q. 10. pręfertim. col. 2. Hipp. in rubr. de probat. col. 1. 2. vbi dicit quod querens corrumperet iudicem, testem, vel notarium, debet puniri in amissione causę: & hoc procedit etiam si detur vt faciat iustitię. facit Ang. in l. 2. ff. de condict. ob turp. caus. vbi etiā ponit de instigante iudicem: vt eximat quem a carceribus, & quod eum releuabit in syndicatu: & nullus posteriorum ibi mentionem facit. & idem vult Cad. in cap. qui recte. 1. 1. q. 3. in l. 1. q. 3. ca. vendentes. ad fin. vide Hadr. Papam nostrum in Quodlibetis. q. 9. col. 9. & 18. & 2. siue detur pecunia, siue alia res. Bolog. in suis nouis interpret. in prima editione. in l. si pars ff. de inoff. test. est chart. 27. vbi limitat dictam l. venales. non procedere quando esset data modica pecunia. Dnas alias limitationes ponit Socin. in fallent. 3. 56. limitans in arbitrio. Item quando inter plures iudices vnus solus fuisse corruptus. & fallent. 3. 7. limitat quando datur iudici pecunia pro debito salario. Item quando datur palam. de quo etiam Lancel. in l. fin. col. fin. ff. de iustit. & iure. Item limita quando daretur post latam sententię. Hipp. in l. lex Cornelia. ff. de fals. & not. 190. inci. iudices, dummodo tamen non pręcesserit promissio ante sententię, vt per

102 eum. & dixi supra prox. in 6. ampliat. §. cogitęrque iudex quod si male iudicet plus perdit, quā pars quam iniquę condemnat. quia solum aliquid de facultatibus suis, sed iudex honorem perdit & animam: quia tenetur ad damna & interesse vtrique parti: vt per docto. prędictos. Albericus in dictionario in versu. iudex. Rosarium in j. parte. serm. 2. 5. litera S. incip. tertio. Et parte 2. sermo. 19. litera E. sub titu. de

103 cõsiliis datis iudicibus. in 4. documento, & duobus seq. Et sic est deterius quā foenera: i. nam foenerator restituēdo quod accepit. potest sperare misericordiam a Deo. Sed iudex corruptus pro 10 ducatis nō poterit absolui, nisi restituat damna & interest: quę ascendunt fortę ad mille. Et propterea dicitur in c. cum aterni. de re iud. lib. 6. quod caueat iudices maxime in sententiis, quod nulla sit acceptio personarum, siue sit cuius sit, siue peregrinus, nulla erit distantia personarum. Ita paruum audictis vt magnum, nec accipietis cuiusquam personā: quia Dei iudicium est. Deuter. ca. 1. Felin. in c. cum quidam. col. 3. de iure iur. frater Luc. in tracta. de Veritate contrit. in 8. pręcepto diuinę legis. cit. chart. 60. in fin. & seq. magister Renauld. in Speculo iudic. chart. 2. & 4. Et dicit Rora in antiquis decif. 820. ne quod quidlibet. quod iudex debet firmiter habere animū ad iustitię. non obstantibus precibus magnatum: quia illa magis ei famam dabunt. Hostien. in summa. de offic. ord. col. 3. & aduena non sunt ideo spernendi. Guiliel. Monferat. in proce. titu. de success. regum. & dicit Apostolus quod Gracis, & Latinis & Barbaris debitor est. refert Barb. libr. 1. conf. 4. 3. pręclat. de col. in ca. nouit. in fin. princip. per illum text. de iud. nil vendicit. odiū vel fauor vsurpet. timor exu-

104 ler. pramium aut eius expectatio iustitię non cuertat. Et statēra gerat in manibus, & lances appendat equo libramine. prę oculis habeat solum Deum. de quo Bald. in l. fin. C. de pœn. iud. qui mal. iud. & Boetius lib. 1. de consol. metro. 7. incip. nubibus atris. inquit: Tu quoque si vis lumine claro cernere verum, Stamine recto carpere cœlum: gaudia pelle. Pelle timorem, spēmque fugato. Nec dolor adit, nubila mens est. vindictę frenis, hæc vbi regnant. refert Maria. in tract. de visitatione. lib. 1. 1. q. 6. latius Afflictus in constitutione, vt vniuersi. col. 1. antepen. amor & odium cor-

rumpunt iudicium. Arist. parte 27. problem. 13. Biblia Aurea c. 73. de iudiciis hominum falsis. Petrarca in pręfatio. ne epistolarum. chart. j. Alexand. de Neuo in consil. contra Iudęos foenerantes. col. 27. Are. consilio 165. Bultus in defensorio montis, chart. 26. col. quarta, pulchrę in suo Rosario. li. 2. serm. 29. litera i. & seq. Dantes in Paradiso c. 14. ante fin. e poi lassero l'intelletto legat pulchrę Hadria. Papa noster in suo Quodlib. quæstion. secunda, col. 1. & chart. 18. col. 1. & quæst. 3. col. 6. allegando. 2. Rhetor. & quæstione 4. col. 7. vers. ad quartum. & ibi in fin. col. 9. & quæst. 6. pen. chart. Allegat Philosophum 3. Polit. c. 2. 4. dicere, quod sicut mens sine affectu seu passione est lex, ita cum affectu est fauulima bellua. vbi col. pen. Anto. de Prat. in 1. vol. consiliorum Barba. consil. pen. incip. si contra vastallum. col. fin. facit Papa Pius contra ducem Austria. epistola 3. chart. 5. Matthæus Bosius de regendo magistratu. capit. 13. & tribus sequent. Polyauthea verb. iudex etiam. in ver. iudicium. Guil. Rouille in tract. de descrip. iustitię & iniustitię lib. 3. cap. 3. columna quinta. Catilina in prin. suę

105 responsionis contra Cice. dicebat. Omnes qui de rebus dubiis consultant, debere in primis animaduertere, ne cuiquam voluptati temerę assentiant: neve liberum ingenium fauore aut iracundia pessudent, imò eniti debent vt durēt inuitis animis, vt omnium rationes æquę concupiscant nec in alterutram partem inclinent, donec luce clariore in apertum deductę & satis perorate causę videantur. Difficile est enim commotis animis & concitatis ingenijs verum cuique persuadere. de ira latę Lucas de Penna in l. 2. C. de exact. trib. lib. 10. col. 2. & Diodorus apud Thucydidem. lib. 3. dicit quod duo sunt præcipuē ad bene consulendum contraria celeritas & ira. cap. ponderet. l. distinet. capit. Deus omnipotens. 2. q. j. Specul. in tit. de req. consil. col. 6. versu. item not. Felin. in c. ecclesia sanctę Marię. col. 13. de consil. Albertanus lib. j. de syllaba quis. & lib. 2. de consiliis dandis. col. 7. Et rubr. ne petas consilium ab irato. est in rub. de Amicitia iracundi hominis vitanda. Bolog. in Theodosiana in versu. vnde est. char. 10. Luc. de Penna in l. his tatummodo. C. de cursu public. lib. 12. Decius in proce. sermonis. post suum consilium 151. Et dicit Imol. in clem. 106 pastoralis. columna septima, vbi ampla apostilla, quod sententię lata tam breui tempore quod verisimiliter apparet defectus causę cognitionis, est nulla. latę Brunus in tract. de forma. chart. 8. 4. col. j. Hippol. in l. qui eadem. col. 4. ff. de fidei. Et dicit Bald. in lab eo. 3. oppos. C. quomodo & quando iud. quod quando pars est præsens, debet iudex admittere probationes, hinc inde audire, ventilare, discutere & trutinare in magno consilio. quoniam, vt inquit Rora

107 in Antiquis, decif. 774. dic. quod aliquotiens deliberatio sape trahit hominē, & facit videri bonum quod antea malum apparebat. & Apuleius de Deo Socratis. char. j. nulla res potest esse eadem festinata simul & examinata. facit prouerbiū Gallicorum, De fol iuge breue sententia, & qd dicunt antiqui, quod tempus est pater veritatis. refert Gellius lib. 12. c. 1. philosophum. in fin. & veritas est mater iustitię. Bald. in l. libertini. ff. de stat. hom. pulchrę facit Aretin. consil. 65. in præsenti. dicens, quod est magna mentis opus, licet ad pauca respicientes de facili enuntiant. secundum eum in prin. post philosophum. & dicebant Bias philosophus & Socrates, quod consilio maxime contraria sunt fe-

108 stinãtia & ira. licet fecus in rebus bellicis, in quibus plerunque plus valet celeritas, quā virtus. Erasmus j. par. pro uer. 835. tenenda bipennis. & 2. parte prouerb. j. festina lente. & 3. parte prouerb. 52. ne de lite pronunties. & si non audiat allegationes, iudex tenetur de dolo. Angel. in l. ex maleficiis. §. si iudex. ff. de act. & oblig. & propterea Ias. in prætatione j. ff. veteris & j. C. laudat eum qui sic cognoscit, vt is qui iudicatur, ita prius rationibus conuincatur, vt sese meritò iudicatum fateatur. Richardus 4. distin. artic. j. q. j. dum loquitur de causā iudicij vniuersalis. temerarium ergo putō victorię causę cuiquam promittere. vt quidam aduocati nimium audentes faciunt, attentis tor contrariis quibus iustum iudicium peruertitur. Spec. in tit. de aduoc. Rip. in tract. de Peite. char. 79. nu. 189. Imò laudandus est qui in quæstionis casu quamuis claro vbi per vnā sententiam succubuit, adhibet socium in aduocatione, vt boni medici in cura ægroti: imò quandoque aduocatus ob affectionem qua profectitur clientulum non bene cognoscet verum, vt dixi de iudice: propterea aduocando aduocatum finge te arbitrum, & propone sibi casum iudicandum, non consulendum pro aduocato, & cessabit affectio & non decipieris. Pur-

gato itaque animo & mundatis manibus. Paris de Syndicatu. in veri. iudices puras debent habere manus. est char. 4. 5. & char. 6. co. 2. vers. per syndicatores. Recordetur quod onus iudicandi est graue. Lucas de Penn. in l. si. col. penul. C. de ven. re. ciuit. lib. 1. 1. Aret. in consilio 155. periculosum in princ. Nauis Stultifera chart. 12. de offi. iudic. pulchrę Hadrian? Papa noster in Quodlibetis q. 10. co. antepenult. vbi

109 allegat Ecclesiast. 7. Noli querere sicri iudex, nisi virtute potens sis, & c. Alber. in proce. C. col. 4. nec debere reputari tale onus leue, quod Iosaphat tam graue existimauit. & ibi pulchrę, & quod in eo iudicio quo iudicabit iudicabitur. Alber. vbi supra. & ca. Deus omnipotēs. 2. q. j. facit Zachar. in sermon. conf. Pisani. col. j. Albertianus de vindicta faciendi & officio iudic. lib. vlt. Lucas de Penna in l. omnes. col. 2. C. de decur. lib. 10. faciunt pulchri versus Senecę, quos refert Iodocus in tract. de nobilitate. cap. 13. vos quibus, & c. Quicquid a vobis minor extimefcit, maior hoc vobis Dominus minatur. vbi alia adducit. facit Ang. in §. curare. col. ante penul. inf. de act. versu. restat. & fuit dictum Xyfti Pythagorici. Iudicans homines, scito quod iudicaberis a Deo: & propterea maius est periculum iudicantis, quā iudicati. Nam iudicabit iudices iudex generalis: ibi nihil proderit dignitas Papalis, siue sit episcopus, siue cardinalis, reus condemnabitur, nec dicetur qualis. Ibi nihil proderit quicquam allegare, neque excipere, neque replicare, neque ad sanctam sedem appellare. Reus cōdemnabitur, nec dicetur quare. Cogitate miseri qui vel quakes estis, quid in hoc iudicio dicere potestis ibi non erit locus Codicis, nec Digest.

110 Reus condemnabitur, nec quaretur testis, etenim res iudicata pro veritate habetur, & tributius non habenti. Iulianus verum debitorum. ff. de condit. inde. vbi Ias. col. 2. dicit quod iudex facit de albo nigrum, & de nigro albū. l. res iudicata. ff. de reg. iur. Soc. in l. singulis. ff. de excep. rei iud. Cur. Sen. 265. col. 15. & 24. & aliis pluribus, vt in eius tabula in versu. sententia. pręfertim consil. 75. columna 8. Alexand. lib. 2. consil. 22. 123. columna 2. 136. col. 4. & lib. 5. consil. 30. columna 2. & lib. 4. consil. 12. & 17. Et sententia falsum mutat in verum non essentia litis, sed quo ad effectum. Bald. in c. in præsenti renuntiet. facit eum filii qui filius non est, & patrem qui pater non est. & (vt ita dicā) sententia est altera natura: quia ius facit & originem creat secundum Bald. qui allegat pro hoc l. j. in fin. ff. de lib. agn. idē Bald. in l. placet. C. de sacrosan. ecclesi. in repe. co. 7. dicit, qd orig. & sententia pari passu procedunt, quia pro iudice pręsumitur. frater Syluester contra Lutherum char. 71. prout præsuntur pro mandato principis in pręiudicium tertij. Decius consilio 225. col. 3. Et procedit etiam pendente causa nullitatis vel resitutionis in integrum. Felin. in capit. quoniam contra. columna 22. de probat. Etiam si pendeat appellatio dicitur res decisa per sententię. Decius in cap. super literis. col. 6. de rescript. Hippo. in rub. C. de proba. col. 33. vbi dicit quod facit notorium antequam retractetur: licet sit retractabilis, nisi esset lata contra absentem. Fel. in c. cum Bertoldus. col. 9. de re iudic. Sit etiam memor iudex quod multum præsuntur contra officiales, scilicet quod plura mala sciant & committant, quā alij. glo. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. pręfertim quando statim sunt diuites, vbi facit Bald. in c. cum in iure. ad fi. de elect. quod quando statim locupletati vltra solita stipendia, potest ei fiscus auferre: quia præsuntur turpiter quasiuiffe. & in l. j. ante fin. C. de hæred. vel act. vend. dicit hoc obseruare tyrannos, quia raro officiales ab eis recedunt cum pecuniis, & licet in hoc vltimo Barto. in dicta l. facultas. & Angel. ibi impugnent. Et Lucas de Penna. & lac. Rebu. distinguant, tamen Barb. in capit. 2. de pecul. cler. Nicellus in concordia Barto. 192. incip. officiali. Decius con. vj. & 175. col. 2. transeuntem cum glo. Item sit memor ipse iudex quod si aliquid faciat contra conscientiam, maxime si est doctus, præsuntur per dolum. Bal. in cap. in nostra. de procur. Item quod ipse habet plures inimicos, & est tanquam signum ad sagittam. cap. qualiter. & quando el. 2. de accus. Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. 36. Sidonius lib. 7. epist. seu concione 2. incip. refert histotia. ante mediū, quia veritas odium parit. Decius consil. 189. col. 3. vers. 2. incip. letatus sum. Luc. de Penna in l. quotiens. C. de naufrag. lib. 1. 1. col. pen. Et dicit Pittacus, quem refert Margarita poetarum post Laertiū. Campanus de regendo magistratu. char. 3. se malle inter inimicos quā inter amicos sententiā ferre. nam ex inimicis alterū amicū, ex amicis alterū inimicū futurū. Propterea nō est satis prudens qui suscipit in se pro-

missum. Bald. in c. suspitionis. col. 2. de offic. dele. hinc And. de Isfernia doctor egregius fuit propter quamdam sententiā quam tulerat contra quendam Gallicum Neapol. noctis tē pore interfectus. refert Paris de Puteo in tract. Syndicatus. chart. 6. de excessibus cõsiliariorū ad fin. refert, & alia adducit Nic. Boerij in consil. de custodia clauium portarū. char. 5. col. 2. & iureconsultos malę finientes refert Vdalt. Zasius in oratione in laudem Legum habita, quę incipit, ex multis. & caueant a societate malorum, ne postea promittant parti quod faciunt eum dare sententiam pro se, & a meretricibus, ne sciant eorum secreta, quia propalant omnia. Ang. in litem apud. §. idem ait. ff. de iniur. Et quod in officio aliquid comedit tempore syndicatus, illud ad instar cibi digeret. gl. in l. 1. C. de cohorts. lib. 1. 2. Paris de syndicato in prin. Et ibi char. 6. de officio syndicatorum. col. 2. dicit quod Ange. de Aret. fuit in Syndicatu carceratus per annum. & nisi qd omnia collegia Italiae consuluerunt in sui fauorem, decapitabatur. Et conetur totis viribus se intrinsecare inter medullas negotij, & quod tendat aperire oculos intellectus & ad finem dirigere: oculi non sunt pro vna die, nec pro vna

111 na conclusione, sed iuris peritus totum processum debet considerare: & quod principium concludat cum fine, & finis in suum principiu recto procedat ordine, vt fit alpha & o. principium & finis: id est quod conclusio & cõclusum cõuertantur, sicut diffinitio & diffinitū, & ex persona actoris metimur actionem, & ex persona rei metimur exceptionē, & sic actio formatur & condemnatio moderatur. sunt pulchra verba Bal. in repe. l. Aemilius. co. 10. ff. de minor. Itē & iudex debet cuncta rimari. c. iudicantē. 30. q. 5. Matthęus Bosius in tract. de gerendo magistratu. col. 3. & ideo iudex dicitur oculus iustitię qui debet omnia videre. in annotationibus variis. chart. 118. c. 40. ante fin. & char. 152. versu. asseuerantibus. sunt posteriores Baptista Pij. Et inquirere veritatē pręfertim faci. l. ij. C. de eden. vbi omnes Moder. not. Felin. in rub. de calūniat. vbi refert de illo Sycophanta de quo habetur in vita Aesopi, qui negabat comedisse ficus quos bibira aqua calida postea euomuit, & diligenter videre processum, & elicere bene & prudenter dubia elicienda, super quibus si habet collegas, ab eis debet habere cõsilia, & collationē cū aduocatis partiū qui debent allegare, ne postea possint dicere qualia dubia dimisit. ita formaliter Rota i anti quibus, decif. 761. sciendum vbi decif. 805. incip. not. dicitur qd nō sufficit videre processum perfunctoriē, sed bene & perfectē, ne incurrat illud Esaia 9. quod refert Hadr. Papa noster in quodlibet. q. 10. col. 24. Veritas enim in omnibus principatum obtinet, & est a quocūque pręferenda. 2. q. 7. c. 7. queritur. bene facit Ang. consil. 391. l. sub aliis. col. 2. vbi dicit, quod triplex est veritas. Rosarium Bult li. 2. serm. 31. liceat litera l. & sequentib. Decius in c. quoniam contra. de probat. 4. not. per illum. tex. & in cap. j. duobus. col. 3. de appel. Et hoc conari debet quilibet vir bonus & iustus iudex, secundum Hippol. in l. 1. §. si quis vtrō. co. 4. de quæst. Marian. in tract. de testib. in ca. fraternitatis. 3. char. col. 1. cū ad aliud deputatus nō sit. Paul. de Cast. lib. 2. char. con. 169. viso puncto. in prin. Bar. in Ioannina. columna 56. dicens qd propterea illam inuestigare tenetur. idem Corn. lib. 3. consil. 13278. viso & diligenter. literal. subiciēs qd veritas est mater iustitię. do. Alexand. de Neuo contra Iudęos foenerantes, in consiliis impressis post supplementum Pisanelle. col. 32. allegat Eldrae capit. 3. quod veritas magna est, & fortior prę omnibus. & Isidorum de summo bono, sic exclamans.

113 O quā magna est vis veritatis quę omnia ingenia, astutias, & calliditates superat, quę contra ficta simulatāq; figmenta seipsam defendit, quę denique post Deum colēda est. Imò Deus est veritas & vita: ergo amanda super omnia. l. cum ita legatum. ff. de condit. & demonst. quia est mater iustitię. Bal. in l. libertū. ff. de stat. hom. & in consil. schismati. in princip. & est vera entitas. Bald. in l. scire leges. ff. de legib. vbi Modern. in apert. p. ura glomerant, prout etiam Bertach. in repertorio. in versu. veritas. Capol. consil. 55. v. v. filiorum. col. 1. Barbat. in Ioannina. col. 164. versu. 14. & Ang. in l. ab antiquis. C. de testam. allegat illud Scauolę, Veritati semper locum fore. & dicit Afflictus in decif. Neapol. 253. duo regij. co. 2. quod vbi opponit de stylo pot replicari de veritate, pro quo facit Albericus in dictionario, in versu. veritas. dicens, quod Christus dixit, Ego sum veritas: non autem dixit, ego sum cõsuetudo. facit Cyprianus Venetus in tract. de autoritate Romanae ecclesię chart. septima allegando Isidorum in capit. cõsuetudo. prima dist. vide pulchrę Codrum serm. 6. vbi de modo eam inueniēdi

secundum philosophos. Et Claud. in Monarchia Franciæ, 15 parte 2. c. 14. dicit, quod veritas bene demonstrata & sustentata semper vincit: quia nullo modo tolli nec lædi potest. Anchar. in reg. possessor. col. 13. & licet vulnerari, nunquam tamen mori potest. Alber. vbi supra per text. in ca. ne quis. 2. 2. quæst. 2. qui mihi non probat. facit Lancel. Politus in tract. de offic. aduocati. in rubr. de prudētia. circa medium 116 & potius debet iudex permittere scandalum, quam veritatem relinquere. Hadrian. Papa noster quodlibet. 1. est chart. 6. colum. 4. & quodlibet. 3. char. 29. col. 3. facit liber Mirabilis prophetiæ. char. 40. per Hieronymū Beniueniū. Non enim est veritas immutanda propter subtilitatem Doctorum. 1. in rebus. C. de iur. dot. not. Alber. in l. 1. C. si vt se ab hæred. abst. Et adiuuanda est, & non cum ingenij subtilitate laceranda. capit. cum æterni. de re iud. lib. 6. cum aliis pluribus similibus, vt Calcan. consi. 1. colum. 1. & debet iudex veritatis probatorem ampliare, & eis fauere, vt saluæ sint. iuribus allegatis per Hippol. in l. 1. §. si quis vltro. col. 4. 17 ff. de quæstion. Et iram Dei supra se prouocat, qui veritatem opprimi proficiens, eam pro viribus non defendit. 1. 1. q. 3. c. quisque. & c. nolite. Hadria. Papa noster in Quodlibet. q. 1. littera F. Scrutinium chart. 2. vbi char. 4. dicit, qd non solum est proditor veritatis, qui palam mendacium dicit: sed qui liberè veritatem non defendit. vbi plura in char. seq. & charta 133. vbi dicit, quod veritas falsitate aliquando oppugnari potest, expugnari verò nunquam: quia veritas omnia vincit. glo. in verbo, iniuriarum. in fin. in c. confutudo. 80. dist. 1. Hostien. in cap. in audientia. de senten. excommunic. & veritati omnia cedunt. cap. fraternitatis. de frigid. & malefic. & veritas super omnia est amanda. l. si cui ita legatum. ff. de condit. & demonstr. Alexand. lib. 4. con. 62. in Christi. in princip. & in paucis consistit, nec desiderat verborum adminicula. Barbat. lib. 1. consi. 62. col. 2. Aret. consi. 149. paucis. c. non mediocriter. de consecrat. dist. 1. 5. ca. odi. 24. quæst. 1. l. 1. C. si vt se ab hæred. abst. Propterea dicebat Lactan. in 3. quod Deus hanc rei voluit esse naturam, vt simplex & nuda veritas esset luculentior: quia per se ornata satis est. Ideo que ornamentis extrinsecis additis fucata corrumpitur: mendacium verò specie placet aliena. refert Erasimus 1. parte prouerb. 286. & ij. parte prouerb. etiā 286. putre falsamentum amat originum. hinc dicimus veritatis simplex oratio. superuacuo igitur quærenda est egregia dicendi persuasioneque vis aliqua. sed per se purus nitidus que sermo. In laborata picturaque putetur dubia veritas ipsa. qui autem illam impugnare vult, talis inuadit vtrique potest: qui autem veris aggreditur rationibus, re vera semper expugnat: debetque iudex illa inuestigare, vt dixi etiam per dissimulationem, exemplo Salomon. in cap. afferte. de presumpt. de quo Paul. de Castro in l. sciant. C. de probationibus. l. in l. si quis qui pro emptore. colum. 5. 1. de vfucap. & Caroli Magni, quem supra retuli in sexta oratione partis affirmatiuæ de bono prolis. facit l. obseruandum. in fin. ff. de offic. præsid. glo. in ca. quomodo virginibus. 2. 1. quæst. 1. Decius consi. 151. colum. 12. Hippol. in l. de minore. col. 3. ff. de quæst. vbi loquuntur de dissimulatione iudicis. & singulari 177. malitiis. Decius in l. ea est natura. ff. de reg. iur. Et dicit Bald. in rubr. de probat. quod iudex debet facere vt medicus. pulchrè Barbat. in capit. si sacerdos. col. 3. de offic. ord. Anchar. in regula. possessor. colum. 13. est circa fi. q. 118 & circa fin. 3. quæst. Et quod iudex debeat inquirere veritatem per plura, & pulchrè tradit Paris de Syndicatu. in versiculo sententia. §. restat. est columna penult. versiculo & aduertendum. quod dictum est charta 76. Paulus de Castro libro 2. consi. 302. ego Paulus. vbi dicit quod iudex debet toto posse defendere veritatem, & eam iuuare, quando ipsam manifestè comprehendit, & resistere calumniis, & punire periueros, & mendaces, in eis onus probationis trāsferendo. Idem Barbat. lib. 2. consi. 47. incip. præclare. Anchar. consi. 317. in causa. in primis verbis. Lucas de Penna in l. quotiens. C. de naufrag. lib. 1. Et propterea dicunt Doctor. in l. 2. C. de eden. vbi Iason. 4. colum. quod testes debent iurare & deponere pro vtraque parte, & si recusent redduntur suspecti. pro quo Bald. in l. peremptorias. col. fi. C. senten. rescin. nō poss. quem sequitur Riminald. in l. si de certa. C. de transact. col. 1. facit Maria. in capit. fraternitatis. de testib. colum. penult. versic. 49. si per alteram. vbi Felin. columna 10. Barto. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. col. penultima de iure iurand. Bald. lib. 3. consi. 160. factum. in fi. columna 2. Curtius in authen. hoc sacramentum. colum. 1. C. de iurament. calum. Ang. institur. de his qui sunt sui vel

alie. iur. in fi. Alexand. in l. 1. circa finem. C. vt quæ def. aduo. iud. suppl. Et per autoritates prædictas saluatur id quod aliàs vidi practitari: nam reus contra actorem exhibuit libellum reconuentionalem, iuxta materiam in auth. & confel. quenter. C. de senten. & interioc. & titulum extrā de mur. pet. quando actor voluit probare intentionem suam, & fecit iurari testes dato termino reo ad exhibendum interrogatoria, ne alias examen esset nullum. Practicus Papien. in forma iuramenti testium. in glo. in verbo, citati. reus repro ducit libellum suum reconuentionalem loco interrogatoriorum, super quo petit testes aduersantes interrogari. Caue tamen, quia sic reproducendo videris renuntiare oppositioni contra personam testium quia videris eos approbare. Innocen. & omnes in cap. præsentium. de testib. Lanfr. in repetit. c. quoniam contra falsam. in versic. testium depositiones. col. 1. 2. vers. sed pone testis. contra est notab. 53 Et quod possint interrogari etiam de reconuentione, seu exceptione competente reo Specul. in tit. de teste. §. iam de in terrogatoriis. col. 4. vers. in summa. Hippol. in l. de minore. §. tormenta. columna 2. versic. vltimus circa. ff. de quæstio. vbi si testis producit contra me, ego eundem produco contra partem, prius examinabitur expensis partis contra me, postea expensis meis pro me, dicens hoc verum quando super diuersis articulis: sed quando super articulis vnius partis, debet veritatem pro vtroque dicere. & hoc videtur obseruare curia Romana, vt colligitur in formulario aduocatorum 205. vbi ponitur forma interrogatoriorum. hinc aliàs dicebam non placere illam practicam qua vtuntur examinatores testium, quia si adiunctus vult interrogare testem super materia de directo contraria, nolunt quod testis respondeat, quasi sit tale interrogatorium impertinens. & dicunt, faciat pars aduersa capitula, & prober si vult, nam vt patet ex præmissis, testis debet respondere pro vtraque parte. Ergo debet etiam deponere ea quæ scit de materia de directo contraria capitulis producentis. Non obstat quod esset iniquum sic facere, nam pars mea aduersa ex quo semel produxit, si ille testis aliquid dixerit contra eam, non poterit impugnare, quia videatur eius personam approbasse. Inn. in d. c. præsentium. & Lanfr. vbi supra. Quia respō detur, quod quantum ad personam, fateor contrarium, sed tibi imputet si producit testes inhabiles. quantum ad dictū respondeo, quod nihilominus poterit impugnare, quia non videtur approbare id quod ignorabat, scilicet qd deberet deponere contra eam. Henric. Boich in d. c. præsentium. col. j. & sentiunt omnes dum dicunt ibi de suspitione nouiter fu perueniente testi. & Inno. met ibi ante fi. & sequitur Bald. in Margarita. in verbo testis. in fi. col. 7. vers. protestans cōtra testes. sentit quod circa hoc non dicuntur approbati Non obstat Ioan. And. ad Specul. vbi supra col. 2. quem sequitur Albericus in tract. de testi. chart. 13. sub rubr. de interrogatoriis. col. 1. vbi si capitula sint de mutuo, non debent fieri interrogatoria de solutione, sed deo facere nouum capitulum. Quia responsio patet ex dictis Aret. in d. l. 2. C. de eden. limitantis hoc non procedere quando solum iurauit testis super illo articulo de mutuo facto per producentem, & adiunctus interrogabat testem, nunquid conuentus reddiderit eidem pecuniam mutuam. dicit enim Aret. quia non erat iuratus, de hoc non tenetur respondere. Imò si responderet, non crederetur. Secus autem secundum eū, quando testis iurauisset super tota causa, quia tunc benè procederet eius opi. & aliorum supra relata, etiā si pars daret postea articulos super quibus vellent dictos testes examinari. Felin. in c. de testib. col. fi. de test. & vtraque vel altera parte petente, debet testis iurare super tota causa Felin. in cap. per tuas. col. pen. de testi. & in d. c. de testibus. col. fi. eod. tit. dicit qd in dubio ita præsumitur iurasse, post Imol. quem tamen aliter refert Lanfr. in d. c. quoniam cōtra. in vers. testium depositiones. col. 13. vers. quæro nunquid istud. & idem quod Felin. tenet Ang. in l. si quis libertatem. §. quotiens in fi. ff. de pet. hæred. & est de mente Lanfr. in princ. d. gl. testium depositiones. Idem volunt Alberic. & Alex. quos ibidem refert Iaf. col. pen. in l. si duo patroni. §. idem Iulian. de iure iur. Aduerte tamen quia hoc iurari super tota causa potest esse cōmodum & damnum producentis. Marianus in c. fraternitatis. de testi. co. 28. est in fin. 7. articuli principalis. commodū patet, si deponant aliquid pro eo extra articulum. damnum, quia publicatis attestacionibus non possunt etiam super diuersis articulis amplius testes recipi. esset benè cogitandum, quia non inuenio hoc benè declaratum, & practica videtur obseruare quod supra dictū est, licet iudicio meo me lius

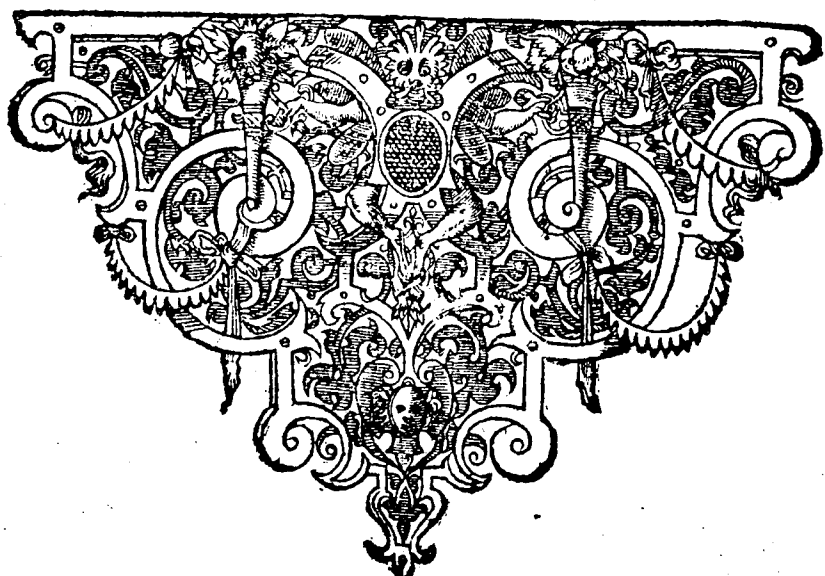
sius esset seruare oppositum ad euitandum impensas & abbreuiandū lites. l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Præterea si pariter tenetur respondere veritatem contra se propter iuramentum calumniæ quod præstatur in quo contingeretur. Et si quæretur verum, non inficietur. Practicus Papien. in for. lib. in act. reali. glo. fin. quæ incip. per sacramentū calumniæ. quanto magis testis in quo cessat ratio §. his authoritatibus. vers. tibi dico. de pœn. dist. j. Itē pro veritate defendenda si iudex videat testem esse suspectum, debet illum ad vnguem examinare, & inuoluere si potest. Bal. in l. 1. col. 1. de conslit. in cap. 2. in fi. de confel. Alex. lib. 5. consi. 153. visis narratis. col. 4. & seq. col. 3. Decius in cap. licet causam. col. 5. de probat. Felin. in capit. cum in tua. columna 1. de testib. non tamen facere interrogatoria impertinentia. Fein. in capit. per tuas. columna pen. de test. vbi dicit quomodo debeant fieri & rescari. Et dixi quod veritatem facti debet diligenter iudex inquirere: quoniam ex facto ius oritur. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquill. omnium. C. de om. agr. de ser. lib. 1. Et Carmelita ecloga 9. Vera loquar, tu iura tenes ego facta docebo. Iudicium verum reddit enarratio vera. bene facit Bald. lib. 1. consi. 390. à capite imò nec ecclesia potest sequi veritatem quam nescit. Præpos. in cap. litteras. col. 4. de frigi. & malef. Bald. in c. quæ in ecclesiariis. col. 3. de conslit. quod veritas de terra orta est: de factis hominum, & iustitia iudicum, postea de celo prospexit. in allegationib. dom. Baptistæ Castellonei impressis post singularia Cremen. col. 1. vbi allegat. l. ea est natura. ff. de reg. iur. quod modica facti variatio inducit magnam diuersitatem iuris. Et propterea Scæuola de more respondebat secū dū ea quæ proponerentur. Barb. lib. 4. consi. 70. vbi episcopus. col. 6. Decius in pœn. consiliorum suorum. Et in facto etiam prudentissimi errant. c. licet. de conslit. lib. 6. l. fi. ff. pro suo. clarius in l. 2. ff. de iur. & fac. jgn. non enim præsumitur facta nisi probetur. d. c. licet allegat vulgò. l. in bello §. facta. ff. de cap. & postli. reuer. Tu pro solatio vide quo modo hoc probetur in illo tex. Ideo melius probatur in l. quæcunq. §. pen. ff. de publi. cum sim. vt Bald. lib. 2. vltimæ impressionis consi. 198. incip. statuto civitatis Tergestii. Pannon. per illum tex. in c. cum in iure peritus, de offic. deleg. Aret. cōf. 88. in præsent. col. fi. allegat. l. consilio. §. fin. ff. de cur. fur. Socin. in consi. 27. col. 3. alleg. l. 1. C. de prob. & l. asseruatio. C. de non nu. pec. Ideo potius allegata ista iura quæ facta. Et propterea oportet quod coram iudice sit probatum: quia iudex cui nihil constat, nihil agit. Est enim iudex quoddam predicamentum quod predicatur de probat. 121 Bal. in cap. fin. de iure iur. & ideo debet iudicare secundū allegata & probata. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsi. ad quam Ange. instit. quib. mod. tut. fin. in princip. in §. si minus. columna 5. instit. de act. Paris de syndicato. chart. 49. in verb. iudicare. columna 3. Bertach. in tract. de episcopo. 4. parte. 4. lib. est charta 47. quæst. 1. 1. latè & moraliter Luc. de Pœna in l. quicunq. C. de tab. & scribis. libro 10. quem semper vide. Angelica in verb. iudicare. §. 7. incip. vtrum iudices. Felin. post Barbat. in capit. pastoralis §. quoniam. col. fin. de offic. deleg. vbi ponit 7. fallen. ad quartam, dum limitat in iudicacione voluntaria: quia in illa iudex debet sequi indistinctè conscientiam: quia pro omnibus Deum in omnibus causis iudicem credendum est. l. properandum. §. sin autē reus. in fin. de iudic. Hadr. Papa noster in Quodlib. q. 1. est chart. 38. col. 2. vbi reprobat Hostien. & Card. qui tenebant contrariū. Adde Philip. Dec. in l. antepen. quæ incipit. bonorum. ad fin. C. qui admit. vbi dicit idē quādo cōscientia iudicis nemini nocet. facit Ancharanus cōsil. 210. facit dubium. in fin. dum dicit qd si inter coniuges sit lis: nec liqueat de causa eorum, conscientia est in manibus eorum relinquenda. dixi in 3. ampliatione de sene. Idem vult Cur. Iunior in dict. l. antepen. qui addit vltra Felin. aliam limitationem: videlicet quod si pars faretur iudici in secreto veritatem causæ, licet ex actis non possit de veritate constare, tamen iudex nunquam debet iudicare contra illam cōfessionem. Felinus in capit. cum venerabilis. col. 13. de except. Alex. in l. si is ad quem. ff. de re iud. Catell. in 2. parte memorial. in verb. iudex debet iudicare. quia ad subleuamē bonorum, non ad tutamen malorum inuenia est sella iudicialia. Papa Pius epist. 5. charta 1. vbi dicit quod veritas est iudicij domina. huic seruiant iudices, necesse est. & ibi melius charta 6. facit Cicer. circa medium 2. Officiorum, dicens, quod iudicis est semper in causis verum sequi partē nonnunquam verisimile, etiam si minus verum sit defendere. pulchrè Vdalr. Zasius oratio 12. incip. apud literatos.

latè & pulchrè Rosa. Busti. libro 2. serm. 3. l. littera 10. & sequenti. Et dicit Bald. in l. finali. C. de pœn. iud. qui ma. iud. pen. not. quod qui facit secūdm conscientiam, licet faciat contra iustitiam scriptam, non incidit in pœnas capit. cum de aterni. de re iudic. libro sexto. facit Anchar. con. 190. de pluribus quæritur. & quod dicam infra charta proxim. Angelica in verbo restitutio. el. 1. §. 8. dicens quod iudices non excusantur si scripturæ porrectæ appareant de contractu licito, si conscientia eis dicit quod sit vfurarius. Lud. Nitaldus in tractatu de reprob. scientiæ Pilati. quem refert Ioannes Montolon. in promptuario iuris. in verb. lesus. est in prima parte. charta 336. in fin. & charta seq. facit Paulus de Castro primo volumine consilio 380. incip. iudex est minister Dei in princip. Ang. in l. fin. C. de testamen. dum dicit veritati semper locum fore. licet Corneus contra falsam in causis pecuniariis, libro secundo consilio 23. ego quoque. circa finem. vide Ioan. Andream in addit. Spe. in tur. de disput. & alleg. §. sicut. 3. & autoritas. l. non potest veritatem naturalem tollere, secundum Bald. in capit. contingit. columna 2. de restit. spol. & Bertach. in dict. tractatu de episcopo, limitat etiam vbi agitur de atate. Item quando agitur de materia confinium. Item quando ipse vider aliquem portantem arma: quia in istis potest iudicare ex his quæ vidit, licet non constet de actis. pulchrè in proposito Ang. consilio 343. in causa. columna fin. & seq. incip. primus punctus. Et hæc fortius procedunt in arbitratore qui tenetur sequi veritatem, vnde cumque eam habeat etiā per garrum auium. Curt. Senior consil. 23. ego quoque circa fin. fortius in principe, qui secundum Paridem de Syndicatu. in verb. sententia. columna 9. in fin. solum debet iudicare secundum naturalem equitatem & substantiam veritatis, ommissis solennitatibus iudiciorum inductis à iure ciuili: quia coram principe iura ciuilia non allegantur pro autoritate, & de eius proprietate semper est, vt quodcumque causa sibi de iure decidenda committitur, intelligitur sola facti veritate inspecta. Cur. Senior con. 65. super præmissis. col. 6. vers. in absoluta. Decius con. 1. 1. col. fi. Brunus in seu. consil. 82. columna 1. & in tractatu de forma. charta 89. col. 2. Iacobinus in inuestitura. in verb. princeps. colum. 3. vers. nunc addo vobis. & vers. octaua specialitas. vbi dicit qd debet iudicare secundum suam conscientiam. & si aliter facit, peccat. hoc etiam dicit Curt. vbi supra. Iaf. in §. sed iste. col. 29. instit. de act. Et quia sententia eius est irrevocabilis, idē debet fieri cum maiori maturitate. Bald. in l. ne causas. C. de appel. & conscientia est sensus sanæ mentis. Iaf. in l. si sic. 8. notab. deleg. 1. & forus conscientiæ & veræ iustitiæ idē est. Bald. Præpo. in capit. 1. colum. 1. in tit. que sunt regalia. & in quo nec fictiones nec præsumptiones attenduntur. Iaf. in rubr. ff. de acquirend. hæred. in fin. l. & si inutiliter. colum. 2. C. de fideicom. Et an leges in foro conscientia sint seruandæ, vide per eū in dictis locis. & in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Perus. in cap. si pater. colum. fin. de testam. li. 6. Nattam in cle. saxe. §. 1. colum. 12. de verb. sig. Decium post Fel. in cap. 1. de consit. col. 9. Felin. in c. Ecclesia S. Marie. col. 14. & seq. eod. tit. Ferrarium cautela 19. incip. sententia. & Felin. & Decius & Iafon ponunt quid in præscriptione, in iure accrescendi, in fraude gabeliæ, in deceptione contrahentium, in electione non seruata forma. per Bald. in l. vniuersa. colum. penult. C. de preci. imper. offe. Quid in pœnalibus? Quid in damno dato? Corset. sing. 121. in foro animæ. & in verb. forus. & Bald. in præiud. feudalib. charta 4. vbi ponit an contrahens legi peccet mortaliter. de quo dicit Christophorus Castel. in disput. statuto. colum. 1. Monferra. in cap. 1. de consit. libro 6. el. 2. Et quæ dicantur bona nostra de iure, & non de conscientia, vel e contra. Bald. in disput. incip. statuto cauetur. col. 4. & sequenti. & an habens rem iudicatam pro se, facta executione, compertus habere iniustitiam, sit tutus in conscientia. Felin. in capit. nouit. colum. 5. de iudic. quod non, imò potest conueniri per denuntiationem Euāgelicam. Veritatem itaque facti intelligit iudex, vel ex partium assertionē. l. fin. C. si per vim, vel alio modo. vel ex probationibus. Et propterea dicimus quod in probationibus stat causerum pondus. Bald. in l. ingenium. ff. de statu hom. in l. matrem. post Cyn. C. de probat. & licet ius non deficiat deficiet tamen quandoque probatio. l. duo sunt Titij. ff. de test. tutel. vbi dicit Bald. quod deficiente probatione, deficiet substantia causæ. Et debet bonus iudex animum suum confirmare argumentis & testibus, quæ rei aptiora & proxiora sunt: & non dirigere animum ad vnam solum speciem probationis. Fulg. consilio 133. proponitur. columna Com. opi. Tom. 4. lili 2

fin. Pau. de Castro lib. 2. consilio 302. ego Paulus, & 169. vifo puncto, colum. 2. Anchar. consil. 3 17. in causa. in princip. & 277. Curtius in repet. admonendi. ff. de iureiur. col. 78. Barbat. lib. 2. consil. 47. incip. præclarè. in primis verbis. & alibi sæpe in consiliis suis. Et debent coniungi probationes imperfectæ ad faciendum vnam plenam probationem glo. fin. vbi Felin. in e. cum causam. col. 4. de probat. in e. c. u. Ioan. colum. 4. de fid. instrum. Catel. in 2. parte Memorial. in verb. iudicia. Alex. libr. 1. consil. 53. in causa vertente. col. 3. Anchar. consilio 3 17. in causa. in princip. & 277. Fulg. cõsi. 133. proponitur. col. fi. Iason defendens Bald. in l. Gallus. §. fin. colum. 3. ff. de liber. & posthum. Rom. sing. 202. & seq. Et dicit Bald. per glo. ibi in capit. accedens. ad fin. vt lit. non contestata. quod non oportet qd omnes allegationes concludant de necessitate: quia vna allegatio iuuat alteram & ex pluribus considerationibus fit vna consideratio sufficiens. & dicit esse notabile, quoniam & quæ non profunt singula, multa iuuant. c. illo vos. de pig. l. spadonem. §. qui iura multa. ff. de excus. tut. cum sim. vt Barbat. li. 1. consil. 43. præclarè. colum. 2. lib. 2. consil. 6. & seq. Socin. qui dicit qd etiam destruant consil. 118. pulchre Barbat. lib. 4. con. 72. sapienter. col. 6. Prædicta tamen intellige sanè secundum qd latè declarat Iaso. in repet. dictæ l. admonendi. ff. de iureiur. 122 col. 83. & tribus sequentibus. Et sic patet quod probatio & testium fides tota est in iudicis arbitrio. l. 3. §. 1. ibi, tu magis scire potes. ff. de testibus cap. ex literis. vbi Decius 3. not. de probat. vbi post Bar. & Paul. de Cast. dicit, qd licet testes clarè probent: iudex si ei videbitur poterit tñdem non adhibere, & contrà. tale tamen arbitrium debet iudex regulare prout bonus vir & sic secundum leges reum absolueret. Bar. in l. Lucius. in fin. ff. de infamib. & l. in crimine. ff. de adulteriis. Hippol. in l. quæstionis modū. col. 5. ff. de quæstion. sequitur simpliciter opin. Barto. & Paul. idem Decius consil. 94. col. 1. 105. col. 5. & 163. in causa matrimoniali. col. 2. & consil. 233. col. penult. & idem vult Paulus de Cast. consil. 143. vifo processu. columna secunda libro secundo. quem sequitur Socin consil. 242. in causa magnific. colum. antepenult. dicens, quod licet testes singulares nō probent: potest tamen iudex illis fidem adhibere, si ex eorum dictis in credulitatem deducitur: licet iudices caprosi credere nolint. idem Socin. consilio 187. in controuersia colum. 3. in 3. volum. consil. 97. colum. penult. Hippol. in sing. 114. incip. vulgatu & tritum. quod iudex potest plenè credere testi singulari quando esset persona nobilis. Idè tenet ipse in l. 1. §. quod vulgò. colum. 4. & 12. & in l. si quis ne quæstio. col. 3. ff. de quæstionibus. Franciscus Brunus in tractatu de iudiciis & tortura charta 1. colum. 2. Caccialup. in repet. admonendi. de iureiurand. colum. 29. & 55. vbi Curtius Sen. colum. 33. de quo dubitat Caccialupus ibi propter text. in l. iurifurandi. C. de testi. gloss. in §. 1. in verb. per di-

gnitatem. in authentic. de testib. tu vide Iason. in l. Gallus. §. ille casus. 3. col. 2. lect. de liber. & posthum. maxime vbi proceditur sola facti veritate inspecta, quo casu iudex potest credere probationibus per se factis, licet non perfectè concludentibus secundum Aretinum consil. 84. & 126. quem sequitur Ias. & Socin. in l. certi conditio §. si nummos. col. 6. ff. si cer. pe. Claud. in l. si ita stipulatus §. Chryfogonus. col. 5. ff. de verb. oblig. Felin. in c. j. col. 15. de confir. Dec. consil. 2. col. 3. & in c. dilecti. col. 3. de iudi. Idem Socin. consil. 126. col. 2. contrarium tamen voluit Paris de Syndicatu. in verb. sententia. c. vtrum iudex. ver. & adde Bar. est char. 73. Alex. lib. 4. consil. 80. vifo processu. col. fin. Soci. consil. 221. col. 9. quorum opi. fortè non procedet. quando etiam talis clausula est adiecta solum in procedendo, non in decidendo. Ias. in simili. in l. ius autem. ff. de iust. & iur. col. 3. ver. 4. istam materiam. Et quod sit in arbitrio iudicis, latè tenet Barb. cõsi. 7. incip. sapienter non fallor. col. 6. in fin. & consil. seq. col. 10. lib. 2. & dicit Riminal. in l. 2. vltim. not. C. de eden. quod est in facultate iudicis adhibere fidem vni testi, vel non, ex his quæ vidit & audiuit in testificatu. Idem vult Ias. in l. si is ad quem. col. 5. ff. de acq. hæc. quod iudex etiam potest non credere instrumento. & dicit Felin. in c. auditis. col. 11. de præscrip. quod iudex si videt instrumentum continere non verisimile, licet contineat possibile, non debeat eidem credere. Facit Soci. in 3. vol. consil. 28. col. 4. ver. præterea & consil. 98. col. 2. Curtius Iunior consil. 17. col. 2. Barb. lib. 1. consil. 32. scribitur. col. 2. & lib. 4. consil. 84. supremus. col. fi. & 80. 124. quàm egregiè. col. 4. vbi dicit quod semper debemus sequi verisimile. c. quia verisimile. de præsum. vbi Felin. non est verisimile. ff. quod me. cau. Curtius in tract. de resti. conclus. 29. & 12. Corf. sing. 358. Felin. in c. auditis. col. 12. de præscrip. Et minus verisimile excluditur per magis verisimile. Calcaneus consil. 61. ventura. col. 6. ver. & ideo tollitur. Ias. in l. si extraneus. col. 2. de condit. causa data. Hipp. in rubr. C. de probat. col. 5. in l. j. in princ. col. 15. de quæst. & in §. 1. col. 6. eo. tit. Debet tamen iudex in sententia causam exprimere propter quam non credit plenæ probationi, ex quo recedit à regulis communibus. Decius in ca. consuluit. el. r. de probat. Felin. in c. 1. col. 13. ver. ex prædictis adde. & in c. que in ecclesiis. col. 19. in c. ecclesia. col. 9. ver. 2. limita. de conti. & aliàs tenetur stare ad id quod est scriptum, ne teneatur in Syndicatu. Felyn. in ca. cum venissent. col. 1. de testib. E sibi debet constare de qualitate vnici testis, cui plenè vult credere propter illam qualitatem, ita Barbat. consil. 29. illud. col. fin. lib. 1. & alibi sæpe doct. Istis enim auctoritatibus & dictis nouiter aggregatis potest aduocatus & iudex vti ad conuallidandum probationes veritatis: non autem iniquitatis & mendacij. Ioannes Neuizanus de Butigleria capitaneatus Asten. diocesis Taurinensis, ciuis Asten. & incolæ Taurinensis.

LIBRI QVINTI FINIS

SYLVÆ NVPTIALIS LIBER SEXTVS ARGVMENTA.

- 1 Iudex de cõmuni opinione non informatus sequatur textus legislatoris.
- 2 Stante opinionum ambiguitate aut diuersitate, insequeda est mens legis.
- 3 Opiniorum differentium illa sequenda est quæ est iurium amica.
- 4 Iudex redditur excusabilis vbi existēs i dubio eligit opinionem quam sua dicit conscientia.
- 5 Peccatum quandoque impedit veritatis decisionem & agnitionem. In maleuolam enim animam non introibit sapientia.
- 6 Dubium rationale & circa legem difficilem quandoque iudicem excusat à decisione iudiciali.
- 7 Stante opinionum dubietate standum est saniori & sanctori, & pugnandum est: pro veritate.
- 8 Iudex tenetur partibus concordiam persuadere.
- 9 Lites iudiciales euitandæ sunt.
- 10 Desistens à lite an præsumatur de suo iure dubitare.
- 11 Doctores non debent se litibus iudicialibus immiscere.
- 12 Boni viri lites iudiciales execrantur, eligentes suum ius in discussum relinquere, quàm liti se exponere.
- 13 Pax certa præualeat speratæ victoriæ.
- 14 Aduocati multa possunt animarum suarum pericula incurrere.
- 15 Mens rectoris est dispositionum.
- 16 Deus solus scrutator cordium est: potest tamen per iudicia præsumi voluntas & intentio alicuius an sit recta vel nō.
- 17 Vita tenor conscientiam ostendit.
- 18 Mens & voluntas testatoris est in testamentaria dispositio ne consideranda.
- 19 Testatoris voluntati quæuens dicitur pietatis iura violare.
- 20 Mens quæntiū semper est inspicienda potius quàm verba.
- 21 Regulæ iuris in dubio adhæredum est, & pro ea in iudiciis pronuntiandum.
- 22 Regulæ iuris ignorans in lata culpa esse dicitur: secus de fallentiū seu limitationibus.
- 23 Dubio stante ea opinio amplectenda est quæ minus lædit ius cõmune. Item eam per quã redimus ad ius an i. quū.
- 24 Stantibus paribus probationibus quibus standum sit.
- 25 Recessus à iure cõmuni est odiosus, & reditus fauorabilis.
- 26 Voluntas testatoris potius interpretatur secundum ius cõmune quàm secundum consuetudinem.
- 27 Viduæ, pupilli, pauperum & similiarum personarum causæ qualiter sint in dubio decidendæ.
- 28 Personis miserabilibus non est in præiudicium aliarum fauendum.
- 29 Mercator dum est in actu mercantiæ est vt persona miserabilis habenda.
- 30 Vidua dici potest illa quæ caret marito, licet nunquam fuerit nupta: vel quæ habet maritū sed inutilem, vel bānitū, vel absentem.
- 31 Personæ miserabili fauendum & patrocinandum est etiam sine salatio.
- 32 Diues litigans cum paupere an teneatur ei expensas ad litigandum ministrare.
- 33 Debilioribus in iudicio quare fauendum sit.
- 34 Iudicis arbitrio remittitur inspiciendum quæ sint personæ miserabiles.
- 35 Vidua vel pupillus an paupertate non concurrente dicantur personæ miserabiles.
- 36 Persona quæ per se non potest esse in iudicio an dicatur miserabilis.
- 37 Beneficiū nomine miserabilitatis impetrare volens, debet qualitatem miserabilitatis allegare.
- 38 Persona miserabilis an lite pendente possit mutare litem.
- 39 Ratione adiuncti consequitur quis ex persona alterius quod ex sua non posset.
- 40 Regula quod magis dignum trahit ad se minus an pcedat etiam non obstante maioriore minoris dignitatis.
- 41 In connexis delictis absolutoria seu condemnatoria non extenditur de vno ad alium.

- 42 Sententia arbitri contra duos quorum vnus est clericus & alius laicus, an virtute connexitatis in dubio procedat.
- 43 Connexitas. an aliquid operetur in causis diuiduis.
- 44 Personæ miserabiles dicuntur esse sub protectione iudicis ecclesiastici.
- 45 Dubio stante in causa iudex debet benigniorem amplecti viam.
- 46 Casus multi quibus benignè agendum est in dubio.
- 47 Stante dubio diuersis viis vt dicitur est diuersis causis exigētibus.
- 48 Iudex qualiter se habeat in exequendo.
- 49 Principum rescripta an semper sint in executionibus obseruanda.
- 50 Decreto iniusto an sit parendum.
- 51 Supplicium pro veritate pari melius est quàm beneficium pro adulatione.
- 52 Princeps quadoque pl' voluntate quàm ratione mouetur.
- 53 Principes non debent petentium iniurecunda inhiatione sic constringi vt non concedenda tribuant.
- 54 Principum indebita rescripta præsumuntur per importunitatem concessa.
- 55 Lætitia reddit principem quandoque leuem ad illicium concedendum: quo casu concessio est habenda nulla.
- 56 Mulieres sæpe solent à principibus illicita impetrare: quapropter talis concessio antequam exequatur, consideranda.
- 57 Potestatis plenitudo non extenditur ad iniquitatem.
- 58 Potestatis plenitudo non debet exerceri nisi discretionis clauæ præmissa.

COGNITA igitur veritate facti. cap. j. de pœ. dist. vj. illud applicet ad ius: & si habet communem Doct. opinionem, illam sequatur iudex, vt supra dixi. si verò non habeat, consideret diligenter textus Legum in materia loquentes, ne faciat contra conscientiam fonte veritatis omisso, opinionum riuulos sectari. Hiero. in proœ. Ecclesiast. in sin. frater August. in scrutinio, chart. viij. Salic. in l. j. C. de rapr. virg. dicit qd in dubiis ad principia, id est leges, est habendus regressus. & Barb. in Extrauaganti, Ad reprimendū. in ver. non oblit. cica medium dicit, quod quando est perplexitas seu ambiguitas debemus recurrere ad mentem legum. & dicit vera mēs legis, illa quæ procedit ex bono, & equo, secūdū Salom. in repet. §. responsa. in l. de iur. natur. chart. j. Grammarum in tract. de extensione. char. iij. col. j. post medium. Et dicit Formulatum prouinciale, chart. xxij. quod Cancellaria apostolica maxime innitur testibus. Et gloss. regularum Cancellariæ. chart. xxij. dicit, quod in dubis debemus recurrere ad regulas iuris, & rationem naturalem. & dicit frater Isidorus in tract. de cõcept. ione lib. ij. ca. 4. qd in dubiis euenientibus in fide catholica, quæ excedunt naturalem rationem, recurrendum est ad ea quæ ex diuinis scripturis possunt haberi, quæ à sanctis Doctoribus, qd spiritu sancto fuerunt insufflati, & ab Ecclesia acceptati. allegat Dionysium de diuinis nominibus. ca. 4. & Inn. in c. ne innitars. de constit. & sic dicitur ire per viam silicatā, secundū Bal. quem refert Caccialupus in repet. l. admonedi. ff. de iureiur. in fin. col. lxxxvij. & idem est de mente. Ias. in l. ita stipulatus. lagrande. ff. de verb. oblig. col. antepenul. dum dicit, quod sequitur illam opin. quæ est magis amica iurium. & in l. diuortio. in prin. col. vj. ff. fol. matr. quod cum habeat decisiones legum claras, illis potius vult inhære, quàm gloss. & doct. Si verò cundo per text. legum & rationes naturales, & coactas circumstantias rimari, capite, iudicantem. xxx. q. v. nec festinet, nec præcipitet sententiam, Felin. in prin. suæ lect. ver. in gl. j. libri. Hipp. in l. statuliber. col. penul. ff. de quæstio. Decius in c. cum venerabilis. co. v. de excep. Ias. in l. iudices. C. de iud. & quæ dixi in chart. præcedenti: sed mente tranquilla peragat. Card. per illū tex. in c. illa. xj. q. 3. cum subtili inuestigatione diligenter perquisuerit veritatem, & eam inuenire nequeat: quia præmissis istis res tunc dicitur dubia. Soci. in l. si fuerit. §. planè. ff. de reb. dub. occurrunt cñ plura indissolubilia, vt refert Steph. de Pheder. in tract. de interpret. Legum. col. 53. & ibi inter cætera refert vnum post Gellium v. Noctium Atticarum. capitu. x. de Pythagora & Crisallo eius discipulo, qui Pythagoræ centum promiserat dare ea die qua primā causam orasset, & vicisset, & quāuis valde edoctus fuisset à Pythagora, causas nō accipiebat, ne solueret illa centum. vnde Pythagoras egit contra eum, concludendo hoc modo: si vicero, necesse habebis soluere propter sententiā: si tu viceris, habebis soluere propter pacem. Com. opi. To. 4. lili 3

atum. & e contra discipulus retorquebat in eum: si vicero, iam famulus esse sententia: si succubero, tuebor ex pacto. Hanc q. refert etiam Barba. in proce. clem. Ias. in l. ita stiputus. la grande. col. 1. ff. de verborum oblig. Et in voceliet non tradiderit in scriptis in l. si post mortem. in princ. ff. de legat. 1. Et dicit quod poterat decidi per regulam constat. lib. 6. sed postea inueni hoc dicere Caccialupum in tract. de tranfact. q. 30. aliud sophisma simile prædicto recitat Codrus serm. 2. chart. fina. Aliam etiam voluit decidere Aulus Gellius, vt referunt Iason & Lâcel. in l. qui accusare. C. de edendo. aliud ponit Præpos. quem supra retulim. §. inconuenienti. de incontinentia mulierum: aliud ponit Petrus Iacobi in practica post arborem regum Franciæ. columna 4. Et plures casus emergunt qui egerent Pontificia vel Cæsarea decif. vt patet ex discursu Doctorum. & Barba. in capi. literas. de iuram. calum. dicit se tot aggregauisse quod faceret vnū volumen maius quam Clementinas. idem dicit ipse in cap. quoniam. columna 2. vt lite non cõteft. vbi subdit quod aperit in morte, nisi dubitaret q. alius sibi attribueret. & in cap. accedens. col. 12. eod. tit. dicit quod Papa Paulus hoc fecisset nisi fuisset morte præuentus. f. iudex tunc apud Deū & homines excusabitur, si tanta varietate & dubio eligat illā opinionem, quam secundum eius bonam conscientiam credit esse veram etiam si postea cõtrarium declaratur per auctoritatem habentem: vt supra dixi circa princ. huius 10. ampliationis. Bald. lib. 5. consil. j. incip. qualiter. vide Gell. lib. 14. c. 2. incip. quo primum. Bald. in c. 1. col. 2. de offic. ordin. Hadrian. Papa nosser in quodlibet. 2. chart. 2. 1. col. 2. versic. ad secundum. & chart. seq. col. 1. versiculo ad quintum. Tūc potissimè recurre ad auxilium diuinum, quia si aliquando propter peccata nescimus dubia resolueret. Bal. quem refert Afflictus in sua vitima decisio. ad fin. Papa Hadrian. nosser quodlib. 4. chart. 3. 6. columna 1. quia secundum eum q. 9. columna 16. omnis veri cognitio à Spiritu sancto est qui nō intrat in malucolam animam: & Spiritus sanctus discipuli nā effugiet fictum. & auferet se à cognitionibus. Sapientie 2. exēplo Moysi, quem refert frater Lud. de Veritate contritionis, char. 10. alle. 1. q. 3. c. summopere. & propterea principes debent advertere quod in iudices eligant non solum peritos, sed & habentes conscientiam timoratum. tūc enim Anchara. consilio 211. incipiente inter contraria & varia. quem sequitur Caccialupus in tract. de tranfactio. quest. 12. columna 2. Socinus cõsilio cetero quinquagesimo. Incipiente & nos. columna vigesima nona. seu antepenultima, Decius consilio sexagesimo octauo. in fin. columna 5. & consil. 476. columna pen. in c. 1. prima lect. col. 9. de probat. ver. illud vtiliter not. Sando. in l. si fuerit. col. 3. ff. de reb. dub. facit glossā in lit. de ob. quæ ex quasi delict. in fin. princ. quæ dicit. ff. de excusat. qui dubitat circa l. difficilem. vt est l. Gallus. ff. de lib. & post. vbi Ias. in princ. 2. lect. facit mentionem de illa glossā. Et Decius consilio 63. column. penult. Curtius Iun. in feudal. consilio 6. column. 19. & dicit glossā. dummodo non fuerit data pecunia. facit Iun. debita peritia excusat deponens iuxta ingenium suum informatum ex rebus apparentibus cum discursu mentis. multa enim cõceduntur ratione dubij quæ alias non. Cy. in l. fin. C. de tranfact. Bald. in tract. de præscript. 3. parte 6. partis principalis. 2. q. princ. in 2. q. est chart. 68. col. 2. & dicit ibi Ancha. & Doct. prædicti, quod si hoc facere nolit, videat partes componere aut saltem diuidere per med. u. de quo gloss. in l. Nescimus. ff. de nego. gest. quæ dicit hanc esse sententiam rusticorum de qua d. Iason in l. si tibi decem. §. pactus. ff. de pact. column. 2. facit Anton de Prato in tract. de secund. nupt. charta 3. 5. columna 1. Bauerius in §. si feruum. in fi. in lit. de hæred. in lit. Angel. in l. si expressim. columna, 3. ante fin. ff. de appellat. vbi in consil. opin. iudex debet sequi illam quæ sibi magis iusta videtur in conscientia Bald. lib. 4. consilio 370. in causa in fin. 2. columna, vbi post Inno. dicit quod in dubijs opinio. vni adharere non reputatur peccatum: tamen sanctum est in talibus pro veritate pugnare. Purpuratus in l. 2. C. de eden. allegando Philoophum 1. Ethicorum. Barb. ind. cap. pastoralis. §. qui verò. columna 8. de offic. delegat. in clement. ne Romani. numero 13. de elect. facit Angelica in versic. restitutio quam supra retuli. bonus text. in l. non sine. C. de bon. qua. liber. quem alleg. Caccialup. in repe. l. precibus. C. de impuber. chart. pen. col. 4. facit Afflictus decif. 384. incip. non ponam. ad fin. Et persuadendo partibus concordiam prout iudex tenetur. Decius in cap. vt debitus. 2. not. de app. potest illis memorare. id quod dicitur in cle. dudum. de sepul. & illud quod est sculptū in lapide marmo.

reo penes scelas per quas ascenditur palatiū Broleti Medio. Jani, quod in controuersis causarum corporales inimicitie oriuntur, sit amissio expensarum, labor animi exercetur, corpus quotidie fatigatur: multa & inhonesta crimina deinde consequuntur, bona & vtilia opera postponuntur & quisepe credunt obrinere frequentius succumbunt: & si otinent computatis laboribus & expen. nihil acquirunt. Item & memorare illud quod dicit Saluator Matth. 5. capitulo, si quis voluerit tunicam tuam tollere, & iudicio confedere, dimitte ei & pallium. 14. q. 1. cap. 1. vt refert Flor. in l. si. in fi. ff. fam. l. circ. dicens. ff. quod propterea quis non debet esse nimis promptus in litigando. & est ratio: quia sine quis habeat iustā causam, siue non, nō potest litigare sine sumptibus. Bal. in cap. cum dilecti col. pen. de dolo & cõtu. Pragmatica de causis. in glo. in ver. litium. est chart. 109. facit diuus Hieron. in tertia parte tract. octauo epistol. 3. 6. incip. cuncti mei sensus. & dicit Ang. in l. nemo ad fin. C. de acquir. pos. quod ille cui mouetur controuersia, licet ipse non dubitet, tamen presumitur de iure suo vacillare: quia dubius est euentus belli, hinc Erasmus 3. parte prouerbio. 398. cum licet fugere, ne quare lites. Ioann. Motolonius in Promptuario iuris, in ver. 10 bo, tunicam. ff. hinc qui desistit à lite, non dicitur dissidere de iure suo: sed lites excrari. Felin. in capi. illud. columna 5. de præscrip. Cuilibet ergo consulimus bona fide quod prior sit ad componendum, quam ad contendendum, 90. distin. per totum. Marianus in capitulo secundo, columna 61. versiculo decimoquarto principal. artic. in 1. conclusione de libel. oblatione. vbi subiicit: hoc ego in primis ex charitate vobis consulo, ff. potissimè cum eritis doctores, vt cū dicit auctoritatibus non solum persuadeatis, verum etiā impellatis & astringatis partes ad compositionem & concordiam: & à causis propriis omnino abstineatis propter prædicta: & etiam quia dubius sit euentus litis, si propriam causam amittetis, esset vobis magnum dedecus & sic perderetis causam & honorem: & propria affectio ledet in ducere intellectum vestrum ad perniciem. Et ibi allegat Marianus Thomam Doctum dicere quod post cõtingere quod doctor non haberet soluentem sibi mercedem, propter quod causa de facili perderetur. Et si non bene fatissit aduocato: non potest bene studere. Cardinalis in clementina 1. de reliqu. & vener. sanct. columna decima, versiculo, excellentissimū: Fugendas ergo esse causas proprias tãquam rem perniciosam: exemplo pistoris qui panem ponit in furnum, & nō se. Et si necessitatis litigare in causa propria, aduocatum quære. Et Decius in capitulo, cum venissent columna 4. de iudic. 12. cūs, ff. vnde boni viri lites excratur. Iason in l. filio pater. 1. not. ff. de lega. 1. Nauti Stultifera, charta 81. de litigatiōibus in iudicio, propterea dicit Felinus in dict. capitulo illud. col. 3. & in cap. nihil. in primis verbis de præscr. q. plures ob execrationem litium dimitunt ius suum in discussum. Nec mirum quia est difficile obtinere sententias, sed difficultus obtinere executionem. l. quod debetur. ff. de pecul. quam si non obtineas, frustratorium fuit tuum iudicium, cuius executio tendit in vanum. Baldus in capit. ecclesia columna 1. vt lit. pendente, & quia in executione stat vis. Alexander & Ias. procmio rubricæ. ff. de re iudic. dicit quod ille titulus est piens auro. propterea dicit Felin. in capitulo nihil. in primis verbis de præscript. quod plures propter execrationem litium dimitunt ius suum in discussum: & isti perpetuò litigantes presumuntur calumniōsi, & sunt ex ois legibus. Barbat. in clem. vt calumniis. de re iudicata libro 2. consilio septimo, incip. sapienter columna 11. & consilio 31. omnia quæcunque. columna secunda, libro 4. & in dicta clemen. vt calumniis. columna 2. dicit quod hoc in tantum procedit, vt ille qui de leui litigat non sit admittendus in reitem, nec in accusatore. idem Barbat. libro 4. consilio 32. omnis columna 2. Est bene verum quod dicit concordia possit suaderi, non tamè potest imperari: nec quis cogi potest ad transigendum regulatiter. Iason in authen. si verò contigerit. columna fin. C. de iudic. Lanfranc. in tract. de arbitris. quest. decima quinta, Caccialupus in tract. de tranfact. quest. 20. Felinus in capitulo quæ in ecclesiarum. columna 14. de constitut. latius in rub. de treu. & pac. Dec. consil. 12. col. 2. Galiaula in l. 1. §. ex his igitur. ff. de verb. oblig. col. 5. Iason in l. si conuenerit. col. 2. ff. de re iud. in l. quidam existimauerunt. 2. col. in vltimo not. ff. si certum petat. & ibi Socin. & dicunt Felin. in dicta rub. ad fin. & Lanfranc. quod non solum partes non possunt cogi: imò si iudex videt alterā partē litigantiū fouere iusticiā non modò cogendo sed persuadendo facere compromissum: facit contra conscientiam si propterea pars fouens iusticiā ali-

quid

quid relaxet de suo. & de hoc contra Socin. inuehit Lancc. Politus in trac. de substitut. viij. quest. in materia pupillar. col. 3. quod tamen limitat ibi Felin. nisi alia pars relaxet sibi scienter, quia videtur donare: vel secundum Caccialup. vbi supra. & Barbat. lib. 3. consil. j. col. penul. nisi forte videat ex pedire parti iusticiam fouenti ex aliqua causa: puta quia lis possit multum protelari per appellaciones: nam posset tūc persuadere actori, & etiam reo quod velint potius transigere: quia melior est certa pax, quam sperata victoria. Aeneas Syluius epistola cccxlvi. sumus, & epist. lxxvij. questus. dicit quod melius est de iure suo aliquid tradere cum pace. quam totum litigando consequi. p. quo Cicero in Officijs chart. xxi. quod est nō modò liberaie paululū nōnūquā de suo iure decidere, sed iterdū fructuosum. Idē Aeneas. postea Papa Pij epistola vi. fati? cēfuit dubia pacis bona, quam certa belli mala subire. est verum quod à rustico nunquam consequeris quod velit de suo iure aliquid detrudere. Cardin. Papien. dixi supra de capiente velum propter diuitias. Et potius dietim ex municipio ad urbem cum asino lignis onusto: & fortè furatis statim pretium aduocato, vel procuratori deferet, & sæpius reprehendi eos quod faciant: eo quod eos pigeat agriculturā, & tamen infamiam otij litigio excusant. Sed eis euenit vt furi, qui si tempus & impensam quam cum tot periculis consumit in furando, exponeret in aliquo honesto exercitio, ditior & quietior esset. idem vult Felin. vbi supra, quando esset vnus pauper qui litigaret cum vno diuite: nam licet foueat iusticiam, non poterit eam consequi contra illum potentem: nam contra maiorem nemo præsumat honorem gloss. 2. in l. quia etiam. ff. de alien. iud. mut. causa fact. faciunt quæ dixi respondendo ad vj. ampliationem de diuite: & quod lex est araneæ tela, vt dixi in materia partialitatis: licet fieri deberet oppositum, vt infra dicam. quod in dubio iudex debet sequi viam benigniorem. Tunc enim iudex partes concordando si aliquid detrahat de iure illius pauperis, non peccat, secundum Corset. in tractatu de potest. regia in xxij. priuilegio pacis. Roch. in capitulo nouit. viij. not. ff. de iudic. plures alias fallentias & casus in quibus quis possit cogi facere compromissum seu cõcordare, ponunt Iaso. in dicta l. quidam existimauerunt. Felin. in dicta rubric. & Caccialupus in dicta quest. xx. vbi in fi. dicit q. inter alia pericula aduocatorum illud est primum, quando scit partem suam fouere iniusticiam. & illam inducit ad tranfectionem: & sic consulit quod alicuius capiat: & allegat beatum Thomam dicere, quod si in pgressu litis videt causam clientuli sui iniustam, debet eum inducere ad cedendum, vel ad componendum sine damno aduersarij. In talibus ergo iudex semper debet advertere & insequi mentem disponentis. Socinus in l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs. Iaso. in l. iuris gētū. §. prator ait. col. secūda. ff. de pactis. Ang. 251. cclxxj. visis & examinatis. col. final. Barb. libro j. cõsilio xiiij. clementissimū. col. secunda, etiam verba improprio, vt Barbat. consilio lxj. col. i. incipien. scribitur libro j. & libro ij. consil. x. sapienter. col. vi. nam mens, ratio, & cā idem sunt. Bald. in consilio schismatis, columna xi. vbi subijcit, quod iustificat suū causatum: licet in sua constitutione principis spiritualis possit de minima ratione magnā facere. ex quo placet Hostien. i. summa de rescrip. §. quas vires. col. secunda ideo non in folijs sed in radice rationis consistit euangelium. j. quest. j. Marcion Hadrian? Florētinus de Traiecto Cancellarius Bononiensis, nunc Papa nosser, in suis Quodlibetis. quest. 2. col. ante penultima. facit Marasco tus in capit. j. de constitut. libro vj. col. secunda, & q. tantum verba scatur, nihil habebit: qui autem possessor est mentis, est custos prudentiæ: Prouerbio xix. & Felin. in capi. ad audientiam. el primo. columna 3. de rescriptis. dicit: q. virtus humanorum actuum non stat in modico attamen to, id est in verbis, sed in eo quod maximum est, scilicet in mente hominis, latè Barbat. in c. j. col. x. de iur. calum. Paul. de Castr. libro primo consilio cccxxx. incip. iudex est minister Dei. i. prin. & dicit Seneca, quæ refert Barbat. in repe. rub. C. q. admit. col. xliiij. philosophia nō est populare artificij, neque ostentatione parta: non in verbis, sed in rebus consistit Philosophia: sicut anima regit corpus, ita mens regit dispositionem. Curtius consil. xliiij. statuto. col. vj. Calcane? consil. j. col. xvij. & ibi col. xv. dicit, q. ratio & mens idem sunt. l. cum mulier. ff. solut. matr. prout Barbat. in d. consilio x. vnde in legibus & statutis debemus attendere rationem & mentem: vt per eum, & Barb. lib. 4. consilio lxxxj. præclare. columna pen. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc.

rubr. de scientia, chart. j. Natta in repe. c. quamuis, de pact. li. 6. col. pe. dixi in meis claufulis generalibus instrumentorū in verbo, & hæredes. vbi latè de ratione legis. Et hoc etiam procedit in diuinis scripturis. Roch. in tractatu de consuetudine chart. x. columna secunda Et non solum ex cõiecturis elicitis ex dispositione, sed extra dispositionem. Ang. in l. hoc iure. ff. de euic. Bald. in l. voluntatis. C. de fideicom. quas tamen secundum aliquos oporteret probari per septem testes, si sint in materia testamenti. Bart. in l. cum proponeretur. ff. de leg. ij. distinguentem vt per eum, quem sequitur Curtius Senior in rep. l. admonendi. de iure iur. col. lviij. Iaso. in l. errore. col. m. fi. C. de testam. Felin. in c. ex literis. col. m. 3. de fid. instr. Ale. in rub. ff. de acquir. pos. Et non solum attenditur expressa, sed etiam præsumpta, videlicet illa de qua verisimiliter statuentes seu disponentes interrogati respondissent gl. in l. tale pactum. ff. de pact. vbi Iason dicit hoc procedere in legibus, statutis, conuentionibus, & rescriptis, vt illud habeatur p. disposito, quod verisimiliter fuisset statutum, si de hoc fuisset interrogatus. Idem vult Felin. in c. cum ecclesiastica de excep. formaliter Curtius consil. xliiij. statuto. col. v. Ias. in l. cum res. per illum tex. col. 3. ff. de leg. primo, text. melior de iure secundum Claud. ibi in l. mulier. in princip. ff. ad Treb. qui de hoc remissiones allegat in l. ex facto. col. m. ante fin. ff. de vulg. & pup. Ang. de Maleficijs. glo. facit in ultimum 4. col. m. Campezius de dote. vlt. parte. q. xxiiij. Decius cõsilio lxxxix. col. v. in c. suggestū. col. 2. de appel. Hipp. in l. si quis viduam. col. 3. ff. de quest. & licet Ias. in d. l. tale pactum. ad fin. impugnet vnā limitationē d. Ant. de Butr. ad hoc dictum, tamen ego vidi vnum consilium eius, vbi in chart. suam sequitur. Aliter limitat Lâcel. in l. Gallus. col. pen. ff. de lib. & posth. vt pcedat quando talis casus erat in potestate disponentis alijs. ff. vnde licet solus Deus sit feruator. cordium. xxxij. dist. c. erubescat. ga nec damo potest scire cogitationes hominū. Panor. in c. nouit. primo not. de iudic. vbi Decius. Marfilus Ficinus lib. vj. epist. mitto varicinium. chart. cxvj. potest tamen mens & intentio alicuius esse nota prudentibus per indicia & coniecturas, sicut vultus respicientiū respiciunt in aquis. Ang. in l. inter stipulantem. §. j. co. 3. ff. de verb. oblig. ad quem locum se remittit ipse in l. ab executore. ad fin. princ. ff. de appe. Idem Ang. consil. xxxix. visis & inspectis. col. m. 3. circa medium. & cccxiiij. viso d. testamento. ante fin. Quæ mens non solum declaratur ex verbis, ex quibus iusta mens ipsa probatur. Fortunius de fine iuris columna. 56. Felin. in rubr. de fid. instrument. in primis verbis vt Barb. lib. 4. cõsilio lxxvj. magnus columna 2. & lxxxij. ad fin. eodem & etiam ex factis. Quia magis realitatem actus, quam verba. Bald. in capitul. j. de postul. præla. columna. j. ideo facta sunt fortiora ad declarandum mentē quam verba, quæ sæpe proferuntur contra intentionem proferentis l. de quibus. vbi Ias. col. ix. in 4. nota. ff. de legib. Socin. consil. cxxxij. profectō. in fi. col. 3. & cxcij. capio. col. 3. per l. Paulus non tantum verbis. ff. re ratam habe. Lancel. in l. cum filio. col. ix in fin. ff. de leg. primo. Nico. Boerij in tract. de seditio. charta xxvij. Ale. lib. vj. consil. cxxxv. redemptoris num. v. & consil. 3. num. 4. 3. repli cato consil. cxix. idem Lancel. in l. reprehendenda C. de inst. & substit. Paris de duello & remilit. charta xl. sub rub. quando vnus pugnantium dixit Ioann. Mirand. col. fin. vbi al legat ludæos dicentes Aue rex. Iudæorum. & tamen dabat cialapas. facit Mosferra. in repe. l. si constan. ff. sol. mat. col. xxxv. allegat c. ex ore. de his quæ sunt à mai. par. capit. facit Decius in serm. consil. Pisani. post suum consilium clj. col. m. si. Igneus in repet. l. dudum. C. de contrahen. empt. col. m. 4. Socin. consil. cix. in præfenti. col. m. Petr. de Vbaldis in tractatu de societate. 3. parte ca. cum isti fratres est. consilij Roma. Bald. in proce. rex pacificus. col. m. 3. & in fi. allegando Iob. Animam meam in manibus porto. id est cor meum in operibus meis. & in capitu. ne in iuribus de constit. dicit. ff. quod tenor vitæ ostendit conscientiam. bene fateor q. illud quod venit ex mente & verbis censetur fortius quam illud quod venit ex mente solum. Signor. consil. clxxv. factū. col. m. v. in fin. versiculo 3. sic vt Barbat. lib. 4. consil. xxxvj. magnus. col. m. secunda. & lxxxij. ad fin. in eod. fed etiam ex factis. ff. Et propterea dicimus, quod voluntas testatoris in vltimis voluntatibus semper est inspicienda. l. in conditionibus primum locum. ff. de cõdi. & demonst. l. 3. vbi Iason aggregauit concor. C. de lib. p. grt. Decius consilio xv. & lxxx. col. iij. lxxxix. col. m. 2. & in cap. in præfenti. col. xxxiiij. de probat. vbi dicit quod est illa quæ facit totum & hoc procedere etiam si faciat contra religionē. Ange. consil. cxcxiiij.

quoniam vbi in primis verbis hoc dicit procedere etiam si verba repugnent. Galiulain repet. l. centurio. ff. de vulg. & pup. chart. 1. s. nume. 244. pulchrè Fortunius in repet. l. Gallus §. & quid si tantum. columna 39. num. 99. ff. de liber. & posthu. & columna 38. numero 94. dicit quòd est metru & mensura iuris testamentorum. & dicit Iaf. in l. si res obligata. 1. not. ff. de leg. 1. quòd omnis regula contraria fallit in hoc: quia in vltimis voluntatibus prater l. nemo potest. de leg. 1. voluntas testatoris tanquam regina est illa quæ domi natur & attenditur: & sola mens testatoris attendi debet, etiam quòd sit tacita, & ex coniecturis colligatur. l. penu. ff. de leg. 1. cum proponeretur. in si. ff. de leg. 2. cum sim. vt Decius consilio 122. columna 2. Panor. consil. 78. punctus in 1. columna lib. 2. Bol. consilio 43. columna 7. pulchrè Angel. consilio 294. incip. quoniam. in princip. Alexand. lib. 4. consilio 52. col. 1. & 2. Et dicit Claud. in l. Gallus. in prin. ff. de liber. & posthu. col. 2. quòd verba impropriantur ad hoc vt mens defuncti seruetur in forma specifica. l. Proculus. ff. de usufruct. & dicit hoc esse singulare: pro quo Curtius consil. 75. dominus Lud. columna 5. & 51. super columna 1. Et dicit Aret. in l. verbis ciuilibus. 3. no. ff. de vul. & pup. per illu. tex. quòd debet seruari voluntas defuncti, etiam si dispositio redderetur inutilis. dicit semper menti tenendum. Et post multa alia dicit Baldus Nouellus in tractatu. de dote. in prin. 5. partis. quòd veniens contra voluntatem testatoris dicitur iura pietatis violare, etiã si huiusmodi voluntas tendat contra fauorem liberatis. l. contra voluntatem. C. de test. manu. Et dicit Igneus in sua subtili repet. auth. ex causa. C. de lib. prate. col. 22. quòd voluntas testatoris debet impleri in forma specifica: praterim vbi lex non inuenitur resistere tali voluntati, licet non asistat. Et ibidem col. 33. quòd opinio testantis prafertur significationi terminorū l. seruo manumisso, cum glo. ff. de condit. indeb. facit Iafon in l. quotiens in stipulationibus. §. col. ff. de verb. oblig. Calc. consil. 68. magister Tomius. col. 3.

20 Item mens contrahentium semper est inspicienda l. fin. C. que res pig. oblig. poss. l. in cōtentionibus. ff. de verb. sig. et eni ipsa quæ dat esse contractui in genere. Igneus in l. contractus. col. 6. ff. de reg. iur. Socin. consilio 43. in presententi col. 4. & consil. 213. in presententi col. fin. Decius cōsil. 48. columna 1. & 43. col. pen. 190. col. 2. Iafon in l. 3. C. de liber. pter. vel exhered. Et adde q̄ regula Pau. de Cast. l. 1. §. 1. 18. viso & examinato. col. 1. vbi etiam ponit quomodo cognoscitur talis mens contrahentium. facit Corn. lib. 1. cōsil. 16. repet. lib. 3. consil. 12. in presententi col. 2. in si. Alex. in l. si tibi. ff. si cert. pct. Iafon & Socin. 3. nota. dicit & si oporteat impropriare verba. Riminal. in l. si de certa. C. de tranfact. dicens quòd verba generalia contrahentium restringuntur secundum eorum mentem. facit Bon. in tracta. de nobilitate. 3. parte. numero 181. Pauinus in tract. de auth. capituli se de vacante. in 3. preludio. vbi dicit idē in rescriptis. latē Hippoly. in l. sed sciendum. columna 2. ff. de parric. Panor. in ca. pastoralis de deci. in fin. Calca. consilio 13. viso instrumento. columna 8. vbi dicit, quòd ad mentem contrahentium & non ad verba inspiciere debemus. prout & fit in legibus: quæ autem sint de mente contractus, dixi in meis clausulis generalibus. in versicu. contenta. Intelligit semper prædicta procedere quando disponēs processisset ad dispositionem: aliàs enim non sufficeret ita voluisse. nisi disposuisset. ita Iafon in d. l. 3. C. de liber. prate. in 1. fallen. in l. quicquid astringendæ. columna 3. versic. adde in 1. membro. de verborum oblig. in l. si res obligata. columna 5. versic. circa secundam partem ff. de verborum obligationibus. Pich. in rep. §. Titia. columna 57. Ruynus in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. 18. post med. vbi Monfer. in fin. columna 14. de lib. & posthu. Soc. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. vbi facit 10. cōclusiones circa hoc. quamquam Igneus in d. authen. ex causa. col. 8. dicat quòd vbi expressa morientis voluntas apparer licet non sit testatus: tamen seruetur illa voluntas ex quadam æquitate legis. per §. quamobrem. in authen. de nupt. l. ab in testato ff. de iur. codicil. per rationem l. quædam. ff. de acqui rend. hered. Et quia Iafon in dicta l. 3. C. de lib. prate. ponit quatuor fallen. adde aliam quam ipse ponit in d. l. si res obligata. 1. not. vt non procedat quando talis dispositio esset contra legem.

21 Itē in dubio in princip. caufæ, & sic in his que respiciunt ordinationem litis, magis fauetur actori quam reo in medio caufæ. & sic circa processum & probationes pariter fauetur vtrique. In decisione, & sic sine caufæ plus fauemus reo. Bart. Iaf. & alij in l. inter stipulantes. §. 1. ff. de verb. oblig.

gat. fuit doctrina Azon. quam latē examinat Moder. in l. de die. vbi Iafon. col. 2. & 3. ff. qui fatid. cog. & dū dicitur fauendum reo, limita nisi in causa testamenti, doris vel aliàs fauorabili: quia ille fauor præpondet. Decius in c. 1. col. 3. de proba. versic. 6. limita. facit Philosophus, part. 29. probl. 13. & sequenti.

Item in dubio adhaerendum est regulæ & pro ea pronuntandum. l. ab ea parte. ff. de probat. c. 2. de coniug. leprof. Et citenaciter inhaerendum. Bart. in l. si tutor. in si. C. de ser. pig. da. man. Iafon in l. ex quacunque. columna 6. ff. si quis in ius voc. non ierit. in l. si. columna 5. C. de edic. diui Hadria. tol. in l. qui se patris. col. 1. §. C. vnde lib. in l. ab antiquis. C. de testam. col. 3. Felin. in cap. 1. col. 3. & seq. de re iudic. Alexand. in l. ex diuerso. §. in iudicio. co. 3. ff. solut. matrim. Rom. consil. 208. incip. hac impetratio. Barbat. lib. 1. consil. 2. columna. 1. Et ei inhaerere debemus, vt Bononiensis carrocio. Iafon in l. diuo Pio. nu. 8. ff. de re iudic. in l. si constate. n. 15. ff. sol. matr. Roch. in tractatu de iure patronatus. in verb. honorificum. col. pen. Et quando à regula receditur, debet exprimi causa Decius in c. consulu. el. 1. de appel. & qui habet regulam pro se, dicitur habere rem certā. Decius in ca. cum adeo 3. not. de rescript. Et dicit Iafon in l. cætera. 3. not. ff. de lega. 1. quòd semper est pro regula pronuntiandum, & pro regula plura ponit Decius in c. trāsilito. 4. not. de constit. & in 2. lect. & in ca. cum adeo. in fin. 2. not. de rescript. & in capit. sicur. col. 2. & in cap. in presententi. columna 6. de probat. & in cap. ad nostram. in fin. & in consilio 142. columna 4. in rubric. ff. de regulis iuris. numero 7. & dicit Curtius Junior consil. 7. columna 8. quòd in dubio tenendus est intellectus per quē minus leduntur regulæ iuris communis. Et est lata culpa ignorare regulas: secus de fallentis. Iafon in l. quod te. col. 4. ff. si cert. pct. vbi Socin. columna 1. Ioannes Pyrrus in rubric. ff. de regul. iur. in l. qui cum alio circa medium eod. titulo, dixi supra 8. limitatione de decis. in terminis. vbi q̄ est nihilominus ineptum, regulam non fallere, vbi æquitas suadeat. & quod exceptio est fundata in æquitate, dic vtibi. Et dicit Salicetus, quem refert. Cacciaiup. in tracta. de modo studendi. columna vnde cima quòd debemus stare regulis, nō ponere caput ad casus singulares & peregrinos: quia est doctrina periculosa. Salomon. in §. responsa. instit. de iure naturali. chart. 5. Afflictus de iure protomiscos, col. 2. Nec mirum, quia dicit Fortunius in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. nu. 187. quòd quando Doct. aliquid iniustum eliciunt ab aliquo text. illud notandum dicunt singulariter, & menti tenendum. est tamen temerarium dicere tex. vel gloss. singularem, vt supra dixi loquendo de autoritate glossa.

23 Item in dubio amplectimur eam opin. quæ minus lædit ius commune. Galiulain repet. l. centurio. charta. 10. numero, 152.

Item in dubio amplectenda est opin. per quam redimus ad ius antiquius. Codrus ferm. 11. nescio. vbi chart. 1. dicit, Legibus quidē antiquis vtire: in cibus vero recentibus. quotiens tractamus de redeundo ad ius primæuum, siue commune etiam si sumus in materia correctoria, semper dicitur fauorabilis & extendenda. glof. not. in capitulo statutum. in verbo. numerandum, de præbend. lib. 6. quam ad hoc reputat notabilem dom. Alexand. in l. si constante. in princip. in 3. columna. ff. solut. matrim. quam per plura comprobat Iafon in l. nemo potest. 2. lectura columna octaua de legat. 1. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. col. 3. ff. de pact. & in l. omnium. in prin. 3. col. C. de testa. in l. properandū. in prin. col. pen. C. de iud. Monfer. in d. l. nemo potest. col. 10. So. cōf. vlt. 2. vol. ad fin. Brun. de statutis. 7. art. q. 2. Felin. in c. cum omnes co. 3. in c. cum accessissent. col. 3. de constit. in c. veniens. col. 3. de prescrip. Guilermus Monferat. in trac. de successione regū. chart. 8. numero 10. in quibus omnibus locis inter cætera dicunt per illā gl. quòd si populus fecit aliqua statuta contra ius cōmune, q̄ postea fecit confirmari à principe, si idē populus voluerit postea tale statutum destrucere, poterit hoc facere sine licentia principis. Hinc est quòd Curt. Jun. consil. 2. in fin. per illam glo. dicit quod in diuersis consuetudinibus 24. statum illi pro qua est ius commune. Hinc est quòd statibus paribus probationibus statum illi quæ cōcordat cum iure communi. Bald. in authen. omnes peregrini. C. com. de success. cū sim. vt tradit Fran. de Curte in trac. testium. cōcluf. 9 & consil. 24. col. 2. Decius in cap. in presententi. col. 28. de probat. Corset. singu. 358. incip. statut. Hinc dicit Aegidius Bellamera decisio 507. conclusio. quòd in casu quòd si ius cōmune concedit aliquid specialiter in aliquibus casibus, si obineatur

obineatur postea aliquod priuilegium, reducēs nos ad ius regulare, dicitur fauorabile. idem tenet Aret. in c. fin. in fin. columna antepenult. de rescript. Campezius inter feudalia Brun. consil. secundo, col. x. Et dicit Hieronymus. Zanetinus in disputat. incip. in sacro. col. cviii. quòd vbi possumus aliquid interpretari secundum ius commune & secundum ius speciale, semper debemus interpretari secundum ius cōmune. Et dicit Decius consilio cxliij. col. 4. quòd factum superioris debet semper intelligi secundum ius commune quantum fieri potest. & consil. cxvii. dicit, quòd pactum cōsonans iuri communi nunquam potest dici simoniacum. Et dicit Curtius Junior consil. v. col. xvij. & consil. ix. col. fin. & consil. seq. col. 3. in l. qui se patris. chart. xx. quarta. C. vnde liberi. quòd statuta excludentia foeminas à successione propter masculos, quia reducunt nos ad ius primæuum xij. Tabularum, sunt fauorabilia. Et dicit idem Curtius cōf. vi. col. xij. post Philip. Corneum per eum relatum quod l. fin. C. de indict. vid. tol. quæ corrigi. l. Viscelliam, est fauorabilis & extendēda, licet sit correctoria, ex quo reducitur nos ad ius primæuum, quo etiam reiciebatur conditio viduitatis. Et dicit Ioannes de Monteferrato in rub. de rescrip. lib. 6. 25 col. penult. quòd sicut omnis recessus à iure communi est odiosus: ita omnis reditus ad ius commune est fauorabilis. Et dicit Brunus in tract. de forma. chart. lviii. ver. decimo octauo. inuenio limitari quòd regula, quòd actus fir nullus non seruata forma, non procedit quando per talem actum redimus ad ius commune, & plures decis. allegat ad hoc. Et debemus redire ad ius commune quantum possumus etiam per impropriatē verborum. Rom. consil. cccxxviii. col. fin. Et dicit dom. Fabianus de morte sancti Saui in tractatu de enptione & vendit. in 3. q. 7. quæstionis principalis. quòd ideo priuilegia contra ius facilius tolluntur: quia vnaqueque res de facili redit ad ius commune, quod vocatur natura. & ibidem in fine subdit, quòd propterea tenenda est opinio illa quòd non prescribatur pacto quòd quis possit perpetuo recitare rem venditam, quia res facilius reuertitur ad priorem Dominum: ideo interpretatione iuuandū. Et dicit Igneus in authen. ex causa. col. lxxij. in si. q̄ voluntas testatoris potius debet interpretari secundum ius commune, quam secundum consuetudinem. Et dicit Rochus de Curte in d. cap. cum accessissent. de constit. chart. x. quòd talis materia bene est fauorabilis, nisi quis priuaret iure suo. Et dicit Rom. consilio cccxxviii. incip. quæritur etiam, quòd verba nouæ constitutionis per quam reditur ad ius commune primæuum, sunt latissimè intelligenda. Et dicit Corn. lib. secundo consil. xliij. ad huius. col. 2. quòd statutum derogans iuri communi reducens ad ius antiquū dicitur fauorabile & extendēdū. Et liij. v. l. itera p. q̄ in interpretatione cuiusque legis nouæ debemus min⁹ recedere à iure antiquo, quam sit possibile. Et dicit Socin. consil. 4. in Bononiensibus. col. v. & seq. incipien. super quæstione. quòd exemptus potest se sub mittere ordinario sine licentia: quia res facili reuertitur ad naturam suam, & ideo Castrum quòd ab antiquo non erat de demaiano, licet postea factū de demaiano potest alienari: quia de facili redit ad naturam suam. Et dicit Cacciaiupus in repet. l. omnes populi. col. 1. quòd statutum disponens quòd idem ius reddatur clericis in foro seculari quod redditur laicis in foro ecclesiastico, valet, quia reducitur clericos ad ius commune.

27 In dubio etiam iudicandum pro pupillo, vidua, paupere vel infirmo, intellige quando dubitatio habuit originem in propria persona talium personarum fauorabilem, vel saltem postquam ius deuenit ad personam fauorabilem. aliàs secus. Mathesi in tract. de elect. verioris opi. col. 1. Isti enim tales sunt miserabiles personæ, vt dicit Alber. in suo dictionario in vers. miserabilis. Barb. Felin. post Canonistas in c. significantibus. de offic. delegat. Bar. & alij in l. j. C. quando imper. inter pupil. & vidu. Non tamen propterea illis tantum fauere debemus quòd cæteris iniultitiam faciamus. ca. ex tenore. de foro competen. facit l. fin. §. fed si quis. in si. C. com. de legat. Decius in c. 1. col. si de cōstit. in c. in presententi. col. xxxv. de probat. frater Ludouicus Viuald⁹ in Opere regali, de laudibus trium libiorū. circa fin. 3. q. allegat illud Deuter. xxij. pauperis non misereberis in iudicio.

29 Et dicuntur miserabiles etiam mercatores, dum sunt in mercimoniis & peregrinat. Alexand. lib. vij. consil. cxxxj. omnipotentis ad fin. Demum dicuntur miserabiles, secundum Alber. vbi §. omnes ad quorum commiserationem natura nos inclinat. Afflictus in constitutione, lege presententi. 3. no. licet ipse sentiat contrarium in constitutione, omnes no-

stri. 2. not. quia meretrix esset miserabilis, & tamen nō est digna legum laqueis innodari. idem tamen quod Albericus tenet & Ioan. Lup. in tract. de don. inter virum vxor. charta 3066. columna 3. est in repet. cap. per vestras. vbi dicit quòd quantum ad hoc dicitur vidua illa quæ caret marito, licet nunquam fuerit nupta: vel quæ habet maritum inutilem puta bannitum, vel absentem, vel damnatum ad perpetuū carcerem. l. fin. C. ad leg. Fla. de plag. vbi gloss. & Bald. Alex. 4. volumine cōsilio 126. incip. in hac hesitatione. & intelligere debemus de vidua honestè viuente. Fel. in d. cap. signifi-

31 cantibus. Item orphanus dicitur miserabilis. Formularium prouinciale. chart. 24. Item pauper est miserabilis. hinc dicimus quòd in dubio pro pauperiore, in authen. de ecclesiast. titul. §. si quis in nomine magni Dei, & causa pauperis debet citius expediri, quam causa diuitis. gloss. in c. in primis 2. q. 1. Et pauper litiganti debet aduocatus patrocinari sine salario. Iafon in l. 1. in si. r. col. ff. de officio proconsul. & leg. in §. tripli. columna penultima. instit. de actio. vbi subiūgit quòd notarius conficiens instrumentum inter pauperes nihil debet ab eis petere pro salario. idem vult Decius in ca. 1. column. 54. de probationibus. & Rota in Antiquis decis.

32 804. incipiente, nota. idem dicit de aliis scripturis. Et si diues litigat cum paupere, diues cogitur sibi ministrare expensas ad litigandū l. si instituta §. de inofficioso. el. secūdo. ff. de inofficioso testamento, vbi Paul. de Castro in si. mil. vt Paris de Putco in tract. de Syndicatu. in versic. expensæ. columna 2. est charta 24. Baldus Nouellus in tracta. de dote. 9. parte 7. speciali. in capit. si qui test. columna penultima. de testib. Et hoc facit Rex Francorum pauperibus secum litigantibus, dixi inter feudalia. Bruni consilio 12. col. 3. intellige quādo pauper habet pro se præsumptionē iustitiæ. Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. chart. 6. i. col. 3. versic. ampliabitur. 8.

33 & 20. Et rationem quare fit fauēdum debilibus, ponit Ifoocrates in oratione panegyrica, incip. illos. char. 6. ad rem redeo, ad istam misericordiam quæ est in instinctu naturæ secundū Fabia. in auth. nouissima. C. de inoff. testam. 2. quæstioe moueri possumus pluribus de causis: ideo lex remittit in arbitrio iudicis quæ dicitur persona miserabilis: vt per omnes Doct. in dictis locis. Iaf. in l. Titia. textores. col. 4. de legatis 1. quia refert Alexand. consilio 121. lib. 1. ad fin. dice

35 re quòd vidua seu pupillus non dicerentur miserabiles, nisi concurrat etiam paupertas. & fuit originale dictum Spec. in tit. de instrumen. edit. §. nunc aliqua. vers. 63. pro quo Petrus de Vba. in sua canonica episcopali. 10. capitulo principali. Sed illud dictum resoluit Decius in cap. cæterum. columna 10. de iudic. versic. aut si agatur, dicens quòd etiã vna Regina inspecta qualitate eius personæ potest dici miserabilis. arg. l. sed si susceperit. cum gloss. in versic. modica. ff. de iudic. Et quod etiam si sit diues, est sub protectione ecclesiæ. licet d. Roch. ibidem pro Alexan. allegat Panorm. in capitulo ex parte B. columna penultima, per generalitatem illius tex. & capit. ex tenore. de foro com. Illud dictum Alex. & Spe. Secundo resoluit Bulg. in l. 1. ff. soluto matrimonio, col. 7. vers. tertius casus. post Bald. Nouellum in tractatu dotium. nona parte. in 16. speciali, dicens quod opinio Specula. procedit quantum ad effectum, de quo ibi, scilicet an relictum eis factum dicatur relictum ad pias causas. Sed quantum ad effectum competentia iudicis, omnis vidua dicetur indistinctè miserabilis. facit, quia per se non potest stare in iudicio. Card. quem refert Afflictus in constitutione, presententi lege 3. not. licet dicat quòd opin. quòd requiratur etiam paupertas, est verior, quòd videtur casus in d. cap. significantibus Ad rubricam quam ponderat Alexan. C. quādo impera. inter pup. & vid. responder. Pappalia in l. r. C. de sacrosanct. eccles. quòd ibi subicitur verbum, aliàs, q̄ non obstante distinctiua importat similitudinem & æquiparationem. Felinus in cap. sedes columna fin. de rescript. vnde se queretur quòd illa rubrica non loqueretur nisi in dimitibus propter distinctiuam, vel, & sic oporteret incurere i alterū de duobus inconuenientibus: nā si tenemus quod in princ. illa rubrica loquatur de nō miserabilibus propter distinctiuam sequitur cōtra Alex. & Spec. quod etiam diuites gaudebūt illo priuilegio: quia ibi textus æquiparat. Si vero tenemus quòd loquatur de pauperibus, oportet cōcludere quòd siue diuites siue pauperes semper sunt miserabiles. & propterea dicit Pappal. melius esse tenere q̄ relinquantur arbitrio iudicis. Afflictus d. cōstitutione, omnes nostris. 2. not. subiiciens,

37 quòd impetrans priuilegiū à principe propter miserabilitatem debet exprimere qualitatē miserabilitatis. Et illud priuilegiū illius tit. C. quando imper. inter pup. & vid. quòd habet

habet vt non possint cogilitigare extra prouinciam. Item & vt possint quandoquē petere se remitti coram supremo principe omisso medio: in tantum procedit quod non potest illi renuntiare, secundum glossam in d.l. prima. in ver. excedere. quam ibidem sing. reputat Bolo. post alios ibidem. & in l. penult. C. de pact. Rom. consil. 269. incip. non est dubium. Felin. in cap. si diligenti. de foro compet. in 4. fallen. in 2. correlatio. Bertach. in tract. de gabellis. 7. parte. quæst. 27. Bald. in cap. de causis. colum. antepen. de offic. delega. Et propterea d. meus Thom. Parpalia in d.l. penult. dicebat se vidisse in causa cuiusdam viduę quę coram ordinario iam erat apunctuata ad ius, & quę petiit se remitti coram principe, quod ipsa ibi temissa fuit: quia per cōsensum præstitum in litigando coram ordinario, non potuit renuntiare priuilegio dicti l. 1. Idem tenet Afflictus constitutione, statuimus. col. 10. quæst. 13. limita tamen nisi cum miserabili esset admixta persona non miserabilis: quia ratione cōnexitatis debeat remanere coram priori iudice. Aret. consil. 83. quia multa. colum. 4. versu. vltim. dicebam. quod videtur durum, quia magis priuilegiatus deberet trahere minus priuilegiatum. Iason in l. Imperium. ff. de iurisd. omni. iudic. col. 3. vbi infert quod vbi cūque in eodem negotio interueniunt clericus & laicus, semper iudex ecclesiasticus tanquam iudex clericus, qui est dignior, de eo cognosceret: quia magis iudex trahit minus. Bartol. in l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de appel. Barb. lib. 2. consil. 1. in fi. col. 6. & consil. 3. clementissimi. col. 2. Roman. consil. 27. §. in casu proposito. Monferat. in tract. de successione regum. chart. 10. nu. 22. facit Panor. in cap. super quæstionum. in §. si vero. de offic. deleg. vbi in causa commissa inquisitori & ordinario appellabitur ad Papam superiorem inquisitoris: & sic ad digniorem, nõ autem ad Metropolitanum. Hinc infertur quod si plures laici inquiruntur à iudice seculari, si inter eos reperitur vnus solus qui sit clericus, debent omnes remitti coram iudice ecclesiastico tam laici quàm clerici. Ita in terminis Anto. de Prato, quem refert & sequitur Marian. Socin. relatus per Hipp. suo not. 180. incipit. plura. vbi valde extollit istud dictum vltra omnia eius dicta singularia. poterat dicere vt in simili Barb. in cap. 1. col. 1. de proba. nec est de plebe Deo, vt inquit Quid. & Cicer. in Paradox. quæ Stoici vix in otio, in gymnasiis probant. & Hipp. etiam hoc dictum extollit in l. de incestu ff. de quæstion. Socin. in l. est senatus. ad fin. ff. de reb. dud. & Fel. quem latè refert Thom. Ferr. caut. 10. incip. si contingat. Roch. de Cur. in c. ex literis. 3. not. de constit. facit etiam quia de connexis idem est iudicium. Iason in l. C. de transf. Decius in cap. transfato. 4. not. de constit. vbi Roch. col. 2. post Felin. dicit, quod connexionum dicitur quando vno & eodem tempore quid factū fuit, per illum text. ibi, sub eadem sponcione. vnde continētia causę diuidi non debet. Ias. in l. nulli. C. de iudic. Felin. in cap. ex tenore. columna. fin. versu. extra dictos casus. de re script. facit, quia ratione adiuncti quis cōsequitur ex persona alterius quod ex persona sua consequi non posset. Alex. lib. 4. consil. 122. viso puncto. columna 3. Barbat. libro 2. consil. 36. Sapienter. col. 9. & tribus sequentib. Hip. in l. de minore. §. tormenta. columna 3. de quæst. latè Natta in repet. cap. quamuis. col. 3. de pact. lib. 6. & in locis relatis per Bonif. in tract. de nobilitate. 3. parte. nu. 186. Stephan. Malereti in tractatu de electione. char. 20. & seq. Est fortis decisio & vtilis, quia lōgè mitius agitur cum delinquentibus in foro ecclesiastico, quàm in foro seculari. Et licet non inueniam illam decisionem hæctenus ab aliquo impugnata: Tamen contrarium facit quod vult Spec. in tit. de cleric. coniug. col. 3. versu. qui si clericus habens, vbi si clericus & laicus fratres habent patrimonium indiuisum: tamen laicus propter hoc non consequetur exculationem à muneribus, quia publica vtilitas non debet vacillare obtentu priuilegij clericalis.

40 ¶ Secundo facit quod vult Bart. in l. fin. col. 3. versu. coram qbus. ff. de colle. illic. vbi si in vniuersitate sint tot laici quot clerici, bene procedit illa regula, quod magis dignum trahit minus. secus autem quando laici essent plures, & licet allegetur Bart. contrarius, vt per Nicel. conor. 204. incip. notum est. post Mathefi. no. 144. incip. no. quod si in causa indiuidua, tamen ipsi eum concordant.

Tertio adduco quod vult Bal. in l. si. vlt. char. in 6. quæst. principali. C. de edict. diui. Hadr. tollen. vbi dicit qd forus delicti tanquam principalior debet attendi: & quia maior pars patrimonij spectat laico: id punitio spectabit iudici laico.

Quarto facit quod vult Nico. de Neap. & Bal. in l. iurispe-

ritos. §. i. ff. de excus. tu. vbi dicunt, quod si vnus arbitrator sit clericus, alter laicus, ambo iudices superiores arbitrorum debebunt adiri. in delictis autem, quia de eis non conuenit sapius quæri, is procedet coram quo prius sit fuerit contestata.

41 ¶ Quinto facit quod vult domi. Alexand. in l. sæpe. ff. de re iudicata. col. 11. vbi etiam in connexis delictis absolutoria siue condemnatoria lata de vno ex delinquentibus, non nocet, nec prodest alteri.

42 ¶ Sexto facit quod vult Panor. lib. 2. consil. 33. incip. præsidio. col. fin. vbi lata sententia per arbitros contra duos socios, quorum vnus erat clericus, poterit iudex secularis adiri pro executione contra alium socium qui erat laicus, non obstante connexitate causę.

Septimo facit quod vult Felin. in rubr. de appel. col. pen. vbi vult quod quando qualitas clericatus non concurrat necessario ad actum qui tunc fit, puta ad exercitium iurisdictionis, tunc nihil repugnat quominus possit adiri superior laicus.

Octauo facit Felin. in c. quàm sit. de Iudais. 1. nota quem pro contrario allegat Hippol. in dicto singulari, in fine. vbi laicus ita demum gaudet priuilegio clerici consocij, si aliter priuilegium clericus non valeret, sed hic bene valet ergo laicus non gaudebit.

43 ¶ Non obstat quod præmissa procederent vbi causa esset diuidua. Sed Anto. de Prato loquitur vbi est indiuidua, quo casu omnes videntur velle quod ecclesiasticus etiã cognoscat de laico, saltem vbi sunt æquales. Roch. in c. quanto. secundo not. de iudic. Roma. consilio 195. in casu præmissa, ad fi. Bolo. consil. 34. col. 3. Bertachin. in tractatu de episcopo. secunda parte. libro 4. quæstione vigesima septima. est charta 27. Felin. in cap. cum M. §. colum. versu. est tamen. de constit. in cap. fin. colum. 1. versu. fallit quartò. de exceptioni. & in terminis quæstionis nostre, in capite primo. colum. 4. de prescriptionib. vbi semper doctores faciunt istam considerationem, An sit pro causa diuidua, vel indiuidua, vnde cum hæc causa sit indiuidua, ergo cognitio spectabit ecclesiastico. imò si esset diuidua, dummodo tamen cum difficultate fieret diuisio, ex quo deberet tunc integra vni assignari. §. fin. institut. de offic. iud. Modern. in l. si idem cum eodem. §. i. ff. de iurisdictione omnium iudicium. ideo ecclesiastico vt digniori assignabitur. Sed respodet Felin. in dicto cap. ex tenore. col. fin. versu. extra dictos casus. dum dicit inspicendam esse originem facti, vnde cum à principio potuerit diuidi processus, & formari inquisitio contra quemlibet de per se, videtur quod possit adhuc hoc fieri remittendo clericum coram ecclesiastico. Et sic causa erit diuidua. Aliter potest responderi, prout Decius in dicto cap. ex literis. §. notab. Et ibi Roch. allegando Marianum in c. primo, versiculo, decimo quarto declarando. & versiculo sequenti de foro competenti. Et propterea bene cogita: quia disputatè id dictum velim, iuxta illud, Apelles faciebat, vt in simili dicit Ioan. Pyrrhus in l. prima. C. vnde liberi. Tales enim miserabiles personę sunt etiam sub protectione iudicis ecclesiastici: taliter quod ipse de eis licet essent personę laicę possent cognoscere. Barbat. Felin. & alij in dicto capitulo significantibus. pulchrè Imol. in cap. nouit. de iudiciis. columna octaua. Et si ius Ciuile contradicat iuri canonico, stabimus iuri canonico. Felinus in capitu. in causis, columna prima. de testibus. in dicto capitu. significantibus. in ca. ecclesia sancta Maria, de constitutionibus. col. 15. Alex. in Apostilla ad Bartol. in l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccle. in Defensorio montis, per Bultum, charta 45. col. 3. Et Afflictus decisione ducentesima quinquagesima septima, incipiente, dicit constituto. ampliat priuilegium hoc procedere in ecclesia quod dicatur miserabilis. & limitat procedere, nisi ille qui aditur pro iudice habeat iurisdictionem in conuentum à miserabili persona.

Item limitat quando reus esset priuilegiatus de iure cōmuni, vt per eum. sed pone qd persona miserabilis petat se remitti coram præside, quia non est comp. regis vel supremi domini, nunquid debeat remitti? credo qd sic, per rationem iurium prædictorum: tñ non inueni in specie decimum. & qd istis pauperibus & miserabilibus sit fauendum, & in dubio pro eis pronuntiandum, tenet Mathefi. in dicto tracta. de elect. verior opin. Ias. in l. inter pares. ff. de re iudica. col. j. vbi dicit etiam qd in omnibus casibus in quibus ius vult alicui fauere in iudicando: pari modo, idẽ fauor debet præstari in probationibus. idem Ias. in l. de die. ad fin. princ. ff. qui satisd. cog. Barba. in tractatu, de Card. quæst. 11. col. 1. & benignior

nignior dicitur illa quę minus obligat. Angel. consil. 337. non reuocando, libro secundo, colum. 2. Et illa quę fauet dote & matrimonio, secumimè vbi agitur de impedimento inducto à canone. Felin. in capitulo licet ex quadam. de testib. col. 2. & quod fauendum sit benigniori, pulchrè text. in cap. fin. de transact. vbi in quibus ius non inuenitur expressum, æquitate seruata procedendum est semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personę, causę, loca, & tempora postulant. Signorol. consilio fin. colum. 12. quod tantum procedit, quia licet in dubio probatio sit interpretanda contra probantem. l. non hoc. C. vnde legit. tamen benignior interpretatio solet etiam sumi. Et ideo in concursu istarũ interpretationum hæc vltima præualeat: ita quod in dubio interpretatur probatio pro producente, si hoc sit benignius. Alexand. in l. diuortio. 3. colum. ff. soluto matrimonio. Ruinus in repet. §. Cato. colum. 42. in fin. ff. de verborum oblig. Benignior etiam dicitur quę fauet testamento.

45 Et idem in dubio iudex debet amplecti viam benigniorem. l. benignius. ff. de legi. cap. fin. de re iudic. idem pro miserabilibus personis & aliis de quibus infra. Ias. in l. inter pares. primo notab. ff. de re iudic. vbi limitat, nisi esset euident nullitas seu iniquitas: vel nisi vbi agitur de vtilitate animæ, quæ illa præferatur viæ benigniori. Hip. not. 151. incip. semper.

46 ¶ Item in dubio pro dote, matrimonio, testamento, pro potestate clauium. vt etiam supra dixi in 9. limitatione. Item pro causa studij. Decius consil. 70. in fin. Item in dubio capimus partem tutiorem pro corpore. l. imò. ff. de lib. caus. Ripa in tractatu de Peste. chart. 67. nu. 484.

Item pro ea opi. qua euitatur peccatum: & sic quę fauet animæ. c. ad aud. de homicid. cap. iuuenis. de sponsal. Rosarium Bussi prima parte. serm. 27. litera x. ad fin. Ripa vt supra in cap. auditis. colum. 2. de præscript. versu. 2. limita. Iason in authent. quas actiones. colum. 8. C. de sacrosanct. Ioannes de Anan. in cap. in ciuitate. de vsuris. colum. 3. Anton. de Prato in tractatu de secund. nup. chart. 15. colum. 1. & 2. Angel. in versu. dubium. nu. 1. & 2. dicens ferus in foro contentioso. inferens propterea an in dubio quis debeat iudicari irregularis.

Item in dubio existentes in iure matrimonij melius est dimittere copulas, quàm disiungere coniunctos contra statuta Dei. c. licet ex quadam. de testib. Angelica vbi supra. in fi. ex quo infertur, quod in dubio debemus tenere opi. quę facit seruare iuramentum. Anto. Baurer in tract. de virtute iuramenti. col. fi. versu. item hoc precipuum. Barb. in tract. de Card. 7. q. col. fi. Ferr. cautel. 17. incip. magna. in fin. 2. col. Alex. lib. 4. consil. 49. incip. paucis. in fin. & propterea dicebat Gemin. consil. 112. in fin. quod in dubio iudicandum est contractus vsurarius. Calcaneus consil. 25. col. 12. incip. prima facie. & 73. quod dicitur. in fin. facit Hippol. notab. 102. semper. Marianus in repet. c. ad audientiam. de homic. Cepol. de contractibus simulatis. col. fin. sed contrarium vult Socin. in l. rogasti. in fi. principij. ff. si cer. pet. Burgos in c. ad nostram. de empt. & ven. col. j. facit, quia in dubio quantum ad forum iudiciale iudicamus potius quod quis non sit excommunicatus. Decius in c. præterea. col. fi. de appel. Et sic dicere possumus quod contraria procedunt in foro pœnitentiali. Marianus vbi supra & Corneus vol. 2. consil. 201. in hac. ad fi. dicens quod licet sit fauendum animę, per hoc tamen non debemus à iuris censura recedere.

47 ¶ Item in dubio tutior via est eligenda. cap. nisi. circa fin. de renunt. Et in dubio tenetur, relinquere in certum. c. nullus. de pœnit. distin. 7. Calcaneus consilio 210. spectabilis. colum. 4.

Item in dubio pro causa funeraria seu primipilari. Ias. in l. j. col. 2. ff. solu. matrimo.

Item pro illo qui est in possessione. Ias. vbi supra. facit §. commodum. instit. de interdicitis. hinc dicimus, Beati possidentes. gl. in c. j. §. si tres. in versu. à duobus. de pace tenenda. Alex. lib. j. consil. 129. col. j. Decius in c. ex literis. colum. 2. de probat. Sando. in l. si inter. col. 2. ff. de reb. dub. decem alias vtilitates possessionis ponit Curtius Senior in repe. l. admo nendi. col. 86. & seq. ff. de iure iurando.

Item in dubio iudex debet esse procliuor ad approbādũ donationem factam per maritum vxori. Monfer. in repe. l. si constante. col. 58. in fi. ff. sol. mat. Et quod non sit reuocata, Socin. & Sando. in dicta. l. si inter virum. ff. de rebus dubiis.

Item in dubio quod instrumentum non sit falsum, gl. in l. iurisgentium. §. quod ser. ff. de pact. Alex. lib. j. consil. 74. viso testamento. col. pen. & 70. viso processu. col. j. Cepol. qui

in illo casu consuluit consil. 21. col. 8. & consil. seq. col. 4. Idem vult Barb. in rub. de fid. instr. col. 5. Corset. sing. 217. in versu. probatio. dicens esse gl. singulare, vt Bolo. & Ias. supereca. Alex. lib. 5. consil. 93. in causa & lire. col. penul. Curt. Senior consil. 50. incip. præfens consultatio. in fi. col. 11.

Item in dubio quod actus potius valeat quàm pereat. l. quotiens. & l. vbi est verborũ. & vtrouque Socin. ff. de reb. dub. Hipp. in l. j. §. si feruus. 3. col. ff. de quæst. Dec. consil. 140. col. 2. Ias. in l. verbis ciuilibus. 2. col. ff. de vulg. & pupil. in l. 1. 1. not. ff. de eo quod cer. loc. Latius in l. quotiens in stipulationibus ff. de verb. obli. vbi quod in dubio tenenda est opi. quę fauet substantiæ actus. Et ista præsumptio aliis præfertur. Decius consil. 77. col. 5. quod facit ad multa. Sed Ferdinandus in repetit. §. diui. nu. 26. dicit quod interpretatio vt odium excludatur, præfertur isti. Iason in l. nominatim. ad fi. ff. de libe. & posth.

Item in dubio quod cōtractus sit potius censualis quàm emphyteuticus. Ias. in authent. qui rem. C. de sacrosanct. eccle. in tract. de iure emphyteu. col. 79. versu. 8. Modern. in apoft. Panorm. in cap. constitutus. colum. fin. de relig. domib. Hippoly. not. 95. incipien. contractus. vide tamen Socin. consil. 167. col. 2. & 3.

Item in dubio debet intelligi vt minus liget, quàm magis. Natta in clem. sæpe. §. fin. col. 4. de verbo. signifi.

Item compromissum non esse sciendum. Soci. consil. 300.

Item actus principis potius adaptetur ad iure factum, quàm ad non iure. Felin. in c. ex literis. col. 9. de constitut.

Item quod quis excusetur à muneribus. Ang. insti. de excusat. tur. in prin. in col. penul.

Itẽ pro religione & pro ecclesia. l. sunt personę. ff. de relig. & sum. funer. Roch. in c. at si clerici. char. 12. de iud. non tantum quod propterea desit iudicium rationis. c. non solum. de reg. lib. 6. circa prin. Ias. in l. si sic. in prin. de leg. j. Decius in c. quæ in ecclesiis. col. 4. de consil. nec in tantum quod propterea eneruetur iurisdictione laicorum. Ioan. And. & alij in c. nouit. de iudi. c. per venerabilem. versu. rationibus igitur. qui fil. sint leg. Moder. in tracta. de perfectio clerico. charta 85. Bosch. in rep. rubr. de constit. col. 15. Hadr. Papa noster in Quodlib. charta 14. & charta 15. quia ecclesia est cultrix iustitię. Decius consil. 151. col. 13.

Item pro reo. Decius in c. ex literis. col. 4. de proba. Ias. in l. de die. ad fin. princip. vbi limitat quatuor modis. ff. qui satisf. cog. Mathefi. vbi supra.

Item contra illum qui probat, Decius in ca. in præsentia. de probatio. col. 11. dicens hoc procedere etiam si materia sit fauorabilis.

Item in materia successionis in dubio pro agnatis contra agnatos. Bolog. consil. 69. vt in præsentia. col. fin.

Item in dubio pro hærede contra legatarium l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. 2. Lancel. in l. talis scriptura. 4. col. de leg. j. Paulus de Cast. & Socin. in l. si fuerit. ff. de rebus dubiis. Decius consil. 92. col. 2.

Item in dubio iudicamus id quod est vtilius filio in materia filiationis. Decius in c. per tuos. col. 2. de probat.

Item iudicamus in dubio substitutionem esse prout erit vtilior filiis. Socin. in l. j. col. 60. de vulg. & pupil.

Item in dubio iudicamus qd substitutio potius sit directa, quàm fideicommissaria. Socin. in l. centurio. col. 12. ff. de vulg. & pupil. vbi Aretin. col. 19.

Item in dubio iudicamus qd dispositio sit potius modalis quàm conditionalis. Alex. lib. j. consil. 102. inci. visis. col. 2.

Item in dubio quod verbum stet specialiter, non regulariter. Bart. in l. hoc legatum. ff. de leg. j.

Item in dubio verba statuti adaptantur ad frequentius contingentia. Bolo. consil. 41. col. 2.

Item in dubio tenere debemus opi. per quam fratres reducantur ad æqualitatem. Soci. consil. 4. lib. j. ante fi. & lib. 3. consil. 108. casus, ser. ad fi. in repet. l. cum aus. col. 20. dixi in meis clausulis generalibus, in verb. & hæredes.

In dubio appellatio debet admitti. Iason in lege prima, columna tertia. in sexto nota. ff. si quis cau. Decius consilio 33. columna secunda, & fi. & 34. columna secunda, & 49. columna secunda. 162. col. 3. in ca. vt debitus. colum. antepen. de appel. Præpos. in cap. ex ratione. colum. 2. cod. titu. Socin. consil. 195. circa primum. col. 3. Felin. in ca. significauerunt. de testi. in prin. 2. col. Alex. lib. 7. consil. 139. viso puncto. col. 10. in c. super eo. 3. col. de app. vbi etiam dicit, quod iniudicio debemus dicere appellationem non esse desertam, quia secundum eum in dubio iudex debet eligere viam per quã vtrique parti consulitur. quod limitat Decius ibi.

nisi effemus in materia in qua regulariter appellatio nõ ad mittitur; nõ in dubio debemus stare regulæ. vt latè dixi paulo supra. Itè in dubio oia interrogatoria debet admitti. Imola & Panor. in cap. per tuas. de testib. Idem de positionibus & capitulis. Curtius de positio. in ix. Breuiloquio las. in aut. ad hæc. C. de iudic. Item in dubio contra fiscum nõ puto. ff. de iur. fit. & contra volentes eum impinguare. practica Petri Iacobi de contradic. l. §. quadrupli. in sti. de act. colum. antep. & rub. seq. col. iij. Intellige tamen semper quando fiscus tractaret de lucro captando, & priuatus de damno euitando: puta quia fiscus ageret de pœna sibi acquirenda: secus si veniret ex contractu, vel successisset alicui priuato: quia tunc in dubio faueremus fisco, vt est de mente Bologn. ibi in suis nouis interpretationibus. in prima par. & in Theodosiana. in verbo, dienono. est charta xxv. cum & Alex. in l. i. ff. fol. mat. vbi las. col. xj. Ang. de Aretin. quem sequitur las. in l. de die. ad fin. princ. ff. qui fatid. cog. Et vtroque allegat Angel. de Are. & dicit las. se ita consuluisset. Felin. in cap. pastoralis. col. v. de rescrip. in cap. duobus. col. ij. de re iud. Roch. de Curt. in rubri. extrã de iudic. chart. fin. vbi Decius in 2. lectu. ad finem. intelligit eam procedere quando agit de priuilegio fisci contra priuatum: quia in dubio contra fiscum, ne fiat multiplicatio priuilegiorum: prout etiam ipse dixit in cap. 3. col. 3. de probat. Hippol. in repetitione rubrica. C. de probat. colum. lxxix. vers. teneas tamen menti. confirmatur hæc opi. ex eo quod supra dixi, quod in dubio fauendum est pauperiori & debiliori contra fiscum qui est ditior & potentior. Item quia communiter quodammodo iudex in causa propria, quod est valde absonum. Bauerius in §. si seruum. col. iij. in sti. de hered. Instit. Maleretus in tractatu de electione. cap. lxxxix. Corset. in tractatu de pot. regia. quæstione xlv. Propterea dicit notanter Bartol. in l. qui iurisdictioni. in secunda lectura ff. de iurisd. omnium iudic. quod sicut recusat quis nec sit iudex in causa propria: pari modo potest recusari ille quem ille in iudicem dare voluerit. nec memini me alibi legisse. Est verum quod intelletus illius l. nõ puto. multum trutinatur per Modernos in d. l. j. soluto matrimo. vbi Socin. columna ij. & Bulgar. columna 4. & Curtius in l. prima. C. de edendo. tenebat opin. Bulgar. quod ille text. non probaret hæc regulam. sed solum ibi dicitur quod iudex non errat si pronuntiat contra fiscum, quasi velit quod fiscus non sit priuilegiatus, quod pro eo in dubio debet iudicari: sed relinquit in dispositione iuris communis: & secundum eum si hæc regula esset vera, destrueretur tota materia titu. C. de iur. fit. & priuilegio. dicit d. l. non puto, solum procedere quando esset aliquod dubium super aliquo articulo iuris: quia tunc fieret interpretatio contra fiscum, subdens idem esse quando esset super dubio facti.

Item in dubio priuiores sumus ad absoluendum quam ad condemnandum. l. absentem. in principio. ff. de pœn. Bar. lib. 3. consil. l. illud. ad finem. Et propterea dicit Decius consilio clxxv. in causa falsitatis. columna fi. q. curia maiorem honorem consequitur ex absoluteione, quam ex condemnatione. fuit dictum Pittaci philosophi quando peperit occisori filij sui. In dubio minor pœna est eligenda. l. penult. & si. ff. de pœn. facit Iac. in inuestigatione. in versiculo, dicti vasalli promiserunt recognoscere dictum feudum. columna quinta dicens quod pœnæ ponuntur magnæ vt homines magis timeant, non vt exigantur ad vnguem. facit quod vult Angel. in §. furtum. institutio. de obligatio nibus quæ ex delicto nascuntur. vbi dicit quod quando pœnæ fuerunt taxatæ, homines erant doctiores, quia habebat rempublicam, nunc autem sunt sub dominis. Ideo nõ pnt in totum exigi. facit Baldus in l. prima. C. de secund. nuptiis. in figuracione casus, dicens quod pœnæ imponuntur ad malos mores corrigendos, non vt fiscus locupletetur. facit Felin. in cap. irrefragabili. §. cæterum. de offic. ordin. dum inuehit q. conditores legum, qui dum fingunt tendere ad correctionem morum, gerunt curam marisupij. pro quo gloss. in clementina ij. in verb. cõsumit. de cens. Faciunt enim vt ludas: Ioann. xij. dum fingebat pietatem pauperum, dicens, Poterat vnguentum hoc venditari malo, & dari pauperibus: & volebat implere loculos. Facit illud quod dicitur de lupo, qui dum agnũ erratẽ sine matre confexisset, compassionẽ fingens q. expauesceret agnus, quia solus esset, & sic teneret ætatis, illum deuorauit. & vide glo. in regula Canonellarię 8. & xxvj. & xxix. & xxxij. vltima char. & xlvi. dixi in meo inuentario librorũ iuris, charta penultima. addo nunc

Had. Papã nostrum in Quodlib. q. 6. liteta h. est charta. 36. col. 1. a. Luc. de Penna in lege mulieres. col. 7. C. de incol. lib. 10. Item in dubio debemus tenere illum intellectum ad legem per quem videtur eam fuisse conditam super casu magis dubitabili. Ioannes Lupus de don. inter virum & vxorem. charta 78. columna prima, in versicu. 10. & vltimo. quia lex debet esse de dubitabili. l. quod Labeo. vbi gloss. ff. de Carbon. edic. cap. cum in iure peritus. vbi Panor. & Bar. bat. primo not. de offic. deleg. capitulo rursus. vbi Præpos. vltim. not. qui cler. vel vovœ. qui subiungit quod in questione indubitabili non est aliter respondendum, nisi quod non habet dubium. Panor. in capitu. super quæstionum. §. si verò. columna 3. de offic. deleg. Et dicit Roch. de consuetu. charta 11. columna j. quod ratio est, quia lex debet esse edita ob necessitatem: ergo non debet esse de casu indubio, quia esset superflua. pro quo facit Salomon. in repet. l. Galus. §. & quid sit tantum. columna 2. ff. de libe. & posthum. dicens quod aliquid noui debet lex decidere. Limita tamen prædicta vt sufficiat quilibet minima ratio dubitandi. not. in l. eunuchis. C. qui testam. fac. post. Ita Gammarus in tract. de extensione. columna 8. versicu. quantum igitur. Secundo limita in casu quo effemus clari, quod legislator decidit etiam de casu indubitabili: quia tunc non procedunt prædicta. & propterea formata est conclusio in dubio Decius in cap. 1. prima lect. de iudic. columna 11. vers. & ideò aliàs senis. & sæpe exemplificari potest in legibus Imperatoris, quia ipse respondebat super facti contingentia idè si proponebatur factum indubitabile, oportebat quod super illo responderet. Lancel. in l. quod in rerum. §. j. column. 3. ff. de leg. 1. Tertio limita vt sufficiat fuisse dubium ante talem legem conditam, & quod non fuerit postea. l. 3. ff. de nat. rest. & inst. pro socio ibi, nec vnquam fuit. Bartolus in repetitio. nel. vbi cunque. ff. de inter. act. colum. sexta. in versiculo, vltimo oppo. vbi ponit quartam limitationẽ vt sufficiat fuisse dubium apud imperitos, licet non esset apud doctos, facit l. fin. C. de indict. vidu. tol. circa princi. vers. nec tamen. Item in dubio debemus euitare absurdum, dixi supra in argumentis. Præpos. in c. rursus. colum. 5. qui clerici, vel vovœ. Cæpol. in l. si fugitiui. col. 6. & seq. C. de ser. fug. Claud. in l. ex facto. §. ex facto. col. fin. ff. ad Trebell. vbi inter plures decisiones quas referunt, not. vnã quam ibi ponit. & etiã in repet. l. vt vim. colum. 26. vers. ad idem. ff. de iustit. & iur. quod si statutum pro delicto ponat pœnam capitalem vel capitis, intelligetur de minori, & sic de deportatione, quæ etiam pœna capitis dicitur: dicens esse signandum, quia quis posset de hoc lucrari vnã bonam vestem: quia vbi agitur de vita, pecunia cõcurrit: quia vbi agitur de causa capitali, debet aduocato bene solui. Ang. & Roch. in l. si pater. ff. de don. & qd intelligatur de minori vult Io. de Vilemati in repet. l. diuus. ff. de ficar. not. 57. Idem las. in l. transigere. col. 3. C. de transact. in l. si quis iniquum. §. hæc pœna. col. 1. quod quæsiur. in l. diuortio. colum. 3. ff. sol. ma. Decius in capitul. at si clerici. in princi. columna 25. de iudic. Alexander libro tertio, consil. 116. in causa inquisitionis. Bologn. in suis nouis interpretationibus primæ partis. in l. secunda. C. ne Christianum mancipium. Felin. in capitulo ex literis. columna 10. versicu. & tenendo hanc partem. de consti. Card. in c. dictum est à domino. §. quod dicam. in fin. 1. quæstione 1. vbi dicit quod propterea Bonon. fuit liberatus quidam falsarius monetę. Idem Gaspar Portugalensis in repet. l. imperium. ff. de iur. omnium iud. colum. 47. vers. circa tertium gradum. & col. 44. vers. est tamen aduertendum. Est verum quod in contrarium vidi aliàs ponderari l. quoniam nouella. C. ad legem Iul. de vi publ. vbi appellacione supplicij venit pœna mortis. & text. cum glo. in l. j. §. fin. ibi. supplicio capitali. iuncta etiam alia glo. fin. l. 2. C. de fal. mo. Ideo vide Riminal. in dicta l. imperium. col. 18. ff. de iurisd. omnium iudic. vbi disputat nunquid prædicta procedant quando statutum vteretur verbo capitis. Et ibi limita, nisi aliter appareret de mente statuentium. Item nisi effemus in casu quo ius ciuile pœnam mortis imponeret, quia tunc tale statutum deberet intelligi secundum ius ciuile. super quo cogita, quia mihi non placet. Intellige primò hanc regulam, dummodo per eam non recedamus à proprietate vocabuli. Iason in l. stipulatio ista. §. eum qui ita. ff. de verborum obligat. in l. si quis testamento. in prin. de leg. 1. Lancel. in l. fin. ff. de annu. leg.

Intellige & secundò regulã procedere prout loquitur, scilicet qn agitur de maiori vel minori pœna: secus quãdo dubitaretur an pro delicto, de quo constat quis sit puniendus

vel

Materia pœnalis est fauorabilis.

vt absoluendum in totum, quia potius est condemnãdus, quã absoluendus. Soc. qui dicit esse not. in l. quidã relegat. colum. 1. ff. de rebus dub. Iason. in l. cum quidam. colum. fi. vers. & si contra istam. ff. de liber. & posthum. Et isto modo potest saluari dictum Bar. in l. quædammodum. C. de agri. & cens. li. xj. vbi circa med. dicit, quod cũ sit fauor reipublicæ delicta coercere, quod lex pœnalis est extẽdãda, refert las. in l. si certis annis. in princip. C. de pact. in l. si quis id quod. col. 9. & in verb. v. ff. de iurisd. omniũ iudic. vbi etiam Clau. colum. 2. las. in l. si is qui pro emptore. ff. de vscap. col. 76. vers. 6. pro ista. Decius in cons. 67. col. 1. Roch. in capitulo quanto. col. v. de iudi. in capitulo, at si clerici. §. de adult. char. xij. eod. tit. vbi permulta ponit quælibet exorbitantia possint dici fauorabilia. Claud. in l. vt vim. col. 25. ff. de iustit. & iur. in l. ij. colum. ff. de oper. noui nuntia. in l. qui Romã. §. ea lege. vlt. col. ff. de verb. oblig. in l. 2. colum. penult. C. de in ius vocand. vbi etiã ponit quãdo dicatur pena statuti esse fauorabilis, & sic extẽdãda. Ang. in maleficiis. in verbo, nec non ad denuntiationem. col. 14. in §. in perionam. 8. colum. in sti. de act. in §. ius autem ciuile. colum. 17. in sti. de iur. nar. facit Bal. per illum tex. in cã. j. porro, quæ fuit prima causa beneficii. dicens esse meliorem tex. de iure, quod statuta pœnalia extẽduntur. Anchi. in capit. ca nonum statuta. penult. chart. Alexan. in l. j. in princip. ff. de v. rb. oblig. vbi Soc. colum. 3. dicit, quod causa mediata est odiũ delinqueris. Et in immediata est utilitas publica. Lã cel. in l. cætera. §. sed & si quis. ad fi. ff. de leg. primo. Nata in clẽ. sepẽ. §. fin. colum. 3. de verb. signi. Corset. sing. c. incipien. licet. est in verb. extensio. Monfer. in c. 2. col. ii. de cõst. libr. 6. Et dicit las. in l. fratres. in fi. 2. col. C. de in sti. testa. quod in correctoris dummodo agatur de fauore publico secũda rio, licet non principaliter licita est extensio. Tertio limita in grauiorib. delictis, quia in illis seueritatem legum sublequi oportet. l. respiciendum. ff. de pœn. Cæpol. cons. 34. incip. si vnquam. col. antepen. vers. x. Itẽ in dubio dicimus, quod quis censetur cõdẽnatus eo modo quo euitatur infamia. Decius in Lecti conditio. 7. col. ff. si cert. pet. Itẽ in dubio pœna videtur temporalis, non perpetua. Decius in ca. ex literis. col. v. de constitut. vbi col. 9. dicit, q. in dubio quis præsumitur potius condemnatus ex contumacia, quã ex delicto. Itẽ ad pœnam euitandam in dubio contractus dicere tur conditionalis. Decius consilio 2. col. 4. Itẽ in dubio sequitur illud quod est minimum. l. cum testamento. vbi Soc. limitat. ff. de reb. dub. Itẽ in dubio fauemus illi qui tractat de dãno euitãdo. l. si. §. si verò. C. de iur. delib. Item est aliquãdo ita fauorabilis vna causa sicut alia: vt in causa filij, quæ est ita fauorabilis sicut causa ecclesiæ. Propterea in fert Soc. in l. j. 3. col. ff. de reb. dub. q. sicut in legato fundi factio ecclesiæ veniunt adiacentiã postea empta: ita in legato fundi factio filio: quia sicut dispositio capiti in presentia. de probat. locum non habet ecclesiæ instituta: ita non habet locum filio instituto, & quod ita fuit iudicatum Senis. Catel. in ij. parte Memor. in ver. amor licitus. & idem Socin. in repet. l. cõ auus. ff. de condit. & demonstr. colum. xx. in fert, quod dispositio h. vnquam. C. de reuoc. do. pro credit etiam in donatione facta ecclesiæ. Idem vult Alexand. libr. 3. consilio. xcij. super eo. colum. 2. Fab. in repet. auth. nouissima. chart. 14. quæst. 14. Corset. sing. lxxxvij. incip. licet donatio est in ver. donatio. Quod tamen non procederet in donatione remuneratoria. Marian. in d. tractat. de oblat. lib. xv. in primo casu. Imò in legitima plus fauetur filio quã ecclesiæ glo. in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. Panor. in repet. capita. cum esse. colum. 6. de testam. Signorol. cons. lxxvij. quardam mulier. in fin. Baeteria. in sti. de testã. in princip. in col. xxxij. & in stes. autem. colum. v. quia filius etiam si sit hæres patris, illam detrahit de legatis factis ecclesiæ. Marian. in tract. de obla. lib. xv. in primo casu, Doct. in l. j. ad municipium. ff. ad leg. Falcid. Felin. in capi. ecclesiã sanctã Maria. colum. xxxvj. versicu. vbi lex. de constit. Scrutinium charta xxij. las. in l. si fundum sub condit. §. Stichum. colum. 2. de leg. j. Bar. cons. xxxij. Marius. Barb. j. volum. consilio xliij. clementissim. colum. vij. xxxij. scribitur. colum. j. xxx. illud. colum. 2. xxxij. clementissim. colum. j. Itẽ limita dictum glo. si quis ad declinandam, nõ procedere in legato factio p. exonerãda cõscientia testatoris. Barb. lib. ij. consilio v. præclare. col. j.

Item limita vt procedat quantum sit pro legitima de bita filio: quantum verò ad residuum vltra legitimã bene plus fauetur ecclesiæ quã filio. Barb. Fab. Maria. & Soc. & alij in locis predictis. Dec. in c. in presentia. colum. 37. vers. & circa istam. de probat. las. in l. ij. lec. col. v. C. de sacrosan. eccles. in l. licet. 4. not. C. de pact. in l. tale pactum. §. fi. col. iij. ff. cod. in l. generaliter. §. cum autem. col. ij. de in sti. & substi. in l. si cui legetur. §. hoc autem. col. fin. de lega. j. Alex. & Riminal. in l. pactum quod dotali. col. 2. C. de pact. Et propterea inferunt Ale. in d. conf. & Soc. in d. l. cum auus. col. xx. quod si est substituta ecclesiã, nõ habet locũ dispositio l. cõ auus. cum simi. Idem vult Hercul. in disputa. incip. Perusinus. col. pen. Pau. de monte Picho in rep. §. Titia. q. xliij. Corn. libr. j. consil. cclxxvj. viso. Et sic vna causa est fauorabilior altera. Item pro causa fauorabili in dubio iudicabimus contra rem, licet aliàs diceremus quod in dubio pro re. las. in l. de die. ad fin. princ. ff. qui fatid. cog. Dec. in rub. de probat. col. iij. vers. vj. limita. & cons. cix. col. fin. Item quia potius pro mulierib. religiosis quã pro religiosis masculis. Præpos. in c. verum. col. iij. de cõd. app. Dec. in c. in presentia. col. x. de probat. Item plus fauemus minori, quã mulieri in dote. Monfer. in rep. l. i. constant. col. iij. ff. sol. matr. Item in materia feudali plus fauemus filio. Præp. in c. j. col. iij. de eo qui sibi vel hæred. suis mase. Item plus fauemus libertati, quã pupillo, vel reipur. l. illud sciendum. la. ij. de app. imò plus fauemus pupillæ causæ. l. Pa pinian. §. quarta autem. vbi Fulg. iij. not. ff. de inoffic. testam. las. in l. si cui legetur. §. hoc autẽ. vbi Fulg. iij. not. ff. de inof. testam. las. in l. si cui legetur. §. hoc autẽ. col. fin. in l. si fundum sub conditione. §. Stichum. col. ij. ff. de leg. j. Item in dubio plus fauemus ecclesiæ. Ro. quã aliis ecclesiis. Card. Alex. in c. omnes. xxij. distinet. Item plus fauemus animæ, quã cum cõditis aliis rebus. c. præcipimus. xij. q. ij. c. cum infirmitas. de pœni. & remis. l. fauimus. C. de sacrosanct. cum simi. Vifo qualiter debeat se continere iudex in iudicando. super est videre qualiter debet se continere in exequando. Sed quia duo magna mal inaria. l. dom. Alex. & Felin. cum multatissimè commentarunt illos tit. extrã, & ff. de re iudi. ad eorum dicta recurri potest. Qualiter autem debeat se continere in exequendo rescripta principis, dicendum est, quod si iusta sunt, illis pariter obediendum est: si iniusta, debet iudex super sedere, & rescribere principi, & expectare secundam iustionem. §. si. in aut. de iudicib. in auth. vt nulli iudic. §. & hoc verò iubemus. las. & Parpa. in l. nec damno. C. de proc. imp. ofte. Dec. cõf. 137. col. ij. Barba. dicit, quod si Papa peccat, est sine reparatione ad instar diaboli, vt ipse no. in c. at si clerici. col. pen. de iud. not. clj. Præsumunt enim talia rescripta per importunitatem obtenta, quãdo laudant tertium, vt per eos, & Riminal. in l. causas. col. j. C. de transact. Alex. lib. j. cons. lxxxvij. incip. in causa mota per Ang. col. iij. vers. & ita repetitio. ij. volum. cons. xxxvij. Imò tales malitiosè impetrantes puniuntur. Bald. in rubr. de rescrip. col. ij. vers. quæro nunquid debeat. Guid. Pap. lib. iij. consil. xcvi. incip. in causa. col. iij. Etenim princeps contentatur, si rescriptũ quod videtur iniustum continere, non mædetur executioni per inferiorẽ: & cl. nullam iniuriam facimus, si eum bonum & equum reputamus. Barb. inter cons. Alex. lib. iij. cons. lxxxij. Riminal. in d. l. causas. Marascotus in repet. c. j. col. iij. de constitut. lib. vj. vers. amplia ad eõ. post Capol. cautel. ij. in fin. ij. col. inuehit contra miseros prælatos, qui intantum literas domini Papæ timent, quod contradicere non audent. facit Papa Pius epist. xix. Bal. lib. iij. cons. xliij. d. Baillardinus. Ioan. Montolon. in Promptuario Iuris. in vers. Ozias. ante finem quando imperator facit contra ius, dicitur vnũ pecus. Lau. in c. si facta. si de feud. fuer. controuer. inter domi. & agnat. & propter peccatum citius moxeretur: dixi inter feudalia. Bruni cons. xij. in fine primæ orationis. hinc dicit Soc. cõf. clxv. colum. vij. in fin. quod moris regum est frequens. facit Ioan. And. in cap. primo. colum. secunda, de priuilegio libro sexto, qui subiungit, quod si esset contra publicam utilitatem, deberet rescriptum auferri de manibus exhibitis. Cardin. consilio cxliij. incipien. punctus quæstionis. colum. penult. dicens, quod saltem cogitur impetrans cum literis redire ad principem, licet quidam officiales, qui consueverunt seruire domino per fas & nefas. Felin. in capitu. in literis. col. ij. de testib. pulchre Vdalr. l. ij. ff. de orig. iur. col. xxij. & seq. Bal. in c. quanto. de transla. episc. & quã forte Com. Opin. Tom. 4.

Qualiter obediendum est rescripto.

KKKkk

sunt hi de quibus loquitur Sidonius lib. v. epistola 7. inci. indagauimus qui faciunt vt Pilatus, qui ob timorem CHRISTVM iniuriè damnauit, & fuiti præponentes amorem principum diligentium obedientiores non aduertunt quòd obediendo peccent. Lancel. Polit. in tract. de offic. aduoc. in rubr. de seruilii timore. tex. & ibi Ang. in 6. fin. in authen. de iudic. Afflictus decif. cccxcj. col. penult. in simili. Iacobi in inuest. in vertic. & promiserunt debita seruitia. col. 3. q. an vasallus debeat iurare dominum in bello iusto. & deberent dicere. da veniam o Imperator, tu carcerem. ille gehennam minatur. cap. qui resistit. xi. q. 3. Cyrianus Benetus in tract. de autoritate Romane ecclesie. chart. 8. & Plus obediendum Deo. quam hominibus. Actuum v. Hadr. Papa noster quodlib. 2. litera g. eit. chart. xix. col. j. Pet. Bertradi in tract. de orig. iuris. q. 2. Et videtur rationabile. quia principes aliquando iubent in iracundia. quæ quatuor noceat principi. ponit Guil. de Motefer. in cõsilio pragmaticæ Sactiõis. v. parte eit. char. lxx. frater Lud. de Veritate contritionis. in tract. de irac. 4. quod ira tollit misericordiam & cõpauionem. & alia pulchra. & frater Isidorus de regim. princ. lib. 3. ex. Iodocus in tract. de nobilitate. c. 13. char. 2. allegado versus Seneca. & c. 14. vbi latius. hinc dicimus q. si dominus iratus expellit famulum qui debebat seruire per annu. nõ intelligitur famulus liberatus. Benedict. de Plabino in l. statuliberos. si ita iur. qui est. si. fin. ff. de statulib. dixi 5. de ira mulieru. vel inaduertente aliqua cõcedunt. postea dolent esse executi vt dicitur de Theodosio Imperatore in cap. apud Theflaloniam. xi. q. 3. qui propterea facit l. in vindicari. C. de pœ. ad quã Capola cau tel. 2. col. 2. Felyn. in cap. purgantium. col. fin. de re iudic. l. in l. iij. lect. col. 3. C. de sum. Trin. in l. puniri. in fi. C. cõtra ius vel vit. public. in l. debitoribus. col. fin. ff. de re iud. vbi enumerat 7. casus in quibus superfedetur ab executione sententie. Paris de Syndicatu. chart. v. de exceff. consiliario rum. & chart. 89. c. mandauit. & chart. 69. est in verti. resistencia. col. 2. Iodocus in tract. de nobilitate. c. 14. Marti. de Laude in tract. de consiliariis princ. q. 6. incip. consiliarij. maxime Igneus in repet. l. donatiões. col. v. & in d. i. put. seq. incip. cum me legente. col. 4. 8. vbi respondet ad quãdam dicta Cy. Honoratus in Arbore bellorum. lingua Gallica compolito. char. vltim. de quo meminit curia Delphi natus. q. cxliij. in factõ guerrarum. circa fi. facit Guil. de Motefer. in cõmento Pragmaticæ Sanctionis. v. parte. char. 65. Bene faciunt quæ moraliter dicit Pontanus in tracta. de obedientia. lib. 4. in rubric. an parendum sit decreto quòd iniustum videtur, vbi refert plures principes antiquos & Moder. in iracundia quosdam iussisse interfici. quos postea desiderauerunt. latè Decius in c. si quado. 2. not. post Fel. de rescrip. vbi dicit quòd saltè debet referri principi, & expectari secunda iussio. Riminal. vbi 5. & dicit esse tutius Igneus d. col. 4. 8. & Parpal. in d. l. nõ dānosa. Paris in tract. de Syndic. char. xii. vers. si per statutu. & char. 58. col. 2. vers. officialis nõ debet. & char. 69. in fin. col. 2. quæ si emanauerit adhuc nõ debet obedire. vt latè inuehit Fortun. in rep. l. Gallus 5. & quid si tantum. nu. 230. ff. de lib. & posth. facit Corset. in repertor. ad abbat. in vers. absolutio. col. 2. maxime vbi agitur de vita hominis. Arist. quæ allegat Afflictus d. decif. cccxcj. vbi vult q. licet aliquando ex causa tolleretur factu iniustum principis. nunquam tamẽ vbi agitur de vita hominis. facit d. c. qui resistit. & potiõ debet renũciare officio. si vult esse tutus in conscientia. quã parere. Felin. i. c. confanguinei. de re iudic. in cap. veniẽs. col. fin. de simon. vbi loquitur de rectore collegij. & ita tenet gl. Pragmaticæ char. 27. col. j. reprehẽdẽdo Cy. melius est enim pro veritate pati supplicium. quã pro adulatione beneficiũ. c. nemo peritorum. xj. q. 3. potiõ pati omnia mala. quã malo consentire. 3. 2. q. v. ita Hadr. Papa noster in quolibet. ij. est char. xx. col. 3. pulchre Afflictus in cõstitutione inquisitiõis. & etiam dura. in fi. Luc. de Penna in l. quotiẽs. C. de naufr. lib. xi. col. 3. vel inter religionẽ. vt frater Io. de Capistr. quẽ refert Hippol. in l. de minore. col. 3. ff. de quest. Afflictus in cõstitutione patrenorũ. col. 3. Barbat. in c. j. col. 3. de iura. 52 cal. quia hodie quãdoque principes plus mouetur volũtate. quã ratioẽ. l. in l. i. testamẽtu. col. j. C. de testam. id eo si principibus seculi plus liceat quã par est. plus valẽt quã liceat. Steph. Malereti in tract. de elect. char. 44. in fi. col. 3. vbi char. lxx. col. 4. quòd à Deo non capiunt potestatem peccati. Quãdoq. & secũdo ÷ princeps ita inuerecũda petẽtium inhiatione cõstringitur. vt etiã nõ concedenda tri buat. l. j. C. de petitionib. b. sublat. lib. x. c. i. fin. vt Dec. post

principes
doleant
sum iuu
fuit e
xcessu.

Fel. in c. quæ in ecclesiarum. col. antepen. de cõsti. Hippol. not. 6. incip. in prin. Barbat. lib. 2. consil. 24. clementissimi. col. 3. Aret. conf. xv. reuerendissime. col. iij. vers. præterea quando. Fulg. cõf. lxx. pro pleniori. vers. superest tertius. & consil. lxx. domina Caterina. col. 2. vers. lxx. quia rescriptu. Io. Lup. de donat. inter vir. & vx. char. xlix. ver. tertia casus. Quã doq. & tertio ÷ princeps per curiales & magnates in curia infestatur. & alia rescripta etiã præsumuntur impetrata per importunitatẽ. l. j. C. de fun. limitroph. lib. x. & dicit ibi And. de Barulo. quẽ sequitur Bar. & lac. Rebus. quòd est ipso iure nullum. quando infert alicui præiudicium. Lancel. in l. si mihi & tibi. in 6. in legatis. col. 4. vers. 2. not. de leg. j. Fulg. d. conf. xx. Et allegat illud Lucan. Nulla fides pietatque viris qui castra sequuntur. & c. Conf. sing. 285. rescriptu. Ioan. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vx. char. xlix. Quã doque & quarto ÷ præ nimialatitia. quo casu quod faciunt nihil valet. tanquam sint extra mentem. arg. c. vnusquisq. iuncta gl. xxij. q. 4. tex. cum glo. bene intellecta. Instit. de liberti. 5. serui. v. 6. in vers. balneum. gl. in proe. regularum. Cancellaria. Io. de Selua in tract. de beneficij. parte. q. ij. col. x. vers. beneficium est. chart. v. vbi dicitur quòd signaturæ quas facit Papa antequam exeat de conclau. sunt nullæ. propter nimiam lætitiã Papæ. & Io. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vx. char. xliij. col. 4. dicit quòd donatio per Regem facta tempore guerre. vel in principio acquisitionis status & Regni. non valet. Et eam lætitiã consilio inimica. vt Petrarcha. epist. l. incipit. & dicebat Caro senior. q. secunda res lætitiã transuersum trudere solent à vero cõsultando & intelligendo. V. d. in l. 2. ff. de orig. iur. col. 5. 1. 56 ¶ Quandoque & quinto ÷ ad requisiõnem mulierum. propterea Burgos in c. peruenit. col. v. de emp. & vend. refert Barb. mirari quòd Papa ad allegationes vnus mulieris fecerit illam decisionem. ideo tunc succedit. quod in simili dicit Fel. in c. si quado. col. 8. vers. vbi verò. col. 2. de rescript. dum loquitur de rege Francia. Bal. in c. j. col. fi. de cõstit. vbi refert Imperatorem dicentem quandam mulierẽ. cuius amplexus dicebat illicitos. Imperatori dixisse. Domine. si libet. scilicet facere quid vis de plenitudine potestatis. Et merito. Bald. adducit. quòd est dictum mulieris impudicæ. prout in simili de virgin. dicit Capol. in tract. de imper. mil. delig. char. 13. est in c. pro Imperatore verò gẽtili. col. 7. vbi dicit quòd merito Virgilius induxit illud. Dol' an virtus quis in hoite requirit. esse dictum pueri. non autem viri grauiissimi. ¶ Quia plenitudo potestatis non extenditur ad aliquid iniquum. Curtius cõf. 73. col. 29. in fi. Fulg. in d. conf. lxx. col. penul. Barbat. lib. 2. dicto conf. 24. col. 4. Card. conf. cxlij. incip. punctus. col. 2. Barbat. in c. quanto. de iureiur. dicens figendũ cordi in c. cum omnes. in pr. de conitit. Moder. in l. rescripta. C. de precibus. imper. off. Nec debet exerceri nisi cum magna causa. lat. in l. Barbarius. col. 7. ff. de offic. prætorum. vbi Panor. ad fin. in c. innotuit. in causa quotidiana. 2. not. de elect. alias diceretur vt plenitudine tempore factis. Io. de Selua in tract. de beneficio. l. q. 2. partis. col. 6. & tribus seq. Cõf. l. 2. conf. cxx. memini. col. penul. Aiberic. in Dictionario. in vers. argumẽtu. col. 6. Perus. in rub. de testa. lib. 6. col. fi. vbi loquitur in Papa qui habet maiorem potestatem in subditos. quã Imperator. secundum Prapof. in rub. de appe. col. 5. vers. sed diceret quispiam. potui inter feudalia Bruni. consil. xij. col. xxvj. & dispensatio sine causa dicitur dissipatio. Archid. in c. conseq. xj. dist. 10. And. in c. de multa. col. v. de præb. Roc. 58 in c. si. de consuet. char. x. col. i. vers. extra istam. ¶ Et nõ debet exerceri plenitudo potestatis nisi pramissa clauẽ discretionis. Innoc. in d. c. quanto. de iureiur. Et de raro. Bal. in l. j. cum autem. C. de cad. tol. in l. 2. C. de com. rer. alien. & nõ in præiudicium subditorum. Pet. de Rauen. in alpha beta iuris. vers. priuilegium. col. 2. alias peccat mortaliter. Pau. de Cast. consil. 26. incip. super primo videtur dicẽdum. est in 2. vol. consil. 34. Paris de Syndicatu. 3. char. de excessibus. col. 2. in fi. & propter peccatum princeps quandoque perdit dominium. c. si. de rebus. 2. q. 1. & citatus moritur. c. episcopi. xj. q. 3. potest ad prædicta videri. Soc. consil. cxliij. incip. vifa bulla. & ex pluribus aliis etiam causis quandoq. coguntur principes ad complacendum postulantis in debita quæ vix enumerari possent. Sed caueant indebitè cum istis impetrationibus opprimentes tertium à precibus quas dicit se pro episcopo suo effudit Frãcis. Vuillonius in suo testamento lingua Gallica compolito. nam cum vox oppressorum clamet ad celum. vni sunt plures annum non superuixisse.

¶ Et

¶ Et hæc pro nunc sufficiant. & ommissis quæ dicit And. Barb. in fi. rub. C. qui amicit. quid boni est. laudetur Deus. si mali compatiatur benignus lector. & dignetur corrigere. sensumque verbis præferre. Cupiebam enim prodesse. & nemini displicere. quod est valde difficile loquenti de moribus. quin saltem seruare deberet illud Horat. quod refert Persius satyra. vbi Britannicus commetator. Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico. & c. & quod feci quo ad ponit veritas enim. quia corrigit. odium patit. Matth. Bosius epist. 7. col. j. processique celeri facilique compendio. vt se dicit fecisse Gellius in vlti. c. Noctium Atticarũ. & potius per modum cuiusdam repertorij. vt se facere dicit Nellus in tract. bannitorum. col. j. licet aliter præpos. in proe. feudo. ad fi. sed ibi erat in lectura licet tacita. hic quif que ex inspectione facile percipiat nõ me ex repertorijs col. egisse. sed longo discursu variorum operum. quia de his copiosius disserui de quibus nullamẽtio in aliquibus repertorijs habetur. nullius auctoritatem spreui. moderam vel antiquam. postquam omnes scripturas. de quarũ improbatione non constat possunt allegari. Io. Bagnionus in tract. de potestate dominorum. imò & hæreticorum in his quibus non errarũt. Ba. in c. si. de sum. Trin. vbi de Origine. facit Luc. de Penna in epistola antelecturam triũ librorum. C. de lern. in prologo feudorum. q. 6. col. fi. facit frater Syluest. contra Luth. char. 67. dum loquitur de Ioã. Taulero. facit Barb. in c. cum omnes. col. xij. de consil. vbi dicit q. licet in causis allegare Philosophos & sacram Scripturam. latè las. in l. j. col. 6. ff. si cer. pet. Fel. in c. ex parte. el. de rescrip. char. pen. in c. qualiter & quando. el. 2. de accu. Berrach. in tract. de episcop. q. j. parte. li. 2. q. 47. est chart. xij. facit illud Quid. quod supra retuli loquendo de exemplis in 4. ratione quòd est vtile nubere. fas est & ab hoste doceri. Et quæ 5. dixi respondendo ad 6. de fatuitate. q. etiam dicta faruorum. imò & ab anniculo paratus est Augu. edo ceri. Berrach. vbi 5. pulchre Symphorianus in libello Medici. char. 9. allegando Augu. de Christiana religione dicere quòd ab Ethnicis ea quæ ad doctrinam faciunt Christianam esse surripienda. tanquã ab iniustis possessoribus. Et dicit Hug. li. 3. Didacalicon. q. sapietior omnibus crisis. ab omnib. discernere volueris. & allegat Chrysostomus. Quod tu non nosti. fortassis nouit asellus. facit quod dixi 5. de iuuenibus doctorib. & de laudibus Homeri. & q. allegatur à Iureconsultis. Codrus ferm. ij. latè & in illo opere. chart. 29. lvi. lxx. & septem vrbes certant de eius ortu. vt ibi. & Iaco. Bonon. in annotationibus variorum. char. cxv. q. ad epistolas Plinij. & in eo bene verificatum est illud quòd eorum sunt perfectiora phantasmata. Lancel. in l. cæc. ff. de indi. & ad illud Hier. quòd fuerit vapulatus. quia lege ret. C. eronem. vide Carmelitanum in Apologia ante Parthenices Marianas incip. quoniã. chart. pen. Imò q. fuerit omnium. non veritas. testatur ipse Hieron. quem refert Politia. centuria. j. c. j. col. 2. quinimo & Vetus testamẽtu al legauit sapius. quia licet omnis obligatio dispositione veteris legis inducta. morte Christi sit extincta. Had. Papa noster in Quolibet. q. v. col. v. & multa permittuntur in veteri testamento. quorum exemplis hodie vt non licet. xij. q. 2. c. quod ait fratribus suis Ioseph. multa que cõcedebatur. quæ nũc prohibentur. c. nos si incõpeteter. 2. q. 7. col. 2. his ita. & patet in exemplo quod ponit Prapof. in rub. de sponsa. duorum ad fin. quòd hodie etiam pro habenda prole. quam quis non potest habere ab vxore. non est licitum tenere concubinam. Item multa sunt Dei opera quæ admirari magis conuenit. quã imitari. Papa Pius epist. v. col. 7. & d. c. nos si incõpetenter. 5. his ita. Mart. Laud. in tracta. de primogenitura. col. penul. Hostiẽ. in summa de cleric. pugni. in duello. 5. an sit offerendũ. tamen si quis negat. Historias Veteris testamẽti. pertinaciter est hæreticus. A. fistus constitutione. in consultiem. col. 7. in 9. q. vbi an liceat tenere libros hæreticorum. Et vetus testamẽtu & Iudeis & Christianis & Sarracenis commune est. Papa Pi' epist. 7. in opere est. charta lxxv. vbi subiungit quòd vana est argumẽtatio sine diuina legis veritate. & testimonio. allegauit etiam philosophos. & poetas. & historicos & medicos. quoniam veritas à quocũque dicitur. à Spiritu sancto est. Zacha. in sermone cõcilij Pis. in principio. varietas huiusmodi omni operi plurimum ornata. & gratia solet asferre. secundum Iodocũ in tractatu de nobilitate. in sua peroratione. quam posuit in fine operis. char. pen. & v. varietas ciborum inducit appetitum ita varietas allegationum excitat appetitum videndi. facit Bagnionus in tracta

tu de potestate dominorum. in j. membro 2. ratione. Item quia multiplici lectori melius est satisfactum ex aliqua allegatione suæ professionis. Et etiam quia forte horũ scripta sunt diutius duratura quã Legistarum. cum propter multitudinem scriptorum necesse sit iura reformare secũdum Petrum Iacobi de statu Curie Romane. quem refert Formarius Cællariẽ. char. j. & seq. Et inter Iuristas nouissimos libetius allegauit nõ pro auctoritate. quia fons. nõ riui. esset adducẽdus. c. ieiunium. el. 2. 76. dist. Augustin' in Scrutinio cõsiliõrum. chart. 49. sed hoc feci studio breuitatis. quia per hos riuios fontes possumus inuenire de facili. qui ad eos nos ducaũt. cum moderniores antiquos referunt. & ita fieri docet Felin' in c. Rodolph. col. 14. vers. ortus autem. de rescrip. Afflictus in decif. Neapol. quæst. c. incip. in causa Pet. Frãcis. de Ripa. in tract. de Peste. chart. 72. nu. 23. vbi propterea damnat cõsuetudinem taxadi salarium allegationum per numerum chartarũ. nullius nomẽ subitici. quia vt Aeneas Syluius in tracta. de educatione liberorum. in rub. qui oratores legi debet post Pliniũ. nullus liber est tam malus. ex quo nõ possit aliquid utilitatis excerpri. Et quamuis liceat de libris antiquis elicere & in suos trãsportare. gl. 4. in auth. de mãd. princ. & quæ dixi supra. char. j. facit Luc. de Pẽna in proemio trium librorũ C. R. of. post suum tractatum libellorum. in proemio suarum quaestionum Sabbatarinarum. Antonius Zaxi. in florida corona medicina. c. 2. d. Sapia in oratione funebri. l. a. l. charta 3. imò magnarum virium est auferre clauam de manu Herculis. vt respondebat Vergilius. quem refert frater Ludonicus Vinaldus in tract. de Veritate contrit. dum loquit de inuidia. vbi per plura capitula sequẽtia ibi proxime. Et si aliqua cogitantur quæ scripta & cogitata sunt. nõ minus nobis debetur quã his qui prius cogitauerunt. in intelligẽdum semper est. dum tamẽ furtum nõ comitramus nec credẽdũ eos modernos fures qui diuitiis ingenij sui satis fruuntur. Fortun. in l. iur. i. gẽtium. 5. prætor ait. col. x. ff. de pact. licet quidam dignetur modernos allegare. vt in uehit Barb. cõtra dedignatẽ allegare Panorm. in c. in præsentia. col. 80. de probatiõibus. in c. significasti. col. j. de foro competẽti. Alij dedignatur referre aliquos cõtra quos Igneus in disputatiõẽ an rex Frãcis recognoscat Imperatorem. col. 2. Benignum tamẽ & plenum ingenui pudoris est. fateri per quos profeceris. secũdum Plinium. quem refert Cardin. Alexand. in fi. commẽti ad 4. Decretal. las. in fine commẽti. Instit. de actio. Barb. in fine proeem. de cõstit. in c. nõnulli. 5. sunt & alij. colum. v. de rescrip. regula Cæcel. 27. in commẽto in annotatis variis. Baptista Pius in posterioribus. c. 2. 1. facit Curtius Senior cõsilio. lxx. super premissa. dicẽs quòd secus faciẽtes possunt dici fures alienarum laudis. l. hæreditatum. 5. ff. ad l. Falcid. las. de iure emphiteutico. col. clix. Sãdol. in repet. l. quod te. ff. si certum pet. col. 2. Parpal. in princ. prælud. Lucas de Penna in l. j. C. de stud. liber. lib. xj. col. 8. vbi allegat Vitruuium. Barb. in rub. C. qui admittit. col. 6. Alber. in proeem. C. incip. quoniam. col. 2. & cõtra tales etiam inuehit Lancel. in l. licet in fi. ff. de iudic. Fel. in c. ex parte. in vers. per iurus. ad fi. est col. 3. de rescrip. Opizo. in repet. 5. diu. col. lxxj. & 44. vbi taxat de hoc Alexandrum. col. 83. 2. fallen. Et ibidem de hoc eũ dã nat. postea Monferr. colum. 18. vers. demum. Bart. merito ergo Lancel. Politus in tractatu. Subtil. in materia exẽpla ris. colum. quarta. exclamant quòd homines quandoque in aliis reprehendendis sunt adẽ incircũspecti quòd in illud vitium in reprehendendo incidit. cuius alterum arguunt. vt quidam qui composuit tractatum contra superbiam. & vanam gloriam. & ipse semper inter scribendũ suum tractatum adẽ extollebat. quòd se gloriosissimum demonstrabat. videtur Plato de Diogene. quòd factum sã stuo calcaret. taxant enim alios de furto. ipsi qui nedum fures. sed trifures existunt. secundum Codrum. At nõ sic fecit Hostiẽ. in summa de testibus. 5. quis possit esse testis. columna penultima. dum dicit. quod nec sit scriptor. errauerit etiã de tali furto. Bald. taxat Bart. in l. precib. col. antepenultima. C. de impub. Et in l. i. donatiõẽ. col. 5. na. secũda. C. de collationib. quod ibidem sibi attribuit quẽdam dicta Nicol. de Maref. eum etiam taxat. Barb. in c. licet. col. lum. quinta. de foro competẽti. dicẽs quòd Bar. sibi appro priauit vnam distinctionem Pauli. de Leaza. & Ioãnes Pertricius idem facit de motiõis lmo. secũdum Barbatiam in Ioãnina. colum. cix. vbi colam. cxij. dicit. quòd multi hac etate miseri ascribunt sibi dicta. Et ambo Raphaelẽs idem de opi. dom. Christophori de Castell. subtilitatũ principis Com. Opin. Tom. 4. KKKkk 2

valet. 1.301.a
absolutio ab excommunicatione potest dari etiam parte non vocata. ibid.
absolutio ab excommunicatione pervenit testem probatur. 3.33.nu.17.a
absolutio ab excommunicatione an requirit partis citationem. 3.104.b
absolutio iuramento an possit peti a muliere renunciantie bonis partem propter dotem itante enormissima laesione. 3.212.a
absolutio iuramento super transactione interposito, quatenus possit fieri parte non citata. 1.619.b
absolutio iuramento, etiam habitatio simplex, requirit partis citationem. 1.6.b
absolutio iuramento, non potest peti a muliere alienante rem dotali, etiam si remaneat indotata. 3.212.b
absolutio iuramento requirit partis citationem. 1.6.b, & 3.90.a
Ampliat & limitatur, nu. 37, & seq.
absolutio non tenet quando Papa fuerit subrepta. 1.6.a
absolutio si petatur a iuramento, ad finem & effectum dissolventi contractum, omnino requiritur citatio partis aduersae. ibid.
absolutio si petatur a iuramento quod sit confirmatorium contractus, requiritur partis aduersae citatio, hanc magis communis est. 1.6.a
absolutio praescripta, an intelligatur praescripta condemnationi. 3.302.nu.35.
Quid econverso, nu. 37. ibidem
absolutio iuramento non tenetur haeres petere in casu quo de functus, si viveret, petere tenebatur. 3.119.nu.5
absolutio iuramento, si quis obtinere velit, requiritur citatio partis aduersae, maxime si iuramento est confirmatorium contractus, quae communis est, secundum quosdam. 1.5.b
Contrariam tamen alij magis communem dicunt.
absurdum est quem redire ad id cui renuntiandum putavit. 1.7.a
absurdum vitandum in iure. 1.6.b
absurdum videtur, licere eidem partim iudicium defuncti comprobare, partim euertere. 1.7.a
abundans cautela non nocet, sipe sua enim non vitat actum. ibid.
abusiva inuestitura quomodo fiat qua etiam feudi possessio in vasallum non transferatur. ibidem
accedens per viam indirectam, praesumitur velle fraudare Gabellam. 1.460.a
Secus quando transit per loca consueta & palam quia non praesumitur in dolo. ibid.
accedens ad hostes, non vitat auxilium impendat, nec ad iacturam dominij, sed ut fibimet proficere ostendatur, dicitur dolo carere, & non esse in culpa. 1.7.a
accessus ad solutam non est proprie adulterium. ibidem
accessorium extincto principali quando extinguatur. ibid.
accessorium sequitur naturam sui principalis. ibid.
accessorium cedit principali. ibid.
accidens non potest esse sine subiecto. ibid.
acceptatio secundi expectantis infra mensem, primi, valet primo infra mensem non acceptante. 3.403.nu.64.
ampliat & declaratur. ibidem
acceptatio est imaginaria solutio. 1.7.a
acceptatio vni ex pluribus correis expressim singulariter indulta, alij correis nec oberit, nec proderit. 1.7.a, & b
accipiens pecuniam, ut dicat testimonium etiam verum, an incidat in fallum. 1.330.a
accrescendi iuri in emphyteusi regulariter locus non est. 1.7.a, & b
accrescendi iuri locus non est, cum portionis defectus haereditis culpa, delictive ascribitur. 1.7.b
accrescendi ius in feudali successione locum non habet, nisi in feudis a principe concessis. 1.7.a
accrescendi ius in hereditatis emptorem, aut alium non generatim succedentem non transit, nisi in legatis honestatis transeat. 1.7.b
accusam potest iudex expedire, & nomen quoque processum formare, si accusator ab accusa desistat, vel nolit accusare. 1.8.a
accusans testes de falso, & eos pro innocentibus, sicut ut iudicium civile suspendatur, donec super criminali fuerit pronunciatum, potest tamen in iudicio civili procedi usque ad conclusionem in causa, sed non sententia proferri. ibid.
accusari potest poenitens de homicidio commissio. 1.8.b
accusare non potest infamis in amia iuris. 1.7.b, & 9.a
accusare plures tunc simul possunt, cum illorum vel officij, vel alterius utilitatis nomine interest. 1.8.a, & 9.a
accusare potest maior viginti annis. 1.7.b
accusare potest quilibet, cui non expresso de iure prohibuitur. 1.8.a
accusare sacerdotem, cui & quando non liceat. 4.164.a
accusari potest iudex absolutus per poenitentiam de crimine ante baptismum commissio. 1.8.a
accusare potest quis criminaliter & potere rem ablatam sibi restitui cum damnis, expensis & interesti. 1.454.b
accusare quis per iudicem cogi non potest, si non vult. 1.8.b
accusari licet poenitentem de delicto. 1.7.b
accusari possunt fabri, operarii, ac alij laborantes nomine alieno. 1.8.b
accusari potest tutor suspensus, & a quolibet, licet priuatum crimen, ibidem
accusari quis potest vno & eodem tempore de pluribus delictis diuersis, non modo ab alio accusatore, sed etiam ab eodem qui sua ve. suorum prosequatur iniuriam. ibid.
accusari quis potest de pluribus criminibus separatim coram eodem in iure, secus, si diuersa iudicia. 1.8.a
accusare qui prohibetur. 1.9.a

accusare an & quando possit clericus. ibid.
Accusari possunt officiales durante officio, si baratariam commiserunt, & condemnari, & officio priuari, secus si pro delicto, pro quo non essent remouendi ab officio. 1.8.b
Accusare potest hodie pupillus, si suam, vel suorum prosequatur iniuriam. 1.9.a
Accusare laicus patronum clericum institutum in ecclesia non potest. 1.9.b
Accusare possunt minores, 25. annorum, maiores tamen 14, hodie. 1.9.a
Accusare potest mulier hodie, si suam vel suorum prosequatur iniuriam. Et potest accusare maritidam. 1.9.a
Accusare quis non cogitur a quo est offensus. ibid.
Accusare quilibet de populo potest, quando crimen est publicum, vel laesa maiestatis, adulterij, homicidij, parricidij, peculatus, falsi testimonij, vis publicae, vel priuatae, ambitus repetundarum, annonae. ibid.
Accusare potest accusatus absolutus suum accusatorem. 1.9.b
Accusare quando possit infamis. ibid.
Accusare non potest excommunicatus etiam in foro civili. ibid.
Accusare potest pauper bonae & honestae vitae, & fidei, & non suspectus. ibid.
Accusare clericum potest laicus, si suam, vel suorum prosequatur iniuriam, alias secus. ibid.
Accusare quilibet de populo potest, vbi poena applicatur fisco. Fallit in crimine furti, quia is tantum admittitur ad accusandum, cuius interest. 1.9.a
Accusari potest ciuitas, vniuersitas, collegium, si praesens (scilicet) praesentia consilij deliberatio: Alias no, quia puniuntur singuli de vniuersitate, &c. qui tantum deliquerunt. 1.8.b
Accusare de pluribus criminibus quis potest vnum, aut aliquem, plures vero de diuersis delictis in eod. libello non potest. 1.9.a
Accusari iterum nequit, qui semel fuit absolutus. 1.9.b
Accusare hodie potest miles, si suam vel suorum prosequatur iniuriam. 1.9.a
Accusare quis non potest alieno nomine, sed suo. Fallit in syndico vniuersitatis, qui potest accusare nomine vniuersitatis, & in iudicio interese pro vniuersitate, & eam quoque defendere. 1.8.b
Accusare possunt plures aliquem in eodem libello. 1.9.a
Accusare de nouo, & iterum quis potest, qui primam ignorauit accusationem, si suam, vel suorum prosequatur iniuriam, & probabitur ignorantia per iuramentum ipsius accusatoris, nisi de scientia appareat. 1.8.b
Accusare possunt consanguinei pro iniuria illata consanguineo omnes secundum quod eos admittit consuetudo patriae, scilicet vsque ad talem gradum. 1.8.b
Accusare nemo eum cogitur a quo offensus est. 1.8.a
Accusare licet poenitentem de delicto. 1.8.b
Accusare potest naturalis filius pro iniuria, seu offensa patri illata. 1.8.b
Accusare non potest capitalis inimicus, nisi suam, vel suorum prosequatur iniuriam. 1.9.b
accusare hodie potest filiusfamilias sine consensu patris, & in iudicio criminali interese, siue accuset, siue se defendat absque consensu patris. 1.9.a
accusare non ideo minus potest tertius illum, qui pacem habuit ab offenso, si publicum sit crimen, vel suam aut suorum prosequatur iniuriam. 1.8.b
accusare etiam potest filius spiritualis (filiiaster dicitur) pro iniuria, vel offensa facta eius patrono, seu patri spirituali. 1.8.b
accusare non potest, qui est in peccato mortali. ibid.
accusare ciuilitate potest vasallus dominum, non criminaliter. ibid.
accusari potest bannitus pro alio delicto bannitus & punitus. 1.8.b
accusare potest adultus, qui sit maior 12. annis, etiam si non prosequatur suam iniuriam. ibid.
accusatores plures quando non prosequuntur suam, vel suorum iniuriam, si velint vnum accusare, parte opponente, iudex debet eligere vnum, qui prosequatur accusationem, si tamen pars non opponit, valet iudicium. 1.7.b
Fallit, ibid.
accusatori magis fauetur quam reo. 1.9.b
accusator tenetur primo iurare, quando vult accusare vel querelare aliquem, quod (scilicet) non accusat animo calumniandi. 1.10.a
accusator infamis repellere potest accusatorem quoque infamem. 1.10.a
accusatoris non idonei processus tenet parte non opponente. tom. 1. 10.a
accusatores plures praeferruntur in accusando, si suam, vel suorum iniuriam prosequuntur, item proximiores consanguinei, pares autem omnes, si sunt in pari gradu. ibid.
accusatori potest iudex assignare terminum, infra quem habeat accusare, alias postea non audiat. ibid.
accusatore existente cessat inquisitio. ibidem
accusator post iudicium criminale intentatum non potest intentare iudicium civile ex diuersa causa, & poenitus separata. ibidem
accusatorem non idoneum iudex ex officio repellere potest. ibid.
accusator deficiens in probatione excusatur a poena calumniae, si habeat pro se aliqua euidentia indicia, ve puta famam, vel auditum a fide dignis, vel quid simile. ibidem
accusator in causa criminali condemnatur in expensis. 1.9.b
accusatore non existente, iudex potest inquirere, & damnare. tom. 1. pag. 9. b

accuse

accusator, licet idoneus sit ad accusandum, nihilominus tamen si pars nihil de eo opposuerit, valet processus. 1.9.b
accusator non probans accusationem, praesumitur calumniari. ibid.
accusator tenetur de iure se subscribere ad poenam talionis. ibid.
accusator, vel fiscus, de causis criminalibus non cogit exprimere die in accusatione: sed sufficit locum, annum, & mensem delicti exprimere. 1.11.a
accusator mortuus, poterit quibus alius accusationem prosequi, dummodo compareat intra triginta dies. 1.9.b
accusatores plures, ad accusandum si procuratorem constituant, omnium nomine tunc procurator causam persequetur. 1.7.b
an accusata de adulterio, & absoluta possit ab eode, vel alio super eodem accusari ab alio, & de alio. 1.21.b
accusatus pro pluribus percussioibus condemnatur pro duobus tantum, si pro pluribus, & pluribus, pro quatuor. 1.10.a
accusatus pro aliquo crimine coram vno tribunali, si fuit contumax, potest etiam accusari in alio, etiam si pariter sit contumax, & ibi etiam banniri. 1.10.b
accusatus, a quo petuntur bona, cogitur de his facere inuentarium. 1.9.b
accusator, licet non sit idoneus ad accusandum, tamen si pars non opponit, valet processus. 1.9.b
accusatus pro delicto, pro quo in defectum poenae pecuniariae corporalis imponitur, non carceratur, si soluit pecuniam, sub conditione si condemnabitur. 1.10.a
accusatus de homicidio potest opponere simpliciter negando, & quatenus probetur se ad sui necessitatem fecisse defensionem. 1.10.b
accusatus, accusatoris sui accusare, pendere accusationem, non potest. 1.11.a
accusatus, a quo bona petuntur, illorum inuentarium facere cogitur. 1.10.a
accusatus de homicidio, potest negare occidisse hominem: & si conuincatur, potest dicere fecisse ad sui defensionem. 3.77.nu.11.
accusatus, vel inquisitus, pendere accusationem electus ad aliquam dignitatem, & postea absolutus, non solum non retinendus in dignitate, sed puniendus est. 1.11.a
accusatio criminis, quin possit fieri atq; vna rei ablatae restitutio, aut damni illati satisfactio peti queat, nihil vetat. 1.11.b
In accusatione quot delicta continentur, tot accusationes censentur. 1.10.b
accusatio de nouo institui potest, si accusator praenunciavit. ibid.
accusatio, sicut & inquisitio, debet continere locum, & tempus. 1.7.b
accusatio per quemlibet de populo admittitur, etiam pro crimine priuato. Et ex officio proceditur, etiam in inquisitione, & pro crimine priuato proficisururum. 1.10.b
accusatio non erit popularis, si non cauetur in statuto, quod quilibet possit accusare. 1.11.a
accusatio mutata. In criminali causa non licet accusanti etiam ante litem commutare accusa, quia desistit incurrit poenam Titij pilani, pariter & mutans. 1.11.a
accusatio non est remissa iniuriarum, si in foro conscientiae sit indulta. ibid.
accusatio etiam est permissa, licet res sit restituta, vel damnata factis factam. 1.11.a
accusatio criminalis tollitur praescriptione xx. anno. 1.10.b, & 11.b
accusatio debet fieri in scriptis. 1.11.a
accusatio est delatio alicuius criminis ad vindictam publicam, legitima interveniente subscriptione. 1.10.a, & 11.a
Accusatio falsi, & ceterorum criminum, xx. ann. spacio terminatur. 1.10.b
accusatio in cuius criminis intentari nequit, qui illius nomine, vel semel damnatus, vel semel absolutus est. 1.11.b
accusatio iudicis officium, non actio, censetur. 1.10.b, & 11.a
accusatio praesbyteri non recipitur, nisi cum duobus testibus. 4.164.a
accusatio nisi probetur, accusatorem calumniae arguit. 1.11.b
accusatio non impeditur, quod reu criminis poenitentia. 1.10.b, & 11.b
accusatio priuari criminis, cuiuslibet populari competit. 1.11.b
accusatio, ut testimonij, & ecclesiasticae ordo, patri rone procedunt. 4.164.a
accusatio, ut inquisitio, debet continere locum, & tempus. 1.7.b
accusatio vt in scriptis fiat, hodie non est necesse. 1.11.b
accusationis ius non ideo euauit censetur, quod iniuria, vel offensionis remissio in conscientia foro indulta proponitur. 1.11.b
accusationis libellus diem, mensem, ac locum contineat, necesse est. 1.10.b, & 11.b
Acquisitum ex substitutione compendiosa, quae valet iure fideicommissi post aditam hereditatem, quando talis substitutio compendiosa praesens fideicommissum, venit in restitutione talis fideicommissi. 1.393.a
Acquisitum ex pupillari substitutione, venit in restitutione fideicommissi, si tale fideicommissum fiat per verba vniuersalia inunctum. 1.393.a
Acquisitorum alia causa est, quam acquirendorum. 1.12.a
Acquisitorum nomine veniunt tantum quae laboribus & industria parta sunt. 1.11.b
Acquisita per curatum, praesumuntur de bonis ecclesiae. 1.237.a
Acquirens nomine alieno seu vendens, nunquam id reuocare potest, si sit actus ex quo merum commotum absenti resultat. 1.11.b
Acta facta coram iudice incompetente per errorem partium creditur eum esse competentem, possunt, postquam partes sciuerint eum incompetentem, ratificari: & valent retro gesta. 1.282.a
Acta causa corruptis, atque in aliis peruertendis falsi crimine sese obstringens, causam totam amittit. 1.12.a
Acta cluili iudicij fides in criminali non faciunt. 1.12.a
Acta ecclesiastici iudicij non tenentur iudex popularis (cum damnatus plebendus remittitur) approbare, ac veritate rei alter non comperta exequi. 1.12.a
Acta facta in vna inflatia inter easdem personas, fidem faciunt in alia, vbi distinguitur. 1.12.a
Fallit, ibid.

Acta facta per iudicem recusatum, an sint ipso iure nulla. 3.72.nu.1.b
Acta inter alios exarata non probationi, sed alicui argum. erunt. 1. ibi
Acta facta inter alios non probant. ibid.
Acta omnia generaliter opem teitum exigunt. ibid.
Acta praesumptione munita, contrariis probationibus recte impugnantur. ibid.
Acta sunt reproductenda ab eo, qui dicit sententiam nullam. 3.142.nu.4.
Quod declaratur vt ibi. nu. 5. 18. 19.
Acta sunt reproductenda ab eo, qui iuravit pro sententia, quando vnus prosequitur causam, alter vero est contumax. 3.142.nu.6.
Limita & declaratur, vt ibidem.
Actio redhibitoria datur per actionem ex empto, ex quatuor casibus, scilicet ob morbum, quando abest quod adesse debet, quando adest quod abesse debet, & quando non cauit venditor de his quae cauere iubent adiles. 1.17.b
Actio redhibitoria datur, quoties emptor si sciuisset vitium rei venditae, eam non emisset. ibid.
Actio redhibitoria, durat sex mensibus vitilibus. ibid.
Actio redhibitoria personalis, quanto minoris & similis, coepetit etiam contra eum, qui bona fide contractum fecit. ibid.
Actio repulsa, siue repellibilis, est nulla. 4.164.a
Actio Seruiana, seu interdictum Saluianum cui, pro quibus rebus, & contra quos, competat. 1.18.a
Actio ex stipulatu coepetens extraneo ad dotem restituendam est stricti iuris. 1.13.b
Actio inutilis, vel inefficax, est nulla actio. 1.13.b
Actio in factum acta ex sententia, par est cum actione iudicata. 4.164.b
Actio an connumeretur inter mobilia vel immobilia. 3.346.nu.9.
Actio ante statutum diem reuicitur, quae post diem reualefcerit. 4.164.a
Actio personalis nullo praescribitur tempore, si mala fides intercedat. 1.16.a
Actio & passio simul in eundem non concurrunt, secundum philosophos. 1.13.a
Actio in libello non est exprimenda de necessitate, si tamen exprimat minus apte, libellus tamen valet. ibid.
Actio oritur ex sententia arbitri cum poena, vel sine poena post homologationem tacitam, vel expressam de iure cano. 1.13.b
Actio pro dote quibus casibus sit solus filia. 1.226.a
Actio civilis & criminalis simul intentari nequeunt. 1.18.a
Actio iudicata oritur ex sententia lata in actione reali. 1.13.b
Actio publiciana est in re origine pratoria, vitilis perpetua, coepetit, quae alicui ratione iuris, seu rei bona fide quaerita facta traditione, vel quasi a possidente, &c. 1.13.b
Actio personalis fundum non sequitur, seu eius singularem successorem. 1.17.a
Actio ex stipulatu competens marito habet naturam bonae fidei. 1.13.b
Actio vitilis acquiritur absenti per solam stipulationem notarij, maxime interveniente iuramento etiam non sequita ratificatione licet reuo cabilitur. 1.17.a
Actio iniuriarum civilis an sit perpetua. 1.13.a
Actio redhibitoria durat sex mensibus vitilibus. 1.17.b
Actio vt alicui tertio ex actu per me celebrato quaratur, necesse est quod ille actus factus sit nomine illius tertij, cum in dabo contrarium praesumatur. ibi
Actio in re, siue rei vindicatio datur, concediturque contra possidentem cum titulo. 1.14.a
Actio Seruiana, seu interdictum Saluianum competit locatori pro rebus coloni illatis, etiam contra extraneum possessorem & sic pro rebus coloni inuectis competit locatori directum Saluianum ipsum, vitile autem locatori competit pro rebus inquilini, & cuiuslibet creditori. 1.18.a
Actio confessoria, aut negatoria ad hoc, quod coepetat, requiritur contraditio. Et sufficit verbalis facta in iudicio, etiam si in libello de illa non fiat mentio. 1.13.a, & 15.b
Actio confessoria & negatoria non solum coepetunt pro seruitutibus, sed et pro aliis iuribus incorporalibus vt pro iurisdictione, praesentatione, guidagio, passagio, vel pro aliis similibus. 1.13.a
Actio, seu accusatio criminalis cum tollatur per 20. ann. ita etiam in inquisitio tollitur. ibid.
Actio hypothecaria tacita quae coepetit mulieri pro dote, non tollitur per expressam postea secutam. ibid.
Actio hypothecaria cedi potest debitori. ibid.
Actio publiciana ad hoc vt coepetat necesse est quod actor non modo habuerit titulum a non domino, bonamque fidem, verum requiritur etiam quod habuerit possessionem vacuam, i. q. abiens ciuilem possessionem non habeat. 1.13.b
Actio publiciana competit emptori bonae fidei, causam habenti a malae fidei poss. fore, nec competit aliquo modo vero, & directo domino. ibidem
Actio furti. Ex processu inquisitionali ex officio probatur, quod priuata persona de furto, vel alio damno dato quod in ipso processu continetur, & sic fur qui in tali processu confessus est furtum, cogitur sine alio processu ad restitutionem rei furtiuae parti. 1.14.b
Actio hypothecaria, quae competit mulieri pro dote, fortitur effectum a tempore dotis praesentis. 1.13.a
Actio negatoria, vel confessoria competit contra impediens praesentare. 1.13.b
Actio oritur ex sententia confirmante, & non ex confirmata. ibid.
Actio quae oritur ex liti quis arguuntur. §. C. de don. appellatur contraditio ex lege. 1.14.a

Index in Communes

Actio civilis & criminalis simul intentari poterunt, si hæc principaliter, illa minus principaliter proponantur. 1.15.b
Actio civilis, & si ex crimine originem trahat, non minoris temporis intercedere quam 30. an. præscribitur. 1.16.a
Actio confessoria ac negatoria non modo seruitutum nomine, sed & ob quæcunque alia iura incorporea competit. ibid.
Actio publiciana vero ac directio domino competere nūquam potest, sed iis dicitur opem ferre, qui causam bona fide etiam à male fidei possessoribus adipiscuntur. ibidem
Ad actionem querendam, non est licitum actori morâ purgare: teneus ad quæsitam conservandam. 2.127.a
Actiones civilem & criminalem, tendentes ad diuersa, posse cumulari in eodem libello, ita tamen vt vna principaliter, altera incidenter intentetur, focus si vtraque tendat ad vindictam. 2.53.b
An autem per solâ citationem Actio iniuriarum fiat transitoria ad hæredes. 1.525.a
Actio iniuriarum non transit ad hæredes, nec contra hæredes. ibid.
Limitat nisi lis fuerit contestata. ibid.
Actione iniuriarum non agitur vbi actus est criminaliter, nisi aliter fiat protestatio. 1.527.b
Pro vt turbatiua competit actio iniuriarum. 1.526.b
Actiones transeunt in monasterium, & si monachus exiit, non tenetur amplius monasterium. 2.121.b
Actio repetitionis dotis, durante matrimonio ob paupertatem mariti, non habet locum in extraneo: cui restituenda est dos post solutum matrimonium. 1.15.b
Actio ad vindictam dicitur, quoties contra eum pœnalis datur actio, cuius delictum patrimonio agentis damnnum nullum attulit, alias si quid ex illius re familiari ob delinquentis factum abfuerit, ad re familiam persequendam data & dicitur, & censetur. ibi.
Actio hypothecaria & actio personalis de dote simul in eodẽ libello intentari possunt. 1.14.b
Actio vbi statuto aliquid negatur, nec accusationi, nec querelæ, nec iudicis officio locus est. 1.15.b
Actio de dote competit filix, & non patri, licet dos sit profecticia, quã do stipulatum sit dotem reddi filix, & pater habeat administrationem, & vsum fructum. 1.15.a
Actio ad vindictam dicitur, quoties contra eum pœnalis datur actio, &c. 1.18.a
Actio civilis, quãdo prosequitur rem familiarẽ, si feratur sententia ab solutoria super factis, quasi crimen non sit commissum, obstat exceptio in causa criminali. ibidem
Actio civilis, & si ex crimine originẽ trahat, non minore spacio 30. an. præscribitur. ibidem
Actio à statuto denegata, accusatio quoque denegata censetur, querela etiam, ac iudicis officium. ibidem
Actio dotis cõpetens mulieri, constante matrimonio marito vergente ad inopiam, cum iuramento per ipsam mulierem alteri cedi nõ potest. ibid.
Actio civilis, & criminalis simul intentari poterunt, si hæc principaliter, illa minus principaliter proponantur. ibid.
Actio oritur ex pacto nudo de iure canonico. 1.15.a
Fallit in pollicitatione. ibid.
Limitatur item nisi aliã obligatio esset facta cù iuramento: quia tunc præcisè tenetur ad factum. ibid.
Actio ex pacto nudo geminato oritur de iure civili. ibid.
Actio dotis non nascitur nisi soluto matrimonio. 1.15.b
Fallit viro vergente ad inopiam. ibid.
Actio iniuriarum vnus anni spacio tantum durat, nisi lis fuerit contestata. 1.16.a
Actione iniuriarum experiri atque agi potest contra dicentem, tu me tiris per gulam, non obstante protestatione præmissa, saluo honore tuo, &c. 1.16.a
Actio redhibitoria conceditur emptori per actionẽ ex empto ex qua tuor causis. 1.17.b
Actione vna electa, alteri censetur renunciatum. 3.78.b.nu.1.
Ampliatur multis modis. ibi. nu. 2. & 3.
Limitatur etiam pluribus modis. 3.79.nu.13. & 14.
Quid in electis. 3.78.nu.3.
Quid electa actione incompetenti, vbi declaratur. 3.79.nu.5.
Quid in criminalibus. ibid. nu. 11.
Quid si super actione electa fuerit secuta sententia. ibi. nu. 22.
Actione vna per errorem intentata, an absque restitutione in integrũ quis possit ad aliam redire. ibi. nu. 14. & 15.
Actionem qui inefficacem habet, à iudice repellitur. 4.164.a
Actiones plures ad idem competentes si habeat actor, vnam ex illis eligere tenetur. 3.77.a.nu.1.
Ampliatur multis modis. ibi. nu. 4. & seq.
Limitatur etiam pluribus modis. 3.78.nu.16.
Quid in probabiliter errante. 3.77.nu.4.
Quid in pluribus exceptionibus. ibid. 10.
Quid in actore replicante. ibi. b. 13.
Quid si plures actiones competant contra diuersos. 3.78.26.
Quid de iure canonico. ibi. 27. 28.
Actionem dotis profecticia pro filia emancipata data, cõpetere soli filix: perinde, vt quæ antea communis erat, post emancipationẽ incipit esse solius filix. 1.226.b
Actioni hypothecariæ, sine titulo & bona fide, præscribitur annis 40. 1.499.b
Actionem, quæ competit marito, vt dos tradatur, æquẽ bonæ fidei ef-

se, atque eam, quæ ex stipulatu cõpetit mulieri, pro restituenda dote.

Actionem extraneo competentem pro restituenda dote, nõ esse bonæ fidei, sed stricti iuris. 1.227.2
Actionis nomen nõ est necessarium exprimere in libello, sed factus est, quod ex facti narratione appareat ius competere agencibus. 1.18.a
Actiones prætorie rei persecutorie, post annum durant, ceteræ intra annum. 1.17.a
Actiones plures personales, et dissimiles possunt in eodem libello accumulari. ibid. a
Actiones, & iura, tertiam bonorum speciem à bonis mobilibus, & immobilibus diuersam constituunt. 1.16.a
Actione iniuriarum non tenetur qui alicui obicit crimen quod conuenit reipublicæ vt pateat, si probat. 1.17. a, & 18.a
De iure tamen regio siue cõueniat reipublicæ, siue non si verũ dicat, & probet, non tenetur. ibidem
Actiones pœnales de eadem re concurrentes nunquam alia aliam cõsumit. 1.17.a
Actionem ad soli res extero cedens non in eam pœnam incidit, quæ illi illi alienanti indicuntur. 1.16.a
Actionis appellacione officium iudicis latè comprehensum censetur. 1.15.b
Actuum diuersarum cumulatio ex eodem fonte, cã, seu facto nascitur, & ad diuersa tendentium non admittitur. 1.17.a
Actionis expressio in libello non exigitur, nec ineptè facta libellum euertit. 1.15.b
Actiones datiuæ non transmittuntur aliquo modo ad hæredes. 1.18.b
Actiones personales de iure can. & in conscientia non præscribuntur spatio 30. vel 40. anno. cum mala fide debitoris de soluendo interpretati ab homine vel à die, quando erant eiusdem fori debitor & creditor, & maxime si iuramentum interuenit. 1.14.b
Actionis natiuitatem licet dies tacita impediatur, tamen nõ impedit natiuitatẽ obligationis, quæ statim nascitur ante diem, quæ tacite inest, & subintelligitur ratione loci. 1.16.b
Actiones ex cõtractu seu iurigentium, seu iuris civilis enascentes tolli à principe nequeunt. 1.16.a
Actiones, & iura, nec rerum, nec bonorum appellacione ad certum aliquem locum relata, comprehenduntur, vt nec generaliter certo loco circumscribi censentur. ibi.
Actiones reales iure canonico & civili tolli non possunt præscriptio ne xxx. vel xl. ann. sed actiones personales vtique extinguuntur præscriptio ne inducitur iure civili xxx. annis, etiam mala fide. 1.17.b
Actiones personales directæ semper ambulant cum persona, & ad eõ infixæ sunt ossibus nostris, vt vix diuelli à nobis queant. 1.17.a
Actionum plurium, & dissimilium exaggeratio in eodem libello iurita est. 1.16.a
Actione iniuriarum tenetur qui dicit alicui, tu mentiris, licet dicat pronuncatus, & verum. 1.17.2
In Actione publiciana forma libellandi. 1.14.2
Actiones descendentes ex decretis seu constitutionibus Episcopi, Ducis, Marchionis, & prætorie sunt & annales, nisi contineat reipublicationem ab vtraque parte. 1.14.2
Actiones, & iura nõ solum sub expressa, sed & sub tacita bonorum hypotheca intelliguntur obligata. 1.16.a
Actiones viles habens præfertur habenti directis vbi concurrunt, & tendunt ad eundẽ effectum, si viles causatæ sunt ex cõtractu eius, in cuius persona erant, vel repræsentabantur directæ. 1.17.a
Actionem ex natura rei, in qua ipsa actio continetur, vel ad quam cõpetit, iudicari mobilem vel immobilem. 1.16.b
Actionis appellacione latè sumpto vocabulo venit officium. 1.16.b
Actor tenetur reo ad fundandam illius exceptionẽ tam rationes quæ instrumenta exhibere. 1.18.b
Actor an mortuo reo post litem contestatam possit renuntiare primæ instantiæ. 1.477.4
Actor intentans accusationem criminalem, & petens reum condemnari, potest incidenter petere damnnum restitui, & se indemnẽ cõseruari. 1.18.b
Actor non potest suspendere petitorium, & proponere possessoriũ retentionẽ, asserendo nolle procedere in petitorio, donec sit expeditum possessorium. ibid.
Actor an possit constitui ad causas futuras. ibid.
Actor instrumenta sua reo ad exceptionem, & reus vicissim actori ad replicam suam, non autem intentionem principalem fundandã edere tenetur. ibid.
Actor suspendens petitorium, & interdicitum recuperandã intentans, etiã si in possessorio obtinuerit, debet probare petitorium, alias succumbet. ibid.
Actor vbiunque petit à reo instrumenta ad intentionem suam fundatam coadiuuandam, ipse reus edere tenetur. 1.19.b
Simplene etiam probante Actore per vnũ testem, & de lato iure supp. non debet succumbens in expens. condemnari. primo, 320.a
Actor qui tantum partẽ habere debet, si reus totum neget, an sit in expens. condemnandus. 3.147.nu.1.
Actore non probante reus nullam defensionem vel probationem præstare cogitur. 1.19.a
Actor si in libello expressit diem cõtractus, & testes deponetes de cõtractu, dicant se non recordari de die, tamen probat. 1.101. primo, 18.b

Vtriusque Iuris Opiniones.

Actor vniuersitatis, vel Syndicus si in causa succubuerit, perinde atque procurator, defensor, atque negotiorum gestor. 1.19.b
Actor debet sequi formam rei, & in civilibus, & in criminalibus causis, ibidem
Actor, si in criminalibus etiam liquidò non probat, reus est absoluentus. ibid.
Actor absoluto iudicio civili potest accusare eũ criminaliter ex eadem causa, vel e contra, absoluto iudicio criminali, intentare actionẽ civilem, si non tendunt ad eundem finem. ibi.
Actor non sequitur forũ rei ratione rei seu possessionis in alterius possessione constituta. ibid.
Actor probans semiplenè per vnũ testem & succumbens, quia nõ sibi, sed reo, delatum est iuramentum, non condemnatur in expens. 1.19.a
Actore non probante tam in civilibus, quã in criminalibus, reus debet absolui. ibidem
Fallit, ibid.
Actus nullus an mereatur poenam. 1.12.b
Actus per vniuersitatem gerendus, qualiter concipi debeat. ibid.
Actuum multiplicatio præsumitur pro saluandis testibus à falsitate. 1.15.a
An Actus præsumatur factus tempore furoris, vel non, quando habet dilucida interualla. 1.451.a
Actus nullus an impediatur actum reiterari. 1.12.b
Actus iudicialis debet fieri expensis eius qui procurat, & instat vt fiat. ibidem
Actus reiterabiles in genere probantur per testes deponentes de diuersis actibus tendentibus ad eundem rei finem. ibid.
Actuum diuersitas. Ita inducitur diuersitas actuum & pluralitas prioritasque in tempore, iure & hypotheca, si fiant diuersis horis diei, si cut si in diuersis diebus. ibid.
An actus factus contra iuramentum præcedens valeat. 1.614.a
Qui præstat autoritatem actui, actu nullo ipso iure, tenetur ad interesse. 1.559.b
Ex actu nullo an aliqua oriatur obli. 1.158.b
Actui cui nihil opponitur, is actus validus est. 4.165.a
Actui propinqua pro ipso actu habentur. ibid.
Actui qui contentis, is & actum celebrat. 4.164.a
Actus factus contra iuramentum de non faciendo etiam si fiat cum iuramento, est ipso iure nullus. 3.114.nu.1
Fallit multis modis, vbi declaratur. ibi. nu. 18.
Actus factus tempore prorogato censetur vnus & idem actus. 3.107.nu.21.
Quod limita, & declara multis modis. ibid. 24. 25.
Actus inualidus vt sit, non obstat quominus id valeat, quod & sub eo comprehenditur, & illo modo geri poterat. 1.12.b
Actus legitimus non recipit conditionem neque diem. ibid.
Actus non citatis minimè nocet. ibid.
Actus præsumitur ex vi mandati, etiam si post longum tempus adimpleatur. ibid.
Actus purificatus pro actu puro habendus est. 4.164.b
Actus qui potest videri gestus tempore licito, & etiam illicito, præsumitur factus tempore licito. 3.412.nu.26.
Actus quo fit modo inualidus, non valet. 1.12.b
Actus sequens in spiritualibus aduersus iuramentum tenet. ibid.
Actus spiritualis factus contra iuramentum an valeat. 3.115.nu.13.14.
Ad esse, & per contumaciam absesse, quando paria sunt. 4.165.a
Adherens inimico domini, seu cum eo cõtrahens amicitiam, priuatur feudo. 1.377.a
Adire in dubio quis non præsumitur. 1.487.a
Adeuntẽ hereditatẽ non cõfessio inuentario, in foro conscientie non tenet vitra vires hereditatis. 1.482.b
Adire hereditatis potest sicut banniti, cum ad extraneos transmittitur. 1.19.b
Adeundã hereditatis ius tunc ad fiscũ cũ ceteris proscripti bonis defertur, cum ad hæredes extraneos transmitteretur. ibid.
Adeundã hereditatis facultas ius censetur. ibid.
Adeundã hereditatis iuri præscribitur triginta annorum spacio, ibid.
Aditio hereditatis præsumitur ex spacio logi tẽporis si filius habitat domum paternam. 3.17.nu.43.
Aditio hereditatis cum animi sit, ex sola voluntate resultat, licet per alios actus exteriores declarata non fuerit. 1.19.b
Aditio hereditatis extinguit obligationem. ibid.
Adiudicatio pignoris, vel cuiuslibet alterius rei debitoris fortunis facta iudicialiter non periclitatur constitutione. 1.20.a
Adiuuari nos, non decipi beneficio oportet. 1.19.b
Administratores publici, liquidũ debitum nequeunt pacto remittere, & si non curantia & negligendo possint. 1.20.a
Administratio libera specialiter est concedenda. ibid.
Administratores omnes possunt transigere rem seruantes, & aliquid erogantes. ibid.
Administratores publici non possunt remittere debitum liquidum paciscendo, sed bene negligendo. ibi.
Administratores tenentur ad damnũ contingens, si aggressi sunt negotia insolita, etiam si ex fortuito casu contingat. ibid.
Administratores reipublicæ conuenit, ne ædificia suæ administrationis pereant ruina. ibid.
Administratores reipublicæ possunt locare prædia reipublicæ. 2.64.a
Administrator ratione officij consentiens alienationi sibi non præiudicat. 3.201.b.nu.1.

Ampliatur, nec non limitatur multis modis. ibi. nu. 2. & 3.
Quid in teste. ibid. 5.
Quid in Notario. ibid. 5.
Quid in aduocato. ibi. a. 7. & seq.
Quid in procuratore. 3.202.nu.13.
Quid in tutore. ibi. a. 17.
Quid in Iudice. ibid. a. 20.
Quid si administrator consentiret non necessitate officij, sed voluntate. ibi. a. 22.
Quid in cõsanguineis qui ex necessitate statuti cõsentunt in cõtractibus mulierum vel minorum. ibi. a. 21.
Adoptiuus an succedat in feudo. 1.365.a
Et quid de legitimo. ibid.
Adoptiuus filius par est cum naturali, & legitimo. 4.196.b
Adoptiuus non habet potestatem succedendi in feudo: nec distinguitur an feudum sit nouum, aut antiquum. 1.20.a
Aduenæ possunt prorogare iurisdictionem illius, qui illã exercet inter subditos. 1.20.a
Aduenæ non potest repelli per solitum hospitari. 1.496.b
Aduentitia bona in quibus pater habet vsum fructũ non veniunt in cõfiscacione bonorum filifamilias. 1.20.a
De aduentitiis, sine consensu patris, etiam cum iuramento disponere non potest filius fam. nec eadem alienare, vel obligare. 1.20.a
Aduentitia non computantur in legitimam. 2.34.a
Aduentitia hodie non conferuntur, sicut nec castrensia, vel quasi castrensia. 1.20.a
Aduentitia dictio ponit diuersitatem casuum, & in iure, & in facto. 1.20.a
Adulter cum vxore deprehensus, si sit vilis persona, potest occidi, etiã si esset clericus. 1.20.b
Fallit, ibid.
Adulter non censetur maritus, qui cum soluta rem habet. 1.21.a & 22.a
Adulter clericus deponitur ab officio, ac beneficio, & in monasteriũ pariter deturritur toto tempore vite suæ. 1.20.b
Adulter in domo propria cum filia, vel vxore deprehensus, potest per patrem vel eius virum interfici, sed non per alium eius nomine. 1.20.b
Adulter quando, à quibus, & quomodo impunè occidi possit. 1.20.b
Adulterum cum vxore deprehensum, licet aliqui dicant quod nullo casu liceat marito eum interficere, tamen si vilis persona sit adulter, licet marito illum in domo propria occidere. 1.21.a
Adulteri hodie poena capitis puniuntur. Sacrilegos enim, nuptiarum, gladio puniri oportet. 1.20.a, & b
Adulteri poena in masculo est poena mortis. 1.21.a
Adulteram vxorẽ maritus propria autoritate, sine declaratione Episcopi, expellere potest. 1.21.b
Adultera perdit dotem ex sententia iudicis. 1.21.a
Adultera etiam bannita impunè occidi potest. 1.21.a
Adultera vxor ob susceptum crimen, & dotem, & arrhas, & paraphernalia adiudicanda, amittit. 1.20.b, & 21.a
Adultera que amittit dotem, non potest eam recuperare, licet sit postea declaratum matrimonium nullum propter consanguinitatem, vel aliud legitimum impedimentum. 1.20.b
Adulteram vxorem, etiã thori separatione facta, maritus nihilominus alere tenetur, non enim ideo desinit esse vxor. 1.21.b
Adultera perdit dotem, si accusatur, vel vir agat ad separationem ciuilitẽ. ibidem
Adulterum in domo propria cum filia vel vxore deprehensum, licet quidem ipsi patri & marito occidere, alteri tamen eum ita reperit occidendum mandare non possunt. 1.21.a
Adultera vxor amittit dotem, & maritus eam lucratur. 1.21.b
Adulteram vxorem dimissam recipere cogitur maritus, si post separationem factam fornicatus sit. 1.21.b
Adultera que dotem amittit, non potest eam recuperare, licet postea declaratum sit quod matrimonium in quo commisit adulteriũ, propter consanguinitatem vel aliud legitimum impedimentum nullũ declaratum fuerit. 1.21.a
Adulterium ex concubitu viso colligitur. 4.165.a
Adulterium non committitur si quis habuerit rem cum vidua. 1.21.a
Adulterium sæpè sæpius cum eadem muliere suscipiens poenas illi ita tuto indictas semel tantũ luit. 1.21.b
Adulterium est crimen priuatum, & eius accusatio non est permissa, nisi certis personis. 1.22.b, & 25.b
Adulterium dicitur, etiam cum sponsa alterius cognita. 1.22.b
Adulterium mulieri dotẽ repenti non possunt mariti hæredes obii-cere. 1.22.b, & 23.b
Adulterium præsumptiuè probatur, cù directè & specificè probari nõ potest. 1.23.b
Adulterium non probatur per testes, qui viderint virum super mulierem in re ipsa, cum possit esse, quod vir sit impotens, seu mulier arcta. 1.22.b
Adulterium quomodo probetur. ibid.
Adulterium proprie non est accessus vxorati ad solutam. 1.21.a, & 22.a
Adulterium non committit vir cognoscens carnaliter mulierem nuptiã, quæ ante matrimonium fuit meretrix, & post matrimonium persequera uit in vita meretricia. 1.22.b, & 25.b
Adulterium nõ committere intelligitur, cum alterius maritus cù alia cœlibe foemina rem habet; 1.23.a
Adulterium

Index in Communes

Adulterium non inde iuris pœnis minus plectitur, quod mulier quæ cum susceptum est, proscripta fuerit, ac necari impune poterit. tom. 1.23.a
Adulterium paratū indulgisse maritus videtur, qui illius gnarus, rem postea cum vxore habuerit. 1.23.a, & b
Adulterium pluries committens cum aliqua, vnicæ pœna est puniendus. 1.22.b
Adulterium an probaretur, si nudus cum nuda in vno eodēque lecto reperiretur, præsertim si non solum ad separationē matrimonij, verum etiam ad condemnationē atque delicti punitionem ageretur. 1.21.b
Adulterium de iure ciuili neque ex parte viri neque ex parte mulieris dicitur, quando vir coniugatus coit cum soluta. 1.25.b
Adulterium vbi alter coniugum commisit, potest alter inuito fornicario religionem profiteri, post matrimonium copula carnali consummatum: nec poterit relicta contrahere matrimonium. tom. 1.22.b
Adulterij an dicitur committi cum muliere nupta quæ tamen sit metrix. 1.23.b
Adulterium vtiq; est crimē vtriusque fori, & idē iudex ecclesiasticus & laicus pro eo punire possunt. 1.23.a, & b, & 25.b
Adulterij pœna de iure diuino, Canonico, & fori, Codic. & authenticorum est. 1.22.b, & 25.b
Adulteria an mutua compensatione compensari possint. 1.23.b
adulterij causa ad separationem thori, & ad repetendā dotē per vxorem, vel lucrandam per maritum, pertinet ad iudicem ecclesiasticū. 1.22.b
adulterij damnatio masculis est mors. 1.22.b
adulterij transactio & si improbetur, tamen & post impositionē pœnam admittitur. 1.22.b, & 23.a
adulterij exceptio, aduersus mulierem repetentem dotē nullo tempore cursu tollitur. 1.23.a, & b
adulterij conuictus eius cum vxore patri, quē nō offendere sub pœna promiserat, & si alias iure pœnas luere debeat, pactam pœnam haud perdat. 2.23.a & b
adultus curatore carens iuramentum deferre potest. 1.26.a
aduocatus sponte contra dominum priuatum feudo. 1.27.b
aduocatus litigantibus consulere cogi potest si postuletur. tom. 1.26.b, & 27.a
aduocatus salariatus de publico transmittit totū salarium heredibus, etiam si ipse moriatur ante tempus. 1.26.b
aduocatus non idē minus integrum salarium adipiscitur, quod liti finis, non iudicis officio, sed amica compositione, sit impositus. tom. 1.26.b
aduocatus postquam alterutrius partis rationibus instructus est, si se ad alterū transferat, non solum præuocationis, sed & falsi reus agitur. ibid.
aduocatus potest compelli ad suscipiendam delegationem. 1.27.a
aduocatus in suamet causa salarium viuat in vico non repetit, nisi cessauit aduocare in alia causa, quo casu petet interesse. tom. 1.26.b & 27.a
aduocati militibus æquiparantur. 1.27.a
aduocatus lite uondum expedita è vita abiens, ad hæredes salarium totius causæ transmittit, seu publicum seu priuatum stipendiū habeat. 1.26.b
aduocatus licet in ciuilibus causis nunquam maius salarium obtinere debeat, quam centum aureos, tamen in causis criminalibus longè luculentius adipiscitur. 1.26.a, & b
aduocatus proscripto opem ferens non in eam statuti pœnam incidit, quæ fauorem seu auxilium illi præstantibus infligitur. tom. 1.26.b & 27.a
aduocatus & procurator an & quando possint esse testes pro eo pro quo fuerint aduocati & procurator, an verò possint deponere contra ipsum & in fauorem partis aduersæ. 1.26.b
aduocatus non punitur litato prohibente opem, auxilium vel fauorem dari bannito, qui opem suam præbet proscripto. tom. 1.26.b, & 27.a
aduocatus non antea rectè salarium exiget, quam ad finem peruenit. ibid.
aduocatus rei non potest ultra merā patrocinium exigere, etiā in criminalibus. 1.27.a
aduocatus causæ defensionem promittens, non illam tutari post finitiam sententiam in appellatione cogitur. 1.26.b
aduocatus, qui obligatus est ad defendendum aliquem in causa, an tenetur illum defendere in causa appellationis. 1.26.a
aduocatus in vna causa pro vno, etiam si mutetur instātia, non aduocabit pro alio. ibid.
aduocatus est in causa propria licet salarium simpliciter petere non possit, tamen per modum interesse, & damni potest. 1.26.b
aduocatus non tenetur iurare causam bonam patrocinari. 1.26.a
aduocatus & in eadem causa ante præstitum patrocinium, & in aliis omnibus generaliter post litem in aliqua alia causa supplicias testis pro cliente esse potest. 1.26.b
aduocati dicuntur postulantēs. 4.165.b
aduocati, & consiliarij comparantur militibus. 4.165.a
aduocati moribus, & ingenio dissident à militibus. 4.165.a, & b
aduocatorū honoraria à clientulis sensim quaesita habentur quasi castrensium peculij numero. 1.27.a
aduocati nō debent recipere pmissioes à clientulis durante lite. 2.29.b
aduocati vtilis sunt Reip. milites. 4.165.a

Aduocati gratis patrocinati, honoraria à vico videtur qd exprimer. 1.26.b
Aduocati ne iurandum dent se bonam causam defendendam suscepisse, liberantur disuetudine. 1.26.b
Aduocatus tenetur iurare de cal. si requiratur. 1.607.b
Aduocati dantur reis incarceratis per iudices & potestates, & cum proceditur in causa, quicumque vult indicia illa peti. 1.27.a
Aduocati salarium debet solui post litem solutam. 1.26.a
Aedificare in sua area, ac solo quis potest, & in eo opus facere, etiam quod vicino noceat, dummodo animo nocendi non faciat. 1.27.b
Aedificare potest in area sua, seu solo recipiens stillicidium, dummodo seruitus debita stillicidij non impediatur, & ædificans ipse stillicidium recipiat. ibid.
Aedificare in solo proprio an liceat castrum vel fortalitium. 1.354.a
Aedificare & operari in re mea possum, licet vsus alterius incommodetur. 1.354.a
Aedificare, vt videat hortos religiosorum, aut monialium nemo potest. 1.27.b
Aedificare castrum ad æmulationem priuati, nulli est licitum. ibid.
Aedificatio, quæ prospectum in religiosorum, vel vestaliū virginum hortos præbet, non est licita. ibid.
Aedificia publica ne labascant, operā debet nauare Reipublicæ admistratores. ibid.
Aedificatio areæ, in quam stillicidium cadat, iure permittitur, si vel casus stillicij seruitus non impediatur, vel eius casus ab ædificante excipiatur. ibid.
Aedificium factū in re dotali non cedit solo: quamuis medietas expensarum sit alterius coniugis. ibid.
Aegritudo corporis si adsit sanitas mentis, non impedit ad testandū, nec ad contrahendum. ibid.
Aegrotus sese in criminum causis siltere non cogitur, sed suā innocentiam potest defendere per procuratorem. ibid.
Aequalitas delictorum æqualitatem pœnarum desiderat. ibid.
Aequalitas in iudiciis est obseruanda: non enim debet claudicare iudicium. 1.28.a
Æquiparatio. Quādo vna res, vel dispositio alteri æquiparatur, quidquid plus est in re, ad quam sit æquiparatio, ad iudicium rei æquiparatur: ipsi vero, ad quam sit æquiparatio, nihil accedit. 1.27.b
Æquiparatorū antiqua lege, etiā odiosus alterutrius dispositionibus, alterum regitur. 1.28.a
Æquitas præfertur rigori. ibid.
Aes alienum respicit vniuersum patrimonium, non certas facultates. 1.28.a
Aes alienum tenetur soluere hæres, & non usufructuarius. ibid.
Aestimatio quando emptionem faciat. ibid.
Aestimatio rerum soli ex earundem fructibus, non ex ipsarū uagatur dine vel fabrefacta constructione metitur. 1.28.b
Aestimatio rei detrimentum non præstat venditor, qui precio accipit pro eam tradere moratus est. ibid.
Aestimatio rei contractū stricti iuris debet: à petitione et extra iudicium facta, crescere incipit. 1.28.a
Aestimatio per iurandum in litem probata, à sententiæ die metienda est. ibid.
Aestimatio vbi alicuius rei iniicit, & cōe precium nō ex affectione vel priuata alicuius utilitate spectatur, & quod ij libenter dabunt qui rei qualitates & conditiones noscunt, non quod alius quilibet emptor præstabit, consideratur. 1.28.b
Aestimatio non facit emptionem, quando precium non est cōdignum rei. 1.28.a
Aestimatio integri precij rerum immobilium efficaciter iniicitur ex subducta ratione quantitatis reddituum, quos ipse deductis expensis viginti annorum spacio præstabit. 1.28.b
Aestimatio potest emptionem præsumptā facere in dubio, quādo precium correspondet rei, aliās non. 1.28.a
Aestimatio reducenda est ad tempus moræ. ibid.
Aestimatiōem rerum in dotem datarum, in dubio emptionis instat esse. 1.245.a
adiecta in æstimādis rebus dotalibus hac clausula, vt soluto matrimonio restituantur res eodem precio, quo fuerit æstimata, non censentur emptionem. ibid.
Aestimatio rerum in dotem datarum, quem effectum habeat. ibid.
Aestimatiōem rerum dotalium tum demum efficere venditionem, cum facta fuerit iusto precio: secus, si diminutio iusti precij maxima fuerit, & ultra dimidium. 1.245.a
Aestimatores à iudice eligi debent, qui iureiurando stricti referant de damni quantitate, de rei precio, & ceteris ad æstimatiōem attinentibus. 1.28.b
Aetas ad intelligentiam, & discernendarum rerum prudentiam, à iure requisita, non suppletur malitia, aut præcoci iudicio. ibid.
Aetas legitima, vel perfecta, dicitur viginti quinque annorum. tom. 1.28.b
Aetas ex iuris vel statuti dispositione in contractibus desiderata, per verba, quod sit contrahens talis ætatis non imputat pro experto inceptum annum. ibid.
Affectare quicquam non debet id in quo intelligit, vel intelligere debet infirmitatem suam alij damnosam futuram. ibid.
Affectio, conatus, & attentatio delicti, nullas pœnas, ob generalē consuetudinem, luit. ibid.
Vbi non cadit Affectio, non iuratur in litem de affectione: sed iuratur de interesse extra rem propter moram. 1.607.a
Affectio

Vtriusque Iuris Opiniones.

affectionis ratio et ex bene meritis, vel coniunctione sanguinis profecta non inducit interesse considerabile, vt quis alteri stipulari possit. 1.28.b
affectionis ratio non habetur in furto. 1.28.b, & 29.a
affectionis ratio in bonæ fidei iudiciis habetur. 1.28.b
affectus seu conatus non punitur, nisi integro effectu secuto. 1.29.a
affectus & conatus puniuntur de iure communi, licet non sit sequutus effectus. 1.29.a
affectus non punitur vt effectus, si impedimentum cessat. 1.28.b
affectus an puniatur, licet non fuerit secutus effectus in crimine affasini. 3.410.nu.7.
affinis an sit testis idoneus: Limitatur multis. 351.nu.1.
affines vbi statuto ad compromissa adigatur, focer ac gener, quorum affinitas iam vxoris morte dirempta est, cogendi ad id nō censentur. 1.29.a
affines in causis criminalibus pro affiijbus testificari non possunt. tom. 1.29.a
affinitas, & ex illicito, iniustoque coitu oritur. 1.29.a
afflictio non debet dari afflictio. 1.29.a
agere quis compellitur ratione diffamationis. 1.30.a
agit vbiunque qui ad solidum, & probat tantum se ius habere in parte, debet super illa parte obtinere: licet ratione plus petitionis, sit condemnandus in triplo expensarum. 1.30.a
agens ad pœnam debet probare se prius pro parte sua contractū adimpleuisse. 1.29.b
agens ex numeratione ex causa mutui, & probans tantū de confessione mutui: succumbit. 1.29.b
agens ex contractu conditionali, debet probare conditionē purificationem ad intentionem suam fundandam. 1.29.b
agens contra aliquem ad decem: & si fuit condemnatus in quinque, si de aliis quique nihil dictū sit, nō ei nocet, quin possit agere ad residuum. 1.29.b
agens petitorio, & possessorio recuperandæ, si prius obtinet in possessorio, & non probet se dominum, non debet obtinere in petitorio. 1.29.b
agens ad interesse, non tenetur in libello exprimere quantitatem. tom. 1.558.a
agens petitione hæred. an teneatur dicere quod agit ex testō, vel ab intestato. 1.488.a
agens vt hæres, repellitur ex facto suo. 1.477.a
agens à principio ex testamento an possit postea ab intestato agere. 3.79.b.nu.13.
Ampliator. ibi.2. & seq.
Limitator. ibi.10. & seq.
Quid stante clausula codicillarij. 3.80.nu.13.
Quid in diuersis scripturis. 3.79.nu.10. & seq.
agentes, & consentientes pari pœna puniuntur. tom. primo 29.b, & 30.a
agenti possessorio recuperandæ obstat absolutoria lata contra eū in petitorio. 1.29.b
agenti contra filiū ex debito paterno, necesse est allegare filium esse hæredem, & illud probare, aliās si non probaret, succumbere debet tanquam non probans id, quod est causa suæ intentionis. tom. 1.30.a
agenti & petendi in criminalibus æquē tendunt ad puniendum delicta, & tolluntur 20. annis. 1.30.a
agenti ante tempus duplicatur tempus in odium agentis. 1.29.b
agnati subituri cōpensiōse per verba cōsentia nō excludunt matrē in medio existentem ab hæreditate filij. 1.30.b
agnatus emens ab agnato tenet ea, petere et inuestituram. 1.383.a
agnatus si transferat partem feudi antiqui in alium agnatum habentē partem eiusdem feudi, tunc acquirens partem confocij, tenetur intra annum & diem pro ea petere non inuestituram, secus si perius acquirendi alicui pars illa contingeret. 1.30.b
agnati consanguinei fœminas tantum excludunt, stante statuto fœminarum exclusiuo. 1.30.b
Si agnati non auferant hæreditatem à spurio intra duos menses, venit fiscus. 1.517.b
agnatus succedens in feudo, debet esse hæres vltim. 1.30.b
agnati ultra septimum gradum & vsque ad centesimum ad feudum antiquum admittuntur, eū primordiallyter de primo inueltito in filios descendit. 1.30.b
agnatus sic fœntiat alienationi feudi antiqui, talis cōsentus an habeat præiudicare filio ipsius consentien. 1.374.a
agnati in feudis antiquis tatum ad septimū vsque gradum admittuntur. 1.30.b
agnati quando incontinenti de iuribus suis, & bona controuersa esse feudalia, vbi inter filium defuncti & agnatos esset controuersia de feudo, probare parati sunt, impeditur tunc missio, & ipsi dicuntur legitimi contradictores. ibid.
agnatis inuentarij confessio prodest ad reuocationem feudi. tom. 1.30.b
agnatorum & cognatorum differentia, quando sit per disponētē, & agnati præferuntur cognatis, solum vinculum agnationis attenditur. ibid.
agnatus defertur hæreditas per statutum excludens fœminas, statibus agnatis masculis, & actio competit eis masculis pro ea consequenda. ibid.
agnatio non potest conferuari per fœminas. 1.31.a
agnatio patris & filij ex legitimatione per rescriptum conferuatur. tom. 1.31.a

tom. 1.31.a
agnatione posthumi rumpitur testamentum. ibid.
agnatio vel parentela quomodo probetur. ibid.
agnationis conferuandæ ratio nisi exprimat, nō censetur in statuto exclusiuo fœminarum vnica. ibid.
aggraunt delicta postea commissa per eum, qui exceptione præscriptionis, & cursu temporis obstaculo se tueri potest. 1.30.a
aggraunt delicta commissa extra territorium. ibid.
aggressus aufugere (nam aliquem fugatum esse quædam censetur in iuria) non tenetur. ibid.
aggressorem occidens defendendo se, nunquam tenetur de occiso. ibid.
agrimensor, qui in iudicio & iudicis commissione falsam & non iuridicam dolosè & lata culpa confecit relationem, recta via tenetur omne damnum rescire. 1.30.b
Alchimia est ars licita. 1.31.b
Alienam suscipere defensionem virile est officium, & ultra sexum muliebrem esse constat. ibid.
Alienam rem inuito domino possidere non possum. ibid.
Aliena qui non reddit, aut corrumpit, de furto tenetur. 4.165.b
Aliena negotia diligentius debemus tractare, quam propria. tom. 1.31.b
Alieno facto quis non debet onerari. ibid.
Alienas successiones testator propriis præponere non præsumitur: magis enim suos testator diligit quā alios, & magis suū sanguinē quā alienum. ibid.
Alienum factum promittere non possum, nec promittendo obligari. 1.31.b
Alieno scelere quis non debet ditari. ibid.
Alienari bona prohibita per testatorem non possunt confiscari. tom. 1.32.a
Alienandi prohibitio in persona nepotis extenditur ad pronepotem, etiam quod nomine expresso nepos vocaretur, cum ad eam rationem in vtroque. 1.33.a
Alienantis vafalli filius, vel agnatus admittitur ad reuocationem alienationis si cum beneficio inuentarij adierit alienantis hæreditatem. 1.32.a
Alienanti priuari feudo ipso iure. 1.349.b
Alienans, hoc modo, saluo & referuato consensu domini, nihilominus priuatur: Nisi alienauerit hac conditione, non aliter nec alio modo. ibid.
Alienare prohibitus extra certum genus personarum à lege, prohibetur etiam hæredem instituire, secus si prohibetur ab homine. tom. 1.34.b
Alienare feudum sine domini consensu Vafallo nō licet etiam si sit in magna necessitate constitutus, imò etiam si fame opprimeretur. tom. 1.31.b
Alienare prohibitus non impeditur instituire sibi venientes ab intestato, licet non sint de familia, sicut nō prohibetur etiam successio ab intestato. 1.32.a
Alienans rem obnoxiam non cadit apponendo clausulam geminatam habita licentia, & non aliter, nec alio modo, etiam si secuta sit traditio. 1.31.b
Alienari bona subiecta fideicommissio non possunt per filium ex suo delicto condemnatum pro redemptione suæ personæ. tom. 1.31.b
Alienare feudum in præiudicium agnatorum etiam cum cōsensu Domini vafallo non licet. ibid.
Alienandi prohibitio facta sub nomine proprio & appellatio, non extenditur etiam ex identitate rationis expressa & scripta. ibid.
Alienare prohibitus extra certum genus personarum ab homine, non prohibetur hæredē instituire, qui successurus sit ab intestato: secus si à lege vel statuto prohibetur. 1.31.b, & 34.b
Alienari non potest res subiecta restitutioni ob necessitate proueniens ex delicto prohibentis. 1.31.b
Alienare rem emphyteuticā non licet emphyteutæ irrequisito domino. ibid.
Alienare prohibitus potest nihilominus alienare bona mobilia quæ seruando seruari non possunt. ibid.
Alienari res restitutioni subiecta ob possidentis delictum nequeunt. 1.32.a
Alienari non possunt res ecclesiæ, nisi ex causa necessaria vel vtili ecclesiæ, vel ex causa pietatis, vel damni euitandi. ibi.
Alienans partē rei emphyteuticæ, non ideo cadit tota emphyteus, sed ab illa parte alienata tantum. ibid.
Alienari permissum in quocunq; ad extraneos trāsferri potest. ibi.
Alienandi prohibitio filijs facta ex identitate rationis ad nepotes extenditur. 1.31.b
Alienari prohibita possunt dari ex causa dotis. ibid.
Alienans feudum tenetur requirere consensum domini. 2.4.b, & 5.a
Alienari prohibita an possint præscribi. 3.309.a
Ampliator nec non limitatur multis modis. ibi.nu.1.
Quid in prohibitione, quæ fit per contractum. 4. & seq. ibid.
Quid si prohibitio alienationis superuenerit post inchoatā præscriptionem. ibi.a.8.
Quid in prohibitione longissimi temporis. ibi.
Alienari prohibita non debent pro legitima assignari, quando ad sunt alia bona. 3.373.nu.13.
Alienari prohibita per sententiam Iudicis præscribi non possunt. 3.25. humero 7.

Index in Communes

Alienari prohibita sine certa solemnitate praescribi possunt absque interuentu illius solemnitatis. 3.310.nu.19
Alienata an rogatus de restituendo quid tempore mortis impuget in Trebellianicam. 3.263.& seq.
Alienatio femel perpetuo durat alienabile quando prohibio est in personam. 1.32.2.& 34.b
Alienata seu dispensata per heredem grauatim coputantur in id quod ipse deducere potest. 1.32.a
Alienata in fraudem, & ante delictum admissum postea proscribitur, fecus si & post susceptum crimen absque fraude alienentur. ibi.a
Alienatio cum titulo oneroso par est cum venditione. 4.166.a
Alienatio Principis qua cedit in magnam diminutionem principatus non valet. 3.189.nu.48
Alienatio si sit prohibita extra certum genus personarum, censetur & prohibita heredis institutio. 1.34.b
Alienatio autem cum consensu domini excusat vasallum. 1.37.2.a
Vtrum autem requiratur consensus expressus, an vero sufficiat tacitus. ibid.
Si alienatio sit nulla aliquo respectu an vasallus incidat in poenam priuationis. 1.374.b
Alienatio bonorum subiectorum fideicommissi in diem vel sub conditione reuocatur adueniente die vel conditione, nisi pro dote filiarum vel donatione propter nuptias. 1.394.a
Alienatio facta sine consensu domini est iusta causa priuationis feudi. 1.374.b
Alienatio nulla facta sine consensu domini, an faciat rem committi. 1.372.2
Alienatio feudi quauis prohibita sit, tamen licite fieri potest, etiam interquisito domino, si in proximiores fiat, dummodo feudum tale tantum sit, aut paternum. 1.34.2
Alienatio licet prohibeatur, de consensu tamen omnium in quorum fauorem prohibita est, potest fieri. ibid.a
Alienatio si est prohibita per statutum in certum genus personarum per verba vniuersalia & geminata, censetur prohibita causa successiois ab intestato, & vltimae voluntatis. 1.32.b
Alienatio, vel donatio rei legatæ ex voluntate testatoris facta, inducit legati ademptionem, nisi aliud de mente legantis appareat. 1.32.a
Alienatio praesumitur facta in fraudem fidei, si quis ante malefium vendit quia bona sua, etiam si ex interuallo fiat delictum. 1.35.a
Alienatio proprie, & strictim tantum ea dicitur, qua dominium transferuntur, improprie vero, & latius etiam seruitutem, & hypothecam comprehendit. 1.32.b
Alienatio contracti prohibita non aliter dominij translationem impedit, quam si specialis hypotheca interponatur. ibi.b
Alienatio cum in exteris statutis prohibetur, non ea prohibita censetur, quæ a testatore fieri iubetur. ibid.b
Alienatio tam ex testamento quam ab intestato censetur prohibita quando sit prohibio a lege vel statuto. 1.33.a
Alienatio rerum fraternitatum laicorum an requirat solemnitate necessariam in alienatione rerum ecclesiasticarum. 3.384.nu.12.
Quid in alienatione rerum hospitalium. 3.385.nu.1.& seq.
Alienationis prohibio facta a parente etiam in legitima cum causa quæ continet filij promissionem & commodum, valet. 3.370.nu.21.
Alienationis prohibio facta a testatore non prohibet successioem ab intestato. 3.258.nu.27.
Alienationis prohibio quædam dicitur personalis, quædam persona listima, quædam imperfonalis siue realis. 3.256.nu.46.
Alienatione prohibita non intelligitur prohibita alienatio necessaria. 1.33.b
Alienatione feudi facta in agnatum remotiorem, proximo agnato contentente, non praedudat agnatis medijs non consentientibus. 1.34.a
Alienationis prohibio in bonis perpetuo familiae relicta non est impedimento, quin eorum bonorum causam immediate ab herede nascatur, illam longissimo tempore vsucipiat. 1.34.2
Alienationis prohibio cum causæ adiectione inducit absolutum fideicommissum. 1.34.b
Alienationis extra familiam prohibio non impedit, quo minus qui proximior, seu quemcunque sibi legitimum heredem, & non de eius familia, cui illa bona reliquit, vel ab intestato vel testato in illis bonis possit heredem habere. 1.34.a
Alienationis extra familiam simplex prohibio, non inducit absolute fideicommissum, sed facta deum in extraneos alienatione, illud efflorescet. 1.34.a.& b
Alienationis prohibio extra familiam non est tantæ potestatis quin successor possit habere heredem ex testamento, vel ab intestato qui non sit de familia, vt proximior cognatum. 1.34.a
Alienationis prohibio nihil vetat, quin vaneant bona mobilia, quæ asseruari nequeunt. 1.32.b
Alienationis prohibio facta simpliciter, non inducit fideicommissum, nisi in causa conventionis. 1.34.a
Alienationis prohibio facta per statutum, vel aliter, non comprehendit piam causam. 1.34.b
Alienationis prohibio, quæ vel alicuius contemplatione fit vel quocunque modo alicui vtilis est, valet ac firma est. 1.32.b
Alienatio prohibita extra familiam simpliciter, sine adiecta causa, vt familiae relinquatur, neutro casu in extraneum poterit alienari. 1.34.b
Alienationis prohibio extra familiam non extenditur ad heredem

legitimum, dato quod non sit de familia, quominus in eum possit fieri alienatio. 1.34.a
Alienationis prohibio facta filiis non praefertur ad nepotes, vt facta familiae non egreditur quartum gradum. 1.32.b
Alienationis prohibio facta filiis non extenditur ad nepotes familiae, non egreditur quartum gradum. 1.34.a
Alienationis prohibio, compromissum impedit. 1.32.b
Alienationis prohibio personalis nec in rem concepta non extenditur ad heredes filiorum, nec inducit fideicommissum simplex. 1.33.a
Alienationis prohibio facta per testatorem heredi non ex causa vt bona in familia remaneant, non censetur prohibita alienatio necessaria, legatæque ab intestato. 1.33.a
Alienationis prohibio si est limitata respectu personarum alienantium, vel ad incertas personas, vt puta quod quis non alienet extra domum, vel extra non iudicatos, tunc successio ab intestato non videtur prohibita. 1.33.a
Alienationis prohibio per verba generalia causam intestati comprehendit. 1.33.a
Alienationem intelligimus dominij translationem. 1.33.b
Alienationem rerum dotalium esse prohibitam constat etiam accedente consensu mulieris. 1.33.b
Alienationem bonorum pupillaris substitutio non impedit. 1.33.b
Alienationis prohibio facta in contractibus, & sic per pactum inter viuos, si quis contra faciat, non impedit translationem dominij. 1.33.a
Alienationis prohibio sola, non permittit vt Trebellianica detrahatur. 1.33.a
Alienationis prohibio facta sub nomine proprio, & appellatio, non extenditur, etiam ex identitate rationis expressa & scripta. 1.33.a
Alienatione prohibita extra familiam non prohibetur quis habere extraneum heredem ab intestato. 1.33.b
Alienationis prohibio facta heredi extrahit ad nepotes & ad alios. 1.33.a
Fallit, ibid.
Alienatione prohibita per statutum in forensem, si testator mandat vt vendantur forensi, valet venditio. 1.33.b
Alienatione feudi facta in agnatum remotiorem, tunc si proximior agnatus taceat per annum, penitus excluditur ab ipso feudo. 1.33.b
Alienationis prohibio cum hypotheca speciali illius rei, facit quod alienatio non valeat quod non faceret generalis. 1.33.b
Fallit, ibid.
In alienatione feudi subinfudati, requiritur consensus prioris & directi domini: nec sufficit consensus domini posterioris, qui subinfudauit. 1.342.b
Alienationis prohibio personæ nominatæ facta, non extenditur ad alios, etiam ex identitate rationis. 1.33.a
Alienationis prohibio licet strictè facta heredi per verba personalia, extenditur tamen ob rationem appositam conseruandæ agnationis. ibidem
In alienatione feudi tacitus domini consensus sufficit. ibid.b
Alienatione rei alicuius prohibita, censetur etiam prohibita praescriptio eiusdem. ibidem
Alienationis prohibio potest fieri per iudicem. 1.34.2
Alienationem statum prohibens per verba vniuersalia & geminata in certum genus personarum, comprehendit causam successiois ab intestato, & vltimae voluntatis. 1.33.a
Alienationis prohibio per iudicem rectè fiet. 1.32.b
Alimenta & dos pari privilegio gaudent. 4.166.a
Alimenta & pia causa æquiparantur. ibid.
An autem legata habitatione debeantur. 2.16.a
Alimenta denegari possunt ex causis ex quibus quis potest exheredari. 1.316.b
Alimenta praeterita debita iure sanguinis & officio iudicis non repetuntur nisi interpellatio interueniat, & as alienum dicta occasione contractum fuerit. 1.36.b
Alimenta qui ex necessitate praestant, & medicinas affecto corpori necessarias necessariò praestabit. ibid.a
Alimenta debentur a patre vel suo herede filio naturali tantum. 1.343.b
Alimenta filij naturalis non sunt solvenda a fideicommissario defuncto patre grauato, qui ad ea tenetur ex fructibus perceptis ex portione sua. ibidem
Alimenta non debentur etiam filio legitimo & naturali, quando habet vnde se aliat. 1.35.b
Alimenta praeterita, quando petuntur in iudicio per actorem, libellans ipse debet petere frumentum, vinum, & similia, & sic ipsam speciem, & non illius estimationem. ibid.a
Alimenta iure sanguinis debita non praestantur, vbi quis habet vnde se aliat, nec qui praestitit, illa vendicare potest. 1.35.b
Alimenta tenentur praestare pater filio iure naturali. ibid.
Fallit, ibidem.
Alimenta si legantur mulierii in domo heredum, tenentur ipsa ibi morari. 1.343.b
Alienatio privilegium hypothecæ in bonis viri sicut in ipsa habent. ibid.a
Alimenta debita iure actionis, vt puta vxori, debentur licet sint praeterita, nec vltimo tempore reuertuntur. 1.36.a
Alimenta monachis, nisi proprium peculiare habeant, legata iudicis officio debentur. ibidem
Alimenta

Vtriusque Iuris Opiniones.

Amicitia filiis naturalibus & spuris a patre praestatur omni iure ac etiam filiis ex dote nato coitu natis, si non habeant vnde viuant. 1.36.a
Alimenta, eisdem ex causis pater filiis negare potest, quibus illorum exheredandorum ius habet. 1.36.a
Alimenta in domo testatoris quando alicui relinquuntur, si commodè potest in ea habitare extra domum praestari non debent. 1.36.b
Alimenta vxori relicta debentur tantum ex usufructu sibi prout per testatorem maritum praestabantur, ne filius fame pereat. 1.36.a
Alere dominum egenum vasallum non tenetur, nisi in duobus casibus. 1.35.a
Alimenta debentur filiis naturalibus & spuris. 1.36.a
Alimenta petere non potest mulier ab heredibus primo anno dilationis. 1.35.b
Alimenta. Statutum excludens filias dotatas & maritatas a successione patris extantibus masculis vel filiabus non nuptis, illas non excludit ab alimentis super bonis paternis, eis non habentibus vnde se alant. 1.36.b
Alimenta an possint filio spurio a patre in testamento relinquere. 3.382.nu.7.11
Alimenta an sint praestanda parentibus spuris ab eorum filiis. 3.383.nu.26
Alimenta data vel relicta filio spurio a patre an transeant in heredem. ibid.
Alimenta etiam post mortem patris filio spurio ab heredibus patris praestari debent. 3.382.nu.10
Alimenta ex æquitate canonica etiam filiis nephariis & incestuosis sunt praestanda. ibid.nu.5
Ampliat & imitatur multis modis. ibid.
Alimenta nec a patre nec a matre sunt praestanda filio, qui habet vnde se aliat, vel ex propria industria, vel ex alijs bonis. 3.303.nu.11
Alimenta sunt constituenda tantum ad necessitatem, non autem ad decetiam. 3.303.nu.25
Alimenta nec municipali lege, nec consuetudine, nec pacto tolli queunt. 1.35.a
Alimenta bona mariti non sunt vxori tacitè hypothecata. 1.35.b
Alimentorum causa fauorabilis est, & tractari potest diebus feriatis. 1.36.b
Alimentorum appellatio venit etiam victus & vestitus, & habitatio, si ne quibus viuere possimus. 1.35.b
Alimentorum causa tunc demum pia dicitur, cum pauperi legantur. 1.36.a
Aliquis comprehendit etiam foeminam. 1.36.b
Alius alia aliud est dictio repetitiua filium. 1.36.b
Allegans falsas litem incidat in falsum. 1.333.b
Allocutio ad aures non facit iudicium contra reum, nisi tria concurrant. 1.36.b & 37.a
Allocutio ad aures non facit iudicium contra mandantem, nisi fuerit secreta, concurrat inimicitia capitalis, & incontinenti sit sequutum homicidium. 1.37.a
Allodialis & non feudalis in dubio res praesumit. 1.337.a, & 321.a, & 3253.nu.1.
Limitatur multis modis. 3.254.nu.2. & seq.
Quid si ecclesia concedit iurisdictionem, an in feudum videatur concedere. ibi.nu.4
Quid si possidens in praeteritum praestitisset aliquid principi in signum subiectionis. ibi.nu.6
An alluio possit immutare iurisdictionem, & accrescere, alij loco, cui ipse alluio acquirit. 1.37.a, & 1.38.a
Alluio fluminis hoc est additio, vel detractio, quæ fit a flumine ipso per alluionem suam transfert dominium. 1.37.a
In materia alluionis, factum hominis, & naturæ æquiparantur ad vtilitatem habentium praedia vicina. 1.37.a
Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet. 1.37.a
Alteri stipulari nemo potest, tamen si in eum, cui stipulatur propensius, atque adeo meritis obligatus sit. 1.37.b
Alterius odio nemo debet pregrauari. 1.37.a
Alternatiua, vel ponitur pro, id est, quando ponitur inter duo idem importantia. 1.37.b
Alternatiua est incerta. 1.37.b
Alternatiua locorum actori electionem tribuit vbi reum conueniat in altero ipsorum locorum, non reo vbi velit conueniri. 1.37.b
Alternatiua in fideicommissis vbi cedit ordinata affectio successioem ordinem importat. 1.37.b
Alternatiua est electio creditoris, cum vnum est in obligatione, aliud in solutione. 1.37.b
Altius vsque ad caelum tollere quis potest ædes suas, nisi seruitutem debeant. 1.37.b
Amascentiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. 1.37.b
Amator ebrius & furiosus comparatur. 4.167.a
Amatorij & venefici pari poena plectuntur. 4.166.a
Amor, & vinum æquiparantur. 1.38.a
Amor excusat a poena ordinaria, & mitius punitur, qui propter amorem delinquit. 1.38.a
Amor pecunij est quasi materia omnium criminum. 4.167.a
Ambitiosi decurionum decreta rescindi debent. 1.38.a
Ambulatoria est voluntas hominis vsque ad vltimum vite spiritum. 1.37.b
Amicus non potest agere pro amico sine mandato. ibi.
Amicus factus & inimicus æquiparantur. 4.166.a
Amicus factus hyrudini æquiparatur. ibi.
Amici & affines æquiparantur. ibid.b
Amicus non prohibetur esse testis per amico suo. 3.47.nu.1
Limitatur multis modis. ibid.nu.2
Quid in amicitia inhonestum. ibid.3
Quid in charitativa. ibi.8
Quid si ex amicitia vnus sequatur odium alterius. ibi.nu.6
Amicus potest agere pro amico sine mandato cum cautione de rato ha-

bita. 1.166.b
Amicitia simplex non inducit talem tantamque praesumptionem in testem, vt repellatur a testimonio. 1.38.a
Amicitia & coniunctio æquiparantur. 4.166.b
Amicitia nihil de fide testium detrahit. 1.37.b
Amicitia quam habet iudex cum reo facit quod possit poenam remittere, quando poena esset arbitraria. 28.a
Amplius, aduerbium, est repetituum superiorum. 1.38.a
Amisita censentur quæ recuperari non possunt. 4.166.b
Anatomia damnatorum hodie conceditur. 1.38.a
Anima defunctorum quatuor modis soluntur, oblationibus, precibus, ieiunijs & elemosinis. 1.38.a
Anima est multo pretiosior corpore. 1.38.a
Anima est preferenda ceteris rebus corporalibus. 1.38.a
Animalia quæ mihi dant damnum si repetant, an possim retinere. 1.476.a
Animal irrationale si delictum aliquod commiserit, vt hominem interficiendo, &c. de iure communi non debet puniri poena mortis. 1.38.a
Animal brutum caret sensu & ratione, ideoque iniuriam inferre non dicitur. 1.38.a
Animus dicitur praesumitur ex iis, quæ dicuntur extra iudicium, etiam parte absente. 1.38.a
Animus & praemeditatio ad homicidium deprehenditur ex donatione omnium bonorum suorum. 1.38.a
Animus deprehenditur ex qualitate armorum & percussioem. 1.495.a
Annus inceptus non habetur pro completo, quado ex dispositione iuris, vel statuti requiritur, quod contrahentes sint alicuius ætatis. 1.38.a
Annus qui datur, & ex causa biennium ad perfectendum appellationem dicitur ad inchoandum processum, & appellationem exercendam. 1.38.b
Annus coeptus licet in magistratibus gerendis pro completo habeatur, tamen in iudicijs regulariter annus debet esse completus. 1.38.b
Annus infra quem heres legatus exolvere tenetur, nisi velit priuari falcidia & omnibus emolumentis hereditatis, computatur a die monitionis per iudicem facta. 1.38.b
Fallit ibid.
Anno primo elapso in quo mater non petiit tutorem, an sequens in gradu post lapsum alterius anni statim a successione excludatur. 3.387.nu.9
Declaratur, ibid. nu. 10.
Annum si quod permittitur in contractibus, an ante finem temporis peti possit. 1.38.b
Annuus reditus emptio de iure licita est. 1.38.b
Annum legatum vel reipublicæ vel ecclesiæ factum per verbum semper, & in perpetuum, non amplius quam centum annos durat. 1.38.b
Annuus reditus emptio nullo iure interdicitur. 1.38.b
Annuus reditus ex sua propria natura nec mobiles nec immobiles esse (quatum ad ius commune attinet) sed tertiam quandam speciem constituere. 1.39.a
Annuus reditus inter immobilia computantur a iure. 1.38.b
Annua obligationes, & si xxx. annis semel atque omnino praescribantur, annua tamen relicta non semel, sed illorum vniuersiusque anni obligatio eo tempore praescribitur. 1.38.b
Annua praestatio non inducit praesumptionem contra mulierem vel rusticum, nisi concurrente spatio 30. annorum. 3.16.nu.26.
Annuus redditus veniunt appellatione immobilium. 3.347.nu.1.
Limitatur, nu. 2. & seq.
ex Anuli delatione an probetur matrimonium praesumptiue. 1.39.b
Antidotalis obligatio non impedit repetitionem soluti per errorem. 1.39.a
Antiquum tempus consideratur prout vero iudicis arbitrio consistit, maxime in praesumenda rectitudine & iustitia sententia. 1.39.b
Antiquum factum dicitur spacium 40. annorum. 1.39.a
Antiquitatis noticia est necessaria. 1.39.a
De Antiquo vt aliquod dicatur esse requiritur tempus centum annorum. 1.39.a
Antiquum dicitur, quod excedit metas centum annorum ad hoc, quod credatur de solemnitatibus extrinsecis. 1.39.a
Antiquitas delicti facit, vt mitigetur poena, nam si ante decennium commissum est reus non debet mori, sed mitius puniri. 1.39.a
In Antiquis licet probationes leuiore sufficiant, tamen quando apparet iustitia rei, vel possidentis plena probatio requiritur contra eum. 1.39.a
Antiqua licet leuius probationibus regulariter egeant tamen iustitia cum reo, aut possessore faciente plenis opus habent. 1.39.b
Aperiens literas alienas, vt illas ostendat aduersario, falsum committit. 1.39.b
Aperiens literas an debeat puniri tanquam falsarius. 1.331.b
Non attendi Apices iuris, acquiritur cum locus esse potest. 1.226.b
Apocha tribus testibus subscripta probat hypothecam. 1.499.a
Apocha sola non iuuat aliquo adminiculo, licet solummodo aliqualem praesumptionem. 1.39.b
Apostata non minus ad poenitentiam admittitur, quam hæreticos criminæ obstrictus. 1.39.b
Apostoli assignati. Assignatus recipere Apostolos super appellatione in certos dies, non tenetur omni die illorum dierum comparere. 1.39.b
Appellari posse ad summum Pontificem omisso medio, quod alias non licet. 1.47.b
Appellat quando quis salua nullitate, an tunc iudex ad quem possit super nullitate pronuntiare. 1.41.a
Licet quando appellatur ad interlocutoria, debeant causæ grauaminum nominatim exprimi, si appellas exprimat eas per relationem ad aliud, satis est. 1.40.b

Index in Communes

Appellare non licet à sententia Principis, Senatus, vel Præfati prætorio. 1.41.b
Appellari an possit à sententia iudicis recursus. 1.41.b
Appellandum est in scriptis ab interlocutoria de iure Cano. & ciuili. 1.40.a
Appellare non potest verus centumax, siue sit procurator, siue principalis. 1.41.a
Quando appellatur ab interlocutoria, licet iudex à quo possit procedere, nisi fuerit sibi inhibendum, istud tamen locum non habet in interlocutoria lata super tortura, vel aliibi ubi non potest reparari per diffinitiuam. 1.40.b
Appellari à sententia arbitri non potest. 1.41.b
Appellari ab arbitris & iure ciuili nequeat, tamen & eodè iure ab arbitris ex necessitate licet, & ab omnibus generaliter arbitris iure canonum appellari licet. 1.43.a
Appellare non licet à iudicibus, quos communi consensu partes sibi elegerint. 1.41.a
Appellari potest à sententia lata in crimine læsæ maiestatis, quando quis fuisse dux alicuius factionis, id est proditoris. 1.43.a
Appellare non licet à iudice non impartiente officium suum non postulatam. 1.41.a
Appellatur de iure canonico à possessorio, non autem de iure ciuili, ibi. 1.41.b
Appellari ab interlocutoria de non exequendo non potest. 1.41.b
Appellari potest à diffinitiuam etiam ex hac sola causa, vt non probatum probetur, & non allegatum allegetur, licet attentis agitatibus sententiâ non sit iniqua. 1.42.b
Appellari potest à sententiâ lata in possessorio, in quo etiam tractatur de amissione proprietatis, aut de pœna. 1.41.b
Appellari non potest à sententia arbitri, nec reclamari, nec reduci ad boni viri arbitrium de iure ciuili, etiam in casibus, in quibus oritur actio ex compromisso. 1.42.a
Appellari ab exequutore non potest aliquo modo. 1.43.a
Appellare confessus & conuictus non potest. 1.41.b
Appellare etiam quando sententia transit in rem iudicatam, potest tertius pro suo interesse intra 10. dies à tempore sententiæ. 1.42.b
Appellari potest à sententia lata in mero possessorio, etiam de iure ciuili, quoad per petitorium non potest esse consultum possidenti, seu detinenti aliter, quam per retentionem. 1.42.a
Appellare à iuramento in litem non permittitur de iure ciuili, secus qui dam aiunt esse de iure Canon. 1.47.b
Appellare à sententia subdelegati, si delegatus primus totam causam delegauit, appellatur ad primum delegantem: Si verò partè causæ sibi referuauit, & partem subdelegauit, appellatur ad proximum subdelegantem. 1.47.b
Appellari nequit à sententia interlocutoria de iure ciuili. 1.24.a
Appellari licet non possit à sententia quæ transit in rem iudicatam, potest tamen dici de nullitate. 1.40.b
Appellari an possit à decreto de exequendo. 3.142.n.1
Appellari an possit à sententia principis. 3.139.nu.1
Limitatur. 1.40.nu.4
An per talem appellationem impediatur executio. 1.41.b & 3.4.a
Appellari licet non possit à notorio, tamen à declaratione notorij licet est appellatio. 3.325.nu.60
Appellari potest à sententia lata in possessorio de iure canonico. 3.294.nu.124
Secus de iure ciuili, ibi. 125. & seq.
Appellari an possit in crimine hæresis. 1.490.b
Appellari potest à nimis excessiua taxatione expensarum. 1.321.a
Appellari licet non possit ab executione, fallit tamen in sententia lata de exequendo, vel non exequendo. 1.41.b
Appellari & appellationem non promouere, est non appellare. 4.167.b
Appellari potest de iure canonico à sententia lata in possessorio, & admittitur appellatio quo ad vtrunque effectum, suspensionis & deuolutionis. 1.49.a
Appellari ab interlocutoria de iure canonico potest. 1.41.b
Appellatur ab interlocutoria quando est super legitimatione personæ. 1.50.a
Appellari in notorijs quauis non liceat, illud tamen fallit, quando tale notorium haberet aliquas probabiles excusationes. 1.51.b
Appellans viua voce cum protestatione de appellando in scriptis, si dein de appellet in scriptis, valere adhuc primam appellationem, & ab illa incipere currere tempus prosequendi eam. 1.46.b
Appellanti impedito persequi suam appellationem per principem, non currit tempus primi anni. 1.39.b
Appellanti certum terminum iudex statuere potest ad recipiendum apostolos, & terminum iuris abbreviare. 1.49.a
Appellans, si die assignata per iudicem à quo ad audiendam responsum super admissione vel reiectione appellationis non comparuerit, appellatio dicitur deserta. 1.49.a
Appellans salua facultate appellandi in scriptis potest vti ea appellatione quæ sibi videbitur. 1.40.b
Appellans conuictus, simul & confessus tam in criminalibus, quam ciuilibus non auditur, nec à iudice qui sententiam pronunciauit, nec ab eo, ad quem pronunciatum est. 1.40.a
Appellans quid probare debeat, vt ei biennium ad prosequendam appellationem concedatur. 1.40.a
Appellans confessus spontè, etiam si testibus conuictus non sit, nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter auditur, & sic ad appellandum non admittitur aliquo modo. 1.41.b
Appellans tunc facit litem, ante contestatam in causa appellationis pe-

tere reuocationem, attentatorum per iudicem à quo post appellationem. 1.42.b
Appellans licet à certo grauamine soleat in libello appellationis addere generalem clausulam, & quocunq; grauamine ex actis resultantem non tamen auditur nisi super expresso. 1.50.a
Appellans non potest deferere appellationem si appellato interest: vt appellationem persequatur. 1.39.b
Appellans ad hoc, vt possit restitui debet de impedimento in primo anno protestari. Maxime si stet per iudicem. Atqui tutius est, vt semper protestetur. 1.47.a
A sententia de exequendo non esse appellandum. 1.41.b
Appellans, si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, & in causa principali procedi poterit appellatione non obstante. 1.42.a
Appellans potest dicere, tempus finiendæ appellationis incipere currere à die appellationis, in scriptis interpositæ, & non antè, licet, prius viua voce appellauerit. 1.39.b
Appellans an debeat probare vel acta reproducere in causa appellationis. 3.141.nu.1
Appellans redeundo ad iudicem à quo an dicatur suæ appellationi renuntiare. 3.140.nu.1
Ampliatur & limitatur, ibi.
Quid si recedit ante appellationem interpositam an videatur renuntiare appellationi interponendæ. 1.41.b & seq.
Declaratur. 1.41.b & seq.
Appellans si compareat coram iudice pro reuocatione grauaminis illati, an censetur appellationi renuntiasse. 3.140.nu.14
Quid si talis comparitio non fuerit per partem acceptatam. 1.41.b
nu. 19.
Quid si compareat cum protestatione. 3.141.nu.1
Quid si compareat quis coram iudice à quo pro reuocatione attentatorum. 1.41.b & seq.
Quid si compareat extrajudicialiter. 1.41.b
Appellatus non potest præfigere terminum appellanti, sicut potest appellans sibi præfigere. 1.44.a
Appellatus non potest appellatam inuitum cogere ad prosequendum suam appellationem, nisi in vltimo mense anni dati ad prosequendum, seu tale tempus ei diminuere. 1.43.a
Appellante nolente exhibere sententiam pœnes ipsam existentem potest iudex decernere, vt sibi dicta sententia proficere non possit. 3.142.nu.6
Ampliatur. 1.41.b & seq.
Quid si appellatus negat pœnes se habere sententiam. 1.41.b
3.143.nu.13.
Appellatur à declaratione pœnæ ipso iure incurse licet à pœna non appelletur. 2.325.nu.59
Appellatio pannorum largior est quam appellatio vestis. 2.16.b
Appellatio in scriptis. Non sufficit quando debet in scriptis appellari facere scribi appellationem, & dictare in actis, nec ex hoc videtur in scriptis appellatum. 1.51.b
Appellatio vbi ex natura causæ in possessorio est prohibita, pariter etiâ prohibita videtur supplicatio. 1.49.b
Appellatio ab interlocutoria potest iustificari ex nouis allegationibus, & probationibus: quando allegatio vel exceptio de nouo habet ortum ex facto aduersarij. 1.41.b
Appellatio reducit causam ad illum pristinum statum in quo erat post lit. contestatam. 1.44.b
Appellatio alternatiua, puta, appello ad Archiepiscopum, vel ad Papam, & copulatiua, valet, dummodo appellans intra tempora appellationis interponendæ declaret, coram quo iudice prosequi vult. 1.51.b
Appellatio. Si appellans non certinet iudicem à quo termino præfixo de introductione appellationis, appellatio non est deserta, sed poterit ipse iudex exequi sententiâ: nec retractabitur in viam attestati executionis, sed vt iniusta reuocabitur, si appellans obtinuerit. 1.51.a
Appellatio recepta. Et si appellatio admitti non debuerit, vel super ea procedi, quia sententia transferat in rem iud. vel alio respectu erat exequenda, si tamen de facto fuit recepta per iudicem ad quem, & coram eo est per partes processum in causa ipsius appellationis, poterit ipse iudex cognoscere & pronuntiare super ipsa appellatione, & de iustitia sententiæ. 1.41.b
Appellatio admittenda non est à sententia lata super iudicio possessorio adipiscendæ, vel recuperandæ quod ad effectum suspensionis. 1.49.a
Appellatio omisso medio. Si appellatur ad maiorem omisso medio, valet appellatio, non tamen quo ad effectum deuoluendi cognitionem ad ipsam maiorem. 1.41.b
Appellatio geminata. Qui statim viua voce appellauit, si intra decem diem etiam in scriptis appellet, poterit prosequi vtram velit, & vtramque simul, quia geminare appellationem non nocet. 1.41.b
Appellatio. Terminus 10. dierum ad appellandum etiam partium voluntate, & iudicis consensu prorogari non potest. 1.49.a
Appellatio admittitur in omnibus possessorijs. 1.41.b
Appellatio iudici subiicienti questionibus, & tormentis Reum legitime cõpunctum, ad effectum, vt Reus confiteatur ore proprio delictum, ac appareat verè conuictum, & tandem appellare nequeat, si bi licitum non est aliquo modo. 1.42.b
Appellatio sub his verbis, appello ad competentem iudicem valet. 1.41.b
Appellatio in delicto remota. Quando in aliquo delicto remouetur appellatio, non intelligitur remota, nisi prius constet de ipso delicto. 1.41.b

Vtriusque Iuris Opiniones.

appellatio conditionalis an & quando valeat, & susineatur. tomo 1. 1.40.b
Appellatio. In habentibus causam successiuam, ex quibus grauamen iteratur, potest qui à principio non appellauit, appellare quâdocunq; 1.51.a
Appellatio ab expens. omissione. Ab omissa expens. condemnatione potest appellari. 1.41.b
Appellatio cui negata. Manifestè conuictus non appellat. 1.41.b
Appellatio. Partibus consentientibus, vt iudex sententiam ferat secundum consilium sapientis, appellationem nihilominus esse permittam. 1.47.a
A sententia lata super possessorio, appellare non licere, nisi magnum sit grauamen, & præiudicium. Idque tum iure Cano. tomo primo, ibidem.
Appellatio. Regula est, appellatione pendente nihil innouandum esse: secus si factum fuerit remedio attentatorum statim reuocandum. 1.41.b
Appellatio non potest tolli per statutum. 1.44.b
Appellatio à reformatione. Si statuto loci, vt est in Cherio, caueatur, quod qui semel à sententia appellauit, non possit iterum appellare, & lata sententiâ à qua fuit appellatum iudex appellationis pronunciauerit sententiam nullam & etiam illam reformauerit, à tali reformatione iterum poterit appellari. 1.52.a
Appellatio in causis feudal. debet fieri ab inferiore domino ad proximum rem, qui sit superior, & ab illo ad magis superiorem. tomo 1. pagina 44.b
Appellatio statuto tolli nequit. 1.50.a
Appellatio huiusmodi, appello saluo iure dicendi de nullitate, censetur conditionalis, scilicet, quatenus sententia sit aliqua. 1.41.a
Appellatio ea amplius non dicitur, quæ fuit deserta quinimo censetur ac si appellatum non esset. 1.44.a
Appellatio tam iudicialis, quam extrajudicialis non suspendit factum de præterito. 1.43.b
Appellatio omisso medio, proposita, causæ cognitionem deuoluit, etiâ vbi appellari omisso medio ad superiorem non potest. 1.47.b
Appellatio prima est persequenda. 1.45.a
Appellatio non debet pronuntari deserta per iudicem à quo ex solo lapsu anni, sed requiritur quod labatur biennium. tomo 1. pagina 43.b
Appellatio si est lata super possessorio, cum de mero possessorio agatur, non admittitur. 1.48.b
Appellatio vnus in criminalibus, prodest etiam correis. 1.53.a
Appellatio deferri non potest, cum alterius partis interest illius persequutio. 1.50.b
Appellatio per quæcunque verba formari potest. 40.b
Appellatio executionem, vel exequendi mandatum non remouitur. 1.50.a
Appellatio fieri simpliciter potest ad competentem iudicem. tomo 1. ibi dem
Appellatio extrajudicialis facta iudici requirit expressionem causæ, vel probabilis coniecturæ: secus tamen, si fiat parti. 1.43.b
Appellatio tum iudicialis tum extrajudicialis, non suspendit quæ semel facta sunt. 1.50.b
Appellatio ratione præsentis temporis habita sententiâ extinguit, ac futuri temporis inspectione eam modo suspendit. 1.41.b
Appellatio, quæ viua voce fit, vt appellans referuet appellationem in scriptis interponendam, tunc demum secundæ postea scriptis exarata præferatur, cum valuit: secus si nullius ponderis extiterit. 2.10.b
Appellatio ab interlocutoria non potest fieri viua voce, sed in scriptis, à diffinitiuâ tamen sic, dummodo fiat incontinenti. tomo 1. pagina 43.b
Appellatio vnus in criminalibus prodest etiam correis. 1.53.a
Appellatio à sententia litem finienti, & absque scripto rectè fit, dummodo incontinenti fiat, ab interlocutione, scripta si oportet. tomo 1. 50.a
Appellatio, cum copia iudicis non potest haberi, necesse est quod fiat coram honestis viris saltem coram vno viro honesto, & tabellione, & testibus. 1.43.b
Appellatio. iudex appellationis ab interlocutoria inhibere non debet, nisi prius super appellationis iustitia cognouerit, aliâ inhibitione nullius erit efficacia. 1.45.b
Appellatio à sententijs possessione latis iure ciuili non cõceditur, & si pœnitenti concedatur. 1.50.b
Appellatio extra iudicium facta iudici vel causæ expressionem vel probabilem coniecturam exigit: secus facta parti. 1.41.b
Appellatio ab interlocutione de non exequendo non debet admitti. 1.41.b
Appellatio cum iudicis copia non fit, coram viro saltem vno spectata fidei, & notario, opponi debet. 1.41.b
Appellatio nec iudici, nec cuiquam alij magistratui multato in syndacatu conceditur, & si supplicatio ad superiores non interdicatur. tomo 1. ibidem
Appellatio admittitur semper, nisi specialiter sit iure prohibita. tomo 1. ibidem
Appellatio & sententiæ recusatio æquiparantur. 4.167.a
Appellatio remeraria, aut fera, est appellatio nulla. 1.41.b
Appellatio interposita ab interlocutoria in scriptis declaratur viua voce. 3.325.nu.53
Appellatio interposita ab vniuersitate ante excommunicationem prodest vnicuique de vniuersitate, vt excommunicari non possit. 3.391.nu

mero 17
Appellatio licet sit prohibita ab excommunicatione, tamè à declaratione excommunicationis incurse est permittam. 3.325.nu.15
Appellatio, inspecto præfati statuti, extinguit sententiam: sed futuro considerato, solum suspendit. 1.44.b
Appellatio à sententia super possessorio adipiscendæ vel recuperandæ, quo ad effectum suspensionis non admittitur. limita. 1.429.n.1
Appellatio non præsumitur interposita infra decem dies à die notitiæ, nisi probetur. 3.141.nu.2
Appellatio prima est persequenda. 1.41.b
App. molendinorum quid veniat. 1.317.b
Et non dicitur molendinum, quod non habet molas pro molend. ibi.
Et an molendinum, veniat app. pertinentiarum: vt si princeps cõcedat castrum cum pertinentiis, an veniat molendinum. 1.41.b
Appellatio intra triginta dies est pronouenda. 4.167.b
Appellatio & nullitas simul cumulari possunt. 1.44.b
Appellatio extinguit sententiam. 1.41.b
Appellationem simpliciter, & generaliter interpositam, etiam proprio iudicis, ad quem appellatur, nomine non expresso valere. 1.46.a.q.1
Appellationem ab interlocutoria in casibus à iure permittis, indistinctè interponendam in scriptis: definitiuâ verò incontinenti etiam viua voce, ex interuallo autem in scriptis fieri debere. 1.46.a.q.2
Appellatio incontinenti fieri dicitur, donec iudex sedet adhuc pro tribunali, licet etiâ ad alios actus iudiciales processerit, secus si ad actus penitus extraneos diuertit. 1.46.a.q.3
Appellatio ab interlocutoria pendente, potest iudex ipsam interlocutoriam reuocare, & sic se de causa principali impedire. 1.51.a
Appellatione interposita, si moriatur reus antequam damnetur, non cõfiscantur eius bona, secus si sit damnatus antequam moriatur. tomo 1.49.b
Appellatione expensarum, etiam quod earum causâ in futurum solendum est, continetur. 1.52.b
Appellatione pendente non præsumitur pro sententiâ, nec pro processu. 1.49.b
Appellationem si tollat statutum, illud quidem valet, non tamen à tali statuto supplicationis vel quæretæ recursus tollitur, cum sint diuersa remedia. 1.41.b
Appellatione interposita si is e vita abeat qui mortis supplicio damnatus est, cum confiscatione bonorum, & pœnam confiscationis euadit: atqui damnatus est, vt mortis pœna plecteretur, & eius bona sicut ad dicta essent, non illam confiscationis litem effugiet. 1.52.b
Appellatione pendente non præsumitur pro processu, nec pro sententiâ, & ideo satis erit appellanti introducere appellationem interpositam: eamque & apostolos petitos intra legitima tempora: ac ipsam sententiam à qua appellatum fuit, exhibere. 1.45.a
Appellatione finitum veniunt nepotes, quando in testamento fit mentio de filiis testatoris in dispositione eis fauorabili. 1.52.b
Ille qui obtinuit in prima instantia, si in causa Appellationis succumbat, non intelligitur propter primam sententiam habuisse iustam causam litigandi, vt euitet condemnationem expensarum, quando ex eisdem actibus succumbit. 1.40.b
Appellatione vno, & illam prosequi principis causâ impedito, non currit primi anni tempus. 1.52.b
Appellationis iudex potest cogere vt sententiâ, vel acta edantur sub priuationis pœna. 1.52.a
Appellationis iudex delegatus tamen si legitimam appellationis causam pronunciet, de principali adhuc negotio cognoscere, ac decernere potest. 1.52.a
Appellationis aduersarij aduersarijs adhærere poterit dummodo intra x. dies id agat, quod scilicet communis vtriusque partis habeatur, commune ponit amicus noster Nicolaus Antonius Grauat. tomo 1.52.a
Appellatione resdvi totum continetur. 1.44.a
Appellationis prosequendæ terminus ultra biennium an partes progare vel abbreviare possint? 1.49.a
Appellatione pendente possessor molestari non debet: quod si fiat, restitutio ante omnia fieri debet. 1.41.b
Appellatione deserta sententia habetur pro veritate: & est exequenda. 1.40.b
Causæ appel. & grauaminum in libello sint exprimendæ, alias appellatio est nulla. 1.50.a
Appellatione materiæ continetur materiam quod ad sui naturam reuertitur potest. 1.44.a
Appellationis causâ pendente, si feratur sententia qua pronuntietur appellatio deserta: ab ea appellari potest. 1.45.a
Appellatione ab interlocutoria pendente ligata esse manus iudicis, ita vt vterius procedere non possit: facta scilicet ei legitima inhibitione pro superiorem, hoc est: cum causæ cognitione, & parte citata. tomo 1.46.b
Appellationi persequendæ præscriptum biennij à iure tempus, nec expressus partium consensus ampliabit, ac proferet. 1.52.a
Appellatione pendente bannitus, seu proscriptus, & necari nequit & restari potest. 1.52.b
Appellationem iudicialem, qui subsequuntur conatus, & attentata reuocari omnino debent, atque appellatio extra iudicium interposita accesserunt, tantum retractantur quatenus appellationem ipsam infestant. 1.41.b
Appellationem pro alijs, & clericis in criminum causis rectè interponunt. 1.52.a

In appellatione ab interlocutoria exprimendas esse causas grauiamini, secus in appellatione a definitiua. 1.46.b
Appellatione partis simpliciter dimidia intelligitur. 1.44.a
Appellatione per annum deferta, iudicem posse post lapsum anni exequi sententiam, si de impedimento ipsi non constet, parte tamen citata, vt de impedimento, si quod iustu habeat, doceat. 1.47.a
Appellatione ab interlocutoria pendente, non reuocari statim attentatam: nisi probata causa, scilicet, si quid attentatum sit in causa principalis: Item nisi inhibitu sit iudici per superiorem. 1.48.a
Pendente appellatione extrajudiciali, non nisi vera appellandi causa probata, reuocari attentata. ibid.
Appellationis tempora a iure communi statuta seruanda sunt, etiam in causis feud. 1.43.b
Appellationis iudicem indistincte no debere prius cognoscere appellationis articulum, quam principale negocium. ibid.
Appellationi nunquam esse per iudicem deferendum: nisi euidenter sibi confectam esse admittendam. ibi.
Appellationi, reclamationi, nullitatis dictioni, & reductioni ad arbitriu boni viri compromittentes renunciare posse. ibid.
Appellationis proferenda terminus non currit pendente compromisso, nec agendi super attentatis. 1.48.b
Appellatione deferta, nihilominus agi & tractari posse causam nullitatis simul in iudicium principaliter deductam. 1.47.b
Appellationis renunciatio in compromisso posita, non habet locum in insigniuatione. 1.50.b
Etiam in Appellatione ab interlocutoria, si pars est praesens, debet huius co testari, sicut in definitiua. 1.44.a
Appellationis iudex seu infirmiter, seu non firmet nulla in specie opus habet veroo absoluedi, aut condemnandi. 1.50.b
Appellatione sententiae simpliciter prolata intelligitur definitiua. 1.44.a
Appellatione praeparati praeparatorium continetur. ibi.
Appellationem non esse actionem, vel exceptionem: sed officium iudicis. 1.40.b
Appellationem pro aliis, & clerici in criminum causis recte interponunt. 1.49.b
Appellationis interposita apostolos, seu dimissorios libellos intra triginta dies a sententia lata numerandos peti oportet. 1.50.b
Appellatione facti continetur non factum. 1.44.a
Appellationi alterius ad hoc vt quis possit adhaerere pro suo interesse, requiritur quod intra decem dies datos ad appellandum ratificet appellationem. 1.41.a
Appellationis iudex in dubio appellationi a definitiua deferre debet. 1.48.b
Appellatione clericorum veniunt presbyteri, diaconi, subdiaconi, lectores, & cantores. 1.44.a
Appellatione pendente agi posse contra iudicem, qui sententia, vel nullam, vel iniquam dixit, ad expensas litis, damna, & interesse. 1.46.b
Appellationi in causa criminali non est deferendum, quando reus confessus & conuictus est. 1.53.a
Appellatione filiorum veniunt nepotes. 1.44.a
Appellationi an uicarij renunciant qui petit terminum ad soluendum. 3.141.nu.1
Ampliatur ibi. 2. & seq.
Limitatur. ibi. 8. & seq.
Quid si a iudice compulsus terminum petat. ibi. 10
Quid si per eum forem. ibi. 12. n. 12
Quid si petat terminum cum protestatione. ibid. 13
Appellationis mentio faciendae est concessione obtenta lite pendente. 3.71.nu.7
Ampliatur. ibi. 8. & seq.
Limitatur. ibi. 13. & seq.
Appellatione domini usufructuarius non continetur. 1.44.a
Appellationi aduersarij qui uult adhaerere: hoc intra decem dies agere debet. 1.45.a
Appellatione liberorum non ueniunt adoptati. 1.44.a
Appellatione aliorum an ueniunt nepotes. 1.47.b, & 418.a
Apposito pacto, de non reuocando, in donatione causa mortis, transire donationem in contractum inter uiuos. 1.217.b
Approbat qui non contradicit. 4.168.a
Aqua de flumine publico non nauigabili, vt est Rhenus Bononiae, ingrediens flumen nauigabile Padum, scilicet licite ducitur: & diuerse potest dummodo poltea restituatur, & remittatur in flumen nauigabile. 1.53.a
Aqua an postquam est in meo, possim de ea facere, quod uolo. 1.358.b
In aquauiis, fluminibus, nemoribus & similibus, conuenero antiqua seruanda. ibi.
Arbiter vel arbitrator excedens fines mandati retrahatur talis excessus. 1.53.b
Arbiter testis esse potest vbicumque ei data esset potestas per partes litigantes procedendi cum scriptis, & sine scriptis, quia partes ipsae consentent uelle quod simplici relationi, dicto ipsius arbitri credatur ac stetur, de dictis testium & actis. ibi.
Arbiter per quem litet, quin intra tempus compromissi causa fuerit de cisa, compelli potest vt iterum in se compromissum recipiat. ibi.
Arbiter cum clausulis amplissimis solum potest laedere. ibi.
Arbiter, cui est data simpliciter potestas prorogandi compromissum, potest illud prorogare partibus non citatis. ibid.
Arbitri si duo electi discordat, ad quem pertinet electio tertij, dic qd pertinet ad partes, nec ad iudicem, sed debet eligi p ipsos arbitros. 1.193.b

Arbiter vnus e tribus electis si mortem obeat, euanesceat compromissum. 1.54.a
Arbiter non acquirit alteri sine cessione. 1.54.a
Arbiter qui coepit causam cognoscere, cogitur inuitus procedere. tomo 1. 54.b
Arbiter habens potestatem terminandi causam de iure, potest pronuciare, secundum consuetudinem. 1.120.a
Arbiter seu arbitrator eligens vnam viam in procedendo, an censetur alteri renunciaisse. 3.70.nu.1
Limitatur multis modis. ibi. 2. & seq.
Arbitri esse possunt iure ciuili maiores. 18. annis: & si pontificum definitionibus nequeant. 1.54.a
Arbitri sententia siue laudum, si compromisso adiecta sit clausula, vt stetur sententiae poena soluta, vel simili, puta, raso manente pacto, siue tarta, siue expressa emologatio interueniat, obseruatur. 1.53.b
ab Arbitri persona non esse recedendum. 1.54.a
Arbitri sententia, qui de iure tantum pronuciare tenebatur, si contra pronuciat, an sit iniusta. 3.76.nu.10
Arbitri: dati secundum formam statuti, magis accedunt ad naturam delegatorum quam ordinariorum, & sic si diuersas sententias protulerint, ad eundem est superior vt confirmet quam maluerit. 1.54.a
Arbitri an possint laudum latum declarare. 3.328.nu.16
Arbitri & arbitratores, vel testamento, vel conuentione electi, arbitrari non coguntur, nisi officium agnouerint. 1.54.a
Arbitri potestas perinde atque iurisdictione, licet ipse iurisdictionem non, sed tantum notionem habeat, potest prorogari, cum dependeat ex consensu partium. 1.53.b
Arbitri ciuili iure nequeunt esse ordinarij iudices. 1.54.a
Arbitri statuarij habent iurisdictionem delegata: & sic isti arbitri sunt iudices delegati. 1.54.b
Arbitri sententia prolata, non citata parte, non tenet, nec ualet, etiam si in compromisso dictum fuerit, quod arbiter ferre sententia ipsa possit, absentibus partibus. 1.54.a
Arbitri & arbitratores clausulis amplissimis electi solum impune in sexa parte laedunt. 1.54.a
Arbitrorum sententia appellationi erit obnoxia, si partes id pacificauerint. ibidem
Arbitris electis, si vnus praemoriatur, sententia aliorum est nulla ibid.
Quid in arbitro an propter contumaciam possit denegare audientiam. 1.322.a
Arbitris in duobus discordantibus an tertius debeat cum altero concordare vel solum laudum proferre. 3.73.nu.1. & seq.
Arbitris seu electoribus afferentibus se pecunia corruptos laudum tulisse vel electionem fecisse non creditur. ibi. nu. 10
Quod tamen declara vt ibi.
Arbitrorum cum poena, vel sine poena audiendorum sententia post homologationem tacitam vel expressam producit actionem. 1.54.a
Arbitris amplissima potestas data non facit quin pro enormi lesione no possit peti reductio laudi. 1.53.b
Arbitrorum sententia, seu laudum, non transit in rem iudicatam decurso anni spacio. 1.54.a
Arbitris amplissima iudulda potestas non est impedimento, quin enormiter laesus reductionem ad boni viri arbitrium iure possit. ibi.
Arbitria sunt hodie redacta ad formam iudiciorum. 1.53.a
Arbitrio iudicis statuenda poena nequit esse capitalis. ibid. b
Reductio ad arbitrium boni viri litante laesione petitur, non obstante iuramento. ibid. 2
Arbitrio iudicis terminabitur, & qui sint digniores, & quae leuis causa, vel ardua censerit debeat, & quis pauper, vel diues sit exultandus: & quae mora expiatio admittatur: & quod denique indicium tormentis sufficiat. ibidem b
Arbitrio iudicis relinquitur, quae personae dicantur digniores. ibi. a
Arbitrium, cum vel ab homine vel lege seligitur, atque in illud causa cofertur, non idcirco remota cognitio, sed remissa subtilitas censetur. ibidem
Arbitrium, & estimatio alicuius electi reductur ad arbitriu boni viri. ibidem
Arbitrium malum est nullum. 4.168.a
Arbitrium iudicis in maleficiis, debet reduci & restringi ad ius commune, nisi quo ad modum procedendi, & aliqua leuia. 1.54.b
Arbitrio iudicis qui puniantur. ibid.
Arbitratores non coguntur eligere tertium in casu discordiae. ibid.
Arbitratores si plures optentur, atque vnus naturae debitum persoluat e vita abiens, frustra alij postea non ualituram sententia ferent. ibi.
Arbitratores inter se discordantes non coguntur tertium eligere. ibidem
Arbitratorum sententia ante annos 30. nec parti actionem: nec finem adpiscitur, quin & intra illos semper boni viri arbitrium iure desiderabitur. ibid.
Arbitratorum sententia non producit effectum, ac actionem, nisi post triginta annos, intra quos semper potest peti reductio ad arbitrium boni viri. 1.54.b
Arbitratores earum solum spiritualium causarum rite optantur, de quibus fieri transactio potest. ibid.
Abitrator potest in totum alteram partium absoluere nullo dato vel re tecto. 1.53.b
Arbitramenta uerius sunt contractus quam iudicia. 4.136.b
Arbores fructiferas in fundo feudali Vasallus incidere no potest. 1.53.b
Archidiaconus, aut alius praelatus inferior non potest imponere nec petere charitatum subsidium. ibid.
Archidia

Archidiaconus, qui est Archidiaconus, & Canonicus in eadem ecclesia, duplicem uocem habet in electionibus. ibid.
Archiepiscopus potest uisitare Dioecesim suorum suffraganeorum, etiam non data negligentia suffraganei. ibid.
Archiepiscopus potest delegare consecrationem Episcopi. ibid.
Archiepiscopus, & alij praelati, possunt infeudare, ubi est antiqua consuetudo infeudandi. 1.359.a
An autem in tali infeudatione, requirantur solemnitates requisitae, in alienatione rerum ecclesiasticarum. ibid.
Archium dat robur scripturae non authenticae. 3.7.nu.1
Ampliatur hoc multis modis, ibid. 2. & seq.
Limitatur ibi. 10. & seq.
Quid si in archiuio non sint aliqua alia scripturae authenticae, vel etiam non authenticae. ibid. n. 2
Quid si non esset manu publica scripta scriptura reperta in archiuio. ibid. 10
An probet etiam extra territorium, in quo est archiuum. 3.8.nu.11
Quid si scriptura reperta in archiuio diceret illud esse exemplum. ibi dem nu. 15
Area Titij ad tritradum messes non habens uentum, nisi ab vna parte, si in illa parte suus uicinus uelit edificare, possit illum prohibere. 1.55.b
Arguere licet de milite ad clericum. ibid.
Argumentum a definitione ualet. 1.57.a
Item a partium enumeratione, item & ab etymologia uocabuli. ibidem
Argumentum de emphyteusi ad feudum, & econtra ualere, Maxime cu dispositio feudalis non est contra regulas iuris communis. Licet quidam dissentiant. 1.253.a
Argumentum ab exheredicatione ad priuationem feudi, ual idem. to. 11. pagina. 378.b
Argumentum a contrario sensu non ualet, ubi resultat absonus intellectus contra legem. 1.57.a
Argumentum a contrario sensu non solum sumitur in legibus sed etiam in contractibus bonae fidei, & stricti iuris, & in ultima uoluntate, & in mandatis, & in respon. 1.56.b
Argumentum ducitur ab actu testamentario, ad actum iudiciale: & contra: unde par uideret auctoritas testatoris, & iudicis. 1.57.a
Argumentum de emphyteusi ad feudum ualet, & econuerso. 1.62.a
Argumentum a contrario sensu habet locum regulariter in legibus, seu uerbis legis & canonis. ibi.
Argumentum a correlatiuis, etiam in criminalibus procedit. ibi.
Argumentum a ciuilibus ad criminalia regulariter ualet. ibid.
Argumentum de locatione ad assasinium pro credit, quatenus similis ratio uiget. ibid.
Argumentum a contractibus ad ultimas uoluntates iure promittitur. 1.56.a, & 57.a
Argumentum de alimentis ad dotem recte colligitur. 1.56.a
Argumentum a contrario sensu in poenalibus, & ad correctionem iuris non tenet. ibid.
Argumentum a contrario sensu habet locum in ultimis uoluntatibus. ibidem
Argumentum ab eo quod est uerisimile, ualet. ibid.
Argumentum de alimentis ad dotem ualet, & tenet. ibi. a
Argumentum a sensu contrario & in legibus, & in testamentis, & in contractibus cum bonae fidei, cum stricti iuris ualide procedit. ibid. a
Argumentum ab auctoritate ualet. ib. b
Argumentum a communitate accidentibus ualidum est in iure, & transfert onus probandi contrarium in aduersarium. 3.32.nu.5
Arma legibus indigent, & leges armis. 1.57.a
Arma magis quam iura scire militem legislator existimauit. 1.57.a
Arma prohibita, ad iteris usum impune feruntur. 1.57.a
Armorum ex qualitate praesumitur uoluntate. 1.49.a
Arma qui prohibita gestisse conuincuntur, nec illa amittit: nec poenis in inuentos, uel deprehensos cum illis armis constitutas pendit. to. 1. pagina 17.a
armata gens non incutit metum, nisi sit coram principe, uel officiali solito tyrannice in suos non obediens saure. ibid. b
armorum appellatione non solum tela & gladij, sed & fustes & lapides significari intelligimus. ibid.
Arma deferre prohibere possunt domini & magistratus. ibid.
Arma noua fisco applicari defuerunt est. ibid.
Arma defensionis appofita qui tulerit, non plectetur, ubi in arma gerentes poenae sanciuntur. ibi.
Arma portantes malum dicuntur habere animum. ibid.
Si concedam arma uel famulum tibi dicenti, quod uolebas ire aliquo, non teneor si committas maleficium. 1.537.b
arrestari quae non possint. 4.168.b
aromatarius qui misceat ceram corruptam cum incorrupta, non dicitur committere falsum. 1.334.a
Scis armatus cu aliis licet nihil faciat dicit praestare ope. 1.57.a, & 537.b
Archa quae datur in contractu sponsaliorum redditur danti solum matrimonio. 1.57.b
Artharum promissiones de matrimonio contrahendo, nulla accedente traditione, fustiles atque inanes sunt. 1.58.a
Arthae ad eum qui dedit, matrimonio contracto, redunt, vt in eius malum, qui matrimonio mora est, mittuntur. ibi.
Arthae de matrimonio contrahendo in quacunque & quantitate, & specie tradi possunt. ibid.
Arthas acceptas tantum amittunt, qui a contractu recedunt: non & ad id, quod alterius interest, tenentur. ib.

arrogatio cum legitimatione, & adoptione par est. 4.170.a
arrogatio filij emancipari, alioquin & antea ingrati, indulgam a parente culpam satis efficaciter probat. 1.58.a
arrogatum a naturali parte, tum ab arrogate instituti, ac fato functi, hereditas quomodo seceratur, ibid.
ars naturam imitatur. ibi.
ars artium est regimen animarum. ibi.
articulus mortis solum non inducit fraudis suspicionem. ibi.
articulus tunc, extremitatem temporis notat. ibid.
articulorum in admissione partem citadam esse & interlocutoriam eo casu nullius esse momenti si aduersarius non citetur. ib.
ascendens, non succedit descendenti in feudo. 1.365.b
ascendens possunt per statutum priuari legitima in totum. 1.58.a
Limitatur. ibi.
ascendentes excludunt omnes transversales exceptis infra tribus uirum quae coniunctis illius personae, de cuius successione agitur. 1.484.b
ascendentes succedunt descendibus sine liberis defunctis ab intestato. ibidem
Limitatur. ibid.
ascendentibus non minus quam descendibus relinquenda est legitima titulo institutionis. 1.58.a
assassinus, vt possit offendi bannum cum indicis, quae fuissent sufficiencia ad inquisitionem, non satis est, sed requirunt testes examinatos idoneos, parte citata legitime, & probata uerisimilia argumenta in assassinamento. 1.58.b
assassinus, licet confugiat ad ecclesiam, non tamen ibi tutus erit, nec gaudebit eius immunitate. Sed poterit inde extrahi per quemcuque iudicem secularem. ibid.
assassinus, vt quis possit impune offendi, sententia requiritur. ibi.
assassinus tantu dicitur, ubi interuenit pecunia, lucrique spes certa. ibid.
assassinus dicitur, siue homicidium maderet fieri per certum genus personarum, siue per quemlibet. ibid.
assassinus est ille, qui aliquem christianum occidi praecio mandat alteri siue infideli, siue Christiano. ibid.
assassinus, quando quis dicitur. 3.410.nu.1
assassinus tanquam publicus hostis ad omnibus potest offendi. 3.411.nu.1
assassinum: vt probetur, non requiritur tam clarae probationes, ut alias in criminalibus, sed sufficiunt probabilia argumenta. 1.58.b, & 59.a
assassinamentum requirit pecuniam interuenisse, sed no est necesse vt sit mandatum. 1.58.b
assassinij crimen probatur probabilibus argumentis. 3.411.nu.20
Item probatur per testes examinatos parte non citata ibi. 21
Item per testes de auditu. ibi. 22
assassinus ad hoc vt puniri possit, requiritur sententia. ibid. nu. 34
assassinus an dicitur qui pro pecunia promittit uulnerare. ibid. nu. 20
assassinus an puniatur poena mortis non sequo effectu. 3.410.nu.7
assertio facta a persona prohibita, quae non potest liberet talem actum facere, nisi concurrente eo quod asseritur, suspecta redditur, & in fraudem legis emanata dicitur, ita quod ei non creditur. 1.58.b
Assertio mortis contra delinquentem, non facit indicium de iure communi. At fecus hodie de consuetudine generali. 1.59.a
Assertioni alicuius statum cum aliquid permittitur cum causa, quod dicitur causa. ibidem
Assertioni de causa interuentu sine qua actus alioquin inut ilis: seu fiat in testamento, seu in contractu, nulla fides habetur. ibidem
assertioni meritorum, etiam quod fuerint specificata, non creditur: etiam quod fuerint iurata, nisi legitime probentur. ibidem
Assessoris imperiti elector ex iniusta sententia obligabitur. ibid.
assessores & consultores iudicum ordinariorum possunt vt suspecti recusari. 1.592.b
Aseueratio seu professio nuda non inducit ius, neque probationem. 1.59.a
Assistens armatus iuxta uulnerantem, uel occidentem dicitur ei praestare auxilium. ibidem
assistens propius delinquenti, auxilium praestare dicitur, at fecus qui procul assistit. ibid. & 537.b
assistens delicto non tenetur obuiare delicto, & se periculo subiicere. 1.59.a
Assumptio specialis nominis no facit generale nomen amittere. 1.149.b
Atrocitas & atrocissima delicta quae sunt, regulam certam dari non posse, sed standum arbitrio iudicis. 1.59.a
Attentata pendente appellatione esse reuocanda: idque obseruandum & in his, quae post sententiam ante appellationem interpositam acciderunt. 1.47.b
Attentatam reuocationem an impediatur notorius iuris defectus. 1.48.a
reuocationem Attentatorum non concedi iis casibus, quibus de iure no conceditur appellatio. ibid.
Attentata contra appel, extrajudicalem non sunt nulla ipso iure, sed ueniunt reuocanda. 1.59.b
attentata post appellationem iudicalem sunt omnino reuocanda, post appellationem aut extrajudicalem, reuocantur solum ea, quae sunt contra appellationem. ibidem
attentata post appellationem. Et si per comparationem coram iudice a quo post appellationem renunciatum sit appellationi, tamen iudex ad quem poterit de attentatis post appellatione cognoscere in uiam nullitatis. ibidem
attentata & innouata pendente appellatione ante omnia reuocanda sunt. ibidem
Attentatorum uia est magis priuilegiata, quam sit interdictum possessorem recuperandae. ibidem
Index in Comm. Opin. L L L L L 3

Index in Communes

Atreatatio si non sequatur effectus, punitur de iure communi. 1.60.a
Atreatationes non publicatae, etiam in eisdem personas coram alio iudice non probant. ibid.
Atreatationes nulliter receptae an possint consensu partium validari. 1.128.nu.11
Auarus est infariabilis, cui totus mundus nec obolus est, unde semper avarus eget. 1.60.a
Auaritimum genus est mulierum, facilius enim se obligat, quam alicui donet mulier. ibid.
Auaritia est onerum malorum mater. ibid.
Auaritia legitima actus est ferenda. ibid.
Auctores vulgo recepti fidem in causis faciunt, ac praesertim si de eorum professione testentur. ibid.
Auctoritas propter quoniam in familiarum contractibus exacta defectus, si contractus ipsi sine velles contractio, non oberit. ibid.
Auctoritas gloriose actus non necessaria. 4.197.nu.26
Auctoritas doctorum pro modis dantur est non est necessaria. 1.60.b
Auctoritas doctorum ex auctoritate mulieris, seu gelbis, seu contractibus, seu vicinis voluntatis ad prosequendis in suam ipsorum: vtilitatem non potest interponi. 1.60.b
Audacia circa licita approbatur, & circa illicita reprobatur. ibid.
An propter augmentum patris alienationis rei emphiteoticę debeat augeri pensio. 1.374.a
Auocatio causae dicitur eo ipso quod Romanus pontifex incipit cognoscere. 1.60.b
Auocatio causae a Pontifice intercedens eius est vis, ac momenti, vt acta postea per iudicem etiam auocationis ignarum irrita, inualidęque ducantur. ibi.
Aureus, & solidus in iure inter se equiparantur, & hęc solidorum nominatio pro aureis accipitur. ibid.
Si fiat computatio aurei, secundum valorem eius temporis, quo lata est l. si quis pro redemptione. C. de don. posse tunc hodie consistere donationem vsque ad aureos 800. 1.117.b
Aureos olim maioris ponderis fuisse, quam hodie: Et nostra quidem graete plures quam centum & viginti consistere libram auri olim aure 72. & postea 96. 1.117.b
Aurifex qui facit aurum vel argentum de minori liga, quam sit statutum vel ordinatum, incidit in fallum. 1.328.a
Auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vend. non habet locum quando minor qui iurasset enormiter esset laesus: nec remediū auth. ratione enormis laesionis tollitur per iuramentum. 1.60.b, & 2.3.a
Auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vend. prohibentem contractus adulcorum seu minorum iuramento confirmatos, per restitutionem in integrum retractari, de iure canonico, locum sibi vindicare quoque in pupillo doli capace, secus de iure ciuili. 1.619.b
Authentica, bona damnatorum. C. de de bonis proferri procedit in damnaris ad mortē sui proscriptis, & quando bona auferuntur tacite in alterius poenę consequentiam. 1.60.b
Auth. Res quae. C. communia de legat. locum non habet quando causa si de commissis praecessit causam dotis, sed videtur habere locum, quando causa dotis praecessit causam fideicommissi. 1.61.a
Auth. quas actiones. C. de sacro. ecclie. habet locū in quolibet loco pio vel villa. ibi.
Auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vend. habet locum etiam in donationibus. ibid.
Auth. Minoris debitor. C. qui dare tut. vel curator. possunt, etiam si loquatur in curatore, tamen secundum communem sententiam etiam in tutore locum habet. 1.61.2
Auus non potest relinquere nepoti etiam legitimo ex filio spurio, stante legitima sobole. 1.61.2, & 2.313.a
Auus in successione neptis potior erit fratribus non vtrunque coniunctis. 1.61.a
Auus praesumitur dotare neptem propter filium. 3.216.nu.1.b
Ampliat & limitatur multis modis, ibi. b. 4. & seq.
Auus potest hodie pupillariter substituere nepoti praeterito ex filio emancipato. 1.61.a
Auus si dotauit acceperit ex filio, an imputetur ipsa dos in legitimā eiusdem filiae in bonis patris ipsius auo defuncto. ibid.
Auus paternus tenetur dotare neptem, propter inopiam patris & matris: quibus opulentis existentibus non tenetur. 1.223.b
Auus paternus, & maternus si concurrant ad successione nepotis, paternus succedit in bonis paternis, & auus maternus in bonis maternis. 3.266.nu.1
Declaratur multis modis, ibi. 4 & seq.
Quid in tranversalibus, vt in auunculo & patruo. ibid. b. 7
An auxiliorum teneatur, de homicidio quando constat ex eius ictu perierit occisus? 1.633.b
Auxilium delicto praestatur ante delictum, in delicto, & post delictū committat, si prauo tractatu, vel liberatione, accedente consensu, vel scientia auxiliatoris commissum sit delictum, punitur auxiliator, ac si principalis esset. 1.61.b
Auxilium & fauorem bannito praestare non dicuntur aduocati & procuratores, patrocinantes pro eo. Et ideo non incidunt in statutum de praestantibus auxilium & fauorem. 1.62.b
Auxilium ferens delinquenti, eadem poena puniendus est qua principalis delinquens. 1.61.a
Illi qui sunt simul, videntur vnus alteri dare auxilium. 1.61.a
Auxilium cooperatum interuenire debuit in ipso homicidio, hoc est in actu homicidij. 1.62.b

Auxilium praestans post commissum delictum non dicitur verē auxiliator. 1.61.b
Auxilium & opem si quis praestiterit in delicto, etiam si ipse manum non appoauerit, tamen pari poena cum faciente & committente punitur. Fallit. ibi.

B

Ballae mercatorum cognoscuntur ad signa. 2.103.b
Si vehantur ballae plurium mercatorum, & vna casu fortuito perdat, an periculum sit commune, si non sunt socij. 1.66.b
Bancharij quibus aliis nominibus appellantur. 4.171.b
Banna de iure, & de consuetudine, & stilo curiae Romanae, edicta proponuntur pro inueniendis delictis, & delinquentibus. 1.66.b
Bannum publicatum non praesumitur ignorari ab iis qui in loco commorantur. 3.329.nu.16.a
Banno pendente etiam, quod quaestio requirat altiore indaginem, non potest offendi quoquo modo bannitus ipse. 1.66.b
Banni, seu exilij poena hodie est multum in vsu. 1.66.b
Banni poena inferitur officialibus, rectorum pronunciarum qui rusticanos, vel eorum seruos, aut iumenta ad aliqua cogunt obsequia, nec non & rusticani, se sponte dictis obsequiis subiicientes, puniuntur poena exilij perpetua, & confiscatione bonorum. ibid. b
Banni poena hodie secundum magis communem opinionem, vbi bona non publicantur, equiparantur poenae relegationis. ibid.
Bannum, seu proscriptio sic pendente quaestione etiam altioris indaginis indigenti, de sententia nulla retardatur, atque impeditur, vt bannito impune noceri nequeat. ibid.
Banni quis potest in loco, etiam non supposito de consuetudine generali. ibi.
bannitus, ex quo est bannitus potest impune offendi, sibi denegatur audientia. 1.64.a
Bannitus etiam proditorie interfici potest. 1.63.b, & 64.
Bannitus non amittit ea quae sunt iuris ciuiliis, sed solum iura ciuitatis illius, ex qua est bannitus. 1.62.b
Bannitus si alibi agens eo vi pertrahatur, vbi proscriptus est, plecti non debet, sed in primitiam libertatem reponi. 1.62.b, & 63.b
Bannitus statim atque captus est, cogitur bannum agnoscere, & se eum esse, qui proscriptus sit, fateri, ac poenas deinde de vestigio subire, ni exceptionem aliquam opponat, quae si a principio opposita fuisset non cogere iudicium subire. 1.62.b, & 63.a
bannitus qui ex sententia impune necari potest, appellacione interposita, aut nulli vitio sententiae obiectione non poterit trucidari, antequam vel opposita exceptio, vel adhibita appellatio euaneascit. 1.62.b, & 63.a
bannitus alius deportato, alius relegato equiparatur. 1.62.b
bannitus in loco banni an citari possit. 1.81.a
bannitus frangens fines banni, qua poena puniatur. 1.64.b
bannitus de iure communi non potest impune offendi. 1.63.2, & 64.b
bannitus si spoliatur, an restituatur. 3.283.nu.167
bannitus in bonis bonorum proffus capax est, quae alibi quam in territorio eius ciuitatis, a qua bannitus est ex iusto, & legitimo testamento ad illum pertinent. 1.62.a, & 63.b
bannito an liceat se defendere contra aggressorem suum, stante statuto quod banniti possint impune offendi. 1.75.a
bannitus qui potest impune offendi, & cui denegatur petitio sui iuris, priuatur tam beneficio statuti, quam iuris communis. 1.64.2
bannitus restitutus a principe, etiam quoad bona non recuperat iam alienata, nisi id expresse dicatur. 1.63.a
bannitus impune occidi potest, si ita per statutum permittatur, quia tale statutum valet. 1.63.a, & 64.b
bannitus non est seruus poenae, quando in potestatem venit. 1.64.a
Bannitus non efficitur seruus poenae, quando est in contumaciam bannitus. 1.63.a
bannitus pro pecunia ex dispositione statuti ita expresse statuentis, non potest occidi. ibid. b
bannitus qui gratiam habuerit a principe, sed tamen non sit cancellatus de albo bannitorum, impune offendi potest. 1.63.b, & 64.b
bannitus etiam extra territorium, ex quo bannitus est, impune occidi potest. 1.63.b, & 64.b
bannitus arbitrio iudicis durat bannitus, etiam quoad successorem in officio. 1.64.b
bannitus licet per sententiam possit occidi, non tamē intra tempus, cui agitur contra bannum vel sententiam per viam nullitatis, vel appellacionis. 1.62.b
bannitus amittit ea quae sunt iuris ciuiliis, ciuitatis in qua est bannitus tantum. 1.64.b
bannitus non amittit beneficia iuris communis, sed eius tantum ciuitatis, cuius banno suppositus est. 1.62.b
bannitus restitutus bona in alios translata non recuperat. 1.64.b
bannitus in contumaciam, si sit captus, debet prius fateri se esse illum, qui maleficium fecit. 1.64.a
bannitus postquam est bannitus, & a familia postmodum captus potestatis, non potest impune offendi, quia cum per hoc sit in fortiam communis positus, ipsa res publica videtur occupasse. 1.64.b
bannitus nondum captus nec seruus poenae bona non amittit. 1.64.a

Bannitus
pagina 64.a

Vtriusque Iuris Opiniones.

Bannitus testari potest secundum Ius commune, sed secundum statutum ciuitatis a qua bannitus non potest testari. 1.62.a
Bannitus est capax successio, quae ipsi deferuntur ex dispositione iuris communis. ibi.
Bannitus est capax successio ab intestato, dummodo ex forma statuti non possit offendi. 1.63.b
Bannitus non potest impune offendi infra tempus datum ad appellandum. 1.64.b
Bannitus etiam si impune offendi possit, tamen retinet beneficia iuris communis, etiam quo ad bona posita intra territorium illius ciuitatis a qua bannitus est. 1.62.a
Bannitus captus per familiam officialis non potest impune occidi. 1.63.b, & 64.b
Bannitus rite potest ex statuto occidi, secus si non rite. 1.64.a
Bannitus si defendendo se occiderit aggressorem suum debet puniri, quia illi non licet se defendere. 1.63.b, & 64.b
Bannitus non potest impune occidi, si bannum esset nullum & occidens de eo notitiam haberet. ibid.
Bannitus si protefteretur quod habeat gratia, & tamen fidem de ea aliter non fecerit, nihilominus occidi potest. ibid.
bannitus pendente appellacione a sententia banni non potest impune offendi. ibid.
Bannitus ex contumacia non dicitur infamis. 1.63.a, & 63.a
bannitus censetur factus hostis ciuitatis, a qua bannitus est, & ei indictū esse bellum. 1.63.b, & 64.b
bannitus, praesertim in contumacia recte deponit, si agatur de matrimonio contrahendo. 1.66.b
bannitus non potest testari. 1.64.b
bannitus, statuto disponente, quod impune occidi possit, illud statutum intelligitur de rite bannito. 1.63.a
bannitus pro maleficio, secundum Iuris ciuiliis dispositionem, testificari potest. ibid.
bannitus non obstante alio statuto successibilis dicitur eorum, quae veniunt ex lege, vel iuris communis dispositione, non autem ex statuto bannitionum. 1.63.a
bannitus pro maleficio testificari potest. 1.64.a
bannitus in vna ciuitate, non censetur bannitus ab aliis ciuitatibus confederatis. 1.63.a
bannitus, qui bannitum occidit, potest per procuratorem opponi facere per se occisum fuisse bannitum. ibid. a
banniti nostri temporis equiparantur relegatis, & ideo amittunt duntaxat ea, quae sunt iuris ciuiliis, a qua sunt banniti. 1.63.2, & 63.2
banniti cum relegatis, & deportatis comparantur. 4.170.a
banniti nostri temporis an equiparentur deportatis. 1.66.a
banniti in contumaciam nec infames censentur, nec testimonij dictione interdicuntur. 1.63.b
Bannitus mulierem, stante statuto quod banniti offendi possint, non licet adulterare. 1.66.a
bannitus patrem filium impune occidere potest. ibid. a
bannitus occidens, non potest inquiri contra ipsum de homicidio. 1.66.b
bannitorum bonis publicatis, intelliguntur solum praesentia, non etiam futura. ibi. b
Bannito occidenti etiam praemium constitui potest. 1.65.a
Bannitus maritum tenetur vxor alere ex dote & paraphernis. 1.65.a, & 66.a
Bannitus occidens quem ignorabat esse bannitum, gaudet nihilominus priuilegio statuti de offendendo bannito. 1.66.a
Bannitus qui eum esse vult probare, cuius occisi accusatur, id per procuratorem facere poterit. 1.66.b
Bannitus dominum vasallus non potest impune offendere. 1.66.a
Banniti tantum ea perdunt, quae sunt iuris ciuiliis, ex qua bannitur, non autem quae sunt iuris naturalis, & communis, vt sunt successiones testamentariae, vel ab intestato, &c. ibid. a
Bannitus is quoque impune occidere potest, qui cum eius inimicus esset antequam banniretur pacem cum eo fecit, etiam si promississet, tunc eum non offendere sub poena. ibid. a
Bannitus non potest etiam ex causa restituere princeps pro damnis illatis parti, seu pro poena concernente interesse priuatum. ibid. a
Bannito si ex iure prohibetur loqui, non comprehendit scribentem literas. 1.65.a
Banniti cum publicatione bonorum executores testamentarij esse non possunt. Nisi quod ad actum nudi ministerij. ibi. a
Banniti bona possunt dilapidari. ibid. a
Banniti de praeterito si constitutione noua inducatur indulgentia ac remissio poenae, modo tantum soluatur, tantundem soluendo liberantur a poena. 1.65.b
Banniti quin iterum proscribi, ac banniri possint, nihil prohibet. 1.63.a, & 63.b
Banniti nec dicuntur, nec idcirco censentur vagabundi. 1.65.b
Banniti nostri temporis, quoocunque modo sint banniti, aut perpetui, vel ad tempus, & cum publicatione bonorum, vel sine, non equiparantur deportatis, nisi quae relegatis. ibi. b
Banniti perpetui, & a ciuitate exclusi, stante statuto, quod impune possint offendi, sunt omnino incapaces bonorum, & successiois sibi delatae, vel ex iure communi, vel ex statuto in territorio bannitionum. ibid. b
Banniti non amittunt patriam potestatem. ibi. b
Baptizari non possunt paruuli in matris vtero. 1.66.b

Baptismus tollit omnem poenam spiritualem, non temporalem. 1.66.b, & 67.a
Baptizatus baptismo Ioannis iterum deberet baptizari baptismo Christi. 1.67.a
baptismus nihil remittit ex foro iudiciali, quin suis puniatur. ibid.
baptismus an valeat praestitus puero nondum vtero matris egresso. 1.66.b
Barbarius de quo in l. Barbarius. ff. de officio Prator. nec liber, nec verus Prator fuit. ibid.
Baratariam committens iudex, priuatur officio, nec dignus est in futurum alio. 1.67.a
bellum iustum facit occupatorem praedae verum dominum, etiam in foro conscientiae, dummodo officiat, & secundum merita per Duces belli diuidatur. ibid.
bellum indicere potest Papa pro tuenda religione. ibid.
bellum non debet inchoari, nisi praedat diffidatio partis. ibid.
Beneficialis gratia cum vltima voluntate par est. 4.170.b
Beneficiatus contrahens matrimonium, ipso iure perdit beneficium. 1.67.b
Beneficium exiguum, aut peruenie beneficium, est nullum. 1.67.b
beneficium destinatum, & ordinatum per episcopum, non comprehenditur in gratia, nisi auctualiter creatum fuerit. 3.28.nu.16.b
beneficium dicitur vacare per obitum illius qui reportauit pro se tres sententias conformes etiam non facta executione. 1.67.b
beneficium l. fin. C. de acq. posses. competere etiam creditori super rebus post constitutum possessionem acquisitis. 1.62.b
beneficium l. vnic. C. de his qui ante apert. tab. hære. translocum quoque habere in successione praetoria. 1.482.b
beneficium. In interdicto retinenda in beneficialibus, an sufficiat probare antiquiorem possessionem, an verò requiratur probatio tituli, saltem colorari ad iustificationem ipsius. 1.68.a
beneficium inuito non datur. ibid.
beneficium principis latissime est interpretandum. ibid. b
Beneficium curatum habens potest id cum habente simplex vel curatum, permutare, & vice versa. ibid. b
Beneficium competens suo non tolli, dato cohære de extraneo. 1.482.b
Beneficium ecclesiasticum si vni conferatur, & iterum secundo, praefertur prior: & si secundus adeptus sit possessionem. 1.68.a
Beneficium si permutatio irrequisito patrono, tenet permutatio, licet veniat annullanda. ibi. a
Beneficium ecclesiasticum, ordinem praesertim annexum habens, homicidam retinere non posse, etiam post peractam poenitentiam. 1.68.a
Beneficium simplex residentiam continuam requirens, an acceptatione secundi vacet. 1.67.b
Beneficium in tertij praedictum expresse concessum quoties publicā versatur vtilitas valet. ibid. b
Beneficium simplex non habens annexam curam, nec dignitates, non perditur per acceptationem secundi. 1.68.a
Beneficiorum seu praedictarum permutatio qualiter fienda. 1.68.a
Beneficia in dubio censentur realia. 1.69.a
Beneficia in quibus dum vacant locus habet optio siue potestas optandi, non possunt permutari nisi ob vtilitatem ecclesiarum, non autē ob vtilitatem permutantium. 1.69.b
Beneficia siue priuilegia Papae, vel Principis latissime sunt interpretanda. ibid. b
Beneficia permutanti non competit remedium. 1.69.a
Beneficia principum licet regulariter late sunt interpretanda, id tamen fallit si contra ius concessa sint. ibid. a
Beneficia patrimonialia quae hodie dantur in titulum perpetui beneficij sunt verē, & realiter perpetua beneficia ecclesiastica. ibid. a
Beneficia curata duo ex dispensatione habens, non poterit vnū ex iis cum alio curato permutare, & si faciat, vacabit illud quod sibi remansit, cum dispensatio facta super duobus Curatis, de primis intelligatur. ibid. a
Beneficia principalia ipsi principes solent interpretari. ibid. a
Beneficia non vacantia promitti vel concedi non debent. ibi. a
Beneficij curati apprehensione, aut si per acceptantem iter, quod minus possessionem apprehendat, licet primum beneficium ipso iure vacare censentur, tamen fallit. 1.68.b
Beneficium nemo priuari debet, nisi per sententiam priuatur propter homicidium. ibid. b
Beneficij collatio ad capitulum, siue canonicorum collegium vbicumque pertinet, si fiat absentibus canonicis, qui tamen sunt in ciuitate, non vocatis, est nulla, vel saltē nulla decernenda & declaranda. ibid. b
Beneficia in dubio censentur realia. 1.68.a
Beneficij, praedictis, aut gratis pluribus in eadem Ecclesia, nulla apposta clausula emanantibus, tunc si ad idem expresse, vel tacite referantur, secunda collatio non valebit propter surreptionem. 1.70.b
Beneficia omnia etiam simplicia regulariter requirunt residentiam continentiam. 1.69.b
Beneficia ecclesiastica quocunque modo vacant per resignationē, generaliter permutari possunt. ibi. b
Beneficiorum conferendorum ius nec ex immemorabili prescriptione laicus, seu sacris non initiatus quaerit. ibid. b

Index in Communes

Beneficiorum permutatio regulariter fieri nequit sine consensu & auctoritate ipsorum permutantium, cum inuita a suis beneficiis auelli aut transferri non possint. Fallit tamen. 1.69.a

Beneficiorum iuxta est penes Pontificem potestas, nec vlla in illo ad illa vel conferenda, vel auferenda requiritur causa. 1.70.a

Beneficiorum permutatio ad hoc vt fieri possit, requiritur, quod beneficia sint sua, aut habeantur in eis. ibid.a

Beneficiorum iniquitas solam, nisi alia sufficientes coniecturæ fraudis concurrant, non reddit permutacionem inuolidam. ibi.a

Beneficiorum sola iniquitate non rescinditur permutatio. ibi.a

Beneficiorum permutatio non requiritur patrono, non est irrita, quæmuis irritari, euenitque possit. ibi.a

Beneficiorum permutacionem se procuratorum per pactum astringens, illicitè facere videtur. ibi.a

Beneficiorum permutatio quamuis collatio eorum ad solum Episcopum spectat, licet sede vacante à capitulo perfici nequeat, poterit tamen ab eo recipi resignatio ex causa permutacionis. 1.69.b

Benemerita ius agendi non præstantia, non gignunt naturale obligationem. 1.70.a

Benemerita soluto per errorem repetendone sunt impedimento. tomo 1. ibid.a

Benemeritorum assertioni quatenus fides fit adiungenda. 1.70.b

Bigamus non est, qui contraxit matrimonium cum corrupta ab eo. tomo 1. ibi.b

Bigamus de iure communi, secundum magis communem opinionem punitur poena stupri, scilicet publicatione dimidiæ bonorum. ibi.b

Bigamus quis dicatur verè vel interpretatiuè. ibi.b

Bigamus non est, qui contraxit cum corrupta ab eo. ibid.b

Bigamiz poena locum non habet quoties matrimonium non tenet: nec auferit matrimonium inuolidum priuilegia clericalia, etiam cum vi dua contrahatur. ibid.b

Binubis mulier secundò non nubens licet euitet poenas: non tamen introductas in fauorem filiorum. ibid.b

Binubis priuatur successione filij impuberis si contraxit matrimonium non petito tutore ante contractum matrimonium. ibi.b

Fallit, ibid.

Ampliatur. 71.a

Biis idem exigi natura non patitur. ibi.b

Bona fides requiritur in præscriptione triginta annorum. 1.72.b

Bona fides in contractibus est obseruanda. ibi.b

Bona fides contractu etiam nullo ex iuris errore patitur, & ad fructus acquirendos sufficit. ibid.b

Bona fides regulariter, ac generaliter in rei corporeæ possessore semper præsumitur, quouique contrarium iuris probationibus innocescat. 1.72.a

Bona fides quæ ad præscriptionem iure requiritur, præsumitur in dubio in possidente, nisi contrarium probetur. ibi.a

Bona fides semper præsumitur in possessore, etiam absque titulo vbi ius non contradicit. ibi.a

Bona fides, an sit necessaria in præscriptione immemorabilis temporis. 3.298.nu.55.

Bona fides inducitur etiam ex temerariis, & iniuriis causis. 3.419. numero 33.

Bona fides inducitur ex dicto vnus fide digni. 3.420.nu.53.

Bona fides in possessore rei corporeæ, regulariter ac generaliter, semper præsumitur quouique contrarium verè innocescat. ibid.

Bona fides potius præsumitur quam mala. 3.413.nu.27.

Limita, & declara hanc conclusionem pluribus modis, vt ibi. 31. & sequent.

Bona fides præsumitur ex cursu temporis. 3.17.nu.41.

Bona fides possessor facit fructus suos. 1.72.b

Bona fidei possessor fructus iam perceptos vsucapit triennio. ibi.a

Bona fidei contractus non patitur hanc conuentionem, vt emptor rem amittat, & venditor precium retineat. ibi.a

Bona fidei possessor lucratur fructus. 1.443.a

Quis tenetur restituere quatenus est factus locupletior. ibid.

Bona damnatorum confiscata applicantur illi domino, in cuius sunt iurisdictione. 1.73.b

Bona hæretici non dicuntur fisco incorporata, nec apprehendi possunt nisi præuia declaratione sententia. ibid.a

Bona data in solutum creditoribus ex secundo decreto efficiuntur creditoribus irreuocabilibus, nec per debitorem possunt amplius reuocari. tomo 1. 72.b

Bona omnia à die commissi criminis hæretici publicantur, & ideo illi censetur administratio interdicta. 1.73.b

Bona prohibita alienari non possunt. 1.73.b, & 74.a

Bona immobilia hæretici fisco, vbi sunt sita, applicantur. 1.73.b

Bona futura non veniunt in alienatione bonorum. 1.74.a

Bona etiam alienata per bannitum, expresse ad hoc restitutum recuperantur. 1.73.b

Bona alienata in alios non censentur in dubio per principem restituta bannito. ibid.b

Bona acquisita per hæreticum post diem delicti, non veniunt in publicatione bonorum. ibi.b

Bona non solum simpliciter prolata, sed etiam cum additamento pronominis, meæ, tuæ, &c. comprehendunt iura, & actiones. 1.73.a

Bona sua ac se dedicans ecclesiæ seculari, non solum præsentia bona deuouisse intelligitur. ibi.a

Bona futura, & bona conditionalia ex vltimis voluntatibus, in donatione,

aut alia quacunque alienatione, vel publicatione bonorum nõ comprehenduntur. ibid.a

Bona redempta an veniant in restitutione fideicommissi. ibid.a

Bona fama in specie probata, indicia, licet vrgentia tollit. 1.73.b

Bona subiecta restitutioni fideicommissi confiscari non possunt, & præfertim accedente prohibitione testatoris de eis non alienandis. tomo 1. 73.a

Bona in diuersis locis sita eius regni legibus, eiusque iudicis sententiæ sunt obnoxia, cui actus à prima origine iuris dicendi fecit copiam. ibid.a

Bona intelliguntur de ducto ære alieno. 1.72.b, & 74.a

Bona omnia coniugis transeuntis ad secunda vota acquisita quoquo modo ex successione filiorum primi matrimonij vel coniugis referuntur quoad proprietatem cæteris filiis primi matrimonij, tomo 1. 1.73.a

Bona paraphernalia si sunt in dominio mariti, soluto matrimonio condici possunt: si autem dominium non est translatum in maritum, cum sint in bonis vxoris, soluto matrimonio. 1.72.b

Bona feudalia, vel aliis obnoxia, non veniunt in generali mandato ad alienandum seu administrandum, vel in generali obligatione. tomo 1. 1.73.a

Bona liberorum debentur parentibus ratione tantum pietatis seu misericordie ordine conuersionis mortalitatis. 1.72.b

Bona mariti non sunt tacite hypothecata pro alimentis vxoris. ibid.b

Bona subiecta fideicommissi pro restitutione dotis alienari nõ possunt. ibid.b

Bona alicuius non sufficere ad solvenda debita quomodo probetur. tomo 1. ibi.b

Et quomodo probetur esse soluendo. 1.73.a

Bona redempta an possint alienari ob legitimam vel Trebellianicam. 1.73.a

Et an ob causam dotis sit ex tunc alia bona tempore data dotis. ibid.

Bona damnatorum confiscata applicantur illi domino, in cuius sunt iurisdictione. 1.73.b

Bona in dubio præsumuntur libera, & allodialia. 1.72.b, & 73.a

Bona feudalia non veniunt in eiusmodi generali alienatione, si quis generaliter omnia bona quæ habet in tali loco, alienauerit. tomo 1. 1.72.b

Bona parentum debentur liberis de iure naturali. ibi.b

Bona dotalia si alienentur per mulierem constante matrimonio etiam de consensu viri, alienatio est nulla. ibi.b

Bona, & res, esse substantiam, & vitam hominis. tomo primo 175.b

Bona mariti tacite obligari pro dote: Mulieremque in tacita hypotheca præferri cæteris creditoribus, ita dem tacitam hypothecam habentibus. 1.224.b

Bona etiam minoris curatorem habentis, contracto matrimonio tacite pro dote obligari. ibid.

Bona fama comparata vitæ, & infamia mortis. 1.338.a

Bona hæreticorum ipso iure publicantur, nec filiis natis etiam tempore delicti referuntur. 1.490.b

Bona ecclesiæ sunt pauperum. 1.72.b

Bona non sufficere allegans, non tenetur alius id probare, sed onus probandi contrarium in aduersarium transfert. 3.10.nu.1

Limitatur multis modis. ibid. & plurib. seq.

Bona noui mariti pro administratione tutelæ sunt obligata, muliere ad secunda vota transeunte. 3.225.nu.4.

Bona preciosa pro bonis immobilibus habentur. 4.171.b

Bona prohibita alienari non transeunt in fisco ex delicto. 3.432.nu.1

Bona sua qui vilissimè vendit, & donare videtur. 4.171.a

de bonis omnibus tractare videtur, qui tractat de præcipuis. ibid.

Bona mariti etiam minoris sunt tacite hypothecata pro dote. tomo 1. pagina 220.a

Bona data in solutum creditoribus ex secundo Decreto, efficiuntur ipsius creditoribus irreuocabilibus. 1.171.b

Bona damnatorum hodie non confiscantur, nisi in crimine læsæ maiestatis. 4.171.a

Bona damnatorum, quando nulla sunt bona. ibidem

Bona ecclesiæ quando dicantur esse bona pauperum. ibidem

Bona ecclesiæ furto substracta auocantur à detinente, non restituito precio. 1.73.b

Bona acquisita per hæreticum à die commissi delicti citra, vsque ad sententiam, non veniunt in confiscatione bonorum. ibid.

Bona alienata per delinquentem post commissum delictum, in casu quo bona ipso iure & facto publicantur, alienatio est ipso iure nulla, nec est opus reuocatoria. ibidem

Bona feudalia in generali omnium bonorum obligatione non veniunt. Item feuda, nec generaliter, nec specialiter, nec tacite, nec expresse obligari possunt. 1.349.a

In Bonis à patre prouentis, frater ex latere patris præfertur. Et in bonis à matre prouentis præfertur frater vterinus. 1.486.a

super Bonis certis conuentione facta videntis valet, licet facta super omnibus non valeat, ex quo relinquuntur facultas testandi. 1.74.a

Bona vacantia propter incapacitatem illius cui acquiri debebant, deferuntur proximioribus ab intestato, exclusis fisco & aliis. 1.499.b

Bonorum amissionis efficiuntur filij, vel nepotes ex causa, & propter publicam vitiatatem. ibid.

Bonorum confiscatio non aliis ex criminibus hodie procederet, quam vel ex hæreticos, vel maiestatis læsæ donatione, nisi sit particularis aliqua consuetudo, vel aliquod statutum expresse aliud sanciat. ibid.b

Bonorum

Vtriusque Iuris Opiniones.

Bonorum mobillium, & immobilium mentio, vel in donatione, vel in legato, vel in obligatione, vel in prescriptione, vel in statuto facta, non complectitur iura, & actiones. 1.74.b

Bonorum possessio potest delegari. 1.74.a

Bonorum possessio, vnde liberi, non transit ad descendentes. ibid.a

Bonorum publicatio tacite in consequentiam sequitur naturam criminis. ibi.a

Bonorum confiscatio non fit sub generalitate, generalique vocabulo. ibid.a

Bonorum confiscatione facta, filiis delinquentis debet relinqui & referuari legitima. 1.75.a

Bonorum appellatione veniunt iura & actiones, & ideo publicatis bonis veniunt iura & actiones, si nomen bonorum est simpliciter appellatum. 1.74.a

In bonis à patre descendentes, auus & auia materna præferuntur fratribus consanguineis tantum. 1.485.b

Auus paternus præfertur auo materno in bonis à se vel filio prouentis, & e contra. ibi.b

Bonorum appellatione quid veniat. 1.74.a, & b

Bonorum possessio, seu quæcumque à iure prætorio profecta successione hodie non agnita ad hæredes ex sanguinis, vel iuris deliberandi vi transmittitur. 1.74.b

Bonorum possessio ante aditam hæreditatem accepta iudicium testatis rescindit, non verò ipsum testamentum. ibid.b

Bonorum possessio non est mixti imperij, ac delegari potest. ibid.b

Bonorum possessio contra tabulas tantum hodie procedere filio emancipato cum causa præterito. 1.75.a

Bonorum possessio litis agnoscenda gratia, etiam hodie, emancipato filio ritè exhæredato, ac tabulas paternas centum virali iudicio oppugnare volenti, necessaria est. ibi.a

Bonorum possessio non est mixti imperij. 1.74.a

Bonus quilibet præsumitur. 3.412.nu.9. & 4. cap. 6. nu. 49.

Amplia & limita, ibid. nu. 10

Bonus præsumitur qui est bonæ nationis, malus verò qui est malæ nationis: & bonus præsumitur natus ex bonis parentibus, malus autem malus. 1.72.a

Boni mores prævalent diuitiis. ibi.a

Boni viri debent potius velle mori, quam peccare. ibi.a

Boni præmiis, mali verò poenis affici debent. ibid.a

Bono melius inueniri potest. ibid.a

Bona exilitatio præfertur commodo pecuniario. 1.72.b

Bonarum mentium est ibi etiam culpas suas agnoscere, vbi culpa nõ est. 1.74.a

Bonitatem aut bonam famam pro suæ intentionis fundamento allegans illam probare necesse habet. 1.75.b

Bonitas intrinseca rei considerari debet secundum naturam contractus. ibid.b

Blasphemia quid. 1.71.b

Eius poena, ibid.

Blasphemiz poena de iure diuino est poena mortis. ibi.b

Blasphemia ab ebrio emissã semper mitius puniri debet. ibid.b

Breuiliqua substitutio naturaliter non comprehendit fidei. ibi.b

Breuitas termini non vitiat contractum bonæ fidei. ibid.b

Breuitas temporis quo durauit matrimonium, non habet impedire quominus alter coniugam alteri legare potuit. 2.15.b

C

Cadaver rei ante executionem mortui, potest suspendi. 1.75.a

Gadaver puitorum potest dari medicis pro Anatomia conficienda de licentia Principis, vel senatus. ibi.a

Cadavera damnatorum non debent deponi de furca neque sepeliri, nisi habita licentia à Principe. ibi.a

Cadavera tam pauperum quam diuitem, ne sepeliatur, impedire nequit creditor, & si pæpico liquidi debiti instrumentum muniatur. tomo 1. ibid.a

Caducitas rem semper re cognitã supponit, super qua declaratio domini directi præcere solet. 1.75.b

Caducitas non datur contra hæredes, non præsupposita ignorantia domini, vel impedimento. ibid.b

Caducitas non transiunt contra hæredem: data scientia contrauentionis. ibid.b

Caducitas à solo prælo sine capitulo non remittitur. 1.75.a

Caducitas mortuo emphyteuta, seu vassallo non declaratur contra hæredes, nec per hæredem domini, nisi quando dominus eam ignorauit, vel fuit impeditus in ita vassalli. ibid.a

Caducitas intentatur per dominum contra emphyteutam seu vassallum ob deteriorationem metabilem culposam. ibid.a

Caducitas incurta paratã, & tollitur ex celeri liuellorũ satisfactio. ibi.a

Caducitatis declaratio hæredi & in hæredem datur. 1.75.

Caducitatis poena solum hæbet locum volente domino. tomo 1. 1.95.b, & 76.a

Caducitas censetur remissa per dominum, quando sciuit deuolutionem esse incurram per defunctum, & non fuit impeditus, & ideo contra hæredes illam amplius intentare non potest. 1.75.b

Caducitas non incurritur ex contractu nullo. ibi.b

Caducorum poena non ante diuini voluntatem fortitur locum. tomo 1. ibid.a

Cæcus non alia forma quam quæ præscripta est, in hac consuetudine alter disponeret. ibid.a

Cæcus si testari velit inter liberos, sufficiens duo testes, nec requiritur alia forma vel solennitas à iure ciuili introducta. ibi.a

Cæcus an donare possit causa mortis coram v. testibus, vel vtrum testes (prout est necesse in testamento) sint adhibendi. 6.1.1

Calamitas matris filio nocere non debet. ibid.a

Calculatio & redditio rationum licet ratione erroris retractari possit: secus tamen est, quando ultra calculationem interuenit pactum vel transactio de itando calculo. ibi.a

Calculus ex commissione iudicis prolatus à perito cui iuramentum adfertur deferretur, exequi debet. ibi.a

Calumniantes ad vindictam possit similitudo supplicij. ibid.a

Calumniari videtur qui non probat. ibid.a, & b

Cambia dummodò non excedant communem consuetudinem, sunt licita. ibi.b

Si campfor vel alius debitor promittit pro me creditori, an ego sim liberatus. 2.156.a

Campfor ex sua persona non habet exceptionem non numeratæ pecuniæ. 1.294.a

Campfori scriptura, seu liber rationum, contra alium fidens facit, tam est contra ipsum faciat. 1.76.b

Campforis, communem consuetudinem non egressa, licitæ sunt. tomo 1. ibid.b

An autem cancellatura reddat instrumentum suspectum. tomo 1. 330.b, & 533.a

Cancellatio schedulæ cum quittantia par est. 4.172.a

Canon si personaliter concedit dispensationem, ex hoc videtur concessa dispensatio etiam in delictis grauioribus adulterio. 1.76.b

canones cum legibus differentes, in terris à iurisdictione seculari pontificibus subiectis seruandi sunt, explosis legibus. ibid.b

Canonum cõputatio in gradibus consanguinitatis est inspicienda vtroque iure. ibi.b

Canonica parrochialis cum episcopali par est. 4.172.a

Canonicum regularem ecclesiæ seculari præfici posse. 1.77.a

canonicus non potest agere pro canonico sine mandato. 1.76.b

canonici, licet in ecclesiâ statutus sit certus numerus canonicorum, & per Papam confirmatus, possunt, modò in confirmatione non fuerit apposita clausula Decreti, vt supra constitutum numerum aliquem voluntariè recipere, & tenet receptio. 4.7.a

In canonicis si vnus ex capituli prouisione receptus sit, alter verò post, idque mandati apostolici vigore receptus auctoritate capituli ad primo vacaturam præbendam admittendus videtur. tomo primo pag. 76.b

canonicatus esse non debet sine præbenda. ibid.b

Capi non potest quis ad instantiam procuratoris non habentis speciale mandatum. 1.77.a

Capi non potest facere quilibet delegatus etiam inferioris à principe, post litem contestatam. ibidem

Capi quis non potest in palatio Dominorum hodie ex consuetudine, vel municipali censura. ibidem

Capere aliquid quod restituendum, est non capere. 4.172.a

capere innocentem qui restituendus est, est non capere. ibid.b

Capi quis potest in domo aliena in qua quis casu reperitur, & non habitat. 1.77.b

capi quis non potest in domo conducta. ibidem

capi quis non potest in propria domo pro debito ciuili, secus pro criminali. ibidem

capi nõ potest personaliter quis pro debito ciuili in domo propria, & sic ob huiusmodi occasionem ciuilem de domo suæ habitationis inuitus ipse debitor extrahi non debet. ibid.a

capi potest personaliter tutor vel curator pro debito pupilli. tomo 1. 77.a

capitalis poena censetur exilium perpetuum. 1.79.a

Captura personalis potest etiam ipsi parti offensæ committi, dummodò non habeat annexam cognitionem, & fiat sine armis & resistentiâ. tomo 1. 77.b

captura personalis venit in exactione tributorum si ita est consuetudo. 3.366.nu.41

captura nulla confitio de credito confirmari debet. ibidem

Captura ad hoc vt committatur in criminalibus tria debet præcedere. 1.78.a

Captura & incarceration non conceditur etiam in causis criminalibus nisi antea fuerit habita aliquis informatio: licet indicia sufficiant ad torturam non præcesserint. ibi.a

captura debet committi à iudice in scriptis, & non verbo, possunt tamè capi reperi in flagranti crimine rixantes, arma deferentes, portantes aliquid extra deuterum, & similes absque iudicis commissione. tomo 1. ibid.a

captus sine iudicis an sit relaxandus. 1.532.a

captura potest quandoque, sed raro committi parti vnâ cum satellitibus, quæ tamen pars manum non apponat: & hoc ex vrgenti necessitate fieri debet. 1.78.a

captus à prosequentijs beroaris in alieno territorio, à iudice qui commisit capturam non est puniendus. 1.79.a

Captus

Capitulum timet torqueri contra ius, consilium est quod appelleret: quonia app. pendente etiam si aliqua confessio emanauerit, erit ipso iure nul la. 1.536.a
Capitulum pro reprefaliis concessis ob sua communis factum, vel alii cuius particularis personae, habet ius repetendi totum, & quicquid erogat, seu expendit ea causa, & occasione, ab ipsa communitate, vel speciali persona. 1.79.a
Capitulum est pars hominis principalior, per quam cognoscitur. 1.80.a
Capite aegrotante, omnia membra aegrotant. 4.172.b
Capitulum restituitur in integrum vt pupillis. 4.172.b
Capitulum potest facere statutum seu constitutionem super spectantibus ad ipsum capitulum, etiam sine consensu Episcopi. 1.79.b
Capitulum non potest statuere super his quae tangunt statum generalem Ecclesiae, vel iura Episcopi, sine consensu eiusdem. ibid.b
Capitulum dicitur impertines, quod positum eo modo, vt legitur, nihil ad causam facit, & ideo rescindendum. ibid.b
Capitulum si vna cum episcopo testamenti exequendi potestatem obtineat, mortuo episcopo, licet non succedat in executione, tamen succedit in executionis compulsionem. 1.80.a
Capitulum, cum non ab homine de iudi. habet locum etiam in homicidio qualificato. 1.77.b, & 79.b
Cap. reintegranda. 3. q. 1. datur contra singularem successorem, possidentem cum titulo & bona fide. 1.79.a
Capitulum non potest statuere in praedictum absentium, nisi sub rationabilis causa, & eosdem vocauerit, & ex vocatis concurrant duae partes. 1.79.b
Capituli consensus in arduis requiritur: in leuioribus vero consilium. 1.80.a
Capituli consilium, & consensus requiritur in postulando per Episcopum charitatum subsidium. 1.79.a
Capitulum vel maior pars eius, vno etiam contradicente, non potest statum ecclesiae alterare vel dirimere, vt clerici in communi viuunt, si ante separatim viuabant. 1.80.a
Capitulum vacante sede, potest auctoritatem praestare in permutatione beneficiorum, quorum collatio spectat ad ipsum, vel ad ipsum, & episcopum. ibi.a
Capitulum seu vniuersitas iuras seruare statutum, & id quod in statuto continetur si contraueniat, tollit quidem statutum, sed periculum incurritur. ibi.a
Si capitulum vult committere vices suas in certo actu aliquibus de capitulo, talis commissio debet fieri de consensu omnium. 2.71.b
Capitulum pastoralis, de exceptionibus non solum habet locum in dilatoris exceptionibus, sed etiam in peremptoriis: quia iudex potest assignare tempus ad illas proponendas. 1.79.a
Capitulum potuit, de locato in antiq. non debet extendi ad feudum: cum loquitur in emphyteosi. ibi.a
Captatoria testatoris dispositio, vt quae pendeat ex alieno arbitrio, vel in alienum arbitrium conferatur, licet regulariter non valeat, tamen in relictis ad pias causas valet. 1.80.a
Captatoria institutiones reprobantur a iure, quae conferuntur in secretum alienae voluntatis. ibid.a
Captatoria dispositio an ad pias causas valeat. 1.80.a, & 3. 286. a. nu. 1. Quid in legatis. ibid. nu. 6. Quid si dispositio sit collata in fauorem haeredis. ibi. nu. 8. Quid si dictum sit committo dispositionem bonorum eorum alteri. ibid. nu. 2.

Carceres frangens non habetur pro confesso, quando fuit indebitè & ordine iuris non seruato incarceratus. ibid.
Carcerandus non appellatur, si se ad carceres videt duci. 1.81.a
Carcerandus an sit reus, vel fideiussoribus relaxandus, iudex decernere habet, & hoc certè est in iudicis arbitrio. ibid.a
Carcerandum eximens a manibus familiae, vel committens vim ne quis ducatur ad iudicium quomodo puniatur. ibid.a
Carcerantur etiam viri illustres, nec fideiussoribus relaxantur. tomo 1. 82.a
Carcerari possunt clerici a suo iudice, si iudici constet de delicto. Alias esset excommunicatus praelatus, etiam quod clericus esset fugitiuus. 1.81.b
Carcerari, seu in carceres detruendi mulieres honestè ac castè viuentes non possunt ex peculiari priuilegio pro debito priuato si bona desererint, nec pro pecunia fiscali debita, nec pro quolibet crimine commisso. ibid.b
Carcerari non potest doctor ex leui crimine, secus pro graui. tomo 1. 81.a
Carcerari aut detineri a priuata persona ob crimen vel delictum liber homo potest, quando in flagranti crimine reperitur, quod capitale poenam indicat: & hoc per 20 horas, & non ulterius. 1.81.b
Carceratio & retentio imputari pro maleficio fieri non potest, nisi in primis praecedant legitima indicia. ibi.b
Carceratorum causa potest die feragitari. 1.341.b
Carceratus pro vno delicto an possit pro alio recommendari. tomo 1. 135.b
Carceratus si infirmatur, debet custos certiores reddere iudicem, & si moriatur, debet per notarium rogari de eius morte. 1.82.a
Carceratus, vt & carceribus fideiussoribus relaxetur, intercessor debet hac petitionem & instantiam in scriptis redigi facere. Alias iudex eum relaxari facere non tenetur. ibid.a
Carceratus, vbi quique pro crimine est poena corporalis infligenda, non est fideiussoribus relaxandus. ibid.a
Carceratum dominum propter debita vassalli non tenetur liberare, nisi facta, vel culpa vassalli dominus debita illa contraxisset. ibid.a
Carceratus citari quando possit? ibid.a
Carcerati debent saepe visitari per visitatores, qui habent inquirere ex qua causa detinentur, & operari, vt expeditur, ne macerentur. tomo 1. 81.b
Carceratus. Processus contra carceratum agitur quod valeat, & non sit nullus. 1.82.a
Carceratus, vbi imponitur pro delicto pecuniaria poena, debet relaxari cum fideiussione de iudicato soluendo, & sequuta sententia condemnatoria, sit executio contra ipsum fideiussorem, & absque nouo processu. 1.82.b
Carceratus cognoscens carnaliter carceratam quae sit meretrix, non propterea puniendus est. ibid.b
Carceratus detinetur in carcere iudicis primi a quo fuerit appellatus ab interlocutoria in criminalibus, donec fuerit cognitum de grauiamine per iudicem ad quem. ibid.b
Carcerantur hodie mulieres, etiam honestae, in criminalibus. tomo 1. nu. mero 81.a
Cardinales percipiendo, capiendo, vel hostiliter inuadendo & insequendo sunt excommunicati, & diffidati apud omnes, ita quod possunt ab omnibus offendi. ibid.
Cardinalem offendens incidit in crimè laesae maiestatis, & puniri potest quemadmodum si percussisset propriam summi Pontificis personam, ac maiestatem. ibid.
Cardinalis potest a Papa impetrare licentiam testandi de bonis quaesitis ex fructibus suorum beneficiorum. ibid.
Cardinales & episcopi an possint quem ad famam restituere. tomo 1. 1520.b
Cardinali legato creditur in omnibus iis, quae veniunt in generali commissione. 2.6. nu. 5. Et idem in iis, quae gesta sunt coram eo tanquam legato. ibi. 6
Cardinali legato asserenti aliquem suum esse familiarem ad effectum vt de ipsius beneficiis disponere possit non creditur. ibid. nu. 19
Cardinali asserenti sibi causam commissam a Papa viuavocis oraculo an credatur. 3.6. nu. 15
Cardinali asserenti de commissione sibi facta a Papa quid Papa est praesens maximè credendum est. ibi. nu. 20
Cardinalibus duobus iuratis magis creditur quam pluribus aliis. 3.39. nu. 80
Cardinalis legati attestatio an faciat plenam probationem. 3.6.a
Declaratio huius dicti cum multis ampl. ac in. ib. 2. c. p. l. r. l. q.
cardinalis legati dicto non statim in iis in quibus requiritur facultas specialiter concessa. 3.7. nu. 10
Quid si agatur de tertij praedictio. ib. 9
Quid in referuatis. ib. nu. 16
Carnibus olera iusculenta quibusdam par sunt. 4.173.a
Carnifex si publicus non suppetat, quiuis liber hominis ad sententiam exequendam inuitus creabitur. 1.82.b
Castellanus inuitatus ab inimicis de predicatione alij potest ad illam inuitationem attendere & facere duplicem tractatum, hoc tamen prius notificato domino castri. 1.355.a
Castellanus an debeat credere literis generatibus principis. ibi.
Castellanus sufficiens nobilem eius consanguineum ad custodiam castri, excusatur a predicatione castri. ibid.
Castellanus non debet exire de castro pro dno auxiliium toti ciuitati. ibid.
Castitas

Vtriusque Iuris Opiniones.

Castitas sola est quae potest cum fiducia animas hominum Deo praesentare. 1.82.b
Castitatis atque pudicitiae obseruatio, praecipuum debitum est ingenuis atque illustribus mulieribus. ibid. b
Castrens se ipsum, punitur poena mortis. ibid. b
Castro cum omnibus pertinentiis quae sunt in territorio, concessio in feudum, bona non praesumuntur in dicto territorio feudalia, sed allodialia nisi contrarium probetur. 1.83. a
Castro vel fortalitium an liceat in solo proprio edificare. 1.354. a
Castro vel aliud edificium sit per sententiam vel pactum dirutum, an possit reedificari? 1.354. b
Castro debeat alicui restitui ad tempus, an impena facta medio tempore pro custodia illius castri possit repeti. ibid. b
Castro concessio, cui nulla adhaeret iurisdictio, nec merum imperium a Principe translaturus censetur, sed remanebit sub iurisdictione illius loci seu ciuitatis cui antea adhaerebat. 1.82. b
Castro concessio cum iuribus & pertinentiis, an veniant molendina & huiusmodi. 1.355. b
Quando castro occupatur, ab aliquo, libellus dandus est contra occupatorem & coram suo superiore. ibid. b
Castro concessio, cui nulla adhaeret iurisdictio, nec merum, nec mixtum imperium, non censeri translaturam vllam iurisdictionem. 1.624. a
Castro concessio, censeri itidem data territorium & iurisdictionem, quae tempore concessiois castro annexa, & sub dominio disponetis sunt. ibid. b
An castro dicatur, habere pertinentias. 1.355. a
Castro legato vel concessio cedunt omnia castra adiacentia etià sola destinatione testatoris. 1.83. a
Castro concessio in feudum, iurisdictione & pertinentia cum eodè concessa creditur. ibid. a
Casus omissus dispositioni iuris communis relinquitur. ibid. a
Casus superueniens non tollit legitimum factum. ibid. a
Casus belli valde insolitus, & non cogitatus, verisimiliter a concedente immunitatem, non comprehenditur etià in concessione immunitatis auratae per viam contractus. ibid. a
Casus fortuiti non sunt considerandi inconducent. rem aquis, vel aliis casibus fortuitis suppositam. ibid. a
Casus dementis correctio fit sapientis. ibid. a
Casus vniuersi fortuiti expressio vel specificatio, facit extendi verba generalia ad alios fortuitos, non specificatos. 1.83. b
Casus non expressus habendus est regulariter pro omissis. ibid. b
Casus fortuitus est solum, quando a persona domestica fit. 1.83. a
Casus fortuiti non praestantur in bonae fidei iudiciis, nec stricti iuris. tomo 1. ibid. a
Casum inopinatum facere locum repetitioni dotis, matrimonio costante. 1.225. b
Casum suscipiens in se periculum, etiam omnium fortuitorum, licet casus omnino extraneus, & insolitus occurrat, tamen obligatur. tomo 1. 83. b
Casum allegari, vel rem sibi restitui petenti, tenetur probare dolū interuenisse, vel latiore culpam, siue latam culpam. 1.84. a
Casum fortuitorum generalis renuntiatio, nullo eorū speciatim expresso, eiusdem momenti, ponderisque est, cuius specialis casuū sigillatim expressorum renuntiatio. ibi. 2
Casum aduersamque fortunam expectare non debemus. 1.83. b
Casum fortuitorum renuntiatio casus insolitos non complectitur. tomo 1. 84. a
Casum fortuitorum obligationes de solitis, non autem insolitis, incoeruerit, non verisimilibus. euenire intelliguntur. 1.83. b
Casus fortuitus appellatur quandoque iniuria iudicis. 1.83. a
Castro seu aedificium, vel regium, facit, vt forensibus possidentur bona in loco possit collecta imponi, licet aliis imponi non possit. tomo 1. 84. a
Castri emendationem intra annum quis petere potest, illudque pro rebus a flumine exportatis, vel aliter deterioratis, minui debet. to. 1. ibidem a
Castro repertum apud personas egregias, iunctis aliis adminiculis idoneum esse ad probandos fines. 1.141. a
Causa non praesumitur in Principe disponente contra ius quaesitum ex contractu. 3.187. nu. 13. & seq.
Nec quando procedit absque citatione partis. ibi. 9
Nec quando procedit ad partis instantiam. ibi. 12.
Nec quando procedit contra non subditum. ibid. 17. b
Nec quando rescribit contra voluntatem testatoris. ibi. 19.
Nec quando ex ius concessione oriuret scandalum. ibi. a 15.
Causa recens cognita pro recenti orta habetur. 4.174. a
Causa etiam iniusta a dolo, vel a poena excusatur. 3.418. nu. 1.
Ampliatur pluribus modis. ibi. 2. & seq.
Limitatur pluribus modis. 3.421. nu. 63
Causa extincta, causa est nulla. 4.173. b
Causa frivola, & impertinens insufficientis est causa nulla. ibidem
Causa in Principe an praesumatur quando venit contra proprium contractum. 3.421. nu. 93.
Causa non praesumitur in principis dispensatione, contra ius gentium. 1.85. a
Causa an praesumatur in principe rescribente dum aufert alicui dominium rei suae. 3.287. nu. 1.
Amplia & declara multis modis. ibid.
Causa cuius actionis pendente non tene venditor ad sumptus litis. tomo 1. pag. 284. a

Causa matrimonialis dicitur causa grauis. 3.300. 39.
Causa matrimonialis aequiparatur causa criminali. 4.173. a
Causa, vel credulitas iusta excusatur a poena. 1.85. a
Causa credulitatis etiam iniusta, poenas delicto alioquin infligendas atterit. ibid. a
Causa noua iniuriae in trenga facta allegari non potest ex consuetudine. ibidem a
Causa limitata limitatum producit effectum. 1.85. b
Causa testati facit cessare causam intestati. 1.486. b
Causa dicitur magna, vel modica secundum qualitatem personarum inter quas versatur. 1.85. a
Causa noua superueniens excusatur a poena conuentionali & a dolo. tomo 1. pag. 1.84. a
Causa vel lis femel finita, retractari non debet. 1.84. a
Causa meri & mixti imperi & fori, potest delegari propter infirmitatem. 1.84. b, & 85. a
Causa intelligitur de proxima & immediata & etiam de remota & mediata. 1.84. a
Causa debet praecedere ipsum effectum. ibi. a
Causa in qua agitur ad poenam applicandam pariter si agitur pro delicto, dicitur civilis, secus si poena applicetur fisico. 1.85. a
Causa, vel credulitas iusta excusatur a poena. 1.84. b
Causa iusta & publica utilitas in re dubia non praesumitur in principum ac legum definitionibus contra non subditum, secus vero contra subditum. ibi. b
Causa non praesumitur in dispensatione Principis contra ius gentium. 1.85. a
Causa criminalis dicitur, quando poena applicatur fisico. civilis, quado parti. 1.84. b
Causa iusta praesumitur in Principe, nec admittitur probatio in contrarium. 1.84. a
Causa iusta litigandi excusatur a poena. ibi. a
Causa quaelibet, seu credulitas iniusta, fatua & bestialis excusatur a dolo & delicto. ibid. a
Causa delegata. Si princeps in suo rescripto dicat simpliciter, Delegamus tibi talem causam, intelligitur mandasse cognitionem & decisionem. Secus si dicat delegamus tibi talem causam cognoscendam, quia tunc tantum cognitionem mandasse videtur. 1.84. b
Causa criminalis tanquam maior facit cessare causam civilem, etiam quod civilis non esset praedictialis ad criminalem. ibid. b
Causa, propter falsitatem quae in testibus vel instrumentis committeretur, non perditur. 1.85. a
Causa dotis vel matrimonij ad separationem thori, spectat ad iudicem ecclesiasticum, & non ad secularem. 1.597. a
Causa possessoria dicitur summaria. ibi. b
Causa licet sit summaria tamen si partes nolunt quod agere ordinariè, & plenariè, possunt hoc facere. 1.598. b
Causis in summarijs procedi, tempore fer. in fauorem hominis secus in honorem. 1.598. a
Causam an perdat volens subtrahere copiam probationis aduersae partis. 2.11. b
Causa vbi committitur summarie cognoscen. de aequitate excluduntur solennitates rigorose iuris. 1.598. a
Causa vbi causa committitur sola facti veritate inspecta causa potest inchoari ab articulo. ibi. a
Causam actionis in libello exprimendam, quae si inepta sit, libellum vitari. 2.53. a
Causae ex quibus iuramentum possit recusari. 1.617. a
Causae minime quae dicuntur, relinquuntur arbitrio iudicis. 1.85. a
Causae criminales, tamen iure canonico indistinctè delegari possunt, tamen fallit, quoties electa est industria personae, quia tunc subdelegare iure canonico non potest delegatus, etiam a principe datus. 1.85. b
Causae instantia quo tempore euanescat. ibid. b
Causae a centum aureis infra dicuntur paruae, & abinde supra magnae. ibid. b
Causarum merita partium assertionem panduntur. ibi. b
Causae minime quae dicuntur, iudicium arbitrio relinquuntur. 1.85. a
Caueat est, vt quando appellans non potest habere copiam sententiae, petat interrogari victorem, an in eius fauorem sit lata sententia, qui si respondeat quod sic, sufficit appellanti: si nolit respondere, imponetur ei silentium. 1.85. b
Cautio fideiussoria qualis debeat esse. 1.82. b
Cautio de non offendendo praestanda est, etiam si pars petens causam de derit inimicitia. 1.86. a
Cautio quae est praestanda per vsufructuarium non potest remitti a testatore. 1.86. b
Cautio seu promissio facta de non offendendo, sub aliqua poena, si postea ex noua rixa superueniente vnus eorum alterum offendat, non dicitur poena commissa. 1.86. a
Cautio iuratoria non admittitur, vbi alio remedio consultu esse potest vtrique parti, quam per iuratorium cautionem. 1.85. b
Cautio de non offendendo, & regulariter omnibus dari debet, vbi causa aliqua subest & fideiussoribus muniti, & ad tatum tempus durare dicitur, quantum iudicis arbitrium fuerit. ibid. b
Cautio de rato. Etià vbi exigitur mandatu speciale, & de mandato dubitatur: admittitur cautio de rato. 1.86. b
Cautio an intelligatur cum fideiussore. 1.85. b
Cautio de iudicato soluendo praestata, fori declinatoriam non excludit. ibidem b
Cautio de non offendendo non praestatur nisi ad instantiam partis. ibi. b
Cautio

Index in Communes

Cautio de non offendendo potest peti, licet quis sit certus, quod vsque ad xv. dies ipsum non offendat. 1.86.a
Cautio, cum est praxanda de consilio sapientis, simpliciter, non adiecto, quod presteretur idonea, vel sufficiens, vel similis, non tenetur prestatre si deiusflore, aut pignus, nec sapiens hoc potest declarare. 1.86.b
Cautio Mutiana in contractibus locum non habet. ibid.
Cautio, verbum, quando est prolata a lege ciuili, intelligitur de nuda promissione: si autem a lege pratoria, est cum pignore, aut fideiusfore. ibid.
Cautio de non offendendo debet prestatre a carcerato antequam relaxetur. 1.86.a
Cautio de non offendendo, non tollitur per bannum. ibid.
Cautio de non offendendo ex noua causa non rumpitur. ibid.
Cautio de non offendendo non prestatre, nisi ad instantiam partis. ibid.
Cautio inuolida viciosa, aut inidonea, est nulla. 4.174.a
Cautio de non offendendo prestatre, si non seruetur, tunc pars prior la potest non seruantes cautionem impunè offendere. 1.86.a
Cautio de non offendendo debet prestatre a carcerato antequam relaxetur. 1.86.b
Cautio de non offendendo cum pœna adiectionis non fit locus, cum is ex noua causa, ac noua rixa offenditur, vt nec etiã locus erit, cum vter prius offenderit, haud liquet. 1.85.b
Cautio & securum si quis aliquem facere promiserit, an ad cautionem, vel pignora teneatur. 1.87.a
Cedere volens bonum condemnatum ad pecuniam soluendam ex actione iniuriam contra ipsum intentata, non debet admitti ipse reus ad dictum beneficium cessionis bonorum, sed isthæc pœna debet conuerti in corporalem. ibid.
Cedens bonis etiam si renuntiauerit beneficio cessionis, carcerari non potest. ibid.
Cedens non potest esse testis pro cessionario. ibid.
Cedens bonis non liberatur obligatione naturali, nec ciuili, sed competit exceptio. ibid.
Cedens bonis eivse cadens, neque agit, neque conuenitur. ibid.
Cedenti bonis nec vestes necessariae, nec artis instrumenta, quibus victum comparat, auferri possunt. ibid.
Cedentis confessio seu liberatio facta post cessionem: non nocet cessionario. ibid.
Censu ipso quempiam, ob ipsius non solutionem, non priuari. 1.88.a
Censura ecclesiastica vbi exprimitur, excommunicatio intelligitur. ib.
Censuallia cautionem non soluens, non priuatur censu. ibi.
Census in dubio non praesumitur, sed emphyteusis. 1.88.a
Certioratio beneficii Velleiani in muliere pro alio intercedente, non requiritur. 1.88.b
Certioratio nulla requiritur, vt maior excludatur a beneficio restitutionis in integrum: sed nec specialis renuntiatio. ibid.
Certioratio non requiritur aliqua cum contrahitur cum minore iuramēto mediante. 1.88.a
Certus & determinatus debet esse numerus clericorum in ecclesia. ibid.
Certum esse, & facile certificari, aut certum fieri posse paria sunt. 4.174.b
Certum quod cito fieri potest, id pro certo habendum est. ibid.
Cessante dispositione iuris feudalis, recurritur ad ius ciuile cōe. 2.129.a
Cessante ratione legis cessat & ipsa lex. 1.88.b
Cessante vna causa finali & altera remanente, non cessat effectus. ibid.
Cessante dispositione iuris ciuili, recurritur ad dispositionem iuris canonici. 2.129.a
Cessante necessitate, cessare debet pariter quod vrgubat. 1.88.a
Cessante causa privilegij, cessare debet ipsum privilegium. 1.88.b
Cessio actionis facta ex causa donationis an valeat. 3.82.nu.3
Cessio actionis facta non soluto pretio, sed fide de pretio habita an valeat. 3.82.nu.7
Cessio actionis pretio non correspondente actioni cessare tanquam simulata non valet. 3.81.nu.1
Ampliatr multis modis. ibid. 3. & seq.
Limitatur. ibid. 6. cum plurib. seq.
Cedere, vel cedere velle, sunt paria. 4.174.b
Cedere & tradere etiam in iure sunt paria. ibid.
Cessio bonorum debitoris, an profit fideiusfori. 1.402.b
Quid in acceptatione. ibid.
Quid in pacto de non petendo. ibid.
Quid in appellatione. ibid.
Cessio. Et qui habet beneficium, ne conueniatur vltra quam facere potest, est dimitendum tantum de suo patrimonio, quod eius fructus illum possint sustentare. 1.87.a
Cessio bonorum nec naturalem nec ciuilem obligationem tollit, sed tantum exceptionem praestat. 1.87.b
Cessio ex causa donationis non insinuata est nulla. 1.87.a
Cessio alicuius debiti magni si facta sit, requiritur insinuatio, sicut in donatione simplici. 1.87.a
Cessio donationis causa facta, si summam quingentorum aureorum excedit, insinuari debet. 1.87.a
Cessio quando non est facta ex causa onerosa, exceptio quæ obstat cedenti, indistinctè obstat cessionario. 1.87.a
Cessio facta per laicum clerico, praesumitur in dubio esse simulata. tom. 1.87.b
Cessio bonorum in criminalibus fieri non potest. Sed qui non potest soluere luat in corpus. 1.87
Cessionis instrumentum, si dicat ex causa donationis, pro bene meritis & se. quibus, an cessionarius debeat probare merita. ibid.
Cessio bonorum locus non est, cum bona a debitore fraude alienata reuertantur. 1.87.b

Cessionis bonorum beneficium non est concedendum illi qui antea habuit quinquennale quod effluxit. ibid.
Cessionis bonorum nec cum iureiurando vtiliter renuntiatr. ibid.
Cessionarius agens suo nomine non tenetur a principio facere fidem de cessione. ibid.
si Cessionarius non seruet cedenti conuenta & promissa, potest cedens reuocare cessionem, & actionibus prioribus experiri, & rem cessam vendicare. 1.88.a
Cessionarius intentans directam, debet ante lit. contestari, fidem facere de cessione, quia videtur agere procuratorio nomine alterius, hoc ideo ante omnia tenetur personam suam legitimare. ibid.
Cessionarius intentare potest nomine cedentis etiam directas ad sui fauorem. ibid.
Cessionarius dicitur proprie esse creditor. 1.87.b, & 88.a
Charitativum subsidium si petatur per Episcopum, & subditi dicunt non adesse causam rationabilem ad soluendum, sunt eligendi arbitri, vt de causa cognoscant, si tamen subditi conuenerit de Episcopo, quod ipsos grauat sine rationabili causa, metropolitanus iudex erit. 1.88.b
Charitativum subsidij exactio est de iure Caesareo. ibid.
Charitativum subsidium non potest remitti. ibid.
Charitativum subsidium quod in totum non petatur, non praescribitur. tom. 1.88.b
Charitativum subsidium debet solui per illum qui fructus percepit, non autem per nouum possessorem. ibid.
Charitativum subsidium non exigitur a monasteriis. ibid.
Chirographum, vel scriptura priuata quam fidem faciat. 1.84.a
Christianis licitum est recipere iuramentum a Iudæis vel infidelibus per Deos suos iurantibus. 1.86.b
Cingari, seu vulgò cingani puniuntur statuto de furtis, si furta committunt. 1.88.b
Circuitus sunt euitandi. ibid.
Citari an debeat is de cuius interesse principaliter non agitur. to. 397. numero 300
Citari non debet qui non potest contradicere. 3.99.nu.32
Citari an debeat qui dixit nolle comparere. 3.105.nu.217
Citari posse eum qui in longinquis terris habitat ad totam causam, seu generaliter ad omnes & singulos actus iudicarios. 1.93.a
Citari potest reus per literas iudicis, etiam si in alieno territorio sit, modo tamen sub eodem Praeside prouinciae. 1.89.a
Citandus est forensis reus, prout forenses citari debent. 1.89.a
Citandus seu in ius vocandus procurator est, non ipse litis dominus, si procurator duntaxat litem contestatus est, nec sese compariturum iam renuntiauerit. ibid.
Citandus an sit iudex qui tulit sententiam, quando agitur de sententiae reuocatione. 3.190.nu.82
Citatus vt compareat pro delicto sub comminatione, quod alias processus habebitur pro confesso, nō potest pro vna contumacia haberi pro confesso, nec ex eo debet perdere suam causam. tomo 1.89.a
Citatus ad instantiam & petitionem excommunicati, non tenetur comparere. ibid.
Citatus praesumitur quis quando comparet in iudicio in ea causa, licet aduersarius aliter non prohet citationem. ibid.
Citatus respondens se nolle comparere, non est vltius citandus. ibid.
Citatus per iudicem ecclesiasticum ad ferendum testimonium sub pœna excommunicationis, si non comparuit, neque aliquem excusatorem misit, & ita fuit excommunicatus, postea verò comparens, & legitimum impedimentum pretendens, non censetur legitime excommunicatus. ibid.
Citatus reus ad locum non tutum, etiam cum saluo conductu, etiã quod esset Princeps, non tenetur comparere, nec etiam mittere procuratorem. 1.89.b
Citato non sufficit probare impedimentum: sed quod aggressus fuit adimplere non potuit. 1.89.b
Citato haud comparenti, nisi impeditus propalam est, & impedimentum, & se praesto esse conantem impedimento delitisse, opus est probare. tomo 1.89.b
Citatio quæ in iudiciis fieri debet, facta detento in captiuitate, vt personaliter compareat, alias contra eum vti contumacem procedetur, fieri non potest, & facta eo modo nihil operaretur. 1.91.a
Citatio in carcerati. Qui est in carceribus potest citari ad domum suam, ad audiendum sententiam, vel ad alium actum, & valebit actus, sed poterit peti restitutio in integrum. ibid.
Citatio voluntaria respectu citari, puta si sua putauerit interesse, valet etiam quo ad clericum, & alias personas non subiectas iudici citari. 1.91.a
Citatio facta de reo vt compareat coram arbitrio, interrupta praesumptione, sicut citatio iudicialis. 1.90.b
Citatio non ritè facta, si is, qui in ius vocatus est, sese in iudicio literat, ab omni vicio expiatur. 1.94.b
Citatio debet habere insertam causam propter quam citatur reus. 1.89.b
Citatio sola perpetuat iurisdictionem iudicis delegati, nec requiritur litis contestatio. ibid.
Citatio partis. In interlocutoria, quæ continet aliquid dari vel fieri a parte parti, pars est citanda. 1.90.a
Citatio in criminalibus debet fieri de speciali commissione iudicis, alias est nulla. 1.89.b, & 91.a
Citatio in sententia illius mentionem faciente praesumitur. 1.94.b
Citatio est fundamentum ordinis iudicarij, & sine ea regulariter quicumque fieri non potest. 1.90.a
Citatio non requiritur, vbi citatio nulla futura est defensio. 1.94.b

Vtriusque Iuris Opiniones.

Citatio sine die non valet, quantum ad hoc, vt ad vltiora procedi possit in causa. 1.92.a
Citatio est de iure naturali, & diuino, quæ omitti non potest. 1.93.b
Citatio eius cuius in consequentiam, non verò principaliter interest, ne cessaria non est. 1.94.a
Citatio prima ad omnes actus, atque etiam ad sententiam finem imposturam sufficit. 1.94.b
Citatio nulla & inuolida per scientiam citati quando post citationem cōparuit, efficitur legitima. 1.90.b
Citatio inuolida, conuoluitur per comparationem subsecutam. 1.89.b
Citatio prima potest incipere a procuratore, 1.89.b
Fallit. ibid.
Citatio non debet fieri sub pœna confiscationis bonorū in criminalibus licet aliis iudex tam in ciuilibus quam in criminalibus. possit reo comminari pœnam. 1.89.b, & 91.a
Citatio fieri potest ad domum absque inquisitione personæ rei. 1.90.b
Citatio agnatorum vel eorum consensus non requiritur in legitimatione cum patris consensu, nec in feudo hæreditario post mortem patris. 1.90.b
Citatio verbalis non est actus iudicialis, neque opus est in ea causæ cognitio. 1.91.a
Citatio in legitimatione cum patris consensu non requiritur nec in feudo hæreditario, quando legitimitur filius post mortem patris. 2.40.b
Citatio non de necessitate continere debet tenorem inquisitionis seu libelli sed sufficit vt reus in ea citetur, vt cōpareat ad respondendum in inquisitione contra eum formatæ, occasione talis delicti. 1.890.a, & 91.a
Citatio debet fieri personaliter, si reperiri potest persona, aliis quis debet citari in domo suæ solitæ habitationis. 1.91.a
Citatio nec in ciuilibus, nec in criminalibus a principe tolli potest etiã de plenitudine potestatis. 1.94.b
Citatio personalis non requiritur, sed ad domum rei. 1.90.a
Citatio in causis, tam in ciuilibus, quam criminalibus, de iudicis commissione fieri debet, & facta aliter pro nihilo est. 1.94.b
Citatio, quotiescunque quis præ tendit interesse, aut lædi potest ex aliquo actu, citandus est, aliis actus non valet. Nisi reperitur praesens in iudicio. 1.92.b
Citationem inuentam esse de iure naturali, speciemque esse defensionis nec villo modo omitti posse. ibid.
Citatio per edicta regulariter nō est permessa, nisi in casibus specialibus a iure expressis. 1.90.a
Citatio vnica peremptoria sufficit in criminalibus. 1.90.a, & 91.a
citatio ad omnes actus, etiam ad diffinitiuam, operatur quod non sit necessaria alia citatio: etiam si citatus nō sit de longinquis partibus. 1.92.b
Citatio domini, qui dat procuratorem ad causam, non faciteum contumacem. 1.92.b
Citatio, quæ necessaria non est, si ritè facta non sit, nulli damno fraudulente est. 1.94.b
Citatio in casibus, in quibus non requiritur: si tamen fiat minus solennis tenet actus. 1.92.b
citatio facta die feriata in honorem Dei ad diem non feriata non valet. 1.90.b
citatio cū clausula, si sua putauerit interesse, dicitur cōditionalis. 1.90.b
Citatio partis licet quando is qui propria auctoritate possessionem ingredi potest, petit simpliciter sibi dari familiam a iudice, ad scandalū euitandum, non requiritur tamen quando petit ex vrbantate sibi dari licentiam ingrediendi, tunc requiritur citatio. 1.91.b
citatio partis in petitione familie iudicis ad associandum vigore pactorum executiuorum non est necessaria aliquo modo, & sic iudex parte non citata potest concedere licentiam associandi creditorē ad possessionem. 1.91.b
Citatio generalis consilium est ad euitandum multitudinem citationis in singulis actibus iudicariis, vt fiat a principio cause citatio generalis ad totam causam, ac singulis dieb. & honoris ad omnes & singulos actus eiusdem causæ. 1.90.a
citatio non requiritur, vbi reus delicti defendi non potest. 1.91.a
citatio generaliter in personam fieri non debet, nisi vel causa celeritate exigat, & quis absit a iudicio, & si in vrbe sit: vel eam celeritate causa non efflagiter, absit tamen citandus ab vrbe. 1.94.b
citatio & in iis, quæ liquidò innotescunt, ad sententiam exigitur. 1.94.a
citatio partis non requiritur, quando non læditur ex actu qui geritur. 1.92.a
citatio non valet per edictum, vbi quis est mulctandus, cum quis habet domicilium alibi. Debet enim per literas subsidiales ibi citari. 1.90.a
citatio debet habere causam insertam, propter quam quis citatur. 1.91.a
Citatio partis requiritur in executione sententiae faciendae. 1.91.b
citatio etiam in criminalibus a Principe tolli non potest. 1.41.a
citatio valet nullo praefixo tempore. 1.94.b
citatio omitti potest a principe procedente de plenitudine potestatis. 87. num. 13.
Declaratur pluribus modis. ibid. 14. & seq.
citatio non requiritur in prorogatione fatalium. 3.105.nu.487
citatio est fundamentum ordinis iudicarij tam in definitiuam, quam interlocutoriam: quæ parit praedictum parti. 1.92.a, & 94.a
citationem est de necessitate in criminalibus peremptoria quod reus sit in carcere, & sic condemnandus. 1.90.b
Citatio requiritur interdictione. 3.94.nu.188.

citatio illius cuius interest etiam in iurifurandi absolutione, & quibus simpliciter habitatio, exigitur. 1.94.a
Citatio ad domum quando facta valet, 1.91.b
Citatio in laudo omitti non potest. 3.88.nu.43
Ampliatr, ibi. 4. & seq.
Limitatur, ibi. 52.
Citatio inuolida per comparationem partis perpetuat iurisdictionem. 106.nu.1.
Citatio est necessaria in eiciendo aliquem de possessione. 3.89.nu.69
Amplia & declarata, vt ibi. ibidem. 70. & seq.
Citatio est necessaria in publicatione testimonij. 3.91.nu.166
Idem in publicatione processus, & alterius scripturæ. ibi. 118. & seq.
Citatio non est necessaria in reuocatione eorum, quæ de facto absque partis citatione facta fuerunt. 3.103.nu.430
Declarata tamen vt ibi.
Citatio requiritur etiam in summariis. 3.88.nu.36
Citatio requiritur etiã quado proceditur sine figura iudicij. 3.88.nu.41
Citatio requiritur etiam quando proceditur per viam inquisitionis. 3.90.nu.98.a
Citatio requiritur in impositione mulctæ etiam contra contumacem. 3.92.nu.148
Citatio requiritur in sententia super desertione. 3.nu.214
Citatio partis est necessaria si iudex post lapsum termini admittat probationes. 3.97.nu.284
Citatio non requiritur vbi inchoatur a præcepto habente clausulam iustificatiuam. 3.100.nu.361
Citatio non est necessaria quando pars est praesens. 3.102.nu.396
Declaratur. ibi. 398 & seq.
Citatio nō intelligitur reiecta in statuto reiecte omnes exceptiones. 3.89.nu.62
Citandus est debitor etiam stante statuto, vt capi possit ad omnē volūtatē creditoris. 3.88.nu.33
Citatio in quolibet actu est necessaria. 3.87.nu.11
Ampliatr, ibid. nu. 2. cum plurib. seq.
Citatio an requiritur in collatione beneficij. 3.104.nu.433
Citatio an requiritur declaratione. 3.104.nu.464
Citatio an omitti possit ob potentiam partis. 3.98.nu.326
Citatio an requiritur in impetratione priuilegij. 3.103.nu.424
Declaratur multis modis. ibi. 426 & seq.
Citatio an requiritur in taxatione expensarum. 3.102.nu.408
Citatio an requiritur in executione sententiae latae. 3.91.nu.121
Citatio an requiritur in sententia excommunicatiouis. 3.93.nu.153 & seq.
Declaratur pluribus modis. ibi. 156. & seq.
Citatio an requiritur in condemnatione expensarum. ibi. nu. 162
citatio an sit necessaria in declaratione pœnae ipso iure in causa. ibi. numero. 164.
citatio an tolli possit per statutum. 3.94.nu.197
citatio an sit necessaria in eo qui habet facultatem capiendi propria auctoritate. 3.95.nu.206
citatio an requiritur in declaratoria lata super notorio. ibi. nu. 207
citatio an requiritur. quando princeps procedit motu proprio. 3.87. numero 19.
citatio an inducat perpetuitatem iurisdictionis indelegato. 3.106.nu.1.
citatio debet habere in certam causam propter quam citatur reus. 1.87.a
citatio an requiritur in extra iudicialibus. 3.88.nu.63
citatio inducit praesumptionem. 1.533.b
citationem vnam peremptoriam sufficere pro tribus. 1.93
citationem vnam sufficere pro omnibus, etiam cum ad pœnam agitur. ibid.
citationem sine auctoritate, & commissione iudicis factam, nō valere, siue ciuili, siue criminalis causa sit. ibi. 93.a
citationem fieri non posse die feriata, ne quidem ad comparandum in die non feriato. 1.64.b
citationis copia reo danda est, vt possit comparere. 1.90.b
citatio non legitime facta, totus processus, qui subsequitur, ipso iure nullus est. 1.94.a
citatio nō legitime facta, totus processus, qui sequitur, est ipso iure nullus, in quocunque iudice, etiam in Principe. 1.91.a
citationis defectus executionem sententiae nullam reddit. 1.94.a
citationis defectus sententiam arbitrorum nullam reddit, etiam si in compromisso dicatur, quod partibus absentibus sententiam arbitri ferre possint. 1.94.a
Per solam citationem definit res esse integra, etiam de iure ciuili. 1.90.b
citatio pendente trium dierum ad respondendum inquisitioni, potest interim capi reus delicti. 1.90.b
ciuili causa, vel ciuile iudicium dicitur, quando pro crimine agitur ad pœnam parti applicandam, quando verò agitur ad pœnam fisico applicandam, tunc criminalis causa datur. 1.94.b
ciuili argumentum criminalia procedet. 1.95.a
Ciues habitates in aliqua ciuitate, similiter Originarij, vel habitantes in territorio domini habitis merum & mixtum imperium, tenentur ei praestare iuramentum. 1.65.a
Ciuis nouus non tenetur ad collectas impositas pro debitis veteribus. 1.95.a
ciuibus relictum ciuitati videtur relictum. 1.95.a
ciuili appellatione an veniant ciues alibi habitantes, & qui in ciuitate non habent munera per se, vel per alium: & quid in ciuitate nō Index in Comm. Opin. MMM MM

Index in communes

subest munera per se, vel per alios: & quid in odiosis vel favorabilibus
ipfi cui alibi habitanti. 1.95.a
Civitas an possit in ius vocari sine venia. 1.529.a
Quid de religiosis. ibid.
Quid de loco & foru. ibid.
Quid in clerico & monacho in casibus in quibus possunt in ius vo-
care monasterium, vel abbatem. ibid.
Civitas, vel Princeps pro bono pacis potest bona suorum civium con-
cedere, & iniurias remittere, & damna singularum personarum, nec
eorum consensus requiritur, & potest res auferre, etiam quando ip-
sa civitas, vel Princeps damnatur, priuatum. 1.95.a
Civitas si sit rebellis, princeps potest eximere castra à civitate. 1.352.a
Civitas potest praescribere ne Imperatorem, vel alium in Dominum re-
cognoscat. 3.317.nu.15.
Civitas Florentina habet iura principis in suo imperio, nec etià Impera-
torem recognoscit. ibid.nu.16.
Civitates non recognoscentes superiorem iura principis habere dicun-
tur, & illud de illis, quod de principibus, iudicari debet. 1.95.b
Civitatis appellatio quid contineatur. 1.95.b
Civitates siue recognoscant principem superiorem, siue non, possunt lo-
ca publica, plateas, pascua, emptoria & alia vendere. 1.95.b
Civitate à Papa vel principe in feudum data, non tantum iurisdicatio, sed
etiam castra, & villa, quae dictae civitati subsunt, vel de eius districtu
& comitatu sunt, concessa censentur. 1.95.b
Clausula, ex certa scientia & non per errorem, quae solet apponi in instru-
mentis, inducit praesumptionem scientiae, non erroris. 1.9.a
Clausula, ex certa scientia, in rescripto Papae vel principis, habet vim clau-
sulae, non obstante aliquo iure in contrarium faciente. 1.97.a
Clausula, ex certa scientia, non expressim posita, sat efficitur tacite
comprehendatur. 1.96.a
Clausula ex certa scientia, cum aliis similibus, causae cognitionem, seu
partis citationem non requirit. 1.97.b
Clausula ex certa scientia confirmat actum inualidum. 3.397.b
Ampliat & declarat. ibid.2.& seq.
Clausula ex certa scientia, idem importat quod clausula de plenitudine
potestatis. 3.394.nu.2.
Clausula ex certa scientia an operetur in tollendo alterius qualitatem.
ibid.b.& seq.
Clausula ex certa scientia an requirat partis citationem. ibid.b.11.
Clausula ex certa scientia facit ut praesumatur causa in principe conceden-
te. ibid.
Clausula ex certa scientia operatur ut valeat delegatio Papae facta non
existenti in dignitate. ibid.17.
Clausula ex certa scientia apposta in confirmatione statutorum à Papa
operatur, ut etiam statuta disponentia in materia iuramenti censentur
confirmata. ibid.18.
Item: censentur confirmata statuta super rebus clericorum. ibid.19.
Clausula ex certa scientia an habeant vim clausulae non obstante. ibid.20.
Ampliat & declarat. ibid.21.& seq.
Clausula ex certa scientia habet vim clausulae pro expressis. ibid.22.
Clausula ex certa scientia habet vim clausulae motu proprio. ibid.27.
Clausula ex certa scientia tollit vitium subreptionis. ibid.25.
Clausula ex certa scientia operatur, ut non possit dubitari de eo quod Pa-
pa asseruit. ibid.28.& seq. vbi declarat.
Clausula ex certa scientia operatur, ut confessio à principe facta non ex-
tingatur morte. ibid.nu.31.
Clausula ex certa scientia facit, ut valeat impetratio rescripti facta per
alium sine mandato. ibid.nu.32.
Clausula ex certa scientia adiecta in confirmatione operatur, ut inferio-
rum manus super ea confirmatione sint ligatae. ibid.nu.33.
Clausula ex certa scientia apposta in confirmatione facit ut non sit nec-
esse, ut de confirmato constet. ibid.35.
Clausula ex certa scientia an augeat, & extendat dispositionem. ibid.36.
& seq.
Clausula ex certa scientia tollit conditionem indebiti. 3.395.a.nu.39.
Clausula ex certa scientia non supplet defectus substantiales. ibid.40.
Non tollit defectum naturales. ibid.41.& seq.
Non tollit defectum personae. ibid.43.
Non operatur quando concessio in totum est subreptitia. ibid.44.
& seq.
Non operatur in ignoratis. ibid.46.
Non operatur in his, quae sunt facti. 47.& seq.
Non operatur quando non praecessit causae cognitio. ibid.52.
Non operatur ut in contractibus non possit error probari. ibidem
53.& seq.
Non operatur ubi adest duplex defectus. ibid.59.
Non operatur quo minus à iudice dato cum tali clausula non possit
appellari. ibid.60.
Clausula ex certa scientia quomodo possit probari si non fuit apposta in li-
teris. ibid.64.
Clausula ex certa scientia semper praesumitur apposta in confirmatione,
secus autem in aliis concessionibus. 3.396.nu.72.
Clausula non obstante, in principis diplomate adiecta efficit, ut diploma
te contenta, contra ius commune valeant, atque etiam ius alicui au-
ferant. 1.96.a
Clausula omni meliori modo habet vim clausulae codicillaris. 3.229.n.9.
Clausula non obstante, non tollit privilegium in corpore iuris clausula. 3.332.n.9.
Clausula non obstante, si de feud. fuer. controuer. apposta in legiti-
matine, operatur ut in praedictum domini legitimatio subsistat. 1.97.b

clausula est vineis, pratis, molenis, &c. non probat illa feudalia, sed est
sua ius quod in illis concedens habebat, fuisse inuestito tradita. 1.96.b
Clausula suae conditionis, si pars vti voluerit, se per in omni rescripto
etiam clausulam annullatiam, intelligitur. 1.97.b
Clausula sine praedictio venient, ab intest. filiis & transferral, succeden-
ab intestato prodest. 1.97.b
Clausula illa, quae apponitur in instrumentis dotibus, promissum in omne
eventum restituere, dare, reddere, comprehendit assentionem quae
fit ob viri inopiam. 1.97.b
Clausula, promissum non contrauenire, supposita scientia fidei commissi
tollit fidei commissum. 1.97.b
Clausula generalis non refertur ad specificata. 1.96.a
Clausula etiam principalis recusatone à procedendo demens, refertur
duntaxat ad friuolam. 1.96.a
Clausula, salvo iure addendi vel minuendi, non operatur quod post
litem contestatam possit aliquid addi vel minui in libello. 1.96.a & b
Clausula, quod procedatur absque recusatone, etiam à Principe intel-
ligitur de friuola. 1.96.a
Clausula quantumlibet generalis non refertur ad ea, de quibus non ce-
setur esse actum, vel cogitatum inter partes. 1.96.a
Clausula rato manente pacto ponitur inodium contrauenientium. ibid.
Clausulam nego narrata, prout narratur, esse vera efficit & operari, ne
respondens incurrat in poenam. 1.60.b
Clausula in legitimatione, sine praedictio venientium, ab intest. operatur,
ut legitimatus non excludat filium nec alios. 1.97.b
Clausula, inferior à papa aut imperatore de iure vti non potest clausula,
non obstante lege, vel iure in contrarium faciente, nec illa, quod pro-
cedatur sine figura iudicij. 1.97.a
Clausula rescripti, clausula inobediens cōpescendo, apposta in rescri-
pto, intelligitur de inobediens de facto, non de iure seu iure per-
mittente. 1.97.a
Clausula generalis, si qua mihi iusta causa, competit ex capite ignorantiae
adversus praescriptionem longissimi temporis. 1.97.b
Clausula quaevis quae potest Principem retardare ad concedendum,
requiritur quod exprimat in dispensatione. 1.96.a & b
Clausula, Quid operetur quod soluto matrimonio vxoris res estimatae
restituatur si extiterint, habita ratione augmenti, & diminutionis.
1.245.a
Clausula nego narrata, prout narratur, non operatur commissum contra
vasallum, nec id quod poenam induceret. 1.97.b
Clausula, appellatio remota, simpliciter apposta in rescripto, vel de-
legatione, inferioris à Papa vel Imperatore, de iure civili & canonico
non operatur remotionem appellationis, nisi in interlocutorio.
1.97.a
Clausula, habita licentia, & non aliter, ponitur ad evitandam caducitatem
1.67.b
Clausula, promittens ratum, gratum, maxime cum iuramento in diuisione,
fidei commissum tollit. 1.97.b
Clausula omni meliori modo &c. & hoc suum ultimum testamentum
valere voluit, &c. apposta in testamento operatur derogationem
specialem ad primum testamentum. 1.97.a
Clausula talis à notario in testamento apposta: quod testator velit
testamentum suum valere iure codicillorum vel donationis causa
mortis & non aliter, facit ut testamentum valeat iure codicillorum
tantum. 1.96.b
Clausula in fine posita, ad omnia praecedentia capita pariter refertur,
quando nulla ratio concurrat quare magis referri debeat ad vnum pra-
cedens, quam ad aliud. 1.96.b
Clausula derogatoria apposta in primo testamento: si non derogatur
expressè nec reuocatur in secundo: primum non tollitur per secundum.
Clausula & quorum omnium, atque aliorum forma, & tenores habeantur
pro expressis: & si de illis mentio expressa facta fuerit, &c.
eiusdem est roboris, ac si illa omnia de verbo ad verbum exprime-
rentur. 1.69.a & b
Clausula constituti ob incertitudinem nullarum erit virium. 1.96.b
Clausula constituti omnino liberat venditorem à venditione. 1.69.b
Clausula non ideò apposta censetur, quia fit consuetud. 1.96.a
Clausula pro expressis operatur ut tutus tenor dispositionis quae pro ex-
pressis habita fuit censetur expressis. 3.405.a.nu.1.
Ampliat & limitatur. ibid.3.& seq.
Quid in priuatis. ibid.10.
Clausula pro expressis derogatoria ad sequentem dispositionem non tol-
lit praecedentem habentem clausulam derogatoriam. ibid.11.& seq.
Clausula pro expressis operatur etiam ad tollendum decretum irritans
adiectum in dispositione. 3.406.a.16.
Clausula pro expressis restringitur ad expressa tantum. ibid.17.& seq.
Clausula pro expressis non operatur in praedictum tertij. ibid.16.
Nec operatur non adhibita causae cognitione. ibid.20.
Nec operatur in statutis. ibid.21.
Nec tollit defectum intentionis. ibid.23.
Nec operatur dispensationem super inhabilitate personae. ibid.24.
Clausula solita apponi literis apostolicis censetur inefficax, licet non sit ap-
posita. 3.367.nu.2.
Clausula summarie, & de plano à legato de latere minimè apponi po-
test. 3.406.nu.1.
Ampliat & limitatur. ibid.2.& seq.
Clausula summarie & de plano an possit apponi ab iis, qui recognoscunt
superiorem. ibid.4.
Clausula non obstante: &c. nihil operatur quando plura obstant, sed de-
bet vn.

Vtriusque Iuris Opiniones.

bet vnicuique in specie derogari. 1.96.b
Clausula in fine posita refertur ad omnia praecedentia. 3.408.a.n.1.
Ampliat & limitatur pluribus modis. ibid.2.& seq.
Clausula ius & iustitiam ministrari in libello apposta sustinet libellum
etiam generale. 3.404.a.nu.1.
Declaratur multis modis. ibid.2.& seq.
Clausula ius & iustitiam ministrari sustinet libellum remedia contra-
ria continentem. ibid.5.
Item facit ut omnis actio quae ex narratis colligi potest censetur
libello deducta. ibid.b.8.
Limitatur & declarat. ibid.9.& seq.
Item facit ut libellus etiam trahat ad petitorium, si in possessorio
sit facta conclusio, & ita e conuerso quoad narratua libelli po-
test vtrumque respicere. ibid.16.& seq.
Item operatur ut veniat in libello etiam condemnatio non petita.
3.405.a.19.
Item validat libellum sine conclusione. ibid.21.& seq.
Item facit ut libellus concludens in mutuo, vel deposito verificetur
in sola confessione. ibid.23.
Item operatur ut sententia iniusta non possit dici nulla. ibid.24.
Item facit ut deferatur iuramentum absque alia petitione. ibid.25.& seq.
Clausula motu proprio suos operatur effectus, licet in rescripto fiat
mentio de supplicatione partis. 1.96.b
Clausula codicillaris habet vim fideicommissi: etiam testamento nullo
causa praeteritionis. 1.98.b
Clausula codicillaris operatur ut omnia relicta in testamento debeantur
à venientibus ab intestato. ibidem
Clausula codicillaris per verba futuri temporis in testamento rupto
praeteritione posthumi ignorate posita operatur fideicommissum: se-
cus in rupto per querelam. ibid.
Clausula codicillaris futurum respiciens, operatur fideicommissum in
testamento praeteritione annullato, si testator superuixerit per longum
tempus, nec mutauerit, vel mutare voluerit. ibid.
Clausula codicillaris non facit, quin agnatione posthumi testamentum
rumpatur. ibid.
Clausula codicillaris habet locum, cum ex praeteritionis causa testame-
tum euertitur. ibid.
Clausula codicillaris efficit ut successor ab intestato censetur obno-
xius restituendo scriptis haeredibus in codicillis. ibid.
Clausula codicillaris per verba futuri temporis apposta, operatur, quod
in fideicommissum institutio resoluatur. ibid.b
Clausula codicillaris nihil operatur, si in testamento posthumus à testa-
tore ignoranter praeteritus sit. ibid.b
Clausula codicillaris operatur effectum quando testator tantum in ge-
nere potuit cogitare. 1.97.b
Clausula codicillaris an habeat vires suas in legatorum conseruatione
rupto testamento natiuitate posthumi, vel eiusdem praeteritione.
1.98.a
Clausula codicillaris operatur, quod quando testamentum redditur in
ualidum, succedentes ab intestato, mediante dicta clausula, censentur
rogati restituere hereditatem scripto haeredi in testamento.
1.79.b
Clausula codicillaris facit ut etiam testamentum, in quo filius est pra-
teritus sustineatur in vim codicilli. 1.98.b
Clausula codicillaris efficit, ut quod iure recto valere nequit, iure fidei
commissi valeat, & si aliquo tempore iure recto valere potuerit. ibid.
Clausula codicillaris in testamento posita futurum respiciens operatur
fideicommissum filio posthumo praeterito, si non adit mens testatoris pro
filio. ibid.b
Clausula codicillaris verba directa obliquat. 1.97.b
Clausula codicillaris testamentum ruptum praeteritione ad fideicom-
missum reducit. ibid.
Clausula codicillaris sustinet in vim fideicommissi, testamentum nullum
praeteritione filij etiam nati. ibid.a
Clausula codicillaris operatur, ut haeres ab intestato veniens censetur
grauatus hereditatem restituere haeredi scripto in testamento, dedu-
ctis tamen legitima, & re alieno, & dote materna. 1.97.a
Clausula codicillaris licet testator non cogitauerit aliquos sibi post-
humos nascituros: sufficit tamen quod in genere cogitauerit aliquos
sibi in futurum nasci posse. 1.97.b
Clausula codicillaris ex mente testatoris adiecta praesumitur. 1.97.b
Clausula codicillaris operatur, ut haeres ab intestato veniens censetur gra-
uatus hereditatem restituere haeredi scripto. ibid.
Clausula motu proprio excludit titulum, quod quisque iuris. tamò 3.
398.b.66.
Clausula motu proprio tollit diligentiam processus. ibid.
Clausula motu proprio ampliat gratiam. ibid.72.& seq.
Clausula motu proprio facit ut gratia operetur in pinguiori beneficio.
3.399.a.77.
Clausula motu proprio reuocat processum factum in vim primarum li-
terarum etiam ante notitiam. 3.399.nu.78.& seq.
Clausula motu proprio excludit expressionem valoris in beneficio. ibid.
dem b.81.
Clausula motu proprio operatur ut concessio non dicatur facta pro-
pter importunitatem. ibid.83.
Clausula motu proprio operatur, ut concedens dicatur vti plenitudine
potestatis. ibid.83.
Clausula motu proprio non vitiat etiam si concedens fuisset difficultus
concessurus. ibid.84.

Clausula motu proprio facit ut collatio beneficii vacantis in curia non
facta mentione quod in curia vacauerit, valeat. ibid.85.
Clausula motu proprio an operetur in beneficio reseruata. ibidem.86.
& seq.
Clausula motu proprio operatur ut omnia expressa in literis dicantur
probata. ibid.89.
Clausula motu proprio apposta in facultate conferendi quaecunque be-
neficia non facit ut veniant beneficia in curia vacantia. ibid.90.
Clausula motu proprio operatur ut conferente Papa praedicta si vacet
fatis sit eam vacare tempore collationis, licet non tempore datae.
ibid.91.
Clausula motu proprio operatur ut impetranti in terminis clemè, prima
de concessione praeben. currat tempus à die scientiae, non autem à die
notae vacationis in loco. ibid.92.
Clausula motu proprio nabet vim specialis expressiois. ibid.93.
Clausula motu proprio quomodo probetur. ibid.102.& seq.
Ampliat multis modis. ibid.106.
Limitatur. 3.400.a.109.
Clausula motu proprio tollit subreptionem. 3.396.a.nu.1.
Ampliat multis modis. ibid.2.& seq.
Limitatur. ibid.nu.8.
Clausula motu proprio non tollit subreptionem in praedictum tertij.
ibid.8.& seq.
Ampliat. 3.396.b.nu.9.
Limitatur. ibid.12.& seq.
Clausula motu proprio non tollit defectum intentionis. ibid.nu.8.
Ampliat & declarat. ibid.nu.19.
Clausula motu proprio non tollit ius quaesitum. ibid.nu.9.
Clausula motu proprio non derogat iuri patronatus laicorum. 3.397.a.
num.30.
Clausula motu proprio non operatur contra vnionem factam per ordi-
narium etiam si non fuerit effectum fortita. ibid.31.
Clausula motu proprio non tollit statuta de quibus non est facta men-
tio in concessione. ibid.nu.36.
Clausula motu proprio non tollit defectus cōcernentes personam pro-
missi. ibid.40.& seq.
Et ideò non tollit defectus
Irregularitatis. ibid.44.
Illegitimitatis. 3.298.a.45.
Aetatis. ibid.46.& seq.
Incompatibilitatis beneficiorum. ibid.48.
Bigamiae. ibid.49.
Principalitatis beneficiorum. ibid.50.
Ordinis. ibid.52.
Circa vitium corporis. ibid.51.
Non tollit qualitates intrinsecas. ibid.54.
Non comprehendit inuicem similia. ibid.55.
Non comprehendit inconsumpta. ibid.56.
Non comprehendit incognita. ibid.57.
Non habet vim clausulae non obstante, & seq. vbi declarat.
Clausula motu proprio reddit gratiam favorabilem. 3.398.b.61.
Clausula codicillaris an censetur apposta de voluntate testatoris. 3.
369.nu.1.
Clausula codicillaris an operetur quando testamētum est nullum filij
praeteritione. 3.406.nu.1.
Clausula codicillaris an operetur posthumo praeterito. 3.407.nu.1.
Clausula codicillaris an operetur posthumo praeterito quando pater
tanto tempore superuixit, ut potuisset testamentum mutare. ibid. nu.15.
Quid si testator nullam spem habeat filios procreandi. 3.408.nu.23.
Clausula codicillaris concepta per verba futuri temporis posthumo
ignorante praeterito an operetur, ut testamentum valeat iure codi-
cillorum. 2.407.nu.6.
Quid si fit concepta per verba praesentis temporis. 3.407.nu.1.& seq.
Quid si fit concepta per verba temporis futuri posthumo scienter
praeterito. ibid.nu.5.
Clausula codicillaris operatur, ut succedens ab intestato, & sic qui ut
praeteritus rumpat testamētum, siue nullum dicat, teneatur restituere
per fidei commissum institutis in testamento, quaecunque eis relicta
sunt. 1.98.a
Clausula codicillaris per verba praesentis temporis non operatur filio
exhaereditato. 3.407.a.nu.2.
Clausula codicillaris posthumo ignorate praeterito an operetur quo
ad legata. ibid.nu.9.
Clausula toties quoties importat infinitatem. 3.428.nu.1.
Clausula non obstante, in rescripto Principis operatur quod tale rescri-
ptum valeat, etiam contra ius, etiam si auferatur ius tertio. 1.96.a
Clausula codicillaris operatur ut omnia relicta in testamento debeantur
à venientibus ab intestato, secundum communem per Burfat, conf.
88.nu.22. libr.1. post Rol. confil. 71.n.7. lib.2.
Clericus praesumitur ex spacio longi temporis. 3.17.nu.46.
Clericus à iudice laico in crimine assassinij condemnari potest. 3.411.
nu.24.
Clausula codicillaris vim habet magna adfectio, seu dilectio testato-
ris erga personam cui relinquitur, eundemque effectum operatur.
1.96.a
Clausula decreti annullatiam ligat statim ignorantes. 1.97.b
Clausula accessoria ad contractum naturae contractus sequitur. 3.409.n.1.
Ampliat & limitatur multis modis. ibid.
Clausulam, Appellatione remota, solitam adiaci in delegationibus non
nocere tertio, quo minus ipse appellare possit. 1.97.b
Index in Comm. Opin. M M M M M 2

Clausula per Notarium appositae continentes aliquid contra verisimi-
lem mentem contrahentium censentur appositae ex consuetudine Nota-
riorum, non autem de voluntate partium. 3.369.nu.5.
Clausula insolite appositio suspicionem vehementem inducit. 1.96.b
Clericus agnatus excludit foemina propter statutum exclusivum foemi-
narum tantum masculis. 1.103.a
Clericus si tempore commissi criminis reassumpsit habitum & tonsuram
privilegium clericale non amittit. 1.96.b
Clericus iudex qui ex industria ingenij constitit, exercere potest. 1.99.b
Clericus effectus religiosus post commissum delictum, si non in fraude
non potest puniri a iudice seculari: Secus si dolose, vt se eximeret ab
eius iurisdictione. Et tunc est degradatus, & curiae seculari traden-
dus. 1.107.b
Clericus propter adulterium detruitur in monasterium & deponitur
ab officio & beneficio. 1.107.b
Clericus factus post commissum aliquod delictum si absque fraude sus-
cepit ordinem ecclesiasticum, liberatur & eximitur prorsus a iuris-
dictione iudicis laici & relinqui debet puniendus iudici ecclesiasti-
co. 1.103.a
Clericus & laicus si simul committant idem delictum, tunc ne cause co-
tinentia diuidatur, etiam laicus mittendus est ad iudicem ecclesiasti-
cum cum clerico correo. 1.103.b
Clericus debitor alienae pecuniae, inopia seu egestate laborans non po-
test conueniri, nisi in quantum facere potest deductis necessariis ali-
mentis ne cogatur mendicare in opprobrium clericatus. 1.106.b
Clericus non est degradandus nisi pro tribus criminibus, scilicet haeresis, fal-
sarius si commissi in literis apostolicis, & conspirationis in proprium epis-
copum. 1.103.b
Clericus benedicens secundas nuptias, est suspensus ab officio & bene-
ficio, non ipso iure, sed per sententiam est suspendendus. 1.106.b
Clericus notorius fornicator, vel simoniacus in ordine, est ipso iure sus-
pensus ab officio. 1.106.b
Clericus incedens in habitu & tonsura, non amittit privilegium fori,
quantomacque grauia crimina committat, & illa reiteret, in eis que
perseueret. 1.103.b
Clericus, ecclesia seu monasterium succedens iure successionis vel le-
gati laico iam conuento coram iudice seculari, tunc litem ipsam in
choatam cum defuncto coram illo iudice litem finire, peragere que
tenetur vbi iudicium coepit. 1.106.b
Clericus admittitur ad feudum concessum pro se, & quibus dedit.
1.103.a
Clericus monachus, vel monasterium ad feudum foemine admittitur:
quia per substitutum seruit. 1.103.a
Clericus effectus post delictum, non debet per iudicem secularem coeueiri.
1.106.b
Clericus aualiter depositus non gaudet privilegio canon. 1.106.b
Clericus non deferens habitum, & tonsuram, & immiscens se aormi-
tibus & sceleribus, fori tamen privilegium non amittit, nisi prius
a suo praelato fuerit monitus, & interpellatus. 1.96.b
Clericus etiam si depositus sit, non tamen poterit tradi curiae seculari,
nisi sit incorrigibilis. 1.103.b
Clericus licet per principem fuerit ad aliquod officium seculare admis-
sus, & in ipso officio aliquid deliquerit, non tamen poterit a secula-
ri iudice puniri, etiam si in minoribus tantum ordinibus constitutus
esset. 1.103.b
Clericus qui a iudice suo ecclesiastico iudicatus est reus criminis lae-
maiestatis non aualiter, sed verbaliter tantum degradatus est. 1.103.b
Clericus non debet propter assassinium aualiter & solenniter degra-
dari. 1.103.b
Clericus confocius verberando clericum confocium facilius absoluitur,
& in excommunicationem incidit. 1.106.a
Clericus coniugatus deferens habitum & tonsuram regulariter gaudet
privilegio fori tam in criminalibus quam civilibus. 1.100.b
Clericus in bonis patrimonialibus non gaudet privilegio ecclesiae, nisi
in casibus a iure expressis. 1.100.b
Clericus non debet priuari beneficio, nisi delictum sit graue. 1.104.b
Clericus qui episcopum calumniatus est, licet deponendus, & iudici se-
culari tradendus sit, tamen id non aliter procedit, nisi etiam incorri-
gibilis sit. 1.103.b
Clericus qui se fieri fecit clericum in fraudem, vt euitaret iudicium se-
cularis, hoc sibi prodest non habet, quominus possit conueniri co-
ram iudice. 1.104.b
Clericus committens delictum, ob quod venit beneficio suo priuandus,
licet habeat ius in re, quoultque sit priuatus, post priuationem tenetur
restituere fructus perceptos a die commissi delicti, vel quos recipe-
re potuit, siue extent, siue sint consumpti, & siue effectus sit locuple-
tior, siue non. 1.106.a
Clericus vt capi possit, etiam a Praelato, debet esse suspectus de fuga, &
prius debet constare de delicto. 1.107.b
Clericus potest torqueri. 1.107.b
Clericus, qui ante crimen non incedebat in habitu, si postea incedat, gau-
det privilegio fori. 1.107.a
Clericus assassinus potest puniri per iudicem ecclesiasticum & laicum,
1.107.a
Clericus beneficii priuatur, si per annum stat excommunicatus & miles
efficiatur. 1.104.b
Clericus beneficiatus matrimonium contrahens, priuatur beneficio et-
iam, quod non sit in sacris, & sit in minoribus. 1.106.a
Clericus deferens habitum & tonsuram, licet sit coniugatus gaudet

privilegiis clericorum. 1.107.a
Clericus etiam propter homicidium qualificatum non debet priuari be-
neficio ipso iure. 1.104.b
Clericus qui sit verè incorrigibilis, potest per iudicem secularem absque
vlla degradatione puniri etiam si in sacris constitutus sit. 1.104.a
Clericus testis falsus non potest puniri a iudice laico, sed est remittendus
ad suum iudicem. 1.104.b
Clericus in flagranti delicto, & a publicis apparit oribus capi potest, &
a priuatis, fauore reipublicae. 1.105.a
Clericus si fuerit productus in testem coram iudice laico, & falsum de-
ponit, potest puniri per iudicem laicum. 1.105.b
Clericus periurus ipso iure non est priuatus beneficio. 1.104.a
Clericus absque decenti habitu captus in tempore homicidij, non gau-
det privilegio fori, nec sit de eo remissio ad iudicem competentem.
1.104.b, & 105.a
Clericus de bonis ab ecclesie reditu comparatis testamenti iure poterit
disponere, si ad id a Pontifice illi fiat copia. 1.104.b
Clericus delinquens potest capi a laico, repertus in flagranti crimine, &
tradere curiae ecclesiasticae. ibid.
Clericus propter simplicem fornicationem non incurrit poenam depo-
sitionis, sed solummodo suspensionis. 1.99.a, 102.b, & 104.a, & 105.b,
& 108.a
Clericus conspirator contra Episcopum vel clericos, & iniuriam ipsis
inferens, e gradu suo penitus abiicitur. 1.104.a
Clericus etiam presbyter, si est suspectus, potest ex causa torqueri. ibid.
Clericus parricida debet deponi & puniri. ibid.
Clericus suspectus de fuga in delictis potest capi, vt episcopo suo trada-
tur sine metu excommunicationis. 1.102.b, & 108.a
Clericus absens, quando scitur vbi est, si potest commodè requiri seu ci-
tari, erit personaliter citandus, siue requirèdus, etiam si sit extra pro-
uinciam. 1.102.a
Clericus patrimonio luculento praeditus non impeditur, quo minus ab
eius ecclesia cui seruit bonis vitae necessaria decerpatur & in suos vsus
conferatur. 1.105.a
Clericus in beneficii fructibus vsufructuarius non vsuarius censetur.
tom. 1.105.a
Clericus post patratum delictum in fraudem effectus, non euadet ordi-
narios seculares iudices. ibid.
Clericus absens a beneficio sine causa, vel ex causa sine licentia superio-
ris, vel cum licentia finita cum causa absque requisitione, ac moni-
tione regulariter priuari beneficio non debet. 1.102.a
Clericus falsum deponens coram iudice laico, potest extra ordinariè
puniri realiter, & non personaliter ex officio. 1.104.b
Clericus habens sufficiens patrimonium licet potest viuere de bonis
ecclesiae, ac de redditibus beneficiorum. 1.105.a
Clericus productus in testem coram iudice laico deponens falsum non
potest per iudicem laicum puniri ac condemnari, nec principaliter, nec
incidentaliter, sed est remittendus ad ecclesiasticum. 1.104.b, & 105.b
Clericus habet omnia privilegia concessa militibus armatae militiae.
1.99.a
Clericus ordine, ac loco motus, seu degradatus a iudice seculari absque
vlla traditione plectetur. 1.105.b
Clericus habens concubinam, si admonitus fuerit, & relinquere illam
noluerit, ab ecclesiasticis beneficiis vsque ad satisfactionem cogruam
suspenditur. 1.105.b
Clericus filius familias licet testari possit, tamen de vsufructu bonorum
tam aduentitiorum, quam maternorum patri quaesito non testabitur.
1.105.a
Clericus fornicator notorius ipso iure ab officio suspensus est. 1.104.a
Clericus in testimonio apud ordinarios seculares iudicem dicto falsi se
obstringens, ad suum iudicem remittendus est. 1.105.a
Clericus ob assassini crimen ab ordinario seculari iudice, & capi, & ple-
cti potest. 1.105.a
Clericus adulter deponitur ab officio, & in monasterio detruitur toto
tempore vitae suae. 1.104.a, & 105.a
Clericus coniugatus licet per contractas nuptias non desinat esse cle-
ricus, cum retineat characterem, tamen habetur pro laico. 1.99.b
Clericus a summo Pontifice impetrare privilegium testandi, & dispo-
nendi de rebus & redditibus ecclesiae, potest. 1.102.b
Clericus fugitiuus potest capi per creditore etiam laicum absque man-
dato. ibidem.
Clericus non coniugatus, si non deferat habitum & tonsuram, nihilomi-
nus gaudet privilegio fori, nec potest a iudice laico puniri. 1.108.b
Clericus qui non dicit officium, neque incumbit horis diuinis, priuan-
dus est beneficio, & tenetur etiam reddere fructus perceptos. 1.108.b
Clericus debet remitti a laico ad suum foram sine aliquo dedecore, aut
ignominia. 1.102.b
Clericus coniugatus beneficii seculare retinet, & habere potest. 1.99.b
Clericus potest testari de bonis, quae constat ipsum acquisisse ex suis
laboribus. 1.99.a
Clericus in minoribus ordinibus constitutus, in habitu & tonsura non
incedens, si faciat actum clericatus contrarium perdit privilegium,
1.99.a
Clericus est vsufructuarius, & non vsuarius de fructibus beneficii.
1.99.a
Clericus praesumitur in dubio quaesuisse bona sua inuitu Ecclesiae, 1.
99.a
Clericus in sacris constitutus non potest matrimonium contrahere, &
si contrahat non tenet. 1.99.b
Clericus

clericus perinde atque ecclesia statuto generali laicorum vti potest,
maximè si sit fauorabile. 1.99.b
Clericus degradatus realiter potest puniri a iudice laico, etiam absque
aliqua traditione. 1.103.a
Clericus debitor si aufugiat cum pecunia, aut re creditoris laici pote-
rit ab eodem capi & ad iudicem ecclesiasticum duci. 1.99.b
Clericus secularis dimittens habitum, si est beneficiatus, dicitur apo-
stata, si verò non est beneficiatus, non dicitur apostata, sed relin-
quere habitum. 1.103.a
Clericus torqueri non potest, si tate dicto vnus testis, licet omni excep-
tione maioris, & de maleficio deponentis, nisi precedente infamia.
1.103.a
Clericus exercens post vnam monitionem, cauponariam vel stabula-
riam, si est coniugatus, perdit privilegium. 1.99.b
Clericus potest a Papa impetrare licentiam testandi de bonis Ecclesiae.
1.99.a
Clericus potest testari de fructibus extatibus, collectis ex bonis Eccle-
siae, siue habeat administrationem, siue non habeat. 1.99.a
Clericus non potest esse procurator laici coram iudice laico, quando
est generaliter constitutus, secus si specialiter ad aliquam causam.
1.102.b
Clericus pro crimine nec ciuilliter nec criminaliter, coram iudice secu-
lari re conueniri potest. 1.96
Clericus non coniugatus, non deferens habitum & tonsuram, non amit-
tit privilegium fori, nisi prius ter monitus fuerit, etiam si se immis-
ceat enormibus. 1.108.b
Clericus effectus post delictum, & causam motam forsan per iudicem
secularem quomodo possit euadere. 1.103.a
Clericus datus fideiusor coram iudice teporali, non potest priuilegio
fori renunciare, vt possit coram eo conueniri. 1.102.b
Clericus beneficii labitur, & cum per annum fuerit excom municatus
& cum nomen militiae dederit. 1.105.a
Clericus non sacris imbutum coram iudice seculari conueniens, inten-
taram ab eodem aliam litem coram eodem ius dicente cogitur exci-
pere. 1.105.a
Clericus vel praelatus, ex probabili ac iusta causa se regulariter abse-
ntare non debet. 1.102.a
Clericus inceptum iudicium coram seculari iudice ab eo cui ipse suc-
cessit, persequi apud eundem iudicem cogetur. 1.105.a
Clericus nepotes ex filio, quem iam sacris initiatus suscepit natos non
prohibetur haeredes instituire. 1.105.a
Clericus concubinam habens beneficio excludendus est, & ad fructus
perceptos restituendos adigendus. 1.105.a
Clericus potest capi a priuato fauore Reipublicae. 1.102.b
Clericus habens patrimonium sufficiens, si seruit ecclesiae, potest viue-
re de bonis ecclesiae. 1.99.a
Clericus concubinarius est priuandus beneficio, & tenetur ad restitu-
tum fructus perceptos. 1.99.a
Clericus si per insidias interfecerit aliquem, debet verbaliter degrada-
ri, non autem actualiter. 1.99.a
Clericus coniugatus si ante tempus commissi criminis non incedebat
in habitu & tonsura, postea verò assumpto habitu & tonsura statim
commisit crimen, nihilominus gaudet privilegio clericorum.
1.108.a
Clericus est feudi capax, modo pro tali feudo praestetur seruitium rea-
le tantum. 1.99.a
Clericus parue parochiae potest diffamari. 1.99.a, 122.b
Clericus non potest renunciare exceptioni, quod non teneatur compa-
rere coram iudice seculari in criminalibus. 1.101.a
Clericus quatenus facere potest, solum conueniri, & condemnari po-
test. 1.105.a
Clericus non debet a suo iudice incarcerationi, nisi prius constet de delicto, iudex
incurreret in poenam excommunicationis. 1.108.a
Clericus beneficiatus contrahendo matrimonium, amittit beneficium,
etiam si matrimonium ratione consanguinitatis foret nullum. 1.108.a
Clericus citatus a iudice seculari, si non compareret, & non alleget se
clericum, non ideo per hoc multatur. 1.108.a
Clericus concubinarius est priuandus beneficio, & tenetur ad fructus
perceptos restituendum. 1.108.b
Clericus excóicatus, est ipso iure priuatus fructibus beneficii. 1.108.b
Clericus condemnatus pro enormi homicidio, statim est tradendus cu-
riae seculari. 1.108.b
Clericus effectus miles secularis, amittit beneficium. 1.108.b
Clericus coniugatus non propter coniugium perdit privilegium fori
ecclesiastici, dummodo cum vnica tantum, & eaque virgine, matrimo-
nium contraxerit, & habitum clericalem, tonsuramque deferat.
1.108.a
Clericus non debet deponi propter graue crimen. 1.109.a
Clericus etiam simplicis tonsurae non potest conueniri in ciuilibus, ne-
que in criminalibus coram laico, etiam Principe. 1.101.a
Clericus ex consuetudine vel constitutione ecclesiae, etiam non deser-
uendo per vicarium fructus in absentia ex beneficiis residentiam
non exigentibus, percipere potest. 1.101.a
Clericus an quis sit nec ne, ad iudicem ecclesiasticum spectat cognitio.
1.108.a
Clericus homicida non priuatur beneficio ipso iure. 1.104.a
Clericus in patrimonialibus non gaudet privilegiis concessis ecclesiae,
nisi in casibus a iure expressis. 1.99.a

Clericus fugitiuus an capi possit. 1.446.a
Clericus venditor, laudatus auctor, debet defendere emptorem in fo-
ro ipsius emptoris. 1.434.b
Clericus an in feudo succedat. 1.343.b
Clericus testari potest etiam de bonis ab Ecclesia acquisitis, impetra-
to ad hoc priuilegio a summo Pontifice. 1.99.a
Clericus fornicans cum soluta non dicitur sacrilegium, vel adulterium
commisisse. 1.102.a
Clericus homicida, non est ipso facto priuatus titulo beneficii, nec
perdit ipso iure beneficium, sed venit priuandus per sententiam.
1.101.a
Clericus condemnatus pro enormi delicto & homicidio, est deponen-
dus, & degradandus, & postea curiae seculari tradendus, nec debet
expectari, quod sit incorrigibilis. 1.107.b
Clericus non potest torqueri. 1.99.a
Clericus potest etiam capi a familia iudicis secularis, non vt puniatur,
sed vt iudici ecclesiastico tradatur. 1.101.a
Clericus contrahens matrimonium perdit beneficium ecclesiasticum,
& ipso iure vacat, etiam si contraxerit sponsalia per verba de presen-
ti, absque copulatione. 1.100.a
Clericus laici haeres, lite coram seculari iudice cum defuncto non-
dum coepa, vocandus est pro actione hereditaria ad iudicem eccle-
siasticum. 1.435.a
Clericus qui sustinet excommunicationem per annum, priuatur bene-
ficio. 1.108.b
Clericus, vbi crimen non sit valde graue, non solet clericali beneficio
priuari, vel ab ordine deponi, sed suspendi. 1.106.a
Clericus propter adulterium detruitur in monasterium, & deponitur
ab officio, & beneficio. 1.99.a
Clericus citatus coram laico an teneatur comparere. 1.103.a
Clericus propter desloratam virginem potest deponi. 1.101.a
Clericus seu praelatus beneficiatus habens administrationem de bene-
ficii fructibus, vel aliis rebus ex fructibus, ecclesiae, vel intuitu ip-
suis ecclesiae acquisitis non potest testando disponere. 1.100.b, &
102.b
Clericus regulariter non potest deseruire per vicarium in beneficio. 1.
101.a
Fallit, ibid.
Clericus coniugatus debet ferre tonsuram, si est beneficiatus. 1.
100.a
Clericus repertus coitum habere cum sponsa alicuius, potest impune
percuti. 1.101.a
Clericus in sacris constitutus vxorem ducens, non intelligitur ipso iure
priuatus beneficio, sed venit priuandus per sententiam. 1.100.a
Clericus potest conuinci testibus secularibus, & si agitur ciuilliter, lata
sententia, potest eius superior priuare illum beneficiis vigore illius
sententiae, formata de nouo inquisitione, & assumpta illa sententia,
tanquam incidente notorium. 1.104.b
Clericus repertus cum armis contra proclamata Principis secularis,
potest armis spoliari a iudice laico, & amittit arma. 1.107.a
Clericus si per insidias interfecerit aliquem, debet verbaliter degrada-
ri, sed non actualiter. 1.107.b
Clericus propter crimen Assassini tradendus est curiae seculari, non
expectata incorrigibilitate. 1.104.a, & 105.a
Clericum appellatione veniunt constituti, etiam in minoribus ordi-
nibus. 1.111.b
Clerici etiam in minoribus non possunt esse venatores. ibid.
Clerici & ecclesia exempti sunt a laicorum iurisdictione de iure diuini-
no. 1.103.a
Clericum excommunicatum percutiens, incidit in excommunicationem.
1.111.a
Clerici in criminalibus non subiiciuntur laico, & possunt declinare fo-
rum. ibid.
Clerici & eorum coloni sunt immunes a muneribus personalibus, &
aliis. 1.103.a
Clerici contrahentes matrimonium ipso iure perdunt beneficia. 1.
111.b
Clericum familiares, ac famuli sacris non imbuti clericali foro non
potiuntur, & si episcoporum famuli potiuntur. ibid.
Clericum filij natalibus possunt restitui a comite Palatino, facultate
tem natalibus restituendi de imperatore adepti. ibid.
Clerici debent abstinere a negotiationibus. ibid.
Clerico, etiam si beneficium teneat quod residentiam non requirat, non
licet vagari, quinimò ob delictum vagationis tali beneficio priuari
potest. 1.110.a
Clerici contrahentes sponsalia, non perdunt beneficia. 1.111.b
Clerici quando ad subeunda munera teneantur. 1.110.a
Et per quem iudicem cogantur. ibid.
Clericus quando armis pugnare liceat. ibid.
Clerici absentis ac contumacis beneficium ad hoc, vt alteri conferri si-
ue ad ipsum eligi possit, regulariter necessaria est ipsa priuatio, ita
vt sententia priuatiua post ipsam contumaciam sequatur. 1.
110.a
Clericum confessio coram seculari iudice facta, nec iudicium archi-
tectatur. 1.111.b
Clericum nomen in fauoribus canonicos complectitur, & si in odio
suis non tam late pateat. ibid.
Clericum causas delegare nullis sacris imbutis possunt Episcopi, seu
Praefules. ibid.
Index in Comm. Opin. M M M M M 3

Index in Communes

clerici vilia, non fordida artificia, exercentes moniti, si non desistant, licet careant privilegiis clericorum, id tamen fallit si occulte talia exercent. 1.110.a
clerici possunt capi in flagranti crimine à familia potestatis. 1.111.b
clerici regulares debent communiter & simul vivere atque stare. 1.110.b
clerici nunquam fuerunt de iurisdictione laicorum, & constitutiones de hoc loquentes potius sunt declaratoriae, quam de nouo promulgatoriae. 1.110.b
clerici non possunt torqueri, tantibus iudiciis, nisi sint infames, & de crimine diffamati. 1.110.b
clerici licet tempore interdicti possint sepeliri, extrema tamen vinctio eis non administratur. 1.102.a
clericum in adulterio cum filia nupta pater deprehendens, percutere potest. 1.102.a
Clerici, qui scienter participant cum excommunicatis à Papa sunt excommunicati. 1.112.a
clericum offendens vel iniuria afficiens, punitur in vtroque foro. 1.112.a
clericum delinquentem contra personas, vel res alterius, laicus prohibere potest. 1.112.a
clericum percutiens, vel vestem eius sciendens, vel frangens equi ipsius cingulum: vel extrahens frenum ad hoc, vt clericus super equo incidat, vel occidens equum, super quo clericus incedebat, cū dicatur iniuria inferri, etiam in personam, erit excommunicatus. 1.112.a
clericum se defendendo percutiens non incidit in excommunicationem: etiam si se defendendo modum excedat. 1.102.a
clericus potest imponere poenam pecuniariam Episcopus. 1.102.a
clerici debent omnino se abstinere à negotiationibus. 1.102.a
clericum insultantem, insultatum pro defensione corporis & vitæ licet occidere potest, neque solum ab ipso insultato, sed etiam à quolibet alio ratione defensionis propinquo, vel extraneorum occidi potest. 1.112.a
Clericus, An succedat in feudo, cum aliis fratribus laicis. 1.364.b
clericum cum armis prohibitis ex forma ordinum & proclamationum Principis secularis, potest iudex secularis, vel eius familia spoliare illis armis prohibitis, & talia edicta ligat etiam clericos. 1.112.a
clericorum coitus, etiam cum coelibe foemina, dicitur ac ducitur incestus. 1.111.b
clerici nec vxores nec concubinas licet habere. 1.111.a
Clericum in habitu, & tonsura non incedentem enormitatibus sese immiscerentem & in iis perseverantem, etiam non moniti, scienter percutiens vel offendens non incidit in canonem si quis suadente. 1.99.b
clericum citatum coram se non comparentem non potest iudex secularis in expen. tanquam contumacem condemnare. 1.102.a
clerici trahentes clericos coram iudice laico, perdunt causam per sententiam, non ipso iure. 1.109.a
clericorum concubinas non esse de foro ecclesiarum, & posse per laicos puniri. 1.109.a
clerici feudum capere & retinere possunt, cum per substitutos domino inferuire possint. 1.109.a
clerici per iurij reos, nō dignitate, ac beneficii ius ipsum euertit, sed exuendos, ac priuandos constituit, & si statim incapaces nouæ institutionis, ac dignitatis reddat. 1.109.a
clerici in minoribus ordinibus constituti sunt capaces sententiarum degradat. & sic degradari possunt. 1.109.a
clericum excommunicatum percutiens, etiam incidit in excommunicationem. 1.112.a
clericum defendendo percutiens, non incidit in excommunicationem etiam si defendendo modum excedat. 1.112.a
clericorum appellatio, in fauorabilibus veniunt canonici & dignitates, in odiosis non. 1.109.a
clericum in adulterio cum filia nupta pater deprehendens potest citra poenam c. si quis suadente. 17. quæstione 4. percutere. 1.112.a
clericos, sui cum sponsa de præsentia coeuntes, quiuis impunè percutiet. 1.109.a
clerici etiam de quotidianis distributionibus testari possunt. 1.109.a
clerici tenentur ad instructionem murorum, ac portarum ciuitatis, & viarum pontiumque in quibus est pietas, & publica versatur utilitas. 1.109.a
clerici non residentes in ecclesiis in quibus habent seu obtinent beneficia ecclesiastica tenentur omnino ad dicendas priuatim preces horarias à Romano Pontifice & ecclesia priuatim institutas. 1.109.b
clerici à potestate, & iurisdictione principis secularis, & omnium, & quorumcumque laicorum ante omnem humanam legem iure diuino fuerunt ac sum exempti. 1.109.a
clerici possunt inducere consuetudinem contra canones. 1.101.a
clerici regulariter torqueri possunt. 1.111.b
clericorum bona, ex beneficiis obuenientia licet immunia sint à collectis tamen si cum fratre communia habeat clericus, nō poterit obtentu sui privilegij vnuerfa bona à collectis eximere, sed soluet frater pro rata. 1.112.a
clerici participantes scienter cum excommunicatis à Papa sunt excommunicati. 1.111.b
Clericum adeuntem hereditatem sine beneficio inuentarij, teneri crederi infolidū, & ultra vires hereditatis. 1.482.b
Clericū ab intestato succedunt agnati & cognati in bonis patrimonialibus. 1.486.a

Clericum vel Ecclesiam teneri ad collectas soluendas ratione possessionis æstimatæ & regularitæ in libro communitatis, quæ ad clericum, vel ecclesiam peruenit, quocunque titulo. 1.101.b
Clericus. Si statuto caueretur omnia prædia alicuius territorij debere tributaria esse, vt annuatim solum certum quid communicati, clericos non teneri contra sententiam Bartoli. ibid.
Clericos in periculo imminenti belli, teneri contribuere. ibid.
Clericum non deponi propter fornicationem. ibid.
Propter stuprum, & adulterium, deponi clericum. ibid.
clericum deponentem falsum coram iudice seculari, non posse puniri ab illo iudice, sed remittendum ad suum iudicem. ibid.
clericum in causa ciuili posse reconueniri coram seculari. ibid.
coacta voluntas, voluntas est. 1.112.b
coequalitas honoris militiæ, fortior est omni militum priuilegio. tomo 1.112.b
codicillaris clausula operatur fideicommissum, etiam posthumo igno- rante præterito. ibid.
in codicillis testes non debent de necessitate esse rogati. ibid.
in codicillis habet locum regulariter, quod dicitur de testamento, & si cut in testamento requiritur, quod testes sint in conspectu testatoris, sic etiam in codicillis. ibid.
quinque testes ad codicillos requisiti debent esse omni exceptione maiores. ibid.
codicilli veniunt appellatione testamenti. ibid.
codicillis non dempra, idē solennitas censetur quia statuto, vel consuetudine testamentis dempra sit. ibid.
codicilli. Quis potest facere plures codicillos, & posteriores non derogant prioribus, nisi sint contrarij. ibid.
coepa vsucapio, vel præscriptio per defunctum, continuatur per hæredem. ibid.
cogitatio sola non facit vt quis puniri possit. 1.113.a
cogitatum in genere sufficit. 3.37.nu.1
Ampliatur & limitatur multis modis. ibid.2. & plurib. seq.
Quid in legitimatione. ibid.3. & seq.
cognati præferuntur extraneo tantum offerenti in venditione bonorum debitoris. 1.113.a
cognati iam hodie ad decimum vsque gradum succedunt. ibid.
cognati & affines prodigi, cui poterat interdici bonis possunt aduersus eius contractū restitutionē petere, etiam eo contradicente. ib.
cognatio spiritualis non contrahitur per nuntium, nec per procuratorem. ibid.
cognoscere de sua causa. Quicumque princeps vel ciuitas non recognoscens superiorem de iure, potest cognoscere & iudicare de sua causa. ibid.
cognitio summaria. Non admissa appellatione à iudice à quo iudex ad quem summarie habet cognoscere, an fuerit admittenda. ibid.
cognitio causarum matrimonialium de stilo curiæ romanæ competit solis Episcopis: Adeo quod rescriptum impetratum in talibus ad inferiores præsumitur subreptitum. 2.96.a
coheres coniunctus non gaudet aliquo priuilegio contra coheredem coniunctum. 1.113.a
coitus Iudei cum Christiana, debet puniri poena pecuniaria, si est simplex fornicatio. ibid.
coitus cum pupilla efficit, vt tutoris bona confiscentur, & ipse deponatur. ibid.
coitus clericorum etiam cum coelibe foemina, est simplex fornicatio. 1.113.b
coitum inter se facientes mulieres, non simpliciter fricando, sed vtentes aliquo instrumento pro priapo, puniuntur poena mortis. 1.113.b
coitus dānatus dicitur, quicumque lege aliqua humana punitur. 1.113.a
coitus vxorati, vel soluti cum nupta muliere meretrice non punitur. 1.113.a
coitus cum moniali punitur poena capitis. 1.113.a
coitus vxorati cum soluta communiter non punitur. ibid.
coitus cum bestis punitur poena mortis. ibid.
collaterales vsque ad quem gradum succedant. 1.366.a
collaterales in feudo nouo non succedunt, nisi id expresse actum sit. 1.113.b
collatio facta ab episcopo sine præsentatione patroni est nulla. 1.113. b. & 631.a
collatio locum habet etiam ex testamento licet portiones sint inæquales. 1.113.b
collatio beneficiorum inter fructus annueratur. ibid.
collatio facta per ordinarium infra mensē datum expectantibus si expectans infra mensē non acceptet, an valeat. 3.403.nu.69. & seq.
collatio facta illiterato non tenet, nec homicidæ. 1.113.b
collatio beneficij facta cum conditione, si vacat, valet, licet non electo. ibid.
collatio bonorum non fit cum ascendens succedit descendenti: vt si pater succedat filio, vel nepoti. 1.113.b
collectari forenses non possunt de suis possessionibus, nisi in proprio territorio vbi collectantur de bonis etiam alibi sitis. 1.114.a
collecta imposta per statutum est soluenda etiam si statutum non repetitur. 3.390.nu.15.
collectæ & onera forensibus possidentibus qualiter imponantur: & que onera. 1.114.a
collecta bonis & rebus imposta, onus mixtum dicitur. 1.113.b
collectam quis subire & exponere debet, eo in loco vbi quis possidet bona. 1.113.b
collectas

Vtriusque Iuris Opiniones.

collectas imponere subditis suis domini inferiores qui superiorem recognoscunt non possunt, nisi hoc habeant ex pacto vel consuetudine illius loci in specie. 1.114.a
Collectam imponere princeps tantum potest, non autem vniuersitas, nisi pro salario medici, & similibus. 1.113.b
Collegium scholarium non annueratur inter loca pia. 3.385.n.19.
collegij ius permanet in vno. 1.114.a
An autem collegium vnus ciuitatis vel collegium iudicum vnus ciuitatis possit vt suspectum recufari. 1.592.b
collegij cuiusvis bona si alienentur, aliquandivē arduum, ac magni momenti ad collegium attinens agatur, singulorum nomina de collegio exprimi necesse est, vt alienatio, actusvè ille iure subsistat. 1.114.a
collegij bona quando sunt alienanda, & in cæteris arduis & ponderosis actibus, singulorum de collegio nomina exprimenda sunt in alienationis instrumentis: talis alienatio non valet. ibi.
collegio ecclesiastico destructo, vel quia decesserunt omnes, vel fuerunt priuati propter delictum, remanet ius, & priuilegium penes ipsam ecclesiam. 1.114.a. & b
colludentes in iudicio contra partem, vel subtrahentes probationē causam amittunt, & puniuntur, maxime in causæ amissionē. 1.114.b
Colonus per vim exactus non facta denunciatione de violentia sibi illata, non liberatur à domino. 3.173.nu.47.
colonus an sit idoneus testis. 3.57.nu.67.
Declaratur pluribus modis. ibi.58. & seq.
coloni testamentum pro domino non admittitur. 1.115.a
colono partitario, an emptor seu singularis successor stare teneatur. ibidem
coloni res illatas in fundum rusticum dominus habet tacite obligatas. 1.114.b
coloni clericorum & ecclesiarum sunt vti ecclesiarum & clerici exempti. 1.115.a
coloni, si tanta fuerit sterilitas vt deductis expensis ac sumptibus nihil reportarint, totius pensionis remissionem reportant. ibid.
combustio actorum facit vt præsumatur omnia solēner acta. 3.130.nu.13.
comes Palatinus nō potest infantes legitmare, vt eos restituat in patriam potestatem, sed potest legitmare quo ad absterionem masculæ. 3.379.nu.9.
comminatio iudicis de sententiando absentia citati non obstant habet vim citationis peremptoria. 1.115.b
Commisso iudicis in citatione non præsumitur. ibid.
commisso facta episcopo, non extenditur ad eius locum tenentem. 2.65.b
committens delictum pro quo à lege imposta sit aliqua poena pecuniaria, soluenda sisco vel parti, non tenetur illam soluere in foro conscientia. 1.115.b
An committens aliquid contra vnum baronem, vt sunt castellani, incidat in crimen læsæ maiest. 1.537.a
commisso maleficio in cōfinio duarum ciuitatū, si dubitetur in verius territorio sit commissum, ad quem spectet cognitio. 1.141.b
commodatarius equi non tenetur, si equus fuit ab alio percussus sine sui culpa. 1.281.b
commodatium dici non potest, vbi dominium transfertur, licet idem sit reddendum. 1.115.b
commodatarius feudum vasallum alienare potest. ibi.
Commodū non debet quis habere ex eo quod impugnavit. 3.318.nu.1.
Amplia & limita hanc regulam multis modis. ibid. & seq.
Quod amplia & declara vt ibi. & seq.
communis opinio ergo falsa. 4.231.nu.2
communes opiniones efficiuntur per adhæsiōnem complurium Doctorum diuersis temporibus. ibi.nu.3.
communes opiniones in scholis nasci, crescere, & interire. ibidem numero 6.
communium opinionum collectores, nulla laude dignos esse. ibid. numer.10.
Contrarium titu.13.nu.15.
communis opinio æquiparatur legi, & eius vim fortitur. tomo 4. 233.nu.30.
Tanquam ius seruanda. ibid.nu.31.
Venit in statuto de lege loquente. ibid.nu.32.
Habet vim consuetudinis. ibid.nu.33.
Et tanquam lex imperat, verat, &c. ibid.nu.34.
communis opinio, nō est adeo æquiparata legi, quin sit inferior lege. ibi.nu.35. & 37. & tit.13.nu.6.
communis superueniens tanquam posterior, non tollit priorem communem contrariam. 4.233.nu.36.
Nec prior ex eo, quod non tollatur, attenditur. ibi.nu.37.
communis, & magis communis, in nihil differunt, nisi quod quando opponuntur, seruatur magis communis: vnde in vna dispositum, & in altera dispositum intelligitur. ibid.nu.38.
communis opinio præsumitur vera. ibid.nu.42. & 236.nu.4.
communis opinionis plura commoda. 4.234.nu.53.
communis opinio quid sit, prima descriptio. 4.234.nu.1.
Impugnatur. 4.235.nu.5.
communis opinio procedit solum in casibus dubijs. ibid.nu.3.
Contrarium, nu.11. cum seq.
communis opinio, secunda descriptio. ibi.nu.6.
communis datur probata pluribus, vel peritioribus. ibid.
Communis prima descriptio pro parte defenditur. ibid.nu.9.

Communis datur, quæ ab omnibus probatur. ibidem
Communis prima & secunda descriptio impugnatur. ibid.nu.10.
Communis constat ex numero, & autoritate Doctorum. ibid.nu.12. & 236.nu.1. & 7.
Communis opinio tertia & vltima descriptio. ibid.nu.20.
communis est introducta ad supplendū defectū orientem ex eo quod autoritas vnus Doctoris non est necessaria. 4.236.nu.3.
communis non constituitur ex numero plurium Doctorum, qui habetur loco vnus. ibid.nu.8.
Communis, quo numero & autoritate Docto. constituatur, prima est opinio, quod glo. & Bar. concordēs faciant communem. 4.236. tit.3. numero 1.
Secunda opinio q̄ gloss. approbata ab alio quouis Doctore faciat communem. ibid.nu.2.
Et sic opi. duorum maximæ autoritatis communis dicitur. ibid. nu. 3.
Tertia opinio quod sententia glo. recepta ab aliquibus Doctoribus communis dicitur. 4.237.nu.11.
Quarta opinio quod glo. cū qua pertranscant tres alij Doctores, communem constituat. ibid.nu.12.
Et sic quatuor Doctores faciunt communem. ibid.nu.13.
Quinta opinio, quod sententia solius glo. vel Archid. super 6. communis dicitur. ibid.nu.15.
Sexta & vltima opinio, quod septem Doctores, inter quos sit antiquus, faciunt communem. ibid.nu.19.
communis opinio hodie maxime est præiudicij. ibid.nu.19.
communis opinio potest habere contra se magis communem. 4.379. tit.4. num.1.
communis opinio legendo in tractatibus, & similibus, non attenditur. 4.231. in præfat. in princ. vique ad num.12. & rursus num.47. 233
Limita num.2. Sublimita num.3.
communis opinio consulendo & iudicando non attenditur. tit.8.nu.4. cum sequentibus. 4.262
contrarium verum & receptum, in præfa. num.27. 4.233. & dicto tit.8. num.4. & 16. cum sequen. 262
Amplia duobus modis. num.17. & 19
Sed an id perpetuum sit, dicamus communem: quando dubitatur, an verè sit communis, non attendi. tit.9.nu.1.
Neque quando sumus in conflictu communium opinionum. ibi.nu.2.
Neque quando habet magis communem contrariam. ibid.nu.3.
Quando est in genere, & à remotis videbatur, quod sic. ibid.nu.5.
contrarium numero 6.
Quando magis communis est in genere communis in limitatione, cōmunem non attendi. ibid.nu.9.
contrarium ibidem nume.11.
Quando contra communem tenet Innoc. Barto. vel similibus, attendi communem, dicto tit.9.nu.16. 267
Quando contra comunē tenet Achid. super 6. non seruari. ibid. nu. 17.
contrarium numero 20.
Quando contrarium tenuit gloss. non attendendam. ibid.nu.21.
contrarium numero 28.
Quando contrarium tenuit Præceptor, non curari. nu.29.268.
contrarium nume.33.
Quando contra eam consulit collegium Doctorum, non attendi. ibid. nume.35.
contrarium nume.36. Limita nu.52. Sublimita nu.53. 269
Quando contrariū fuit decimam in Rota Roma. non seruari. ibid.nu.54.
contrarium nu.60. Limita nu.65. Sublimita nu.67. 270
Qui in ipsa Rota nu.68. ibidem
Quando in contrariū est autoritas alicuius Sancti, non attendi. ibid.nu.69.
Intellige nume.71. & 73.
Quando Autores comunis non sunt periti, non seruari. d. ti. 9. nu.76.
Neque quado contrariū tenuit Papa magistraliter loquedo. ibi.nu.77.
contrarium nume.78.
Quando contraria videtur verior, non curari. d. tit.9.nu.80. 271
contrarium nume.81.
Eiam quando contra eam fuit iudicatum. nu.82. Fallit. nu.84.
Quando contraria opinio fauet potestati clauis, nō seruari. ibi.nu.85.
Quando cōiunctur vna, & vrgenti ratione, attendendam. tit.9.nu.86.
contrariam nu.87. Fallit nu.88.91. & 92.
Quid de facto nu.95.
Quando in contrarium est consuetudo non seruari. ibid.nume.97.
Limita nume.99.
Neque quando est dura, & rigida. ibid.nu.100.
contrarium nume.104. Prima opinio limitat. nu.106. & 108. 273
Neque quando contraria opinio fauet causæ apprimè fauorabili, vt matrimonio, vel similibus. ibid.nu.109. contrarium nu.110.
Prima opinio limitat. nu.113.114.115. & 116. 274
Neque quando est euidenter erronea. ibid.nu.118.
Neque quando nulla lege, sed tantum ratione munita est. dicto tit. 9. nume.120. 275
contrarium nume.124. ibidem
Minus quando nulla lege, vel ratione nititur. nu.128. ibidem
contrarium nume.130.
Quando contra eam est aliqua iuris regula à remotis attendi. dicto tit.9.nu.131
Secis si sit in terminis. nu.134.
Fallit nume.133.
Quando est contra tex. in terminis, Distinguitur. ibid.nume.136. & 137.
Quando est contra autoritatem Theophilij, in interpretatione text. in situ. seruari. ibid.nume.138.

Index in Communēs

Contrarium nu. 139. Conclusio, nu. 140.
Quando est in vno ex æquiparatis, attendi, & alio, tit. 9. nu. 141.
Fallit nu. 142. & 176
Quando in casu æquiparato contrarium fuit iudicatum, non serua-
ri. ibid. nu. 143.
Contrarium nu. 144. Fallit nu. 145.
Quando adest iusta causa, non attendi. nu. 146. Fallit nu. 149.
Quando Legislarum est contraria communi Canonistarum, distin-
guuntur plures casus, dicto tit. 9. nu. 151. vsque ad nu. 161.
Quando tempore litis contestate opinio affirmatiua erat commu-
nis: tempore verò sententiæ negatiua erat magis communis. atten-
di. ibid. nu. 161. & 163.
Quādo sunt communes hinc inde, nec datur magis communis, quæ
attendi debeat.
Primo quæ in conscientia videtur verior. dicto tit. 9. nu. 165. 277
Deinde quæ fauet habenti pro se regulam. ibid. nu. 168.
Postea consulitur princeps. ibid. nu. 169.
Præterea concordia partibus præponenda est. ibi. nu. 170. & 171.
Postmodum ea, quam vult iudex seruare. ibid. nu. 172.
Contrarium nu. 174. & 175.
Postremo neutra, sed diuidendum est per medium. ibid. nu. 177
Communem opinionem relinquere nefas, & communis non debet red-
di elisoria. tit. 8. nu. 18 4. 195.
Communis in limitatione non dicitur contraria magis communi ge-
nerali. tit. 9. nu. 13. 4. 198.
Communis error facit ius. ibid. nu. 117. Fallit nu. 119. 205.
communes opiniones contra leges expresse reperiri, & quæ numero
135. 206.
Communem opinionem pro se habens dicitur habere iustam causam
litigandi, & contra. tit. 10. nu. 4. 4. 209.
communem seruare, reuerentiam esse. tit. 12. nu. 36. 213.
communis est iuris. tit. 13. nu. 1.
Contrarium quod fit facti. ibid. nu. 5. cum seq.
Communem scire vnusquisque tenetur. ibi. nu. 3. Fallit nu. 8.
Communem opinionem reperire, valde difficile. ibid. nu. 11.
communium opinionum libros emendos. ibi. nu. 16.
communis opi. est tenenda: nisi opinio particularis fulciatur meliori
ratione. 1. 115. b.
communis opi in dubio est sequenda. 1. 116. a.
communis opinio, vel error facit ius. ibid.
communis opi si habet intellectum certum legis, licet ille non sit ve-
rus in se, nihilominus sequens illum in iudicando, vel extra iudiciū
non incurrit pœnam legis. ibid.
communis vsus loquendi omni regulæ, omniq̄e cōstitutioni, in exau-
diendis sermonibus derogat solus. ibid.
communis opin. illa quoque dicitur, quæ est non omnium, tamen plu-
rium illustrium Doct. auctoritate iuuatur, & suffragiis approbatur.
ibid.
communis vsus. In qualibet materia etiam poenali, & tam odiosa, vel
stricti iuris, quam fauorabili, communis loquendi vsus est attenden-
dus. ibid.
In communi an liceat aliquid facere, per quod vsus alterius incom-
detur. 1. 354. a.
In his, quæ communia sunt pluribus vt vniuersis, vt puta in rebus col-
legij, vel vniuersitatis, illud attenditur & præualet, quod fit à ma-
iori parte præsentium. 1. 115. b.
communis dicitur fecisse quādo tacite approbat seu ratificat gesta
per aliquos particulares. 1. 116. b.
communis ex contumacia syndicorum citatorum non potest vni-
uersitas vel collegium aut communis multari. ibi.
communis, seu vniuersitas nō obligatur per priores: nisi eis specia-
liter sit commissum. ibid.
Quid si communitas ex statuto teneatur emendare damnū incēdij,
an teneatur ex casu propter fulgur. 1. 510. a.
communis seu vniuersitas non constituitur contumax vel in dolo ex
contumacia syndici communitatis vel vniuersitatis, sed debet cita-
ri in concilio vel collegio ipsa communis seu vniuersitas. ibid.
communis, seu concilium non potest dare immunitatem ciui, secus
tamen extraneo qui ciuis efficitur. ibi.
commutatio summārum in odiosis non fit. secus in fauorabilibus. ibi.
comparatio literarum vnā cum litera, ad quam fit comparatio, facit se-
miplemam probationem. ibi.
comparatio semiplemam probationem inducit. ibid.
Comparere insufficienter, est non comparere. 4. 174. b.
comparere sero, aut non legitime, est non comparere.
dem
comparere & non recedere est comparere. ibid.
compendiosa substitutio ver. vis directis hunc in modum concepta, v-
delicet: quādo cumque filius meus decefferit sine liberis, Sempro-
nius hæres esto: intra pupillaris ætatis tēpora valeat iure directo,
pōt verò iure fideicommissi. 1. 117. a.
compensandi animo relictum censetur quod aliter erat debitum.
compensatio de quantitate ad quantitatem in liquidis fit ipso iure,
quādo de ea pars opponeret. ibidem b.
compensatio iteritatis cum vbertate an sit faciēda. ibi.
compensatio fieri non potest ex prior solutione ad secundam ex iudi-
cis sententia faciēdam. ibi.
compensatio tunc planè locum non habet, cum quid solutum iri iura
mento promittitur. ibidem

Compensatio an possit opponi ab eo qui subit spontaneam condēna-
tionem: & intra certum terminum soluere promisit creditori. 1.
117. a.
Compensatio in omnibus contractibus, præter depositū, admittitur, si
facile quod in compensatione deducitur, & liquidū, pro iudicis ar-
bitrio, probari possit. 1. 117. a.
Compensatio tollit ipso iure delictum: si opponatur. 1. 117. b.
Compensatio admittitur de pecunia ad pecuniam: licet pecunia sit de-
bita in specie. 1. 117. b.
Compensatio non fit de legato ad debitum, quādo legatur res certa
etiam in debito necessario: nisi aliās testator declarauerit. 1. 117. b.
Compensatio admittitur in deposito de expensis factis in ipso depō-
sito. 1. 117. b.
Compensatio admittitur in alio contractu præter depositum: dum ta-
men de facili possit liquidari, quod relinquatur arbitrio iudicis. 1.
117. b.
Compensatio admittitur in commodato. 1. 117. b.
Compensatio quādo opponitur, debet admitti liquidatio intra illud
tempus quod daretur reo ad soluendum. 1. 117. a.
Compensationis exceptio alicuius quantitatis vel debiti, si quis iura-
uerit soluere, opponi non potest, sed necesse est vt precisè soluat.
1. 117. b.
Competens iudex est vtriusque fori, si laicus falsum deponat corā iu-
dice ecclesiastico. 1. 118. a.
competens iudex debet videre si sit competens, quādo quis fatetur se
deliquisse, sed extra eius territorij, & cognoscere an locus sit suæ
iurisdictionis. 1. 118. a.
competens est iudex vtriusque loci, pro delicto in confinibus facto.
1. 118. a.
competens iudex est etiam, qui reum præuenit in capiēdo, quādo plu-
res iudices sunt competentes, & maximè si est competens ratione
enormitatis, vel grauitatis delicti. ibid.
competens iudex non est dominus vnus castri diuisi, in puniēdo aliū
condominum, qui in parte sua deliquit. ibid.
competens iudex est pro crimine iudex loci, in quo fuit commissum,
etiam à non subdito. ibid.
competens iudex non est loci confederati iudex pro maleficio com-
missio in loco confederato, nisi expresse caueatur. ibid.
competens iudex est, si laicus deliquit in ecclesia. ibid.
competens iudex etiam dicitur ordinarius, aliās incompetens ratio-
ne pœnæ, si quis falsum deponit coram ipso, quia potest eū punire
extra ordinem. ibid.
competens iudex est pro delicto commissio, iudex delicti, iudex origi-
nis & domiciliij. Et possunt procedere ad instantiam partis, & ex of-
ficio. ibid.
Competens est iudex in criminalibus vicarius Potestatis deputatus lo-
cum tenens à Principe, vel ab ipso Prætorē cum auctoritate Princi-
pis. ibid.
Competens iudex non est, si clericus coram ipso falsum deponat. ibi-
dem
competens iudex est in foro poenitentiali sacerdos parochiæ, vbi
quis habitat, & non alius. ibi.
complices illi sunt, qui ad malum sunt socij. tomo primo,
ibidem
Compositiones, quæ sūt tota die cum Duce vel Marchione, vel inely-
to dominio Venerorum de delictis commissis, non possunt tolle-
re poenam, quæ parti debetur: quia solum videtur remissa poena,
quoad fiscum, sed non in præiudicium priuatorum. tomo primo,
ibidem
compositum aliquando pro suo simplici sumitur. tomo primo,
ibidem
compromitti in ordinarium tanquam in arbitratorem potest. tomo 1.
120. a.
Compromitti an possit de re spiritali in laicum Arbitratorem. to. 1.
121. a.
Compromittere. Super articulo iuris emergente, in causa, stante cau-
sa coram ordinario, potest compromitti in arbitrum. 1. 118. b.
Compromitti in iudicem, non potest de iure ciuili in iudicem tanquā
in arbitrum, sed tanquam in arbitratorem potest. tomo primo,
ibidem
compromitti de omnibus rebus de quibus alienatio fieri non potest,
non potest. ibid.
compromittere clericum permissum non est de re ecclesiastica, nisi ad
sui præiudicium. 1. 120. b.
Si causa ex necessitate legis, vel statuti compromittatur, potest pro-
curator compromittere sine mandato speciali. 1. 119. b.
compromittendi ius non est, quibus alienandi facultas non est. 1. 120. b.
Compromittere de feudo an valet solus. 1. 368. b. & 369. a.
compromitti possunt in laicum arbitratorem cause ecclesiasticæ, etiā
spiritalis. 1. 120. b.
compromissum in arbitrum, & arbitratore in dubio præsumitur pro-
cessisse vt arbitratorem. 1. 118. b.
Compromissum si fiat cum clausula quod stetur laudo, poena soluta,
vel cum clausula rato manente pacto, vel simili, tunc standum est
sententiæ vel laudo, etiam si poena soluta fuisset. ibi.
Compromissum facere de re feudali in arbitros Vassallus non pot. ibi.
Per nullam cautelam verborum in compromisso apponitur, fieri
potest, quo minus reductio ad arbitrium boni viri peti possit, data
magna iniquitate, vel læsione. ibid.
Compromissum

Vtriusque Iuris Opiniones.

Compromissum factum de rebus merè temporalibus, ac ciuilibus ec-
clesiæ in laicum, necessarium non requirit consensum auctoritatem-
que episcopi. 1. 119. a.
Compromissum ecclesiasticæ, atque, ad eodē spirituales cause, quin in fa-
cris non iniuriam fiat, nihil vetat. 1. 118. b.
Licet compromissum per arbitros absentibus partibus proroga-
ri possit, tamē talis prorogatio debet postea partibus intimari: alias
laudem non substat. 1. 563. a.
compromissum annullari, ac tolli per mortem alterius ex compromit-
tentibus, idque procedere etiam, si alter ciuili morte sublatus sit. 1. 119. b.
compromissum factum in arbitratorem difficultius solui, quā factum
in arbitrum. 1. 119. b.
compromissum finiri altero ex compromittentibus moriente, etiam si
res sit indiuidua. ibid.
compromissum si vt in arbitrum & arbitratorem factum proponitur,
res vt ab arbitratore decisa in dubio præsumitur. 1. 119. a.
compromissum, vt de iure tantum iudicari debeat, intelligi debet de iu-
re municipali, vel consuetudinario, de quo in loco, non autem solū
de iure communi Romanorum. ibi.
compromissum si fecerunt Titius, & Sempronius in arbitratorem an-
nullatur, si alter ex cōpromittentibus ipsis est bñitus, & bona banni
ti sunt publicata, seu confiscata. ibidem
compromissum, & compensatio æquiparantur. ibid.
compromissum alterutrius compromittentis proscriptio euanescit.
ibidem
compromissum secuto laudo dicitur transactio saltem largo modo.
ibidem
compromissum in ordinarium tanquam arbitratorem iure ritèque fiet.
ibidem
compromissum quom affines cogente statuto inire adiguntur, ad quos
id spectet. ibid.
compromissum factum debet partibus intimari, aliās non valet senten-
tia arbitramentalis. 1. 118. b.
si in compromisso sit renunciatio appellationi, & reductioni ad arbi-
trium boni viri: talis renunciatio non valet. 1. 53. b.
cōpromissio facta in amicos ex forma statuti inter affines, vel in aliquo
casu disponens compromitti debere, si electi non concordauerint,
iterum & pluries compromittendum est. 1. 121. a.
computatio graduum fit aliter de iure ciuili quā de iure canonico
quo ad punitionem. 1. 513. a.
computationis error, & post subductas sapius rationes allegari potest.
1. 118. b.
conatus licet regulariter non puniatur nisi sequatur effectus: tamen in
crimine assassini hoc fallit. 1. 121. a.
conatus puniendus est in atrocioribus delictis. ibid.
conatus siue attentatum ad delictum committendum, etiam si effectus
non sit sequutus, de iure communi punitur. 1. 121. a. & b.
concesso vno inconuenienti, sequitur aliud. 1. 121. b.
concessio villæ & terræ cum suis pertinentiis ac iuribus, dicitur incer-
ta, ita quod probari debet quid, quantum limitare fuerit in dominio
concedentis. ibid.
concessio alicui pro se, filiis, & hæredibus, non requirit concursum v-
triusque qualitatē, videlicet quod sit filius & hæres in re transitoria
ad extraneos: secus in feudo, & emphyteusi. ibid.
concessio Imperialis dicitur donatio, & non feudalis concessio in qua
hæc verba (damus, concedimus seu donamus) non tamen qualificata,
id est, non facta mentione feudi, posita inueniuntur. 1. 121. b.
concessio alteri præiudicialis obventa lite pendente, nihil operatur. to-
mo 3. 71. num. 1.
Ampliatur multis modis. ibid. num. 2. & seq.
Limitatur. ibid. num. 13.
Quid si concessio sit facta motu proprio? ibid. num. 5.
concessio motu proprio facta non valet, facta mentione de alterius prof-
fessione. 3. 273. num. 5.
Quid si in concessione esset adiecta clausula, si nō sit alteri ius que-
situm, an sit necessaria mentio de possessione. ibid. num. 21.
concessio motu proprio facta non valet, si causa in ea expressè non sint
veræ. 3. 397. nu. 32.
concessio motu proprio facta de beneficio curato, nulla facta mentio-
ne curæ non valet. ibid. nu. 37. & seq.
concessio prior facta à principe, non tollitur per secundam, etiam mo-
tu proprio factam. ibid. num. 21.
In concessione meri imperij, non venit cognitio causarum appellatio.
1. 354. a.
Concilium non soluto recedere, est in concilio non comparuisse. 4. 177. a.
Concilium statuta, suggerente spiritu sancto conscripta esse credun-
tur. 1. 121. b.
Conclusio in inquisitione an requiratur. 1. 532. b.
conclusio quid operetur in criminalibus. 254. a.
conclusio in causa non est de substantia iudicij, vade si omitteretur, ob id
iudicium inefficax non redditur. 1. 122. a.
conclusio libelli in criminalibus colligitur ibi, Quare peto ipsum pu-
niri iuxta formam statutorum. &c. 1. 121. b.
Conclusio in causa. Dum dicitur Doctores, post conclusum in causa
nihil produci posse: intelliguntur de iure partis, quod consistat
in instrumentis, aut aliis actibus, secus si consistat in iuris allegatio-
nibus. ibidem
conclusio in causa non fit in criminalibus. ibid.
Conclusio in causa par est cum sententia lata. 4. 175. a.
Concubina vel alia mulier soluta cum presbytero concubens non di-

citur committere adulterium, sed simpliciter fornicationē. to. 1. 122. b.
Concubinarium non potest accusare eum qui eius concubinam cognouit.
1. 8. a.
concubinarium, seu fornicator publicus, ac notorius in sacris ordinibus,
constitutus est suspensus ipso iure ab officio, & beneficio, & celebras
ante peractam poenitentiam, efficitur irregularis. 1. 103. a.
concubinarium criminis cognitio hodie spectat ad ecclesiasticum tan-
tum. ibidem
Concubinatus est iure ciuili permissus. 1. 123. a. & b.
condemnare debet iudex reum, non secundum, quod credit, aut opina-
tur, sed secundum acta & probata. Et si sciat veritatem esse in cōtra-
rium. 1. 123. b.
condemnari nemo sine accusatione debet. ibid.
condemnandi facultas cui non est, absoluendi potestas haud est. ibid.
condemnari non potest inquisitus de vulnere, si pendente eadem infla-
tia vulneratus moritur, quia necessarium est formare nouam instan-
tiam & inquisitionem de morte. ibid.
Condemnari potest reus, qui iudicij vrgentibus, & legitimis probatio-
nibus, non obstante contra eum existentibus, non vult fateri crimen.
1. 123. b.
Condemnatus de crimine per viam inquisitionis, de quo cōdemnatus,
per viam accusationis efficeretur infamis, euitat infamiam de iure
canonico. 1. 125. b.
Condemnatus propter delictum in poenam pecuniariam, si omnem sol-
uerit, minimo precio dempto, debet poena corporali affligi. tomo 1.
124. a. & 125. a. & b.
condemnatus ad hoc, vt euitet condemnationem de se ipso factam, suf-
ficat, & probet tale quid, ex quo appareat illud ex aliqua causa po-
tuisse licitè fieri. 1. 125. b.
condemnatus in causis ciuilibus, & si quadrimestre tempus ad soluē-
dum impetret. ibid.
Secus tamen in criminalibus. 1. 124. a.
condemnatus ad mortem, si confugiat ad sacerdotem portantem per ciui-
tatem sacratissimam Eucharistiam, est immunis. tomo 1. 124. b.
& 125. b.
condemnatus, qui vult probare falsitatem testium, potest directè id fa-
cere, si velit etiam probare eos corruptos fuisse, tamen testes sint
publicati. 1. 125. b.
condemnatus ad mortem etiam ad pias causas testari nequit. 2. 369. a.
condemnatus semel punitus de crimine, poenā commensurata delicto,
& condignā, non potest amplius puniri. 1. 125. b.
Condenuatus ad amissionem membri in dubio intelligitur de ma-
nu. 2. 101. b.
condemnatus ab eo iudice, à cuius à sententia appellari non potest, tē-
poris quadrimestris beneficio non gaudet. 1. 124. a.
condemnatus ad mortem, & suspensus, si laqueus est fractus, non debet
amplius mori. 1. 125. a.
condemnatus in poenam pecuniariam, si non habet vnde soluat, potest
inere in personam, petente creditore. 1. 125. a. & b.
condemnatus ab ecclesiastico iudice ob mixtum flagitium potest iterū
poenas dare apud secularem iudicem. 1. 124. a. & 125. a. & b.
condemnatus ad perpetuos carceres si laicus sit, perdit testamenti fa-
ctionem. 1. 124. b.
condemnatus ad mortem, si absens fuerit, & in fortiam communis non
venierit, non fit seruus poenæ, ideoque testari poterit, secus si veniat
postea in fortiam. ibid.
condemnatus ad mortem si præsens sit, ita vt post condēnationem ita-
m fieri facienda sit executio, efficitur seruus poenæ, & ideo testari non
potest. ibid.
condemnatus in amputatione manus nō præsumitur & intelligitur de
debiliore. 1. 125. a.
condemnatis ex maleficio, seu ex quocunq̄e crimine regulariter non
conceditur, neque competit dilatio quadrimestris ad soluēdū. 1. 125. b.
condemnatio expensarum quæ fit ratione alicuius articuli, non debet
extendi nisi solū ad expensas factas circa illum articulum, non autē
ad expensas factas alia de causa. 1. 322. b.
condemnatio de delicto facta per spontaneam confessionem filij, præ-
iudicat patri non citato, vt contra patrem possit fieri executio virtu-
te statuti. 1. 124. a.
condemnatio corporalis ex præsumptione posita in lege, quis rectè cō-
demnatur capitaliter. ibidem
condemnatio plurium. Vbi plures eadem sententia sunt condemnati in
causa ciuili, licet eadē sit causa defensionis omnibus, tamē appellatio
& victoria vnus qui appellauit, nō prodebet ceteris, qui tacitè vel ex
pressè acquieuerunt sententiæ. ibi.
condemnatio non tenet, vbi sententia condemnatoria non valet. tomo 1.
1. 123. b.
condemnatio in criminalibus, ex iudicij etiam indubitatis, fieri nō de-
bet. ibi.
condemnatio si alicui concessa fuerit, videtur etiam eidē commissa ab-
solutio, & e contra. 1. 124. a.
condemnatio expensarum contu. possit peti post sententiam. tomo 1.
1. 322. a.
condemnationis vtilitas pertinet ad eum, qui erat dominus, vel officij
lis tempore delicti, & non successori. 1. 124. b.
conditio canonis redintegranda. 3. quæstio. 1. non solum in rebus ecclē-
siasticis & clericorum verum etiam laicorum, & profanis locum sibi
vendicat. 1. 125. b.
conditio subintelligenda est etiam si non apponatur. 1. 126. a.
conditio est triplex, casualis, potestatiua, & mixta. 1. 125. b.
conditio

Index in Communes.

Conditio, si sine filiis vel liberis decesserit, expirat mortuo grauatocum filio tantum, nisi aliud ex mente testatoris appareat. 1.126.b
Conditio est de futuro, non de presenti, vel praterito. 1.125.b
Conditio fit per si, modus per vt, causa per quia. ibid.
Conditio impossibilis de iure, non viciat legatum, sed vitiatur. tom. 2. pagin. 19.b
Condi. viduitat. in legato reicitur. ibid.
Conditio appofita, si inuenta virgo, reicitur, & valet matrimonium, etiam si inueniatur corrupta. ibid. a
Conditio adiecta a testatore per hæc verba, Si sine hærede vel hæredibus decesserit, intelligitur de filiis, non extraneis: & requiritur etiã quod dicti filij sint effectualiter hæredes, alias non verificatur. to. 1. 1.478.b
Conditio nihil ponit in esse. 1.125.b
Conditio fideicommissi, videlicet si quis ex filiis decesserit sine liberis, debet restringi ad masculos. 1.126.a
Conditio extitura non reddit conditionalem dispositionem sed puram. 1.125.b
Conditio pecuniarum in mare proicienda obseruari debet. 1.126.a
Conditio in substitutione facta in casu quo nati plures deficiant, non verificatur vno tantum nato, etiam matre in medio non extante. ibid.
Conditio de filiis nascituris, non verificatur vno etiam nato. ibi.
Conditio habitandi adiecta in fauorem eius, cum quo est habitandum, si deficiat per mortem eius extinguitur relictum in totum. ib.
Conditio mixta, si deficiat per causam mortis, facit deficere legatum. ibid.
Conditio debet adimpleri in forma specifica. 1.125.b
Conditio institutionis, & legati cum verè non adimpleatur, tamen habetur pro completa ex legis dispositione, & competit actio ex testamento. ibi.
Conditio inuentus euentus non constituit debitorem in mora. ibid.
Conditio mixta purificata retrahitur in noua hypotheca ac in præ iudicium tertij a die contractus, dummodo secundo loco non sit translatum dominium vel possessio in alium. ibi.
Conditio necessaria ad actus effectum, etiam est necessaria ad ipsum factum. 4.175.a
Conditio suapte natura semper ea, quibus adiungitur, suspendit & trã missionem etiam a iure concessam impedit. 1.126.a
Conditio quæ tacite inest, ita impedit natiuitatem obligationis, sicut expressa. ibid.
Conditio si concipiatur in ultimis voluntatibus quæ potuit contingere, tamen modo non potest, vt si Titius viuet, qui iam tempore adiectæ conditionis mortuus erat: reicitur. ibi.
Conditio mixta per causam impedita, habetur pro defecta. ibid.
Conditio purificata pro pura habetur. ibi.
Conditio deficiente, euanescit relictum conditionale. ibid. b
Conditio satisfaciendi causa nummos incapaci datos sifcus auferre, non qui dedit, licet dominium translatum non fuerit. 1.126.b
Conditio in casum postea, & conditiones mixta, quæ iure digestorum filij institutionem demoliebantur, hodie expunguntur. 1.127.a
Conditio inuentus euentus non constituit debitorem in mora. 1.126.b
Conditio quibuslibetque relicti adiecta, aut in vnum conceptæ causam, ex voluntate ad similes dilatantur. 1.127.a
Conditio semel fuisse impletam, sufficit, dato, quod non duret implem. 1.126.b
Conditio cuiuscunque substitutionis complexi, quicunque illi sint, nec vocati nec tacite instituti censentur. ibid.
Conditio comprehensio filij eius, qui & hæres institutus & grauatus est, non dicuntur ad hereditatem vocati, sed substitutum duntaxat excludunt, nec adiecti conditioni sine liberis decedendi, tacite instituti hæredes purantur. ibid.
Conditio inuentus sufficit impleri per æquipollens, etiam quod sit conditio voluntaria. ibi.
Conditio appofita si quæ alicui relinquuntur, & deinde illi relictorum restitutio post mortem iniungatur, te paritum conditioni non fit, statim ij, qui deficiente conditione in rem venerunt, restituere cogentur, nullo tempore amplius expectato. 11.
Conditio satisfacta esse debet probare, qui ex conditionali contractu agit. 1.126.b
Conditio creditor, creditor proprie non dicitur. tomo primo 127.a
Conditio Donatio proprie quoque Donatio dici potest. tomo 1. ibidem
Conditio verba in fideicommissio nõ denotant quem a testatore vocatum ad commodum hæreditatis. tomo primo 126.a
Conditio aliter positi filij institutorum & grauatorum, non dicuntur ex testamento vocati. 1.127.a
Conducens scienter rem propriam ab alio quasi nõ propriam, non perdit dominium. ibi.
Conducens equum scholaris pro accedendo, ac redeundo in patriam suam, & equus ipse incidat in repentinum morbum, an teneatur de casu. 1.137.b
Conducens rem propriam ab alio: tanquam rem illius perdit possessio nem. ibid. a
Conducens minor. 25. annis domum, inferensque postea in eam etiam res suas, tunc bona huiusmodi inuenta non erunt tacite hypotheca ta pro pensione domus. ibid.
Conducens rem suam propriam ignoranter, non perdit dominium, neque possessionem, potestque obici ac referri per eum locatori ex

ceptio, seu quæstio dominij, tomo primo, ibidem
Conducens rem suam, vt suam, non perdit dominium. tomo primo, ibidem
Licet conductor, vel emphyteuta promiserit soluere canonem, sub pena si cessauerit, potest nihilominus per locatorem expelli quonia pena in fauorem ipsius locatoris censetur appofita. 2.62.a
Conductor si non fruatur re conducta ex casu fortuito: & sine culpa locatoris, fit remissio mercedis pro rata, si verò ex facto vel culpa locatoris: tenetur locator ad totale interesse. 2.62.a
Conductor ad modicum tempus cessans in solutione pensionis potest per locatorem propria autoritate expelli, & res locata apprehendi. 2.62.b
Conductor rei propriæ scienter dominij iure non labitur. 1.128.b
Conductor debet prius restituere possessionem locatori, quam litigare de proprietate. 1.128.a
Conductor & locator si respectiue post impletum conductionis tempus taceant, censentur consensisse & reconduxisse. 1.128.a
Conductor ad longum tempus ab emptore non abigitur. 1.128.b
Conductor ad longum tempus is est, qui vel ad tempus decem annorum, vel longius conducit. 1.128.b
Conductor iterum vel rei, vel operarum, non expressa mercede, intelligitur eadem, quam prius mercede depacisci, vel quam loci consuetudo fert. 1.128.b
Conductor rerum dotaliũ ab vxore expelli impunè potest post viri locantis mortem. 1.128.b
Conductor quicunque seu partarius, seu pecuniam pendens veditigibus, & rei oneribus, est obnoxius, si fructus ex illa percipiat. 1.128.b
Conductor rerum fractu, aut perditu facilius, præstare debet exactissimam diligentiam. 1.128.b
Conductor non tenetur etiam modicè expendere in ea, quæ ultra conductionis tempus sunt duratura. 1.128.b
Conductor qui agit ad remissionem mercedis debet probare sterilitatem, alias succumbere debet. 1.129.a
Conductor ad longum tempus tributis, ac rerum oneribus est obnoxius. 1.128.b
Conductor rei alienæ non potest accusare intrantem, vel damnum dantes in ipsa re, virtute statuti disponentis contra damnum dantes vel intrantes in re aliena. 1.127.b
Conductor modicum damnum pati debet æquo animo. 1.127.b
Conductor ius in rem habens non expellitur a particulari successore, 1.128.a
Conductor, seu colonus etiam ad tempus modicum non potest a particulari herede repelli. 1.128.b
Conductor ad longum tempus postquam rem sterilem ad culturam redegit, & meliorauit, potest petere se a domino in emphyteusum iniure fieri. 1.129.b
Conductor suscipiens in se omnes casus fortuitos, & belli, & pestis, insolitos tamen non censetur assumpsisse, etiam quod iurasset. 1.129.a
Conductor qui possessionis a se ante conductionem obtentæ exceptionem locatori rem repetenti opponat nihil impedit. 1.128.b
Conductor non tenetur de casu fortuito, seu duntaxat de dolo, culpa lata, & leui. 1.128.a
Conductor facienda est pensionis remissio vbicunque dñum per eum passum est intolerabile. 1.128.a
Conductores gabellarum, dohanarum, molèdini, ac aliarum rerum similitium cogi non possunt ad soluendum maiorem pensionem propter vbertatem, & augmentũ fructuum, quam fuerint tempore conductionis, & celebrati contractus 1.130.a
Conductoris culpa casum euenisse præsumitur. 1.129.a
Conductoris insigne, atque intolerabile damnum iuxta vulgi opinionem perperfo, remissio indulgeri debet. 1.129.b
Conductor remissio facienda, concedendaque est ob bellum, pestem, seu sterilitatem maiorem, & in istis casibus pensionem soluere non tenetur. 1.192.a
Conductor qui tempore belli, seu guerræ conduxit, propter ipsam bellum remissio fieri non debet. 1.129.a
Conductorem propter necessariam refectionem rei locatæ expelli posse. 1.129.a
Conductor, non locatori malo, est fructuum a solo sublatorũ, & a militibus dissipatorum, calamitas. 1.129.b
Conductorem expellere potest emptor, vel successor singularis, 1.129.b
Conductor accipienti rem aquis & casibus fortuitis suppositam nõ fit remissio, quia ei imputari potest, & sic pro casu solito occurrere in re conducta nõ fit remissio, qui casus solitus locatorem a remissione mercedis excusat. 1.129.a
Conductor etiam minoris res in conductam domum absque tutoris auctoritate illata, pro pensione tacite instar aliorum obligantur. 1.129.a
Conductio ab emptione discernitur, ac diiudicabitur ex precij, mercede diffe quantitate. 1.127.b
Conductio ad longum tempus dicitur alienatio, atque ideò quando & vbi alienatio interdicitur, & illa prohibita censetur. tomo primo, 127.b
Conductio mentione certæ mercedis haud facta valet, & id precij, seu mercedis dandum est quod præstari adfoler. tomo primo 127.b
Conductio vltra licitum, iustumque tempus facta, in tempore iuris facultatem progresso tantum labefactatur. tomo primo 127.b

conduçtio

Vtriusque Iuris Opiniones.

conductionis, & locationis instrumento non probatur dominium & si contra ipsum conductorem rei vendicatione agatur. 1.127.b
Conductor rei suæ non valet. ibid.
Confessio facta eo, cuius interest, præsentis, & non expressum accipiente, non perfecte probat. 1.137.a
Confessio clerici facta coram iudice laico, non facit iudicium ad torturam. 1.138.a
Confessio extrajudicialis non sufficit ad probationem delicti. ibi.
Confessio facta in iudicio viua voce licet non redacta in scriptis, & sine testibus valet. 1.132.a
Confessio mariti in instrumento dotali se recepisse, & habuisse in illo dorem præsumitur, tempore dotis recepisse: & non ex intervallo. to. 1. 130.b
Confessio in vno iudicio facta in alio reuocari possit, siue ad eundem, seu ad alium emanauerit effectum. 1.131.a
Confessio absente parte facta duobus testibus, contestibus, probata semiplenam probationem inducit, quæ cum alia semiplena probatione iungi potest. 1.33.a
Confessio non est probatio. 1.137.a
Confessio facta in testamento per testatorem, puta quando vfuras extorsit, vel male abtulit, non ei præiudicat, quin reuocando testam. tum illum possit reuocare. 1.137.a
Confessio extrajudicialis an valeat. ibid.
Confessio non est probatio. 1.131.b
Confessio contra iuris, & iure præsumptionem admittitur. 1.137.a
Confessio liberationis, quæ parte absente fit, & valet, & plenè probat. ibid.
Confessio in quo casu partis penitentiam requirat, vt valeat. 1.136.b
Confessio extrajudicialis, absente parte facta: probat semiplenè. 1.134.b
Confessio iudicialis facta coram iudice nõ competente, nõ valet in vim iudicialis confessionis, nisi facta esset parte aduersa præsentis & acceptante. ibi.
Confessio non absoluta vel pura, sed cum qualitate adiecta: si confessus habeat præsumptionem contra se, potest pro parte acceptari & pro parte sperni. ibi.
Confessio rei, facta per torturam indebitè nullis præcedentibus iudiciis, non valet. ibid.
Confessio facta ad liberandum, parti absenti licet non profit in vim partem, tamen valet vt probet aliquem debitorem non esse. ibi.
Confessio qualificata non potest per aduersarium diuidi, nec in partem sine quantitatibus acceptari. 1.134.b
Confessio facta defuncti, quæ ex contumacia oritur an transeat ad hæredem & sibi noceat. 1.131.a
Confessio in tormentis vt valeat, requiritur vt reus in illa perseueret, & illam ratificet extra tormenta in banco iuris. 1.133.b
Confessio minus legitime facta per reum, nõ habet vires confessionis, etiam si sit ratificata. 1.134.b
Confessio mariti de dotis receptione tantum debet operari in præiudicium mariti, & quorũcunque creditorum, quando sunt lapsa tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, sicut vera & realis solutio dotis operatur, quæ marito & omnibus creditoribus præiudicat. ibid.
Confessio facta a minore sine curatore per iudicem dato processui est nulla. ibid.
Confessio super inordinato processu valet. ibi.
Confessio iudicialis partis, loco sententiæ habetur. ibi.
Confessio facta in vno iudicio, præiudicat in alio. 1.130.a
Confessio, quæ inducitur a iure, vel statuto, quod contumax habeatur pro confessio, non potest reprobari ista facta confessio, nec admittit probationem in contrario. 1.134.b
Confessio, seu ea, quæ fuerunt dicta sacerdoti in confessione per confitentem, per ipsum sacerdotem reuelari nequeunt & dato quod reuelaret istam confessionem, sibi nulla fides adhibenda esset. 1.131.b
Fallit.
Confessio facta absente parte in fauorem absentis, inducit semiplenam probationem. ibi.
Confessio facta coram iudice, incompetente, licet non valeat, vt iudicialis, vt per doc. indifferenter passim, valebit tamen vt extrajudicialis, & index ordinarius ipsum confitentem ponere ad torturam, quæ admodum si extrajudicialiter esset confessus, ibid. a
Confessio facta in iudicio possessorio summario, facit fidem in petitorio plenario. ibi.
Confessio iudicialis partis in criminalibus, loco sententiæ habetur. to. 1. 133.a
Confessio facta spontè in criminalibus absque tormentis, vel metu tormentorum, etiam nullis iudiciis præcedentibus, vel non data indicatorum copia, & sic data nullitate processus, sufficit sine aliqua ratificatione ad condemnandum confitentem. 1.131.a
Confessio extrajudicialis non sufficit ad plenam probationem. 1.133.b
Confessio facta parte præsentis, si expressè pars non acciperet, non probat. 1.130.a
Confessio facta in tormentis, quam nulla, vel non legitima indicia præcesserunt, nullius est momenti. 1.137.b
Confessio, quæ in vltimè voluntatis elogio fit, seu mutui accepti, seu debiti fit insoluti, seu alterius rei perceptæ, parte præsentis, aut eius nuncio, aut notario illius nomine accipiente, vique ad eò perfectæ, aut legitimam probationem suppetit, vt nullus exceptioni non numeratæ pecuniarum locus sit. ibid.
Confessio seu in iudicio, seu extra iudicium ab vno ex pluribus corre is debendi facta, nec aliis nocet, nec prodest. ibid.

confessio gemina in quocunque contractu, & in quacunque causa exceptionem non numeratæ pecuniarum omnino circūducit. tomo 1. 137.b
Confessio propria in vno iudicio facta, nocet in alio. ibid. a
Confessio cum aliquo adiuncto facta, tunc ex parte probari, ex parte improbari ab aduersario potest. 1.137.b
Confessio facta per maritum de dote recepta elapso tempore opponendi dotem non numeratam, præiudicat omnibus creditoribus, prout vera & realis numeratio. 1.133.a
Confessio sine causa etiam fauore dotis non præiudicat neque nocet creditoribus anterioribus. ibid.
Confessio de dote recepta constante matrimonio, nullatenus præiudicat creditoribus præsentibus vel futuris. ibid.
Confessio mera, aliisque delictura iudiciis a socio criminis edita, in iis etiam casibus quibus de complicibus interrogatio iure permittitur, non est sufficiens iudicium, 1.137.b
Confessio criminalis extrajudicialis, vel coram iudice incompetente, si sit facta præsentis parte & acceptante, facit plenam fidem contra confitentem. 1.138.a
Confessio recepti, est quo, non constat de actuali numeratione, præsumitur facta ex causa donationis. 1.130.b
Confessio ipsius rei facta in iudicio civili, præiudicat illi in iudicio criminali. 1.133.b
Confessio si super processu nullo emanaret, tutior est via, quod reus ab soluat ab obseruatione iudicij. Saluo iure procedendi rectius & melius. 1.138.b
Confessio spontanea qualificata non sufficit ad condemnandum quem quam ad mortem. 1.134.b
Confessio curatoris, tutoris, procuratoris, executoris, cuiusvis alterius administratoris de facta numeratione, quam aliter factam esse non constat, in damnum præiudiciumve pupilli, & caeterorum quorum principaliter interest, fidem non facit. 1.138.a
Confessio facta in tormentis, etiam si sit perseuerata, non præcedentibus legitimis iudiciis est nulla. 1.134.b
Confessio dotis non confitio de numeratione, præsumitur donatio inter virum & vxorem, & sic prohibita, quæ nec etiam cum iuramento valet. 1.135.a
Confessio facta in vno iudicio probat etiam in alio, licet ad diuersum finem intentato inter easdem personas. 1.137.a
Confessio facta in tormentis, si legitima indicia non præcesserint, & seruanda non fuerint seruata, talis confessio est ipso iure nulla, nec potest confusus ex ea condemnari, etiam si in ea perseueret. tomo 1. 133.b
Confessio recepta, si numeratum esse non constat, facta ex causa donationis censetur. 1.138.a
Confessio socij criminis in casibus in quibus potest interrogari de confocio, non est sufficiens iudicium, nisi alia sint indicia. tomo primo, 138.a
Confessio cum qualitate, puta quando quis confitetur occidisse hominem ad sui necessariam defensionem pro parte acceptari potest, & pro parte non, vt est communis opinio. ibid. b
Confessio spontanea non requirit perseuerationem. 1.135.a
Confessio filij præiudicat patri sicut vera probatio. 1.130.b
Confessio non est probatio. 1.137.a
Confessio de dote recepta, non firmatur iuramento 1.130.b
Confessio spontanea non validat processum missum ratione iurisdictionis deficientis. 1.134.b
Confessio sacerdoti facta, vt doctores commentantur, ac per illum reuelata multum probat, si vnà & sacerdos fide dignus sit, palam illam facere sibi per ipsummet consentem licere iurataliis seclis. 1.138.a
Confessio procuratoris facta in vno iudicio, non præiudicat in alio iudicio criminali. ibid.
Confessio qualificata operatur, vt confessus non possit ad mortem condemnari. ibid.
Confessio, quæ in instrumento fit, aliquem habuisse, & accepisse, tanti est momenti, vt interuenisse numeratio confessionis instrumenti tempore præsumatur. ibid.
Confessio pecuniarum, aut quarumvis rerum receptorum ex alia causa, quam ex mutuo, statim nocet, nec opposita non numeratæ pecuniarum exceptione onus probandi in creditore transfertur. tomo primo, ibidem
Confessio partis probatur per testes dicentes de penitentia tantum, licet non dicant de intelligentia. ibid.
Confessio iudicialis habet vim sententiæ, & nihil expectat nisi præceptum de soluendo. 1.135.b
Confessio rei: quod fecit ad suam defensionem, non obstante tali qualitate defensionis, iudex potest condemnare confesum. tomo primo, ibidem a
Confessio absente parte facta per testes singulares nõ probatur. 1.138.b
Confessio facta coram iudice incompetente, non valet in vim iudicialis confessionis sed in vim extrajudicialis. ibi. a
Confessio procuratoris facta in iudicio civili, non præiudicat reo in criminali. 1.234.a
Confessio an proprie sit species probationis. 1.133.b
Confessio minoris in criminalibus absq; curatore obest omnino. 1.138.b
Confessio facta a retento in carcere præsumitur facta per terrorem iudicis habentis reum in fortia. ibid.
Confessio extrajudicialis cum infamia, est secundum communem doctorum sententiam, sufficiens iudicium ad torturam. 1.131.b
Confessio

Index in Communes.

Confessio facta extra iudicium, non praeiudicat confidenti. 1.132. a
confessio debiti recepti aperte denotat liberationem. 1.132. a
Confessio si poena imminui ratione aliqua debet, & ei, qui postquam semel negauit, confessus est, imminuetur. 1.139. a
confessio coniugum probat inter eos matrimonium interuenisse. to. 1. pagin. 131. b
confessio facta coram iudice incompetente, est sufficiens indicium ad torturam. 1.135. a
Confessio facta in tormentis, si legitima non praecedat indicia, & non seruatis seruandis, talis confessio est ipso iure nulla. nec taliter confessus condemnari potest, etiam quod in ea perseueret. 1.138. b
Confessio non valet, nec satis factio facta a non exilente. 1.138. b
Confessio erronea, etiam in criminalibus, sponte facta, reuocari potest, si quis vult docere errasse, & errorem probare. 1.138. a
confessio de dote recepta facta constante matrimonio, censetur facta in fraudem legis. 1.130. b
confessio a reo sponte facta, etiam si facta sit super processu nullo, nihilominus reus ex illa condemnari poterit. 1.133. b
confessio in tormentis ut valet, requiritur, vt reus in illa perseueret, & illam ratificet extra tormenta ad Bancum iuris. 1.135. b
Confessio, si poena minuitur aliqua ratione, etiam ei, qui semel negauit, & postea est confessus, minui debet. ibid.
Confessio rei delicti conuadit processum nullum. ibidem
Confessio procuratoris facta in iudicio ciuili, non praeiudicat reo in criminali. ibid. b
Confessio rei, contra ipsum probat plus quam mille testes pro se. to. 1. ibidem a
Confessio extraiudicialis de crimine ad hoc, vt faciat indicium ad torturam, oportet quod sit probata per duos testes. ibid. b
Confessio mera absque aliis iudiciis a socio criminis facta, in casibus in quibus de complicibus potest fieri interrogatio, non est sufficiens indicium ad torturam. ibid.
Confessio iudicialis facta coram iudice non competente, non valet in vim iudicialis confessionis. ibid.
Confessio a reo sponte facta, etiam si facta sit super processu nullo, nihilominus reus ex illo condemnari poterit. ibid.
Confessio extraiudicialis parte praesente facta, an requirat expressam partis acceptationem. 3.64. nu. 1
Confessio facta in precibus, probat confidentem. 3.65. nu. 1
Ampliatur multis modis. ibid. nu. 15. & seq.
Limitatur pluribus modis. ibid. nu. 15. & seq.
Confessio facta in positionibus docto de errore potest reuocari. 3.66. numero. 6
Confessio facta in scriptis, an reuocari possit. ib. nu. 1
Confessio rei pro parte acceptari potest, & pro parte non. 1.135. b
Confessio par est cum sententia lata. 4.176. 2
confessio iudicialis ad hoc, vt probet de iure regio, aut praedictet, requiruntur sexages maior in confidente, spontanea voluntas, & non vi vel metu contra confidentem, parte, vel procuratore praesente, & super re certa, & non contra naturam. 1.130. b
Confessio facta in tormentis: etiam si sit perseuerata non praecedentibus iudiciis, est nulla. ibid.
Confessio conditionalis vnus actus, qui simul & fuit adhibitus, non potest pro parte acceptari. ibi.
Confessio facta sacerdoti, in actu penitentiali probat fauore matrimonio. 2.95. b
Confessio coniugum probat nisi sit in praedictum alterius matrimonio. ibidem
confessio extraiudicialis fac. leg. indicium. 1.135. a
confessio facta coram iudice incompetente, an faciat indicium ad torturam. ibi.
Ad confessionem coniugum qui dicunt affinitatem praecessisse non se paratur, matrimonium. 2.97. b
Vtrum ex confessione, facta in tormentis, nullis praecedentibus, etiam ratificata possit quis damnari ad mortem. 1.135. b
Propter confessionem factam in tormentis, cogi, quis per tormenta in confes. perseuerare max. si ante torturam suberat leg. indicia. 1.536. b
Non statim confessioni coniugum dicentium affinitatem praecessisse. 2.99. a
confessio alteri qui proprio capellano fieri non potest. 1.135. b
confessio rei facta per torturam indebitam & nullis praecedentibus legitimis iudiciis est nulla. 1.135. b
confessio admittitur contra praesumptionem iuris, & de iure. 1.130. b
confessio rei extorta a iudice cu promissione impunitatis facit vt possit reus condemnari. 1.134. a
confessio extraiudicialis in criminalibus non praedictat. fallit in pluribus causis. 1.135. a
confessio facta coram iudice incompetente licet non valeat, vt iudicialis, valet tamen vt extraiudicialis ad duos effectus. 1. ibidem
confessio facta per reum in tormentis, nullis vel non legitimis iudiciis praecedentibus, non valet, & sic redditur nulla etiam si millies ratificata sit, nec ex ea possit sequi condemnatio. 1.132. a
confessio facta metu torturae, & facta in ipsa tortura non tenet. 1.135. b
confessio non acceptata a parte vel a iudice, nihil praedictat confidenti ibidem.
confessio dotis cum constat animo donandi: licet non praedictet marito, tamen confirmatur morte. 1.130. b
confessio socij in criminibus in casibus in quibus potest interrogari de confortibus non est sufficiens indicium ad torturam nisi alia sint in dicia. ibidem

confessio extraiudicialis nihil operatur. 1.137. b
fallit. ibidem
confessio liberatoria facta parte absente, an operetur. 3.61. nu. 22.
limita & declarata vt ibi.
confessio iurata facta parte absente, an operetur. 3.62. nu. 39.
confessio quae potest importare bonum & malum, si firmus in prohibitis, interpretatur contra confidentem. 3.430. nu. 9.
confessio facta in iudicio parte absente, an operetur. 3.61. nu. 3. & seq.
limitatur pluribus modis. ibidem. nu. 9.
confessio facta parte absente, an operetur. 3.61. nu. 1.
limitatur multis modis. ibidem. nu. 22.
confessio facta parte praesente, si expresse pars non acceptet, non probat ibidem
confessio dotis recepta, an iuramento firmetur. vbi declaratur. 3.201. nu. 3.
confessio dotis recepta facta a marito valet, quando est adminiculata. 3.217. nume. 4.
confessio de dote recepta facta a marito constante matrimonio, morte confirmatur. 3.216. nu. 5.
confessio de dote recepta non praecedente promissione, non firmatur etiam iuramento. ibid. nu. 6.
confessio deliberata, an reuocari possit. 3.65. nu. 1.
confessio spe remunerationis facta, qualis. 4.176. a
confessio facta sub promissione gratiae non valet. 4.466. a
confessio geminata, an exceptionem non numerata pecu. excludat. 3.651.
confessio geminata extraiudicialis, an patiatur actionem. 3.641
confessio rei minor annis valet, etiam si sine autoritate curatoris facta sit. 1.134. a
confessio tacita ex verbis libelli insurgens potest reuocari, & mutari maxime ante litem contestata. 1.134. b
confessio extraiudicialis facta etiam parte praesente non praedictat confidenti, nisi fuerit a parte acceptata. ibidem
confessio autem principalis, similiter facta in vno iudicio ciuili, non facit plenam probationem in iudicio criminali. Sed iudicium tantum ad torturam facit. 1.138. a
confessio propria non est probatio. 1.134. a
confessio quae emanauit extra ipsam causam de qua principaliter agitur, etiam poena ordinaria puniri potest, licet directio actum non fuerit contra confidentem. 1.138. a
confessio ad hoc vt inducat plenam probationem requiritur quod sit facta non solum parte praesente, sed etiam ipsa parte eam acceptante 1.134. a
confessio extraiudicialis non sufficit ad plenam probationem. 1.135. b
confessio, quae vel in articulis, vel in scriptura alia sit, nec partis aduer- sae acceptationem, nec praesentiam desiderat. 1.137. b
confessione errore emissam quiuis contrariis probationibus poterit refellere. 1.139. a
confessione non verisimili, non est standum, sed testibus, etiam quod ipse reus non reuocet, nec alleget errorem. 1.135. a
confessione tutoris, curatoris, procuratoris, executoris aut alij administratoris standum non est de recepta pecunia in praedictum pupilli minoris haeredum, & aliorum, nisi de enumeratione aliter appareat, & sic confessio haec procuratoris, & aliorum huiusmodi de recepto pupillo, domino, & aliis nulla apparente numeratione, praedictare nequit. 1.138. a
confessionem proprie non esse probationem: sed potius releuationem ab onere probandi. 1.138. a
confessionem extraiudicialem parte praesente factam plenè probare: non obstant aliter sententium opinione. ibidem
confessionem extraiudicialem factam parte absente, non plenè, sed semi plenè probare. 1.136. a
confessiones peccatorum audire possunt sine licentia parochiani, fratres praedicatorum, minores, carmelitae, & heremitae. 1.135. b
confessionem sacerdos reuelare non potest, & reuelans punitur. 1.139. a
confessione principalis magis creditur, quam mille testibus in contrarium deponentibus. 3.39. nu. 75.
confessionem creditoris cui fideiussor soluit, sufficere fideiussori, ad hoc vt agere possit contra principale. 1.401. a
confitens delictum sed non qualitatem delicti, non punitur poena ordinaria, sed extraordinaria. 1.139. a
confitens confessori sua peccata, tenetur patefacere confessori etiam notoria, & nota ipsi sacerdoti. ibid.
confiteri quilibet potest peccata sua laico propter impossibilitatem expectandi sacerdotem. ibid.
confitens sponte delictum commississe, mitius est puniendus. ibid.
confessio extraiudicialis si pars, vel eius procurator effect praesens: probat, si effect causa. ibid.
confitens in tortura plura furta fecisse de quibus non apparet, non potest capitaliter puniri. 3.429. nu. 2
Ampliatur. ibid. nu. 3. & seq.
Limitatur. ibid. nu. 7. & seq.
confitens delictum cum qualitate licita, quomodo debeat puniri. 2.430. nu. 1
Amplia & limita. ibid. nu. 2
confiteri proorsus nihil, & confiteri sine perseueratione, paria sunt. 4.176. b
confessor de voluntate confidentis potest reuelare confessionem. 3.443. nu. 17
confessor potest reuelare confessionem vt obiaetur delicto committendo. 1.443. b
confessus mutuum in iud. non habet excep. non numerata pecu. 1.600. b
confessu

Vtriusque Iuris Opiniones.

Confessus erimen extra iudicium an possit reuocare confessionem, ita quod ex ipsa reuocatione erimet torturam quae ex ipsa confessione esset sibi inferenda, ad quam facit indicium sufficiens. 1.139. b
Confessus se occidisse, potest se defendere & allegare illum tamem fuisse bannitum, furem, vel adulterum in furto, vel adulterio deprehensum. 1.140. a
confessus crimen potest ex confessione condemnari. ibi.
confessus & conuictus in ciuilibus non auditur appellans. 1.137. a
confessus coram iudice incompetente torqueri potest a competenti, & cogi in confessione permanere. 1.139. b
confessus & conuictus in ciuilibus non auditur appellans. 1.137. a
confessus reus per errorem, si diceret se confessum per errorem, auditur error, & probato. 1.139. b
confessus in iudicio simpliciter, se commississe homicidium, postea ex interuallo vult interpretari suam confessionem, quod fecit ad suam defensionem an possit. 1.135. a
confessus homicidium, & defensionis causa se illud patrasse affirmas, nisi adductam causam probet, poenas alias, quam corporis luit. 1.139. b
Confessus delictum, & si ad id iudicis blanditiis, ac promissionibus plectus fuerit, plecti potest, ac debet. 1.139. b
Confessus & si ex interuallo possit se excusare, ea excusatione: quae si mul esse possit cum confessione, ita tamen, quod non veniat contra iuramentum, non tamen potest se excusare, ea excusatione, quae perimat, & eneruet confessionem, nulla in hoc habita consideratione iuramenti. 1.140. a
confessus & conuictus non appellat. ibi.
confessus & conuictus non potest appellare, idque tam in criminalibus quam ciuilibus causis. 1.139. b
confessus in iudicio legitime condemnari potest, licet processus sit ineptus. 1.139. b
confessi de se super conscientis aliorum interrogari non debent. 1.139. b
confessus semel sponte in iudicio, modò sit maior 25. annis, non potest reuocare postea, aut negare. Nec opus esse contra negantem aut reuocantem, vlla alia ratificatione per torturam, vel alio modo. 1.136. b
Sed confessum sponte in iudicio, non au diri postea appellantem. ibidem
Confines seu qualitates duarum tantum verificatae identitatem probant. 1.141. a
An & quatenus plenè probentur confinia, domini & possessio, per verba enunciatiua scripta inter alios, in pluribus instrumentis publicis antiquissimis. 1.141. a
confinia duo probant identitatem. 1.142. a
Confinia duarum ciuitatum si tangat mafecium quis sit iudex. 1.141. b
Confines quomodo probentur. 1.140. a
confirmatio est facta ex certa scientia, non censetur confirmatum inualidum cum prauidicio tertij. 1.142. a
Confirmatio generalis, debet fieri ex certa scientia in statuto tollente iuramentum. 3.364. nu. 12.
Confirmatio facta non expressis defectibus, non valet. 2.108. a
Confirmatio Donat. in coniug. quae fit per mortem donantis, retrotrahitur ad tempus donationis factae quo ad fructus perceptos, sed non respectu domini. 1.142. a
Confirmatio facta ei qui per vim occupat castrum, est nulla. 1.355. b
Confiscari medietas bonorum stupratori. 1.132. b
Confiscari potest legitima filij, stante statuto super hoc, quod statutum valet. 1.142. b
Confiscantur domus priuatorum, in quibus sunt sacra misteria, si sine licentia episcopi, vel eius vicarij fiant. 1.132. b
Confiscari nequeunt bona alicuius, qui habet quatuor filios. 1.143. a
Confiscatur dos mulieris scientis factum, ex quo nascitur impedimentum matrimonij. 1.132. b
Confiscantur bona haeredis, qui accommodat fidem defuncto de restituenda haereditate alicui incapaci puta filio spurio. Ille tamen qui est haeres patris filij spurij, potest haereditatem spurio in testamento relinquere. Neque praesumitur id factum in fraudem. Sed si contrarium probetur, fiscus rapit a spurio. ibid.
Confiscari non possunt bona condemnati ad mortem. 1.143. a
Confiscari non potest nauis. ibid.
Confiscantur (vt dixi) omnia ea, quae transeunt ad extraneos haeredes, & è contra. 1.132. a
Confiscantur bona haeretici nulla praecedente sententia priuatiua, sed tantum declaratoria. 1.132. b
Confiscari non potest emphyteusis concessa a priuato. 1.143. a
Confiscari nequeunt bona ecclesiastica in ciuitate Ferrariae. ibid.
Confiscari non possunt nec debent bona a testatore prohibita alienari. ibid.
Confiscari non possunt bona mariti, de quibus fecit donationem causa mortis vxori. 1.143. b
Confiscantur bona illius, qui metum fecit illi, qui testabatur, vt eum institueret, tanquam indigni. 1.132. b
Confiscari debent omnia bona rei committentis delictum laesae maiestatis, ac capite puniri. 1.142. a
Confiscatis bonis filij, non intelliguntur publicata bona aduentitia. 1.143. b
Confiscatis bonis, non censetur confiscata emphyteusis, quae non trahitur ad extraneos haeredes. ibid.
confiscatis bonis vsq. ad non intelligitur confiscatum feudum. 1.143. b

confiscatis omnibus bonis rebellis ob crimen laesae maiestatis ab eo commissum, vtique in ista generali confiscatione bonorum non veniunt patronatus. 1.143. b
confiscatis vxoris bonis, & ipsius dos proscribitur, at confiscatis mariti bonis secus longe est. 1.143. b
confiscatis bonis, An intelligatur confiscatum etiam feudum. 1.380. b
confiscatio non trahitur ad bona subiecta fidei commissio, & sic prohibita alienari. 1.144. a
confiscatio bonorum non venit quoties condemnatur ad mortem aliquis, cuius bona iure communi vel statuario non confiscantur, vt fur. 1.144. a
confiscatio an trahatur ad bona quaesita, vel delata post sententiam vel confiscationem. 1.144. a
confiscatio bonorum filijfamilias, non comprehendit aduentitia, profectitia, nec castrensia. 1.144. a
confiscatio bonorum non proscribit bona futura, vel conditionalia. ibidem.
confiscatio bonorum fit multis in casibus prout in crimine laesae maiestatis. 1.144. a
confiscatio omnium bonorum rei, etiam bona in alia ditione comprehendit. 1.144. a
confiscatio facienda de bonis delinquentis, non veniunt nec comprehenduntur in publicatione peculia aduentitia filiorum familiarum. 1.144. a
confiscatio immobilis existentia in dominio, vel iurisdictione separata ab illis, vbi fit confiscatio bonorum, non confiscantur, nec domini loci vbi fit publicatio, nec domino proprio, nisi in quibusdam casibus. 1.144. a
Confraternitates, an dicantur pia loca. 3.384. nu. 1
Confraternitates laicorum, si sunt destinatae in alimonia pauperum, dicuntur pia loca. 3.385. nu. 22.
Cofraternitates non habet restitutionem in integrum prout alia pia loca. ibid. nume. 21.
Confraternitatibus laicorum, an possit solui relictum factum loco pio vel religioso. ibid. nu. 18.
Congregantes gentes contra dominos locorum tenentur. l. iij. mag. 1.536. b.
congregare & conuocare licet affines & amicos pro eius defensione. 1.144. a
congrui retractus ius odiosum restringendum esse. ibid.
coniecturae & praesumptiones suffiunt in furto & in his, quae sunt difficultatis probationis ad probandum corpus delicti. 3.429. nu. 14.
coniecturae debent esse sufficientes, & quae ex ipso testamento colligi possint, si velimus dicere testatorem ita verisimiliter voluisse. 1.144. b
coniuges sibi mutuo succedunt in quartam haereditatis, parte, si super stirpes liberi numerum ternarium non egrediatur: alias in vrsilem portionem vel intestato, vel defuncti sponte, vel eius in gratis admittentur. 1.144. b
coniuges, Maritus & vxor, testari possunt in eadem scriptura: & membrana. 1.144. b
Coniunctio vbi maior est, ibi est maior praesumptio scientiae. 3.24. nu. 3
Et hoc siue sit coniunctio ratione consanguinitatis, siue sit ratione affinitatis. ibid. nu. 12.
Quid in coniuncto minore: ibid. nu. 14.
coniunctus non admittitur pro coniuncta persona sine mandato, contra personam aequè coniunctam. 1.144. b
coniunctus est admittitur pro coniuncto in prophanis: non tamen procuratorem ante litem contestatam constituere potest. ibidem
coniunctus pro coniuncto Procuratorum nomine interueniens & non coniunctorio, si non habeat mandatam, non admittitur licet caueat de rato. ibidem
coniunctus seu frater pro coniuncto seu fratre admittitur ad agendum vel defendendum: secus ad exigendum. ibidem
Coniunctus agens pro coniuncto potest iurare de calumnia sine mandato. 1.607. b
Coniunctus non praesumitur habere notitiam de contractu facto per coniunctum. 3.24. nu. 17
Coniunctus non praesumitur scire factum coniuncti momentaneum. 3.24. nu. 24.
coniunctus praesumitur scire omnia quae communiter coniunctis & vicinis solent esse nota. ibid. 25.
Quid in coniuncto absente. 29
Quid in coniuncto infirmo. ibid. 31.
Quid in coniuncto nono. ibid. 17
Quod si ex tali scientia resultaret delictum. 3.25. nu. 42.
Coniunctus vel vicinus praesumitur scire mortem coniuncti vel vicini. 3.24. nu. 4.
Coniunctus non praesumitur scire sententiam latam contra coniunctum. 3.24. nu. 19.
coniunctus non praesumitur scire coniunctum carere tutore. ibi. 20.
coniunctus non praesumitur scire, quod quis gerat se pro comite Palatino legitimando. ibid. 21.
An coniuncti per damnatum coitum excludantur, sicut excluduntur filij & parentes. 1.485. b
coniunctorum appellatione veniunt transuersales ad quartum vique gradum: idque ad agendum. 1.144. b
coniuncti sanguine, differetia agnatorum, & cognatorum, sique de qua habita, ad decimum vique ad gradum inter se succedunt. ibid.
connexorum idem est iudicium. ideo quod de vno dicitur, de altero intelligitur. ibi.
Index in Com. Opin. N N N N N

Index in Communes

Con sanguineus non potest testificari super iniuria facta confanguineo. 3.49.nu.29.
Con sanguineus presumitur scire facta confanguinei. 3.24.1. nu.9.
Ampliat. multis modis. ibid. nu.9.
Limitatur. ibid. 36.
Con sanguineus non presumitur scire factum confanguinei occultum. ibid. 32.
Con sanguineus an pro confanguineo sit integer testis. 3.48.nu.1.
Limita pluribus modis. ibid. 3. & seq.
Quid si confanguineus sit ultra tertium gradum. ibid. 3.
Quid in causa matrimoniali. ibid. 11.
Quid si sit testis instrumentarius. ibid. 13.
Quid in causa criminali. 3.49.nu.22.
Claratur pluribus modis. ibid. 23.
Con sanguineus pro confanguineo stipulari non potest confanguinei verum legaliter debet intelligi proprie. 1.145.2.
Con sanguineus se defuncti probas admittit ab intestato, licet non probet se proximorem. ibid.
Con sanguineum in successione feudali an excludat vtriusque coniunctus. 1.366.2.
Con sanguinei nulla habita distinctione de agnatis, vel consanguineis, succedunt confanguineo ad intestato vique ad decimum gradum. 1.145.2.
Con sanguineis si permittitur a lege vel statuto facultas interficendi repertum in flagranti crimine, possent ipsi secum locos & amicos sibi asciscere, & adhibere vindictę executioni, adeo vt propter ea non punirentur. ibid.
Con sanguineorum vel cognatorum defensionem suscipere licet. ibid.
Con sensus de patris prodicione, vel con iuratione, seu tractatu aliquo contra Repub. vni principum instituto, si non reuelat atque in lucē proferat illum, incidit in crimen læsę Maiestatis. ibi.
Con sensus agnatorū est necessarius in alienatione feudi antiqui, vel paterni nec sufficit solus consensus domini. 1.372. b.
Vtrum consensus domini, debeat præcedere alienationem. ibid. a.
An autem per lapsum decennij præsumatur consensus domini interuenisse. ibid. b.
Quid si sint plures domini, an omnium consensus requiratur. ibi.
Con sensus Episcopi qui debet interuenire in donatione iuris patronatus, potest interuenire post donationem factam. 1.145.2.
Con sensus patris in donatione causa mortis quam filius facere vult, non solum requiritur propter patris præiudicium, sed etiam ad integrandam personam filij. ibid.
Con sensus domini feudi in alienatione feudi per vassallum facienda, in quem translatus est feudum de voluntate domini, est adhibendus, & non vassalli qui transfuit. ibid.
Con sensus in alienatione rei feudalis, vt ex interuallo interueniat sufficit. ibi.
Con sensus patris ex cursu temporis an præsumatur in contractibus si liij stante statuto vt filius non possit contrahere abique consensu patris. 3.15.nu.6.
Con sensus Papę an ex cursu temporis præsumatur in alienatione rei ecclesiasticę. 3.15.nu.4.
Con sensus a Domino præstitus præsumitur in emphyteosi ex receptio ne affictus longo tempore a nouo emphyteota. 3.36.nu.24.
Con sensus capituli solēnis ex cursu longi tēporis præsumitur in alienatione rerum ecclesiasticarum. 3.45.3.
Con sensus Ducepsani in constructione ecclesię vel capellę quādo in ea publice sint celebrata diuina ex cursu tēporis præsumitur. ibi. 9.
Con sensus Domini directi præsumitur interuenisse ex cursu temporis in alienatione facta per emphyteotam. ibi. 2.
Con sensus patris in donatione causa mortis quam filius facere vult, non solum requiritur propter patris præiudicium, sed & ad integrandam personam filij, & confirmandum actum. 3.35.2.
Con sensus proximorum requisitus a statuto in contractibus minorū vel mulierum an ex cursu temporis præsumatur. 3.15.nu.5.
Con sensus tam factis quam verbis exprimitur. 4.176. b.
Vbiunque requiritur quod consensus præstetur ad integrandam personam alicuius, sufficit quod in genere præstetur, atque eo quod deueniatur ad specificationem indiuiduorum. 1.145. b.
Con sensus populi, vel tacitus saltem, ad introducendum consuetudinem necessarius. 1.153.2.
Con sensus paternus in causa principali præstitus filiofamiliās extenditur ad causam appellacionis. 1.145. b.
An per consensum videatur dominus sibi præiudicasse, in directo dominio? 1.372.2.
Con sensum & ratihibitionem ratione coniunctionis, cōcurrente sciētia & patientia, lex præsumit interuenisse. 1.145. b.
Con sentiens tacite non debet sibi præiudicare si prolabere non poterat, ne actus fieret. ibi.
Con sentire dicitur tacite, qui contradicens non appellat. ibi.
Con sentire in actum par est ac si ipse faceres. 4.176. b.
Con sentire iudicanti, & consentire iudicato sunt paria. ibid.
Con sentit actui, qui personę facienti consentit. ibid.
Con sentiens facienti etiam in actum confert. ibid.
Con siderandū est in omni actu id, quod principaliter agit, non quod incidit. 1.145. b.
Con siliarij & aduocati æquiparantur militibus. 4.176. b.
Con siliū qui tenetur exigere, non tenetur sequi. 1.145. b.
Con siliū doctissimi viri excusat ab expensis partem. ibid.

Vtriusque Iuris Opiniones.

Con siliū viri in dignitate positi vbiunque exigitur consensus eius, vel auctoritas omnino necessaria est. ibid.
Con siliū nullum petisse dicitur qui consiliū petit sero. 4.176. b.
Con siliū necessariū sequendum est in legis & hominis dispositione vbi pro forma præscribitur. 1.146. a.
Con siliū dans alicui vt delinquat, eadem pœna puniendus qua principalis delinquens. ibidem.
Con sors eiusdem litis pro consorte agere potest. ibidem.
Con stare directō de actu, vel per media que ad hæc tendunt, paria 4.177.2.
Con stare quod non potest, pro non esse habetur. ibidem.
Cōstat aliquid confessione rei, subscriptione rei, & depositione testiu, ibidem.
Constituens se solucurum pro alio obligatur etiam sine stipulatione. 2.156. b.
Constitutio in articulo mortis an possit examinari. 2.131. b.
Constitutio, & natura feudi pendet a tenore inuentionis. 1.146.2.
Constitutio noua, disponens circa executionem actus habet locum in executione que fit post ipsam constitutionem. ibidem.
Constitutio noua, etiam si in ea dicitur qd ad præterita trahatur, non tamen trahitur ad decisa per sententiam. ibidem.
Constitutio priuilegians statim imprimit vires a tempore data, & prodest etiam ignorantibus. 1.147. a.
Cōstitutio incipit ligare post duos menses a die publicationis. 3.353. nu.1.
Constitutio Pontificis perpetua ac impulsua ligat extra curia. 1.146. a.
Cōstitutio noua inferioris a Principe a quanto tempore liget, iudicis arbitrio relinquitur. ibidem.
Constitutio noua inducens indulgentiam ac remissionem pœnæ trahitur ad bannitos de præterito. 1.146. b.
Constitutio corrigens, etiā pœnalis, extenditur ex identitate rationis. ibidem.
Constitutio prohibitoria vel præceptoria cōcernens fauorem Dei, vel commodum publicum defuetudine tollitur. 1.147.2.
Constitutio noua si concordat cũ iure antiquo trahitur ad præterita. 1.146. a.
Constitutio, vel lex positua præcipiens vel vetans ad fauorem Dei, vel publici commodi emanans, super eo cuius contrauentio de se alias generabat peccatum mortale, non tollitur per consuetudinem. 1.146. b.
Constitutio noua, si disponat quod instrumenta confessionata mandentur executioni, nec opponi possit aliqua exceptio, nisi solutionis, tunc tale instrumentum factum quoque ante statutum illud, mandabitur executioni. ibidem.
Constitutio a principio recepta per consuetudinem contrariam, modo rationalis sit, & 60. annor. spatio præscripta sit, iure Canonico potest tolli. ibidem.
Constitutionis data scientia an liget etiā ante publicationem, vel post publicationem ante duos menses. 3.353. nu.2.
Quod si adit decretum irritans. ibid. 9. Quid in statutis ibid. nu. 1.
Constitutiones nouę que referuntur ad præterita præsumuntur calūniosę, & iniustę. 1.147. b.
Constitutiones inferioris a Principe relinquuntur arbitrio iudicis. 1.146.2.
Constitutiones extrauagantes statim atque in corpus iuris receptę sunt ligarunt, cum & antea etiam ligabant. ibidem.
Constitutionis tempus non obseruans non dicitur obseruare formam constitutionis. ibidem.
Constitutum donantis, & possidentis, in fauorem primi donatarij, præferitur actuali donationi secundo donatario factę. 1.207.1.
Constitutum vt operetur effectum suum necesse est probari, quod cōstituentis tempore constituti possederit. 1.146. b.
Constitutum positum in contractu regulatur secundum naturam contractus. ibidem.
Per Constitutum venditor a traditione iuris liberatur, sed non a traditione facti. ibidem.
Constituti clausula ratione incertitudinis, nihil operatur. ibidem.
Constitutio hæctenus obseruata cum ecclesiis per laicos circa decimas seruanda est. 1.237. a.
Constitutio per priuatum, qui ius condere non potest induci non potest. 1.148. b.
Constitutio per quam tollitur alicuius ius suum valet. ibidem.
Constitutio potest facere inhabilem qui alias erat habilis de iure cōmuni, ad contrahendum matrimonium. 1.152.2.
Constitutio rōabilis vt inducatur, requiruntur tot & tales actus vt verisimiliter transeat in noticiam populi vel maioris partis. 1.151.2.
Constitutio etiam iniusta excusat a pœna. ibidem.
Constitutio iurisdictionem priuato tribuere potest. ibidem.
Constitutio ad hoc quod obliget vniuersitatem ad aliquid faciendum, requiritur quod introducat scientie ac consentiente tota vniuersitate vel saltem maiori parte. 1.152.2.
Constitutio si præcedat legem seruatur lex que sequitur. 1.151.2.
Constitutio sicut nec statutum tollens præcepta moralia iuris diuini aut contra ea aliquid statuens non valet. 1.150. b.
Cōstitutio disponens super decimis, earum quotam diminuendo vel in totum tollendo, qua laici contra clericos vel ecclesiam se tueri volunt non valet. 1.150. b.
Constitutio non facit supplementum in substantia. lib. 1.144. b.
Constitutio non ex hoc probatur si quis obtinuerit in iudicio contradictorio, sed bene cũ iudex pronunciauerit talem esse consuetudinem. 1.149.2.
Constitut

Constitutio in scriptis redacta, non amittit propterea vires suas, ne definit esse consuetudo. 1.152. b.
Constitutio proprie dicitur, quę scripta non est, sed quatenus est in fieri, & quatenus in esse introducit. ibid.
Constitutio producta iam in esse redigi potest in scriptis. ibi.
Constitutio exorbitans de casu ad alium non extenditur, nec egreditur terminos vsus. 1.150.2.
Constitutio non soluendi decimas excusat a debito earum. 1.148. a.
Constitutio inducitur ex duobus actibus iudicialibus. 1.149. b.
Constitutio vel statutum reducens pœnam homicidij, vel alterius similis delicti in pecuniariam, irrationabilis videtur. 1.151.2.
Constitutio, si appareat, nec apparere potest iudici de fine ipsius, an videlicet tendat ad bonum publicum, tunc iudex debet considerare an ius approbet vel reprobet similem consuetudinem: primo casu rationalis, secundo autem irrationabilis habebitur. ibid.
Constitutio quę nam sit irrationabilis arbitrio iudicis committitur. ibidem.
Constitutio ex noua causa potest induci contra legem derogantem. ibidem.
Constitutio collectandi licet contra ius commune, valet. 1.150.2.
Constitutio locorum in feudis attenditur. ibid.
Constitutio extenditur, vbi est eadem ratio, & vbi est fauorabilis. ibidem.
Constitutio, vt clerici possint conueniri in criminalibus coram iudice seculari, non valet. ibid.
Constitutio quę expressę reprobatur a iure, est irrationabilis. ibid.
Constitutio quę expressę approbatur a iure, sine omni dubio rationalis est. ibi.
Constitutio mala excusat a pœna. ibid.
Constitutio ciuitatis ex bino actu inducitur, & quomodo? ibid.
Constitutio non tenet, quę solennitates requisitas a iure canonico remittit in alienatione rei ecclesiasticę. ibid.
Constitutio vt inducatur requiruntur duo actus. ibid.
Constitutio de iure ciuili inducitur per tempus longum, decem annorum. ibid.
Constitutio delinquendi facit vt quis acrius puniatur. ibidem.
Constitutio, si est per legem sublata, non potest de nouo introduci. 1.151. b.
Constitutio reprobata per suam iniquitatem, non potest amplius introduci. ibid.
Constitutio vt Clerici possint conueniri in criminalibus coram iudice seculari non valet. 1.149. b.
Constitutio quę sit rationalis relinquitur arbitrio iudicis. 1.151. b.
Constitutio de alienando vtile dominium ecclesię certo modo non potest extendi ad alium modum. ibid.
Constitutio dat iurisdictionem contentiosam. 1.150. b.
Constitutio pœnalis non extenditur. 1.149. b.
Constitutio an liget subditos extra territorium. 1.153. b.
Cuius loci consuetudo consideranda & inspicienda sit, in his, si quę concernunt atque respiciunt processum, instantiam, seu ordinationem iudicij: eius in quo celebratus est contractus, an verò eius, in quo iudicium exercetur, seu lis ventilatur. ibid.
An simile consuetudinem vincat legem scriptam. ibi.
Constitutio augens, vel diminuens solennitatem numeri testiu, de iure communi requisitam in vltimis voluntatibus, an valeat. 1.154. a.
Constitutio, vt quis possit cedere ligna, vel animalia pascere: intra limites alicuius territorij, an valeat. ibid.
Vtrum valeat consuetudo, quod in causa criminali, vbi imponitur pœna mortis, possit interuenire fideiusor: & quod quis pro alio puniatur pœna corporali. ibid.
Constitutio quod vnus puniatur pro alio pœna capitali vel corporali, non valet. 1.149. b.
Constitutio reprobata, non tantum intelligitur de præterita, sed etiā de futura. 1.151.2.
Valeat Consue. quod vxor succedat viro etiam extantibus filiis. tom. 1. 486. b.
Constitutio quid. 1.152. b.
Constitutio induci posse vt libris negociatorum priuatis credatur, & plena fides habeatur. 1.149. b.
Constitutio contra ius naturale non valere. 1.153.2.
Constitutio etiam iniusta excusat a pœna. tomo primo, 149. b.
Constitutio quę sit, quę que consuetudo rationi consentanea censeri debeat, iudicis arbitrio deciditur. ibid.
Constitutio laicorum non ligat clericos vel ecclesias. tomo 1. 148. b.
Constitutio laicorum inter clericos, etiam quod sit honesta, & non contra libertatem ecclesiarum, non debet seruari. 1.149. b.
Constitutio rationalis, & æqua potest induci decem annorum spatio. ibidem.
Constitutio, seu stylus respiciens diciforia causę non ligat forenses. ibidem.
Constitutio ad hoc, vt probetur quid requiratur. 1.152.2.
Constitutio vincit legem. 1.148.2.
Constitutio cōmunis scribendi aliter quam sit veritas rei, excusat scribentem a dolo. 1.149. b.
Constitutio, seu statutum disponens quod vsurę pro dote, & causa dotis donec restituatur ipsa dos: solui debeat, ad rationem quinque pro centenarij, non valet aliquo modo. tomo primo, ibidem.

Constitutio alicuius Ecclesię in alienationibus rerum Ecclesiasticarum non potest tollere solennitates introductas de iure Canonico. 1.152.2.
Constitutio etiam futura procedere non potest aduersus legem. to. 1.151. b.
Constitutio dat ordinariam iurisdictionem. 1.148.2.
Constitutio non aliter dici potest esse introducta, quam si in contradictorio iudicio obtenta fuerit. 1.146. b.
Constitutio vel defuetudo non tollit legem posituam præcipientem vel prohibentem aliquid ad honorem Dei, vel commodum publicum, cuius contrauentio generabit peccatum mortale. 1.150. b.
Constitutio legem non imitatur. 1.148. b.
Constitutio vel præscriptio temporis memorabilis, habet vim priuilegij ex certa scientia concessi. 1.149.2.
Constitutio vel statutum debet obseruari respectu solennitatis actus. 1.148.2.
Constitutio licet scriptum ius anteat, tamen consuetudinis similitudo quę vel a maiori ratione procedat, illud non vincit. 1.149. b.
Constitutio ciuitatis debet attendi. 1.149.2.
Constitutio introducitur per decem annos. 1.152.2.
Constitutio est alternatiua. 1.146. b.
Constitutio mala radicitus est euertenda. 1.148.2.
Constitutio obtenta facit, vt etiam forenses collectari possint de bonis sub ipsius collectantis iurisdictione sitis. 1.152.2.
Constitutio est optima legum interpretis. 1.146. b.
Constitutio pro lege obseruatur, vbi deficit lex. ibidem.
Constitutio specialis non vincit legem. 1.152.2.
Constitutio vim rei iudicariæ habet. 1.148.2.
Constitutio probatur per Doctores dicentes ita esse consuetudinem. 1.152.2.
Constitutio operatur circa decimarum quantitatem. ibidem.
Constitutio etiam iniusta, excusat a pœna. ibidem.
Constitutio non probatur per testes singulares. 1.151. b.
Constitutio firmata est, vbi si simili aliquando contradictorio iudicio quid est obtentum, seu iudicatum. 1.148.2.
Constitutio a lege antiquata non poterit in eandem speciem denuo induci. 1.149. b.
Constitutio etiam contra ius scriptum spacio 10. an inducitur. 1.148. b.
Constitutio potest tollere legem. ibidem.
Constitutio excusat notarium a pœna falsi asserentem aliquę præsentem, qui erat absens. 3.419. nu. 19.
Constitutio excusat iudicem iudicantem contra legem. ibid. nu. 22.
Constitutio contra bonos mores, & in læsionem ecclesię tendens, non valet. 1.150. b.
Constitutio quod Vassalli possint alienare feuda sine consensu Domini, non valet. 1.149.2.
Constitutio mixta ligat clericos. 1.151.2.
Constitutio præscripta tanto tempore, cuius initij non extat memoria æquiparatur priuilegio concessi a Principe ex certa scientia. 1.152.2.
Constitutio vel statutum quod ob bonum publicum priuaret aliquę re sua, vel eius dominio, valet & tenet. 1.149. b.
Constitutio non facit supplementum in substantiis. 3.368. nu. 13.
Constitutio cum præscriptione temporis par est. 4.177. b.
Constitutio etiam praua excusat a pœna. 4.203. nu. 98.
Constitutio ex causa potest auferre ius ab vno & dare alteri. 4.207. nu. 148.
Constitutio vltima debet attendi si sunt plures. 3.367. nu. 73.
Constitutio debet esse obtenta in contradictorio iudicio. 1.151. b.
Constitutio est attendenda etiam si non sit præscripta, sed tantummodo per aliquos actus obseruata. 3.367. nu. 69.
Constitutio ad hoc vt forensibus collecta imponi possit an debeat esse immemorabilis. 3.390. nu. 8.
Constitutio an extendatur de casu ad casum. 3.391. nu. 12.
Quid de persona ad personam. ibid. 13.
Quid de loco ad locum. ibid. 14.
Constitutio Anglicana vt marito moriente succedat vxor in tertia parte bonorum non operatur in bonis existentibus extra territorium Anglię. 3.364. nu. 10.
Constitutio an induci possit ab vna sola familia. 3.369.1.
Limitatur. ibid. 3. & seq.
Constitutio a pœna falsi excusat Notarij qui scripsit recepisse pecuniā a Titio numerate, etiā si tantummodo cōfessio interuenit. 3.416. nu. 20.
Constitutio Ciuitatis probatur per testes etiam parte non citata. 3.99. nume. 338.
Quod tamen declaratur vt ibid.
Constitutio est inspicienda an libris mercatorum sit adhibenda fides. 3. nume. 47.
Constitutio immemorabilis an operetur vt decimę videantur habitę ante consilium Lateranense. 3.296. nu. 22. & seq.
Constitutio immemorabilis habet eandem potestatem quam habet imperator in suo imperio. 3.299. nu. 67.
Constitutio immemorabilis habet vim pacti. ibid. 69.
Constitutio immemorabilis peccati nutritiua non operatur. 3.297. nu. 29.
Constitutio immemorabilis vt Archidiaconus Vicarij Episcopi præcedat an operetur. ibid. nu. 37.
Constitutio immemorabilis vt laicus habeat iurisdictionem in clericos non operatur. 3.296. nu. 17.
Limitatur multis modis. 18. ibid. & seq.
Constitutio loci attenditur in contractibus. 3.367. nu. 1.
Ampliat. multis modis. 6. & seq.

Index in Communes

Limitatur. *ibid.*.18.
Consuetudo loci attenditur in contractibus etiam gestis per procuratorem. *ibi.*.10.
Consuetudo loci in delictis puniendis seruanda est. *ibid.*.
Consuetudo longa pro lege habenda est. 4.177.b
Consuetudo attenditur in contractu emptionis & venditionis. 3.365.numer.2.
Idem in locatione & conductione. *ibid.*.nu.4.
Idem in societate. 6.
Idem in stipulatione. 7.
Idem in donatione. 8.
Idem in confessione emphyteosis. *nu.*.9.
Idem in feudo. 10.
Idem in matrimonio. 11.
Idem in restitutione dotis. 12.
Idem in fideiussione. 13.
Idem in solutione decimarum. *ibid.*.15.
Consuetudo attendi debet in solutione gabellarum. 3.365.nu.36.
Idem in solutione monetæ. 17.
Idem in alienatione pignorum, *ibid.*.18.
Idem in euctione. 19.
Idem in mandato. 20.& seq.
Idem in vfuris. 3.366.nu.28.& seq.
Idem in priuilegiis. *ibi.*.38.
Idem in conuocatione consilij. *ibi.*.39.
Idem in electione officialium. *ibi.*.40.
Idem in scriptis. *ibid.*.42.
Idem in statutis. 43.
Idem in pœnis. 44.
Idem in delictis. 45.
Idem in confessione inuentarij. 46.
Idem in cursu aquarum. 48.
Idem in oblatione facienda. 49.
Idem in materia restauri. 50.
Idem in cultura agrorum. 51.& seq.
Idem in omnibus actibus iudicialibus. *ibid.*.54.& seq.
Idem in vltimis voluntatibus. *ibid.*.60.& seq.
Idem in materia odiosa. 3.367.nu.68.
Idem in interpretatione instrumentorum. 3.366.nu.59.
testes in singulares non probant Consuetudinem. 1.149.a
Consuetudo non probatur testib. singularib. *ibid.*.b
Consuetudinem & mores minitantis esse spectandos. 1.175.a
Ad probandum Consuetudinem tria necessariò requiruntur. *tom.* 1. 149.a
Consuetudinem mulieres inducere non possunt, sicut nec leg. conde-
re. 1.151.b
Consuetudine semel sublata, & damnata, noua quoque censetur dam-
nata. 1.148.a
Consuetudinem si asserat esse, vel ita se habere, Doctor aliquis excel-
lens illi credendum est. 1.151.a
ad inducendum Consuetudinem contra legem de iure ciuili suffi-
cit tempus decennale. 1.149.a
Quod remedium, quæve actio oriatur ex consuetudine, & quomodo
in iudicium deducatur. 1.153.b
Consuetudines feudales, etiam ecclesias & personas ecclesiasticas li-
gant. 1.342.b
consuetudinem iniquam & irrationabilem lex decernens non solum
præteritam consuetudinem iniquam, sed etiam futuram damnat.
1.149.b
Ex consuetudine temporis non memorabilis, ius colligendi vctiga-
lis acquiritur. 1.149.a
consuetudinis appellatio non venit statutum. 1.148.a
Ad introducendam consuetudinem vtrum requiratur tacitus consen-
sus totius populi, an verò sufficiat consensus maioris partis. *tom.* 1. 153.a
Scripturam, quæ super consuetudine conficitur ad probationem, non
esse de essentia & natura consuetudinis. 1.152.b
simile consuetudinis non vincit legem. *ibid.*.a
Vtrum sit necesse in introducenda consuetudine, omnes ea vti, vel ma-
iorem partem, an verò aliquot hominum vsus sufficiat. *tom.* 1. 153.a
consulens & mandans mitius punitur, quando mandatarius omninò
delictum erat facturus. 1.146.a
consulens delicto non tenetur vti mandans eadem pœna, sed vti con-
sulens. *ibid.*.
consulens aliàs facturo, non tenetur de delicto postea commissio. *tom.* 1. 153.a
consulens pro iudice electus, debet conclusuè loqui absque iurium,
& rationum allegatione. *ibid.*.
Consultor contra communem opi. respondens tenetur parti læ sè ad
interesse. *tit.* 12. nu. 3. 3.211.
Idem consilium tenetur sequi in causa propria. *ibi.*.nu. 4.
Facit litem suam. *ibid.*.nu. 15.
Eius consilium tanquam iniustum rescindetur. *ibid.*.nu. 7. & ad plu-
ra alia tenetur. *ibi.*.nu. 8.
consultor iniquè consulens facit litem suam, *ibi.*.nu. 6. & nu. 8.
contestatio iurisdictionis, præiudicat domino, pupillo, & adulto. *tom.* 1. 155.a
continuatio, seu concatenatio titularum ad titulos fieri necessariò
debet. 1.154.a

Si contrahens habeat bona in loco contractus, poterit iudex loci
istius præcedente citatione, & reo contumace, actorem mittere in
possessionem bonorum rei, existentium in loco contractus. 1.435.a
contrahentes incetas nuptias in 4. gradu non punitur de iure ciuili,
1.513.a
contrahens cum secunda viuente, quam tamen non cognouit nec ante
contractum nec post mortua 1. poterit contrahere cum 2.
99.a
Si autem cognouit non potest perseverare in matrimonio etiam mor-
tua 1. *ibid.*.
Si contrahat cum alia viuente vxore: filij nati ex 2. erunt legitimi ad
succedendum, si mater ignorabat primum matrimonium, & contraxerit publicè. *ibid.*.
Item si erat pu. fama quòd maritus erat mortuus, vxor potest licitè
cum alio contrahere: & excusatur ab adulterio. *ibid.*.
contrahere matrimonij sine consensu patris inducit odium capitale:
& sufficit ad exhæredationem. 1.316.a
contrahentes in loco si ibi inueniantur possunt conueniri. 1.435.b
contrahentes inuicem se possunt naturaliter decipere. 1.156.b
contrahentes in dubio ad statuta, & consuetudines sese referre existi-
mandi sunt. *ibid.*.
contrahere cum excòcatis non debemus. *ibid.*.
contraxisse vnusquisque intelligitur in eo loco in quo vt solueret se
obligauit. *ibid.*.
contractus quando concernit vtilitatem alterius tantum vt est cita-
tio non tene. notarius dare instrumentum nisi ei cuius vtilitatem
concernit. 1.332.b
contractus vsurarius tribus concurrentibus præsumitur. 1.156.a
Contractus & delicta ad obligandum sunt paria. 4.177.b
contractus est licitus, si dentur monasterio quinquaginta ducati, vt
alatur per totam vitam. 1.156.a
contractus simulatio non præsumitur ex modicitate precij, & pacto
de retrouendendo. 1.155.a
contractus ferè omnes sunt iuris gentium. 1.156.b
contractus in dubio intelligitur secundum consuetudinem *ibid.*.
contractus claudicare non debent. *ibid.*.
Contractus conditionalis purificatus pro puro habetur. 4.177.b
contractus etiam nullus causatus, etiam ex errore iuris excusata ma-
la fide & à dolo. 1.156.a
contractus loco etiam tunc agi potest, cum ad illius rescissionem di-
scipatur. *ibid.*.
contractus qui relinquitur in arbitrium alicuius: si est formatus, valet
aliàs non. 1.154.b
contractus permutacionis dicitur, in quo contrahentes intenderunt
permutare: etiam si interueniat pretium. *ibid.*.
contractus iure dubia nomen, formam, ac iuris effectus ex mente, &
propósito contrahentium assumit. 1.155.b
contractus ab excommunicatis ritè rectèque geruntur. *ibid.*.
contractus metu initus non est nullus ipso iure. 1.154.b
contractus quis sit, ex verbis & denominatione contrahen. dignoscitur.
1.155.a
contractus plures quando dicantur. 1.154.b
contractus non redduntur in inuitum. *ibid.*.
contractus ex modicitate præcij, & pacto de retrouendendo, præsumitur
pignoratiuus. 1.155.a
contractus non dicitur perfectus vbi scriptura requiritur, ex mente
contrahentium, licet non addatur, & aliter factus contractus non
teneat. *ibid.*.
contractus contra formam statuti initus, etiam quòd in minoris vtili-
tatem cederet, non potest à minore approbari. *ibid.*.
contractus etiam in vltimis voluntatib. possunt celebrari. 1.154.b
contractus verba debemus strictè interpretari contra eum qui se fun-
dat in verbis contractus. 1.155.a
contractus nominatus ob impedimentum non subsequutum, cum de-
mum rescinditur, cum id cuius expletio defecit contractui causam
dedit. *ibid.*.
contractus si appareat originale causam longe aliam fuisse quam
venditionis speciem videtur simulatus. 1.154.a
contractus à principio sunt voluntatis: & ex post facto necessitatis.
ibid..
contractus innominati correlative, non à conuentione sed ab im-
plemento denominantur & iudicantur. *ibid.*.
contractus ad hoc vt sit vsurarius, oportet, quòd sit in pactum dedu-
cta vsura. 1.156.a
contractus ab excommunicato factus tenet. *ibid.*.
contractus, qui cum cœnobio initus, vt certa numerorum quantitate
præstita, is qui contrahit, per vitam alatur, nulla re impeditur, aut
infirmitur. *ibid.*.
contractus ad arbitrium alicuius relatus subiuncto illius arbitrio va-
lebit. *ibid.*.
contractus circumuentionem nullam à sciente factam in animi foro
admitit. *ibid.*.
Contractus ante pubertatem etiam cum nixu carnalis copulæ nõ facit
matrimonium. 2.98.b
contractus si ab alterutra parte aut rescindi aut nullus dici potest, in-
tegrum, aut liberum est parti alteri petere ab illa num contractui
velit stare, necne. 1.156.a
contractus principum obligant eorum successores. 1.155.b
contractus celebratus pro se, & filijs, & hæredibus, non comprehen-
dit extraneos hæredes. 1.155.a
contrac

Vtriusque Iuris Opiniones.

Contractus factus per incarcerationum à carcere extractum, post ea re-
ductum an valeat? 2.108.a
contractus alienationis prodigi cui legitime est à iudice bonis inter-
dictam, non firmatur iuramento, vel obligat eum etiam naturaliter.
1.155.b
contractus est licitus, si dentur monasterio quinquaginta ducati, vt ala-
tur per totam vitam. *ibid.*.a
Contractus quin in vltimis voluntatibus ritè gerantur, ac rectè gesti
sint irrefractabiles, dubium esse non debet. *ibid.*.b
contractus vt dicatur in scriptis fieri, requiritur vt expressè hoc à par-
tibus actum sit, vt aliter contractus non valeat. *ibid.*.
vbi contractus potest stare restrictiue, & demonstratiue, stat restricti-
uè. 1.463.a
Contractus fraudulentus valet in præiudicium illius qui fraudem fe-
cit. 1.439.b
Contractus qui consensu contrahuntur contrario consensu dissolu-
tur. 1.154.a
contractus in dubio præsumitur censuales. 1.155.a
In contractibus dies & pœna conuentionalis moræ purgationem ex-
cludit. 2.125.a
Contractus censuales dicitur quando transfertur omne ius referuato
censu. emphyteoticus autem est, quando vltra canonem referuato
directum dominium. 1.155.a
contractus nullus non est contractus. 1.155.a
contractus bonæ fidei, cui dolus dat causam, ipso iure est nullus. *tom.* 1. 154.a
contractus in ecclesia celebrati valent. 1.236.b
Contractus approbatur, & factis, & verbis. 4.177.b
contractus factus cum solennitate requisita in loco, in quo contrahi-
tur an operetur quo ad bona alibi etiam existètia licet in loco bo-
norum maior solennitas requiratur. 3.367.nu.3.
contractus non seruata solennitate loci in quo contrahitur est nullus,
etiam si cõtingat de eo dubitari alibi quàm in loco contractus. *ib.*.
Contractus si est simulatus omnes clausulæ in eo appositæ simulatæ
dicuntur. 3.409.nu.2
contractu principali rescisso rescinditur pœna & omnes aliæ clausu-
læ in eo appositæ. *ibid.*.
Limitatur tribus modis. *ibid.*.
contractus qui potest iudicari licitus & vsurarius præsumitur licitus
3.412.nu.3.
contractus interpretatur ex consuetudine. 3.365.nu.1.
Ampliatur pluribus modis. *ibi.*.nu.32.
Limitatur. 3.367.nu.70
contractus minorum cum iuramento an valeat. 3.111.nu.1.
Ampliatur multis modis. *ibid.*.3.& seq.
Limitatur multipliciter. 3.112.nu.32.
Quid in contractu donationis. 3.111.nu.5.
Quid in contractu ipso iure nullo. 3.112.nu.20.
Quid in liberatione facta per minorem cum iuramento. 3.118.nu.22.
Quid in aditione hæreditatis. *ibid.*.22.
Quid in impubere. 3.113.nu.39.
Quid in iuramento assertorio. *ibi.*.41.
Quid in iuramento præstato ex falsa causa. *ibid.*.44.& seq.
Quid in iuramento Hæbreorum. *ibid.*.49.
Ad cognoscendum qualitatem contractus, non attendi sonum verbo-
rum, sed effectum rei. 1.217.b
contractum dotis, quò ad translationem dominij per traditionem, nõ
esse priuilegiatum. 1.224.a
contractuum iurigentium actiones omnes inuentæ sunt de iure ciui-
li. 1.154.a
contractum diem memoria non tenentes testes nihilominus probat.
1.156.a
contractum qualitates, accidentia, & rerum illis comprehensarum
probatio, improbatione in alterum contrahentium conferri pos-
sunt. *ibid.*.
contractum nullum, defectu solennitatum à statuto requisitarum, pu-
ta à minore, vel muliere sine consensu propinquorum celebratum
iuramento non firmari. *ib.*.
contractum venditionis ex pacto de retrouendendo cum modicitate
pretij, simulatum & pignoratiuum atque vsurarium iudicandum
esse. 1.244.b
In contractibus conclusio attenditur. 1.155.a
contrarietas in iure non est admittenda, imò potius superfluum. *tom.* 1. 156.b
contrarius sibi ipsi potest quis esse, & audiatur in diuersa instantia.
ibid..
Contrariorum eadem est disciplina. 1.157.a
Contrariorum cum sit eadem disciplina, à cõtrariis summo iure pro-
cedet argumentum. 1.156.b
Contraria in eodem subiecto consistere non possunt. *ibid.*.
Contumax non manifestus absque citatione multari nequit. *tom.* 1. 157.a
Contumax non auditur nisi refect. expensis. 1.322.a
contumax absens in criminalibus qui effici non potest à iudice male-
ficiozum, de iure communi, nec haberi pro confesso & conuicto.
contumax verus. *ibid.*.b
Contumax de iure communi non potest à iudice haberi pro confes-
so, & conuicto. 1.4.a
Contumax reus ob delictum absens potest condemnari. *tom.* 1. 1.157.b

contumax non comparens ex ficta confessione ante condemnationem
à se factam auditur. 1.157.b
Si contumax moria. eius hæres non potest condem. in expen. illius
contumaci. 1.322.b
contumax reficit omnes expen. 1.157.a
contumax vt possit condemnari & banniri, debet de nouo ci. *ibid.*.
An contumax possit condemn. in expen. sine noua citatione. 1.322.a
contumax inter alias pœnas in sui odium: habetur pro præsentè.
1.158.a
contumax verus quis dicatur & quis fictus. *ibid.*.
Contumax non potest apponere de litis pendentia coram alio iudice
3.68.nu.21.
Quod declara vt *ibid.*.24.& seq. *ibid.*.
contumax an debeat citari. *ibid.*.
contumax non manifestus absque citatione multari nequit. 1.457.b
contumace aliquo iudex ex officio potest contra ipsum absentem te-
stes recipere, non autem pro ipso. 1.158.a
contumacem non notorium, vel manifestum iudex non potest mul-
tare sine citatione. *ibid.*.
contumacia citati ad respondendum inquisitioni contra ipsum de ta-
li homicidio formata, qui ex ea fuit bannitus, & deinde ad pœnam
capitis, & confiscationem bonorum condemnatus facit iudicium
ad torturam. *ibid.*.
contumacia expressa & dolosa procuratoris in veniendo aut appellà-
do, non tollit beneficii appelladi principali infra decem dies post
scientiam. 1.158.b
contumacia ex culpa leui. 1.158.b
contumacia non dicitur delictum propriè & de per se. *ibid.*.
contumacia propriè non est delictum, sed interpretatiuè. *ibid.*.
Contumacia dicitur delictum, & maleficium. *ibid.*.
Contumacia procuratoris nocet domino. *ibid.*.
Contumacia ex delicto. 1.159.a
Contumaciæ sententiæ. 1.159.a
Contumacia non est accusanda in criminalibus iudicijs. 1.159.a
Contumacia non infamat. 1.63.a
Contutor cedens administrationem contutori potest stipulari à tuto-
re rem pupilli saluam fore. 3.160.nu.62
conueniendi verbum non præ fert stipulationem. 1.158.a
Conueniri poterit debitor, qui certo aliquo in loco, certa die solue-
re promisit, vbiunque locorum fuerit reperitus. 1.159.a
conueniri in omni loco. *ibid.*.
conuenientis actione reali negans se possidere, si conuincatur, perdit
benefic. possid. 2.144.b
conuentus petitione hæred. potest excludere agentem à limine iudi-
cij, si statim opponat quo tit. possideat. 1.488.a
conuentus petitione hæreditatis, cogitur dicere tit. suæ pos-
sionis inter duos de successione alicuius diuidenda, non valet.
tom. 1. 159.b
conuentio inita inter fratres de inuicem succed. an valeat. 3.154.nu.1
Limitatur. *ibid.*.3.& seq.
Quid si fuerit facta super omnibus bonis inter eos qui habent pote-
statem legis condende in eorum territorio. *ibid.*.5
Quid si referatur ad bona præsentia, & futura. *ibid.*.nu.10
conuentio inter medicum & infirmum, aduocatum & clientulum, ip-
so iure non subsistit. 1.159.a
conuentio facta in vna re vel persona, non extenditur ad aliã. 1.159.a
conuentio inita vt nullus possit bona stabilia alienare, etiam per viam
vltimæ voluntatis, aliàs bona alienata deueniant ad non alienan-
tem, valet. 3.154.nu.2
conuentio facta contra substantiam contractus, facit conuentionem
in alium contractum transire. 1.159.a
conuentio dat legem contractui. *ibid.*.
Conuictus reus legitimis probationibus sub mortalis culpæ reatu, si
à iudice inter rogetur, etiam in tormentis respondere tenetur an
crimen commiserit. 1.160.a
Conuentionalis pœna quæ in contractu adiciitur, vt loco interesse
prima succedat, an possit duplum transcurrere. 1.159.b
conuictus legitime reus, non est aliud querendum. 1.160.a
conuicto mortuo, memoria eius quandoque damnatur. *tom.* 1. 160.a
Copula, & inter duo extrema posita, diuersitatem ponit inter copu-
lata, & eius est naturæ, vt inter diuersa ponatur. *ibid.*.
copulatiua aliquando pro coniuñctiua accipitur. *ibid.*.b
copulæ natura est ampliare quantum potest, *ibid.*.
copulandi dictio inter ea, quæ alternis sibi aduersantur posita, in al-
ternatim enunciantem conuertitur. *ibid.*.
copulatiuè quando plura ponuntur, quorum vnum venit vt accidens
seu qualificans aliud, oportet probare vtrumque. *tom.* 1. 160.b
copulatiuorum non requiritur concursus. *ibid.*.
Copulans cum vxore domini, debet feudo priuari. 1.376.a
Copulans scienter cum Iudæa, imponitur pœna mortis. *tom.* 1. 160.a
Sed quid si reperiat corpus mortuum ante domum meam, an præ-
sumatur contra me. 1.535.b
Corporalis pœna, & bonorum confiscatio non transit in hæredes mor-
tuo delinquente ante sententiam. 1.160.b
Index in Com Opin. NNN Nn 3

Index in Communes

Correctio moderata est permiffa viro vxori, Domino ancilla, magistro fcholarii, & patri filio. 1.160. b
Correctiones sunt euitandæ in iure nostro. ibidem
correctio fraterna cadit fub præcepto peccati mortalis. ibid.
correctio non est fienda per fubauditos intellectus. ibid.
in correctorijs ex maiori parte rationis fit extenfio. 1.161. a
corrigrere quilibet tenetur peccatorem. ibidem
correctus in cafibus, in quibus non potest interrogari de alijs, facit vt iudex poffit inquirere. ibidem
correctus de crimine admittitur ad denunciandum. ibidem
Correlatiuorum iudicium idem prorfus est. ibid.
Correlatiuorum eadem est natura, & difpofitum in vno, trahitur ad aliud. 3.370. num. 1
Ampliatur multis modis. 372. num. 36
Limitatur pluribus modis. ibid. num. 37
Quid in materia correctoria. ibid. 36
Quid in materia pœnali. ibi. num. 37
Quid in pœna conuentionali. ibid. 39
Quid in confuetudine. ibid. 41
Quid in ftatutis. ibid. num. 42
Quid in priuilegijs. 43
Quid in fententijs. 50
Quid in contractibus. 52
Quid fi non adest eadem ratio. ibid. 51
Corruptens libros archiui publici, qua pœna puniatur. 1.161. a
Corruptum fe afferens vt dicat falſum, non creditur ei ad inquirendum. ibidem
Credens viro fide digno excufatur. 3.419. num. 36
Amplia & limita. 3.420. num. 38
Quid in mulieribus fide dignis. ibid. b. 42
Quid in præiudicium tertij. ibid. nu. 46
Creditor pofterior præfertur dotis confeffioni. 1.161. b
Creditor non dicitur cui ex delicto vel legato debetur. ibid.
creditor foluto debito retinens & celans pignus, tenetur furti. ibid.
Creditori licet vigilare ad fuum confequendum. ibidem
Creditor ex mercij venditione, cæteris creditoribus in illifinet mercibus iam traditis non præfertur. ibidem
creditor non potest retinere penes fe cadauer, feu corpus mortuum fui debitoris diuifis, vel in opis insepultum, vt pignus quoddã donec pecunia fuis debita vigore liquidi inftrumenti integrè foluatur. ibidem
Creditor, cui fuit promiffum certa die foluere, vel dare pignora: adueniente die, potest præcisè cogere debitorem ad foluendum. to. 1. ibidem
creditor quilibet non per viam agendi, fed excipiendi comparet pro iure fuæ prioris hypothecæ ad impediendum alium creditorem. ibidem
creditor, qui merces vendidit debitori, ex quo contractu ortum fuit creditum, fi debitor fugit, non est potior in re vendita alijs creditoribus prioribus. 1.161. a
creditor petens executionem inftrumenti contra fideiufforem, non habet neceffe docere de principali credito, quando de eo fit mentio in inftrumento. 1.162. a
creditor rem fibi hypothecam pro fui iuris conferuatione propria autoritate apprehendere & retinere potest. tomo primo, 162. a
creditor, mercator, vel folitus mercari, lucrum ceffans à morofo debitore licitè petit. ibidem
creditor ad hoc vt poffit habere regressum contra fideiuffores, vel contra tertios poffeffores, quid requiritur. tomo primo, 1.161. a
creditor prior habens hypothecam, & priuilegium prælationis, potest agere contra pofteriorem creditorem, cui fuit foluta pecunia. 1.163. b
creditor agens contra filium, ex contractu vel debito paterno, tenetur probare filium eſſe heredem. 1.162. b
creditorem dantem mutuo pecuniam ad merces vel alias res emendas, non habere tacitam hypothecam in rebus illis fua pecunia emptis. ibidem
creditor rem debitoris meliorem pro fuo credito eligere potest, nec pignoratam vendere. ibid. a
creditor conditionalis non dicitur propriè creditor. tomo primo, 1.161. a
creditor recipiens folutionem pro fua parte ab aliquo ex pluribus in folidum obligat. fibi præiudicat, ne poffit amplius in folidum petere ab vno ex eis: fed intelligi. fummam inter eos pro rata diuiffiffe. 1.403. b
creditor pro fundo emphyteotico fibi obligato an poffit foluere canonem. 1.256. a
creditor cui datus est fundus pignori, cui annexum est ius patronatus beneficij: non potest prætere. 1.161. b
creditor pupilli nõ excufatur à munere tutela ratione crediti. 1.161. b
creditor hereditarij non tenentur accipere in folutum bona ab hærede cum beneficio inuentarij. 1.162. a
creditor potest petere quod fiat fibi inftrumentum crediti. 1.161. b
creditor probanti duobus teſtibus, nihil de fuma deponentibus, pecunij numerationem alicui factam: & alijs prætere teſtibus probantibus debitorem ab ipfo centum mutua petiſſe, iufurandum deferetur. 1.162. a
creditorem agentem hypothecaria aduerfus tertium poffefforem,

probare debere, debitorem habuiſſe dominium. 1.162. b
Creditorem habentem generalem hypothecam omnium bonorum, cum potestate capiendi propria auctoritate, in confitutione precarij, poffe agere conduct. ex l. fi. C. de acq. poff. contra tertium poffefforem. 1.163. a
Creditorem miſſum in poffeffionè ex primo decreto, teneri ſtare coloro no 2.64. b
creditore ſuccedente debitori confunditur actio hypothecaria. to. 1. 161. b
credulitas, vel quæuis etiam iniuſta cauſa pœnas delicto alioquin inſigendas imminuit. ibid.
Credulitas etiam fatua excuſat à pœna doli. ibid.
cridas ignorare præſumitur, qui pro maiori parte habitat in villa. ibid.
creſcente delicto, creſcere debet & pœna. ibid.
crimen contrahitur, & fi voluntas nocendi intercedat. ibid.
crimen eccleſiaſticum eſt crimen hæreſis. ibid.
crimen publicum illud eſt dicitur, quoties pœna venit imponenda reo, & applicanda fiſco. 1.162. a
Quando crimen eſt notorium iudex non potest vt ſuſpectus recuſari. 1.155. a
Ad excludendum crimen obiectum, vel iniuriam illatam, licitè dicimus, tu mentiris. 1.176. a
Crimen ſtupri leuius eſſe, quàm adulterij. 1.122. a
crimina morte extinguntur. 1.161. a
crimina dei iure canonico nunquam præſcribuntur tempore. ibi.
criminoſus eſt infamis. 1.161. a, & b
In criminalibus concluſio in cauſa an fit neceſſaria. 1.122. b
criminalis rei iudicium valet. 1.161. a
criminalis cauſa delegatus ſecundum leges regulariter non potest ſubdelegare. ibid.
Criminalis cauſa dicitur quando agitur ad pœnam fiſco applicandã. 1.161. a, & b
Criminalis cauſa fi non ſint meri & mixti imperij, poſſunt delegari. 1.161. b
Criminales cauſe ciuiliū definitionibus regulantur. 1.171. b
Criminalibus in iudicijs fidem non faciunt acta in iudicijs ciuilibus. 1.161. a
Criminales cauſe, fi non ſunt meri & mixti imperij poſſunt delegari. 1.161. a
Criminaliter agitur, quando pœna criminalis applicaretur fiſco, ciuili ter verò agitur quando parti debet applicari id quod petitur. 1.161. b
Cruciatuſ corporis inducit iuſtum metum. 1.160. a
Criminoſus contra criminoſum non potest eſſe teſtis. 1.161. b
Culpa lata non eſt dolus, ſed dolo comparatur. 1.165. a
Culpa generaliter ſumpta quinque eſſe ſpecies. 1.165. a
Culpa in omittendo commiſſa non facit, vt quis teneatur damnare re ſarcire. 1.161. b
Culpa caret, qui ſcit, & prohibere non potest. 1.161. a
culpa ſeu negligentia præcedens, dicitur alicui remiſſa, quando Princeps eum recepit in gratiam, & nouiter inueſtuit eum. 1.161. b
culpa lata dolo hæud æquiparatur. 1.161. b
culpa leuiſſima eſt, quando depositarius rem depositam in camera clauſa cum cadenatio non tentauit, an eſſet bene clauſa. 1.161. b
Culpa leuis, vel leuiſſima in omittendo ſuſcepta, ad reſarciendum datum datum: non obligat. 1.161. b
Culpa potius præſumitur quàm doloſa. 3.412. num. 5
culpa lata cum dolo æquiparatur. 4.178. a
culpa lata quid fit. 4.179. a
cumulatio diuerſarum actionum ex eadem tamen cauſa deſcendentium & diuerſa competentium non admittitur. 1.165. a
cumulationem plurium actionum in eodem libello permitti. Niſi cũ duæ actiones ita ſe habent, vt vna propoſita, & condemnatione ſecuta atque executione facta, contingat liberatio ab altera. 2.53. b
Cumulatio fieri potest in criminali iudicio. 1.165. a
Curare debet iudex vt ſententiam ferat certam. 1.165. a
Curator potest licitè inſtruire ſuum minorem, cuius eſt curator, qualiter reſpondeat poſitionibus. 1.165. b
Curator datus ad vnã litem tenetur promittere defenſionè. 1.165. a
Curatoris auctoritas non neceſſaria eſt, vt naturalis obligationis vinculis irretiatuſ adultus contrahens. 1.165. b
Curator non potest pro minore facere pacem, quãdò minori aut eius familie eſſet dedecus inimicitias remittere. 1.165. b
curator qui dicitur habere liberam adminiſtrationem quomodo intelligitur. 1.165. a
curatoris auctoritas illegitima nihil efficit. 4.178. b
currentibus aliquibus ad brauium, fi duo ex eis pariter, ſimulque perueniant ad ipſum brauij, nec ſciatur aliter quis fuerit prior, & quis poſterior, tunc ratione incertitudinis neuter habebit brauium, ſed iterum current. 1.165. b
cuſtos carcerum carnaliter cognofcens mulierem carceratã de confuetudine ſuſpenditur. 1.165. b
cuſtos carceru, fi carceratus per eius negligentiam auferat quomodo puniatur. 1.165. b
cuſtos generalis & ſimiles dicuntur prælati. 1.453. b
cuſtos carcerum qui noſtem carceratum non arctè detinuit, ſi ille nobis auſugit, excufatur. 3.420. num. 55
cuſtodes an poſſent apponere teſtore belli princeps in ca. ro quod ab eo tenetur in feudum. 1.354. b
cuſtos

Vtriuſque Iuris Opiniones.

Cuſtos arcis qui loco fui virum probatã conditionis ſubrogauit, ſi ſubrogatus arcem prodiderit excuſatur. 3.421. nu. 62.
Cuſtodes carceris ſi duo ſint, & vnus auſugiat cum carcerato, alter nõ tenetur. 1.445. b
Cuſtodes caſtri, ſi inter ſe diuidant cuſtodias nocturnas & caſtrum capiatur, quid iuris. 1.355. a

D.

Damnatus ad trirèmes, ſi caſu vel fortuna trirèmes euaderet, vel gratia principis reſtitueretur, nõ admitteretur amplius ad ſuſceptionem. 1.166. a
Damnatus de crimine ciuilitate eſt infamis. 1.165. a, & 166. a
Damnatus ad mortem non potest teſtari. 1.165. a
Damnatus actione iniuriarum efficitur infamis. 1.159. b
Damnatus publico iudicio fit infamis. 1.165. b, & 166. a
Damnati ad perpetuos carceres ſunt inſteſtabiles. 4.172. b
damnati morte ciuili ſunt inſteſtabiles. ibid.
damnato auctore, damnantur & eius libri. 1.166. a
damnum aliquod ſi contingat in re emphyteutica, vt oorroſione fluminis vel chafmate, &c. ſi damnum tale fit vt exeo tota res pereat, excuſatur emphyteuta à ſolutione penſionis. 1.166. a
Damnum emergens ex contractu matrimonij, non potest peti, niſi doſe pars ſe habeat. 1.165. a
Damnũ vel iniuriã inferens alicui tenetur de damno & iniuriã ſibi data in foro contentioſo. 1.166. a
Damnum paſſis ſi iuſurandum ſtatuto deſertur, non idcirco illi delatũ cenſebitur cui furtum factum eſt. ibid.
Damnum eſt diminutio patrimoniij. ibid.
Damnum fit ex culpa, iniuriã ex affectu. ibid.
Damni appellatiõne in ſtatutis non venit furtum. ibid.
Damno alterius locupletari, eſt dolum committere. 4.178. b
Dans pecuniam, non præſumitur animo donandi. 1.166. a
Dare inuitè pro non dare æſtimatur. 4.179. a
Dare ſoluere legata, & promittere legata ſoluere, an paria ſint. to. 4. 178. b
Dare vel ſoluere, & acceptum ferre, vel fateri accepiffe paria ſunt. ibidem
Data in præmiũ emancipationis an veniant conferenda. 1.241. a
Data inſtantia corruit argumentum. 1.166. a
Data filio fam. ſtudiorum cauſa, à patre, vt ſunt libri, &c. an cenſentur filio donata, & an poſt mortem patris conferantur. 1.217. b
data re in ſolutum creditori, debitor vterius non admittitur ad reludum. 1.166. a
Datum meretrici non repetitur. 1.166. b
Datio in ſolutum inſtar venditionis obtinet. ibid.
Datio in ſolutum alia neceſſaria, alia voluntaria. ibid.
Datio tutelæ non recipit diem, neque conditionem. 4.166. a
Debitor ſpecialiter obligauit aliquam rem mobilem creditori, licet non tradiderit: ſi tamen eam poſtea vendat, committit furtũ. 1.455. b
Debitor pecuniam, vel maſſã certi metalli, non ſatisfacit pecuniam alterius metalli ſoluendo. 1.169. b
Debitor ceſſionis bonorum beneficium redditur indignus indicans partem bonorum, & partem occultans. 1.167. a
Debitor alteratiue ex ſtipulatione, quando verba ſtipulationis ad ipſum referuntur, potest eligere quem maluerit. 1.167. b
Debitor pecuniam moroſus tenetur ad lucrum ceſſans. 1.169. a
Debitor intra biennium, & ſuam cautionem rectè ac iure condicet, & creditorem, qui pecuniam numerationem non probat, ad perfectam liberationem adiget. 1.69. b
Debitor obligatus ad dandum certam quantitatem, ſoluendo partem liberatur in parte, ſi creditor velit accipere, aliã non. 1.165. a
Debitor non ſuſpectus de fuga capi ſue carcerari regulariter non debet. 1.170. a
Debitor ſpeciei licet ob eius interitum ante ipſius moram liberetur, tamen conditioni ob cauſam eſt obnoxius. 1.169. b
Debitor perſonaliter capi an & quando poſſit. 1.169. a
Debitor ſi impetrauit moratorium exceptionem, debitores illius poſſunt vti eadem exceptione contra eum. 1.167. b
Debitor recipiens pecuniam nomine mutui, nec indigens illa pecunia ſibi mutuata, potest eandem inuito creditore reddere. tomo primo 167. a
Debitor ſi auſugiat cum pecunia aut re creditoris, potest ab eo capi. 1.169. b
Debitor non potest per pactum ſe obligare ad carceres, ſi in termino non ſoluert. 1.167. b
debitor promittens, ac ſe obligans ſoluturum ſuo creditori centum Aquilæ certo die, diſſerentique tempore debito in diſto loco ſoluturum, poſſet vti que conueniri non ſolum Aquilæ, verum etiã in quocunque loco. ibidem a
debitor obligatus ſingulis annis ſoluere par caponium occasione aliquis rei, eo caſu certum eſt poſſe conueniri officio iudicis, vel interdito poſſeſſorio. ibid. b
debitor obligatus alteratiue ad dandum animal, vel centum fa tiſſacit, ſi tempore ſolutionis fit animal debilius quàm tempore obligationis. 1.167. b
debitor Titij conſtituens ſe precario nomine ipſius omnia ſua bona poſſidere, ſi poſtea à quod ex ipſis bonis alienaret, poſſet quippe petere creditor prædictus adueniente caſu obligationis huiusmodi bona alienata ab illo, qui illa emit. 1.168. b

Debitor cedens bonis non potest carcerari, 1.170. a
debitor capi, ac carcerari potest vti ſuſpectus de fuga, probata prius per ſolum iuramentum ſuſpitione fuga à creditore. 1.166. b
debitor debitoris ſi obligat ſe per conſtitutum, vel nudum pactum nõ fit nouatio nec liberatur debitor principalis. 1.166. b
debitor coactus per ſuperiorem, vt ſoluat inuitè ob iniuriam creditoris, periculum eſt creditoris. 1.168. a
debitor obligans ſe ad carceres, renitiãſ ceſſioni bonorum eſt contra bonos mores talis obligatio. 1.168. b
Debitor alteratiue ex ſtipulatione, quãdò verba ſtipulationis ad ipſum referuntur, potest eligere quem maluerit. 1.168. a
debitor moroſus tenetur omnimò ad reſtitutionem atque æſtimationem. 1.168. b
debitor ſpeciei per interitũ ante morã liberatur actione præſcriptis verbis, ſeu de dolo. 1.167. b
debitor vendicans rem alienatã non ſeruatis ſeruandis, tenetur ſoluere debitum cum legitimis vtiſis. 1.169. a
debitor in quantitate non liquida potest offerre certam quantitatem, & dare fideiufforem de reſiduo ſi apparuerit plus debere. 1.168. a
debitor promittens cum iuramento ſoluere decem infra menſem ſub excommunicationis cenſura pœnã quẽ nõ dicitur perire, nec excõmunicatus, ſi ſatis fecerit poſt alium menſem ſequentem. 1.168. b
debitor ſolutione partis tum denũ liberatur cum numeratione creditor affertur. 1.169. a
debitorum remiſſio generalis profertur ad res teſtatori debitas, aut actiones in res illi competentes. 1.169. a
debitor ſpoliatus a iudice nulliter, ſiue iudex procedat vt priuatus, ſiue alio modo, ante omnia reſtitui debet. 1.169. a
debitor creditoris literas accipiens ſine proteſtatione, debitum in illis contentum ſatur. 1.169. a
debitor etiã nulla de nouo cõtingente cauſa cõpelli poterit, vt cautio nem rei probandã ergo præſtat. 1.169. a
Debitor ſi debiti partem confeſſatur, partem neget, confeſſam ſummã cogetur creditor inuitis accipere. 1.169. b
debitor certa pecuniã ſummã, non ſatisfacit ſoluendo vel pecuniã eiufdem conditionis ad pondus, vel pecuniam eiufdem valoris publicè conſtituti ad numerum. 1.169. b
Debitor à quo expulſo principali creditore fuit exactũ per Cõmuniam rem vel principem, an dicatur à creditore liberatus. 3.172. nu. 1
Declaratur multipliciter. ibid.
Debitor ſine die ſi conueni non monitus non ſoluit expenſas ſi conſtituit. 1.321. b
Debitor ſi vellet poſt biennium aſſumere in ſe onus probandi pec. non fuiſſe numeratã, an fit audiendus. 1.294. b
Debitor tenetur creditori ſoluere facturam inftrumenti leuati. 1.169. a
Debitor ſimpliciter ſoluens nec cautionis, nec dati chyrographi fidẽ videtur agnoſcere. ibidem
Debitor debitoris ſiſi potest fauore fiſci compelli ad ſoluendũ. 1.169. a
De bitor. In loco contractus non potest conueniri, quando ſolutio eſt in alio loco deſtinata. 1.169. b
Debitor non certã, liquidoque conſtantis ſummã, potest certam quantitatem offerre, ſatiſdans de reliquis, quæ deberi amplius apparuerit. ibidem
Debitor quantitatis neceſſarius, ſi leget ſpeciem, non videtur compẽſandi animo legare. ibidem
Debitor qui negaſſet debitum, & per ſententiam condẽnatus fuiſſet, & poſtquam eſt condẽnatus conſiteretur debitum, non debet ad ceſſionem bonorum admitti. ibid.
Debitor non potest cedere bonis, quando creditor renunciat iuri illi carcerari faciendi. 1.167. a
Debitor fiſci, vel communitalis, admittitur ad ceſſionem bonorum. 1.169. a
Debitor in diem, ſi per errorem ante diem ſoluat, non repetit medij temporis vtiſum. 1.169. b
Debitor negans ſcripturam manuſcriptam amittit beneficiũ exceptionis non numeratã pecuniam. 3.275. nu. 11.
Debitori principali abſente an creditor poſſit cõtra fideiufforem, vel pignorum poffefforem deuenire principali non diſcuſſo. 3.173. nu. mer. 49.
Quid ſi notorius ſit principalẽ non eſſe ſoluendo an fit neceſſaria diſcuſſio.
Debitor principalis cenſetur qui pecuniã recipit, alter verò fideiuffor reis duobus obligatis. 3.180. nu. 7.
Debitor in genere ſubalterno an liberetur ſi ob caſum totũ illud genus pereat. 3.182. nu. 8.
Debitor inuitè exactus à priuato nõ liberatur à creditore. 3.373. nu. 48.
Debitor exactus à principe, qui habet obligata bona creditoris dicitur liberatus. 3.172. nu. 1.
Idem ſi bona creditoris ſint conſiſcata. ibid. 5.
Quod amplia pluribus modis. ibid. 6. & ſeq.
Quid ſi culpa creditoris fuit exactus. ibid. nu. 14. & ſeq.
Quod amplia, & declara pluribus modis. ibid.
Quid ſi debitum ſit in quantitate, vel in genere nec cõſtat ad cuius iniuriam fit facta exactio. ibid.
Debitor generis preemptione ſpeciei ob caſum non liberatur. 3.182. numero 1.
Limitatur pluribus modis. ibid. 2. & ſeq.
Quid ſi debitum factum ſit contemplatione creditoris, & ad eius vtilitatem. ibid. 6.

Index in Communes

In mercibus venditis, si debitor aufugit, contra creditorem mercium an locum habet ea regula: qui prior est tempore, potior est in iure. 1.161.a
Debitores est à quo inuito exigi pecunia potest. 1.168.b
Debitorem, qui fuit in mora soluendi, exactum in iniuriam creditoris, liberari. 1.163.b
Debitorem civitatis soluentem Tyranno, qui poterat inferre metum ac terrorem, liberari. 1.163.b
Debitorem pactionibus, creditorum petito nec tolli nec mutari potest. 1.168.b
Debitorebus condemnatis ad soluendum, quadrimestre tempus à iure datur. 1.168.b
Debitore habens bona, quæ publica subhastatione vendi possint, in carceres poni non potest. 1.168.b
Ad hoc, ut possit per iudicem concedi licentia, de capiendo debitorem suspectum de fuga quod requiritur. 1.166.b
Debitore qui debitor constituitur, decem dierum spacium demore ad soluendum indulgetur. 1.169.a
Debitore, qui habuit dilationem quinquennalem, non dari beneficium cessionis bonorum. 1.163.a
Debitorem negantem debitum, & convictum, atque condemnatum, posse bonis cedere. 1.163.a
Debitorem fugientem ad Ecclesiam, si sit suspectus de fuga, posse ab ea extrahi. 1.163.a
Sufficit debitori habere quitantiam, licet instrumentum debiti finon restituitur. 1.555.b
Debitore qui soluit, potest petere instrumentum quitationis, & fienda est quitantia specialis. 1.163.a
Debitorem speciei post moram teneri ad periculum, & interitum rei. 2.127.a
Debitorem, specie post moram perempta, non teneri, si certo constare possit, eandem speciem etiam penes creditore perituram fuisse. 1.163.a
Debitore fiscalis manifeste convictus non appellat. 1.429.b
Si debitor necessarius legat cred. videtur animo compensandi. 2.20.b
Si sint duo debitores, & testator, mandat vni eorum iura cedit hæ res cedent, videtur, cessionarium liberare. 1.163.a
Debitorem quantitatis, perempta quantitate non liberari, siue in mora fuerit, siue non: nisi etiam sit debitor quantitatis respectu certæ speciei. 2.127.b
Debitore quantitatis in certa moneta, quæ post moram debitoris re proba facta est ex constitutione principis, non posse soluere in moneta antiqua: sed teneri de noua soluere: nisi in mora non fuerit, tunc enim & de antiqua potest soluere. 1.163.a
Debitore generis, re seu specie aliqua perempta, non liberari, nisi omnibus speciebus sublati. 2.123.a
Debitum in genere nunquam perit, in specie tamen perit. 1.168.b
Debitum dicitur necessarium, & animo compensandi relicto, si filius legat quod ex testamento patris debebat. 1.170.a
Debitum duntaxat civiliter ex literarum obligatione, si quocunque errore soluat, repeti poterit. 1.169.a
Debitum civile tantum quocunque errore soluat, semper repetitur. 1.168.b
Decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus quis non potest. 1.170.a
Decem homines faciunt populum, & turbam. 1.171.b
Decendum ad appellandum statutum partium consensu prorogari non potest. 1.171.b
Decet concessum à principe beneficium esse mansurum. 1.171.b
Decimæ non solum prædiales sed etiam personales, non tã de humano quam de diuino iure sunt. 1.171.a
Decimæ sunt in dominio ecclesiæ. 1.171.a
Ad eod decimæ sunt de iure diuino: quod non valet contraria consuetudo etiam diminuens tantummodò quotam decimæ. 1.170.b
decime debentur de omni fructu quod ex terra prouenit. 1.170.b
decimæ omnes sunt de iure diuino, quarum laici sunt incapaces. 1.170.a
decimæ non possunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri. 1.171.a
decimarum quota, consuetudine tolli aut minui non potest. 1.171.a
decimæ probantur per testes singulares, vt quia vnus dicat collegisse frumentum, alter fabas. 3.35.nu.33.
decimæ integre debentur. 1.170.a
decimæ sunt de iure diuino, & ideo peccat nolens eas soluere. tomo 1. 1.171.a
decimas prædiales quilibet possessor, etiam clericus vel episcopus, tenetur soluere illi ecclesiæ in cuius parochia sita sunt prædia. tomo 1. 1.171.a
decipere inter se nequeunt contrahentes in foro conscientiarum. tomo 1. 1.171.a
deceptis & non decipientibus iura subueniunt. 1.171.b
declarans nihil de nouo facit. 3.33.nu.1.
Ampliatur pluribus modis. 3.35.nu.45.
Limitatur. 1.171.b
declarans non disponit, sed quid sit actum in præteritum ostendit. 3.33.nu.2.
declarare potest qui non potest emendare vel corrigere. 1.171.b
declarare potest qui post terminum non potest aliquid facere. 1.171.b
declaratio retrahitur ad tempus principalis dispositionis. 1.171.b
declaratio non requirit eandem solennitatem prout principalis dispositio. 3.324.nu.29.
Limitatur multis modis. 1.171.b

Declaratio non censetur exclusiua per statutum prohibet etiam testis probationem. 3.325.nu.52.
Declaratio non fit in iis, quæ concernunt tertij præiudicium. 1.171.b
& 65. & seq.
declaratio fieri non debet super re clara. 1.171.b
declaratio non potest fieri nisi semel tantum. 3.326.nu.91.
declaratio iudicis requiritur etiam in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt effectus poenarum sequatur, non autem sententia cõdemnatoria, 1.490.b
declaratio domini requiritur, vt quis cadat ob non petitam renouationem. 1.171.b
declaratio domini & petito requiritur, vt rei vel iuris alicuius priuatio incurrat. 1.171.b
declaratoria iudicis etiam in notorijs requiritur. 1.171.b
declaratio domini requiritur, vt quis cadat ob non petitam renouationem. 1.171.b
decretum pontificis statim ligat. 1.172.a
decretum in alienatione rei minoris si dicatur interpositum cum causa cognitione, cum illo tempore non potuerit cognitio interponi, non crederetur hoc iudici afferenti. 1.171.b
decretum cõcedens liberationem seu indulgentiam delictorum, vel disponens quod banniti cancellentur de banno, non trahitur ad delicta vel banna futura. 1.171.b
decretum vbi in alienatione exigitur, & subhastatio regulariter desideratur. 1.171.b
decretum iudicis aditum obstruit. l. c. de vend. 1.171.b
decretum iudicis in alienatione rei minoris non potest interponi die ferriata. 1.172.a
decretum & solenniter, & ex causa iusta, ac vera factum præsumitur. 1.171.b
decretum præsumitur factum solenniter & ex iusta causa, & vera 1.171.b
decretum ad hoc, vt ex falsa causa interpositum reddatur nõ requiritur quod falsa causa fuerit expressa in ipso decreto. 1.171.b
decretum concedens liberationem seu indulgentiam delictorum, vel disponens quod banniti cancellentur de banno, non trahitur ad delicta vel banna futura. 1.171.b
decretum interpositum esse causa cognita statuti assertioni iudicis afferentis. 1.171.b
decretum iudicis vel superioris, aut affinium cõsensus debet interponi in actu, seu contractu, quando sit, alijs si ex interuallo non valet. 1.174.a
decretum secundum etiam in iudicijs realibus interponitur. 1.171.b
decretum ex falsa causa latum, siue contra præsentem, siue contra absentem feratur, vt est ipso iure nullum. 1.172.a
decretum iudicis non prodest contractu simulato quin possit simulatio allegari, & probari, ac iudicem fuisse circumuentum. 1.171.b
decretum iudicis an habeat prole præsumptionem. 3.131.nu.1.
Amplia multis modis. 1.171.b
Limitatur. 3.132.nu.22.
Quid quo ad solennitatem. 3.131.nu.5.
Quid in decreto iudicis improbi ac male conditionis. 3.132.nu.12.
Quid in arbitrio. 1.171.b
Quid in decreto inferiorum iudicium. 1.171.b
Quid si in decreto non interuenit causa cognita. 1.171.b
Quid stante enormissima læsione. 3.133.nu.36.
Quid in decreto iudicis specialiter ad certum actum deputati. 1.171.b
decretum iudicis cum sua sententia par est. 4.179.a
decretum iudicis vocatur sententia interlocutoria. 1.171.b
decretum interpositum in alienatione Ecclesiæ vel minoris, facit præsumi contractum factum fuisse in Ecclesiæ utilitatem. 3.131.nu.2.
decretum iudicis excludit omnem fraudis suspicionem. 3.132.nu.9.
decretum iudicis ita demum habet præsumptionem, si in eo interuenierit causa cognita. 1.171.b
Et non præsumitur pro eo quando constet iudicem causa cognitionem ex breuitate temporis adhibere non potuisse. 3.133.nu.34.
decretum irritans ligat ignorantes. 3.400.nu.1.
Ampliatur multis modis. 2. & seq. Limitatur. 3.401.nu.48.
decretum irritans an liget Papam. 3.400.nu.4.
decretum irritans respectu poenæ non ligat ignorantes. 1.171.b
decretum inferioris à Papa an liget ignorantes. 3.401.nu.9.
Quid in decreto adiecto super corpore beneficij. 1.171.b
Quid si adiectum sit super speciali reservatione. 1.171.b
Quid si super alternatiua. 1.171.b
decretum irritans operatur vt dispositioni in qua est adiectum, partes renunciare non possint. 1.171.b
decretum multo modis. 3.402.nu.34. & seq.
decretum irritans, tollit consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum. 1.171.b
decretum irritans tollit prescriptionem. 1.171.b
decretum irritans operatur vt constitutio super qua est appositum liget ante illius publicationem. 1.171.b
decretum irritans adiectum cõditionali dispositioni, esse ipsum cõditionale redditur. 1.171.b
Ampliatur. 1.171.b
decretum irritans in se sit titulum & possessionem. 1.171.b
decretum irritans tollit vires sententiæ, & impedit executionem. 1.171.b
decretum irritans adiectum in gratia operatur etiam ante præsentationem literarum. 1.171.b
decretum irritans an reguletur à natura principalis dispositionis. 3.493.nu.54. & seq.

decretum

Vtriusque Iuris Opiniones.

decretum irritans inducit formam. 1.171.b
decretum irritans operatur tam in dispositione hominis, quam in dispositione legis. 1.171.b
decretum irritans dicitur continere inhibitionem. 1.171.b
decretum irritans non irritat actum perfectum ante decreti interpositionem. 3.404.nu.78.
decretum irritans ex falsa causa interpositum non operatur. 1.171.b
decretum irritans non operatur vt expresso vno modo vocadi veniat alius in concessione. 1.171.b
decretum irritans adiectum in fauorem vnus non operatur in fauorem alterius. 1.171.b
decretum irritans restringitur ad dispositionem cui magis coheret, & non refertur ad præcedentia. 1.171.b
decretorum compilatio per Gratianum facta dici potest authentica. 1.172.a
etiam in re alib. ex primo Decreto non transfertur dominium, nec v. suca piendi conditio. 1.171.b
decreta, ordines, & crida poenales, quæ fiunt contra venditores bladorum, intelliguntur etiam contra emptores. 1.172.a
dedicatio facta de se, & bonis ecclesiæ seculari, intelligitur de bonis presentibus, non autem futuris. 1.171.b
defectus in dispositione contra personam propter habilitatē superuenientem conualescere non potest. 1.171.b
defectus prior & superueniens æquiparantur. 4.179.b
defectus vsucapionem & prescriptionem interrumpit. 1.172.a
defectus pastoris, gregem dominicum lupus rapax inuadit. 1.172.a
defectus testium oppositus. 1.171.b
defendere de iure & de facto promittens, armis defendere non tenetur. 1.173.a
defendi potest reus minor 25. annis, contra quem fuit formatus processus absque curatore. 1.172.b
defendere promittens aliquem non tenetur de vi & violentia. 1.173.a
defendere alium à vi, quæ inferitur, nemo tenetur nec iure Casarū, nec iure Pontificum in foris agitando. 1.173.a
defendere promittens, de iure, & facto non tenetur armis defendere. 1.173.b
defensio rerum ex testib. 1.173.b
defensio rerum suarum cum morte etiam furis non permittitur de iure canon. 1.173.a
defensio quibus, & contra quos permittitur. 1.174.b
pro defensione corporis licitum est, & Cardinales offendere. 1.173.b
defensio in causis criminalibus à principio tolli nequit. 1.173.b
defensio pro extraneis amicus suscipitur. 1.173.a
defensio corporis proprij contra insultatē, etiã iure Canonico permittitur. 1.173.a
defensio bonorum & rerum admittitur, non minus ac corporis & honoris. 1.173.a
defensio cuiuslibet est permittitur. 1.173.a
defensio vniciuique permittitur est pro rei suæ tuitione. 1.173.b
defensio rerum cum morte alterius etiam foris, de iure Canonico non conceditur. 1.174.a
defensio consanguineorum est licita. 1.173.a
defensio naturalis, quandoque si maxima subit causa, tollitur. tomo 1.175.a
defensio bonorum & rerum quoque admittitur, non minus ac corporis, & honoris. 1.174.a
defensio in causis criminalibus tolli non potest à Principe. 1.173.b
defensio non tollitur etiam palam delinquenti. 1.173.b
defensio an & quando denegari possit. 1.173.b
defensio non potest tolli à statuto Ferrariæ, sub rub. de arbitrio potestatis Ferrariæ, in falsibus concessio. 1.173.b
defensio non admittitur pro palam delinquenti. 1.173.a
defensio consanguineorum licita est. 1.173.a
iusta & legitima defensio an probetur, si testes deponant tertium occidisse ad sui defensionem licet non dicant, ad defensionem necessariam. 1.176.b
defensio reus renunciare potest. 1.177.b
defensionem quis suscipere pro alio non tenetur. 1.177.a
defensionem in criminalibus quis renunciare non potest. 1.177.a
defensionem pro amicis extraneis suscipere licitum est. 1.177.b
defensio honoris sui causa licet alium occidere, quia periculi famæ æquiparatur periculo vitæ. 1.177.b
defensio iustū modum transgressus, non poena statuti, sed mitiori pietate stendus erit. 1.177.a
defensio: an & quatenus tenetur quis defendere alium penitus extraneum. 1.175.a
diuersa Iuris canonici & civilis, in defendendo alium, obseruatio: tomo 1.175.b
defensio allegata vt quis probet, non est necesse, vt ista necessitas defensionis in specie probetur, sed sufficit, quod simpliciter probet se fecisse ad sui defensionem. 1.177.b
defensio propriæ iustū modum egressus, & alterius læsor non statuta, sed mitiori poena plectitur. 1.177.a
defensio sui nec in proprijs status causis, nec in criminalibus quis potest renunciare. 1.177.a
defensio honoris sui causa licet alium occidere. 1.177.a
defensionibus competentibus, de presenti bene quis potest renunciare generaliter in iudicio. 1.177.a

vtum pro simplici defensione honoris & famæ, permittitur sit verbalem iniuriam, saltem verbis repellere. 1.176.b
defensionem de iure, de quo factio pollicitus non tenetur armis defendere. 1.177.a
defensionem allegatam vt quis probet, non necesse habet vt ista necessitas defensionis in specie probetur. 1.177.a
defensionem quoque extraneis suscipere licet, ita vt si quis alium insultantem occidat, non incidat in poenam homicidij ordinarij. 1.177.a
defensionis excedens modum, mitius punitur. 1.177.a
An pro sola defensione rerum, liceat hominem impunè occidere. 1.175.b
defensionem extraneis suscipere licet. 1.177.b
defensio illegitimè pro non defenso censetur. 4.177.b
defensor propriæ salutis in nullo peccasse videtur. 1.177.b
defensor qui allegat causam absentis debet promittere eum presentare. 1.177.b
defensor vnus articuli & non totius causæ absentis, non tenetur satisfacere. 1.178.a
defensorem alieni litis quod dicitur non admitti, nisi satisfact, intelligi debet si petatur, alius si omittatur, tenet iudicium, & excluditur talis exceptio lite contest. 1.178.a
defensor qui non ad plenam causam sed tantum allegandam causam absentis admittitur, perinde atque procurator ad certum tantum actum datus, non tenetur appellare. 1.177.b
defensor potest allegare causam absentis saltem. 1.178.a
definitum non debet latius patere, quam ipsa definitio, & econuerso. 1.178.a
defuncti ordinatio in feudo non admittitur. 1.178.a
Contra defunctum non proceditur, nec etiam contra eius bona. 1.537.b
degradatus licet amittat priuilegium immunitatis personalis, non perdit potestatem conficiendi Eucharistiam. 1.178.b
degradatus ab ordine ecclesiastico, non ideo est excommunicatus, & celebrans ipso facto non incurrit excommunicationem. 1.178.b
degradatur etiam laicus Doctor propter delictum, & miles, quia infirmitatibus priuantur antequam suspendantur. 1.178.b
degradatio potest dici poena corporalis in clericis. 1.178.b
degradatio hodie ex Concilio Tridentino actualis potest fieri à solo Episcopo adhibitis prelati. 1.178.b
degradatio in clerico reo criminis læsæ maiestatis, non debet fieri actualiter sed verbaliter tantum. 1.178.a
degradatio ab inferiore Episcopo neque verbaliter neque actualiter fieri potest. 1.178.a
degradatio verbaliter tantum facta, iudex laicus nullam adhuc habet in eum potestatem, nisi etiam illi tradatur. 1.178.a
delatio iur. intelligitur, vt inconiuretur, vel remittatur, sed si omittatur pro non delato habetur. 1.178.a
delator domini, si ex tali delatione, graue damnum dederit domino, priuatur feudo. 1.177.b
delegare non potest Episcopus laico causas criminales clericorum. l. 179.a
delegari possunt hodie ex generali cõsuetudine indistincte omnes causas meri & mixti imperij, etiam quo ad poenam vltimi supplicij. l. 179.a
delegari hodie possunt de iure canonico omnia, quæ sunt meri & mixti imperij delegabilia. 1.179.a
delegari causæ criminales à iudice ordinario non possunt, quæ sunt meri & mixti imperij. 1.179.b
delegari causa criminalis meri & mixti imperij à iudice de legato ab inferiore quàm Principe, non potest. 1.179.b
delegari causa criminalis meri & mixti imperij à iudice delegato ab inferiore quàm Principe, non potest. 1.179.a
delegans quamuis possit etiam post litem contestatam à se reuocare, trahendo ad se causam vt ipse cognoscatur, non tamen vt alteri committat sine causa legitima. 1.179.a
delegare potest Princeps causas meri, & mixti imperij. 1.178.b
delegare potest causas criminales laicis summus Pontifex etiam meris laicis. 1.179.a
delegata iurisdictione potest prorogari de loco ad locum, modò partes consentiant. 1.181.a
delegatus quando est periculum in mora, vt in insigni latrone, potest imponere poenam mortis. 1.179.b
delegatus potest sibi eligere locum, vbi ius dicat. 1.179.b
delegatus regulariter, non potest delegare causas criminales. 1.181.a
delegatus non tenetur citato mittere originale suæ cõmissionis, sed factis est tenorem inferre citationi. 1.179.b
delegatus datus sub nomine dignitatis, non transit ad successore, quando quis habet dignitatem non nomine proprio. 1.179.a
delegatus iudex appellacionis si pronuntiat causam appellacionis legitimam, an possit de principali negotio cognoscere. 1.179.b
delegatus inferioris non potest sine ante, siue post litem contestatam facere citationem personalem. 1.179.b
delegatus iudex sententiam suam exequi non potest. 1.180.a
delegatus Principis, siue ante, siue post litem contestatam potest facere citationem realem, seu personalem. 1.179.b
delegatus post tempus datum ad cognoscendum potest proferre sententiam, si poena est apposta iudici non determinanti. 1.179.b
delegatus non potest minuire, nec augere quadrimestre quod datur iudicatis ad soluendum, 1.179.a
delegatus

Delegatus Licet ordinarij regulariter subdelegare non possit, tamen potest delegare, & alteri committere ea, quæ sunt nudi ministerij. 1.180.a
 Delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegare auctoritatè præstantiam in manu missionis. ibid.
 Delegatus etiam a principe, non potest subdelegare cum potestate subdelegandi. ibid.
 Delegatus iudex fungitur vice delegantis tantum, non autem sua. tomo 1.180.a
 Delegatus inferioris à Principe post litè contestatam potest subdelegare tam in ciuilibus, quam in criminalibus. ibid.
 Delegatus post sententiam latam, non habet cognitionem. 1.179.a
 Delegatus ab ordinario potest per nuncium citare, non per edictum. 1.180.b
 Delegatus ex maioribus magistratibus potest minuere poenam reo delicti. 1.180.a
 Delegatus non potest mittere in possessione ex primo decreto. 1.180.a
 Delegatus à principe subdelegat illa etiam, quæ meri imperij sunt. tomo 1.180.a
 Degatus meri imperij conlittutus ad vltimum rectè progredietur sup plicium. ibid.
 Delegatus principis ad causam criminalem potest eam subdelegare. 1.180.b
 Delegatus subdelegandi, ac subcenturiandi ius non habet si eius industria sit electa. 1.180.a
 Delegatus iudex ecclesiasticus potest impetrare brachium secularis iudicis secularis ad executionem sententiæ. 1.180.a
 Delegatus duntaxat à principe seu ante, seu post litis contestationem ius peronalis citationis habet. 1.180.a
 Delegatus meri imperij iure cõlittutus ad vltimum supplicium rectè progreditur. ibid.
 Delegatus iudex ferens sententiam nullam, dicitur functus officio suo. 1.180.b
 Delegatus papæ vel principis ad vnam, vel certas causas potest contumacem multare. 1.180.a
 delegatus ab eo, qui infra principem sit, non exequitur suam sententiam, quamuis aumotionis, & excommunicationis ius habeat. ibid.
 Delegatus iudex delegare non potest. ibid.
 Delegatus ordinarij causam subdelegare non potest, etiam lite coram eo contestata. 1.180.b
 Delegatus non potest causas criminales subdelegare, nisi à principe datus esset, iure ciuili. ibid.
 Delegatus principis vel papæ, cui est commissæ causa per seipsum terminanda, non potest eam subdelegare, etiam partibus consentientibus. ibid.
 Delegatus ab ordinario non potest subdelegare, nisi ei subdelegandi facultas expresse concessa fuerit. 1.180.a
 Delegatus principis multam imponere potest. 1.180.b
 Delegatus inferioris à principe, non licere quem citare realiter, vel capere de persona: sed delegato principis licere. 1.180.b
 Delegatum quemuis principis, non posse subdelegare cum potestate subdelegandi, verum quemlibet ordinarij posse. 1.180.a
 Delegatum principis posse subdelegare causas etiam meri, & iurisdictionis imperij. ibid.
 Delegatus ad vniuersitatem causarum non potest vt suspectus recusari. 1.193.
 Pluribus ad vniuersitatem causarum delegatis, etiam vnus posse ab initio sine aliis cognoscere & procedere: Secus, si delegati sint ad vnam vel certas causas. 1.189.a
 Delegatum non posse minuere, vel augere tempus, quod à lege datur iudicatis. ibid.
 Delegato nec minuendi, nec augendi quadrimestris temporis iudicis concessi copia est. 1.181.a
 Delegati iurisdictione non perpetuatur per actum citatiorem citatione, vt est commissio de citando. 1.179.b
 Delegati plures si sint dati cum clausula, vos vel alter, tunc altero iudice delegante, collegæ non tenentur admittere subdelegatum. 1.181.a
 Delegati iurisdictione per citationem decretam & missam dicitur coepa geri, vt non expiet ea per mortem delegantis. ibid.
 Delegati iudices habent iurisdictionem seu habitum iurisdictionis in solidum. ibid.
 Delegati non veri sententia nulla est. ibid.
 Delegati cognitio lata sententia terminatur. ibid.
 Delegati iurisdictione non expirat per legantis præsentiam. tomo primo 180.a
 Delegatio potest fieri vt petat consilium alicuius tertij. tomo primo 181.b
 delegatio dicitur quando aliquis dat debitorem suum, vel expromissorem, etiam non debito rem, per quem delegans liberatur. tomo 1.181.b
 delegatione facta, censetur facta nouatio. tomo primo 181.b
 delictum clam factum magis punitur, quam palam in his, quæ ex sui natura possunt esse licita & illicita. tomo primo 184.a
 delictum si commissum est in confinibus communiter seruatur quod vterque iudex procedat. tomo primo 184.a
 delictum sine dolo commissum, facit vt reus corporaliter etiam non sit puniendus. ibid.

delictum commissum in offensam Principis dicitur publicum. 1.184.a
 delictum non probatur per instrumentum. 1.184.a
 delictum omne quod fit principaliter in offensam Dei, dicitur publicum, & quilibet de populo potest accusare. 1.184.a
 delictum persone in damnum ecclesiæ redundare non debet. 1.184.a
 delicti venia poenitentibus datur. 1.184.a
 si in accusatione, vel inquisitione Delictum deductum fuerit, cum aliqua qualitate aggravante, & postea probatum fuerit tale delictum simpliciter, sine illa qualitate, reus in totum absolui debet. tomo. 1. 184.b
 delictum extra territorium commissum per iudicem originis puniri nequit. 1.183.b
 delictum sine dolo, culpæ in committendo non est criminale, nec punibile. 1.183.a
 delictum dicitur consummatum, portando quis falsam monetam ad locum prohibitum. 1.335.a
 delictum de nocte à testibus non probatur, non deponentibus de Luna, vel de accenso lumine. 1.183.a
 Delictum non probatur per instrumentum. 1.183.a
 delictum sine dolo commissum vel extra propositum & intentionem ipsius delinquentis, meretur mitigationem poenæ. 1.183.a
 delictum de nocte, non probatur per testes non deponentes de statu noctis. 1.183.b
 delictum est grauius quod committitur in faciendo, quam in omitendo. 1.183.a
 delictum quodnam sit leue, seu atrox, ex poenæ qualitate & quantitate cognoscitur. 1.183.a
 Delictum quod committitur faciendo grauius reputatur, quam quod committitur omitendo. 1.183.a
 delictum omne quod principaliter fit in offensam del dicitur publicum, & quilibet de populo potest accusare. tomo. 1. 183.a
 delictum à multitudinæ commissum, si principalis delinquens sit incertus, non potest puniri, & omnes absolui debent. tomo. 1. 183.a
 delictum quatuor modis committitur, facto, dicto consilio, & scriptura. 1.183.b
 delictum ex propria sola confessione, & qualificata punibile, nunquam poena ordinaria punitur. 1.183.a
 delictum commissum in offensam Principis dicitur publicum. 1.183.a
 delictum factum per famulos an præsumatur de vol. domini. tomo. 1. 340.b
 delictum patris non nocet filiis in feudo. 1.183.a
 delictum extra territorium commissum, per iudicem originis puniri non potest. 1.183.a
 delictum commissum extra territorium iunctum delictis in territorio commissis auget poenam. 1.183.b
 delictum à multitudinæ commissum si principalis delinquens certè sci ri nequit, puniri non debet. 1.183.a
 delictum patris in feudo non nocet filiis. 1.183.b
 delictum patris. An & quando in feudis habeat nocere filio. 1.320.a
 delicta quæ dicuntur grauius relinquuntur arbitrio iudicis. 1.184.a
 delictum est commissum in loco religioso, an iudex laicus habeat cognitionem. 1.531.b
 Delictum. Si vnus ex dominis vel confortibus castri vel villæ delinquat, ibi alius condominus vel confors potest eum punire. 1.184.a
 Nunquid in delictis commissis per subditum extra territorij possit formari inquisitio, per iudicem originis. 1.533.a
 delictum non præsumitur. 3.412.nu.1
 Limita pluribus modis. 3.414.nu.56
 delictum minus præsumitur. 3.412.nu.6
 delicta præscribuntur per viginti annos. 1.184.a
 delictorum alia sunt merè ecclesiastica, alia merè secularia, alia communia, alia nominata, alia innominata. 1.184.b
 delicta paria, mutua compensatione tolluntur. 1.184.a
 delicta quæ grauius dicuntur iudicis arbitrio relinquuntur 1.189.a
 delicta quæ grauius ducuntur iudicis arbitrio præcedunt. 1.184.a
 delictis, & in atrocibus habeantur speciale nomen delicti, vt in furto, adulterio, homicidio & similibus, madata superioris non excusant. 1.184.b
 delicta præscribuntur per viginti annos. 1.184.a
 delicti qualitas est probanda. 1.183.a
 delicti commissi tempus reo instante præcisè declarare debet. 1. 183.b
 delicti probatio femiplena inducitur ex sententia contra contumacem de iure canonico, si de causa liquet. 1.183.a
 delicto obuiare nemo tenetur de iure ciuili. 1.182.b
 delicta extra commissæ aggravant commissum intra territorium. 1.189.a
 delictorum alia esse merè Ecclesiastica, alia merè secularia, alia communia, Item alia nominata, alia innominata. tomo. 1. 184.b
 delinquens confugiens ad statum principis, non debet inde auelli. 1.181.b
 delinquens debitor potest quandoocunque dare de bonis suis insolutum suis creditoribus. 1.181.b
 delinquens permutans bona aliqua post delictum, vel vendens, si bona permutata, vel precium venditorum reperitur in bonis fideiatis, non debent molestari possessores eorum bonorum quæ delinquens alienauit. 1.181.b
 delin-

delinquens regulariter non potest nec debet de sociis interrogari. 181.b
 Delinquens potest puniri in loco delicti, & in loco originis secundum statuta loci. 1.182.a
 Delinquens & in loco delicti, & in loco originis, potest puniri poenis quas eius loci statuta imponunt, vbi delictum sit perpetratum. 1.182.a
 Delinquens alibi agens ad delicti locum tunc omnino remitti non debet, cum vterque locus, & in quo agit, & ad quem remitti postulat, in eiusdem Principis ditione non est. 1.182.a
 Delinquere assuetus quomodo puniatur. ibid.
 Delinquens si confugiatur ad sacerdotem portantem sacram eucharistiã in manibus, gaudet immunitate ac si ad ecclesiam confugisset. 1. 182.a
 Delinquens, qui est in poenis vtriusque fori obligatus, accusatus in vno foro & punitus, potest & in atrocioribus criminibus, ab ecclesiastico etiam iudice nihilominus plecti. ibid.
 Delinquens mandato alterius, mandato expresse vel tacite reuocato, ex tali delicto mandans non tenetur. ibid.
 Delinquens alibi agens, ad delicti locum tunc omnino remitti nequit, cum vterque locus, & in quo agit, & ad quem remitti postulat, in eiusdem principis ditione non est. ibid.
 Delinquens & in loco delicti, & in loco originis poenas dare cogitur, quas eius loci statuta infligunt. ibid.
 Delinquens, qui iuris Cæsarei, ac pôtificij poenis est obnoxius non expeditur poenis à legibus Cæsarij statutis, quod accusatus, ac punitus apud iudices ecclesiasticos in iis atrocioribus delictis fuerit. ibi dem
 Delinquens confugiens ad statum principis, non debet inde auelli. 1. 182.a
 Delinquens debitor, potest quandoocunque dare de bonis suis insolutum suis creditoribus. ibid.
 Delinquens regulariter non potest, nec debet de sociis interrogari. 1. 182.b
 Delinquens si persequatur à familia sui iudicis in aliud territorij, & ibi captus fuerit, non debet ab illo iudice, qui captum ordinauit retineri. ibid.
 Delinquens permutans bona aliqua post delictum, vel vendens, si bona permutata, vel precium venditorum reperitur in bonis fideiatis, non debent molestari possessores eorum bonorum, quæ delinquens alienauit. ibid.
 Delinquens potest puniri in loco delicti, & in loco originis secundum statuta loci delicti. 1.182.a
 Delinquens captus in loco commissi delicti potest puniri secundum statuta & iura illius loci. 1.182.a
 Delinquens potest non modo à iudice loci, vbi deliquit, sed & à iudice domicilij sui, tempore commissi delicti puniri. 1.182.b
 Delinquens si persequatur à familia sui iudicis in aliud territorij, & ibi captus fuerit, non debet ab illo iudice qui captum ordinauit retineri. 1.182.a
 Delinquens potest non solum à iudice loci vbi deliquit, sed etiam à iudice domicilij sui tempore commissi delicti, puniri. 1.182.b
 Delinquens in ecclesia, non potest capi per iudicem temporalem: sed per episcopum qui debet remittere temporali. 1.237.a
 Delinquenti opem vel auxilium præstans tenetur ratione qualitatis quæ inest delicto, puta ratione loci, temporis, vel persone, quæ delictum exaggerat & auget, perinde atque ipse delinquens. tomo primo 182.a
 Delinquentes de consuetudine non remitti ad locum delicti perpetrati, sed puniri, vbi deprehenduntur, & incarcerantur. tomo primo 434.a
 Delinquentem fortiri forum ratione delicti: & in quibus delictis hoc non procedat. ibid.
 Demonstratio plerumque vice nominis fungitur. 1.184.b
 Denuncians an debeat in expensis condemnari, si denuntiatio non sit legitima. ibid.
 Denunciare delictum alicuius ad acta possunt officiales. tomo primo 184.b
 Denunciare potest laicus suum clericum parrochiæ prælatum. tomo 1.184.b
 Denunciare possunt non solum officiales, sed etiam aliquibus est facta aliqua iniuria. 1.184.b
 Denunciare potest monachus. ibid.
 Denunciator, qui calumnie denunciat, debet in expensis condènari si reus absoluitur. 1.185.b
 Denunciatores publicitatis constituti, & omnia crimina etiam quæ poenas non merentur, denunciare tenentur, & fidem plenam, atque exactam in grauibus non faciunt. 1.185.b
 Denunciator testis. In causa inquisitionis contra aliquem ex iudicis officio de certo delicto admittitur in testem denunciator, & eius domestici. 1.185.a
 Denuntiatio ob euersionem fieri debet cum transmissione, & oblatione iuramenti. 1.244.a
 Denuntiatio Evangelica non requirit trinam monitionem. 1.185.a
 denuntiatio extrajudicialis emptori ante alienationem factam, non reme mat non pertinent ad eius venditorem constituit emptorem in mala fide. 1.185.a
 Denuntiatio Evangelica in prælati est de precepto. 1.185.a
 Denunciatio officialis vel alterius, qualis esse debeat. ibid.
 Denuntiatio litis motæ nisi venditori aut donatori fiat debito tempo-

re, emptor vel donatarius aut vasallus aduersus venditorè, dominum donatorem non agit. ibid.
 Denuntiatio ecclesiastica. Contra tutum exceptione rei iudicata potest habere locum remedium denunciationis ecclesiasticæ. tomo 1.185.a
 Denuntiatio quæ fieri debet ab emptore venditori, qui de euersione tenetur, non intelligitur simpliciter fieri ad hunc finem, vt venditor sciatur. 1.184.b
 Denuntiationem Evangelicam potest facere criminiosus, cù denuntiat pro proprio interesse. 1.185.a
 Deportatus durante deportatione eligere potest. 1.185.b
 Deportatus non habet testamenti facitionem. ibid.
 deportatus est successiois ac testamenti actiue & passiuè incapax. ibi dem
 deportato hærede intra delicti anni, non ad legitimos illius, aut testatoris hæredes, sed ad fidei commissa redit hæreditas. ibid.
 deportati pro mortuis habentur. 4.179.b
 Deportatus non potest hæres institui. 1.545.b
 Potest tamen capere in testamento militis, item quo ad alimenta, item pro relicto sibi facto in piam causam. ibid.
 deportatus ex testamento nihil capere potest, non tamen ideo succedit fideicommissum, sed alij instituti, vel ab intestato venientes succedunt ac si damnatus non fuisset institutus. 1.185.b
 deportatus, cui ex testamento, vel ab intestato delata est hæreditas, est incapax, & succedunt alij instituti, vel venientes ab intestato ac si deportatus institutus non esset. 1.185.b
 deportationis poena, & vsu antiquata est, & vel bannum perpetuum, vel mors eius loco succedit. 1.185.b
 deponi debent omnino prælati insufficientes. 1.185.b
 Depositarius, qui recipit aliquid pro deposito, tenetur de leui culpa. 1.186.a
 Depositarius de pecunia ludi tenetur eam dare victori. 2.68.b
 depositarius qui se obulit deposito, tenetur etiã de leuissima culpa. ibi.
 depositarius de dolo duntaxat tenetur. 1.185.b
 depositarius qui recipit aliquid pro deposito, tenetur etiam de leui culpa. 1.185.b
 depositum redditur nullum, quando depositarius illud nõ faceret, nec ad illius restitutionem se obligat. 1.186.a
 depositum iudiciale fieri debet penes eligendum per iudicem. 1.186.a
 Depositum pecuniarum numerarum censeri debet iuxta mutui regulas. 1. 186.b
 depositum accipientis gratia duntaxat celebrat sic eius periculo est, vt de leuissima culpa teneatur. 1.186.b
 Depositum vel mutuum an dicatur quando pecunia ad numerum con signatur mercatori. 3.182.nu.3
 Quid si pecunia casu fortuito sit amissa an mercator teneatur. ibi.
 Depositum alterius quomodo possideri dicatur. 4.180.a
 Depositum furtiuum cui non est culpa. ibid.
 Depositum furtiuum recipit, qui id dissimulante in domum suam inferri finit. ibid.
 depositi instrumentum habet executionem paratam, sicut res iudicata: 1.186.a
 depositi susceptor, qui se illi obtulit, leuissimam culpam præstat. 1.186.a
 Res deposita an possit propter suspèctum debitorem de fuga sequestrari. 1.186.a
 depositi instrumentum habet executionem paratam. 1.186.a
 deprehensus in flagrante crimine, non debet habere copiam iudicij, nec ei debet dari terminus ad se defendendum, si confitetur delictum. 1.186.b
 deprehensus in crimine dicitur, qui de eo est conuictus, quando punitur crimen. 1.186.b
 deprehensus in crimine non facit plenam probationem, sed hoc tantum modò operatur vt reus possit torqueri. 1.186.b
 descendentes in aui vita, nec nati, nec concepti, quamuis auo non succedant quo ad hæreditatem, succedunt tamen quo ad dignitatem, & honores. 1.186.b
 descendentes possunt exhæredare ascendentes, solum ex fex causis. 1.316.b
 descendentes alicuius per lineam masculinam concessa non conceduntur eiusdem filiiabus. 1.186.b
 descendentes etiam foeminis concessa priuilegia, si reipubl. grauius sint, nuptis foeminis non tribuntur. 1.186.b
 descriptio terrarum super libro altissimi non præiudicat exemplo. 1.187.a
 destinatio an pro facto reputetur. 3.27.1.
 destinatus ad clericatum an dicatur clericus. ibi. 4.
 destructa ciuitas, Ecclesia, castrum &c. quando retineat, vel amittat iura sua. 1.187.a
 Ex iniusta detentione potest officialis detinens ad interesse conueniri. 1.187.a
 deterioratio notabilis facit vt emphyteuta possit expelli. tomo primo 187.a
 dictio distinctiua quado ponitur inter personas, inter quas cadit ordinata affectio, seu mens disponentis, quid importat. 1.187.a
 dictio, item, posita cum oratione perfecta, nec subsequencia in præcedentibus, nec præcedentia in sequentibus, reperit. 1.187.a
 dictio perinde cum apponitur cù dictione per omnia, importat omnimodam æqualitatem. 1.187.a
 dictio, & cetera, inducit repetitionem omnium dictorum in præcedentibus. 1.187.a
 1187.a

Dictio taxatiua apposta in l. continente casum fauorabilem, vel pium
 expedit extensionem ad casus similes. 1.187.a
 Dictio, de, auger. 1.187.a
 Dictio magis, aliquando copariatiue, aliquando electiue sumitur. 1.187.a
 Dictio propter, denotat causam remotam: dictio vero, Ex, causam proxi-
 mam. 1.187.a
 dictio perinde cum apponitur cum dictione per omnia, importat omni-
 modam æqualitatem. 1.187.a
 Dictio, hæc & cetera: posita in principio instrumenti, hanc vim habet,
 vt omnia requisita, tam de iure scripto, quam de consuetudine ap-
 posita intelligantur. 1.547.b
 dictio exclusiua non excludit similes casus. 1.187.a
 Dictio, multa, seu plura, verificatur in duobus. 4.239.nu.11.
 Dictio taxatiua adiecta in personam auctoris an personam heredis ex-
 cludat. 3.341.nu.1.
 Dictio taxatiua, apposta in lege continente casum fauorabilem, vel
 pium, impedit extensionem ad casus similes. ibid.
 Dicta doctorum intelligenda secundum leges allegatas. 4.258.
 nu.140.
 dictum generale generaliter est intelligendum. 1.187.b
 dictum determinatur secundum suam causam. 1.187.b
 dictum vel depositio rei alicuius criminis de correis, facit indicium
 contra nominatos correos ad inquirendum, vel ad inquisitionem fun-
 dandam. 1.187.b
 dictum generale restringitur per rationem. 1.187.b
 Dictum vnus afferentis impedimentum, impedit matrimonium cõtra-
 hendum, non iuratum. 2.99.a
 dictum vel depositio rei alicuius criminis de correis facit indicium
 contra nominatos correos ad inquirendum, vel ad inquisitionem fun-
 dandam. 1.187.a
 dies assignata per iudicem ad aliquid agendũ in iudicio, tota cedit.
 1.187.b
 Diem tacitam a lege inductam interpellare pro homine, & constituere
 debitorem in mora. 2.127.b
 diem sub certam si qui sunt concepti contractus, aut legata relicta, eo-
 rum omnium statim & obligatio, & actio cedit, quamuis competat
 exceptio. 1.188.a
 dies tacita & si actionem nasci impediatur, tamen obligationis natales
 non remoratur. 1.188.a
 Dies delicti. In accusatione vel inquisitione debet exprimi si reus hoc
 petat. 1.188.a
 Dies incerta interpellat, quando quis promittit quod filius ra tificabit
 cum erit ætatis leg. 1.561.b
 dies solutionis fiendæ in certo loco non interpellat pro homine, nec
 debitorem in mora constituit, quando creditor & debitor sunt di-
 uersi fori, nec accessit ea die creditor ad locum fiendæ solutionis
 pro recipiendo. 1.188.b
 dies termini non computatur in termino. ibid.a
 dies statuta pro homine interpellat. 1.187.b
 dies assignationis termini: non computatur in termino. ibid.b
 dies indultus a lege miserationis gratia, non impedit natiuitatem, ne-
 que exercitium actionis. ibid.b
 dies incerta pro conditione habetur. ibid.b
 dies signanter debet apponi in quærela, si reus petat exprimi. 1.188.a
 dies cõcepta pro impleta habetur. 1.187.b
 dies mortis est certus, hora vero eius est incerta. 1.187.b
 dies appositus in libello criminali, vel quærela non probatus, non facit
 nullam quærelam. 1.188.a
 dies assignationis termini non computatur in termino. tomo 1.
 187.b
 dies, annus, & mensis, in inquisitione apponi debet. 1.188.a
 Dies interpellat pro homine. 3.169.nu.1
 Ampliatur multis modis. ibi. 2. & pluribus. seq. Limitatur. 3.170.
 num. 13.
 Quid si hora sit adiecta an ea elapsa debitor constituitur in mora.
 2.169.nu.7.
 Quid in die legali, siue expressa, siue tacita. ibi. 8.
 Quid in die incerta. 3.170.nu.30.
 Dies adiecta causa demonstrationis an interpellat pro homine. 3.171.
 nume. 34.
 dies adiecta gratia miserationis a lege an interpellat pro homine. 3.
 170.nu.9.
 dies variabilis ad voluntatem creditoris an interpellat. 3.169.nu.3.
 dies an interpellat quando creditor non est paratus recipere. 3.170.
 num. 9.
 dies an interpellat quando tempus est interiectum in fauorem debito-
 ris. 3.170.nu.27.
 dietæ computantur a loco domicilij. 1.188.a
 diffamatio loco accusationis succedit, quæ si præcedat contra aliquem
 potest iudex procedere, & super ea informationes & indicia sumere.
 1.188.a
 differentia esse debet inter dantem, & accipientem. 1.188.b
 Si sit differentia inter instrumentum & prothocollum, statur pro-
 thocollo. 1.331.a
 difficilis probatio est interesse. 1.188.b
 difficillimum est iustum dolorem temperare. 1.188.b
 difficile est vt bono peragatur exitu, quæ malo sunt inchoata princi-
 pio. 1.188.b
 difficile est plures in vnum conuocare. 1.188.b
 difficultas excusat a mora. 1.188.b

difficultatem excusare debitorem quantitatis a mora. 1.163.
 Difficultatem non excusare debitorem quantitatis: Nisi difficultas nõ
 sit simpliciter quantitatis, sed vt speciei, aut oriatur ex superuenien-
 te aliquo casu. 2.127.b
 Difficultas superueniens excusat a pœna. 1.188.b
 Difficultas excusat a mora, quæ initio aderat, nec superuenit in obliga-
 tionib. facti, maxime ad eum finem ne soluantur pœna. ibid.
 Diffidentia plerumque iuuenes auerit. ibid.
 Diffugiendum est malum, eligendum vero bonum. ibid.
 Dignum est vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem cum aliis
 sentiant disciplinam. 1.188.a
 Dignus est mercenarius mercede sua. 1.188.b
 Digniora sunt præponenda. 1.189.a
 Dignitas primogenituræ an possit alterari. 1.361.a
 Dignitati relicta, velut præfili, aut ecclesiæ rectori, tũ demum ad suc-
 cessorum transeunt, cum ab extraneo relinquuntur. 1.189.b
 Dignitas filij gloria est & laus patris. ibid.
 In Dignitatibus regalibus an sit dare successorem. 1.360.a
 & vsque ad quem gradum admittatur quis ad succedendum. ibid.
 Dilatio a iudice indulta ab eodem & contrahi, & mutari, & reuocari
 potest. 1.190.a
 Dilatio, quæ ab alterutro reorum superatur, alteri quoque ita pro-
 dest, vt in illius præiudicium renunciariqueat. ibid.
 Dilatio, quæ confessis, vel condemnatis indulgetur. ibid.
 Dilatio a iudice data potest ab eo mutari, abbreviando vel prorogando
 ex causa, vel reuocari. ibid.
 Dilatio legis vel iudicis data per dictionem inclusiua, putã ad aliquid
 faciendam vsque ad octo dies, non extenditur ad diem vltiorem:
 & si vltima illarum dierum sit feriata. ibid.
 Dilatio data principali an prodest fideiussori. 1.402.b
 Dilatio per iudicem data, potest ab eo communicari, reuocari, vel ab-
 breuiari. 1.189.a
 Dilatio, quæ a lege præscribitur siue opera iudicis interueniente, seu
 secus, si lex aliud expressim non caueat, nec amplificari, nec in angu-
 stias redigi a iudice poterit. 1.190.a
 Dilatio secunda non potest dari, nisi causa cognita etiam si iudex coar-
 ctauerit primam. 1.189.a
 Dilatio concessa super principali, censetur concessa super accessorio.
 1.189.a
 Dilatio rei. In criminalibus non potest de iure iudex statuere reo, vnã
 dilationem & peremptoriam pro tribus. ibid.
 Dilationes arbitrarie sunt, & possunt restringi. 1.190.a
 Dilationes in criminalibus sunt arbitrarie iudici. ibid.
 Dilationis causa cessante debet etiam cessare dilatio. 1.190.b
 Dilationes in iudicis criminalibus dandæ sunt duæ accusatori, & tres
 reo. 1.190.a
 Dilationem assignata a lege, siue cum ministerio iudicis, siue sine eo, iudex
 non potest abbreviare vel prorogare. 1.189.a
 Dilationem probatoriam semel tantum dari. 1.189.b
 Dilationem Reo concessa Actor vti potest. 1.190.b
 Dilationem datam ad probandum esse peremptoriam. 1.189.b
 Dilationem pendente iudicis officium conuincit. 3.109.nu.1. in fin.
 Ampliatur multis modis. 3.107.nu.2. & seq.
 Limitatur. ibi. 5. & seq.
 Dilationem pendente an iudex possit procedere in fauorem illius, cui
 data est dilatio. ibi. num. 13.
 Dilationem reuocata iudicis officium non conuincit. ibid. num. 9.
 Declaratur duobus modis. ibid.
 Dilationes in secularibus siue prophanis dari debent. 1.89.a
 Diligenter fines mandati sunt custodiendi. 1.190.b
 Dimidius facti qui bene cõcepit habet. 1.190.b
 Diminutus personis oneratis, vel obligatis, cum electa fuit certa perso-
 na, diminiui aut perimi onus vel obligationem. 1.163.a
 Diocesif appellacione venit etiam ciuitas in materia largæ, secus in
 stricta. 1.188.a
 Diocesif appellacione in beneficalibus venit ciuitas, & econtra. 1.
 188.a
 Disciplinam omnem indies perfici ac peruerti. 3.168.nu.9.
 Discretio est omnium virtutum mater. 1.190.b
 Discussio bonorum principalis ad hoc vt possit habere regressus con-
 tra fideiussores, quæ requirit. ibid.
 Disiunctiua posita inter personas inter quas cadit affectio ordinata,
 non soluitur in coniunctam. ibid.
 Dispensandi potestatem habens a Papa cum quibuscumque in quali-
 cunque statu non poterit dispensare in prohibitis a iure diuino. 1.
 190.b
 Dispensatio Romani pontificis in affinitate, proueniente ex cõiunctio-
 ne carnali, & matrimonio oportet quod vtrunque exprimat, vide-
 licet affinitas, & publica honestas. 1.191.a
 Dispensatio Romani pontificis de crimine non solum operatur in via
 inquisitionis: sed etiam accusationis. ibid.
 Dispensatio principis quin & absque causa valeat, nemo dubitat. tomo.
 1.191.a
 Dispensatio est iuris communis relaxatio. ibid.
 Dispensatio ad fratrum, & fororum matrimonium, vel vt neptis patruo,
 aut auunculo nubat, nulla ab vno indulgeri potest. ibid.
 Dispensatio Romani Pontificis de crimine operatur, non solum in via
 inquisitionis, sed etiam accusationis. ibid.
 Dispensatio mera Papæ, simpliciter ad spiritualia, velut odio se, est stri-
 ctè interpretanda. ibid.
 Dispensa

Dispensatio sine causa non est tura quo ad Deum. 1.191.a
 Dispensatio non extenditur ad causam maiorem, vel habentem maio-
 rem rationem. ibi. a
 Dispensatio simpliciter facta, intelligitur perpetua, nec per mortem
 extinguitur etiam re integra. 1.466.a
 Idem in priuilegio & similibus. ibidem
 Fallit. ibid.
 Dispensatio Pontificis sine causa, etiam si tantum sit contra ius ab ho-
 minibus commentum, tuta animo non est. 1.191.a
 dispensatio tunc ex Pontificis dissimulatione gignitur, cum ipse dissi-
 mulare dicit, non vero cum tantum conuier. ibi. a
 dispensatio Pontificis crimen remittentis, & inquisitionem, & accu-
 sationem tollit. ibid. a
 dispensatio expressa an requiratur in literis Principis super alterius
 habilitatione, vel sufficit clausula ex certa scientia. 3.25.nu.5
 dispensatio præiudicialis obrenta lite pendente non facta mentione
 litis non operatur. 3.71.nu.20.
 dispensatio super pluralitate beneficiorũ nõ facta mentione, quod im-
 petrans ea illicite retineret, fructus inde percipiendo non valet. 3.
 274.nu.8.
 dispensatio præsumitur ex cursu longi temporis. 3.16.nu.15.
 dispensationi filij a principe impetrandæ necessaria est illorum cita-
 tio, ad quos inde damnum aliquod redundare potest. 1.191.a
 dispensationem exorbitantem a iure oportet velut odiosam restringi.
 ibidem a
 dispensatio Principis sine causa, valet: si tamen alteri cõmittat facien-
 dam non valet, nisi causa sit adhibita. ibid. a
 dispensatio ad duo curata intelligitur ad duo prima curata. 3.348.a
 num 4
 dispensatus, vt beneficium possit permutare intelligitur, vt permutare
 possit cum vno, & non cum pluribus. ibi. 5
 disponere limitatè, & disponere perfecte æquiparantur. 4.180.b
 disponendi verbum in re dubia ad vltimas voluntates referri debet.
 1.192.b
 dispositum in vno æquiparatis a lege antiqua, & in alio dispositum
 censetur. ibid. b
 dispositio §. ex imperfecto. locum habet etiam inter liberos, qui per sta-
 tutum sunt exclusi a successione intestati. 1.192.a
 Dispositio auth. ex causa. C. de lib. præteri. locum habet in præteritis
 ne facta de filio per matrem aut alios ascendentes. 1.191.b
 Dispositio exorbitans loquens de feudo, non extenditur ad feudum
 improprium. 1.192.a
 Dispositio quælibet contrahentium regulatur continuo secundum ius
 commune, vel municipale, si addit. 1.192.b
 Dispositio generaliter loquens maxime prohibitiua, non comprehen-
 dit dotes. 1.192.a
 Dispositionem, confessionemque hominis strictam, & quantumuis per-
 sonam vel per verba personalissima factam extendit ad alios casus
 ex dictæ rationis identitate, vel vbi ratio familiaris, vel agnationis
 concurrit. ibidem
 Dispositio c. i. de homicidio. in 6. non solum habet locum in certo illo
 genere hominum, qui assassini dicuntur, sed in omnibus homici-
 diis. 1.192.b
 Dispositio Auth. bona damnatorum. C. de bon. damna non corrigit in
 distinctè iura antiqua. ibid. a
 Dispositio §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de testa. non habet
 locum in testamento inter liberos si vnus ex liberis sit præteritus.
 1.191.b
 Dispositio l. si vnquam. C. de reuoc. don. locum habet tantum in Do-
 nat. omnium bonorum. ibidem
 Dispositio d. l. si vnquam. locum habet non solum quando legitimi &
 naturales liberi superueniant, sed etiam si naturales tantum postea
 nascantur. ibidem
 Dispositio d. l. si vnquam non habet locum in donatione ob causam.
 ibidem
 Dispositio d. l. si vnquam habet locum in donatione Ecclesiæ facta. ibi.
 Dispositio l. si quis argentum. C. de donat. non habet locum in dona-
 tione remuneratoria. ibid.
 Dispositio d. l. si quis argentum non habet locum in donatione præ-
 sumpta. ibid.
 Dispositio d. l. si quis argentum, locum habet etiam in promissione de
 donando. ibid.
 Dispositio c. i. an agnat. vel fil. locum habet solummodo in feudo hære-
 ditario, vel simpliciter recepto. ibid.
 Dispositio hominis verificatur in primo actu. 1.191.a
 Dispositio l. vnic. C. si liberal. imp. lib. x. habet locum etiam in feudis,
 quæ communiter aliquibus a principe concessa sunt. 1.191.b
 Dispositio auth. quod sine. C. de testa. habet locum etiam si filij in sche-
 dula non sint aequaliter instituti. ibidem
 Dispositio Auth. bona damnatorum. C. de bonis damnato. extenditur
 etiam ad collaterales. 1.192.b
 Dispositio auth. ex causa, facit vt etiam legata & fideicommissa susti-
 neantur. 1.191.b
 Dispositio c. potuit, extra de locato, procedit tantum in emphyteorici
 ecclesiæ, non autem in emphyteorici laicorum. ibid.
 Dispositio c. i. de homicidio. in 6 non solum locum habet in certo illo
 hominum genere qui assassini appellantur, sed in omnibus homici-
 diis. 1.192.a
 Dispositione. l. i. C. de sacrosanct. eccles. non sublatæ sunt omnes solè-
 nitates iuris ciuili in testamentis ad pias causas. 1.191.b
 dispositio in filio extenditur ad nepotem 1.191.a

dispositio auth. minoris. C. qui dar. tut. vel curat. poss. nõ procedit in tu-
 tore testamentario. 1.192.a
 dispositio, siue remedium l. 2. C. de rescind. ved. habet locum in transactio-
 ne quando in ea excessus, seu deceptio transigentis, esset vltra dimi-
 diam iustæ estimationis. ibid.
 dispositio auth. bona damnatorum. C. de bon. damnat. extenditur etiam
 ad collaterales. ibid.
 dispositio d. §. ex imperfecto non habet locum si filius familias testetur
 inter parentes. ibid.
 dispositio authent. bona damnatorum. C. de bon. damnat. non corrigit
 indistinctè iura antiqua. ibid.
 dispositio d. §. ex imperfecto locum habet non solum inter filios primi
 gradus tantum, sed etiam vltioris. ibid.
 dispositio l. cum Auus. ff. de cond. & demon. non comprehendit natura-
 les filios tantum. ibid.
 Dispositio §. ex imperfecto locum habet etiam in legitimatis. ibid. a
 dispositio §. si quis, auth. l. hac consultissima. C. de testa. non habet locum
 quando in secundo testamento esset præteritus aliquis ex filiis testa-
 toris. ibid.
 Dispositio legis, statuti, & testatoris, paribus passibus ambulat. 4.181.a
 Dispositio §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de test. nõ habet locum
 inter liberos naturales tantum vel purios. 1.191.b
 Dispositio c. cum esses, extra de testa. locum habet etiam in testamētis
 conditis ad causas profanas. ibid. b
 dispositio §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de test. non limitatur
 per auth. subsequente quantum ad testamentum nūcupatiuum, sed
 solum quantum ad testamentum in scriptis. ibid. b
 dispositio cap. potuit, de loca. prius ipso iure emphyteutam nõ sol-
 uentem canonem non procedit in feudo, pro quo annua pensio de-
 betur. 1.342.b
 dispositio l. f. cõminæ. C. de sec. nup. quatenus concernit fauorem libe-
 rorum primi matrimonij, adhuc hodie procedit & seruetur. tomo
 2.162.b
 dispositio l. si vnquam. C. de reuoc. do. habet locum etiam in filiis legiti-
 matis, suscepris tamen post donationem. 3.37.a
 dispositio §. ex imperfecto, locum non habet in filio naturali. 2.141.a
 dispositio l. f. cõminæ. C. de sec. nup. ita locum habet in patre secundò
 nubente, vt in matre. 2.162.b
 Refert an dispositio sit personaliter vel impersonaliter concepta. to-
 mo 1.508.b
 dispositionem auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. locum ha-
 bere in donatione, vt firmetur iuramento, nec rescindatur prætex-
 tu enormis læsionis. 1.618.b
 dispositio d. l. si vnquam non habet locum si quis tempore donationis
 habet naturalem aliquem filium, & faciat eum post donationem legi-
 timari. 1.191.b
 dispositio testatoris de personis quæ sibi ab intestato succedere pos-
 sent, in dubio intelligitur eo modo & ordine, quo de iure communi
 vel municipali ad successionem ab intestato vocarentur. 1.192.a
 Dispositio tendens ad exclusionem actus iam concessi nõ recipit re-
 strictionem de habilitate. 1.467.a
 Fallit. ibid.
 disponere distinctè, est perfecte disponere. 4.180.b
 dispositio auth. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. non operatur stã-
 te enormissa, vel nimis excessiua l. gione. 3.213.nu.9.
 dispensatio fundata duabus rationib. altera sublata non corrui. 4.256.
 num. 112.
 dispensatio interpretatur prout verisimile est disponentem respondu-
 rum, si interrogatus fuisset. 3.332.nu.1.
 Ampliatur & limitatur multis modis. ibid. 2. & seq.
 Quid in statutis. ibid. 2.
 Quid in contractibus. ibid. 4.
 Quid in materia exorbitanti. ibid. 5.
 Quid in vltimis voluntatibus. ibid. 6.
 Vbi multis modis limitatur.
 Quid in dispositione legis. 3.333.nu.12.
 Quid in rescriptis. ibid. 3. & seq.
 dispositio loquens de viro, intelligitur habere locum in vxore. 3.350.
 numer. 2.
 Ampliatur & limitatur. ibid. 3. & seq.
 Dispositio loquens de venditore etiam emptorem comprehendit.
 ibid. nu. 12.
 Ampliatur multis modis. 3.351.nu.13. & seq.
 Dispositio loquens de actore ad reum etiam se extendit. 3.351.nu.31.
 Ampliatur. ibi. 33.
 Dispositio de carceratis relaxandis non habet locum in carceratis ob
 crimen falsi. 3.348.nu.6.
 Dispositio prohibens aliquid alicui dare, prohibet etiam illum accipere
 & econtra. 3.351.nu.20.
 Dispositio loquens in vasallo non habet locum in Domino. 3.352.nu.35.
 Distingue tempora, & concordabis scripturas. 1.191.a
 Distributionis, quam alicuius summa inter pauperes fieri testator iniũ-
 xit hæredi, tempus, ac locus hæredis ipsius voluntate non metitur,
 1.192.b
 Distributionis quodlibet verbum adscribit actum cuiuslibet in solidum.
 ibidem
 Distributiones quotidianæ, & ex consuetudine absentibus, & non mi-
 nistrantibus, dari non debent. ibid.
 Diuersa ratio pactum reformar. ibid.
 diuersa proponens non auditur. 1.193.a
 diuersitas nominum diuersitatem constituit effectuum. 1.163.a

Interitas factorum exigit diuersitatem pœnarum. ibid. diuersitas temporum diuersitatem donationum inducit. 1.193.a diuersitatem corporum diuersitas sœpe sequitur animorum. tomo 1. 193.a Diuidere. An vassallus sine domini cõsensu possit feudũ diuidere. 1.369.a Diuidi possunt de iure feuda inferi ora tantum, maiora enim (vt Duca tus, Marchia, vel Comitatus) non diuidi debent. ibid. Diuidente hæreditatem, testatore si alteri ex cohæredibus portio sua euincatur, alter cohæres tenetur de euictione: secus in prælegato. ibidem Diuinus cultus est semper augendus, non dimin uendus. ibid. Diuidentes prædam cum aggressoribus viarum, puniuntur pœna a mortis. ibid. Diuisionem non potest prohibere testator. ibid. diuisio licet sic inter aliquos prohibita ex præcepto testatoris, non tamen illi dicuntur prohibiti diuidere fructus bonorum communiũ. 1.194.a Diuisio familia, in qua quis vltra dimidiũ captus est obnoxia fit remedio L. C. de rescind. vendit. ibid. diuisio animi legentis incitat, & mentem intelligentis præparat. 4. 234. nu. 54. diuisio simplex cum clausula non contraveniendi, non inducit fideicõmissi renunciationem. 1.194.a diuisio inter fratres, si ius ciuile spectetur, fortè absolui debet. ibid. diuisio gratia vberitatis cultura, diuersos fundos non facit. 1.193.b diuisio prohiberi à testatore nequit. 1.194.a diuisio inter fratres an ex cursu temporis præsumatur. 3.16. nu. 28. diuisio iudicis cum diuisione partis par est. 4.181.a diuisio cum reformari desideratur, quòd alterutri diuidetiũ minor portio addita sit, non verò quia fieri nequirit, nõ ea impetrata re formatione distinetur diuisio, sed iudicis arbitratu resarciatur l. g. fo. 1.193.a diuisio dicitur cõfirmata, vel saltem inducitur præsumptio diuisionis tacite factæ inter fratres, per cursum 15. an. post maiorẽ atatem, qui bus bona fuerint pro diuiso possessa. 1.194.a diuisio inter fratres cohæres quomodo faciendã sit. 1.194.a diuisio facta inter fratres ex diuturna diuisim seruata possessione præsumetur. ibid. diuisio ex possessione diutina 20. anno. alicuius partis rei communis, & sustentatione onerum dictæ rei in solidum præsumitur. 1.193.a diuisio ex possessione pacifica x. ann. apud vnum solum existente, in re aliis communi, præsumitur facta. ibid. diuisio inter fratres, si sit faciendã, non debet maior facere partes, & minor eligere, sed sit diuisio forte, vel officio iudicis. ibid. diuisio si petatur reformari nõ ex eo quod non potuit fieri, sed ex eo quod altera pars minus recepit, diuisio in totum non dissoluitur, sed arbitrio iudicis tollitur læsio, vel in alia re ad arbitrium non læsi. 1.193.b diuisio inter fratres præsumitur, si diu fuerint separati, vnuquisque partem possidens. 1.193.a diuisio non inducitur ex petitione, & solutione partis debiti ab vno ex correis debendi receptæ, non expressio quod petebatur, & solue batur pro virili. ibid. diuisio simplex cum clausula de non contraveniendõ, nõ videtur cau sare renunciationem fideicommissi, nisi aliter constet ex mente diuidentium. ibid. diuisio bonorum latis verbis & clausulis generalib. ac multum prægnantib. facta operatur fideicommissi renunciationem. ibid. diuisio aliis inualida iuramento confirmatur. ibid. diuisio reddit rem clariorem. ibid. diuisio patris inter filios habet vim vltimæ voluntatis, & non simplicis donationis. ibid. In diuisione quæ fit inter fratres, debet restitui dos illi fratri qui est vxoratus, & ipse cauere aliis quod pro illa amplius non molestabitur. ibid. Volentibus fratribus venire ad diuisionem, maior non tenetur facere partes, & dare electionẽ minori, vt vulgò circumfertur, sed electio debet fieri forte, vel arbitrio iudicis. 1.194.b diuisionem induci per receptionem partis, qualiter procedat. ibid. diuisionem regnorum, territoriorum & dioceseon spectare ad solũ Papam vel principem: Eiusque esse referuata in signum vniuersalis iurisdictionis, & imperij. 1.141.b diuisionem inter hæredes testator prohibere non potest. 1.194.b Per simplicem diuisionem non censetur remitti fideicõmissum. ibid. diuisionis placitum siue contractus, perinde atque alij bonæ fidei cõtractus si per eum quis vltra dimidium suæ patris decipiatur admit tit remedium. l. 2. C. de rescind. vendit. 1.196.a diuisionem qui vulgò ita faciendam dicere, vt maior partem facere, minor verò eligere debeat, falluntur. ibid. diuisionem vrgere aut ad eam socium vel cohæredem maiorem pro uocare, licet minor non possit. 1.194.b diuinum, & publicum æquiparantur. 4.180.b diuites & non pauperes ad officia ciuitatum eligantur, ne pauperes fortè non possint adimplere officium. 1.194.b Crecentibus diuitiis crescit & honor, & diminitur. diminitur & honor. 1.496.b diuitiz, quæ in intentionis fundamentum allegantur, ab allegare probari debent. 1.194.b diuortium successiois ius extinguit. 4.181.a diuortitas temporis, seu tacturnitas in nõ petendo sola, nec ad præ-

scriptionem sufficiens, non inducit remissionem debiti, seu donationem. 1.163.b Doctrina nobilitate est potior. 4.181.a Doctor, & Aduocatus potest esse 17. anno. 1.194.b Doctor emeritis 20. an. stipendiis dignitatem illustris consequitur. 1. 195.a Doctor, qui publicè ad profitendum conductus est, non potest suas vi ces per alium supplere. ibidem Doctor qui per 20. annos publicè legit, efficitur illustris. 1.195.b Doctor habet dignitatem. ibid. Doctor, vel aduocatus, qui operas suas locauerunt casu quo morian tur, pendente anno locationis transmittunt salarium annuum ratio ne illius anni ad hæredes. 1.194.b Doctor inuitus cogi potest ad consulendum. 1.195.a Doctori excellenti, attestanti aliquid esse de Consuetudine, est creden dum. 1.149.a Doctori attestanti ita esse consuetudinem an credatur, 3.7. nu. 1. Quid si plures idem afferant. ibid. nu. 2. Doctori examinanti quæstionem magis creditur quàm perfunctoriè loquenti. 3.39. nu. 85. Doctori tenenti vnam opinionem in tractatu vel consiliis magis cre ditur quàm in lecturis. ibid. 86. Doctori tenenti vnam opinionem iu consiliis vel lecturis, magis cre ditur quàm in apostillis & additionibus. 3.40. nu. 92. Doctores quadoque tanquam aues, aut oves sequuntur aliorum dicta. 4.231. nu. 4. Doctori creditur propter autoritatem. 4.236. nu. 5. Doctor præsumitur peritus, ibid. Doctores sunt testes iuris. 4.237. nu. 7. Doctores, qui in eadẽ q. pro vtraque parte testatur de Communi opi. non sunt reprehendendi, quia possunt dicere veritatem. 4.238. nu. 2. Doctorum numerus potest re duci ad autoritatem, & econtra, quomo do, ibid. nu. 22. 4.240. nu. 19. Doctor quilibet licet infimus, suam habet autoritatem. ibidem numero 20. Doctorum numerus in communi quare requiratur. ibid. nu. 21. Doctores qui maioris sint autoritatis, relinquuntur arbitrio iudicis. 4.242. nu. 7. Doctorum tres gradus nouiter distinguuntur. 4.243. nu. 22. Et qui in istis contineantur. ibid. nu. 23. Doctores periti, seu peritiores, & maximæ, seu maioris autoritatis cõ sentur. 4.244. nu. 39. Qui plura, & bene scripserunt. ibid. nu. 39. & 41. Et qui dicatur plura conscribere. nu. 43. Quorum scripta sunt approbatiõra. ibid. nu. 44. Qui se exercent diu legendo, aduocando. ibid. nu. 45. & 47. Qui sunt ordinati, & clari. ibid. nu. 48. & 50. Qui habent bonos, seu doctos Scholares, & defendunt magnas causas. 4.245. nu. 51. & 54. Qui habent multos Scholares, & causas. ibid. nu. 56. & 57. Fall. nu. 58. & 59. ibid. Qui habent magnum salarium legendo, & præmium consulendo. ibid. nu. 60. & 64. Declar. ibid. 65. & 66. Qui non sunt varij, sed constantes in suis opinionibus. ibid. nu. 68. & 69. Et econtra. 4.246. nu. 71. Qui ex istis maioris sint doctrinæ, & autoritatis. nu. 74. 75. & 76. Doctor nobilitatur per scholares. 4.245. nu. 35. Doctoribus valde prodesse laborare pro suis scholaribus, & Clientibus ibid. nu. 55. Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam. ibid. nu. 70. Et quo crebrior est cõtrarietas, eo magis reprehenditur. 4.246. nu. 71. Doctores omnes regulariter in eo, quod firmant, faciunt opinionem, & numerum in communi. 4.247. nu. 1 Sed an id locũ habeat solum quando disputando firmant, an etiã quando simpliciter, & perfunctoriè loquuntur. ibi. nu. 2. vsque ad 18. cum seq. Et commuæ sententiam amplectitur etiam Borgni. Gualca. de vsu fruct. mul. sub nu. 77. circa med. 4.249. Quando sunt varij, & contrarij. 3. nu. 18. vsque ad 34. & nu. 43. Quando ab aliis allegantur, & eorum scripta videri nequeunt, vel quod sint amissa, vel quia nunquam in lucem edita fuerint. 4. 254. nu. 89. vsque ad 93. cum seq. Quando legendo concludunt (& ita disputando tenerem, vos au tem consulendo, & iudicando non recedatis à contraria com muni.) ibid. nu. 93. 94. & 95. Quando pro neutra parte concludunt, sed dicunt, Cogita. 4.255. nu. 96. & 98. Quando referunt duas opi. & neutram expresse approbant. ibid. nu. 105. vsque ad 109. Quando mouentur autoritate alicuius, qui illud non dicit. ibid. nu. 109. vsque ad 113. Quando tenent pronuntiatum generale, & nos sumus in limita tione. 4.256. nu. 113. & 115. Quando se simpliciter subscribitur alterius conf. ibid. nu. 116. & 117. & 120. Quando non Doctores, sed licentiati tantum firmat opinionem. ibid. nu. 121. & 122. Quando sunt scholares simplices. 4.257. nu. 126. 127. & 128. Quando

Quando solummodo testantur de communi opin. ibid. 132. & 133. Quando proponuntur q. nec aliter resolunt. ibid. nu. 135. Quando dicentes aliquam opi. verio rem innuit, contrarium seruari in praxi. 4.258. nu. 139. Quando intelliguntur secundum legem, vel rationem, quam alle gant. ibid. nu. 141. Quando post firmatam opinionem dicunt, se contrarium vidisse seruari. ibid. nu. 142. & 143. Quando interpretantes aliquam l. omittunt nonnulla tradita ibi ab antiquioribus. ibid. nu. 145. & 146. Quando scribunt, vel aduocant super aliquo casu. ibid. nume. 147. & 150. Quando dictum non reperitur inter scripta auctoris, sed alterius. 4.259. nu. 152. & 155. Quando Auctores sunt ineerti. ibid. nu. 154. Quando dicunt, in Indice, seu Tabula, quod non est in opere. ibid. nu. 156. Quando vnam sententiam firmantes inquirunt, & hoc procedit fal tem in illo casu. ibid. nu. 157. Doctor errans in obiter dictis excusatur, & quomodo. 4.247. nu. 3. Doctor an liceat variare, dicitur In lectura, tractatu, vel similiceret. 4.249. nu. 19. In consiliis secus. ibid. nu. 21. Imò cauendum, vt ab igne. num. 23. Conclusio. 30. 31. & seq. Doctor diuersis temporibus sententiam mutans non dicitur sibi con trarius. ibid. nu. 29. Doctor non potest in eadem causa pro vtraque parte consulere. 4.250. nu. 34. Imò est infamis, & quomodo, ibi. nu. 35. Contrarium. nu. 36. Resolu tio. nu. 40. & seq. 3. 184. Doctor pro iustitia potest cogi consulere. 4.250. nu. 38. & 280. nu. 2. Doctores consiliis corrumpi facillè possunt præcio, vel præcibus. 4.251. nu. 47. Doctor consulendo potest adducere doctrinas reprobatas. ibid. nu. 52. Doctor subscribens censetur approbasse omnia contenta in consilio. 4.256. nu. 118. Doctor signans sigillo suo alterius conf. dicitur illud approbare. ibid. nu. 119. Doctor referens duas opiniones, & neutram expresse approbans cen setur tenere vltimo loco relatam. 4.255. nu. 99. Fallit quandoque modis. nu. 100. vsque ad 105. Doctores quomodoque referunt auctores, qui non dicunt, ad quod addu cuntur. ibi. nu. 109. Doctor dicens aliquam opinionem verio rem, & æquiore innuit, cõ trarium seruari in praxi. 4.258. nu. 136. Doctores intelligendi sunt, secundum leges, quas allegant. ibid. nu. 140. Doctoratus laurea non consideratur, vbi habetur ratio doctrinæ. ibid. nu. 131. Doctor incertus modicè erit autoritatis. 4.259. nu. 1. doctõri attestanti de communi opi. non creditur. 4.260. nu. 1. Contrarium numero 3. Ampliat. numero 7. Lim. numero 8. cum sequ. Sed quid agendum quando in eadẽ quæst. sunt attestations hinc in de, dicitur Primò credi recentioribus. 4.241. nu. 10. Fallit nu. 11. & 12. Postea principaliter de ea pertractanti. ibid. nu. 13. Fallit. nu. 14. Deinde plures autoritates adducti. ibid. nu. 15. Postmodum stari pluribus attestationsibus. ibid. nu. 16. Tandem istis deficientibus nullam attestacionem atendi. ibid. nu. 17. Doctõri attestanti de consuetudine non creditur. 4.262. nu. 2. Contrarium, nu. 4. Declar. nu. 5. Fallit nu. 6. Doctorum dictis adhærere, vbi non est ius clarum dedignari non debe mus. 4.264. nu. 22. Doctores, splendor & luceina iuris. ibi. nu. 23. Doctorum dicta, vbi non est lex, pro lege seruanda. ibi. nu. 24. Doctor generaliter loquens, generaliter debet intelligi. 4.266. nu. 10. Doctorellorum infinitus numerus. 4.268. nu. 39. Doc. etiam Excel. nihil alleganti non creditur, & quò. 4.235. n. 13. & 275. numero 129. Doctores speculatores boni, & æqui. 4.273. nu. 101. Doctores colligetes cõmunes opi. nulla laude dignos esse. 4.232. nu. 10. Contrarium 4.287. nu. 15. Doctores omnes vnius ciuitatis an possint vt suspecti reculari. 1.592.b doctores excellere debent scientia, moribus & facundia. 1.196.a doctorem auctoritas probabilis duntaxat, non & necessaria haberi debet. 1.196.a Doctores tam legentes, quàm non legentes ac Scholares quoque ex priuilegio, & fauore publicæ vtilitatis, scientiæque, possunt expelle re fabros de suis officinis iuxta domos eorum malleantes. ibid. doctores Legum excusantur à munere recipiendi milites in domo & collectis. ibidem doctores non debent torqueri. ibid. doctõri attestanti aliquam opinionem esse communem, creditur. 1.195.b Doctõris dictum intelligendum secundum ea quæ allegat. 1.195.a Doctõri attestanti ita seruari de consuetudine an credendum. ibid. Doctõri attestanti de communi vsu loquedi, quo ad præsumptionem

credendum est, vt onus probandi contrariũ transferatur in aduer sarium. 1.195.b doctõri famoso attestanti de consuetudine, vel consuetudinem ita esse, vel in aliqua particulari Ciuitate ita, & taliter obseruari creden dum. ibid. doctõri adferenti consuetudinem sic esse, an & quatenus credendum. 1.154.a Si iudex vel aduocatus eligant opi. quam multi doctores tenuerunt, licet non sit approbata, an excusentur, vel teneantur, & quid si ad uocatus consulit, & iudex pronunciauit contra communiẽ. 1.195.a doctoratus est dignitas, & sic doctores legum sunt in dignitate. tom. 1.196.a dolus vbi adest, ibi enormissima est læsio. 1.198.b dolus præsumitur, quando interuenit enormissima læsio. 1.197.b dolus quando dat causam contractui bonæ fidei, vt puta, si tibi habenti pulcherrimum corpus iuris non aliàs vendituro aliàs persuaserit, vt tibi venderes ex eo quod de proximo noua publicanda esset compilatio, tunc venditio vel contractus ipso iure nihil valebit. 1. 198.b dolus vbi non est, ibi delictum esse non potest. 1.198.a dolus cum à lege requiritur ex parte agentis seu fisci probari debet. 1.198.b dolus præsumitur si interuenit leuissima culpa. ibidem dolus præteritus potest remitti, sed non futurus. ibid. dolus in minore & muliere non præsumitur, nisi probetur. 1.197.b dolus vbi non adest, sed lata culpa, quis non punitur poena corporali. 1.198.b dolus qui dat causam actui, ex quo acquiritur nocet tertio, & ille ter tius sit indignus in testamentis. 1.197.b dolus quando requiritur ad incurrendam pœnam: non sufficit lata culpa. ibid. dolus ex iudicis perspicuis probari debet. ibid. dolus vbi requiritur, euidens esse debet: maximè vbi poena corporalis infligitur. 1.198.b dolus vbi expressim ad pœnam exigitur, non illius vices geret, ac suf ficiet lata culpa. 1.197.b dolus præteritus & si remitti possit, tamen futurus nequit. ibid. dolus vt causam contractui celebrando suggerens illum nullius pon deris red. lat. is esse debet, qui prudentem, & cordatum hominem induceret. ibid. Dolus si abfuerit, & si lata culpa adfuerit, nunquam corporeis poenis locus erit. ibid. Dolus præsumptus potest remitti. ibid. Dolus aut ædificia alterius alteri nocere non debet. ibi. Dolus dans causam contractui, facit contractum ipso iure nullũ. ibi. Dolus ex causa etiam minus colorata cessat. 1.198.a Dolus præsumptus potest remitti. ibidem Dolus regulariter ab allegante est probandus: fallit tamen in actibus qui sunt de genere prohibitorum, in quibus præsumitur. 1.198.b Dolus præsumitur vbi insignis, & (vt fantur interpretes) enormissi ma læsio vertitur. 1.197.b Dolus dans causam contractui bonæ fidei, & contractum ipso iure an nullat. ibid. Dolus in libello regulariter non debet exprimi de necessitate, dicen do, quod ita dolosè factum est: sed sufficit narrare factum, ex quo dolus colligatur. ibi. Dolus præsumptus & difficultas probationis quando concurrunt, tuc datur iuramentum in litem. 1.197.b Dolus, & mala fides potius præsumitur quàm iuris error. 3.31. nu. 2. Dolus ex proposito præsumitur ex enormissima læsione. 3.76. nu. 49. Dolus si dedit causam contractui bonæ fidei: reddit contractum ipso iure nullum: si tamen erat stricti iuris, venit annullandus. 1.197.b Dolus ex proposito, & dolus re ipsa, data enormi læsione æquiparantur. 2.3. Dolus censetur, quando intercedit negligentia crassa. 4.181.b Dolus contractus neminem ligat. ibid. Dolus est cum aliena iactura locupletari. ibid. Dolus est ex proposito, non culpa lata. ibid. Dolus, & culpa lata pares sunt. ibid. dolus ex proposito, & dolus re ipsa quid, & quando sunt paria. ibid. dolus præponderat culpa. 1.197.b dolo in contractum infidens læsus nõ rem præcisè, vel alternatim vin dicat, sed ad damnum resarcendum duntaxat agat. 1.199.a doli exceptio est exceptionis pacti subsidiaria. 1.198.b doli pœnam vel fatua credulitas tollit. 1.199.a doli pœnam tollit fatua credulitas. ibid. dolo facit qui contra transactionem expertus amplius petit. tomo 1. 198.b doli exceptio contra eum qui ex cautione, quam quis spe numerandæ pecuniæ conscripsit, agi perpetuò & intentari potest. ibid. dolo facit qui petit quod restituitur est. ibid. dolo, vel ex proposito excedens moderamẽ inculpata tutelæ, punien dus ne sit pœna ordinaria, an mitiori extraordinariè. 1.176.b Dolus malum non esse sine animi deliberatione. ibid. dolum euidentem non culpam requiritur lex vel statutũ apta inducere pœnam corporalem. 1.197.b dolosus non ex proposito excedens moderamẽ inculpata tutelæ, nõ punitur pœna mortis, sed alia extraordinaria. 1.199.a domicilium principale clerici est in loco sui beneficij in quo tenetur facerẽ residentiam. 1.199.b domicilium murare censetur is qui recedit de loco seu de propriis la

ribus cum rebus suis & familia. ibid.
domicilium fortitur quis quasi ex assidua conuersatione in aliquo loco facta. 1.199.a
Domicilium per habitationem continuam 10.ann.contractum, constitutumque censetur, & sic habitans in aliquo loco per 10. annos, videtur ibi verum domicilium contraxisse. 1.199.a, & b
Domicilium habere quis dicitur in eo loco in quo habet animu perpetuo morandi & habitandi, & habitat, vel vbi habet maiorem partem suarum fortunarum. 1.199.a
domicilium loci originarij mutatur per habitationem in alieno territorio per decennium. ibid.
domicilium solum retinetur vsque ad annum, & non vterius. ibid.
domicilij etiam iudex punit reum, quem alibi deliquisse constat: & contra reum potest ex officio inquirere, & ad inuentionem offensis accusantis poterit. ibid.
domicilij iudex & eum etiam absentem, qui alibi gentium deliquit, ac casuare offenso punit, & inquisitione suo ex officio contexta prosequi poterit. ibid.
domicilij iudex omnimodam iurisdictionem exercere potest in subiectum ratione domicilij, si ibi inueniatur, & potest ibi conueniri coram eo de omnibus: tam de contractibus alibi gestis, quam de re alibi facta, quam etiam de criminalibus alibi commissis. ibid.
domicilij mariti statutum est attendendum, cum agitur de Incredula dote per maritum, & non ius commune: nec statutum domicilij vxoris. ibid.
domestica testimonia de iure reprobantur. ibid.
domestica curam qui negligit, infideli est deterior. 4.206.a
domus vsurparum pro gente vel familia. 4.182.a
domus tutissimum: cuiusque refugium & receptaculum est. 1.202.a
domus si vendatur, & hortus venditioni eius accedet, ad quem per illa aditus patet, aliter autem neutquam. ibid.
Domus vestibulum pro ipsa domo vsurparum. 4.204.a
domus propria cuique tutissimum refugium debet esse, & nemo in ea capi debet. 3.425. nu. 1.
Ampliatum. ibid.
Limitatum pluribus modis. ibid.
Quid in domo in qua fuit missus in possessionem ex primo decreto. 3.425. nu. 3.
Quid in saui. ibid.
Quid in molendino. ibid.
Quid in hospitio. ibid.
Quid in apoteca. ibid.
Quid in domo aliena. ibid.
Quid in stante iuramento. ibid.
Quid in causa criminali. ibid.
Quid in debito fiscali. 3.426. nu. 38.
Quid in causa Syndicatus. ibid.
domo cetera vendita vel legata, debetur ab alia domo, licet non dicatur, seruitutes habentes causam continuam. 1.202.b
domo ex sua quando quis ob pecunie debitum extrahi possit. 1.202.b
Domo legata an veniant illi annexa. 1.202.a
domo translata censetur venire quoque domi connexa. 1.202.a
domus insultantis poenam luit, qui insultum ad porticum fecit. 1.202.b
dominium rei legata tacite non transfertur ipso iure in legatarium sine traditione, sicut transfertur dominium rei expresse legata. com. 25. b
Dominium an sine traditione transferatur ex contractu principis. 3.208 nu. 39.
dominium directum acquiritur prescriptione in memorabili. 3.299. numero 62.
dominium quibus cassibus sine traditione transferatur, non solum vile, sed & rectum transferri intelligitur. 1.200.b
dominium rei legata a morte testatoris fidei, ab hereditatis additione verè ad eum, cui res legatur, committitur. 1.200.b
dominium & si nuda traditione non transferatur, transferetur tamen, cum vel inutilis contractus praecessit. 1.200.b
dominium, vel commune opinione, vel fama probabitur. 1.200.b
dominium & per sententiam transferatur. 1.200.b
dominium & in corpore censetur. 1.200.b
dominium vile quò à iure pretorio, quò à ciuili manat, non verò & à natura proficiscitur. 1.200.b
An ex contractu simulato, transferatur dominium & poss. 1.200.b
ad dominium probandum non sufficit titulus venditionis & interuentus pretij, & possessionis vacuae traditio: sed etiam requiritur, quod venditor tempore contractus fuerit dominus rei venditae. 1.201.a
Dominium quid sit & quotuplex. 1.200.b
dominium sine possessione quare nihil veretur. 1.200.b
dominium quiritum ex contractu cum priuato vel cum principe, non tollitur ab eo sine causa. 1.200.a
dominium rei legata transit in legatarium à morte testatoris fidei: ab adica tamen hereditate verè. 1.199.b
dominium probatur per instrumenta antiqua ex fama publica. Et quid si agatur contra tertium. 1.200.a
dominium non transfertur à simplici traditione. 1.200.a
dominium à naturali possessione cepit. 1.200.b
dominium rei meum an ciuitas vel vniuersitas sine causa auferre possit. 1.200.a
Dominium transfertur in ecclesiam ex solo titulo donationis sine tra-

ditione. 1.13.b
Dominium & iurisdictione, dignitas quoque & status, & equiparantur. 1.199.b
Dominium non transfertur ex simplici traditione sine titulo & causa quando illa causa non subest, nec res, nec species tamen, si speratur quòd reuincat. ibid.
Dominium ex pluribus causis proueniens post acquisitionem, non retinetur: secus si à principio concurrant plures tituli. ibid.
Dominium per contractum habilem, sola traditione simplici transferatur. ibid.
Dominium rei non est necesse probari per actorem agentem cum vendente, vel herede eius. 1.200.a
Dominium transfertur per sententiam. 1.199.b
dominium rei transacta non transfertur per transactionem, & sic renuncians liti per transactionem non tenetur de euictione. ibid.
dominium non amittit confitens habere in emphiteusim rem suam. 200.a
dominium ab usufructu differt. ibid.
dominium directum praescribitur spatio centum annorum sine titulo & aliis requisitis. ibid.
dominium tribus his concurrentibus, videlicet titulo vacuae possessionis, traditione, & pretij numeratione probari. ibid.
dominium rei in contractu nunquam ex solo contractu, & sic ex solo titulo in aliquem transfertur, nisi interueniente traditione vel qua si. ibid.
dominium rei suae non transfertur in alium quando licet quis permittat de re sua inuestiri, nisi tribus concurrentibus. ibid.
dominium non probatur per instrumentum locationis inter conductorem & locatorem, quando agitur actione reali contra conductorem. ibid.
dominium rei dotalis, in maritum sine traditione non transfertur: idem que seruari in dote vniuersali. 1.202.a
dominij probatio ab eo exigi haud debet, qui vel cum venditore, vel cum illius herede agit. 1.200.a
dominij translatio contra venditionis naturam est. ibid.
dominij translatio, quae fit ipso iure in pacto legis commissoriae, & in diem additionis non habet locum in aliis pactis resolutiuis, etiam per verba directa conceptis. 1.200.b
Dominia iuregentium primò distincta non fuerunt. 1.201.a
Dominia etiam iure ciuili, atque etiam principum constitutione, quae fit, princeps vel ex plena potestate nequit auferre. 101.a
Dominio in tradendo sicut attenditur solus animus tradentis: an idem sit in transferenda possessione. 1.200.a
Dominij exceptio non obstat agenti interdicto vnde vi. ibid.
Licet modus acquirendi Dominij sit ciuili, tamen dominij iurisdictionem est. 1.200.b
Ad probationem quasi Dominij, requiritur titulus, & traditio possessionis vacuae. 1.201.a
Domina cum seruo suo concubas, capite punitur, seruus autem flammis comburitur. 1.201.a
Dominus potest emphiteutam post caducitatem propria auctoritate expellere. 1.201.a
Dominus, qui concessit castrum in feudum, non potest cognoscere de primis causis rusticorum, sed prima cognitio pertinet ad vasallum. 1.351.b
Dominus alienans subditos suos contra iuris dispositionem debet priuari proprietate ipsius feudi. ibid.
dominus emphiteusos qui post incursum caducitatem recepit solutionem pensionis temporis praeteriti tantum, scilicet elapsi ante caducitatem, & protestetur super caducitate, non censetur remittere caducitatem emphiteutae, secus, si recipiat pensionem etià pro tempore futuro, in decurio post causatam caducitatem. ibid.
dominus emphiteus non tenetur recipere pensionem pro tribus, vel pluribus annis futuris simul. 101.a
dominus non tenetur pro delictis famulorum. ibid.
dominus feudi si decedat relictis pluribus heredibus, Vasallus non tenetur ab omnibus petere inuestituram. ibid.
dominus contra quem peccauit Vasallus, si in vita sua non querelauit, non transfert illud ius querelandi ad heredes suos. ibid.
dominus recipiens à Vasallo seruum post ingratitudinem commissam, censetur remittere ingratitudinem, nisi ignorasset Vasallum à feudo cecidisse. 1.201.b
dominus, si propter aliquam culpam priuetur proprietate feudi, tunc applicatur feudum Vasallo. ibid.
dominus non potest cogere subditos ad molendum in suis molinis, nisi si id ius haberet ex consuetudine vel privilegio. 101.a
dominus potest directum dominium etià inuito Vasallo pignori obligare. ibid.
dominus non habet cognoscere, quando conuentus negat se esse Vasallum, sed cognoscet ordinarius, qui causa cognita, remittet ad Dominum, si conuentus succubuerit. ibid.
Dominus qui expulit emphiteutam post declaratam caducitatem, si protestatus sit super iure suo petendi pensiones pro annis cessatis, habet adhuc facultatem eas petendi, si verò non protestatus sit, vel sibi referauerit, tunc non potest petere pensiones temporis praeteriti. 1.201.a
dominus non potest cogere suos subditos venire ad suam furnam, vel molendinum. 1.201.b
Dominus si sit laicus, & Vasalli clerici, nihilominus remanet corum iudex.

1.201.b
Dominus tenetur defendere Vasallum, vt Vasallus Dominum. com. 1. 201.b
Dominus propria auctoritate potest intrare in re emphyteutica, si emphyteuta cessauit à solutione per biennium. ibid.
Dominus praesumitur per vim extraxisse Vasallis seruiti in quolibet anno praestandum, nisi dominus probauerit voluntariam praestationem. ibid.
Dominus probatur ex eo quòd percepit fructus, & distrahit bona. ibid.
Dominus subditis inferre violentiam si prohibeat, quòd nullus veteretur. 1.355.b
Dominus temporalis habet iurisdictionem in loco, an possit tempore guerra ponere gentes super campanili, inuito prelato. ibid.
Dominus pro seruo, pater pro filio, Abbas pro monacho, ciuitas pro ciue, pro interesse proprio ad iudicem venire, & defendere potest. 1. 202.a
Dominus qui dixit famulo, vade & non redeas domum, nisi sentia aliquid de illo negotio, si famulus occidit, vel vulnerauit aliquid praesumitur fecisse mandato domini. 1.201.b
Dominus regulariter non tenetur de his delictis, quae facit filius, seruus, vel aliquis de domo & familia in scio ipso, vel prohibere non valente. ibid.
Dominus potest ratificare sententiam latam in fauorem falsi procuratoris. ibid.
Dominus tenetur pro facto serui, si ex illo facto commodum sentit, alius non. 1.202.a
Dominus aut pater licet contractus filij & serui etiam non suo nomine gestos ratos habere possunt, vt ex eo in solidum obligentur. ibid.
Dominus inueniens rem suam sibi furto substractam à fure, cum ea fugiente, potest auctoritate propria de manibus furis auferre. 1.201.b
Dominus non tenetur pro delicto famulorum. 1.202.a
Dominus etiam absque causa intra modum seruos verberare impunè potest. ibid.
Dominus nequit cogere in ipsius iurisdictione positos ad suum fornacem, piltrinum, sed molendinum venire illis vsuros nec si id statuto caueat, quidpiam efficiat. ibid.
Dominus alicuius terrae cum mera & mixta omnimoda iurisdictione in perpetuum pro se, & legitime descendentibus dicitur habere iura Principis. ibid.
Dominus vnus ex dominis, vel consortibus castri, vel villae delinquens, ibi alius condominus, vel consors potest punire quasi delinquendo, quasi se submiserit consorti. ibid.
Dominus pro seruitibus personalibus sibi debitis per hominem suu potest tempore necessitatis exigere subsidium in pecunia, & conuertere illa seruitia personalia ad pec. imminente necessitate. 1.387.b
An dominus habens omnimodam iurisdictionem, possit accedere ad locum illum cum gentibus armatis, suis subditis. 1.387.b
Si dominus qui fecerat verbalem inuestituram, offerat se velle facere realem peten. à vasallo iur. fidelitatis, & vasallus ter monitus non praestatur. 1.387.a
Dominus debet defendere homines suos ab oppressionibus propter seruitia quae sibi praestant. 1.387.b
Si dominus decedat relictis pluribus heredibus, an tenetur vasallus praestare iuramentum fidelitatis omnibus heredibus. 1.384.b
Vtrum dominus habens decimas possit pro suo interesse apponere custodes. 1.377.b
Si dominus aditus per vasallum recuset eum inuestire, vasallus liberatur à commissio: & nihilominus tenetur dominus ad interesse. com. 1. 383.a
Si dominus per annum & diem differat inuestire vasallum priuabitur proprietate illius feudi. ibid.
Si dominus ex pacto vel consuetudine succedere debeat homini suo morienti sine filiis, & homo decedens habeat nomen debitoris in alieno territorio, an dominus succedet in illo nomine debitoris. 1. 386.b
Si Dominus decedat relictis trib. filiis, an vnus sine aliis possit exercere iurisdictionem. 1.375.b
Dominus an possit vasallos inuitos in alium alienare. 1.381.a
Si dominus dat licentiam vasallo alienandi feudum, an poterit vendere partem. 1.372.b
Quid si dominus det licentiam alienandi in talem, an poterit alienari in alium. ibid.
Dominus castri tenetur ad impensam, custodij castri, non autem subditi. 1.374.b
Dominus non tenetur Vasallo iurare fidelitatem, vt Vasallus Dominus. 1.201.b
Dominus potest aliquem inuestire de feudo nondum aperto. com. 1. 201.b
Si dominus habeat in aliquo loco furchas & solitus est exercere iurisdictionem, an si vendat illum fundum cum iuribus intelligatur, vendidisse illam iurisdictionem. 1.355.b
Dominus debet bene regere & gubernare subditos suos, & eis iust. mi. facere, alioquin non est verus dominus. 1.387.b
Dominus castri habens in castro nedom iurisdictionem, sed etiam bona particularia in concedendo & tradendo castrum cum pertinentiis, censetur concessisse & tradidisse etiam bona particularia. 3. 347. nu. 8
Limitatum & declaratum pluribus modis. ibi. 13
Dominus principalis non potest intentione sui procuratoris declarare, nec e conuerso. 3.326. nu. 80

Declaratur & ampliatum. ibid.
Dominus an praesumatur scire omnem quantitatem & qualitatem sui patrimonij. 3.329. nu. 15
Dominus praesumitur certioratus à suo procuratore de facto graui & notabili. ibi. 33
Domini factum dicitur quod ex mandato domini fit. 4.205.a
Domini inhabilis factum pro non facto habetur. 4.181.a
Domino recufante inuestituram, nihil praedudat Vasallo, imò ipse dominus debet in eo casu priuari proprietate feudi. 1.201.b
Dominum qui se simpliciter affirmat, si sibi vile dominium cõpetere probet, non succumbet. 1.202.a
Domini appellatione, & dominum pro parte contineri posse certum est. ibid.
Domino currente ad brauium, si cadit equus, & relicto fessore equus pra aliis currit ad brauium, dominus consequitur brauium. ibi. 2
An domini terrarum possint cogere homines ad faciendũ custodiam in castro. 1.386.a
Donans propter merita tenetur de euictione. 1.202.b
Donare causam mortis non potest mulier, itante statuto, quòd nõ possit contrahere sine consensu agnati. 1.203.a
Quando quis mortis causa donare censetur. 1.217.b
Donari videtur quod nullo iure cogente con ceditur. 1.203.a
Donare qui nequit, nec gratis remittere potest. 1.202.b
Donare tutores, ceteri ve administratores possunt bona minorum remunerationis causa, atque in eos conferre, qui erga minores beneficii fuerunt. 1.202.b
Donare est perdere. 1.203.a
Donare non potest filius familiam causa mortis patri ipsi cuius consensu requiritur. 1.202.b
Donari ac concedi potest ius patron. religiosi per Laicum patronum sine consensu Episc. ibid.
Donare male vsuro, est donatum perdere. 4.182.a
Donare videtur qui pro leui precio vendit. ibid.
ex pacto nudo de Donado an oriatur actio, an verò ex lege propter pactum. 1.203.a
Donata & legata equiparantur. 4.182.a
Donata sponse à viri consanguineis, aut propinquis donata viri contemplatione censentur: illi donata ab ipsiusmet necessariis, sua contemplatione videtur elargita. 1.203.a
Donata sponse per consanguineos & attinentes mariti & sponsi, solum matrimonio per mortem vxoris, & sponse remanere debet penes maritum, & non veniunt restituenda hereditibus vxoris. com. primo 203.a
Donatum filio contemplatione patris imputatur ei in legitimam. 2. 34.a
donata sponse non praesumitur, quae maritus, vel eius pater ad illa simpliciter mittit. 1.203.a
Donatum sibi mortis causa accipiens non potest testamentum separatim ab ipsa donatione infringere. ibid.
Donatio praetextu ingratitudinis quòd reuocari non possit, pacti oseri non potest. 1.207.a
Donatio facta in aliquo testamento, in pena mutationis ipsius testamenti non valet. 1.206.b
De iure regio donatio inter vir. & vxor. infra annum contractus matrimonij non valet post annum, si filij superueniant: idem non valet nisi in quinto bonorum. 1.208.a
De iure regio donatio omnium bonorum etiam praesentium, non valet. 1.208.b
Donatio mortis causa inter coniuges facta, non valet. 1.204.b
Donatio hereditatis alicuius, non valet. 1.204.a
Donatione facta praesenti hoc pacto, vt certo casu veniat, res donata perueniat ad tertium quemad abentem, nõ licet donatori tale pactum in praedudicium absentis remittere, etiam si nemo pro absentem acceptauerit, & idem nec reuocari potest. ibid.
Donatio inofficiosa si facta sit vni ex filiis, tunc huc fit inofficiosa re tantum, si re, & consilio, nunquam reuocatur nisi vsque ad legitimam aliorum filiorum. Si verò facta est extraneo, tunc fit inofficiosa re tantum reuocatur solummodo vsque ad legitimam, si verò est in officiosa re & consilio, reuocatur in totum. 1.204.b
Donatio propter merita facta valet, etiam si de ipsis meritis aliter, quàm per assertionem donantis non constet. ibi. b
Donatio facta per patrem filio emancipato, valet. 1.204.a
Donatio facta filio emancipato, aliis filiis in potestate conferrari debet, sed non aliis emancipatis. 1.206.0
Donatio omnium bonorum praesentium, & futurorum aliis prohibita tanquam liberam testandi facultatem collens non valet, nec tenet. 1.204.b
Donatio propter superuenientiam filiorum reuocatur etià si appositum sit iuramentum. ibid.
Donatio reuocatur si post factam donationem ipsi donatori superueniant liberi. ibi.
Donatio omnium bonorum, praesentium, & futu. non valet. ibid.
Donatio omnium bonorum praesentium & futurorum, etiam cum iuramento non valet omnino, nec in parte. 1.206.b
Donatio ob causam non potest reuocari propter ingratitudinem. com. 1.204.b
Donatio inter viuos facta vsque ad quingentos aureos valet sine inuentione. 1.205.b
Donatio si fit alicui pro benemeritis & seruitiis habitis, si nõ legitime de causa allegata, & benemeritis constet, nõ creditur assertioni donatoris de tali causa, & benemeritis. 1.215.b

Donatio facta ecclesie alicui an valeat sine insinuatione. 1.205.b
Donatio, quae morte confirmatur non censetur inter fratres: quia habet vim legati. 1.208.a
Donatio generalis non comprehendit rem debitam donatori ex fidei commissio. ibid.b
Donatio ecclesie vel pio loco facta, excedens quingentos aureos etiam si non insinuata sit, tamen valet. ibid.b
Donatio omnium bonorum, presentium & futurorum, facta Ecclesie valet favore ecclesie. 1.206.b
Donatio inter virum & uxorem regulariter, constante matrimonio, est inualida, & prohibita. 1.203.a
Donatio filio familiae facta, ita ut ipsi solvatur, per hoc dicitur facta pro hibito usufructus ipsi patri. 1.215.b
Donatio facta Ecclesie, vel Episcopatu, non indiget insinuatione. ibidem
Donatio iuris presentandi facta a patrono cum consensu episcopi, valet. ibid.
Donatio omnium bonorum presentium valet, & tenet. 1.206.b
Donatio ob causam, causa non secuta ipso iure reuocatur. 1.204.b
Donatio facta absenti verbo tenus, si Donatarius adipiscatur postea possessionem rei donatae, non tamen ideo dicitur contractus donationis perfectus, nisi etiam nuncius vel epistola interuenierit. ibid.a
Donatio facta absenti, interueniente tamen Notario, qui pro absente acceptauerit, valet. ibid.a
Donatio facta Ecclesie non potest propter ingratitudinem reuocari, quia censetur Deo facta, qui ingratum esse non potest. ibid.a
Donatio facta coniugi a marito ignobili, vel sene, propter ignorabilitatem vel senium, valet. ibid.a
Donatio facta inter virum & uxorem, constante matrimonio firmatur iuramento. 1.206.b
Donatio facta a patre filio in potestate non valet regulariter. 1.205.a
Donatio inter coniuges confirmatur morte donantis. 1.204.a
Donatio simplex facta per patrem, filio in potestate mortuo fratre, non confertur: ex quo facta non valet, sed per mortem confirmatur. 1.208.a
donatio simplex facta filio emancipato confertur. ibid.
donatio facta filio per patrem, qui est sub eius potestate, inducit obligationem naturalem. ibid.a
donatio inter patrem, & filium in potestate iuramento confirmatur, & sustinetur. 1.208.b
donatio facta inter patrem, & filium confirmatur iuramento. 1.206.b
donatio in mortis articulo pro legato habetur. 4.182.b
Donatio causa mortis, facta per filium patri, ipso patre ad suam utilitatem consentiente non valet. 1.206.b
Fallit, ibidem
Donatio facta inter prohibitos propter benemerita etiam si merita in specie exprimentur, probanda sunt merita. 1.208.b
Donatio causa mortis vt valeret, olim requirebatur stipulatio: hodie vero saltem pactum nudum. 1.211.a
Donatio a patre & filium nondum suo mancipio, ac potestati exepit, delata, nihil omnino regulariter valet. 1.213.b
Donatio in legatos, aut oratores collata non principis sed ipsorum contentatione censetur facta. ibid.b
Donatio locum non facit legi 2. C. de rescind. vend. 1.215.a
Donatio omnium bonorum tam presentium, quam futurorum non valet. 1.208.b
Donatio, quae a parentibus, vel ab aliis in eos confertur, qui ipsi ab in testato alioquin successuri sunt, liberalis donatio nec dicitur, nec donationis definitionibus regitur. 1.213.b
donatio inter vir. & uxorem iuramento confirmatur. 1.208.b
donatio facta alicui & eius liberis vel descendentes, videtur facta ordine successiuo vt primò pater, deinde post eius mortem filij admittantur. 1.207.a
donatio facta patri a filio, de consensu ipsius patris indistinctè, non valet. ibid.a
donatio patris in filium ab initio efficax & irrevocabilis, in eius legitimum non imputatur, nisi hoc in donatione expressum fuerit. tom. 1. ibid.a
donatio facta sine solennitatibus, à iure vel statuto requisitis iuramento supplentur & conualidatur. ibid.a
donatio omnium bonorum presentium & futurorum, referuato tamè usufructu, non valet. ibid.a
Donatio facta filio causa studij non valet. 1.207.b
Donatio verbis generalibus, & assentatoriis concepta, non obligat. 1.213.a
Donatio in clerici, militis, vel aduocati concubinam, ab iis collata, qui cum illis rem habent, nullius est ponderis. 1.213.b
Donatio, quae a patre in haereditatem adhuc subiectos collata statim valet, non aliter post eiusdem mortem conferetur, quàm si legitimum ipsorum portionem excesserit. ibid.b
Donatio vbiunque incipit à promissione, donator tenetur de euiditione. 1.207.a
Donatio iurata non infringitur ex defectu insinuationis. ibid.a
Donatio ob liberos postea natos vsque adeò iure ipso reuocatur, atque euascescit, vt nihil obstat ante illos natos dominij translatio, nec item obstat nihil adhuc à patre petitur esse. 1.213.a
Donatio, quae à traditione incipit, non parit euiditionis obligationem. 1.213.a
Donatio causa mortis a filiofamilias fieri nequit absque ipsius patris consensu. 1.213.b

donatio sub conditione facta, dicitur propria & simplex donatio. 1.207.b
donatio inter virum & uxorem, habet conditionem tacitam, si donans praedecesserit. 1.207.b
donatio aliam inualida propter omisam insinuationem iurando firmatur. ibidem
Fallit in donatione iurata. ibid.
Donatio iuris presentandi facta laico non valet sine consensu Episcopi. 1.207.b
Donatio proprie non est contractus. ibidem
Donatio non praesumitur quando debitor aliquid simpliciter dedit creditoribus, sed compensatio. 1.209.a
Donatio non tantum ob ingratitudinis causas iure scriptas, sed etiam ob alias similes, aut maiores reuocabitur. 1.213.a
Donatio si incipit à traditione, & non à promissione, donator non tenetur de euiditione. 1.209.a
donatio cuiuslibet partis bonorum reuocatur per superuenientiam filiorum. 1.209.a
donatio, quae legitimam filiorum exhaurit, ac re, & conf. in officiosa est, si in extraneum conferatur, penitus rescinditur, atque recipi tantum in officiosa est, ad legitimam vsque liberorum portionem duntaxat retractatur. 1.211.b
donatio reuocatur propter vitium ingratitudinis. ibid.a
donatio cum clausula, si contigerit reuocare testamentum, est inutilis: & non firmatur iuramento. 1.209.a
donatio vrbis Romae facta per Constantinum Syluestro, facta fuit cum consensu populi Romani. 1.212.a
donatio absenti facta etiam non secuta ratificatione notario stipulante, & cum clausula constituti, absenti bona donata irrevocabiliter acquiruntur. ibid.
donatio causa mortis inter coniuges nullius est momenti. ibid.
donatio inter virum & uxorem iuramento confirmatur. ibid.
donatio facta ecclesie, valida fit. 1.209.a
donatio causa mortis conditionibus impossibilibus aut turpibus non vitatur. ibid.b
donatio cum ob pactum fidem non seruatum reuocatur, & ab haeredibus, & contra haeredes rescindi potest. 1.213.a
donatio censetur facta causa mortis, quando de morte fit mentio. 1.209.b
donatio omnium bonorum reuocatur superuenientibus liberis. ibid.
donatio absenti facta adeò nihil valet vt etiam si ecclesie, vel pia causa vel pauperibus facta sit, & nemo pro ipsis acceptet, non valet. ibidem
Donatio a parte filio studij causa facta, siue vestes, siue libri, siue aliud quidpiam donatum sit, sustinetur, nec potest à patre reuocari. ibid.
Donationes quae non requirant insinuationem. 1.213.b
Donatio de fundo trium iugerum, etiam si plura sint iugera: omnia comprehendit: sed tamen, si de iugeribus facta sit donatio. 1.209.a
Donatio facta per auum nepoti censetur aduentitia: & non acquiritur patri. ibidem
Donatio propter solam consanguinitatem non praesumitur, nisi concurrant haec duo, diuturnitas temporis, & ratio saepius calculata. ibidem
Donatio tam olim, de iure Digestorum, quam hodie erat contractus nominatus. ibidem
Donatio non dicitur ex hoc simulata, quòd donans semper perseuerauerit in possessione. ibidem
donatio inter virum & uxorem iuramento confirmatur. tom. 1. 209.b
donatio propter nuptias si constante matrimonio constituta non est eo soluto vt constituitur, nec peti, nec obtineri debet. 1.211.b
donatio absentis nomine a notario stipulata, ius ei in quem confertur non tribuit. 1.210.a
donatio praesumpta, cum quis, v. g. scienter sine causa promittit, etiam iam hodie actionem parit. ibid.
donatio absenti facta vique adeò nulla est, vt nihil ei in quem collata est, pro fit nunciu postea rei donatae possessionem. ibid.
donatio debet fieri presenti, alias non valet. ibidem
donatio etiam si fiat ab aliquo in ipso articulo mortis constituto, quem verisimile sit de morte cogitasse: tamen si non expressa mortis mentio facta fuerit, censetur tantum inter viuos. ibid.
Donatio est contractus nominatus. 1.210.a
Donatio vt per nuncium facta valeat, necesse est eligatur eam in rem specialiter nuntius. ibid.a
Donatio causa mortis cum hodie pacto nudo fieri possit, donatarij presentia cum taciturnitate consensum inducit. 1.212.b
donatio facta pro se, filijs & haeredibus, comprehendit haeredes etiam extraneos. 1.211.a
Donatio causa mortis non exigit haeredis additionem, vt confirmetur, sed morte ipsa donantis perfectum robur nanciscitur. 1.209.b
Donatio facta ambasiatoribus, non praesumitur facta contemplatione principis, sed illorum. ibid.a
donatio, nec alius contractus in dispositionibus contra ius, non venit appellatione venditionis. ibid.a
donatio & olim & hodie contractus nominatus fuit, atque est. tom. 1. 210.a
donatio aureos quingentos supergressa vsque adeò insinuatione eget vt illius legibus non solvatur, si tot fieri donationes in instrumento dicitur, quot summam quingentorum, aut quadringentorum aureorum sunt. 1.210.b
donatio

donatio omnium bonorum mobilium, & immobilium presentium, ac futurorum valet. 1.210.b
donatio generalis non comprehendit rem donatori debitam ex fidei commissio. 1.209.a
donatio postquam res promissa est, perfecta dicitur, vt donator ad tradendum obligetur. ibidem
donatio est de sui natura contractus irrenocabilis. 1.210.a
donatio consensum & vires sumit à tacita illius presentia cui fit. tom. 1. 210.a
donatio causa mortis iam hodie mero, ac nudo pacto perficitur. tom. 1. 211.b
donatio causa mortis alioquin facta, si eam donator validam semper futuram ac stabilem promittit, non causa mortis donatio, sed inter viuos censetur. ibidem
donatio facta filiofamilias, quae ab initio non valuit, & quae ad nulum patris reuocari potest. l. donationes quas parentes. C. de donat. int. vir. & vxor. si morte confirmata fuerit, imputatur ei in legitimum. 1.211.b
donatio causa mortis quo ad sui contexturam contractui par habetur, quo ad vires, & effecta vltimè voluntati confertur. ibidem
donatio causa mortis nunquam censetur, nisi expressim mortis mentio fiat. ibidem
donatio reuocatoria & propter merita reuocari non potest, etiam per superuenientiam liberorum, aut ingratitudinem. ibid. a
donatio inter virum & uxorem, quam alius ius civile non agnoscit, per iuramentum interpositum facta, an & quando firmetur & valeat. 1.216.b
donationem rusticum vel plebei, qui duxit nobilem, & constante matrimonio confessus est in instrumento de recepisse dotem, quam non recepit, valere tanquam remunerationem ad recompensationem inaequalitatis. 1.217.a
donationem a patre factam filiosa, quae aliàs iure civili nulla est, nisi in certis casibus, iuramento firmari, & corroborari. ibidem
donatio dicitur, & non feudum, quando in inuestitura adfunt illa verba, propter merita donamus, &c. 1.211.a
donatio sui natura reuocabilis ex iuramento de conueniendo, irrevocabilis efficitur. ibidem
donatio inter viuos sicut purè, ita sub conditione fieri potest. ibid.
donatio facta filio studentem in potestate causa studiorum valet irrevocabiliter, sicut in donatione dotis. ibidem
donatio excedens 500. aureos sine insinuatione vitatur in excessu, etiam si sit iurata. ibidem
donatio inter viuos vera, sicut alij contractus potest in testamento celebrari. ibidem
donatio ob causam, non est proprie donatio. ibidem
donatio sub modo, ob defectum modi resoluitur ipso iure. 1.216.a
donatio quando valere non potest vt causa mortis, & si in ea sit facta mentio mortis, ob defectum numeri testium, si tamen valere potest vt inter viuos, sumenda est interpretatio, quòd donans voluerit facere donationem inter viuos, vt adus valeat, & non pereat. 1.212.b
donatio propter merita, facta inter personas prohibitas non valet. 1.212.b
donatio iuramento firmata inter patrem & filium valet. ibidem
donatio & inter viuos, & à traditione etiam concepta adiectis turpibus aut impossibilibus conditionibus, euertitur. ibidem
donata in dubio per consanguineos viri sponsae efficiuntur, & quaruntur marito. ibidem
donatio ob benemerita, in personas aut solidi non capaces, aut omnino incapaces collata, nullius est momenti, quae sine supergreditur merita. 1.215.a
Donatio, quae mero facto constat, si pacto nudo conficiatur, obligatio non parit. 1.215.a
donatio facta absenti notario pro eo stipulante: & reintegra ratificata, praesertim alteri donationi factae alicui acceptanti. 1.211.a
donatio pacto nudo effecta non est, sed ex constitutione l. si quis argentum. C. de don. conditionem gignit. 1.210.a
donatio verbis de futuro concepta, dabo, vel donabo, vel promitto me donaturum aut dare, parit actionem. ibid.
Donatio facta per patrem filio in potestate non debet conferri: quia morte confirmatur. 1.211.b
Donatio inter virum & uxorem resoluitur per mortem donatarij praedecessentis donatori. 1.214.a
Donatio, quae alicui confertur ea conditione, vt casu aliquo interueniente, ad alium vel totam vel eius pars perueniat: & absenti illi alij, & non agnoscitur vitium conditionem: si casus aduenerit, absque vlla cessione parit, non vero etiam rei vendicationem suggeret, ibi.
donatio atque omnis generaliter lucrosus contractus in liberum illius arbitrium, in quem confertur rectè refertur. ibid.
donatio inter coniuges si iureiurando vallata sit, firma ac rata profusus erit. ibid.a
donatio reuocatur per natiuitatem filij. 1.215.b
donatio fundi trium iugerum non concutitur, quòd plura iugera fundo insint, imò donatio in toto fundo rata est. 1.214.b
donatio ob merita quae remuneratoria dicitur, nudo pacto haud hodie perficitur. 1.215.a
donatio ob merita, seu causam, non eget insinuatione. ibid.
Donatio non praesumitur, si quis alicui dicat, tolle pecuniam cum magna pecuniae summa est, secus si parua sit. ibid.
donatio non vitatur ex defectu insinuationis, si nullitas opponeretur. 1.214.a

donatio inter viuos facta inter virum & uxorem iuramento firmata valet, licet alias sine iuramento non valeret. 1.214.a
donatio omnium bonorum mobilium & immobilium non comprehendit iura & actiones. 1.209.a
donatio sub clausula, si donator casu aliquo testamentum reuocarit, inutilis est, nec à iureiurando vires mutuatur. 1.215.a
donatio simplex facta a patre filio, quae ab initio valuit, conferri non debet, quando implebat eius legitimum. 1.211.a
donatio in pium, sacrumue locum aliquem collata, nec insinuatione eget, nec ob iustas ingratitudinis causas à praetato, ac toto insuper c. admissas, reuocatur. 1.214.b
donatio alternis facta, quam reciprocam doctores dicunt, insinuatione non eget, & inter coniuges heri potest. 1.214.b
donatio excedens summam quingentorum aureorum carens insinuatione, etsi non valeat. l. sancimus. §. j. C. de don. tamen si iuramento confirmata fuerit etiam in excessu valet. 1.213.b
donatio causa mortis quo ad sui confirmationem aequiparatur contractibus. 1.209.a
donatio inter viuos, habitura effectum post mortem, sub conditione, si donans deceaserit sine filiis legitimis & naturalibus valet. tom. 1. 215.b
Donatio nuptialis cum dote conferenda est. 4. 182.b
donatio in dubio potius praesumitur esse inter viuos quàm mortis causa facta, si in ipsa non sit facta mentio mortis, & ita non collata sit in tempus mortis. 1.204.a
donatio propter nuptias non constituitur ipso iure. 1.204.a
donatio an ex cursu temporis praesumatur, si filius emancipatus diu possederit res paternas. 3. 17. nu. 33
donatio ultra summam quingentorum aureorum non valet absque insinuatione. 3. 191. nu. 1
Ampliatur multis modis. ibid. & seq.
Limitatur. 3. 192. nu. 20.
Donatio si pluribus personis sit facta in eodem instrumento, & attenda pluralitate personarum excedat legitimam summam, non autem si separatim, an valeat absque insinuatione. ibi. nu. 14.
Quid si dictum sit vt sint tot donationes quot sunt summæ. ibi. 8
donatio in qua fit renunciationem insinuationem an valeat absque insinuatione si excedat legitimam summam. ibid. nu. 9
Quid si cum iuramento fit renunciationem. ibid. 10.
Et cum clausula omni iuris, & legum auxilio. ibid.
Quid in donatione Imperatoris. ibid. 20.
Quid in iis, qui non recognoscunt superiorem. ibid.
Quid si facta sit Ecclesie, vel ad piam causam. ibid. 28.
Quid in donatione ex causa dotis. 3. 193. nu. 36.
Quid in pluribus donationibus factis diuersis temporibus in eandem personam. 3. 192. nu. 33.
Quid si donatio facta sit coram iudice. 3. 193. nu. 46.
Quid in donatione remuneratoria. ibid. 59.
donatio ex certa scientia à principe confirmata an valeat absque insinuatione. 3. 195. nu. 82.
donatio per superuenientiam liberorum reuocatur. 3. 195. nu. 1
Ampliatur multis modis. ibid. & seq.
Limitatur pluribus modis. 3. 196. nu. 33.
Quid si donatio sit facta vnus rei tantum notabilis valoris. 3. 195. nu. 8
donatio iurata, vel omnium bonorum, vel notabilis summæ an per su peruenientiam liberorum reuocetur. ibid. 12
Quid si pater tempore donationis haberet filiam foeminam, & postea masculos suscepisset. 3. 196. nu. 32.
Quid si donata sit res parui, vel modici valoris. ibid. 45.
Quid in donatione, quae omnino fuisse facta etiam, si de filiis fuisse cogitatum. ibid. 44.
donatio si facta sit loco pio per superuenientiam liberorum an reuocetur. 3. 197. nu. 61
donatio propter filij adoptionem, an reuocetur. 3. 198. nu. 77.
Quid propter natiuitatem filiorum naturalium tantum. ibid. 81.
donatio inter virum & uxorem an iuramento firmetur. 3. 198. nu. 1
Limita & declara pluribus modis. ibi. nu. 2
donatio inter virum & uxorem an firmetur iuramento si donans praecedat, non autem si donatarius. 3. 199. nu. 17
donatio facta inter coniuges Iudaeos an firmetur iuramento. ibid. 25
donatio inter patrem & filium iuramento firmatur. 3. 199. nu. 1
Idem in donatione filij in patrem. ibid. Limitatur, ibi.
donatione facta cum pacto quòd fundus post certum tempus sit Ecclesie, an istud pactum possit reuocari. 3. 200. nu. 1
Limitatur multis modis. ibid. 2.
Quid si notarius sit stipulatus pro absente. ibid. b. 4.
Quid si interuenit iuramentum. ibidem. 7
donatio inter virum & uxorem, vel inter patrem & filium excedens legitimam summam an confirmetur morte infra legitimam summam. 3. 200. nu. 1
donatio an valeat facta à coniuge transeunte ad secunda vota coniugis secundo in praedictum filiorum primi matrimonij vsque ad tempus mortis coniugis donantis. 3. 222. nu. 54
donatum auo nepoti an dicatur profectitium tanquam à patre profectum. 3. 217. nu. 19
donatio facta per minorem firmatur iuramento, declarata vt ibi. 6. & seq.
donatio causa mortis facta cum promissione de non contrahendo & de illam seruando an transeat in donationem inter viuos. tom. 3. 211. nu. 1

Index in Communes

Limitatur. ibid. a. 8
Quid si interueniat iuramentum. ibid. 11
Donatio excedens legitimam summam, si non sit infinuata an valeat infra legitimam summam. 3. 193. num. 56
donatio ob causam non requirit infinuationem. 3. 194. num. 62
donatio causa mortis non requirit infinuationem. ibid. nu. 70
donatio reuocatur ex remedio l. si vnquam. C. de reuocand. donatio. etiam si filij nati mortui fuerint. 3. 195. num. 18
donans in contractu matrimonij & dotis semper præsuntur de liberis cogitare. 3. 197. num. 52
donatio facta non reuocatur per legitimam filij naturalis. ibid. 57. & sequen.
donatio in qua adest enormissima læsio non rescinditur, etiam petita abfoluente à iuramento. 3. 213. num. 20
donatione facta monasterio à viro & vxore post eorum mortem altero mortuo, portio illius deuenit ad monasterium si superstes non potest succedere. 3. 242. num. 9
In donatione facta filio à patre filio propter benemerita, non statuitur solæ assertioni patris de benemeritis, nisi aliter probentur. 1. 206. b
donatione immentia facta, si dicatur in instrumento, quod donator velit ceteri plures donationes non excedentes pro singula summam 500. solidorum, nihilominus censetur vna tantum donatio, & nullius valoris, tanquam clausula illa in fraudem legis apposta. tom. 1. 204. b
donatio immentia iuramento firmata non eget infinuatioue. ibid.
Donationem stipulans notarius absenti, ignorantem adhuc ex parte abfentis, & ignorantem, non est donatio, nec ei aliquid ius queritur, nisi ratificatione secuta, & consensu concurrente. 1. 203. a
donationem inofficiosam in extraneum factam pater in totum non potest reuocare, si filio aliquid reliquerit. 1. 204. b
In donatione remuneratoria non habet locum dispositio l. si vnquam. C. de reuoc. donat. 1. 206. b
donatione in infinuanda decretum iudicis requiritur. ibid. b
Ad iudicandam quantitatem donationis inspicitur quantitas bonorum existentium tempore mortis donatoris. 1. 207. a
donationem non solum ex quinque causis ingratiutudinis in l. si. C. de reuoc. don. expressis, verum etiam aliis, consimilibus grauitatis, reuocari posse. 1. 207. b
Donationem omnium bonorum presentium & futurorum, non valere. 1. 216. b
donationem omnium bonorum presentium & futurorum, ne quidem cum iuramento valere: reprehensa atque reiecta opinione aliter sententium. 1. 216. b
donationem omnium, tam futurorum, quam presentium bonorum esse contra bonos mores, liberamque testandi facultatem auferre. ibidem
donationem omnium bonorum, in totum vitari, tam in presentibus, quam futuris. ibidem
donationem omnium bonorum ob dotis causam factam, valere propter fauorem matrimonij. ibidem
donatio omnium bonorum ecclesie facta, vel monasterio, & pio loco valere. 1. 216. b
donationem excedentem quingentos solidos sine infinuatione non valere. 1. 217. b
donationem causa mortis nequit illa mulier absque cognatorum auctoritate concinnare, cui facultas contrahendi absque illorum consensu adempta est. 1. 216. a
In donatione facta ecclesie, vel pio loco, non requiritur infinuationem. Idemque esse in ea, quæ confertur scholaribus. 1. 218. a
donationem remunerandi, compensandive causa factam & mutam, non esse meram donationem, ideoque valere absque infinuatione. 1. 217. b
donationem iuratum excedentem etiam summam quingentorum solidorum, valere absque infinuatione. ibi.
donationes causa mortis legis comparantur. ibid.
donationes inter virum & vxorem, sunt prohibita, ne mutuo amore se pollicentur. 1. 218. a
donationem factam per clericum concubinae etiam interueniente iuramento non valere. ibid.
in donatione si talis clausula apposta fuerit, videlicet, quæ omnia & singula promittit attendere, obseruare & non contravenire, &c. non dicitur factus transitus ad donationem inter viuos. ibid.
donatione omnium bonorum presentium & futurorum non valere. ibid.
donator etiam si voluntatem suam mutauerit, in donatione causa mortis, si tamen postea contingat illum decedere absque hærede ex testamento, vel ab intestato, donatio non censetur reuocata. 1. 219. a
donator habet priuilegium, vt non exigatur nisi in quantum facere potest ratione ne egeat. 1. 218. b
donator promittens non reuocare donationem ex quacunque causa, vel ingratiutudine futura, non obstant pacto hoc, superueniente in gratitudine vtrique potest eam reuocare. ibid.
donator potest etiam ob alias causas quam in fin. C. de reuocand. donat. expressis, reuocare donationem. 1. 219. a
donatarius partis bonorum non tenetur soluere debita donatoris in toto, nec in parte: sed ad ea compelli potest hæres. ibid.
donatarius rei Emphyteuticæ non debet apprehendere possessionem sine consensu Domini. ibid.
donatarij præsentia cum taciturnitate, consensum inducit, & donatio nis validitatem. ibid.

donatori asserenti se ob benemerita donasse, plena fides adhibenda est. ibid.
donatarius si donatori indigenti alimenta denegauerit, poterit reuocari donatio. ibid.
donatariorum principis præfertur qui primò dono habuit in tempore, non cui fuit res tradita. ibi.
dormiendo diuagantis exemplum. 4. 200. a
dormiendo qui peccat, non peccare censetur. 4. 182. b
dormiens possessionem capere non potest. ibid.
dormiens quando peccando peccat. ibid.
dormire in sacris vsurpatur pro adulterare. ibid.
dos gaudet priuilegijs pie cause. 4. 183. a
dormiendo crimen committens excusatur. 4. 219. a
dos vel dotare ad quid feruat. 4. 85. b
dotata parum vxor, in partem bonorum mariti succedit. 4. 183. a
dos datur ad arbitrium dantis. ibi.
dos Ecclesie gaudet pluribus priuilegijs, quam dos mulieris. ibid. b
dos alimentatio ingrata filie negari potest. ibi. a
dos & pia causa alimentatio confertur. ibid.
dos exigua dos nulla. ibid.
dos exigua quæ sit, iudicis est discernere. ibid.
dos competens non dicitur: si sit minus legitima. 1. 220. a
dos proprie dicitur ante copulam, & traditionem vxoris, adeoque vir habebit lucrû ex dispositione statuti: quod mortua vxore sine liberis, vir lucretur tertiam partem dotis. ibid.
dos confessata à marito siue ante matrimonium, siue eo constante: si quidem præcessit instrumentum dotale, quo dos ipsi marito fuit promissa, verè numerata præsumitur. ibid.
dos data ab auctore computatur nepotibus in legitimam. ibid.
dos proprie dicitur, soluto matrimonio. ibid.
dos non est restituenda mulieri: nec competit actio ei de dote durante matrimonio. ibid.
dos est magis priuilegiata, quam fiscus. ibid.
dos dicitur esse ius vniuersale, & incorporale. ibid.
Dos promissa licet nondum tradita censetur proprie dos, & sic dos data, & promissa à pari procedunt. 1. 221. b
dos si ob statutum aliquid filiabus à successione exclusis assignari pro pinquorum consensu debet, non minor portione illarum legitima assignari poterit. ibid.
dos mulieris nubentis in casu à iure prohibito, scientis tamen factum, licet errauerit in iure, si matrimonium carnali copula fuerit consummatum, applicatur fisco. ibid. b
Dos à patre profecta, soluto matrimonio, debet apud filios remanere. 1. 220. a
dos confessata, durante matrimonio, non valet, nec confessi. ibid.
Dos per actionem ex stipulatu exigi potest. ibi.
dos vbi marito liberis non superstitibus, vel superstitibus statuto defertur, quomodo, & quando, & quatenus delata intelligatur. 1. 221. b
dos confessata non habet priuilegia dotis. ibid.
dos si infra dimidium minor dicta datae est, tam viro, quam mulieri ipsi subuenietur ex remedio l. 2. C. de rescind. vendi. 1. 227. b
dos restituta, si alteri est restituenda dicitur dos: si tamen non est restituenda, dos non dicitur. 1. 220. a
dos conditionaliter promissa filie non operatur eius exclusionem in terminis statuti. 1. 221. a
dos solui promissa, quando præfixo tempore soluta non est, & post mortem vxoris in soluenda dote maritus moritur, debet augmentum dotis pro rata ipsius dotis solutæ, & si nihil de dote solutum sit nihil de augmento debetur. 1. 222. a
dos proprie etiam dicitur soluto matrimonio. 1. 221. b
dos mulieris nubentis in casu à iure prohibito scientis tamen factum licet errauerit in iure, si matrimonium carnali copula fuerit consummatum applicatur fisco. 1. 221. b
dos prohibita alienatione per testatorem potest constitui ex illis bonis, quorum alienatio est prohibita. 1. 222. a
dos soluto matrimonio per mortem vxoris reuertitur ad hæres vxoris, & donatio propter nuptias propter mortem mariti ad hæres viri. 1. 222. b
dos profecticia, mortua vxore, non patri ipsius defuncti, sed eius liberis competit. 1. 219. b
dos secundum facultates mulieris, & dignitatem mariti & vxoris: est constituenda. 1. 219. a
dos cauta tantum vel confessata, vbi non constat realiter esse numeratam, non habet priuilegium prælationis contra alios creditores. 1. 219. a
dos succedit in locum legitimam. 1. 219. a
An & quando dos possit esse sine matrimonio. 1. 227. b
dotem, quæ coepit esse, contracto semel matrimonio, non desinere esse datam, eo postea quacunque ratione soluto. ibidem
dotem esse ius quoddam vniuersale: secundum magis receptam doctrinam sententiam. 1. 223. b
dotis causam, seu præstationem & restitutionem, fauorabilem esse ratione publicæ vtilitatis. 1. 223. b
dos competens intelligitur inclusiue, vsque ad legitimam. 2. 25. b
Fallit. ibid.
dos data filie meæ à patre meo an coputetur mihi in legitimam. 2. 33. b
dos data filie, & eidem pleno iure quæ sita, transmittitur ad eius liberos, velut hæres, nec eis in legitimam ab auctore debitam imputatur. 2. 26. a
Fallit. ibidem
dos à patre profecta ad patrem redire debet. 1. 219. a
dos con

Vtriusque Iuris Opiniones.

Dos consistens in pecunia intra annum à morte viri est restituenda: interim tamen vidua est alenda ab hæredibus viri si non habet unde se alat. 1. 221. a
Fallit tamen si dos fuerit legata vxori. ibidem
dos mulieris simul cum reliquis bonis confiscatur, si delictum commissum fuerit per eam soluto matrimonio. 1. 221. b
dos confessata habet priuilegia dotis tam contra hæredem mariti, quam contra creditores si fuit ante matrimonium, quam etiam contra fideicommissarios. 1. 221. a
dos vniuersale atque incorporeum ius dicitur. 1. 219. a
dos confessata post transactum decennium pro vera dote habetur, ita vt nec maritus nec vxor aliquid excipere possint. 1. 221. a
dos non potest esse sine matrimonio. 1. 219. a
dos est proprium patrimonium filie. ibidem
dos mulieris simul cum reliquis bonis confiscatur, si delictum commissum fuerit per eam soluto matrimonio. 1. 221. b
dos quando consistit in pecunia soluto matrimonio morte viri, per hæres viri statim non est restituenda, sed infra annum. ibid.
dotem vxoris si maritus non poscat, sibi damnus infert. 4. 183. a
dotis nomine mulier interueniens non iuuatur Velleiano. 1. 228. a
dotis acceptæ, alioquin non acceptæ confessio, si facta animo donandi probatur, marito non nocet: sed eius obitu confirmatur. tom. 1. 227. a
dotis numeratio non probatur ex confessione facta in testamento. 1. 228. b
dotis actio filie non patri competit. ibid. a
dotis augmentum Regulatur prout dos. 1. 229. b
dotis lucrum consequi debere, sponsum per verba de presenti. ibi. a
dotem permutare mulier potest cum marito. 1. 220. a
dotis augmentum est accessorium ad dotem. 1. 229. b
dotis augmentum, quod focer fecit nurui: quod imputetur in partem filio, & sic marito. ibidem
dotis nomine si testator dixerit Margaretæ & Catarinæ relinquo & assigno cuilibet illarum mille aureos, licet sint coniunctæ verbis, tamen ex quo erant omnino vocatæ ad diuersas res, quia partes assignatæ fuerant, quæ ad oculum ostendi potuerunt, non dabitur locus iuri accrescendi, si vna ex illis mortua fuerit. 1. 229. a
dotis promissa non solutæ, an possit maritus emolumentum aliquod ultra dotem petere. ibidem
dotem redditur ob matrimonium impedimento antea existenti solutum, maritus non habet priuilegium, neque conueniatur solum quatenus facere potest, sed & totam dotem cogitur refundere, & nullam temporis dilationem impetrat. 1. 228. a
Dotis nomen & æquationem numeretur, potestquam dicta est, auspicatur. 1. 228. b
dotis aduentitij fructus quærebantur patri mariti, qui & dotem penes se habebat, & ex ea filium ac nurum aiebat. 1. 228. a
dotis gratia seu nomine, si quidpiam pater filie reliquerit, ac postea viuus eandem filiam collocauerit & dotauerit, non propterea impeditur postea filia relicta illud petere, quatenus excurret ac impugnetur dotem sibi præstitam. 1. 228. a
dotem si pater ac filius accepisse simul constentur, præsumitur pars dimidiata ad filium peruenisse, & alteram partem dimidiatam accepisse. 1. 228. a
dotis promissor pater si decedens filie quidpiam leget, compensandi animo legare videbitur. ibi.
dotis causa, quo ad mulierem lucrosa censetur, quo ad maritum semper in onerosis ponitur. ibi. b
dotis in quantitate si filia instituitur, firma, a c valida institutio erit, & suis omnibus partibus testamentum constabit. ibid.
dotis nomine legatum non testatur, quam matrimonio subsequatur. ibid.
dotis causa, quæ tacita adiungitur hypotheca, non euanescit ob sequum illius expressionem. ibid.
dotis lucra non iure communi, non domicilij vxoris statutis, sed consuetudinibus ac statutis maritalis domicilij reguntur. ibid.
dotis augmentum propter illam clausulam, promittit maritus in omnem casum & euentum, restituere dotes & augmentum, ad hæres vxoris mulieris pertinet. 1. 229. a
dotis legatum, vel dotis causa factum alicui mulieri conditionale censetur, nec debetur, nisi sequuto matrimonio. ibid.
dotis vel à patre, vel ab extraneo promissa, ac non solutæ nomine potest maritus vxorem dote pellere. 1. 228. a
dotis filij vsusfructus debetur patribus sustentibus onera matrimonij. ibi. b
dotis etiam profecticia actio in solidum emancipatæ filie queritur. 1. 227. b
In dubio pro debitoribus respondere melius est. 1. 225. b
dotem filio datam si pater recipiat: an ornamenta nurus de propria pecunia, an verò de pecunia dotis emisse præsumatur. 1. 228. b
dotis causa & à generali dispositione non comprehenditur. 1. 228. b
dotem nepti non alias tenetur auus dare quam si filius pauper sit. 1. 227. b
dotis restitutio marito vergenti ad inopiam fit. 1. 228. b
dotis fauore bona emphyteuticæ & ecclesiastica veniunt in generali obligacione. 1. 228. b
dotis fructus impuberi traditæ, & si dos sit marito tradita ab impubere cedunt dote, cum impubes non possit donare. 1. 229. b
dotis repete idæ actio, si maritus ad pauperiem vergat, & constante adhuc matrimonio competit. 1. 227. b

dotem omnia sua bona mulier nubens dicere, ac dare non præsumitur. 1. 227. b
dotis dominus matrimonio constante maritus est, non vxor. tom. 1. 228. a
dotis causa nunquam in generali lege, maxime prohibitiua comprehenditur, sed ab illa excepta intelligitur. 1. 229. a
Dotem sorori consanguineæ fratres necessarii dabant. 1. 227. b
dotem dare tam nupta filia, quam nubenti tenetur pater. 1. 227. b
dotem per metum promissam ipso iure nullam esse: nec opus esse restitutione, vt in contractibus alijs, per metum initis. 1. 225. a
dotis causa fauorabilior est. 1. 229. b
dotis conditio per pactum deterior fieri non potest. 1. 229. b
dotem, si in rebus soli consistat, soluto matrimonio ab hæredibus mariti statim restituendam: si in mobilibus, annum hæredibus mariti dari. 1. 227. a
dotis causa est adeò priuilegiata, quòd in omni dispositione, quamuis generali, maxime prohibitiua, semper excepta dicitur. 1. 221. a
dotis restitutio de nihilo facta constante matrimonio non oblat, quin maritus postea, atque eius hæres teneatur. 1. 228. a
dotem soluto matrimonio restituendam mulieri superstiti. 1. 224. a
dotem tenetur prællare pater filie: tam nuptæ, & potest cogi officio iudicis. 1. 219. b
dotem non vitari propter incertitudinem: vt in alijs sit contractibus vel quali. 1. 224. a
Causam dotis esse piam. 1. 216. b
In iudicio dotis procedendum ex bono & æquo. 1. 226. b
Pro dote profecticia simpliciter tradita: Item si pater stipulatus sit simpliciter dotem reddi, actionem communi esse patris & filie. 1. 226. a
In Dote aduenticia esse solius filie actionem: Sicut vice versa, in donatione propter nuptias aduenticia, solius filij. tom. 1. 226.
dotis ab auctore, vel matre profectæ iudicium inire, ac peragere filiam, & absque patris consensu potest. 1. 227. b
In repetitione dotis admitti compensationem: si modò ex vtraque parte quantitas debeatur. 1. 225. a
In contractu dotis præsumi stipulationem, quam dubium sit intercessisse: ut fingi, quam intercessisse. 1. 225. a
dotata dicitur filia, & cadit sub exclusione statuti excludentis filias dotatas, ex sola dotis assignatione per patrem in testamento facta. 1. 229. b
dotata dicitur filia cui dos à patre in testamento relicta est. 1. 229. b
dotare neptem regulariter auus tenetur. 1. 229. b
Dotalis res an & qui possit alienari. 1. 224. a
dotalibus in rebus si quod ædificium æquis etiam vtriusque coniugis expensis constructum, solo non cedit. 1. 229. b
dotalium rerum æstimatio emptionem in dubio præfert. 1. 229. b
dotales res à viro contra ius alienatas vir ipse vindicare poterit. tom. 1. 229. b
dotales res etiam immobiles, quæ ideoque solùm æstimatæ sunt, vt earum precium innotesceret, non vt & emptio contraheretur, maritus consentiente vxore recte hodieque alienabit. 1. 229. b
dotali ex pecunia res empta, efficitur dotalis si ita actum sit inter virum & vxorem. 1. 221. a
dubius est litis euentus. 1. 230. a
dubius præscribit. ibid.
dubius pro ignorante censetur. 4. 184. a
dubiam depositionem testis seu obscuram, non interpretatur prodicens ad suam intentionem. 1. 203. a
dubia iuris principis interpretatione dissoluantur. 1. 229. b
dubio in iure suborto si opiniones & sententiæ variant, statuitur decisio iuris canonici, si per illud casus deciditur. 1. 230. a
dubia nihil probant. 4. 184. a
dubitanter qui respondet, is non est admittendus. 4. 180. a
ducatu, Marchionatus & Comitatus non diuiduntur. 1. 230. a
duces, Marchiones, Comites alij huiusmodi habentes iurisdictionem in personas sibi subditas, quemadmodum obligant seipos per contractum factum cum ipsis subditis, ita etiam obligant successores suos in ea iurisdictione & dignitate. ibid.
an dux, vel Marchio possit testari de ducatu vel marchionatu quæ tenet ab imperatore in feudum? 1. 361. a
duces, Marchiones, Comites perpetuo in uestiti, censentur Imperatores in suo ducatu, Marchionatu ac Comitatu, & omnia possunt in subditos suos, quæ potest Imperator in toto orbe. 1. 230. a
duellum est omni iure prohibitum. ibid.
duellum principes permittere non debent, aut concedere, quòd si fecerint, peccant. ibid.
dux personæ possunt coniunctim in vna charta facere testamentum, & se inuicem, instituire, & de bonis suis disponere. ibi.
dux propositiones vniuersales contrarij non possunt esse simul veræ, sed bene falsæ. ibid.
dux negationes si ponantur circa idem affirmant: secus si circa diuerfa. ibid.
dux vices faciunt consuetudinem. 1. 231. a
dux causæ lucratiuz in eundem circa eandem rem non possunt concurrere. ibid.
dux obligationes in eisdem persona de eadem re concurrere possunt. ibid.
dux semiplenæ probationes licet in causis ciuilibus iunctæ faciant plenam probationem: tamen secus est in criminalibus. ibid.
dux

Index in Communes

Duo rei promittendi possunt inter se pro dote restituenda. 1.231. b
duo vincula fortiora sunt vno. 1.231. a
duo faciunt rixam & congregationem. ibidem
duo specialia circa eandem personam esse possunt concurrere. tom. 1.231. b
Duorum insolitum nec possessio, nec dominium, nec hereditas esse potest. ibidem
duo testes suppleant presentiam parochiani in casu c. cum esset. extra de testamen. 1.231. a
duo simul agere non possunt. ibidem
duo rei credendi si sint ex causa lucrosa, & alter quidpiam exegerit, alteri illud haud communicabit. ibidem
duos extraneos posse constitui pro dote correos, non autem fideiufores pro dote conferenda dari posse, vel debere. 1.236. a
duo vnum & eundem vulneratus, temporis tamen intervallo, ita ut vulneratus moriatur, tunc si primum vulnus non erat letale, sed tamen incertum an vulneratus ex eo moriatur esset, primus tenetur de vulnerato, alter de occiso: si verò erat indubitatum quòd ex primo vulnere euadere non poterat, tunc etiam primus tenetur de occiso. 1.231. a
Ex duobus casibus equiparatis in lege antiqua, dispositum in vno, censetur etiam in alio, etiam in materia odiosa. ibidem
duplex causa si sit in casu, & si vna cesset, non tamen cessat effectus. ibidem
Durum est coram suspecto iudice litigare. ibid.
Dura est separatio liberorum, parentum, & fratrum. ibidem
Durius est de pecunia quam de persona seruire. ibidem

E.

Ebrietas excusat in delictis, non quidem in totum, neque à culpa, sed à dolo tantum. 1.232. a
Ebrietas, & si delictorum poenas non tollat, tamen infringit. ibid.
ebrietas est malorum omnium fomes, ac nutritrix. 1.231. a
Ebrui. Si aliquis ad prandium vel coenam inuitat, & inebriat eum, & secum contrahat, praesumitur dolo inebriatus. 1.231. b
ebrius an possit contrahere matrimonium. 1.231. b, & 2.97. b
Testari non potest. ibidem
Et an contractus ab eo celebrati valeant. 1.231. a
An sit poena dignior quam alius. 1.237. a
ebrius cognoscitur ex verbis. ibidem
Non creditur testi dicenti aliquè Ebriosum, nisi assignet rationem. ibid.
ebrius etiam sua culpa factus, non est puniendus poena mortis naturalis. ibid.
Et an teneatur ex delicto. ibidem
ecclesia potest agere contra praelatum patientem rem ecclesiae praescribi. 1.237. b
ecclesia potest petere, rest. in inte. aduersus laudum ratificationem & iuramentum, etiam post quadriennium, à morte praelati iurant. hypo. sing. ibidem
ecclesia potest semper opponere excep. nò nu. pecu. pro mutuo facto praelato. 1.237. b
Constitu. generalis loquens de vac. beneficiorum non includit ecclesias cathedrales. 1.237. b
ecclesia nunquam claudit gremium redempti. 1.237. a
ecclesia quando acquirit tanquam hæres, tenetur ultra vires hereditarias inuentario non confecto. 1.236. a
ecclesia praescribit contra ecclesiam. 1.232. b
ecclesia succedens iure hereditario, restituitur in integ. aduersus omni- sam confectionem inuentarij. 1.236. b
ecclesia intra quadriennium, restituitur aduersus praescriptionem à tempore lésionis. 1.232. b
ecclesia succedens priuato, còtra quem erat inchoata praescriptio de cem vel viginti annorum, praescriptio perfitur, secundum priuilegium ecclesiae. 1.232. b
ecclesia est sponsa vel vxor Sacerdotis. 1.232. a
ecclesia si succedit priuato aduersus quem fuerat inchoata praescriptio, pro tempore praeterito vititur iure priuati, in futurum verò iure suo. 1.232. a
ecclesia ad sui regimen viris literatis permaximè noscitur indigere. 1.232. a
ecclesia non tenetur ad collectas pro rebus solitis collectari. tom. 1.232. a
ecclesia sicut & clericus potest uti iurato laicorum generali & fauorabili. 1.235. a
ecclesia admittit haereticum redeuntem quocunque tempore, etiam ante executionem sententiae misericordiam implorantem. tom. 1.235. a
ecclesia licet sit mater omnium fidelium. 12. quaestio. 2. c. qui abstulerit tamen non semper veniet appellacione coniunctarum personarum. 1.235. a
ecclesia tenetur ad refectionem, viarum, pontium & ad vigilias castrorum & similia. 1.235. b
ecclesia ex pacto reuendendi obligatur. 1.235. b
ecclesia ob omisam probationem in iudicio restituitur absque eo quòd probetur lésio: secus extra iudicium, vel in contractu. tom. 1.235. b
ecclesia non infert exilij poenam si propriè loquamur. 1.235. a
ecclesia habet immunitatem, ita ut in ea nemo personaliter capi debeat. 1.234. b, & 233. a
ecclesia quando & quibus casibus contribuere tenetur. 1.235. a

ecclesia fideicommissaria non subiacet detractioni Trebellianicae. to. 1.235. b
ecclesia declarare compellitur num sit contractui, quem aut irritum, aut nullum potest dicere. 1.235. b
ecclesia exceptionem non numeratà pecunia perpetuam habet. tom. 1.235. b
ecclesia aduersus praescriptionem infra quadriennium à lésionis tempore restituitur. 1.235. b
ecclesia iure minoris infra quadriennium ob modicum damnum non restituit. 1.235. a
ecclesia contra ecclesiam praescribit spacio xl. annor. 1.235. a
ecclesia perinde atque clericus vel quilibet alius possessor praediorum tenetur ad decimas praediales ipsi ecclesiae, in cuius parochia praedia sita sunt, etiam si talia praedia ipsi pro dote assignata forent. to. 1.235. a
Ecclesia an habeat fiscum. 1.430. a
Si Ecclesia concessit alicui quòd in flumine ecclesiae edificaret molendinum sub annuo censu, & postea molendinum sit destructum, an conductor molendini possit cogi ad reficiendum. & soluen. censum. 1.357. b
Ecclesia minor, ciuitas non soluendo canonem an restituatur in integrum. 1.236. a
Ecclesia collegiata, quae & quomodo dicatur. 1.237. a
Si Ecclesia concessit rem in emphyteusim duobus fratribus, ita ut post mortem eorum & filiorum ac nepotum suorum, talis res ad ecclesiam reuertatur: si vnus illorum fratrum decedat sine liberis portio sua non accrescit fratri superstiti, sed deuoluitur ad ecclesiam. 1.272. a
ecclesia quo ad articulos fidei errare non potest. Secus in alijs ocul. 1.237. b
Ecclesia restituitur in integrum aduersus praescriptionem, intra quadriennium à tempore lésionis, sed non ultra. 1.235. b
Ecclesia non debet inihiare bonis temporalibus. 1.237. a
Ecclesia petens rest. in inte. pro contractu cum laico celebrato debet pete. coram iudice ecclesiastico. 1.237. b
Et idem in clerico. 1.237. b
Ecclesia & minor equiparan. 1.237. b
Ecclesia nò tenet ad aliquod onus reale, personale, vel mixtum. 1.236. a
ecclesia habebit bona premoventis, etiam non expectata morte alterius: cum vir, & vxor ingressi sunt monasterium: statuentes quòd bona sua post mortem illorum venirent ad ecclesiam. 1.232. a
ecclesia vnus debet esse sacerdotis, sicut sponsa vnus viri. tomo 1. 232. a
ecclesia nulli claudit gremium. ibi. a
ecclesia non infert exilij poenam. 1.235. a
ecclesia equiparatur minori & pupillo. 1.236. b
ecclesia contra praescri. restituitur in inte. 1.237. b
ecclesia Dei domus orationis esse debet, non spelunca latronum, aut sanguinis forum. 1.232. a
ecclesia emphyteota priuati. an propter non solum Canonè cadat à iure suo? 1.236. a
ecclesia per iuramentum administratoris, nò amittit beneficium restitutionis in integrum. 3. 111. nu. 11.
ecclesia lésa restitui potest. 4. 186. b
ecclesia militans assimilatur ecclesiae triumphanti. 4. 184. a
ecclesia militans sine macula & ruga non est. ibid.
ecclesia gaudet iure, & priuilegijs Imperij. 4. 199. a
ecclesia tenens ab ecclesia an incidat in commissum. 1.237. b
ecclesia & Ciuitas equiparantur. 4. 187. a
ecclesia & Respublica nò capit praescriptionem, sed acquirit dominium sine traditione, acquirit hypothecam, procedit in causa diebus feriatis, & trahit actorem ad suum iudicem. ibid.
Ecclesia dotationem sine consensu Episcopi recipit. 4. 184. b
Ecclesia succedens priuato còtra quem fuerat inchoata praescriptio, vititur iure priuati pro tempore praeterito, pro futuro verò vititur iure & priuilegio ecclesiae. 1.236. a
Ecclesia, facerue, vel pius locus non debet collectas pro rebns, ex quibus colligi aliquid solet, cum personis imponuntur. 1.235. a
Ecclesia an cogatur renouare emphyteusim finitam per generationem. 3. 148. nu. 3. & 149. nu. 13.
Ecclesia contractum quamuis nullum potest propter eius utilitatem ratificare. 3. 201. nu. 2.
Ecclesia catholica est domus Dei, & columna veritatis. 4. 186. b
Ecclesia an teneatur ad inuentarij confectionem. 1.236. b
An Ecclesia parochialis interdicta, debeat habere canonicam portionem pro sepulchris, quae sunt in ecclesijs fratrum non interdictis. 1.557. b
Ecclesiae reconciliatio debet fieri sumptibus violatoris, si sit soluendo. 1.237. b
Ecclesiae competit restitutio, etiam contra praescriptionem xl. annor. 1.33. a
Ecclesiae ipsi, vel illi, subditis damnosum statutum nec directè, nec indirectè condi potest. 1.236. a
Ecclesiae bona furata auocantur non restituito pretio. ibid.
Ecclesiae restitutio in integrum aduersus praescriptionem elapsam datur. ibid.
Ecclesiae vacantis bona administrantur per Episcopum, vel intruere valentem. 1.233. a
Ecclesiae legatum ad parochialem, ut fandi mos est, pertinet. tomo 1. 235. b

Ecclesiae

Vtriusque Iuris Opiniones.

Ecclesiae non infertur poena exilij, propriè loquendo. 1.232. b
ecclesiae res vel alterius venerabilis loci in perpetuum emphyteusim ita ut ad quoscunque etiam extraneos haeredes, concedi potest. to. 1.133. a
ecclesiae in quaerendis non in quaesitis praediciari potest. 1.236. a
ecclesiae fauor est, ut magis emphyteusim quam census praesumatur. 1.235. b
Contrahens cum ecclesia tenetur probare pecuniam versam in illius utilitatem. ibidem
Quid in delinquente extra ecclesiam, & ad eam confugiente, an possit ab ea extrahi per iudicem temporalem. 1.237. a
ecclesiae abque ritibus etiam utiliter alienanti copia est dicendi nullum eiusmodi contractum. ibidem
ecclesiae familia non potitur fori praerogatiua, tamen si praesulis familia potitur. ibidem
ecclesiae immunitatibus non fruitur ex industria, aut infidijs homicida. ibidem
ecclesiae facta donatio cum pacto, modo, vel conditione donationem resoluente, non magis valet, quam pactum, conditioque valet, ac seruabitur. ibidem
ecclesiam spoliatam habere priuilegium conueniendi spoliatorum quemcunque extra forum suum, coram iudice seculari vel ecclesiastico. 1.435. a
ecclesiae in dubio fauendum est, non tamen cum alterius iniuria. tom. 1.236. b
ecclesia an teneatur contribuere ad refectionem murorum. ibidem
Et an ad collectas. ibidem
Pro bonis ecclesiae male alienat, quilibet etiam non habens leg. perf. interuenire potest. 1.237. a
ecclesiae & ultra quadriennij tempus ob damnum notabiliter insignem, conceditur restitutio. 1.235. b
ecclesiae conductor non habet ius praesentandi. 1.237. b
Cui magis fauendum sit, Ecclesiae an filijs. 1.236. b
Quid de eo qui ducitur per Ecclesiam, an possit extrahi. ibid.
Ecclesiarum violatores sunt ipso iure excommunicati. 1.237. b
Ecclesiam fundans, debet eam sufficienter dotare. ibidem
ecclesia non est reparanda per communitatem, nisi in contrarium esset consuetudo. ibidem
An ecclesia condemnet in poena sanguinis. ibid.
Ecclesiae appellacione venit capella. ibidem
Ecclesiarum appellacione non veniunt monasteria, vel alia pia loca, nisi exprimentur. ibidem
ecclesiae res in casu, in quo potest dari in emphyteusim, potest concedi in perpetuum filijs, & nepotibus, & successoribus, non tamen extraneis. 1.232. b
Quid si vnus est captus in ecclesia, & pronuntia relaxari, & relax. sed iusti extra ecclesiarum capitur. 1.237. a
ecclesiae pecuniam furripens, fur est & homicida. 1.237. b
An autem praelatus possit hypothecare bona ecclesiae pro contractu. tomo 1.237. a
ecclesiae bona dicuntur bona Reipub. 4. 187. a
ecclesiae bona sine consensu praelati alienari non possunt. 4. 187. a
ecclesiae causa cum publica causa par est. ibid.
ecclesiae caelestis & terrena differentia. 4. 186. a
ecclesiae comparantur piae causae, & loca sacra. 4. 186. b
ecclesia par est cum causa publica. 4. 187. a
ecclesia par est cum pupillis. ibidem
ecclesia par est cum Senatu & Reipub. ibidem
ecclesia parochialis respectu vniuersalis, equiparatur filiofamil. to. 4. 187. b
ecclesiae legatur, quod collegio ecclesiae legatur. 4. 204. a
ecclesiae praelatus inutilis, est nullus. 4. 187. a
ecclesiae praelatus inutilis factus, non est remouendus. ibidem b
ecclesiae praelatus tutoribus est similis. ibidem
ecclesiae praescribitur spacio quadraginta annorum. 4. 186. b
ecclesiasticus iudex potest compellere iudicem laicum, ut praestet sibi auxilium per excommunicationem: laicus tamen non compellitur clericum ad praestandum. 1.238. a
ecclesiasticus legitimus iudex solus est, quando inter coniugatos agitur de diuortio quòd ad thorum propter fornicationem. 1.238. a
ecclesiasticus iudex potest per censuram ecclesiasticam monitione praemissa compelle. iudicem secularè qui derogat eius iurisd. 1.237. b
ecclesiastico iudici non quis idcirco subiicitur, quòd in ecclesia deliquerit. 1.238. a
ecclesiastica rei alie. regulariter prohibita est. 1.237. a
ecclesiastica res quando in emphyteusim concedi potest, & filijs, & successoribus, perpetuo dari potest. 1.238. a
ecclesiasticarum rerum alienationes absque diligenti & causae cognitione, & negocij transacione irritae, atque inutiles futurae sunt. to. 1.238. a
In ecclesiasticis, electionibus, qui non est iuste impeditus, non potest committere vices alijs de capitulo contradicentibus. 1.239. b
ecclesiasticus iudex, an possit pecunialiter condemnare seu punire. 1.237. b
Ad validitatem alienationis rei Ecclesiasticae non est necesse probari quòd fuerit in casibus concessis facta, vel pecuniam fuisse versam in utilitatem ecclesiae: sed sufficit probari, solennitates debitas, & formales in ipso actu alienationis interuenisse. 1.233. a
ecclesiasticae res vt planetarum, ad vsus prophanos commodari non debent. 1.237. b

edere imperfectè aliquando est nullum, aliquando inuaidum. 4. 188.
edere, restituere, & exhibere, sunt paria. ibidem
edere sententiam, vel acta, potest compelli pars appellata per iudicè appellacionis sub poena priuationis. 1.238. a
edit reus in criminalibus fisco instrumenta ad eius intentionem fundandam. 1.238. a
edere tenetur reo actor, instrumenta, ac rationes ad fundandas suas exceptiones. 1.238. a
edere reus iura, & instrumenta in causis criminalibus, nec fisco tenetur. 1.238. a
edere vt notarius cogatur, vel exhibere instrumentum parti, duo copulatiue requiruntur. 1.238. a
edere actori reus tene. iura quando agitur de periculo animae. 1.238. b
edenda non sunt instrumenta actori per reum ad intentionem fundandam. 1.238. a
Editio instrumentorum sien. est post litem contest. nec suffic. productio cum libello facta. 1.238. b
Editio sententiae, vel alterius instrumenti peri potest. ibidem
Editio instrumentorum sic non iure actionis, sed officio iudicis. ibid.
Edendus est libellus reo suis expensis, & non actoris. ibidem
editio ab argentario, notario, mercatore & similibus. actione aut iure actionis in factum fieri oportere. ibid.
Editum iudex proponere potest ad instantiam partis, vt quicumque scierit apud quam personam, vel in loco reperitur talis res, quaeratur furto substracta, debeat reuelare. ibid.
editum, facta praesentatione beneficij, est ponendum: iuxta c. fin. de elect. in 6. ibid.
Effectus vbi abest, affectus, & conatus, qui adest haud punitur ex generali consuetudine. ibid.
Effectus clausulae, rato manente pacto est, vt poena & fors simul peti possint. 2. 118. b
Effectus quandoque dignior est sua causa, effectus cessante causa. 1.238. b
Effractores ecclesiarum cum spoliacione, sunt excommunicati. tomo 1. 239. a
Effusio importat magnam quantitatem sanguinis. ibid.
Elemosyna, si nò prodest ei pro quo facta est, prodest facienti. 1.240. b
Elemosyna potius data est propinquis pauperibus, quam alijs extraneis. ibid.
elemosyna facta per comitem multis annis, an possit reuocari. ibid.
elemosyna valet ad remissionem peccatorum. ibid.
elemosyna data est secundum qualitatem accipient. ibid.
ad elemosynam an quis cogi possit. ibid.
elemosynam an vxor de bonis viri facere possit. ibid.
elemosynam quilibet dare & facere debet & tenetur. ibid.
Elemosyna de bonis alienis fieri non potest. ibid.
Electio facta de nocte valet: licet sit inhonestum. 1.239. a
Electio. In alternatiuis cuius sit electio. ibid.
Electio fideicommissum, aut legatum restitutione consequentur in iis ponitur, quae meri facti sunt. ibid.
Electio & si in vltimis voluntatibus facta proponatur, immutabilis habetur. ibid.
electio tribus modis fieri potest. ibid.
Vt electio loci solutionis est in potestate creditoris, antequam creditor eligat locum, debitor non dicitur in mora. 2. 130. b
electio. Regulariter reus qui potest conueniri coram pluribus iudicibus non eligit coram quo conueniatur, sed actor. 1.439. a
electio legatum adepturi commissa heredi, vel alteri, & in vita & ratum coram duobus testibus, etiam in electio absentiam fieri potest. ibid.
electio mala est in culpa. ibid.
Electio parium aliquot curiae ad iudicandum inter dominum, & vasallum, ita fieri debet, vt primò dominus eligat quot voluerit, & postea vasallus eliget totidem, iuxta numerum à domino comprobatum. ibid.
Electio praelati mortui potest fieri ante sepulchrum. ibid.
An quando pluribus concessa est electio, possint vnum ex seipis eligere? ibid.
electio datur vasallo, an velit personaliter cum domino ire ad expeditionem bellicam, vel ipsi domino subministrare dimidium redditus vnus anni. ibid.
electio in vltimis voluntatibus est inuariabilis. tomo primo, ibidem
Electiones non sunt fiendae per fabas. 1.239. b
In diuisione maior nò tenetur dare minori electionem portionis: sed si super optione sit discordia, dirimitur per iudicem. 1.240. a
Si in Electione, aut alio actu fuerit omissa aliqua ex solemnitatibus iuris postiuui, modò ea quae sunt necessaria secundum ius naturale, seu gentium & diuinum interuenierint, non per hoc quo ad Deum & in conscientia corrumpitur actus, vel peccat sic electus, nec tenetur sibi facere conscientiam. 1.230. a
Qui electioni interesse non vult, ab ea se reddit indignum. to. primo, 239. b
Electionem habens iure ordinario, si primam absque dolo irritam fecerat, ad secundam procedere potest. tomo primo, 239. b
Eligi potest dignus, quamuis exet dignior. tomo primo, 239. b
in Electionibus forma & consuetudo antiqua est seruanda. tomo primo, 239. b

An post

An post primam electionem liceat variare. 1.239.b
In electione & similibus, an absentes debeant citari. 1.240.a
Eligere peritos quando partes discordant, iudex eligat. 1.239.b
Eligi debet res mediocri ab habente optionem. ibidem
Eligere non potest minor. ibidem
Eligendi facultas dicitur consumpta ex prima electione. 3.349.nu.7
Eligens indignum seu inhabilem vel puerum, priuatur pro illa vice electione post quatuor menses. 1.630.b
Intellige in patrono ecclesiastico presenta nte indignum, quia priuatur pro illa vice. ibidem
Eligens scienter indignum, priuatur electione. 1.239.b
Eligens vnum ex duobus contrariis, alteri renunciare videtur. 1.240.a
Eligentes vnum remediū seu actionē, alteri renunciare videntur. ibidem
Electus vel a iudicis mandato, vel agentium consensu, vt iuxta artis peritiam deponat, non nisi iurato ratam responsonem, & contraria probationi nihilominus semper obnoxiam edet. ibidem
Electus in episcopum, an habeatur pro episcopo. ibidem
Electus de consensu partium, vel de mandato iudicis, vt secundum peritiam artis deponat, debet iurare: alia non statuitur eius responsoni. ibidem
Electio ad potestariam seu vicariam, ius acquiri. ibidem
Elegans, quæ eleganti nota digna sunt, si specialiter non apponantur, pro neglectis habentur. ibidem
Non debet esse in potestate vnus alium eludere. ibidem
Elusoria non debet esse iuris dispositio. ibidem
Elusio, & illusio quid sint. ibidem
Emancipatio, filius inuitus emancipari non potest. 1.241.a
Emancipatio quando diu iterit occulta, præsumitur fraudulenter facta. ibidem
Emancipatio quo ad quid fieri, quo ad quid haud fieri non permittitur. ibidem
Emancipatio requirit scripturam. ibidem
Emancipatio an ex cursu temporis præsumatur. 3.17.nu.31
Emancipatio præsumitur præcessisse donationem factam filio. ibidem
Emancipatio non potest fieri per procur. ibidem
Emancipatio filij clerici potest fieri coram iudice temporali. 1.241.b
Emancipatio potest fieri coram delegato. 1.241.a
Emancipatio & patria potest, an sit sublatā differentia. 1.241.b
An pater emancipatione possit sibi referuare vsumfructum bonorum quærendorum per filium. ibidem
Si pater pro emancipac. aliquid a filio accipiat, priuatur successione filij. 1.241.b
Emancipationis, ac patriæ potestatis differentia hodie penitus sublata est. 1.240.b
Emancipatus si non alat patrem in opem, potest in potestatem reuocari. 1.241.b
Emancipatus an succedat in feudo. 1.241.b
Emancipatus non potest testari in præiud. patris, licet fecus econtra. 1.241.b
Licet filius renuntiet emancipationi, attamen remanet sui iuris. ibidem
Emancipatus, an succedat in feudo. 1.364.a
Emancipatus iure antiquo aut cum causa, aut absque causa præteritus, & si tantum bonorum possessionem contra tabulas habuit, tamen hodie iure nouo sine causa præteritus testamentum nullum dicit. 1.241.b
Emancipatus filius, & eius frater qui nondum sui iuris, ac mancipij factus est, æquiparantur hodie tum matris, tum lineæ maternæ respectu, vt præteriti cum causa saltem debeant: alia testamentum sit nullum. 1.241.b
Emancipatus pro parte non potest quis esse. 1.241.b
Emancipatum esse filium, in dubio non præsumitur. 1.241.b
Emendatio probatur si per triennium quis bene viuat. 1.241.b
Emenda idem importat quod satisfactio, & debet fieri competens. 1.241.b
Emenda pertinet ad dominum. 1.241.b
Emendatus nō dicit omnino integer, nec abolita infamia facti. 1.1519.b
Emergens proprie appellatur illud quod respicit processum. tom. 1.248.b
Emphyteosis si cōcessa fuerit alicui cum clausula, & quib. dederis, &c. transit ad extraneos hæredes, maximè quando hæres extraneus esset institutus in testamento. 1.251.b
Emphyteosis ecclesiastica cōcessa in perpetuum transit ab extraneos hæredes. 1.251.b
Emphyteosis ecclesiæ, an imputetur in legitimam. 2.34.a
Emphyteosis ecclesiastica non potest alienari, nisi in quatuor casibus. 1.150.a
Emphyteosis ecclesiastica, quæ in aliquem & eius filios confertur, vni ex filiis a patre nec donari potest. 1.250.b
Emphyteosis alicui, & eius legitimis hæredibus indulta, proximo tantum ab intestato successuros, non & extraneos testamento institutos admittit. 1.250.a
Emphyteosis si alienetur non ideo minus sit caduca, quod salua domini voluntate dicitur alienata. 1.250.b
Emphyteosis emptor nisi expressim ad pensionem obligauerit, nō cogetur illam soluere. 1.251.a
Emphyteosis ecclesiastica, quæ filiis & nepotibus concessa est, ad illos licet institutione non honestatos redit. 1.250.b
Emphyteosis alicui & eius filiis recepta ad naturales liberos non pertinet. 1.250.a
Si emphyteosis ob generationem finita sit, non intelligi, facta reuo-

uati, licet dominus patia, emphyteotam possid. 1.259.b
Emphyteosis instrumentum non probat directum dominium. 1.271.b
In emphyteosi an trāsferatur vtile dominiū absque traditione. 1.271.b
Emphyteosis alicui, & eius liberis quam masculis, quam foeminis in loco concessa, vbi superstitibus masculis foeminis exclud. ad masculos tantum perueniet, & in eorum defectum ad foeminas attinebit. 1.250.a
Emphyteosis acquisita a patre pro se & filiis, potest in testamento vni ex filiis tantum assignari, cæteris exclusis. 1.249.a
Emphyteosis, quæ alicui, & quibus ipse illam dederit, concessa est, reuocet atque impune inficio domino alienabitur. 1.250.b
Emphyteosis concessa vsque ad tertiam generationem expletam, comprehendit non solum nepotes, sed etiam pronepotes, si tamen concedat in tertiam generationem, non comprehendit nisi nepotes. 1.249.a
Emphyteosis ecclesiastica non transit ad hæredes extraneos. ibidem
Emphyteosis ecclesiastica, quæ secundum cōsuetudinem solet dari vsque ad tertiam generationem masculinam, si datur vsque ad foeminam, vel in perpetuum vitatur pro parte pro qua non erat consuetudo: valet tamen quo ad aliam partem. ibidem
Emphyteosis sine domini consensu facta renuntiatio, nullius est momenti. ibidem
Emphyteosis concessa pro se, & filiis, non facta mentione de hæredibus, non comprehendit foeminas. ibidem
Emphyteosis hæreditaria sequitur hæreditatem, & venit cum ipsa hæreditate restituenda. 1.251.a
Emphyteosis suscepta pro se, & filiis masculis & foeminis (stante statuto excludente foeminas a successione, propter existētiam masculorum) intelligitur ordine successiuo. ibidem
Emphyteosis an legari possit domino irrequisito? 1.252.a
Emphyteosis, Græcè, Latine idem est quod melioratio. 1.253.a
Emphyteosis ecclesiæ, quin alicui, & omnibus eius descendentes concessi possit, nemo iure ambiget. 1.252.a
Emphyteosis quado est concessa foeminæ, & sic a principio est foemineas: si in ipsius concessione sit mentio de filiis, veniunt etiam & foemineas. ibidem
Emphyteosis recepta a priuato in qua appositum est verbum hæres, quid operetur tale verbum? ibidem
Emphyteosis proprie dicitur quando est perpetua. 1.253.b
Emphyteosis perpetua præsumitur præcessisse solennitatem, si diu fuit possessa res, tanquam emphyteutica, si res erat ecclesiæ. 1.248.b
Emphyteosis si finitur, quia finitæ sunt generationes, consanguineus emphyteuta potest petere a Prælato, vt renouet emphyteusim, & facit iniuriam non renouando, & potest adiri superior per viā appellationis, vel quærelæ, vt compellatur renouare. 1.249.a, & 251.b
Emphyteosis contractus nominatus est. 1.252.a
Emphyteosis est contractus nominatus. 1.248.b
Emphyteosis ecclesiæ potest concedi vltra filios & nepotes. 1.248.b
Emphyteosis accepta pro se, & filiis nulla facta hæredum mentione, transit ad filios, etiam si non sint hæredes patris. 1.248.b
Emphyteosis ecclesiæ potest etiam ita concedi vt transeat ad extraneos hæredes. 1.248.b
Emphyteosis data alicui pro se, & filiis masculis, vel pro se & descendentes suis virilis sexus, eo casu non comprehenditur filius masculus ex filia. 1.248.b
Emphyteosis si finitur sine culpa emphyteutæ, puta cursu temporis, vel finita generatione, potest ipse emphyteuta si viuat, vel ipsius filij vel etiam agnati petere a Domino vt emphyteusim in eorū persona confirmet seu renouet. 1.248.b
Emphyteosis de sui natura est transitoria etiam ad foeminas. 1.248.b
Si emphyteosis concessa sit pro se, & filiis, tunc non veniunt foemineas. 1.248.b
Emphyteosis non incidit in commissum, antequam dominus declaret emphyteutam cecidisse. 1.250.a
Emphyteosis si a laico simpliciter concessa sit, transit etiam ad extraneos, sed ab ecclesia simpliciter concessa non transit ad extraneos. 1.248.b
Emphyteosis non antea committitur, quam dominus illius directus id se velle declarauerit. 1.250.b
Emphyteosis ecclesiastica an transeat ad extraneos hæredes. 1.254.b
Emphyteosis a maioratu, seu primigenij possessore constituta, nō est ipsi superstes. 1.251.a
Emphyteosis iisdem finitionibus metienda est, quibus feudum, nisi vel aliter iure communi expressim disponatur, vel sanctiones de feudo multum, latèque a iure communi abhorreant. 1.251.a
Emphyteosis in re propria constituta concessio non infert dominij iacturam. 1.251.a
Emphyteosis ecclesiastica si alicui concessa fuerit, licet regulariter in ea non admittantur hæredes extranei, quando fit mentio de hæredibus indefinitè: tamen fecus si in ea dictum sit de omnibus hæredibus, tunc etiam extranei venient. 1.250.a
Emphyteosis ecclesiæ concessa pro se & filiis non extenditur ad naturales. 1.418.b
Emphyteosis ecclesiastica pro filiis, & nepotibus, transit ad eos: ceteri sunt hæredes. 1.249.a
Emphyteosis ecclesiastica non transit ad filium bastardi natum ex legitimo matrimonio. 3.235.nu.17.
Emphyteosis recepta pro se & filiis, non comprehendit filiam foeminam. 3.346.nu.89.
Limitatur multis modis. ibid. 90. & seq.

Emphyteosis

Emphyteosis & feudi cognatio magna. 1.252.b
Emphyteosis alicui, & eius hæredibus, concessa, ad foeminas spectabit. 1.250.a
Emphyteosis ecclesiastica indefinitè non transit ad extraneos hæredes. ibidem
Emphyteosis alicui & eius filiis concessa, non pertinet ad filias. ibidem
Emphyteosis quibus in casibus alienari potest, in eos alienari nequit, qui ipso emphyteuta potentiores habentur, ac sunt. ibidem
Emphyteosis in plures simpliciter collata singulis quibuscunque eorum pro virili portione censetur enlargita. ibidem
Emphyteosis absque domini consensu alienata, nisi & tradita sit, non committitur. ibidem
Emphyteosis ecclesiastica quæ ad extraneos hæredes non transit, ad fiscum cum aliis emphyteutæ bonis confiscatis non deferretur. tom. 1. ibidem
Emphyteosis, quæ semel commissa est, non ideo minus commissa intelligitur, quod dominus, postea scienter pensionem accipiat protestatus de commissione, quam se indulgeri & nolle dicat. 1.25.a
Emphyteosis potius præsumitur quam census. ibidem
Emphyteosis non transit in fiscum in casibus, in quibus ad extraneos trāsire non potest. 1.250.a
Emphyteosis plurium annorū futurus canon inuito domino solui nequit. 1.251.a
Emphyteosis priuati propter canonem non solutum, non committitur ipso iure, sed ita demum, si dominus voluerit, & voluntatem suam declarauerit. 1.272.a & 283.b
Emphyteusim pater vni ex filiis prælegare non potest. ibi.a
Emphyteosis ab aliquo sibi, & filiis, & hæredibus, excepta non pertinet ad filium non institutum. 1.250.a
Emphyteosis minus solenniter concessa, puta, pro se & hæredibus, non inelligitur, neque contineri extraneos. ibidem
In emphyteusim non habere locum ius accrescendi, si data concessa pluribus simul ab initio. ibidem
Emphyteusim concessa duobus filiis vt post eorum mortem rediret ad ecclesiam, mortuo vno sine liberis portio illius accrescit alteri, & non reuertitur ad ecclesiam. 3.242.nu.10
In emphyteusim nouiter concessa, vel iam effecta paterna an locum habeat ius accrescendi vno ex emphyteutis decedente. 1.251.b
In emphyteusim recipiens ab ecclesia rem propriam, non vt propriam, sed vt rem ecclesiæ, contractus non valet. 1.249.a
Emphyteusim si quis acquisiuit pro se & filiis: non veniunt foemineas. 1.272.a
Emphyteusim totam alios quoque amittere, si ex pluribus vnus non soluerit pensionarium. ibi.
Res solita in emphyteusim, vel feudum concedi casu quo reuertetur ad ecclesiam, ecclesia quippe postea illam concedere alique solennitate auctoritatèque superioris. 1.274.a
Si res sterilis data sit in emphyteusim vsque in tertiam generationem, durat propter. 1.253.b
In emphyteusim concessa a priuato, ea lege, quo ad extraneum hæredem nō transeat idem cōcluditur: quia tunc etiam non cōfiscatur. 1.249.a
Emphyteusim ecclesiastica, facta cum debitis solennitatibus, etiam ad hæredes extraneos transit. ibidem
In emphyteusim concessa priuato cōprehenduntur naturales, nisi conditio concedentis aliud suaderet. 1.249.b
Emphyteusim, quam aliquis sibi, siveque liberis suscepit, renunciat illi videtur, qui patris bonis simpliciter renun ciavit. ibidem
Emphyteusim finita per generationem, descendentes possunt petere confirmationem, & appellare, si non confirmantur: vnde solutum concedi per ecclesiam, si finita linea reuertitur ad ecclesiam, illa tenetur inuestire proximiorē, & hæredem eius, qui vltimo loco dececit. 1.251.a
Emphyteusim quis accipiens pro se, & filiis descendentes, si vnus ex filiis recipientis cessauit in solutione canonis per triennium, ita quod res cecidit in commissum, talis cessatio & caducitas obest etiam descendentes, vel agnatis vocatis ex tenore primæ inuestiturae. 1.248.b
Emphyteusim finita per generationem, & non propter culpam, emphyteuta retinet melioramenta. 1.249.a
In emphyteusim concessa hæredibus regula est, quod sub nomine hæredum etiam extranei includuntur. 1.248.b
Emphyteusim finita per generationem, descendentes eius confirmationem petere possunt. 3.148.nu.1
Ampliatur ibid. 3. & seq.
Limitatur ibid. num. 8. & seq.
Quid in ecclesia. ibid. num. 3.
Quid in contractu luelli factio de nouenio in nouenniū. ib. nu. 4
Quid in colono. ibid. 5
Quid in feudo. ibid. 6
Quid in emphyteusim finita ob culpam. ibid. 8
Quid si renouatio non fuerit infra annum petita. 3.17.nu.10
Quid si dominus velle pro se retinere. ibid.
Quid si petentes renouationem sint transeuerales. ibid. 16.
Quid si descendentes non sunt hæredes instituti. ibid. 18
Quid in foemina exclusa per statutum. ibid. 25
Emphyteusim concessa vsque ad tertiam generationem, an persona illius cui est facta concessio censetur includi in prima generatione, vel generatio incipiat a persona descendentiū. 3.152.nu.1
Quid si dictum sit pro se, filiis, & nepotibus, vsque in tertiam generationem. ibid. num. 2

Quid si dictum sit in ipsius tertiam generationem, ibid. 4
Quid si dicatur vsque in eius tertiam generationem completā. ibi. 5
Quid si dicatur vsque ad tertiam generationem inclusuē. ibid. 7
Quid in aliis concessionibus priuatorum. ibid. nu. 6
Emphyteusim finita per excidium lineæ vel generationis, & sine culpa emphyteutæ, melioramenta remanent penes ipsum emphyteutam. 1.272.a
Emphyteuta ius emphyteuticum donare potest etiam non requisito domino. 1.274.b
Emphyteuta vsumfructum, & seruitutem ea fini duraturam, qua ipsius emphyteusim constituitur, iure constituit. 1.272.b, & 275.b
Emphyteuta priuati cessans per triennium soluere canonem cadit a iure suo. 1.254.b
Emphyteuta tene. soluere collectas, & sic publicas functiones seu onera recipit. 1.254.b
Emphyteuta si dececit pluribus relictis hæredibus, quorum alter soluit canonem, alter verò cessauit per triennium, tota res perditur. 1.256.b, & 275.a
Emphyteuta ius rei vendicandæ habet. 1.275.a
Emphyteuta non potest arbores fructiferas incidere, sed bene cæduas, & si incidat, priuatur iure suo emphyteutico, & expelli potest. 1.275.a, & b, & 277.a
Emphyteuta priuati cessans a solutione canonis per triennium, & ecclesiæ per biennium cadit iure emphyteutico, & expelli potest. 1.274.a, & 276.a, & b
Emphyteuta non potest locare de nouennio in nouenniū: quia dicitur alienatio. 1.275.b
Emphyteuta alienans rem emphyteuticam absque consensu domini cadit a iure suo, etiam si post alienationem celeriter redimat rem illam. 1.274.a
Emphyteuta non soluens integram pensionem domino secundum cōmuniā tota re cadit. 1.274.b
Emphyteuta non soluens totam pensionem domino, cadit a tota re. 1.275.b
Emphyteuta non fit remissio pro sterilitate, si aliquid percepit etiam minimum. 1.259.b
Emphyteuta habes in emphyteusim rem, quæ valeat mille solidos pro qua tamen ipse annuatim nō nisi vnum solidum solueret, equè per cessationem incurrit poenam caducitatis, ac si multo plus solueret. 1.272.b
Emphyteuta per alienationem rei emphyteuticæ factam inconsulto domino non priuatur iure suo, etiam si res tradita fuerit emptori per constitutum. 1.274.b
Emphyteuta potest ius suum legare, vel donare alteri, etiam irrequisito domino. 1.272.b
Emphyteuta non potest regulariter rem emphyteuticam, irrequisito domino aliquid. 1.272.b
Emphyteuta negans rem esse emphyteoticam amittit emphyteusim. 3.275.nu.3
Quid in feudatario. ibid. nu. 2
Emphyteuta ecclesiæ si differit soluere, & citatus differat sex menses, priuatur iure suo non expectato biennio. 1.276.b
Emphyteuta potest legare emphyteusim irrequisito domino. tom. 1. 274.b
Emphyteuta potest, etiam irrequisito domino, rem emphyteuticam vendere, si in concessione emphyteusim conuentum sit, quod liceat emphyteutæ vendere. 1.272.b, & 275.a
Emphyteuta non cadit ipso iure ab emphyteusim, sed requiritur, vt dominus declaret se velle vt locus sit caducitati. 1.272.b, & 275.b, & 276.b
Emphyteuta non potest rem emphyteuticam alteri, irrequisito domino, in emphyteusim concedere. 1.272.b
Emphyteuta potest expelli propter deteriorationē. 1.272.b, & 275.b, & 276.b
Emphyteuta solutum canonem probare debet, si agens domini intentione negatione nitatur. 1.275.a
Emphyteuta ad tributa & onera pro rebus soluenda obligatus est. tom. 1. 275.a
Emphyteuta potest rem emphyteuticam sine consensu domini locare. 1.272.b
Emphyteuta potest sine consensu domini constituere seruitutem in fundo emphyteutico, quantum ad sui præiudicium, non autē quo ad præiudicium domini directi. 1.272.b, & 275.b
Emphyteuta potest rem emphyteuticam sine consensu domini permutare etiam cum extraneo. 1.272.b
Emphyteota ecclesiæ conuenia, pro vtili dominio nō potest nominare in iud. ecclesiæ. ibid. a
Recognitio facta in emphyteusim de re allodiali non constituit rem esse emphyteoticam. ibid.
Emphyteuta potest de emphyteusim testari, in præiudicium filiorū suorum, si emphyteusim sit noua & hæreditaria. ibid. b
Emphyteuta, fructuaris & similes non possunt arbores fructiferas inuito domino succidere. 1.254.a
Fallit. ibid.
Emphyteuta an possit præiudicium emphyteuticum ad culturā reducere. 1.254.b
Emphyteuta si non soluit canonem, si tum alius pro eo saluat, res non incidit in commissum. 2.255.b
Dominus tamē nō tenetur ab alio recipere canonem quam ab emphyteuta, si nolit. ibid.
Emphyteota si alienat irrequisito domino rem emphyteoticā, postea tamē eā redemit, an euitet poenā cōmissiois & caducitatis. 1.271.a
Index in Com. Opin. P P P P

emphyteuta ecclesie potest donare, salvo iure ecclesie 1.277.a
emphyteutis. Renuntiatio seu repudiatio patris facta de iure emphyteu-
fis, an possit filiis pradiudicare. 1.252.a
emphyteutis. In general omnium bonorum obligatione, venire etiam
bona emphyteutica. 1.252.b
emphyteuta interuertens possessionem domini, cadit iure suo, non
tamen poterit hoc casu a domino propria auctoritate eiici. 1.272.b
emphyteuta, qui propter calamitates bellicas nullos fructus perci-
pere potest non tenetur ad solutionem pensionis eo anno quo nihil
percepit. 1.272.b, & 273.a
emphyteuta potest rem emphyteuticam sine consensu domini hypo-
thecare. 1.272.b
emphyteuta & donare, & legare emphyteutim absque domini consen-
su, ac prudentia potest. 1.275.a
emphyteuta si in ipsa alienatione protestetur quod eam faciat salvo
& reservato consensu domini, & eius iure directi domini, cui talis
protestatio sit contraria facta, non excusat neque releuat emphy-
teutam. 1.272.b
emphyteuta cessans cadit iure suo, etiam si ignorari rem esse emphy-
teutam. 1.272.a
An emphyteuta qui non soluit canonem, possit purgare mora. 1.270.b
In conditionibus non admittitur purgatio morae. ibid. b
emphyteuta acquirens emphyteutim pro se, & filiis, deinde decesserit,
relictis duobus filiis quorum vnus sine liberis decedat, emphyteutis
non reuertetur ad concedentem, sed accretet alteri fratri. 1.272.a
emphyteuta alienans partem rei emphyteuticam, non ideò cadit tota
emphyteuti, sed cadit tantum parte alienata. 1.272.a
emphyteuta si post alienationem recuperet rei emphyteuticam, non pro-
pterea euitabit poenam priuationis. 1.273.a
emphyteuta cessans, si rem emphyteuticam eo tempore quo cessauit,
non possederit, non incurrit caducitatem, nisi forte dolo desisset
possidere, vel eius culpa factum esset quominus possideret. 1.272.a
emphyteuta cessans tantum pro parte, nihilominus cadit toto. 1.272.a
emphyteuta per biennium cessans a solutione annuae praestationis, po-
test a domino auctoritate propria expelli. 1.277.a
emphyteuta si resistit verbis tantum domino, eum propter caducita-
tem expellere volenti, tunc dominus nihilominus potest eum ex-
pellere. 1.273.a
emphyteuta non cadit a iure suo per non solutionem vnus anni. Sed
requiritur biennium. 1.277.a
emphyteuta an teneatur ad onera. 1.276.b
emphyteuta ecclesie an teneatur stare colono? 1.271.b
emphyteuta tenetur ad collectas praestandas pro bonis emphyteuti-
cis. 1.273.a
emphyteuta alienans, non salua voluntate domini, cadit iure suo.
ibid.
emphyteuta priuatur per non solutionem canonis, etsi sit vnus num-
mi. 1.273.a, & 275.a, & 277.a
Ampliationes & limitationes vide. ibi b
emphyteuta tenetur ad solutionem canonis, conditione ex lege Zeno-
nia. 1.273.b, & 264.b
si emphyteuta promisit soluere pensionem sub certa poena: domi-
nus non potest consequi si non soluit illa duo, videlicet, adiectio-
nem, & poenam, nisi ad omnia se obligauerit emphyteuta. tom. 1.
279.b
emphyteuta in scio domino, si melioramenta sua vendit, etsi celeriter
redimat, cadit iure suo. ib. a
si emphyteuta priuatur emphyteuti, propter culpam suam, priuatur
etiam melioramento, tamen si priuatur propter generationem fini-
tam, vel propter tempus, non perdit melioramenta. 1.261.a, & 273.b,
& 275.b
emphyteuta priuati si deteriorat rem emphyteuticam, potest priuari.
1.273.b
emphyteuta non compellitur soluere in aestimatione pecuniae altera-
ta, sed in aestimatione pecuniae tempore contractus. 1.257.b, &
273.b
emphyteuta potest alienare irrequisito domino, quando est ei conce-
sum, vt possit alienare, cui voluerit. 1.277.a
emphyteuta non soluens canonem in tempore: & si priuatur ipso iu-
re re emphyteutica, id tamen intelligitur domino volente, & ita
declarante. 1.276.b
emphyteuta in casibus quibus potest res emphyteuticas alienare, non
debet eas alienare, in potentiorum. tom. primo,
272.b
emphyteuta qui per 40. annos cessauit soluere pensionem, & tamen
semper possedit, an dicatur praescripsisse liberationem a pensione
soluta. 1.258.b
emphyteutam finita emphyteuti, retinere seruitutes acquisitas, impen-
sas & meliorationes: vel certe earum aestimationem. tom. 1.
272.b
emphyteutam alienantem partem emphyteuticam, irrequisito domi-
no, non cadere a tota emphyteuti, sed amittere solum partem alie-
natam: ad instar vasalli, seu feudatarij. ibid.
Emphyteota negans se emphyteutam si conuincatur de mendacio, an
cadat a iure suo. 1.158.a
Nunquid emphyteota possit sylvam emphyteoticam extirpare inuito
domino. 1.254.a
emphyteutis, quae in aliquem collecta est, atque in eum deinde, qui ab
ipso dominabitur, ad omnes haeredes tum testato, tum intestato
succedentes spectat, si nemo nuncupatus reperitur. 1.250.a

emphyteuta ignorans rem esse emphyteuticam, non soluens canonem
infra tempus statutum cadit in commissum. 1.276.b
Si emphyteota teneat, dare tertiam partem fructuum vinearum plantata-
rum, & exposit plantarum arbores, quam vines, an teneatur etiam ad
partem fructuum: pro illis aliis arboribus. 1.254.b
emphyteuta non soluens eo quod dominus est sibi obligatus an euit-
tari poenam. 1.255.b
emphyteuta an possit pro multis annis soluere canonem. ibid
Limitationes vide. ibi. d. & 256.a.
emphyteuta ecclesie infra quantum tempus possit purgare moram.
1.255.a
emphyteuta ignorans rem esse emphyteuticam sub conditione, si do-
mini consensus interuenerit, si non fuit impleta conditio, non pri-
uatur, nec cadit a iure suo. 1.276.b
emphyteuta si probet se soluisse tribus annis proximè praeteritis, an
praesumatur pro toto tempore retro soluisse. 1.260.a, & 273.b,
& 275.a
emphyteota si vedat saluo iure, & consensu domini an euitet caduci-
tatem. 1.271.b
emphyteota, qui triennio non soluit, an possit soluendo purgare mo-
ram. 1.256.a
emphyteuta debet probare solutionem pensionis. 1.259.b, & 273.b
Ab emphyteota perpetuo res auferri non debet, licet alius meliorem
offerat conditionem. 1.253.b
emphyteota cadit a iure suo emphyteotico veniendo contra pacta.
1.253.b
emphyteuta soluens canonem pro parte an cadat a toto. 1.256.b
Et quid si pro re magni valoris debeat solui vnus nummus, & non
soluatur, an emphyteutis cadat in commissum. ibidem
Quid si minus soluit per errorem. ibid.
Quid si non soluit propter paupertatem. ibid.
Et quid si ex duobus vnus soluit alter non. ibid. & 257.a
Quid si dominus decessit relictis duobus haeredibus & vni soluo,
alteri non. 1.257.a
Et quid si non est persona cui soluatur. ibid.
emphyteuta qui fuit per triennium carceratus, & non soluit, an excu-
setur. ibid.
Quid autem si vagatur per orbem an dominus debeat recipere ei
procuratore canonem. ibid. b
De qua moneta debeat solui canon si fuerit aucta. ibid. & 273.b,
& 275.a
Quid si dominus & emphyteuta sunt diuersi fori, vbi canon debeat
solui. ibid.
Canon seu pensio cuius sumptibus debeat portari. ibid.
emphyteuta ob rei deteriorationem an expelli possit. ibid.
emphyteutica res an propter canonem non solutum ex ipso iure com-
mittatur, an verò ita demum si dominus voluerit. ibid.
emphyteuta non praescribit directum dominium contra dominum. 1.
259.a, & 273.a
emphyteuta tenetur probare se soluisse, domino opponente sibi ca-
ducitatem. 3.8.nu.21
emphyteuta solutione per biennium super sedentis rem emphyteuti-
cam dominus propria auctoritate ingreditur. 1.275.b
emphyteuta consanguineus emphyteutim generationum sine con-
sumptam sibi reuocari iure potest: ac si repulsam ferat, & accepit
se iniuriam videbitur, & superiorem vel quarela, vel appellationis
via adire poterit. 1.275.b
emphyteuta an teneatur dominus ostendere fundum pro quo solui-
tur. 1.275.b
emphyteutam ecclesie non posse donare vel legare sine consensu ec-
clesie. 1.274.b
emphyteuta remissio an fiat ob sterilitatem, vel modicum fructuum
perceptionem, quando ab eo soluitur liuellus in recompensatio-
nem fructuum. 1.277.a
emphyteutam & conductorem propter deteriorationem rei, vel cano-
nem non solutum debitis temporibus expellendi facultas domi-
no directo datur. 1.276.a
emphyteutam ecclesie cessantem in solutione canonis, posse mo-
ram purgare. Secus esse in emphyteuta priuati: Aequius tamen
esse & humanius, vt & in hoc locum habeat, ca. potuit. ext. de loca-
cum morae purgatio infra modicum tempus denegari minimè de-
beat. 1.129.a
emphyteutam alienantem cum clausula, semper saluo & reservato af-
sensu domini, & non aliter nec alio modo, non priuari iure suo. to.
1.252.b
emphyteuta plures possunt rem emphyteoticam inter se diuidere si-
ne consensu domini. 1.276.a, & b
emphyteuta licet alienare rem emphyteuticam, si eam acceperit pro
se, & quibus dederit. 1.273.a
emphyteuta bonis confiscatis, res quoque emphyteutica si a laico sim-
pliciter concessa sit, transit ad fiscum. 1.273.a
emphyteuta descendens, vel agnatus si intra annum a die, quo soluit
emphyteutim finitam, non petierit renouationem, & alius extrane-
us interim inuictus fuerit, sibi pradiudicat, nec vterius auditur.
1.273.a
emphyteuta si plures sint, possunt rem emphyteuticam domino irre-
quisito inter se diuidere. 1.273.a
emphyteuta confiscatis bonis ecclesiastica emphyteutis in fiscum est
caciter non transit: quia ad extraneos haeredes transire non potest.
1.277.b

emphyteuta

emphyteuta duo, si diuidant inter se debent non soluere laudemium,
vel quinquagesimam. 1.273.b
emphyteutam ecclesie, vel priuati posse purgare moram, licet apposi-
ta sit instrumento clausula, rato manente pacto: secus si iuramentum
sit appositum. 1.253.a
emphyteuta ob sterilitatem, vel alium casum fortuitum nulla est fa-
cienda pensionis remissio. 1.272.b, 275.a, & 276.a
emphyteotica bona an dicantur haereditaria. 1.271.b
emphyteuticæ rei pars si alienata fuerit sine consensu domini emphy-
teota tota re priuatur. 1.277.b
emphyteuticus contractus praesumitur, atque etiam praescribitur spa-
tio 30. & quadraginta annorum. 1.277.a
emphyteuticus contractus de necessitate requirit scripturam. tom.
1.277.a, & b
emphyteutica bona non possunt dici allodialia. 1.277.a
emphyteutica bona veniunt in generali obligatione bonorum. tom.
1.277.a
emphyteuticæ res praesumitur, si possidens tanquam emphyteuticam
diu soluerit canonem. 1.277.a & b
emphyteutica bona per vxorem obtinentur in Saluiano interdito,
si dos repetatur, licet tempore adiudicationis assensus domini re-
quiratur. 1.277.b
Sed quid si domus emphyteotica casumate perit an debeatur pensio.
1.253.b
Si res emphyteotica in totum perierit, an liberetur emphyteota. to.
1.253.b
emphyteutici canonis solutio duobus testibus probari debet. 1.260.a,
& 273.b, & 277.b
emphyteutica bona & pro aliis permutari, & inter emphyteutas
distribui inconsulto, atque signato domino rectè possunt. tom.
1.277.b
emphyteuticus contractus subiacet constitutioni l.2. C. de rescindend.
vendit. 1.277.b
emphyteutica bona maximè priuatorum possunt a restatore obligari
& relinquui. ibid.
si res emphyteotica non possit propter guerram cultuari an debeatur
pensio. 1.253.b
emphyteuticæ res si detur in dotem, an debeatur laudemium. tom. 1.
277.b
emptio esse intelligitur, vbi sit mentio, de pretio. 1.246.a
emptio & venditio sine re, & pretio non valet. 1.243.a
emptio nulla erit si hunc in modum concipiatur, empti tibi res esto
pro iusto precio, aut empti hanc rem habeto pro eo precio, quod
inter nos sitauerit, seu quod postea declarabitur. tom. primo,
1.245.b
emptio facta conuenienti precio, non potest dici foeneratiua. tom. 1.
243.a
emptio tunc vera ac germana censetur, cum res aliqua aestimata pro
re alia datur. 1.245.b
emptio & venditio quando promiscuè ponuntur, & vnus pro alio.
1.148.a
emptio non praesumi, simulata, si venditor remanet in possessione, respond. de
fructibus emptori. ibidem
emptionis verbo omnis alienatio continetur. 1.243.a
emere vel vendere quis reg. non compellitur. 1.246.a
Fallit. ibid.
emens scienter rem alienam an possit age. ad interesse. 1.248.a
emens equum a transeunte furto substractum cum caurela, de qua Ca-
polla cautela 10. non est securus. 1.242.a
emens rem furtiuam, requiritur, vt puniatur, quòd id faciat animo lu-
crandi. ibid.
emens bladum causa reuendendi, vt penuria sequatur, punitur in 20.
aureis. ibidem
emere rem alienam, aut vendere suam, licet nemo inuitus cogi possit.
ibid.
Fallit. ibid.
emens rem alienatam a fisco, statim est securus, vt tertius praetendens
haereditatem ad eum pertinere, habeat recursum contra fiscum, &
non contra ementem. 1.241.b
emens certos redditus pro vita, valet emptio ratione incertitudinis
vitae. ibid.
emens, rem videtur emere ius quod habet venditor. 1.248.b
An autem emptio fundo intelligatur, empti via ad ipsum fundum. tom. 1.
ibid.
emptor, qui rem minori precio, quam valeat, emit, in animi iudicio
obligabitur. 1.242.b
Si emptor habeat terminum vnus anni ad soluendum pretium, quan-
do incipiet annus? 1.147.a
emptor ad tributa, & onera rebus ipsis imposita non solum praesentia,
& futura, sed etiam praeterita tenetur. 1.242.b
emptor vt possit agere non habet opus offerre pretium, si venditor
id non poterat. ibid.
emptor rei vniuersitatis ab eadem vniuersitate venditæ, non necesse
habet probare precium a se solutum, in vniuersitatis illius utilita-
tem fuisse versum. ibid.
emptor cum pacto reuendendi seu retrouendendi, seu restituendi, si
res penes illum sit, ad eam praesertim tradendam obligabitur, nec eo
quod intercessit, soluendo satisfaciatur. ibid.
emptor in genere tenetur facere precium rei in genere venditæ ven-
ditoris, non autè venditor tenetur facere rem venditam emptoris,
sed ea cuius tenetur ad speciem.

Emptor secundus cui res tradita est praefertur primo, etiam si vendens
sit persona ecclesiastica. ibid. a
emptor qui non denuntiat litem motam venditori nullum ius defen-
dendi habenti, non potest arguere contra ipsum de euictione.
ibid. a
emptor rei ecclesie non gaudet immunitate gabellæ: licet ecclesia gra-
deret. ibidem
emptor qui ex vi pacti de retrouendendo, tenetur renouare alteri,
si rem empti alteri locat, & durante locatione redimatur, tenetur
redimens stare locationi factæ per emptorem. ibid.
emptor de euictione contra venditorè non agit, nisi sibi litem motam,
& vt veniat ad defendendum, ac probationes producendum, &
debito tempore denuntiauerit, etiam si venditor cotrouersiam mo-
ueri sciuisset. ibid.
emptor secundus rei possessionem nactus praefertur primo, & si eccle-
siastico. ibidem
Emptor licet regulariter non teneatur stare colono: aliter tamè obser-
uari in emptore non habente plenum ius in re. 1.243.b
emptorem fundi ecclesie, teneri stare colono, item firmum ac validum
esse argumentum de fisco ad ecclesiam: perinde vt est de ciuitate
ad ecclesiam. ibid.
emptorè teneri stare colono, seu conductori habenti hypothecam etiã
generalem. ibid.
emptorè, vt regressum habeat ad venditorè de euictione, venditori
denunciare oportere, litem sibi moram de re empta. ibid.
emptor qui emit rem alteri obligatam quam meliorauit si euincat ab
eo an liberetur praestans aestimationem. ibid. b
Emptor potest reculare soluere pretium quado imminet euictio in li-
mine contractus, nisi praestetur a venditore fideiusor euictionis.
ibidem. b
emptor. An autem teneat, app. ad hoc vt possit de euictione age. ibid. a
emptor si agat ad rem pretio non soluto nec oblato, possit obtine. si
de pretio non opponatur. 1.242.b
Emptor vt teneatur ad vsuras ratione rei empta & acceptæ possessio-
nis non solum requiritur traditio rei venditæ, sed etiam perceptio
fructuum. ibid. a
emptor singularis non tenetur stare colono, nisi in locatione pactum
sit appositum, quod ea durate res locata non possit in alium alienari,
& si contra fiat, sit nulla. ibid.
emptor post traditam sibi pos. potest expelle. illicitos detentores. 1.
248.a
Emptor an censetur immunis a solutione gabellæ, si venditor sit
immunis. 3.351.nu.19.
emptor qui partè pretij soluit pro rata pretij soluti, fructus suos ga-
dit. 3.209.nu.1.
Ampliat pluribus modis. ibid. nu. 2. & seq.
Emptor, qui partè pretij soluit, si integros fructus percepit, tenetur
ad vsuras pretij non soluti. 3.209.b.nu.1.
Ampliat. ibid. nu. 4. & seq. 3.210.nu.20.
Limitatur. 3.210.nu.20.
Quid in interesse lucris cessantis in venditore solito negotiarij? 3.
209. numero 2.
Quid de iure Canonico, an tales vsurae peti possint? ibid.
An requiratur interpellatio? ibid. nu. 7.
An tales vsurae peti possint coram iudice seculari? 3.210.nu.11.
Quid in cessionarij? ibid. 13.
Quid in alijs contractibus? ibid. 14.
Quid si emptor non perciperet fructus ex re vendita? ibid. nu. 6.
& sequen.
emptorè, re euicta per sententiam a non suo, sed per prorogationem
suam effecto iudice, similiter de euictione contra venditorè non
agat. ibid. a
emptori non tenetur venditor de euictione, quæ non fuit denuntiata,
etiam si sciat litem moueri. 1.242.a, & 243.a
emptori habita fides de pretio censetur ex mera, ac sola rei venditæ
traditione. 1.243.a
Emptori non tene. venditor dare instrum. suæ acquisitionis. 1.248.a
Emptorem repetere a venditore expensas litis: si lue succumbat, siue
obtineat. 1.244.a
episcopus non tenetur sequi acta facta contra clericum, per iudicem
secularem, clericum remittentem in actis tendentibus ad punitionem.
Secus in tendentibus ad instructionem. 1.279.b
episcopus negligens non potest nisi a summo Pontifice deponi.
ibidem. b
episcopus non potest delegare laico causas criminales clericorum. ib.
episcopus cum adultero, & incestuoso dispensat. tom. primo, 278.
a, & 279.b
episcopus succedit in potestate exequendi testamta in quibuscunque
legatis, etiam non pijs, haerde non adimplente voluntatem de-
functi. ibid.
Episcopus potest delegare causas clericis laico. tom. primo,
108.a
Si episcopus interposuit decretum in actu aliena. rei ecclesiastica, non
poterit iudex inferior cedere. reit. in re. aduersus illi contracti.
1.256.b
Enormissima laesio, est iusta causa petendæ relaxationis iuramenti.
1.277.b.
episcopus vt suspectus recusat, vel causam minori remittere, vel de-
legare de consensu partium debet, non tamen eligere delegatum.
1.278.a
Index in Com. Opin. P P P P 2

Index in Communes

episcopus loci in quo testator natus est, cenfetur legitimus executor testamenti. 1.179.a
episcopus non potest in criminibus communis fori laicos personaliter capi, aut carcerari facere, aut punire. ib. b
episcopus nō dispensat in delictis maioribus & adulterio, nisi inueniatur concessum. 1.278.a, & 279.b, & 280.b
episcopus non potest excommunicare laicum Iudicem secularem exēptum, cūm petitur brachij auxilium, si non praestat. 1.278.a, & 279.b
episcopus tenetur adimplere mandatum Romani Pontificis, directū capitulo sede vacante, si inuenit non adimpletum. romo 1.278.a
episcopus audiens missam sine solemnitate priuata, est sit excommunicatus, non efficitur irregularis. 1.278.a, & 279.b
episcopus an possit confraternitates laicorum visitare. 3.384.nu.6
episcopus in causis suae ecclesiae potest esse iudex. 1.596.b
episcopus quando cum sui capituli consensu potest condere statuta praedictum aliorum praetorum inferiorum, aliarumque ecclesiarum concernentia. 1.278.a
episcopus committens crimen laesae maiestatis contra Principem, non debet degradari actualiter, sed solum verbaliter. 1.278.a, & 279.b, & 380.b
episcopus qui potest cognoscere de causis subditorum suorum praetorum etiam habentium ordinariam iurisdictionem. 1.278.b
episcopus delicti, priuationis beneficii digni, potest ferre sententiam super beneficium, existens extra suam dioecesim. 1.278.a, & 279.b
episcopus non est dandus, nisi in magnis ciuitatibus. 1.278.a, & 280.b
episcopus, & quilibet praetatus non est dominus, sed procurator rerū ecclesiasticarum. 1.278.b
episcopus non potest in criminibus communis fori laicos personaliter capi, aut carcerari facere, aut punire, sed potest tantummodò contra eos procedere per censuras. 1.278.a
episcopus in aliena Dioecesi, absque licentia Dioecesei potest portare anulos, & celebrare in pontificalibus. 1.278.a
episcopus moniales exemptas propter iniectionem manuum in clericam, excommunicatas absoluit. 1.278.a, & 279.b
episcopus potest ius auctorizandi sine consensu capituli ex quo dignitatis iurisdictionis, & non ordinis praescribere. 1.279.b
episcopus us perinde atque quilibet alius possessor praediorum ecclesiarum in cuius parochia praedia sita sunt, decimas praediales soluere tenetur. 1.279.a
episcopus si excommunicat aliquem sub conditione, & ea pendente de ipsius episcopi iurisdictione & foro esse deserit, sic excommunicatus an censetur conditione postmodum existente. 1.278.a
episcopus etiam capitulo non consentiente, an possit posse facere statutum, seu constitutionem de percipiendis vel non percipiendis fructibus in absentia. 1.278.a
episcopus si praescripserit ius auctorizandi, ita ut solus collationem habeat, tunc licet capitulum sede vacante non possit perficere ipsam permutationem, tamen poterit recipere resignationem ex causa permutationis factam, quam post creatus episcopus perficiet. 1.278.b
episcopus de relictis factis fraternitatibus laicorum, non percipit canoniam portionem. 3.384.nu.13.
episcopus in puniendis delictis, non potest procedere absque consensu capituli. 3.442.nu.1.
episcopus officiali suo interdicit ne iudicet. 4.203.b
episcopus praedicans miles est ecclesiae. 4.206.b
episcopus pro supplemento suae legitime agere potest. 4.172.a
episcopus potest dispensare ante depositionem cum adultero. 1.280.a
episcopus potest absolueri percipientem clericum leuiter, si sibi hoc committatur, & in casu speciali, quando iniuria non est enormis absoluit. 1.280.a
episcopus in arduis, & delictis grauibus, & poena graui imponenda non potest procedere absque consensu capituli. 1.280.a
episcopus in omnibus inquisitori, & inquisitor episcopo potest vices suas deman stare. 1.280.a
episcopus in Monachos etiam si iudicialiter ad poenam legis proceditur, non habet iurisdictionem, sed Abbas. 1.278.b
episcopus non potest delegare laico causas criminales clericorum. 1.279.a
episcopi palatium an eadem qua ecclesia gaudeat immunitate. 1.279.b
episcopus, qui de causa in Romana curia commissa nō se intromittit, potest declarare violatam sequestrem emanatum per iudicem curiae Romanae, cecidisse à iure suo. 3.32.nu.44
episcopus in aliena dioecesi, quid possit sine licentia dioecesei. 3.384.nu.6
episcopus negligens non potest nisi à summo Pontifice deponi. 1.279.a
episcopus non prolequens donationem ecclesiae, nocet. 4.183.b
episcopus non succedit in execut. post annum, si testator prouidit de longiori tempore executoribus. 1.309.b
episcopus non debetur procuratio pro reconciliatione, nisi in contrarium sit consuetudo. 1.237.b
episcopi vicarius, est non possit conferre beneficia sine speciali mandato, tamen bene potest instituire vigore sui officij praesentatum à patronis, quauis ad hoc non habeat mandatū speciale. 1.279.b
episcopi familia fori praerogatiuis potitur, & si ecclesiae familia illis non potitur. 1.280.b
episcopi licet de iure deberent poenas pecuniarias quas à clericis de linguentibus exigunt, applicare camerarum, & non suar tamen de consuetudine hodie feruntur contrarium. 1.279.b
episcopus potest dispensare contra statuta synodalia: cum & tollere possit. 1.280.a

episcopi an dicantur habere territorium in dominio principis secularis ubi habent episcopatum, ut possint facere citationes reales. ibidem
episcopum, etiam ex magna causa, necessitatis puta, vel utilitatis, non posse dispensare contra concilium. Archidiaconi autem contrariū sententis opinionem sustineri posse, vbi concilium vel permissit dispensare, vel non prohibet expressè. 1.280.a
episcopum ex sententia Baldi, posse dispensare contra canones ex magna causa. ibid.
episcopum non posse statuere in praedictum aliorum inferiorum 1.280.b
episcopus an possit facere contra ius canonicum. ibid.
episcoporum constitutiones iuri ciuili aduersantes, non obligare. ibidem.
episcopatus quauis patriam potestatem tollat non tollit sui haereditas iura. 1.280.b
Epistolam recognitam ab eo contra quem producitur, plenè probare: Et si non fuerit recognita, faciendam literarum comparisonem. 1.549.b
Equa vendita an videatur venditus pullus. ibid.b
Equus venalis si datur ad experiendum, & moratur quid iuris. ibid.a
Equus retrogradus potest redhiberi. ibid.a
Equus curatus per marefcalchū potest retineri pro mercede & sumptibus ei factis. ibid.a
Equus calcitrosus dicitur vitiosus. ibid.a
Equus si moriatur in itinere, praesumitur ex itinere mortuus. ibid.a
equi venditor quando non tenetur de morbo equi. ibid.
equo vendito potest famulus aliquid accipere pro capistro. ibid.
Equo vendito, an intelligatur vendita Sella frenum, & similia? 1.28.a
equo donato non est in ore respiciendum. ibid.a
Equum meum ab aliquo abductum & apud alium repertum auctoritate propria capere possum. 1.280.b, & 455.b
Si videro Equum alienum sudantem in stabulo, & extraham, & incipiam streret, teneor. 1.281.b
equo simpliciter & per auersionem empto, tum demum eius & sella & cetera ornamenta empto quoque censentur, cū aut equus ornatus emptori ostensus est, aut loci consuetudo id flagitat. 1.280 & 281.a
Pro Equo pascendo potest capi herba in quantum potest protendi brachium. 1.280.b
Brgastula, carcer perpetuus, & mors ciuilis, & equiparantur. 1.396.a
errans in iure censetur in lata culpa. 1.281.b
Errans improbabiler reperere non potest. 4.189.a
Errant facilius, quam dubitanti succurrunt. ibid.
error in calculis, atque aliis rebus generaliter eo ipso interuenisse praesumitur, quod veritas in contrarium ostenditur. 1.282.a
errorem an & quando notarius corrigat. 1.332.a
error iuris nihil officit consuetudini: licet officiat simpliciter praescrip. 1.282.b
error in principio, inducit errorem in processu. ibid.b
error notarij proba, ex praecedentibus & sequentibus. ibid.b
Error facti alieni excusat ab omni culpa. 1.283.a
error est in sententia dum ad acta erronea se refert. 1.283.a
error in dubio litigis coram nō suo iudice praesumitur errare. 1.282.a
error praesum. quando quis facit quod facere nō debet, nisi appareat de certa scientia. 1.282.b
error proba, proban. rem aliter se habere. 1.282.b
error nominis proprij, vel appellatiui non vitiat, dummodo de corpore constet. 2.149.b
error computationū allegari semper potest, atque emendari perpetuò debet, & si rationes saepe sapienter inire proponantur. 1.282.a
error indic. an vitiet instrumentum? 1.332.a
error calculi an possit post sententiā in causa appellationis allegari. 1.282.b
error sententig, siue expressus sit, siue deprehendatur ex actis, utroque casu sententia iudicis sit nulla. 1.281.a
error proprij nominis vel cognominis eius contra quem sit commissio, illam non vitiat. 2.149.b
error in substantia: exercitio, vsu iurisdictionis vitiat processum. 1.282.a
error calculi post transactionem vel sententiam super ratione vel calculo allegari non potest. 1.283.a
error in nomine app. vitiat nisi res ad oculum demonstrat. 2.149.b
error. Si ordinarius procedat ut delegatus, vel e contra per errorem, & partes pariter errent, credendo eum delegatum, cum sit ordinarius, vel e contra, processus est nullus. 1.282.a
error nominis proprij, vel appellatiui an nocet? ibidem
error calculi non potest ultra triginta annos allegari. 1.282.b
Mercatores possunt sepius pete. calculationem. ibid.b
Quid si quis in iudicio negauit calculū, an possit postea allegare errorem calculi. ibid.
error facit ius. 4.274.nu.117
error iuris, error est improbabilis. 4.183.b
error semper & perpetuò est emendandus. 1.283.a
error dubius cum errore facti par est. 4.184.a
error improbabilis cum errore iuris comparatur. 4.189.b
errorem proprium quis caute corrigere debet. 1.282.b
error notarij qualiter probet, & corrigatur? 1.282.b
error communis facit ius, & veritati praesertur, 3.11.nu.1.
Ampliat

Vtriusque Iuris Opiniones.

Ampliat multis modis. ibid. nu. 3. & seq.
Limitatio. ibid. nu. 18. & seq.
Quid si defectus sit etiam in solemnitate, vel in causa materiali. ibid. 14.
Quid si inducitur aliquid contra communem utilitatem. ibi. 18.
Error communis solus non praecedente titulo nihil operatur. ibi. 20.
Error communis validat gesta, non tamen facit illum habilem officialem. 3.12.nu.28.
Error communis an valider gesta in delegato. ibid. 31.
Error communis quo ad temporalia proficit, non autem quo ad spiritalia. ibid. 34.
Error iuris impedit praescriptionem. 3.310.nu.1
Ampliat & limitatur multis modis. ibid. 2 & seq.
Error iuris cadens circa priuilegium, vel sententiam, an impediatur praescriptionem. ibid. nu. 6
Quid in praescriptione triginta vel quadraginta annorum. nu. 2
Error iuris mixtus cum errore facti, an impediatur praescriptionem. n. 8
Quid si error esset dubius? ibid. nu. 7
Quid in minore & rustico? ibid. nu. 10
Error in corpore vitiat actum. 1.281.b
Impedit consensum. ibid.
error in syllaba non nocet. ibid.
Error regionis non nocet, si de corpore constat. ibid.
Error in proprio facto non tollitur. ibid. vide 282.b
Erronea subscriptio non nocet. ibid.
Error iuris excusat à fructibus. ibid.
Error soluti repetitionem non impedit aut dotalis, vel remunerandi obligatio. 1.282.a
Error iuris vel facti an nocet vsucapere volenti. ibi.
Errans non censetur. ibid.
Fallit. ibid.
Esse in via ad actum, habetur pro esse in actu. 4.189.a
esse inutiliter, vel esse praetatum inutilem, est non esse praetatum. ibid.
esse inualidum, & esse nullum. ibidem
esse nullum vel esse contra ius, est non esse. ibid.
Esse certum dicitur, quod certum esse debet. 4.190.a
esse dicitur iam, quod iam est futurum. 4.217.a
esse cautum inualidè, est non esse cautum. 4.189.b
esse circa inuinciam, est esse in prouincia. 4.189.a
esse euidenter tale, est approbatum esse tale. 4.191.a
esse & non posse disponere, est non esse. 4.189.a
esse & non posse doceri quod sit, est non esse. ibid.
esse factum non de iure, est non esse factum, 4.191.b
esse impossibile, pro non esse habetur. ibidem
esse in apparetur, pro non esse censetur. 4.189.a
esse indebitè, vel legitime, est non esse. ibid.
esse iudicem in actu ipsi non competenti, est non esse iudicem. ibid.
Et copula, eius naturae est, ut inter diuersa ponatur regulariter loquendo. 1.283.a
etiam, dictio est implicatiua. 1.283.a
euagationis & dissolutionis occasio euitanda est. 1.282.a
euanelcit instrumentum, si exinanitur debitum. 1.282.a
euenientes for. tunc contrarios sepius euentus operantur. 1.283.a
euentus non spectatur, cuius effectus nullus sequitur. 1.283.a
euentum diei non constituit debitorem in mora. 2.127.b
Non tamen dicitur euidenter expressum illud quod elicitur ex coniecturis. 1.283.a
euidens dicitur quod etiam ex coniecturis apparet. 1.283.a
euidens re per sententiam à iudice non suo, sed per prorogationem effecto laram, venditor similiter emptori de euictione non tenetur. 1.283.b
euidens re per sententiam arbitri emptor contra venditorem de euictione non rectè agit. 1.283.a
euidens re per sententiam, emptor de euictione contra venditorem non potest agere, nisi eidem debito tempore, nempe ante conclusionem vtriusque instantiae, ut venerit ad se defendendum denuncauerit. 1.283.a
Fallit. ibid.
euictio locum habet quando haereditas diuiditur per testatorem, si vni ex cohaereditibus euincatur pars sua: scilicet in praegato. tomo 1.283.b
euictio. In libello ex actione ex empto de euictione. oportet narrare contractum emptiois, & litem fuisse motam. 1.283.b
Euictio regulariter in re aliena legata, tradita & euicta contra haereditatem locum non habet. 1.283.b
euictio non debet vbi per contumaciam emptor condemnatur. 1.284.b
euictio locum habet in donatione propter merita. 1.283.b
euictio non debetur per eum qui transigen. dimittit rem apud aduersarium. 1.285.b
euictio nō debet quado per imprudentiam iudex male iudicauit. 1.285.b
euictio non debet per primum venditorem, quando res transfuit per plures manus, & ei facta non fuit. 1.285.b
euictio deberetur, si res feudalis vendita euinca. 1.285.b
euictionis iud. coram quo agitur, fit. 1.285.b
euictio non debetur, si in ludo venditum euincatur. 1.284.b
euictio non debet per eum qui solum cessit iura, quae dicitur habere. 1.284.b
euictio non debetur vbi princeps de facto emptorem expellit. 1.284.b
euictio an debeatur pro re donata, vel legata. 1.284.b
euictio non competit ementi scienter rem furtiuam. ibid.

Quid in emente rem subiectam fideicommissio. ibid.
euictio non debetur pro re particulari à venditore haereditatis. ibi.
euicta re ad quid teneatur venditor. ibid.
euictio cuius temporis debeatur, seu cuius temporis consideretur va lor rei. ibid.
Ante euictionem ius non competit emptori. 1.284.a
euictionis actione etiam rei alienae ignarus cōsultoque emptor praecium recuperat. 1.286.a
euictionis iure, qui re euicta teneretur, re non euicta ad sumptus oēs, atque expensas in comparanda victoria postas tenetur. ibid.
euictionis actio non solum emptori competit ad praecium recuperandum, quando ille litem in se intendi venditori denunciavit, sed & quado nihil emittens, atque ante vel iudicium vel sententiā agnosces bonā fidem restituerit rem controuersiam, si modò postea probet eius rem fuisse, cui illam restituit. ibid.
Euictionis actio non aliter procedet, quam si denuntiatio venditori etiam litem emptori motam cognoscenti fiat. 1.287.b
Pro euictione contra auctorem auctoris non competit actio personalis nisi cedatur. 1.285.b
de euictione agi non potest, nisi sit facta exec. 1.284.a
exaetio. Exigere est ab iniuito extorquere. 1.286.a
exaetores publici, an mercari possint de pec. exacta. ibid.
Et ad quid teneatur exigens talem pec. pu. indebite. ibid.a
exactor publicus potest collectam pauperi remittere. ibid.
exigere denotat violentiam: idem in verbo extorquere. ibid.
examinando reum in causa criminali, iudex potest illi deferre iuramentum de veritate dicenda. ibidem.
exceptio quae secundum statutum non potest opponi, tamen res poterit detineri loco pignoris. 1.287.a
exceptio nullitatis (licet per statuto tollantur omnes exceptiones) non censetur sublatā. ibid.
exceptio dilatoria solutionis debet opponi ante litis contestationem. ibid.a
exceptio non infert intentionis aduersae probationem. ibid.a
exceptio pacis factae potest opponi etiam post sententiam. 1.283.a
exceptio nullitatis proprie non est exceptio. 1.288.b
exceptio dolo facis, quia pet. quod restitutus es, an & quado opponi possit. 1.293.a
exceptio tibi ius non competit, impedit litem contestari. ibid.b
an autem agenti rei vendica. possit per habentē causam ab eo opponi tu non es dominus. ibid.
exceptio quae stat in meris terminis exceptionis, non est in scriptis proponenda. 1.288.b
Exceptio generalis non sufficit, nisi specialiter opponatur de excusatione non facta. 1.283.a
exceptio dilatoria omittens opponere in causa principali, non potest opponere in causa appellationis. tomo primo 292.a
exceptio compensat. potest opponi in exeq. 1.293.b
idem in excep. deductionis impensar. ibid.
exceptio tua non interest, an impediatur lit. ingressum. ibid.
exceptio peremptoria potest opponi etiam post sententiam, si agatur prima actione, & non actione in factum ex prima sententia. tomo 1. 287.a
exceptionibus omnino contrariis, reus potest vi, & se defendere. ibidem
exceptio excommunicationis, potest opponi, etiam coram iudice temporalis. 1.293.a
exceptio resultans ex natura contractus & actionis propositae: censetur ipso iure probata, ex quo Actor proponendo actionem: eam cum sua exceptione proponere intelligitur. 1.288.a
exceptio inuentarij confecti potest opponi etiam post sententiam quia non est contra sententiam, sed praeter. 1.293.a
Exceptio competens principali, competit fidei. etiam spontaneo. 1.202.b
exceptio non numeratae pecuniae opponi non potest, quando est illi renuntiatum cum iuramento. 1.293.b
exceptio praetij non soluti impedit lit. ingressum. 1.292.b
exceptio an debeat necessariò fieri in scriptis. 1.290.b
exceptio nullitatis non requiritur alioquin indaginem, sed quae potest incontinenti probari, impedit executionem. 1.287.a
exceptio litem perimens etiam post sententiam opponi potest, si prima actione agatur, non verò actione in factum ex prima sententia. ibid.
exceptio in yno inducit conclusionem omnium aliorum casuum sub regula. ibidem
exceptio non numeratae pecuniae post biennium opponi nequit, etiam si probationis onus assumatur. ibidem
exceptio, Tu es consanguineus: ideo non potes esse Iudex, si non opponatur, valet iudicium. 1.287.a
exceptio dilatoria non opposita ante litem contestatam, in instantia, non potest opponi, nec in 2. 1.286.b
exceptio nullitatis quae probari è vestigio potest, executionem retardat. 1.287.b
exceptio admittitur quando aliter periculum reparari nō potest, vbi alias non admitteretur. ibid.b
exceptio solutionis licet non sit opposita: si constat ex actis esse naturam cum obligatione ante litem contestatā, absoluitur reus: alias autem, si postea nata fuit: condonabitur ex prima obligatione. ibi.
exceptio opposita, contra partem libellij nō suspendit alia partē. 1.293.a
Index in Com. Opin. P P P P P 3

Index in Communes

Expensæ quas quis facit in aduocatis, & id in quo quis damnificatur ex eo quod à negotiis auocatur, repetere potest, 1.318.b
Expensæ Retardati processus rescindendæ sunt, 1.322.b
Expensæ quæ debeantur officio iudicis, & quæ iure actioni s. tomo 1.319.b
Expensæ victoriæ debentur, ibi.b
Expensæ rei qui absolutus est ab instantia propter absentiam actoris, sunt deducendæ de expensis actoris sententiæ diffinitiuæ. tomo 1.318.a
Expensæ. Victor qui habuit primam sententiã pro se, succubens postea in causa appellationis, debeat in expensis condemnari factis in causa appellationis. ibid.a
Expensæ contumacis. Licet contra contumacem ex primo decreto sit facta missio in possessionem, est tamen in expensis condemnandus. ibidem a
Expensarum appellatione, etiam quod earum causa in futurum soluendum est, continetur. 1.323.a
Expensarum cõdemnationem sibi referuare in sententiã nequit iudex, & si illarum taxationem possit. 1.322.b
Expensarum condemnatio dicitur interlocutoria quando sit ante diffinitiuam in processu causæ, secus si fiat cum diffinitiuã. tomo 1. ibid.b
Expensarum victori refarcire iudex iubere necessario debet, si petitæ sint, alias & si possit non tenetur. ibid.b
Expensæ voluntaria à socio non repetitur. ibid.b
Nunquid autem appellatione Expensarum, veniant damna quæ supertantur propter absentiam, vt quia prædia sua remanserunt inculta, & huiusmodi. 1.321.a
in Expensarum taxatione an debeat pars citari. ibid.a
Expensarum condemnatio an in criminalibus sit faciendã. ibid.
Ille qui detulit iur. debet in Expen. condem. 1.319.b
app. Expensarum veniunt legitimæ & moderatæ expensæ. tomo 1. 321.a
Antequam iudex faciat condem. Expensarum ratione contu. debet sibi de contu. constare. 1.322.a
Expensæ & melioramenta, is tenetur restituere qui remedio l.2. C. de rescind. vend. rem retrõ accipit. 1.322.b
Expensarum condemnatio in diffinitiuã non potest per iudicem referuari, sed bene taxatio earundem. 1.318.a
Experiendo ius non fit deterius. 1.323.a
Expertis in arte credendum. ibid.a
Expeditus partus à quo nutriendus sit. ibi.a
Expeditus causarum. In appellatione ab interlocutoria sufficit expressio causarum, vel causæ grauaminis, vt ex actis, siue per relationem ad acta. ibi.a
Expressio tacita, & actualis in contractibus sunt pares. 4.192.b
Expressum censetur quod Papa habet pro expresso. ibid.b
Expressio conditionis quæ tacite inest ex voluntate, disponit. fac. dispositionem absoluit conditionalem. 1.323.a
Expressio eius, quod tacite inesse videtur, nihil operatur. ibi.a
Fallit, ibid.
Expressum quid, & qualiter dica. ibid.a
Expressum si vitietur, & quod verbis enuncietur, & quod euidentiis signis colligitur. 1.323.b
expressum nõ solum dicitur illud quod verbis insinuat, sed & illud quod euidentiis signis colligitur. ibid.a
expressum in statuto criminali dicitur, quod inest, tanquam necessariũ consequens, vel antecedens. ibid.b
expressum dicitur, quod ex coniecturis apparet. ibid.a
expressio vitiat non vitiat ratiõem quãdo non est par ratio vitian- di. ibidem
expressi & taciti an sit par virtus. ibid.
exprimere circumlocutiõem, est exprimere nomine proprio, 4.192.a
exprimere factõem, par est cum exprimere verbo. ibidem
expressiores dicuntur, qui pro non obligato promittunt. tomo 1. 323.b
extenditur consuetudo, vbi eadem ratio viget, & est fauorabilis, 1. 325.a
extensio fit de casu ad casum ex identitate rationis expressæ in statu- to. ibidem
extensio non fit in fictione. 1.324.a
extensio in correctoriis non solum à simili, sed à maioriãte rationis non est licita. 1.323.b
extensio in pœnis locum non habet, & sic lex pœnalis non extenditur vltra terminos, & personas in ea comprehensas. 1.325.a
extensio in materia pœnali & correctoria ex identitate rationis non est faciendã. ibid.
extensio fieri non debet in odiosis, & in pœnalibus, & vbi lex figit pedem, non debemus vltra procedere; quia odiosa restringi debent. 1. 323.b
extensio de persona ad personam fieri non debet in oneribus. tomo 1. 324.b
extensio de casu ad casum alterum non procedit in consuetudine. 1. 323.b
extensio de vno casu ad alium, non prohibetur: est in casu extensio fit maior ratio. 1.327.a
extensio regulariter non fit in dispensationibus. ibid.
extensio fit de nepote ad pronepotem, vbi adest ratio vniuersalis, vt bona perpetuo remaneant in familia. 1.325.a
extensio fit ex identitate rationis in materia correctoria, & odiosa, vbi agitur de salute animæ, & euitando peccato. 1.324.a

Extensio de vno casu ad alium non prohibetur, & si in casu extensio fit maior ratio. 1.324.a
Extensio in iis, quæ vel pœnam irrogat, vel odiosa habentur ex eadẽ ratione admitti nequit. 1.325.a
Extensio ex identitate rationis, potest fieri ratione pu. vtilitatis, etiã in pœnalibus. 1.324.a
Extrahens alicquem de ecclesia punitur morte. 1.325.b
Extraneus latus. Licet forensis contrahendo in certo loco ligetur statutis & consuetudinibus loci, si tamen læditur, restituitur in integ. tom. 1.325.b
Extraneum dotem pro muliere soluentem, sibi que soluto matrimonio reddi stipulantem, non posse constanter matrimonio agere, marito vergente ad inopiam: Sed mulieri competere ex æquitate officii iudicis: Atque extraneo præstandam cautionem, de restituenda dote soluto matrimon. 1.227.a
extremum, extremis probatis probantur media. 1.325.b

F.

Faber vicinus ob studij impedimentum, non solum à Doctore, sed à quocũque literarum studioso, potest exigi atque alio propelli. 1. 325.a
Faber vicinus ob ægotantis salutem compelli potest, vt vel cesset, vel aliõ se transferat. ibid.a
Fabricans aliam monetam quã principis capitali pœna punitur. tom. 1.328.a
Facere permittens videtur iam factum confirmare. 1.327.b
Facere promittens, intelligitur infra tempus congruum. ibid.
Facere qui non potest an possit facienti consentire. 1.327.a
Facere indebitè, vel illegitimè, est non facere. 4.193.b
Facere metu coactionis pro coactè facere habetur. 4.195.b
Facere non sufficienter pro non facere censetur. 4.193.b
Facere non posse præsumitur, qui facere non consueuit. 4.195.b
Facere obliquè pro directo facto habetur. ibid.
Facere posse difficulter pro non posse facere habetur. 4.193.b
Facere qui mandat pro ipso factore censetur. 4.194.b
Faciens contra legem is audiendus non est. 4.205.a
Faciens in fraudem legis, is contra legem facere censetur. ibid.
Facit per se, quod quis per alium facit. 4.194.b
Faciens fugere carceratum, seu eximens tenetur satisfacere creditoribus. 1.445.b
Faciendo an sit grauius delictum, quã ommittendo. 1.327.a
Faciens, quod communiter fieri per alios videmus excusatur à dolo & culpa. 1.326.a
Factum alienum promittens, non valet promissio, nisi adiiciatur pœna, quo ad pœnam. ibid.a
Factum censetur, quod de proximo est sciendum. 1.327.a
Factum rei principalis an nocet fideiussori. 1.402.a
Factum alienũ quis promittat, non valet promissio: si tamen adiiciatur pœna: valet quo ad pœnam. 1.326.a
Factum ad quod se quis obligauit, omninõ ac præcisè fieri necesse non est, etenim illius, quod interest solutione, liberatio queritur. tom. 1. 326.a
factum defuncti in feudo hæreditario nocet successori, vbi non est factum inuentarium. 1.345.a
factum patris præiudicat filiis, & omnibus in feudo hæreditario. ibidem
factum executoris censetur factum testatoris. 1.309.b
factum, seu ministerium iudicis necessarium nõ est, vbi lex certa est, & operatur suum effectum. 1.326.a
Factum contra naturam seu substantiam actus non valet. tomo 1. 326.a
Factum legis excusat negligentiam hominis. ibid.
factum non debet attendi, sed quod fieri debuit. 1.327.a
factum de facto, debet de facto reuocari. ibidem
factum non præsumi, nisi probetur. 1.326.b
factum suum qui præstare duntaxat tenetur, ne alter in alicuius rei dominio perturbetur, & suorum successorum factum quoque præstabit. ibid.a
factum legitimè non debet ex nouo euentu retractari. tomo 1. 326.b
facta pro infectis an haberi possint. ibidem
factum illico post litem contestatam, id ante litem cõtestatam factum habetur. 4.197.b
factum non apparens corrigitur, vt non factum. 4.191.a
factum reuocatum pro non facto habendum est. 4.196.a
factum hominis & naturæ, in materia alluionis æquiparantur ad vitiositatem habentium prædia vicina. 1.327.b
facta certius docent quã verba. 4.195.a
facta non probata pro non factis habentur. 4.196.a
facta sub conditione quæ postea purificantur pro puris factis habentur. 4.194.b
in factis antiquis cuius principij non extat memoria, pu. fama habetur pro plena scientia & veritate. 1.338.a
Facto vbi opus est, verba non sufficiunt. 1.327.a
Facto suo, an quis possit contrahere. ibid.a
Facto non minus quã verbis, datur voluntas intelligi. ibid.a
Facta postea, aliquando pro factis ab initio censentur. 4.197.b
Facti alieni promissor si se adiuncta pœna obliget, & maximam adhibeat curam, ac diligentiam, si factum tamen non præstitit, semper ad pœnam conueniam præcisè tenebitur. 1.326.a
Facti

Vtriusque Iuris Opiniones.

facti alieni promissor per formulam illam se facturum & curaturum, si diligentiam & curam non adhibuit statim ac potuit, in mora con- stituitur absque vlla etiam interpellatione. 1.326.b
Facto aptè in libello narrato & proposito, non vitari libellũ propter actionem ineptè expressam. 2.53.a
Facta aliena prudentissimos etiam homines fallunt, imò quandoque ip- sum legislatorem. 1.326.a
Facies quæ dicitur. 1.325.a
faciliter quid acquirunt retinemus, quã de nouo acquiramus. ibi- dem
faciliores non sunt testatorum voluntates in onerandis hæredibus. 1. 326.a
facilitas veniæ in centum præbet delinquendi. ibid.
facultas alicui competens non est angustianda. 1.327.b
facultas insinuandi donationem durat tantum 30. annis, & postea præ- scribitur. 1.327.b
facultas adimplendæ conditionis non transit ad heredem: petendi au- tem transit. ibid.
facultatem emendandi, mutandi que libellũ præreptam esse actori post litis contestationem, licet addita sit in libello vulgaris clausula, fal- uo iure addendi, minuendi, & mutandi. 2.53.b
An facultas trãsmittendi tollatur per substitutionem vulgarẽ. 1.482.b
facultas. An ea quæ sunt meræ facultatis præscribantur. 1.327.b
facultas iurandi an & quando transeat ad hæredes. 1.616.a
facultas extincta, facultas est nulla. 4.210.b
facultas humana à solo Deo pendet. 4.193.b
facultas capiendi possessionem propria auctoritate an transeat in singu- larem successorem. 3.277. nu. 1.
Declaratur pluribus modis. ibid. 2. & seq.
Limitatur. ibid. nu. 17.
Quid in hæredẽ vniuersali. ibid. 21.
Facultati non præscribitur. 3.307. nu. 1.
Ampliatur. 3.308. nu. 4.
Limitatur. ibid. 8. & seq.
Quid in prescriptione immemorabili. ibid. 6.
Quid in simplici facultate, non in ea quæ cõsistit ex mera, & pura voluntate. ibid. 9.
Quid si hæc prohibitione præscribens ex patientia aduersarij. ibi- dem 13.
Quid si facultas competit ex contractu. ibid. 11.
Quid fauore piæ causæ. ibid. 12.
Quid in facultate publica. ibid. 15.
Facultati implendi conditionem potestatiuã non præscribitur. 3.308. numer. 1.
facultati implendi conditionem potestatiuã nõ præscribitur in insti- tutionibus, secus in legatis, & aliis dispositionibus. ibid. 5. b
facultati arbitratori arbitrandi non præscribitur. ibid. 4.
facultas concessa alicui reformandi statuta, intelligitur pro prima vice. 3.227. nu. 10.
facultas data alicui arbitrandi intelligitur pro prima vice. ibi. 10.
falcidia non detrahitur per piã causam contra aliam piã causam. 1.328.a
falc. non detrahi. de dona. causa mortis facta præsentis per stipulationem ibid.
falcidia regulariter in eo quod pœnæ nomine per iudicis cõdemnatio- nem post specialem affectionem decedit vel accrescit, non detrahi- tur. 1.327.b
falcidia ipso iure refecit legata. 1.327.b
Itè prohibet. tacite falcidia quãdo testator mandat præstari legata. 1.328.a
Falcidia potest prohiberi per testatorem. 1.328.a
falcidiam ne hæres detrahat. testator prohibere potest. ibid.
falcidia quæ debetur hæredi ex legatis, si testator dicit, quod integrè legatum soluatur, tenetur hæres dimittere. ibid.
falcidiam ac Trebellianicã hæres inuentarium conscians potest regu- lariter detrahere. ibid. b
falconem si nobilis amisit, quem rusticus cepit, & mortuus est ob car- nes falsas quas ei rusticus dedit an teneatur rusticus. 1.356.b
An si pars instrumenti sit falsa, totum instrumentum reputetur fal- sum. 1.330.b
Falsa causa non vitiat actum. 1.329.b
falsa demonstratio non vitiat actum. 1.329.b
falsam fabricans monetam punitur pœna deportationis. 1.330.a
falsarius præsumitur vtens falso instrumento. 332.a
falsarius spoliatus beneficiis non restituitur. 3.286. nu. 179.
falsitas non præiudicialis non punitur pœna falsi. 3.416. nu. 1. b
Limitatur. 3.417. nu. 18.
falsitas commissã in scriptura priuata nõ punitur pœna falsi. 3.417. nu. 2. ibid. 2. & seq.
Limita, vt 1.328. b
falsans acta perdit causam. 1528.a
falsans literas Apostolicas per alios, eadẽ pœna punitur, qua punitur falsans per se. 1528.a
falsante rescriptum principis, qua pœna mortis punitur. 1.328.a
falsantes literas inferiorum, non autem Principum, & prius debent pu- niri. ibid.
falsificans monetam principis, flammis comburitur. ibid.
Non licet falsificare instrumentum etiam iniutum. 1.332.a
falsificans acta perdit causam ipso iure. ibid. b
falsificans literas priuati, Papæ, vel alterius principis, an punia de fal- so. 1.331.b
falsificans librum rationum suarum non punitur de falso. 3.417. nu. 5. ibid.
Quod declara vt.

falsificans mensuras & pondera pœna arbitraria punitur. 1.333.b
Falsificans instrumenta, vel testes, causam licet non perdat, si tamen a- cta causæ falsificauerit, vel corrupit, causam ipsam amittere qual- liscunque causa vel persona fuerit. 1.328.a
falsitas sine dolo non committitur. 1.328. b, & 329.a
falsitas nemini nocibilis nõ potest de iure communi puniri pœna fal- si ordinaria. 1.328. b, & 329.a
falsitas tripliciter puniri potest. Nam pro instrumento falso potest quis puniri, quia fecerit, quia fieri fecerit, & quia illo vsus fuerit. 1. 328. b
falsitas per partem in causa commissã circa acta ipsius causæ, facit vt vt causa amittatur. ibid.
falsitas nõ punitur, si quis in priuata scriptura, quæ nullam facit fidem dolo malo veritatem immutat. ibidem
falsitas commissã in scriptura quæ deficiebat in forma & circa substan- tialia, non facit committentem reum criminis falsi. ibid.
falsitas excusatur, si nemini præiudicat, vel præiudicare possit. 1.329. a
falsitas commissã circa scripturam, quæ de se non probat, non puni- tur. 1.328. b
falsitas in vna parte instrumenti, totum vitiat instrumentum. ibid. a
falsitas commissã in instrumento super materia vera punitur de falso. 3.417. num. 7.
falsitas commissã in scriptura nulla non punitur. ibid. 8. & seq.
falsitas non præiudicialis punitur pœna itellionatus. ibi. nu. 21.
falsitas dici non potest illud quod innatur primordio veritatis. 1.328. b
falsitas non dicitur si quis in testamento sibi adscribat, nisi scriptura sit talis quæ faciat fidem. 1.329. a
falsitas quæ nemini præiudicat, non facit committentem reum crimi- nis falsi. 1.328. b
Licet falsitas non sit in capitulo de quo agitur, sed in alio, tamen vtens scienter tali instrumento tenet de falso. 1.330. b
falsitas in accessoriis non vitiat principale. 5.328. b
An ratione inchoationis falsitas, possit quis puniri, quamuis non fuerit sequutus effectus. 1.332. a
falsitatem committens perdit causam. 1.329. a
falsum committit qui gerit se pro doctore cum non sit. 1.332. a
falsum committit, qui alicuius cum non sit, se fac. creditorem. ibid. b
falsus denarius non est denarius. 1.329. b
falsus rumor nocere non debet. ibid.
falsa credulitas non confirmat quod agitur. ibid.
falsum si quis commiserit in aliqua scriptura, vel testimonio depositioni- bus aut alio actu, quid deficiat in forma, vel in substantialibus ex, fal- sitate huiusmodi tanquam non præiudiciali, neque nocua, puniri non poterit. 1.334. a
falsum committens in causa, perdit causam, quæcunque causa, vel per- sona sit. ibid.
falsum cõmittit qui petit debitũ solutũ per falsas probationes, secus si per obreptionem iudici factam: quia tunc tene. cõminet itellionat- us. 1.333. b
falsum committit qui ponit nomen alterius in instrumento vel appo- ca, vt ille tenea. 1.333. a
Non præsumi pro modico falsum committi. ibid.
falsum. Qui scienter dictauit notam seu minutam ex qua, redactum est instrumentum nullum, non punitur de falso. 1.332. a
falsum committitur cum veritas immutatur. 1.330. b
falsum, quid si stat. cauea. quod producens falsos testes punia, an produ- cens vnum tantum, debeat puniri. 1.330. a
falsus procurator exigendo sine mandato, committit furtum. 1.456. a
falsus testis de iure canonico non tenetur, nisi de falso testimonio, nõ autem de damno inde sequuto. 1.329. b
Falsus testis tene. de falso quando accusatur. Sed quando contra eum inquiritur extraord. punitur. 1.330. a
falsum committit dissigillans literas alienas, vt illas aduersario offen- dat. ibidem
falsum testem vnum tantum producens, punitur statuto. ibid.
falsum. vtrum testis qui dicit vnum in iudicio, & aliud extra iudicium, incidat in falsum. ibidem
falsum committit qui abradit literas confirmatorias principis, vel lite- ras iustitiæ. 1.329. b
falsum committit notarius, si apponat in instrumento numerationem, quæ facta non fuit. ibid.
falsus nõ dicitur testis, nec notarius, si testis asserat aliter scripsisse No- tarium, quã fuerit testificatus. ibid.
falsum committens non nocuum, licet excusetur à pœna ordinaria. Ta- men de culpa & temeritate venit puniendus pœna extraordinaria iudicis arbitrio. ibidem
falsum committi in priuata scriptura. 1.332. a
falsus testis punitur eadem pœna. 1.329. b
falsi pœna tenetur testis, qui falsum deposuit, etiam non iuratus modo falsitas sit nocibilis. 1.335. a
falsi etiam si de eo principaliter agatur, iustis probationibus ritè de- monstrandum est, nec præsumtionibus, aut coniecturis illud argui sufficit. 1.334. b
falsi pœna vt quis teneatur, de illa liquidò constare debet. ibidem
falsi crimen admittens in scriptura, vel testimonio depositionibus, vel alio quopiam actu, qui aut forma sua crearet, aut necessariis substantiali- bus destitueretur, nullas pœnas luet. ibid.
falsi pœna tenetur, qui accipit scripturas sui aduersarij, & colligant præ- tis, & eas penes se retinet. Dum tamen ex tali facto generetur præ- iudicium domino scripturarum. 1.334. a
Index in Com. Opin. 9999

executio sententia an possit fieri die fer. in fauore hominum. 1.313.2
executio sententia capitalis impeditur, si condemnatus aufugiendo e manibus satellitum, & amplectetur sacerdotem portantem sacram eucharistiam. 1.311.b
executio sententia capitalis differenda est, quando reus aliu de aliquo crimine accusasset, donec iudicium accusationis ab eo ceptz perficiatur. 1.311.a
executio pro debito pecuniario, non seruata forma l. a Diuo pio. §. in venditione. ff. de re iud. an valeat. 1.313.a, & b
executio iudicati contra principalem fieri potest in fideiussorem de iudicatum soluendo, abique nouo processu. 1.311.a
executio relictorum ad pias causas non differtur durante tempore inuentarij per haredem constituendi. 1.311.b
Executio sententia capitalis qualiter facienda. 1.311.b
Executio sententia criminalis qualiter fiat. 1.311.a
Executio sententia principis per iram latz, est differenda per 30. dies. 1.313.b
Executionem sententia impedit exceptio nullitatis quz offertur in co tinenti. 1.311.b
Executio capitalis no fit animali irrationali, qui hominem occideret, vel aliud ageret, nisi propter atrocitatem delicti, puta, si cum animali coitum fecisset. 1.311.a
In executione sententia requiri citationem partis: & quz fit huius ratio. 1.299.b
Indistincte in omni executione citari partem, & qui esse. 1.311.b
Executio an fit nulla quando exceditur ordo datus in executione. 3. 144. nu. 1. b
Quid in nuncio exequente. 3. 145. nu. 3.
Vbi est executio ipso iure non est locus purgationi morz. 1.310.b
Executio etiam sententia capitalis differtur, si reus confugit ad ecclesiam, vel Beroarij cum eo in ecclesia transeunt, ducetes ad patibulum. 1.311.a
Executio post tres conformes fit non obitante quacunque exceptione. 3. 143. nu. 1.
Ampliat pluribus modis. 1.312. & seq.
Limitatur. 3. 144. nu. 18.
Quid si sententia non sint omnino conformes. 1.312. & seq.
Quid si constat de notoria nullitate. 1.312.
Quid si sententia non fuerint continuata. 1.312.
Quid si sententia interlocutoria. 3. 174. 15. & seq.
Quid si periculum esset irreparabile. 3. 174. nu. 21.
Quid in exceptione falsitatis. 1.312.
Quid in exceptione proueniente ex defectu naturali. 1.312.
Quia in sententia arbitrorum. 1.312.
Quid in duabus sententiis habentibus vim trium. 1.312.
Quid si constat de latione. 1.312.
Executionem factam non seruato ordine, & forma l. a diuo pio. §. in venditione, ipso iure non valere. 1.300.a
Executores & victorem non teneri de euictione rei venditaz, sed periculum spectare ad emptorem, seu potius in effectu ad debitorem. 1.300.a
Executionem sententia impediri per petitionem restitutionis in integrum. 1.312.a
Executio sententia fieri non potest contra tertium possessorem. 1.312.b
Executionem sententia criminalis an fieri debeat ante decediu. 1.313.b
Pro execut. sententia possunt multa & media simul intentari. 1.313.
executionem sententia petens debet producere acta causaz ultra sententiam, nisi esset lata partibus presentibus, & non contradicibus vel nisi post biennium. 1.312.b
executionis via no proceditur, antequam omnia liquidò consent. 1.312.a
executione pendente contra princ. potest fieri exec. contra fidei. & contra. 1.313.b
executionem sententia latz contra defunctu exequi posse contra haredem vniuersalem condemnati, eo citato. 1.313.a
executionis dilatio. Si princeps mandat aliquem puniri grauiori poena, quam deberet ex lege vel consuetudine, iudex lata sententia debet executionem differre per 30. dies, ac si princeps illam tulisset. 1.311.b
executionem impedit restitutio in integrum: etsi requirat altiorem indaginem. 1.311.a
executioni, si per statutum mandetur scriptura priuata alicuius, intelligitur, etiam si per alium scribatur. 1.311.
Si pro execu. sententia aga. contra procu. & ipse non opponat, an procedat iud. executum contra eum. 1.313.a
executioni moram inferre restitutio in integrum & si maioré indaginé desideret. 1.312.a
ca quz in sententia executione capi non possunt, si offerantur, taméca pi non debent. 1.313.b
in executione sententia seruanda sunt statuta loci, vbi petitur executio. 1.312.
executionem, contra no admittuntur except. requirentes altiorem indaginem. 1.311.
executionem sententia petere officio iudicis melius est, quaz via actio nis. 1.314.a
in executione sententia pars debeat citari. 1.313.a

executor testamenti non potest esse minor. 1.309.b
executor sententia criminalis, si videt eam iniustam, an debeat exequi. 1.313.b
executor testamenti merus ac nudus, vel etiam mixtus, dummodo verus executor sit, non potest agere contra haredes, licet bona recipe re & distribuere possit. 1.308.a
executor merus cui pro executione testamenti nihil fuit relictum, non cogitur tale officium acceptare. 1.308.a
executor testamento datus, no tamen cogendus est suscipere tale officium. 1.309.a
executor testamentarius si ei aliquid testamento relictu sit, cogitur equitate tale officium acceptare, alias priuatur relicto. 1.309.a
executor testamenti quid facere possit: & infra quatum tempus debeat exequi. 1.309.b
Executores possunt eligere absentes & ignorantes. 1.308.b, & 309.b
executor an possit cognoscere de exceptione opposita contra sententiam. 1.313.a
Et an eorum eo possit peti restitutio in integ. 1.313.a
executor testamento deputatus, cui testator cetum legauerit, quz post aliquod tempus restitui voluit, censetur potius legatarius quam nudus executor. 1.308.a
executor testamenti potest agere contra haredem, vt fiat executio, & habeat bona. 1.308.a
executor testamenti non potest vendere, nisi pecunia presentead hoc quoddam transferat dominium rei venditaz. 1.308.a
executores testamentorum vniuersales, quales sunt illi qui dantur testamento per quod instituantur pauperes, vel testator iubet bona sua inter pauperes distribuere, per suos executores, nullo instituto haredede, vim, ac nomen harededum obtinent. 1.308.a
executor testamenti non potest alienare, aut distrahere bona defuncti pro executione. 1.308.a
executor, qui iudice maior est, potest omnes exceptiones sententiam demolientes admittere. 1.308.a
executor mistus, si est maior iudice prior: potest recipere omnes exceptiones infringentes sententiam. 1.308.a
executor de causa cognoscere non potest. 1.308.a
executor testamenti non tenetur cauere de exequendo. 1.308.a
executor an possit coniuictos suos pauperes eligere, & in eos distribuere. 1.309.b
executor datiuus quis dicatur. 1.309.b
executor testamenti an possit filium suum eligere & in eu distribuere: & an possit eligere spurium testatoris. 1.309.b
executor an possit vti facultate sua ante presentationem literarum. 3. 145. nu. 1.
Amplia & declara pluribus modis. 1.312. & seq.
Quid in executore gratia. 3. 346. nu. 19.
Quid in beneficiis. 1.312.
Quid in iis, quaz sunt voluntarie iurisdictionis. 1.312.
Quid in principe. 1.312.
Quid in procuratore. 1.312. & seq.
executor non potest potestatem suam alij committere. 1.309.b
executor merus non potest assignare possessionem impetranti velo uato & sine partis citatione. 1.308.b
executor testamenti legitimus est Episcopus loci in quo originem traxit testator. 1.309.b
executor testamenti vel vltimz voluntatis, quilibet deputari & hoc officium exequi potest. 1.308.a
executores testamentorum tenentur reddere rationes, haredibus presentibus legatariis, cum eorum interfit. 1.310.a
executores gratiarum exceptione sibi opposita, quaz aut solam potestatem eorum, aut simul etiam gratia respiciunt, si pronunciat se non executores, ob id non censentur extincta gratia, etiam si no appellatur, licet potestas eorum dicatur extincta. 1.310.
executores iussu iudicis, vel episcopi infra annum exequi tenentur: alia in episcopum vel alium legitimum executoré potestas exequenti transferuntur. 1.309.a
exequi debet Laicus sententiam iudicis ecclesiastici contra reum per eum sibi remissum, & condemnatum in crimine, quod spectat ad ipsum ecclesiasticum. 1.309.b
executoribus currit annus, non tantum a die monitionis, sed a die sciétiar & potestatis exequendi. 1.309.a
Executores qui habet potestatem vendendi a lege, nihilominus tenentur requirere partem. 1.309.a
Executori nudo siue mixto, si hares sine satisfatione soluerit non liberatur, sed poterit ab illis conueniri quib. res ab executorib. erant distribuentur, si eorum interfit. 1.309.b
executorib. plurib. datis, omnes agere, exequi, & conueniri possunt: etiam si vnus solus in manibus omnia bona haberet. 1.309.b
executores testamentorum deputati ad distribuendum incerta & male ablata, possunt liberè disponere & distribuere, etia absque diocesi sani interuentu siue consensu, & eo irrequisito, sicut & ipse testator potuisset. 1.309.a
Executium preceptum iudicis sine causaz cognitione, & clausula iustificante, est ipso iure nullum. 1.310.a
executores testamenti possunt vendere & alienare sine bannimentis, ex quo alienant ex mandato haredis. 1.309.a
executoris testamenti officium, post eius mortem transit ad Episcopum. 1.308.b
Si per

si per negligentiam Executoris executio deuoluitur ad episcopu, debet episcopus exeq. de consil. illius cuius consil. tenebatur require. 1.309.b
Executores testamentarij constitui nequeunt monachi minores. 1.308.b
Executor a testatore electus, cuius conscientia & arbitrio executione commisit, non potest alteri vices suas in hoc committere, quasi videatur electa industria personaz. 1.308.b
Executores generales, siue vniuersales, cum loco haredis habeantur, nisi aliter satisfacere possent, poterunt quò comodius distributionem perficiant, alienare. 1.309.a
Executoris officium ad exequendam gratiam factam per Papam non expirat etiam integra morte Papaz. 3. 391. nu. 3. & seq.
Quid in executore legati. 1.309.a
Quid si executio gratia requirit causaz cognitionem. 3. 392. nu. 13.
Executoris officium deputati in literis in forma pauperu expirat morte concedentis. 1.309.a
Executor Apoſtolicus infra mensem prouidente si expectas infra mensem non acceptat, valet prouiso executoris. 3. 403. nu. 67.
Exequi etiam debet sententia, si bannitus condemnatus in contumaciam veniat in fortiam iudicis, qui eum condemnauit. 1.310.b
Exemplum instrumenti publici, vt valeat & probet, qua ratione & forma sit transcribendum ex originali, & quibus praiudicet. 1.348.b
Exemplo instrumenti publici, reperto inter acta iudicij, creditur: ceteris paribus. 1.349.a
Exemplo exempli non haberi fidem: Et quomodo accipienda & sustinenda sententia Bartoli aliter opinantis, seruata tamen forma. c. fi. de fid. instru. 1.314.
Exemplum traditum ex originali, licet non constet de solennitate traditionis, tamé fidem facere propter antiquitatem: modò notarius in eo testetur solennia requisita fuisse adhibita. 1.314.
Exemplar & instrumentum a pluribus etiam notariis, qui se archetypum vidisse, & cum illo concordasse asserant, ex scriptum non facit fidem. 1.314.a
Exemplis non iudicandum. 1.314.a
Exempla librorum non probant pro scribente in praiudicium tertij. 1.314.b
Exempla reddunt rem clariorem. 1.314.a
Exemplum instrumenti an & quando probet. 1.314.a
Exemplum non probat, nisi originale habeatur. 1.314.a
Exemplum inuentum in archiuo publico, facit fidem. 1.314.a
Exemplo creditur, quando est cofectum ab eodem notario qui originale confecit. 1.314.a
Exemplo turpissimum est foeminino quoque vocabulo etiam masculos contineri. 1.314.a
Exempla non restringunt regulam. 1.314.a
Exemplis iudicare non debemus. 4. 271. nu. 83.
Exemplatio scripturaz an ex cursu temporis prafumatur solenniter facta. 1.317. nu. 32.
Exemptio concessa ab omnibus oneribus etiam extraordinariis ac insolitis: non extenditur ad onera causaz pestis & belli, vel necessitatis alicuius imposita. 1.314.b
Exemptio ab oneribus, seu couentiones factaz cum communitate, etia data pecunia non subsistunt. 1.314.b
exemptio ab onerib. merè patrimonialibus concedi potest ab ordine ciuitatis, medicis & doctorib. 1.314.b
exemptio est stricti iuris, & non extendi. vlt. rem, vel personam. 1.314.b
exemptio veltigalis an transeat ad emptorem. 1.314.b
exemptionem ab oneribus ex causa remunerationis concessam, princeps reuocare, vel infringere nequit. 1.314.b
Exemptiones concessaz per imperatores ecclesiis, pro rebus per eos ip sis ecclesiis donatis, seruanda sunt etia quòd iura imperij diminuerentur. 1.314.b
exemptus locus, si alteri territorio vnitus sit, retinet sta. prioris domini. 1.314.b
exemptum monasterium non tenetur ad caritatiu subfidium per episcopum impositum. 1.314.b
exempti sepelientes excómmunicatos, vel alios similes, possunt ab ordinariis puniri. 1.314.b
exemptus ab oneribus per principem ex causa remunerationis per verba genurata, non tenetur etiam ad onera indicta ex causa publicaz vtilitatis, vel necessitatis. 1.314.b
exempti non includuntur in lege generali. 1.314.b
Exemptus. Abbas dicitur habere iurisdictionem quasi temporalem. 1.314.b
Priuilegium exemptionis, an extendatur ad eius homines. 1.314.b
exemptus locus dicitur extra territorium. 1.314.b
exheredari ex quibus causis quis potest, ei possunt & denegari. 1.316.b
exheredari nequeunt posthumus, infans, & regulariter impubes. 1.315.a
exheredare potest pater filium ex iniuria verbali sibi illata per eum. 1.315.
exheredatio apposta post omnes gradus refertur ad omnes gradus superiores ex preiumpca voluntate testatoris. 1.314.b
exheredatio, cui nulla iusta adicitur, testamentum, iure nouo, nullum prorsus reddit. 1.315.a
exheredatio vt valeat, duo requiruntur. 1.314.b
Exheredatio valet ad commodum filij facta. 1.314.b
Exheredatio facta ex vna causa, quz non fit de illis 14. enumeratis, sed fit grauior, vel aequipolens, valet & tenet. 1.314.b, & 315.a

exheredatio facta in principio testamenti, ante gradus, sicut trahitur ad omnes gradus sequetes, & ita facta in fine trahitur ad omnes precedentes. 1.314.b
Exheredatio sine causa legitima nulla est. 4. 189.b
Exheredationis causa an in testamento inferenda. 1.315. b, & 316. a
Exheredationis causaz propter quas filius potest exheredari. 1.315. b
Exheredationis causam iustam esse hares probare tenetur. 1.315. a
Exheredationis causaz testamento rite interta probari omnino debent ab haredede, qui ad id hodierno iure obligatur. 1.315. a
exheredationis causa non est, matrimonium a filio sine parentum consensu contractum. 1.315. a, & 316. a
exheredationis iusta satis superque causa est iniuria verbo tenus hoc est contumelia, in patrem illata. 1.315. a
exheredationem tollit tacita reconciliatio. 1.315. a
exheredatione se absenturum pater promittens, nullo modo obligatur, nec impeditur, quin postea exheredare possit. 1.315. a
exheredationis causaz penitentia aboleretur. 1.315. a, & b
exheredationi vel prateritioni si filius exheredatus, prateritule consensit, tamen si nulla eius consensus in testamento mentio fiat, testamentum firmum, ratumque erit. 1.315. a
exheredatus an a patre excludatur a successione collateral. 1.315. a
exheredato filio etiam iuste, cum quid relictu est in testamento: datur actio pro supplemento legitime, non pro parte hareditatis. 1.315. b
exheredatus filius non succedit in feudo, si iuste exheredatus est. 1.315. b
exhibitio an peti possit cum libello in rei vindicatione, an verò prius de per se petenda sit. 1.317. b
exhibitio peti non potest, post litem conte. 1.317. b
exhiberi debet pars quando testes dicunt quòd cognoscerent si viderent. 1.317. b
exhortans aliquem vt committat delictum, tenetur de delicto, intellige si delinquens non fuisse alius commissurus. 1.317. b
exigua quazque in iure nihil operantur. 4. 183. a
exilio banniti cum deportatis comparantur. 4. 192. a
exilium est mors ciuiliis. 1.317. b
exilium perpetuum cum bonorum confiscatione par est. 1.317. b
exilij poenam proprie non inferre ecclesia. 1.317. b
exules, banniti, deportati, & relegati sunt pares. 4. 192. a
eximens aliquem indebitè detentum non est puniendus. 1.317. b
eximens aliquem de manibus curiaz poena. 1.317. b
eximens. contra eximenes aliquem de famulis curiaz. 1.317. b
eximens de manibus iustitie condemnatum ad mortem, vel confesum, seu conuictum de aliquo crimine, punitur poena capitis. 1.317. b
eximens se a manibus satellitum violentè, punitur, sed mitius. 1.317. b
eximens a manibus familiaz, tenetur ac si pro exempto fideiussisset. 1.317. b
ex pluribus eximendis vnò solente alij liberentur. 1.318. a
expectans potest acceptare beneficium infra mensem vacantem de iure licet per alium possideatur, si nota erat vacatio. 3. 273. numer. 11.
expectans primus, & secundus, si infra mensem non acceptauerit, & pater non fecit sibi prouideri, secundus autem sic, si ante prouisionem primi superueniat reuocatoria, non coualidatur acceptatio, & prouiso secundi. 3. 403. nu. 63.
expectare quis non tenetur donec vulneretur, sed licet prouenire. 1.317. a
expectatiua non expirat morte concedentis, quado est fulminatus processus, alia fecus. 3. 393. nu. 42.
expedens falsam monetam non tene, de falso: sed extraordinarie puniendus est. 1.328. a
Limita. 1.328. a
expedit creditori potius pignori incumbere quam in personam agere. 1.328. a
expensaz contumaciales debentur in qualibet parte iudicij. 1.322. a
expensaz itineris, & aliaz quaz sunt in hospitij, possunt peti iudicis officio. 1.321. a
expensaz per haredem grauatum factaz in litigando pro sustinendis iuribus hareditariis: an detrahendaz sint de fideicommissio. 1.321. b
expensaz per victorem factaz ante legitimationem procu. sui non reficiuntur. 1.322. b
expensaz vbi requiritur, & reperitur factum, prafumitur factum ab eo cuius interit. 1.322. b
expensaz dicuntur petite, si actor in libello requirat secundum se ferri sententiam. 1.319. b
expensaz. Si actor plus debito petierit non debet reus in aliquibus expen. condemn. sed actor sic pro ea rata, pro qua plus debito petiit. 1.320. b
expensaz contu. peti possunt quocumque ante dif. 1.322. b
expensaz. Si litigator fuit in itinere spoliatus, nunquid in ista condemn. expensaz veniat istud damnum. 1.321. b
expensaz quando petuntur ex promissione, iusta causa litigandi ab eis non excusat. 1.321. a
expensaz illegitimi interuentus: propter illegitimum interuentum condemnatur quis in expen. 1.322. b
expensaz peti possunt per totam illam diem qua iudex iudicauit. 1.319. b
expensaz sunt adiuuicem cõpensandaz, quando quilibet vincit pro parte. 3. 147. nu. 13.
expensaz

Index in Communes

Expensæ quas quis facit in aduocatis, & id in quo quis damnificatur ex eo quod a negotiis auocatur, repetere potest, 1.318.b
Expensæ Retardati processus rescindendæ sunt, 1.322.b
Expensæ, quæ debeantur officio iudicis, & quæ iure actionis, 1.319.b
Expensæ victoriæ debentur, ibi.b
Expensæ rei qui absolutus est ab instantia propter absentiam actoris, sunt deducendæ de expensis actoris sententiæ diffinitiuæ, 1.318.a
Expensæ Victor qui habuit primam sententiã pro se, succubens postea in causa appellationis, debeat in expensis condemnari factis in causa appellationis, ibid.a
Expensæ contumacis. Licet contra contumacem ex primo decreto sit facta missio in possessionem, est tamen in expensis condemnandus, ibidem a
Expensarum appellatione, etiam quod earum causa in futurum soluendum est, continetur, 1.323.a
Expensarum cõdemnationem sibi reseruare in sententiã nequit iudex, & si illarum taxationem possit, 1.322.b
Expensarum cõdemnatio dicitur interlocutoria quando fit ante diffinitiuam in processu causæ, secus si fiat cum diffinitiuã, 1.322.b
Expensas victum victori refarcire iudex iubere necessario debet, si petitiõ sint, alias & si possit non tenetur, ibid.b
Expensã voluntaria à socio non repetitur, ibid.b
Nunquid autem appellatione Expensarum, veniant damna quæ supor-tantur propter absentiam, vt quia prædia sua remanserunt inculta, & huiusmodi, 1.321.a
in Expensarum taxatione an debeat pars citari, ibid.a
Expensarum cõdemnatio an in criminalibus sit faciendã, ibid.
Ille qui detulit iur. debet in Expens. cõdem., 1.319.b
app. Expensarum veniunt legitimæ & moderatæ expensæ, 1.321.a
Antequam iudex faciat cõdem. Expensarum ratione contu. debet sibi de contu. constare, 1.322.a
Eypensas & melioramenta, is tenetur restituere qui remedio l.2. C. de rescind. vend. rem retrõ accipit, 1.322.b
Expensarum cõdemnatio in diffinitiuã non potest per iudicem referuari, sed bene taxatio earundem, 1.318.a
Experiendo ius non fit deterius, 1.323.a
Expertis in arte credendum, ibid.a
Expositus partus à quo nutriendus sit, ibi.a
Expressio causarum. In appellatione ab interlocutoria sufficit expressio causarum, vel causæ grauaminis, vt ex actis, siue per relationem ad acta, ibi.a
Expressio tacita, & actualis in contractibus sunt pares, 4.192.b
Expressum censetur quod Papa habet pro expresso, ibid.b
Expressio conditionis quæ tacite inest ex voluntate, disponit. fac. dispositionem absolutè conditionalem, 1.323.a
Expressio eius, quod tacite inesse videtur, nihil operatur, ibi.a
Fallit, ibid.
Expressum quid, & qualiter dica, ibid.a
Expressum si vitietur, & quod verbis enuncietur, & quod euidenti bus signis colligitur, 1.323.b
expressum nõ solum dicitur illud quod verbis insinuatur, sed & illud quod euidenti bus signis colligitur, ibid.a
expressum in statuto criminali dicitur, quod inest, tanquam necessariũ consequens, vel antecedens, ibid.b
expressum dicitur, quod ex coniecturis apparet, ibid.a
expressio vitiat non vitiat tacitum quado non est par ratio vitian-di, ibidem
expressi & taciti an sit par virtus, ibid.
exprimere circumlocutiõ, est exprimere nomine proprio, 4.192.a
exprimere factõ, par est cum exprimere verbo, ibidem
expromissores dicuntur, qui pro non obligato promittunt, 1.323.b
extenditur consuetudo, vbi eadem ratio viget, & est fauorabilis, 1.325.a
extensio fit de casu ad casum ex identitate rationis expressæ in statu-to, ibidem
extensio non fit in fictione, 1.324.a
extensio in correctorijs non solum à simili, sed à maioriã rationis non est licita, 1.323.b
extensio in poenis locum non habet, & sic lex poenalis non extenditur vltra terminos, & personas in ea comprehensas, 1.325.a
extensio in materia poenali & correctoria ex identitate rationis non est faciendã, ibid.
extensio fieri non debet in odiosis, & in poenalis, & vbi lex figit pe-dem, non debemus vltra procedere; quia odiosa restringi debent, 1.323.b
extensio de persona ad personam fieri non debet in oneribus, 1.324.b
extensio de casu ad casum alterum non procedit in consuetudine, 1.323.b
extensio de vno casu ad alium, non prohibetur: et si in casu extenso fit maior ratio, ibid.
extensio regulariter non fit in dispensationibus, 1.324.a
extensio fit de nepote ad pronepotem, vbi adest ratio vniuersalis, vt bona perpetuõ remaneant in familia, 1.325.a
extensio fit ex identitate rationis in materia correctoria, & odiosa, vbi agitur de salute animæ, & euitando peccato, 1.324.a

Extensio de vno casu ad alium non prohibetur, & si in casu extenso fit maior ratio, 1.324.a
Extensio in iis, quæ vel poenam irrogat, vel odiosa habentur ex eadẽ ratione admitti nequit, 1.325.a
Extensio ex identitate rationis, potest fieri ratione pu. utilitatis, etiã in poenalis, 1.324.a
Extrahens aliquem de ecclesia punitur morte, 1.325.a
Extraneus laicus. Licet forensis contrahendo in certo loco ligetur statu-tis & consuetudinibus loci, si tamen læditur, restituitur in integ. tom., 1.325.b
Extranẽum dotem pro muliere soluente, sibi que soluto matrimonio reddi stipulante, non posse constanter matrimonio agere, & marito vergente ad inopiam: Sed mulieri competere ex æquitate officij iudicis: Atque extraneo præstandam cautionem, de restituenda dote soluto matrimo., 1.227.a
extremum, extremis probatis probantur media, 1.325.b

F.

Faber vicinus ob studij impedimentum, non solum à Doctore, sed à quocũque literarum studio, potest exigi atque aliõ propelli, 1.325.a
Faber vicinus ob ægroantis salutem compelli potest, vt vel cesset, vel aliõ sese transferat, ibid.a
Fabricans aliam monetam quã principis capitali pœna punitur, tom., 1.328.a
Facere permittens videtur iam factum confirmare, 1.327.b
Facere promittens, intelligitur infra tempus congruum, ibid.
Facere qui non potest an possit facienti consentire, 1.327.a
Facere indebitè, vel illegitimè, est non facere, 4.193.b
Facere metu coactionis pro coactè facere habetur, 4.195.b
Facere non sufficienter pro non facere censetur, 4.193.b
Facere non posse præsumitur, qui facere non consuevit, 4.195.b
Facere obliquè pro directo factõ habetur, ibid.
Facere posse difficulter pro non posse facere habetur, 4.193.b
Facere qui mandat pro ipso factõ censetur, 4.194.b
Faciens contra legem, is audiendus non est, 4.205.a
Faciens in fraudem legis, is contra legem facere censetur, ibid.
Facit per se, quod quis per alium facit, 4.194.b
Faciens fugere carceratum, seu eximens tenetur satisfacere creditori bus, 1.445.b
Faciendo an sit grauius delictum, quã omittendo, 1.327.a
Faciens, quod communiter fieri per alios videmus excusatur à dolo & culpa, 1.326.a
Factum alienum promittens, non valet promissio, nisi adiuciat pœna, quod ad pœnam, ibid.a
Factum censetur, quod de proximo est sciendum, 1.327.a
Factum rei principalis an noceat fideiussori, 1.402.a
Factum alienus quis promittat, non valet promissio: si tamen adiciatur pœna: valet quo ad pœnam, 1.326.a
Factum ad quod se quis obligauit, omninõ ac præcisè fieri necesse non est, etenim illius, quod interest solutione, liberatio quaeritur, tom., 1.326.a
factum defuncti in feudo hereditario nocet successori, vbi non est factum inuentarium, 1.345.a
factum patris præiudicat filiis, & omnibus in feudo hereditario, ibi-dem
factum executoris censetur factum testatoris, 1.309.b
factum, seu ministerium iudicis necessarium nõ est, vbi lex certa est, & operatur suum effectum, 1.326.a
Factum contra naturam seu substantiam actus non valet, tom., 1.326.a
Factum legis excusat negligentiam hominis, ibid.
factum non debet attendi, sed quod fieri debuit, 1.327.a
factum de factõ, debet de factõ reuocari, ibidem
factum non præsumi, nisi probetur, 1.326.b
factum suum qui præstare duntaxat tenetur, ne alter in alicuius rei do-minio perturbetur, & suorum successorum factum quoque præsta-bit, ibid.a
factum legitime non debet ex nouo euentu retractari, tom., 1.326.b
facta pro infectis an haberi possint, ibidem
factum illico post litem contestatã, id ante litem cõtestatã factum habetur, 4.197.b
factum non apparet corrigitur, vt non factum, 4.191.a
factum reuocatum pro non factõ habendum est, 4.196.a
factum hominis & naturæ, in materia alluionis æquiparantur ad vitiatatem habentium prædia vicina, 1.327.b
facta certius docent quã verba, 4.195.a
facta non probata pro non factis habentur, 4.196.a
facta sub-conditione quæ postea purificantur pro puris factis habentur, 4.194.b
in factis antiquis cuius principij non extat memoria, pu. fama habetur pro plena scientia & veritate, 1.328.a
Facto vbi opus est, verba non sufficiunt, 1.327.a
Facto suo, an quis possit contrauenire, ibid.a
Facto non minus quã verbis, datur voluntas intelligi, ibid.a
Facta postea, aliquando pro factis ab initio censentur, 4.197.b
Facti alieni promissor si se adiuncta pœna obliget, & maximam adhibeat curam, ac diligentiam, si factum tamen non præstabitur, semper ad pœnam conuentam præcisè tenebitur, 1.326.a
Facti

Vtriusque Iuris Opiniones.

Facti alieni promissor per formulam illam se facturum & curaturum, si diligentiam & curam non adhibuit statim ac potuit, in mora con-sistitur absque vlla etiam interpellatione, 1.326.b
Facto aptè in libello narrato & proposito, non vitari libellũ propter actionem ineptè expressam, 2.53.a
Facta aliena prudentissimos etiam homines fallunt, imò quando que ip-sum legislatores, 1.326.a
Facies quæ dicitur, 1.325.a
facilius quid acquiritur retinemus, quã de nouo acquiramus, ibi-dem
faciliores non sunt testatorum voluntates in onerandis hæredibus, 1.326.a
facultas veniæ in centium præbet delinquendi, ibid.
facultas alicui competens non est angustanda, 1.327.b
facultas insinuandi donationem durat tantum 30. annis, & postea præ-scribitur, 1.327.b
facultas adimplendæ conditionis non transit ad hæredem: petendi au-tem transit, ibid.
facultatem emendandi, mutandi que libellũ præceptam esse actori post litis contestationem, licet addita sit in libello vulgaris clausula, fal-uo iure addendi, minuendi, & mutandi, 2.53.b
An facultas trãsmittit collatur per substitutione vulgarẽ, 1.482.b
facultas, An ea quæ sunt meræ facultatis præscribantur, 1.327.b
facultas iurandi an & quando transeat ad hæredes, 1.616.a
facultas extincta, facultas est nulla, 4.210.b
facultas humana à solo Deo pendet, 4.193.b
facultas capiendi possessione propria auctoritate an transeat in singu-lalem successorem, 3.277. nu. 1.
Declaratur pluribus modis, ibid. 2. & seq.
Limitatur, ibid. nu. 7.
Quid in hærede vniuersali, ibid. 21.
Facultati non præscribitur, 3.307. nu. 1.
Ampliatur, 3.308. nu. 4.
Limitatur, ibid. 8. & seq.
Quid in præscriptione immemorabili, ibid. 6.
Quid in simplici facultate, non in ea quæ consistit ex mera, & pura voluntate, ibid. 9.
Quid sit hære prohibitione præscribentis ex patientia aduersarij, ibi-dem 13.
Quid si facultas competit ex contractu, ibid. 11.
Quid fauore piæ causæ, ibid. 12.
Quid in facultate publica, ibid. 15.
Facultati implendi conditionem potestatiuã non præscribitur, 3.308. numer. 1.
facultati implendi conditionem potestatiuã nõ præscribitur in insti-tutionibus, secus in legatis, & aliis dispositionibus, ibid. 5. b
facultati arbitratori arbitrandi non præscribitur, ibid. 4.
facultas concessa alicui reformandi statuta, intelligitur pro prima vice, 3.227. nu. 10.
facultas data alicui arbitrari intelligitur pro prima vice, ibi. 10.
falcidia non detrahitur per piã causam contra aliam piã causam, 1.328.a
falc. non detrahi. de dona. causa mortis facta præsentis per stipulatione ibid.
falcidia regulariter in eo quod poenæ nomine per iudicis cõdemnatio-nem post speciale affectionem decedit vel accrescit, non detrahi-tur, 1.327.b
falcidia ipso iure refecat legata, 1.327.b
Itè prohibet. tacite falcidia quado testator mandat præstari legata, 1.328.a
Falcidia potest prohiberi per testatorem, 1.328.a
falcidiam ne hæres detrahat. testator prohibere potest, ibid.
falcidia quæ debetur hæredi ex legatis, si testator dicit, quod integrè legatum soluatur, tenetur hæres dimittere, ibid.
falcidiam ac Trebellianicã hæres inuentarium conscians potest regu-lariter detrahere, ibid. b
falconem si nobilis amisit, quem rusticus cepit, & mortuus est ob car-nem falsas quas ei rusticus dedit an teneatur rusticus, 1.326.b
An si pars instrumenti sit falsa, totum instrumentum reputetur fal-sum, 1.320.b
Falsa causa non vitiat actum, 1.329.b
falsa demonstratio non vitiat actum, 1.329.b
falsam fabricans monetam punitur poena deportationis, 1.330.a
falsarius præsumitur vtens falso instrumento, 332.a
falsarius spoliatur beneficijs non restituitur, 3.286. nu. 179.
falsitas non præiudicialis non punitur poena falsi, 3.416. nu. 1. b
3.417. nu. 18.
Limitatur, 3.417. nu. 2.
falsitas commissã in scriptura priuata nõ punitur poena falsi, 3.417. nu. 2.
Limita, vt ibid. 2. & seq.
falsans acta perdit causam, 1.328. b
falsans literas Apostolicas per alios, eadẽ poena punitur, qua punitur falsans per se, 1528.a
falsante rescriptum principis, qua poena mortis punitur, 1.328.a
falsantes literas inferiorum, non autem Principum, læuius debent pu-niri, ibid.
falsificans monetam principis, flammis comburitur, ibid.
Non licet falsificare instrumentum etiam iniutum, 1.332.a
falsificans acta perdit causam ipso iure, ibid. b
falsificans literas priuati, Papæ, vel alterius principis, an punia. de fal-so, 1.331.b
falsificans librum rationum suarum non punitur de falso, 3.417. nu. 5.
Quod declara vt, ibid.

Falsificans mensuras & pondera poena arbitraria punitur, 1.333.b
Falsificans instrumenta, vel testes, causam licet non perdat, si tamen a-cta cause falsificauerit, vel corruerit, causam ipsam amittert qua-liscunque causa vel persona fuerit, 1.328.a
falsitas sine dolo non committitur, 1.328.b, & 329.a
falsitas nemini nocibilis nõ potest de iure communi puniri poena fal-si ordinaria, 1.328.b, & 329.a
falsitas tripliciter puniri potest. Nam pro instrumento falso potest quis puniri, quia fecerit, quia fieri fecerit, & quia illo vsus fuerit, 1.328.b
falsitas per partem in causa commissã circa acta ipsius causæ, facit vt vt causa amittatur, ibid.
falsitas nõ punitur, si quis in priuata scriptura, quæ nullam facit fidem dolo malo veritatem immutat, ibidem
falsitas commissã in scriptura quæ deficiebat in forma & circa substan-tialia, non facit committentem reum criminis falsi, ibid.
falsitas excusatur, si nemini præiudicat, vt præiudicare possit, 1.329.a
falsitas commissã circa scripturam, quæ de se non probat, non puni-tur, 1.328.b
falsitas in vna parte instrumenti, totum vitiat instrumentum, ibid. a
falsitas commissã in instrumento super materia vera punitur de falso, 3.417. num. 7.
falsitas commissã in scriptura nulla non punitur, ibid. 8. & seq.
falsitas non præiudicialis punitur poena stellionatus, ibi. nu. 21.
falsitas dici non potest illud quod inuenit primordio veritatis, 1.328.b
falsitas non dicitur si quis in testamento sibi adscribat, nisi scriptura sit talis quæ faciat fidem, 1.329.a
falsitas quæ nemini præiudicat, non facit committentem reum crimi-nis falsi, 1.328.b
Licet falsitas non sit in capitulo de quo agitur, sed in alio, tamen vtens scienter tali instrumento tenet. de falso, 1.330.b
falsitas in accessorijs non vitiat principale, 5.328.b
An ratione inchoationis falsitas, possit quis puniri, quamuis non fuerit sequutus effectus, 1.332.a
falsitatem committens perdit causam, 1.329.a
falsum committit qui gerit se pro doctore cum non sit, 1.333.a
falsum committit, qui alicuius cum non sit, se fac. creditorum, ibid. b
falsus denarius non est denarius, 1.329.b
falsus rumor nocere non debet, ibid.
falsa credulitas non confirmat quod agitur, ibid.
falsum si quis commiserit in aliqua scriptura, vel testium depositioni-bus aut alio actu, quid deficiat in forma, vel in substantialibus ex, fal-sitate huiusmodi tanquam non præiudiciali, neque trociua, puniri non poterit, 1.334.a
falsum committens in causa, perdit causam, quæcunque causa, vel per-sona sit, ibid.
falsum cõmittit qui petit debitũ solutũ per falsas probationes, secus si per obreptionem iudici factam: quia tunc tene. crimine stellionatus, 1.333.b
falsum committit qui ponit nomen alterius in instrumento vel appo-ca, vt ille teneat, 1.333.a
Non præsumi pro modico falsum committi, ibid.
falsum. Qui scienter dictauit notam seu minutam ex qua, redactum est instrumentum nullum, non punit. de falso, 1.332.a
falsum committitur cum veritas immutatur, 1.330.b
falsum, quid si stat. cauea. quod producens falsos testes punia, an produ-cens vnum tantum, debeat puniri, 1.330.a
falsus procurator exigendo sine mandato, committit furtum, 1.456.a
falsus testis de iure canonico non tenetur, nisi de falso testimonio, nõ autem de damno inde sequuto, 1.329.b
Falsus testis tene. de falso quando accusatur. Sed quando contra eum inquiritur extraord. punitur, 1.330.a
falsum committit dissigillans literas alienas, vt illas aduersario offen-dat, ibidem
falsum testem vnum tantum producens, punitur statuto, ibid.
falsum. vtrum testis qui dicit vnum in iudicio, & aliud extra iudicium, incidat in falsum, ibidem
falsum committit qui abradit literas confirmatorias principis, vel litè-ras iustitiæ, 1.329.b
falsum committit notarius, si apponat in instrumento numerationem, quæ facta non fuit, ibid.
falsus nõ dicitur testis, nec notarius, si testis asserat aliter scripsisse No-tarium, quã fuerit testificatus, ibid.
falsum committens non nocium, licet excusetur à poena ordinaria. Ta-men de culpa & temeritate venit puniendus poena extraordinaria iudicis arbitrio, ibidem
falsum committit in priuata scriptura, 1.332.a
falsus testis punitur eadem poena, 1.329.b
falsi poena tenetur testis, qui falsum deposuit, etiam non iuratus in modo falsitas sit nocibilis, 1.335.a
falsi cõmitem si de eo principaliter agatur, iustis probationibus ritè de-monstrandum est, nec præsumtionibus, aut coniecturis illud argui sufficit, 1.334.b
falsi poena vt quis teneatur, de illa liquidò constare debet, ibidem
falsi crimen admittens in scriptura, vel testium depositionibus, vel alio quopiam actu, qui aut forma sua careat, aut necessarijs substantiali-bus destitatur, nullas poenas luet, ibid.
falsi poena tenetur, qui accipit scripturas sui aduersarij, & colligant. præs. & eas penes se retinet. Dum tamen ex tali facto generetur præ-iudicium dom. no scripturatum, 1.334.a
Index in Com. Opin. 9999

Index in Communes

falsi poena non plectitur, qui vnum in iudicio dixit, quod contrarium extraxerat. 1.334.a
falsi crimen etiã propter aliud instrumentum quã testamẽtũ alicui imputatum, cenferi publicum. ibid.
falsi suspicio non habetur pro veritate. ibid.
falsi reus quicumque fit, quancunq; causam perdit, in cuius actis falsum commisisse euincitur. 1.334.b
falsi crimen non idcirco à Principe indultum cenferur, quod delinque- ri generali delictorum venia ab eo concessa proponatur. ibi- dem
falsi suspicio habetur pro falsitate in ciuilibus. ibid.a
falso instrumento scienter vtens, mitius punitur quã is qui fabrica- uit, vel fabricari fecit. ibid.
falsi crimen eleuatur, atque eius poenã effugiuntur, si quis in dolo nõ fuerit, vel si primordio veritatis iuuetur, vel si quod falso gestum di- ctũve est, nemini damnũ, aut præiudiciũ inferat. tomo primo, 334.b
falsi criminis accusatio 20. ann. spatio aboletur. ibid.
falsi poenam non incurrit, qui aliquid fecit, quod alteri non nocet. ibi- dem
In crimine falsi est speciale, vt teneat processus sine loco & tempo- re. ibid.
falsi poena non punitur, qui deponit super negatiua: Nisi aliã conuin- catur. ibid.a
falsi poena non tenentur inquisiti, nisi damnũ legitime per fisci pro- batur. ibid.b
falsi poena non plectitur, qui circa substantia falsum non dicit. ibi. a
Inquiri non potest de crimine falsi post 20. annos. tomo primo 334.a
In crimine falsi suspi. habetur pro veritate. ibid.
falsi poena tenetur testis, qui probatur falsum dixisse, licet non probe- tur, quod fuerit corruptus. 1.335.a
falsi acceptio multiplex. 1.330.
falsi tenetur prohibens alicum testari, & punitur extra ordinem, & ei aufertur hæreditas, tanquam ab indigno. ibid.
falsi tenetur, vendens rem duobus. ibid.
falsi suspicio pro veritate non habetur. ibid.
falsi poena tenetur adscribens sibi legatum in testamento alieno. Nisi re- titibus illud verè sibi relictum probetur. ibid.
falsi poena non tenetur testis non iuratus falsum deponens, cuius dictũ est nullum. 1.328.b
falsi poena extraordinaria punitus, adhuc puniri poterit ordinaria. to- 1.335.a
falsi poenã punitur expens deus falsam monetam, extra ordinem. ibid.
falsi poena non tenetur notarius, si aliter quã scripsit testis asserat, quia Notario potius creditur quã testis. tomo primo, pagina 335.b
falsi suspicio habetur pro falsitate in ciuilibus, secũs in criminalibus. 1.335.
falso instrumento vtens, potest interrogari, An eo vti velit pro verõ? 1.329.b
falsis testibus creditur contra corruptentem, vel subornantem, ad in- quiriendum, & torquendum etiam cum aliis adminiculis. ibid.b
falsi crimen non cenferur indultum à Principe, licet delinqueũt venia generaliter reo sit concessa. 1.328.b
falsi crimen euittatur interpretatione verbalis quoquo modo accepta, quia est necessaria probatio euidens, & de necessitate concludens nec coniecturis & indicis opus est. 1.328.b
falsi poena tenetur dicens falsum iudicium, licet non iurauerit. 1.335.a
falsa causa notoria in sententia illam nullam facit. ibid.
falsi poena non tenetur testis, qui falsum non dixit, licet pecuniã acce- perit, sed extra ordinem est puniendus. 1.335.a
In crimine falsi tenet processus sine loco & tempore. 1.333.
fama sola, si agatur de probando dominio annorum quadraginta non sufficit. 1.335.b
fama an sit leg. iudicium ad torturam. 1.335.b
fama bona rei in specie probata, multũ prodest inquisito, & indicia elidit. 1.339.b
fama in causa ardua nec cum vno teste probat. 1.338.a
fama debet præcedere capturam & inquisitionem. 1.333.b
Quid si non opponat, an valeat processus nullis præcedentibus in- dicitis. ibid.
quando fama non procedit, poenã declarata ob contumaciam sunt nullæ. 1.532.a
fama publica non probat plenè contra inquisitum, vel alium, sed tolli semiplenè. 1.337.b
fama sola nõ sufficit ad torturam, sed cum aliis adminiculis sic. 1.335.b
336.b, 338.b, & 339.a
fama duobus testibus sufficienter probatur. 1.335.b
fama cum vno teste de veritate in criminalibus non sufficit. 1.335.b
fama publica regulariter semiplenam facit probationem, non autem plenam. 1.335.a, & b
fama est id quod à maiori parte populi publicè dicitur. 1.337.b
& quomodo probetur fama. ibid. & 338.a
fama bona in specie probata: malam famam etiam in specie probatam & indicia tollit. ibid.
fama in antiquis plenè probat dominium. 1.336.a
fama sola sufficit ad hoc vt possit formari inquisitio contra subditum. 1.336.b

fama facit probationem in factis antiquissimis, hoc est, excedentibus memoriã hominum. 1.336.b
fama excusat quem à dolo. 1.338.a
fama pecuniis compensari potest. 1.339.a
fama publica, vt perfectè probetur, duorum testium numer. contenta est. ibidem
fama, ad hoc quod dicatur esse probata requiritur, quod testes dicant se audiuisse à maiori parte populi. 1.336.a
fama in ciuilibus fac. semiplenam probationem. 1.338.b
fama an sit sufficiens probatio in iudicio recuperandã. 3.297. nume. 109.
fama cum vno teste non probat plenè excep. obiectam in vim dilato- ria. 1.338.b
fama publica non probatur nisi tribus concurrerent. ibidem
fama æquipollet verbis enunciatiuis emissis in priuilegijs Papæ. 1. 338.a
fama probatur per testes singulares, dummodò concordent in eũdem finem, licet in aliis discordent. 1.336.b
fama quomodo formiter probetur in materia concubinarum. 1.338.b
fama probatur duobus testibus. 1.336.a
fama communis probationem adiuuat. 1.335.a
fama opera, vt aliis proba. ceteris paribus præfera, qui habet proba- tionem famæ. 1.338.b
fama debet præcedere inquisitionem, capturam, & torturam. ibid.
fama in criminalibus etiam ne semiplenè quidem probat. 1.336.b
fama cum vno teste, non probat plenè in criminalibus, nisi sint aliæ cõ- iecturæ vel adminicula. ibid.a
fama, & honor cuilibet commo pecuniario præferuntur. 4.214.a
fama deducen. est per cautum aduocatum super vnoquoque articulo. 1.338.a
fama bona opera, multũ, vt vicini non debeant torqueri pro furto. ibi. fama probatur, si testis dicat id publicè dici audiuisse. 1.339.b
Per duos testes potest probari fama totius viciniae: & non requi. quod maior pars viciniae deponat. 1.338.a
famæ integritas cum ipsa vita confertur. 4.196.b
Propter famam quæ est in loco præsumitur scientia. 1.503.b
famam non probant testes, si ipsi testificati fuerint, ita publicè dici. 1. 339.b
Ad probationem famæ requiritur quod test. etiam non interrogatus vitro assignet rationem dicti sui. 1.337.b
Et si testis dicat audiuisse à mult. non probat famam. ibid.
Ad proban. famam in tota ciuitate, non suffic. quod vnus test. deponat de vna parte ciuitat. & alius de alia. 1.338.a
famam plenam fidem non facere. 1.337.a
famam in factis antiquis, & his quæ hominum memoriã excedant, plenè probare: cãm in huiusmodi rebus probationes admittantur minus integræ. ibid.
famam in criminalibus non facere probationem, ne semiplenam qui- dem. ibidem
famam non facere indicium sufficiens ad torturam. 1.337.b
in probanda fama non sufficere ad plenam probationem, si testis depo- nat tantum de publico auditu: sed reddendam causam per aliquid, quod sensu percipitur: vnde fama orta sit. ibidem
famam necessitas à furto excusat. 1.339.b
familia aliqua pura nobilitas, potest condere pro sui status & digni- tatis conseruatione statuta, & ordinationes, etiam foeminas exclu- dentes. 1.339.b
familia hospitis torqueri potest pro furto commissio in hospicio. tom. 1. 497.a
familia ecclesie non gaudet priuilegio fori: secũs tamen, in familia E- piscopi. 1.339.b
familia appellatio quos comprehendat. ibid.b
familia personis, aut iis qui in familia sunt fideicommissum relictum ad illum primo totum pertinet, qui primum familie locum habet. ibidem b
familia totius consensu, & si alienare possint quæ extra familiam alie- nari prohibentur, tamen eiusmodi alienatio filiis cõsentientium postea natis haud nocebit. 1.340.a
familiaris non est idoneus testis. 3.43. nu. 1.
Ampliat multo modis. ibi. b, 4. & seq.
Limitatur. 3.44. nu. 11.
Quid in famulo inferuenti sine salario. ibid. 7.
Quid in famulo licentiatu. ibid. 9.
familiares officialis pro eo testificantur in syndicato, si causa non tan- git eos, & sint vitæ probatæ. 1.340.a
familiares, vel domesticos alicuius priuilegiari, exceptis domesticis episcopi, non gaudere priuilegio fori concessio ipsi priuilegiato, nisi sint perpetui, aut nisi specialiter sit expressum. 1.434.a
familiares Episcopi, vel Abbatis, quia præiunguntur homines honestæ vitæ possunt pro Dominis testificari. 3.44. nu. 20.
familiaris potest esse testis ad probandũ ea quæ domi sunt. 3.45. nu. 33.
Limitatur. 3.46. nu. 44.
familiaris potest esse testis quando concurrat cum alio omni exceptio- ne maiori. ibid. 48.
Quid parte non opponente. ibid. 51.
Quid si fuerit testis instrumentarius. ibid. 50.
Quid in factis antiquis. ibid. 63.
Quid in causa matrimoniali. ibid. 65.
Quid ad probandum ætatem. 3.47. nu. 67.
Quid in criminalibus. 3.45. nu. 42.
si famulus

Vtriusque Iuris Opiniones.

famulus discedat ante annum, an debeat habere salariũ præteriti tẽ- poris. 1.340.a, & b
famulus vtrum sit pascendus à domino tempore infirmitat. ibid.
famuli Episcoporum gaudent priuilegio Episcoporum dominorum, e- tiam si sint meri laici. ibid. b
Quid si famulus vnus efficia notarius, & recipiat instrumenta ad opus sui domini an possit pete. mercedem instrumentor. tomo 1. 340.b
famulus seruiens pro mercede valetudine impeditus operas promissas præstare, salariũ pro eo tempore, & sic durante infirmitate habere an debeat. 1.340.a, & b
famulus quicquid domini scientis occasione agit, ex illius voluntate e- gisse creditur. 1.340.b
famuli noti amisso tendit ad domus destructionem. ibid.
famuli quando gaudeant priuilegio domini. 1.340.b
famulus quando videatur licentiatu in fraudè ad effectum, vt pro do- mino possit testificari. 3.44. nu. 11.
famulus honeste vitæ potest esse testis. ibid. 19.
famulus notarius effectus, si recipiat instrumenta ad opus domini an possit mercedem petere. 2.151.a
famulus latro quis dicatur. 1.454.b
Eius poena. ibid.
fatalia non currunt stante compromisso. 3.76. nu. 1.
Quid si non fuit secuta acceptatio compromissi. ibid. 3. & seq.
fatale tertium est de iure nulli competat, tamen pauperi impedito ap- pellationis causã in primo & secundo fatali sequi, & terminare pau- pertatis intuenti, indulgetur implorata restitutione in integrum ex generali clausula prætoris, si qua mihi iusta causa, &c. 1.349.b
fatuus an possit testari. ibid.
fatuus est qui fatua loquitur. ibid.
fatuus Parisiensis decidit quæstionem hospitis qui volebat eum com- pellere ad soluendum: eo quia comederat panem ad odorem assati. ibidem
fauendum est magis religioni: bona enim est ratio quæ pro religione facit. ibid.
fauorabilius est directum, quã obliquum. tomo primo, pagina 341.a
fauorabilia sunt amplianda, & odiosiora sunt restringenda, odia enim restringi, & fauores conuenit ampliari. ibid.
fauorabilius esse debemus ad soluendum, quã ad obligandum, ibi- dem
fauor. salarij doctoris præsumitur, instrumentum anterius. 1.552.b
fauor, quod fauore vnus introductum est non debet in eius odium re- dundare. 1.341.a
fauori suo quilibet potest renuntiare. ibid.
fauor criminis eiudem criminis reus habetur. tomo quarto, 218.a
fautores quandoque appellantur in bonam partem. tomo primo, 341.a
febris app. non venit fabricula. ibid.
felonia ad probandum quot testes requirantur. 1.381.a
fenestra fieri non potest in alio loco diuersa etiam in proprio muro, quando vna tantum concessa est. 1.341.a
fenestra in muro communi per vnum ex sociis inuito alio fieri non potest. ibid. a
fenestra non potest fieri si fiat solum ad æmulationem vicini. ibid. a
feriæ. Rullicus scietur tempore feriato, & in prima dieta nõ alleget. exceptionem feriarum, poterit tamen postea opponere. ibid. a
Idem in incompetencia iudicis. ibid.
feris ob necessitates hominum possunt partes renunciare ab initio, nõ post actum, factum tali tempore, vt conualidetur. ibid. b
feris quibus rustici gaudent, vt messium, & vindemiar. gaudet milites & alij. ibid.
feriæ vindemiar. profunt etiam non habentibus vineas. ibid.
feris repentinis, & in honorè Dei induc. renunciari non potest. ibid. b
feris statutariis renunciari potest. ibid. b
feris. Non dicitur quis renunciasse, si citatus non compareat. ibidem. b
Tempore feriato testes iurare non debent. ibid. b
Omnis actus extrajudicialis potest fieri die feriato. ibid. b
feriarum exceptio. Qui tempore feriato ob hominum necessitates cita- tus comparuit, & alicum actum iudicalem fecit etiam litem cõ- testando, non per hoc excluditur ab exceptione feriarum in aliis actibus iudicialis. ibid.
feriata die capi potest fideiussio à carcerato de se representando. ibi. b
feriata die an liceat doctoribus consulere. ibid. b
feriata die in honorem Dei non potest fieri executio sententiæ. ibid. b
Idem in feriis repentinis. ibid.
Secũs in fauorem hominum. ibid.
Commisio autem de capiendo, omni die potest fieri. ibidem
ferro abscindenda sunt vulnera, quæ fomenta non sentiunt. 1.341.a
Si homo præstando operas destruat ferramenta, an dominus teneatur reficere? 1.385.a
feudum hereditarium mixtum, i. pro se & filiis & hæredibus receptũ, adi- ta hereditate cum beneficio inuentarij, reuocari posse. Atqui aliud esse in feudo simpliciter & c. erè hereditario. 1.350.b
feudum, si qua iusta causa amittatur, puta l. x. maiestatis, non fisco, sed domino deferretur. 1.347.b
feudum si irrequisito domino alienetur, siue nouum sit, siue antiquum, ad dominum reuertetur. 1.347.b
feudum an dicatur si princeps concedat pro annuo censu. 1.352.a

feudum vnde. ibid.
feudorum diuisiones. ibid & seq.
feudum an possit consistere in redditibus annuis. 1.352.a
feudum an sit, si in concessione princeps recipit pecuniam. ibid.
feudum paternum, dicitur vsque ad quartum gradum ascendendum, Abinde verò supra dicitur feudum antiquum. 1.352.b
feudum absolute hæreditarium (vt si datum sit pro se, & hæredibus, quibuscunq;) transit ad quoscunq; hæredes extraneos, & ad hoc, vt quis in tali feudo succedat, sufficit quod sit hæres. tom. 1. 343.a
feudum nouum dicitur, quod de nouo conceditur: & initium habet in personam primi inuestiti. 1.352.b
Si feudum antiquum diuidatur, inter fratres, & fiat inuestitura cuilibet, cenferur feudum nouum. 1.353.a
feudum francum est, quando in inuestitura expressè dicitur quod sit francum, & quando vasallus non tenetur nisi ad seruitia in inuesti- tura expressa. 1.343.a
feudum esse contractum nominatum. 1.348.b
feudum, licet nouum sit, si tamè conferatur tanquam feudum antiquũ, paternum, autum, vel proauitum, assumere naturam & qualitatem feudi antiqui. ibid.
feudum non regale nec dignitatis dicitur duplici respectu. 1. 352.b
feudum & emphyteusis, non æstimata tamen, sicut dantur per filiam sine assensu domini in dotem, ita donantur propter nuptias. 1. 345.b
feudum pro se, & hæredibus tantum, est informe. ibid. a
feudum in dotem dari non posse sine consensu domini. 1.349.b
feudum non posse à vasallo locari ad longum tempus. Et quæ sit hu- ius ratio. ibid.
In locatione feudi, longum tempus, dici spacium decem annorum. 1. 349. b
feudum pignori vel hypothece dari non posse sine consensu domini. ibidem
feudum regale, seu dignitatis, dicitur duobus concurrentibus. 1.352.b
feudum susceptum pro se & hæredibus masculis legitimis & naturali- bus, dicitur hereditarium. 1.344.b
feudum hereditarium mixtum in legitima filij imputatur. 1.346.a
feudum hereditarium non transit nisi ad illos, ad quos transit hæredita- tas, & feudum ipsum hereditarium. 1.341.b
feudum non amittitur, etsi seruitia debita pro feudo, per biennium, ac triennium non soluuntur. 1.344.a
feudum non præsumitur in re dubia, nisi liquidò probetur. ibid.
feudum hereditarium fideicommissario restitutioni sit obnoxium. 1. 344.a
feudũ in re dubia potius præsumitur antiquum quã nouum. 1.344.a
feudum hereditarium dicitur, quod alicui, & eius hæredibus ac suc- cessoribus concessum est. 1.344.a
feudum omne nouũ iure antiquo concessum, vel cum clausula, vt auiti & paterni feudi legibus cenferatur, omnibus prorsus in rebus anti- qui feudi naturam & qualitatem induit atque instat paterni & auiti cenferur. 1.44.a
feudum hereditarium ad alios non transit, quã ad quos hæreditas peruenit. 1.344.a
feudum concessum pro se, & hæredibus quibuscunq;, tunc cum ver- bis geminatis potest transire ad foeminas, & non est restringendum: sed ampliandum. 1.344.a
feudum pro se, & hæredibus masculis ex eo legitime descendens, dicitur hereditarium mixtum, non autem ex pacto & prouidentia simpli- ter. 1.345.b
feudum paternum transitorium ad omnem hæredem etiam transit in- monasterium. 1.247.a
feudum hereditarium venit in restitutione fideicommissaria. 1.343.b
ad feudum hereditarium mixtum filius vel agnatus non admittuntur: nisi sint heredes. 1.346.b
feudum hereditarium dicitur, quado conceditur pro se & hæredibus, sed si concessam est pro se & liberis, non dicitur hereditarium, sed ex pacto & prouidentia concedentis. 1.346.b
ad feudum paternum ob delictum patris in committendo per aliena- tionem deuolutum, filij admittuntur. 1.346.b
feudum susceptum pro se & hæredibus quibuscunq;, transit etiam ad extraneos. 1.345.b
feudum acceptum vel relictum pro se, vel alicui pro se fuisque descen- dentibus & hæredibus, ita demum debetur, si copulatiue sint hære- des & descendentes, quia vtrumque requiritur, nec alterum sine al- tero sufficeret. 1.247.a
feudum est contractus nominatus. ibid.
feudum hereditarium an dicatur, quando reperitur receptum pro se, & hæredibus masculis. 1.347.a
feudum non cadit in commissum ex ommissa renouatione, nisi dominus declaret. 1.345.b
feudum, de feudo ad emphyteusim validum est argumentum, ita de- mum si ius feudorum in iusta & naturali ratione fundetur. 1.347.b
feudum si factũ sit de castro cum omnibus pertinentiis, quæ sunt in terri- torio, bona quæ sunt in dicto territorio nõ præsumuntur feudalia, sed allodialia, nisi contrarium probetur. 1.345.b
feudum, vel emphyteusis in extraneos non transiens, non venit in con- scriptione bonorum. 1.345.b
feudum alienatum à vasallo, sine consensu filiorum, vel agnatorũ, pos- se ab ipsis reuocari. 1.350.a

Index in Communes

Feudum à vasallo alienatum, reuocari posse à filiis & agnatis, etiã post alienationem factam conceptis & natis, siue alienatio facta sit in extraneum, siue etiam in agnatum remotiorem. **ibid.**
Feudum à vasallo alienatum in vnum aliquem, ex pluribus agnatis pari gradu distantibus, pro parte debita & æquali, reuocari à cæteris æquè proximis. **ibid.**
Feudum reuocari ab agnatis indistinctè, siue alienatum sit legitime, siue illegitime. **ibid.**
Feudum francum in testamento relinqui potest. **tomo primo, 345.a**
Feudum non posse alienari à vasallo, sine consensu domini. **tomo 1. 349.a**
Feudum alienatum non præscribitur, etiam longissimo tempore. **ibidem**
Partem feudi alienatam amitti, & reuerti ad dominum, partem nõ alienatam non amitti. **1.349.b**
Feudum alteratum tenet pro solita natura feudi, licet pro alteratione minime. **1.345.a**
Feudum plurium alienatum, deuoluitur tantum quo ad dominos qui nõ consenserunt, non autem quo ad illos qui dederunt licentiam. **tomo 1.345.a**
Feudum ciuitatis vel castri vacantis, per Papam vel principem concessum, perinde vt etiam alia quælibet beneficia latissime venit interpretandum. **1.347.b**
Feudum decimarum, quod solitum sit laicis infeudari, potest prælati alteri laico in feudum concedere. **1.343.a**
Feudum nouum si fuerit alicui datum, & in inuestitura illa verba (iure feudi paterni vel antiqui) adiecta essent, faciunt feudum quantumuis nouum sortiri vim & effectum paterni vel antiqui. **tomo primo, 346.b**
Feudum hæreditarium si fuerit in eo, sufficit quem hæredem esse primi inuestiti, licet non fuerit hæres vltimi decedentis & defuncti. **ibidem**
Feudum à patre acquisitum, siue pro se, & hæredibus, siue pro se & liberis, potest filio imputari in legitimam, at si prouenit ab auctore, tunc ex quo censetur aduentitium, non potest imputari. **1.343.a**
Feudum datum pro se, & filiis, & hæredibus, ab eis legitime descendenti- bus, censetur hæreditarium, & in tali feudo descendentes non succedunt, nisi etiam sint hæres. **ibid.**
Feudum aperitur agnatis non domino, facta alienatione sine assensu. **1.346.b**
Feudum & emphyt. quæ pacto alienari in quoscunque potest, in extraneos transit. **1.346.a**
Feudum hæreditarium mixtum venit in dispositione testatoris. **ibidem**
Feudum antiquum datur hæredi primi inuestiti, licet non sit hæres vltimi. **ibid.**
Feudum pro se, & hæredibus masculis, & foeminis, stante statuto exclusio foeminarum, non deueniet ad foeminas donec superfit masculus. **ibid.**
Feudum antiquum datur Agnatis vltra 7. gradum etiam vsque ad centesimum, cum primordialiter de primo inuestito in filios descendit. **ibid.**
Feudum ligum est pro quo vasallus de feudo inuestitus, cõtra omnes homines fidelitatem domino debet, nullius alterius fidelitate excepta. **1.247.a**
Feudum hæreditarium mixtum, non datur nisi hæredi, etiam quod esset agnatus. **1.345.b**
Feudum hæreditarium poterit primus successor cum domini consensu in successorum perniciè alienare, & si aliud in alio feudo iussit. **1.344.a**
Feudum quim pecunia interueniente constitui possit, nihil vetat. **tomo 1.344.a**
Feudum hæreditarium non transit etiam ad descendentes, vel agnatos nisi sint hæres defuncti vasalli. **1.343.b**
Feudum verum, seu personale, pro quo iuramentum fidelitatis præstatur, non transit ad monasterium. **1.346.a**
Feudum merè hæreditarium venit in publicatione bonorum. **1.351.a**
Feudum concessum pro se & quibus dederit, potest alienari in præiudicium agnatorum in quascunque personas, etiã foeminas & clericum præter naturam feudorum. **1.345.b**
Feudum hæreditarium, vel etiam simplex, vt quis consequatur, opus est se hæredem probare, non autem se filium tantum. **ibid.**
Feudum quod sit hæreditarium, vel natura, quod quis non succedat in eo, nisi sit hæres, non differunt in effectu. **ibid.**
Feudum, si sit maternum vel foemineum, scilicet ab initio concessum vni, foemina, tunc foemina quoque admittuntur ad successionem, sed tunc demum, quando non extant masculi. **1.342.b**
Feudum concessum à Principe cum clausula, quod tale feudum habeat naturam paterni, & aucti iudicatur, vt antiquum, & aucti, vt in illis succedat qui possunt succedere in aucto, & antiquo. **1.343.b**
Feudum hæreditarium in dubio præsumitur, ad quod non admittitur quis etiam transuersales, nisi sit hæres. **1.345.b**
Feudum si processit à foemina, foemineum est iudicandum. **1.342.b**
Feudum hæreditarium, id est, receptum pro se & hæredibus nunquam transit ad agnatos, nisi sint hæres recipièntis, vel illius prædefuncti, de cuius portione tractatur. **1.342.b**
Feudum nouum, quando conceditur iure antiqui feudi, non adsumit naturam, & qualitatem feudi antiqui. **tomo primo, pagina 342.a**

Feudum in dubio præsumi hæreditarium. **1.342.b**
Feudum merè hæreditarium dicitur, quando concessum est alicui pro se & hæredibus quibuscunque, & quod transit ad quoscunque hæres etiam extraneos. **1.350.b**
Feudum quando est concessum pro se & hæredibus quibuscunque transit ad extraneos. **1.311.a**
Feudum in dubio præsumitur antiquum, non autem nouum. **tomo 1. 343.a**
Feudum ob præclarè merita concessum ex ingratitudinis causa reuocari nequit. **1.344.a**
Feudum eius, qui ob læsæ maiestatis crimen bonis exutus est, nõ fitco, sed Domino defertur. **ibid.**
Feudum non transit in foeminas, nisi concessum sit pro se & quibus dederit. **1.345.b**
Feudum hæreditarium venit in restitutione fideicommissi vniuersalis. **1.347.b**
Feudum potest confiscari, si transit ad extraneos. **ibid.**
Si feudum sit obligatum domino, ad aliquod seruitium, qualiter hæres des præstabit. **1.382.b**
Feudum si Vasallus non petat tempore debito inue. cui applicabitur, feudum, an agnatis vel domino. **1.383.a**
Feudum emptitium, vel pro pecunia concessum, magis emptionis contractus quam donatio censetur. **1.347.b**
Feudum emptitium seu hæreditarium, si legatur sine assensu regio, debetur legatario æstimatorio. **ibid.**
Feudum non dicitur, vbi clausulæ inuestiturae, & verba donationem significancia innuunt. **ibid.**
Feudum non confiscatur, cæteris bonis vasalli confiscatis. **1.343.b**
Feudum per vasallum alienatum etiam cum cõsensu domini directi nõ aperitur domino, sed agnatis, qui illud petere possunt saltem post mortem alienantis. **1.347.a**
Feudum nouum si detur à Principe expressè iure feudi antiqui & paterni, debet tanquam feudum antiquum regulari. **1.343.b**
Feudum datum pro se, & hæredibus, est quidem hæreditarium, sed non ita, vt etiam ad extraneos hæres transeat. **ibid.**
Feudum. Vasallus cessans in solutione eius quod debet domino singularis annis pro ipso feudo, per biennium in ecclesia, triennium in laico, non cadit à feudo, si res quæ solui debet, sit modica. **tomo 1. 347.a**
Feudum acquiri posse, mediante pecunia. **1.343.b**
Feudum paternum & hæreditarium mixtum, ob delictum vasalli etiam in committendo, puta per alienationem, deuoluitur ad filios, vel agnatos, non ad dominum. **1.346.a**
Feudum hæretici non venit in confiscatione, nec transit ad filios. **1.346.a**
Feudum hæreditarium, seu mixtum alienatum, infringi potest per hæres cum beneficio inuentarij. **ibid.**
Feudum datum pro se, & hæredibus masculis, non dicitur hæreditarium. **1.343.a**
Feudum datum Titio vsque in quartam generationem, finita quarta generatione, filij vel agnati Vasalli vltimo defuncti possunt petere sibi confirmari feudum, & si nõ fiat, poterunt appellare ad superiorem. **ibid.**
Feudum, si datum sit pro se, & filiis, vel pro se & liberis, nulla facta mentione hæredum, tunc sufficit, quod succedere volens sit filius vel descendens ab illo primo acquirente, & non requiritur quod sit hæres. **1.343.b**
Feudum ita concessum, concedo tibi tale castrum in feudum, transit ad hæres eos tantum, qui aliàs ex natura feudi succedunt. **1.343.a**
Feudum pro se & hæredibus vtriusque sexus, dicitur hæreditarium mixtum. **1.346.a**
Si feudum antiquum sit diuisum, & quilibet est pro sua parte inuestitus, an tunc dicatur nouum, & filij vnus ex fratribus excludant à parte alterius. **1.381.b**
Feudum, etsi sit antiquum, agnati transuersales non succedunt, nisi vsque ad septimum gradum. **1.343.b**
Feudum si datum sit pro masculis cum foeminis, tunc foeminae veniunt simul cum masculis, sed fidatum sit masculis & foeminis, tunc veniunt foeminae ordine successiuo. **1.343.b**
Feudum si datum sit pro se, & filiis, & hæredibus, tunc requiritur vt succedere volens, filius sit, & etiam hæres. **ibid.**
Feudum quid. **1.351.b**
Feudum an vasallus possit diuidere sine domini consensu. **tomo 1. 369.a, & b**
Feudum antiquum propter homicidium vasalli transfertur in agnatos. **1.347.a**
Feudum nobile gratis, & liberè conceditur, & pro eo solùm debetur seruitium personale: & in eo differt ab emphyteusi, quia in ea præstatur annua quædam pensio. **ibid.**
Feudum nec in dotem pro filia dari posse. **ibid.**
Feudum Quando est pro se & descendenti, si inuestitus decessit relicto pluribus qui diuiserunt, & feudum peruenit ad vnum donec extant descendentes ab illo cui peruenit feudum, alij non admittentur etiam proximiores. **1.374.b**
Feudum concessum pro se & quibus dederit, potest alienari sine vltiori consensu domini. **1.347.b**
Feudum à foemina originem adeptam foemineum censetur. **1.344.b**
Feudum absque domini consensu repudiari nequit. **1.344.b**
Feudum pro se & hæredibus ex eo legitime descendenti dicitur hæreditarium. **ibidem b**
Feudum.

Vtriusque Iuris Opiniones.

feudum acceptum pro se & filiis dicitur ex pacto & prouidentia. **tomo 1.345.b**
Feudum si causa aliqua non adsit, nec ex potestatis plenitudine, Princeps auferre potest. **1.344.b**
Feudum antiquum non potest alienari in præiudicium proximioris agnati, sine consensu ipsius, etiam si vasallus refutaret feudum antiquum in manibus domini. **1.344.b**
Feudum vel à Principe concessum non admittit accrescendi ius. **ibidem**
Feudum acquiritur per inuestituram, & qualiter probetur inuestitura. **1.359.b**
Item per pecuniam, per stipulationem, & per ius accrescendi. **1.360.a**
Feudum an præscribatur. **ibid.**
Feudum constituitur an quilibet priuatus possit. **1.359.a**
Feudum in generali hypotheca non venit. **1.500.a**
Quid in emphyteusi. **ibid.**
Feudum an veniat in restitutione fideicommissi. **tomo primo, pagina 371.b**
Et an in petitione hæreditatis. **ibid.**
Et an computetur filio in legitimam. **ibid.**
Feudo an reuertitur vasallus inuito domino. **ibid.**
Feudum an possit alienari propter famis necessitatem. **tomo primo, 372.a**
Feudum ligum ad hoc vt dicatur, quæ requirantur. **1.352.b**
Feudi ligij effectus. **1.353.a**
Feudum improprium quæ feuda complectatur. **ibid.**
Feudi franci effectus. **ibid.**
Feudum an possit in emphyteusim cõcedi sine consensu domini. **1.367.a**
Et an ad Liuellum. **ibid.**
Et an in dotem. **1.368.b**
Et an pignorare, vel in solutum dari. **ibid.**
Feudum quamuis nouum, naturam feudi antiqui assumit, & princeps in concessione apponat clausulam, quod habeat naturam feudi antiqui. **3.152.nu.1**
Limitatur. **3.153.nu.3. & seq.**
Quid in Episcopo, vel Prelato. **ibid. 41.**
Feudum concessum per pecuniam non habet naturam veri feudi. **3.153.nu.1.**
Limitatur. **ibid. 6. & seq.**
Quid si vltra præstationem pecuniae interueniat iuramentum fidelitatis, vel seruitium personale. **ibid. 8**
Feudum à principe datum per pecuniam ex quo habet vim contractus reuocari non potest. **ibid. 9.**
Feudum dicitur hæreditarium etiam si receptum sit pro se, filiis, & hæredibus masculis, ac etiam pro heredibus extraneis. **3.341.nu.17.**
Feudum receptum pro se & filiis, non comprehendit foeminam. **3.344.nu.52.**
Feudum si ex concessione debet ad primogenitum peruenire, debet in telligi tantummodo de primo primogenito. **3.349.nu.17.**
Feudum quando dicatur hæreditarium, & quando ex pacto, & prouidentia. **3.340.nu.43. & seq.**
Feudum, quia dicitur gratuita cõcessio sine causa per principem auferri non potest. **3.188.nu.33.**
Ampliatur pluribus modis. **ibid. 34.**
Limitatur. **ibid. 38. & seq.**
Feudi dominus directus si voluerit propter seruitium vel amorè patris, eo defuncto sine filio masculino, huius inuestire de aliquo feudo, hoc facere potest. **1.390.a**
Feudi franci natura est, quod vasallus nisi ad ea quæ sunt expressa in cõcessione, vel quæ continentur in forma fidelitatis, non teneatur ibidem. **a**
Feuda non habentia dignitatem possunt diuidi. **1.370.a**
Feudo hæreditario mixto quis nõ admittitur, nisi sit hæres primi acquirentis, vel vltimo loco defuncti. **1.344.b**
Feudo hæreditario mixto, inuentarij cõcessio nõ prodest. **ibid.**
Feudi hæreditarij dispositio tenet, si fiat inter comprehensos in inuestituris. **1.344.b**
Feuda singularia, quæ sunt pura in regno Apuliae sunt in directo dominio Regis, quamuis regnum sit feudum. **ibid. a**
Feudorum Librum esse authenticum, ita vt possit ad decidendas causas allegari, vide. **1.348.b 389.b**
Feudorum Iura extendi etiam ad personas ecclesiasticas. **ibid. b**
In feudo emptitio, foemina succedere an possit. **1.351.a**
In feudo empto & acquisito, prætio mediata, quæ succedunt foemine vt masculi. **1.342.b**
Feuda singularia regni Apuliae nõ ideo minus in dominio regis directo ponuntur, quod regnum ipsum sit feudum. **1.390.b**
Feudi deuoluti sine culpa vasalli, melioramenta ad hæres extraneos transeunt. **1.344.b**
Feuda acquisita pro se, hæredibus, & successoribus, nõ transeunt nisi ad illos ad quos transeunt feuda hæreditaria. **ibid. b**
In feudis nomine filiorum veniunt nepotes, ita vt si quis accipiat feudum pro se, intelliguntur etiam nepotes inclusi. **1.344.a**
In feudo nouo transuersales (nisi expressè id dicatur in inuestitura) nõ succedunt. **1.343.b, & 345.a**
Feudo priuare non potest vasallum princeps sine causa, & absque eius culpa. **1.342.a**
Feudi alienationi contrauenire, non potest hæres cum cautela inuentarij si feudum est concessum alicui pro se, hæredibus, & quibus dederit. **1.370.b, & 351.a**

feudorum liber fuit compilatus à quodam Oberto de Orto ciue Mediolanense. **1.342.b**
In feudo clericus primæ consura, & qui habet quatuor ordines minores potest succedere. **1.351.a**
Feudorum possessores feudis nequeunt renuntiare absque minorum consensu. **ibid. b**
A Feudi alienatione exclusus non potest illud repetere etiã ab extraneo, & excluditur per spatium triginta annorum, per quod tollitur tale ius reuocandi bona feudalia alienata in extraneos. **ibid. a**
Feudorum iura procedunt etiam de iure Cano. & in ecclesia quatenus Canonis expressè non contradicunt. **ibid.**
Feudorum liber summam fidem & auctoritatem in feudorum causis habet. **ibid.**
Feudorum, quæ alicui & quibuscunque illius hæredibus concessa sunt, successione foeminae potientur. **ibid. b**
Feudorum consuetudinibus obnoxia est ecclesia, obnoxiique prorsus sunt ecclesiastici. **ibid.**
Feudorum possessores tributa, atque onera pro rebus debita, ex fructibus, quos percipiunt, soluere tenentur. **ibid.**
Feudorum bona nec specialem, nec generalem obligationem ferunt, ibidem
Feudi dominus directus potest respectu sui iuris & interesse consentire quod feudum transeat ad personas, ad quas de sui natura non esset transtratum. **ibid. a**
Feudi alienationi contrauenire potest hæres cum beneficio inuentarij, quando feudum est ex pacto & prouidentia. **ibid.**
Feudorum fructus vltra nouem annos nec ritè, nec rectè locabuntur. **ibid. b**
De feudo vasallus regulariter non potest testari. **1.342.b**
Feudorum possessores seruitutem & vsum fructum in dominorum præiudicium nequeunt constituere. **1.351.b**
Feuda, ad quæ adoptiuus successione aspirat, non recipiunt distinctionem vetustatis aut nouitatis, quo ad illam adoptato factam succedendi copiam. **1.390.b**
Feuda. Filius legitimus à comite Palatino dicitur verè legitimus & naturalis, ac succedit in feudo & omnibus bonis. **1.345.a**
Feuda hæreditaria mixta veniunt in petitione hæreditatis, restitutione fideicommissi, renunciatione generali, & in aliis, excepto domini assensu, vti allodialia bona iudicantur, ac in legitimam imputantur. **ibidem**
Feudi deuoluti sine culpa vasalli melioramenta transeunt ad extraneos hæres. **1.346.**
Feudi successores etiam non citato præiudicat sententia cõtra eisdem possessorem lata. **1.348.a**
Feudo non excidit in debitis officiis præstandis duos, tresve annos defes. **1.348.a**
Feudi alienatio absque patroni consensu non aliter nec antea damno est, quam postquam traditio subsequuta est. **1.347.a**
Feudi dominus, si feudum hæreditarium non sit, de eo testari nequit. **1.348.a**
Feudi possessorum ius in alium transferre atque alienare nequit dominus, illis inuitis. **ibid. a**
Feudi possessor nec suam salutem domini vitæ postponere tenetur. **1.348.a**
In feudo hæreditario, concessio pro se, hæredibus & successoribus, vt quis admittatur ad illius successione, requiritur quod sit hæres primi inuestiti, vel vltimi defuncti. **1.348.a**
Feuda & emphyteusis legitimum per subsequens matrimonium admittunt. **1.345.a**
Feuda subiciuntur constitutioni l. c. de rescind. vend. **1.390.b**
Feudi paterni & antiqui facti alienatio per parentem cum consensu Domini, filij & alij agnatis obesse an possit. **1.347.b**
Feudi alienatione in remotiorem agnatum facta, agnatus proximior potest illam reuocare. **1.374.a**
quid si alienatio est facta in extraneos. **ibidem**
Reuocans alienationem an teneatur restituere prætium, **ibid.**
Feudum quibus ex causis amittatur. **1.374.a, & b, & seq.**
Feuda eisdem regulis censentur, quibus emphyteusis. **1.390.b**
In feudis an filij æqualiter succedant. **ibid.**
In feudo an clericus succedere possit. **1.343.b**
An dicta in feudo habeant locum in emphyteosi, & econtra. **1.390.b**
Feudi noui si in concessione dicat cõcedens quod concedit iure feudi antiqui & paterni, an tale feudum regulabitur secundum naturam feudi noui, an verò secundum naturam feudi antiqui. **tomo primo 381.b**
Feudi inuestitura si contineret, quod illud pro se, & hæredibus quibuscunque collarum esset, verba illa restringi oportet ad habiles. **1.390.a**
Nunquid in alienatione feudi noui sufficiat consensus domini, absque eo quod interueniat consensus filiorum vasalli. **1.372.b**
In feudo filij æqualiter succedunt. **1.390.b**
Feuda etiam antiqua ad agnatos ex latere intra septimum duntaxat gradum successione redibunt. **1.390.b**
Feuda ad ecclesiam reuerfa non modo extraneis, sed & honestis antecessitum consanguineis, concedi ius falsque est. **1.390.b**
Feudi in causa quis sit iudex. **1.388.a, & b, 389.a**
Feudi & emphyteusis cognatio magna. **1.379.a**
Feudo quando vasallus, primatur, cui deferatur. **1.379.a**
Feudo ex quibus causis priuatur vasallus, ex eisdem priuatur dominus proprietate. **1.380.b**

feudali in contractu possunt adhiberi pacta extranea & contra natura-
lit, ac propriam & communem naturam feudorum, dummodo con-
tra substantialia non apponantur. 1.391.a
feudales consuetudines ligant ecclesiam, & personas ecclesiasticas.
ibidem
A feudali sententia partium appellari posse perinde atque à cæteris
sententiis, & quod in tali appellatione tempora de iure communi
statuta obseruantur. ibidem
feudalis res in dubio, non creditur, sed allodialis. ibid.
feudalia bona si reuertantur ad Ecclesiam possunt infeudari nõ solum
extraneis, sed & consanguineis prælatorum, dummodo sint honestæ
personæ, & non ecclesiis onerosæ. ibid.
feudalia dantur in solutum creditoribus, ita sponte volente debitore,
& accedente consensu domini. 1.345.a
feudalia non probantur ex inuestitura sola, quæ in clausulis generali-
bus continetur, nisi probetur tempore concessionis feudi illa fuisse
tradita vasallo. ibidem
feudalia bona non possunt obligari, nec generaliter, nec specialiter. 1.
390.b
feudalem rem esse aliquam non præsumimus, quia feudum est species
seruitutis, quæ non præsumitur. ibidem
feudalia non veniunt de iure communi in generali obligatione sine do-
mini assensu. 1.345.a
feudalium possessio datur filix vel forori institutæ non obstant contra-
dictione agnatorum. 1.344.b
feudalis res, vel emphyteutica in dubio non præsumitur modo aliquo
sed allodialis & libera, quia omne prædium à qualibet seruitute li-
beratum censetur. 1.390.b
Si feudatarius ingrediatur monasterium an feudum transeat ad ipsum
monasterium. 1.122.b
feudatarius fidei contumax non potest vigore istius contumaciæ pri-
uari feudo, nisi ter monitus fuerit, & non comparuerit. 1.391.a
feudatarius per alienationem partis rei feudalis, non cadit à tota re,
sed à parte tantum alienata. 1.391.b
fictio ad hoc quod habeat locum requiruntur duo extrema habilia:
ibidem
fictio duplex circa eandem rem non debet concurrere. ibi.
fictio, & extremum à quò, & extremum ad quod desiderat aptum, at-
que oppositum. ibid.
fictio operatur tantum, ubi veritas locum habet. ibid.
fictio non operatur contra ius. ibidem
fictio est super certo, præsumptio super incerto. ibid.
ficta confessio non transit contra heredem. 1.476.b
fideicommissum vniuersale transit in ecclesiam vel ciuitatem absque
restitutione. 1.394.a
fideicommissum in casu contrauentionis tantum factum, non habet lo-
cum mortuo grauato, & minus non sequuta alienatione. 1.392.b
fideicommissum diuisione tollitur ex clausulis prægnantibus, & data scien-
tia illius. ibidem
fideicommissum simplex non inducitur ex sola prohibitione de non
alienando, quia vult testator bona ad alios deuenire. ibid.
fideicommissum vel substitutio reciproca nõ inducitur si fiat tantum
post mortem omnium, vel deficient filijs, nisi in tota hæreditate & vlti-
mo morienti fiat. ibidem
fideicommissum ante restitutionem cedi & donari potest. ibid.
fideicommissum reciprocum inter institutos non inducitur, nisi fiat
substitutio in tota hæreditate vel cum alio signo vniuersali. 1.392.b
fideicommissum inducitur ex clausula codicillari. ibidem
fideicommissum conditionale, siue spes ad illud, non transmittitur fi-
deicommissario decedente pendente conditione. 1.393.b
fideicommissum quo pater hæreditatem suã ad aliquem pertinet, aut
peruenire simpliciter constituit, si eius filius sine liberis decefferit, à
filij hærede non ab ipso filio relictum censetur. ibidem
fideicommissum licet aliquando ex coniecturata mente testatoris, pos-
sit dici inductum, tamen id non procedit, quando tali interpretatio-
ni repugnat ratio recti sermonis. ibidem
fideicommissum post impuberis mortem à nemine expressum relictum,
à filij hæredibus in dubio relinqui videtur. ibid.
fideicommissum conditionale nullo modo transmittitur. ibidem
fideicommissum relictum alicui, si sine filijs decefferit, expirat relictis
filiabus. 1.393.a
fideicommissum ex sola testatoris voluntate coniecturis collecta ex-
oritur, etiam si verba nulla in id spectantia proponantur. 1.393.b
fideicommissum, an & quando inducatur, ex prohibitione alienatio-
nis. 1.394.a
fideicommissum resultat ex sola coniecturata mente testatoris, et si ex
verbis non constat. ibidem
fideicommissum conditionale transit ad heredem decedente fideicõ-
missario ante factam sibi restitutionem. 1.393.a
fideicommissum remitti non videtur per diuisionem factam inter gra-
uatos onere futuri fideicommissi, dato quod partes promittant non
contrauenire diuisioni. ibidem
Si fideicommissum relictum sit vltimo morienti videtur facta substitu-
tio reciproca inter institutos. ibidem
fideicommissum relictum eis, qui sunt de familia, intelligitur relictum
eis, qui in agnatione, vel familia tenent primũ gradum & proximiorẽ.
ibidem
fideicommissum non dicitur resolutum, vel renunciatum per diuisionem
factam inter fratres: et si promissum sit non contraueniri diuisioni.
ibidem

fideicommissum conditionale decedente fideicommissario pendente
conditione, non transmittitur ad heredem. ibidem
fideicommissum vniuersale transit in ecclesiam, vel ciuitatem absque
restitutione. ibidem
fideicommissum, an fiat caducum, si substitutus præmoriatur hæredi,
1.394.a
fideicommissum conditionale non transmittitur ad heredem. 1.294.b
fideicommissum non agnatum an transmittatur. 1.475.b
fideicommissum iniunctum fratribus etiam reciprocum & coequalium,
per diuisionem etiam cum clausula quæ promiserunt ad inueni-
entem se nihil contra talem diuisionem facturos, non censetur remis-
sum. 1.194.b
fideicommissum an censetur inductum per prohibitionem alienatio-
nis. 3.254. nu. 1.
Declaratio huius conclusionis. 3.255. nu. 4.
fideicommissum an censetur inductum tam in casu alienationis, quã
etiam in casu mortis per prohibitionem alienationis simpliciter fa-
ctam cum causa, vt res in familia relinquatur. ib. 7. & seq.
Limitatur & declaratur pluribus modis. ib. 12. & seq.
Quid si alienatio fuerit simpliciter prohibita absque expressione
causæ, vt bona in familia remaneant. 3.256. nu. 33.
Quid si secuta sit alienatio legis. 3.255. nu. 10.
Quid si dictum sit, bona mea perueniant de vno in alium. ib. 16.
Vel de masculo in masculum. ib. 17.
Vel ad descendentes gradatim. ibi. 19.
Vbiunque grauamen præcedit, relictum acquisitum ex substitutione
non venit in restitutionem fideicommissi. 1.394.a
fideicommissi remissio inducitur ex multis clausulis & promissioni-
bus generalibus instrumenti diuisionis rerum fideicommissi
appositis. 1.392.a
fideicommissa conditionalia non transmittuntur ad filios defuncto gra-
uato ante conditionis euentum. ibid.
Fideicommissio subiecta, post mortem possidentis possunt per eum in te-
stamento alienari, & sic titulo legati, vel fideicommissi relinqui, & va-
lebit tale legatum, si aliud non obstat. 1.393.b
Fideicommissio paterno subiacent bona emphyteutica. tomo primo
392.b
Fideicommissio non censetur renunciatum ex simplici diuisione. 1.392.a
Fideicommissio inter filios facta comprehenduntur emphyteutes eccle-
siæ, quæ alienatæ in legitimam imputantur. ibid. b
Fideicommissi restituendi onere præstati ascendentes non fruuntur bene-
ficio l. cum acutissimi. C. de fideic. 1.394.a
in Fideicommissis filius non subintrat locum patris vel matris. ibidem
Fideicommissi ius vniuersalis, etiam ante agnitionem vel restitutionem,
transmittitur ad heredem substituti. ibid.
Fideicommissio ab vltimo morienti relicta alterna inter institutos inli-
tutio facta censetur. ibid.
Fideicommissa paria sunt cum legatis. 4.204.a
Fideicommissio an censetur renunciatum per diuisionem. 3.244. nu. 1.
Ampliatur multis modis. 3.245. nu. 5.
Limitatur. ibid. nu. 20.a
Quid si dictum sit de non veniendo contra diuisionem, & iuratum.
3.244. nu. 1.
Quid si dictum sit quod vnus alteri remittit iura quæ habet, vel ha-
bere sperat. 3.245. nu. 5.
Quid si vnus remittit omne ius præsens, & futurum ex testamento,
vel ab intestato, seu iure fideicommissi, vel cuiuscunque substituti-
onis. ibid. nu. 11.
Quid si fuerint apposita verba ampla, & prægnantia. ibid. nu. 20.
Quid si in diuisione sit data facultas alienandi. ibid. 3.
Quid si vnus alteri de euictione teneatur. 3.246. nu. 39.
Quid si sit renunciatum omni iuri, & legum auxilio. ibid. 48.
Fideicommissio an censetur renunciatum per diuisionem si dictum sit
quod diuidentes possint de rebus sic diuisis facere prout volebant.
3.245. nu. 29.
Fideicommissio iniuncto sub conditione de restituendo quod supererit
tempore mortis grauati, an grauatus possit in totum alienare. 3.
244. nu. 1.
Fideicommissarius qui rogatus est restituere hæreditatem post mortem
suam pauperibus: quod si in vita restituat, non adimplet voluntatem
testatoris. 1.391.b
Fideicommissarius, cù conditione, si filij testatoris non superuixerint
non tenetur probare non superuixisse: quia lex præsumit non super-
uixisse. ibid.
Fideicommissarius non conficiens inuentarium perdit detractionem
trebellianicam. ibid.
Fideicommissarius non detrahit quando testator prohibuit detractionem
trebellianicam. 1.391.b
Item & non detrahit, quando testator mandauit restituere plenã hære-
ditatem, vel quicquid ad eum peruenierit. ibid.
Fideicommissarius, cui faciendæ restitutio in alium ab eodẽ iusta est,
sic omnes actiones acceptæ & expensæ, quas actiuas & passiuas nomi-
nant transfert, vt nulla villo modo apud illum remaneant. tomo
1.392.a
in fideicommissaria substitutione arteadi magis testatoris, quã hære-
dis proximiores. ibid.
fideicommissarius petit omnes fructus tam pendentes quã perceptos
à die mortis grauati. ibid.
fideicommissaria in restitutione veniunt mobilia, & se mouentia, pecu-
nia, merces, fructus, & similia, ibid. b
fideicommissarius

fideicommissario primo ante heredem defuncto, fideicommissum
apud heredem remanet, cum onere restituendi secundo substituto.
1.392.b
fideicommissarius etiam particularis non potest agere contra here-
dem, nisi sibi cedatur actio, & sic fiat restitutio actionis à primo le-
gataro grauato de sibi restituendo legatum. 1.392.a
Fideicommissarius vniuersalis etiam non citatus, lata contra heredem
sententia læditur. ibidem
fideicommissarius tunc duntaxat detrahendæ Trebellianæ ius habet,
cùm illam heres antea non detrahit. ibidem
fideicommissarius intentio, dicentis grauatum sine liberis deceffisse,
fundata est ipso iure ibid. b
Fideicommissarius non detrahit Trebellianicam fideicommissario se-
cundo, nisi quando heres primò Trebellianicam non detrahit. tom.
1.391.b
Fideicommissarius in feudo non succedit regulariter. ibidem
In fideicommissarium substitutum ad pias causas, vel executorem pig-
causæ transeunt omnia iura hereditaria ipso iure, fauore pia causæ
absque fideicommissi restitutione. 2.196.b
fideicommissarius non tenetur ad alimenta filij naturalis, ad quæ pater
defunctus grauatus tenebatur pro fructibus perceptis ex portione
sua. 1.392.a
fideicommissario agenti contra heredem grauati sufficit probare bo-
na fuisse reperta in hæreditate fidei comitentis tempore mortis sue
secus si agit contra tertios possessores. 1.392.a
fideicommissarius donans in vita fideicommissum dicitur donare, &
non restituere. 1.391.b, & 392.a
fideicommissaria substitutio non dicitur proprie substitutio. 1.393.a
In fideicommissaria substitutione, filium succedere in locum. 1.393.a
fideicommissarius vniuersalis beneficio inuentarij ab hærede facti vt
que adeo fruiat, vt nec aliud facere ipse teneatur, nec opus sit, vt
ei illud heres cedat. 1.392.a
Si fideicommissarius emat rem sibi aliquo casu restituendam, poterit
eueniente casu agere ad prætium. 1.394.a
fideiubens ad certum tempus transacto tempore nõ tenetur. 1.402.a
fideiubens pro accusato, an teneatur ad poenam quæ crescit per infi-
ciantionem. 1.402.b
fideiubere non tenetur, qui securitatem promissit. ibid. b
fideiubere tenetur, de iud. soluen. qui ad defensionem alterius venit.
1.403.b
fideiubens pro eo qui accusauit dominum, quod prosequeretur. app.
priuati feudo. 1.377.b
non potest quis pro alio fideiubere ad poenam corporalem. 1.377.b
Si autem poena non sit corporal. debet fideiussoribus relaxari.
ibid.
fideiussio capi potest die fer. à carcerato videlicet de se præsentan.
1.403.b
fideiussor, an veniat appellatione debitoris. tomo primo, pagina
337.b
Et an appellatione creditoris, &c. ibid.
fideiussio, fideiubere nihil aliud est quam perdere. 1.401.a
An fideiussio præstata officiali duret finito eius off. 1.404.a
fideiussio præstata non est ab eo qui suam non deteriorauit con-
ditionem. 1.403.a
fideiussio non valet sine stipulatione. 1.403.b
fideiussio indebita est nulla. 4.175.b
fideiussioni æquiparatur pignus. 4.196.b
fideiussionem in idoneã nemo acceptare tenetur. tomo quarto, pagin.
173.b
Fideiussionem, cautionem, seu satisfactionem dare nõ tenetur, qui ma-
nifeste idoneus facultatib. 1.399.b
Ille cui debetur ex fideiussione, dicitur proprie creditor, & fideiussor
dicitur proprie, & indistincte debitor. 1.395.a
Fideiussio de iudicatum soluendo coram certo iudice interposita nõ
operatur, si per alium iudicem fuerit iudicatum. 3.181. nu. 1. b
Ampliatur. ibi. 2. & seq.
Limitatur. ibi. 10. & seq.
Quid si coram primo iudice fuerit iuratum. ibi. 9.
Fideiubens pro eo qui non potuit contrahere, non obliga. 1.404.a
Fideiussor de iud. sili pro vna causa, non tenetur pro alia. 1.401.b
Fideiussor contractus, an possit conueniri lata sententia contra prin-
cipalem. 1.404.a
fideiussor si efficiatur non soluendo, non potest creditor petere, vt a-
lius præstet, si sumus in fideiussore conuentionali. 1.395.a
Fideiussor, pro prin. præsumitur, velle recuperare. 1.403.b
Fideiussor potest agere contra suum principalem, vbi quæ creditor
constitit sibi satisfactum esse ab ipso fideiussore. tomo primo, &
395.a, & b, 376.a
fideiussor in prima instantia, regulariter non tenetur in secunda, sed
lata sententia expirat eius fideiussio. 1.395.b
Fideiussor in causa criminali, si is pro quo fideiussit, postea sit imputa-
tº de alio crimine, & bannitus, sic ille fideiussor datus in prima cau-
sa tenebitur nõ cõsignare illum, sub poena in fideiussione cõrenta.
1.398.b
Fideiussor de iudicio sili, & iudicatum soluendo, acceptus in causa
principali, non tenetur in causa appellationis, nisi aliud sit actum.
1.395.b
Fideiussor in causa criminali, si is pro quo fideiussit postea imputa-
tus sit de alio crimine, & bannitus, tunc ille fideiussor datus in pri-

ma causa non tenebitur illum cõsignare sub poena in fideiussione
contenta. 1.395.b
Fideiussor pauper à creditore vocatus: & conuentus in iudicio, po-
test soluere de bonis principalis itante paupertate sua, & impossibi-
litate, difficultate, seu impotetia solutionis de suo proprio in
carceribus maceretur, & in eis perpetuo detineatur. 1.398.a
Fideiussor eius, qui verè debitor est, ad debitam quantitatem infra sex
menses soluere promittens, non liberatur, nec eximitur ab obliga-
tione fideiussoria, licet creditor sine licentia, & consensu ipsius fi-
deiussoris diem solutionis debitori prorogauerit. ibidem
Fideiussor potest petere vt liberetur à fideiussione: si diu steterit in obli-
gatione: quod relinquatur arbitrio iudicis. 1.395.b
Fideiussor datus, seu acceptus in prima instantia, non tenetur in eo,
quod postea iudicatur in causa appellationis, nisi aliud actum sit.
1.398.a
Fideiussor qui promissit, quod in fine sex anno. prin. reddet pecuniã,
potest conueniri, licet prin. ante moriatur. 1.404.a
Fideiussor de iud. sili non tenetur, post sententiam. 1.401.a
Fideiussor non potest se obligare ad poenam mort. 1.402.b
fideiussor, mercator, vel cãpor, conueniri atque exigi ante debitoris
excussionem potest. 1.396.a
fideiussor de iud. sili debet esse idoneus facultatibus & facilitate con-
ueniendi. 1.401.b
fideiussor, qui habet quittance & cõfessionem à creditore, an possit
ex ea agere ad solutionem contra principalem: an verò tenetur
probare de vera solutione? 1.404.a
Quilibet fideiussor, debet à prin. indemnitas conferuari. ibid. a
fideiussor tamen grauatus à testatore, fideiubere, si soluat nõ repetit
prin. 1.403.b
fideiussor qui habet quita. à cred. an possit agere contra debitorem,
principalem. 1.403.a
Fideiussor esse potest maritus pro vxore, non e contra. 1.403.b
Fideiussor de repræsentando debet esse idoneus, nisi sit cõiuncta per-
sona quæ pro coniuncta fideiubeat, quia est verisimile, quod citatus
comparebit ne is qui pro eo fideiussit, illaqueatus remaneat.
1.402.
Fideiussor expensatum quatenus actor succuberet in causa, an teneatur,
si sit pronuntiatum per instantiam peremptam. 1.403.b
an fideiussores renuntiant. debeant exprimere renunc. & an sufficiat ge-
neraliter renuntiare. ibid.
Fideiussor an sit testis idoneus in causa sui prin. ibid.
Fideiussor indemnitas, non potest ante principalem conueniri, quã
uis renuntiauit. 1.402.b
Fideiussor de repræsentando, liberatur ex vna repræsentatione. 1.402.a
Fallit. ibidem
Fideiussor, qui promissit fideiubere pro accusato, si antequam fidei-
ubeat, protestetur iudici, salua reueretia, quod si ipsum receperit in
fideiussorem, non intendit se teneri de tali fideiussione, postea si fi-
deiussit, non tenetur. 1.398.b
Fideiussor soluens vfuras, non repetit à prin. 1.402.a
Fideiussor non potest teneri in grauorem causam quã principalis.
1.402.a
Fideiussor ordinis vel excussionis exceptionem solum ante litem cõ-
testatam allegare potest. 1.396.a
Fideiussor docens de solutione per instrumentum confessionis credi-
toris tantum, non potest agere contra debitorem principalem. to.
1.396.a
Fideiussor ita pauper, vt de suo nequeat soluere, ne in carcerem alio
quin tradatur, poterit de principalis debitoris bonis soluere. tom.
1.396.b
Fideiussor, cùm reus principalis soluendo est, & ipse excussionis bene-
ficio non renunciauit, & testis, & iudex pro principali esse po-
terit. ibidem
fideiussor simpliciter datus, atque acceptus in prima instantia, & appel-
latio interuenierit, & deserta non amplius in euentum vilius tene-
bitur. 1.396.b
fideiussor in prima instantia, nõ censetur repetitis in secunda. 1.396.b
fideiussor omni priuilegio competente principali gaudebit, si faciat
quod reus principalis suscipiat in se iudicium motum contra ip-
sum fideiussorem, & opponat tale priuilegium vel exceptionem
ex persona sua. 1.396.a
fideiussor non quis inde constituetur, quod etiam apud iudicij acta
præfens gnarus ac tacitus fuerit, cùm aliter illum pro se fideiube-
re diceret, nisi si & expressim consenserit. ibid.
fideiussor ad corporis poenam propter alterius delictum, subeudam
interuenire nequit. 1.396.b
Fideiussor indemnitas & si omnibus fideiussorum beneficiis ac le-
gum auxilijs renunciet, non tamen poterit ante principalem debi-
torem conueniri. 1.296.a
Fideiussor de iudicio sili, tenetur successiue vsque ad sententiam. to.
1.401.b
fideiussor pater ante liberorum executionem, pro quibus promissit,
aut interuenit, conueniri in solidum potest. 1.396.a
fideiussor & correus an pro fideiussore & correo testificari possint.
1.397.a
fideiussor à debitore solutionem diu remoranti, vt sese fideiussione
expediat, recte à iure exiget. 1.396.b
fideiussor de aliquo sitendo totiens, quotiens, si eum requisitus non
stiterit, non solum ad poenam sico tenebitur, sed & pari ad id, quod
eius interest, obligabitur. 1.392.b

Index in Communes

fideiussor non potest requirere se eximi antequam soluat. 1.404.2
fideiussor non intercedit, ubi venit imponenda poena corporalis. to. 1.397.2
fideiussor in instrumento pacis adhibiti, in casu contrauentionis non possunt cogi ad soluendum poenam, nisi legitime & plene constet de pace rupta per testes, vel veram confessionem principalis. ibidem
fideiussor tutoris qui paritur nomen suum apud acta scribi, nisi praesens contradicatur, perinde iuxta communem tenebitur, ac si stipulatio intercessisset. 1.395.b
fideiussor repetens a debitore principali quod pro eo soluit, non admittitur ad probandum solutionem per solam creditoris confessionem. 1.398.a
fideiussor qui simpliciter promisit sistere in iudicio, vel promisit sistere quandoquocumque fuerit requisitus, vel toties quoties placuerit iudici, an liberetur lata sententia. 1.337.2
fideiussor in duriores causam cum iureiurando acceptus instar debitoris principalis tenetur, non amisso tamen epistola diui Adriani aut excusationis beneficio. ibid.
fideiussor in pecuniam acceptus, cum principalis rem debet nullo modo, ac nulla via tenetur. ibidem
fideiussor promittens praesentare reum toties quoties, &c. non tenetur praesentare eum, qui propter vulnus inflictum detinebatur, si deinde vulneratus sit mortuus. 1.398.b
fideiussor cum debitore recte iurisque pacifectur, ut pro ea quantitate quae debetur, emptum sibi pignus sit. 1.397.b
fideiussor non est idoneus quotiescunque custodiam castrorum haberet, ubi fideiussio per eum dari, ac praestari debet. tomo primo, ibidem
fideiussor de iudicio soluendo obnoxius executioni est absque alio nouo processu. ibidem
fideiussor patiens se nominari, poni, ac describi in actis curiae a notario pro fideiussore alicuius, & incontinenti non contradicens, obligatur, teneturque. ibid.
fideiussor soli bona non habens, non aliter nec alius dicitur idoneus, quam si pro diuite spondeat. ibidem
fideiussor ex conventionem acceptus si fiat non soluendo, non poterit idcirco creditor alium idoneum postulare. ibidem
fideiussor in id, quod interest, recte accipitur, cum principalis factum debet. ibidem
fideiussor est idoneus testis pro fideiussore, ad probandum quod non fideiussorem principaliter. ibidem
fideiussor in maiore summam acceptus nec villo modo, nec aliqua in quantitate obligatur. ibidem
fideiussor, inuito creditore mutari non potest. 1.395.a
fideiussor non dicitur idoneus, qui non habet immobilia nisi fideiussor pro diuite. 1.395.a
fideiussor in duriores causam iurans obligatur tanquam principalis. 1.395.a
fideiussor simpliciter datus intelligitur pro vera estimatione rei, non autem etiam pro eo, quod cresceret propter iuramentum in litem, 1.608.2
fideiussor quando conueniatur non excusso principali. 1.306.a
fideiussor licet in causis criminalibus ubi poena capitalis imponenda est, vel etiam corporalis interuenire non possit: tamen potest quando consuetudine loci ita receptum esset. 1.595.b
fideiussor castellani an tenetur de extorsione seu robaria per castellanum facta. 1.354.b
Et an finito anno pro quo fideiussit, si castellanus remaneat, an videatur iterum obligatus. ibid.
fideiussor insufficientis, fideiussor est nullus. 4.194.a
fideiussor negas a fideiussore, amittit beneficium epistolae diui Adriani, & beneficium athen. praesente, C. de fideiuss. 3.275. nu. 13.
fideiussor vel pignori possessor debet citari in discussione quae fit contra principalem debitorem. 3.95. nu. 215.
Et an sufficiat citatio generalis per proclamata, vel requiratur specialis? 3.98. nu. 318.
fideiussor ante principalem conueniri debet. 4.198.a
fideiussor non tenetur non facta discussione contra principalem. 3.176. num. 2.
Ampliator pluribus modis. ibi. nu. 3. & seq.
Limitatur pluribus modis. 3.177. nu. 43.
fideiussor an dicatur liberatus, si tempus prorogetur debitori. 3.181. num. 1.
Limitatur. ibid. 2. & seq.
fideiussor non tenetur pro his quae conueniunt tempore prorogato. ibid. 4.
fideiussor obligati, ut principalis pareret laudo infra mensem an tenentur prorogato compromisso, & laudo post mensem secuto. ibid. 7.
fideiussorem semel promissum creditor dimittere, atque alium aequum idoneum accipere cogi potest. 1.399.a
fideiussor non improprie debitorum nomine comprehenduntur. 1.399.b
fideiussor ob temporis prorogationem absque illorum consensu a creditore indultam debitori principali non liberatur. ibid.
fideiussor dare se non posse probabit vnusquisque suomet cum iureiurando. ibid.
fideiussoria obl. transit contra haeredes fideiussoris. 1.404.2
fideiussor dare obligatus, si locuples manifeste sit, satisfacet suo i. bonorum obligatione. 1.399.a

fideiussorem qui dare vel promisit, vel tenetur, non potest eum alio in loco, nec alius ex hominibus dare, quam ubi contraxit, vel promisit, atque ex eiusdem loci hominibus. ibid.
Fideiussorem dare promittens, censetur ac intelligitur promississe eum in loco promissionis, & celebrati contractus, & de hominibus eiusdem loci. 1.398.b
fideiussorem non videtur dare, qui dat privilegium. 1.402.b
Fideiussor si desit esse soluendo, an sit iterum cauendum. ibid.
fideiussor in instrumento pacis adhibiti in casum contrauentionis secundum communem opinio. non possunt cogi ad soluendum poenam, nisi legitime & plene constet de pace rupta, & de contrauentione. 1.396.b
Quando fideiussor a prin. diuidunt inter se oblit. tunc obl. vnus non credit in damnum alterius. 1.402.a
fideiussorib. relaxatur reus, & procurator admittitur ubi non imponitur poena corporalis. 1.396.b
fideiussor, an sit testis idoneus in causa sui prin. vide in tit. de testibus. §. 55.
Suffic. offerre fideiussorem, quando quis tenetur cauere, ut aliquid eo sequatur. 1.404.a
Fideiussorem non culpabilem, ad periculum casus fortuiti non spectat. 1.398.
Fideiussor indēnitatis, hoc est, qui sese obligant ad id quod creditor a debitore seruare nequirit, eo ipso liberabuntur, quod probabunt creditorem in culpa, ac negligentia fuisse, quo minus debitum suum exigeret. 1.399.a
Fideiussor tenentur representare reum, quem promiserunt representare toties quoties, si reus est bannitus, si sibi tamen fuerit factus saluus conductus a iudice de voluntate Principis, & fidantia oblata. 1.398.b
Fideiussor, qui in ius vocati non fuerunt, principalis debitoris actis non laeduntur. 1.399.a
Fideiussorem, propterea quod non possidet immobilia, recusari non posse, tanquam minus idoneum. 1.401.a
Qui fideiussorem minus idoneum accipit sibi imputet. 1.401.a
fideiussorem, qui cum iuramento fideiussit, conueniri posse, non facta excusatione principalis. 1.400.b
fideiussor rei delicti, liberatur condemnatione, bono aut morte rei, sed propter accusationem solam non. 1.398.b
Contra fideiussorē indemnitas agi pot. mota lite, & nō ante. 1.404.a
Et tenetur ad lucrum cessans. ibid.
fideiussor dare promittens, certē dando pignora, etiam inuito creditore liberatur. 1.398.b
fideiussori non citato non nocet facta contra principalem. 1.395.b
fideiussor instrumentum publicum, vel priuatum de solutione ostendentes, quamuis ipsam solutionem re ipsa planam non faciant contra debitorem audientur, ac summam debiti pro qua fideiussorunt, ab eo exigunt. 1.399.b
fideiussor, qui pro aliquo absente aut ignorante fideiussit, actione negotiorum gestorum, quod soluerint, recuperabunt. 1.399.a
fideiussor cōuentus principalis debitor poterit defendere, & ob id quod eius interest, exceptiones etiam eas proponere, quae fideiussoribus non communicantur. ibid.
fideiussorem iudicio sibi, habere & excusationis beneficium: sicuti cetera omnia, quae fideiussoribus competunt, beneficia. 1.400.a
In electione actoris esse, vel itine agere ad poenam in stipulatione adpositam, an ad interesse contra fideiussorem iudicio sistendi causa datum. 1.400.a
In excusatione, quae fit contra principalem, ad hoc, ut deueniatur ad fideiussorem, citandum esse ipsum fideiussorem: Agi enim de eius pign. iudicio. 1.400.a
Etiam pignora prius vendi debere, quam ad fideiussorem veniatur. to. 1.400.
fideiussorem beneficio excusationis renunciantem, posse conueniri, etiam non excusso principali: cum quilibet fauori pro se introducto possit renunciare. 1.400.b
fides adhibenda non est multum pollicenti. 1.394.b
fides non est seruand. hosti. a priuata persona. 1.394.b
fidem, quae a iudicibus de impunitate reis idcirco datur, quo facilius ac lululentius flagitiorum veritas innotescat, seruari non est necesse. 1.394.b
Fides rumpitur quando quis negligit seruare promissa. 1.394.b
fides quanta adhibeatur testibus, statatur iudicis arbitrio. 1.394.b
fide bona quando quid fit, an dicatur bene fieri. 1.394. b
fidem de pretio an possint habere vendentes alieno nomine. tomo 1.394.
fidem de pretio qualiter quis dicatur habere. 1.394. b
fides, quam priuatus hosti dedit, seruanda necessario est. 1.394. b
fides data hosti, fidem frangenti non est seruanda. 1.394. b
Fidelitas & diligentia praenales diuitiis. 1.394. b
Fidelitas, vtrum iuramentum fidelitatis possit per procuratorem praestari. 1.394. b
fieri multa prohibentur, quae tamen facta tenent. 1.327. a
fieri in persona mea illud dicitur, quod fit meo nomine. 1.327. b
Quae de iure fieri non debentur, facta vtilitatem non praestent. tomo 1.327. b
Fiat, in signaturis mentem pontificis exprimit. 4.193. a
Fieri a domino, aut per mandatum domini, paria sunt. 4.205. a
fieri contra verba, & contra sententiam, paria sunt. 4.198. b
fieri male, vel indebitē, est non fieri. 4.197. a
Filia te

Vtriusque Juris Opiniones.

Filia testamentum rumpit, si praeteratur, etiam stante statuto, quod filiis masculis stantibus, filia dotata censetur exclusa. 1.425.b
Filia primi matrimonij licet excludi possit per statutum a successione, tamen admittitur ad bona quae deferuntur filiis primi matrimonij in poenam patris & matris transuentis ad secunda vota. 1.427.b
Filia quae per statutum propter existentes masculos vel agnatos excluditur, si a patre in testamento praeterita sit, & illi masculi vel agnati propter quos ipsa excluditur, instituti, non potest testamentum dicere nullum, neque contrabulare. 1.426.b
Filia emancipata absque patris consensu ritē & olim potuit, hodieque potest, iure etiam civili matrimonium contrahere. 1.427.a
Filia quae vigore statuti ab intestato excluditur, legitimam petere non potest: & si praeteratur in testamento, testamentum non annullatur. 1.426.b
Filia quae sine patris consensu alicui nupsit, non potest ob hanc causam exheredari, nisi etiam turpiter & obscenē viuat. ibid.
Filiam nuptam renunciantem bonis paternis, maternis, & fraternis, nocere haeredibus suis, si moriatur post eum, de cuius agitur hereditate. Secus si decesserit ante eum de cuius hereditate quaeritur. 2.271.a
Filiam renunciantem bonis paternis, extantibus masculis, succedere fratri mortuo sine liberis, etiam in bonis paternis, vel solam, vel cum aliis fratribus & sororibus, renunciatione non obstante. 2.170.b
Filia renuncians bonis paternis extantibus masculis, succedit patri sine masculis defuncto, quamuis nepem habenti ex praemortuo filio. Aliud est si pater decesserit ante filiam. ibid.
Filiam accepta dote generaliter renunciantem bonis paternis, cum pacto, quod non velit amplius quicquam petere, non videri renunciantem legitimam, verum petere posse supplementum legitime, vel doctis in vicem legitimam. Ad eod. ut etiam si legatum pro legitima & hac conditione relictum, ne quid amplius petat, acceperit, nihilominus recte agere possit ad supplementum. ibidem
Filiam dote accepta, etiam cum iuramento renunciantem, non impediri petere supplementum legitimum. Iuramentum enim non supplet vim clausulae specialis. 2.271.a
Filia exclusa ab hereditate paterna per statutum vel renunciationem, non prohibetur succedere fratri qui paternam hereditatem adiunxit. 1.426.b
Filia enormiter laesa, veluti cum pro vna dote pluribus hereditatibus renunciat, potest tali renunciationi contrahere etiam non obstant iuramento. ibid.
Filia licet nupsit & collocata fuerit in matrimonium, tamen pater eam dotare obligatur. ibid.
Filia ob parentum crimina, etiam laesa maiestatis, non plectitur. tomo 1. ibidem
Filia substituta excludit, vbiunque illa conditio, si absque filiis, adiecta proponitur. 1.427.a
Filia si in dote, quam iam penes maritum habet, instituat, non praeterita censetur, nec testamentum aliqua ratione inde periclitatur. ibidem
Filia, cui pater mille sestertia testamento reliquit, si postea nuptum cum dote collocetur, non amplius ex illo legato consequetur, quam quatenus dotis summa ipso praeponderatur. tomo primo, ibidem
Filia semper excluditur per patruum vel agnatos descendentes a primo in feudo antiquo. 1.349.a
Filia dotata si superuixit patri, etsi renunciat legitime obest nepotibus eiusmodi renunciatio. 1.424.b
Filia familias licet nupta sit, & traducta ad domum viri, potest super bonis maternis & super dote testari. 1.426.b
Filia familias licet nupta & traducta ad domum, cum nihilominus remaneat in potestate patris, non potest super bonis maternis, vel dote testari, sine consensu patris, nisi ad pias causas. 1.425.b
Filia semel exclusa, perpetuo manet exclusa. ibidem a
Filia potest contrahere matrimonium absque licentia patris, & nulla poenam incurrit. ibi. b
Filia renuncians legitime, si moriatur viuo patre, non nocet nepotibus qui possint petere, si velint succedere non ex capite matris, sed suo. 1.424.b
Filia cui ab intestato nihil debetur, potest a patre praeteriri, & eius praeteritio non reddit testamentum nullum. ibid.
Filia excludit substitutum cum conditione si sine filiis. 1.425.b
Filia quae peccauit in corpus suum potest exheredari per patrem. ibid.
Filia familias non potest testari de dote sua aduentitia. 1.410.a
Filia cui mille pater in testamento reliquit, & postea data sit nupsit, & dos sit ei soluta, habebit tantum supplementum. 1.425.b
Filia etiam nupta remanet in potestate patris. 1.417.b
Filia familias donare non potest inter viuos, si tamen habeat aliqua bona, quod patri non qugeretur vsusfructus, possit illa donare etiam sine consensu patris. 1.410.a
Filia impudica exheredari potest, nisi respiscat. 1.426.b
Filia dotata si Statuto excludatur, cuius in statuti rubrica sit, ut filia dote adepta in ascendenti bonis non succedat, ab omni omnium ascendenti successione excluditur. 1.427.a
Filia, quae impudicitiae notam sibi inuulsi, non solum a patre etiam inhoneste viuente exheredari potest, sed alimentis destituit. 1.427.a
Filia dotata si masculis, superstitibus statuto excludatur, atque illi masculi mortem obeant, sic ad ius succedendi patri redit, ac si nunquam exclusa esset. ibid.

Filia tum virgines, tum viduae iis privilegiis fruuntur, quae illarū maioribus tum masculis, tum foeminis concessa sunt, ac quae iam matrimonio aliorum coniuncta sunt, non itidem iis privilegiis potestur. ibid.
Filia quae renuntiauit hereditati paternae cum iuramento an possit succedere ab intestato. 1.484.a
An autē filia, quae renuntiauit haere. paternae cum iuramento, possit succedere patri ab intestato. 1.615.b
Filia impudica potest exheredari. 1.316.a
Filia enormiter laesa, veluti cum pro vna dote pluribus hereditatibus renunciat, potest tali renunciationi contrahere etiam non obstant iuramento. 2.271.a
Filia cui relicta sunt mille, si nupsit: & quingenta, si ingressa fuerit monasterium, si ingrediatur monasterium, nihilominus consequetur mille. 2.121.b
Filia nunquid possit haere in solā dote habita. 2.33.a
si filia recepta dote repudiat haere. patris, an computetur in filiorum quo ad augmentum leg. filius. 2.31.a
Filia simpliciter exclusa a statuto, stantibus masculis non connumeratur inter filios, nec facit partem in legitima. 2.26.a
Filia si non vult consentire patri volenti eam nubere, potest exheredari. 1.316.a
Filia in bonis patris debet habere legitimam. 1.24.6.b
Filia an stante statuto, ut quousque masculi existant, non succedat, possit dicere testamentum nullum etiam deficientibus masculis, ita ut testamentum sit nullum ab initio, vel a die mortis masculorum. 3.377. nu. 19.
Filia censetur magis dilecta, quam neptis. 3.453.a
Limitatur pluribus modis. ibid.
Filia cui mille pater reliquit si nupsit, & centū si monasterium ingre datur, an possit petere mille si monasterium fuerit ingressa. 3.444. nu. 1.
Declaratur. ibi. nu. 3. & seq.
Quid si testator dixisset relinquo filiae meae si nupsit, & illi qui eam acceperit mille, an possit petere mille, si monasterium sit ingressa. ibid. 3
Filia exclusa ratione alicuius qualitatis, quae in masculo non reperitur, masculus ex ea non censetur exclusus. 3.253. nu. 3
Filia non potest agere ex promissione dotis facta marito per patrem. 3.215. num. 1. b
Limitatur. ibi. 2. & seq.
Quid stante statuto ut actio detur marito ad dotē promissam. ib. 3
Quid de aetate? ibid. 5
Quid si Notarius sit stipulatus pro omnibus quorū interest. ib. 7
Filia quae renunciat patri ob dotem habitam, si fuit ab ea instituta, poterit succedere ex testamento. 3.213. nu. 27
Filia dicitur dotata cui pater dotem reliquit destinata ad futurum matrimonium. 3.30. num. 7
Filia si fuerit exclusa a patre suo particulari odio, non censetur exclusa neptis ex ea. 3.253. num. 8
Filia vnus fratris, an dotari debeat de communi patrimonio. 3.215. num. 1
Filia, quae superstitibus masculis statuto excluduntur, si in paternis testamentis praeterantur, ac masculi illi haeredes instituantur, non poterunt ratione aliqua eiusmodi testamenta idcirco impugnare. 1.427.2
Filia, si paternis bonis cum iureiurando renunciant, iuramenti abfolutionem impetrare poterunt, ac deinde suum ius solenniter prosequuntur. 1.427.2
Filia exclusae per statutum donec super sint masculi, &c. etiam si post 40. annos illi deficiant, tamen ad successione admittuntur. 1.425.b
Filiabus relictum non participant regulariter posthumum. 1.410.b
Filia, cum ex consuetudine ob contractas nuptias a patre potest eis vinculis eximuntur, mortuo marito redeunt rursus ad primum parentum potestatem. 1.410.b
Filiafam. in dote profecticia haerem habere, iis casibus, quibus actio solus est filiae. 1.226.a
Filia non posse supplementum dotis petere: cum extrantibus masculis, filiae statuto a successione excluduntur. 1.225.a
Filiae foeminae ex primo matrimonio, licet per statutum exclusae, nihilominus mortua matre, quae transierat ad secunda vota, habent omnia quae mater a patre fuit consecuta. 3.217. nu. 5
Filiafam. in dote aduentitia, solum consensu patris stare posse in iudicio: eo maxime casu, quo propter inopiam mariti constante matrimonio dote repetit. Sed & soluto matrimonio idcirco esse. 1.226.b
Filius si patre occiderit, vnuerfam successione filius cosequit. 1.412.a
Filius consequitur dotem matris, tanquam haeres & non ex dispositio ne aui, si stipuletur dotem tradi a uiuo, non extrantibus. 1.409.a
Vtrum filius hominis mei, sit homo meus. 1.386.a
Filius refutauit feudum & haere. paternam deinde repetitur, tenere ipsum feudum vel haere. paternam: nunquid tenebitur ad seruitutem feudi, & ad onera haere. 1.573.b
Filius, an & quando subintret locum patris. 1.417.b
Filius naturalis non querebat testamentum patris. 1.418.b
Filius non dicitur de familia matris. 1.420.a
Filius naturalis, potest institui in defectum legitimorum. 1.418.b
Filius legitimatus an excludat substitutum. 1.418.b
Filiis naturalibus, pater donare potest. ibid.
Filius naturalis non potest in alimentis granari. ibid.
Filius emancipatus ab intestato ad suorum similitudinem hodie succedet, & nec suus sit, nec eius filij, qui suus est praerogatiuus ac dignitatem obtineat. 1.412.b
Filius

Index in Communes

Filius natus ante sacerdotium patris, non dicitur filius sacerdotis. 1.418.b
Filius obligatur fideiubendo. ibidem
Filius obligatur ex iuramento. ibidem
Filiusfam. non obligatur ex mutuo. ibidem
Filius non potest renuciare legitimæ viuentis patre. 1.419.b
Filio quantumcunque diuiti debetur legitima. ibidem
Filius non potest fraudari in legitima in usufructu. 1.419.b
Nec etiam in legitima potest fraudari respectu legatariorum, secus autem respectu creditorum. ibidem
Filius obligatur pro dote promissa forori. 1.419.a
Filius non conficiens inuentarium, amittit Trebellianicam. 1.422.b
Filius etiam aduentitia in quibus patri non queritur usufructus, donatio non potest. 1.419.a
Filius etiam post immissionem vel aditionem hæreditatis paternæ, præsumitur adhuc testamentum patris, & in eo contenta ignorare. 1.422.b
Filius reuocat alienata per patrem in fraudem, quo ad legitimam. 1.419.a
Si filius delinquit viuentis patre, & publicetur eius bona, non potest fieri executio in bonis ab intestato ei deuentis. ibidem
Filius qui contraxit viuentis patre effectus sui iuris, non tenetur ultra quam facere possit, &c. ibidem
Filiusfam. obligatur ex omni contractu, exceptis voto & mutuo: & si non habet vnde satisfaciat detrudetur in carcerem. ibidem
Filius an possit acceptare feudum paternum, & repudiare hæreditatem paternam. 1.373.a, & b
Et an possit repudiare hæreditatem paternam, & succedere aucto feudo aucto. ibidem b
Filius non honorans matrem impius est. 1.420.a
Filiusfam. potest accusare alium criminaliter absque consensu patris. 1.417.b
Filiusfamilias cum consensu patris potest donare causa mortis. tom. 1.419.a
Filius naturaliter constituitur de morte patris: sed magis pater de morte filij. 1.420.3
Filius præsumitur habere eandem affectionem & voluntatem, quam habuit pater. ibidem
Filius potest tueri poss. patris, etiam repellendo aduersarium. ibidem
Filius etiam papa, debet reuerentiam patri. ibidem
Filius non habet meliorem amicum, quam patrem. ibidem
Filius qui non subuenit patri captiuo vel infirmo, priuatur eius hæred. ibidem
Filius potest esse nobilior patre. ibidem
Filius debet studere complacere patri. ibidem
Filius præsumitur esse mariti mortui, etiam si nascatur post nonum mensem, & infra decimum. 1.421.a
Filius natus in domo patris ex viro & coniuge in figura matrimonij, præsumitur generatus ex semine viri, & non concubinarij. 1.417.a
Filiusfam. non magis potest legare patre consentiente, quam testari. 1.413.b
Filiusfam. testamenti faciendi ius non consequitur, quod eius pater in holiium manu ac potestate redactus sit. ibidem
Filius qui patris negotia gessit, patre mortuo rationem gestorum reddere fratribus cogitur. ibidem
Filiusfam. patrem bona dissipantem compelleret, vt eam bonorum partem, quæ suis alimentis par sit, quæque debite sibi portioni conueniat, reprobatur, ac segreget. ibidem
Filius grauatius de restituendo pure, non detrahit nisi legitimam, sub conditione vero grauatius detrahit legitimam & Trebellianicam. 1.421.b
Filius ingressus religionem inuito patre, tenetur potius obedire patri reuocanti eum, quam Deo. 1.420.a
Filius naturalis ali non debet ab hærede patris defuncti, quando ex operibus, & ingenio suo, vel saltem ex famulatu sibi victum acquirere potest. 1.421.a
Filius institutus in re certa habebit totam hæreditatem hærede viuente (ali non aduente). 406.a
Filius emancipatus à filiofamilias hodie non differt quo ad exheredationem. 1.410.b
Filius emancipatus si præteritus sit sine infertione causæ, testamentum est ipso iure nullum. ibidem
Filius ex eo quis probabitur quod instat filij à parentibus tractatus fuerit, siue possessorio iudicio siue petitorio agatur. 1.413.a
Filius nec probabitur, nec præsumitur adulterinus, incestuosus, vel illegitimus ex matris assertione in ipsius mortis crepusculo, vel aliis circumstantibus facta. ibidem
Filius non se filium à sola nominatione & efficaciter probabit, nisi si adimicula etiam alia accedant. ibidem
Filio legitimo potest cõferri beneficium per patrem vicarium. 1.409.b
Filius natus ex damnato coitu non potest agere pro fratre sine mandato. ibidem
Filiusfamilias potest agere sine consensu patris in peculio castrensi: in aduenticio tamen, si pater est præsens in iudicio, compellitur præstare consensum, si tamen est in territorio, expectabitur consensus qui præstantus est ante litem contestatam. ibidem
Filius nascuntur illegitimi ex muliere desponsata, quam quis per adulterium viua prima vxore polluerat, si vterque id sciat vel filij sint cõcepti & nati ante matrimonium sequutum. 2.40.a
Filius emancipatus qui non tenetur de contractu celebrato dum effect in potestate, si negat se filium, perdit illud beneficium. 2.144.a
Filius potest reuocare perita per patrem in ludo vsque ad legitimam. 1.68.a

Filius in potestate non potest hæres institui à patre sub conditione, quæ in eius potestate non sit, nisi in defectum conditionis, exheredetur. 1.543.b
An si filius instituitur sub conditione non potestatiua, habeatur pro pure instituto vsque ad legitimam. ibidem
Filius per substitutionem factam, si sine filiis decesserint, institutus non censetur vocatus. 1.409.a
Filius furiosus potest exheredari ex causa ingratitudinis commissæ contra patrem ante furorem, vnde propter sui orem, superuenientem non purgatur vitium ingratitudinis præcedentis. 1.401.b
Filius exheredatus excluditur à successione in feudis hæreditariis, quando mala mente fuit facta exheredatio, & causæ exheredationis fuerit iustæ & expressæ. ibidem
Filius est qui ex viro & vxore legitimo matrimonio iunctis nascitur. 1.409.b
Filius non portabit iniquitatem patris. 1.407.b
Filiusfamilias ad hoc quod possit donare causa mortis, requiritur consensus patris. 1.409.b
Filius præsumitur legitimus, etiam quod mater sit adultera. 1.414.a
Filius sub potestate patris de iure canonico potest contrahere matrimonium: secus de iure ciuili. 1.409.a
Filius debet instituire patrem, & sic institutio parætem est necessaria in testamento filiorum, vnde si filius faciens testamentum in casibus à iure permissis, teneatur parentes in aliquo instituire hæredes, siquidem illis præteritis testamentum viribus careret. tom. 1.406.b
Filius occidens patrem, succedit quidem patri, sed fiscus ab eo aufere hæreditatem tanquam ab indigno. 1.414.a
Filius potest facere pacem de patre offenso mortuo, etiam si non velit esse hæres patris. ibidem
Filiusfam. si debitum soluerit, contra S.C. Macedoniani exceptio illi cõpetebat, eam ad solutionem facti errore ductus fuerit, indebiti conditione id omne repetet quod soluit. 1.414.a
Filiusfam. vt alterius procurator, tutor, vel curator, iudicio superesse absque sui parentis consensu ritè rectèque potest. 4.414.a
Filiusfam. de castrensi peculio sine patris consensu agere de aduenticio, si præsens in iudicio pater sit, illius vel muti consensum habere si ab vrbis finibus pater sit, ante illius reditum, atque ante illius vel expressum vel tacitum consensum non poterit litè contestari. tom. 1.414.b
Filiusfam. generaliter ac regulariter ex omnibus contractibus à se gestis præterquam ex mutuo efficaciter obligatur, ac si soluerit, in carcerem detrudi, vt quiuis alius, potest. 1.414.b
Filiusfam. patris sui curator non minus rationes reddere cogitur, quàm quiuis alius extraneus, qui eo officio fungetur. 1.414.c
Filiusfamilias potest accusare alium criminaliter etiam sine consensu sui. 1.414.a
Filius ultra quatuordecim causas expressas in §. illud. in authen. vt eû de appellat. cogn. (ex quibus velut ingratius exheredari potest) si consimilem grauatatem, vel grauiorem committat, licet ibidem non expressam potest exheredari. 1.405.a
Filius cui à patre dati libri apparent, vt literis vacaret, illos quippe fratribus suis conferre non tenetur. 1.411.b
Filiusfam. quidquid patris occasione, ac patre sciente agit, de illius voluntate egisse creditur. 1.414.b
Filius illius qui effectus est episcopus, vel abbas remanet in potestate patris. 1.417.b
Filiusfamilias regulariter non potest testari, etiam patre volente ac permitte. 1.409.b
Filius fideicommissarij mortis, pendente conditione, non admittitur ad fideicommissum, etiam iure transmissionis, quado ad illud, seu in fideicommissaria substitutione vocabatur superstes, vel superueniens, aut similibus verbis. 1.414.a
Filius non assumit locum patris in fideicommissio. 1.407.b
Filius delictorum à se ipso patrorum damnatus, vt se à vitæ honoris vè discrimine expediat, non poterit res restitutioni subiectas alienare. 1.411.a
Filiusfamilias ea, quæ lucratur ex pecunia patris sibi data, ac concessa ad negotiandum, aut occasione negotiandi, dicitur peculij profectitium: ideoque erunt fratribus communicanda post patris mortem. 1.406.b
Filius emancipatus si à patre sine causa prætereat iure nouo testamentum nullum dicit. 1.411.a
Filius & viuio patre, à cuius morte ad illius dignitatem aspiraturus est comes, dux, & princeps appellari potest. 1.411.a
Filiusfam. solus atque ignorante patre hæreditatè qua ipse ab alio honestatus est adire potest. 1.414.b
Filius pro iniuria verbali patri, illata potest exheredari. 1.414.b
Filiusfam. monasterij ingressus à patriæ potestatis vinculis liberatur, ib. filius non idcirco institutus censetur quominus testamentum eueratur, quod eius pater illud testamentum condens iurium hæredem instituit, si hic ipse filius hæres esse nolit. 1.414.b
Filius ex conditione sub esse institutus, si substitutus in conditionis defectum non habeat, expuncta statim conditione omnia bona cõsequitur. 1.416.a
Filius qui longo tempore habitauit seorsum à patre negotiando, an præsumatur emancipatus. 1.414.b
Et an possit ad vnum solum actum emancipari. ibi
Filius quibus casibus potest exheredari, potest emancipari. 1.414.b
Filius ius hæres, pro hærede non vsucapit. 1.414.b
Filius si

Vtriusque Iuris Opiniones.

Filius si aliqua in re certa tantum instituitur, testamentum validum ac ratum erit. 2.414.b
Filius & si ista exheredationis causa nuncupatum expressa præterea tur, testamentum nihilominus nullum prorsus erit. ibid.
Filiusfamilias suo nomine nullam habet actionem. 1.410.a
Filius vocare in ius patris, aut matrè absque venia non potest. 1.412.a
Filius legitimatus per subsequens matrimonium quando parentes poterant copulari. 2.407.b
Filius vel filia non tenetur dotare matrem. ibid.
Filiusfam. si patris debitum soluat, non præsumitur in dubio id animo donandi fecisse. 1.414.b
Filius fororis excludit filium patris. 1.486.b
Filius ex forore naturali repellitur per filium materteræ. ibidem
Filius post emancipationem magis est obligatus patri, quàm ante. 1.411.a
Filiusfamilias non potest donare patri cuius auctoritas requiritur. 1.408.a
Si filius relinquat matri iure instit. re aliquam, & disponit quod post mortem matris illa res perueniat ad alij, hæres censetur grauatius de redimendo illam rem, & soluen. hæredib. matris vsque ad leg. & demum tenebit illam rem dare leg. 2.37.b
Filius naturalis non potest in aliquo succedere contra voluntatè patris. 1.483.b
Filius vulnerans patrem pro defensione patriæ non potest exheredari. 1.317.a
Filius non subueniens patri captio, vel infirmo priua. hæred. paternam. ib. filius hæretici si instituitur, an hæreditas applicetur fisco? 1.543.b
Filius qui non potest stare cum patre propter patriis fruentium potest patrem cogere, vt eum emancipet venia prius impetrata, & vt eadem filio restituit bona maternæ, vel similia in quibus pater debet habere usufructum. 2.41.a
Filius grauatius non conficiens inuentarium, Trebellianicam perdit. 1.563.b
Filius spurius sicut non potest habere aliud ex bonis patris statè legitima ple, ita nec nepos, etsi sit legitimus, & naturalis ex tali filio. 1.409.a
Filius spurius, quod possit institui hæres ex testamento, nec statuto, nec lege municipalis statuitur. ibid.
Filiusfamilias, si cum pecunia patris acquisiuit, absque aliqua sua opera, nec industria, lucrum est profectitium, & conferendum aut ex sua opera, & industria, & est aduentitium, & non cõferendum. 1.408.b
Filius, cui onus restituendæ hæreditatis iniungitur, & legitimam sui ipsius portionem, & iusta S.C. Trebellianij quartam corrada. 1.416.a
Filius patre monacho, habebit legitimam: & patre viuentis secundum ius canonicum: secus tamen de iure ciuili, quia expectabit mortem patris. 1.408.b
Filius non dicitur ex damnato coitu natus, si sit susceptus ex coniugato, & soluta. 1.409.a
Filius ad supplementum legitimæ, agit conditione ex lege. 1.408.b
Filiusfamilias de bonis aduentitiis, de quibus pater non habet usufructum non potest testari. ibidem
Filius grauatius restituere, potest detrahere duas quartas, vnam legitimam, & alteram Trebellianicæ. ibid.
Filiusfamilias non potest petere, vt pater remoueatur ab administratione per solam alienationem per eum factam de bonis primi matrimonij. ibidem
Filius non computat in legitimam quæ detrahit à nouerca & dispositione legis. ibid.
Filius ad hoc, quod dicatur legitimus, requiruntur due: primum quod matrimonium sit contractum in facie ecclesie: & secundum quod bona fide contrahatur: etsi inter partes non possit esse matrimonium. ibid.
Filius legitimatus ingratus patri perdit legitimam. 1.408.a
Filius semper præsumitur esse in potestate patris. 1.417.b
Filius non perdit legitimam, etsi non conficiat inuentarium. 1.408.b
Filius instans alij liberis legitimis, habebit de hæreditate arrogantis quartam quartæ partis, quam habiturus erat ab intestato, non stantibus liberis. 1.408.a
Filiusfam. solus patre ignorante potest adire hæreditatem. ibid.
Filius in fideicommissarij substitutionibus non assumit locum patris. ibidem
Fallit in substitutione ascendentium, quia tunc bene filius assumit locum patris. ibidem
Filius naturalis excludit substitutum, cum substitutus est Titius, si Gaius decesserit sine filiis. ibidem
Filius & pater censentur vna & eadem persona. 1.419.b
Filiusfamilias testari non possunt. 1.410.a
Filiusfamilias licet cum patris consensu exceptis castræsiis vel quasi testari non possit. 1.417.a
Fallit ibid.
Filius potest negare alimenta patri hæretico. 1.417.a
Filius tenetur alere matrem. 1.412.a
Filius ideo non censetur illegitimus ex matris assertione, vel si ipsa fuerit adultera. 1.417.a
Filius non portabit iniquitatem patris. 1.37.a
Filius delinquens. Vbi pater ex forma statuti tenetur solvere condemnationem pro filio delinquente, pater in processu citari debet, & cum eius consensu filius esse in iudicio, alias non nocet processus patri. 1.414.b
Filius à domo patris alibi sumptus eidem suggerere volentis propelli non potest. 1.413.a
Filius ob delictum patris & feloniam non priuatur feudo. 1.417.b

Filius ingratitudinem aduersus patrem committens, si postea fiat furiosus, nihilominus poterit exheredari, non obstante furore superueniente. 1.410.a
Filiusfam. absque parentum consensu matrimonium iure Pontificio rectè contrahit, licet iure ciuili secus. 1.413.b
Filius contra alienata ex parte admittitur, atque illa reuocabit, nisi probentur verè non ex gratuito contractu alienata. 1.413.b
Filiusfam. si testamento (quod patris voluntate condidit) aliquid cui relinquit, & clausulam codicillarem subiungat, atque ille cui illud relinquit, vel expressum testamenti tempore relictum agnouerit, vel saltem præsens fuerit, sustinebitur relicti illud tanquam mortis causa donatio. 1.413.b
Filiusfamilias nec patre consentiente de iis bonis testari potest, quorum dominium atque usufructus plenè ad ipsum spectat. tom. 1.413.b
Filius grauatius fideicommissio semper potest detrahere legitimam, siue testator prohibeat, siue non prohibeat, imò si ipse non detraheret, poterit ipse hæres vel substitutus eam detrahere. tom. 1.410.a
Filiusfamilias non potest donare causa mortis sine consensu patris. 1.410.a
Filiusfamilias non potest donare patri causa mortis. ibidem
Filiusfamilias non potest testari, at si in testamento apposita sit clausula codicillaris, vel vt valeat tanquam donatio mortis causa, vel cuiuscunque vltimæ voluntatis, tunc sustinebitur in vim donationis causa mortis. ibidem
Filius vasalli si offendat dominum, pater vasallus non potest idcirco exheredare filium suum. 1.410.b
Filius non potest pro patre testimonium ferre in testamentis, siue sit in potestate, siue emancipatus. ibidem
Filius præteritus si in ipso actu testamenti consentiat præteritioni tunc valebit testamentum quod ad æquitatem prætoriam, non autem de iure ciuili. 1.410.b
Filiusfamilias aduocatus potest testari de salario, quod à clientulis suis percepit. 1.410.a
Filius qui ingratitudinem commisit, & postea penitentiam egit antè, quam pater eius condidisset testamentum, non potest postea ex eadem illa causa exheredari. 1.410.b
Filius tenetur probare merita, propter quæ ipsi pater aliquid donauerit, nec statuit in eo assertioni patris. 1.410.b
Filius in potestate patris si sit præteritus, siue cum causa, siue sine causa, semper testamentum est ipso iure nullum. 1.410.b
Filius in potestate constitutus potest quidè institui etiam sub conditione, sed potestatiua tantum, non etiam in casuali vel mixta. 1.410.a
Filius institutus & restituendo hæreditatem grauatius, non potest detrahere quartas duas, vnam pro legitima tanquam filius, iure nature sibi debitam, alteram per Trebellianicam seu Falcidiam, tanquam quilibet extraneus institutus & de restitutione grauat. 1.410.b
Filiusfamilias mortis causa patre permittente donare potest. 1.410.b
Filiusfamilias non potest facere testamentum, etiam si cum consensu patris faceret, quia testamentum non potest ex alieno arbitrio pendere. 1.410.b
Filius qui patris hæres est, bona sua aduentitia vel materna ab eodem patre alienata, non poterit vendicare, aut aliquo modo reuocare. 1.411.a
Filiorum appellatione vbi expressè sunt filij nominati non veniunt nepotes. 1.422.a
Filius non idcirco hæreditatem paternam agnouisse censetur, quod pacem cum ipsius patris offensore inierit, & auctoramentum aliquid inde nactus sit. 1.411.a
Filius quæ ex paternis pecuniis ad negociandum concessis quesierit, pro dimidiata parte sibi integrè retinet, pro altera dimidiata cæteris fratribus confert. 1.411.a
Filius emancipatus ritè à parente exheredatus, si contra paternas tabulas inofficiosi querela vti velit, bonorum possessione litis agens cõferenda gratia, & hodie prius petat necesse est. 1.411.b
Filius natus ante consecutionem factam à patre vel de regno, vel dignitate non succedit in dignitate, vel regno. 1.407.b
Filius fratris non intrat in locum patris sui in fideicommissio quando agit de successione hominis, secus verò, quando agit de successione legali. 1.411.b
Filius & si inuentarium non fecerit, nihil prorsus de legitima sui ipsius portione periclitabitur. 1.411.a
Filius nec quæ casu aliquo nactus est, nec ea, quæ sua sibi opera atque industria peperit, fratribus conferet. 1.411.a
Filius in dispositione hominis non subintrat locum patris. 1.407.b
Amplia & limita vt
Filius naturalis tantum si decessit ab intestato superstite patre & matre, & non superstite vxore legitima, nec aliquo filio legitimo & naturali patri, mater l. concubina, succedit filio in x. vnciis. 1.485.b
Filius de parentum hæreditate agens de lucro comparando agere, non de damno declinandò contendere censetur. 1.411.a
Si filius copulauerit cum concubina patris potest exheredari. 1.317.a
Filiusfamilias non potest stare in iudicio citra consensum. 1.405.a
Filius non conficiens inuentarium perdit trebellianicam. 1.407.b
Filius in fideicommissarij locum non vindicat vt nec in cæteris hominum dispositionibus. 1.411.a
Filius ad iustæ portionis expletionem eget conditione ex l. 1.411.a
Filius, licet ipso iure suus sit hæres, tamen creditoribus hæreditariis non obligatur, si abstinerit. 1.483.a
Filius si

Filius fideicommissarius non potest reuocare fideic. per patrem alienatum si adiuu eius hered. sine inventario, vel cum inventario, sed suolunt tot bona, que ascendunt ad fideic. 1.394.a

Quid si patruus est natus ante filios primogeniti. Ibid. 7. & seq. Quid si non extante primo genito feudum reuertitur ad Dominum prout de regno Sicilia. ibi. b. 12

Filius incestuosus non succedere parentibus. 1.416.a filium spurium non posse aliquid capere ex testamento, vel vltima voluntate de bonis patris. ibidem.

filij positi in conditione licet grauentur, non tamen censentur vocati. 1.424.a filij nascuntur illegitimi ex muliere desponsata quam quis per adulterium viua prima vxor. polluerat si vterque id sciat, vel filij sint concepti & nati ante sequutum matrimonium. ibid.

Index in Communes

Lapidibus terminorum. 1.141.b
Fines limitatos, siue privatarum rerum secularium vel ecclesiasticarum siue publicarum rerum, aut dignitatum ecclesiasticarum & temporaliu, nunquam præscribi possunt. ibid. b
Fines agrorum, quomodo probentur inter duas civitates, villas, oppida, vel castella? 1.428.b
fines novos probari per verba enunciatiua scripta in instrumentis. 1.141.a
fines probari per catastum vna cum solutione productum: secus si scriptura catasti per se sine solutione producat. ibid. a
Fines præsumuntur esse illius civitatis quæ primò occupavit. 1.427. b
In probandis finibus, maximè antiquis, exactam probationem non requirit. 1.140. b
fiscus si alicui succedit quocumque casu bona ad illum deferantur, nunquam tenetur ultra vires hereditarias. 1.429. b
fiscus non privilegiatur plus quam damnatus, in cuius succedunt bonis. ibidem.
fiscus contra eximentem aliquem in ius vocatum, vel incarceratum potest iurare in litem. 1.429. b
fiscus nunquam moritur. 1.430. a
fiscus non rapit bona banniti expressè prohibita alienari. 1.429. b
fiscus in feudo non succedit. 1.438. b
fiscus an teneatur facere inventarium. 1.430. b
fiscus cui incorporata sunt bona delinquentis, an possit conveniri a creditoribus. 1.430. a
Fiscus in criminalibus non restitui in inte. 1.430. b
fiscus potest vindicare bona a fratribus, qui in vita patris, hereditariam diuiserunt. 1.430. a
fiscus est bursa Cæsaris vel principis. 1.429. b
fiscus non tenetur stare colonis. 1.430. a
fiscus succedit morientis sine herede. 1.430. b
fiscus habet bona delinquentis obligata, saltem post sententiam. tom. 1.430. b
fisco tenetur reus edere, nisi in causa criminali. ibid.
fiscus succedens loco filij præteriti, non potest dicere testamentum nullum. ibidem
fiscus præfertur creditoribus delinquentis ex delicto, etiam in pecuniariis, non tamen præfertur eius creditoribus ex contractu. 1.429. b
fisco non probante, reus absolvitur. ibidem
fiscus si alicui succedat, quocumque casu bona ad illum deferantur, nunquam tenetur ultra vires hereditarias, etiam si non consecerit inventarium. ibidem
fiscus ad quem pervenerunt bona alicuius, si ea capit tanquam bona confiscata, tenetur ad onera legatorum & fideicommissorum, & creditoribus hereditariis quasi heres, & habetur loco heredis. ibid.
fiscus qui habetur loco heredis in bonis condemnati, non potest facere quod condemnatus non poterat. ibidem
fiscus potest vindicare rem interitam in commissum intra quinque annos. ibidem
fiscus vbi fideicommissum est simplex, quia continet solum tacitam prohibitionem alienationis a lege, capit bona banniti quatenus vivat ipse bannitus. 1.429. b
fiscus præfertur creditoribus delinquentis ex delicto, etiam in pecuniariis. ibidem
fiscus an habeat bona delinquentis tacite obligata, vel hypothecata. 1.429. a, & b
fiscus ad quem pervenerunt bona alicuius, si ea capit tanquam bona confiscata, tenetur ad onera legatorum & fideicommissorum, & creditoribus hereditariis, quasi heres, & habetur loco heredis. tom. 1.429. a
fiscus & si ex partium stipulatione facta in compromisso de poena fisco applicanda non acquiritur fisco ius ad poenam, altera partium contraveniente. ibidem
fiscus. Quidquid acquirit officialis fisci, præsumitur in dubio acquirere de patrimonio & providentibus fisci: nisi aliunde se doceat acquisivisse. 1.429. a
fiscus in damnati bonis locum hæredis subiens, plus iuris, quam ipsemet iudicatus habere nec potest, nec debet. ibidem
fiscus in ambiguis vel questionibus, vel doctorum opinionibus, vel probationibus, si aut de lucro, aut de poena exigenda agat, condemnari debet. 1.429. a
fiscus præfertur substituto, si institutus indignus fuerit. 1.428. b
fiscus præferitur, quando vendit rem alienam per quadriennium. tom. 2. 217. b
fiscus succedens in bonis privati per viam publicationis bonorum, siue alio modo, tenetur ea obligatione, qua tenebatur priuatus. tom. 429. a
fiscus qui habetur loco hæredis in bonis condemnati non potest facere. 1.428. b
fiscus præfertur privato. ibid.
fiscus, & priuatus quando concurrunt, & non apparet de potiori iure alterutrius, si sumus in causa onerosa, præfertur fisco privato: si autem causa est lucrativa, præfertur priuatus fisco. ibid.
fiscus non tenetur prestare cautionem de vendendo, & fruendo quado sibi fuit usus fructus relictus. 3.312. n. 47
fiscus, vel res publica per personam sibi subiectam per stipulationem acquirere non potest. 3.158. num. 2
fiscus an in penis restituatur in integrum. 3.427. b
fiscus est semper diues, & ideo non fatid. 1.418. a
fiscus æquiparatur ecclesie. 4.199. a

fiscus cum pupillo, & Repub. par est. 1.430. a
fiscus, & mulier in multis sunt pares. 1.430. a
In fisco nihil est speciale nisi expresse iuveniat. 1.430. a
flagranti in delicto deprehensus, & absque sententia puniri possunt. 1.430. b
Si flumen est in confinio duorum territoriorum præsumitur esse cuiuslibet territorij, vsque ad medium fluminis. 1.358. a
flumina nauigabilia, etiam si inter regalia, soli Imperatori reseruat, numerentur, quo ad vniuersale, tamen in particulari sunt earum ciuitatum, per quarum territorium transiunt. 1.413. a
flumina an veniant in concessione feudorum regalium. 1.358. a
Et in locatione castri. ibid.
fluminum quedam publica quedam priuata. ib. b
fodere dominus prædij, an prohibere possit in suo prædio. tom. 1. 158. b
Fœmina in in confesse non potest, & vocem non habet. 2.732. a
fœmina non venit appellatione virorum. ibid.
fœmina an & quibus casibus, possit esse testis. 1.432. a
fœmina semel excusa a feudo in perpetuum exclusa censetur, nec mortuo masculo, qui eam exclusit, amplius admittitur, etiam nullo extincte agnato masculo. 1.432. a
fœmina exclusa facit partem ad considerandam legitimam. 1.431. b
fœmina neptis non excluditur propter masculos a successione patris sui, licet filia propria testatoris excludatur, nisi aliter de mente testatoris appareat. ibid. b
fœmina an succedat in feudo. 1.361. a
fœmina est capax iurisdictionis quado venit iure hæreditario. tom. primo 432. a
fœmina est capax feudi, si pro eo nullus præterit feruiti. tom. primo 431. a
fœmina semel admissa non excluditur postea per superuenientem masculum. 1.431. a
fœmina an succedat in feudo. 1.432. a
fœmina monialis, excluditur ab agnato, propter statutum exclusiuum fœminarum. 1.431. b
fœmina semel exclusa semper remanet exclusa. ibid.
fœmina potest esse testis in testamento inter liberos. 1.431. a
fœmina exclusa per statutum temporarium, videlicet (donec, & quouisque masculi extarent,) deficientibus masculis, venit reintegranda ad portionem suam a qua per masculos fuisse exclusa. 1.431. a
fœmina comprehenditur sub nomine, quocumque extraneos, vbi in facultate testandi fœminarum fuit habita mentio. 1.436. a
fœmina executrix testamenti an esse possit. 1.431. a
fœmina semel exclusa per masculum, qui etiam incontinèti decedat, durat perpetuo exclusa. 1.46. a
fœminæ vno partu septem filios edere possunt, cum septem habeant receptacula. 1.431. a
fœminarum appellatione non veniunt masculi. 1.452. a
fœminæ semper nomine filiorum comprehenduntur ad substituti exclusionem, dummodò ille non sit descendens vel agnatus, qui aliter dictam fœminam ab intestato excluderet. 1.431. b
fœminæ si in inuestitura expresse sint vocatae, tunc deficientibus masculis fœminæ admittuntur. 1.431. a
fœminis exclusis a feudo emphyteusi, illius quoque descendens, excluduntur. 1.432. a
fœminæ etiam comprehenduntur in cõditiõne (si sine filiis) nisi sit adiectum, masculis, non obstantè, quod testator propriam filiam excluderit, ac etiam, quod lege municipali masculi excludant fœminas. 1.431. a
fœminæ dicuntur de familia de genere & nomine patris, ac de posteris: & sicuti fœminæ succedunt: ita masculi ex eis descendunt. 1.432. a
fœminæ capaces sunt emphyteusi hereditariæ mixtæ. 1.432. a
fœminam virginem, quæ castitatem vitam egit, habere quoque privilegium viduæ. 1.435. a
fœminæ excludit clericus agnatus propter statutum exclusiuum fœminarum tantum masculis. 1.431. b
fœminæ succedunt in feudo empto. 1.431. a
fœminæ atque earum liberi privilegiis omnibus fruuntur quæ concessa sunt illarum maioribus, ipsorum descendenti. vel posteris, vel liberis, vel denique filiis. 1.431. b
fœminas excludentia ob superstites masculos statuta ad bona aliis in locis sita non proferuntur. 1.431. b
fœminas statuta ob masculos excludentia rem favore dignam tractantur. 1.431. b
fœminæ non habent filios in sua potestate. 1.431. a
fœminarum quæ exclusæ sunt, liberi non admittuntur. 1.431. b
fœminæ admittuntur ad successionem feudi, si ita sit consuetudo vel statutum in provincia. 1.431. a
fœminæ regulariter in feudo non succedunt. 1.431. a
fœminæ etiam si bona non sint feudalia, habeant autem annexam dignitatem & administrationem cum mero, & misto imperio, tamen non sunt eorum capaces. 1.431. a
fœmininum non comprehendit masculinum. 3.346. num. 20
fœneratores criminaliter puniri non possunt. 1.032. a
fœneratiui ad hoc, vt contractus præsumatur, vel simulatus tria copulatiue requiruntur. 1.432. a
forensis comprehenditur statuto in iis, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt Testamentum, adoptio, emancipatio, &c. 1.432. a
forensis non potest denuntiare nouum opus, quando ædificatur in publico, nisi edificetur in via. 1.432. a
forensis

Vtriusque Iuris Opiniones.

Forensis habet possessionem, data ordinatione, vt danti ciuitati aliquid detur possessio aliquatenus sit prohibitum forensi acquirere in territorio. 1.432. a
forensis non excusatur a supina ignorantia statuti. 1.432. a
forensis aliquid committens, quod non est prohibitum de iure communi, sed tantum ex forma statuti forensis habens ignorantiam d. statuti, excusatur. ibid. b
forenses tenentur statuto puniente delictum vt si statutum dixerit si quis fortum fecerit, &c. ibid. b
forensis & onera non subiens, non gaudet beneficii statutorum. ibid. b
forensis contra poenam statuti aliquid quod & legibus prohibitum inuenitur damnatis, non meretur ex capite iustæ ignorantie relaxationem. ibid. b
forenses non reguntur consuetudine, seu stylo, qui ad causæ decisionem spectat, & si ea consuetudine obstringantur, quæ ad iudicij ordinem pertinet. ibid. b
forensis excusatur ab edictis, & proclamationibus. ibid. b
forenses seu exteri mortales non fruuntur statutis, quæ aliquem in habilem aliis aliqui habilem reddunt. ibid. b
forensis excusatur a poena statuti loci, nisi statutum damnare factum a iure damnatum. ibid. b
forensis potest petere rest. in inte. aduersus sta. ex clausula generali, si qua mihi iusta causa. ibid. b
forensis non gaudet beneficiis statutorum. ibid. b
Forensis habitans Pinerolij, potest dici de Pinerolio, & oriundus Pinerolij, habitans Thaurini potest dici de Pinerolio. ibid. b
forensis ligatur statutis vbi cumque statuta concernunt solennitatem actus adhibendi tempore contractus, & in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis. ibid. b
Forenses sunt immunes a collectis: 3.389. nu. 1. b
Limitatur. 3.390. nu. 4. b
Quid in vsuario. ibid. 4
forenses non sunt immunes a collectis in his locis habentibus priuilegium collectandi forenses possidentes. ibid. nu. 5
Forensis cõtrahens in loco tenetur seruare solennitatem loci, in quo contraxit. 3.367. nu. 4. b
forma permissiua non seruata, sumus in forma destructiua. 1.433. a
forma & lex data, & consuetudo antiqua in electione officialium est seruanda. ibid. a
formæ etiam iure priuato inductæ, an possint partes renũciare. 3.401. nu. 2. 27. b
forma substantialis quæ dicatur. ibid. a
fornarius obligatus ad coquendum panem pro familia, si ageatur cum excessu, nõ tenetur nisi vsque ad numerum familiarum existentis in tempore promissionis. ibid. a
fornicatio cum meretrice, non est de iure ciuili punibilis. ibid. a
fornicatio simplex, & si iure ciuili nullas poenas det, tamè & peccatum mortale proculdubio est, & tum sacris initiatum arbitrariæ poenæ iure canonum subiicit, tum clericum suspensionis damno obnoxium facit. ibid. a
fortuito rum casuum generalis renunciatio contractibus addita, tot, ac tantas vires habet, vt specialis necessaria non sit. ibid. a
forum omiffus. Locus deputatus de iure communi ad iura reddendum vt est locus maiorum, potest onitti de consensu partium. ibid. b
forum vetitum. Trahens aliquem ad forum vetitum potest pœnitere vsque ad litem conte. poenam tamen euitare non potest. ibid. b
in foro pœnitentiali non opus esse remissione furis puniendi in loco commiffi delicti. 1.434. a
forum. Si quis possiderit bona in alio regno, vel ducatu, quam in quo habet domiciliu, electio est actoris, vbi velit eum conuenire, ratione istorum bonorum. ibid.
forum. Licet aliis regulariter possit quis conueniri eo loci, vbi cõtra sit, si ibi reperiat: tamen legati habent priuilegium reuocandi doctum si ante tempus legationis ibi contraxerunt: nisi ipsi ad iudiciu vocauerint alios. ibid. b
Si quis vt advena a mercator ore quid emit, vel cum eo contraxit, an ibi dem possit conueniri. ibid.
forum quis sortitur etiam in criminalibus ratione domicilij. 1.433. b
forum, quomodo quis sortitur forum. 1.435. b
forum quin patrati delicti ratione omnes sortiantur, nulla est dubitatio. 1.433. a
forum sortitur ratione delicti. ibid.
forum. Etiam mandantem delictum, perinde vt ipsum deliquentem, sortiri forum in loco admiffi delicti. 1.434. a
forum. Quid iuris, si quis cum iuramento renunciauerit priuilegio fori, & promiserit apud tribunal iuratus, se in loco contractus respondurum. 1.435. b
forum conscientie tribunal esse veritatis. 4.199. a
forum, territorium, statuta, leges, pro eodem habentur. ibid.
fragilitatem ætatis non excusare minorem in pœnalibus quò minus possit pro debito incarcerari. 2.204. b
francigenæ non poterunt pupillariter substituere liberè liberis suis: quia eos non habent in potestate. 1.435. b
frater non excluditur a successione legitimæ fratris propter ingratitudinem. 1.437. b
frater, vel socius, qui habet domum comm. potest compelli per fratrem, vt recipiat conductorem idoneum in sua parte. ibid.
frater tenetur alere forem etiam vterinam. ibi.
frater potest instituire fratrem spurium. 1.437. a

frater non cogitur testificari contra fratrem in criminalibus. 1.436. b
frater tenetur dotare sororem pauperem. 1.437. b, & 436. b
frater non querelatur contra testamentum fratris. 1.437. a
fallit. ibid.
frater tenetur alere fratrem inopem. 1.437. a, & 438. a
frater medicans effectus episcopus, an recuperet ius subf. vel acqu. possit. 1.428. b
frater ex trib. causis potest exheredari, sed propter illas ab intestato non priuatur hered. fratris. 1.437. b
Nepos ex fratre, non querelatur testamentum patris. ibid.
frater contra fratrem inuitus nec in ciuilibus, nec in criminalibus testificari cogitur. 1.436. b
frater fratrem occidens, priuatur successione hæreditatis fratrem, & præfertur fisco, adeò, vt ne filij fratricidæ ad eam hæreditatem admittantur. 1.436. a, & b
frater si fratri in testamento legati nomine aliquid reliquerit, & turpem personam instituerit, tunc nihilominus poterit superfluo frater querelari ad rescindendum totum testamentum. 1.436. a, & b
frater vtrunque coniunctus solus succedit fratri præorienti. 1.436. a
frater qui emit fundum vel domum, suo proprio nomine tantum, tenetur communicare alteri fratri, quando omnia ante & post fuisse sent hinc inde collata. 1.436. a
frater consanguineus tantum, pariter succedit fratri prædefuncto, cum vtrunque coniuncto, cum pares sint in vinculo agnationis, quòd solum dicitur attendendum, reiecto penitus vinculo cognationis. ibidem
frater, & fratris filij, simul instituti, ad hæreditatem simul vocantur, nõ ordine successiuo, propter effectum orationis coniuncti. 1.435. b
frater vel alius consanguineus admittitur in criminalibus ad probandum innocentiam inquisiti. 3.431. nu. 1. b
Quod amplia, & limita, vt ibi.
Frater in feudis, an possit stipulari fratri suo. 3.158. nu. 22
Frater nominari ad hæreditatem consequendam iuuat. 4.180. b
frater pro fratre ad defensionem testis esse potest in criminali. 1.436. a
Si nullus extat frater vtrunque coniunctus vocatur soli filij fratrum vtrunque coniunctorum, & excluduntur fratres ex vno latere tantum coniuncti. 1.486. a
frater an appellatur a testimonio deponendo in fauorem fratris sui. 3.49. nu. 1
Quid si plures sint fratres idem deponentes. 350. nu. 3
Quid in causa criminali ad alterius offensam. ibid. 5
Declaratur pluribus modis. ibid. 6. & seq.
frater non potest esse testis in testamento fratris, ibid. 11
Declaratur pluribus modis, ibi. 11, 4.
An possit esse testis instrumentarius, ibi. 16
Quid si non sint in euidem patris potestate, ibid. 20
Quid si non habeant communia, ibi. 21
Quid si super iniuria facta fratri, 3.31. nu. 27
Quid in causa ciuili graui, ibi. 28.
Quid ad probandum ætatem fratris, ibi. 32
Quid in causa matrimoniali, ibi. 33
An autem frater consang. præferatur fratri vterino in bonis quæ ad defunctum peruenerunt a transfuersilib. sibi coniunctis ex linea paterna tantum, ibid.
frater exclusus a fratre instituto extraneo, non facit partem matris in legitimam. 2.26. a
Vtrum frater consang. tantum præferatur fratri vterino in bonis, quæ ad defunctum peruenerunt ab avo vel auia paternis, & quid econtra, an frater vterinus præferatur fratri consang. in bonis prouentis ab avo vel auia maternis. 1.486. a
fratres tertij ordinis non gaudent priuilegio Canonis si quis fuadente diabolo. 19. quæst. 4. 1.438. b
fratrum appellatione, quando quis habet plures, qui veniant, 1.437. a
Pro fratribus minoribus, bona præsumptio capien. est. 1.438. b
fratres sancti Augustini, & similes succedunt, & monasterium habetur loco filij. 1.438. a
fratris filia non censetur dotata de bonis fratrum existentium in cõmunis. 1.438. a
fratres minores possunt succedere in particularibus successiõibus, vt inde subueniant eorum necessitati. 1.438. b
fratres prædicatores sunt præferendi minoribus. 1.438. a
fratres prædicatores sunt capaces bonorum immobiliarum, saltem vt vendant pro eorum necessitatibus. 1.438. a
fratres prædicatores possunt capere vt vendant, & pretium in eorum vsum conuertant. 1.438. a
fratres minores non possunt esse executores testamentorum. 1.438. a
fratris appellatione foror quoque continetur. 1.438. a
fratres tertij ordinis sunt exempti a iurisdictione iudic. secularis. 1.438. b
fratres mendicantes, fratri mendicanti non potest relinqui etiam pro alimentis. 1.438. b
fratri minori non potest committi declaratio fienda. 1.438. b
fratrum filij succedunt patruo defuncto in stirpes, & non in capita. 1.438. a
fratres in potestate patris an sibi donare possint. 1.437. b
fratres consanguinei in bonis paternis præferuntur vterinis: in maternis vero, vterini præferuntur consanguineis. 1.437. b
fratres duo si fuerint inuestiti pro se, & filius, & vnus eorum decedat sine liberis, superfluo filio alterius fratris prædefuncti, tunc portio fratris defuncti non pertinet ad nepotem ex prædefuncto, sed ad superfluum fratrem. 1.437. b

Frateris appellatione in statutis non venit veterinus, nec patruus: & an illegitimus. 1.437.a
Frateris quando volunt venire ad diuisionem, electio forte fieri debet, vel officio iudicis. 1.437.b, & 439.a
Fratribus si quid legetur, vel fideicommissio relinquatur, vel aliquod feudum concedatur, vel quodpiam statutum seu fauor, seu succentiat, de primis fratribus, & ut vocant, veterinis, intelligitur. 1.436.b
Frater qui post patris mortem bonis indiuisis, lucris communicatis, ac nec petita, nec data ratione viuunt, iniuste societatem censentur. ibidem
Frater filij in patruu hereditate, si nullus alius patruus superstit, pro stirpis, non pro capite ratione succedunt. ibidem
Frater appellatio, an & quando veniat foror. ibidem
Frater religionis antiquioris in honoribus preferendi sunt. 1.439.a
Si sint duo fratres vasalli in prelio cum domino, quorum vnus reliquit dominum, alter vero sua probitate eum defendit, an ille qui reliquit prius parte sua feudi. 1.376.a
Frater minor non succedunt ingredienti religionem. 1.438.b
Frater minor possunt petere officio iudicis quod sibi relictum est. ibidem
Non censetur inter fratres contracta societas eo ipso quod hereditatem paternam retinent indiuisam. 1.437.b
Frater minor non possunt adire hereditatem sine monasterio, nec donare. 1.438.b
Frater minor possunt esse consiliarij principis. ibidem
Frater suum proprium occidens priuandus est feudo: & pariter occidens filium fratris sui. 1.377.a
Frater teneri dotare fororem ex eodem patre natam: non autem vterinam. 1.223.b
Frater non possunt contrahere diuisionem inter se factam, & iuramentum confirmata, etiam non obstante minore etate. 1.436.a
An fratres minores vel alij mendicantes succedant ab intestato. tom. 1.486.a
Frater ex coitu damnato nati, sibi inuicem non succedunt. ibidem
Frater ex linea materna tantum, siue oes sint naturales, siue vnus naturalis tantum, & alij legitimi, sibi inuicem succedunt. ibidem
Frateris appellatione venit foror in statutis. 3.343. num. 28. & seq. Quid in vltimis voluntatibus. 3.342. nu. 9
Frater minor an possint capere ex fideicommissio vniuersali. 3.332. num. 16
Quid in concessionibus, & contractibus inter viuos. ibid. 21
Frater minor an possint capere bona ingredienti religionem, vt vendant. ibid. 22
Frater minor, an possint capere ex relicto particulari. 3.242. nu. 1
Limitatur & declaratur pluribus modis. ibid. 3. & seq.
Quid in pradicatoribus, & alijs mendicantibus. 3.243. nu. 33
Quid in legato modice quantitatis. 3.242. nu. 3
Quid si factum sit legatum pro alimentis: 3.243. num. 25
Fraternitates laicorum. An relicta eis facta dicantur in piam causam. 1.439.a
Fraudans gabellam non tenetur Deo, nec mundo. 1.439.b
Frus presumitur ex nimia cautela instrumentorum. 1.439.b
Frus non presumitur coram superiore. 1.440.a
Frus & dolus nemini debent patrocinari. 1.439.b
Frus probatur ex coniecturis. ibidem
Frus presumitur ex paritate preij. 1.440.a
Frus sit, si ex statuto prohibetur vendi vinum vltra certum preij, & hospes vendit vnam castaneam cum vino vltra illud preij. ibid.
Frus presumitur propter consanguinitatem, & affectionem. ibid.
Frus non potest esse sine dolo: sed bene dolo sine fraude: ideo fraudi inest dolo, sic species generi. ibidem
Frus & dolo quot modis accipiantur, & an differant saltem vt genus & species. ibid.
Frus per indicia detegitur, sicut & dolo, quorum indiciorum potestas relinquatur iudicis arbitrio. ibid.
Frus fieri non debet verbis dispositionis. ibid.
Fraude non solum, sed etiam fraudis suspitione carere debemus. 4.251. nu. 48.
Frus colligitur ex iis, quae incontinenti fiunt. 3.30. n. 7
Fraudem facere non dicitur, qui fac. quod debet. 1.439.b
Fraude factum rescindi oportet: & nullum est. ibid.
Fraudibus obuari publica, simul & priuata iudet vtilitas. ibid.
Frequentatio viae est suspecta, quando quis in ea fuit inuentus mortuus, & facit indicium ad torturam. 1.440.a
Quis debeat probare frigiditatem, si maritus alleget quod superuenit post matrimonium. 1.98.a
Fructuarius causam proprietatis meliorem potest facere, non deterio rem. 1.440.a
Fructus pendentes, pars rei esse videntur. 1.440.a
Fructus percepti per filium non computantur in eius legitima. 2.34.a
Fructus a quo die fideicommissarius consequatur. 1.441.b
Fructus dotis. Si quis ducat puellam nondum nubilis etatis, an lucratur fructus. 1.443.a
Ad quos fructus teneatur male fidei pos. 1.442.b
Fructus veniunt post sententiam & iuramentum, licet non petiti. ibid. a
An autem quantitas fructuum sit in libello exprimen. ibid.
Fructus industriales, seu quos industriae, ac diligentiae acceptos ferri oportet, eatenus boni fidei possessor restituet, quatenus ditior illis factus reperietur. 1.441.a

Fructus non lucratur emes a tutore sine decreto iudicis, secus si quis emat ab eo qui a tutore emit. ibid.
Fructus separati a solo, sunt in dominio conductoris, & pereunt eius periculo, non autem periculo locatoris. ibid.
Fructus quorum mentio a lege, vel statuto fit, ij demum esse intelliguntur, qui deductis omnibus expensis, ac sumptibus superant. ibid.
Fructus naturales magni momenti, ac valoris, quos ex bonis paraphernalis volentis vxoris maritus percipit, tum demum vel vxori, vel eius hereditibus restitui par erit, cum maritus illis re suam locupletauerit. ibidem
Fructus post id crimen admissum perceptos, cuius damnatorum bona non ipso iure, sed per sententiam proferuntur, adiudicari fisco ceteris bonis oportet. 1.441.a
Fructus legatorum debentur legatario ab adita hereditate. ibid.
Fructus minoris & sine decreto alienari possunt, & non vltra trium annorum spatium durare presumptio est. ibid.
Fructus collecti sunt periculo conductoris in conductione. ibid.
Fructus ante, vel post aditam hereditatem perceptos bona fidei, hares legatario restitui non tenetur. 1.440.a
Fructus reddunt funtum praetiosorem. ibid.
Fructus rei pericula post litem contestatam restituntur per victum. ibidem
Fructus pendentes iudicio contra hereticum, ad fiscum, vel si clericus, ad ecclesiam pertinent. ibid. b
Fructus etiam extantes prescribuntur spatio trium annorum. tom. 1. ibidem a
Fructus bonorum paraphernalium (si extant) restituntur vxori vel eius hereditibus si sunt consumpti, restituntur si fuerunt percepti contra voluntatem vxoris, si cum eius voluntate, lucratur maritus industriali, secus naturales. ibid.
Fructus non imputantur in Trebellianicam, si sint percepti a filiis primi gradus. 1.440.b
Fructus ecclesiae aequae ac bona ecclesiae reputantur. 1.440.a
Fructus post id crimen admissum perceptos cuius bona damnatorum non ipso iure, sed per sententiam proferuntur, adiudicari fisco cum ceteris bonis oportet. 1.440.a
Fructus dotis ad maritum pertinent, ad supportanda onera matrimonij. 1.440.a
Fructus percepti per ascendentes grauatim, imputantur in rebel. imo etiam in legitimam. ibid.
Fructus non acquiruntur fideicommissario, nisi post moram grauari, vel interpellati. 1.440.b
Fructus omnes tam pendentes quam percepti a die mortis grauari cedunt fideicommissario. 1.440.b
Fructus intelliguntur deductis expensis. 1.440.a
Fructus praediorum consistentes in frumento, vino, oleo, & similibus quae sunt de rebus, quae seruando seruari non possunt, non censentur seu presumuntur durare vltra triennium. 1.440.b
Fructus pendentes tempore redemptionis diuidi debent pro rata temporis inter primum venditorem & emptorem, qui se ad retrovendendum obligauit. 1.440.b
Fructus in retractu conuentionali debentur a tempore mora, scilicet a die oblationis aut consignationis. 1.440.b
Fructus omnes gratia hominum comparati sunt. ibid.
Fructus dicuntur deducta impensa, & pro eis fit compensatio ipso iure. 1.441.b
Fructus rei feudalis non possunt locari. 1.440.a
Fructus naturales restituere non cogetur bonae fidei possessor, nisi quia huius rem suam illis auxit, quaque tenus locupletior ob illos euasit. 1.440.b
Fructus immaturi, an possint colligi per usufructuarium finito usufructu ante tempus quo essent maturi. 1.443.a
Fructus percepti per emptorem pendente conditione, sunt venditoris deficiente conditione, nisi in casum conditionis, emptor perderet pretium: quia tunc lucratur fructus. 1.443.a
Fructus ante vel post aditam hereditatem bona fidei perceptos, hares legatario restituere non compellitur. 1.440.b
Fructus sequestrantur. an in causa appellationis possint fructus rei de qua litigatur, sequestrari. 1.442.b
Fructus beneficiorum, vel praebendarum percepti, an transeant ad heredes. 1.443.a
Fructus legati, fructus rei legati quando debeantur legatario. 1.443.a
Fructus feudi capi possunt in exequ. sententiae, quando alia non extant bona. 1.443.a
Fructus iuste rebus constante, quae seruando seruari nequeunt, vltra triennium durare non presumuntur. 1.440.b
Fructus extantes triennio praescribitur bonae fidei possessor. 1.440.b
Fructus beneficiorum vacantium applicari possunt, ad tempus, per Episcopum mens Episcopali ex aliqua rationabili causa. 1.440.a
Fructus cadentes. Si fructus mei cadant in fundum tuum, & animalia tua illos depascantur, datur mihi actio in factum. 1.442.b
Et tales mei fructus possunt per me colligi te iniuncto. ibid.
Fructus si legentur simpliciter, puta, talis castri vel praedij ad vitam, videtur ius usufructus relictum. 1.440.b
Fructus praescribuntur triennio. 1.442.b
Fructus dicuntur de rebus quae seruando seruari non possunt, cum triennio corruptantur. 1.443.a
Fructus feudi ad quem spectent mortuo vasallo. 1.443.b
Fructus pendentes tempore testamenti, an veniant appellatione bonorum mobilium. 1.442.b
Fructus

Fructus pendentes pertinent ad dominium quacumque vasallus moriatur. 1.442.b
Fructus pendentes tempore mortis testatoris ex legato pertinent ad legatarium. 1.442.a
Fructus computantur in sortem, si mandem alicui vt emat fundum nomine meo, & soluat de sua pecunia. ibidem
Fructus pendentes rei venditae spectant ad emptorem. ibidem
Fructus & redditus an sint idem. 1.441.b
Fructus extenuant & computantur in sortem. 1.442.a
Fructus qui dicantur naturales, qui partim naturales, & partim industriales, qui ciuiles, &c. 1.441.b
Fructus rei feudalis a solo separati, & res mobiles existentes in castro, an dicantur esse feudales. 1.352.a
Fructus olei an dicatur esse industriali. 1.442.a
Fructus probatur. Quae probatio requiratur in probatione fructuum. 1.442.b
Fructus separati a solo sunt in dominio conductoris, & pereunt eius periculo, non autem periculo locatoris. ibidem
Fructus feudi capi possunt pro exequ. sententiae, quando non extant alia bona. 1.313.b
Fructus alicuius fundi, si quis percipere debet si ex eo fundo bis in anno fructus colligantur, primi fructus tantummodo consequi debet. 3.260. nu. 1.
Fructus integri dicuntur deductis expensis. ibid. 2
Frumentum si extra aliquem locum expectari prohibeatur, & farina prohibita censetur. ibid.
An autem fructus percepti computentur in Treb. 2.34.a
Fructus rei venditae in dubio pertinent ad emptorem. 1.247.b
Si fructus rei locatae ex vi militum perdantur: si fructus sunt sublati a solo, perduntur periculo conductoris, & inquilini, & non locatoris. 1.526.b
Fructus feudi a solo separati dicuntur allodiales. 1.443.a
Per perceptionem fructuum & pensionis non probatur pos. quo tertium. 1.560.b
Fructus. In stipulatione fundum dari non veniunt fructus, qui in fundo erant tempore stipulationis. 1.442.b
Fructuum restitutionem non remoratur bona fides ex errore iuris profecta, cum contractus de rebus ecclesiasticis initus, nullus declaratur. 1.441.a
Fructuum appellatione, comprehenditur quocumque. 1.441.b
In fructibus percipiendis & separandis a solo, seruanda est generalis consuetudo. 1.441.a
Fructus & vltus inest, & vsui fructus deest: & fructus sine vsu esse non potest, vsus sine fructu. 1.440.a
In fructibus beneficij, non potest fieri missio in pos. propter contumacia nec possunt sequestrari. 1.443.a
Fructuum appellatione, veniunt pensiones & fidei. 1.441.b
Fructuum restitutio. In iudicio singulari non valet sententia condemnatoria ad restituendum fundum cum fructibus, quo ad fructus, si non appareat in actis probatorijs declarata fructuum quantitas. 1.441.a
Fructuum emptor non habet illorum dominium donec a solo fuerint separati. 1.442.b
Si fructibus correspondeat pensio, an sit fienda remissio. tom. 1. 254.a
Frugum vbertas vnus anni per casum fortuitum, vltra duplum vel dimidium eius quod percipi conseruit, proueniens, perinde augmentum pensionis parit, atque sterilitas diminutionem. tom. primo, 443.a
Frugum sterilitatis vnus anni cum vbertate praecedentis vel sequentis anni, etiam interpellati & mediati, compensatio facienda est. 1.443.a
Frumentum si extra aliquem locum exportari prohibeatur, & farina prohibita censetur. ibid.
Frustra precibus impetratur, quod de iure communi conceditur. ibid.
Frustra velociter currit, qui prius, quam ad metas peruenit definit. ibidem
Frustra legis auxilium implorat, qui in legem committit. ibidem
Fuga facit plenam probationem contra fugientem, si a carceribus auferit, videtur enim fateri delictum. 1.444.a
Fuga. Si ille qui dicitur commisisse crimen auferit, timens ne caperetur, aut poneretur ad torturam, & ob id illum index habuerit pro confesso, & condemnauerit, & ex post captus neget se crimen illud commisisse, & de hoc probationes offerat, audiendus erit. 1.443.b
Fuga, an & quando sit indicium sufficiens ad torturam. 1.443.b, 444.a, & 445.a, & 535.b
Fuga delinquentis, in casu quo suspiciones non sufficiunt, sed plena probatio requiritur, probat tantum semipleum contra fugientem. 1.444.a
Fuga officialis durante officio probat illum incurrisse crimen quasi laesa maiestatis. 1.445.a
Si vero auferat post finitum officium, & tempus quinquaginta dierum assignatum pro syndacatu: Ex tali recessu non inducitur aliqua suspitio. ibidem
Fuga famuli tum plenam probationem facit. 1.444.a
Fuga officialis facit eum pro confesso haberi. 1.444.a
Fuga non probat contra fugientem, nec propter fugam habetur pro confesso. ibidem b
Fuga eriam sine clamore ante accusationem, vel inquisitionem, facit indicium verisimile & probabile. ibid.
Fuga carcerati operatur vt habeatur pro confesso, & possit condemnari pro delicto pro quo intulatur. 3.445.b

Fuga famuli inducit plenam probationem, vt praesumatur subtraxisse bona quae non reperiuntur extare in domo, quae aderant ante fugam. ibid.
Fuga suspitio non probatur iuramento partis: sed requiritur summaria cognitio cum iuramento. 1.443.b, & 444.b
Fuga suspitionem non iureiurando, sed breui cognitione de plano, ac duobus saltem testibus de legitima aliqua suspitionis causa allegata testificantibus, probari oportet, vt debitor capi possit. tom. 1.442.a
Fugare alium, seu terrere, iniuriam esse. 1.175.b
Fugam dare cum liceat resistere, turpe esse & cum quadam ignominia coniunctum. ibid.
Nemo tenetur aut cogitur fugere a facie inimici. ibi.
Fugere non tenetur inuasus. 1.449.a
Fugere culibet est ignominiosum. 1.446.a
Fugere non tenetur insultatus: nec tenetur de occiso. 1.448.b
Fugere non tenetur is, qui est insultatus ab aliquo, sed aggressore impune occidere potest, dato, quod possit: quia dedecus & iniuria est, insultatum ab aduersario terreri vel fugari. ibid.
Fugiens cum ense euaginato & sanguinolento potest torqueri. 1.449.a
Fugiens a carcere publico pro confesso & conuictio habetur. 1.446.a, & 449.a
Fugiens ad ecclesiam quando sit tutus. 1.446.a
Fugiens ad sacerdotem portans corpus sacratissimum domini nostri Iesu Christi redditus tutus, adeo quod ibi capi non potest. tom. 1. ibidem
Quid si fugiens a familia curij offendatur. ibid.
Fugiens ad sacrosanctum sacramentum eucharistiae gaudet immunitate ecclesiastica, prout si ad ecclesiam confugeret reus, vt inde diuelli non possit. ibi. a
Fugiens a carcere potest captus torqueri, quia fuga eius facit indicium ad torturam. 1.449.a
Fugiens malam fidem habere censetur. 1.445.b
Fugiens iudex, vel quispiam alius magistratus, vel cum iam officio functus esset, vel cum nondum ad eius finem peruenisset, obstringitur laesa maiestatis crimine. 1.449.a
Fugientes ad sacerdotem Eucharistiam in manibus portantem, gaudent immunitate ecclesiarum. 1.448.b
Fugientes rei ad ecclesiam sunt tuti, & inde extrahi non possunt. tom. 1. 448.b
Fugientes ad status principis sunt securi pro delictis, nec inde extra hi possunt. 1.448.b
Fugio an possim rem meam propria autoritate capere. 1.446.a
Fugius potest capi tempore feriarum in honorem Dei. 1.449.a
In fundo alieno non licet piscari, nisi fundus esset inundatus a flumine, & ibi aqua pisces aportasset. 1.538.b
Fumus fieri potest per dominum partis inferioris, nisi fiat ad alterius iniuriam vltra solitum. 1.449.a
Funiculus triplex, difficulter soluitur. 1.449.a
Funeftam vocem potius interdici, quam audiri oportet. 1.449.a
Fusus debet fieri in sumptibus secundum dignitatem & facultates defuncti. 1.449.a
funus filij, & alienum patris est. 1.449.a
funus de suo expedit mortuum funerari, ideo mulier de dote, quasi de proprio patrimonio funeretur. 1.442.a
funeris impensa semper ex hereditate deducitur, quae etiam omne creditum solet praecedere cum bona soluen. non sunt. 1.449.a
Idem de impensa infirmitatis. ibid.
Limita in sumptibus necessarijs, non ad pompam factis. ibi.
funeralia quae dicantur, & quanto tempore durent. 1.449.a
Et an pro funeralibus possit episcopus aliquid exigere. ibid.
furca. Poena furcarum est maior decapitatione. 1.449.b
furcarum erectio est signum meri imperij. 1.353.b, & 449.b
furiosus semel semper praesumitur furiosus. 1.451.b
An quando datur curator furioso, debeat quis citari. 1.451.a
furiosi sunt in vinculo detinendi. 1.451.a
furiosus omnibus suis prerogatijs fruatur, quibus minor ob aetatis imbecillitatem potitur. 1.451.a
in furioso non exig. interdictio bonis aut curatoris datio ad annullandum contractus per eum factos. 1.451.a
furiosus testari non potest, nec aliud negotium gerere, quia non inteligit quid agit. 1.451.b
furiosi citatio ad curatorem illi assignandum, necessaria non est. 1.451.b
furiosus qualiter probetur quis esse. 1.430.b
Quod ius in furioso statuitur, & in demente siue nentecapto locum habet, & econtra. 1.450.b
furiosus qui habet diuicia interualla, si contrahit, praesumitur contraxisse tempore furoris. 1.450.a
furiosus vel mente captus, an & quomodo possit testari. 1.450.a
furiosus & mortuus equiparantur. 1.450.a
furiosus licet tempore sanae mentis occidat aliquem, non potest poenam corporalem pati. 1.450.a
furiosus si per aperta interualla furore corripiatur, furoris tempore contraxisse in dubio praesumitur. 1.451.b
furiosus equiparatur absenti. 1.450.a
furioso perinde atque mente capto, modo furor breuis ac frenesi similis non sit, exemplariter substitui posse. 1.450.a
furiosus, licet tempore sanae mentis occidat aliquem non potest poenam corporalem alitigi. 1.450.a
furiosus non citatur, cum de curatore providendum sit illi. 1.450.a
Index in Com. Opin. R R R R f 3

furiosus non debet puniri de his quae ante furiam perpetravit. tom. 1.450.a
furiosus non potest uxorem ducere, & sic matrimonium contrahere. 1.451.a
furiosus non potest testari ad causas pias. 1.449.b
furiosus occidens aliquem non punitur, nec tenetur de homicidio, cum eum facti infelicitas excusat. ibidem
furiosus ingrediendo religionem testari, vel aliis de bonis suis disponere potest sine auctoritate curatoris, dummodo appareat, quod tempore dispositionis, & ingressus, non fuerit furiosus. 1.449.b
Furiosus praesumitur ille, qui tanquam furiosus iudex curatorem deputavit. 3.131.num.2
Furor superueniens reo poenam corporis afflictivam temperat. 1.452.a
Furor qualiter probetur. 1.452.a
Furor per visum percipitur, & ideo si testis interrogetur an Titius sit furiosus, & ille responderet se vidisse eum furem, iste testis probaret. ibidem
furor postea superueniens, poenam corporis, delicto antea patrato infligendam extinguit. ibidem
furor excusat a delicto, si furor tunc adsit. ibidem
furor & dementia an aequivalentur. 1.451.a
furatus aliquand tempore necessitatis, non tenetur illud, si ad pinguiorem fortunam devenit restituere in foro contentioso. 1.453.a
Si quis accedat animo furandi, & non furetur, quia non potuit, puniri poena extraord. 1.456.a
An pro inuestiganda re furata, liceat domum alicuius perquirere. to. 1.456.a
furatus aliquid tempore necessitatis non tenetur illud si ad pinguiorem fortunam venerit, restituere in foro contentioso. 1.452.b
furans ac furriprensus comestibilia & cibaria in extrema famis necessitate constitutus, seu furrahens nuditatis necessitate vestimenta, ut quia infirmus est, & non potest querere victum, vel charitativa, est excusatus poena furti, tam in foro poli, quam fori, dummodo sufficientem non exceperit quantitatem. ibidem
fur domesticus etiam debet puniri. 1.452.b
fur non tenetur nisi ad restitutionem rei furatae in foro conscientiae. 1.449.b
fur furans ex necessitate famis non incurrit in poenam. tomo 1.453.b
fur manifestus dicitur etiam ille quem aliqui viderunt furari, licet non deprehensus sit in vel cum furto. 1.449.a
fur si furetur debitori suo, a quo solutionem recipere non poterat, excusatur, modo non excedat summam debitam. 1.449.b
fur praesumitur esse ille in cuius domo res furta inuenta est, intellige si sit mala fama, & scis si esset bona fama. 1.449.b
fur excusatur, si propter extremam necessitatem furetur. 1.449.a
fur pro tribus furtis debet furca suspendi. 1.449.b
fur pro vno tantum furto, licet magnum sit, non debet suspendi, to. 1.449.b, & 453.a
fur an auctoritate propria capi possit. 1.456.a
fur excusatur a furto, si dominus rei furatae erat suus debitor, & ab eo non poterat aliter satisfacere. 1.453.a
fur debet furca suspendi, non decollari. ibidem
fur etiam pro levi re non excusatur, sed punitur. 1.452.b
fur praesumitur, si penes ipsam res furto subtracta reperitur, si est persona mala fama, aliis non. ibidem
fur repertus cum re furta alibi quam in loco, in quo fecit furtum, non potest puniri. 1.453.a
fur qui cum furto reperitur, accusari ac puniri potest. tomo 1.453.b
fur de iure communi punitur poena mortis. 1.453.a
fur vbiunque cum furto reperitur, accusari, ac puniri potest. 1.452.a
fur dicitur manifestus ille, qui visus est furari, licet non sit deprehensus cum furto. 1.453.a
fures ob defensionem rerum, quae aliter recuperari nequeunt, necari impune possunt. 1.452.a
fures iuramento in litem sunt obnoxij. 1.451.a
furem ut liceat occidere illi qui furatus est, quae requirantur. to. 1.449.b, & 453.a
fures ita conditione conveniri poterunt, ut & conclusio, & condonatio ad dandum fiat. 1.452.a
furem nocturnum impune licet occidere. ibid. b
fures furtis committendis assueti, & famosi, furca plectuntur. ibid. a
furibus poenam quadrupli iure impositam consuetudo iam antiquavit, atque abolevit, ac si alicubi in usu adhuc est, ad illa fures in conscientia foro non tenentur. ibid. b
furem occidere licet, si bona aliter saluari non possunt. ibid.
furibus poena quadrupli hodie non infligitur, nec tenentur ad ea, etiam in conscientia, cum sit sublata. 1.453.b
fures ita conditione conveniri poterunt, ut & conclusio, & condonatio ad dandum fiat. ibid.
fures ob defensionem rerum necari possunt. ibid.
fures non ideo minus furti poenis plectuntur, quod dominus rerum furto euectarum proreteretur furtum illud sua ipsius voluntate, atque auctoritate fuisse patratum. 1.452.a, & 453.b
fures furtis committendis assueti & famosi, furca suspenduntur. to. 1.453.b
furem repertum & deprehensum in alio loco cum re furta, non posse se ibi puniri. 1.434.a

furtum committit is cui datur pecunia alicui portata, si eam sibi retinet. 1.455.b
furtum est correctio rei alienae fraudulosa invito domino cum animo & intentione lucri faciendi. 1.454.b
furtum factum de re magna dicitur graue delictum. ibid. a
furtum committit amicus qui vendit equum amici, eo non habente ratum. 1.455.b
furtum committit, qui vincit in ludo pecuniam filiosa. ibid.
furtum statutum, quod pro tribus furtis fur moritur, non habet locum in contractante rem vniam per tres diuersas iurisdictiones, ut dicatur tria furta commisisse. 1.454.a
furtum est licitum eius summae, quae liquidò apparet, & aliter exigi non potest.
furto si ab eo famulo vel seruo fiat, qui rem deferendam ad aliquem suscepit, siue famulus, vel seruus re illa mittentis sit, seu re accepturi. Si eius tamen conditionis fuit, ut familia negotia transigere soleret, furti damnum ille patietur ad quem res mittebatur, non vero qui rem mittebat. ibid.
furtum eius summae, quae alioquin liquidò debetur, & aliter exigi nequeat, licitum vnique est. ibid.
furtum committit, qui ligna vi fluminis impulsa retinet. 1.455.b
furtum committit recipiens scienter indebitum. 1.456.a
furtum debet esse patens, & de furto prius constare debet, saltem legitime ante omnia. 1.457.a
furtum domesticum est punibile si sit exiguum. 1.456.b
furtum committitur, etiam in vno ouo. ibid.
furtum constante matrimonio, licet vxor non dicatur committere, tamen si aliquid furatur quando vir laborat in extremis, tenetur actio ne furti heredibus viri. ibid.
furtum in re magna, dicitur graue delictum. ibid.
furtum vel subtractio facta a persona domestica, dicitur casus fortuitus. 1.454.a
furtum dicitur casus fortuitus tunc solum, quando a persona domestica fit. 1.454.a
Furtum de nocte factum potest probari per testes domesticos. tomo 1.457.a
furtum an connumeretur inter casus fortuitos. 1.456.b
furtum pro quo imponitur poena furcharum est maius delictum, quam homicidium. 1.456.a
furtum dicitur casus fortuitus tunc solum, quando a persona domestica fit. 1.453.b
furtum, & rapina in quo conueniunt, & differant. 4.199.b
furtum sine contractatione rei non fit. 1.453.b
furtum sine affectu furandi non committitur. 1.453.b
furtum an sit iniuria. 1.455.b
furtum est minus delictum, quam rapina. 1.453.a
furtum res amota, atque apud aliquem spectatae fidei hominem reperita, illum furti non arguit: secus si vilis atque improbate vitae homo sit. 1.454.b
furti actio etiam pro re minima, veluti pro subtracta gallina, atque etiam ouo intercepto dabitur. 1.454.a
furto sublata rem qui bona fide emit, si res extet, illam restituere tenebitur, si vero euauit, quatenus locupletior factus est, vel praeitium rei domino illius refunder. 1.454.a
furti actio etiam pro re minima subtracta, gallina, vel ouo datur. to. 1.454.a
furti poena de iure communi quae sit. 1.454.b
furta duo prius extra territorium commissa, computantur ad tertium in territorio commissum, ad hoc ut pro tertio furto suspendatur fur, si sit statutum quod quis pro tertio furto suspendatur. 1.453.b
furto subtracta res potest dari in domibus suspectis per familiam potestatis ad instantiam domini. 1.456.b
furta ita, & taliter leges, & iura adhorrent, ut contra fures actiones ciuiles, ad vtilitatem priuatum, & criminales pro bono publico, inducere cauerint, & sic aduersus fures, ciuiles & criminales actiones competunt. 1.456.b
furti poena olim quae fuerit. 4.172.b
furti inquisitio, quae & qualia continere debeat. 1.456.b
furta duo praecedentia, etiam si fur per gratiam, super iis absolutus fuerit, nihilominus erunt computanda ad tertium commissum. 1.453.b
furti poena de iure communi non est poena mortis. 1.453.b
Quid si quis intuletur de furto, & comparet dominus rei furatae, dicens fuisse factum de eius voluntate. 1.456.a
furto sublata rem, qui bona fide emit, si res extet, illam restituere tenebitur, & si non extat, quatenus sit factus locupletior rei, praeitium domino restituere tenetur. 1.457.a
furta tria ut dicantur, debet esse distincta tam tempore quam re. 1.453.b
furto commissio in caupona, hospes potest iurare, & sibi creditur contra eum. 1.453.a
furti tenetur qui constituit vnum librum pro pignore, & postea alium submisit. 1.455.b
furto res sibi subtractas vnusquisque in alterius domo poterit inuestigare, si facultatem prius a iudice adipiscatur. 1.454.b
furtiuam rem dominus cui furata est potest cum auctoritate iudicis in aliorum domibus perquirere. 1.457.a
furtiuam res si non extet, statuit iuramento domini cui res furata est, quod ad estimationem. 3.457.a
furtiuam res reperta penes aliquem facit indicium ad torturam, contra illum, penes quem reperta fuerit, nisi etiam ipse doceat, a quo habuerit. 1.457.a
fustigatio

Fustigationis poena non dicitur capitalis. 1.457.a
futuri temporis verba ad praesentia, vel praeterita non trahuntur. ibi b
futurum ius remitti potest. ibid. a
futurum verbum futuri temporis positum in lege, importat ferendam sententiam non latam. ibid. b
Fallit, ibid.
Ad futura, an simplex dispositio trahatur. ibi.
futurum subiunctiuum quomodo intelligatur. ibid.
Indefinitè prolata referuntur ad futura. 4.200.a
futura iamiam habentur pro praesentibus. 4.200.a

G

Gabellam non remittitur principis privilegio. 1.460.a
gabellam est soluenda in loco contractus, non in loco solutionis. 3.367.num.11.
Declatur multis modis. ibid. 13, & seq.
gabellam solui non debet pro rebus quas quis suus causae defert. 1.460.b
gabellam soluenda est per dominum cuius sunt res quae portantur. ibid.
gabellam non debet solui ab eo qui tempore aetatis, & siccatatis portauit grauiam ad alienum molendinum, & reportat farinam. ibid.
gabellam vni ex gabellariis soluta debitorem eius non liberat, nec ab vno ex eis infolidum peti potest. 1.459.b
gabellam per adunantiam populi generalis induci potest, non per decuriones nec per consilium populi, nisi habeat auctoritatem ab adunantia generali, quae est superior. 1.460.b
gabellam an soluatur de leguminiibus stante statuto, vel proclamate, quod si quis extraxerit Bladum absque solutione, vel licentia incurrat in talem poenam. ibid. a
gabellam gabellarum exactio est odiosa. ibidem
gabellam, & si non debeat, cum res ex reuendendi pacto venditur, tamen si soluatur, non repetitur. 1.458.a
gabellam est soluenda etiam in foro conscientiae, quando est imposita ab habente potestatem imponendi. ibid.
gabellam in contractibus emptionum per emptores omnino solui debet. ibid. b
gabellam si debetur de re distrahenda a loco, & res publicetur propter non solutionem, si contingat plures res distrahi, si de vna soluatur gabellam, reliquae publicantur, non tamen res de qua soluta est, si licite poterat extrahi. ibid. a
gabellam ab ecclesiasticis rei emptore soluenda necessariò est, & si ab ipse ecclesia non sit soluenda. ibidem
gabellam nec vni ex gabellariis soluta debitorem eius liberat, nec ab vno ex gabellariis infolidum peti potest. ibid.
gabellam si ab illo indicta sit, qui eius imponendae potestatem habeat, etiam ab animo, seu in conscientiae foro, debetur. tomo 1.458.
gabellam est soluenda etiam in foro conscientiae, quando est apposta ab habente potestatem imponendi. ibid. b
gabellam si debet solui secundum statutum per extrahentem aliquam rem a territorio non extenditur ad res, quae ad proprium usum extrahuntur. ibid. b
gabellam, si secundum statutum debeat solui de aliquibus bonis extractis de aliquo territorio, non comprehendit res, quae originaliter non sunt de dicto territorio, sed per transitum aliunde deportantur. ibid.
gabellam soluitur detractis detrahendis. ibid. b
Gabellam. Quid si animal, non erat conducentis res commissas, an dominus cuius est illud perdat. 1.460.a
An portans licita & illicita perdat omnia. ibid.
gabellam non soluitur, cum ex re vendendi pacto venditur. Si tamen soluitur non repetitur. 1.459.b
exemptus portans res alienas, dicens eas esse suas dicitur fraudare Gabellam, & res incidunt in commissum. 1.460.b
Gabellam fraudans an teneatur. 1.460.a
gabellarum locatio potest ante tempus reuocari, si tempore debito non fuit solutum praetium. 1.460.b
gabellarum conductores coguntur etiam ante tempus soluere si necessitas subit. ibid. b
gabellarum ius concessum, per principem alicui, non potest vendi sine principis consensu. ibid.
gabellam tenetur soluere emens ab ecclesia, licet ea sit immensa. to. 1.458.b
gabellarum conductor non potest esse clericus. 1.460.b
gabellam soluere tenetur clericus vel alius exemptus qui in fraudem gabellae dixerit res alienas esse suas. ibid.
In gabellis consuetudo seruanda est. 1.460.a
gabellam quo casu de contractibus soluenda est, de illo duntaxat praetio soluetur, quod deductis omnibus sumptibus in substationes, tabelliones, proxenetas, & alia id genus collatis, penes venditorem restat. 1.458.a
gabellam vini, An si communitas vendat, teneatur ipsa soluere pro vino quod emerit postea. 1.461.a
gabellarum emptores dicitur publicani. ibidem
gabellam non fraudat, qui pro vsu suo portat. 1.458.b
gabellam contractus soluere tenetur, qui in loco statuti verè contrahit, non qui fictè, nec cum alibi contrahitur, cum pacto, & contractus intelligitur in loco statuti factus. 1.459.b
gabellas fraudare non licet. 1.459.a
Nunquid poena, quae incurrit fraudantes Gabellam, applicetur empto-

ribus gabellarum. 1.460.a
Si mulio portat res meas & fraudet Gabellam, An res meas confiscentur. ibidem
gabellae collectorum facta professio excusat a commissione. 1.460.b
gabellam emens a communi potest vendere bona non soluentium. ibid.
De consuetudine Gabellae, per dominos locorum imponi possunt. 1. ibidem
Praescrip. & ius imponendi gabellam procedit tantum in illis rebus de quibus consuevit solui gabellam, non de aliis. ibidem
In dubio respondet, est contra Gabellam. ibidem
Et pro reb. quas negotiorum causa defert Clericus tenetur soluere Gabellam. ibidem
Cabellam contractuum non tenetur soluere ecclesia vel clericus. to. 1.458.a
gabellarum dicuntur proprie hij qui de praesenti principaliter eas habent. Non autem participes, nec fideiussores, nec qui in praeteritum conduxerunt, si finita est eorum conductio. ibidem
Gabellarum princ. sunt exempti ab oneribus. ibidem
gabellariorum libris credent. ibid.
galli sua in potestate ac mancipio liberos non habent. atque idcirco illis pupillariter non substituent. 1.458.b
gallinae & anseres non veniunt appellatione animalium. 1.461.a
geminata confessio an possit reuocari, praetextu erroris. ibidem
geminata litterae principis habent vim clausulae motu proprio. ibid.
Fallit, ibid.
Contra geminatam confessionem non potest opponi except. non nu. pec. ibidem
geminatio ex internallo maiorem vim habet. ibidem
geminatio actuum plus operatur, quam simplex. ibidem
Geminatio quitantionum non facit praesumi bis solutum. 1.461.a
Generalia veluti minus stringentia omittenda. 4.237.num.8.
Generalia, vbi desunt specialia, & indiuidua possunt allegari ad decisionem causarum. 4.266.num.5.
Generalis disputatio includit omnes causas, licet maior sit ratio in vno, quam in alio. 4.257.num.114.
Generalis dispositio non comprehendit qualificatum. 1.462.b
Generalis decisio non comprehendit casus priuilegiatos. 1.461.b
Generalia verba trahuntur, & ad praesentia, & ad futura. 1.461.b
Generalis dispositio non comprehendit causam dotis. 1.462.a
Generale dictum restringitur ad habilia. 1.461.b
Generalis quitantia recipi oca facta in contractu diuisionis, non porrigitur in effectu ad species dolo vnus contrahentium subtracta. to. 1.461.b
Generalis quitantia non comprehendit id quod erat impossibile renuntiantem donare. 1.462.b
Generalis quitantia legatorum non comprehendit legatum dotis. ibi.
Generalia verba quandoque restringuntur, & qualiter. 1.461.b
Generalia verba, generaliter intelliguntur. 1.462.a
Generalis clau. restringitur, ad similes expressis. ibid.
Generalis gratia seu indulgentia, an trahatur ad crimen laeae maiesta. 2.70.b
Generalis clau. trahitur ad omnia quae quocunque modo, sub generali bus verbis includi possent quando aliqua in specie praemittuntur. r. 462.a
Generalia verba restringuntur a iure. ibid.
generalia recipiunt a specialibus intellectum. ibid.
In generali sermone, non venit persona loquentis. ibid. b
In generali donatione bonorum meorum quid veniat. ibid.
In generali sermone non veniunt inimici & offensores. ibid.
In generali sermone remissionis, nunquam comprehendit crimè falsi. 1.334.a
In generali dispositione, an veniat emphyteusis, aut feudum, com. 1.462.
In Generali dispositione non veniunt prohibita, nec illicita. ibi.
generalitas parit confusionem, & obscuritatem. 1.463.a
generalitas non comprehendit ea, quae ad elegantem vsum destinata sunt. 1.462.b
generaliter feri non suffic. quod specialiter fieri est. ibid.
genus tantu operatur in suo genere, quantum species in sua specie. 1.464.a
genus in medio positum, restringitur ex praecedentibus, & sequentibus. 1.463.b
genus generalissimum est quod omnia continet, & nullum genus habet supra se. ibid.
genus a digniore parte sui denominationem sumit. ibid.
genus perire non potest. 1.464.a
genus in omni obligatione generali accipiendum, non generalissimè, vel subalternum, sed quod certos habeat & limitatos fines, vel a natura, vel arte. 2.128.a
Ad remotionem generis sequitur remotio cuiuslibet speciei. 1.462.b
Affirmatiue autem ad positionem generis non sequitur, positio speciei: ut si dicam hoc est animal, non sequitur, ergo est homo. ib.
Sed bene contra ad positionem speciei sequitur positio generis. ibidem
generi per speciem derogatur. ibid.
generis appellatione, qui veniunt. 1.464.a
generare non valens, non potest contrahere matrimonium. ibid.
An genitius referatur ad usufructuarium: ut si dicatur, tertii tali domini sunt interdicta, an sint interdicta illi in quibus habet solam vsumfructum. ibid.

Genitius denotat etiam possessionem. 1.463.a
Genitius denotat dominium. ibid.
Gens. An quatuor dicantur facere gentem. ibid.
Gentiles dicuntur, quia sint tales quales geniti sunt infideles. 1.463.b
gentis app. comprehenditur etiam mulier. ibid.
gerundium importat necessitatem. 1.464.a
gesta per substitutum excommunicati, sunt nulla. 1.301.b
gesta contra formam sunt nulla. 1.433.a
gesta per minorem sine curatore coram arbitro & sententia contra eum valent, & si postea restitutionem in integrum petere. 1.464.a
gesta per procuratorem reuocatum, & certioratum regulariter non valent, nec domino praeiudicant. 1.464.a
glossator afferenti constitutionem super qua scribit non esse in vlu, creditur. 3.27.num.5.
glossae opinionem sequens dicitur veritati inhærere. 4.237.num.1.4.
glossae auctoritas omnes alios doctores antecellit. 4.267.num.22.
glossae opinio omnino est seruanda. ibid.num.24.
glossae auctoritas est probabilis non necessaria. ibid.26.
glossa est idolum aduocatorum. ibid.27.
glossae distinctio in l. Lucius. ff. de his qui not. infam. de periuro, quando censetur, & fit infamis. 1.464.a
Glossae opinio communis censetur, & ab ea in iudicando, consulendoque iudices recedere non possunt. ibid.
Glossa in c. 1. in verb. postposuerit. de feudo vel benef. foemi. vbi dicitur, quod si vasallus fiat monachus, feudum reuertatur ad dominum. intelligi deberet, vbi agnati non superessent, vel vbi feudum esset nouum. ibidem
Glossa ponens varias op. vltimam approbare videtur. ibidem
Gradus in successione feudorum computantur secundum ius ciuile. 1.366.a
Graduum distinctio quoad consanguineos vel propinquos ex latere censendos, si matrimonij causa agetur, ex iure Potestatis peti debet, si successio materia tractetur, ex iuris ciuilibus constitutionibus in vtroque foro promouetur. 1.463.a
Grammatici excusantur à tutela cura, & aliis muneribus. 1.465.a
Grammatica falsa, an & quando vtiat rescriptum: aut alia instrumenta. 1.464.b, & 465.a
Gratia gratis data, & gratia gratum faciens, quae dicitur. 1.466.a
Gratia generalis an extendatur ad crimē falsi & laesae Maiestatis. 1.466.a
Gratia à principe vel Senatu impetrata non facit vt impetrans hereditatem sibi tempore banni delatam, sed propter ipsius incapacitatem ad alios in proximior gradu transmissam, recuperare possit, quia princeps non censetur velle auferre ius alterius. 1.465.a
Gratia an debeat probari per scripturam. 1.466.a
Gratia, seu remissio delicti, siue indulgentia à principibus duobus fit modis. 1.465.a
Gratia simpliciter facta intelligitur perpetua, nec extinguitur per mortem etiam re integra. 1.466.a
Gratia facta cum clausula quod si similia attentauerit, &c. an talis adiectio sit nulla. ibidem
Gratia alicui cuius bona ad fiscum delata sunt concessa à principe vel senatu, non se extendit ad bona illa à fisco alienata. 1.465.a
Gratia plus est quam indulgentia, & intelligitur plenarie. 1.466.a
Gratia verbum qualiter intelligatur. ibid.
Gratia facta per principem de homicidio, tacita prima gratia de alio homicidio est nulla. ibidem
Gratia si non gratis datur, vel accipitur, gratia non est. 1.465.a
Gratia non valet nisi exprimat quilibet facti seu delicti qualitas. 1.466.a
Gratia fienda est patri qui filium ducit ad iudicem. ibid.
Gratia Papae facta etiam nondum executi non expirat morte concedentis. 3.392.num.17.
Quid in gratia facta à legato. ibi.18.
Gratia facta ad beneplacitum concedentis expirat morte concedentis. ibid.num.20.
Ampliatur & limitatur multis modis. ibidem
Quid si dictum sit donec reuocauero, an talis gratia requirat reuocationem expressam. 3.392.num.24.
Quid si dictum sit ad beneplacitum cum disticta. ibid.25.
Quid in poenis impositis à iudice donec iudex eas reuocauerit, an cessent mortuo iudice, vel eo remoto ab officio. ibi.27. & seq.
Quid in iurisdictione ordinaria data ad beneplacitum. ibi.32.
Quid in iurisdictione delegata. ibi.33.
Gratia facta de beneficio vacaturo expirat morte concedentis. 3.393. nume.35.
Ampliatur, & limitatur. ibi.36. & seq.
Quid in expectatiua. ibi.42.
Gratia facta à legato de certo beneficio vacante mortuē legato antequam ad executionem procedatur expirat. ibid.44.
Gratia pure facta etiam si sit posterior, praefertur priori gratiae conditionali. 3.363.num.1.b
Declaratur. 3.363.num.1.b
Quid in conditione causali. ibi.2. & seq.
Quid si in conditionali sit apposta clausula retrotrahenda. ibi.7.
Quid in conditione resolutiua. ibi.9.
Quid in contrañibus. ibi.10.
Gratia Papalis, & vltima voluntas equiparantur. 4.200.a
Gratia etiam re integra morte concedentis non expirat. 3.391.num.1.b
Ampliatur multis modis. ibi.22.
Limitatur. 3.392.num.20.

Gratia etiam solo verbo facta, non expirat morte concedentis. 3.391. num.2.b
Gratiam facere non videtur, qui facit id ad quod naturali ratione adstrictus est. 1.465.b
Gratiae factae à statutis vel decretis, non trahuntur ad delicta futura. 1.465.a
Gratiam facere dicitur, qui minus nocet quam possit. 1.466.a
Gratiae plures si quando emanent in eadē ecclesia nulla apposta clausula, tunc si ambae referantur ad idem beneficium expresse, vel quo ad mentem, secunda gratia non valebit propter suarceptionem. 1.465.b
Gratiae se submittens non videtur fateri delictum. ibidem
Gratiarum executores si opposita sibi exceptione, quae non tantum eorum Potestatem, sed etiam ipsam gratiam respiciat se incompetentes, vel non esse executores pronunciarint, gratia non extinguitur, etiam si appellatum non sit. 1.466.b
Quod ob Gratiam alicui conceditur, in consequentiam trahit non debet. 1.466.a
Quod per Gratiam fieri debet, turpiter fit per pecuniam. ibi.a
Grauamen. In appellatione à diffinitiuā etiam cognoscitur, & diffinitur de grauamine illato per interlocutoriam, à qua non est appellatum. 1.466.b
Grauatus in vno in alio alleuari debet. ibid.b
Grex conseruatur, etiam in vna oue, si à prin. fuerunt plures. ibid.
Grex largo modo comprehendit omne genus animalium quod gregatum patitur. ibidem
Et quot animalia faciant gregem. ibidem
Grex proprie intelligitur de pecudibus seu animalibus minutis: Argumentum verò intelligitur de Animalibus magnis. ibidem
Guardianus specialiter nominatus non venit appellatione fratrum. ibi.
Guardianus cui est commissa electio pauperum, potest eligere fratres sibi subditos. 1.466.b
Guardianus minorum dicitur habere dignitatem. 1.465.b
Guarentigia quid sit. 1.466.b
Gubernator & legatus etiam de latere equiparantur: & possunt facere ordinationes perpetuo duraturas. ibid.
Guelfus & gibellinus sunt passionis animi. ibid.
Guelfus filius guelfi potest se facere gibellinum. ibid.
H.
Habeat, vel volo habere, est verbum directum vel saltem commune, aptum comprehendere directam institutionem. 1.467.a
Habens merum & mixtum imperium, potest in quacunque parte suae iurisdictionis iudicare. 1.625.a
Habens anteriorem hypo. generalem, praefertur habenti posteriore speciali. 1.500.b
Habens pecuniam alterius, vt non habens censetur. 4.172.a
Habere dicitur quae nostra sunt, quaeque habere debemus. 4.200.a
Habere maritum inutilem, est nullum maritum habere. ibid.b
Habere non ad id de quo agitur, est non habere. ibid.
habere paruum, aliquando pro nihil habere censetur. ibid.
habens potestatem procedendi secundum liberum velle, licet non teneatur seruare solennitatem: iuris positum quo ad partes, tenetur tamen obseruare quo ad tertium comparentem. 1.560.a
Habenti tutorem alius tutor dari non potest. 1.467.a
Habilitas. Quando verba generalia recipiant restrictionem, de habilitate. ibid.
Habilitas praesumitur quis quando actus est legitime gestus. tom.1. 467.a
Habitans extra territorium vnius Principis potest puniri lege municipali poena confiscationis, & indignationis Principis. ibid.
Habitaturum qui se in aliquo loco promittit, non in eo habitare praecise cogitur, non & si ad illud quod interest agentis tenetur. 1.467.a
habitare non dicitur, qui non habet animum permanendi. ibid.
Habitatio si relinquatur alicui mulieri, poterit secum ducere maritum. 1.467.a
Habitatio appellatio intelligitur etiam de futura. ibid.
Habitatio dicitur probata, licet non probetur de omni momento. ibi.
Legata habitatio intelligitur de parte quam testator habitabat. 2.16.a
Ille qui ex legato habet habitationem potest alteri locare. 1.467.a
habitatione legata vxori an debeantur alimenta. 1.467.a
Qui habet habitationem debet vti honeste aliis priuatur. 2.16.a
habitator quis dicitur. 1.467.a
habitator non dicitur ille qui habitat gratis. 1.467.a
habitator dicitur ille qui pro famulo moratur. 1.467.a
haeres condemnatus per sententiam, beneficio inuentarij iuuatur. tom. 1.469.b
habitus non fac. monachum. 1.467.a
habitus. Talis quis esse praesumitur, qualis habitu inuenitur. tom.1. 467.a
haeres tenetur de dano dato à defuncto: etsi nec ad ipsum, nec ad mortuum aliquid peruenerit. 1.469.b
haeres non declarat libellum. 1.476.a
haeres illius qui promittit compromittere, non tenetur compromittere, si de eo non fuit dictum. 1.476.a
haeres non potest conueniri ex eo quod defunctus promiserit soluere illud quod declaratum foret. 1.476.a
haeres.

Heres. Per nominationem alicuius de herede inter viuos factam, an videtur ille effectus heres illius eum taliter nominantis. 1.477.a
Herēs rogatus hereditatem restituere ex Senatusconsulto Trebelliano, quartam retinere potest. 1.467.b
Herēs cum beneficio inuentarij in feudo hereditario, tenetur satisfacere ereditoribus defuncti. 1.473.a
Herēs non cōficiens inuentarium tenetur creditoribus vltra vires hereditarias. ibid.
Herēs extraneus grauatus restituere hereditatem, solam Trebellianicam detrahit, & hoc ex Senatusconsulto inductum fuit, vt inuenitur heredes ad adendum hereditatem. 1.467.b
Herēs non cōficiens inuentarium, non perdit Trebellianicam. 1.469.b
Herēs nisi infra anni tempus legata integraliter soluerit, non tantum Falcidia, sed etiam commodo priuatur. 1.471.b
herēs. Appellatio heredis qui heres comprehendatur. 1.474.a
herēs improprie venit in dispositione, in qua fit mentio de quocunque herede. 1.471.b
herēs certa in re institutus, si adiugatur vel vniuersalis, vel ex parte coherēs, nihil amplius re illa in qua instituitur capiet, si tamen adiunctus herēs adire noluit, seu non potuit, totam hereditatem se accrescendi vindicabit. 1.471.a
herēs si quis instituitur à testatore, qui ab eodemmet instituto postea herede, vel à notario, vel ab alio quopiam rogatus fuit quem vellet heredem facere, & ille eum sibi heredem esse velle responderit, haeres iure haud controuerso erit. ibid.b
herēs ex asse, non solum si partem adeat, & de alia taceat, sed etiam si partem aliquam adeat, & aliam expressim repudiet heres in solidum efficitur. ibidem
herēs institutus moriendo ius deliberandi ad suum heredem transmittens, si eius heres ex iure deliberandi velit hereditatem adire, excluditur substitutus. ibid.
herēs non cōfecto inuentario, non tenetur ex delicto defuncti vltra vires hereditarias. ibid.a
herēs eadem est persona cum defuncto. ibidem
herēs defuncti praesidis habet integrum salarium totius temporis officij, si tempus non sit finitum. 1.470.a
herēs. Ex submissione defuncti ad omnes curias cum renunciatione fore potest heres ibi conueniri. 1.471.a
herēs si credit actionem forensi contra statutum, si hoc faciat ex mandato testatoris non incidit in poenam statuti. 1.470.a
herēs an tenetur stare colono. 1.475.a
herēs ex minus solenni voluntate, minusque rite ac solenniter confcripto testamento naturaliter tenetur. 1.470.b
herēs tenetur ad alendum vxorem defuncti intra annum luctus. tom. 1. 470.a
Fallit. ibid.
herēs non cōficiens inuentarium, sicut priuatur falcidia, ita etiam Trebellianicam. 1.473.b
herēs institutus tanquam filius reputatus à patre, non succedit, sed venientes ab intestato ac ipsis deficientibus, sicut succedit. tom.1. 470.a
herēs grauatus restituere hereditatem per fideicommissum etiam si adiuuit hereditatem sine beneficio inuentarij, potest deducere aduersus fideicommissarium id quod sibi debetur à defuncto. tom.1. 471.a
herēs non potest venire contra iuramentum defuncti. 1.475.a
herēs potest cogi facere id ad quod tenebatur defunctus. ibid.
herēs illius qui non habuit iustam causam litigandi, debet in expensis condemnari. 1.319.b
herēs domini an possit priuare vasallum, si ipse dominus non fuit conuersus in eius vita. 1.379.a
Herēs tenetur, dotare prout defunctus. 1.475.a
Herēs tenetur ad soluendum res alienum: & non usufructuarius. tom. 1.470.a
Herēs non cōpellitur satisfacere pro mortuo in quo non apparuerunt signa contritionis. 1.469.a
Herēs certa in re institutus, si coherēs non adiugatur, heres ex esse priuatur. 1.470.b
Qui semel fuit haeres non potest desinere esse heres. 1.487.a
Herēs delinquentis tenetur solum lite non contestata, quatenus ad eum peruenerit dano, quod inuentarium non fecerit. 1.473.b
Herēs mariti potest accusare adulterium vxoris commissum in vita mariti, etsi ignorauerit adulterium. 1.470.a
Herēs idem est quod dominus. 1.471.a
Herēs suus, etsi repudiaret hereditatem: potest re integra reuocare re pudiationem, etsi habeat coheredem extraneum. 1.469.b
Herēs pro parte, & pro parte quis esse non potest. 1.477.a
haeres, etsi sit filius, tenetur obseruare contractum factum per patrem, etiam si tangat suam legitimum. 1.469.b
herēs successurus intra tempus primi heredis, interrogatus si velit succedere, & ipse dicat quod non, sibi prauidicatur. ibidem
herēs vniuersalis institutus, licet non expresse, sed per interpretationem quis dicitur, ex eo, quia non habet coheredem, & propterea non potest legitimam suam solam acceptare, & reliquam hereditatis respuere. 1.470.b
Quid si heres antequam vendat hereditatem soluat aliqua debita hereditaria vel legata, an poterit ab emptore recuperare. 1.487.b
Si heres aliquid recipiat quod debeatur, causa conditionis implenda, an videatur adire. 1.487.a
herēs nō cōficiens inuentarij tenetur creditoribus & legatariis vltra

vires hereditarias. 1.470.a
herēs ea in parte, in qua heres est, defuncti reddit, ac repraesentat, & in ceteris hereditatis partibus extranei loco est. 1.470.b
herēs legantis res alienas regulariter de euictione nō tenetur. 1.471.b
Fallit, ibid.
herēs tene. soluere legata, etiam mota sibi haered. questione, dummodo ei, de ipsis legat. restituen. in casum euictionis hered. cauea. 2.11.a
herēs intra tempus conficiendi inuentarium, an possit à creditoribus conueniri. 1.476.b
herēs nuntiati non tenetur ad impensam demolitionis. 1.159.b
herēs vltimi defuncti esse debet, succedens in feudo hereditario mixto. 1.344.b
herēs rem soli extero homini seu forensi (vt doctores fantur) contra statuti formam vendens, non idcirco ab indictis poenis excusabitur, quia id illi onus testator imposuerit. 1.472.b
herēs sine beneficio inuentarij in feudo ex pacto & prouidentia sibi prauidicatur. 1.344.b
herēs qui se immiscuit hereditati, videtur factum defuncti approbare. 1.475.a
herēs, cui bonorum distributio post suam mortem iniuncta est, non poterit in ipsius vita eo se onere expedire in pauperum illorum necem, qui post illius mortem futuri sunt. 1.472.b
herēs suus pro herede non vfucapit. ibidem
herēs tene. lue. rem legatam quam testator pignoraui. 2.23.a
herēs vel actor ante omnia in executione iam lata sententiae (tameñ illa vniuersalis fuerit,) debet specificare res, quas vti hereditarias praetendit sibi vigore dictae sententiae restitui, alias non constaret, super quibus rebus peteretur executio. 1.472.b
herēs ob non confectioem inuentarij, non perdit Trebellianicam. tom. 1.472.b
Herēs tenetur in causa iurare de calumnia, licet defunctus iurauerit. 1.607.b
Si haeres grauatus est dare alimenta in domo excusa. dan. in domo aequè bona. 2.11.a
Haeres Emphyteutae non soluens canonem, licet cadat à iure suo, etiam quod sit minor, nec tanquam minor restituatur in integrum: tamen si ignorabat se obligatum ad talem canonem, restituatur ex clausula illa generali, si qua mihi iusta causa, &c. 1.472.b. nu.6.
Haeres scriptus in testamento non abolito, nec cācellato, nec in aliqua sui parte vitiat, mittendus est in possessionem bonorum, quae defunctus tenebat, & possidebat tempore mortis suae. tom.1. primo, pagin. 472.b
Haeres negans rem legatam esse haered. non detrahit falcid. tom. 2. 144.a
Haeres vt à iudice in possessionem hereditatis mittatur, satis superque est, si testamentum ostendat, ac se dicat eum esse qui illic instituitur, quamuis aliud longè diuersum futurum sit, si ab intestato ad illi re deat hereditas. 1.472.b
Haeres qui rem hereditariam, pluribus hypothecatam emit ab anteriori creditore, potest ab aliis creditoribus, pro illa re conueniri. tom. 1.477.a
Haeres cōfecto inuentario, quando hereditas non est soluēdo, potest venire contra factum defuncti, & rem suam à patre venditam vendicare. 1.472.b
Haeres intra luctus annum testatoris vita functi vxorē necessariò alere. 1.472.a
Haeres, qui defuncti factum ob legem resistentem alioquin nullum impugnare atque euertere prius valet, impunè admittetur. 1.472.a
Haeres grauatus restituere, si absque liberis è vita migret, non videtur ipsis liberis susceptis & superstitibus restituere iustus. 1.472.a
Haeres in re grauati à testatore potest, quam donatione antea ab eodē conuersus est. ibid.
Haeres institutus metu alterius perdit hereditatem. 1.473.b
Haeres banniti vniuersalis pro suo interesse, potest vti literis & rescriptis ad nouas defensionibus bannito cōcessis, mortuo etiam ipso bannito. ibid.
Haeres, qui & ipse testatoris agnatus, aut cognatus post mortem suam restituere quidpiam, aut totam hereditatem proximioribus agnatis vel cognatis iubetur ad proximiores suimet ipsius heredis agnatos vel cognatos: non verò ad testatoris proximiores peruerturam fideicommissio hereditatem obtinet. 1.472.a
Haeres hereditatis vniuersae restituedae oneri obnoxius, nisi inuentariū concinnarit, non minus quartam Trebellianicam perdit, quam de legatis particularibus falcidiam amittit. ibid.
Haeres ex tempore, vel ex die sui ipsius mortis institutus, subducto tempore, institutus pure censetur, quamuis ex tempore vel die mortis alterius alicuius sub conditione institutus videatur. ibid.
Haeres suus, quando sui iura amittat, quando secus. ibid.b
Haeres tenetur de dano dato à defuncto, etiam si nec ad ipsum, nec ad mortuum aliquid peruenerit. 1.473.b
haeres quilibet potest per se vel notarium, vel alium interrogare testatorem ad instituendum se haeredem: & si in casu dictae interrogationis testator faciat interrogantem haeredem, valet, & tenet ista iuramentum. 1.469.a
haeres sententia damnatus, repertorij beneficio iuuatur. 1.472.a
haeres institui spurius non prohibetur sub conditione, si natalibus restituitur. ibid.
haeres defuncti potest inflare declarati defuncti nō deliquisse. 1.476.b
haeres semel effectus, an possit desinere esse haeres. ibid.
haeres effectus in vno iudicio est haeres quo ad omnes. ibid.
haeres

Index in Communes

Hæreditatem viuentis in pactum deducens nihil agunt, & si filij sint. 1.481.b
Hæreditatis aditio est animo fiat, tamen illius animi declaratio per actus externos requiritur. 1.479.a
Hæreditatis, aditio potest fieri pendente iudicio. 1.487.b
Hæreditatem iam aditam, non amplius hæreditatem dici, sed effici prium patrimonium aduentis. 1.482.a
Hæreditatis aditio non potest conditionaliter fieri. 1.487.b
Hæreditatis aditio fit per illum qui donat asseren. se hæredem. ibidem
Hæreditatis petitio non datur regulariter contra ti. possidentem. 1.487.b
Hæreditatis aditio non inducitur ex eo quod fiat pax de morte defuncti. ibidem
Hæreditatis aditio an inducatur per constitutionem procuratoris ad mouen. actiones hæreditarias. ibid. a
Per aditionem hæreditatis confunduntur actiones, nisi hæres coficiat inuentarium. ibid. b
Hæreditatis transmissio fit tribus modis. ibid.
Hæreditatis aditio ex capite institutionis facta non operatur aditionem ex substitut. ibid. a
Hæreditatis aditio non inducitur per actus qui pietatis causa fiunt. 1.487.a
Hereditas aditur quatuor modis, scilicet, per actum acquisitionum, per actum translatum in alterum, per actum possessionum, & verbo. ibidem
Hæreditatis repudiatio tacita, an & quomodo inducatur. ibid.
Hæreditatis aditio fit per solutionem. ibidem
Hæreditatis se immiscens, non potest venire contra testamentum, etiam ultra suam portionem hæreditariam in iis, quæ testator putauit, se posse disponere. 1.481.a
Hereditate paterna repudiata cæteris filiis debetur hæreditas equaliter. 1.479.b
Hereditatem adire infans non potest, sed solum pater, aut tutor, aut est maior infans, & minor sine tutore, nec tutor sine minore adire potest. ibidem
Hereditatis petitio regulariter non datur neque exercetur contra titulo possidentem. 1.481.a
Hereditate aut priuatur nepos paricidio commissio à patre. 1.479.a
Hereditate adita, non dicitur amplius hereditas. 1.479.a
Hereditarium propriè est quod ante aditam hæreditatem acquisitum est, adita enim hereditate definit esse hereditarium, & proprium fit heredis. 1.481.a
Hereditatis rei furtum fieri non potest. ibid.
Hæresis comparatur crimini lese maiestatis. 1.480.b
Hæresis crimen est facere conuenticulam de papatu viuentis Papa. 1.490.b
Hæresis crimen, & crimen lese maiestatis equiparantur. 1.488.b
Hæresis crimen est meum ecclesiasticum: ita quod iudex laicus non potest se intrinsecere ad cognoscendum de illo. 1.498.b
Hæresis crimen, quoad fidem christianam, in alterius, quam eiusdem fidei homines, non cadit. 1.489.a
Pro hæresi ab inquisitione inquietari non potest, qui sibi poenitentiam pro hæresi imposuit non egit. 1.490.b
Hæresis nemo accusari, nemo damnari potest, nec ut vllas iure sanctas penas incurrisse videri debeat, si animi sui concepta multum quidem à religione abhorrentia nec dicto, nec facto elinauerit, ac foras dederit, sed intra sui pectoris sinum continuerit. 1.489.a
Hæresis conuictos, licet nec Episcopi absque inquisitoribus, nec inquisitores absque episcopis possint condènerè, tamen alteri absque alteris rectè riteque absoluent. 1.489.a
Hæresis condemnati bona fisco addicuntur, nec ratio superstitum liberorum habetur, quamuis nullius culpæ ipsi arguantur. 1.489.a
Hæresis causa ab ecclesiastico iudice damnatus, non in aliud periculum ob eandem patri crimini culpam vocabitur. 1.489.a
An si aliquis tanquam in hæresim relapsus per hæresim prauitatis inquisitorem damnatus sit, & ob iurisdictionis, & potestatis ipsius inquisitoris ad poenam sanguinis defectum, ad laicum iudicem remissus sit, idem laicus de crimine hæresis, & illius veritate rursus ex integro cognoscere, & condemnare, an verò solum exequi debeat. 1.488.b
In crimine hære. ex leui & modica præsumptione procedi potest. 1.491.a
Hæreticus pertinax comburitur. 1.489.b
Hæreticus si est clericus officio & beneficio priuatur. 1.490.a
Hæreticus impoenitens non statim debet tradi curie seculari, cum nō dicatur relapsus, sed prius est monendus & pluries hortandus, ut ad fidem reuertatur & vbi poeniteat, ad reconciliationem est admittendus. 1.490.a
vt hæreticus potest condemnari ille apud quem libri de hæresi reperiantur. ibidem
Hæretici filij si instituantur, an applicetur fisco. ibidem
Si hæreticus remittatur seculari, an secularis debeat denudè cognoscere. 1.490.b
Suspicio hæresis, ex leuibus signis oriri potest: signa tamen ipsa plenè probant. 1.490.b
Hæreticus dicitur etiam qui errat in vno articulo fidei. 1.491.a

Dicitur hæreticus ille qui desponsata vna per verba de præsentia conuicit matrimonium cum alia, & contra eam tanquam contra hæreticum potest inquiri. ibidem
Hæreticus non dicitur qui dat pocula amatoria. ibid.
Hæreticus notorius non potest defendi à procuratore, vel aduocato, aliis sic cum licentia inquisitoris. 1.490.a
Hæreticus potest inquiri ex mitioribus, & duobus testib. conuinci potest. 1.490.a
Hæreticus censetur, qui inuocat Diabolum, vt sciat futura. 1.490.a
Hæreticus admittitur, & potest adiurare, si constitit hæresim incurram, sed negans non auditur. 1.489.b
Hæreticus occultus qui verbo, aut facto aliquod signum heresis non offendit, non incidit in poenam aliquam. 1.490.a
Hæreticus, accusari vel damnari non potest, qui animo de fide dubitat, & in pectore suo cõmet, nec dicto aut facto limites transfregit. 1.489.a, & 490.a
Hæreticus damnatus ab ecclesiastico ob id crimen, non in aliud periculum incidit. 1.490.a
Hæreticus condemnatus per iudicem ecclesiasticum, non debet de illo cognoscere iudex laicus. ibidem
Hæreticus spoliatus non restituitur. 3.286.nu.187.
Hæreticus non est, qui non est baptizatus. 1.489.b
Hæreticus condemnatus de hæresi, postmodum reuersus, & ecclesiæ catholice incorporatus, honores & dignitates, & pristina bona recuperat, & eo mortuo admittitur eius filij, & alij hæredes & successores. 1.490.b
Hæreticus, qui tenetur abiurare, est qui nouas opiniones vel falsas de fide catholica gignit, credit, vel sequitur. 1.490.a
Hæreticus, nisi apud omnes diffidatus, & declaratus apostata, non potest occidi, nec priuari bonis. 1.490.a
Hæreticus impoenitens vel fidei conuersus, brachio & curie seculari traditur. 1.490.a
Hæreticus vnde dicitur. ibid. b
Hæreticus qui tenetur abiurare, est quando noua opera & falsa de fide catholica gignit, credit, vel sequitur. ibid. a
Hæreticus occultus à die commissi delicti statim excommunicatione incurrit, & donum bonorum suorum amittit. ibid. b
Hæreticus est qui dicit Deum non esse Deum, & qui credit in demonibus aliquid boni esse. ibid.
Conuersatio cum hæretico, est indicium ad torturam. ibid.
Hæreticus est qui omni anno communionem non recipit. 1.490.a
Hæreticus propriè, quis dicitur. ibid. b
Hæreticus est qui dicit vsum esse licitam. ibid.
Hæreticus nisi apud omnes diffidatur, & declaretur apostata, non potest occidi, nec bonis priuari. ibid.
Hæreticus poenitens euitat quidem poenas de iure hæreticis impostas, nihilominus tamen ad perpetuos carceres condèmandus est. 1.489.b
Hæreticus condemnatus per iudicem Ecclesiasticum, non debet de illo cognoscere iudex laicus. ibid.
Hæreticus ad hoc quod quis dicitur, requiruntur saltem duo testes de hæresi deponentes. ibid.
Hæreticus signum sibi pro poenitentia deferre nolens, vel aliter sibi iniunctum obseruare, non est ignis flammis dandus, nisi cū hoc alie cõcurrent coniecturæ, per quas constaret ipsum de fide non rectè sentire. ibid.
Hæreticus imputatus non potest diuim ab Episcopo, vel Inquisitione innocens absolui. ibid.
Hæreticus propriè dicitur, quando quis de articulis fidei, vel de sacramentis Ecclesiæ aliter sentiat, quam Romana ecclesia, 1.489.a
Hæretici facti, sunt baptizare imagines, rebaptizare pueros & familia facere. 1.490.a
Hæretici non à quibusvis puniri possunt. 1.490.a
Hæretici sunt hostes fidei. 1.490.a
Hæretici quadruplici poena puniuntur, scilicet, excommunicatione, depositione, rerum ablatione, & militari persecutione. 1.488.b
Hæretico quandoque reuertenti ante executionem sententiæ corporalæ, ecclesia nunquam claudit gremium. 1.490.a
Hæretici bona de iure communi confiscantur. 1.489.b
Hæretici vxor, quæ iudicio ecclesiæ fuit à viro separata, potest ingredi religionem. ibid.
Hæretici ad poenitentiam admittuntur, etiam post condemnationem. 1.489.b
Hæreticus non est seruanda fides à priuatis. 1.490.a
Hæretico reuertenti bona omnia sua condonantur, qui illa etiam absque recuperat. ibid.
Hæretici bona applicantur fisco, vbi sunt sita. ibid.
Hæreticorum relapsorum poena est ignis, & bonorum confiscatio. 1.490.b
Hæreticorum bona à die commissi criminis publicantur: & ab emptoribus venduntur nullo restituto pretio. ibid.
Hæretico fratri, carnali potius quam catholico extraneo subueniendum est. 1.490.b
Hæreticum occultum, idest qui corde tantum deuotus à fide Catholica, non tamen verbo aut facto aliquod signum heresis offendit non incidere in poenas hæreticos. 1.489.b
Suspensus

Vtriusque Iuris Opiniones.

Homicida, si est clericus non ipso iure perdit beneficium, sed venit priuandus per sententiam, si est simplex homicida. 1.492.a
Homicida dicens, occidi defendendo, non punitur morte, sed aliter, defensione non probata. 1.491.b
Homicida nobilis etiam punitur poena capitis. 1.492.a
Homicida omni iure tam humano quam diuino debet mori. 1.491.b
Homicida qui non est in dolo, sed in culpa puniri non debet, nisi pro modo culpa. 1.492.b
Homicida tenetur ad interesse animæ occisi, scilicet, pro eo orare & facere orare vt pro eo fiant ieiunia, elemosinæ, iuxta vires eius facultatis. Item ad medicum & medicinas, & ad alia, quæ eius curam spectant. ibid. a
Homicida, qui ad sui necessariam defensionem interficit inimicum, excusatur, etiam in foro conscientia. ibid.
Homicida defensio debet esse moderata circa modum, tempus, & locum. ibid.
Homicida non habet necesse probare, quod fecit homicidium ad sui necessariam defensionem, sed ad sui defensionem. ibid.
Homicida non est priuatus beneficio, sed requiritur sententia. 1.491.a
Homicida verus si nesciatur, puta, quando mortuus tantum vniciuolnus habuit, & rixator fuerunt plures, vel etiam plura sint vulnera, tunc propter incertitudinem omnes liberantur. 1.491.a
Homicida post homicidium effectus furiosus, punitur poena extraordinaria arbitrio iudicis. 1.492.b
Homicida filius priuatur hæreditate paterna, quæ fisco applicatur. 1.492.a
Homicida beneficio ipso iure non priuatur, sed sententia est priuandus. 1.492.b
Homicida an sit ipso iure priuatus beneficio, & an interim possit illud retinere. 1.492.b
Homicida excusatur si insidiatorem occidat, qui eum expectabat, vt in terrefceret, nec poterat euitare. 1.492.b
Homicidium, quado plures fuerunt in rixa, in qua aliquis fuit interfectus, & nescitur à quo, tunc poterit deuenire ad torturam contra vnum ex rixan, qui alios commisit simile delictum. 1.494.a
Homicida in locis sacris tuti esse debent. 1.491.a
Homicidium excusatur etiam si pater filiam adulteram perimat, in adulterio deprehensam, & adulterum eodem impetu, & filia sit in potestate, & in eius domo, & in rebus veneris reperta, etiam quod esset clericus adulter. 1.494.b
Homicidium non dolosum, & sine animo occidendi punitur mitius. 1.494.b
Homicidium excusatur si quis nocturnum furem occidat, pro defensione personæ vel rei, & clamat prius, & eum non cognoscat per se nec per testes, & eum capere nequeat. ibid.
Homicidium qui perpetravit ob sui ipsius defensionem, vel ob suarum tutelam, vel ob sui decoris, atque honoris propugnationem, vel denique ob tutandos sibi sanguine cõiunctos, nullis poenis plectitur. ibid. a
Homicidium volens committere ex deliberata, & perfecta voluntate, & accedens cum armis hac de causa cõtra Titium, nec occidat, nec imbrum aliquid amputet, quia non potuit, ob hoc irregularis non efficitur, voluntas enim sola non facit irregularem. 1.492.b
Homicidium proditorie effectū dicitur, quando nulla præcedente inimicitia quis alium interficit, vel in itinere tanquam focus itineris focus interficit, vel in mensa, vel à tergo percutit. 1.494.b
Homicidium veneno committens punitur capite, secus si is, cui uenit est datum non moritur, quia extra ordinem punitur. ibidem
Homicidium ex proposito dicitur committi, quando quis animo delibato, non obuius, occidit inimicum, etiam quod insidiam non præcesserint. 1.494.b
Homicidium si nō apparet quis verè fuerit interfector, propter incertitudinem nullus iudicari debet occisor, nec aliquis condemnatus est poena mortis. 1.494.a
Homicidium absque dolo, & lata culpa admissum criminaliter puniri nec potest, nec debet. ibid. a
Homicidium commissum sine dolo, & sine animo occidendi, mitius punitur quàm quod dolo committitur. 1.493.b
Homicidium commissum esse præsumitur ex eo solummodo, quod quis dixerit, summam vindictam de te, & præsertim hoc procedit, si is solutus erat minas executioni mandare. ibidem
Homicidium fieri mandans Christiano, vt Christianus, vel alterius sectæ hominem occidat, data certa mercede, assensus dicitur, & poenas assensus dabit. 1.493.b, & 494.a
Homicidium animo delibato committens non est tutus immunitate Ecclesiæ. 1.493.b
Homicidium commissum à Titio per solas minas emissas contra eum, est licitum, nec aliquo modo est punibile, imò excusatur iste homicida, quando huiusmodi persona erat solita verisimiliter tales minas executioni mandare, alias secus. 1.491.a
Homicidium deponens seu cõfessens commississe ad sui defensionem, & sic se defendendo, nisi probat defensionem, habetur pro confessio homicidium, debetque capitaliter puniri. 1.493.a
Homicidium non lata culpa, quæ dolo equiparatur, sed leui aut leuissima, commissum, non debet puniri criminaliter. 1.493.b
Homicidium probatur licet testes non cognoscat occisum. 1.495.b
Quid si confiteatur occidisse aliquem quem tamen in veritate non occidit. ibid.

Quid si dica, antequam vadam ad prandium occidam talè & ille reperitur mortuus an præsumatur contra me. ibid. m
Homicidium non imputatur, ei qui fuit à fratre subiunctus. ibid.
Homicidium, si per statum mandetur corporaliter puniri, debet intelligi si per dolum fuit commissum. 1.493.a
Homicidium, homicidij poena puniendus non est qui in hastiludis & collustationibus alium occidit. ibidem
Homicidij poena non cadit, vbi non est animus occidendi. 1.490.a
Item nec vbi non est dolo. ibid.
Pro homicidio casuali an sit quis puniendus. ibi dem
Homicidio commissio oritur criminalis accusatio ad poenam legis Com. de Sica. ac etiam actio in factum ad interesse, per quam tenetur occisor vel vulnerans ad expensas medicorum, & operarum illius intercepti vel debilitati. 1.494.b
Homicidij nomine statutum imponens poenam pecuniariam, nō valet: quia præstaret occasionem delinquendi. 1.493.b
Homicidij accusatus potest opponere simpliciter negado, & qua tenus probetur, se ad defensionem fecisse: quoniam licitum est rei intentionem actoris simpliciter negare, & deinde conditionaliter excipere. ibidem
ab homicidio absoluere simplex sacerdos an possit. 1.495.b
Homicidij poena imponenda non est, licet in defensione excusetur modus. 1.496.a
Homicidij poena est corporalis. 1.496.a
Homicidium, An autem valeat statutum imponens poenam pecuniariam pro homicidio. ibidem
Homicidij tractator quis dicitur. 1.496.a
Homicidij poena hodie est poena mortis, tam in nobili quàm ignobili. 1.493.b
Homicidio commissio, ad quod aduerent plures, si deliberatè & ex proposito, omnes tenentur de occiso, siue vnus sit lathale vulnus, & alia non lathalia, & siue omnes vulnerauerint, siue vnus, siue sit dubium. 1.494.b
Homicidij poena non est, vbi non est animus occidendi. 1.495.a
Homicidij secunda gratia tacita prima, est nulla. 1.495.b
Homo ligius duorum dominorum quis esse non potest. 1.385.b
Homo ligius quis dicitur. 1.386.a
Homo subditus an possit vocare dominum in ius venia non petita. 1.386.a
Homo meus an possit testari de bonis suis. ibid. b
Homo meus si delinquit in alieno territorio an teneat eum tradere iudici in cuius territorio deliquit. 1.387.b, & 388.a
Homo hominis app. an veniat fixina? 1.491.a
Homo meus. Per pactum vel stipulationem, potest quis se facere hominem meum. 1.386.a
Homo homini infamari non debet. 1.491.a
Homo si tenetur, ex consue. vel pacto, aliquid relinquere domino, & faciat testamentum, in quo nihil relinquit, an reddatur nullum. 1.386.b
An homo cogi possit ad faciendum roydas extra territorium domini? 1.385.b
Homo homini debet obsequium. 1.491.a
Homo non est dominus membrorum suorum. ibid.
Homo liber estimatione non recipit. ibid.
Homo est res dignissima creaturarum. ibid.
Homo non dicitur in fructu. ibid.
Homo non potest inducere fictionem. ibid.
Homo liber ob causam ciuilem vel criminalem à priuata persona capi aut detineri non potest, nisi si quis in flagranti crimine ob quod poena capitalis vel corporalis infligi possit, reperitur: poterit enim capi, ac detineri ad viginti horas, intra quas ad iudicem deducendus erit. ibid.
Homo subditus tenetur, domino suo præstare reuerentiam, exemplo liberti erga patronum. 1.386.a
Homo meus qui debet mihi aliquas roydas, an possit me iubente, cogi eas alteri præstare? 1.385.b
Homo meus si moriatur in terra mea vbi habet bona, habet etiam bona, immobilia in territorio alieno, An ego dominus succedam etiam in illis bonis alterius territorij? 1.386.b
Homo non ligius bene potest esse duorum dominorum. ibid. a
Homo qui tenebatur præstare vnam roydam, si decedat relictiis tribus hæredibus filiis, qui se diuiserunt, verum quilibet tenebitur in solidum ad dictam roydam? 1.385.b
Homo meus, de bonis quæ possidet, an possit dare in dotè pro filia sua absque consensu mei domini: & an teneatur solvere laudimium. 1.386.b
si homo cessat duobus vel tribus annis præstare roydas, an dominus possit agere ad roydas præteritas? 1.385.b
Hominis prouisio an faciat cessare prouisionem legalem. 1.491.a
Homines, qui nihil habent, nihilque operantur, cū validi sint potest res publicæ, compellere ad operam, & si nolunt operari, de ciuitate expellendi sunt. 1.491.a
Nunquid homines mei teneantur iurare fidelitatem domino meo superiori? 1.387.b
Honestas habet præsumptionem pro se, quod nihil dolo faciat. 1.497.a
Honestatis ius ab omni superioritate excipitur. ibid.
sine honestate nulla nobilitas. ibid.
Honestus cuiusque modus seruandus, non immoderata cuiusque luxuria sequenda. ibid.
Honestum omne cum necessariis comparatur. 1.401.a
Index in Com. Opin. SSSS

Index in Communes

Honestum non est id omne quod licet. 4.250.8u.42.
Honor debitus iudicibus referendus est. 1.496.a
Honor est habere filios, quia civis habens filios praefertur non habenti. ibidem
honor est iudicare. ibid. b
honor consistit etiam in sedendo, ante alios. ibid.
honor praefertendus est omni commodo pecuniario. ibid.
honor quando praecedat grauiorem, praefertatur & fideicommissa veniunt in restitutionem fideicommissi, & per verba indefinita, & non vniuersalia relictu. 1.395.a
Honor. Parum succurritur alicui cum aduersus damnum pecuniarium ei prouiderit si non conseruatur aduersus damnum honoris & famae. 1.496.a
honoris sui defendendi causa licitum est aliquem interficere, cum periculum famae aequiparetur periculo vitae. ibid.
honores mutant mores. ibid. b
honorem omnem excludit reatus. ibid.
honores sunt gradatim adipiscendi. ibid.
honorem meum alteri non dabo. ibid. a
horarum diuersitas diuersitatem actuum causat. 3.165. con. 493.
hora intempesta. Quando proceditur ad aliquem actum alia hora, quam statuta, non tenet actus, & dicitur clandestinus. 1.496. b
hospes, cui capsa, vel aliqua alia sarcinularum species clausa significata, non ostensis aliter rebus ibi contentis traditur, si eam aperta aut resignatam reddat, etiam si ignoretur quis eam aperuerit, aut resignauerit, tenebitur domino in litem iuratum de reu illis clausurarum tum quantitate, cum valore. 1.497. b
hospes recipiens valisiam, capsam, vel similem clausam, & dissigillatam reddens, tanquam dolosus tenetur, & contra eum tanquam dolosum iuratur in litem. ibidem
hospes solitus tenetur hospitari. 1.496. b
hospes an teneatur de damno dato, in hospitio hospitantibus. ibid.
hospes tenetur hospitibus suis si eorum alicui aliquid furatum sit ex valisa, & statim tunc iuramento hospitibus asseretis, quod sibi aliqua res furto substracta sint ex valisa. 1.497. a
hospes non tenetur poena de receptoribus ex eo quod dederit ad comedendum. banno. ibidem
hospes potest retinere enfem vel huiusmodi viatori, pro mercede. ibid.
hospitale. Bona hospitalium gaudent eo iure quo bona ecclesiarum. ibid.
hospitale priuatum non est impetrabile a Papa nec de illo se potest in tromittere, licet possit dici pius locus. ibid.
hospitale an veniat app. beneficiorum. ibidem
An hospitalia dicantur pia loca. ibid.
hospitale si in eo celebratur, praesumitur constructum auctoritate episcopi. ibid.
hospitale an dicatur locus pius. 3.385. num. 1.
hospitale an gaudeat priuilegiis Ecclesiarum. ibid. 4
hospitale an habeat restitutionem in integrum prout Ecclesia. 3.386. num. 16.
hospitalia non soluuntur canonicam portionem episcopo quando sunt priuata, sed si publica. ibid. 17.
hospitali erecto auctoritate superioris an solui possint relicta facta ad pias causas. ibid. 18.
Si quis tenetur ex pacto hospitari, & hospitandus non venerit, non potest agere ad satisfactionem. 1.497. a
hospitari solitus non potest aduenam repellere. 1.496. b
Secus in amico hospitante quandoque amicum: quia non tenetur de cetero hospitari nisi veli. ibid.
hospilitas aequiparatur pesti. 4.214. a
hospis non est deterior quam fictus amicus. 4.167. b
Hospi fides, quam priuatus quispiam illi dedit seruanda necessaria non est. 1.497. b
Humana fragilitas mortis perturbatione terretur, & plures res minus cogitatione potest consequi. ibidem
Humana natura quodammodo labitur ad delicta. ibidem
Humana forma ad similitudinem pulchritudinis coelestis est figurata. ibidem
humanum est fortuitis casibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse. ibidem
hypothecha non tollitur per particularem solutionem. 1.500. b
hypothecha tacita generalis, quam mulier habeat pro dote, non prauidetur, si mulier habeat pro dote speciale pignus: sed concurrunt ambe cum mulier non possit facere ius dotis deterius. 1.498. a
hypothecha generalis omnium bonorum comprehendit tam praesentia quam futura, & nomina debitorum. ibidem
hypothecha pro legatis, licet constituat in bonis testatoris, non tamen in legatis. ibidem
hypothecha, quam habet locans in rebus illatis, & inuectis in domo conducta, non solum habet locum quando pro mercede in genere facta fuit locatio, sed etiam facta fuerit pro certa mercede in specie. tom. 1. ibidem
hypothecha expressa anterior prauelet hypothecha tacita pro dote etiam si posterior. ibidem
hypothecha tacita pro dote competens non praefertur priori expressae. ibidem
hypothecha, siue tacita, siue expressa in contractibus conditionalibus retrotrahitur ad diem contractus. ibidem
hypothecha tacita in bonis tutoris, vel curatoris, & eorum fideiussoris incipit tempore, quo incipit esse tutor, non tempore, quo incipit male administrare. ibidem

hypothecha generalis, quam habet mulier pro dote, est ita efficax, quod praefertur aliis creditoribus habentibus etiam tacitam hypothecham. 1.498. a
hypothecha ad hoc quod possit intentari contra tertios possessores, requiritur quod fiat excussio in bonis principalis, & quod sit pronuntiatum per iudicem legitime excussum. 1.498. a
Item requiritur citatio possessorum, & fideiussorum. ibid.
hypothecha prior praesentium, & futurorum bonorum, tacita vel expressa, potior atque antiquior habetur quam hypothecha aequae generalis, sed posterior etiam in iis bonis, quae post utraque obligationem quaeruntur. 1.498. b
hypothecha in iis bonis posita, quae dispositione l. 2. C. de rescind. vend. reuocantur, non ob eam restitutionem extinguitur. 1.498. b
hypothecha tum generalis, tum specialis alienationem rei illa contractum non impedit. 1.498. b
hypothecha tacita in dote incipit a die promissionis: si postea sequatur traditio. 1.498. a
hypothecha an probetur per appocham debitoris non subscriptam testibus. 1.499. a
hypo. extinguitur nouato debito. prin. 1.500. b
hypo. an tollatur si cred. emat rem hypo. 1.500. b
hypothecha trahitur ad bona futura siue expressa siue tacita. 1.500. b
hypothecha cuiusuis priuati prior seu tacita, seu expressa sit, potior & dignior erit, quam posterior fisci, tum tacita, tum expressa hypothecha. 1.498. b
hypothecha expressa, si non est in potestate debitoris recipere pecuniam: incipit a tempore promissionis: si tamen erat in sua potestate, a tempore solutionis. 1.497. b
hypothecha tacita legalis, non euanescit per expressam subsecutam. 1.498. b
Hypo. contrahitur, per pactum quod liceat ingredi rem. 1.500. b
Si hypothechai tibi omnia bona mea, deinde tua vol. accedente alieno vnam rem, si res illa reuertatur postea ad me, non est amplius subiecta dictae hypotheche. 1.500. b
Hypothecha vnde dicatur. 1.499. a
Hypothecha. Si obligo bona mea duobus priuatis diuersi temporibus, an in postea quaesitis, praefertur prior creditor. ibid.
Hypothecha generalis an sufficiat in contractu ad impediendam translationem domini. 3.202. nu. 1.
Quid si interuenit iuramentum. ibid. 7. & seq.
Quid si cum generali hypothecha concurrat praecarium. ibid.
Hypothecha generali subiciuntur merces vnales. 1.498. a
In tacita hypo. veniunt praesentia & futura. 1.500. b
Res specialis, vel generali hypotheche supposita, si in contractu cui adicitur, non sit pacto expresso dictae rei alienatio prohibita, si alienetur, valet alienatio, habebit tamen ille cui res hypothecata fuit retentionem, & ea vti poterit pro poena, & interesse. 1.498. b
Hypothecha argumentum ad rei totius alienationem non procedit. ibid.
Hypothecham anteriorem habet mulier, & praefertur pro dote sua habenti quancunque specialem, ratione rei suae, seu quod res ipsa ematur de pecunia propria. ibid.
Hypothecha priuilegium, cuius in l. affiduis. C. qui potiores in pig. hab. fit mentio, non solum pro dote data, sed etiam pro dote concessa, competit. ibid.
In generali, hypo. bonorum mariti, non veniunt bona dotalia. 1.500. b
In generali obl. bonorum, venit etiam nomen deb. ibid.
Si in generali bonorum hypothe. apponatur constitutum, operatur, vt hypothecha extendatur etiam quo ad bona futura. 1.498. a
Hypothechare potest emphyteuta rem emphyteuticam etiam sine consensu domini. 1.497. b
Hypothecharia pro alimentis in bonis viri sol. mat. non datur. 1.498. b
Hypothecharia actio inter praesentes 10. annis, inter absentes 20. annis, praescribitur. ibid. b
Hypo. agere, potest anterior cred. contra alium posterior cred. cui res in solutu deliberata fuit, quia tunc res transtulit cum onere hypo. 1.500. b
Hypo. quae alicui competeat extinguitur, si illa res detur ei in solutu, & competit sola actio ex empto pro euict. ibid.
Hypo. agere, non prohibetur, qui actione personale intentauit. ibid.
Hypothecharia agi potest contra illum qui emit bona illius qui promiserat non rumpere pacem sub hyp. bonorum. ibid.
Hypothecharia, an tollatur si creditor emat rem hypothechatam. ibid.
Quid si vendat. ibid.
An per sententiam in hypothech. tollatur actio personalis contra debitorem principalem. ibid.
Hypothecha si renouetur per gratiam, attenditur vltimum tempus. ibid.
habens hypothechariam habet ius offerendi. ibid.
Hypothecharia intelliguntur bona, per licentiam datam de ingredientibus, au. ctuitate propria. ibid.
Hypothecharia censentur, bona tutoris, curatoris & huiusmodi. ibid.

I Actans se facilliter, & lubricum linguarum non debet ad poenam trahi, licet de hoc tali leuis sumenda esset quaestio. tom. primo, pagina 501. a
iacere suum nemo praesumitur. ibid.
ianuenses, an possint imponere gabellas transeuntibus per eorum maria & merces confiscare? ibid.
idem dici potest quod participat de identitate: alterius, in ceteris casibus, licet non per omnia. ibid.
identitas

Vtriusque Iuris Opiniones.

Identitas nominis arguit identitatem corporis. 1.501. a
Idoneus dicitur quem virtus probat. ibid.
idoneus praesumitur ambulator. ibid.
idoneum se quis probet, non est necesse, tamen in rescripto sub opportunitatis atque aptitudinis conditione ratio eius habita fit. 1.501. a
idoneior tutor praefertendus. ibid.
idoneitas quae in rescripto apponitur, non requiritur quod probetur quamuis posita sit sub conditione. ibid.
Idem vnde, & quid sit. ibid.
ieiunans toties non peccat mortaliter, quoties comedit in die fracti ieiunij sine causa, nisi semel nisi comedens nouo contemptu mentis pluries comederet, quia tunc toties peccaret mortaliter. ibid. b
ieiunare die veneris non est de precepto, sed de consilio. ibid.
ieiunans ob piscium penuriam lacticiis vti potest, praeter quam quadragesimali tempore. ibid.
ieiunium non impeditur ex medicina. ibidem
ieiunium filij liberat patrem obligatum ad illud. 1.420. a
ignis an fieri possit iuxta communem murum, seu parietem. 10. l. 501. b
ignominiosa inst. est potius praeteritio. 1.503. a
ignorans vel inuitus nemo obligatur. 1.502. a
ignorantibus etiam & absentibus acquiri potest. 1.502. a
ignoranti datur restitutio in integrum ex clausula, Si qua mihi iusta causa esse videbitur, etiam in criminalibus. 1.502. b
ignoranti non currit tempus. 1.503. a
ignorans ex qua causa sibi deferatur haereditas non dicitur adiuuiffe. 1.487. a
ignorans delinquens excusatur a dolo. 1.501. b
ignorans non dicitur consentire. 1.504. a
ignorans & dubitans aequiparantur. ibid.
ignoranti non quaeritur priuilegium. 1.504. a
ignorans in culpa, par est cum infante. 4.202. a
ignorantia Dei, & eorum quae salutem nostram concernunt nos non excusat. 4.220. a
ignorari non debent leges sacratissimae, sed ab omnibus sciri debent. 1.501. b
ignorantia praesumitur in succedente in ius alterius. 1.503. b
ignorantia non praesumitur in facto coniuugii. ibidem
Licet praesumatur ignorantia, tamen est alleganda. 1.504. a
ignorantia est omnium errorum mater. 1.502. a
ignorantia facti, non iuris. ibid.
ignorantia non praesumitur quando res palam innotescit, imo praesumitur scientia. ibid.
ignorantia iuris non facit, quod quis dicatur in dolo, sed dicitur in lata culpa. ibid. b
ignorantia iuris excusat in damnis vitandis. ibid.
ignorantia in delictis excusat a dolo. 1.502. a, & b
ignorantia peccatum excusat. 1.502. a
ignorantia praebet iustam causam restitutionis in inte. aduersus praescrip. 1.503. a
ignorantia proprio iuramento probari potest. 1.502. a
ignorantia an probetur iuramento. ibid. b
ignorantia facti proprii licet non sit probabilis, non excusat. 1.502. a
ignorantia illorum, quae paterno testamento cauentur, in filio herede praesumitur, quamuis in extraneis heredibus postquam hereditatem creuerunt non praesumatur. ibidem
Ignorantia constitutionis vel decreti absque culpa, tunc proculdubio excusat reum ad omnem poenam euitandam. ibid.
Ignorantia non meretur poenam. 1.502. b
ignorantia non praesumitur, in his qui iurant non separare matrimonium. 1.503. b
ignorantia iusta excusat a mora. 1.504. a
Ignorantia proclamatum, & huiusmodi praesumitur in absente. 1.504. a
ignorantia iuris non priuat aliquem iure debito. 1.504. a
An autem ignorantia excuset ab haeresi. 1.490. b
ignorantia, ad hoc quod excuset, quando de lucro captando agitur: requiritur quod consulerit volens se iuuare ex ignorantia plures peritiores: & non sufficit vnus. 1.501. b
ignorantia non praesumitur in eo qui habet penes se instrumenta. 1.503. b
ignorantia praesumitur. 3.328. nu. 1.
Ampliat. ibi. 2. & seq.
Limitatur. ibi. 9. & seq.
ignorantia praesumitur vt res possessa ad alium spectaret in possidente cum iusto titulo & bona fide. ibid. a. 3.
ignorantia praesumitur in capitulo si Episcopus vna cum maioribus de capitulo iuret se id ignorare. ibi. 4.
ignorantia praesumitur stante longinquitate temporis. ibi. 5.
Limitatur. ibi. 6. & seq.
ignorantia non admittitur stante iuramento. ibid. 7.
ignorantia non praesumitur in lege publicata. ibi. 9.
Idem in statutis. 3.329. nu. 12.
Quid in forense. ibi. 13.
Idem in banno publicato. ibid. 14. & 16.
Idem in generali consuetudine loci, in quo quisque moratur. ibi. 17.
Idem in notorio. ibi. 18.
idem in fama publica in Ciuitate. ibi. 19. & seq.
ignorantia an praesumatur in contrahente matrimonium cum persona prohibita. ibid. 24.

ignorantia praesumitur etiam in re propria stante laesione ultra dimidium. 3.329. nu. 29.
ignorantia praesumitur in actu palam & publice facto. ibi. 32.
ignorantia excusat. 3.329. nu. 1.
Ampliat. & limitatur. ibid. 2. & seq.
Quid in eo qui dat operam rei illicitae. ibi. 2.
ignorantia an excuset in delictis quando poena est addita delicto ultra ius commune. 3.331. nu. 34.
ignorantia excusat in delictis quo ad poenam euitandam. 3.330. nu. 8.
ignorantia iuris non praesumitur. 3.331. nu. 1.
ignorantia iuris super impedimento inter coniuges an excuset quo ad legitimationem prolis. 3.378. nu. 8.
ignorantia seu imperitia, culpa ascribitur, non dolo. 4.281. nu. 9.
ignorantia communis non excusat. 4.286. nu. 5.
Contrarium. ibi. nu. 1.
Resolutio per distinctionem trium casuum. ibi. nu. 12. 13. & 18.
ignorantia facti quod ignorans inuestigare tenebatur ratione officij vel alia. 4.286. nu. 4.
ignorantia iuris dubij. 4.287. nu. 8.
ignorantia quod non possit allegari, an statuto induci possit. tom. 1. 504. a
ignorantiam in facto proprio an & quando quis praetendere possit. 1.503. a
Et quid in facto alieno. ibid.
ignorare quod publice dicitur, est lata culpa, nisi non esset verisimile. ibidem
ignorantia affectata est praesentia. ibidem b
ignorantia regulariter praesumitur. ibidem
ignorantia qualiter probetur. 1.502. a, & 503. b
ignorantiam non, sed scientiam cupimus obligari. 1.502. b
Ignorans non dicitur negligens. 1.503. a
Ignorantiam contentorum in testamento patris, praesumitur filius habere. 1.501. b
Illegitima, & inutilia pro nullis habenda sunt. 4.189. a
Imaginatio Christi, aut sanctorum percutiens, frangens aut vulnerans, punitur poena mortis. 1.504. a
Imbreuiatura notarij recipit suppletionem renunciationum, & aliarum clausularum & a iure & a consuetudine. ibid.
Imbreuiatura Notarij suppletur ex clausulis consuetis. 3.368. nu. 9.
Immatriculandus iamiam pro immatriculato habetur. 4.202. a
Immissionis petitio ex l. f. C. de edicto diui Adr. toll. habet solamodo locum in haereditibus vel successoribus ex testamento, & cuius in veniendibus ab intestato. 1.505. a
Immobilia non dicuntur credita mortuum. 3.347. nu. 7.
Immunis si describatur in libro debentium soluere, & non appellet sibi praedictat. 3.389. nu. 1.
Immunis soluens sine protestatione an amittat priuilegium immunitatis. ibid. 4.
Ampliat. & limitatur. ibid.
Immunitas, si est concessa alicui motu proprio operatur, vt alij non iunguntur ad onera illius teneantur. 3.399. nu. 95.
Immunitas ex cursu temporis praesumitur solenniter concessa. 3.17. nu. 24.
Immunitas, & exemptionis potest concurrere titulo, & bona fide 40. annorum spacio. 1.504. b
Immunitas concessa propter paupertatem, cessat superuenientibus diuitiis, & sic, cessante causa paupertatis. 1.504. b
Immunitas Ecclesiae, adeo se extendit, vt si aliquis condemnatus ad supplicium ducatur, & transeat per ecclesiam vel coemeterium, non possit inde violenter extrahi. ibid.
Immunitas a collectis si alicui concessa fuerit, & postea augetur vel indicentur nouae collectae propter bellum, ille qui habet immunitatem a collectis, ad superuenientem collectam propter bellum tenebitur, non obstante eo, quod impetrauerit antea priuilegium immunitatis a collectis. ibid.
Immunitas concessa a summo pontifice a solutione decimarum, an opere exemptionem a decimis laicorum? 1.505. a
Immunitas simpliciter concessa ab oneribus, intelligitur de extraordinariis tantum, non de ordinariis. ibid.
immunitas concessa alicui ab oneribus, & collectis ordinariis, & extraordinariis, solitis & insolitis, non extenditur ad onera, quae imponuntur ratione belli diuini, puta pestis, vel belli humani. 1.504. a
immunitas seu exemptio concessa ecclesiae, an extendatur ad homines subditos ecclesiae? 1.237. b
immunitas a collectis non habet locum in collectis, quae ob publicam utilitatem imponuntur. 1.504. a
immunitas, exemptio, seu franchisia concessa per ciuitatem cuidam nobili expresso nomine proprio, vt pro praedijs quae per eum, vel eius homines tenentur in tali loco, remaneat exemptus, & franchisus ab omni onere tam imposito, quam imponendo in dicta ciuitate, an censeri debeat realis, & non personalis, adeo quod mortuo dicto nobili transeat ad eius haeredes, vel non? 1.505. a
immunitas concessio in hac verba, & quibusconque aliis, quae dici & cogitari possint quoque nomine censentur, & ex quaunque ratione & causa, illa operantur, vt immunes non teneantur ad onera propter bellum imposita. 1.505. a
immunitate ecclesiastica non gaudet, qui per insidias interficit, vel percutit alium. 1.504. a
immoderatum correctiuum ponitur. 1.505. a
Vtrum in impedimentum illatum per tertium impediatur moram committi? 2.130. b

Indicium ad torturam non dicitur dictum vulnerati, licet excusetur a calumnia accusantem ex necessitate, non autem ex voluntate. 1.517.a

effec. 1.518.b
infamis si adhibeatur in testem testamento, si modo tunc non reputatur communi opinione pro infame, testamento valebit. 1.518.b

Infirmus morbo caduco, praesumitur durare in infirmitate: secus tamen in alia infirmitate. 1.520.b
Infirmus infirmitate delictescere non est praedictum, nisi morbo caduco praehensio sint. ibidem

Inimicus patris praesumitur & inimicus filij. 1.522.a
inimicus si sic capitalis, repellitur a testamento in criminalibus. 1.522.a

Index in Communes

Iniuriarum non tenetur dicere veritatem de aliquo, quando interest reipublice, quod delictum pandatur. 1.523.b
iniuriarum actio omnis annalis est. 1.524.a
iniuriarum, quæ adulti, vel pupilli parentibus illata fuerunt actionem remittere, & pacem cum eo inire qui illas intulit, tum curator tum tutor indistinctè poterit, si id magis è re pupilli, adultie fuerit, quam vindictam prosequi. ibidem
iniuriarum actio quando intentatur ad vindictam sue ciuilitate sue criminaliter, non potest postea alia via agi, sed vna tollitur per aliam, quia vtraque ad vindictam tendit. 1.524.b
iniuriarum actioe damnatus fit infamis non solum in atroci iniuria, sed etiam pro modica. ibidem
iniuriarum nec actio, nec accusatio exinanitur, quod qui iniuriam intulit, nec se animo effectum fuisse affirmet, vt iniuriam inferret, nisi id liquido probet. 1.524.a
iniuriarum etiam non atrocium damnatio infamiam irrogat, ibidem
iniuriarum actio nisi quis se pulsatum verberatumve dicat, vel irruptionem factam in ipsius domum conqueratur omnis & prætoriam est, & vnus anni spatium concluditur. ibidem
iniuriarum non tenetur qui protestatus fuit non inferendæ iniuriæ animo facere, sed iuris sui seruandæ gratia ac defendendæ: quod intellige, quando obiectum crimen verum fuisse, ac effectus probatum. 1.522.b
iniuriarum actio, quando intentatur ad vindictam, sue ciuilitate sue criminaliter nõ potest postea alia via agi, sed vna tollitur per aliam quia vtraque tendit ad vindictam. ibidem
iniuriarum actio magis vindictæ, quam iniuriæ habet persecutionem. ibidem
iniurias remittere, ac pacem facere nemo vel à iudice, vel à totius prouincie gubernatore cogi potest. 1.527.b, & 528.a
Et an iniuria verbalis dicatur offensua. 1.527.b
Iniuriarum act. an teneatur, qui bannitum restitutum appellat proditorem. ibidem
Iniuriarum agi potest licet iniuria in absentia illata fuerit. ibidem
Iniuria tanto dicitur atrocior quanto coram pluribus facta est. ibidem
Iniuriarum act. tenetur, qui conduxit operarios in re aliena. ibidem
Iniuriarum actio ideò non tollitur, si quis dicat, se ex animo iniuriam non fecisse, nisi id liquido probet. 1.525.a
Iniuriarum actioe tenetur, qui medicum alij exprobrat. Licet & verè prouocatus illum mentiri dicat. 1.523.b, & 524.a, & 525.a, & b
iniuriarum actio anno tollitur, si sit criminaliter intentanda, secus si ciuilitate, quia est perpetua. 1.523.a, & 525.a
iniuriarum actionem remittere potest curator, vel tutor indistinctè, si fit in vititate pupilli vel adulti pacem inire. 1.523.b
An autem constite matrimonio habeat locum actio iniuriarum inter virum & uxorem. 1.526.a
iniuriarum tenetur etiam ille qui dicit se non fecisse animo iniuriandi. 1.523.a
iniuriarum tenetur qui eleuata manu aliquem voluit verberare, licet non verberauerit. 1.526.b
iniuriarum actio tollitur per lapsum anni. 1.524.b
iniuriarum actioe agi potest contra Actorem, qui nihil penitus probauit. 1.526.b
iniuriarum an teneatur si vnus vocem latronem qui in veritate sit latro. 1.525.b
iniuriarum actioe an teneatur per hæc verba tu mentiris. ibidem
iniuriarum actioe an possim conueniri, si opponam contra testes quod sunt homicidæ, criminosi, &c. 1.526.a
iniuria quibus modis remittatur. 1.527.a
iniuriarum actio tollitur per cõuersatione habitam cõ offensore. 1.524.b
iniuriarum in libello & annus ac mensis, & locus necessariò ponendus est. 1.523.a, & 524.a, & 525.a
iniuriam remississe videor, si infesti iniuriantem torqueri. 1.527.a
Iniuriarum non tenetur prouocatus, saltem poena ordinaria. tomo 1. 523.b
Iniuriarum etiam tenetur poenitens saltè mitius, licet puniatur. ibid.
Iniuriarum actioe tenetur, qui notarium actorem sine causa recusat. 1.526.b
Tenetur actioe iniuriarum qui in libello dix. verbum iniuriosum. ibidem
Act. iniuriarum agi potest pro iniusta excommunicata. ibid.
Tenetur etiam qui nouum opus iniussè nunciavit. ibid.
Non tenetur actioe iniuriarum, qui alium capit de mandato officialis. ibid.
Tenetur act. iniuriarum qui aliquem indebitè detineri fecit. ibid.
iniuriosa verba si aliquis mihi dixerit, possum illi iniuriosè respondere. 1.528.a
iniuriosa verba alicui exprobrans etiam vera, animò tamè iniuriandi proferens nec fit reipublicæ vtile scire, tenetur iniuriarum. tomo 1. ibidem
iniuriosa alicui verba exprobrans etiam vera, tamè animo iniuriandi, dum per hæc Rei. nihil commodetur, nihilominus iniuriarum tenetur. 1.522.b
Illud dicitur iniuriosum quod est contra bonos mores, tomo 1. 525.a
innocentiæ causas quilibet interuenire potest ad allegandum pro reo inquisito. 1.529.a
innominatus contractus, & ante implementum aliquod naturalem obligationem gignit. ibid.

innouare non dicitur, qui suam contineat pos. 1.516.b
inobediens domino potest feudo priuari. 1.377.b
inofficiosi testamenti quærela solum hodie filiis competit, cum adiecta poena exheredantur, & causa ab heredibus non probatur. tomo 1.529.a
inofficiosi testamenti quærela contra ipsum institutum heredem intentari debet: qui si restituendæ hereditatis onere grauatus sit, atque ante factam restitutionem succubuerit, sententia contra illum lata fideicommissario nocebit. 1.529.b
innouata lite pendente, redduntur nulla. 1.529.b
in casu inopie mariti, licet actio communis sit filie & patris: tamen & solum patrem agere posse ad restitutionem dotis. 1.226.b
inquinus potest expelli si conducatur meretrices ad domum conductam. 2.104.b
inquinus, vel conductor rei Urbane, si finita locatione, steterit in re locata pro aliquod tempus: pro illo tempore videtur reconduxisse, & tenetur actioe ex locato pro illo tempore. 1.529.b
inquinus, aut colonus non potest denutiare nouum opus, etiam pro curatorio nomine. 1.529.b
inquinus, vel conductor potest expelli propter pensionem non solum tam. 1.529.b
Si inquinus est obligatus ad soluendam pensionem cum instrumetõ garantigato, per tacitam reconductionem non mandabitur executioni. ibid.
inquinus, & colono impedito vt frui propter pestem, remittitur pensio pro rata. 1.529.b
inquinus alicuius domus remittendam esse pensionem propter pestem. 2.64.b
iaquilinus, aut colonus etiam procuratorio nomine non denunciant. 2.159.a
An ob aliam causam, quam pestem, liceat inquinino absque pensionis solutione à contractu d'cedere. ibid.
inquinus propter sterilitatem, est faciendæ remissio: quando si pensio nem soluerit, deciperetur vltra dimidium iusti pretij. 1.529.b
Standu est vulgi opinioni quando quæritur an crescere vel minui debeat pensio propter sterilitatem aut augmentum in re locata. ibidem
inquisito, vel accusato, defertur iuramentum de veritate dicenda. tomo 1.539.a
Pluribus inquisitis potest vnus pro alio fideiubere. 1.538.a
inquisitus non ideò minus damnatus efficitur infamis, si de crimine publico sit damnatus, quam si esset accusatus. 1.538.b
Potest inquisitus pro crimine capitali relaxari ante sententiam, si constat eum deliquisse. 1.538.a
inquisitus condemnari potest si fuerit per testes conuictus, licet ipse delictum confiteri noluerit. 1.538.a
inquisitus tenetur ad expensas factas ante sententiam nõ pot. 1.521.a
inquisitus non debet capi in verbis, & interrogari taliter, vt inuoluatur, & inducatur ad confitendum delictum, & super ipso delicto specialiter interrogari, quia id suggerentis est potius quam interrogantis. Nisi de facto proprio. 1.539.b
inquisito non datur terminus ad deliberatè respondendum in criminalibus. 1.539.a
inquisito non datur copia inquisitionis vel indiciorum, sed constituitur & interrogatur & examinatur, ante datas defensiones & copiam indiciorum. 1.539.a
Quando inquiritur contra plures propter absentes & contumaces non propterea debet retardari processus contra presentes, & eõtra. 1.533.b
inquisitus personaliter comparere tenetur in causa criminali sanguinis. 1.537.b
inquisito danda est copia indiciorum. 1.532.b
Inquisitus cum fideiussore: an sit relaxandus quando est poena corporalis. 1.537.b
An autè possit inquiri de delicto, vt de homicidio in loco originis & in loco commissi delicti. 1.533.a
Inquisitus de hæresi potest post mortem absolui. 1.490.b
si fuit inquisitus per iudicem ecclesiasticum, & data sententia, An possit iterum per iudicem secularem inquiri. 1.533.a
Inquisitus in loco Domicilij à iudice patriæ debet condemnari, & puniri poenis loci, vbi deliquit. 1.538.b
Inquisitor tenetur perquirere consilium iurisperitorum, licet illud se qui non tenetur. ibid.
Inquisitus, constitutus, & interrogatus negans delictum, debet iudex examinare testes super veritate delicti. 1.539.b
Inquisitor fidei iudex laicus absque nouo processu tenetur exequi sententiam inquisitoris fauore fidei. 1.538.b
Inquisitor suas vices alteri demandat. ibid.
Inquisitor hæreticæ prauitatis esse non potest minor. 40. annis. ibid.
Inquisitoris officium non expirat morte constitutis odio hæresis. ibid.
Inquisitor hæreticæ prauitatis non dicitur ord. sed potius delegatus. ibid.
Inquisitor potest committere alij vices suas. ibidem
Inquisitio formata nullis præcedentibus legitimis indicijs est nulla. 1.39.a
Inquisitio formata est nulla non præcedente diffamatione. ibid.
Inquisitio non fit de iure communi, nisi contra presentem. 1.538.a
Inquisitio tamen non præcedere diffamatione procedere potest, si ad fit statutum, quod permittit inquirere non præcedente diffamatione. 1.538.a
Inquisit

Vtriusque Iuris Opiniones.

Inquisitio debet continere certam personam. 1.532.b
Inquisitio, quid si finito tempore infra quod inquiri permittitur inquiratur, & reus confiteatur, an possit condemnari. 1.537.b
inquisitio semel & non vltra pro eodem delicto fienda est. 1.533.a
Inquisitio an impediatur per compositionem & concordiam factam inter partes. ibidem
Inquisitio tollitur spacio 20. an. prout accusatio. 1.538.a
Inquisitio est iudicis officium, non actio. 1.531.a
Inquisitio quæ substantialia requirat. 1.531.b
Inquisitio non potest formari per iudicem ordinarium, nisi fama præcedente. 1.520.b
Fallit. 539.a
Inquisitio an præscribatur si sit sta. quod post tale tempus non inquiratur. 1.537.b
Inquisitio contra præstantem opem. ibidem
Inquisitio non potest fieri de homicidio nisi morte sequuta & multo minus condemnatio. ibidem
Inquisitio non requirit, quod omnia requirantur quæ requiruntur in accusatione. 1.538.a
Inquisitio debet procedere ex bono zelo charitatis, & non ex maleuolentia. ibidem
Inquisitio solemnis, non debet committi propter infamiam ortam à maleuolis. ibidem
Inquisitio remedium est extraordinarium, etiam si loquamur de iure communi. 1.529.b, & 530.a, & 538.a
Inquisitio contra auxiliatorem potest fieri eodem contextu. 1.533.b
Inquisitio impugnatur quando deficiunt substantialia. 1.532.b
Inquisitio potest impediri petendo citari offensum, an velit facere partem. ibidem
Inquisitio impugnatur, si procedatur ex accusatione & inquisitio, quia tunc processus est nullus. ibidem
Inquisitio procedit contra furem, in re quæ dicitur fure furto sustraxisse contra voluntatem domini, licet non sit aliquis dominus nominatus. 1.530.b
Inquisitio fieri debet statim confitito de delicto, quæ fieri potest in omnibus casibus. ibidem
Inquisitio formatur super denuncia vilium personarum, & infamium. ibidem
inquisitio formatur ad dictum denunciantis, quod ad recipiendum in formationem contra reum. ibidem
inquisitio formari potest quolibet casu de iure ciuili canonico & ex consuetudine, vbi præcedit infamia, vel alia præsumptio. ibidem
inquisitio nec annum, nec mensem delicti continens parte instante, si non declaratur non procedit. 1.530.a
inquisitio. Quando in inquisitione sunt illa verba, Ex mero officio, &c. non exigitur quod diffamatio præcedat nec tunc tenetur iudex tradere inquisito copiam capitulorum inquisitionalium ante responsionem eius. ibidem
inquisitio potest formari contra delinquentem per iudicem territorij vel domicilij, sed tamen debet condemnari secundum statutum loci, vbi delictum est commissum. ibidem
inquisitio ex officio, sicut accusatio falsi, & ceterorum criminum regulariter tollitur spacio 20. anno. ita inquisitio ex officio iudicis. ibidem
inquisitio, per quos formari possit. 1.531.b
inquisitio est nulla de iure communi, si non præcedit diffamatio. 1.530.a
inquisitio sine fama vel indicijs fieri non debet. tomo primo. 534.b
inquisitio in criminalibus denega. si alicui denega. audientia in ciuilibus. 1.531.b
Inquisitio in quibus delictis possit formari. Regulariter enim non potest procedi per inquisitionem. ibidem
Inquisitio est quoddam ius per officium procedendi ad condemnationem, & punitionem contra aliquos nominatim inquisitos de delicto, & diffamatos. ibid.
inquisitio potest formari per iudicem ciuilem, & in causa ciuili, si potest alias per inquisitionem procedi coram iudice criminali, ibi inquisitio non formatur, nisi prius confitito de delicto, & legitima præcedant indicia, vt reus possit citari. ibid.
si facta fuit inquisitio de vulnere, & sequatur mors, an possit fieri seu sequi sententia de officio. 1.537.a
Inquisitio est nulla, seu accusatio, aut querela, si actio sit præscripta, vel sublata. 1.538.b
Inquisitio regulariter iure ciuili à iudicis officio institui ac formari non potest. ibid.
In inquisitione speciali debet apponi locus & tempus, sicut in accusatione. ibid.
Inquisitionis remedium, vt quando ex mero iudicis officio procedit iudex, est remedium extraordinarium, tam de iure ciuili, quam etià canonico. ibid.
Inquisitionis tenor in citatione inseri non debet. ibid.
Inquisitioni non tenetur respondere qui casu se reperit coram iudice nisi citetur. 1.532.b
Inquisitionem debet precedere fama publica. 1.539.b
Inquisitionem format iudex super denuncia tione, tam officialis quæ alterius. ibid.
Inquisitioni nullus locus est, cum actionis, seu accusationis seu querelæ ius, vel præscriptioe euauit, vel quacunque alia ratione sublatum est. ibid.

inquisitionis formula. 1.537.a
inquisitionis via condemnatus de publico crimine, non minus infamis redditur, quam accusationis formulis de eodem indicio. s. to. 1.530.a
Insidias præuenire, atque idcirco illarum situctorem anticipata necesse intercipere licet viuicque. 1.539.b
Insidians vitæ domini Veneno, gladio vel aliter, debet priuari feudo. 1.377.a
Insidiatorem licet præuenire & interficere. 1.539.b
An autem per insignia probetur quis esse de casata. 1.539.b
Insignia potest quis sibi affumere, & arma, sicut nomina ad beneficium assumuntur, vt ab aliis dignoscatur. 1.539.b
Insignia aliena corrumpens qua poena puniatur. 1.539.b
Insignia sua in capellis alienis nemo imponere potest. 1.539.b
Insignia dantur officialibus propter bene merita. 1.539.b
Insinuatio donationis fieri potest coram quocunque iudice, etià cui non substitit donator nec res donata. 1.539.b
Insinuatio non solum in expressis donationibus statim summam supergressis exigitur, sed & in debiti quingentos aureos excedentis remissione interueniat necesse. 1.540.a
Insinuatio non requiritur in donatione ob causam. 1.540.a
Insinuatio requiritur etiam in pactis liberatoriis, vt in pacto de non petendo. 1.540.a
Insinuatio donationis potest etiam postea quocunque tempore fieri. 1.539.b
Insinuatio non necessariò fit in loco iudicij, sed sufficit vt fiat coram iudice etiam alibi quam in loco iudicij. 1.540.a
Insinuatio, quæ ab aliquo statuto in testamentis requiritur, non poterit prohiberi, aut excusari per testatorem. 1.540.a
Insinuatio in donationibus maioris summe desiderata, non opus habet iudicis decreto. 1.540.a
Insinuatio donationis fieri potest sola voluntate donatoris absque citatione partis. 3.101. nu. 376
Insinuatio nihil aliud est nisi intimatio iudici facta. 3.193. nu. 47
insinuatio an sit registranda in actis. ibi. 48. & 55
insinuatio an requiratur iudicis decretum, vel sufficiat eius presentia. ibid. 49. & seq.
insinuatio est actus voluntariæ iurisdictionis, & ideo quilibet notarius de ea rogari potest. ibid. 54
insinuatio non requiritur stante confessione iudiciali. 3.195. nu. 81
insinuatio non opus est si quid immensum donetur Ecclesie, vel pæca causa. 1.540.a
insinuatio defectus iuramenti appositione purgatur. 1.540.a
insinuatio renunciarum non posse. 1.540.a
insinuatio facienda forma. 1.540.a
inspicitur vbi res esse solent, non vbi casu defunt, vel absunt. tomo 1.540.a
inspicitur id quod euenire potest. 1.540.a
instantia causæ transit in heredem cum omni sua qualitate. 1.476.b
Et an in heredem clericum. 1.477.a
instantia triennalis an possit pacto partium prorogari. 1.599.a
instantia subrogata à statuto in locum instantiæ iuris communis, illius naturam assumit. 3.322. nu. 57
instantia iudicij quibus casibus transeat in heredem. 1.600.a
instantia in causis in quibus leri non constatur, vt executionis etiam instrumentorum & causis meri possessorij quæ nõ currit summariè tractantur. 1.540.b
instantia perempta iudex non potest condènare nec absolue. 1.541.b
instantia perempta actio per lit. contestationem perpetua durat, quadraginta annos. 1.541.b
Instantia lapsa. Si culpa tutoris aut curatoris lapsa sit instantia causa, non restituitur minor ad instantiam, sed aduersus expensas tunc condempnationem, vt non teneatur aduersario in expensatore aut curatore, & eorum fideiussoribus existentibus non soluendo. 1.541.a
Instantia in causis in quibus proceditur summarie simpliciter, sola facta, &c. videtur quod non currat de iure communi. ibid.
instantia perimitur etiam ex negligentia iudicis. 1.540.b
Instantia perempta instantia etiam causæ appellationis adhuc durat, iudicis officium, vt possit illam peremptam pronuciare, & partè cuius culpa hoc contigit, in expensis condemnare. ibid.
instantia processus inquisitionalis finitur biennio de iure communi. ibidem
instantia de iure canonico durat in perpetuum. ibid.
instantia causæ iure ciuili triennio, in criminali biennio finitur, sed iure cano. est perpetua. 1.541.a
instantia perempta actor reo expensas reficit. 1.542.a
instantia non perit mortuo litigatore, nisi trienio, sed continuatur in heredem, nisi ille hæres sit clericus: quia tunc perit: & debet de reo inchoari coram iudice Ecclesiastico. 1.540.b
instantia perempta culpa iudicis, pars à principe reintegrari potest absque refectione expensarum. 1.542.a
instantia in cõpromisso durat triennio, licet per partes abreuiari possit, item prorogari ad triennium tantum. ibid.
instantia an dicatur finita per lapsum termini præfixi à iudice. 1.541.a
instantia, siue tempus illius incipit currere à die litis contestate. to. 1. 542.a
instantia breuiata per statutum, antequam labatur, potest de partium consensu prorogari vique ad triennium & non vltra. ibidem
instantia datur in causis à Casarea maiestare delegatis, & currit in omni causa etiam extra ordinaria, summaria, & executoria. ibi. instant

Index in Communes

I
instantia publico favore est introducta, cui partes restituere nequeunt. 1.142.a
instantia effectus. Quod dicitur perempta instantia causa principalis non perire effectus concernentes decisionem causae, procedit quando instantia perit tempore, scilicet si renunciatio vel pacto. 1.541.b
instantia lapsa. Perempti ius dici intra decem tempora non potest imputari de lapsa instantia. 1.540.b
Instantiam habet quilibet etiam summaria causa. 1.542.a
Instantiam peremptam culpa iudicum pars allegans probare debet se fuisse peremptam de fuisse diligentem, vel omnem conatum fecisse, ut causa expeditur. ibidem
Instantia restauratio parte non citata per principem concedi potest. 1.541.a
inligator non est citandus nisi protestetur quod velit citari, & ubi succumbit, debet in expensis condemnari. 1.542.a
infortioris reuocatio ut valeat & efficax sit, fieri debet publice & palam, in loco ubi praepositus est, alias per eum gesta tenerent in praedictum domini. ibidem
infortioris qualiter & de quibus teneatur. ibidem
Infortiora potest agi etiam contra illum qui fuit praepositus negotiationi. ibidem
Infortio heredis caput est, & fundamentum testamenti. ibidem
Infortio an fieri possit in proprietate sine usufructu. 2.32.b
Non vitatur infortio licet vxor appelletur a finis. 1.543.b
An valeat infortio, si testator instituat aliquem usque ad 10. ann. & non ultra. ibidem
instituta facta de eo qui est scriptus in data gardiano &c. valet. 1.544.a
Si aliquis instituat sub conditione, & in defectu conditionis nullus sit substitutus, intelliguntur vocati venientes ab intestato. ibidem
institutio facta de filio in illa quantitate quae videbitur & placebit alicui &c. est valida. 1.543.b
institutio sub conditione, si impediatur factio tertij conditio habetur pro impleta. ibidem
institutio facta de filio, qui filius non est, an valeat. ibidem
institutio facta ad interrogationem notarii an valeat. 1.543.a
institutio in re propria filij est nulla. ibidem
institutio heredis sine nomine, ut si testator dicat, istum instituo, qui ibi aderat, valet. 1.543.a
institutio, si pater relinquat mille pro dote filiae suae, an tale relictum trahatur ad institutionem. 1.543.a
institutio beneficii de iure patronatus laicorum sicuti patronis, est ipso iure nulla. 1.542.b
institutio posthumam an trahatur ad quemcumque posthumum. 1.543.a
institutio requiritur in donatione tacita vel expressa. ibidem
institutio in re certa, licet quo ad quendam, habeat vim legati, non potest dici legatum: nec institutio absoluta, sed quaedam tertia species ut participium. 1.542.b
institutio clerici de beneficio, confert ius plenum instituto sine apprehensione possessionis quando nullus est in possessione beneficii. ibidem
institutionem factam in dote de iure sustineri. ibidem
institutio heredis quia dicitur de forma, non potest fieri per relationem ad aliud. ibidem
institutio heredis facta implicitè per relationem ad aliam schedulam valet. 1.542.b
institutio heredis valet etiam si testator non ipsemet, sed notarius, aut aliquis alius ex attendantibus tempore testamenti conficiendi, nominet, sufficit enim si testator talem nominatum agnoscat. tomo 1. ibidem
institutio descendens sub conditione, si suus nascatur, sicut valet, ita valet de spurio, si legitime. 1.542.b
institutio facta de filio sub potestate, sub conditione mista non valet, etsi stetit per eum quo minus conditio adimpleatur. 1.542.b
Institutio facta in Codicillis, trahitur ad fideicommissum. 1.112.b
An institutio facta de filio naturali si legitime. arbitrio alicuius, sit valida? 2.43.b
Institutio de filio & nepore per copulationem, intelligitur ordine successiuo. 1.542.b
Institutio facta de fratribus minoribus an valeat. 3.232.nu.1
Ampliatur. ibi.2.& seq.
Limitatur. ibi.7.& seq.
Quid si instituat Ecclesia ipsorum. ibi.2.& seq.
Quid si ante clausula codicillari in testamento. ibi.5.& seq.
Quid si ante consuetudine, ut possint capere. ibi.7
Quid in fratribus praedicatoribus, & aliis mendicantibus. ibid. 11.& seq.
Quid in fideicommissis vniuersali. ibi.16.& seq.
Institutio, vel fideicommissum conditionale non tranfmittitur ad heredes, si honoratus pendente conditione decesserit. 3.233.nu.1
Ampliatur pluribus modis. ibid.10
Limitatur. ibi.13.& seq.
Quid in liberis primi gradus. ibi.19
Quid in legitima. ibi.13.
Quid si ex coniecturata mente testatoris constat ipsum voluisse etiam pendente conditione, dispositionem conditionalem ad heredes tranfmitti. ibi.15.
Quae sint istae coniecturae in hoc casu. 3.233.nu.21.& seq.
Quid in fideicommissis vnicuique iure accrescendi. 3.235. nu. 46
Quid in substitutione vulgari. ibi.48
Quid in pupillari. ibi.49.& seq.

institutionem filij spurij sub conditione factam valere. 1.416.b
Institutionem heredis factam implicitè per relationem ad aliam scripturam, valere. 2.376.b
Per institutionem vel substitutionem factam de fratre, & eius filijs, licet ab intestato admittatur ordine successiuo, tamè ex tali dispositione testatoris, simul & aequaliter admittuntur. 1.542.b
Si vnus instituitur nomine proprio, & plures nomine collectiuo, illi plures habentur pro vno. 1.543.a
Si quis instituat fratrem & eius filios, censetur eos simul vocasse. 1.543.b
institutus videtur is qui in actu inter viuos appellatur heres. 1.543.0
institutus in re certa, an succedat in feudo cum alijs equaliter. 1.544.a
Quid si institutus mortuus sit ignorante testatore, an particulariter institutus admittatur per ius accrescendi. 1.609.a
institutus autoritate legitima praesumitur qui longo tempore possedit beneficium. 3.16.nu.10
institutus in bonis mobilibus & immobilibus, dicitur institutus in re certa, non in parte hereditatis, ideo habetur loco legatarij, non heredis. 1.544.a
institutus in re certa habet ius accrescendi, & potest capere propria auctoritate. 1.544.a
institutus in re certa esse heredem vniuersi hereditatis: adeo ut mortuus post agnitam rem illam, cohæredet eius vniuersali repudiantem, transmittat ius illud ad heredes. 2.377.b
institutus in re certa esse heredem vniuersalem licet testator prohibuerit, institutionem trahi ad alia bona. 1.578.a
institutus in re certa nullo dato cohæredet, non habebit hereditatem. 1.543.a
institutus in re certa habetur loco legatarij. 1.543.b
institutus in usufructu nullo in proprietate instituto, intelligitur etiam in proprietate institutus. 1.543.a
institutus in legitima non dicitur institutus in quota hereditatis sed in quota bonorum. 1.543.b
institutus in re certa, nullo alio scripto vel alijs scriptis & institutis non aduentibus, fieri heredem ex asse. 2.435.b
institutus in re certa, quoad ad ipsam rem habetur loco legatarij: sed quoad alia est in loco heredis. 1.543.a
Fallit. ibidem
institutus in re certa, herede vniuersali repudiante, habetur loco heredis, & sibi accrescit totum: ac si à principio nullus sit datus cohæres. 1.543.a
institutus in testamento minus solenni, ac possidens hereditatem tanquam naturaliter sibi debitam, tenetur in foro iudiciali eam restituere: in foro autem conscientiae potest eam retinere. 2.374.b
Si duo coniunctim sint instituti, puta in duabus partibus vnus domus, & alius in alia 3. part. tunc illi duo habentur pro vno, & sic solum in dimidia herede succedent, & alius in alia dimidia quando non est institutus heres vniuersalis. 1.543.b
Si sint duo instituti in re certa ex disparibus tamen partibus nullo herede vniuersali instituto, capiunt hereditatem aequaliter, non autem secundum partes assignatas. 1.543.b
institutus fratre, & filijs eiusdem fratris, pater & filij ad successionem hereditariam censentur instituti simul & non successiuè. 1.544.a
institutus pluribus sub nomine collectiuo, inter quos cadit affectio sanguinis, censentur vocati nomine successiuo, non tamen in simul. 1.544.a
Plures instituti per nomina propria, non autem sub nomine collectiuo, admittuntur in capita, non autem in stirpes. 1.543.a
institutus patri, & filio, ab eo inter quos non cadit affectio charitatis ratione sanguinis, vel successiuè ab intestato, censentur simul vocati, non tamen successiuè. 1.544.a
Institutio monasterio, si filiam receperint in monasterio, reicitur talis conditio, tanquam turpis: & remanet institutio pura. 1.445.a
Instrumentum diuersa manu scriptum praesumitur falsum. 1.334.a
Instrumentum. instrumentorum appellatio, an veniant testes. 1.550.b
Instrumentum qui minus solenne in iudicio producit, illud amplius improbare nequit. 1.546.a
Instrumentum ni desideratas iure solennitates habeat, notarius, qui illud conscripsit, falsi poenis obstringitur. ibid.
Instrumentum ubi statuto promissa, paratamque habet executionem, quamuis nondum liquidatum sit, si in processu tamen liquido supputari queant, executioni committitur. ibid.
Instrumentum in parte falsum an in totum falsum reputetur. 3.414.nu.1.
Quid si falsitas sit commissa dolo, & malitia notarij. ibid.2.
Quid si falsitas sit commissa in circumstantiis. 3.415.nu.14
Quid si sit commissa in accessorijs. ibi.10.& 16
Quid si falsitas sit commissa ob falsam partis assertionem. ibi.12.
Instrumentum praesumitur verum & non falsum. 3.412.nu.20
Ampliatur & limitatur. ibi.21.& seq.
Instrumenta facta ab eo qui longo tempore gessit se pro fe notario, si tamen non erat Notarius, an valeant. 3.11.nu.22.
Instrumentum non continens id quod est consuetum, censetur defectiuum. 3.308.nu.4
Instrumentum parem vim cum testibus habet. 4.103.a
Instrumentum breui liquidandum, habetur pro liquido. 4.102.a
Instrumentum cui data obscura, censetur esse sine data. 4.203.a
Instrumentum lacerans qua poena puniatur. 1.555.b
Instrumentum cancellatum an probet debitum & solutionem. 1.553.a
Instrumentum edendum est a notario illis pro quibus rogatum est, non autem alijs. 1.554.0
Instrum

Vtriusque Iuris Opiniones.

instrumentum publicum dicitur probata probatio. 1.551.a
instrumentum, in quo numinis inuocatio praetermittitur, nullo profusus vitio afficitur. 1.545.b
instrumentum defectuosum in aliqua ex solennitatibus, instrumenti, puta in indictione, & similib. si Notarius mortuus est, facit semiplenam probationem. 1.546.b
instrumentum regulariter non requiritur ad validitatem contractus. 1.555.b
instrumentum producus videtur confiteri omnia in eo contenta fore vera. 1.553.b
Instrumentum simulatum non dicitur instrumentum. 1.550.a
Instrumentum seu scripturam minus solennem etiam continentem capitula separata reus contra quem producit potest eam acceptare in parte, & in parte non. 1.545.b
Instrumentum dicitur nouiter repertum, siue ignorabam me habere & postea incipiam scire, siue ignorabam ubi erat siue sciebam, tamè consequi non poteram, puta si erat penes tertium à quo consequi non poteram. 1.552.b
Instrumentum in iudicio producus absque indictione ac cõsule, vel absque alijs similib. solennitatibus, & sic non solenne, censetur illud, ac omnia in eodem contenta ex huiusmodi productione approbare, atque confiteri, quo ad fidem probatoriam, ut contra ipsum producentem fidem faciat. 1.545.a
Instrumentum publicum productum de longinquis ac valde remotis partibus, in aliquo iudicio, si negetur illud esse à notario cõfectum, seu negetur qui confecit eum esse notarium, tunc illi instrumentum standum non est, & sic aduersario praesente & contradicente huiusmodi instrumentum nullam fidem facit pro ipso producete. 1.545.b
Instrumentum locationis non probat dominium, si cõueniatur possessori actione reali ex dominio agentis: scilicet tamen si cõueniatur ex personali actione ex contractu locationis intentata contra inquilinum. 1.545.a
Instrumentum, si inueniatur penes aliquem cum cautione admittitur sine mandato. ibidem
Instrumentum dotis probat quando maritus praestitit alimenta vxori etsi sit confessionatum. ibidem
Instrumentum corrosum in iudicio non probat. 1.553.a
Instrumentum factum secundum solennitates vnus loci, vbi que probat. 1.545.a
Instrumentum redditur falsum per duos testes instrumentarios. ibidem
Instrumentum inuestiturarum feudalium non probat dominium contra tertium possessorem. ibidem
Instrumentum habens plures articulos, vno approbato, non censetur in omnibus approbatum. ibidem
Et licet instrumentum non concernat nisi vtilitatè vnus, requiritur tamen quod ab vtraque parte rogetur. 1.332.b
Instrumentum recognitionis probat homagium inter laicos. 1.386.a
Instrumentum antiquum potest peti renouari. 1.552.a
Instrumentum diuersimode leuatum dummodo non mutetur substantia valet. 1.333.a
Instrumentum redditur suspectum quando prothocollum non inuenitur. 1.332.a
Instrumentum antiquum corrosum, circa indictionem non probat. 1.512.a
Instrumenta plura eiusdem summe an probent diuersum esse debitum, an verò praesumatur idem. ibidem
Instrumentum liquidum dicitur quando ex eo agi potest directe & immediatè: scilicet si aliquo medio. 1.553.b
Instrumentum redditur nullum quando caret signo notarij. 1.555.b
Instrumentum vacillat per vnum ex tribus testibus instrumentarijs. 1.544.b
Instrumentum publicum cõfectum per tabellionem, necessariò requirit eius signum, alias non probat, nec facit fidem. 1.544.a
Instrumentum producendum est iudici, non autem notario actorum. 1.553.a
Instrumentum, testamentum, vel quilibet alius publicus contractus requirit necessariò pro eius solennitate, ut in eo inferatur inscriptio ciuitatis, plateae vel domus, ubi actus celebratur, adeo quòd locus loci inferri, ac poni debet in ipso instrumento, alias fidem non facit. 1.544.a
Per instrumentum dotis probatur, praesumptiuè matrimonij quo ad ipsos litigantes non quo ad tertium. 1.560.b
Quid si instrumentum praecipitur duobus notarijs an ambo debeant leuare. 1.555.a
Instrumentum publicum facit rem notariam & manifestam. 1.551.a
Quid si instrumentum mandetur de longinqua cum testimonialibus. ibidem
Instrumentum non nocet ei qui non nominatur in eo. 1.566.b
Instrumentum publicum si statuto inducat, quòd sine libello executioni mandari debeat, non ligat clericos. 1.550.b
Instrumentum venditionis sine praetio non probat. 1.551.b
Instrumentum sine loco & tempore non probat. ibi.
Instrumentum sine testibus non probat. ibid.
Instrumentum faciendum esse per venditorem: & ad hoc cogi potest. 1.555.b
Instrumentum falsum in vno ex substantialibus, praesumitur in totum falsum. 1.546.b
Instrumentum. Partes non possunt conuenire, quòd instrumentum habeat executionem paratam absque aliquo ordine iudiciali. ibid.
Instrumentum qui abraferit vel expunxerit, falsi poenas dabit. ibidem

instrumentum publicum inter illos duntaxat probat, inter quos exaratur. 1.546.a
instrumentum non habet executionem paratam. 1.553.a
instrumentum non probat delictum. 1.546.b
instrumentum alibi gètium conscriptum, nullam fidem facit, si eius conscriptorum neget notarium aduersarius. 1.546.a
instrumentum in quo est decretum iudicis, debet exhiberi parti cum die & consule, & appellatur instrumentum fori. 1.546.b
instrumentum ab eo factum notario, qui cum notarius non esset, notarius per errorem creatus ab aliquo eorum fuit, qui id officij elargiri idoneis possunt, firmum, ac ratum profusus est, etiam postquam detectus creationis error est, ac notarius ille officio lapsus. 1.546.a
instrumentum publicum ut fidem aliquam facere possit, necessariò notarij ipsius signum habere debet. 1.546.a
instrumentum valdè antiquum fidem facit, nec vitatur, licet non probetur, vel aliter constet eum, qui illud conscripsit, fuisse vel esse Notarium: quia praesumitur quòd fuerit Notarius, nisi de contrario probetur per opponentem. 1.546.b
instrumentum publicum, cui etiam fuere plures testes inscripti, poterit duobus tantum fide dignis, omnique exceptione maioribus, quo ad eius seriem improbari, licet hi testes non sint ex illis, qui descripti sunt in eodem instrumento. 1.546.b
instrumentum redditur falsum per duos testes instrumentarios, vel non instrumentarios, Nisi adfuit alij duo testes coadiuantes instrumentum. 1.546.b
instrumentum dotis an probet matrimonium. 1.551.b
instrumentum non reddit suspectum conditio vnus testis quoties tot superfuerint, quot necessarij sunt ad actum. 1.546.b
Instrumentum qui abraferit, vel expunxerit, falsi poenas dabit. 1.546.a
Instrumentum, quo continetur aliquem pecuniam accepisse & habuisse, ut falsum exploderetur si nulla praesenti pecunia cõfectum probatur. 1.546.a
Instrumentum redditur suspectum quòd est diuersa manu scriptum. 1.555.a
Instrumentum qui producit, si interrogetur, vtrum velit eo vti, nec nò, praesertim respondere vel aiens vel negans tenetur, ac si eo vti velle responderit, & falsum sit illud instrumentum, falsi generaliter atque indistinctè tenebitur. 1.546.a
Instrumentum ostendens, & cautionem offerens, admittitur sine mandato. 1.546.a
Instrumentum cancellatum an possit autenticari? 1.553.a
Instrumentum aequiualeat dicto duorum testium. 1.551.a
Instrumentum corrosum non probat. 1.551.b
Instrumentum carens nomine diei non valet si ex statuto nomen diei apponi debet. ibid.
Instrumentum habens verba incognita non intelligibilia non valet. ibidem.
Instrumentum antiquum probat, etiam si ille qui recepit negetur fuisse notarius. ibid.
Instrumentum cancellato de voluntate partium, intelligitur facta retractatio omnium in instrumento contentorum. 1.553.a
Instrumenta cõfecta per notarium putarium non valent. 1.161.b
An instrumentum de nocte factum praesumatur falsum. 2.156.b
Si in instrumento dicatur, actum tali die & erat nocte, instrumentum non propterea redditur falsum. 2.156.b
Instrumentum non vitari omisso signo notarij. 1.547.b
Ex nota instrumenti, in qua neque signum notarij, neque subscriptio reperitur, sumi posse publicum instrumentum. ibi.
An & quando contra instrumentum liquidum & iuratum possit opponi exceptio compensationis. 1.620.a
Instrumentum, de quo fit mentio in libello relatiuè seu limitatiuè, esse reo exhibendum, antequam respondeat, sicut libellus, si est penes actorem, de quo stabitur eius iuramento. 1.547.a
Instrumentum producus. Et si pars dicat, produco instrumentum vel acta in quantum faciunt pro me, iudex tamen potest illis inhære etiam in facientibus contra producentem: quia constat sibi ut iudici. 1.547.a
Instrumentum regulariter non praesumitur simulatum. 1.556.a
Instrumentum sine sig. notarij non probat. 1.551.b
Instrumentum publicum quot testibus reprobari possit. 1.548.b
Instrumentum si contineat plura capita, iudici quidem integrè exhibendum. Aduersario autem tantum capitis editionem faciendam, quo contra ipsum vti velit. ibid.
Instrumenta publica praesentari, & produci posse, non tantum in termino probatorio, sed etiam post vsque ad conclusionem in causa: Item interdum post conclusionem, si producus iuret ea nouissimè reperta fuisse. ibid.
Instrumentis transumptis & traductis ex prothocollo tabellionis, vel notarij, vt credatur, necesse est interuenire auctoritatem iudicis, quae etiam requiritur, si heres ipsius tabellionis qui habet prothocollum, idem sit notarius publica auctoritate: & velit ex prothocollo instrumentum traducere. ibid.
Ad traductionem instrumenti ex prothocollo notarij, praeter alia, requiritur etiam, vt citentur ij, quorum interest, & quos tangit negocium. ibi.
An credatur instrumento recepto per filium in fauorem patris. to. 1. 551.a
Si instrumento antiquo ratione antiquitatis, non apparet indictio quia deleta est litera: Sed alia quae restant, supplet, & representat in lectum, valet instrumentum. ibidem b
instru

Instrumento standum est, cum constat primum testem esse falsum, & secundus non sit instrumentarius, cum instrumento duo sufficiant. 1.550.b

mih iusta causa. 1.556.b
Instrumentis publicis loci mentio adfici debet, in quo sit contractus vel actus ipse, qui in instrumento continetur. 1.556.b

Quando quis dicatur probare interesse suum incontinenti, consistit in arbitrio iudicis, non tamen audietur volens probare aliquid vltra montes. 1.560.a

interpretatio & distinctio in instrumenti semper per iudicem ita fieri debet vt falsum enitetur. 1.561.b

interrogatoria sunt a iure permessa. 1.562.a
interrogatio non requiritur an quis velit vti, &c. quando quis inquitur quod fieri fecerit falsum instrumentum, nec admittitur abfinitia, ab vfu. 1.562.b

Index in Communes

Inuentarium pro viribus hereditarijs hæredem de euictione teneri facit. 1.566.a
Inuentarium in feudo hereditario mixto nihil operatur, tam in filio quam in agnato. ibidem
Inuent. probat contra tutorem. ibidem
Inuent. conseruat ius adeunt. hæred. cum beneficio inuentarij. ibidem
Inuent. quando debeat inchoari. ibidem
Inuent. non potest remitti usufructuario. ibidem
Inuentarium in feudo hereditario nihil operatur. ibidem
Inuentarium debet heri citatis legatarijs & creditoribus. 3.96. nu. 2. 45.
Inuentarium necessarium est de iure canonico in foro contentioso, cum in eo sequentur iura, quæ de inuentario loquuntur, cum ius canonicum in hoc non contradicat iuri ciuili. 1.565.a
Inuentarium inchoari debet intra 30. dies à die aditæ hereditatis. ibidem
Inuentarium prodest hæredi in feudo hereditario mixto alienato in reuocando illud. 1.566.a
Inuentarium confectum ab hærede non operatur vt creditores tenentur bona insolutum accipere, sed eisdem tradenda sunt vendenda vel per hæredes debent vendi, & pretium solui si hæreditas sit soluens, nec damnum patitur hæres. ibidem
Inuentarium nihil prodest hæredi in feudo hereditario mixto, vel in nouo, ex pacto & prouidentia. ibidem
Inuentarium non solum prodest aduersus obligationes merè hereditarias, sed & aduersus mixtas à propria hæredis promissione ortas iuncta hereditatis additione, sine qua alioquin cum effectu non gignentur. 1.564.a
Inuentarium etiam si omiserit conficere hæres, tamen per hoc non perdit Trebellianicam. ibidem
Inuentarium facere hæres non tenebitur, cui bonorum restitutio demandata est, nec quia illud non confecerit, quarta trebellianica labetur. ibidem
Inuentarium. An testator possit remittere tutori inuentarij sciendi confectioem. 1.564.b
Inuentarium non tenetur conficere pater habens usufructum in bonis aduentitijs filij. ibidem
Inuentarium bonorum conscribere quibus cogetur, à quo bona possuntur, vel conuentione, vel accusatione. ibidem
Inuentarium ac librum rationum si quis non confecerit, cum sit dolus in omittendo, & dolum præsumptus, non posse deferri iuramentum in litem. ibidem
Inuentarium conficiens hæres non dicitur adire hæreditatem. 1.364.b
Inuentarium debet fieri de bonis accusati. 1.564.a
contra inuentarium hæredis admittitur probatio in contrarium. 1.560.b
Inuentarium in quo vnã duasve res hæres per dolum non scripsit, nihilominus valet, quam si bona fide fieret. 1.564.a
Inuentarium qui conficit hæres, si nõ sit pecunia in hæreditate, compellere potest creditores hereditarios vel legatarios ad accipiendum res hereditarias in solutum. 1.564.b
Inuentarium si fiat de rebus absentibus, tunc si subscriptio fiat per procuratorem valet, secus si fiat inuentarium per ipsum hæredem, quia tunc non potest subscribi per procuratorem, sed per alium notarium. ibidem
Inuentarium conficiens hæres, si soluit scienter alicui legatum integrum absque detractioe Falcidia, hodie sibi præiudicat in cæteris legatis. ibidem
Inuentarium tenetur facere hæres rogatus de restituendo, alias perdit trebellianicam. 1.563.b
Inuentarium. Curator ad litem datus non tenetur inuentarium conficere. 1.564.a
Inuentarij confectioem Testator non potest hæredi suo remittere in præiudicium suorum creditorum. 1.563.a
Inuentarij intra 30. dies, computandos à die aditæ hereditatis, confici debet. 1.563.b
Inuentarij Confectioem conseruare adeunt omnia iura sua & actiones, perinde ac si non adiuisset. 1.350.b
Et res postæ in inuentario præsumuntur extare, nec probentur consumptæ. 1.566.a
Inuentarij confectio prodest agnatis ad reuocationem feudi. ib.
Inuentario non confecto per filium etiam primi gradus, vel dolosè confecto trebellianica amittitur. ibid.
Inuentarij omisso obligat hæredem vltra vires hereditatis. ib.
Inuentarij confectioem & cautionem Testator remittere nõ pot. 1.563.b
Inuentario non confecto Trebellianicæ quartæ ius perit. 1.565.b
Inuentarij confectioem testator non potest remittere usufructuario. 1.563.b
Inuentarij confectioem potest tutori remittere. ibid.
Inuentarij exceptionem ita opponi posse post sententiam: sicut & illa ne quis conueniatur nisi in quantum facere poterit. 1.565.a
Inuentarij faciendi tempus ab adita hereditate incipit, atque ab eius additione infra triginta dies, numeratur, & intra triginta dies finem facit. ib.
Inuentarij nondum confecti exceptio generaliter impedit litis contestationem. 1.564.b
Inuentario confecto hæres potest detrudere falcidiam de legatis & si deicommissis. 1.565.b
In inuentario si quis nõ ponat ea quæ postea ad ipsius hæredis notitiã deueniunt, an perdat per hoc ipsius inuentarij beneficium. 1.565.b
Non suffic. q. testator remittat tutori confectioem inuentarij, sed oportet

et expresse dici, q. testator vetuit confectioem inuentarij. 1.565.a
in inuentarij confectioe citatio nominatim fieri debet, si creditores & legatarij sint certi. 1.566.a
inuentarij conficiendi tempus non incipit currere nisi à die aditæ hereditatis. 1.564.b
inuentario non confecto, nec negabitur, nec attondebitur legitima filiorum portio. 1.565.b
inuentarij conficiendi tempus non currit fideicommissario ante restitutam hereditatem re vel verbo. 1.564.b
inuentarij confectio remitti tutori à testatore pro sui animi sententia poterit. 1.565.b
inuentarij confectio pendente termino, non potest contra hæredem fieri executio sententiæ latæ contra defunctum. 1.564.b
inuentarij beneficio non gaudet qui ex propria conuentione obligatus est. 1.566.a
An inuestitus præsumatur fuisse præsens. 1.382.a
inuestitura non probat dominium nec pos. 1.566.b
inuestitura. Tenor inuestituræ inspiciendus est. 1.566.b
inuestitura verbalis tantæ virtutis est, vt per eam dicatur concessa & data licentia apprehendendi possessionem propria auctoritate. Si inuestitura est facta de aliquo loco, possessione & territorio cum iuribus & pertinentiis suis, An bona existentia, in dicto territorio seu finib. censentur feudalia? 1.381.b
inuestitura à quo petenda si dominus decedat relicta vxore prægnante. 1.382.b
inuestitura peten. est infra annum & diem à morte domini: Alias vafallus priuatur feudo. 1.382.a
inuestitura autem feudi antiqui proba. etiam per testes, extraneos, dū modo mares. 1.359.b
inuestitura principis vel alterius, intelligitur sine tertij præiudicio. 1.382.a
inuestitura quid. 1.381.b
Eius tenor inspiciendus. ibid.
inuestitura probat rem esse feudalem. 1.381.b
inuestiturarum literæ non probant dominium, cõtra tertium, nisi prius probeat inuestientem fuisse dominum. 1.566.b
inuestituram non petens infra annum & diem priuatur feudo. 1.378.a
inuestituram præsumi ex sola possessione annali. 1.349.a
inuidius de pari designatur. 1.567.a
inuidiam placare paras virtute relicta. 1.567.a
inuiti & ignorantes legitimantur per subsequens matrimonium. 3. 375. nume. 16. 1.567.a
inuitus nemo cogitur ad communionem l. 1.567.a
Inuitus nemo agit vel defendit. 1.567.a
inuiti & ignorantes per alium liberari possumus. 1.567.a
Inuocationem nominis diuini non esse de substantia instrumenti. to. 1.547.a
Iocalia remissa per maritum vxori, an sint ipsius vxoris an hæredum mariti. 1.567.a
Iocalia & alia ornamenta missa vel tradita à sponso sponse, in dubio non censentur ei tradita animo donandi, sed ad vsum concedendum, vt sponsa venustior reddatur. 1.206.b
iocalia donari vel legari possunt ad pias causas per filiamfam, viduã, etiam sine consensu patris. 1.567.a
ioculator animal si occiderit aliquè, est pœna 200. solidorū. 1.567.a
ioculatores an sint infames. 1.567.a
ipso iure, significat sine ope exceptionis. 1.67.a
ipso iure. Est lex dicat aliquam rem ad dominum reuertit ipso iure propter aliquod delictum, tamen semper hoc ita demum procedere intelligitur, si dominus voluntate sua rem incidisse in commissum, prius declaret. 1.627.a
Ira quæ ex iusta causa prouenit, non quidem excusat in totum, sed facit vt delinquens mitius puniatur, vt in viro occidente vxorem re per tam in adulterio, sin verò non proueniat ex iniusta causa, tunc in nihilo excusat. 1.567.a
Ira non est super iram mulieris. ibid.
Iracundia est iusta causa muniendi pœnam. ib.
Irregularis non est clericus accusans de leui crimine coram laico licet mors sequatur propter aliud. ibid.
Irregularis à solo papa absolui potest. 1.507.b
Irregularis non est clericus vadens ad bellum nisi occidat. 1.567.a
Irregularis non est qui celebrat in præsentia excommunicati publicè. 1.567.a
Irregularis nullus est, quando nascitur quis de plurib. proiec. lapidem & occidit. 1.567.a
Secus quando omnes percusserunt, & nesci. quis percussit lateraliter. ibid.
Irregularitas non contrahitur ex mutilat. digiti, sed membri principalis. ibid.
Nec ex occisione vel mutilatione pro tuitioe bonorum. ibi.
Nec pro tuitioe parentum vel propinquorum. ibid.
Irregularitas est de iure positiuo. 1.567.a
Irregularitas non incurritur, si non mutilat, licet percussit cum sanguine. 1.567.a
Irregularitas non contrahi. nisi in casib. à iure expressis. ibid.
Non incurritur per clericos qui interfunt legi condendæ, per quam mors inferatur. ibid.
Irregularitas non incurritur si insultatus se defendens opposuit gladium, & non vibravit, & occidit vel mutilauit. ibid.
Irregularitas non incurritur per homicidium criminale. ibid.
Italia

Vtriusque Iuris Opiniones.

Italia est princeps & domina prouinciarum. 1.567.b
Iudæus carnaliter cognoscens Christianam qua pœna puniatur. 3.431. nume 1
Iudæus an possit esse notarius. 1.569.b
Iudæus potest esse procurator, quia procuratoris, officiuile est. 1.569.b
Iudæus potest esse medicus etiam Christianorum quia esse medicus est ars non dignitas. 1.570.a
Iudæus blasphemans non potest puniri per iudicè ecclesiasticum, sed debet iudicè secularis super tali blasphemia cognoscere. 1.567.b, & 569.b
Iudæus committens adulterium cū muliere Christiana in ciuitate vbi flatum sit, q. adulterium puniatur pœna pecuniaria, non potest puniri pœna iuris cõmunis, quæ est pœna mortis, sed pœna statuti. 1.567.b, & 569.b
Iudæus an admittatur ad defensionem filij in causa capitali? 1.570.b
Iudæus non potest purgare moram. 1.570.b
Iudæus potest ducere neprem in vxorem. 1.570.b
Iudæus furcum cõmittens, & postea effectus christianus potest puniri. 1.571.b
Iudæus potest emere rem christiani. 1.570.b
Iudæi habent ea quæ sunt ciuim Romanorum. ibi.
Iudæis an possit licite locari domus. ibi.
Iudæus potest rem christiani præscribere. 1.570.b
Iudæus tenetur edere scripturam. 1.571.a
Iudæus delinquens circa rem sacram à quo iudice ecclesiastico. vel temporalis, puniendus sit? ibid.
Iudæus perfidus appellatur blasphemus christi. 1.569.b
Iudæus cui defertur iuramentum à christiano debet iurare per Deum, solum autè per Iesum Christum vel sancta Dei Euangelia. 1.599.b
Iudæus tenetur dotare filiam, quæ effecta est christiana. 1.569.b
Iudæus cognoscens Christianam absq. matrimonio, nõ vi nec stupro, nec adulterio, non punitur pœna mortis. 1.567.b, & 568.a, & 569.a
Iudæus qui vigore statuti vel pacti potest vendere pignus post certum tempus, non potest post illud talis petere vfuras. 1.571.b
Iudæus extra domum suam nutrices Christianas habere potest, etiam absque villa præfulum dispensatione, quãuis domi nec cū illorū auctoritate queat. 1.568.a, & 570.b
Iudæus nõ dicitur accusacionem, ac pœnas ob delicta antea patrata meritas, euadet, q. Christiani & religionis baptismo se imbuerit: multo quæ minus actionib. liberabitur, quas in illum alij habebat. 1.568.a & 570.b
Iudæus blasphemix re, à iudice populi ordinario, nõ ab ecclesiastico puniri potest. 1.568.a
Iudæus q. post cõmissi delicti suscepit sacrum baptismum, nõ potest postea pœna delicti puniri. 1.568.a
Iudæus fugiens ad ecclesiam nõ debet gaudere eius immunitate. 1.568.a
Iudæus nec si de nouo religione Christiana initietur, cõtra Christiani testis idoneus habebitur. 1.568.a
Iudæus si id genus nuptias cõtraxerit quæ cū iure Mosis diuino licitæ concessæque sint, iure alio humano postea interdictæ fuerint, nullis pœnis de causa fiet obnoxius. 1.568.a
Iudæus qui re cum meretricie habuit, est puniendus in pœnã pecuniariã iudicis arbitrio imponendam. 1.569.a
Iudæus in successione, nõ ab intestato, q. testato, delatis, sacrosanctas Mosis tabulas piosus seruare debet. 1.568.b
Iudæus sui ipsius liberos i præte habet instar cuiusuis Christiani. 1.569.a
Iudæus in criminalibus nõ est testis idoneus cõtra Christianum. 1.569.a
Iudæus delinquens debet puniri a iudice laico, non ecclesiastico. 1.569.a
Iudæus post susceptum baptismum, non est puniendus pro delictis antea commissis. 1.569.a
Iudæus omnibus statutorum immunitatibus, vel odiis, vel priuilegijs quibus alij incolæ vtuntur, gaudet. 1.569.a
Iudæus si pœnitens Roma fauultate impetrauerit, ac deinde principis & populi consensum obtinuerit, vfuras exercere potest. 1.568.b
Iudæus blasphemus punit ab ecclesiastico iudice, in defectu secularis, alias non. 1.71.b
Iudæus quibus sigillatim ac separatim ex Christianorū testis capere potest, est totum iudeorum collegium nõ posse vulgo existimetur. 1.568.b
Iudæi nõ possunt esse aduocati nec doctores in aliqua facultate. 1.570.a
Iudæi ad fidem conuersi, an possint aspirare ad dignitatem. 1.571.a
In alijs omnibus Iudæi vtuntur iure communi excepta eorum superstitione, vt puta in iudicijs, & contractibus. 1.570.b
Iudæi & in vitimis voluntatibus, & ideo possunt testari sicut Christiani ibid.
Iudæi in successioneibus an debeant seruare legem Moisaicã, an verò ciuilem. 1.570.b
Iudæi per fidi an subiciantur cõsuetudinibus ciuilibus canonicis circa validitatem iuramenti disponentibus? 1.569.b
Licet iudæus sit hostis fidei christianæ, hostis tñ noxter nõ est. 1.569.b
Iudæi sunt magis odiosi, & peiores alijs infidelibus reputantur. to. 1. 571.b
Iudæi an possint cogi ad obseruatiã iuramenti secundū legē moisaicã appofiri. 1.587.b
Iudæi vtuntur quantumcumque artem etiã honorabilem exercere, & ideo possunt mercari. 1.580.a
Iudæi qui ad fidem cõuertuntur possunt licitè retinere bona. to. 1. 580.b
Et succedunt patri iudeo cum alijs filiis. ibid.
Iudæo an possit per christianum legari. ibi.
Iudæi possunt habere proprium licet Christiani. to. o. primo, pagina

570.b
Iudæi existentes in loco vbi ius ciuile seruetur, dicitur de populo Romano quo ad hoc, vt legib. illis viuant & habeat filios in potestate. 1.567.b
Iudæi habitantes in loco gaudent statuti. 1.571.b
Iudæos de ciuitatibus Principes expellere non possunt: sed eos tolerare debent, nisi ex causa. 1.571.a, & b
Iudæorum filij infantes, vel paruuli non possunt in iuris potestate cogi ad fidem suscipiendam, & sic ad baptismum ipsum. 1.571.b, & 573.a
Iudæi an teneantur ad decimas? 1.571.b
Iudæus baptizandus an possit cõstitui procurator, ad respondendū pro eo sicut fit in pueris. 1.571.b
Iudæi non possunt agere, nec conueniri die sabbati. 1.571.a
Iudæi debent portare signum, vt recognoscantur à christianis: nõ pranter inuicem committantur. ibid.
Iudæi debent litigare coram iudicibus christianis. ibid.
Iudæis quæ permittantur. ibid.
Iudæo non defertur iuramentum in litem contra christianum. 1.571.b
Iudæi an sint in potestate patrum suorum. 1.571.a
Iudæi non possunt habere aliquam dignitatem. 1.570.a
Iudæi habet filios in potestate, & sic filij eorum sunt in potestate patrum. 1.568.b
Iudæorum vxores tacita hypotheca præsertim pro sua dote in ipsorum maritorum bonis, instat Christianarum, habent. 1.572.a
Iudæi vsurarij possunt condere etiam iuramentum. 1.569.a
Iudæorum iuramentum contractus alias inualidos, & pactum de non succedendo non confirmabit. 1.572.a
Iudæi omnibus statutorum vel immunitatibus, vel odiis, vel priuilegijs in incolis illorum locorum, vbi ipsi habitant, collatis potiuntur. 1. 568.b
Iudæi prohibentur omnino percipere vfuras excessiuas & immoderatas. 1.569.a
Iudæi sustentantur ex gratia & pietate, nisi christianis immineret periculum vel scandalum. 1.569.a
Iudæos pro criminibus ecclesiasticis, pro quibus etiã Principes secularis possunt punire, ecclesia potest etiam ipsi imponere pœnã corporalem: dum modo in vindictam sanguinis non procedat. ibid.
Iudæo in pœnis ordinarijs temperandis autè sententiã si animaduertit eas iusta de causa temperari aut moderari posse, suã poterit se qui conscientiam, vel suo ductu sensu. 1.580.a
Iudex originis non potest contra originarium inquirere ratione delicti extra territorium commissi. 1.575.b
Si Iudex in sententia referit se expresse ad acta, & ex illis apparet de errore ipsius iudicis, vitatur sententia, & est nulla. 1.580.a
Iudex vel similis officialis cõdemnatus in syndicatu ob dolum commissum intuitu officij, non potest appellare. 1.577.b
Iudex per quæcumque verba prægnantia, quæ sibi fuerint commissæ, nõ potest ledere partem contra iustitiam. 1.588.a
Iudex si vel animam agens, atque in vltimo vitæ crepusculo iã constitutus, asseueret sese iniquam tulisse sententiã, nihil piosus fidei cõsequetur, nihilque omnino vel proficiet, vel officiet. 1.588.a
Iudex post q. in cã pronunciauit, & finiam pro perfecta habuit, vt potest, quia per verbū condemnatio, vel absolutio, aut æquipollens pronunciauit: quo casu dicitur habuisse sententiam pro perfecta. 1.580.a
Iudex originis contra originarium delinquentem, extra territorium per viam inquisitionis procedere non potest, secus per viam accusationis. 1.590.a
Iudex tenetur mittere in possessionem hæredem simpliciter offendentem ei testamentum, faciens mentionem expresse de eius institutione, & sic sufficit hæredi offendere testamentum, & eo osteso, iudex debet eum mittere in possessionem hereditatis. 1.577.a
Iudex qui facit aliquem iniuste corqueri, capite puniendus est. 1.581.b
Iudex, vt veritatem habeat, potest impunitatem reo pronuntiare. 1. 588.a
Iudex viri boni officio fungitur. 1.572.a
Iudex delegatus si sententiam nullam tulerit nõ poterit amplius conuocare, aut se intronittere, quia senel factus est officio. to. 1. 581.a
Iudex maleficiorum non potest de restitutione rei furting. cognoscere nisi incidenter: idque siue per modum accusationis, siue per modum inquisitionis procedatur. tomo primo, pagina 581.b
Iudex impartitur officium suum etiam non requisitus in causis personarum miserabilium. tomo primo, pagina 588.a
Iudex quis esse potest in causa ciuili, parte nõ opponente, secus in criminali. ibid.
Iudex malè iudicans ex imperitia, tenetur arbitrio iudicis. tomo 1. 581.b
Iudex in casu quando pœna committitur arbitrio iudicis, potest tunc etiam imponere pœnam mortis. tomo primo, pagina 581.b
Iudex delegatus impeditur à iure gentium vel postitio introductis oppositis, in habitatur, & quantumcumque tolleretur in ipso officio, nihilominus poterit contra eum de ipsis impeditis & eorum quolibet opponi. tomo primo, pagina 580.b
Iudex in præparatoris aut ordinarijs iudicijs suis litis, tenetur sequi & seruare consuetudinem loci, vbi proceditur. tomo primo, pagina 580.b

Index in Communes

index quando praegrat tempus instantie terminanda à iure communi, non potest causam vel actum sine utriusque partis consensu expedire, post tempus iure non valet, quod per ipsum iudicem fit post tale tempus. 1.580.b

index ecclesiasticus non potest exequi in bonis laicorum sententiam suam, sed debet inuocare brachia iudicis secularis. *tom. primo, pag. 1579.b*

index non potest offensum, vel laesum cogere ad querendum, vel accusandum. 1.584.b

index potest etiam ex officio repellere accusatorem illegitimum. Etiam parte non opponente. 1.584.b

index potest etiam in criminalibus tanquam suspectus recusari. *ibid.*

index potest facere edictum, & promittere praemium ei, qui delinquentem capiat & tradat. *ibid.*

index, qui facit aliquem iniuste torqueri, capite punitur. *ibid.*

iudicis superioris Papa non habet praeter concilium generale. Et ideo si de haeresi accusatur, ut potest accusari, & de nullo alio crimine accusari potest, concilium est iudex competens. *ibi.*

iudicandum est secundum acta & probata, etiam si de veritate aliter prius uiam constet. *ibi.*

index delegatus. Quando appellatum est ab interlocutoria ante diffinitivam, & index delegatus ad illam causam appellationis pronunciauit bene appellatum, & male interlocutorum, potest ipse index delegatus etiam de causa principali cognoscere, sicut potest ordinari. 1.585.b

index, si ad eius iurisdictionem declinandam opponatur ei exceptio talis quae suggillat vel laedit ipsius existimationem & famam, non potest tanquam suspectus de competentia cognoscere. *tom. primo, pag. 1580.a*

An autem index inquirat & non probas incidat in turpillianum? *tom. 1.533.a*

index non potest cognoscere de sua iurisdictione, quando contra ipsum iudicem, ad eius iurisdictionem declinandam, opponitur talis exceptio, quae notat ipsum iudicem. 1.583.b

index non potest offensum vel laesum cogere ad querendum vel accusandum. 1.581.b

index malefactorum non potest condemnare reum ad restitutionem vel ad damna partis, nisi quando illum condemnat per suam propriam confessionem, sed si per factam. 1.581.b

index appellationis debet seruare modum, terminos, styli, statuta, & consuetudinem fori iudicis à quo: quia ei succedit ut confirmator, vel infirmator. 1.584.a

index potest etiam in facto pro vna partium allegare & excipere, quando de tali exceptione vel iure constat ex actis & productis coram se. *ibidem.*

index potest moderari tempus anni datum ei, contra quem est facta missio ex primo decreto ad recuperandum possessionem abbreviando. *ibidem.*

index suam interlocutoriam potest tantum bis reuocare regulariter. *ibi.*

Si index in sententia dicat, victum victori in expensis: nec abiciat condemnationem, non valet sententia respectu expensarum, quasi non continens condemnationem, absolutionem, aut aequipollens. *ibid.*

index in causa criminali potest propter paupertatem rei, poenam pecuniariam mitigare, & diminuire, si multa sit filco debita, nec tenet illam commutare in poenam corporalem. *ibi.*

index excedens modum in tortura consueta, tenetur in syndacatu. *ibi.*

Si index praecipiat alicui, vel citet, ut coram eo compareat responsurus super his, super quibus interrogabitur, non valet praecipium & citatio, propter nimiam generalitatem & incertitudinem. *ibi.*

index ecclesiasticus, ad hoc, ut inquirere possit, & procedere contra fratrem & clericum in habitu laicali reperit delinquere, & de eum in foro civili processum, debet de nouo processum per eum inchoari, & de nouo iudicia recipere. *ibi.*

index habet merum & mixtum imperium in aliquo loco, potest cognoscere de omni delicto inter subditos suos, nisi in genere illo causarum in quo aliquis est specialiter electus index. *ibi.*

index delegatus non potest sibi reseruare taxationem expensarum, nec suam sententiam interpretari. 1.585.b

index debet querere innocentiam rei ex officio, & nemine petente. *ibidem.*

index debet arbitrari secundum quod est consuetum arbitrari & interpretari. *ibid.*

index qui condempnauit aliquem, si adiicit moderationem per diffinitionem, nihil refert quod in separata oratione hoc fecerit. *tom. primo, 1.583.b*

index videns diuersitatem opinionum in aliquo facto, vnam eligere debet, & secundum illam iudicare; diciturque punctus pro amico. 1.577. nu. 46.

index videns super vno articulo plures opiniones doctorum, si eligat peiorem, & secundum ipsam iudicet sententia erit valida. *ibidem nu. 47.*

index errans in iudicando propter opiniones fortes, & potentes hinc & inde, an dignus sit excusatione. *ibidem nu. 48.*

Limitatio ad istos tres casus. *ibid.*

iudicem error iuris excusat à syndacatu. *ibi. nu. 50*

index an faciat licem suam, si eius sententia fuerit reuocata per iudicem appellationis. *ibid. nu. 48*

index secus op. magistris suis, si errauerit an excusetur. *ibidem numero 10 51*

index incompetentis censetur quis, etiam pro iniuria sibi illata. 1.584.b

index propter enormitatem delicti potest iura transgredi. *ibid.*

index, quando lex ponit poenam extraordinariam, potest etiam capitalem infligere. *ibid.*

index non potest cognoscere de restitutione rei furtiuae, nisi incidet, & procedatur ad querelam partis, vel per viam accusationis, vel ex officio & sic per inquisitionem. 1.585.a

index per inquisitionem indebitè procedens, si de hoc constet etiam ex processu, tenetur parti ad interesse, damna, & expen. 1.585.b

Si index recusatus procedat, & ex hoc appelletur, dicitur probata causa recusationis. 1.592.a

index antequam specialiter inquirat, & sic assumat indicia contra eum, debet citari reus de iure communi. 1.585.a

index secularis in crimine merè ecclesiastico, dum index ecclesiasticus petit sibi impartiri suum auxilium, non potest se intromittere in processu. Sed solum exequi mandatum. 1.584.b

index qui iudicauit secundum vnam opinionem, quam plures doctores tenent, punitur in syndacatu, si contraria opinio erat communiter approbata. 1.585.b

index, si videt aliquem maleficium committere, non potest eum punire: Sed habet informationes capere, & de eum procedere, & sibi dare copiam postea processus. *ibid.*

index non tenetur in syndacatu, si non reperitur communis opinio, & ipse tenet eam partem, quam vult. *ibid.*

index non excusatur, quin teneat in syndacatu, si pars appellauit ab eius sententia, & postea deseruit appellationem. *ibid.*

index malefactorum non potest condemnare reum ad rei restitutionem, vel ad damna partis, nisi quando illum condemnat per suam propriam confessionem, & non per factam. *ibid.*

index, si incipit à precepto executiuo, nisi sit clausula iustificatoria, actus est ipso iure nullus. 1.579.a

index in causis criminalibus, qui primam tulit sententiam, debet in causa appellationis citari, quando ex officio processit. 1.584.a

index secularis de & super possessorio beneficiorum, & aliarum causarum spiritualium cognoscere potest. 1.582.b

index ex off. debet repellere, partem agentem quam videt non fouere ius. 1.595.b

index debet iudicare secundum allegata & probata. 1.572.a

index condemnans victum victori in aliqua parte, non videtur à contrario sensu in alia parte absoluere. 1.577.a

index domicilij, seu originis non potest cognoscere, nec inquirere de delicto commisso per subditum suum extra territorium. 1.576.b

index siue accusator potest procedere contra calumniatoré, idem est crimen probatur per inquisitionem. 1.585.a

index potest facere de nigro album. 1.595.b

index tenetur condemnare victum victori in expensis. 1.573.a

index debet iudicare secundum leges & consuetudines, non secundum exempla. *ibid.*

index in sententia diffinitiva non potest aliquo pacto sibi reseruare in futurum condemnationem, vel absolutionem expensarum, sed taxationem sic. 1.573.b

index Laicus seu eius familia potest capere clericum deprehensum in crimine, vel rixa, sed non potest illum detinere, in id statim tenetur iudici competenti ecclesiastico presentare. *ibid.*

index vbicumque lex imponit poenam, ab illa recedere non potest, nec debet. *ibid.*

index iudicis iure debet in criminalibus secundum acta & probata etiam sciat veritatem esse in contrarium. 1.581.b

index ex causa etiam, non potest poenam minuere, mutare, aut remittere, quando statuta sunt intelligenda ad literam, prout iacent. *tom. 1. 588.a*

index qui sibi reseruauit taxationem expen. non poterit damna taxare licet fuerint in libello petita: quia expensarum nomine non continentur damna. 1.588.a

index qui delicto appellati, non potest reuocando delationem iurisdictionem reassumere in ea causa, & causa à quo est appellatum. *1. 588.a*

index, si sibi videtur, non potest adhibere fidem instrumento publico, quamuis instrumentum non pronuncietur falsum. *tom. primo, pag. 583.b*

index conuentus. Etiam finito syndacatu potest index in patria & villa sua, pro male extortis conueniri. 1.588.a

index secularis non tenetur exequi sententiam in iudicis ecclesiastici, quando pro condemnato est praesumptio contra sententiam. *tom. 1. 585.b*

index licet habeat arbitrium, debet tamen seruare ius commune in maleficiis. 1.588.b

index excedens modum consuetum in torturam tenetur de syndacatu. 1.581.a

index potest publicare edictum, & promittere praemium ei qui delinquentem capiat & tradat. 1.581.b

index potest etiam ex officio repellere accusatorem non legitimum, etiam si accusatus non opponat. *ibid.*

index, quando pena est commissa eius arbitrio, potest arbitrari vique ad mortem. 1.583.a

index debet deputare exploratores, siue estimatores duos ad probandum valorem rerum in omni casu. 1.574.b

index per scriptum falsum à deputatus obiecta falsi referri exceptio ne, non potest de ea cognoscere, in ipsius scriptum sit falsum, ut de iurisdictione sua. 1.580.b

Vtriusque Iuris Opiniones.

index in casu, quando poena committitur iudicis arbitrio potest tunc etiam imponere mortis poenam. 1.584.a

index iudicare debet in criminalibus secundum acta & probata, etiam si sciat veritatem esse in contrarium. *ibid.*

index in causa criminali potest propter paupertatem rei poenam pecuniariam mitigare & diminuire si multa sit filco debita, nec tenetur illam commutare in poenam corporalem. 1.581.a

index ordinarius lata sententia, licet nulla, si ab ea est appellatum, non potest eam reuocare vel emendare. *ibi.*

index malefactorum ex imperitia, tenetur parti arbitrio iudicis. *1. 584.b*

index malefactorum non potest condemnare reum, ad restitutionem, vel ad damna partis, nisi qui illum condenat per suam propriam confessionem, & non per factam ex contumacia. *ibid.*

index potest etiam in criminalibus tanquam suspectus recusari. *tom. 1. 581.b*

index ecclesiasticus si aliquem condempnauit, & postea remittat illum iudici seculari puniendum, tunc index secularis non tenetur stare processui facti coram iudice ecclesiastico, sed potest de nouo cognoscere. 1.581.a, & 584.a

index malefactorum non potest de restitutione rei furtiuae cognoscere, nisi si incidet, idque siue per modum accusationis, siue per modum inquisitionis procedatur. 1.584.b

An index post conclusionem in causa, sponte sua, parte non petente, possit deferre iuramentum suppletorium. 1.620.b

index secularis non praetendit aliquam iurisdictionem ob id, quod index ecclesiasticus petit sibi impartiri auxilium brachij' secularis. *tom. 1. 579.b*

index recusatus habet assignare terminum arbitris, quem causam ex pediant. 1.594.a

An index secularis possit de iure se intromittere. 1.615.b

Quando index velo leuato tulit sententiam redditur ipso iure nulla. *1. 596.b*

index potest recusari non solum, quando esset solus, sed etiam si haberet alios collegas non suspectos in causa. 1.593.b

index secularis impeditur procedere ex praerogatione ecclesiastici. *1. 533.a*

index quando pronunciat se incompetentem possit condemnare in expen. 1.593.b

Comparans post recusationem, videtur approbare recusatum. *ibid.*

index in causa feudi quis sit. 1.788.a, & 8339.a

An index, qui pronunciat se incompetentem, possit in expen. condemnare. 1.521.a

index qui potest punire eius arbitrio, non potest imponere poenam mortis. 1.54.b

index ecclesiasticus non tenetur stare processui facti per iudicem secularem. 1.579.b

index ecclesiasticus potest compellere iudicem secularem, ut praestet sibi auxilium per excommunicationem: laicus tamen clericum non compellit ad praestandum. *ibid.*

index conuentus. Licet sententia iniqua transferat in rem iudicatam, potest tamen index in syndacatu conueniri. 1.587.a

index potest à morte euadere homicidam quem impulit iracundia. *1. 595.a*

index ex causa potest minuere & commutare poenam. *ibid.*

index potest repellere actorem ius non habentem. *ibid.*

index si causa cognitionem interuenisse, aut quidpiam aliud simile affirmet, fidem merebitur. 1.583.b

index ex off. potest repellere testem inhabilem. 1.595.a

index laicus de causa vsuraria non potest cognoscere. 1.573.a

index tenetur secundum ea quae ex actis percipit, sententiam proferre: non tamen ex eis, quae particulari sententia percipit. 1.579.a

index delicti potest punire delinquentem, licet alias non sit de iurisdictione sua, non secundum ius commune. 1.586.a

index secularis, qui habet solum exequi sententiam contra haereticum, quae est facta per inquisitionem haereticam praunitatis, potest cognoscere de iniustitia processus. *ibid.*

index non obtinente transactione, vel pace, potest ex officio procedere. *ibid.*

index iter in magistratu, alteri vbi sit iurisdictionis diuina administratio, punire non potest. 1.588.a

index non debet impartiri officium suum nisi rogatus. 1.579.a

index secularis, si incidat in causa matrimonij, in materia facti, potest cognoscere de illa. *ibid.*

index potest & debet supplere circa ea, in quibus pars & aduocati in iure deficiunt. 1.591.a

index in delicta extra suam iurisdictionis limites patrata inquirere nequit. 1.583.b

index iniqua sententia laetor, à qua non appellatum sit, de damno illa sententia illato conueniri poterit. *ibid.*

index non debet esse clementior lege. 1.586.a

index debet iudicare secundum allegata & probata. *ibid.*

index in civilibus potest pro contumacia capi facere personaliter contumacem. *ibid.*

index etiam quod ei aliquid pro causa debeatur, puta aliqua quota, vel portulca, potest nihilominus de causa cognoscere, nec ob id debet remoueri. 1.586.a

index requisitus debet esse cautus, ut videat si index requirens sit competentis, & habuerit potestatem. 1.589.a

index secularis non potest assignare tempus ad persequendum causam exceptionis propositae coram eo, de qua per iudicem ecclesiasticum

debet cognosci. 1.579.b

index citari debet per superiores ad tuendum honorem suum vbicumque ageretur de reuocatione sententiae ad poenam imponendam ipsi iudici: qui male iudicauerit. 1.574.b

index non potest partes cogere ad exorbendum salarium pro consilio habendo, quando hoc facit ad se exonerandum à labore studij, vel ad euitandum malevolentiam partium. 1.585.a

index potest inbere rem furto substractam restituere. 1.456.a

index domicilij an teneatur ad requisitionem iudicis loci contractus, citare contrahentem, ut in loco contractus respondeat. *tom. primo, 435.a*

index licet condemnationem expensarum differre possit ad diffinitivam tamen & in ipsa interlocutoria potest victum condemnare in expensis. 1.316.a

index non debet declinare, neque ad dextram, neque ad sinistram. 1.172.a

index ad non petita officium suum impertire non debet. *ibid.*

index malefactorum non potest cognoscere de causa civilium. *ibid.*

index plena prius discussione causae adhibita, causam determinare debet. *ibid.*

index postquam iudicauit, functus est officio suo: id sententiam suam, siue iustam, siue iniustam corrigere non potest nec amplius de causa cognoscere. *ibidem.*

index potest nemine petente, dare tutorem furioso & prodigo. *tom. 1. 596.a*

index potest de consuetudine notoria, informare. *ibid.*

index potest priuare auditorio aduocatum verbum. *ibid.*

index procedens ad vltiora vide. tacite pronunciaisse super excep. *tom. 1. 596.a*

index an debeat iudicare, secundum acta & probata, an secundum conscientiam. 1.596.a

iudicis officium oritur, quando verba ad eum diriguntur. 1.596.a

index an possit per sententiam pecuniam recipere? *ibid.*

Et an valeat consuetudo in contrarium. *ibid.*

index ecclesiasticus an possit pecuniam punire? *tom. primo, pag. 596.a*

index qui iurauit seruare sta. intelligitur de licit. & honest. iurasse. *ibidem.*

An autem index qui iurauit seruare statuta loci possit seruare ius commune illis contrarium. 1.596.a

index pro exeq. sententiae an possit aliquem cogere. *tom. primo, pag. 596.a*

iudicis quando extinguit iurisdictionem per aduentum vel prohibitionem alterius. 1.596.a

iudicis praesente dicitur quid factum sit si iudicialiter, aliter non. *ibid.*

index Nemo esse debet in causa propria. 1.596.a

index nihil habet querere, quando partes sunt concordantes. *tom. primo, 596.b*

index in causa dubia potest dicere quod fiant allegationes. *tom. 1. 596.b*

index qui dedit tenutam die fer. an possit die fer. reuocare. 1.596.b

index in quacumque parte sui territorij iudicare potest. 1.596.b

index à quo fuit app. potest suam defendere sententiam. 1.596.b

iudicis copia deficiente ad regentes oppidum recurrere. *ibid.*

index vnus territorij debet alterius iudic. requirent. sententiam exequi. *ibid.*

index debet hñe à potestate seu vica. expensas victus et eundo & redeundo. *ibi.*

iudicis iustus excusat obedientem. *ibid.*

index qui pronunciauit se competentem non potest amplius tale pronunciationem reuocare. 1.596.b

index postquam protulit sententiam non potest aliquid ad. 1.596.b

index corruptus fuit alias per regem Perfarum iustus excorari. 1.596.b

index ex off. potest producere & examinare testes, licet accusator non producat. 1.596.b

index non potest regulariter cogere partes ad concordiam. 1.595.a

iudicem omnem habentem iurisdictionem ordinariam, item delegatum principis posse punire testem, propter crimen, quod in ferendo testimonio commisit. 1.722.b

index potest & debet repellere except. malitiosas. 1.595.a

index. Quando absoluit condempnatu principalem ab expensis, debet exprime re causa quare absoluit ab expen. nec iustitiam si dicat bonis moti respicitur, &c. alias sententia est nulla siquis habet iuris errorem. 1.588.a

index p. animi sui sententia reu. dare, vel non dare per ad superius ante litem contestationem expensis refundendis, si nulla ea in re petito pro natura quod. 188.a

index alioquin suspectus nisi recusetur, poterit cognoscere. 1.580.b

index in causis criminalibus qui prima sententiam tulit, debet in causa appellationis citari, quando processus sit. 1.581.a

Si index ad quem abiq. cognitione salte sumaria appellatione statim recipiat, potest ab eo appellari, & forti? si concedat inhibitorias. 1.588.a

index si non vidit probationes rei, hoc sufficit ad cassam faciedu istam pro actore latam. 1.580.a

index si parte absente procederet vel procedere posset, potest de facto ex officio pro ea supplere, non solum in causa appellationis sed etiam in causa principali modo absenti vera sit, nec in hunc finem procurata. 1.580.a

index licet in sui arbitrio commissis liber sit, regul. iur. positum, non tam liber est a reg. iur. & aequitatis naturalis, siue iurigerit. 1.580.a

index necessario citandus est voicungus in causa appellationis, quae agebatur coram superioribus ex officio processit. 1.574.b

Index in Communes

Iudex deferendo appellationem si re integra reuocet grauamen, non proferenda recuperat, neque restituit iurisdictionem in ea causa abdicatam. 1.574.b
Iudex succedens in officio potest interpretari sententiam sui prædecessoris ex consuetudine, & aliis quæ percipere potest ex agitatibus coram prædecessore. 1.572.b
Iudex promittens liberationem, impanitateque delinquenti, si delictum conuictatur, non tenetur huiusmodi promissionem obseruare, imò ex tali confessione non obstante promissione impunitatis eidem facta potest postea illum condemnare, & ex culari. 1.575.a
Iudex effecta christiana potest filios infantes vendicare à patre remanente in iudicio. 1.571.b
Iudex secularis in crimine merè ecclesiastico, dū iudex ecclesiasticus petit impartiri suum auxilium non potest se intrinsece in processum, sed solum exequi mandatum. 1.579.b
Iudex ponens aliquem ad torturam inuoluit, punitur poena capitis. id. a
Iudex si dedit licentiam intrandi in possessionem propria autoritate intelligitur, nisi habeat resistentiam. ibid.
Iudicis sententia inualida nō excusat à poena statuti simpliciter loquēdis de intrante in rem alienam. ibid.
Iudicis decretum interpositum ex falsa causa, est nullum. ibid.
Iudex ex mero officio excludit actorem actione carentem & non impeditur: secus tñ, si habeat actionem elidibilem, aut ope exceptionis. ibid.
Iudex præparantis, est iudex iudicij præparati. ibid.
Iudex prorogatus ex promissione partium de conueniendo coram eo, cum possit pars ponere: remanet tamen obligata ad interesse, & ipse iudex poterit de illo cognoscere. ibid.
Iudex, si non vult, non tenetur condemnare reum in expensis factis ante lit. contestatam, nisi petatur, factis tamen post lit. contestatam non petatur, tenetur condemnare. 1.579.a
Iudex non tenetur exprimere causam in sententia. 1.572.b
Ille qui ex iudice causæ principalis est etiam iudex causæ incidentis. 1.594.a
Iudex in iudicando non potest recedere à communi opinione. tom. 1. 577.b
Iudex appellationis potest pro parte sententiam infirmare, & pro parte confirmare. 1.572.a
Iudicis officium est latissimum. ibid.
Iudicem non possit tutorem dare, ex die ad diem, vel sub conditione. Hocque differre hanc speciem a testamentaria. 2.436.a
Iudex à quo fuit appellatum reuocans appellationem quæ interponitur non ad executionem, seu re iudicata, sed à sententia, debet puniri triginta auri pondis. 1.574.a
Iudex non potest in motu proprio officium suum ad priuatam utilitatem impartiri, nisi impetranti. 1.575.b
Iudex si opponeret exceptio de totali fundamentò iurisdictionis, putà quod non sit potestas, aut episcopus, &c. non potest super eo cognoscere. 1.580.b
Iudex ordinarius de iure ciuili recusari non potest. 1.579.b
Iudex an possit irrequisitus officium suum impartiri. 1.595.b
Vbi iudex opposita fori declinatoria se ingerit pretendendo pro sua iurisdictione ac si esset pars, non potest taquam suspectus cognoscere, an sua sit iurisdictione. 1.585.b
Iudicem in poenis arbitrariis posse imponere poenam mortis naturalis. 2.201.a
Iudicem ordinarium in sententia posse tempus executionis à lege indultum, ex causa prorogare, vel minuere. 2.299.b
Iudex potest facere quod pars intrat in possessionem propria auctoritate. 2.211.a
Iudex super tali inepto libello pronunciat, officium iudicis apparet casu sententiam tanquam latam super inepto libello, referuato iure apte agendi. 2.15.a
Iudex potest priuare auditorio procuratorem loquacem & verbosum. 2.65.b
Nec potest appellari. ibid.
Iudex potest cogere reum ad litem contestatam. 2.61.b
Iudicem ex officio suo posse compellere procuratorem ad exhibendam mandatum, vel ad cauendum de rato, si dubitetur de mandato. 2.241.a
Iudicem ex officio, etiam nemine petente, posse compellere procuratorem ad præstanda ea, quæ omnia iudicij retrò sint redditura nullum ibid.
Iudex ex præsumptionibus violentis, & indicibus indubitatis, & vehementissimis non potest ipse deuenire ad condemnationem, ac sententiam diffinitiuam in causa capitali absque aliis probationibus. tom. 1. 583.a
Iudex secularis mortuo episcopo, vel absente, vel ægroto, quia legitimus eius testamētū executor, poterit exequi, & vltimam voluntatem adimplere. 1.582.a
Iudex ut quis sit, aut esse possit, an sufficiat annum ante quem iudex esse nequeat iam coemptum esse, an oporteat eum esse completum. tom. 1. 582.a
Iudex delicti condemnat delinquentem, etiam priuando ipsum bonis alibi existentibus, sed executio realis, hoc est ablatio possessionis fit per iudicem, sub quo bona sita sunt. 1.582.b
Iudex neminem regulariter sine accusatore condemnare debet. tom. 1. 582.a
Iudex tenetur ad obseruantiam statuti, licet non sit in causa per aliquem partium productum: Secus in consuetudine vel reformatione non inclusa in volumine statutorum. 1.587.b

Iudex secularis punire potest laicum vulnerantē alium laicum in ecclesia. 1.582.b
Iudex habens conscientiam priuatam, & non ex actis informatam, contra reum, etiam si accusator nihil probet, non debet teundem absolueri definitiue. 1.582.a
Iudex originis alicuius nō potest inquirere contra delinquentem de delicto commissio in alieno territorio, præsertim si fuerit inquisitū & processum contra eum per iudicem loci delicti, cum de delicto eiusdem hominis sæpius quæri non debeat. 1.582.b
Iudex habens iurisdictionem limitatam vsque ad certam quantitatem puta in causis vsque ad centum, petita re valoris centum tempore petitionis, si pēdēte lite ei valor creuerit, poterit de causa cognoscere & iudicare. 1.587.b
Iudex alterum iudicem delinquentē, inter quem, & illum diuisa est iurisdictionis administratio, punire nequit. 1.583.b
Iudex requisitus in iuris subsidiū per literas alterius iudicis non superioris vt exequatur, non tenetur exequi, si sententia, cuius petitur executio, dicatur iniqua. 1.587.a
Iudex si forma statuti disponatur, vt teneatur committere causam cōsilio sapientis, si partes vel aliqua ipsarū id velit, valet & tenet, modo, iudex habeat iurisdictionem & potestatem ab ipsis statutentibus. 1.582.a
Licet iudex à cuius interlocutoria est appellatum, nec deculit appellationi, possit in causa procedere ante inhibitionem, tamen si debet requisitus non dederit Apóstolos, sic procedendo facit processum nullum. 1.587.a
Iudex in sententia diffinitiuā nō potest sibi reseruare in futurum cōdenationem vel absolutionem expensarum taxationem sic. ibid.
Iudex delegatus qui pronunciauit se nō esse cōpetentē, nō potest talē interlocutoriam reuocare. ibid.
Iudex alterutri parti cōsanguineus, si nulla ei iudicanti exceptio proponatur, firmam ac proculdubio valituram sententiam feret. 1.583.b
Iudex sequendo in iudicando conscientiam ex actis informatā cōtra propriam priuatam conscientiam, non peccat. 1.582.a
Iudex ecclesiasticus potest compellere iudicem secularem ad præstā. sibi auxilium. 1.587.a
Iudex potest de plano & parte nō citata informationes capere, & nō sedendo pro tribunali super aliquo notorio. Itē super infamia. Itē super legitimatione personæ. Nec etiam tunc requiritur, quod testes iurent. 1.586.b
Iudex ex nulla causa potest aliquid vltra salariū ab aliquo accipere, nec cum causa, nec sine causa. 1.586.a
Iudex à quo est appellatum ex vna causa, non potest ab appellante in alia causa reculari vt suspectus: quia sola pēdētia appellationis nō est sufficiens causa, vt possit recusari. 1.586.b
Iudex ecclesiasticus de crimine habens cognitionē, non potest reū laicū capere, & in carcerem mittere. 1.586.a
Iudex à quo non debet lapsio tempore appellationis profectenda sententiam executioni mandare, nisi citato appellante addicendum causam quare sententia executioni mandari non debeat. 1.586.b
Iudex de iure cōmuni debet omni via, studio ac diligentia, perquirere & inuestigare veritatem, Rei innocentiam. 1.586.a
Iudex ex officio potest procedere super accusatione legitime inlicita de faciente accusatore. 1.586.b
Iudex non debet citari, etiam si ad instantiam partis procedatur in crimine falsi, licet possit assistere causæ ipse iudex. tom. primo, pagin. 587.a
Iudex ordinarius an & quando recusari possit. 1.592.b
Iudex cooperā dedit, vt accusatus de iuramento falso accusaretur, per quod postea innocens ad mortem condemnaretur, punitur poena capitis. 1.583.b
Iudex si probabiliter vim vereretur, aut alia immineret necessitas, tū ipse in causa necessitatis vel imminētis timore, ex turri possit ferre sententiam, vel in equo sedens iudicare. tom. primo, pagin. 583.a
Iudex suum officium ad priuatam alicuius utilitatē, si non postuletur impertiri nec debet nec potest, nisi vel causa pia sit, vel vertatur absentium fauor, vel litigantis inhabilitas intercedat. tom. primo, pagin. 583.a
Iudex si aditus fuerit super absolutione à iuramento in contractu vsurario seu simulato ad effectum postea agendi super simulatione contractus absolutione obiecta non potest coram alio iudice de simulatione agi, sed coram eodem iudice id petere necesse est. tom. 1. 572.b
Iudex si tene expedire causam infra duos menses, si absoluat ab obserua. iudicij non dicetur expeditiue causam. tom. primo, pagina 599.b
An autē iudex possit sibi hiberni vni ne trāferat ante domū alteri. 1.565.b
Iudex habens liberum arbitrium an possit ferre sententiam post instantiam. 1.599.b
Iudex ecclesiasticus ad quem suæ iurisdictionis quispiam à populari iudice remittitur, non tenetur fidem habere processuiquem iudex ille fecit. 1.583.a
Si causa ex qua recusat iudex appareret frustratoria, & euidenter iniusta, iudex si debet admittere: nec tūc deueniē. est ad electionē arbitratorum. 1.94.a
An iudex possit recusari, post conclusionem in causa. 1.594.a
Iudex popularis seu laicus vt loquendi mos est in crimine & omnino & merè ecclesiastico, si ab ecclesiastico iudice imploreatur, non se causæ cognitioni obrudet sed mandatū dūtaxat exhibet. 1.583.a
Si iudex

Vtriusque Iuris Opiniones.

Si iudex in sententia condemnauerit titium procuratorem sempronij licet inter litigantes ex hoc probetur titium esse procuratorem sempronij Secus tamen quo ad tertium. 1.560.b
Iudex vt veritatem rerum latitantium eruat, potest pro animi sui arbitratu inculpatē promittere impunitatem reo, & quæuis alia blanda ad id accommodata proponere. 1.583.b
Iudex delegatus sedis apostolicæ potest implorare brachium seculare pro executione suæ sententiæ quamuis expressè in sua commissioe hoc sibi non concedatur. ibidem
Iudex in diem sequentem sententia suæ prolationem absque noua citatione differre iure canonico potest. ibid. a
Iudex extra territorium suum existens partib. consentientibus sententiam ferre potest, dummodò dominus territorij eum nō prohiberet. ibidem
Iudex ordinarius regulariter de iure ciuili nō potest esse arbiter. tom. primo. 578.b
Vbi ag. de periculo animæ iudex ex offi. etiam nullo petente interrogare potest. 1.562.a
Iudex aut doctor, cui summa causæ committitur, & qui iudicaturus est non debet animi sui fundamenta exprimere. 1.583.b
Iudex domicilij & originis potest de delicto punire subditum, qui extra eius territorium deliquit. 1.585.b
Iudex iuxta acta & probata contra eorum continēciam, quæ ipse vt priuatus nouit, sententiam ferat, necesse est. 1.583.a
Iudex domicilij, vel originis, an & quando possit cognoscere de delicto extra territorium commissio. 1.588.b
Iudex potest se informare de & super Consuetudine. 1.150.a
An autem iudex debeat condemn. in expen. si non sint petita. 1.319.b
In his quæ iudic. arbitrio commissæ sunt censetur iudex semper moueri ex iusta causa. 1.595.b
Iudex debet sequi consuetudinem loci. 4.177.b
Iudex potest esse euadere homicidam à morte si ex iracundia homicidium fecerit. 1.495.b
Iudex impertinens, iudex est nullus. 4.203.a
Iudex potest cogere illum qui tenet concubinam cum vxore, vt concubinam dimittat. 2.104.b
Et potest iudex mādare litem cōtestari cum comminatione quod alias pronunciatibus pro conte. & tenet tunc pronuntiatio. 2.61.a
Aliud est litem esse contestatam, & aliud haberi pro conte. ibid. m
Iudex potest aditari apud quem pupilla sponso educetur. 2.98.b
In his quæ committuntur occulte iudex debet esse facilius ad torturam. 1.536.b
**Iudex non cognoscet de sua iurisdictione quando exceptio quæ contra iurisdictionem opponitur pariter concludit in incidenti: sicut & in principali, & si opponatur quod non possit esse iudex, quia fuisset aut impubes sit, non potest cognoscere vtrum sit iudex. tom. primo 580.b
Iudex à præcepto executiuo etiam citra vllam cognitionem incipere potest, cum clausula tamen iustificante, per quam tale præceptum in vim citationis resoluitur. 1.310.a
Si iudex pñcia litē p cōte. qñ nō est cōtest. nō valida p ccessus, 2.61.a
Iudex sequens cōmunē opinionem excusatur in syndacatu. 4.233 nu. 28
Iudex & Aduocatus veritatem semper ante oculos habere tenentur. 4.234 n. 48.
Iudex recedens à communi tanquam coniuncta melioribus rationibus debet in syndacatu defendere rationes fuisse vrgentes, & bonas. 4.272. nu. 94.
Iudex in cōstitū cōmuniū opinionum, debet primò eligere opinio nē, quæ sibi in conscientia verior videtur. 4.278 nu. 165.
In quo debet recurrere ad rationem, & spoliare se peccati. ib. n. 166.
Poitea adherere opinioni, quæ fauet habenti pro se aliqua iuris regulam. ibid. nu. 168.
Deinde consulere Principem. ibid. nu. 169.
Preterea hortari, & cogere partes ad concordia. ibid. nu. 170, & 171.
Postmodum potest pro amico iudicare. ibid. nu. 172.
Contrarium. nu. 174 & 175.
Postremò diuidere per medium. ibi. nu. 177.
Iudex iudicans contra communem opinionem manifestatur iniquus, & iniustus. 4.282. nu. 9.
Ampliat. 4.284. nu. 29. & 33.
Tenetur ad interesse partium. ibid. nu. 34.
Licet iter temerarius. ibid. nu. 36.
Trasumitur imperitus, & ex imperitia iudicare. ibid. nu. 35.
Ficit litem suam. 4.233. nu. 29. & 284. nu. 38.
Ampliat. 4.285. nu. 44. 45. & 46.
Falut. nume. 47 & 48.
Cannes supradictæ præntæ ampli. nu. 50.
Peccat, & tenetur in foro conscientie. ibid. nu. 51.
Nō autem tenetur actioe iniuriarum. ibid. nu. 53.
Iudex nāle iudicans, tenetur in syndacatu. 4.283.
Amplia. numero 27.
Ex ignorantia ad interesse. ibid. 4.284. nu. 37.
Et fecit litem suam. nu. 39.
Peccat, & tenetur in conscientia. ibi. nu. 52.
Iudex in dubio sequens opinionem Præceptoris, excusatur. ibi. nu. 30.
Fallit. nu. 31.
Iudex pferens sententiam nullam, non facit litem suam. ibi. nu. 41.
Et quæ. ibid. nu. 43.
Iudex condemnatus in syndacatu, potest (quod soluit) ab eo repetere, pro quo male iudicauit. 4.285. nu. 54.**

Contrarium. nu. 55.
Amplia. 4.286. nu. 56. & 58.
alut. num. 59.
Iudex ante latam sententiam, potest pacisci cum parte, vt eum conferuet indemnem iudicando pro ea. ibidem nu. 57.
Intellige vt nu. 58.
Iudex instanti se habere ius potest terminum præfigere ad instantiam partis, quo elapso ille amplius non audatur. 3.82. nu. 1.
Ampliat. multis modis. ibi. nu. 2. & seq. 3.82. nu. 2.
Limitatur. 3.82. nu. 2.
Quid in causa criminali? 3.82. nu. 2.
Quid in possessorio? ibid. nu. 3.
Quid in causa matrimoniali? 3.82. nu. 10.
Iudex potest terminum statuere alicui, ad aliquid extrajudicialiter faciendum. ibi. n. 14.
Iudex potest præfigere terminum ad articulandum & probandum. ibi dem 12.
Iudex elapso termino, an possit parti silentium imponere, non interueniente duplici monitione, vel citatione. ibid. 21.
Iudex potest terminum parti præfixum prorogare. ibid. nu. 34.
Iudex procedens ad vltiora non obstante exceptione incompetentiæ, videtur se declarare iudicem competentem. 3.84. nu. 2.
Iudex appellationis pronuncians super negotio principali, videtur declarare non malè appellatum. ibi. 8.
Iudex non ignorans iurisdictionem, sed solum eius qualitatem & modum an reddat processum ipso iure nullum. 3.145. nu. 11.
Iudex procedens tanquam super notorio cū de notorio sibi non constet, an inualidet processum, si in veritate factum erat notorium. ibi. 12.
Iudex delegatus ante præsentationē literarum, an habeat iurisdictionem. 3.145. nu. 3.
Iudex delegatus ignorans prorogationem, an inualidet actum factum per ipsum antequam sibi de prorogatione constaret. 3.146. nu. 18.
Quid in beneficiis? ibi. 20.
Quid in his, quæ sunt voluntarie iurisdictionis? ibi. 21.
Quid quando periculum est in mora? ibi. 22.
Quid in principibus? ibi. 23.
Iudex subrogatus potest omnia facere, quæ primus iudex poterat. 3.140. nu. 16.
Ibid. 14.
Iudex sententiam suam potest declarare. 3.141. nu. 19.
Limitatur multis modis. 3.145. nu. 11.
Iudex non potest dicere reo, fatearis delictum, alias, nolo vt indulgentia Principis vti possis. ibi. 17.
Iudex qui potest procedere omnia iuris solemnitate, non potest defensionem iuris naturalis omittere. 3.88. nu. 38.
Iudex ecclesiasticus potest adire per clericum etiam contra laicū, quā dō occupantur bona ecclesiæ. 3.293. nu. 103.
Iudex an possit alteri stipulari. 3.161. nu. 85.
Ampliat. & declarat. ibid. 86. & seq.
Quid in execute curiæ? 3.162. nu. 92.
Iudex in sententia lata super remedio redintegratæ, potest per petuū silentium imponere. 3.192. nu. 73.
Iudex commissa causa petitorij & possessoriij ex care. integratū. potest in solo procedere. ibi. 75.
Iudex competens quis dicitur in iudicio spoliij. 3.294. nu. 114.
Declaratur. ibid. 115. & seq.
Iudex ex officio potest se iudicare in eo, quod pars impugnavit. 3.330. nume. 58.
Iudex subrogatus debet pcedere summarie prout primus iudex. 3.321. nu. 31. & 322. nu. 55.
Iudex sicuti potest sententiā, ita & iura potest interpretari. 3.324. n. 26.
Iudex à quo, potest post appellationem expensas taxare. 3.325. nu. 54.
Iudex ecclesiasticus, an sit iudex competens eorum, qui sunt de confraternitatibus laicorum. 3.384. nu. 14.
Iudex licet ad partis instantiam excommunicatū sine citatione absolueri non possit, tamen secus est in excommunicato motu proprio. 3.399. nu. 98.
non creditur iudici asserenti se informatum de fama. tom. primo, 532.a
iudices electos à populo, & à domino cōfirmatos, habere iurisdictionem ab ipso domino confirmante. 1.624. b
Qui iudices possint recusari: Et quid in recusandis iudicibus, vel remouendis iure canonico statutum sit, quid item iure ciuili. 1.539. b
iudicem delegatum, cui est commissæ causa appellationis, posse aliquid noua commissione cognoscere de causa principali, si appellatio fuerit iustificata. ibid.
iudicem ecclesiasticum etiam delegatum posse implorare auxilium iudicis secularis, pro executione sententiæ à se lata. ibid.
iudicem ecclesiasticum posse censuris & poenis spiritualibus compellere iudicem secularem, ad ferendum auxilium in executione, sed non è contra. ibi.
iudex ecclesiasticus, qui alioqui iure cognitionem de crimine habet, an possit propria autoritate laicos capere, & in carcerem mittere: cum possit clericos, etiam non implorato auxilio secularis, ibidem
iudicem post conclusionem in causa partes interrogare posse non tamen super declaratione antiquorum capitulorum, sed etiam super nouis ad fundandum intentionem partis. 122. b
iudicem rei conuenti, esse competentem iudicem reductionis: quibusdam tamē aliter opinentibus, quod deductio à laudo ad arbitriū boni viri, si instat appellationis. 1.111. 2

Index in Communes

Iudicem non posse abbreviare tempus statutum ad deliberandum in edicto pratoris, ad hoc, ut eo elapso in rotam excludatur hæres à facultate ad eundem. Secus, si præstat tempus breuius, ad hoc, ut eo elapso ad instantiam creditorum, curator bonis detur. 1.482.a
Iudicem non teneri condemnare victum in expensas, quando non perentur. 1.319.a
Iudic. arbitrio in quibus casibus fletur. 1.595.b
Iudicem de iure communis competentem, siue ordinarium, siue delegatum posse citare, non autem incompetentem. Sed quo ad verba lem non autem realem citationem, que soli ordinario competit. 1.93.a
Iudicem non posse citare subditum suum exilitem extra territorium, ne verbaliter quidem, nedum realiter, sed debere requirere officium iudicis illius loci, &c. ibidem
Iudicis arbitrio qui puniantur. 1.54.b
Iudicem ita in sententia dicentem, pronuncio, prout in tali consilio continetur, videri condemnasse, si consultor in consilio condemnandum esse consulit. 2.298.a
A iudice suspecto potest recedi etiam per viam appellationis, quando suspitio insurgeret ex dolo vero vel præsumpto de præterito ipsius iudicis. 1.597.a
Iudicis ecclesiastici processui fidem habere non astringitur popularis seu laicus iudex, ad quem quis ab illo datus plectendus remittitur. 1.590.b
Iudicem superiorem Papanon habet præter concilium generale. 1.582.a
Iudicis præceptum in confessum vel soluat interlocutoriã esse. 1.579.a
Iudices duo ex tribus selectis, si sententiam tertio absente ferant quã quis postea latam ab ipsis sententiam tertius ille ratam habeat, nihil omnino profuturum egisse censentur, ac nulla eiusmodi sententia prorsus est. 1.590.b
Iudices pecuniarum corruptionis damnati, & officium & ius ac officium admittunt, ac legis Iulie repetundarum tenentur, quodrumplumque præterea eius, quod acceperunt, euomere coguntur. ibidem.
Iudices ordinarij quamuis nisi fama præcedat ad inquisitionem, aggregari nequeunt: tamen qui non seruato ordine poterunt inquirere iudicem & ab iure fama recte inquirunt. ibidem
Iudicis decretum quod ex falsa causa interpositum probatur, nullius ponderis, ac momenti est. ibidem
Iudicis decretum, seu authoritas non impedit, nec remoratur auxilium l. C. de rescind. vend. ibidem
Iudices plures. Si plures sint, qui debent iudicare omnes debent loqui & pronunciare, nec sufficit vno loquente alios esse præsentem, si taceant. ibidem
Iudices ordinarij plures constituti tam in temporalibus, quàm spiritualibus, habent iurisdictionem & exercitium in solidum adeo quod quilibet eorum iurisdictionem datam exercere possit. 1.590.a
Iudicis, testis & Notario non creditur, qui dicat se tulisse sententiam in iustam, vel falsam testimonium, vel falsum confecisse instrumentum. 1.585.a
Iudici vbiunque est sublata facultas condemnandi à nouo iure corrigente antiquum, ob hoc non intelligitur eidem prohibita auctoritas absoluedi. 1.573.a
Iudicem corruptum vt iustam, vel iniustam ferat sententiam, amittit causam. 1.588.a. et 590.b
Iudices rescriptis dati, ordinem in rescriptis traditum sequi tenentur, etiam si iuri aduersentur. 1.577.a
Iudici sit iniuria, cum ad alterum itur. 1.572.a
Iudicis arbitrio debet poena imponi quotiescunque de iure communis non reperitur poena à lege limitata. 1.575.b
Iudice negligente, seu reculante deferri iuramentum i supplementum semiplenam probationem, ab eo potest appellari ista negligetia. 1.574.a
Iudici vel testi dicenti in articulo mortis protulisse iniquam sententiam, vel falsum testimonium, non creditur. 1.579.b
Iudicis recufari processus est nullus, cum cognitio translata sit in arbitros. 1.590.a
Iudices ordinarij non possunt inquirere, nisi fama præcedente. 1.585.a
Iudici interponenti decretum super alienatione rerum minoris, vel ecclesiasticæ, & afferenti se ea in re adhibuisse plenam causam cognitionem non adhibetur fides. 1.575.a
Iudici interponenti decretum super alienatione rerum minoris, vel ecclesiasticæ, & afferenti se adhibuisse plenam causam cognitionem, non creditur. 1.578.b
Iudices duo inquirentes. Quando duo iudices formarunt processum inquisitionalem contra aliquem ille præfertur qui præuenit in procedendo. 1.590.a
Iudices remoti consensu actoris & rei literis impetratis siue rescripto possunt dari vtra vnam vel duas dietas. 1.582.a
Iudici, vel testi, dicenti in articulo mortis iniquam protulisse sententiam vel falsum dixisse testimonium, non creditur. 1.586.a
Iudices & Aduocati appè pecc. no videt veritate. 4.242.n.4. & 278.n.167
Iudices interdum mouentur potius ex ratione subtili fallã quã ex vulgari vera. 4.232.nu.23.
Si vnus ex tribus iudicibus delegatis appellationi detulerit, licet alij non detulerint causa tamen ad sedem apostolicã deuoluitur. 1.580.a
Iudicis recufandi causa. 1.590.b. & 591.
Iudices hodierni in hærent communibus opinionibus, tanquam securo carocio, licet interdum non parum errant. 4.237.nu.17.
Iudici afferenti se pecunia corruptum sententiam protulisse, non creditur in præiudicium partis. 3.439.nu.7.

Iudicia & arbitria in multis conueniunt & discordant. 4.168.b
Iudicandi munus est publicum, & necessarium. 1.572.a
Iudicans contra dominum si tanquam male lata sententia ex eisdem a. Etis rescissa fit est priuandus fundo. 1.377.b
Iudicari debet in dubio contra filium. 1.584.b
Iudicandum est secundum acta & probata etiam si iudici de veritate aliter priuatim conser. 1.582.a
Iudicans amicitia, vel odio, peruertit iudicium Christi. 4.278.nu.176
Iudicare in conflictu communium opinionum valde difficile. ibidem numero. 164
Iudicatum male, est non esse iudicatum. 4.203.b
Iudicium agitatum cum falso procuratore valet, quod ad eius præiudicium: nam ex eo obligatur. 1.597.a
Iudicium esse potest de iure Canonico inter patrem & filium, in eius patria potestate constitutum in terris ecclesiasticis. ibi.
Iudicium quid. 1.534.b
Iudicium omne probandum per duos testes. ibi.
Iudicium firmari, & iurisdictionem perpetuari per primam etiam vnicam citationem. 1.597.a
Iudicium plurimorum firmius est. ibi.
Iudicium redditur in inuitum. ibi.
Iudicium inter patrem & filium non consistit. ibi.
Iudicium firmatur iuramento minoris iurantis de stando iuri, & de non contrahendo gestis & gerendis in ipso iudicio, licet curator e non habeat ad litem. 1.597.a
Iudicium super libello inchoatũ, prosequens est vsque ad fi. causã. 1.596.a
Iudicium patris præferri iudicio matris. 2.435.b
Iudicium cum filio, minore non firmatur autoritate patris tantũ, nisi etiam interueniat curator ad litem, quando agitur de re, in qua nil potest ad patrem pertinere etiam quo ad usufructum. 1.597.a
Iudicium vbi est coeptum, ibi debet terminari. 5.67.nu.1.
Ampliat pluribus modis. ib. nu. 3. & seq.
Limitatur. 3.68.nu.14.
Quid in arbitro? 3.67.nu.5.
Quid in delegato? 3.68.nu.6.
Quid in casu necessitatis? ibid. nu. 14.
Quid in crimine hæresis? ibid. nu. 19.
Quid in contumacia? ibid. 21. & seq.
Quid in executiis? ibid. 33.
Quid si primum iudicium erat nullum? 3.71.nu.8.
Quid si iudex coram quo quis fuit ciuatus allegetur suspectus? 3.68.nu.18.
iurans aliquam capere in vxorem, non cogitur capere, nisi sibi detur des. 1.616.a
iurans per principem, sustinet castigationem. 600.b
An iuret in litem contra hæredem, qui non præsentat bona mobilia in inuent. descripta. 1.608.a
iuratur in litem contra furem. 1.618.a
iurans non reuocare testamentũ, licet tale iuramentum sit contra bonos mores, & contrahens sit periuus. Tamen alius tenet. ibid.
iurans soluere certo die, potest soluere, vsque ad mediam noctem sequentem. 1.616.a
iurare in litem nemo cogendus est per iudicem quando vellet probare per testes. 1.602.b
iurans debent rectores & magistratus secundum iura. 1.606.b
iuratur in litem contra dolum. ibi.
iurans obligasse fundum pro 10. non dicitur confiteri illa 10. habuisse. 1.616.a
iurans non reuocare testamentum, si illud reuocet, valet reuocatio, licet reuocando incidat in periuurium. 3.115.nu.3.
iurans non reuocare procuratorem, potest nihilominus reuocare, licet incidat in periuurium. ibi.
Limitatur ibi duobus modis.
iurans non alienare valet alienatio, licet alienans sit periuus. ibi. 15.
iurans non contrahere matrimonium cum aliqua muliere, nihilominus tenet matrimonium, licet iurans incidat in periuurium. 3.115.nu.18.
iurans non reuocare vicarium, potest reuocare, licet incidat in periuurium. 3.115.nu.14.
iurans non recipere aliquem in canonicum, nisi numerus deficiat, si recipiat, valet receptio, licet iurans sit periuus. 3.156.nu.16.
iurans non reuocare statuta, si reuocet, valet reuocatio. ibi. nu. 20.
iurans seruare statuta, an reuocato statuto incidat in periuurium. 3.119.nu.32.
iurans per fidei præstationem, an obligetur sicuti si iurasset per Dei uerba. 3.156.nu.28.
iurare per Principem aliquando par est, cum iurare per Deum. 4.203.
in ordinariis iudicij attenditur locus iudicij: in decisorijs vero attenditur consuetudo loci litigantium. 1.597.a
in iud. summario libellus debet esse, ita plenè formatus sicut quando procedi ordinario. ibi.
In iud. ciu. criminalib. probationes debere apertissimas esse, & hinc meridiana clariore. 1.69.a
iudicij calor, operatur valet testamentum, vel don. causa mort. etiã dupb. testib. si corã iudice iustantur. 1.600.a
iudiciorum diuisio. 1.597.b. & 588.b
iudicium summarium multipliciter dicitur. 1.57.b
iudicij instãtia in ciuilib. perit tricio à tẽpore litis cõtestate. 1.599.a
in criminalib. autẽ in instantia durat solũ biniõ. ibi.
iudicij tractatio (instantiam interpretes factur) quamuis peritur, ac sententia à iudici obseruatione rerum liberans subsequatur: nõ tamen effectus à iudici obseruatione induci extrinãtur. 590.b
in

Vtriusque Iuris Opiniones.

in omni iudicio quantumcunque summario, debet interuenire legitimatio personarum. i. quod debent leg. comparere. 1.598.a
iuramentum obligat filium fa. 1.616.a
iuramentum conscientie & purgationis deferatur naturã, si non habet iudicium, vel præsumptionem contra se, aliã secus, quia alijs indicij, vel per torturam. 1.607.a
iuramentum non deferatur in causa famã. ibid.
iuramentum si ex dispositione legis, vel statuti deferatur, potest tamen aduersarius probare contrarium. ibidem
iuramentum in litem de re subtracta, non deferatur, quando nõ constat liquidò de re subtracta. ibidem
iuramentum habet vim expressi. 1.613.b
Nullum iuramentum potest die feriatã præstari: & ideo officialis iurans seruare ita die fer. potest contrahere. 1.617.b
iuramentum quo singuli de collegio vel corpore iurauerunt seruare constitutiones vel statuta, non impedit quò minus collegialiter illa per eos ad quos pertinet tolli possint. ibidem
iuramentum singulos ad obseruationem arctat quandiu durat statuta, & non ulterius. ibidem
iuramento præstato aduersario deferente ita est in omnibus quo ad litigantes nec aliud querendum est. 1.616.b
is cui iuramentum delatum est iurare, vel referre tenetur, alias pro cõfesso habetur. 1.617.a
Ex iusta tamen causa potest licitè iuramentum recusari. ibidem
iuramentum in quibus casibus nec deferendum. 1.612.b
iuramentum obligat in forma specifica. 1.613.b
iuramentum præstatum super contractu solenniter inito, tollit beneficium restitutionis ad eius eundem. 1.617.b
iuramentum interpositum ad fauorem priuatum etiam contra legem principaliter ob commodum priuatum editã seruandum est, modo id sine interitu salutis æternæ fieri possit. ibidem
iuramentum etiam dolo extortum, non potest autoritate propria sperni. 1.616.a
iuramentum metu interpositum venit relaxandum. ibidem
iuramentum temerarium non est seruandum. ibidem
iuramentum præstatum est secundum formam delatam. ibidem
iuramentum an possit per imperatorẽ aut alũ principem relaxari. 1.615.b
iuramentum supplementium vt deferatur que requiruntur. 1.608.a
iuramentum quidem firmare, ac roborare actum, vt valeat omni meliore modo, quo potest non tamen extendi ad id, de quo specialis debet fieri mentio. 2.271.a
iuramentum non dicitur proprie probatio, & per iuramentum quis non dicitur probare, sed ab onere probandi releuari. 1.601.a
iuramentum calumnie an et quando remitti possit. 1.605.a. & 1.07.a
iuramentum calumnie quãdocunque præstetur sufficit dũ non sit conculsum in causa. 1.607.b
iuramentum in actu aliquo interpositum habere vim expressi: tom. 1. 401.a
iuramentum non extendi vltra intentionem iurantis nec supplere consensum. 1.120.a
iuramentum seruandum esse, vbiunque potest seruari, sine periculo æternæ salutis. 1.218.a
iuramentum & sententia obligant quem præcise ad factum, vt non liberetur præstando interesse. 1.600.b
iuramentum calumnie non excusare à condemnatione expensarum. 1.310.a
iuramentum addit forum foro, & facit vt laicus virtute iuramenti possit conueniri, etiam coram iudice Ecclesiastico. 1.600.b
iuramentum deferre an valissimè possit sine consensu domini. 1.599.a
iuramentum appositum donationi factã filio a patre facit vt donatio confirmetur. 1.600.b
iuramentum appositum super contractu de iure inualido, illum validat, si potest sine dispendio salutis æternæ seruari. ibi. d. m.
iuramentum factum super donatione omnium bonorum præsumitur factum in fraudem legis. 1.216.b
iuramentum minoris super contractu interpositum firmat contractũ: licet minor de beneficio restitutionis non sit certioratus. 2.436.b
iuramentum tria debet continere, veritatem iustitiam & iudicium. 1.610.b
iuramentum validat & confirmat actum alias inutilem. ibidem
iuramentum contra leges & bonos mores præstatum non valet. tom. primo. pag. 600.b
iuramentum præstatum de implendo promissionem potest ita iurã ad instantiam creditoris præcise compelli ad factum. 1.605.b
iuramentum supplementium non deferatur in causis magnis. ibidem
iuramentũ operatũ, vt à promissis nullo modo recedi possit nisi o seruãtia promissionis veigeret in salutis æternæ detrimentum. ibidem
iuramentum in litem potest deferri etiam contra minorem annorum 25. adultum tamen, seu doli capaxem qui dolum vel delictum commiserit in faciendo. ibidem
iuramentum addit forum foro, & facit vt virtute ipsius laicus possit in vtroque foro conueniri laico & canonico. ibidem
iuramentum non tollit defectum in iuramentis. ibidem
iuramentum appositum contractui, intelligi debet secundum naturam eius nec quicquam augeatur operari potest. ibidem
iuramentum remitti posse testibus de consensu partium cum cõmiserit merum fauorem partium. 1.420.b
iuramentum. Quando actor & reus probant tantum semiplenè, si iudex deferat iuramentum alteri eorum supplementium tunc succumbens non condemnatur in expensis. 1.605.a

iuramentum iocose prolatum obligat, saltem ad veniale peccatum. 1.605.a
iuramentum non deferatur in supplementum probationis in criminalibus. ibidem
iuramentum de veritate dicenda deferatur in criminalibus, reo inquisito vel accusato, aut quærelato. ibidem
iuramentum iudiciale. Quod iuramentum iudiciale possit retractari per instrumenta nouiter reperta sicut necessarium. ibidem
iuramentum calumnie præstari non debet de necessitate quando pro creditur per modum voluntariæ iurisdictionis, item quando est quæstio iuris, quæ non exigit probationes. 2.605.a
iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. 1.605.a. & 1.09.b
Iuramentum supplementium non debet deferri ei, qui non admitteretur in testem: quia iurans autoritate legis, est tanquam testis in causa propria. 1.605.a
Si iurans non renunciare, postea renunciet cum iuramento, non valet secundum iuramentum: Et consuetudo, nec renunciationem. 2.271.b
iuramentum damnum passũ. Contra iudicem, qui tulit sententiam iniquam dolo. statuit iuramento damnum passũ de suis damnis & interese inde supportatis. 1.605.a
Iuramentum in litem potest deferri etiam in causis criminalibus. ibi.
iuramentum in litem non habet locum in actione contrariis. 1.600.b
iuramentum conualdat donationem factam sine solennitatibus, à iure vel statuto requisitis. 1.601.a
iuramentum de iure communi habet executionem paratam, & præcisiuam inducit obligationem. ibi.
iuramentum habet vim specialis certiorationis, ideo excludit beneficium Velleiani in integrum restitutionis. ibi.
iuramentum de iure ciuili impedit morã purgationis. ibi.
iuramento accusatoris in materia furti nõ creditur: videlicet quo ad ipsum furtum probandum: secus quo ad illius qualitatem. 1.604.b
iuramentum in litem non deferatur nisi contra verè dolum vel delinquentem: etiam si ille haberetur pro dolo vel delinquente, secundum formam iuris communis vel statutorum. ibi.
iuramenti effectus licet non possit tolli per statutum, tamen potest statui quod in contractu minoris in quo interuenit iuramentum, præsumatur minor dolo inducens: & valet tale statutum. ibi.
iuramentum deferatur in causa matrimonij habenti semiplenam probationem, quando aliquibus comecturis coadiuuatur. ibi.
iuramentum non deferatur in causa famã. ibi.
iuramentum in supplementum probationis, licet in criminalibus nõ deferatur, intelligendum est de accusatore, nam reo, vbi de pecuniaria agitur, deferri potest. ibi.
iuramentum super contractu simulato interpositum est nullũ. 1.604.a
iuramento denuntiationis euangelicæ creditur. 1.604.b
A iuramenti necessarij delatione, qua non continetur simul vel absolutio, vel condemnatio, appellare nõ licet, cum talis sententia sit solummodo interlo. ex qua nec actio, nec exceptio possit oriri, sed ad huc diffinitiuã expectetur. ibi.
iuramento se attringens coram non suo iudice litigare, nõ potest pernitere. ibi.
iuramentum calumnie, etiam sine speciali mandato, præstare possunt, tutor, curator, Oeconomus, Prælati & ceteri habentes administrationem alieni patrimonij. ibi.
iuramentum purgationis deferatur reo accusatore non probante, etiã si nihil probet reus. 1.606.b
iuramentum in litem non deferatur, vbi iudicis officium imploratur. 1.608.a
iuramentum in litem deferatur pro fructibus dolo consumptis. ibi
iuramentum in litem deferatur contra quemlibet administratorem ibidem
iuramentum iudiciale est illud, quod in iudicio à parte deferatur parti iudice approbante. 1.601.b
iuramentum in litem non est deferendum procuratori sine speciali mandato. 1.608.a
in realibus non iuratur in litem. ibi.
iuramentum in litem contra violentum eximentem transit ad hæredem. ibi.
iuramentum in litem deferatur contra tutorem qui inuentarium non confecit. 1.607.a
iuramentum in litem deferatur ratione doli non culpæ. ibi.
iuramentum sufficit præstare super quacunque scriptura, licet non facta de consuetudine. 1.603.a
iuramentum iudiciale obligat. ibi.
iuramenta omnia quæ sunt à iure introducta possunt per procuratorem specialiter constitutum præstari. ibi.
iuramentũ debet obseruari in forma specifica, & non sufficit per qui pollens. ibi.
iuramenti absolutio aliter concedi non debet nisi parte prius citata & audita. ibi.
iuramentum si ex dispositione legis vel statuti deferatur, potest tamen aduersarius probare contrarium. 1.604.b
iuramentũ firmat cõtractum, si per statutũ prohibeat cõtrahere. 1.603.a
iuramentum potest remitti, a parte parti. 1.615.b
iuramentum intelligitur secundum naturã actus super quo interponitur. 1.614.a
iuramentum habet vim acceptilationis. ibi.
iuramentum repræsentat minorem esse maiorem, & validat contractum inualidum. ibi.
iuramentum

Index in Communes

Vtriusque Iuris Opiniones.

Iuramentum habet vim certiorationis. 1.614.a
Iuramentum impedit moram purgari. ibid.
Iuramentum recipit interpretationem à iure communi. ibidem
Iuramentum generale restringitur ad licita. 1.614.b
Iuramentum intelligitur rebus sitantibus. ibidem
Iuramentum habet vim nouationis, & delegationis. 1.614.a
Iuramentum habet vim solu. f. f. c. t. e. ibidem
Iuramentum quod absque salutis a terrore interitu seruari potest omnino seruandum est. 1.614.b
Iuramentum, firmat contractum etiam celebratum à minore, absque solennitate sta. ibidem
Iuramentum denunciantis euangelicè creditur. 1.618.a
Iuramentum ex istis verbis, q. contrahentes iurant omnia & singula fore & esse vera, operatur, vt non possit dici contractus simulatus. ibidem
Iuramenti effectus, licet tolli non possit per statutum laicorum tamen potest statui, quod in contractu minoris, in quo interuenit iuramentum, presumatur minor inductus dolo, vt valeat statutum. ibidem
Iuramentum non firmat contractum qui non potest fieri fauore publico. ibidem
Iuramentum super princ. extenditur ad accessoria. 1.616.a
Iuramenti absolutio non conceditur, nisi pars de cuius preiudicio agit citata fuerit. 1.620.b
Iuramentum non censetur repetitum in treuga prorogata. 1.606.a
Iuramentum in litem deferitur contra raptores, raptores, vi bonorum probato prius delicto per testes, vel confessionem, super rebus si bi derobatis. ibidem
Iuramentum potest praestari per procuratorem habentem speciale mandatum. 1.602.a
Iuramentum de veritate dicenda potest deferri reo in criminalibus. 1.606.a
Iuramentum contra dolum ratione doli in faciendo vel omittendo vel clandestinitatis, potest deferri: Etiam si probaret in genere se esse bonæ vocis, conditionis & famæ. ibidem
Iuramento accusatoris in materia furti non creditur, quod ad ipsum furtum probandum, secus quod ad illius qualitatem. 1.606.b
Iuramentum in supplementum probationis non deferitur in criminalibus accusatori semiplenè probanti. 1.606.a
Iuramentum operatur quia facit, valere actum omni meliori modo quo potest. 1.613.b
Etiam in criminalibus ubi agitur de poena pecuniaria, iuramentum supplementum accusatori deferitur. 1.601.b
In iuramento in litem non potest excedi duplum interesse communis. 1.607.a
Iuramentum habere vim litis contestationis. 1.628.b
Iuramentum in obligationibus facti, præcisè obligat ad factum. ibidem
Propter iuramentum minor excluditur à beneficio restitutionis in integrum. 1.600.b
In criminalibus non deferitur iuramentum supplementum. ibidem
Fallit, nisi esset plus quam semiplenè probatum: quia tunc etià in arduis & criminalibus deferri potest iuramentum. ibidem
Iuramentum, licet reus non teneatur iurare quando actor deficit in probationibus. Tamen in causa matrimoniali deferitur iuramentum etiam deficiente actore. 2.96.a
Licet statuto caveatur, q. in aliquo casu stetur iuramento danti passivè, vel iuramento alius cuius tamen poterit contrarium probari. 1.600.b
Iuramentum supplementum potest conclusum in causa peti non potest. ibidem
In omni iuramento regulariter intelligitur excepta auctas. Papæ. 1.614.b
Iuramentum quibus ex causis possit recusari. 1.617.a
Iuramentum supplementum non deferitur accusatori in causis criminalibus. 1.617.b
A iuramento sponte præstito, & sine fraude recipientis, absolutio peti non potest. 1.601.a
Iuramentum purgatorium in causis matrimonialibus semper debeat exigi à Reo, licet actor nihil probauerit. 1.604.b
Iuramenti fidelitatis triplex species. 1.383.b
Iuramentum fidelitatis an possit praestari per procuratorem. 1.384.a
An iuramentum sufficiat ad probationem suspicionis fugæ in debitore. 1.619.b
Iuramentum supplementum deferendum esse actori semiplenè probati. 1.620.b
An iuramentum supplementum possit deferri post conclusionem in causa, parte potest. ibidem
In causa civilis criminaliter intentata, posse accusatorem reo deferre iuramentum voluntarium, iudiciale. Cum quibusdam limitationibus. 1.619.a
Iuramentum vi, & metu extortum, hodie ipso iure obligare: atque requiri absolutioem ad hoc, vt contrahens non possit dici per iurum. ibidem
Iuramentum habet vim clausulæ, vt actus valeat quemadmodum valeat potest. 1.604.b
Iuramento necessario non statuitur, nec iuramentum hoc in supplementum probationis potest deferri vbiunque statutum, seu lex requirit manifestissimas probationes, quæ probatio tunc faciendæ est per plures testes idoneos, vel per confessionem aduersarij, vel per instrumenta. 1.601.b
Iuramentum in litem debet à solo domino praestari. 1.603.a

Nec procurator illud præstare potest nisi mand. habeat speciale. ibid.
Iuramentum calumniæ, in Romana curia per procuratorem in sui animam etiam præstandum est. 1.607.b
Ex iuramento de promissione in futurum, nullam nasci iure civilis obligationem, vel actionem. 1.618.b
Ex iuramento in futurum promissorio, ne quidem iure canonico actionem dari, sed tamen promittentem per denunciationem euangelicam posse compelli ad obseruantiam eius, quod cum iuramento promissum. ibidem
Iuramento spoliati quod ad probandam restitutionem rerum ablatarum ereptarumque, præcedente tamè iudicis taxatione, creditur. Quod in heredibus spoliati locum non habet. ibi.
Iuramentum habere vim clausulæ, Ratio manente pacto. ib.
Iuramentum assertorium veritatis de præterito, cum se in instrumento iuratum est, omnia & singula esse vera, impedit opponi exceptionem, Non numerata dotis. Idè quoque probare contra iuramentum. ibidem
Quando petitur, iuramentum calumniæ si non præstatur, iudicium redditur nullum. 1.607.b
Iuramenti delationem factam à parte parti in iudicio, posse reuocari, priusquam acceptum sit ab altera parte, verum postea non item: Nisi si ex iusta & magna causa. 1.619.a
Iuramentum supplementum non deferri in criminalibus. Nisi vbi pro crimine imponitur poena pecuniaria. ib.
Iuramentum calumniæ, an præstandum sit super interrogatorijs. 1.607.b
Iuramentum calumniæ, non potest præstari à clerico sine licentia superioris. ibid.
Iurare de calumnia an possit procurator si agatur causa per procuratorem, general. & dominus sit absens. ibi.
Iuramentum non trahitur ad casum incogitatum. 1.614.b
Iuramentum, an videatur sublatum data dilacione debitori longiore. 1.615.b
Iuramentum dolo interpositum fuisse, intelligitur de dolo ex proposito, & non de dolo re ipsa. 1.618.a
Iuramentum habet vim sententiæ. 1.614.a
Iuramentum habet vim clau. derogatoriæ. ibid.
Iuramentum non firmat contractum simulatum. 1.618.a
Iur. an æquiparetur fidei præstatio. 1.615.b
Iuramentum tollit obligationem naturalem. 1.614.a
Iuramentum habet in se illam tacitam conditionem, quam habet promissio cui iuramentum inhæret. ibi.
Iuramentum habet vim clausulæ ratio manente pacto. ibi.
Iuramentum, habet vim clau. codicillaris. ibi.
Iuramentum an supleat defectum insinuationis. ibi.
Iuramentum vt vim litis contest. & actionem perpetuat & præscrip. interruptit. ibi.
Iuramentum excludit remedium l. a. C. de rescin. ven. ibi.
Iuramentum calumniæ requirit speciale mand. 1.607.b
Iuramentum contractui adiectum nihil addit contractui, sed intelligitur secundum naturam illius contractus eundem firmare, ac roborare. 1.617.b
Iuramentum efficit irrevocabile pactum de litigando coram certo iudice, quod ante litem contestatam poterat reuocari. 3.121.nu.12.
Iuramentum habet vim interpellationis. 1.611.a
Iuramentum super ignorantia non potest præstari, per procuratorem. 1.619.a
Iuramenta in veteri lege, qualia fuerunt. 4.203.b
Iuramentum non recipit conditiones principalis dispositionis, quando conditiones tendunt ad inuadendum actum. 3.122.nu.5.
Iuramentum non assumit naturam actus, vt quis non obligetur efficacius. ibid. nu. 6.
Iuramentum nouum non requiritur in teste declarante. 3.323.nu.13.
Iuramentum sufficit ad hoc vt videatur in genere cogitatum. 3.327.nu.16.
Quid in his quæ sunt de forma? ibi. nu. 17.
Iuramentum non potest operari in contractu, in quo statutum tollit probationem. 3.364.nu.11.
Iuramentum non presumitur inesse in contractu, nec potest per Notarium apponi, etiam si sit consuetum. 3.368.nu.24.
Iuramentum constituit in mora absque interpellatione. 3.116.nu.1.
Iuramentum non venit in generali dispositione. 3.117.nu.1.0
Ampliat pluribus modis. ib. 2. & seq.
Limitatur. 3.118.nu.28.
Quid si iuramentum sit accessorie principali dispositioni? 3.117.nu.2.
Quid si ad sint verba geminata? ibi. nu. 7.
Quid in dispositione supremi Principis? 3.118.nu.18.
Quid si dispositio Principis sit facta à mortuo proprio? ibi. nu. 18.
Quid stante clausula, non obstantè? 3.119.nu.35.
Quid deficiente solennitate probatoria in contractu? ibi. 41.
Iuramentum in supplementum non deferitur in causa matrimoniali. 3.3.nu.39.
idem in causa criminali. ibid.
Iuramentum interpositum super dispositione, assumit illius naturam. 3.121.nu.11.
Limitatur. 2.123.nu.2. & seq.
Quid in deficiente? ibi. 2.
Quid quo ad naturam accidentalem? ibid. 3.
Quid in iuramento speciali? ibi. nu. 4.
Iuramentum cum bona fide, par est. 4.203.b
Iuramentum cum sententia iudicis, par est. ibid.
Iuramentum de implenda promissione qui præstitit erit ad creditoris instantiam, præcisè ad facinus compelli potest. 1.615.a
Iuramentum

Iuramentum de iure civili impedit moram purgationem. 1.115.b
Iuramentum an censetur repetitum in prorogatione. 3.108.nu.11.
Iuramentum an euascat annullat o principali contractu. 3.118.nu.6.
Iuramentum an requirat certiorationem. 3.116.nu.1.
Iuramentum an habeat vim specialis expressionis. 3.117.nu.1.
Iuramentum an transeat ad heredes. 3.119.nu.1.
Iuramentum an excludat compensationem. ibid. 1. & seq.
Limitatur. ibid. 2. & seq.
Iuramentum an excludat retentionem. ibid. 2. & seq.
Iuramentum an excludat compensationem ad euicendam poenam. 3.120.nu.9.
Quid stante inopia debitoris? ibi. 11.
Quid in iudicio mercantili? ibi. 12.
Iuramentum an obliget præcisè ad faciendum. ibid. nu. 1.
Iuramentum an requirat actum scripturarum. 3.113.nu.35.
Iuramentum an supleat defectum insinuationis. 3.194.nu.6.
Declarat & Limitat. 3.194.nu.67. & seq.
Iuramentum an collat remedium l. si inquam. C. de reuocan. donatio. 3.195.nu.12.
Iuramentum deferens debet de calumnia iurare. 1.617.a
Et si non vult iurare de calumnia censetur iur. lit. decisium esse reus. ibidem
Referens tamen iuramentum non tene. de cal. iurare. ibid.
Iuramentum in litem non inuitus subit, qui probare vult, vt nec illi amplius deferri debet ac potest, si probationes postea afferre nequeerit ob quas illud semel reiecit. 1.621.b
Iuramentum contractui statutis prohibito, vires addit. ibid. a
Iuramentum promittens futurum, non parit iure Cæsareo actionem, tamen si iure Pontificio illam pariat. ibid.
Iuramentum tollere, vel eius effectus suspendere, vel remorari nec imperator, nec alius quiuis princeps potest. ibid.
Iuramentum omne regulariter ac generaliter, quod peccato causam non suggerit, seruari debet. ibid.
Iuramentum de veritate detegenda super criminibus, quorum nominis agitur, & accusato ipsi vel inquisito deferri oportet. ibid. b
Iuramentum in causis ad famam attinentibus, vt iuuetur vel supplicetur probatio, non deferitur. ibidem
Iuramentum donationem, quæ statim ac iustam septingentorum scutorum summam excedit, insinuationis immunem haud facit. ibidem
Iuramentum Iudæorum contractus eorumdem alioquin inualidos, ac pactum de non succedendo non confirmat. ibidem
Iuramentum contractui inferentem, qui solennitates statuto requisitas non habet, vt qui vel à minoribus, vel à mulieribus gestus consensum propinquo rum statuto desideratum non præfert, vires, roburque perfectè illi impertitur. 1.621.a
Iuramentum donationes inter virum & vxorè statim validas reddit. ibi.
Iuramentum loco solutionis cedit. 1.600.b
Iuramentum habet vim rei iudicata. ibid.
Iuramentum alterius, alteri neque nocet, neque pro. ibid.
Iuramentum religio fati Deum vitorem habet. ibidem
Iuramentum, quod agere impedit, absolutio sine citatione alterius & rectè petetur, & ritè dabitur. 1.622.a
Iuramentum non est necessarius tactus scripturarum. ibid.
Iuramentum à legis sanctione vel statuti constitutione delatum contraria probatione confutari potest. 1.621.b
Iuramentum conditio non minus in contractibus, quam in vltimis voluntatibus expungitur atque vtrobique res tota pura manet ac valet. 1.622.a
Iuramentum religione offensæ quicunque actus etiam spiritualis, & cuius vel capax, vel incapax laicus sit, gestus valet, quamuis peritium gestor incurrat. 1.622.a
Iuramentum confirmata instrumenta, hoc est, in quibus stipulator iure iurando delato debet sibi res instrumento contentas affirmat, executionem paratam habet. 1.622.a
Iuramentum ad factum obligatum, ad illud, quod promissum, faciendum omnino tenetur, nec liberatur, si id soluat, quod interest. 1.622.a
Iuramentum ad asseuerans se testamentum non amplius esse reuocaturum, contra bonos mores id iurandum concepisse intelligitur. tomo 1.622.a
Iuramentum à stabiliti contractus, etiam quoad vtriusque e contraheuti heredes rati, statique sunt. 1.622.a
Iuramentum facta probatio nec dicitur, nec ducitur legitima. 1.622.a
Iuramentum non confirmabitur is contractus, quem impubes etiam in intellectu & discretionem habes gesserit: quauis ipsius iuramentum absolutio necessaria sit. 1.622.a
Iuramentum in ipsam speciem, in qua conceptum est, obseruari debet, nec satis erit per æquipollens expleri. 1.621.b
Iuramentum moræ purgationem tollit. 1.621.b
Iuramentum simulato contractui nec formam, nec vires addit. 1.621.a
Iuramentum fidelitatis patronis præstandæ per procuratorem specialiter mandato creatum, expediri tum demum potest, cum aliqua probabilis causa absentia subest. 1.621.a
Iuramentum formantes quæstionem, nec aliter resoluentes, censentur decidere, prout proponunt. 4.257.nu.134.
Iuramentum ordinaria si ad vnum officium pluribus competat vt singulis, quilibet videtur habere potestatem in solidum. 1.623.b
Iuramentum iudicis delegati perpetuatur per vnicam citationem etiam non peremptoriam. 1.622.b
Iuramentum domini inter Vasallos quatenus est eorum iudex, dicitur ordinaria & non delegata. 1.622.b

Iurisdictionem à feudo separatam si Vasallus ab alio acquirat, non ob id accrescit feudo, sed remanet separata vt prius, & cessante feudo nihilominus remanet iurisdictione acquirenti. 1.622.b
Iurisdictione præuenitur per citationem. 1.622.b
Iurisdictione coheret personæ: & habetur in territorio ad instar domini. ibid. b
Iurisdictione videtur concessa, concessio territorio. ibid. b
Iurisdictione totalis acquiritur per vnicum actum iurisdictionis, de voluntate domini, tamen ex propria voluntate non acquiritur, nisi in illo actu. ibid. b
Iurisdictionis possessio non videtur tradita per apprehensionem possessionis rerum vel castri, etiam de voluntate domini, sine exercitio. ibid.
Iurisdictione, & officium iudicis sunt diuersa. ibid. b
Iurisdictione est potestas de publico instructa cum necessitate iuris dicendi & æquitatis statuendi. ibid. b
Iurisdictione, si duobus in solidum competat: & habeat exercitium iurisdictionis in aliquo castro: vno ex eis delinquente alius non cognoscit de delicto. 1.623.a
Iurisdictione agi cepta dicitur per citationem. 1.624.a
Iurisdictione siue ordinaria sit, siue delegata, potest prorogari de re ad rem, & c. 1.623.a
Iurisdictione, vel ius exigendi pedagium, vel vectigal dicitur habere continuam causam, ex quo ipsa competit personæ. 1.623.a
Iurisdictione non acq. de iectio: quia in dubio intelligitur concessa personæ, non autem territorio. 1.623.a
Iurisdictione mercantia non potest consensu partium prorogari ad causas non mercantiales. 1.625.a
Iurisdictione delegata non expirat, si post delegationem excommunicetur delegatus, cū habeat adhuc iurisdictionem impediatur tunc eius exercitium. 1.624.a
Vbiunque Iurisdictione alicui tribui incerto & determinato casu non procedit libellus coram illo productus nisi narretur ille casus in quo iurisdictione est attributa. 1.600.a
Iurisdictione an extendatur de vno casu ad alium. 3.301.nu.18.
Iurisdictione potest præscribi. 1.624.b
Iurisdictione tanquam ius incorporale, non diuiditur. ibid.
Sed vtrum exercitium iurisdictionis possit diuidi. ibid.
Iurisdictione proba. per impos. & exactionem collectarum. 1.625.a
Iurisdictione proba. per proclamationes, & exactiones poenarum. ibid.
Iurisdictione est potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicendi, atque æquitatem statuendi. 1.624.a
Iurisdictione in genere comprehendit etiam merum & mixtum imperium. 1.625.a
Iurisdictione potest etiam in criminalibus prorogari. 1.624.a
Iurisdictione castri dicitur esse de pertinentiis castri. 1.625.a
Iurisdictionem contentiosam consuetudo dat, quia habet vim legis. 1.626.a
Iurisdictionis probatio quod ius non reddatur, & quod quis non audiat, intelligit ipso iure & non valet si contra fiat, etiam quod in processu non opponatur. 1.622.b
Iurisdictione concessa in genere per aliquam dispositionem censetur concessum merum, ac mixtum imperium. ibid.
Fallit, si demandetur iurisdictione iudici simpliciter. ibid.
Iurisdictionis prorogatio non solum in spiritualibus, modò in habentem similem iurisdictionem fiat, sed etiam in criminalibus, etiam si sunt meri & mixti imperij, modò similiter fiat in habentem similem iurisdictionem ac imperium procedit. 1.623.b
Iurisdictionem de casu ad casum siue sub certa conditione, ante conditionis illius euentum non posse prorogari. ibid.
Iurisdictionem mandatam morte mandantis re integra euascescere, & expirare. ibid. a
Iurisdictionem habens solū in certo casu non potest cognoscere nisi cōstito per informationem summariam, cum casus ille cōtingens cadat sub sua iurisdictione: alius nihil valet quod agitur. ibid.
Iurisdictionis causæ officio mercenario expediuntur deferri iuri actio ni ad priuatum utilitatem. ibid.
Iurisdictione non expirat re integra morte concedent. 2.79.a
Et quæ sunt iurisdictione à sola consue. non conceduntur. 1.625.a
Iurisdictione præuentio. Ex actu nullo non inducitur præuentio iurisdictione. ibid. b
Iurisdictionis quasi possessio, non acqui. per conse. hominum. ibid.
Iurisdictiones quando sunt separatæ, & distinctæ burse fiscales: si sit bonorum publicatio, de iure communi quilibet locus habebit bonam firam in suo territorio. 1.144.a
Iurisdictione in castro si princeps alicui contulerit, an videatur contulisse merum & mixtum imperium. 1.625.b
Iurisdictione reuocata cum expressa causa auocatione, ad alicuius petitionem, per superiorem non auferri à iudice inferiori, antequam reuocatio eidem per impetrandem oblata fuerit & exhibita. 1.624.b
Iurisdictione simpliciter mandata & concessa, videri etià cōsum imperium mixtum & merum: nisi subest aliqua causa, quæ strictam iurisdictionis interpretationem subdeat. ibid.
Iurisdictionem delegati expirare per mortem delegantis, re adhuc integra. Idque locum habere & in delegato ad vniuersitatē caufarum. 1.589.a
Res adhuc integra esse quado dicitur in mada iurisdictione. ib.
Iurisdictionem, eiusque fines probari per antiqua priuilegia. 1.141.a
Iurisdictione an possit transire ad foeminas. 1.625.a
Iurisperitus potest mutare consiliū, si videatur sibi hoc expedire. 1.626.a
Ius

Index in Communes

Ius accrescendi non habet locum in feudis ab inferioribus Principe concessis. 1.626.a
Ius accrescendi habet locum in feudo concessio à principe. ibid.
Ius accrescendi locum habet etiam in donatione causa mortis. 1.626.a
Ius accrescendi competit instituto in re certa, hærede vniuersali non adente hæreditate. ibid.
Ius accrescendi non habet locum in feudis. 1.389.a, 626.a, & 627.b
Iura feudalia an sint allegabilia ad decisiones causarum. 1.389.b
Ius accrescendi non habet locum post aditam hæredem. 1.629.b
Ius accrescendi non habet locum inter coniunctos coniunctione legalis. ibidem
Ius accrescendi habet locum in contractibus. ibidem
Ius accrescendi in-peditur per donationem subtituti vulgaris. ibidem
Ius accrescendi transmittitur ad hæredes. ibidem
Ius accrescendi impeditur per dictionem taxatiuam. ibidem
Ius accrescendi non habet locum, quando est facta discretio per testatorem. ibidem
Ius accrescendi non habet locum, vbi est coniunctio verbalis si subest discretio legalis. ibidem
Ius accrescendi habet locum in feudo nouo, quando princeps inuestit, ut de antiquo. ibid. a
Ius accrescendi non habet locum, in alimentis. ibidem
Ius accrescendi non habet locum, nisi portio ipso iure deficiat. ibid.
Sola tamen naturalis obligatio non impedit ius accrescendi. ibidem
Ius accrescendi habet locum in fideicommissis vniuersalibus. ibid. b
Ius accrescendi habet locum si fiat legatum duobus nepibus pro ipsis maritandis, vna ipsarum moriente in ætate pupillari. ibidem
Ius accrescendi non habet locum in diuersis, siue deferatur, ex diuersis testamentis, siue ex vno. ibidem
Ius accrescendi habet locum, in instituto in re certa. ibid. a
Ius accrescendi in hæredem vniuersali vel substitutione directa, non potest per testatorem probari. ibid.
Ius accrescendi an impediatur, per tacitam substitutionem. ibid.
Ius accrescendi, vel non accrescendi competit in indiuiduis etiam in contractibus. 1.626. a
Ius accrescendi non habet locum in feudo nouo. 1.629. a
Ius accrescendi an habeat locum in emphyteusi. 1.629. b
Ius accrescendi diuerso iure non habet locum ius accrescendi. 1.629. b
Ius accrescendi an impediatur transmissio, & econtra. ibid.
Ius accrescendi an transeat ad emptorem, qui partem hæredem emittit ad hæredem. ibidem
A maiore coniunctione affectionis in iure accrescendi oritur ius prælati. ibidem
Ius accrescendi impeditur, quando prohibetur plus petere. ibid.
Ius ad eundem hæreditatem, si aliqua delata est delinquenti tempore confiscationis, si tale sit quod in extraneos transeat, etiam in fisco transsit, secus si neque ad extraneos hæredes transire possit. 1.627. b, & 629. a
Ius ad eundem hæreditatem delatam filio, non in persona patris, sed in ipso filio residere. 1.482. b
Ius ad eundem hæreditatem, vel ei immiscendi se, dur re 30. annis. ibid. a
Ius ad eundem, & repudiandi firmum manere ipsi hæredi, sublato iure de liberandi, quod durat annum. ibid.
Ius canonicum seruauit, est, vbi agit de contractu iurato propter peccatum periurij euitan. 1.631. b
Ius canonicum seruandum est quando ecclesia ageret in foro seculari contra laicum & laicum opponeret de consuetudine vel præscrip. ibidem
Ius petendi rest. in integ. in non præparan. petere supp. leg. transmittitur. 1.476. a
Ius petendi rest. in integ. aduersus ius ad eundem. ibidem
Ius arbitrandi, an transeat ad hæredes. 1.475. b
Ius præstandi an per vnum actum acquiratur. 1.630. a
Ius exigendi gabellam an possit præscribi. 1.460. b
Ius ciuile etiam seruauit, est in terris ecclesie, etiam quo ad clericos & ecclesias dummodo non concernat damnum clericorum vel ecclesiasticorum. 1.631. b
An ius præstandi competit conductori. 1.631. a
Ius præstandi an competit usufructuario an proprietario. tomo 1. ibidem
Ius feudorum dicitur consuetudo, non ius scriptum. 1.626. a
Ius iuris app. an comprehendatur etiam statuta, & consuetudo, & ius singulare. 1.627. b
Ius canonicum seruauit est in terris ecclesie. 1.631. b
Ius priuandi vasallum feudo non transit ad hæredes quando dominus tacuit, & in vita sua nihil conquisit. 1.346. b, & 1.627. a
In materia concernente peccatum & conscientiam, seruandum esse ius canonicum, non ciuile. 1.619. b
Ius diuinum à iustissimo Mose promulgatum, & dicitur & ducitur naturale ius, seu primum gentium ius. 1.627. b
Ius gentium duplex est, aliud primum, aliud secundarium. tomo 1. ibidem
Ius iniquum impetrans etiam contra vnum tantum, ipse vicissim ab omnibus debitoribus suis recorsione patitur. 1.627. a
Ius quæsitum lege ciuitat. tolli non potest. 1.628. a
Ius ciuile siue positum, non solum Papa & Imperator, sed quilibet inferior princeps, populus, & vniuersitas secularis, merum ac mixtum imperium habens, contrariis latis legibus aut statutis, tollere potest. 1.628. b
Ius vindictæ si competit alicui ex priuilegio contra regulas iuris

communis, à lege statuto vel à principe, alteri demandari non potest. 1.628. b
Ius naturale quæcumque sanxit, ea princeps labefactare nequit. tomo 1. 1.628. b
Ius diuinum potest lege vel statuto distingui atque declarari, ad hoc vt euitetur peccatum. 1.628. b
Ius naturale vel gentium potest statuto vel lege ad alicuius præiudicium, modò iusta causa subsit, limitari atque restringi. tomo primo, 628. b
Ius nauigandi in flumine pu. præscribi non potest. 1.358. b
Ius petendi restitutionem in inte. aduersus aditionem non factam transmittitur. 1.487. b
Ius redimendi an cædi possit. 1.629. a
Ius fisco quæsitum ex facto alterius non auferitur etiam secuto accordio inter partes. 1.430. a
Ius certum. Illa verba: Si & in quantum iuris sit, & similia, per quæ ius in conditione confertur, non faciunt dispositionem conditionalem: quia ius est certum. 1.639. a
Ius superueniens post conclusum in causa non prod est. 1.628. a
Quid in iure superueniente reo an ei profit. 1.628. a
Ius excipiendi transit etiam ad sing. successorem. 1.628. a
Ius superueniens auctori meo, an mihi profit. 1.628. a
Ius superueniens non requirit nouum libellum. 1.628. a
Ius quæsitum non tollitur per declarationem. 3.323. nu. 12.
Ius superueniens auctori, an ei profit. 1.628. a
Ius superueniens lite pendente ex causa de præterito iudicij conuad. dat. 3.69. nu. 1. ibid. 3. & seq. ibid.
Ampliatur pluribus modis. ibid.
Limitatur. ibid.
Quid si ius interueniat in causa appellationis. ibid. nu. 4.
Quid si post conclusionem in causa. ibid. 9.
Quid in delegato. ibid. 12. & seq. ibid. 14. & 15.
Quid in compromisso. ibid. 16.
Quid in extraiudicialibus. ibid. 16.
Ius lite pendente superueniens ex causa de præterito post litem contentatam non validat iudicium super illo iure superuenienti. ibid. numero 1. b
Quid si post libellum oblatum ius superueniat. ibid. 2.
Quid in iudicio vniuersali. 3.70. nu. 4.
Quid in accessoriis. ibid. 9.
Quid fauore publicæ utilitatis. ibid. 12.
Quid in iure inseparabili. ibid. 15.
Quid de iure canonico. ibid. 20.
Ius in beneficialibus & spiritualibus ex solo titulo transfertur. 3.204. num. 33.
Ius capiendi possessionem propria authoritate an transeat in singulari successorem. 3.277. nu. 1. ibid. 3.
Limitatur & declaratur pluribus modis. ibid. 3.
Quid in herede vniuersali. ibid. nu. 21.
Iuri offerendi seu redimendi per præscriptionem 30. annorū præscribi posse. 1.632. a
Ius offerendi dotem mulier, petenti eam in tuto collocari propter mariti superuenientem inopiam non competit secundo creditori. tomo 1. 1.629. a
Iuri offerendi, quod cõpetit venditori ex pacto de redimendo à se vel hæredibus suis, oblata quandoque pecunia, triginta annorū tempore non præscribitur: secundum æquiorum & conscientiam minus periculosam sententiam. Licet in contrarium communior Neotericorū sit opinio. 1.244. a
Iuri offerendi debitū, & recuperandi pignus, à creditore cõtra debito rem non præscribitur, æquius videtur. 1.163. b
Ius offerendi, non habet locum quando mulier consecuta fuit rem pro dotibus suis. 1.628. a
Ius offerendi an transeat ad hæredes. ibid.
Ius in re, & ius ad rem, quantum ad dispo. clem. gratiz, de rescrip. æqui parantur. ibid.
Ius offerendi præscribi posse iure receptum est. 1.629. a, & 1.628. b
Ius offerendi & implendi an transeat ad heredes. 1.475. b
Et quid in iure dicendi testamentum nullum an transeat ad hæredes. 1.476. a
Quid de iure petendi legitimam. ibid.
Quid de substitutione non agnita. ibid.
Quid de iure retinendi rem pro expensis in ea factis. ibid.
Quid de iure petendi collationem. 1.476. b
Quid de facultate reuocandi donationem propter ingratitudinem an transeat ad hæredes. 1.476. a
Quid in pacto de incarcerando. 1.476. a
Ius offerendi si ab excipiente proponatur semper opponi potest cū sit actio perpetua. 3.306. nu. 3.
Iuri offerendi, an præscribatur spacio xxx. annorum. 3.306. nu. 1. ibid. nu. 2.
Limitatur pluribus modis. ibid. nu. 2.
Iuri offerendi de iure canonico, non præscribitur ab eo, qui habet malā fidem. ibid. nu. 6.
Iuri ad eundem hereditatem præscribitur xxx. annis. 1.626. a, & 3.307. numer. 1.
Limitatur & ampliatur nonnullis modis. ibid. 2.
Quid in iure petendi legitimam vel legatum? ibid. 2.
Iuri immiscendi in hereditate præscribitur xxx. annis. ibidem numero primo
Limitatur. 2.306. nu. 2. & seq. iuri

Vtriusque Iuris Opiniones.

Iuri petendi diuisionem, non præscribitur. 3.308. nu. 1.
Iuri reuerentiam non præscribitur. ibid. 2.
Iuri declarandi voluntatem suam, non præscribitur. ibid. 5.
Iuri alius tollendi in solo meo non præscribitur. ibid. 6.
Iuri specialis, quam iuri communi facilius derogatur 2.332. nu. 1.
Ius patronatus est apud quemlibet hæredum in solidum etiam si ex dif. paribus partibus hæreditatis sunt hæredes. 1.630. a
Ius patronatus in dubio non præsumitur: & ideo ordinarius habet fundatam intentionem. 1.629. b
Ius patronatus habere non potest laicus in ecclesia collegiata. 1.630. a
Ius patronatus de gratia patronis competere dicitur. 1.626. a
Ius patronatus est apud quemlibet hæredum in solidum etiam si ex dif. paribus partibus hæreditatis sunt hæredes. 1.626. a, & 627. a
Ius patronatus per laicum præscribitur. 1.626. a, & 627. a
Ius patronatus antiquum probatur per famam. 1.630. a
Ius patronatus acq. ex sola fundatione licet expresse non dicatur. ibid.
Ius patronatus potest pignorari ex causa maximæ necessitatis. 1.630. b
An autem transeat cum re pignorata: ibidem
Ius patronatus dicitur temporale annexum spirituali. ibidem
Ius patronatus an præscribi possit per laicum. 1.630. a
Ius patronatus transit cum vniuersitate. 1.630. b
Ius patronatus competes pluribus laicis, vel clericis, vt singulis ex cõ. structioe, ac fundatione sui patrimonij hoc casu præsentatio facta à maiori parte comparatione minorum dicitur esse legitima. 1.626. b
Ius patronatus legatum transfertur in legatarium, si testator habet potestatem transferendi concessam ab Episcopo. ibidem
Ius patronatus acquiritur per scripturam. ibidem
Iuri patronatus Laicorum non censetur, ac præsumitur Pontifex in du. bio præiudicare, nisi illi expresse derogauerit. ibid.
Ius patronatus mulieri competere potest. 1.630. b
Ius patronatus habens in aliqua ecclesia collegiata non potest præsen. tare principales dignitates illius ecclesie. 1.626. b
Ius patronatus transit etiam in fœminam hæredem. 1.631. a
Ius patronatus non potest poni in æstimo pro collecta exigenda pro eo. 1.630. b
Ius patronatus ecclesie transit in hæredem extraneum. ibidem
Iuri patronatus non præsumitur Papa vel de rogare. 1.631. a
Etiam pro iure patronatus, & generaliter pro omni iure incorporali nedum pro feruitutibus, competit actio confessoria vel negatoria. to. mo primo. 626. b
Ius patronatus præscribi potest aduersus patronum quadraginta anno rum curriculo. 1.628. b
Qui habet ius patronatus ecclesie potest illi renunciare in præiud. filiorum & hæredum. 1.631. a
Ius patronatus difficulter probatur. ibidem
Ius patronatus annexum villæ transit cum villa, & in feudum concessa. 1.626. b
Ius Canonicum contrarium ciuili in materia concernente peccatum vbique seruat, etiam in terris imperij, & in foro seculari. 4.277. nu. 152.
Ius Canonicum indistinctè seruat in terris ecclesie. ibid. nu. 155.
Et vtroque foro. nu. 156.
Ius Ciuile seruatur in terris imperij, extra materiam peccati. ibid. nu. 158
Ius Ciuile non potest glossari, vel commentari. 4.262. nu. 11.
Sed contrarium seruatur, & nu. 12. & 13.
In iure nihil est tam clarum, quin aliquam possit recipere dubitationem. 4.272. nu. 96.
Ius non est semper idem, sed mutatur: in dies. 4.262. nu. 8.
Ius tam late patet, vt vnusquisque in eo aliquid noui possit inuenire. 4.272. nu. 8.
Ius superueniens post litē contestatam non prodest auctori. 4.277. nu. 162.
Ius dubium vel obscurum, excusat errorem. 4.188. b
Per exercitium præstandi probatur ius patronatus. 1.631. a
Ius patronatus Parochiani & populus ex antiqua consuetudine præ. sentandi, acquirunt. 1.626. a
Quid si vnus haberet ius patronatus, tamē non est in possessione præsen. tandi, & alius esset in pos. præstandi sed in mala fide: & ambo præ. sentant an episcopus teneatur aliquem ex istis instituire. 1.631. a
Ius patronatus liquidò in hæredem transit. 1.628. b
Ius patronatus non quæritur ex dona. facta ecclesie. 1.631. a
In dote iuris patronatus non potest dici pœnag. ipsa dos reuocet. 1.630. b
Nec post ecclesiam edificatam potest nouum onus adijci. ibidem
Ius patronatus acquiritur si patronus sciens collationem de eo factam tacuit per quatuor menses. ibidem
Iura limitatoria seu essentialia nunquam videntur sublata per legem nouam, nec per decre. nouum, nec per constitutionem nouam, nec per statutum nouum, etiam si in eis essent clausulæ, non obstan. tibus leg. statutis aut decretis. 1.632. a
Iura ciuilia loquentia de emphyteusi non habent locum in emphyteusi Ecclesiastica. ibid.
Iurium personalium an sit dare quasi possessionem. ibidem
Iura quæque sunt dubia, adeo q. sepe comparantur dubietati. 1.628. a
Iura mihi quæsitum sine facto meo à me offerri non potest. ibidem
Iura feudalia habent locum etiam in feudo ecclesiastico. 1.390. a
Iuris ignorantia excusat vbi habetur consilium peritorum. 1.503. a
Ignorantia iuris obscuri excusat. ibidem
Ignorantia non excusat vbi possunt consuli peritiores. ibidem
Iura quilibet scire præsumitur, quomodo hoc intelligitur. 1.631. b
Iuri damnandi memoriam & bona confiscandi quanto tempore præ. scribatur. 1.537. b
Iuris error quilibet à mala fide errantem excusat. 1.632. a
Iura dicuntur etiam prædia & pos. 1.628. a

Iure ipso indicta pœna hæredem insecatur. 1.629. a
Iuri agendi ad legitimam supplementum, vel ipsam legitimam præscri. bitur. 30. ann. ibidem
Iura quædam sunt negatiua, vt seruitus altius non tollendi, ius non eū di ad molendinum, quædam sunt iura affirmatiua, vt seruitus aquæ ducenda, itineris atque propectus, ius præsentandi, eligendi & simi lia. 1.632. a
Iuris quæstiones sunt clare. 1.628. a
Iuri emphyteutico quanto tempore præscribatur. 1.631. b
Iustus præcedit, auctoritas sequitur. 1.632. b
Iustus iudicis aliquem excusat. ibid.
Iustus à Tyrano alium interficere, cum mortis periculum aliter euitare non possit, iure defendit se, & impune hoc fecisse tradit. 1.175. a
Iustus Superioris excusat quem à dolo. 1.632. b
Iustus patris excusat filium à perurio. ibid.
Iusta causa in parte, non tollit moram in alia parte. ibid.
Iusta causa litigandi excusat ab expen. 1.320. a
Fallit, ibid.
Iusta causa litigandi quando dicatur. 1.320. a, & b
Iustus dolor aliquem excusat. 1.632. b
Iustitia nemini est denegata. ibid.
Iuuare alium nec iure Cæsarium, nec iure Pontificum in foris excu. tiendo quisquam tenetur. ibid.
Iuuenis quis dicatur. ibid.
Iuueniles calores difficile est temperare. ibid.

Labor omnis optat præmium. 2.1. a
Labor vnus non debet alteri applicari. 2. 1. a
Laborans in extremis, etiam iam balbutiens, potest condere testa. mentum. 2.132. a
Laboratores secantes ligna in nemore alieno de mandato alterius, à pœna excusantur. 2.1. a
Laboratores conducti in prædio, de quo erat controuersia ad laboran. dum, ignorant controuersiam, non debent puniri quasi rudentes. 1.30. a
Laboratores conducti ad laboradū agrum litigiosum si fieret eis pro. testatio ne agrum colerent, tenentur ad damnum, & ad pœnam. 2.1. a
Laboratores conducti quando non excusentur? 2.1. a
Lac facit presumere mulierem esse corruptam. 2.1. a
Lacerans literas, aduersarij in præsentia iudicis debet acriter & ex. traord. puniri. 2.1. b
Lacerans imaginem Dei, vel virginis, vel alterius sancti quomodo pu. niatur. 2.1. a
Contra lacerantem instrumentum iuratur de contentis in instrumen. to. 2.1. a
Lacerans chartam de libris communis vel fisci punitur pœna 500. au. reorum. 2.1. a
Lacerare potest iudex libellum ineptum. 2.1. a
Lachrymæ & orationes, sunt arma clericorum. 2.1. a
Lano dicitur maritus qui sciens vxorem adulteram retinet. 1.46. b
Lanones & lanæ & si iure communi pœnas capitis luere debeant, ra. men vsu receptum est, vt vel mitrati vapulent, vel alio iudicis arbi. tratu puniantur. 2.1. b
Læx maiestatis crimē hoc præ alijs singulare habet, vt puniatur etiā solus affectus vel conatus, licet effectus non sit subsequutus. 2.2. a
Læx maiestatis reus non efficitur sciens & non reuelans, si tractatum & coniurationem probare non potest. 2.2. b
Læx maiestatis crimen non posse committi, nisi per subditum. 2.2. b
Læx maiestatis crimen, non solum contra Papam & imperatorem cõ. mittitur, sed etiam contra Reges, Principes, vel ciuitates, quæ supe. riorem non recognoscant. 2.1. b
An si sciam tractari crimen læx maiest. tamen non possum probare, re. near reuelare. 2.70. b
Læx maiestatis crimen is non committit, qui delinquit contra princi. pem cui non est subditus. 2.2. a, & 29. b
Læx maiestatis crimen clericus non dicitur committere contra princi. pem laicum in cuius terra natus est, licet originaliter dicitur ef. fe de dominio & ditione illius principis, post clericatum eam reue. ra non potest dici subditus illius principis. 2.2. a
Læx maiestatis crimen committitur aduersus quoscumque Principes. 2.2. a
Læx maiestatis crimen incurrit clericus, qui turbat statum domini tē. poralis. 2.70. b
Læx maiestatis crimen requirit condemnatoriam. 2.2. b
Læxio enormissima est iusta causa petenda relaxationis iuramenti. 2.3. a
Enormiss. læxio non tollitur iuramento. 2.3. a
Vbiunque re ipsa apparet læxio & iniquitas, licet per contractantes iuratum sit non contrauenire, tamen tale iuramentum debet rela. xari & contractus potest rescindi. 2.3. a
Læxio enormis in compromissis dicitur in 6. part. debet quantitati. vel rescidit in arbitrio iudicis, cum non sit à iure determinatū. 2.3. a
A læxione & graamine laudi, potest petireductio ad arbitrium boni viri etiam vsque ad 30. an. 2.3. a
Læxio enormis metum actu interuenisse præsumi facit. 2.3. a
Læxio nisi confiteri causata læxi facilitate, vel dolo aduersarij, restitutio in integrum denegatur. ibid.
Læxio enormissima requiritur, vt excessiua vi tra tripli, vel quadruplā iustæ portionis debita, vt filia contra iurata renūtiationē veniat. ibid.
Index in Com. Opin. VVVVV

Index in Communes

Laico quæ dicatur **enormis** quæ **enormissima** iudicis arbitrio remittitur. 2.3.a
Laico non consideratur in compromisso super lre, nisi inspecta æstimatione dubij euentus litis, & ultra dimidiam quantitatis quam ex pteri homines pro iure, & causa illius communiter darent. 2.3.a
Laico **enormis** dicitur quando aliquis in 6. part. quantitatis debetæ lafus fuerit. 2.3.a
Laice maiestatis crimen committitur etiam contra Cardinalem, como secundo. 2.3. & 70.a
Laione **enormissima** data minor contrauenire potest. 2.3.a
Laio **enormis** & **enormissima** quæ dicatur. 2.3.b
Laice maiestatis crimen committens punitur pœna mortis. 2.2.b
Laio etiam modica est in consideratione quando tractatur de damno cuiusdam. 3.114. nu. 4.
Laio **enormissima** excludit præsumptionem pro iudicis decreto. to. 3. 133. nu. 30.
Legioni **enormissima** in compromisso renunciari nõ potest. 3.75. nu. 44.
Legio **enormis** quando dicitur, & quando **enormissima**. 3.203. nu. 7.
Legio in terminis l. secundæ. C. de rescin. ven. consideratur tempore celebrati contractus. 3.204. nu. 47.
Declaratur pluribus modis. ibi. 48. & seq.
Legio in casu in quo adest decretum iudicis debet euidentissimè probari. 3.205. nu. 65.
Legio ultra dimidiam operatur, vt præsumatur ignorantia etiam in re propria. 3.219. nu. 19.
Legione **enormis** data: dolus ex proposito, dolus re ipsa æquiparantur. ibidem.
Legus ultra dimidium iusti pretij remedio l. 2. C. de rescin. vend. vt non poterit, si verum rei pretij non ignorasse probabitur. como secundo pag. 1. b
Legus ultra iusti pretij dimidium eo in contractu que m non ipse sed eius procurator suo nomine gesserit, beneficio l. 2. C. de rescin. ven. proculdubio frui poterit. 2.2. b
Legus ultra iusti pretij dimidium remedio l. 2. C. de rescin. ven. contra ipsum legorem vti debet, tamen si ille rem prius in alium alienauerit. 2.1. b
Legus ultra statij pretij dimidium, non minus intentabit remedium l. 2. C. de rescin. vend. si res in cuius cõtractu iacturam fecit mobilis sit, quam si immobilis. 2.2. b
Legus ultra dimidium iusti pretij quando dicitur emptor & quidõ venditor. 2.1. b
Legus **enormissimè** non potest venire contra renunciationem vel actõ iuratum. 2.2. b
An laicus possit constitui procurator in elec. sen. in spiritualibus. 1. 239. b
Laicus potest pũire Sacerdotem, Clericumve crimen assasinij committentem eo ipso abique actuali, & solenni depositione, & degradatione. 1.573. b
Laicus si spoliatur decimis an restituatur. 3.282. nu. 71.
Ampliat. ibi. 16. & seq.
Limitatur. ibi. 18. & seq.
Quid in pendente reductione ad arbitrium boni viri. ibi. 21.
Laicus cognoscere potest de iniuria illata spiritualitati. 2.4. a
An coram laico possit tractari causa decimar. ibid.
Laicus non potest accusare clericum de aliquo crimine, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. 2.4. a
Laicus an audire possit in confessione in casu necessit. 2.4. a
Laicus non potest prorogare iurisdictionem iudicis ecclesiastici delegati, prout est vicarius foraneus qui non dicitur ordinarius sed delegatus. 2.3. b
Laicus qui ante consilium lateranense habebat decimas ecclesiæ non potest alteri laico concedere etiam cum autoritate Episcopi. 2.3. b
Laicus post delictum factus Clericus, non habet per secularẽ iudicẽ coerceri. 1.96. b
Laicus non admittitur ad proponendum crimen contra clericum nisi dilapidaret clericus bona ecclesiæ. 1.9. b
Laicus non potest accusare clericum de aliquo crimine, nisi suam vel suorum iniuriam corporalem prosequatur. 2.4. a
Laicus potest esse assessor Episcopi in causa spirituali. 2.3. b
Laicus potest esse auctor in re spirituali. 2.3. b
Laicus non admittitur in testem contra clericum in causa criminaliter intentata. 2.4. a
Laicus iudex vel laici iudicis ministri, non possunt torquere clericum de mandato Episcopi sui. 2.4. a
Laicus iudex, vel laici iudicis ministri non possunt torquere clericum mandato sui Episcopi. 2.4. b
Laicus est incapax beneficiorum. 2.4. a
Est etiam incapax iurium spiritualium. ibid.
An laicus, vel qui clericus esse non potest, sit admittendus ad testimonium dicendum contra clericum in criminalibus. como primo. pag. 422. a
Laico non potest committi causa criminalis contra clericum. 2.4. a
Potest tamen laicus capere clericum delinquentem vt eum ducat ad iudicem non vt retineat. ibidem
In laicum causa spiritualis an compromitti possit. ibid.
Laicus non potest vindicare ius habendi banchum in ecclesia inuito Episcopo. ibid.
Laicus sumi potest pro illiterato. ibidem
Laicus potest esse assessor non autem vicarius Episcopi. ibidem
Laici possunt puniri per Episcopum de adulterio. 2.3. b

Laici super iure diuino statuta condere non possunt. 2.3. b
Laici etia si essent reges, non possunt donare decimas sicut nec alias res spirituales, nec ex eorum titulo prælati cã præscribendi. 1.171. a
Laici spiritualia possidere non possunt, ergo præscribere. 2.3. b
Laici nulla est attributa facultas in rebus ecclesiasticis. ibidem
An autem laicus possit capere malefactorem qui in ecclesia deliquit. 1.532. b.
Laici ecclesiastica negotia tractare non debent. 2.3. b
Laici contra clericos in criminalibus testis non admittuntur. 2.3. a
Laici non possunt statuere contra clericos nec contra eorum bona: nec imponere datia vel collectas clericis vel personis ecclesiasticis. Quid si per indirectum aliquid statuatur? 2.3. b
Laicus non admittitur in testem contra clericum in causa criminali criminaliter intentata. 2.4. a
Laicorum statuto generali fauorabili, cum in eo non denotetur superioritas, sicut in speciali, clericus vel Ecclesia vti potest. 2.4. b
Laici possunt puniri per Episcopum. 2.4. b
Laici hæretici bona ad fiscum demini temporalis pertinent. 2.4. b
Laicus exigens collectas à clericis prohibitas excommunicatur. 2.4. b
An autem liceat laico capere clericum delinquentem. 1.535. b
Laici si sunt de terris Ecclesiæ, viuere debent secundum cano. & non secundum leges ciuiles, etiam si sint infideles. 2.4. b
Laice appellatione an veniat lana tineta & an pelles lauata. 2.4. b
Lapillus varias habet significaciones. 2.4. b
Lapis an creicatur sub terra spatio temporis. 2.4. b
Laudum an veniat appellatione carniũ. 2.4. b
Lasciuia facit quem teneri in factum. 2.4. b
Lata culpa puniri quem posse corporaliter, non tamen eadem pœna corporali, qua puniatur pro dolo, sed mitiore & leuiore. 2.4. b
Lata culpa nõ æquiparatur dolo: cum agitur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri. 2.4. b
Latro dicitur, qui per vim furatur: sed fur qui clam aufert. 2.4. b
Latro famosus debet laqueo furca suspendi. 2.4. b
Laudemium. An solui debeat pro inuictura feudali? 1.383. a
Laudemium emptor vel acquirens tenetur soluere, item gabellas, de omni, & similia onera. 2.4. b
Laudemium soluendum est domino etiam si concessio emphyteutica ita facta sit vt possit emphyteuta vendere cui velit. 2.4. b
Laudemium non solum est soluendum domino de rebus venditis vel permutatis, sed etiam de donatis, quia laudemium soluitur propter nouam inuicturam. 2.4. b
Laudemium debetur usufructuario, & non domino, in casu quod dominus directus decesserit, relicta hære di proprietate, alteri vero usufructu ipsius proprietatis & durante usufructu contingat rem emphyteuta alienari. 2.4. b
Laudemium pro inuictura non debetur domino qui alienationi consensit. 1.266. b
Laudemium an debeatur si res pignorat pro tanto quantum valet. 1.383. b
Laudis iniquitas dicitur probata si arbiter non obstante exceptione iniuriam inter ipsum & partem opposita pronunciet. 3.85. numero 19.
Laudum latum quod vnus alteri succedat in bonis mobilibus vel immobilibus valet dummodo aliquid remaneat. 3.154. nu. 3.
Qui laudum arbitratoris emologauit (quia promiserat in compromisso emologare cum iuramento & sub pœna) si postea contraueniat laudo probabiliter dici potest eum excusari à pœnis legis si quis maior. C. de transac. quasi non liberè & sponte emologauerit. como 2.5. a
Etiam si per annum steterit, q̄ à laudo non reclames, non propterea transit in rem iudicatam. 2.5. a
A laudo arbitratorum conceditur reductio, seu regressus ad arbitrium boni viri, intra annos 30. quibus elapsis transit laudum in rem iudicatam. 1.119. b
Laus oris proprij fordes habere solet. 2.5. a
Laus sumi non debet nisi à propria virtute. 2.5. a
Laudari à turpibus turpe est. 2.5. a
Lazarus suscitatus dicebatur nouus homo. 2.5. a
Lectus & panni lecti, non veniunt in generali obl. 2.5. a
Lectus venit app. alimentorum. 2.5. a
Legalitas vitæ an faciat discedrà regulis iuris. 2.5. a
Legatus in prouincia sibi decreta potest adiri per viam simplicis quærelæ. 2.25. a
Legatus nuntius extra prouinciam non potest absoluerẽ quemquam. ibidem
Legatus de latere in prouincia sibi commissa, ac extra potest subditos absoluerẽ propter iniunctionem manuum violentam in clericis, excommunicatos: et si sit **enormis læsio**. ibi.
Legatus de latere non solum potest conferre beneficia iuris patronatus acquisiti ex præscriptione, sed etiam ex consuetudine & priuilegio, cum hæc tria parificentur. 2.25. a
Legatus exiens extra prouinciam sibi decretam, non potest absoluerẽ subditos de consensu ordinarij. ibid.
Legatus probatur per literas credentis quas secum defert. ibid.
Legatus de latere dicitur princeps in eius prouincia. ibid.
Legato Papæ obediendum est tanquam Papæ. ibid.
Legatus de latere venit appellacione sedis apostolicæ. ibid.
Legatum non posse statuere contra canones, sed dispensare. 1.280. a
Legõ vxori centum, si cum titio steterit: Quid importet tale legatum. 2.15. b

Vtriusque Iuris Opiniones.

lego titio fundum & æstimationem fructuum omnium bonorum meorum an titius debebit etiam habere æstima. fructuum disti fundi. 2.19. b
lego tibi anno quolibet vnũ saccum frumenti & si hæres non soluerit relinquo tibi mille. si hæres non soluat 1. anno. poteris consequi illa mille. ibidem
Si lego titio tertiam partẽ fructuum talis mei fundi: hæres potest dare tertiam partem æstimationis fructuum & vendere fundum. ibidem
Quid si legovum faccum grani vique ad 10. an. An hæres possit primo anno totum soluere. 2.19. a
Quid si legatur omnis penus præter vinum quod erit Romæ intelligitur de penu Romæ tantum. 2.19. a
Verbum lego etiam vniuersitati bonorum adiectum, non importat hæredis institutionem nec directam substitutionem. 2.9. b
lego titio decem annua vique ad vigesimum quintum annum intelligitur à morte testatoris. 2.19. a
lego vxori vestes, anulos, & perlas, & indumenta quæcunque præciosa & non præciosa ad vsum suum hætenus facta. An veniant perla quæ non apparent ad vsum vxoris emptæ. 2.26. a
Quid si legat vxori omnia parata ad eius vsum, an veniant parata ad commuam viri & vxoris. ibid.
Si legatur vxori ad eius vitam hæres hæredis præmortui, poterit illud vindicare. ibid.
Affixa domib. seu ædib. legari non possunt. 2.16. b
legauit, verbum, non tantum ad præterita sed etiam ad præsentia legata trahitur. 2.5. a
lego (verbum) est vniuersitati rerum adiectum non habet vim institutionis. Sed erit tunc legatum, vel totius hæreditatis, vel partis eius, secundum quod dictum fuerit. Et censetur hæres institutus iure legati grauatũ hæreditatem totam vel eius partem restituere. como secundo. pag. 5. b
Quid si lego tres quartas partes prædij meis neptibus simul cum vxore an vxor concurrat in qualibet parte cum neptib. 2.17. a
legare animo compendiandi pro dote par est cum legare pro dote. 4.204. a
legare qui potest, is & fideicommissum relinquere potest. ibid.
legatur. Ecclesiæ quod Ecclesiæ legatur collegio. 4.204. a
si legatarius concubuit cum vxore testatoris reuocatur legatũ. 2.22. b
legatarius apothecæ tenetur ad debita ipsius apothecæ. 2.16. b
Quid si dicat lego apothecam meam pannorum, an videantur legati panni. 2.16. b
legatarius qui rem legatã propria occupat auctoritate, cũ vitio cadit à iure suo. 2.23. a
legatarius quodammodo quasi hæres est. 2.24. b
legatarius si emit rem emendam per hæredem repetit prærium ad eodẽ. 2.21. b
legatum testator non videtur reuocare licet rem legatam alteri postea pignorauerit. ibidem
legatarius an habeat remedium l. si. C. de edic. di. adr. tol. 2.25. a
legatarius non habet necesse in omnibus rebus portionem vindicare. 2.24. b
legatarius vt contra hæredem de euictione rei legatæ agere possit, necesse habet, cum magis de lucro captando quam de damno vitando certer, vt ei litem motã ante litis contestationẽ denunciaret, vt veniat ad se defendendum. 2.24. b
legatarius non accrescunt quæ acquiruntur ex re legata ante aditam hæreditatem. ibidem
legatarius potest esse testis in causa testamenti. 2.24. a
legatarius pro legato habet tres actiones. scilicet actionem ex testamento quæ est personalis, rei vindicationem & hypothecariam. como secundo. pag. 25. a
si legatarius possidet, etiam si testamentum sit nullum: legitime retinet etiam in foro conscientie. 2.6. a
legatarius in testamento testis esse potest. ibidem
legatarium possidentem sine vitio, rem sibi relicta in testamento minus solenni, turum esse exceptione. 2.374. b
legatarius quando sunt plura facta legata potest vnũ acceptare aliud non: scilicet si plures nec vno legato relinquuntur. 2.25. a
legatarius grauatũ restituere quicquid ad eum peruenerit non tenetur restituere fructus, nisi esset creditor testatoris. ibidem
legatario tenetur notarius edere particulam testamenti. ibidem
legatarius habet bona testatoris obligata: & an à tempore mortis vel ab adita hæred. ibidem
legatarius an perdat legatum occupando rem propria autoritate. ibidem
legatio quando debeantur fructus rei legatæ. ibidem
legatarius non tenetur stare colono. ibidem
legatarius rem sibi legatam emens an videatur legato renuntiare. 2.24. b
legatarius agens hypothecaria ratione legati, habet solum necesse probare rem processisse à testatore. 1.499. b
legatario sufficit edere particulam &c. 1.555. b
legatarij vel creditores postquam ob probabilem incertitudinem elegerunt viam testati contra hæredem scriptum, possunt etiam legitimum hæredem conuenire. 2.80. num. 12
legatum pium factũ ecclesiæ si testator ibi sepeliatur valet dato quod testator ibi nõ sepeliatur sui culpa: vt quia erat excommunicatus. como secundo. pag. 11. b
legatum ecclesiæ. Cui debeatur legatũ simpliciter factũ ecclesiæ. 2.8. a
legatum debetur quamuis nudis verbis relictum sit. ibidem

Legati dies quot modis & quando dicantur edere. ibidem
legatum pium. legatum factum in vnũ pium vsum determinatum nõ potest in alium vsum, nisi de voluntate papæ conuerti. ibidem
legatum est donatio quædã à testatore relicta sed ab hærede præstanda. 2.11. a
legatum requirit quinque testes. ibid
Fallit. ibidem
legatum vñus fructus factum ecclesiæ perpetuo durat ultra centum annos. 2.11. b
legatum calicis in dubio intelligitur de argento. ibidem
Nec vitatur legatum ex imperfecta oratione vel latinitate si consistit de mente testatoris. ibi.
Legatum dot. non venit in generali quita. quã fecit vxor de omnib. legat. sibi fact. ibi.
legatum dot. videlicet cc. vt cõstat instrumento dotali, an debeat, si non consistit de instrumento. ibid.
legatum alimentorum. Si testator legat alimenta in domo, an possunt alibi peti. ibid.
legatum dot. factum filia, an possit statim peti. 2.11. b
Si fiat legatum Berte pro se maritan. & tempore testamenti sit maritata an ei debeat legatum. ibid.
Quid si legatur mulieri si nupserit: & nubat, demum efficiatur vidua. ibidem
legatũ dotis licet hæredes mariti non possint cogi ante annũ ad restitutionẽ dotis, tamen fallit, quando maritus legat dotem vxori. ibi.
Si dos non fuit forte soluta, & maritus legat dotem vxori, an possit ipsa agere, contra hæredes mariti. ibid.
legatum factum, lego priori Bibilium, & fratribus pro emenda cappa decem, si prior præcessisset, habebit prior Bibilium tantum, si tamen sequatur, habebit vtrumque. 2.6. a
legatum factum nomine expresso hæredis non censetur repetitum in substitutione. 2.6. a
legatum relictu spuriis à patre, cognatis proximioribus defertur. como 2.6. a
legatum licet per alienationem ademptum censetur, id tamen inter alia fallit, quando alienatio fieret ex rei familiaris necessitate. como 2.6. b
legatum hoc modo conceptum, Lego Titio rem meã, aut lego Theodato ius meum, id tantum ius comprehendit, quod etiam morte periturum in re testator habet. 2.9. a
legatum. Quid si in testamento legentur alimenta vxori, & in codicillis relinquatur domina vsufr. &c. vxor tunc habebit dimidiam vñus fructus. 2.13. b
legatum vxorifactum donec castè vixerit, an si nubat, eidem debeatur. 2.14. b
legatum si fiat per maritum vx. de dote tradita non consistit de numeratione, præsumitur donatio inter eos quæ vbi prohibita non valet, etiam cum iuramento. 2.8. b
legatum rei ecclesiasticæ, vel rei fiscalis, vel rei dotalis valet, ratumq; est, vt saltem illius rei æstimatio præstetur, cui res ipsa relinquatur. 2.9. a
legatum expresso hæredis nomine relictu, nõ videtur in substitutione repetitum. 2.9. a
legatum generis quod habet certos terminos sola hominis destinatio ne, vt fundus, non valet, sin autem habeat certos terminos hominis factõ vt domus valebit, & erit electio hæredis. 2.7. a
legatum in alterius voluntate positum inutile censetur. 2.9. a
legatum tacitè factum non iure ipso absque traditione transferitur in eum, cui sit: quamuis expresse relictu transferatur. 2.9. a
legatum etiam in codicillis ab inestato relictu, non aliter debebitur, quam hæreditas ab hæredibus iustis adeatur. 2.9. a
legatum, quod in illum conferatur, qui voluntate legantis antea creditor effectus est, compendandi animo relictu videtur: tamen si quod in eum qui vel iure, vel consuetudine creditor est, conferatur, compendandi animo relinqui censetur. 2.9. a
legatum non inducitur per verba grauamẽ enũciantia, veluti si quis ita testamento cauerit, ex centum aureis, quæ tibi legauit, dabis restituesvẽ Sempronio quinquaginta. 2.9. a
legatum factum mulieri, si vidualem vitam seruauerit, an ingrediẽdo religionem legatum habere debeat? 2.9. a
legatum factum filia si nupserit, eidem debetur si intrauerit religionem. 2.9. a
legatum factum hospitali vel alio pio loco de pecunia quæ restaret solutis debitis quæ pecunia erit in monte Genue aut florentie, an si superuiente testatore creuerit, & aucta sit summa legata, puta factõ calculo & solutis debitis, debeat etiam augeri legatum? 2.9. a
legatum si fiat de feudo emptitio hæreditario debetur æstimatio legatario. 2.9. a
legatum si fiat mulieri de minori summa, si religionem ingressa fuerit, de maiori verò si matrimonium contraxerit, an per ingressum monasterij amittat pinguius legatum ex quo remouetur dicta conditio impeditiua vitæ contemplatiua. 2.8. b
legatum pium non debetur nisi adita hæreditate. 2.9. a
legatum factum filia cum alimẽtis, interim quod nubat censetur pro dote, & nomine dotis factum, maxime ita. statuto exclusiõ foeminarum. 2.8. b
legatum alimentorum, & vsufructus, per illa verba, donec vixerit, vel vidualem vitam seruauerit, vique quo censetur pro primo anno pium, & pro aliis conditionalẽ. 2.8. b

no secundo pag. 26.a
De legitima subducitur omne grauamen conditionis, vel temporis, vel alterius grauaminis: & impositum reicitur. 2.29.a
Legitima supplementum non debet propria autoritate capi, sed petendum est ab hærede vel legatariis pro tota bonorum 2.29.b
Legitima non debetur filia exclusæ per statutum extantibus masculis, & sic legitima supplementum petere non possit. 2.29.a
Legitima debet filio relinqui titulo institutionis, aliàs testamentum est nullum. 2.29.b
Legitimam in vna re, filius non potest propria autoritate eligere sibi, sed autoritate iudicis hoc fieri debet. ibidem
Legitima solum consideratur, & debetur filio tempore mortis patris, in vita autem patris non debetur. 2.29.a
Legitima ex primogenituræ bonis non debetur cæteris liberis, cum hæc bona vigore primogenituræ acquisita, ac obteuta primogenitus habet præcipua, nec recognosci aliter ab hæreditate patris, nec ab ea proueniunt aliquo modo. 2.29.b
Legitima portio aut eius pars aliqua in liberis institutionis titulo conferri debet, ut vis, ac robur testamento adfit. 2.28.b
Legitima renūciatio, quam filia dotem adeptæ facit, nocet illa viua nepotibus. ibidem
Legitima filiorum portio non patitur vlgarem substitutionem. 2.28.b
Legitima liberis, quod illorum pater superest, debita non censetur, tomo secundo. 2.28.a
Legitima iis non debetur qui ab intestato succedere aliòquin non possunt. 2.28.b
Legitimæ portionis explendæ actio ex lege & 30. an. durat, & non præparata ad quoscunque hæredes transmittitur. ibidem
Legitima est portio eius quod ab intestato debetur, seu in quo quis esset successurus. 2.35.b
Legitima filiorum portio nihil periclitatur, si patris ipsorum bona profcribantur. 2.28.a
In legitima filiorum habet locum ius accrescendi. 2.29.b
Legitima portio si in patris vita liberis assignetur, ac tradatur iuxta diuitias id temporis à parte possessas, censæ, atque æstimatæ; non idcirco postea augetur, quod autem eiusdem parentis facultates sint. 2.28.a
In foro conscientie, etiam per expressam pupillarem, mater non excluditur à legitima. 2.29.b
Sicut aucta est legitima descendendum vsque ad tertiam, ita etiam legitima ascendendum. ibidem
Per statutum legitima in totum auferri non potest. ibidem
Legitima mariti debita in bonis filij, cum sit de iure positio potest per statutum tolli. 2.29.a
Legitima portio filijs debita & minui statutis, & omnino tolli potest. 2.28.a
Legitima priuari filios propter delictum patris. 2.35.b
Legitima parentum quanta sit. ibidem
Legitima non est quota hæreditatis sed quota bonorum. ibidem
Legitima an possit à patre in Trebellianicâ imputari eo casu quo duæ quartæ detrahi possunt. 3.371.n.44
Legitimam non potest filius in vna re eligere, Declaratur multis modis. ibi. 5. & seq.
Legitima an possit minui à statuto tempore. 3.370.nu.24
Legitima potest grauari à patre qui filio omnia sua bona reliquit. 3.371.38. & seq.
Legitima filij potest grauari quado filij sunt dotatæ ab auo. 3.372.n.60.
Legitima filius non tenetur recipere in fructibus tantum. 3.371.nu.44. Item nec in pecunia tantum. ibid. 44.
Legitima quomodo computanda stante foemina dotata exclusa à statuto. 3.372.nu.1.
Legitima non est filijs assignanda in singulis rebus hæreditarijs. ibidem
Legitimam non potest filius eligere in rebus alteri legatis. 3.373.nu.1.2
Legitima an amittatur ob non confessionem inuentarij. 3.373.nu.1.b
Legitimæ renūciatio non venit in generali renūciatione. ibid. nu.1.
Legitimam non potest filius in meliore sibi eligere. 3.373.nu.1. Nec etiam sibi in deteriori est assignanda. ibi. b. 16.
Ampliat & limitatur multis modis. 3.374.3. & seq.
Quid in dote. ibi. 3. & seq.
Quid si filius promittat in renūciatione plus non petere. 3.375. nu. 14.
Quid si legitima sit vnica cum patrimonio. ibi. 7.
Quid stante iuramento. 3.374. & seq.
Quid si renūciatio legitime sit facta viuentem patre. 3.375.n.17.a
Legitima nullum grauamen recipit. 3.370.nu.17
Ampliat pluribus modis. ibi. 3. & seq.
Limitatur. ibi. 20.
Quid si fuit adiecta conditio potestatiua. ibi. 3.
Quid si tota hæreditas sit relicta cum onere. ibi. 4.
Quid si filius consuetat testamento in quo pater legitimam onerata sibi reliquit. ibi. 7.
Quid stante iuramento filij. ibi. 8. & seq.
Quid fauore pie causæ. ibi. 14.
Quid in legitima aucta per statutum. ibi. 18.
Legitima continens filij prouisionem & commodum recipit grauamē. 3.370.nu.20.
Legitima an relinqui possit sub conditione turpi vel impossibili. nu. 22.
Quid in conditione causali vel mixta. 3.371.nu.37.
Vsq; ad legitimam filius reuocat donationem patris. 2.34.b
Legitimas duas, seu duas quartas potest detrahere filius grauatus de.

restituendo. 2.28.b
Legitimæ renūcians mater non propterea ius petendi eam nepotibus auferatur, & per consequens non obstante matris renūciatione, nepos filia præmorta dotata ex propria persona sua in bonis sui aui materni legitimam petere potest. 2.26.b
Ius petendi vel agendi ad supplementum Legitimæ non præscribitur minori 30. an. curriculo. 2.26.b
Legitimæ supplementi petitio fieri debet conditione ex l. omnimodo. C. de inof. test. 2.29.b
Legitimam non minui per legata facta ad pias causas. 2.29.a
Legitimam, seu iustam hæreditatem propriæ & strictè tantum dicemus, quæ ab intestato obuenerit, latè verò & illam eo nomine dignam dum cemus, quæ ex testamento defertur. 2.29.a
Legitimam nõ potest filius propria autoritate vna in re eligere, sed hoc in iudicis arbitrio fieri debet. 2.29.b
Legitimam portionem sibi expleri, & ij filij in minori parte instituti iustè atque vtiliter possent, qui expressim testamento plus capere, plusve habere prohibentur. 2.28.b
Legitimam portionem modò accipere, & bona cætera repudiare nequit filius, aut ex ampliore summa, aut ex asse institutus. 2.28.b
Legitimæ liberorum portioni adiectum onus, atque imposita conditio, cum legitima ipsa ad substitutum, vel cohæredem defertur, si liberi hæreditatem repudient, rectè procedet. ibid.
Ius petendi supplementum Legitimæ, non finitur quinquennio. tom. 2.25.b
Legitimam pater non tenetur soluere pro filio condemnato. ibid.
Ius petendi iupp. leg. transmittitur etiam ad non agniti. 2.33.b
Per omissionem inuentarij, filius legitimam non amittit, tomo secundo. 2.35.b
In Legitimam quam possunt petere filia ex persona patris, an computentur dotes relicte ab auo ipsi filij seu neptibus. 2.33.b
Legitimam patre viuo non venire in confiscatione bonorum pro delicto filij. 1.417.a
Agens ad supp. leg. potest etiam petere fructus legitimæ. 2.33.b
Legitimæ causa ordinariè tractanda est. 2.35.a
Valer tamen libellus per quem simpliciter petit quis sibi legitimam restituui. ibid.
Legitimandi habens facultatem non potest legitimare sine causa: etiã si habeat amplissimam potestatem: quæ in summo pontifice non requiritur. 2.36.a, & 37.a
Legitimandi habens potestatem natos ex adulterio, item & ex incestu, potest legitimare, si ambo concurrant in vno. 3.36.a
Legitimandi potestas data post mortem patris, non intelligitur cõcessa in præiudicium fideicommissi. 2.36.a
Legitimandi habens facultatem, non potest proprios filios legitimare, legitimare filium proprii comes Palatinus, aut habens potestatem legitimandi, potest. 2.36.a
Legitimantur naturales per subsequens matrimonium. tomo secundo, pag. 44.a
Fallit, ibidem
Legitimari posse per rescriptum principis, & alterius non recognoscen. superiore, quocunque illegitimos: etiam natos ex damnato coitu, & hoc plenitudine potestatis, etiã stantibus filiis legitimis, & naturalibus. 2.36.b
Legitimare filium naturalem nulla patris dispositione adiutu nequit princeps, postquam hæreditas à iustis hæredibus adita est, quamuis possessio ab eisdem apprehensa nondum sit. 2.36.b
An potestas legitimandi possit alteri demandari. 2.45.a
Legitimandi facultas dicitur fauorabilis & non odiosa. 2.37.b
An ille qui habet potestatem legitimandi, possit legitimare spurium & incestuosum. 2.42.b
Quilibet princeps, in suo dominio, potest legitimare. 2.42.a
Legitimandi priuilegium datu pro se & hæredibus non competit filio viuentem patre cui datum fuit. 2.46.a
Legitimare, seu natalibus restituere ad ecclesiastica munia nequit Imperator ditioni suæ subiectos, vt nec Pontifex ad ciuilia officia, vel bona profana legitimatiõis beneficium conferre poterit. 2.36.b
Legitimandi facultas respectu potestatis, est fauorabilis: respectu legitimati, est odiosa. 2.36.a
Vtrum comes Palatinus possit legitimare filium religiosi. tomo secundo, pag. 42.a
Legitimatur proles etiam per matrimonium coloratum. tomo 4. 205.b
Legitimari an possit quis per subsequens matrimonium stante alio matrimonio intermedio. 3.575.nu.41
Quid stante protestatione patris quod per contractum matrimonij non intendebat filios legitimare. 3.575.n.15.
Quid si matrimonium sit factum in mortis articulo. 3.376.nu. meno 17.
Legitimatus per subsequens matrimonium an censeatur vocatus in dispositione loquente de descendenti bus legitimis. 3.377. numero 55. & seq.
Legitimatus per subsequens matrimonium non auferit ius primogenituræ filio iam legitime nato. ibid. nu. 62.
Legitimatio filiorum in mortis articulo facta tenet & substitutum excludit. 2.40.a
Legitimatio naturalis filij, aut spurij, non minus rumpet, ac prorius euertet testamentum, quàm filij legitimi ortus. tomo secundo, pagin. 41.b

legitimatio

legitimatio infantis à principe facta, infantis ipsius ratihabitione nõ exigit. 2.41.b
Legitimatio filij illegitimi ad petitionem patris etiam filia legitima naturali existente, præsertim si illa clausula, Non obstante, adiecta fuerit, per comitem Palatinum fieri potest. 2.41.b
Legitimatio quando facta fuisse viuentem patre, & eo volente, cum in alieno territorio fieri potest. 2.41.b
Legitimatio per subsequens matrimonium non procedit, neque subsistit quando mater erat vilis, & talis persona, quæ pater sine suo decore in vxorem ducere non poterat. 2.41.a
Legitimatio personæ in quocunque iudicio etiam summario & sub qua uis forma agitur, Actor & reus legitime comparere debent. 2.41.b
Legitimatio prius facta non reuocatur per natiuitatem filiorum, licet effectus legitimatiõis limitetur & restringatur. 2.41.a
Legitimatio facta ad instantiam patris, & cum licentia Domini loci, in quo fit legitimatio, valet. 2.41.b
Legitimatio per subsequens matrimonium, etiam si valeat ipsum matrimonium de iure canonico, tã in terris imperij nõ extenditur ad successiones. 2.41.a
Legitimatio potest fieri per procuratorem. 2.41.a
Legitimatio est de reuatiu principi in signum supremæ potestatis. 2.41.a
Legitimatio semel facta nõ reuocatur, superuentu liberorum legitimorum. 2.41.a
Legitimatio si impetratur pro filio adulterino ex vtroque parente, debet fieri expresso vtriusque adulterij. ibid.
Legitimatio filij naturalis, quæ impetratur viuentem patre optimè expeditur absque alicuius citatione, præsertim quæ accedente ipsi patris consensu, quoniam potest libere pater bona propria distribuere. to. 2.41.b
Legitimatio ob ingratitudinem postea susceptam reuocari potest. ibidem
Legitimatio quin per procuratorem expeditur queat, nihil omnino prohibet. ibid.
Legitimatio per rescriptum retrotrahitur in præiudicium iuris alteri de latij, vel sola spe competentis. 2.37.a
Legitimatio per sequens matrimonium operatur in muliere vili & meretricæ, ac omnino imparis conditionis. 2.40.a
Legitimatio fit etiam per nominationem factam per patrè in testamento nominatum illum filium leg. & naturalem. 2.44.b
Legitimatio à Cæsare in terris subiectis ecclesiæ fieri non potest. tomo 2.41.a
Legitimatio, seu natalium restitutio filiorum à patre facta non opus habet cognatorum citatione. 2.41.b
Legitimatio infantis vt fieri possit requirit speciale rescriptum, cù Comes Palatinus non possit legitimare infantes nisi in suo priuilegio adesse facultas specialis ipsos legitimandi. 2.36.b
Legitimatio facta per reginam auctoritate applica valet. 2.45.b
Quado legitimatio fit ad postulationem patris viuentis, tunc nec agnatorum, nec aliorum filiorum faciendæ est citatio. 2.37.a
Legitimatio semel facta, ex superuentu filij legitimi nõ retractatur: & sic in legitimatiõne nõ habet locu dispositio de reuo. dona. 2.46.a
An legitimatio fieri possit extantibus filiis le. & naturalibus. tom. 2.42.a
Quid si non appareat de priuilegio comitis legitimati, an valeat legitimatio. 2.42.a
Quid si comes Palatinus sit infamis, an valeat legitimatio? ibid.
Legitimatio non potest fieri sine causa ab inferiore à principe. 2.46.a
Legitimatio non præiudicat interessatis non citatis. ibid.
Legitimatio filiorum non fit per subsequens matrimonium, etiã quod fierent instrumenta dotalia, quando secundum morem ciuitatis matrimonium non possit contrahi inter personas longe dispares, & in terum non honeste, & absque dedecore contrahi prohiberetur. ibid.
Legitimatio dicitur similis Alchimie, quæ demonstrat illud quod non est, sed vnam speciem in alteram non transmutat. ibid.
Legitimatio facta à Comite imperiali in dominio Venetorum non operatur circa bona existentia in eorum dominio, absque illius dominij consensu. ibid.
Legitimatio potestas legitimandi competit soli Imperatori. tomo 2. 42.a
Legitimatio an fieri possit per procuratorem. tomo secundo, pagina 44.a
Legitimatio per subsequens matrimonium, an trahatur retro ad tempus natiuitatis. tomo secundo, pagina 41.a
Et an possit fieri in vltimo vite spiritu. tomo secundo, pagina 44.b
Et vbi potest fieri per subsequens matrimonium, nunquam fit per rescriptum. tomo secundo, pagina 44.a
Legitimatio per subsequens matrimonium non requirit mentionem filiorum legitimorum, & naturalium. 3.375.n.32.
Legitimatio per subsequens matrimonium operatur etiam in iuratis, & ignorantibus. ibid. 16.
Legitimatio non dicitur, sed dispensatio, quado filius particulariter habilitatur. 3.381.nu.1.
Legitimatio requirit citationem agnatorum, Ampliat. ibid. nu. 12.
Legitimatio requirit citationem substituti. ibi. nu. 18.
Legitimatio per subsequens matrimonium an fieri possit in quocunque illicito coitu. 3.377.nu.48.

legitimatio per subsequens matrimonium an valeat, ignorate vno ex coniugibus tempore exceptionis matrimonium consistere non posse. 3.377.nu.1. & seq.
Legitimatio per subsequens matrimonium non valet, nisi per Papam, quado inter coniuges non poterat contrahi matrimonium. 3.378.n.1.
Legitimatio filiorum illegitimorum fieri non potest stantibus filiis legitimis, & naturalibus. 3.380.n.1.
Limitatur & declaratur. ibid. 5.
Quid si fuerit legitimatio facta ab Imperatore. ibid. 5.
Quid si fuerit petita à patre. ibid. 5.
Quid si fuerit legitimatio sic facta à Comite Palatino habet hoc in facultate à principe. ibid. 8.
Quid si filij illegitimi, & naturales consentirent. ibid. 18.
Legitimatio illegitimi requirit mentionem filiorum legitimorum, & naturalium. 3.380.n.1.
Ampliat & limitatur pluribus modis. ibid. 4.
Quid in legitimatiõne facta motu proprio. ibid. 4.
Legitimatio facta per patrem non requirit mentionem agnatorum. 3.381.nu.1. & seq.
Legitimatio an requirit mentionem filiarum feminarum à statuto exclusæ. ibi. nu. 19. & seq.
Quid itate clausula nõ obstat, & clausula ex certa scientia in legitimatiõne, an requiritur mentio agnatorum. ibi. 13. & seq.
An si post legitimatiõnem pater habeat filios, reuocet legitimatiõnem. 2.44.a
Legitimatiõnem per subsequens matrimonium non impedit matrimonium intermedium cum altero ex iugalibus, nisi de fraude appareat. 2.40.b
Legitimatiõnis rescriptum, quod mentionem legitimorum liberorum non facit, subreptitium censi debet ex voluntatis defectu. 2.46.b
In hæreditatibus si opponatur defectus legitimati. cui incumbat onus probandi. 2.46.a
In legitimatiõne facta ad requisitionem parentum aliorum citatio non requiritur. 2.46.a
Ex legitimatiõne per rescriptum agnatio patris & filij conseruatur. 2.41.a
Legitimatiõnem non reuocari, aut infirmari per superuentu filiorum legitimorum & naturalium. 1.415.b
Facta reuocatiõne legitimatiõnis propter ingratitudinẽ, nõ potest ex post filius iterum legitimari. 1.511.a
Legitimatus principis rescripto admittitur ad feuda, fideicommissa, & alia in hominis dispositione comprehensa, ad quæ filij legitime nati vel iusti essent vocati. 2.40.b
Legitimatus par est cum filio legitimo. 2.40.a
Legitimatus per subsequens matrimonium venit appellatiõne legitimatiõnatorum, vel procreatorum. 2.40.a
Legitimatus venit in sententia arbitri & arbitratoris in qua fit mentio de filiis leg. & naturalibus. 2.44.a
Legitimatus ab Imperatore non potest amplius appellari spurius. ibid.
Legitimatus per rescriptum admittitur ad bona quæ aliter ad legitimũ & naturalem ab intestato deuenirent. 2.40.a
Legitimatus expresse ad feuda, ad illa admittitur excluso agnato ibidem.
Legitimatus filius à principe mortuo patre, admittitur in præiudicium succedentium, dummodo non sit adita hæreditas vel apprehensa, & etiam si apprehensa saltem ex causa legitima. 2.60.a
Legitimatus sine præiudicio venientium ab intestato non excludit ab intestato filium, nec alios transfusionales. 2.40.b
Legitimatus per rescriptum nõ reuocat donationem patris ante factam. 2.40.a
Legitimatus rescripto non venit appellatiõ legitimatiõnatorum. 2.40.b
Legitimatus per subsequens matrimonium, quia non conceptus post matrimonium, non dicitur legitime natus secundum veritatem, nec substitutum sub illis verbis, legitimum & naturalem & ex legitimo matrimonio natum, excludere debet. 2.40.a
Legitimatus vere pro legitimo & naturali in omnibus reputatur, licet ei plus relinqui non possit quàm ad minus quod relinquitur vni ex filiis verè legitimis & naturalibus. 2.40.a
Legitimatus per subsequens matrimonium admittitur nomine legitimatiõnatorum & naturalium, & ex legitimo matrimonio natorum in dispositione hominis. 2.40.b.
Legitimatus propter ingratitudinem in pristinum statum reuocari potest, nec possit ex post iterum legitimari. 2.44.a
Legitimatus simpliciter non est capax feudi vel emphyteusis. 2.40.b
Legitimatus excludit substitutum sub conditione, si institutus decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus. 2.37.a
Legitimatus per rescriptum plus relinqui potest quàm legitimo. tom. 2. 37.a
Legitimatus à principe ad successiõnem feudorum, succedit in feudo, & excludit ceteros agnatos remotiores. 2.37.a
Legitimatus à comite Palatino habente priuilegium speciale legitimatiõni ad feuda, succedit in feudo. ibid.
Legitimatus succedit in emphyteusi à priuato cõcessa: secus si ab ecclesiastica sit concessa. 2.37.a
Legitimatus per subsequens matrimonium, qualiscunque etiam mater legitimati fuerit, digna, vel indigna legitima tamen vxor, succedit etiam in feudis patris, licet alij filij naturales legitimati non admittantur ad successiõnem feudi. 2.37.a
Legitimatus ab imperatore cõpatus assensu succedit in bonis & terris ecclesiæ etiam subiectis pontifici. 2.40.b

V V V V V 4 Legitimatus

Legitimus per sub sequens matrimonium admittitur ad feuda & bona emphyteutica. 2.40.b
Legitimus us per scriptum non admittitur nomine legitimum & natorum ex legitimo matrimonio. 2.40.b
Legitimus, an comprehendatur a sta, loquente, de compromisso fiendo inter agnatos. 2.45.b
Legitimus per subsequens matrimonium venit appellatione natorum ex legitimo matrimonio. 2.40.b
Legitimus per subsequens matrimonium, & equiparatur omnino filio ex legitimo matrimonio nato. 2.40.b
Legitimus est verè legitimus & nihil differt a legitimo. 2.40.b
Legitimus in specie ad feuda ab habent. potestatem admittitur ad feuda honoraria. ibid.
Legitimus post conditum testamentum rumpit illud, & si legitimus ante testamentum prateritus sit in testamento, vel sine causa exheredatus, similiter rumpitur testamentum, & potest talis legitimus testamentum dicere nullum, vel contratabulare, vel que relari. 2.37.b
Legitimus regulariter equiparatur legitimis, & omnia iura loquuntia de legitimis intelliguntur etiam de legitimis. ibid.
Legitimus per subsequens matrimonium succedit in feudo ut legitimus. ibid.
Legitimus cum clausula limitatiua, videlicet absque praeiudicio, & c. venientium ab intestato, non succedit ab intestato nec praeiudicat legitimis hereditibus, sed tantum admittitur ex testamento, & in praeiudicium legitimorum hereditum. ibid.
Legitimus detrahit legitimam, & trebellianicam de fideicommissis, perinde ac si esset verè legitimus. ibid.
Legitimus per scriptum non solum agnoscitur patri, sed & omnibus aliis, dato quod illorum consensus non interuenierit: & illis pariter succedit, perinde ac si foret legitimus. ibid.
Legitimus in ampla forma habetur pro verè legitimo & naturali. 2.40.b
Legitimus per subsequens matrimonium admittitur ad ordines. 2.38.b
Legitimus per scriptum succedit etiam contra testamentum ut verè legitimus. 2.37.a
Legitimus natalibus restitutus quoadquædam, legitimus proprie non est. 2.38.b
Legitimus ab imperatore in feudis succedere potest si ab eo nominatum ad hoc legitimus fuerit. ibid.
An legitimus post testamentum illud rumpat? 2.43.b
Legitimus absque praeiudicio proximorum, legitimorumque hereditum nihil penitus petere potest, nisi aliquid ei in testamento relictu fuerit. 2.38.b
Legitimare non potest Papa in terris imperij, nec Imperator in terris ecclesiarum. 2.38.a
Legitimus a principe sine praeiudicio venientium ab intestato, potest institui hæres, legitimus non extantibus. ibid.
Legitimus ante quam dies fideicommissi cesserit, excludit substitutum. ibid.
Legitimus, verbum, idem importat quod legitimus. ibid.
Legitimus ob matrimonium parentum postea subsequutum, & omnes iuris effectus, quos legitimi habent, sortitur, & ad primogenia feuda, aliaque omnia quæ expressim filius ex iusto matrimonio natus de feruntur admittitur. 2.39.a
Legitimus per subsequens matrimonium, non excludit substitutum vocatum sub conditione, si pater eius decesserit sine filio legitimis & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis. 2.38.b
Sed an legitimus, succedat vna cum aliis. 2.43.b
An legitimus ab imperatore, vel comite, cetera legitimus quo ad spiritualia itaq; possit promoueri ad ordines sacros. 2.42.a
An comes Palatinus possit filium suum legitimare? ibid.
Sed nunquid legitimus habeat ius querelandi testamentum fratris instituta turpi persona. 2.42.b
Legitimus an excludat substitutum. 2.43.b
Legitimus an succedat in feudo: ampliationes & limitationes vide. 1.365.a
Et an succedat in emphyteusi. ibid.
Legitimus per subsequens matrimonium succedit in feudo. 1.365.b
Legitimus ex subsequenti matrimonio non tollere ius primogenituræ iam nati. Cum legitimitas retrò non trahatur in praeiudicium alicuius. 1.416.a
Legitimus per subsequens matrimonium succedere in feudis. 1.416.a
Legitimus an excludat substitutum. 2.37.b, 38.b, & 39.a
Legitimus per subsequens matrimonium absque dispensatione potest ad dignitatem promoueri. 3.375.nu.1.
Legitimus per subsequens matrimonium succedit in feudo. ibi. 12.
Declarator & limitator multis modis. ibid. 22. & seq.
Item succedit in emphyteusi. 3.376.nu.28.
Item excludit substitutum sub conditione si decesserit sine filiis legitimis & naturalibus. ibi. 31. & seq.
Quid si fieret legitimatio in mortis articulo in fraudem substituti. 3.377.nu.53.
Item excludit foeminas dotatas stante statuto. ibid.
Item habet querelam in officiose donationis. 3.376.nu.36.
Item rumpit testamentum patris ac si esset natus post testamentum. ibi. 39.
Item admittitur ad retractum. ibid. 43.
Item ista legitimatio non reuocatur per superuenientiam heritorum. ibid. 40.

Quid si mulier non sit digna matrimonio. ibi. 46
Legitimus per subsequens matrimonium dicitur verè legitimus. 3.377.nu.3. & 18.
Ampliatur pluribus modis. ibi. 4
Quid si tempore matrimonij extant alij filij legitimi vel naturales. ibid. 7.
Legitimus per subsequens matrimonium an ad effectum successionis sit habilis absque interuentu instrumentorum dotalium. ibi. 9. & seq.
Legitimi per scriptum an sint successibiles? 2.40.b
Legitimus filio naturali vel spurio post patris obitum legitimi o ipsa ad bona alius medio tempore ex successione ab intestato quæ sit retrahitur, ita quod illa ipsa ab intestato succedentibus legitimatæ s auferre valeat. 2.38.a
Legitimi an succedant in emphyteusi. 1.263.a
Legitimi hæredes proprie, & expresse dicitur etiam testamento instituti, si hereditas alioquin ad eos ab intestato reditura fuit. 2.38.a
Legitimus ex matrimonio præfertur legitimo per principem post matrimonium actum legitimi. 2.36.a
Legitimus non est temerè pronuntiandus nisi cum legitimo contradicatore. 2.36.a
Legitimus, id est, quod ex mente legis est. 2.36.a
Legitimus est etiam quod a lege confirmatur. 2.36.a
Legitimus ille dicendus, qui ex matrimonio contracto in facie ecclesiarum nascitur: oportet enim dicenti contrarium, non solum inter partes matrimonium non posse subsistere: sed etiam malam fidem amborum probare. 2.35.b
Legitima ad supplementum agens an dicatur venire contra testamentum. 2.33.b
Legitima supplementum petens tenetur omnia importare. ibid.
Leprosus in ciuitate exitus expellendus est, ne alios infectet. 2.46.b
Leprosus potest interdici ingressus ecclesiarum. 2.46.b
Lepra superueniens non soluit sponsalia de presenti. 2.46.b
Lex correctæ etiam in ar. allegari non potest. 2.51.a
Lex, si quis in tantam. C. vnde vi. praticari potest etiam excipiendi, quod spoliator agit super proprietate: quæ re spoliatus poterit excipere de dominio amittendo ex dicta constitutione. 2.48.a
Lex hæns varios intellectus non potest allegari ad decisionem. 2.50.b
Lex quoties. C. de rei vendica. in re dubia locum non habet, hoc est, cum secundum emptor rem sibi prius traditam non quido probat. 2.48.b
Lex j. de sacrosan. eccl. habet locum in quocunq; testamento facto: & ab illo, qui non est in articulo mortis. 2.47.q
Lex est inuentio, & donum Dei. 2.47.b
Lex secundum titulum, cui subiecta est, intelligi debet. ibid.
Lex debet esse de casu dubitabili. 2.47.b
Lex, error. ff. de iuris & fact. igno. no. pcedit, quado vtraque pars tractat de damno emittendo. 2.48.a
Lex quando non assiluit, & quando resistit. 2.50.b
Lex noua debet intelligi secundum antiquas. 2.50.b
Lex, hodie. ff. de pœnis, no. habet locum in pœnis a statuto determinatis, sed est præcisè seruanda. 2.49.b
Lex est perpetua nec vnquam moritur. 2.47.b
Lex debet esse generalis. 2.50.b
Potest tamen fieri lex contra certam & singlem personam. ibidem
Lex non debet esse imposta verbis. 2.50.b
Nec partes præsumuntur fecisse pactum nugatorium. ibid.
Lex vna per aliam distingui etiam si sit posterior. ibid.
Quado lex antiqua ponit casum spem, lex noua gna'r corrigens non habet derogare illi spetati. 2.50.b
Lex vel statutum semper est in viridi obseruantia, etsi post multum tempus casus legis non veniat, secus tamen si casus euenerit, & contra legem vel statutum fieret actus. 2.47.a
Lex ciuilibus obligat in foro conscientiarum, & contra faciens legi peccat mortaliter. 2.47.a
Lex exprimens aliquos casus ratione frequentioris vsus no. intelligitur exclusus, alios minus frequens. ibi. 2
Lex noua imponens pœnam cõcurrentem cum lege veteri et pœnali, qualibet pœna potest imponi quam prosecutus est accusator. ibid. a
Lex reprobanda consuetudinem non solum intelligitur de præterita, sed etiam de futura. ibid.
Lex statuens super matrimonium, ac super alia spiritualia per quæ intimantur matrimonia, non habet vim legis. tomo secundo, pagina 47.a
Lex noua superueniens extendi ad æquiparata a lege antiqua. 2.50.b
Lex vel statutum conceptum verbis vniuersalibus, de futuro continens actum & no. cõcessionem quæ restringit ad habiles, no. habet locum ratione publicæ utilitatis. 2.47.a
Quado lex Codic. est canonizata, si corrigatur per ius authenticum, non intelligit correctæ, sed debet obseruari. 2.51.a
Lex. 2. C. de rescin. ven. non habet locum in transactione. tom. 2. 47.a
Lex vel statutum contra ius naturale siue gentium non tollendo ipsum simpliciter, sed disponendo in praeiudicium alicuius emanans, si dubitetur an substituta causa vel non, præsumit ex iusta causa emanasse & sic pro principe vel statuente, adeo quod non admittitur pbatio in contrarium. 2.49.b
Lex, princeps, vel statutum potest prohibere, quod non iuretur super contractibus. 2.48.a
Lex quælibet, dispositio, vel declaratio, non sunt alicuius momenti, si per annos decem no. fuerint in vsum receptæ, sed cõtrarium fuerit obseruatum. 2.49.a
Lex si

Lex, si quado. C. vnde vi. pcedit etiam in vi turbatiua & compulsua 2.48.a
Lex si quis maior. C. de transac. habet locum, in omni conuentione iurata. 2.50.b
Lex de sui substantia scriptis opus non habet, atque ideo clara populi voluntate ferri potest. 2.49.a
LEX quado exprimeret aliquem casum ratione frequentioris vsus, non tamè per hoc intelligitur excludere alios casus minus frequentes. 2.49.a
Lex pœnalis extrahitur de vno correlatiuo ad aliud. 2.49.a
Lex vel constitutio quæ præcipit vel prohibet in fauorem Dei, vel ad commodum publicum, si emanat super eo cuius cõtrauentio aliàs de se generabit peccatum mortale, non tollitur defuetudine, etiam si a principio recepta non sit. 2.49.a
Lex, vel statutum semper est in viridi obseruantia, etiam si post multum tempus casus legis non veniat, secus si casus euenerit cõtra legem, vel statutum actus heret. 2.49.a
L. 2. C. de rescin. ven. remedium non datur venditori scienti verum valorem rei suæ, etiam si sit deceptus ultra dimidia iusti precij. 2.49.a
L. 2. C. de rescindenda venditione, in omnibus bonæ fidei contractibus locum habet, etsi in stricti iuris conuentionibus sileat. 2.48.b
Lex vel statutum potest distinguere vel limitare ius diuinum ad hoc vt peccatum excludatur, vel euitetur. 2.49.b
Lex tamen cõtraria consuetudine tollatur, nunquã tamen vel lógiffima diffuerudine abrogabitur. 2.49.a
Lex seu reformatio edita a Principe, si vbi non fuit recepta, non puniunt transgressores. 2.49.a
Lex quæ de clericis quidquam disponit, quatenus canonibus aduersa non est, seruari debet. 2.49.a
Lex finalis. C. ad l. Iul. maiesta. quoad pœnam de nouo imposita cõtra committentes crimen læsæ maiestatis in Principem, non extenditur ad Rempublicam Romanorum, nec ad alium. tomo secundo, pagina 49.a
Lex postitiua condita ab habent. potestatem legis condendæ, obligat in foro conscientiarum, non secus quam in foro contentioso. 2.49.b
Lex sancimus. C. de iudic. procedit etiam in ficto seu, præsumpto cotu. 2.49.b
L. interdum §. qui furem ff. de furt. intellectus. tomo secundo, pagina 49.b
L. bene a Zenone. C. de quadri. præf. & eius dispositio habet etiam locum in inferioribus principio, non recognoscit in superiore. to. 2. 49.a
Lex. ff. C. de insti. & substi. non loquitur de tacita vulgari, sed de tacita pupillari. 2.49.b
Lex quando facit differentiam inter agnatos, & cognatos videlicet vocando agnatos, & cognatos excludendo, frater ex parte patris tantum vocatur cum vtrinq; coniuncto. 1.31.a
L. si vnquam. C. de reuoc. don. locum non habet in re minima seu bene locum habet in re notabilis æstimationis. 2.47.b
Lex reprobanda & prohibens ferri tollens consuetudinem, intelligitur tam de consuetudine futura, quam præterita. 1.153.b
Lex obscura nulla lex est. 4. 204.D
Lex omnium consensus requirit. 4.176.D
Lex ab anastasio. C. mandati, quomodo intelligenda. 3.82.nu.37.42.
Lex diffamari. C. de ingenis manumif. quando locum habeat. 3.82.nu.1.
Lex finalis. C. de nouatio. an habeat locum in delegatione. 3. 175. n.49.
Quid in impulatione pœnali. 3.176.nu.97.
L. 2. C. de rescin. ven. remedium non habet locum quando in contractu venditionis iuramentum interuenit. 2.50.a
L. si vnquam. C. de reuoc. don. locum etiam habet & procedit in donatione iurata, secundum receptorem Doc. sententiam, quia si huius tempore matrimonij renūciat successioni paternæ in manib. patris quod de te contenta esse velit, filij d. mulieris postea iucepti, no. potest. videm
Lex si vnquam. C. de reuoc. donat. quando locum habeat. 3.195.nu.1.
Lex si quis maior. C. de transac. quomodo intelligenda. 3.71.nu.1.
Lex si vnquam. C. de reuoc. donat. an habeat locum in iure qua. 1. 610. 3.196.nu.40.
An procedat in donatione ad causam. ibi. 40.
Quid in donatione remuneratoria. ibi. 46.
An tollatur per renunciationem. 3.197.nu.63.
L. si quis in tantam. C. vnde vi. habet locum etiam in seruitutibus pcediorum 2.47.b
In diffamari. C. de inge. manu. competens iudex diffamati est ad eundem, non diffamantis. ibidem
L. si conuenerit. ff. de iurif. omni. iu. non habet locum quando iudex, cuius iurisdicctio est prorogata, erat præsens, & prorogationem accepit. 2.48.a
L. si quis maior. C. de transac. an locum habeat, vbi aliqua iusta causa potest quis re excusare a pœna, & an habeat locum mortæ purgatio, & de iure canonico: & an in quolibet contractu, & vbi fuit omnium mai soluta de mpta certa parte. 2.48.b
Lex si quis maior, habet locum in omni conuentione iurata. 1.016.a
L. ff. C. de codicil. prohibens amplexum codicillorum quando quis succubuit in via testamenti: procedit in actore, non autè in reo, qui potest opponere plures exceptiones. 1.211.b
L. si quis maior. C. de transac. non solum locum habet in contractu tractationis, sed etiam in contractu venditionis, & in quacunque alia promissione iurata, ac in omni alio contractu. 2.50.a
L. si vnquam. C. de reuoc. don. locum etiam habet & pcedit in donatione iur. 2.47.b
Lex esse dicitur, quod in ratione consistit. 4. ibi. nu. 126.

Lex frustra queritur, vbi est ratio viua. ibid. nu. 117.
Lex secundum eius naturam, & proprietatem debet esse descripra ad communem utilitatem. 4.312.nu.8.
Lex, seu decretum Principis sunt interpretanda secundum communem sensum, non particularem legislatoris, vel Principis. 4.313.nu.8.
Leges non possunt complecti singulos casus. 4.232.nu.14.
Et ideo procedendum de similibus ad similia. ibid. nu. 35.
Leges in scholis diglutiuntur, in palatijs digeruntur. 4.234.nu.50.
Leges sapiunt, cum praticantur. ibi. nu. 52.
Leges debent addisci in iuuentute, & earum vsus semper continuandus est. 4.244.nu.36.
Leges ante omnia seruandas esse. 4.272.nu.89.
Leges vbi habemus, frustra querimus rationem. ibid. nu. 90.
Leges debent publicari ad hoc, vt vires habeant. 4.287.nu.7.
Lex secunda. C. de rescin. vend. quomodo intelligenda. 3.203.nu.1.
An locum habeat in laudo. ibid. 11. & seq.
Quid in diuisione. ibid. 25.
Quid in venditione facta per procuratorem. ibid. 26. & seq.
Quid stante pacto de retro uendendo. 3.304.1.235.
Quid si venditor iuratur non contrauenire. ibid. 43.
An locum habeat in feudo. 3.309.nu.74.
Quid in emphyteusi. ibid. 75.
Quid si in contractu interueniat iuramentum ex certa scientia. ib. 78.
Quid si fuerit renuntiatum. 3.306.nu.89.
Quid si venditor sciebat verum valorem. ibid. 98.
Quid si in re vendita reperiat thesaurum. ibid. 111.
An huic remedio præscribatur spatium triginta annorum. ibi. 108.
Lex quoties. C. de rei vendic. no. habet locum in contractu matrimonij. 3.208.nu.38.
Quid in contractu facto a Principe. ibid. 39.
Quid in feudo. ibid. 49.
Lex quoties. C. de rei vendic. præsumitur semper rem traditam fuisse primo emptori si vterque probet traditionem. 3.209.nu.51.
Ampliatur, & limitatur. ibi.
Lex pœnalis. C. de secun. nup. an procedat si filij extarent tempore tractus ad secunda vota & decesserent ante mortem matris. 3.216.nu.23.
Quid si mulier nupta de consensu primi viri. ibid. 25. & seq.
Quid in lucro acquisito vxori post morte viri ex forma statuti. 3.218.nu.15.
Quid in muliere iudea. ibid. 20.
Quid in quantitate marito titulo oneroso. 3.219.nu.40.
Lex hac edita. C. de secun. nupt. non habet locum si cõiunx aliqua est consequta titulo oneroso. 3.223.nu.63.
Nec in donatione remuneratoria. ibid. 64.
Nec in hijs spuris præcedentis complexus. ibid. 73.
Lex generalis non comprehendit casum privilegiatum. 3.348.nu.1.
Lex declaratoria trahitur ad præterita. 3.323.nu.19.
Lex corrigens in vno ex correlatiuis censetur etiam in alio corrigere. 3.352.nu.36.
Ampliatur, & limitatur multis modis. ibid.
Lex generaliter loquens non tollit privilegium alicui specialiter concessum. 3.348.nu.3.
Legis dispositio intelligitur de primo actu. ibid. 1.
Ampliatur multis modis. 3.349.nu.19.
Limitatur. ibid. 27. & seq.
Quid in dote. ibid. 29.
Quid in vicinis voluntatibus. ibid. 21.
Quid in contractibus. ibid. 22.
Quid in beneficiis. ibid. 23.
Quid in pia causa. ibid. 26.
Quid in dispositione negatiua. ibid. 27.
Quid si primus actus sit inualidus. ibi. 30.
Limitatur, pluribus modis. ibid. 31. & seq.
Quid in dispositione fauorabili. ibid. 37.
Quid in dispositione conditionali. 3.350.nu.41.
Quid in privilegijs. ibid. 44.
Lex inuemus. C. ad Trebellian. an habeat locum vbi duæ quartæ detrahuntur. 3.263.nu.10.
Lex per diuersas. C. mandati, quomodo intelligenda. 3.81.nu.1.
Lex quod cautum non est, id nec legis dispositionem inducit. 4.205.a
Si in lege, vel statuto derogetur quicunque consuetudini contraria, derogatio huiusmodi ad præterita, seu de presenti vigentes consuetudines refertur. 2.47.a
Legem non ignorant iuris periti præsertim in reb. & negotijs forensibus, verfat, aut iudicando munere, aut consulendo iudicando, & agendi officio fungentes. 2.49.b
Lex scripta deficiente succedit consuetudo loci si extat, qui intelligitur. 2.46.b
legis casus tollit omnem dubitationem. 2.50.b
legum expressio in dispositione, ac legitimatione cõtra quas fit dispositio non est necessaria, nisi alias quid graue præiudicium interatur. 2.41.a
legibus magis creditur quam canonibus in materia merè legali. 4.270.nu.74.
legem vbi non habemus, pro decisione ad principem recurrere debemus. 4.271.nu.123.
Leges loquentes de clericis in his, quæ no. contradicunt canonibus, sunt obseruandæ. 2.47.b
Lex, ff. coloni. C. de agri. & cens. ff. n. locum habet non solum in rebus ahiatis, verum etiam in rebus inanimatis. 2.47.b
leges

Index in Communes

leges multæ non sunt ad vnum propositum allegandæ. 2.51.a
leges quilibet scire præsumi. ibid.
legi prohibenti non in casum cum iureiurando renunciabitur. tom. 2. 50.b
legum determinationi in foro ecclesiast. plerumque statur, nisi diuersum iure canonico constitutum reperitur. ibid.
leges non possunt dici anteriores, quamuis sint in titulo anteriori. ibi dem
leges ciuiles debent seruari etiam in ecclesiis quando non reperi. con trarium de iure cano. ibid.
leges per Gratianum decretis infertæ, non sunt canonizata, nec habet maiorem vim in foro canonico, quam si in volumine iuris ciuili es sent relictæ. ibid. a
leges neque in paupertate viuere, neque in anxietate mori permittit. 2.47.a
legis virtus est imperare, vetare, permittere, & punire. 2.47.a
legis beneficio minime fraantur ij, qui contemnendam eam esse celsue runt. ibid.
lege imperatorum non in omnib. ecclesiasticis controuersis est vren dum. ibid.
leges sunt sacratissimæ. ibid.
leges ab omnibus sciri & obseruari debent. ibid.
leges non sunt impositæ verbis, sed rebus. ibid.
leges se accomodant ad ea, quæ frequentius, non quæ rarò accidunt. ibidem
libellantem censeri confiteri omnia quæ in libello continentur. 2.51.a
libellus. In vniuersalibus actionibus, vt petiti. hered. actione pro dote, tutelæ, pro socio, & similibus procedit libellus incertus. 2.55.b
libellus in conditione indebiti. 1.514.a
Debet in libello res ipseficè declarari. 2.55.b
libellus in actione famosâ, debet continere locum & tempus. 2.52.b
libellu inepitum producens, item mutans libellum, addens, seu minuens in expensis debent condemnari. 2.55.a
Item in variante. ibid.
libellus nouus an dicatur, quando additur vel minuitur. ibid.
libellus potest esse pro parte apus, & pro parte ineptus. ibid.
libellus alternatiuus quibus casibus procedat. 2.55. b, & 56.a
Et quibus casibus libellus generalis procedat. ibid.
libellus quibus casibus non requiratur. 2.54.a
Effectus libelli debet considerari. 2.54.b
libellus ineptus, etiam parte non opponente, est nullus. ibid.
In libello an requiratur conclusio. 2.54.a
Et an requiratur declaratio diei ad petitionem partis. ibid.
In summaris valet libellus obcurus etiam parte opponente. 2.55.b
libellus in actione, de in rem verso. 1.539.a
Sed nūquid libellus debeat continere locum & tempus contractus. 2.56.a
libellus in iuramento in litem, & in iuramento affectione. tomo 1. 607.b
libelli incertitudo. Accusatio & denūtio, talis libellus de iure sustinetur, & processus super eo formatus, etiam si prædictorum alterum per se admitti non debuisset, quia ineptitudo in parte libelli non vitiat totum libellum alias aptum. 2.57.a
Libellus agentis coniunctorio nomine, debet concludere conuentum condemnari sibi coniunctorio nomine, ad dandum & soluendum ip si pro quo agit, vel alteri pro eo legitime recipiendi. nec procederet, si peteret, condemnari ad sibi dandum & soluendum coniunctorio nomine. 2.57.a
libellus improprius, vt saluatur. 2.56.b
Limitatur, ibid.
libellus in quo petitur plures reos debendi in solidum condemnari pro cedit, licet libellus non dixerit, quia unica solutione vult esse contē tus. 2.57.a
libellus contrarius non debet admitti. 2.56.a
In libello non est necesse exprimere nomen actionis, sed est, quod ex facti narratione appareat agentibus ius competere. 2.57.a
**libellus in quo possidens ciuilitate tantum petit se manuteneri & nō turbari in possessione, & etiam se introduci ad corporalem possessionem per alium occupatam de iure, procedit & sustinetur. ibi dem
An in eodem libello possint plures ex diuersis causis & ad diuer sa conueniri. 2.56.b
libellus in actione furti, & in conditione furtiua. 1.454.b
libellus an requiratur pro executione sententiæ. 1.313.b
libellus in actione iniuriarum. 1.525.a
libellus in actione ex empto. 1.245.b
libellus in petitione hæreditatis. 1.488.b
libellus in iudicio quorum bonorum. ibi.
libellus. Cum quilibet agitur de crimine, non requiri in libello solē nitatem libellorum si de accusat. Nisi crimen tale sit, quod infamet. Tunc enim inferendum esse locum & tempus. 2.53.a
libellus alternatiuus regulariter non procedit. 2.56.a
libellus duplex & implicatus, continens contraria, seu actiones cōtra rias & incompatibiles, admittitur alternatiue, non copulatiue pro pter probabilem agentis dubitationem. 2.52.a
libellus incertus & generalis admittitur, si non opponatur. 2.52.a
libellus generalis. Procedit libellus iste: Peto omnia prædia quæ possi des in tali villa vel castro. 2.52.a
libelli copia. Copia libelli est danda reo sumptibus actoris. tomo 2. 56.b**

libellus ciuilis super delicto. In libello ciuili ciuilitate oblato super de licto infamante, debet apponi locus & tempus. 2.52.b
libelli famosi auctor in alterius infamiam, & veritatem punitur poena capitis. 2.52.b
libellus emendare, vel mutare ante litem & testationem, permittitur est nō post eam. Nisi fiat mutatio in secunda instantia: aut etiam in prima in iudicijs vniuersalibus. 2.53.a
libellus, clausula saluo iure calculi, posita in libello, facit libellum in certum. 2.56.b
libellus incertus super fructibus, damnis, & interesse, vsuris, aut expensis accessorie petitis admittitur. 2.52.b
libellus in criminalibus procedit, & in eo potest fieri cumulatio, si actor principaliter agat criminaliter, & rem ablata petat incidenter. 2.52.b
libellus non est necessarius, quādo imploratur officium iudicis 2.52.a
libellus in possessorio. Licet in libello oblato i petitorio teneat actor probare causam debiti petiti, seu titulum rei petite, aliàs succūbit: non tamen in possessorio. 2.52.b
libellus, in quo actor dicit re quam sibi restitui petit, ad se pertinuisse iure dominij vel quasi, procedit de iure. ibid.
libellus an in scriptis offerri debeat, nec ne. 2.52.a
libellus in criminalibus, requirit expressionem loci delicti, aliàs nō valet etiam parte non opponente. ibi.
libellus calumniosus aut euidenter iniquus, potest etiam ex officio iud. reuocari. 2.57.a
libellus probat, & fidem facit contra libellantem. 2.53.a
libelli famosi lector si eū statim haud lacerat, eadē p̄sus poena afficit qua eius conscriptor. 2.51.a, & 52.b
libellus non est necessarius sed sufficit quod redigatur in actis qualis qualis petitio nisi a reo petatur vt offeratur libellus in scriptis. 2.51.a
libellum non vitiat ordinis peruersio. 2.51.a
libello nō est necessaria expressio nominis intentatæ actionis. 2.51.a
libellus incertus procedit quantum ad interrumpendum præscrip. 2.55.b
libellus gñalis. Quando iurisdi. attribuit certo casu debet specificari, alias non procedit libellus generalis. ibid.
libellus in quo cōtinēt dux actiones: quæ ita se habeat, q̄ sententia lata in vna, obstat exceptio rei iudicatæ in alia, non procedit. 2.51.b
libelli obligationem die feriata fieri non posse. 2.51.b
Valer libellus, peto rem cum omni causa. 2.55.b
libelli ineptitudo omnia prorsus vitiat, labefactat, atque euerit. to. 1. 2.51.b
libellus in causis summarijs, est generalis sit: obsecure que compositus fuerit, valet tamen parte non opponente. 2.51.b
libellus non potest emendari post litem contestatam. 2.51.b
libellus cum clausula, saluo addendi, minuendi; iure p̄positus, nec minui, nec augeri, nec mutari potest. 2.51.b
libellus & si ab eo qui illi proposuit declarari possit, tamen ab ipsius heredibus haud poterit. 2.51.b
libelli conclusio est attendenda. 2.54.a
libellum ineptum potest iudex dentibus lacerare. 2.54.b
libellus sine causa non valet. 2.54.b
libellus requiritur, quia vbi nulla est petitio, ibi nulla sequi potest condemnatio. 2.54.a
libelli causa semper est attendenda & probanda, quando est talis, sine qua libellus non procederet seu non esset receptus. 2.54.b
libellus obcurus & incertus admittitur in ciuilibus, nisi contra eum opponatur. 2.55.a
libellus super remedio recuperandæ quomodo debeat concludere. 3. 292. num. 70. & seq.
libellus sustinetur etiam per impropriationem verborum. ibi. 72.
libellus in remedio recuperandæ non requirit vt tempus in eo appo natur. ibid. 74.
libellus in actione mandati. 2.78.a
libellus in expressa hypotheca. 1.499.a
in tacita ibid.
in Saluiano interdicto, ibid.
libellus contra eum qui pro legato pio patitur se vocari in iudicio. 2.11.b
liberalitatem hominum captiosam interpretatio prudentium fregit. 2.59.a
liberalitate sua quis inops fieri non debet. ibid.
liberalis in necessitatibus nemo exiit. 2.58.b
liberalitas commendatur. ibi.
liberalitas concedentis datur in feudi concessione. ibid.
liberalis dicitur ille, qui licet ex necessitate habeat conferre, tamen non habet conferre isti vel illi. ibid.
licet liberum corpus æstimationem non recipiat, potest tamen agi ad expensas si aliquis ex vulnere illato debilitatus remaneat. tom. 1. 527.b
libera administratio concessa videtur, quando dicitur quod procura tor possit facere quicquid possit ipse dominus. 2.57.a
libera contrahens matrimonium cum seruo etiam ignoranter, non procreat filios legitimos. 3.379. nu. 16.
liberatio, apocha, quitantia, & solutio, sunt paria. 4.265.a
liberi aliquando pro hæredibus vsurpantur. ibid.
Non liberans dominum inclusum cum potuit, priuatur feudo. tom. 1. 378.a
liberatus non dicitur qui habet aliquod sanitatis interuallum. 2.59.a
liberi

Vtriusque Iuris Opiniones.

liberi positi in conditione, & etiam onere fideic. grauari, non censentur in testamento vocati. 2.57.a
Fallit, ibid.
liberi liberorum app. qui veniant. ibid. b
liberi nati ex illegitimo matrimonio, vel coitu, alendi sunt a parentibus de æquitate canonica. 2.57.a
liberis legitimis tantum, nisi in adoptantis vel arrogantis potestatem transeant, non potest pupillariter substitui. 2.59.a
liberos non posse excludi ab alimentis, etiam iis casibus, quibus legitimi eis auferre licet. 2.344.a
liberi primi gradus an computent fructus in Trebellianicâ. 3.263. nu. 1
Ampliat. ibid. 2. & seq.
Limitatur. ibid. 5. & seq.
liberi primi gradus fructus tempore mortis testatoris perceptos non computant in trebellianicam. ibid.
Quid in dote. ibid. 8.
Quid vbi dux quartæ detrahuntur. ibid. 10.
liberos naturales, mortua vxore, quam pater ipsorum duxerat, legitimi per subsequens matrimonium posse, non obtate matrimonio intermedio. 1.435. b
liber rationum probat contra scribentem. 2.58.a
Fallit, ibid.
Limitatur, ibid.
liber rationum non probat pro scribente. 2.58.a
liber feudorum ligat etiam ecclesias & ecclesiasticas personas. 2.57. b
liber feudorum est approbatus. ibid.
libri feuduales ecclesiæ, vel alterius loci probant canonici præstationem soluentis possessionem, & consequenter dominiū rerū ad ecclesiā vel alium locum pertinentium. 2.57. b
libri mercatorum edi debent ad instantiam creditorum. 2.57. b
libris contra scribentem plene creditur. ibid.
liber censualis alicuius Monasterij, vel ecclesiæ non probat, nec possessionem nec dominium eius rei, quæ in tali libro dicitur reddituaria, nec potest fieri condemnatio virtute dicti libri ad reditū in eo memoratum. ibid.
libris mercatorum vbi fides integra statuto habetur, & extra statuentium ditionem haberi debet. ibid.
liber mercatorum non facit fidem in magnis summis pro se. ibid.
Si ex dispo. sta. credenti. sit liber mercatorū, an tale statutu valeat & quibus casibus tunc creditur. 2.58. b
libri mercatorum probant contra scribentes. ibid.
Sed quid si liber mercatoris continet aliquid pro se, & aliquid contra se, an possit per aduersarium pro parte acceptari & pro parte non. ibid.
liber cōtinēs plures partitas veras præsumit verus, & nō falsus. 2.57. b
libri mercatorum non probant in præiudicio tertij proferente & in notabili summa. ibid.
liber feudorū est authenticus, & potest allegari ad decisionē eausarū. ibi.
libri empiriæ, a patre, & traditi filio studentis non conferuntur. 2.58.a
libri mercatoris viuents non probant pro ipso. ibid. b
libros communium optemendos esse. 4.287. nu. 16.
libros plures habere vtile, & studendum esse. ibi. n. 10.
librum rationum contra scribentem plene, at pro scribente concurrētibus aliis adminiculis semper probare. 1.549. b
An autem liber rationum fidem faciat inter socios. 2.58.a
libri non possunt auferri a scolare, qui cessit bonis. ibid. b
liber an præsumatur verus verificatis pluribus partitis. 3.23. nu. 1.
liberatio facta vniuersitati nō liberat singulos de vniuersitate. 2.390. nu. 10.
libri antiqui, an probent. 2.58. b
Et an probent inter alienigenas. ibid.
liber scriptus ab eo qui fuit de puuico deputatus probat. ibid.
libri mercatorum, defunctorum faciunt semiplenam probationem. ibid.
libri non veniunt in tacita hypo. ibid. a
libros multos esse doctoribus necessarios. ibid.
libri mendosi emptor agere potest redibitoria, vel quāto minoris. ib.
libertorum successio est patronorum posteris in infinitum deferatur, tamen eorundem est latere cognatis vique ad quintum gradum modo competit. 2.59. a
libertus patrono suo stipulari non potest. 3.158. nu. 6.
libertus qui impetravit ius aureorum annulorum negans se libertū, iud ius amittit. 3.221. nu. 24.
libertus a collegio manumissus non tenetur honorem habere singulis de Collegio. 4.268. nu. 48.
licentia hita a principe de cōstruendo molendinū, islumine pu. nauigabili extēda ad molendinū pri' illucite & sine licētia fabricatum. 1.357. b
licentia super fructu retrotrahitur. 1.345. a
licentia capitur in manu partem. 2.59. a
licentia primò, & doctoratus post alium, non debet præcedere primò doctoratum. ibid.
licentia concessa ab Episcopo ingrediendi monasterium monialiu intelligitur concessa pro prima vice. 3.349. nu. 13.
licentia cōcessa parrochiano vt possit alteri quāto proprio saceruotici confiteri, semel tantum intelligitur concessa. ibid. 1. 4.
licentia data ad extraheñ. bladum non durat nisi per septē dies. 2.59. a
Quid de licentia data alienandi rem emph. ibi.
licentia data intelligitur de prima. ibid.
licentia præsumitur data, ex lapsu longissimi temporis. ibi.
Quando in actu requiritur licentia, si petatur non præsumitur ex taciturnitate concessa. ibid.

Nec suffi. taciturnitas vbi requiritur licentia. ibid.
Nec suffi. peti, nisi concedatur. ibi.
Quid sit licentia, & an data possit reuocari? ibid.
licentia debet præcedere actum. ibi.
An licentiatu gaudeat benefici. doctorum. 2.59. a
licentiatus spoli longum tempus ad gradum promoueat an præferta tūr aliis, qui medio tempore ad gradum sunt abiumpti. 3.361. nu. mero 1.
licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore. ibi. n. 124.
licentiati retinent dignitates ecclesiasticas, vt doctores. ibi. n. 25.
licitatio. Ad materiam licitationis rei communis, quæ cōmodè diuidi non potest. 2.59. a
licitum est ei qui perdidit firari in domo in qua iust. ibid. a
licito tempore quiuis actus gellus præsumetur, si cum licito, tum illicito geri potuit. ibid. a
An lignamina vi fluminis impulsâ retinere liceat. 1.358. b
limitata Causa limitatum parit effectum. 2.59. a
limitare potest actum is, in cuius potestate est illum facere, vel non facere. 2.59. a
limitatè disponere est perfectè disponere. 4.180. b
liquidum ad liquidum fit compensatio. 2.29. b
literæ commendatoriæ non obligant scribentem. 2.62. b
Quod literæ principis, debeat seruari pro lege. 2.63. a
literæ episcoporum sigillatæ probant. ibi. a
literæ solæ ius non dant, neque probant. 2.62. a
literæ subreptitiæ sunt ipso iure nullæ. 2.62. a
literæ subreptitiæ ad litem vel etiam ad beneficia contentiosa impetratæ, non sunt prorsus nullæ, sed iurisdictione confirmant, licet exceptione elidi possunt. 2.62. b
Si scribo ad te literam misiuam, in qua confiteor me debitorē tuum de mille, si moriar antequam litera ad te peruenerit, non præiudicat hæredi meo. 2.62. b
literæ, quibus rem aliquam mitti, vel solui scriptū est, nisi & expressim rem illam vel pecuniam literarū latori tradi præcipiatur, nō efficiūt quo minus priusina obligatio suo in statu nō retet si res literarum latori tradita, atque amissa, vel intercepta fuerit. 2.62. a
literæ lapidibus insculptæ non faciunt plenam probationem. 2.62. a
literæ obligatoriæ sunt reddendæ in redditibus liberandis. 4.188. a
literæ misiuæ si retineantur probant. 2.62. b
litere in fauorem destinari ad clericatum assumunt vigorem si ille postea ordinetur. 3.28. n. 10.
literæ mercatorum fidem faciunt si ille cui scribuntur illas acceptauit. 2.103. b
literatus non tantum necessario esse debet nobilis quāto plebeius. 2.62. b
literatus æquiparatur nobili, & censetur nobilis. ibid.
litteris officialium an & quando credatur. 2.63. a
litteris & scripturis, in lapidibus atque columnis, non minorem haberi fidem quāto litteris. 1.141. b
litterarum comparatio si plene adæquata sit, in ciuilib. causis perfectè probabit, si vero non per omnia similit ostēditur, vel in criminalibus, causis semiplenam probationem gignet. 2.62. a
litteris etiam episcopi aliquid de iure attestantibus, nulla fides adhibetur, si de leuissimo, vel saltem leui præiudicio agatur. 2.62. a
litteris testimonialibus etiam episcopi aliquid attestantibus, de iure non est adhibenda fides, nisi in iis quæ sunt leuissimi, aut leuis præiudicij. 2.62. a
litteras alienas aperiens, ac resignans, vt scribentis aduersario illarum copiam faciat, falsi crimen committere censetur. 2.62. a, & b.
litteras ad eum scribens, quo cum colloquium interdicitum est, nullo se crimine obstringit, ac nullas prorsus pœnas luet. 2.62. a
litterarum comparatio in criminalibus causis facit semiplenam probationem. 2.62. b
litteras scribens ei, quem prohibetur a loqui, non punitur. 2.62. b
litteras recipiens omnia in eis contenta approbare præsumitur. 3.18. nu. mero 1.
Ampliat. ibi. 2. & seq.
Limitatur pluribus modis. 5.19. n. 8. & seq.
Quid in Instrumento. ibi. 2.
Quid in receptione laudi. ibi. 5.
Quid in ignorante. ibi. 10. & seq.
Quid in extraneo. ibi. 15.
litigans cum aliquo vt tali, non potest exinde eum imputare. 2.92. a
litigans contra communem opin. amittit causam. 4.279. nu. 1.
Et condemnatur in expensis. ibi. n. 2.
Fall. nu. 10.
litigantes locorum, vbi non sunt multi libri, debent esse cauti consule Doct. locorum vbi sunt libri, & quare. 4.287. nu. 21.
litigans temere condemnatur in expensis. 4.279. nu. 4.
litigiosum non incurritur, si precepta instantia res alienetur. tomo 2. 61. b
litigiosam rem non effici, sed ipsam actionem quando actione personalis agitur lite contestata in iudicijs particularibus, tom. secundo, 62. a
litigiosi vitium non impedit alienationem quæ fit per cōfiscationem 2.62. a
litigiosum non incurri nisi propter litem iudicialem, secus propter extraiudicialem. 2.61. b
litigiosum non inducitur per litem pendentiam iucausa matrimoniali. ibidem. b
litigiosum

Index in Communes.

Litigiosum non incurritur coram arbitro. *ibid.*
Litigiosum non incurritur, quando iudicium est personale. *2.61.b*
Litigiosum non incurritur, si foror litigat, de parte sua cum fratre, lite pendente de sua parte viro in dotem. *2.61.b*
Litigiosum vitium incurritur, etiam in appellacionis causa. *ibid.*
Litigiosa res pro dote alienari potest. *2.62.a*
Litigiosa res obligari non potest. *ibid.*
Litigiosum non incurritur si fiat venditio, quandoque res desierit esse litigiosa. *ibid.*
Litis contestatio necessaria non est in causa appellacionis. *2.62.a*
Litigiosum non inducitur nisi quando per litigantes res alienatur. *ibid.*
Lis inchoata coram ordinario non transfertur ad rationalem Cæsaris si fidei litigatori successerit, & sic instantia cepa cum defuncto non trahit aliquo modo in fidei, quia fidei ipse habet iudices proprios. *2.60.a*
Lis non contestata tunc censetur, cum reus vel negans vel concedens quod petit, expressim dicat id non agere contestandi animo: poterit tñ à iudice cogi, vt purè respondeat: alia s̄ illi vt contumacè iure procedatur. *ibid.*
Lis pendere dicitur per solam citationem, vt post attentata reducant ad pristinum statum. *ibid.*
Lis ad validitatem laudi lati præsumitur ex spatio longi tēporis. *3.319.nu.42.*
Lis vniuersitatis non dicitur lis singulorum. *3.390.nu.12.*
Idem in compromisso. *ibid.13.*
Si lis pendet coram vno iudice, non debet reus coram alio iudice agi. *1.598.b*
Lite pendente nihil est innouari. *2.61.b*
Lite non contestata processus est nullus. *2.60.a*
Litis contestatio non est necessaria: quando agitur de restitutione in integ. *2.59.b*
Litis pendencia super possessione non facit beneficium litigiosum. *ibidem*
Litis pendencia inducitur etiam per solam citationem, facta eiusdem executione. *ibid.*
Litis contest. Cogi quem posse præcisè ad litem contestandam: Et quæ sit huius ratio. *2.60.b*
Coactio ad contestandam litem fit capris pignoris. Et per detentionem personæ. *ibid.*
Litis contest. requiritur, cum agitur de fœdere matrimonij: nec testes recipi, nec sententia proferri potest sine contest. cum ambo sunt present. *2.59.b*
Litis conte. in quib. caus. & casib. non requiritur. *ibid.*
Litis contestatio fit per confessionem partis. *ibid.*
Litis contestatio est necessaria in processu: taliter quod non potest deueniri ad sententiam definitiuam lite non contestata. *2. pag. 59.b*
Litis contestatio omissa reddit iudicium nullum, nec possunt partes illam vel tacite, vel expressè præmittere. *ibid.*
Lis dicitur mota, cum fuerit lis contestata. *ibid.*
Litis æstimatio similis est emptioni. *ibid.*
Lite contestata perpetuatur actio. *ibid.*
Litis celeritas est imponenda. *ibid.*
Litis finis est imponendus, ne immortales sint. *ibid.*
Litis contestatio requiritur in omnibus iudiciis possessoris. *ibidem*
Litis contest. inducitur siue negetur ius, siue factum. *2.60.a*
Litis contestatio. Reus præfens præcisè compelli non potest ad litè contestandam: sed si nolit litem contestari, fiet missio in possessione bonorum eius. *ibid.*
Lit. conte. an induca. per confessionem. *ibid.b*
Litis contestatio inducitur per verba iuris, vt tibi ius non competit & huiusmodi. *ibid.*
Litis contest. est caput cuiuslibet iudicij & eius fundamentum. *tom. 2. 60.b*
Et ei renuntiari non potest. *ibid.*
Litis conte. inducitur etiam per dubitationem. *ibid.*
Litis conte. non requiritur, vbi petitur quem declarari excommunicatum. *2.61.a*
An autem vbi imploratur iudicis officium sit necessaria litis contestatio. *ibid.*
Litis conte. non est fin. in his quæ deducuntur per viam excep. *tom. 2. 61.b*
Quid si reus respondet libello, cum protestatione, quæ non intèdit litem contestari: An his sit contestata. *ibid.*
Litis conte. fieri debet etiam in causa pos. *2.61.a*
Litis contest. Quod dicitur per exceptionem peremptoriam, oppositã non inducit lit. conte. limitatur non procedere, si testes super tali exceptione recipiantur, vel de ea probatio offeratur. *2.60.a*
Litis conte. non requiritur in causa dotis. *2.61.a*
Nec in causa matrimoniali. *ibid.*
Litis pendencia inducitur, etiam citatione non exequuta, quantum ad actorem. *2.61.b*
Litis pendencia causæ matrimonial. non induc. litigiosum. *2.61.b*
Litis pendencia fienda est mentio ad hoc, vt rescriptum valeat. *ibidem*
Lites esse execrandas. *ibid.*
Litis contestatio an inducatur per responsonem datam. *tom. 2. 61.a*
Etiam omisso vitiat processum. *ibid.*

Litis ob contestationem non efficitur res litigiosa si in personam agatur. *2.60.a*
Litis contestatio an requiratur in renouatione priuilegij. *2.61.a*
Quid in petitione restitutionis in integrum ob lapsum fatali. *ibid.*
Quid in restitutione ad appellandum. *ibid.*
Litis contestatione inducti effectus non idcirco pereunt, quæ iudicij agitatio perempta sit, ac lata à iudicij obseruatione sententia proponatur. *2.60.a*
Litis contestatio an requiratur in causis summariis. *2.61.a*
Litis contestatio in criminalibus non est necessaria, quando reus est cotumax, & exdispositione statutaria habet pro cõfesso: Etiam quod pars instet. *2.60.a*
Litis contestationem probari tali scriptura, si in actis reperitur scriptum, tali die litem esse contestatam. *2.60.b*
Litis pendencia non inducitur, vbi libellus contra syndicandum, ante tempus producitur. *2.61.b*
Litigiosum. Vitium litigiosum non incurritur si de rei dominio non agatur. *2.61.b*
Litis contestatio requiritur in remedio c. reintegrandæ. *3.93.n.101.*
Locatio ad vitam an habeat naturam perpetuæ locationis. *3.211.n.1.*
Locatio ad longum tempus facta per prælatum & capitulum ex iusta causa & cum debita solennitate admittitur, licet aliis non admitteatur. *2.64.a*
Locatio si est permissa vsque ad certum tempus, vel vsque ad certam generationem, si fiat pro maiori tempore, vitatur in totum, & non valet vsque ad tempus permillum. *2.64.a*
Locatio perpetua induci videtur, & probari ex cursu 40. annorum, quibus conductor seu colonus terras coluit, & respondit domino de quora parte fructuum. *2.64.a*
Locatio facta per maritum de bonis dotalib. non præiudicat mulieri suo. *2.63.b*
Locationis & cõductionis in contractu, perinde atque emptionis & veditiois admittitur remedium l. secunda, C. de rescind. vend. ibi quis vltra dimidium iusti precij foret deceptus. *2.64.a*
Locatio non transfert dominium. *2.63.b*
Locatio pro vno nummo an valeat. *ibid.*
Locatio est nulla quando merces, in arbitrium conductoris collata est. *ibidem.b*
Locatio an finiatur, morte conductoris. *ibid.b*
Locatio non potest alteri fieri vbi est promissio de reuocando. *ibid.b*
Locatio non probat dominium. *ibid.b*
Locatio de nouennio in nouennium, an dicatur alienatio. *ibid.b*
Locationi consentiens illi stare tenetur. *ibid.b*
Locatio ab emphyteusi discernitur ex quãtitate pensionis, quia in emphyteusi datur modica pensio, solũ iure cognitionis dominij, in locatione autem magna. *2.62.b*
Locatio potius dicitur quàm veditio: si fit constitutio annuæ pensionis per contractum. *ibid.b*
Locatio facta ad decennium, dicitur facta ad longum tempus: de tali locatione idem iudicatur, quod de veditioe & alienatione. *tom. 1. ibidem.b*
Locato indigens re locata ob suam necessitatem potest iniquum expellere. *3.211.n.1.*
Limitatur pluribus modis. *ibid.*
Quid si res sit data in emphyteusi. *ibid.5.*
Quid si eadem necessitas imminet tempore contractus, & tamè locauit. *ibid.6.*
Locare potest operas suas liber homo in perpetuum. *tom. secundo, 63.b*
Locare an vasallus sine consensu domini possit rem feudalem. *tom. 1. 368.a*
Locator & conductor si respectiue taceant post exactũ tēpus locationis & cõductionis videntur per consensum tacitum relocasse & reconduxisse. *2.64.a*
Locato non potest in præiud. conductoris aliquid innouare. *tom. 2. 63.b*
Locato tenetur ad factum, & sic ad patientiam, & pati conductorem vti frui re conductã, & eam præstare vt fruatur. *tom. secundo, 65.a*
Locato mittere potest custodem inuito colono. *2.63.a*
Locato finito tempore, potest aperire ostium clausum à conductore. *2.63.b*
Locare feudum alteri vasallus quidem potest sine consensu domini ad modicum tempus, sed ad longũ tēpus requiritur consensus Domini. *2.62.b*
Conducens rem propriam etiam scienter ab alio, nõ tamen propterea videri ius suum transferre in locatorem. *2.62.b*
Locũ tenens seu verius substitutus, debet esse eiusdem cõdi. cuius est ille, pro quo seruit. *2.65.b*
Locumtenens seu substitutus, intelligitur substitutus periculo substituentis. *2.65.b*
Locumtenens adueniente, eo pro quo est, non amittit iurisdictionem, si ille venerat pro modico & statim recessurus. *2.65.b*
Locumtenens excommunicatus, non potest exercere iurisdictione. *2.65.b*
Nec potest esse locatens ille qui à prin. eligi non potuisset. *to. 1. 65.b*
Locumtenens principis potest omnia quæ princeps. *2.65.a*
Locumtenens non potest locum tenentem constituere. *2.65.a*
Locumtenens non potest extra territorij exercere iurisd. etiam volũtariam. *2.62.b*
locum

Vtriusque Iuris Opiniones.

Locumtenens non est tantum honorandus quantum principalis. *com. 2.65.b*
Si quis gessit se pro locumtenente sciente & patiente superiore, videtur tacite superior mandasse quod se gereret pro locumtenente. *2.65.b*
Locupletorem quem non esse factum ex pecunia habita, qui vult dicere, debet probare. *3.19.nu.16.*
Locupletari cum alterius iactura, id cum dolo par est. *4.181.a*
Locupletari cum aliena iactura nemo debet: imò hoc lex abhorret. *2.65.a*
Locupletior an præsumatur quis factus ex re quæ ad eum peruenit. *2.65.a*
Locus, si statuto cauetur quod inquisitio debeat fieri in loco delicti, qualiter intelligatur. *2.65.a*
Locus non facit hominem, sed homo locum. *ibid.*
Locus quando attendi debet? & quid de loco contractus? Quid de loco iudicij. *ibid.*
An autem Locus loci sit ponendus in accusa & inquisi. *1.532.b*
Quid si in vno Loco quis percutitur, & in alio moritur, quis locus debeat apponi? *1.532.b*
Locus ab aliquo disertè expresso, qui vxorẽ nõ abducturam in ipso matrimonij contractu pacificur, proculdubio obligabitur. *2.65.a*
Locus publicè notorius in criminalibus non est designandus per consines, & procedit accusatio, denuntiatio, querela & inquisitio. *ibid.*
Locus semper in omnibus instrumentis, sicut & tempus poni debet. *ibidem*
Locus, in quo fundata est Ecclesia anrequã consecratur spectat ad Episcopi ordinationem. *3.28.nu.17.*
Locus in quo destinatione hominum fundanda est ecclesia nõ gaudet immunitate ecclesiastica antequam per Episcopum fuerit primus lapsus in delectus. *ibid.nu.17.*
Locus contractus quo ad solemnitatẽ attenditur, & nõ locus distinctæ solutionis. *ibid.6.*
Locus, in quo prima est facta conuentio attenditur, licet contractus alibi renouetur. *ibid.16.*
Longum tempus quod dicatur. *2.65.b*
Longissimũ vitæ hominum tempus est centum annorum. *ibid.*
Longobardi quare sic dicantur. *ibid.*
Loquacitas suam coinquinat auctoritatem. *ibid.*
Loqui quis dicitur, voce, scriptis, vel nuntio. *ibid.*
In quolibet materia etiam poenali, & tam odiosa, vel stricti iuris, quã fauorabili, con. muis loquendi vsus est attendendus. *ibid.*
Loquens in generali sermone, non venit persona loquentis. *2.65.b*
Loqui sine lege erubescimus. *4.205.n.121.*
Loqui sine lege non dicitur, qui rationem adducit. *ibid.n.122.*
Lucrari dicimur, cum quasi debitum assequimur. *2.55.b*
Lucratius titulus quis dicatur. *2.66.b*
Lucrum aliquid de pacifici creditoris cui pecunia soluenda, vel res aliqua restituenda est, non ante potest, quàm mora à debitore commissa iam fuerit, quamuis & ipse negociari cõsuetus sit, & eo loci, vbi debitum contrahitur, verò similiter idem lucri facturus esse. *2.66.a*
Lucrum quod quis ex reprobo ludo nactus est, restituere tenetur. *ibid.*
Lucrum cessans si demum petere potest, qui negociari adoleat. *ibid.*
Lucrum marito delatum simpliciter per statutum, interpretatione tamen recipit à l. hac editã. C. de sec. nupt. vt non consequatur vxorẽ maritus nisi quantum habet vnus ex filiis primi matrimonij. *ibid.*
Lucrum perdens dicitur sentire incommo. licet damnum non patiat. *ibid.*
Lucrum cessans mercatoribus tantum debetur. *ibid.a*
Lucrum dotis quod maritus facit ex forma statuti ob mortem vxoris dicitur ex causa lucratia. *ibid.*
Lucrum omne acquiritur vxori ex forma statuti per mortem primi viri, referatur quoad proprietatem filij primi matrimonij si transit ad secunda vota. *ibid.*
Lucrum satis dicitur lucrari, qui adimpleuit voluntatem suam. *ibid.b*
Lucri app. non veniunt parua munera. *ibid.*
Lucrum nuptiale, quod maritus vel statuto, vel consuetudine ex de mortuæ vxoris bonis cõsequitur nõ idcirco amittit, quia ad secundas nuptias transferit, quamuis illud eiusdem matrimonij liberis seruari tenetur. *ibid.*
Lucrum cessans vt debeat, probare debet, quis se mercatorẽ, se verifimiliter lucraturum, & ipsum creditorem habuisse præmanibus certitudinaliter merces quas emisit. *1.558.b*
Lucrum illud dicitur quod est absque onere xris alieni. *2.66.b*
Lucrum cessans etiam si non specificè probatũ potest tamen taxari per iudicem ex eius officio. *1.559.a*
Lucrum alicui alicuius contemplatione ablatum, illi eidem adscribitur cuius ratione auferitur. *2.66.a*
Lucrum perdens dicitur suam facere deteriore conditionem. *ibid.b*
Lucrum cessans debetur per emptorem venditori. *ibid.*
Lucrum delatum filio propter transitum patris vel matris ad secunda vota, non imputatur ei in legitimam, sed vtrunque diuerso iure consequitur. *2.66.a*
Lucrum quod maritus acquirit per statutam post mortem mulieris, dicitur aduentitium ex causa lucratia. *ibid.*
Lucrum, quod alicui auferitur contemplatione alicuius, debet ei applicari cuius contemplatione auferitur. *ibid.*
Fallit vbi poena apposita est ex dispositione hominis: quia non acquiritur illi cuius contemplatione acquisita est, sed venientibus ab intestato. *ibid.*

De lucro hereditatis perdendo in sua persona tractans, radicato, videtur tractare de damno vitando, nõ de lucro captando. *2.66.b*
Iudenti quicquid ad ludendũ mutuo datur, et si de iure repeti nequeat, de consuetudine contra ius valitè ac recipi potest. *2.66.b, & 67.a*
Ludentibus mutuum factum à tertio, seu extraneo non ludente, nec eos receptante in domo sua, repetere potest, & sibi conceditur actio mutui. *2.66.b*
Ludus qui consistit in ingenio & industria, prout est ludus scacorum licitus & permissus reputatur. *2.68.b*
Ludus ludens cum falsis taxillis punitur poena falsi. *2.68.a*
Et extra ordinẽ punitur, & pec. restituere debet: quia solius vicitiorum est turpido. *ibid.*
Ludus non valet pactum factum inter colludentes ne possint à ludo discedere, donec alter eorum totum perdidit. *2.68.a*
Ludus torneamentorum fieri potest à laicis. *2.68.b*
Ludus scacorum est licitus, non illicitus. *ibid.*
Ludus taxillorum & tabularum, cui & alearum ludus conformis est, cum partum ingenio partim in fortuna consistat, & sic mixtus est, parificatur, & communiter à pari iudicatur. *2.68.b*
Ludus scacorum est permissus, cum in ingenio potius naturali, quàm forte consistat. *2.67.a*
Ludos eos appellare non debemus, ex quibus crimina oriuntur. *2.67.a*
Ludus regulariter est de iure prohibitus. *2.67.a, & 68.b*
An autem in ludo azardi acquiritur, possit cum bona conscientia retineri? *2.68.a*
Si aliquid vendatur in Ludo, & postea euincatur, non est locus euictioni. *2.68.a*
Intellige quando venditur collusoria: alia secus. *ibid.*
Ludum inter alia crimina ac delicta communerari. *2.67.a*
In Ludo transactio facta non valet, neque tenet. *2.69.a*
Ludo etiam alearum partum lucrum victus à victore hodie ob ludedi consuetudinem non repetet, dummodo nulla in ludo fraus veritã p betur. *2.66.a*
Ludos oēs, præterquã ludũ p priæ virtutis imperator ppter blasphemias reprobat, & penitus inhiuit. *2.69.a*
Lupus viuuit vento. *2.68.b*
Lupum accipiens non debet lucrari præmium quod datur si accipiat lupã prægnantem &c. *ibid.*
Lux quanto maior facit domum meliorem, nisi vbi panni venduntur. *2.69.b*
Lux qui male agit, odit lucem. *2.69.b*
Luxuriosa filia an debeat à patre dotari. *2.69.b*
Luxuria non debet esse melioris conditionis quàm castitas. *2.69.b*
Macedonianum non habet locum in duobus fratribus sub patria potestate existentibus mutuantibus in castrensi, vel quasi. *to. 69.a*
An excep. Macedoniana, possit filius cum iuramento, renuntiare? *2.69.a*
Macedoniana excep. habet locum in modo à mutuo pecunia, nisi dolus interueniret in alius. *2.69.a*
Habet locum etiam in filio fam. milite seu comite, vel doctore & competit etiam fideiussores filij, etiam eo inuito. *ibid.*
Talis excep. potest quando cumque opponi etiam post sententiam. *ibidem.*
Macedonianum cessat in mutuo facto filio fam. mercatori. *ibid.*
Succurritur ei qui obligauit rem pro filio fam. mutuũ accipiente. *ibid.*
Magis communis, & communis opinio in nihilo differunt, nisi quod magis communis præferatur. *4.233.nu.38.*
Magis commu. superueniens non annullat penitus communem in contrarium. *ibi.nu.39.*
Quomodo. *nu.40.*
Quare. *nu.41. & seqq.*
Magis commu. non tollit gesta tempore communis contrariæ. *nu.46.*
Magis commu. est opi. quæ a pluribus, seu grauioribus Docto. recipit. *ibid.nu.44. & 239.nu.4. & 5.*
Magis commu. opinio cognoscitur per ponderationem, & numerationem authorum. *4.239.nu.4.*
Magis commu. opinio, quo excessu numeri, & autoritatis Docto. cõstituitur, repositum est arbitrio iudicis. *ibi.nu.6.*
Datur tamè quæda Theorica, vt in quaestione sterili data paritate autoritatis fiat excessus etiam vnus. *ibid.nu.7.*
Declar. *nu.9.*
In quaestione ampla excessu numeri duorum. *ibi.nu.10.*
Declar. *nu.12.*
Data paritate autoritatis efficitur excessu vnus numeri p singulis decem. *ibi.nu.13.*
Fiat omni excessu autoritas data paritate numeri. *ibi.nu.14.*
Declar. *4.240.nu.15. & 16.*
Sed quando pro vna cõmuni est excessus numeri p contraria excessus autoritatis, vt sit habens excessum autoritatis. *ibidem, numero 17.*
Verius reponi id arbitrio iudicis. *ibid.nu.18.*
Sed tamè dicitur, magis cõmunem esse, cuius excessus numeri est maior excessus autoritatis contrariæ communis. *ibi.nu.23.*
Et ecõtra cuius excessus autoritatis est maior excessu numeri. *4.241.nu.24.*
Quãdo ambo excessus sunt æquales neutrum esse magis communem. *Index in Com. Opin. X XXX X nem.*

nem. ibid.n.25. & seqq. Magis commu. opinio præfertur communi contrariæ. 4.266.nu.3. Magis commu. generalis præfertur communi in limitatione. ibidem numero 9. Contarium. ibi.nu.11. Magis commu. potest limitari per communem. ibid.n.12. Magister qui sine causa, & non intra modum discipulum verberat punitur. 2.70.2. Magister scolæ non confert lucrum suum fratribus nec libris. 2.70.2. Magister potest impune corrigere. & verberare discipulos suos. 2.70.2. Limitatur, ibid. Magistri qui suscipiunt mandatum de docé. possunt petere mercedem & etiam curia præstita. 2.70.2. Magister in dubio non præsumitur in dolo sed causa disciplinæ verberasse. ibid. Magistorum priuilegiis non gaudent repetitores. ibid. Magistratus quod facit, tota ciuitas facere censetur. 4.195.b. Magistratus sententia nõ cognoscit appellationem tempore necessitatis. 1.398.a. Magistratus tempore officij non potest in ius vocari. 1.529.a. Fallit, ibid. Magistratus, an, quando, & quatenus liceat resistere. 1.176.b. Magistratus officium assumens debet puniri poena criminis lætæ maiest. 2.69.b. Magistratus, si quid iniuste facit, officiales sui debent sibi contradicere & resistere, si possunt, aliàs tenetur. 2.70.a. Magistratus in ius, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, non potest alteri se submittere. 2.69.b. Magistratus aut iudex ordinarius potest tempore summæ necessitatis aut seuentis belli ciues compellere ad pecunias reipubl. mutandas, pro alendis exercitibus. 1014. Magistratus & alij iudices, & potestates temporales cuiuscunque ciuitatis, licet habeant iurisdictionem temporalem, possunt tamen pro suo tempore prohibere, ne frumentum, vel aliud extrahatur de loco illo cui præfunt. 2.70.2. Magna vel modica causa, personarum qualitatibus metitur. ibid. Magnanimus quis esse præsumitur ex constructione ædificiorum. ibidem maiestatis lætæ crimen, & aduersus quoscunque principes superiorem non agnoscens, & aduersus quemcunque cardinalem comitti intelligitur, & censetur. ibid. maiestatis lætæ crimen. huius criminis reus nemo efficitur nisi sui iudicatus. ibid. In crimine lætæ maiestatis potest damnari memoria defuncti. ibid. Sufficit tamen quod sit subditus ratione originis vel domicilij. ibidem. Propter crimen lætæ maiestatis commissum per patrem, an filius perdat beneficium ecclesiasticum. ibid. maior pars creditorum potest concedere inducias quinque annales in præiudicium minoris partis, dummodo omnes fuerint vocati: & eo casu quo debitor volebat cedere bonis, aliàs non. 1.518.a. maior est ius vniuersalis quam indefinitæ. 1.514.a. Fallit, ibid. maior pars in continentibus delictum an possit minori præiudicare. 2.712. maior iurans non contentuare, non potest allegare se deceptum ultra di midiam iusti pretij. 1.601.a. maior pars non potest ordinare vel dispensare quod vnus extraneus qui non est de vniuersitate vel capitulo det vocem. 2.71.a. maior pars capituli, collegij, vel vniuersitatis, quando possit præiudicare absentibus. 4.327.nu.9. maior pars vbi agit de aliquo actu explicado ab vniuersitate sufficit, quod in illo actu sint præfentes duæ partes illius vniuersitatis: & tunc, quod facit maior pars illarum duarum partium est ratum habendum. 2.71.a. Vbi requiritur maior pars consiliariorum, nõ sufficit in instrumeto dicatur, quod consiliarij ita fecerunt. 2.71.b. maior pars quod credit, pro veritate habetur. 3.168.nu.26. maior pars ad parte factum, ab omnibus factum censetur. 3.170.n.7. maiorem partem habens non minus obcinere debet, ac si omnes haberet. ibid.nu.8. maior ex fratribus ille dicitur, qui longiori tempore bona administravit ad propositum diuisionis inter fratres suos. 2.71.b. In his quæ sunt contra priuilegia, vel contra consuetum, an maior pars possit præiudicare minori. ibid. maior nõ tenetur probare esse infra tēp⁹ petendi restitutionem. 2.110.a. maior pars, an possit præferre minore parte non vocata. 1.631.a. maior pars decurionum dicitur esse, quando sunt cõgregatæ duæ partes ex tribus. 2.70.b. & 71.a. maior & minor in iure sumitur, variis modis. 2.71.b. maior de domo quis dicitur. ibid. maior potest submittere minori vel æquali iurisdictione cõtētiofa: secus in voluntaria, quæ per se potest exercere, vel est in comite legitime filios suos, vel in cõsule emancipare filios suos apud seipsum, vel donationem insinuare, quam ipse facit. 2.70.b. maioribus noitris pares esse non possumus. 2.72.a. maioribus summæ minor inest. 2.71.b. maiores maiori poena puniuntur. ibid. maius impedimentum est tam naturale quam occidentale. 2.72.a. maius est delictum in committendo, quam in omittendo. ibid. maius est ius in re, quam ad rem: & maius est ius ad re, quam in re. ibid.

Maximum remedium ad lites finiendas est transactio, & iurandum. com. 2.72.a. Maximum ac præcipuum munus est feminarum concipere, ac conceptum tueri. ibid. Maioratus successor locationem ad longum tempus aut emphyteusim ab eo, cui successit, constitutam non necessario seruat. 2.71.a. Maioratus successorem non damno afficit sententia in antecessorem lata. ibidem. Maioratus aut bonorum pari vinculo obstrictorum successor non offenditur præscriptione aduersus antecessorem possessorem absentem. ibidem. Mala fidei possessor recufatur, qui à vero rei domino admonitus, rem illam suam, non verò distrahentis esse, eam nihilominus emit. 2.72.b. Mala fides quocunque tēpore ex sciētia rei alienæ emergens, præscriptionem nondum perfectam distubatur. 2.71.a. Mala fides auctoris nocet hæredi vniuersali, quo minus possit scribere, etiam si ipse hæres esset bonæ fidei. 2.72.b. In Mala fide constituitur emptor denūciationē ipsi ante emptionē factam, ne rem emeret. 2.72.a. Mala fidei possessor non lucratur fructus quantuncumque habeat titulum. 2.72.a. Mala fidei possessor percipit fructus, dicitur furtum committere. 2.72.a. Mala fidei possessoriam de culpa tenetur. 2.72.a. Mala fides superueniens circa vniuersum, interruptit præscriptionem alii. 2.120.b. Mala fidei possessor repetat expensam factam pro custodia rei. 2.72.a. Mala fides defuncti impedit præscriptionem hæredis, volentis eam de nouo inchoare. 2.72.a. Mala fides defuncti impedit præscriptionem vniuersalis hæredis, vel successoris. 2.72.a. Mala fides indubio non præsumitur, sed potius bona fides. 2.72.a. Mala fides præsumpta 30. annis purgatur, atque extinguitur: & sic præsumptio malæ fidei tollitur 30. annorum curriculo. 2.72.a. Malam fidem excludere quamcunque præsumptionem, siue ciuilem, siue canonicam. 2.72.b. Mala fides auctoris, nocet hodie sigulari successori. 2.72.a. Mala fidei possessor nullo tempore præscribit. 2.72.a. mala fidei possessor tenetur de re, & fructibus perceptis & percipiendis. 2.72.a. mala fidei possessores eius quod in rem alienam impendunt, nullam habent repetitionem. 2.72.a. male vtens re feudali ipsam det eriorando, debet ea priuari. 1.378.a. malefactor an non obstante saluo conductu possit capi. 1.535.b. An malefactor fugiens & se contra familiam defendens possit ab ea licite interfici. 1.535.b. Quid in fugiente, vel deliquente in ecclesia an possit in ea capi. ibidem. Quando malef. est commissum in loco notorio nõ est opus cõfiteri, vt puta in palatio communitatis. 1.532.b. malef. an comprehendat male scriptum, vel male dictum. 2.73.a. malef. & is commississe dicitur, quod vel iniuriam intulit, vel verbis quippiam aliud poena dignum effudit. 2.73.a. malef. commissum infra duos confines iurisdictionis separatarum vterque poterit procedere. 2.73.a. malef. non solum committitur male faciendo, sed etiam male dicendo. 2.73.a. malitia hominum malitiis obuiandam est. 2.73.a. malitia supplet ætatem, quoad spõsalia. 2.73.a. malus. Semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali. 2.73.a. malo perseverans, id malum prænouisse putatur. tomo quarto, pagina 195.a. malum minus ex duobus malis eligendum. tomo quarto, pagina 232.nu.25. mandans vulnerari tantum, an teneatur de homicidio cõsequuto: 2.495.b. mandans fieri delictum, non punitur in loco, in quo fuit datum mandatum: Sed in loco, in quo delictum fuit consummatum. tomo secundo 83.b. mandans delictum, eo non secuto, nisi atrox crimen fuisset, non tenetur, eo autem secuto, si expressè reuocasset mandatum, similiter nõ tenetur. 2.73.b. mandans nõ dicitur assassinus, nisi interueniat pecunia, vel spes aliquid querendi. 2.73.b. mandans punitur eadem poena qua punitur mandatarius ipse qui delictum commisit. 2.74.a. & b. mandans & mandatarius pari poena puniuntur si statutum in rem loquitur, & est sequutus effectus tomo secundo, pagina 73.b. mandans non comprehenditur sub statuto puniente facientem malef. tamen si dicat, pro homicidio, vel pro vulnere imponatur talis poena, secus &c. 2.76.a. mandans torqueri non potest, nec contra illum procedi, nisi constet de mandato expressè & præsumptiue, nec mandatarij dictum sufficit, nec mandantis dictum nocet mandatarij, & antequam de auxilio inquiratur, necesse est, vt de mandato constet. tomo secundo, pagina 73.b. mandans alicui alapas infligi, vel os alicuius vulnere deformari, si homicidium subsequatur, an illius tenebitur. tomo secundo, pagina 73.b.

mandans

Mandans non tene de casu fortuito, nisi quando præiudici potuit. 2.78.b. mandans fieri homicidium, tenetur de homicidio propter mandatum: non autem ex mandato. 2.74.a. & b. mandans in vno loco committi delictum in alio territorio, & ibi sit commissum, punitur statuto loci, vbi commissit delictum, nõ vbi fuit datum. 2.73.b. mandans non punitur vt mandatarius, in casu quo statutum prohibet aliquod delictum fieri, loquitur tantum in personam delinquentis. 2.74.a. mandans non dicitur proprie facere, sed interpretatiue. 2.74.a. & 75.a. mandans dominus post acceptam iniuriam famulo vel confanguineo aliquid in aure, & ille famulus vel confanguineus paulo post aliquid interfecerit, tunc ille mandans tenetur de homicidio. 2.74.a. mandans famulo suo dominus iniuria ab aliquo affectus, vt eat, nec reuertatur donec ipse (dominus) intellexerit noua de illo qui ipsum iniuria affectus, si postea famulus illum iniuriantem occiderit, præsumitur ex mandato domini fecisse. ibid. An mandans & mandatarius eadem poena teneant. & an mandans dicatur vere facere? 1.534.b. mandans quis proprie dicatur. ibid. mandans famulo sub his verbis, ne geueratis domum, donec sentio noui de tali, si famulus eum occiderit, præsumitur mandatum occidendi ab ipso domino præcessisse. ibid. mandans malefici nõ ex eo quis probatur, vt torqueri ea de re possit, quod sibi illud perpetrandum mandasse aliquis affirmet. ibid. Verum mandans tenetur, si mandatarius excessit fines mandati. ibidem. Si mandauit tibi vt emens pro 10. & emisti pro 20. & vtrius, non repetis nisi 10. 2.78.a. mandanda iam proximè, pro mandatis habentur. 4.205. mandans, & faciens æquiparantur. 4.194.b. mandans Titio vt Sempronium vulneret, Titius verò eum occidat, an mandans teneatur de homicidio. 2.74.a. Quid si aliquis mandat committi malefici, quod secutus non est, An mandans teneatur. 1.534.a. mandatarius excusat mandantem, si confitetur delictum, vel homicidium fecisse ratione proprij odij, aut inimicitie. 2.75.a. mandatarius excusatur in delictis, propter mandatum superioris, modo id quod facit non sit de genere prohibitorum, ideoque operarij & fabri excusantur de eo quod operantur in re alterius ex mandato conducentis. 2.75.a. & 77.a. mandatarij dictum non est sufficiens contra mandantem, ita vt torquere subici possit mandans. 2.75.a. mandatarius est excusatus, quado sumus in his, quæ sunt de genere permissorum, & quado conducitur operarij ad incidenda ligna, & bona fide incidit, credens fundum esse conducentis. 2.77.b. mandatarius nõ excusa. in his quæ sunt de genere prohibitorum: mitiga tur tamen poena in filio & seruo. 1.534.a. mandatarij delinquentes, licet perinde puniuntur atque mandans priuilegijs palis, id tamè fallit inter alia nisi iuste se excuset, & verisimiliter putauerit se non delinquere. 2.74.b. mandatarius ad compromittendum, emendum, vendendum, & similia præsumitur etiam post spacium decursum mille annorum. 2.75.a. & 76.a. mandatarius illicitum in generali mandato, vel promissione, nunquam videtur mandari. 2.77.b. mandatarius speciale, quis dicitur habere, quando est constitutus procurator ad alienandum, licet non dicatur in mandato specialiter, con sultu te procuratorem ad alienandum istam rem, vel illam. tomo 2. 75.a. mandatarius de soluen. creditori meo, potest reuocari re integra. Nisi fuerit notificatum cred. 2.79.a. mandatarius procurat proba. per literas mandans. ibid. mandatarius superioris in delictis excusat, si mandatarius facit, quod de iure non sit de genere prohibitorum. tomo secundo, pagina 75.a. & 77.a. mandatarius gratuitum esse debet. 2.75.a. mandatarius morte mandatarij finitur. ibid. mandatarius inualidum. Non valet mandatum, in quo constitutus promittit habere ratum quicquid per suum procuratorem legitime gestum extiterit. 2.77.a. mandatarius a marito vxoris causam agente tum demum peti potest, cum semel illud receperit. 2.76.a. mandatarius prælati seu rectoris ciuitatis in causa suæ ecclesie aut vniuersitatis, morte ipsius constitutentis finitur etiam re non integra. 2.76.a. mandatarius qui suscipit, mandati oblati, leuem, ac leuissimam culpam tenetur. ibid. mandatarius iurisdictionis generale, puta ad causas & iustitiã ministranda in tali provincia, vel loco non probatur per testes: sed per instrumentum, vel literas authenticas probatorias mandati, secundum quas probari debet. ibid. mandatarius quod est necessitatis non reuocatur morte mandantis. tomo 2.76.b. mandatarius procuratoris pro quo etiam ignorante principalis promissit de iudicio suscipi, & iudicatum soluendo, vt sit cõmuniter in instrumeto mandatorum, non expirat morte mandantis, etiam ante litē contestatam. ibid. mandatarius probatur per instrumenta, per literas domini, & per testes. 2.401.a.

mandatum speciale requiritur ad acceptandum, beneficium nomine alicuius: & non sufficit generale, licet non requiratur speciale beneficij expressio, sed sufficit generalis. 2.76.a. mandatum generale cõprehendit speciale sine quo mandatum generale redderetur frustratorium. 2.76.a. mandatum procuratoris potest probari per testes sicut per instrumentum. 2.76.a. mandatum ad matrimonium contrahendum, si sibus probatur 2.76.b. mandatum non exigitur proponendis absentibus causis. 2.76.b. mandatum executiuum, nulla præcedente sententia cõdenatoria vel vel parte non citata, decretum nullum esse dicitur. 2.76.a. mandatum ex sola tēporis diuturnitate & patientia, an præsumatur. 2.76.a. mandatum ab eis, qui se procuratores dicunt, exhiberi iudices suapte sponte, ac parte non petente, præcipere nequeunt. 2.76.a. mandatum generale, quo quis procurator constituitur, si in eo casus aliquis speciale mandatum exigens excipiat, ea teros omnes casus, in quibus speciale mandatum requireretur, & qui alias cõprehēsi non essent, comprehendit. 2.76.a. mandatum si reuocetur & reuocatio non fuerit intimata, an teneat matrimonium? 2.95.a. mandatum est præcipuum iudicij fundamentum, cuius defectus etiã refectis expensis non suppletur, 2.78.a. mandatum an possit probari per testes. 2.78.a. mandatum. Quando certum est quom non habere mandatum non admittitur, licet velit cauere, fallit in causa capiti. 2.79.b. mandatum indubitè factum, est mandatum nullum. 4.194.b. mandatum insufficientis, est nullum. 4.205.b. mandatum speciale in quibus casibus requiratur. 2.79.a. & b. mandatum speciale requiritur ad petendam restitutionem in integrum. 2.77.a. Vbi exigitur mandatum speciale, regulariter sufficit generale cum libera, quoa speciali æquiparatur. 2.77.b. mandatum ex diuturnitate tēporis an & quando interuenisse præsumatur. 2.75.a. & 76.a. & 77.b. mandatum per æquipollens seruari non sufficit. 2.78.a. mandatum facti pro ipsomet facto censetur. 4.194.b. mandatum reuocatum, est nullum. 4.205.a. mandatum ob temporis diuturnitate non præsumitur. 3.122.nu.1. Ampliatur. ibid. Limitatur pluribus modis. ibid. Quid in mandato, vel commissione facta à iudice. ibid. mandatum præsumitur ob temporis diuturnitatem in actu qui cõmuniter non solet fieri citra mandatum. ibid. Quid in mandato enunciatum in instrumeto antiquo. ibid. Quid si cum antiquitate concurrant alia cõiunctura. ibid. mandatum præsumitur interueniente scientia, & patientia principalis ibid. Quid si agatur de modico præiudicio. ibid. mandatum delegatorum præsumitur in sententiã antiqua. 3.123.nu.20. mandatum arbitrarij præsumitur ex diuturnitate tēporis. ibid. mandatum Vicarij præsumitur, si non negatur, & si negatur iuris est illud probari per communem reputationem. 3.122.nu.11. mandatum præsumitur per traditionem instrumetoriam ad causam pertinentium. 3.123.nu.27. mandatum præsumitur ad inducendam bonam fidem. 3.122.nu.17. Quod declara, vt. ibid. mandatum re integra expirat morte mandantis. 3.125.nu.31. Ampliatur. ibid. Limitatur multipliciter. ibid. Quid in mandato delegatorio. ibid. Quid in mandato substituti, an expirat morte substituti. ibid. mandatum non expirat morte mandantis etiã re integra, si principalis satisfecit pro procuratore. 3.123.nu.11. mandatum nõ reuocatur morte mandantis, quando actus perficendus confertur post mortem. ibid. Limitatur pluribus modis. 3.124.nu.4. mandatum super eo ad quod quis de necessitate tenetur, nõ expirat morte mandantis. ibid. mandatum factum insitori non reuocatur morte mandantis. ibid. Amplia, & limita, vt. ibid. mandatum factum à iudice nuncio Curie nõ expirat morte mandantis. ibid. Limitatur pluribus modis. ibid. mandatum etiam re integra non expirat morte mandantis fauore patris causæ. 3.125.nu.32. Idem fauore libertatis. ibid. Idem fauore dotis. ibid. mandatum procuratoris constituti in rem suam nõ expirat morte mandantis. ibid. mandatum procuratoris constituti à vulnerato ad faciendam pacem nõ expirat morte mandantis. ibid. mandatum cum clausula, donec mandans reuocauerit, nõ extinguitur morte, sed est necessaria reuocatio. 101.nu.39. mandatum non expirat morte mandantis quoad negocia cõuenientia. 125.nu.31. mandatum re non integra non expirat morte mandantis. 3.125.nu.1. Quid in prælato. ibid. Quid in commendatario. ibid. Quid in hospitalario. ibid. Quid in Vicario. ibid. Index in Com. Opin. XXXX 2 Qui

Quid in procuratore constituto ad negocia. ibid.10.
Quid in procuratore constituto a praeiato, & a capitulo. ib.13. & seq.
Quid si constitutus decedat sine herede. 3.126.nu.17.
mandatum superueniens lite pendente inducit ratificationem gestorum prius in iudicio. 3.70.nu.16.
Ampliat & limitatur. ibid.17. & seq.
mandatum factum a Papa capitulo comprehendit singulos, qui illum implere possunt. 3.391.nu.16.
mandatum principis, quando princeps est de eodē loco, aliter quā per scripturam probari potest. 3.7.nu.22.
mandatum de occidendo an praesumatur datū a patre filio per illa verba, non readeo domum, nisi sentiam nouum de hoc negocio, homicidio statim sublequato. 3.414.nu.45.
Amplia & declara multis modis. ibid.49. & seq.
mandatum. Qui teneat aliquid facere & mandat alij quod faciat, si non facit, non excusa. 2.78.b
mandatum finitur morte mandant. ibid.
mandatum nunquam praesumitur, cum apparet ex actis non interuenisse. 2.79.b
mand. in ciuilibus, & criminalibus an praesuma. durare. ibid.2
mandatum ad causas non extendi ad futuras. ibid.
mandatum speciale requirit ad declaran. ibid.
mandatum expresse acceptari debet, aliās procurator quis dici nō potest. 2.77.a
mandato generali delictum vel dolus non includitur. ibid.
mandati actio tenetur qui generaliter pecunias mutuas dare, aut feruere, aut in rerum aliquarum emptioem erogare aliter nō facturo mandauit, aut etiam qui alioquin facturo certā tamen rem emerere, aut certo alicui mutuari mandauit. 2.76.b
An ex mandato teneat, quis etiam ad canonem, si quis suadet diacono, &c. 1.534.b
Mandati defectus exceptio quocumque opponi potest. 2.79.b
Mandato reuocato iudice vel aduersario ignorante, p procuratorem gesta tenent ac praediciant domino, etiam si aliunde quam per viā intimationis a domino iudex vel aduersarius reuocationem factam rescisset. 2.77.a
mandato facere, & motu proprio facere sunt paria. 4.198.a
mandati fines diligenter custodiendi sunt. 2.78.a
manifestum dicitur quod colligitur ex verisimilibus cōiecturis. 2.79.b
Manifestum dicitur, quod in veram notitiam totius populi, vel maioris partis est notorium. ibid.
manifesta crimina non indigent accusatione. ibid.
manifesta probationibus non indigent. ibid.
manus alicui si simpliciter amputari iubeat, & laeva atq; inutilior semper amputabit, at si vna ratū manū iudicatu sit, si ea rescabit. 2.80.a
manus debitor debet in dubio amputari. ibid.
Sed an manus arida debeat amputari, ubi est manus amputata, ibi manus in dominum iniiciens, debet feudo priuari. 1.377.a
manus si per condemnationem debuit amputari dextra, & fuit amputata sinistra, an debeat denuo dextra amputari? 2.80.a
manus pōna est quando fit instrumentum de feudo in fraudem domini. ibid.
Si conuentio dicat quod res nō exeat manum, intelligitur de domino. ibid.
Ad manus ideo in promptu. ibid.
manu propria si aliquid fieri debet, an fieri possit per alium. ibid.
manus inutilis, manus nulla est. 4.205.b
manum qui mutilat, aut debilitat, is membrum tollere dicitur. ibid.
Quando imponit pōna manus simpliciter, intelligitur in dubio de vtraque. 2.80.a
manus, siue manus, quid. 2.79.b
marcha, quot vicias contineat. 2.80.a
marchio non potest testari de marchionatu. ibid.
marchio alienando vnum castrum an praediciat filio. ibid.
marchionatus est dignitas regalis. ibid.
mare de delictis & contractibus commissis & gestis in mari. 2.80.a
maritus secundū nubēs, tantibus filiis primi matrimonij, priuatur proprietate omnium bonorum ad eum deuolutorū titulo lucratiuo ex bonis mulieris praedefunctae. 1.171.a
maritus malae vxoris malitiam patienter sustinet, hic suū purgatorij sustinet. 4.229.a
maritus defendit vxorem, non contrā. 4.179.b
maritus impensas factas in bonis parafernaliibus vxoris tenetur cōpēfare cum fructibus perceptis. 3.316.nu.3.
maritus, qui tenetur restituere integram dotē potest retinere sui quar tam vigore statuti. 3.260.nu.3.
Licet regulariter maritus non possit conueniri vltra quam facere potest, tamen in nuptiis incestuosus hoc priuilegium nec alimentorum quidem habet. 2.162.a
Si marit⁹ legat vxori iocalia, quae astitat ad cetū ducatos: si illa iocalia pl⁹ vltim⁹ valēt, an possit peti vel minui astitatio. 2.13.b
Si maritus legat vxori cetum capien. ad arbit. ipsius vxoris super bonis, an haeres possit solue. in pecunia. 2.19.b
maritus per statutum non lucratur plus quam habeat vnus ex filiis primi viri, etiam quod adessent illa verba, in totum lucratur. 2.82.b
maritus in statuto consequitur lucrū statuti absolute cōtra dispositio nem l. hac edictali, si deferatur etiā existē. filius primi matrimonij, vel pars filij, & pars marito. ibid.
maritus vxori medicum non adhibens, vxoris bonis priuatur. 4.206.a
maritus accusans vxorem de adulterio tenetur se subscibere. 1.9.b

Maritus vxori faciens vel curans vestēs preciosas, iocalia, & clenodia, non censetur donare voluisse, sed potius ad vsum & ornamentum concessisse. 1.80.a
Maritus an possit impune vxorem adulteram interficere. 2.82.b
Maritus pōt agere p vxore etiam sine mād. dūmodo caueat de rato dūmodo ab ea nō habeat mād. in aliqua causa, quia tūc in aliis cōse. prohibitus. 2.82.b
Maritus potest esse proc. vxoris. 2.82.b
Maritus potest expelle. vxor. quae eius viri infidia. 2.82.b
Potest etiam expelle. vxorem, si non soluit dotem. ibid.
Maritus & vxor sunt socij diuinae & humanae domus. 2.82.b
Et infortunia vnus dicuntur esse communia alteri. ibid.
Maritus ad inopiam tendens, fauore dotis insoludum conuenitur, nec beneficio quod non tenetur, nisi inquantū facere pōt gaudet: fec⁹ est sol. mar. 2.82.b
Maritus pōt in flagranti crimine statim adulterum occidere, sed nō ex interuallo. 2.82.a
Maritus quando possit religionem intrare. 2.82.b
Maritus nobilitat vxorem non econtra. ibid.
Maritus potest pro vxore in omni casu fideiub. ibid.
maritus in parafernaliib. censē. habere mand. a lege. ibid.
maritus in dotatam vxorem an alere tenetur: & maritali affectu trahere? 2.92.b
maritus si deprehendatur in adulterio post sententiam in qua fuit separatum matrimonium propter adulterium, redintegratur matrimonium. 2.82.a
maritus si occidat vxorem deprehensam in adulterio peccat mortaliter. 2.81.a
maritus in accusando vxoris adulteriū praefertur Socero. 4.198.a
marit⁹ & vxor fatētes in veditioe praedij dotalis pariter illi⁹ precij recepisse, tūc pfectō intelligitur partem illius ad vtrumque coniugum peruenisse. 2.82.a
maritus & vxor sunt coniuncti. 2.82.a
maritus de iure communi potest interficere vxorem in adulterio deprehensam. 2.82.a
maritus non potest alteri demandare occisionem vxoris deprehensae in adulterio. 2.81.b
maritus potest mandare filio, vt occidat nouercam adulteram. 2.82.a
maritus potest impune occidere adulterum vilem, repertū cum vxore. 2.82.a
maritus habet priuilegium, vt non exigat. plus quam face. possit deducto ne egeat. 2.82.a
maritus qui alias habet annuam dilationem ad praestandam dotem, si tamen nuptiae sunt incestuosae, perdit priuilegium istud, como 2.162.a
maritus proprietate omnium bonorum, quae ex vxoris vita functae facultatibus causa gratuita nactus est, labitur, si secundo matrimonij iugo caput subdat, reponunturque bona omnia illa primi matrimonij liberis. 2.81.b
maritus qui vxorem adulteram dimisit, nihilominus tenetur seruare castitatem, & si fornicetur, tenetur ipsam vxorem iterum in confortium recipere. 2.81.b
maritus ubi dotem, vel dotis partem, ex alicuius statuti cōstitutione lucrificat, dotē vel dotis partem soluta, nō verō dūtaxat promissam lucrabitur. 2.81.a
maritus vxorem si interficiat, transit lucrum dotis ad haeredes vxoris. 2.81.b
marit⁹ & sine causa vxori impunita verbera modicē infligere poterit. 2.81.b
maritus si est Ethicus, vel alia egritudine detentus, ita vt sine personae periculo nō possit reddere debitū mulieri petenti, nō est obligatus ad reddendum debitum. 2.81.b
maritus expensas in exigendis dotis nominibus positas, de quāritate ipsa nominum exacta corradet. 2.81.b
maritus & vxor si confiterentur se recepisse pretij rei dotalis veditae ad quem praesumatur peruenisse pretium. 2.81.b
maritus cui fuit dos pmissa, & postea data, & soluta, praesumitur obligatus ad dotis restitutionem a die promissionis, ab illo die cōstitutā censetur tacita hypotheca. 2.80.b
maritus nubens secundū intra annum luctus, si haeres instituitur in solidum, testamentum valet in tertia parte in qua poterat institui, & in aliis bonis succedunt venientes ab intestato. 2.80.b
maritus potest expellere vxorem propter dotem non solutam. 2.80.b
maritus ad quē ex titu. lucratiuo dos pro parte peruenit, tenetur pro parte ad impensam funeris. 1.449.a
maritus ex matrimonio momentaneo, non lucratur partē dotis statē statuto quod maritus eam lucratur. 2.80.b
maritus duas vxores habere non potest, aliās infamas efficitur. 2.80.a
maritus potest vendicare vxorem etiam a patre: licet is inter patrem & filium prohibeatur per statutum. 2.80.b
maritus nomine vxoris potest agere ad reuocationem venditionis a se factae. 2.80.b
maritus minor vngtinquē annis si recipit vxoris suae dotem, eius bona tacitē censentur obligata ipsi vxori. como secundo, pagina. 80.a
maritus non tenetur restituere fructus naturales, vel industriales bonorum vxoris, si sunt modicē cōsumationis. 2.81.a
maritus potest compelli per ecclesiam vt redeat ad vxorem. 2.93.b
maritus, vel focer, offerentes mulieri fideiussores de dote cōseruanda, ad euitandam exactioem dotis, an sint audiendi. 1.226.a
Si maritus

Si maritus recipit res astitatas in dotē, & legat eas vxori, an ipsa debeat habere res, & astitationem. 2.16.a
maritus binubus qui tenetur seruare bona filij primi matrimonij, nō tenetur satisfacere de eis conferendis. 1.71.b
maritus binubēs, qui ex forma statuti lucratur certam partem dotis, non habebit, filij primi matrimonij tantibus, nisi eam partem, quae vni ex dictis competit. 1.71.b
maritus licet possit agere pro vxore sine mandato, tamē si semel mād. datum recepit, amplius non potest agere sine mandato. 1.5.a
Si maritus donauit bona sua, an vxor possit petere reuocationem pro sua quarta. 1.486.b
maritus succedens vni ex filiis primi matrimonij tenetur seruare de uoluntate successorem alius filij superstitib. ex primo matrimonio. 1.71.a
Si maritus lucratur certam partem dotis ex statuto, & transit ad secunda vota, tenetur seruare partem illam filiis primi matrimonij. 1.71.a
Mariti haeres tenetur alimenta praestare vxori viduae infra tēpus infra quod non sibi restituntur mobilia. 2.81.a
Mariti domicilium est attendendum cum agitur de lucranda dote per statutum. 2.80.b
Mariti exhibenda est ab vxoribus reuerentia. ibid.
Mariti confessio facta in testamento de dote recepta nō tenet alio nō appareñ. nec praediciat creditorib. etiam posterioribus nulla prece deñ. promissione. 2.82.b
Marito ad inopiam vergente vxor agere potest ad dotis restitutionē, non quidem vt virum dotis commodo priuet, sed vt dote ipsa in tuto collocata, ex ipsius fructib. possit alere se ipsam, maritū, & sobolem. 2.81.a
Maritus interim dum matrimonium constat, dotis dominus censetur. 2.82.a
Marito vergente ad inopiam, dotem repeti posse constante matrimonio. 1.225.b
Maritum teneri, & condemnandum in solidum, eo casu quo vxor constante matrimonio propter inopiam eius dotem repetit. Et quae sit huius ratio. 1.226.b
Maritus absque mād. pro vxore rectē agat, si nunquā ante illius mād. datum recepit. 2.81.b
Magistratui an & quando liceat resistere, & quatenus. 3.60.q.10.
Mafculinum an concipiat foemina ex propria significatione, vel per interpretationem. 2.83.a. & 3.343.b.39.
Mafculinum non comprehendit foemina stante ratione diuersitatis. 3.343.nu.49.
Mafculinum quando profertur ab homine in casu odij non continet foemininum: vnde si testator exheredit filios, non veniunt filiae: secus si a lege. 2.83.b
Mafculinū regulariter in omni materia continet foemininum. 2.84.b
Limitatur, ibid.
Mafculinum in materia poenali & odiosa non concipit foemininū, quādo odium est irrationabile, puta quod propter delictum vnus alij puniantur. 2.83.b
Mafculinum an & quando concipiat foemininum. 2.83.a. & b. 84. & 85.
Mafculinum in contractibus non concipit foemininum, vnde si aliquis acquisiuit emphyteosim pro se & filijs, non cōprehenduntur filiae. 2.85.a
Limitatur, ibid.
Mafculinum concipit foemininum in materia indifferenti, quae cōgruit vtrique, & fauorabili. 2.85.b
Mafculinum concipit foemininum. 3.342.nu.12.
Ampliat in multis modis. ibid.5.
Limitatur pluribus modis. 3.343.nu.39.
Quid in dispositione poenali, & odiosa. 3.342.nu.5.
Quid in vltimis voluntatibus. ibid.7.
Quid in substitutionibus. ibid.8.
Quid in exheredatione. ibid.11.
Quid si mafculinum sit pluries explicatum. ibid.14.
Quid in rescriptis. ibid.15.
Quid in priuilegiis. ibid.16.
Quid in sententia iudicij. ibid.21.
Quid in materia correctoria. ibid.22.
Quid in tutelis. 3.343.nu.25.
Quid in tutelis. ibid.37.
Mafculinum non concipit foemininum si testator voluit cōseruare cōseruationi familiae. 3.344.nu.54.
Idem si qualitas rei magis mafculo quā foeminā conueniat. ib.56.
Quid in officijs. ibid.55.
Quid in dispositione odiosa odio irrationabili. ibid.59.
Quid in statuto excludente foeminam propter mafculos. ibid.78.
Quid in contractibus. 3.345.nu.87.
Limitatur pluribus modis. ibid.87.
Quid si ista interpretatio redundet in praediciū ecclesiae. ib.102.
Quid in statuto loquente per verbum vir. ibid.106.
Quid in dictis testatū. 3.346.nu.109.
Quid si mafculinum sub nomine proprio proferatur. ibi.117.
Quid in statuto quod ad literam intelligi debet. ibid.122.
Quid si agatur de excludendo matrem a successione filij. ibi.123.
mafculinū praesumitur prius natus quam foemina, quando duo simul nascuntur. 2.85.a
mafculinū nuncupatio tamen nō ex propria verbi notione foeminas includat, tamen ex legis interpretatione illas complectitur. 2.85.b

Dignitas Mafculi est maior quā feminae. 2.87.a
Mafculo secundo nubenti infra annum luctus non est imponeda aliqua poena etiam de iure ciuili. 3.223.nu.1.
mafcaricia non veniunt in generali obligatione. ibid.
Mafcaricia. Quid veniat app. mafcaricia. 2.87.a
In materia partim fauorabili & partim odiosa mafculinū cōprehendit foemininum. 2.83.b
Mater non habet filios in potestate. 2.87.a
Mater tutrix tenetur renuntiare secūdis nuptiis. ibid.
Mater semper est certa. ibid.
Limita in filiis expositis. ibid.
Mater tutrix testamentaria tene. face. inuent. aliās non succedit filio. 2.87.b
Limitatur, ibid.
Mater excludit auum paternum etiam in quaeſtis a patre. 1.484.b
Mater luxuriosē viuens post mortē mariti, intra, vel post annum luctus priuatur successione bonorū puenientū a patre filiis decedētib⁹ ante pubertatem. 1.71.a
Mater in testamento tutorem filiis dare nō pōt: datus tamen confirmatur. 2.85.b
Mater potest filium exheredare ex causa in casu, qd pater esset dilapidator, ne, Chereditas queratur patri, saltē quo ad vsum fructuum, & ab eo dilapidetur, dummodō tamen militat alium, qui possit quā filij sit effect⁹ sui iuris, ei hereditate vnā cū fructibus restituat. 2.85.b
Si Mater successit filio, qd licet priuatur proprietate tranſeundo ad 2. vota: tamen illam proprietatem recuperat mortuo illo filio cuius fauore fuerat priuata. 2.89.a
An Mater post annum possit purgare moram? 2.88.a
Mater quae habet alios contutores, an teneat. pete. prouideri de tutore loco sui, quando vult transire ad 2. vota. 2.87.b
Quid si mater asseruit se velle nubere & fecit, puideri de alio tutore & a casu non nubit, an reassumat tutelam. 2.87.b
Mater diues propter inopiam patris tenetur dotare filiam pauperem. 2.86.a
Mater si per statuti priuatur successione filiorū statim agnatis, priuatur etiam auis maternus. 2.86.a
Matri non creditur, dicenti ab alio quā a marito filij recepisse: et si multum vagauerit. ibi.
Si Mater donat alicui antequam cum eo contrahat secundū matrimonium an habeat locum dispositio l. hac edictali. C. de secundis nup. 1.419.b
Matre testatoris relicta usufructuaria stantibus liberis, legatū non restringitur ad alimenta. 3.316.nu.45.
Matrem ad secundas nuptias conuolantem, nec filius, nec filia dotare tenetur. ibid.
Si Mater habet plures filios ex eodem mōio, si tranſeat ad secunda vota, succedit filio, quantum ad bona filio quaeſita aliunde quā ex substantia paterna, etiam pleno iure, illorum autem bonorū quae substantia paterna prouenissent, habebit solum vltimū fructum. 1.485.a
mater indubio non debet excludi a luctuosa hereditate filij. 2.486.a
mater acceptans tutelam filiorum, si postea accedat ad iudicem, dicēs velle cōtrahere matrimonij, qd filij, puidetur de tutore, loc⁹ est tutori datiuo, non autem legitimo. ibid.
mater in subsidium tene. ale. filium non econtra. 2.87.a
mater infra triennium tene. ale. filium. ibid.
Fallit, ibid.
mater tutrix tutela amittēs ob secundas nuptias, eam nō assumit mortuo secundo marito. 2.86.b
mater transfens ad 2. vota, priuatur proprietate bonorum qua filij obuenerunt ex hereditate paterna, retento sibi usufructu. 2.86.b
mater legitima & naturalis mulierem arrogantem excludere debet. 2.86.b
mater tenetur filium instituere, vel exheredare: nam si eum praetereat, testamentum nullum est. 2.85.b
Si mater erat minor, tempore quo transfuit ad 2. vota, sed tempore mortis filij erat maior, an priue. successione. 2.88.a
Si mater, se arctauit in tempore, quia forte de anno non restabant nisi 4. dies, & moriatur filius, an mater priuatur eius haered. 2.87.b
An autem mater pregnans possit requirere se mitti in pos. bonorū ventris nomine inuito eius focero. 2.88.a
mater dicitur leg. tutrix voluntaria. 2.87.a
Et perferitur in tutela si veht, licet non in successione. ibi.
Ad hoc, vt mater sit in mora, & possit dari alius tutor, debet ipsa mater citari. ibid.
matri non potest iudicem ecerni administratio, nisi citatis aliis contutorib. ibid.
mater transfens ad secūda vota, si habeat solū filij, illi succedit ab intestato pleno iure, etiam si uiuente filio transfuit ad secūda vota. 1.485.a
Quid si mater non petiit dari curatorem ventris, sed petiit j. vnde cum mensē nato filio. 2.88.a
Si mater moriareluctis duob⁹ filiis, & vn⁹ adeat, alter vero repūdiat matris hereditate: filij illius repudiatis cōcurrēt cū auiculo. 1.483.a
mater quae transfuit ad secūda vota, succedit filio morienti, vnā cum aliis primi matrimonij. etiam quantum ad proprietatem in bonis, quae non prouenerunt a primo marito: in bonis autem quae prouenerunt a marito, succedit in usufructu. como secundo, pagina. 89.a
mater priuatur successione, filij, si j. annum eidem de tutore non perierit prouideri. 2.87.b

matrem transeunte ad secundas nuptias expirare tutelam: quoniam... mater transeunte ad secundas nuptias expirare tutelam: quoniam...

matrem transeunte ad secundas nuptias expirare tutelam: quoniam... mater transeunte ad secundas nuptias expirare tutelam: quoniam...

matrimonium contrahi potest per excommunicatum. 2.96.a... matrimonium de facto nullum non praestat impedimentum. 2. matrimonio.

matrimonialis causa per viam compromissi expediri non potest. com 2.96.a... In causa matrimoniali conuentus non potest opponere se spoliatum...

medicus promittens aegrotum curare, nō tenetur ille nisi semel curare. 3.349. nu. 12.
medicus cum aegrotum nullam passionem, nullamque cōventionē, in te...

mensium duorum dilatio si detur, an intelligatur de 61. diebus. 2.102. b
mensis est dierum 30. ibidem
mensis, annus & dies debeat in inquisitione exprimi nō minus quā...

meretrix non venit nisi de ea fiat specialis mentio: vbi criminosi ad
mittuntur ad aliquem actum contra regulas iuris. 1.105. a
meretrix non potest esse testis in criminalibus. 2.104. a, & b

metus in matrimonio non probatur per vnum testem. ibid.
metus, licet a principio interueniat: tamen per actum voluntariū pur
gatur, si ex intervallo postmodum interuenit, & tempore, quo non...

milites plebeiorum poenis nec tormentis subijci debent. ibidem
milites nostri temporis an incidant in poenam. l. si quis in tantam. C.
vnde vir. 2.109.a
An milites nostri temporis gaudeant privilegijs militaribus. tomo
secundo. pag. 109 a
An possint torqueri, & pro debito carcerari. ibidem
minari alicui eadem, par est cum cadere. 4.207.c
minans alicui mortem potest in illo actu impune occidi. 4.211.a
minas factas a potente, vel a folito ponere minas in executione, est suffi-
ciens indicium ad torturam. 2.109.b
minantem alicui mortem, statim pertutere licet. ibidem
nonne inducant iustum metum, si inferens erat conuictus illas exequi de
mandate. 2.106.a
minores malum de duobus est eligendum. 2.73.b
in sum tribuit, qui nihil tribuit. 2.112.b
Quid autem dicatur minimum relinquitur iudicis arbitrio. 2.109.b
minimis in rebus nulla cura impenditur. ibidem
minus malum exitit, viam domini non agnoscere, quam post agnitam
retroire. 2.112.b
minima non habentur in consideratione. 4.240.nu.8. & 2.109.b
minor an possit esse tutor, exequatur vltimarum voluntatum, iudex, ar-
biter, & de antiens. 2.116.b
minor rem non rite alienatam vendicans an restituere debeat precium.
ibidem.
minor an restitui debeat ad appellandum, vel appellationem profe-
quendam nulla lationis probatione interueniente. ibidem
minor restitui in integ. aduersus publicationem tertium ad alios produ-
cent. 2.116.a
minor delinquens non potest puniri postea effectus maior. 2.116.b
minor restituitur in integ. aduersus mutuum, quia praesumitur consum-
psisse. ibidem
minor pro debito ciuili carcerari non potest. ibid.
minor restitui in integ. aduersus donationem iuratum, in qua non iur-
t certioratus de beneficii restitui in integ. 2.116.a
minor restitui in integ. aduersus delationem iur. & agere potest actione 1.
& si contra eum de iur. excipiat, poterit replicari pnta tamen in
integ. restit. eo tamen modo, & infra illa tempora sic vt si principaliter
in integ. restit. petijset. ibidem
minor non restitui in integ. quando iurauit non venire contra contractum
ratione minoris etatis, vel alia ratione. ibid. m
Nec etiam quando iurauit se maiorem. ibidem
minor habens curatorem potest reitari etiam eo inuito. ibidem
minor non restituitur aduersus emancipat. paternam. 2.116.b
minor an restituitur aduersus dolum praesumptum. 2.113.b
minor an possit ratificare cum auctoritate curatoris. 2.115.a
Si minor confessus est maleficium, poterit ex hoc solo restitui in inte. si
aliter de veritate non constet. quia sua interest ita non fuisse confes-
sum. ibidem
minor non restitui in integ. quando successit maiori pro facto cum ipso
maiore celebrato. 2.116.a
minor iuramentum confirmat renunciationem seu donationem per
eum factam, etiam quod esset omnium bonorum, & etiam facta per
impubere dummodo doli capace. 2.113.a
minor restitui in integ. aduersus omnia quae fecit infra 25. an. 2.115.b
minor restitui in integ. aduersus lapsum instantiae. 2.116.a
minor ante 25. annum, non potest constitui procurator in iudicialibus:
in extrajudicialibus ante 17. sic. 2.110.a
minor succedens maiori, licet circa gesta per auctorem eius maiorem
vel curiam temporis ad eod. praestituti, non restituitur ratione mi-
noris etatis: Tamen ex capite ignorantiae restitui poterit ex genera-
li illa clausula. Si qua mihi iusta causa videbitur. 2.113.b
minor ac mulier debet certiorari de suo iure expresse, alias non valet
renunciatio. 2.110.a
minor cum iuramento an possit esse in iudicio. 2.115.a
minor non potest vendere bona immobilia sine decreto & sine iusta
causa. ibidem
minor restitui aduersus sententiam. 2.116.a
minor quando citatur, an censetur citari vt legitimè compareat, li-
cet expresse non dicatur in citatorio. 2.113.a
minor etas dicitur magis privilegiata quā absentia, vel alia causa. ibid.
minor non potest approbare contractum contra formam statuti iurati,
licet cederet in eius utilitatem. 2.113.a
minor qui iurauit, nec etiam ex enormissima laesione contrauenire po-
test. ibid.
minor vel alius debitor, qui bona non seruatis seruandis, alienata cū
fructibus vult recuperare: an teneatur pecuniam debitam cum legi-
timo interesse restituere creditori. ibidem
minor statutum disponens quod minoris contractus non valeat, etiā
si fuerit iuratus: non seruata certa solennitate, & aliter factus praes-
sumatur minor dolo inductus non valet. ibidem
minor in iudicio esse non potest sine curatore, vel alio legitimo admi-
nistratore. 2.114.b
minor contrahens cū iur. non seruata solennitate, an obligetur. 2.115.a
Qualiter minor probet se laesum ex delatione iuramenti. 2.115.b
minor habens curatorem, licet sine eius consensu & auctoritate ne-
queat obligari, tamē si iurauerit super contractu, obligatur. Iuramē-
tum enim hoc casu facit contractum validum, collitque beneficium
etatis, idem est in impubere doli capace. Nec aliter obseruatur in
statutis prohibentibus contractum minoris. 2.438.b
minor contrahens & iurās nō venire contra, ratione minoris etatis,

si est deceptus vltra dimidium iusti precij, non praedicitur iurata
dum in beneficio. l. secunda. C. de rescin. ven. sed tantum in benefi-
cio restitutionis in integrum, ratione etatis. 2.112.a
minor licet non possit diuidere, nec ad diuisionem socium vel cohae-
dem pronocare id tamen facit inter abā quando ipsi minori diui-
sionem facere expediret, pura si socium haberet rixolum & contu-
meliosum. 2.112.b
minor restituitur ad rem quae fuit maiorum suorum, etiam non data
alia laesione. 2.115.b
minor nunquam poena ordinaria punitur 2.112.b
minor praesumitur quem apparet curatorem habere, nisi maior doceat.
ibid.
minor 14. annorum, maior autem capacitate: si iurat obligatur iuramē-
to. 2.110.a
minor 25. annorum regulariter non potest esse procurator pro alio in
iudicio. ibid.
minor potest ingrediendū religionem testari, vel aliās disponere de
bonis suis, etiam sine auctoritate tutoris, si quem habeat. 2.110.a
minor non habet vocem in concilio, nec in electione, nec in constitu-
tione syndici. ibid.
minor petens se restitui cōtra, & aduersus aliquem actum iudiciale,
vel extrajudiciale, tenetur necessariō probare se minorem, laesum-
que ad causam, quam quippe si defendisset, foueret bonam causam.
ibidem
minor non potest pro debito carcerari. ibid.
Quid si minor, habeat curatorem, an cū decreto iudicis possit alie-
nare abique curatore? 2.115.a
minor vt restituitur in integram duo necessariō sunt probanda. tom.
2.115.a
minor, qui se maiorem annis iurauit, est beneficium restitutionis id-
circo perdidit, tamen contractum non ideō minus nullum dicit,
si consensus propinquorum statuto loci requisitus, non interuenie-
rit. 2.110.b
minor annis si hāres ab aliquo institutus hāreditate nō adita deesse-
rit, tamen eo ipso laesus restitutionis beneficium ad hāredes trans-
mittit. ibid.
minor praesumitur ille, cui tāquam minori iudex curatorem deputatur.
3.131.nu.4.
minor annis 25. ac iam 20. annis maior accusare generaliter ac regula-
riter quemuis potest. 2.110.b
minor, qui cum se enormissimē laedi nosset restitutioni nihilominus
cum iuraturando renunciauit, nec absolutionem a iuramento, nec
in integrum restitutionem impetrabit. ibid.
minor 18. maior autem 14. annorum, ab alio quam a principe iudex da-
ri non potest, etiam si partes consentiant. 2.112.b
minor si maior factus infra quinquēniū de alienatione per eū facta
non conuenerit eam, amplius retractare non potest. 3.111.nu.1.
Limitatur, & declaratur. ibi. 3. & seq.
Quid in donatione facta a minore. ibi. 3. & seq.
Quid si alienatio non sit facta ex legitima causa. ibi. 5.
Quid si alienatio fuit facta abique curatore. ibi. 6.
Quid si ante dolo in contractu. ibi. 8. & seq.
Quid de iure canonico. ibid. 13.
minor in criminalibus abique alia probatione venit restituendus aduer-
sus confessionem. ibid. 3.
Quid in atrocioribus. ibid. 4.
minor an restituatur aduersus delationem iuramenti. 1.617.a
An minor habens curatorem, sine eius auctoritate possit deferre iura-
mentum. ibid.
minor 25. annorum de omnib. gestis per eum, dum est maior, habet re-
stitutionem. 2.110.a
minor rem suam repetens, potest accumulare in eodem libello, offi-
cium iudicis rescindens, & actionem rescissoriam. ibid.
minor non potest esse executor testamenti. 1.309.b
minor si enormiter laesus esset, an possit petere absolutionem a iura-
mento, petiturus in integrum restitutionem. 2.111.a
minor in causa dotis an possit esse in iudicio. 2.114.b
Et quid in causis spiritualibus. ibid.
Et an possit cum iuramento procuratorem constituere. ibid.
minor licet iurauerit se minorem in contractu inito cum coniuncto,
tamen potest probare contrarium. 2.216.a
minor restituitur in integrum aduersus aditionem hāreditatis. 2.116.a
Item aduersus constitutionem procuratoris. ibid.
Vbi minor non esset restituendus ratione culpae curatoris, liberatur
ceden. actiones contra curatorem. 2.116.b
minor iurans non priuatur beneficio restitutionis in integrum quan-
do de ea non fuerit certioratus: cum in illa etate dicatur infirmi-
conlij, & multis captiuibus suppositus, non debet de facili bene-
ficio sibi concessio priuari, cum illius per se non fuerit capax, sed
ignorans. 2.114.a
minor non debet puniri statuto de homicidio, sed aut relegari, aut pe-
cuniariē. 2.111.b
minor non auditur ad exceptionem fori, quam in tempore non oppo-
suit. 2.116.b
minor an probetur per donationem curatoris. ibid.
minor 20. annis repellitur ab accusando, nisi suam, vel suorum profe-
quatur iniuriam. Si verō sit maior 20. annis, minor tamen 25. poterit
indistinctē accusare etiam si suam, vel suorum non prosequatur in
iuriam. 2.111.b
minor non habet vocem in electiōibus. 2.116.b
minor

minor litigans est confanguineo compromittere tenetur absque solen-
nitate. & sic ad compromittendum compelli potest stante statuto,
quod causae inter confanguineos debeant compromitti. 2.112.a
minor non potest vend. bona immo. sine decreto, & sine iusta causa. l.
magis puro §. ne passim. cum similib. ff. de rebus fororum. Pau. de cast
in. 2. vol. conf. 215. Sonz. in 2. par. conf. ibidem
minor propter etatem excusatur in penalibus, potest tantum in carce-
rib. detru- pro debito. 2.111.b
minor annis qui pro debito in carcem detrudatur, nihil impedit.
2.110.b
minor vbi deliquit nō dolo, puta sit omittere do deliquit, qd est ob cul-
pam, restituitur. 2.111.b
minor etiam cum curatore non potest in iudicio stare, sed processus ef-
ferat nullus. ibidem
minor non potest puniri de eo delicto effectus maior, pro quo in mi-
nori etate puniri non poterat. 2.116.b
minorem conuentum ex contractu paterno restitui aduersus moram
per ipsum ex iusta ignorantia commissam. 2.119.a
minores quin ab alio euentes pacto rei vendēz obligetur, nihil pro-
hibet. 2.110.b
In minore bene cadit praesumptio doli. 2.116.b
in minori non currit tempus ad soluen. collectas, & si forent facta pro-
clamata, quod res incidant in commissum, si non soluat collecta.
ibidem
in minori currit tempus ad appell. vel prosequendum app. ad confectio-
nem inuentarij, & in praescript. statutoria ibidē a
in minori currit praescriptio inchoata contra maiorem. ibidē a
in minori 14. annis contractus non confirmatur iuramento, & sic pupil-
lus doli capax nulliter contrahens, etiam quod iurauerit, huiusmo-
di iuramentum contractum non firmat. 2.113.b
minores si quempiam contractum sibi vtilem, & conducibilem non ri-
tē tamen nec solentiter gresserint, nihil egisse videbuntur. 2.110.b
Si res minoris vendatur sine decreto cōtractus, rescindit: sed accesso-
ria oblig. facta per curatorem tenet. 2.115.a
minores nec aduersus pecuniam fortuito perditam restituuntur. to-
mo secundo. 110.b
minores ob rem vilius venditam non ob ipsam re omnino auocandā
restituuntur, sed ad rescandendum precij iacturam. ibidem
minores, qui ob delicta puniri possunt, de sui ipsorum facti questione
& iur. iurandum dare, & respondere coguntur. 2.110.b
minores cura vel tutela liberati, non possunt locationem ab ipso-
rum tutore vel curatore factam improbare. 2.110.b
minor an sit cōcedēda restitutio in integrum absque alia probatione
laesionis. 3.110.nu.1.
minor laeso in pretio competit remedium. l. secunda. C. de resc. ven. nō
autē restituitur in integrum, secus si in cōtractu laedatur. 3.203.nu.11.
An beneficium. l. secunda possit concurrere cum restitutione in inte-
grum. ibi. 12.
minor petens restitui aduersus appellationē, an debeat probare in pri-
mis de laesione. 3.110.nu.1.
minor an eo ipso quod aliquid praedjudiciale cōfessus est dicatur laesus
ita, quod absque alia probatione restituatur. 3.110.nu.1.
minores pares sunt cum pupillis 4.207.a
minores per se restituuntur in integrum. 4.171.b
in minori restituuntur fructus non obstant titulo. 2.116.a
in minori cōtrahitur mora absque interpellatione. ibid. b
minor an possit cedere actiones ibidem. 6.
minor excusatur a dolo praesumpto. ibidem
minor restituatur si non fuit in mora. ibidem
minores 14. annis non debent torqueri. 2.111.b
minores non magis alienandi copiam habent, cum actio illis ad rem
solis conuenit, quam cum iam dominum rei assequuti sunt. 2.111.a
minores 25. annis, & maiores 18. arbitrij esse possunt de voluntate par-
tium si vellent: secus si nolent, & sic ad assumendum arbitrium inui-
ti compelli nequirēt aliquo modo. ibid.
minor nunquam subuenitur per restitutionem in integrum quando de-
liquit ex animo, id est dolo se siue loquamur in adulto, siue i pupil-
lo, qui est plenē doli capax. ibidē b
minores possunt facere pacem cum ijs, qui eorum parentes offenderūt
cum auctoritate tutorum. ibid.
minores, qui ob delicta puniri possunt de sui ipsius facti questione, &
iurandum dare, & respondere coguntur. ibidem
minorum tutores illorum nomine pacem cum ijs inire poterunt, qui
ipsorum parentes offenderunt. 2.111.3
Miserabiles personae oppellae siue à iudice tēporali, siue à priuato po-
tentore, possunt statim per viam denūciationis recurrere ad iudi-
cem ecclesiasticum, non ad iudicē superiore opprimētis. 2.116.b
Missio anuli & matrimonium symbolizant. 4.207.a
missio in possessionem ex primo decreto est mihi Imperij. 2.117.a
Missio in possessionem propter contumaciam non solum non habet lo-
cum in beneficio obtinendo, sed nec etiam in obtento. tomo secun-
do, pag. ibidem
Missus in tenutam bonorum vigore sententiae arbitralis non dicitur
possessor. 2.208.b
Missus in possessionem ex primo decreto non dicitur possessor, sed de-
tentor. 2.112.a
Missio in possessionem ex primo decreto facta vni ex creditoribus ex
causa onerosa, prodest omnibus alijs creditoribus ex eadem causa,
si tamen causa est lucratua, missio vno, alij non dicuntur missi. tomo
secundo, pag. ibidem

missio in possessionem ex primo decreto facta vni ex creditoribus, ex
causa onerosa, prodest omnibus alijs creditoribus, ex causa similiter on-
erosa: talis causa est lucratua vno immisso, non dicuntur alij im-
missi. ibidem
iussio de mittendo in possessionē ex 1. decreto quando creditor est
praesens per biennium: si tamen est absens, durat per quadriennium.
2.117.a
missus in possessionem ex primo decreto non dicitur possessor, sed de-
tentor. ibidem
Fallit ibidem
mitrari quis potest mitra Cartaginens, & est poena inter corporales.
ibidem
mobiliū legato veniunt pecuniae, nisi talis pecunia sit parata fanori
& negotiationi. 2.117.a
modernorum laus. 4.242.nu.11. 15. & 17.
moderni auctoritates congerentes magis allegandae quam antiqui.
4.243.nu.17.
modicum tempus quodnam dicatur quod ad purgandam moram, relin-
qui arbitrio iudicis. 2.129.a
modus agendi colligitur ex medio concludendi. 2.54.a
modicum tempus dicitur, intra decennium. 1.368.a
omne molendinum praesumitur, & liberum, & allodial: sic & qualibet
alia res praesumitur libera & allodialis. 1.358.a
molendinum vel clufam nemo potest facere in fundo alieno, vel in
aqua aliena, etiam comes vel rex. 1.357.a
molendinum si quis ea conditione conduxerit, vt illud rescire te-
neatur, si semel illud restaurauerit amplius illud rescire non tene-
tur. 3.349.nu.15.
An volens facere molendinum possit immittere tigna in ripam vici-
ni. 1.357.a
molendinum facere an liceat auctoritate iurisdictionis in flumine pu-
blico non nauigabili. 1.357.a
molendinum computatur inter immo. & dicitur praedium rusticum:
potest tamen alienari sine decreto. 1.357.b
molendinum si dominus habeat ad quod homines longissimo tempo-
re iuerunt, an possit prohibere alium construere volentem aliud mo-
lendinum. 1.356.a
molendinum si quis habuerit in aliqua villa, & nonnulli homines il-
lius vel alterius villae iam longissimo tempore iuerint ad molendū
in eo molendino, non tamen in futuro eos ad molendinum compelli-
tere potest, cum in his quae sunt facultatis non cadat praescriptio.
2.117.b
molendinum habens in parte inferiori fluminis vtrum possit impedire
volentem facere molendinum in parte superiori ipsius? 2.117.b
molendinum qui aedificauit suo censu, an possit cogi ad rescindendum,
&c. 1.357.b
molendinum penitus destructum, & restructum an amplius dicatur em-
phyteuticum. ibid.
molendinum qui promissit reparare, an teneatur toties quoties, &c.
ibidem
Quid si ciuitas fecit statutum in praedictum molendini ecclesiae?
ibidem
molendinum si tres dominos habeat, duo volunt locare, tertius non,
quid iuris. ibid.
molendini clufam si quis promissit manutere arbitrio meo, quid iuris.
1.358.a
molendinum destructum an possit nouum opus renuntiare. ibid.
molendini opus, seu quae ductus incipiens aedificare, ac praecoccupare,
licet illud non perfecerit, ac compleuerit, censetur sibi acqui-
suisse, vt possit prohibere alium construere volentem aliud molen-
dinum, seu opus. 2.117.b
molendini appellatione quid contineatur. 2.117.b
molitare alium qualiter quis dicatur. 2.117.b, & 118.a
momentum quid dicatur. 2.118.a
monachus potest monasterio stipulari. 3.164.nu.140.
monacho instituto haerede, & repudiante, monasterium potest acce-
ptare, & hereditatem adire. ibid.
moniales an veniant appellatione monachorum. 3.345.nu.86.
monachus, vel monacha, succedunt ab intestato, cum alijs de iure ci-
uili. 1.483.a
Fallit in masculino ingrediente religionē fratrum minorum qui post
factam legitime professionem incapax est. ibi.
monachus nomine proprio neque agere neque conueniri potest, nisi
in causa criminali. 2.119.a
monachi claustralis correctio ad quos pertineat. 2.119.b, & 120.a
monachus cui prius parere teneatur abbati an episcopo. 2.118.b, & 121.a
monachus retinet iura suorum. 2.118.a & 121.b
monachus solus est a patria potestate. 2.118.a
monachus factus, statim fit intestabilis, & sic testamentum eius per in-
gressum in monasterium fit irritum. 2.118.a
monachus habetur pro mortuo quo ad actus ciuiles. 2.119.a
monachus quicquid acquirit, acquirit monasterio. ibid.
monachus potest praefici in beneficium curatum sine dispensatione.
2.118.b
monachus portans arma, est ipso iure excommunicatus. 2.121.a
monachus claustralis simplex in ciuilibus conuenire non potest, cum
non habeat proprium. 2.119.b
monachus deserens habitum, vel portans illum cooperit, dicitur apo-
stata. 2.121.a
monachus fugitiuus magis aequiparatur filio, quam seruo. 2.118.b
monachus

Index in Communes

monachus si testetur ante religionis ingressum contemplatione tamē ipsius ingressus poterit testari etiam sine solemnitate iuris communis. 2.122.b
monachus vnus monasterij, trāsēs ad aliud sine licentia, potest vendi cari per superiorem. 2.121.b
monachus potest petere ab abbate, quod eum vestiat, &c. ibid.
monachus indebite tortus, potest exire de monasterio. ibidem
monachus effectus canonicus non potest esse iudex delegatus. 2.128.b
monachus definit esse in potestate patris. 2.121.a
monachus cui equiparetur an seruo, an filio, 2.121.a, & b
monachus legitimatur per ingressum monasterij. 2.121.b
monachus succedit parentibus, sicut alij filij. 2.120.b
monachus non potest condere testamentum. 2.121.a
monachus factus episcopus non definit esse monachus. ibidem
monachus percussus alium monachum extra claustrum, potest absolui per abbatem. 2.120.a
monachus regulariter non agit nomine proprio. 2.121.b
monachus potest esse tutor legitimus. 3.121.a
monachus professionem faciens omnia bona sua acquirit monasterio. 2.120.b
monachus neminem potest in iudicio denunciare, nisi proprium abbatem, extrajudicialiter autem, & ad poenitentiam, potest quemcumque denunciare. 1.120.a
monachus quicquid acquirit, acquirit monasterio. 2.120.b
monachus si interficeretur, & postea interueniret transactio vt daretur certa pecunie summa ratione facta occisionis, illa abbati ac monasterio, non autem eius patri, si quempiam haberet, relinqueretur. 2.120.a
Si monachus fecerit depositum, potest ei restitui sine licentia abbatis. 2.121.b
monachus habitum suū religionis non deferens, incurrit poenam excommunicationis. 2.120.a
monachus non potest admitti ad regimen ecclesie parochialis, sine dispensatione episcopi. ibidem
monachus equiparatur filiofamilias, item seruo. 4.207.b
monachum non prohiberi testem esse in testamentis. 1.420.b
monachus transiens ad aliud monasterium, an recuperet bona. 2.120.b
monachus non dicitur possidere etiam vestem quam portat. 2.121.a
Nec potest agere etiam pro iniuria sibi illata. ibidem
Nec si spoliaretur cappa vel libro possit agere ad restitutionem. ibid.
Nisi esset in studio de voluntate abbatis, quia tunc potest agere pro factis studiis. ibidem
monachus de lic. abbat. potest esse i. iud. vbi ag. vtilitas monaste. 2.121.a
Item vbi esset administrator. ibidem
monachus si occidatur vel offendatur, & habeat filium legitimū quē ante monachatum generauerit, tum ius faciendæ pacis vel remissionis pertinet ad filium non ad monasterium. 2.120.a
monachus delinquens conueniendus est, non ecclesia. 2.121.a
monachi non iurāt per sancta dei euangelia, sed per crede mihi. 1.616.b
monacho instituto hærede, cui substitutum sit vulgariter repudiante hæreditate, Abbas cum conuentu, vel monasterio, ipso monacho iniuncto potest adire hæreditatem & substitutum excludere. tomo secundo, pag. 120.a
monacho contrahenti, an solui possit. 2.121.a
monacho instituto hærede, & repudiante, potest monasterium acceptare, & adire hæreditatem. 2.121.b
monachi & fratres mendicantes possunt in testamentis testes adhiberi. 2.118.a
monachum succedere in feudo, & retinere feudum, cuius natura sit talis, vt seruiturum pro eo debitum quē præstari possit per monasterium, ac poterat per ipsum vasallum: quod tamen ita accipiendum, sicut non quod ad dominium & perpetuum: sed quod ad commoditates, & ad dies vitæ vasalli, seu quod ad vsum fructum 1.349.a
monachismus superueniens rumpit testamentum antea confectū adeo vt nec legitima debeat monasterio. 2.118.a
monasterium in sententijs non venit appellatione filiorum: tomo secundo pag. 122.b
monasterium succedit loco filij. 3.249.nu.78.
monasterium tagrediens grauat si decesserit sine filijs, substitutum excludit. ibi. nu. 80
monasterium in contractibus non venit app. filiorum, 2.122.b
monasterium quando succedit monacho: deo non tenetur vltra vires hereditarias, quia monasterium succedit monacho non iure hæreditario, sed iure cuiusdam naturalis acquisitionis. ibidem
An monasterium tenetur pro mutuo facto monacho, qui exposuit in professione electionis de eo factæ. ibidem
monasterium an excludat substitutum sub conditione, si filius decesserit sine filijs. 2.122.a
monasterium facit deficere conditionem fideicommissi, si bona ad ipsum deueniant, secus si alij relinquuntur. ibidem
monasterium succedens loco filij hæredis vniuersalis excludit substitutum, licet vna tatum res fuisset alienata, nisi esset substitutio facta de filijs ex suo corpore natis. ibid.
monasterium emphyteusis laicorum succedit. ibidem
monasterium non inducit præcisam coercionem. ibidem
monasterium tenetur pro monacho qui deliquit aliquid in tantum quatenus ad eum peruenit. ibidem
monasterium si quis actu inductus ingrediatur, licet ingressus non obsecra te caliditate illa ac dolo teneat, tamen quod ad bona ingredientis non acquiratur monasterio, sed relinquatur eius hæredibus. ibidem

monasterium habetur loco filij. 2.121.b, & 2.122.a
monasterium loco filij succedit, & substitutum excludit. 2.121.b
ingressus monasterium si infra triduum moriatur, an præsumatur verum le quod bona sint monasterij. 2.121.b
monialis ingressa primo vnum monasterium, & postea aliud, præsumitur id fecisse de licentia superioris, si diu steterit in secundo monasterio 3.17.nu.38.
monialis potest agere nomine proprio, 2.121.b
monialis corumpens quæ poena puniatur, & per quem possit absolui. ibidem
Monialis non potest petere legitimam, quando pater posuit super altari. 2.121.b
Si monialis moriatur impubes, dos data restituenda est. 2.121.b
Monialis carnaliter cognoscens, vel etiam attentans, vt rapiat, & carnaliter cognoscat, vel cum ea de facto matrimonium contrahens, punitur poena mortis. 2.122.b
Monialium appellatio venit abbatissa. 2.121.b
Moneta quando debeat noua, & sic in vsu currenti, & quando ea, quæ currebat tempore contractæ obligationis. 1.123.a
Moneta noua in qua est valor aurei de præsentia aequaliter deteriorata, licet in maiori numero, subintrat in locum paucioris, & aequaliter melioris, in qua erat valor aurei tempore obligationis. 2.23.a
Moneta, seu pecunia promissa, si in totum simul ac in perpetuum reprobaretur vique æstimatio eius soluenda foret in noua pecunia, & sic mutata pecunia ipsa consideraretur bonitas, quæ erat tempore contractus, atque solueretur æstimatio monetæ antiquæ. to. 2.125.a
Moneta, siue pecunia minuta de consuetudine solui potest pro ducatis, & econuerso, quamuis moneta non sit in obligatione. tom. 2. 125.a
Moneta si est mutata de qua fieri debeat solutio. 2.123.b
Moneta mutata, variataque post moram debitoris, tunc ipse debitor quantitatis morosus soluere teneatur æstimationem quanti plurimi ad tempore moræ prædictæ. 2.124.b
Moneta de iure, & ex generali consuetudine, solui potest moneta argentea, pro aurea, & grossa pro minuta, & e contra. 2.124.b
In moneta debita ex testamento inspicitur æstimatio tempore testamenti. 2.124.b
Moneta variata, seu mutata, tunc tempus solutionis, non autem contractus attendi debet. 2.124.a
Moneta cursu temporis deteriorata, puta, quia sit ligæ deterioris, debet solui prout valebat tempore contractus, & de ea si reperitur, alias deberet ad æstimationem antiquæ. 2.124.b
Moneta non diminuta, aut mutata in totum, sed diminuta ob diminutionem ligæ, vel ponderis, tunc periculum spectat, ac pertinet ad debitorem qui valorem prioris monetæ soluere tenetur. 2.124.b
Monetæ valor si decrescat ob deteriorationem materiz, vel formæ quomodo solui debeat. 3.165.nu.1.
Ampliatur & declaratur pluribus modis. ibid.
Quid in contractibus. ibid. 2.
Moneta antiqua in totum reprobata an possit solui, vel sit faciendæ solutio in moneta noua ad rationem monetæ antiquæ. ib. 4. & seq.
Quid stante mora debitoris. ib. 6. & seq.
Quid si pecunia sit in pondere diminuta. ib. 9.
Quid si pecunia non reperitur. ibi. 15.
Quid in obligatione annua. 3.166.nu.20.
Quid si solutio esset faciendæ in moneta currenti. ib. 23.
Quid si per 30. annos pecunia fuit soluta ad valorem monetæ currentis tempore solutionis. ib. 25. & seq.
Quid in contractu vtuario. ib. 33.
Quid si creditor fuit particeps receptionis pecuniæ. ib. 41.
Quid in tributis, & solutionibus fisco soluendis. ibi. 40.
monetæ valor in statutis attenditur tempore solutionis. 3.168.nu.1.b
Limitatur. ibi. 2. & seq.
Quid si statutum superuenit post delictum consummatum. 3.169.nu.3.
monetæ valor in sententiâ consideratur tempore sententiæ, non autem tempore solutionis. 3.168.nu.1.
Idem in laudo. ib. nu. 2.
monetæ valor si decrescat ob principis voluntatem quomodo solui debeat. 3.166.nu.1.
Ampliatur & limitatur pluribus modis. ibid.
Quid in deposito. 3.167.nu.17.
Quid si mutatio valoris non perpetuo, sed pro tempore durasset. ibi. nu. 19. & seq.
Quid si incōtinenti fuit subsecuta mutatio, & diminutio valoris. ibi. 23. & seq.
monetæ diminuat substitutum stante mora debitoris cedit damno, & præiudicio ipsius. 3.168.nu.1.
Limitatur. ibi. 2. & seq.
monetæ valor in vltima voluntate consideratur tempore dispositionis. 3.168.nu.1.b
Quid si mutatio mouetæ sit temporalis, & variabilis. ibi. 4.
monetarum valorem solus princeps absque populi consensu mutare potest. 2.124.a
monetâ à principe reprobata expendens non punitur poena falsi. 1.328.a
monetam cudere nemini alij, quàm principi ius fasque est. 2.124.a
moneta. Si in vno instrumento fiat mentio de aliqua moneta, intelligitur in eodem repetitum de eadem, imo etiam in diuersis scripturis. 2.123.b

Vtriusque Iuris Opiniones.

monetæ valor in gratia principis quo tempore consideretur. 3.169.nu.1.
Quid de valore expresso in impetratione beneficiorum. ibi. 2.
ibid. 3.
monetam falsam scienter expendens poena. 2.123.a
monetæ promissæ æstimatio, quæ contractus tempore erat, debetur si postea vel omnino in perpetuum improbetur, vel ponderis immixtionem ratione aliqua patiat. 2.124.a
moneta tam falsam imperatoris efficiens, aut eudens igni comburendus est. 2.122.b
Recipiens monetam nouam loco veteris sibi non præiudicat, licet ita perseuerauerit. 2.123.b
moneta pecuniæ non diminuta, vel mutata siue aucta in pondere, aut liga, sed in valore, æstimationeque ex constitutione principis, tunc illius pecuniæ periculum, ac incommodum, commodumve pertinet ad creditorem. ibidem
monetæ radens, vel minuens, si liber est, bestijs subiicitur, si seruus, vltimo supplicio punitur. 2.124.a
monetam fabricari facere potest princeps, quæ aliquando minus valeat in forma quàm in materia. 2.124.b
monetam minutâ pro aureis solui posse consuetudo iure potior atque antiquior admittit, quamuis nullam mentionem de illa faciat obligatio. 2.124.a
monetam expendens auream defectiuam ratione ligæ, vel ratione ponderis, nullo modo potest puniri poena ordinaria. 2.124.b
monetam prohibitam expendens forensis ob proclama vel statutum loci non incurrit in poenam ipsius, & potest forensis aduersus tale proclama petere restitutionem in integ. ex capite probabilis ignorantiz, & ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. 2.124.b
monitio generalis sufficit, vt res singulares sint excommunicatæ, nec est opus probare, vt sint hæreditariæ. 2.125.a
monitio non requiritur, quando sumus in casu contrauentionis. tomo secundo, pag. 125.a
monitio trina requiritur, vt quis excommunicetur. ibid.
monitio requiritur ad incurrendam poenam, quando aliquid præcipitur fieri sine tempore. ibidem
monitio siue inquisitio iudicialis, quoties requiritur, ad hoc vt poena ipso iure incuratur, trina esse debet, vel vna pro omnibus peremptoria. 2.125.a
Fallit. ibidem
monendi alicuius atque inducendi præceptum non præfert coertionem. ibidem
monitione opus est, vt poenæ locus fiat, quæ simpliciter ac nullâ temporis mentione facta aliquid non agenti imponitur. ibidem
monopolium est conuentio plurium mercatorum bono publico obuians: puta de vendendo certo pretio tantum. ibid.
mora non committitur absque interpellatione vbi dies est incerta. 2.130.a
mora tamen respondere debentis habet vim lit. contes. 1.500.a
mora vltima nocet. 2.129.b
Fallit. ibidem
mora est debitoris vitium. 2.125.b
mora purgatur in omnibus casibus ante sententiam. ibid.
mora ex contumacia. Mora contumacialis in parendo mandato superioris seu iudicis ex qua est inflicta poena successiua, puta excommunicationis, priuationis ab auditorio, vel similis, purgari potest etiâ post sententiam: imò & executionem. 2.126.a
mora contracta per diei lapsum amplius purgari nequit. ibidem
mora celeriter dicitur purgata intra octo dies, vel arbitrio iudicis. ibidem
mora constituit alicquem in delicto, & inducit delictum. ibid.
mora quid. 2.126.b
An autem possit purgari mora per eum qui iurauit certa die soluere, vt euitet poenam. 1.616.a
mora principis nocet fideiussori 1.402.a
mora contrahitur minori re ipsa absque interpellatione. 2.130.a
mora in dispositione legis vel vltimæ voluntatis, ad hoc vt propter moram poena committatur requiritur monitio, vel interpellatio. 2.125.a
mora tollitur ex celeri satisfactioe, adeo quod caducitas incurfa euitatur. 2.131.a
non est in mora qui ex legitima causa litigat. 2.130.b
mora non purgatur vbi est dies cum poena. 2.130.b
mora non committitur, vbi quid non est liquidatum. 2.130.a
vbi non est mora non committitur poena. ibidem
mora purgari non potest vbi adest iuramentum, si sequuta fuerit lit. cōte post datum passum per creditorem, vbi est geminata contumacia, quando adest clausula, renuntias omni legū auxilio. &c. 2.130.b
Item non admittitur moræ purgatio, vbi prohibetur appellatio. ibidem
Nec vbi plura copulatiue debentur. ibid.
mora purgatio admittitur infra modicum tempus. 2.130.b
Re post moram perempta, liberari debitorem offerendo æstimatione: Nisi vltra æstimationem amplius interfit creditoris. Tunc enim & pro eo creditor tenetur. 2.128.a
mora geminatio excludit purgationis facultatem. 2.130.b
moram semel commissam per secundam interpellationem non purgari, aut tolli. 2.127.a
mora purgatio debet fieri incōtinenti seu in partio tempore. 2.130.b
Ad constituen. in mora eū qui tenetur adimplere cōtenta in testamento non requiritur quod fiat prote. de agen. ad priuationem. 2.130.a

Ad constituendum in mora requiritur manda. ad interpellandum, alias autem interpellans sine mandato non constituit in mora. 2.130.b
mora. Si promitto centum ad pascha & ab inde ad omnem requisitionem, an ego debitor post pascha dicar in mora absque alia interpellatione. 2.130.a
mora purgationem denegari in contractibus conuentionalibus, in quibus est expressa poena & dies nisi aut debitor veniat post modicum tempus, aut dies expressa sit incerta. 2.128.b
moram purgari non posse facta executione ipso iure à lege, vel ab homine. ibid.
moræ purgatio an locum habeat adiecta clausula, rato manente pacto. ibid.
Moræ purgationi locum esse, vsque ad lit. contes. excepta stipulatione no iudicatum solui. Item si mora in ipsa litis contestatione, vel post committatur. Tunc enim purgatio conceditur vique ad sententiā am. 2.128.b
Mora commissa in lite contestan. habet effectum & vim litis contest. 2.61.a
Moram præcedentem purgari nouatione. 2.129.a
Moram non purgari per stipulationem inutilem, vel nullam. ibid.
Moram purgare intra modicum tempus posse vasallū, qui infra diē & annum inuestitura non petita, stricto iure feudū amisit, æquius esse. ibidem
Moræ expiatio seu purgatio quando celeriter ac ritè facta censeri debeat. iudicis arbitrium metietur. 2.125.b
Moram videtur facere, qui maluit litigare, quàm restituere. ibidem
moræ litis non instruat causam possessoris, ad inducendam longi temporis præscriptionem. ibi.
Moræ contrahende sufficit facta etiam extra iudicium interpellatio. ibid.
Moræ purgatio intra quantum tempus fieri possit, iudicis arbitrio committitur. ibid. 2.
Moræ purgatio ante lit. contes. super commissio, operatur quod res in commissum non incidit. 2.126.a
Moræ purgatio. Post lapsam primam dilationem ad probandum admittitur purgatio moræ, si velit incōtinenti post ipsam dilationem probare absque alia petitione dilationis. ibid.
moræ purgatio non admittitur ad querendam actionem. 2.130.b
Moram qui semel contraxerit, non liberabitur, si res postea perimatur, seu similiter illa interitura apud creditorem proponatur. 2.126.a
moræ purgatio non admittitur vbi iuramentum interuenit. ibid.
moram inducere delictum consistens in non faciendo. Idcoque leuius puniri. 2.128.a
moram commissam purgari posse per debitorem, æquitati consentaneum est. ibid.
moræ purgationem, vt potè æquitate scripta nitentem non excludit statuto, quo cautum est, vt in causis decidendis rigor iuris seruetur. ibidem
moræ æquius est purgationem admitti, etiam stante statuto, quod instrumētum confessionum habeat executionem paratam, ac si lata esset sententia. Nisi creditoris interfit. ibid.
morosus tenetur ad omnia damna & intereffe. 2.131.a
morosus equiparatur furiosus. 4.207.b
morosus impedit iudicium. 2.131.a
mores quos quis in se approbat, non potest in alio reprobare. 2.132.b
mors piorum, vita impiorum est præclarior. 4.201.a
morte, & voluntate, & negligentia, ius ad alium deuoluitur. 2.208.b
mors probatur per famam. 2.131.b
mors illius, qui accusatus est, tunc demum accusationem perimit, cū ob illud crimen bona fisco non addicuntur. ibid. 2.
mors dicitur à morsu primi hominis, qui per eum pomi mortem incurrit. 2.131.b
mors semper prouenit ex Dei dispositione. ibid.
mors defuncti in longinquis partibus, per solam famam plenè probatur. 2.131.a
mors connubialis respectu bonorum quando fiat. 4.208.a
ibid. b
mors & tortura equiparantur. ibid.
mors ciuilis, & naturalis solum equiparatur, in casu, in quo ex ciuili effectualiter causaretur idem quod & per naturalem. 2.131.a
mors probatur per instrumentum testamenti, quantum ad iud. post. alias fecus. ibi. b
morti ciuili par est carcer perpetuus. 4.172.b
mortis supplicio qui damnatur, bonis etiam hodie fisco applicandis labuntur. 2.131.b
mortem sibi consciscere annexus, nec vnquam bonorum confiscatione idcirco plectitur. ibid.
mortis poena est puniendus qui est causa mortis alterius. 2.495.b
morte delegantis re integra expirat iurisdicatio. 1.78.b
Ampliatur & limitatur, ibid.
An per mortem proci. substituent. finia. manda. substituti. 2.79.a
morte damnatus reus ex forma statuti in contumaciam, non ante seruum poenæ efficitur, quàm sit captus. Licet fecus de iure cōi. 2.132.a
morte accusati perimitur accusatio, dummodo eius non confiscantur bona. ibid.
mortem sibi consciscere nixus, bona non amittit. ibid.
mortis ciuilis & naturalis diuisio. 4.208.a
mortis causa se donare dicens, & tamen etiam promittens illam non reuocare, censetur potius esse donatio inter viuos. 2.131.a
In mortis articulo seu in extremis esse dicitur ille, qui in infirmitate proccidit, absque sanis interuallis. ibid. q

mortis mentio si fiat in donatione, tenendum est, quod sit donatio cau-
la mortis. 2.131.a
morti qui sententia iudicis ex statuti forma in contumaciam addici-
tur, non ante feruus poene efficitur, quam re ipsa capiatur. ibidem
An quis presumatur mortuus ab eo qui minas intulit. 2.135.b
mortienti creditur ad suum praedictum, non autem ad alterius. 2.131.a
Per mortem alicuius voluntas cessare dicitur, sed non reuocari.
ibidem
mortuo bene neque caro, neque corium debetur. ibidem
mortuus aperit oculos viuentis. 2.132.a
mortuo delinquente ante sententiam, crimen & pena maxime cor-
poralis, & honorum confiscatio extinguitur, vbi poena non est ir-
rogata ipso iure & facto. 2.206.a
mortuo delinquente ante sententiam crimen & poena maxime corpo-
ralis, & honorum confiscatio extinguitur, vbi poena non est irro-
gata ipso iure & facto. 2.132.a
mortientis assertio in sumet ipsius damnum, non & in alterius frau-
dem fides adiungitur. 2.132.b
mortuus. Si plures alicquem percusserint, & constare non potest ex cuius
vulnere decesserit, nullus ad mortem condemnabitur. 2.131.a
mortienti creditur solum ad sui praedictum, & non alterius. 2.132.b
mortuos capones nequit soluere, qui simpliciter par caponum praesta-
re obligatus est. 2.132.a
mortui aduocati quorum opera conducta erat pendente locationis
anno, integrum nihilominus stipendium ad ipsorum haeredes trans-
mittent. ibidem
mortuus & lateraliter vulneratus, & equiparatur. 4.204.a
mortuus sine liberis censetur huius herede mortuus. 4.208.b
moritur quis taliter, qualiter vixit. 2.132.s
motus primi non sunt in potestate hominis. 2.132.b
motu proprio rescriptum par est cum vltima voluntate. 4.200.a
multa aut bannum non imponi debet in alicquem pro facta contuma-
cia vt quia fuit citatus ad domum, vel per proclama. 2.132.b
multa geminata. Quando officialis vno contextu multiplicat imposi-
tionem multae, non omnes exigi possunt, sed vna tantum, scilicet
maior, per quam videtur a minori recedere. ibidem
multa non irrogatur nisi ob veram contumaciam, nam fictus cotumax
multari non potest. ibidem
multa applicatur fisco. 2.133.a
multa extra ordinem per iudicem tuendo eius iurisdictionem contra
inobedientem poni potest, & tunc potius dicitur poena quae exigi po-
test. ibidem
multari non potest quis sine noua citatione. 2.132.b
multari quisquam illic non debet, quamuis inobediens fuerit, & man-
datis principis non paruerit, nisi prius ipse ad faciendam excusatio-
nem & defensionem citatus fuerit. 2.132.b
multare est iurisdictionis. 2.133.a
mulier mortuo viro potest retinere bona sibi pro dote hypothecata.
2.236.b
mulier nupta est in potestate patris, & mariti. 2.136.b
mulier debet esse magis casta quam vir. ibidem
mulier non tenetur ire ad iudicium. ibidem
mulier quando maritus vergit ad inopiam, non potest agere contra
tercios possidetes, nisi prius praecesserit discursio i bonis viri. 2.138.b
mulier habet consilium debile & ter mutatur in hora. 2.136.b
mulier sterilis dicitur infamis. ibidem
mulier non potest confue. introducere. ibidem
mulier non potest esse de consilio. ibidem
mulier non potest esse procuratrix pro marito etiam absente: pro pa-
tre autem absente sic, & etiam potest allegare causas absentiae ma-
riti. ibidem
mulier secundò nubens, cadit in poenas introductas in fauorem filio-
rum. 2.137.a
mulier non incarceratur. Non incarceratur mulier etiam in causa cri-
minali, quando poena est pecuniaria. Imò si huiusmodi non repe-
rit, cauet iuratorie. 2.135.b
mulier si vellet ipsis propinquis, quorum consensus, statuto dispen-
tate, desideraretur in testamento mulieris, bona sua relinquere, illi non
possent ad propriam vtilitatem consensum accommodare. tomo se-
cundo, pag. 138.a
mulier per transitum ad secunda vota post annum luctus non potest
priuari legatis & relictis sibi factis a marito. 2.138.a
mulier minor habens curatorem, non potest dotem sibi constituere si-
ne auctoritate curatoris, & iudicis decreto. ibidem
mulier luxuriose viuens post mortem viri stantibus filijs primi mariti
praedicti, incidit in omnes poenas impositas mulieribus secundò
nubentibus. 2.135.b
mulier in criminalibus est testis idonea. ibidem
mulier ad secundas nuptias transiens, perdit dominium rerum, quas ex
liberitate primi viri consequuta est, & solum potestatem fruendi
retinebit illasque filijs ex primo matrimonio genitis restituere co-
gitur. 2.135.a
mulier non potest agere ad dotis repetitionem constante matrimonio.
2.134.b
mulier recipiens centum in dotem in primo matrimonio, & transiens
postmodum ad secunda vota simpliciter, & promittens dotem, quā
non expressit praecise, quemadmodum expresserat in primo matri-
monio, intelligitur tunc dare tantam dotem secundo marito, quan-
tam dedit primo viro suo, & sic dos data primo viro censetur data
secundo. ibidem

mulier statuto prohibita contrahere sine consensu propinquorum,
nihilominus hereditatem adire potest. 2.345.b
mulier constante matrimonio, conditionalis est creditrix mariti, ratio-
ne dotis, matrimonio enim durante actio de dote nata non dicitur.
2.134.a
mulier si per statutum debet lucrari certam partem bonorum mari-
ti, intelligitur de consummato. 2.133.b
Mulier quòd sine consensu patris non possit contrahere, non potest in-
duci statuto. ibidem
Mulier dotem non habens, vel paruam: habebit ex bonis viri mariti
quartam partem: si non sunt vltra tres filij, si tamen sunt plures,
habebit vtilem portionem. ibidem
Mulier non potest relinquere bona suis propinquis, quorum consen-
sus requiritur in testamento. ibidem
Mulier simpliciter nubendo, non videtur dare omnia bona sua in do-
tem. ibidem
Mulier pro dote non praefertur anterioribus creditoribus habetibus
hypothecam expressam. ibidem
Mulier maritata non dicitur in odiosis, quae est sponsata. ibidem
Mulier si de facto ordinetur, non recipit characterem. ibidem
Mulier & minor post didicita testificata, possunt alios testes producere,
quia dolus qui praesumitur in subornando testes, non habet locum
in talibus personis. 2.135.b
Mulier non potest esse testis in testamento, attamen in testamento ad
pias causas mulier potest adhiberi in testem. 2.130.b
Mulier potest retinere & habere omnia bona defuncti, etiam quae alle-
gantur feudalia: cum bona omnia praesumantur libera. 2.138.b
Mulier post annum luctus non petit interuentum dotis suae ab here-
dibus viri, nisi protestata sit contra ipsos, vel fecerit quicquid pote-
rat. ibidem
mulier familiae suae caput & finis est. ibidem
Mulier inhoneste probatur per testes singulares, quorum vnus proba-
ret de vna re inhoneste, alius de alia. 2.137.a
Mulier credens virum suum, qui longo tempore absuit, mortuum, si
certum nuntium de morte eius habuerit, vel fama publica ita fue-
rit, si nubat alteri debet excusari, alias punitur de adulterio. tomo
2.137.a, & b
Mulier non iuuatur Velleiano, si intercessit pro dote. 2.133.b
Mulier non potest de dote testari, quando est ad alium applicata vigo-
re contractus, & interest non reuocari. 2.137.b
Mulier, & fiscus in priuilegijs pari passu ambulant. 2.138.b
Mulier non tenetur stare colonis, vel locationi per maritum factae so-
luto matrimonio. 2.133.b
mulier, si secundam formam statuti non potest contrahere: bene po-
test tamen quasi contrahere. ibi.
Mulier & fiscus equiparatur. 4.209.a
Mulier herbæ nudæ equiparatur. ibidem
Mulier bona in toto corpore iuris ciuili non reperitur. ibidem
Si mulier de cedat, superest patre, & relictis liberis: non patri, sed li-
beris restituenda dotem. 2.126.a
Mulier nobilis nubens ignobili, perdit nobilitatem. 2.148.b
Mulier si fuerit per vim in prostibulo prostituta, per hoc non dicitur de
sine re castè viuere. 2.15.a
Mulier natura est sagacior viro, & ingenij dexteritate maturior. tomo.
4.209.b
Mulier quæ tutorem accusare possit. 4.209.a
Mulier in casibus, in quibus succedit in feudo, quid si relinquat filios
ex diuersis matrimonijs, qualiter succedat filij in feudo. 1.362.b
Mulieres praecipue iuuenes, concubitu virorum gaudent. 4.209.b
Mulier si mortuo viro habitat in domo quæ erat locata viro, ipsa tene-
tur ad pensionem, nisi iure familiaritatis cum haeredibus viri habi-
tasset. 2.635.a
Mulier quicquid constante matrimonio quaesuit, de bonis mariti quaesit
uisse praesumitur. 3.31.nu.1.
Ampliatur multis modis. ibid. 2. & seq.
Limitatur. 2.32.nu.12.
Quid in concubina? 3.31.nu.2.
Quid in vidua? ibid. 3. & seq.
Quid si maritus neget dedisse pecuniam vxori? ibid. 6.
Quid si mulier constante matrimonio adulterium commiserit? ibid. 9.
Quid in muliere indultiosa? ibid. 2.
Quid stante confessione viri pecuniam esse mulieris? 3.31.nu.15.
An ista praesumptio habeat locum in possessorio? ibid. 18.
Quid si mulier administrauerit bona alterius? ibid. 20.
Quid si maritus traduceretur ad domum vxoris? ibid. 23.
Quid in muliere diuite nupta pauper? ibid. 24.
Mulier trās ad secunda vota, quidquid de bonis primi mariti fuit
lucrata, filiis primi matrimonij debet conferuare. 3.217.nu.1.
Ampliatur pluribus modis. ibid. 2. & seq.
Limitatur. 3.218.nu.20.
Quid in masculis transeuntibus ad secundas nuptias? 2.17.nu.2.
Quid si filij renunciauerint bonis paternis & maternis? ibid. 5. & seq.
Quid stantibus nepotibus. ibid. 8.
Quid si mulier non transeuerit ad secunda vota, sed luxuriose vixe-
rit post mortem mariti? ibid. 12.
Quid in lucro acquisito vxori ex forma statuti per mortem mariti? 3.
218.nu.12.
Quid de iure Canonico? ibid. 18.
Quid in muliere Iudaea? ibid. 20.
Quid si filius susceptus decedat tempore trās ad secunda vota? ibid.
num.

au. 27. & seq.
Quid si mulier nubat de consensu primi viri? ibid. 29. & seq.
Quid si nubat de consensu filiorum? ibid. 33.
Quid in quaesitis contemplatione mariti. 3.219.nu.38.
Quid in donatione remuneratoria facta vxori? ibid. nu. 39.
Quid in quaesitis a marito titulo oneroso? ibid. 40.
Quid in muliere minori? ibid. 46.
Quid si mulier nubat de licentia Principis? ibid. 45.
Mulier quidquid fuit consecuta de bonis filij primi mariti, alijs fratri-
bus conferuare debet. 3.219.nu.1.
Ampliatur multis modis. ibid. 3. & seq.
Quid in patre? ibid. 3.
Quid in auo. ibid. 4.
Quid de foemina dotata, a statuto exclusa. ibid. 5.
An priuilegijs legitima iure sibi debita. ibid. 8.
Quid de iure Canonico? 3.220.nu.1.
Quid in successione nepotis. ibid. 14.
Quid quo ad bona quaesita filiae ab auo. ibid. 16. & seq.
Quid si mater fuit instituta a filio in testamento. ibid. 19. & seq.
Quid si omnes filij primi matrimonij praecesserint, ibid. nu. 29.
mulier traducta ad domum viri, an remaneat sub prohibitione statuti
suae originis quo ad bona sita in loco domicilij. 3.8.nu.11.
mulier p. alimentis an habeat bona mariti tacite hypothecata. 3.219.nu.1.
Quid soluto matrimonio. ibid. 3.
Quid si maritus non sustinuit onera matrimonij. ibid. 5.
mulier rustica, quæ consuere non potuit peritiores exculatur, si tutor è
filio non petierit infra annum dummodo vtiliter administrauerit. 3.
388.nu.28.
mulier nondum carnaliter cognita, etiam si se fecerit ad secunda vota, non
incurrit poenas nubentium infra annum luctus. 3.224.nu.8.
mulier stante enormissima laesione, potest venire contra renuntiationem
iurata, etiam non petita ab solutione a iuramento. 3.220.nu.12.
mulieres virilibus officijs fugi non possunt. 2.134.a
mulieres propter partum sepe moriuntur. 2.139.a
mulier, quæ cum iuramento renunciauit hypothecæ, quam habet in bo-
nis mariti pro dote non potest venire contra iuramentum. 1.619.b
mulier adulterium committente, an & quando dos cedat lucro mari-
ti, aut eius haeredibus. 1.224.a
mulierem mortuo marito, stuprum viduitatis tempore committente
non amittere dotem. 1.224.b
mulier praesumitur meretrix ex praesumptione violenta, quando quis
est visus exire de nocte de domo illi, & probatur aliquod ex signis
venereis. 2.137.a
mulier praefertur omnibus creditoribus tacitam hypothecam, non au-
tem expressam habentibus. 2.138.b
mulier de iure ciuili indistincte admittitur in testem: de iure tamen ca-
nonico, in criminalibus non admittitur, nisi in casibus a iure expres-
sissimè ciuilibus tamen etiam criminaliter intentatis admittitur indi-
stincte. 2.133.b
mulier qua fragilitate inducitur ad intercedendum, eadem etiam indu-
citur ad renunciandum, ideo etiam ei renunciandi succurritur. tomo.
secundo, pag. 135.b
mulier esse potest testis in testamento militis. 2.133.a
mulier potest esse executrix, non solum in negotijs, sed etiam in vlti-
mis voluntatibus ad pijs causis. 2.139.b
mulier quibus casibus possit esse procuratrix. 2.136.b
mulier stuprum committens tempore viduitatis incidit in omnes poe-
nas statutas in hac, quæ conuolunt ad secundas nuptias. 1.224.b
Si mulier habeat partem castrorum tenetur ad partem impetratum. 1.354.b
mulier ingrediendo monasterium an dicatur seruare vitam vidualem.
2.144.b
mulier constante matrimonio potest agere contra tertios possessores
si maritus ceperit male vti substantia sua. 2.138.a
mulier quæ commisit adulterium de dote testari non potest. 1.224.b
mulier nubens, viro dote non constituta in dubio omnia bona sua in
dote ipsi viro dedisse censetur, quando viro congruit matrimo-
nium. 2.134.a
mulier pregnans non potest torqueri. 2.139.a
mulier sciens contrahendo matrimonium, videtur vitam, mores, & fa-
cultates viri approbare. 1.225.b
mulier cōsentiente alienationi, seu obligationi rerum immobilium in do-
natione, p. nuptias data, & cū iuramento renūtiante beneficio
auth. sue a me. C. ad fenatuf. Velleianum, non posse venire contra suū
iuramentum: & si maritus alia bona non habeat. 2.271.a
mulier non repetit dotem, etiam quod maritus sit excōcatus. 2.137.a
mulier, quæ proprio seruo se supponit, punitur poena mortis. ibidem
mulieres non tenentur ire pro ab solutione ad sedem apostolicam etiā
quod non sint iuris. ibidem
mulier quauis docta, & sancta, cōuētū viros docere nō psumat. 2.138.b
mulier duob. viris nupta esse non potest. ibid.
mulier secūd. nubes de licentia mariti, euitat poenas secūd. nubētis. 2.137.a
mulier ne remaneat indotata, potest in subsidium recurrere ad bona
mariti, quibus legitime renunciauit nisi mulier iurasset, quia tunc
excluderetur. 2.139.b
mulier esse capax iurisdictionis, quando venit iure hereditario. 2.139.a
mulier praesumitur ignorare iura etiam communia. ibidem
mulier potest portare partum vsque ad 10. menses. ibidem
mulier, quæ statuto vetatur circa consensum duorum consanguineo-
rum obligari, ea nec hereditatem adire potest sine duorum consan-
guineorum consensu. 1.483.a

Mulier vltra quinquaginta annos non concipit. 2.139.a
Mulier priorem hypothecam habens praefertur pro dote sua habenti
specialem ratione rei suae, seu quod res ipsa ematur ex propria pecu-
nia. 2.138.a
Mulier intercedens non potest renunciare Velleiano, quia qua fragili-
tate intercedit, eadem renunciare videtur. 2.139.a
mulier pragnans praesumitur parere tres. ibid.
Mulier, licet proprio pacto etiam iurato, repellatur a successione pa-
tris, tamen filius, & etiam haeres eius si ex propria persona veniat
ad successione aut non repellitur. 2.135.b
Mulier dicitur proxima pubertati, quando est viripotens. 2.98.b
Mulier testis esse in testamento ad causas prophanas non potest tam-
de iure canonico, quam ciuili. 2.133.a
Mulier iuuatur Velleiano, ipsi autem renunciare potest. 2.133.a
Mulier grauida non tenetur in dubio comparere in iudicio, nec etiā
cogi vt sit testis in iudicio. 2.137.a
mulier ad coitus potentiam viro citius perficitur, virque citius ad
lescit. 4.209.b
mulierem prohiberi de iure cano. testimonium dicere in criminalib.
dec. & Io. de Imo. contrarium sententibus. 2.420.a
mulier an dicatur vitam vidualem seruare, si non portet habitum ni-
grum. 2.144.b
mulier etiam leuis conditionis & famæ, in causis capitalib. potest testi-
ficari. 2.383.a
mulierem esse testem idoneam in causa ciuili, nisi in scriptura priua-
ta a tribus testibus subscribenda. Et in testamentis, de iure ciuili.
2.419.b
mulierem secundum sententiam multorum posse de iure cano. adhiberi
testem in testamento in terris ecclesiae condico. 2.420.a
mulierem non cogi, per id temporis, quo alii ab haeredibus mariti debet,
commorari & habitare in domo haeredum, sed petere separatam ha-
bitationem posse. 1.227.a
mulierem eo casu, quo potest agere ad dotem constante matrimonio,
non posse conuenire extraneos possessores bonorum quæ tempo-
re datae dotis erant mariti nisi excussis prius bonis mariti. Neque in
hac parte gaudere aliquo priuilegio praeter ceteris creditoribus. 2.226.b
mulierem impudicè vixisse ad hoc vt perdat legatum, qualiter proba-
bitur. 2.15.b
mulierem post annum non posse petere alimenta, siue vsuras dotis, ni-
si haeredibus moram committentibus, aut ipsa die a lege inducta, pro
homine interpellante. 1.225.b
mulierem habentem hypothecam expressam, non praefertur creditoribus
habentibus similitur expressam anteriorem: Et quæ sit diuersitatis ra-
tio. 1.224.b
mulierem fideiubentem cum iuramento obligari, licet non expresse re-
nunciet beneficio Velleiani. 1.400.b
mulierem, etiam sterilem, gaudere priuilegio dotis. 1.224.a
mulieri dicenti se impregnata, non creditur. 1.134.a
mulieres non possunt de iure personaliter decineri in carceribus si no-
biles vel alia honeste sint. 2.137.a, & b
mulieribus, quæ secundas nup. inierint, poenæ in liberorum fauorem
spectantes adhuc impendent. 2.136.b
mulieribus viles contractus valebunt, ac rari erunt quamuis in illis
propinquorum consensus statuto requisitus non interponatur. to.
136.b
mulieri dicenti se ab aliquo fuisse vi cognitam, non creditur. 2.137.a
mulieres omnes, etiam cuiuscunque sint status, possunt absolui ab epi-
scopo, si percutiant clericos. 2.137.a
mulieri agen. hypothecaria ad excluden. alios creditores mariti, suffi-
cit ostendere de confessione mariti contentis se recepisse do-
tem, dummodo elapsum sit tempus praefixum opponen. exceptione
non numeratæ dotis. 2.138.b
mulieri archana referasse poenituisse C. tonem. 2.136.b
mulieres inhonestæ etiam ac meretrices si nuptæ sint, pro pecuniarijs
debitis in carcerem conici nequeunt. ibid. a
mulieres duæ se mutuo vt viri succigantes, ac actum venereum, seu
libidinem earum exercentes, & insimul corrumpentes poena vlti-
mi supplicij puniri debent. ibid.
mulieres, quibus statuto non licet absque duorum propinquorum cō-
sensu contrahere, non licebit item absque illo mortis causa dona-
re. ibid. a
mulieres dotium hypothecis renunciare nequeūt, si alia viri bona non
suppetant ex quibus dotes seruari possint. ibid.
mulieres, quæ inhoneste vixerunt, si ad frugem bonam redierint, non
debent personæ turpes reputari. ibid.
mulieris maritatae appellatione, non venit sponsa in odiosis. 2.137.a
mulieres saepe gaudent de morte mariti. tomo. 2.136.b
mulieri habenti hypothecam etiam expressam posteriorem in bonis
mariti praefertur creditor habens anteriorem hypothecam. 2.135.b
mulieres sicut viri statutorum poenis subiiciuntur, & ideo si de nocte
vadant cum armis, vel sine lumine, vel vestes portant prohibitas, pu-
niuntur. 2.135.b, & 136.a
mulieres vagari non debent, nec virorum coetibus immisceri. 2. 134.a
mulier omni iuri, quod habet in bonis paternis renunciatis cum iura-
mento, poterit, prius absoluta a dicto iuramento, contrauenire ex-
capite enormissima laesione. ibid.
mulieres virorū raptores tenentur. l. vnic. C. de rap. virg. 2.135.b, & 136.a
mulieres generaliter, ac regulariter in causis omnibus tū ciuilibus, tū
criminalibus, praeterquam in vltimis voluntatibus testimonij dicē-
di ius habent. 2.136.a

mulieri dicenti non posse habitare cu hereditibus mariti, incubit onus probandi. 3.9.nu.33. mulieri transcenti ad secunda vota, prohibita est omnis alienatio de bonis primi mariti. 3.219.nu.1. Ampliatur & limitatur. ibid. 2. & seq. Quid si alienatio sit facta per secundum maritum. ibi. 2. Quid si filij cum iuramento confenserint alienationi. ibid. 5. mulieres citius quam mares gignuntur. 4.209.b mulieres citius coniugio aptantur, & soboli propagandae citius viris destinantur. ibidem mulio portans res meas super mulo suo, si non soluat pedagium, non consistantur res meae, sed ipse mulio praestat ipsarum rerum aestimationem. 2.140.a mulio tenetur si accedendo per viam insolitam derobetur. ibid. multum tempus quandoque capitur pro triennio. 2.140.a multa seu plura dicta verificantur in duobus. 4.239.nu.11. multa dicta Cortonae ex communi usu significare tria. 4.243.nu.26. multi dicuntur quatuor. 2.140.a multitudo arguit imperfectionem. 4.263.nu.15. munera seu onera personarum mista laicis cogi potest praestare: & similiter civis in loco in quo est civis. 2.140.a muros qui alterius civitatis, quam Romae transcendit, non alias poenas luunt, quam quas iudicij arbitrium statuerit. ibidem An muri possint fieri circa opidum sine licentia principis. 1.374. b mutare consilium in melius est laudabile. 4.249.nu.24. Imo necessarium. ibi. nu. 25. mutare sententiam in consiliis nemini immediatum praedictum afferre. ibid. nu. 28. mutans an possit statim age ad restit. 2.147.b mutans in certam negotiationem praefertur alijs creditoribus. ibidem mutari pecuniam ad alium rei emptionem non aliter in re illa suis ipsis numeris empta quaeritur hypotheca, quam si expressum ita inter ipsum ac debitorem convenit. 2.141.a mutans pecuniam ludenti an repetere possit. 2.141.a mutuū non ideo minus mutuū erit, quod contrahentes paciscuntur quod illud in deteriori conditione reddatur. ibidem mutuum praestari quando probata est numeratio pecuniae. 2.141.b Si mutuū fiat de mica pec. non quaeritur actio, nisi actum sit cum recipiente quod mutuū esset nomine meo. ibidem mutuum an: probetur per vnum testem de numeratione, & alii de confessione. 3.110.5 mutuum quasi de meo tuum fiat, dictum est. 2.141.a In mutuo non potest referri quaestio dominij. ibidem ex mutuo agens an debeat probare numerationem pec. & an probandae de confessione. illius qui mutuū debet obtinere. ibidem mutus & surdus a natura non potest testari nec ultimam voluntatem condere. 2.140.b Item nec donare. ibid. Secus si ex accidenti. 2.141.a mutus an possit esse testis. ibidem mutus an possit torqueri: & an per confessionem factam signis possit corporaliter puniri. ibidem mutus & surdus per accidentiam potest testari si sciat scribere & non alter. 2.140.b mutus & surdus non cogitur esse iudicis, sed non excusatur a tributis & collectis. 2.141.a mutus an possit contrahere matrimonium. 2.140.b mutus & surdus dandus est curator. 2.141.a mutus ac surdus, cum testari nequeat, perinde atque furiosus ac prodigo pater exemplariter substituere potest. 2.140.b mutus non potest esse tutor. ibidem

N.

Naturales liberi ex parentibus genere, & censu disparibus suscepti quamvis eorundem matrimonium postea subsequuntur sit, legitimi non efficiuntur. 2.142.a naturale vitium est negligi, quod communiter possidentur. 2.141.a naturalis per subsequens matrimonium legitimatus, vere legitimus in omnibus & per omnia reputatur. ibidem naturalis ratio auctoritate iuris mutari non potest. ibidem naturales inter liberos conditum imperfecte à patre testamentum nullius ponderis ac momenti est. 2.142.a naturalis obligatio tollitur ipso iure per pactum. 2.141.a naturales vel spurij liberi iustitiam legitimorum ad successionem pariter admitti statutis nequeunt. 2.142.a naturales debitores a se debitorum intelliguntur & qui ab his pecuniam recipiunt, debitum sibi recepisse intelliguntur. 2.141.b naturaliter videtur possidere, qui usufructum habet. ibid. naturalis tantum admittitur ad feudum conditionatum vel emphyteusim laicorum. 2.141.b naturales liberi & si à parentibus nihil dono, nihil legato nancisci possunt, possunt tamen ab eisdem parentibus substitui alijs liberis impuberibus atque omnino illorum facultatibus potiri quibus substituitur. 2.142.a Naturales filij succedunt in emphyteusi, si emphyteusis sit data à priuato, sed si sit ecclesiastica, tunc naturales non succedunt. 2.141.a. & 142.a naturalis non legitimitur, nisi expressè de legitimis & naturalibus fiat mentio. 2.142.b nati ex illicito coitu indistinctè ex testamento capiunt, secus verò ex damnato. ibidem

naturales tantum filij non excludunt filiam foemina legitimum & naturalis vere non praesumitur, nisi probetur etiam quod pater illum natum: alem in testamento nominet: & licet habeat unde se aliat, idè tamen legari & donari potest, secus vero nato ex damnato coitu. ibidem naturalis non consequitur alimenta si habet exercitium aliquod unde vivere possit. ibidem naturalis filia coequitur alimenta à patre, vel suis hereditibus. ibidem naturalis non succedit in duabus vncis substantiae paternae, nisi aliquibus concurrentibus. & matre vel alij filij legitimis & naturalibus. non existentibus. ex testamento verò succedit ut alij filij spurij. 2.141.b Naturales filias pater iure Pontificio, vbi que hac in re valituro, dota re non cogitur. 2.142.a Naturalibus legitimarij competere remedium. l. si vnquam. C. de reuoc. donat. scilicet, quod ad legitimam. 1.415.b Natus ex vxore mea in domo mea, praesumitur meus. 2.142.a Natus ex concubina in domo retenta, praesumitur filius concubinarij. ibidem Natus sexto vel octavo mense, qui naturaliter vivere non potest, habetur pro mortuo, nec succedit, nec facit deficere fideicommissum. ibidem b Natus infallibiliter moriturus, facit deficere fideicommissum sub illis verbis, si sine liberis. ibid. Natus, & mox extinctus, in successione ut natus habetur. 4.209.b Natus ex damnato coitu ita lex abhorret, ut nolit eos succedere ne dum patri, sed nec etiam matri. 2.142.a Nati ex coitu non damnato, & non punibili, succedunt matri vel ascendentibus per lineam maternam, sicut alij legitimi, & naturales. 1.483.b Fautit, ibid. nauis tempestate ventorum in portum delata inuito nauclero, & milite classis, non tenetur conducens ad gabellas. 1.460.a nauis in alienum portum tempestate adacta à vectigali est libera. 4.206.a necare videtur, qui alimenta denegat. 2.142.b necessaria electionis facultas propriae liberalitatis beneficium non est. ibidem necessaria alienatio non venit in prohibitione alienationis, sed voluntaria. ibid. necessaria ad actus effectum, etiam necessaria sunt ad actum ipsum. 4.175.b necessitas non est legibus subiecta. 2.143.a necessitas facit actum probabilem, & praesertim ob magnam necessitatem potest alienare, & infeudare sine consensu capituli. 2.143.a necessitas non excusat mulierem à fornicatione. ibid. necessitas & utilitas publica semper intelligitur exceptata in omni priuilegio. ibid. necessitas excusat à furto. ibid. necessitatis tempore omnia communia. ibid. necessitatem propter licet piscari in diebus festiuis. ibid. necessitatis in casu possunt praesertim congregare concilium irrequisito Papa. ibid. necessitate extrema ductus furtum faciens excusatur. 2.142.b, & 143.a negans se dominum, domino vti non potest. 2.143.a negans praesertim, de omni actu, deque omni vice intelligi debet. 2.143.b negans homicidium commississe, si conuincatur, potest dicere se ad sui defensionem fecisse. 2.143.a negans in delictis, non est in dolo, & ideo non punitur. ibid. negans se maritum, etiam perdit beneficii tenetur, ultra quam facere possit. 2.144.a negans inquisitus homicidium, non potest postea probare, quod fecit ad sui defensionem. ibid. negans debitum perdit beneficii. ut non excusetur à mora propter difficultatem. ibid. Fideius. negans se fideius, perdit beneficii diuisionis, ite excussionis. ib. negans se socium, perdit beneficii. ne exigat ultra quam facere possit. ib. negans primo si postea fateatur, obtinet priuilegium contenti concessum. 1.143.a negans scienter rem esse feudalem, perdit feudum. 1378.a negans non potest fundare se in appellatione, quam negauit. 3.38.nu.3. Idem in libello negato. ibid. 6. Idem in confessione. ibid. 7. Idem in dicto testis negato. ibid. 8. Idem in promissione. ibid. 91 negans non potest in possessione negata suam intentionem fundare. 3.318.nu.2. Et declara ut ibi. Limitatur pluribus modis. ibid. 13. Quid in alia instantia inter easdem personas. nu. 10. Quid in positione cui quis recusauit respondere. ibid. 11. negans agentem publiciana emisse à non domino, vel se dominum asserat, an tunc in poenam l. si. de rei vendic. 3.275.nu.6. negans contractum, non potest amplius opponere solennitatem in contractu deficere. ibidem 9. negans debitum amittit exceptionem, ut non conueniatur, nisi in quantum facere possit. ibid. 7. negans debitum non potest habere beneficium cessionis honorum. ib. 8. negans aduersarij appellasse, non potest se iurare in eius appellatione. ibid.

ibid. nu. 10. Negans verum valorem, & praetium priuatur iure suo. ibid. 7. Negans id quod est causa beneficii sibi competentis, amittit illud beneficium. ibid. 21. negans possidere, si conuincatur de mendacio, priuatur possessione. 3.275.nu.1. Ampliatur & limitatur multis modis. ibid. 16. & seq. Quid in spiritualibus & beneficiis. ibid. 19. Quid si neget qualitatem possessionis, non autem possessionem. ibi. 23. Quid si negatio fuerit facta ab ignorante. ibid. 26. Quid si reuocauerit inhibitionem antequam sit conuictus. ibi. n. 27. Quid si negauerit cum illa qualitate, nego narrata prout narratur. ibid. nu. 28. Quid si libellis actoris esset male formatus. ibi. 29. Quid si non conuincatur ex probationibus aduersarij, sed ex confessione ne ipsiusmet negantis. ibid. 31. Quid in detinente. ibid. 34. Quid in Praelato negante. ibid. 32. Quis Negare potest id quod semel ad alium effectum confessus est. 2.144.a neg. non potest induc. impossibilitatem. 2.144.b Negatio probari ab illo debet, cui propositi fundamentum est. ibidem Negatio facit rem dubiam. 2.144.a negatio. Per negationem non fit res dubia, quando ipsa negatio est eui denter calumnia. 2.145.a negatio an possit per negantem reuocari. 3.318.nu.12. Limitatur pluribus modis. ibidem. negatio simplex non facit dubium de mandato, ut habeat locum cautioni rati. 2.145.a negationes duae faciunt vnam affirmationem. 2.144.a Tres negationes faciunt vnam negationem. ibidem negatiua quando est causa intentionis alicuius, ille qui dicit, probare debet. 2.145.b negatiua an & quomodo probetur. ibid. m. negatiua, quando est fundamentum intentionis alicuius per illum probanda foret, siue ageret, siue exciperet. 2.145.a negatiua cum est fundamentum intentionis, dicenti incumbit onus probandi. 2.145.a negatiua simplex & indeterminata est improbabilis. 2.145.a negatiua est proanda per illum, qui se fundat in ea. 3.8.nu.1. Ampliatur multis modis. ibid. 5. Limitatur. 2.10.nu.54. Quid in negatiua iuris? 3.8.nu.6. Quid in negatiua qualitatibus? ibid. 8. Quid in negatiua probabili? ibid. 12. Quid in iudicio criminali? ibid. 13. Quid si negatiua requirit scripturam. 3.10.nu.54. Quid si praesumptio sit pro negante. ibid. 56. negligentia crassa doli suspicione non vacat. 4.209.b negligentia crassa in se delictum habet. ibidem negligentia non seruati castri cum prodicione punitur. 4.178.b negligentia quando sit iusta causa priuandi quem ab officio, & quomodo probetur. 2.145.a negotiorum gestor qui vniuersaliter procurat negotia alicuius de negotiis tenetur, non minus quam procurator, Syndicus, atque defensor à sententia contra se lata non solum tenetur appellare, sed etiam appellationem prosequi. 2.145.b negotiorum gestor potest facere protestationem incitatoriam debito ri, ut soluat domino, & constituit eum in mora, non tamen si incitat ut sibi soluat. ibidem negotij gesti nulla tunc actio oritur, cum negotium quamuis vtiliter, domino tamen inuito, gestum sit. ibidem negotiorum gestor quando vult recedere, tenetur notificare domino, alias tenetur ad interesse. ibidem negotiorum gestor interpellat. debitorem an constituat eum in mora. ibidem negotiorum gestor potest infra annum petere inuestituram. ibidem negotiorum gestor non obligatur pro mutuo ei facto nomine domini. ibidem negotiorum gestor repetit expensas factas in custodia rei. ibidem nemo potest duo officia simul, & eodem tempore obtinere. 2.146.a nemo furto commissio ea intentione ut lucri faceret poenitentia sua nocens esse desistit. ibidem nemo gladij potestatem, vel cuiuslibet alterius coercionis sibi demandatam iurisdictionem in alium transferre potest. como secundo, pa. 146.a nemo alieni litis idoneus defensor sine satisfatione intelligitur. como secundo, pag. 145.b nepos ex filio praesertim, an succedat cum patris in feudo, quemadmodum in allodialibus. 1.364.a nepos testatoris, & sic filius praemortis non admittitur ab substitutionem etiam iure transmissionis, si pater eius pendente conditione deceisset, quando in substitutione vocabatur filius superstes, seu superueniens. 2.147.b nepos non venit appellatione filiorum quando agitur de praedictio tertij. 2.147.b nepos legitimus & naturalis ex filio spurio ab auctore institui, vel substitui potest: & non obstante vitio paterno, capax est eorum, quae sibi relinquuntur, dummodo non constet, quod contemplatione patris ei relictum fuerit. 2.146.b

nepos natus ex primogenito patre praesertim excludit filium secundo genitum patrum suum à successione Regni, & primo genitura. 2.146.b, & 147.a nepos obtinens primum gradum non potest institui ab auctore sub conditione casuali, vel mixta, nisi ad instar filij in defectum exheredetur. 2.146.a nepos legitimus ex filio spurio, cessante legitima sobole, valide ab auctore institui & substitui potest. 2.143.a nepos legitimus ex filio spurio ab intestato auctore non potest succedere. 2.146.b Nepos qui est suus, quem nullus praecedit in gradu, non potest institui sub conditione casuali, vel mixta. ibid. b Nepos legitimus, vel naturalis ex filio spurio, deficiente prole legitima potest ab auctore institui haeres. ibid. Nepos qui suus est, & quem nemo in gradu praecedit, non potest ab auctore sub conditione casuali vel mixta institui. 2.146.a Nepos succedit cum patruo in successione legati patruus: secus in fidei commissio. 2.147.a Nepos ex filia mortua, & viuentis auctore, habet ius petendi legitimam ex persona propria: etiam si mater renunciauerit legitimam. ibid. Nepos legitimus & naturalis ex filio spurio, an ab auctore institui possit. 3.236.nu.1. Quid in incestuoso. ibid. nu. 10. Nepos vel Neptis ex filia non debet esse melioris conditionis quam ipsa filia. 3.253.nu.1. Limitatur & declaratur. ibid. 3. Quid si filia fuisset dotata, & neptis non dotata. ibid. 5. Quid in portione patris? ibid. 12. Quid in nepte ex filio. ibid. 15. Quid si neptis non esset statuto exclusiua? ibid. 16. Neptos ex filio spurio potest institui cum conditione quod patri nihil quaeratur. 3.251.nu.3. Nepos ex filio spurio, non potest institui patris contemplatione. ib. 5. & sequen. Quid si non constat an contemplatione patris sit institutus? ibid. 8. Nepos ex filio mafculo excludit filiam testatoris, statuto statuto quod institutus mafculus, &c. 3.336.nu.19. Ampliatur & declaratur. ibid. 20. & seq. Nepotes veniunt appellatione filiorum. 3.335.nu.1. Ampliatur pluribus modis. ibid. 5. & seq. Limitatur. 3.337.nu.46. An hoc procedat ex propria verbi significatione. 3.335.nu.2. & seq. Quid in dispositione testatoris fauorabili erga filios. ibi. 5. & seq. Quid in substitutione fideicommissarij, in qua mutantur filij? ibi. 7. Quid in dispositione obtinente filij fauorem & certij odium? 3.336.nu.13. Quid in rescriptis? ibid. 15. Quid in feudis? ibid. 16. Quid in dispositione continente conseruationem agnationis. 3.337.nu.37. Quid in tutelis? ibid. 46. Quid in exheredatione, & in alia materia odiosa? ib. 49. & 52. & seq. Quid in contractibus? 3.338.nu.61. Quid in emphyteusi? ibid. 62. Quid si filij sint nominati nominibus proprijs? ibid. 70. Quid si dispositio sit verificata in filio? ibid. 72. Quid in probatione alienationis? ibid. 78. Quid si filij remanserint grauati restituere nepotibus. ibid. 87. Quid si dictum sit de filiis primi gradus. ibid. 93. Quid si dictum sit de filiis superuenientibus. 3.339.nu.97. Quid in priuilegijs concernentibus tertij praedictio. ibid. 98. Nepotem legitimum & naturalem ex filio spurio, posse heredem institui ab auctore, deficiente prole legitima. 1.416. nepotes in vltimis voluntatibus veniunt appellatione filiorum. 2.146.b nepotes in substitutionibus appellatione filiorum non veniunt. ibid. Nepotem legitimum ex filio spurio aus instituerit potest sibi heredem. 2.146.a Nepotes licet dicantur haeres, & nati de corpore aui, non tamen veniunt appellatione filiorum nominatorum in testamento, vel alias quomodolibet expressorum. 2.147.a Nepotes naturales mortuo ipsorum patre, quin ab auctore natalibus restitui per rescriptum principis possunt, nihil omnino prohibet. 2.147.a Nepotes vocati ordine successiuo, non substituantur in locum patris, nec admittuntur vna cum patruo. 2.147.a Nepotes dicuntur descendentes ex loama sicut ex mafculo. como 2.147.b Nepotes ex fratre in successione patrii, vel aui, de iure communi succedunt in stirpes, non in capita. 2.147.a Nepotes ex filio praesertim, priuatur hereditate auctoris: succedit enim patrii parricida, sed hinc aufert ab eo hereditatem, tanquam ab indigno. 2.147.a Nepotes filiorum nomine, etiam ad foeminas ob statuti vim à parentum successione excludens, comprehenduntur. como secundo, 147.a Nepoti semper fauendum est, quando agitur de primogenitura proueniente ex ordine testatoris ascendens, & sic de successione, quoniam ipse dicitur patris locum subintrare. como secundo, 148.a Nepotis app. an veniat pronepos. 2.147.b

Index in Communes

Si nepotes concurrant cum patris in hereditate ascendens, succedunt nepotes in stirpes & non in capita. 1.483.2
nepotes non obstant renuntiatione matris, etiam mediante iuramento facta, si viuo patre decedat illa succedere nihilominus possunt, ex persona nimirum propria. 2.147.2
nepoti patre repudiante hereditatem aui vel lapso tempore quarela de inofficio testamento, competit quarela de successorio edicto. ibidem
nepotis agens ad supplementum legitimæ, ex testamento aui, dotem maternam in legitimam imputare tenetur. 2.26.2
nepotis an faciat deficere conditionem fideicommissi relicti, si filius sine filiis decederet. 3.238 nu. 5.
nepotus quantum ad culpam, cum infante confertur. 4.202.2
nobilitas pro maiori parte sunt superbi, & inimici popularium, gulosi, & luxuriosi, plus quam populares. 2.148.5
Nobilis Nobilitas proueniens ex doctoratu est maior ea quæ prouenit ex sanguine. 2.148.2
nobilitas an sint mitius puniendi. 2.148.5
nobilitas non gaudent priuilegio, quod non conueniant ultra id quod facere possunt. 2.148.2
nobilitas non dicitur exercens artem mechanicam. ibidem
nobilitas ut quis dicitur quæ requiritur. ibidem
nobilitas appellatiue non venit bastardus. 2.148.5
nobilitatur vxor per maritum, non econtra. ibidem
nobilitas doctrina & virtute est inferior. 4.210.2
nobilitas & virtus proban. per famam. 2.148.5
nobilitas non perditur per ingressum religionis. ibidem
nobilitas est triplex, & compensa. cum diuitijs. ibidem
nobilitatis priuilegium nõ suppetit ne non procedat conuentio, ultra quam nobilitas facere possit. ibidem
nobilitatis & dignitatis allegatio & probatio prodest delinquenti, ita ut in pena corporali imponenda, mitius puniri debeat nobilitas vel in dignitate constituti, quam plebeij. ibidem
nocte commissum dicitur illud delictum, quod commissum est ante solis ortum. 2.148.5
noctis appellatio intelligitur de nocte 12. horarum. 2.156.5
nolle & non posse in re facienda, sunt paria. 4.210.2
nomen proprium pulchra nomina imponenda sunt. 2.149.5
Nomen quodcumque sit, non sufficiens probat eum aliquo ex loco oriundum esse, qui illo nuncupatur. 2.149.2
nomen verbale potest intelligi actiue & passiuè. 2.148.5
nomina propria sunt mutabilia: appellatiua immutabilia. 2.149.5
nomina debitorum, nec mobilia, nec immobilia sunt, sed tertia species. ibidem
nominum propriorum interpretatio pertinacibus est relinquenda. ibidem
nominis mutatio non prodest. ibidem
nominis mutatio, si in alterius fraudem non fiat, licita, ac permissa libere ris hominibus est. ibidem
nomina propria imponuntur ad beneplacitum. ibidem
nominis expressio, si vel a lege, vel a statuto pro forma in actu aliquo exigatur, non sufficit evidenti demonstratione illud indicari. ibidem
nominatio domini in iudicio, tunc demum locum habet, & procedit, quando conuentus, vel nominatus, non suo, sed alieno nomine posideret, & ipse nullum ius habet in re. 2.150.2
nominatio conuentus actione reali vel mista per nominationem domini non euitat iudicium, & an excusetur nominans alium in iudicio, vel quid operetur nominatio. 2.149.5
nominatio non habet locum in remedio reintegranda. 3.272. nu. 78.
nominatus in iudicio, si persona sit priuilegiata (puta clericus) nõ potest declinare forum, & causam auocare ad suum forum, sed tenetur defendere conuentum in foro illius. 2.150.2
nominata persona prohibita alienari, vel cui sit substitutio, ad alia nõ extenditur etiam ex indentitate rationis 1.325.2
Pro nominato debet haberi id quod non potest nisi de vno intelligi. 2.149.5
notarius intelligitur rogatus apponere clausulas consuetas. 1.332.2
Limitatur ibidem. b.
notarius ne apponat clausulas insolitas. ibidem
Quid si notarius scripsit quod tortus sponte confessus fuit. tom. primo, pag. 556. b.
notarius censetur rogatus apponere clausulam codicillarem in testamento tanquam consuetam apponi. 1.112. b.
notarius qui non edit instrumentum tenetur ad interesse partis si propter defectum proba. pars ipsa in causa succubuit. Nec excusatur si edat post causam pdicta: quia ius partis nõ potest esse falsum. 1.554. b.
Et an notarius possit scribere mandatum per quod constituit suos procu. 2.79.2
In mandato veniunt ea sine quibus mand. expediri non potest. ibidem.
notarius conficiens instrumentum de contractu illicito debet puniri. 1.333.2
Au autem notarius possit compelli ad edendum particulam testamēti. 1.332. b.
notarius mutans signum puni. pena falsi. 1.331.2
notarius cancellando instrumentum committit falsum. ibidem
notarius dicens se non rogatum de instrumento, cum fuerit, committit falsum. ibidem
An notarius scribens contractum illicitum, teneat. pena falsi. 1.331. b.
Et an notarius condemnatus de falso, possit perficere instrumenta. de quibus antea fuerat rogatus. ibidem

Propter simplicitatē notarij potius præsumi. ignorantia quam dolus. 1.331. b
Si notarius falsum scribat motus forte ex nuntij rela. non punitur. 1.332.2
notarius non potest scribere in instrumento substantialia contractus, quæ sunt omnia in prothocollo, sed solum circumstantias quæ colliguntur ex mente contrahentium & ex consuetudine patriæ. 1.332.2
Vtrum notarius possit instrumentum corrigere sine iudi. auctoritate. ibidem
notarius non potest rogari nisi de eo quod ipse partes faciunt. 1.332. b
Si notarius non per imperitiam male concepiat instrumentum, tenetur parti ad interesse, propter hoc suportatum. 1.555.2
Notarius non computatur inter testes: nisi a iudice sit examinatus. to. 2.151.2
Notarius non potest sine auctoritate iudicis committere alteri notario in possessionem instrumenti. ibidem
quid si Notarius actorum dicat, quod Titius produx. instrumentum, & tamen in veritate realiter non produxit, an possit puniri de falso. 1.333.2
Notarius publicè excommunicatus, si conficit instrumentum, non valet quod agit. 2.151.2
Notarius an possit scribere instrumentum pro patre. ibidem
Notarius de falso condemnatus an possit instrumenta recipere. ibidem.
Notarius potest scribere instrumentum pro matre: quia non est in eius potestate. ibidem
Notarius non computatur in num. testium, quando agi. de proban. actu per instrumentum: sed quando agitur de proband. actum per te. ibidem
Notarius an præsumat apposuisse aliquas clausulas ex ceruice sua. ibi. Notarius præsumi. peritus. ibidem
Notarius debet apponere signum, aliàs instrumentum nil valet. ibi.
Notarius quis non presumitur, etiam si conficiat instrumenta, nisi probetur verus titulus tabellionatus. 2.153. b
Notarius si officia doctor, potest tamen instrumenta recipere. 2.151. b
Notarius actor. semel electum non potest index sine causa mutare. 2.151.2
Notarius ex iudicis commissione expedire illa poterit, quæ tametsi ab ipsius officio pendent, plenam tamen causæ cognitionem non exigunt. ibidem
Notarius & infamis esse potest, & vilis iure ipso habetur. ibidem
Notarius non aliter in testibus numerabitur, quam si a iudice exploretur, ac diligenter examinetur. ibidem
Notarius quin de re sibi ipsi debita instrumentum concinnare possit, nihil omnino vetat. ibidem
notarius si eum ritum, vel solennitatem interuenisse asserat, quæ instrumenti tempore interferri non potuit, nullam fidem merebitur. ibidem
notarius potest scribere instrumentum contra se. ibidem
notarius alteri proculdubio quarit. ibidem
notarius acquirit alteri. 2.150. b
notarius probato errore suo, potest illum propria auctoritate corrigere. ibidem
notarius passim pro alio stipulatur. ibidem
Si notarius prius decesserit, quam de instrumento ipsum recepto ferogatum fuisse attestetur, vel alias de illius rogatu constare possit, eum nõ præsumi de instrumento huiusmodi iussu rogatum ibi. b
notarius si aliquid in sua scriptura attestatur, quod eius rogatum, vel aliquid iudicis actum non concernat, talis attestatio non probat, nec illi prodest, qui huiusmodi attestatiõni inuitur. ibidem
notarius ipse qui instrumentum rogatus recepit, potest etiam sine auctoritate iudicis extendere imbreui iuras a se factas: ibi. a
notarius quis non præsumitur, nisi probetur titulus: etiam si conficiat instrumentum ut notarius. ibidem
notarius non præsumitur esse rogatus nisi ipse in instrumento dicat se esse rogatum. ibidem
notarius non conficit instrumentum, nisi rogetur a partibus, nec ei creditur, nec potest rogari nisi de his, quæ tunc sunt a partibus. ibi.
notarius si non dicat in testamento testes esse rogatos, & ad hoc specialiter vocatos: non valet quod agit. ibidem
notarius tenetur dare instrumentum, vel prothocolum, nisi probeat absque eius culpa peremptum, deperditum, vel combustum. 2.152. b
notarius infamis potest esse notarius, excepto notario principis. to. 2.153.2
notarius si stipulatur pacem pro absente, non acquirit ius absenti. to. 2.152. b
notarius qui in veritate non est notarius, neque habet priuilegium notariatus, tamen communi opin. reputatur notarius, & erat in qua si possessione, quia instrumenta publica fecit multa, an instrumenta per eum facta teneant. ibidem
notarius non præsumitur esse rogatus in dubio, nisi aliter de rogatu appareret. ibidem
notarius faciendo mentionem in testamento testatorem fuisse sanæ mentis, & cetera propter huiusmodi testimonium non probatur mentis sanitas. 2.391.2
notarij assertio dicta testium recipientis, quod secundus idem dixit quod prius sufficit ad probandum, licet dicta singulorum explicite non extendat. 2.383.2
notario attestanti in testamento testatorem fuisse sanæ memoriæ, solum nõ haberi plenam fidem. 2.375. b
notarij

Vtriusque Iuris Opiniones

Notarius, cui est facta commissio examinationis testium, vel receptionis iurium, non potest ipsemet esse rogatus de tali commissione sibi facta per iudicem, nec ei creditur super hoc deponenti, & sic illa commissio debet per per alium Notarium scribi, & non per seipsum. co. 2. 391.2
Notarius condemnatus, quia deliquit in officio, vt quia fabricauit falsum instrumentum, cenfetur officio tabellionatus priuatus, si quidem notariatus est officium. & dicitur officium communis operæ & artis. 2.152. b
notarius principis, quem vulgo Secretarium dicimus, dicitur habere dignitatem. 2.152.2
Notarius non solum dicitur falsum committere, falsum instrumentum fabricando, sed etiam si aliquid in instrumento apponat quod verum non sit. 2.152.2, & 153. b
Notarius omittens apponere solennitates requisitas in instrumeto de quo rogatus est, incidit in penam falsi. 2.152.2
Notarius instrumentum conficiens super re illicita, extra casus a iure permisos incidit in penam falsi. 2.152.2, & 153.2
Notarius negans se esse rogatum de instrumento, de quo reuera fuit rogatus, punitur pena falsi. 2.152.2, & 153.2
Notarius creatus ab inferiore a supremo principe non potest iudicium esse recipere instrumenta in alieno territorio. 2.153.2
Notarius absque iudice vel eius mandato iuramentum testi deferre nõ potest partibus etiam assentientibus, neque testium dicta recipere. ibidem
notarius computatur in numero testium vbi agit de probando actu per testes, & non per instrumentum. ibidem
notarius in extensione instrumenti, non potest apponere iuramentum, si non fuit appositum. 3.117. nu. 9.
notarius an possit instrumentum per alium scribere, si ipse se habuerit bat. 3.21. nu. 35.
Limitatur & declaratur pluribus modis. ibid. 36.
notarius an possit alteri stipulari. 3.162. nu. 95.
Et an queratur vt ilis sine cessione ex stipulatione Notarij. ibid. 98.
Notarius potest declarare verba ambigua lxx scripturæ. 3.326. nu. 73.
notarius non potest conficere instrumentum extra iurisdictione illius qui eum creauit. 3.66. nu. 1.
Ampliatur & declaratur multis modis. ibid. 2.
Quid de consensu partium. ibid. 2.
Quid in notariis creatis a Papa, vel ab Imperatore. s. & seq.
notarius laicus an possit conficere instrumenta in spiritualibus. no. in. 7.
Quid in actibus maximi momenti. ibid. 4.
notarius præsumitur rogatus apponere in instrumento omnes clausulas consuetas. 3.367. nu. 1.0
Limitatur. 3.368. nu. 19.
notarius in instrumento potest apponere hypothecam si ita est consuetum. ibid. 14.
Idem de guarantigia. ibid. 15.
Idem de precario. ibid. 16.
Idem de renuntiatione acceptationis excussionis. ibid. 17.
Quid de constituto. ibid. 12. & seq.
Quid de iuramento. ibid. 24.
Quid de stipulatione. ibid. 26.
Quid in substantialibus. ibid. 27.
Quid in clausula, lxx institutionis. ibid. 28.
Notarius non potest extendere clausulas instrumenti post datã copiam parti. 3.369. nu. 42.
Et si extendit dicitur suspectus. ibid. 44. & seq.
notarius non potest extendere consuetam in contractu requirente scripturam. ibid. nu. 39.
notarius an possit aliquid recipere in spiritualibus. 3.351. nu. 23.
notarius omittens consuetam apponi in instrumento, potest tanquam falsarius puniri. 3.364. nu. 7.
notarius præsumitur potius errorem quã falsitatem commississe. 3.412. nu. 16
nunquid notarius possit alij committere, vt leuet instrumenta de suo prothocollo. 2.155.2
notarium actorum possum vt suspectum recusare ex iusticia. 1.592. b
notario dicenti certiorasse mulierem de velleiano creditur, & firmat instrumentum. 2.151.2
In dubio præsumi. notarius rogatus vt instrumentum conficiat. 1.333.2
nunquid notarius de falso condemnatus, possit postea instrumenta recipere. ibidem
notarij signum instrumentis apponi necesse non est, quamuis ad copiam rationem inducat. 2.151. b
in notarium, vt scriptura eius probeat, rogari debere ad conficiendum instrumentum. 1.548. a
notarium in dubio non præsumi rogatum. ibidem
notario asserenti sibi commissum, non creditur nisi cum fide alterius notarij. 2.151.2
Itẽ non creditur notario dicenti in testamento agrũ esse sanæ mentis tempore conditi testamenti. ibidem
notarij officium vile est. ibidem
notarium actorum possum vt suspectum recusare. ibidem
notarij instrumentum confectum in loco subiecto illi qui eum creauit, vbiq; valet & probat, confectum vero extra territorium illius, qui eum creauit, non vbiq; fidem facit. ibidem
notario non credi. si dicat sibi commissum quod scriberet acta. ibidem
Gerens se pro notario cum nunquam fuerit creatus, pena mortis puniendus est. 2.151. b
notarij habent iurisd. in volentes, quia sunt iudices cartularij. 2.151. b

Non credi. notario dicenti se falsum instrumentum fecisse in præiudicium partis. 2.151. b
Ex stipulatione notarij, tanquam publicæ personæ, nomine absentis facta acquiritur absenti vt ilis actio sine cessione. 2.150.2
Si negetur instrumentum esse confectum a notario: non sufficit, quod probetur haberi pro talis esse probandum cum esse talis: aliàs instrumentum non valet. 2.150. b
notarij scripturæ non creditur in criminalibus. si ageretur de falso contra testem, & produceretur scriptura ipsius notarij, & testis negaret se sic dixisse. 2.152.2
notarij fides vacillat ac ruit, si in causis criminalibus aliter se depoluisse testis iuret, quã ab illo scriptum fuerit, tamen si lxx aliud ius in causis civilibus sit. 2.152.2
Ex notarij stipulatione acquiritur actio vt ilis ipso iure sine cessione. 2.153.2
notario enuncianti in instrumeto causæ cognitionem interuenisse, an credatur. 3.132. nu. 28.
notario in instrumeto asserenti aliquid capitulariter, vel collegialiter esse factum, an credatur. 3.67. nu. 1.
Limitatur & declaratur vt ibi. 2. & seq.
Quid si non sit apostum sigillum capituli vel vniuersitatis. ibi. 2.
Quid in actibus maximi momenti. ibi. 4.
notus legitimatus per scriptum post natiuitatẽ verè legitimus, non excludit legitimum. 2.40.2
notificatio facta ad domum, fac. currere tempus. 2.153. b
notitia. Quando quis dicitur habuisse notitiam. 2.153. b
notorietas licet iudici non solum viam aperiat ad inquirendum, sed etiam faciat vt possit vtique ad executionem procedere, iuris ordinem non seruato, tamen hoc casu obseruandum est non sufficere vt factum ipsum sit notorium, sed requiritur etiam quantitates ipsius facti sint notoria. 2.155. b, 156.2
notorie prodigiosus, an pro damnato prodigo habeatur. 4.210.2
notorium quamuis releuet quem ab onere probandi, & inducat plenam probationem, tamẽ debet allegari & proponi. 2.253. b, & 154.2
notorium quid sit. 3.413 nu. 23.
notorium resolutus ex actis, an reddat sententiam ipso iure nullã. 3.138. nume. 4.
notorium cum sententia pars est. 4.210.2
notorium dicitur crimẽ illud, quod nulla tergiversatione celari potest. 2.154.2
notorium licet sit delictum aliquod, index nihilominus debet assumere informationes. 2.156.2
notorium licet sit delictum aliquod, nihilominus debet super eo ferri sententia. 2.156.2
notorium & manifestum ex probatione iudicialiter facta inducitur, cum in iudicio probatum sit probatio firma & notorium. tom. 2. 155.2
notorium licet releuet ab onere probandi ipsum factum notorium, tamen non releuat ab onere proponendi siue allegandi, cũ necesse sit quod allegetur. 2.155.2
notorium resolutus ex facto hominis, debet allegari. 2.155.2
notorium dici potest, quod per confessionem iudicalem, vel bullam Apostolicam, seu publicum instrumentum probatur. 2.154.2
notorium & manifestum quid differant. 2.154. b
notorium præsumptum est quando ius aliquid præsumit taliter, quod in notoriũ transeat, vt quod natus in domo vicini scientibus præsumatur filius. 2.154. b
notorium requirit sententiam declaratoriam delicti. 2.155. b
notorium crimine dicitur, quod aliqua tergiversatione celari nõ potest, vt illud, quod sit coram populo, vel maiori parte populi. 2.155. b
notorium triplex est. 2.154. b
notoriũ licet sit delictum aliquod, index nihilominus debet assumere informationes. 2.154. b
notoriũ quod sit delictum aliq; debet iudici costare vt iudici ex actis, non aliorum dictis. 2.155. b
notoriũ nõ dici potest delictum, quod excusatione nõ habeat, nisi prius fuerit super hoc cognitũ & declaratũ a iudice illud esse notoriũ, citato etiam ipso reo. 2.154. b
notoriũ licet sit delictum aliquod, nihilominus danda est reo copia iudiciorum, & terminus defensionis. 2.154. b
notorium dicitur, quando quid esset iudicialiter probatum. 2.156.2
notoriũ nõ solum id esse potest quod est facti permanentis, sed etiam id quod est facti momentanei. 2.154. b
notorium dicitur quod probatur per decem testes. 2.154. b
notorium licet delictum aliquod sit, nihilominus super eo debet ferri sententia. 2.154. b
notoriũ nõ solum id esse potest quod est facti permanentis, sed etiam id, quod est facti momentanei. 2.156.2
notorium excusat ab onere probandi, sed non ab onere proponendi. 2.155.2, 256.2
notorium, sicut etiam fama, per testes saltẽ duos, probari potest. 2.155. b
notorium si sit delictum aliquod, nulla amplius requiritur eius delicti probatio. 2.155. b, & 156.2
notorium si sit delictum aliquod, nihilominus requiritur citatio ad sententiam. 2.155. b, & 156.2
Si sit notorium in tota vicinia seu parochia, aut in maiori parte, tunc illud probari debet & isto casu sufficit, quod testes deponant super illo notorio, absque quod super factis deponant. 2.154. b
In notorium actus momentanei non transeunt. 2.155.2
In notorio an requiratur sententia. 2.155.2

In notoriis non debet iudex pati causam in iud. deduci. 2.154.a
notorij qualitas, vbi exigitur solum ratione processus. & non ad fundam potestatem iudicis, tunc si iudex velit procedere via ordinaria, & iuris ordine non obseruato, sufficit quo d allegetur. tomo 2. 555.a
notorij appellacione in dubio intelligitur de notorio facti non iuris. 2.154.b
In notoriis requiri citationem. 2.154.a
Noua meditationes quotidie in nobis generantur. 4.249.nu.27.
Nulla non veniunt in concessione decimarum facta laico. tomo 2. 156.a
Nouus quid sit. ibid.
Nuptia pro nobis habenda sunt. 4.210.a
Nuptio, vbi cumque intercedens pro alio, se obligat principaliter, potest conueniri nulla facta excusatione. 2.156.a
Nouari non dicitur obligatio per actum sequentem alterius precedere obligationis, etiam si noua persona intercedat, nisi expressè agatur. ibid. b
nouatio est expressum non fiat, facta tamen censetur, si verus delegatus debitor delegerit, & inter illummet, & creditorem, cui ipse delegatus, stipulatio intercedat. ibid.
nouatio. Si obligatio principalis est bonæ fidei, nunquā per stipulationem pœnalem videtur facta nouatio. ibid.
nouatio vicem solutionis obtinet. ibid.
nouatio hodie non inducitur, nisi expressè agatur. 3.173.nu.1.
Limitatur pluribus modis. 3.175.nu.49.
nouatio in casibus in quibus olim fiebat ipso iure, an fiat hodie ope exceptionis. ibid. 53.
nouatio inducitur ex tacita voluntate resultant ex cōiecturis. ibid. 57.
nouatio per transactionem inducitur. ibid. 61.
nouerca non potest in ius vocari. 1.529.a
nouerca non cogitur stare cum priuigno. 2.159.b
nouerca & in ius sine venia vocari, & famosis actionib⁹ postulari a priuigno potest. ibid.
nouerca, vel vitricus, nō potest alicui plus donare vel relinquere, quā vni ex filiis primi matrimonij. 3.220.nu.10.
Ampliatur multis modis. 3.221.nu.3. & seq.
Limitatur. 3.222.nu.52.
Quid in ascendentibus? 3.221.nu.6.
Quid itante itaturo vt vxor dotem lucretur? ibid. nu. 12.
Quid interueniente iuramento coniugis, quando plus dat, quā iam accepit vnus ex filiis primi mariti? ibid. 26.
Quid si filio sit relicta minus legitima, an Vitric⁹ possit cōsequi illud plus quod est vsque ad supplementum legitimæ? ibid. nu. 3.
Quid in dote data secundo viro à patre? 3.222.nu.34.
Quid de iure Canonico? ibid. 36.
Quid in dote amissa propter adulterium commissum? ibid. 37.
Quid si relicta sit anathemata? ibid. 45.
An competat hoc remedium in vita coniugis dantis. ibid. 4.
An reuocatio fiat in totum respectu coniugis? ibid. 6.
Quid si coniux aliquid fuit consecuta titulo oneroso? 3.223.n.53.
Quid si filius primi matrimonij ex illicito coitu procreatus. 10. 73.
Quid si filij primi matrimonij decesserint? ibid. 79.
Quid si mulier nubat secundo de licentia Principis? ibid. 81.
Quid in alienatione necessaria? ibid. 82.
nouitates sunt cuitandæ. 2.156.b
nouitius infra annū probationis gaudet priuilegio fori. 3.28.nu.5.
nouitium percipiens infra annum probationis, non incidit in excōmnicationem. ibid. 14.
nouum opus si denuntietur, superfedetur per tres menses etiam si offeratur satisfactio: cum denuncians dicit, hodie constat, hodie agatur. 2.159.a
nouum opus non denuncietur, nisi ab habente potestatem. ibid.
nouum non dicitur aliquid post annum. 2.156.b
nubens infra annum luctus nō priuatur hodie relicta factis à marito. 3.224.nu.2.
nullitas sententiæ potest semper & indistinctè adduci. 2.158.b
nullitas notoria. Super nullitate notoria processus, sententiæ, aut act⁹ iudicialij, potest iudex pronūciare parte etia absente nec citata. ibid. a
nullitas, si nullitate dicit potest vsque ad 30. annos, quando tamen per modum agendi directè ac principaliter deducetur. ibid.
nullitas sententiæ quæ præten ditur reformari ex eiusdem actus, est petèda coram iudice ipsius actus. 2.157.a
nullitas processus. Quando iudex per inquisitionem procedit in casu à iure vel statuto non permisso, potest reus quandoquē allegare nullitatem processus & sententiæ. ibid. b
nullitas incidens puta per modum exceptionis proposita regulariter si fuerit in promptu, executionem impedire consuevit. ibid. a
nullitas sententiæ perpetuè opponi potest vsque ad 30. annos, licet ab ea appellatum non fuerit, aut appellatio ipsa deserta sit. tomo 2. 157.b
nullitas. Licet per verba quantumcūque præcisa & prægnantia, prohibeant sit opponi de nullitate sententiæ, tam è nunquam excluditur except. nullitatis, quæ ex defectu potestatis, & iurisdictionis causatur. ibid. a
nullitas principaliter deducta coram superiore agendo non impedit executionem sententiæ. ibid.
nullitas notoria an opponi possit elapso termino ad dicendū de nullitate. 3.356.nu.1.
nullitas notoria an impediatur executionem trium conformi. 3.143.n.8.

Nullitas ex defectu iurisdictionis opponi potest, etiā post tres conformes. 3.355.nu.9.
Nullitatem sententiæ proponens ex vna causa poterit etiam aliam omnem nullitatis causam prosecui, ne sententia confirmetur. to. 2. 158.a
Nullitatis exceptio vbi alias non admitteretur ad impediendum executionem, admittitur tamen quando esset irreparabilis. 2.158.a
Nullitatis exceptio, cuius cognitio requirit altiore indaginem, non suspendit executionem sententiæ. 2.158.a
Si de nullitate principaliter agitur, impeditur executio sententiæ: fecas si de nullitate opp. per viam exceptionis. 2.158.b
An autem data nullitate, contractus annullentur, confessio. in contractu facta. 2.158.b
Nullitatis exceptio, tamen si rescripto aut statuto disponente, ne vlla exceptio contra instrumentum possit opponi non admittitur, tam è si causetur ex defectu nullitatis & sic iurisdictionis, rectè opponitur. 2.157.a
Nulliter actum reiterari potest. 2.158.b
Nullus, & nihil æquiparantur. 4.210.b
Nullus sit actus eo modo, quo agitur, summè valet prout valere potest quando agitur de obligatione contrahenda, quæ à duobus in voluntate pendet. 2.157.a
Nullum quod est conualidari non potest. 2.158.b
Nec prorogari. ibid.
Item nec rumpi. ibid.
Nullum si quidpiam est, & illud idem denuo fieri debere constat, retractari ac reuocari nec debet, nec potest. 2.158.a
Numerus testium in testamento est de forma substantiali ipsius testis. 2.59.a
Numerus septemnarius habetur in maxima veneratione, & dicitur perfectissimus. 4.237.n.20.
Numerus Doct. potest reduci ad auctoritatem, & e contra. 4.240.n.19.
Quomodo. ibid. n. 22.
Numerus Doct. in communi quare requiratur. ibi. nu. 31.
Nunciari in opere nouum opus potest etiam nemine presentē sed tamen non præiudicat domino, nisi deuenerit ad eius notitiam. to. 2. 159.a
Nunciare nouum opus qui non possint. 2.159.a
Nunciandi facultas extincta, est nulla. 4.210.b
Nunciatio noui operis facta auctore prætere, vt non ædificet Titius, etiam si esset iniuste facta nocet, & ligat ædificantes, vt teneantur desistere ab opere iuste cõpito etiam in suo, & si non obtemperatur nunciacioni, debet postea ædificatū demoliri, & destrui sumptibus ædificantis. 2.161.a
Nunciatio est in rem, ideo offic. successorem etiam singularem. 2.159.b
Nunciatio fieri permittitur aduersus absentes, etiam inuitos, & ignorantēs. 2.159.a
Nunciatio facta fabricis etiam absente domino & ignorante, in opere præiudicat. 2.159.a
Nunciatio si fieret in loco, vbi nemo penitus reperitur, valet, & tenet absque dubio aliquo, & dominus non teneretur ad aliquid, nisi post eius citationem. 2.159.a
Nunciatio fieri debet in opere, & sic in re ipsa. 2.159.b
Nunciatio debet fieri impersonaliter, ad hoc vt liget quoscūque. 2.160.a
Nunciatio noui operis facta per eum qui ius non habet ligat. 2.159.b
Limitatur, ibid.
Nunciatio noui operis potest fieri die in honorem Dei feriatæ. 2.159.b
Nunciacionis præstita satisfactio, sit remissio & ædificans potest in ædificando procedere. 2.159.b
In nunciacione debet nuntians dicere causam, quia ædificet in solo suo, vel à se possessio, vel contra feruitatem domui debitam in cui⁹ quasi poss. est, alius potest sperni. 2.159.b
Per nunciacionem factam solo verbo perditur possessio. 2.160.a
Nuntius non potest alium substituere. 2.160.a
Nuntius portans literas homicidij, tene. de homicidio. 1.134.b
Nuntius principis non creditur sine literis, & ipsi volentibus aliorum bona capere, quilibet cuius interest potest de facto resistere. 2.160.a
Nuncio publico plenè creditur, eiusque relationi statur quo ad citationem. 2.260.b
nuncio publico citationem exequenti fidem habendam, & relationi eius standum. 1.93.b
nuncij citatio. an credatur nuncio referenti se citasse, si pars hoc neget relinquatur arbitrio iudicis inspecta qualitate personæ nuncij, & eius qui dicitur citatus. 2.160.a, & 2.161.a
nuntij relationi an credat, dicentis quod re⁹ dixit, nolo venire. 2.161.a
nuntio dicenti esse de commissione iudicis, non creditur. 2.160.a
nuntio dicenti citasse creditur magis quā parti neganti. 2.160.a
nuncio publico creditur in his, quæ ad ipsius tantum spectant officij, secus in alijs, puta si dicat, se verberatum, vel percussum. 2.160.a, & b
Per simplicem nuncium vel epistolam non potest quis in iudicio comparere. 2.161.a
nuptia extra territorium non dicitur forensis in loco originis. 1.432.b
nuptiæ elocanda: foemina si quidpiam relinquatur, atque ea viuis, postea a testatore in viam alicuius manuum minori dote, quam legari summa est, dejerit, non omnino extinguetur, sed residuum quatenus dote data legatum supergreditur, petri poterit. 2.162.b
nuptiæ ad certū aliquod tempus inhiberi conditione possunt. 2.161.b
nuptiæ secundas, quæ mulier intra luctus annum inierit, nullas hodie iuris Celsarj pœnas induet. 2.161.b
nuptiæ

Nuptias secundas si vidua contraxerit, cui, si castæ vitæ modū seruaret vel à marito, vel à filio vel à quopiam mariti, necessario aliquid legatum est, legato statim eo profus excidit. 2.161.b
Nuptiarū tempore fit q̄ tempore mentionis nuptiarum fit. 4.210.b
Nuptiæ dicuntur proprie, tam ex parte viri, quā ex parte foeminae. 2.162.b
Nutu conditum testamentū regulariter non valet, ad pias tamè causas valet. 2.162.b
Nuptias cum alicuius consilio contrahi iubens, conditio & honesta habetur, & seruari omnino debet. 2.161.b
Nuptiæ inceltæ illæ dicuntur ad hoc quod contrahentes incurrant in pœnas ciuiles contra eos promulgatas, quæ contrahuntur contra dispositionem canonis, non legis. 2.162.a
Nuptias primas, quæ conditiones impediunt, seu in virginibus, seu in iis foeminis, quæ vel nuptiæ quidem, sed non mulieres factæ sunt, vel virginitate optima mulierum dote, spoliatae nunquā nupterunt, nihil profus ponderis, ac momenti habebunt. 2.161.b
Nuptiarum conditio, intra triennium à testatoris morte expleatur necesse est. ibid.
Nuptiis incestis imposita confiscandorum bonorum pœna, per auct. in celsas. C. de nupt. etiam hodie ipso iure abique vllius declarationis interuentu infligitur. 2.162.a
Nuptiis abstinenti virgini si centum legentur: ac si illas ea contraxerit alicui cœnubio, vel cupiam pias causæ eadem centum relinquatur contractis nuptiis non virgini nuptæ, sed pias illi causæ legata centū præstantur. ibid.
Nuxrix tutorem de suspecto accusare potest. 4.210.b

Obedientia & reuerentia debetur parentibus. 2.162.a
Obiectiens alicui crimen aliquod in iudicio, siue agendo, siue excipiendo, si illud probet, non tenetur iniuriarum actione. ibi dem
Oblatio non sufficit, quando tendit ad acquirendū ius offerenti, & ad obligandū alium ad aliquid. 2.163.b
Oblatio non est fienda nisi requiratur à parte. ibid.
Oblatio sola in iudicio valet, & purgat inoram: quia videtur soluere, & si sit post litem contestatam, requiritur etiam simul consignatio. ibidem.
Oblatio pecunij debet fieri cum numeratione pecuniæ. ibid. b
Quando fit obligatio partis debet acceptari cum protelatione agentis ad residuum. ibid. a
Oblatio verbalis sufficit, quando aliquid non est liquidum. ibid.
Oblatio tunc releuat quando offerens est paratus soluere quod offert. ibid. b
Oblatio precij debet fieri realiter, non autem verbo. 1.292.b
Oblatio precij si opposita fuit excep. precij, & c. proban. est. 1.291.b
Oblatio Iudicialis producit actionem. 2.164.a
Oblatio precij facta per aliquem non attenditur in æstimatione rei, vbi ex conuentione iustum precium consideratur. ibid.
Oblatio fideiussionis sufficit, quando quis tenetur. caue. vt aliquid conseruatur. 2.163.b
Oblatio realis facta in marsupio non valeret, nisi pecunia prius extra facta fuisset à marsupio, & numerata coram testibus & postea reposita in ipso marsupio. ibid.
Oblatio sola in contractibus inno. non habet vim implimenti. ibid. a
Limitatur, ibid.
Oblatio est fieri congruis loco, & tempore. 2.163.a
Oblatio debet etiam sine consignatione, ac depositione facta liceret debitorem offerentem a pœna caducitatis. 2.162.b
Oblatio verbalis tenet tunc cum offerentem iurat, cum vel videretur solutionem recipere velle abnuere, vel aliquis venditionem pignoris retardare nititur. ibid.
Oblatio verbalis offerentem releuat, quando res quæ offertur, se ipsam offert, vt res immobilis, idem si mobilis quando solutio est facta alibi quam in iudicio. ibid.
Oblatio debet congruo loco, & tempore fieri debet. ibid. a
Oblatio debet, nisi in totum fieri non debet. ibid.
Oblatio si die dominico debetur vni Ecclesiæ, & in festo vnus Sancti alteri Ecclesiæ, concurrentib. die Dominico, & die festo, dies Dominicus velut magis ordinarius & naturalis præfertur. ibid.
Oblatio verbalis non releuat offerentem, idco ista obligatio debet esse realis. 2.162.a, & 193.a
Oblatio verbalis sufficit, qñ creditor non intendit acceptare. 3.169.nu. mero 1.a
Quid si creditor tacuit. ibid. 2.
Quid si creditor habeat iustam causam recusandi obligationem. ib. 3.
Quid si obligatio sit facta conditionaliter. ibid. 4.
Oblatio verbalis sufficit, si creditor dixit, nolo recipere quomodo cūque que mihi offeras. ibid. 5.
Oblationes debent vni, si in aliquo festo offerantur, et si in die dominico ad alium pertinentes, si dies dominicus ac festū contigerit venire in vno die, diuidendæ sunt inter eos. 2.162.b
Oblationem non præbēs parochianus præbytero diebus festiuis nō peccat quia non est de præcepto. 2.163.a
Obligare qui se promittit, hic pro obligato habetur. 4.211.a
Obligatus satisfacere, satisfacit dando fideiussorem, aut pignora. 2.165.a
Obligatus ad dandum fideiussorem, non liberatur dando pignora. ibi dem

obligatus a lege vel statuto ad dandum fideiussorem, si eum non reperit, loco fideiussionis subrogatur cautio iuratoria per eū præstita. 2.165.b
obligatus præcisè cu m iuramento in pecunia numerata non potest offerre de bonis suis mobilibus, vel immobilibus. tante iuramento quod obligat præcisè in pecunia numerata. 2.165.a
obligatus ad factum, medio iuramento, asserit, vt promittit teneatur ad factū precise & nō satisfaciatur soluedo interesse. to. 2.165.a
obligat⁹ ad factū ex eadē obligatione tenetur ad interesse, & ex eadē potest conueniri. 2.165.a
obligatus ad dādū ré vel quātitatē respectu rei, perēpta re perimtur obligatio. 2.165.a
obligatus tradere per sententiam, ad illud præcisè cogi potest. 2.165.b
obligatus ad nudam cautionem, tenetur promittere sub pœna. 2.165.a
obligat⁹ ad dādū aliquid in genere, præstito parte nō liberatur i totū nec in illa parte. 2.164.b
obligatus ad faciendum an liberetur præstando interesse. 1.559.
obligatus ad dandum ex stipulatione viam, tenetur stipulari dationē, & factum. 2.164.b
obligatus ad factū interueniente iuramento potest cōpelli ad ipsum factum, nec succedit obligatio ad interesse. 2.165.b
obligatus soluere auditur volens de soluendo satisfacere. 2.165.b
obligatio generalis, & alternatiua sunt pares. 4.211.a
obligatio inidonea, est obligatio nulla. 4.174.a
obligatio iuridica, cum vltima voluntate par est. 4.211.a
obligatio viuens pro contractu habetur. 4.177.a
obligatio posterior bona priorem malam rescindit. 4.173.b
obligatio naturalis potest cedi. 2.164.a
obligatio naturalis non dicitur ex stipulatione. 2.164.a
obligatio ad carceres, & renuntiatio cessione bonorum non firmatur iuramento. 2.164.a
obligatio generalis, & alternatiua æquiparantur. 2.164.b
obligatio dandi est indiuidua. 2.164.a
obligatio nulla oritur, cum lex reficit actui, aut potentia, nec ciuili, nec criminali, nec naturali. 2.164.b
obligatio personalis non sequitur singularem successorem, sed vniuersalem. 2.164.b
Obligatio generalis & alternatiua est diuidua quo ad solutionem. 2.164.b
obligatio semel sublata, amplius reuiuiscere non potest. ibid.
Obligatio est mater actionis. 2.164.b
Obligatio generalis non comprehendit feudalia sine assensu domini, emphyteutica, vero veniūt licet tradi nequeat sine domini directi assensu. 2.164.b
Obligatio personalis non sequitur singularem, sed vniuersalem successorem. 2.164.b
obligatio generalis comprehendit bona emphyteutica, etiam ecclesiastica fauore dotis. 2.164.b
obligatio nascitur ante diem, quæ tacitè inest ratione loci, actio, tam è non. 2.164.a
obligatio generalis comprehendit merces vanales. 2.164.a
obligatio si sonet in contractum innominatum potest valere, net tamen valebit vt contractus nominatus. 2.164.a
obligatio sub conditione potestatiua transiit ad heredes. 2.164.a
obligatio si fiat generalis omnium bonorum cum clausula constituti, si res quæpiā p cōstruet alienetur: potest agi p cōstituta contra tertium non excusso principali. 2.210.a
obligatio fideiussoris p maleficio non transit contra hæredem. 1.538.a
obligatio facta non de iure, est nulla. 4.211.a
obligatio generalis non comprehendit quæ quis verisimiliter nō conseruisset. 3.334.nu.1.
Limitatur. 3.335.nu.36.
obligatio generalis non comprehendit suppellectilia, velles, & macipia necessaria. 3.334.nu.2.
obligatio generalis non continet ea ad quæ obligans affectionem habet. ibid. 3.
obligatio generalis non comprehendit venalia. ibid. 5.
Ampliatur, & declaratur multis modis. ibi. 6. & seq.
obligatio generalis non comprehendit bona prohibita alienari. ib. 12.
obligatio generalis non comprehendit bona dotalia. 3.335.nu.29.
obligatio generalis non comprehendit bona alteri obligata. 3.334.nu.26
obligatio generalis non comprehendit bona subiecta hærecommissio. ibid. 27. & seq.
obligatio generalis non comprehendit pecuniam. ibid. 30.
obligatio generalis non comprehendit instrumenta agri colēdi. 3.355.nu. 31.
obligatio generalis non comprehendit ea ex quibus cōsultur publicæ utilitati. ibi. n. 32.
obligatione debitorem liberat qui ipsi obligationem reddit. 4.211.a
obligatione quomodo liberemur. ibid.
obligationes reorum & fideiussorum æquiparantur. 2.164.b
In obligatione rem tradi, non iuratur in litem. 2.165.a
obligationē ad impossibile, etiam expresse factam, non valere. 1.619.a
In obligationib⁹ tradēdi q̄ succedat obligatio ad interesse, quæ fit ratio. 2.164.b
obligationem bonorum pro dote in dubio præsumi præcessisse obligationem extranei in bonis mariti. 1.225.a
Si in obligatione exprimat vnus casus fortuitus, & demum generalia verba subiiciant, expressio illius operatur taliter quod in eadē etiam veniunt non expressi. 1.164.a
Ex testamento

Index in Communes

Ex testamentis minus solenni oriuntur naturalis Obligatio, potes ad retinendum, & excipiendum. 2.164.a
In obligationibus facti, quatenus succedat obligatio ad interesse. to. 2.164.b
In generali obligatione non videtur, quis obligasse rem prohibita alienari sub pena. 1.500.a
Obreptio seu res furtiva & clancula in totum vitiat scripturas. tom. 2. 165.b
obreptio, & racturnitas vitiat legitimationem. 2.165.b
obscure respondere, & nihil respondere, paria sunt. ibid.
obscura quæ dicantur. 4.180.a
obscure facta, pro non factis habentur. ibid.
obscure respondens pro non respondente habetur. ibid.
obfides populi Romani, & sic hodie in bellis contra infideles dari aut recipi, testari non possunt. 2.165.b
pro obfidibus an liberi homines dari possunt. ibid.
oblitrix imperita puniendae, vt medicus imperitus. 4.206.a
oblitricum iudicio standum est in eo an partus viuere possit naturaliter vel non. 2.165.b
obuiare quis tenetur delicto, etiam clamando, vel reuelando. ibid.
occasio delinquendi dari non debet. 2.166.a
occidens fratrem domini non priuatur feudo. 1.337.a
occidens manu vacua, dummodo cum dolo, tenetur sicut cum gladio. 1.495.a
occidens se ipsum non perdit feudum. 1.377.a
occidens aliquem deliberatè, in ecclesia tamen capi non potest: & ita seruatur. 2.166.b
occidens infantem non formatum, & animam non habentem, punitur extra ordinem. ibid.
occidens Titium, cum voluisset occidere Sempronium, punitur poena extraordinaria. 2.166.a, & b
occidens seipsum alicuius criminis, scelerisve reus existens, punitur in publicatione honorum, nisi hæredem haberet. 2.166.a
occidens bannitum rebannitum quem ignorabat rebannitum an excusetur. 3.330. nu. 11.
Quid si offendens sciuit illi esse rebannitum, sed nò cæcellat. ib. 13.
Quid si ex publico decreto banniti erant rebanniti. ibi. nu. 23.
Quid si bannum non tenebat. ibid. 28. & seq.
occidere non licet hominem pro rebus. 2.166.b
occidere possum impunè aliquem, quem, si non occidam, vir potens minatur mihi mortem. ibid.
occidere se vellens, punitur poena mortis, etiam si ab alio se occidere impeditur. ibid.
occidi potest fur pro defensione rerum, quæ aliàs non possunt recuperari. ibid.
occidere possum impunè etiam alium me non offendentem, si aliquis potens cui resistere non possum, me interficere velit, nisi ego illum interficiam. ibid.
occidere licet offendentem patrem, filium, vxorem aut consanguineum aut cognatum. ibid.
An & quando liceat impunè occidere furem fugientem, qui apprehendi non potest. 1.175.b
Facta potestare cuiuslibet occidendi bannitum, quilibet offendens in telligitur in locum magistratus eo nomine subrogatus, & constitutus executor. ibid.
An & quando liceat occidere propter solas minas, non expectatis ictibus, aut verberibus. ibid.
occisor, qui defendendo cum moderamine inculpatae tutelæ aggressorè proximi sui occiderit, iure occidisse censetur, nec poenam aliquam meretur. 2.166.b
occisor eius cui debet succedere. Quis non potest succedere ei quem interfecit, sed talia bona applicantur fisco. ibid.
occisus seu interfectus si vnicum vulnus haberet, & plures fuissent in rixa, vel mortuus haberet minora vel pauciora vulnera, quam fuerint numero homines contra eum in rixa, ita vt nesciretur ex quo vulnere esset mortuus, vel quis ipsorum rixantium intulerit vulnus, tunc propter incertitudinem nullus ipsorum rixantium poena mortis puniri potest. ibid.
Quid si quis occulat vel recipiat debi. meum, ne capia. an teneat. pro eo. 1.318.a
occupans legatarius, vel fideicommissarius propria auctoritate, ex licentia sibi concessa à testatore excusat a delicto, como secundo, 167.a
occupans loca aliena, & possessa faciens se de dictis bonis inuestiri, nihil facit, sed loca illa sunt primo domino restituenda. ibid.
Ille qui vult occupare locum alterius debet reponi in loco infirmior. 1.496.b
oculus potest multipliciter considerari. 2.167.a
oculus cæcatus non dicitur oculus. ibid.
odium. Quod odio alicuius inductum est, nò debet in eius comòdum reduci. ibid.
odium non grauius quam simulatus amor. 4.167.a
oconomus dicitur gubernator rerum ecclesiasticarum. quarto, pag. 167.a
offendere se nolle duo promiserunt sub poena, & postea se simul offendunt, non apparet quis eorum fuerit primus, quid iuris. ibid.
offendens cardinalem percutiendo, capiendū, vel hostili. r. insequendo, excommunicatus est, ita vt possit ab omnibus impunè offendi. 2. 167.a
offendere nolle aliquem promittens sub poena intelligitur, nisi casum offensioem committat. ibid.

offendens rem clerici, dicitur inferre iniuriam personæ illius, q̄ sufficit vt quis cadat in excommunicationem. 2.167.a
offensus pro pmissione de nò offendendo, ex noua iniuria repercutere præsumitur. 2.167.a
Ad offensum non ad offendentem pertinet facere pacem. 2.167.b
offensa non solum personæ, sed etiam in personam dicitur facta, cum sunt tactæ res personæ ad hæretes, cōcurrere animo offendendi personam ipsam. 2.167.a
offensa personalis, quæ dicatur & quæ realis. 2.167.b
offensa dicitur, si fiat iniuria verbalis, 2.167.b
offensa modica non est in consideratione in poena conuentionali de nò offendendo. 2.167.a
offensa dicitur quicquid animum alicuius ad iracundiam prouocat. 2.167.b
offensio facta ad honorem tuendum noua causa dicitur. 2.167.b
offensione existente iusta & licita, necesse est defensionem esse iniuriam & prohibitam. 1.175.a
offerēs se paratū, facere omnia ad quæ de iure tenet: ad quid referatur talia verba. 2.163.b
officia, iurisdictiones, & dignitates absq; causa etiā Princeps auferre poterit, nisi si vel pecuniis illa distaxerit, vel ob præclarè merita elargitus fuerit. 2.169.b
officia solènia nò possunt per alios explicari, nisi in casum necessitatis 2.165.b
officia publica ad hoc, vt præstet excusatione à muneribus debent esse obtenta motu proprio, non autem per suffragia. 3.399. nu. 94.
officium iudicis non datur contra tertium succedente scietè in rem violenter effectam. 2.168.b
officium omittens, non debet fructus lucrari. 2.169.b
officium magistri mercede & præmio est remunerandum, 2.167.b
officiū iudicis non datur cōtra tertium bonæ fidei possessore ignoratè succedentem in rem affectam ex violentia. 2.167.b
officium iudicis nullam præsupponit obligationem. 2.167.b
officium suum nemini debet esse damnosum. 2.169.a
officium per artificium mutatur, nā artificium extinguit nomē officij, nò è conuerso. 2.167.b
officium duorum nemo gerere potest. 2.169.a
Vbi quis gerit duplex officium nate & accidentale, videtur agere ex naturali officio. 2.169.b
officium morte finitur: & sic non succedit hæres in officio. 2.169.b
officij adipiscendi causa, si sit officij temporale, nò licet aliquid clā dona re, sed si aliqua oblatio heret palā, & principi, in quo cessat crimè ambitus, vtique liceret. 2.169.b
officialis non potest capere, nisi esculenta & poculenta. 2.169.a
officialis ad libitum principis æquiparatur perpetuo. 2.169.a
officialis qui permittit contra deuetum, punitur. 2.169.b
Si officialis vult capere malefactorè, & inceptit p̄seq. in suo territorio an in alieno capi possit? 1.535.b
officialis nomine, qui comprehendantur. 2.168.b
officialis volenti aliquem capere nò creditur nisi constet de potestate in scriptis. 2.168.b
officialis qui durante officio suo multa acquisiuit, in dubio non præsumitur de bonis fisci acquisiuisse, nisi aliter liquido p̄betur. 2.168.a
officialis cōdēnatus in syndacatu, ob dolū in admittitacione officij commissum, non appellat. 2.168.a
officialis propter publicā vtilitatem pot̄ ad tempus Dominum re sua priuare. 3.185. nu. 7.
officialis potest capere bouem, vel asinum priuati ad ducendum malefactorē ad locum iustitiæ. ibi. 8.
officialis potest vilem personam compellere, vt exequatur officium iustitiæ in personam malefactoris. ibi. 10.
officialis intelligitur receptus ad officium, secundum consuetudinem loci. 3.366. nu. 35. & seq.
officialis curiæ an possit alteri stipulari. 3.162. nu. 92.
officio suo fungi vnusquisque præsumitur. 4.248. nu. 9.
officiū iudicis nò dat cōtra tertium bonæ fidei possessore ignoratè succedentem in rem affectam ex violentia. ibi.
officialis suspectus est in his casibus in quibus officialis potest punire & procedere contra delinquentē in se, vel famulos suos. 2.167.b
officialis regulariter durante officio non accusari potest, nisi esset tale delictum propter quod puniendus esset officio. 2.168.a, & b
officialis scriba: Idem officialis non potest esse scriba in causis suis officij, nisi in leuibus, vel iurisdictionis voluntariæ. 2.168.b
officialis negligens remouendus est. 2.169.b
officialis, qui publicos puert̄ subtrahit, punit poena capitis. 2.169.a
officialis qui debet habere. 4. denariū, non debet habere quando offensa est facta dominis superiori. 2.169.a
oliva non matura fert plus fructuum quam matura. 2.170.a
officialis factum non præsumitur, deuenisse ad noticiam principis, seu domini. 2.169.b
officialis electio facta aliter quam more solito, est nulla. 2.169.b
officiales communiter deputantur ad deaunciandū maleficia. 2.168.a
officialis si remoueat ante tēp̄ & alio ordine nò valet ordinario. 2.169.b
officialis potest exercere officium etiam post tēp̄s donec alius venierit, & ei debetur salarium pro illo tempore. ibid.
officialis non pot. it esse pater incontinenti post officium filij. 2.169.b
officialis q̄ nò tenet debitam familiam, ve aut salariū defalcā. 2.169.a
officialis non est in culpa, si carceratus se laqueo suspendit. ibidem.
officiali nò pot. opponi per subditū q̄ nò sit officialis ex quo tollatur à principe. 2.169.a
officialis

Vtriusque Iuris Opiniones.

Officialis an possit conueniri. 2.169.a
Officialis iudicium par est cum iudicio episcopi. 4.203.b
Officialis potest punire familiam suam delinquentem. 2.169.a
Non debet vnus officij. l. de facto alterius se impedire. ibid.
Officialis seu magistratus nostri temporis non habent potestatem, nisi quatenus à statuto conceditur. ibid.
Officialis videns rixantes, debet mittere familiam, aliàs debet deponi. ibidem
Officialis debet habere expensas à vicario, etiam eundo & redeundo. ibidem
Officialis si duratè tēpore sui officij, fuit priuatus officio, & postea reassumptus, cum eisdem pactis reassumptus intelligitur. 2.167.b
Licet officialis det suam familiam commentariensi seu custodi carceris, tamē ipse cultos nò excusat, si carceratus aufugit. 1.445.b
Officialis absque peccato potest exequi sententiam principis, qui absque processu mandat, vt quis furca suspendatur. 2.167.b
Officialis dicto circa impediendum sibi contingens standum est. to. 2. 169.b
Officialis potest offendere imo occidere resistentem. 2.168.b
Officialis tenentur seruare statuta per eos iurata. 2.168.b
Officialis absque peccato potest exequi sententiam Principis, qui absque processu mandat, vt quis furca suspendatur. ibid.
Officialis, si deprehendit aliquem in facinoræ, & propter hoc iubet ipsum carcerari, torqueri, vel fugitari in poena istius delicti, talis ex genere poenæ efficitur inuisibilis. ibid.
Officialis ab electo pecuniam accipere non potest. 4.211.b
Si committitur delictum tempore vnus officialis, & sententia feratur tempore alterius, ad quem spectabit poena. 2.169.a
Officiali simplici verbo, & sine iuramento creditur in aliquibus. to. 2. 168.a
Officiales & eas iniurias cognoscent, ac punient, quæ vel ipsi, vel aliqui ex ipso familia, seu in eorum officij opprobriū, seu saltem illorum officij ratione illatæ sunt. ibid.
Officiales, seu qui aliquo in republica officio funguntur, non aliàs an te finitum officium accusari poterunt, quam si ea delicta commiserint, quorum nomine eueri officij debeant. ibid.
Officiali vim faciendi de facto sp̄ctis habentis iuris & æquitatis, licet de facto impune resistere. ibid.
Officiali an aliquando resistere liceat nec ne? 2.168.a, & 170.a
Officiales quæ sibi ipsi officij tempore pepererunt, nò contrarium ex pressum probetur, non peperam nec fordide comparasse censetur, quamuis ad summas diuitias peruenerint. 2.168.a
Officialem iudic. offendens præsumi iudicem offendere. 2.169.a
Officiali de facto procedenti licitum est de facto resistere. 2.168.b
Omittens dilatoriam excep. opponere, in causa prin. nò potest opponere in causa app. 1.292.a
Omissio non vitiat nisi ea quæ sunt de forma substantiali non autem ad instructionem, vel demonstrationem. 2.170.a
Omissio ordinis iudicarij ante lit. contest. non vitiat processum: quia adhuc non dicitur iudicium. ibid.
Omnimodò, aduerbium importat præcisam necessitatem. ibid.
Omnium meorum appellatio, iura & actiones notat. ibid.
Onerandus non est hæres in infinitum. ibid.
Onus proban. incumbit asserenti esse alia bona in hæreditate, præter descripta in inventario, non autē neganti etiam quòd inuentarium non esset confectum. 1.566.a
Onera conuentio quòd non soluatur onera patrimonialia per exep̄tū à communitate data pecunia non valet. 2.170.a
Onerum vel collectarum exep̄tio, vel non solutio etiam realium præferitur cum titulo ac sp̄cio 40. annorum. 2.170.b
Onera realia concomitantur possidentem rem ipsam, licet ecclesiam. 2.170.a
Onera imponenda pro expeditione Cæsareæ Maiest. per patrimonium & sic per viam collectarum sunt imponenda. ibid. b
Opem præstans maleficio, etiā de iure diuino punitur eadē poena, qua committens. ibid.
Opem præstans præstare maleficio plurib. modis. ibi.
Opem præstans homicidio an puniatur, eadem poena qua homicida. 1. 537.b
Operarij excusantur fabricado vel operando aliquid in re alterius ex mandato conducentis. 2.170.b
Operarij an teneantur, si protestatum sit contra eos. como 1.534.a, & 2. 171.a
Operas suas in perpetuum nemo non iure locat. 2.171.a
Operis effectus in partes diuidi non potest. ibid.
Opinio vnus doctoris non erronea, præualet communi opinioni fauore matrimonij. 2.95.a
Opinio communis excusat iudicem à Syndacatu. 2.171.b
Opinio præfertur veritati: plus. n. valet opinio quam veritas. ibid. a
Opinio doctorum est probabilis tantum, non necessaria. ibid.
Opinio quæ consuetudine probatur, ceteris omnibus configentibus præferri debet. ibid.
Opinionem vltimam quis in dubio semper dicitur approbare, & in ea residere. 2.172.a
Opiniones doctorum, quæ illi, vel in Lecturis, vel in Tractatibus, vel denique in Consiliis asseruerunt, quæ sint potiores habedæ, aut præferendæ. 2.171.a
Opiniones per distinctiones ad concordiam sunt redigendæ. ibid. b
Opinionibus inter Legistas variantibus. statuitur decisioni iuris canonici, quia etiam ad Papā pertinet decidere opiniones repugnantes, eius

quæ decisioni stat etiā in foro ciuili, ex quo Imperator nò determinat contrarium. 2.172.a
Opinionibus receptis tunc semper adhærescendum est, cum singularis opinio potiori ratione euidens, ac liquido non innititur. 2.172.a
Opinio doctoris contrarij firmata in lectura, præfertur firmatæ in consilio. 4.250. nu. 44.
Contrarium nu. 54. cum seqq. Amp. nu. 58. Fall. 3. modis numero 59. 60. & 61.
Opinio verior est amplectenda. ibi. nu. 55.
Opinio illa attendenda, quæ maiori diligentia firmatur. 4.251. nu. 55.
Opinio legendo firmata continet incertam iuris determinationem. 4. 252. nu. 56.
Opinio ea Doct. varij tenenda est, quæ verè apparet ab eo approbata. ibid. nu. 57.
Opinio Doct. varij i consilio firmata videt præferenda retetæ in tractatu. ibi. nu. 62.
Contrarium nu. 64. Fall. 3. modis nu. 65. ibid. nu. 66. & 67.
Opinio Doct. varij i consilio firmata præfertur sententiæ Singul. Addit. vel simi. ibi. nu. 68.
Opinio Doct. varij firmata in tractu præfertur retetæ legendo. ibid. nu. 69.
Opinio Communis quando probat à remotis nò ateditur, sec̄ quādo habetur in terminis questionis. 4.327. nu. 1.
Opinio Communis an illa dicatur, quæ ita à Doctoribus nuncupatur. ibi. nu. 2.
Opinio communis nò approbata à lege aliqua an attendatur. ibidem, nu. 2.
Quid si contra ipsam esset iudicatum. ibi. nu. 4.
Opinio Communis an atcedatur si contraria opi. verior videatur. ibid. nu. 5.
Opinio doct. varij tenenda ne sit firmata legendo, an firmata in Sing. Addit. vel simi. ibi. nu. 70.
Opin. Doct. varij retetæ in lectura præfertur firmatæ in Add. ad memorandum. ibid. nu. 71.
Opinio Doct. varij i tract. firmata præfertur sententiæ Sing. Addit. vel sim. 4.253. nu. 72.
Opinio Doct. varij firmata in singulari præfertur firmatæ in Addit. ibi. nu. 73.
Opinio Doct. varij in consilio decisio firmata præfertur. ibid. nu. 74.
Item latius disputando firmata. ibid. nu. 76.
Item firmata pluribus in locis. ibid. nu. 77.
Item firmata in loco, vbi de ea principaliter agitur nu. 78.
Item vltimo loco, & tempore retenta nu. 79.
Item opinio distinguens. nu. 80.
Item æquior, & benignior. nu. 85.
Item habens pro se regulam aliquam iuris. nu. 86.
Si vna habeat hanc qualitatem, altera illam, quid agendum, 4.254. nu. 87.
Si vna plures, quam alia, quid agendum. nu. 88.
Opinio distinguens præsumitur verior. ibi. nu. 81.
Opiniones diuersas concordandas esse. ibid. nu. 83.
Opinio distinguens concordat opinionibus contrariis. nu. 84.
Opinio De. & conscriptorum sublatio eius fundamentum. 4.255. nu. 87.
Opinio periti, licet non Doctoris attenditur in medicina. 4.255. nu. 128.
Opinio vera an dicatur cū leges particulares non habeantur decisive. 4.292. nu. 1.
Opiniones veræ quales sint ex mente auctoris. ibi. nu. 2.
Opinio quæ discrepat a vero vel vero simili falsa dicitur. ibi. 3.
Opinio an possit se habere & ad verum & ad falsum. ibi. 4.
Opinio euidenter falsa potest appellari temeritas & præsumptio. ibi. 5.
Opinio bona ex quibus fundari dicitur. ibi. nu. 7.
OPPO NENS aliqua crimina contra testes debet in promptu habere probationes, nā si nò præbet, tenetur actione iniuriarum. 2.172.a
oratio negatiua postposita signo vniuersali facit æquipollere suo contrario. ibid. a
oratio distributiua verificatur in quolibet particulari distributiua orū, ibidem.
oratio imperfecta, perficitur ex præcedenti & seq. si congruè ferit. ibid. a
oratio indefinitua ad præsens tempus restringitur. ibi. a
oratio particularis plus prodest, quam generalis in remissionem peccatorum. 2.173.a
oratio respectiua deficiente persona, vel qualitate eius respectu cuius profertur. ibid. a
oratio vniuersalis si in vno reperitur falsa, efficitur in totum falsa. ibi.
oratorium an & quando constitui possit, & in eo celebrari. ibid. a
oratoria priuata, etiam si in iis diuina celebratur officia, non gaudent immunitate ecclesiæ, vt delinquens in iis non capi possit. 2.172.a
oratorium quando est cum campani præsumitur auctoritate episcopi constructum. ibi. a
ordinarius potest dare suo legato potestatem subdelegandi. 2.173.a
ordinarius cui commissa est causa, vt procedat summarie & de plano censetur delegatus. 2.173.a
ordinarius sententiam abs se nulliter latam à qua fuit appellatum, nò potest reuocare, aut emendare, quam, etiam si appellatum non sit, & nulla fuerit ob turpitudinem & fordes suas, similiter nò poterit emendare, sed superior. 2.173.a
ordinarius inferior à principe, causas criminales delegare nò pot. 2.173.a
ordinarij plures siue dentur in spiritualibus, siue in temporalibus, iurisdicō videtur data in solidum, vt etiam exercitium. 2.173.a
ordinarius

Index in Communes

Ordinarius licet de iure civili recusari non possit, fallit tamen in casibus. 2.173.a
Ordinarius iudex ob aegritudinis causam, & ea quae sunt meri imperij delegat. 2.173.a
Ordinarius non potest deponere promotum a papa. 2.172.b
Ordinarius delegat ea quae specialiter competunt: si sit absentat, vel si est infirmus. 2.172.b
Ordinarius an possit conferre beneficiū in curia vacans post mensem, Papa infra mensem non prouidente. 3.403.nu.69.
Ordinarius praeferitur qui taquā talis lōgo tēpore se gessit. 3.16.a.16
Ordinarius recusatus potest inuitis partibus causam delegare. tom.1. 594.a
Dīcto ordinarij itatur, dicentis delegare ex iusta causa. 2.173.a
Ordinarius remedium facit cessare extraordinarium. 2.172.b
Ordinarij iudices quando sunt plures in loco, an vnus sine alijs possit iudicare. 2.173.a
Ordinarij, promoueri, seu insigniri sacris ordinib. nemo potest ante legitimam aetatem. 2.173.a
Hodie ordinarij ante legitimam aetatem, vel extra tempora, vel ordinatū absque sui ordinarij licentia, & absque literis dimissoriaz ab alieno episcopo, est ipso iure suspensus, & celebrans interium efficitur irregularis à solo pontifice absolendus, & beneficiū iure perimitente priuari potest. 2.173.b
Ordinationis testamenti cogitatio, mortis praecedens tempus significat. 2.172.b
Ordo iuris In executione sententiae ordo iuris traditus in causis non seruatur. ibid.
Ordo scripturae non attenditur, vbi cadit ordo affectionis. ibid.
Ordo scripturae non debet attendi, quando ex hoc actus redderetur nullus. ibid.
Ordo In executione iudicati etiam circa bona mobilia de iure communi debet ordo seruari, vt primò capiatur quod minus debitori nocet. ibid.
Ordo scripturae attendendus est. ibid.
Ordo executionis hic seruandus est, vt prius capiantur bona mobilia minus damnosa. 2.320.a
Ordo ecclesiasticus post delictum commissum à laico assumptus trahit, & dolo, vt forum iudicis sui declinet, non liberat eū à iudicis secularis iurisdictione. 1.109.b
Ordo scilicet denotat praerogatiuam dignitatis. 1.496.a
Quilibet sacer ordo impedit matrimonium. 2.99.a
Ordo in omnibus, praecipue in iure, laudabilis. 4.244.nu.43.
Ordine facilius disciplina percipitur, & retinet. 4.234.nu.55. & 245.nu.49.
Ordo successione non attenditur in feudo hereditario, sed praefertur qui haeres est. 1.345.a
Ordinis necessarii omisso seu praeposteratio, vitiatur actum. 2.172.b
Originis iudex in alibi gentium delinquentem, & suomet ex officio poterit inquirere. 2.173.b
Origo potius obligationis, quam titulus actionis considerandus est. 2.173.b
Originem non denotat, si aliquis vocetur Hispanus vel Lombardus. ibid.
Originem loci fortitur, vel casu illic natus, vbi mater peritura non erat. ibid.
Originis in loco nemo conueniri potest, illic non repertus. tom.2. 173.b
Originarius conuenitur in loco domicilij si ibi reperitur, secus si ab sit. ibid.
Oculum alteri viro quam marito datum, facit vt mulier dotem amittat. 2.167.a
Oculum sufficientem atque idoneam adulterij probationem suggerit, vt vel ob illud & adultera mulier censetur, & dotem amittat. 2.173.b
Oculum, munera, & huiusmodi non faciunt sponsalia transire in matrimonium de presenti. 2.94.a

P.

Pactū de non petendo, quod vel filisfam. Macedoniani exceptionem habentibus, vel mulieribus Velleiano tutis factum proponitur obligationem iure ipso extinguit. 2.176.a
Pactum quod donatio non reuocetur praetextu ingratitude, non valet. 2.178.b
Pactū, conuentio, seu promissio facta sub futuro fortuna, vel conditionis euentu valet. 2.177.a
Pactum de retrouendendo dicitur pars precij, & ideo propter tale pactum solet dici rem esse minoris precij. 2.177.b
Pactum, quod ab arbitrio sententia appellari possit, valet, & tenet. tom.2. 178.a
Pactum appositum per monachum contra substantiam ordinis valet professio, & pactum reuocatur. 2.178.b
Pactum, & praescriptio à pari procedunt. 2.178.a
Pactum est loco precij. 2.176.b
Pactum de retrouendendo valet, & ex mora veniunt fructus, ibidem.
Pactum contra naturam seu substantiam contractus non valet. ibidem.
Pactum per quod aufertur libera testandi facultas non valet. ibidem.
Pactum ipsum, est contractus. 2.176.b

Pactum legis commissoriae est reprobatur in debito ex causa dotis. 2.176.a
Pactum de ingrediendo & occupando rem hypothecam propria auctoritate, & sic ad executionem iuris realis, id est ipsius pignoris & hypothecae, adiectum contra tertium singularem successorem habentem causam à debitore, si tamen debitum erat liquidum, in ipso instrumento extenditur. 2.176.a
Pactum, de & super hereditate viuētis inter aliquos inuito, iure improbat, tanquam contra bonos mores, & votum captandae mortis inducens. 2.176.b
Pactū nudū est, pmissio vel conuētio facta non praecedente interrogatione, & secuta statim responsione. 2.176.a
Pactum de reuēdendo eodem precio si concurrat cum alio pacto, puta de computando fructus in sortem, similiter praesumi facit contra pactum cui adiectum fuit pignoratitium & vsurarium. tom. secundo, 176.a
Pactū de retrouēdendo p maiori precio contractū adiectū, facit praesumi contractum simulatum & vsurarium. 2.176.a
Pactū nudū. Vbi ex inobseruantia pacti nuda pars dānicatur, ex pacto nudo agi potest. 2.178.a
Pactum de inuicem succedendo factum inter priuatos non valet. tom.2. 177.b
Pactum appositum per monachum contra substantiam ordinis, valet professio, & pactum reuocatur. 2.175.b
Pactum nudum iure potest actione gignit, quamuis Caesareo haud gignat. 2.176.a
Pactum nudum. De stricto iure tam civili quam canonico in foro contentio ex pacto nudo regulariter non datur actio. 2.177.b. & 178.b
Pactū quod debitor prius mittatur in carcerem, quā in bonis executio fiat, non valet. 2.175.b
Pactum sine scriptura seruandum est. 2.176.b
Pactum appositum in emptione quod quandoque pretium reddatur, teneatur emens reuēdere, praescribitur per triginta annos. 2.175.b
Pactum non impedit translationem dominij. 2.175.b. & 176.a
Pactum nudum, & sic alias inefficax non veltur calore iudicij. tom. 2. 176.a
Pactum quod scriptor stet in compedibus donec scripserit librū ac opus profecerit valet, & tenet. 2.177.b
Pactū de nō expellēdo colonū ecclesiae, operat quod nō possit statim expelli intra biennium. 2.175.b
Pactū nudū de iure civili, nō pducit obligationē efficacem, & sic non parit actionem, sed exceptionem. 2.178.a
Pactum de non alienando, seu prohibito nō tollit alienationem si non interueniat specialis hypotheca. 2.175.a
Pactum de futura successione non valet, nec firmatur iuramento. tom.2. 175.a. & 176.a
Fallit. ibid.
Pactum de quota litis non tenet, & contra facientem pactū de quota litis potest iurari in litem per partem aduersam pro damnis, expensis & interesse. 2.178.a
Pactum initum inter partes quod solutio pbari nō possit nisi mediante instrumento, valet & tenet. 2.178.b
Pactum expressum factum ab ingrediente monasterij in professione ipsa regulae monachis, quod liceat sibi retinere proprietate aliquorum bonorum, vitiatur in totum religionis ingressum. 2.178.a
Pactum quod donatio non reuocetur praetextu ingratitude, non valet. 2.175.b
Pactum per aliquos conditum de futura successione quaerenda, non valet sine consensu eius de cuius hereditate agitur. 2.174.a
Limitatur. ibid.
Pactum in venditione appositum, vt non liceat intra decem annos, aut aliud certum tempus redimere, et si in speciem appareat vsurarium, tamen per se solum non constituit contractum vsurarium. 2.175.a
Pactum appositum in matrimonio, quod mulier ad alium locum non ducatur, valet. 2.175.a
An valet pactum, quod pro interesse iterum iur. par. 1.559.a
Pactum factum ab ingrediente monasterium, de retinendo bona propria, non valet. Ingressus verò remanet validus & purus. 2.121.b
Pactum nudum licet sit inefficax ad agendum, tamen si fit in iud. vesti. calore ipsius iudicij. 1.600.b
Pactum nudum geminatum, an producat actionem. 1.461.a
Pactum quod donatio praetextu ingratitude reuocari non possit, non valet. 1.207.a
Pactum omne regulariter est transitorium ad haereditatem. 1.474.b
Pactum vnus ex fideiusoribus non praedicitur cred. contra alium fideiusorem agentem. 1.402.a
Pactum quod fructus non computentur in sortem, non valet. 1.442.a
Pactum si apponatur contra aliquid ex requisitis in feudo, an tale pactum transformabit contractum feudi in diuersam speciem contractus: an verò remanebit feudum, licet impropiet? 1.352.a
Pactum an valet per eum qui habet molendinum inferius, ne liceat superiori in fundo suo facere molendinum? 1.377.a
Pactum l. commissoriae, vel aequipollens, nunquam operatur translationem dominij ipso iure in venditorem. 1.200.b
Pactum vel statutum de dote lucranda, locum etiam habet in dote non soluta. 1.221.a
Pactum valet, quod ob inuestituram non petitam, non perdatur feudum. 1.383.a
Pactum

Pactum inter virum & uxorem, de tota dote lucranda valere. 1.222.a
Pactum quod quis auctoritate propria possit rec capere, an afficiat rem & tertium possit sine excusatione capi possit. 1.307.a
Pactum personale ad haereditatem non extendi. 1.475.a
Pactum an valet quod ob non solum canonem res nō cadat in comissum, nec pariter pp deteriorat. nec pp alienationem factam irrequisito domino? 1.250.b
Pactum an tollat praescriptionem. 3.305.nu.10.
Pactum valet de stan. super expen. dicto part. maxime cum iuramento. 1.321.b
Pactum valet quod emptori non possit culpa imputari si res euincatur ab eo. 1.285.a
Pactū quod de euict. venditor non teneat ementi re quam ipse emit ab alio, non excusat primum venditorem ab euict. ibid.
Pactum constat, per instrumentum, aut per testes. 4.177.a
Pactum incontinenti appositum censetur inefficax etiam contractui stricti iuris. 3.30.nu.21.
Limitatur. ibid. 22. & seq.
Pactum incontinenti adiectum vestitur coherentia contractus. ibi. 23.
Pactum, vt de certo actu cōficiatur scriptura facit, vt ille actus donec fuerit in scriptis redactus operari non possit. 3.155.nu.1.
Limitatur. ibid. 2.
Pactum partium potest introduci, quod actus non possit probari nisi per testes. 2.175.b. & 176.a
Emens cum pacto de retrouendendo intra certum tempus, eo elapso non tenetur amplius retrouendere, & est liberatus. 2.177.b
Ex pacto nudo posse efficaciter agi virtute clausulae, sola facti veritate inspecta. ibid.
Pacta insolita esse in renouatione feudi apposta alleganti incumbit probare. ibid.
Pactum de retrouendendo longissimo temporis spacio praescribitur. tom.2. 175.b
Pactum tris genera. 2.174.b
Pactum de retrouendendo cū clausula, quādoque, an praescribitur spacio 30. annorum. 3.305.nu.1. Limitatur multis modis. ibi. 11. & seq. ibid. 11.
Quid si volens redimere sit in possessione. ibid. 11.
Quid si renunciatum sit praescriptioni, & desuper iuratum. ibi. 13.
Quid si cū pacto de retrouendendo cōcurrat hypotheca generalis omnium bonorum. ibid. Quid interueniente iuramento. ibi. 16.
Pactū, vt sine denūciatione debitoris pignus vendi possit, valet. 3.55.nu.220.
Pactum appositum iuxta contractum dicitur pars illius. 3.30.nu.20.
Pacti potest, vel valet consuetudo, quod quis aliam, vel leuem huiusmodi iniuriam quis patitur, & alapa percuti se patitur. 2.178.b
Pactiones in rebus spiritualibus fieri non debent. 2.177.b
Pactio quaelibet sponsonis appellacione comprehenditur. 2.178.a
paganus si sit in caltris & loco hostili, potest eodem modo & forma quo milites, condere testamentum: si tamen non sit in loco hostili, non gaudebit priuilegijs militum. ibid. b
palatum episcopi gaudet immunitate vt ecclesia, etiam si sit separatū ab ea vltra quadraginta passus. ibid.
pannus aureus vel similis qui defertur ad sepulturam, funeralis iudicatur. 1.449.a
papa propter statuta contra libertatem ecclesiae non est excommunicatus. 2.180.a
papa non potest de aliquo crimine accusari, conuinci, ac damnari, etiā si delictum notorium & scandalosum foret, & ipse incorrigibilis esset, nisi de crimine haereticis. 2.179.b. & 180.a
Papa non potest dispensare sine causa in matrimonio nondum consummato. Et dispensatus non est tutus in foro Dei. 2.180.a
papa non potest tollere priuilegium canonis, si quis suadente diabolo. ibidem.
papa cū madat alicui prouideri de beneficio proxime vacaturo, includit beneficium, quod vacabat tempore datae. 2.179.b
papa non censetur dispensare, et si dissimulet, nisi ipse scribar quod dissimulet. ibid.
papa in terris regis. non habet iurisdictionē quoad temporalia. ibid. b
papa potest dispensare in matrimonio nondum carnali copula consummato. ibid. a
papa nullum iudicem habet nisi concilium generale. 2.179.b. & 180.a
papa non potest conferre iurisdictionem ordinariam principibus laicis in clericos. 2.179.b. & 180.a
papa si alicui clericus ad canonicatum habili, praebendam vni canonico assignari consueuerat & vacantem conferret, siue conferri mandaret, canonicatus quoque collatus censetur. 2.179.b
papa non potest sibi non subdicio legitime. 2.180.a
papa potest dare facultatem testandi de bonis intuitu eccl. acquisitis. 2.179.a
papa potest dispensare contra ius humanum etiam ab Apostolis traditum, vt per concilium generale promulgatum. ibid.
papa nō potest dispensare cum existenti in ordine sacro ex maxima causa. ibid.
papa de nullo crimine accusari potest, praeterquam de haereticis. ibid.
papa potest pro libito sine omni causa transferre episcopos & permu- tare. ibid.
papa & princeps in dubio non praesumuntur ius tollere nisi concedatur dilatio, aut scilicet iussio emanet, aut apponatur clausula, nō obstita tali lege. &c. ibid.
papa & princeps supremus possunt sententias non suo nomine, & sic plane nulliter latas, ex plenitudine potestatis ratificare ac confirmare. ibid.

Papa de plenitudine potestatis potest committere suspecto sine facultate recusandi. 2.179.a
Papa, vel imperator si aliquid concedant, semper intelligitur sine praedictio alterius. 2.179.a
Papa est successor Petri, & vicarius Christi in terris. 2.179.a
Papa non potest dispensare super factis quominus restitutio fiat. tom. 2. 456.a
Papa etiam ardua, sine conf. cardinalium, explicare potest. 2.179.a. & 180.a
Papa non inuoluit crimine simoniae. 2.1875.a. & 180.a
Papa ex eo solo, quod est Papa, efficitur doctor V. I. auctoritate, nō scientia. 4.242.nu.3.
Papa pro omnibus Ecclesijs stipulari potest. 3.164.nu.142.
Papa intrusus in Papatu si spoliatur, non restituitur. 3.283.nu.99.
Papa an possit sine causa priuare alicuius beneficium. 3.348.nu.6.
An teneatur dare recompensam. ibid. 13.
Papa per clausulam, motu proprio, non censetur grauare ecclesiam quā prius alio mandato grauauerat. 3.397.nu.27.
Papa madate alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligit de primo. 3.348.nu.6.
Papa si omnia statuta praeter ea quae sunt contra libertatem Ecclesiae confirmet, an omnia alia inualida, & iniusta censentur confirmasse. 3.364.nu.1.
Papa si derogat iuri alicuius, intelligitur potius derogare iuri quaesito extraordinarie, & de iure speciali, quā iuri quaesito de iure communi. 3.332.nu.4.
Papa asserendo alicuius esse procuratorem talis, an probet illius madatum. 3.4.nu.7.
Papa alicuius attestanti an credatur. 3.4.nu.1.
Ampliat pluribus modis. ibid. 6.
Limitatur. ibi. 24.
Papa magis creditur quam pluribus Notariis. ibid. 6.
Papa attestanti de eo quod fecit, vel vixit dū erat in minoribus constitutus, creditur. ibi. 10.
Quid in Imperatore, & alijs Principibus. ibid. 12.
Papa attestanti de voluntate sui praedecessoris an credatur. ibid. 11.
Papa attestanti de suo facto, proprio plenè creditur ita vt nec etiā contrarium probari possit. ibid. 21.
Papa attestanti de his quae sunt iuris creditur. ibi. 21.
Papa attestanti alicuius in graue praedictio alterius an credatur. 3.5.nu.28.
Papa asserenti esse alicuius suum familiarem creditur. 3.4.nu.3.
Papa asserenti, quādo attestatur de delicto alterius sui fauore, an sit standum. 3.5.nu.29. & 6.nu.56.
Papa attestanti de facto alieno an credatur. 3.5.nu.47.
Limitatur pluribus modis. ibi. 53.
Quid si fundet se in verbis asserentiis. 3.5.nu.49.
Papa an credendum sit in prophasia. 3.4.nu.25.
Quid contra laicum non subditum. 3.5.nu.63.
Papa asserenti non statim quādo Papa attestado in iure erraret. 10.58
Idem si constaret de contrario eius quod Papa fuit attestat. ibi. 59
Quid si contra illud quod princeps asserit sit praesumptio. ibi. 61.
Papa declarationi standum sit etiam in cōcernētibus tertij praedictum. 3.35.nu.66.
Papa verbis narratiuis non est credendum in probando delictum, & vt bona confiscentur alicuius. 2.180.a
Papa tanta est auctoritas, vt possit alicui etiam aufere beneficium, vel episc. 2.179.a
Par in parem non habet imperium, sicut nec minor in maiore. 2.180.a
Parem vnus obtinet instrumenta, & testes in litibus exercendis. 2.180.a
pares in gradu, pares sunt in concursu. 2.180.a
pares curiae possunt cogi ad iudicandum. 2.180.b
pares in tempore pares sunt in iure. 2.180.a
pares curiae an possint vt suspecti recusari. 1.593.b
paraphernalia bona si postea in mariti dominio fuerint, soluto mat. cōdici poterunt: alijs & semper in vxoris bonis ceteris debeat, & rei vend. repetentur. 2.180.b
paratus soluere non cogitur iudicium suscipere. 2.180.b
In parente vsque ad septimum gradum, non praesumitur animus iniuriandi. 2.526.a
parentes naturales tantū, si liberos ex damnato coitu habuerint, nullo modo eis succedere possunt. 1.485.b
parentes tenentur alere filios. 2.180.b
parentes infantium possunt promittere matrimonium sicutum ad eorum praedictum quantum ad arras, & non aliter. 2.98.b
parentes quandoque magis tenentur in filijs quam in seipis. 1.479.b
parentes autem naturales tantum, qui habuerunt filios ex coitu non damnato ab aliqua lege temporali, succedunt filiis. tom. primo, pag. 487.b
parentes vtriusque sexus an sint idonei testes in causa matrimoniali. 3.42.nu.7.
Ampliat multis modis. ibid. 8.
Limitatur. ibi. 10. & seq.
Quid in filio erga patrem. ibi. 22.
Quid in fratre. ibid. 3.
Quid in sorore. ibid. 4.
Quid in alio coniuncto. ibid. 5.
Quid in stante in aequalitate. ibid. 10. & seq.
Quid si agat de pbado an mulier sit carnaliter cognita. 3.43.nu.22.
Quid si parentes, multum affectarent, vt matrimonium haberet effectum. ibid. 26.
Index in ComOpin. ZZZZ z Quid 6

Index in Communes

Quid si agatur de infringendo matrimonio. *ibid.* 32.
parentes tenentur alere, & dotare filios. 4.166.b
parentis appellacione continetur auus. 2.180.b
parentibus liberum arbitrium est diuidenda hæreditatis inter liberos. *ibidem*
parentes ac reliqui maiores non fruuntur constitutione l. cum acutissimi. C. de fideic. *ibid.*
parentum legitima portio tertiam bonorum filij partem iure C. de iure auferit. *ibid.*
paria sunt aliquem esse præsentem, vel absentem per contumaciam. ibi dem
paria sunt aliquid non esse, vel inutiliter esse. *ibid.*
paria sunt aliquid fieri tempore inhæbiti, vel conferri in tempus inhæbiti. *ibid.*
paria sunt aliquid ab initio esse tale, vel deuenire ad tale. *ibid.*
paria sunt aliquid in esse consistere, vel in eo itatu qui de proximo ite productum in esse. *ibid.*
paria sunt aliquid certum esse per se, vel per relationem ad aliud. ibi dem
paria sunt aliquid certum esse à principio, vel certificari ex post facto. ibidem.
paria sunt aliquid scire, vel scire debere. *ibid.*
paria sunt quid fieri coactè, vel metu coactionis. 2.107.a
paria sunt quid fieri ante litem cont. vel incontinenti post. 2.61.b
paria delicta mutua compensatione tolluntur: dolus enim cum dolo, delictum cum delicto compensatur. 2.180.b
paricida committens crimen quod app. paricidij cõtinetur, perdit feudum. 1.377.b
paricidium committit etiam is qui naturalem tantum patrem vel matrem occidit. 2.180.b
paricidium etiam committitur in fratre vel sorore, aut alio transverso salu intra quarum gradum. 2.181.a
paricidium etiam committitur intelligitur si ultra patrè aliquis ex ascendentibus occidatur. 101.d
paricidium committunt tam femina quam masculi, qui parentes suos vel filios, ascendentes, vel descendentes trucidant. 2.181.a
parochiani præscribunt ius præsentandi, quando non constat ab aliis constructam, fundatam vel dotam esse ecclesiam. 2.217.b
parochiani aliquis ecclesie, vel quis alius laic' in ea ius patris habent, gulariter præscribere non possunt. 2.180.b
pars hæreditatis intelligitur cum honoribus & oneribus, pars bonorum deducit oneribus. 2.181.a
pars legati facti duobus, quorum vnus est incapax, debetur fisco non autem socio capaci, cui non accrescit pars indigni. 1.629.b
Pars fundi legati debita alteri per testatorem acti one personali, non debet, legatario. 2.21.b
partem debiti non recipit inuitus creditor. 2.181.a
partibus commutatis eadem res esse iudicatur. *ibid.*
partes quæ du litigant, possunt etiam per iudicem ecclesiasticum ad compromittendum compelli. 1.118.b
participare de delicto quis potest pluribus modis. 2.181.a
participans in crimine criminoso cum excommunicato, excommunicatus est sententia canonis. *ibid.*
participans cum excommunicato ignoranter in casibus à iure nõ permissis, non incurrit mortale peccatum, si scienter secus. *ibid.*
partus nondum editus, non recitè homo iuste dicitur. *ibid.*
partus antequam edatur, mulieris portio est, vel viscerum. tomo secundus, 181.a
partus immaturus, & qui secundum iudicium obstetricum viuere non potest, habetur pro non nato, & ei succedi non potest. *ibid.*
partus natus ex re legata pendente conditione, non debetur. 2.202.a
partialitas seditione arguit. 4.212.a
parum scire, & nihil scire æquiparantur. 4.219.b
Paruum, parum, modicum, & nihil æquiparantur. 4.212.a
pater & filius censentur vna & eadem persona. 2.181.b
pater si alienat bona quæ tenetur referre filio primi matrimonij, & filius superstes instituat hæres vniuersalis per patrem, cum teneatur de euictione, non veniat rem alienatam. 1.71.b
pater non potest eligere sepulturam filio impuberi. 2.182.b
pater potest filiam in sola dote sua instituire & valet institutio. 2.181.b
pater potest in donatione filio facta renuntiare beneficio. si vnquam, C. de reuo. do. *ibid.*
pater si à filio exhæredetur sine causa, testamentum est ipso iure nullum, si verò est adiecta exhæredationis causa, valet testamentum mero iure, sed si illa causa non probetur, potest à patre impugnari per querelam inofficiosi. *ibid.*
pater plures habens filios, non potest vni plus assignare in feudo quàm alteri, multò verò minus poterit vni totum feudum prælegare. *ibi.*
pater non videtur filium ad supplicium obtulisse. *ibid.*
pater habes filios, excusatur tã à munerio personalibus, seu à collectis quibuscunque, quæ etiã à patrimonialibus. 2.181.b, & 185.b, & 186.a
pater non potest esse testis in causa filij, nec econtra. 2.185.a
pater non tenetur pro filio, & idè si fuerit filius cõdemnatus pro aliquo delicto, non tenebitur pater soluere illa cõdemnatione, nõ que etiam ex legitima debita ipsi filio post mortem patris. 2.185.a
pater habet vsumfructum in omnibus bonis aduentitius filii eo viuente. 2.181.b, & 183.a
pater naturalis tenetur duntaxat alere filiam, nõ autem dotare. 2.181.b
pater si emerit liberos filio Doctore, & ei tradiderit, illi nõ conferuntur, sed efficiuntur proprii tanquam castrense peculium. 2.185.a
pater hodie in aduentitius filio suo efficaciter obligatur, & similiter

filius potest patri obligari, cum materna, & aduentitia quære valet, & inter se tenentur, atque efficaciter obligantur. 2.184.a
pater regulariter filio in potestate existenti nihil donare potest simpliciter donatione. 2.181.b
Pater vel dominus si liber homo negocia gesserit, pecularia filij vel feru contemplatione, per sequentem rati habitationem tenetur ad id tamen, ad quod prius quoque tenebatur. 2.185.b
Si pater nominat filium suum legitimum in testamento, non statim filius legitimus, efficitur legitimus, viua matre habili ad cõtrahendum matrimonium. 2.35.b
pater potest agere pro iniuria illata filie nuptæ. 1.526.b
Ira etiam potest remittere pater, vt potest agere. *ibid.*
pater vsumfructum bonorum, quem in filij sui bonis habet non perdit aliquo pacto per monachium, vel clericatum ipsius filij. 2.184.a
pater spiritualis, & sic parrinus an possit impune in ius vocari. 1.529.a
Licet pater teneat, exprimere causam, tamen non teneat, exprime locum & tempus ingratitudinis, sed hæres bene debet, ista probare. 1.316.a
pater cogi potest ad emancipandum filium in casibus in quibus filius potest exhæredare patrem. 1.316.b
pater habens potestatem eligendi aliquem, potest eligere filium proprium. 1.309.b
pater si præstitit cautionem pro se & filiis, de aliquo non offendit, nõ tenetur ex offensa facta per naturales. 1.418.b
pater emancipans filium, potest retinere dimidiam vsumfructum in bonis quæ sit, secus in quærendis. 1.241.a
pater qui pro filio suo & eius nomine dotè nurus suæ recepit, si postmodum illam de ipsius nurus iussu & consensu, ipsi filio ab ipso patre quorsum habitanti restituit, liberatur ab actione de dote, ita quod mortuo postmodum dicto filio, à nuru molestari nequeat. 1.220.b
Si pater recipit dotem, suo & filij nomine (quo casu continentur duo rei debendi pro restituenda dote) & alter eorum vertgat ad inopiam: possit ne agi aduersus vtrumque, an alterum tantum, an verò cum neutro. 1.226.a
pater donans alicui, potest specialiter renunciare beneficio l. si vnquam, C. de reuo. donat. quia mero fauore ipsius patris inducitur est. 1.207.a
pater potest filiam in dote tantum à se profectã, & iam data, instituire. 1.219.b
pater vel mater trãfens ad 2. vota, non potest vsumfructum alienare. 2.89.a
pater an possit esse guellus, & filius gibellinus. 1.466.b
Si pater male vitur substantia sua, siquidem est talis abusus qui cadat in pro digalitate & male vitur dote, quia forte fundum conditit vendidit, tunc viuente patre nõ possunt filij quicquam dicere, sed mortuo patre poterunt fundum ven. 1.419.b
pater an habeat vsumfructum in bonis feudalis filij. 1.365.b
pater tamen donans, causa emancipationis, potest opponere legem quod in legitimum computetur. 2.34.a
pater in testamento filij testis esse non potest. 3.501. nu. 15.
pater, mater, & alij ascendentes an sint idonei testes. 3.52. nu. 1.
Limitatur. *ibi.* 9. & seq.
pater an possit testificari pro filio emancipato. *ibid.* 7.
Quid pro filio spurio. *ibid.* 8.
Quia in probanda, ætate filij. *ibid.* 9.
Quid in causa religionis. *ibid.* 12.
Quid in causa status. *ibid.* 13.
Quid si tuit testis instrumentarius. *ibid.* 14.
Quid de consensu partium. *ibid.* 15.
pater recipiendo emphyteusim, vel feudum pro se, & filiis, an legatõ, vel alienando possit filijs præiudicare. 3.149. nu. 1.
Quid si emphyteosis sit recepta pro filiis hæredibus. *ibi.* 2.
Quia in feudo nouo. 3.150. nu. 5.
Quid in antiquo. *ibi.* 6.
pater alienans feudum cum cõsensu Domini directi, an filijs possit præiudicare. *ibid.* 13.
pater delinques in personã Domini feudi an filijs præiudicet. ib. 16. & seq.
pater si cadat emphyteosi ob non solutione canonis, filius præiudicet. 3.151. nu. 32.
Ampla, & limita, vt. *ibi.* 33. & seq.
Quid in alienatione rei emphyteoticæ. *ibid.* 34.
Quid in emphyteosi antiqua. *ibi.* 35.
Quid in emphyteosi indiuisibili. *ibi.* 39.
Quid in feudo iurisdictionali. *ibi.* 40.
pater filijs suis an stipulari possit. 3.159. nu. 27.
Quia in Castrensibus. *ibi.* 39.
Quid in aduentitiis. *ibid.* 39.
Quid in dote. *ibid.*
Quid in filio monacho. *ibid.* 30.
Quid in filio emancipato. *ibi.* 28.
Quid in filio adoptiuo. *ibi.* 32.
Quid in filio naturali. *ibi.* 34.
Quid econuerso an filius possit patri stipulari. ibid. 48. & seq.
pater an possit ratificare legitimationem filij naturalis, in qua nõ est facta mentio filiorum legitimorum, & naturalium. 3.381. nu. 8.
pater, qui est vsumfructuarius bonorum aduentitiorum filij, nõ tenet præstare cautionem de vtendo & fruendo arbitrio boni viri. 3.312. nu. 48.
pater an possit in dote filie apponere grauam, vt decedere ipsa sine filijs dos reuertatur ad masculos. 3.372. nu. 62. & seq.
pater dotas filiam ac stipulans ei dotè profectitiam reddi, si absque filius decederet relicto dicto patre matre, fratribus, & sororibus, tunc filius pater succederet exclusa matre, fratribus ipsis, & sororibus. 2.183.b
pater, &

Vtriusque Iuris Opiniones.

pater & filius eadem persona censentur, vna identitas, vnum domicilium, &c. 2.182.a
pater filio consensum per epistolam recitè præstat. 2.183.a
pater potest vendere filium vel pignori dare etiam inuitum propter necessitatem & oppressionem famis. *ibid.* b
pater si ingrediatur monasterium: filij efficiuntur sui iuris. 2.182.b
pater non solum potest, sed etiam Casareo iure filios sui naturales tum spurios aliter compelletur. 2.183.a
pater non potest plus relinquere filio legitimo, quàm vni filio legitimo naturali. 2.43.b
pater legitimus administrator ante litis contest. recitè ac ritè procuratorem constituat. 2.183.a
pater si pro filijs promiserit, aut quouis modo interuenierit, tum conueniri, tum excuti ante illorum conuentionem, atque executionem poterit. *ibid.*
pater etiam per iudicem secularem potest compelli præstare alimentum filio spurio. 2.182.a
Fallit, ibid.
pater qui potuit prohibere filium, & non prohibuit, tenetur de homicidio filij. 1.495.b
pater interueniens, seu promittens quouis modo pro filio, non potest petere prius excuti filium principalem, sed ipse pater tenetur soluere vti principalis. 2.181.a
Si pater in testamento reliquit simpliciter decem filio, deinde in codicillis declarat, quod illa decem reliquit. tit. instit. an testamentum sustineatur. 2.32.a
pater habens iurisdictionem mistam cum aliis rebus diuidendis inter filios, potest eligere vnum ad iurisdictionem exercendam. *tom.* 2.182.a
pater non potest tollere etiam ex sua stipulatione ius quæsitum filio, nec minuire. *ibid.*
Si pater ordinet in testamento filium legitimari, an filius ipse sine alterius requisitione possit se legitimari facere. 2.43.b
Si pater aliquid in vita assignet eius filio, qui ideo renūciat hæred. & leg. cum iur. An filius possit petere supp. leg. max. si bona pater na creuerint. 2.34.b
pater factus sacerdos an retineat filium in potestate. 2.121.a
Et quid si fiat monachus. *ibid.*
pater non est leg. curator filij emancipati. 2.114.b
Legitima. Quando pater in vita assignat leg. filio, si filius eam perdat ludo, vel aliter cõsumendo, an teneatur pater iterum ipsi filio dare leg. 2.30.b
Si pater instituat filium legitimatum, & legitimatio sit nulla, an valet institutio? 2.18.b
Si pater dissipat bona filiorum, an possint filij ei interdicti facere administrationem. 2.30.b
An autem patre discipante sua bona propria, possint filij petere sibi aliquid assignari pro eorum alimentis. *ibid.*
Si pater in vita sua aliquid filio assignet pro legitima, nõ potest postea sibi illud auferre, nec de illo debet habere vsumfructum. ibid.
pater prius condito testamento filio impuberi, non potest in codicillis directam pupillarem substitutionem facere, sed per fideicommissum substituere potest. 2.26.b
Si pater dicat, instituo Titium, & valeo quod sit contentus, quod filius meus sit institutus in tali re: an valet testamentum. 2.32.b
pater an possit feudum vni filiorum prælegare. 1.361.a
pater potest per pactum remittere causam ingratitudinis, & ex ea non potest amplius filius exhæredari. 1.316.b
Si pater meus antequam duceret vxorem, habuit filium ex concubina, ego illi meo fratri naturali succedere non potero, nec ipse mihi, quia non sum illi agnatus. 1.486.a
pater admin. filij, præsumit adinstitum hæreditatè matris dicti filij. 1.487.a
pater adoptiuus, qui non habet filium in potestate, non succedit ei ab intestato. 1.485.b
pater qui adulterum cum vxore deprehensum potest occidere, potest committere filio. 2.182.b
Si pater vel dominus dix. filio vel famulo, fac qd habeam noua de isto negotio, an teneat, ex mandato? 1.524.b
pater tenetur dare dotem filie iam nuptæ, de eius consensu. 1.435.b
pater conueniri non potest ex condemnatione filij in contumacia facta, quibuscuque verbis vtatur statutum. 2.185.b
pater præsentans filium curie malefactori pro aliquo crimine impuratum, filium eximit à pena corporali. *ibid.*
pater potest exhæredare filium ex iniuria sibi illata per eum. 2.185.b
pater & filius confitentes in eodem instrumento recipisse dotè, vnus quique tunc tenetur pro dimidia, & ad quemlibet pro dimidia ista dotem intelligitur peruenisse, & quilibet ipsorum pro rata tenetur. 2.184.b
pater potest remittere iniuriam factam filio, etiã ex lege Cornelia defendentem eo inuito, & sic patri competit actio iniuriarum, & remissa per eum iniuria filio facta non datur amplius actio eidem filio, nõ ea remissa præiudicat sibi & fratribus. *ibid.*
pater vni filiorum etiam feudum nouum, quod ex propria prouisione accepit, prælegare non potest. *ibid.*
pater non tenetur pro filio, & idè si fuerit filius cõdemnatus pro aliquo delicto, non tenebitur pater soluere illam condemnationem, neque etiam ex legitima debita ipsi filio post mortem patris. ibid.
pater est legitimus administrator iure hodierno in dote profectia filie, licet cum ea nullam communionem habeat, & quæritur in huiusmodi dote patri vsumfructus. *ibid.*

pater potest filiam deprehensam in adulterio occidit facere etiam per aliquem qui non sit filius, vel feruus eius, & ille occidens tunc non tenebitur de homicidio. 2.182.a, & 185.a
pater legitimus administrator nec à filio emere, nec filio vendere prohibetur, si tum bona fide, tum palam coram iudice, ac propinquis id faciat. 2.183.b
pater & filius in potestate sua positus, & emancipatis stipulari potest. 2.182.b
pater potest facere remissionem pro iniuria seu offensione facta filio. 2.184.a, & 185.a
pater habens filios, ingreditensque religionem, nõ perdit vsumfructum aduentitiorum, & maternorum, & sic vsumfructus acquiritur monasterio per totum tempus vite ipsius patris. 2.184.a
pater non potest in totum reuocare donationem filio factam, in casu superuenientium filiorum, sed solummodo reuocatur tanquam in officiosa, vsque ad legitimam partem filijs postea natis competentem. 2.181.b
pater potest cogi præstare cautionem de non offendendo pro eius filio bastardo: quia bastardi vel naturales appellatione filiorum etiam in materia pœnali includuntur. 2.185.b
pater administrator bonorum filij potest alienare mobilia sine decreto iudicis. 2.182.b
pater ex mutuo filij acquirit obligationem naturalem. 2.182.b
patre dissipans bona ante, quàm interdicatur administratio, potest pupillariter substituere filium. 2.182.b
pater filio nõ acceptate hæreditatè, excludit substitutionem vulgarè. 2.182.b
pater habens administrationem bonorum filij tanquam tutor, non potest constituere procuratorem in iudicio post lit. contest. per filium. 2.182.b
pater non potest grauare impuberè per fideicommissum: quod potest facere in personam substituti pupillaris. 2.182.a
pater legitimus administrator filij familias minoris, potest etiam res immobiles alienare sine decreto iudicis. 2.182.b
pater censetur stipulari filijs, vel hæredibus in dubio. 2.182.a
pater potest adire hæreditatem filio familias instituto repudiante. 2.182.a
pater in codicillis non potest directam pupillarem facere, sed per fideicommissum potest, & sui hæredes possunt deouocare legitimam, nisi ab eis rogetur vt restituant. 2.182.a
pater non potest in bonis feudalis per testamentum vni filiorum plus quam alteri assignare: nec valet talis dispositio. 2.182.a
pater obligatur naturaliter in donatione facta per eum filio. *ibid.*
pater potest relinquere filie pro dote, vel sua legitima certam rē, & valet testamentum. 2.182.a
pater si filio suo in potestate adhuc posito donauerit, naturaliter ad id re periciendum, quod verbis concepit, obligabitur. *tomo* 2. 182.a
pater filio semel quæsitum tollere, nec immutare potest, quomòs vel stipulatione ab illo concepta ius illud filius perpererit. *ibid.*
pater, si filius hæres ab alio institutus hæreditatem repudiet, illam iure adire poterit. *ibid.*
pater filiorum tutor & cauet, & alia generaliter tutoris onera necessario subit. *ibid.*
Patre alteri, vt filiam & adulterum inuentos in adulterio interficiat, quia ipse foret est debilis, vel infirmus, vel senex, licitè mandare posse. 2.185.b
Patris iustus. Ad iustum patris debet iudex filium detinere. *ibid.*
Patre religionem ingrediente, liberi ipsius sic statim sui iuris efficiuntur vt testari, & alia quævis ritè agere possint. *ibid.*
patri priuilegia, quæ illi ob 12. liberos cõceduntur, liberorum mortè haud ruunt. 2.183.b
Patrem cogi dotare filiam nõ debet sine ipsius volutate: nisi nubat indigno & inhonesto. 1.223.b
patris consensus non requiritur in accusatione facta per filium familias. 2.185.b
patris officium est dotare filias. 2.182.b
patris priuilegium habentis duodecim filios durat, etiam si filij moriantur. *ibid.*
patris & filij testamentum pro vno habetur. *ibid.*
patris suffragium prodest filio: Et econtrario filij suffragium prodest patri. *ibid.*
patri sufficit instituere filiam in sola dote. *ibid.*
An autem si pater vocet in ius sine venia proce. filius sit nullus. 1.529.a
Patrem naturalem teneri alere filium spurium. 3.416.a
patres thesaurizare debent filijs, non filij patribus. 2.182.b
Si patri sit volentia corporalis, & filius aliquid fecit, vt liberet patrem dicitur actus factus per metum, ac si illa violentia illata fuisset filio. 1.420.a
patre ingrediente monasterium, deberi filio legitimam etiam eo adhuc viuo. 1.417.a
patrem nõ posse filie dare dotem minorè legitimam. Aliàs petit supplementum congruè dous. 1.225.a
patrem fideiubentem pro filio, conueniendum sine excussione filij, seu principalis. 1.400.b
pater remittit vsumfructum filiosam, quæ habet in bonis aduentitijs filij, valere donationem. 1.217.b
patrem compelli per iudicem dotare filiam secundum vires sui patrimonij. 1.223.b
An pater teneatur dotare filiam diuitem. 1.223.b
patrem regulariter teneri filiam dotare, de bonis proprijs. 1.223.b

Index in Communes

Patrem teneri dotare filium, nō iure obligationis, actioni sue, sed officio iudicis. 1.223.b
paterno debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hereditarii criminis exempla metuantur. 2.182.b
patria potestas in pietate debet, non in atrocitate consistere. 2.182.b
patria potestas non dissoluitur per ordinem sacrum nisi sit ordo episcopalis. 2.182.b
Item nec per matrimonium. ibid.
Item nec per militiam aut doctoratum. ibid.
Item nec per expositionem factam de filio. ibid. & 186.a
patria cuique dulcissima. 2.186.a
patris appellatio etiam suburbia continentur. ibid.
patris patendum est. ibid.
patientia cum taciturnitate consensum importat. 4.176.a
patientia habetur pro consensu quando quis est praesens actui quem possit impedire. ibid.
patiens & agens eodem tempore quis esse non potest. ibid.
patronus ecclesiae legis ecclesiae, videtur legasse ius patronatus, quod habet in ea. 1.631.b
patronus habilis solus potest praesentare quando compatroni suat in habiles. ibid.
Patronus non potest praesentare absentem nisi per literas. ibid.
Si patronus dotavit capellam, & dos annihilata est, tenetur denuo dotare, si vult ius patronatus retinere. 1.631.a
An patronus possit praesentare religiosum. 1.631.b
patronus cum aliis compatronis, an possit se praesentare. 1.631.a
patronus vendens ius patronatus, & emens perdit illud. 2.189.a
patronus potest filium suum proprium, si idoneus fuerit, praesentare. 2.186.a
Licet patronus se ipsum praesentare nō possit, potest tamen ei ecclesiam per episcopum conferri. 1.631.a
patronus potest praesentare nulum. ibid.
patronus proprie praesentat non eligit, & episcopus instituit non confirmat. 1.631.b
patrono negligente ius conferendi non devoluitur ad episcopum, sed ad praetium inferiorem ad quem pertinet ius confirmandi praetium a patrono. ibid.
patroni non possunt committere curam altaris. 1.631.a
patronatus ius si videretur, nec amplius pristino patrono, nec deinceps emptori competere, sed pro suo intercidit. 2.186.b
patruus an excludat nepotem, si ex dispositione testamenti primogenitus vocetur a testatore. 3.263.nu.3.
Quid si agatur de Regno. ibid.9.
Quid si testator inuitasset maiorem natu, & liberos. ibid.14.
pauper qui minus quam 50 aureos in bonis habeat, regulariter repellitur ab accusando. 2.186.b
pauper quis sit relinquatur arbitrio iudicis considerata qualitate personarum. ibid.
pauper quis dicatur relinquatur iudicis arbitrio. 2.421.b
pauper si vel praesumptione, ac praedicio aliquo polleat, vel aliqua sententia victor iam euserit, tum ex bonis, quae petit, alimenta consecretur, tum ad eam licem omnino perficiendam sumptus atque expensas a diuitibus aduersario statim excudet. 2.186.b
pauperes eligendi post mortem alicuius non possunt per executores eligi ante. 1.309.b
pauperes posse alios conuenire extra proprium forum. 1.437.a
pauperes ac leues alia personarum testimonium in causis criminalibus nō dicunt. 2.186.b
pauperibus, si quod post eius mortem restituere fideicommissum aliquis debet, illud eisdem in sua ipsius vita non recte restituet. ibid.
paupertas vnus an & quando noceat alteri. 1.226.a
paupertatem solum non esse causam sufficientem recusandi & repellendi testem a testimonio. 2.421.b
pax non dicitur rumpi ex noua causa superueniente, & sic pax ipsa ex noua occasione, seu rixa, rupta non censetur. 2.187.b
pax prodest absenti in foro iudiciali. 2.187.2. & 189.a
pax no dicitur rupta ex stupro, vel furto, & nō violatur cautio de nō offendendo. 2.187.a
pax fieri potest de criminibus, pro quibus imponitur poena sanguinis. 2.187.b
pax facta cum offenso in criminibus, in quibus de iure nō est licita transactio, facit indicium contra facientem illam pacē, ad torturam. ibid.
pax vel treuga facta, ac rupta ex vna parte, & terminis sic statib, alteri parti non licet illam rumpere sine poena, & incurfione illius. ibid.
pax facta cum offenso in criminalibus, in quibus de iure nō est licita transactio, facit indicium contra facientem illam pacem ad torturam. ibid.
pax vel transactio super crimine imputato, prodest ab initio facta, nec potest inferri gradu, pace habita a priori accusare. ibid.
pax habita a vulnerato, postea ex vulnere mortuo, non prodest. 2.188.b
pax, si est facta, seu inita cum Sempronio, & occurrat, quod Sempronius bauniat, & pendente banno a Titio interficiatur, Titius offensus non incidit in poenam pacis ruptae. 2.187.a
Pax non impedit, quo minus publico iudicio reus damnari possit. 2.187.a
Pax non dicitur rupta ex noua causa superueniente. ibid.
Pax vxoridaz non prodest habita a huius communibus. 2.188.b
Pax habita a filio offensus, qui non sit haeres, non valet. ibid.
Pax facta a patre non obligat filium. 2.189.a

Pax facta in foro conscientiae non prodest in foro fori. 2.189.a
Pax fieri non potest pro blasphemia, nisi confitendo. 2.188.a
Pax facta simpliciter pro iniuria, vulsere, vel morte, nō censetur facta reniisio pro damno pecuniario offensi, vel pro expensis. 2.188.b
pax debet haberi ab omnibus haeredibus, necessitate, nec sufficit maior pars. 2.188.b
pax fieri potest pro absente a notario, stipulante nomine omnium, quorum interest. 2.188.b
pax semel ab aliquibus inita, non ideo statim rupta censetur, quod causa aliqua de nouo superuenierit. 2.189.a
pax in dubio censetur rupta ex noua causa, non ex veteri. 2.189.a
pax dicitur rupta pro offensione filij. 2.189.a
pacem facere non potest pro iniuria facta ecclesiae solus episcopus. 2.187.b
pacem haberi, impetrari, ac obtineri sufficit per interfectore vel occisorem a maiori parte haeredum, & valet. 2.188.a
pacem facere potest pupillus maior infante tutore auctore. 2.188.b
pax potest fieri a Principe, si offendantur. 2.188.b
pax si fit facta monacho, vt monacho eius intuitu, si habet filium ante ingressum ex legitimo matrimonio, ut ipse, stat facere pacē ei filio, & non monasterio aut ipsi monacho intuitu ecclesiae, & debet praferri monasterium. ibid.
pacem facere potest in primis offensus quo defuncto proximiores, vt qui praefatur in accusatione, praefatur, in remissione. 2.187.b
pacem rumpens alteri, alter eam rumpere potest. 2.189.b
pacem semel rite initam licet alter rumpat, alteri, cui rupta est, infringere integrum, non erit. ibid.
pacem cum patris occisore contrahere, ac veniam illi indulgere tum tutor, curatorque pupilli filij possunt. 2.189.b
pace facta a se & haeredibus pluribus, relictiis decedisset, si vnus offendantur, poena contra omnes in solidum committitur. 2.187.a
pacem regens prouinciam suadere faciendam, non compellere potest. ibid.
pacem non solum debet habere principalis, sed & auxiliator ad homicidium, & condemnatus in poenam pecuniariam, si vult ab ipsa poena gratuita consequi. ibid.
pacem simpliciter tutor, vel pupillus tutore auctore facere potest. 2.189.a, & b
pacem duo inimici inter se fecerant, adiecta fuit poena cotrafaciendi, si vterque contraxerit, nunquid alter contra alterum ad poenam agere possit. 2.189.b
pacis instrumentum opus est, vt pax facta dicatur. ibid.a
pacem rumpens potest offendi sine metu poenae conuentionalis. ibid.a
pacem pater potest facere etiam pro filia iuuita. ibid.a
pacem habere sufficit a maiori parte. 2.187.a
pacem rumpere non intelligitur offendens, a quo prius fuit offensus, & prouocatus, quia non ex antiqua causa, sed ex noua censetur motus. 2.187.a, & 189.a
pacem faciens cum aliquo, & iniuriam remittens, nō intelligitur inter esse, vel damnum remissi esse. 2.189.a, & b
pacē facere potest tutor, vel curator de iniuria, & morte patris pupilli, etiam si mors notoria foret. 2.188.a
pacem facere potest procurator, qui habet speciale mandatum ad hoc. Secus si generale cum libera admittatione. 2.188.b
pace rupta ab aliquo potest offensus illum offendere, absque metu poenae conuentionalis. 2.189.a
peccatum originale est illa macula, seu fides, cui est annexa illa prouinitas, ad peccandum. 2.189.b
peccare, etiam venialiter quis non debet, vt alias mortaliter non peccet. ibid.b
peccata suos tenent auctores. ibid.
peccatum detectum in confessione de licentia penitentis potest publicari etiam si postea non sit ratificatum. ibid.b
peccata nocentium nota esse & oportet, & expedit. ibid.b
peccata offuscant intellectum hominibus, ne videant veritatem. 4.242.nu.4. & 279 nu.167
peculium quasi castrensē dicitur, propter illud, quod Aduocati, clerici & Magistri liberalium artium de publico acquirunt. 2.190.a
peculium castrensē etiam hodie nō ad iudicabitur fisco ob filij delictum bonorum proscriptio multandum, sed illius patri integrum illibatumque seruabitur. ibid.a
peculij seu de peculio actio personalis est. ibid.a
pecunia an veniat in legato omnium bonorum. 2.193.a
pecunia destinata ad emendam aliquam rem immobilem, computatur inter mobilia. 2.190.a
pecunia simpliciter tradita, praesumitur mutua. ibid.a
pecunia, quae mutuo data est, solui alterius formae nummis potest, nisi damnum sibi inde constari creditore ostenderit. ibid.a
pecunia si simpliciter detur, non animo donandi data censetur. ibid.a
pecunia i eorū est numero, quae seruado seruari nō possit. 2.190.a, & b
pecunia testamento legata, eo valore solui debet, quo testamenti tempore, non quo solutionis tempestate censetur. ibid.a
pecunia quare sic dicitur. 4.212.b
pecunia si numerata, & non ob signata alicui seruanda tradatur, contra huiusmodi in re dubia, non depositum videtur. 2.190.a
pecuniam appellatio omnes res continentur. 2.190.a
pecuniarum abusus quantus & quomodo sit. 4.212.b
pecuniam solus princeps mutat sine consensu populi. 2.190.a
pecuniarum debitor non satisfaciet si vel auri vel argenti massam quietate, & qualitate parem soluat. 2.190.b
Pecunia

Vtriusque Iuris Opiniones

Pecunia destinata ad emptionem praediorum, pro re immobili an habeatur. 3.29.nu.19.
pecunia ad numerū & ob signata mercatori, an sit restituenda, si mercator illam casu fortuito amiserit. 3.182.nu.1.
pecunia subrogata loco speciei assumit illius naturam. 3.322.nu.51.a
pecunia aequiparatur animae. 4.212.b
pecunia confecta ex corio, ex aere, ex argento. ibid.
pecunia debitor, si intra tempus dilationis ad soluendum mutaretur pecunia, vel reprobarctur, liberabitur soluendo antiquam monetā. 2.190.b
pecuniam accipiat qui obligatione se liberat. 4.212.b
pecuniam ad inuestigandum docto cane opus est. ibid.
pecuniarum multa danatus, si in solutione minima pars defecerit, cor pore supplebit. 2.191.a
pecuniarum poenas possunt praetati clericis pro delictis imponere. 2.192.b, & 191.a
pecuniarum multa damnatus, si vel minima multa portuicula soluedo non sit, corporis supplicio illam luet, atque explebit. 2.190.b
Pedagium. Ex consuetudine temporis non memorabilis, etiam incio principis vel superiore, ius colligendi Pedagium acquiritur. 2.191.a
Pensio magna si praestetur, quae fructibus correspondeat, vel quae vel si praestetur aliqua pars fructuum, tunc debet potius iudicari locatio quam Emphyteusis. 2.191.a
Pensio domus an computetur in fortem. 1.442.a
Pensionis si in vnoquoque anno propria est praescriptio, quo ad futuros annos seu pensiones se non extendit. 2.191.a
Pensionem vel annuam, vel semestrem, vel mēstruā, qui seu pacto, seu quacunque alia ratione debet, si tres ante solutiones suis itatis temporibus continuatis se soluisse probauerit, & omnes antea factas exsoluisse praesumetur. ibid.
Pensionis remissio regulariter ob laesionem vel sterilitatem, nisi in certis casibus fieri non debet. ibid.
Pensionis siue mercedis remissio ob sterilitatem magnam colonis concedi solet. ibid.
Pensionis remissio quemadmodum ob casum fortuitum ac sterilitate impetrari, ita ob vbertatem fructuum, vltra duplum vel dimidium eius quod consuevit recolligi casu fortuito ac insolito obuentum, pensionis augmentum in duplum vel pro rato impetrari solet. ibid.
Percuties clericum praeter intentionem habita diligentia, secus si animaduertit & cognoscit illum clericum esse pro defensione extraneorum, non incidit in poenam excommunicationis. ibid.b
Percuties episcopum iniuriose, licet regulariter sit excommunicatus, tamen si quis propriae defensionis causa episcopum vel cardinalem offenderit, non diceretur temere aut iniuriose fecisse, nec in poenam d. clem. incidisse. ibid.
Quid si volubā percutere vnū, & percussit alium, an teneat. 1.502.b
Si vno ictu fiant duae percussiones, an punitio debeat esse duplex? 1.537.a
Perditas res, cum quis eas recipere non possit, recte dicitur se perdidisse. 2.192.b
perempta instantia causa adhuc poterit iudex sententiam ferre super iudiciali rei confessione, quasi super notorio in quo omittitur iuris ordo. 1.540.b
perempta instantia, si reus de ea excipiat, accusator non est amplius audiendus. 2.191.b
peremptorium an requiratur in primo decreto. ibid.
perfecta donatio conditiones postea non capit. ibid.
perfecta donatio temere reuocari non debet. 2.192.a
perfectum est, quod ex omnibus suis partibus constat. ibid.
periculum rei debet post debitoris moram perempta ad ipsum debitorem semper spectat. ibid.
periculum omne quod vel iuratum in se recepit, non adeo magis casum fortuitum praestabit. ibid.
periculum a fortuito casu proueniens, ad fidei iussorem non pertinet. ibid.
periculum rei venditae quae consistit in mensura sub conditione, quod mensuretur, spectat ad vendentem ante mensuram. ibid.
propter periculum morae multa conceduntur. 2.190.a
periculum vitae vt probetur, sufficit probare quod eius aduersarius veniat armatus contra eum. 2.192.a
perinde, aduerbium denotat similitudinem inter casus. ibid.
peritus insignis, in criminalibus, mitius punitur. ibid.b
periti vnus iudicium an sufficiat, an plures requirantur. ibid.
periti in arte. Quando tractatur de iudicando aliquid, spectans ad aliquam artem, vel officium, facti duo in illa arte periti adhibendi sunt, si in loco illo reperiantur. ibid.a
periti a partibus electi iurare debent. ibid.b
periti de rebus ipsorum periti commissis non aliter, quam iurati referre debent. ibid.
perito in aliqua arte, vt medico deponēti vulnus esse letale, an & quantum credendum sine vel cum iuramento. 2.420.b
Periti vnus dōto statur, quando plures in eadem ciuitate nō reperitunt, nec opus est mittere ad vicinas ciuitates pro habēdis pluribus, etiam in causa quoniam ardua, & graui. 2.192.a
Peritium non potest iudicialiter puniri in iurante, si iuramentum defertur in iudicio a parte parti, sed habet solum Deū vitorē. 2.193.b
Peritium vt quis incurrit dicitur, requiritur vt veniat contra promissionem & contra iuramentum: nam si contra iuramentum tantum, non fit infamis. 2.193.b
Peritum ab ecclesiastico iudice punitur. 2.194.a
Peritium & homicidium aequiparantur. 2.192.b

Peritium nunquam aliās infamiam ipso iure irrogat, quam cum est promissione de futuro non impleta incursum est. 2.193.b
Peritium non committitur sine dolo. ibid.b
Peritium ab ecclesiastico iudice non a iudice populi ordinario puniri potest. ibid.b
Peritij causa etiam inter laicos non ecclesiae, sed imperij terris subiectis, ad praescriptum iuris canonici, coramque iudice ecclesiastico tractanda est. ibid.b
peritius nō dicitur, q. respondēdo inquisitioni cum iuramento negat vel dicit mendacium, & conuincatur. ibid.a
Peritius a testimonio dicendo in omni causa repellitur. ibid.a
Peritius debet deponi. ibid.a
Peritius est infamis. 2.192.b
Peritius omni commodo & beneficio venit priuandus. ibid. & 193.a
Peritius clericus potest priuati dignitate obtenta, nec tamen est ipso iure illa priuatus, sed priuandus. 2.192.b
Peritius semel perdit priuilegium probandi per iuramentum. 1.506.b
Peritius regulariter non efficitur infamis infamia iuris. 2.193.a
Peritius non est priuatus beneficio, sed venit priuandus. 2.192.b
peritius non potest de peritio puniri, si demonstrat quod tale peritium nulli prauidetur, neque poterat prauidere. 2.193.b
peritius non potest petere absolutionem a iuramento. 2.192.b
peritius non dicitur, qui positionem partem veram partem falsam iuratus simpliciter negat. 2.193.b, & 194.a
peritius ab ordine deponit, & ratione peritij, emphyteuta priuatur emphyteusi. 2.193.b
peritius in causa, in qua agit, repellitur ab agendo. 2.193.a
Peritius si sit clericus priuatur dignitate obtenta, nō ipso iure, sed a iudice. Non dicitur peritius, qui ex iusta causa non seruat iuramentum. 1.614.b
Peritius repellitur a testificatio, quando iuramentum fuit licitum, aliās secus, si temerarium, vel illicitum. 2.193.a
**Peritius excusatur a peritio, si peierauit absque dolo, tomofecus, o, 193.a
peritius non punitur, quando iuramentum non alteri, sed sibi soli est prauidiale in foro contentioso, sed solum in foro animae. ibid.a
Peritio non creditur testi torto, etiam ad formandam inquisitionem. ibid.a
Peritio nunquam defertur iuramentum in supplementum probationis. ibid.a
Permissum ad tempus post tempus, videtur prohibitum. 2.194.a
permissum alicui errorem suum corrigere. 2.194.a
Permutare licet emphyteuta rem emphyteuticam, etiam cum extraneo communem. 2.194.a
**permutanti beneficia non competit auxilium l. c. de rescind. vend. 2.194.a
permutatio, vel venditio perpenditur ex maiori parte precij vel rei. ibidem
permutatio beneficij quod est de iure patronatus, si fiat irrequisitis patronis, non est ipso iure nulla. ibid.
permutatio tantum de specie ad speciem contrahitur. ibidem
permutatio beneficiorum quando collatio ad solum episcopum spectat, licet sede vacante per capitulum perfici nequeat, potest tamen recipere reassignmentem ex causa permutacionis factam. 2.195.a
permutatio beneficij curati potest fieri cum beneficio simplici suo nō curato, & e contra. ibidem
permutatio beneficiorum fieri non potest nisi ab iis quorum sunt, aut qui ius in iis habent. 2.194.b
permutatio quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum regulariter, modo per reassignmentem vacaret, fieri potest. 2.195.a
Fallit, ibid.
Permutari. An vasallus possit feudum permutare sine consensu domini. 1.79.a
permutatio quamuis regulariter poenitentiam admittat, tamen cum res vanales pro re alia datur, nullo modo illam admittit propter vicinitatem, quam huiusmodi permutatio cum venditionis contractu habet. 2.194.b
permutatio praebendarum eiusdem ecclesiae inter canonicos eiusdem ecclesiae, si diuerso iure censentur, vt si vna deputata sit officio cantoris, alia annexum habeat faceret otium, non possunt permutari sine auctoritate superioris, aliās secus. ibidem
permutatio superioris auctoritate facta, licet videatur permissa, tamen conuenio vel pactum per quod quis se attingit ad procurandam permutacionem, tanquam malum specimen praeserens, illicitum censetur. 2.195.b
permutatio beneficiorum in quibus habet locum optio, siue potestas optandi, cum vacaret, fieri non potest, nisi fieret ob vtilitatem ecclesiarum. ibid.a
permutatio beneficiorum fieri non potest sine auctoritate & consensu ipsorum permutantium, cum inuiti non possint auelli a suis beneficiis, siue sint episcopi, siue praetati, siue alij inferiores clerici beneficiari. ibidem
fallit, ibid.
permutatio aequipollet venditioni, imo verus est contractus venditionis, quando pro fundo datur alius fundus estimatus. 2.194.b
Permutacionis contractus cum similibus sit emptio, si quis vltra dimidium iusti precij decipiatur, ad hoc remedium l. c. de rescind. vend. vt contractus arbitrio liti vel rescindatur, vel precium suppleatur. ibidem
Permutationem beneficiorum inaequalitas sola non reddit inaequalitatem. 2.222****

dam, nisi alia coniectura sufficientes concurrant, & fraudē arguat. 2.197.a
Perniciosum est contra suum iuramentum venire. ibid.b
Perpetuare. Per litigium ineptum coram iudice competente, vel aptū coram incompetente, non perpetuantur iura litigantis. ibid.
Perpetuum censetur, cuius tempus est indeterminatum, vel indefinitum, adeoque incertum etiam quando contingere possit. ibid.
Personale privilegium cum persona extinguitur, nec ad aliam transit, realē verō transmittitur ad alium. ibid.
Personales actiones durant 30. annis. ibid.
Persona, quæ ex verisimili mente defuncti substitutū excludit, dicitur illa, quæ præfertur substituto in successione illius, cui est facta substitutio. 3.240. nu. 7.
Persona loquentis non venit in generali sermone. 3.347. nu. 1.
Limitatur, ibid. nu. 2. 3. & seq.
persona ad quam sermo dirigitur, venit in generali sermone. ibi. 7.
personam seruat, qui personæ famam seruat. 4.213. b
personæ digniores quæ dicantur, relinquuntur arbitrio iudicis. 2.195. b
personæ coniunctæ appellatione, quoties iura aliquid permittunt coniunctis, veniunt tantum sanguine coniuncti. ibid.
personæ digniores quæ dicantur, iudicis arbitrio relinquuntur. 2.196. a
Personæ miserabiles res se trahuntur ad iudicem secularem, nec possunt declinare forum. 2.195. b
Quæ personæ dicantur miserabiles. 1.434. a
Quæ personæ auctoritate propria capi possint. 1.446. a
persuadens alicui delictum alias non facturo, tenetur eadē pœna, quæ delinquens, alias fecit. 2.196. a
persuadere est plus quam facere. ibid.
An persuadens fieri delictum vel præstans consilium teneatur, & an sit adhibenda distinctio, an effect delinquens alias facturus. 1.534. b
pertinentias alicuius feudi probare domino incumbit. 2.195. b
pertinentiarū appellatio venit omne id, quod ex consuetudine vel ex statuto accedit rei, de cuius pertinentiis agitur. 3.347. nu. 1. b
Ampliatur, ibid. 2. & seq.
Limitatur, ibid. 7. & seq.
Quid in possessorio, ibid. 7.
peruersio ordinis excep. coram ord. non vitiat processum, fecus corā delegato. 1.291. a
pestis cum hostilitate par est. 4.214. a
pestis nulla efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. 4.166. b
pestis tempore testamentum si factum fuerit coram quinque testibus, tenet. 4.214. a
pestis tempore confectum testamentum, debet habere numerum septem testium, & non sufficiunt quinque testes. 2.196. a
petere, & non impetare, est tanquam non petere. 4.214. a
petēs indebitē solutum, habet necesse probare quōd ille cui soluit, nō erat creditor. 1.514. a
petens plus debito incidit in pœnam amissionis iurium suorum. to. 2. 196. a
petere non debeo quod habens alij petenti dare debeo. ibid.
petendi causa semper est exprimens. ibid.
petens reductionem, nec probans in eo iudicio iniquitate laudi, etiam cum partes compromiserint expresse flare laudo, nec petere reductionem sub certa pœna, potest adhuc in isto iudicio, quo pœna petitur, de iniquitate laudi probare: Nisi iudex expresse pronunciauerit laudum esse iustum, & æquum. 1.120. a
petitio reductionis contra laudum, si enormis sit læsio, admittitur, nō obstante renunciatione munita iuramento: nec opus est, secundum iura abolitione à iuramento, fecus secundum Theologos. 1.120. a
Qualiter debeat formari petitio ad interesse. 1.559. b
petitio hæred. non datur ei qui non adiuit. 1.488. a
petitione hæreditatis agi non potest, p. o. re quæ fuit per hæredē possessa. ibid.
petitio hæreditatis, vel interdictum quorum bonorum, an dentur contra singulares, & titulos possessores. 2.196. b
petitio hæred. & rei vindicatio non concurrunt. 1.488. a
petitio hæreditatis non solet præscribi, nisi spacio 30. annorum. tomo 2. 196. b
petitio generalis. In iudiciis vniuersalibus, vt est petitio hæreditatis, actio fam. ercisc. & similibus admittitur petitio vniuersalis, & etiā sententia, & in executione fiet liquidatio bonorum. ibid.
petitio hæreditatis non datur contra titulos possidentem. ibid. a
petitio dubia. Vbi dubitatur an petitio sit apta vel inepta, in dubio debet admitti. ibid. b
petitorium etiam in tertia instantia suspendi potest. 3.283. nu. 105.
petitorium, & possessorium ad pœnam possunt cumulari. 2.196. a
petitorium intentatum & intentandum suspendi potest, & in solo possessorio procedi. ibid. a
pia causa. In dispositione ad pias causas non attenditur prohibitio iuris ciuiliis, sed iuris diuini vel canonici, etiā in terris Imperij. 2.197. a
pia causa. In testamento ad pias causas non seruatur ius ciuile vel positum, sed canonicum vel Diuinum. ibid.
pia causa. In testamento ad pias causas, in nihilo derogatum est solentibus iuris ciuiliis, per dispositionem l. c. de sacro. eccl. ibid.
pietas cause cum dote, sunt pares. 4.214. b
pignoriare, vel hypothecare rem feudalem sine cōsensu Domini Vasallus non potest. 2.197. a
pignus conuentione datum, atque acceptum non antē vendi poterit, quam post moram à debitore admiffi biennium præterlabatur, ibid. dem.

pignus non excusat debitorem à mora. 2.330. b
pignus etiam pro executione debet vendi post duos menses cōputandos post quatuor menses qui dantur iudicatis ad soluedum. 2.197. a
pignus licet solo consensu videatur remissum, quando non est facta traditio, tamen si est facta, solo consensu abique traditioe nō remittitur. ibid. a
pignus conuentionale nō potest vendi nisi post biennium, à tempore moræ. ibid. a
pignus si detur pro tanto precio quōd nō sit spes luitionis, potius dicitur alienatio quam pignoriatio. ibi. a
pignus datū in solutū à iudice creditor, censetur datum pro toto credito, etsi quid minus valeat datum tamen simpliciter, creditore nō contradicente. ibid.
pignus conuentionale quando aliud non conuenitur inter partes, creditor debet expectare biennium à tempore moræ numerā dū prius quā illud alienet, & sic elapso biennio illud vendere potest. ibid. b
pignus prætorium quod capitur ob rei non comparentis cōmuniā, cum non reperitur tempus præfixum in iure, quādo vendi debeat, & possit, idco relinquuntur arbitrio iudicis infra quantū tempus tale pignus vendi possit. ibi. b
pignus si rāto obligetur præcio, vt nullas solutionis spes sit, potest alienatum quā pignoriatum censetur. ibid. b
pignus minus idoneum si quis acceperit, vel pignus operosum in alias acceptum cū alio viliusimi præcij pignore cōmutauerit, nō opem vllam illi feret. ibid. b
pignus liberare debitor inuito creditore potest, si aliud æquē idoneū offerat. ibid. b
pignus fideiussioni æquiparatur. 4.196. b
pignoris prætorij & conuentionalis differentia. 2.198. a
pignore vtens furtum committit. 2.197. a
pignora distrahi posse priusquam veniatur ad fideiussores. ibid. b
pignorum captio Quando causa est commissio cognoscēda & decidēda sine strepitu & figura iudicij, vel vbi ita cauetur iure vel statuto, potest iudex venire ad pignorum captionem absque aliqua sententia. 2.197. b
pignoratius equus præsumitur sumptibus, creditoris alimētatus. 2.197. a
piratæ ab omnibus capi, & depraedari possunt. 4.201. a
piscari in flumine publico quilibet potest, & est locus præoccupationi. 1.518. b
Limitatur, ibid.
piscari an prohibere possint domini terrarum. ibid.
plagiarius dicitur, qui subtrahit seruum alienum animo celandi domino, aliās si tantum sibi vult habere, non dicitur plagiarius. 2.198. b
plagiarius puniatur pœna capitis. 2.198. a
plura delicta eiusdem generis committens, si id fecit ex interuallo, pluribus pœnis est puniendus, pro numero delictorū seu vulnerum illatorum. 2.198. b
plura vulnera vno ictu illata, vt cum bidente aut tridente habentur, & puniuntur pro vnicō tantum vulnere. 2.198. b
plura delicta in vna re plures admittunt actiones, sed omnib. vti prohibentur. 2.199. a
pluralis locutio duorum numero contenta est. ibid. a
pluralitas nunquam resoluitur in singularitatem ad exclusionem alterius. ibid. a
pluralitas nō resoluitur in singularitatem in substitutionibus, respiciētib. vnum tantum effectum. 2.198. b
pluralitas resoluitur in suas singularitates in materia substitutionū, ibi. a
plures patroni, an debeant simul præsentare, an vero sufficiat quōd singuli consentiant. 1.631. a
plures vocati ad ius patronatus sub nomine collectiuo, habentur pro vno. 1.631. a
plures cause possunt in libello cumulari, quar. qualibet sit sufficiens. 2.54. b
plures non possunt ex diuersis delictis in eodem libello accusari. to. 2. 198. a, & b
pluribus simul vocatis ad successionem per copulam, inter quos solū cadit ordo charitatis & affectionis, absque vlla necessitate instituti di vel substituenti, tunc tales personæ censentur vocari simul, non autem ordine successiuo. 2.199. a
plures emphyteutæ possunt rem emphyteuticā inter se diuidere, in requisito Domino, imō etiā quocūque titulo inter se alienare. 2.199. a
plures in vno fundo dominium iuris intellectū, non diuisione corporum obtinent. ibid. a
plures rei debendi. Si plures qui tenebātur, & sunt cōueniēti & in solidū fuerint simpliciter condemnati ad vnam quantitatem, licet sententia diuidat summam, poterit tamen eorum quilibet in solidum prima actione quæ durat conueniri. 2.198. b
plures an possint vnum ac eundem in eodem libello accusare. 2.198. a, & b
plures vnum vulnerantes, vnicō tamen vulnere læthali, vt vulneratus moriatur, si ignoretur quis vulnus illud intulerit, omnes absoluntur à pœna ordinaria, & condemnantur pœna pecuniaria. 2.198. a, & b
plures possunt simul in eodem libello accusari, quādo agitur de eodē delicto à plurib. simul, vel ex eadem causa commisso. 2.198. a, & b
pluries rem carnalem habēs ex interuallo cum eadem vxore alterius, licet possit dici pluries adulterum commissum, nō tamen nisi pro vnicō adulterio debet puniri. tomo secundo, pagina 198. b
plus pœtere non videbitur, qui intra legitimum tempus, in lationis causa à iudice indultum, egerit. 2.199. b
plus fuisse dictum quā scriptum, qualiter probetur 1.552. a

plus est statim aliquid dare, minus verō post tempus soluere. tomo secundo, pag. 199. a
pœna vbiunque alicui facta adiecta quæ in aliquem euentum vni ex partib. veniat applicanda, si adiecta fuerit ab eo, qui fuerit nō sit solutus, vel ex alia quā mutui causa, tunc debetur, nec in fraudem vsurarum adiecta præsumitur. 2.199. b
pœna de in ius voc. non committitur si citatus non compareat. tomo primo, pag. 529. a
Nec etiam si non opponatur. ibidem
pœna l. quisquis. C. ad l. l. maie. quōd filij priuentur hæred. non habet locum in crimine commissio contra ciuitatem propriam: quia tunc non priuantur nisi hæred. patris non autem aliorum. 2.70. b
Committens aliquod contra baronem vt sunt castellani non incurrit crimen læsæ maie. ibidem
pœna procurantis abortum quæ sit. 1.537. a
pœna. Quid si ex statuto est maior pœna de nocte quā de die, & vnus cepit percute de die & perseuerauit, quod tēpus debeat inspicere. 1.523. a
pœna homicidij est capitalis. ibidem
pœna 50. aureor. habet tantum locum in personis enumerat. in alijs autem est pœna arbitraria. 1.529. a
Vbi pœna adiecta potest peti quantum est, pro eo quod inter res ipsius petentis: sed quando adiecta quantitati, nullo modo peti potest, quia scilicet & indistincte præsumitur adiecta in fraudem vsurarum, quæ omnino prohibentur. 1.518. a
pœna non transit contra hæredem. 1.476. a
Quod intellige procedere in pœna imponenda, secus si per legem ipso iure, vel per sententiam imposita sit. ibidem
pœna generalis non habet locum, quando specialis est inducta. 2.203. a
pœna legis nouę veterem non tollit. 2.202. b
pœna non declarata contra auctorem, non potest contra eius hæredes declarari. 2.203. a
pœna quę ipso iure imponitur vexat hæredes. ibidem
pœna adiecta certa quantitati, dicitur apposta in fraudem vsurarum. ibidem
pœna legalis, & aquę interdictionis, denūtiationisque in metallum, seu deportationis, ac relegationis est sublata. 2.203. b
pœna capitalis sine dolo non incurritur, nec sufficit lata culpa. tomo secundo, pag. 203. a
pœna, si apponatur in actu, qui est contra legem non tenet, secus tamē si præter legem. 2.199. b
pœna iuratoria tollit pœnam legis. 2.203. a
pœna mortis quando possit infligi, & tamen ex causa ab eadem rece ditur, tunc non potest alia pœna corporalis imponi, sed debet commutari in pecuniariam pœnam. 2.200. a
pœna, si apponatur in matrimonio à consanguineis, vel amicis, non valet: secus tamen si ab extraneis. 2.199. b
pœna minoratur, si rixantes sunt consanguinei, & delictum sit leue, se cussit atrox, quia grauius puniuntur quā ceteri. 2.203. a
pœna debet minorari propter delictum antiquum, puta decem ann. ibidem
pœna capitis quæ proprie dicitur. ibidem
pœna capitis quæ determinata, vsque ad mortem iudex imponere potest, vbi non est ipso iure imposita. 2.203. b
pœna mortis non habet locum contra eum qui ponit offendiculum ad fenestram vt caput furē nocturnū si fur ob id cecidit & mortuus est. 1.476. a
pœna capitalis dicitur exilium perpetuum. tomo secundo, pagina, 203. b
pœna quæ infligitur ipso iure, transit contra hæredem etiam lite non contestata contra defunctum. 2.201. a
pœna si adiciatur in compromisso, solutioni alicuius quantitaris, non debet præsumi esse apposta in fraudem vsurarum. tomo secundo, pag. 46. a
pœna criminis læsæ maie. stat. ex l. quisquis. C. ad l. l. maie. non se extendit neque locum habet in filius natis vel conceptis ante delictū patris. 2.200. a
pœna & crimen extinguuntur mortuo delinquente ante sententiam, vbi non est ipso iure imposita. 2.204. a
pœna imposita iure ciuili. contrahentibus, incestas nuptias, locum habet etiam in contrahentibus nuptias incestas de iure can. tomo secundo, pag. 199. b
pœna l. sciant cuncti. C. de legit. tutor. per quam mater ob suam negli gentiam in non petendo filio tutorem dari, eius successione priuatur, non egreditur personam matris, nec extenditur ad alios agnatos. 2.433. a
pœna si apposta sit contra sui emphyteuticū propter cessationem solutionis, tunc in casu cessationis liberum est domino, vel pœnam petere, vel emphyteutam expellere, non autem potest vtrumque facere. 2.199. a
pœna quæ debetur ratione delicti commissi pertinet ad primum iudicem seu primum, non ad secundum. 2.202. b
pœna conuentionalis tollit eam, quam lex ponit. 2.202. b
pœna auct. de incestis nup. vt dos & bona publicentur, vt confiteatur vbi incestus nuptie contrahuntur, locum habet, etiā si nuptie essent inceste de iure canonico, & non de iure ciuili. tomo secundo, pag. 202. b
pœna quę venit applicanda parti, remitti non potest per rescrip. tomo secundo, pag. 202. b
pœna illicita imponenda non est, vbi à iure non imponitur. 2.201. a

pœna capitis appellatione non semper, neque necessariō venire pœnā mortis, capitis enim pœnam esse triplicem, vnde in dubio de pœna mitiori intelligendum. 2.204. b
pœna conuentionalis apposta contra testibus, modo in fraudem vsurarum apposta nō sit, potest etiam à clericis exigi, aliās si in fraudem vsurarum apposta nullo modo exigi potest. 2.202. a
pœna l. si quis maior, non habet locum in cōpromisso etiā iurato facta à parte inuita ex necessitate statuti vel iudicis. 1.118. b
pœna capitis est multiplex, & potest verificari in pœna deportationis, vel simili. 2.203. b
pœna vbi est imponenda iudicis arbitrio, non debet imponi pœna ordinaria se mitior. ibid.
pœna capitalis infligitur pro famoso libello. 2.204. a
pœna omnis, etiam à iure determinata, est arbitraria iudicis, adeo quod potest eam ex causa diminui, vel augere. 2.203. b, & 205. a
pœna statuti, licet pecuniaria, tollit pœnam iuris communis, licet corporalem. 2.204. a
pœna pari puniuntur mandans & mandatarius, cum statutum in rem loquitur, & est secutus effectus. ibid.
pœna nunquam incurritur, nisi declarante eo, ad cuius fauorem est inducta. ibid.
pœna vbi applicat parti causa est ciuili, vbi verō fisco est criminalis. ibidem
pœna in acta legibus aduerso apposta, nullius momenti est, quamuis ea, quæ actū præter legem gesto additur, summas vires habeat. ibi.
pœna relapsorum, vel hæreticorum est ignis, & confiscatio bonorum. ibidem
pœna quæ iure ipso imponitur, hæredes vexat. 2.201. a
pœna est tantum pecuniaria ponatur, si tamen fisco applicetur, causa criminalis appellabitur. ibid.
pœna corporalis vbi infligitur, ibi evidens dolo requiritur, nec culpa sufficit. 2.206. a
pœna statuti licet pecuniaria, tollit pœnam iuris communis, licet corporalem. ibidem
pœna crim. læsæ maie. stat. quatenus ad filios extenditur per l. quisquis. C. ad leg. l. maie. stat. etiam locum habet in nepotibus. 2.200. a
pœna raptus non habet locum in muliere rapiente virum. ibidem
pœna imposita à statuto vel lege prohiben. alienationes in personas forenses, operatur vt etiam hæredes ab intestato excludantur. tomo 2. 203. 6. a
pœna & crimen extinguuntur mortuo delinquente ante sententiam, quando pœna non est ipso iure imposita. ibid.
pœna sine fraude esse non potest. 2.200. a
pœna capitalis famosi libelli porrigitur ad edentes, scribentes & retinentes illos. 2.204. a
pœna iuris communis, vel loci commissi delicti attenditur in casu vbi iudex originis potest procedere pro delictis extra territorium commissis. 2.206. a
pœna conuentionalis exigi potest, etiam quōd excedat interesse. ibid.
pœna ordinaria non infligitur, sed mitigatur, quando emissa est confessio qualificata. ibid.
pœna non debetur, nisi contrauentio probetur liquidissimē, ac nisi agens probet ex sui parte adimple uisse. ibidem
pœna præsupposita scientia defuncti, nec ad hæredes transit, nec in hæredes datur, secus data ignorantia. ibid.
pœna capitalis dicitur ac dicitur exilium perpetuum. tomo secundo, 201. b
pœna si iure statuta ac determinata non sit, illam iudex vsque ad mortem pro sui animi arbitratu proferre potest. 2.203. b
pœna apposta ex dispositione hominis, non acquiritur illi cuius contemplatione posita est, sed venientibus ab intestato. 2.202. b
pœna imposita in 1. parte constitutionis, censetur apposta, & repetita in 2. part. quando additio fit constitutioni per viam participationis. ibid.
pœna quæ ipso iure imponitur, afficit hæredes. ibid.
pœna pecuniaria, quando lis est contestata, vel delinquens fatetur in iudicio delictum, transit ad hæredes mortuo ipso delinquente ante sententiam. 2.204. a
pœna. Quotiescunque ob cessationem vel non factum debet quis incidere in pœnam, nunquam pœna committitur, nisi monitione, vel in terpellatione premissa. 2.199. b
pœna nunquam intelligitur imposita ipso iure, nisi lex ita exprimat. 2.203. b
pœna non est imponenda, vbi à iure non imponitur. ibi.
pœna amputationis membri de iure digestorum, & codicis fuit incongnita. 2.200.
pœna vnus, alterius præmium esse non debet. 2.200. a
pœna criminis læsæ maie. stat. quæ per l. quisquis. C. ad l. l. maie. stat. etiam filiis delinquentum imposita est, non se extendit ad filias. 1.200. a, & 205. b
pœna Sodomiz, est pœna mortis, tam in agente quā patiente. 2.200. b
pœna simoniæ est, vt notorius simoniacus in ordine ipso iure ab officio suspensus sit. 2.200. b
pœna sacrilegij de iure ciuili extraordinaria & arbitraria, secundum qualitatem rei, personæ, temporis & sexus, semper tamen est capitalis. 2.200. b
pœna raptus nō habet locum in eo qui raptam carnaliter non cognouit. 2.200. b, & 205. b
pœna raptus est vltimum supplicium, & aliæ graues pœnæ, in l. vnic. C. de raptu virg. expressæ. 2.200. b

Index in Communes

pœna criminis læsæ maiestatis quò ad filios ex l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. nò solum in patre committente, sed etiam in matre committente locum habet. 2.200.a, & 205.a
pœna quæ imponitur per statutum filijs contrahentib. matrimonium sine licentia parentum reicitur, & valet matrimonium. 2.199.b
pœna stupri de iure canonico est in clerico pœna depositionis, si cum virgine commissum sit. 2.200.b, & 205.b
pœna raptus de qua in l. vni. C. de raptu virg. locum habet etiam in eo cui rapta consentit, huc ab initio siue ex post facto. ibidem
pœna criminis læsæ maiestatis de qua in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. quatenus ad filios delinquentis, nò habet locum nisi quando crimen illud commissum esset cõtra Imperatorem, vel Rempub. Romanam. 2.200.a
pœna corporis est grauior qualibet pœna pecuniaria. ibidem
pœna eadem qua reus, si conuictus esset, puniendus fuisset, puniri debet qui in accusatione defecit, etiam si persona honestior sit quàm accusatus. 2.200.a, & 205.b
pœna ipso iure incurra non infligitur, nisi declaratoria sequatur. 2.205.a
pœna raptus non habet locum in rapiente publicam meretricem. 2.200.b
pœna quæ debetur ratione commissi delicti pertinet ad primum iudicem, non ad secundum. 2.203.b
pœna apposta ex dispositione hominis non acquiritur illi cuius contemplatione est apposta, sed venientibus ab interlato. 2.199.b
pœna ipso iure inflicta non incurritur nisi declaratoria præcedente. 2.204.a
pœna incestuum nuptiarum non incurritur à contrahentibus, ignorantia facti inductis. 2.199.b
pœna ordinaria cessat, vbi qui ex sola propria confessione, & qualificata punitur. 2.204.a
pœna ordinaria cessat, vbi quis ex sola propria confessione, & ea qualificata punitur. 2.206.a
pœna que applicatur fisco, facit causam esse criminalem. 2.203.b
pœna opposita à lege, vel statuto prohibete alienationes in personas forenses, operatur vt etiam hæredes ab intestato excludantur. 2.33.a
pœna criminis læsæ maiestatis, etiam locum habet in filiis naturali-tum. 2.200.a
pœna corporalis, & bonorum confiscatio non transit in hæredes mortuo delinquente ante sententiam. 2.206.a
pœna conventioni in quamcumque summam apponi potest, si expressim illius quantitas taxata subiungatur. 2.201.a
pœna imposita mulieribus nudentibus, intra annum luctus in merum odium ipsarum remittitur, sed imposita in merum fauorem & prouisionem liberorum prioris matrimonij, non intelliguntur sublata. 2.199.b
pœna pecuniaria, quando lis est contestata, vel delinquens in iudicio fatetur delictum, transit in hæredes mortuo delinquente ante sententiam. 2.206.a
Pœna secundo nubentium infra annu luctus an sint sublata de iure Canonico. 3.223.nu.1.
Quid si mulier nimis prope conuolasset ad secunda vota, ita vt postet esse incertitudo patris? 3.224.nu.6.
Quid si non sit carnaliter cognita? ibid. 8.
Quid si contrahat sponsalia de futuro? ibid. 9.
Quid in masculo de iure ciuili? ibid. 7.
Pœna secundo nubentium respicientes fauorem filiorum, non sunt sublata de iure Canonico. 3.224.nu.1.
Quid si ante consensu primi viri? ibid. 2.
Quid si ante consensu filiorum primi matrimonij? ibid. 3.
pœna secundo nubentium sunt communes, tam masculis quàm foeminais. ibid. nu. 1.
pœna secundo nubentium afficiunt mulierem inhoneste viuẽtem post mortem mariti, licet non nuperit secundo, ibid. nu. 1. b
Ampliat. ibid. 3. & seq.
pœna aliquot si noua lege aliqua imponantur, non idcirco supplicium in eadem criminis specie lege veteri indictum abrogare censetur sed tum legis nouæ, tum veteris pœna infligentur. 3.320.a
pœna interdictionis aquæ, & ignis, dånationis ad metallum, deportationis, ac relegationis, iam dudum exoleuerunt. ibidem
pœna quando fisco, & quando parti intelligatur applicata. 3.228.nu.1.
Quid si offensa respiciat publicam vilitatẽ principaliter? 3.429.nu.4.
pœna censetur fisco applicata, & non parti, quando factum cadit in delictum criminaliter punibile. ibid. nu. 6.
Idem si imponatur pœna confiscationis bonorum. ibid. 11.
pœna quæ non fuit declarata contra authorem, non inducitur contra eius hæredem. 3.441.nu.1.
Limitatur. 3.442.nu.14.
Idem de conuerso. 3.441.nu.7.
Quid in pœna conuentionali? 3.441.nu.14.
Quid in pœna ipso iure incurra? 5.442.nu.16.
Quid ad effectum excipiendi? ibi. nu. 19.
pœna l. hac edictali. C. de secun. nup. non est sublata de iure canonico, licet alias pœna secundo nubentium sint remissa. 3.222.nu.36.
pœna à iudice imposita cum clausula, donec reuocauerit, an cesset finito officio. 3.392.nu.27.
pœna quando committitur propter moram, requiritur monitio: Secus quando committitur propter factum. 2.130.a
pœnam etiam confuetam, an possit Notarius in instrumẽto extendere. 3.368.nu.18. & seq.

pœnam alius pro alio nusquam debet. 2.201.b
pœna plures si reperiuntur imposita diuersis legibus, tunc prouisio legis nouæ, etiam municipalis non tollit in dubio prouisionem legis antiquæ imponentis aliam pœnam. 2.202.a
pœna imposita de iure ciuili mulieribus intra annum luctus nubentibus de iure canonico sunt sublata. 2.201.a
An pœna l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. locum habeat in filiis naturalibus tantum. 2.200.b
pœna capitis appellatio in dubio de pœna mortis non intelligitur. 1.582.b
Vbi pœna apponitur pro facto negatiuo, nullo apposto tempore, nunquam pœna committitur nisi præcedat interpellatio. 1.561.b
An propter enormitatem delicti licitum sit pœnas transgredi. 1.595.a
Dans alapam iudici potest decaptari. ibid. a
Pœna legales fisco applicantur communiter. 2.203.a
pœna aut sunt capitales, aut non capitales. ibid.
pœnam à non seruante petere potest, qui obseruat. ibid.
Pœna in foro conscientie exigi possunt. 2.203.a
Pœnas statutarias exteri omnes luent, nulla habita differentia, sciẽtint nec ne statuta, si pœnas illas ius commune etiam imponit prohibens. ibid. b
pœna quæ ex variis delictis infliguntur, confunduntur, & vna earum imponitur. ibid.
pœnam pecuniariam soluere non volens, luat in corpore. ibi.
pœnas ex causa iudex minuere potest, & mutare. ibi.
pœna delictorum regulariter non transeunt ad hæredes, nisi lis fuerit contestata cum defuncto. 2.202.b
pœna plures pro eodem delicto regulariter imponi non possunt. 2.202.a
pœnas ordinarias iudex ante sententiam, si aniu aduertit iura de causa easdem moderari posse poterit ex suo sensu & secundum suam conscientiam temperare. ibid. a
Pœna secundo nubentium an hodie sint sublata per ius canonicum. 2.199.b
Pœnas statutarias exteri omnes luent, nulla habita differentia sciẽtint, nec ne statuta, si id criminis cuius nomine plectuntur, alias iure etiam communi prohibebatur. 2.201.b
Pœnam primi furti, etiam magni, puta M. Florenorum vel circiter, nò esse capitalem, nec furem posse pro prima vice pœna mortis puniri. 2.199.b
Pœnam à lege præscriptam, iudex potest alterare in aliam pœnam, puta pecuniariam. ibid.
pœnas legibus sanctas, ex causa expressim apposta, immutare iudex potest. 2.201.0
pœna conuentionali promissa patri vel arbitrio in foro pœnitentia, non est locus. 2.201.a
pœnam statuti ex causa possunt minuere magistratus maiores. ibid. b
pœnam statutariam tollere pœnam iuris communis, eamque attendendam in delictis. 2.204.0
Pœnam statuti ex causa possunt minuere Magistratus, & iudices. 2.201.a
pœnis corporeis nunquam locus est, vbi dolus non interuenit, quamuis maxime culpa lata arguatur. 2.201.b
pœnam capitalem si lex vel statutum imponant simpliciter pro aliquo delicto: intelligitur de mitiori, & sic de pœna deportationis. 2.206.a
Pœna iuris ciuili possunt in foro conscientie à committente licite retineri, nisi in quantum continent interesse patris. 2.200.0
pœna sunt mollendi non exacerbandi, ideo in his stricta est interpretatio facienda. ibid. a
pœna variæ si sigillatim ac separatim variis delictis sese confundentibus imponantur: vt arma de nocte portanti, in alium irruenti, atque alium percutienti: non omnes, sed vna illarum duntaxat pendit debet. 2.201.b
pœna aliquot si noua lege aliqua imponantur, non idcirco supplicium in eadem criminis speciem lege veteri indictum abrogari censetur. ibid.
pœna interdictionis aquæ & ignis, dånationis ad metallum, deportationis, ac relegationis iam dudum exoleuerunt. ibid.
pœna apposto in matrimonio à consanguineis vel amicis non valet, secus si ab extraneis. 2.203.b
pœnam pecuniariam qui luere nequit, luat corpoream, tomo secundo, 201.b
pœna imposita viduis nubentibus, intra annum luctus, licet hodie sublata sint, tamen non sublata contra viduas libidinosas & luxuriosas viuẽntes. 2.200.b, & 205.b
pœnam ex causa poterit temperare iudex ante sententiam, si sibi videbitur. 2.203.b
Pœna qualitate augetur qualitas delicti, quia pœna debet delicto commensurari. 4.245.b
Fallit. 4.284.nu.42.
Pœna an in foro conscientie à clericis exigi possint. 3.440.a. l.
Quid in pœna legali? ibid. 7.
Quid in pœna conuentionali? ibid. 9. & seq.
Quid in pœnis quæ ipso iure à lege inferuntur. 3.441.nu.12.
pœnitentes, delinquentes, profitentes religionem publicæ pœnitentie, sunt de foro religioso. 2.206.b
Pœnitentiario maiori asserenti se habuisse commissionem à Papa, viuz vocis oraculo credendum. 3.6.nu.17.
Pœnitentia in hæretico admittitur semper, etiam post condemnationem. 2.206.b
Pœnitentia delinquentis post commissum delictum nò excusatur, quin possit accusari. ibid.
pœnitentia

pœnitentia hodie omnes sunt arbitraria. 2.206.b
pœnitentiam implorans quicumque hæreticus ante executionem sententia, admitti debet. 2.206.b
pœnitentia omnes hodie sunt arbitraria, & arbitrium sacerdotis nullum operatur in mutatione & diminutione pœnae alias debita pro peccato. ibidem
pollicitatio quando dicatur. ibidem
pollicitatio, quæ est vnus promissio absentis, non præsentis facta, de iure canonico actionem & obligationem inducit. ibidem
pollutio nocturna dormientis, & somniantis, sola, & de per se non est peccatum mortale, nec veniale, etiam quod procedat à praua vigilantis cogitatione, aut ab ingluuie. 2.207.a
pontifex in beneficiis obinet plenissimam potestatem. tomo secundo, pag. 2.207.a
pontificis auctoritas in quolibet iuramento semper excepta intelligitur. 2.207.b
populi etiam subditi alterius imperio, possunt facere statuta. ibidem
populi iudicium nemo solus debet contemnere. 4.364.nu.26.
Portio quando vni ex cohæredibus relicta ad illum non peruenit, nec de eo facta institutio valet, iure accrescendi ad cohæredem pertinet. 2.207.b, & 4.171.b
Positio continens partem falsitatis in quantitate, vel parte rei petitæ, seu in qualitate, potest tota simpliciter negari. 2.207.b
positio facta nocet pœnitenti, nisi aduersarius eam negauerit, secus est in capitulante, qui non videtur fateri. 2.208.a
positio impertinens, quæ alias reicienda est, si cum alia coniuncta foret, efficeretur absque dubio aliquo pertinens, & admitti deberet. 2.207.b
positiones in causis criminalibus per accusatorem & fiscu recte fieri possunt, secus autem per reum. 2.208.a
positiones adeo efficaces, vt ponant veritatem ante oculos, vel efficaces, inuicem cum semiplena probatione directa sufficiant ad condemnationes. ibidem
possessio defuncti continuatur in hæredem. 2.213.a
possessio, duobus contendentibus de possessione iudex debet summarias informationes capere, vter eorum melius possideat, vel de possessione probet, &c. ibidem
possessio ciuili retinetur per possidẽtem ciuilitate ac naturaliter, etiã relinquentem rem solam si aliquis ingrediatur clandestinẽ. ibidem
possessio tam ciuili, quàm naturalis si sit occupata de voluntate possidentis transfertur. ibid.
possessio ciuili & naturalis transfertur in creditorem. ibidem
possessio data vigore secundi decreti, reuocatur data satisfatione. 2.211.b
possessio transfertur ex contractu simulato, quando agitur vt transfe-ratur. 2.213.b
possessio ciuili, & naturalis transfertur ex clausula constituti, si constitutus possideat vtramque. 2.209.b
possessio duplex, ciuili & naturalis. ibid. a
possessio in pluribus fundis possessio vnus apprehensa, aliorum fundo rum possessio apprehensa non dicitur. 2.212.b
possessio ciuili, quæ solo animo retinetur, ad vscupationem necessaria omnino est. 2.212.a
possessio ecclesiastici beneficii & coram ordinario populi iudice in disceptationem vocari potest, atque illius causa expediri. 2.212.b
possessio apprehensa per aliquem, in absentia alterius ciuilitate possidẽtis, dicitur naturalis. 2.211.a
possessio quo ad prosecutionem attinet, in iis quæ facti sunt ponitur, at postea in iis, quæ iuris sunt censetur. 2.212.a
possessio an vnam speciem habeat, an potius plures. 2.211.b
possessio, quatenus iuris est, in eum penitus hæredem omnis totius hæreditatis transfertur, qui re aliquã hereditatis apprehendit. 2.212.b
possessio defuncti absque apprehensione nec in suis hæredibus continua perstat. ibidem
possessio Ciuili quæ solius legis ministerio citra hominis factum acquiritur, non parit interdictionem recuperandæ. 2.211.a
possessio transfertur ex contractu simulato quando agitur vt transferatur. ibidem
possessio iuris, & quasi iuris potest esse penes plures. ibidem
possessio transiret onus probandi in aduersarium, nisi aliqua præsumptio sit contra possidentem, vt quando ius resistit possessioni, tomo secundo, pag. 2.211.a
possessio rei, quæ in nullius bonis est, non acquiritur per visum sine apprehensione. 2.211.b
possessio tam naturalis quàm ciuili perditur solo animo etiam si in sistat in tali re. 2.211.a
possessio tam ciuili quàm naturalis conseruatur per colonum, tutorum, filium, seruum, vel procuratorem etiam si detestor absens sit. ibidem
possessio etiam ciuili per logam absentiam possessoris amittitur, si ab alio res possideatur. 2.210.b
possessio naturalis amittitur si possidens se absentat longè ab ipsa re ex causa iusta, siue iniusta. ibidem
possessio ciuili non amittitur per absentiam quamdiu veniens non resistit, vel si ipse animu de sit possidere. ibidem
possessio acquiritur ex sola ratione tradentis si acquirens sit incertus ratione loci, & quotæ. 2.210.a
possessio ciuili est quæ causat præscriptionem. 2.210.b
possessio acquiritur per infantem quinquennale cum auctoritate tutoris. 2.210.a

possessio transfertur in voluntarium sequestrem, secus tamẽ in necessarium. 2.210.b
possessio retinetur in immobilibus quãdiu dominus est in ipsa re, vel habet eam in conspectu, vel si de facili potest eam intrare. 2.210.b
possessio probatur probatis extremis, quia media præsumitur probatis extremis. ibidem
possessio acquiritur tertio, per seruum meum volente seruo, & tertio ratum habente. ibidem
possessio non acquiritur per seruum emptum quousque possessio serui apprehendatur. ibid.
possessio naturalis serui licet seruetur per fugam serui, non tamen ciuili. ibidem
possessio etiam acquiritur per traditionem scripturæ domini antiqui rei venditæ, non tamen per contractum venditionis, vel translationis, quæ de nouo conficitur. 2.209.b
possessio ciuili est ius insitendi rei non prohibita possideri, aptu pro ducere ciuiles effectus. ibid. a
possessio probatur per receptionem mercedis etiam in priuilegium tertij tunc temporis non possidentis. 2.210.b
possessio iniusta, possessio est nulla. 4.214.b
possessio accipitur aut per se, aut per alium. ibid.
possessio an possit transferri per statutum sine actu corporali. 3.278.nu.4.
possessio in rem actionem parit. 2.211.b
possessio est iuris non facti. ibidem
possessio acquiritur animo, & corpore: & amittitur solo animo. ibid.
possessio clandestina, & violenta æquiparantur. 4.215.a
possessio an probetur per vnum testem in iudicio recuperandæ possessionis. 3.292.nu.108.
possessio non probatur ex locatione. 3.211.nu.1.
Amplia & declara vt ibi. nu. 2.
Quid in præiudicium tertij. ibid. 3. & seq.
Quid non probata alia effectuatiõne locationis. 3.212.nu.7. & seq.
possessio ciuili potest acquiri à principio sine naturali. 2.209.a
possessio probatur inter locatẽm & conducentem, ex solo instrumẽto locationis. 3.212.nu.14.
possessio probatur ex locatione, probata possessione conductoris. ibi. nume. 15.
possessio probatur ex instrumẽto locationis, quando cõcurrunt alia adminicula. ibidem 16.
Idem si simus in antiquis. ibid. 17.
possessio vt prius, pronunciat per vti possidebat. 4.214.b
possessio magis probatur per vicinos, quàm per alios. 3.24.nu.8.
possessio sui castri, existens infra fines regni, vel castri, præsumitur esse illius cuius est regnum vel castrum. 3.26.nu.1.
Quid de dominio. 3.27.nu.4. & seq.
Limitatur pluribus modis. 3.26.nu.2. & seq.
possessio probatur per testes singulares deponentes de actibus immediate possessionis, secus si de actibus remotis. 3.35.n.35.
possessio translata in hæredem virtute statuti, an pariat interdictionem recuperandæ possessionis. 3.276.nu.1.
Quid in interdictione retinendæ. ibid. 3.
Quid in interdictione adipiscendæ. ibid. 4.
Quid in remedio l. si. C. de edict. diu. Atri. to. 1. ibid. 5.
possessio an acquiritur vniuersitati per homines de vniuersitate. 3.391.nu.1.
possessio vniuersitatis retinetur per vsum partiarum. ibid. 3.
possessio defuncti transfertur in hæredem ex statuto de continuanda possessione. 3.278.nu.1.
Limitatur pluribus modis. ibid. 6.
Quid in hærede ficto. ibid. 7.
Quid in hærede inhabili. ibid. 8.
Quid in legitimo. ibid. 9.
Quid in legatario vel fideicommissario. ibi. 10.
Quid in rebus feudalis. ibid. 11.
Quid in emphyteuticis. 3.279.nu.12.
Quid in secundo hærede. ibid. 13.
Quid si defunctus naturaliter tantum possidebat. ibi. 14.
Quid in hærede usufructuarij. ibid. 15.
Quid in eo, qui possidebat iure familiaritatis. ibid. 16. & seq.
Quid si possessio fuerit per aliu occupata anteq. hæres adiret. ibi. 18.
Declaratur pluribus modis. ibid. 19.
Quid in iuribus incorporatis. ibid. 26.
possessio non habens ciuilem, potest naturalem per vim & propria auctoritate, quandoque licuerit occupare. 2.211.a
possessio si vasallum ex interuallo cadere contingat, & illa possessio reuertatur ad dominum, dominus tenetur illam iterum tradere ipsi inuestito. ibidem
possessio in initium, & finem probans, præsumitur etiam medio tempore possidisse. ibid.
possessio in quaestio possessionem litigiosam reddit. tomo secundo, pag. 211.a
possessionem naturalem per decennium negligens, ciuilem quoque amittit. 2.210.b
possessions, quæ possidebantur ante tempus belli, possessioibus, facta pace, restitui debent, & eo magis si reperiuntur apud fiscum. 2.213.b
possessio probatio non sufficit in decisoris petitorij iudicij, sed et tulo quoque probatio requiritur. 2.213.a
possessio

Index in Communes

possessione sui nemo priuandus est adique causa cognitione, etiam si...
possessionem solum naturalem retinens ut in usufructuario, vel colo...
possessionem auctoris, qui actionem ad possessionem remittit...

possessor bonae fidei per spacium trium annorum excludit illud, qui...
possessor male fidei in remedio recuperanda tenetur etiam de fructi...
possidens prior per constitutum, praefertur secundo habenti actuali...

Preceptor nobilitatur per scholares. 4.245. n. 53.
Et ei valde prodest pro eis laborare. ibid. n. 55.
Preceptoris opi. contra comunem an attendatur in verb. comunis. ibi. 5.
Preceptoris nimia seueritas culpe assignatur. 2.215. a

Prælegata non veniunt in vniuersali fideicommissio postea subsecta...
Prælegata quæ præcedunt fideicommissum, veniunt in restitutionem...
Prælegatus possidens rem oneri suppositam, si postea fiat hæres, ipse...
Prælegatus non potest remittere iniuriam in quantum concernit ecclesiam...

Prælegatus non potest remittere iniuriam in quantum concernit ecclesiam...
Prælegatus non potest remittere iniuriam in quantum concernit ecclesiam...
Prælegatus non potest remittere iniuriam in quantum concernit ecclesiam...

prescriptio non habet locum in feudalibus contra dominum in casu, quo vasallus feudum, in seio domino, alienasset, & ille in quem alienatum est postea velle allegare possessionem, & prescriptionem contra verum dominum. 2.219.b

Prescriptio an cum mala fide operetur stante statuto prescriptio simulacionem. 3.204.nu.56

illum actum, mihi praedictabit. 2.222.b

princeps contractum suum, nec donationem, etiam de plenitudine potestatis reuocat. 2.229.a

Ind. x in Com. Opin. A A A A A

Index in Communes

Vtriusque Iuris Opiniones.

Princeps si aliquid afferat absque animo condendi legem, illud vim legis non sortitur. 2.270.nu.79.
Princeps, & senatus æquiparantur. 4.216.a.
Princeps an possit Iudgos à suo dominio expellere. tomo primo, pagina. 571.a, & b.
Princeps potest sine causa legitimare filium mortuo patre qui auferat hereditatem alijs, dummodo ipsi non adierint vel apprehenderint. Item si apprehenderint substituti causa. 3. 2.40.a.
Princeps non potest legitimare non subditum: est de consensu eorum quibus præiudicat legitimatio quo ad bona sita extra suam iurisdictionem. 2.38.a.
Si Princeps concedit alicui nobili pauperi aliquos redditus, non transeunt ad eius heredes. 1.477.a.
Princeps ex certa scientia an poterit committere causam suspecto. tomo primo, pag. 1.593.a.
Princeps non intelligitur velle derogare iuri mihi quæsitio, nisi de eo expressim faciat mentionem. 1.628.a.
Si princeps tempore belli vel ciuitatis fortificauit castrum alicuius nobilis, ille nobilis non tenetur ad illam expensam, nisi tãquam vnus de populo. 1.354.b.
Princeps dicitur possidere castrum ad cuius instantiam ibi ponitur castrum. ibidem.
Princeps semper iuste causæ præiudicio fouetur. 2.227.a.
Princeps tenetur ad obseruantiam contractus seu conventionis initæ cum subditis. ibidem.
Princeps in iis que non dependent à libera voluntate principis, pro vt sunt contractus, & ibi agitur de priuando alicuius iure quæsitio, non potest princeps procedere parte non citata. 2.226.a.
Princeps an ex suis contractibus obligetur, & obligare possit suos successores: item an possit alienare vnam ex ciuitatibus in præiudicium successorum. ibidem.
Si princeps donat filio suo aliquod castrum ratione recti feudi ad ipsum principem pertinens, transferat directam & vilem actionem, an ille dicatur contractus feudalis. 1.351.b.
Princeps an alienare possit ea que sunt principatus. 1.359.a.
An princeps concedens castrum in feudum, intelligatur concessisse iurisdictionem. 1.355.b.
Princeps promouendo inhabilem ex certa scientia præsumitur dispensare. 3.25.nu.1.b.
Declaratur pluribus modis. ibi.2. & seq.
Limitatur. 3.26.nu.18.
Quid in inferiore à principe. ibi.12. & seq.
Quid in defectu iuris naturalis. ibi.17.
Quid non concurrente actu postiuo. ibi.18.
Quid si ex necessitate quis promouetur. ibi.20.
Quid rescriptum possit operari absque eo quod præsumatur dispensatio. ibi.22.
Princeps an possit rem meam sine causa auferre. 3.182.nu.1.
Ampliatur. 3.183.nu.2.
Limitatur. ibi.9. & seq.
Quid de dominio vtili. ibi.2.
Quid de plenitudine potestatis. ibi.6.
Quid de primogenitura. ibi.8.
Quid in beneficiis. ibi.9.
Quid de dominio quæsitio facta ex concessione principis. ibi.16.
Quid de dominio quæsitio officio iurisdictionis. ibi.17. & seq.
Quid si præiudicium esset parui momenti. 3.184.nu.24.
Quid de bonis Ecclesiæ. ibi.29.
Quid in iure quærendo. ibi.30.
Quid si præiudicium inferatur in consequentiam & non principali. ibi.33.
Quid de soluto præcio. ibi.34.
Princeps an possit per viam statuti facere vt dominium de vno in alium transeat. 3.183.nu.5.
Princeps dominium tam de iure ciuili quam de iure gentium quæsitum potest auferre iusta causa interueniente. 3.184.nu.1.b.
Ampliatur. 3.185.nu.7. & seq.
Limitatur. ibi.19. & seq.
Quid de poena concernente interesse priuatum. 3.184.nu.2. & seq.
Quid de inferiore à supremo principe. ibi.2. & seq.
Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest venire contra contractum. 3.187.nu.14. & seq.
Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest inducere poenam contra non delinquentes ob delictum alterius. ibi.10. & seq.
Princeps auferendo rem alicui ex causa publicæ vtilitatis an teneatur præstare condignam recompensationem. ibi.25. & seq.
Princeps an possit ex causa publicæ vtilitatis reuocare contractum vel priuilegium obtentum ex causa onerosa. ibi.27. & seq.
Princeps etiam iusta causa subsistente non præsumitur voluisse præiudicare tertio, nisi expresse constet. ibi.29.
Princeps an possit contractum cum eo factum reuocare. 3.187.nu.1.
Quid in successore in dignitate. ibi.2.
Quid in concessione facta de regalibus. ibi.3. & seq.
Quid si princeps procedat de plenitudine potestatis. ibi.11.
Quid in contractu facta cum subdito. ibi.19.
Quid in contractu facta ex causa lucratua. 3.189.nu.28.
Quid concurrente legitima causa. 3.189.nu.1.
Quid si contractus cedat in maximum detrimentum principatus. 3.189.nu.4. & seq.
Princeps ex contractu obligatur naturaliter tantum, non ciuilitate. ibi.

Princeps non potest legitimare in præiudicium iuris competentis alicui in feudo ex contractu suo. 3.188.nu.30. & seq.
Princeps si constitutionem in contractum transferat, eam sine causa reuocare non potest. 3.189.nu.1.
Idem in statuto. ibi.2.
Idem consuetudine. ibi.4.
Quid in priuilegio. ibi.5. & seq.
Quid in subdito. ibi.19.
Quid in non subdito. 3.190.nu.20.
Princeps priuilegium subdito concessum etiam absque causa potest reuocare. 3.190.nu.1.
Limitatur. ibi.2. & pluribus seq.
Quid in priuilegio remuneratorio. ibi.2.
Quid in licentia data per superiore. ibi.8.
Princeps priuilegium concessum non subdito non potest reuocare. ibi.10.
Princeps an inuitis Ciuibus possit Ciuitatē in alium alienare. 3.191.nu.1.
Ampliatur. ibi.4.
Limitatur. ibi.10. & seq.
Quid si alienatio fiat cum vniuersitate. ibi.10. & seq.
Quid ex causa necessitatis. ibi.12.
Quid stante consuetudine alienandi vasallos. ibi.14.
Quid si alienatio fit ex causa pacis. ibi.16.
Quid si ex causa remunerationis. ibi.17.
Quid stantibus clausulis ex certa scientia, & plenitudine potestatis ibi.18.
Princeps non potest donando vel aliter disponendo Ciuitatē in alium transferre quàm ad eum cui de iure vel de consuetudine debetur. 3.189.nu.50.
Princeps etiam motu proprio non censetur velle grauare nouo pedagio terram grauatum pedagio antiquo. 3.397.nu.29.
Principales ad quem pecunia peruenit, alterutro fideiussor censendus duobus reis obligatis. 3.189.nu.1.
Principes seculares malè facere, qui quotidie aliorum territoria, cum graui animarum præiudicio, occupant. 1.141.b.
Principe auferente rem ex causa, an cessante causa res sit dominio restituenta. 3.187.nu.1.
Principis literis ac priuilegijs, continentibus seu attestantibus, alicuius commissi delictum, super quibus fundet postea donando bona illius, standum est. 2.229.a.
Principes & alij merum & mixtum imperium habentes, in dubio non præsumuntur ius tertij tollere velle. 2.228.a.
Princeps quando pacta & conuentiones cum priuatis inita obseruare non teneatur. ibi.b.
Principem alienare vel etiam alicui donare urbem posse. 2.228.a.
Principis prior concessio attenditur, etiam quod in secundum possit transferatur. 2.228.b.
Principi vel temere, atque iniuste alicui suspendi iubenti audiens esse potest ab animo inculpate officialis. 2.227.b.
Principis voluntas debet in suo ducatu seruari saltem de facto, nec in prædicto eius ducatu debet quis posse contrauenire. ibi.
Principis actus ex certa scientia absque clausula, non obstante, valet, quando tractatur de præiudicio ipsius principis tantum, & non alicuius tertij. ibi.
Principis voluntas conditionem, qua comprehenditur, impossibilem reddit. ibi.
Principis beneficia ante agnitionem nemini quæruntur. ibi.
Principem ex contractu cum subditis inito, naturaliter, non autem ciuilitate obligari. 2.226.b.
Si constet principalem debitorem non esse soluendo, conueniendum fideiussorem sine excussione principis. 1.400.b.
Principales pro alio. Constituentem se principalem pro alio, adhuc habet beneficium excussionis, & dicitur fideiussor. 2.229.b.
Principales obligatio extinguit accessoriam, si in eadem causa concurrat: secus in duabus obligationibus paris potentie. ibi.
Principale inspicimus, licet accessorium sit maioris valoris. ibi.
Principale non confirmatur per accessorium. ibi.
Principium seu proœmium generale efficit, vt dispositio generalis cõferatur, quamuis verba specialia sequantur. ibi.
Principium est spectandum potissima. n. pars cuiusque rei principium est. ibi.
Principij, & de his, quæ ex principio sequuntur, idem iudicium est. tomo 2.226.b.
Prior est via testati, quàm intestati, & instituti, quàm substituti. tomo 2.230.a.
Prius conuenitur hodie principalis, si est præfens, demum eo discussio fideiussor. ibi.
Prius est cognoscendum de possessione, quàm de proprietate. ibi.
Prius querendum est de habilitate personæ quàm de solennitate rei. ibi.
Priuata delicta ea sunt, quorum accusatio vel persecutio regulariter non permittitur nisi parti læsæ. ibi.
Quid si priuata velit agere contra fiscum an teneatur petere veniã à principe. 1.529.a.
Priuatum non priuata, sed publica vindicta vti contra inuaso rem. tomo 1.175.b.
Priuatorum consensus non tribuit iurisdictionem. 2.230.a.
Priuatio præsupponit habitum. ibi.
Priuatio hereditatis vel legatorum non ob quamlibet, sed duxat ob grauem

grauem iniuriam inducitur. 2.230.a.
Priuatio iuris vel rei alicuius, vt incuratur, etiã si lex dicat ipso iure, tamen requiritur quod dominus declaret, vel rem incidisse in commissum, vt que hoc etiam petat. Et tertio subsequatur sententia declaratoria. 2.230.a.
Priuilegium datum parentibus propter numerum filiorum non intelligitur de naturalibus. 1.218.g.
Item in priuilegio statuti quod pater habens tres filios, non teneatur ire ad exercitum. ibidem.
Priuilegium concessum alicui, quod tempore interdicti possit celebrari facere pro se & filiis suis, an comprehendat filium naturalem tantum. 1.557.b.
An qui habet priuilegium audiendi & percipiendi diuina tempore interdicti possit in ecclesia sepeliri. ibidem.
Priuilegium immunitatis gabellæ datum alicui quod possit extrahere allumen vel huiusmodi, an competat emptoribus. 1.460.g.
Priuilegium concessum alicui, simul ac omnibus suis descendebus, tam masculis quàm foeminis, hoc casu filij possunt gaudere huiusmodi priuilegio si sunt virgines, aut viduæ. 1.426.a.
Priuilegium repetitionis locum habere & in focero recipiente dotè ac vergente ad inopiam. 1.226.a.
Priuilegium pro se & filiis quod tempore interdicti possit celebrari facere non includi naturales tantum. 1.418.b.
Priuilegium lite pendente obtentum non facta mensione litis non valet. 3.71.nu.3.
Priuilegium concessum tibi & hæredi tuo, intelligitur tantummodo de primo hærede. 3.348.nu.3.
Priuilegium non subdito concessum transit in contractum, & ideo reuocari non potest. 3.190.nu.11.
Priuilegium concessum Ecclesiæ per viam I. generalis potest per contrarium legem abrogari. ibi.12.
Priuilegium concessum ludæis, vt possint mutare super rebus alicuius, etiam furatis: intelligitur quando ipsi ignorat esse alienas, vel esse furatas. 2.231.b.
Priuilegium non statim à die concessionis factæ, sed demum à die notitie ipsius priuilegij vires assumit. ibi.
Priuilegium potest concedere pontifex, per quod religiosi à decimarum præstatione eximantur. 2.231.b.
Priuilegium posterius non præiudicat rescripto, cuius vigore litis iam coepta sit, quod ad illam litem, nisi faciat mentionem de processu causæ illius. 2.231.a.
Priuilegium suum, vel prædecessorum suorum princeps tollere potest. 2.231.b.
Priuilegium habens clausulam derogatoriam ad alia priuilegia non facientia de ea speciale mentionem, non reuocatur per clausulam generalem in secundo appositam. 2.231.a.
Priuilegium & ius non perditur non vtendo quando non euenit occasio vtendi, etiam si quis stare per mille annos. ibi.
Priuilegium à principe concessum habita pecunia transit in vim contractus, vt non possit reuocari. ibi.
Priuilegium fori lite pendente superueniens reo, citra eius factum voluntarium, illum eximit à iudice, coram quo litis erat inchoata. ibi.
Priuilegium concessum à principe habet effectum à tempore scientie. 2.230.a.
Priuilegium concessum descendebus masculis, & foemalis, non comprehendit nuptas. 2.230.a, & 231.b.
Priuilegium concessum alicui, non debet operari reuocationem alterius priuilegij. 2.230.a.
Priuilegium continens idem quod ius commune per secundum derogatur etiam de illo non facta mentione. 2.230.b.
Priuilegium concessum in iis, quæ reiterationem recipiunt ad illud tollendum, requiruntur 30. anni. ibi.
Priuilegium concessum habenti 12. filios, durat etiam mortuis filijs. ibi.
Priuilegium principis intelligitur semper concedi sine præiudicio alterius. ibi.
Priuilegium testantis non tollit delictum scribentis. ibi.
Priuilegium successoris non rescindit legitimum factum prædecessoris. ibi.
Priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. ibi.
Priuilegium concessum subdito potest per ipsum concedentem ad litam reuocari. ibi.
Priuilegium gratie concessum à principe, per successorem indistinctè reuocari potest. 2.230.a.
Priuilegia non sunt multiplicanda. 2.230.b.
Priuilegia omnia competentia minoribus competunt etiam maioribus. 1.459.b.
Priuilegia concessa per auth. habita. C. ne filius pro patre. habent etiam locum in studio Grammatices, rhetorices, & huiusmodi. 2.231.b.
Priuilegia Papæ vel principis latissime sunt regulariter interpretanda. ibi.
Priuilegia concessa hospitali. 1.497.b.
Priuilegia in tertij præiudicium concessa quando valeant vel non. 2.231.a.
Omnia priuilegia concessa ecclesiæ trahuntur ad hospitalia. 1.497.b.
Priuilegia concessa ecclesijs, quoad eorum bona, non extenduntur ad clericos, quoad eorum patrimonia, nisi in casibus iure expressis. tomo secundo, pag. 230.a.

Priuilegijs concessis militibus armatæ militiæ, gaudent milites legalis militia. 2.230.b.
Priuilegia sunt priuatorum leges, quasi priuatæ leges, quasi in priuatis ferantur. ibi.
Priuilegia dantur ob merita. ibi.
Priuilegia principum licet regulariter latissime sint interpretanda, id tamen inter alia fallit si contra ius concederetur, quia tunc vt odiosa stricte interpretanda sunt. ibi.
Priuilegiata io, veluti pprobater iuramentum, nunquam locum habet contra eum qui ex delicto alterius conuenitur. ibi.
Priuilegiati sunt nobiles & literati. ibi.
Priuilegiatus contra priuilegiatum non vtitur priuilegio suo. ibi.
Probando, ac probationi habendæ præfixus à iudice terminus exigit, vt tertium examen, & probationis complementum in ipso termino fiat. 2.232.b.
Probare tenetur allegans factum meliori modo quo potest, ad aliquid obtinendum, vel ad fundandam propriam intentionem. 2.232.a.
Probantem se vel maiores suos habuisse semel dominium, præsumi se per retinuisse dominium: atque hanc præsumptionem sufficere ad hoc, vt reo conuento res litigiosa auferatur. 2.232.b.
Probare tenetur qui habet præsumptionem iuris contra se. 2.232.a.
Probandi onus incumbit asserenti pecuniam mutuatam officiali non veram fuisse in vtilitatem vniuersitatis. 3.10.nu.50.
Probatio incumbit dicenti non reperiri plures testes. ibi.52.
Probandi onus incumbit dicenti malefactorem non reperiri in Ciuitate, & ideo communitatem teneri. 3.9.nu.35.
Probandi onus incumbit asserenti defunctum alios proximiores non habere. ibi.23.
Probandi onus incumbit dicenti alicui sine filiis decessisse. ibi.25.
Probandi onus incumbit dicenti alicui ab intestato decessisse. ibi.29.
Probatis extrenis, principio, & sine, præsumitur probatum etiam medium. 2.232.a.
Probata aggressura, & insultus, in insultatus incontinenti percussit, semper præsumitur percussisse ad defensionem. 2.233.a.
Ad probandum ea, quæ continentur in scriptura priuata, duos testes sufficere: verum ad probandum, illam ab eo contra quem produci scriptam, vel subscriptam esse, tres necessarios esse. 1.549.b.
Probata causa suspensionis coram arbitris, ipsi arbitri non cognoscunt de causa principali. 1.593.b.
Probatio vera fit ex pluribus iudicijs. 2.233.a.
Probatio exceptionis concernentis merita causæ ad processum obiectæ, circa quam actor se non fundat, incumbit excipienti. tomo 2.232.b.
Probatio incumbit dicenti pauperem contra diuitem. ibi.
Probatio vitatur si variatio circa confinia generet incertitudinem. ibi.
Probare impeditur. Cui est via præclusa à lege, statuto vel iudice, non admittitur, ponendo, seu iuramentum parti deferendo, aut partem interrogando. 2.232.b.
Probatio que dicitur incontinenti relinquatur arbitrio iudicis. tomo 2.232.a.
Probationum materia relinquatur arbitrio iudicis. 2.232.a, & 233.a.
Probatio ex partis confessione procedens admittitur contra præsumptionem iuris & de iure. 2.232.a.
Probatio iudicialiter facta inducit manifestum & notorium. tomo 2.232.b.
Probatio in promptu quando dicatur? 2.233.a.
Probatio facta. Ficta probatio, puta, quia positiones sunt habitæ confessionis, per instantia causæ perempta, nec proderit alia instantia. ibi.
Probatio rei dubia in delictis confundit probationem actoris. ibi.
Probatio rei imperfecta directè contraria probationi actoris, nihil operatur. Secus si tendat ad probandum quid diuersum. 2.233.a.
Probatio per visum secundum omnes est maior omnibus alijs. tomo 2.233.a.
Probatio admittitur contra fictam confessionem. i. contumaciam. tomo 2.233.a.
Probatio negatiua non solutionis potest fieri per explorationem librorum omnium. 2.232.a.
Probatio potest arctari per statutum, vt vel per testes tantum vel instrumenta fiat. 2.232.a.
Probatio obscura illegitima insufficientis est nulla. 4.216.a.
Cum probatio impossibilis est propter diuturnitatem temporis, omnia solennia interuenisse præsumi. 2.233.b.
Probatio per iuramentum sufficit vbi causa est modica. 1.615.b.
Probatio transferatur in aduersarium ex quasi possessione iuris probata per alterum. 1.478.a.
Probatio que fit per testes validior, ac dignior est alijs, quæ sunt per instrumenta. 2.286.a.
Probatio incumbit alleganti hæredem voluntatem defuncti non seruasse. 3.9.nu.30.
Probatio incumbit asserenti maritum non adhibuisse medicum vxori. ibi.
Probatio incumbit dicenti tutorem non fecisse inuentarium. ibi.
Probandi onus incumbit asserenti alicui non fuisse promotum. ibi.
Eidem si dicatur quem non fuisse legitime institutum. ibi.43.
Eidem si dicatur electum non esse legitimum. ibi.45.
Probatio incumbit dicenti sacerdotem in aliena parrochia absque licentia

Index in Communes

centia sacramenta ministrasse. 3.9.nu.47.
Idem si dicatur quem fuisse ordinatum ab alieno episcopo, sine li-
teris dimissorijs. 3.10.nu.49.
Probatio incumbit alleganti alimenta non fuisse præstita donanti, &
per cõsequens donatarius cecidisse ab omni cõmodo donacionis.
3.9.nu.37.
Probatio incumbit afferenti non fuisse solutum. 3.8.nu.14.
Amplia, & limita, vt ibid.
Probatio que requiratur in iudicio spolij. ibid.
Probatio incumbit alleganti aliquem sine iudicis licentia possessione
accepisse. 3.10.nu.48.
Ad hoc vt propter antiquitatem probatio imperfecta sufficiat, &
plena reddatur, requiritur tempus centum an. 2.232.b
probationes de iudicij substantia existere. 2.232.a
probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores.
2.232.b, & 233.a
Dux semiplena probationes etiam diuersi generis ad eundem finem
tendentes inducunt plenam probationem. 2.233.a
Probationes in falsi crimine debent omnino concludere. ibidem
Probationes nõ cõiunguntur in criminalibus, nec fit earum collectio. ibid.
An autem volens subtrahere copiam probationis aduerfarij partis,
perdat causam. 2.1.b
Vbi res sunt multum antiqua, difficile esse probationem. 1.140.b
Vbi cadit difficultas probationis, admittuntur probationes minus
integræ. ibid.
probationes imperfectæ iunguntur ad plenam probationem facien-
dam. 3.1.nu.1.
Limitatur multis modis. 3.2.nu.23.
probationes imperfectæ, vt iungantur, quælibet probatio debet esse
in sua specie perfecta. ibid. 31.
probationes imperfectæ resultant ex testibus singularibus, non iun-
guntur. ibid. 34.
probationes imperfectæ ad diuersa tendentes nõ iunguntur. 3.3.nu.43.
Quid de probationibus diuersorum factorum. ibid. 44.
probationes imperfectæ iunguntur si lex attendit numerum, secus si
aliam causam. ibid. 47.
probationes imperfectæ non iunguntur ad probandum indiuiduum.
ibid. 48.
probationes plurium confessionum diuersis locis factarum iungun-
tur ad plenam probationem. 3.2.nu.23.
Quid de probationibus diuersorum actuum. ibid. 35.
probationes etiã in suo genere imperfectæ in his quæ sunt difficultis
probationis iunguntur. ibid. 32.
Idem si sumus in antiquis. ibid. 33.
probationes imperfectæ non iunguntur in causa matrimoniali. ibid. 36.
probationes imperfectæ non iunguntur in criminalibus. ibid. 37. & seq.
probationes imperfectæ in iudicio summario an faciant fidem in ple-
nario. 3.8.nu.7.
Limitatur. ibid. 8. & seq.
probationes non iunguntur in ijs, in quibus non defertur iuramentum
in supplementum. 3.3.nu.38.
procedit criminaliter duobus modis, vel ex officio, vel ad instantiã
partis. 2.233.b
processus si formatus fuerit contra minorem 25. an. nullo ei prius da-
to curatore, ipso iure nullus est. ibidem
processus factus coram persona inhabili per legem, vel statutum, est
ipso iure nullus. ibidem
processus factus post recusationem iudicis suspecti est ipso iure nul-
lus. ibidem
processus super libello incepto est nullus. 2.55.a
processus factus coram duobus iudicibus de vna re valet. 2.233.b
processus solus non inducit præuentionem nisi etiam sit citatio. 1.533.b
procurator actoris cum reus non potest statim actorem reconue-
nire, tenetur satisficere de defendendo donatum in futurum. 2.234.a
procurator datus ad exigendum, potest recipere resolutionem a ipso
re solvente. 2.234.a
procurator ad negotia generaliter ad omnia constituitur quando-
que etiam in præiudicium domini subsistere potest. ibidem
Si admittitur quis vt procu. vsque ad licentiam contem. nõ potest post
ea contra eum opponi. 1.292.a
procurator nunciatus nouum opus debet facere mentionem sui offi-
cij. i. dicere vt procurator. 2.159.b
procu. reddens instrumenta domino, potest petere, vt sibi fiat instru-
mentum de suscepto. 1.555.b
procurator simplex victus an appellare tenetur. 2.234.b
procurator minor 25. annis pro alio esse iuxta eõdem nõ potest. 2.235.b
procurator regulariter in criminalibus non admittitur. 2.238.b
procurator ex longinqua regione cum mandato accedens, si is esse ne-
getur, qui in mandato continetur, fundatã pro se præsumptionem
habet, & sibi pãdã onus aduersario incumbit. 2.223.a, 236.b. 238.a
procurator ad matrimonium ðhendum non aliter validè constituitur,
quam si specialis ad id mandato creetur, & persona nõcupatim
exprimat, cum qua matrimonium in eundem sit. 2.238.b
procurator admittitur pro homicida ad allegandum interfectum fu-
isse banitum. 3.122.nu.28.
procurator admittitur in causa criminali capitali, in qua potest deue-
niri ad sententiam de finitium contra absentem. ibid. nu. 34.
Ampliat & limitatur. 3.423.nu.37. & seq.
procurator potest interuenire in causa criminali, quando de crimine
agitur civiliter. ibid. 43. & seq.

Quid in filio patre & contra? ibid. 50. & seq.
Quid in personis illustribus? ibid. 52.
Quid in Clericis? ibid. 54.
Quid in Tutore? ibid. 55.
Quid in Aduocato? ibid. 56.
Quid in excusatore? 3.424.nu.60.
Procurator admittitur in causa criminali pro reo constituto in carce-
ribus. ibid. nu. 61. & seq.
Procurator admittitur in causa criminali quando proceditur contra
mortuum. ibid. 65.
Idem quando proceditur contra vniuersitatem. ibid. 66.
Idem quando queritur de nullitate sententiæ late. ibid. 66. & seq.
Procurator potest interuenire in causa criminali, parte nõ opponente.
ibid. 79. & seq.
procurator reuocans tempore depositionis, an testificari possit. 3.44.
nume. 10.
Limita & declara vt ibid. nu. 11. & seq.
procurator non habet exercitium mandati, nisi receptis literis manda-
ti. 3.146.nu.28.
Limitatur multipliciter. ibid. 29. & seq.
procurator an possit domino suo stipulari. 3.163.nu.110.
Quod declara & intellige, vt ibid.
procurator mulieris, an easdem solemnitates teneatur in cõtractu ad-
hibere, & prout ipsa mulier tenetur. 3.321.nu.31. & seq.
procurator quantumcumque generali mandato creatus, nunquã quid
quam ex illius mandati viribus agere poterit, quod vel illicitum sit,
vel mandantem alicuius pœnæ obnoxium reddat. 2.240.a
procurator siue generaliter ad omnes causas, siue ad vnã litem per-
sequendam constitutus sit, a sententia contra se lata tenetur appel-
lare. 2.235.b
procurator pro quo dominus satisfidedit, an præcisè teneatur defende-
re dominum. ibid.
procurator prorogare causam de tempore ad tempus non potest. ibid.
procuratorium exemplatum manu ipsius notarij, qui ipsum conficit,
facit fidem. 2.235.a
procurator diligenter fines mandati custodire tenetur. 2.235.a
procurator dubium habens mandatum: volens admitti tenetur satisfi-
care de rato, alias iure repellitur. 2.240.b
procurator in capitalibus causis non auditur, nec admittitur. 2.235.a
procurator verè contumax licet non admittatur ad appellandum, nõ
præiudicat domino, quin possit appellare. 2.134.a
procurator: intra decem dies si non appellat, domino præiudicat. to.
2.234.a
procurator si mittatur, vt compareat, & non comparet, dominus dici-
tur contumax. ibid.
procurator specialis requiritur ad petendum restitutionem in intre-
grum, postquam sententia transiit in rem iudicatam. ibid.
procurator constitutus a domino, & sibi non conficere de mandato,
gesta per eum tanquam per falsum procuratorem, non valent. ibid.
procurator: si fit constitutus ad talem, vel talem actum, & postea sequa-
tur clausula, quod promittit habere rata omnia gesta per procura-
torem, illa verba generalia ponuntur ex superabundantiã. ibid.
procurator: non potest petere salarium in causa propria, potest tamẽ
per modum interesse & damni. ibid.
procurator generalis potest agere actione iniuriarum. 1.527.a
procurator ad lites, & causas constitutus, ante litem contestationem sub-
stituere non potest. 2.234.a
procurator faciens actum simpliciter, intelligitur facere procurato-
rio nomine. 2.241.b
procurator citandus est, & non dominus principalis, quando ipse pro-
curator & non dominus litem fuit contestatus, sed si procura. non
fuit litem contestatus, tunc vterque ipsorum citari potest. tomo
2.234.b
procurator, qui solutionis recipiendæ facultatẽ habet cõ clausula, vt
in prædictis & circa illa liberam administrationem obtineat, dila-
tionẽ solutionis debitoribus summo iure largietur. 2.234.b, & 240.a
procurator, qui ad aliquam causam simpliciter constituitur, & in ea
succumbit, appellationem ritè interponere tenetur, quamuis illam
prosequi non cogatur. 2.240.a
procurator quando constitutus ad talem & talem actum, deinde sub-
iicitur clausula, quod promittit habere rata quæcũque gesta per eum,
an per talem generalitatem dicatur habere mandatum cum libera
ad omnes causas & actus? 2.240.b
procurator potest in criminalibus interuenire ad proponendas exce-
ptiones dilatorias, seu declinatorias aut alias, quæ ante litem conte-
stationem proponi solent, vt quod accusator sit infamis, excommu-
nicatus, aut alias inhabilis ad accusandum. 2.237.a
procurator potest in criminalibus pro reo interuenire, si reus est præ-
sens in iudicio, vel ex illa causa carceratus. 2.237.a
procurator potest in causis criminalibus interuenire, si venierit pœna
pecuniaria, & non corporalis, imponenda. 2.237.a, & 238.b
procurator generalis non potest facere actum, per quem dominus ca-
dat in pœnam. 2.239.b
procurator falsi. Si dominus sciat causam agitari per falsum procura-
torem, nec contradicat, sibi præiudicat gesta. 2.239.b
procurator nõ potest obicere exceptionem excommunicationis cõ-
tra aliquem, nisi habeat mandatum speciale ad hoc. ibidem
procurator an ex officio iudicis salarium petere possit. 2.236.nu.1.
Quid si principalis fuisset habiturus alij procuratoris sine salarii?
ibid. nu. 3

procurator

Vtriusque Iuris Opiniones.

procurator constitutus ab vniuersitate an sit idoneus in causis singu-
lorum de vniuersitate. 3.390.nu.7.
procurator destinatus ad vendendũ potest omnia facere quæ de cõsue-
tudine cõtra emptiõis & veditiõis interuenire solent. 3.365.
nume. 20.
Ampliat pluribus modis. ibid. 27. & seq.
procurator non admittitur vb i pro crimine venit imponenda pœna
corporalis. 3.421.nu.1.
Ampliat multis modis. ibid. nu. 2. & seq.
Limitatur. 3.422.nu.23.
Quid in contumcto? 3.421.nu.2.
Quid in accusatore? ibid. 3. & seq.
Quid si per statutũ sit pœna corporalis in casu, in quo de iure cõ-
muni sit imposita pecuniaria & e contra? ibid. 5.
Quid si pœna corporis afflictiuã sit leuis? ibid. 8.
Quid si agant de pœna solius relegationis. 3.422.nu.9.
Quid si pœna criminis sit pecuniaria, & non soluent delinquentẽ
traheatur in corporalem. ibid. 13. & seq.
Quid si pœna corporalis vel pecunia sit arbitraria Iudicij. ibid. 19.
Quid si iudicium deducatur per viam inquisitionis. ibid. 23.
Quid si innocentia accusati sit notoria. ibidem
procurator dominus litis. Etiam per primum actum contradicitorum
quem in iudicio facit procurator interueniens post litem contesta-
tam cum principali efficitur dominus litis, & instantia transit de
domino in procuratorem, qui hoc ideo poterit alij substituere. 2.238.a
procurator sine speciali mandato potest petere restitutionem in intre-
grum incidenter, licet non principaliter. 2.239.b
procurator non potest expresse renuocare appellatiõem a se interpo-
sitã, licet sit dominus litis, sed tacitè sic, non prosequendo appella-
tionem. ibidem
procurator ad rem certam vendendam creatus, nisi mandato forma
venditionis ac precij quãtitas explicetur, nõ poterit suas vices alij
demandare. ibid.
procurator falsus. Gestum per falsum procuratorem in auditorio prin-
cipis, non potest per dominum ratificari propter detestabile vitium
obreptionis in eo auditorio commissum. 2.238.a
procurator constitutus ad agendum & defendendum, ac appellandũ,
constituitur etiam ad secundam appellationem. ibidem
procurator citandus. Si principalis citatus in principio causæ compa-
ruit per procuratorem legitime constitutum, qui litem inchoa-
uit, & ex post citetur idem principalis, ad aliquem articulum vel
actum in ipsa causa, non tenetur comparere. ibid.
procurator non potest sine speciali mandato aut generali cum libera
iurisdictione prorogare. ibidem
Si procurator a iudice fuit admittus in causa criminali, cum non de-
buisse admitti, nec fuit de hoc obiectum per partem, non per hoc
vitiatur processus. ibidem
procurator plurium nomine nec suam, nec suorum iniuriam vendicã-
tium constituitur, accusationem iure prosequetur, licet ipsimet
constituentis reo id opponente nequeat. 2.238.b
procurator regulariter appellare non tenetur, cum indubio pro sen-
tentia præsumatur, & propterea in dubio si non appellauit, sibi nõ
imputatur. 2.238.a
procurator habens mandatum ad exigendum, potest etiam recipere
solutionem. 2.241.b
procurator si mandati formam, ac fines sciente domino egrediatur,
domino ipsi proculdubio nocebit, atsi nullum mandatum præcef-
ferit, tantumquẽ domini & scientia & taciturnitas proponatur, nõ
gẽ aliud ius erit. 2.240.a
procurator generalis eum libera potest expedire omnes casus & cau-
sas in quibus etiam speciale mandatum requiritur. 2.241.q
procurator licet appellare teneatur, non tamen appellationem pro-
sequi tenetur. 2.236.a
procurator sufficiens aut illegitimus, est nullus. 4.293.b
procurator. Si pupillus cum autoritate tutoris constituit procura-
torem secundum formam. l. neque. C. de procu. solus tutor illum
potest reuocare. 2.236.b
procurator licet in appellatione ab interlocutoria etiam si ad vnã
tantum causam datus sit tenetur appellationem prosequi, cum ve-
niat incidenter ad ipsam causam principalem. 2.236.a
procurator licet interuenire non possit in casibus in quibus absens
possit damnari, alius tamen admitti debet ad iudicium quãdo vult
ostendere innocentiam vocati non comparentis 2.242.a
procurator non solum in publicis criminibus non admittitur, sed
etiam in priuatis delictis. 2.236.b
Procurator an possit in criminalibus admitti quotiescunquẽ absens
diffinitiuè condemnari potest. 2.236.b
Procurator generalis nõ potest facere actum, per quem dominus ca-
dat in pœnam. 2.235.b
Procurator fisci, quando venditur res fiscalis, non potest habere fidẽ
de precio, vt dominum transferatur. ibidem
procurator non tenetur appellationem persequi a sententia definiti-
ua, secus ab interlocutoria, nisi alias interlocutoria esset tractan-
da in loco remoto. ibidem
Procurator ad resignandum ex causa permutationis etiam cum iura-
mento, potest reuocari. ibidem
procurator si ob paupertatem in scriptis non appellauerit, excusa-
tur, cum non potuerit soluere aduocato & scriptori, nec arctatur
ad appellandum viua voce, cum sit in sua electione. 2.236.a
Procurator ad certum actum tantum datus, putat ad recipiendũ libet-

lum, vel audiendam sententiam, non tenetur appellare, quia eius
mandatum eouque non se extendit. 2.236.a
Procurator eo casu quo non tenetur appellatiõem interpositã prosequi,
neque potest eam si vellet prosequi vt procurator, sed vt quilibet
alius de nouo potest admitti. 2.236.a
Procurator per litem contestationem efficitur dominus litis 2.233.b
Procurator per traditionem actorem vel iurium quis censetur con-
stitutus, & tanquam procurator admittitur, saltem cum cautione de-
rato, 2.233.b
Procuratorem posse interuenire in causa criminali, quando ex forma
statuti procedi potest contra absentem, non quidem ad omnes
actus iudiciarios, sed ad allegandas causas absentis idem ad docẽ-
dum de innocentia, de priuilegio suo, vel incompetẽtia iudicis, &
similibus. 2.241.a
Si in causa criminali interuenit procurator, nec fuit oppositum, va-
lere iudicium. ibid.
Stante statuto, quod in causa criminali non possit interuenire pro-
curator, admittendum tamen instructorem ad docendum de inno-
centia. ibid.
Procuratoris reuocatio in his quæ requirunt perseverantiam confen-
sus, nec sine iussu præsentis domini torturi possunt esse effectum, siue in
timetur & perueniat ad notitiam partis, siue non, sen. per impedit
actum. 2.237.b
Procuratorem posse iurare de calumnia in animam domini, si habeat
ad id speciale mandatum. 2.241.b
Procuratoris reuocati & certiorati gesta quamdiu iudex vel aduer-
sarius reuocationem ignoret, valent & tenent & domino præiudi-
cant. 2.237.a
Procuratorem fines mandati egredientem, qui scit, nec contradicit,
videtur consentire & ratum habere. 1.237.b
Licet procurator qui litigauit, non patiat executionem senten-
tiæ, poterit tamen conueniri ex stipulatione & promissione sua de
iudicatum soluendo. ibid.
procuratorem constituere nemo cogitur. 2.234.a
Procuratoris reuocati gesta, an & quando valeant vel non. 2.237.a, & b
Si procurator citatus vel assignatus per contumaciam venire ne-
glexerit, adhuc poterit dominus appellare, maxime si procurator
non sit soluendo. 2.237.b
procuratoris reuocatio. Et si constituens procuratorem in mandato
promiserit & iurauerit non reuocare, potest tamen illum reuoca-
re. 2.238.a
procuratoris mandatum. Regulariter mandatum procuratoris potest
etiam per testes probari. 2.238.a
procuratoris reuocatio iudicij tantum intimata ignoratẽ aduersario,
postea gesta ipso iure reddunt nulla, quia iudex scienter ferret senten-
tiam contra personam non legitimam. 2.237.b
procuratoris officium vilissimum est, & similiter nõa publicum, sed
priuatum est. 2.235.a
procuratorem ad causas infamem constitui posse civilis iuris censu-
ra non prohibet. 2.234.a
procuratoris mandatum potest probari per testes. 2.235.a
procuratores quæ ex causis aliorum sollicitè procuratis querunt, nõ
castrensis peculij, sed aduentitij vicem, ac rationes subeunt. 2.240.b
Procuratorem sine speciali mandato compromittere non posse. to.
1.119.b
procuratoris falsi gesta non possunt post defectum mandati oppositũ
rata haberi. 2.240.b
procuratoris confessio pecuniam mutuo acceptam eius nomine con-
fentis, qui illam mutuo accipere ipsi iniunxerat, nõ efficit, vt ma-
dator conueniri possit. ibidem
procuratoris in mandatum plene probari debet, ibidem
procuratorem non valens constituere, excusatur. 2.236.a
Vbiunque a iure vel statuto requiritur pro forma proprium iura-
mentum, non sufficit iurare per procuratorem, etiam cum manda-
to speciali. 2.233.b
procuratorium mandatum non solum per expressam confessionem ma-
dati & procuratiõis, sed etiam per traditionem instrumenti indu-
citur. 2.236.b
procuratorium debet probari plene. 2.235.a
procuratorium si dicat, quod constituens promissit ratum, quicquid le-
gitime factum sit, est nullum. ibidem
procuratorium si habeat clausulam, quod procurator possit facere om-
nia ea, quæ possit dominus, si fuisset præsens, censetur habere manda-
tum cum libera. ibidem
prodigus æquiparatur pupillo. 4.199.b
Prodigus publicus, vt prodigus iudicatus habendus est. 4.210.a
prodigus notorie rediens ad sanos mores, ipso iure definit esse sub-
cura absque iudicis factõ. aliã opus est sententia. 2.242.a, &
2.243.a
Prodigus quantumcumque notorius, potest contrahere & alienare an
requam bonis interdicatur. 2.242.a, & 243.b
prodigus est inhabilis ad testandum, adeo vt etiam ad prias causas non
possit testari. 2.242.a
Prodigus licet æquiparetur furioso in omnibus, non tamẽ in delictis.
ibid. b
prodigus antequam ipsi interdicta sit bonorũ suorum administratio
per iudicem, potest testari. 2.242.a
prodigus citandus est in datione curatoris. 2.242.a
prodigus a bonis capeffendis exactus, pœnas nihilominus ob delicta
instat cuiusvis luer. 2.243.b

Index in Com. Opin.

AAAAA 3

Protestatio est denunciatio cum testatione facta. 2.248.a
Protestatio si procedat auctum, qui dependet de sola voluntate prote-
stantis, non videtur deserta. Secus tamen, si dependeat cum volunta-
te tertij. 2.248.a
Protestatio ob metum facta non est reiteranda, nec per actum sequen-
tem dicitur metus purgatus. 2.108.a
Et protestatio in eadem causa, probat metum durare. ibid.
An sufficiat probare per testes fuisse protestatum coram vno. ibid.
Protestatio interveniens non extenditur ad actum factum ex interval-
lo. 2.248.b
Protestatio potest fieri in ecclesia. 1.237.a
Protestatio facta per emphyteutam in alienatione rei emphyteutica,
videlicet sine praeiudicio domini, non relevat protestantem. tom. 2.
248.a
Protestatio post actum perfectum super dependentibus a sola volun-
tate protestantis vitatur, & valet actus. ibid.
Protestatio quae fit quotidie in productione instrumenti, s. quantum
pro se facit, & non in aliis, operatur, quod in aliis iudex non possit
se fundare. 2.248.b
Protestatio facta per mulierem cum iuro de non alienando rem dota-
lem, si postea fiat alienatio, etiam cum iuramento, & ignorante reci-
piente alienationem, valet protestatio. ibid.
Protestationi inhibitoriae ne fiat illud, ad quod tenetur, non est paren-
dum, nisi veritas causae ostendatur per instrumentum. 2.249.a
An autem protestatio facta per uxorem in absentia mariti aliquid ope-
retur. 2.106.b
De protocollo, vide 1.331.a
Provincia aucta, & augmentata accessorie comitatu vel regno, ita qd
fit vnum regnum cum primo, vel vnum comitatus: regulatur secun-
dum statuta, & regulas ipsius regni, vel comitatus, & eisdem statu-
tis, legibus, & privilegiis est gubernanda, quibus gubernatur regnum
ipsum, & comitatus. 2.318.b
Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. 3.331.nu.1.
Ampliatur & limitatur. ibid. 2.
Quid in prouisione ordinaria de iure communi? ibid. 4. & seq.
Quid in dote? 3.232.nu.10.
Prouisio legis si venit ad supplendam prouisionem hominis, non tollitur
per hominis prouisionem. ibid. 18.
Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. 2.249.a
Prouisio facta in casum mortis naturalis, extenditur ad casum mortis
ciuilis. ibid.
Prouisio sine causa inefficax est. ibid.
Prouisio facta in casibus separatis, non porrigitur ad eisdem casus si-
mul coniunctos. ibid.
Prouisio ordinaria generalis legis non tollitur per prouisionem specia-
lem hominis. ibid.
Prouocatus qui deliquit regulariter non excusatur. ibid. a, & b
In prouocato ad iram, non esse certam animi deliberationem. to. 1.
176.b
proxeneta est testis integer, nisi vtraque parte consentiente. tomo 2.
249.b
proxeneta seu mediator inuita altera partium, etiam sponte & volens
testificari non potest. 2.384.b
proxeneta an possit esse testis. 3.54.nu.1.
Ampliatur & limitatur. ibid. 2. & seq.
Quid si deponat ad impugnationem actus? ibid. 5.
Quid ad probandum contractum viuarium, vel simoniacum? ibid. 6.
Quid in subsidium quando alij testes haberi non possunt? ibid. 7.
Quid si fuit adhibitus in testem instrumentarium? ibid. 9.
Quid ad probandum matrimonium? ibid. 10.
proxeneta non dicitur, qui vocauit partes vel testes ad celebrationem
contractus. ibid. nu. 12.
proxime doctorandus, vel licentiandus, habetur pro doctore, vel licen-
tiate. 4.217.a, & 236.nu.123.
proxime faciendi, pro factis habentur. ibid.
proximi pubertati possunt matrimonium contrahere. 2.98.b
proximior in renouatione emphyteosis est, qui est magis propinquus
ei in cuius persona est finita generatio, no autem respectu primi in-
uestiti. 3.149.nu.27.
proximiores vbi vocantur in fideicommissio, post mortem alicuius sine
liberis, in dubio semper inspicitur proximitas ipsius grauati vlti-
mo defuncti. 2.249.b
proximitas solum attenditur in fideicommissaria substitutione. ibid.
pubes maior factus potest testificari de his quae vidit ante pubertate.
2.250.a
pubertati proximus, doli que capax non solum ex delicto, verum etiam
ex iuramento obligatur. 2.249.b
pubertati proximus in masculo dicitur, qui est aetatis annorum 10. cu
dimidio, & in foemina quae excedit nouem annos cum dimidio. to.
2.249.b, & 250.a
publica delicta quando dicitur, duci que debeant. 2.250.a
Publica vitilias est praeposenda priuata. ibid.
Publica delicta sunt, quorum accusatio vel persequutio permessa est cui
libet de populo. ibid.
Publica salutis & securitatis interest, riuos & cloacas purgari. ibid.
Publica in causa potest fieri ab alio iudice succedente in officium pri-
mi iudicis, & non ab alio. ibid.
In publico aedificans sine Principis permissione, & sine legitime,
& iuste, non facit suum, quia non iure aedificat, cum licentiam no
habuerit a Principe. ibid.

Publicanorum improbum est genus. 1.461.a
Publiciana nunquam datur contra eum qui cum titulo possidet. to. 1.
14.a
Publiciana in rem actio totiens in eum deferatur, qui rem a non domi-
no adeptus est, quotiens in eundem, si ad omnino rem nactus esset, do-
minium transfret. 2.250.b
Publiciana requirit possessionem vacuam sicut & vsucapio. 2.250.a
Publicantur etiam hodie bona damnatorum ad mortem naturalem.
2.250.b
Publicatur processus in criminalibus? offensiuus, alias esset nullus: & de-
cernitur copia parti, vna cum termino ad se defendendum, alias ef-
fet nullus ipso iure. 2.250.a
Publicatis & confiscatis omnibus bonis debitoris, conueniendum si-
deuissorem, non facta excusatione. 1.400.b
Pudor est foeminae nuptiarum praemia non habere 2.250.b
Puella cui pater assignauit certum quid, & praecipit vt cum illo effret
contenta, potest petere supplementum legitimum. 2.250.b
Si puella consentiens promittatur vni per verba de praesenti, & alteri
2. promittatur, & etiam tradatur, valet primus contractus. 2.96.b
Punctus punitur loco copulae. 2.250.b
Puniri quis non potest in poenis criminalibus, nisi dolus interueniat.
2.250.b
Puniri corporaliter nemo debet, nisi dolus interueniat. 4.250.b
Puniri quis poena ordinaria, non minus si procedatur ex officio &
per inquisitionem, & ita infamatur, sicut si per accusationem proce-
datur. 2.150.b
Puniri affectus, licet non sequatur effectus: voluntas enim reputatur
pro facto. 2.250.b
Puniri cuius originarius delinquens in loco originis, vbi forum for-
tuitur, absque dubio poena statuti loci, vbi fecit delictum. 2.251.a
Pupillam tutor vel curator carnaliter cognoscens, punitur poena de-
portationis & confiscationis omnium bonorum. 2.252.a
Pupillus an cogitur praestare iuramentum fidelitatis 1.334.b
Pupillus & etiam eius mater, non admittuntur ad iuramentum in lite:
Tutores vero & curatores sic volentes. 1.1.607.a
Pupillus potest praesentare. 1.631.a
Pupillus quando dicitur doli capax. 1.619.b
An pupillus vel adultus possit remittere iniuriam. 1.527.b
Pupillus doli capax exheredari potest. 1.316.b
Pupillus & pubes potest iuramento obligari, & inuolabiliter tenet
obseruare, quod iuramento promissum, alias est periuurus. 2.252.b
Pupillus infante etiam maior sine tutore in ius vocari nequit. tom. 2.
252.b
Si pupillus habet substitutum & mater non requirit prouideri de
tutore, an substitutus prius heres. 2.88.a
Si pupillus habet tutores leg. an excuset. mater, si non petiit eos vrge-
ri ad administrationem. 2.88.a
pupillus siue impubes, an ad pias causas testari possit. 2.252.a
pupillus ex propria significatione vocabuli, non dicitur decedere in-
testatus, secus tamen ex communi vsu loquendi. 2.252.a
pupillus quicquid videt, ignorat 2.251.a
pupillus in causis ciuilibus, regulariter agere, sed in criminalibus, accusare
non potest. 2.252.a
Pupillus sine tutoris auctoritate in 14. ann. non potest contrahere so-
cietatem. 2.251.b
pupillus testari non potest de iure communi, etiam ad pias causas, licet
sit proximus pubertati. 2.251.b
pupillus in causis criminalibus, accusare non potest, nisi suam aut suo-
rum iniuriam prosequatur, etiam cu curatore, quia processus esset
nullus. 2.252.a
pupillus sine tutoris auctoritate potest facere conditionem suam me-
liorem, non deteriorem. 2.251.b
pupillus naturaliter obligatur. ibid.
pupillus propter defectum aetatis non potest testificari in criminalibus,
sed pubes factus, bene poterit de his testificari quae vidit in pupilla-
ri etate. 2.252.a
pupillus vel infante descendere haereditatei nascita, qd eius haeres possit
restitui aduer. aditione omnia ex clausula generali, si qua iust a cau-
sa esse videbitur, &c. qualiter procedat. 2.252.b
In pupillo vt constituat in mora, debet ostendi instrumentum tu-
tori. 2.130.a
Quid si pupilli sunt inopes seu egeni, an excuset. mater, a peten-
torem. 2.88.a
Pupilli & minores aequiparantur. 4.207.a
Pupilli & prodigi alienare possunt. 4.199.b
Pupilli laici in integrum restitui possunt. 4.171.b
Pupilli, minores, furiosi, prodigi, nec promittere nec tradere possunt.
4.199.b
pupillum sine tutoris auctoritate non posse adire haereditatem, ne lu-
crosum quidem, aut opulentam. 2.437.a
pupillum non posse esse in iudicio sine tutore. Et ne in criminali quidem
iudicio. 2.437.a
pupillo qui mutuae, mutuum reposcere non potest. 4.190.a
pupillum non posse haereditatem adire sine tutoris auctoritate, to. 1.
483.a
pupillo non habenti tutorem potest ad litem curator decerni. 2.252.b
Pupillo, qui sine tutoris auctoritate adire non potest, cuique in testame-
to tutor datus, tutor esse nequit ante aditam haereditatem: solum iusti-
tuto, duplici via conuulitur, secundum locorum varietatem. tom. 2.
436.a

Quamuis

Quamuis pupillo, vel minori, tutoris, aut curatoris culpa curat re-
pus infantia, aduersus tamen ipsos tutorem & curatorem, ad id qd
ipsum pupilli, vel minoris interest, competit actio. 2.252.a
Pupillum non posse interpellari, neque per interpellationem abque
tutoris auctoritate in mora constitui. 2.127.a
Purgationem morae, stricto iure non admitti, vbi propter non solutu-
canonem, domino volente res emphyteuticaccedit in commissum:
aquis tamen esse admitti. 1.253.a
Purgatio morae non admittitur vbi aliquid promittitur pro interesse,
donec illud interesse soluat. 2.130.b
Purgationem morae cessare post litis contestata. Item multo magis post
sententiam. 2.128.a
Purgatio morae locum non habet in promissione poenae facta cum iu-
ramento. 2.128.b
Purgatio canonica iudici non potest, nisi ex causa a iure approbata. 2.
252.b
Purgatio morae non admittitur in casu l. si quis maior. C. de transac. 2.
252.a
Purgationi morae locus non est, quando tempus a lege, vel a statuto pre-
figitur. 3.86.nu.5.

Q. Vadragesimalis praescriptio omnem actionem excludit. tomo 2.
252.a
quadriennalis licet sit assignatum ad petendam restitutionem
post completam solutionem, tamen si litis sit per minus tempus, restitui-
tio est postulanda post lapsum illius temporis. 1.2.a
Quadrimestre tempus datur laico ad praesentandum: ecclesiasticis autem
perfonae semestri. 2.252.a
Quae incontinenti fiunt videntur inesse. 3.29.nu.1.
Limitatur. 3.30.nu.28.
Quid si momentum temporis sit de substantia? ibid. 29.
Quae in continenti fiunt, an dicantur inesse verè vel fidei. ibid. 30. & se.
Quae praecedere debent latis est si incontinenti sequantur. ibid. 24.
Quid in his quae sunt de forma? ibid. 25.
Quaedam permittuntur extra iudicia, quae in iudiciis no permittere-
ntur. 2.253.a
Quaedam possum per me, quae per alium non possum. ibid.
Quaelibet causa, etiam iniusta, excusata, a delicto, dolo & poena. tom. 2.
253.a, & b
Quaestio seu tortura non est danda, vbi non venit poena corporis im-
ponenda. 2.253.b
Quaestio facti, potius quam iuris quae & quando dicitur. ibid.
Quaestio dominij relata. Etiam agenti coditione ex l. si quis coductio-
nis tit. C. loca. seu possessorem recuperanda potest inferri quaestio do-
minij, quando est notorium ipsum agentem non habere ius. ibid.
Quaestio mutata. Si quaestio spiritualis incidat in prophanam, iudex se-
cularis de ea cognoscere non potest. 2.253.b
Quaestio incidens. Si quaestio & causa summaria, vt est executio iu-
dicati, incidit alia quaestio non summaria, vt est quaestio proprietatis,
tamen debet quaestio illa incidens summarie decidi, sicut prin-
cipalis. ibid.
Qualitas in dispositione posita, semper verificari, & attendi debet. si i-
dem 2.253.b
Qualitas, quae alicui fundamentum intentionis est, ab eo necesse est p-
betur, nec satis erit ipsammet intentionem solum probari. ibid.
Qualitas requisita a statuto puniendi, aliquod factum, puta puniendi. de fo-
ra. virginem honestam, si non probetur qualitas honestatis, locum
non habet statutum. 2.253.a
Qualitas quando est fundamentum intentionis, no solum sufficit pro-
bare intentionem, sed etiam qualitas est probanda. 2.253.a, & 254.b
Qualitas doli a lege requisita a hico, vel accusante est probanda. tom.
2.254.b
Qualitas inherens personae principalis poenam auget in auxilium pra-
stante. ibid.
Qualitas in inquisitione posita si non probetur, reus absoluitur. ibid. a
qualitas statuti etiam criminalis est articulanda & probanda, siue quis
agar, siue excipiat. ibid. b
qualitate delicti non probata de consuetudine, condemnatur de prin-
cipali delicto, de quo est conuictus. ibid. a
qualitas iuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi. 2.252.b
qualitas posita in accusatione, vel inquisitione, debet necessario pro-
bari: alias etiam si probetur delictum sine illa qualitate, nihilominus
inquisitus est absolendus. ibid.
qualitates in libello, accusatione, vel articulis probatoriis adiectae, al-
terates actionem vel delictum intentatum, vel quae necessario sunt
apponendae, debent probari, alias fecus. 2.254.a
qualitates in lege vel statuto expressae, omnes verificari debent, ad hoc
vt imponi possit poena illius legis, vel statuti. ibid.
qualitates intrinsecae praesumuntur, non autem extrinsecae, nisi probetur.
ibid.
quandocunque, hoc verbum licet generale sit, tamen intellectu iuris
quomodò de tempore legitimum, videlicet 30. vel 40. ann. intelligi-
tur. 2.255.a
quanti res est, ea est vera rei aestimatio. tomo quarto, pagin.
203.a
quantitas legata simul cum specie pura cum frumento ex tali fundo
debet praestari eodem tempore, quo fructus, quia simul legata simul pra-
stari debent. 2.20.a

Quantitas certa vt praestetur a principio domino emphyteuseos, pro
primo ingressu, non est de substantia & forma contractus emphyteu-
tici. 2.255.a
Quantitatem qui in diuersis apochis se recepisse confitetur, no de ea
dem, sed de diuersa quantitate exaudi, intelligique debet. 2.255.a
Quantitatis debitor quamuis ob incendium non liberetur, tamen si p-
per aliquam speciem, quae incendio intercepta sit, quantitatem de-
beat, liberabitur. 2.255.a
Quarta Episcopalis prohiberi non debet. 4.172.a
Quarta iure naturae debetur. ibidem
Quarta parochialis debetur ministris ecclesiae. ibid.
Quarta falcidia qd ratione delicti, & si haeres cancellasset testamentum
ne legata praestaret, aut si negaret rem haereditariam esse, vt couin-
cator de mendacio, non detrahetur, qui intelligendum. 2.255.a
Quarta quae debetur arrogatis, non est aucta vique ad trientem, quae
debetur legitimis & naturalibus. 2.255.a
Quartam falcidiam vel trebellianam, potest haeres inueterium coficiens regu-
lariter detrahere. 2.255.b
Fallit. ibid.
Quarta detractio transit ad haeredes 2.255.a
Quarta trebellianica deductionis prohibitio inefficax est in liberis
primi gradus. 2.255.a
Quartam falcidiam licet haeres non detrahat, nisi infra annum a die
monitionis per iudicem factae, & legata integraliter exoluat, tamen
fallit. 2.255.a
Quasi & quodammodo, sunt notae improprietatis. 2.155.a
Quaerela in officio testamenti, quando exheredatio est cum causa, est
necessaria, licet secus quando exheredatio est facta sine causa.
2.255.b
Quaerela in off. testa. non est hodie sublata, imò est necessaria. 2.255.b
Quaerelam iniuriam proponens, habetur perinde ac si non quaerelaret.
2.255.b
Quingenti solidi quorum mentio fit in l. pe. §. h. C. de don. faciunt ho-
die summam septingentorum scutorum. 2.257.a
Quinquennalis dilatio debitori concessa, si quidem ab eo praestetur
fideiussio, valet effectualiter, & confirmatur per satisfactionem sub-
sequentem. 2.257.a
quittatio facta per minorem, non valet. 1.116.a
quittantia fit verbo, scripto, cancellatione. 4.172.a, & 220.a
quorum bonorum interdictioni vtiliter etiam ad successores iuris ciuilis
pertinet. 2.258.b

R.

R adens nomen alterius & inscribens suum, quomodo punitur. 1.
330.b
Radens vel abradens instrumenta, vel literas principis, falsum
committit 2.257.b
rafura, vel cancellatio si est correctae per notarium praesentem scriptu-
ram, non vitiat instrumentum. rafura. 2.259.b
rafura vel vitium scripturae circa substantialia instrumenti, vitiat in-
strumentum, in aliis autem vitiat solum casum, in quo est rafura.
ibid. b
Rafura non vitiat literas, quae redditae sunt clausae. ibid. b
Rafura parua in testamento, pro nulla rafura habetur. 4.183.b
Rafura reddit instrumentum suspectum, si est in loco suspecto facta. 1.330.b
Rapina & furtum in quo conueniant, & disideant. 4.199.b
rafum praesumit falsum. 1.33.b
rapiens meretricem non incidit in poenam l. vnica. C. de rapt. virg.
2.259.a
rapiens mulier virum, non incidit in poenam dict. l. i. C. de rap. virgi.
2.259.a
raptor honesta mulieris punitur poena capitali, & in flagranti crimine
deprehensus potest a coniunctis personis impunè occidi. 2.258.a
raptor si raptam non carnaliter cognouit, non debet puniri poena. l.
vnica. C. de raptu virg. 2.259.a
raptor is demum dicitur, qui & de loco ad locum libidinis causa mu-
lierem abducit & abducendi animo, non commodioris coitus gra-
tia id patrat. 2.258.b
raptor incidit in poenam. l. vnica. C. de raptu virg. etiam si rapta consen-
ferit, siue ab initio siue ex post facto. 2.259.a
raptor quando punitur: & quis de raptu cognoscere possit. tom. 2.
259.a
raptor cum rapta non potest contrahere matrimonium de iure ciuili.
Sed secus de iure canonico. 2.259.a
raptorem non excusat tractatus, seu etiam sponsalia per verba de fu-
turo contracta cum persona, sponsa cum nolens raptur. 2.259.b
raptu boue, vel alia re per vim potest agi criminaliter. 2.259.b
Raptores etiam illi dicuntur qui non vis, sed blandimentis & verbis de-
ceptoris, puellas libidinis causa abducunt. tomo secundus,
259.a
Rara nihil probant. 4.218.a
Rara pro nullis habentur, quae in aetimationem non veniunt. ibidem
ratum habere non possum quod meo nomine gestum non est, at si qd
meo nomine gestum est ratum habeam, ratihabito retrotrahetur,
& mandato comparabitur: & perinde obligor ac si mandassem.
2.261.a
Ratum fieri, haberiue aliquid in alterius damnum non potest. tom. 2.
2.261.
Rata habentur, quae animo compensandi pro rata dicuntur. 4.183.b
Ratificatio

Ratificari non possunt, quae gesta sunt per procuratorem in cōsistorio Principis. 3.126.n.1. Ratificatio mandati praesumitur ex temporis diuturnitate. 3.122.nu.14. Ratificans delictum commissum, debet puniri. 2.259.b. & 269.a. Ratificans actum non comprehendit statum disponens de reo actu hominis. 2.260.a. Ratificans delictum sui causa commissum ab alio, debet puniri in loco in quo factum commissum, non in quo factum per eum ratificatum. 2.260.a. Ratificandi ius non transit in filium, sicut nec ius declinandi voluntatem transit in heredem, nec in filium. 2.260.a. Ratificatio refutata ex diversis actibus in genere probari potest: deo testes singulares sufficiunt. ibid. Ratificatio actus nomine alterius gestus non requiritur, ubi ex dicto cōtractu alterum commodum illi refutat. ibid. Ratificatio testibus singularibus probatur. ibid. Ratificatio per scientiam inducitur, & sufficit ut in genere cōstet, quae scientia praesumitur ex cohabitatione, coniunctione sanguinis, & notabilitate contractus. ibid. Ratificatio non potest fieri in praedictum tertij. ibid. Ratificatio non est necessaria ubi agitur de nouo iure acquisito cōferendo, sed sufficit dicti iuris vera approbatio, quae fieri potest etiā donante mortuo. ibid. Ratificatio ex non improbatione contractus & longo tempore praesumitur, & ex eo quod est verisimile. ibid. Ratificatio debet fieri illo tempore, quo actus principalis debet fieri, & sic tempore habili ad hoc ut valeat. ibid. Ratificatio, quae fit tempore, quo actus nihil operatur, propter lapsum temporis non valet, quia inuenit obstaculum in medio, quod quippe impedit, ne tempore, seu extrema coniungatur. ibid. Ratihabitio in contractu par est cum mandato. 4.218.a. Ratihabitio pro ipso facto estimatur. ibid. Ratihabitio tam factis, quam verbis ostenditur. ibid. Ratihabitio etiam in delictis mandato comparatur. 2.260.b. Ratihabitio ad hoc ut possit operari, id est retrahitur, & mandato cōparari, requiruntur extrema habilia. ibid. Ratihabitio & contentus ratione coniunctionis concurrente scientia & patientia eius, cuius negotium geritur, praesumitur. ibid. Ratihabitio retrahitur, & mandato comparatur, si Papa vel supremus princeps ex plenitudine potestatis sententiam non suo nomine, & sic prioris nulliter latam, ratam habeat & confirmet. ibid. Ratihabitio quo ad retractionem nihil agit aut operatur, quando fuisse solū defectus executionis seu exercitij iurisdictionis in actu, cum in habitu adesset, & si Procōsul antequam prouinciam introisset, mandasset & delegasset causam. ibid. Ratio finis statuti, excludens foeminas, & descendentes ab eis, videtur esse propter fauorē agnationis, ut bona cōferentur in familia, & familia dignitas conferretur. 2.261.a. Ratio legis durat, licet ius civile destruat. ibid. Ratio vel responsio quae est eadem cum dicto, non valet. ibid. Ratio in testibus semper praevalet etiam in criminibus. ibid. Rationes non fuisse plenē & legitimē redditas, alleganti incumbit onus probandi. ibid. Ratio nec par, nec maior etiam in legū correctionibus, quidquam operatur. ibid. Ratio non fit scripta, non potest ab ea argui: quando non est vnica ratio tantum, sed si sit vnica, illa habetur pro scripta, & ab ea arguitur tanquam a ratione scripta. 2.261.a. & b. Ratio generalior dicto, nunquam ad terminos dicti restringitur. tom. 2.261.b. Ratio dicti testis trahit & regulat ipsum dictum, ipsumque destruit, si dicto non congruit, cum tota vis testis sit in ratione. to. secundo, 261.b. ratio vbi eadem est, ibi & ius est idem. 4.178.b. rationem frustra querimus ubi habemus legem. 4.272.nu.90. ratio naturalis pro lege allegatur, ubi deficit lex. 4.275.n.125. In ratione consistens, lex esse dicitur. ibid. ratio viua vbi viget, frustra querimus legem. ibid. rationem vnica qui vult dicere adesse in lege, vel in statuto, debet probare: nam plures praesumuntur. 3.359. rationem adducens non dicitur sine lege loqui. 4.275.nu.122. rationes qui alicui reddere tenentur, illarum libros in primis ipsi reddere cogetur. 2.261.b. rationes vrgentes ad conuincendam communem quae sint, repositū est arbitrio iudicis. 4.272.n.93. rationum librum mercator tenetur edere ad fundandam intentionem actoris. 2.261.b. Ratione dubitationis fit quod aliās non fieret. ibid. Rebellis impune occidi potest, & tunc demum probari & declarari, quod fuerit rebellis. 2.262.a. Rebellis ante sententiam retinet iurisdictionem. 3.426.nu.2. Rebellio an requirat sententiam. ibid. Quid in crimine laesa maiestatis? ibid. Rebellio an requirat sententiam declaratoriam? ibid. Quid in rebellionē notoria? ibid. Quid in feudo? ibid. Quid ad auocandum possessionem? ibid. Recatatio. Facultas rem alienatam recatandi ex statuto competes proximiori agnato, non potest extraneo cedi. 2.262.a. Receptans scienter rem furatam, tenetur furti. 1.456.a. Receptor furis tenetur eadem poena, qua & ipse fur. 2.261.a.

Recipiendo fortem tacite videtur remitti poena. 2.262.a. Reciproca donatio non dicitur propria donatio. 2.262.a. Reciproca donatio non eget insinuatione. 2.262.a. Recognoscens feudum ab alio quam à domino, debet priuari feudo. 1.378.a. An recognoscens tenere castrum in feudo, intelligatur recognouisse iurisdictionem & territorium? 1.375.b. Recognitio facta quoad bona quid operetur? & an & quā sibi in bonis recognitis noccat, & quando tertio. 2.262.b. Recognitio feudi per errorem facta non nocet posteris, 2.262.a. Reouentio. Clericus agens contra laicum coram iudice laico, voluntarie dimisso iudice ecclesiastico cuius copiam habebat, potest ibi reconueniri. 2.262.b. Reconuentio. Quando reus vult reconuenire actorem, non incontinēti, sed in futurum, procurator actoris tenetur fatidare quod in causa futura defendet dominum in causa reconuentionis. 2.262.b. Reconuentio non habet locum in causa appellationis. 2.262.b. Reconuentio habet locum etiam in officio iudicis implorato. 2.262.b. Reconuentio non fit coram iudice delegato electo de consensu partium. 2.262.b. Reconuentio post litem cōtestatam fieri non potest. 2.262.b. Reconuentio. In iurisdictione prorogata habet locum reconuentio. 2.262.b. Reconuentioni non est locus, quo ad effectum simultanei processus aliquo pacto, quando vna causa reperitur summaria, altera verò plenaria. 2.262.b. & 673. Reconuentioni ex causa plenē atque exactē excutienda locus non est ob causam summam agitam: atque id, quo ad spontanei processus effectum. 2.263.a. Rector vniuersitatis non potest eligi nisi sit clericus. 2.263.a. Rector inutilis, rector nullus. 4.218.b. Post Recusationem, & probationē suspicionis, potest iudex, de vol. recusant. cognoscere vel causam alteri committere. 1.594.a. Recusari potest iudex in causis criminalibus. 2.263.a. Recusatio iudicis non minus illius iurisdictionē suspendit, quam quae ius appellatio ritē interposita. 2.263.a. Recusatio ita suspendit iurisdictionem iudicis, sicut appellatio. 2.263.a. Recusatio iudicis, & mandato comparatur, si Papa vel supremus princeps ex plenitudine potestatis sententiam non suo nomine, & sic prioris nulliter latam, ratam habeat & confirmet. ibid. Recusatio quo ad retractionem nihil agit aut operatur, quando fuisse solū defectus executionis seu exercitij iurisdictionis in actu, cum in habitu adesset, & si Procōsul antequam prouinciam introisset, mandasset & delegasset causam. ibid. Recusatio finis statuti, excludens foeminas, & descendentes ab eis, videtur esse propter fauorē agnationis, ut bona cōferentur in familia, & familia dignitas conferretur. 2.261.a. Recusatio legis durat, licet ius civile destruat. ibid. Recusatio vel responsio quae est eadem cum dicto, non valet. ibid. Recusatio in testibus semper praevalet etiam in criminibus. ibid. Recusationes non fuisse plenē & legitimē redditas, alleganti incumbit onus probandi. ibid. Recusatio nec par, nec maior etiam in legū correctionibus, quidquam operatur. ibid. Recusatio non fit scripta, non potest ab ea argui: quando non est vnica ratio tantum, sed si sit vnica, illa habetur pro scripta, & ab ea arguitur tanquam a ratione scripta. 2.261.a. & b. Recusatio generalior dicto, nunquam ad terminos dicti restringitur. tom. 2.261.b. Recusatio dicti testis trahit & regulat ipsum dictum, ipsumque destruit, si dicto non congruit, cum tota vis testis sit in ratione. to. secundo, 261.b. ratio vbi eadem est, ibi & ius est idem. 4.178.b. rationem frustra querimus ubi habemus legem. 4.272.nu.90. ratio naturalis pro lege allegatur, ubi deficit lex. 4.275.n.125. In ratione consistens, lex esse dicitur. ibid. ratio viua vbi viget, frustra querimus legem. ibid. rationem vnica qui vult dicere adesse in lege, vel in statuto, debet probare: nam plures praesumuntur. 3.359. rationem adducens non dicitur sine lege loqui. 4.275.nu.122. rationes qui alicui reddere tenentur, illarum libros in primis ipsi reddere cogetur. 2.261.b. rationes vrgentes ad conuincendam communem quae sint, repositū est arbitrio iudicis. 4.272.n.93. rationum librum mercator tenetur edere ad fundandam intentionem actoris. 2.261.b. Ratione dubitationis fit quod aliās non fieret. ibid. Rebellis impune occidi potest, & tunc demum probari & declarari, quod fuerit rebellis. 2.262.a. Rebellis ante sententiam retinet iurisdictionem. 3.426.nu.2. Rebellio an requirat sententiam. ibid. Quid in crimine laesa maiestatis? ibid. Rebellio an requirat sententiam declaratoriam? ibid. Quid in rebellionē notoria? ibid. Quid in feudo? ibid. Quid ad auocandum possessionem? ibid. Recatatio. Facultas rem alienatam recatandi ex statuto competes proximiori agnato, non potest extraneo cedi. 2.262.a. Receptans scienter rem furatam, tenetur furti. 1.456.a. Receptor furis tenetur eadem poena, qua & ipse fur. 2.261.a.

Actio renunciata cum iuramento quando dolose est arbitrata, vel est laesio enormis. 2.264.a. Reductio pars condemnata volēs post decennium reducere laudum ad arbitrium boni viri, an cōtineatur sub statuto de causa reductionis ad arb. boni viri? 2.265.a. Reductio ad arbitrium boni viri debet secundum magis communē sententiam Doct. examinari & diffiniri coram ordinario rei. 2.263.b. & 264.b. Reductio ad arbitrium boni viri in laudo potest peti vsque ad annos 30. 2.263.b. Reductio ad arbitrium boni viri, Quando iudex aut arbitrator est persona secularis vel ecclesiastica ad quem petatur reductus. 2.264.a. Reductio ad arbitrium boni viri an possit impediri per statutū. 2.74.n.9. & seq. Reductio ad arbitrium boni viri an impediatur si sit data facultas arbitratori laedendi etiam in magna quantitate. ibi. n. 13. & 17. Quid si laudum sit emologatum. ibi. 25. Reductio ad arbitrium boni viri an impediatur stante renūciatione. ibi. 30. & seq. Ampliatur & limitatur. 3.75.nu.33. Quid si renunciatur sit iurata. ibid. 35. & seq. Quid si interueniat dolus ex proposito. ibid. 46. Quid stante clausula quod arbiter pronūciat de iure & de facto. 3.76.nu.60. Quid stante modica laesione. ibid. 67. Quid si dictum sit quod possit facere alit & bassic. ibid. 62. & se. Quid si renunciatur sit omni iuris remedio. ibid. 66. Reductio intra quantum tempus peti debeat? 2.264.a. Reductio in petito propter enormem laesionem ad arbitrium boni viri, non obstante renūciatione, admittitur, quia non est verisimile quod cōpromittentes hoc voluerint, ut eos arbiter vel arbitrator enormiter laederet. ibid. Reductio ad arbitrium boni viri pēden. an possit fieri executio laudis? ibid. a sententia iudicis Reductionis, vel appellationis non est appellandū. 2.263.b. Reficiens an dicitur de nouo facere. 1.327.a. Reficere an prohibetur qui prohibetur facere. 1.354.b. Refugium maleficio praebens, maleficio reus est. 4.218.a. Regalia praescribi posse tempore cuius non extat memoria. 2.265.a. Regalia veniunt in concessione si solita sunt venire. 3.366.n.24. Habens regnum decessit relicto vno filio nato ante acquisitionem illi dignitatem: relicto etiam alio filio nato post acquisitionem illi, quis p̄ se fertur in ea. 1.360.b. Regalium infeudatio non valet sine clausula motu proprio. tomo 1. 353.a. Regalia non veniunt in generali venditione. ibid. Regula inhaerendum est, & qui eam habet pro se habet fundatam intentionem. 2.265.a. Regulam hanc, spontē confessum in iudicio non posse appellare, locū habere nō tantum in criminibus enumeratis in l. obseruare. C. quorum appell. non recip. sed & in aliis. 1.136.b. Regula stare debemus, donec non probeatur limitatio, regulā enim pro se habens intentionem fundatam habere dicitur. 4.273.nu.105. Regula idem est, quod ius. 3.206.nu.132. Reincidentia excommunicationis, an fiat ipso iure. 1.301.a. Relatiuum quis vel qui, in dubio non facit veram relationem, sed simplicem. 2.265.a. Relatiuum quis vel qui restrictiuium est. ibid. relaxandi sunt ex carcere, quando causa apparet innocentia. 4.218.b. Relegatio non est in vltimo eius loco est exilium iure ciuili, & hodie etiam iure canonico. 2.265.a. Relegatio ad ergastulum, pro morte ciuili habetur. 4.218.b. Relegatus non patet redeundi licentia. 4.170.b. Relegatus debet restitui concedi. 2.265.a. Religio pradicariorum est antiquior. 1.439.a. Religione si pater ingreditur, liberi ipsius sic statim sui iuris ac mancipij efficiuntur, ut testari & catera quaevis ritē gerere possint. 2.265.b. Religionis professio sub ea conditione, vel modo suscepta, qui vel contententia, vel paupertatis, vel obedientiae voto reluctetur, irrita prorsus est. ibid. Religionem professuris, vel professis, si qua statuta succedendi ius adi mant, nihil generaliter atque indistinctē valebunt. ibid. Religionis professio vicem filiorum subit quo ad excludendum substitutionem. ibid. Religionis initiatio non impeditur, morae esse debet, quominus ob crimina antea commissa atque antea in accusationē deducta sanctae iure poena lauantur. ibid. Regionis ad alterius populos qui merces veritas detulisse probabitur, si pro captiuorū redemptione id esse factum contiterit, nihil fraudi damnōse illi erit: si tamen interueniunt merces asportantur, intercipiuntur, liberari, recuperariue non poterunt. 2.266.a. Religionem aliquam, puta fratrum minorum, si quis ingreditur, postquam est institutus, talis institutio pro non scripta habetur. ibid. Religionem ingredi volentes testamentum nō subiaceat dispositioni iuris communis, ideōque non vitabitur etiam id quod filius suis relinquit non institutionis titulo relinquat. ibid. Religionem vel monasterium ingressus, an possit mutare vel reuocare testamentū prius factum ante ingressum? & an haeres statim habeat eius hereditatem, an verò debebit expectari mors naturalis? ibid.

Relinque verbum ad rem, seu quantitatem certam relatum, trahi non posse ad filij heredis institutionem. 2.265.b. Religiosis potest indici durior vita, secundum regulā, & ordinē. 2.265.b. Relinquendi verbum cum vniuersali bonorum nomine, vel cum aliqua illorum parte coniunctum, ad institutionem refertur. 2.265.b. Relinquere post mortem, & post vitam paria. 4.218.b. Relinquens dominum praesentem non mortuum nec ad mortē vulneratum, debet feudo priuari. 1.375.b. Relicta ab instituto censetur repetita à substituto. 2.265.a. Relictum pro anima, censetur esse ad pias causas. 2.265.a. Relictum institutionis titulo non cōtetur, si testator ita dicat: filio meo centum relinquo, nec volo quod vterius petere possit. 2.265.a. Relictum spurio nihil valet, & pro nō scripto habetur, nec tamen sifco applicatur, sed defertur heredibus institutis. 2.265.a. Relictum filiae, si nuperit, centum, & si non, quinquaginta: si ingreditur in monasterium habebit centum. 2.265.a. & b. Relictum per vxorem filio mariti, non habita mentione patris, nec patris potestatis, intelligitur factum in intuitu filij, & non patris. 2.265.a. Relictum pro anima censetur quando legatur alicui monasterio, seu religiosi, quod quidem relictum pium dicitur. 2.265.a. Relictum ad meram alterius voluntatem, inutile est. 2.265.a. Relicta Confraternitatis laicorum, pro anima censetur relicta. 3.389.nu.11. Relictū dicitur ad pias causas omne id quod, p̄ anima relinquitur, etiā si amico vel consanguineo relinquatur. ibid. Remedium l. si. ff. de rei vend. habet locum in petitione hered. 4.88.a. Remedium cap. redintegranda. 3. q. 1. & l. si coloni. C. de agri. & cens. lib. 11. competit cui libet, quo possessione suarum reum ecclesiasticarū, aut aliarum quarumcumque sine iusta causa ceciderit. 2.266.a. Remediū can. redintegranda. 3. q. 1. competit cui libet, qui sine iusta causa de possessione ceciderit, t̄a pro rebus ecclesiasticis quam prophanis. 2.266.b. Remedium possess. canon. redintegranda. 3. q. 1. competit etiam contra bona fidei & titulo possidentem. 2.267.b. Contrarium. 2.301.a. Remedium c. redintegranda. 3. q. j. exploratum est esse plenissimum: remedium & magis generale, ac vtile inter alia remedia possessoria concurruntque cum omnib. aliis remediis. 2.310.a. Remedium restitutionis in integrum cum sit extraordinarium, non habet locum ubi competit ordinariū, nisi per ipsam remedium extraordinariū, pinguis & vtilis ipsi agentis succurreret. to. 2.276.a. Remediū cap. redintegranda. competit tam pro rebus ecclesiasticis, quam prophanis. 2.266.b. Remedio c. redintegranda, agens nō tenetur probare quod tempore spoliationis possederit, quod aliās in interdictis requiritur. 2.266.a. Remedium l. 1. C. de res. ven. non habet locum in cōtractibus stricti iuris, sed tantum bonae fidei, vel habentibus naturam bonae fidei. 2.266.a. Remedium l. 2. C. de res. ven. non habet locum, quando interuenit in actum decretum, vel autoritas superioris. 2.266.a. Remedium ca. redintegranda, datur etiam contra possidentem cum titulo. 2.266.b. Remedium ca. redintegranda. 3. q. 1. datur cōtra quemlibet possessorem. 2.266.a. Remedium l. 2. C. de res. vend. non habet locum in contractu trāsactio nis. 2.266.a. Remediū l. j. C. de rescind. vedit. locū habet in quibuscūque bonae fidei contractibus. 2.266.b. In remedio l. 2. C. de res. vend. supplementum precij non est in obligatione, sed in facultate rei, ex illo remedio conuenit. 2.266.a. Remedium denunciationis non habet locum contra filiumfam. tutū exceptione Macedo. 2.267.a. Remedium quorū bonorū, cessat contra ostendē. titulum, similiter petitio hereditatis. 2.266.b. Remedium c. redintegranda. 3. q. 1. competit possidenti vigore cōstitutū. 2.266.b. Remedium l. si. C. de acq. poss. vbi in instrumento est hypotheca generalis bonorum cum cōstituto, potest creditor venire contra tertium possessorem nō facta excussione bonorum debitoris intēdō remediū d. l. si. C. de acq. poss. 2.267.a. Remedium recuperandę possessionis competit laico pro bonis apphans. 3.288.nu.1. Ampliatur, & limitatur. ibid. 2. & seq. Hæredi rationē factę possessionis trāsactę in eū vigore decreti de continuanda possessione. ibid. 3. Commodatario, & Depositario. ibid. 4. Conductorio. ibid. 5. Vassallo. ibid. 8. Vfusfructuario. ibid. 10. Successori singulari. ibid. 11. Commendatario. ibid. 12. Cessionario. 3.289.n.15. Administratori Hospitalis. ibid. 15. Remedium recuperandę possessionis nō competit malę fidei possessori. 3.289.n.20. Nec ei

Index in Communes

Vtriusque Iuris Opiniones.

Nec ei qui cecidit à possessione ex iusta causa. ibid. 21.
Nec emphyteotez qui cecidit à possessione ob canonem non soluitur. ibid. 25.
Nec execrabili. ibid. 27. **Nec simoniaco.** ibid. 30.
Remedium recuperandæ possessionis, an detur contra bonæ fidei possessorem. ibid. 21.
An detur contra fiscum. 328. nu. 3.
Remedium recuperandæ possessionis non datur cõtra eum qui occupavit possessionem beneficij vigore reservationis Apostolicæ in sui favorem. 320. nu. 34.
Limitatur pluribus modis. ibid. 35. & seq.
Remedium recuperandæ possessionis non datur contra contrahentem decretum irritans. ibid. 39.
Remedium recuperandæ possessionis, an præscribatur spacio 30. annorum. 329. nu. 53.
Quid in præscriptione immemorabili. ibid.
Remedium recuperandæ possessionis locum habet probata possessione antiqua ex parte agens, & possessione receti ex parte cõueti. ibid. 56.
Remedium recuperandæ possessionis competit pro rebus. ibid. 64.
Quid pro incorporabilibus. ibid. 65.
Quid pro annis præscriptionibus. ibid. 66. & seq.
Remedium recuperandæ possessionis quò debeat libellus cõcipere. 329. n. 70.
Remedium recuperandæ possessionis non potest cumulari cõ interdicto vnde vi. 329. nu. 122.
Remedium. l. hac edictali. C. de secũ. nup. potest cõcurrere cõ remedio ineficacis dotis. 322. nu. 53.
Remissio iniuriæ facta in foro conscientiz, non impedit quo minus remittens in iudicium posita in foro iudicio accusare possit, nã per talem remissionem non censetur sublatum ius accusandi. como 2. 267. b.
Remissio iniuriæ facta in foro conscientiz, non impedit quominus remittens iniuriantem postea in foro iudicio accusare queat. Nam per talem remissionem non censetur sublatum ius accusandi. como 2. 268. a.
Remissio si facta sit delinquenti à parte offensa, nihilominus adhuc poterit accusari à tertio, si aliquo modo suorum iniuriã prosequatur, & alias ipsi competat ius accusandi, vt quia crimen sit publicum. 2. 268. a.
Remissio in confessiõne facta sacerdoti, remittit solum rancorem animi offensi: Non tamen ob id actio iniuriarum remissa censetur, quo ad damna, & penas pecuniarias. ibid.
Remissio criminis publici, quod infert iniuriam, cui libet fieri non potest, etiam si sit priuato illata solum. ibid.
Remissio de loco ad locum in contractibus fieri potest, quando debitor renunciat fori priuilegio. 2. 267. b.
Remissio si facta sit delinquenti à parte offensa, nihilominus adhuc poterit accusari à tertio aliquo, modo suorum iniuriam prosequatur, vel alias ipsi competat ius accusandi, vt quia crimen publicum sit. ibid.
Remissio rei ad iudicem loci, in quo deliquit, de consuetudine totius Italie non fit aliquo pacto. ibid.
Remissio etiam in ciuilibus non habet locum. ibid.
Remissio delicti simpliciter facta per Principem intelligitur facta quo ad pacem, non autem quo ad damnum illatum parti læzæ. 3. 185. numero 6.
Remissionem esse instar donationis: Et idèo creditore remittente debitori suo debitum excedens quantitatem quingentorum solidorum, requirit inscriptionem. 1. 217. b.
Remissiones in criminalibus. hodie de consuetudine non fiunt. 2. 267. b.
Remissoria an sit condenda in criminalibus. 3. 433.
Quod intelligi & declarari, vt ibid.
Remittere & donare in eodem conueniunt. 4. 218. b.
Remittens iniuriam non videtur remittere damnum ex iniuriã passum. 1. 217. a.
Remittentibus actiones suas non est dandus regressus ad eas. 2. 267. a.
Remittere potest pacem debitorum princeps & indulgere. como 2. 268. a.
Remittere pro bono pacis potest princeps iniurias, & dãnã singulorum, nec eorum requiritur consensus. ibid.
Remittere tenetur reum vel delinquentem de iure cõmuni iudex originis vel domicilij, ad iudicem loci in quo delictum commissum est, si ille iudex domicilij requisitus sit à iudice loci delicti, ad effectum vt ibi accusetur & puniatur. 2. 267. a.
Remittere iniuriam, seu pacem facere, nemo potest à iudice seu officiali cogi. 2. 267. a. & 268. a.
Ad remotionem speciei non sequitur remissio generis. 1. 463. b.
Remuneratoria donatio, nõ potest dici proprie mra donatio. 2. 268. a.
Remuneratoria donatio ad hoc vt valeat, qua requirantur. ibid.
Renouata pro nouis habentur. 4. 210. a.
Renouatio ex cursu longi temporis præsumitur à vassallo petita & obtenta. 3. 17. nu. 47.
Renouatio emphyteusis est facienda pro eisdẽ conditionibus, pro quibus reperitur tempore renouationis, non autem cum cõditionibus adiectis in primo instrumento. 3. 149. nu. 28.
Renubens vxor vel mulier, si certum nũcium de obitu mariti accipit, vel etiam fama publica interueniente probabiliter credere potuerit illum defunctum, excusanda est, aliã verò punitur de adulterio. 2. 263. a.
Renunciari posse legi prohibitiõne cum iuramento. ibid. b.
Renunciare quis non intelligitur iuri quod ignorat. ibid.

Renuntians feudum vel emphyteusiam, nunquam admittitur donec super sine de cõprehensis in prima inuestitura, nisi ad effectum, vt nõ deouluat. 2. 268. b.
Renuntians specialiter conditioni indebiti, sine causa, & omni legi auxilio, non tamen propterea impeditur solum per errorem reperi, quia promissio, vel renuntiatio erronea non præiudicat. ibid. b.
Renuntiare feudum inuito domino vassallo non potest, quia feudum est contractus nominatus vltro citroque obligatorius neque deperdet ex vnus voluntate. 2. 168. b.
Renuntiare potest pater beneficio, l. si vnquam C. de reu. do. etiam in præiudicium filiorum. 2. 268. b.
Renunciamus & factis & verbis. 4. 218. b.
Renuntians beneficium in manibus prælati, potest penitere antequã alteri facta sit collatio. 2. 268. b.
Renuntiare non posse fideiussorem beneficio excusationis. 2. 268. b.
Renuntiare legi interdicenti cum iureiurando quiuis poterit. 10. 2. 269. a.
Renuntians priuilegio non videtur renuntiare iuri communi. 2. 268. b.
Renuntians appellacioni non videtur nullitati renuntiasse. ibid.
Renuntians filia partem facit, licet ipsa non admittatur ad partem, idcirco eius portio remanet & accrescit hæredi, cui pater prouidisse videtur. 2. 268. b.
Renuntiare potest in cõpromisso restitutioni in integ. 2. 268. b.
Renuntians instrumẽto debiti nõ intelligit renunciasse debito. 1. 554. b.
Renuntians feudum vel emphyt. nunquam admittitur, donec super sine de cõprehensis in prima inuestitura, nisi ad effectum vt nõ deouluat. 1. 346. a.
Renunciante successioni paternæ generaliter, non videri renunciasse legitimæ, sed opus esse renuntiatione specialia. 1. 414. b.
Renuntians liti debet in expensis condẽm. 1. 311. b.
Renunciaciones S. C. Velleiani factæ à mulieribus efficaces non sunt, nisi ipsæ fuerint antè de priuilegijs sibi competentibus certioratæ. 2. 270. a.
Renunciariar non extendi ad futuras, nisi dicatur. 1. 341. b.
Renunciatio in vno, inducit exclusionem in alio. 2. 269. b.
Renunciatio fori, seu proprii domicilij, quid in contractibus operetur. 1. 433. b.
Renunciatio filij etiam minoris 15. annis pro modico accepto de bonis paternis & maternis cum iuramento valet, si non sit enormissima læsio. nec de dolo constat. 2. 266. b.
Renunciatio legitima nunquam in generali renuntiatione includitur. 2. 269. b.
Renunciatio mulieris in casibus, in quibus valet, debet fieri expresse, & specialiter S. C. Velleiano, vel eius exceptioni, cum certioratione illius. 2. 269. b.
Renunciatio simplex ad futura an trahatur. 1. 457. b.
Renunciatio generalis & indefinita non comprehendit ius fideicommissi futuri. 2. 269. a.
Renunciatio vassalli non præiudicat agnatis eius. 2. 296. a.
Renunciatio omnium casuum, per quos reuocatur donatio, non valet. 2. 268. b.
Renunciatio reductionis ad arbitrium boni viri, vel appellacionis in cõpromisso non operatur contra enormissimam læsionem. 10. 2. 268. b.
Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ tempore cautionis emissæ, est nulla. 2. 268. b.
Renunciatio facta in iudicio tollit ius conditionale. como 2. 268. b.
Renunciatio filiz viuo patre defuncti, nepotibus indistinctè nõ præiudicat. 2. 269. a.
Renunciatio facta de non contrahendo generaliter occasione fidei commissi, vel substitutionis cuiuscumque, vel alterius iuris presentis, vel futuri extestamento, vel ab intestato, non præiudicat in fidei commissio conditionali inter ignorantem. 2. 269. a.
Renunciatio generalis cum iuramento operatur circa legitimam. 2. 268. b.
De renuntiatione defensionum quam faciunt rei in causis criminalibus. 2. 269. a.
Renunciatio etiam iureiurando munita casus insolitos, & incogitatos non complectitur. 2. 269. a.
Renunciatio cessionis bonorum facta, non tenet, nisi debitor dissipasset omnia bona in fraudem creditoris, aut nisi contraxisset sciens se non esse soluendo, vt illud tacuisset. 2. 269. a.
Renunciatio etiam iurata non trahitur ad casum valde insolitum, & incogitatum. 2. 269. a.
Renunciatio generalis casum in iudicij facta post certos casus speciales expressos, licet in sua generalitate non valeat, tamen valet ad hoc, vt extendatur ad casus similes expressos, non autem ad maiores. 2. 269. a.
**Renunciatio Velleiani per mulierem facta etiam cum iuramento nõ extenditur ad beneficium auct. si qua mulier, C. ad Velleia. tom. secũdo, 269. a.
Renunciatio coacta, est nulla. como secundo, pagina. 175. a.
Renunciatio non numeratæ pecuniæ facta tempore confessionis nõ valet, quemadmodum enim quis pecuniam inueniendi causis factis est in confitendo, sic facilis esse censetur in renunciando. como 2. 269. a.
Renunciatio continens dolum reipsa, ratione enormissimæ læsionis, iuramento non firmatur. 2. 270. a.
Renuntiatione**

Renuntiatione simplicis ipso iure an extinguatur ius vel actio alieni competens sine facto suo, puta ex dispositione legis vel statuti, aut ex testamento. 2. 270. a.
Renunciatio vt odiosa est restringenda, vt non extendatur nisi ad expressa, nec renunciatio respectu vnus iuris præiudicat quò ad alia, quæ non veniunt in consequentiam. ibid.
Renunciatio facta per filiam de hæreditate patris cum iuramento, si ea parente viuente decesserit, non nocet nepotibus. ibid.
Renunciatio generalis præiudicat renuncianti, dum modo potuerit in genere cogitari. 3. 327. nu. 8.
Limitatur pluribus modis. ibi. 9. & seq.
Renunciatio generalis cõ iuramento trahitur ad legitimam & eius supplementum. 3. 374. nu. 8.
Renunciatio iurata facta per mulierem propter dotem de bonis paternis, an cõcludat late enormissimam læsionem, & petita absolutione à iuramento. 3. 212. nu. 7.
Ampliatur pluribus modis. 3. 213. nu. 11.
Limitatur. ibi. 20.
Quid in supplemento dotis. ibid. 23.
Quid si nullam habuit dotem. ibi. 2.
Quid si fuit à patre instituta. ibid. 27.
Quid si renunciatio sit facta fratribus. ibid. 32.
Quid si fratres, in quorum fauore facta est renunciatio, viuo patre decesserint. 3. 214. nu. 35.
Quid si filia renunciet ob metum reuerentialem. ibi. 41.
Renunciatio facta à filia descendente viuo patre an obstat nepotibus. ibi. 43.
renunciatio facta à filia, quæ post mortem patris ingressa est monasterium, non obstat quin monasterium possit successione petere. 3. 115. nu. 62.
renunciatio facta per filiam dotatã non reuocatur per remedium, l. si vnquam. C. de reuoc. donat. 3. 196. nu. 33. & seq.
Renunciatio generalis non refertur ad dotem. 3. 374. nu. 3. & seq.
renunciatio post spoliũ facta non obstat agenti spolio. 3. 287. numero 1.
Ampliatur & limitatur. ibi. 2. & seq.
Quid si fuit renunciatum per procuratorem. ibid. 2.
Quid si renunciatio sit facta in presentia iudicis. ibi. 4.
Quid si in presentia aduersarij. ibi. 6.
Quid in prophantis. 3. 288. nu. 10.
Quid interueniente patientia longi temporis. ibi. 13.
repeti item posse dotem constante matrimonio, incipiente marito male vt substantia sua. 1. 225. b.
repetitio testis in criminalibus est necessaria parte citata. 2. 271. b.
repetitio dotis locum non esse, si vxor sciens contraxit matrimonium cum viro inope, & non existente soluendo. 1. 225. b.
reprehensio cõcessa contra alios ciues, puta Genueses vel Florẽtinos propter denegatã iustitiã, non habent locum contra Genueses & Florentinos alibi habitantes, quãdo fuit denegata iustitia: quia illis culpa imputari non potest. 2. 271. b.
reprehensio possunt concedi contra clericum debitorem. 2. 271. b.
reprehensio si sint concessa contra Perusinos, poterit capi Perusinus, nõ habitans Perusij, si per se vel alium subeant onera Perusij: aliã secus. 2. 271. b.
reprehensio qui causam dedit, seu communitas aliqua sit, seu quispian priuatus fuerit, damnum ex illis passo omne omnino refarciet. 10. 2. 271. b.
Captius & exactus pro reprehensio concessis ex facto vel delicto alterius, potest repetere illud quod soluit, & damna & interesse, supra rata ab eo, cuius occasione reprehensio emanarunt. 2. 271. b.
reprehensio promittens, liberatur bina presentatione. 2. 271. b.
reprobata pecunia non liberat soluendum. 2. 271. b.
repudiatio simpliciter facta intelligitur. sc. omni iure tã ex testamento quã ab intestato. 1. 487. a.
repudiatio potest reuocari. 1. 487. a.
repudiatio filij nocet nepoti. ibid.
an repudiatio hæreditatis possit reuocari. 1. 487. a.
repudiationem hæreditatis pendente conditione factã, non valere, nisi fiat in iudicio. 1. 483. a.
Si rei vindicatio intentatur contra aliquem, qui tempore ferendæ sententiæ non possidet, actor pronuntiabit dominus, & absoluitur reus, & virtute istius declarationis, aufertur à reo si inueniatur possidere. 2. 272. a.
rei vindicatio competit contra ciuiliiter possidentem. 2. 272. a.
rei vindicatio pro singulis tantũ rebus competere, intentarique potest. 2. 265. a.
res de facili reuertitur ad suam naturam. 2. 272. a.
res facti infirmari iure ciuili non potest. 2. 272. a.
res inter alios facta aliis non præiudicat. 2. 272. a.
res non intelligitur reddita, quæ deterior reddita est. 2. 272. a.
res legata non censetur hypothecata legatario, sed solum aliæ res testatoris. 2. 272. a.
res extinguuntur, vbi peruenit ad eum casum, à quo incipere non potest. 2. 272. a.
res qualibet libera, & pleno iure possessa præsumitur, etiam si prædica vicina sunt feudalia. 2. 272. a.
res propria ei cuius est legari non potest. 2. 21. a.
Fallit, ibid.
res denominatur à suo auctore. 2. 272. a.
res empta ex pecunia mea, non est mea. 2. 272. a.

res est diuisibilis in infinitas partes. 2. 272. a.
res cognoscitur vel nomine, vel demonstracione. 4. 192. a.
res communis mea est. 2. 272. a.
res prohibita alienari non potest publicari, nec venit in generali publicatione bonorum, etiam durante vita prohibiti alienare. 2. 272. a.
res iudicata pro veritate accipitur. 2. 272. a.
res præsumitur penes illum extare, ad quẽ semel peruenit, nisi probetur consumptio. 3. 10. nu. 9.
ret sacra non recipit æstimationem. 2. 271. b.
res semel data amplius dari non potest. 2. 271. b.
res sua nemini seruit. 2. 271. b.
res tantum valet quantum vendi potest. 2. 271. b.
res transit cum suo onere. 2. 271. b.
rei appellatio est generalis. 2. 271. b.
rei commodatæ & proprietatem & possessionem retinemus. ibid.
rei legata vel per fideicommissum relicta dominiũ transfertur à morte testatoris. 2. 272. a.
rei turpis nullum mandat est. ibidem
rei factis demonstratæ quicquid adiicitur, frustra est. 2. 272. a.
rei appellacione pars continetur. 2. 271. b.
rei appellacione veniunt personæ. 2. 271. b.
rei alienæ valet emptio, & legatum. 2. 271. b.
res empta de pec. ecclesiæ an officia ecclesiæ. 1. 237. b.
rem que culpa caret, in damnum vocari non conuenit. 2. 272. a.
res sunt immutabiles, nomina vero mutabilia. 2. 272. a.
rerum ecclesiasticarum alienationes, quomodo fieri debeant, & quæ requirantur ad earum alienationem solennitates. 2. 272. a. & b.
rebus iudicatis standum est. 2. 272. a.
rerum ordo confunditur, si vnique iurisdictioni sua non seruetur. 2. 272. a.
rescindens, ac rescissorium iudicium simul in eodem libello cumulari possunt. 2. 272. b.
rescindi petens aliquem contractum, debet precium restituere. ibi.
rescissoria actio nõ potest deduci in iudicium, nisi prius per officium iudicis habita restitutione. 2. 272. b.
rescriptum impetratum contra aliquẽ viuentem, valet cõtra hæredes, licet mortuus sit re integra. 1. 475. a.
rescriptũ impetratũ à Papa per excõmunicatũ qui de excõmunicacione mentionem est validum. 1. 302. a.
rescriptum probat contra impetrantem. 2. 53. b.
rescriptum ad beneficium potest quis impetrare pro alio absque mandato. 2. 272. b.
rescriptum impetratũ ad obseruantiam iuris communis contra habentem priuilegium concernens merita causæ, non tenetur facere mentionem de priuilegio. ibi.
rescriptum secundũ non faciens mentionem de primo, nõ est ipso iure nullum, sed venit annullandum ope exceptionis. 2. 272. b.
rescriptũ regulariter expirat morte illius contra quẽ conceditur re integra, sicut finitur mandatũ morte mandantis. 2. 273. a.
rescriptum qui impetrat, illi, inuito eo aduersus quẽ impetrauerat, renunciare potest. 2. 272. a.
rescriptũ per quod dantur iudices meriti, puta, si dentur illi quos impetrator elegerit, ipso iure non valet. 2. 274. a.
rescriptum seu statutũ generaliter tollens omnes exceptiones præter talem & talẽ, omnes alias quæcumvis rationabiles tollere videtur, quare vltra specificatas nulla alia exceptio, etia si sit rationabilis, erit admittenda. 2. 274. a.
rescriptum principis nouas ac insolitas clausulas cõtinentes, præsumitur falsum, & non venit exequendum. 2. 273. a.
Rescriptum concessum contra ius per Papam aut principẽ, ita demũ valet, si in tali rescripto apponatur clausula derogatiua nominatim & specificè. 2. 274. a.
Rescriptum surreptitium non est nullum ipso iure, sed ope exceptionis annullandum, quia si non apponatur, valet processus per tale rescriptum agitatus. 2. 273. b.
rescriptum secundum, si primi mentionẽ non fecerit, exceptione nullum reddi poterit, quamuis iure ipso valeat. 2. 273. a.
rescriptum quandoque constabit esse falsum, omnia agitata eiusdem vigore declarantur nulla etiam si non appellerentur. ibid.
rescriptum primum si directò ad alterius impetrationẽ reuocetur, tunc valebit processus ante reuocationis notitiam agitatus. 2. 274. a.
rescripto si certæ exceptiones in specie tollantur, subiecta clausula generalis, tunc non solum expresse videntur sublata, sed etia omnes aliæ similes expresse. 2. 274. a.
rescriptũ si dicitur subreptitiũ, non sufficit solum de subreptione excipere, sed requiritur quòd excipiens appellet. 2. 273. a.
rescriptum qui adeptus est illi renunciare iure poterit, tamen si resluctetur, contra quem impetratum est. 2. 273. a.
rescriptum per subreptionẽ impetratũ, atque omnia illud subsequuta nullius ponderis, ac momenti ipso iure sunt. 2. 273. a.
rescriptũ secundũ etiam motu proprio emanatum non tollit primũ, de quo non fuit facta mentio. 3. 297. nu. 35.
rescriptũ cum clausula decreti irritantis an habeat cõditionẽ si pars ea vti velit. 3. 401. nu. 21. & 26. & 28.
rescriptum impetratum tacita dependentia, est nullum. 1. 292. b.
rescriptum impetratum pro persona, vel contra personam, licet non transeat ad vel contra successores singulares, nisi succederet in vitium aut nisi emanet secundũ mandatũ, aut res litigiofa esset, tamẽ transit in vel contra vniuersalem successorem. 2. 273. b.
Non potest quis cogi vti Rescripto impetrato. 1. 508. b.

Rescripta ad ius perpetua sunt. 2.273.a
rescripta contra ius impetrata non valent. ibid.
rescripta per subreptionem impetrata nec non ab eis omnia subsequuta sunt ipso iure nulla. 2.274.b
rescriptis ita a diuersis impetratis, si annus elapsus sit, cum tunc primo impetrans praesumat negligens, praesualebunt secundae literae. to. 2.273.b
rescripta secundum canonistas non vitiantur, licet in iis non sit expressa clausula, si preces veritate nitentur, quia subintelligitur. 2.273.a
rescripto de consensu partium recte dantur iudices remoti, ultra unam vel duas dietas. 2.274.b
rescripto non praedicitur privilegium postea impetratum lite iam coepta ac inchoata, vigore illius rescripti, quo ad illam causam, nisi faciat mentionem de processu. 2.273.b
rescripti sola impetratio ad diuersos iudices sine usu non puniuntur. 2.273.a
rescripta sunt istiusmodi interpretanda. 2.273.a
Rescriptorum concursus ita datur, iudices de literarum dubiis ex iurisdictione delegata cogoscunt. 2.274.a
rescriptis duobus specialibus concurrentibus, si primus impetrans fuerit negligens, tunc qui praesentando valebit, secundum rescriptum primo praesertendum secuta citatione. 2.273.b
rescripta impetrata, per debitores super induciis, non habent effectum, nisi praestita fideiussione. 1.518.a
Si tamen princeps in rescripto apponeret clausulam non obliuiscens, effectus remissionis onus satisfaciendi. ibid.
referuatio iuris colomni in contractu facta, nihil operatur: nec prodest referuanti, nisi emptore sciente nullum subesse colonum. to. 2.275.a
referuatio super fructibus. Si iudex in sententia dicat: referuo iudicare de fructibus, quia non de eis liquet, poterit super eis alia die iudicare. 2.275.a
renunciationem non recipit qui praescripsit institutionem. 3.301.nu.9.
resistere non licet iudici, quando procedit ut iudex, secus si procedit ut priuatus. 2.275.a
resistere se defendendo quis potest magistratui, qui extrajudicialiter procedit, siue grauamen sit reparabile, siue non. 2.275.a
resistentis non licet occidere beroariis, nisi aliter facere non possent. 2.275.a
resistentes iudici. Si consanguinei seu attingentes alicuius appellauerint, aut vnus eorum in casu a iure permisso a sententia contra illum lata in criminali, & iudex velit facere executionem, possunt iudici resistere. 2.275.a
resoluto iure dantis, resoluitur ius acceptoris. 2.275.a
respondere de iure licitum est, etiam in 17. anno. ibid.
respondere obscure, & indubitanter est non respondere. 4.219.a
respondere procurator non tenetur nisi iussus a iudice. 4.195.a
respondere indebitum est non respondere. 4.193.b
respondere impertinenter est non respondere. 4.219.a
respondere qui simpliciter ex statuti forma tenetur, & alioquin pro confesso haberi debet, non simpliciter respondisse videtur, si dicat, quod centum nummos, non quos Mauius ab eo petit, non recepit, & quod si aliud aliqua ratione apparuerit, ait se illos in eiusdem Mauij negotia expendisse. 2.275.a
responsurus de facto proprio tempus ad deliberandum non indulgetur. 2.275.a
responsio ad interrog. potest ut erronea ante litem conte. reuocari. 1.562.b
responsio debet esse conformis interrogationi ad hoc ut valeat. 2.275.a
responsio interrogatoris debet congruere. 1.562.b
responsio sine interrogacione valet. 2.275.a
responsionem factam cum protestacione, quod non fiat animo lite contest. non inducere litem contest. Nisi praescripserit iussus iudicis praesentis litem contestandi. 2.60.b
responsio data ad interrog. probat contra respon. 1.562.b
resp. & ecclesia aequiparantur. 2.272.b
resp. publica pupillo aequiparatur. 2.272.b
resp. interesse dotem manere saluam. 1.225.b
resp. publicam hominum adiectione potius quam pecuniarum copia augeri conuenit. 2.272.b
rei mobilis ratione quis sortitur forum. 2.272.b
reipublicae interest, quam plurimos ad defendendam suam causam admittere. 2.272.b
reipublicae interest ne crimina remaneant impunita. 2.272.b
rescriptio papae vel principis nunquam retrahitur, quo ad bona & iura, in alium medio tempore solenniter & iudicialiter translata. 2.276.a
rescriptio in integrum ex capite ignorantiae, datur etiam contra praescriptionem 20. an. 2.276.a
rescriptio ad prosequendam appellationem non datur minori nisi de lesione probetur. 2.278.a
rescriptio in integrum etiam post decursum 4. ann. spaciū, si enormissima lesio arguatur, concedi debet. 2.277.b
rescriptio in integrum per clausulam generale datur haeredi non soluenti canonice, etiam aduersus praescriptionem quadragenariam. 2.275.b
rescriptio est necessaria, quando petitur sententiam retractari ex eo, quod fuit lata ex falsis probationibus, licet sit tunc exceptioe falsitatis. 2.275.b
rescriptio in integrum non competit haeredibus substitutis, quando curator non fuit adita haereditas pupillo delata. 2.277.b
rescriptio in integr. ut petatur, principaliter requiritur speciale mandatum, siue si incidenter. 2.277.b

Restitutio in integrum, competit etiam ratione lucri. 2.277.a
Restitutio, quando competit non ratione minoris aetatis, sed tatum ex aequitate, de qua in illa clausula, si qua mihi iusta causa videbitur, quia non datur in priuilegium personae, sed tantum ex illa aequitate, non potest dari, ubi cessat aequitas, puta, quia aliunde potest ius suum consequi. 2.277.a
rescriptio in integrum ex ignorantia probabili, etiam maioribus concedenda est. 2.277.b
rescriptio in integrum non competit doctori minori 25. annis propter peritiam & probatam industriam eius. ibid.
rescriptio in praescriptione conuentionali, non datur ex clausula illa, si qua mihi iusta causa videbitur, ex capite ignorantiae. 2.277.a
rescriptio non datur aduersus cursum temporis, cuius initij memo. non est in contrarium. ibidem
rescriptio in integrum per clausulam generale datur haeredi non soluenti canonice, etiam aduersus praescriptionem quadragenariam. 2.277.b
rescriptio datur ecclesiae & monasterio aduersus contractus ex quibus resultat lesio, item contra sententias iudiciales, aut arbitrata les. 2.277.b
rescriptio in vna causa concessa circa eandem rem non potest restitutio iterum postulari, nec est concedenda. 2.276.a
rescriptio in integrum non conceditur priuato aduersus praescriptionem 40. annorum. ibid.
rescriptio in integrum datur minori aduersus praescriptionem 40. an. & quae restitutio ex capite ignorantiae conceditur nedum minori, sed maiori aduersus eam praescriptionem 40. an. 2.277.a & 278.a
rescriptio in causa criminali peti potest contra sententiam, & processum, licet non contra crimen. 2.277.b
rescriptio in integrum aduersus haered. non aditā transmittatur ad haeredes ex persona minoris vel ex personis haeredum. 1.477.a
rescriptio in integrum ad aduendam haereditatem non aditā competit tantum absentis causa reipublicae seu ex alia causa legitima excludo tempore vel morte, id est in momento infirmitatis. 2.278.a
rescriptio in integrum. Tempus quadriennij ad petend. restitutionem in integrum iure praescriptioe locū habet tā in ecclesia, quam minore, & reipub. & in omnibus vniuersis est. 2.278.a
rescriptio in integr. an competit minori, quando peti. contra alium priuilegium. 2.116.a
rescriptio in integrum denegatur, nisi de lesione constat causata sui facilitate, vel dolo aduersarij. 2.278.a
rescriptio in integrum cessat in executionibus poenarum. 2.276.a
rescriptio, si alicui est facienda de aliqua re, sufficit quod in bonitate intrinseca, ac substantia non mutata restituitur. 2.276.a
rescriptio in integrum cessat in executionibus poenarum. 2.277.b
rescriptio in integrum & contra sententiam dabitur scripturae de nouo repta nomine. 2.276.a
rescriptio in integrum hoc datur minori, quando stipulatio vel contractus incepti a defuncto, & minor succedit maiori, cui quo nihil est gestū, ibi non consideratur persona minoris, sed maioris a quo initium habuit. 2.276.b
rescriptio in integrum concessa minoribus non tollitur per statutum quod sententia arbitri non deberet reduci ad arbitrium boni viri, quin minores non possint uti lesi petere rescissionem laudi. 2.276.b
rescriptio in integrum transmittitur ad haeredem haereditis impeditū ex aliqua causa non adire haereditatem sibi delatam. 2.275.b
rescriptio in integrum ex capite ignorantiae, non competit contra praescriptionem quadragenariam. 2.279.a
rescriptio in integrum & ob res minimas minori conceditur. 2.276.b
rescriptio in integrum non admittitur, quando in contractu venditionis vel donationis esset iuramentum appositum. 2.276.b
rescriptio concessa Bannito, vel rebelli per principem, non trahitur ad bona ipsius restituti iam antea amissa, vel per principem in alium alienata. 2.275.b
rescriptio concessa minori in iis, quae sunt indiuidua, & connexa, ad coortes extenditur. 2.275.b
rescriptio ex capite ignorantiae, datur contra praescriptionem 30. ann. 2.275.a
rescriptio in integrum ex clausula generali datur contra sententiam ex scriptura de nouo reperta. 2.275.b
rescriptio in integrum ex capite iustae ignorantiae datur contra praescriptionem 30. an. 2.275.b & 276.a
rescriptio in integrum potest delegari indistincte. 2.276.a
rescriptio ex capite ignorantiae post 40. an. intra quadriennium competit ecclesiae & pauperibus. 2.275.a
rescriptio in integrum peti potest etiam pro bonis destinatis ad adificandū monasterium. 3.28.nu.3.
rescriptio in integrum non datur Ecclesiae, nisi probata enormi lesione. 3.114.nu.2.
rescriptio, conlito de lesione, an datur aduersus tres conformes. 3.144.nu.41.
rescriptio facta ex causa publicae utilitatis operatur etiam quo ad bona in alium translata. 3.185.nu.16.
rescriptio in integrum ex capite ignorantiae an datur contra praescriptionem temporis immemorabilis. 3.299.nu.64.
rescriptio in integrum ex clausula generali datur forensi enormiter grauato ex obseruantia statuti, vel consuetudinis loci. 3.367.nu.18.
rescriptio in integrum contra sententiam principis non impedit executionem. 3.140.nu.7.
rescriptio in integrum aduersus tres conformes, an impedit executionem. 3.144.nu.17.
Restitutio

Restitutio an detur pro modica lesione. 3.113.nu.1.
Restitutio in integrum ex clausula generali, an datur aduersus rem iudicatam sub pretextu instrumentorum de nouo reperorū. 3.114.3.2.nu.1.
Quid stante negligentia victi in producendo instrum. ibid. nume. 6.
Quid si victus restituatur beneficio supremi Principis ibid. 6.
Restitutio in integrum aduersus lesionē renūciari potest in copromissa. 2.278.a
Restitutio in integrum vitetur ecclesia aduersus ecclesiam, si quis priuilegiatus contra priuilegiatum. ibidem
Restitutio in integrum post quadriennium non competit. 2.276.a
Fallit, ibidem
Restitutio in integrum beneficii etiam ciuitati, & castro, & vniuersitati hominū, quae per suos administratores regi solet, concedit. 2.276.a
Non soluenti canonem, propter probabilem ignorantiam, median te restitutioe beneficio succurritur. 2.276.a
Restitutio maior etiam ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, ex capite ignorantiae, aduersus praescriptionem longissimi temporis. 2.277.b & 278.a
Restituitur ad appellandum reipublicae causa absens. 2.276.b
Restituitur ex iustitia omnia bona etiam a tertijs possessoribus. recuperat ac poenam, & totum quod bannitus amisit: secus si restituatur per gratiam. 2.278.b
Restituitur a principe etiam quo ad bona, non recuperat iam alienata & in alios translata, nisi id expresse caueatur. 2.278.a
Rescriptio restitutio, est ex complicitibus, vel particeps delicti, praemium ex statuto, vel proclamate non consequitur. ibidem
Reuelans secreta domini priuatur feudo. 1.378.a
Reuelare quis potest secretum amici dictum in confessione & etiam praestito iuramento de non reuelando. 2.278.b
Reuendendi pacto obligatus, si rei tradendae facultatem habeat, non satisfactio soluendo id quod interest sed re omnino tradere cogit. 2.278.b
Reuerentia siue dignitas & coniunctio sanguinis quae habet reuerentiam, sola non inducit dissentium ex tacturinitate. ibidem
Reuocari potest quicquid factum est ad falsam assertionem aduersarij detecta falsitate. 2.279.a
Reuocare princeps indistincte potest priuilegia gratiae, ab antecessore suo concessa. 2.278.b
Fallit, ibidem
Reuocari non oportet, neque debet quod nulliter factum gestum vel sit, ubi omnino si id factum non esset, fieri deberet. 2.279.a
Reuocatoria non potest agi contra tertium possessorem habentem re alienatam in fraude, nisi principalis antea excutatur. 2.279.a
Reuocatio in actibus inter viuos inducitur etiam per alienationem nullam, quae sine sortitur effectum, nam ea quae a mera voluntate dependit, licet nullum sortitur effectum per translationem, vtilem tamen ademptionem facit. 2.279.a
Reuocatio testamenti facta coram tribus testibus, si concurrat per seuerantiam longi temporis, nempe decennij, censetur reuocatum testamentum factum, etiam si postea non fiat vel subsequatur aliud testamentum. 2.279.a
Reuocatio procuratoris in ijs quae non possunt sortiri effectum sine praesenti iussu domini, vel est domini translatione, & similia, quae tempora executionis, requirunt per seuerantiam consensus ut nuptiarum contractus, &c. nihil interest peruenit in noticiam procuratoris vel partis necne, quia actus neutro casu valebit. tomo secundo, 279.a
Reuocatio procuratoris nisi parti ac iudici intimetur, dominum non releuat, quo minus ex gestis procuratoris abs se reuocari & certiorati teneatur. ibid.
Reuocatio procuratoris soli iudici & non parti intimata, reddit gestis ipso iure nulla, quia tunc iudex scienter contra personam non legitimam diceretur ferre sententiam, alijs si soli parti intimata foret ope exceptionis, infringentur gestis. ibid.
Reuocatio donationis, an fiat si plus sit relictum filiis secundi matrimonij, quando filij primi matrimonij integram legitimam sunt consecuti. 3.222.nu.57.
Reuocatio donationis, quae sit dispositione l. si vnquam. C. de reuoc. do. sit pro ipso iure immediate, cum nascuntur liberi. 2.279.a
Reuocatio testamenti generalis non sufficit, si vnū vel plura testamenta praescripserint, quorum vnū vel plura habuerint clausulam derogatoriam, sed requiritur ut in reuocatione fiat expressa & specialis mentio clausulae derogatoriae. ibid.
Reus si examinatur super informatione vel inquisitione, & neget, tunc debent testes parte citata examinari super veritate ipsius delicti. 2.280.a & 282.a
Reus si delictum ipsum confessus fuerit, nullae sunt amplius partes iudicis nisi condemnando, talis enim confessio contra eum plenè probat. 2.280.a & 282.a
Reus delictum sponte confessus, mitius puniendus quam is qui probationibus conuictus est. 2.280.b
Reus iustus de causis litigans non condemnatur in expensis. 2.279.b
Reus in criminalibus, non tenetur ut in civilibus, edere iura & instrumenta fisco 2.280.b
Reus non est fideiussoribus relaxandus, regulariter quoties pro crimine imponitur poena corporis afflictiua. 2.280.b & 282.a
Reus. Per satisfactionem de iudicio listi, quam ex necessitate praestitit reus, seu per alium actum quem facit ex necessitate & iussu iudicis, puta, quia soluit sportulas, non videtur in iudice consentire, vel induci prorogatio. 2.281.b
Reus excipiendo non videtur confiteri intentionem aduersarij. ib.
Reus absoluitur, non probata qualitate in inquisitione posita. ibid. a
Reo in decisijs magis fauetur quam aetori. ibid.
Reus regulariter non debet interrogari de factis. 2.281.a & 282.a
Reus liberatur a morte per sempiternam probationem. 2.281.a
Reus delictum sponte confessus, mitius est puniendus, quam is, qui probationibus est conuictus. ibidem
Reus damnatus ad mortem statim non debet post sententiam morti tradit, sed expectari debet decem dies, qui dantur ad appellandum. ib.
Reus semel diffinitus absoluitur amplius inquiri de eodem nequit de listo etiam superueniente iudicio. ibidem
Reus conuictus de homicidio, potest se iuuare, quod ad suam defensionem illud fecit. 2.279.b
Reus si negaret se possidere, quando tractaretur de ipsius incommodo, licet probaretur eum prius possedisse, non tamen praesumeretur hodie possidere, adeo ut possit condemnari ad restitutionem verae possessionis. 2.280.a
Reus, si actor est contumax, & nihil probat, absoluitur diffinitus, quando tempus est assignatum ad probationem, si autem nullum tempus est assignatum, absoluitur ab instantia. 2.279.b
Reus actor ad fundandam replicationem eius instrumenta edere tenetur. 2.281.a
Reus absoluitur in criminalibus, aetore non probante. ibid.
Reus exceptionem suam probans dubie, cum si actor probauerit plenè est absoluentus, quando dubia probatio est talis, quae potest facere actum licitum. 2.279.b
Reus inuentus cum aliqua re subtracta, si res esset remanura in loco ubi inuentus, potest ibi conueniri, alijs ad suum iudicem data satisfactione, remittitur. ibid.
Reus potest etiam ex vnica confessione iudiciali sponte facta, condemnari. 2.281.a
Reus in actione personali vsque ad 30. an. potest petere reuocationem tenentis ex primo decreto quando vult rescire actori expensas, & satisfactio de iudicio listi. ibid.
Reus in exceptione est actor, quod intellige, quantum ad onus probationis: sicut enim actor probat intentionem suam, ita reus suam exceptionem. 2.279.b
Reus opponens se in iudicio, cum clausula, quod per actus, quos facit, non videatur prorogare iurisdictionem, non intelligitur prorogare iurisdictionem. ibid.
Reus debet in expensis condemnari, si succumbat, etiam si sententia sit interlocutoria. ibidem
Reus actor ex causa, quando iudex ex officio eum ad agendum cogere vellet, edere instrumenta tenebitur. ibidem
Reus licet possit coparere coram iudice quem maluerit, si in vno tempore citatur coram diuersis, & ille erit iudex competens, tamen si procurator citationem, nihil ei prodest. 2.283.b
Reus non tenetur regulariter edere instrumenta ad fundandam intentionem actoris. 1.555.a
Reus si praesens in iudicio neget factum, non est ulterius examinandus, sed recipiuntur testes, & ad vteriora proceditur ad perfectionem processus. 2.280.b & 282.a
Reus si velit confessionem suam sponte factam reuocare, audiendus est, modo velit docere confessionem illam fuisse erroneam, & errorem probare. 2.280.b & 282.a
Reus potest etiam ex vnica confessione iudiciali sponte facta condemnari. 2.282.a
Reus tenetur subministrare expensas litis actori, petenti vniuersam hereditatem vel eius partem. 2.280.a
Reus in causa civilis fisco instrumenta edere tenetur, etiam ad eius intentionem fundandam. 2.280.a
Reus si in tortura illata constanter neget delictum commississe, & in ea negatione persistat, dicitur purgasse indicia contra se existentia, quasi puram veritatem dixisse videatur. 2.280.a & 282.a
Reus si moriatur ante executionem, si de crimine confessus, conuictus, vel condemnatus sit, iudex non debet executionem in ipsum, cadaver facere. 2.280.a & 282.a
Reus pro crimine, ac delicto capitali condemnatus ad mortem, mediante sententia definitua, secundum formam iuris communis efficitur feruus poenae. 2.321.a
Reus qui totū negauit, ubi actor totū petiit, potest in parte verificata condemnari per sententiam. 3.147.nu.2.
Reus si aetore totum petente ubi partem tantum habere debebat, iure non debere, ratione partis, pro qua est debitor dicitur periurus. ibi. num. 3.
Reus, negans totū si partē debebat an excusetur a mora partis debitor. ibid. 4.
Declarata tamen, ut ibid. An excusetur ab expensis. ibi. ro. & seq.
Reus in crimine affassinij potest renunciare defensionibus. 3.411.nu.1. ro. 26.
Reus excipiendo sit actor. 4.191.b
Reus conuenit, opponendo exceptionem solutionis, vel pacti de non petendo, non videri debitum conuicti. 1.136.b

reodanda est copia indiciorum. 2.280.b, & 282.a
citandum esse personaliter, si copia eius haberi potest, sint minus, saltem ad domum. 1.92.b
reismagis quam a torridi onus probandi competit, si homicidium ab illis commissum fuerit, ipsos animum occidendi non habuisse, quia homicidia de genere prohibitorum esse dicuntur. 2.280.a
reio non debet dari terminus ad respondendum super facto proprio, etiam si petat tempus deliberandi. 2.280.b, & 282.a
rei duo debent: hodie in solidum non obligantur, sed pro parte conveniuntur, nisi renunciauerint beneficio diuidendarum actionum. 2.279.b
reus conuentus non dicitur liti se offerre nisi interrogatus respondeat se possidere. Quia litem contestando per negotiationem videtur negare quicquid in libello narratur, argetum esse heredem & se possidere. ibidem
rex potest in suo testamento ordinare vnum ex filiis, qui post se regnet, & sic vnum alius praeferre, etiam si iurisdictioni ipsi testatori sit in feudum data, & ipse fuerit stipulatus pro se & filio. 2.282.a
rex romanorum potest ante coronationem res imperij in feudum dare, & de his concedere inuelturam, imò alicui priuilegium largiri. 2.282.b
rex Franciae nullum recognoscit superiorem de iure nec de facto. 2.282.a
rex romanorum, vel alius potest alicui concedere castrum nomine & iure antiqui feudi possidendum, quod licet sit nouum feudum, assumit tamen qualitates patrum & antiqui feudi. 2.282.b
Si rex, papa, imperator, vel huiusmodi, faciat sibi iurari fidelitatem alicuius terrae, quae sua non sit, talis fidelitas nihil valet. 1.384.b
reges Franciae, Hispaniae, & Angliae, nec etiam imperatores in Dominum recognoscunt. 3.317.n.3, & seq.
rex Franciae propter inutilitatem depositus fuit. 4.189.b
rex nulli subditus & sui, per omnia Imperatori & suis aequiparantur. 4.219.a
reges originem à iuregentium trahunt. 2.263.a
regina non habet eandem prerogatiuam quam rex. 2.265.a
rite denotat solemnitatem, rectè iustitiam. 2.282.b
rixia sedata, si vulneratus ex intervallo insultum faciat in vulneratem, non videtur facere defensionem, sed vindictae causa. ibidem
rixantes inuicem, si quis eorum fuerit aggressor, & nescitur quis fuerit primus neuter punitur propter incertitudinem, quod procedit in poena corporali. ibidem
rogationes pro iussu habentur. 1.632.b
rogatus hereditatem exspectare post mortem in virginibus maritadas, vel in pauperes, non potest illam erogare in vica. 2.282.b
rogatus restitit pauperibus potest eligere vnum pauperem. 2.239.a
roidæ seu operæ cuius sumptibus praestari debent, an domini an hominis. 1.385.a
roma communis omnium patria & caput mundi. 2.282.b
rota quandoque rotat. 4.269.nu.78
rota romana non est maioris auctoritatis, quam Bartolus. ibid.62
rota in auctoritate aequiparari doctori antiquo excell. 4.270.nu.64
rubrica, quæ orationem habet perfectam, pro textu allegari potest, etiam ad decisionem causarum. 2.282.b
rubrica generalior nigro non restringitur per nigrum specialiter loquens: imò ex ipsa rubrica generalior potest extendi nigrum. 2.282.b
rubrica generalior nigro potest allegari in sua generalitate. 2.282.b
rubrica quæ legib. ea contentis generalior sit, rectè in sui ipsius generalitate allegatur. ibidem
Rubricæ statutorum, aut constitutionum, an & quando possint allegari ad decidendas causas. 2.343.a
Rubricam seu titulum statuti, aut constitutionis, rectè allegari ad decisionem omnium casuum, qui sub generali Rubricæ comprehenduntur: licet specialiter in nigro (vel loquantur) non exprimentur. ibidem
Rubrica generaliter concepta, hoc modo: Extantibus filiis masculis, filiam dotatam succedere non debere. Atque dehinc in nigro specialiter caueatur, & exprimitur, filiam dotatam extratibus masculis non succedere debere matri, vel vni maternæ, licet patris merito non fiat, tamen propter generalitatem rubricæ etiam à patris successione eam excludit. ibidem
Vtrum Rubricæ statutorum prohibitorie, orationem perfectam incontinenti possit remoueri. ibidem
Rupto testamento ex causa praerogationis filij filiam matris, vel patris, etiam ignoranter praerogati, clandestinae operatur effectum suum. 1.112.b
ruptor fidei efficitur infamis. 1.119.b
rursus, aduerbium verificatur in duobus vicibus tantum. 2.282.b
rustica familia non vitur cibis delicatis, vel pullis: sed caseo, fabis, & ouis. ibid.
rustici nec aequitate, nec pecunias portare audent. ibi.
rusticus si testetur in ciuitate, vel cuius in comitatu, non gaudebit priuilegio. ibid.
rusticus ad hoc quod possit petere restitutionem contra contractum inquit contra ius, deberet saltem consulere duos iuris peritos, & non sufficit vnum. ibid.
rustica arma & animalia cur arrestari non debeant. 4.170.a
rustici testamentum cum demum quinque testibus, rite conditum censetur, cum à rustico, & ruri exaratum erit. 2.282.b
rusticorum auctoritati credendum est. ibidem

S.
Abbatum pietatis operibus non violatur. 4.166.b
Sabbatum propter hominem est factum, non contra. ibi.
sacerdos secularis constituitur procurator ab aliqua vniuersitate potest agere in iudicio & litem contestari. 2.283.a
sacerdos concubinæ suæ nil legare, neque donare potest. 4.206.b
sacerdoti dicenti se alicui excommunicatum absoluisse de licentia superioris credendum est. 1.301.2
sacerdos potest absoluerre de magnis criminibus, etiam si sit homicidium. 2.283.a
sacerdos benedicens secundas nuptias, est suspensus ab officio & beneficio. 2.282.a
sacerdotes qui non possunt deputari tutores, censentur etiam ipsi prohibiti tutelam acceptare. 3.351.n.2.8
sacerdos non potest reuelare, si quis confiteatur sibi in confessione se hominem velle interficere, sed debet celare. 2.283.a
sacerdotis officium est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse. ibid.
sacerdos potest alteri stipulari. 3.161.nu.80.
Declaratur. ibi.81. & seq.
Sacerdoti, asserenti se habuisse licentiam à confidente reuelandi eius confessionem, creditur. 3.33.n.28.
sacerdotum accusatio non recipitur nisi cum duobus testibus. 4.164.a
sacra alienari non possunt. 2.283.a
sacramentum coniugij apud fideles & infideles existit. ibid.
sacramenti timore contentiosa litigantium instantia cõpescitur. ibid.
sacri canones non dedignantur imitari leges, nec contra sacræ leges sacros canones. ibidem
sacri canones arctari non debent grammaticis regulis. ibi.
sacri ordines possunt probari per testes. 2.99.a
Sacriligi debent deponi. 2.283.a
Sacriligi puniuntur poena capitis. ibid.
Sacriligij poena de iure ciuili est extraordinaria, secundum qualitatem rei, personæ, temporis & sexus, semper tamen est capitalis. ibid.
Sacriligium est de facto Papæ, vel principis iudicare. ibid.
Sacriligij crimen est vtriusque fori. ibid.
Sagittam iacens si sit in vno territorio, & lædat illa sagitta aliquem in alio territorio existentem, tunc talis poterit puniri in vtroque territorio: erit tamè inter ipsos iudices vtriusque territorij locus praerogati. 2.283.b
Salariu integrum debetur magistratui ante officij finem mortuo, vt & assessori, ac doctori publice proficenti, atque aduocato. ibid.
Salarium aduocati, vel procuratoris pars non petit, si gratis officium exercuerunt. 2.283.b
Salarium. Si praesidens remoueat per culpam suam, non perdit salarium praeteritum, sed futurum. ibid.
Salariu totius anni cepti debetur hæredibus medici vel alterius profectoris de publico conducti, qui morte praeruentus anu perficere non potuit. 2.283.b
saluus conductus concessus alicui & sociis suis, cõprehendit iudicium secum venientem. 1.571.a
saluus conductus perpetuo durat, & seruari perpetuo debet. 2.283.b
saluus conductus simpliciter obtentus non extenditur contra credita reborata iuramentis. 3.118.nu.21.
saluus conductus concessus bannitis vel delinquentibus, intelligitur pro prima vice. 3.348.nu.8.
saluianum interdictionem vtile mere possessorum est. 2.283.b
sanctorum dictis omnino standum. 3.20.nu.70. Intel. nu.72 & 73.
sanguis exiens è caduere coram occidore facit indicium ad torturam. 2.284.a
sanguinem suu vnicuique licet redimere, & ideo de criminibus pro quibus irrogatur poena sanguinis licet transigere. ibid.
sapiens distamine testametu suu extradi velle si testator dixerit: tunc poterit ille sapiens relicto filio vel filis, facio apponere illa verba iure institutionis, vel titulo institutionis. ibid.
sapiens fallere non vult, falli autem non potest. ibi.
sapiencia est filia vsus, & memoria. 4.244.nu.46.
sapiens est facere, quod nunquam mutandum sit. tomo 4.245.nu. numero 67.
satisfactio de iuri stando & iud. soluen. praestita cora tali iudice incompetentere, est nulla. 1.572.a
satisfactionem cum fideiussore si lex exegerit, necessariò debent interuenire fideiussores, alii enim non censetur satisfactum. 2.284.a
satisfactio. Arrestatus pro causa criminali tenetur satisfactio de iudicatum soluendo, antequam relaxetur: licet multa bona possideat, & poena imponenda sit modica. ibid.
satisfactio peti non potest lite conte. 1.405.a
satisfactio. Possidere immobilia non releuat à satisfactioe iudicio sibi, si persona sit de fuga suspecta. 2.284.a
satisfactio. Vbi quis non potest per viam iuris re sua vel sibi debitam confecti, tunc sibi licet quomodo libet satisfacere, dummodo sine scandalo. ibid.
schedula scripta manu propria ipsius testatoris, continens eius voluntatem vltimam, disponedo de bonis suis in fauore pia causa, in tali casu ista non sustinetur in vim testamenti, neque alterius vltimæ voluntatis. ibidem
schismatici omnes sunt excommunicati. 2.284.b
scholaris praesumitur ignorare statuta loci. 1.433.a
scholaris debet tueri opi praepertoris sui. 4.297.nu.52.
Et an de necessitate. ibidem
scholaris

scholaris non potest magistrum in ius vocare sine venia. 1.529.a
scholaris quomuis vagus sit & ab studio abhorreat, si tamen honestè viuat, scholarium priuilegij potitur. 2.284.b
si vnus scholaris qui contraxit societatem cum alio velit recedere, ac alium sui loco ponere, an possit. 2.63.b
si duo scholares conduxerunt vnam domum, & vnus recedat, si alter totam domum inhabitet, an teneatur ad integram mercedem, ibidem
scholares non possunt extrahi de scholis pro delicto. 2.284.b
scholares delinquentes punit rector, Praetor vel episcopus, si sunt clerici. ibidem
scholares & bonarum literarum studiosi habent optionem & priuilegium eligendi iudices in causis etiam criminalibus: Etiam si criminaliter tractetur de poena sanguinis. ibidem
schol is tradita sunt discutienda in camera, & postea in iudicij praeticanda, in praesentia. 4.234.n.49.
In approbatione scholaris ad Doctorem debent interuenire ad minus septem doctores. 4.238.nu.21
scholaris docti pra se ferunt haussisse doctrinam à suo praepertore. 4.245.nu.52.
scholaris simplex non facit numerum in comuni. 4.257.nu.126.
Contrarium. nu.127.
Conclusio. ibid. nu.130.
scholaris aliquid componens, vel conscribens, est & praesumitur peritus. ibi. nu.129.
scholares debent eligere praepertores excell. & quare. 4.284. nu.32.
scholarij, vel professorum appellacione veniunt doctores. 2.284.b
scholarij, qui lectione contempta studium alterius scholaris vicini perturbat, silentium iure imponitur. ibidem
scientia patientia coniuncta, tunc demum consensus notat, cum res quæ geritur, me nolente geri nequit. ibidem
scientia & patientia domini requiritur in praescriptione iurij incorporalium. 2.218.a
Ad hoc, vt quis dicatur habere scientiam a licuius rei, oportet eundem ipsam scire, sed & eius qualitates. 1.503.b
scientia sola nunquam in delictis regulariter ac generaliter puniit. 2.284.b
Vbi requiritur scientia non sufficit simplex scientia, sed requiritur, quæ sciatur factum cum suis qualitatibus. 1.504.a
scientia sola in crimine læsæ maiestatis ob delicti atrocitatem, & immanitatem non sequitur aliquo consensu, consilio, & facto est punibilis. 2.285.a
scientia potest donari, non vendi. 2.184.b
scientia nobilitat hominem. ibidem
scientia omnis in dies perfitur, vel peruertitur. tomo quarto. pag. 232. nu.9.
scientia legis promulgata praesumitur quo ad homines loci. 3.328.n.9.
Idem in statutis. 3.329.nu.12.
Quid in forensi. ibid.13.
scientia constitutionis promulgata post duos menses an praesumitur. ibid.
scientia praesumitur de omni eo quod publice scitur. ibi.19. & seq.
scientia impedimenti an praesumatur in contrahente matrimonio. ibid.24.
sciens rem esse alienam, nunquam potest eam per praescriptionem, vel vsucapionem sine peccato acquirere. tomo secundo. pagina 343b
sciens delictum committendum, & non reuelans, non ideo est puniendus. 2.284.b
Scienti & consentienti non fit iniuria. 2.284.b
scire vel scire debere in delictis à pari procedunt. 2.285.a
Scire leges non est verba earum, sed vim ac potestatem tenere. tomo 2.284.b
Scire dicimus id quod vehementer opinamur. 3.440.nu.3.
Scire, & facile scire posse, paria censentur. 4.220.a
scommensuratio id est, cum certa statuta pecuniarum summa, aliqui certat inuicem an aliquid factum vel futurum sit, &c. de iure licitè sunt. tomo 2.285.b
scriptores nomine scholarium non comprehenduntur. ibid.
scribit qui tantiam, qui obligationem cancellat. 4.220.a
scripta probant vt testes. 4.177.a
scribens nomè suum in literis alteri destinatis, committit falsum. 1.334.a
scriptura compluria capita cõpctens ex parte probari, ex parte improbari inculpatè potest. 2.286.a
scriptura priuata vt fidem faciat, tribus masculis testibus munita esse debet. ibid.
scriptura in iudicio producta, & in actis registrata, faciet fidem, licet demum non reperitur originalis scriptura. 4.108.2
Licet scriptura priuata non requiratur diem, non tamen habet locum quoad ag. de praed. tertij. 1.560.a
scriptura cedit chartæ. 2.285.b
scriptura fit ad faciorem probationem, & perpetuam rei memoriam. ibidem
scriptura contineri censetur, quod in alia per relaxationem ad ipsam cõtinetur. 4.174.a
scriptura de facto factum ipsum conuincit. 4.220.b
scriptura de publicis scriptis expropterea inter eos fidem tantum facit, qui loci illius ditioni parent, vbi scripta ipsa sicut. 2.286.a
scripturæ testatoris manu scriptam, vel ab alio scriptam & testatore subscriptam, in qua non sunt descripti testes sufficere ad probandam voluntatem patris inter heredes. 2.377.a

scriptura quæ nec de substantia, nec de forma contractus interposita censetur, testibus contrariis absque dubio refelli poterit. 2.286.a
scriptura obscura, aut dubia, est nulla. 4.220.b
scriptura producta in iudicio, & in actis accipiata, & inserta per notarium causæ, facit plenam fidem, licet originale non reperitur. 2.286.a
scriptura priuata à partibus subscripta, & absque testibus, habet vim publicæ scripturæ. 3.13.nu.1.
Ampliat. ibi.2. & seq.
Limitatur. ibi.3.
Quid contra fideum. ibi.9.
Quid si sit subscripta manu vnus tantum. ibid.4. & seq.
Quid si sit scripta per tertium, & subscripta per testes qui recognoscant. ibi.14.
scriptura priuata habens tantum subscriptionem partem, si negatur, debet recognosci per testes & per cõparacionem literarum. 3.13.n.14.
scriptura priuata à partibus non subscripta, sed trino teste munita, non operatur quo ad hypothecam in praedictum posteritorem creditorem habentium hypothecam ex publico instrumto. 3.14.nu.1. & seq.
Ampliat. ibid.3. & seq.
Limitatur. ibid.9. & seq.
Quid si praecedat mandatum ad obligandum vigore publici instrumenti. ibid.3.
Quid contra emptorem. ibi.4.
Quid contra donarium. ibid.5.
An contra tertium faciat simplenam probationem. ibi.8.
Quid si constet de veritate contentorum in scriptura. ibi.9. & seq.
Quid si concurrant alia adminicula. ibi.15.
Quid si scriptura priuata vigore statuti habeat vim publici instrumenti. ibid.18.
Quid in mortuis testibus in scriptura adnotatis. ibid. b. num. 25. & seq.
scriptura munita trino teste bonæ opinionis praesertur habenti publico instrumentum posterius etiam quod ad hypothecam. 3.15.nu.1.
An in hoc casu sufficiat comparatio literarum. ibid.2.
An sufficiant duo testes vnà cum notario. ibid.3.
An sufficiat sigillato per subscriptionem. ibi.4.
Quid si testes sint foeminae, & non masculi. ibid.5.
scriptura priuata non potest acceptari, vel ratificari post mortem scriptoris. 3.19.nu.17.
scriptura an probet memoriâ hominum in contrarium non extare. 3.300.nu.80.
scriptura pluribus modis dicitur suspecta de falso. 3.418.nu.18.
scripturæ, quæ sine mora executioni mandari possit, post factum contractum contrahentes alternis facere cogentur. 2.286.a
scripturæ diuersæ nihil probant. 2.285.b
scripturam esse de substantia contractus emphyteutici. ibid.
scripturam minus solentem contra Titij productam per Semproniu non potest ipse Titius acceptare in parte, & in parte non, etiam quando Capitulæ essent separata. ibid.
scripturæ veritas per ipsum debet probari auctorem. ibid.
scripturæ seu instrumentum praesentans in iudicio, semper solet appoere clausulam, quæ praesentet eam in quantum pro se facit, & non alter. ibidem
si secundæ literæ producantur in iud. & non opponitur de primis, iudicium valet & tenet quoad ipsos litigantes, sed quoad tertiu fecus. 1.560.a
securitas data pro veniendo, intelligitur data pro redeundo. 2.286.b
sed, subsequente copulatiua &, denotat diuersitatem facti, & identitatem iuris. ibid.
sedes apostolica omnibus petentibus se libera lem exhibet. ibid.
sedes apostolica nunquam moritur. ibid.
seditionis auctor ponitur poena mortis si tractatus praesessit. ibid.
semiplenam probationes in criminalibus non cõiunguntur ad cõdennandum. ibidem
senatores pars corporis imperatoris sunt. ibid.
senatus, & princeps in iudiciis aequiparantur. 4.220.b
senatus in concedendo, & in non appellando par est cõ principe. ibi.
senex vsque adeo, vt decrepitate annis censetur, nec torqueri potest, nec sua confessione etiam constanti lædetur. tomo 2.286.b, & 287.a
senectus non excusat in delictis, facit tamen vt poena mitigari possit. 2.286.b
senior praesertur iuniori. ibid.
seniorum conuersatione, iuuentutis educatio perfecta fit. ibid.
senex septuagenarius, an priuetur successione ob non petitum tutoris pupillo. 3.387.nu.14.
senis opinio praesertur opinioni iuuenis. 4.243.nu.31.
Fallit nu.35. & seq.
senex est maioris auctoritatis, quam iuuenis. ibi. nu.32.
Fallit nu.35.
senex magis peritus, & doctus iuene. 4.243.nu.33.
Fallit nu.35.
senis consil. sanius consilio iuuenis. ibi. nu.34.
sententia lata contra absentem in criminalibus etiam est nulla. 2.296.b
sententia laa super inepto libello est nulla. 2.55.a
sententia nulla defectu solemnitatis, quæ partium cõuentione remitti non potest, an possit operari in vim pacti. 3.128.nu.17.
Index in Com. Opin. B B B B B

Index in Com. Opin. B B B B B

sententia contra pupillum indefensum non valet. 2.287.a
sententia arbitri lata per pecuniam tenet ipso iure. 2.292.a
A sententia lata de concilio electi de partium voluntate potest appellari. 2.295.a
sententia ad aliud quam ad acta pro eius certitudine se referre non potest. 2.296.a
sententia lata de mense Augusti qua sunt messes tantum dilatatae propter pluuia cum debuerint fieri de mense Iulij, valet nec dicitur lata tempore feriatu. 1.341.b
sententia an possit peti retractari in iudicio criminali. 1.352.b
sententia an sit necessaria, An vero vasallus priuatur, ipso iure in casibus in quibus incidit in poenam priuationis. 1.378.b
sententia lata contra heredem, an & quando noceat & praedictet legatarijs. 2.301.a
sententia lata contra statutum particulare loci est nulla. 2.292.a
A sententia lata super mero possessorio, de iure ciuili indistincte non appellatur. 2.213.b
sententia lata pro pupillo, qui fuit in iudicio sine tutore, valet. 2.293.a
sententia in actione reali est proferenda in persona monasterij non autem monachi. 2.121.a
sententia in vna parte inualida quado sunt plura capitula no est in totum inualida. 2.289.b
sententia interlocutoria de necessitate non debet in scriptis proferri. 2.289.a
sententia dicitur certa, vel expresse, vel relatiue. 4.221.b
sententia super inepititudine libelli est interlocutoria. 2.295.a
sententia contra carceratum, vel sub quouis alia custodia, seu cautio ne, puta de se praesentando alibi, est nulla. 2.295.b
sententia in qua non est appositum, verbum, absoluo, vel condemnatio, non valet. 2.289.b
sententia si per iudicem appellationis sit confirmata, producit actionem, & ex ea agitur, & non ex prima. ibidem
Fallit, ibidem
sententia criminalis lata contra aliquem in loco commissi delicti, no facit fidem in loco originis, vel domicilij ita, vt sit executioni mitenda, quado est lata per iudicem alterius territorij, proforus a iurisdictione illa separati. 2.296.a
sententia iniusta, quae transit in rem iudicatam, si hoc constat per confessionem partis, vel si id sit notoriu, condemnatio s restituitur, no obstante re iudicata. 2.289.b
sententia si in tres pluresve compromissum sit, non valere sententia, vel arbitrium prolatum vno absente. Ideoque de iure ciuili, secus de iure can. 2.299.b
sententia data ex falso instrumento licet non teneatur, ex falso tamem iuramento data ipso iure tenet. 2.296.a
sententia lata per iudicem criminalem contra aliquem ad furcas, cu restitutione bonorum raptorum, damnorum, & interesse, secundum communem valet & tenet. 2.296.a
sententia declaratoria requiritur semper, vt poena ipso iure insignatur. 2.296.b
sententia postquam transit in rem iudicatam, praesumitur pro rectitudine processus, siue lata sit de recenti, siue non, siue in praesentem siue in absentem contumacem, verum vel fictum. 2.296.b
sententia criminalis lata ex consilio peritorum, non transit in rem iudicatam, & sic potest retractari. ibidem
sententia lata contra absentem per falsas probationes dolo praesentis inductas, quas iudex fuit sequutus est nulla. ibidem
sententia requiritur in casibus, quibus vasallus incurrit poenam priuationis, vasallus enim nunquam amittit feudum ipso iure, nisi in casu alienationis, & traditionis factae sine consensu domini. 2.287.a
sententia declaratoria delicti non requiritur, vbi pars est confessus delictum in iudicio. 2.296.b
sententia lata per falsas scripturas non potest exequi, & contra eum potest opponi exceptio falsi. ibid.
sententia nulla, non debet exequi etiam in criminalibus. 2.296.a
sententia omisso procuratore lata contra dominum, qui in iudicio no fuit, est ipso iure nulla. 2.287.a
sententia a qua non est appellatum, & quae transit in rem iudicatam: siue contra praesentem, siue contra contumacem lata fuerit, praesumitur iusta & solennis, & quod ad rectitudinem, & quod ad rititudinem, nec amplius potest reuocari vel infirmari. 2.287.a
sententia etiam quae in actione reali fertur iudicari actionem producit. 2.293.a
sententia est quid indiuidu, non enim potest pro parte valere, & pro parte non valere. 2.287.a
sententia lata contra vnum ex socijs, non praedictat ceteris, si eius culpa acciderit, secus si dolo. ibid.
sententia contra formam & solennitatem iuris non valet. ibid.
sententia lata contra ius, ipso est iure est nulla. ibid.
sententia in mortuum dicta non valet. ibidem
sententia debet fieri in scriptis, & sedendo. ibidem
sententia habet paratam executionem. ibid.
sententia lata per errorem expressum habita relatione ad acta, est ipso iure nulla. 2.287.b
sententia lata contra communem opi. mero iure valet, propter consuetudinem opinionum. ibid.
sententia facit ius, & reddit de albo nigrum, & de nigro album. tom. 2.287.a
sententia in iudicijs vniuersalibus incerta respectu rerum admittitur, sed in executione postea liquidatur. 2.287.b

sententia iudicis, quae transit in rem iudicatam habet praesumptionem pro se, siue lata fuerit in praesentem, siue in absentem, & contumacem, verum vel fictum. 2.287.b
sententia pastoris siue iusta siue iniusta sit, timenda est. ibid.a
sententia lata ex probationibus praesumptiuis, vel priuilegiatis, nunquam transit in rem iudicatam, sed potest quodcumque comperita veritate reuocari. 2.287.a
sententia lata contra infirmitate detentum, si quidem a iudice ignorante, mero iure tenet, & valet, sed datur condemnatio in integrum restitutio: si vero a iudice sciente, est ipso iure nulla. ibidem
sententia non constituit ius, sed quod est declarat. ibid.
sententia habet relationem ad acta. ibidem
sententia lata ad consilium sapientis, nunquam transit in rem iudicatam. 2.287.b
sententia transfert dominium. ibid.a
sententia lata contra Vasallos sciente domino praedictat domino quantum ad possessionem, non quod ad proprietatem. 2.289.a
sententia ex testimonio periti in arte, nunquam transit in rem iudicatam. ibid.
sententia quae transit in rem iudicatam non potest impugnari ex eisdem actis. ibid.
Fallit si appareat euidenter iniqua ex eisdem actis: quia nunquam transit in rem iudicatam. ibidem
sententia sub conditione ferri non debet, sed lata tenet. 3.126.nu.1.
Limitatur pluribus modis. ibid. & seq.
Quid si sub conditione extrinseca. ibid. & seq.
Quid si sub conditione impossibili. ibi.7.
Quid si sub conditione falsa. ibi.8.
Quid in conditione resolutiua. ibi.13. & seq.
Quid in sententia trahente secum executionem. ibidem 9.
Quid in interlocutoria. ibi.10. Quid in laudo. ibi.11.
sententia lata sub conditione intrinseca si probauerit, est ipso iure nulla, si probatio incontinenti sequi non possit. 3.127.nu.17.
Quid in fructibus & expensis. ibi.25. & seq.
sententia lata sub conditione intrinseca & necessaria an sit ipso iure nulla. ibi.30.
sententia nulla non potest ratificari partiu consensu, vt valet in vim sententiae. 3.127.nu.1.
Ampliatur. ibi.2. & seq.
Quid in laudo nullo. ibi.2. & seq.
Quid si sententia sit nulla ob defectum consensus. 3.128.nu.5.
sententia nulla approbata partiu consensu licet non valet in vim sententiae, valet in vim pacti. ibi.9.
Ampliatur pluribus modis. ibi.7. & seq.
Limitatur. ibi.19. & seq.
Quid in iuramento. ibi.7. Quid in laudo. ibi.8. & seq.
sententia nulla ad hoc vt possit operari in vim pacti an requirat expressum partium consensum, vel tacitus sufficiat. 3.128.nu.18.
sententia nulla no valet in vim pacti expresso errore in sententia. ibi.19.
Idem in actis iudicialibus, quae non sunt in partium potestate. ibi.20.
Idem no interueniente rei traditione vel stipulatione. ibi.24. & seq.
Idem interueniente sola praesentia partis sine expressa approbatione. ibi.28. & seq.
Idem in sententia lata contra formam decreti irritantis. 3.129.n.32.
Idem in criminalibus. ibi.33.
sententia lata contra absentem ex contumacia lata praesumitur. 3.129.n.1.
Limitatur. ibi.2. & seq.
Quid si absens fuerit praesens in tota causa, sed absens in snia. ibi.4.
Quid si agatur tantummodo de praedictio condonati. ibi.3.129.n.5.
sententia an praesumatur rite lata. ibi.1. & seq.
sententia lata in praesentem praesumitur solennis. 3.130.nu.16.
Quid si sit lata in contumaciam. ibi.20.
sententia in dubio an praesumatur lata in praesentem vel in absentem. ibi.25. & seq.
sententia no habet pro se praesumptionem quado ab ea est appellatu. ibi.31. & seq. & 32.
Quid pendente termino ad appellandum. ibi.32.
sententia, quado dicitur antiqua ad hoc, vt pro ea praesumatur. 34. & seq. 3.130.nu.34. & seq.
Ampliatur, & limitatur pluribus modis. 3.134.nu.2.
sententia no praesumitur iusta, quado in ea causa cognitio no interuenit. ibi.3. & seq.
sententia dicitur nulla, si ex breuitate teporis apparet iudicem in ea causa cognitionem non adhibuisse. ibi.5. & seq.
Limitatur. ibi.10.
Quid in laudo. ibi.9. & seq.
sententia praesumitur iusta etiam pendente termino ad appellandu. ibi. nu.20.
Declaratur. ibi.23. & seq.
sententia interlocutoria non praesumitur iuste lata. ibi.22.
sententia continens in ea errorem expressum est ipso iure nulla. 3.135.nu.1.
Ampliatur. ibi.2. & seq.
Limitatur. 3.136.nu.11.
Quid si contineat expressum errorem calculi. 3.135.nu.2.
Quid in laudo. ibi.4.
sententia expresse lata contra statutum in volumine statutorij infertur, an sit ipso iure nulla. ibi.5. & seq.
sententia lata contra regulam, quae habet plures exceptiones, an sit ipso iure nulla. ibi.7. & seq.
sententia lata contra regulas Cancellariae non est ipso iure nulla. ibi.9.
Sententia

Sententia lata contra constitutionem extraneam non est ipso iure nulla. 3.136.nu.11.
Limitatur. ibid.12.
Sententia lata contra consuetudinem non est ipso nulla. ibid.15.
Quid in consuetudine notoria. ibid.16.
Sententia lata contra stylum curiae est ipso iure nulla. ibid.17.
Sententia lata contra decisiones Rotae non est ipso iure nulla. ibid.18.
Sententia lata contra ius dubium non est ipso iure nulla. ibid.19.
Sententia lata contra communem opinionem, an sit ipso iure nulla. ibid.20.
Sententia lata contra rationem legis, an sit ipso iure nulla. ibid.21.
Sententia lata in fauore illius cui de iure nulla actio competebat, an sit ipso iure nulla. 3.137.nu.1.
Sententia lata sine probationibus, an valet. 3.137.nu.1.
Quid non datis dilationibus ad probandum. ibid.4. & seq.
Quid si iudex non admittit probationes. ibid.7. & seq.
Sententia lata non visis actis an sit ipso iure nulla. ibi.10. & se.
Sententia lata absque probationibus non valet in causis criminalibus. ibid.13.
Idem si sit lata contra praesentem, & non appellatam. ibi.14. & se.
Sententia notorie iniqua an sit ipso iure nulla. 3.137.nu.1.
Quid in sententia excommunicationis, vel censurarum. 3.138.nu.3.
Sententia habens expressam relationem ad acta ex quibus iniquitas apparet est ipso iure nulla. ibid.6.
Sententia condemnans Titium, quia per tales testes fuit probatu, an sit ipso iure nulla, si dicti testes non prebent. ibid.8. & seq.
Sententia habens expressam relationem ad acta, ex quibus iniquitas apparet, est ipso iure nulla, etiam si relatio ad acta i genere sit facta. 3.139.nu.11.
Quid si non referat se ad acta, sed error consistat in ea parte actoru ad quam de necessitate refertur sententia. ibid.12.
Quid si relatio sit facta per verba enunciatiua. 3.161.nu.13.
Sententia appellatiois non visis actis primae instantiae est ipso iure nulla. 3.143.nu.23.
Sententia lata contra notarium super falsitate non praedictat Domino instrumenti. 3.427.nu.6.
Sententia contra aliquem non citatu lata an faciat quaequal: praedictum. 3.102.nu.402.
Sententia iniusta non dicitur nulla etiam stante commissione cu clausula iustitiam faciat. 3.77.nu.2.
Sententia declaratoria requiritur in poenis quae ipso iure inferuntur. 3.426.nu.1.b
Limitatur pluribus modis. 3.427.nu.2.
Quid si factum sit notorium. ibid.2. & seq.
Quid si agatur de perficiendo processu inchoato. ibid.9.
Quid in fructibus. ibid.10.
Quid si statutum inducit poenam ipso iure. ibi.12. & seq.
Quid in Principe habente iura Imperij. ibid.18.
Sententia lata in causa matrimoniali, non transit in rem iud. 2.95.a
Limitatur, ibid.
Sententia lata in causa matrimoniali potest probari per testes. tom.2. 96.a
Sententia contra mortuum est nulla. 2.132.a
Sententia lata post tempus praescriptum a statuto an sit valida si reperitur lata infra triennium. 1.599.b
Sententia lata die feriatu in honorem Dei est nulla. 1.341.b
Sententia lata post triennium, an sit ipso iure nulla. 1.599.b
Sententia lata praetextu iuramenti necessarii falsi, retractatur ex instrumentis nouiter repertis: Secus si praetextu iuramenti voluntarij, vel iudicialis. 1.609.a
Sententia quae contra homicidas lata est, paratum commissandorum bonorum effectum habet aduersus ipsorum heredes. 2.293.a, & 295.b
Sententia in criminalibus causis lata, quamuis ante decem dies appellationi praestitutos executioni tradi non debeat, tamen generalis consuetudine contrarium obseruabitur. 2.294.b
Sententia, quae irtractabile damnum infligit, si nulla dicitur, non ante executioni mandabitur, quam illius vires diligenter excutiantur. 2.294.b
Sententia quamuis ex partium consensu a iudice ferri possit, tam ab arbitro non potest. 2.293.a
Sententia verb. plura significat. 4.234.nu.2.
Sententia verb. significat firmam, & indubitatam responsonem. ibi. 0.19.
Tot sententiae, quot capita. 4.232.n.17.
Sententia lata contra communem opi. tanquam iniqua retractatur. 4.282.nu.9.
Imo est ipso iure nulla. ibid.nu.10.
Sed contrarium, quod non sit nulla. ibi.n.13.
Fallit nu.18. 283.
Et est notorie iniqua. ibi.n.21.
Contrarium nu.22. cum seq.
Sententia lata contra legem, vel consuetudinem est nulla 4.282.nu.11.
Fallit nume.17.
Sententia nulla est, quae profertur contra leges, Senatusconsultum, vel Principis constitutiones. 4.283.n.14.
Item lata contra expressam iuris formam. ibid.n.15.
sententia notorie iniqua non meretur executionem. ibid.nu.19.
sententia notorie iniqua non sed est retractanda. nu.20.
sententia notorie iniqua est nulla. ibid.nu.24.
sententia lata contra fictum absente aduocato fiscali est nulla, nedum in causa litatus, sed etiam in alijs. 2.292.b

sententia praecipitanter lata, & tam breui tempore quo verisimiliter acta mature videri non poterunt, est nulla. 2.293.a
sententia diffinitiuu ciuilius, causae expressionem non requirit, secus in criminali. ibid.
sententia nullius momenti proforus ipso iure erit, si ab eo tanquam a iudice, aut tanquam a delegato lata sit, qui nec iudex, nec delegatus reuera sit. ibid.b
sententia lata contra infirmantem, vel alio iusto impedimento impeditum, hoc sciente iudice, est nulla. si autem ignorabat iudex, valet: sed restituitur. 2.292.a
sententia quae super alterius sententiae executione fertur, interlocutoria vice ac numero habetur. 2.293.b
sententia ex causis mixtis, si in sententia exprimentur plures causae, quarum aliqua sint falsae, aliqua vera: non vitiatur sententia propter causas falsas, sed sustinetur propter veras. 2.292.b
sententia lata pro mortuo non valet, pariter nec decretum in eius fauorem interpositum. ibidem
sententia nulla, quia lata die feriatu ob necessitates hominum, no potest per partes confirmari, aut ratificari tacite vel expresse. ibid.b
sententia lata super appellatione ab interlocutoria est respectu partiu interlocutoria, licet respectu iudicis dicatur diffinitiuu, si pronuntiatur contra appellatam, & remittatur negocium diffinitendum iudici a quo. ibid.
sententia lata pro falso procuratore, siue contra, potest per dominum ratificari. ibidem
sententia lata pro absente non contumace, non valet. 2.289.a
sententia lata ex praesumptionibus non transit in rem iudicatam. tom. 2.291.b
sententia. clausula apposta in sententia, prouiso quod quoties per libros rationu de aliquibus solutionib. coliterit, quid importet, & operetur. 2.292.a
sententia absolutoria a iudicij obseruatione propter libelli ineptitudinem vel actoris absentiam magis est interlocutoria, quam diffinitiuu. 2.292.b
sententia si consultor dicat in consilio, aliquem fore condemnandum vel absolendum, & iudex in sententia dicat: Pronuncio secundum formam consilij, non valet sententia. ibid.a
sententia scripturam in sententia de necessitate requiri. ibid.
sententia vt perfecta esse, ac ius omnibus numeris constare intelligatur, expectetur quae iudicis officium exiitmetur, necesse cum primis est absolendi, vel condemnadi verbum illi inferatur, alioquin nec verba illa sufficient, lata data, &c. ibid.
sententia diffinitiuu lata ex falsa causa, valet mero iure, licet sit iniusta. 2.290.b
sententia expertorum peritorumque in arte, vt sunt Medici, obsterices, aestimatores, & similes qui de credulitate iurant, & no de veritate, nunquam transit in rem iudicatam. 2.291.a
sententia, qua iudex simpliciter pronunciat, prout in consilio sapientis, seu consultoris continetur, qui in eo retulerat Titium condemnandum, valet, & tenet propter relationem factam ad illud consilium. ibid.a
sententia excommunicati valet. 2.295.b
sententia lata contra non citatum, est ipso iure nulla. 2.291.b
sententia lata contra impubem indefensum, est nulla. ibid.
sententia super legitimo statu facit ius quoad omnes. ibid.
sententia declaratoria requiritur, vt quis ex culpa seu negligentia pos sit feudo priuari. ibidem
sententia quando est nulla, quia est defectus in sententia, seu in concernentibus sententiam ipsam, & non in reliquis substantialibus, ipso processu, tunc iudex appellationis illam reformare potest. ibidem
sententia arbitralis, propter magnam iniquitatem, & maximam laesio nem, semper potest peti, quod reducat ad arbitrium boni viri. 2.291.b
sententia lata ex probationibus priuilegiatis, sicuti si fertur ex testimonio partis aduersae in supplementum semiplene probationis, no transit in rem iudicatam. 2.291.b, & 293.a
sententia debet esse conformis libello. 2.291.b
sententia publicationis bonorum trahitur etiam ad bona sita extra territorium confiscantis. ibid.
sententia est nulla, quae pendens, dilatio fertur, quia dilatio pendens termino non currit. 2.291.b
sententia diffinitiuu, vel interlocutoria, parte cuius interest, non citata, non valet. 2.289.a
sententia a non suo iudice lata, est nullius momenti. 2.290.b
sententia capitalis non debet statim executioni mandari, sed debent expectari decem dies a iure communi concessi ad appellandum. 2.290.b
sententia contra maiorem absentem, contumacem, per dolum, & falsas probationes producentem lata, est nulla. 2.290.a
sententia contra principalem lata non habet executionem paratam contra fideiussorem contractus, in fideiussore vero iudicij secus. 2.290.a
sententia prolata no viso processu, est ipso iure nulla, si constat. 2.289.a
sententia capitalis si vigore statuti contra aliquem lata sit, in casu tamen quo neque a iure communi neque ipso statuto bonorum publicatio imponitur, tunc ex tali sententia non venit confiscatio in consequentiam. 2.290.b
sententia non potest ferri parte non citata, per consequens lata non praedictat. 2.289.a

Sententia arbitralis. Arbitralis sententia non debet executioni mandari pendente reductione ad arbitrium boni viri. 2.295.a
Sententia arbitraria, quae ex vi compromissi prorogari fertur, non aliter valet, quam si prorogatio partibus ipsi renunciata, atque intimata fuerit. 2.294.a
Sententia lata super executione sententiae, est interlocutoria. 2.295.a
Sententia lata per iudicem finita instantia, est nulla. 2.288.a
Sententia Principis adique citatione non valet de iure canonico. ibidem b
A sententia arbitri ex necessitate fertur, vel praepro iudicis electi appellatur. 2.295.b
Sententia publicationis bonorum, trahitur etiam ad bona sita extra territorium confiscantis. ibid.
Sententia valet lata utraque parte praesente, licet neutra insititit tunc ius dicitur. Secus si altera parte praesente, nisi esset lata per actorem, qui semel in libello petit reum condemnari. ibid. a
Sententia an ferri debeat contra dominum vel procuratorem. 2.294.b
Sententia ob instrumenta de nouo reperta, quorum usus in primo iudicio certum ob causam impeditus est, retractari poterit. ibid. a
Sententia declarari ex coacturis, si quae sint ab eo iudice poterit, qui ipsius latori successerit, quamvis absque illis nequeat. romano 2.294.b
Sententia executioni mandari poterit per eum iudicem, qui vel ipsius latori successerit, vel litur, iure, aut consuetudine sententis executionis praefectus sit, quamvis nullae ad id literae proponantur. ibidem
Sententia lata super contractu usurario nunquam transit in re iudicam propter periculum animae, licet non sit appellata, vel deserta appellatione in principali. 2.295.b
Sententia, qua nullum fuisse testamentum contra haereditate pronuntiat, et iis, quibus aliquid legatur, nocet. 2.294.b
Sententia lata non visus actus, & causae cognitione non praecedente, est nulla. 2.296.a
Sententia per falsos testes, vel falsas allegationes, seu instrumenta lata est nulla. ibid.
Sententia, quae per confessionem victoris apparet iniusta, retractatur per Evangelicam denunciationem. 2.295.b
Sententia prolata de nocte non valet. 2.289.b, & 290.a, & 295.a, & 298.a
Sententia nulliter prolata litem non terminat. 4.168.b
Sententiam producere obligationem civilem, non autem naturalem, proprie sic dicitur. 2.297.b
Sententia interlocutoria, quod ad partes, transit in rem iudicam, quod ad iudicem tamen non. 2.289.a
Sententia assolutoria ab obfervatione iudicij, licet sit interlocutoria, habet tamen vim definitivam. ibid.
Sententia declaratoria opus est, crimen, esse commissum. 2.296.a
Sententia publicationis bonorum trahitur ad bona extra territorium existentia. ibid. b
Sententia definitiva censetur, quae definitivae vim habet. 4.221.b
Sententia, in qua iudex, si probatum est, condemnat, alioquin absoluit, proculdubio valet, firmaque omnino est. 2.293.a
Sententia non valet, si iudex pronuntiat antequam nuncius missus ad citandum fecerit relationem, licet post sententiam referat se ante sententiam citasse ad audiendum sententiam. 2.295.b
Sententia arbitraria ex compromisso electorum quo illis summa indulgetur facultas, appositis omnibus verborum cautelis, semper nihilominus reductioni ad arbitrium boni viri obnoxia intelligitur. 2.294.a
Sententia nulla ex turpitudine iudicis non potest iudex, qui protulit corrigere, nec aliter pronuntiare. 2.295.b
Sententia potest proferri de consensu partium per iudicem ordinarij, arbitri autem non potest. 2.289.b
Sententia arbitralis, quae transit in rem iudicam a partibus homologata, debet observari. 2.289.b
Sententia lata contra haereditatem, per quam est pronuntiatum testatum nullum, praedicit legatariis. 2.289.b
Sententia post peremptam instantiam lata, dicitur esse nulla. 2.390.a
Sententia lata per arbitros cum clausula arbitratorum, & arbitratorum, si pronuntiant tanquam arbitri, & arbitratores, censetur prolata tanquam ad arbitratores. 2.289.b
Sententia licet sit pronuntianda in loco maiorum, tamen propter necessitatem eminentem, potest proferri super turrim. 2.289.b
Sententia arbitri homologata ex compromisso, rato manente pacto, producit actionem in factum. 2.289.b
Sententia lata pro maiori contra minorem ex falsis testibus, aut probationibus, est ipso iure nulla, & non est necessaria restitutio. 2.289.b
Sententia referens se ad aliquod instrumentum quod non est in processu, non valet, secus tamen si est in processu. 2.289.b
Sententia & iuramentum aequiparatur. 4.221.b
Sententia rei impossibilis neminem ligat. 4.202.a
Sententia litem finit, & reuocari non potest. 4.226.b
Sententia mala executioni mandari non debet. 4.194.b
Sententia metu belli, aut pestis tempore lata, a iudice sedete extra locum maiorum valet. 4.214.a
Sententia. Ex sententia plus inferri non debet, quam ex ea necessario inferatur. 2.297.a
Sententiae verba stricte sunt intelligenda. 2.289.b
Post definitivam sententiam, de sumptibus lit. tractari non est. 1.320.b
Sententia nullam ex turpitudine iudicis non potest iudex qui protulit, corrigere, nec aliter pronuntiare, 2.289.b

An sententia lata pro mandatario proferri mandanti. 1.534.b
Ex sententia arbitri compromissarij non committitur. de iustitia. 2.284.a
Fallit, ibid.
Sententiam, vel processum in fauorem falsi procuratoris, dominus potest ratificare, siue maior, an minor. 2.289.b
Sententiae appellatione in dubio intelligimus de definitiva, non de interlocutoria simplici. 2.295.a
Sententiae verba expressae ac stricte exaudiiri debent. 2.294.b
Sententiae, quae in rem transiunt iudicant in standum esse, & pro dicto eius processu praesumitur siue de praesenti siue de antiquis, & sic in praesentem, siue absentem lata sit. 2.290.a
Ad sententiam interlocutoriam partem citandam esse, si ei praedictum inde oriatur, secus si nullum sit praedictum. 2.297.b
Si partes sint praesentes in iudicio, nulla opus esse citatione, vel ad interlocutoriam, vel ad definitivam. ibid.
Sententiam legere non tenetur iudex in criminalibus, sed de consuetudine notarius eam legit. 2.296.a
Sententiam non suo nomine, & sic prorsus nulliter latam, papa, vel supremus princeps ex plenitudine potestatis ratificare ac confirmare poterit. ibid. b
Sententiam quae transiit in rem iudicam, probare acta & processum iudicij. 2.298.a
Sententiam interlocutoriam reuocari posse a iudice, nisi talis sit, quae lata fuerit officium iudicis. ibid. b
Sententiae criminali debet ad esse reus. 2.296.b
Sententiam ipso iure non vitiat peruersio ordinis causae ad causam. 2.287.b
Non esse necesse sententiam interlocutoriam in scriptis proferri, sed sine scriptis ferri posse, & postea in scriptis redigi debere. to. 2.298.a
Sententiam definitivam semper in scriptis ferendam: Et nequidem de partium consensu sine scriptis latam valere. ibid.
Sententiam ferendam esse in solito & consueto loco iudicij, sed tamen iudicem appellationis posse sententiam proferre in omni loco honesto. ibid.
A sententia arbitri non esse appellandum, sed ei standum, & si iniqua sit. Quod verum in arbitrio voluntario, secus in statuario. Item nisi sententia arbitri contineat errorem expressum. 2.298.b
Sententia referens se expressae ad acta nihil probantia, ipso iure non valet, idem appellacione non opus esse, cum non transeat in rem iudicam. ibid.
Sententiam non referentem se ad acta, quam tamen ex actis apparet iniquam esse, valere ipso iure. Et hoc casu sententiam dici latam contra ius actoris. ibid.
Sententiam iudicis referentis se ad certam quantitatem, de qua liquet in certo instrumento, non tamen in actis productis, non valere. 2.299.a
Sententiam latam pro absente etiam non contumace, non valere. ibid.
Sententiam latam contra minorem indefensum, ipso iure nullam esse. ibidem
Sententiam latam pro minore indefenso, valere. ibidem
Mortuo domino post litem contestatam, proferri sententiam contra procuratorem. ibid.
Sententia contra procuratorem, mortuo domino post litem contestatam, hoc modo concipi, & proferri debet, Condemno talem procuratorem quondam Titij defuncti, procuratorio nomine haereditum, vel eorum, ad quos res illa pertinet. ibid.
Sententiam latam super inepto libello, ex quo non potest legitime colligi actio, ipso iure non valere. ibid.
Sententiam latam ex iudicio expertorum in arte, non transire in rem iudicam, sed retractationi suae esse, & obnoxiam esse. ibid.
Separatio thori successione bonorum non tollit. 4.181.a
Separationem separata debet esse ratio. 2.301.a
Sepultura prelati, licet sit honestum, quod sepeliatur ante electionem, non tamen est necessarium. 2.301.a
Sequesteratio non aliter fieri potest, quam armorum timore, atque offensionis evitandae causa. 2.301.a
Sepultura omnis est libera. 4.169.b
Sequester potest praesentare beneficium ecclesiasticum. 2.301.b
Sequestrationem fructuum, quae propter metum dilapidationis fieri solet, etiam pendente appellatione, ea nondum praesentata iudicij ad quem, & recepta, faciendam per iudicem a quo, aliis per iudicem ad quem. 1.46.b
Sequester non tollit possessionem, si est necessarium, secus si est voluntarium. 2.301.b
Sequester regulariter tollitur per satisfactionem. 2.301.b
Sequester abique consensu vtriusque partis positum penes aliquem mercatorem non privatur possessorem possessione, praecipue si per iudicem incompetentem appositum fuit. 2.301.b
Sera quaevis actio, est nulla. 4.198.a
Sero quae fiunt, frustra ac nulliter fiunt. ibid.
feruitium debitum denegans priuatur etiam feudo. 1.378.a
feruitus aqueductus est realis: discontinua praescribitur longo tempore inter praesentes probata scientia aduersarij, & actio a feruitute provenientis, tam contra facientem, quam contra pariter. 2.304.b
feruitus non dicitur proprie quae a persona personae debetur. 2.302.a
feruitus, vel ius piscandi, vel secandi, ligna ex nemore, vel piscandis pecora in paratis alienis, est personale. ibid.
feruitus de non edificando molendinum, praescribitur a tempore praescriptionis aliorum habentium molendina. ibid.
feruitus feruitutis esse non potest. ibid.
feruitus.

Seruitus, vel ea, quae habent eandem discontinuam, non praescribitur, nisi per tantum tempus, de cuius initio non est memoria in contrario iure, etiam contra scientem. 2.302.a
Seruitus vix quae semel assignata est, immutari poterit, si vix aequo modo alibi praeseretur. 4.222.a
Seruitus morti comparatur. 4.222.a
Seruitus stillicidij debitor vicinus cum vult illum recipere, semper aedificare potest, & murum altius tollere. 2.302.b
Seruitutis probatio inducitur ex causa habili allegata, & probato tempore. ibid. a
Seruitus praesente ac tacente vicino imposita non praesumitur eo contentis imposita fuisse. ibid. b
Seruitus titulum a domino habens, licet non possit probare per instrumenta, ac testes, potest tamen illum titulum probare ex longa possessione. ibid. a
Seruitus titulus praesumptiuè probatur ex possessione decennali inter praesentes, cum scientia & patientia domini, ex quibus seruitus acquiritur. ibid. b
Seruitutem vel onus aliquod imponere potest vasallus rei feudalis sine consensu domini in sui praedictum tantum, sed in praedictum domini, vel agnatorum non potest. ibid. a
seruitutem impone, an vasallus in re feudali possit. 1.367.b
Seruitute reali cuius, an venditor teneat, quanti minoris? 1.248.a
Seruitutes quas vasallus precio acquisiuit in beneficium rei feudalis, vel alia quaecumque iura inseparabilia, accedunt feudo, & ad dominum directum pertinent non ad haeredes vasalli ad quos feudum non transit. 2.302.a
Seruitutes sunt perpetuae, non temporales. ibid.
seruus si matrimonio cum libera muliere contraxerit, ac dominus cui id sciret, vel consenserit, vel non contradixerit, & mulieri conditionem serui ignoranti non se dominam esse nunciauerit, libertate ipso facto confectetur. ibid.
seruitutes quanto tempore praescribantur. 2.217.b
seruus non potest condemnari in poenam pecuniariam. 2.302.a
seruus qui cum domina se immiscuit, punitur morte. 101d.
seruus poenae, vita functi loco ponitur. ibid.
seruus testamento in testem adhibitus, qui tamen communi opinione non habebatur pro seruo, non ideo facit testamentum irritum, sed valet. 2.301.b
serui communiter sunt fures. ibid.
seruus extra causam pecuniariam, nec civiliter, nec quoad obligatiōnis naturalis effectus naturaliter obligatur. ibid.
seruus & absque causa intra modum a domino impunè verberari potest. 2.302.a
seruus acquirit domino ignoranti ex causa peculiari possessionem & vfucapiendi conditionem: sed ex causa peculiari licet acquirat possessionem, non tamen conditionem vfucapiendi. tom. secundo, pag. 301.b
seruus, qui stipulatus est, rectè ac iure regulariter soluitur. 2.302.a
seu, dictio est ampliatiua. ibid. b
sigillum in epistola an sit necessarium. 2.303.a
sigillum apponens alienae scripturae illi praesumitur consentire. 3.21. numer. 1.
Ampliatum pluribus modis. ibid. 3. &
An sufficiat sola sigillatio, sine subscriptione, sequent. ibid. 3. &
sigillatio plus operatur quam subscriptio. 3.22. nu. 7.
sigillum praesumitur appositum de voluntate illius cuius est. ibid. 9.
Quid in sigillo alieno. 101. 15. & seq.
sigillum probat delegationem. ibid. 15.
sigillum probat commissionem citationis, vel alterius actus. 101. 16.
sigillum habet vim clausulae ex certa scientia. ibid. 17.
sigillum in literis constituentis appositum an probet madatum ad causas. 3.23. n. 30.
sigillum appositum cartae vacuae non operatur. ibid. n. 44.
sigillum probat voluntate Domini in his quae spectant ad officium illius cui est consignatum officium. ibid. 46.
sigillum in fraudem appositum, nihil operatur. ibid. 50.
sigillum quamvis publicum, licet scripturam aut ethicet, non tamen facit eam scripturam publicam. ibid. 53.
signum notarij an sit necessarium. 2.303.a
signum notarij non est necessarium quod apponatur, licet sit vtile propter comparationem. 2.303.a
signi notarij omissionem non vitare instrumentum, nec de substantia esse nisi consuetudine fuerit hoc introductum. 2.303.a
similitudo casuum in statuto non inducit correctionem legis, vel statuti. 2.339. b
similitudo causae colligitur poenae affectionem ipsius testis. 2.303. b
simonia commissa in ordine suscepto, non dat, neque praebet aliquo modo executionem huius ordinis, imò impedit executionem omnium aliorum, & sic simoniacus ipse est suspensus ab ordine per simoniam susceptam, & ab aliis ordinibus. 2.303. b
simonia est ex criminali, exceptis, etiam si sit commissa tantum in beneficio. ibid. b
simonia vera non committitur, nisi concurrat pecunie vel rei alicuius exactio vel promissio. 2.304.
simonia est, quando venditur spirituale, vel illi annexum. 2.304. a
simonia non est, si quis recipiat aliquid pro labore suo, & per faciem ministerando, dummodo non veniat in pactione rei spiritualis & sit aliquid modicum. 2.303. b

simonia non veram, sed quasi, committit, qui pecuniam recipit pro cessatione licentiae docendi. 2.304. a
simoniam committit Papa, si vendit sacramenta, aliis fecus. 2.304. a
simoniam etiam Papa committere dicitur, si recipit aliquid pro collatione alicuius beneficii habentis administrationem ordinis, vel executionem clauium. 2.304. a
simonia crimen non habet locum in curia Romana. 2.304. a
simonia: crimen est merè ecclesiasticum, ideoque iudex secularis non potest de eo cognoscere. 2.304. a
simoniacus spoliatus non restituitur. 3.286. n. 175.
simonia an inducatur ex vicinitate actuum. 3.30 n. 13.
simoniacus notorius est ipso iure suspensus ab officio. 2.304. a
simplicitas legibus est amica. 2.304. b
simplicitati seu rusticitati & ignorantiae parcendum. 2.304. b
simulatio contra instrumentum non potest probari per testes. 1.556. b
simulatus actus non necer etiam futuris credi. 1.556. b
simulatio praesumitur ex his quae incontinenti sequuntur. 3.30. num. 8.
simulatio instrumenti non potest directè probari & ideo sufficiens verisimiles coniecturae. 1.556. a
simulatio contractus & testibus, & literis probari potest. 2.304. b
simulatio proprie dicitur quando agitur, vt nihil fiat. 1.556. b
simulatio in specie deducenda est. 2.304. a
simulatio potest allegari, tam per contrahentem, quam per eius heredem. 1.556. b
Nec etiam praesumitur simulatio quando est constitutum, licet venditor remaneat in possessione. 1.556. a
simulatio est deducenda ex his quae ante contractum, non post gesta sunt. ibid. a
simulatus contractus si solum concernit praedictum contrahentem, tantummodo opponi exceptio contractus simulati, secus si concernit praedictum tertij, quia non potest. 2.304. b
Singula corpora, quae cuiusque propria fuerunt ex cuiusque consensu mixta, communicata esse intelliguntur. 2.304. b
Singulare, vniuersale potest referri ad omnia praedicta, cuiusque generis vel numeri existant. 2.304. b
Socer & socrus an sine venia possint in ius vocari. 1.529. a
Socius non tenetur de casu fortuito, nisi culpa praecedat casum. 2.306. a
Socius non testificatur pro socio in concernentibus societatem, in aliis sic. ibidem
Socius in crimine a falsis potest de socio interrogari. 3.411. nu. 25.
Socius non potest inuito socio meretricem ducere ad domum. 2.104. b
Socius vniuersi Fundicij, ex pluribus quod non possit agere contra debitorem Fundicij infolidum, sine mandato. 2.305. a
Socius praepositus negotiatio ipsius societatis, si fuerit in culpa accipiendo non idoneum non in debitoris ab initio, id sui ipsius damno & periculo ascribitur. 2.306. b
Socius, qui indultum ac laborem pecuniam, quam alter confert, praestatur, partem fortis postea perditae alteri non refarcit. 2.305. a
Socij a sociis compelli possunt, vt in communi domo conductio em idoneum accipiant. ibidem
Socius criminis in criminibus etiam exceptis non concurrente alia praesumptione, non facit iudicium sufficiens ad torturam. 2.305. b
An socius criminis faciat iudicium. 1.533. b
Socius iubens fieri per haereditate ecclesiam, vel hospitale in re communi, socius alter cogitur vendere partem suam, ne in pedatur constructio Ecclesiae. 4.514. nu. 46.
Socius quid si faciat in communi pluiquam exigat ratio? ibid. 47.
Socius expendens in causa rei communis, quomodo recuperet expensas a socio. 4.514. nu. 38.
Socius vendens rem communem ob iustam, & necessariam causam socio, an dicatur facta diuisio. ibid. nu. 39.
Socius negotians nomine proprio de pecunia communi post societatem finitam, non tamen diuisum lucrum, an si acquisierit aliquid, commune dicatur. 4.513. nu. 36.
Socius criminis quando admittitur contra socium eum dem criminis, intelligitur in socio non infamato de aliis delictis. 2.305. a
Socius criminis a staturo admittitur intelligitur, nisi alias exceptiones patiat. 2.305. b
Socius criminis, si sit periuus, non facit iudicium, non solum ad torturam, verum etiam ad inquisitionem, propterea quod in eo deficiat fundamentum testis, videlicet fides ipsa. ibid.
Sociorum bona omnia ex generali societate communicata intelliguntur, nedum praesentia, sed etiam futura, exceptis bonis quae ex inhonestis ac turpi causa acquisita sunt. 2.306. b
Socio criminis non creditur, si ex alio delicto esset infamis, vel si eius confessio esset sine tortura. 2.305. a
Societas praesumitur inter fratres, si simul post mortem patris vixerint haereditate indiuisa, & lucra communicata non data ratione. 2.304. b
Societas omnium bonorum tacita, complectitur omnia vnde conque sita. 2.304. b
Societas omnium bonorum non solum exprèsim, sed & tacite, rite, recteque contrahitur. 2.304. b, & 305. a
Societatis expressae & tacitae, nulla est differentia data paritate terminorum. 2.305. a
Societas inter fratres qualiter praesumatur. 2.306. a
Sodomiae poena, est poena mortis, tam in patiente quam agente. 2.307. a
Sodomiae vitium cum masculis, & cum foeminis si committitur, eius poena

na olim mors ac bonorum descriptio fuit, hodie infamia, testamé
tunc capacitas, bonorum confiscatio, & ignis. 2.307.a
Sodomia non solum cum pueris & masculis, sed etiam cum mulieribus
committitur & punitur. 2.307.a
Sodomie criminis cognitio est veriusque fori. ibid.b
Sodomie, adulterium & similia non possunt puniri per auditu, imo nec
per visum. ibid.
Sodomie crimen graue, & detestandum. 2.306.b
Sodomie crimen iustam, & legitimam causam præbet dissoluedi ma
trimonium quo ad thorum. ibid.
Sodomica occultus, etiam peracta poenitentia, est ipso iure suspensus
ab executione ordinis. 2.307.a
Sodomica anitit bona, quæ confiscantur. ibid.
Solennitas extrinseca præsumitur ex tempore longissimo 30. an. ibi.b
Solennitas certa à iure requisita in testamento, si per itacum remissa
sit, propterea nõ censetur proportione eadem remissa solénitas in
codicillis, & donarione causa mortis requisita. ibid.
Solennitas intrinseca præsumitur. 2.307.b
Solennitas intrinseca materialis non præsumitur, vt precium in vendi
tione. 2.307.b
Solennitas requisita per can. sine exceptione 12. q. 2. in alienatione re
rum ecclesiasticarum, non potest tolli consuetudine. ibid.
Solennitas intrinseca non præsumitur, nisi probetur. ibid.
Solennitas excussionis cessat, vbi notorium est debitorem principalé
non esse soluendo. ibid.
Solennitas omnia vitia actum. ibid.
Solénitas antiqua actui, cuius inspectio nõ aliud præ fert, adfuisse
præsumitur. ibid.
Solennitas sententiæ præsumitur, quando partes fuerunt præsentés.
ibid.
Solennitas necessaria in actu spacio decem annorú interuenisse præsu
mitur. 3.15. nu. 1.
Ampliatur. 3.17. nu. 49.
Limitatur. ibid. 53. & seq.
An ista præscriptio procedat tam contra facientem, quã contra pa
tientem. ibid. 51.
Quid si agatur de graui præiudicio. ibid. 53. & se.
Quid contra pupillum. 3.18. nu. 18.
Quid non concurrente scientia, & patientia eorú, qui ex actu lædú
tur. ibid. 59.
Quid in actu requirente scripturam. ibi. 60.
An ista præsumptio admittat contrariam probationem. ibid. 62.
An ista præsumptio procedat de iure canonico. ibid. 66.
Solennitatem extrinsecam non præsumi, nisi accedat diuturnitas tem
poris. 2.223.b
In re relicta tribus minoribus, nõ requi. solennitas in aliena. 2.27.a
Soler verbum denotat perpetuitatem. 2.308.a
Solennitatem defectus, quæ in aliquo actu ad alicuius personæ fauore
rem exiguntur, actú nec vitiant, nec impediunt, si actus illi eidé per
sonæ vitis ostendatur, ac reuera sit. 2.307.b
Solennitatem, de qua facit mentionem notarius in instrumento, præsu
mi interuenisse. 2.223.b
Solidum non soluitur, non minus quantitate quàm die. 2.308.a
Solutum inducitur ex vnico actu, ac ex vnica vice. ibid.
Solutum an dicatur id quod semel factum fuit. 3.210. nu. 2.
Sollicitator i causa si hñt salario cõduq, repellit à testificacõ. 2.308.a
Sollicitator causæ à domino præpositus, an possit esse testis. 3.47. nu. 1.b
Quid si sit præpositus à procuratore. ibid. 3.
Quid si non sit salariatus. ibid. 4. & seq.
Quid si sit sollicitator alterius. 3.48. nu. 6.
Quid si eius dictum comprobetur per alios testes. ibid. 7.
Quid in leuibus. ibid. 9.
Soluere promittens in certo loco cum renunciatione fori, potest ibi
conueniri, etiam si ibi non inueniatur. 2.308.b
Soluens indebitum in certo loco, potest illud repetere in quocunq
loco, & sic in loco in quo soluit, si aduersarius ibi inueniatur. ibi.a
Soluere delinque spem pecuniariam fisco, vel parti applicandã, in
foro conscientie non tenetur. ibid. a
Soluens in executionem præcepti iudicis emanati sine causæ cognitio
ne, & sic nulliter, non repetit. ibid. a
Soluens intruso an liberetur. 1.563.a
Soluens alicui canoné, vt feudatarius, emphyteuta, vel colonus 3. ann.
spacio, hoc casu dicitur illi acquiri hoc ius personale pro se, hæredi
bus, ac successoriis. 1.274.a
vbiunque soluendum est aliquid pro aliqua re, si creditor est illius
fori, in quo res sita est; vbi debitor, licet alterius fori, accede
re ad domum creditoris, & ei soluere. 2.308.a
Soluens timore statuti, dicitur habere iustum metum. ibi. a
Soluens ignoranter, nõ obstante renunciatione, potest intentare con
ditionem indebiti. ibid. a
Soluere legatum, & promittere soluere legatum sunt paria. 4.222.b
Soluere procuratori, & soluere principali pariter liberant. 4.222.b
Soluere procuratori qui suir, est inualidum. ibid.
Soluendi habetur impotens qui soluit difficulter. ibid.
Solut indebitum qui alicui pecuniam mutat. ibid. b
Solut qui cum adulterina pecunia non soluit. 4.223.a
Solutio magis præsumitur esse facta pro eo quod meo nomine, quàm
quod alieno debetur. 2.308.a
Solutio impeditur, aut ob moram, aut ob poenam vitandam. 4.202.a
Solutio quot modis fiat. 4.222.b

Solutio est probanda per dicentem soluisse, quando agitur cum illi
cui solutio erat faciendã, secus tamen, si cum alio tertio opponente
de non solutione, quia negatiua non solutionis est probanda per
opponentem. 2.308.b
Solutio facta per longum tempus quid operetur, quando quis non po
test aliter probare ius suum. 2.308.b
Solutio licet effect facta nomine hæredis ab ipsis agentibus videtur ta
men soluisse de propriis eorum pecuniis. 2.308.b
Solutio quamuis in ea moneta fieri debeat, quæ contractus tempore
in vñ erat, tamen alia fieri debet, si illius temporis nummorum
indicatio mutetur. 2.308.b
Solutio testibus probari poterit, quamuis eam non aliter probari pos
se, quam scriptis contrahentes paciscantur. 2.308.b
Solutio debet fieri de moneta antiqua, quæ currebat tempore contra
ctus. 2.308.b
Solutio facta per hæredem putatiuum censetur in dubio nomine veri
hæredis: & hoc si talis solutio fuerit facta post mortem contraher
tis, secus si facta fuerit ante: quia tunc censetur facta nomine proprio
ipsius soluentis. 2.308.a
Solutions tres vltimas probas semper præsumitur retro soluisse. 3.27.
num. 1. b
Ampliatur multipliciter. ibi. 2. & seq.
Limitatur. ibid. 13. & seq.
Quid in solutione canonis. ibid. 2.
Quid in colono, vel censuario. ibi. 4.
Quid in solutione collectarum. ibi. 5.
Quid in solutione pensionis. ibid. 6.
Quid in oblatione. ibid. 7.
Solutio facta pro parte tantum, adhuc integra remanet obligatio.
2.308.a
Solutionis exceptio semper potest opponi in executione sententiæ,
vel contractus habentis executionem paratam. 2.308.b
Solutionis loco res data subibit remedium 1.2. C. de rescin. ven. si dan
tem vltra iusti ac germani precij dimidium læserit. ibid.
Solutionis iam factæ exceptio tum sententiæ, tum executionis contra
ctus sine mora faciendæ opponi potest. ibid.
Soluturum se in aliquo statuto loco promittens, ac foro suo renunciã,
in eo loco & non inuentus conueniri potest. ibid. a
Soluta resoluitur in coniunctam. ibid.
Somnus criminis poenam dormienti tollit, si non sit solutus in somno
delinquere, aliis secus. 2.309.a
Soror licet indotata excludit aliam, quæ cum iuramento renunciauit
bonis paternis & maternis. ibid.
An furor superueniens faciat dissolui matrimonium prius factu. 2.97.b
Soror defuncti excludit patrum. 2.486.b
Soror potest querelare testamentum fratris, in quo sibi non sit relicta
integra legitima, & instituta sit turpis persona. 2.309.a
Soror quamuis statuto à fratris hæreditate excludatur, non idcirco
etiam ab illius hæreditate frater abigitur. 2.309.a
Sororis filius non dicitur proprie agnatus, licet videatur retinere ius
agnationis. ibid.
Sorte, & fortuna dubia dirimuntur. ibid.
Sorte quid diuinatur. ibid.
Sortilegij crimen est vtriusque fori. ibid.
Speciales, vel priuilegiati alioquin in casibus generalibus iuris definitio
nibus reguntur, si nullam expressam prærogatiuam in ipsa specie, de
qua agitur, habeant. ibid.
Speciali nota quæ digna sunt, si omittantur, neglecta videntur. 1.462.b
Specialia potius attendenda, quàm generalia. 4.266. nu. 8.
Si species legata perit sine culpa hæredis, perit periculo legatarij. 2.
24.a
Specificatio vnus casus fortuiti, facit exte diuerba generalia ad alios
casus non specificatos. 2.309.a
Spes venit in considerationem. 2.309.b
Spiritualia esse non possunt, sine temporalibus: nec anima sine corpore.
ibid.
Spiritualia sunt digniora temporalibus. ibid.
Spiritualium rerum causa, si circa factam ipsam controuertatur, corã
ordinario seculari iudice incidenter disceptari, ac determinari po
terit: secus si aliquo ipsius iure agatur. ibi.
Spoliantes Christianos nauigantes, vel naufragium passos, sunt ex
communicati, hic tamen canon non est lata sententia, sed ferendã.
ibidem
Spoliator non potest audiri, nisi restituto spoliato etiam vno nummo
fructuum, vel expensarum. 3.280. nu. 11. & seq.
Spoliator non potest obicere exceptionem expensarum, & meliora
mentorum in re factorum. 3.294. nu. 112.
Spoliatori non est concedenda dilatio ad probandum, nisi si quado spo
liatus nec plenè nec semiplenè probauit. 3.294. nu. 121.
Ampliatur multis modis. 3.268. nu. 2.
Limitatur multipliciter. 3.270. nu. 62.
Quid in muliere. 3.268. nu. 6.
Quid in rustico, & milite. ibi. 8. & seq.
Quid in pupillo proximo pubertati. ibid. 11.
Quid in adulto. ibid. 12.
Quid si inuasio sit facta sine dolo. ibid. 19.
Quid in iuribus incorporatis. 3.269. nu. 24.
Quid in feudis. ibi. 32.
Quid in domino inuadente rem propriam alteri commodatam.
ibi. 33. & nu. 78.

Quid

Quid in vniuersitate. 3.270. nu. 61.
Quid in furioso, & mente capto. ibid. 63.
Quid in prodige. ibi. 64.
Quid de iure canonico. ibi. 66.
Quid in Ecclesia. ibid. 68.
Quid si spoliatus crederet hoc sibi licere. 3.268. nu. 19.
Quid in domino recuperante rem suam à fure. 3.270. nu. 82.
Quid stante pacto de capiendõ propria autoritate. ibid. 87.
Quid stante iudicis decreto. ibid. 86.
An inuadens priuatur ipso iure, vel per sententiam. ibid. 94.
Quid in legatario. ibi. 98.
Quid si non aderat copia iudicis. 3.271. nu. 101.
Quid in filio capiente rem hæreditariam pro legitima. ibi. 102.
Quid in Rege de facto spoliante vasallum feudo. ibi. 109.
Quid in clerico capiente possessionem beneficij absque execu
toribus. ibid. 114.
Quid in hæredibus deficientibus. ibid. 115.
An in hoc casu sit permiffa appellatio. ibi. 116.
Spoliatus cõmuniõne bonorum quomodo adiuuari possit. 4.314. nu. 5.
Spoliatus nec accusationi, nec inquisitioni respondere antea tenetur,
quàm restituatur. 2.311.a
Spoliatus à iudice non potest petere, vt ante omnia restituatur, cum
præsumatur pro iudice. 2.311.a
Spoliatus quocumque potest petere, seu agere ad restitutionem si
bi faciendam, cum remedium, & re integranda 3. q. 1. sit perpetuum. 2.
310.a
Spoliatus non restituitur, quado per sententiam constat de dominio
spoliatoris. 2.311.b
Spoliatus non tenetur respondere in causis criminalibus contra ip
sum motis ante restitutionem sibi factam. 2.310.b
Spoliatus beneficiõ non est aliquo modo restituendus, si contra eum
obiciatur notorium tituli defectus. 2.311.a
Spoliatus sua possessione, vel in ea turbatus, ante omnia est restitu
endus, & manu tenendus. 2.309. b. 311. a
Spoliatus non restituitur, si possessorium habet annexam causam pro
prietas. 3.284. nu. 131.
Spoliatus non restituitur in iis, quæ sunt præiudicij irreparabilis. ibi.
nu. 134.
Limitatur multis modis. 3.285. nu. 138.
Spoliatus non restituitur, quando ex restitutione scandalum sequi
posset. ibi. 148.
Spoliatus, si incontinenti recuperauit possessionem de facto qua fue
rat spoliatus, non tenetur ad restitutionem. ibi. 157.
Spoliatus non restituitur, quando non adest copia iudicis. ibid. 158.
Spoliatus non restituitur, quando virtute commissiõnis adatur pro
cedi consuetum tam in petitorio, quàm in possessorio. 3.386. nu. 177.
Spoliatus caduere non restituitur. ibi. 181.
Spoliatus, si de facto possessionem beneficij lite pendente occupauit,
non restituitur. ibi. 181.
Spoliatus autoritate Principis non restituitur. ibi. 188.
Spoliatus non restituitur, quando per eius confessionem constat de
dominio spoliatoris. ibi. 191.
Spoliatoris exceptio in qualibet causa opponi potest. 3.286. nu. 1.
Ampliatur. ibi. 2. & seq.
Limitatur. ibi. 6. & seq.
Quid in repetente depositum an obstat exceptio spoliij. ibid. 2.
Spoliatus potest recoueri per modu exceptiõis de alio spolio. ibi. 3.
Spoliatus non restituitur contra decretum irritans. 3.290. nu. 39.
Spoliatus de iure ciuili, an possit suspendere petitorium. 3.295. nu. 87.
Quid de iure canonico. ibi. 89. & seq.
Ampliatur, & declaratur. 3.293. nu. 91.
Spoliatus est ante omnia restituendus. 3.279. nu. 1.
Ampliatur multipliciter. ibi. 1. & seq.
Limitatur. 3.281. nu. 43.
Quid in prædone. 3.279. nu. 4.
Spoliatus an debeat tanto tempore permanere in pacifica possessione
antequam molestetur, quanto tempore fuit spoliatus. 3.280. nu. 15.
Spoliatus etiam rebus mobilibus debet restitui. ibid. 25.
Spoliatus debet restitui etiam si possessio violenta fuerit per prin
cipem confirmata. 3.280. nu. 27.
Spoliatus à tutore debet restitui. ibi. nu. 33.
Spoliatus, qui patitur fieri probationes super dominio spoliantis, non
venit restituendus. ibi. 52.
Spoliatus, si est excommunicatus non restituitur. ibi. 54.
Spoliatus stante voluntaria renunciatione non restituitur. ibi. 57.
Limitatur pluribus modis. ibid.
Spoliatus qui non potuit possidere, an restituatur. 3.282. nu. 66.
Spoliatus si sit paratus incontinenti probare defectum iuris in agente
an sit restituendus. ibid. 74.
Quid si de iure agentis, & de iure conuenti constat. ibi. 80.
Quid si constaret de non iure agentis per sententiam. ibi. 87.
Ampliatur, & declaratur. ibi. 89. & seq.
Spoliatus non restituitur, si de eius nõ iure notoriè cõstet. 3.283. nu. 94.
Ampliatur, & limitatur. ibi. 96. & seq.
Spoliatus à iudice non restituitur. 101. nu. 108.
Limitatur pluribus modis. ibi. 109. & seq.
Spoliatus stante pacto de non petendo restitutionem, non restituitur.
3.284. nu. 119.
Spoliatus clandestinè, & non violenter an restituatur. ibi. 125.
Spoliatus non habens titulum coloratum in beneficialibus non resti

tuitur. ibi. 121.
Spoliato non potest obicere exceptio compensationis. 3.280. nu. 34.
Spoliato obicere exceptio dominij. ibi. 43. & seq.
Quid si exceptio dominij opponat à tertio. ibi. 81. nu. 45. & seq.
Quid si spoliatus ageret petitorio, & possessorio, & simul. ibi. 48.
Spolij exceptio non opponitur, quando causa est notoria. 3.286. nu. 1.
Idem si agatur ad obseruantiam iuramenti. ibi. 8.
Idem in iis, quæ non recipiunt dilationem. ibi. 10.
Quid in causa matrimoniali. 3.287. nu. 19.
Quid in spolio non violento. ibid. 24.
Spolij exceptio à tertio facta an possit opponi in causa criminali. 3.
287. nu. 1.
Limitatur. ibi. 3. & seq.
Quid si crimen sit notorium. ibid. 3.
Quid si agatur per viam inquisitionis. ibi. 4.
Quid si agatur de crimine ciuili. ibi. 5.
Sponsalia sunt matrimonialia conditionalia. 4.223.a
Sponsalia & matrimonia requirunt verba & expressum cõsensum eo
rum qui contrahunt sponsalia vel nuptias. 2.312.a
Sponsalia transeunt in matrimonium per copulam, etiam si sit prote
stus quod nõ intendit per copulam contrahere matrimonium.
ibidem
Sponsalia ex sola traductione ad domum, non transeunt in matrimo
nium. ibid.
Sponsalia contracta cum minore septennio per cohabitationem mu
tuam post septennium conualescunt, & inducunt publicè honesta
tis iusticiam. 2.98.b
Sponsalia de futuro præcise non compellunt ad matrimonium con
trahendum eo cui lepra superuenit. 2.98.a
Sponsalia si contrahuntur medio iuramento, compellitur iurans con
trahere, et si spõsã post sponsalia efficitur pauperior, cum nihil pro
miserit, secus tamen, si promiserit. 2.312.a
Sponsalia etiam iurata soluntur per matrimonium de præsentibus, etiã
nondum carnali copula subiecta. ibid.
Sponsalia etiam à septennio minoribus si quæ agunt, intelligent, rectè
contrahuntur. ibid. b
Sponsalia non sunt matrimonia consummata. 4.223.a
Sponsalia de futuro sicut non solunt matrimonium carnale præam
bulum, ita pariformiter non solunt coniugium spirituale præambu
lum. 2.312.a
Sponsa quod mittitur à spõso, vel eius patre, si expressè dicatur quod
donetur, habebitur pro donatione, sed si simpliciter missum & nihil
dictum sit, censetur traditum causa ornamentis tantum. 2.311.b
Sponsa donatum à consanguineis, vel affinis, non nisi, censetur donatū
contemplatione ipsius sponsa: quæ a consanguineis sponsæ, cõsen
tur sponsæ contemplatione donata. 2.311.b
Sponsam non habere hypothecam priuilegiatã in bonis sponsi. 2.24.b
Sponsa coniugis appellatio, & sponsalia matrimonij, nota in odiis
ac poenis non continentur. 2.312.a
Sponsa nondum traducta domum, vel carnaliter cognita, desponsata
tamen per verba de præsentibus, an censenda sit loco veræ vxoris, ita
vt perinde atque legitima vxor, potius omnibus lucris matrimo
nialibus vigore itaturorum, & consuetudinum prouincialium. 2.311.b
Sponsalia de futuro non comprehenduntur per dispositionem puni
tem matrimonium clandestinum. 2.312.a
Sponsalia facta de præsentibus verba, si licet, in interpretatio, de fu
turo, superueniente a tate legitima per amplexus, oscula & munera,
transeunt in matrimonium: secus in sponsalibus, de futuro, quod ad
verba & mentem. ibi.
Sponsalia, Proximi septennio, dummodo non sint minores quadrien
nio, possunt valide contrahere. ibi.
Si Sponsus cohabitaret cum sponsa & dormiat cum ea, an præsumatur
copula. 2.94.a
Sponsus inutilis, sponsus est nullus. 4.223.a
Sponsus si contraxerit sponsalia per verba de præsentibus cum Cathari
na, & acciperit ab ea ratione dotis mille, si accedat ante matrimo
nij consumationem, dotem, vel aliquam partem lucratur etiam si il
le cum ea non habitauerit, si modo per verba de præsentibus matrimo
nium contractum fuerit. 2.312.b
Sponsiones, quas vulgus scõmessas fatur, quin valeant, nulli ius impe
dit. ibid.
Sportulæ de iure ciuili in foro seculari recipi possunt. 2.313.a
Sportulæ etiam arbitris solui debent. ibidem
Sportulæ vnica tantum pro libello cumulatõ soluendæ sunt. ibi.
Sportulas pauperes neque iudici neque arbitro soluere tenentur. ibi.
Sportulæ solui non debent de iure canonico in foro ecclesiastico, &
sic hoc iure clerici ad solutionem sportularum non tenentur. 2.
312.b
Spurius filius institui potest à testatore in tempus, quo capere possit.
2.313.b
Spurius ita demum non secedit matri, si est natus ex coitu damna
bili. ibid. 2
Spurius filius licet sit capax, tamen liberi, seu descendentes spurij legi
timi, & naturales possunt legatarij relicta sibi ab auo capere: post
tamen mortem eorum patris spurij. ibid.
Spurius, an de a rquireta canonica sit alimentandus in terris Imperij. 3.
382. nu. 1.
Ampliatur pluribus modis. ibi. 3. & seq.
Quid si filius post mortem patris cõcepit indigere. ibid. 3.
Quid in incestuoso. ibid. 5.
Quid in

Quid in descendibus spuris filij legitimi, & naturalis. ibi. 6. An possit donare, vel legare pater spurio p. alimentis. ibi. 7. & seq. Quid in heredibus patris. ibi. 10. Quid si filius viuere possit ex propria industria. 3. 382. nu. 21. Quid si ex relictibus beneficiorum. ibi. 22. Quid si filius post mortem patris efficiatur diues. ibi. 23. Quid in parentibus spuris an eos descendentes spurij alere teneantur. ibi. 20. An relictum spurio pro alimentis transeat in eius heredem. ibi. 28. & seq. Quid si pater egeat, & nihil habeat in bonis. ibi. nu. 33. Quid si filius commiserit causam ingratitude contra patrem. ibi. 34. Spurius scilicet patri succedere non potest, ita nec pater ipsi spurio succedit. 3. 351. nu. 24. & seq. Spuria debet dotari a patre. Declaratur. ibi. 14. & seq. An dos data filia spurie et mortua transeat ad heredes patris, vel ad heredes ipsius filia. 3. 383. nu. 29. & seq. Spurium pater instituire potest heredem sub conditione si legitime- tur. 2. 313. a. & b. Spurium suum si pater instituat heredem, vel ei aliquid relinquat in testamento, talis institutio vel relictum nihil valet, & habetur pro non scripto. 2. 313. a. Spurio licet omnibus legibus odioso, donari atque legari potest, se- cus nato ex damnato coitu, nisi eius matri relinqueretur. 2. 314. a. Spurij in testamento patri non succedunt, & statutu contrarium non valet, quia datur materia fornicandi. 2. 313. b. Spurij nomine qui veniunt. 2. 314. a. Spurij accusant de morte matris, dummodo non sunt nati ex damna- to coitu. 1. 8. b. Omnis Spurius ex soluto & soluta, per subsequens matrimoniu legitimitur. 2. 37. a. Spuria filio probatur ut filio legitima. 1. 4. 2. a. Spurij filius legitimus non succedit auro, etiam legitimis non stanti- bus, nisi aius prohibeat vsum relictorum filio. 2. 313. b. Spurium habens, si instituat extraneum aliquem heredem, & ille her- es postea moriens instituat spurium illum heredem in omnibus bonis, quae a patre spurij habuerit, non praesumitur talis institutio facta in fraudem, nisi alia coniectura fraudis concurrerent. ibi. a. Statim fit, quod intra duos menses fit. 4. 197. b. Statim soluit, qui intra decem dies soluit. ibi. Statuentes non possunt arctare modum probationis respectu clerici agentis. 2. 328. a. Statuta de quibus non est facta mentio in concessione non tolluntur per clausulam motu proprio. 3. 397. nu. 36. Statuta quorum in iure pratorio, aut praesidium, sint paria. 4. 223. b. Statuta confirmata per Principem cum clausula decreti irritatis, etia si sint aduersitate statutum, non possunt statuentes reuocare. 3. 401. nu. 20 & seq. Quinimo nec interpretari nec declarari. 3. 403. nu. 59. Statuta condere potest quilibet populus, secundum quod Reipublic expediat, & consuetudines contra ius commune. 2. 332. b. Statuta contra ius naturale non valent. 2. 343. b. Statutum generaliter aliquem a successione excludens, an & quando videatur eum a petitione legitime quoque exclusisse. 2. 344. a. Per statutum in totum tolli posse legitimam propter fauorem agna- tionis, & familiae, quae conferuatur per masculos. ibi. Statuta & a populo alterius ditioni mancipato condi possunt. 2. 335. b. Statuta laicorum fauorabilia habent etiam locum in ecclesiasticis, quia talia statuta in effectu continent priuilegium, quod quoque cleri- cis videtur competere. 2. 337. b. Statuta sunt stricti iuris, & ideò strictè intelligenda. 2. 334. b. Statuta debent interpretari secundum communem vsum loquendi. 2. 339. b. Statuta poenalia non ligant forenses, & non subditos, nec notarium, forenses & non subditum, ex quo praesumuntur ignorare statuta: Secus si sciebant, vel erant in crassa ignorantia. 2. 340. b. Statuta laicorum contra libertatem ecclesiasticam, etiam in crimina- libus non valent. ibi. Statuta contra venditorem etiam in poenalis censentur facta, ac co- dita contra emptorem ratione correlationis, vbi est eadem ratio. 2. 321. b. Statuta condere, & consuetudinem inducere potest quilibet populus iuris ditione carens, & omnes alie ciuitates principu dominio sup- positae legis condenda habent facultatem ex potestate ipsa a lege concessa. 2. 320. a. Statuta potius intelliguntur superflua, & nihil operari, quae quod quis indebitè damnari patiat. 2. 322. b. Statuta quod stantibus masculis feminae non succedant, censentur in distinctè fauorabilia, quia bona conferuatur in agnatione, & licet ex eis resultet odium feminarum, tamen valent. 2. 331. a. Statuta non possunt annullare vires iuramentorum. 2. 327. a. Statuta laicorum priuilegia filia dote, in casu quo nubat indigno abs- que consensu patris, valent, neque de iure Canonico reperiuntur correpta. 2. 329. b. & 339. a. Statuta imponenda poenam pro delictis non ligant subditos delinque- tes extra territorium, sed delinquentes eo casu puniendi sunt secun- dum ius commune, vel statuta loci delicti. 2. 329. b. Statuta etiam poenalia & exorbitantia ex identitate rationis extendi

tur de similibus ad similia. 2. 332. a. Statuta simpliciter loquentia, habent locum in casu ficto, vbi iunctio casus verus & casus fictus aequiparantur. ibi. b. Statuta vfu non recepta non ligant. 2. 331. b. Statuta condere non possunt magistratus inferiores a principe con- tra ius commune. 2. 333. a. Statuta & constitutiones annullantes contractus celebratos per vniu- res sine certa solemnitate, licet instrumentum interueniat, non val- lent. 2. 341. a. Statuta, seu decreta concedentia liberationem, seu indulgentiam deli- ctorum, vel dispensantia, quod hanc cancellentur de banno, no- trahuntur ad banna, vel delecta futura. ibi. Statuta dispensantia aliquid praeter ius commune, in dubio interpre- tari debent: ut quantum fieri possit, non laedant ius commune. 2. 314. a. Statuta & consuetudines contra ecclesiastica libertate irritantur. ibi. Statuta ita latae, quod extantibus masculis filia non succedant, si al- quis accepit emphyteasim pro se & filiis masculis, & feminis, tunc foe- minae non admittuntur cum masculis, sed in defectu masculo: cum tandem admittuntur. ibi. Statuta propria, & strictè sunt interpretanda. ibi. Statutaria praescriptioni, & sic inducta a statuto debitor renunciare non potest in meo odium creditoris negligentis petere debitum. ibi. b. Statutum disponens vt per iudicem in certis causis nulla iuris solen- nitate seruata procedi possit, tunc quippe etiam diebus feriatis in honorem Dei procedere possit ipse iudex. 2. 335. b. Statutum respiciens factum in delictis, secundum grauat primum, vt si dicat, qui fecerit tria furta moriatur. Sed si respicit poenam non grauat, vt si dicat pro duobus furis quis decapitetur. 2. 327. b. & 2. 336. b. Statutum, seu edictum prohibens extrahere de Territorio animalia, vel quid aliud, sub certa poena, non comprehendit vendentem in Ter- ritorio rem prohibitam extrahi. 2. 336. b. Statutum quando dicitur ius civile, & quando pratorium. 2. 336. a. Statutum excludens matrem propter agnatum non procedit, si con- currat mater, agnatus, & auia materna. 3. 267. nu. 18. Statutum, quod agnati excludant matrem, & auiam no excludit ami- ram, si non superest mater, nec auia. 3. 268. nu. 33. Statutum disponens, quod si stante filio foemina excludatur, habet locum etiam in nepote ex filia. 3. 336. nu. 12. Statutum exigens consensum proximiorum in contractibus mulieru, vel minorum, non exigit consensum foeminarum. 3. 344. nu. 50. Statutum, vt agnati excludant cognatos, no comprehendit foeminas agnatas. ibi. 60. Statutum dicens, quod quis puniatur poena manus, vel alia poena iudi- cis arbitrio, intelligitur de simili poena, & sic de mutilatione mem- bri, non autem capitis amputatione. 2. 332. a. Statutum dicens, quod iudex omnes poenas suo arbitrio imponat, quo modo intelligatur. ibi. Statutum prohibens appellari, vel de nullitate dici, vbi sententia sunt conformes, non procedit quando nullitas sententiarum efficit eun- dens per actorem inspectionem. 1. 98. b. Statutu quod primogenitus succedat in hereditate paterna, sortitur effectum contra clericum, vel filios qui electi sunt clerici. 1. 99. a. Statutu comunitatis no valet, quo homines directo vel per indirectu coguntur ire ad molendina seu furnos ipsius comunitatis. 2. 33. b. Statutum recens factum quam cito liget cum in iure non reperitur expressum, relinquatur iudicis arbitrio. 2. 330. b. Statutum si damnet factum a iure damnatum, imponendo nouam po- nam, forensis cum eo casu censetur in supina ignorantia esse, non meretur fauorabilia restitutionis in integrum. ibi. Statutum si disponat, quod instrumenta confessionata mandentur exe- cutioni, nec aliqua exceptio nisi solutionis opponi possit, tunc in- strumenta quoque ante tale statutum facta, habebunt tale priuile- gium. ibi. Statutum disponens super actu successiuo, habere plures partes, eman- ans post actum inchoatum, sed nondum perfectum, coartat actum inchoatum de praeterito, quod ad partes futuras, nisi partes de futu- ro ita sint connexae, vt a praeteritis non possint separari. ibi. Statutum, quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio vs- que ad legitimam, tenetur. 2. 334. a. Statutum faciens mentionem de fratre simpliciter, debet intelligi per- prius & non per posterius: Item excludens foeminas extante fra- tre, debet intelligi de fratre primi gradus, non autem secundi. 2. 338. b. Statutum alicuius ciuitatis, dicitur ius proprium illius, quasi quod no sit alterius. 2. 331. a. & 332. b. Statutum factum in ciuitate pro lege communi habetur. 2. 331. b. Statutum in casu simplici non habet locum in casu mixto. 2. 332. b. Statutum, quod vnus pro alio puniatur, valet. ibi. a. Statutum licet possit tollere quamlibet exceptionem, non tamen pot- est tollere exceptionem defensionis & innocentiae. tom. 2. 338. b. Statutum in partibus Tusciae loquens de intestato, habet locum in pu- pillo. 2. 331. b. Statutum loquens in personam, illam excludendo, vel vocando con- tra ius commune, non comprehendit non subditum, & sic foren- sem. 2. 331. a. & 332. b. Statutum correctum non potest allegari: sed eius ratio sic. 2. 332. b. Statutum requirens pacem haberi ab heredibus occisis, est necessarium haberi ab omnibus, vt dispositio cesset statuti. ibidem Si Statutum

Si statutum prohibet emi frumentum, nisi pro vsu suo, oportet quod te- pore, quo quis emit, emat animo vtendi pro vsu suo, adeo quod si mutauerit postea voluntatem, & non vtatur sed vendat, non inci- dit in poenam. 2. 332. a. Statutum generaliter refertur ad ius commune, non solum ne quis pu- niatur iniuste, sed etiam ne quis perdat legis beneficium. 2. 332. b. Statutum dicit, quod si quis conuictus in amputatione manus no soluat cutem, sibi amputetur manus, quantum tempus habebit ad sol- uendum. ibidem Statutum etiam poenale ex identitate rationis, extenditur ad similes casus etiam fictos, vbi casus verus & casus fictus aequiparatur per ius commune. 2. 332. a. Statutum, quod poene maleficiorum duplicetur in palatio, duplicatur etiam poena, si quis maleficium Deum in palatio. ibidem Statutum imponens poenam mortis pro homicidio debet intelligi, du- modo ex dolo & proposito committatur. ibidem Statutum denegans praeside audientiam, operatur vt iudex ex officio non possit procedere. 2. 336. b. Statutum puniens factum non damnatum alias de iure communi, non ligat ignorantem. 2. 333. a. Statutum puniens deflorantem virginem honestam, non procedit, no probata qualitate honestatis. ibidem Statutum loquens de cognitione hominis intelligitur etia de cogni- tione de praeterito quod scilicet cognoscat nunc tale, & per prius cognouerit. 2. 341. a. Statutum puniens venientem de tali loco ad talem locum, non habet locum, si testes dicant vidisse vnum euntē vsque ad dimidia partē viae, alij deponant vidisse eundē euntē ad reliquam partem viae. 3. 3. nu. 52. Statutum, vt contra scribentem detur executio ad instantiam credito- ris comprehendit etiam debitorem subscribentem. 3. 19. nu. 20. Statutum disponens, vt in quibusdam causis procedatur, sine solenita- te, an excludat solennitatem citationis. 3. 88. nu. 37. Statutum, vt iudex possit de falso procedere, & punire, an excludat ci- rationem. 3. 88. nu. 39. Statutu, vt res mobiles defuncti perueniant ad executores immobilis succedentes ab intestato an operetur, vt praetiu oblatu pro recupe- ratione fundi spectet tanquam res mobilis ad executores, vel vt im- mobilis ad heredes. 3. 29. nu. 24. Statutum mandans inter coniunctos fieri copromissum, an habeat lo- cum in debito iurato. 3. 117. nu. 11. Statutum, vt victus victori coedentur in expensis, an intelligatur esse si habuerit iustam causam litigandi. 3. 146. nu. 1. b. Statutum excludens sororem stante fratre consanguineo tatum non ha- bet locum, si extet frater consanguineus, & soror vtrinq; coiuicta, & mater, nam soror admittitur cum matre non considerata persona fratris. 3. 267. nu. 9. Statutum, vt patruo extante excludatur mater, non habet locum co-cur- rente patruo & matre, & fratre vtrinq; coniuncto, cuius beneficio mater admittitur. 3. 267. nu. 10. Statutu, qd stante patruo non succedat auus paternus no habet locum, si extet patruus, auus maternus, & auia materna, cuius beneficio auus paternus ad successione admittitur. ibi. nu. 11. Idem, si statutum excludat auunculum stante patruo non concurrente matertera, auunculus eius beneficio ad successione admittitur. ibi. 12. Idem, si statutum excludat sororem stante fratre consanguineo, nam si extat mater, eius beneficio soror admittitur. ibi. 13. Statutum, vt patruus excludat matrem, non habet locum co-currente pa- truo, matre, & sorore, cuius beneficio mater no excludit. 3. 267. nu. 14. Statutu vt patruus excludat filias dotatas, non habet locum co-currente patruo, & filia non dotata, cuius beneficio etiam dotata non exclu- ditur a patre. ibi. nu. 15. & seq. Statutum vt agnatus excludat sororem vterinam no habet locum, si co- currat vterina, agnatus, & auia, cuius beneficio vterina sola ad- mittitur. ibi. Statutum disponens, vt mater excludatur concurrente auia materna, vel auia non habet locum omnibus concurrentibus. ibi. Statutum excludens foeminas propter masculos intelligitur coeditu ra- tione conferuandae agnationis. 3. 359. nu. 1. Ampliatur, & declaratur. ibi. 2. & seq. Statutum excludens cognatos propter agnatos dicitur fauore con- seruandae agnationis. ibi. 9. Statutum excludens foeminas propter masculos, an extendatur ad per- sonas non specificatas. 3. 359. nu. 1. b. Statutum excludens foeminas propter masculos, an censetur habere vnicam rationem conferuandae agnationis. ibi. 3. & seq. Statutum, vt patruus excludat matrem, non habet locum in patruo ma- gno. ibi. 3. Statutum, vt frater excludat matrem, non habet locum in sorore. ibi. 4. Idem, si loquatur de fratre patruelis non habet locum in sorore pa- truele. ibi. 5. Statutum, vt patruus excludat matrem, non habet locum in auia. 3. 360. nu. 22. Nec in consanguineo. ibi. 8. Nec in sorore. ibi. 22. Statutum, vt coniuncti ex linea materna excludant matrem, non habet locum in foeminis coniunctis ex linea paterna. ibi. 9. & seq. Statutum, vt frater excludat sororem intelligitur in fratre carnali, no autem in patruale. ibi. 11. & seq. Statutu, vt frater, & filij fratris excludat sorore in successione fratris

non operatur, vt patruus sit habilis ad excludendas sorores. ibi. 15. Statutum excludens sororem propter patruum, non excludit sorore propter filios patruu. ibi. 16. Nec sororem propter fratrem. ibi. 17. Statutum excludens matrem propter filiam fratris no habet locum in filia sororis. ibi. 18. Statutum, vt frater patruelis excludat sororem habet etiam locum in fratre carnali. ibi. 19. Statutum excludens matrem propter patruum magnum, non habet locum in auo paterno. ibi. 20. Statutum exclusiuum foeminarum non extenditur ad personas no spe- cificatas etiam ex identitate rationis. 3. 360. nu. 2. Statutum excludens auiam non excludit materteram, & conuerfo. ibi. 23. & seq. Idem si excludat auunculum non excludit materteram, & contra. ibi. 25. & seq. Statutum excludens auum non excludit auiam. ibi. 28. Statutum excludens a successione patris, non excludit a successione fororis, vel fratris. ibi. 27. Statutum excludens filiam a successione patris, non excludit a succes- sione matris. ibi. 29. Statutum excludens matrem a successione filij, non excludit a succes- sione filiae. ibi. 30. Statutum excludens a successione patris, non excludit a successione auu. ibi. 33. Statutum excludens matrem, & attinentes ex linea materna, no exclu- dit auiam paternam. ibi. Statutum excludens cognatos, non excludit sororem. ibi. Statutum exclusiuum an extendatur ex maioriore rationis. 3. 361. n. 4. Statutu excludens materteram, censetur excludere matertera magna. ibi. 45. Et si excludit patruu, excludit etiam patruum magnum. ibi. Statutum excludens fratres habet etiam locum in patruelis. 46. Statutum excludens matre intelligitur etiam auiam excludere. ibi. 47. Statutu excludens matre, dicitur excludere omnes cognatos. ibi. 48. Declaratur pluribus modis. ibi. 49. & seq. Statutu excludens patre, vel auu, excludit etia omnes ab eo descendē- tes. ibi. 55. & seq. Statutu excludens matrem, censetur etiam auiam excludere. ibi. 57. & seq. Statutu, vt frater excludat sorore, intelligitur de fratre carnali tantu, vel de fratre vterino. 3. 362. nu. 79. Statutu inhabilitans persona habilē ad disponendu, an operetur si illa persona contrahat extra territorium statutum. 3. 362. nu. 1. Limitatur, & declaratur multis modis. ibi. 4. & seq. Quid si dispositio sit facta extra territoriu, & sit collata in no sub- ditum. ibi. 4. & seq. Quid in forense. ibi. 12. Statutu continens prohibitionē personae odiosae, & non fauorabilē, an operetur extra territorium. 3. 363. nu. 33. & seq. Ampliatur, & limitatur pluribus modis. ibi. 25. & seq. Statutum exclusiuum non intelligitur prouidere forensi. ibi. nu. 35. Statutu, vt primogenitus succedat in omnibus bonis, an operetur in bonis extra territorium existentibus. 3. 363. nu. 1. b. Quid si consuetudo, vel statutum respiciat personam. ibi. 5. Quid in forense. 3. 364. nu. 11. Statutu, vt creditor non petens debitum infra certu tempus, excludatur a iure suo, an operetur stante iuramento in contractu. 3. 364. nu. 1. Quid in iuramento promissorio, assertorio, & decisorio. ibi. 2. & seq. Statutum inducens contra ius coe aliquid contra promissorie, an ha- beat locum in eius heredem. 3. 364. nu. 1. Statutum, si creditor no petierit debitum infra certu tempus, excludatur a iure suo, an valeat. 3. 303. nu. 1. Limitatur pluribus modis. ibi. 2. Quid si sit factum ex rationabili causa. ibi. 3. Quid si verba dirigantur ad creditorem. ibi. 4. Quid si statutum praesumat simulationem. 3. 304. nu. 5. Declaratur. ibi. 7. & seq. Quid si statutum incipiat a mitione. ibi. 12. Quid si disponat, vel elapso tempore praesumat pacta de non pe- tendo. ibi. 13. An valeat contra foeneratorum. ibi. 16. An denegetur in hoc casu denunciatione Euangelica. ibi. 19. & seq. Statutum iuratum, an possit reuocari per aliud statutum. 3. 116. nu. 20. Statutum prohibens contractum probari absque certa solennitate non excludit quin probetur iuramentu appositu in contractu. 3. 117. nu. 4. & seq. Statutum exigens certu solennitate in contractu, non habet locum in contractu iurato. 3. 118. n. 14. & seq. Statutu respiciens praeterita no se extendit ad praeterita in quibus ad- est iuramentum. ibi. nu. 13. Statutu disponens, vt in quolibet contractu solvatur gabella, non co- prehendit declarationem contractus. 3. 324. nu. 40. Statutu imponens poena vendenti, etia ementi censetur poena impo- nere. 3. 351. nu. 14. Statutu copellens aliquē vendere non copellit illu emere. ibi. nu. 17. & seq. Statutu requirens certu solennitate in contractu non ligat subditum extra territorium contrahentem. 3. 367. nu. 5. Index in Com. opin. CCCCC

CCCCC

statutum, vt stantibus masculis foeminae no succedat operatur, vt ma sculi dicantur a statuto inuitati. 3.351.n.5. An & quatenus statuta alicuius loci, vel ciuitatis ligent forenses, vel non subditos, tam in vltimis voluntatibus, quam contractibus. item successione ab intestato. 2.344.b Statutum in his quae respiciunt formam & solennitatem contractus, sic quod ad decisionem litis & causae merita, ex ipso contractu originē trahentia, inspicienda sunt statuta loci contractus celebrati, siue sub diti sint, siue extranei, qui contraxerunt. ibidem In repetitione, seu exactione dotis, non statuta loci celebrati con tractus, sed statuta loci domicilij mariti, inspiciuntur. ibidem In his quae respiciunt processum & ordinationē litis, seruanda sta tuta loci iudicij, non contractus celebrati. ibidem Statutum minuens numerum 7. testium, in testamento de iure commu ni requisitum, extenditur quoque ad extraneos in loco, vbi statutū viget, existentes. ibidem Statutum, quod ad bona, in loco, vbi statutum viget, sita, extenditur etiā ad forenses: siue statutum hoc respiciat utilitatem & commodum forensium, siue damnum & prauidicium. ibidem Stante statuto, quod mater non succedat filio, nisi in certa parte bono rum, mater forensis vel extranea non admittitur ad successione filij ab intestato, nisi in illa parte tantum. ibidem In successione ab intestato semper attendimus statuta illius loci, in quo bona defuncti sita sunt, non autem vbi defunctus dece sit, aut haeres domicilium habuit. Idque indistincte, siue statutum sit conceptum in rem, siue in personam. ibidem An statutum prohibens vendere certis personis, puta, non subditis, in cludat clericos. ibidem Vtrum statutis, vel consuetudinibus alicuius Regni, vel Ducatus, obligentur ipsi Reges, vel Duces. ibidem Quoties prouincia, castrum, vel villa, quod ad districtum, & iurisdic tionē, adicitur alicui Ducatui, aut Comitatuui accessorie, neque retinet nomen regularis dignitatis: tunc debet homines eius regi secundū statuta & constitutiones Regni vel Ducatus cui adicitur, secus si non accessorie, sed principaliter adiciatur. ibidem Statutum, quo cauetur, vt testamentum coram tribus, vel 4. testibus fa ctum, valeat, extendi etiam ad bona extra territorium sita. 2. 345.a Statuta permittentia, quod iure communi quidem in genere licet, sed ratione solennitatis, de qua statuto disponitur, prohibentur, extra territorium vigorem suum extendere. ibidem Stante statuto, quod si quis fuerit inuentus cum armis, &c. si nō est ca ptus, non dicitur inuentus. 2.333.a Statuto etiam contrahentur, per vnum actum contrarium. 2.300. se cundo, pag. 314.a Stante statuto, vel lege municipali, vt victus victori condemnentur in expensas, an & quando, iusta litigandi causa excuset, & releuet vi ctum a condemnatione expensarum. 1.319.a Statutum potest tollere Legitimatam. 2.327.a Statutum, vel consuetudo disponens quod testamentum possit fieri coram quinque testibus, aut paucioribus tam circa leuia quā cir ca graua valere, & integerrimē seruatur. 2.326.b Statutum prohibens exportari frumentum, carnes & similia, ligat etiā forenses. 2.328.b Statutum vel pactum deferens lucrum dotis marito, locum etiam ha bet in dote promissa tantum. 2.328.a Statutum si promittat premium reuelanti seu denunciante malefacto rem, & veniat aliquis ex particip. delicti qui reuelet, tunc talis reuelans non gaudet beneficio statuti. 2.329. a Statutum quod pro homicidio imponit poenam pecuniariam non valet. 2.329.a, & 337.b Statutum de agnatis loquens, comprehendit legitimatos. 2.328.a Statutum si prohibeat ne quisquam cum bānito loquatur, tunc scribens ad eum literas, non incidit in poenam statuti. 2.329.a Statutum prohibens ne foror nubat absque consensu fratris, non va let. 2.329.a, & 339.a Statutum excludens filiam dotatam a successione patris, non excludit tur filia a successione fratris habentis bona patris. 2.328.a Statutum laicorum disponens, ne filij contrahant matrimonium abs que consensu patris, non valet. ibidem b Statutum excludens cognatos per agnatos, dicitur in fauorem con seruandae agnationis. 2.328.a Statutum excludens foeminas dotatas propter masculos, est cōstitutū fauore agnationis. ibidem Statutum excludens foeminas propter masculos est licitum, 2.300. se cundo, pag. 328.a Statutum moniale excludens a successione, an valeat. 2.330.a Statutum vel consuetudo potest addere formam testadi, vltra solenni tatem traditam a iure ciuili. 2.328.a Statutum excludens foeminam dotatam, solum excluditur ab heredi tate dotantis. ibidem Statutum sicut nec consuetudo contra praepcepta moralia, iuris diuini non valet. 2.330.b Statutum quod dicit, ipso iure puniatur, nō requirit factum hominis nec partis. 2.331.b Statutum praefigens certum terminum ad inquirendum, elapso illo tē pore ius procedendi de eo crimine, adeo quod de eo amplius cog nosci non potest. ibid. Statutum imponens aliam poenam quam ius commune, seruandū est: nam per illam poenam statutariam tollitur poena iuris communis. 2.328.b

statutum disponens q̄ banniti pro debito pecuniario possent impune offendi, non valet. ibi. Statutū, Lex, vel princeps potest prohibere, quod nō iuretur super cō tractibus. 2.321.a Statutum non valet, quod filius absque consensu patris matrimonium cōtrahere nō possit, nec ob id exheredari potest, nec alimentis pri uari. 2.333.b Statutum, quod pater teneatur pro filio, & vnus pro alio, nō valet, cū sit odiosum. ibid. Statutum disponens, quod delinquens in festo beatæ Mariæ Virginis debeat duplici poena puniri, non comprehendit delinquentem, seu vulnerantem, in nocte, quae subsequatur festum beatæ Virginis. ibi dem Statutum disponens quod homicida sit decapitandus, intelligi debet, dummodò homicidium dolo commissum sit, non autem culpa. 2. 2.328.b Statutum exclusiuum foeminarum est simpliciter fauorabile. 2.346.b Statutum non publicatum non ligat. 2.341.a Statutum disponens circa scribentem manu propria habebit locum etiam in subseribente. 2.327.a Statutum, seu lex faciens mentionē de fructibus, intelliguntur dedu ctis impensis. 2.326.a Statutum cōcedens mercatoribus forum, vt coram suo iudice conue niantur, intelligitur si agitur super re mercantili. 2.327.b Statutum excludens filias propter patruos, non extenditur ad eorum filios. 2.330.b Statutum si simpliciter loquatur de dote, habet etiam locum in do te promissa. 2.329.b Statutum excludens matrem ab hereditate filij ab intestato deceden tis, habet etiam locum in pupillo decedente intestabili. 2.314.a Statutum disponens circa ea, quae sunt voluntarie iurisdictionis, cō prehendit forenses. 2.327.b Statutū introducens praescriptionē, nō valet, vt tanquā iniqua, nō est seruandum. 2.327.b Statutū ne bona extraneo vendantur, validum & licitum est. 2.327.b Statutū superstitibus masculis foeminas excludens, ad bona in alterius ditionis loco sita, non profertur. 2.335.b Statutū disponens, seu puniens ingrediētes, vel turbantes alienas pos sessiones, non excusat Maritū introeuntē possessionē alienā ex de creto iudicis inualido. 2.322.b Statutū Florentinū disponēs patrē habentē domiciliū Florentiae, scilicet tēque ipsius filij negotiari, exercereque mercatiā in ipsa ciuitate, teneri, ac obligari, nisi a dicta negotiatione filij expresse prohibe ret, an valeat. 2.326.a Statutū loquens in vno ex correlatis, etiā si sit correctoriū iuris cō muni habet locum in alio. 2.327.a Statutū sic est interpretandū, vt si fieri potest, quā minimum legat ius commune. 2.327.a Statutum simpliciter loquens, non trahitur ad contractus iuratos. 2. 327.a Statutum loquens in faciente, habet locum in mandante. 2.327.a Statutū filias personae defunctae ab intestato excludens stante patre, & fratribus defunctae personae, non extenditur ad bona extra statuatiū territorium existentia. 2.327.a Statutū nō potest disponere, q̄ ingrediens in monasterium, nō succedat. 2.327.b Statutum, q̄ inuentus portans arma, quod puniatur, intelligitur si fue rit inuentus & deprehensus. 2.327.b Statutū disponens idē q̄ ius cōe, addens vel minuens poenā, non tollit ius commune. 2.327.a Statutū disponens, q̄ sententia lata contra vnum, possit exequi contra alium, valet & tenet. 2.327.b Statutū excludens filias, includit eas quae post conditū statutū effectū sunt status clericalis. 2.346.b Statutū prohibens loqui non cōprehendit scriben. nisi eadē ratio vi gear. 2.346.b Statutum generaliter loquens, non cōprehendit causam dotis. 2.346.b Statutū de restitutione dotis loquens, nō cōprehendit affercurationē dotis factam constante matrimonio ob viri inopiam. 2.346.b Statutū vltimū nō tollit primū, quando primū est speciale, & vltimū generale. 2.327.b Statutum prohibens alienationē in forenses cum poena: prohibet quo que successione ab intestato, & legitimos haeredes excludit. 2. ibidem Statutum derogatorium iuris, ab ipso iure interpretationem capit. 2. ibidem Statutū simpliciter deferens lucrum marito, nō censetur derogare dif positioni l. hac editā. C. de sec. nup. vt plus nō habeat, quam vnus ex filiis primi matrimonij. ibid. Statutum de successione loci vbi sita sunt bona, est attendendum, non autem statutum originis, siue loquatur in personam, siue in rem, quando defunctus erat cuius loci vbi sita sunt bona. 2. ibidem Statutū puniens, vel dans executionē contra scribentē, comprehendit quoque subseribentem. 2.346.a Statutū generaliter excludens mulierē dotatā ab hereditate ascendē, intelligitur ab hereditate patris & matris. ibid. Statutū factū per collegiū notariū, q̄ notarius non matriculatus nō possit recipere instrumentum, & receptum fidem non faciat, an va li. ibi. Statutum

statutum

statutum disponens, q̄ muliere deo dente in matrim. sine liberis, vir lucretur certam partem dotis datae, nō habet locū in dote promissā tantum. 2.346.a Statutum disponēs, q̄ inuentus de nocte cum armis puniatur tāta poe na, tale statutum intelligitur duntaxat punire apprehensos, nō au tem testib. conuictos. 2.321.b Statutum disponens super gradibus, vel de gradibus loquens, debet interpretari, & intelligi de gradibus iuris ciuiliis, & fieri computa tio graduum secundum ius ciuile. 2.321.a Statutum disponens, q̄ de damno dato stetur iuramento damnū pas si, isto casu si alicui sit commissum furtum, non statuitur eius iuramē to, cum furtum sit merē criminale, licet in furto insit damnum. ibidem Statutum puniens facientem, extenditur etiam ad fieri faciendum: & fauore reipublicae, ne delicta remaneant impunita. 2.246.a Statutum disponens, quod ad onera taxarum, equorum, & hospitatio nis militum etiam exempti teneantur, exceptis iis, qui a prin. ipe li teras speciales cum speciali derogatio ne illius sanctionis habue rint, &c. 2.320.b Statutum puniens delicta, intelligitur de consumatis, & non attempta tis. ibidem Statutum vel proclama disponens, quod qui coeperit bānitum, seu ali quem malefactorem, habeat tale castrum in feudum, tunc mutus, coecus, & alia similes personae de iure inhabiles ad feudū admittuntur. ibidem Statutum disponens, q̄ causae vertentes inter affines debeant compro miti, non habet locum, nec procedit si causa vertatur inter quon dam focerum, & generum. 2.316.a Statutū prohibens, q̄ nō possit extrahi frumentum extra ciuitatem, ampliatur habere locum etiam in extrahentibus farinam. 2.322.a Statutum requirens in contractu solennitatem probatoriā, talem cō tractum non firmat iuramentum, si illa solennitas non adhibea tur. 2.327.b Statutum imponens poenam centū ducatorū, vel aliā poenā minorem, seu maiorem pecuniariā, seu corporalem percutienti aliquē, quō est intelligendum vbi cūque Titius vulneraret, aut percuteret Sem pronium vno ictu cūm bidente, vel tridente. 2.322.a Statutum disponens quod bannitus non possit reuerti ad ciuitatem, vel qui occidit occidatur, nisi habuerit pacem ab haeredibus defun cti, tunc in isto statu to non comprehenduntur mulieres haeredes occisi. 2.321.b Statutum duplicans poenam ratione loci, habet locum etiam in percu tiente in consubibus ipsius domus. 2.334.a Statutum prohibens alienationem in forenses valet, & tenet. 2.335.a Statutum conditum per ciuitatem de prestanda elemosina ecclesiae quolibet anno, potest reuocari per eandem ciuitatem, etiam post acquisitionem factam ipsi ecclesiae. ibidem Statutum excommunicationis non comprehendit Episcopum, quia non potest seipsum excommunicare. 2.340.a Statutum habilitans, vel inhabilitans personam alicuius aliās inhabi lem seu habilem de iure communi, non extenditur aliquo modo ad forenses. 2.318.b Statutū quod contumax habeatur pro confesso, valet & tenet. 2.332.a Statutum si excludit filiam dotatam non simpliciter masculis existen tibus sed donec superfine masculi, illis deficientibus & mortuis re cuperat locum suū & redintegratur ad patris successione, perin de ac si nunquam exclusa fuisset. ibidem Statutum excludens sororem propter fratrem, fortius excludit nep tem ex praefuncto filio propter patruum, licet de eis in statuto nulla fiat mentio. ibidem Statutum disponens quod naturales, & spurij possint succedere patri quem admodum & legitimum non valet. 2.326.a Statutum disponens, q̄ pater teneatur soluere pro filio condemna tionem vsque ad legitimam pro delicto filij, valet. 2.324.a Statutum disponens, q̄ sententia contra filium nocet patri in poena corporali non tenetur: secus in poena pecuniaria. 2.332.a Statutum puniens assultantem aliquem in domo habet locum etiam contra assultantem in porticu domus. 2.329.a Statutum disponens circa testamenta comprehendit forenses ibi tes tamentum, & trahitur testamentum ab bona vbi cūque existentia, & haeres vbi cūque succedit. 2.327.b Statutum puniens in aliqua ciuitate arma ferentem poena centum: aliud statutum puniens insultantem aliquem eadem poena cētum, & aliud statutum in eadem ciuitate puniens vulnerantē aliquē poe na centum, quomodo intelliguntur ista tria statuta, & interpreten tur. 2.321.b Statutum imponens poenam vendentibus rem immobilē forensibus non excusat aliquo pacto haeredem damnatum a reitatore in testa mento vendere, quia ob praepceptum testatoris de vendendo foren sibus, non excusandus est ipse haeres a poena praefati statuti. 2.321.b Statutum puniens eum, qui portauerit extra Territorium, habet loc um in reperto in via quando confitetur, quod volebat portare ex tra Territorium. 2.332.a Statutum poenale, etiam extenditur ad additionem factam praedicto statuto. ibid. Statutum permittens bannitum occidi, etiam in foro conscientiae oc cidens est tutus. ibi. Statutum non potest facere, quod lapso aliquo tempore statim credi tor cadit a iure suo. 2.327.b

Statutum, vt patruus excludat auunculum non cōsetur excludere ma terteram. 3.344.nu.63. Statutum excludēs a successione aui paterni, nō censetur excludere a successione aui. ibid.65. Statutum disponens, vt coniuncti proximiores excludat foeminas, nō habet locum in foeminis proximioribus. ib.66. Statutum loquens in successione passiuā masculorū, non habet locū in successione passiuā foeminarum. ibi.67. Statutum excludens a successione fratris, non excludit a successione fororis. ib.68. & seq. Statutum excludens matrem a successione filij, non censetur eam ex cludere a successione filiae. ibi.71. Statutum excludens foeminas propter agnatos, nō excludit eas pro pter agnatas. ibid.72. Statutum praefrens primogenium secundo genito, non praefert filia primogeniam filiae secundo genita. ibi.73. Statutum prohibens ne maritus relinquat vxori, censetur etiam prohi bere ne vxor relinquat marito. 3.310.nu.4. Statutū loquens de intestatis, vel ab intestato morientibus, an habeat locum in testabili. 3.353.nu.1.b Limitatur. 3.354.nu.8. & seq. Quid si statutum loquatur de moriente sine liberis. ibi.10. Quid si in statuto non est considerata ratio agnationis. ibi.14. Quid si statutū dicat, si quis decedat ab intestato, vel sine testa mento. ibid.17. Statutum, vt in contractu requiratur certa solennitas nō habet lo cum, si filia patri donet, vel cum patre contrahat. 3.355.nu.1. Quid econuerso. ibid.4. Quid in renunciatione filiae facta patri fauore masculorum. ibi.6. Quid si statutum loquatur vniuersaliter. ibi.8. Quid si probaretur metus reuentialis. ibid.9. Statutū excludens nullitatem nō cōprehendit nullitatem prouenientē ex defectu iurisdictionis. 3.355.nu.1.a Ampliatur. 3.355.nu.1.b. & seq. Limitatur. ibi.10. & seq. Quid in sententia arbitri. ib.2. & seq. Quid si partes iurent non dicere de nullitate. ibi.7. Quid post factam executionem. 8. Quid post tres conformes. 9. Quid si exceptio nullitatis non sit notoria. 3.356.nu.12. Statutū praefrens terminū ad dicendū de nullitate, an post lapsum ter mini excludat nullitatem ex defectu iurisdictionis. ibi.14. Quid in nullitate notoria. ibi.15. & seq. Statutum excludens defensionē, excludit etiā nullitatem ex defectu iurisdictionis. ibi.22. Statutū, q̄ foemina stantibus masculis non succedat, operatur etiā, si postmodum masculi deficiant. 3.356.nu.1.b Ampliatur, & declaratur. ibi.2. & seq. Limitatur. 3.357.nu.9. Quid in feudis. ibi.22. & seq. Quid in substitutione fideicommissaria. ibi.6. Quid stantibus ditionibus quousq; masculi superiū aut, vel do nec, vel tam diu. ibi.9. Ampliatur. ibi.10. Limitatur. ibi.13. & seq. Statutū, vt quousque extante masculo foemina nō succedat decedēti bus masculis, an filia possit dicere nullum testamentū patris. ibi.16. Statutum, vt foemina semel exclusa propter existentia masculorū sem per remaneat exclusa, intelligitur dāmodo masculi extantes succe dere possint. ibi.23. Limitatur, & declaratur pluribus modis. ibi.22. Statutum excludens foeminas dotatas intelligitur excludere a succes sione dotantis. 3.358.nu.1. Limitatur. ibi.2. & seq. Quid si nominatis per statutū pluribus personis, a quorū succes sione excluditur, an censetur mulier exclusā propter dotē ab vno ex illis habitam a successione omnium. ibi.2. Limitatur, & declaratur. ibid.3. & seq. Statutū, quo cauetur, patrē teneri soluere ex legitima pro delicto fi lij, valere. 1.417.a Statutū non potest tollere obligationē naturalem vel ciuilem per quod cūque tempus, & tale statutum non valet. 2.259.a Statutū excludens filias, stantibus filiis masculis, extenditur etiā ad nepotem. 2.146.b Statutum de denatatione, valet. 2.334.a Statutū q̄ in aliquo actu requiratur consensus omnium, quādo verifica ri possit in maiori parte. 4.327.nu.12. Statutum loquens de bannitis non intelligitur de futuris. 1.457.b Statutum iuratum in quo est clausula haec: Non intendentes quod praesti tū impediatur ipsos statuantes, quo minus possint illud etia nuda vo luntate, & sine causa tollere, potest sine metu peririij mutari & tol li. 2.330.a Statutū loquens siue disponens de vero actu hominis, nō cōprehendit actum ratificantis. 2.330.a Stante statuto, quod cōtra instrumentū non admittatur excep. nisi so lutionis, non habet locum quo ad tertium. 1.560.b Statutū laicorū disponens circa substantiam matrimonij inhiben. vel impediendo matrimonium, vbi ecclesia non improbat, non valet. 2.96.b Statutū loquens de mercato intelligitur de rebus mobilibus tantum. 2.184.a Statutum disponens, quod testamentū corā 4. vel pauciorib. testib. pos sit fieri, valere. 2.377.b Index in Com. opin. CCCCC 2

Statutum si disponat, contra instrumentum non admittatur exceptio, nisi talis & talis, tunc omnes alie exceptiones quantumvis rationabiles videntur reiecte. 2.330.a
Fallit, ibidem.
An sta. puniens delinquentem comprehendat mandantem. 2.78.b
Statutum per quod disponitur quod index teneatur committere causam consilio sapientis, si partes, vel aliqua ipsarum hoc voluerit, & quod teneatur illud requirere, & sequi, valeat & teneat. 2.330.b
Statutum vel consuetudo loci diminuens solennitatem numeri testium, ut si saltem interueniant duo testes, ita videlicet, quod in loco ubi viget tale statutum vel consuetudo, valeat, & teneat testamentum in eodem loco conditum, saltem coram duobus testibus valeat. 2.330.a
Statutum vel consuetudo alicuius loci, quod quis testari possit coram duobus testibus, porrigitur etiam ad testes ibi testantes, etiam quo ad bona alibi sita. 2.330.a
Statutum licet prohibeat opponi de simulatione, poterit tamen haberi recursus ad curiam spirituales. 1.556.a
Statutum prohibens aliquem actum, siue in rem, siue in personam loquatur, non habet locum in actu iurato. 1.601.a
An autem valeat sta. pro homicidio sit pena pecuniaria. 1.537.a
Statutum disponens quod testamentum insuauerit, alias non habeant firmitatem aliquam, tunc si testator prohiberet in suo testamento illud insuuari debere, profecto ex defectu huiusmodi insinuationis testamentum ipsum non valeret. 2.336.a
Stante statuto, vt extrantibus masculis foeminae non succedant, testamentum non annullari praeteritione filiarum, neque alia ratione impugnari ab ea posse. 2.376.b
Statutum disponens quod instrumentum publicum debeat sine liello mandari executioni, non ligat clericos. 2.330.b
Statutum prohibens reductionem ad arbitrium boni viri nisi dolus vel lata culpa arbitratoris interuenierit, intelligitur. 2.336.a
Statutum de dote verificatur etiam in promissa, quando mulier vel alius a quo dos solui debeat in mora fuerit, ne quis ex fuo delicto commodum percipiat. ibidem
Statutum loquens de creditore, comprehendit etiam creditorem ex legato. ibidem
Statutum, seu lex generaliter loquens non videtur comprehendere dorem, ac bona dotalia. ibidem
Statutum imponens nouam poenam, in dubio propter impositionem, huiusmodi poenae videtur proculdubio recessum, praecipueque in dubio a poena iuris communis, statutiue tatum poena attenditur. 2.315.a
Statutum disponens in dote data, locum habet & in dote confessata. 2.342.a
Statutum quod dicit, non audiatur, vel non admittatur bannitus, intel ligitur ope executionis, non ipso iure. 2.333.b
Statutum iubens libris camporum, seu mercatorum adhiberi plenam fidem, valeat, & teneat, quasi tunc publica auctoritate nitatur. tomo secundo, pag. 315.b
Statutum iuratum tendens ad utilitatem seu praedictum tertij, an im pediat reuocationem, & contra statuentes incurrant periurium. to. secundo, pag. 330.a
Statutum prohibens vxorem testari sine licentia mariti, non habet lo cum in testamento ad pias causas. 2.328.a
Statutum loquens in rem siue in personam, an extendatur ad forensem quo ad bona sita in territorio statuentium. 2.346.a
Statutum de furtis non habet locum in damno dato, quia damnus est cum rei corruptione, furtum vero cu rei amotione & contrafectione. ibidem
Statutum quod de bestiis soluatur rot pro gabella, an valeat. 2.341.b
Statutum, quod spurij succedant, non valet. 2.313.a
Statutum siue in rem, siue in personam loquatur, non extenditur ad bona sita extra territorium statuentium. 2.314.b
Sta. arcans filium ad copromittendum, comprehendit naturales tm. 1.418.b
Statutum quod extantibus masculis filiarum non succedant, non habet lo cum in filio legitimo. 2.37.b
Statutum masculis extantibus foeminas excludens, locum etiam ha bet in masculis legitimis. 2.39.b
Statutum disponens quod bannitus pro pecunia possit occidi non va let, quia non subest iusta causa propter quam mereatur mortem. 2.330.a
Statutum perinde atque lex potest distinguere ac limitare, non solum ius naturale siue gentium, sed etiam ius diuinum. ibid.
Statutum nouum respiciens finem, respicit praeteritum a quo finis de pendet. ibid.
Statutum vel consuetudo si disponat quod bannitus impune offendi & occidi possit, valet. ibidem
Statutum excludens foeminas propter masculos est principali ter fa uorable. ibidem
Statutum prohibens reductionem laudi ad arbitrium boni viri non procedit data enormi ratione. 2.336.a
Statutum propter existentiam agnatorum, vel aliam similem causam, potest marem in totum priuare legitima in bonis liberorum. to. 2.25.b
Statutum non solum matrem, sed & filias propter sententiam agna torum a legitima totum excludere potest. ibid.
Statutum non potest infringere vires iuramenti, quoniam de re spou tuali laicorum dispositio non valet. 1.601.a
Si statutum disponat quod instrumenta confessionata mandentur exeq.

intelligitur ad petitionem cred. non tertij. 1.560.b
Statutum puniens delinquentem pro aliquo crimine, non comprehen dit subditum delinquentem extra territorium. 2.314.a
Statutum generaliter loquens non extenditur ad minima. 2.109.b
Statutum simpliciter disponens, quod filia dotata non succedat, intelli gitur de haereditate dotantis, non alterius, nisi ultra procedat. to. 1.426.b
Statutum puniens homicidium, intelligitur si dolo sit commissum. to. 1.495.a
Statutum loquens de die an comprehendat noctem. tomo secundo, 156.b
Statutum disponens, quod per existentiam fratris soror excludatur, intelligitur etiam de fratre patruelis, licet non dicatur proprie fra ter. 1.437.b
Statutum imponens poenam pecuniariam pro homicidio an valeat. to. 1.495.a
Statutum disponens quod filia dotata non succedat, cum sit odiosum, contra l. maximum. C. de lib. praeter. non porrigitur ad bona sita ex tra territorium statuentium. 1.426.b
Statutum puniens facientem insultum ad domum, habet locum in fa ciente insultum ad porticum domus. 1.334.a
Statutum, quo permittitur in aliquo casu, non seruare iuramentum, & sic occasio datur periurij, esse contra ius diuinum: Ideoque no va lere. 2.343.b
Statutum quandoque per indirectum con di posse contra iuramen tum, vel eius obseruantiam. ibid.
Statutum tollens legitimam liberis debitam, an & quando valeat. ibi dem.
Statutum de compromissis faciendis inter conuictos valet, & tenet, at que ob publicam utilitatem inductum est. 2.334.a
Statutu, factu conditu que in odiu, seu praedictu certae personae, non potest dici nullum. 2.334.a
Statutum requirens ad probationem alicuius negocij testes optimos, vel optima fama, & conditionis, tunc per fundantem se in eo debet illa qualitas articulari, atque probari. 2.334.a
Statutum tenet, quod dominus pro familia teneatur. 2.334.a
Statutum puniens maleficiu, an extendatur ad mandantem? 2.335.a
Statutu executione parata personalis instrumenti gaurentigati con cedis, seu permittis creditori principali prodest quoque cessoria rio creditoris, vt ipse etiam possit vigore istius statuti petere execu tionem instrumenti contra debitorem obligatum. 2.334.b
Statutu no valet, quod soluatur pedagiū de rebus quae sui vsus causa deferuntur. ibidem
Statutu no ligat subditu delinquentē extra territoriu. Nisi hoc dicat, & potest fieri tale statutum. ibid.
Statutum habens clausulam derogatoriā no tollitur per aliud. Nisi de ea expresse faciat mentionem. ibid.
Statutu imponens poenam capitale no intelligitur de poena capitis, sed de deportationis. ibid.
Statutum dicens, quod iuramento alicuius, certe potest contrariu probari. ibid.
Statutum excludens filias fauore agnatorum, dicitur fauorabile. to. 2.328.a
Statutu non valet, quod filii familias non possint contrahere matrimo nium sine consensu patris. 2.341.b
Statutu prohibens matrimoniu contrahe cu forense, non valet, neque quod ad prohibitionem, neque quod ad poenam. ibid.
Statutum disponens quod iudex adeat consultore, debet intelligi in casu dubio, nam qui casu certo requirit consilium, calumniari videtur. 2.337.a
Statutu vel decretu aliquid disponens super eo, quod est de iure com muni dispositu, in dubio praesumitur se conformare cu iure communi. 2.338.b
Statutu probari potest sine scriptura etiam per testes. 2.341.b
Statutu debet potius ceteri superfluu, quam quod quis indebitē damnu patiatur. 2.314.a
Statutu disponens, quod qui no petierit creditu suu a debitore intra tale tempus, vt puta intra decennium, amplius no possit, valet & tenet. 2.314.b
Statutum disponens de effectu probationum, etiam circa deciforia, non ligat nisi subditos, ratione contractus, vel alia ratione. to. 2.314.b
Statutum quod quis audiri non debeat, ipso iure repellit agentem, & processum prorsus annullat, dato quod a parte non opponatur. 2.314.b
Statutu excludens foeminas & cognatos, ppter agnatos, dicitur odio sum, & ideo stricte interpretandum. ibid.
Statutu. In respiciendis forma, & solennitate actus qui geritur, inspi cienda sunt & seruanda statuta illius loci, in quo talis actus celebra tur. ibid.
Statutu, quod filia dotata non succedat, velut odiosum ad bona sita extra territorium statuentium non porrigitur. ibid.
Statutu in obseruantia no receptu, nec ventiu moribus approbatum, nullus est vigoris. ibidem
Statutu alicuius ciuitatis disponens, quod nemo debeat ad collegium ipsius admitti, nisi sit natus ibi, vel nisi sit cuius originarius, non ha bet locu quotiescunque quis natus esset alibi, & sic extra dicta ci uitatem transeundo, vel casu. 2.319.a
Statutu vltimu debet distinguī, & interpretari secundu statutu antee dens, quoniam vnum statutum declaretur per aliud. ibid.
Statutum

statutum vnum si pro maleficio imponeret poenam mille librarum, aliud vero statutum pro eodem maleficio imponeret poenam quin gentarum librarum tantum, per hoc non censetur correctu aliud statutum imponens mille librarum poenam. 2.315.a
Statutum obligans & iubens patrem soluere ex legitima pro delicto filij, an valeat. 2.344.a
Statutum respiciens in personae alicuius praedictu, vel odium, an & quatenus valeat. ibidem
Statutum in alicuius praedictum, vel odium conditum, nullum esse, ac ipso iure non valere. ibidem
Statutum in praedictum alicuius factum, vt infirmetur appellacione, vel protestacione, aut contradicione opus esse. ibidem
Statutum diminuens solennitatem testamenti circa n. 7. testium de iure commune, & receptam doc. sententiam, an valeat. ibidem
Statutum disponens, quod nullus possidens apothecam possit perso naliter capi. Si quis possidet vilissimam poterit capi. 2.340.b
Statutum de receptatore bannitorum no habet locum, si ipsi sunt ban niti in contumaciam. 2.333.a
Statutum quo obseruari debet in omnibus suis partibus, qui in eo se fundat. 2.333.b
Statutum puniens plus petentem, non habet locum in eo qui ante sen tentiam desistit a petitione. ibidem
Statutum certi loci, apponens certam poenam, afficit etiam non subdi tos, data scientia statuti. ibidem
Statutum prohibens matrimonium non valet. 2.341.b
Statutum, quod vnus pro alio teneatur & puniatur, est validum. 2.314.a
Statutu loquens de intestato, non comprehendit intestabilem. ibidem
Statutum remouens appellacionem a sententia in dubio intelligitur remouere a diffinitiu, non ab interlocutoria. 2.337.b
Statutum loquens in dote data, an locum habeat in dote promissato mo secundo, pag. 346.b
Statutum disponens quod monasterium, vel religionem ingredienti es patri, vel matri succedere non possint, valet & tenet. 2.316.a
Statutum, quod Guelphus non accipiat in vxorem Gebellinam no va let. 2.341.a
Statutu disponens, quod mortua vxore sine liberis, maritus lucratur dorem, habere locum etiam in dote promissa, nec dum tradita. to mo secundo, pag. 345.b
Cum statuto cauetur, quod filia debeat dotari arbitrio propinquo rum, an propinqui possint arbitrari minus legitima. ibid.
An statutum imponens poenam capitale, debeat intelligi de poena mortis. ibidem
Statutum de haereditate ab intestato aliter disponens, quam iure com muni cautum est, an extendatur ad bona extra territorium statuen tium sita. 2.345.a
Statutum simpliciter aliquid disponens, debet intelligi secundum ius commune, etiam si ita intelligi eado nihil addat iuri communi: & quae sit huius ratio. ibidem
Stante statuto, quod instrumentu confessionatum habeat executionem paratam, tamen non denegari more purgationem. ibidem
An statutum disponens, quod in causis decidendis rigor iuris seruari debeat, excludat more purgationem. ibidem
Stante statuto, quod pro aliquo delicto manus amputetur, an si delin quens habeat manum aridam, illa debeat abscindi. ibidem
Statutum disponens & loquens in contractu, habeat ne locum in libe ratione, & renunciatione. ibidem b
si statutum prohibet inuitari ad nuptias ultra xij. foeminas, & pater & filius faciat eo die nuptias, no poterunt inuitari ultra 12. quia ce sentur vnicu nuptia. 2.420.a
Statutum prohibens contrahe matrimonium cum forense, & con trahenti poenam imponens, non valet neque quod ad prohibitionem matrimonij, neque quod ad poenam impositam. 2.328.b
Statutum iuratum collegij, & vniuersitatis potest tolli, vel mutari ex iusta causa absque eo quod incurrat in periurium. 2.333.b
Statutum quod est contra ius commune, loquens in casu vero non ha bet locum in casu ficto. 1.314.a
Statutum disponens idem quod ius commune, addens, vel minuens poe nam, non tollit ius commune. 2.336.b
Statutum excludens foeminas propter masculos, non habet locum in haereditate clerici. 2.346.
Statutum excludens filias a successione patris, praecipiensque eas do tati arbitrio propinquorum, tunc non possent propinqui minus le gitima arbitrari. 2.316.a
Statutum simpliciter disponens, seu loquens de marito lucrante dorem, aut bona mobilia mortua vxore in matrimonio, recipit inter pretationem per legem, hac edictali. C. de sec. nup. i. nisi super sint filij prioris matrimonij. 2.318.b
Statutum imponens poenam corporalem pro homicidio, vel pro alio delicto interpretatur & intelligitur, si dolus addit, nec lata culpa sufficiat. 2.320.a
Statutum pactum, vel consuetudo disponens ad dandum, & tradendu aliquid publice utilitatis causa, veluti pro fabrica ecclesiae, seu p paramentis faciendis, pro consequendo spiritalia non valet, nec tenet. 2.320.a
Statutum disponens, quod de contractibus, vel de qualibet negotia tione soluatur gabella, non habet locum in contractibus nullis, ideoque de contractu nullo non erit soluenda gabella aliquo mo do vt gore dicti statuti. 2.319.b
Statutum disponens copromitti de quaestione, intelligitur de quaestio ne factu, vel facti & iuris: non autē iuris tati, cu ius sit certu. 2.336.a

statutum disponens quod credatur iuramento damnū pass, vel cre ditoris, non procedit in fauorem forensis. 2.336.a
Si statutum permittat aliquem offendi impune posse, poterit etiam im punē occidi. 2.340.a
Statutu vel consuetudo valet, quod bannitus possit impune occidi. 2.337.a
Statutum vbicunque poenam mortis infligit, semper requiritur quod dolus concurrat. 2.337.a
Statutum quod bannitus in criminalibus habeatur pro confesso, no comprehendit delinquentem extra territorium iudicis bannientis, ibidem
Statutum criminale, & poenae si interdicit vestes, vel alia portari, no comprehendit visum portare, sed apprehensum & inuentum. ibi dem
Statutum de furtis non habet locum in eo, qui surripit haereo scene ranti. ibidem
Statutum disponens, quod banniti pro debito pecuniario possint impu nē offendi, non valet. ibid.
Statutum loquens per verbum, si quis, non comprehendit vniuersita tem, & sic corpus quoddam fictum. ibid.
Statutum prohibens portari frumentum extra territorium, non intel ligitur de eo, quod quis sui vsus causa portaret. 2.340.a
Statutum Ferrariae de furtis, non habet locum in crimine expilatē he reditatis. 2.340.b
Statutum loquens in vno ex correlatiis, habet locum & extenditur in altero ex correlatiis. 2.336.b, & 340.b
Statutum simpliciter & indistincte loquens non comprehendit subdi tum delinquentem extra territorium. 2.340.b
Statutum simpliciter loquens de sententia diffinitiu, comprehendit sententias interlocutorias habentes vim diffinitiu, secus si expre se loquitur de mera diffinitiu. 2.337.b
Statutu excludens filias, itatibus masculis, licet tantu loquatur de huius simpliciter, tamen extenditur etiam ad nepotes. 1.421.b
Statutum puniens grauiores poenam offendentem me ad domum, etiam habet locum in offendente me ad domum commune. 2.340.a
Valeat statutum, quod de omnibus causis laicoru illius loci copromit tatur, & tamen intelligitur de causis dubijs, & de quibus non est in strumentu vel sententia, & quae non habeat paratam executionem, 2.337.b
Statutu dicit quod si quis tale quid fecerit, intelligatur & sit bannitus, intelligatur ipso facto, sine iudicis ministerio. 2.339.b
Statutu dicens patre teneri soluere codemnationem pro filio vsque ad legitimam, licet sapiat tyrannidē, & sit contra ius commune, tamen va let. 2.339.b
Statutu quod bannitus impune occidi potest, etiam habet locu in eo, qui occideret bannitu, dato quod occidens ignoraret illu esse banni tum. 2.339.b
Statutum poenale de vera persona, non habet locum in repraesentata. 2.339.b
Statutu prohibens re immobile alienari in forensem sub poena valet. 2.329.a, & 339.a, & 341.b
Statutu prohibet arma deferri, quis est visus deferre arma, sed no ca ptus, non comprehenditur in statuto. 2.339.a
Statutu contra ius commune valet & tenet. 2.340.b
Statutu, quod prohibet extrahi blada extra territoriu, valet etiam quod ad amissionem bonorum. 2.339.a
Statutu excludens matre existente patruo, non habet locu in patruo magno, i. in fratre aui paterni. 2.328.a, & 2.339.a
Statutu de prohibita alienatione in forensem, extenditur ad successio nem ab intestato. 1.34.b
Statutu puniens vulnerantē, vel inferentē vulnus, non intelligitur de modico vulnusculo. 2.340.b
Statutum, quod transtulit in contractum Princeps tollere non potest. 2.340.b
Statutu tribus iurisdictione Potestati solu super maleficiis commissis in suo Territorio, vetans inquisitionem, censetur vetare accusatio nem. 2.340.b
Statutu dicens, quod ex tunc sit exbannitus & condemnatus: verbum sit, est verbu expressiuu veritatis, & comuniter non denotat fictio nem, quae est contraria veritati. 2.340.b
Statuto disponente, vt frater excludat matre, no tamē mater excludet ur per sororem. 3.344.nu. 61.
Statuti rubrica disponens, vel prohibens, quod filia dotata non succedat in bonis ascendentiu, nigru vero praedictae rubricae, seu statuti non disponens, nisi de bonis matris vel aui nullu verbu addendo, ac faciendo de bonis paternis, hoc casu filia non potest succedere in bonis paternis. 2.316.b
Sub statuto disponente coniunctos, & affines teneri ad compromittendum non comprehenditur nouerca & priuignus. tomo 2. 316.a
Statuto vt quis ligetur, requiritur, quod statuentes habeant iurisdic tio nem in loco, vbi dirigitur virtus statuti. 2.334.b
Statuti virtualiter consenta paria sunt cum expressis. 4.223.b
Statuto, vel consuetudine induci potest quod valeat captatoria voiu tas, vt alter pro altero testetur, & sic captatoria voluntas vltima per statutum ipsum approbari possit. 2.335.a
Stante statuto, quod non soluens onera, no audiatur in iudicio, si talis fuit vulneratus, iudex nihilominus ex officio potest inquirere ca tra vulnerantem. 2.336.b
Statuti forma substantialis est omnino seruanda. tomo secundo, 334.b

Stante statuto, quod pro homicidio imponatur poena pecuniaria, si iudex reum condemnet & puniat ad mortem, poterit ipse iudex in syndicato decapitari. 2.337.a

Sterilitas vnus anni in locationib. praediorum rufficorum compen- sanda venit cum vbertate praecedentis vel sequentis anni, etiam me- diati sine interpellari. 2.347.a

Subditus suum superiorem non accusat. 1.8.a
Si subditi iuerunt longissimo tempore ad molendinum domini, Nun- quid in futurum cogi poterunt? 1.366.b

Substitutus compendiose admittitur mortuo primo substituto, viuo testatore, nisi sit vocatus post primum, quem esse heredem testator praesupponat. 2.356.b

Substitutio compendiosa admittitur mortuo primo substituto, viuo testatore, nisi sit vocatus post primum, quem esse heredem testator praesupponat. 2.356.b

Substitutus ex directa pupillari, post pubertatem si moriatur solus habet locum fideicommissaria substitutio. 2.350.b
Substitutio pupillaris reciproca facta inter duos filios per patrem emancipato vno & substituitur ne sublati, tollitur & reliqua. 2.350.b
Substitutio compendiosa impuberi filio facta verbo coi, veluti si testator dicat, Lucium filium meum heredem instituo, & ei quando conque sine filiis decesserit, Sempronium substituo, intra tempora pupillaris aetatis directa est, postea tunc pubertatem decedente filio conuertitur in obliquam. 2.350.b
Substitutio vulgaris inferior impendio est, qua vel iure sanguinis, vel iure deliberandi transmissio. Quin nec villas vires habet, quando transmissio ex his capitulis locis est. 2.351.a
Substitutio exemplaris expressa continet in se tacitam vulgarem perinde atque expressa pupillaris. 2.351.b
Substitutio breuiloqua, siue sit facta verbis directis, siue verbis communibus, siue sit facta personis imparibus, siue paribus, nunquam continet sub se nisi directas, vulgares, pupillares, & exemplares substitutiones, fideicommissariam autem nunquam. 2.351.c
Substitutio compendiosa continet in se vulgarem. 2.351.d
Substitutio breuiloqua siue reciproca in dubio refertur ad omnes pariter, ita vt omnes veniant non seruato ordine, licet fuerit inter alios quot substitutos sanguinis coniunctio. 2.351.e
Substitutio reciproca si fiat testamento, non comprehendit substitutiones fideicommissarias, quia substitutio directa regulariter non obliquatur. ibid.
Substitutio breuiloqua siue reciproca, cum non sit substitutionis species, sed alias substitutiones suo se contineat, inter alia requirit, quod inter ipsos sibi mutuo substitutos sit paritas siue aequalitas, ita quod in persona cuiusque possit pariter ac aequaliter substitui. 2.352.a
Substitutio exemplaris informata a iure accrescendi, aut cu eo vnita, perinde atque pupillaris, etiam non agnita transmittitur. ibi.
Substitutio compendiosa a pagano per verba directa impuberi facta, an infra pupillarem aetatem, etiam si mater sit in medio, vt directa pupillaris valeat, post eam vero aetatem, euanescat, vt etiam in vim fideicommissi non valeat. 2.352.b
Substitutio compendiosa extraneo facta, quem postea testator loco filij adoptet, iure directo valere non debet, ex quo a principio valet iure fideicommissi. ibid.
Substitutio compendiosa a pagano impuberi per quacunque verba directa siue ciuilia vel non ciuilia, aut etiam comunia facta infra pupillarem aetatem valebit vt pupillaris, sed post pupillarem aetatem valebit vt fideicommissaria. ibid.
Substitutio compendiosa a milite per verba communia facta, non tantum vulgarem, sed etiam directam, etiam post aditam hereditatem continet, si fiat puberi valebit iure directo ex privilegio militari, etiam si mater sit in medio. ibid.
Substitutio compendiosa per verba directa puberi a pagano facta ante aditam hereditatem, comprehendit vulgarem. ibid.
Substitutio compendiosa a pagano per verba directa impuberi cui pupillariter substitui potest facta, potentia seu aptitudine comprehendit, siue apta est comprehendere, non tantum vulgarem si vulgariter substitui potest, sed etiam pupillarem. ibid.
Substitutio compendiosa verbis communibus, seu indifferentibus, siue possunt habere vtrumque sensum, tam directum quam obliquum, ita vt manu propria, vel de alterius manu accipere liceat, facta censetur, si testator vltis sit verbis substituto, perueniat, redeat, deuoluatur, reuertatur, succedat, & similib. ibid.
Substitutio compendiosa a pagano facta per verba comunia in codicillis omni tempore erit fideicommissaria. ibid.
Substitutio compendiosa a pagano per verba mere obliqua, puta per verbum restituat, det, vel simile facta, semper est fideicommissaria & improprie vt fideicommissum valeat. 2.352.c
Substitutio compendiosa verbis communibus, impuberi cum destinatione temporum siue aetatum a pagano facta, puta si dixerit, si filius mox decesserit in pupillari aetate, vel postea quoad conque, talem substituto, valebit iure directo, infra pupillarem aetatem. 2.352.d
Substitutio compendiosa per verba comunia a pagano impuberi facta omni tempore est fideicommissaria: & sic valebit etiam j. pupillarem aetatem huic verbis facta: si filius meus decesserit, talem substituo. 2.352.e
Substitutio reciproca propter superuenientem inaequalitatem, non cessat in persona alterius in quo superuenit inaequalitas. 2.353.b
Substitutio breuiloqua siue reciproca, si verbis generalibus continet substitutiones expressas, licet tunc hoc respectu dicantur tacitae. 2.353.b
Substitutio compendiosa a milite impuberi facta, si impubes decedat intra pupillarem aetatem, valebit vt pupillaris substitutio, si sit talis cui pupillariter substitui poterat, adeo quod ipse substitutus accedat ex pupillari iure communi, etiam si mater sit in medio. 2.354.a
Substitutio pupillaris licet expiret si ante mortem testantis in potestate esse desinat, per emancipationem, aut adoptionem factam ab auctore materno, aut ingressionem religionis, id tunc fallit. 2.354.b
Substitutio compendiosa a pagano facta per verba communia in re vel quantitate certa, non trahitur ad directam substitutionem, nec per consequens ad vniuersa bona. tomo secundo, pagina 355.b
Substitutio pupillaris tacita licet non excludat matrem & alios ascendentes, id tantum verum est, nisi appareat de contraria mente testatoris saltem praesumpta. 2.352.b

Substitutio pupillaris directa tametsi non possit nisi impuberi fieri, cu pubes ipse testari possit, id tunc fallit. 2.351.b
Substitutio compendiosa vulgaris pluribus institutis facta super toto, alterutro tantum mortuo substitutus non admittitur, sed coheres tantum praedilectus. 2.351.b
Substitutio compendiosa per verbum commune fideicommissariam continet. 2.351.b
Substitutio reciproca inter filios, si sine filiis, expirat moriente altero ex institutis cum filio, licet filius non extiterit haeres. 2.357.a
Substitutio quae aliter extendi potest de casu ad casum, ad expressam tamen porrigitur, vbi est facta cum clausula, tunc & eo casu. 2.357.a
Substitutio extinguitur nato filio, qui momento etiam viuat post mortem grauari, licet postea sine filio decedat. ibid.
Substitutio facta nullis nascentibus, vel natis deficientibus, deficit vno nato tantum. ibid.
Substitutio si facta sit, sine liberis, requirit quod habeat filios tempore quo decedit, vt euanescat substitutio. 2.358.b
Substitutio pupillaris tacita, licet matrem pupilli ex fauore non excludat, ex comuni, minusve exemplaris tacita, id tamen non procedit vbi mater testatoris sit substituta. 2.357.a
Substitutio caduca efficitur substituto sine filiis decedente: & haere in substituto superexistente. 2.358.b
Substitutio compendiosa per verbum commune, continet fideicommissariam. 2.358.b
Substitutio caduca efficitur, mortuo substituto ante euentum conditionis, nec illud ius ad descendentes transmittitur. 2.358.b
Substitutio facta si haeres decesserit sine filiis, haere de moriente cum filiis euanescit, nec amplius reuincitur, si ex coniecturis non appareat illud fuisse de mente testatoris. 2.358.b
Substitutio compendiosa facta de agnatis a pagano per verba comunia matre existentem in medio, non inducit exclusionem ipsius matris a legitima filij. 2.358.b
Substitutio, si sine filiis, deficit mortuo haerede cum filiis. ibid.
Substitutio facta si decesserit sine filiis, in foeminis quoque verificatur. ibi.
Substitutio caduca per clausulam codicillarem ad fideicommissum reducitur: & similiter institutio minus solemniter testamento emissa. 2.358.b
In substitutione fideicommissaria regulariter filius non succedit in locum patris, sed proximiores in gradu admittuntur. 2.359.a
Substitutio pupillaris seu testatoris mens tacita & coniecturata non admittitur contra matrem pupilli, nec substitutio in vno casu trahitur ad alium fauore illius, nisi de mente testatoris appareat. 2.357.a
Substitutio facta per haec verba, nullis nascentibus liberis, vel natis deficientibus substituta matre testatoris, non trahitur ad casum quando vnica tantum filia nascitur, fauore matris filiae defunctae. 2.357.a
Substitutio facta post mortem filiorum nasciturorum purificatur etiam filis non natis. ibi.
Substitutio extenditur de casu ad casum. 2.358.a
Substitutio breuiloqua per se facta sine compendiosa, siue fiat verbis directis siue communibus, personis paribus, vel imparibus, valet tantum iure directo, & ad fideicommissariam non porrigitur. 2.350.a
Substitutio non praesumitur, nec inducitur ex coniecturis, nisi plene probentur. 2.359.a
Substitutio pupillaris facta de duobus filiis, si decesserint in pupillari aetate, vno praemortu impubere, non habet locum nisi ambo decesserint, etiam si non sit postea dictio, vterque. 2.350.b
Substitutio compendiosa facta a pagano per verba communia filio impuberi intra tempore pubertatis, valet iure directo indistincte, & mater per eam excluditur. 2.350.a
Substitutio facta filio, hoc modo: filio meo talem substituo: continet vulgarem tantum, & non fideicommissariam. ibid.
Substitutio vulgaris tollit existentiam futatis. ibid.
Fallit, ibid.
Substitutio vel institutio facta per verbum Lego, ad directam trahi non potest. 2.350.a
Institutio vel substitutio facta ab extraneo de aliquo, & eius filiis ac nepotibus qui non erant de necessitate instituti, intelligitur facta de omnibus simul & semel, non autem ordine successiuo. ibid.
Fallit, ibid.
Substitutio pupillaris omnino tacita non excludit matrem & ascendentes, si in parte instituta sit, & coheres filij facta. 2.352.a
Substitutio pupillaris expressa hunc effectum quoque habet vt excludat matrem & quoscunque alios ascendentes praeteritos etiam quos ipse filius praeterite non potuisset. ibidem
Substitutio pupillaris inter alios effectus quoque habet, vt quos testator instituendo potest facere suos & necessarios haeres, possit si milititer substituto ipse pupillo filio, suos & necessarios facere. ibi.
Substitutio pupillaris omnino tacita, qualis est quae continetur sub vulgari expressa, fit per haec vel similia verba: si filius meus haeres non erit talem substituo, vel talis fit haeres. ibid.
Substitutio pupillaris ad hoc vt valeat: requiritur, quod testamentum patris non tantum morte confirmatum, sed etiam ex eo hereditas adita sit. ibid.
Substitutio pupillaris non aliter valet, quam si pater sibi prius fecerit testamentum, nisi in milite. ibidem
Substitutio exemplaris an trahatur ad omnia bona vnde conque quaesita. ibid.
Substitutio conditionalis non transmittitur etiam fauore descendenti. 2.358.b
Substitutio

Substitutio pupillaris etiam si testamentum ex causa praeteritionis vel exheredationis rumpatur, hodie inane firma, per Auct. ex causa. 2.352.a
Substitutio vulgaris expressa, perinde exemplarem tacitam sicut & pupillarem tacitam in se continet, imo aliquando tam exemplarem, quam pupillarem tacitam sub se complectitur. ibid.
Substitutio facta sub conditione, si decesserit sine filiis omnino extinguitur, si cu filiis decesserit, nec habet aliquem effectum, etiam si tales filij postea sine liberis decedant. 2.351.a
Substitutio vulgaris expressa, an regulariter sub se contineat pupillarem tacitam. ibid.
Substitutio compendiosa de re certa facta per ciuilia verba, vt haeres esto, vel instituo, trahitur ad vniuersa bona filij in pupillari aetate decedentis. 2.351.a
Substitutio cum fit post mortem alterius, dicitur compendiosa. 2.311.a
Substitutio reciproca resultat cum substituitur substitutio ab vltimo moriente in tota hereditate. ibid.
Substitutio conditionalis non transmittitur etiam ad filios, nisi aliud appareat ex coniecturata mente testatoris. 2.351.a
Substitutio facta per verba habentia tractum temporis, & plura tempora respicientia, dicitur compendiosa, puta quando fit sub conditione mortis, cum quis possit diuersis temporibus mori. 2.351.a
Substitutio conditionalis euacuatur, si substitutus moriatur ante euentum conditionis. Et si substitutus sit de descendenti testatoris. 2.351.a
Substitutio exemplaris licet non possit fieri praeterito, neque exheredato, poterit tamen fieri instituto in minus quam legitima ex quo potest ad supplementum agere. 2.352.b
Substitutio quando fit post mortem plurium, ad hoc vt inter illos plures dicatur inducitur tacitum reciprocum fideicommissum, inter caetera requiritur, quod substitutio sit facta in tota hereditate. 2.351.a
Substitutio de filiis, & de illorum filiis, filiis autem praemortuibus abfque liberis, dicuntur vocati ordine successiuo. ibid.
Substitutio fideicommissaria habens plures gradus, si primus deficit, admittitur secundus loco illius. ibid.
Substitutio tacita vulgaris ita confert vires testamento, sicut expressa vulgaris. ibid.
Substitutio facta sub his verbis, institui & substitui, ex verbo instituo resultat directa, ex verbo substituo fideicommissaria. ibid.
Substitutio in forma simpliciter compendiosa per verba comunia continet vulgarem. ibid.
Substitutio pupillaris non tantum naturalibus & legitimis liberis in potestate nostra constitutis, sed etiam legitimis tantum, vt si super adoptionem vel arrogationem nostrae potestatis fiant, fieri potest, alias secus. ibid.
Substitutio vulgaris expressa, facta in casu voluntatis, vel per haec verba, si haeres non erit, licet secundum quosdam non tollat iurata, tollit tamen necessitatem, & facit de suo & necessario voluntarium. ibi.
Substitutio fideicommissaria facta duobus simpliciter in quocunque eorum de per se purificatur conditio, & substitutus admittitur, etiam si non sit omnium bonorum. ibid.
Substitutio reciproca postea facta, vt contineat vulgarem, requiritur, quod omnes filij sint instituti. tomo secundo, pagina 353.a
Substitutio compendiosa directis verbis facta censetur, quum verba de eorum natura sonant, quod de manu propria quis accipiat, & propria auctoritate. ibid.
Substitutio vulgaris tollitur, si substitutus non sit haeres, vel si moriatur intra annum, intra quem tenetur adire si transmittat hereditatem. 2.351.a
Substitutio reciproca licet propter superuenientem inaequalitatem non esset in alterius persona in quo non superuenit inaequalitas, tamen si non naturaliter, sed factio hominis voluntario superueniret quo ad vtriusque personam expirabit. 2.353.b
Substitutio exemplaris an interrumpatur per natiuitatem filij legitimi & naturalis ipsius dementis. 3.353.a
Substitutio reciproca si facta est codicillis, continebit duas fideicommissarias tantum. 2.353.b
Substitutio facta pluribus institutis post mortem omnium an operetur vt substituti dicantur adiuicem reciproce substituti. 3.237.n.1.
Substitutione facta post mortem omnium vltimo morienti in tota hereditate censetur alteri alter substitutus. ibi.n.8. & seq.
Quid in substitutione fideicommissaria? ibi.112.
Quid si substitutio vltimo morienti sit facta in parte, & non in tota? ibid.14. & seq.
Quid si non facta fuerit vltimo morienti, sed omnibus post mortem omnium? ibid.17.
Substitutio facta pluribus substitutis post mortem omnium in tota hereditate, an dicatur reciproca inter eos, vel substitutus admittatur statim primo decedente. ibid.18.
Quid si instituti sint tales vt ex verisimili mente defuncti excludantur substituti? 3.238.nu.20.
Substitutio si facta sit post mortem plurium in conditione posteriori & non honoratorum expressae, an tales substituti dicantur inuicem substituti. ibid.24.
Ampliat & limitatur. ibid.25.
Substitutionis conditio an dicatur defecisse si testator instituta filia in re certa instituit filij, cui substituat, si sine filiis decedat, & filius moriatur relicta foemina. 3.238.nu.1.
Quid in nepote? 3.238.nu.1.

Substitutione facta duobus filiis impuberibus institutis, si vterque in pupillari aetate decedat, an substitutus admittatur altero in pupillari aetate decedente. 3.189.n.1.
Quid si superstit persona, quae ex verisimili mente defuncti substitutum excludat? ibid.3. & seq.
Quid si is, cui est facta substitutio alium extraneum instituat? 2.240.nu.14.
Quid si institutus alia de causa non possit succedere. ib.16. & seq.
Quid in pia causa substituta? 3.241.nu.23.
Substitutio fideicommissaria si sit facta duobus extraneis sine nomine collectiuo, sed per copulam, an substitutus admittatur vno mortuo extante persona, quae ex praesumpta mente defuncti substituti excludit. ibd.25. & seq.
Substitutio pupillaris vnica cum iure accrescendi transmittitur ad haeres mortuo substituto ante pupillum, cui facta fuerat substitutio, si substitutus patri pupilli fuerat haeres pro aliqua parte. 3.235.n.43.
Ampliat & limitatur pluribus modis. ibi.46. & seq.
Limitatur. ibid.53.
Quid in substitutione exemplari? ibi.47.
Quid in substitutione vulgari. ibid.48.
Quid in pupillari tacita coprahensa in vulgari expressa? ibid.49.
Quid si pupillus, cui est facta pupillaris substitutio non adierit paternam hereditatem. ibid.50.
Quid si pupillus fuerit exheredatus? ibid.51.
Quid si substitutus pupillariter fuerit in re certa institutus? ib.53.
Quid si testator substituerit superuenientes? 3.236.n.59.
Quid si substitutio sit facta per illa verba, quisquis mihi haeres erit. ibid.60.
Substitutio pupillaris vnica cum iure accrescendi eius naturam assumit. 3.235.nu.44.
Substitutio compendiosa facta filio impuberi non valebit, vt pupillaris, sed erit omni tempore fideicommissaria, matre existente in medio. 2.356.b
Substitutio conditionalis non transmittitur ad filios filiorum institutorum, si penden. conditione grauatim decedat. 2.356.b
Substitutio conditionalis vnica cum iure accrescendi transmittitur ad haeres. ibid.
Substitutio exemplaris impuberi ac in potestate constituto a patre fieri nequit, cum pupillaris hoc casu praualeat. 2.352.b
Substitutio exemplaris vt fieri possit, inter alia multa requiritur quoque vt sit mente captus cui facienda est. ibid.
Substitutio exemplaris vt procedat, requiritur inter alia quod mente captus post mortem testatoris efficiatur sui iuris, sic vt non reuocet in potestatem alterius, perinde atque in pupillari idem requiritur. 2.352.b
Acquisitum ex pupillari substitutione, venit in restitutionem fideicommissi, etiam conditionalis pupillari substituto iniuncti per verba vniuersalia. 2.350.a
Agens ex substitutione, & dicens se substitutum alicui, substitutionem ipsam probare tenetur, & quod substitutio comprehendat casum de quo agitur. 2.356.b
In substitutionibus respiciens vnum tantum effectum, pluralitas nunquam resoluitur in singularitates. ibid.
Substituites a iudicibus admitti non debent. 2.359.a
Substitutio rerum hereditariarum probatur per domesticos. 3.46.nu.34.
Succeditur ab intestato, grauato moriente, cum defecerit conditio. 2.359.a
Succedens tenetur ad legata ad quae ipse indignus tenebatur, si tamen succedit fiscus, quia non inuenit qui velit accipere hereditatem, non teneatur fiscus ad ea. 1.518.a
Qui non potest succedere ei quem occidit, nec etiam haeredi eius in bonis quae habuit ab occiso. 1.517.b
Succedere non potest qui successioni iuri renunciat. 4.193.a
Succedere qui non potest pro non existentibus habetur. ibid.
Succedere volenti in feudo dato pro se & filiis, & haeredibus, sufficit quod sit haeres primi inuestiti, nec requiritur quod sit haeres vasalli vltimo defuncti. 2.359.a
Successor in officio potest interpretari sententiam sui praedecessoris ex coniecturis, & alius quae potest percipere ex astitatis coram praedecessore. ibid.
Successor singularis praescribit spatium 10. vel 20. annorum solutionem minorem cum sibi non sit nunciatum de maiori summa si possidet cum titulo, si tamen non habet titulum, praescribit cum bona fide per 30. an. 2.220.b
Successor vniuersalis propter malam fidem sui praedecessoris, licet ipse sit in bona fide, tamen Praescribere non potest. 2.219.b
Successor in beneficio an teneat ad ipsas funeras, an vero, haeres. 1.449.a
Successor in dignitate potest reuocare male alienata, nec potest referri quaestio dominij. 1.23.a
Successor in dignitate an possit reuocare contra factum factum cum praedecessore. 3.187.n.2.
Ampliat & limitatur pluribus modis. ibid.3.
Quid in regalibus concedi solitis? ibid.7.
Quid in regalibus rerum vel locorum particularium? ibid.9.
Quid si praedecessor supplantasset successorem? ibi.14.
Quid in successore praetati? ibi.15.
Quid in gratia facta Ecclesiae ab antecessore? ibi.17.
Successor in officio an possit intentionem sui praedecessoris declarare. 3.226.nu.74.
Limitatur

Limitatur & declaratur. ibid. & 85. seq.
Successorem prelati, vel rectoris ecclesie, non teneri stare locationi per prelatum facte nomine proprio, & ad propriam utilitatem. 2. 54. b
Successio licet per transitum ad secunda vota mater privetur successio...

Cum suspensio vel interdictio non est prohibita communio. 1. 557. b
suspensio a spiritualibus, vel ecclesiasticis, circa ea que ab iis exercentur absque ordine seu ordinis officio, ut selector ab eligendo, collator...

T

Tabellio rogatus ad scribendum testamentum in eo computatur, & inferitur in numero testium, & sic esset idoneus testis vbi que citatus, & productus esset in iudicio ad probandum per viam vocem ipsum testamentum. 2. 379. b
Tabellio non presumitur, nisi probetur titulus. 2. 361. a
Tabellio est servus publicus. ibid.
Tabellio rogatus de instrumento, an possit per alium scribi facere. 2. 362. a

Tempus quadriennij ad petendum restitutionem currit a tempore finitæ prescriptionis, cum prescribitur contra nunc maiore, qui tempore inchoatæ prescriptionis minor erat. ibid.
Tempus antiquum, aut antiquissimum in materia probationis, quando dicatur, ad hoc, ut imperfecta probatio in antiquis plenè probetur. 1. 41. a
Tempus datum ad probandum non currit, dum disputatur, & cognoscitur an capitula probatoria, vel positiones probare debentis, admitti debeant. 2. 364. b
Tempus appellandi currit minori, si fuit defensio, & tutor eius vel curator interfuit sententiæ. 2. 364. b
Tempus datum a iudice partium consensu, prorogari potest, & ideo non solvens intra terminum a iudice statutum, sub excommunicationis poena, vel pecuniaria, non incidit in poenam facta termini prorogatione per partem, dummodo solvat in termino prorogato. 2. 364. b
Tempus statutum a lege vel statuto, an & quando currat ignorantibus. 2. 364. a
Tempus non est modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. ibid.
Tempus de cuius initio memoria non fit in contrarium, debet probari ille, qui fundat intentionem suam in dicto tempore. 2. 363. b
Tempus in quo graumen incipit effectum, non consideratur, sed tempus in quo graumen profertur a iudice. ibid.
Tempus, persona, locusque aggrauant delictum. 2. 364. a
Tempus statutum ad aliquid faciendum non currit ignorantibus. tom. 2. 363. b
Tempus quadriennij licet sit in prosecutione continuum: tamen a principio est vitale, & sic non currit nisi a tempore scientiæ, vel potestatis petitionis. 1. 2. a
Tempus executionis causarum criminalium est in iudicis arbitrio. 2. 364. b
Tempus petendæ inuehituræ non currit impuberi. ibid.
Tempus datum ad cognoscendum, incipit currere a tempore præsentationis commissionis, si deur sub certo numero dierum, secus, si vsque ad certum diem. ibid.
Tempus petendæ inuehituræ non incipit currere, nisi a die probabilis scientiæ, & sic ille annus a principio est vitilis, & post scientiam continuus. 2. 364. b
Tempus ad probandum non labitur, dum disputatur an articuli vel positiones admitti debeant. ibid. a
Tempus instantiæ causæ principalis a iure vel statuto præfixum prorogari non potest partium consensu. ibid.
Tempus prescriptum ad aliquid agendum non currit ignorantibus. 2. 363. a
Tempus contractus est incipiendum in contractibus. 2. 364. a
Tempus commissi delicti, reo instante declarari precise debet. 2. 365. a
Tempus longissimum facit præsumi solennitates extrinsecas. tom. 2. 363. b
Tempus, quod ad solutionem iudicatis indulgeri debeat in iudicis arbitrio ponitur. 2. 363. b, & 364. a
tempus instantiæ præfixum a statuto, partium consensu prorogari non potest, nec etiam tempus prosequendæ appellationis. 2. 247. b
tempus guerræ, siue belli, & tempus mortalitatis, siue pestis æquiparatur. 4. 214. a
tempus non incipit currere hæredi debenti soluere infra 40. dies, nisi post aditam hæreditatem. 3. 73. nu. 17.
tempus non incipit currere illi, cui est factum præceptum sub poena, ut aliquid faciat, nisi a die scientiæ. ibid. nu. 11.
tempus 30. dierum petendorum apostolorum, currit scienti latam sententiam, statim a tempore scientiæ. 2. 363. b
tempus 30. dierum, qui dantur ad petendos apostolos, currere a die latæ. Nisi grauat sententiam latam esse ignorauerit: tunc enim currere a die scientiæ. 4. 47. a
Tempus intra quod causa restitutionis est terminanda, semper est vni forme, i. quadriennium a die petite restitutionis. 1. 2. a
Tempus decem annorum longum dicitur. 2. 363. b
Tempus centum annorum requiritur ad hoc quod dicatur concurrisse tempus de cuius initio memoria non fit in contrarium. 2. 363. b
Tempus appellationis suspensum. Per compromissum factum in arbitrato rem suspenditur tempus appellationis prosequendæ, sicut & in arbitrio. 2. 364. b
Tempus a lege fixum exactum, cum fuerit septem annorum, aut cum peruenerit ad septem annorum, cum eius ætas septennium fuerit: non satis est ordini sed opus est pertexti, ac perfici. At si tempus iis verbis desideretur, cum in septimo anno fuerit, satis superque erit incipere, atque aspicari. 2. 363. b
Tempus in illius odium duplicabitur, qui ante tempus egerit. 2. 363. b
Tempus faciendi inuentarium currit a tempore aditæ hæreditatis. 2. 363. b
Tempus datum a prætore, non potest abbreviari ad finem exclusionis, ita nec tempus datum ad adendum, de iure civili. 2. 363. b
Iudex tamè potest abbreviare tempus ad adendam hæreditatem, ne legatarij diu expectent. ibid.
Tempore fit habili, quod ad tempus habile confertur. 4. 225. a
Tempore prohibito fit, quod fit tempore permissio relato ad prohibitiu. ibidem.
Tempore permissio fieri cæsetur, quod fit relatiuè ad tempus permissum. 4. 197. b
Tenebræ aptiores sunt ad fabricandum falsum. 2. 365. a
Tenura seu alius actus iudicis in quo processit de facto parte non citata, vbi erat citanda, potest ab eo reuocari parte non citata, & sine causæ cognitione. 2. 364. b
Terminus ad faciendum suas defensiones in criminalibus omnino est

dandus, etiam quod reus fuisset sponte confessus. 2. 365. a
Terminus iudici præfixus ad inquirendum pro delictis, currit a die commissi delicti, non a die scientiæ. 2. 365. a
terguerfator poena infamie punitur. 1. 519. b, & lib. 5. auri. 2. 365. a
Extemporis diuinitate præsumi interuenisse solennitatem a statuto requisitam. 2. 223. b
terminus statutus a iudice ad producendum instrumenta, intelligitur præfixus ad omne genus scripturarum, non autem ad testes producendos. 2. 365. a
terminus parti statui potest ad accusandum, ita ut si in eodem termino non accusauerit, postea non sit audiendus. 2. 365. a
terminus diem termini non computari in hoc ipso termino. tom. 2. 365. a
terminus autem assignandus partibus ad probandum de causis suspicionis debet statui per arbitros. 1. 594. a
terminus adiuctus numero dierum cum dictione. A. vel Ab. vel Ex. & si milibus, statim incipit currere. 3. 73. nu. 5
terminus elapso ad syndicandum, etiam non absoluto officiali, non potest amplius de eo queri, & syndicari, etiam in propria patria. 2. 365. a
terminus præfixus durante primo termino per eundem iudicem prorogari potest. 3. 84. nu. 36.
terminus elapso ad syndicandum, etiam non absoluto officiali, non potest amplius de eo queri, & syndicari, etiam in propria patria. 2. 365. a
terminus prædiorum, vel domuum amouens scienter, ac dolo malo finium occupandorum gratia, si est persona nobilis relegatur ad tempus, si vilis fustigatur, & ad biennium relegatur. tom. secundo, pag. 365. a
tertius potest recusare iudicem ut suspectum, dato quod litigantes non recusauerunt. 2. 360. b
tertius pro suo interesse an possit instare scripturam sibi exhiberi. 2. 560. b
Tertius prætendens interesse non solum impedit exequi rei si est actum petitorio, sed etiam si esset actum possessorio. 1. 560. a
Tertius potest opponere exceptionem non nu. pec. 1. 560. b
Tertius veniens ad causam virtute clausulæ, onelique alios interesse putan. in rescripto: tunc in eo statu admittitur in quo causa reperitur, adeo ut si publicati essent testes, sibi obessent. 2. 365. b
Tertius comparens iudicis attestacionibus, non potest alios testes producere, & prima publicatio ipsi nocet. 2. 365. b
Tertius ad causam veniens, in statu in quo ea reperitur, audiri debet. 2. 365. a
Tertius potest app. etiam post decem dies. 1. 560. a
Tertius potest ius suum proponere coram delegato. ibid.
Tertius appellare potest pro interesse suo, a sententia contra alium lata. 1. 559. b
Tertius potest opponere exceptiones dilatorias post litæ cõfess. 1. 560. b
Tertius licet post publicatas attestaciones, non possit produci alij testes, tamen tertius potest producere alios testes, pro interesse suo. 1. 560. b
Tertius assitens libello inepto, nunquam potest eum ad aptitudinem reducere. 2. 55. a
Tertius potest prosequi app. ab alio interpositam pro suo interesse. 1. 560. a
Quando tertius se opponit exeq. sententiæ, si ille pro quo est fin. exeq. præstat cautionem de restituendo, non impeditur exequutio. 1. 560. a
Si tertius compareat ad impediendam executionem sententiæ ratione sui interesse, & al nullitatem sententiæ non poterit contra eum replicari, quod sine latæ tres sententiæ conformes. 1. 560. a
An & quando tertius possit impedire executionem sententiæ inter alios latæ. 2. 300. b
Tertium, sententiæ executionem impedire volentem, docere debere summam & intra breue tempus ius contradicendi. 2. 300. b
Tertius opponens se executioni sententiæ, cum calumnia præsumitur, non est admittendus. 3. 301. a
Tertio venienti pro suo interesse non nocet virtus trium sententiarum conformium. 3. 144. nu. 19.
Testamentum natura muti ac surdi, licet non valeat, id tamen fallit si ex accidente talis esset, quia modo scribere nouerit, testari poterit. 2. 272. a
Testamentum pupilli vel impuberis etiam sagacis ad pias causas factum, an valeat. 2. 372. a
Testamentum eius qui post ingreditur religionem quæ propriam habere non potest, vt est ordo mendicantium, valet, ac statim post ingressum veluti per mortem ciuilem confirmatur. 2. 372. a
Testamentum nullum præteritione filij propter clausulam codicillarem sustinetur in vim fideicommissi. 2. 224. b
Testamentum a tacita vulgari incipere potest, quemadmodum ab expressa. 2. 350. a
Rupto testamento per præteritionem, conferuatur pupillaris substitutio, per authen. ex causa. C. de lib. præter. ibid.
Testamentum vsurarij, in quo non fuit præstita cautio ad formam, ca. quamquam, de vsur. in 6. si postea fuit præstita, testamentum reconualefcit. 2. 379. b
Testamentum filij familias, etiam consensu patris factum, in aliis quæ castrensi, vel quasi castrensi peculio, non valet. 2. 372. b
Testamentum condemnati ad mortem naturalem, etiam si post sententiam manus iudicis effergerit, ne quidem ad pias causas valet. 2. 372. a
Testamentum secundum ad pias causas præualet primo cõ clausula dero gatoria

gatoria, etiam quod in secundo nulla derogatio in specie vel in genere fiat de dicta clausula, nec de testamento, idem si secundum sit inter filios. 2.372.b
 Testamentum ad pias causas cum duob. testib. valet de iure canonico, quod seruatur vbique. 2.373.a
 Testamentum cæci non seruata solemnitate l. hac consuetissima. C. qui testamentum facere possunt, nō valet nisi per statutum expressē aliter disponeretur. 2.372.a
 Testamentum prius factum, rumpitur per postea legitimatū in eopreæritum. 2.37.a
 Testamentum, contractus, & quælibet alia dispositio eius qui est in extremis valet. 2.325.b
 An valeat testamentum in quo pater instituit eius filiā, si nubat talialias non. 2.543.a
 Testamentum dicitur legitimum, si testes numero ad id idoneo deponant, aliquem fuisse testatum, & talem fecisse heredē (vbi aliud non obstat) etiam si de eo nō extaret aliqua scriptura. 2.378.a
 Testamentum, solemnitas requisita in testamento ex forma iuris communis vel statutorum tempore necessitatis relaxatur. tom. secundo, 379.b
 Testamentum vsurarij manifesti licet ante præstitam cautionem de restituendis ablatis factum, etiam ad pias causas, non valere, nec post præstita cautione & satisfactione reconualescit. 2.371.b
 Testamentum perinde ac expressa substitutione, puta in pupillari cōprehesa, atque ab expressa, potest incipere, & effectum assumere, quod & ipsa non requirit aditionem ad eius confirmationem, licet pupillararis requiratur. 2.366.a
 Testamentum vsurarij manifesti tametsi non secuta cautione de restituendis malè ablatis regulariter non solum cum ipsa manifesta cōtritionis signa apparent, quod ad relicta ad pias causas valebit. ibidem
 Testamentum excommunicati, an valeat. ibid. a
 Testamentum obfidis populi Romani, id est, eius qui ex infidelibus apud christianos obles sit, vel contra, non valet. ibid. a
 Testamentum iure ciuili septem exigit testes. ibid. b
 Testamentum si patitur defectum in his quæ sunt de substantia, vel essentia eius, etiam adiecta clausula, si non valet vt testamentum, valeat, & c. non potest in ius codicillorum referre. 2.371.b
 Testamentum minus solenne, quod p̄ alicuius causæ fauore sustinetur, non solum quatenus ad piam illam causam spectat: sed generaliter quo ad omnia, & aliis in omnibus rebus extra piā causam valet, ac seruari debet. 2.370.a
 Testm̄ eius qui incertus ac dubius est de suo statu non valet. 2.371.b
 Testamentum ruptum natiuitate posthumi, per clausulam codicillarem in vim fideicommissi sustinetur. 2.423.a
 Testamentum sicut incipere potest ab expressa vulgari, sic etiam a tacita contenta in expressa pupil. 2.368.b
 Testamentum damnati ad mortem, in absentia ex forma statuti, secundum ius commune factum valet, sed factum secundum formam statuti non valet. 2.371.a
 Testamentum monachi ritè conditum ante ingressum monasterij, vti que non r̄ipitur nec irritatur, & sic illud monachus post professionem destruere, mutare, aut reuocare nequit. 2.372.b
 Testamentum subripiens puniatur. 2.379.b
 Testamentum non continens tempus, diem, mensem, annū, & indictio nem, ratione incertitudinis temporis, vitatur, & non potest fortiri effectum testamenti. 2.378.a
 Testamentum dolo, vel metu factum valet & tenet. 2.379.b
 Testamentum ob dictam vnius testis instrumentarij vacillare dicitur. 2.379.b
 Testamentum primum tollitur per 2. quando duo sunt testamenta, vni prius, alterum posterius. 2.379.a
 Testamentum factum ad interrogationem notarij ex responsione testatoris, saltem præcedente rogatu notarij adhibito per testatōrē, & postea lectum, valet & tenet, & consuetudine obseruatur. 2.379.b
 Testamentum fratris soror potest querelare, in quo sibi non est relicta integra legitima, & instituta sit turpis persona. 2.379.a
 Testamentum potest incipere à gradu substitutionis vulgaris, si præcedens gradus institutionis erat nullus. 2.379.a
 Testamentum nuncupatiuum cæci requirit quatuor. 2.373.a
 Testamentum licet pendere debet à propria voluntate testantis, & nō ex alieno arbitrio, tamen voluntas testatoris etiam offendi potest ad interrogationem alterius. 2.378.a
 Testamentum fratris in totum impugnari posse à fratre, instituta turpi persona. Et non vique ad legitimam tantum. Nisi aliquid sit relictum titulo institutionis, secundum nonnullorum opi. 2.376.b
 Testamentum fratris rescisso à fratre propter institutionem personę turpis, legata & fideicommissa vniuersalia non debent. Et cessare dispositionem auct. ex causa. C. de lib. præ. ibid.
 In testamento requiri regulariter 7. testium numerum. 2.377.a
 In testamento patris inter liberos duo testes sufficient. ibid.
 Testamentum, licet quod ad solemnitates sit de iure ciuili, tamen inuentum est de iure gentium, & ideo rescritto non pot. tolli. 2.267.a
 Testamentum condemnatum ad mortem non posse condere. Nisi pœna per sententiam imposita sit de iure prohibita. 2.375.a
 Testamentum condere filium, non posse, etiā cū cōsensu patris. Et nequidē super aduictis. Nisi velit testari ad pias causas, idque cum cōsensu patris. 2.375.a
 Testamentum, in quo filius sub potestate est præteritus, si filius dicat nullum, rumpitur, aliās non. 2.366.a

Testamentum est ipso iure nullum, quando erratur in persona hæredis, quam credebatur esse coniunctam. 2.366.a
 Testamentum secundum, in quo est clausula, non obstante quocunque alio testamento, sub quacunque forma verborum concepta, irrita primū, & si in eo clausula sit derogatoria. 2.366.b
 Testamentum in certo loco conditum, an extendat se, valeatque quod ad bona vbicumque existētia, vel sita? Item cuius loci statuta vel cōsuetudines sint circa hoc attendenda? 2.366.b
 Testamentum ad pias causas sustinetur etiam quod ad legata ad non pias causas laicis relicta. 2.367.b
 Testamentum ad pias causas non requirit de necessitate solemnitates iuris gentium. 2.367.b
 Testamentum quibus casibus valeat absque numero septem testium. 2.367.a
 Testamentum valet in quo instituitur hæres ad interrogationem eiusdem hæredis emissam. 3.373.a
 Testamentum prius annullari debet, & de viribus iuste exheredationis discuti, antequam exheredatus aliquid consequatur. 2.373.a
 Testamentum primum vbi adest clausula derogatoria ad sequens, non tollitur per secundum, i quo sit derogatio nec reuocatio illius specialis. 2.373.a
 Testamentum, qui scriptis exarare voluit, si solemnitates omnes iure ad id requisitas non adhibuit, nec quod egit, vt nuncupatiuum testamētum valebit, si illa de testamenti scriptis comprehendi voluntate constiterit, alioquin in re dubia fecus erit. 2.373.a
 Testamentum factum secundum formam loci, in quo testamentum cōficitur, attenditur, & non loci rei sitæ, & ad illa bona extenditur. 2.366.a
 Testamentum inter liberos non sustinetur ea via, quæ melior de iure valere potest. 2.365.b
 Testamentum matris, vel aui materni, sustinetur per clausulam codicillarem, etiam si filius sit præteritus, quia grauati censentur venientes ad intestato restituerē. 2.365.b
 Testamentum, in quo pater instituit filios simpliciter, non comprehendit filium, quem ignorabat habere, & est nullum. ibid.
 Testamentum non infirmatur ex eo, quod testes sint legatarij, si solenniter sit confectum: sed si in testibus consistit. ibi.
 Testamento ob hereditatem non aditam rupto, nec piē piis causis legata debebuntur. 2.371.a
 Testamentum valere non potest si non habeat septem testes. tom. 2. 373.a
 Testamentum imperfectum ratione voluntatis etiam inter liberos nō seruari. ibi.
 Testamentum coram principe vel imperatore conditum requirit aliquot testes. ibid.
 Testamentum imperfectum valet inter liberos. 2.378.b
 Testamentum si inueniatur cancellatum penes testatorem præsumitur de eius voluntate. 2.366.a
 Testamentum non vitiat solemnitas leuis omiffa. ibid.
 Testamentum est inuentione de iure gentium, sed solemnitates in eo requisitæ sunt inuentione iure ciuili & prætorio. 2.368.a
 Testamentum comprobatur legitime esse factum per duos testes testamentarios. 2.365.b
 Testamentum patris cum clausula codicillari per verbum, de præsentia valet & valebit de futuro, & de præsentia. 2.365.b
 Testamentum nō reuocatur ex eo, quod testator coram septem testibus dicat nolle valere testamentum, nisi dicat se velle mori ab intestato. ibid.
 Testamentum, in quo filius iam præteritus est, de iure ciuili non valet. 2.376.a
 Testamentum ritè conditum qualiter reuocabitur. 2.370.a
 Testamentum in vna, atque eadem charta, plures condere, ac sese inuicem instituire, quin possint, nihil omnino prohibet. 2.370.b
 Testamentum ac testamenti factio iuri gentium accepta referuntur, quāuis illius solemnitates iuri ciuili ascribantur. 2.372.b
 Testamentum furiosū & mente capti, ante furorē vel per dilucida in terualla recurrente sana mente factum, an valet. 2.372.a
 Testamentum, vt dicatur perfectum, & validum requiritur, quod postquam sit scriptum, legatur coram testibus, & testatore, & per eum approbetur, & confirmetur. 2.378.b
 Testamentum non valet, in quo non est facta expressio de hæredē & substituto, antequam scribi cœperit, velut imperfectum ratione voluntatis. 2.378.b
 Testamentum qui condere regulariter nequeunt, nec ad pias causas testari quidquam efficiunt. 2.369.a
 Testamentum, quamuis metu fiat, iure ipso valet. 2.370.a
 Testamentum est validum, si quis interrogatus, an velit facere heredē talem, respondeat simpliciter, mēsserit, & talis dicitur institutus hæres. 2.378.a, & 379.b
 Testamentum condemnati ad mortem ciuilem, siue perdat libertatem, ciuitatem & bona, siue retenta libertate ciuitatem & bona tamen perdat, iure ciuili non valet. 2.371.a
 Testamentum inualidū corrigitur, si dicatur habere vim codicillorum. 4.225.b
 Testamentum inualidum est nullum. ibid.
 Testamentum inualidum quod sit. ibid.
 Testamentum conditū ad relationem alterius testamenti validum est. 3.231.nu.1. & seq.
 Quid in institutione hæredis. ibid. 10.
 Testamentum Cardinalis in curia conditum ex spacio lōgi tēporis factum

esse fuisse præsumitur de licentia Papæ. 3.17.nu.48.
 Idem in testamento Prælati. 3.15.nu.7.
 Testamenti non probatur si aliqui testes deponat de vna parte ipsius, alij verò de altera. 3.1.nu.4.
 Testamentum ita potest incipere & sumere vires à vulgari substitutione, sicut ab expressa. 2.349.b
 Testamentum inter liberos scriptū manu testatoris valet, licet per notarium non sit publicatum. 3.230.nu.12.
 Quid si non sit subscriptum per testatorem. ibid. 14.
 Testamentum reuocatum est nullum. 4.196.a
 Testamentum conditum à filio, dum pater apud hostes est, non valet re patre ab hostibus reuerso, siue filius adhuc viuat, siue ante decefferit. 2.375.a
 Testamentum nuncupatiuum factum in præsentia 7. testium per Notarium, valere etiam sine subscriptione testium. Et tale instrumentum probare testamentum solenniter coram 7. testibus esse conditum. ibid.
 Testamentum ad interrogationem Notarij factum, valere. ibid. b
 Testamentum in scriptis, cœptum, & mortis præuentu nō perfectum non valere: ne vt nuncupatiuum quidem, idemque de iure canonico obseruari. ibid.
 Testamentum in scriptis cœptum & imperfectum sola ratione solennitatis, valere vt nuncupatiuum. Nisi expresse testator arctasset se ad testamentum in scriptis. ibid.
 Testamentum an valeat si notario exprimitur nomē hæredis, & testator respondeat quod sibi ita placeat, vel sic. 3.226.nu.1.b
 Quid si articulatè testator loqui non poterat. ibid. 3.
 Quid si erat morti proximus. 3.227.nu.5. & seq.
 Quid si præcederet aliud testamentum solenne. ibid. 7.
 Quid si non distante notario, sed consanguineis testator ita respondeat. ibid. 9. & se.
 Quid si testator respondeat ad interrogationē personæ suspectæ. ibid. 16.
 Quid stante clausula codicillari. ibid. 20.
 Quid in testamento in scriptis. 3.228.nu.23.
 Testamentum vsurarij manifesti an reconualescat præstita cautione post testamentum, iuxta tex. in c. quanquam. de vlur. in 6.3.228.nu.1.
 Quid si testator cōstituat procuratorem ad præstendam dictam cautionem. ibid. 2.
 Quid fauore filiorum. ibid. 3.
 Quid fauore piæ causæ. ibid. 4.
 Quid in testamento mercatorum nostri temporis. ibid. 7.
 Quid in testamento Iudæi manifestè vsurarij. ibid. 8.
 Testamentum factum secundū loci consuetudinē operatur etiā quo ad bona extra territorium. ibid. 1.
 Testimonium conditum à forense, secundū consuetudinem loci operatur quo ad bona vbicumque posita. ibid. 3. & seq.
 Testamentum, in quo expresse non est apposta clausula codicillaris nō valet in vim clausulæ primæ. 3.228.nu.1.b
 Limitatur pluribus modis. ibid. 2. & seq.
 Quid instituta persona dīcēta à testatore. ibid. 2.
 Quid fauore piæ causæ. ibid. 4.
 Quid fauore libertatis. ibid. 5.
 Quid fauore filiorum. ibid. 6.
 Quid stante clausula omni meliori modo. 3.229.nu.9.
 Quid stante iuramento. ibid. 10.
 Testamentum inter liberos cum minori numero testium, an valeat filiis inæqualiter institutis. ibid. 1.
 Quid si filius qui poterat impugnare testamentū ita contentaret. ibi. 4.
 Quid stante modica inæqualitate. ibi. 5.
 Testamentum secundum cum minori numero testium in fauore filiorum an reuocet primum solenniter conditum, in quo etiam filij sunt instituti. 3.229.nu.1.
 Testamentum factum tempore pestis, an valeat cum minori numero testium. ibi. 11.b
 Quid si non interueniant quinque testes. ibi. 3.
 Quid si tempore pestis mulier sit in testamento testis adhibita. 3.230.nu.5.
 Testamentum inter liberos, an dicatur imperfectum ratione voluntatis si postquā testator illud ordinauit voluit, vt notarius rogaretur & ante aduentum Notarij ipse decedit. ibi. 12. 3.4
 Quid in testamento ad pias causas. ibi. 6.
 Testamentum imperfectum ratione voluntatis imperfectæ nō valet inter liberos, nec ad pias causas. ibid. 3.
 Testamentum cæci equirit pro forma quod præcedat hæredis institutio antequam fiant legata. 2.373.b
 Valet testamentum in quoad interrogationem notarij testator respondit quod sic, in omnibus dispositis in ipso testamento. 2.369.a
 Testamentum quod sit per monachum post ingressum monasterij, & sic post professionem, ex permissione aut. si qua mulier, est proprie testamentum, & omnia iura loquentia de testamento, habent locum in eo. 2.69.a
 Per secundum testamentum non censetur primum sublatum, nisi fuerit in secundo facta specialis mentio de clausulis derogatorijs apposis in primo, nec sufficit generalis reuocatio seu cassatio prioris testamenti. 2.369.a
 Testamentum conditum secundum consilium Galli Aquilij valet. to. 2. 368.a

Testamentum fratris rumpitur per querelam fratris superstitis in totum & non ad legitimam tantum ipsius fratris, que est quarta pars totius hereditatis. 2.368.a
 Testamentum in quo filius reperitur præteritus, tam de iure prætorio quam ciuili, nullum est. 2.368.a
 Licet testamentum vel alia vltima voluntas ob defectum solemnitatis testium non valeat, ad hoc vt oriatur actio, & agi possit iudicio ordinario, tamen oritur obligatio naturalis, potens ad retinendum compensandum, vel excipiendum. 2.368.b
 Testamentum cum clausula derogatoria non tollitur per secundum habens etiam clausulam derogatoriam generalē, nisi prioris clausulæ specialis fuerit facta mentio. 2.269.a
 Testamentum cæci si ab hæredis institutione non aufpicetur, nullius ponderis ac momenti est. 2.369.b
 Testamentum nutu conditum non aliās valet, quam si ad pias causas condatur. 2.369.b
 Testamentum prius per posterius rumpitur, etiam si prius sit per imperatorem confirmatum. 2.268.a
 Testamentum inter liberos valet etiam si in eo non interueniat solemnitates iuris ciuili, attenditur enim in eo sola dispositio iuris gentium. 2.369.a
 Testamentum, parens, notarius, vel alius, iniussu testatoris, etiam si postea coram ipso legatur, vel etiam coram testibus, & testator interrogatus, an ita velit, respondeat, quæ tamen testamentum nihil pernitur valet. 2.368.a
 Testamentum prius rumpitur per posterius etiam si prius habeat clausulam derogatoriam, quæ in secundo non sit expressè reuocata, si modo decennium effluxerit inter primum & secundum testamentum. 2.368.a
 Testamentum minus solenne, facit aliquem naturaliter obligari. 2.368.a
 Testamentum præteritio filij in potestate existentis & nati, vel nascituri de iure ciuili à principio est nullum, quia eo quod filius dicat nullum. 2.368.b
 Testamentum quod ex causa præteritionis nullum est, annullatur hodie quod ad institutionem tantum, sed legata, & c. in testamento contenta firma manent. 2.368.a
 Testamentum ruiti cui requiritur saltem quinque testes siue in scriptis, siue sine scriptis testetur. ibid.
 Testamentum imperfectum ratione voluntatis, vt puta si testator incepto condere, ac conficere testamentum ipsum, & postmodum non habuisset illud pro absoluto superueniente aliquo impedimento, tūc testamentum hoc etiam quod ad pias causas non valeret. 2.367.a
 Testamentum, quod antequam perficeretur, decessit testator, imperfectum ratione voluntatis, non ratione solennitatis dicitur, & ideo nec ac pias causas, nec inter liberos valet. 2.369.b
 Testamentum patris inter liberos, schedula voluntatem & institutionem liquido enarrantem, comprehensum & validum ac iustum sine aliis testibus ducitur. ibid.
 Testamentum subuertitur filiis nō institutis, etiam si eis legata sit res certa. 2.365.b
 Testamentum, in quo testes rogati, atque ad id specialiter accessit à notario non dicuntur, non aliter nec alias vnquam valebit, quam si vel ad pias causas attineat, vel sese testes subscripserint. 2.369.b
 Testamentum quod iure communi solenne non est, & statutis eius loci, vbi factum est, valde ac perfectè exaratum est, ad omnia testatoris bona tum eodem in loco sita, tum alibi gentium posita, firmum, ratum, ac suis numeris omnibus absolutum habetur. 2.370.b
 Testamentum legitime factum fuisse abunde ostenditur duobus testamentariis testibus. 2.370.a
 Testamentum rumpitur per ingressum religionis. 2.366.a
 Testamenta quàm fauorabilia sint. 4.225.b
 Testamenta duo si producantur, valebit illud quod apparet posterius factum, si verò illud non apparet, neutrum valet. 2.368.b
 Testamenta argumentis à contractu ductis reguntur. 2.371.a
 Testamenta duo si inueniantur facta in vno die, neutrum valet propter incertitudinem. 2.366.b
 Testamenta cum duo comparant, & vtrum prius, vtrum posterius sit non constat, neutrum eorum valet. 2.371.a
 Testamenta adeo sunt fauorabilia, vt si quid ei, qui potest aliquo modo vt querela, relinquatur in testamento, siue sit filius, siue alia persona, & etiam frater (instituta turpi persona, fauore conferendi testamenti) non vtetur querela, sed agat ad supplementum legitimum. 2.378.b
 Testamenti conferendi causa concernit publicam vtilitatem. 4.225.b
 In testamento tempore pestis non valet dispositio minori numero septem testium. 2.368.b
 Testamenti factionem excommunicatum habere. 2.374.b
 Testamenti factionem passiuam, fratres minores non habere. ibi.
 Testamenti ius faciendi quod ad inuentionem & originē esse iuris gentium: At quod ad formam & solemnitatem, iuris ciuili. ibid.
 Ex testamento etiam solenni naturalem nasci obligationem. ibi.
 Testamenti deperditū tenor probari potest per duos testes notarios, qui deponant, se tenorem dicti testamenti legisse, & intellexisse. 2.369.a
 In Testamento de iure canonico, duo tantum idonei testes requiruntur cum parochio. ibidem
 In Testamento ad pias causas, in nihilo derogatum est solennit. tibus iur. ciuili. per dispositionem leg. j. C. de sacrosanc. Eccles. 2.368.b
 In Testamento inter liberos necesse est relinquere titulo institutionis. ibid.

Testamentò minus solenni relicta naturalem obligationem gignunt. 2.370.b
Testamenti passiva factio iis non est, quib. ob crimen aliquod conden ditamenti ius non est. ibid.
Testamento imperfectè inter liberos condito, quæ continentur, serua ri omnia perinde debent, ac si testamentum suis omnibus partibus constet, non verò de ab intestato debita. ibid.
Testamenti nulli dicendi ius non admittit edictum successori. ibid.
Testamenti cõdendi facultatem qui à principe impetrauit, cum id cõ muni iure facere posset, abique solennitatibus ritè testabitur: alias secus. ibid.
Testamenti solennitates tum statuto, tum consuetudine demum, addive poterunt, solumque iis vel deceptæ proderit, vel additæ oberunt, qui in statuti vel consuetudinis loco testabuntur, quamvis exteri, ac forenses sint. 2.370.b
Testamenti & pars vna ex alia declarabitur, & verbum aliquod obicu rius ex eodè verbo alibi in eodem testamento clarius posito expli cabitur. 2.370.b
In testamento condito tempore pestis, cum maior testiu numerus haberi non possit, sufficere, s. 2.377.a
In testamento condito ruri per rusticos, quinque testium numeru sufficere: siue in scriptis fiat, siue per nuncupationem testam entum. ibid.
In testamento ad pias causas duo testes sufficiunt, s. quartò limita. ibidem
Testamentum coram principe vel imperatore editum valet nec neces sarius 7. testium numerus. ibid.
In testamento cæci non sufficere 7. testes: sed requiri 8. vel 7. vna cû Notario. ibid.
A pari procedit quòd testamentum fiat coram iudice, vel corâ Prin cipe. 2.400.b
Quando in testamento adest numerus testium requisitus, licet ali qui supernumerarij contradicant, tamen testamentum nõ vitia tur, nec suspectum redditur. 2.381.a
Testari de feudo regulariter Vasallo non licet nisi feudum sit ab iouitè hereditarium. 2.368.0
Testadi forma, per statutum potest dari vltra formam traditã per ius ciuile. 2.366.a
Testari non possunt furiosus, mète captus, vel alium suamlem detentiũ patiens. 2.380.a
An libera testandi facultas tolli possit per statutum, vel etiam iura mentum. 2.216.b
Testari vel legare qui potest, is & fideicommissum relinquere potest. 4.204.a
Testari an possit reus mortis. 2.380.a
Testari non possunt (indistinctè) damnati in metallum, vel ad beatias, vel opus publicum, vel ad mortem, vel quib. aqua & igni interdicitum est. 2.380.a
Testari si dicat se non velle reuocare testamentum, & si reuocet se omnia sua bona pro poena donare hæredi scripto, talis donatio nõ valet. 2.380.0
Testator si in institutione excludit foeminas propter masculos, cen se tur eas pariter voluisse excludere in substitutione. ibid.
Testator, & contrahentes in dubio videtur se conformare cû dispo sitione statutaria, vel consuetudinaria. 2.381.b
Testator si disponat, quòd post mortè hæredis distribuatur bona in ter pauperes eligendos per executores ipsius testamenti, non po terunt dicti executores aliquos pauperes eligere ante mortem ip sius hæredis. 2.186.b
Testator si disponat vt simul habitet, an præsumatur societas om niũ bonorum. 4.214.0.43
si testator legat Titio centum, quæ vult solum ex pecunia sibi debita per Gaium & Gaius nihil debet, nihilominus valet legatum. 2.18.b
Testator potest ordinare, quod bona propria hæredum communicetur. 4.314.0.44.
si testator legat vxori vsumfructum fundi, pro toto tempore vitæ suæ, si vidua remanserit, & post eius mortem relinquit illum fun dum Titio: si vxor nubat, Titius habebit fundum. 2.15.a
si testator fac. legatum & soluit in vita, an possit tale legatum reuo cari. 3.23.a
si testator legat mille in pecuniis & mercantiis, intelligitur de di midia in pecuniis & dimidia in mercantiis. 2.19.a
si testator legat vinum cum vasis, intelligit de his in quib. est vinu. 2.19.a
si testator legat suam habitatione apponendo confines, an videatur legata proprietatis. 2.16.a
si testator legat alimenta vxori, an possit vltra alimenta petere do tes suas. 2.16.a
si testator legat vxori decem annua, soluèda de fructibus talis præ dij, an si multis annis vxor nõ petiit, possint eius hæredes petere. 2.16.a
si testator constitatur dotes vxoris esse demille, constate instrumẽ to dotali, quæ sibi legat, an si non appareat de instrumento, valeat legatum. ibid.
si testator legat filia quæ vidua fuerit: venit etiam illa quæ erat vi dua tempore testamenti. 2.19.a
si testator dicat, quòd legat decè post mortè Titij, ale legatum in telligitur factum hæredi Titij. 2.19.a
si testator legat alimenta vxori alicuius, intelligitur tam de i. quã de 2. vxore fauore alimentorum. 2.12.a

Si testator legat omne granum suum quod est in ciuitate, an veniat granum quod est in portu. 2.20.a
Testator si legauerit 100. aureos ecclesiæ, nec tamen mentè & sententiã declarauerit, cui ecclesiæ illos relinquere voluerit, intelligit illud legatum ecclesiæ parochiali relictum esse. 2.382.b
si testator mandat vxorem non molestari, sub poena priuationis hæ red. cui applicabi. illa poena, an fisco, an vxori. 2.118.a
si testator legat pedisse quæ, si stererit cum eius vxore vique ad tẽ pus maritandi, & pedisse quæ nubat in 16. an. an cõsequatur lega tum. 2.19.b
si testator legat fructus fundi, hæres tenetur cultuari & seminari facere. 2.13.a
si testator dicat, dono Titio, præsentì & recipienti talem rẽ an in telliga. don. an vero legatum. & sic possit reuocari? 2.24.a
si testator habeat rem communem cum hærede suo, dic quod legã de rem simpliciter intelligitur etiam partem hæredis legasse & sic totam. 2.21.a
Fallit ibid.
Quando testator legat domum ad vsum & habitat. & post eius mortem voluit peruenire ad eius hæredes, inteltr de hæredib. te statoris non autem vxoris. 2.20.a
si testator legat alimẽta & vsumfructum vxori, an debeat habere vtrumque. 2.13.b
si testator instituat Titium in 10. & 10. in dimidia hære. nullo hære de viuierit, tunc portio accrescit portioni, & non quantitati. 1.543.b
si testator legat Nomẽ debitoris, hæres tene. solũ cedere actiones. 2.20.b
si testator soluat in vita sua legatum factum in testamento iure insti tutionis hæredi particulari, si moriatur testator, & hæres viuier salis repudiat, an habeat locum ius accrescendi. 1.629.b
si testator relinquat domum vxori, & iubeat nullum sibi inferri im pedimentum in possessione domus: ex hoc inteltr sibi dedisse licen tiam propria auctoritate apprehendendi domum. 2.15.b
si testator relinquit vxori vsumfr. omnium bonorum: & post mortem vxoris alium instituit, nunquid valet tale relictum. 2.13.a
Testator dicens, filio meo relinquo centum, non censetur reliquisse iure institutionis. 2.380.a
Testator dicens filio meo relinquo centum pro legitima, vel pro Fal cidia, tale relictum sufficit pro titulo institutionis. ibid.
Testator, quando instituit fratrem, & eius filium, tunc vocantur ordi ne successiuo, quia sic ordinata charitas, & affectio testatoris expo scit. 2.382.a
Testator si testamentum à se prius conditum incidat, vel cancellat, ta le testamentum habetur pro annullato. 2.380.0
Testator vocauit duos testes, & coram illis fecit scribi quod institue bat piam causam in hæredem, & postea dixit testibus, quòd volebat dictam ordinationem scribi per notarium, & iussit etiam notarium vo cari, sed prius, quàm illa faceret scribi à notario, ipse testator de cessit, talis scheda cum depositione illorum duorum testium, nõ valet fauore piæ causæ. ibid.
Testator si incipit ficere testamentum, & instituit piã causam hæred. vel aliquid ad pias causas, & postea transit ad alia legata, & prius, quàm possit ipsum testamentum complere, decessit, tale testam entum non valet, neque ad pias neque vt inter liberos. ibid.
Testator si dicat: Filie meæ relinquo centum pro dote, tale relictum sufficit & sustinebitur in vim institutionis. ibid.
Testator si in scheda integrè scripsit voluntatem suam, vel scribi fecit per notarium, vel aliam personam, sed non fuit coram testib. le cta nec ab aliquo notario publicata, tale testamentum valet ad pias causas, & inter liberos, idè debet in illis casib. sustineri. ibid.
Testator scripsit vel scribere curauit, vltimam suam voluntatem, dein de coram septem testibus dixit illud esse suum testamentu, & quòd ita dispo neret de bonis suis, vt legebatur in scriptura, quæ tamen non legebatur, tale testamentum valet in vim nuncupatiui. tom. 2. 380.b
Testator potest grauare hæredem, vt alicui restituat rem ipsi prius in ter viuos à testatore donatam. ibid.
Testator potens loqui & intelligere, si per notarium interrogetur an velit Lucium suum hæredem instituere & ipse respondit: quòd sic, & notarius dicit quòd suum hæredem instituit: valet testamen tum. 2.380.b, & 381.a
Testator si exprimat nomen in institutione, & omittit hæres esto, vti ta tur testamentum, secus tamen si sint omisa hæc duo per errorem notarij. 2.381.a
Testator sub conditione potestatiua potest hæredem instituere, & va let in ius. ibid.
Testator dispones in suo testamento hæredi, vt distribuatur aliqua quã titatem inter pauperes, potest tunc distribuere in vnum pauperem istam quantitatem. ibid.
Testator in suo testamento non potest usufructuario remittere satis dationem, quæ præstari debet de fruendo arbitrio boni viri, citra rerum & substantiæ corruptionem. ibid.
Testator, si dicat fideicommissum & legatariis, quòd possint propria auctoritate accipere possessionem rerum relictarum, tunc eas con sequi poterunt etiam si testamentum minus solemne esset. 2. 381.b
Testator non potest prohibere ius accrescendi. ibid.
Testator potest prohibere detractionem quartæ Trebellianicæ in fi deicommissio. ibidem
Testa

Testator videtur vocare nepotem eum patruo, cû disponit inter per sonas inter quas cadit ordo necessitatis, secus tamen, quando solũ cadit ordo affectionis & charitatis. 2.381.b
Testator excludens foeminas propter filios, & propter nepotes vide tur exclusisse. 2.381.b.
Testator si condidit testamentum in scriptis, in quo deficit aliqua so lennitas, valet nihilominus, vt testamentum nuncupatiuum. 2.367.2
Testator si quingentes relinquat aureo amico, aut 40. ducatos quoli bet anno, donec hæres soluerit talem summam, tunc nequeunt prædicta quadraginta peti, quia sapit vsuram omni iure prohibita. 2.381.b
Testator substituens Petrum, & eius filios, & hæredes intelligitur ordi ne successiuo. 2.381.b
Quando de testatoris mente non constat, inhæredum est verbis, & eius virtuti. ibid.
Testator filios impuberes instituens, & eos inuicem substituens, ex his verbis inter impuberes, vulgaris & pupillaris est substitutio: inter puberes autem solum vulgaris censetur facta. 2.381.b
Testator si partem ex pluribus cui libet relinquat, non cõuenit, vt quis habeat vltra partem. 2.382.a
Testator si ad interrogationem alterius aliquem hæredem instituat, talis institutio valet, dummodo non sit ille morti proximus, sed mẽ tis adhuc compos. 2.381.b
si testator iubeat fieri hospitale in domibus suis, & illud sibi hære dem instituat: deinde viuès domos alienet, an reuocabi. in li. vel legatum. 2.22.b
si testator relinquat vxorem, dominam, massariam, & usufructua riam omnium bonorum suorum, instituit filijs hæredibus viuier salibus: An vxor habeat integrum vsumfructum, an vero solum alimenta? 2.13.b
si testator relinquat ecclesiæ decè mensuras, seu sestaria fru. & in illo loco habentur diuersæ mensuræ: intelligitur de minoribus. tom. 2. 18.a
si testator dixisset, vim fieri veto legatariis meis: videt per ista ver ba dare licentiam propria auct. ingrediendi. 2.23.b
Testator superueniens an possit ex sua confessione conueniri. tomo 2. 15.b
Quando testator ordinat filios educari apud matrem, intelligitur reliquisse eidem matri alimenta. ibid.a
si testator relinquit vxori alimenta in domo: & ipsa ducit 2. maritũ in domum primi, perdit legatum. 2.85.b
Quando testator dic. lego talia & talia vxori, casu quo nõ possit vel nolit itare cum hæredib. tunc stando cum vno, potest habere dicta legata. 2.15.b
Testator si reliquit alimenta vxori si cum filijs morabitur, & ipsa duc at maritum in domo, filij possunt vtrumque expellere. ibid.a
si testator legat vxori quandiu castè & honestè vixerit, & vno an no vixit castè, alio non: perdet legatum etiam pro tẽpore, quo castè vixerit. ibid.
si testator iubeat eius vxorem viduam vestiri, an sufficiat ei emere vnam vestem: an vero durante viduitate & post hæres teneatur e mere. ibid.b
si testator relinquat vxorem dominam, massariam & usufructua riam, etiam extantibus filijs, poterit vxor auctoritate propria ca pere alimenta. 2.14.a
si testator dicat lego tali, si vidua erit, vel quandiu, vel donec erit vidua, & fiat vidua deinde nubat: an prius legato. tomo fecit do, pag. 15.a
si testator legat simpliciter alimẽta, nec dicit, in domo, an pote rint peti extra domum. 2.12.a
si testator relinquat alicui alimenta in parte sua, & in parte fratris sui cum quo habebat bona communia, hæres tenetur præsta re in solidum omnia alimenta. ibid.
Testator etiam non potest liberare tutorem, à ratione reddèda max. respectu reliquorum seu doli vel latè culpæ. 1.565.a
si testator legat seu reliquit vxorẽ usufruc. alicuius fundi filijs in stit. an ipsa vxor habeat totum vsumfructum. 2.14.a
Vtrum testator possit prohibere ius accrescendi. 1.629.b
Quid si testator diceret, volo q vxor mea habeat non solum ali menta, sed etiam q sit usufruc omnium bonorum. 2.14.a
si testator relinquat vxorem massariam. Et alium non instituat, in telligitur vxor hæres instituta. ibid.
si vero alium instituat vxor habeat solum alimenta, ibid.
si testator dixit pono omnia bona mea in manibus Titij an videat eum instituisse hæredem. 1.477.a
si testator legat optionem alias electionem ex tribus rebus omni no conformibus, non valet legatum talis optionis. 1.239.a
si testator relinquat 100. Ecclesiæ pro anima sua, nec exprimat cui Ecclesiæ legatum debetur Ecclesiæ suæ parochiali, in qua testa tor sacramenta percipiebat. Et si habeat duas Ecclesiæ parochia les, intelligitur relictum pauperiori. 1.235.a
si testator ignorauerit institutum esse filium: sed patrem esse pu tauerit & dederit ei substitutum, tunc substitutum de iure. si ad mitti in partem, cum instituto iussu patris aduente. Nouo autem iure, diuidi vsumfructu inter patrem instituti & substituti. 1.483.b
Testator potest hæredẽ priuare hæreditate, si fecerit aliquid vel nõ fe cerit contra eius voluntatem, vt si nupserit sine alicuius consilio. 2.380.a
Testator non potest prohibere infuuationem à iure requisitã. 2.380.a
Testator potest de bonis hæredis sicut de proprijs testari. ibi.

testator miles si in bonis castrensib. testetur, & filium in potestate sine causa ex hæredet, vel prætereat, tale testamentum hodie subiacet querelæ. 2.380.a
Testator non potest facere quominus leges in suo testamento locum habeant. ibi.a
Testator habens plures agnatos vel cognatos, si vnum instituat, & per fideicommissum substituat alios agnatos, vel cognatos proximio res, intelligitur sensisse de cognatis grauari non autem de suis. 2.380.a
Testator instituens filium in legitima, censetur ipsum purè instituisse, ideo tale testamentum subsistebitur. ibid.a
Testator vbi contrarium non probatur, semper dicitur in testamento suo, se voluisse conformare cû iure cõmuni, vel municipal. 2.382.b
Testator interrogatus à tabellione an facit Titium hæredem, si respõ deat eum facere, illius responso tantum operatur ac si nomen slet hæredem. ibid.b
Testator venditionem prohibens, omnem aliam alienationem cen se tur prohibere tam in vltima voluntate quàm inter viuos. ibid.b
si testator legat vnam de domibus, electio est legatarij. 2.16.b
Secº si simpliciter legat domu: quia hæres poterit dare quã velit. ib. si legat omnia quæ in domo habet, an veniant venalia. ibidem
An autè si testator legat bona sua mobilia, veniat fructus pèdentes. 2.16.b
si testator iubeat fieri hospiale in domibus suis quod hospiale in stituit: deinde superuiuès alienet illas domos & alias emat, an istæ emptæ debeantur pro hospitali? 2.16.b
Testator non potest remittere usufructuario cautione de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri. 3.311.n.28.
Ampliatur, & limitatur. ib.30.
Testator si in vna parte testamẽti de filijs masculis loquatur, censetur etiam in alia parte, in qua simpliciter filios nominauit etiam de ma sculistantum dixisse. 3.230.nu.1.
Ampliatur, & declaratur. ibi.4. & seq.
Idem si dictum sit de filijs naturalibus. ibid.2.
Quid in alio testamento. ibid.4.
Testatore instituente Titium, & post eius mortem filium suum, quem voluerit habere nomen familie ipsius, & eius insignia, si Titius hæ ber plures filios, solus primogenitus volens ista facere admittetur ad successiõnem. 3.348.nu.2.b
Testatores in re dubia, vel ad statuta, vel ad consuetudines, vel ad ci uile ius, vbi nec statuta, nec consuetudines vigent, reuocandi sunt. 2.380.b
Testatoris voluntas expressa coram notario, & testib. licet non lecta, nec publicata an valeat. 3.230.nu.9.
Testatoris mens ita interpretanda est, prout præsumitur verisimiliter testator respondisse, si interrogatus fuisset. ibid.2.
Non refert per quæ verba testator loquatur dummodo eius intentio percipiatur. 2.11.a
Testatoris dispositio in vnum casum concepta, non ad alium profere tur. 2.380.b
Testatoris prohibitio de non diuidèdo, si est facta ad tempus certum, valet. 2.382.b
Testatoris voluntas seu expressa, seu tacita in primis inspicienda est, & illi prorsus adhærescendum. 2.380.b
Testificari in criminalibus negotijs contra clericum non potest, qui tale vitium corporis patitur, quod à promotione, & sacerdotio repellat, & sic mutilati membris, seu corpore in testes aduersus cle ricos non admittuntur. 2.392.b
Testificari possunt contra clericum laici & mulieres quando agitur ciuilitè. 2.398.a
Testificari, vel testis esse potest colonus pro domino. 2.396.b
Testificari, vel testis esse non potest pater pro filio, nec filius pro pa tre. 2.387.a
Testificari non tenentur privilegiati. 2.417.b
Testificans contra dominum adiuvando accusatorẽ priuatur. 1.377.b
Testificationis principis creditor singulari, quòd ipse vidit etiã ad cõ demnationem, nõ autem, si illud intellexit ab alijs, possit enim ma lè informari, vel circumueniri. 2.415.b
Testificari filium vel filiam non posse pro patre: nec econtrã. 2.41.a
Filium non posse testem esse in testamento patris, nec in extranei testamento in quo pater hæres instituitur. ibid.b
testimonium virorum præuolat testimonio mulierum. 3.38.nu.38.
testimonio senum magis creditur, quàm testimonio iuuenum. 3.39. num.68.
testimonij causa attendenda est, & an ea sit sufficiens. 4.226.a
testimonio virginum magis creditur, quàm testimonio viduarum. 3. 39.nu.67.
testimonium in re propria reprobatur. 2.403.b
testimonium vnius testis facit femiplenam probationem, non autem plenam. 2.404.a
testimonium vnius testis regulariter non est admittendum. 2.404.a
Testimonium dicens in causa criminali, si ex eo mors illata, seu secu ta fuerit, etiam præmissa protestatione efficitur irregularis. 2. 397.a
Testimonium dicere potest mutus sciens scribere. ibid.
testimonium testis aliàs improbat a iure seu inhabilis ad testimoniu admittitur, quando fuit a partibus rogatus pro teste, cùm rogatio videatur eum habitare. 2.411.b
Testimonium eius, valet qui est testificatus, etiam nõ docto, quòd pe nituerit de peccato. 2.417.b
Index in Com.opin. D D D D D 2

Index in Communes

Testi pauperi an credatur. 3.52.nu.1.
Quid si sit probata vitæ. ibid.2. & seq.
Quid in causa criminali. 3.53.nu.5.
Quid in matrimoniali. ibid.7.
Quid in ciuili ardua. ibid.8.
Quid si testis incidisset in paupertatem propter vitium, & propria culpam. ibid.10.
Quid in confessione inuentarij. ibid.13.
Testis super fama an debeat reddere rationem sui dicti. tomo primo, 337.b, & 337.b
Testis qui non debuit examinari an faciat indicium. 1.517.a
Testis examinatus non citata parte non facit indicium. 1.535.a
Testis cuius dictum non valet, an possit puniri de falso. 1.330.a
Testis vnus regulariter facit semiplenam probationem. 1.609.a
Fallit multipliciter. ibid. & seq.
Testis vnus quibus casibus plenè probet. tomo primo, pagina 613.a
Testi excommunicato non adhibetur fides. 2.422.b
Testi etiam non interrogato non reddenti rationem in criminali non creditur. 2.423.b
Testi diceñ. se corrupti, nò creditur, etiam ad formam inquisitionem. 2.422.b
Testis reuocans eius dicta, non admittitur in præiudicium rei, nisi in continenti fiat, antequam discedat a iudice. 2.422.b
Testis qui probatur corruptus, an de falso puniri possit? 2.423.a
Testis deponens prima iurata ad fauorè inquisiti præualeat, item quando in secunda depositione ad primam testis ipse se refert. 2.423.a
Testi non repetito parte citata, non creditur. ibid.1.
Testis de auditu proprio tacit fidem, si voces delinquentium notas habet. 2.418.a
Testis meretrix non est idonea in criminalibus. ibid.
Testis, qui in extremo laborans falsum deponit, non est idoneus. ibid.
Testis varius, vel sibi contrarius est reducendus ad concordiam, vt falsum euictur. ibid.
Testis vnicus & singularis non facit indicium. ibid.
Testis, qui alioquin non est idoneus, si ex facti natura alij haberi nequeunt regulariter ac generaliter admittitur. ibid.
Testis, qui prius dixit nihil scire, postea veritatem deponit, nullam facit fidem. ibid.
Testis reuocans suum dictum in alio iudicio, stabitur primo. ibid.
Testis frater pro fratre ad defensionem in criminalibus, est idoneus. ibid.
Testis in vna re deponens falsus, fidem in totum perdit. ibid.
Testis vnus sufficit qui dicat testamento vt testamētū vacillet. 2.417.b
Testi vnico de facto proprio, quod ipse fecit, non creditur. ibid.
Testis in vno articulo falsus, in cæteris falsus creditur. 2.416.b
Testis vnicus facit semiplenam probationem. 2.417.b
Testis vnicus ad inquirendum & torquendum sufficit ad indicium, si sit omni exceptione maior. 2.418.a
Testis infamis infamia facta repellitur a testimonio, quia nò omni exceptione maior, etiam relictus ad gratiam. 2.417.b
Testis in criminalibus tenetur assignare rationem dicti sui etiam non interrogatus. ibid.
Vnus testis, regulariter facit semiplenam probationem ex qua deferretur iuramentum. 1.609.a
Testis dictum deponentis contra veritatem, & sic contra iuramentum in vno capitulo, vitatur in omnibus, propter falsitatem vnus capituli. 2.417.a
Testis si falsum deposuerit, etiam non iuratus, punitur de falso, perinde ac si iurasset. 2.410.a
Testis si neget se dixisse prout notarius scripsit, notari? verò dicat se ite ita dixisse vt scripsit, licet regulariter magis creditur notario quam testi, tamen vt notarius vel testis puniantur de falso non creditur neque notario neque testi. 2.410.a
Testis si qualitercunque protulerit dictionem (plus) illam nihil operari, cum dubia propositio nihil releuet. 2.411.a
Testis si sit falsus in vno, tunc eius depositio in totum vitatur. 2.410.a
Testis in criminalibus debet reddere causam scientiæ etiam non interrogatus, alias non probat neque facit indicium. 2.410.a
Testi periuero non creditur, etiam ad formadam inquisitionem. 2.411.a
Testi non creditur contra notarium, & scripturam actorum. 2.411.a
Testi afferenti se corruptum, vt dicat falsum, non creditur etiam ad formandam inquisitionem. 2.411.a
Testis iurati dicto extra iudicium prælato statim: licet postea idem contrarium deponat in iudicio. Sed tamen primum debilitari per secundum. 2.421.a
Testem deponentem falsum, cuius tamen dictum est nullum, vt quia de posuit non iuratus, vel extra articulos, non puniri pœna falsi: Sed extraordinarie. ibid.
Testis dicto negantis se ita deposuisse, prout scripsit Notarius standū potius, quam dicto Notarij, dum tractatur de falso. ibid.
Testem si allegetur capitalem esse inimicum, differri eius receptionem. ibid.
Testis dictum interrogati de ratione & causa scientiæ, & respondentis, quia fuit præfens, valere & probare. Contra Bald. & sequacium eius opinionem. ibid.
Testis deponens Sempronium possedisse octo annis, & plus, tunc quippe huiusmodi adiectio, plus, ad minuendam partem, ad quarta partem annum trahenda non est, & sic illa adiectio, & plus, tanquam incerta nihil operatur. 2.405.b
Testis esse nò potest excommunicatus, & sic a testimonio repellitur. ibid.

Testis inimicus. Procurans inimicitiam testis vt ei non credatur, non potest vt inimicam eum repellere, sed quanta fides illi sit adhibenda, relinquitur iudicis arbitrio. 2.404.b
Testis est idoneus infamis infamia facti, hoc est in probatis, & leuioribus præditis moribus in causa ciuili. 2.405.b
Testis instructus. Licet testis instructus fuerit a producente de veritate facti, vt melius recorderetur, & ipse testis dicat se sic instructum, non per hoc vitatur eius dictum, dummodo a veritate non recedat. 2.404.a
Testis in testamento infamis potest esse vbique non esset notorie infamis: & sic infamis occultus admittitur in testem. 2.398.b
Testis mendax. Et si testis falsum dixerit in aliquibus extrinsecis qualitatibus, nò substantialibus negotij & facti, pro quo cõtenditur, non vitatur eius dictum circa negotium & factum principale. 2.404.a
Testis. Valet dictum testis deponens de credulitate, si interrogatus reddat bonam rationem scientiæ sui dicti a sensu aliquo: quia ratio dicti regulat ipsum dictum. ibid.a
Testis non est idoneus pater spiritualis in causa filij sui spiritualis. ibi. testis non potest esse vxor pro viro nec contra. 2.384.b, & 387.b
Testis dicens, nisi fallor, probat, si eius dictum sit clarum saltè ratione. 2.404.a
Testis vnicus etiam deponens de facto proprio, non probat. 2.43.a
Testis de credulitate non probat. 2.403.b
Testi deponenti circa ea quæ sensu corporeo nò percipiuntur, nisi rationem scientiæ per sensum corporeum a signauerit, etiam non in interrogatus, non creditur. 2.403.b
Testis non potest tradere in scriptis dictum suum iudici. 2.386.a
Testis vnicus de visu semiplenam probationem facit. 2.401.b
Testis, vel Notarij cõtrarietas, quæ non nocet partibus, nò est punibilis in his quæ sunt extra negotium principale. 2.401.b
Testis ostendens se errasse, volensque errorem suum corrigere ex interuallo, admittendus est prius ostenso errore, & confessione erroris facta, sed confessio erronea sine erroris probatione nò potest per eundem testem reuocari. 2.399.a
Testis sibi contrarius in eadem depositione reuocatur in totum, tãquã falsus. 2.403.b
Testis vnus de veritate, & alius de confessione emanata præfente parte, seu duo testes de emanata confessione parte absente seu de fama publica plenè probant simul iungendo. 2.403.a
Testis vnus, & confessio facta auctente parte faciunt plenam probationem. 2.402.b
Testis in criminalibus ad offensam debet reddere causam scientiæ, se cus si ad defensionem. 2.413.a
Testis in parte verus, & in parte falsus, in toto reputatur falsus. 2.411.a
Testis in peccato mortali constitutus, in criminalibus non admittitur, si est continuus concubinarius, vel frequens. adiuer. 2.413.b
Testis examinatus in camera non facit indicium ad torturam, nisi iterum repetatur a iudice, & examinetur parte citata ad videndū deferri iuramentum testi, & statuere terminū debet iudex reo ad dandum interrogatoria. ibid.
Testis dictum debet intelligi secundum communem modum loquendi. ibidem
Testis pupillus in causis criminalibus est idoneus, & non repellitur ex consuetudine, etiam minor. 14. an. non vt probent, sed vt falsè profint ad veritatem indagandam, & præcipue in atrocioribus. ibidem
Testis affinis in criminalibus contra accusatum, non est idoneus: quia iniuria facta affini, censetur facta totæ affinitati. ibid.
Testis laicus contra clericum non est idoneus testis in criminalibus. ibidem
Testis est idoneus pauper in criminalibus, si sit honestæ vitæ, bonæ cõditionis & famæ. ibid.
Testis clericus in criminali est idoneus, si non ingeratur sanguis, vel mors sequatur, aut membri mutilatio. Alias efficeretur irregularis. ibidem
Testis infamis infamia iuris in criminalibus non est idoneus. ibidem
Testis, qui semel est testificatus contra me in causa criminali, vel ciuili in qua ageretur de maiori parte bonorum, erit idoneus testis in alia etiam causa criminali, si accedat non sponte, sed coactè, & citatus. 2.413.a
Testis est idoneus in criminalibus mulier. ibid.
Testis inimicus repellitur a testificando in criminalibus. 2.413.a, & 416.a
Testis quando vnus, dixit extra iudicium, & aliud in iudicio solemnè cõiuramento, scatur secundo dicto. 2.412.a
Testis deponens super negatiua, quæ regulariter est improbabilis, nò potest puniri de falso, sed extraordinarie propter temerariam assertionem. 2.412.b
Testi excommunicato non creditur. 2.411.b
Testis dictum primum semper attendi solet. 2.412.a
Testis periueros repellitur a testimonio, quia tota fides testis pendet a iuramento, etiam si falsum deponeret super articulo impertinenti, adhuc tamen diceretur periueros. 2.411.b
Testis singularis in causa hæreticis non probat. 2.411.b
Testis falsum in iudicio, licet iuramento deponens, pœna tamen falsi tenetur. ibid.
Testis dictum reprobatum in vno, non admittitur etiam in aliis. 2.411.a
Testi vnico licet aliàs non credatur, tamen aliquando iudex potest, & debet

Vtriusque Iuris Opiniones.

debet ei credere, quando cum eius dicto concurrant cõiecturæ aliquæ, & rationes. 2.411.b
Testi non repetito parte citata, non creditur. ibid.
Testis falsus habetur, qui veritatem supprimit. 4.225.a
Testis esse non potest periueros vel infamis nec admittitur aliquo pacto ad iurandum in litem, nec in supplementum probationis contra alium periueros vel infamem, seu dolo sum. 2.387.b
Testis non est interrogandus de his, ex quibus eius turpitudine detegatur. 2.417.b, & 422.b
Testis deponens de ingratitude alicuius, absque citatione illius recipi potest. 2.417.a
Testis, qui extra causam, de qua agitur, aliquid de falso deponit, quia pars altera non laeditur, non tenetur pœna falsi, ex quo alteri parti non prodest, & alteri non nocet, non debet puniri. ibid.
Testis singularis non probat semiplenè, nec facit indicium etiã ad torturam. ibid.
Testis vnus de veritate facit indicium ad torturam, non delatium iuramenti, sed purgatiuum per torturam. ibid.a
Testis falsus, qui dicit, se fuisse sollicitatum ad dicendum testimonium, facit indicium ad torturam contra instigantem. ibid.a
Testis, qui non videt aliquem, etiam in criminalibus, rectè deponit. ibidem.a
Testis de visu semiplenè probat. ibid.a
Testis habiliras vel inhabiliras consideratur tempore depositionis, & non tempore actus gesti. ibid.
Testis dictum in tormentis præualeat. 2.416.b
Testis qui fuit punitus extraordinarie pro motu iudicis, potest postea accusari l. Cornelia de falsis. 2.417.a
Testis vnus bonus de visu facit indicium ad torturam, idem confessio extraiudicialis, idem captus in loco delicti, idem si res est reperia apud aliquem non bonæ famæ. 2.416.b
Testis negans se ita deposuisse, prout notarius scripsit, dum tractatur de falso, potius statuitur notario, quam testi. ibid.a
Testis dicto solemnè & iudiciali statuitur, non minus solemnè. 2.417.a
Testis dictum in vna causa facit fidem contra eundem in alia causa. 2.417.a
Testis existimans verum dicere, si falsum deponat, non dicitur falsarius & pœna idone non punitur. 2.416.b
Testi minus infame creditur, quã aliter veritas haberi nò potest. 2.416.a
Testis dictum iudiciale præualeat secundo dicto extraiudicialiter. ibidem
testis varius ab his, quæ dixerat prius in iudicio, quam fidem faciat? 2.416.b
Testis vnus in ciuilibus nò facit semiplenam probationem, vbi agitur de modico præiudicio, si non sit omni exceptione maior. ibid.
testes examinantur sine citatione partis inculpatæ de consuetudine, quæ est feruanda. ibid.
testis secundo dicto variantis extra tormenta statuitur, si animo corrigendi primum dictum postea contrarium deponat. 2.416.b
testis de auditu non probat. 2.415.b
Testis vnus non facit indicium ad torturam. 2.416.b
Testis de credulitate non probat. 2.415.b
Testis falsus in vno, falsus est in omnibus. 2.417.a
Testis quando mittitur aliquis extra locum iudicij ad examinandam, debet mitti sumptibus illius, ad cuius instantiam sit examen. tomo 2. 414.a
Testis in iudicio ciuili semel bene deponens, si in tormentis reuocat, valet primum dictum. 2.415.a
Testis infamis infamia iuris vel facti admittitur in criminalibus cum tortura, & alij quoque inhabiles. 2.414.a
Testis, qui aliter non debet examinari in criminalibus, nò facit indicium ad torturam examinatus, si prorsus a l. repellitur. Nisi ad inquirendum, ad assumendas informationes super delicto specialiter contra aliquid, vel ad capturam, vbi ita iudici videatur. 2.414.a
Testis citatus ab ecclesiastico, vt deponeret, contumax profusus, & postea comparens post excommunicationem de se ipso factam, non est absolendus. 2.414.b
Testis meretrix in criminalibus non est idonea testis. 2.413.b
Testis frater contra fratrem in criminalibus non admittitur. 2.414.a
Testis inimicus non probat indicium a remotis. 2.411.b
Testi deponenti profui exoneratione non creditur. 2.395.a
Testis si dixerit audiuisse aliquid publicè dici, nò ob id probat de hoc esse publicam famam, si quidem esse potest quod ab vno tantum id dici audiuit. 2.383.a
Testis idoneus potest esse fideiussor pro confideiussore ad probandum quod non principaliter fideiussorunt. 2.397.b
testis esse non potest mulier in testamento. 2.395.b
testis dicens, ac deponens aliquid extra iudicium sine iuramento, & postmodum iuratus in iudicio contrarium respondens, tunc stabit secundum, & posteriori depositioni ob iuramenti religionem, & iudicis auctoritatem. 2.399.a
Testis respondens vnus in iudicio nullo, ac inualido, & apud iudicem incompetentem, & aliud penitus diuersum in valido, tunc standum est eiusdem testis posteriori testimonio. ibid.b
Testis præfinito sibi iuramentò asserens se aliter deposuisse, quam a tabellione fuerit scriptum, Notario potius quam testi credendum est. ibidem.b
Testis vnicus, & solus deponens de facto proprie in causis ciuilibus probat, & plenam fidem facit præsertimque in fauorem alterius. 2.398.a

Testis propter solâ paupertatem a testimonio non repellitur. 2.397.b
testis statim, & in continenti corrigens propriam depositionem, eius vltima depositio valida, & legitima esse videtur. 2.399.a
Testis si deponit mutuum, vel depositum fuisse factum penes Titium: & interrogatus de ratione, & causa scientiæ, dicit taliter præfens fuisse, dato quod nò deponat, quia quæ audiuit, vel vidit huiusmodi mutuum, tamen probat: quia testis ipse deponens de præfentia sua propria includit intelligentiam. 2.398.a
Testis idonea potest esse mulier de iure ciuili in causis criminalibus, & 336.a
Testis idoneus est frater in causa fratris. ibid.a
Testis esse potest Christianus de iure contra Iudæum. 2.396.b
Testis citatus, & relatus, nolens dictum suum deponere in termino si bi præfixo, potest per iudicem ordinarium cogi ad deponendum, non autem per arbitrum. 2.397.a
Testis illud quod deposuit in iudicio, non potest in alterius præiudicium, ac danū retractare, & infringere, etiã si mortis tempore afferuerit se falsum testimonium dixisse. 2.395.a
testis idoneus potest esse fideiussor pro principali reo, seu debitore si esset soluendo, secus si non esset soluendo. 2.397.b
testis, qui in vna depositione re falsus conuincitur, in tota testimonio; dictione fidem amittit. 2.394.a
testis idoneus arque absiduus habetur mutus, si literas exarare nouit. 2.393.b
testis vnus semiplenè probat. 2.393.b
Quando dictum testis reprobatur in vno, in cæteris partibus ei nò creditur. 2.383.a
testis clericus vacillans, vel suspectus, quod veritatem dicere recuset, torqueri potest. 2.414.a
testes in dignitate constituti vacillantes nò torquentur, nisi exceptis criminibus. 2.414.a
Testis vilis, & ignobilis in criminalibus testificans, potest torqueri, vel non torqueri, si iudicij videbitur, cum hoc sit ei arbitrarium. 2.414.a
Testis torquendus propter causam extra processum, vt quia sit ferus vel infamis, & huiusmodi, semper est torquendus absque processu & disputatione, propter timorem subornationis. ibid.
Testi torquendo non debet dari copia indiciorum & processus. ibid.
Testis deponens de credulitate nullam fidem facit, nec probat al quo modo. 2.390.b
Testis esse non potest pupillus, seu impubes, nec ad testimonium aliquo pacto admittitur. 2.390.a
Testis deponens per dictionem, vel circa, seu & plus, vel ultra, nihil probat, nec sibi aliqua fides adhibetur tanquam de incerto deponens. 2.390.a
testis primum dictum iuratum attenditur, & per secundum contrarium non vitatur. 2.383.a
Licet testis non deponat de tempore, vel dicat se non recordari: tamen probat, quando sumus in casu, in quo tempus non est de substantia. 2.383.a
Testis deponens, respondensque contenta in processu, seu inquisitione esse vera: vel quod alter testis deposuit esse verum, huiusmodi depositio non probat aliquo pacto. 2.389.b
Quando testis vario modo loquitur, vltimum eius dictum attenditur. 2.383.a
Testis executor alicuius negotij non potest esse, nisi de consensu vtriusque partis. 2.385.a
Testi qui in sua depositione falsum dixisse conuincitur, tanquam periuero, nulla fides est adhibenda. 2.410.b
Testis, vt falsus dici possit, sufficit probare eum falsum dixisse, nisi pars dixisset eum corruptum esse, & falsum dixisse, tunc enim vtrumque tenetur probare. 2.410.b
Testis esse non potest inimicus contra inimicum suum. 2.405.a
Testis non præsumitur rogatus. 2.403.b
Testis, qui vel in extremo vitæ crepusculo falsum testimonium in aliquem se dixisse asserit, fidem nullam facit. 2.407.a
Testis productus ad probandum de continua possessione, deponens Titium possedisse à decem annis citra, non probat possessionem longi temporis, nec prescriptionem, quia non concludit, cum vna die possidere potuisset, & verificata foret eius dispositio. 2.405.b
Testis contrarius. Testis deponens secundo contrarium eius quod primo deposuit, non vitatur suum primum dictum, donec aliter cõtiter de eo, quod secundo deposuit. 2.405.a
Testis per verba, iudicio meo, deponens, fidem non facit. 2.406.b
Testis iniuratus. Dictum testis non iurati valet, si partes ei iuramentum remiserint. 2.404.b
Testis deponens per dictionem vel, circa, seu, & plus, vel ultra, nò probat, tanquam de incerto deponens. ibidem
testis non citatus. Dictum testis non citati valet, si iudex illi iuramentum deferat vtraque parte præfentem: nam iuramentum deferendo videtur eum tacite monere, vt veritatem dicat. ibid.
testis eo ipso quod pecuniam accepit pro testimonio dicendo, potest puniri de falso. 2.410.a
testis falsè deponens, si eius depositio aliàs nulla erat, vel nemini præiudicare poterat, non potest de falso puniri. ibid.
testis falsum testimonium deponens, si tacens veritatem, vel aliquid accipiens a litigantibus, ne ferat testimonium, punitur criminaliter, secundum qualitatem facti. 2.401.a
testis productus per me, contra, & aduersus partem aduersam in eadem causa: si postmodum producat contra me, amplius reprobari non potest. 4.384.b, & 401.a

Index in Communes

Testis esse non potest advocatus in possessore, in quo fuerat advocatus, potest tamen esse idoneus testis in petitorio. 2.387.b
Testis deponens se non esse vidisse, & cognovisse Titium committente maleficium, vel dolose contrahentem, vel aliquid dicentem, Luna non lucente, & absque lumine accenso, indubitanter, nec in civilibus, nec in criminalibus negotiis probat. 2.386.a
Testis non potest iurare per procuratorem etiam habentem speciale mandatum, & sic iuramentum testis per ipsum procuratorem praestari nequit. ibid.b
Testis si vnum dicit extra iudicium, & postea aliud in iudicio, statim secundo dicto. 2.384.a
Testis deponens de sua propria praesentia, censetur etiam includere intelligentiam, secus si deponit de aliena, quia de nuda tantum, & non intelligente solam deponere censetur. ibid.
Testis primo vnum affirmans cum iuramento, secunda vero vice similiter iurata, id negans, periturus redditur. 2.411.b
Testis quando est in suo dicto, varius, vel contrarius, aut sibi manifeste contradicit, ita quod non potest vnum dictum cum alio concordari, & tunc nullo modo fit reductio ad concordiam, nec vt pbet, nec vt euitet falsum. &c. 2.384.b
Testis domesticus ratione cohabitationis repellitur indistincte, siue sit talis cui imperari possit, siue non. ibi.b
Testis infamis infamia facti non repellit omnino a testimonio in causa civili. ibid.
Testis mendax in vno, etiam de interrogatoriis generalibus, puta negando fe affinem, pauperem, vel agnatum, in totum reprobat. 2.385.a
Testis in vno reprobatus, in aliis etiam nihil probat, sed in totum repellitur. ibid.
Testis vnum deponens de veritate, & fama publica, & alius testis deponens de fama publica dantaxat, plene probat. 2.402.b
Testis dicenti se precibus alicuius falsum testimonium perhibuisse, si des non est adhibenda. 2.410.b
Testis verba in dubio ita interpretanda sunt, vt euitetur falsitas. ibid.
Testis vt faciat legitimum iudicium in criminalibus, debet esse integer & omni exceptione maior. ibid.
Testis deponens in iudicio contrarium eius quod prius extra iudicium dixerat, non dicitur falsus. ibid.a
Testis deponens super negotia, quae regulariter est improbabilis, non potest puniri de falso. ibid.
Testis varius, vel sibi contrarius, si ad concordiam reduci poterit, reductur sane vt falsi poenas euitet; non vero vt etiam fidem faciat. 2.407.a
Testis, qui cum antea testimonium dixisset, nihil se scire affirmavit, postea de rei veritate deponit, nullam fidem facit. ibid.
Testis esse potest caecus, si contrahentium voces notas habet. 2.396.b
Testis iurans de iuridica, & deponens die feriata valet, & tenet eius testimonium. 2.405.a
Testis an possit repeti ad instantiam partis, vt se corrigat, vel addat. 3.435. numer. 2.
Limitatur. ibid. 6. & seq.
Quid si examinatur super ommissis, in quibus in prima depositione nihil deposuit. ibid. 7. & seq.
Quid concurrente dolo examinantis, vel iudicis. ibid. 12.
Quid ad instantiam partis aduerse instantis, vt testis reddat rationem integritatis, quam non expresserat. ibid. 17. & seq.
Quid stante integritate personae testis. ibid. 19.
Quid officio iudicis. ibid. 21. & seq.
Testis varius ab his, quae dixerat prius in iudicio non facit fide. 3.436. numer. 1.
Ampliat, & limitatur multipliciter. ibi. 3. & seq.
Quid in diuersis instantiis. ibi. 4. & seq.
Quid coram arbitro, vel arbitratore. ibi. 6. & seq.
Quid si testis deponat nulliter in vno iudicio. ibi. 9. & seq.
Quid parte non opponente. ibi. 13.
Quid si primum dictum sit emanatum in primo iudicio summario. ibid. 15.
Quid si inter alias personas. ibi. 16.
Quid si primum dictum sit emanatum calore iracundiae. ibi. 20.
Quid si sit prolatum per functionem. ibid. 22.
Testis qui primo dixit se scire, potest postea dicere se scire. 3.437. numer. 2.
Idem si primo dixerit non recordari, potest postea dicere se recordari. ibid. 28.
Idem, si dixerit non credere, quia postea potest dicere credo. ibi. 39.
Testis dictum iudiciale debet attendi, non autem extra iudiciale. 3.438. numer. 1.
Amplia, & declara. ibi. 2. & seq.
An ratione talis veritatis testis possit torqueri. ibi. 4. & seq.
Testis qui vnum extra iudicium, & postea contrarium in iudicio deponat, nullam fidem facit, & tanquam falsarius punitur. 3.438. numer. 1.
Limitatur. ibi. 4. & seq.
Quid si primum dictum extra iudiciale sit iuratum. ibi. 4. & seq.
Quid si primum dictum extra iudiciale sit subscriptum manu ipsius testis. ibid. 11. & seq.
Quid si dictum extra iudiciale emanasset in praesentia partis. 3.437. numer. 1. & seq.
Quid si pro dicto extra iudiciale concurrant coniecturae. ibi. 17.
Testis, si post depositionem iudiciale dicat se falsum tulisse testimonium, non per hoc parit praedictat. 3.439. numer. 1.
Ampliat, & limitatur multis modis. ibid. 2. & seq.

Limitatur. ibid. 14. & seq.
Quid si testis hoc dicat in articulo mortis. ibid. 2.
Quid si sint plures testes hoc dicentes. ibi. 3.
An credatur in praedictum ipso confitentium. ibid. 14.
Quid si concurrant coniecturae pro veritatis assertionem. ibid. 15.
Quid si res sit integra, & non sit ius quae situm parti. ibi. 16.
Testis vnum de veritate facti cu semiplena probatione alterius generis plene probat. 3.1. n. 2.
Testis vnum de veritate facti, & duo de fama iungitur ad plenam probationem. 3.1. n. 8.
Testis vnum de veritate facti, & duo de partis confessione plene probat. ibid. 5.
Testis vnum deponens de facto, & vnum de confessione, non plenam, sed plusquam semiplenam facit probationem. ibid. 4.
Testis vnum deponens de veritate actus, si probat etiam de confessione, coniungitur cu alio teste solam confessionem probante. ibidem. 9.
Testis vnum de veritate vna cum fama, an iungatur ad plenam probationem faciendam. ibi. 10.
Quid in causa civili ardua. ibi. 11.
Quid in causa criminali. 3.2. n. 12. & seq.
Testis non potest cogi ad declarandum dictum suum, nisi tota depositio sibi legatur. 3.58. numer. 79.
Testes contra inquisitum potentis in causa haereticis examinari possunt etiam sine citatione partis. 3.98. numer. 128.
Testis non dicitur falsus, si verum deposuit, & tamē falsam causam scietiam assignauit. 3.439. numer. 6.
Testis vnum cum fama non iungitur, quando apertissimae probationes requiruntur. 3.2. n. 19.
Testis qui non deponit de tempore, vel loco suppletur ex dicto alterius, qui de tempore, vel loco deponit. 3.41. numer. 11.
Testis de auditu in antiquis probat. 3.30. numer. 1.
Limitatur. ibid. 4. & seq.
Quid si testis audiuit ab vno tantum. ibi. 4. & seq.
Quid si non audiuit ante litem motam. 3.37. numer. 9.
Quid si requiratur verus actus hominis. ibi. 11.
Testis dictum allegans pro ratione scio, quia vicinus, an concludat. 3.24. numer. 38. & seq.
Testes examinati parte non citata sufficiunt in crimine assassini. 3.411. numer. 21.
Idem si sint testes de auditu. ibi. 22.
Testis deponens contra mandantem in crimine assassini non probat, nisi etiam deponat contra mandatarium. ibi. 39.
Testis depositio, si in parte falsa reperitur, an in totum falsa reputetur. 3.215. numer. 1.
Ampliat, & limitatur. ibi. 4. & seq.
Quid si articuli sint separati. 3.416. numer. 12. & seq.
Quid si falsitas, vel veritas in modico consistat. ibi. 3. & seq.
Quid si falsitas sit commissa in alia causa. ibid. 5.
Quid si falsitas consistat in circumstantiis. ibid. 6.
Quid in fauorem praesentis causae. 3.416. numer. 9.
Testis deponens falsum in circumstantiis an incurrat peritium. ibid. 12. & seq.
Quid si falsitas sit commissa per errorem. ibid. 15.
Testis qui falsum dicit, & nulliter deponit non tenetur de falso. ibi. 14.
Testis qui non iuratus falsum deponit, an poena falsi puniatur. ibi. 15.
Quid si deponat extra iudicium. ibid. 17.
Testis qui dixit se certo scire ex quo a fide digno audiuit, an probet. 3.420. numer. 56.
Testis dictum in tormentis prauelet. 3.433. numer. 1.
Ampliat, & declarat. ibi. 2. & seq.
Quid si dictum extra tormenta esset magis verisimile. ibi. 3.
Quid si testis varius in tormentis a primo dicto, sine tormentis fuerit cum parte loquutus. ibi. 7.
Quid in criminalibus. ibid. 10.
Quid si primum dictum extra tormenta fuerit in articulo mortis emanatum. ibi. 11.
Testis variantis extra tormenta, secundum dictum atreditur, si animo corrigendi primum contrarium deponat. 3.434. numer. 1.
Amplia, & limita, vt ibi. 2. & seq.
Testis, quando dicitur se incontinenti corrigere. ibi. nu. 5.
Testis se corrigens debet allegare verisimilem causam erroris. ibi. 13.
Testis infamis infamia facti cum alio integro probat, secus si sit infamis infamia iuris. 3.440. numer. 3.
Quid in causa criminali. ibi. 10.
Quid si criminalis sit ciuilliter intentata. ibid. 11.
Testis existimas verum dicere, si falsum deponat, an dicitur falsarius. 3.439. numer. 1.
An puniatur poena falsi ordinaria. 3.440. numer. 5. & seq.
Testis vnicus an plene probet contra producentem. 3.33. numer. 14.
Testis deponens de facto proprio, an plene probet. ibid. 18.
Testis vnicus, an probet in possessione. ibi. 23.
Testis de poenis de corruptione, an plene probet contra corruptum. ibi. 29.
Testis vnicus, an probet in his, quae sunt difficilis probationis. ibi. 27.
Quid ad probationem mortis occultae. ibi. 35.
Quid in his, in quibus potest procedi, sine scriptura. ibi. 38.
Quid in lesione minoris. ibi. 34. n. 40.
Quid in teste valde digno. ibi. 43.
Quid in causis summariis. ibid. 45.
Testis vnicus plene probat, quando est valde fide dignus, & in his, quae sunt modici praedicti. 4.254. n. 91.
Testis omni exceptione maior facit praesumptionem per quam transfertur onus probandi contrarium in aduersarium. 3.33. n. 49.
Testis vnum deponens de numeratione, & vnum de confessione non iunguntur ad probandum mutuum. 3.1. n. 5.
Quid si vnum deponit de contractu, & alter de confessione facta parte praesente. ibi. 6.
Testis vnum cum praesumptione iungitur ad plenam probationem. 3.4. n. 62.
Testis vnicus non probat. 3.32. numer. 1.
Ampliat, & limitatur multis modis. ibi. 4. & seq.
Limitatur. 3.33. numer. 16. & seq.
Quid in compromisso, in quo iudicatur inspecta veritate & equitate. ibi. 3. & seq.
Quid stante constitutione vel statuto quod vni testi credatur. ibi. 3.
Quid de consensu partium. ibi. 9.
Quid si testis sit cardinalis. ibi. 12.
Testem potest iudex etiam post publicatas attestaciones iterum examinare seu interrogare super dicto suo obscuro, idque potest facere ex officio, sed non tenetur facere ad instantiam partis. como secundo pag. 410. b
Testes inhabiles aliquando admittuntur per torturam, & sunt per torturam habiles, qui tamen alias non admitterentur. 2.410. b
Testes domesticus admittuntur, quando tractatur de praedictio solius fisci, & non accusatoris. 2.418. b
Testes plures etiam duo qui videntur varij vel discrepantes, possunt ad concordiam reduci etiam vt probent. 2.385. a
Testes in causa principali publicati non possunt amplius produci in causa appellationis urgente pari timore subornationis in causa appellationis, sicut & in principali, quamuis diuersa sit instantia. 2.389. b
Testes affines, socij, amici, & domestici non sunt idonei testes, & in criminalibus repelluntur a testimonio. 2.388. a
Testes singulares non faciunt fidem, necis aliqua fides adhibetur. ibid.
Testes de collegio, vel vniuersitate seculari non probant. p. 22. 386. b
Testes deponentes extra articulos, non valet eorum depositio, quia testis non debet examinari extra articulos, & si deponit, non probat si qui dem deponit non iuratus. 2.385. b
Testes singulares etiam deponentes de aliquo in genere, nihil probant. 2.384. a
Testes incerti, perinde est, ac si descripti non essent. 2.411. b
Testes tam in testamento in scriptis, quam in nupatatio sine scriptis rogari debent. 2.385. b
Testes non requirunt aliquo pacto acta curiae, si quidem absque testibus habent publicam fidem, ex quo acta ista suscipiunt auctoritatem ex praesentia iudicis, non autem ex persona tabellionis, & actuarij curiae. 2.385. b
Testes septem puberes in testamento regulariter requiruntur. ibidem
Per testes duos quis potest probare solennitatem aut praesumptionem instrumenti. ibidem
Testes, qui falsi conuicti sunt, si vel falsum illorum testimonium, vel falsa subscriptio nemini damnum praedictum ve inferat, ordinaris falsi poenas non dabunt: sed tantum extra ordinem stellationis supplicio obnoxij fiunt. 2.409. b
Per vnum testem actor probans semiplene, & succumbens, quia non ipse actor, sed reo est delatum iuramentum, non condemnatur in expensis, quasi per illum testem videatur habuisse iustam litigandi causam verisimiliter credendo, quod sibi deferretur iuramentum. 2.402. b
Testes duo tantum, si inter se contradicant, poterunt puniri de falso. 2.410. b
Testes in re dubia rogati fuisse non praesumuntur. 2.409. a
Testes qui aliquid ad sese exonerandum testificantur, nullam fidem faciunt. ibidem
Testes qui subornat vel corrumpit, non idcirco causa excidit. ibidem
Testes & si post publicationem produci non possint, poterunt tamen super articulis nouis, qui a veteribus dependant exhiberi, como secundo pag. 408. b
Testes si se incontinenti corrigant: quod secundo loco pro testimonio dicunt, valet ac firmum est: & illis inde nec crimen nec poena gignitur. ibidem
Testes in criminalibus causis torqueri debent, & qui infames iuris infamia sunt, & qui criminis participes, & qui in deponendo varij, & qui viles personae sunt, & qui cum delicto interfuerint, neminem vidisse aut agnouisse dicunt. ibid.
Testes, quia ea vera esse deponunt, quae vel actis vel inquisitione continentur: vel verum esse asserunt, quod quispiam alius testis prius deposuit, nullus ponderis ac momenti in criminalibus causis erunt. 2.408. b. & 418. b
Testes duo sufficiunt ad conuincendum aliquem de haerese. 2.410. b
Testes duo ad summum Pontificem atque Imperatorem criminis, como vincendum, sufficiunt. 2.408. b. & 418. b
Testes si se in testimonio dicendo errasse profiteantur, ac suum errorem liquidò probant, & prius testimonium impunè reuocant, & de inde recte ac valide testantur. ibid.
Testes criminosi in criminalibus exceptis admittuntur, non vt faciāt probationem sed oportet, vt adint alia adminicula, como secundo, pag. 417. b
Testes inhabiles sufficiunt in his, quae sunt difficilis probationis in criminalibus. ibid.
Testis de auditu in criminalibus non probat. ibid.

Vtriusque Iuris Opiniones

Testes, qui aliam non admittuntur, admittuntur quando ex natura facti alij testes verisimiliter haberi non possunt. 2.417. a
Testes duo omni exceptione maiores, instrumentum aliis non adiutu testibus euerunt. 2.407. b. & 417. a
Testes corrupti, vel falsificans instrumenta non perdit causam. to. 2.415. b
Testes duo plene probant delictum etiam si papa procedit contra Cardinales. 2.416. a
Testes iurare debent quamuis dignitate praesulgeant, aliis non probant. ibid.
Testes possunt recipi & repeti per iudicem maleficiorum post publicatas attestaciones ad effectum, vt declarent dictum suum obscuro, ex officio, secus si ad instantiam partis. ibi.
Testes examinandi extra districtum, possunt examinari, & iudex potest & debet concedere literas subsidiales, siue remissorias pro eis examinandis iudici loci. 2.414. a
Testes ad defensionem recipi possunt, etiam post conclusionem in causa. focus si ad offensam. 2.415. b
Testes possunt reprobari, vt eorum dicta non concludant, & quod non reddant causam scientiam sui dicti: quia in criminalibus testis etiam non interrogatus tenetur reddere causam sui dicti, & causam scientiam, alias non probat, neque facit iudicium. ibid.
Testes singulares non sufficiunt ad plenam probationem praesertim in causis criminalibus. 2.410. b
Testes duo requiruntur ad iudicium probandum. 2.415. b
Testes, si iudex repetat, & confrontet cum ipso reo, & testes confirmet in praesentia rei ea, quae prius dixerant, non est opus alia citatione rei, & probant contra ipsum reum. 2.414. b
Testes privilegiati non possunt cogi in criminalibus testificari, nisi in subsidium. 2.413. b
Testes examinati super generali inquisitione non faciunt fidem, nec ex illis iudicij possunt torqueri, nec potest iudex ex eorum dictis formare sententiam in particulari inquisitione. 2.411. b
Testes hodie de consuetudine coguntur in ciuili & criminali testificari, 2.413. b
Testes non repetiti non probant in criminalibus. ibidem
Testes qui non sunt idonei in criminalibus, possunt & debent admitti ad defensionem, & innocenciam rei. 2.413. b
Testes vniuersales non sunt idonei testes pro ipsa vniuersitate, maxime quando testimonium etiam in ipsorum proprium commodum vergit. 2.407. b
Testes singulares nec consuetudine, nec quiduis etiam in genere probant. 2.407. b
Testes in eadem instantia post didicita testificata, non possunt produci. 2.403. a
Testes in causa matrimoniali debent per iudicem examinari, & iudex non committit. 2.403. a
Testes in criminalibus, qui alias non essent idonei, propter atrocitatem sceleris admittuntur, vt est in crimine haereticis, & laesae maiestatis, & huiusmodi: Et quando etiam aliter veritas haberi non potest. to. 2. 413. b
Testes interrogati super formalitate verborum, si discordent in cortice verborum, nullam penitus fidem faciunt. 2.413. a
Testes quando producuntur, aduersarius citari debet visurus iuramentum eorum, alias non valerit, neque subsisteret examen. 2.412. b
Testes licet fuerint de falso accusati & condonati, talis sententia non praedictat producenti. 2.412. a
Testes singulares probant quando tractatur de probando aliquid in genere. 2.411. b. & 416. b
Testes singulares non probant. 3.34. numer. 7.
Ampliat, & limitatur. ibi. 10.
Limitatur. ibi. 18.
Testes singulares non iunguntur, quando vnum deponit de confessione vnius partis, alius de alia. ibi. 4.
Testes non propterea censentur singulares si non se allegant in contestes. ibid. 5.
Testes in dubio praesumuntur contestes, & non singulares. ibi. 6.
Testium singularitas reductur ad quatuor capita. ibid. 8.
Testes singulares non coniunguntur ad faciendū iudicium ad torturam. ibi. 10.
Testes singulares an probent in fauorem praesentis causae. ibi. 12.
Quid ad probandam filiationem. ibi. 14.
Quid ad probandum matrimonium. ibi. 15.
Quid ad probandum etatem. ibi. 16.
Testes singulares sufficiunt, quando agitur de probatione actus successi sui, & non momentanei, vel si agatur de probando quid in genere. ibi. nu. 18.
Limitatur. 3.36. numer. 57.
Testes singulares an sufficiant ad probandum aliquem vsurarium. 3.35. numer. 28.
Quid ad probandam famam. ibi. 36.
Quid ad probandum quem haereticum. ibi. 40. & seq.
Quid ad probandum furorem. ibid. 42.
Quid ad probandam societatem. ibid. 43.
Quid ad probandam habitationem. ibi. 44.
Quid ad probandam malam fidem. 3.36. n. 45.
Quid ad probandam vitam hominis. ibi. 46.
Quid ad probandum solutionem censuum. ibi. 47.
Quid ad probandam seruitutem. ibi. 48.
Quid ad probandum adulterium, vel stuprum. ibid. 50.

Quid ad probandam discordiam. ibi. 52.
Quid ad probandam confessionem. ibid. 53.
Quid ad probandam praesumptam voluntatem. ibi. 54.
Quid ad probandam praesentiam in loco. ibid. 55.
Quid ad probandum in aedibus. ibi. 56.
testes ad hoc, ut probet debet esse concordans in eo, de quo principali ter agitur. ibidem
testes quando ex natura negotij debent esse tot numero, non coniunguntur ad plenam probationem. 3. 2. n. 17.
testes, qui in testamento adhibentur rogandos esse, vel a testatore, vel per notarium, aut alium consentiente testatore. 2. 377. b
testes duo sufficientes ad condemnationem cuiuscunque delinquentis in causa criminali. 2. 400. b
testes post omnes terminos, seu dilaciones partibus praefixas, vel praefixos recitandi sunt a processu, & cum expensis, nisi iurando pars affirmaret ad se de nouo peruenisse dictos testes. 2. 394. a
testes nulliter recepti per iudicem, possunt, & debent iterum examinari etiam post publicationem. 2. 392. a
testes esse non possunt meretrices in causis criminalibus. 2. 393. b
testes admittuntur pater, & mater ad probandum super aetate filiorum, non ad hoc faciunt plenam, nec semiplenam probationem, sed aliqualem praesumptionem, & instructionem iudici. 2. 392. a
testes ante litem contestatam produci non possunt, & producti eorum dicta non recipiuntur aliquo modo, sed bene post contestationem litis praedictae. ibidem
testes esse possunt foeminae, ac eorum testimonium admittitur, & recipitur in causis matrimonialibus, saltem quando de matrimonio ipso probandum agatur. 2. 392. a
testes quinque omni exceptione maiores requiruntur necessarii que sunt ad probandum feloniam, seu ingratitudinem contra vasallum. 2. 393. b
testes deponentes Titium possedisse decem annis, nullamque mentionem facientes determinatam de quibus non probant praescriptionem, nisi deponant de eodem tempore, & eisdem annis. 2. 393. b
testes esse non possunt infames infamia facti, & sic omnino a testimonio repelluntur. 2. 393. a
testes interrogari non possunt super interrogationibus per quas eorum turpitudine detegitur, nec tunc respondere tenentur. ibidem
testes possunt regulariter produci usque ad publicationem in causa, & non ulterius, unde post didicita testificata non possunt ulterius produci testes super eisdem capitulis. 2. 391. b
testes monachi, ac fratres minores possunt adhiberi in testamento, in quo eorum monasterium haeres institutum sit. 2. 393. a
testes in causis, ac negotiis criminalibus vltro debet reddere causam & rationem scientiae, etiam non interrogati, alias non probant, nec faciunt iudicium. 2. 390. b
contra testes exceptio ante aperturam testium opponi debet, non aut post & specialiter. 2. 390. a
testes debent videre & audire testatorem. 2. 384. a
testes in testamento adhiberi debent esse rogati. ibidem
testes ad probandam ingratitudinem seu feloniam contra vasallum requiruntur quinque, qui sint omni exceptione maiores. tomo secundo, pag. 384. a
testes instrumentis, seu contractibus publicis necessario de iure communi non tenentur se subscribere subscriptione propriae manus, sed sufficit, ut Notarius scribat nomina testium in ipso instrumento. 2. 383. a
Vbiunque testes debent esse rogati, sufficit eos a parte vel notario rogari. ibidem
testes septem puberes in testamentis regulariter requiruntur. 2. 383. b
testes singulares de diuersis actibus, nunquam simul iunguntur ad ali quid probandum. 2. 383. a
testes duo omni exceptione maiores instrumentarij reprobant, ac subuertunt instrumentum, si instrumentum ipsum aliter non coadiuuaretur per testes in eo descriptos, vel per alios non instrumentarios. tomo secundo, pag. 383. b
testes in scriptura priuata tres necessario requiruntur, & sic testimonio trium testium dicta scriptura debet esse subscripta, qui quidem testes debent esse masculi, & non foeminae. ibi.
testes, qui in instrumento testamenti subscripserunt, praesumi rogatos. 2. 377. b
testes in testamento debere praesentes esse, ita vt & videre, & audire possint ipsum testatorem loquentem. Et ne cortinam quidem esse debere mediam inter testes & testatorem. ibid.
testes inhabiles si producantur, iudex ex officio de conditione ipsorum testium diligenter inquirere debet, & eos repellere etiam parte non petente. 2. 383. a
testes 6. cum Notario non facere solemnem testium numerum, & de iure communi requisitum, sed Notarium, vt computetur in numero testium, esse prius per iudicem examinandum. 2. 377. b
testes rogari per ipsum testatorem non de necessitate, sed sufficit si sint rogati ab alio, praesente tamen & patiente testatore. 2. 384. a
testes si quid extra iudicium dixerit, & deposuit vnum conficiendo de suo dicto scripturam manu propria annotatam, postea in iudicio dixerit contrarium, dicitur vacillare, adeo quod ex tali vacillatione potest torqueri. ibid.
testes corruptipes, vel falsificans instrumenta, non perdit causam. 2. 403. b
testes non producti potest examinare iudex pro absentibus, & in ciuilibus. ibid.

testes post omnem dilationem praesentati, sunt eiciendi, nisi persuerer de nouo ad suam notitiam peruenisse. ibid.
testis non debet deponere in scriptis, sed ore proprio pronuntiare debet. ibidem
testium habitas non solum requiritur in tempore productionis in testem, sed etiam in tempore quo adhibentur, vt possint probari gesta per eos, cum alijs non requirantur. 2. 403. b
testem exemptum a iurisdictione iudicis, coram quo falsum testimonium deposuit, potest ipse iudex illum punire de huiusmodi perurio ac falsitate. 2. 391. b
In testem non admittitur socius criminis contra socium. 2. 388. b
Dicto vnici testis proprii assumpti de voluntate, & consensu partium, plane creditur. 2. 384. a
testes non sunt admittendi in spolio ad probandam spontaneam renunciationem, nisi prius spoliatu sit. 3. 287. nu. 3. b
testes plures adhibentur in re difficilioris probationis. 4. 236. nu. 4.
testes duo regulariter requiruntur in omni negotio. 4. 237. n. 6. 2. 4. Fallit nu. 9.
testes ad hoc, vt faciant fidem, debet deponere de his, quae sensibus percipiuntur. ibi. nu. 10.
testes septem requiruntur in re maximi momenti. ibi. nu. 14.
testes quot necessarii ad probandam solutionem canonis. n. 260. a, & 273. b, & 277. b
Si testis dicat falsum coram iudice arbit. vel arbitratore, an & per quem possit puniri. 1. 330. a
testes an & quibus casibus torqueri possint. ibid.
Si testis examinatus dicat se nunquam dixisse id quod est scriptum per notarium, cui magis creditur. ibid.
testes deponentes quem esse furiosum, debent reddere causam scientiae etiam non interrogati. 1. 451. a
Testes inter alias personas examinati, si possunt repeti, nec probant, nec praesumptionem faciunt in alia causa. 2. 412. b
Testi iuramentum delatum praesumitur, si in actis reperitur scriptum iurasse testem. ibid. b
Testes quot requiruntur ad probandam feloniam. 1. 381. a
Testes qui dat in contestes testes partis aduerse, qui contrariu dicit, reddunt suspecti, & non probant. 2. 422. b
Testes singulares, maxime singularitate non oblatiua probant actus reiterabiles in genere, si tendant ad eundem rei finem. 2. 422. b
testes singulares non admittuntur etiam in probando quid in genere. ibidem
Vni soli testi, ex consensu partium, fidem plenam haberi. 2. 420. b
Vnum testem semiplenam facere probationem. ibid.
testes cognitis attestacionibus ad prioru testiu confirmatione producantur quando hoc petens primo plenam probauit intentionem suam, & iurat se hoc non petere animo calumniandi. 2. 422. b
testes plures ac plures examinans tabellio scribendo dictu primi testis extense, vel per extensum si postmodu ipsemet Notarius scribat, secundu testis id dixisse, ac deposuisse in omnibus, & per omnia & ita in alijs testibus assertiones, ac dicta istoru testiu valent si mul ac probant. 2. 398. b
testis posse interrogari, tenerique ad respondendu de his, quae ad elidendam testimonij fidem contra ipsum obici possunt. ibid.
testis non esse interrogandus de his, ex quibus turpitudine ipsius detegatur. ibid.
testes singulares non probant iudicium. 1. 334. b
testes si noluit venire ad testificandam in criminalibus, etiam possunt cogi multa eis indicta. 2. 408. b, & 418. b
testes singulares sufficientes ad probandum mulierem esse inhonestam vitam in genere, si vnus deponat de vna re inhonesta, alius de alia. 2. 418. a
testes in omni causa debent esse omni exceptione maiores. tomo 2. 417. b
testes in causa matrimoniali debent esse rogati. 2. 417. a
testes viles & pauperes non probant in criminalibus. 2. 417. a
testes alioquin inhabiles, si in eadem causa ab altero reoru probati erunt amplius improbari non poterunt, & si absque dubio in alia causa improbari queant. 2. 408. b
testes non rite examinati iterum post promulgata illorum testimonium examinari possunt. 2. 408. a
testes ante litem contestationem produci nequeunt. 2. 409. a
testes, qui se tantu pro se daturos asserunt, non efficiunt testimoniu dicunt. 2. 407. b
testes, qui de suamet praesentia testificantur, & intelligentiam includunt, at qui de alterius cuiuspiam praesentia deponunt non item. 2. 407. b
testes in prima cause instantia non improbat, in appellationis causa improbari nequeunt. 2. 407. b
testes verbis alternatiuis, vel circa, plus, minus, & similibus vteutes, si dem non faciunt. 2. 407. b
testes duplici defectu habentes, in causis etiam priuilegiatis omnino reiciuntur. 2. 408. b
testes idonei non sunt coloni pro dominis. 2. 408. a
testes extra articulos testati tunc dem quidpi proderunt, cum & super tota causa iururata susceperint, vt fieri incipit, & quod ad causam spectet, deposuerint. 2. 409. a
testes generaliter, ac regulariter, & omni in causa maiores omni exceptione esse debent. 2. 407. a
testes ex eo solo falsi conuincuntur, & pro dicendo testimonio pecuniam accepisse probantur. 2. 409. a
testes

de nocte parata qualiter deponere debeat. 2. 407. b, & 411. b, & 418. a, & 422. b
testes scriptis ad iudicem transmissis testificari nequeunt. 2. 407. b
testes sese propria manu subscribere in instrumentis ac publicis scriptis opus non est. ibidem
testes de maiori summa testati de minori haud probant: nec enim quod ad illos minor summa maiori subest. ibidem
teste & si regulariter de auditu proprio fidem faciant, si voces vel contrahentium vel delinquentium notas habeant, Tamen in testamento specialiter requiritur, vt & testatorem videant, & ipsi summet loquentem audiant. ibidem
testes in causa vniuersitatis non in totum repelluntur a ferendo testimonio propter vilitatem que secundario singulari de vniuersitate uenerit, sed eis minus quam alijs creditur, habito respectu ad personarum equalitatem, & lucri quantitatem. 2. 406. a
testes producti in vna causa impediunt vt alij noui in alia causa ad eundem effectum tendentes non producantur. 2. 403. a
testes examinati, sed non publicati in causa principali, faciunt fidem in causa appellationis inter easdem personas. 2. 404. a
testes iterum examinari. Quando examen testium est nullum, possunt iterum testes iterum examinari, etiam post publicationem, & didicita testificata. 2. 404. b
testes duo sufficientes ad probandum consuetudinem, & hoc casu dicitur plene probata ipsa consuetudo. 2. 400. b
testes cum iuramento necessario tenentur exhibere eorum testimonium, & per consequens iurare debent pro vtraque parte dicere veritatem. 2. 400. a
testes ad aeternam rei memoriam non recipiuntur in causis criminalibus quando agitur criminaliter, sed si ciuilitur. 2. 404. a
per duos testes actor probans se mutuae titio centum, & reus probans se soluisse dicta centum per vnum testem solummodo, tunc obrinebit reus: & sibi erit per iudicem deferendu iuramentum in supplementum. 2. 400. a
testes de auditu deponentes in contractibus, vel quasi, licet cortina vel paries sit in medio inter ipsos testes, & contrahentes sufficienter probant. 2. 400. a
testes singulares sufficientes ad probandum quid in genere, vt puta vira, famam, iurisdictionem, haeresim, possessionem, & his similia. 2. 399. a
testes esse non prohibentur aliquo modo legatarij. 2. 397. b
testes non possunt examinari parte non citata ad videndum eos iurare. 2. 395. a
testes in iis quae percipiuntur sensu corporeo, non autem iudicio intellectus non debet super natura scientia causas dicere, nisi super eis fuissent interrogati, quia verbosi esse non debent. 2. 394. b
testes debent esse iurati etiam in criminalibus. 2. 411. a
testes non iuratos iudex admittere potest, si in rescripto illo clausula, omni iuris solennitate remissa, appositae esset. Quia nihil aliud est procedere sine solennitate, quam sine figura. ibidem
testes in causa ciuili super exceptione probati falsi possunt puniri: alias secus. ibidem
testes tamen de notorio perinde atque de fama deponere notorium que probare possunt, ad hec tamen vt probent, debent etiam non in interrogati rationem dicti sui reddere. ibidem
testes pro informatione habenda possunt examinari per notarium maleficiosem. Secus si ad defensionem: & possunt, vel non possunt cedere literae examinatores pro testibus examinandis in longinquo, vel committi examinatio iudicij loci, volente iudice criminis. 2. 414. a
testes egregie personae tenentur venire ad examen subeundum coram iudice, si ita videtur ipsi iudici, si autem essent mulieres honestae, infirmi, debilitati, non coguntur adire iudicem. Sed debet iudex ad eas accedere personas, vel mittere notarium. ibidem
testis dictum deponentis contrarium ei quod dicit ipse principalis, non valere, nec probare: sed standum potius assertioni principalis. 3. 421. b
Testes singulares fidem non faciunt: in singularitate oblatiua, vbi est contrarietas: Secus autem in singularitate cumulatua, vbi nulla contrarietas, vel diuersitas effectuum. ibid.
Testes non produci & recipi ante litem contesta. Nisi producatur ad perpetuam rei memoriam. Id quod in reo est perpetuo verum. ibi.
Quando non est in presentate actoris agere, vt cum debitum est conditionale, & c. licet ei indistincte producere omnes testes ante litem contestatam. 2. 422. a
Testes in causa appellationis non posse denud produci super iisdem articulis: Sed de iure cano. super nouis de iudicibus ex veteribus: Id in foro ciuili locu habere interpretes iuris ciuilibus negat. ibi.
Testes idonei non sunt coloni pro dominis, parentes pro liberis, vxor pro marito, venditor pro emptore, donator pro eo cui donauit, ad uocati, & procuratores, in causa in qua patrocinium praestiterunt, cedens pro cessionario, proxenetae, affines pro affinibus, mulieres in testamentis, meretrices in criminalibus, pauperes infames infamia facti in causis arduis, domesticis, & c. 2. 408. a
testes in principali causa publicati, in causa appellationis produci poterunt. 2. 409. a
testes post didicita testificata non possunt examinari super eisdem capitulis, vel directo contrariis. 3. 54. nu. 1.
Ampliatum multis modis. ibid. 3. & seq.
Limitatur. 3. 55. nu. 3.
Quid si testes sint bonae opinionis, & famae. 3. 54. 4.

Quid si agatur inspecta aequitate. 3. 55. a
Quid si publicatio non sit facta, sed aliunde pars didicerit testificata. ibi. 10.
Quid econuerso. ibi. 27.
Quid in causa appellationis. ibi. 12.
Quid in Christiano contra Iudaeum. ibi. 15.
Quid in causis summaris. ibi. 16.
Quid si testes non sint recepti, vel rite examinati. ibi. 18. & seq.
Quid si non plene sint examinati. ibi. 20. & seq.
Quid si testes examinati super articulis deponant extra articulis. 3. 56. nu. 32.
Quid si quis vult probare falsitatem super corruptione testium examinatorum, & publicatorum. ibid. 36.
Quid per indirectum. ibi. 42.
Quid in testibus examinatis in iudicio nullo. ibi. 44.
Quid in minore. ibi. 46.
Quid in maiore habente causam cum minore. ibi. 48.
Quid si testes sint examinati in iudicio summario an possint examinari in plenario post publicationem. 3. 57. n. 61.
Quid si sint examinati coram arbitro vel arbitratore. ibi. 63.
Quid perempta instantia. ibi. 67.
Quid in causa matrimoniali. ibi. 69. & seq.
Quid de consensu partium. ibi. 74.
Quid si attestaciones sint de perditae. ibi. 75.
An testes post publicationem possint eorum dicta declarare. ibi. 76. & seq.
Quid in testibus examinatis ad perpetuam rei memoriam. 3. 58. nu. 83. & seq.
Quid si post publicationem quis vult probare contrarium per eundem facti vna cum testibus. ibi. 87.
Quid si tertius admittatur ad causam pro suo interesse. ibi. 91.
Quid in causa criminali. ibi. 95. & seq.
Quid in Papa. 3. 59. nu. 103.
Quid stante protestatione partis, & etiam post publicationem intercedat testes examinari. ibid. 109.
Quid si quis vult impugnare dicta, & testes simul. ibi. 115.
Quid si quis legerit attestaciones perfunctorie. ibi. 116. & seq.
Quid si testes examinari essent excommunicati. 3. 60. nu. 120.
Quid si post publicationem quis vult id probare, sed per alium modum probandi. ibi. 122.
Quid ad probandum peremptoria exceptionem. ibi. 126.
Quid si testes sint de nouo recepti. ibi. 130.
Quid si testes non sunt examinati in figura iudicij. ibi. 132.
Quid si testes inducantur tantummodo ad faciendam praesumptionem vel iudicium. ibi. 134.
Quid si agatur de periculo animarum. ibi. 135.
Quid si testes post publicationem essent legalissimi. ibi. 137.
Quid in crimine haeresis. ibi. 139.
testes minus idonei probant, quando veritas aliter haberi non potest. 3. 41. nu. 1.
Limitatur. ibi. 5.
Quid si probatio sit difficilis non ex natura negocij, sed ex accidentibus. ibi. 5. & seq.
Quid in teste patiente plures exceptiones. ibi. 10.
testes omni exceptione maiores an requirantur in causa matrimoniali. ibi. 11.
Quid si agatur de infringendo matrimonio. 3. 42. nu. 3.
Quid in matrimonio clandestino. ibi. 4.
testes probantes praescriptionem immemorabilem, quando debeant deponere. 3. 300. nu. 74.
testes probantes praescriptionem immemorabilem cuius aetatis debet esse. ibi. 83.
testes duo sufficientes ad probandam voluntate testatoris, & sub vulgata expressa non contineatur tacita pupillaris. 3. 324. nu. 30.
Idem ad probandum tacitam pupillarem matrē excludere. ibi. 31.
testes criminosi qui possunt esse informati admittuntur contra diffamatum in causa inquisitionis. 3. 41. nu. 2.
testes familiares probant intentionem muti explicatam per nutus. 3. 45. nu. 37.
testes singulares probant in actu indiuiduo, & connexo. 3. 36. nu. 69.
Quid si sint valde digni. ibi. 71.
Quid si sint plures numero. ibi. 73.
Quid si agatur de paruo praedicio. ibi. 74.
Quid si cum testibus singularibus concurrant coniecturae. ibi. 76.
testiu numerus in testamento si remittatur per statutu, & ad pauciores redigatur, puta ad quinque, talis remissio non extenditur ad codicillos, ita vt in illis tres sufficientes. 2. 403. b
testium fides diligenter examinanda est. 2. 403. b
testibus deponentibus verisimiliora, magis creditur. 2. 403. b
testiu dictis de sana mēte testatoris deponentiu stabitur: etiam contra alios. 9. contrarium deponentes. 2. 375. b
testium fides corruptela probare non sufficit, vt sententia lata per falsos testes retractetur, seu annulletur, sed debet probari falsitas ipsorum testium. 2. 401. b
Corā duobus Testibus duntaxat, etiam foeminae pater potest inter liberos facere testamentum. 2. 400. b
testium de positiones etiam non publicatae corā vno iudice probant coram altero iudice, praecipue subrogato. 2. 400. a
Litigator non consentiens testibus productis per suu aduerfariu generaliter eos reprobando, potest postmodum eis vti. 2. 399. b
testibus.

Transactio generalis generaliter obstat in omni eo quod in actione... Tranfatio non annullatur ex eo quod partes errarunt in calculo & si fuerit tranfatum ex errore calculi... Tranfatio & si ob dolum seu calumniam ab actoris parte interuenit...

inducit peccatum. tranfgredi iura licet propter enormitatem delicti... tranfgrens per alienum territorium tenetur explorare de pedagio... tranfgrens ad s. vota operatur priuationem proprietatis tantu, & eorum bonorum tantu quu a marito tranfgrens peruenerunt ad eum de cuius successione agitur...

ibid. ibid. 1.460.a 1.460.b 1.460.c 1.460.d 1.460.e 1.460.f 1.460.g 1.460.h 1.460.i 1.460.k 1.460.l 1.460.m 1.460.n 1.460.o 1.460.p 1.460.q 1.460.r 1.460.s 1.460.t 1.460.u 1.460.v 1.460.w 1.460.x 1.460.y 1.460.z

centum, & plus detrudere non possit. Trebellianica an censeatur prohibita per verba geminata... Ampliatur. Limitatur. Quid si prohibito alienationis sit facta liberis primi gradus... Quid per prohibitionem alienationis... Quid propter clausulam codicillarem... Quid si testator volebat bona sua perpetuo familia cõseruari... Quid si testator velit bona sua nullo vnqua tempore alienari... Quid in testamento militis nostri temporis... Trebellianica an amittatur ob non confectionem inuentarij... Quid in filiis primi gradus... Quid si sit facta descriptio omnium bonorum... Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas... Quid si facienda sit restitutio immediatè priuato, mediatè autem piz causæ... Quid si relictum sit hospitali priuato... Quid si vna Ecclesia debeat alteri Ecclesie restituere... Quid in relictis factis filiis... trebellianica an detrahatur de relictis factis Fraternitatibus laicorum... trebellianica non detrahatur de relictis factis hospitali... trebellianicam quartam, nedum suam ipsorum legitimam filij detrahent, quibus inuentum est, vt si sine liberis decesserint, hæreditatè alteri restituant... Quando duæ quartæ detrahuntur, fructus in trebellianicam computantur... trebellianicæ detractionem testator hæredi prohibere potest... treuga a parte offensa seruari debet... tritremium pœna infligi potest indifferenter laicis & clericis... tumultus populi. Si immineat tumultus populi, possunt culpabiles puniri etiam vltimo supplicio, si mereatur talem pœnam absque vilo ordinato processu... turpitudinem propriam allegans in his quæ concernunt peccatū, & sic animæ periculum auditur... tutela a matre filijs postulanda, & integrum annum habet, & cum nõ petita est, tunc demum matre filiorum hæreditate priuatur, cū nulla iusta excusatio obendi possit... tutela an ex cursu tẽporis solènter administrata præsumat... tutelam amittit mulier inhonestè viuens... tutor est nullus, quando testamentum est nullum... tutor non datus intelligitur, de cuius datione non constat... tutor redditur nulla, si tutor non se obligat de recipienda defensionepupilli... tutor, curator, prælatas ac procurator, vel similes possunt in contractu præiudicare dominis ponendo pacta pœnalia, vel solutiua, tunc secundo, pag... tutoris datio non competit iure magistratus, nec potest delegari... tutor finita tutela tenetur reddere rationem administrationis... tutor an in dubio possit propriam commodum pupilli comodo præferre, dum vtrique commodare nequit... tutor principaliter personæ, secundario rebus datur... tutor datus in testamento minus solenni, & à iudice cõfirmatus, præfertur datiuo velut testamentarius... Tutor testamentarius si tutelam non susceperit, quæcunque sibi in eodem testamento relicta, seu tutelæ illius contemplatione, seu se eius, iure hodierno amittet... Tutor licet debitum liquidum remittere non possit, secus tamen est in debito non liquido... Tutor corruptus pupillam, cuius est tutor, punitur pœna capitali, id est capitis... Tutor potest remittere iniuriam pupillo factam, & imputatam alicui... Tutor est quasi dominus in rebus pupilli administrandis... tutor ratione non susceptæ tutelæ an legatum amittat... tutor inuentarium, librumque rationum conficere debet... Tutor compromittens. Si tutor compromittat de causa pupilli in arbitrium, à cuius sententia non appellatur, potest minor ipse in integrum restitui... tutor vel curator nõ potest cõducere gabbellas, seu ducta tutela, siue sit finita, si ratio admittatõis reddita nõ sit, alias punitur pœna falsi... An tutor possit remittere iniuriam? Tutor & curator possunt pupillo & minori stipulari... Amplia & declarata, vt tutor non cauet rem ratam pupillum habiturum, cum rem in iudiciu delucit...

Tutor testamentarius iure hodierno non assumens tutelam, quæcunque sibi in eo testamento relicta amittit indistinctè, siue illud iurè cõstitutum contemplatione tutelæ, siue non... Numquid autem tutor infantis tenebitur ad præstandum iuramentum fidelitatis? Tutorem certæ rei vel causæ dari non posse: aliter tam en obseruari quancouque in tutore Arriliano... Tutoris dationem in testamento ad certam conditionem, ea pendente, purâ esse ac indicari quò ad validitatè: sed quò ad resoluonẽ conditionis, esse in suspenso... Tutorem siue à iudice, siue in testamento simpliciter datum, videri & intelligi datum ad vniuersum pupilli patrimonium, vbicunque sit... Tutore deficientè tam legitimo, quàm testamentario, à quoniam iudice dari possit & debeat tutor idoneus... Extra iurisdictionem tutorem dari non posse: Et iudicem originis pupilli rectè tutorem dare posse... Si quidam ex tutoribus vel curatoribus gesserunt, quidam non, conueniendi sunt prius, qui gesserunt... Tutorem, vel curatorem de leuissima culpa non teneri... tutorem & curatorem super iniuria patri ipsius pupilli, vel adultè, illata, pacem posse componere cum inferente, nonnulli voluerunt, si iniuria patens, & notoria non fuerit, aliàs secus... Tutori nec prodest testatoris prohibitio de non reddenda ratione, si quid ex dolo fecit... Tutoribus etiam dolosis competit beneficium diuisionis, sed non cõfessionis... Tutorum & curatorum vnusquisque habet authoritatè in solidu, ibidem b... Tutori testamentario testator confectionem inuentarij remittere potest... tutoris datio die feriata etiã in honorè Dei potest decerni & confirmari tutor, quando non exigitur causæ cognitio, aliàs secus, vt quò datur per inquisitionem... tutores vel curatores non possunt per cõstitutu vel precariu, vel aliu actum fictum transferre possessionem reru sui pupilli vel minoris... tutores fideiussor qui præfens ac tacens patitur nomẽ suu scribi apud acta, sine cõtradictione, periade tenetur ac si stipulatio intercessisset... tutores testamentarij nõ debet cauere, nec possunt emere res pupilli, nec possunt se excusare propter numerosas proles, & absolui sunt ab officio, si moriantur... An & quatenus valeant, quæ sine tutore pronuntiata, gestæ sunt in fauorem & vtilitatem pupilli... tutoris auctoritas an ex cursu tẽporis in contractu pupilli præcessisse præsumatur... tutorè teneri conficere inuentariu corâ iudice. Sufficere tamẽ si fiat per tabellionem publicum, extra iudicium... tutorem vel curatorem datu à minore iudice indistinctè teneri satisfactore: Datu verò à magistratu maiore, cum sine inquisitione datus est... tutoris authoritatè interponi debere in ipso negotio, vel actu, qui à pupillo geritur, non ex intervallo... tutoris authoritatem statim & immediatè, antequam ad alios actus extraneos diuertatur, perfecto negotio interpositam, valere. tom. 2. ibid. In authoritate præstanda sufficere simplicem consensum tutoris, sine certa & solenni verborum forma. Quibusdam tamẽ aliter sentientibus... Tutorem à patre in testamento imperfecto datum liberis, si modò is aliàs legitimus erat futurus tutor, rectè datum videri: Extraneum verò à iudice confirmandum... Tutoris dationem sustineri, etiam nullo, vel rupto, aut per querelam rescisso, irritòve factò testamento... Testamento, propter præteritionè à patre ignorante, nullo, infirmari dationem tutoris... Tutorem in testamento inutiliter datum, & à iudice confirmatum, non multis quidem testamentario æquiparari: non tamẽ testamentariu esse, sed datiuum... Tutorem in testamento inutiliter datum, & à iudice cõfirmatum, præferri legitimo & datiuo... Tutorem datum filio in testamento maris confirmati à iudice cõ inquisitione: Atque datum inutiliter à patre, confirmari sine inquisitione... tyrannum principem possunt vassalli occidere... tyranni gesta valent per iustitiam... tyrannus intelligitur qui potest metum inferre... tyrannus spoliatus non restituitur...

V Acet sedes quando prælatas impeditur a possessione... Vagabundi qui vagabundus potest puniri de delicto cõmissio in quolibet loco in quo inuenitur... valifia si reponatur sigillata, & clausa, & restituitur aperta, an hospes tenetur... valifia cauponi hospes aperire, & ostendere quæ intus habeat, nõ tenetur... valifia, fardellum, seu capsâ posita apud hospitem, vel alium quemuis Index in Com. opin. EEEEE

Index in Communes

eiusdem sigillat, & clausa, si forte redderet diffigillata eo casu standum esset contra ipsum hospitem iuramento in licem ipsius deponens super quantitate, qualitate, pretio, valore, & aestimatione rerum, &c. 1.602.b. & 608.a

valorem fructuum beneficij impetrans, non tenetur probare, quod factis est, si dicat verum valorem expressisse. 2.440.a

valor monetæ expressæ in impetratione beneficij consideratur tempore vacationis. 3.169.nu.2.

valor pecuniarum in decimis, & tributis attenditur tempore solutionis. ibid.nu.3.

valor fructuum beneficiorum est exprimendus in supplicationibus secundum communem aestimationem. 4.313.nu.30.

Vani timoris nulla est aestimatio. 2.440.a

vanz voces populi non sunt audiendæ. ibidem

variare possunt ascendentes petendo hæreditatem ex testamento, vel ab intestato. ibidem

variatio seu mutatio fieri non debet. ibidem

variatio & mendacium sola non facit indicium ad torturam nisi sit cum aliis adminiculis & coniecturis, seu iudiciis. ibidem

varietas temporum, & locorum, varietatem pretiorum inducit. ibid.

varietas temporum varietatem constitutionum inducit. ibidem

varietas Rei, quæ est sine trepidatione & inconstantia, non est in consideratione: sed oportet, vt sint alia iudicia arbitrio iudicis. ibidem

vas lapideum ad aliuicium sepulchrum destinatum vendi potest. 3.28.nu. mero 15.

vasallus negans se vasallum perdit feudum. 2.144.b

Quid si vasallus non concubuit cum vxore domini, sed solum tenuit, debet priuari feudo. 1.376.b

vasallus abutens re feudali, notabiliter eam deteriorando, potest feudo priuari. 2.440.b

Vasallus alienans non cadit à re si apponat clausulam, habita licentia & nõ aliter, nec alio modo, etiã q̄ actualis traditio sequat. 2.443.b

Vasallus qui literas inhibitorias obtinuit contra eius subditum, eo q̄ petita absolutione à iuramento coram iudice ecclesiastico: coram eodem iudice cõtracta confessionem petiisset, an iure tales literæ inhibitorie concedi possint? 2.443.b

Vasallus quando priuatur feudo propter delictum, non debent de illo feudo inuestiri, nec filij, nec alij descendentes, neque agnati, qui sunt coniuncti infra quartum gradum, sed agnati, existentes in quo to gradu vsque ad infinitum admittuntur ad feudum. 2.442.b

Vasallus non perdit feudum, si iusto metu ductus amicitiam contrahit cum inimicis domini. ibid.b

Vasallus conuictus de culpa potest feudo priuari. ibid.

Vasallus potest de feudo testari, quando sibi facta est cõcessio pro se & hæredibus, quibuscunq̄. ibid.b

Vasallus non priuatur feudo, si per metum delinquit in dominum. 2.443.b

Vasallus ob nõ petitam inuestituram in tempore, morã intra modicum tempus purgat. ibid.

vasallus falsificans monetam Principis committit crimen læsæ maiestatis, & priuatur feudo, dato q̄ sit nõuũ vel antiquum, hæreditarium, siue ex pacto & prouidentia, in eius filiorum, agnatorumve præiudicio. ibid.a

Vasallus ingratus erga dominum suum, feudum amittit. ibid.a

vasallus potest de re sibi donata ab imperatore disponere pro libito suo absque consensu Cæsareo. ibid.b

Si vasallus concubuit cum vxore domini an debeat priuari feudo. 1.376.b

Vasallus tenetur iurare, & iuramentum obseruare hæredi domini sicut tenebatur ipsi domino. 2.443.a

Vasallus non cadit à re in feudum concessa, licet per triennium non soluat. 2.443.b

Vasallus propter deteriorationes in re feudali, cadit à feudo. ibid.

Vasallus Domino suo stipulari potest. 3.158.nu.5.

Vasallus, qui tenetur cõtribuire pro matrimonio filie Domini sui debet contribuere in matrimonio primæ filie tantum. 3.348.nu.9.b

Vasallus sicuti ex certis causis feudum amittit, ita ex eisdem causis Dominus directo dominio priuatur. 3.351.nu.34.

Vasallus an possit pro domino testificari. 3.45.nu.26.

Limitatur pluribus modis. ibid.27.

Quid si sit familiaris. ibid.28.

Quid si agatur super re ipsa feudali. ibid.29.

vasallus vasalli mei non est meus vasallus. 3.46.nu.54.

Vasallus non potest rem feudalem sine consensu domini alteri dare in emphyteusim. 2.440.b

Vasallus non potest sine consensu domini alteri constituere vsufructum in re feudali. ibid.

vasallus non priuatur feudo propter alienationem quæ ex aliquo capite nulla & inualida erat. ibid.

vasallus non tenetur in adiuvando domino præponere salutem domini saluti propriæ. ibid.

Vasallus post alienationem factam, si feudum recuperet, non ideo eui tabit poenam. 2.441.a

vasallus potest alienare comoditates feudi, sed non valebit illa alienatio, nisi durante vita eius. ibidem

vasallus potest dominum sine venia in ius vocare. 2.441.a, & b. & 443.a

Vasallus potest priuari feudo propter amicitiam contractam cum inimicis domini, si fuit contracta in perniciem domini. 2.441.a

vasallus qui intra annum & diem non petierit inuestituram, non cadit feudo, si per id tempus feudum non possederit. ibid.

vasallus regularis nõ potest disponere de feudo in suo testamento. 2.441.a

Vasallus alienans feudum irrequisito domino: cadit feudo siue nõuũ, siue patrum sit. 2.442.a

Vasallus non tenetur petere inuestituram à domino feudi, quando tertius possidet, quia qui non habet commoditatem feudi, non tenetur subire onera feudi. 2.443.a

Vasallus habens feudum pro quo tenetur præstare certam pensionem, non propterea cadit feudo, si per biennium, vel triennium cessauerit à præstatione, vt sit in emphyteusi. 2.440.b

Vasallus in habilis ad pugnandum: (vt qui habeat abscissa brachia) nõ tenetur dominum adiuvare, & si auferit in prælio non priuatur feudo, nemini enim imputandũ quod non faciat id quod facere nõ potest. ibid.

Vasallus instituens vnum exiliis in re certa, nihilominus filius ille succedet æqualiter cum aliis hæredibus vniuersaliter institutis. ibidem

Vasallus licet in alienatione protestetur, se alienare, saluo, & reseruatõ domini consensu, vel saluo iure directi domini, non releuatur, si sequuta sit traditio. ibid.

Vasallus an possit de feudo testari. 1.370.b

Et an renunciare feudo iniusto domino. 1.371.b

Vasallus non potest alienare feudum, sine consensu domini. 1.366.b

Et alienatio facta sine domini consensu est nulla, adeo quod feudum non potest præscribi etiam longissimo tempore. ibid.

Vasallus diuidens emphyteusim cum aliis vasallis, irrequisito domino, an cadat à iure suo. 4.313.nu.29.

Vasallus feudum suum alienare non potest. 4.206.b

Vasallus minor restitui potest in integrum non petita suo tempore inuestitura. ibid.

Vasallus dominum egenum alere non tenetur, nisi duobus casibus, to mo 1.35.a

Nuptud vasallus turpiter luden. cum vxore domini, priuari debeat feodo. 1.376.b

Vtrum vasallus teneatur sequi dominum suis propriis sumptibus. to. 1.376.a

Quid si vasallus iurauit fidelitatem prælato, & successoribus suis canonicis intrantibus, vel domino seculari recipienti pro se & successoribus suis, vtrũ morietate prælato vel domino, tenebitur iterato vasallus præstare iuramentum fidelitatis successoribus. 1.384.b

An vasallus possit expellere dominum eũ intollerabiliter opprimente. 1.381.a

Quando vasallus priua. feudo propter alienationem factã irrequisito domino, sit dist. inter feudum nõuũ & antiquum. 1.380.a

Quid si vasallus decessit relicto vno filio infante, vtrũ ille infans tenebitur iurare fidelitatem. 1.384.b

Quid si vasallus decessit pluribus relictis hæredibus, an quilibet ipsorum tenebitur iurare fidelitatem. 1.384.a

vasallus cessans per triennium soluere canonem cadit iure suo. 1.384.b

vasallus quando priuatur feudo ex alia causa, quàm ex iniuria, quæ concernat personam domini si feudum est nõuũ, adhuc reuertitur ad dominum exclus. descendentes & agnatis omnibus. 1.380.a

vasallus quando priuatur feudo ex alia causa quàm ex delicto, vel iniuria cõcernete personã domini si feudum est antiquũ reuertitur ad agnatos non autem ad dominum. 1.380.a

vasallus quando priuatur feudo, cui deferatur. 1.379.a

An vasallus teneatur sequi dominum in bello extra patriam. 1.376.a

si vasallus feudũ antiquũ refuset in manibus domini, an ista refutatio præiudicabit agnat. 1.374.a

vasallus vbi tenetur petere inuestiturã, & dominus citat eũ vt infra tẽpus illud faciat ad quod de iure tenetur, si non faciat termino elapso censetur ipso iure priuatus absque alia citatione, vel sententia etiam declaratoria. 1.378.b

vasallus non tenetur offerre seruitium domino: sed debet expectare quod sit interpellatus: Nisi sciat mag. periculũ domino imminere: quia tunc debet se offerre, etiam non interpellatus. 1.385.a

Sed an vasallus teneatur iuuare dominum contra patriam propriam. 1.384.a

Et vtrum tenetur iuuare dominum, contra semetipsum. ibid.

An vasallus qui iurauit fidelitatem domino, teneat iuuare dominum contra patrem & fratrem. 1.384.a

Nunquid autem tenetur iuuare dominum, etiam iniuste? ibid.

si vasallus ad interpellationẽ domini non exhibuit seruitium: dominus tamen sponte postea suscepit seruitium, an vasallus amittat feudũ. 1.385.a

si vasallus insultauit castrũ domini, vel aliũ locũ domini, debet priuari feudo. 1.377.a

vasallus seu subditus an possit dominũ in ius vocare sine venia. 1.529.a

vasallus ex causa non petitiã inuestituræ, nõ cadit ipso iure feudo, sed requiritur sententia declaratoria. 2.440.b

vasallus derelinquens rem feudalem, non propterea liberatur à præstatione seruitij. 2.440.b

vasallus per non petitam inuestituram, non est priuatus feudo, sed venit priuandus, domino volente. 2.441.b

vasallus commisit feloniam, sed mortuus est prius, quàm dominus que relam contra eum institueret, eo casu dominus non potest querelã intentare contra hæredes vasalli nisi esset in casu quo vasallus ipso iure priuaretur feudo. 2.440.b

vasallus tenetur dominum defendere, & iuuare contra omnes, idque propriis suis sumptibus. 2.441.a

vasalli de feudo litigantes non possunt prorogare iurisdictionem alterius iudicis, sine licentia domini. ibid.

vasallus

Vtriusque Iuris Opiniones.

Vasallus si cadit feudo, quia illud irrequisito domino alienauerit, tunc si sit feudum nõuũ, reuertitur ad dominum: si verò sit antiquum aperitur filij agnatis. 2.441.a

Vasallus si coactus deliquit, non imputatur ipsi pro culpa. ibid.

Vasallus etiam si renunciari feudum, atque etiam renunciare poruisset, tamen propterea non poterit postea offendere dominum, & si faciat, debet puniri. 2.440.b

Vasallus alienans feudum, si habeat filios, & agnatos, tunc si alienatio sit iure facta, filius præfertur agnato quod ad reuocationem feudi, si autem sit facta iure refragante, tunc agnatus præfertur filio. ibidem

Vasallus alienans feudum domino sciente & tacente, videtur habere consensum domini, ideo poenam non incurrit. ibidem

Vasallus si non directò deliquit in personam domini, tunc si sit feudum nõuũ applicatur domino, exclusis & filijs, & agnatis, si autẽ sit antiquum, tunc reuertitur ad agnatos. 2.441.a

Vasallus requisitus, vt comiteretur Imperatorem proficiscentem Romam pro coronatione, si fuerit inobediens priuatur feudo. ibidem

Vasallus sciens imminere periculum domino, si ipsum nõ certiorauerit, potest priuari feudo. ibidem

Vasallus si deliquerit directò in personam domini, tunc feudum aperitur domino, exclusis & filijs, & agnatis vasalli delinquentis. tomo secundo, pag. 441.a

Vasallus plures habens dominos, si contra vnum tantum delinquat, non cadit toto feudo, sed tantum parte. 2.441.a

Vasallus occidens seipsum, non priuatur feudo. ibidem

vasallus per metum delinquens non excusatur. ibid.

vasallus per subinfestationem à se factam alteri, non potest præiudicare agnatis suis. ibid.

vasallus non æquiparatur per omnia vsufructuario, sed pinguius ius obtinet, quia habet vitale dominium. 2.441.b

vasallus licet possit in feudum quem idoneum ad seruendum pro feudo, illa tamen infestatione durat per vitã primi vasalli, & statim trãsit ad dominum. ibidem

vasallus non præsumitur ex præstatione decennali seruitiorum perfonalium, sed requiruntur 30. anni, facta tamen contemplatione rei vel causæ. ibidem

vasallus si committit feloniam, & dominus remittit delictũ, hoc feudum non dicitur nõuũ, sed antiquum. ibid.

vasallus non potest constituere vsufructum in re feudali in scio domini. ibidem

vasallus tenetur de iure ostendere domino, si exigat specificare, & demonstrare bona quæ ab ipso in feudum obtinet. 2.441.b

An vasallus in præiudicium agnatorũ possit de fructibus feudi disponere. 1.443.a

vasallus miles habet annũ & mensem ad petendã inuestiturã. 2.440.b

vasallus minor si non petierit inuestituram intra debitum tempus poterit petere restitutionem in integrum. ibid.

vasallus nõ potest incidere arbores fructiferas in fundo feudali. ibid.

vtrum vasallus teneatur præstare iuramentum fidelitatis filio domini, ipso domino viuente. 1.384.a

vasallus male tractans subditos, potest feudo priuari. 2.442.b

vasallus non tenetur iuramentum fidelitatis præstare omnibus filijs qui successerunt domino feudi, sed vni tantum. 2.441.b

vasallus non cadit ob non petitam inuestituram, nisi domini de declaratione sequata. 2.443.b

vasallus alienat feudum liberum concessum pro se & quibus dederit in præiudicium agnatorum & in quacunque personas, etiam si ad effectum iuramentum fidelitatis. 2.443.b

vasallus etiam cum consensu domini directi, non potest alienare feudum, seu res feudales in præiudicium agnatorum, qui eo mortuo ad feudum vocantur ex forma inuestituræ. ibidem

Vasallus alienans feudum sine cõsensu dñi priuatur feudo & et si postea recuperauerit, nisi recuperauerit ante traditionem factam. 2.442.a

vasallus non cadit ex contractu nullo. 2.443.b

Vasallus per non petitam inuestituram, non est priuatur feudo, sed venit priuandus, domino volente. ibid.

vasallus si dicat dominum apposuisse in reuocatione feudi pacta insolita, non ipse statim creditur, sed tenetur probare esse pacta insolita. 2.441.a

vasallus si efficitur monachus, feudum finitur, nisi præstaretur tale seruitium, quod honestè à clerico præstari possit, vel per substitutum idoneum, vel etiam si præstaretur res aliqua vel pecunia, tunc, n. feudum transfret ad monasterium: & ibidem remanet durante vita vasalli. ibid.

vasallus si fuit inductus in actuale possessionem feudi, competit ei pro feudo vitis rei vendicatio, tam contra dominum, quàm extraneum. ibid.

Vasallus si incurrit poenam priuationis feudi: non priuatur ipso iure: sed requiritur sententia. ibidem

Vasallus tenetur adiuvare dominũ etiam contra proprium patrem, si huius vel fratrem suum. ibid.

Vasallus faciens contra contenta in iuramento fidelitatis, potest priuari feudo. 2.440.b

vasallus habens castrum cum pertinentiis, si inter ipsum, & dominum orijatur contentio de pertinentiis, nempe, si dominus diceret omnia bona, quæ vasallus haberet in territorio illius castrũ, pertinere ad fe ratione castrũ, eo casu incumbit onus probandi ipsi domino. ibid.

dem

Vasallus habens feudum antiquum, si illud recipiat à domino tanquã nõuũ, sibi quidem præiudicat: sed quantum ad filios & agnatos eius, non potest illis per hoc solum factũ præiudicare, nisi ipsi forte in tale factum consensissent. ibidem

Vasallus vt priuatur propter alienationem an sit necesse quod perueniat ad ad actum traditionis. 1.374.b

Et quid si interueniat constitutum. ibid.

Et quid sit veniat cum pacto de reuocando. 1.375.a

Et quid si alienat feudum pro parte. ibidem

Et quid si alienat cum protestatione, saluo iure domini, &c. 1.374.b

Vasallus an teneatur dominum iuuare sub poena priuationis si aliquis eius insultet. 2.365.b

Et an teneatur eum defendere in bello iniusto. ibid.

Et an contra patrem & patriam. 1.376.a

Et an teneatur alere dominum egenum. ibidem

vasallus si carnaliter cognouit concubinam domini an priuatur feudo. 1.376.b

Et quid de pedissequa domini. ibidem

Et quid si concubuit cum filia domini, vel cum nepte ex filio, vel cum sorore domini, in eadem modo manente. ibid.

Contra vasallum sententia lata non præiudicat successoribus in feudola ta verò contra vasallum super re feudali, præiudicat agnatis successioribus. 2.443.b

Vasalli an possint esse testes in causa domini sui, & si deposuerint in fauorem domini, an illorum dictis fides habenda sit? 2.442.b

Vasallum non teneri dominum, qui ob debita in carcerem esset cõiectus, liberare, eiusque debita creditoribus soluere. ibid.b

Vasallum cessantem per triennium à solutione pensionis, feudo non priuari. 1.349.a

vasallo haberi iurisdictionẽ pertinet cognitio prima in subditos suos, & non potest à superiore impediri. 1.355.b

vasallũ, feudo post alienationem recuperato, nõ euitare poenã priuationis: Nisi traditione possessionis nondum secuta. 1.350.a

vasallũ alienantem feudum propter necessitatem aliquam, non excusari. ibid.

vasallum posse alium de feudo subinfestare. ibid.

vasallo mortuo, in quo generatio tũz familie finitur, tunc possunt eius consanguinei officio iudicis petere, vt ipsi præ aliis cũ feudo inuestiantur a domino, qui tenet etiam illos potius quã alios extraneos, inuestire, aliis enim ipsis fieret iniuria. 2.441.b

vasallus & incitores vinearũ & arborũ puniuntur morte, vt latrones. 2.443.b

vecigalia licet princeps possit imponere, non tamen inferior, qui superiorem recognoscit. 2.444.a

A vecigalibus immunis, si semel & pluries soluat, propterea nõ videtur renunciare priuilegio. 2.444.a

uelleiani renunciatio à muliere, quæ rei totius certior facta sit, interposita, valet omnino ac firma prorsus est. 2.444.a

venalia cũ legato rerũ, seu bonorum generali, tum obligatione vel tãcita vel expressã bonorum, reuimẽ generali comprehenduntur. 2.444.b

venari licet recreationis causa, etiã, in fundo alieno, aibus & canibz, non autẽ laqueis, foueis, retibus, & cæteris similib. artib. fraudulentis, præterquam in occidentis, capiendisque bestijs nocuis, provt sunt leones, apri, & similes. 2.444.b

venandi causa an liceat per fundum alienum transire, &c. 1.376.a

venari dominus si prohibeat subditis, eis dicitur inferre violentiam. 1.355.b

venator quas feras in agris alienis capit, non prohibitus alioquin ingredi, perfecte iure omni lucrificat. 2.444.b

venationem hominibus suis dominus & Magistratus per proclamata prohiberi non potest. 2.444.b

venatio inter ea ponitur, quæ iurisdictioni censentur. 2.444.b

venationes captæ in fundo alieno an sint capientium. 1.356.a

venatio an & quando promissa clericis. 1.356.a

vendere quis cogi potest, præsertim tempore Caritatis, res ad annonam spectantes, etiã minoris quàm iusto pretio, idque ne indigentes pereant. 2.445.a

vendere aliud est, & aliud promittere vendere. 2.445.a

vendere & res soli & res victui necessarias tunc quis cõpelletur, cum è re publica fuerit. 2.445.a

vendens re valẽtem decẽ pro quatuor, deceptus censetur vltra dimidiã iusti pretij in vno tantũ nummo, & ob excessum vnus nummi vltra dimidiã prædicitur sibi totũ, ac integrũ iustũ pretiũ suppletũ foret. 2.444.b

vendens fundũ iure coloni, qui medietatẽ fructuũ percipere debet, si nullus reperitur colonus, sed ipse venditor fundũ excoluerit, talis operatio nihil operatur, sed oēs fructus trãferunt in emptorẽ. ibid.

vendere promittens tenetur ad re tradendam, quia hæc obligatio est indiuicibilis. 2.447.b

vendens re cũ pacto francandi, non potest agere aliqua reali actione contra sibi, in quẽ ista res per emptorẽ alienata fuit, sed tantum cõtra primum emptorẽ in actione personali. 2.448.a

vendens rem sibi hostibus, vel frumentũ, vel fal, vel alias merces, punitur poena carnis. 2.445.a

vendi non debet plus res, vel minus quàm valeat. ibidem

vendens se tenet re intra dimidiã iusti pretij non potest quasi deceptus legis beneficium implorare, vt vel pretiũ suppletur, vel rescindatur venditio. 2.445.a

Index in Communes

veniens rem duobus committit falsum. 1.333.a
Aliud est vendere, aliud promissio de viden. 1.247.b
Si vendit fundum cum omnibus iuribus meis, intelligitur solum venditum id quod est de natura rei. 1.248.a
Si quis vendat scienter tignum vitiosum, & domus propterea corruat, tene venditor ad interesse totius domus. 1.559.b
fi videns se constituit possidere nomine emptoris: si distrahatur venditio, opus est ut interueniat etiam constitutum. 2.210.a
vendere rem propria nemo inuitis cogendus est. 2.448.b
vendens rem duobus hodie non punitur poena falsi. 2.445.a
vendens seu donans eadem rem duobus, ille praefertur in dominio detinendo, cui prius res ipsa tradita fuit, non attento cui prius fuit vendita, vel donata. 2.448.b
vendito praedio ad mensuram, vt decem videlicet soluantur pro quolibet iugere, per tica, seu cuppa, tunc ripa fluminis publici cui praedium hoc venditum inhæreret, non venirent mensuranda, nec computanda in precio, & mensura, sed cederet emptori, nisi aliud expresse esset inter contrahentes dictum seu conuentum, 2.445.b
vendita res non idem vindicari poterit, quod intra constitutum tempus non soluitur, si fides de precio habita sit, vel solutio in tempus dilata. 2.445.b
vendito castro cum pertinentiis, omnia adiacentia castro venditioni cedunt. ibidem
venditus equus, vel quid simile, si intra triduum moriatur, & morbo antea laborasse praesumitur, venditorem precij accepti nomine consequenter obligat. ibidem
vendita re ad pondus in re mobili, vel ad mensuram in immobili, attendenda est mensura vel pondus loci contractus. ibidem
vendita re ad subhastationem, an habeat locum remedium l. 2. c. de rescind. vendit. 2.446.a
vendita re vni à duobus cum pacto retrovendendi, tunc quippe alter ex venditoribus, data pretij parte non admittitur ad recuperationem partis, & sic promittens rem retrovendere duobus, à quibus eam emerat, non cogitur vni vendere partem, quia contractum ipsum diuidere non cogitur. 2.445.a
venditor non tenetur de euictione nec de precio, quando emptor licet rem alteri esse obligatam. 2.447.b
venditor rerum quarumcumque vitiosarum intra sex menses actione pretoria illas reddere, & intra vtilem annum actioni quanti minoris de precio decedere cogitur. 2.449.b
venditor negotiari solitus, ab emptore non soluente tum pretium ipsum, tum cessans omne lucrum consequetur. ibidem
venditor si facultatem rei tradendae habuerit, non eo, quod interest, soluendo liberabitur, sed rem ipsam omnino tradere compellitur. ibidem
venditor fidei de precio habere cœsetur, cū emptori tempus indulget. 2.449.
venditor vendens terram incipiendo exprimere ipsam speciem, seu corpus determinatū in contractu venditionis, scilicet terra iugerū quinquaginta, dato quod postmodum adiciat mensuram, vel numerum, tamen venditio dicitur facta ad corpus & ad speciem, non autem ad mensuram. ibidem
venditor licet certō sciat litem motam fuisse contra emptorem rei à se venditæ, nihilominus non tenetur de euictione ob huiusmodi scientiam, nisi emptor denunciauerit sibi litem motam. 2.448.b
venditor qui accipit arrhas, non liberatur per soluendo arrhas duplicatas, sed ad totum emptoris interesse tenetur. 2.448.a, & 449.a
venditor de iure ciuili, canonicō, & in conscientia agere potest ad interesse contra emptorem, qui percepit fructus rei emptæ, & fuit in mora soluendi pretium. ibidem
Quando venditor reperitur post factam venditionem adhuc rē venditam possidere, praesumitur venditio simulata, & fraudulenta. to. 2.447.b
Venditor sciens litem motam emptori, non tenetur de euictione, nisi sibi per emptorem fuerit facta denunciatio. 2.447.a
Venditor tenetur rem praesens tradere si est in sua facultate: alia secus, quia tunc non tenetur nisi ad interesse. 2.447.b, & 449.b
venditor non habet praedationem. 2.447.b
Venditor dans, tradens, donans, & donare intendens emptori illud, quod plus valebat res alienata ac vendita, potest optimo iure venditionem sub praetextu deceptionis ultra dimidiam iusti precij rescindere, si confitetur ignorauisse valorem illius rei alienatæ. 2.448.a
Venditor non tenetur praesens rem tradere, sed praestando interesse liberatur. ibidem
Venditor generis alicuius, dominium illius transferre omnino tenetur, quamuis speciei venditor non tenetur. 2.449.b
Venditor an possit defendere rē petitā, & suscipere in se iudicium inuito actore. 1.285.b
Si venditor dicat nolle teneri de euict. nisi pro facto suo tantum, tenebit, tamen etiam pro facto sui auctoris. 1.285.b
venditor si dominus est, & possidet, & habet facultatem rei tradendæ, praesens cogitur tradere. 2.450.b
Venditor, licet re per sententiam euicta, regulariter emptori de euictione tenetur, nisi quando emptor vel omnino nō, vel non debito tempore venditori denunciat. ibidem
venditor qui solum constituit ratione emptoris se possidere, non est liberatus perfectē ab actione ex empto, quia tenetur ad realem traditionem. ibidem
Venditor promittens factum suum tantum in venditione, si tractu temporis res emptæ euiceretur, ex facto sui auctoris, tunc profectō

teneretur ipse venditor de euictione, & sic de facto suorum auctorum praedecessorum, & hæredum teneretur. ibidem
Venditor læsus ultra dimidiam iusti precij habet beneficium l. 2. c. de rescind. vend. 3.203. nu. 1.
Ampliatur pluribus modis. ibid. 4. & seq. Limitatur. 3.204. nu. 47
Quid si venditor sit deceptus ultra dimidiam in vno nummo. 2.203. num. 6.
Quid in minori læso in precio. ibi. 11.
Quid in laudo. ibi. 15. & seq.
Quid in aliis bonæ fidei contractibus. ibi. 19. & seq.
Quid si fuerit facta venditio Ecclesie ab altera Ecclesia. ibi. 21.
Quid in diuisione. ibi. 25.
Quid in venditione facta per procuratorem. ibi. 26. & seq.
Quid in locatione. ibi. 30.
Quid si læso sit respectu emptoris. ibid. 31.
Quid in deceptione facta in falso rationum. 3.204. nu. 31.
Quid in re æstimata data in dotem. ibi. 33.
Quid si renunciatum sit omni. l. auxilio. ibi. 39.
Quid si venditor iurauit non contrauenire. ibid. 43.
Quid in donatione ob causam. ibid. 45.
Quid stante illa clausula in instrumento, & si plus donat, & c. ibi. 42. & seq.
Quid si venditio sit facta cum decreto iudicis. ibi. 57. & seq.
Quid si venditio sit facta per subhastationē plus offerenti. 61. & seq.
Quid in aduocatione. 3.205. nu. 64.
Quid in transactione. ibi. 68. & seq.
Quid in contractu emphyteosis. ibi. 75. & seq.
Quid si in contractu interuenit iuramentum ex certa scientia. ibi. 78. & seq.
Quid si fuerit renunciatum beneficio. l. secundæ. 3.206. nu. 89.
Quid si venditor sciebat verum valorem. ibi. 98. & seq.
Quid in contractibus stricti iuris. ibi. 105. & seq.
Quid in elapso spatio triginta annorum. ibi. 108.
Quid in uento postea thesauro in re vendita. ibi. 111.
Quid in pacto liberatorio. ibi. 115. & seq.
Quid in additione hæreditatis. 3.207. nu. 119.
Quid stantibus verbis geminatis vel cōsensu geminato in instrumento. ibi. 123. & seq.
venditor rerū quarumcumque vitiosarū intra sex menses actione pretoria illas reddere tenetur, & intra vtilem annum actioni quāto minoris de precio decedere cogitur. 2.450.b
venditori mercatori vel aliis solito negotiari morā passo, debetur per emptorem lucrum cessans. 2.450.b
venditor rem venditam possidens, cogitur praesens ipsam tradere. ibi.
Si venditor dicat rē nemini obligatā, cū sit, teneat crimine falsi. 1.333.b
venditor sciens vbiicumque non certioratur emptorē de qualitate rei, propter quā res vendita minoris est, tunc emptori ignoranti tenetur ad omne interesse. 1.247.b
venditor qui carnē venditā non tradit in termino, tenetur ad interest se valoris, non autem meroris, nec honoris. 1.559.b
venditor ignorans rei valorē, & cum dubiū sit & incertū an venditor sciat, an verō ignoret rei valorē quando vendit, donādo in contractu maiorē rei valorē, auditur nihilominus, si demū veniat, remedium legis secundæ. c. de rescind. vend. 4.97.a
Venditor ignorans valorem rei quam vendit, in dubio si donet maiorem rei valorem, & id quod plus valet, etiam si excedat dimidiam, poterit nihilominus ille venditor agere remedio legis secundæ, de rescind. vend. 4.97.a
Si venditor dicat rem non esse alij obligatam cum sit, committit falsū. 1.247.b
Venditor an possit pendente termino ad soluendum recipere aliquid ab emptore vigore conuentionis ratione retardatæ solutionis precij. 210. nu. 21.
Declaratur pluribus modis. ibid. 23. & seq.
venditorē constituētē se rem possidere nomine emptoris, liberari à reali traditione rei venditæ, scilicet quo ad actionem ex empto: aliis autem actionibus conueniendum. 1.244.b
venditori debet fieri denuntiatio litis, & interpellatio ad defendendū vel liti assistendum. 1.284.b
venditori scienti litem esse motam an debeat fieri denunciatio. l. 285.a
vendidit qui minimo precio, non vendidit, sed donauit. 4.182.a
Venditio ultra dimidiam iusti precij facta non valet. 2.446.a
Venditio facta sub poena de reuendēdo pro eodē precio, si concurrat aliud pactum, puta de computando fructus in fortem, praesumitur pignoratitius & simulatus. 2.447.a
Venditio. De natura venditionis est, vt venditor teneatur de euictione respectu sui, & pro facto autorum suorum. 2.447.b
Venditio censetur ad corpus, cum primō à corpore incipit, licet dicatur salua mensura. 2.446.b
Venditio si fiat praedij, quod mille iugera habeat, non censetur ad mensuram factam, at si vnicique iugerum certum precium statuatur, longē secus erit. 2.446.a
Venditio probatur ex testibus deponenti. de certo & limitato precio. 2.446.b
Venditio facta per minorem de bonis immobilibus non seruatis solēnitatibus à iure requisitis, non valet. 2.446.b
Venditio non erit, si inter partes expressum conuenierit, vt venditor dominium non transferat. 2.446.a
Venditio infra dimidiū iusti precij, facta aut rescindetur, aut arbitrio venditoris ad supplementum iusti precij agetur. 2.446.b
Venptio

Vtriusque Iuris Opiniones.

venditio quando dicatur facta ad mensuram, vel non. 2.446.b
ibidem 1.487.b
venditio trifariam intelligitur, ac dicitur perfecta. 1.487.b
Quando venditio facta fuit ad mensuram non dicitur perfecta nisi mensuretur. 1.247.a
venditio iusta omnem exceptionem excludit. 4.226.a
venditio non erit, si inter partes expressum conuenierit, vt venditor dominium transferat. ibidem.b
vendere rem vili precio, pro donare censetur. 4.227.a
venditio non probatur si testibus, vel instrumentis, de re ac precio contentum fuisse confiteretur, quæ precij quantitas fuerit, non liqueat. 2.446.a
venditio praesumitur facta in fraudem legis, si pater spurio vendit, & res vendita reperitur penes spurium. 2.446.a
venditio praesumitur facta ante litis cōtestationē, & nō post. 2.445.b
venditio facta duobus, si secundo tradita erit res, etiam si venditio facta sit per virum ecclesiasticum, est prior. ibidem
venditio iurata cum clausula praegnantia ex certa scientia, & aliis apponit solitis in contractu venditionis: casu quo in ea venditor esset læsus ultra dimidiam iusti precij, vtique nō posset rescindi, tom. secundo, pag. 445.b
venditio vilis vt donatio reuocari potest. 4.226.a
venditio duobus facta ille praefertur, cui primo res est tradita. 3.207. numero 1.
Ampliatur pluribus modis. ibi. 3. & seq.
Limitatur. ibid. 16.
Quid si vni sit facta promissio de vendendo cū iuramento, & alteri sit facta venditio est: actualis absque iuramento. ibi. 4.
Quid in locatione. ibid. 5.
Quid in donatione pluribus de vna re ab eodem facta. ibid. 8.
Quid in venditione feudi. ibid. 11.
Quid in donatione in solutum. ibi. nu. 14
Quid in rebus vniuersalibus. ibi. 15.
Quid si persona sit priuilegiata, cui primo est facta venditio, ita quod ex solo titulo sit translatum dominium. ibi. 16.
Quid si in primo contractu sit appositum constitutum, & in secundo sit facta traditio. ibi. 18.
Quid si secundus emptor sit in mala fide. 3.208. nu. 30.
Quid si primus haberet ex causa onerosa, & secundus ex causa lucri. ibi. 32.
cratiua. ibi. 35.
Quid in beneficiis in quibus transferri ius ex solo titulo. ibi. 35.
Quid in personis ecclesiasticis alienantibus. ibi. 34. & seq.
Quid in hypotheca. ibi. 36. & seq.
Quid in matrimonio. ibi. 38.
Quid in contractibus factis à Principe. ibi. 39. & seq.
Quid in feudibus. ibi. 46.
Quid si res non fuit tradita, sed fuerit signata. 3.209. nu. 47.
Quid si vterque probet traditionem. ibid. 51.
venditione prohibita per statutum censetur etiam prohibita promissio de vendendo. 3.25. nu. 3.
venditioni si maior iurauerit non contrauenire, nō auditur, si post dicat se læsum ultra dimidiam iusti precij: fecus si minor iurauerit. 2.446.b
venditionem retrō facere alteri ex duobus pro rata nemo cogitur, qui vtrique vendere pactus est. ibidem
venditionis contractus, vt & simulatus, & vsurarius dicatur, satis superque est, quod modico precio res distrahatur, & pactum de retrovendendo intercedat, licet emptor non sit solitus vitas contrahere. 2.447.a
Quando in venditione, vel locatione prius bona cum eorum consensibus exprimitur, adiecta deinde certa mensura, venditio nō restringitur ad illam mensuram. Secus vbi contrahentes incipiunt à nominibus designantibus numerum vel mensuram: quia tunc contractus restringitur ad illum numerum, vel illam mensuram. 2.449.a
contractus emptoris & venditoris, vel alius similis contractus, vt dici possit pignoratitius, vsurarius, & simulatus, requirit necessariō probari tria. 2.447.a
venditionis contractus vt & simulatus, & vsurarius dicatur satis superque est, quod modico precio res distrahatur, & pactum vna de retrovendendo subiungatur quamuis emptor vsuris exercendis alioquin deditus non sit. 2.446.a
Venditionis contractus factus ad mensuram interueniente etiam traditione ante mensuram, non transfert dominium. 2.446.b
Venditionem fundi circumscriptis & ostensis certis limitibus, censeri ad corpus factam, non ad mensuram: Licet mentio fiat mensuræ & quantitas idemque esse, si vendatur fundus adiectis consensibus. 1.244.b
Venditione fundi facta ad corpus, deberi omne id, quod intra fines contentetur: Verum facta ad mensuram, modum mensuræ seruandum. 1.245.a
Venditionem ad mensuram factam, ante mensuram adhibitam perfectam non esse: de ope periculum ante mensurationem venditoris esse, tam in immobilibus, quam mobilibus ad mensuram venditoris. ibidem
Venentis carceratum, vt pro eorum honore ibi moriatur, tenetur de homicidio. 2.496.a
Venenum dans morte non secuta, non punitur capite, sed poena extraordinaria. 2.450.b
Venenum dans, si mors secuta fuerit, punitur capite. 2.450.b
veniam petens delicti, solēnter coram iudice, censetur fateri delictū,

fecus si extrajudicialiter. ibid.
venia petenda est etiam quando imploratur iudic. offic. 1.529.a
venia est perenda in casu. l. diffamari. C. de ingen. manumiff. à persona, quæ aliās agendo petere teneretur. 3.83. nu. 27.
vener pinguis crassum sensum generat. 2.450.b
vener plenus facile de ieiuniis disputat. ibid.
verba proprie intelligenda sunt. 2.451.b
verberans seruum communem an dicatur id facere causa iniuria. to. 4.315. nu. 8.
verba quandoque impropiantur secundum subiectā materiā. 2.451.b
verba quæ proferuntur modo consilij, nō important necessitatem. ibi. dem
verba intelliguntur in primo actu, non secundo. 2.451.b
verba per locum dicta non obligant. ibid.
verba debent accipi in perfecto sensu. ibidem
verba enunciativa principaliter propter aliud prolata regulariter nō disponunt, & nihil operantur. ibid.
Limitatur. ibid.
verba intelligenda sunt secundum communē vsū loquendi. 2.451.b
verba ad declarationem apposita non debent diminutionem inducere. ibid.
verba enunciativa futuri euentus dispositionem non inducunt. ibid.
verba contractus referuntur ad tempus contractus. ibidem
verba intelligi debent cum effectu. ibid.
verba testatoris non debent esse inaniter prolata. 2.452.b
verba generaliter prolata à testatore, important, vt in fideicommissio comprehendantur praegata, & fideicommissa grauato relicta. ibi. a
verba (si anibo, si vterque, vel si omnes) faciunt orationem vniuersalem, vt sic in vno falsificata, tota reddatur falsa. ibid.
Verba quæ possunt falsum & nō falsum importare, praesumuntur non importare falsitatem. 3.412. nu. 14.
Verba quæ possunt trahi ad casum licitū & ad illicitū, magis ad licitū detrahi debent. 3.412. nu. 25.
verba enunciativa geminata emissa propter aliud, plene probant. to. 2.453.a
verba enunciativa inter contrahentes nō probant, quando agitur de enunciatō. 2.453.a
verba enunciativa prolata in instrumentis antiquis publicis, puta, quod enunciat aliquē locū esse de iurisdictione, vel districtu alicuius loci, plene probant, nō solum consilia, sed etiā dominij & possessio nem rerum particularium. 2.453.a
verba in matrimonio non sunt necessaria, sed sufficit quod per signū cōsensu exprimat. 2.453.a
verba (damus, concedimus, seu donamus) posita, non facta mentione feudi, in concessione imperiali, important donationē, & non feudalem concessionem. 2.452.b
verba enunciativa in pluribus instrumentis antiquissimis inter alios scripta, in quibus enunciat aliquē locū esse de iurisdictione, diocesis, vel districtu, plene probant, non solum consilia, sed etiā dominij & possessionem rerum particularium. 2.452.a
verba hæc (& hæredibus, & c.) licet in feudis restringantur ad liberos masculos regulariter, si aliud non appareat: Tamen in emphyteusi restringuntur generaliter ad liberos tam masculos, quam feminas. 2.452.b
verba praesentis temporis ad futura non trahuntur. 1.457.b
verba praeteriti temporis important ipso iure. 1.457.b
verba praesentis temporis ad futura non trahuntur. 1.457.b
verba quomodocumque possunt tollerari vt eunte, falsum illud fieri debet. 1.331.b
verba generalia quandoque restringuntur & qualiter. 1.461.b
verba sententia ponderanda sunt & tenor eiusdem, sic & contractus. 1.566.b
verba illa (pro se & hæredibus vtriusque sexus) intelliguntur rātum de descendentibus, & sic important hæredes sanguinis. 2.452.b
verba grossa notarij non viciant instrumentum. 1.333.a, & 1.555.b
verba non aliter, nec alio modo inducunt dispositionē qualificatam. 2.452.a
verba toties & quoties non important infinitatē, sed per binā repetitionem, ita promittens liberatur. 2.453.a
verba enunciativa, & tunc probant, cum aliquid necessarium ad eius, quod geritur, robur ac validitatem continent. 2.453.a
verba communia, qualia dicantur in substitutionibus. 4.312. nu. 6.
verba enunciativa, etiā in antiquis non probant, in praedictiū tertij, siue principaliter sint prolata propter se, siue propter aliud. 2.453.a
verba, si dirigantur ad iudicē in legib. competit officij iudicis, & non actio. 2.453.a
verbum sit, inducit canonem latē sententia, & ipso facto. 2.453.a
verbum solitus etiam in vno actu verificatur. 2.453.a
verba futuri tēporis restringuntur ad tēpus mortis, vt ultra nō extendantur. 2.451.b
verba geminata plus operantur quam simplicia. ibid.
verba generalia referuntur ad omnes, & ad omne tempus. ibid.
verba generalia accessoria apposita ad suum principale restringuntur. ibidem
verba generalia in beneficiis restringuntur, vt odiosa non comprehendantur. ibidem
verba infinitiui modi important factum. ibidem
verba recommendatoria non obligant. 2.453.a
verba si nō possunt stare secūdū propriā significationē, intelliguntur secundum impropiam. 2.452.a

verba saxe intelliguntur secundum potentiam non secundum actum. 2.452.a
verba superflua penitus sunt reicienda, quid enim verbis opus est, quæ rerum effectus nullus sequitur. ibidem
verba transposita non mutant sensum tam in contractibus quam in ultimis voluntatibus. ibidem
verba testatoris enunciatiua nihil disponunt. ibidem
verbum (communis, Recepta, Probata) verificari in opinione pluriu. 4.236.nu.2.
Quid significant apud doctores. 4.237.nu.18.
verbum relinquo si adiciatur vniuersitati bonorum: importat institutionem. 1.542.b
verbum molestare an referatur ad molestiam facti vel ad molestiam iuris. 3.311.nu.26.
verbum quæcunque, quid operetur. 3.340.n.14. & seq.
verbum non potest, negatiue prolatum necessitate importat, nam dictio negatiua, anteposita verbo potest, excludit omnem potentiam, tam iuris quam facti. 2.450.b
verbum potest, accipi generaliter & specialiter. ibidem
verbum quanta, & verbu summa, referuntur etiam ad corpora. ibid.
verbum futuri temporis non importat executione ipso iure, sed per sententiam. ibidem
verbum oportet, importat necessitatem. ibidem
verbum, Rei, capitur generaliter, & comprehendit bona, iura, species & seruos, & alias qualcunque res. 1.451.a
verbum promitto, redactum in instrumento, seu scriptura importat stipulationem. ibidem
verbum conuenit, appositum vel prolatum in instrumento non impedit stipulationem. ibidem
verbum quod est post duo verba postum, refertur ad vtrumque. ibid.
verbum æquiuocum vel commune in vna parte testamenti repertum debet interpretari prout reperitur clarè positum in alia parte ibidem
verbum ad tempus potest stare proprie, & post tempus improprie. to mo secundo, pag. 450.b
verbum in statu habeatur, puta non respondens positionibus habeatur pro confessis requirit sententiam. 2.453.a
verbum mox, importat poenam ipso iure, seu canonem late sententiæ. 2.453.b
verbum liberè, positum in dispositione ad quam alias de iure erat habilis, operatur relaxationem iuris. 2.452.b
verbum, relinquo, adiectum vniuersitati bonoru importat institutionem: si tamen adiciatur certæ rei, vel quantitati, importat legatum. ibidem
verbum, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus, refertur ad excommunicationem. ibidem
verbum, lego, est obliquum, licet in lege duodecim tabularum sit commune. ibidem
verbum, careat, est canon late sententiæ. ibidem
verbum in status debet intelligi secundum vsum loquentis, & præfertur cuiusque proprie significationi. ibidem
verbum disponere ex propria significatione importat vltimam voluntatem, non autem importat dispositionem inter viuos, & sic verbu hoc trahitur ad vltimas voluntates, & non dispositionem inter viuos. ibidem
verbum relinquo adiectum vniuersitati bonorum, vti quando refertur ad legitimam hoc, casu, certum est quod importat institutione. ibidem
verbum succedere tam ab intestato quam ex testamento intelligitur. ibidem a
verbum, relinquo, adiectum vniuersitati bonorum importare institutionem, secus si adiciatur certæ rei, vel quantitati. 2.376.a
verbum fideiubeo est prægnans, & importat omni meliori modo. &c. 1.404.a
verbu, volo, in contractibus, & vltimis voluntatibus, nõ disponit. 2.452.b
verbum iniuriosum præsumitur animè iniuriandi dictum. 1.526.a
verbum moriatur, est directum. 2.132.a
verbum mercator porrigit ad omnes negotiationes. 2.104.a
verbum iniuriosum potest reuocari, adeo vt non teneatur actione iniuriarum. 1.526.a
vnumquodque verbum appositum in instrumento debet aliquo ope rari. 1.555.b
verborum obligatio inter absentes contrahi non potest. 2.452.a
verbis & factis voluntas declaratur. ibid.
verbis testatoris est inhærendum, vbi clare non apparet de mente testatoris. 2.451.a
verbis directis substitutiones compendio factæ censeantur esse de natura eorum vti verba sonant, quod quis manu vel autoritate propria accipiat. 2.453.a
verbum poena non censetur capitalis. ibi.b
Per verbum potest, libera datur facultas: per verbum debet, necessitas imponitur. 2.191.b
veritas magis oculis quam auribus infigitur. 2.453.b
veritas præualeat fictioni. ibid.
veritas disputando reperitur. 4.231.n.1.
veritas simplex quomodolibet reperta in iudiciis amplectenda. 4.232.nu.12.
vera potius, quam noua sequi debemus. ibi.n.13.
veritas alio modo diuiditur. 4.300.nu.31.
veritas facit veritatem & itat in veritate. ibid.nu.32.

veritas aliqua an in diabolo existat. ibi.n.33.
veritas, quid significet. ibi.nu.34.
veritas licet in aliquo obscuretur non tñ in totum tollitur. ibi.nu.35.
veritas odium parit, quomodo hoc dictum intelligatur. ibid.nu.36.
veritas cum omnia supereminet, ideo præfertur opinioni. ibi.nu.37.
veritas adeo potens est, vt errore aliquo quibusfunque non euetatur. 2.453.b
veritas est incommutabilis, super omnia vincit, arctatque nos supra naturam ad credendum. 4.298.nu.9.
veritas diuersimodè consideratur. 4.250.nu.10.
veritatis laudes, diffusus. ibid.nu.11.
Iudex dicitur miniiter Dei. ibid.
Bonorum ingeniorum insignis est indoles in verbis verum amare, non verba. ibid.
veritas reuelata debet opinionibus præualere. 4.299.n.14.
veritas concurrens cum fictione quando vincat. ibid.n.15.
veritas disputationibus, & oppositionibus magis elucefcit & melius inuenitur. ibi.n.17.
veritas magis oculata fide quam per aures in aures hominum infigitur. ibi.n.18.
veritatem non immutari ex nostro affirmare vel negare. 4.261.nu.9.
veritas semper eadem: & semel verum, semper verum. 4.262.nu.7.
Fallit, ibid.nu.8. & 9.
veritatis præsumptio, quæ est pro communi oritur ex autoritate doctorum. 4.233.n.43.
In ore duorum, vel trium stat omne verbum, hoc est veritas. 4.237.n.5.
veritas filia temporis. 4.262.nu.9.
veritas in omnibus principem locu habet, & seruari debet. 4.248.n.4.
veritas est mater iustitiæ. ibi.n.5.
veritas vt ligat, ita & verba (licet ficta) ligant. 4.227.a
veritatem qui celat, is pro teste falso habetur. ibid.
vestes dātoru debent vendi, & pecunia conuerti, prout est consuetudo loci. 2.454.a
veritas cuius memoria non extat, loco legis habetur. 2.454.a
vestes prætiosæ, gemmæ, catenæ, monialia, & alia ornamenta per maritū vxori vel sponsæ tradita, non censentur donata, sed vt ornatus incedat, ad vsum tantu accommodata, igitur veniunt ipsi marito, vel eius hæredib. restituentia. 1.206.b
vestes vxori a marito darg, mortuo ipso marito an remaneat vxori an verò hæredibus mariti. 2.453.b
vestes & iocalia tradita a viro, vel ante matrimonium vel durate eo, non præsumuntur donata, sed in vsum tantum concessa. tom o 2.453.b
vestes quotidianæ repetæ in hæreditate, an sint comunicandæ, & quid de festiuis, & preciosis. 4.314.nu.45.
vestimentorum in legato quæ veniant. 2.16.b, & 17.a
vir debent esse securæ. 2.454.a
vicarius potestatis vel alterius principalis officiarij pot omnia, quæ potest ipse principalis officarius præter mortis illatione seu poenam sanguinis. 2.454.a
vicarius episcopi non potest esse laicus. 2.454.a
vicarius prætoris, licet de causis criminalibus cognoscere possit, non tamen potest reo imponere vltimū suppliciu, vel mutilatione membri. 2.454.a
vicarius perpetuus an dicatur habere iurisdictione nomine proprio, vel habere titulum, vel posse expelli? 2.454.a
vicarius episcopi potest recusari, quando militat iusta causâ cōtra episcopum. 1.592.b
vicini possunt instare, mulierè inhonestâ seu meretricè repelli à vicinia ne alias inficiat. 2.104.b
vicinitas actuum inducit sufficientem fraudis suspicionem. 3.29. numero 6.
Inducit simulationem Contractus. 3.30.DH.7.
Arguit contractum vfurarium. ibid.16.
Arguit vitu ante venditione si statim post venditione vitu detegatur. ibid.9.
Arguit quem electum per ambitionem. ibi.11.
vicini in probanda possessione præferuntur, vicinus præsumitur scire facta vicini. 3.39.nu.65.
Ampliatur. 3.24.nu.1.
Limitatur. ibi.9. & seq.
Quid in vicine nouo. ibi.19.
Quid si de illa re non erat fama in vicinia. ibid.37.
Quid in vicino infirmo. ibi.34.
Quid in vicino infirmo. ibi.32.
victus victori in expensis condemnandus est. 4.279.nu.3.
victu, qui iustâ causam habuit litigandi, nõ condendandū in expensas, idemque esse in causa appellationis. 1.319.a
victum victori in expensis condemnandum etiam in criminalibus. to. 1.318.b
victus victori condemnatur regulariter in expensis. 2.454.a, 455.a
Fallit, ibid.
videtur, verbum, importat fictionem in his, quæ facti sunt. 2.455.a
vidua remans in domo viri dotè nõ petendo per multos annos, an postea ipsam petendo non facta mentione alimentorū, possit ipsa alimenta petere per tempus quo non stetit. 2.456.b
vidua pauper intra dotis restituentæ tēpus a mariti hæredibus alēda est. 2.456.a
vidua sub cōditione, nõ nubēdi, legato honestata, ac post mortē illud restituere iussa, si conditioni non paruit, è veltigio ipsam restituet. 2.436.a

Vidua

Vidua inhonestè se habens, eadem prorsus poenas subit, quas secundo nupta intra luctus annum. 2.456.a
Vidua dicitur esse in primo mari, quouque 2. cōtrahat nuptias, & sic isdem priuilegijs gaudere debet: quibus si maritum haberet. ibi.b
Vidua propter stuprum dotem amittit, si infra annu luctus committit: Secus si post annum, quia non amittit. 2.455.b
Viduum habere priuilegium vocadi quem extra propriu foru. 1.435.a
Viduum dote habita & alijs accessorijs, quando commisit stupru ante lapsum anni, & inde etiam peperit, priuari debere. 2.456.a
Viduis & pupillis cōcessum est ab Imperatoribus priuilegium aduersarios suos trahendi immediate coram tribunalib. suis. 2.455.b
Vilis persona cogi potest vt sit carnifex non exilente carnifice. tom. 1.311.b
Villa, aut castrum si tenetur de delicto commisso in suo territorio, nõ statur dicto damnnum passu, nisi probetur. 2.456.b
Vincens in ludo reprobato, tenetur lucrum victo restituere. ibid.
Vincens vincentem te, vincit te. 3.267.a
Limitatur & declaratur. ibid. & seq.
Vincens in ludo filiosa, pec. patris committit furtum. 2.68.a
Vinculis inesse censetur, qui datus vadibus tenetur incustodia. 4.227.a
Vincula duo sunt fortiora vno. 2.457.a
Vinum inducit mentis exilium, & libidinis prouocat incetium. 2.457.a
Vinum inducit obliuionem, vnde Iustinianus quondã non meminerat de quibusdam legibus, quia nimium biberat. ibid.
Vinum vetus obligatus ad reddendum, satisfaci si dat nouum: Et creator compellitur recipere, quod & bonus iudex arbitrat. ibi.
Vinum admixtum sanguini post consecrationem, non transit in sanguinem, nec madidat, i. balneat sanguinem. ibid.
Violenta sunt quæcunque sunt precaria aut clandestina. 4.227.b
Violator sepulchrorum, ex illis extrahes armata manu cadauera, vel ossa mortuorum, punitur pena capitis. 2.457.b
Violatores Ecclesiaru sunt ipso iure excommunicati. 2.237.b
Vir ultra sexagesimum annum non concipit, seu verius generat. tom. 2.139.a
Vir & vxor vna, & eadem persona reputantur. 2.457.a
Viro cui non sit soluta dos, debentur alimenta. ibid.
Viro & vxore simul aliquid emen, an cuique pro virili acquiritur? præsertim ambobus in possessionem missis. ibid.
Vires pactorum sunt quatuor, pariunt, perimunt, in formant, & elidunt. ibidem
Virginias semel corrupta restitui non potest. ibid.
virtualiter comprehensa, non dicuntur comprehendēdi sub litera, sed folum quod de necessitate infertur. ibid.
vis à priuato iuste illata nec ob vitæ defensionē impunè propulsatur. ibid.b
vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non solū iure fori, sed etiam poli. ibid.
vis compulsua, vel expulsua requiritur ad hoc, quod quis cadat iure suo. ibid.
vitium auctoris, nocet singulati successori. ibid.
vitiatio præscripta nõ intelligitur præscripta pcuratio. 3.301.n.4.
vitiouus tacitus intellectus non subauditur. ibid.
vitioua possessio non iuuat possidentem. ibid.
vitiatio expresso, non vitiatur tacitum æquè principale. ibid.
vitiou naturalis faciliè parcendum est. ibid.
vitiou testatorum transeunt in hæredes. ibid.
vitiou voci plus credendum quam mortuæ. ibid.
viuere in perpetuum per gloriã intelliguntur, qui in acie pro republica occidunt. ibid.
Viuere vsque ad centum annos an quis præsumatur. 2.457.b, & 458.a
Viuenti non est dare hæredes. 1.477.a
Viuiere creditor de cuius morte dubitatur. 4.227.b
Vita mortaliu confertur cum nauigante. 4.227.b
Vita est probanda per illum qui se fundat in ea. 3.321.n.4. & 7.
Idem in morte. vt ibi.
Declaratur pluribus modis. ibi.8. & seq.
Viuiere an quis præsumatur vsque ad centum annos. ibi.n.1.
Vitam allegans pro fundamento, debet illam probare. 2.458.a
Vita hominis longæ terminum esse spaciū 100. annorum. 1.141.a
Vita cuius despicitur, necesse est vt eius prædicatio cōtēnatur. 4.215.a
Vitioua mora nocet. 2.458.a
Vitioua illa voluntas testatoris quæ validatur ex dispositione §. si quis autē l. hac p̄sultissima. C. de testa. non est testamētū, sed defertur ex illa successio ab intestato. ibid.a
Vitioua voluntas semper est interpretanda ita, vt impleatur testatoris intentio, & voluntas. ibid.a
Vitiouum supplicium mortem interpretatur. ibi.a
Vitiouus debet esse in iure intellectus. nec est admittendus ille intellectus, qui diuersificat legem, separando caudam à capite. ibid.a
vno præsumitur ex cursu longi temporis. 3.16.nu.12.
Quid in solennitate vniouis. ibi.14.
vniuersalis oratio negatiua, nõ potest dici falsa antequam in quolibet particulari sit possibile. ibid.a
vniuersale non tenet, recipit augmentum & diminutionem ibid.a
vniuersi consentire non possunt. ibid.a
In iudicijs vniuersalibus valet sententia incerta, respectu reru, si fiat postea liquidatio in executione. ibid.a
vniuersitas potest statuere, vt factum à maiori parte non valeat. 4.328.nu.16.

vniuersitas delinquens mitius punitur: & ided vniuersitas non excom munitur. 2.466.a
vniuersitas non constituitur: cōtūmax, vel in dolo ex contumacia syn dici. Sed debet fieri in collegio seu vniuersitate citatio. 2.460.a
vniuersitas, vel collegium potest accusari & condemnari. 2.460.a
vniuersitas vel collegiu ad hoc vt obligetur ex contractu vel delicto, quæ requiratur. 2.458.b
vniuersitas vel capitulum vt possit aliquid legitime statuere, requirit vt sit legitime coadunata & conuocata. 2.459.b
vniuersitatis tam ecclesiasticæ q̄ secularis dux partes in negotijs explicandis præfentes esse debent. ibid.b
vniuersitas per præfectos aut priores non aliter obligatur, quam si id illis speciatim committatur. ibid.b
vniuersitas potest per particulares homines possessione præscribere, absque eius mandato, dummodò scientia vniuersitatis, vel eius regentium interueniat. ibid.b
Vniuersitas, addeq̄ in collegio vel aliqua vniuersitate est necesse vt sit maior respectu totius collegij: non autem respectu minoris partis prout est in pluribus patronis laicis. ibid.a
Vniuersitas. An & quibus casib per possessorios actus singulorum acquiratur ius vniuersitatis, & continetur. ibid.a
vniuersitas seu communitas an retituantur iure speciali. 2.458.b
vniuersitas iurium, & corporum non vendicatur. ibid.b
vniuersitas, ecclesia, castrum, aut ciuitas si destruat factio superioris sine spe reedificationis, amittit omnia iura sua, nec si reedificetur, illa recuperat. ibi.b
vniuersitas per syndicum criminaliter accusare potest. ibid.b
vniuersitas & figuli homines de vniuersitate an idem sint. 3.390.nu.mero 1.
vniuersitas semper dicitur in mala fide, donec qui primo habuerint malam fidem, decesserint. ibi.14
vniuersitas, vel corpus fictum representans viuum, acquirit possessionem. 2.458.b
vniuersitas non constituitur contumax, vel in dolo ex contumacia syn dici, sed debet fieri in collegio vel in vniuersitate citatio. ibid.
vniuersitas consentire non potest vbiunque singuli semper volunt propriam opinionem præualere. 4.316.nu.2.
vniuersitas læsa in tempore, minore quadriennio, an ad petendam restitutionem in integrum habeat integrum quadriennium. 2.460.a
An personæ de vniuersitate repellantur à testimonio in causa vniuersitatis: vel an salte eis minor fides habeatur, respectu qualitatis personarum, & lucri quantitas. ibi.b
Personæ de vniuersitate in litibus memorum, maxime cum aliquid solunt: Item in quæst. de molendinis, aliisque rebus, vnde vtilitas in commune pronenit, idonei testes habentur. ibi.
Testes ex personis vniuersitatis non plenam fidem, sed præsumptione facere. 2.460.b
An vniuersitas possit præscribere per particularium de vniuersitate personarum possessionem, vt si singuli de vniuersitate lignado possiderent syluam. 2.461.a
vtrum vniuersitas, vel collegium licitum & approbatum, possit in his, quæ ad ipsum collegium, vel vniuersitatem pertinent, valida concedere statuta. ibidem
Ad celebrandum actum vniuersitatis, in his quæ sunt communia pluribus & vniuersis, ad minimum dux partes adesse debent. ibid.
Ad celebrandum actum vniuersitatis, omnes de vniuersitate esse vocandos, præter absentes. Alias actum non valere. ibid.
Quò ad solennitate vocadi eos, qui ad vniuersitatem pertinent, ser uatur cuiusque loci consuetudo. ibid.
In conuocanda vniuersitate consistere debet, quod nõcio cōmissum sit de vocatione. ibid.
vniuersitatis singulorum nomina in instrumento alienationis bonorum necesse est exprimi. 2.460.a
vniuersitates, villæ & castra habent restitutionem in integrum sicut habet resp. ciuitatis. 2.460.a
vniuersitati legata, accedunt postea nata. 2.458.a
In actib. vniuersitatis dux partes adesse debent, & tunc sufficit quod maior pars præsentium fecit. ibid.b
vniuersitatis dux partes adesse debent ad hoc vt actus valeat. 2.458.b
vniuersitati sue collegio aliquid facere cōtra se est permissum quod aliàs non permetteretur. 4.327.nu.8.
vniuersitatis scientia dicitur scientia singulorum collegialiter congregatorum. 3.391.nu.18.
vniuersitatis bona non dicuntur bona omnium de vniuersitate. 3.391.nu.11.
vniuersitatis res non dicuntur res singulorum. ibid.11.
vnum falsum testem producens, licet statutum loquatur in plurali numero de falsos testes producentibus, punitur non minus ac si plures produxisset. 2.461.b
vnum pro alio non tenetur de iure communi. Secus ex statuto, modo non corporaliter & poenam infamij quis patitur pro alio, vt in crimine læsæ maiestatis. 2.464.b
vna & eadem res non debet diuerso iure censerī. ibid.a
vna determinatio respiciens plura determinabilia æqualiter ea determinare debet. 2.461.b
vna pluralitas resoluitur in plures singularitates. ibid.
vna species loco alterius succedit ex voluntate domini dantis. ibi.
vnum testamentum in diuersis instrumentis fieri potest. ibid.
vno contextu fit, cum nullus actus extraneus interponitur. ibid.
vnica interpellatio constituit in mora. ibid.c.

Index in Communes

Vocati sub nomine collectio propinquorum de familia, vel agnatio ne, ordine successio vocati intelliguntur, & semper proximiores in gradu ad testatorem. 2.461.b
Volenti dolus non inferitur. ibid.
Voluntas contrahentium vel testatoris, ex alieno non debet pendere arbitrio. ibid.
Voluntas, & propositum distinguunt maleficia. ibid.
Voluntates dispositione velle obseruandae. 2.462.a
Voluntas testatoris in dubio videtur se velle conformare cum dispositione iuris communis. 2.461.b
Voluntas testatoris, vt lex obseruanda. ibid.
Voluntas morte finitur. ibid.
Voluntas non punitur sine effectu. 2.462.a
Voluntas. A mera voluntate dependentia licet in actibus inter viuos nullum fortiantur effectum, vtilem tamen reuocationem siue ademptionem inducunt. ibid.
Voluntas cessare, non reuocari, per cuiusvis mortem intelligitur. ibi.
Voluntas testatoris in testamento nuncupatio, licet debeat exaudiri à partibus, tamē sufficit qd audiat testes explicitē, vel implicitē. ibi.
Voluntas testatoris, in qua legauit ad piū vsum, si illud potest exequi, semper est adimplenda, & non potest mutari, nisi per Papam. ibid.
Voluntatis est suscipere mandatum, necessitatis est consummare. tomo 2.461.b
Voluntates enunciativae dispositionem non inducunt. ibid.
Voluntatis defectus in ultimatione iudicis est. ibid.
Voluntatem, etiam conatu aliquo adiuncto, multatibus legibus de rogatum est totius terrarum orbis consuetudine. 2.462.a
Vouere est voluntarium, sed adimplere est necessarium. ibid.
Votum faciendi intransi religione, antequam committat homicidium, non potest puniri per iudicem secularem. ibid.
Votum parentum est semper acquirere filiis. ibidem
Votum metu factum non valet, & est nullum. ibi.
Vota conditionalia in electionibus reprobantur. ibid.
Votum captandae mortis alterius de iure est reprobatur. ibi.
Vota illorum de vniuersitate an possint super aliqua electione diuersis temporibus praestari. 4.327.nu.6
Vox vnius, vox nullius est. 2.462.b
Vox serui est vox domini regulariter. ibi.
Vox praeconia paucis innotebit. ibid.
Voces seu suffragia multorum in vnum congregatorum vt vnum corpus quomodo computari debeant. 4.327.nu.13
Et quando eo casu maior pars vocum sufficiat. ibidem
Qui habet duas voces non potest eas diuidere, & dare vnam vni, & alteram alteri. 1.239.b
Vnus communis loquendi semper spectari debet, seu stricti iuris materia seu odiosa, ac poenam indicens, seu potius gratiosa, ac fauorabilis tractetur. 2.470.a
Vsum habens sylvae equiparatur usufructuario, & ideo potest ligna vendere. ibid.
Vnus loquendi praefertur in legibus, & statutis cuiusque propriae significationi. ibid.
Vbius cuiusquam propriis applicari non debet, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur. ibid.
Vtens re pignorat, furtum committit. 1.456.a
Vtens alieno sigillo tanquam suo committit falsum. 1.334.a
Vtens falso instrumento, tene de falso. 1.13.23
Vtens falso instrumento mitius punitur quam is qui fabricauit, vel fabricari curauit. 2.470.a
Vtens re comodata ad alium vsum committit furtum. 1.456.a
Vtile per inutile non vitatur. 2.470.a
Vterius frater an succedat in feudo. 1.366.a
Vsurarij quantum reipub. nocent. 4.227.b
Vsurarij manifesti donatio de omnibus bonis, vel de maiori parte, non valet. Nisi cauerit de restituendo vltimas. 2.466.a
Vsurariorum bona sunt tacite hypothecata pro restitutione vltimarum. 2.464.a
Vsurarij manifesti donatio de omnibus bonis, vel maiori parte non valet, nisi cauerit de restituendo vltimas. ibid.a
Vsurarium esse contractum in dubio non praesumitur. ibid.1.
Vsurarij etiam si per iudicem ecclesiasticum puniantur, possunt puniri per iudicem secularem. ibid.a
Vsurariorum iudicij si disputatur de iure, est ecclesiasticum: si autem de facto, potest iudex secularis se intrinsecare. ibid.
Vsuraria in causa an & quando laicus cognoscat. 2.465.b
Vsurarius contractus, vt sit, quae requirantur. 2.467.a
Vsurarius ipso iure efficitur infamis. 2.466.b
Vsurarius scopolij & ligni veniculo similis 4.227.b
Vsurarius manifestus, quemamodum prohibetur testari, ita etiam prohibetur donare causa mortis. 2.465.b, & 466.b
Vsurarius manifestus quis dicatur. 2.465.a, & 466.b
Vsurarius contractus vt praesumatur quae requirantur. 2.466.b, & 467.a
Vsurarius an poena aliqua criminaliter puniri possit. 10. secundo, 467.a, & b
Vsurarius manifestus nulla cautione praestita de restituendis vltimis non potest facere testamentum. 2.464.a, & 465.a, & b
Vsurarius dicitur turpis persona. 1.437.a
Vsurarius an pro vltimis criminaliter puniri possit. tomo tertio, pagina 439.nu.1.b
Vsurarius manifestus dicitur, quando id crimen in iudicio est confessus. 3.431.nu.6. & seq.

Quid si consteatur se simpliciter vsurarium, an manifestus dicatur. ibid. nume. 7.
Quid in confessione extrajudiciali. ibid. 8.
vsurarius manifestus dici non potest, etiam si quis legitimis probationibus pro tali fuerit conuictus, nisi obidem crimē fuerit à iudice condemnatus. ibi. nu. 9.
vsurarius an quis probetur per testes singulares. ibi. nu. 11.
vsurarium crimen singularibus testibus probari nequit: earum consuetudo per singulares testes probabitur. 2.463.a, & 466.b
vsura pro dote non soluta viro debentur, & licite etiam in foro conscientiae ab eo exiguntur, propter onera matrimonij. Quare maritus dotem & fructus dotis percipere dicitur. 2.463.b
vsura loco interesse potest creditor, quia debitore moroso pecunia consequi non potuit: & ipsam pecuniam sub vsuris ab alio accepit. ibidem
Paetum tenet quod debeant vsurae pretij iuxta taxationē, si probetur illam non excedere valorem fructuum. ibidem
vsurae pretij non traditi non soluantur nisi pro rata fructuum. ibidem
vsurae quando petuntur non tanquam vsurae, sed tanquam interesse omnium iure sunt concessae & permittae. 2.463.b
vsuras punire potest iudex secularis in casu claro. 2.466.a
vsura siue poena conuentionalis apposta contractui, modo in fraudē vsurarium apposta non sit, etiam à clericis exigi potest, alias secus. 2.463.a
vsuras qui manifesto exercent causa mortis donare nequeunt, nedum vt testamenti conscribendi ius habeant. 2.463.a
vsuram restituere potest tutor ex pecunia extortam pupilli, pro salute animae. 2.466.a
vsuram inducit statutum, & non valet, dans vnum, vel quinque, vel sex pro quolibet centenario, vel alimemta dicit, vel crediti non solui mulieri, marito vel creditori. 2.466.a
vsurarium crimen probari potest per coniecturas. ibid.
vsurae ad rationem quinque pro centenario licitae sunt omni iure etiā canonico in emptione & venditione in recompensationem fructuum, etiam quod nihil perciperetur. 2.463.a
vsurarium poena est de iure civili poena infamiae. 2.463.a
vsuras committens extraordinarie puniri potest. 2.463.b
vsuras nec iudicis quidem licitas esse. 2.463.a
vsufructu fundi relicto vxori, donec castē & vidualiter vixerit, & post eius mortem alteri relicto: muliere transeunte ad secundas nuptias, statim admittitur sublicitus, non expectata morte mulieris. 2.467.a
vsufructu vni legato, & alteri fundo, ambo concurrunt in vsufructu, nisi aliud appareat de mente testatoris. ibid.
vsufructu omnium bonorum legato, nihil excipitur, nisi de voluntate testantis appareat. 2.467.b
In vsufructu veniunt fetus pecorum. 2.13.a
An veniant multa & condemnationes. ibidem
vsufructu omnium bonorum legato, an venit frumentum quod erat in domo causa vendendi. 2.12.b
vsura pro dote viduae interim pro dote praestanda, accipi non potest de iure. 2.466.b
vsura est crimen ecclesiasticum, & contra laicos exercetur. 2.464.a
vsura est crimen ecclesiasticum, & contra laicos etiam proceditur per ecclesiam. 2.462.b, & 463.a
vsurae prohibitae sunt omni iure. ibidem
vsura constituitur ex modicitate pretij cum pacto de retrovendendo. 2.462.b
vsura non est permittae de iure civili. ibidem
vsurae an peti possint vt interesse. 1.559.a
vsufr. legato vxori cum filiabus, &c. an extingua. mortuavxore. 2.13.a
Si legetur vsufr. cum hoc quod proprietates non possit alienari, videtur legata etiam proprietates. ibid.
vsufructus testamento relicto iure ipso ante vllam haredis traditionem ei, cui legatus est, acquiritur. 2.467.a
vsufructus si alicui cum onere vel rei non alienandae, seruitutis constitutendae legetur, & proprietates simul legata censetur. 2.467.a
vsufructus statuetur, vel imaginis relinqui potest. Fallit in vsufructu imaginis alicuius Sancti. ibid.
vsufructus duplex est, formalis, qui à proprietate separatus est, & casualis, qui cum sua causa, hoc est, domino iungitur. ibid.
vsufructus si legetur in rebus mobilibus, vt sunt vestes, & alia iis similia, an finito tali vsufructu debeatur earum rerum estimatio. 2.467.b
vsufructus testamento relicto ipso iure ante vllam haredis traditionem ei, cui legatus est, acquiritur. ibid.
vsufructus omnium bonorum si legatus sit filiabus, & post mortem earum institutus sit aliquis hares, an legatum valeat. tom. 2. 467.b
vsucapione perfecta ex vna causa, cessat vsucapio ex altera, licet non possessio. 2.462.b
vsucapione acquiritur directum dominium, praescriptione vero vitale. ibid.
vsuarius non potest alteri locare. 2.63.a
vsufructus debet praestari de manu haredis. 3.311.nu.4.
Declaratur pluribus modis. ibi. 5. & seq.
vsufructus subrogat loco annui legati, sapit naturam illius. 3.311.nu.25.
vsufructus legatus vxori itantibus liberis restringitur ad alimenta. 3.312.nu.1.
Ampliatur multis modis. ibi. nu. 4.

Limita

Vtriusque Iuris Opiniones

Limitatur. 3.313.nu.30.
Quid si vxor sit relicta domina & usufructuaria? 3.312.nu.35.
Quid si relicto sit usufructuarius omnium bonorum? ibid. 4.
Quid si maritus sit relicto usufructuarius ab vxore statim liberis? ibid. nu. 6.
Quid in testamento Principis relinquētis vsufructu vxori. ib. 7.
An talis consuetudo extendatur tanquam fauorabilis ex idcirco rationis. 3.313.nu.6.
Quid in Concubina? ibid. 11.
Quid si vxor sit relicta domina stantibus filiis? ibid. 12.
Quid si relicta sit domina, & massaria? ibid. 16.
Quid si relicta sit gubernatrix, vel dominatrix? ibid. 17. & seq.
Quid non exantibus filiis primi gradus? ibid. 22.
Quid stantibus filiis adoptiuis? ibid. 23.
Quid stantibus legitimatis? ibid. 24.
Quid stantibus naturalibus? ibid. 25.
Quid in Iudaeo testante? ibid. 27.
Quid relicto vsufructu vxori alicuius rei particularis stantibus filiis? ibid. 20. & seq.
Quid si relicto sit vsufructus ad certum tempus? ibid. 33.
Quid si alias tale legatum deficeret? ibid. 34.
Quid si vsufructus sit relicto vxori alterius? ibid. 36.
Quid si ex verbis testamēti tacite appareat testatorē de integro vsufructu sensisse? ibid. 37.
Quomodo autem hoc colligatur? ibid. 38. & seq.
Quid stantibus filiis alterius matrimonij? 3.314.nu.53.
Quid institutis transuersalibus? ibid. 54.
Quid institutis ascendentibus? ibid. 55.
Quid instituto filio spiritali? ibid. 57.
Quid in testamento clericici? ibid. 58.
Quid si filij moriantur. ibid. 62.
An huiusmodi alimenta possint capi propria autoritate, vel de manu heredis. ibid. 56.
vsufructus relicto vxori extraneo instituto, non restringitur ad alimenta. 3.314.nu.1.
Ampliatur multis modis. ibid. 2. & seq.
Limitatur. 3.315.nu.32.
Quid si vxor instituto extraneo relinquitur marito vsufructuarius. 3.314.nu.4.
Quid si sunt instituti filius & extraneus. ibid. 5. & seq.
Quid mortuis filiis & extraneis succedentibus. ibid. 7.
Item publicatis bonis filij, & succedente fisco. ibid. 8.
Item si filius monasterium ingrediatur. 3.315.nu.9.
Item mortuo filio succedente substituto vulgari vel pupillari. n. 10. & seq. & 15. & seq.
Quid succedente pia causa post mortem filij. ibid. nu. 17.
Quid si vxor sit relicta domina & usufructuaria. ibid. nu. 18.
Quid si dictum sit dominam & massariam. ibid. 24. & seq.
Quid si dictum sit dominam simpliciter? ibid. 26. & seq.
Quid si extraneus sit institutus in parte hereditatis? ibid. 29.
Quid si tacite colligat ex verbis testamēti testatorē voluisse vt extraneo instituto vxor integrum vsufructum cōsequatur? ib. 32.
Quid si testator relinquit vxorem massariam, vel dominam? ibi. nu. 36. & seq.
Quid si testator instituit heredē extraneum cum illis verbis, pleno iure? 3.316.nu.42.
vsufructus relicto consanguineis testatoris non habentibus dominationem, seu praesentiam in domo etiā stantibus liberis, non restringitur ad alimenta. 3.316.nu.45.
vsufructuaria quae cautionem non praestitit, nec fecit inuentarium, si coepit vti & frui, an faciat fructus suos? 2.469.b
vsufructuarius tenetur conscribere inuentarium. 2.469.b
vsufructuarius fundum fructilem detinet pro fructibus percipiendis, & nihil habet aliud, quam vel detentionem, vt aliqui volunt, vel naturalem possessionem. ibi.
vsufructuarius omnium bonorum non soluit legata, sed onus soluedi legata incumbit haredibus. 2.469.a
vsufructuarius, & dominus dicitur, & commoditatem seu facultatem percipiendi fructus alienare potest. 2.469.a, & b
vsufructuaria ac domina relicta vxor liberis haredibus institutis, alimenta solū consequetur, si aliud testatorē voluisse palam non fiat, 2.469.a
vsufructuarius si vel frugiferas arbores caedat, vel re, qua vtendi fructus eius habet, abutatur, ab ipso vsufructu prorsus amadari potest, quamuis cautionem praestiterit. 2.469.a
vsufructuarius possidet naturaliter. 2.468.b, 469.a
vsufructuarius si ob paupertatem fideiussorem non inueniet, iureiurando praestito à cautione liberabitur. 2.469.a
vsufructuarius quam primū fructus à solo separat, eorū dominus fit, quamuis illos nondum in horrea condiderit. 2.469.a
vsufructuarius cogitur cautionem praestare de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & restituendis rebus finito vsufructu, quales extrahunt. 2.468.a, & b, & 469.b
vsufructuaria si mulier relicta sit, stantibus liberis, alimenta tantum debentur. 2.468.a
vsufructuario testator non potest remittere cautionem quam tenetur haredi praestare. 2.467.a
vsufructuarius etiā omnium bonorū non tenet creditoribus hareditariis de vsufructu respondere, sed debet distrahi tot proprietates ad quantitatem debitam, & de residuo percipi vsufructus. 2.467.a

vsufructuarius percipit fructus à solo sublato à se, vel de eius mandato, etiam si in horreo non sint reconditi. 2.467.b
vsufructuarius siue omnium bonorum, siue certae rei, an teneatur ad eas alienum soluendum. 2.467.b, & 468.a, & 469.a, & b
vsufructuarius, colonus, conductor, legatarius, maritus profundo do tali, & huiusmodi, an teneatur ad collectas. 1.254.b
vsufructuarius an teneatur ad debita hareditaria, an verò hares vniuersalis. ibid.
vsufructuarius vt possit expelli, requiritur quod deterioratio sit circa rem: secus si tenderet in perceptione fructuum: puta, quia male faceret cultuarii vel arari praedia. 2.13.a
vsufructuarius debet cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri. 3.311.nu.1.
Ampliatur pluribus modis. ibid. 9.
Limitatur. ibid. 33.
vsufructuarius non facit fructus suos non praestita cautione. ib. 10. & seq.
Quid in iis, quae vsu consumuntur. ibid. 16. & seq.
Quid si sciente & patiente proprietario fructus perciperet. ib. 14.
vsufructuarius an teneatur cautionem praestare, si per testatorem dictum sit, vt hares non molestet vsufructuarius. ibid. 23.
Quid si vsufructuarius sit diues, & maxime idoneus. ibid. 27.
vsufructuarius etiam finito vsufructu non eicitur de facto de possessione. 3.312.nu.74.
vulgò quae sitis sequitur matris conditionem. 2.470.a
Vulgi vox non debet haberi in consideratione & declaratione. tomo 4.249.nu.32.
Vulnerans aggressorem, non potest vt dolosus puniri, etiam si excesserit modum inculpatae tutelae. 2.470.b
Vulneratus an ex vulnere inflicto decesserit, vel non, standum est arbitrio iudicis, qui considerata qualitate & loco vulneris, & relatione medicorum, considerata etiam longitudine temporis quo vulneratus superuixit post vulnus illatum, & aliis probationibus estimabit an ex ipso vulnere, an verò ex alia causa decesserit. 2.470.a
Vulneratus si processit de malo in peius, & intra breue temporis spacium mortuus est, eo casu praesumitur mortuus ex vulnere. 2.470.b
Vulneratus lethaleriter ab initio, quando cunctae mors sit sequuta, etiā propter defectum vulnerati, vel quia non fuerint adhibiti medici, vel adhibiti, sed imperiti, non excusatur vulnerans, quin teneatur de occiso. ibidem
Vulneratus lethaleriter, si mors superueniat, vulnerans tenetur de occiso nisi appareat de aliqua culpa vel negligentia vulnerati, vt si rusticus in caput vulneratus iuerit ad laborandum in sole, tunc vulnerans non tenetur de occiso. ibidem
Vulneratus si ex interuallo moritur, an praesumatur mortuus ex dictis vulneribus. 1.537.a
Vulneratus lethaleriter tenetur pro mortuo. 4.209.a
Vulnerato qui bonum chyrurgū non adhibet, eundē interimat. 4.206.a
Vulnerati assertio non facit aliquo modo iudicium. 2.470.b
Vulneratus, si quadraginta dies vixerit post vulnerationem, non praesumitur ex vulnere mortuus. Similiter si post vulnus illatum ambulauerit per triduum, non praesumitur mortuus ex vulnere. 2.471.a
Vulnus. Si plures aliquem percusserint, & ignoratur ex cuius vulnere decesserit, nullus ad mortem debet condemnari. 2.470.a
Vulnus an sit lethale nec ne, ite an vulneratus decesserit propter vulnus, vel propter malum regimen, medicorum est cognoscere. ibid.
Vulnera, etiam lethalia, qui animo occidendi inferunt, non aliter homicidij poenas sunt, quam si mors re vera illius subsequatur, qui vulneratus fuit. ibid.
Vulnera etiam lethalia inferens animo occidendi, non punitur morte, si vulneratus moritur. 2.470.b
vultus motum iudicis detegit. 2.471.a
Vxoratus qui rem habuit cum soluta, non potest accusari de adultério. 2.474.a
Vxor debet praestare operas marito. 2.472.a
Vxor per maritum relicta in testamento suo domina, massaria, & vsufructuaria omnium bonorum filiis haredibus institutis, potest habere alimenta sibi condecencia solummodo cum quadam praesentia, & honore, vt habeat viuentem marito. 2.471.a
Vxor tenetur alere virum bannitum de fructibus dotis, imò non sufficiens illis fructibus dotis, tenetur etiam ex bonis paraphernalibus illum alere. 2.473.b
Vxor non potest sine consensu mariti vel propinquorum, si ita in testamento esset prouisum, testari. ibid.
Vxor vestes operosas, vel preciosas, ac festiuas, à marito acceptas, dotis restituendae tempore, aut restituere aut compensare debet: viles autem, & quotidianas, atque etiam non vulgares, sed in mariti, & suum honorem frequenter indui solitas, tanquam dono datas retinebit. ibid.
Vxor si hares vsufructuaria ad vitam instituat, ac post mortem restitutione bonorum grauetur, non in hareditatis proprietate, sed in hareditariorum bonorum vsufructu instituta hares censetur. 2.473.b
Vxor secundò nupta, & absque liberis decedens, non amplius & hodie marito validè legabit, quam quantum vnus primi matrimonij filius percipiet. 2.473.a, & 474.a
Vxor viuentem patre in illius, non autem mariti (nisi quò ad concubium & operas domesticas) potestate est. 2.472.a
Vxor tenetur sequi virum, si velit mutare domicilium, nisi pacto in contractu matrimonij aliud sit dispositum. 2.472.a
Vxor, seu mulier succedit in quar. par. bonorū viri, & esse mariti sui, si libe

Index in Communes

liberi non sint vltra tres, alias succedit in virili portione. 2.472.a
Vxor relicta usufructuaria donec vixerit, licet respectu filiorum testa-
toris tale legatum restringatur ad alimenta, tamē ipsi filii defun-
ctis recuperat usufructum, etiam in præiudicium substitutorum
ipsi filii. ibid. b
Vxor ac maritus & si simul constentur venditi dotalis prædij pecu-
niam accepisse, non tamen idcirco pars eius pecuniæ vlla ad vxor-
em peruenisse censetur, sed integra viro ipsi tradita creditur. 2.
473.a
Vxor credens virum suum decepsisse, qui longo tēpore fuerat absens,
de cuius morte habuit certum nunciū, vel fama publica erat quod
decesserat, si alium in maritum accipiat, non est adultera. tomo 2.
474.a
Vxor maritum sequi non tenetur, si pactio in loco certo commorandi
tunc inita proponatur, cum matrimonium contraheretur. 2.473.a
Vxor debet aliā viro, quando ipsa seorsum ab eo habitat eius culpa,
quia est nimis scelus, & incompatibilis, seu tenet concubinam. 2.
474.b
Vxor, quæ est facta sui iuris post adulterium commissum, poterit & de-
bet dote priuari, etiam ad instantiam mariti hæredum, qui dū vi-
xit hoc ignorauit. 2.474.b
Vxor relicta usufr. consequitur alimenta fauore filiorum, & ab extra-
neo integrum usufructum, & sic extraneus ex persona filiorum
non consequitur aliquid beneficium. ibid.
Vxor non dotata, vel parū dotata, succedit in partē bonorū mariti. 4.
183.a
Vxoris malæ expressa declaratio. 4.228.b
Vxorū quanta diuersitas, & quænam istius causa. ibid.
Vxor non viripotens a marito separari potest. 4.205.b
Vxor bona, maritum reddit bonum. 4.228.b
Vxor mala patienti marito est pro purgatorio. ibid.
Vxor maritum illegitimē absentem defendere non potest. 4.179.b
Vxor, nec fideiubere, nec oppignorare potest. 4.196.b
Vxori, si maritus bonum medicū non adhibet, bonis vxoris priuatur.
4.206.a
Vxoratus ingressus religionē, & ibi professus, præsumitur ex cursu tē-
poris licitē fecisse. 3.17. n. 39.
Vxor an pro marito suo testis esse possit. 3.51. nu. 1. b
Ampliatur. ibid. 2. & seq.
Limitatur. ibid. 6.
Quid in sponsa? ibid. 1.
Quid in concubina? ibid. 3.
Quid in vxore expulsa de domo à marito? ibid. 5.
Quid e contra, an maritus possit pro vxore testifica. r. ibid. 4.
Quid ad probandum actum domesticum? ibid. 7.
Quid ad probandum innocentiam mariti? ibid. 8.
Quid in iudicio criminali super iniuria illata marito? ibid. 9.
Vxor relicta a marito domina, & usufructuaria institutis filiis ipsis vi-
uentibus habet solum alimenta cum præeinentia in domo, quam
habebat viuo marito, tamen si filij decedant, efficitur de alimenta-
ria usufructuaria. 2.471. a, 472. b, & 474. a
Vxor habens maritum inutilem, dicitur vidua. 2.472. a
Vxor transiens ad secunda vota, perdit legata sub conditione relicta,
si castē vixerit. 2.472. b, & 474. b
Vxor succedit viro, & e contra, demū deficientibus agnatis & cogna-
tis, vsque ad 10. gradum. 1.486. b
Vxor non habet priuilegium prælationis ratione dotis confessæ tā-
tū, nisi probet realem solutionem ipsius dotis. 2.472. b
Vxor relicta domina & usufructuaria, si filij existat, intelligitur alime-
ntaria tantum, si verò extranei sint instituti, intelligitur usufructua-
ria duntaxat, non etiam proprietaria. ibid.
Vxor est socia diuinæ & humanæ domus. ibid. a
Si Vxor relinquatur domina & usufructuaria cū hoc, quod possit a

lienare vt sibi placuerit: an possit alienare in piam causam. 2.14. a
Quid si institutus extraneis testator relinquat vxorem usufructuariam
& massariam, apponen. ista verba, vt habeat & percipiat alimenta,
sicut faciebat in vita testatoris, an restringatur legatum ad alimen-
ta. ibid.
Si vxor alicuius capit ab aliquo pro victu suo & familiæ tenetur ma-
ritus. 1.539. b
Si vxor det marito in dotem quandam villam, & erat ecclesia in qua
vxor habebat ius patronatus, an maritus habeat ius præsentandi.
1.630. b
Nunquid vxor usufructuaria possit incidere arbores egduas & an in-
cidendo fructiferas, perdat usufructum. 2.13. a
Si sint instituti fratres testatoris, vxor habeat integrum usufructum. 2.13. b
Si vxor nubat vel moriatur infra duos mēses, an transmittet legatū il-
lius anni ad eius hæredes. 2.15. a
Vxor pro viro, nec vir pro vxore admittuntur ad testificandum. 2.384.
b, & 387. b
Vxor usufructuaria an debeat habere usufructum feudaliū. 2.13. a
Quid de gabellis & datis. ibid.
Et an debeat habere usufructum protocollorum. ibid.
Et quid si testator prælegat certa prædia vni ex hæredibus, an vxor
usufructuaria habeat usufructum dictorum prædiorum. ibid.
Vxor perdit dotem propter adulterium commissum, & violatam pud-
icitiam. 2.471. a
Quod procedit & in vxore putatiua, sicut & in vera. ibid. b, ver. Sed
tamen in contrarium, & 473. b
Vxor tenetur ad maritum suum conuersum ab hæresi reddere nisi post
separationem ingressa sit ordinem, vel postea adhuc ingredi velit,
si modò separatio ecclesiæ iudicio facta sit. 2.470. b, & 474. b
Vxorem non posse testimonium ferre pro viro, vel etiam contra virū.
Et quæ sit ratio. 2.420. b
Vxori vel nobili, vel iuueni, in nobilitatis, aut iuuetutis præmium dos
à marito constituta, aut dotis confessio eo nomine facta, non solū
valet, sed etiam extra legem exceptionis non numeratæ dotis om-
nino est. 2.473. b
Vxori facta iniuria, eiusdem viro facta censetur. ibid.
Vxori hæredes mariti defuncti iure dotis bona immobilia statim tra-
dere tenentur, mobilia verò intra annum. 2.473. a
Vxorem vitæ societas quodammodo dominam facit. 2.472. a
Vxores à viris defendi debent, non e contra viri ab vxorib. ibid.
Vxore ad dotis restitutionem agēte, quia maritus ad inopiam vergat,
vel sua abutatur substantia, poterit maritus omnes exceptiones iu-
ridicas opponere tam contra libellum, quàm personam. ibid.
Vxorem verberare modò leuiter, & ex iniusta causa fiat, marito permit-
titur. 2.474. a
An dicta in vxore paupere locum habeant in marito paupere volente
vxori succedere. 1.485. b
Vxores multæ gaudent & morte maritorum. 2.472. a
Vxorem habens non regitur proprio motu, sed vxoris, sicut nauigans
uentis regitur non proprio motu. ibid.
Iurans capere aliquā in Vxorem, nō tenetur capere, nisi detur sibi des-
congrua. 2.96. b
Quid si institut. filiis bona deueniant in fiscum, an Vxor habeat inte-
grum usufructum, cum fiscus habeatur loco hæredis extranei. 2.
13. b
Quid si sit instituta mater testatoris, an Vxor tunc habeat integrum
usufructum. ibid.
Quid in donat. vxori, contemplet viri, vt in iocalib. quæ dantur à cou-
sanguineis viri, an per transitum ad 2. vota. vxor priue. illorum pro-
prietate. 2.83. b
Vxorem soluto matrimonio teneri stare locationi factæ per maritū,
sicut & pupillum colono, cūm tutor locauit rem pupilli. 2.64. a
Vxorem pro marito in testem nominari, produciq; nō posse. 2.472. b
Finis Indicis in Com. Opia.

